www.e-rara.ch

Biblia Sacra Hebraice, Chaldaice, Graece & Latine

Arias Montano, Benito

Antverpiae, 1569-1573

Zentralbibliothek Zürich

Shelf Mark: Bibl 27-34

Persistent Link: https://doi.org/10.3931/e-rara-77665

Sacrorum bibliorum tomus quintus.

www.e-rara.ch
Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titelinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [Link]

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [Link]

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [Link]

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [Link]

Visual Library

Bibl 31

ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ

ΔΙΑΘΗΚΗΣ ΑΠΑΝΤΑ.

NOVVM IESV CHRISTI D. N. TESTAMENTVM.

SACRORVM BIBLIORVM TOMVS QVINTVS.

AD PHILIPPVM II. POTEN-
TISSIMVM HISPANIARVM REGEM,
GVIDONIS FABRITII BODERIANI
EPISTOLA.

CVm apud doctiſſimos quoſque viros hoc iamdiu in more poſitum viderim, REX potentiſſime, vt nullus eorum ſuas lucubrationes promiſcuæ multitudinis iudicio, & vulgi ſermonibus permittat, niſi prius eas præſtantiſſimi & ornatiſſimi alicuius viri patrocinio atque tutelæ commendarit. Atque ideo cæterorum exemplo cùm mihi faciendũ ſtatuiſſem,& multum diuque ipſe mecum hac de re cogitaſſem;tandem neminem eſſe inter mortales exiſtimaui,cui potius quàm Regiæ M. T. huius laboris mei protectio atque tutela committi deberet. Conuenire ſiquidem mihi videbatur,vt quemadmodum ſuprema M. T.auctoritate & munificẽtia totum opus perfectum abſolutumq; eſt,ita etiam ſub tutelari & Catholico Regiæ dignitatis tuæ nomine ab omni inuidia & obtrectatione ſaluum & incolume in publicam lucem prodiret. Itaque iſtam meam lucubrationem,licet Regia ſublimitate tua indignam, tuæ tamẽ Maieſt. pietate & humanitate fretus, ſub eius inclyti nominis tutela, tanquã ſub Aiacis clypeo, liberiùs & ſecurè publicæ lucis diſcrimini committo. Non caſu, nec leui de cauſa,REX præſtantiſsime,ſed diuino planè conſilio factum eſt, vt Catholica M. T. ſacrorum Bibliorum hoc tempore talem fieri editionem curauerit. Cùm enim à diuina ſapientia, per quam reges regnant, & potentes decernunt iuſtitiam, totregnorum ac populorum cura & gubernatio vni tuę Maieſtati commiſſa ſit,vt vix Alexandri Magni felicitas, & Cæſaris Dictatoris in nationibus domandis præclaræ res geſtæ comparari poſsint cum iis triumphis & victoriis quæ ad Antipodas vſque ſub inuictiſsimi Imperatoris Caroli v. patris tui,felicis auguſtæque memoriæ, tuæ Maieſtatis ſignis & auſpiciis reportatæ fuerunt: hoc vnum ad ſummam laudem, & tot tantorumque triumphorum cumulum deſiderari videbatur, vt ſpiritalia quoque arma comparari iuberes, quibus animorum ſimul & corporum victoria potireris. Ex vniuerſi orbis terrarum nationibus duas tantummodò gentes diuinus Spiritus in Abdiæ vaticinio cõmemorauit, quibus potiſsimùm vteretur ad exteras quaſque nationes Auſtri in ordinem ſub ſe redigendas, Gallicam ſcilicet & Hiſpanicam, vt ex ſequentibus Abdiæ verbis conſtat.

„ וגלת החיל הזה לבני ישראל אשר כנענים עד צרפת וגלת ירושלם אשר בספרד ירשו את ערי הנגב׃ועלו
„ מושיעים בהר ציון לשפט את הר עשו והיתה ליי׳ המלוכה׃

Quæ Latinè ad verbum expreſſa ſic ſonant: Et tranſmigratio exercitus huius filiorum Iſrael, qui Cananæi ſunt, (hoc eſt, humiliati & mercimoniis addicti) vſque in „
TZARPHATH,Galliam,& trãſmigratio Ieruſalem,quæ eſt in SEPHARAD, Hiſpania, „
hæreditate poſſidebunt ciuitates Auſtri. Et aſcendent ſalutem procurantes in montem „
Tzion,ad iudicandum montem Eſau, & erit Domino regnum. Quod quidem vatici- „
nium nunc magna ex parte impletum, tum demum perfectè, & omnino impletum iri mihi mens præſagit, quando Catholicam tuam Maieſtatem, & Chriſtianiſsimum Galliarum Regem coniunctis animis ſua conſilia, ſuas opes, & conatus omnes ad extirpandam Turcarum & Maurorum, infeſtiſsimorum Chriſtiani nominis hoſtium, perniciosiſsimam ſectam conuertere videbimus. Faxit Deus, vt & Rex Chriſtianiſsimus,prout hactenus fecit, ſplendori nominis ſui ſemper in poſterum reſpondeat, vtq;

verè Carol, quod Armenicè Potentem significat, ac verè קוריאל hoc est, Inuocatorem Dei se præbeat; atq; vt Hispani & Galli simul eorum omnium, qui densissima erroris caligine, falsisque diaboli præstigiis sunt obcæcati, salutem, & à diaboli tyrannide liberationem omnibus modis procurent. Sic demum futurum est, vt & gens Hispanica in dilatandis sub Christi imperio ditionis tuæ M. finibus, suum diuinitus acceptum Hebræum nomen, & omen, magis ac magis tueatur & illustret. Est enim ספרד, quo nomine Hispania Hebraicè appellatur, idem quod ספר רד portum seu limitem extendens. Syriacè verò à nauigãdi peritia sortita est denominationem. Dicitur enim ܐܣܦܢܝܐ Hisphania, & ܣܦܢܝܐ Sphania, à Sphiná Hebraicè & Chaldaicè, vnde Syris ܣܦܝܢܬܘ Sephinthó, & Arabibus Saphinathun, quod nauim seu nauium classem notat. Inde etiam naucleri ספנין Sapanin Chaldaicè, & ܣܦܘܢܐ Saponé Syriacè nuncupantur. Cuius duplicis etymologiæ gloriam quis nescit Hispanos iampridem esse consecutos? Quippe quorum partim res terra mariq́ue præclarè gestæ, partim harum fama & honorifica prædicatio, iisdem, quibus Solis cursus, regionibus ac terminis continentur. Nunc verò huius operis præstanti & futuris seculis admiranda dignitate quantum honoris & splendoris Celtiberorum nomini sit accessurum, nemo non videt. Verè namq́; hoc Regiũ opus est ספרד, Hispanicúmue, seu ספר רד Liber Dominans. Quandiu enim durabit mundus, cæteris omnibus libris dominabitur, sicut auibus cæteris aquila, quadrupedibus leo, piscibus delphis, arboribus palma, lilium floribus, brutis animantibus homo, cunctis verò hominibus Christus Iesus θεάνθρωπος. Imò, vt amplius dicam, in æternum durabit. Cælum enim & terra, inquit Veritas, præteribunt, verba autem mea nequaquam præteribunt. Istius dominatoris libri adiumento Iudæi, Turcæ, Tartari, Pseudo-christiani & hæretici, aliæq́; Barbaræ nationes omnes Christo tandem diuina prouidentia subiicientur. Eius quoque felici propagatione & hoc oraculum
» implebitur, Ab Oriente emittam semen tuum, & ab Occidente congregabo te. Ab Ie-
» rusalem tanquam à centro (Deus enim operatus est salutem in medio terræ) Euangelicum semen in totum orbem quõdam dispersum fuit. Nunc autem è צרפת siue Gallia repurgata, quemadmodum aurum in fornace repurgatur, & è ספרד siue Hispania longè lateq́ue fines suos diffundente, hic Sepharadæus & Tzarphathæus, hoc est, Dominans & Repurgans codex prodiens, ter triplicis linguæ beneficio ex septuaginta duabus nationibus orbis terrarum electos omnes, preciosum Dei semen, in vnum congregabit. Equidem augũror appropinquare nunc tempus acceptabile, & dies salutis, quibus Euangelium regni per vniuersarum terrarum orbem prædicabitur: futurumq́ue breui vt omnis lingua confiteatur IESVM Christum humani generis instauratorem, vt in nomine eius omne genu flectatur, omne cor eundem amplectatur, mens omnis in eius beneficiis, & admirandis operibus contemplandis occupetur; denique vt omnis potestas ei subiiciatur. Cuius immensam bonitatem supplex oro, vt Catholicam tuam M. prospero & læto suarum rerum omnium successu vtentem, in multos annos conseruet incolumem: vtq́ue pro mercede huius libri dominatoris, qui auspiciis tuis nunc in lucem prodit, Regium nomen tuum in libro vitæ descriptum, & in præsenti & in futuro seculo vera immortaliq́ue gloria resplendere faciat. Antvverpiæ. cIↃ. IↃ. LXXI. Calendis Iulij.

AD SA-

AD SACRARVM LINGVARVM STVDIOSVM LECTOREM,

GVIDONIS FABRITII BODERIANI natione Galli, In Noui Testamenti Syriaci Latinam interpretationem,

PRÆFATIO.

ERVM omnium conditoris Dei tanta est bonitas, tanta tamque admirabilis prouidentia, tantus denique erga genus humanum amor, Lector, vt etiam ex rebus suapte natura malis atque noxius, summum hominibus bonum frequenter eliciat. Quantum incommodi audax & impium facinus eorum, qui immani superbia turrim Babylonicam extruere sunt moliti, quantumque damni illa linguarum confusio & diuersitas, quæ inde nata est, humanæ societati inuexerit, nemo est, qui aliquam rerum huius mundi experientiam habeat, cui non sit compertum. Cùm enim omnium animantium, homines soli diuino beneficio rationis & orationis sint participes; ea primùm causa, vt Dei Opt. Max. miranda opera ratione considerantes, oratione ei gratias assiduè agant, eiusque clementiam summo prosequantur amore: deinde vt alij alios tanta eius in se beneficia doceant, ac mutuæ charitatis nexu simul deuincti, & societatem colant, vitæque præsentis commoda inter se communicent. Hanc societatem, mirum dictu, quantopere diremerit, & etiamnum hodie dirimat sermonis dissimilitudo. Rectè siquidem Augustinus, Linguarum diuersitas hominem alienat ab homine. Nam si duo sibimet inuicem fiant obuiam, neque præterire, sed simul esse aliqua necessitate cogantur, quorum neuter norit linguam alterius: faciliùs sibi animalia muta etiam diuersi generis, quàm illi cùm sint homines ambo, sociantur. Quando enim quæ sentiunt, inter se communicare non possunt, propter solam linguarum diuersitatem, nihil prodest ad consociandos homines tanta similitudo naturæ: ita vt libentiùs homo sit cum cane suo, quàm cum homine alieno. Cui consentiens Plinius, Tanta est, inquit, loquendi varietas, vt externus alieno non sit hominis vice. Quæ linguarum varietas si semel esset sublata, vniuersus terrarum orbis, tanquam ciuitas vna, omnibus sufficeret, omnesq; verè Cosmopolitani tunc essemus, quando vno & eodem idiomatis genere coniuncti, alij alios mutuò intelligeremus, quocunque proficisceremur. Et cùm Deus, in cuius cognitione, amore, & adoratione vera religio versatur, sit vnus essentiâ, omnes quoque res eò sint perfectiores, quò propius ad vnitatem accedunt; admodum perfectus ac felix, cælestique proximus esset rerum humanarum status, si omnes Deum mundi Creatorem, & supremum moderatorem, vno modo, vno ritu, vnoque sermonis genere colerent atque adorarent. Nec esset multum dissimilis ab eo, quem aliquando futurum vaticinatus est Sophonias propheta his verbis:

De Ciuit. Dei lib. 19. cap. 7.

לכן חכו לי נאם יהוה ליום קומי לעד כי משפטי לאסוף גוים לקבצי ממלכות לשפך עליהם זעמי כל
חרון אפי כי באש קנאתי תאכל כל הארץ כי אז אהפך על עמים שפה ברורה לקרא כלם בשם
יהוה לעבדו שכם אחד׃

Id est, Expectate me, inquit Dominus, in diem resurrectionis meæ in futurum: quia iudicium meum, vt congregem gentes, vt colligam regna, ad effundendum super ea indignationem meam, omnem iram furoris mei, quoniam in igne zeli mei deuorabitur vniuersa terra: quia tunc conuertam ad populos labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & seruiant ei humero vno. A cuius quidem felici statu præsentem rerum humanarum conditionem, proh dolor, plurimum abesse videmus. Sed vt vtilitatem vel ex ipso damno caperemus, ac diuisionis instrumentum in vnionis & collectionis organum commutaretur, summus ille & admirabilis artifex, qui ad impiorum hominum reprimendam audaciam linguarum confusionem immiserat, vt ad se miserum mortale genus hominum colligeret, à quo propter ingrati animi vitium desciuerat, ac procul seiunctum erat; postquam æternum suum verbum splendorem gloriæ, & figuram substantiæ suæ, vt nostram naturam assumeret; è sublimi Maiestatis throno misisset ad nos: diuina Spiritus sancti charismata, donumque linguarum omnium per totum orbem dispersarum in Apostolos & Discipulos suos effundere dignatus est; vt ipsi, quos ad id delegerat, omnes omnium gentium quantumuis longè dissitas nationes linguarum beneficio ad eum reducerent, ac vniuersas oues, pro quibus bonus ille pastor animam suam posuerat, in vnum ouile congregarent. Et quemadmodum in illa superbiæ & impietatis mole, in qua rebelles in Deum & naturam conspiratores conuenerant, linguarum chaos & permixta confusio contigerat: Sic in cœnaculo pacis, humilitatis, & pietatis, vbi congregati erant Apostoli & Discipuli, qui vno consensu animos ad Dominum, non contra Dominum erigebant, facta est in linguis igneis multiplicis sermonis distributio. Quo quidem insigni & admirabili miraculo, & suam immensam potentiam, & erga genus humanum ineffabilem charitatem Deus manifestè declarauit. Illa autem confusio 72. linguarum diuersa genera in totum orbem disseminauit, qui ob eam causam in 72. nationes diuisus est, per totidem duces & viros principes ex filiis & nepotibus Noachi, qui septuaginta duas colonias ex Armenia Saga in varias mundi partes deduxerunt,

duxerunt, vt vniuersam terram memoranda clade desertam, incolis & habitatoribus denuo replerent. Quanquam non sum nescius de numero nationũ discrepare doctorum virorũ sententias. Alij siquidem 70. tantùm, alij 71. alij 73. alij deniq; 74. recensent. Cõmunis tamen & magis recepta opinio cùm inter Hebræos, tum etiam inter Ecclesiæ proceres, septuaginta duas enumerat, vt & ipse testatur Augustinus. Quinimò ipsemet Moses idem videtur asserere, vbi Dei laudes decantans ait: Quando diuidebat Altissimus gentes, quando separabat filios Adam, con-

De Ciuit. Dei lib. 16. cap. 3. Deut. 33.

» *stituit terminos populorum secundum numerum filiorum Israel: vel, vt interpretati sunt Græci, secundum nume-*
» *rum filiorum Dei. Certum est autem, siue Græcam interpretationem, siue Hebraicum πρωτότυπον sequamur, hoc*
» *loco numerum 72. esse designatum, neque maiorem, neque minorem. Constat enim populum Israeliticum, qui popu-*
lus electus, peculium Dei, Deique hæreditas appellatur, primo ordine in duodecim semper diuisum fuisse, ac postea in septuaginta duo. In duodecim quidem tribus ac Polemarchos totidem, quorum vnusquisque sex præfectos alios sibi subditos habebat, qui simul collecti 72. efficiunt, eundem prorsus numerum, quo continebantur Israelitæ, quando ingressi sunt Ægyptum, vt ex hoc loco manifestissimè patet. Omnes animæ domus Iaacob, quæ ingressæ sunt in

Genes. 46.

» *Ægyptum, fuére septuaginta: quibus addendi sunt duo filij Ioseph, quos filia Putipherá sacerdotis Heliopoleos in*
» *eadem prouincia ei pepererat. Nam quemadmodum totus illius gentis politicus ordo à maximo illo Legislatore, qui*

Iust. Mart. in Orat. ad Gẽt.

ad supremi montis contemplationem ascendebat, oreque ad os cum Deo loquebatur, tanquam homo aliquis cum socio suo, descriptus ac distinctus fuit: Sic etiam ad formam & Ideam tam mundi Archetypi, quàm cæli spectabilis, cuius exemplar ostensum ei fuerat in monte, suis omnibus numeris constans effictus est & absolutus. Archetypi quidem mundi, in quo sacrosanctæ ac semper adorandæ Trinitatis imperio & legibus subsunt nouem Angelorum Hierarchiæ, ac septuaginta duo præcipui custodes 72. nationum, qui vniuersum orbem terrarum inhabitant,

Origen. super Luc. Homil. 14. Basil. contra Eunomiũ. August serm. 46. ad fratres. Dan. 10. & ibi Hieronym. item Theodor. in Epit. dini dogma. Num. 11. cap.

vt ex Daniele probatur, vbi mentionem facit Angeli Persarum; & ex Apocalypsi, per Angelos Ecclesiarum Asiæ tutores: prout & inter Hebræos antiquiores Simeon Ben-Iochai in Zohare, & Ioseph Ben-Karmicol in שערי צדק *siue Portis Iustitiæ (quamuis iste 70. tantùm enumeret) clarissimè ac luculenter explicant. Cæli autem spectabilis, in quo sub 12. signis Zodiaci septuaginta duæ distinguntur partes, quæ à Græcis δωδεκατημόρια vocantur, & quarum vnicuique signo sex in Mathematicis tribuuntur. Hinc 12. lapides pretiosi in pontificali veste Aharonis, quibus insculpta erant 12. tribuum nomina. Hinc 70. Seniores, siue magnæ Synagogæ viri, qui ab ipsis Iudæis* סנהדרין, *à Græcis verò συνέδριον dicuntur, quique cum duobus filiis Aharon 72. capita conficiunt. Ad hanc autem senatoriam dignitatem tantùm eligebantur viri moribus, ætate, atque sapientia clarissimi, & qui totidem linguarum, quot ipsi erant, cognitionem haberent, ne oporteret eos interpretes alios audire, vt ex veterum*

Galat. libr. 4. de Arc Cath. ver. cap. 5.

Iudæorum Commentariis notauit Galatinus. Hinc 72. interpretes ex 12. tribubus delecti, ex vnaquaque seni, & ab Eleazaro summo Iudæorum Pontifice ad Ptolemæum Philadelphum Ægypti regem missi, vt ex Hebræo in Græcum sermonem sacra Biblia transferrent. Hinc est denique cur Seruator mundi ac Sol iustitiæ Christus cùm perfectam & Hierarchicam Ecclesiæ suæ politiam constitueret, vltra duodecim Apostolorum numerum, delegerit 72. discipulos; quorum ministerio 72. nationes, totidemque linguas ad vnam fidem, vnam Euangelicam legem, vnumque baptisma sub vno Deo & vno Pastore vndique colligeret. Et per quos, tanquam per optimos architectos ædificaret, non portentosæ ac superbæ cuiusdam molis turrim, sed veram Noachi ex diluuij fluctibus erepti arcam, & sanctam Ierusalem duodecim portarum ciuitatem, cuius fundamenta super profundæ humilitatis aream iacta fuerunt, & cuius ædificium 12. columnis, quot bases habebat Salomonis concha, fultum & confirmatum, ad cælos vsque fastigium erexit. Inter omnes huiusmodi linguas, Lector, tres potissimùm maxima in admiratione, summoque in pretio semper habitæ fuerunt, Hebraica nempe, Græca, & Latina: tum quòd in ipsis tam diuinarum quàm humanarum scientiarum monumenta sint conseruata, & à maioribus ad posteros veluti per manus transmissa, tum etiam quòd gloriosæ crucis Regis regum, ac Domini dominantium IESV CHRISTI *Redemptoris nostri memorabili titulo honoratæ, eminentem quandam supra alias linguas dignitatem sint consecutæ. Porrò harum vnaquæque, veluti arbor quædam in tres diducta ramos, in tres alias sermonis dialectos diffusa est. Hebraica quidem in Babylonicam siue Chaldaicam, in Syram siue Ierosolymitanam, & in Arabicam quam Iudæi vocant linguam Ismael. Græca Ionicáue in Atticam, Doricam, & Æolicam. Romana verò quæ & Latina, in Italicam, Hispanicam, & Francicam. Sic in his tribus linguis, vt in plerisque aliis huius mundi rebus, quæ vel intelligentiâ percipiuntur, vel sub sensum oculorum cadunt, diuina illa & adoranda Trinitas Potentiæ, Sapientiæ, & Bonitatis infinitæ relucet. Omnes autem simul collectæ mysticam iterum referunt nobis dodecadem. Proinde in tribus illis potissimùm linguis ter maximus ille, ac ter beatus Deus diuinam voluntatem suam nobis patefacere voluit, & sua sancta statuta & præcepta tradere, quæ nobis essent pro regula quadam bene beateque viuendi in huius mundi publica & amplissima ciuitate, quò tandem ad perennem & immortalem vitam peruenire mus, ac vnius diuinæ essentiæ Personarumque Trinitatis frueremur aspectu. In hoc igitur ter triplici idiomatum genere libri sacri ad nos peruenerunt, qui quidem sunt arcana monumenta, quibus suis thesauris longè pretiosiora, in magna integritate atque puritate per tot sæculorum ætates diuinitus conseruata. Cæterum in Hebraica, quæ lingua extra omnem ingenij aleam posita est, quæque proculdubio omnium est prima & antiquissima, Lex*

Ioseph. lib. 1. Antiq. Philo. libr. 2.

vetus electo Iudæorum populo diuinitus data, partim digito ipsius Dei, partim manu Mosis, dictante Spiritu sancto, primùm fuit exarata. Eadem lingua sancta Prophetarum oracula eodem afflante Spiritu edita fuerunt.

In

In Græcam verò iussu, & nulla vnquam obliuione delenda liberalitate ac munificentia Ptolemæi Philadelphi magnarum & excellentium rerum cognoscendarum auidi regis, ac mirabili seu diligentia, seu felicitate 72. virorum, quorum suprà meminimus, conuersi fuerunt vel quinque libri Mosis tantum, vt cum Hebræis Christiani doctores nonnulli censent, vel (vt alij volunt, multíque grauissimi auctores videntur innuere) omnes viginti quatuor libri, qui in canone Hebræorum continentur. Et in eadem à quibusdam aliis cætera penè omnia, quæ veteris Testamenti nomine comprehenduntur volumina, literis consignata fuerunt: quorum etiam nonnulla Hebraico & sermone & charactere nunc inueniuntur, quæ licet in pari auctoritate ac prima illa viginti quatuor apud Hebræos non habeantur, nihilominus tamen sanctorum Ecclesiæ Patrum decretis atque consensu recepta sunt & approbata, ac in sacrorum librorum ordinem relata. In Romanam denique linguam diu postea conuersi fuerunt & hi libri, qui ab Hebræis appellantur קדש יה, *hoc est, Sanctitas Dei, & alij, qui Oecumenicorum Conciliorum auctoritate in sacrorum librorum catalogum sunt relati. Quo quidem idiomate à temporibus Apostolorum, ad nostra vsque sæcula usa est semper in templis Ecclesia in plerisque prouinciis Europæ, Romanorum monarchia longissimè latissimeque patente, in qua prima fidei nostræ iacta sunt fundamenta, huius rei occasionem fortassis præbente, vel potius diuina Prouidentia, cuius imperuestigabiles viæ sunt, & admiranda iudicia, ita disponente, vt Romanæ linguæ instrumento magna illa statua ex variis metallis conflata, pedibusque partim ferreis, partim fictilibus subnixa, euerteretur, ac explosa omni idolomania, ea lingua, quæ inscriptione tituli glorioſæ crucis Christi seruatoris nostri decorata & nobilitata fuerat, iam non amplius idolis seruiret, sed ad decantandas & celebrandas Dei laudes conuerteretur. Hic locus requireret, vt de ter triplicium harum linguarum dignitate & præstantia aliquanto fusius dissererem, ostenderemque quo tempore, & à quibus sacra Biblia in eis immortali memoriæ commendata fuerint, & quomodo, quaque serie tanta cum integritate ad nostra vsque tempora peruenerint, ita vt nec à Iudæorum peruersitate, nec à Græcanica Philosophorum leuitate; nec à veterum Romanorum superstitione, aut denique à barbaris vllis nationibus fuerint vnquam corrupta aut violata. Verùm quoniam Benedictus Arias Montanus, sacræ Theologiæ Doctor eximius & πολύγλωττος, (qui tum propter singularem & admirabilem eruditionem, tum propter Christianam pietatem, synceram fidem, morum integritatem, incredibilem diligentiam, aliasque animi dotes quamplurimas, vnus ex tot hominum millibus ad præsidendum huic Regiæ & memorabili Bibliorũ editioni à Catholica Maiestate sapienter delectus est) has partes in sua generali præfatione iure sibi assumpsit, hunc locum ei integrum relinquendum duxi. Hoc tantum breuiter de Hebraico Bibliorum contextu dicam, in eo esse tot sacramenta, quot sunt literæ; tot mysteria, quot puncta; totque arcana, quot apices: vt non immeritò ipsemet Christus dixerit, non præteriturum à Lege vnum Iod, aut vnum apicem donec omnia fiant. Et certè nihil in eo prætermittendum est, sed omnia, vel minima quæque, summa cum attentione considerari debent & expendi, omni tamen superstitione remota. Illic siquidem est profunda quædam secretorum abyssus, quæ nunquam potest exhauriri, & in qua doctissimi viri quò maiores progressus faciunt, eò magis suæ ignorantiæ sibimet conscij euadunt, nouis subinde diuitiis emergentibus, nouis micantibus gemmis, & in eorum oculos suæ lucis radios diffundentibus, nouis denique rutilantibus astris, & supra eorum mentis veluti horizontem apparentibus quotidie in illo limpidissimo cælo, in illo splendido Dei volumine, quod non secus diuinis characteribus distinctum & variatum mysteriis vndequaque coruscat, atque ingens & rotundum illud Naturæ volumen claris syderibus, quasi literis quibusdam aureis, exornatur. Quapropter lingua Hebraica meritò sancta est appellata; vt in qua trina Sanctitas, aut sancta Trinitas tam clarè vbique relucet, vt nullum sit thema (radicem vocant) quod tribus literis suis diuinæ Triadis quædam vestigia & non obscuras notas aspicientibus non referat. Neque ad res diuinas duntaxat cognoscendas, sed etiam ad humanas scientias facilè comparandas plurimùm conducit huius linguæ notitia. Si quis enim diligenter vim verborum eius perpendere voluerit, & etymologicam eorum energiam perceperit, constanter affirmare ausim, eum hoc modo plus profecturum in vera naturalium rerum cognitione, quàm si vniuersam doctrinam Aristotelis, Theophrasti, Plinij, Dioscoridis, & id genus auctorum fideli memoria complexus sit: vt interim taceam vim illam arcanam, qua pios & studiosos viros, non secus quàm magnes ferrum ad se trahit, & non commemorem mirabiles effectus eius in precatione illis tantùm cognitos, quos æquus non Iupiter, sed verè iuuans pater Deus amauit & elegit, quique vicissim eum amant, venerantur, atque in spiritu & veritate colunt & adorant. Hanc sanctam Hebræorum linguam omnium esse antiquissimã non solùm nostri affirmant, vt diuus Hieronymus, & B. Augustinus, duo Catholicæ Ecclesiæ clarissima lumina, sed etiam extraneorum suffragiis constat, ac maximè Græcorum, qui, si vlli alij, gloriæ & laudis humanæ fuerunt semper auidissimi: quorum eò maioris ponderis videri debet testimonium, quòd ipsa veritatis vi ab aduersariis proficiscatur. Eupolemus Græcus auctor, de Regibus Iudææ in præclaris historiæ suæ libris differens, scriptum reliquit, Mosem apprimè doctum fuisse; & literarum cognitionem certis Grammatices præceptionibus digestam & ordinatam Iudæis tradidisse, quam ipsi postea Phœnicibus ob viciniam largiti sunt, ac deinde Phœnices literarum ordinem & numerum Græcorum pueris dedisse ob mutua vtriusque gentis commercia. Artepanus & ipse auctor Græcus in ea est sententia, vt credat Mosem literas dedisse Ægyptiis, eundemque fuisse Mercurium illum, qui propter literarum inuentionem à Græcis tantopere celebratur. Strabo etiam decimo sexto Geographiæ libro Mosem vnum ex Ægyptiis sacerdotibus fuisse scribit, eumque cùm molestè ferret*

de vita Mosis. Aristeæ libell. Hieron. in cap. 2. Mich. Iust. Mart. in Orat. ad Gẽt. Tertul. in Apolo. cap. 18. & 19. Epiph. de mẽsur. & ponder. Irenæ. libr. 3. cap. 25. Augustin. de Ciuit. Dei lib. 18. ca. 42.

» eorum instituta, illinc ad Ierosolymam commigrasse. Docebat enim, inquit Strabo, quomodo Aegyptij non rectè
» sentirent, qui ferarum ac pecorum imagines Deo tribuerent; nec Libyes, nec Græci, qui deos hominum figuris in-
» signirent. Qua in re quamuis vterq; deceptus fuerit, ille quòd Mosem cum Mercurio confuderit; hic autem quòd
eundem Ægyptium Hierophantem putauerit, ambo tamen in huiusmodi opinionem ob id adducti sunt, quoniam
certum est Mosem ibi educatum, ac omni scientia Ægyptiorum eruditum fuisse, vt scriptura testatur. Plato, nescio
quo Genio impulsus, fateri non dubitauit primum nominum impositorem hominem Syrum fuisse, Adamum vel
Plin libr. 7. nat. Hist. cap. 56. & cap. 12. lib. 5. Libr. 3. Mosem (vt Marsilius Ficinus rectè annotauit) intelligens. Et Plinius ille diligens totius antiquitatis perquisitator, qui nullam bibliothecam prætermisisse videtur, quam non excusserit & perlustrarit, eò adductus est, vt existimaret literas semper Assyrias fuisse. Vnde Lucanus:

» Phœnices primi, famæ si credimus, ausi
» Mansuram rudibus vocem signare figuris.

Diodorus præterea Siculus, qui primus, si Plinio credendum est, apud Græcos nugari desiit, quique triginta totis annis, vt ipsemet testatur, Asiam & Europam exquisita quadam diligentia peragrauit, spectatorque rerum plurimarum fuit, hoc inter cætera de Mose Græcis suis testimonium reliquit. Apud Iudæos Moses ab Iao, quem illi Deum inuocant, acceptas leges dare præ se ferebat, &c. Quo loco nomine Iao sacrosanctum Dei Tetragrammaton nomen יהוה à Diodoro designatum esse certum est. Græcos enim istud Dei nomen sic scripsisse, tum ex Macrobio reconditæ eruditionis viro, tum etiam ex Clemente Alexandrino clarissimè patet. Macrobius enim cùm Deorum omnium nomina ad vnum Deum referre vellet, hunc Orphei versiculum citat;

» Εἷς Ζεὺς, εἷς ἅιδης, εἷς ἥλιος, εἷς Διόνυσος. Id est,
» Iuppiter est vnus, Pluto vnus, Bacchus & vnus,
» Vnus Sol. vel, vt Caninius vno versu reddidit,
» Bacchus, Sol, Orcus, & Iuppiter vnus & idem.

Macrob. Saturn. lib. 1. cap. 18. Huius, inquit Macrobius, versus auctoritas fundatur oraculo Apollinis Clarij, in quo aliud quoque nomen Soli adiicitur, qui in eisdem sacris versibus inter cætera vocatur ἰάω. Nam consultus Apollo Clarius, quis Deorum habendus sit, qui vocatur ἰάω, ita effatus est;

» Ὄργια μὲν δεδαῶτες ἐχεῖν ψυχευδέα κεύθειν,
» Ἐν δ' ἀπάτῃ παύρη σύνεσις καὶ νοῦς ἀλαπαδνός.
» Φράζεο τῶν πάντων ὕπατον θεὸν ἔμμεν' ἰάω.

Quorum versuum sententia sic à Caninio appenditur:

» Orgia qui norunt, arcana recondere par est.
» Fraudem mentis inops agitat, quem insscitia versat.
» Diuorum summum cunctorum en accipe Iäo.

Lib. 5. Strom. Clemens autem Alexandrinus, Quatuor literarum, inquit, nomen mysticum est, quo illi circundabantur, qui
» soli adytum ingrediebantur. Dicitur autem ἰαὸν, quod exponitur Existens & futurus (ὁ ὤν.) Huc non adducam
» testimonia Appionis Grammatici, & Ptolemæi Mendesij, qui de rebus Aegyptiorum latè tractarunt, neque Polemonis, Hellanici, Philochori, Castoris, Thalli, Alexandri cognomento Polyhistoris: quorum omnium monumenta de Mose illo Hebraicæ gentis antesignano non sine laude mentionem faciunt. Quinimò & ipsius Græciæ oraculum, cùm à quodam consuleretur, quinam vnquam extitissent verè pij & religiosi homines, tale responsum edidisse ex eorundem Græcorum testimonio scribit Iustinus Martyr, & philosophus Christianus; In Orat. ad Græc.

» Μοῦνοι Χαλδαῖοι σοφίην λάχον, ἠδ' ἀρ' Ἑβραῖοι,
» Αὐτογένητον ἄνακτα σεβιζόμενοι Θεὸν αὐτόν. Id est,
» Solus Chaldæus sapit, & Iudæus Apella,
» Per seipsum genitum, regemque Deumque colentes.

» Philo natione & sapientia Iudæus, Græcanicæ verò facundiæ leniter fluens amnis, aut in alueo scripturarum potius dulce canens cygnus, Hebraicæ linguæ originem ad Abraham tribuere videtur, quo nomine, meo quidem iudicio, Hebræum sermonem intelligit. Licet enim propriorum nominum notationes sint Hebraicæ, Chaldaicas tamen appellat, cùm ob vtriusque linguæ magnam inter se affinitatem, tum quòd Abrahamus media in Chaldæa Hebraico sermone vteretur, eumque per manus maiorum recepisset iam à temporibus Heber nepotis Sem, à quo Hebraicus est appellatus; eo quòd in confusione linguarum primum illud labium vniuersæ terræ in sola familia Heber purè fuerit conseruatum. Illa enim non consenserat impietati ac superbæ temeritati sceleratorum hominum, qui Gigantea quadam audacia diuinæ Prouidentiæ iura violare tentarunt, quique in cælos & cælites irruptionem & impetum voluisse facere videntur, ad quos sola humilitas & feruens charitas tutissimam viam sternit. Verissimum est enim & extra omnem controuersiam, Hebræam linguam multis ante Abrahamum seculis extitisse, imò Adamo fuisse familiarem atque vernaculam, quum Apostolus Iudas in sua Canonica librum Enochi septimi ab Adamo viri, & eiusdem, vt fertur, amanuensis, prophetias citet, quas certum est Hebraico sermone fuisse conscriptas. Flauius item Iosephus primo antiquitatum Iudaicarum libro, narrat à filiis Seth duas erectas fuisse columnas, lapideam vnam, alteram lateritiam, in eisque quas inuenerant artes inscriptas fuisse, atque adeò

columnam

columnam lapideam ad ſua vſque tempora in Syria permanſiſſe. Quæ quidem inſcriptio ad aliam linguam, quàm ad Hebraicam, referri non poteſt. Itaq; Solis luce clarius apparet, Hebræum idioma eſſe omnium primum & antiquiſſimum. Hæc breuiter dicta ſint tam de veteri Teſtamento, quàm de antiquitate & excellentia linguæ Hebraicæ, quæ, vt ſuprà attigimus, vtriuſque Chaldaicæ mater eſt & parens, imò omnium penè linguarum Orientis fons & origo. IAM verò, quòd ad nouum Teſtamentum attinet, maior ſuboritur quæſtio & explicatu difficilior, qua lingua, videlicet, primùm, vel ipſum totum, vel aliqua eius volumina ſcripta fuerint. Res eſt enim etiamnum inter doctos plena controuerſiæ. De Euangeliis quidem B. Iohannis, & B. Lucæ, de Actis Apoſtolorum, Epiſtolis tredecim Pauli, Canonicis Epiſtolis & Apocalypſi, nemo vel mediocriter doctus, vt arbitror, ambigit, quin ea Græco ſermone, tempore naſcentis Eccleſiæ, ſcripta ſint. De Matthæi verò & Marci Euangelio, de Epiſtola item Pauli ad Hebræos, quonam ſermone primùm ſcripta fuerint, diſceptatur inter doctos, & adhuc ſub iudice lis eſt. Origenes Adamantius, vir ſingularis doctrinæ, & in cognitione linguarum nulli doctorum Eccleſiæ cedens, teſtatur Matthæum Iudæis illis, qui nomina Chriſto dederãt, Euangelium ſuum tradidiſſe Iudaico ſermone. Gregorius Nazianzenus, cui ob excellentem ſacrarum literarum peritiam, auguſtiſſimum Theologi nomen tribuit antiquitas, dum canonicos & ſacros libros recenſet, iſtud inter cætera de Euangeliſtis dicit:

Ματθαῖος μὲν ἔγραψεν ἑβραίοις θαύματα χριστοῦ.
Μάρκος δ' ἰταλίη, Λουκᾶς ἀχαϊάδι.
Πᾶσι δ' Ἰωάννης κήρυξ μέγας, ἐφεσοφοίτης. Hoc eſt,
Matthæus quidem ſcripſit Hebræis miracula Chriſti.
Marcus autem Italiæ, Lucas Achaidi.
Omnibus autem Iohannes præco magnus, cælipeta.

At Diuus Hieronymus in cataloguo ſcriptorum Eccleſiaſticorum de Matthæo verba faciens, ad hunc modum ait: Matthæus qui & Leui, ex publicano Apoſtolus, primus in Iudæa propter eos qui ex circunciſione crediderant, Euangelium Chriſti Hebraicis literis verbisque compoſuit: quod quis poſtea in Græcum tranſtulerit, non ſatis certum eſt. Porrò ipſum Hebraicum habetur vſque hodie in Cæſarienſi bibliotheca, quam Pamphilus martyr ſtudioſiſſimè confecit. Mihi quoq; à Nazaræis, qui in Beroea vrbe Syriæ hoc volumine vtũtur, deſcribendi facultas fuit. De Epiſtola verò ad Hebræos, vbi de eius auctore quædã dubia mouit, ſtatim de Paulo ita ſubiũgit: Scripſerat vt Hebræus Hebræis Hebraicè, id eſt, ſuo eloquio diſertiſſimè, vt ea quæ eloquenter ſcripta fuerant in Hebræo, eloquentius verterentur in Græcum, & hanc eſſe cauſam, quòd à cæteris Pauli Epiſtolis diſcrepare videatur. Hactenus Hieronymus. Cuius quidem auctoritas, cùm ob eius integerrimæ vitæ ſanctimoniam, tum ob trium linguarum non mediocrem peritiam, quandam veluti præiudicationem in hac quæſtione aliis attuliſſe videtur, ob idque antea ferè omnibus perſuaſum fuerat Euangelium Matthæi autographum, & epiſtolam ad Hebræos, arcano & primigenio Hebræorum ſermone initio in lucem prodiiſſe. Verùm ex quo diuina Prouidentia noſtro demum felici ſeculo, ſua ſi bona norit, iisque rectè vti velit, linguas omnes peregrinas monumentis literarum conſignatas quaſi à morte ad vitam reuocauit, plerique in noſtra Europa viri literati, multum temporis multumque operæ in eis addiſcendis ita feliciter impenderunt, ac vniuerſa veterum exotica monumenta ita ſedulò cœperunt euoluere, vt quod hactenus denſiſſimis tenebris erat obductum & inuolutum, nunc in media cognitionis luce verſetur. Quorum in numero haud exiguum meretur honorem Albertus Vvidmanſtadius Ferdinandi Romanorum Imperatoris, optimi ac ſapientiſſimi principis, Cancellarius, qui quidem iuſſu & egregia liberalitate illius verè auguſti Principis, noui Teſtamenti lingua & characteribus Syris pulcherrimè exornati, editioni præfuit. Quod opus ante hoc ſeculum (in quo omnia renaſci videmus, vt & Chriſtus renaſcatur in nobis) in regionibus Europæ nunquam viſum fuerat, ſed tantùm delituerat apud Eccleſias eorum Chriſtianorum, qui tota Aſia diſperſi partim Turcarum tyranno, partim Sophi Perſarum regi pendunt tributa, vt religionem ſuam tueantur & retineant. Is in præfatione quam operi illi præfixit, quæſtionem iſtam in vtramque partem ita eleganter & doctè diſputauit, ac ſuam demum ſententiam, firmis argumentis roborauit, vt omnem inde exemiſſe ſcrupulum mihi videatur. Itaque cùm ille plurimis grauiſſimisque rationibus probauerit Matthæum Euangelium ſuum, Paulum verò ad contribules ſuos epiſtolam, Hebræorum quidem lingua, ſed vulgari, hoc eſt, Syriaca, conſcripſiſſe: nimis tempore & otio abuti viderer, ſi nodum tam dextrè ſolutum rurſus exoluere vellem, & actum, quod aiunt, agere. Mihi ſanè omnia eius argumenta attentè conſideranti, vnum imprimis abundè ſatisfacit, nempe linguam illam, quæ ab Euangeliſtis ipſis Hebraica appellatur, Syram Hieroſolymitanam eſſe, tunc temporis Iudæis omnibus vernaculam. Quod facilè cognoſci poteſt ex ramentis quibuſdam & claris eius veſtigiis, quæ in nouo Teſtamento, Græco & Latino remanſerunt; ne quid de phraſibus dicam, & tota ſermonis ſtructura, quæ linguarum peritis Syriſmum planè redolet. Quis quæſo eſt, eorum qui vtriuſque linguæ, Hebraicæ videlicet & Syriacæ mediocrem cognitionem habent, qui hodie dubitare poſſit, quin ῥακὰ, μαμωνᾶ, βαρ-ιωνᾶ, γολγοθᾶ, ſint vocabula merè Syriaca, quæ à Syris ita ſcribuntur & pronunciantur, ריקו Reko, מומנו Momouno, בר־יונא Bar--Iauna, גלגלתא Gogoultho: pro quibus Hebræi dicerent רק Rek, רכוש Recouſch, vel עשר Oſcher, בן־יונה Ben--Ionah, גולגלת Golgoleth; hoc eſt, Inanis, Opulentia, filius Columbæ, Cranium? Contrà verò quis doctorum neſcit hæc poſtrema Seruatoris verba, magna voce ab eo in cruce prolata, Ηλὶ Ηλὶ λαμασαβαχθανὶ, eſſe Hebraica omnia, Matth. 6. 16. 26. & 27.

omnia, præter σαβαχθανὶ tantũ, quod Syriacum est, pro quo scripserat Regius vates suo eloquio, אלי אלי למה עזבתני Eli Eli lammah azavthani? Deus mi, Deus mi, cur deseruisti me? Vnde factum est, vt rudis & imperita multitudo, quæ arcanam linguam Hebraicam non intelligebat, putauerit eum vocasse Eliam, cuius nomen Hebraicè pronunciatur אליהו Eliiahou, Syrè verò ܐܠܝܐ Iliió. Hoc autem hemistichium Syrè sic scribitur, ܐܠ ܐܠ ܠܡܢܐ ܫܒܩܬܢܝ Il, Il, lemonó schevakthoni? Præterea licet fortassis Iudæus aliquis antiquæ linguæ Hebraicæ tantummodo peritus, Syriacæ verò ignarus, quamplurima alia per nouum Testamentum linguæ Apostolis vernaculæ dispersa verba pro Hebraicis propter affinitatem haberet, quin tamen Syriaca sint, nulla est dubitatio; cuiusmodi sunt בני רעם Benai-regheschi, quæ Græci scripserunt vt potuerunt Βοανεργὲς, & exposuerunt υἱοὺς βροντῆς, filios tonitru, qui Hebraicè dicerentur בני רעם Bené raam. Et θαλιθὰ κοῦμι, Syrè ܛܠܝܬܐ ܩܘܡܝ Telithó koumi, Hebraicè הנערה קומי Hanaarah koumi, verbo koumi ad vtramque linguam pertinente. Et βηθ-εσδά, Syrè ܒܝܬ ܚܣܕܐ Beth-chesdó, Hebraicè בית חסד Beth-chésed, domus seu locus misericordiæ. In quo Græci non potuerunt exprimere fortem aspirationem. Item ܪܙܦܦܬܐ Ghephiphtó, quod Græci scripserunt Γαββαθὰ, propter affinitatem β & φ eiusdem organi, nempe labiorum: interpretati sunt autem Λιθόστρωτον, quod est lapidibus stratum, seu peribolus, & à Vitruuio in ædificiis vocatur lorica. Syri per paraphrasim illud sic explicant, ܪܙܝܦܬܐ ܕܟܦܐ Razziphthó dekiphé, hoc est, pauimentum lapidum, etsi גפוף Ghipouph & ܟܦܬܐ ad id propriè pertineant, quod Hebræi appellant מסלה Mesillah. Item ܪܒܘܢܝ Rabbouni, ῥαββοῦνι, Hebraicè אדוני Adóni, aut lingua Thalmudica רבוני Ribbóni, Dominus meus. Et Ακελδαμὰ, Syrè ܚܩܠ ܕܡܐ Hakal-demó, Græcè χωρίον αἵματος, Hebraicè שדה הדם Sçadé-hadam, hoc est, ager sanguinis. Et ταβιθὰ, Syrè ܛܒܝܬܐ Tevithó, Hebræi dicerent הצביה Hazzeviah, id est, dama aut caprea, vt à Græcis exponitur Δορκάς. Et μαρὰν-αθα, Syrè ܡܪܢ ܐܬܐ Moran-ethó, Hebraicè אדוננו בא Adonénu ba, id est, Dominus nõster venit. Et Αββα, Syrè ܐܒܐ Abbá, Hebraicè אב Av, Pater. Vt obmittam, breuitatis causa, omnium tum Apostolorum, tum aliorum sanctorum nomina, quæ quidem, paucis exceptis, quorum origo ad Græcos refertur, omnia & genti & linguæ Syrorum debentur. Idcirco non est verisimile, Euangelium illud, quo vtebantur Ebionitæ, germanum fuisse Matthæi autographum, quòd iam à temporibus nascentis Ecclesiæ Syros primosque Christianos, qui Dominum nostrum viderant & audierant, constet, relictis antiquis characteribus scripturæ Hebraicæ, quibus à captiuitate Babylonica etiam in Chaldaismo Iudæi semper vsi fuerant, nouis à veteribus plurimùm discrepantibus, ne quid haberent commune cum Ebionitis & aliis hæreticis, vsos fuisse. Quumque Hebræi, Babylonij, & Arabes, primæ Sphæræ motum imitãtes, scriberent ab Oriente Occidentẽ versus, hoc est, à dextra versus sinistram: Græci verò & Latini, contrarium Planetarũ motum secuti, ab Occidente in Orientem, vel à sinistra ad dexteram versus characteres suos depingerent, primi illi Christiani neutrum imitati, sed mediam quandam in scribendo viam eligentes, literas lineatim inter se connexas & colligatas, versus pectus deduxerunt. Sic dum Orientales hinc, inde verò Occidentales calamum ducunt, Syri autem inter vtrosque medium tenent, ac transuersam inter vtrosque lineam describentes, perfectam salutiferæ crucis formam effingunt & absoluunt. Transuersam itaque lineam illam, quæ Geographis ὑποτείνουσα dicitur, & in qua, tanquam in cardine, tota Geographiæ disciplina vertitur, imitati Syri in depingendis suarum literarum notis, sacrosanctam crucis mysticam figuram compleuerunt, in memoriam illius qui sublatus in ea, manibus expansis, vniuersa ad se traxit secula. Illius, inquam, qui licet æterno Patri æqualis esset, propter nostram salutem tamen humanam assumpsit naturam, & habitauit in nobis; cuius ore sanctissimo hoc sanctum idioma Syrum immortalitati consecratũ est. In quo pacem & salutem hominibus annunciauit. In quo remissionem peccatorum palam prædicauit. In quo diuina diuinumque amorem spirantia præcepta tradidit. Quod etiam Deipara virgo eloquio suo nobilitauit, & in quo, vt credibile est, Angeli salutatio castis ipsius auribus suauiter insonuit. Quo tanquam materno & vulgari omnes Apostoli vsi sunt, tum in priuatis colloquiis, tum in publicis concionibus, quotiescunque Iudaicam plebem sunt allocuti. Quod ab eorum temporibus vsque ad nostram ætatem in omnibus Ecclesiis Christianorum totius Asiæ incorruptè asseruatum & custoditum fuit. Ex quo simul & ex Arabico Indica siue Æthiopica dialectus coaluit, communis omnibus Aphricæ populis, aut saltem literarum peritis, qui magni & Christiani principis, quem nos Presbyterum Iohannem, illi verò vulgari idiomate Iohannem Belul, vel Æthiopice Iohannem Encoe, hoc est, Precio sum siue Altum vocant, imperio subiecti sunt. In quo denique peruenit ad nos Ferdinandi Imperatoris, vt dixi, munificentia, nouum Testamentum elegantibus typis exaratum. Quia verò nouum Testamentum, vt paulò antè dicebamus, initio Græcè scriptum fuit, Matthæi & Marci Euangeliis, & Epistola ad Hebræos duntaxat exceptis: duplex nunc rursum exoritur quæstio; altera, qua ratione Apostoli & Euangelistæ adducti, Græca potissimùm lingua scribere voluerint: altera, quis deinde in linguam Syrorum Testamentum nouum, vt nunc habemus, transtulerit. Quod ad priorem quæstionem attinet, verisimile est diuinâ prouidentiâ linguæ Græcæ hoc esse tributum, vt per eam euerteretur idololatria, ac falsorum Deorum vanitas, quam ipsa sua inani facundia & instructa quadam dicendi facilitate fabricarat atque inuexerat: vtque veri Dauidis, veri animarum pastoris, veríque Iudæorum regis manu superbus ille Goliath, diuini numinis contemptor, proprio gladio iugularetur. Sed quando & à quo sacer iste codex in Syrum sermonem versus sit, nullius auctoris testimonio, saltem quem legerim, demonstrari potest. Syri tamen, à quibus eum habemus, constanter asserunt, S. Marcum Sancti Petri Apostolorum coryphæi discipulũ, & in cuius domo initio coaluisse Ecclesiam credunt plurimi,

Marc. 3. & 5. Ioan. 5. 19. & 20.

Num. 19. in Tharg.

Act. 1. & 9.

1. ad Cor. vlt. & ad Gala. 4.

plurimi, latinè primùm scripsisse Euangelium suum, quod etiamnum asseruari dicunt in inclyta Venetorum vrbe. Deinde eundē ipsum Marcum lingua patria, hoc est, Galilæa Syráue trāstulisse, non modò Euangelium suū, sed etiā cæteros omnes noui Testamenti libros. Id mihi literis significauit Guilelmus Postellus, affirmauitque se ita à Syris ipsis accepisse, dum in Oriente præstantissimos linguæ Syriacæ & Arabicæ thesauros diligenter conquireret. Illi verò rem ita se habere ex auita traditione affirmabant. Porrò, nonnullis interiectis seculis, Alexandrini Patriarchæ B. Marci successores capita sectionibus quibusdam distinxerunt, eosque titulos qui nunc in ipsis leguntur; addiderunt: in quibus Ecclesiarum Orientis cum Romana principis Apostolorum sede consensus apertè conspicitur. Nec possunt ij dicere qui titulum sibi emendatorum Ecclesiæ vendicant, sacros ritus & ceremonias, quibus Romana vtitur Ecclesia, nouas esse Pontificum Romanorum traditiones, cùm tam apertè in ijs titulis mentio fiat commemorationis Sanctorum, precum pro mortuis, certorum & statorum dierum, qui sacri haberi debent; nec non ieiuniorum, venerationis sanctæ Crucis, & aliarum multarum generis eiusdem obseruationum, quas ab Apostolis acceptas, etiamnum Asiæ Ecclesiæ retinent. Nec verò in Asia tantùm apud Syros, sed etiam in Aphrica apud Abyssinos & Aethiopas, tales ceremoniæ vigent, quas ab Apostolis ipsis præscriptas fuisse, ac penes se esse Synodos Apostolorum octo voluminibus comprehensas (quas patrio idiomate מנרע Mandea vocant, hoc est, scientiam κατ' ἐξοχὴν) iidem affirmant; vt ex eo libello facilè potest intelligi, quem Damianus à Goes Lusitanus eques, de fide, religione, & moribus Æthiopum scripsit. Quod quidem idcirco hic obiter indicare volui, vt omnes intelligerent, quàm pulchrè conueniant in ritibus ecclesiasticis obseruandis Asiani & Aphricani Christiani cum Europæis, quorum triplex vinculum haud facilè abrumpetur. HABES, Lector candide, quæ ante noui Testamenti Syriaci eos libros, qui ætate nostra, sacra Syrorum lingua, IESV CHRISTO seruatori nostro vernacula, in lucem prodierunt, & à nobis in Latinum conuersi sunt, iudicauimus præmittenda; quibus ad totius operis complementum & perfectionem Catholicæ nonnullæ Epistolæ, & Apocalypsis Iohannis nobis defuerunt. Illa enim nec in antiquis exemplaribus, quæ Moses Mardenus Mesopotamiæ Catholicus sacerdos attulerat, nec in vetustissimo alio exemplari manuscripto, quod cum Viennensi contulimus, vt infrà dicemus, extiterunt: quamuis apud Syros reperiantur, ac pro sacris & authenticis habeantur, sicut & cæteri libri Viennæ Austriacæ non ita pridem excusi. Porrò quum illud diuinum noui Testamenti Syriaci opus, in manus meas incidisset, méque totum in sui admirationem rapuisset, tum propter eius raritatem & nouitatem; tum maximè ob memoriam & amorem Iesu Christi Domini & Seruatoris nostri, illicò interna quadam vi sensi me extimulari, vt exscriptionē & interpretationem eius aggrederer. Non quòd tunc, vt verum ingenuè fatear, translationem meam vnquam in lucem edere cogitarem, sed exercitationis tantùm causa, vtque honestum illud otium, quo tunc temporis in re literaria mihi frui licebat, in hoc lucubrationis genus conferrem, atque hoc modo tempus mihi perire non sinerem. Quo in studio incredibilibus exantlatis laboribus, adeò vt bis in morbum summo cum vitæ discrimine inciderim, tandem diuini numinis gratia & auxilio, partim Falesiæ apud Normanos, vnde originem traxi, partim Lutetiæ omnium bonarum artium & doctorum hominum procreatricis fœcundissimæ, octodecim mensium spatio, noui Testamenti characteres Syriacos in characteres Hebraicos, & sermonis Syriaci in sermonem Latinum conuersionem ante annos tres, anno videlicet Domini 1567. absolui, & ita diuina adiuuante gratia absolui, vt viri eruditissimi, & quatuor linguarum, Hebraicæ, videlicet, Syriacæ, Græcæ, & Latinæ peritissimi, eam non modò commendarent, sed etiam dignam quæ typis excusa in publicam lucem emitteretur, iudicarent; méque ad id faciendum & curandum vehementer hortarentur. Ad quorum auctoritatem Christophorus Plantinus, vir cùm multis aliis laudibus, tum verò typographica arte clarissimus, postea accessit. Is enim asserens sibi à sapientissimo Hispaniarum Rege Catholico, prouinciam noui & veteris Testamenti, sicut primùm vtrumque scriptum est, & olim versum fuit, imprimendi esse demandatam, & ad istam impressionem omnibus suis nunǽris explendam, eundem potentissimum Principē postulare, vt Syriaco nouo Testamento sua è regione adiungeretur Latina interpretatio, me vt huius versionis meæ copiam sibi facerem, & ad se in ista memorabili Bibliorum editione facienda, iuuandum Antvverpiam venirem, obnixè orauit. Horum igitur auctoritate atque precibus permotus, & Catholicæ Maiest. tam pia & laudabili voluntate, cui in re tam sancta deesse nephas ducebam, compulsus, statui, postpositis omnibus aliis negotiis atque curis, eiusdem Regis piæ & sanctæ voluntati satisfaciendum, & tot tantorumque virorum auctoritati cedendum esse, atque Christophorum Plantinum in tam pio & eximio opere, ad amplificandam Dei gloriam, & Ecclesiæ Catholicæ vtilitatem promouendam, mea qualicumque opera esse adiuuandum. Itaque vbi Antvverpiam venissem, partim in ædibus Plantini, partim Louanij in collegio Societatis IESV, integram tralationem meam Syrumque noui Testamenti contextum à me literis Hebræis descriptum, diligenter recognoui, atque cum vetustissimo exemplari Syro, iam ab anno 1500. regni Alexandri, à quo Syri annos suos numerant, manuscripto; religiosè contuli. Illud autem vetustissimum exemplar allatum fuerat ex Oriente à Postello, sumptibus, vt ipsemet scribit, viri optimi & doctissimi Danielis Bombergi, ex Antvverpia oriundi, cui Hebraicæ & Chaldaicæ linguæ promotionem acceptam ferre debemus; nobis autem commodatum est beneficio Danielis Bombergi, qui vt nominis, sic paternæ virtutis hæres ad rem literariam prouehendam studiosissimè incumbit. Quo emendatissimo codice manuscripto, plurimùm sanè adiuti fuimus, eiusque fidem secuti, loca plurima partim mutila & detruncata, partim perperam & mendosè in Viennensi exemplari scripta, restituimus; vt facilè animaduertere poterūt docti lectores, si huius

si huius editionis exemplar cum Viennensi sedulò contulerint. Addidimus prætèrea in margine difficiliorum vocum themata, & obscuriorum, aut omnino Syricarum radicum Hebraicam explicationem; tum vt huius linguæ studiosis consuleremus, tum etiam vt Iudæos linguæ sanctæ peritos ad noui Testamenti lectionem alliceremus. Propria verò nomina tam virorum, quàm regionum & locorum ex germana & Syrica prolatione in peregrinum sonum haud immutanda duximus. Inest enim in nominibus propriis, potissimùm Hebræis, Babyloniis, & Ierosolymitanis, vis quædam & significatio recondita; quæ si semel extraneam prolationem induerit, statim euanescit. Itaque Origenes ille vndequaque doctissimus contra Celsum scribens, propria nomina Hebraica in alienam linguam non esse transferenda, grauissimo iudicio censuit & affirmauit: quod profectò etiam in nominibus Syris locum habere debet, vt quæ & mysteriis & religione ad Hebraica proximè accedant. Cæterùm in totius operis recognitione tam religiosè, vt par erat in tam religiosis libris, versati sumus, vt affirmare ausim, Deumque hac de re testem inuocare, me ne vnam quidem literam, aut minimum apicem, proprio arbitrio immutasse, & quicquid mutatum est, ex auctoritate & fide antiquissimi manuscripti exemplaris Syri cum Græco apprimè congruentis, mutatum esse. Quæ porrò vel sic immutata, vel restituta & addita à nobis fuerunt, seorsum collegimus, & in calce huius operis imprimi curauimus. Cùm iam Epistolas Pauli recognoscerem, per literas nos monuit Andreas Masius illustrissimo Cliuiensium Duci à consiliis, ob multarum linguarum cognitionem inter literatos celeberrimus, de quibusdam erratis, quæ inter excudendum Viennense exemplar in Paulinas epistolas irrepserant. Ea non tantùm huius doctissimi ac pij viri iudicio, cui multum tribuimus, sed etiam expresso suffragio exemplaris manuscripti, sustulimus atque emendauimus. In nonnullis verò locis, in quibus Syrus codex, aliquid minus quàm Græcus habere videbatur, inter ipsius interpretationis Latinæ versiculos quid deesset, indicauimus. In ipso etiam Græco illud diligenter est obseruatum, vt vbicunque aliquid additum est ex antiquis codicibus Græcis, quod in Complutensi editione non inueniebatur, quodq; alioqui cum vulgata versione consentiebat, obeliscus præfigeretur. Iohannes Harlemius sacræ Scripturæ & linguæ Hebraicæ in Societate IESV *professor, vir sanè pietate in Deum, & propensa in Remp. Christianam voluntate laudabilis, qui in Chaldæis, Syris, & Græcis non vulgares fecit progressus, plurimùm nos subleuauit, adiuuitque, tum in tralationis nostræ recognitione, tum etiam in vniuerso Bibliorum opere, eiusque appendicibus. Cum eo D. D. Augustinus Hunnæus, & Cornelius Reyneri Goudanus, sacræ Theologiæ ambo Doctores, atque professores in ciuitate Louanienſi, grauissimo iudicio & perattenta consideratione, omnia examinarunt, expenderunt, atque comprobarunt. Ij enim Catholicæ Maiestatis iussu, à tota Academia Louanienſi, ob illorum pietatem, & sacrarum literarum eximiam scientiam, variarumque linguarum peritiam ex omnibus delecti sunt, qui istius editionis sacra Bibliorum volumina, & appendices eorum perlustrarent, & diligenter priusquàm Plantiniano prælo committerẽtur, recognoscerent. In quorum omnium impressione, indefesso labore, doctissimi ac diligentissimi correctoris officio functus est Franciscus Raphelengius, Plantini gener, cui, vt ornato multarum linguarum peritia, studiosi omnes acceptum ferre debent, quòd nunc habeant vniuersam paraphrasim Chaldaicam, longè emendatiorem quàm hactenus prodierat, punctorum affixione ad analogiam librorum Danielis & Esræ vbique reuocata. Postquam autem quotquot huic operi assiduè incubuerunt, sedulam in eo nauassent operam, B. Arias Montanus, Hispalensis, Doctor Theologus, pro munere sibi à Regia M. mandato, semper postremam adhibuit perlustrationem, examinationem, atque approbationem. Nostris igitur laboribus, Lector, vtere, & à Deo Opt. Max. nobiscum supplicibus precibus contende, vt ij ad Catholicæ Ecclesiæ vtilitatem, cui omnes sunt consecrati, continuo referantur. Vale.*

ARGVMENTVM IN EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

MAtthæus ex Iudæa ſicut in ordine primus ponitur, ita Euangelium in Iudæa primus ſcripſit, cuius vocatio ad Dominum ex publicanis actibus fuit; duorum in generatione Chriſti principia præſumens; vnius cuius prima circunciſio in carne, alterius, cuius ſecundùm cor electio fuit. Ex vtriſque enim patribus Chriſtus. Sicque quaterdenario numero triformiter poſito principium à credendi fide in electionis tempus porrigens, & ex electione vſque in tranſmigrationis diem dirigens, atque à tranſmigrationis die vſque in Chriſtum definiens, decurſam aduentus Domini oſtendit generationem; vt numero ſatisfaciens & tempori, & ſe quid eſſet oſtenderet, & Dei in ſe opus monſtrans, etiam in his, quorum genus poſuit, Chriſti operantis à principio teſtimonium non negaret. Quarum omnium rerum tempus, ordo, numerus, diſpoſitio vel ratio, quod fidei neceſſarium eſt, Deus Chriſtus eſt, qui factus eſt ex muliere, factus ſub lege, natus ex virgine, paſſus in carne, omnia in cruce fixit, vt triumphans ea in ſemetipſo reſurgens in corpore, & patris nomen in patribus filio, & filij nomen patri reſtituens in filijs, ſine principio, ſine fine; oſtendens vnum ſe cum Patre eſſe quia vnus eſt. In quo Euangelio vtile eſt deſiderantibus Deum ſic prima vel media vel perfecta cognoſcere, vt & vocationem Apoſtoli, & opus Euangelij, & dilectionem Dei in carne naſcentis per vniuerſa legentes intelligant, atque id in eo in quo reprehenſi ſunt & apprehendere appetunt, recognoſcant. Nobis enim in hoc ſtudio argumenti fuit, & fidem factæ rei tradere, & operantis Dei intelligendam diligenter eſſe diſpoſitionem à quærentibus non tacere.

IN VIRTVTE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA CHRISTI, incipimus ſcribere Librum ſacroſancti Euangelii. Primumque Euangelium, Matai præconium, GVIDONE FABRICIO Exſcriptore & Interprete.

DOMINICA ANTE NATIVITATEM.

CAPVT I.

1 LIBER *generationis* IESCHVA *Meſchicho,*
2 *filij Dauid, filij Abrohom.* * *Abrohom genuit Iſchok, Iſchok genuit Jaakoub, Jaakoub genuit Jihoudo &*
3 *fratres eius.* * *Jihoudo genuit Parez, & Zarach de Thomor. Parez genuit Cheſroun, Cheſroun genuit Orom.*
4 * *Orom genuit Aminodob, Aminodob genuit Nachſoun, Nachſoun genuit Salmoun.*
5 * *Salmoun genuit Booz de Rochob; Booz genuit Oubid de Reouth; Oubid genuit Iſchai;*
6 * *Iſchai genuit Dauid regem; Dauid genuit Schelemoun ex uxore Ourijo;*
7 * *Schelemoun genuit Rechebam; Rechebam genuit Abio; Abio genuit Oſo;*
8 * *Oſo genuit Johouſchophot; Johouſchophot genuit Jourom; Jourom genuit Ouzio;*
9 * *Ouzio genuit Jouthom; Jouthom genuit Ochoz; Ochoz genuit Chezakio;*
10 * *Chezakio genuit Menaſché; Menaſché genuit Amoun; Amoun genuit Jouſchio;*
11 * *Jouſchio genuit Joucanio & fratres eius in exilio Babylonico.*
12 * *Poſt exilium autem Babylonicum Joucanio genuit Schelatheil, Schelatheil genuit Zourbobel;*
13 * *Zourbobel genuit Abbioud; Abbioud genuit Eliokim; Eliokim genuit Ozour.*
14 * *Ozour genuit Zodouk; Zodouk genuit Achin; Achin genuit Elioud;*
15 * *Elioud genuit Eliozar; Eliozar genuit Matan; Matan genuit Jaakoub;*
16 * *Jaakoub genuit Jauſeph virum Mariam, de qua natus eſt* IESCHVA, *qui vocatur Meſchicho.*

עַל חַיֵּיהּ דְּמָרָן וֵאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא * מַשְׁרִינָן לְמִכְתַּב בְּתָבָא דְּאוּנְגֶלְיוֹן קַדִּישָׁא קַדְמִית אַוּנְגֶלְיוֹן כְּרוֹזוּתָא דְּמַתַּי׃

פָּרָשָׁה א

בְּתָבָא דִּילִידוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּדָוִיד בְּרֵהּ דְּאַבְרָהָם׃ * אַבְרָהָם אוֹלֵד לְאִיסְחָק אִיסְחָק אוֹלֵד לְיַעֲקוֹב יַעֲקוֹב אוֹלֵד לִיהוּדָא וְלַאֲחוֹהִי׃ * יְהוּדָא אוֹלֵד לְפַרֶץ וְלִזַרַח מִן תָּמָר׃ פַּרֶץ אוֹלֵד לְחֶצְרוֹן וְיָלַד חֶצְרוֹן אוֹלֵד לְאָרָם׃ * אָרָם אוֹלֵד לַעֲמִינָדָב עַמִּינָדָב אוֹלֵד לְנַחְשׁוֹן נַחְשׁוֹן אוֹלֵד לְסַלְמוֹן׃ * סַלְמוֹן אוֹלֵד לְבָעַז מִן רָחָב

[a] שְׂרָא

[a] פירושו ספרא

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM MATTHÆVM.

CAPVT I.

Luc. 3.c Ioh. 1.a Gen. 21.a 1.Par. 1.b Gen. 25. d & 29. g

LIBER Generationis [1] Ieſu Chriſti, filij Dauid, A filij Abraham.

[2] Abrahã genuit Iſaac; Iſaac autem genuit Iacob; Iacob autem genuit

Ge. 38.g Ruth. 4.d Iudam & fratres eius.

[3] Iudas autem genuit Phares & Zaram de Thamar; Phares autem genuit Eſron; Eſron autem genuit Aram.

[4] Aram autẽ genuit Aminadab; Aminadab autem genuit Naaſſon; Naaſſon autem genuit Salmon;

[5] Salmon autem genuit Booz de Rahab; Booz autem genuit Obed ex Ruth; Obed autem genuit Ieſſe;

1.Par. 2.a 2. Reg. 12.f 1. Para. 3.b 3. Reg. 11.g 2. Para. 3.b. [6] Ieſſe autem genuit Dauid regem; Dauid autem rex genuit Salomonem ex ea quæ fuit Vriæ.

[7] Salomon autẽ genuit Roboam; Roboam autem genuit Abiam; Abia autem genuit Aſa; [8] Aſa autẽ genuit Ioſaphat; Ioſaphat autem genuit Ioram; Ioram autẽ genuit Oziam.

[9] Ozias autẽ genuit Ioatham; Ioatham autem genuit Achaz; Achaz autem genuit Ezeciam; [10] Ezecias autem genuit Manaſſen; Manaſſes autem genuit Amon; Amon autem genuit Ioſiam;

[11] Ioſias autem genuit Iechoniam & fratres eius, in tranſmigratione Babylonis.

[12] Et poſt tranſmigrationem Babylonis

1. Para. 3.c Iechonias genuit Salathiel; Salathiel autẽ genuit Zorobabel;

[13] Zorobabel autẽ genuit Abiud; Abiud autem genuit Eliacim; Eliacim autem genuit Azor; [14] Azor autem genuit Sadoc; Sadoc autem genuit Achim; Achim autem genuit Eliud;

[15] Eliud autem genuit Eleazar; Eleazar autem genuit Mathan; Mathan autem genuit Iacob; [16] Iacob autem genuit Ioſeph virum Mariæ: de qua natus eſt Ieſus, qui vocatur Chriſtus.

ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ.

κεφ. α.

1 ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως ἰησοῦ χριστοῦ, υἱοῦ δαβὶδ, υἱοῦ ἀβραάμ.

2 * ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν ἰσαάκ. ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ. ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ.

3 * ἰούδας δὲ ἐγέννησε τὸν φαρὲς, καὶ τὸν ζαρὰ ἐκ τῆς θαμάρ. φαρὲς δὲ ἐγέννησε τὸν ἑσρώμ. ἑσρὼμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀράμ.

4 * ἀρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμιναδάβ. ἀμιναδὰβ δὲ ἐγέννησε τὸν ναασσών. ναασσὼν δὲ ἐγέννησε τὸν σαλμών.

5 * σαλμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν βοὸζ ἐκ τῆς ῥαχάβ. βοὸζ δὲ ἐγέννησε τὸν ὼβὴδ ἐκ τῆς ῥούθ. ὼβὴδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεσσαί.

6 * ἰεσσαὶ δὲ ἐγέννησε τὸν δαβὶδ τὸν βασιλέα. δαβὶδ δὲ ὁ βασιλεὺς ἐγέννησε τὸν σολομῶντα ἐκ τῆς τοῦ οὐρίου.

7 * σολομὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ῥοβοάμ. ῥοβοὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιά. ἀβιὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀσά.

8 * ἀσὰ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσαφάτ. ἰωσαφὰτ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωράμ. ἰωρὰμ δὲ ἐγέννησε τὸν ὀζίαν.

9 * ὀζίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωάθαμ. ἰωάθαμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἄχαζ. ἄχαζ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐζεκίαν.

10 * ἐζεκίας δὲ ἐγέννησε τὸν μανασσῆ. μανασσῆς δὲ ἐγέννησε τὸν ἀμών. ἀμὼν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσίαν.

11 * ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν ἰεχονίαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς μετοικεσίας βαβυλῶνος.

12 * μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν βαβυλῶνος, ἰεχονίας ἐγέννησε τὸν σαλαθιήλ. σαλαθιὴλ δὲ ἐγέννησε τὸν ζοροβάβελ.

13 * ζοροβάβελ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀβιούδ. ἀβιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιακείμ. ἐλιακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀζώρ.

14 * ἀζὼρ δὲ ἐγέννησε τὸν σαδώκ. σαδὼκ δὲ ἐγέννησε τὸν ἀχείμ. ἀχεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλιούδ.

15 * ἐλιοὺδ δὲ ἐγέννησε τὸν ἐλεάζαρ. ἐλεάζαρ δὲ ἐγέννησε τὸν ματθάν. ματθὰν δὲ ἐγέννησε τὸν ἰακώβ.

16 * ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν ἰωσὴφ τὸν ἄνδρα μαρίας, ἐξ ἧς ἐγεννήθη ἰησοῦς, ὁ λεγόμενος χριστός.

בָּעָז אוֹלַד לְעוֹבִיד מִן רְעוּת עוֹבִיד אוֹלַד לְאִישַׁי׃ [6] אִישַׁי אוֹלַד לְדָוִיד מַלְכָּא דָּוִיד אוֹלַד לִשְׁלֵימוּן מִן אַנְתְּתָה דְּאוּרְיָא
[7] שְׁלֵימוּן אוֹלַד לְרְחַבְעָם רְחַבְעָם אוֹלַד לַאבִיָא אַבִיָא אוֹלַד לָאסָא׃ [8] אָסָא אוֹלַד לְיְהוֹשָׁפָט יְהוֹשָׁפָט אוֹלַד
לְיוֹרָם יוֹרָם אוֹלַד לְעוּזְיָא׃ [9] עוּזְיָא אוֹלַד לְיוֹתָם יוֹתָם אוֹלַד לְאָחָז אָחָז אוֹלַד לְחִזְקִיָא׃ [10] חִזְקִיָא אוֹלַד לְמְנַשֶּׁא
מְנַשֶּׁא אוֹלַד לְאָמוֹן אָמוֹן אוֹלַד לְיוֹשִׁיָא׃ [11] יוֹשִׁיָא אוֹלַד לְיוֹכָנְיָא וְלַאֲחוֹהִי בְּגָלוּתָא דְּבָבֶל׃ [12] מִן בָּתַר גָּלוּתָה
דְּבָבֶל יוֹכָנְיָא אוֹלַד לְשַׁלְתִּיאֵל שַׁלְתִּיאֵל אוֹלַד לְזוֹרָבָבֶל׃ [13] זוֹרָבָבֶל אַבִיוּד אוֹלַד לֶאֱלְיָקִים אֱלְיָקִים
אוֹלַד לְעָזוֹר׃ [14] עָזוֹר אוֹלַד לְצָדוֹק צָדוֹק אוֹלַד לְאָכִין אָכִין אוֹלַד לְאֶלִיהוּד׃ [15] אֶלִיהוּד אוֹלַד לְאֶלִיעָזָר אֶלִיעָזָר
יָלַד קָרָא מְשִׁיחָא אוֹלַד לְמַתָּן מַתָּן אוֹלַד לְיַעֲקוֹב׃ [16] יַעֲקוֹב אוֹלַד לְיוֹסֵף גַּבְרָהּ דְּמַרְיָם דְּמִנָּהּ אִתְיְלִד יֵשׁוּעַ דְּמָתְקְרָא מְשִׁיחָא׃

17 * Hæ ſunt ergo cunctæ generationes ab Abrohom vſque ad Dauid, generationes quatuordecim. A Dauid vſque ad exilium Babylonicum, generationes quatuordecim. Ab exilio Babylonico aduſque Meſchicho, generationes quatuordecim.

Reuelatio ipſius Iauſeph.

18 * Generatio autem Ieſchua Meſchicho fuit huiuſmodi. Quum deſponſata eſſet Mariam mater eius ipſi Fauſeph, priuſquam ſocietatẽ inirent, inuenta eſt in vtero habens de Spiritu Sanctitatis.

19 * Fauſeph autem maritus eius quum iuſtus eſſet, noluit eam traducere, ſed cogitabat clàm eam derelinquere.

20 * Quum autem hæc illi veniſſent in mentem, apparuit ei angelus Domini in ſomnio, & ait illi: Fauſeph fili Dauid, ne timeas accipere Mariam vxorem tuam; quod enim genitum eſt in ea, ex Spiritu ſancto eſt.

21 * Pariet autem filium, & vocabis nomen eius IESCHVA; quippe qui ſeruaturus ſit populum ſuum à peccatis ipſorum.

22 * Id autem omne factum eſt, vt adimpleretur id quod dictum eſt à Domino per prophetam.

23 * Ecce virgo vterum feret, & pariet filium, & vocabunt nomen eius Amanuil, quodexponitur, Nobiſcum Deus noſter.

24 * Quum igitur ſurrexiſſet Fauſeph à ſomno ſuo, egit ſicuti præceperat illi Angelus Domini, & accepit vxorem ſuam.

25 * Neque cognouit eam donec peperit filium ſuum primogenitum, & vocauit illa nomen eius IESCHVA.

Ad veſperam Natalitiorum.

CAP. II.

1 QVum autem natus eſſet Jeſchua in Bethlechẽ quæ eſt Jihoudææ in diebus Heroudis regis, aduenerũt Magi ab Oriente ad Ouriſchlẽ. 2 * Et inquiunt: Vbi natus eſt ille rex Jihoudæorum? vidimus enim ſtellam eius in Oriente, venimúſque vt adoremus eum.

3 * Quæ quum audiſſet rex Heroudes perterritus eſt, totáque Ouriſchlem cum eo.

4 * Et congregatis omnibus principibus ſacerdotum, & ſcribis populi, percontatus eſt ab eis vbi Meſchicho naſceretur.

---

17 כְּלְהֵין הָכִיל שַׁרְבָּתָא מִן אַבְרָהָם עַדְמָא לְדָוִיד שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרֵא וּמִן דָּוִיד עַדְמָא לְגָלוּתָא דְבָבֶל שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרֵא
וּמִן גָּלוּתָא דְבָבֶל עַדְמָא לְמְשִׁיחָא שַׁרְבָּתָא אַרְבַּעְסְרֵא ׃

[a] גָּלְיָנָה דְיוֹסֵף

18 וְלֵדָה דֵין דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָכְנָא הֲוָא כַּד מְכִירָא הֲוָת מַרְיָם אִמֵּה לְיוֹסֵף עַדְלָא [b] נֶשְׁתַּוְתְּפוּן [c] אֶשְׁתַּכְּחַת בַּטְנָא מִן רוּחָא
דְקוּדְשָׁא ׃ 19 יוֹסֵף דֵין בַּעֲלָהּ [d] כְּאנָא הֲוָא וְלָא צְבָא [e] לְרַנְפַּרְסָיָהּ [f] וְאִתְרְעִי [g] לְמִשְׁשֵׁיאַת [h] נֶשְׁרֵיהּ׃ 20 כַּד הָלֵין דֵין אִתְרְעִי
אֲתְחֲזִי לֵהּ מַלְאכָה דְמָרְיָא בְּחֶלְמָא וְאמַר לֵהּ יוֹסֵף בְּרֵהּ דְדָוִיד לָא תְּדְחַל [i] לְמְסַב לְמַרְיָם אִנְתְּתָךְ הַו גֵּיר דְאִתְיְלֵד בָּהּ מִן
רוּחָא הו דְקוּדְשָׁא ׃ 21 [k] וְאִלְדִי דֵין בְּרָא וְתֶקְרָא שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ הו גֵּיר [l] יַחְיוּהִי לְעַמֵּהּ מִן חֲטָהֵיהוֹן ׃

[a] גְּלָא
[b] שְׁתַּף [c] שְׁכַח
[d] כּוּן [e] כְּרֵס [f] רְעָא
[g] טְשָׁא [h] שְׁרָא
[i] נְסַב
[k] וְלַד [l] חַיֵּא

17 * Omnes itaque generationes ab Abraham vsque ad Dauid, generationes quatuordecim. & à Dauid vsque ad trãsmigrationem Babylonis, generationes quatuordecim: & à transmigratione Babylonis vsque ad Christum, generationes quatuordecim.

Luc. 1.c. 27. 18 * Christi autẽ generatio sic erat. Cùm esset desponsata mater eius Maria Ioseph, antequam conuenirent, inuenta est in vtero habens de Spiritu sancto.

Deu.4.a. 1. 19 * Ioseph autem vir eius cùm esset iustus, & nollet eam traducere; voluit occultè dimittere eam.

20 * Hæc autem eo cogitante, ecce angelus Domini apparuit in somnis ei, dicens: Ioseph fili Dauid, noli timere accipere Mariam coniugem tuã. quod enim in ea natum est, de Spiritu sancto est.

Luc.1.c. 31. Act.4.b. 12. 21 * Pariet autem filium, & vocabis nomen eius Iesum. ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum.

22 * (Hoc autem totum factũ est, vt adimpleretur quod dictum est à Domino per prophetam dicentem:

Esai.7.c. 14. †vocabitur 23 * Ecce virgo in vtero habebit, & pariet filium: & †vocabunt nomẽ eius Emmanuel, quod est interpretatum, Nobiscum Deus.)

24 * Exurgens autem Ioseph à somno, fecit sicut præcepit ei angelus Domini, & accepit coniugem suam.

25 * Et non cognoscebat eam donec peperit filium suum primogenitum: & vocauit nomen eius Iesum.

CAP. II.

Luc.2.a. 7. 1 CVm ergo natus esset Iesus in Bethlehem Iudę in diebus Herodis regis, ecce Magi ab Oriente venerunt Ierosolymam,

2 * dicentes: Vbi est qui natus est rex Iudęorum? vidimus enim stellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.

3 * Audiens autem Herodes rex, turbatus est, & omnis Hierosolyma cum illo.

4 * Et congregans omnes principes sacerdotum & scribas populi, sciscitabatur ab eis vbi Christus nasceretur.

17 * πᾶσαι οὖν αἱ γενεαὶ ἀπὸ ἀβραὰμ ἕως δαβὶδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες· καὶ ἀπὸ δαβὶδ ἕως τ μετοικεσίας βαβυλῶνος, γενεαὶ δεκατέσσαρες· ⁊ ἀπὸ τ μετοικεσίας βαβυλῶνος ἕως τ χριστ, γενεαὶ δεκατέσσαρες.

18 * τ δὲ ἰησ χριστ ἡ γέννησις οὕτως ἦν· μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτ μαρίας τῷ ἰωσὴφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτὸς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ πνεύματος ἁγίου.

19 * ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρᾳ ἀπολῦσαι αὐτήν.

20 * ταῦτα δὲ αὐτ ἐνθυμηθέντος, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ, λέγων, ἰωσὴφ υἱὸς δαβὶδ μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν μαριὰμ τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, ἐκ πνεύματός ἐστιν ἁγίου.

21 * τέξεται δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτ, ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν.

22 * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τ κυρίου, διὰ τ προφήτου λέγοντος·

23 * ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἕξει, καὶ τέξεται υἱὸν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτ ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, μεθ' ἡμῶν ὁ θεός.

24 * διεγερθεὶς δὲ ὁ ἰωσὴφ ἀπὸ τ ὕπνου, ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος κυρίου· καὶ παρέλαβε τὴν γυναῖκα αὐτ.

25 * καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν, ἕως ὃ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτ ἰησοῦν.

β.

1 * τοῦ δὲ ἰησ γεννηθέντος ἐν βηθλεὲμ τ ἰουδαίας, ἐν ἡμέραις ἡρῴδου τ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς ἱεροσόλυμα,

2 * λέγοντες, ποῦ ἐστιν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; εἴδομεν γὰρ αὐτ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἤλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

3 * ἀκούσας δὲ ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη, καὶ πᾶσα ἱεροσόλυμα μετ' αὐτ.

4 * καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τ λαοῦ, ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ χριστὸς γεννᾶται.

---

22 הָדָא דִּין כֻּלָּא דַּהֲוָת דְּנָתְמַלָּא מִדֶּם דְּאִתְאֲמַר מִן מָרְיָא בְּיַד נְבִיָּא : 23 דְּהָא בְּתוּלְתָא ᵐ֗ תֶּהְבְּטְנִי וְתֵאלַדִּי בְּרָא וְנָקְרִין שְׁמֵהּ עַמָּנוּאֵיל דְּמֶתְתַּרְגַּם עִמָּן אֱלָהָן : 24 כַּד קָם דִּין יוֹסֵף מִן שְׁנְתֵהּ עֲבַד אֲיכָנָא דַּפְקַד לֵהּ מַלְאֲכָא דְּמָרְיָא וְדַבְּרָה לַאנְתְּתֵהּ : 25 וְלָא הַכְמָהּ עַדְמָא דְּיָלְדַת לַבְרָהּ בוּכְרָא וְקָרַת שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ :

דְּרַמְשָׁא וְיָלְדָא : קפלאון ב

1 אֲתָא ᵇ דְּנַח כַּד דִּין אִתְיְלִד יֵשׁוּעַ בְּבֵית לְחֶם דִּ דִיהוּדָא בְּיוֹמֵי הָרוֹדֶס מַלְכָּא ² אֲתוֹ מְגוּשֵׁא מִן ᵇ מַדְנְחָא לְאוּרְשְׁלֵם : 2 וַאמְרִין אַיְכוֹ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא ᶜ דְּאִתְיְלִד חֲזַין גֵּיר כּוֹכְבֵהּ בְּמַדְנְחָא וַאתַיִן לְמֶסְגַּד לֵהּ : 3 שְׁמַע דִּין הָרוֹדֶס מַלְכָּא ᵈ וְאִתְחֲזִיעַ וְכֻלָּהּ ᵉ וְלֵד אוּרְשְׁלֵם עִמֵּהּ : 4 וְכַנֵּשׁ כָּהֲנֵא וְסָפְרָא דְעַמָּא וְמִשְׁאַל הֲוָא לְהוֹן דְּאֵיכָא ᶜ מִתְיְלִד מְשִׁיחָא :

5 ✠ *Illi autem dixerunt, In Bethlechem quæ*
est Iihoudææ, sic enim scriptum est per pro-
phetam.

6 ✠ *Tu quoque Iihoudaica Bethlechem, ne-*
quaquam minima es inter reges Iihoudææ;
ex te enim prodibit rex qui pascet populum
illum meum Israel.

7 ✠ *Tum Heroudes clàm vocauit Magos, &*
exquisiuit ab eis quonam tempore stella eis
8 *apparuisset.* ✠ *Eosque dimittens Bethle-*
chem, ait illis: Exquirite diligenter super
puerulo: postquam autem inueneritis eum,
venite, renuntiate mihi, vt & ego profici-
scar illum adoraturus.

9 ✠ *Illi autem his à rege auditis abiére, &*
ecce stella quam viderant in Oriente, præce-
debat eos donec venit, stetitque super lo-
cum *vbi erat puer ille.*

10 ✠ *Quum autem vidissent stellam, gauisi*
sunt gaudio magno admodum, domúmque
ingressi contemplati sunt puerulum cum Ma-
riam matre eius.

11 ✠ *Et procidentes adorarunt eum, suosq;*
thesauros aperuêre, ac obtulerunt ei oblatio-
nes, aurum, myrrham, & thus.

12 ✠ *Et visum est eis in somnio, ne reuerte-*
rentur ad Heroudem; itaque per aliam viam
profecti sunt in regionem suam.

Ad Matutinam infanticidij.

13 *QVum autem abijssent, apparuit angelus*
Domini in somnio ipsi Iauseph, & ait
illi, Surge, accipe puerulum & matrem eius,
& in Ægyptum fugito, & illic esto vsque-
dum dixero tibi: futurum est enim vt He-
roudes quærat puerum, vt illum perdat.

14 ✠ *Iauseph itaque surgens accepit puerum*
& matrem eius noctu, fugáque in Ægyptum
contendit.

15 ✠ *Et fuit illic adusque mortem Heroudis:*
vt adimpleretur quod dictum est à Domino
per prophetam dicentem, Ex Ægypto vocaui
filium meum.

16 ✠ *Tum Heroudes quum videret se à Ma-*
gis illusum esse, vehementer excanduit, mi-
sitque qui *interficerent omnes pueros Beth-*
lechmitas, finitimosq; omnes à nato duos an-
nos & infrà, secundùm tempus quod ex Ma
gis exquisierat.

---

5 וַענּוּן דֵין אֲמַרוּ בְּבֵית לְחֶם דִיהוּדָא הָכַנָא גִיר כְּתִיב בַּנְבְיָא׃
6 וְאַנְתִי בֵּית לְחֶם דִיהוּדָא לָא[f] הֲוִיתִי בְּצִירָא[g] רְעָא[h] מְגוּשָׁא
בְּמַלְכֵי דִיהוּדָא׃ מִנָכִי גִיר נְפוּק מַלְכָּא דְהוּ[g] נֶרְעִיוְהִי לְעַמִי יִשְׂרָיֵל׃
7 וְיֵלֵף מָנְהוֹן בַּאינָא זַבְנָא אִתְחֲזִי לְהוֹן כּוֹכְבָא׃ 8 וְשַׁדַר אֱנוּן לְבֵית לְחֶם וְאֲמַר לְהוֹן׃[k] זְלוּ עַקְבוּ עַל טַלְיָא חַפִּישָׁאִית[i]
וּמָא[l] דְאַשְׁכַּחְתוּנְיְהִי תַו[m] חֲוָאוּנִי דְאַף אֲנָא אֵזֵל אֶסְגוּד לֵהּ׃ 9 הֲנוּן דֵין כַּד שְׁמַעוּ מִן מַלְכָּא אֵזָלוּ׃ וְהָא כּוֹכְבָא הַו
דְחֲזוּ בְּמַדְנְחָא אָזֵל הֲוָא קַדְמֵיהוֹן עַדְמָא דְאֵתָא קָם לְעֵל מֵן אֵיכָא[n] דְאִיתַהְוִי טַלְיָא׃
10 כַּד דֵין חֲזָאוּהִי לְכוֹכְבָא חֲדִיו חֲדוּתָא רַבְתָא וְסָגִ׃ 11 וְעַלוּ לְבַיְתָא וַחֲזָאוּהִי לְטַלְיָא עַם מַרְיַם אֵמֵהּ׃ וְנָפְלוּ
סָגְדוּ לֵהּ וְפַתְחוּ סִיעַהְוֹן וְקָרְבוּ לֵהּ קוּרְבָנֵא דַהֲבָא וּמוּרָא וּלְבוּנְתָא׃

f חֲוָה g רְעָא h מְגוּשָׁא i אֵלֵף k אֵזַל l שְׁכַח m חֲוָא n אִית o סִימָא

* At illi dixerunt ei, In Bethlehem Iudæ. Sic enim ſcriptum eſt per prophetam.

5 * ὁ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·

Ioh. 7.f Mich. 5. * Et tu Beth-lehem Terra-Iuda, nequaquam minima es in principibus Iuda, ex te enim exiet dux qui regat populum meum Iſrael.

6 * καὶ σὺ Βηθλεὲμ γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ.

* Tunc Herodes clàm vocatis Magis, diligenter didicit ab eis tempus ſtellæ, quæ apparuit eis.

7 * τότε Ἡρῴδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους, ἠκρίβωσε παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος.

B

* Et mittens illos in Beth-lehem, dixit, Ite, & interrogate diligenter de puero: & cùm inueneritis, renuntiate mihi, vt & ego veniens adorem eum.

8 * καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ, εἶπε, πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως κἀγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.

* Qui cùm audiſſent regem, abierunt: & ecce ſtella quam viderat in Oriente, antecedebat eos, vſquedum veniẽs ſtaret ſuprà vbi erat puer.

9 * οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως, ἐπορεύθησαν· καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστὴρ ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτοὺς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον.

Tob. 11. d * Videntes autem ſtellam, gauiſi ſunt gaudio magno valdè.

10 * ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα, ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα.

* Et intrantes domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius. & procidentes adorauerunt eum: & apertis theſauris ſuis obtulerunt ei munera, aurum, thus, & myrrham.

11 * καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν, εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν, προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν, καὶ λίβανον, καὶ σμύρναν.

* Et reſponſo accepto in ſomnis ne redirent ad Herodem, per aliam viam reuerſi ſunt in regionem ſuam.

12 * καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρῴδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

* Qui cùm receſſiſſent, ecce angelus Domini apparuit in ſomnis Ioſeph, dicens: Surge, & accipe puerum & matrem eius, & fuge in Ægyptum: & eſto ibi vſque dum dicam tibi: Futurum eſt enim vt Herodes quærat puerum ad C perdendum eum.

13 * Ἀναχωρησάντων δὲ αὐτῶν, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσὴφ, λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον, καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἴπω σοί· μέλλει γὰρ Ἡρῴδης ζητεῖν τὸ παιδίον, τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

* Qui conſurgens accepit puerum & matrem eius nocte, & ſeceſſit in Ægyptum.

14 * ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς, καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον.

* Et erat ibi vſque ad obitum Herodis, vt adimpleretur quod dictum eſt à Domino per prophetam, dicentem: Ex Ægypto vocaui filium meum.

Oſee. 11. a

15 * καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρῴδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

* Tunc Herodes videns quoniam illuſus eſſet à Magis, iratus eſt valde, & mittẽs occidit omnes pueros qui erant in Beth-lehem, & in omnibus finibus eius, à bimatu & infrà, ſecundùm tempus quod exquiſierat à Magis.

16 * Τότε Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων, ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεὲμ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς, ἀπὸ διετοῦς, καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσε παρὰ τῶν μάγων.

---

12 וְאִתְחֲזִי לְהוֹן בְּחֶלְמָא דְלָא [p] נְהְפְּכוּן לְוָת הָרוֹדֵס וּבְאוֹרְחָא אָזְלוּ לְאַתְרְהוֹן׃

13 כַּד דֵּין אָזְלוּ אִתְחֲזִי מַלְאכָא דְמָרְיָא בְּחֶלְמָא לְיוֹסֵף וְאָמַר לֵהּ קוּם וּדְבַר לְטַלְיָא וְלֵאמֵּהּ וַעֲרוֹק לְמָצְרִין וְחַמָּן חָוִי עַד[a] מָא דַאֲמַר אֲנָא לָךְ וְעָתִיד הוּא גִּיר הָרוֹדֵס [a] לְמִבְעֵיָה לְטַלְיָא אֵיךְ [b] דְנָבְדִיוּהִי׃ 14 יוֹסֵף דֵּין קָם שַׁקְּלֵהּ לְטַלְיָא
וְלֵאמֵּהּ בְּלֵילְיָא וַעֲרַק לְמָצְרִין׃ 15 וַהֲוָא תַּמָּן עַד[a] מָא דְהָרוֹדֵס׃ דְּנִתְמַלֵּא מִלְּתָא דְאִתְאֲמַר מִן מָרְיָא בַּנְבִיָא דַאֲמַר
[c] בַּוח [d] חָמָא דְמִן מָצְרִין קְרִית לִבְרִי׃ 16 הֵידֵין הָרוֹדֵס כַּד חֲזָא [c] דְאִתְכַּוַּח מִן מְגוּשֵׁא [d] אִתְחֲמָת טָב וְשַׁדַּר קְטֵל טְלָיֵא כָּל הָהוֹן דְּבֵית לְחֶם
וְכָל הָהוֹן תְּחוּמֵיהּ מִן בַּר תַּרְתִּין שְׁנִין וְלַתַּחַת אַיךְ זִבְנָא דְעַקֵּב מִן מְגוּשֵׁא׃

17 * Tunc impletum est id quod dictum est per Frmeio prophetam, dicentem:

18 * Vox audita est in Rometho, fletus & lamentum multum: Rochel plorans super filios suos, renuitque vllam accipere consolationem, eò quòd non sunt.

Ad oblationem Infanticidij.

19 * Quum autem obiisset rex Heroudes, visus est angelus Domini in somnio ipsi Fausephin Aegypto, & ait illi:

20 * Surge, assume puerum & matrem eius, & proficiscere in terram Isroiel, etenim mortui sunt illi, qui quærebant animam pueri.

21 * Cùm itaque surrexisset Fauseph, assumpsit puerum & matrem eius, & venit in terram Isroiel.

22 * Quum autem audiuisset Archelaum in Iihoudæa, regem esse loco Heroudis patris sui, timuit illuc proficisci. Et visum est ei in somnio eundum esse in regionem Galilææ.

23 * Quò cùm peruenisset, habitauit in ciuitate, quæ vocatur Nozerath; vt impleretur id quod dictum est per prophetam, fore vt Nazarenus vocaretur.

Festo Epiphaniæ. CAP. III.

1 ILlis autem ipsis diebus venit Iouchanon Baptista, & prædicauit in deserto Iihoudææ, & dicebat: 2 * Pœnitentiam agite, appropinquauit regnum cælorum.

3 * Is enim est qui dictus est per Eschaio prophetam: Vox clamantis in deserto, parate vias Domini, & adæquate semitas eius.

4 * Ipse autem Iouchanon habebat vestimentum suum è pilis camelorum, zonamque pelliceam circum lumbos suos, & cibus eius erant locustæ & mel agreste.

5 * Tunc exiuit ad eum Ourischlem & tota Iihoudæa, totaque regio ambiens Iourdenon.

6 * Et baptizabătur ab eo in Iourdenon flumine, postquam peccata sua fuerant confessi.

7 * Quum aũt videret multos è Perischæis & Zadoukæis venientes, vt baptisarẽtur, ait illis: Generatio viperarum, quis vobis indicauit, vt fugeretis ab ira ventura? 8 * Facite igitur fructus dignos pœnitentia. 9 * Neque cogitetis & dicatis in animabus vestris, Est nobis pater Abrohõ: etenim dico vobis, Deũ posse ex lapidibus istis suscitare filios ipsi Abrohõ.

---

17 הֵידִין [c]אֶתְמַלִּי מִדֵּם דְּאִתְאֲמַר בִּיד אִרְמְיָא נְבִיָא דְּאָמַר׃ 18 קָלָא [f]אֶשְׁתְּמַע [g]בְּרָמְתָא [h]בְּכְיָא וַאלְיָא סַגִּיאָא רָחֵיל [c]מְלָא [f]שְׁמַע [g]רַם
בָּכְיָא עַל בְּנֵיהָ וְלָא [i]צְבְיָא [k]לְמֶתְבַּיְאוּ מְטַל דְּלָא אִיתַיְהוּן׃ [h]בְּכָא [i]צְבָא [k]בְּעָא

רְקוּרְבָא דְּקֶטְלָא דְּיַלּוּדָא

19 כַּד מִית דֵּין הָרוֹדֵס מַלְאכָא דְּמָרְיָא בְּחֶלְמָא לְיוֹסֵף בְּמָצְרִין וְאָמַר לֵהּ׃ 20 קוּם דְּבַר לְטַלְיָא וְלֶאמֵּהּ
וְזֵל לְאַרְעָא דְיִסְרָיֵל [m]מִיתוּ לְהוּן גֵּיר הָנוּן [n]דְּבָעַיִן הַוּוּ נַפְשֵׁהּ דְּטַלְיָא׃ 21 וְיוֹסֵף קָם דְּבַר לְטַלְיָא וְלֶאמֵּהּ וְאָתָא לְאַרְעָא [l]אֲזַל [m]מֵת [n]בָּעָא
דְיִסְרָיֵל׃ 22 כַּד דֵּין שְׁמַע דַּארְכֶּלָאוֹס חֲוָא מַלְכָּא בִּיהוּד חֶלֶף הֵרוֹדֵס אֲבוּהִי דְּחֵל דְּנֶאזַל לְתַמָּן וְאִתְחֲזִי לֵהּ בְּחֶלְמָא דְּנֶאזַל [o]אֲזַל
לַאתְרָא דַּגְלִילָא׃ 23 וְאָתָא עָמַר בַּמְדִינְתָא [p]דְּמִתְקְרְיָא נָצְרַת אֵיךְ דְּנֶתְמַלֵּא מִדֵּם דְּאִתְאֲמַר בַּנְבִיָא דְּנָצְרָיָא נֶתְקְרֵא׃ [p]קְרָא

17 Tunc adimpletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem,

17 τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν ὑπὸ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος·

18 Ier. 31. c 15. Vox in Rama audita est, ploratus & vlulatus multus, Rachel plorans filios suos, & noluit consolari, quia non sunt.

18 φωνὴ ἐν ῥαμᾶ ἠκούσθη, θρῆνος καὶ κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολύς· ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς· καὶ οὐκ ἤθελε παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσί.

19 Defuncto autem Herode, ecce angelus Domini apparuit in somnis Ioseph in Ægypto,

19 τελευτήσαντος δὲ τοῦ ἡρῴδου, ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ ἰωσὴφ ἐν αἰγύπτῳ·

20 Dicens, Surge, & accipe puerum & matrem eius, & vade in terram Israel. defuncti sunt enim qui quærebant animam pueri.

20 λέγων, ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ πορεύου εἰς γῆν ἰσραήλ· τεθνήκασι γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

21 Qui consurgens, accepit puerum & matrem eius, & venit in terram Israel.

21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβε τὸ παιδίον, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ ἦλθεν εἰς γῆν ἰσραήλ.

22 Audiens autem quòd Archelaus regnaret in Iudæa pro Herode patre suo, timuit illò ire: & admonitus in somnis, secessit in partes Galilææ.

22 ἀκούσας δὲ ὅτι ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς ἰουδαίας ἀντὶ ἡρῴδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς γαλιλαίας.

23 Et veniens habitauit in ciuitate quæ vocatur Nazareth: vt adimpleretur quod dictum est per prophetas: Quoniam Nazaræus vocabitur.

23 καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν, ὅτι ναζωραῖος κληθήσεται.

CAP. III.

γ'.

1 Marc. 1. a. 4. Lu. 3. a 3 Esa. 40. a. 3 Marc. 1. a. c Lu. 3. a 4 de quo dictum est. IN diebus autem illis venit Iohannes Baptista prædicans in deserto Iudææ,

1 Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς ἰουδαίας·

2 Et dicens, Pœnitentiam agite: appropinquauit enim regnum cælorum.

2 καὶ λέγων, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

3 Hic est enim †qui dictus est per Isaiã prophetam, dicentem, Vox clamantis in deserto, Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

3 οὗτος γάρ ἐστιν ὁ ῥηθεὶς διὰ ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

4 Ipse autem Iohannes habebat vestimentum de pilis camelorum, & zonam pelliceam circa lumbos suos: esca autem eius erat locustæ & mel syluestre.

4 αὐτὸς δὲ ὁ ἰωάννης εἶχε τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ ἀπὸ τριχῶν καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ· ἡ δὲ τροφὴ αὐτοῦ ἦν ἀκρίδες, καὶ μέλι ἄγριον.

Ioh. 1. c 24.

5 Tunc exibat ad eum Ierosolyma & omnis Iudæa, & omnis regio circa Iordanem:

5 τότε ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν ἱεροσόλυμα, καὶ πᾶσα ἡ ἰουδαία, καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος τοῦ ἰορδάνου.

6 Et baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.

6 καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ ἰορδάνῃ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

Infr. 23. d 33

7 Videns autem multos Pharisæorum & Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis, Progenies viperarum, quis demonstrauit vobis fugere à ventura ira?

7 ἰδὼν δὲ πολλοὺς τῶν φαρισαίων καὶ σαδδουκαίων ἐρχομένους ἐπὶ τὸ βάπτισμα αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

8 Facite ergo fructum dignum pœnitentiæ.

8 ποιήσατε οὖν καρπὸν ἄξιον τῆς μετανοίας.

Ioh. 8. c 39 Act. 13. d 26 Inf. 7. c 8

9 Et ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham. dico enim vobis quoniam potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ.

9 καὶ μὴ δόξητε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν ἀβραάμ· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δυνατός ἐστιν ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ ἀβραάμ.

דְּאִתְיָא דְּנָבִיאָ קַדְמָאי ג 1 בְּהוֹן דְּיָנִין בְּיוֹמָתָא הָנוּן אִתָּא יוֹחָנָן [a]מַעְמְדָנָא וּמַכְרֵז הֲוָא בְּחוּרְבָא דִּיהוּד וְאָמַר׃
[b]תּוּבוּ קָרְבַת לָהּ מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא׃ 3 הָנוֹ גֵּיר הוּ דְּאָמִיר בִּיד אֶשַׁעְיָא נְבִיָּא קָלָא דְּקָרֵא בְּחוּרְבָא טַיְבוּ אוֹרְחָה דְּמָרָא
[c]וְאַשְׁוּוּ לַשְׁבִילָתֵי׃ 4 הוּ דֵּין יוֹחָנָן אִיתוֹהִי חֵוָא לְבוּשֵׁא דְּסַעֲרָא וְסָמֵלָא וְאָמַר חַצֵּא דְּמָשְׁכָא עַל [d]חַצָּוֹהִי וּמֵאכוּלְהֵה
קַמְצָא וְדִבְשָׁא דְּבָרָא׃ 5 הֵידֵין נָפְקָא הָוַת לְוָתֵה אוּרְשְׁלֵם וְכָל־הּ יְהוּד וְכָל־הּ אַתְרָא דַּחְדָרֵי יוֹרְדָנָן׃ 6 וְעַמְדִין הֲווּ מָגֵּת
בְּיוֹרְדָנָן נַהֲרָא כַּד [e]מוֹדִין בַּחֲטָהֵיהוֹן׃ 7 בַּד חָזָא דֵּין סַגְיָאֵא מִן פְּרִישָׁא וּמִן זַדוּקָיָא דְּאָתִין לְמַעְמַד אֲמַר לְהוֹן יַלְדָא
דְּאִבְדָנָא מַנוּ [f]חַוִּיכוֹן לְמַעֲרַק מִן רוּגְזָא דְּאָתֵה׃ 8 עֲבֵדוּ הָכִיל פֵּארָא דְּשׁוּיִן [g]לַחֲיָבוּתָא׃ 9 וְלָא תְּסַבְּרוּן וְתֵאמְרוּן
בְּנַפְשְׁכוֹן דְּאַבָּא אִיתַלַן אַבְרָהָם אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמָשְׁכַח אֱלָהָא מִן הָלֵין כְּאפֵּא [h]לְמִקְמוֹ בְּנָיָא לַאבְרָהָם׃

[a] עָמַד הוּא פְּעַל
[b] תַּב שְׁוָא
[c] אֶכַל
[d] חֲצָוֹהִי
[e] יְרָא
[f] חַיָּא
[g] תְּיָבוּתָא הוּא הַשּׁוּבָה
[h] קָם

10 * Ecce autem posita est securis ad radicem arborum, omnis igitur arbor quæ bonos fructus non facit, exciditur & in ignem cadit.

11 * Ego quidem baptizo vos aqua ad pœnitentiam, ille verò qui post me venit, fortior me est, cuius non sum dignus ferre calciamenta, ipse baptizaturus est vos in Spiritu sanctitatis & igne, 12 * Cuius ventilabrũ in manu ipsius, & repurgat areas suas, & triticum cogit in horrea sua, paleámque comburit igni inextinguibili.

13 * Tunc venit Jeschua è Galilæa in Jourdenon ad Iouchanon vt baptizaretur ab eo.

14 * Ipse autem Jouchanon prohibebat eum, & dicebat: Ego quidem necesse habeo baptizari à te, & tu venis ad me?

15 * At ipsemet Jeschuă respondens, ait illi: Sine nunc, sic enim decet nos adimplere omnem rectitudinem. & tunc omisit eum.

16 * Quum autem baptizatus fuisset Jeschua, statim ascendit ex aqua, & aperti sunt ei cæli, & suspexit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, & venientem super ipsum.

17 * Et ecce vox è cælis, dicens: Hic est filius meus dilectissimus in quo mihi complacui.

Dominica introitus ieiunij, & ad oblationem Quadragesimæ.

CAP. IIII.

1 TVnc Jeschuá subductus est à spiritu sanctitatis in desertum vt tentaretur ab accusatore. i. diabolo.

2 * Et ieiunauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus, postea verò esurijt.

3 * Et accedens tentator ille, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt isti lapides panis fiant.

4 * At ille respondit, & ait: Scriptum est, Non tantummodo pane viuit homo, sed omni verbo quod procedit ex ore Dei.

5 * Tunc transtulit eum accusator ille super sacrosanctam ciuitatem, & statuit eum super pinnaculum templi, & ait illi:

6 * Si filius Dei es, deorsum te dede præcipitem. Scriptum est enim, Angelis suis præcipiet de te, vt manibus suis te subleuent, ne offendas ad lapidem pedem tuum.

---

10 הָא דֵין נָרְגָא סִים עַל עֻקָּרָא דְּאִילָנָא כָּל אִילָנָא הַכְיל דְּפָארָא טָבָא לָא עָבֵד מָתְפַּסֵק וְנָפֵל בְּנוּרָא׃ 11 אֲנָא
מַעֲמֵד וָגָא לְכוֹן בְּמַיָּא לַתְיוּבְוָתָא הַו דֵין דְּבַתְרִי אָתֵא חַסִין הוּ מָנִי הַו דְּלָא שָׁוֵא אֲנָא מְסַנְוָתֵי לְמַשְׁקְלוּ הוּ מַעֲמֵד לְכוֹן
בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וּבְנוּרָא׃ 12 הַו דְּרַפְשָׁא בְּאִידֵה וְמַדְכֵא אֲדְרוֹהִי וְחֶשֵׁא כָּנֵשׁ לְאִתְרוֹהִי וְתֶבְנָא [1]סוֹקַר בְּנוּרָא דְּלָא דָעֲכָא׃ [1]יְקַד
13 הֵידֵין אֵתָא יֵשׁוּעַ מִן גְּלִילָא לְיוֹרְדְנָן לְוָת יוֹחָנָן דְּנֶעְמַד מָנֵה׃ 14 הוּ דֵין יוֹחָנָן כָּלֵא הֲוָא לֵה וְאָמַר אֲנָא סְנִיק
אֲנָא דְמֶנָךְ אִתְעָמַד וְאַנְתְ לְוָתִי אֵתַיְתְ׃ 15 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ עָנָא וְאָמַר לֵה שְׁבוֹק הָשָׁא הָכַנָא גַיר יָאֵא לַן דְּנִמְלֵא כְּלֵה [k]כְּאנוּתָא [k]כוּן ושעמו ישר
וְהֵידֵין שַׁבְקֵה׃ 16 כַּד עֻמַּד דֵין יֵשׁוּעַ מֵחֲרָא סְלַק מִן מַיָּא וְאִתְפְּתַח לֵה שְׁמַיָּא וַחֲזָא רוּחָא דֵאלָהָא [l]דְּנָחֵת וְאָתֵת עֲלוֹהִי׃ [l]נְחַת
17 וְהָא קָלָא מִן שְׁמַיָּא דְאָמַר הָנוּ בְּרִי חַבִיבָא דְבֵה [m]אָצְטְבִית׃ [m]צְבָא

* Iam enim ſecuris ad radicem arborũ poſita eſt. Omnis ergo arbor quæ nõ C
Inf. 7.b facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.

* Ego quidem baptizo vos in aqua in
Mar. 1.b Luc. 3.d Ioh. 1.d Acto. 1.a & 11.b & 19.a pœnitentiam, qui autem poſt me venturus eſt, fortior me eſt; cuius non ſum dignus calceamenta portare. ipſe vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.

* Cuius ventilabrum in manu ſua, & permundabit aream ſuam: & congregabit triticum in horreum ſuum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

* Tunc venit Ieſus à Galilæa in Ior-
Mar. 1.b Luc. 3.d Ioh. 1.d danem, ad Iohannem, vt baptizaretur ab eo. D

* Iohannes autem prohibebat eum, dicens: Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me.

* Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Sine modò. ſic enim decet nos implere omnem iuſtitiam. Tunc dimiſit eum.

* Baptizatus antem Ieſus, confeſtim aſcendit de aqua. & ecce aperti ſunt ei cæli: & vidit ſpiritum Dei deſcendentem ſicut columbam, & venientem ſuper ſe.

* Et ecce vox de cælis, dicens: Hic eſt
Mar. 1.b Inf. 17.b filius meus dilectus, in quo mihi complacui.

CAP. IIII.

TVnc Ieſus ductus eſt in deſertum à
Mar. 1.b Luc. 4.a Spiritu, vt tentaretur à diabolo A

* Et cùm ieiunaſſet quadraginta die-
Exo. 34.d bus & quadraginta noctibus, poſtea eſuriit.

* Et accedens tentator, dixit ei: Si filius Dei es, dic vt lapides iſti panes fiãt.

* Qui reſpondens dixit: Scriptum eſt,
Deu. 8.a Luc. 4.a Nõ in ſolo pane viuet homo, ſed in omni verbo quod procedit de ore Dei.

* Tunc aſſumpſit eũ diabolus in ſanctam ciuitatem, & ſtatuit eum ſuper pinnaculum templi.

* Et dixit ei: Si filius Dei es, mitte te
Pſal. 90. deorſum. Scriptum eſt enim: Quia angelis ſuis mandabit de te, & in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

10 * ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτεται καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

11 * ἐγὼ μὲν βαπτίζω ὑμᾶς ἐν ὕδατι εἰς μετάνοιαν· ὁ δὲ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἰσχυρότερός μου ἐστὶν, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς τὰ ὑποδήματα βαστάσαι, αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ, καὶ πυρί.

12 * οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον αὐτοῦ εἰς τὴν ἀποθήκην, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

13 * τότε παραγίνεται ὁ ἰησοῦς ἀπὸ τῆς γαλιλαίας εἰς τὸν ἰορδάνην πρὸς τὸν ἰωάννην, τοῦ βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ.

14 * ὁ δὲ ἰωάννης διεκώλυεν αὐτὸν, λέγων, ἐγὼ χρείαν ἔχω ὑπὸ σοῦ βαπτισθῆναι, καὶ σὺ ἔρχῃ πρός με;

15 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἄφες ἄρτι· οὕτω γὰρ πρέπον ἐστὶν ἡμῖν πληρῶσαι πᾶσαν δικαιοσύνην· τότε ἀφίησιν αὐτόν.

16 * καὶ βαπτισθεὶς ὁ ἰησοῦς, ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος, καὶ ἰδοὺ ἠνεῴχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοὶ, καὶ εἶδε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν, καὶ ἐρχόμενον ἐπ' αὐτόν.

17 * καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, ἐν ᾧ εὐδόκησα.

δ'.

1 * Τότε ὁ ἰησοῦς ἀνήχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος, πειρασθῆναι ὑπὸ τοῦ διαβόλου.

2 * καὶ νηστεύσας ἡμέρας τεσσαράκοντα, καὶ νύκτας τεσσαράκοντα, ὕστερον ἐπείνασε.

3 * καὶ προσελθὼν αὐτῷ ὁ πειράζων, εἶπεν, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, εἰπὲ ἵνα οἱ λίθοι οὗτοι ἄρτοι γένωνται.

4 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, εἶπε· γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος θεοῦ.

5 * τότε παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἵστησιν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ.

6 * καὶ λέγει αὐτῷ, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν κάτω· γέγραπται γάρ, ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περὶ σοῦ, καὶ ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

קפלאון ד

x הֵידֵין יְשׁוּעַ אֶתְדְּבַר מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא לְמַדְבְּרָא דְנָתְנַסָּא מִן [c]אֲכְלַקְרְצָא׃ 2 וְצָם אַרְבְּעִין [d]אִימְמִין וְאַרְבְּעִין לֵילְוָן
אַחֲרִית דֵּין כְּפֵן׃ 3 וְקָרֵב הַוָה מְנַסָּא וְאמַר לֵה אִן בְּרֵה דֵאלָהָא אֱמַר דְּהָלֵין כְּאפֵא [e]נֶהְוִין לַחְמָא׃
4 הוּדֵין עָנָא וְאמַר כְּתִיב דְּלָא הֱוָא בְּלַחְמָא בַּלְחוֹד חָיֵא בַּרְנָשָׁא אֶלָּא [f]מְלָא דְנָפֵק מִן פּוּמֵה דֵאלָהָא׃
5 הָדֵין [g]דַּבְּרֵה אֲכְלַקְרְצָא לַמְדִינַת קוּדְשָׁא וְאקִימֵה עַל כְּנָפָא דְהֵיכְלָא וְאמַר לֵה׃
6 אִן בְּרֵה אַנְתְּ דֵאלָהָא [h]שְׁדִי נַפְשָׁךְ לְהַחַת כְּתִיב גֵּיר דְּלְמַלָאכוֹהִי נְפַקֵד עֲלָיךְ וְעַל [i]אִידֵיהוֹן [k]נְשְׁקְלוּנָךְ דְּלָא [l]תֶּתְקַל בְּכָאפָא רַגְלָךְ׃

[a] עִלָּל [b] עָם
[c] אכלקרצא שעמו מלשין
[d] יוֹם
[e] חֲוָא [f] מִלֵּל
[g] דְּבַר
[h] שְׁרָא
[i] אִידָא עי׳ראיה וד
[k] שִׁקְלוּנָךְ [l] תִּתְקַל

7 * Ait illi Jeschua, Rursus scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum.

8 * Iterũ transtulit eum accusator in montem admodum sublimem, eíque ostendit omnia regna mundi, & omnem eorum gloriam.

9 & ait illi: * Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.

10 * Tum dixit ei Jeschua, Abi tibi inimice. Scriptum est enim, Dominum Deum tuum adorabis, illumque ipsum solumnodo coles.

11 * Tunc omisit eum accusator: & ecce angeli accesserunt, illique ministrauêre.

Dominica post Epiphaniam.

12 * Quum autem auditione accepisset Jeschua Jouchanon coniectum fuisse in carcerem, reuersus est in Galilæam.

13 * Relictáque Nozerath venit & habitauit in Capharnachum iuxta mare in finibus Zebouloun & Naphtholi.

14 * Ut impleretur quod dictum est per Eschaio prophetam, dicentem:

15 * Terra Zebouloun terra Naphtholi, via maris trans Jourdenon, Galilæa gentium.

16 * Populus qui sedebat in tenebris lucem magnam conspicatus est, & ijs qui habitabant in regione & umbra mortis,

17 lux est exorta. * Inde cœpit Jeschua prædicare, & dicere, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.

18 * Quúmque iter faceret iuxta mare Galilææ, vidit duos fratres, Schemeoun qui vocatur Kipho, & Andream fratrem eius in mare retia proijcientes (erant enim pisca-

19 tores.) * Et ait illis Ieschua, Venite post me, & faciam vos esse piscatores hominum.

20 * Illi autem confestim retia sua dimittentes, post eum iuére.

21 * Et quum illinc discederet, vidit duos alios fratres Jaakoub filium Zabdai & Jouchanon fratrem eius, in nauicula cum Zabdai ipsorum patre, resarcientes retia sua, &

22 vocauit eos Jeschua. * Illi autem statim reliquerunt nauiculam & patrem suum, ac se-

23 quuti sunt eum. * Et perlustrabat Jeschua uniuersam Galilæam, docebatque in synagogis eorum, & prædicabat Euangelium regni, atque sanabat omnem dolorem, omnémque languorem in populo.

---

7 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ תּוּב כְּתִיב דְּלָא תְנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃ 8 תּוּב דַּבְּרֵהּ אֲכֶלְקַרְצָא לְטוּרָא דְּטָב רָם וְחַוְיֵהּ כָּל־הֵין מַלְכְוָתָא מִלָּךְ
דְּעָלְמָא וְשׁוּבְחָהִין וְאָמַר לֵהּ׃ 9 הָלִין כָּל־הֵין לָךְ אֶתֵּל אֵן תֶּפֵּל תִּסְגּוּד לִי׃ 10 הֵידֵין אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֵל לָךְ סָטָנָא שְׁבַח נְתַל
כְּתִיב גֵּיר דַּלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תִּסְגּוּד וְלֵהּ בַּלְחוּדוֹהִי תְּפַלּוּחַ׃ 11 הֵידֵין שַׁבְקֵהּ אֲכֶלְקַרְצָא וְהָא מַלְאֲכָא קְרִבוּ וּמְשַׁמְשִׁין הֲווּלֵהּ׃
דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר דְּנָחָא׃ 12 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ דְּיוֹחָנָן אֶשְׁתְּלֵם שְׁנִי לֵהּ לַגְּלִילָא׃ 13 וְשַׁבְקֵהּ לְנָצְרַת וַאֲתָא עְמַר בַּכְּפַרְנַחוּם עַל יַד יַמָּא
בְּתְחוּמֵהּ דְּזְבוּלוּן וְדִנַפְתָּלִי׃ 14 דְּנִתְמַלֵּא מֵדֵם דְּאִתְמַר בְּיַד אֶשַׁעְיָא נְבִיָא דְּאָמַר׃ 15 אַרְעָא דְּזְבוּלוּן אַרְעָא דְּנַפְתָּלִי אוֹרְחָא
דְּיַמָּא עְבְרוֹהִי דְּיוֹרְדְנָן גְּלִילָא דְּעַמְמֵא׃ 16 עַמָּא דְּיָתֵב בְּחָשׁוֹכָא נְהוֹרָא רַבָּא חֲזָא וְאִילֵּין דְּיָתְבִין בַּאתְרָא וּבְטַלְלֵא דְּמוֹתָא

‡ Ait illi Iesus rursum, Scriptum est, 7
Deut. 6. c 16 Non tentabis Dominum Deum tuum.
‡ Iterum assumpsit eum diabolus in 8
montem excelsum valdè, & ostendit ei B
omnia regna mundi, & gloriam eorum.
‡ Et dixit ei, Hæc omnia tibi dabo, si 9
cadens adoraueris me.
‡ Tunc dicit ei Iesus, Vade *retro me 10
Satana: scriptum est enim, Dominum
Deut. 16 c 13 Deũ tuum adorabis; & illi soli seruies.
‡ Tunc reliquit eum diabolus: & ecce 11
angeli accesserunt, & ministrabant ei.

‡ Cvm autem audisset Iesus quòd Io- 12
Mar. 1.b 14 Luc. 4. c 14 Ioh. 4. f. 43 hannes traditus esset, secessit in Galilæam:
‡ Et relicta ciuitate Nazareth, vênit 13
†ciuitate & habitauit in † Caphernaũ maritima, in finibus Zabulon & Nephthalim,
‡ Vt adimpleretur quod dictum est 14
per Isaiam prophetam, dicentem:
Isa. 9. a 1 ‡ Terra Zabulõ & terra Nephthalim, 15
via maris trans Iordanem, Galilæa gentium: C
‡ Populus qui †sedebat in tenebris, vi- 16
† ambulabat dit lucem magnam: & sedentibus in regione, & vmbra mortis, lux orta est eis.
‡ Exinde cœpit Iesus prædicare, & di- 17
Mar. 1.b 15 cere, Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum.
Mar. 1.b 16 Lu. 5. a 1 ‡ Ambulans autem Iesus iuxta mare 18
Galilææ, vidit duos fratres, Simonem qui vocatur Petrus, & Andream fratrem eius, mittentes rete in mare (erant enim piscatores.)
‡ Et ait illis, Venite post me: & faciã 19
vos fieri piscatores hominum.
‡ At illi continuò relictis retibus se- 20
cuti sunt eum.
‡ Et procedens inde, vidit alios duos 21
fratres, Iacobum Zebedæi & Iohannem fratrẽ eius in naui cum Zebedæo patre eorum, reficientes retia sua: & vocauit D
eos. ‡ Illi autẽ statim relictis retibus & 22
patre, secuti sunt eum.
‡ Et circuibat Iesus totam Galilæam, 23
docens in synagogis eorum, & prædicans Euangelium regni; & sanans omnem languorem & omnem infirmitatem in populo.

7 ‡ ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πάλιν γέγραπται, οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.
8 ‡ πάλιν παραλαμβάνει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν, καὶ δείκνυσιν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν·
9 ‡ καὶ λέγει αὐτῷ, ταῦτά σοι πάντα δώσω, ἐὰν πεσὼν προσκυνήσῃς μοι.
10 ‡ τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε *ὀπίσω μου σατανᾶ· γέγραπται γὰρ, κύριον τὸν θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.
11 ‡ τότε ἀφίησιν αὐτὸν ὁ διάβολος· καὶ ἰδοὺ ἄγγελοι προσῆλθον, καὶ διηκόνουν αὐτῷ.

12 ‡ Ακούσας δὲ ὁ ἰησοῦς ὅτι ἰωάννης παρεδόθη, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.
13 ‡ καὶ καταλιπὼν τὴν ναζαρὲτ, ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς καπερναοὺμ τὴν παραθαλασσίαν, ἐν ὁρίοις ζαβουλὼν καὶ νεφθαλείμ,
14 ‡ ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος·
15 ‡ γῆ ζαβουλὼν καὶ γῆ νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ ἰορδάνου, γαλιλαία τῶν ἐθνῶν.
16 ‡ ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς.
17 ‡ Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ ἰησοῦς κηρύσσειν, καὶ λέγειν, μετανοεῖτε· ἤγγικε γὰρ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.
18 ‡ περιπατῶν δὲ ὁ ἰησοῦς παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας, εἶδε δύο ἀδελφοὺς, σίμωνα τὸν λεγόμενον πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, βάλλοντας ἀμφίβληστρον εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς·
19 ‡ καὶ λέγει αὐτοῖς, δεῦτε ὀπίσω μου, καὶ ποιήσω ὑμᾶς ἁλιεῖς ἀνθρώπων.
20 ‡ οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.
21 ‡ καὶ προβὰς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄλλους δύο ἀδελφοὺς, ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ ζεβεδαίου τοῦ πατρὸς αὐτῶν, καταρτίζοντας τὰ δίκτυα αὐτῶν· καὶ ἐκάλεσεν αὐτούς.
22 ‡ οἱ δὲ εὐθέως ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὸν πατέρα αὐτῶν, ἠκολούθησαν αὐτῷ.
23 ‡ καὶ περιῆγεν ὅλην τὴν γαλιλαίαν ὁ ἰησοῦς, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

נוּהָרָא דְּנַת לְהוֹן׃ 17 מִן הֵידֵין שָׁרִי יֵשׁוּעַ [e]לְמַכְרָז וְלְמֵאמַר תּוּבוּ קָרְבַת לָהּ גֵּיר מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא׃
18 וְכַר מְהַלֵּךְ עַל יַם יַמָּא דְגָלִילָא חָזָא תְּרֵין אַחִין שִׁמְעוֹן דְּאִתְקְרֵי כֵּאפָא וַאנְדְּרֵאוֹס אַחוּהִי דִּשְׁמֵין [f]מְצַיְדָתָא בְּיַמָּא
אֵיתַיְהוֹן הֲוַו גַּיר צַיְדֵי׃ 19 וֵאמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [g]תַּו בָּתְרִי וְאֶעְבְּדְכוֹן דְּתֶהֱווֹן צַיְדֵי דַּבְנַיָּשָׁא׃
20 הֵנוֹן דֵּין מִחֳדָא שְׁבָקוּ מְצַיְדָתְהוֹן וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ׃ 21 וְכַר עֲבַר מִן תַּמָּן חָזָא אָחֳרָנָא אַחָא תְּרֵין יַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי
וְיוֹחָנָן אַחוּהִי בֶּאלְפָא עִם זַבְדַי אֲבוּהוֹן [h]דְּמִתְקָנִין מְצַיְדָתְהוֹן וְקָרָא אֱנוֹן יֵשׁוּעַ׃
22 הֵנוֹן דֵּין מִחֳדָא שְׁבָקוּ לֶאלְפָא וְלַאבוּהוֹן וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ׃ 23 [i]וּמְהַכֶּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בְּכָלָּהּ גְּלִילָא [k]וּמַלֵּף הֲוָא
בַּבְנוּשָׁתְהוֹן וּמַכְרַז סַבְרָתָא דְמַלְכוּתָא [l]וּמַאסֵא כָּל [m]כְּאֵב [n]וְכוּרַהַן בְּעַמָּא׃

[e] כְּרַז
[f] צַד
[g] אֲחָא
[h] תַּקֵּן
[i] כְּרַךְ פְּעָמִים תְּדִיר
[k] אֲלַף [l] אָסָא
[m] כְּיֵב עִבְרָאִית בְּכַאוּב
[n] כְּרָת

24 *Et audita est fama eius in tota Syria, & offerebantur ei omnes qui pessimè affecti erant infirmitatibus variis: quique cruciatibus cõstringebãtur, nec non dæmoniaci, & lunatici, & paralytici: eosque sanauit.

25 *Et sequebantur eum turbæ multæ à Galilæa ac Decapoli, & ab Ourischlem & à Jihoudæa, & regionibus sitis vltrà Jourdenon.

Apostolorum & Patrum.

CAP. V.

1 QVum autem vidisset Jeschua turbas, ascendit in montem: quumque consedisset, accesserunt ad eum discipuli eius.

1 *Et aperuit os suum eosque docuit, in-
3 quiens. *Beati pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

4 *Beati lugentes, quippe qui consolationem accepturi sunt.

5 *Beati mites, quippe qui hæreditãtis iure possessuri sunt terram.

6 *Beati illi qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.

7 *Beati misericordes, quoniam super eos futuræ sunt misericordiæ.

8 *Beati illi qui mundi sunt corde, quippe
9 qui visuri sunt Deum. *Beati pacifici, quippe qui filij Dei vocabuntur.

10 *Beati illi qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum.

11 *Beati vos, quum exprobrauerint vobis, vosque persecuti fuerint, & dixerint omne verbum malum, aduersus vos propter me in mendacio.

12 *Tunc gaudete & exultate, quoniam merces vestra multa est in cælis, sic enim persecuti sunt prophetas qui vos præcesserunt.

13 *Vos estis sal terræ: quòd si sal infatuatum fuerit, quo salietur? ad nullum venit vsum, nisi vt proijciatur foras, & conculcetur ab hominibus.

14 *Vos estis lux mundi: impossibile est
15 vt abscondatur ciuitas, quæ super montem ædificata est. *Neque lumen lucernæ admouent, vt ponant eam subter modium, sed super candelabrum: & lucet ijs omnibus qui sunt in ædibus.

---

24 וַאִשְׁתְּמַע טֵבְהּ בְּכָלָּה סוּרְיָא וְקָרְבוּ לֵהּ כְּלְהוֹן אֲיליֵן דְּכִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין בְּכוּרְהָנֵא מְשַׁחְלְפָא וַאֲיליֵן דַּאלִיצִין [a] אֵלַץ
[b] בְּתַשְׁנִיקָא וְדַיוְנֵא וְדִבְךָ אֲגֵרָא [c] וְמְשַׁרְיָא וַאסִי אֲנוֹן׃ 25 וַאזְלוּ בָתְרֵהּ כֶּנְשָׁא סַגְיָא מִן גְּלִילָא וּמִן עֲסְרַת מְדִינָתָא וּמִן [d] שְׁנַק [e] שְׁרָא
אוּרְשְׁלֵם וּמִן יְהוּד וּמִן עֵבְרָא דְיוְרְדְנָן׃

דְשְׁלִיחֵא וּרְאבַהָתָא קְפלָאוֹן ה

1 כַּד חֲזָא דֵין יֵשׁוּעַ לְכֶנְשָׁא סְלֵק לְטוּרָא וְכַד יְתֵב קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידוֹהִי׃ 2 וּפְתַח [a] פּוּמֵהּ וּמַלֵּף יָתְהוֹן לְהוֹן וְאָמַר׃ [a] אֲלַף
3 טוּבַיְהוֹן לְמִסְכְּנֵא בְּרוּחַ דִּדִילְהוֹן הִי מַלְכוּתָא דְשְׁמַיָּא׃ 4 טוּבַיְהוֹן [b] לַאֲבִילֵא דְהִנוֹן [c] נָתְבַּיְאוּן׃ [b] אֲבַל [c] בַּיָּא
5 טוּבַיְהוֹן לְמַסְכְּנֵא דְהִנוֹן [d] נְאִרְתוּן אַרְעָא׃ 6 טוּבַיְהוֹן לְאִילֵּין דְכָפְנִין [e] וְצָהֲיִן לְכֵאנוּתָא דְהִנוֹן [f] נְסַבְּעוּן׃ [d] יִרֵת עִבְרִית יה יורש [e] צָחֵא [f] סְבַע

* Et abijt opinio eius in totam Syriam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, varijs languoribus & tormentis comprehensos, & qui dæmonia habebant, & lunaticos, & paralyticos: & curauit eos. 24

Marc. 3. a 7. Luc. 6. c 17

* Et secutæ sunt eum turbæ multæ de Galilæa, & Decapoli, & de Ierosolymis, & de Iudæa, & de trans-Iordanem. 25

CAP. V.

VIdens autem turbas, ascendit in montem: & cùm sedisset, accesserunt ad eum discipuli eius, 1

* Et aperiens os suum docebat eos, dicens, 2

Luc. 6. c 20 * Beati pauperes spiritu: quoniam ipsorum est regnum cælorum. 3

* Beati qui lugent: quoniam ipsi consolabuntur. 4

Psal. 36. a 11 * Beati mites: quoniam ipsi possidebunt terram. 5

Isai. 61. a 3. & 65. c 13. & 66. c 10 Psal. 23. a 4 * Beati qui esuriunt, & sitiunt iustitiam: quoniam ipsi saturabuntur. 6

* Beati misericordes: quoniam ipsi misericordiam consequentur. 7

* Beati mundo corde: quoniam ipsi Deum videbunt. 8

* Beati pacifici: quoniam ipsi filij Dei vocabuntur. 9

1. Pet. 2. d 20. & 3. c 14. & 4. d 14. * Beati qui persecutionem patiuntur propter iustitiam: quoniam ipsorum est regnum cælorum. 10

hominem * Beati estis cùm maledixerint vobis†, & persecuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me: 11

* Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis. sic enim B persecuti sunt prophetas, qui fuerunt ante vos. 12

Mar. 9. c 50. Luc. 14. c 34. * Vos estis sal terræ. Quòd si sal euanuerit, in quo salietur? ad nihilum valet vltrà, nisi vt mittatur foras, & conculcetur ab hominibus. 13

* Vos estis lux mundi. Non potest ciuitas abscondi supra montem posita. 14

Marc. 4. c 21. Luc. 8. b 16. & 11. c 33. * Neque accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum, vt luceat omnibus qui in domo sunt. 15

24 * καὶ ἀπῆλθεν ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εἰς ὅλην τὴν συρίαν, καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, ποικίλαις νόσοις καὶ βασάνοις συνεχομένους, καὶ δαιμονιζομένους, καὶ σεληνιαζομένους, καὶ παραλυτικούς· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

25 * καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ δεκαπόλεως, καὶ ἱεροσολύμων, καὶ ἰουδαίας, καὶ πέραν τοῦ ἰορδάνου.

ε.

1 * Ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καὶ καθίσαντος αὐτοῦ, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 * καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς, λέγων,

3 * μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

4 * μακάριοι οἱ πενθοῦντες, ὅτι αὐτοὶ παρακληθήσονται.

5 * μακάριοι οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν.

6 * μακάριοι οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην, ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται.

7 * μακάριοι οἱ ἐλεήμονες, ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται.

8 * μακάριοι οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, ὅτι αὐτοὶ τὸν θεὸν ὄψονται.

9 * μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται.

10 * μακάριοι οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης, ὅτι αὐτῶν ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

11 * μακάριοί ἐστε ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ διώξωσι, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν ψευδόμενοι, ἕνεκεν ἐμοῦ·

12 * χαίρετε καὶ ἀγαλλιᾶσθε, ὅτι ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς· οὕτω γὰρ ἐδίωξαν τοὺς προφήτας τοὺς πρὸ ὑμῶν.

13 * ὑμεῖς ἐστε τὸ ἅλας τῆς γῆς· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἁλισθήσεται; εἰς οὐδὲν ἰσχύει ἔτι εἰ μὴ βληθῆναι ἔξω, καὶ καταπατεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων.

14 * ὑμεῖς ἐστε τὸ φῶς τοῦ κόσμου· οὐ δύναται πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη.

15 * οὐδὲ καίουσι λύχνον, καὶ τιθέασιν αὐτὸν ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, καὶ λάμπει πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ.

---

*רַחֵם וְרָכָא
עבראית זכות

7 טוּבַיְהוֹן לְמַרְחֲמָנָא דְּעַלַיְהוֹן נָחֲתִין רַחֲמָא ׃ 8 טוּבַיְהוֹן לַאִילֵּין דְּדַכְיִן בְּלִבְּהוֹן דְּהִנּוּן נֶחֱזוֹן לַאלָהָא ׃

9 טוּבַיְהוֹן לְעָבְדֵי שְׁלָמָא דִּבְנוֹהִי דַּאלָהָא נֶתְקְרוּן ׃ 10 טוּבַיְהוֹן לַאִילֵּין דְּאִתְרְדִפוּ מִשְׁלָ כְּאנוּתָא דִּדִילְהוֹן הִי

מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ׃ 11 טוּבַיכוֹן אֱמַתַי דְּמִתְחַרְפִין לְכוֹן וְדִרְדְּפִין לְכוֹן וְאָמְרִין עֲלֵיכוֹן כָּל מִלָּא בִּישָׁא מִשְׁלְהֵי בְּדִלְגַלּוּתָא

וְרָמֵי 12 הָווּ חֲדוּ וְרַוְזוּ דַּאגְרְכוֹן סַגִּי בַּשְׁמַיָּא הָכְנָא גִּיר רְדַפוּ לַנְבִיָּא דְּמִן קַדְמֵיכוֹן ׃ 13 אַנְתּוּן אֵנוּן מִלְחָא דַּארְעָא

כְּפָה מְלַח אֶנְהוּ דִּין דְּמִלְחָא הֲתִתְמְלַחִי לְמַדַם לָא אָזְלָא אֶלָּא דְּתִשְׁתְּדָא לְבַר וְתֶהְדִּישׁ מִן אֲנָשָׁא ׃

שְׁרָא רֵשׁ טָשָׁא 14 אַנְתּוּן אֵנוּן נְהוֹרָה דְּעָלְמָא לָא מָשְׁכְּחָא דְּהֵטְשָׁא מְדִינְתָא דְּעַל טוּרָא לְבָנְיָא ׃

בְּנָא נְהַר 15 וְלָא מַנְהֲרִין שְׁרָגָא וְסָמִין לַהּ תַּחַת סָאתָא אֶלָּא עַל מְגַרְתָּא וּמַנְהַר לְכָל אִילֵּין דְּבְבַיְתָא אִנּוּן ׃

16 * ʼIta luceat lux ʋeſtra coram hominibus ʋt ʋideant bona opera ʋeſtra, euehantque laudibus patrem ʋeſtrũm qui in cælis eſt.

17 * Ne putetis me ʋeniſſe ʋt ſoluam legem aut prophetas, non ʋt ſoluam, ſed ʋt adimpleam.

18 * Amin enim dico ʋobis ego, donec trãſierint cæli & terra, ſoud ʋnum, vnuſue apex non præteribit à lege donec omnia fiant.

19 * Quiſquis igitur ſoluerit vnum ex mandatis hiſce minimis, & ita docuerit homines, minimus vocabitur in regno cælorum. quiſquis autem fecerit & docuerit, iſte magnus ʋocabitur in regno cælorũm.

20 * Ego enim dico ʋobis, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum & Periſchæorum, non intrabitis in regnum cælorum.

Matutinis III. Feriæ Septimanæ præcedent. Ieiunium.

21 * Audiſtis dictum fuiſſe antiquis, Non occides: & quiſquis occiderit, reus erit iudicij.

22 * Ego ʋerò dico ʋobis, Quicunque irascetur fratri ſuo temerè, reus eſt iudicij; & quicunque dixerit fratri ſuo raka, reus eſt conſeſſus: & quiſquis dixerit fatue, reus erit gehennæ ignis.

23 * Igitur ſi obtuleris munus tuum ſuper altare, & illic recordatus fueris fratrem tuum retinere cõtra te inimicitiam aliquam:

24 * Dimitte illic oblationem tuam ſuper altare, & abi: primùm redi in gratiam cum fratre tuo, & tum ʋeni, offer oblationem tuam.

25 * Eſto deſiderabilis cum aduerſario tuo citò, dum adhuc cum illo es in ʋia, ne fortè aduerſarius tuus tradat te iudici, & iudex tradat te exactori, & incidas in domum vinctorum.

26 * Amin enim ego dico tibi, te illinc non egreſſurũ donec reddideris octauũ †numulum ʋltimum.

27 * Audiſtis dictum fuiſſe, Non mœchaberis.

28 * Ego verò dico ʋobis, Quiſquis aſpexerit mulierem vt eam concupiſcat, illicò adulterauit eam in corde ſuo.

---

16 הֲכַנָּא נְנַהֲרוּן נְהוֹרְכוֹן קֳדָם בְּנֵינָשָׁא דְּנֶחֱזוּן עֲבָדֵיכוֹן טָבָא וְנְשַׁבְּחוּן לַאֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא׃ 17 לָא תְּסְבְּרוּן דְּאֵתֵית
[a] שְׁרָא
[u] עבראית חורת
לְשֵׁרָא [x] פִּקּוּד [y] אַלָּף
[z] אֶלֶף
[a] יִתֵּר [b] עֲלַל
לְאוֹרָיְתָא אוֹ לְנְבִיֵּא לָא דְּאֵתֵית לְשֵׁרָא אֶלָּא דַּאֲמַלֵּא׃ 18 אֲמִין גַּיר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַדְמָא דְּנֶעְבְּרוּן שְׁמַיָּא וְאַרְעָא וְוד
חָדָא אוֹ חַד סָרְטָא לָא נֶעְבַר מִן נָמוּסָא עַדְמָא דְּכֹל נֶהֱוֵא׃ 19 כָּל מַן דְּנֶשְׁרֵא הָכִיל חַד מִן פּוּקְדָנֵא הָלֵין זְעוּרָא [y] וְנַלֵּף
הָכְנָא לַבְּנֵינָשָׁא בְּצִירָא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא כָּל דֵּין דְּנֶעֱבֵד [a] וְנַלֵּף הָנָא רַבָּא נֶתְקְרֵא בְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא׃
20 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גַּיר דְּאֶן לָא [b] תְּאוֹתַר כְּאנוּתְכוֹן יַתִּיר מִן דְּסָפְרָא וּפְרִישֵׁא לָא חֶעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא׃
דְּצַפְרָא וַתְּלָתָא בְּשִׁבְּא דְּשַׁבְּתָא קֳדָמֵיתָא דְּצוֹמָא
21 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא לָא תֶּקְטוֹל וְכָל דְּנֶקְטוֹל מְחַיֵּב הוֹ לְדִינָא׃

16 * Sic luceat lux veſtra coram hominibus: vt videant opera veſtra bona, & glorificent patrem veſtrum qui in cælis eſt.
1. Per. 2. c. 12

17 * Nolite putare quoniam veni ſoluere legem aut prophetas. non veni ſoluere, ſed adimplere.

18 * Amen quippe dico vobis, donec tranſeat cælum & terra, iota vnum aut C vnus apex non præteribit à lege: donec omnia fiant.
Luc. 16. d. 17

19 * Qui ergo ſoluerit vnum de mandatis iſtis minimis, & docuerit ſic homines, minimus vocabitur in regno cælorum. qui autem fecerit, & docuerit: hic magnus vocabitur in regno cælorum.
Iaco. 2. b 10.

20 * Dico enim vobis, quia niſi abundauerit iuſtitia veſtra plus quàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.
Luc. 11. f 39.

16 * ὕτω λαμψάτω τὸ φῶς ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὅπως ἴδωσιν ὑμῶν τὰ καλὰ ἔργα, καὶ δοξάσωσι τὸν πατέρα ὑμῶν τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς·

17 * μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἢ τοὺς προφήτας· οὐκ ἦλθον καταλῦσαι, ἀλλὰ πληρῶσαι.

18 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἕως ἂν παρέλθῃ ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, ἰῶτα ἓν, ἢ μία κεραία οὐ μὴ παρέλθῃ ἀπὸ τοῦ νόμου, ἕως ἂν πάντα γένηται.

19 * ὃς ἐὰν οὖν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ὃς δ' ἂν ποιήσῃ καὶ διδάξῃ, οὗτος μέγας κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

20 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἐὰν μὴ περισσεύσῃ ἡ δικαιοσύνη ὑμῶν πλεῖον τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

21 * Audiſtis quia dictum eſt antiquis: Non occides. qui autem occiderit, reus erit iudicio.
Exod. 20 c 13.

22 * Ego autem dico vobis, quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio. D Qui autem dixerit fratri ſuo raca, reus erit concilio. Qui autem dixerit, fatue: reus erit gehennæ ignis.
Deut. 5. b 17.

23 * Si ergo offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid aduerſum te:

24 * Relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius recõciliare fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum.

25 * Eſto conſentiens aduerſario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te miniſtro, & in carcerem mittaris.
Luc. 12. g. 58.

26 * Amen dico tibi, Non exies inde donec reddas nouiſſimum quadrantem.

27 * Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non mœchaberis.
Exo. 20. c 14.

28 * Ego autem dico vobis, Quia omnis qui viderit mulierem ad concupiſcendum eam, iam mœchatus eſt eam in corde ſuo.
Eccl. 41. d 25.

21 * Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ φονεύσεις· ὃς δ' ἂν φονεύσῃ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει.

22 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ὀργιζόμενος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ εἰκῇ, ἔνοχος ἔσται τῇ κρίσει· ὃς δ' ἂν εἴπῃ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ῥακά, ἔνοχος ἔσται τῷ συνεδρίῳ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ μωρέ, ἔνοχος ἔσται εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

23 * ἐὰν οὖν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον, κἀκεῖ μνησθῇς ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἔχει τι κατὰ σοῦ·

24 * ἄφες ἐκεῖ τὸ δῶρόν σου ἔμπροσθεν τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ὕπαγε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ τότε ἐλθὼν πρόσφερε τὸ δῶρόν σου.

25 * ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ.

26 * ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην.

27 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐ μοιχεύσεις.

28 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ.

---

22 אֲנָא דֵין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּנֶרְגַז עַל אַחוּהִי [d] אִיקָא מְחַיַּב הוּ לְדִינָא וְכָל דְּנֵאמַר לַאֲחוּהִי רַקָא מְחַיַּב הוּ
לַכְנוּשְׁתָא וְכָל מַן דְּנֵאמַר [e] לְלָא מַחַיַּב הוּ לְגֵהַנָּא דְנוּרָא׃ 23 אֱנָהוּ הָכֵיל דְּמַקְרֵב אַנְתְּ קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְתַמָּן תְּתְדְּכַר
דַּאֲחִיד עֲלָיךְ אַחוּךְ [f] אַבְתָּא מִדֵּם׃ 24 שְׁבוֹק תַּמָּן קוּרְבָּנָךְ עַל מַדְבְּחָא וְזֵל לְוִקְדֵּם אֶתְרָעָא עִם אַחוּךְ וְהָדֵין תָּא
קָרֵב קוּרְבָּנָךְ׃ 25 הֱוֵית [g] מְתַאֵנָא עִם בְּעַל דִּינָךְ עֲגַל עַד עִמֵּהּ אַנְתְּ בְּאוֹרְחָא דִּלְמָא בְּעַל דִּינָךְ נַשְׁלְמָךְ [h] לְדַיָּנָא וְדַיָּנָא
נַשְׁלְמָךְ [i] לְגַבָּיָא [k] וְתֶפֵּל בֵּית אֲסִירֵא׃ 26 וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא [l] תֶּפוֹק מִן תַּמָּן עַדְמָא [m] דְּתֶתֵּל [n] שְׁטוּנָא אַחֲרָיָא׃
27 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתֵּאמַר דְּלָא תְּגוֹד׃ 28 אֲנָא דֵין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מַן דְּחָזֵא אִנְתְּתָא אֵיךְ דְּרָגִיהָ מֶחֱוָרָא
גַּרְהָ בְּלִבֵּהּ׃

[d] אִיקָא לשון יון
[e] לְלָא טעמו פתי
[f] אֲבָב ושעמו שנאה
[g] אֲנָא עבראית אוֹה
[h] דַּיָּן [i] גַּבָּא [k] נְפַל
[l] נְפֵק [m] נִתַּל
[n] חלק שמנה
[o] גור

29 * Si autem oculus tuus dexter offendiculo tibi fuerit, erue eum & proïce abs te: præstat enim tibi vt pereat vnum membrum tuum, quàm totum corpus tuum cadat in gehennam.

30 * Quòd si manus tua dextera offendiculo tibi fuerit, amputa & abïcè eam abs te; satius enim tibi fuerit vt pereat vnum ex membris tuis, quàm totum corpus tuum incidat in gehennam.

31 * Dictum est, Quicunque dimiserit vxorem suam, det ei libellum repudij.

32 * Ego verò dico vobis, Quisquis dimiserit vxorem suam præter quàm ratione fornicationis, facit eam mœchari; & qui duxerit dimissam, adulterium committit.

33 * Rursum audistis dictum fuisse antiquis, Nõ mentieris in iuramento tuo, sed persolues Domino iuramentum tuum.

34 * Ego verò dico vobis, Non iurabis omnino: non per cælum, quia thronus Dei est.

35 * Neque per terram, quia scabellum est subter pedes eius: nec etiam per Ierusalem quia ciuitas est summi regis.

36 * Nec etiam per caput tuum iurabis, quia non potes facere in eo, vel particulam vnius pili nigri vel albi.

37 * Sed erit sermo vester, Est, est: & non, non. id quod supra hæc abundat, à malo est.

38 * Audistis dictum fuisse, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

39 * Ego verò dico vobis, Ne insurgatis contra malum: sed quisquis percusserit te supra maxillam tuam dexteram, obuerte ei & alteram.

40 * Et ei qui voluerit litigare tecum, & auferet tunicam tuam, dimitte ei & pallium tuum.

41 * Quisquis traxerit te ad miliare vnum, abi cum eo duo.

42 * Petenti abs te dato, & volentem mutuari abs te, ne prohibeas.

43 * Audistis dictum fuisse, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

---

29 אִן דֵּין עֵינָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ [p]חֲצִיהּ [q]וְשַׁדְיַהּ מִנָּךְ פַּקַּח לָךְ גֵּיר [r]דְּנֵאבַד חַד מִן הַדָּמָךְ וְלָא כְּלֵּה פִּגְרָךְ נָפֵל בְּגֵהַנָּא ׃

30 וְאִן אִידָךְ דְּיַמִּינָא מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוֹק שְׁדִיהּ מִנָּךְ פַּקַּח לָךְ גֵּיר דְּנֵאבַד חַד מִן הַדָּמָיךְ וְלָא כְּלֵּה פִּגְרָךְ נָפֵל בְּגֵהַנָּא ׃

31 אִתְאֲמַר דְּמַן דְּשָׁרֵא אִנְתְּתֵהּ נְתֵּל לָהּ [z]כְּתָבָא [b]דִּרוּלָּא ׃ 32 אֲנָא דֵּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל מַן דְּשָׁרֵא אִנְתְּתֵהּ

לְבַר מִן מִלְּתָא [c]דְּזָנְיוּתָא עָבֵד לָהּ [d]דְּתִגּוּרִי וּמַן דְּשָׁקֵל שְׁבִיקְתָּא גָּאֵר ׃

33 תּוּב שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר לְקַדְמָיֵא וְלָא תְּרַגֵּל [e]בְּמוֹמָתָךְ וְתְשַׁלֵּם דֵּין לְמָרְיָא מוֹמָתָךְ ׃

34 אֲנָא דֵּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן לָא [f]תְּאמוּן [g]סָךְ לָא בִּשְׁמַיָּא דְּכוּרְסַיָּא הוּ דַּאלָהָא ׃

[z] חֲצָא [b] שְׁרָא
[c] אֲבַד
a עבראית ספר
b כריתות
c זְנָא [d] גָּר
e יְמָא [f] יְמָא
g פעמים כלל

Infr. 18. a 8 Marc. 9. g 47.

29 * Quòd si oculus tuus dexter scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum mittatur in gehennam.

30 * Et si dextra manus tua scandalizat te, abscinde eam, & proijce abs te: expedit enim tibi vt pereat vnum membrorum tuorum, quàm totum corpus tuum eat in gehennam.

Deu. 24. a 1. Infr. 19. b 7. Mar. 10. a 4. Luc. 16. d 18 1. Cor. 7. b 10.

31 * Dictum est autem, Quicunque dimiserit vxorem suam, det ei libellum repudij.

32 * Ego autem dico vobis, quia omnis qui dimiserit vxorem suam, excepta fornicationis causa, facit eam mœchari: & qui dimissam duxerit, adulterat.

Leui. 19. c 12. Exo. 20. b 7. Deut. 5. b 11 Inf. 23. c 22.

33 * Iterum audistis, quia dictum est antiquis, Non periurabis: reddes autem Domino iuramenta tua.

34 * Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per cælum: quia thronus Dei est.

35 * Neque per terram: quia scabellum est pedum eius. neque per Ierosolymã: quia ciuitas est magni regis.

36 * Neque per caput tuum iuraueris: quia non potes vnum capillum album facere aut nigrum.

Luc. 5. g 12

37 * Sit autem sermo vester, Est, est; non, non: quod autem his abundantius est, à malo est.

Exo. 21. c 24. Deu. 19. d 21. Leu. 24. d. 20.

38 * Audistis quia dictum est, Oculum pro oculo, & dentem pro dente.

Luc. 6. c 29.

39 * Ego autem dico vobis non resistere malo: sed si quis te percusserit in dexterã maxillam tuam, præbe illi & alteram.

40 * Et ei qui vult tecum in iudicio contendere, & tunicam tuam tollere: dimitte ei & pallium.

41 * Et quicunque te angariauerit mille passus, vade cum illo † alia duo.

&

42 * Qui petit à te, da ei: & volenti mutuari à te, ne auertaris.

1. Cor. 6. b. 7. Deut. 15 c. 7. Leu. 19. d. 18.

43 * Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum.

29 * εἰ δὲ ὁ ὀφθαλμός σου ὁ δεξιὸς σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτὸν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

30 * καὶ εἰ ἡ δεξιά σου χεὶρ σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὴν, καὶ βάλε ἀπὸ σοῦ· συμφέρει γάρ σοι ἵνα ἀπόληται ἓν τῶν μελῶν σου, καὶ μὴ ὅλον τὸ σῶμά σου βληθῇ εἰς γέενναν.

31 * ἐρρέθη δὲ ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, δότω αὐτῇ ἀποστάσιον.

32 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι· καὶ ὃς ἐὰν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται.

33 * πάλιν ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις, οὐκ ἐπιορκήσεις, ἀποδώσεις δὲ τῷ κυρίῳ τοὺς ὅρκους σου.

34 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ὀμόσαι ὅλως· μήτε ἐν τῷ οὐρανῷ, ὅτι θρόνος ἐστὶ τοῦ θεοῦ.

35 * μήτε ἐν τῇ γῇ, ὅτι ὑποπόδιόν ἐστι τῶν ποδῶν αὐτοῦ· μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅτι πόλις ἐστὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως.

36 * μήτε ἐν τῇ κεφαλῇ σου ὀμόσῃς, ὅτι οὐ δύνασαι μίαν τρίχα λευκὴν ἢ μέλαιναν ποιῆσαι.

37 * ἔστω δὲ ὁ λόγος ὑμῶν, ναὶ, ναί· οὒ, οὔ· τὸ δὲ περισσὸν τούτων ἐκ τοῦ πονηροῦ ἐστιν.

38 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, καὶ ὀδόντα ἀντὶ ὀδόντος.

39 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ· ἀλλ' ὅς τίς σε ῥαπίσει ἐπὶ τὴν δεξιάν σου σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην.

40 * καὶ τῷ θέλοντί σοι κριθῆναι, καὶ τὸν χιτῶνά σου λαβεῖν, ἄφες αὐτῷ καὶ τὸ ἱμάτιον.

41 * καὶ ὅστις σε ἀγγαρεύσει μίλιον ἕν, ὕπαγε μετ' αὐτοῦ δύο.

42 * τῷ αἰτοῦντί σε δίδου· καὶ τὸν θέλοντα ἀπὸ σοῦ δανείσασθαι, μὴ ἀποστραφῇς.

43 * ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, καὶ μισήσεις τὸν ἐχθρόν σου.

---

35 וְלָא בַּארְעָא דִּכוּבְשָׁא הִיא דְּרַגְלוֹהִי אֶלָּא בְּאוּרְשְׁלֵם דְּמַדִּינְתָּהּ הִיא דְּמַלְכָּא רַבָּא׃
36 אֶלָּא לָא בְּרִישָׁךְ תְּאמֵי דְּלָא מָשְׁכַּח אַנְתְּ לְמֶעְבַּד בֵּהּ חָדָא דְּסַעֲרָא אוֹ חִוָּרְתָּא׃
37 אֶלָּא תְּהֵוֵא מִלָּתְכוֹן אִין אִין וְלָא לָא מֵרֻם דְּמִן חַלִּין יַתִּיר מִן בִּישָׁא הוּ׃ 38 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר דְּעַיְנָא חֲלָף עַיְנָא וְשִׁנָּא חֲלָף שִׁנָּא׃ מָחָא
39 אֲנָא דֵּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תְּקוֹמוּן לְוָקְבָל בִּישָׁא אֶלָּא מַן דְּ[h]רָמָחָא לָךְ עַל פֵּכָךְ דִּימִינָא ׀ עִבְרָאִית מעיל
אַפְנָא לֵהּ אַף אָחֳרָנָא׃ 40 וּמַן דְּצָבָא דִּנְדִין עִמָּךְ וְנָשְׁקוֹל כּוּתִינָךְ שְׁבוֹק לֵהּ אַף [i]מַרְטוּטָךְ׃ וַתַּב ׀ נוּף
41 מַן דְּמִשַּׁחַר לָךְ מִילָא חַד זִל עִמֵּהּ תְּרִין׃ 42 מַן דְּשָׁאֵל לָךְ [k]הַב לֵהּ וּמַן [l]דְּנִאזַף מִנָּךְ לָא תָּכְלִיתְהִי׃
43 שְׁמַעְתּוּן דְּאִתְאֲמַר דְּרַחֵם לְקָרִיבָךְ וְסָנֵי לְבָעֵל דְּבָבָךְ׃

44 ✠ Ego verò dico vobis, Diligite inimicos vestros, & bene precemini ei qui imprecatur vobis, ac benefacite ei, qui odio vos prosequitur, & orate proijs qui vexant vos cum violentia & persequuntur vos.

45 ✠ Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui facit oriri Solem suum super probos & improbos, & facit descendere pluuiam suam super æquos & iniquos.

46 ✠ Etenim si dilexeritis eos qui diligunt vos, quænam vos manet merces? nonne & publicani idem faciunt?

47 ✠ Et si postulaueritis pacem fratrum vestrorum tantummodo, quid vos amplius facitis? nonne & publicani itidem faciunt?

48 ✠ Vos igitur estote perfecti, sicut pater vester qui est in cælis, perfectus est.

Matutinis 1111. Feriæ Septimanæ præcedent. Ieiunium.

CAP. VI.

1 ATtendite autem in eleemosina vestra ne erogetis eam coram hominibus vt ſpectemini ab eis, alioqui nulla vobis futura eſt merces apud patrem vestrum qui eſt in cælis.

2 ✠ Quum igitur facturus es eleemosinam, ne proclamaueris cornu coram te vti faciunt acceptores vultus† hypocritæ in ſynagogis & plateis, vt celebrentur ab hominibus: equidem ego dico vobis, receperunt mercedem ſuam.

3 ✠ Quum vero tu erogas eleemosinam ne-ſciat ſiniſtra tua quid agat dextera tua.

4 ✠ Vt ſit eleemosina tua in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito, ipſe rependet tibi in propatulo.

5 ✠ Et quum oras, ne ſis ſicut acceptores vultus† hypocritæ, qui amãt ſtare in ſynagogis, & in angulis platearum ad fundendum preces vt ſpectentur ab hominibus: equidẽ ego dico vobis, Receperunt mercedem ſuam.

6 ✠ Tu vero quum oras introito in cubiculum tuum, clauſoque oſtio tuo ora patrem tuum qui eſt in abſcondito, & pater tuus qui videt in abſcondito, rependet tibi in propatulo.

---

44 אֲנָא דֵין אָמַר אֲנָא לְכוֹן אַחֲבוּ לַבְּעַל וּבָבֵיכוֹן וּבָרְכוּ לְמַן דְּלָאֵט לְכוֹן וְעַבְּדוּ דְשַׁפִּיר לְמַן דְּסָנֵא לְכוֹן וְצַלּוּ עַל אֵילֵין m עבראית בעשק
וְדָבְרִין לְכוֹן בַּקְטִירָא וְרָדְפִין לְכוֹן׃ 45 אֵיכְנָא דְּתֶהֱווֹן בְּנַוהִי דְאֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא הוּ דְּמַרְנַח שֶׁמְשֵׁהּ עַל טָבֵא וְעַל n בְּחֵת כוֹן
בִישָׁא n וּמַחֵת מָטְרָה עַל o כְּאנָא וְעַל עַוְלָא׃ 46 אֵן גִּיר p מַחֲבִין אִנְהוֹן לַאילֵין דְּמַחֲבִין לְכוֹן מָנָא אַגְרָא אִית לְכוֹן לָאו הָא q חָבַב
אַף מָכְסָא הִי הָדָא עָבְדִין׃ 47 וְאֵן שָׁאלִיתוּן בַּשְׁלָמָא דַאחֵיכוֹן בַּלְחוֹד מָנָא יַתִּיר עָבְדִין אַנְהוֹן לָא הָא אַף מָכְסָא הִי
הָדָא עָבְדִין׃ 48 הֲווֹ הָכִיל אַנְהוֹן גְּמִירָא אַיכְנָא דַאבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא גְּמִיר הוּ׃
וְרַפְרָא דַארְבָעָא בְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא קַדְמַיְתָא וְרַבּוֹמָא
2 חוּרוֹ דֵין b בְּזֶדְקַתְכוֹן דְּלָא תֶּעְבְּדוּנָהּ קֻדָּם בְּנֵינָשָׁא אִידְ דְּתֶתְחֲזוֹן לְהוֹן וְאֵן לָא אַגְרָא לֵית לְכוֹן לָוָת אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא׃ b עבראית צדקה

* Ego autem dico vobis, Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos: & orate pro persequentibus & calumniantibus vos. 44

Luc. 6. d 27. Rom. 12. d 17. Luc. 23. e 34. Acto. 7. g 60. 1. Cor. 4. e 13.

* Vt sitis filij patris vestri qui in cælis est, qui Solem suum oriri facit super bonos & malos, & pluit super iustos & iniustos. 45

* Si enim diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedē † habebitis? nónne & publicani hoc faciunt? 46

† habetis

* Et si salutaueritis fratres vestros tantùm, quid amplius facitis? nónne & ethnici hoc faciunt? 47

* Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cælestis perfectus est. 48

44 * ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμᾶς, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς, καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς καὶ διωκόντων ὑμᾶς.

45 * ὅπως γένησθε υἱοὶ τοῦ πατρὸς ὑμῶν τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅτι τὸν ἥλιον αὐτοῦ ἀνατέλλει ἐπὶ πονηροὺς καὶ ἀγαθοὺς, καὶ βρέχει ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους.

46 * ἐὰν γὰρ ἀγαπήσητε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, τίνα μισθὸν ἔχετε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι τὸ αὐτὸ ποιοῦσι;

47 * καὶ ἐὰν ἀσπάσησθε τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν μόνον, τί περισσὸν ποιεῖτε; οὐχὶ καὶ οἱ τελῶναι οὕτω ποιοῦσιν;

48 * ἔσεσθε οὖν ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι.

CAP. VI.

ς'.

ATtendite ne iustitiam vestram faciatis coram hominibus, vt videamini ab eis: alioquin mercedem non habebitis apud patrem vestrum qui in cælis est. 1

1 * Προσέχετε τὴν ἐλεημοσύνην ὑμῶν μὴ ποιεῖν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς· εἰ δὲ μήγε, μισθὸν οὐκ ἔχετε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν τῷ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

* Cùm ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis & in vicis, vt honorificentur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 2

2 * ὅταν οὖν ποιῇς ἐλεημοσύνην, μὴ σαλπίσῃς ἔμπροσθέν σου, ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς ῥύμαις, ὅπως δοξασθῶσιν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

* Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: 3

Rom. 12. b 8.

3 * σοῦ δὲ ποιοῦντος ἐλεημοσύνην, μὴ γνώτω ἡ ἀριστερά σου τί ποιεῖ ἡ δεξιά σου.

* Vt sit eleemosyna tua in abscondito, & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 4

Lu. 14. c 14.

4 * ὅπως ᾖ σου ἡ ἐλεημοσύνη ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

* Et cùm oratis, non eritis sicut hypocritæ, qui amant in synagogis & in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam. 5

Esai. 29. d 13.

5 * καὶ ὅταν προσεύχῃ, οὐκ ἔσῃ ὥσπερ οἱ ὑποκριταί, ὅτι φιλοῦσιν ἐν ταῖς συναγωγαῖς καὶ ἐν ταῖς γωνίαις τῶν πλατειῶν ἑστῶτες προσεύχεσθαι, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις· ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

* Tu autem cùm oraueris, intra in cubiculum tuum, & clauso ostio, ora patrem tuum in abscondito: & pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi. 6

4. Reg. 4. e 33. Acto. 10. a 9.

6 * σὺ δὲ ὅταν προσεύχῃ, εἴσελθε εἰς τὸ ταμιεῖόν σου, καὶ κλείσας τὴν θύραν σου, προσεύξαι τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

---

[e] שְׁבַח [f] גְּלָא [g] יְרַע

[a] תְּנָא עבראית חדר

2 אֱמַתַּי הָכִיל דְּעָבֵד צַדְקָתָא לָא תֶּקְרֵא קֳרָמָךְ אַיְךְ דְּעָבְדִין נָסְבֵי בַּאפֵּא בְּכְנוּשָׁתָא וּבְשׁוּקָא אַיְךְ [e] בְּשִׁתְבְּחוּן
מִן בְּנֵינָשָׁא וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוֹן׃ 3 אַנְתְּ דֵּין מָא דְעָבֵד צַדְקָתָא לָא [d] תְּגַע שְׂמָלָךְ סְנָא עָבְדָא
יְמִינָךְ׃ 4 אַיְךְ דְּתֶהֱוֵא זְדְקָתָךְ [f] בְּכֶסְיָא וַאבוּךְ דְּחָזֵא בְּכֶסְיָא הוּ נָפְרַעְךְ [f] בְּגָלְיָא׃
5 וּמָא דְמָצַלֵּא אַנְתְּ לָא תֶּהֱוֵא אַיְךְ נָסְבֵי בַּאפֵּא דְּרָחְמִין לְמִקָם בַּכְנוּשָׁתָא וּבְזָוִיתָא דִּשׁוּקָא לְמִצְלֵיוּ דְּנָתְחָזוֹן לִבְנֵי
אֲנָשָׁא וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּקַבְּלוּ אַגְרְהוֹן׃
[d] תֶּהֱוֵא עבראית חדר 6 אַנְתְּ דֵּין אֲמַתַּי דְּמָצַלֵּא אַנְתְּ עוֹל [g] לְחַוּנָךְ גְּאחוֹד תַּרְעָךְ וְצַלֵּא לַאבוּךְ דְּבְכֶסְיָא וַאבוּךְ דְּחָזֵא בְּכֶסְיָא נָפְרַעְךְ בְּגָלְיָא׃

7 * Quumque preces funditis ne sitis mus-
sitantes vt hypocritæ : putant enim in mul-
tiloquio sei exauditum iri.

8 * Ne igitur illis assimilemini : etenim pa-
ter vester nouit quid requiratur vobis, an-
tequam petatis ab eo.

9 * Vos ita orate. PATER noster qui es
in cælis, sanctificetur nomen tuum,

10 * Adueniat regnum tuum, fiat voluntas
tua vt in cælo & in terra.

11 * Da nobis panem indigẽtiæ nostræ hodie,

12 * Et remitte nobis debita nostra, sicut nos
etiam remittimus debitoribus nostris,

* Et ne nos inducas in tentationem ; sed
13 libera nos à malo. Quia tuum est regnum, &
potentia, & gloria in sæcula sæculorum.

* Si enim remiseritis hominibus errata
14 ipsorum, remittet etiam vobis pater vester,
qui est in cælis.

* Sin autem non remiseritis hominibus,
15 nec etiam pater vester remissurus est vobis
errata vestra.

Secunda Feria Septimanæ se-
cundæ Ieiunij.

* QVVM autem ieiunatis ne sitis atra-
16 ti sicut acceptores vultus * hypocritæ, detur-
pant enim vultus suos vt appareant homi-
nibus ieiunantes : equidem ego dico vobis,
receperunt mercedem suam.

* Tu verò quum ieiunas, ablue vultum
17 tuum, & vnge caput tuum.

* Vt ne appareas hominibus tu ipse ie-
18 iunans, sed patri tuo qui est in abscondito:
& pater tuus qui videt in abscondito, ipse
rependet tibi.

19 * Ne reponatis vobis thesauros in terrâ,
loco vbi tinea & erugo corrumpunt, &
vbi fures perfodiunt & furantur.

20 * Sed reponite vobis thesauros in cælis,
vbi nec tinea nec erugo corrumpunt, & vbi
fures non perfodiunt, neque furantur.

21 * Vbi enim est thesaurus vester, illic est
etiam cor vestrum.

22 * Lucerna corporis est oculus : si oculus
tuus igitur fuerit simplex, etiam totum cor-
pus tuum lucidum erit.

---

7 וּמָא דְמִצְלָא אַנְחוּן לָא חֲוַיְהוּן [h]מְפַקְקִין אַיךְ חַנְפֵּא דְסָבְרִין גַּיר דְבְמַמְלָלָא סַגִיאָא [i]מֶשְׁתְמְעִין ׃ [k]פְּקַק ומעט מחאנגים

8 לָא תְכִיל [k]חֲרְמוּן לְהוֹן אֲבוּכוֹן גַּיר יְדַע מָנָא מִתְבְּעָא לְכוֹן עַדְלָא חֶשְׁאֲלוּנֵיהִי ׃ [l]הָכְנָא צַלּוּ אַנְחוּן אֲבוּן דְבַשְׁמַיָא [k]שְׁמַע [l]דְמַי

9 אָבוּנָא דְבַשְׁמַיָא [m]עֲבְיֵנָךְ אִיכְנָא דְבַשְׁמַיָא אַף בַּארְעָא ׃ 11 [n]הַב לַן לַחְמָא [o]דְסוּנְקָנַן יוֹמָנָא ׃ [m]אֶתָא [n]צְבְיָנָךְ

10 [l]תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ נֶהֱוֵא [o]צְבְיָנָךְ אִיכְנָא דְבַשְׁמַיָא אַף בַּארְעָא ׃ [p]יְהַב [q]סְבַק [r]חֵיבָ

12 וְשְׁבוֹק לַן [p]חֵיבַיִן אֵיכְנָא דְאַף חֲנַן שְׁבַקָן לְחַיָבִין ׃ [s]נָקָא [t]פְּצָא [u]שְׁבַח

13 וְלָא תַעֲלַן [q]לְנִסְיוֹנָא אֶלָּא [r]פַּצַן מִן בִּישָׁא מָטוּל דִדִילָךְ הִי מַלְכוּתָא וְחַיְלָא [t]וְתֻשְׁבּוּחְתָא לְעָלַם עָלְמִין ׃

14 אִן גַּיר תֶּשְׁבְּקוּן לַבְּנֵינָשָׁא סַכְלוּתְהוֹן נֶשְׁבּוֹק אַף לְכוֹן אֲבוּכוֹן דְבַשְׁמַיָא ׃

15 אִן דֵין לָא תֶּשְׁבְּקוּן לַבְּנֵינָשָׁא אַף לָא אֲבוּכוֹן שָׁבֵק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃

* Orantes autem, nolite multum lo- 7
faciũt qui, ſicut ethnici†. putant enim quòd in multiloquio ſuo exaudiantur.

* Nolite ergo aſſimilari eis. ſcit enim 8
pater veſter quid opus ſit vobis, ante- B
quam petatis eum.

Luc. 11. a 2. * Sic ergo vos orabitis: PATER no- 9
ſter qui es in cælis, ſanctificetur nomen tuum.

* Adueniat regnum tuum. Fiat volun 10
tas tua, ſicut in cælo, & in terra.

* Panem noſtrum ſuperſubſtantia- 11
lem da nobis hodie.

* Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut 12
& nos dimittimus debitoribus noſtris.

* Et ne nos inducas in tentationem. 13
Sed libera nos à malo. Amen.

Infr. 18. d 33. Marc. 11 c 25. Eccl. 28. a 7. * Si enim dimiſeritis hominibus pec 14
cata eorum: dimittet & vobis pater veſter cæleſtis delicta veſtra.

* Si autem non dimiſeritis homini- 15
bus, nec pater veſter dimittet vobis pec cata veſtra.

* CVM autem ieiunatis, nolite fieri 16
ſicut hypocritæ triſtes. exterminãt enim facies ſuas, vt appareãt hominibus ieiunantes. Amen dico vobis quia receperunt mercedem ſuam.

* Tu autem cùm ieiunas, vnge caput 17
tuum, & faciem tuam laua,

* Ne videaris hominibus ieiunans, 18
ſed patri tuo qui eſt in abſcondito: & pater tuus qui videt in abſcondito, reddet tibi.

Luc. 12. d 33. 1. Tim. 6. d 19. * Nolite theſaurizare vobis theſau- 19
ros in terra: vbi ærugo & tinea demolitur, & vbi fures effodiunt & furantur. C

* Theſaurizate autem vobis theſau- 20
ros in cælo: vbi neque ærugo neque tinea demolitur, & vbi fures non effodiũt nec furantur.

Luc. 12. c 34. Luc. 11. c 34. * Vbi enim eſt theſaurus tuus, ibi eſt 21
& cor tuum.

* Lucerna corporis tui, eſt oculus 22
tuus. Si igitur oculus tuus fuerit ſimplex, totum corpus tuum lucidum erit.

7 * προσευχόμενοι δὲ μὴ βατταλογήσητε, ὥσπερ οἱ ἐθνικοί. δοκοῦσι γὰρ ὅτι ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν εἰσακουσθήσονται·

8 * μὴ οὖν ὁμοιωθῆτε αὐτοῖς· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὧν χρείαν ἔχετε, πρὸ τοῦ ὑμᾶς αἰτῆσαι αὐτόν.

9 * ὕτως οὖν προσεύχεσθε ὑμεῖς· Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου·

10 * ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

11 * τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον.

12 * καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

13 * καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ· *ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ δόξα, εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

14 * ἐὰν γὰρ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, ἀφήσει καὶ ὑμῖν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος.

15 * ἐὰν δὲ μὴ ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τὰ παραπτώματα αὐτῶν, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

16 * Ὅταν δὲ νηστεύητε, μὴ γίνεσθε ὥσπερ οἱ ὑποκριταὶ σκυθρωποί· ἀφανίζουσι γὰρ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, ὅπως φανῶσι τοῖς ἀνθρώποις νηστεύοντες. ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἀπέχουσι τὸν μισθὸν αὐτῶν.

17 * σὺ δὲ νηστεύων ἄλειψαί σου τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸ πρόσωπόν σου νίψαι·

18 * ὅπως μὴ φανῇς τοῖς ἀνθρώποις νηστεύων, ἀλλὰ τῷ πατρί σου τῷ ἐν τῷ κρυπτῷ· καὶ ὁ πατήρ σου ὁ βλέπων ἐν τῷ κρυπτῷ, ἀποδώσει σοι ἐν τῷ φανερῷ.

19 * μὴ θησαυρίζετε ὑμῖν θησαυροὺς ἐπὶ τῆς γῆς, ὅπου σὴς καὶ βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται διορύσσουσι καὶ κλέπτουσι.

20 * θησαυρίζετε δὲ ὑμῖν θησαυροὺς ἐν οὐρανῷ, ὅπου οὔτε σὴς, οὔτε βρῶσις ἀφανίζει, καὶ ὅπου κλέπται οὐ διορύσσουσιν, οὐδὲ κλέπτουσιν.

21 * ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ ἔσται καὶ ἡ καρδία ὑμῶν.

22 * ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ἐὰν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινὸν ἔσται.

דיום תריז בשבא דשכתא דתרין דצומא

צמ 16 אסתידין דצימין אנחון לא תהוון כמירא איך נסבי באפא מחבלין גיר פרצופיהון איך דנתחזון לבני נשא דצימין
שוי משה ואמין אמר אנא לכון דקבלו אגרהון׃ 17 אנת דין מא דצאם אנת אשיג אפך ומשוח רישך׃ 18 איך דלא תתחזא
לבני נשא דצאם אנת אלא לאבוך דבכסיא ואבוך דחזא בכסיא הו נפרעך׃ 19 לא תסימון לכון סימתא בארעא אתר
אכל פס דסמא ואכלא מחבלין ואיכא דגנבא פלשין וגנבין׃ 20 אלא סימו לכון סימתא בשמיא איכא דלא סמא ולא אכלא
מחבלין ואיכא דגנבא לא פלשין ולא גנבין׃ 21 איכא גיר דאיתיה סימתכון תמן הו ואף לבכון׃ 22 שרגא דפגרא
נהר איתיה עינא אן עינך תכיל תהוא פשיטא אף כלה פגרך נהיר הו׃

23 * Sinautem oculus tuus fuerit malus, totum corpus tuum tenebricosum erit: si ergo lumen quod est in te, tenebræ sunt, tenebræ tuæ quantæ futuræ sunt?

24 * Nemo potest duobus dominis seruire: aut enim vnum odio prosequetur, & alterum diliget, aut vnum honorabit, & alterum contemnet. non potestis Deo seruire & Mamouno, diuitijs.

Feria tertia Septimanæ præcedentis Ieiunium.

25 * Propterea ego dico vobis, Ne solliciti sitis animæ vestræ quid esuri sitis, & quid bibituri, nec corpori vestro qua re sitis induendi. nonne anima plus est quàm alimentum, & corpus plus quàm vestimentum?

26 * Aduertite ad volucres cæli, quæ nec serunt nec metunt, neque cogunt in horrea, & pater vester qui est in cælis alit eas; nonne vos estis eis præstantiores?

27 * Quis est autem ex vobis qui sollicitus possit addere ad staturam suam cubitum vnum?

28 * Ac de vestimento quid anxij estis? considerate lilia agri quomodo crescant, quæ neque laborant neque nent.

29 * Ego verò dico vobis, ne Shelemoun quidem in tota gloria sua sic amictum fuisse vt vnum ex eis.

30 * Quòd si gramen agri, quod hodie extat, & cras cadit in clibanum, Deus ita vestit, nonne vos multò magis, modica fide præditi?

31 * Ne igitur anxij sitis, néue dicatis, Quid edemus? quidue bibemus? quoue operiemur?

32 * Hæc enim omnia gentes huius mundi quærunt sibi. Pater autem vester qui in cælis est, nouit quòd & vobis requiruntur hæc omnia.

33 * Sed quærite primò regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijciuntur vobis.

34 * Ne sitis igitur anxij de crastino, nam crastinus dies curam habebit suiipsius: sufficit diei malum suum.

---

23 אֶן דֵּין עֵינָךְ חֲוֵא בִישָׁא כְּלֵה פִּגְרָךְ חֶשׁוֹכָא נֶהֱוֵא אִן הָכִיל נוּהֲרָא דְּבָךְ חֶשׁוֹכָא הוּ חֶשׁוֹכָךְ כְּמָא נֶהֱוֵא ׃ 24 לָא
אֱנָשׁ מֶשְׁבַּח לַתְּרֵין [g]מָרְוָן [h]לְמִפְלַח אוֹ גֵיר לְחַד [i]נְסַנֵּא וַלְאָחֳרָנָא נֶרַחֵם אוֹ לְחַד [j]נְסַבַּר [k]וְלְאָחֳרָנָא [l]נְשׁוּט לָא מֶשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
לְאֱלָהָא לְמִפְלַח וְלְמָמוֹנָא ׃ [m]דְּוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא קַדְמֵיתָא דְּצַוֹמָא
25 מָטֻל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן לָא [a]תְּאַצְּפוּן לְנַפְשְׁכוֹן מָנָא [b]תֵּאכְלוֹן וּמָנָא [c]חֶשְׁחוֹן וְלָא לְפַגְּרְכוֹן מָנָא תִּלְבְּשׁוּן לָא הֲוָת
נַפְשָׁא [d]יַתִּירָא מִן [e]סַיְבְרְתָא וּפַגְּרָא מִן לְבוּשָׁא ׃ 26 [f]חֲווֹ בְּפָרְחֲתָא דִּשְׁמַיָּא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלָא חָמְלִין [g]בַּאֲתָרָא
וַאֲבוּכוֹן דִּבִשְׁמַיָּא [h]מְהַרְסֵא לְהוֹן לָא הָא אַנְתּוּן מְיַתְּרִין אַנְתּוּן מָנְהוֹן ׃ 27 מַנוּ דֵּין מָנְכוֹן דְּנִאְצַף מָשְׁכַּח [i]לְמוֹסָפוּ עַל
[k]קוֹמְתֵהּ אַמְתָא חָדָא ׃

[a] שלשון יחיד נרש
[b] פְּרַח [c] טְנָא [k] יְקַר
[l] שט
[d] יַצַּף [e] אֲכַל [f] שְׁתָא
[g] כְּבַר [h] חַר [i] פְּרַח
[j] אֲרַעַר [k] תְּרָסָא
פעמו מאכל
[l] יְסַף [k] קָם

23 * Si autẽ oculus tuus fuerit nequam: totum corpus tuum tenebrosum erit. Si ergo lumen quod in te est, tenebræ sunt: ipsæ tenebræ quantæ erunt?

23 * ἐὰν δὲ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρὸς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου σκοτεινὸν ἔσται· εἰ οὖν τὸ φῶς τὸ ἐν σοὶ σκότος ἐστί, τὸ σκότος πόσον;

24 * Nemo potest duobus dominis seruire · aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget: aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ.

Luc.16.c 13.

24 * οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν· ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει. οὐ δύασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμμωνᾷ.

25 * Ideo dico vobis, Ne soliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque corpori vestro quid induamini. Nónne anima plus est quàm esca: & corpus plus quàm vestimentum?

Luc.12.] c 22. 1.Pet. 5. b 7. Psal. 54. d 25. Phi.4.a 6 1.Tim.6. b 8.

25 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, καὶ τί πίητε, μηδὲ τῷ σώματι ὑμῶν τί ἐνδύσησθε· οὐχὶ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος;

26 * Respicite volatilia cæli, quoniam non serunt, neque metunt, neque congregant in horrea: & pater vester cæles- D tis pascit illa. Nónne vos magis pluris estis illis?

26 * ἐμβλέψατε εἰς τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, ὅτι οὐ σπείρουσιν, οὐδὲ θερίζουσιν, οὐδὲ συνάγουσιν εἰς ἀποθήκας, καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος τρέφει αὐτά· οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν;

27 * Quis autem vestrum cogitans, potest adijcere ad staturam suam cubitum vnum?

27 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

28 * Et de vestimento quid soliciti estis? Cõsyderate lilia agri quomodo crescunt: non laborant neque nent.

28 * καὶ περὶ ἐνδύματος τί μεριμνᾶτε; καταμάθετε τὰ κρίνα τοῦ ἀγροῦ πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει.

29 * Dico autem vobis, quoniam nec Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut vnum ex istis.

29 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι οὐδὲ ὁ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

30 * Si autem fœnum agri, quod hodie est, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quantò magis vos modicæ fidei?

30 * εἰ δὲ τὸν χόρτον τοῦ ἀγροῦ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσιν, οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

31 * Nolite ergo soliciti esse, dicentes, Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur?

31 * μὴ οὖν μεριμνήσητε λέγοντες, τί φάγωμεν, ἢ τί πίωμεν, ἢ τί περιβαλώμεθα;

32 * Hęc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim pater vester quia his omnibus indigetis.

32 * πάντα γὰρ ταῦτα τὰ ἔθνη ἐπιζητεῖ· οἶδε γὰρ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ὅτι χρῄζετε τούτων ἁπάντων.

33 * Quærite ergo primùm regnum Dei & iustitiã eius: & hæc omnia adijcientur vobis.

1.Reg.3. 29.

33 * ζητεῖτε δὲ πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

34 * Nolite ergo soliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies solicitus erit sibiipsi. sufficit diei malitia sua.

34 * μὴ οὖν μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον· ἡ γὰρ αὔριον μεριμνήσει τὰ ἑαυτῆς· ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς.

---

k קְטֹ֣ן בְּקָא֣ לָא֣ k קוֹמְתֵ֣הּ אַמְּתָ֣א חָדָ֑א ׃ 28 וְעַל֙ לְבוּשָׁ֣א מָנָ֣א יְצַפִּ֔ין אַנְחִ֖ין l אִתְבְּקוֹ֙ בְּשׁוֹשַׁנָּ֣א דְּרַבְּרָ֔א אֵיכַ֥נָא רָבִ֖ין דְּלָ֣א m לָאֵ֑ין וְלָ֥א עָזְלִ֖ין ׃
l אִתְבְּקוֹ֙ בְּשׁוֹשַׁנָּ֣א דְּרַבְּרָ֔א אֵיכַ֥נָא רָבִ֖ין דְּלָ֣א m לָאֵ֑ין וְלָ֥א עָזְלִ֖ין ׃ 29 אָמַ֕ר אֲנָ֖א לְכ֣וֹן דֵּ֑ין דַּאֲפִלָּ֣א שְׁלֵימ֔וּתָן בְּכָל־ n אִתְכַּסִּ֖י אַיְךְ חַדָּ֣א מִנְּהֵ֑ין ׃ 30 אֶן דֵּ֥ין לַעֲסָ֖יָא דְּחַקְלָ֣א
m לָאֵ֑ין וְלָ֥א עָזְלִ֖ין ׃ n אִתְכַּסִּ֖י אַיְךְ חַדָּ֣א מִנְּהֵ֑ין ׃ o דְּיוֹמָנָ֣א אִיתַוְהִ֔י וּמָחָ֖ר נָפֵ֥ל בְּתַנּוּרָ֛א אֱלָהָ֥א הָכְנָ֖א מַלְבֵּ֣שׁ לָ֑א סַגִּ֥י יַתִּ֖יר לְכ֣וֹן זְעוּרֵ֥י הֵימְנוּתָֽא ׃
o דְּיוֹמָנָ֣א אִיתַוְהִ֔י וּמָחָ֖ר נָפֵ֥ל בְּתַנּוּרָ֛א אֱלָהָ֥א הָכְנָ֖א מַלְבֵּ֣שׁ לָ֑א סַגִּ֥י יַתִּ֖יר לְכ֣וֹן זְעוּרֵ֥י הֵימְנוּתָֽא ׃ 31 לָ֣א תָכִ֔יל תְּאמְרִ֖ין מָנָ֣א נֵאכ֑וֹל אוֹ מָנָ֣א נִשְׁתֵּ֔א אוֹ מָנָ֣א נִתְכַּסֵּ֔א ׃
p בְּעָ֣א 32 בְּלְהֵ֣ין גֵּ֔יר הָלֵ֥ין עַמְּמָ֖א הִ֑ין דְּעָלְטָ֣א ׃ בָּעֵ֥ין לְהֵ֛ין אֲבוּכ֥וֹן דֵּ֖ין דְּבַשְׁמַיָּ֑א יָדַ֣ע דַּאֲף֔ לְכ֥וֹן מְתְבַּעַ֖ין הָלֵ֥ין כְּלְהֵ֑ין ׃
33 בְּעוֹ֥ דֵּ֛ין לוּקְרֵ֖ם מַלְכוּתָ֣א דַּאלָהָ֑א וְזִדְּקוּתֵ֣הּ וְכָלְהֵ֔ין הָלֵ֖ין p מְתְהַוְסְפָ֥ן לְכ֖וֹן ׃
q יִסַּף 34 לָ֣א תָכִ֔יל q תְּאצְפ֥וּן דְּמְחָר֖ זוּ גֵּ֣יר מָחָ֑ר יָצֵ֣ף דִּילֵ֔הּ סַפֵּ֖ק לֵ֥הּ לְיוֹמָ֖א בִּישְׁתָּתֵֽהּ ׃

Feria tertia Septimanæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. VII.

1 NE iudicaueritis, vt ne iudicemini.

2 * *Quo enim iudicio vos iudicatis, iudicabimini: & qua menſura vos metimini, menſurabitur vobis.*

3 * *Quid autem intueris feſtucam, quæ eſt in oculo fratris tui, trabem autem quæ in oculo tuo eſt, non animaduertis?*

4 * *Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine educam feſtucam de oculo tuo, & ecce trabes in oculo tuo?*

5 * *Acceptor vultus, [perſonate] educito primùm trabē de oculo tuo, & tunc perſpicies ad educendam feſtucam de oculo fratris tui.*

6 * *Ne dederitis ſanctum canibus, nec proieceritis margaritas veſtras ante ſues, ne fortè conculcent eas pedibus ſuis, & conuerſi dilacerent vos.*

7 * *Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulſate, & aperietur vobis.*

8 * *Quiſquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit: & ei qui pulſat, aperietur.*

9 * *Sed quis eſt vir ex vobis, qui, ſi ab eo filius eius petat panem, lapidem porrigat ei?*

10 * *Et, ſi piſcem petierit, num colubrum porriget ei?*

11 * *Quòd ſi ergo vos qui mali eſtis, noſtis munera bona dare filijs veſtris; quantò magis pater veſter qui in cælis eſt, dabit bona ijs qui rogauerint eum?*

12 * *Quæcunque igitur volueritis vt faciant vobis homines, ita & vos facite eis. Hoc enim eſt Lex & Prophetæ.*

Matutinis Paraſceues Sabbathi præcedentis Ieiunium.

13 * *Introite per anguſtam portam, quoniam lata eſt porta & ſpacioſa via, quæ ducit ad perditionem, & multi ſunt illi qui abeunt per eam.*

14 * *Quàm parua eſt porta & ſtricta via, quæ ducit ad vitam, & pauci ſunt illi, qui inueniunt eam!*

דְיוֹם הִלָּתָא בְּשַׁבְּתָא דַּתְּרִין דְּעוֹמָא קַפְלָאוֹן ז

1 לָא [a]תְּדוּנוּן דְּלָא תֶּתְדִּינוּן ׃ 2 בְּדִינָא גַּיר דַּדָּנִין אַנְתּוּן תֶּתְדִּינוּן [b]וּבְכֵילְתָּא דַּמְכִילִין אַנְתּוּן מְתְּתְכִיל לְכוֹן ׃
3 מָנָא דֵין חָזֵא אַנְתְּ [c]לְגָלָא דַּבְּעַיְנֵה דַּאחוּךְ וְקֵרְיָתָא דַּבְּעַיְנָךְ לָא בָחַר אַנְתְּ ׃ 4 אוֹ אֵיכַנָא אָמַר אַנְתְּ לַאחוּךְ שְׁבוֹק
[d]אֶפֵּק גָּלָא מִן עַיְנָךְ וְהָא קֵרְיָתָא בְּעַיְנָךְ ׃ 5 נָסֵב בַּאפֵּא אֶפֵּק לוּקְדָם קֵרְיָתָא מִן עַיְנָךְ וְהֵידִין נָתְבְּחַר לָךְ [e]לְמַפָּקוּ
[f]גְּלָא מִן עַיְנֵה דַּאחוּךְ ׃ 6 לָא [g]תְּהָלוּן קוּדְשָׁא לְכַלְבֵּא וְלָא [h]תַּרְמוּן מַרְגְּנִיתְכוֹן קֻדָּם חֲזִירֵא דִּלְמָא [i]נְרוּשׁוּן אֵנִין
[j]בְּרַגְלֵיהוּן וְנַהְפְּכוּן [k]נְבַזְעוּנָכוֹן ׃ 7 שְׁאֲלוּ וְנֶהֱיֵב לְכוֹן בְּעוּ וְתַשְׁכְּחוּן [l]קוּשׁוּ וְנָתְפְּתַח לְכוֹן ׃
8 כָּל גַּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדָבְעֵא מְשַׁכַּח וַלְאִינָא דְּנָקֵשׁ מְתְּפְתַח לֵהּ ׃

[a] דַן כַּלָּל אוֹכְלָא אוֹכָל
[b] גָּלָל
[c] נְפַק [d] נְפַק
[e] נְתַל [f] רְמָא [g] דְשׁ
[h] חַפַּד [i] בְּזַע
[j] דְקַשׁ

CAP. VII.

& nō iudicabimini Luc. 6. f 37. Rom. 2. a 1. Mar. 4. c. 24.

NOlite iudicare, †vt nō iudicemini. 1
* In quo enim iudicio iudicaueritis, iudicabimini; & in qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis. 2 A

* Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: & trabem in oculo tuo nō vides? 3

* Aut quomodo dicis fratri tuo, Sine eijciam festucam de oculo tuo, & ecce trabs est in oculo tuo? 4

* Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo, & tunc videbis eijcere festucam de oculo fratris tui. 5

* Nolite dare sanctum canibus: neque mittatis margaritas vestras ante porcos, ne fortè conculcent eas pedibus suis, & †conuersi dirumpant vos. 6

canes

Inf. 21. b 22. Mar. 11. c 24. Luc. 11. b 9. Ioh. 14. b 13. & 16. c 13. Iac. 1. a 6

* Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis. 7

* Omnis enim qui petit, accipit; & qui quærit, inuenit: & pulsanti aperietur. 8

* Aut quis est ex vobis homo, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei? 9 B

* Aut si piscem petierit, nunquid serpentem porriget ei? 10

* Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris: quantò magis pater vester qui in cælis est, dabit bona petentibus se? 11

Luc. 6. d 31. Tob. 4. c 16. Luc. 13. c 24.

* Omnia ergo quæcunque vultis vt faciant vobis homines: †& vos facite illis. Hæc est enim Lex & Prophetæ. 12

ita

* Intrate per angustam portam: quia lata porta, & spacioſa via est quæ ducit ad perditionem, & multi sunt qui intrant per eam. 13

* Quàm angusta porta, & arcta via est quæ ducit ad vitam: & pauci sunt qui inueniunt eam! 14

ζ.

1 * Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε.

2 * ἐν ᾧ γὰρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καὶ ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

3 * τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου· τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς;

4 * ἢ πῶς ἐρεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος ἀπὸ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου· καὶ ἰδοὺ ἡ δοκὸς ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου;

5 * ὑποκριτά ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

6 * μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί, μηδὲ βάλητε τοὺς μαργαρίτας ὑμῶν ἔμπροσθεν τῶν χοίρων· μήποτε καταπατήσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ποσὶν αὐτῶν, καὶ στραφέντες ῥήξωσιν ὑμᾶς.

7 * αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

8 * πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

9 * ἢ τίς ἐστιν ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος, ὃν ἐὰν αἰτήσῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ;

10 * ἢ καὶ ἐὰν ἰχθὺν αἰτήσῃ, μὴ ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

11 * εἰ οὖν ὑμεῖς, πονηροὶ ὄντες, οἴδατε δόματα ἀγαθὰ διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, δώσει ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

12 * πάντα οὖν ὅσα ἂν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται.

13 * εἰσέλθετε διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη, καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς.

14 * τί στενὴ ἡ πύλη, καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

---

[m] יִשֵּׁט [n] יִתַּב [o] נְתַל [p] יִתְרָאִית [q] אֲבוּכִין [r] מְוַהֲבָתָא [s] מְשַׁט לֵהּ׃ [10] וְאִן נוּנָא נָשָׁאלִיוּהִי לְמָא חֲוִיָא מְשַׁט
[11] וְאַן הָכִיל אַנְחִנִין דְּבִישָׁא אַנְחִנִין יָדְעִין אִנְחִנִין מְוַהֲבָתָא טָבָתָא לְמֶהֱוֵי לַבְנַיכוּן בְּמָא יְתִירָאִית אֲבוּכִין
דְּבִשְׁמַיָּא נָתֵל טָבָתָא לְאִילֵּין דְּשָׁאֲלִין לֵהּ׃ [12] כָּל מָא דְּצָבְיִיתוּן דְּנֶעְבְּדוּן לְכוּן בְּנֵינָשָׁא הָכַנָּא אַף אַנְחִנִין עֲבִדוּ
לְהוּן הָנוּ גִיר נָמוּסָא וְנְבִיָא׃

[a] עִם [13] [b] עוּלוּ בְּהָרְעָא אֲלִיצָא [c] דְּפְתֵּא הוּ חַרְעָא וּרְוִיחָא אוּרְחָא אַיְדָא [d] דְּמַוּבְלָא [e] לַאבְרָנָא וְסַגְיָיא אִנּוּן אִילֵּין דְּאָזְלִין בְּיַדֵּהּ׃
[b] עַל [c] פְּתָא [14] מָא קְטִין הַרְעָא וַאלִיצָא אוּרְחָא אַיְדָא דְּמַוּבְלָא לְחַיָּא וְזְעִירָא אִנּוּן אִילֵּין דְּמַשְׁכְּחִין לֵהּ׃
[d] וּבַל [e] אֲבַר

15 * Cauete à pſeudoprophetis, qui ꝟeniunt ad ꝟos cum ꝟeſtimentis ouium, intus autem ipſi ſunt lupi rapaces.

16 * Sed à fructibus eorum cognoſcetis eos. Num colliguntur ex ſpinis ꝟuæ, aut ex tribulis ficus?

17 * Ita omnis arbor bona, fructus bonos facit: arbor autem mala, fructus malos facit.

18 * Impoſſibile eſt arborem bonam fructus malos facere, aut arborem malam fructus bonos facere.

19 * Omnis arbor quæ non facit fructus bonos, exciditur, & in ignem cadit.

20 * Itaque à fructibus eorũ cognoſcetis eos.

21 * Non quiſquis dicit mihi, Domine mi, Domine mi, intraturus eſt in regnum cælorum; ſed is qui facit ꝟoluntatem patris mei qui in cælis eſt.

22 * Multi dicturi ſunt mihi in illo die, Domine mi, Domine mi, nunquid in nomine tuo prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo ꝟirtutes multas edidimus?

23 * Tunc autem profitebor eis, Nunquam noui ꝟos: diſcedite à me operarij iniquitatis.

24 * Quiſquis igitur audit hos ſermones meos, eosque exequitur, aſſimilatur ꝟiro ſapienti, qui quidem extruxit domum ſuam ſuper petram.

25 * Et deſcendit pluuia, ꝟenerúntque flumina: ac flauerunt ꝟenti, & irruerunt in ipſam domum illam, neque cecidit, quippe cuius fundamenta ſuper petram iacta fuerant.

26 * Et quiſquis audit hos ſermones meos, nec eos exequitur, aſſimilatur ꝟiro ſtulto qui extruxit domum ſuam ſuper arenam.

27 * Et deſcendit pluuia, ꝟenerúntque flumina; ac flauerunt ꝟenti, & irruerunt in domum illam, atque corruit, & fuit ruina eius magna.

28 * Et factum eſt, quum abſoluiſſet Jeſchua hos ſermones ꝟt obſtupeſcerent turbæ ſuper doctrina ipſius.

29 * Docebat enim eos, ꝟt poteſtatem habens, non autem ꝟt Scribæ ipſorum & Periſchæi.

---

15 ᶠ אִזְדַּהַרוּ מִן נְבִיֵא דַּגְלָא דְּאַתְיִן לְוָתְכוֹן בִּלְבוּשָׁא דְּאִמְּרָא מִזְּלְגַו דֵּין אִיתַיְהוֹן דְּאִבָּא חַטוּפָא ׃ ᶠ זְהַר

16 מִן פְּאֲרַיְהוֹן דִּיְן ᵍ תֵּדְעוּן אֱנוּן לְמָא לָקְטִין מִן כּוּבָא עֲנְבָא אוֹ מִן קוּרְטְבָא תְּאֵנָא ׃ ᵍ יַדַּע

17 הָכַנָא כָּל אִילָנָא טָבָא פְּאֲרָא שַׁפִּירָא עָבֵד אִילָנָא דֵּין בִּישָׁא פְּאֲרָא בִּישָׁא עָבֵד ׃

18 לָא מֶשְׁכַּח אִילָנָא טָבָא פְּאֲרָא בִּישָׁא לְמֶעְבַּד וְלָא אִילָנָא בִּישָׁא פְּאֲרָא טָבָא לְמֶעְבַּד ׃

19 כָּל אִילָנָא דְּלָא עָבֵד פְּאֲרָא טָבָא מֶתְפְּסַק וַבְנוּרָא נָפֵל ׃ 20 מֵדֵין מִן פְּאֲרַיְהוֹן תֵּדְעוּן אֱנוּן ׃

21 לָא הֲוָא כָּל דַּאמַר לִי מָרִי מָרִי ʰ עָאֵל לְמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָא אֶלָּא מִן דְּעָבֵד צְבְיָנֵהּ דַּאבִי דִּבַשְׁמַיָא ׃ ʰ עַל

22 סַגִּיאֵא ⁱ נֵאמְרוּן לִי בְּהַו יוֹמָא מָרִי מָרִי לָא בַּשְׁמָךְ ᵏ אֶתְנַבִּין וּבַשְׁמָךְ שֵׁאדֵא ˡ אַפְקֵן וּבַשְׁמָךְ חַיְלָא סַגִּיאָא עָבְדַן ׃ ⁱ צַמְרוּ ᵏ נְבָא ˡ נְפַק

15 * Attendite à falſis prophetis, qui veniunt ad vos in veſtimentis ouium, intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.

16 * A fructibus eorum cognoſcetis eos. Nunquid colligunt de ſpinis vuas, aut de tribulis ficus?

17 * Sic omnis arbor bona, fructus bonos facit: mala autem arbor, malos fructus facit.

18 * Non poteſt † arbor bona, malos fructus facere: neque arbor mala bonos fructus facere.

19 * Omnis arbor quæ nõ facit fructum bonũ, excidetur, & in ignem mittetur.

20 * Igitur ex fructibus eorum cognoſcetis eos.

21 * Non omnis qui dicit mihi, Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum: ſed qui facit voluntatem patris mei qui in cælis eſt, ipſe intrabit in regnum cælorum.

22 * Multi dicent mihi in illa die, Domine, Domine, nónne in nomine tuo prophetauimus? & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus.

23 * Et tunc confitebor illis, quia nunquã noui vos: diſcedite à me † qui operamini iniquitatem.

24 * Omnis ergo qui audit verba mea hæc, & facit ea: aſſimilabitur viro ſapienti qui ædificauit domum ſuam ſuper petram:

25 * Et deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & non cecidit. fundata enim erat ſuper petram.

26 * Et omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea; ſimilis erit viro ſtulto qui ædificauit domũ ſuam ſuper arenã:

27 * Et deſcendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti, & irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.

28 * Et factum eſt, cùm cõſummaſſet Ieſus verba hæc, admirabantur turbæ ſuper doctrina eius.

29 * Erat enim docens eos ſicut poteſtatem habens, & non ſicut Scribæ eorum & Phariſæi.

15 * προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ψευδοπροφητῶν, οἵτινες ἔρχονται πρὸς ὑμᾶς ἐν ἐνδύμασι προβάτων, ἔσωθεν δέ εἰσι λύκοι ἅρπαγες.

16 * ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς· μήτι συλλέγουσιν ἀπὸ ἀκανθῶν σταφυλήν, ἢ ἀπὸ τριβόλων σῦκα;

17 * οὕτω πᾶν δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖ· τὸ δὲ σαπρὸν δένδρον καρποὺς πονηροὺς ποιεῖ.

18 * οὐ δύναται δένδρον ἀγαθὸν καρποὺς πονηροὺς ποιεῖν, οὐδὲ δένδρον σαπρὸν καρποὺς καλοὺς ποιεῖν.

19 * πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν ἐκκόπτεται, καὶ εἰς πῦρ βάλλεται.

20 * ἄρα γε ἀπὸ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς.

21 * οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι, κύριε κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· ἀλλ' ὁ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

22 * πολλοί ἐροῦσί μοι ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν;

23 * καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς. ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι τὴν ἀνομίαν.

24 * πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν.

25 * καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέπεσον τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἔπεσε· τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

26 * καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους, καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν ἄμμον.

27 * καὶ κατέβη ἡ βροχή, καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι, καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσε· καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.

28 * καὶ ἐγένετο ὅτε συνετέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, ἐξεπλήσσοντο οἱ ὄχλοι ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

29 * ἦν γὰρ διδάσκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων, καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμματεῖς.

---

[25] וְהַיְדִין מ אַוִּירָא לְהוֹן דְּמַפְּתְּחִים לָא יְדַעְחֵכוּן אַרְחָקוּ לְכוֹן מֶנִּי פָּלְחֵי עַוְלָא׃ [24] כָּל הָכֵיל דְּשָׁמַע נ מֶלַּי הָלֵין וְעָבֵד
[26] לְהֵין נְתַדְּמֵא לְגַבְרָא חַכִּימָא הַו דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל שׁוּעָא׃ [25] וְנָחֵת מָטְרָא ס וְאַתּוּ נַהֲרָוָתָא פ וְנָשְׁבִי רוּחָא ק וְאַתְּעֵרִיו בֵּה
[27] בְּבַיְתָא הַו וְלָא נְפַל שֵׁתֵאסַו הֲוִי גַּיר עַל שׁוּעָא ר סִימָן הֲוֵי׃ [26] וְכֹל ש מִן דְּשָׁמַע מֶלַּי הָלֵין וְלָא עָבֵד לְהֵין נְתַדְּמֵא לְגַבְרָא
[28] סַכְלָא דַּבְנָא בַּיְתֵהּ עַל חָלָא׃ [27] וְנָחֵת מָטְרָא וְאַתּוּ נַהֲרָוָתָא וְנָשְׁבִי רוּחָא וְאַתְּעֵרִיו בְּבַיְתָא הַו וְנָפַל וַהֲוָת
[29] ת מַפּוּלְתֵּהּ רַבָּא׃ [28] וַהֲוָא דְּכַר שַׁלֵּם יֵשׁוּעַ מֶלָּא הָלֵין תְּהִירִין הֲוֹו כָּנְשָׁא עַל יוּלְפָּנֵהּ׃
[29] מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גַּיר אֵיךְ מְשַׁלְטָא וְלָא אֵיךְ סָפְרֵיהוֹן וּפְרִישָׁא׃

Lectio ad veſperam Dominicæ ſecundæ Ieiunij.

CAP. VIII.

1 QVum autem deſcendiſſet è monte, circundederunt eum turbæ multæ.

2 ✠ Et ecce leproſus vnus veniens adorauit eum, & ait: Domine mi, ſi volueris, potes me mundare.

3 ✠ Et extendens manum ſuam Jeſchua, admouit ei, & ait: Volo ego, mundus eſto. & in illa ipſa hora mundata eſt lepra eius.

4 ✠ Et ait illi Jeſchua, Vide ne vlli dixeris: ſed abi, oſtende temetipſum ſacerdotibus, & offer oblationem ſicuti præcepit Mouſche, vt ſit eis teſtimonio.

5 ✠ Quum autem ingreſſus fuiſſet Jeſchua Capharnachum, acceſſit ad eum Centurio quidam, & rogauit eum, inquiens.

6 ✠ Domine mi, puer meus iacet domi & paralyticus eſt, & malè cruciatur.

7 ✠ Ait illi Jeſchua, Ego iturus ſum, & ſanabo eum.

8 ✠ Reſpondit ille Centurio, & ait: Domine mi, non ſum dignus, vt ingrediaris ſub tugurium meum, ſed tantum dic verbum & ſanabitur puer meus.

9 ✠ Nam & ego ſum homo ſub poteſtate conſtitutus, & habeo ſub manu mea milites, & dico huic, ito, itáque: & alteri, veni, venitáque: & ſeruo meo, hoc age, & agit.

10 ✠ Quod quum audiſſet Ieſchua miratus eſt, & ait ſecum euntibus: Amin ego dico vobis, ne in Iſroiel quidem inueni talem fidem.

11 ✠ Ego verò dico vobis, Multi venturi ſunt ab Oriente, & ab Occidente, ſeſſurique cum Abrohom, & Iſchok, & Jakoub in regno cælorum.

12 ✠ Filij verò regni extrudentur in tenebras exteriores, illic erit fletus & ſtridor dentium.

13 ✠ Proinde ait Jeſchua Centurioni illi, Abi, vt credidiſti, fiat tibi: & ſanitati reſtitutus eſt puer eius in illa ipſa hora.

---

[a] קְרִינָא וְרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּתְרִין דְּשׁוּמָא קפלאון ח [a] קְרָא

1 כַּד יֵיךְ נְחֵת מִן טוּרָא [b] נַקְפוּהִי כֻּנְשָׁא סַגִּיאֵא ׃ 2 וְהָא גַּרְבָּא חַד אֲתָא סְגֵד לֵהּ וַאֲמַר מָרִי אִן צָבֵא אַנְתְּ מָשְׁכַּח
אַנָּךְ [c] לְמִרַכָּיוּתִי ׃ 3 וּפְשַׁט אִידֵהּ יְשׁוּעַ קָרֵב לֵהּ וַאֲמַר צָבֵא אֲנָא אֶתְדַּכֵּא וּבָהּ בְּשָׁעְתָא אֶתְדַּכִּי גַּרְבֵּהּ ׃
4 וַאֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ חֲזִי לְמָא לָאֲנָשׁ אָמַר אַנְתְּ אֶלָּא [d] זֵל חַוֵּא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנֵא וְקָרֵב קוּרְבָּנָא אַיִךְ דְּפַקֵּד מוּשֶׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן׃ [e] אֶזֵל [f] סְחַד
5 כַּד עַל דַּיִן יְשׁוּעַ לְכְפַרְנַחוּם קָרֵב לֵהּ קָנְטְרוֹנָא חַד וּבָעָא מִנֵּהּ וַאֲמַר ׃
6 מָרִי טַלְיִי [f] רְמָא בְּבַיְתָא וַמְשַׁרִי [g] וּבִישָׁאִית מָשְׁחַנַק ׃ 7 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אֲנָא אֶתֵּא וַאֲסֵיוּהִי ׃ [f] רְמָא [g] בִּישׁ
8 עָנָא קָנְטְרוֹנָא חַו וַאֲמַר מָרִי לָא שָׁוֵא אֲנָא דְּתֵעוֹל תְּחֵית [h] מַטְלִי אֶלָּא בַּלְחוֹד אֱמַר בְּמִלְּתָא [i] וְנֶתָאסָא טַלְיִי ׃ [h] טְלַל [i] אִסְתָּא

CAP. VIII.

η'.

Iesus Marc. 1. d 40. Luc. 5. e 12.

CVm autem descendisset† de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. A

1 Καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί.

* Et ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens, Domine, si vis, potes me mundare.

2 καὶ ἰδοὺ λεπρὸς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

* Et extendens Iesus manum, tetigit eum, dicens, Volo. Mundare. Et confestim mundata est lepra eius.

3 καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θέλω· καθαρίσθητι. καὶ εὐθέως ἐκαθαρίσθη αὐτοῦ ἡ λέπρα.

* Et ait illi Iesus, Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis.

Leui. 14. a 2.

4 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλ' ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε τὸ δῶρον ὃ προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

* Cùm autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum,

Lu. 7. a 2. Ioh. 4. b 46.

5 εἰσελθόντι δὲ αὐτῷ εἰς Καπερναούμ, προσῆλθεν αὐτῷ ἑκατόνταρχος παρακαλῶν αὐτόν,

* Et dicens: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & malè torquetur.

6 καὶ λέγων, κύριε, ὁ παῖς μου βέβληται ἐν τῇ οἰκίᾳ παραλυτικὸς, δεινῶς βασανιζόμενος.

* Et ait illi Iesus, Ego veniam, & curabo eum.

7 καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἐγὼ ἐλθὼν θεραπεύσω αὐτόν.

* Et respondens centurio, ait, Domine non sum dignus vt intres sub tectum meum, sed tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. B

Lu. 7. a 6

8 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἑκατόνταρχος ἔφη, κύριε, οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς· ἀλλὰ μόνον εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

* Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit: & alij, veni, & venit: & seruo meo, fac hoc, & facit.

9 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας· καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

* Audiens autem Iesus, miratus est: & sequentibus se dixit, Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israel.

10 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασε, καὶ εἶπε τοῖς ἀκολουθοῦσιν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, παρ' οὐδενὶ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

* Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cælorum:

Esa. 41. f 25. Mala. 1. c 11. Luc. 13. c 29.

11 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πολλοὶ ἀπ' ἀνατολῶν, καὶ δυσμῶν ἥξουσι, καὶ ἀνακλιθήσονται μετὰ Ἀβραὰμ, καὶ Ἰσαὰκ, καὶ Ἰακὼβ, ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

* Filij autem regni eijcientur in tenebras exteriores: ibi erit fletus & stridor dentium.

Infr. 22. b 13. Luc. 13. f 28. Psal. 106 b 20. Sap. 16. b 12

12 οἱ δὲ υἱοὶ τῆς βασιλείας ἐκβληθήσονται εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

* Et dixit Iesus Centurioni, Vade, & sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer † in illa hora.

ex

13 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τῷ ἑκατοντάρχῃ, ὕπαγε, καὶ ὡς ἐπίστευσας, γενηθήτω σοι· καὶ ἰάθη ὁ παῖς αὐτοῦ ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

---

[a] שְׁלַט הוא לשון יון [b] אזל [c] אתא [d] אמר [e] אתא [f] עבד [g] סמך [h] אפא

[i] אַף אֲנָא גְּבַר בַּרְשׁוּתָא [k] שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחוֹתִי אִידֵי [l] אַסְטַרְטִיוֹתָא וַאֲמַר אֲנָא לְהָנָא [m] דְּזִל וָאזֵל וְלאַחֲרָנָא [n] דְּתָא
וָאתָא וְלַעַבְדִּי דַּעֲבֵד הָדָא וְעָבַד׃ [10] כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ [o] אֶתְדְּמַר וַאֲמַר [p] לְדָאתִין עַמֵּהּ אַמִּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאַף
[q] לָא בְּיִסְרָיֵל [r] אֶשְׁכַּחֵת אֵיךְ הָדָא [s] הֵימָנוּתָא׃ [11] אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּסַגִּיאָא נְאתוּן מִן [t] מַדְנְחָא וּמִן [u] מַעֲרְבָא

[v] וְנֶסְחַמְכִין עִם אַבְרָהָם וְאִיסְחָק וְיַעֲקוֹב בְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא׃
[12] בְּנֵי מַלְכוּתָא [x] נָפְקִין לְחָשׁוֹכָא בַרְיָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכְיָא וְחוֹרָק שִׁנֵּא׃
[13] וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְקֶנְטוּרִינָא הַו זֵל אֵיכְנָא דְּהֵימְנְתְּ נֶהֱוֵא לָךְ [y] וְאִתְאַסִי טַלְיֵהּ בָּהּ בְּשָׁעְתָא׃

Lectio ad Oblationem Septimanæ præcedentis Ieiunium.

14 ✻ Quúmque veniſſet Jeſchua in ædes Schemeoun, vidit ſocrum eius iacentem ac febre correptam.

15 ✻ Et tetigit manum eius, & reliquit eam febris, ſurrexitque ac miniſtrauit eis.

16 ✻ Quum autem eſſet veſpera, obtulerunt coram eo dæmoniacos multos, & fecit exire dæmonia eorum verbo, eoſque omnes qui malè affecti erant, ſanauit.

17 ✻ Ut impleretur id quod dictum eſt per Eſchaio prophetam, dicentem: Ipſe accipiet dolores noſtros, & infirmitates noſtras ſuſtinebit.

18 ✻ Quum autem vidiſſet Jeſchua turbas multas quæ circuibant ſe, iuſſit eas abire in vlteriorem ripam.

19 ✻ Et acceſſit quidam Scriba, & dixit ei, Præceptor mi, ibo poſt te quocunque iueris.

20 ✻ Ait illi Jeſchua, Vulpes habent luſtra, & volucres cæli nidos, filius autem hominis non habet vbi reclinet caput ſuum.

21 ✻ Alius autem ex diſcipulis eius, dixit ei: Domine mi, permitte mihi primùm ire ſepultum patrem meum.

22 ✻ Jeſchua verò dixit ei, Veni poſt me & relinque mortuos ſepelientes mortuos ſuos.

Ad veſperam Dominicæ tertiæ Ieiunij.

23 ✻ Et quum Jeſchua conſcendiſſet nauem, conſcenderunt cum eo diſcipuli eius.

24 ✻ Et ecce commotio magna facta eſt in mari, vſqueadeo vt nauis operiretur fluctibus: ipſe autem Jeſchua dormiebat.

25 ✻ Et acceſſerunt diſcipuli eius, qui excitarunt eum, & dixerunt ei: Domine noſter, libera nos, perimus.

26 ✻ Ait illis Jeſchua, Quid timidi eſtis modica fide præditi? tunc ſurrexit & cohibuit ventum ac mare, & facta eſt tranquillitas magna.

27 ✻ Homines verò mirati ſunt, dicentes: Quis eſt iſte, cui venti & mare obediunt?

---

14 וַאוֹתָא יֵשׁוּעַ לְבַיְתֵהּ דְשָׁמְעוֹן וַחֲזָא לַחְמָתֵהּ [b] דְרַמְיָא [c] וְאַחִידָא לַהּ אֶשְׁתָּא׃ 15 וַקְרֵב לְאִידָהּ וְשַׁבַקְתַּהּ אֶשְׁתָּא [b] דְרַמְיָא [c] אֶחַד
[d] וְקָמַת [c] וְמְשַׁמְשָׁא הֲוָה לְהוֹן׃ 16 כַּד הֲוָא דַיְן [f] דְרַמְשָׁא קָרְבוּ קֳדָמוֹהִי דַיְוָנֵא סַגִיאֵא [f] וְאַפֵּק דַיְוֵיהוֹן בְּמֵימְרָא וְלָכְלְהוֹן [d] קָם [c] שַׁמֵּשׁ [f] נְפֵק
אִילֵין [g] דִבְישָׁאִית עֲבִידִין הֲוּוֹ אַסִי אַנִין׃ 17 אֵיךְ דְּנֶחְתְּלָא מֵרֵם דַאתֵאמַר בִּיד אֶשַׁעְיָא נְבִיָא דַאמַר דְהוּ [h] נָסֵב כְּאבַיִן [g] דִבְישָׁאִית [h] נָסַב
[i] וְכוּרְהָנִין נָטַעַן׃ 18 כַּד חָזָא דַיְן יֵשׁוּעַ כְּנָשֵׁא סַגִיאֵא [k] דַחְדִירִין לֵהּ פְּקַד דְנָאזְלוּן לְעֵבְרָא׃ [i] כְּרֵה [k] חֲרַר
19 וַקְרֵב סָפְרָא חַד וְאַמַר לֵהּ רַבִּי אָתֵא בָּתְרָךְ לַאתַר דַאזֵל אַנְתְּ׃ 20 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לְתַעֲלָא נָקְעָא אִית לְהוֹן [l] טְלַל
וְלָפְרְחָתָא דַשְׁמַיָא [l] מַטְלָלָא לַבְּרֵהּ דְאֱנָשָׁא לֵית לֵהּ אֵיכָא דְנָסְטוֹךְ רִישֵׁהּ׃

[a] קְרִינָא דְקוּרְבָא דְשַׁבְּתָא קַדְמַיְתָא דְצַוְמָא [a] קְרָא

14 * Et cùm venisset Iesus in domum Petri, vidit socrum eius iacentem & febricitantem:

Marc. 1. c 29. Luc. 4. f 38.

15 * Et tetigit manum eius, & dimisit eam febris; & surrexit, & ministrabat ei.

16 * Vespere autem facto, obtulerunt ei multos dæmonia habentes: & eijciebat spiritus verbo, & omnes malè habentes curauit.

Mar. 1. c 32. Luc. 4. g 40.

17 * Vt adimpleretur quod dictum est per Isaiam prophetam, dicentem, Ipse infirmitates nostras accepit: & ægrotationes †portauit.

Esai. 53. a 4. 1. Pet. 2. d 24.

nostras

18 * Videns autem Iesus turbas multas circum se, iussit † ire trans fretum.

discipulos

19 * Et accedens vnus Scriba, ait illi, Magister, sequar te, quocunque ieris.

Luc. 9. g 59.

20 * Et dicit ei Iesus, Vulpes foueas habent, & volucres cæli nidos: filius autem hominis non habet vbi caput †reclinet.

suum

21 * Alius autem de discipulis eius, ait illi, Domine, permitte me primùm ire, & sepelire patrem meum.

22 * Iesus autem ait illi, Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos.

23 * Et ascendente eo in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius:

Marc. 4. d 36. Luc. 8. e 22.

24 * Et ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus, ipse verò dormiebat.

25 * Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes, Domine, salua nos, perimus.

26 * Et dicit eis †, Quid timidi estis modicæ fidei? Tùc surgens imperauit ventis & mari; & facta est tranquillitas magna.

Iesus

27 * Porrò homines mirati sunt, dicentes, Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?

14 * Καὶ ἐισελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν πέτρου, εἶδε τὴν πενθερὰν αὐτοῦ βεβλημμένην καὶ πυρέσσουσαν.

15 * καὶ ἥψατο τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετός· καὶ ἠγέρθη, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

16 * ὀψίας δὲ γενομένης προσήνεγκαν αὐτῷ δαιμονιζομένους πολλούς, καὶ ἐξέβαλε τὰ πνεύματα λόγῳ, καὶ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας ἐθεράπευσεν.

17 * ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ ἠσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος, αὐτὸς τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἔλαβε, καὶ τὰς νόσους ἐβάστασεν.

18 * ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς πολλοὺς ὄχλους περὶ αὐτὸν, ἐκέλευσεν ἀπελθεῖν εἰς τὸ πέραν.

19 * καὶ προσελθὼν εἷς γραμματεὺς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ.

20 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ δὲ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.

21 * ἕτερος δὲ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, ἐπίτρεψόν μοι πρῶτον ἀπελθεῖν, καὶ θάψαι τὸν πατέρα μου.

22 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι, καὶ ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς.

23 * Καὶ ἐμβάντι αὐτῷ εἰς τὸ πλοῖον, ἠκολούθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

24 * καὶ ἰδοὺ σεισμὸς μέγας ἐγένετο ἐν τῇ θαλάσσῃ, ὥστε τὸ πλοῖον καλύπτεσθαι ὑπὸ τῶν κυμάτων· αὐτὸς δὲ ἐκάθευδε.

25 * καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἤγειραν αὐτὸν, λέγοντες, κύριε σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα.

26 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε, ὀλιγόπιστοι; τότε ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τοῖς ἀνέμοις καὶ τῇ θαλάσσῃ· καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

27 * οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐθαύμασαν, λέγοντες, ποταπός ἐστιν οὗτος, ὅτι καὶ οἱ ἄνεμοι καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

---

21 אָחֳרִינָא דִּין מִן תַּלְמִידוֹהִי אֲמַר לֵהּ מָרִי [m]אַפֵּם לִי לוּקְדַם אִזַל אֶקְבּוֹר אֲבִי׃

22 יְשׁוּעַ דִּין אֲמַר לֵהּ [n]תָּא בָּתְרִי וְשָׁבוֹק מִיתֵא קָבְרִין מִיתֵיהוֹן׃

23 וְכַד סְלֵק יְשׁוּעַ לַסְּפִינְתָא סְלִקוּ עַמֵּהּ תַּלְמִידוֹהִי׃ 24 וְהָא זוּעָא רַבָּא הֲוָא בְּיַמָּא אֵיכְנָא דְּאַלְפָא חֲבַסָּא מִן גַּלָּלָא הוּ דִּין יְשׁוּעַ דַּמִיךְ הֲוָא׃ 25 וְקָרְבוּ תַלְמִידוֹהִי [a]דְּנָעִירוּהִי וַאֲמְרִין לֵהּ מָרָן [b]פְּצָא [c]אֲבַדְנָן׃ 26 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ לְמָנָא [d]דְּחוֹלְתָנִין אַנְתּוּן זְעוֹרֵי הֵימָנוּתָא הֵידִין קָם וְגָעַר בְּרוּחָא וּבְיַמָּא וַהֲוָא שְׁלָיָא רַבָּא׃

27 אֲנָשָׁא דִּין [e]אִתְדַּמָּרוּ וַאֲמְרִין מַנּוּ הָנָא דְּרוּחָא וְיַמָּא [f]מְשְׁתַּמְּעִין לֵהּ׃

[m] חוא ישון יק
[a] אתא
[b] עד
[c] אבד
[d] דחל
[e] דמר
[f] שמע

28 * Quúmque veniſſet Feſchua ad vlteriorem ripam in regionem Godaræorum, occurrerunt ei duo dæmoniaci exeuntes de domo ſepulchrorum mali admodum, ita vt nemo poſſet tranſire per illam viam.

29 * Et acclamarunt, dicentes: Quid nobis & tibi Feſchua fili Dei? veniſti huc ante tempus cruciatum nos?

30 * Erat autem procul ab eis grex porcorum multorum paſcens.

31 * Ipſi verò dæmones petebant ab eo, dicentes: Si eijcis nos, permitte nobis abire in gregem porcorum.

32 * Dixit eis Feſchua, Abite. & ſtatim exeuntes ingreſſi ſunt porcos: & totus ille grex rectà contendit in rupem, & corruerunt in mare ac mortui ſunt in aquis.

33 * Illi autem qui paſtores agebant, fugientes ſeſe receperunt in vrbem, ac renuntiarunt quicquid acciderat, deque ipſis dæmoniacis.

34 * Exijt itaque tota ciuitas in occurſum Feſchua: quúmque aſpexiſſent eum, petierunt ab eo, vt ex finibus ipſorum excederet.

CAP. IX.

1 ET conſcendit nauem, traiecitque & venit in ciuitatem ſuam.

2 * Et obtulerunt ei paralyticum decumbentem in lecto: viditque Feſchua fidem eorum, & ait paralytico illi, Bono ſis animo fili mi, remittuntur tibi peccata tua.

3 * Quidam verò è Scribis dicebant in anima ſua, Iſte blaſphemat.

4 * Feſchua autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Quid cogitatis mala in corde veſtro?

5 * Vtrum enim facilius eſt, dicere, Remittuntur tibi peccata tua, an dicere, Surge & ambula?

6 * Vt autem cognoſcatis, filium hominis habere poteſtatem in terra remittendi peccata, (dixit paralytico illi) Surge, tolle lectũ tuum, & abi domum tuam.

7 * Surgens itaque abijt domum ſuam.

8 * Quæ quum vidiſſent turbæ illæ, timuerunt, Deúmque laudibus euexêre, qui dediſſet talem poteſtatem hominibus.

---

28 וְכַד אֲתָא יֵשׁוּעַ לְעֶבְרָא לַאתְרָא דְגָדָרָיֵא אַרְעוֹהִי תְּרִין דַיְנֵא דְנָפְקִין מִן בֵּית קְבוּרֵא בִּישֵׁא דְטָב אַיִךְ דְלָא אֱנָשׁ נָשְׁפַח
29 נֶעֱבַר בְּהַי אוֹרְחָא׃ וְקָעוֹ וַאמְרִין מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דַאלָהָא אֲתַיְתְּ לְכָא קֳדֶם זַבְנָא דְתִשַׁנְקַן׃
30 אִית הֲוָא דֵין לְהַל מָנְהוֹן בַּקְרָא דְחַזִירֵא סַגִיאֵא דִרְעָיָא׃ 31 הָנוּן דֵין שְׁאֵדָא בָּעַיִן הֲוֹו מָנֵהּ וַאמְרִין אִן מְפֵק
אַנְתְּ לַן אַפֵּם לָן דְנֵאזַל לְבַקְרָא דַחֲזִירֵא׃ 32 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ זְלוּ וּמֵחֲרָא נְפַקוּ וְעָלוּ בַּחֲזִירֵא וְכִלְּהּ בַּקְרָא הָי
חֲרָצַת לְעַל לַשְׁקִיפָא וְנָפְלוּ בְיַמָּא וּמִיהוּ בְמַיָּא׃ 33 הָנוּן דֵין דְרָעַיִן הֲוֹו עָרְקוּ וַאזְלוּ לְמְדִינְתָּא וְחַוִיוּ כָּל מְדֵם דַהֲוָא
וְהָא כָּל מְדִינְתָּא לְאוּרְעָהּ דְיֵשׁוּעַ וְכַד חֲזָאוּהִי בְּעוֹ מָנֵהּ דְנִשְׁגֵא מִן תְּחוּמֵיהוֹן׃ 34 וְנָפְקַת כְּלָהּ מְדִינְתָּא

a קְרַע b שְׁנַק c אֲזַל d תְּרֵן e חַנָּא f בְּעָא

Marc. 5. a 1. Luc. 8. d 20

28 * Et cùm veniſſet trans fretum in regionem Geraſenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes, ſæui nimis, ita vt nemo poſſet tranſire per viam illam.

28 * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ πέραν εἰς τὴν χώραν τῶν Γεργεσηνῶν, ὑπήντησαν αὐτῷ δύο δαιμονιζόμενοι, ἐκ τῶν μνημείων ἐξερχόμενοι, χαλεποὶ λίαν, ὥστε μὴ ἰσχύειν τινὰ παρελθεῖν διὰ τῆς ὁδοῦ ἐκείνης.

29 * Et ecce clamauerunt, dicẽtes, Quid nobis & tibi Ieſu fili Dei? Veniſti huc ante tempus torquere nos?

29 * καὶ ἰδοὺ ἔκραξαν λέγοντες, τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ; ἦλθες ὧδε πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;

Marc. 5. b 11 Luc. 7. d 32

30 * Erat autem non longè ab illis grex porcorum multorum paſcens.

30 * ἦν δὲ μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἀγέλη χοίρων πολλῶν βοσκομένη.

31 * Dæmones autem rogabant eum, dicentes, Si eijcis nos†, mitte nos in gregem porcorum.

31 * οἱ δὲ δαίμονες παρεκάλουν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἐκβάλλεις ἡμᾶς, ἀπόστειλον ἡμᾶς εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων.

hinc

32 * Et ait illis, Ite. At illi exeuntes abierũt in porcos, & ecce †impetu abijt totus grex per præceps in mare: & mortui ſunt in aquis.

32 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑπάγετε· οἱ δὲ ἐξελθόντες ἀπῆλθον εἰς τοὺς ἀγέλους τῶν χοίρων· καὶ ἰδοὺ ὥρμησε πᾶσα ἡ ἀγέλη τῶν χοίρων κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἀπέθανον ἐν τοῖς ὕδασιν.

magno

33 * Paſtores autem fugerunt: & venientes in ciuitatem, nunciauerunt omnia, & de ijs qui dæmonia habuerant.

33 * οἱ δὲ βόσκοντες ἔφυγον, καὶ ἀπελθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν πάντα, καὶ τὰ τῶν δαιμονιζομένων.

Marc. 5. b 17 Luc. 8. e 37 Act. 16. g 39

34 * Et ecce tota ciuitas exijt obuiam Ieſu: & viſo eo, rogabant vt tranſiret à finibus eorum.

34 * καὶ ἰδοὺ πᾶσα ἡ πόλις ἐξῆλθεν εἰς συνάντησιν τῷ Ἰησοῦ· καὶ ἰδόντες αὐτὸν, παρεκάλεσαν ὅπως μεταβῇ ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

CAP. IX.

θ'.

Ieſus Marc. 2. a 3. Luc. 5. d 18 Ioh. 5. a 5

1 ET aſcendens † in nauiculam, tranſfretauit: & venit in ciuitatem ſuam. A

1 * Καὶ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον, διεπέρασε, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

2 * Et ecce offerebant ei paralyticum iacentem in lecto. Et videns Ieſus fidem illorum, dixit paralytico: Confide fili, remittuntur tibi peccata tua.

2 * καὶ ἰδοὺ προσέφερον αὐτῷ παραλυτικὸν ἐπὶ κλίνης βεβλημένον· καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπε τῷ παραλυτικῷ, θάρσει τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

3 * Et ecce quidam de Scribis dixerunt intra ſe; Hic blaſphemat.

3 * καὶ ἰδού τινες τῶν γραμματέων εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτος βλασφημεῖ.

4 * Et cùm vidiſſet Ieſus cogitationes eorum, dixit, Vt quid cogitatis mala in cordibus veſtris?

4 * καὶ ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν, ἵνατί ὑμεῖς ἐνθυμεῖσθε πονηρὰ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

Eſai. 43. d 13

5 * Quid eſt facilius, dicere, Dimittuntur tibi peccata†: an dicere, Surge & ambula?

5 * τί γάρ ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

tua

6 * Vt autem ſciatis quia filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata: tunc ait paralytico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

6 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· (τότε λέγει τῷ παραλυτικῷ,) ἐγερθεὶς ἆρόν σου τὴν κλίνην, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

Actu. 9. f 34

7 * Et ſurrexit, & abijt in domũ ſuam.

7 * καὶ ἐγερθεὶς ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

8 * Videntes autem turbæ timuerunt, & glorificauerunt Deum, qui dedit poteſtatem talem hominibus.

8 * ἰδόντες δὲ οἱ ὄχλοι ἐθαύμασαν, καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν, τὸν δόντα ἐξουσίαν τοιαύτην τοῖς ἀνθρώποις.

קפאלין ט

a שְׁרָא

1 וְסַלֵּק לְאַלְפָּא וְעַבַר וְאֶתָא לְמְדִינְתֵּהּ ׃

b חֲשַׁב

2 וְקָרִבוּ לֵהּ מְשַׁרְיָא כַּד רְמָא בְּעַרְסָא וְחָזָא יְשׁוּעַ הֵימָנוּתְהוֹן וְאֲמַר לְהוֹ מְשַׁרְיָא אֶתְלַבַּב בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיִךְ ׃

3 אֲנָשֵׁא דֵּין מִן סָפְרֵא אֲמְרוּ בְּנַפְשָׁהוֹן הָנָא מְגַדַּף ׃

4 יְשׁוּעַ דֵּין יְדַע b מַחְשְׁבָתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא מְתְחַשְׁבִין בִּישָׁתָא בְּלִבְכוֹן ׃

c יְדַע d אֲזַל

5 מָנָא גֵּיר פְּשִׁיק לְמֵאמַר דְּשְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיִךְ אוֹ לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֵּךְ ׃

6 דְּתֶדְעוּן דֵּין דְּשׁוּלְטָנָא אִיתַ לַבְּרֵהּ דֶאנָשָׁא בַּאַרְעָא לְמָשְׁבַק חֲטָהֵא אֲמַר לְהוֹ מְשַׁרְיָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ d וְזֵל לְבַיְתָךְ ׃ 7 וְקָם אֲזַל לְבַיְתֵהּ ׃ 8 כַּד חֲזוֹ דֵּין כְּנִשָׁא תָּנוּן דְּתַלוּ וְשַׁבְחוּ לַאלָהָא דְּיַהֵב שׁוּלְטָנָא דְּאִיךְ הָנָא לַבְּנַיְנָשָׁא ׃

Feria quinta Septimanæ Candidatorum.

9 * *Quúmque Ieschua prætergrederetur illinc, vidit virum sedentem in ædibus telonariorum nomine Mathai, & ait illi: Veni post me. surgens itaque iuit post eum.*

10 * *Et quum accumberent domi venerunt publicani & peccatores multi, & accubuerunt cum Jeschua, & cum discipulis eius.*

11 * *Quæ quum vidissent Perischæi, dixerunt discipulis ipsius, Quare cum publicanis flagitiosisque edit magister vester?*

12 * *Quod quum audisset Jeschua, dixit eis: Non indigent sani medico, sed ij qui malè affecti sunt.*

13 * *Jte, discite quid sit: Misericordiam volo & non sacrificium, non enim veni vt vocarem iustos, sed peccatores.*

14 * *Tunc accesserunt ad eum discipuli Jouchanon, & inquiunt, Quare nos & Perischæi multum ieiunamus, & discipuli tui nõ ieiunant?*

15 * *Dixit eis Jeschua, Nunquid possunt filij thalami ieiunare quandiu cum eis est sponsus? Veniunt autem dies quum tolletur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt.*

16 * *Nemo immittit frustum panni nouum in vestimentum attritum vetustate, ne quid detrahat supplementum ex illo vestimento, fiatque scissura maior.*

17 * *Neque inijciunt vinum recens in vtres veteres, ne rumpantur vtres, vinúmque effundatur, & vtres pereant; sed inijciunt vinum recens in nouos vtres, & ambo conseruantur.*

Commemoratione Defunctorum.

18 * *Quum autem hæc loqueretur cum eis, veniens princeps quidã, appropinquauit & adorauit eum, inquiens, Filia mea nunc mortua est, sed veni, impone manum tuam super eam & viuet.*

19 * *Surgens itaque Jeschua ac discipuli eius, abierunt post eum.*

20 * *Et ecce mulier quæ profluuio sanguinis laborabat à duodecim annis, venit à tergo illius, tetigitque fimbriam vestimenti eius.*

21 * *Dicebat enim in anima sua* [apud se]. *Si solùm tetigero vestimentũ eius, sanabor ego.*

יוֹם חֲמִשָּׁא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דְּרַחֲמֵי

9 וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּמָּן חֲזָא גַּבְרָא דְּיָתֵב בֵּית מָכְסָא רַשְׁמֵהּ מַתַּי וְאָמַר לֵהּ [a]אֲתָא בָּתְרִי וְקָם אֲזַל בָּתְרֵהּ׃

10 וְכַד סָמִיכִין בְּבַיְתָא אִהּוּ מָכְסָא וְחַטָּיֵא סַגִּיא [b]אֶסְתַּמְכוּ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם [c]תַּלְמִידְוֹהִי׃ 11 וְכַד חֲזוֹ פְּרִישֵׁא אָמְרִין

[c]אֶצְלָא לְתַלְמִידְוֹהִי לְמָנָא עִם מָכְסָא וְחַטָּיֵא [d]עַלְעִם רַבְּכוֹן׃ 12 יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע אָמַר לְהוֹן לָא סְנִיקִין חֲלִימֵא עַל [e]אֶסְיָא אֶלָּא

[d]אֲזַל [e]עֲלַף אִילֵּין דִּבְישְׁאִית עֲבִידִין׃ 13 [f]זְלוּ [g]יַלְפוּ מָנוּ חֶנָּנָא בָּעָא אֲנָא וְלָא דָּבְחַתָּא לָא גִּיר אֲתִית דְּאִקְרָא לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃

[f]עִם [g] עבראית חפת 14 הֵידֵין קְרִבוּ לֵהּ תַּלְמִידְוֹהִי דְּיוֹחָנָן וְאָמְרִין לְמָנָא חֶנָּן וּפְרִישֵׁא [h]צָיְמִינָן סַגִּי וְתַלְמִידָךְ לָא צָיְמִין׃

[h]שָׁקַל 15 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ דַּלְמָא מָשְׁכְּחִין בְּנַוְהִי [i]דְּגְנוּנָא לַמְצָם כְּמָא דְּחַתָּנָא עִמְּהוֹן אָתְיִן דֵּין יוֹמָתָא כַּד [i]נָשְׁחְקֵל מָגְהוֹן

Marc. 2. b 14 Luc. 5. e 27.

* Et cùm transiret inde Iesus, vidit hominem sedentem in telonio, Matthæum nomine. Et ait illi, Sequere me. & surgens, secutus est eum.

* Et factum est: discumbente eo in domo, ecce multi publicani & peccatores venientes, discumbebant cum Iesu & discipulis eius.

* Et videntes Pharisæi, dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus māducat magister vester?

Mar. 2. c 17.

* At Iesus audiens, ait, Non est opus valentibus medicus, sed malè habentibus.

Ose. 6. a 6 Infr. 12. a 7. 1. Tim. 1. c 15

* Euntes autem discite quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium. Non enim veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

Marc. 2. c 18 Luc. 5. f 33.

* Tunc accesserunt ad eum discipuli Ioannis dicentes, Quare nos & Pharisæi ieiunamus frequenter; discipuli autem tui non ieiunant?

* Et ait illis Iesus, Nunquid possunt filij sponsi lugere, quamdiu cum illis est sponsus? Venient autem dies cùm auferetur ab eis sponsus: & tunc ieiunabunt.

* Nemo autem immittit commissuram panni rudis in vestimentum vetus, tollit enim plenitudinem eius à vestimento, & peior scissura fit.

* Neque mittunt vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpūtur vtres, & vinum effunditur, & vtres pereunt. Sed vinum nouum in vtres nouos mittunt: & ambo conseruantur.

Mar. 5. b 22. Luc. 8. f 41.

* Hæc illo loquente ad eos, ecce princeps vnus accessit, & adorabat eum, dicens, Domine filia mea modò defuncta est; sed veni, impone manum tuam super eam, & viuet.

* Et surgens Iesus, sequebatur eum, & discipuli eius.

Leui. 15. d 24. Marc. 5. c 25. Luc. 8. f 43.

* Et ecce mulier quæ sanguinis fluxum patiebatur duodecim annis, accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius. * Dicebat enim intra se, Si tetigero tantùm vestimentū eius: salua ero.

9 * καὶ παράγων ὁ ἰησοῦς ἐκεῖθεν, εἶδεν ἄνθρωπον καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, ματθαῖον λεγόμενον, καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι· καὶ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

10 * καὶ ἐγένετο αὐτοῦ ἀνακειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ ἰδοὺ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ ἐλθόντες, συνανέκειντο τῷ ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

11 * καὶ ἰδόντες οἱ φαρισαῖοι εἶπον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, διατί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει ὁ διδάσκαλος ὑμῶν;

12 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀκούσας, εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

13 * πορευθέντες δὲ μάθετε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν· οὐ γὰρ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλ' ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

14 * τότε προσέρχονται αὐτῷ οἱ μαθηταὶ ἰωάννου λέγοντες, διατί ἡμεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι νηστεύομεν πολλά, οἱ δὲ μαθηταί σου οὐ νηστεύουσι;

15 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος πενθεῖν ἐφ' ὅσον μετ' αὐτῶν ἐστιν ὁ νυμφίος; ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν.

16 * οὐδεὶς δὲ ἐπιβάλλει ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· αἴρει γὰρ τὸ πλήρωμα αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἱματίου, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

17 * οὐδὲ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήγνυνται οἱ ἀσκοί, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ βάλλουσιν οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινούς, καὶ ἀμφότερα συντηροῦνται.

18 * Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος αὐτοῖς, ἰδοὺ ἄρχων εἷς ἐλθὼν προσεκύνει αὐτῷ λέγων, ὅτι ἡ θυγάτηρ μου ἄρτι ἐτελεύτησεν· ἀλλὰ ἐλθὼν ἐπίθες τὴν χεῖρά σου ἐπ' αὐτήν, καὶ ζήσεται.

19 * καὶ ἐγερθεὶς ὁ ἰησοῦς ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

20 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ αἱμορροοῦσα δώδεκα ἔτη, προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

21 * ἔλεγε γὰρ ἐν ἑαυτῇ, ἐὰν μόνον ἅψωμαι τοῦ ἱματίου αὐτοῦ, σωθήσομαι.

---

16 לָא אֱנָשׁ רָמֵא אוּרְקַעְתָּא חַדְתָּא עַל נַחֲתָא [k]בְּלָא דְּלָא [l]תְּחוּף [m]סַלְיוּתַהּ מִן הַו נַחֲתָא וְעָהֵוָא
17 [n]בְּזָעָא יַתִּירָא ׃ וְלָא רָמִין חַמְרָא [o]חַדְתָּא בְּזוּקָא בְּלִיתָא דְּלָא [p]מְצַטְרִין זִקָא וְחַמְרָא מָתַאשֵׁר וְזִקָא אָבְדָן אָלָּא
[q]רָמִין חַמְרָא חַדְתָּא בְּזוּקָא חַדְתָּא וְתַרֵיהוֹן מָתְנַטְרִין ׃

[r]בְּרוּכְרָנָא דַּעֲנִידָא כ

18 כַּד דֵּין הָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן אִתָּא [b]אַרכּוֹנָא חַד קָרֵב סְגֵד לֵהּ וְאָמַר בַּרָתִי הָשָׁא מִיתַת אֶלָּא [c]תָּא סִים אִידָךְ עֲלֵיהָ
[d]וְתִחְיֵא׃ 19 וְקָם יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ ׃ 20 וְהָא אִנְתְּתָא דְּדָמָהּ הָוָא דְּרֵדָא הָוָא דְּמָה שְׁנִין תְּרֵעְסְרָא אִתַּת מִן בָּסְתְּרָת
וְקָרְבַת לְקָרְנָא דְּלְבוּשֵׁא ׃ 21 אֲמָרָא הֲוַת גִּיר בְּנַפְשָׁהּ אֶפֵּן בְּרַחוּד דְּלָמָאנַהּ קָרְבָא אֲנָא [e]מְתָאסְיָא אֲנָא ׃

[k] בְּלָא [l] נְתַף
[m] מְלָא [n] בְּזַע
[o] חֲדַת עבראית חדש
[p] צְרָא [q] רְמָז
[r] דְּכַר עבראית זכר
[b] מן לשון יון
[c] אִתָּא [d] חַיָּא
[e] אָסָא

22 * Jeschua autem conuersus respexit eam, & dixit ei: Bono sis animo, filia mea; fides tua seruauit te: & sanata est isthæc mulier ex illa hora.

23 * Venítque Jeschua in domum principis illius, ac videns tibicines turbásque tumultum edentes,

24 * Ait illis, Recedite vos, puella enim mortua non est, sed dormit. & subsannabant
26 eũ. * Quúmque eiecisset turbas, ingressus, prehendit eam manu eius. & surrexit puella.

26 * Et exijt hæc fama in vniuersam illam terram.

Feria sexta hebdomadæ quintæ Ieiunij.

27 * Quúmque prætergrederetur illinc Jeschua, sese adiunxerunt ei duo cæci, clamantes ac dicentes, Miserere nostri fili Dauid.

28 * Et quum domum venisset, accesserunt ad eum cæci illi: dixit eis Jeschua, Creditis me posse hoc agere? dicunt ei, Etiam Domine no-
29 ster. * Tunc tetigit oculos eorum, & ait, Vti credidistis fiat vobis.

20 * Et statim aperti sunt oculi eorum, & prohibuit eis Jeschua, dicens, Videte, nemo rescisçat.

31 * Illi autem egressi, famam eius sparserunt in vniuersam illam terram.

32 * Quúmque exüsset Ieschua, obtulerunt ei mutum in quo erat dæmonium.

33 * Et eiecto dæmonio locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicentes, Nunquam apparuit tale quicquam in Jsroel.

34 * Perischæi verò dicebant, Per principem dæmoniorum eijcit dæmonia.

35 * Et perlustrabat Jeschua vrbes omnes & vicos, & docebat in synagogis eorum, atque prædicabat Euangelium regni, & sanabat omnes languores, omnésque dolores.

Commemoratione Apostolorum Sanctorum.

36 * Quum autem videret Jeschua turbas, misertus est earum, quòd essent fatigatæ ac dispersæ tanquam oues non habentes pasto-
37 rem. * Et ait discipulis suis: Messis multa & operarij pauci.

38 * Petite igitur à domino messis vt emittat operarios in messem suam.

---

22 יֵשׁוּעַ דַּיִן [f]אֶתְפְּנִי חֲזָה וְאָמַר לָהּ אֶתְלַבְּבִי בַּרְתִי הֵימְנוּתֵכִי [g] אַחֲיַתֵכִי וְאִתְאַסְיַת אַנְחְתָא הַי מִן הָהִי שָׁעְתָא׃ [f]פְּנָא [g]חַיָּא

23 וְאִתָא יֵשׁוּעַ לְבַיְתָה דַּארְכּוֹנָא וַחֲזָא זְמָרֵא וְכֶנְשָׁא [h]דְּמְשְׁתַּגְּשִׁין׃ 24 וְאָמַר לְהוֹן פְּרוֹקוּ לְכוֹן טְלִיתָא גִּיר לָא מִיתַת [h]שְׁנַשׁ

אֶלָּא דַּמְכָא הִי וְתָחֵכִין הֲווֹ עֲלוֹהִי׃ 25 וְכַד [i]אַפֵּק [k]לְכֶנְשָׁא עַל אַחֲרָה בְּאִידָה [k]וְקָמַת טְלִיתָא׃ 26 וְנַפַּק [i]טָּם [k]בָּא הָנָא

בְּכָלָּה אַרְעָא הָי׃ דְּעָרוּבְתָא וְשַׁבְּתָא דְּחַמְשָׁא דְּעִמָּא כא

27 וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ מִן תַּמָּן דַּבְקוּהִי [a]תְּמָנְיָא חֵרִין [b]דְּקָעֲיָן וַאֲמְרִין אֶתְרַחֵם עָלַיִן בְּרֵה דְּדָוִיד׃ [a]תְּמָא [b]קָעָא

28 וְכַד אֲתָא לְבַיְתָא קְרִבוּ לֵהּ הָנוֹן תְּמָנְיָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ מְהֵימְנִין אַנְתוּן דְּמָשְׁכַח אֲנָא הָדָא [c]לְמֶעְבַּד אָמְרִין לֵהּ אִין [c]עְבַד

מָרַן׃ 29 הֵידִין קָרֵב לְעֵינֵיהוֹן וַאֲמַר אֵיכְנָא דְּהֵימְנְתוּן נֶהֱוֵא לְכוֹן׃

22 * At Iesus conuersus & videns eam, dixit, Confide filia, fides tua te saluam fecit: & salua facta est mulier ex illa hora.

22 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐπιστραφείς, καὶ ἰδὼν αὐτὴν, εἶπε, θάρσει θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ ἐσώθη ἡ γυνὴ ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

23 * Et cùm venisset Iesus in domum principis, & vidisset tibicines & turbam tumultuantem,

23 * καὶ ἐλθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος, καὶ ἰδὼν τοὺς αὐλητὰς, καὶ τὸν ὄχλον θορυβούμενον,

dixit ad eos

24 * † Dicebat, Recedite: non est enim mortua puella, sed dormit. Et deridebant eum.

24 * λέγει αὐτοῖς, ἀναχωρεῖτε· οὐ γὰρ ἀπέθανε τὸ κοράσιον, ἀλλὰ καθεύδει. καὶ κατεγέλων αὐτοῦ.

25 * Et cùm eiecta esset turba, intrauit, & tenuit manum eius †. Et surrexit puella.

25 * ὅτε δὲ ἐξεβλήθη ὁ ὄχλος, εἰσελθὼν ἐκράτησε τῆς χειρὸς αὐτῆς, καὶ ἠγέρθη τὸ κοράσιον.

* & dixit, Puella surge.

26 * Et exijt fama hæc in vniuersam terram illam.

26 * καὶ ἐξῆλθεν ἡ φήμη αὕτη εἰς ὅλην τὴν γῆν ἐκείνην.

27 * Et transeunte inde Iesu, secuti sunt eum duo cæci clamantes, & dicentes, Miserere nostri, fili Dauid.

27 * καὶ παράγοντι ἐκεῖθεν τῷ ἰησοῦ, ἠκολούθησαν αὐτῷ δύο τυφλοὶ κράζοντες, καὶ λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς υἱὲ δαβίδ.

28 * Cùm autem venisset domum, accesserunt ad eum cæci, & dicit eis Iesus, Creditis quia hoc possum facere? Dicunt ei, Vtique Domine.

28 * ἐλθόντι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ τυφλοὶ, καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πιστεύετε ὅτι δύναμαι τοῦτο ποιῆσαι; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

29 * Tunc tetigit oculos eorum, dicens, Secundùm fidem vestram fiat vobis.

29 * τότε ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, λέγων, κατὰ τὴν πίστιν ὑμῶν γενηθήτω ὑμῖν.

30 * Et aperti sunt oculi eorum, & comminatus est illis Iesus, dicens, Videte ne quis sciat.

30 * καὶ ἀνεῴχθησαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί. καὶ ἐνεβριμήσατο αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς λέγων, ὁρᾶτε μηδεὶς γινωσκέτω.

31 * Illi autem exeuntes, diffamauerunt eum in tota terra illa.

31 * οἱ δὲ ἐξελθόντες διεφήμισαν αὐτὸν ἐν ὅλῃ τῇ γῇ ἐκείνῃ.

32 * Egressis autem illis, ecce obtulerunt ei hominem mutum, dæmonium habentem.

32 * αὐτῶν δὲ ἐξερχομένων, ἰδοὺ προσήνεγκαν αὐτῷ ἄνθρωπον κωφὸν δαιμονιζόμενον.

Inf. 12. b 22. Luc. 11. b 14. Infr. 12. b 24. Marc. 3. c 22. Luc. 11. b 15.

33 * Et eiecto dæmonio, locutus est mutus: & miratæ sunt turbæ, dicētes, Nunquam apparuit sic in Israel.

33 * καὶ ἐκβληθέντος τοῦ δαιμονίου ἐλάλησεν ὁ κωφός. καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι, λέγοντες, οὐδέποτε ἐφάνη οὕτως ἐν τῷ ἰσραήλ.

Marc. 6. a 6. Luc. 13. a 10.

34 * Pharisæi autem dicebant, In principe dæmoniorum eijcit dæmones.

34 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἔλεγον, ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

35 * Et circuibat Iesus omnes ciuitates, & castella, docens in synagogis eorum, & prædicans euangelium regni, & curans omnem languorem, & omnem infirmitatem.

35 * καὶ περιῆγε ὁ ἰησοῦς τὰς πόλεις πάσας, καὶ τὰς κώμας, διδάσκων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, καὶ κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τῆς βασιλείας, καὶ θεραπεύων πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν μαλακίαν ἐν τῷ λαῷ.

Marc. 6. c 34.

36 * Videns autem turbas, misertus est eis: quia erant vexati, & iacentes sicut oues non habentes pastorem.

36 * ἰδὼν δὲ τοὺς ὄχλους, ἐσπλαγχνίσθη περὶ αὐτῶν, ὅτι ἦσαν ἐσκυλμένοι καὶ ἐρριμμένοι ὡσεὶ πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα.

Luc. 10. a 2. Iohan. 4. c 36.

37 * Tunc dicit discipulis suis, Messis quidem multa, operarij autem pauci.

37 * τότε λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς, οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι.

38 * Rogate ergo Dominum messis vt mittat operarios in messem suam.

38 * δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν αὐτοῦ.

---

30 וּמִתָּרָא [d] אִתְפַּתַּחוּ עֵינֵיהוֹן וַכְּאָא בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְאָמַר חֲזוֹ לָמָא אֱנָשׁ [e] נִדַּע׃ 31 הִנּוּן דֵּין נְפָקוּ [f] אַטְבוּהִי בְּכָלָּה אַרְעָא הָהִי׃

32 וְכַד נְפָקִ יֵשׁוּעַ קָרְבוּ לֵהּ חֶרְשָׁא דְּאִית עֲלוֹהִי דַּיְוָא׃ 33 וּמִן דְּנְפַק דַּיְוָא מַלֵּל הָוָ חַרְשָׁא [g] וְאִתְדַּמַּרוּ כֻּנְשָׁא וַאמְרִין

[h] נְפַק [i] אַלַף [k] כְּרַח

וְלָא מֶחְזִים אִתְחֲזִי הָכַנָא בְּיִסְרָיֵל׃ 34 פְּרִישֵׁא דֵּין אֲמְרִין הָוָ בְּרִישָׁא דְּדַיְוָא [h] מַפֵּק דַּיְוָא׃ 35 וּמְתְכְּרֵךְ הָוָא יֵשׁוּעַ

בְּמְדִינָתָא כְּלְהֵין וְכַפְּוָרֵיָא [i] וּמַלֵּף הָוָא בַּכְנוּשְׁתְהוֹן וּמַכְרֵז סְבַרְתָא דְמַלְכוּתָא וּמַאסֵא כָל [k] כּוּרְהָנִין וְכָל כְּאבִין׃

[x] בְּרוּכְרָנָא דְשָׁלִיחֵא קַדִּישָׁא כב

36 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא אִתְרַחֵם [b] עֲלֵיהוֹן דַּלְאִין הָווֹ [c] וְשַׁרְיִן צַיִד עָרְבָא דְלֵית לְהוֹן [d] רָעְיָא׃ 37 וַאמַר לְתַלְמִידוֹהִי

[e] רָעָא [f] נְפַק חָצָדָא סַגִּי וּפָעֲלָא זְעוּרִין׃ 38 בְּעוֹ הָכִיל מָן מָרֵא חָצָדָא [c] דְנַפֵּק פָּעֲלָא לַחֲצָדֵהּ׃

CAP. X.

1 ET vocauit duodecim discipulos suos, ac dedit eis potestatem contra spiritus inquinatos vt eijcerẽt eos, sanarentque quemlibet dolorem & infirmitatem.

2 * Ipsorum autem duodecim Apostolorum, nomina sunt hæc: Primus eorum Schemeoun qui vocatur Kipho, & Andreas frater eius: & Jaakoub filius Zabdai, & Jouchanon frater eius.

3 * Nec nõ Philippus, & Bar-Thoulmai, & Thoumo, & Mathai publicanus: & Jaakoub filius Chalphai, & Labbi cognominatus Thaddi.

4 * Et Schemeoun Zelotes, & Jhudo Scarioutо is qui prodidit eum.

5 * Hos duodecim misit Jeschua, ac præcepit eis, dicens: In viam prophanorum, [Gentium] ne proficiscamini, nec in vrbes Samaritanorum ingrediamini.

6 * Ite potius ad oues quæ perierunt ex domo Jsroiel.

7 * Quúmque proficiscimini, prædicate ac dicite: Appropinquauit regnum cælorum.

8 * Infirmos sanate, & leprosos mundate, mortuos suscitate, dæmoniaque eijcite: gratis accepistis, gratis date.

9 * Ne comparaueritis aurum, nec argentum, neque æs in marsupijs vestris.

10 * Neque peram ad iter, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo.

11 * In quamcunque verò vrbem aut ciuitatem introieritis, petite quisnam in ea dignus sit, & illic estote vsquedum exeatis.

12 * Et quum ingrediemini domum, postulate pacem domus.

13 * Quòd si domus illa digna fuerit, pax vestra ad eam perueniet: sinautem indigna fuerit, pax vestra super vos reuertetur.

14 * Quisquis autem non receperit vos, neque audierit sermones vestros, quum exieritis ex domo, aut ex ciuitate illa, excutite puluerem ex pedibus vestris.

15 * Equidem ego dico vobis, terram Sedoum & Omouro futuram trãquilliorem in die iudicij, vrbe illa.

קפלאן ו

1 וַקְרָא לַתְרֵעסַר תַּלְמִידְוהִי וְיַהֵב לְהוֹן שׁוּלְטָנָא עַל רוּחֵא טַנְפְתָא דְנַפְקוּן [f] וְלַמַאסָיוּ כָּל כְאב וכוּרְחָן ׃ [f] אַסָא

2 דְיָלְהוֹן דִין דַתְרֵעסַר שְׁלִיחֵא שְׁמָהָא אִיתַיהוֹן קַדְמַיהוֹן שָׁמְעוֹן דְמֶתְקְרָא כֵאפָא וְאַנְדְרָאוֹס אֲחוּהִי וְיַעֲקוֹב בַר זַבְדַי וְיוּחָנָן אֲחוּהִי ׃

3 [g] וּפִילִיפּוֹס וּבַר חוּלְמַי וְתָאוֹמָא וּמַתַי מַכְסָא וְיַעֲקוֹב בַר חַלְפַי וְלַבִּי [g] דְאִתְכַנִי תַדַי ׃ [g] כְנָה

4 וְשָׁמְעוֹן קְנַנְיָא וִיהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הַו דַאשְׁלְמֵה ׃

5 [h] לְהָלֵין תְרֵעסַר שַׁדַר יֵשׁוּעַ וּפַקֵד אֵנוּן וַאמַר בְאוּרְחָא דְחַנְפֵא לָא תֵאזְלוּן וְלַמְדִינָתָא דְשָׁמְרָיֵא לָא [h] תֵעָלוּן ׃ [h] עַל׳ אֵזַל

6 [i] זְלוּ לְכוֹן דַיִן יַתִירָאִית לְוַת עָרְבָא דַאבַדוּ מִן בֵית יִסְרָיֵל ׃ [i] עַל׳ אֵזַל

7 וְכַד אָזְלִין אַנְחוּן אַכְרְזוּ וַאמְרוּ דְקָרְבַת מַלְכוּתָא דְשְׁמַיָא ׃

CAP. X.

Marc. 3. b 13. & 6. a 7. Luc. 6. c 13. & 9 a 1. & 10 a 1.

ET conuocatis duodecim discipulis suis, dedit illis potestatem spirituum immundorum, vt eijcerent eos, & curarent omnem languorem, & omnem infirmitatem. A

Duodecim autem Apostolorum nomina sunt hæc: Primus, Simon qui dicitur Petrus, & Andreas frater eius, Iacobus Zebedæi, & Iohannes frater eius,

Philippus & Bartholomæus, Thomas, & Matthæus publicanus, & Iacobus Alphei, & Lebbæus qui cognominatus est Thaddæus;

Simon Cananæus, & Iudas Iscariotes, qui & tradidit eum.

Hos duodecim misit Iesus: præcipiens eis, † dicens: In viam gentium ne abieritis, & in ciuitates Samaritanorum ne intraueritis: &

Acto. 13. § 46. Sed potiùs ite ad oues quæ perierunt domus Israel.

Euntes autem prædicate, dicentes, Quia appropinquauit regnum cælorũ.

Infirmos curate, mortuos suscitate, leprosos mundate, dæmones eijcite. gratis accepistis, gratis date.

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris: Marc. 6. b 8. Luc. 9. a 3. & 10. a 4. 1. Tim. 5 c 18.

Non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgã. dignus est enim operarius cibo suo. Marc. 6. b 10. Luc. 9. a 4. & 10. a 5. B

In quamcunque autem ciuitatem aut castellum intraueritis, interrogate quis in ea dignus sit, & ibi manete donec exeatis.

Intrantes autem in domum, salutate eam, dicentes, Pax huic domui.

Et si quidem fuerit domus illa digna, veniet pax vestra super eam. si autem non fuerit digna: pax vestra ad vos reuertetur.

Mar. 6. b 11. Lu. 9. a 5 Acto. 13. § 51. & 18. a 6. Et quicunque nõ receperit vos, neque audierit sermones vestros: exeuntes foras de domo vel ciuitate illa, excutite puluerem de pedibus vestris.

Amen dico vobis, Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die iudicij, quàm illi ciuitati. Luc. 10. a 3.

ί.

1 Καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν πνευμάτων ἀκαθάρτων, ὥστε ἐκβάλλειν αὐτά, καὶ θεραπεύειν πᾶσαν νόσον, καὶ πᾶσαν μαλακίαν.

2 τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά ἐστι ταῦτα· πρῶτος, σίμων ὁ λεγόμενος πέτρος, καὶ ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ἰάκωβος ὁ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ.

3 φίλιππος καὶ βαρθολομαῖος· θωμᾶς καὶ ματθαῖος ὁ τελώνης· ἰάκωβος ὁ τοῦ ἀλφαίου, καὶ λεββαῖος ὁ ἐπικληθεὶς θαδδαῖος.

4 σίμων ὁ καναναίτης, καὶ ἰούδας ἰσκαριώτης, ὁ καὶ παραδοὺς αὐτόν.

5 τούτους τοὺς δώδεκα ἀπέστειλεν ὁ ἰησοῦς, παραγγείλας αὐτοῖς, λέγων, εἰς ὁδὸν ἐθνῶν μὴ ἀπέλθητε, καὶ εἰς πόλιν σαμαρειτῶν μὴ εἰσέλθητε·

6 πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου ἰσραήλ.

7 πορευόμενοι δὲ κηρύσσετε, λέγοντες, ὅτι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

8 ἀσθενοῦντας θεραπεύετε, λεπροὺς καθαρίζετε, νεκροὺς ἐγείρετε, δαιμόνια ἐκβάλλετε. δωρεὰν ἐλάβετε, δωρεὰν δότε.

9 μὴ κτήσησθε χρυσὸν, μηδὲ ἄργυρον, μηδὲ χαλκὸν εἰς τὰς ζώνας ὑμῶν.

10 μὴ πήραν εἰς ὁδὸν, μηδὲ δύο χιτῶνας, μηδὲ ὑποδήματα, μηδὲ ῥάβδους· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ ἐστιν.

11 εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν ἢ κώμην εἰσέλθητε, ἐξετάσατε τίς ἐν αὐτῇ ἄξιός ἐστι· κἀκεῖ μείνατε ἕως ἂν ἐξέλθητε.

12 εἰσερχόμενοι δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, ἀσπάσασθε αὐτήν.

13 καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἡ οἰκία ἀξία, ἐλθέτω ἡ εἰρήνη ὑμῶν ἐπ' αὐτήν· ἐὰν δὲ μὴ ᾖ ἀξία, ἡ εἰρήνη ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐπιστραφήτω.

14 καὶ ὃς ἐὰν μὴ δέξηται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσῃ τοὺς λόγους ὑμῶν, ἐξερχόμενοι τῆς οἰκίας ἢ τῆς πόλεως ἐκείνης, ἐκτινάξατε τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν ὑμῶν.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται γῇ σοδόμων καὶ γομόρρων ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

---

k נְפַק l יְהַב 8 כְּרִיהָא אֲסוּ וְגַרְבָא דַּפּוּ מִיהָא אַקִימוּ וְרַוְיָא k אַפְקוּ מַגָּן נְסַבְתּוּן מַגָּן l הַבוּ 9 לָא תֶקְנוּן דַּהֲבָא וְלָא סְאמָא וְלָא נְחָשָׁא בְּכִיסֵיכוּן׃ 10 וְלָא חַרְמָלָא לְאוּרְחָא וְלָא תַרְתֵּין כּוּתִינִין וְלָא מְסָנָא וְלָא שַׁבְטָא שָׁוֵא הוּ גֵּיר פָּעָלָא סַיְבָרְחֵהּ׃ 11 לַאיְדָא דֵּין מְדִינְתָא אוֹ קִרְיְתָא דְּעָאלִין אַנְתּוּן לָהּ שְׁאַלוּ מַנוּ שָׁוֵא בָהּ וְתַמָּן חֲוֵו עַדְמָא דִּנְפוֹקִין אַנְתּוּן׃ 12 וּמָא דְעָאלִין אַנְתּוּן לְבֵיתָא שְׁאַלוּ שְׁלָמֵהּ דְּבֵיתָא׃ 13 וְאִן הוּ דְשָׁוֵא בֵּיתָא שְׁלָמְכוּן m נְאתֵא עֲלוֹהִי אִן לָא שָׁוֵא שְׁלָמְכוּן עֲלֵיכוּן נָפְנֵא׃ 14 מִן דְּלָא דֵּין מְקַבֵּל לְכוּן וְלָא שָׁמַע מֶלֵיכוּן כַּד נָפְקִין אַנְתּוּן מִן בֵּיתָא אוֹ מִן קִרְיְתָא הָהִי n נְפַץ o נוּחַ פֵּצוּ חֲלָא מִן רַגְלֵיכוּן׃ 15 וְאָמִין אָמַר אֲנָא לְכוּן דְּלַארְעָא דַסְדוֹם וְדַעְמוֹרָא נָהֲוֵא o נִיחַ בְּיוֹמָא דִּדִינָא אוֹ לַסְרִינְתָא הָהִי׃

Commemoratione Martyrum Sanctorum.

16 ‡ *En ego mitto vos tanquam oues inter lupos: estote igitur prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.*

17 ‡ *Cauete autem ab hominibus. tradent enim vos in domum iudiciorum* [prætoria,] *et in synagogis suis flagellabunt vos.*

18 ‡ *Et coram præsidibus ac regibus, sistent vos propter me, in testimonium tum ipsorum, tum gentium.*

19 ‡ *Quum autem tradiderint vos, ne solliciti fueritis quomodo quidue loquamini: dabitur enim vobis in illa ipsa hora quid loquamini.*

20 ‡ *Non estis enim qui loquimini, sed Spiritus patris vestri loquitur in vobis.*

21 ‡ *Tradet autem frater fratrem proprium ad mortem; & pater filium suum: & insurgent liberi in parentes suos, eosque ad mortem adigent.*

22 ‡ *Et eritis exosi cuilibet homini propter nomen meum: ille verò qui perseuerauerit vsque ad finem, ipse seruabitur.*

23 ‡ *Quum autem persequentur vos in hac vrbe, fugite vos in aliam. Amin enim dico vobis, Nequaquam absolueritis ipsas vniuersas ciuitates domus Israel, vsquedum venerit filius hominis.*

24 ‡ *Non est discipulus præstantior magistro suo, neque seruus domino suo.*

25 ‡ *Sufficit discipulo vt sit sicut magister ipsius, & seruo sicut dominus suus. Si semel dominum domus vocauerunt Beelzeboub, quanto magis filios domus ipsius?*

26 ‡ *Ne igitur expauescatis ab eis. nihil est enim opertum quod non reueletur, nihilque absconditum quod non cognoscatur.*

27 ‡ *Id quod dico vobis in tenebris, dicite in luce: & quod in aures vestras auditis, prædicate super tecta.*

28 ‡ *Nec expauescatis ab ijs qui corpus interimunt, animam autem non possunt interimere: sed timete potius ab eo, qui potest animam & corpus perdere in gehennam.*

---

16 הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן אַיְךְ אָמְרָא בֵּינֵי דְּאִבָּא חֲווֹ חָכִימִין לְכוֹן חַכִּימָא אַיְךְ חֲוָתָא וְתַמִּימָא אַיְךְ יוֹנָא ׃

17 [a]אֶזְדַּהַרוּ דֵּין מִן בְּנַיְנָשָׁא מַשְׁלְמִין לְכוֹן גֵּיר לְבֵית דִּינֵא וּבְכְנוּשָׁתְהוֹן נְנַגְּדוּנָכוֹן ׃ [a]זְחַר

18 וְקֳדָם הֶגְמוֹנֵא וּמַלְכֵא מְקָרְבִין לְכוֹן מֶטְלְתִי לְסָהֲדוּתָא דִּילְהוֹן וְדַעַמְמָא ׃

19 אֲמַתַי דֵּין דְּנַשְׁלְמוּנָכוֹן לָא [b]תְּאצְפוּן אֵיכַנָא אוֹ מָנָא חֲמַלִּין מֶתְיְהֵב לְכוֹן גֵּיר בְּהַי שָׁעְתָא מָא דַּתְמַלְלוּן ׃ [b]וְיצַף

20 לָא הֲוָא גֵּיר אַנְתוּן מְמַלְלִין אֶלָּא רוּחָא דַּאבוּכוֹן מְמַלְלָא בְּכוֹן ׃

21 נַשְׁלֵם דֵּין אֲחָא לַאחוּהִי לְמוֹתָא וְאַבָּא לַבְרֵה [c]וְנְקוּמוּן בְּנַיָּא עַל אֲבָהַיהוֹן [d]וְנְמִיתוּן אִנּוּן ׃ [c]קם [d]מית

Luc. 10. a. 3. ✱ Ecce ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ.

✱ Cauete autem ab hominibus. Tradent enim vos in concilijs, & in synagogis suis flagellabunt vos.

✱ Et ad præsides & ad reges ducemini propter me, in testimonium illis & gentibus.

Marc. 13 b 11. Luc. 12. b 11. ✱ Cùm autem tradent vos, nolite cogitare quomodo aut quid loquamini. dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini.

✱ Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

Luc. 21. d 16. ✱ Tradet autẽ frater fratrem in mortem, & pater filium: & insurgent filij in parentes, & morte eos afficient.

homi nibus ✱ Et eritis odio omnibus † propter nomen meum. qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

✱ Cùm autem persequentur vos in ciuitate ista, fugite in aliam. Amen dico vobis, Non consummabitis ciuitates Israel, donec veniat filius hominis.

Luc. 6. 40. Ioh. 13. b 16. & 15. c 20. ✱ Nõ est discipulus super magistrum nec seruus super dominum suum.

✱ Sufficit discipulo vt sit sicut magister eius: & seruo, sicut dominus eius. Si patremfamiliàs Beel-zebub vocauerunt: quantò magis domesticos eius?

Mar. 4. c 22. Luc. 8. c 17. & 12. a 2. ✱ Ne ergo timueritis eos. Nihil enim est opertum, quod non reueletur: & occultum, quod non sciatur.

✱ Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine: & quod in aure auditis, prædicate super tecta.

✱ Et nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere: sed potius timete eum qui potest & animam & corpus perdere in gehennam.

16 ✱ ἰδὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων· γίνεσθε οὖ φρόνιμοι ὡς ⊙ ὄφεις, καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραί.

17 ✱ προσέχετε δ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν μαστιγώσουσιν ὑμᾶς.

18 ✱ καὶ ἐπὶ ἡγεμόνας δ καὶ βασιλεῖς ἀχθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἔθνεσιν.

19 ✱ ὅταν δ παραδιδῶσιν ὑμᾶς, μὴ μεριμνήσητε πῶς ἢ τί λαλήσητε· δοθήσεται γὰρ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τί λαλήσετε.

20 ✱ οὐ γὰρ ὑμεῖς ἐστε ⊙ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πατρὸς ὑμῶν τὸ λαλοῦν ἐν ὑμῖν.

21 ✱ παραδώσει δ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.

22 ✱ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου· ὁ δ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

23 ✱ ὅταν δ διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ τελέσητε τὰς πόλεις τοῦ Ἰσραὴλ, ἕως οὗ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

24 ✱ οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον, οὐδὲ δοῦλος ὑπὲρ τὸν κύριον αὐτοῦ.

25 ✱ ἀρκετὸν τῷ μαθητῇ ἵνα γένηται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ, καὶ ὁ δοῦλος ὡς ὁ κύριος αὐτοῦ. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην, Βεελζεβοὺλ ἀπεκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;

26 ✱ μὴ οὖν φοβηθῆτε αὐτούς. οὐδὲν γάρ ἐστι κεκαλυμμένον, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

27 ✱ ὃ λέγω ὑμῖν ἐν τῇ σκοτίᾳ, εἴπατε ἐν τῷ φωτί· καὶ ὃ εἰς τὸ οὖς ἀκούετε, κηρύξατε ἐπὶ τῶν δωμάτων.

28 ✱ καὶ μὴ φοβεῖσθε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, τὴν δὲ ψυχὴν μὴ δυναμένων ἀποκτεῖναι· φοβήθητε δὲ μᾶλλον τὸν δυνάμενον καὶ ψυχὴν καὶ σῶμα ἀπολέσαι ἐν γεέννῃ.

---

22 וְהֱווֹן סָנְיִאין מִן כָּלְנָשׁ מְטַל שְׁמִי אֵינָא דֵּין דְּנִסְבַּר עַדְמָא לְחַרְתָּא הוּ נְחֵא׃ 23 מָא דִּרְדְּפִין לְכוֹן בַּמְדִינְתָא
דָּדָא עֲרוֹקוּ לְכוֹן לָאחֳרָתָא אֲמִין גֵּיר אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תְּשַׁלְּמוּן אֱנִין כְּלֵהֵין מְדִינָתָא דְּבִית יִסְרָיֵל עַדְמָא דְּנָאתֵא בְּרֵהּ
דֶּאנָשָׁא׃ 24 לֵית תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר מִן רַבֵּהּ וְלָא עַבְדָא מִן מָרֵהּ׃ 25 סָפֵק לֵהּ לְתַלְמִידָא דְּנֶהֱוֵא אַיְךְ רַבֵּהּ וְלַעַבְדָא אַיְךְ מָרֵהּ
אִן לְמָרֵהּ דְּבַיְתָא קְרוּ בְּעַלְזְבוּב חַד כְּמָא לְבְנֵי בַיְתֵהּ׃ 26 לָא תְּכִיל חֶרְחֵלִין מֶנְהוֹן לֵית גֵּיר מֵרֵם דְּכְסֵא וְלָא נְתְגְּלָא
וְדְמִטַּשֵׁי וְלָא נֵתִידַע׃ 27 מֵרֵם דְּאָמַר אֲנָא לְכוֹן בְּחֶשׁוּכָא אוּמְרוּהִי אֲנְתוּן בְּנְהִירָא וּמֵרֵם דְּבְאֻדְנֵיכוֹן שָׁמְעִין אֲנְחוּן
אִכְרְזוּ עַל אִגְּרָא׃ 28 וְלָא תֶּרְחֵלִין מִן אִילֵּין דְּקְטִלִין פִּגְרָא נַפְשָׁא דֵּין לָא מָשְׁכְּחִין לְמִקְטַל דְּחַלוּ דֵּין יַתִּירָאִיה מִן מַן

29 ‡ Nónne duo passerculi assario veneunt, & vnus ex eis sine patre vestro non cadit
30 super terram? ‡ Quinetiã pili capitis vestri
31 omnes numerati sunt. ‡ Ne igitur timueritis: multis passerculis præstantiores estis.
32 ‡ Quisquis ergo confitebitur me coram hominibus, ego quoque confitebor eum coram patre meo qui in cælis est.
33 ‡ Qui verò abnegauerit me coram hominibus, ego quoque abnegabo eum coram patre meo qui est in cælis.

Lectio defunctorum.

34 ‡ Ne existimetis me venisse vt mittam pacem in terram; non veni vt mittam pacem sed gladium.
35 ‡ Veni enim vt faciam dissidere virum aduersus patrem suum, filiamque aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum
36 suã. ‡ Et inimicos habebit vir filios domus ipsius [domesticos suos.]
37 ‡ Qui amat patrẽ aut matrem plusquam me, non est me dignus: quíque amat filium aut filiam plus quàm me, non est me dignus.
38 ‡ Et quicunque non baiulat crucem suam & venit post me, non est me dignus.
39 ‡ Qui inuenerit animam suam, perdet eam, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.
40 ‡ Qui recipit vos, me recipit: & qui recipit me, eum qui me misit, recipit.
41 ‡ Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipit: quíque recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipit.
42 ‡ Et quicunque propinauerit vni ex his paruulis calicem frigidæ tantùm in nomine discipuli: Amin ego dico vobis non perdiderit mercedem suam.

Ad oblationem amputationis capitis Iouchanon.

CAP. XI.

1 ET factum est quum finem fecisset Jeschua præcipiendi duodecim discipulis suis, discessit illinc vt doceret & prædicaret in vr-
2 bibus eorum. ‡ Jouchanon autem in domo vinctorũ [carcere] cùm audisset opera Meschicho, misit per discipulos suos & dixit ei.

---

29 לָא תַרְתֵּין צִפֳּרִין מְזַדְּבְנִן בַּאסָר וַחֲדָא מֶנְּהֵין בְּלֵעַד מִן אֲבוּכוֹן לָא נָפְלָא עַל אַרְעָא׃ 30 דִּילְכוֹן דֵּין אַף מֵנָא
k עִבְרָאִית מִבְלָא אוֹ מִבְלִי
l מְנָא m יְהָא
זְבַן l
n קְרָא
31 דְּרֵישְׁכוֹן כְּרֵחֵין מַנְיָן אִנּין׃ 32 לָא הָכִיל תְּרֵחֲלוֹן מִן צִפֳּרָא סַגִּיאָתָא מְיַתְּרִין אַנְחוֹן׃ 33 כְּלָנָשׁ הָכִיל דְּנִוֵּדָא בִּי
קָדֵם בְּנַינָשָׁא m אִוֵּדָא בֵּהּ אַף אֲנָא קָדֵם אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃ 33 מַן דֵּין דְּנֵכְפּוּר בִּי קָדֵם בְּנַינָשָׁא אָכְפּוּר בֵּהּ אַף אֲנָא
קָדֵם אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃ n קְרִינָא דַּעֲנִידָא כד
34 לָא תְּסַבְּרוֹן דְּאִתֵּית דְּאַרְמֵא שַׁיְנָא בְּאַרְעָא לָא אִתֵּית דְּאַרְמֵא שַׁיְנָא אֶלָּא חַרְבָּא׃ 35 אֲתֵית גֵּיר דְּאַפְלוּגּ גַּבְרָא עַל
אֲבוּהִי וּבְרְתָא עַל אִמָּהּ וְכַלְתָּא עַל חֲמָתָהּ׃ 36 וּבְעֵלְדָּבָבוּהִי דְּגַבְרָא בְּנֵי בֵיתֵהּ׃ 37 מַן דְּרָחֵם אָבָא אוֹ אִמָּא
יַתִּיר מִן דִּילִי לָא שָׁוֵא לִי וּמַן דְּרָחֵם בְּרָא אוֹ בַרְתָּא יַתִּיר מִן דִּילִי לָא שָׁוֵא לִיהּ׃

* Nónne duo paſſeres aſſe væneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper terram Dſine patre veſtro?

* Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.

* Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Mar. 8. d 38. Luc. 9. c 26. & 12 b 8. 2. Tim. b 12.

* Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

* Qui autem negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

Luc. 12. f 51.

* NOLITE arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium.

* Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus

Mich. 7. b 6.

matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam.

* Et inimici hominis, domeſtici eius.

Luc. 14. f 26.

* Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

Marc. 8. d 34. Infr. 16. d 24. Luc. 9. c 24. & 14. f 26. & 17. g 33.

* Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.

Ioh. 12. d 25. Luc. 10. c 16. Ioh. 13. & 20.

* Qui inuenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.

* Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

* Qui recipit prophetam in nomine prophetæ; mercedem prophetæ accipiet. & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet.

Marc. 9. f 41

* Et quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

CAP. XI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſijt inde, vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum.

Luc. 7. c 18.

* Iohannes autẽ cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis;

29 * οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;

30 * ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.

31 * μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

32 * πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

33 * ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

34 * μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

35 * ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.

36 * καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

37 * ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38 * καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

39 * ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

40 * ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

41 * ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

42 * καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

ια'.

1 * Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

2 * ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

---

38 וְכָל דְּלָא שָׁקֵל זְקִיפֵה וְאָתֵא בָּתְרַי לָא שָׁוֵא לִי׃ 39 מַן דְּאַשְׁכַּח נַפְשֵׁא [b]נַבְּרִיהָ וּמַן דְּנַבֵּד נַפְשֵׁהּ מֶטַלָּתִי נְשָׁכְחִיהָ׃

40 מַן דְּמְקַבֵּל לְכוֹן לִי מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁלְחַנִי מְקַבֵּל׃ 41 מַן דְּמְקַבֵּל נְבִיָּא בְּשֵׁם נְבִיָּא אַגְרָא

[c]שְׁקָא דְנְבִיָּא נָסֵב וּמַן דְּמְקַבֵּל זַדִּיקָא בְּשֵׁם זַדִּיקָא אַגְרָא דְזַדִּיקָא נָסֵב׃ 42 וְכָל [c]דְּמַשְׁקֵא לְחַד מִן הַלֵּין זְעוּרָא כָּסָא דְקַרִירָא

בַּלְחוֹד בְּשׁוּמָא דְתַלְמִידָא אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא נָבֵד אַגְרֵהּ׃

דקורבא דפסקרישה דיוחנן כח קפלאון יא

1 וַהֲוָא דְכַד שַׁלֵּם יֵשׁוּעַ לְמִפְקַד לְתַרְעֲסַר [a]תַּלְמִידוֹהִי שַׁבִּי מִן תַּמָּן [b]לְמַלָּפוּ [c]וְלְמִכְרֻז בְּמְדִינָתְהוֹן׃

2 יוֹחָנָן דִּין כַּד שְׁמַע בֵּית אֲסוּרָא עֲבָדוֹהִי לְמְשִׁיחָא שַׁדַּר בְּיַד תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לֵהּ׃

[a] לְמַד [b] אֶלֶף [c] כְּרֵז

29 ‡ Nónne duo passerculi assario veneunt, & vnus ex eis sine patre vestro non cadit
30 super terram? ‡ Quinetiã pili capitis vestri
31 omnes numerati sunt. ‡ Ne igitur timueritis: multis passerculis præstantiores estis.
32 ‡ Quisquis ergo confitebitur me coram hominibus, ego quoque confitebor eum coram patre meo qui in cælis est.
33 ‡ Qui verò abnegauerit me coram hominibus, ego quoque abnegabo eum coram patre meo qui est in cælis.

Lectio defunctorum.

34 ‡ Ne existimetis me venisse vt mittam pacem in terram; non veni vt mittam pacem sed gladium.
35 ‡ Veni enim vt faciam dissidere virum aduersus patrem suum, filiamque aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum
36 suã. ‡ Et inimicos habebit vir filios domus ipsius [domesticos suos.]
37 ‡ Qui amat patrẽ aut matrem plusquam me, non est me dignus: quíque amat filium aut filiam plus quàm me, non est me dignus.
38 ‡ Et quicunque non baiulat crucem suam & venit post me, non est me dignus.
39 ‡ Qui inuenerit animam suam, perdet eam, & qui perdiderit animam suam propter me, inueniet eam.
40 ‡ Qui recipit vos, me recipit: & qui recipit me, eum qui me misit, recipit.
41 ‡ Qui recipit prophetam in nomine prophetæ, mercedem prophetæ accipit: quíque recipit iustum in nomine iusti, mercedem iusti accipit.
42 ‡ Et quicunque propinauerit vni ex his paruulis calicem frigidæ tantùm in nomine discipuli: Amin ego dico vobis non perdiderit mercedem suam.

Ad oblationem amputationis capitis Iouchanon.

CAP. XI.

1 ET factum est quum finem fecisset Jeschua præcipiendi duodecim discipulis suis, discessit illinc vt doceret & prædicaret in vr-
2 bibus eorum. ‡ Jouchanon autem in domo vinctorũ [carcere] cùm audisset opera Meschicho, misit per discipulos suos & dixit ei.

---

29 לָא תַרְתֵּין צִפֳּרִין מְזַדְּבְנִן בַּאסָר וַחֲדָא מֶנְּהֵין בְּלֵעַד מִן אֲבוּכוֹן לָא נָפְלָא עַל אַרְעָא׃ 30 דִּילְכוֹן דֵּין אַף מֵנָא
k עִבְרָאִית מִבְלָא אוֹ מִבְלִי
l מְנָא m יְהָא
זְבַן l
n קְרָא
31 דְּרֵישְׁכוֹן כְּרֵחֵין מַנְיָן אִנּין׃ 32 לָא הָכִיל תְּרֵחֲלוֹן מִן צִפֳּרָא סַגִּיאָתָא מְיַתְּרִין אַנְחוֹן׃ 33 כְּלָנָשׁ הָכִיל דְּנִוֵּדָא בִּי
קָדֵם בְּנַינָשָׁא m אִוֵּדָא בֵּהּ אַף אֲנָא קָדֵם אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃ 33 מַן דֵּין דְּנֵכְפּוּר בִּי קָדֵם בְּנַינָשָׁא אָכְפּוּר בֵּהּ אַף אֲנָא
קָדֵם אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא׃ n קְרִינָא דַּעֲנִידָא כד
34 לָא תְּסַבְּרוֹן דְּאִתֵּית דְּאַרְמֵא שַׁיְנָא בְּאַרְעָא לָא אִתֵּית דְּאַרְמֵא שַׁיְנָא אֶלָּא חַרְבָּא׃ 35 אֲתֵית גֵּיר דְּאַפְלוּגּ גַּבְרָא עַל
אֲבוּהִי וּבְרְתָא עַל אִמָּהּ וְכַלְתָּא עַל חֲמָתָהּ׃ 36 וּבְעֵלְדָּבָבוּהִי דְּגַבְרָא בְּנֵי בֵיתֵהּ׃ 37 מַן דְּרָחֵם אָבָא אוֹ אִמָּא
יַתִּיר מִן דִּילִי לָא שָׁוֵא לִי וּמַן דְּרָחֵם בְּרָא אוֹ בַרְתָּא יַתִּיר מִן דִּילִי לָא שָׁוֵא לִיהּ׃

* Nónne duo paſſeres aſſe væneunt: & vnus ex illis non cadet ſuper terram Dſine patre veſtro?

* Veſtri autem & capilli capitis omnes numerati ſunt.

* Nolite ergo timere: multis paſſeribus meliores eſtis vos.

Mar. 8. d 38. Luc. 9. c 26. & 12 b 8. 2. Tim. b 12.

* Omnis ergo qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

* Qui autem negauerit me coram hominibus: negabo & ego eum coram patre meo qui in cælis eſt.

Luc. 12. f 51.

* NOLITE arbitrari quia pacem venerim mittere in terram, non veni pacem mittere, ſed gladium.

* Veni enim ſeparare hominem aduerſus patrem ſuum, & filiam aduerſus

Mich. 7. b 6.

matrem ſuam, & nurum aduerſus ſocrum ſuam.

* Et inimici hominis, domeſtici eius.

Luc. 14. f 26.

* Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non eſt me dignus. & qui amat filium aut filiam ſuper me, non eſt me dignus.

Marc. 8. d 34. Infr. 16. d 24. Luc. 9. c 24. & 14. f 26. & 17. g 33.

* Et qui non accipit crucem ſuam, & ſequitur me, non eſt me dignus.

Ioh. 12. d 25. Luc. 10. c 16. Ioh. 13. & 20.

* Qui inuenit animam ſuam, perdet illam: & qui perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam.

* Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.

* Qui recipit prophetam in nomine prophetæ; mercedem prophetæ accipiet. & qui recipit iuſtum in nomine iuſti, mercedem iuſti accipiet.

Marc. 9. f 41

* Et quicunque potum dederit vni ex minimis iſtis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine diſcipuli: Amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.

CAP. XI.

ET factum eſt: cùm conſummaſſet Ieſus præcipiens duodecim diſcipulis ſuis, tranſijt inde, vt doceret & prædicaret in ciuitatibus eorum.

Luc. 7. c 18.

* Iohannes autẽ cùm audiſſet in vinculis opera Chriſti, mittens duos de diſcipulis ſuis;

29 * οὐχὶ δύο στρουθία ἀσσαρίου πωλεῖται; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ πεσεῖται ἐπὶ τὴν γῆν ἄνευ τοῦ πατρὸς ὑμῶν;

30 * ὑμῶν δὲ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς πᾶσαι ἠριθμημέναι εἰσί.

31 * μὴ οὖν φοβηθῆτε, πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

32 * πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ, ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

33 * ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, ἀρνήσομαι αὐτὸν κἀγὼ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

34 * μὴ νομίσητε ὅτι ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην ἐπὶ τὴν γῆν. οὐκ ἦλθον βαλεῖν εἰρήνην, ἀλλὰ μάχαιραν.

35 * ἦλθον γὰρ διχάσαι ἄνθρωπον κατὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, καὶ θυγατέρα κατὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς, καὶ νύμφην κατὰ τῆς πενθερᾶς αὐτῆς.

36 * καὶ ἐχθροὶ τοῦ ἀνθρώπου, οἱ οἰκιακοὶ αὐτοῦ.

37 * ὁ φιλῶν πατέρα ἢ μητέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος· καὶ ὁ φιλῶν υἱὸν ἢ θυγατέρα ὑπὲρ ἐμέ, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

38 * καὶ ὃς οὐ λαμβάνει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθεῖ ὀπίσω μου, οὐκ ἔστι μου ἄξιος.

39 * ὁ εὑρὼν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ ἀπολέσας τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

40 * ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με.

41 * ὁ δεχόμενος προφήτην εἰς ὄνομα προφήτου, μισθὸν προφήτου λήψεται· καὶ ὁ δεχόμενος δίκαιον εἰς ὄνομα δικαίου, μισθὸν δικαίου λήψεται.

42 * καὶ ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, εἰς ὄνομα μαθητοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

ια'.

1 * Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς διατάσσων τοῖς δώδεκα μαθηταῖς αὐτοῦ, μετέβη ἐκεῖθεν τοῦ διδάσκειν καὶ κηρύσσειν ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν.

2 * ὁ δὲ Ἰωάννης ἀκούσας ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ τὰ ἔργα τοῦ Χριστοῦ, πέμψας δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

---

38 וְכָל דְּלָא שָׁקֵל זְקִיפֵה וְאָתֵא בָּתְרַי לָא שָׁוֵא לִי׃ 39 מַן דְּאַשְׁכַּח נַפְשֵׁא [b]נַבְּרִיהָ וּמַן דְּנַבֵּד נַפְשֵׁהּ מֶטַלָּתִי נְשָׁכְחִיהָ׃

40 מַן דְּמְקַבֵּל לְכוֹן לִי מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁלְחַנִי מְקַבֵּל׃ 41 מַן דְּמְקַבֵּל נְבִיָּא בְּשֵׁם נְבִיָּא אַגְרָא

[c]שְׁקָא דְנְבִיָּא נָסֵב וּמַן דְּמְקַבֵּל זַדִּיקָא בְּשֵׁם זַדִּיקָא אַגְרָא דְזַדִּיקָא נָסֵב׃ 42 וְכָל [c]דְּמַשְׁקֵא לְחַד מִן הַלֵּין זְעוּרָא כָּסָא דְקַרִירָא

בַּלְחוֹד בְּשׁוּמָא דְתַלְמִידָא אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא נָבֵד אַגְרֵהּ׃

דקורבא דפסקרישה דיוחנן כח קפלאון יא

1 וַהֲוָא דְכַד שַׁלֵּם יֵשׁוּעַ לְמִפְקַד לְתַרְעֲסַר [a]תַּלְמִידוֹהִי שַׁבִּי מִן תַּמָּן [b]לְמַלָּפוּ [c]וְלְמִכְרֻז בְּמְדִינָתְהוֹן׃

2 יוֹחָנָן דִּין כַּד שְׁמַע בֵּית אֲסוּרָא עֲבָדוֹהִי לְמְשִׁיחָא שַׁדַּר בְּיַד תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לֵהּ׃

[a] לְמַד [b] אֶלֶף [c] כְּרֵז

3 ‡ *Túne is es qui ventúrus erat, an alios expectámus?*

4 ‡ *Respondit Jeschua, & ait illis: Jte renunciate ipsi Jouchanon ea quæ auditis & videtis.*

5 ‡ *Cæci vident, & claudi ambulant, leprosíque mundantur, & surdi audiunt, et mortui resúrgunt, & pauperibus euangelizatur.*

6 ‡ *Ac demùm felix ille qui non impegerit in me.*

7 ‡ *Quùm autem abissent, cœpit Jeschua verba facere ad turbas super Jouchanon: Quid existis in desertum visuri? arúdinem à vento agitatam?*

8 ‡ *Sin minus, quid visuri existis? virum vestimentis mollibus indutum? ecce ij qui mollibus vestiuntur, in aulis regum degunt.*

9 ‡ *Sin minus, quid visuri existis? prophetam? Certè dico vobis, & propheta præstantiorem.*

10 ‡ *Ipse enim est de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui parabit viam coram te.*

11 ‡ *Verè ego dico vobis, Non surrexit inter natos mulierum maior Jouchanon Baptista, minimus autem in regno cælorum maior est eo.*

12 ‡ *A diebus porrò Iouchanon Baptistæ, nunc vsque, regnum cælorum cum violentia accipitur, & violenti rapiunt illud.*

13 ‡ *Nam cuncti prophetæ Léxque vsque ad Jouchanon vaticinati sunt.*

14 ‡ *Et si vultis, recipite: quia is est Flijo qui venturus erat.*

15 ‡ *Qui habet aures ad audiendum, audiat.*

Secunda Feria Septimanæ tertiæ Ieiunij.

16 ‡ *Sed cuinam assimilabo generationem hanc? similis est pueris qui sedent in platea, & clamant ad socios suos.*

17 ‡ *Et inquiunt, Cecinimus vobis, nec saltauistis; & lamentati sumus vobis, nec plantxistis.*

18 ‡ *Venit enim Jouchanō nec edens nec bibens, & aiunt, Dæmonium habet.*

19 ‡ *Venit filius hominis edens & bibens, & aiunt, Ecce homo edax & bibax vini, amicúsque publicanorum ac flagitiosorum: et iustificata est sapientia à seruis suis.*

---

3 אַנְתְּ הוּ דְּהָוָה אוֹ לְאָחֳרִין הוּ[d] מְסַכִּינַן׃ 4 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ[f] אֶשְׁתַּעוּ לְיוּחָנָן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן
וְחָזִין 5 סַמְיֵא[g] חָזִין וְחַגִּירָא מְהַלְכִין וְגַרְבָּא[h] מִתְדַּכְּיִן וְחַרְשָׁא שָׁמְעִין וּמֵיתֵא קָיְמִין וּמְשַׁכְּנֵא[i] מְסְהַבְּרִין׃
6 וְטוּבְוֹהִי לַאֲנָא דְּלָא נֶתְכַּשֶּׁל בִּי׃ 7 כַּד דֵּין אִזְלוּ שַׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר לְכֶנְשָׁא עַל יוּחָנָן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָא
לְמֶחֱזָא קָנְיָא דְּמִן רוּחָא[k] מְהָתְזִיעַ׃ 8 וְאִן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזָא גַּבְרָא[l] דְּנְחֵתָא רְכִיבָא לְבִישׁ הָא אִילֵּין דְּרְכִיבָא
לְבִישִׁין בֵּית מַלְכֵּא אֱנוּן׃ 9 וְאִן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחֱזָא נְבִיָּא אִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מִן נְבִיָּא׃
10 הוּ גֵּיר דַּעֲלוֹהִי כְּתִיב דְּהָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא מַלְאכִי קֻדָּם פַּרְצוּפָךְ[m] דְּנַתְקֵן אוֹרְחָא קֳדָמָיךְ׃
11 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא קָם[n] בְּיַלְדֵי נְשָׁא דְּרַב מִן יוּחָנָן[o] מַעֲטָרְנָא וְעוֹרְא דֵּין בְּמַלְכוּת שְׁמַיָּא רַב הוּ מָנֵּה׃

[d] סְנָא [e] אֲזַל [f] שַׁעֵי
[g] סְמָא
[h] דְּכָא עבראית זכה
[i] סְגֵר [k] זוּעַ [l] נְחַת
[m] תִּקֵּן [n] יַלַּד
[o] עֲמַר עבראית ש. ל

* Ait illi, Tu es qui venturus es, an alium expectamus? 3

* Et respondens Iesus, ait illis, Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis: 4

Esa. 35. a 5. & 61. a 1. * Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur. 5

* Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. 6

Luc. 7. d 24. * Illis autem abeuntibus cœpit Iesus dicere ad turbas de Iohanne, Quid existis in desertum videre? arundinem vento agitatam? 7

* Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. 8

* Sed quid existis videre? prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm prophetam. 9

Mala. 3. a 1. Marc. 1. a 2. Luc. 7. d 27. * Hic est enim de quo scriptum est, Ecce ego mittò angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. 10

* Amen dico vobis, Non surrexit inter natos mulierum maior Iohanne Baptista: qui autem minor est in regno cælorum, maior est illo. 11

Lu. 17. d 16. * A diebus autem Iohannis Baptistæ vsque nunc, regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud. 12

* Omnes enim Prophetæ & Lex, vsq; ad Iohannem prophetauerunt: 13

Mala. 4. b 5. * Et si vultis recipere, ipse est Elias qui venturus est. 14

Qui habet aures audiendi, audiat. 15

Lu. 7. e 31. * CVI autem similem æstimabo generationem istam? Similis est pueris sedentibus in foro: qui clamantes coæquabus; 16

* Dicunt, Cecinimus vobis, & non saltastis: lamẽtauimus, & nõ planxistis. 17

* Venit enim Iohannes, neque manducans neque bibens: & dicunt, Dæmonium habet. 18

* Venit filius hominis manducans & bibens: & dicunt, Ecce homo vorax & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus. Et iustificata est sapientia à filijs suis. 19

3 * εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἕτερον προσδοκῶμεν;

4 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε Ἰωάννῃ ἃ ἀκούετε καὶ βλέπετε.

5 * τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, καὶ χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, καὶ κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, καὶ πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

6 * καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

7 * τούτων δὲ πορευομένων, ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς λέγειν τοῖς ὄχλοις περὶ Ἰωάννου, τί ἐξήλθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

8 * ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ τὰ μαλακὰ φοροῦντες, ἐν τοῖς οἴκοις τῶν βασιλέων εἰσίν.

9 * ἀλλὰ τί ἐξήλθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναί, λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

10 * οὗτός γάρ ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

11 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἐγήγερται ἐν γεννητοῖς γυναικῶν, μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, μείζων αὐτοῦ ἐστιν.

12 * ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ ἕως ἄρτι, ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται, καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτήν.

13 * πάντες γὰρ οἱ προφῆται καὶ ὁ νόμος, ἕως Ἰωάννου προεφήτευσαν.

14 * καὶ εἰ θέλετε δέξασθαι, αὐτός ἐστιν Ἠλίας ὁ μέλλων ἔρχεσθαι.

15 * ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

16 * Τίνι δὲ ὁμοιώσω τὴν γενεὰν ταύτην; ὁμοία ἐστὶ παιδίοις ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσι τοῖς ἑταίροις αὐτῶν.

17 * καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε· ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκόψασθε.

18 * ἦλθε γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσι, δαιμόνιον ἔχει.

19 * ἦλθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγουσιν, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν· καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς.

---

12 וּמִן יוֹמֵי יוֹחָנָן דְּיִן מַעֲמְדָנָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא בַּקְטִירָא וּמְתַדְּבְרָא וְקָטִירְנָא מְחַטְּפִין לַהּ׃

13 כְּלְהוֹן גִּיר נְבִיֵּא וְאוֹרָיְתָא עַדְמָא לְיוֹחָנָן אָתְנַבְּיוּ׃ 14 וְאִן צָבִין אַנְהוֹן קַבְּלוּ דְּהוּא אִלְיָא דַּעֲתִיד לְמֵאתָא׃

15 מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נְשְׁמַע׃

16 לְמַן דִּין אַדְמִיהּ לְשַׁרְבְּתָא הָדָא דָּמְיָא לְטַלְיֵא דְּיָתְבִין בְּשׁוּקָא וְקָעַיִן לְחַבְרֵיהוֹן׃ 17 וְאָמְרִין זַמַּרְנָן לְכוֹן וְלָא רַקְּדְתּוּן וְאֵלִין לְכוֹן וְלָא אַרְקֹדְתּוּן׃ 18 אֲתָא גִּיר יוֹחָנָן דְּלָא אָכֵל וְלָא שָׁתֵא וְאָמְרִין דַּיְמוֹנָא אִית לֵהּ׃

19 אֲתָא בְּרָה דֶּאֱנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין הָא גַּבְרָא אֲכוֹלָא וְשָׁתְיָא חַמְרָא וְרָחֲמָא דְּמָכְסָא וְחַטָּיֵא וְאִזְדַּדְקַת חָכְמְתָא מִן עֲבָדֶיהָ׃

כו

a דְּמָא b קָעָא
c דְּקָּדְ פֵּירוּשׁוֹ סִפּוּל
d פֵּירוּשׁוֹ זוּלָל
e זְדַק אַבְרָאיִת צְדַק

20 * Tunc cœpit Jeschua exprobrare vrbibus illis in quibus editæ fuerant virtutes ipsius quàm plurimæ, neque pœnitẽtiam egerant. 21 * Et dicebat, Vætibi Courazin, væ tibi Bethzaiodo, quoniam si in Tzour aut in Tzaidon editæ fuissent virtutes illæ, quæ in vobis editæ fuerunt, iam olim in cilicijs & cinere pœnitentiam egissent.

22 * Verùm ego dico vobis, Tzour & Tzaidon tranquilliores futuras in die iudicij, quàm vos.

23 * Tuque Capharnachum, quæ ad cælos vsque es euecta, vsque ad inferos deprimêris: quoniam si in Sedom editæ fuissent virtutes illæ, quæ in te editæ sunt, stetisset vsque ad hodiernum diem.

24 * Verùm ego dico tibi, terram Sedom tranquilliorem futuram in die iudicij, quàm tu.

Ad vesperam Dominica secunda post Epiphaniam.

25 * In illo tẽpore respondit Jeschua, & ait: Confiteor tibi pater mi, dominator cæli & terræ quòd absconderis hæc à sapientibus & prudentibus, eaque reuelaueris pueruli.

26 * Etiam pater mi, quoniam talis fuit voluntas coram te.

27 * Omnia tradita sunt mihi à patre meo, & nemo nouit filium nisi pater, nemo quoque patrem nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.

28 * Venite ad me ô vos omnes qui defessi estis, & baiulantes onera, & ego præbebo vobis requiem.

29 * Baiulate iugum meum super vos, & discite à me quòd mitis sim, & humilis in corde meo, & inuenietis requiem animabus vestris. 30 * Jugum enim meũ suaue est, & onus meum leue est.

CAP. XII.

1 IN illo tẽpore iter faciebat Jeschua in Sabbatho per sata, & discipuli eius esuriebant, cœperúntque vellere spicas & edere.

2 * Perischæi verò cùm aspexissent eos, dicunt ei: Ecce discipuli tui id faciunt quod illicitum est factu in sabbatho.

3 * Ipse verò dixit eis, Legistísne quid fecit Dauid quum esurijt, & ij qui cum eo erant?

---

20 הֵידֵין שָׁרִי יֵשׁוּעַ לְמִסְהַדוּ מְדִינָתָא אִילֵין דַּהֲווּ בְהֵין חֵילוֹהִי סַגִּיאָא וְלָא [c] תָּבוּ׃ 21 וַאֲמַר הֲוָא וַי לָכִי כָּוְרַזִין
וַי לָכִי בֵּית צַיְדָא דְּאִלּוּ בְצוּר וּבְצַיְדֹן הֲווּ חֵילָא אִילֵין דַּהֲווּ בְכֵין כְּבַר דֵּין בְּסַקָּא [f] וְבָקְטָמָא תָּבוּ׃ 22 בְּרַם אֲמַר אֲנָא
לָכֵין וְלִצוּר וְלִצַיְדֹן נָוֵחָא נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לְכֵין׃ 23 וְאַנְתְּי כְּפַרְנַחוּם הֲ דְעַדְמָא לַשְׁמַיָּא [g] אֶתְחַרִימְתְּי עַדְמָא
לַשְׁיוֹל [h] תֶּתַּחֲתִין דְּאִלּוּ בְסְדוֹם הֲווּ מֵילָא אִילֵין דַּהֲווּ בְכִי [i] קַיְמָא הֲוֹת עַדְמָא לְיוֹמָנָא׃
24 בְּרַם אֲמַר אֲנָא לֵכִי דְּלְאַרְעָא דְסְדוֹם נָהֲוָא [k] נִיחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לָכִי׃
דְּרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּחִטִּין דְּרָכְתַר דַּכְרָא כז
25 בְּהֲוָ זַבְנָא עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר [a] מָרֵא אֲנָא לָךְ אֲבִי מָרָא דְּשְׁמַיָּא וְדְאַרְעָא [b] דְּכַסִּיתְ הָלֵּין מִן חַכִּימֵא [c] וְסַכּוּלְתָנָא [d] וְגַלַּיְתְ

[c] תב
[f] פירושו אפר
[g] רם
[h] נחת [i] קם
[k] נוח
[a] ירא [b] נסא
[c] סכל עבראית שכל
[d] גלא

*Tunc cœpit exprobrare ciuitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes eius, quia non egissent pœnitentiam.

Luc. 10. b 13. *Væ tibi Corozain, væ tibi Beth-saida: quia si in Tyro & Sidône factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent.

*Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidôni remissius erit in die iudicij, quàm vobis.

*Et tu Caphernaum, nunquid vsque in cælum exaltaberis? vsque in infernum descẽdes. quia si in Sodomis factæ fuissent virtutes quæ factæ sunt in te, fortè mansissent vsque in hanc diem.

*Veruntamen dico vobis, quia terræ Sodomorum remissius erit in die iudicij, quàm tibi.

D

Luc. 10. d 21. *In illo tempore respondens Iesus, dixit, Confiteor tibi pater Domine cæli & terræ, quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis.

*Ita pater: quoniam sic fuit placitum ante te.

*Omnia mihi tradita sunt à patre meo. Et nemo nouit filium nisi pater: neque patrem quis nouit, nisi filius, & cui voluerit filius reuelare.

Iohan. 7. d 28. & 8. b 19. & 10. c 15.

*Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis: & ego reficiam vos.

Iere. 6. d 16. *Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde: & inuenietis requiem animabus vestris.

2. Ioh. 5. a 3. *Iugum enim meum suaue est, & onus meum leue.

CAP. XII.

Marc. 2. d 23. Luc. 6. a 1. IN illo tempore abijt Iesus per sata, sabbatho: discipuli autem eius esurientes cœperunt vellere spicas, & manducare.

*Pharisæi autem videntes, dixerunt ei: Ecce, discipuli tui faciunt quod non licet † facere sabbathis.

eis

1. Reg. 21. 24. *At ille dixit eis, Non legistis quid fecerit Dauid quãdo esurijt, & qui cum eo erant;

20 * τότε ἤρξατο ὀνειδίζειν τὰς πόλεις, ἐν αἷς ἐγένοντο αἱ πλεῖσται δυνάμεις αὐτοῦ, ὅτι οὐ μετενόησαν.

21 * οὐαί σοι χοραζίν, οὐαί σοι βηθσαϊδά, ὅτι εἰ ἐν τύρῳ καὶ σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ μετενόησαν.

22 * πλὴν λέγω ὑμῖν, τύρῳ καὶ σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ ὑμῖν.

23 * καὶ σὺ καπερναούμ μὴ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθήσῃ, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ, ὅτι εἰ ἐν σοδόμοις ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν σοί, ἔμειναν ἂν μέχρι τῆς σήμερον.

24 * πλὴν λέγω ὑμῖν ὅτι γῇ σοδόμων ἀνεκτότερον ἔσται ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ σοί.

25 * ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι, πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις.

26 * ναὶ ὁ πατήρ, ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

27 * πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου· καὶ οὐδεὶς ἐπιγινώσκει τὸν υἱόν, εἰ μὴ ὁ πατήρ· οὐδὲ τὸν πατέρα τις ἐπιγινώσκει, εἰ μὴ ὁ υἱός, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

28 * δεῦτε πρός με πάντες οἱ κοπιῶντες, καὶ πεφορτισμένοι, κἀγὼ ἀναπαύσω ὑμᾶς.

29 * ἄρατε τὸν ζυγόν μου ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ· καὶ εὑρήσετε ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν.

30 * ὁ γὰρ ζυγός μου χρηστός, καὶ τὸ φορτίον μου ἐλαφρόν ἐστιν.

ιβ.

1 * Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ ἰησοῦς τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων· οἱ δὲ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπείνασαν, καὶ ἤρξαντο τίλλειν στάχυας, καὶ ἐσθίειν.

2 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἰδόντες εἶπον αὐτῷ, ἰδοὺ οἱ μαθηταί σου ποιοῦσιν ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν σαββάτῳ.

3 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ·

עֻבְדָא שְׁלֵם אֵנִין לֵילְיָא׃ 26 אֵין אֲבִי דְהָכְנָא הֲוָא עֲבִידְנָא קֳדָמָיךְ׃ 27 כָּל מִדֵּם אִשְׁתְּלַם לִי מִן אֲבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע לְבַרָא
אֶלָּא אֵין אַבָּא אֶלָּא לְאַבָּא אֱנָשׁ יָדַע אֶלָּא אֵן בְּרָא וְלִמַן דְּצַבֵּא בְרָא דְנֶגְלֵא׃ 28 תָּו לְוָתִי כְּלְכֵין לְאֵיא וַשְׁקִילִי סָתְלָא
וְאַנָא אֲנִיחָכוֹן׃ 29 שְׁקוֹלוּ נִירִי עֲלֵיכוֹן וִילְפוּ מֶנִי דְנִיחַ אֶנָא וּמַכִּיךְ אֲנָא בְּלִבִּי וּמְשַׁכְּחִין אַנְחוֹן נְיָחָא לְנַפְשָׁחְכוֹן׃
קפאלין יב
יְבַל נִירִי גִיר בַּסִים הוּ וּמְטוּבְלִי קַלְיָלָא הִי׃
בְּהוֹ זַבְנָא מְהַלֶּךְ הֲוָא יְשׁוּעַ בְּשַׁבְּתָא בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידְוהִי כְּפָנוּ וְשָׁרִיו מָלְגִין שָׁבְלָא וַאכְלִין׃
פְּרִישֵׁא דֵין כַּד חֲזוֹ אֱנוֹן אָמְרִין לֵהּ הָא תַּלְמִידָךְ עָבְדִין מְדֵם דְּלָא שְׁלִיט לְמֶעְבַּד בְּשַׁבְּתָא׃
הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן לָא קְרֵיתוֹן סָנָא עֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֵן וְאִילֵין דְּעִמֵּה׃

4 * Quomodo sit ingressus ædem Dei, & panem mensæ Domini comedit, quem non erat ei licitum comedere, nec ijs qui cum eo erant, nisi sacerdotibus tantùm.

5 * Aut non legistis in Lege, sacerdotes in templo profanare ipsum sabbathum, nullóq; 6 teneri crimine? * Ego verò dico vobis maiorem templo hîc esse.

7 * Quòd si nouisſetis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium, non condamnassetis eos quum insontes sint.

8 * Dominus enim sabbathi est filius hominis.

Feria prima Septimanæ tertiæ Ieiunij.

9 * Et discessit illinc Jeschua, venítque in synagogam eorum.

10 * Erátque homo vnus illic, cuius manus aruerat, & interrogauerunt eum, dicentes, Licét ne in sabbatho sanare? vt accusarent eum.

11 * Ipse verò dixit eis, Quis est vir ex vobis qui habeat ouem vnam; &, si ceciderit in foueam die sabbathi, non prehendat & erigat eam?

12 * Quantum autem oue præstantior est homo? Quare licet in sabbatho bene agere.

13 * Tunc dixit illi homini, Extende manum tuam. & extendit manum suam, & restituta est sicut socia sua.

14 * Et quum exissent Perischæi, consilium inierunt aduersus eum, vt perderent eum.

15 * Ieschua autem sciens, secessit illinc, & abierunt post eum turbæ multæ eásque omnes sanitati restituit.

16 * Et inhibuit eis, ne ipsum reuelarent.

17 * Vt impleretur quod dictũ est per Eschaio prophetam, dicentem,

18 * Ecce seruus meus in quo mihi complacui, dilectus meus in quo acquieſcit anima mea; spiritum meum ponam super eum, & iudicium Gentibus prædicabit.

19 * Non litigabit neque clamabit, & nemo audiet vocem eius in platea.

20 * Arundinem quassatam non conteret, lucernam propè extinguendam non extinguet: vsquedum proferat iudicium ad victoriam.

21 * Et in eius nomine Gentes sperabunt.

---

4 אֵיכְנָא עַל לְבַיְתָא דֵאלָהָא וְלַחְמָא דְפַתּוּרָה דְמָרְיָא אֲכַל הוּ דְלָא שַׁלִּיט הֲוָא לֵהּ לְמֵאכַל וְלָא לְאִילֵין דְעִמֵּהּ אֶלָּא אִן
לְכָהֲנַא בִּלְחוֹד׃ 5 אוֹ לָא קְרֵיתוּן בְּאוֹרָיְתָא דְכָהֲנַא בְּהֵיכְלָא [b]מְחַלִּין לָהּ לְשַׁבְּתָא וְלָא עָלַי אֲנוּן׃ [b] חלל
6 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּרַב מִן הֵיכְלָא אִית [c]הָכָא׃ 7 אֶלּוּ דֵין יְדַעְתּוּן מַנּוּ חֲנָנָא עֲבֵא אֲנָא וְלָא רְחֵימְנָא לָא [c] פרושו פא
מְחַיְּבִין הֲוֵיתוּן לְאִילֵין דְּלָא עָלַי אֲנוּן׃ 8 מָרֵהּ גֵּיר דְּשַׁבְּתָא אִיהוֹהִי בְּרֵהּ דַאֲנָשָׁא׃
דְיוֹם שַׁבְּתָא וְשַׁבְּתָא דְּתַלְתָּא דְעוֹמָא כח

9 וְשַׁנִי מִן תַּמָּן יֵשׁוּעַ וַאֲתָא לְכְנוּשְׁתְּהוֹן׃ 10 וְגַבְרָא חַד אִית הֲוָא תַּמָּן [d]דְיָבִישָׁא אִידֵהּ וְמִשְׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין דְּאִן [d] יבש
שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא [e]לְמַאסְיוּ אַיךְ דְּנֵאכְלִין קְרָצוֹהִי׃ 11 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן מַנּוּ מְכוֹכִין גַּבְרָא דְאִית לֵהּ עָרְבָא חַד וְאִן [e] אסא

4 Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis comêdit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus?

Leui. 24. b 8. Num. 28 b 9.

5 Aut non legistis in lege, quia sabbathis sacerdotes in templo sabbathum violant, & sine crimine sunt?

6 Dico autem vobis, quia templo maior est hic.

Osee. 6. a 6

7 Si autem sciretis quid est, Misericordiam volo, & non sacrificium: nunquam condemnassetis innocentes.

8 Dominus enim est filius hominis etiam sabbathi.

9 Et cùm inde transisset, venit in synagogam eorum.

10 Et ecce homo erat manum habens aridam, & interrogabant eum, dicentes, Si licet sabbathis curare? vt accusarent eum.

Mar. 3. a 1. Lu. 6. b 6 Deut. 22 a 4.

11 Ipse autem dixit illis, Quis erit ex vobis homo qui habeat ouem vnam, & si ceciderit hæc sabbathis in foueam, nónne tenebit & leuabit eam?

12 Quanto magis melior est homo oue? Itaque licet sabbathis benefacere.

13 Tunc ait homini, Extende manum tuam. Et extendit, & restituta est sanitati sicut altera.

14 Exeuntes autem Pharisęi, consilium faciebant aduersus eum, quomodo perderent eum.

15 Iesus autem sciens recessit indè, & secuti sunt eum multi, & curauit eos omnes.

B

16 Et præcepit eis ne manifestum eum facerent.

17 Vt adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem,

18 Ecce puer meus quem elegi, dilectus meus in quo bene complacuit animæ meæ. Ponam spiritum meum super eũ, & iudicium gentibus nuntiabit.

Isai. 42. a 1.

19 Non contendet, neque clamabit: neque audiet aliquis in plateis vocem eius.

20 Arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet: donec eijciat ad victoriã iudiciũ.

21 Et in nomine eius Gẽtes sperabunt.

4 πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγον, οὓς οὐκ ἐξὸν ἦν αὐτῷ φαγεῖν, οὐδὲ τοῖς μετ' αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι μόνοις;

5 ἢ οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι τοῖς σάββασιν οἱ ἱερεῖς ἐν τῷ ἱερῷ τὸ σάββατον βεβηλοῦσι, καὶ ἀναίτιοί εἰσι;

6 λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι τοῦ ἱεροῦ μείζων ἐστὶν ὧδε.

7 εἰ δὲ ἐγνώκατε τί ἐστιν, ἔλεον θέλω καὶ οὐ θυσίαν, οὐκ ἂν κατεδικάσατε τοὺς ἀναιτίους.

8 κύριος γάρ ἐστι τοῦ σαββάτου ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

9 Καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς τὴν συναγωγὴν αὐτῶν.

10 καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπος τὴν χεῖρα ἔχων ξηράν· καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, εἰ ἔξεστι τοῖς σάββασι θεραπεύειν; ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

11 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τίς ἔσται ἐξ ὑμῶν ἄνθρωπος ὃς ἕξει πρόβατον ἕν, καὶ ἐὰν ἐμπέσῃ τοῦτο τοῖς σάββασιν εἰς βόθυνον, οὐχὶ κρατήσει αὐτὸ καὶ ἐγερεῖ;

12 πόσῳ οὖν διαφέρει ἄνθρωπος προβάτου; ὥστε ἔξεστι τοῖς σάββασι καλῶς ποιεῖν.

13 τότε λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, τὴν ξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου· καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

14 οἱ δὲ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον κατ' αὐτοῦ ἐξελθόντες, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσιν.

15 ὁ δὲ Ἰησοῦς γνοὺς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν· καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς πάντας.

16 καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσιν·

17 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος,

18 ἰδοὺ ὁ παῖς μου, ὃν ᾑρέτισα· ὁ ἀγαπητός μου, εἰς ὃν εὐδόκησεν ἡ ψυχή μου. θήσω τὸ πνεῦμά μου ἐπ' αὐτὸν, καὶ κρίσιν τοῖς ἔθνεσιν ἀπαγγελεῖ.

19 οὐκ ἐρίσει, οὐδὲ κραυγάσει, οὐδὲ ἀκούσει τις ἐν ταῖς πλατείαις τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

20 κάλαμον συντετριμμένον οὐ κατεάξει, καὶ λίνον τυφόμενον οὐ σβέσει, ἕως ἂν ἐκβάλῃ εἰς νῖκος τὴν κρίσιν·

21 καὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ ἔθνη ἐλπιοῦσι.

---

12 כְּמָא דִּין יַתִּיר בַּר אֱנָשָׁא מִן עָרְבָא מָרֵין שַׁלִּיט הוּ בְּשַׁבְּתָא

13 הֵידֵין אֲמַר לְהַו גַּבְרָא פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפְשַׁט אִידֵהּ וְתָקְנַת אַיךְ חֳבְרָתָהּ :

14 וְנַפְקוּ פְּרִישֵׁא וּמְלְכָא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אֵיךְ דְּנוֹבְרוֹנֵיהִי :

15 יְשׁוּעַ דֵּין יָדַע וְשַׁנִי לֵהּ מִן תַּמָּן וְאַזְלוּ בָּתְרֵהּ כֶּנְשָׁא סַגְיָא וְאַסִי לְכֻלְהוֹן :

16 וְכָאֲא בְּהוֹן דְּלָא נְגָלוֹנֵיהִי :

17 דְּיֶתְמַלֵּא מִדְּאִתְאֲמַר בִּיד אֶשַׁעְיָא נְבִיָא דְאָמַר :

18 הָא עַבְדִי דֵּאצְטְבִית בֵּהּ חַבִיבִי דְּסָוְחַת בֵּהּ נַפְשִׁי רוּחִי אֲסִים עֲלוֹהִי וְדִינָא לְעַמְמֵא נַכְרַז :

19 לָא נֵהֲרֵא וְלָא נֶקְעָא וְלָא אֱנָשׁ נָשְׁמַע קָלֵהּ בְּשׁוּקָא :

20 קָנְיָא רְעִיעָא לָא נֶתְבַּר וְשַׁרְגָא דְּמְטַפְטֵף לָא נַדֵּעַ

21 עַד דְּנַפֵּק דִּינָא לְזָכוּתָא : וּבְשְׁמֵהּ עַמְמֵא נְסַבְּרוּן :

Ad veſperam Dominicæ ante Ieiunium.

22 * *Tunc obtulerunt ei dæmoniacum quendam mutum & cæcum, & ſanauit eum, ita vt mutus & cæcus loqueretur & videret.*

23 * *Et mirabantur omnes illæ turbæ, dicentes: Nónne iſte eſt filius Dauid?*

24 * *Periſchæi verò quum hæc audiſſent, aiunt, Ille non eijcit dæmonia niſi per Beelzeboub caput dæmoniorum.*

25 * *Ieſchua autem ſciens cogitationes eorum, dixit illis, Omne regnum quod diuiſum fuerit aduerſus ſeipſum, vaſtabitur: & omnis domus & vrbs quæ contra ſemetipſam diuiſa fuerit, non ſtabit.*

26 * *Sed ſi Satanas Satanam eijcit, cõtra ſemetipſum diuiſus eſt: quomodo igitur ſtat regnum eius?*

27 * *Quòd ſi ego per Beelzeboub eijcio dæmonia, filij veſtri per quem eijciunt ea? propter hoc ipſi erunt vobis iudices.*

28 * *Sed ſi per ſpiritum Dei ego eijcio dæmonia, peruenit ad vos regnum Dei.*

29 * *Sed quomodo quis poteſt ingredi domum ſtrenui, & vaſa eius deprædari, niſi prius ligauerit ſtrenuum illum, & tunc domum eius deprædabitur?*

30 * *Qui non eſt mecum, contra me eſt: qui non colligit mecum, omnino diſpergit.*

31 * *Propter hoc ego dico vobis, Omnia quidem ſcelera & blaſphemiæ remittentur hominibus: blaſphemia verò in Spiritum, non remittetur hominibus.*

32 * *Et quiſquis loquutus fuerit ſermonem aduerſus filium hominis, remittetur ei: quiſquis autem in Spiritum Sanctitatis obloquetur, non remittetur ei nec in hoc ſeculo nec in ſeculo futuro.*

33 * *Aut facite arborem bonam, & fructus eius bonos: aut facite arborem malam, & fructus eius malos. Nam à fructibus ſuis ipſa dignoſcitur arbor.*

34 * *Progenies viperarum quomodo poſſetis bene loqui, quum mali ſitis? quandoquidem ex abundantia cordis os loquitur.*

Sup. 9. d 32. Luc. 11. b 14.

* Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus & mutus : & curauit eum, ita vt loqueretur & videret.

22 * Τότε προσηνέχθη αὐτῷ δαιμονιζόμενος, τυφλὸς καὶ κωφός· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτὸν, ὥστε τὸν τυφλὸν καὶ κωφὸν καὶ λαλεῖν καὶ βλέπειν.

* Et stupebant omnes turbæ, & dicebant, Nunquid hic est Christus filius Dauid?

23 * καὶ ἐξίσταντο πάντες οἱ ὄχλοι, καὶ ἔλεγον, μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς Δαβίδ;

Sup. 9. d 34. Marc. 3. c 22.

* Pharisæi autem audientes dixerunt, Hic non eijcit dæmones nisi in Beel-zebub principe dæmoniorum.

24 * οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες εἶπον, οὗτος οὐκ ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια, εἰ μὴ ἐν τῷ Βεελζεβὰλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων.

* Ieſus autem ſciens cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diuiſum contra ſe deſolabitur : & omnis ciuitas vel domus diuiſa contra ſe, non ſtabit.

Lu. 11. c 17.

25 * εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς τὰς ἐνθυμήσεις αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, ἐρημοῦται· καὶ πᾶσα πόλις ἢ οἰκία μερισθεῖσα καθ' ἑαυτῆς, οὐ σταθήσεται.

* Et ſi ſatanas ſatanam eijcit, aduerſus ſe diuiſus eſt : quomodo ergo ſtabit regnum eius?

26 * καὶ εἰ ὁ σατανᾶς τὸν σατανᾶν ἐκβάλλει, ἐφ' ἑαυτὸν ἐμερίσθη· πῶς οὖν σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ;

* Et ſi ego in Beel-zebub eijcio dæmones: filij veſtri in quo eijciunt? Ideò ipſi iudices veſtri erunt.

27 * καὶ εἰ ἐγὼ ἐν Βεελζεβὰλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν ἔσονται κριταί.

* Si autem ego in ſpiritu Dei eijcio dæmones : igitur peruenit in vos regnũ Dei.

28 * εἰ δὲ ἐγὼ ἐν πνεύματι θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

* Aut quomodo poteſt quiſquam intrare in domum fortis, & vaſa eius diripere: niſi prius alligauerit fortem, & tunc domum illius diripiet?

29 * ἢ πῶς δύναταί τις εἰσελθεῖν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἰσχυροῦ, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον δήσῃ τὸν ἰσχυρόν, καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει;

* Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non congregat mecum, ſpargit.

30 * ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

Marc. 3. d 28. Luc. 12. b 10. 1. Ioh. 5 d 16.

* Ideò dico vobis: Omne peccatum & blaſphemia remittetur hominibus, ſpiritus autem blaſphemia non remittetur.

31 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πᾶσα ἁμαρτία καὶ βλασφημία ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις· τὸ δὲ τοῦ πνεύματος βλασφημία οὐκ ἀφεθήσεται τοῖς ἀνθρώποις.

* Et quicunque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei. qui autem dixerit contra ſpiritum ſanctum: non remittetur ei neque in hoc ſeculo, neque in futuro.

32 * καὶ ὃς ἐὰν εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσεται αὐτῷ· ὃς δ' ἂν εἴπῃ κατὰ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, οὐκ ἀφεθήσεται αὐτῷ, οὔτε ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι.

* Aut facite arborem bonam, & fructum eius bonum : aut facite arborem malam, & fructum eius malum. ſiquidem ex fructu arbor agnoſcitur.

33 * ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον καλὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ καλόν· ἢ ποιήσατε τὸ δένδρον σαπρὸν, καὶ τὸν καρπὸν αὐτοῦ σαπρόν. ἐκ γὰρ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γινώσκεται.

Luc. 6. 45.

* Progenies viperarum, quomodo poteſtis bona loqui, cùm ſitis mali? ex abundantia enim cordis os loquitur.

34 * γεννήματα ἐχιδνῶν πῶς δύνασθε ἀγαθὰ λαλεῖν πονηροὶ ὄντες; ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ.

וַאלָהָא אֲנָא מַפֵּק אֲנָא דַיְוָא קָרְבַת לָה עֲלֵיכוֹן מַלְכוּתָא וַאלָהָא׃ 29 אוֹ אֵיכְנָא אֱנָשׁ מָשְׁבַח דְּנֵעוֹל לְבֵית חֲסִינָא

וּמָאנָוהִי נְבוּז אֶלָּא אִן לוֹקֶדֶם לַאסְרִיוּהִי לְחַסִינָא וְהֵידִין בַּיְתֵהּ נְבוּז׃ 30 מַן דְּלָא הֲוָא עַמִי לוֹקְבַלִי הוּ וּמַן דְּלָא כָּנֵשׁ

עַמִי מְבַדְּרוּ מְבַדַּר׃ 31 מֶטֶל הָנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל חַטָהִין וְגוּדְפִין נֶשְׁתַּבְּקוּן לַבְנַיְנָשָׁא גוּדָפָא דִין דְּעַל רוּחָא לָא

נֶשְׁתַּבֶּק לַבְנַיְנָשָׁא׃ 32 וְכָל מַן דְּנֵאמַר מִלְתָא עַל בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא נֶשְׁתַּבֶּק לֵהּ כְּל דֵין דְּעַל רוּחָא דְקוּדְשָׁא נֵאמַר לָא נֶשְׁתַּבֶּק

לֵהּ לָא בְּעָלְמָא הָנָא וְלָא בְּעָלְמָא דְּאָתֵי׃ 33 אוֹ עֲבֵדוּ אִילָנָא שַׁפִּירָא וּפֵירֵהּ שַׁפִּירָא אוֹ עֲבֵדוּ אִילָנָא בִּישָׁא וּפֵירֵהּ

בִּישָׁא מִן פֵּירֵהּ מְתִידַע אִילָנָא׃ 34 יַלְדָא דְאַכְדְּנֵא אַיכְנָא מְשְׁבְּחִין אַנְתּוּן טָבָתָא לְמִמַלְלוּ דְבִישִׁין

אַנְתּוּן מִן תְּהָרֵי לִבָּא גַּיר מְמַלֵּל פּוּמָא׃

35 * Vir bonus è thesauris bonis depromit bona: & homo malus è thesauris malis depromit mala.

36 * Quare ego dico vobis, Quodcunque verbum ociosum loquuti fuerint homines, de eo reddituros rationem in die iudicij.

37 * Nam ex sermonibus tuis iustificaberis, & ex sermonibus tuis condemnaberis.

Ad Vesperam commemoratione Deiparæ.

38 * Tunc responderunt aliqui ex Scribis & Perischæis, & dicunt ei: Doctor velimus videre ex te signum.

39 * Is autem respondens, ait illis, Generatio mala & adulterina signum postulat, nec signum dabitur ei, nisi signum Jaunon prophetæ.

40 * Sicut enim fuit Jaunon in ventre piscis tribus diebus, tribúsque noctibus, ita erit filius hominis in corde terræ tribus diebus tribúsque noctibus.

41 * Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum hac generatione, & ream peraget eam, quippe qui pœnitentiam egerint prædicatione Jaunon, & ecce qui maior est Iaunon hic est.

42 * Regina Austri surget in iudicio cum generatione hac, reámque peraget eam, quippe quæ venerit ab vlteriori terra vt audiret sapientiam ipsius Schelemoun; & ecce qui præstantior est Schelemoun, hic est.

43 * Porrò quum spiritus immundus exierit ab homine, perlustrat loca aquis carentia, & quærit requiem, nec inuenit.

44 * Tunc ait, Reuertar domum meam vnde exiui: & quum venit, repperit eam vacuam, versámque ac præparatam.

45 * Tunc abit ducens secum septem spiritus alios seipso nequiores: & ingressi habitant in eo: fitque vltima conditio hominis illius peior priore. ita erit generationi huic sceleratæ.

46 * Quum autem ipse verba faceret ad turbas, venerunt mater & fratres eius stantes foris, & quærentes eum alloqui.

---

35 גַּבְרָא טָבָא מִן סִימָתָא טָבְתָא [d] מַפֵּק טָבָתָא וּגַבְרָא בִּישָׁא מִן סִימָתָא בִּישְׁתָא מַפֵּק בִּישָׁתָא ׃ 36 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
גֵּיר דְּכָל [c] מִלָּא בַּטָּלָא דִּנאמְרוּן בְּנֵינָשָׁא [f] נֶתְלוֹן פֻּתְגָמָה בְּיוֹמָא דְּדִינָא ׃ 37 מִן מִלַּיִךְ גֵּיר [g] תֶּזְדַּכַּךְ וּמִן מִלַּיִךְ [h] תֶּחְתַּיַּב ׃
דְּרַמְשָׁא [i] פָּרוּכְנָא דְּיַלְדַת אִלָּתָא

38 הֵידֵין עָנוֹ אֲנָשָׁא מִן סָפְרֵא וּמִן פְּרִישֵׁא וַאמְרִין לֵהּ [k] מַלְפָנָא [l] צָבֵינָן דְּנֶחֱזֵא מָנָךְ אָתָא ׃ 39 הוּ דֵין עָנָא וַאמַר
לְהוֹן שַׁרְבְּתָא בִּישְׁתָא [m] וְגִיָּרְתָא אָתָא בָּעְיָא וְאָתָא לָא [n] תֶּתְיְהֵבִי לָהּ אֶלָּא אָתַהּ דְּיוֹנָן נְבִיָא ׃ 40 אֵיכַנָא גֵּירַדַּהֲוָא יוֹנָן
בְּכַרְסָה דְּנוּנָא תְּלָתָא אֵימִין וְתְלָתָא לֵילִין הָכַנָא נֶהֱוֵא בְּרַהּ דֶּאנָשָׁא בְּלֵבַהּ דְּאַרְעָא תְּלָתָא [o] אֵימִין וְתְלָתָא לֵילִין ׃
41 גַּבְרֵא נִינְיָוֵא [p] נְקוּמוּן בְּדִינָא עַם שַׁרְבְּתָא הָדֵא [q] וְנַחֲיְבוּנַהּ דְּהַנוּן [r] תָּבוּ [s] בְּכַרוֹזְתַהּ דְּיוֹנָן וְהָא דְּרַב מִן יוֹנָן הָנָן ׃

[d] נְפַק [e] מְלֵל
[f] נְתַל פירושו נתן
[g] זְדַק [h] חָב
[i] דְּכַר ופירושו זכרון
[k] אַלַף [l] צְבָא
[m] גור [n] יְהַב
[o] יום [p] קָם
[q] חַב [r] הַב [s] כְּרַז

*Bonus homo de bono thesauro profert bona: & malus homo de malo thesauro profert mala. 35

*Dico autem vobis, Quoniam omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die iudicij. 36

*Ex verbis enim tuis iustificaberis, & ex verbis tuis condemnaberis. 37

*Tunc responderunt ei quidam de Scribis & Pharisæis, dicentes, Magister, volumus à te signum videre. 38

Inf. 16. a 4. Luc. 11. d 29. 1.Cor.1. c 22. Ionæ.2. a 2.

*Qui respondens, ait illis, Generatio mala & adultera signum quærit: & signum non dabitur ei, nisi signum Ionæ prophetæ. 39

*Sicut enim fuit Ionas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus: sic erit filius hominis in corde terræ tribus D diebus & tribus noctibus. 40

Ionæ.3. b 5.

*Viri Niniuitæ surgent in iudicio cũ generatione ista, & condemnabunt eam: quia pœnitentiam egerunt in prędicatione Ionæ. Et ecce plus quàm Ionas hîc. 41

*Regina Austri surget in iudicio cum generatione ista, & condemnabit eam: quia venit à finibus terræ audire sapientiam Salomonis, & ecce plus quàm Salomon hîc. 42

3.Reg. 10. a 1. 2.Par.9. a 1.

Luc. 11. c 24.

*Cùm autẽ immundus spiritus exierit ab homine, ambulat per loca arida, quærens requiem, & non inuenit. 43

*Tunc dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui. Et veniens inuenit eam vacantem, scopis mundatam, & ornatam. 44

*Tunc vadit, & assumit septem alios spiritus secum nequiores se, & intrantes habitant ibi: & fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Sic erit & generationi huic pessimæ. 45

1.Pet. 2. d 20.

*Adhuc eo loquente ad turbas, Ecce mater eius & fratres stabant foris, quærentes loqui ei. 46

Marc. 3. d 31. Luc. 8. c 20.

35 *ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει ἀγαθά· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ ἐκβάλλει τὰ πονηρά.

36 *λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι πᾶν ῥῆμα ἀργὸν, ὃ ἐὰν λαλήσωσιν ④ ἄνθρωποι, ἀποδώσουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ λόγον ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως·

37 *ἐκ γὰρ τῶν λόγων σου δικαιωθήσῃ, καὶ ἐκ τῶν λόγων σου καταδικασθήσῃ.

38 *Τότε ἀπεκρίθησάν τινες τῶν γραμματέων καὶ Φαρισαίων, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἀπό σου σημεῖον ἰδεῖν.

39 *ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου.

40 *ὥσπερ γὰρ ἦν Ἰωνᾶς ἐν τῇ κοιλίᾳ τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας· οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας.

41 *ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

42 *Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτήν· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

43 *ὅταν δὲ τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν, καὶ οὐχ εὑρίσκει.

44 *τότε λέγει, Ἐπιστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον. καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σχολάζοντα, σεσαρωμένον, καὶ κεκοσμημένον.

45 *τότε πορεύεται, καὶ παραλαμβάνει μεθ' ἑαυτοῦ ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ, καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων· οὕτως ἔσται καὶ τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ πονηρᾷ.

46 *Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις, ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἱστήκεισαν ἔξω, ζητοῦντες αὐτῷ λαλῆσαι.

---

42 מַלְכְּתָא דְּתֵימְנָא תְּקוּמִי בְּדִינָא עִם שָׁרְבְּתָא הָדָא וְתַחֲיְבִיהָ דְּאַתַּת מִן עֵבְרִיהָ דַּאַרְעָא דְּתֶשְׁמַעִי חָכְמַתֵּהּ דִּשְׁלֵימוֹן וְהָא דְּיַתִיר מִן שְׁלֵימוֹן הָכָא׃ 43 אֱדַיִן דִּרְוָחָא טַנְפָתָא מֶהְפּוֹכֵי מִן בַּרְנָשָׁא מֶהְכָּרְכָא בַּאוּרְוָתָא דְּמַיָא לֵית בְּהוֹן וּבָעְיָא נַיָחָא וְלָא מְשְׁכַּחָא׃ 44 הַיְדֵין אָמְרָא אֲהֲפוֹךְ לְבֵיתִי מִן אֵיכָא דְּנָפְקֶת וְאָתְיָא מְשְׁכַּחָא דַּסְרִיק וְתַסִּים וְמְצַבַּת 45 הַיְדֵין אָזְלָא וְדַבְּרָא עַמָּהּ שְׁבַע רוּחִין אַחֲרָנִין דְּמָנָּהּ בִּישִׁין וְעָאלָן וְעָמְרָן בֵּהּ וְהָוְיָא חַרְתֵּהּ דְּגַבְרָא הַהוּ בִּישָׁא מִן קַדְמָיְתֵהּ כֵּנָא נֵהֲוֵא לָהּ לִשְׁרְבְּתָא הָדָא בִּישְׁתָּא׃ 46 כַּד הוּדִין מְמַלֵּל לְכֻנְשָׁא אֲתוֹ אִמֵּהּ וַאֲחוֹהִי קָיְמִין לְבַר וּבָעֵין דְּנִמַלְלוּן עִמֵּהּ׃

[c] יְמִן [d] נְפַק [e] חֲמֵם וכן בתתום באשעה יד [f] עֲבַרַת [g] עול כמו בוא [h] אִתָא [i] קָם [k] בְּעָא

CAP. XIII. Interpr. Syriaca.

1 Illo vero die egressus est Jesus domo, se-
dit juxta littus maris.
2 * Et congregate sunt ad eum turbæ mul-
tæ, ita ut conscendens navim sederit: to-
taque turba stabat supra littus maris.
3 * Et multa ad eos collocutus est in para-
bolis, dicens, Ecce exiit seminator ad semi-
nandum. 4 * Quumque seminaret, contigit
ut semen ceciderit juxta viam, & venit avis
& devoravit illud.
5 * Aliudque ceciderit super petram ubi non
erat multum glebæ, & eodem momento ap-
parvit, propterea quod non erat profunda
terra. 6 * Quum autem exortus esset Sol, af-
fectum est calore, & quia illud non habebat
radicem, exaruit.
7 * Aliud vero ceciderit inter spinas, & ascen-
derunt spinæ, & suffocarunt illud.
8 * Aliud denique ceciderit in terram bonam,
& ediderit fructus, aliud centenos, & aliud
sexagenos, & aliud tricenos.
9 * Qui habet aures ad audiendum, audiat.
10 * Et accesserunt discipuli ejus & dixerunt
ei, Quare in parabolis colloqueris eis?
11 * Ipse vero respondit, & ait illis, Quia
vobis datum est nosse arcana regni cælorum;
illis vero non datum est. 12 * Nam qui habet,
dabitur ei, & abundabit sibi: qui vero non
habet, & id etiam quod habet, tolletur ab eo.
13 * Propterea in parabolis colloquor eis,
quippe qui videant & non videant, au-
diantque & non audiant, nec intelligant.

CAP. XIII.

1 ܗܘ ܒܝܘܡܐ ܢܦܩ ܝܫܘܥ ܡܢ ܒܝܬܐ ܘܝܬܒ ܥܠ ܦܬ ܝܡܐ ׃
2 ܘܟܢܫܘ ܠܘܬܗ ܟܢܫܝܐ ܣܓܝܐ ܕܥܠ ܕܥܠ ܒܝܬ ܠܗ ܘܝܬܒ ܒܝܬ ܠܗ ܘܟܠ ܟܢܫܝܐ ܩܐܡ ܥܠ ܦܬ ܝܡܐ ׃
3 ܘܡܠܠ ܠܗܘܢ ܣܓܝܐ ܒܡܬܠܐ ܐܡܪ ܗܐ ܢܦܩ ܙܪܥܐ ܠܡܙܪܥ ׃
4 ܘܒܙܪܥܘ ܚܕ ܢܦܠ ܥܠ ܐܘܪܚܐ ܘܐܬܘ ܨܦܪܐ ܘܐܟܠܘܗܝ ׃
5 ܘܚܕ ܢܦܠ ܥܠ ܟܐܦܐ ܕܠܝܬ ܠܗ ܥܦܪ ܣܓܝ ܘܡܢ ܕܠܐ ܥܡܩ ܐܪܥܐ ܘܡܢ ܗܠ ܐܙܠ ׃
6 ܘܟܕ ܙܪܚ ܐܬܚܪܩ ܘܡܢ ܕܠܐ ܫܪܫ ܐܝܒܫ ׃
7 ܘܚܕ ܢܦܠ ܒܝܢ ܣܘܟܐ ܘܣܘܟܐ ܣܠܩܘ ܘܚܢܩܘܗܝ ׃
8 ܘܚܕ ܢܦܠ ܥܠ ܐܪܥܐ ܛܒܬܐ ܘܥܒܕ ܦܪܝ ܚܕ ܡܐܐ ܘܚܕ ܫܬܝܢ ܘܚܕ ܬܠܬܝܢ ׃
9 ܡܢ ܕܠܗ ܐܕܢ ܢܫܡܥ ܢܫܡܥ ׃
10 ܘܩܪܒܘ ܬܠܡܝܕܘܗܝ ܘܐܡܪܘ ܠܗ ܒܡܢܐ ܡܠܠ ܠܗܘܢ ܒܦܬ ܓܡܐ ׃
11 ܘܥܢܐ ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ ܕܝܠܟܘܢ ܝܗܒ ܕܢܕܥ ܪܙܐ ܕܡܠܟܘܬܐ ܕܫܡܝܐ ܘܠܗܢܘܢ ܠܐ ܝܗܒ ׃
12 ܡܢ ܕܠܗ ܕܝܠܗ ܢܬܝܗܒ ܘܢܫܬܘܐ ܘܡܢ ܕܠܝܬ ܠܗ ܐܦ ܕܝܠܗ ܕܗܘ ܩܐܡ ܢܬܣܒ ܡܢܝܗ ׃
13 ܒܓܠܠ ܗܕܐ ܒܦܬ ܓܡܐ ܐܡܠܠ ܠܗܘܢ ܕܚܙܝܢ ܠܐ ܚܙܝܢ ܘܫܡܥܝܢ ܠܐ ܫܡܥܝܢ ܘܠܐ ܡܨܬܟܠܝܢ ׃

47 ׃ ܐܝܟ ܕܟܝ ܐܝܬ ܠܗ ܠܒܪ ܐܢܫ ܐܦ ܗܘ ܢܫܬܒܩ ܠܗ ׃
48 ׃ ܘܐܡܪ ܠܐ ܐܝܬ ܠܝ ܐܠܐ ܚܕ ܕܐܬܐ ܘܐܡܪ ܠܝ ׃
49 ׃ ܐܢܬ ܗܘ ܕܐܬܐ ܐܘ ܢܣܒܪ ܠܟ ׃
50 ׃ ܐܠ ܐܚܪ ܐܢ ׃ ׃ ܘܟܠ ܕܐ ܕܐܬ ܒܝ ܒܢܝ ܘܒܢܬ ׃
ܐܚܝ ܘܐܡܝ ׃ ׃ ܡܢ ܕܥܒܕ ܨܒܝܢ ܐܒܝ ܕܒܫܡܝܐ ׃
ܗܘ ܐܚܝ ܘܐܡܝ ׃ ׃
ܐ ׃ ׃ ׃ ׃ ׃ ׃
ܒ ׃ ׃ ׃ ׃ ׃ ׃

47 ✱ Dixit autem ei quidam, Ecce mater tua & fratres tui foris ſtant, quærentes te alloqui.

48 ✱ At ipſe reſpondens dicenti ſibi ait, Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?

49 ✱ Et extendens manum in diſcipulos ſuos, dixit, Ecce mater mea & fratres mei.

50 ✱ Quicunque enim fecerit voluntatẽ patris mei qui in cælis eſt: ipſe meus frater & ſoror, & mater eſt.

CAP. XIII.

1 IN illo die exiens Ieſus de domo, ſedebat ſecus mare.

Marc. 4. a 1. Luc. 8. a 4.

2 ✱ Et congregatæ ſunt ad eum turbæ multæ, ita vt in nauiculam aſcendens A ſederet: & omnis turba ſtabat in littore.

3 ✱ Et locutus eſt eis multa in parabolis, dicens, Ecce exijt qui ſeminat, ſeminare.

4 ✱ Et dum ſeminat, quædam ceciderunt ſecus viam, & venerunt volucres, † cæli & comederunt ea.

5 ✱ Alia autem ceciderunt in petroſa, vbi non habebant terram multam: & continuò exorta ſunt, quia non habebant altitudinem terræ.

6 ✱ Sole autem orto æſtuauerunt: & quia non habebant radicem, aruerunt.

7 ✱ Alia autem ceciderunt in ſpinas, & creuerunt ſpinæ, & ſuffocauerunt ea.

8 ✱ Alia autem ceciderunt in terram bonam: & dabant fructum, aliud centeſimum, aliud ſexageſimum, aliud triceſimum.

9 ✱ Qui habet aures audiendi, audiat.

10 ✱ Et accedentes diſcipuli, dixerunt ei, Quare in parabolis loqueris eis?

11 ✱ Qui reſpondens, ait illis, Quia vobis datum eſt noſſe myſteria regni cælorũ: B illis autem non eſt datum.

12 ✱ Qui enim habet, dabitur ei, & abundabit: qui autem non habet, & quod habet auferetur ab eo.

Luſt. 25. a 29.

13 ✱ Ideo in parabolis loquor eis: quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt.

47 ✱ εἶπε δέ τις αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου ☩ οἱ ἀδελφοί σου ἔξω ἑστήκασι, ζητοῦντές σοι λαλῆσαι.

48 ✱ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ εἰπόντι αὐτῷ, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, καὶ τίνες εἰσὶν οἱ ἀδελφοί μου;

49 ✱ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν, ἰδοὺ ἡ μήτηρ μου ☩ οἱ ἀδελφοί μου·

50 ✱ ὅστις γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς, αὐτός μου ἀδελφὸς, καὶ ἀδελφὴ, ☩ μήτηρ ἐστίν.

ιγ.

1 ✱ Ἐν δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἐξελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἐκάθητο παρὰ τὴν θάλασσαν.

2 ✱ καὶ συνήχθησαν πρὸς αὐτὸν ὄχλοι πολλοί, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον ἐμβάντα καθῆσθαι· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν εἱστήκει.

3 ✱ καὶ ἐλάλησεν αὐτοῖς πολλὰ ἐν παραβολαῖς, λέγων, ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπείρειν.

4 ✱ καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ἃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ, καὶ κατέφαγον αὐτά.

5 ✱ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰ πετρώδη, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλὴν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

6 ✱ ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 ✱ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ ἀπέπνιξαν αὐτά.

8 ✱ ἄλλα δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν, καὶ ἐδίδου καρπὸν, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

9 ✱ ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10 ✱ καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ εἶπον αὐτῷ, διατί ἐν παραβολαῖς λαλεῖς αὐτοῖς;

11 ✱ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν, ἐκείνοις δὲ οὐ δέδοται.

12 ✱ ὅστις γὰρ ἔχει, δοθήσεται αὐτῷ, καὶ περισσευθήσεται· ὅστις δὲ οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

13 ✱ διὰ τοῦτο ἐν παραβολαῖς αὐτοῖς λαλῶ, ὅτι βλέποντες οὐ βλέπουσι, καὶ ἀκούοντες οὐκ ἀκούουσιν, οὐδὲ συνιοῦσι.

---

7 וְאַחֲרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָּא וְסַלְּקוּ כּוּבָּא וְחַנְקוּתְהִי׃ 8 וְאַחֲרָנָא נְפַל בַּאַרְעָא טָבְתָא וְיָהֵב פֵּאֲרָא אִיתַדַּמָּאָא וְאִית

וקורשו אחנים

דְּשְׁתִין וְאִית דְּתְלָתִין׃ 9 מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נְשְׁמַע׃

10 וְקָרְבוּ תַּלְמִידְוֹהִי וַאֲמְרִין לֵהּ לְמָנָא בְּפִלַּאתָא מְמַלֵּל אַנְתְּ עַמְּהוֹן׃

11 הוּדִין עָנָא וְאֲמַר לְהוֹן דִּלְכוֹן הוּ יְהִיב ᵐ לְמֶדַע ⁿ אַרְזָא דְּמַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְהָנִין דִּין לָא יְהִיב׃

ᵐ יְדַע ⁿ רָזָא

12 לְמַן גִּיר דְּאִית לֵהּ ᵃ נֶתְיְהֵב לֵהּ וְנֶתְיַתַּר לֵהּ וְלַמַּן דְּלֵית לֵהּ וְאַף הַהוּ דְּאִית לֵהּ ᵇ נֶשְׁתַּקַּל מִנֵּהּ׃

ᵃ יְהַב ᵇ שְׁקַל

13 מִטֶּל הָנָא בְּפִלַּאתָא מְמַלֵּל אֲנָא עַמְּהוֹן מִטֶּל ᶜ דְּחָזִין וְלָא חָזִין וְשָׁמְעִין וְלָא שָׁמְעִין וְלָא ᵈ מְסַתַּכְלִין׃

ᶜ בכל עבראית שכל ᵈ מְסַכְּלִין

14 ‡ Et completur in eis prophetia Eschaio, dicentis : Auditu quidem audietis, nec intelligetis, & videndo videbitis, neque cognoscetis.

15 ‡ Etenim nube offusum est cor populi huius, & auribus suis grauiter audiunt, & oculos suos occluserunt, nequando videant oculis, & audiant auribus, intelligantque corde, vt conuertantur & sanem eos.

16 ‡ Vestri verò felices sunt oculi, quòd cernant: & aures vestræ quòd audiant.

17 ‡ Amin enim dico vobis, Multi quidem prophetæ, & iusti perquàm desiderarunt videre id quod videtis, neque viderunt, & audire id quod auditis, nec audierunt.

18 ‡ Vos igitur audite parabolam seminis.

19 ‡ Quisquis audit sermonem regni, nec intelligit eum, venit Malus, & rapit verbum quod satum est in corde ipsius, illud est quod iuxta viam seminatur.

20 ‡ Illud verò quod super petram satum est, is est qui audit sermonem, & eodem momento cum gaudio excipit eum.

21 ‡ Verùm non agit radicem in ipsum, sed temporarius est: quúmque fuerit oppressio aut persecutio propter sermonem, statim offenditur.

22 ‡ Illud autem quod inter spinas satum est, is est qui sermonem audit: sed sollicitudo mundi huius, & fallaciæ diuitiarum suffocant ipsum sermonem, & infructuosus fit.

23 ‡ Illud autem quod super terram bonam satum est, is est qui audit sermonem meum, & intelligit, & edit fructus, profértque alius centenos, & alius sexagenos, alius denique tricenos.

Ad oblationem Dominicæ Sacerdotum.

24 ‡ Aliam parabolam ænigmaticè proposuit eis, inquiens: Simile est regnum cælorum viro seminanti semen bonum in agro suo.

25 ‡ Et quum dormirent homines, venit hostis eius, & seminauit zizania inter triticum, & abijt.

26 ‡ Quum autem germinasset herba, & edidisset fructus, tunc apparuerunt etiam zizania.

---

14 וְשַׁלְמָא בְּהוֹן נְבִיוּתֵהּ דְּאֶשַׁעְיָא דַּאמַר דְּשָׁמְעָא תִּשְׁמְעוּן וְלָא תְּסְתַּכְּלוּן וּמָחֲזָא תֶּחֱזוֹן וְלָא חַרְעִין׃

15 אֲתַעֲבִי לֵהּ גֵּיר לֵבֵהּ דְּעַמָּא הָנָא וּבְאֻדְנַיְהוֹן יְקִירָאִית שְׁמְעִין וְלַעֵינַיְהוֹן עַמְּצוּ דְּלָא נֶחְזוֹן בְּעֵינַיהוֹן וְנִשְׁמְעִין בְּאֻדְנַיְהוֹן וְנִסְתַּכְּלוּן בְּלִבְּהוֹן וְנֶהְפְּנוּן וַאסֵא אֵנוּן׃

16 דִּילְכוֹן דֵּין טוּבַיְהֵין לְעֵינֵיכוֹן דְּחָזִין וְלְאֻדְנֵיכוֹן דְּשָׁמְעָן׃

17 אֲמִין גֵּיר אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּסַגִּיאֵא נְבִיֵא וְזַדִּיקָא אֲתַרְגְּרוּ דְּנָחְזוֹן מַדֶּם דְּחָזִין אַנְתּוּן וְלָא חֲזוֹ וְלְמִשְׁמַע מַדֶּם דְּשָׁמְעִין אַנְתּוּן וְלָא שְׁמַעוּ׃

18 אַנְתּוּן דֵּין שְׁמַעוּ מַתָּלָא דְּזַרְעָא׃

19 כָּל דְּשָׁמַע מִלְּתָא דְּמַלְכוּתָא וְלָא מְסַתְכַּל בַּהּ אֲתָא בִּישָׁא וְחַטֵּף מִלְּתָא דְּזַרִיעָא בְּלִבֵּהּ הַנוֹ הוּ דְּעַל יַד אוּרְחָא אֶזְדְּרַע׃

20 הַדֵּין דְּעַל שׁוּעָא אֶזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מִלְּתָא וּבְר

21 שָׁעָתֵהּ בְּחַדּוּתָא מְקַבֵּל לַהּ׃

22 וְלָא אִית שָׁרְשָׁא בְּגַוֵּהּ אֶלָּא הוּא דְּלִשְׁעָתָא הוּא וְכַד אִתְעֲבִידַת עֲקָתָא אוֹ רְדוּפָא עַל מִלְּתָא מִיַּד אִתְכְּשַׁל׃

23 וְהַהוּא דְּעַל תַּרְעִין טָבִין אִזְדְּרַע הוּא דְּשָׁמַע מִלְּתִי וְיָדַע וְאַף אִתְּנֵי פֵּרוֹת וְעָבֵד הַדֵּין מְאָה הַדֵּין שִׁתִּין וְהַדֵּין תְּלָתִין׃

24 מַתָּלָא אָחֳרָנָא מַלֵּל לְהוֹן לְמֵימַר דְּדָמִי מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגֻבְרָא דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא בְּחַקְלֵהּ׃

25 וּבְדִנְמָא דִּבְנֵי נָשָׁא שָׁנָיָא אֲתָא בִּישָׁא וְזָרַע זִזַנְיָא בֵּין חִטֵּי וְאִזַל׃

26 וּכַד אִתְעֲבִידַת עִסְבָּא וְאַפְרִיכַת פֵּרוֹת אִתְחֲזוֹ אַף זִזַנְיָא׃

---

a נְבִיָא יְרַע
b עֲבִי הוא כנוי בשור מן עבה או עבא פורשיח עבאא
c יְקַר פְּנָא
d רַגְרֵג עברואיה חסר
e זְרַע
f חֲזָא

dicentis Isaiæ 6. c 9. Matt. 4. b 12. Luc. 8. b 10. Ioh. 12. f 44. Acto. 28. f 16. Rom. 11. b 8. Luc. 10. d 23.

* Et adimpletur in eis prophetia Isaiæ, dicens †, Auditu audietis, & nō intelligetis: & videntes videbitis, & non videbitis.

14 * καὶ ἀναπληροῦται ἐπ' αὐτοῖς ἡ προφητεία Ἡσαΐου ἡ λέγουσα, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

* Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos clauserunt: nequando videant oculis, & auribus audiant, & corde intelligant & conuertantur, & sanem eos.

15 * ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν, μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

* Vestri autem beati oculi quia vident, & aures vestræ quia audiunt.

16 * ὑμῶν δὲ μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ, ὅτι βλέπουσι· καὶ τὰ ὦτα ὑμῶν, ὅτι ἀκούει.

* Amen quippe dico vobis quia multi prophetæ & iusti cupierunt videre quæ videtis, & non viderunt: & audire quæ auditis, & non audierunt.

17 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ δίκαιοι ἐπεθύμησαν ἰδεῖν ἃ βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

* Vos ergo audite parabolam seminantis.

18 * ὑμεῖς οὖν ἀκούσατε τὴν παραβολὴν τοῦ σπείροντος.

Marc. 4. b 14. Luc. 8. b 11.

* Omnis qui audit verbum regni & non intelligit, venit malus, & rapit quod C seminatum est in corde eius: hic est qui secus viam seminatus est.

19 * παντὸς ἀκούοντος τὸν λόγον τῆς βασιλείας, καὶ μὴ συνιέντος, ἔρχεται ὁ πονηρὸς, καὶ ἁρπάζει τὸ ἐσπαρμένον ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ· οὗτός ἐστιν ὁ παρὰ τὴν ὁδὸν σπαρείς.

* Qui autem super petrosa seminatus est: hic est qui verbum audit, & continuò cum gaudio accipit illud:

20 * ὁ δὲ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων, καὶ εὐθὺς μετὰ χαρᾶς λαμβάνων αὐτόν·

* Non habet autem in se radicem, sed est temporalis. facta autem tribulatione & persecutione propter verbum, continuò scandalizatur.

21 * οὐκ ἔχει δὲ ῥίζαν ἐν ἑαυτῷ, ἀλλὰ πρόσκαιρός ἐστι· γενομένης δὲ θλίψεως ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζεται.

* Qui autem seminatus est in spinis: hic est qui verbum † audit, & solicitudo seculi istius & fallacia diuitiarum suffocat verbum & sine fructu efficitur.

Dei

22 * ὁ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων· καὶ ἡ μέριμνα τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου συμπνίγει τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

* Qui verò in terram bonam seminatus est: hic est qui audit verbum, & intelligit, & fructum affert, & facit aliud quidem centesimum, aliud autem sexagesimum, aliud verò tricesimum.

23 * ὁ δὲ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρείς, οὗτός ἐστιν ὁ τὸν λόγον ἀκούων καὶ συνιών, ὃς δὴ καρποφορεῖ, καὶ ποιεῖ, ὃ μὲν ἑκατὸν, ὃ δὲ ἑξήκοντα, ὃ δὲ τριάκοντα.

Marc. 4. d 26.

* Aliam parabolam proposuit illis, dicens, Simile factum est regnum cælorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo.

24 * ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων, Ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ σπείραντι καλὸν σπέρμα ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ.

Sup. 13. d 24.

* Cùm autem dormirent homines, vênit inimicus eius, & superseminauit D zizania in medio tritici, & abijt.

25 * ἐν δὲ τῷ καθεύδειν τοὺς ἀνθρώπους, ἦλθεν αὐτοῦ ὁ ἐχθρὸς, καὶ ἐπέσπειρε ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, καὶ ἀπῆλθεν.

* Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset: tunc apparuerunt & zizania.

26 * ὅτε δὲ ἐβλάστησεν ὁ χόρτος, καὶ καρπὸν ἐποίησε, τότε ἐφάνη καὶ τὰ ζιζάνια.

---

21 לֵית לֵהּ דֵּין עִקָּרָא בֵּהּ אֶלָּא דְּזַבְנָא הוּ וּמָא דַּהֲוָא אוּלְצָנָא אוֹ רְדוּפָיָא מִטֶּל מִלְּתָא ᵐעָגַל מָתְכַּשֵּׁל׃ 22 הַו דֵּין דְּבִית
כּוּבָא אִזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מִלְּתָא ᵒוְרִנְיָא דְּעָלְמָא הָנָא ᵖוְטוּעֲיָ ᵖדְּעוּתְרָא מָנְקִין לֵהּ לְמִלְּתָא וְדָלָא פֵּירָא הֲוָיָא׃ 23 הַו דֵּין
דְּעַל אַרְעָא טָבְתָא אִזְדְּרַע הַו הוּ דְּשָׁמַע מַלְּתִי וּמְסַתְּכַל וְיָהֵב פֵּירָא ᵍוְעָבֵד אִית דַּמְאָה וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דְּתַלָּתִין׃
דְּקוּרְנָא וְרִיחַ בְּשַׁבָּא וְרַכָּתָא לב

24 אַחֲרָנָא מַתְלָא ʳאַסְתֵּל לְהוֹן וְאָמַר ʳדְּמָיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא בְּקִרְיֵהּ׃
25 וְכַד דַּמְכוּ אֱנָשָׁא אֲתָא בְּעֵל דְּבָבֵהּ וְזָרַע ᵃזִיזָנָא בֵּינָת חִטֵּא וְאָזַל׃
26 כַּד דֵּין ᵇיְעָא עָסְבָא וְעָבַד פֵּירָא הָדֵין אִתְחֲזִיו אַף זִיזָנָא׃

ח פירושו פתאם
ט רְנָא ᵖטַעֲיָא
י עָתַר עבראית עשר
ך מִתַּל עבראית משל
ל דְּמָא
מ בין לשון יון
נ עבראית יצא

27 * Et accesserunt serui patrisfamiliâs & dixerunt ei, Domine noster, nónne semẽ bonũ seminasti in agro tuo, vnde habet zizania?

28 * Ipse autem ait illis: Homo inimicus hoc egit: cui subdunt serui ipsius, Vis vt eamus & colligamus eam?

29 * At ille dixit eis, Ne fortè dum collecturi estis zizania, eradicetis cum eis etiam triticum.

30 * Sinite crescant vtraque simul vsque ad messem: & tempore messis dicam ego messoribus, Colligite primùm zizania, & ligate ea in fasciculos vt comburantur: triticum verò illa cogite in horrea mea.

31 * Aliam parabolam ænigmaticè proposuit eis dicens: Simile est regnum cælorum grano sinapis, quod acceptum homo seminat in agro suo.

32 * Et hoc quidem minimum est omnium seminum: quum autem excreuerit maximum est omnium olerum, & fit arbor: ita vt veniat volatile cæli nidificatum in ramis eius.

33 * Aliam parabolam dixit eis: Simile est regnum cælorum fermẽto illi, quod acceptum mulier abdidit in tribus satis farinæ vsque dum totum fermentetur.

34 * Hæc omnia locutus est Jeschua in parabolis ad turbas, nec absque parabolis colloquebatur eis.

35 * Vt adimpleretur id quod dictum est per prophetam dicentem: Aperiam os meum in parabolis, eructabo abscondita quæ fuerunt ante constitutionem mundi.

36 * Tunc dimisit Jeschua turbas, venítque domum: & adierunt eum discipuli eius & dicunt ei, Explica nobis parabolam illam zizaniorum & agri.

37 * Ipse verò respondit & ait illis: Is qui seminat semen bonum, est filius hominis, & ager est mundus.

38 * Semen verò bonum sunt filij regni: Zizania verò sunt filij illius mali.

39 * Inimicus autem qui seminauit ea, est ille Satanas: messis verò est ipsa consummatio mundi: messores autem Angeli.

---

27 וְקָרְבוּ עַבְדַוהִי דְמָרֵא בַיְתָא וַאמַרוּ לֵהּ מָרַן ׳לוֹ זַרְעָא טָבָא זָרַעְתְּ בַּקְרִיתָךְ מַן אַיְתֵיכָא אִית בַּהּ זִיזָנֵא ׃

28 הוּ דֵין אֱמַר לְהוֹן גַּבְרָא בְּעֵלְדָּבָבָא עֲבַד הָדָא אֲמְרִין לֵהּ עַבְדַוהִי צָבֵא אַנְתְּ נְאזַל נְגַבֵּא אֲנוּן ׃

29 הוּ דֵין אֱמַר לְהוֹן דַּלְמָא כַּד מְנַבֵּין אַנְתּוּן זִיזָנֵא ׳תֶּעְקְרוּן עִמְּהוֹן צַף חִטֵּא׃ 30 ׳שְׁבוּקוּ ׳רַבִּין תְּרֵיהוֹן אַכְחָרָא עַדְמָא

לְחֲצָרָא וּבְזִמְנָא דְּחֲצָרָא אֲמַר אֲנָא לְחַצָּודֵא גַּבּוּ לוּקְדָם זִיזָנֵא וַאסוֹר אֲנוּן ׳מֵאסָרַיָּתָא ׳דְּנאקְדוּן חֶשֵּׁא דֵּין כַּנְּשׁוּ אֱנֵין לַאוֹצָרַי׃

31 אַחֲרָנָא מַתַּל לְהוֹן וַאמַר ׳דְּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לַפָּרְדָּתָא דְּחַרְוָלָא דְּנָסַב גַּבְרָא זַרְעָהּ בַּקְרִיתֵהּ ׃

32 וְחֵי זְעִירָא הִי מִן כָּלְהוֹן זַרְעוֹנַיָּא מָא דֵּין ׳דַּרְבָּת רַבָּא הִי מִן כָּלְהוֹן יַרְקוֹנַיָּא וְהָוְיָא אִילָנָא אֵיךְ דְּתֵאתָא פָּרְחָתָא

דִּשְׁמַיָּא ׳תְּקֵן בְּסוֹבֵיהּ ׃

ᵃ לוֹ כמו שא׳
ᵇ רְבָּא
ᶜ אֱמַר ׳ יקר
ᵈ מְתַל כמו משל
ᵉ דְּמָא ׳ רְבָּא
ᶠ קְנֵן

27 Accedentes autem serui patris familiâs, dixerunt ei, Domine, nónne bonum semen seminasti in agro tuo? Vnde ergo habet zizania?

28 Et ait illis, Inimicus homo hoc fecit. Serui autem dixerunt ei, Vis igitur imus, & colligimus ea?

29 Et ait, Non: ne fortè colligentes zizania, eradicetis simul cum eis & triticum.

30 Sinite vtraque crescere vsque ad messem: & in tempore messis dicam messoribus, Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum, triticum autem congregate in horreum meum.

31 Aliam parabolam proposuit eis, dicens, Simile est regnum cælorum grano sinâpis, quod accipiens homo seminauit in agro suo:

Mat. 4. d 30. Luc. 13. d 18.

32 Quod minimum quidem est omnibus seminibus: cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli veniant, & habitent in ramis eius.

Luc. 13. c 21.

33 Aliam parabolam locutus est eis. Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus: donec fermentatum est totum.

Marc. 4. d 33.

34 Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas; & sine parabolis non loquebatur eis.

35 Vt impleretur quod dictum erat per

Psal. 77. a 2.

prophetam dicentem, Aperiam in parabolis os meum, eructabo abscondita à constitutione mundi.

36 Tunc dimissis turbis venit in domũ Iesus: & accesserunt ad eum discipuli eius, dicentes, Edissere nobis parabolam zizaniorum agri.

37 Qui respondens ait illis, Qui seminat bonum semen, est filius hominis.

38 Ager autem: est mundus. Bonum verò semen: hi sunt filij regni. Zizania autem: filij sunt nequam.

39 Inimicus autem qui seminauit ea:

Apo. 14. c 15.

est diabolus. messis verò, consummatio seculi est. messores autem: angeli sunt.

27 προσελθόντες ὁ ⓓ δοῦλοι τοῦ οἰκοδεσπότου, εἶπον αὐτῷ, κύριε, οὐχὶ καλὸν σπέρμα ἔσπειρας ἐν τῷ σῷ ἀγρῷ; πόθεν οὖν ἔχει τὰ ζιζάνια;

28 ὁ δὲ ἔφη αὐτοῖς, ἐχθρὸς ἄνθρωπος τοῦτο ἐποίησεν· οἱ δὲ δοῦλοι εἶπον αὐτῷ, θέλεις οὖν ἀπελθόντες συλλέξωμεν αὐτά;

29 ὁ δὲ ἔφη, οὔ· μήποτε συλλέγοντες τὰ ζιζάνια, ἐκριζώσητε ἅμα αὐτοῖς τὸν σῖτον.

30 ἄφετε συναυξάνεσθαι ἀμφότερα μέχρι τοῦ θερισμοῦ· καὶ ἐν τῷ καιρῷ τοῦ θερισμοῦ ἐρῶ τοῖς θερισταῖς, συλλέξατε πρῶτον τὰ ζιζάνια, καὶ δήσατε αὐτὰ εἰς δεσμὰς, πρὸς τὸ κατακαῦσαι αὐτά· τὸν δὲ σῖτον συναγάγετε εἰς τὴν ἀποθήκην μου.

31 ἄλλην παραβολὴν παρέθηκεν αὐτοῖς, λέγων, ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔσπειρεν ἐν τῷ ἀγρῷ αὐτοῦ·

32 ὃ μικρότερον μέν ἐστι πάντων τῶν σπερμάτων, ὅταν δὲ αὐξηθῇ, μεῖζον πάντων τῶν λαχάνων ἐστί· καὶ γίνεται δένδρον, ὥστε καταλύειν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατασκηνοῦν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

33 ἄλλην παραβολὴν ἐλάλησεν αὐτοῖς, ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἐνέκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

34 Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, καὶ χωρὶς παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς·

35 ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, ἀνοίξω ἐν παραβολαῖς τὸ στόμα μου· ἐρεύξομαι κεκρυμμένα ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

36 τότε ἀφεὶς τοὺς ὄχλους ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν ὁ ἰησοῦς, καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν τῶν ζιζανίων τοῦ ἀγροῦ.

37 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὁ σπείρων τὸ καλὸν σπέρμα, ἐστὶν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

38 ὁ δὲ ἀγρός, ἐστὶν ὁ κόσμος· τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας· τὰ δὲ ζιζάνιά, εἰσὶν οἱ υἱοὶ τοῦ πονηροῦ.

39 ὁ δὲ ἐχθρὸς ὁ σπείρας αὐτά, ἐστὶν ὁ διάβολος· ὁ δὲ θερισμός, συντέλεια τοῦ αἰῶνός ἐστιν· οἱ δὲ θερισταί, ἄγγελοί εἰσιν.

---

33 אָחֳרָנָא מַתַּל אֲמַר לְהוֹן דָּמְיָא מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לַחְמִירָא הַו דְּשַׁקְלַת אַנְתְּתָא טַמְרַת בְּתְּלַת סַאִין דְּקֶמְחָא עַדְמָא
דְּכֻלֵּה חֲמַע׃ 34 הָלֵין כֻּלְּהֵין מַלֵּל יֵשׁוּעַ בְּפִלְאתָא לְכֻנְשָׁא וְלָא פִלְאתָא לָא מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן׃ 35 אַיְדְּנִתְמַלָּא
גְּבַע מֻרְם דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָא דַאֲמַר אֶפְתַּח פּוּמִי בְּמַתַּלָא וַאֲבַע מִן־בְּרִיְתָא דְּמִן קַדְמ חִרְמַיְתְהוֹן דְּעָלְמָא׃
36 הֵידֵין שְׁבַק יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא וְאָתָא לְבַיְתָהּ תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ פַּשֵׁק לַן מַתַּלָא הַו דְּזִיזָנֵא וְרָקְרִיתָא׃
37 הוּ דֵין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן הַו דְּזָרַע זַרְעָא טָבָא אִיתַּוהִי בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃ 38 וְקָרִיתָא אִיתֵּיהּ עָלְמָא
זַרְעָא דֵין טָבָא בְּנֵיהּ אֱנוּן דְּמַלְכוּתָא זִיזָנֵא דֵין אִיתַּיהוֹן בְּנַוהִי דְּבִישָׁא׃
39 בְּעֵלְדְּבָבָא דֵין דְּזָרַע אֱנוּן אִיתַּוהִי סָטָנָא חַצָּדָא דֵין אִיתַּוהִי שׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא חַצּוּדָא דֵין מַלְאֲבָא׃

40 * Sicut itaque colliguntur zizania, & comburuntur igni, sic erit in consummatione mundi huius.

41 * Mittet Filius hominis Angelos suos, & colligent ex ipsius regno omnia scandala, omnésque agentes iniquitatem.

42 * Et proijcient eos in fornacem ignis: illic erit fletus & stridor dentium.

43 * Tunc iusti splendescent vt Sol in regno patris sui. Qui habet aures ad audiendum, audiat.

44 * Rursus simile est regnum cælorum thesauro qui absconditus est in agro, quem inuentum vir abdit, & præ gaudio abit, vendit quæcunque habet, & emit agrum illum.

45 * Rursus simile est regnum cælorum viro negociatori qui quærebat margaritas optimas.

46 * Quum autem inuenisset margaritam vnam precioſissimi precij, abijt, vendidit quæcunque habebat, ac sibi comparauit eam.

47 * Rursus simile est regnum cælorum sagenæ iactæ in mare, & ex omni genere cogenti.

48 * Quæ quum est impleta, subducunt eam ad littora maris, & sedentes colligunt, quæque bona sunt proijciunt in vasa; quæ verò mala, abijciunt foras.

49 * Sic erit in consummatione mundi. Egredientur Angeli, & secernent flagitiosos à iustis.

50 * Et proijcient eos in fornacem ignis: illic erit fletus & stridor dentium.

51 * Ait illis Jeschua, Intelligitis hæc omnia? dicunt ei, Etiam Domine noster.

52 * Ait illis, Propterea omnis scriba qui edoctus est ad regnum cælorum, similis est viro patrifamilias, qui depromit è thesauro suo noua & vetera.

Ad vesperam amputationis capitis Iouchanon.

53 * Et factum est quum absoluisset Jeschua parabolas istas vt discesserit illinc:

54 * Et vbi venisset in prouinciam suam, docuit eos in synagogis eorum, ita vt obstupescerent, dicerentque: Vnde huic sapientia ista & virtutes?

---

40 אַיכַנָא הָכִיל [a]דְּמָתָּגַבִּין זִיזַנָא וְיָקְדִין בְּנוּרָא הָכַנָא נֶהֱוֵא בְּשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃ 41 נְשַׁדַּר בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא מַלְאכַוהִי
וְנִגְבִּין מֶן מַלְכוּתֵהּ כָּל־הֵין מַכְשׁוֹלָא וְכָל־הֵין עָבְדֵי עַוְלָא׃ 42 [b]וְנַרְמִין אִנּוּן בַּאתוּנָא דְּנוּרָא הַמָּן נֶהֱוֵא בָּכְיָא וְחוּרָק
שִׁנַּא׃ 43 הָיֵדִין זַדִּיקָא [c]נְנְהַרִין אַיךְ שֶׁמְשָׁא בְּמַלְכוּתָא דַּאבוּהוֹן מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנִשְׁמַע נִשְׁמַע׃
44 חוב [d]דָּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְסִימְתָא [e]דְּמִטַּשְׁיָא בַּקְרִיתָא הִי דְּאִשְׁכְּחָא גַּבְרָא וְטַשְׁיָהּ וּמִן [g]חֲדוּתֵהּ אָזַל זַבֵּן כָּל
דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ לַקְרִיתָא הִי׃ 45 חוב דָּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לְגַבְרָא [h]תַּגְרָא דְּבָעֵא חָנָא מַרְגְּנִיתָא טָבָתָא׃
46 כַּד דֵּין אֶשְׁכַּח מַרְגְּנִיתָא חֲדָא [i]זַקִּירַת [k]דְּמָיָא אָזַל זַבֵּן כָּל מָא דְּאִית לֵהּ וְזַבְנָהּ׃
47 חוב דָּמְיָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא [l]לְמָצִידְתָא דְּנָפְלַת בְּיַמָּא וּמִן כָּל גְּנַס כַּנְשַׁת׃

a גבא
b רמא c נחר עבראית החזיר
d דמא
e מטשא f חדרא
g תגר
h זקר
i עבראית מחיר ובחרגום דמין
k צור

40 Sicut ergo colliguntur zizania, & igni comburuntur: sic erit in consummatione seculi.

41 Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala, & eos qui faciunt iniquitatem:

42 Et mittent eos in caminum ignis. Ibi erit fletus & stridor dentium.

43 Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno patris eorum. Qui habet aures audiendi, audiat.

Sap. 3. b 7. Dan. 12. a 3.

44 Iterum simile est regnū cęlorum thesauro abscondito in agro: quē qui inuenit homo, abscondit, & præ gaudio illius vadit, & vendit vniuersa quæ habet, & emit agrum illum.

45 Iterum simile est regnum cælorum homini negotiatori, quærenti bonas margaritas.

46 Inuenta autem vna pretiosa margarita, abijt, & vendidit omnia quæ habuit, & emit eam.

47 Iterum simile est regnum cęlorū sagenæ missæ in mare, & ex omni genere piscium congreganti.

48 Quam, cùm impleta esset, educentes, & secus littus sedētes, elegerunt bonos in vasa, malos autem foras miserunt.

49 Sic erit in consummatione seculi. exibunt angeli, & separabunt malos de medio iustorum:

50 Et mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus & stridor dentium.

51 Intellexistis hæc omnia? Dicunt ei, Etiam Domine.

52 Ait illis, Ideo, omnis scriba doctus in regno cælorum, similis est homini patrifamiliâs, qui profert de thesauro suo noua & vetera.

53 Et factum est: cùm consummasset Iesus parabolas istas, transijt inde.

54 Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagogis eorum, ita vt mirarentur, & dicerent, Vnde huic sapientia hæc, & virtutes?

Marc. 6. a 1. Luc. 4. c 16.

40 ὥσπερ οὖν συλλέγεται τὰ ζιζάνια, καὶ πυρὶ καίεται· οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος·

41 ἀποστελεῖ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ συλλέξουσιν ἐκ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πάντα τὰ σκάνδαλα, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν.

42 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὸν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

43 τότε οἱ δίκαιοι ἐκλάμψουσιν ὡς ὁ ἥλιος, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῶν. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

44 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν θησαυρῷ κεκρυμμένῳ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὃν ἀνθρωπος ἔκρυψε, καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, καὶ πάντα ὅσα ἔχει, πωλεῖ, καὶ ἀγοράζει τὸν ἀγρὸν ἐκεῖνον.

45 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ ἐμπόρῳ, ζητοῦντι καλοὺς μαργαρίτας.

46 ὃς εὑρὼν ἕνα πολύτιμον μαργαρίτην, ἀπελθὼν πέπρακε πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἠγόρασεν αὐτόν.

47 πάλιν ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν σαγήνῃ βληθείσῃ εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ ἐκ παντὸς γένους συναγαγούσῃ·

48 ἣν, ὅτε ἐπληρώθη, ἀναβιβάσαντες ἐπὶ τὸν αἰγιαλόν, καὶ καθίσαντες, συνέλεξαν τὰ καλὰ εἰς ἀγγεῖα, τὰ δὲ σαπρὰ ἔξω ἔβαλον.

49 οὕτως ἔσται ἐν τῇ συντελείᾳ τοῦ αἰῶνος· ἐξελεύσονται οἱ ἄγγελοι, καὶ ἀφορίσουσι τοὺς πονηροὺς ἐκ μέσου τῶν δικαίων.

50 καὶ βαλοῦσιν αὐτοὺς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρός· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

51 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, συνήκατε ταῦτα πάντα; λέγουσιν αὐτῷ, ναὶ κύριε.

52 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο πᾶς γραμματεὺς μαθητευθεὶς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐκβάλλει ἐκ τοῦ θησαυροῦ αὐτοῦ καινὰ καὶ παλαιά.

53 καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ Ἰησοῦς τὰς παραβολὰς ταύτας, μετῆρεν ἐκεῖθεν.

54 καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν, ὥστε ἐκπλήσσεσθαι αὐτοὺς, καὶ λέγειν, πόθεν τούτῳ ἡ σοφία αὕτη, καὶ αἱ δυνάμεις;

---

48 וּבַד מְלַת [m] אַסְקוּהִי לְסַפְרֵי יַמָּא [n] וְיָתְבוּ [o] גַּבְיוּ וְטָבָא [p] אַרְמִיו בְּמָאנָא וּבִישָׁא [q] שְׁדוֹ לְבַר׃ 49 הָכַנָא נֶהֱוֵא
בְּשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא נְפִקוּן מַלְאָכֵא וְנַפְרְשׁוּן בִּישָׁא מֶן בֵּינֵי זַדִּיקַיָּא׃ 50 וְנַרְמוּן אִנּוּן בַּאתוּנָא דְּנוּרָא תַּמָּן נֶהֱוֵא בְּכְיָא
וְחִרָק שִׁנַּיָּא׃ 51 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ [r] אִסְתַּכַּלְתּוּן כְּלֵהֵין הָלֵין אָמְרִין לֵהּ אִין מָרָן׃ 52 אֲמַר לְהוֹן מְטוֹל הָנָא כָּל סָפְרָא
[s] וּמְתְהַלְמַד לְמַלְכוּת שְׁמַיָּא דְּמֵא לְגַבְרָא מָרֵא בַּיְתָא [t] דְּמַפֵּק מֶן סִימָתֵהּ חַדְתָּתָא וְעַתִּיקָתָא׃
דְּרַמְשָׁא [v] דְּפָסֵק רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן לג
53 וַהֲוָא דְּכַד שַׁלֵּם [w] יֵשׁוּעַ מַתְלָא הָלֵיךְ מִתַּמָּן׃ 54 וְאָתָא [x] לְמַדִּינְתֵּהּ וּמַלֶּף הֲוָא לְהוֹן בְּכְנוּשְׁתְּהוֹן אַיְכָנָא

[m] נסק עבראית העלה
[n] ותב כמו ישב
[o] גבא [p] רמא [q] שרא
[r] כלל [s] למד [t] גבק
[u] פירושו כריתות
[v] ר"ן פירושו עיר גדולה
[w] ת"ר וארץ סביבותיה
[x] תורגם עבראית הסה
[y] פירושו מאזן

15 * Nonne iste est filius fabri? nonne mater eius vocatur Maria, & fratres eius Iacobus & Ioses, & Simon & Iudas?
16 * Et sorores eius omnes, nonne apud nos sunt? unde huic ipsi ista omnia?
17 * Et offendebantur in eo. Ihse vero ait illis, Non est propheta despectus, nisi in provincia sua & domo sua.
18 * Neque edidit illic virtutes multas propter incredulitatem eorum.

CAP. XIIII.

1 In illo vero tempore audiuit Herodes Tetrarcha famam Ieschua.
2 * Et dixit seruis suis, Ihse est Iouchanon Baptista, ipse surrexit à domo mortuorum, propterea virtutes operantur in eo.
3 * Is autem Herodes prehenderat Iouchanon, vinctumque coniecerat in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui. 4 * Dicebat enim ei Iouchanon, Nõ licet tibi eam habere vxorem.
5 * Et volebat eum interficere, sed timebat à populo, quippe qui vt prophetam habebant eum.
6 * Quum autem esset domus natiuitatis Herodis (id est, quum agerentur natalitia Herodis) saltauit filia Herodiadis coram assessoribus, & placuit Herodi.
7 * Propterea iureiurando spopondit ei, se datурum ei quicquid peteret.
8 * Ipsa vero propterea quòd edocta fuerat à matre sua, dixit, Da mihi hic in propside caput Iouchanon Baptistæ.
9 * Et aegrè tulit rex: sed propter iusiurandum & assessores, præcepit ei dari.
10 * Misitque qui amputaret caput Iouchanon Baptistæ in domo vinctorum.
11 * Et allatum est caput eius in parochide, & datum est puellæ illúdque obtulit matri suæ. 12 * Quúmque accessissent discipuli eius, sustulerunt truncum eius, eúmque sepelierunt, ac venientes renunciarunt Ieschua.
13 * Ieschua vero quum hoc audisset, discessit

56 * ܠܐ ܗܘܐ ܐܦ ܗܢ ܒܝܬܢ ܠܐ ܐܠܗܐ ܟܠܗܕܐ
ܟܢܝܫ. ܐܠܐ ܟܠ ܠܟ ܕܐܡܪ ܠܝ ܐܚܝ ܐܢܬ
ܗܘ ܠܐ ܐܝܟ ܡܠܐ: ܘܐܢ ܒܚܠܡܐ ܐܝܟ ܐܚܪ
57 ܐܠܐ. * ܘܐܬܐ ܗܘ ܕܟܝܠ ܠܡܐ ܕܐܡܪ ܠܐ ܐܢ
ܐܝܟ ܗܘ ܐܝܟ ܡܠܐ: ܘܐܦ ܠܐ ܒܟܠ ܐܢ ܐܝܟ
ܐܝܟ ܗܘ ܐܝܟ ܡܠܐ. ܟܠ ܡܐ ܕܐܡܪ ܠܟ

Ioh. 6. c 42.

*Nónne hic est fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria: & fratres eius Iacobus & Ioseph, & Simon & Iudas? 55

*Et sorores eius, nónne omnes apud nos sunt? Vnde ergo huic omnia ista? 56

*Et scandalizabantur in eo. Iesus autem dixit eis: Non est propheta sine honore nisi in patria sua, & in domo sua. 57

Marc. 6. a 4. Luc. 4. d 24. Iohan. 4. f 44.

*Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum. 58

55 *οχ ὅτός ἐστιν ὁ τοῦ τέκτονος υἱός; οχὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ λέγεται μαριὰμ, καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωσῆς, καὶ σίμων καὶ ἰούδας;

56 *καὶ αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ οχὶ πᾶσαι πρὸς ἡμᾶς εἰσιν; πόθεν οὖν τούτῳ ταῦτα πάντα;

57 *καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

58 *καὶ οὐκ ἐποίησεν ἐκεῖ δυνάμεις πολλὰς, διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

CAP. XIIII.

Marc. 6. b 14. Luc. 9. a 1.

IN illo tempore audiuit Herodes tetrarcha famam Iesu: 1 A

*Et ait pueris suis, Hic est Iohannes Baptista: ipse surrexit à mortuis, & ideò virtutes operantur in eo. 2

*Herodes enim tenuit Iohannem, & alligauit eum: & posuit in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui. 3

Marc. 6. c 17. Luc. 3. d 19.

*Dicebat enim illi Iohannes, Non licet tibi habere eam. 4

*Et volens illum occidere, timuit populum: quia sicut prophetam eum habebant. 5

Infr. 21 c 26.

*Die autem natalis Herodis saltauit filia Herodiadis in medio: & placuit Herodi. 6

*Vnde cum iuramento pollicitus est ei dare quodcunque postulasset ab eo. 7

*At illa præmonita à matre sua, Da mihi, inquit, hîc in disco caput Iohannis Baptistæ. 8

*Et contristatus est rex: propter iuramentum autem & eos qui pariter recumbebant, iussit dari. 9

*Misitque, & decollauit Iohannem in carcere. 10

*Et allatum est caput eius in disco: & datum est puellæ, & †attulit matri suæ 11

illa

*Et accedentes discipuli eius, tulerunt corpus†, & sepelierunt illud: & venientes nuntiauerunt Iesu. 12

eius

Luc. 9. a 10. Mar. 6. d 31. Io. 6. a 2.

*Quod cùm audisset Iesus, secessit inde in nauicula, in locum desertum seorsum. & cùm audissent turbæ, secutæ sunt eum pedestres de ciuitatibus. 13

*Et exiens vidit turbam multam: & misertus est eis, & curauit languidos eorum. 14

ιδ'.

1 *Ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἤκουσεν ἡρῴδης ὁ τετραάρχης τὴν ἀκοὴν ἰησοῦ.

2 *καὶ εἶπε τοῖς παισὶν αὐτοῦ, οὗτός ἐστιν ἰωάννης ὁ βαπτιστής· αὐτὸς ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο αἱ δυνάμεις ἐνεργοῦσιν ἐν αὐτῷ.

3 *ὁ γὰρ ἡρῴδης κρατήσας τὸν ἰωάννην, ἔδησεν αὐτὸν, καὶ ἔθετο ἐν φυλακῇ, διὰ ἡρωδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ.

4 *ἔλεγε γὰρ αὐτῷ ὁ ἰωάννης, οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν αὐτήν.

5 *καὶ θέλων αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ἐφοβήθη τὸν ὄχλον, ὅτι ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

6 *γενεσίων δὲ ἀγομένων τοῦ ἡρῴδου, ὠρχήσατο ἡ θυγάτηρ τῆς ἡρωδιάδος ἐν τῷ μέσῳ, καὶ ἤρεσε τῷ ἡρῴδῃ.

7 *ὅθεν μεθ' ὅρκου ὡμολόγησεν αὐτῇ δοῦναι ὃ ἐὰν αἰτήσηται.

8 *ἡ δὲ προβιβασθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς αὐτῆς, δός μοι, φησὶν, ὧδε ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.

9 *καὶ ἐλυπήθη ὁ βασιλεύς· διὰ δὲ τοὺς ὅρκους, καὶ τοὺς συνανακειμένους, ἐκέλευσε δοθῆναι.

10 *καὶ πέμψας ἀπεκεφάλισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

11 *καὶ ἠνέχθη ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἐδόθη τῷ κορασίῳ, καὶ ἤνεγκε τῇ μητρὶ αὐτῆς.

12 *καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἦραν τὸ σῶμα, καὶ ἔθαψαν αὐτό· καὶ ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ ἰησοῦ.

13 *καὶ ἀκούσας ὁ ἰησοῦς ἀνεχώρησεν ἐκεῖθεν ἐν πλοίῳ εἰς ἔρημον τόπον κατ' ἰδίαν· καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἠκολούθησαν αὐτῷ πεζῇ ἀπὸ τῶν πόλεων.

14 *καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς εἶδε πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, καὶ ἐθεράπευσε τοὺς ἀῤῥώστους αὐτῶν.

---

6 כַּד חֲזָא דֵין בְּנֵי נַלְוֵהּ וְהֵרוֹדֵס [k]רַקְדַת בְּרַתְהּ וְהֵרוֹדְיָא קָדָם סְמִיכֵא [l]וְשַׁפְרַת לֵהּ לְהֵרוֹדֵס׃

7 מָטֵל הֲנָא [m]בְּמֵימְרֵהּ יְמָא לַהּ [n]וְכֹלְהֵן לָהּ כְּלִמֵּדֵהּ דְּתִשְׁאֲלִי׃ 8 הִי דֵין מָטֵל [o]דְּמַלְפָא חֲוָת לְאִמֵּהּ אַמְרַת [p]הַב

לִי הָרְכָא [q]בְּפִינְכָּא רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן מְעַמְּרָנָא׃ 9 [r]וְכֵירַת לֵהּ לְמַלְכָּא מָטֵל דֵּין מַוְמְתָא וְסָמִיכֵא פְּקַד וְנָתְיְהִבֵ לֵהּ׃

10 וְשַׁדַּר פַּסְקֵהּ רֵישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן בֵּית אֲסִירָא׃ 11 [s]וְאֵיתֵי רֵישֵׁהּ בְּפִינְכָּא וְאִתְיְהִבֵ לְטַלְיְתָא וְאִיתְיְהֵהּ לְאִמֵּהּ׃

12 וְקָרְבוּ תַּלְמִידְוֹהִי שְׁקָלוּ שְׁלָדֵהּ קְבָרוּ וְאָתוֹ [t]חַוִּיוּ לְיֵשׁוּעַ׃

13 וְיֵשׁוּעַ דֵּין כַּד שְׁמַע שַׁנִּי מִן תַּמָּן בְּאַלְפָא לְאַתְרָא חוּרְבָא בִּלְחוֹדְוֹהִי וְכַד שְׁמַעוּ כֻּנְשָׁא אֲזָלוּ בָּתְרֵהּ בִּיבְשָׁא מִן מְדִינָתָא׃

14 וְנָפַק יֵשׁוּעַ חָזָא כֻּנְשָׁא סַגִּיאָא [u]וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן וְאַסִּי כְּרִיהֵיהוֹן׃

[k] רַקָּד [l] שְׁפַר [m] יְמָא
[n] כְּתַל [o] אַלֶּף [p] יְהַב
[q] מלשון יון
[r] כְּרַח [s] אֲתָא
[t] חַוָּא כמו הגיד
[u] רְחֵם

Oblatio quotidiana.

15 * *Quum autem esset vespera, accesserunt ad eum discipuli eius, & dixerunt ei: Locus est desertus, & tempus præterijt: dimitte cœtus hominum, vt adeant villas, emántque sibi cibum.*

16 * *Ipse verò dixit eis, Nõ opus est illos abire, vos date illis ad comedendum.*

17 * *Ipsi verò dicunt ei, Non habemus hîc nisi quinque placentas, & duos pisces.*

18 * *Dixit eis Jeschua, Afferte mihi ea huc.*

19 * *Et præcepit turbis vt discumberent humi, accepítque illos quinque panes & duos pisces, & suspexit in cælum, benedixítque & fregit, ac dedit discipulis suis, ipsi verò discipuli apposuerunt turbis.*

20 * *Et comederunt omnes & expleti sunt; & sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos.*

21 * *Illi verò homines qui comederant fuêre quinquies mille, exceptis mulieribus & pueris.*

22 * *Et statim coëgit discipulos suos conscendere nauim, & præire sibi in vlteriorem ripam, dum ipse dimitteret turbas.*

23 * *Quúmque dimisisset turbas, ascendit in montem solus vt oraret.*

Ad Vesperam feria prima hebdomadis secundæ post Resurrectionem.

Quum autem ingruissent tenebræ, solus erat illic.

24 * *Cæterùm nauis iam recesserat à terra stadiis multis, quum agitata est plurimum à fluctibus: ventus enim erat ei è regione.*

25 * *Quarta autem noctis vigilia venit ad eos Ieschua quum ambularet super aquas.*

26 * *Et viderunt eum discipuli eius ambulantem super aquas, atque conturbati sunt, et dicebãt, Est visio mendax* [id est, spectrum:] *ac præ timore suo clamarunt.*

27 * *Ipse verò Jeschua eodem momento collocutus est eis, inquiens, Bono estote animo, ego sum, ne timeatis.*

28 * *Et respondens Kipho, dixit ei, Domine mi, si tu es, iube me venire ad te super aquas.*

קורבנא דכליום לר

15 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידוֹהִי וַאמְרוּ לֵהּ אַתְרָא חוּרְבָא הוּ וְעִדְנָא עָבַר לֵהּ שְׁרִי כְּנִשָּׁא דֶּאנָשֵׁא [a]דְּנֶאזְלוּן
לְקוּרְיָא וְנֶזְבְּנוּן לְהוֹן סַיְבָרְתָא ׃ 16 הוּ דֵּין אֱמַר לְהוֹן לָא [b]מָחְבְּעָא לְהוֹן אַנְחוֹן לְמֵאזַל [c]הָבוּ לְהוֹן לְמֵאכָל ׃ 17 הָנוֹן
דֵּין אֱמְרוּ לֵהּ לַית לַן חְנָן אֶלָּא חַמֵּשׁ גְּרִיצָן וְחֵרִין נוּנִין ׃ 18 אֱמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [d]אַיתוֹ אֱנוּן לִי לְהָרְכָא ׃׃ 19 וּפְקַד
לְכְנִשָּׁא [e]לְמֶסְחַמְכוּ עַל אַרְעָא וְשַׁקַל הָנוֹן חַמְשָׁא לַחְמִין וְחֵרִין נוּנִין וְחַר בַּשְׁמַיָּא וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי וְהֵנוֹן
תַּלְמִידֵא [f]סָמוּ לְכְנִשָּׁא ׃ 20 וְאכָלוּ כְּלְהוֹן וְסְבַעוּ וְשַׁקַלוּ [g]תַּוָרָא [h]דְּקָצַיָּא חֵרֵעסַר [i]קוּפִּינִין כַּד מְלִין ׃ 21 הָנוֹן
דֵּין אֱנָשֵׁא דְּאכָלוּ הֲוִין הֲוּ אַלְפֵא חַמְשָׁא סְמָר מִן נְשֵׁא וְטָלְיָא ׃ 22 וּמִיָּד אַלֵּיץ לְתַלְמִידוֹהִי [k]דְּנֶסְקוּן לַסְפִינְתָא

a אֲזַל
b יְהַב c אֲכַל
d אֲתָא
e סְמַךְ
f יְתַר
g קְצָא כמו קצץ
h מלשון יון
i נְסַק

* Veſpere autem facto acceſſerunt ad eum diſcipuli eius, dicentes, Deſertus eſt locus, & hora iam præterijt: dimitte turbas, vt euntes in caſtella, emant ſibi eſcas. 15

* Ieſus autem dixit eis, Non habent neceſſe ire: date illis vos manducare. 16

Marc. 6. c 37. Luc. 9. b 13. Iohan. 6. b 9.

* Reſponderunt ei, Non habemus hîc niſi quinque panes & duos piſces. 17

* Qui ait eis, Afferte mihi illos huc. 18

* Et cùm iuſſiſſet turbam diſcumbere ſuper fœnum: acceptis quinque panibus & duobus piſcibus, aſpiciés in cælum, benedixit & fregit, & dedit diſcipulis panes, diſcipuli autem turbis. 19

* Et manducauerunt omnes, & ſaturati ſunt. Et tulerunt reliquias, duodecim cophinos fragmentorum plenos. C 20

* Manducantium autem fuit numerus, quinque millia virorum, exceptis mulieribus & paruulis. 21

* Et ſtatim compulit Ieſus diſcipulos aſcendere in nauiculam, & præcedere eum trans fretum, donec dimitteret turbas. 22

Mar. 6. c 45.

* Et dimiſſa turba, aſcendit in montem ſolus orare. 23

Iohan. 6. b 17. Luc. 6. b 12.

Veſpere autem facto ſolus erat ibi.

* Nauicula autem in medio mari iactabatur fluctibus. erat enim contrarius ventus. 24

* Quarta autem vigilia noctis, venit ad eos Ieſus ambulans ſuper mare. 25

* Et videtes eum diſcipuli ſuper mare ambulantem, turbati ſunt, dicentes, Quia phantaſma eſt. Et præ timore clamauerunt. 26

* Statimque Ieſus locutus eſt eis, dicens, Habete fiduciam: ego ſum, nolite timere. 27

* Reſpondens autem Petrus, dixit, Domine ſi tu es, iube me ad te venire ſuper aquas. 28

15 * ὀψίας δὲ γενομένης, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἡ ὥρα ἤδη παρῆλθεν· ἀπόλυσον τοὺς ὄχλους, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς βρώματα.

16 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν ἀπελθεῖν· δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν.

17 * οἱ δὲ λέγουσιν αὐτῷ, οὐκ ἔχομεν ὧδε εἰ μὴ πέντε ἄρτους, καὶ δύο ἰχθύας.

18 * ὁ δὲ εἶπε, φέρετέ μοι αὐτοὺς ὧδε.

19 * καὶ κελεύσας τοὺς ὄχλους ἀνακλιθῆναι ἐπὶ τοῦ χόρτου, λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς τοὺς ἄρτους· οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ὄχλοις.

20 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, δώδεκα κοφίνους πλήρεις.

21 * οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν ἄνδρες ὡσεὶ πεντακισχίλιοι, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

22 * καὶ εὐθέως ἠνάγκασεν ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν αὐτὸν εἰς τὸ πέραν, ἕως οὗ ἀπολύσῃ τοὺς ὄχλους.

23 * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος κατ' ἰδίαν προσεύξασθαι.

Ὀψίας δὲ γενομένης, μόνος ἦν ἐκεῖ.

24 * τὸ δὲ πλοῖον ἤδη μέσον τῆς θαλάσσης ἦν, βασανιζόμενον ὑπὸ τῶν κυμάτων· ἦν γὰρ ἐναντίος ὁ ἄνεμος.

25 * τετάρτῃ δὲ φυλακῇ τῆς νυκτὸς, ἀπῆλθε πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

26 * καὶ ἰδόντες αὐτὸν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ τὴν θάλασσαν περιπατοῦντα, ἐταράχθησαν, λέγοντες, ὅτι φάντασμά ἐστιν. καὶ ἀπὸ τοῦ φόβου ἔκραξαν.

27 * εὐθέως δὲ ἐλάλησεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, λέγων, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

28 * ἀποκριθεὶς δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε, κύριε, εἰ σὺ εἶ, κέλευσόν με πρός σε ἐλθεῖν ἐπὶ τὰ ὕδατα.

וְנֵאזְלוּן קְרֵמוֹהִי לְעִבְרָא עַד הוּ שָׁרָא הֲוָא לְכָנְשָׁא׃ [23] וְכַד שְׁרָא לְכָנְשָׁא סְלֵק לְטוּרָא בַּלְחוֹדוֹהִי לְמִצְלֵי׃
וְרַמְשָׁא וְיַחַד בְּשַׁבְנָא וַיְתְרִין דְּבַתַּר קָיְמְתָא לה

וְכַד [n] חֶשְׁכַת בַּלְחוֹדוֹהִי הֲוָא תַּמָּן׃ [24] וְאִלְפָא רַחִיקָא הֲוָה מִן אַרְעָא [o] אֶסְטְוָיְתָא סַגְיָאָא כַּד [p] מָשְׁתַּגְשָׁא מִן גְּלָלֵי רוּחָא גִּיר לָקוּבְלֵהּ הֲוָת׃ [25] [q] בְּמַטְרְתָא דִּין דְּבִיעָיְתָא דְּלֵילְיָא אֲתָא לְוָתְהוֹן יְשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא׃
[26] וְחַזָאוּהִי תַּלְמִידוֹהִי דְּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא [r] וְאִתְחַזִיעוּ וְאָמְרִין הֲוֹו [s] דְּחָזָא הוּ [t] דַּגְלָא וּמִן דָּחֲלְתְהוֹן [u] קָעוּ׃
[27] הוּדִין יְשׁוּעַ בַּר שָׁעֲתָה מַלֵּל עִמְהוֹן וְאָמַר אֶתְלַבְּבוּ אֲנָא אֲנָא לָא תְּדָחֲלוּן׃
[28] וַעֲנָא כֵּאפָא וְאָמַר לֵהּ מָרִי אִן אַנְתְּ הוּ פְּקוֹד לִי [x] אִתָא לְוָתָךְ עַל מַיָּא׃

[l] צְלָא כמו פלו
[m] קָם
[n] חֲשֵׁךְ [o] מלשון יין
[p] שְׁגַשׁ [q] נְטַר
[r] זוּעַ [s] חֲזָא [t] דְּגַל [u] קְעָא
[x] אֵתָא

29 *Jeschua verò dixit ei, Veni. & descendit Kipho è nauicula & ambulauit super aquas vt adiret Jeschua.

30 *Sed quum vidisset ventum vehementem timuit, cœpítque demergi: & attollens vocem suam, dixit, Domine mi libera me.

31 *Et in ipsius horæ puncto porrigit manum suam Dominus noster, & prehendens eum, dixit ei, O exigua fide prædite, quare 32 dubitasti? *Quúmque conscendissent nauim, conquieuit ventus.

33 *Et venerunt ij qui in naui erant, eúmq; 34 adorantes dixerunt, Verè filius Dei es. *Et rauigarunt, venerúntque in terrã Genesar.

35 *Et quum agnouissent eum viri regionis illius, miserunt in omnes vicos circumiacentes, & obtulerunt ei eos omnes qui malè, malè, inquam, affecti erant.

36 *Et rogabant eum vt tangerent vel fimbriam tantum vestimenti eius: & ij qui tetigerunt, sanitati sunt restituti.

Dominica post Pentecosten.

CAP. XV.

1 TUnc adierunt Jeschua Perischæi, & Scribæ ab Ourischlem, & inquiunt,

2 *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum, nec abluunt manus suas quùm edunt panem?

3 *Respondit Jeschua & ait illis, Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram? Deus enim ait,

4 *Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri suo, aut matri suæ, morte moriatur.

5 *Vos autem dicitis, Quisquis dixerit patri aut matri, Oblatio mea est id quod tibi proderit ex me:

6 *Nec honorauerit patrem suum aut matrem suam. Et abrogastis sermonem Dei propter traditionem vestram.

7 *Acceptores vultus [hypocritæ] benè vaticinatus est super vos Eschaio propheta, in-

8 quiens. *Populus hic labijs suis ipse honorat me, cor autẽ eorũ valdè elongatum est à

9 me. *Et frustra me reuerentur quũ doceant doctrinas, quæ sunt præcepta hominum.

10 *Porrò conuocauit turbas, & dixit eis, Audite & intelligite.

---

29 יֵשׁוּעַ דִּין אֲמַר לֵהּ תָּא וְנָחַת כְּאפָא מִן אֶלְפָּא וְהַלֵּךְ עַל מַיָּא דְּנֵאתֵא לְוָת יֵשׁוּעַ׃ 30 וְכַד חֲזָא רוּחָא [y]דְּקַשְׁיָא

[a]טְבַע [b]רַם [c]פְּרַק [d]אֲחַר

31 וּבְרַשָּׁעֲתֵהּ פָּשַׁט אִידֵהּ מָרַן [d]וַאֲחֲזֵהּ וַאֲמַר לֵהּ זְעוֹר דָּחֵל וְשַׁרִי [a]לְמֶטְבַע [b]וְאִרִים קָלֵהּ וַאֲמַר מָרִי [c]פְּרוֹקִינִי׃ 32 [e]שְׁלָא

[f]פירושו באמת

[f]שַׁרִיאִית בְּרֵהּ אַנְתְּ דְּאַלְהָא׃ 33 וְכַד סְלִקוּ לַאלְפָּא [c]שְׁלַיַת רוּחָא׃ 34 וְאַתוֹ הָנוּן דְּבֵאלְפָּא סְגִדוּ לֵהּ וַאֲמַרוּ

[g]וְרַדוּ וַאֲתוֹ לַארְעָא דְּגֶנֵסַר׃ 35 [h]וְאִשְׁתַּוּדְעוּהִי אֱנָשֵׁא דַּאתְרָא הַו [g]רְדָא [h]יְדַע

וְשַׁדַּרוּ לְכָל־הֵין קוּרְיֵא דְּחַרְרַיהוֹן וְקַרְבוּ לֵהּ כָּל־הוֹן אִילֵין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃

36 וּבָעֵין דְּלוֹ מֶנֵּהּ דְּנָקְרְבוּן אֲפִּין לְכָנְפָא בַּלְחוֹד וְלִבּוּשֵׁהּ וְאִילֵין דְּקָרְבוּ [i]אֲתַאסְיוּ׃

[i]אֶסְטָא

29 * At ipse ait, Veni. Et descendens Petrus de naui cula, ambulabat super aquã vt veniret ad Iesum. D

30 * Videns verò ventum validum, timuit: & cùm cœpisset mergi, clamauit dicens, Domine, saluum me fac.

31 * Et continuò Iesus extendens manum, apprehendit eum: & ait illi, Modicæ fidei quare dubitasti?

32 * Et cùm ascendissent in nauiculam, cessauit ventus.

33 * Qui autem in nauicula erant venerunt, & adorauerunt eum, dicentes, Verè filius Dei es.

34 * Et cùm transfretassent, venerunt in Terram-Genesar.

Matt. 6. Mar. 6.

35 * Et cùm cognouissent eum viri loci illius, miserunt in vniuersam regionem illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes:

36 * Et rogabant eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent. Et quicunque tetigerunt, salui facti sunt.

CAP. XV.

Marc. 7. a 1.

1 TVnc accesserunt ad Iesum ab Ierosolymis Scribæ & Pharisæi, dicentes, A

2 * Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem seniorum? non enim lauant manus suas cùm panem manducant.

3 * Ipse autem respondens ait illis, Quare & vos transgredimini mandatũ Dei propter traditionem vestram? Nam Deus dixit,

4 * Honora patrem & matrem. &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur. * Vos autẽ dicitis, Quicunq; dixerit patri vel matri, Munus quodcunque est ex me, tibi proderit:

Exo. 20. c 12. Deut. 5. b 16. & 27. b 16. Ephes. 6. a 2. Leui. 20. b 9. Pro. 20. b 20. Exo. 21. c 16.

6 * Et non honorificabit patrem suum aut matrẽ suam: & irritum feciſtis mandatum Dei propter traditionẽ vestram.

7 * Hypocritæ bene prophetauit de vobis Isaias, dicens,

8 * Populus hic, labijs me honorat: cor autem eorum longè est à me.

Isai. 29. d 13. Marc. 7. a 6.

9 * Sine causa autem colunt me, docentes doctrinas, & mandata hominum. B

10 * Et conuocatis ad se turbis, dixit eis, Audite & intelligite.

29 * ὁ δὲ εἶπεν, ἐλθέ. καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ πλοίου ὁ Πέτρος, περιεπάτησεν ἐπὶ τὰ ὕδατα, ἐλθεῖν πρὸς τὸν Ἰησοῦν.

30 * βλέπων δὲ τὸν ἄνεμον ἰσχυρὸν, ἐφοβήθη· καὶ ἀρξάμενος καταποντίζεσθαι, ἔκραξε, λέγων, κύριε, σῶσόν με.

31 * καὶ εὐθέως ὁ Ἰησοῦς ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;

3 * καὶ ἐμβάντων αὐτῶν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος.

33 * οἱ δὲ ἐν τῷ πλοίῳ, ἐλθόντες προσεκύνησαν αὐτῷ, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς εἶ.

34 * καὶ διαπεράσαντες ἦλθον εἰς τὴν γῆν Γεννησαρέτ.

35 * καὶ ἐπιγνόντες αὐτὸν οἱ ἄνδρες τοῦ τόπου ἐκείνου, ἀπέστειλαν εἰς ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην· καὶ προσήνεγκαν αὐτῷ πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας.

36 * καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν μόνον ἅψωνται τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ· καὶ ὅσοι ἥψαντο, διεσώθησαν.

ιε.

1 * Τότε προσέρχονται τῷ Ἰησοῦ οἱ ἀπὸ Ἱεροσολύμων γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι, λέγοντες,

2 * διατί οἱ μαθηταί σου παραβαίνουσι τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων; οὐ γὰρ νίπτονται τὰς χεῖρας αὐτῶν, ὅταν ἄρτον ἐσθίωσιν.

3 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, διατί καὶ ὑμεῖς παραβαίνετε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν;

4 * ὁ γὰρ θεὸς ἐνετείλατο, λέγων, τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

5 * ὑμεῖς δὲ λέγετε, ὃς ἂν εἴπῃ τῷ πατρὶ, ἢ τῇ μητρὶ, δῶρον ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς·

6 * καὶ οὐ μὴ τιμήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ ἢ τὴν μητέρα αὐτοῦ· καὶ ἠκυρώσατε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ διὰ τὴν παράδοσιν ὑμῶν.

7 * ὑποκριταί, καλῶς προεφήτευσε περὶ ὑμῶν Ἡσαΐας, λέγων,

8 * ἐγγίζει μοι ὁ λαὸς οὗτος τῷ στόματι αὐτῶν, καὶ τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

9 * μάτην δὲ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

10 * καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον, εἶπεν αὐτοῖς, ἀκούετε καὶ συνίετε.

וְרַחַר בְּשַׂבָּא וְרַבַּתַר פָּנְטִיקוֹסְטִי לוֹ קָפַלַאוֹן יח

אם־שון ין

1 הֲיִדִין קְרֵבוּ לְוָת יֵשׁוּעַ פְּרִישֵׁא וְסָפְרָא דְּמִן אוּרְשְׁלֵם וַאמְרִין׃ 2 לְמָנָא תַּלְמִידָיךְ עָבְרִין עַל מַשְׁלַמָנוּתָא דְקַשִׁישֵׁא
וְלָא מְשִׁיגִין אִידֵיהוֹן מָא דַאכְלִין לַחְמָא׃ 3 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן לְמָנָא אַף אַנְתוּן עָבְרִין אַנְחוּן עַל פּוּקְדָנָא דַאלָהָא
מֶטֹל מַשְׁלַמָנוּתְכוֹן אֱלָהָא גֵּיר אֱמַר׃ 4 יַקַר לַאבוּךְ וְלַאמָּךְ וּמַן דְּמַצַחֵא לַאבוּהִי וְלֵאמֵּה מְמָת נְמוּת׃ 5 אַנְחוּן דִּין
אָמְרִין אַנְתוּן כָּל מַן דְּנֵאמַר לַאבָּא אוֹ לֵאמָּא קוּרְבָנִי מֵדֵם דְּתֶהֱנֵא מֶנִי׃ 6 וְלָא נַיקַר לַאבוּהִי אוֹ לֵאמֵּה וּבַטֶּלְתּוּן
מֶלְתָא דַאלָהָא מֶטֹל מַשְׁלַמָנוּתְכוֹן׃ 7 נָסְבֵי בַּאפֵּא שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלֵיכוֹן אֲשַׁעְיָא נְבִיָא וַאמַר׃ 8 עַמָּא הָנָא בְּסֻפְוָתֵה
הוּ מְיַקַר לִי לְבֵהוֹן דִּין סַגִי רַחֵיק מֶנִי׃ 9 וַסְרִיקָאִית דָּחֲלִין לִי כַּד מַלְפִין יְלְפָּנֵא דְפוּקְדָנֵא דַבְּנֵי נָשָׁא׃ 10 וַקְרָא

1 שְׁלַם
m שַׁיֵּג ופירושו רחק
n יַקַר o צְחָא p מוּת
q הֲנָא ופירושו הועיל
r סַרַק עבראית ריקם
s אַלֵּף
t סָכַל

11 * Nihil est quod intret per os polluens hominem, sed quod prodit ab ore, illud ipsum inquinat hominem.

12 * Tunc accesserunt discipuli eius, & dicunt ei, Nosti Perischæos qui audierunt hunc sermonem offensos fuisse?

13 * Ipse verò respondit, & ait illis, Omnis illa plantatio quam non plantauerit Pater meus qui in cælis est, euelletur.

14 * Omittite eos, cæci sunt duces cæcorum: sed si cæcus cæcum ducat, ambo in foueam cadunt.

15 * Respondit autem Schemeoun Kipho, & dixit ei, Domine mi, interpretare nobis parabolam hanc.

16 * Ipse verò dixit eis, Adhuc & vos non
17 intelligitis? * Nostísne id quod intrat per os, in ventrem abire, & inde per expurgationem eïjci foras?

18 * Id autem quod ab ore prodit, à corde manat, illúdque inquinat ipsum hominem.

19 * Nam à corde ipso manant cogitationes malæ, adulterium, cædes, scortatio, furtum, testimonium falsum, blasphemia.

20 * Hæc sunt quæ inquinant hominem. Sed si homo comederit illotis manibus, non inquinatur.

Ad vesperam Dominicæ quartæ Ieiunij.

21 * Et egressus est illinc Jeschua venítque in fines Tzour & Tzaidon.

22 * Et ecce mulier Cananithes à finibus illis exïjt, clamans ac dicens, Miserere super me Domine mi, fili Dauid; filia mea malè vexatur à dæmonio.

23 * Ipse verò ne verbum quidem respondit. Et accesserunt discipuli eius rogantes eum & dicentes, Dimitte eam, quæ clamat post nos.

24 * Ipse verò respondit & ait illis, Non sum missus nisi ad oues quæ aberrarunt à domo Fsroiel.

25 * Illa autem veniens adorauit eum, dicens, Domine mi, adiuua me.

26 * Dixit ei Jeschua, Non decorum est accipere panem liberorum, & obïjcere canibus.

---

11 לָא הֲוָא מִדֻּם [u] דְּעָאל לְפוּמָא [x] מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא אֶלָּא מֵדֻּם דְּנָפֵק מִן פּוּמָא הַו הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃
12 הֵידִין קְרִבוּ [a] תַּלְמִידוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ יָדַע אַנְתְּ דְּפְרִישֵׁא דַּשְׁמַעוּ [b] מִלְּתָא הָדָא [c] אֶתְכַּשָּׁלוּ׃
13 הוּ דֵּין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן כָּל [d] נִצְבְּתָא אַיְדָא דְלָא נְצָבָה אֲבִי דְּבִשְׁמַיָּא [e] תֶּתְעֲקַר׃ 14 שְׁבוּקוּ לְהוֹן [f] סְמָיֵא אִנּוּן
עִוְרַיָּא [g] נָגוּדָא דַּסְמָיֵא סַמְיָא דֵּין לְסַמְיָא אִן נָדֵבַר תְּרֵיהוֹן בְּגוּמְצָא נָפְלִין׃ 15 וַעֲנָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָּא וְאָמַר לֵהּ מָרִי פַּסֵּק לַן
[h] מַתְלָא הָנָא׃ 16 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן עַרְמָאלְהָשָׁא אַף אַנְתּוּן לָא [i] מֶסְתַּכְלִין אַנְתּוּן׃ 17 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן
דְּמֵדֻּם [k] דְּעָאל לְפוּמָא לְכַרְסָא הוּ אָזֵל וּמֵן חַמָּן [l] בְּתַרְכִיתָא [m] מֶשְׁתְּדָא לְבָרָ׃ 18 מֵדֻּם דֵּין דְּמֵן פּוּמָא נָפֵק מִן לֵבָא
נָפֵק וְהַוִי מְסַיֵּב לֵהּ לְבַרְנָשָׁא׃ 19 מִן לֵבָא הוּ גִּיר נָפְקָן [n] מַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא [o] גּוּרָא קְטָלָא [p] זְנִיוּתָא [o] גַּנְבוּתָא

[u] עוֹל [x] סְאֵב
[a] לְמַד [b] מַלֵּל [c] כְּשַׁל
[d] נְצַב [e] עֲקַר [f] סְמָא
[g] נְגַר [h] מְתַל עִבְרָאִית משל
[i] סְכַל [k] עוֹל
[l] דְּכָא כמו זכה או זכך
[m] שְׁדָא [n] חֲשַׁב [o] גּוֹר
[p] זְנָא [q] גְּנַב

* Nõ quod intrat in os, coinquinat 11
hominem: ſed quod procedit ex ore,
hoc coinquinat hominem.

* Tunc accedentes diſcipuli eius di- 12
xerunt ei, Scis quia Phariſæi, audito ver-
bo hoc, ſcandalizati ſunt?

Ioh. 15. 2. Luc. 6. f. 39. * At ille reſpondens ait, Omnis plan- 13
tatio quam non plantauit pater meus
cæleſtis eradicabitur.

* Sinite illos: cæci ſunt, duces cæco- 14
rum. cæcus autẽ ſi cæco ducatum præ-
ſtet, ambo in foueam cadent.

* Reſpondens autem Petrus, dixit ei, 15
Ediſſere nobis parabolam iſtam.

* At ille dixit, Adhuc & vos ſine in- 16
tellectu eſtis?

* Non intelligitis quia omne quod in 17
os intrat, in ventrem vadit, & in ſeceſ-
ſum emittitur?

* Quæ autem procedunt de ore, de 18
corde exeunt, & ea coinquinant homi-
nem.

Gen. 6. 2 5. & 8. d 21. * De corde enim exeunt cogitatio- 19
nes malæ, homicidia, adulteria, forni-
cationes, furta, falſa teſtimonia, bla-
ſphemiæ.

* Hæc ſunt quæ coinquinant homi- 20
nem. Non lotis autem manibus man-
ducare, non coinquinat hominem.

* Et egreſſus inde Ieſus ſeceſſit in 21
partes Tyri & Sidonis.

Mar. 7. c 25. * Et ecce mulier Chananæa à finibus 22
illis egreſſa clamauit, dicens ei, Miſerere
mei Domine fili Dauid: filia mea malè
à dæmonio vexatur.

* Qui non reſpondit ei verbum. Et 23
accedentes diſcipuli eius rogabant eum,
dicentes, Dimitte eam: quia clamat poſt
nos.

Sup. 20. a 6. Luc. 19. b 10. Ioh. 10. a 3. * Ipſe autem reſpondens, ait, Non 24
ſum miſſus niſi ad oues quæ perierunt
domus Iſrael.

* At illa venit & adorauit eum, di- 25
cens, Domine, adiuua me.

* Qui reſpondens, ait, Non eſt bo- 26
num ſumere panem filiorum, & mitte-
re canibus.

11 * οὐ τὸ εἰσερχόμενον εἰς τὸ στόμα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ τὸ ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ στόματος, τοῦτο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

12 * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπον αὐτῷ, οἶδας ὅτι οἱ Φαρισαῖοι ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἐσκανδαλίσθησαν;

13 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε, πᾶσα φυτεία, ἣν οὐκ ἐφύτευσεν ὁ πατήρ μου ὁ οὐράνιος, ἐκριζωθήσεται.

14 * ἄφετε αὐτούς· ὁδηγοί εἰσι τυφλοὶ τυφλῶν. τυφλὸς δὲ τυφλὸν ἐὰν ὁδηγῇ, ἀμφότεροι εἰς βόθυνον ἐμπεσοῦνται.

15 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ· φράσον ἡμῖν τὴν παραβολὴν ταύτην.

16 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἀκμὴν καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε;

17 * οὔπω νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ εἰσπορευόμενον εἰς τὸ στόμα, εἰς τὴν κοιλίαν χωρεῖ, καὶ εἰς ἀφεδρῶνα ἐκβάλλεται;

18 * τὰ δὲ ἐκπορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς καρδίας ἐξέρχεται, κἀκεῖνα κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

19 * ἐκ γὰρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοὶ πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι.

20 * ταῦτά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον· τὸ δὲ ἀνίπτοις χερσὶ φαγεῖν, οὐ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

21 * Καὶ ἐξελθὼν ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη Τύρου καὶ Σιδῶνος.

22 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ Χαναναία ἀπὸ τῶν ὁρίων ἐκείνων ἐξελθοῦσα, ἐκραύγασεν αὐτῷ λέγουσα, ἐλέησόν με κύριε, υἱὲ Δαβίδ, ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.

23 * ὁ δὲ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῇ λόγον. καὶ προσελθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ἀπόλυσον αὐτήν, ὅτι κράζει ὄπισθεν ἡμῶν.

24 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἀπεστάλην εἰ μὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραήλ.

25 * ἡ δὲ ἐλθοῦσα προσεκύνει αὐτῷ, λέγουσα, κύριε βοήθει μοι.

26 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐκ ἔστι καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

---

20 סָאֲבִ֣ין ׀ לְעֵ֣ס ׀ שׁוּג֗ סָהֲדוּתָ֣ שׁוּקְרָ֣א גּוּדְפָ֣א ׃ 20 הָלֵ֣ין אִנִּ֗ין דְּמְסָיְבָ֣ן לְבִרְנְשָׁ֣א אִן֮ אֱנָ֣שׁ דִּ֣ין ׀ נְלָעֵ֣ס כַּד֮ לָ֣א ׀ מְשַׁנַּ֣ן אִידֵוהִי֮ לָ֣א מְסָתַּ֣יב ׃

דְּרַמְשָׁ֣א דְּמַ֣ר בְּשִׁבְעָ֣א דְּאַרְבְּעָ֣א דְּצַוְמָ֣א ׃ לז

21 וְנַפַּ֣ק מִן־תַּמָּ֣ן יֵשׁוּעַ֮ וְאָתָ֣א לְתְחוֹמָ֣א דְּצ֣וּר וְדְצַיְדִ֣ן ׃ 22 וְהָ֣א אִנְּתְתָ֣א כְּנַעֲנָיְתָ֣א מִן־תְּחוּמֵ֣א הָנוּן֮ נְפָקַ֣ת כַּד֮ קָ֣עְיָא וְאָמְרָ֣א אֶתְרַחֵ֣ם עֲלַ֣י מָרִ֣י בְּרֵ֣הּ דְּדָוִ֣יד בַּרְתִ֣י בִישָׁ֣אִית מְתְדַּבְּרָ֣א מִן־שְׁאָרָ֣א ׃ 23 הוּדֵ֣ין לָ֣א פַּנְיָ֣ה פְּתְגָמָ֣א וְקָרְבוּ֮ תַּלְמִידוֹהִי֮ בְּעַ֣ו מִנֵּ֣ה וְאָמְרִ֣ין שְׁרִיהָ֣ דְקָעְיָ֣א כָּתְרָ֣ן ׃ 24 הוּדֵ֣ין עָנָ֣א וְאָמַ֣ר לְהוֹן֮ לָ֣א אֶשְׁתְּדַּרְתָּ֣ אֶלָּ֣א לְעָ֣ר עָרְבָ֣א דְּטָעָ֣ו מִן־בֵּ֣ית יִסְרָ֣אֵל ׃ 25 הֵ֣ין דֵּ֣ין אִתָּ֣ת סָגְדַ֣ת לֵ֣הּ וְאָמְרַ֣ת מָרִ֣י עַדְרִינִ֣י ׃

26 אָמַ֣ר לָ֣הּ יֵשׁוּעַ֮ לָ֣א שַׁפִּ֣יר לְמִסַּ֣ב לַחְמָ֣א דִבְנֵ֣א וְלִמְרְמְיוּ֮ לְכַלְבֵ֣א ׃

א סאב ב לעס ג שוג ד רבר ה בנא תרגומא אחיב ו נפק ז קעא ח בעא ט שדר י טעא כ אתת ל עדר כמועזר מ נסב נ רמא

27 * Illa verò dixit, Etiam Domine mi: quinimò canes edunt de micis quæ cadunt à mensis dominorum suorum, & viuunt.

28 * Tunc dixit ei Jeschua, O mulier magna est fides tua, fiat tibi vt vis: & sanata est filia eius ex illa hora.

29 * Et discessit illinc Jeschua, venítque iuxta crepidinem maris Galilææ: et conscendit montem, sedítque illic.

30 * Et adierunt eum turbæ quamplurimæ habentes secum claudos & cæcos, mutósque ac mancos, & alios multos, atque obiecerunt eos ad pedes ipsius Jeschua, & sanauit eos.

31 * Ita vt obstupescerent turbæ illæ quum viderent mutos loquentes, mancos sanitati restitutos, claudos ambulantes, cæcósque videntes: & laudibus euexêre Deum Israel.

Oblatio quotidiana.

32 * Ipse verò Jeschua vocauit discipulos suos, & ait illis: Ego misericordia cõmoueor erga turbam hanc, quippe qui iam triduum expectant apud me, nihilque habent quod edant: dimittere autem eos ieiunos nolo, ne fortè præ lassitudine deficiant in via.

33 * Dicunt ei discipuli eius, Vndenam haberemus in deserto panem ad explendam totam hanc turbam?

34 * Dicit eis Jeschua, Quot panes habetis? dicunt ei, Septem, & modicum piscium minutorum.

35 * Et præcepit turbis vt discumberent humi.

36 * Accepítque illos septem panes & pisces, & laudauit [Deum], fregítque ac dedit discipulis suis: discipuli verò dederunt turbis.

37 * Et comederunt omnes & saturati sunt, sustulerúntque reliquias fragmentorum plenas septem sportas.

38 * Illi autem qui comederant, fuêre quatuor mille viri præter mulieres & pueros.

39 * Quum autem dimisisset turbas, cõscenditnauim, venítque in fines Magedou.

* At illa dixit, Etiam Domine: nam & catelli edunt de micis quæ cadunt de mensa dominorum suorum. 27

* Tunc respondens Iesus, ait illi, O mulier, magna est fides tua: fiat tibi sicut vis. Et sanata est filia eius ex illa hora. 28

* Et cùm transisset inde Iesus, venit secus mare Galilææ: & ascendens in montem, sedebat ibi. 29

Esai. 35. a 5. Luc. 7. d 22.

* Et accesserunt ad eum turbæ multę, habentes secum mutos, cæcos, claudos, debiles, & alios multos: & proiecerunt eos ad pedes eius, & curauit eos. 30

* Ita vt turbæ mirarentur videntes mutos loquentes, debiles sanos, claudos ambulantes, cæcos videntes: & magnificabant Deum Israel. 31 D

Marc. 8. a 1.

* Iesus autem conuocatis discipulis suis, dixit, Misereor turbæ: quia triduo iam perseuerant mecum, & non habent quid manducent: & dimittere eos ieiunos nolo, ne deficiant in via. 32

* Et dicunt ei discipuli, Vnde ergo nobis in deserto panes tantos, vt saturemus turbam tantam? 33

* Et ait illis Iesus, Quot panes habetis? At illi dixerunt, Septem, & paucos piscsiculos. 34

* Et præcepit turbæ vt discumberent super terram. 35

* Et accipiens septem panes, & pisces, -&' gratias agens fregit, & dedit discipulis suis, & discipuli dederunt populo. 36

* Et comederunt omnes, & saturati sunt. Et quod superfuit de fragmentis, tulerunt septem sportas plenas. 37

* Erant autem qui manducauerunt, quatuor millia hominum, extra paruulos & mulieres. 38

* Et dimissa turba, ascendit in naiculam, & venit in fines Magedan. 39

27 * ἡ δὲ εἶπε, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τῶν κυρίων αὐτῶν.

28 * τότε ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω σοι ὡς θέλεις. καὶ ἰάθη ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

29 * καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν ὁ ἰησοῦς, ἦλθε παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας· καὶ ἀναβὰς εἰς τὸ ὄρος, ἐκάθητο ἐκεῖ.

30 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, ἔχοντες μεθ' ἑαυτῶν χωλούς, τυφλούς, κωφούς, κυλλούς, καὶ ἑτέρους πολλούς, καὶ ἔῤῥιψαν αὐτοὺς παρὰ τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ· καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς,

31 * ὥστε τοὺς ὄχλους θαυμάσαι βλέποντας, κωφοὺς λαλοῦντας, κυλλοὺς ὑγιεῖς, χωλοὺς περιπατοῦντας, καὶ τυφλοὺς βλέποντας· καὶ ἐδόξασαν τὸν θεὸν Ἰσραήλ.

32 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπε, σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι· καὶ ἀπολῦσαι αὐτοὺς νήστεις οὐ θέλω, μήποτε ἐκλυθῶσιν ἐν τῇ ὁδῷ.

33 * καὶ λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν ἡμῖν ἐν ἐρημίᾳ ἄρτοι τοσοῦτοι, ὥστε χορτάσαι ὄχλον τοσοῦτον;

34 * καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, πόσους ἄρτους ἔχετε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ἑπτὰ, καὶ ὀλίγα ἰχθύδια.

35 * καὶ ἐκέλευσε τοῖς ὄχλοις ἀναπεσεῖν ἐπὶ τὴν γῆν.

36 * καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους καὶ τοὺς ἰχθύας, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· οἱ δὲ μαθηταὶ τῷ ὄχλῳ.

37 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν, καὶ ἦραν τὸ περισσεῦον τῶν κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας πλήρεις.

38 * οἱ δὲ ἐσθίοντες ἦσαν τετρακισχίλιοι ἄνδρες, χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων.

39 * καὶ ἀπολύσας τοὺς ὄχλους, ἐνέβη εἰς τὸ πλοῖον, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια μαγδαλά.

קוֹדֶמֶת וְכֻלָּהּ לְרַ 32 הוּא דֵּין יֵשׁוּעַ קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן [s]מְתְרַחֵם
[h]אֲנָא עַל כְּנִשְׁתָּא דְּהָא יוֹמִין [i]תְּלָתָא הָווּ לְוָתִי וְלֵית לְהוֹן מָא [j]דְּנֵיכְלוּן [k]וְדַאשְׁרָא אֱנוּן כַּד [l]צָיְמִין לָא צָבֵא אֲנָא דִּלְמָא
[m]נְעוֹפוּן בְּאוֹרְחָא׃ 33 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹהִי [n]אֵימֵכָא [o]אִית לַן בְּחוּרְבָא לַחְמָא [p]דְּנַסְבַּע כְּנִשְׁתָּא הָנָא כְּוֵהּ׃
34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא וְקַלִּיל נוּנֵא [q]דְּקִדְּקָא׃ 35 וּפַקֵּד לְכְנִשְׁתָּא [r]דֶּנֶסְחַמְכוּן
עַל אַרְעָא׃ 36 וְשָׁקַל לְהָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וְלִנוּנֵא וְשַׁבַּח [q]וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי וְתַלְמִידָא יָהֲבוּ לְכְנִשְׁתָּא׃
37 וְאָכְלוּ כְּוֵהוֹן וְסַבְעוּ וְשָׁקְלוּ [t]תּוּתְרָא [s]דְּקָצָיָא [u]מְלֵא שַׁבְעָא [v]אַסְפִּירִין׃ 38 הָנוּן דֵּין דְּאָכְלוּ [x]הֲווֹן חַוֵי
אַרְבְּעָא אֲלָפִין גַּבְרָא סְתַר כֵּן נְשֵׁא וְטָלְיָא׃ 39 וְכַד שְׁרָא לְכְנִשְׁתָּא סְלֵק לְאִלְפָּא [y]וְאָתָא לְתְחוּמָא דְּמַגְדוּ׃

[s] רַחֵם
[h] קְרָא [i] אֲבַל [k] שְׁרָא [l] צָם
[m] עוף [n] פירושו מאין
[o] דְּבַק או דַּבֵּק
[p] סַמַּךְ [q] עבראית קצץ
[r] יִתֵּר [s] קָצָא [t] מְלָא
[u] מושון יין [x] חָיֵךְ
[y] אָתָא

CAP. XVI.

1 ET acceſſerunt Pœriſchæi & Zadoukæi, tentantes eum ac rogantes eum vt ſignum è cælo ipſis oſtenderet.

2 *Ipſe verò reſpondit & ait illis, Quum fuerit veſpera, dicitis, Serenitas erit, rubet enim cælum.

3 *Manè verò dicitis, Hodie tempeſtas erit, rubet enim cælum triſte. Acceptores vultus, faciem quidem cæli noſtis ſcrutari; ſigna verò temporis huius non noſtis diſcernere.

4 *Generatio mala & adultera ſignum quærit, nec ſignum dabitur ei, niſi ſignum Jaunon prophetæ. & reliquit eos & abijt.

5 *Quum autem veniſſent diſcipuli eius in vlteriorem ripam, obliti fuerant ſumere ſecum panem.

6 *Ipſe verò dixis eis, Videte, cauete à fermento Periſchæorum & Zadoukæorum.

7 *Illi autem cogitabant apud ſe, & dicebant ſe panem non ſumpſiſſe.

8 *Jeſchua verò id ſciens, dixit eis, Quid cogitatis apud vos ô modica fide præditi, quòd panem non ſumpſiſtis?

9 *Nondum intelligitis nec in memoriam reuocatis illos quinq; panes, hominum quinque millia, & quot cophinos ſuſtuleritis?

10 *Neque illos ſeptem panes, hominum quatuor millia, & quot ſportas ſuſtuliſtis?

11 *Quomodo vos non intellexiſtis, me non de pane dixiſſe vobis, ſed vt caueretis à fermento Periſchæorum & Zadoukæorum?

12 *Tunc intellexerunt eum non dixiſſe vt cauerent à fermento panis, ſed à doctrina Periſchæorum & Zadoukæorum.

Commemoratione Apoſtolorum Sanctorum.

13 *Quum autem veniſſet Jeſchua in regionem Cæſareæ Philippi, interrogauit diſcipulos ſuos, inquiens, Quid dicunt de me homines, me eſſe filium hominis?

CAP. XVI.

ις'.

Mar. 8. b 12. Luc. 12. g 54.

1 ET accesserunt ad eum Pharisæi & Sadducæi tentantes: & rogauerunt eum vt signum de cælo ostenderet eis.

1 * Καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι καὶ Σαδδουκαῖοι πειράζοντες ἐπηρώτησαν αὐτὸν σημεῖον ἐκ τ οὐρανοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτοῖς.

2 * At ille respondens, ait illis, Facto vespere dicitis, Serenum erit, rubicundum est enim cælum.

2 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὀψίας γινομένης λέγετε, εὐδία· πυρράζει γὰρ ὁ οὐρανός.

3 * Et manè, Hodie tempestas, rutilat enim triste cælum. Faciem ergo cæli dijudicare nostis: signa autem temporum non potestis?

3 * καὶ πρωΐ, σήμερον χειμών· πυρράζει γὰρ στυγνάζων ὁ οὐρανός. ὑποκριταί, τὸ μὲν πρόσωπον τ οὐρανοῦ γινώσκετε διακρίνειν· τὰ δὲ σημεῖα τ καιρῶν οὐ δύνασθε;

Sup. 12. c 39. Io. 2. a 2.

4 * Generatio mala & adultera signum quærit, & signum non dabitur ei nisi signum Ionæ prophetæ. Et relictis illis, abijt.

4 * γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ· καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τ προφήτου. καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἀπῆλθε.

5 * Et cùm venissent discipuli eius trans fretum, obliti sunt panes accipere.

5 * καὶ ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτ εἰς τὸ πέραν, ἐπελάθοντο ἄρτους λαβεῖν.

Marc. 8. b 14. Luc. 12. a 1.

6 * Qui dixit illis, Intuemini & cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ὁρᾶτε καὶ προσέχετε ἀπὸ τ ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

7 * At illi cogitabant inter se, dicentes, Quia panes non accepimus.

7 * οἱ δὲ διελογίζοντο ἐν ἑαυτοῖς, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβομεν.

8 * Sciens autem Iesus, dixit, Quid cogitatis inter vos modicæ fidei, quia panes non habetis? B

8 * γνοὺς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε ἐν ἑαυτοῖς ὀλιγόπιστοι, ὅτι ἄρτους οὐκ ἐλάβετε;

Sup. 14. c 17. Io. 6. b 9. Sup. 15. d 34.

9 * Nondum intelligitis, neque recordamini quinque panum, & quinque millium hominum, & quot cophinos sumpsistis?

9 * οὔπω νοεῖτε οὐδὲ μνημονεύετε τοὺς πέντε ἄρτους τῶν πεντακισχιλίων, καὶ πόσους κοφίνους ἐλάβετε;

10 * Neque septem panum, & quatuor milliũ hominum, & quot sportas sumpsistis?

10 * οὐδὲ τοὺς ἑπτὰ ἄρτους τῶν τετρακισχιλίων, καὶ πόσας σπυρίδας ἐλάβετε;

11 * Quare non intelligitis quia non de pane dixi vobis, Cauete à fermento Pharisæorum & Sadducæorum?

11 * πῶς οὐ νοεῖτε ὅτι οὐ περὶ ἄρτου εἶπον ὑμῖν, προσέχειν ἀπὸ τ ζύμης τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων;

12 * Tunc intellexerunt quia non dixerit cauendum à fermento panum, sed à doctrina Pharisæorum & Sadducæorum.

12 * τότε συνῆκαν ὅτι οὐκ εἶπε προσέχειν ἀπὸ τῆς ζύμης τ ἄρτου, ἀλλ' ἀπὸ τῆς διδαχῆς τῶν Φαρισαίων καὶ Σαδδουκαίων.

Marc. 8. c 27. Luc. 9. b 18.

13 * Venit autem Iesus in partes Cæsareæ Philippi: & interrogabat discipulos suos, dicens, Quem me dicunt homines esse, filium hominis?

13 * Ἐλθὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη Καισαρείας τ Φιλίππου, ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι, τὸν υἱὸν τ ἀνθρώπου;

---

13 * וַאֲתָא יֵשׁוּעַ לִתְחוּם קֵסָרְיָא דְּפִילִיפּוֹס [i] מְשָׁאֵל תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר מַנּוּ אָמְרִין עֲלַי אֱנָשָׁא דְּאִיתַי בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא׃

[i] שְׁאָל

14 * Ipſi verò dixerunt, Sunt qui dicunt Jou
chanon Baptiſtam, alij verò Jlijo, alij deni-
que Ermio aut vnum ex prophetis.

15 * Dixit eis, Vos autem quem me dicitis
16 eſſe? * Reſpondit Schemeoun Kipho, & ait,
Tu es Meſchicho filius Dei viui.

17 * Reſpõdit Jeſchua, & dicit ei, Beatus es,
Schemeoun Bere de-Jauno [fili columbæ,] ſi-
quidem caro & ſanguis non reuelauit tibi,
ſed pater meus qui in cælis eſt.

18 * Quinetiam ego dico tibi, Tu es Kipho
[petra,] & ſuper hanc petram ædificabo Eccle
ſiam meam, & portæ inferorum non præua-
19 lebunt ei. * Tibi dabo claues regni cælorũ; &
quicquid ligaueris in terra, erit ligatum in
cælis: & quod ſolueris in terra, erit ſolutum
in cælis.

20 * Tunc præcepit diſcipulis ſuis, vt nemini
dicerent ipſum eſſe Meſchicho.

Dominica ſecunda poſt
Pentecoſten.

21 * Et ex eo tempore cæpit Jeſchua indica-
re diſcipulis ſuis ſe profecturum Ouriſchlem,
& multa paſſurum à Senioribus, & à prin-
cipibus Sacerdotum, Scribísque, nec non in-
terfectum iri, atque tertio die ſurrectu-
22 rum. * Et prehendens eum Kipho, cæpit eum
obiurgare, inquiens, Propitius eſto tibi Do-
mine mi, quominus hoc tibi contingat.

23 * Ipſe verò conuerſus ait Kipho, Abi re-
trorſum à me Satana; offendiculo es mihi,
quippe qui non ſapias quæ Dei ſunt, ſed quæ
ſunt hominis.

24 * Tunc dixit Jeſchua diſcipulis ſuis, Quis-
quis voluerit venire poſt me, abneget ani-
mam ſuam, & baiulet crucem ſuam, & ve-
niat poſt me.

25 * Quiſquis enim voluerit ſeruare animam
ſuam, perdet eam, & quiſquis perdiderit animã ſuam propter me, inueniet eam.

26 * Quid enim lucratur homo ſi mundũ vni-
uerſum poſſideat, & anima eius detrimẽtum
patiatur? aut quam dabit homo permutatio-
nem animæ ſuæ?

27 * Futurum eſt enim vt veniat filius ho-
minis in gloria patris ſui cum Angelis ſuis
ſanctis. & tunc rependet vnicuique ſecun-
dùm eius opera.

---

14 חנין דין אמרו אית דאמרין דיוחנן מעמדנא אחרינא דין אלוא ואחרנא ארמיא או חד מן נביא׃
15 אמר להון אנתון דין מנו אמרין אנתון דאיתי׃ 16 ענא שמעון כאפא ואמר אנת או משיחא ברה
דאלהא חיא׃ 17 ענא ישוע ואמר לה טוביך שמעון ברה דיונא דבסרא ודמא לא גלא לך אלא אבי דבשמיא׃
18 אף אנא אמר אנא לך דאנת הו כאפא ועל הדא כאפא אבניה לעדתי ותרעא דשיול לא נחסנונה׃
19 לך אחל קלידא דמלכותא דשמיא וכל מדם דתאסור בארעא נהוא אסיר בשמיא ומדם דתשרא
בארעא נהוא שרא בשמיא׃ 20 הידין פקד להלמידוהי דלאנש לא נאמרון דהוו משיחא׃
21 ומן הידין שרי ישוע להלמידוהי

a עמר פרשו סכל
b מן לשון יץ
c חיב
d בנא
e עדי
f חסן
g נתל
h אסר
i חיב
k שרא
l אמר
m

14 * At illi dixerunt, Alij Iohannem Baptiſtam, alij autem Eliam, alij verò Ieremiã, aut vnũ ex prophetis. 15 * Dicit illis Ieſus, Vos autem quem me eſſe dicitis?

Ioh. 6. g 69. 16 * Reſpondens autẽ Simon Petrus, dixit, Tu es Chriſtus filius Dei viui.

17 * Reſpondens autem Ieſus, dixit ei, Beatus es Simon Bar-Iona: quia caro & ſanguis nõ reuelauit tibi, ſed pater meus qui in cælis eſt.

Iohan. 1. f 42.

18 * Et ego dico tibi, Quia tu es Petrus: & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portę inferi non præualebunt aduerſus eam.

19 * Et tibi dabo claues regni cælorum. Et quodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis; & quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.

Infr. 18 c 18. Ioh. 20. c 23.

20 * Tunc præcepit diſcipulis ſuis vt nemini dicerent, quia ipſe eſſet Ieſus Chriſtus.

21 * Exinde cœpit Ieſus oſtendere diſcipulis ſuis quia oporteret eum ire Ieroſolymam, & multa pati à ſenioribus & ſcribis, & principibus ſacerdotum, & occidi, & tertia die reſurgere.

22 * Et aſſumens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens, Abſit à te Domine: non erit tibi hoc.

Marc. 8. d 33.

23 * Qui conuerſus, dixit Petro, Vade poſt me ſatana, ſcandalum es mihi: quia non ſapis ea quæ Dei ſunt, ſed ea quæ hominum. D

Sup. 10. d 38. Luc. 9. c 23. & 14. c 17. 17. g 33.

24 * Tunc Ieſus dixit diſcipulis ſuis, Si quis vult poſt me venire, abneget ſemetipſum, & tollat crucem ſuam, & ſequatur me.

Ioh. 12. d 25.

25 * Qui enim voluerit animam ſuam ſaluam facere, perdet eam. qui autem perdiderit animam ſuam propter me, inueniet eam. 26 * Quid enim prodeſt homini, ſi mundum vniuerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo commutationem pro anima ſua? 27 * Filius enim hominis vẽturus eſt in gloria patris ſui cum angelis ſuis: & tunc reddet vnicuique ſecundùm opera eius.

Pſal. 48. a 8. Pſal. 61. b 13. Actо. 17. g 31. Rom. 2. a 6.

14 * Οἱ δὲ εἶπον, οἱ μὲν Ἰωάννην τὸν Βαπτιστήν· ἄλλοι δὲ Ἠλίαν· ἕτεροι δὲ, Ἰερεμίαν, ἢ ἕνα τῶν προφητῶν.

15 * λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;

16 * ἀποκριθεὶς δὲ Σίμων Πέτρος εἶπε, σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

17 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Μακάριος εἶ Σίμων Βὰρ Ἰωνᾶ, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα οὐκ ἀπεκάλυψέ σοι, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

18 * κἀγὼ δέ σοι λέγω ὅτι σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι ᾅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς.

19 * καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν· καὶ ὃ ἐὰν δήσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς· καὶ ὃ ἐὰν λύσῃς ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

20 * τότε διεστείλατο τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν ὅτι αὐτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Χριστός.

21 * Ἀπὸ τότε ἤρξατο ὁ Ἰησοῦς δεικνύειν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι δεῖ αὐτὸν ἀπελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ παθεῖν ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ἀρχιερέων, καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

22 * καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ, λέγων, ἵλεώς σοι, κύριε, οὐ μὴ ἔσται σοι τοῦτο.

23 * ὁ δὲ στραφεὶς εἶπε τῷ Πέτρῳ, Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, σκάνδαλόν μου εἶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

24 * τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, Εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

25 * ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, εὑρήσει αὐτήν.

26 * τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος, ἐὰν τὸν κόσμον ὅλον κερδήσῃ, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ; ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;

27 * μέλλει γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεσθαι ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ· καὶ τότε ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὴν πρᾶξιν αὐτοῦ.

---

[a] אֵזֶל [i] חֲשַׁשׁ [k] קָם
[b] בְּאָא [m] חוס [n] חֲזָא [o] בְּנָא
[p] אֵזַל [q] רְעָא
[r] בְּפַר [s] שְׁקַל
[t] חֲזָא [v] אֲבַד
[x] שְׁבַח [y] חֲכָא עברית הועיל
[z] קְנָא [a] תֵּסַר [b] חֲלַף
[c] שְׁבַח [d] בְּרַע

25 מַן דְּצָבֵא גִיר דְּנַחָא נַפְשֵׁה [u] נַיבְרִיהּ וּמַן דְּנָוֵבד נַפְשֵׁה מֶטָלְתִי [x] נְשַׁכְּחִיהּ ׃ 26 מָנָא גִיר [y] נֶהֱנֵא בַּרְנָשָׁא אִן
עָלְמָא כֻּלֵּה [z] נֶקְנֵא וְנַפְשֵׁה [a] נֶחְסַר או מָנָא נֶחֱל בַּרְנָשָׁא [b] חַחְלוּפָא דְנַפְשֵׁה ׃
27 עֲתִיד הוּ גִיר בְּרֵהּ דֶאנָשָׁא דְנֶאתֵא [c] בְּחַשְׁבוּחָתָא דַאבוּהִי עִם מַלָאכַוהִי קַדִישֵׁא וְהָדֵין [d] נֶפְרוֹעַ לֵאנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ עֲבַדוּהִי ׃

Ad veſperam feſto tabernaculorum.

28 * *Amin ego dico vobis, Sunt quidam hic aſtantes, qui non guſtabunt mortem, donec viderint Filium hominis venientem in regnum ſuum.*

CAP. XVII.

1 *ET poſt ſex dies accepit Jeſchua Kipho & Jaakoub, & Jouchanon fratrem eius, & adduxit eos in montem excelſum ſolos.*

2 * *Et transformatus eſt Jeſchua coram eis, & ſplenduit facies eius vt Sol, veſtimenta verò ipſius facta ſunt candida vt lux.*

3 * *Et apparuerunt eis Mouſche & Elijo, quum loquerentur cum eo.*

4 * *Reſpondit autem Kipho & dixit Ieſchua; Domine mi, bonum eſt nos hîc eſſe: & ſi vis, faciemus hic tria tabernacula, vnum tibi, vnúmque Mouſche, & vnum Elijo.*

5 * *Et adhuc eo loquente, ecce nubes lucida operuit eos: & vox facta eſt de nube, dicens: Hic eſt filius meus dilectiſſimus, in quo mihi complacui; ipſum audite.*

6 * *Quod quum audiſſent diſcipuli, prociderunt in facies ſuas, & timuerunt valde.*

7 * *Et acceſſit ad eos Jeſchua, & tetigit eos, inquiens, Surgite, ne timeatis.*

8 * *Suſtulerúntque oculos ſuos, & neminem viderunt, niſi Jeſchua ſolum.*

9 * *Quumque deſcenderent de monte, præcepit eis Jeſchua, eisque dixit, Coram nemine dixeritis viſionem hanc, donec ſurrexerit filius hominis à mortuis.*

10 * *Et interrogauerunt eum diſcipuli ſui, & dicunt ei, Quid igitur Scribæ dicunt, quòd Elijo oporteat prius venire?*

11 * *Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Elijo venturus eſt prius vt omnia reſtituat.*

12 * *Ego verò dico vobis, Jam venit Elijo neque nouerunt eum, & fecerunt in eum quicquid voluerunt: ita & filius hominis vim paſſurus eſt ab eis.*

13 * *Tunc intellexerunt diſcipuli eum de Jouchanon Baptiſta ipſis verba feciſſe.*

וּרְמְשָׁא וּרְאַרְעָא ס וּמַשָּׁאלָא מא

כב אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא [f]דְּקָיְמִין הָכָן דְּלָא [g]נְטְעָמוּן מוֹתָא עַדְמָא דְּנֶחֱזוֹן לַבְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְּאָתָא בְּמַלְכוּתֵהּ׃
כג וּבְהַ[e] שְׁתָא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלִיעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי [h]וְאַסֵּק
כד אֲנוּן לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוֹדֵיהוֹן׃ [i]וְאִשְׁתַּחֲלַף יֵשׁוּעַ קֳדָמֵיהוֹן [k]וְנְהַר פַּרְצוּפֵהּ אַיְךְ שִׁמְשָׁא [l]וַחְתָוֹהִי דֵּין [m]חֲוַרוּ אַיְךְ
כה נוּרָא׃ [n]וְאִתְחֲזִיו לְהוֹן מוּשֶׁא וְאֵלְיָא כַּד מְמַלְלִין עִמֵּהּ׃ עָנָא דֵּין כֵּאפָא וַאמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי שַׁפִּיר
הוּ לַן דַּהְכָן נֶהֱוֵא וְאִן צָבֵא אַנְתְּ נֶעְבֵּד הָכָן תְּלָת [o]מְמַלְלִין חֲדָא לָךְ וַחְדָא לְמוּשֶׁא וַחְדָא לְאֵלְיָא׃
כו וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא עֲנָנָא [p]נַהִירְתָּא [q]אַטְלַת עֲלֵיהוֹן וְקָלָא הָוָא מִן עֲנָנָא דַּאמַר הָנוֹ בְּרִי חַבִּיבָא דְּבֵהּ [r]אֶצְטְבִּירִת לֵהּ

[e] טְלַל
[f] קֳם [g] טְעַם
[h] נְסַק
[i] מִן חִלַּף בְּצֵר שִׁחְלֵף
[k] נְהַר כְּמוֹ זְהַר עִבְרִית
[l] נְחַת וּפֵירוּשׁוֹ לְנְחוֹתִים
[m] חֲוַר [n] חֲזָא [o] טְלַל
[p] נְהַר [q] טְלַל [r] צְבָא

Mar. 6. a. 1. Luc. 9. c. 27.

* Amen dico vobis, Sunt quidam de hîc ſtantibus qui non guſtabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno ſuo.

28 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ.

CAP. XVII.

ιζ.

Mar. 9. a. 2. Luc. 9. d. 28.

ET poſt dies ſex aſſumit Ieſus Petrum & Iacobum & Iohannem fratrem eius, & ducit illos in montem excelſum ſeorſum:

1 * Καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον, καὶ Ἰάκωβον, καὶ Ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν, κατ' ἰδίαν.

2 * Et transfiguratus eſt ante eos. Et reſplenduit facies eius ſicut Sol: veſtimenta autem eius facta ſunt alba ſicut nix.

2 * καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τὰ δὲ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκὰ ὡς τὸ φῶς.

3 * Et ecce apparuerunt illis Moyſes & Elias cum eo loquentes.

3 * καὶ ἰδοὺ ὤφθησαν αὐτοῖς Μωσῆς καὶ Ἠλίας, μετ' αὐτοῦ συλλαλοῦντες.

4 * Reſpondens autem Petrus, dixit ad Ieſum, Domine, bonum eſt nos hic eſſe: ſi vis, faciamus hic tria tabernacula, tibi vnum, & Moyſi vnum, & Eliæ vnum.

4 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος εἶπε τῷ Ἰησοῦ, κύριε, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. εἰ θέλεις, ποιήσωμεν ὧδε τρεῖς σκηνάς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσῇ μίαν, καὶ μίαν Ἠλίᾳ.

2. Pet. 1. d. 17. Sup. 3. d. 17.

* Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens, Hic eſt filius meus dilectus in quo mihi bene complacui: ipſum audite.

5 * ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ νεφέλη φωτεινὴ ἐπεσκίασεν αὐτούς· καὶ ἰδοὺ φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ εὐδόκησα, αὐτοῦ ἀκούετε.

* Et audientes diſcipuli, ceciderunt in faciem ſuam, & timuerunt valdè.

6 * καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ, ἔπεσον ἐπὶ πρόσωπον αὐτῶν, καὶ ἐφοβήθησαν σφόδρα.

* Et acceſſit Ieſus, & tetigit eos: dixitque eis, Surgite, & nolite timere.

7 * καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἥψατο αὐτῶν, καὶ εἶπεν, ἐγέρθητε, καὶ μὴ φοβεῖσθε.

* Leuantes autem oculos ſuos, neminem viderunt, niſi ſolum Ieſum.

8 * ἐπάραντες δὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, οὐδένα εἶδον, εἰ μὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον.

* Et deſcendentibus illis de monte, præcepit eis Ieſus, dicens; Nemini dixeritis viſionem, donec Filius hominis à mortuis reſurgat.

9 * καὶ καταβαινόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἐνετείλατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς λέγων, μηδενὶ εἴπητε τὸ ὅραμα, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

B

Marc. 9. b. 11. Mal. 4. a. 5. Sup. 11. b. 14.

* Et interrogauerunt eum diſcipuli, dicentes, Quid ergo Scribæ dicunt quòd Eliam oporteat primùm venire?

10 * καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, τί οὖν οἱ γραμματεῖς λέγουσιν, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

* At ille reſpondens, ait eis, Elias quidem venturus eſt primùm, & reſtituet omnia.

11 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἔρχεται πρῶτον, καὶ ἀποκαταστήσει πάντα.

* Dico autem vobis, Quia Elias iam venit, & non cognouerunt eum, ſed fecerunt in eo quæcunque voluerunt. Sic & Filius hominis paſſurus eſt ab eis.

12 * λέγω δὲ ὑμῖν ὅτι Ἠλίας ἤδη ἦλθε, καὶ οὐκ ἐπέγνωσαν αὐτὸν, ἀλλ' ἐποίησαν ἐν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν· οὕτω καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει πάσχειν ὑπ' αὐτῶν.

* Tunc intellexerunt diſcipuli, quia de Iohanne Baptiſta dixiſſet eis.

13 * τότε συνῆκαν οἱ μαθηταὶ, ὅτι περὶ Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ εἶπεν αὐτοῖς.

---

[a] לְמַר [b] דְּחַל שְׁמַעוּ׃ [6] וְכַד שְׁמַעוּ [c] תַּלְמִידָא נְפַלוּ עַל אַפֵּיהוֹן [d] וְדָחֲלוּ טָב׃ [7] וְאִתְקְרֵב לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ וְקָרֵב לְהוֹן
[e] קָם [f] רָם וְאָמַר [g] קוּמוּ לָא חֲדָחֲלוּן׃ [8] [h] וְאַרִימוּ עֵינֵיהוֹן וְלָא חָזוּ אֶלָּא מִן לְיֵשׁוּעַ בַּלְחוֹדוֹהִי׃
[i] נְחַת [j] אֲמַר [k] חֶזְוָא [9] וְכַד [l] נָחְתִין מֶן טוּרָא פַּקֵּד אֲנוּן יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְעִין אֱנָשׁ לָא [m] תְּאָמְרִין [n] חֶזְוָא הָנָא עַרְמָא דַּנְקוּם בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא
מִן מְיְתָא׃ [10] וְשַׁאֲלוּתֵהּ תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמְרִין לֵהּ מָנָא הָכֵיל סָפְרָא אֲמְרִין דְּאִלְיָא וְלָא דְנָאתָא לוּקְדָם׃
[11] עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן אִלְיָא אָתָא לוּקְדָם וְכֹל מִדֵּם נְשַׁלֵּם׃
[o] עֲבַד [p] חַשָּׁשׁ [12] אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּהָא אִלְיָא אֲתָא וְלָא יְדָעוּהִי וַעֲבַדוּ בֵּהּ כָּל מָא [q] דְּצַבוּ הֲכַנָּא אַף בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא עָתִיד [r] דְּנַחַשׁ
[s] סְכַל [t] עֲמַר מֶנְהוֹן׃ [13] הֵידֵין [u] אִסְתַּכָּלוּ תַּלְמִידָא דְּעַל יוֹחָנָן [v] מַעֲמְדָנָא אֲמַר לְהוֹן׃

Feria ſecunda hebdomadis tertiæ Ieiunij.

14 ✻ *Quúmque veniſſent ad turbam, acceſſit ad eum homo, & procidens ſuper genua ſua, dixit ei :*

15 ✻ *Domine mi, miſerere mei & filij mei, quippe qui lunaticus ſit & malè afficiatur: ſæpiſſimè enim in ignem cadit, & ſæpiſſimè in aquam.*

16 ✻ *Eúmque obtuli diſcipulis tuis, nec potuerunt eum ſanare.*

17 ✻ *Reſpondit Jeſchua & ait, O vos generatio infidelis & peruerſa, quouſque tandem ero vobiſcum, & quouſque tandem tolerabo vos? adducite eum mihi huc.*

18 ✻ *Et increpauit eum Jeſchua, & exïjt ab illo dæmonium: & ſanitati reſtitutus eſt puer ex illa hora.*

19 ✻ *Tunc adierunt diſcipuli Jeſchua priuatim, & dixerunt ei, Quare nos non potuimus eum ſanare?*

20 ✻ *Dixit eis Jeſchua, Propter incredulitatem veſtram. Amin enim ego dico vobis, Si fuiſſet in vobis fides inſtar grani ſinapis, diceretis monti huic, Decede hinc, & decederet, & nihil præualeret vobis.*

21 ✻ *Hoc verò genus* dæmoniorum *non egreditur, niſi ieiunio & oratione.*

Feria tertia Septimanæ tertiæ Ieiunij.

22 ✻ *Quum autem conuerſarentur in Galilæa, dixit eis Jeſchua, Futurum eſt vt filius hominis tradatur in manus hominum.*

23 ✻ *Et interficient eum, die verò tertio reſurget. Et triſtitia affecti ſunt valdè.*

24 ✻ *Quúmque veniſſent in Capharnachum acceſſerunt ad Kipho, ïj qui accipiunt bina zuzim* [binas drachmas] *argenti capitatim, & dixerunt ei, Magiſter veſter non tradit duas drachmas ſuas.*

25 ✻ *Dicit eis, Etiam. Et quum ingreſſus fuiſſet Kipho domum, præoccupauit eum Jeſchua, & ait illi, Quid tibi videtur Schemeoun? Reges terræ à quo accipiunt tributum, aut pecuniam capitatim? à filijs ſuis, an ab extraneis?*

דיום תרין בשבא דשבתא תלתא ׳רעומא ׳ מב ׳עם

14 וכד אתו לות כנשא קרב לה גברא וכרך על ׳ בורכוהי ואמר לה׃ 15 מרי אתרחם עלי ברי דאיה לה בר ׳ברך
אגרא ׳ובישאית עביד כמא גיר זבנין בנורא נפל ובמא זבנין במיא׃ 16 וקרבתה לתלמידיך ולא אשכחו ׳למאסיותה׃ ׳בוש ׳אסא
17 ענא ישוע ואמר און שרבתא דלא מהימנא ׳ומעקלתא עדמא לאמתי אהוא לותכון ועדמא לאמתי ׳אסיברכון ׳עקל ׳סבר
אייתיהי לי לכא׃ 18 וכאא בה ישוע ונפק מנה שאדא ׳ואתאסי טליא מן הי שעתא׃ 19 הוין קרבו ׳אסא
תלמידא לורי ישוע בלחודוהי ואמרו לה למנא חנן לא ׳אשכחן ׳ למאסיותה׃ ׳שכח ׳אסא
20 אמר להון ישוע מטל לא הימנותכון אמין גיר אמר אנא לכון דאן תהוא בכון הימנותא אייך פרדתא דחרדלא

Marc. 9. c 14. Luc. 9. c 37.

* Et cùm veniſſet ad turbam, acceſſit ad eum homo genibus prouolutus ante eum,

14 * Καὶ ἐλθόντων αὐτῶν πρὸς τὸν ὄχλον, προσῆλθεν αὐτῷ ἄνθρωπος γονυπετῶν αὐτόν·

* Dicens, Domine miſerere filio meo quia lunaticus eſt, & malè patitur: nam ſæpe cadit in ignē, & crebrò in aquam. C

15 * καὶ λέγων, κύριε, ἐλέησόν μου τὸν υἱόν, ὅτι σεληνιάζεται καὶ κακῶς πάσχει· πολλάκις γὰρ πίπτει εἰς τὸ πῦρ, καὶ πολλάκις εἰς τὸ ὕδωρ.

* Et obtuli eum diſcipulis tuis: & nō potuerunt curare eum.

16 * καὶ προσήνεγκα αὐτὸν τοῖς μαθηταῖς σου, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν αὐτὸν θεραπεῦσαι.

* Reſpondens autem Ieſus, ait, O generatio incredula & peruerſa, quouſque ero vobiſcum? vſquequo patiar vos? Afferte huc illum ad me.

17 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι μεθ' ὑμῶν; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετέ μοι αὐτὸν ὧδε.

* Et increpauit illum Ieſus; & exijt ab eo dæmonium & curatus eſt puer ex illa hora.

18 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ τὸ δαιμόνιον, καὶ ἐθεραπεύθη ὁ παῖς ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης.

* Tunc acceſſerunt diſcipuli ad Ieſum ſecretò, & dixerunt: Quare nos non potuimus eijcere illum?

19 * τότε προσελθόντες οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ κατ' ἰδίαν εἶπον, διατί ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

Luc. 17. v 6.

* Dixit illis Ieſus, Propter incredulitatem veſtram. Amen quippe dico vobis, ſi habueritis fidem ſicut granum ſinapis, dicetis monti huic, tranſi hinc illuc: & tranſibit; & nihil impoſſibile erit vobis.

20 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, διὰ τὴν ἀπιστίαν ὑμῶν. ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐρεῖτε τῷ ὄρει τούτῳ, μετάβηθι ἐντεῦθεν ἐκεῖ· καὶ μεταβήσεται· καὶ οὐδὲν ἀδυνατήσει ὑμῖν.

* Hoc autem genus non eiicitur niſi per orationem & ieiunium.

21 * τοῦτο δὲ τὸ γένος οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

Mar. 9. c 31. Luc. 9. f 44. & 24. a 7. Inf. 20. c 18.

* Conuerſantibus autem eis in Galilæa, dixit illis Ieſus: Filius hominis tradendus eſt in manus hominum:

22 * Ἀναστρεφομένων δὲ αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μέλλει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

* Et occident eum, & tertia die reſurget. Et contriſtati ſunt vehementer. D

23 * καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθήσεται· καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα.

* Et cùm veniſſent Caphernaum, acceſſerunt qui didrachma accipiebant, ad Petrum, & dixerunt ei, Magiſter veſter non ſoluit didrachma?

24 * ἐλθόντων δὲ αὐτῶν εἰς Καπερναούμ, προσῆλθον οἱ τὰ δίδραχμα λαμβάνοντες τῷ Πέτρῳ, καὶ εἶπον, ὁ διδάσκαλος ὑμῶν οὐ τελεῖ τὰ δίδραχμα;

* Ait, Etiam. Et cùm intraſſet in domum, præuenit eum Ieſus, dicens, Quid tibi videtur Simon? Reges terræ à quibus accipiunt tributum vel cenſum? à filijs ſuis, an ab alienis?

25 * λέγει, ναί. καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, προέφθασεν αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, τί σοι δοκεῖ σίμων, ὁ βασιλεῖς τῆς γῆς ἀπὸ τίνων λαμβάνουσι τέλη, ἢ κῆνσον; ἀπὸ τῶν υἱῶν αὐτῶν, ἢ ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων;

---

[d] תְּאַמְרוּן לְטוּרָא הָנָא דְשַׁנָא מָבָא וַנְשַׁנָא וּמֵרֵם לָא [c] נֶחְסַנְכוּן : [21] הָנָא דֵין גִּנְסָא לָא נָפֵק אֶלָּא [f] בְּצַוֹמָא [g] וּבְצָלוֹתָא׃

דְיוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבָּא וְשַׁבְּתָא דְתְּלָתָא [i] דְעַמָּא ׃ מג

[h] חֲפַךְ [i] שְׁלַם [22] כַּד [h] מְתְחַפְכִין דֵין בַּגְלִילָא אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עָתִיד הוּ בְּרַהּ דֶאנָשָׁא [i] דְנֶשְׁתְּלֶם בִּאידֵי בְּנֵינָשָׁא ׃

[k] קְטַל [l] בְּרַהּ [m] אִיתָא [23] [k] וְנִקְטְלוּנֵיהִי וְלִיוֹמָא דִתְלָתָא נְקוּם [l] וְכֵירִיָּא לְהוֹן טָב ׃ [24] וְכַד [m] אִתּוֹ לַכְפַרְנַחוּם קְרִבוּ תַּנּוֹן דְנָסְבִין

תְּרִין תְּרִין [n] זוּזִין דַכְסַף רִישָׁא לְוָת כְּאפָא וְאֲמַרוּ לֵהּ רַבְכוֹן לָא יָהֵב תְּרִין זוּזוֹהִי ׃

[25] אֲמַר לְהוֹן אִין וְכַד עַל כְּאפָא לְבֵיתָא קַדְמֵהּ יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לֵהּ מָנָא [o] מְתְחֲזָא לָךְ שִׁמְעִין מַלְכָא וַאֲרְעָא מִן מַן

נָסְבִין מַכְסָא וַכְסַף רִישָׁא מִן בְּנֵיהוֹן אוֹ מִן [p] נוּכְרָיָא ׃

[n] דינר תוז אחד הוא אלא משוז הוא של כסף והדינר של זהב צמר תשבי

[o] חֲזֵי

[p] גְּבַר

26 ‡ Dicit ei Schemeoun, Ab extraneis: Ait illi Jeschua, Ergo liberi sunt filij.

27 ‡ Ne autem simus illis scandalo, abi ad mare, & injce hamum, & eius piscis qui primus ascenderit aperi os, & inuenies statérē, ipsum accipe & offer pro me & pro te.

Feria prima tertiæ hebdomadis post Pentecosten.

CAP. XVIII.

1 ‡ EA ipsa hora accesserunt discipuli ad Jeschua, & inquiunt: Quisnam est maximus in regno cælorum?

2 ‡ Et vocauit Jeschua puerulum, eúmque statuit inter ipsos.

3 ‡ Et ait, Amin ego dico vobis, Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut pueruli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 ‡ Quisquis ergo deprimit seipsum sicut iste puerulus, is erit maximus in regno cælorum.

5 ‡ Et quisquis exceperit quasi puerulum hunc in nomine meo, is me excipit.

6 ‡ Quisquis autem offendiculo fuerit vni ex istis minimis qui credunt in me, satius ei fuerit vt suspenderetur mola asinaria in collo eius, ac demergeretur in profundis maris.

7 ‡ Væ mundo à scandalis: necesse est enim vt veniant scandala, væ autem homini per quem venient scandala.

8 ‡ Si verò manus tua aut pes tuus offendiculo tibi fuerit, amputa eum, & abijce abs te. bonum enim tibi est vt ingrediaris ad vitam quum fueris claudus aut mancus, non autem quum habueris duas manus, duósue pedes ruas in ignem æternum.

9 ‡ Quòd si oculus tuus tibi fuerit offendiculo, effode eum, & abijce abs te. bonum enim tibi est vt cum vno oculo ingrediaris ad vitam, non autem quum habueris duos oculos, cadas in gehennam ignis.

10 ‡ Videte ne despiciatis vnum ex istis pusillis, ego enim dico vobis, Angeli eorum in omni tempore vident faciem patris mei qui

11 in cælis est. ‡ Venit enim filius hominis vt seruet quicquid perierat.

---

26 אָמַר לֵהּ שָׁמְעוֹן מִן נוּכְרָיֵא אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָרֵין בְּנֵי [a] חַאר֫א אִנּוּן בְּנָיֵא ׃ 27 דְּלָא דֵּין נִכְשַׁל אִנּוּן [b] וֶל לְיַמָּא [a] חַר אוחור

וְאַרְמֵי [c] בְּלוּעָא וְנוּנָא קַדְמָיָא דְסָלֵק פְּתַח פּוּמֵהּ [d] וְתִשְׁכַּח אֶסְתְּרָא הִי סַב וְקָרֵב חֲלָפַי וַחְלָפָיךְ ׃ [b] אֵזַל [c] רְמָא [d] בְּלַע

דְּחַר בְּשַׁבָּא דַּתְלָתָא דְבָתַר פָּנְטִיקוֹסְטִי מר קָפְלָיאוֹן יח [e] שְׁכַח

1 בְּהַי שָׁעְתָא קְרִבוּ תַּלְמִידֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וַאמְרִין מַנוּ כִי רַב בְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא ׃ 2 וַקְרָא יֵשׁוּעַ טַלְיָא [f] וַאקִימֵהּ [f] קָם

בֵּינָתְהוֹן ׃ 3 וְאָמַר אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן לָא [g] תְּתְהַפְכוּן וְתֶהֱווֹן אַיְךְ טַלְיֵא לָא [h] תֵּעָלוּן לְמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא ׃ [g] חַפַּד [h] עוֹל

4 מַן הָכִיל [i] דְּמְמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ אַיְךְ הָנָא טַלְיָא הוּ נֶהֱוֵא רַב בְּמַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא וּמַן דְּנַקְבֵּל אַיְךְ טַלְיָא הָנָא בְּשְׁמִי לִי הוּ [i] מְכֵּד

מְקַבֵּל ׃ 5 וְכָל דְּנַכְשֵׁל לְחַד מִן הָלֵּין זְעוּרֵא [k] דְּמְהַימְנִין בִּי פַּקָח הָנָא לֵהּ דְּהֲוֵא [l] תְּלֵיָא רַחָיָא דַחֲמָרְתָא בְּצַוְּרֵהּ [k] מְהֵימִן [l] תְּלִיא

26 ‡ Et ille dixit, Ab alienis. Dixit illi Iesus, Ergo liberi sunt filij.

27 ‡ Vt autem non scandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum: & eum piscem qui primus ascenderit, tolle: & aperto ore eius, inuenies statêrem: illum sumens, da eis pro me & te.

CAP. XVIII.

1 IN illa hora accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes, Quis, putas, maior A est in regno cælorum?

Marc. 9. c 34. Luc. 9. f. 46. Inf. 19. b 14. 1. Cor. 14 d 20.

2 ‡ Et aduocans Iesus paruulum, statuit eum in medio eorum:

3 ‡ Et dixit, Amen dico vobis, nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.

4 ‡ Quicunque ergo humiliauerit se sicut paruulus iste, hic est maior in regno cælorum.

5 ‡ Et qui susceperit vnum paruulum talem in nomine meo, me suscipit.

6 ‡ Qui autem scandalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credunt, expedit ei, vt suspendatur mola asinaria in collo eius, & demergatur in profundum maris.

Marc. 9. f 42.

7 ‡ Væ mundo à scandalis. Necesse est enim vt veniant scandala: veruntamen væ homini illi per quem scandalum venit.

Luc. 17. a 1.

8 ‡ Si autem manus tua, vel pes tuus scandalizat te: abscinde ea, & proijce abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi debilem vel claudum, quàm duas manus vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum.

Sup. 5. e 30. Mar. 9. g 43. eum

9 ‡ Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, & proijce abs te: bonum tibi est B vnum oculum habentem in vitam intrare, quàm duos oculos habentē mitti in gehennam ignis.

10 ‡ Videte ne contemnatis vnum ex his pusillis: dico enim vobis, quia angeli eorum in cælis semper vident faciem patris mei qui in cælis est.

Psal. 33. a 8.

11 ‡ Venit enim filius hominis saluare quod perierat.

Luc. 19. b 10.

26 ‡ λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, ἀπὸ τῶν ἀλλοτρίων. ἔφη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄραγε ἐλεύθεροί εἰσιν οἱ υἱοί.

27 ‡ ἵνα δὲ μὴ σκανδαλίσωμεν αὐτούς, πορευθεὶς εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον, καὶ τὸν ἀναβαίνοντα πρῶτον ἰχθὺν ἆρον· καὶ ἀνοίξας τὸ στόμα αὐτοῦ, εὑρήσεις στατῆρα· ἐκεῖνον λαβὼν δὸς αὐτοῖς ἀντὶ ἐμοῦ καὶ σοῦ.

ιη'.

1 ‡ Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες, τίς ἄρα μείζων ἐστὶν ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν;

2 ‡ καὶ προσκαλεσάμενος ὁ ἰησοῦς παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν·

3 ‡ καὶ εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ στραφῆτε, καὶ γένησθε ὡς τὰ παιδία, οὐ μὴ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

4 ‡ ὅστις οὖν ταπεινώσῃ ἑαυτὸν ὡς τὸ παιδίον τοῦτο, οὗτός ἐστιν ὁ μείζων ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

5 ‡ καὶ ὃς ἐὰν δέξηται παιδίον τοιοῦτον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται.

6 ‡ ὃς δ' ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων εἰς ἐμέ, συμφέρει αὐτῷ ἵνα κρεμασθῇ μύλος ὀνικὸς ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ καταποντισθῇ ἐν τῷ πελάγει τῆς θαλάσσης.

7 ‡ οὐαὶ τῷ κόσμῳ ἀπὸ τῶν σκανδάλων· ἀνάγκη γάρ ἐστιν ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ τὸ σκάνδαλον ἔρχεται.

8 ‡ εἰ δὲ ἡ χεὶρ σου, ἢ ὁ πούς σου σκανδαλίζει σε, ἔκκοψον αὐτὰ, καὶ βάλε ἀπὸ σου· καλόν σοί ἐστιν εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν ἢ κυλλόν, ἢ δύο χεῖρας ἢ δύο πόδας ἔχοντα, βληθῆναι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον.

9 ‡ καὶ εἰ ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζει σε, ἔξελε αὐτόν, καὶ βάλε ἀπὸ σου. καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός.

10 ‡ ὁρᾶτε μὴ καταφρονήσητε ἑνὸς τῶν μικρῶν τούτων· λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οἱ ἄγγελοι αὐτῶν ἐν οὐρανοῖς διὰ παντὸς βλέπουσι τὸ πρόσωπον τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

11 ‡ ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

---

a טַבָּע b עַמָּק c פירושו צדף והוא בן לשון ים d אֶתֶר e פֶּסֶק f שְׁרָר g עוֹל h נְפַל i חֲצָא k חֲזָא בְּסָא כמו בזה l אֲבַד m חֲיָא n אֲבַד

7 וַיְלָעַלְמָא מִן מַכְשׁוֹלָא ׃ אֲנָנְקָא גֵיר דְנָאתוּן מַכְשׁוֹלָא וַיְ דֵין לְגַבְרָא דְבְאִידָה
8 נָאתוּן מַכְשׁוֹלָא ׃ אִן דֵין אִידָךְ אוֹ רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוֹקֵיהּ וְשַׁדְרֵיהּ מִנָּךְ טָב הוּ לָךְ גֵיר דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא בַּר
חָגִים אֶנְתְּ אוֹ בַּר פְּשִׁיג וְלָא בַּר אִית לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין אוֹ תַּרְתֵּין רַגְלִין הֶפֵל בְּנוּרָא דַלְעָלַם ׃
9 וְאִן הוּ דְעֵינָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ חֲצֵיהּ וְשַׁדְרֵיהּ מִנָּךְ טָב הוּ לָךְ דְּבַחְדָא עֵינָא תֵּעוֹל לְחַיֵּא וְלָא בַּר אִית לָךְ תַּרְתֵּין
עֵינִין הֶפֵל בְּגֵהֲנָּא דְנוּרָא ׃
10 חֲזוֹ לָא תַּבְסוּן עַל חַד מִן הָלֵין זְעוּרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵיר מַלְאֲכֵיהוֹן בְּכָל זְבַן חָזְן פַּרְצוּפֵהּ דַאבִי דְבִשְׁמַיָּא ׃
11 אֲתָא גֵיר בְּרֵהּ דַאֱנָשָׁא דְנַחָא מֵרֵם דַאבִיד הָוָא ׃

12 * Quid vobis videtur? si fuerint homini centum oues, & errauerit vna ex eis, nonne relinquit nonaginta nouem in monte, & profectus quærit eam quæ aberrat?

13 * Quòd si inuenerit eam: Amin ego dico vobis, maiori ob eam afficietur gaudio, quàm ob nonaginta nouem, quæ non aberrarunt.

14 * Ita non est voluntas coram patre vestro qui in cælis est, vt pereat vnus ex istis pusillis.

Feria prima quartæ post Pentecosten.

15 * Si verò errauerit in te frater tuus, ito, argue eum inter te & ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem tuum.

16 * Sin verò te non audierit, assume tecum vnum, duósue; vt in ore duorum aut trium testium constet omne verbum.

17 * Sin verò nec eos quoque audierit, dic ecclesiæ: quòd si nec ecclesiam ipsam audierit, sit tibi tanquam publicanus & tanquam ethnicus.

18 * Equidem ego dico vobis, Quicquid ligaueritis in terra, erit ligatum in cælis; & quicquid solueritis in terra, erit solutum in cælis.

19 * Rursum ego dico vobis, si duo ex vobis vnanimes fuerint in terra, quicquid voluerint petere, fiet eis ab ipso patre meo qui in cælis est.

20 * Vbi enim duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, illic sum inter eos.

21 * Tunc accessit ad eum Kipho, & dixit ei, Domine mi, quoties si errauerit in me frater meus, remittam ei, vsque septies?

22 * Ait illi Jeschua, Non dico tibi, vsque septies, sed vsque septuagesies septies.

In parasceue Sabbathi secundi Ieiunij.

23 * Propterea assimilatum est regnum cælorum viro regi volenti recipere rationem à seruis suis.

24 * Et quum incepisset recipere, obtulerunt ei quendam debitorem decies mille talentorum.

---

12 מָנָא מָתְחֲזֵא לְכוֹן אֱן נֶהֱווֹן לֶאנָשׁ מָאָא עָרְבִין [q] וְנֶטְעָא חַד מֶנְהוֹן לָא שָׁבֵק תְּשְׁעִין וְתִשְׁעָא בְּטוּרָא וְאָזֵל בָּעֵא [r] טְעֵא
13 לֶהָוֵו דַּסְעָא׃ וְאֱן [s] נֶשְׁכְּחֵה אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּחָדָא בֵּהּ יַתִּיר מִן תְּשְׁעִין וְתִשְׁעָא דְּלָא טְעוֹ׃ [r] שְׁכַח
14 הָכַנָּא לָא אִית [t] צְבְיָנָא קֻדָּם אֲבוּכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא דְּנֶאבַד חַד מִן הָלֵין זְעוּרָא׃ [t] צְבְיָנָא

דְּחַד בְּשַׁבְּתָא דְּאַרְבְּעָא דְּבָתַר פֶּנְטִיקוֹסְטִי מרי

15 אֱן דֵּין [u] אַסְכֵּל בָּךְ אֲחוּךְ [v] וְזֵל [x] אֱכֶסָּיהִי בֵּינָיךְ וְלֵהּ בִּלְחוֹד אֱן שַׁמְּעָךְ [y] יְתַרְתְּ אֲחוּךְ׃ 16 וְאֱן לָא שַׁמְּעָךְ דְּבַר [z] סְכַל אֱזַל בְּסַע יְתַר
עָמַיךְ חַד הוּ תְּרֵין דְּעַל פּוּם תְּרֵין אוֹ תְּלָתָא סָהֲדִין [a] תֶּקוּם כָּל מִלָּא׃ 17 אֱן דֵּין אַף לָא לְהָנוּן נֶשְׁמַע אֱמַר [b] לְעִדְתָּא [a] קָם [b] כמו עדה
אֱן אַף לָא לְעִדְתָּא נֶשְׁמַע נֶהֱוָא לָךְ אַיךְ מָכְסָא וְאַיךְ חַנָּפָא׃ 18 וַאמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מָא [c] דְּתֶאסְרוּן בַּאַרְעָא [c] תֵּאסַר

Luc. 15. a.4

12 * Quid vobis videtur? si fuerint alicui cẽtum oues, & errauerit vna ex eis: nónne relinquit nonaginta-nouem in montibus, & vadit quærere eam quæ errauit?

13 * Et si contigerit vt inueniat eã: amen dico vobis, quia gaudet super eam magis, quàm super nonagintanouem quæ non erraverunt.

14 * Sic non est voluntas ante patrem vestrum, qui in cælis est, vt pereat vnus de pusillis istis.

12 * τί ὑμῖν δοκεῖ; ἐαν γένηταί τινι ἀνθρώπῳ ἑκατὸν πρόβατα, καὶ πλανηθῇ ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐχὶ ἀφεὶς τὰ ἐννενηκονταεννέα, ἐπὶ τὰ ὄρη πορευθεὶς ζητεῖ τὸ πλανώμενον;

13 * καὶ ἐὰν γένηται εὑρεῖν αὐτό, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι χαίρει ἐπ' αὐτῷ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τοῖς ἐννενηκονταεννέα τοῖς μὴ πεπλανημένοις.

14 * οὕτως οὐκ ἔστι θέλημα ἔμπροσθεν τοῦ πατρός ὑμῶν τοῦ ἐν οὐρανοῖς, ἵνα ἀπόληται εἷς τῶν μικρῶν τούτων.

Si autẽ peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum. si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.

15 * Ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ὕπαγε, καὶ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ καὶ αὐτοῦ μόνου· ἐάν σου ἀκούσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σου.

Leuit. 17 a.3.

16 * Si autem te non audierit: adhibe tecum adhuc vnũ vel duos, vt in ore duorum vel trium testium stet omne verbum.

16 * ἐὰν δὲ μὴ ἀκούσῃ, παράλαβε μετὰ σοῦ ἔτι ἕνα ἢ δύο, ἵνα ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων ἢ τριῶν σταθῇ πᾶν ῥῆμα.

17 * Quòd si non audierit eos: dic ecclesiæ. si autem ecclesiam non audierit: sit tibi sicut ethnicus & publicanus.

Leuit. 19 d.17 Eccl. 19. b.13. C

17 * ἐὰν δὲ παρακούσῃ αὐτῶν, εἰπὲ τῇ ἐκκλησίᾳ· ἐὰν δὲ καὶ τῆς ἐκκλησίας παρακούσῃ, ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς καὶ ὁ τελώνης.

Iacob. 5. d.19. Deu. 19. 6.15.

18 * Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erũt ligata & in cælo: & quęcunque solueritis super terram, erunt soluta & in cælo.

18 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ.

2.Cor.13 a.1. Heb. 10. d.28.

19 * Iterum dico vobis, quia si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcunq; petierint, fiet illis à patre meo qui in cælis est.

19 * πάλιν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν δύο ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς, περὶ παντὸς πράγματος οὗ ἐὰν αἰτήσωνται, γενήσεται αὐτοῖς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς.

Iohan. 8. c.17. 2. Thess. 3.d.4.

20 * Vbi enim sunt duo vel tres congregati in nomine meo, ibi sum in medio eorum.

20 * οὗ γάρ εἰσι δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσῳ αὐτῶν.

21 * Tunc accedens Petrus ad eum dixit: Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? vsque septies?

1.Cor.5. c.9.

21 * τότε προσελθὼν αὐτῷ ὁ Πέτρος εἶπε, κύριε, ποσάκις ἁμαρτήσει εἰς ἐμὲ ὁ ἀδελφός μου, καὶ ἀφήσω αὐτῷ; ἕως ἑπτάκις;

22 * Dixit illi Iesus: Non dico tibi vsque septies: sed vsque septuagies septies.

Ioha. 20. d.13.

22 * λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, οὐ λέγω σοι, ἕως ἑπτάκις, ἀλλ' ἕως ἑβδομηκοντάκις ἑπτά.

23 * Ideo assimilatum est regnum cælorum homini regi, qui voluit rationem ponere cum seruis suis.

Luc. 17. a.4.

23 * Διὰ τοῦτο ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὃς ἠθέλησε συνᾶραι λόγον μετὰ τῶν δούλων αὐτοῦ.

24 * Et cùm cœpisset rationem ponere, oblatus est ei vnus qui debebat ei decem millia talenta.

24 * ἀρξαμένου δὲ αὐτοῦ συναίρειν, προσηνέχθη αὐτῷ εἷς ὀφειλέτης μυρίων ταλάντων.

---

a שְׁרֵא b שְׁרֵא c עְבֵד d סְגֵל e גַּם f דְּמֵא g נְסַב h חֲשַׁב

נְהֵוֵא אֲסִיר בַּשְׁמַיָּא וּמְרֹם c וְתֻשְׁרִין בַּאֲרָעָא נְהֵוֵא שְׁרִיו בַּשְׁמַיָּא׃ 19 תּוּב אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּיִן תְּרֵין מִנְכוֹן d נְשְׁתְּוִון
בַּאֲרָעָא עַל כָּל c צְבוּ דְנָשְׁאֲלוֹן נְהֵוֵא לְהוֹן מִן לְוָת אֲבִי דְבִשְׁמַיָּא׃ 20 אֲיכָא גְיר תְּרֵין אוֹ תְלָתָא כְּנִישִׁין בְּשְׁמִי תַּמָּן
אֲנָא בֵינָתְהוֹן׃ 21 תֵּידִין קְרֵב לְוָתֵהּ כֵּאפָא וַאֲמַר לֵהּ מָרִי כְּמָא זַבְנִין אִן f אַסְכֵּל בִּי אָחִי אֶשְׁבּוֹק לֵהּ עַדְמָא לַשְׁבַע
זַבְנִין׃ 22 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אֲמַר אֲנָא לָךְ עַדְמָא לַשְׁבַע אֶלָּא עַדְמָא לְשַׁבְעִין זַבְנִין שְׁבַע שְׁבַע׃
g גַּם דְּעַרְבּוּתָא וְשַׁבְּחָא דְתֵרִין h דְצוּמָא מו
h דְּמֵא i נְסַב k חֲשַׁב 23 מְטַל הָנָא h אִתְדְּמִית מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָּא לְגַבְרָא מַלְכָּא דְצָבָא i לְנַסָּבָא k חוּשְׁבָּנָא מִן עַבְדְוֹהִי׃
24 וְכַד שָׁרִי לְמֶסַב קְרֵבוּ לֵהּ חַד דְחַיָּב רְבוֹ כִּכְּרִין׃

25 * Quúmque is non haberet vnde ſolueret, iuſſit eum dominus eius venundari, vxorémque ac filios eius, quicquid denique habebat, vt ſolueret.

26 * Et procidens ſeruus ille adorabat eum, inquiens, Domine mi, longanimis eſto erga me, & omnia tibi rependam.

27 * Et miſertus eſt dominus ſerui illius, ac dimiſit eum, debitúmque ipſius remiſit ei.

28 * Exijt autẽ ſeruus ille, & inuenit vnum ex conſeruis ſuis qui debebat ei centum denarios, & prehenſum eum ſuffocabat, & dicebat ei: Da mihi quod mihi debes.

29 * Et procidens conſeruus ille ad pedes eius rogabat eum, dicens, Longanimis eſto erga me: & omnia tibi rependam.

30 * Ille verò noluit, ſed abijt; coniecit eum in carcerem, quouſque redderet quod ſibi debebat.

31 * Quum autẽ vidiſſent conſerui eorũ quod factum fuerat, ægrè tulerũt admodum: & venientes renunciarunt domino ſuo quicquid factum fuerat.

32 * Tunc aduocauit eum dominus ipſius, & dixit ei, Serue nequam, totum illud debitum remiſeram tibi, vt qui me deprecatus fuiſſes.

33 * Nónne oportuit & te miſericordia commoueri erga conſeruum tuum, ſicut ego commotus fueram erga te?

34 * Proinde excanduit dominus eius, eúmque tradidit tortoribus quouſque perſolueret quicquid ipſi debebat.

35 * Ita faciet vobis Pater meus qui in cælis eſt, niſi remiſeritis ſuo quiſque fratri ex corde veſtro errata eius.

Matutinis Dominicæ poſt feſtum Crucis.

CAP. XIX.

1 ET factum eſt quum abſoluiſſet Jeſchua hos ſermones, contulit ſe à Galilæa & venit in fines Iihoudeæ vltra Jourdenon.

2 * Venerúntque poſt eum cœtus multi, & ſanauit eos illic.

3 * Et adiernnt eum Periſchæi, ac tentabant eum, dicentes, Licet ne homini dimittere vxorem ſuam ex qualibet occaſione?

4 * Ipſe verò reſpondit, & dixit eis, Nónne legiſtis quòd is qui fecit à principio maſculum & fœminam, fecerit eos?

---

25 וְכַד לַיִת הֲוָא לֵהּ [l] לְמִפְרַע פְּקַד מָרֵהּ [m] דְּנֶזְדַּבֵּן הוּ וַאנְתְּתֵהּ וּבְנָוהִי וְכָל מַדֵּם דְּאִית לֵהּ וְנֶפְרוֹעַ ׃

26 וְנָפַל הַו עַבְדָּא סְגֵד לֵהּ וַאֲמַר מָרִי [n] אֲגַר עֲלַי רוּחָא וְכָל מַדֵּם פָּרַע אֶנָא לָךְ ׃ 27 [o] וְאִתְרַחֵם מָרֵהּ דְּעַבְדָּא

הַו וְשַׁרְיהִי [p] וְחָבוּבֵהּ שְׁבַק לַהּ ׃ 28 נְפַק דֵּין עַבְדָּא הַו וְאִשְׁכַּח לְחַד מִן [q] כְּנָוהִי דְּחַיָּב הֲוָא לֵהּ דִּינָרֵא מְאָא

[r] וְאַחֲדֵהּ וְחָנֵק הֲוָא לֵהּ וַאמַר לֵהּ הַב לִי מַדֵּם דְּחַיָּב אַנְתְּ לִי ׃ 29 וְנָפַל הַו כְּנָתֵהּ עַל רַגְלָוהִי בְּעָא מֵנֵּהּ וַאמַר אֲגַר

עֲלַי רוּחָא וְכָל מַדֵּם פָּרַע אֶנָא לָךְ ׃ 30 הוּ דֵּין לָא צְבָא אֶלָּא אֲזַל [s] אַרְמֵיהּ בֵּית אֲסִירָא עַדְמָא [t] דְּנֶהֵל לֵהּ מָא

דְּחַיָּב לֵהּ ׃ 31 כַּד חֲזוֹ דֵּין [u] כְּנָוהְהוֹן מַדֵּם דַּהֲוָא [x] כְּרִית לְהוֹן טָב [y] וַאתַו [z] אוֹדַעוּ לְמָרְהוֹן כָּל מָא דַּהֲוָא ׃

32 הֵידֵין [a] קָרֵיהִי מָרֵהּ וַאמַר לֵהּ עַבְדָּא בִּישָׁא הָי כְּלָהּ [b] חוֹבְתָא [c] שָׁבֶקֶת לָךְ [d] דַּבְּעֵיתְ מֶנִּי ׃

[l] פְּרַע [m] זְבַן
[n] אֲגַר והוא כמו ארך אפין
[o] רְחֵם [p] חוּב
[q] כְּנָר [r] אֶחַד
[s] רְמָא [t] נְתַל
[u] כְּנָח
[x] כְּרַח [y] אֶתָא [z] יְרַע [a] קְרָא
[b] חוּב [c] שְׁבַק [d] בְּעָא

25 ‡ Cùm autem non haberet vnde redderet, iussit eum dominus eius vẽundari, & vxorem eius & filios, & omnia quæ habebat, & reddi.

26 ‡ Procidens autẽ seruus ille, adorabat eum, dicens: Domine, patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

27 ‡ Misertus autẽ dominus serui illius, dimisit eum, & debitum dimisit ei.

28 ‡ Egressus autem seruus ille, inuênit vnum de conseruis suis qui debebat ei cẽtum denarios: & tenens suffocabat eum, dicens: Redde mihi quod debes.

29 ‡ Et procidens conseruus eius ad pedes eius, rogabat eum, dicens: Patientiam habe in me, & omnia reddam tibi.

30 ‡ Ille autem noluit: sed abiit, & misit eum in carcerem, donec redderet debitum.

31 ‡ Videntes autem conserui eius quæ fiebant, contristati sunt valde: & venerunt & narrauerunt domino suo omnia quæ facta fuerant.

32 ‡ Tunc vocauit illum dominus suus: & ait illi: Serue nequam, omne debitum illud dimisi tibi, quoniam rogasti me.

Luc. 2. 6 23.

33 ‡ Nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum?

34 ‡ Et iratus dominus eius, tradidit eũ tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum ei.

35 ‡ Sic & pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis vnusquisque fratri suo de cordibus vestris.

Sup. 6. b 12. Marc. 11 c 25.

CAP. XIX.

1 ET factum est, cùm consummasset Iesus sermones istos, migrauit à Galilea & venit in fines Iudææ trans Iordanem.

Mar. 10. a 1. A

2 ‡ Et secutæ sunt eum turbæ multæ: & curauit eos ibi.

3 ‡ Et accesserunt ad eum Pharisæi tentantes eum, & dicentes: Si licet homini dimittere vxorem suam quacunque ex causa?

Marc. 10 a 2.

4 ‡ Qui respondens, ait illis: Nõ legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & fœminam fecit eos?

Gen. 1. d 27

25 ‡ μὴ ἔχοντος δὲ αὐτοῦ ἀποδοῦναι, ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ πραθῆναι, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ τὰ τέκνα, καὶ πάντα ὅσα εἶχε, καὶ ἀποδοθῆναι.

26 ‡ πεσὼν οὖν ὁ δοῦλος προσεκύνει αὐτῷ, λέγων, κύριε, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα σοι ἀποδώσω.

27 ‡ σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου, ἀπέλυσεν αὐτὸν, καὶ τὸ δάνειον ἀφῆκεν αὐτῷ.

28 ‡ ἐξελθὼν δὲ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, εὗρεν ἕνα τῶν συνδούλων αὐτοῦ, ὃς ὤφειλεν αὐτῷ ἑκατὸν δηνάρια, καὶ κρατήσας αὐτὸν ἔπνιγε, λέγων, ἀπόδος μοι εἴ τι ὀφείλεις.

29 ‡ πεσὼν οὖν ὁ σύνδουλος αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας αὐτοῦ, παρεκάλει αὐτὸν, λέγων, μακροθύμησον ἐπ' ἐμοὶ, καὶ πάντα ἀποδώσω σοι.

30 ‡ ὁ δὲ οὐκ ἤθελεν, ἀλλὰ ἀπελθὼν ἔβαλεν αὐτὸν εἰς φυλακὴν, ἕως οὗ ἀποδῷ τὸ ὀφειλόμενον.

31 ‡ ἰδόντες δὲ οἱ σύνδουλοι αὐτοῦ τὰ γενόμενα, ἐλυπήθησαν σφόδρα, καὶ ἐλθόντες διεσάφησαν τῷ κυρίῳ αὐτῶν πάντα τὰ γενόμενα.

32 ‡ τότε προσκαλεσάμενος αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, λέγει αὐτῷ, δοῦλε πονηρὲ, πᾶσαν τὴν ὀφειλὴν ἐκείνην ἀφῆκά σοι, ἐπεὶ παρεκάλεσάς με·

33 ‡ οὐκ ἔδει καὶ σὲ ἐλεῆσαι τὸν σύνδουλόν σου, ὡς κἀγώ σε ἠλέησα;

34 ‡ καὶ ὀργισθεὶς ὁ κύριος αὐτοῦ, παρέδωκεν αὐτὸν τοῖς βασανισταῖς, ἕως οὗ ἀποδῷ πᾶν τὸ ὀφειλόμενον αὐτῷ.

35 ‡ οὕτω καὶ ὁ πατήρ μου ὁ ἐπουράνιος ποιήσει ὑμῖν, ἐὰν μὴ ἀφῆτε ἕκαστος τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καρδιῶν ὑμῶν τὰ παραπτώματα αὐτῶν.

ιθ'.

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς τοὺς λόγους τούτους, μετῆρεν ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, καὶ ἦλθεν εἰς τὰ ὅρια τῆς ἰουδαίας πέραν τοῦ ἰορδάνου.

2 ‡ καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοὶ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτοὺς ἐκεῖ.

3 ‡ καὶ προσῆλθον αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι πειράζοντες αὐτὸν, καὶ λέγοντες αὐτῷ, εἰ ἔξεστιν ἀνθρώπῳ ἀπολῦσαι τὴν γυναῖκα αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν αἰτίαν;

4 ‡ ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ ἀνέγνωτε ὅτι ὁ ποιήσας ἀπ' ἀρχῆς, ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτούς;

יְחֵנֵן שְׁלֹם נְנַר מֶרֵץ
עֲבַר טְכַל

לֹא וְלֹא חֲוָא לָךְ תַּחְוִין לַכְנָתָךְ אֵיכַנָא דְאֲנָא חַנָתָךְ ׃ וְרִגֵז מָרֵה וְאַשְׁלְמַה לְמָנַגְדָא עַדְמָא דְעָפְרוּץ
כָּל מֵרֵם דְחַיִב לֵה ׃ הָכַנָא נְעֲבַד לְכִין אֲבִי דְבַשְׁמַיָא אִן לָא תְּשָׁבְקִין אֱנָשׁ לַאחוּהִי מִן לִבְכִין סְכְלוּתֵה ׃

דְצִפְרָא דְחַד בְּשַׁבָּא דְבָתַר עִיתָא דְצִלִיבָא מז

קְפַלָאוּן יט

וַהֲוָא דְכַר שַׁלֵם יְשׁוּעַ מְלָא הָלֵין שְׁקַל מִן גְלִילָא וְאָתָא לְחָחוּמָא דִיהוּד לְעֵבְרָא דְיוֹרְדְנָן ׃ וְאַתוּ בָּתְרֵה
בֶּנְשָׁא סַגִיאָא וְאַסִי אֱנוּן תַּמָן ׃ וְקָרִבוּ לְוָתֵה פְּרִישֵׁא וְמַנַסַיִן חַוּוֹ לֵה וְאָמְרִין אִן שַׁלִיט לֶאֱנָשׁ דְנֶשְׁרָא
אַנְחָתֵה בְּכָל עִלָּא ׃ הוֹדִין עָנָא וְאָמַר לְהוֹן לָא קְרִיתוּן דְהוּ מִן בְּרִישִׁית זָכְרָא וְנְקֻבְתָא עֲבַד אֱנוּן ׃

5 * Et dixit, Propterea relinquet vir patrem ſuum, matrémq; ſuam, & adiunget ſeſe vxori ſuæ, erúntque ambo vna caro.

6 * Itaque non ſunt duo, ſed vnum corpus. quod ergo Deus coniunxit, homo ne diſiungat.

7 * Dicunt ei, Quare igitur Mouſche præcepit dare libellũ repudij, & eam dimittere?

8 * Ait illis, Mouſche propter duriciam cordis veſtri conceſſit vobis dimittere vxores veſtras. veruntamen à principio non ita fuit.

9 * Dico autem vobis, Quiſquis dimiſerit vxorem ſuam non adulteram, & duxerit aliam, mœchatur. quíque dimiſſam duxerit, mœchatur.

10 * Dicunt ei diſcipuli eius, Si tale eſt negotium inter virum & vxorem ſuam, præſtat non ducere vxorem.

11 * Ipſe verò dixit eis, Non quilibet ſufficienter capit hunc ſermonẽ, ſed cui datum eſt.

12 * Sunt enim eunuchi qui ab vtero matris ſuæ ita geniti ſunt: ſunt & eunuchi qui ab hominibus facti ſunt ſpadones: denique ſunt eunuchi qui fecere ſeipſos eunuchos, propter regnum cælorum. Qui poteſt ſufficienter capere, capiat.

13 * Tunc obtulerunt ei puerulos, vt manum ſuam eis imponeret & oraret: & obiurgabant eos diſcipuli eius.

14 * Ipſe verò Jeſchua dixit eis, Sinite puerulos venientes ad me, neque prohibeatis eos: eorum enim qui ſunt ſicut iſti, eſt regnum cælorum.

15 * Et impoſuit eis manum ſuam, & abijt illinc.

Commemoratione patris Anthonij & Sanctorum ſociorum eius.

16 * Et venit quidam accedens, ac dixit ei, Doctor bone, quid boni faciam vt habeam vitam æternam?

17 * Ipſe verò dixit ei, Quid vocas me bonum? non eſt bonus, niſi vnus Deus. Si verò vis ad vitam ingredi, ſerua mandata.

18 * Dicit ei, Quænam? at ipſe Jeſchua dixit ei, Nõ occides, Neque mœchaberis, Neq; furaberis, Neque teſtaberis teſtimoniũ falſum,

---

5 וְאָמַר מֶטֹל הָנָא נָשְׁבוֹק גַּבְרָא לַאבוּהִי וְלֶאמֵּה [y] וְנֶקַף לַאנְחֶתֵּה וְנֶהֲווֹן תְּרֵיהוֹן חַד בְּסַר׃ 6 מֶדֵין לָא הֲוָא

7 תְּרֵין אֶלָּא חַד פְּגַר מֶדֵם הָכִיל רַאלָהָא [z] זֵוג בְּרַנָּשָׁא לָא יְפָרֵשׁ׃ 7 אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא הָכֵיל מוֹשֶׁא פַּקַד [a] דְּנֶתֵל

8 כְּתָבָא דְשׁוּבָקָנָא וְנָשְׁרֵיהּ׃ 8 אֲמַר לְהוֹן מוֹשֶׁא לוּקְבַל [b] קַשְׁיוּת לֵבְכוֹן אַפֵּס לְכוֹן דְּחָשְׁרִין נְשֵׁיכוֹן מִן [d] בְּרִישִׁית

9 דֵּין לָא הֲוָא הָכָנָא׃ 9 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּמַן דְּשָׁבֵק אַנְחֶתֵּה דְּלָא [c] גּוֹרָא וְנָסֵב אַחֲרְתָא גָּאֵר וּמַן דְּנָסֵב

10 שְׁבִיקְתָא גָּאֵר׃ 10 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמַידוֹהִי אִן הָכָנָא אִיתּ [g] עֻדְלָנָא בֵּינֵי גַּבְרָא לַאנְחֶתֵּה לָא פַּקַח [h] לְמָסַב

11 אַנְחֶתָא׃ 11 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן לָא כֻלְּנָשׁ מָפֵק לֵהּ [i] לְמִלְּתָא הָדָא אֶלָּא מַן [k] דִּיהִיב לֵהּ׃

12 אִית גֵּיר [l] מְהֵימְנֵא דְמִן כַּרְסָא דְאִמְּהוֹן [m] אִתְיְלִדוּ הָכָנָא וְאִית מְהֵימְנֵא דְמִן בְּנַיְנָשָׁא הֲוֵו מְהֵימְנֵא וְאִית

---

[y] נֶקֶף כמו יקף
[z] זוג [a] נְתַל
[b] פירושו ספר כריתות
[c] קְשָׁא [d] רֵישׁ [e] גור
[f] שְׁבַק
[g] פירושו ענין
[h] נְסַב [i] מַלֵּל [k] יְהֵב
[l] מְהֵימֵן פירושו סריס
[m] יְלַד

* Et dixit, Propter hoc dimittet ho- 5
Ephe.5. g 31. 1. Cor. 6 d 16. mo patrem & matrẽ, & adhærebit vxo-
ri suæ: & erunt duo in carne vna.
* Itaque iam nõ sunt duo: sed vna ca- 6
ro. Quod ergo Deus coniunxit, homo nõ
separet.
Deu. 24. a 1. * Dicunt illi: Quid ergo Moyses man 7
dauit dare libellum repudij, & dimitte-
re eam?
* Ait illis: Quoniam Moyses ad duri- 8
tiam cordis vestri permisit vobis dimit-
tere vxores vestras: ab initio autem non
fuit sic.
* Dico autem vobis, quia quicunque 9
Sup. 5. e 32. Marc. 10 b 11. Luc. 16. d 18. 1. Cor. 7 b 11. dimiserit vxorem suam, nisi ob forni- B
cationem, & aliam duxerit, mœchatur: &
qui dimissam duxerit, mœchatur.
* Dicunt ei discipuli eius: Si ita est 10
causa hominis cum vxore, non expedit
nubere.
* Qui dixit illis: Non omnes capiunt 11
verbum istud, sed quibus datum est.

* Sunt enim eunuchi qui de matris v- 12
tero sic nati sunt: & sunt eunuchi qui fa-
cti sunt ab hominibus: & sunt eunuchi
qui seipsos castrauerũt propter regnum
cælorum. Qui potest capere, capiat.

Marc. 10 b 13. Luc. 18. c 15. Sup. 18. d 3. * Tunc oblati sunt ei paruuli, vt ma- 13
nus eis imponeret & oraret. Discipuli
autem increpabant eos.

* Iesus verò ait eis: Sinite paruulos, & 14
nolitè eos prohibere ad me venire: taliũ
est enim regnum cælorum.
* Et cùm imposuisset eis manus, abiit 15
inde.

* Et ecce vnus accedens, ait illi: Magi- 16
Mat. 10. b 17. Luc. 18. d 18. ster bone, quid boni faciam vt habeam
vitam æternam?
* Qui dixit ei: Quid me interrogas de 17
bono? Vnus est bonus, Deus. Si autem
vis ad vitam ingredi, serua mandata.
* Dicit illi: Quæ? Iesus autẽ dixit: Non 18
Exo. 20. c 13. homicidiũ facies, Non adulterabis, Non
facies furtum, Nõ falsum testimonium
dices.

5 * καὶ εἶπεν, ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

6 * ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ σὰρξ μία. ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

7 * λέγουσιν αὐτῷ, τί οὖν Μωσῆς ἐνετείλατο δοῦναι βιβλίον ἀποστασίου, καὶ ἀπολῦσαι αὐτήν;

8 * λέγει αὐτοῖς, ὅτι Μωσῆς πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν· ἀπ' ἀρχῆς δὲ οὐ γέγονεν οὕτω.

9 * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, μὴ ἐπὶ πορνείᾳ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται· καὶ ὁ ἀπολελυμένην γαμήσας, μοιχᾶται.

10 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι.

11 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται.

12 * εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων· καί εἰσιν εὐνοῦχοι, οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. ὁ δυνάμενος χωρεῖν, χωρείτω.

13 * τότε προσηνέχθησαν αὐτῷ παιδία, ἵνα τὰς χεῖρας θῇ αὐτοῖς, καὶ προσεύξηται· οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

14 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία, καὶ μὴ κωλύετε αὐτὰ ἐλθεῖν πρός με· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.

15 * καὶ θεὶς αὐτοῖς τὰς χεῖρας, ἐπορεύθη ἐκεῖθεν.

16 * Καὶ ἰδοὺ εἷς προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε ἀγαθέ, τί ἀγαθὸν ποιήσω, ἵνα ἔχω ζωὴν αἰώνιον;

17 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθός, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός· εἰ δὲ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωήν, τήρησον τὰς ἐντολάς.

18 * λέγει αὐτῷ, ποίας; ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, τό, οὐ φονεύσεις· οὐ μοιχεύσεις· οὐ κλέψεις· οὐ ψευδομαρτυρήσεις·

---

a מְחַיְמִינָא דְּהֵנוּן עֲבָדוּ נַפְשְׁהוֹן מְהֵימְנָא מָטוּל b מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא מִן דְּמָשְׁבַּח c וְנָסְפַק נָסְפַק ; 13 הֲיִדִין קָרִבוּ לֵהּ טְלָיֵא
d נָסִים e אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן f וְנִצְלָא g וַכְאוֹ בְּהוֹן תַּלְמִידֵיהִי ; 14 הָנָדִין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טְלָיֵא h אָתֵין לְוָתִי וְלָא i תְּכְלוּן
אֲנוּן דְּדָאיְלִין גֵּיר דַּאיִךְ תַּלִּין אֱנוּן j אִיהֵיהּ מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא ; 15 וְשָׂם אִידֵהּ עֲלַיְהוֹן k וְאָזַל מִן תַּמָּן ;
l בְּרוּכְרָנָא דְּאָבָא אֲנָטָנִיוּם וְקַרִישָׁא חַבְרַיְהִי מח
m וְהָא חַד קְרֵב וַאֲמַר לֵהּ מַלְפָּנָא טָבָא מָנָא דְּשַׁב אֶעְבַּד דְּנֶהֱוֵין לִי חַיֵּא דְּלְעָלַם ; 17 הוּ דֵין אֲמַר לֵהּ
n מָנָא קְרָא אַנְתְּ לִי טָבָאלִית טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא אִן דֵּין צָבֵא אַנְתְּ o דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא p טַר q פּוּקְדָנָא ; 18 אֲמַר
לֵהּ אִילֵין הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ דְּלָא תֶּקְטוֹל וְלָא r תְּגוֹר וְלָא תְּגְנוֹב וְלָא s תְּסַהֵד סָהֲדוּת שׁוּקְרָא ;

19 * Et, Honora patrem tuum, matrémque tuam; & diliges proximum tuum vt animam tuam [teipsum.]

20 *Dicit ei ille adolescens: Hæc omnia obseruaui à pueritia mea, in quo defectuosus sum?

21 *Dixit ei Jeschua, Si vis perfectus esse, ito, vende possessionem tuam, & eroga pauperibus, & futurus est tibi thesaurus in cælis, veníque post me.

22 *Audiens autem ille adolescens hunc sermonem, abijt ægrè ferens, habebat enim possessionem multam.

23 *Jeschua verò ait discipulis suis, Amin ego dico vobis, Difficilè est diuiti ingredi regnum cælorum.

24 *Rursus verò dico vobis, Facilius est camelum ingredi per foramen acus, quàm diuitem ingredi regnum Dei.

25 *Discipuli autem quum hæc audissent, obstupuerunt vehementer, & inquiunt, Quis igitur potest seruari?

26 *Intuitus est eos Jeschua, & dixit eis, Apud homines hoc est impossibile, apud Deum verò nihil non possibile est.

Matutinis festo Petri Apostoli.

27 *Tunc respondit Kipho, & dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & secuti sumus te, quid igitur nobis futurum est?

28 *Dicit eis Jeschua, Amin ego dico vobis, Quòd vos qui venistis post me, in sæculo nouo quum sedebit filius hominis super thronum gloriæ suæ, sedebitis & vos super duodecim sedes, & iudicabitis duodecim tribus Jsroiel.

29 *Et quisquis reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut liberos, aut latifundia propter nomen meum, vnum in centum [centuplum] accipiet, & vitam æternam hæreditate possidebit.

30 *Multi autem primi erunt nouissimi, & nouissimi primi.

Lectio Pauli Apostoli.

CAP. XX.

1 *SImile enim est regnum cælorum viro domino domus, qui exijt summo diluculo ad conducendos operarios pro vinea sua.

---

19 וְיַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָּךְ וְתַחֵב לְקָרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃

20 אֲמַר לֵהּ הַו עַלֵימָא הָלֵין כְּוֻלְּהֵין נְטָרֵת אֲנִין מִן טַלְיוּתִי מָנָא חַסִיר אֲנָא׃

21 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן צָבָא אַנְתְ גְמִירָא לְמֶהֲוָא זִל זַבֵּן קְנְיָנְךְ וְהַב לְמִסְכֵּנֵא וְתֶהֱוֵא לָךְ סִימְתָא בַּשְׁמַיָא וְתָא בָּתַרִי׃

22 שְׁמַע דֵין הַו עַלֵימָא מֶלְחֵא הָדֵא וְאִזַל כַּר כְּרֵיָא לֵהּ אִית הֲוָא לַהּ גִיר קְנְיָנָא סַגִיאָא׃

23 יֵשׁוּעַ דֵין אֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְעַשְׁלָא הִי לְעַתִירָא דְנֵעוֹל לְמַלְכוּת שְׁמַיָא׃

24 תוּב דֵין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּדְלִיל הוּ לְגַמְלָא לְמֵעַל בַּחֲרוּרָא דְמַחַטָא אוֹ עַתִירָא דְנֵעוֹל לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא׃

25 תַלְמִידָא דֵין כַּד שְׁמַעוּ תַהִירִין הֲווֹ טָב וַאמְרִין מַנוּ כַי מֶשְׁכַּח דְנְחֵא׃

26 חַר בְּהוֹן יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן לֶוֹת בְנֵינָשָׁא הָדָא לָא מֶשְׁכְּחָא לְוָת אֱלָהָא דֵין כָּל מִדְכַּ מֶשְׁכְּחָא׃

---

a יקר
b חֲבַב
c עֲלַם
d טַל
e גְמַר
f חֲוָא
g אזל
h קְנְיָן
i יְהַב
k אִתְּ
l כְּרַח
m לְמַד

n רְלַל ופירושו קלל
o הְהַר
p חַנָּא
q חַר כמו והנה

* Honora patrem tuum & matrem tuam. Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

19 * τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καὶ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

* Dicit illi adoleſcens, Omnia hæc cuſtodiui à iuuentute mea: quid adhuc mihi deeſt?

20 * λέγει αὐτῷ ὁ νεανίσκος, πάντα ταῦτα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου· τί ἔτι ὑστερῶ;

* Ait illi Ieſus, Si vis perfectus eſſe, vade, vende quæ habes, & da pauperibus, & habebis theſaurum in cælo: & veni, ſequere me.

21 * ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, εἰ θέλεις τέλειος εἶναι, ὕπαγε, πώλησόν σου τὰ ὑπάρχοντα, καὶ δὸς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

* Cùm audiſſet autem adoleſcēs verbum, abijt triſtis: erat enim habens multas poſſeſſiones.

22 * ἀκούσας δὲ ὁ νεανίσκος τὸν λόγον, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

* Ieſus autem dixit diſcipulis ſuis, Amen dico vobis, quia diues difficile intrabit in regnum cælorum.

23 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι δυσκόλως πλούσιος εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

* Et iterum dico vobis, Facilius eſt camêlum per foramen acus tranſire, quàm diuitem intrare in regnum cælorum.

24 * πάλιν δὲ λέγω ὑμῖν, εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τρυπήματος ῥαφίδος διελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

* Auditis autem his, diſcipuli mirabantur valdè, dicentes, Quis ergo poterit ſaluus eſſe?

25 * ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐξεπλήσσοντο σφόδρα, λέγοντες, τίς ἄρα δύναται σωθῆναι;

* Aſpiciens autem Ieſus, dixit illis, Apud homines hoc impoſſibile eſt: apud Deum autem omnia poſſibilia ſunt. D

26 * ἐμβλέψας δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, παρὰ ἀνθρώποις τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι· παρὰ δὲ θεῷ πάντα δυνατά ἐστι.

Marc. 10 d. 28. * Tunc reſpondens Petrus, dixit ei, Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te: quid ergo erit nobis?

27 * Τότε ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος εἶπεν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἔσται ἡμῖν;

Luc. 18. c. 18. * Ieſus autem dixit illis, Amen dico vobis, Quòd vos qui ſecuti eſtis me, in

Luc. 22. c 30. regeneratione cùm ſederit Filius hominis in ſede maieſtatis ſuæ, ſedebitis & vos ſuper ſedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Iſrael.

28 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὑμεῖς οἱ ἀκολουθήσαντές μοι, ἐν τῇ παλιγγενεσίᾳ, ὅταν καθίσῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ, καθίσεσθε καὶ ὑμεῖς ἐπὶ δώδεκα θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

* Et omnis qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros propter nomen meum: centuplum accipiet, & vitam æternam poſſidebit.

29 * καὶ πᾶς ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφούς, ἢ ἀδελφάς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν τοῦ ὀνόματός μου, ἑκατονταπλασίονα λήψεται, καὶ ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσει.

Inſr. 20. b. 16. Mar. 10. c. 31. Luc. 13. f. 30. * Multi autem erunt primi, nouiſſimi: & nouiſſimi, primi.

30 * πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι, ἔσχατοι· καὶ οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι.

CAP. XX.

κ'.

SImile eſt regnum cælorum homini patriſamiliâs, qui exijt primo mane conducere operarios in vineam ſuam.

1 * Ὁμοία γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ οἰκοδεσπότῃ, ὅστις ἐξῆλθεν ἅμα πρωῒ μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.

H 4

2 * Pactus autem cum operariis denario in diem, misit eos in vineam suam.

3 * Et exijt hora tertia, vidénsque alios stantes in platea, & otiosos:

4 * Dixit eis, Jte & vos in vineam, & quodcunque oportuerit, dabo vobis.

5 * Jlli autem abierunt. Et egressus rursum sexta & nona hora fecit itidem.

6 * Et circa vndecimam horam exijt, & inuenit alios stantes & otiosos, ac dixit eis, Quid statis totum diem etiam otiosi?

7 * Dicunt ei, Quia nemo nos conducit. Quibus subdit, Jte & vos in vineam, & quodcunque oportuerit, accipietis.

8 * Quum autem esset vespera, ait dominus vineæ, præfecto domus suæ, Voca operarios & da eis mercedem eorum, & incipe à nouissimis ad primos vsque.

9 * Quúmque venissent illi vndecimæ horæ, acceperunt singuli denarium.

10 * Et quum venissent primi sperabant se plus reportaturos, acceperunt autem singuli denarium ipsi quoque.

11 * Et quum accepissent, obmurmurabant aduersus patremfamilias, dicentes.

12 * Jsti nouissimi vnam horam operati sunt, & adæquasti eos nobiscum, qui pertulimus pondus diei & æstum.

13 * Jpse verò respondit & ait vni ex eis: Misocie, iniquus non sum in te: nónne denario pactus es mecum?

14 * Accipe quod tuum est, & abi. Volo autem huic nouissimo dare vt & tibi.

15 * Nónne mihi licet quod volo facere de ijs quæ ad me pertinent? an oculus tuus malus est, quia ego bonus sum?

16 * Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. multi sunt vocati, & pauci electi.

Feria prima 5. post Pentecosten.

17 * Ascensurus autem erat Jeschua ad Ourischlem, & assumpsit duodecim discipulos suos inter se & ipsos, [priuatim,] in via, & dixit eis,

18 * Ecce ascēdimus ad Ourischlem, et Filius hominis tradendus est principibus Sacerdotum, & Scribarum; & addicent eum morti.

19 * Tradéntque eum gentibus & illudent ei, & flagellis cædent eum, ac suffigent eum cruci: tertia verò die resurget.

---

2 קְצַץ דֵּין עִם פּוֹעֲלֵא מִן דִּינָרָא בְיוֹמָא וְשַׁדַּר אִנּוּן לְכַרְמֵהּ׃ 3 וְנָפַק בַּתְלָת שָׁעִין וַחֲזָא אַחֲרָנֵא דְקָיְמִין
בְּשׁוּקָא וּבְטִילִין׃ 4 וְאָמַר לְהוֹן זִלּוּ אַף אַנְתּוּן לְכַרְמָא וּמֵהֵם דְּוַלָּא יָהֵב אֶנָא לְכוֹן׃ 5 הִנּוּן דֵּין אֲזָלוּ וְנָפַק
תּוּב בְּשֵׁת וּבִתְשַׁע שָׁעִין וְעָבַד הָכוּתָ׃ 6 וְלָאפֵי חַד עַסְרָא שָׁעִין נְפַק וְאִשְׁכַּח אַחֲרָנֵא דְקָיְמִין וּבְטָלִין וַאֲמַר לְהוֹן
מָנָא קָיְמִין אַנְתּוּן יוֹמָא כֻּלֵּהּ וּבְטָלִין׃ 7 אָמְרִין לֵהּ דְּלָא אֱנָשׁ אַגְרַן אֲמַר לְהוֹן זִלּוּ אַף אַנְתּוּן לְכַרְמָא וּמֵהֵם
דְּוַלָּא נָסְבִין אַנְתּוּן׃ 8 כַּד חֲוָא דֵּין רַמְשָׁא אֲמַר מָרֵא כַּרְמָא לְרַבְּבִיתֵהּ קְרִי לְפוֹעֲלָא וְהַב לְהוֹן אַגְרְהוֹן וְשַׁרָא מִן
אַחֲרָיֵא וְעַדְמָא לְקַדְמָיֵא׃ 9 וַאֲתוֹ הָנּוּן דְּחַד עַסְרָא שָׁעִין נְסַבוּ דִּינָר דִּינָר׃ 10 וְכַד אֲתוֹ קַדְמָיֵא סְבַרוּ
דְּיַתִּיר שָׁקְלִין וְשַׁקְלוּ דִּינָר דִּינָר אַף הָנּוּן׃ 11 וְכַד שַׁקְלוּ רַטְנוּ עַל מָרֵא בַּיְתָא וַאֲמְרִין׃ 12 הָלֵין אַחֲרָיֵא חַדָּא

---

[p] קְצַץ פירושו כרת
[q] בר׳ דפרק והזהב איסר אחד מכד בדינר של כסף דינר של כסף אחד מכה בדינר של זהב
[r] קם [s] בְּטַל [t] אֲזַל
[u] ולא פירושו צרך
[x] אַגַר [y] אֲזַל [z] יְהַב
[a] נְסַב [b] אִתְיָא [c] סְבַר
[d] יְתַר [e] שְׁקַל [f] רְטַן

* Conuẽtione autem facta cum operarijs ex denario diurno, misit eos in vineam suam.
* Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos.
meam * Et dixit illis, Ite & vos in vineam†: & quod iustum fuerit, dabo vobis.
* Illi autem abierunt. Iterum autem exijt circa sextam & nonam horam, & fecit similiter.
* Circa vndecimam verò exijt, & inuẽnit alios stantes, & dicit illis, Quid hîc statis tota die otiosi?
meam * Dicunt ei, Quia nemo nos conduxit. Dicit illis, Ite & vos in vineam†.
* Cùm serò autem factum esset, dicit dominus vineæ procuratori suo, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos.
* Quum venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios.
* Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi, acceperunt autem & ipsi singulos denarios.
* Et accipientes murmurabant aduersus patremfamiliâs:
* Dicentes, Hi nouissimi vna hora fecerunt: & pares illos nobis fecisti qui portauimus pondus diei & æstus.
* At ille respondens, vni eorum dixit, Amice, non facio tibi iniuriam: nónne ex denario conueniſti mecum?
* Tolle quod tuum est, & vade: volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. * Aut non licet mihi quod volo, facere? an oculus tuus nequam est quia ego bonus sum? * Sic erunt nouissimi, primi: & primi, nouissimi. multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

Sup. 19. d 30. Mar. 10. e 28. Luc. 13. f 31. Inf. 22. b 14. Mar. 10. e 32. Luc. 18. f 31.

* Et ascendens Iesus Ierosolymam, assumpsit duodecim discipulos secretò, & ait illis: * Ecce ascendimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum & Scribis, & condemnabunt eum morte.
C
* Et tradent eum Gẽtibus ad illudendum & flagellandum, & crucifigẽdum, & tertia die resurget.

1 * συμφωνήσας δὲ μετὰ τῶν ἐργατῶν ἐκ δηναρίου τὴν ἡμέραν, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς τὸν ἀμπελῶνα αὐτοῦ.
3 * καὶ ἐξελθὼν περὶ τὴν τρίτην ὥραν, εἶδεν ἄλλους ἑστῶτας ἐν τῇ ἀγορᾷ ἀργούς.
4 * καὶ ἐκείνοις εἶπεν, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον, δώσω ὑμῖν.
5 * οἱ δὲ ἀπῆλθον. πάλιν ἐξελθὼν περὶ ἕκτην καὶ ἐνάτην ὥραν, ἐποίησεν ὡσαύτως.
6 * περὶ δὲ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν ἐξελθὼν, εὗρεν ἄλλους ἑστῶτας ἀργούς, καὶ λέγει αὐτοῖς, τί ὧδε ἑστήκατε ὅλην τὴν ἡμέραν ἀργοί;
7 * λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι οὐδεὶς ἡμᾶς ἐμισθώσατο. λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν ἀμπελῶνα, καὶ ὃ ἐὰν ᾖ δίκαιον λήψεσθε.
8 * ὀψίας δὲ γενομένης λέγει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος τῷ ἐπιτρόπῳ αὐτοῦ, κάλεσον τοὺς ἐργάτας, καὶ ἀπόδος αὐτοῖς τὸν μισθὸν, ἀρξάμενος ἀπὸ τῶν ἐσχάτων ἕως τῶν πρώτων.
9 * καὶ ἐλθόντες οἱ περὶ τὴν ἑνδεκάτην ὥραν, ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον.
10 * ἐλθόντες δὲ οἱ πρῶτοι ἐνόμισαν ὅτι πλείονα λήψονται· καὶ ἔλαβον καὶ αὐτοὶ ἀνὰ δηνάριον.
11 * λαβόντες δὲ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ οἰκοδεσπότου,
12 * λέγοντες, ὅτι οὗτοι οἱ ἔσχατοι μίαν ὥραν ἐποίησαν, καὶ ἴσους ἡμῖν αὐτοὺς ἐποίησας, τοῖς βαστάσασι τὸ βάρος τῆς ἡμέρας, καὶ τὸν καύσωνα.
13 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν ἑνὶ αὐτῶν, ἑταῖρε, οὐκ ἀδικῶ σε. οὐχὶ δηναρίου συνεφώνησάς μοι;
14 * ἆρον τὸ σὸν, καὶ ὕπαγε. θέλω δὲ τούτῳ τῷ ἐσχάτῳ δοῦναι ὡς καὶ σοί.
15 * ἢ οὐκ ἔξεστί μοι ποιῆσαι ὃ θέλω ἐν τοῖς ἐμοῖς; εἰ ὁ ὀφθαλμός σου πονηρός ἐστιν, ὅτι ἐγὼ ἀγαθός εἰμι;
16 * οὕτως ἔσονται οἱ ἔσχατοι, πρῶτοι· καὶ οἱ πρῶτοι, ἔσχατοι· πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοί, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

17 * Καὶ ἀναβαίνων ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, παρέλαβε τοὺς δώδεκα μαθητὰς κατ' ἰδίαν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ εἶπεν αὐτοῖς·
18 * ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ γραμματεῦσι· καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ.
19 * καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσιν εἰς τὸ ἐμπαῖξαι, καὶ μαστιγῶσαι, καὶ σταυρῶσαι· καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

עֲבַד שָׂא וְקַר חֲמָא
עוֹל קַץ או קְצַץ
נסב אֲזַל עְבָא נְתַל
סְנָא קְרָא גְּבָא
בן לשון יון
נסק פירושו עלה
לְמַר סְלַק שְׁלַם כְּתַן
חוב מות שְׁלַם
בְּזַח נְגַר זְקַף קָם

עֲבַד שָׂעָא וְאִשְׁתַּוִּיתָ אֱנוּן עַמִּין דְּשִׁקְלָן יוֹקְרָה וְיוֹמָא וְחוּמְהָ׃ יג חוֹדַיִן עָנָא וְאָמַר לְחַד מִנְּהוֹן חַבְרִי לָא מְעַוֵּל
אֲנָא בָּךְ לָא הֲוָא בְּרִינָךְ קְצָרַת עַמִּי׃ יד סַב דִּילָךְ וְזֵל עִבְדָא אֲנָא דַּיִן דְּלַהֲנָא אַחֲרָנָא אֶחֵל אַיְךְ דְּלָךְ׃
טו אוֹ לָא שַׁלִּיטְ לִי דְּמֵרַם דְּצָבָא אֲנָא אֶעֱבַד בְּדִילִי אוֹ עֵינָךְ בִּישָׁא דַּאֲנָא טָב אֲנָא׃ טז הָכַנָא נְהֲווֹן אָחֳרָיֵא
קַדְמָיֵא וְקַדְמָיֵא אַחֳרָיֵא סַגִיאִין אֱנוּן קְרָיָא וְזָעוּרִין גְּבִיָא׃

וַיַּד בְּשַׁבָּא ר וְבָתַר פְּנְטִקוֹסְטִי נא

יז עָתִיד הֲוָא דֵּין יֵשׁוּעַ דְּנָסַק לְאוּרְשְׁלֵם וּבְרַבַּר לַתְרֵעסַר תַּלְמִידוֹהִי בֵּינוֹהִי וַלֵּהוֹן בְּאוּרְחָא וְאָמַר לְהוֹן׃
יח הָא סָלְקִין חֲנַן לְאוּרְשְׁלֵם וּבְרֵה דַּאֲנָשָׁא מְשְׁתְּלֵם לְרַבֵּי כָּהֲנֵא וְלִסָפְרֵא וְנִחְיְבוּנֵיהִי לְמוֹתָא׃
יט וְנִשְׁלְמוּנֵיהִי לְעַמְמֵא וְנִבְּזוּחוּן בֵּה וְנִגְנְגְרוּנֵיהִי וְנִזְקְפוּנֵיהִי וְלַיוֹמָא דַּתְלָתָא נְקוּם׃

20 Tunc adiit eum mater filiorum Zabdai ipſa & filij eius, & adorauit eum, et petebat ab eo aliquid.

21 Ipſe verò dixit ei: Quid vis? Ait ei: Dic vt ſedeant hi duo filij mei, vnus à dextera tua, & alter à ſiniſtra tua in regno tuo.

22 Reſpõdit Ieſchua, et ait ei: Neſcitis quid petatis. poteſtis bibere calicem quem ego bibiturus ſum? aut baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini? Dicunt ei: Poſſumus.

23 Quibus ſubdit: Calicem meum bibetis, et baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini: vt ſedeatis autem à dextera mea, aut à ſiniſtra mea, non meum eſt vt dem, niſi iis, quibus paratum eſt à patre meo.

24 Quæ quũ audiſſent decem, indignati ſunt aduerſus illos duos fratres.

25 Et aduocauit eos Ieſchua, & dixit eis: Scitis principes Gentium dominos earum eſſe ac magnates earum poteſtatẽ exercere in eas?

26 Verùm non ita erit inter vos: ſed qui voluerit inter vos maximus fieri, ſit vobis miniſter.

27 Et qui voluerit inter vos eſſe primus, ſiat vobis ſeruus.

28 Sicut filius hominis non venit vt ſibi miniſtraretur, ſed vt miniſtraret, daretque animam ſuam redemptionem pro multis.

Ad Oblationem Septimanæ quintæ Ieiunij.

29 Quumque exiret Ieſchua ex Hirichou, veniebat poſt eum turba multa.

30 Et ecce duo cæci ſedebant iuxta viam: qui quum audiſſent Ieſchua præterire, ediderunt vocem dicentes: Miſerere noſtri Domine mi, fili Dauid.

31 Turbæ aũt obiurgabant eos vt tacerẽt: illi verò magis attollebant vocem ſuam dicentes, Domine noſter miſerere noſtri fili Dauid.

32 Et ſubſtitit Ieſchua & aduocauit eos inquiens: Quid vultis faciam vobis?

33 Dicunt ei, Domine noſter vt aperiantur oculi noſtri.

34 Et miſericordia commotus eſt erga eos, tetegitque oculos eorum, & eo momento aperti ſunt oculi eorum, & abiére poſt eum.

---

20 הֵידִין קָרְבַת לֵהּ אֶמְהִין דַּבְנֵי זַבְדַי הִי וַבְנֵיהָ [b] וְסָגְדַת לֵהּ [c] וְשָׁאֲלָא הֲוָת לֵהּ מֶדֵם׃

21 הוּ דֵין אֲמַר לַהּ מָנָא [d] צְבִיָא אֲנְתִי אָמְרָא לֵהּ אֱמַר [e] דְּגָתְבִין הָלֵין תְּרֵין בְּנַי חַד מִן סְמָלָךְ בְּמַלְכוּתָךְ׃

22 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לָא [f] יְדַע [g] שְׁבַח [h] שְׁתָּא אַנְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין אַנְתּוּן [h] לְמֶשְׁתֵּא כָּסָא דְּאֲנָא עָתִיד אֲנָא לְמֶשְׁתֵּא אוֹ [i] מַעֲמוּדִיתָא דְּאֲנָא עָמֵד [f] יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין אַנְתּוּן [g] מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן [h] לְמֶשְׁתֵּא כָּסָא דְּאֲנָא עָתִיד אֲנָא לְמֶשְׁתֵּא אוֹ [i] מַעֲמוּדִיתָא דְּאֲנָא עָמֵד [j] עֲמַר בלשון סנל [k] יְתַב אֲנָא חָעֲמִרִין אָמְרִין לַהּ מָשְׁכְּחִינַן׃

23 אֲמַר לְהוֹן כָּסִי חָשְׁתוּן וּמַעֲמוּדִיתָא דְּאֲנָא עָמֵד אֲנָא חָעֲמִדוּן [k] דְּתֶתְבוּן דֵּין [l] נְתַל כמו נתן [m] טַיֵב מִן יַמִינִי וּמִן סְמָלִי לָא הָוֵת דִּילִי [l] דְּאִתְיַהֲבַת מִן אֱלָא לַאילֵין [m] דְּאִתְטַיְבַת מִן אֲבִי׃

24 כַּד דֵּין [n] שְׁמַעוּ עֶסְרָא [o] רְגַזוּ עַל הָנוּן תְּרֵין אַחִין׃

25 [p] וְקָרָא אֵנוּן יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן [q] יְדָעִין אַנְתּוּן דְּרִישֵׁיהוֹן דְּעַמְמָא מָרֵיהוֹן אִנּוּן [r] וְרַוְרְבָנֵיהוֹן [s] שַׁלִּיטִין עֲלֵיהוֹן׃

26 לָא דֵין חָכְנָא [t] נֶהֱוָא בֵּינָתְכוֹן אֶלָּא מַן [u] דְּצָבָא נְכוֹן דְּנֶהֱוֵא רַבָּא נֶהֱוֵא לְכוֹן [v] מְשַׁמְשָׁנָא׃

[a] קְרֵב [b] סְגִד [c] שְׁאַל [d] צְבָא [e] יְתַב כמו ישב [f] יְדַע [g] שְׁבַח [h] שְׁתָא [i] עַמֵד [j] עֲמַר בלשון סנל [k] יְתַב [l] נְתַל כמו נתן [m] טַיֵב [n] שְׁמַע [o] רְגַז [p] קְרָא [q] יְדַע [r] רֵישׁ [s] רְכַב מזה רכב [t] שְׁלַט [u] הֲוָא [v] עְבָא [w] שַׁמְשׁ

Mar. 10. f 35.

* Tunc accessit ad eum mater filiorum Zebedæi cum filijs suis, adorans & petens aliquid ab eo.

20 * τότε προσῆλθεν αὐτῷ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν ζεβεδαίου, μετὰ τῶν υἱῶν αὐτῆς, προσκυνοῦσα καὶ αἰτοῦσά τι παρ' αὐτοῦ.

* Qui dixit ei, Quid vis? Ait illi, Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad dexteram tuam, & vnus ad sinistram in regno tuo.

21 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, τί θέλεις; λέγει αὐτῷ, εἰπὲ ἵνα καθίσωσιν οὗτοι οἱ δύο υἱοί μου, εἷς ἐκ δεξιῶν σου, καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

* Respondens autem Iesus, dixit, Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibiturus sum? Dicunt ei, Possumus.

22 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ μέλλω πίνειν· καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι; λέγουσιν αὐτῷ, δυνάμεθα.

* Ait illis, Calicem quidem meum bibetis: sedere autem ad dexteram meam & sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à patre meo.

23 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριόν μου πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε· τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται ὑπὸ τοῦ πατρός μου.

Mar. 10. f 41. Luc. 22. f 25

* Et audientes decem, indignati sunt de duobus fratribus.

24 * καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἠγανάκτησαν περὶ τῶν δύο ἀδελφῶν.

* Iesus autem vocauit eos ad se: & ait, Scitis quia principes gentium dominantur eorum: & qui maiores sunt, potestatem exercent in eos.

25 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, εἶπεν, οἴδατε ὅτι οἱ ἄρχοντες τῶν ἐθνῶν, κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

* Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister.

26 * οὐχ οὕτως δὲ ἔσται ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν μέγας γενέσθαι, ἔστω ὑμῶν διάκονος.

* Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus.

27 * καὶ ὃς ἐὰν θέλῃ ἐν ὑμῖν εἶναι πρῶτος, ἔστω ὑμῶν δοῦλος.

Phil. 2. a 7.

* Sicut filius hominis non venit ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis.

28 * ὥσπερ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

Marc. 10. f 46. Luc. 18. f 35.

* Et egredientibus illis ab Iericho, secuta est eum turba multa.

29 * Καὶ ἐκπορευομένων αὐτῶν ἀπὸ ἰερειχὼ, ἠκολούθησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

* Et ecce duo cæci sedentes secus viam, audierunt quia Iesus transiret: & clamauerunt, dicentes, Domine, miserere nostri, fili Dauid.

30 * καὶ ἰδοὺ δύο τυφλοὶ καθήμενοι παρὰ τὴν ὁδὸν, ἀκούσαντες ὅτι ἰησοῦς παράγει, ἔκραξαν λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαβίδ.

* Turba autem increpabat eos vt tacerent. At illi magis clamabant: dicentes, Domine, miserere nostri, fili Dauid.

31 * ὁ δὲ ὄχλος ἐπετίμησεν αὐτοῖς, ἵνα σιωπήσωσιν. οἱ δὲ μεῖζον ἔκραζον, λέγοντες, ἐλέησον ἡμᾶς κύριε υἱὸς δαβίδ.

* Et stetit Iesus, & vocauit eos, & ait, Quid vultis vt faciam vobis?

32 * καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς ἐφώνησεν αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τί θέλετε ποιήσω ὑμῖν;

* Dicunt illi, Domine, vt aperiantur oculi nostri.

33 * λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἵνα ἀνοιχθῶσιν ἡμῶν οἱ ὀφθαλμοί.

* Misertus autem eorum Iesus, tetigit oculos eorum. Et confestim viderunt, & secuti sunt eum.

34 * σπλαγχνισθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς ἥψατο τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν· καὶ εὐθέως ἀνέβλεψαν αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

---

27 וּמַן דְּצַבָּא בְּכִין דְּנָהֲוָא קַרְמָיָא נָהֲוָא לְכוֹן עַבְדָא ׃

28 אֵיכַנָּא דַּבְּרֵה דֶּאֱנָשָׁא לָא אֲתָא ° דְּיֶשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא דְּיֶשְׁתַּמַּשׁ וְדִשְׁבֵּיק נַפְשֵׁה ᵖ פּוּרְקָנָא חֲלַף סַגִּיאֵא ׃

29 וְכַד נְפַק יְשׁוּעַ מִן ᵗ אֵירִיחוֹ אִתָּא הֲוָא בְּתַרֵה ᵘ כֶּנְשָׁא ˣ סַגִּיאָא ׃

30 וְהָא ʸ סְמָיָא תְּרֵין ᶻ יָתְבִין חֲוֹוֹ עַל יַד אוּרְחָא וְכַד ᵃ שְׁמָעוּ דְּיֵשׁוּעַ עָבַר ᵇ יַהֲבוּ קָלָא וְאָמְרִין ᶜ אֶתְרַחֵם עֲלַין מָרִי בְּרֵה דְּדָוִיד ׃

31 כְּנֶשָׁא דֵּין ᵈ כְּאֵין חֲוֹוֹ בְּהוֹן ᵉ דְּיֶשְׁתְּקוּן וְהִנּוּן ᶠ יְתִירָאִית ᵍ אַרִימוּ קָלְהוֹן וְאָמְרִין מָרַן אֶתְרַחֵם עֲלַין כְּרֵה דְּדָוִיד ׃

32 וְקָם יְשׁוּעַ וְקָרָא אֱנוּן וְאָמַר מָנָא ʰ צָבִין אַנְחוּן ⁱ אֶעְבֵּד לְכוֹן ׃

33 אָמְרִין לֵהּ מָרַן דְּנִתְפַּתְּחָן ᵏ עֵינַיִן ׃

34 וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן וּבַר שָׁעֲתֵהּ אָתְפַּתְּחוּ עֵינֵיהוֹן ˡ וְאַזְלוּ בָּתְרֵה ׃

° שַׁמַּשׁ ᵖ נְתַל

ᵍ פְּרַק וגם נקרא כן בלשון ושמעאל

ʳ קְרֵב ˢ עם ופירושו הענית

ᵗ יְרֵחוֹ ᵘ כְּנַשׁ ᵛ סְגָא ʷ סְמָא

ˣ יתב ʸ שְׁמַע ᶻ יְהַב

ᵃ רַחֵם ᵇ כְּאָא ᶜ שְׁתֵק

ᵈ יִתְרָם ᵉ עְבָא ᶠ עֲבַד

ᵍ פְּתַח ʰ עַיִן ⁱ אֲזַל

Ad Veſperam Dominicæ Houſchano.

CAP. XXI.

1 ET quum appropinquaſſet Ouriſchlem, veniſſetque Beth-Poge iuxta verticem mõtis olivarum, miſit Jeſchua duos ex diſcipulis
2 ſuis, & dixit eis. * Ite in vicum iſtum qui vobis eſt è regione, & ſtatim inuenietis aſinam vinctam, & pullum cum ea: ſoluite, ad-
3 ducite mihi. * Et ſi quis dixerit vobis quidpiã, dicite ei, quia Domino noſtro requiruntur, & confeſtim huc dimittet eos.
4 * Hoc autem totum factum eſt, vt impleretur id quod dictũ eſt per prophetã dicentẽ.
5 * Dicite filiæ Tzehioun, Ecce rex tuus venit tibi humilis & inſidens aſinæ ac pullo filio aſinæ.
6 * Profecti ſunt itaque diſcipuli, feceruntq; ſicut præceperat eis Jeſchua.
7 * Et adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt pullo veſtimenta ſua, & equitauit ſuper eum Jeſchua.
8 * Plurimæ autem turbæ ſternebant pallia ſua in via: alij verò cædebant ramos ex arboribus, & proiiciebant in via.
9 * Cæterùm turbæ illæ, quæ præcedebant eum, quæque eum ſequebantur, clamabant dicentes: Ouſchano filio Dauid, benedictus ille qui venit in nomine Domini: Ouſchano in
10 excelſis. * Quumque fuiſſet ingreſſus Ouriſchlem, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicebantque: Quis hic eſt?
11 * Turbæ verò dicebãt: Hic eſt Jeſchua propheta ille ex Notzrath Galileæ.
12 * Et introiuit Jeſchua in templum Dei, eiecitque eos omnes qui emebant & vendebãt in templo, & ſubuertit menſas trapezitarũ, ſedeſque eorum qui venundabant columbas.
13 * Et ait illis: Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur. vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.
14 * Et adierunt eum in templo cæci & claudi, & ſanauit eos.
15 * Quum autem vidiſſent principes ſacerdotum & Periſchæi miranda quæ fecerat, & puerulos qui clamabant in templo, & dicebant: Ouſchano filio Dauid, indignati ſunt.

CAP. XXI.

κά.

Mar.11.a.1 Luc.19.d.29.

ET cùm appropinquassent Ierosolymis, & venissent Beth-phage ad Mõtem-oliueti, tunc Iesus misit duos discipulos, A

1 * Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς,

2 * dicens eis: Ite in castellũ quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi.

2 * λέγων αὐτοῖς, πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

3 * Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

3 * Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4 * Hoc autem factum est vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem:

4 * Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος,

Isa.62.c.11. Zach.9.b.9. Ioh.12.b15

5 * Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subiugalis.

5 * εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

6 * Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Iesus.

6 * πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·

7 * Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.

7 * ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.

8 * Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cędebant ramos de arboribus,

8 * ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

9 * Et sternebant in via: turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant, dicẽtes: Hosan-na filio Dauid: benedictus qui venit in nomine Domini: hosan-na in altissimis.

Psal.117 d.26. Mar.11.b.9. Luc.19.f.38.

9 * οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

10 * Et cùm intrasset Ierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic?

10 * καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, τίς ἐστιν οὗτος;

11 * Populi autem dicebãt, Hic est Iesus propheta, à Nazareth Galilææ.

11 * οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.

Mar.11.b.11 Ioh.2.c.14. Deu.14.d.25 Luc.19.f.45 Isai.56.a.7

12 * Et intrauit Iesus in templum Dei, & eiiciebat omnes vendentes & ementes in templo, & mẽsas numulariorum, & cathedras vendentiũ colũbas euertit:

12 * καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

13 * Et dicit eis: Scriptũ est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.

Ier.7.b.31.

13 * καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Mar.11.c.18. Luc.19.g.47

14 * Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos.

14 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

15 * Videntes autem principes Sacerdotũ & Scribę mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hosanna filio Dauid: indignati sunt,

15 * ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠγανάκτησαν·

---

15 בְּנְשָׁא דֵין אִילֵין דְּאוֹזְלִין הֲווֹ קְרָמֵיהִי וְאִתַּיִן בָּתְרֵהּ קָעֲיִן הֲווֹ וַאמְרִין אוֹשַׁעְנָא לְבַרֵהּ דְּדָוִיד בְּרִיךְ הוּ דְּאָתֵא
16 בְּשׁוּמֵהּ דְּמָרְיָא אוֹשַׁעְנָא בְּמְרוֹמֵא׃ 10 וְכַד עַל לְאוּרְשְׁלֵם אֶתְחֲזִיעַת כֻּלָּהּ מְדִינְתָא וַאמְרִין הֲווֹ מַנוּ הָנָא׃
11 בְּנְשָׁא דֵין אָמְרִין הֲווֹ הָנוּ יֵשׁוּעַ נְבִיָּא דְּמִן נָצְרַת דַּגְלִילָא׃
12 וְעַל יֵשׁוּעַ לְהֵיכְלָא דַּאלָהָא וְאפֵּק לְכָל הוֹן אִילֵין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין בְּהֵיכְלָא וְסַחֵף פָּתוּרֵא דְּמְעָרְפָנֵא
וְכוּרְסָוָתָא דְּהָנוּן דְּמְזַבְּנִין יוֹנֵא׃ 13 וַאמַר לְהוֹן כְּתִיב הוּ דְּבַיתִי בֵּית צְלוֹתָא נֶתְקְרֵא אַנְתוּן דֵּין עֲבַדְתּוּנֵיהִי
מְעָרְתָא דְּלֵסְטַיָּא׃ 14 וְקָרְבוּ לֵהּ בְּהֵיכְלָא סְמָיֵא וַחְגִיסֵא וְאסִי אֵנוּן׃ 15 כַּד הֲווֹ דֵּין רַבֵּי

---

a אֵתָא b קָעָא c יְשַׁע d רוּם e זוּעַ f נֵן g עָלַל h נְפַק i זְבַן j עָרַף k עְלָא l חֲרָא m עְבַד n מן לשון יון o סְמָא p חֲנַס q אֵסָא r חֲזָא s דְּמַר t קְעָא u בְּעֵי כמו בקש

Ad Veſperam Dominicæ Houſchano.

CAP. XXI.

1 ET quum appropinquaſſet Ouriſchlem, veniſſetque Beth-Poge iuxta verticem mõtis olivarum, miſit Jeſchua duos ex diſcipulis
2 ſuis, & dixit eis. * Ite in vicum iſtum qui vobis eſt è regione, & ſtatim inuenietis aſinam vinctam, & pullum cum ea: ſoluite, ad-
3 ducite mihi. * Et ſi quis dixerit vobis quidpiã, dicite ei, quia Domino noſtro requiruntur, & confeſtim huc dimittet eos.
4 * Hoc autem totum factum eſt, vt impleretur id quod dictũ eſt per prophetã dicentẽ.
5 * Dicite filiæ Tzehioun, Ecce rex tuus venit tibi humilis & inſidens aſinæ ac pullo filio aſinæ.
6 * Profecti ſunt itaque diſcipuli, feceruntq; ſicut præceperat eis Jeſchua.
7 * Et adduxerunt aſinam & pullum, & impoſuerunt pullo veſtimenta ſua, & equitauit ſuper eum Jeſchua.
8 * Plurimæ autem turbæ ſternebant pallia ſua in via: alij verò cædebant ramos ex arboribus, & proiiciebant in via.
9 * Cæterùm turbæ illæ, quæ præcedebant eum, quæque eum ſequebantur, clamabant dicentes: Ouſchano filio Dauid, benedictus ille qui venit in nomine Domini: Ouſchano in
10 excelſis. * Quumque fuiſſet ingreſſus Ouriſchlem, commota eſt vniuerſa ciuitas, dicebantque: Quis hic eſt?
11 * Turbæ verò dicebãt: Hic eſt Jeſchua propheta ille ex Notzrath Galileæ.
12 * Et introiuit Jeſchua in templum Dei, eiecitque eos omnes qui emebant & vendebãt in templo, & ſubuertit menſas trapezitarũ, ſedeſque eorum qui venundabant columbas.
13 * Et ait illis: Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis vocabitur. vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.
14 * Et adierunt eum in templo cæci & claudi, & ſanauit eos.
15 * Quum autem vidiſſent principes ſacerdotum & Periſchæi miranda quæ fecerat, & puerulos qui clamabant in templo, & dicebant: Ouſchano filio Dauid, indignati ſunt.

CAP. XXI.

κά.

Mar.11.a.1 Luc.19.d.29.

ET cùm appropinquassent Ierosolymis, & venissent Beth-phage ad Mõtem-oliueti, tunc Iesus misit duos discipulos, A

1 * Καὶ ὅτε ἤγγισαν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦλθον εἰς Βηθφαγὴ πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, τότε ὁ ἰησοῦς ἀπέστειλε δύο μαθητάς,

2 * dicens eis: Ite in castellũ quod contra vos est, & statim inuenietis asinam alligatam & pullum cum ea: soluite, & adducite mihi.

2 * λέγων αὐτοῖς, πορεύεσθε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθέως εὑρήσετε ὄνον δεδεμένην, καὶ πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσαντες ἀγάγετέ μοι.

3 * Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet: & confestim dimittet eos.

3 * Καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ τι, ἐρεῖτε, ὅτι ὁ κύριος αὐτῶν χρείαν ἔχει· εὐθέως δὲ ἀποστελεῖ αὐτούς.

4 * Hoc autem factum est vt adimpleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem:

4 * Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, λέγοντος,

Isa.62.c.11. Zach.9.b.9. Ioh.12.b15

5 * Dicite filiæ Sion: Ecce rex tuus venit tibi mansuetus, & sedens super asinam & pullum filium subiugalis.

5 * εἴπατε τῇ θυγατρὶ σιών, ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεταί σοι πραΰς, καὶ ἐπιβεβηκὼς ἐπὶ ὄνον, καὶ πῶλον υἱὸν ὑποζυγίου.

6 * Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præcepit illis Iesus.

6 * πορευθέντες δὲ οἱ μαθηταί, καὶ ποιήσαντες καθὼς προσέταξεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς·

7 * Et adduxerunt asinam & pullum, & imposuerunt super eos vestimenta sua, & eum desuper sedere fecerunt.

7 * ἤγαγον τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ ἐπεκάθισεν ἐπάνω αὐτῶν.

8 * Plurima autem turba strauerunt vestimenta sua in via: alij autem cędebant ramos de arboribus,

8 * ὁ δὲ πλεῖστος ὄχλος ἔστρωσαν ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐν τῇ ὁδῷ· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλάδους ἀπὸ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον ἐν τῇ ὁδῷ.

9 * Et sternebant in via: turbæ autem quæ præcedebant & quæ sequebantur, clamabant, dicẽtes: Hosan-na filio Dauid: benedictus qui venit in nomine Domini: hosan-na in altissimis.

Psal.117 d.26. Mar.11.b.9. Luc.19.f.38.

9 * οἱ δὲ ὄχλοι οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

10 * Et cùm intrasset Ierosolymam, commota est vniuersa ciuitas, dicens: Quis est hic?

10 * καὶ εἰσελθόντος αὐτοῦ εἰς ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη πᾶσα ἡ πόλις, λέγουσα, τίς ἐστιν οὗτος;

11 * Populi autem dicebãt, Hic est Iesus propheta, à Nazareth Galilææ.

11 * οἱ δὲ ὄχλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ προφήτης ὁ ἀπὸ ναζαρὲτ τῆς γαλιλαίας.

Mar.11.b.11 Ioh.2.c.14. Deu.14.d.25 Luc.19.f.45 Isai.56.a.7

12 * Et intrauit Iesus in templum Dei, & eiiciebat omnes vendentes & ementes in templo, & mẽsas numulariorum, & cathedras vendentiũ colũbas euertit:

12 * καὶ εἰσῆλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐξέβαλε πάντας τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν κατέστρεψε, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστεράς.

13 * Et dicit eis: Scriptũ est, Domus mea domus orationis vocabitur: vos autem fecistis illam speluncam latronum.

Ier.7.b.31.

13 * καὶ λέγει αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.

Mar.11.c.18. Luc.19.g.47

14 * Et accesserunt ad eum cæci & claudi in templo, & sanauit eos.

14 * καὶ προσῆλθον αὐτῷ τυφλοὶ καὶ χωλοὶ ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς.

15 * Videntes autem principes Sacerdotũ & Scribę mirabilia quæ fecit, & pueros clamantes in templo, & dicentes, Hosanna filio Dauid: indignati sunt,

15 * ἰδόντες δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὰ θαυμάσια ἃ ἐποίησε, καὶ τοὺς παῖδας κράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ λέγοντας, ὡσαννὰ τῷ υἱῷ δαβίδ, ἠγανάκτησαν·

---

15 בְּנְשָׁא דֵין אִילֵין דְּאוֹזְלִין הֲווֹ קְרָמֵיהִי וְאִתַּיִן בָּתְרֵהּ קָעֲיִן הֲווֹ וַאמְרִין אוֹשַׁעְנָא לְבַרֵהּ דְּדָוִיד בְּרִיךְ הוּ דְּאָתֵא
16 בְּשׁוּמֵהּ דְּמָרְיָא אוֹשַׁעְנָא בְּמְרוֹמֵא׃ 10 וְכַד עַל לְאוּרְשְׁלֵם אֶתְחֲזִיעַת כֻּלָּהּ מְדִינְתָא וַאמְרִין הֲווֹ מַנוּ הָנָא׃
11 בְּנְשָׁא דֵין אָמְרִין הֲווֹ הָנוּ יֵשׁוּעַ נְבִיָּא דְּמִן נָצְרַת דַּגְלִילָא׃
12 וְעַל יֵשׁוּעַ לְהֵיכְלָא דַּאלָהָא וְאפֵּק לְכָל הוֹן אִילֵין דְּזָבְנִין וּמְזַבְּנִין בְּהֵיכְלָא וְסַחֵף פָּתוּרֵא דְּמְעָרְפָנֵא
וְכוּרְסָוָתָא דְּהָנוּן דְּמְזַבְּנִין יוֹנֵא׃ 13 וַאמַר לְהוֹן כְּתִיב הוּ דְּבַיתִי בֵּית צְלוֹתָא נֶתְקְרֵא אַנְתוּן דֵּין עֲבַדְתּוּנֵיהִי
מְעָרְתָא דְּלֵסְטַיָּא׃ 14 וְקָרְבוּ לֵהּ בְּהֵיכְלָא סְמָיֵא וַחְגִיסֵא וְאסִי אֵנוּן׃ 15 כַּד הֲווֹ דֵּין רַבֵּי

---

a אֵתָא b קָעָא c יְשַׁע d רוּם e זוּעַ f נֵן g עָלַל h נְפַק i זְבַן j עָרַף k עְלָא l חֲרָא m עבד מן לשון יון n סְמָא o חֲנַס p אֵסָא q חָזָא r דְּמַר s קְעָא t בְּעֵי כמו בקש

16 * Et dicunt ei: Audis quid dicant isti? dixit eis Jeschua, Etiam. nunquam legistis, Ex ore puerulorum & infantium direxisti laudem?

Lectio Ferię quintæ hebdomadis quartæ Ieiunij.

17 * Porrò dereliquit eos, exiitque extra ciuitatem in Beth-Anio, & pernoctauit illic.

18 * Manè verò cùm reuersus fuisset in ciuitatem, esuriit.

19 * Vidensque ficum vnam in via, venit ad eam, nihilque in ea reperit nisi folia tantùm: & dixit ei, Non erùt in te amplius fructus in æternum. Et statim aruit ficus illa.

20 * Quod cùm vidissent discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo in momento exaruit ficus?

21 * Respondit Jeschua & ait illis: Amin ego dico vobis, si fuerit in vobis fides, neque dubitaueritis, non solùm hoc de ficu facietis, verumetiam si monti huic dixeritis, Tollitor, & cade in mare, fiet.

22 * Et quicquid petieritis oratione, & credideritis, accipietis.

23 * Et quum venisset Ieschua in templum, adierunt eum principes Sacerdotum, & Seniores populi quum doceret, & dicunt ei: Quanam auctoritate ista facis? & quis dedit tibi potestatem hanc?

24 * Respondit Ieschua, & dixit eis: Interrogabo vos & ego verbum vnum, & si dixeritis mihi, ego quoque dicam vobis quanam potestate ista faciam.

25 * Baptisma Jouchanon vndè erat? è cælo, an ex hominibus?

26 * Illi verò cogitabant in animabus suis, dicentes: Si dixerimus è cælo, dicet nobis, Quare fidem ei non adhibuistis? Sin dixerimus, ab hominibus, timemus à turbis. omnes enim vt Prophetam habebant ipsum Jouchanon.

27 * Et responderunt ei, dicentes, Nescimus. Ait illis Ieschua, Nec ego dicam vobis quanam potestate ista faciam.

---

16 וְאָמְרִין לֵהּ שְׁמַע אַנְתְּ מָנָא אָמְרִין הָלֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִין מֶמְתוּם לָא [a] קְרֵיתוּן דְּמִן פּוּמָא דְטַלְיֵא [b] וְדֵילוּדֵא
17 [c] תַּקַנְתְּ [d] תֻּשְׁבּוּחְתָּא ׃ [e] קְרִינָא דְחַמְשָׁא קֻשְׁבָּא דְשַׁבְּתָא וַאֲרִבְעָא [f] רְצוֹמָא ׃ נד
17 וְשַׁבַק אֱנוּן וְנְפַק לֵהּ לְבַר מִן מְרִינְתָא לְבֵית [g] עַנְיָא [h] וּבָת תַּמָּן ׃
18 [i] בְּצַפְרָא דִּין כַּר הֲפַךְ לַמְדִינְתָּא וְ
19 בְּפֵן ׃ וַחֲזָא תְּאֵנְתָא חֲדָא בְּאוֹרְחָא וַאֲתָא לְוָתַהּ וְלָא [i] אַשְׁכַּח בַּהּ מִדֵּם אֶלָּא אִן טַרְפָּא בִּלְחוֹד וְאָמַר לַהּ לָא
נֶהֱוִין בְּכִי תּוּב פְּאֵרָא לְעָלַם ׃ וּמֶחֲרָא [k] יְבִשַׁת תְּאֵנְתָא הָי ׃
20 וַחֲזוֹ [m] תַּלְמִידָא [n] וְתְהַרוּ וְאָמְרִין אֵיכְנָא בַּר שָׁעָתַהּ יְבָשַׁת תְּאֵנְתָא ׃
21 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן [o] תְּהֶוְוֹא בְּכוֹן [p] הֵימָנוּתָא וְלָא [q] תְּתְפַּלְגוּן לָא בִּלְחוֹד הָנָא דְּתִתְעֲ

[a] קְרֵיתוּן [b] וְלֵילוּדֵי תְּקַן
[c] שְׁבַח [d] קְרֵינָא [e] צָם
[f] עֲנָא [g] בוּת פירושו לוֹן
[h] שְׁכַח
[i] וּבֵישׁ [k] חֲזֵי
[m] לְמַד
[n] תְּהַר כמו חמז
[o] תְּהֵי [p] הֵימָן [q] פְּרַשׁ

16 * Et dixerunt ei: Audis quid isti dicunt? Iesus autē dixit eis: Vtique. nunquam legistis, Quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem?

Psalm.8. a.3

16 * καὶ εἶπον αὐτῷ, ἀκούεις τί οὗτοι λέγουσιν; ὁ δὲ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, ναί. οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον;

16 * Et relictis illis, abiit foras extra ciuitatem in Bethaniam: ibique mansit.

17 * καὶ καταλιπὼν αὐτοὺς, ἐξῆλθεν ἔξω τῆς πόλεως εἰς Βηθανίαν, καὶ ηὐλίσθη ἐκεῖ.

18 * Manè autem reuertens in ciuitatem, esuriit.

18 * πρωΐας δὲ ἐπανάγων εἰς τὴν πόλιν, ἐπείνασε.

Mar.11. b.13

19 * Et videns fici arborem vnam secus viam, venit ad eam: & nihil inuenit in ea nisi folia tantùm. & ait illi: Nunquam ex te fructus nascatur in sempiternum. Et arefacta est continuò ficulnea.

19 * καὶ ἰδὼν συκῆν μίαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἦλθεν ἐπ' αὐτήν, καὶ οὐδὲν εὗρεν ἐν αὐτῇ, εἰ μὴ φύλλα μόνον. καὶ λέγει αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ καρπὸς γένηται εἰς τὸν αἰῶνα. καὶ ἐξηράνθη παραχρῆμα ἡ συκῆ.

Mar.11. c.20

20 * Et videntes discipuli, mirati sunt, dicentes: Quomodo continuò aruit?

20 * καὶ ἰδόντες οἱ μαθηταὶ ἐθαύμασαν, λέγοντες, πῶς παραχρῆμα ἐξηράνθη ἡ συκῆ;

21 * Respondens autem Iesus, ait eis: Amen dico vobis, si habueritis fidem, & non hæsitaueritis, non solùm de ficulnea facietis, sed & si monti huic dixeritis, Tolle & iacta te in mare, fiet.

21 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν ἔχητε πίστιν, καὶ μὴ διακριθῆτε, οὐ μόνον τὸ τῆς συκῆς ποιήσετε, ἀλλὰ κἂν τῷ ὄρει τούτῳ εἴπητε, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν, γενήσεται.

22 * Et omnia quæcunque petieritis in oratione credentes, accipietis.

22 * καὶ πάντα ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ πιστεύοντες, λήψεσθε.

Su.7.a.7 Mar.11. c.24 Ioh.15. b.7 1.Ioh.3. d.22 Mar.11. d.28 Luc.20. a.2

23 * Et cùm venisset in templum, accesserunt ad eum docentem principes Sacerdotum & seniores populi, dicentes: In qua potestate hæc facis? & quis tibi dedit hanc potestatem?

23 * καὶ ἐλθόντι αὐτῷ εἰς τὸ ἱερόν, προσῆλθον αὐτῷ διδάσκοντι οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, λέγοντες, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; καὶ τίς σοι ἔδωκε τὴν ἐξουσίαν ταύτην;

24 * Respondens Iesus dixit eis: Interrogabo vos & ego vnum sermonem: quem si dixeritis mihi, & ego vobis dicam in qua potestate hæc facio.

24 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον ἕνα, ὃν ἐὰν εἴπητέ μοι, κἀγὼ ὑμῖν ἐρῶ ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

25 * Baptismus Iohannis vnde erat: è cælo, an ex hominibus? At illi cogitabant inter se, dicentes:

25 * τὸ βάπτισμα Ἰωάννου πόθεν ἦν; ἐξ οὐρανοῦ, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; οἱ δὲ διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς, λέγοντες,

26 * Si dixerimus, è cælo, dicet nobis, Quare ergo non credidistis illi? Si autem dixerimus, ex hominibus: timemus turbam. omnes enim †habēt Iohannem sicut Prophetam.

habebant Sup.14. a.5 Mar.6.c 20

ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ ἡμῖν, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

26 * ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, φοβούμεθα τὸν ὄχλον. πάντες γὰρ ἔχουσι τὸν Ἰωάννην ὡς προφήτην.

27 * Et respondentes Iesu, dixerunt: Nescimus. Ait illis & ipse: Nec ego dico vobis in qua potestate hæc facio.

27 * καὶ ἀποκριθέντες τῷ Ἰησοῦ εἶπον, οὐκ οἴδαμεν. ἔφη αὐτοῖς καὶ αὐτὸς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

וְעָבְדוּן אֶלָּא [a] אַפִּין לְטוֹרָא הָנָא [b] תֵּאמְרוּן [c] דְּאִשְׁתַּקַל [d] וּפֵל בְּיַמָּא תֶּהֱוֵא׃ [22] וְכֹל מִדֵּם [e] דְּתִשְׁאֲלוּן [f] בְּצְלוֹתָא
וַתְּהֵימְנוּן [g] תְּסַבוּן׃ [23] וְכַד אֲתָא יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא קְרִבוּ [h] רַבִּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא דְּעַמָּא כַּד [h] מַלֵּף וַאֲמְרִין לֵהּ בְּאֵינָא
[i] שׁוּלְטָן הָלֵין עָבֵד אַנְתְּ וּמַנּוּ יָהֵב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא׃ [24] עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [k] אֶשְׁאֲלִנְּ אַף אֲנָא [l] מִלְּתָא חָדָא
וְאִן [m] תֵּאמְרוּן לִי אַף אֲנָא אֵמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאֵינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֲנָא׃ [25] [n] מַעֲמוּדִיתֵהּ דְּיוּחָנָן מִן אֵימָכָא
[o] אִיתֵיהּ מִן שְׁמַיָּא הִי הוּ מִן בְּנֵינָשָׁא הֲנוֹן דִּין [p] מְתְרַעֲיִן הַוּוּ בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרִין דְּאִן נֵאמַר מִן שְׁמַיָּא אָמַר לַן עַל מָנָא לָא
[q] הֵימֲנְתּוּנֵיהִי׃ [26] וְדִנֵאמַר מִן בְּנֵינָשָׁא [r] דָּחֲלִינַן מִן כֻּנְשָׁא כְּרֵהוֹן גֵּיר אַיְךְ נְבִיָּא [s] אַחִידִין הַוּוּלֵהּ לְיוּחָנָן׃
[r] [27] וַעֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לָא [u] יָדְעִינַן אֵמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אַף לָא אֲנָא אֵמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאֵינָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד אֲנָא׃

[a] פירושו אף אן
[b] אֲמַר [c] שְׁקַל [d] נְפַל
[e] שְׁאַל [f] צְלָא [g] נְסַב
[h] אִלֵּף [i] שְׁלַט [k] שְׁאַל
[l] מִלָּל [m] אֲמַר
[n] עָמַד בִּלְשׁוֹן שָׁבָל
[o] אִית כְּמוֹ שׁ
[p] רְעָא [q] הֵימַן [r] דְּחַל
[s] אָחַד [t] עָנָא [v] יְדַע

Statio secunda secundæ noctis Passionis.

28 * Quid autem vobis videtur? vir quidam habebat filios duos, & accedens ad priorem dixit ei: Fili mi, abi, hodie cole vineam.

29 * Is autem respondit & ait: Nolo. Postea verò resipuit, & abijt.

30 * Et accedēs ad alterum, dixit ei itidem. Is verò respondit & ait: Ego Domine mi abeo: nec abijt.

31 * Uter ex istis duobus executus est voluntatem patris sui? Dicunt ei: Prior ille. Ait illis Ieschua: Amin ego dico vobis, Publicanos & meretrices præituros vobis in regnū Dei.

32 * Venit enim ad vos Iouchanon via rectitudinis, neque credidistis ei. Publicani verò & meretrices crediderunt ei. Vos autem ne quidem quum hæc videretis, resipuistis postea, vt crederetis ei.

33 * Audite aliam parabolam. Fuit vir quidam dominus domus, qui plantauit vineam, & vndiquaque obuallauit eam maceria, foditque in ea torcular, & extruxit in ea turrim, & elocauit eā agricolis, ac peregrè profectus est.

34 * Quum autem appropinquasset tempus fructuū, misit seruos suos ad agricolas vt ad se mitterent de fructibus vineæ suæ.

35 * Et prehenderunt agricolæ seruos eius, et alium quidem percusserunt, alium lapidibus obruerunt, alium denique trucidárunt.

36 * Et rursum misit seruos alios plures prioribus, & itidem fecerunt eis.

37 * Nouissimè autem misit ad eos filium suū, quum diceret: Jam erubescent propter filium meum.

38 * Agricolæ verò quum viderent ipsum filium dixerunt inter se: Hic est hæres, venite trucidemus eum, & obtinebimus hæreditatem eius.

39 * Comprehensum itaque eiecerunt eum extra vineam, & interfecerunt.

40 * Quum venerit igitur dominus vineæ, quid facturus est agricolis istis?

41 * Dicunt ei: Malè malè [inquam] perdet eos, vineamque elocabit alijs agricolis, illi quidem reddent ei fructus, in tempore suo.

* Quid autem vobis videtur? Homo quidam habebat duos filios: & accedēs ad primum, dixit: Fili, vade hodie operare in vinea mea.

28 * τί δὲ ὑμῖν δοκεῖ; ἄνθρωπος τις εἶχε τέκνα δύο· καὶ προσελθὼν τῷ πρώτῳ, εἶπε, τέκνον ὕπαγε, σήμερον ἐργάζου ἐν τῷ ἀμπελῶνί μου.

* Ille autem respondens, ait, Nolo. Postea autem pœnitentia motus, abiit.

29 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, οὐ θέλω. ὕστερον δὲ μεταμεληθεὶς ἀπῆλθε.

* Accedens autem ad alterum, dixit similiter. At ille respondens, ait: Eo Domine. & non iuit.

30 * καὶ προσελθὼν τῷ δευτέρῳ, εἶπεν ὡσαύτως. ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἐγώ κύριε. καὶ οὐκ ἀπῆλθε.

* Quis ex duobus fecit voluntatem patris? Dicunt ei: Primus. Dicit illis Iesus: Amen dico vobis, quia publicani & meretrices præcedunt vos in regnum Dei.

31 * τίς ἐκ τῶν δύο ἐποίησε τὸ θέλημα τοῦ πατρός; λέγουσιν αὐτῷ, ὁ πρῶτος. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οἱ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι προάγουσιν ὑμᾶς εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

* Venit enim ad vos Iohannes in via iustitiæ, & non credidistis ei: publicani autem & meretrices crediderunt ei: vos autem videntes nec pœnitentiam habuistis posteà, vt crederetis ei.

32 * ἦλθε γὰρ πρὸς ὑμᾶς Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ. οἱ δὲ τελῶναι καὶ αἱ πόρναι ἐπίστευσαν αὐτῷ· ὑμεῖς δὲ ἰδόντες οὐ μετεμελήθητε ὕστερον, τοῦ πιστεῦσαι αὐτῷ.

Mar. 12. a.1 Luc. 20. b.9 Isai. 5. a. 1. b. 5 Ier. 2. d. 21

* Aliam parabolam audite: Homo erat paterfamilias qui plātauit vineam, & sepem circundedit ei, & fodit in ea torcular, & ædificauit turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè profectus est.

33 * ἄλλην παραβολὴν ἀκούσατε. ἄνθρωπός τις ἦν οἰκοδεσπότης, ὅστις ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ φραγμὸν αὐτῷ περιέθηκε, καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνὸν, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδοτο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησεν.

* Cùm autem tempus fructuum appropinquasset, misit seruos suos ad agricolas, vt acciperent fructus eius.

34 * ὅτε δὲ ἤγγισεν ὁ καιρὸς τῶν καρπῶν, ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ πρὸς τοὺς γεωργοὺς, λαβεῖν τοὺς καρποὺς αὐτοῦ.

* Et agricolæ apprehensis seruis eius, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium verò lapidauerunt.

35 * καὶ λαβόντες οἱ γεωργοὶ τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὃν μὲν ἔδειραν, ὃν δὲ ἀπέκτειναν, ὃν δὲ ἐλιθοβόλησαν.

* Iterū misit alios seruos plures prioribus, & fecerunt illis similiter.

36 * πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους πλείονας τῶν πρώτων· καὶ ἐποίησαν αὐτοῖς ὡσαύτως.

* Nouissimè autem misit ad eos filium suum, dicens, Verebuntur filium meum.

37 * ὕστερον δὲ ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, λέγων, ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

fortè †

* Agricolæ autem videntes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres, venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius.

Inf. 26. a 3. & 27. a. 2 Ioh. 11. g 53

38 * οἱ δὲ γεωργοὶ ἰδόντες τὸν υἱὸν, εἶπον ἐν ἑαυτοῖς, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε, ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, καὶ κατάσχωμεν τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ.

* Et apprehensum eum eiecerunt extra vineam, & occiderunt.

39 * καὶ λαβόντες, ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, καὶ ἀπέκτειναν.

* Cùm ergo venerit Dominus vineę, quid faciet agricolis illis?

40 * ὅταν οὖν ἔλθῃ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσει τοῖς γεωργοῖς ἐκείνοις;

* Aiunt illi: Malos malè perdet: & vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddent ei fructum temporibus suis.

Psal. 117 c. 22

41 * λέγουσιν αὐτῷ, κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, καὶ τὸν ἀμπελῶνα ἐκδόσεται ἄλλοις γεωργοῖς, οἵτινες ἀποδώσουσιν αὐτῷ τοὺς καρποὺς ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν.

---

a שִׁמְעוּ b מְתַל c חֲדַר כמו חזר d סוג e עֲצַר f גְּרַל g אֲחַר h חָזַק i פַּלַח k שַׁדַּר l אַחַד כמו אוח m מְחָא n רְגַם o קְטַל p סְנָא q בְּחַת r חָזָא ירת ירש s אֲתָא t נָפַק u אֲבַד v אֲחַר w יְהַב

33 שְׁמַעוּ אַחֲרִינָא מְהֲלָא גַּבְרָא חַד אִית הֲוָא מָרֵא בַּיְתָא וְנָצַב כַּרְמָא וְאַחֲרֵהּ סָיַג וְחַפַּר בֵּהּ מַעֲצַרְתָּא וּבְנָא בֵּהּ מַגְדְּלָא וְאוּחְרֵהּ לְפַלָּחִין וְחָזַק׃ 34 כַּד דְּיִתְמְטָא זַבְנָא דְּפֵרֵי לְעַבְדּוֹהִי לְנַת פַּלָּחֵי דְּנַשְׁדְּרִין לֵהּ מִן פֵּרֵי דְכַרְמֵהּ׃ 35 וְאַחֲדוּ פַּלָּחִי לְעַבְדּוֹהִי וְאִית דְּמַחֲאוּהִי וְאִית דְּרַגְמוּהִי וְאִית דְּקַטְלוּהִי׃ 36 וְתוּב שַׁדַּר עַבְדִּין אֲחָרִנִין דְּסַגִּיאִין מִן קַדְמָיֵא וְהַכְנָה עֲבַדוּ לְהוֹן׃ 37 אֲחֲרִית דִּין שַׁדַּר לְוָתְהוֹן לַבְרֵהּ כַּד אֲמַר כְּבַר נָבְהָן מִן בְּרִי׃ 38 פַּלָּחֵי דִּין כַּד חֲזַאוּהִי לַבְרָא אֲמַרוּ בֵּינָתְהוֹן הָנֵו יָרְתָא חֵי נָקְטְלִיוּהִי וְנֵאחוּד יְרוּתֵהּ׃ 39 וְאַחֲדוּ אַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא וְקַטְלוּהִי׃ 40 מָא דְּאָתָא הַכִּיל מָרֵהּ דְּכַרְמָא מָנָא נַעֲבֵד לְפַלָּחֵי הָנוֹן׃ 41 אֲמְרִין לֵהּ דְּבִישׁ בִּישׁ נְוֵבֵד אִנּוּן וְכַרְמָא נַוחַד לַאחֲרִנָא פַּלָּחֵי אִילִין דְּיָהֲבִין לֵהּ פֵּרֵי בְּזַבְנֵיהוֹן׃

42 * Dixit illis Ieschua: Nunquam legistis in Scriptura, Quem lapidem reprobauerant ædificantes, is factus est in caput anguli? Ab ipso Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris?

43 * Propterea dico vobis, ablatum iri à vobis regnum Dei, & datum iri Genti edituræ fructus.

44 * Et quisquis ceciderit super hunc lapidem, confringetur; super quemcunque verò ille ceciderit, dissipabit eum.

45 * Et quum audissent principes Sacerdotum & Perischæi parabolas eius, cognouerunt eum de seipsis loqui.

46 * Et quærebant eum prehendere, sed timuerunt à turba, quia tanquam Prophetam habebat eum.

Ministerium præcedens noctem
secundam passionis.

CAP. XXII.

1 ET respondit iterum Ieschua in parabolis
2 inquiens: * Assimilatur regnum cælorum viro regi, qui fecit conuiuium filio suo:
3 * Et misit seruos suos qui conuocarent inuitatos ad conuiuium, nec voluerunt venire.
4 * Et rursum misit seruos alios inquiens: Dicite inuitatis, Ecce conuiuium meum paratũ est, tauri mei & altilia mea mactata sunt, cunctáque parata sunt, venite ad conuiuium.
5 * Illi autem spreuerunt, & abiere, alius quidẽ in villam suam, alius verò ad mercaturam
6 suam. * Reliqui autem comprehenderunt seruos eius, & opprobrio affecerunt, ac trucidarunt.
7 * Quod cùm audisset rex, excanduit: missisque exercitibus suis perdidit homicidas
8 illos, & ciuitatem eorum concremauit. * Tũc dixit seruis suis, Conuiuium paratum est, illíque qui inuitati fuerant, non erant digni.
9 * Ite ergo ad exitus viarum, & quemcunque
10 inueneritis, vocate ad conuiuium. * Et egressi serui illi in vias, congregarunt quoscunque repererunt malos & bonos. et impleta est do-
11 mus conuiuij discumbentibus. * Ingressus autem rex vt spectaret discumbentes, intuitus est illic hominem non indutum vestimentis
12 conuiualibus. * Et dixit ei: Socie mi, quomodo huc ingressus es, cùm non habeas vestimenta conuiualia? Ille verò obmutuit.

---

42 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא מִן מְחוּם [a]קְרֵיתוּן בְּכְתָבָא דְּכַאפָּא [b]דְּאַסְלִיו [c]בְּנַיָא הִי הֲוַת לְרֵישָׁא דְזָוִיתָא מִן לְוָת מָרְיָא הֲוַת
43 הָדָא וְאִיתַיְהָ [d]תְּדְמוּרְתָא [e]בְּעֵינִין: [f]43 מָטֵל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [f]דְּתֶשְׁתְּקַל מָנְכִין מַלְכוּתָא דַּאלָהָא [g]וְתֶתְיְהֵב לְעַמָא
44 דְּעָבֵד פֵּארָא: 44 וּמַן [h]דְּנָפֵל עַל כַּאפָּא הָדָא [i]נֶתְרַעַע וְכָל מַן דְּהִי חָפֵל עֲלַוֹהִי [k]תֶּדְרְיוּהִי: 45 וְכַד שְׁמַעוּ רַבֵּי
כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא [l]מַתָלוּתִי [m]יְדַעוּ דַעֲלֵיהוֹן אֲמַר: 46 וּבָעוֹ [n]לְמֵאחֲדֵה [p]וְדָחֲלוּ מִן כֶּנְשָׁא מְטָל דַאיךְ דְלַנְבִיָא אַחִידִין
הֲוֹוּ לֵה: 1 [q]תֶּשְׁמֶשְׁתָא מַרְמִיתָא דְלֵילְיָא דִיהִרִין [r]דְחַשָׁא נו קֶפַלָאון כב

2 וַעֲנָא תּוּב יֵשׁוּעַ [s]בְּמַתָלֵא וְאמַר: [t]2 אֶתְדַמְיַרַ מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָא לְגַבְרָא מַלְכָא דַעֲבַד [u]מֶשְׁהוּתָא לַבְרֵה:
3 וְשַׁדַר לְעַבְדּוֹהִי [x]דְנָקְרִין [y]לְמַזְמָנָא לְמֶשְׁתּוּתָא וְלָא [z]צְבוּ [a]לְמֵאתָא:

---

[a] קְרָא [b] סְלָא [c] בְּנָא
[d] דְּמַר [e] עִין [f] שְׁקַל
[g] יְהַב [h] נְפַל [i] רְעָע
[k] דְּרָא פירושו שבר
[l] מְתַל [m] יְדַע [n] בְּעָא
[p] אֶתַר [q] דְּחַל [r] שַׁמֵּשׁ
[s] חֲשַׁשׁ [t] מְתַל [u] דְּמָא
[x] שְׁתָא [y] קְרָא [z] זְמַן
[a] צְבָא [a] אֲתָא

Psal. 117 c.22 Act. 4.b. 11. Rom.9. 8.33 1.Pet.2. a.7 Luc. 20. c.17 Mar. 12. a.10 Zach. 12 a.3 Dan.2,c. 34

42 * Dicit illis Iesus: Nunquam legistis in scripturis, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic est factus in caput anguli? A Domino factũ est istud & est mirabile in oculis nostris?

42 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε ἐν ταῖς γραφαῖς; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας· παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν;

43 * Ideò dico vobis, quia auferetur à vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius.

43 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν ὅτι ἀρθήσεται ἀφ' ὑμῶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς.

44 * Et qui ceciderit super lapidé istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteret eum.

44 * καὶ ὁ πεσὼν ἐπὶ τὸν λίθον τοῦτον, συνθλασθήσεται· ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.

45 * Et cùm audissent principes Sacerdotum & Pharisæi parabolas eius, cognouerunt quòd de ipsis diceret.

45 * καὶ ἀκούσαντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι τὰς παραβολὰς αὐτοῦ, ἔγνωσαν ὅτι περὶ αὐτῶν λέγει.

46 * Et quærentes eum tenere, timuerunt turbas: quoniam sicut Prophetam eum habebant.

46 * καὶ ζητοῦντες αὐτὸν κρατῆσαι, ἐφοβήθησαν τοὺς ὄχλους, ἐπειδὴ ὡς προφήτην αὐτὸν εἶχον.

CAP. XXII.

κβ'.

Luc. 14. d.16 Apo. 19. b.9

1 ET respondens Iesus, dixit iterum in parabolis eis, dicens: A

1 * Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, πάλιν εἶπεν αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς, λέγων,

2 * Simile factum est regnum cęlorum homini regi, qui fecit nuptias filio suo.

2 * ὡμοιώθη ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν ἀνθρώπῳ βασιλεῖ, ὅστις ἐποίησε γάμους τῷ υἱῷ αὐτοῦ,

3 * Et misit seruos suos vocare inuitatos ad nuptias: & nolebant venire.

3 * καὶ ἀπέστειλε τοὺς δούλους αὐτοῦ, καλέσαι τοὺς κεκλημένους εἰς τοὺς γάμους· καὶ οὐκ ἤθελον ἐλθεῖν.

4 * Iterum misit alios seruos, dicens: Dicite inuitatis, Ecce prandium meum paraui, tauri mei & altilia occisa†, & omnia parata: venite ad nuptias.

† sunt

4 * πάλιν ἀπέστειλεν ἄλλους δούλους, λέγων, εἴπατε τοῖς κεκλημένοις, ἰδοὺ τὸ ἄριστόν μου ἡτοίμασα, οἱ ταῦροί μου καὶ τὰ σιτιστὰ τεθυμένα, καὶ πάντα ἕτοιμα· δεῦτε εἰς τοὺς γάμους.

5 * Illi autem neglexerunt: & abierunt, alius in villam suam, alius verò ad negotiationem suam:

5 * οἱ δὲ, ἀμελήσαντες ἀπῆλθον, ὁ μὲν εἰς τὸν ἴδιον ἀγρόν, ὁ δὲ εἰς τὴν ἐμπορίαν αὐτοῦ.

6 * Reliqui verò tenuerunt seruos eius, & contumeliis affectos, occiderunt.

6 * οἱ λοιποὶ κρατήσαντες τοὺς δούλους αὐτοῦ, ὕβρισαν, καὶ ἀπέκτειναν.

7 * Rex autem cùm audisset, iratus est: & missis exercitibus suis, perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum succendit.

7 * ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ἐκεῖνος, ὠργίσθη, καὶ πέμψας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, ἀπώλεσε τοὺς φονεῖς ἐκείνους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε.

8 * Tunc ait seruis suis: Nuptiæ quidem paratæ sunt: sed qui inuitati erant, non fuerunt digni.

8 * τότε λέγει τοῖς δούλοις αὐτοῦ, ὁ μὲν γάμος ἕτοιμός ἐστιν, οἱ δὲ κεκλημένοι οὐκ ἦσαν ἄξιοι.

9 * Ite ergo ad exitus viarum: & quoscunque inueneritis, vocate ad nuptias.

9 * πορεύεσθε οὖν ἐπὶ τὰς διεξόδους τῶν ὁδῶν, καὶ ὅσους ἂν εὕρητε, καλέσατε εἰς τοὺς γάμους.

10 Et egressi serui eius in vias, congregauerunt omnes quos inuenerunt, malos & bonos: & impletæ sunt nuptię discũbentium.

10 * καὶ ἐξελθόντες οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι εἰς τὰς ὁδοὺς, συνήγαγον πάντας ὅσους εὗρον, πονηρούς τε καὶ ἀγαθούς. καὶ ἐπλήσθη ὁ γάμος ἀνακειμένων.

11 * Intrauit autem rex vt videret discumbentes: & vidit ibi hominem non vestitum veste nuptiali.

11 * εἰσελθὼν δὲ ὁ βασιλεὺς θεάσασθαι τοὺς ἀνακειμένους, εἶδεν ἐκεῖ ἄνθρωπον οὐκ ἐνδεδυμένον ἔνδυμα γάμου.

12 * Et ait illi: Amice, quomodo huc intrasti non habens vestem nuptialem? At ille obmutuit.

12 * καὶ λέγει αὐτῷ, ἑταῖρε, πῶς εἰσῆλθες ὧδε, μὴ ἔχων ἔνδυμα γάμου; ὁ δὲ ἐφιμώθη.

---

4 וְהוֹב שַׁדַּר עַבְדָּא אַחֲרָנָא וְאָמַר אֱמַרוּ לְמְזַמָּנֵא דְהָא [b] שָׁרוּתִי [c] מְטַוְּבָא [d] וְתוֹרַי וּמְפַטְּמֵי קְטִילִין וְכֹל מְדֻם מְטַיְּב [e] תַּוּ [f] לְמֶשְׁתּוּתָא: 5 הֵנוּן דֵּין [g] בְּסוּ וַאֲזָלוּ אִית דְּלְקִרְיְתֵהּ וְאִית [h] דְּלְתָאגּוֹרְתֵהּ: 6 שַׁרְכָא דֵּין [i] אֲחָדוּ לְעַבְדּוֹתֵי וְצַעֲרוּ וְקַטְּלוּ: 7 כַּד שְׁמַע דֵּין מַלְכָּא רְגַז וְשַׁדַּר [k] לְחַיְלוֹתֵהּ אֲוֵבַד לְקָטְלוֹלֵא [l] הָנוּן וְלִמְדִינָתְהוּן [m] אוֹקַד: 8 הֵידֵין אֲמַר לְעַבְדּוֹתֵי [n] מְשְׁתּוּתָא [o] מְטַיְּבָא וְהָנוּן דְּמְזַמָּנִין הֲווֹ לָא [p] שָׁוִין הֲווֹ: 9 זְלוּ הָכִיל [q] לְמַפְקָנֵא דְּאוֹרְחָתָא וְכָל מַן דְּמָשְׁכְּחִין אֲנָחוּן [r] קְרוֹ [s] לְמֶשְׁתּוּתָא: 10 וְנַפְקוּ עַבְדֵּא הָנוּן לְאוֹרְחָתָא וְכַנְּשׁוּ כָּל דְּאַשְׁכַּחוּ בִּישֶׁא [t] וְטָבָא [u] וְאִתְמְלִי בֵּירְתָ [v] מְשְׁתּוּתָא מְסִיבָא: 11 [x] וְעַל מַלְכָּא [y] דְּנָחֵזָא מְסִיבָא וַחֲזָא תַּמָּן גַּבְרָא דְּלָא לְבִישׁ לְבוּשָׁא [z] דְּמָשְׁתּוּתָא: 12 וַאֲמַר לֵהּ חַבְרִי [a] אֵיכְנָא עָלְתָּ לְכָא בַּד נַחֲתָא דְּמָשְׁתּוּתָא וְלֵית לָךְ חִוְּרִין [b] אֶשְׁתַּתַק:

[b] שְׁרָא [c] טַוְּב [d] תַּוְרָא כמו שור [e] אַתָּא משחה וה"א כמו [f] שְׁתָא [g] בְּסָא כמו בזה [h] תְּגַר או אֲגַר [i] אַחַר [k] חַיִל [l] יַקַּד [m] שְׁתָא [n] טַוְּב [o] שְׁנָא [p] אֲזַל [q] נְפַק [r] קְרָא [s] שְׁתָא [t] טוּב [u] שְׁנָא [v] מְלָא [x] עָלַל [y] חֲזָא [z] שְׁתָא [a] עָלַל [b] שְׁתַק

13 * Tunc ait Rex ministris: Ligate manus ac pedes eius, eumque eiicite in tenebras exteriores; illic erit fletus & stridor dentium.
14 * Multi siquidem vocati sunt, pauci verò electi.

Ad vesperam feria III. Septimanæ Passionis.

15 * Tunc abeuntes Perischæi, consilium inierunt quomodo aucuparentur eum in ser-
16 mone. * Mittuntque ad eum discipulos suos cum domesticis Heroudis, & dicunt ei: Doctor, nouimus te esse veracem, viamque Dei in veritate docere, ac nullius sustinere cură, nec enim es acceptor facierum hominũ, [nec enim delectum personarum habes.]
17 * Dic nobis igitur, vt tibi videtur, Licet dare pecuniam, capitatim Cæsari, nec ne?
18 * Jeschua verò cognoscens malitiam eorũ, ait: Quid me tentatis acceptores vultus? [hypocritæ]
19 * Ostendite mihi denarium argenti capitis [census.] Illi autem obtulerunt ei denarium.
20 * Et ait illis Jeschua: Cuius est imago ista & inscriptio?
21 * Dicunt, Cæsaris. Dixit eis: Date ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ Dei, Deo.
22 * Quod quum audissent mirati sunt, & reliquerunt eum, atque abiere.

Lectio Defunctorum.

23 IN die illo accesserunt Zadoukæi, & dicunt ei, Nulla est viuificatio mortuorum: et interrogauerunt eum, dicentes ei:
24 * Doctor, Mousche dixit nobis: Si quispiam moriatur, quum non habeat liberos, accipiat frater eius vxorem ipsius, & suscitet semen fratri suo.
25 * Fuerunt autem apud nos fratres septẽ: primus duxit vxorem, & mortuus est: quũque non habuisset liberos, reliquit vxorem suam fratri suo.
26 * Itidem quoque secundus & tertius, et vsque ad septem illos.
27 * Post omnes autem mortua est et mulier.
28 * In resurrectione ergo cuiusnam ex istis septem futura est vxor? omnes enim duxerunt eam.
29 * Respondit Jeschua & dixit eis: Erratis nescientes scripturas, neque virtutem Dei.

13 * Tunc dixit rex miniſtris:Ligatis manibus & pedibus eius, mittite eum in tenebras exteriores:ibi erit fletus & ſtridor dentium.

Sup.8.b.12 & 13. f.42 Inf.25.d.30 Mar.12.b.13. Luc.20.c.20

14 * Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi.

15 * Tunc abeuntes Phariſæi, conſilium inierunt vt caperent eum in ſermone.

16 * Et mittunt ei diſcipulos ſuos cum Herodianis, dicentes: Magiſter,ſcimus quia verax es,& viam Dei in veritate doces, & non eſt tibi cura de aliquo. non enim reſpicis perſonam hominum.

17 * Dic ergo nobis quid tibi videtur,licet cenſum dare Cęſari,an non?

18 * Cognita autem Ieſus nequitia eorum,ait: Quid me tentatis hypocritæ?

19 * Oſtendite mihi numiſma cenſus. At illi obtulerunt ei denarium.

20 * Et ait illis Ieſus:Cuius eſt imago hęc, & ſuperſcriptio?

21 * Dicunt ei:Cęſaris. Tũc ait illis:Reddite ergo quæ ſunt Cæſaris Cæſari, & quæ ſunt Dei Deo.

Rom.13.b.7

22 * Et audientes mirati ſunt, & relicto eo abierunt.

23 * In illo die acceſſerunt ad eum Sadducæi, qui dicunt non eſſe reſurrectionem:& interrogauerunt eum,

24 * Dicentes:Magiſter, Moyſes dixit:Si quis mortuus fuerit non habens filium: vt ducat frater eius vxorem illius, & ſuſcitet ſemen fratri ſuo.

Mar.12.b.19. Luc.20.d.28. Act.23.b.6 Deu.25.a.5

25 * Erant autem apud nos ſeptem fratres: & primus vxore ducta defunctus eſt,& non habens ſemẽ reliquit vxorem ſuam fratri ſuo.

26 * Similiter ſecundus & tertius vſque ad ſeptimum.

27 * Nouiſſimè autem omnium & mulier defuncta eſt.

28 * In reſurrectione ergo cuius erit de ſeptem, vxor? omnes enim habuerunt eam.

29 * Reſpondens autem Ieſus, ait illis: Erratis,neſcientes ſcripturas, neque virtutem Dei.

13 * τότε εἶπεν ὁ βασιλεὺς τοῖς διακόνοις, δήσαντες αὐτοῦ χεῖρας καὶ πόδας, ἄρατε αὐτὸν, καὶ ἐκβάλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον. ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

14 * πολλοὶ γάρ εἰσι κλητοὶ, ὀλίγοι δὲ ἐκλεκτοί.

15 * Τότε πορευθέντες οἱ φαρισαῖοι συμβούλιον ἔλαβον, ὅπως αὐτὸν παγιδεύσωσιν ἐν λόγῳ.

16 * καὶ ἀποστέλλουσιν αὐτῷ τοὺς μαθητὰς αὐτῶν μετὰ τῶν ἡρωδιανῶν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ διδάσκεις, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων.

17 * εἰπὲ οὖν ἡμῖν, τί σοι δοκεῖ; ἔξεστι δοῦναι κῆνσον Καίσαρι, ἢ οὔ;

18 * γοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τὴν πονηρίαν αὐτῶν, εἶπε, τί με πειράζετε ὑποκριταί;

19 * ἐπιδείξατέ μοι τὸ νόμισμα τοῦ κήνσου. οἱ δὲ προσήνεγκαν αὐτῷ δηνάριον.

20 * καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη, καὶ ἡ ἐπιγραφή;

21 * λέγουσιν αὐτῷ, καίσαρος. τότε λέγει αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος, καίσαρι· καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ.

22 * καὶ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν· καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

23 * Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθον αὐτῷ σαδδουκαῖοι, οἱ λέγοντες μὴ εἶναι ἀνάστασιν, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτόν,

24 * λέγοντες, διδάσκαλε, μωσῆς εἶπεν, ἐάν τις ἀποθάνῃ μὴ ἔχων τέκνα, ἐπιγαμβρεύσει ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἀναστήσει σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

25 * ἦσαν δὲ παρ' ἡμῖν ἑπτὰ ἀδελφοί· καὶ ὁ πρῶτος γαμήσας ἐτελεύτησε· καὶ μὴ ἔχων σπέρμα, ἀφῆκε τὴν γυναῖκα αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

26 * ὁμοίως καὶ ὁ δεύτερος, καὶ ὁ τρίτος, ἕως τῶν ἑπτά.

27 * ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

28 * ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος τῶν ἑπτὰ ἔσται γυνή; πάντες γὰρ ἔσχον αὐτήν.

29 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ.

---

[a] קְרֵב [b] יְהַב [c] שְׁמַע
[d] דְּמַר [e] שְׁבַק [f] אָזַל
[g] קְרָא [h] עָנַר [i] חֵיָא
[k] מוּת [l] שַׁאל [m] אַלַף
[n] נְמוּת כַּד לַיְת לֵהּ בְּנַיָּא [o] נְסַב אֲחוּהִי אִנְתְּתֵהּ [p] וְנָקִים זַרְעָא לַאֲחוּהִי ׃ [25] אִית הֲווֹ דֵּין לְוָתַן אֲחָא שַׁבְעָא קְדָמָיָא נְסַב אִנְתְּתָא וּמִית וְדָלַיִת הֲוָא לֵהּ בְּנַיָּא שַׁבְקָה אִנְתְּתֵהּ לַאֲחוּהִי ׃ [26] הָכְנָת אָף הַו דְּתִנְיָן אָף הַו דַּתְלָתָא וְעַדְמָא לְשַׁבְעֲתֵיהוֹן ׃ [27] [q] בְּהַרְתָא דֵּין דְּכֻלְּהוֹן [r] מִיתַת אָף אִנְתְּתָא ׃ [28] [s] בְּקִיְמְתָא הָכִיל לַאֵינָא מִן הָלֵין שַׁבְעָא [t] תְּהֵוֵא אִנְתְּתָא דִּכְלְהוֹן גִּיר נַסְבוּהָ ׃ [29] עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן [u] טָעֵין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין אַנְתּוּן [x] כְּתָבָא וְלָא חַיְלֵהּ דַּאלָהָא ׃

[q] אָחַר [r] מוּת [s] קוּם
[t] חֵוָא [u] טְעָא [x] כְּתָב

30 * Nam in resurrectione mortuorum, neque ducunt vxores, nec mulieres habent viros; sed sunt instar angelorum Dei in cælis.
31 * De resurrectione verò mortuorum, non legistis id quod dictum est vobis à Deo, di-
32 cente: * Ego sum Deus Abrohom, Deus Isschok, Deus Iaakoub. nec est Deus mortuorum, sed viuentium.
33 * Quod cùm audissent turbæ, admirabantur ob doctrinam eius.

Matutinis feria III. Septimanę Passionis.

34 * Perischæi verò quum audissent eum imposuisse silentium Zadoukeis, congregati sunt
35 simul. * Et interrogauit eum vnus ex eis peritus Legis, cùm tentaret eum,
36 * Doctor, quodnam est præceptum maxi-
37 mũ in Lege? * Ieschua autem dixit ei: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota virtute tua, & ex tota mente tua.
38 * Istud est præceptum maximum & pri-
39 mum. * Et secundum simile est ei: Diliges proximũ tuum sicut animam tuam. [teipsum.]
40 * Ab istis duobus præceptis pendent Lex & Prophetæ.
41 * Quum autem congregati fuissent Perischæi, interrogauit eos Ieschua inquiens:
42 * Quid dicitis de Meschicho? cuius est filius? Dicunt ei: Filius est Dauidis.
43 * Dicit eis: Quomodo ergo per spiritum
44 vocat eum Dominum? Ait enim: * Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextra mea, vsque dum ponam hostes tuos subter pedes
45 tuos. * Si ergo Dauid vocat eum Dominum,
46 quomodo filius eius est? * Et nemo poterat ei reddere rationem: nemoque ausus est amplius ab illo die interrogare eum.

CAP. XXIII.

1 TUnc Ieschua collocutus est turbis &
2 discipulis suis, & dixit eis: * Super cathedram Mousche sederunt Scribæ & Peri-
3 schæi. * Quicquid igitur dicent vobis vt seruetis, seruate, ac peragite; sed iuxta opera eorum ne feceritis. dicunt enim et non faciũt.
4 * Ligantque onera grauia & imponunt humeris hominum: ipsi verò ne suo quidem digito volunt ea tangere.

---

30 בְּקִימְתָא גַיר דְּמִיתֵא לָא נָסְבִין נֵשֵׁא אַף לָא נֵשֵׁא [a]חָוִין לְגַבְרָא אֶלָּא אַיךְ מַלְאכָא דַאלָהָא בַּשְׁמַיָא [b]אִיתַיהוֹן׃
31 עַל קִימְתָא דֵין דְּמִיתֵא לָא [c]קְרִיתוּן מִדֶם [d]דְאִתְאֱמַר לְכוֹן מִן אֱלָהָא דְאמַר׃ 32 דַאנָא אֱנָא אֱלָהֵה דְאַבְרָהָם
[e]חַיָא [f]תְּמָח [h]אֱלָף [i]חֵשֵׁשׁ
אֱלָהֵה דְאִיסְחָק אֱלָהֵה דְיַעֲקוֹב וַאלָהָא לָא הֲוָא [g]דְמִיתֵא אֶלָּא דְחַיֵא׃ 33 וְכַד שְׁמַעוּ כֶּנְשֵׁא [g]מֶתְחַמְהִין הֲווֹ [h]בְּיוּלְפָנֵהּ׃
נט
דְצַפְרָא דַהֲלָתָא דְשַׁבְּתָא [i]דְחַשָׁא׃ 34 [l]אֶתְבַּנְשׁוּ כַּד [k]שְׁמַעוּ דְשַׁתֵק לְזַדוּקָיֵא פְּרִישֵׁא דֵין כַּד [k]שְׁמַעוּ דְשַׁתֵק לְזַדוּקָיֵא 35 [m]וְשַׁאלֵהּ חַד מֶנְהוֹן דְיָדֵע נָמוֹסָא כַּד [n]מְנַסֵא
[k]שְׁמַע [l]כְּנֵשׁ [m]שְׁאַל
לֵהּ׃ 36 מַלְפָנָא אַיזָא [o]פּוּקְדָנָא רַב בְּנָמוֹסָא׃ 37 יֵשׁוּעַ דֵין אֲמַר לֵהּ [p]דְתֵרַחֵם לְמָרֵיָא אֱלָהָךְ מִן כְּלֵהּ לִבָּךְ וּמִן
[n]נְסָא [o]פִּקֵד [p]רְחֵם
כְּלֵהּ נַפְשָׁךְ וּמִן כְּלֵהּ חַיָלָךְ וּמִן כְּלֵהּ [q]רַעְיָנָךְ׃ 38 הָנוֹ פּוּקְדָנָא רַבָּא וְקַדְמָיָא׃ 39 [r]וְדַתֵרִין דְּדֵמֵא לֵהּ דְתֵרַחֵם
[q]רַעְיָא [r]דְמֵא

30 * In resurrectione enim neque nubent, neque nubentur: sed †sunt sicut angeli Dei in cælo.

31 * De resurrectione autem mortuorum non legistis quod dictum est à Deo dicente vobis:

32 * Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? Nō est Deus mortuorum, sed viuentium.

33 * Et audientes turbæ, mirabantur in doctrina eius.

34 * Pharisæi autem audientes quòd silentium imposuisset Sadducæis, conuenerunt in vnum:

35 * Et interrogauit eum vnus ex eis legis doctor, tentans eum:

36 * Magister, quod est mandatum magnum in Lege?

37 * Ait illi Iesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & in tota anima tua, & in tota mente tua.

38 * Hoc est maximum & primū mandatum.

39 * Secundum autem simile est huic, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

40 * In his duobus mandatis vniuersa Lex pendet & Prophetæ.

41 * Congregatis autem Pharisæis, interrogauit eos Iesus,

42 * dicēs: Quid vobis videtur de Christo? cuius filius est? Dicunt ei, Dauid.

43 * Ait illis: Quomodo ergo Dauid in Spiritu vocat eum Dominum, dicens:

44 * Dixit Dominus Domino meo, sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

45 * Si ergo Dauid vocat eum Dominū, quomodo filius eius est?

46 * Et nemo poterat ei respondere verbum: neque ausus fuit quisquam ex illa die eum amplius interrogare.

CAP. XXIII.

1 TVnc Iesus locutus est ad turbas & ad discipulos suos,

2 * dicēs: Super cathedram Moysi sederunt Scribę & Pharisęi.

3 * Omnia ergo quęcunque dixerint vobis, seruate & facite: secundùm opera verò eorum nolite facere. dicunt enim, & non faciunt.

4 * Alligant enim onera grauia & importabilia, & imponunt in humeros hominum; digito autem suo nolunt ea mouere.

30 * ἐν γὰ τῇ ἀναστάσει οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται, ἀλλ' ὡς ἄγγελοι τοῦ θεοῦ ἐν οὐρανῷ εἰσιν.

31 * περὶ δὲ τῆς ἀναστάσεως τῶν νεκρῶν οὐκ ἀνέγνωτε τὸ ῥηθὲν ὑμῖν ὑπὸ τοῦ θεοῦ, λέγοντος,

32 * ἐγώ εἰμι ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαάκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ; οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς, θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων.

33 * καὶ ἀκούσαντες οἱ ὄχλοι ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

34 * Οἱ δὲ φαρισαῖοι ἀκούσαντες ὅτι ἐφίμωσε τοὺς σαδδουκαίους, συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτό.

35 * καὶ ἐπηρώτησεν εἷς ἐξ αὐτῶν νομικὸς, πειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων,

36 * διδάσκαλε, ποία ἐντολὴ μεγάλη ἐν τῷ νόμῳ;

37 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου.

38 * αὕτη ἐστὶ πρώτη καὶ μεγάλη ἐντολή.

39 * δευτέρα δὲ ὁμοία αὐτῇ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

40 * ἐν ταύταις ταῖς δυσὶν ἐντολαῖς ὅλος ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται κρέμανται.

41 * συνηγμένων δὲ τῶν φαρισαίων, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς,

42 * λέγων, τί ὑμῖν δοκεῖ περὶ τοῦ χριστοῦ; τίνος υἱός ἐστι; λέγουσιν αὐτῷ, τοῦ δαβίδ.

43 * λέγει αὐτοῖς, πῶς οὖν δαβὶδ ἐν πνεύματι κύριον αὐτὸν καλεῖ, λέγων,

44 * εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

45 * εἰ οὖν δαβὶδ καλεῖ αὐτὸν κύριον, πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστι.

46 * καὶ οὐδεὶς ἐδυνάτο αὐτῷ ἀποκριθῆναι λόγον· οὐδὲ ἐτόλμησέ τις ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐκέτι.

κγ'.

1 * Τότε ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε τοῖς ὄχλοις καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

2 * λέγων, ἐπὶ τῆς μωσέως καθέδρας ἐκάθισαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι.

3 * πάντα οὖν ὅσα ἂν εἴπωσιν ὑμῖν τηρεῖν, τηρεῖτε καὶ ποιεῖτε· κατὰ δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν μὴ ποιεῖτε· λέγουσι γὰρ, καὶ οὐ ποιοῦσι.

4 * δεσμεύουσι γὰρ φορτία βαρέα καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων· τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά.

---

40 בְּהָלִין תְּרִין פּוּקְדָנִין [a]תַּלְיָא [b]אוֹרָיְתָא וְנְבִיָא׃ 41 כַּד [c]כְּנִישִׁין דִּין פְּרִישָׁא שַׁאֵל אִנּוּן יְשׁוּעַ וְאָמַר׃

42 מָנָא אָמְרִין אַנְחְנוּן עַל [d]מְשִׁיחָא בַּר מַנּוּ אָמְרִין לֵהּ בַּר דָּוִיד׃ 43 אָמַר לְהוֹן וְאֵיכְנָא דָּוִיד בְּרוּחַ קָרֵאלֵהּ מָרְיָא

אֲמַר גֵּיר׃ 44 [e]וַאֲמַר מָרְיָא לְמָרִי [f]וְהֵב לָךְ מִן יְמִינִי עַדְמָא [g]דַאסִיכ בְּעֵלְדָּבָבַיִךְ חְתִית רַגְלָיִךְ׃ 45 אִן הָכִיל דָּוִיד

קָרֵא לֵהּ מָרְיָא אֵיכְנָא בְּרֵהּ הוּ וְלָא אֱנָשׁ [g]אֶשְׁכַּח [h]דְּנֵהֵל לֵהּ פְּתְגָמָא׃ 46 [i]וְלָא אֱנָשׁ [j]אַמְרַח תּוּב מִן הַוּ יוֹמָא [k]לְמִשְׁאלוּהִי׃

קְפַלְיָאוֹן כג [l]הֵידִין יְשׁוּעַ מַלֵּל עִם כְּנִשָׁא וְעִם [m]תַּלְמִידְוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן׃ 2 עַל כּוּרְסְיָה דְּמוּשֵׁא [n]יְתִבוּ

סָפְרָא וּפְרִישָׁא׃ 3 כְּל מֵדֶם תָּכִיל [o]דְּנֵאמְרוּן לְכוֹן [p]דְּתִטְּרוּן טְרוּ וַעֲבְדוּ אַיִךְ עָכְדַיהוֹן דִּין לָא תֶּעְבְּדוּן אָמְרִין גֵּיר וְלָא

עָבְדִין׃ 4 [q]וְאִסְרִין [r]סָבוּבְלָא [s]יַקִּירָתָא וְסָמִיכִין עַל כְּתָפָתָא דַּבְנֵינָשָׁא הֵנּוּן דִּין בְּצִבְעָוְתוֹן לָא [t]צָבְיִן [u]דְּנָקְרְבוּן לְהֵינ׃

---

[a] תְּלָא [b] אוֹר [c] כְּנַשׁ
[d] מְשַׁח [e] יְתַב כְּמוֹ יְשַׁב
[f] טוֹם [g] שְׁכַח [h] נְתַל
[i] מְרַח [k] שְׁאַל [l] לְמַר
[m] יְתֵב [n] אֲמַר [o] נְטַר
[p] עְבַר [q] אֲסַר [r] יְבַל
[s] יְקַר [t] טוֹם [u] צְבָא
[x] קָרַב

5 * Et omnia opera ſua faciunt vt ſpectentur ab hominibus: dilatant enim phylacteria ſua, et producunt fimbrias palliorum ſuorũ:
6 * Et amant primos accubitus in cœnis, et primos conſeſſus in Synagogis.
7 * Et ſalutationem in plateis, & vocari ab hominibus Rabbi
8 * Vos autem ne vocemini Rabbi, vnus eſt enim magiſter veſter, vos autem omnes fratres eſtis.
9 * Nec patrem vocetis vobis in terra, vnus enim eſt pater veſter qui eſt in cælis.
10 * Neque vocemini Rectores, quoniam
11 vnus eſt rector veſter Meſchicho. * Qui autẽ maximus eſt inter vos, ſiat vobis miniſter.
12 * Quicunque enim efferet ſeipſum, deprimetur; & qui ſeipſum depreſſerit, efferetur.

Ad ſtationem præcedentem noctem tertiam paſſionis.

13 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptatores vultus [hypocritæ] quippe qui exedatis domos viduarum, ea occaſione quòd producitis orationes veſtras, propterea ſubituri eſtis iudicium ſupremum.
14 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus [hypocritæ] quippe qui claudatis regnum cælorum coram hominibus. vos enim non introitis, nec eos qui introeunt ſinitis introire.
15 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui perluſtretis mare & aridam, vt faciatis vnum proſelytum: & quum factus eſt, facitis eum filium gehennæ duplo ſuper vos.
16 * Væ vobis duces cæci, quippe qui dicatis: Quiſquis iurat per templum, nihil eſt: quiſquis autem iurat per aurum templi, reus
17 eſt. * Stulti & cæci, vtrum enim maius eſt aurũ aut templum, quod conſecrat ipſum au-
18 rum? * Et, quiſquis iurat per altare, nihil eſt: quicunque verò iurat per oblationem quę
19 eſt ſuper ipſum, reus eſt. * Stolidi & obcæcati, vtrum enim maius eſt oblatio an altare, quod conſecrat oblationem?
20 * Qui ergo iurat per altare, iurat per ipſum ac per omnia quæ ſuper eo ſunt.
21 * Et qui iurat per templum, iurat per ipſum, & per eum qui habitat in eo.

---

5 וְכָלְהוֹן עֲבָדֵיהוֹן עָבְדִין [a] דְּנֶחֱזוֹן לַבְנֵינָשָׁא [b] סַפְּתִין גִּיר [c] תָּפְלִיהוֹן [d] וּמַוְרִכִין [e] תְּכֻלָתָא [f] דְּמַרְטוּטֵיהוֹן׃
6 וְרָחְמִין רֵישׁ [g] סַמְכָא [h] בַּחֲשָׁמְתָא וְרֵישׁ [i] מַוְתְבָא בְּכְנוּשְׁתָא׃ 7 וְשַׁלְמָא בְּשׁוּקָא [k] וְדַנָּהֲוּוֹן [l] מֶתְקְרִין מִן
אֱנָשָׁא רַבִּי׃ 8 אֲנַחְנוֹן דֵּין לָא תֶּתְקְרוּן רַבִּי חַד הוּ גַּיר רַבְּכוֹן אֲנַחְנוֹן דֵּין כְּלְכוֹן אֲחֵא אֲנַחְנוֹן׃ 9 וַאבָא
[q] סְמָךְ [h] חַשָׁם [i] יְתֵב
[z] חֵיָא [l] קְרָא [m] מֶרֵא
[n] דְּבַר [o] מְשַׁח [p] שַׁמָּשׁ
[r] רוּם [s] מְכַדַּשׁ [t] קוֹם [u] חַשִׁישׁ
[v] נְסַב [x] אִכַּל [y] עֲלַל
[z] יָרַד כנ״א [a] צְלָא
[a] חֲזָא [b] פְּתָא ופירושו מרחיבים
[c] תְּפַל [d] יַרַד [e] הְכַל
[f] רַטָט ופירושו אדרת

10 דְּלָא תֶּתְקְרוּן מְרַבְּרָנֵא מְטַל דְּחַד הוּ מְרַבְּרָנְכוֹן
אֲנַחְנוֹן כֻּלְכוֹן אֲחָהָא׃ 11 דְּרַבָּכוֹן יְהֵא לְכוֹן מְשַׁמְשָׁנָא׃ 12 מַן גַּיר [p] דְּנָרִים נַפְשֵׁהּ [r] יְתַמְכֵךְ וּמַן דְּנַמֵךְ נַפְשֵׁהּ
יְתָרִים׃ [s] יְתַרְמֵם׃
13 וַיְ לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא [u] נָסְבֵי בָּאפֵּא [x] דַּאכְלִין אַנְחְנוֹן בָּתֵּא דְּאַרְמְלָתָא [y] בְּעָלְתָא [z] וְמַוְרִכִין אַנְחְנוֹן [a] צְלוֹתְכוֹן
[b] יַרְבֵּה כנ״א [c] צְלָא
וְכָל כַּדְכֵּן תִּתְקַבְּלוּן דִּינָא׃ 14 וַיְ לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בָּאפֵּא דְּסָגְרִין מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא קֳדָם בְּנֵי נָשָׁא׃ אַנְתּוּן דֵּין לָא עָלִין וְלָא יָתְבִין לְמֵיעַל לְכוֹן עָלִין׃ 15 וַיְ לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בָּאפֵּא דְּמָטִין יַמָּא וְיַבֶּשְׁתָּא לְמֶעְבַּד חַד גִּיּוֹרָא וְכַד מֶעְבַּד אַנְתּוּן עָבְדִין יָתֵהּ בַּר גֵּיהִנָּם תַּרְתֵּין כְּוָתְכוֹן׃ 16 וַיְ לְכוֹן עִוְרִין [d] מַדְרְכֵי [e] דְּאָמְרִין מַן דְּמָחֵי בְּהֵיכְלָא לֵית כְּלוּם הוּא וּמַן דְּמָחֵי בְּדַהֲבָא דְּבֵיכְלָא חַיָּב הוּא׃ 17 סָכְלִין וְעִוְרִין מָן גַּיר רַבָּא הוּא דַּהֲבָא אוֹ הֵיכְלָא דְּמְקַדֵּשׁ יָת דַּהֲבָא׃ 18 וְאוֹף מַן דְּאָמַר מַן דְּמָחֵי בְּמַדְבְּחָא לֵית כְּלוּם הוּא וּמַן דְּמָחֵי בְּקוּרְבָּנָא דְּעֲלוֹהִי חַיָּב הוּא׃ 19 סָכְלִין וְעִוְרִין מָן גַּיר רַבָּא הוּא קוּרְבָּנָא אוֹ מַדְבְּחָא דְּמְקַדֵּשׁ יָת קוּרְבָּנָא׃ 20 וּמַן דְּמָחֵי בְּמַדְבְּחָא מָחֵי בֵּיהּ וּבְכָל כֻּלְּהוֹן דְּעֲלוֹהִי׃ 21 וּמַן דְּמָחֵי בְּהֵיכְלָא מָחֵי בֵּיהּ וּבְדִשְׁרֵי בֵּיהּ׃
[d] עִוְרִין כנ״א [e] מַדְרְכֵי

‡ Omnia verò opera ſua faciunt, vt videantur ab hominibus. dilatant enim phylacteria ſua, & magnificãt fimbrias.
‡ Amant autem primos recubitus in cœnis,&primas cathedras in ſynagogis,
‡ Et ſalutationes in foro,& vocari ab hominibus Rabbi.
‡ Vos autem nolite vocari Rabbi .vnus eſt enim magiſter veſter, omnes autem vos fratres eſtis.
‡ Et patrem nolite vocare vobis ſuper terram : vnus eſt enim pater veſter qui in cælis eſt.
‡ Nec vocemini, magiſtri : quia magiſter veſter, vnus eſt, Chriſtus. B
‡ Qui maior eſt veſtrum , erit miniſter veſter.
‡ Qui autem ſe exaltauerit, humiliabitur: & qui ſe humiliauerit,exaltabitur.

‡ VAE autem vobis Scribę & Phariſęi hypocritę:quia comeditis domos viduarum,orationes longas orantes . propter hoc amplius accipietis iudicium.
‡ Vę vobis Scribę & Phariſæi hypocritę,quia clauditis regnum cęlorum ante homines. vos enim non intratis, nec introeuntes ſinitis intrare.
‡ Væ vobis Scribæ & Phariſęi hypocritæ : quia circuitis mare & aridam , vt faciatis vnum proſelytum . & cùm fuerit factus , facitis eum filium gehennæ duplo quàm vos.
‡ Væ vobis duces cæci , qui dicitis: Quicunque iurauerit per templum , nihil eſt:qui autem iurauerit in auro templi, debitor eſt.
‡ Stulti & cęci, quid enim maius eſt, aurum , an templum quod ſanctificat aurum?
‡ Et quicunque iurauerit in altari,nihil eſt : quicunq; autem iurauerit in dono quod eſt ſuper illud, debet. ‡ Stulti & cæci , quid enim maius eſt, donum, an altare quod ſanctificat donum?
‡ Qui ergo iurat in altari , iurat in eo & in omnibus quæ ſuper illud ſunt. C
‡ Et quicunque iurauerit in templo, iurat in illo & in eo qui habitat in ipſo.

Mar. 12. d.38
Luc.11. f. 43. & 20.f.46
Iaco.3.a. 1. Mala. 1. b.6
Luc. 14. c.11. & 18.c.14
Mar. 12. d.40 Luc. 20. f.47

5 ‡ παντα δὲ τὰ ἔργα αὐτῶν ποιοῦσι πρὸς τὸ θεαθῆναι τοῖς ἀνθρώποις. πλατυνουσι δὲ τὰ φυλακτήρια αὐτῶν, καὶ μεγαλυνουσι τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων αὐτῶν·
6 ‡ φιλουσί τε τὴν πρωτοκλισίαν ἐν τοῖς δείπνοις, καὶ τὰς πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς,
7 ‡ καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ καλεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ῥαββὶ ῥαββί.
8 ‡ ὑμεῖς δὲ μὴ κληθῆτε ῥαββί· εἷς γάρ ἐστιν ὑμῶν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός· πάντες δὲ ὑμεῖς ἀδελφοί ἐστε.
9 ‡ καὶ πατέρα μὴ καλέσητε ὑμῶν ἐπὶ τῆς γῆς· εἷς γάρ ἐστιν ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.
10 ‡ μηδὲ κληθῆτε καθηγηταί· εἷς γὰρ ὑμῶν ἐστιν ὁ καθηγητὴς, ὁ χριστός.
11 ‡ ὁ δὲ μείζων ὑμῶν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.
12 ‡ ὅστις δὲ ὑψώσῃ ἑαυτὸν, ταπεινωθήσεται. καὶ ὅστις ταπεινώσῃ ἑαυτὸν, ὑψωθήσεται.

13 ‡ Οὐαὶ δὲ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κατεσθίετε τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχόμενοι. διὰ τοῦτο λήψεσθε περισσότερον κρίμα.
14 ‡ οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι κλείετε τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων· ὑμεῖς γὰρ οὐκ εἰσέρχεσθε, οὐδὲ τοὺς εἰσερχομένους ἀφίετε εἰσελθεῖν.
15 ‡ οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι περιάγετε τὴν θάλασσαν καὶ τὴν ξηρὰν, ποιῆσαι ἕνα προσήλυτον· καὶ ὅταν γένηται, ποιεῖτε αὐτὸν υἱὸν γεέννης, διπλότερον ὑμῶν.
16 ‡ οὐαὶ ὑμῖν ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ λέγοντες, ὃς ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ ναῷ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ χρυσῷ τοῦ ναοῦ, ὀφείλει.
17 ‡ μωροὶ καὶ τυφλοί· τίς γὰρ μείζων ἐστὶν, ὁ χρυσὸς, ἢ ὁ ναὸς ὁ ἁγιάζων τὸν χρυσόν;
18 ‡ καὶ, ὃς ἐὰν ὀμόσῃ ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, οὐδέν ἐστιν· ὃς δ' ἂν ὀμόσῃ ἐν τῷ δώρῳ τῷ ἐπάνω αὐτοῦ, ὀφείλει.
19 ‡ μωροὶ καὶ τυφλοί· τί γὰρ μεῖζον, τὸ δῶρον, ἢ τὸ θυσιαστήριον τὸ ἁγιάζον τὸ δῶρον;
20 ‡ ὁ οὖν ὀμόσας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ἐπάνω αὐτοῦ.
21 ‡ καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ ναῷ, ὀμνύει ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν τῷ κατοικήσαντι αὐτόν.

מֵטֶל חָנָא [a] תְּקַבְּלוּן [b] דִּינָא [c] יַתִּירָא׃ 14 וַיְלְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בַּאפָּא [d] דְּמָתְכַּרְכִּין אַנְתּוּן וְמָא [e] דְּהָוָא עָבְדִין אַנְתּוּן לֵהּ בְּרֵהּ דְּגֵהַנָּם [h] אַעַפָּא
קְדָם בְּנֵינָשָׁא אַנְתּוּן גֵּיר לָא [d] עָאלִין אַנְתּוּן וְלָאיְלִין דְּעָאלִין לָא [f] שָׁבְקִין אַנְתּוּן לְמֵעַל׃ 15 וַיְלְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא
נָסְבֵי בַּאפָּא [c] דְּמָתְכַּרְכִּין אַנְתּוּן יַמָּא [f] וְיַבֶּשְׁתָּא דְּתָעְבְּדוּן חַד [g] גִּיּוֹרָא וּמָא דַּהֲוָא עָבְדִין אַנְתּוּן לֵהּ בְּרֵהּ דְּגֵהַנָּא [h] אַעַפָּא
עֲלֵיכוֹן׃ 16 וַיְלְכוֹן [i] נַגּוּדָא [k] סְמִיָּא דַּאמְרִין אַנְתּוּן דְּמַן [l] דְּיִמָּא בְּהֵיכְלָא לָא הֲוָא מִדֵּם מַן דִּין דְּיִמָּא בִּדְהַבָּא דְּהֵיכְלָא
חָאֵב׃ 17 [m] סַכְלָא וְסָמְיָא מָנָא גֵּיר רַב דְּהַבָּא אוֹ הֵיכְלָא דְּהוּ [o] מְקַדֵּשׁ לֵהּ [p] לְדְהַבָּא׃ 18 וּמַן דְּיִמָּא [q] בְּמַדְבְּחָא
לָא הֲוָא מִדֵּם מַן דִּין דְּיִמָּא [r] בְּקוּרְבָּנָא דִּלְעֵל מֵנֵהּ חָאֵב׃ 19 סַכְלָא [s] וַעֲוִירָא מָנָא גֵּיר רַב קוּרְבָּנָא אוֹ מַדְבְּחָא דְּמְקַדֵּשׁ
לְקוּרְבָּנָא׃ 20 מַן דְּיִמָּא רַבִּיל בְּמַדְבְּחָא יָמָא בֵּהּ וּבְכֹל דְּאִית לְעֵל מֵנֵהּ׃ 21 וּמַן דְּיִמָּא בְּהֵיכְלָא יָמָא בֵּהּ וּבְמַן דְּעָמַר בֵּהּ׃

[a] קְבַל [b] דַּן [c] יְתֵר
[d] עוֹל [e] כְּרַךְ [f] יְבֵשׁ
[g] גַּיר [h] עַפַּף פירושו כפל
[i] נְגַר [k] סְמָא [l] וְמָא
[m] חוֹב [n] קְכַל [o] קַדֵּשׁ
[p] דְּמָבָא כמו זהב
[q] דְּבַח כמו זבח
[r] קְרַב [s] עִוֵּר
[t] עָמַר בלשון ישמ

22 * Quiáque iurat per cælos, iurat per thronum
23 Dei, & per eum qui ſedet ſuper ipſum. * Uæ
vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui decimetis mentham, & anethum, atque cuminum; & omittatis grauiora Legis, iudicium, & miſericordiam, atque fidē: hæc autem oportet vt faciatis, & illa
24 non omittatis. * Duces cæci: qui exolatis culices, et deglutitis camelos. * Uæ vobis Scribæ
25 & Periſchæi acceptores vultus, [perſonati,] quippe qui emundetis exteriorē partē calicis & quæ ſunt anſæ, intus autem plena ſunt ra
26 pina & iniquitate. * Periſchæi obcæcati, emūdate primùm quod eſt ihtra calicem & paropſidem, vt & id quod extra eſt mundū fiat.
27 * Uæ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui ſimiles ſitis ſepulchris dealbatis, quæ extrà quidem videntur pulcherrima, intus verò plena ſunt oſſibus mortuo-
28 rum, omnique immunditia. * Sic & vos extrà quidem videmini hominibus tanquam iuſti, intus autem pleni eſtis iniquitate, & acceptione facierum. [hypocriſi.]

Miniſterium ſecundę noctis tertiæ hebdomadis Paſſionis, Domini-
niqúe Stephani.

29 * Uæ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui extruatis ſepulchra Prophetarum, ac præparetis monumenta iu-
30 ſtorum. * Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus patrum noſtrorum, nequaquam fuiſſemus eis ſocij in ſanguine Prophetarum.
31 * Itaque teſtimonium perhibetis contra voſmetipſos, quippe qui filij ſitis eorum qui
32 interfecerunt Prophetas. * Vos quoque complete menſuram patrum veſtrorum.
33 * Serpentes, progenies viperarum, quo-
34 modo effugietis à iudicio gehennę? * Propterea ecce ego mitto ad vos Prophetas, & ſapientes, & Scribas; & ex iis interfecturi eſtis, & in crucem acturi, & ex iis flagellis cæſuri eſtis in Synagogis veſtris, & perſequemini eos à ciuitate in ciuitatem.
35 * Ut veniat ſuper vos omnis ſanguis iuſtorum, qui effuſus eſt ſuper terram, à ſanguine Hobel iuſti, vſque ad ſanguinem Zecario filij Berakio, quem trucidaſtis inter templum & altare.

---

22 וּמַן דְּיָמֵא בִּשְׁמַיָּא יָמֵא בְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא וּבְמַן דְּיָתֵב לְעֵל מֶנֵּהּ׃ 23 וַי לְכוֹן סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא נָסְבֵי בַּאפָּא
[a] יִתַּב [b] עֲסַר
[c] בלשון ישמעאל נענע
[d] וּקַר [e] חֵימַן [f] צְלַל
[g] בְּרַע [h] דְּכָא כמו זכה
[i] מְלָא [k] חֲטַף [l] דְּמָא
[m] כְּלֵשׁ פירושו הלבין
[n] חֲזָא [o] מוּת [p] טְנַף
[q] זְרַק כמו צדק
[r] מְלָא [s] עָוֵל [t] נָסַב

Sup.5.c.34 * Et qui iurat in cælo,iurat in throno 22
Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum.

Luc.11.f.42 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypo- 23
critæ: quia decimatis mentam, & anethum,& cyminum,& reliquiſtis quę graviora ſunt Legis,iudicium,& miſericordiam, & fidem. hæc oportuit facere, & illa non omittere.

* Duces cæci,excolantes culicem,ca- 24
melum autem glutientes.

Luc.11.c.39 * Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypo- 25
critæ:quia mundatis quod deforis eſt calicis & paropſidis, intus autem pleni eſtis rapina & immunditia.

* Phariſæe cæce, munda prius quod 26
intus eſt,calicis & paropſidis,vt fiat & id quod deforis eſt, mundum.

* Væ vobis Scribæ & Phariſei hypo- 27
critæ: quia ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis, quæ à foris parẽt hominibus ſpecioſa,intus verò plena ſunt oſſibus mortuorum, & omni ſpurcitia.

*Sic & vos à foris quidem paretis ho- 28
minibus iuſti,intus autem pleni eſtis hypocriſi & iniquitate.

* Væ vobis Scribæ & Phariſæi hypo- 29
critæ: quia ædificatis ſepulchra Prophetarum, & ornatis monumẽta iuſtorum:

* Et dicitis: Si fuiſſemus in diebus pa- 30
trum noſtrorum, non eſſemus ſocij eorum in ſanguine Prophetarum.

* Itaque teſtimonio eſtis vobiſmetipſis, quia filij eſtis eorum qui Prophetas occiderunt. 31

* Et vos implete menſuram patrum 32
veſtrorum.

Sup.3.b.7. * Serpentes genimina viperarũ,quomodo fugietis à iudicio gehennæ? 33

dico vobis, * Ideò ecce ego mitto ad vos Prophe- 34
tas & ſapientes & Scribas, & ex illis occidetis & crucifigetis, & ex eis flagellabitis in Synagogis veſtris, & perſequemini de ciuitate in ciuitatem:

Gen.4.b.8 Heb.11.a.4 2.Par.24.f.22 * Vt veniat ſuper vos omnis ſanguis 35
iuſtus qui effuſus eſt ſuper terram,à ſanguine Abel iuſti vſque ad ſanguinẽ Zacharię filij Barachiæ,quem occidiſtis inter templum & altare.

22 * καὶ ὁ ὀμόσας ἐν τῷ οὐρανῷ, ὀμνύει ἐν τῷ θρόνῳ τ θεοῦ, καὶ ἐν τῷ καθημένῳ ἐπάνω αὐτ.

23 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον, καὶ τὸ ἄνηθον, καὶ τὸ κύμινον· καὶ ἀφήκατε τὰ βαρύτερα τ νόμου, τὴν κρίσιν, καὶ τὸν ἔλεον, καὶ τὴν πίστιν. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

24 * ὁδηγοὶ τυφλοὶ, οἱ διυλίζοντες τὸν κώνωπα, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνοντες.

25 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι καθαρίζετε τὸ ἔξωθεν τ ποτηρίου καὶ τ παροψίδος, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ἐξ ἁρπαγῆς καὶ ἀδικίας.

26 * Φαρισαῖε τυφλὲ, καθάρισον πρῶτον τὸ ἐντὸς τ ποτηρίου, καὶ τῆς παροψίδ, ἵνα γένηται καὶ τὸ ἐκτὸς αὐτῶν καθαρόν.

27 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι παρομοιάζετε τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἔξωθεν μὲν φαίνονται ὡραῖοι, ἔσωθεν δὲ γέμουσιν ὀστέων νεκρῶν, & πάσης ἀκαθαρσίας.

28 * οὕτω καὶ ὑμεῖς ἔξωθεν μὲν φαίνεσθε τοῖς ἀνθρώποις δίκαιοι, ἔσωθεν δὲ μεστοί ἐστε ὑποκρίσεως καὶ ἀνομίας.

29 * Οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι οἰκοδομεῖτε τοὺς τάφους τῶν προφητῶν, & κοσμεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν δικαίων,

30 * καὶ λέγετε, εἰ ἤμεθα ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν πατέρων ἡμῶν, οὐκ ἂν ἦμεν κοινωνοὶ αὐτῶν ἐν τῷ αἵματι τῶν προφητῶν.

31 * ὥστε μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, ὅτι υἱοί ἐστε τῶν φονευσάντων τοὺς προφήτας.

32 * καὶ ὑμεῖς πληρώσατε τὸ μέτρον τῶν πατέρων ὑμῶν.

33 * ὄφεις, γεννήματα ἐχιδνῶν, πῶς φύγητε ἀπὸ τ κρίσεως τ γεέννης;

34 * διὰ τοῦτο ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω πρὸς ὑμᾶς, προφήτας, καὶ σοφοὺς, καὶ γραμματεῖς· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενεῖτε & σταυρώσετε, καὶ ἐξ αὐτῶν μαστιγώσετε ἐν ταῖς συναγωγαῖς ὑμῶν, καὶ διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν·

35 * ὅπως ἔλθῃ ἐφ' ὑμᾶς πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυνόμενον ἐπὶ τῆς γῆς, ἀπὸ τοῦ αἵματος Αβελ τοῦ δικαίου, ἕως τοῦ αἵματος Ζαχαρίου υἱοῦ Βαραχίου, ὃν ἐφονεύσατε μεταξὺ τοῦ ναοῦ καὶ τοῦ θυσιαστηρίου.

---

[a] שַׁמָּשׁ [b] חֲשַׁשׁ [c] נְקַב
[d] בְּנָא [e] קְבַר [f] צְבַת
פירוש תקן [g] הָוָא
[h] שְׁתַף [i] סַהֲד [k] מְלָא
[l] מְשַׁח בלשון מדי
[m] יְלַד [n] מן לשון יין
[o] עָרַק [p] זַקַף [q] נְגַר
[r] רְדַף [s] דִּין [t] אֲתָא
[u] אֲשֶׁר כמו שדא
[x] רָבַח כמו וגת

[a] תָּשְׁמִשְׁתָּא דְּתַרְעִין דְּלֵילְיָא דְּתִתְלַתָּא [b] וְדִחַשָּׁא וְרַמְרֵי אֶסְטְוָנִים פא

29 וַיְלְכוֹן סָפְרָא וּפְרִישֵׁא [c] נָסְבֵי בַּאפָּא [d] דְּבָנִין אַנְהוֹן [e] קָבְרֵיָא [f] וְנָמְצַבְתִּין אַנְהוֹן בֵּית קְבוּרָא דְּזַדִּיקַיָּא: 30 וַאֲמְרִין אַנְתוּן דְּאִלּוּ [g] הֲוִין בְּיוֹמֵי אֲבָהַיִן לָא הֲוִין הַוִּין לְהוֹן [h] שׁוּתָפֵא בְּדָמָא דִּנְבִיָּא: 31 מֵרִין [i] סַהֲדִין אַנְתוּן עַל נַפְשְׁכוֹן דִּבְנֵי אַנְתוּן דְּהָנוֹן דְּקַטְּלוּ לִנְבִיָּא: 32 וְאַף אַנְתּוּן [k] סַלּוּ [l] מְשׁוּחְתָּא דַּאֲבָהַיכוֹן: 33 חַוְיָתָא [m] יַלְדָא [n] דְּאַכְדְּנָא אַיְכָנָא דְּתֵעָרְקוּן מִן דִּינָא דְּגֵהִנָּם: 34 מֶטֶל הָנָא הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְוָתְכוֹן נְבִיֵּא וְחַכִּימֵא וְסָפְרָא מִנְּהוֹן [o] תְּעָרְקוּן מִנְּהוֹן [p] וְתִזְקְפִין אַנְתוּן וּמִנְּהוֹן [q] מְנַגְּדִין אַנְתוּן בְּכְנוּשְׁתְכוֹן [r] וְתִרְדְּפוּן אֲנָח מִן [s] קִרְוְנָא לְקִרְוְנָא: 35 אֵיכְנָא [t] דְּנֵיתֵי עֲלֵיכוֹן כְּהֵה דְּמָא דְּזַדִּיקָא [u] דְּאִתְשֵׁד עַל אַרְעָא [x] מִן דְּמֵהּ דְּהָבֵיל זַדִּיקָא עָדָמָא לְדְמֵהּ דְּזַכַרְיָא בַּר בְּרַכְיָא דִּי הַוֹ דְּקַטָּלְתּוּן בֵּינֵי הֵיכְלָא לְמַדְבְּחָא:

36 * Amin ego dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

37 * Ourischlem, Ourischlē, trucidans Prophetas, & lapidibus obruens eos qui ad eam mittuntur: quoties volui congregare filios tuos, sicut congregat gallina pullos suos sub
38 alas suas, nec voluistis? * Ecce, relinquitur vobis domus vestra deserta.

39 * Ego enim dico vobis: Non videbitis me ab hoc tempore, vsque dum dicatis, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.

Ad vesperam Festo Crucis.

CAP. XXIIII.

1 ET exiit Jeschua à templo vt abiret, et accessēre discipuli eius ostendentes ei ædifi-
2 cium templi. * Ipse verò dixit eis: Ecce, nonne videtis hæc omnia? Amin ego dico vobis, non relinquetur hîc lapis super lapidem,
3 qui non destruatur. * Et quum sederet Jeschua super montem Oliuarum, accesserunt discipuli eius, et aiunt inter se et eū [seorsim,] Dic nobis quando hæc fient: & quod erit signū aduentus tui, et consummationis mundi?

4 * Respondit Ieschua, & dixit eis: Cauete ne quis vos inducat in errorem:

5 * Multi siquidem venturi sunt in nomine meo, dicturique, Ego sum Meschicho: multosque in errorem inducent.

6 * Futurum est autem vt audiatis prælia, & rumorem bellorum: videte ne turbemini. opertet enim vt hæc omnia fiant: sed necdum
7 finis. * Insurget enim gens contra gentem, & regnum contra regnum: eruntque fames, & pestilentiæ, & terræmotus in sin-
8 gulis locis. * Hæc autem omnia principium sunt dolorum.

9 * Tunc tradent vos oppressioni, & interficient vos: eritisque exosi omnibus gentibus propter nomen meum.

10 * Tunc impingent multi, & odio prosequetur alius alium, & alius alium prodet.

11 * Et multi pseudoprophetæ surgent, multosque inducent in errorem.

12 * Ac propter multitudinem iniquitatis, elanguescet charitas multorum.

13 * Qui autem sustinuerit ad finem vsque, is saluus erit.

---

36 אָמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן [a] דְּנַאתַיִן חַלֵּין כְּלְהֵין עַל שַׁרְתָּא הָדָא׃ 37 אוּרְשְׁלֵם אוּרְשְׁלֵם [b] קָטְלַת נְבִיֵּא וְרָגְמַת
לַאיליִן [c] דְּשְׁלִיחִין לְוָתָהּ כְּמָא [d] זַבְנִין [e] צִבְיָת [f] דְּאַכְנֵשׁ בְּנַיהִי אַיךְ דְּכָנְשָׁא חַרְנָגוּלְתָא [g] פַּרוּגְיָהּ תְּחֵית [h] גַּפָּהּ וְלָא צְבַיְתוּן׃
38 הָא [i] מְשְׁתְּבַק לְכוֹן בַּיְתְכוֹן חַרְבָּא׃ 39 אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּלָא [k] תֶּחֱזוֹנַנִי מִן הָשָׁא עַדְמָא [l] דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ
הוּ [m] דְּאָתָא בַּשְׁמָהּ דְּמָרְיָא׃ דְּרְמְשָׁא דְּעָארְבָא [n] דַּצְלִיכָא סב קְפַלְיאוֹן כר

1 וְנָפַק יְשׁוּעַ מִן הֵיכְלָא [o] לְמֵאזַל וְקָרְבוּ תַּלְמִידוֹהִי [p] לְחַוָיִן לֵהּ בְּנְיָנֵהּ דְּהֵיכְלָא׃ 2 הוּ דֵין אָמַר לְהוֹן לָא הָדָא
3 חֲזַיִן אַנְתּוּן הַלֵּין כְּלְהֵין אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא [q] תֶּשְׁתְּבַק הָכָא כְּאף עַל כְּאף דְּלָא [r] תֶּסְתַּחַר׃ 3 וְכַד יְתֵב יְשׁוּעַ
עַל טוּרָא דְּזֵיתָא קְרִבוּ [s] תַּלְמִידוֹהִי וָאפְרִין בַּינַיהוֹן וְלֵהּ אֲמַר לַן אֵמָתַי הַלֵּין [t] נֶהֱוִין׃

---

[a] אִתָּא [b] קְטַל [c] שְׁלַח [d] זבנין פירושו פְּעָמִים [e] צְבָא [f] כְּנַשׁ [g] פירושו אפרוחים [h] גְּפַף [i] שְׁבַק [k] חֲזָא [l] אֲמַר [m] אִתָּא [n] צְלַב [o] אֵזַל [p] חֲזָא [q] שְׁבַק [r] סְתַר [s] לְמַר [t] הֲוָא

36 ‡ Amen dico vobis, venient hæc omnia super generationem istam.

37 ‡ Ierusalem Ierusalem, quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui ad te missi sunt; quoties volui cõgregare filios tuos quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, & noluisti? *Luc. 13. b.34 4.Esd. 1. d.30

38 ‡ Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta.

39 ‡ Dico enim vobis: Non me videbitis amodò, donec dicatis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

CAP. XXIIII.

1 ET egressus Iesus de templo, ibat. Et accesserunt discipuli eius vt ostenderent ei ædificationes templi. Mar. 13. a.2 Luc. 21. b.5

2 ‡ Ipse autem respondens, dixit illis, Videtis hæc omnia? Amen dico vobis, non relinquetur hic lapis super lapidem qui non destruatur.

3 ‡ Sedente autem eo super Montem-oliueti, accesserunt ad eum discipuli secretò, dicentes: Dic nobis, quando hæc erunt? & quod signum aduentus tui, & consummationis seculi? Luc. 19. b.44

4 ‡ Et respondens Iesus, dixit eis: Videte ne quis vos seducat. Eph. 5. b.6

5 ‡ Multi enim venient in nomine meo, dicentes, Ego sum Christus: & multos seducent. Col. 2. d. 18

6 ‡ Audituri enim estis prælia & opiniones prœliorum. Videte ne turbemini, oportet enim hæc fieri: sed nondum est finis.

7 ‡ Consurget enim gens in gentem, & regnum in regnum: & erunt pestilentię, & fames, & terræmotus per loca.

8 ‡ Hęc autem omnia initia sunt dolorum.

9 ‡ Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odium omnibus gẽtibus propter nomen meũ. Ioh. 15. c.20. & 16.2. 2 Sup. 10. c.17 Luc. 21. c.12

10 ‡ Et tunc scandalizabuntur multi: & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.

11 ‡ Et multi pseudoprophetæ surgent, & seducent multos.

12 ‡ Et quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum.

13 ‡ Qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit.

36 ‡ ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἥξει ταῦτα πάντα ἐπὶ τὴν γενεὰν ταύτην.

37 ‡ ἱερουσαλὴμ, ἱερουσαλὴμ, ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτὴν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ἐπισυνάγει ὄρνις τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

38 ‡ ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος.

39 ‡ λέγω γὰρ ὑμῖν, οὐ μή με ἴδητε ἀπ' ἄρτι, ἕως ἂν εἴπητε, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

κδ'.

1 ‡ Καὶ ἐξελθὼν ὁ ἰησοῦς ἐπορεύετο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ· καὶ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπιδεῖξαι αὐτῷ τὰς οἰκοδομὰς τοῦ ἱεροῦ.

2 ‡ ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ βλέπετε ταῦτα πάντα; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀφεθῇ ὧδε λίθος ἐπὶ λίθον, ὃς οὐ καταλυθήσεται.

3 ‡ καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ κατ' ἰδίαν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν, πότε ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον τῆς σῆς παρουσίας, καὶ τοῦ συντελείας τοῦ αἰῶνος;

4 ‡ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, βλέπετε μήπως ὑμᾶς πλανήσῃ.

5 ‡ πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ἐγώ εἰμι ὁ χριστός· καὶ πολλοὺς πλανήσουσι.

6 ‡ μελλήσετε δὲ ἀκούειν πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων· ὁρᾶτε μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ πάντα γενέσθαι. ἀλλ' οὔπω ἐστὶ τὸ τέλος.

7 ‡ ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν· καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ λοιμοὶ, καὶ σεισμοὶ κατὰ τόπους.

8 ‡ πάντα δὲ ταῦτα ἀρχὴ ὠδίνων.

9 ‡ τότε παραδώσουσιν ὑμᾶς εἰς θλῖψιν, καὶ ἀποκτενοῦσιν ὑμᾶς· καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων τῶν ἐθνῶν διὰ τὸ ὄνομά μου.

10 ‡ καὶ τότε σκανδαλισθήσονται πολλοὶ, καὶ ἀλλήλους παραδώσουσι, καὶ μισήσουσιν ἀλλήλους·

11 ‡ καὶ πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐγερθήσονται, καὶ πλανήσουσι πολλούς.

12 ‡ καὶ διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, ψυγήσεται ἡ ἀγάπη τῶν πολλῶν·

13 ‡ ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.

---

a אֵתָא b שְׁלַם c זְחַר d טְעָא e סְנָא f אִתָּא g אֲמַר h שְׁמַע i פירושו מלחמה k חֲזָא l דְּיַר פירושו עכר m קום n מות o זוע p שְׁלַם q אַרְעָא r סְנָא s כְּשַׁל t דְּגַל v עָוֵל x פּוּג y חַבַּב z סְבַר a חֵיָא

וּמָנָא הִי אָתָא דְּמֵאתְיָתָךְ וְדִשְׁוַלְמֵה דְּעָלְמָא׃ 4 עֲנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן אֶזְדַּהַרוּ לָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוֹן׃
5 סַגִּיאֵא גְיר נְאתוֹן בְּשְׁמִי וְנאמְרוֹן דַּאֲנָא אָנָא מְשִׁיחָא וְסַגִּיאֵא נָטְעוֹן׃ 6 עֲתִידִין אַנְתּוּן דִּין לְמִשְׁמַע קָארְסֵא וְשְׁמְעָא דְקָרְבָה חֲזוֹ לָא תְּהַדְּרוּן וְלָא גְיר דְּכְלְהֵין נָהֲוִין אֱלָּא לָא עַרְכִיל שׁוּלְמָא׃ 7 נְקוּם גְיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּתָא עַל מַלְכוּתָא וְנֶהֲוִין כַּפְנֵא וּמוֹתָנֵא וְזוּעָא בְּדוּכָא דוּכָא׃ 8 הָלֵין דִּין כְּלְהֵין רֵישָׁא אֵנִין דְּחָבְלָא׃
9 הֵידִין נַשְׁלְמוּנְכוֹן לְאוּלְצָנָא וְנקַטְלוּנָכוֹן וְהֱווֹן סְנִיאִין מִן כְּלְהוֹן עַמְמֵא מָטֶל שְׁמִי׃ 10 הֵידִין נְתְכַּשְׁלוּן סַגִּיאֵא וְנְסְנוּן חַד לְחַד וְנַשְׁלְמוּן חַד לְחַד׃ 11 וְסַגִּיאֵא נְבִיאֵא דַּגְלֵא נְקוּמוּן וְנַטְעוּן לְסַגִּיאֵא׃
12 וּמֶטֶל סַגִּיאוּת עַוְלָא נְפוּג חוּבָא דְסַגִּיאֵא׃ 13 מַן דְּנְסַיבַר דִּין עַדְמָא לְחַרְתָּא הוּ נְחֵא׃

14 * Et prædicabitur hoc Euangelium regni in vniuerſo mundo, in teſtimonium omnium gentium, & tunc veniet conſummatio.

15 * Quum autem videritis portentum immundum vaſtationis, quod dictum eſt per Daniil Prophetam, ſtans in loco ſancto, (is

16 qui legit, intelligat:) * Tunc illi qui in Iihoudæa fuerint, fugiant in montem:

17 * Et is qui fuerit in tecto, non deſcendat vt ſumat quæ ſunt in ædibus ſuis.

18 * Et qui in agro fuerit, non reuertatur retrò vt accipiat veſtimentum ſuum.

19 * Væ autem prægnantibus, & iis quæ nutrices futuræ ſunt in illis diebus.

20 * Orate verò ne fiat fuga veſtra hyeme,

21 neque Sabbatho. * Erit enim tunc oppreſſio magna, qualis non fuit ab initio mundi, nunc vſque, nec erit.

22 * Et niſi decurtati fuiſſent dies illi, non viueret omnis caro: verùm propter electos decurtabuntur dies illi.

23 * Tunc ſi quiſpiam dixerit vobis, Ecce hîc eſt Meſchicho, aut hîc: ne credite.

24 * Surgent enim pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, edentque ſigna magnifica, adeò vt inducant in errorem (ſi fieri poſſit) etiam

25 electos. * Ecce prædixi vobis.

26 * Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, ne exieritis: aut ecce in cubiculo eſt, ne fidem adhibueritis.

27 * Quemadmodum fulgur exit ab Oriente, & videtur in Occidentem vſque, ita futurus eſt aduentus Filij hominis.

28 * Vbicunque verò erit cadauer, ibi congregabuntur aquilæ.

29 * Statim autem poſt oppreſſionem dierum illorum Sol obtenebreſcet, & Luna non oſtendet ſplendorem ſuum, & ſtellæ cadent è cælis, & virtutes cælorum commouebuntur.

30 * Tuncque apparebit ſignum Filij hominis in cælis: & tunc plangent omnes generationes terræ, & conſpicient Filium hominis venientem ſuper nubes cælorum cum virtute & gloria multa.

31 * Et mittet angelos ſuos cum claſſici clangore magno, & congregabunt electos eius à quatuor ventis ab extremo cælorum, vſque ad extremum eorum.

---

14 וְיִתְכְּרֵז הָדָא [a] סְבַרְתָּא דְמַלְכוּתָא בְּכֹלֶה עָלְמָא [b] לְסָהֲדוּתָא דְכָל־הוּן עַמְמֵא וְהָיְדִין [c] נְאתֵא שׁוּלְמָא ׃

15 טָא דֵין [d] דְחָזִין אַנְחוּן אָתָא [e] טַנְפָּתָא דְאִתְאֲמַר בְּדַנִיאֵיל נְבִיָא [f] דְקָיְמָא בְּדוּכְתָא קַדִישְׁתָא הַו [g] דְקָרֵא

[h] נֶסְתַּכַל ׃ 16 הֵידִין אִילֵן דִבְיהוּד אֵזוּן נֶעֱרְקוּן לְטוּרָא ׃ 17 וְהַו דְּבֵאגָרָא הוּ לָא נֵחוּת לְמֶסַב דְּבֵיהֵה ׃

18 וְאִינָא דְבְחַקְלָא הוּ לָא נֶתְהַפַּךְ לְבֶסְתְּרֵה לְמֶסַב לְבָשֵׁה ׃ 19 וַי דֵין לְבְטְנָתָא וְלַאילֵין דְמֵינְקָן בְּהָנוּן יוֹמָתָא

20 [i] צְלוּ דֵין דְלָא נֶהֲוֵא [k] עָרוּקֵיכוּן [l] בְּסְתְוָא וְלָא בְשַׁבְּתָא ׃ 21 נֶהֲוֵא גֵיר הֵידִין [m] אוּלְצָנָא רַבָּא אֵינָא דְלָא הֲוָא מִן

[n] רֵישׁיְתֵהּ דְעָלְמָא וְעַדְמָא לְהַשָׁא וְלָא נֶהֲוֵא ׃ 22 וְאִלוּלָא [o] אֶתְכַּרִיו יוֹמָתָאהָנוּן לָא [p] חֵיֵא הֲוָא כְּל בְּסַר

[q] סָטֵל גְּבָיִא דֵין נֶתְבַּרוּן יוֹסְתָא הָנוּן ׃ 23 הֵידִין אִן אֱנָשׁ נֵאמַר לְכוּן הָא [r] הָרְכָא הוּ מְשִׁוחָא אוּ הָרְכָא לָא תְּהֵימְנוּן ׃

[a] סְבַר כמו בשר
[b] סָהַד [c] אֵתָא [d] חֲזָא
[e] טְנַף [f] קוּם [g] קְרָא
[h] סְכַל [i] צְלָא [k] עָרַק
[l] סְתָיָא פורושו חרף
[m] אֲרַע [n] רִישׁ [o] כְּרָא
פירושו קצר
[p] חַיָא [q] גְּבָא
[r] עִבְרִאִית פה תַּיְמָן

14 ‡ Et prædicabitur hoc Euangeliũ regni in vniuerſo orbe, in teſtimoniũ omnibus gentibus. & tunc veniet conſummatio.

15 ‡ Cùm ergo videritis abominationem deſolationis, quæ dicta eſt à Daniele propheta, ſtantem in loco ſancto; (qui legit intelligat:)

16 ‡ Tunc qui in Iudæa ſunt, fugiant ad montes:

17 ‡ Et qui in tecto, non deſcendat tollere aliquid de domo ſua:

18 ‡ Et qui in agro, non reuertatur tollere tunicã ſuam.

19 ‡ Væ autẽ prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.

20 ‡ Orate autem, vt non fiat fuga veſtra in hyeme vel Sabbatho.

21 ‡ Erit enim tunc tribulatio magna, qualis non fuit ab initio mundi vſque modò, neque fiet.

22 ‡ Et niſi breuiati fuiſſent dies illi, nõ fieret ſalua omnis caro: ſed propter electos breuiabuntur dies illi.

23 ‡ Tunc ſi quis vobis dixerit: Ecce hîc eſt Chriſtus, aut illic: nolite credere.

24 ‡ Surgent enim pſeudochriſti & pſeudoprophetæ: & dabunt ſigna magna & prodigia, ita vt in errorẽ inducantur (ſi fieri poteſt) etiam electi.

25 ‡ Ecce prædixi vobis.

26 ‡ Si ergo dixerint vobis, Ecce in deſerto eſt, nolite exire: ecce in penetralibus, nolite credere.

27 ‡ Sicut enim fulgur exit ab Oriente, & paret vſque in Occidentem, ita erit & aduentus filij hominis.

28 ‡ Vbicunque fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ.

29 ‡ Statim autem poſt tribulationem dierum illorum Sol obſcurabitur, & Luna non dabit lumen ſuum, & ſtellæ cadent de cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.

30 ‡ Et tũc parebit ſignum filij hominis in cælo. & tunc plangent omnes tribus terræ: & videbunt filium hominis venientem in nubibus cæli cum virtute multa & maieſtate.

31 ‡ Et mittet angelos ſuos cum tuba, & voce magna: & congregabunt electos eius à quatuor ventis, à ſummis cælorum vſque ad terminos eorum.

Mar. 13. b.14 Luc. 21. d.20 Dan. 9.g 27

Luc. 17. g.37 Mar. 13. c.4 Luc. 21. c.25 Ezec. 32. b.7 Iſa. 13. b. 10 Ioel. 2. g. 31. & 3. c.15 Apo. 1. b.8 1. Cor. 15. g. 51.

14 ‡ καὶ κηρυχθήσε͂ται τοῦτο τὸ εὐαγγέλιον τ͂ς βασιλείας ἐν ὅλῃ τῇ οἰκουμένῃ, εἰς μαρτύριον πᾶσι τοῖς ἔθνεσι· καὶ τότε ἥξει τὸ τέλος.

15 ‡ ὅταν οὖν ἴδητε τὸ βδέλυγμα τ͂ς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν διὰ δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ἐν τόπῳ ἁγίῳ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω.

16 ‡ τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν ἐπὶ τὰ ὄρη·

17 ‡ ὁ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβαινέτω ἆραι τὰ ἐκ τ͂ς οἰκίας αὐτοῦ·

18 ‡ καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, μὴ ἐπιστρεψάτω ὀπίσω ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.

19 ‡ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις, καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

20 ‡ προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος, μηδὲ ἐν σαββάτῳ.

21 ‡ ἔσται γὰρ τότε θλῖψις μεγάλη, οἵα οὐ γέγονεν ἀπ' ἀρχ͂ς κόσμου, ἕως τοῦ νῦν, οὐδ' οὐ μὴ γένηται.

22 ‡ καὶ εἰ μὴ ἐκολοβώθησαν αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σὰρξ· διὰ δὲ τοὺς ἐκλεκτοὺς κολοβωθήσονται αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι.

23 ‡ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδοὺ ὧδε ὁ χριστός, ἢ ὧδε· μὴ πι-
24 στεύσητε. ‡ ἐγερθήσον͂ται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται· καὶ δώσουσι σημεῖα μεγάλα καὶ τέρατα, ὥστε πλανῆσαι, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

25 ‡ ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν.

26 ‡ ἐὰν οὖν εἴπωσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἐστὶ, μὴ ἐξέλθητε· ἰδοὺ ἐν τοῖς ταμείοις, μὴ πιστεύσητε.

27 ‡ ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἐξέρχεται ἀπὸ ἀνατολῶν, καὶ φαίνεται ἕως δυσμῶν· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

28 ‡ ὅπου γὰρ ἐὰν ᾖ τὸ πτῶμα, ἐκεῖ συναχθήσον͂ται οἱ ἀετοί.

29 ‡ εὐθέως δὲ μετὰ τὴν θλῖψιν τῶν ἡμερῶν ἐκείνων, ὁ ἥλιος σκοτισθήσε͂ται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτ͂ς, καὶ οἱ ἀστέρες πεσοῦνται ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσον͂ται.

30 ‡ καὶ τότε φανήσε͂ται τὸ σημεῖον τοῦ υἱοῦ τ͂ ἀνθρώπου ἐν τῷ οὐρανῷ· καὶ τότε κόψον͂ται πᾶσαι αἱ φυλαὶ τ͂ς γ͂ς, καὶ ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τ͂ οὐρανοῦ, μετὰ
31 δυνάμεως σὺν δόξῃ πολλῇ. ‡ καὶ ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ μετὰ σάλπιγγος σὺν φωνῇ μεγάλῃ, καὶ ἐπισυνάξουσι τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρων οὐρανῶν ἕως ἄκρων αὐτῶν.

---

24 נְקוּמוּן גִּיר מְשִׁיחֵא דַּגְלָא וְנִבְיָא דְּכַדְּבוּתָא וְיָהְבִין אָתְוָתָא רְוּרְבָתָא אַיךְ דְּנַטְעִין אִן מְשְׁכְּחָא אָף לְגְבָיָא :

25 הָא קָדְמֵת אֱמְרֵת לְכוֹן : 26 אִן הָכִיל נֵאמְרוּן לְכוֹן הָא בְּחוּרְבָא הוֹלָא בְּתַוְנָא הוֹלָא

חֲמֵימְנוּן : 27 אֵיכְנָא דְּבַרְקָא נָפֵק מִן מַדְנְחָ אוֹ מְתְחֲזֵא עַדְמָא לְמַעֲרְבָא הָכְנָא תֶּהֱוֵא מֵאתְיְתֵהּ דְּבְרֵהּ דֵּאנָשָׁא :

28 אֵיכָא דִּין דְּנֶהֱוֵא פִּגְרָא תַּמָּן נְתְכַּנְשׁוּן נְשְׁרֵא : 29 מֵחָדָא דִּין בְּתַר אוּלְצָנָא דְיוֹמָתָא הָנוּן שִׁמְשָׁא נֶחְשַׁךְ וְסַהֲרָא

לָא נְחַוֵּא נִיהֲרֵהּ וְכוֹכְבֵא נְפִלוּן מִן שְׁמַיָּא וְחֵילֵא דִשְׁמַיָּא נְתְזִיעוּן : 30 וְהֵידִין נֶחְחֲזֵא נִישָׁא דְּבְרֵהּ דֵּאנָשָׁא בַּשְׁמַיָּא

וְהֵידִין נְרְקְדָן כָּלְהֵין שַׁבָּטָא דְּאַרְעָא וְנֶחֱזוֹן לְבְרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְּאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא עִם חֵילָא וְשׁוּבְחָא סַגִּיאָא :

31 וְנְשַׁדַּר מַלְאכוֹהִי עִם שִׁיפּוּרָא רַבָּא וְנְכַנְּשׁוּן לְגְבָיָא דִּילֵהּ מִן אַרְבְּעָה רוּחֵא מִן רֵישְׁהוֹן דִּשְׁמַיָּא וְעַדְמָא לְרֵישְׁהוֹן :

[a] כְּרַב כמו כתב
[b] רַבְּרַב [c] טְעָא [d] גְּבָא
[e] נְפַק [f] חַנָּא פירושו חדר
[g] דְּנַח כמו זרח
[h] אִתָּא [i] חַיָּא [k] נְפַל
[l] זוּע [m] נִישָׁא כמו נס
[n] רְקַד בלשון ספר
[o] הוּא קודש וגר [p] גְּבָא

32 * A ficu autem discite parabolam: cuius quum iam rami tenerescunt, & pullulant fo
33 lia, scitis aduentare æstatem. * Sic & vos quum videritis hæc omnia, scitote eam per-
34 uenisse ad portam. * Amin ego dico vo-
bis, nequaquam præterierit generatio ista,
35 vsque dum hæc omnia fiant. * Cælum &
terra præteribunt, at sermones mei nequa-
quam præteribunt.

Lectio defunctorum.

36 * De die autem illo, & de hora illa nemo nouit, ne Angeli quidem cælorum, sed Pater tantùm.

37 * Sicut autem diebus Nouach, ita futurus est aduentus filij hominis.

38 * Sicut enim qui erant ante diluuium, e-
debant & bibebant, & ducebant vxores,
dabantque viris, ad hùc vsque diem quo in-
39 gressus est Nouach in arcam: * Neque cog-
nouerunt donec venisset diluuium, & abstu-
lisset omnes: sic futurus est aduentus filij ho-
40 minis. * Tunc duo erunt in villa, vnus assumetur, & alter relinquetur.

41 * Duæ molentes in pistrino, vna assume-
tur, & altera relinquetur.

42 * Vigilate ergo, quia nescitis qua hora ven
43 turus est dominus vester. * Hoc autem scitote, si sciret dominus domus quanam vi-
gilia fur venturus sit, vigilaret; nec sineret
perfodi domum suam.

44 * Propterea & vos estote parati: nam qua hora non putatis, venturus est filius hominis.

Oblatio Dominicæ Sacerdotum.

45 * Quis igitur est seruus fidelis & sapiens quem constituit dominus suus super filios do-
mus suæ, vt det eis cibum in tempore suo?

46 * Felix ille seruus, quem quum veniet dominus eius, inuenerit ita facientem.

47 * Amin ego dico vobis, constituet eum su-
per omnia quæ habet.

48 * Sin autem dixerit seruus ille nequam in corde suo, Dominus meus tardat aduen-
49 tum: * Cœperitque percutere conseruos suos, & comederit ac potauerit cum temu-
50 lentis: * Veniet dominus serui illius, quo die non expectat, & qua hora non nouit.

---

32 מִן תְּאֵנָא דֵּין ᵃ וּלְפוּ ᵇ פֵּלְאתָא דְּמַחֲוָא ᶜ דְּסוֹכִיהּ ᵈ רַכִּין ᶜ וּפָרְעִין טַרְפֵּיהּ יְדָעִין אַנְתּוּן ᶠ דַּמְטָא ᵍ קַיְטָא : 33 הָכַנָא
אַף אַנְתּוּן מָא דַּחֲזַיחוּן הָלֵין כֻּלְּהֵין ʰ דַּעוּ דַמְטָת לָהּ לְתַרְעָא : 34 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא ⁱ תֶּעְבְּרִי שַׁרְבְּתָא הָדָא
עַדְמָא דְּהָלֵין כֻּלְּהוֹן נֶהֱווֹן ; 35 שְׁמַיָּא וְאַרְעָא נָעְבְּרִין ᵏ וּמִלַּי לָא נָעְבְּרִין : קְרִינָא דְּעַנְדְּרָא סג
36 עַל יוֹמָא דֵּין הַהוּ וְעַל שָׁעְתָא הַהִי אֱנָשׁ לָא יָדַע אַף לָא מַלְאכָא דְּשְׁמַיָּא אֶלָּא אַבָּא בִּלְחוֹד : 37 אַיכַנָא דֵּין דְּיוֹמֵי
נוּחַ הָכַנָא תֶּהֱוֵא ˡ מֵאתְיֵהּ דְּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא ; 38 אַיכַנָא גֵּיר ᵐ דְּאִיתַיהוּן הֲווֹ קֳדָם ⁿ טוֹפָנָא אָכְלִין ᵒ וְשָׁתִין וְנָסְבִין
נְשֵׁא ᵖ וְיָהְבִין לְגַבְרֵא עַדְמָא לְיוֹמָא ᵖ דְּעַל נוּחַ ʳ לְכֵולָא ; 39 וְלָא יְדַעוּ עַדְמָא דֶּאתָא טוֹפָנָא וְשַׁקַּל לְכֻלְּהוֹן הָכַנָא
תֶּהֱוֵא מֵאתְיֵהּ דְּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא ; 40 תַּיְרִין תְּרִין נֶהֱווֹן בְּקַרְיְתָא חַד נְתְדַּבַּר וְחַד ˢ נְשְׁתְּבַק ;

ᵃ אֶלָּף ᵇ בְּלָא ופירושו משל ᶜ סוּף ᵈ רַכִּיךְ ᵉ פָּרַע פירושו הצמיח ᶠ מְטָא ᵍ קיט במו קץ ʰ יְדַע ⁱ עֲבַר ᵏ מְלֵל ˡ אֵתָא ᵐ אִית במו יש ⁿ בְּטַף פירושו מבול ᵒ שְׁתָא ᵖ יְהַב ᵠ עָלַל ʳ עברית הכה ˢ שְׁבַק

32 * Ab arbore autem fici discite parabolam, cùm iam ramus eius tener fuerit, & folia nata, scitis quia propè est æstas.

33 * Ita & vos, cùm videritis hęc omnia, scitote quia propè est in ianuis.

34 * Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

Mar. 13. d.31 35 * Cælum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt.

36 * De die autem illa & hora nemo scit, neque angeli cælorum, nisi Pater solus.

Luc. 17. f.26 37 * Sicut autem in diebus Noe, ita erit & aduentus filij hominis. D

Gen. 7. b.5 3. Pet. 3. d.20 38 * Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, vsque ad eum diem quo intrauit Noe in arcam,

39 * Et non cognouerũt donec venit diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus filij hominis.

Luc. 17. f.36 40 * Tunc duo erunt in agro: vnus assumetur, & vnus relinquetur.

41 * Duæ molẽtes in mola: vna assumetur, & vna relinquetur. †

Duo in lecto, vnus assumetur, & vn' relinquetur 1. Thes. 5 d.17 Mar. 13. d.32 Luc. 12. c.39 42 * Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.

43 * Illud autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam.

44 * Ideò & vos estote parati, quia qua nescitis hora filius hominis vẽturus est.

Luc. 12. c.42 45 * Quis, putas, est fidelis seruus & prudens, quem constituit dominus suus super familiam suam, vt det illis cibum in tempore?

46 * Beatus ille seruus, quem, cùm venerit dominus eius, inuenerit sic faciẽtem.

47 * Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum.

Apo. 16. c.15 48 * Si autem dixerit malus seruus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: 49 * Et cœperit percutere conseruos suos, manducet autem & bibat cum ebriosis:

50 * Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua ignorat:

32 * Ἀπὸ δὲ τ῀ συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτ῀ γένηται ἁπαλὸς, καὶ τὰ φύλλα ἐκφύῃ, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος.

33 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ἴδητε ταῦτα πάντα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

34 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα ταῦτα γένηται.

35 * ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

36 * Περὶ δὲ τ῀ς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τ῀ς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος.

37 * ὥσπερ δὲ αἱ ἡμέραι τοῦ Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

38 * ὡσπερ γὰρ ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις ταῖς πρὸ τοῦ κατακλυσμοῦ, τρώγοντες καὶ πίνοντες, γαμοῦντες καὶ ἐκγαμίζοντες, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτόν·

39 * καὶ οὐκ ἔγνωσαν, ἕως ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἦρεν ἅπαντας· οὕτως ἔσται καὶ ἡ παρουσία τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

40 * τότε δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραλαμβάνεται, καὶ ὁ εἷς ἀφίεται.

41 * δύο ἀλήθουσαι ἐν τῷ μύλωνι· μία παραλαμβάνεται, καὶ μία ἀφίεται.

42 * γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κύριος ὑμῶν ἔρχεται.

43 * ἐκεῖνο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ φυλακῇ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν εἴασε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

44 * διὰ τοῦτο καὶ ὑμεῖς γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

45 * Τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς δοῦλος καὶ φρόνιμος, ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τ῀ θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι αὐτοῖς τὴν τροφὴν ἐν καιρῷ;

46 * μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

47 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

48 * ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ κακὸς δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τ῀ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν·

49 * καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς συνδούλους, ἐσθίειν δὲ καὶ πίνειν μετὰ τῶν μεθυόντων·

50 * ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει·

---

41 וְתַרְתֵּין נָשָׁוון טָחָנָן כֵּרָחֲיָא חָדָא מְתַדְבְּרָא וְחָדָא [a]מְשְׁתַּבְקָא׃ 42 [b]אִתְחַעִירוּ הֲכִיל דְּלָא יָדְעִין אֲנָחְנָא בְּאֵידָא
שָׁעֲתָא אָתֵא מָרְכוֹן׃ 43 הָדָא דֵּין [c]דַּעוּ דְּאִלּוּ יָדַע הָוָא מָרֵא [d]בַּיְתָא בְּאֵידָא מַטְרְתָא אָתֵא גַּנָּבָא מְתְחַעִיר הָוָא וְלָא שָׁבַק
הָוָא [e]דְּנָתְפֵּלֵשׁ בֵּיהּ׃ 44 מֶטֶל הָנָא אַף אֲנָחְנָא [f]מְטַיְבִין דַּבְשָׁעֲתָא דְּלָא סָבְרִין אֲנָחְנָא [g]נְאתֵי בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא׃
קוּרְבָּא וְיַחַד בְּשַׁבָּא דְּכַתֵּבָא סֵר 45 מַנּוּ כֵּי אִיהוּהִי עַבְדָּא [h]מְהֵימְנָא וְחַכִּימָא [i]דַּאקִימֵהּ מָרֵהּ
עַל בְּנֵי בֵיתֵהּ [k]דְּנָתֵל לְהוֹן [l]סַיְבְרְתָא בְּזִמְנֵהּ׃ 46 טוּבְוֹהִי לְעַבְדָּא הַוּ דְּנַאתֵי מָרֵהּ [m]נָשְׁכְּחִיוֹהִי דְּעָבֵד הָכָנָא׃
47 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּנְקִימִיוֹהִי עַל כָּל דְּאִית לֵהּ׃ 48 אֶן דֵּין נַאמַר עַבְדָּא הַוּ בִּישָׁא בְּלִבֵּהּ דְּמָרִי [n]מַוחַר [o]לְמֵאתָא׃
49 [p]וְנָשַׁרֵא לְמֵמְחָא [q]כְּנָוָתֵהּ וְנֶהֵוֵא אָכֵל וְשָׁתֵא עִם [r]רְוַיָּא׃ 50 נַאתֵי מָרֵהּ דְּעַבְדָּא הַוּ בְּיוֹמָא דְּלָא סָבַר וּבְשָׁעָתָא דְּלָא יָדַע׃

[a] שְׁבַק [b] עִיר [c] יְדַע
[d] נְטַר [e] פְּלַשׁ פירושו דקראו חקר
[f] טַיֵּב [g] אֵתָא [h] חַיְמָן
[i] קוּם [k] נְתַר [l] קְבַר בלשון אכל
[m] שְׁכָח בלשון מצא
[n] אֲחַר [o] אֵתָא [p] שְׁרָא
[q] בַּנָּה [r] דַּיָּא

51 * Et ſeparabit eum, ponetque partem eius cum acceptoribus vultus [hypocritis.] illic erit fletus & ſtridor dentium.

Statio tertiæ noctis ſecundæ Septimanæ Paſſionis, & Mulierum ſanctarum.

CAP. XXV.

1 TUnc aſſimilabitur regnum cælorum decem virginibus illis, quæ ſumpſerunt lampades ſuas, & exierunt in occurſum Sponſi
2 & Sponſæ. * Quinque autem ex eis ſapien-
3 tes erant, & quinque fatuæ. * Et illæ fatuæ ſumpſerant quidem lampades ſuas, ſed
4 non aſſumpſerant ſecum oleum. * Hæ verò ſapientes ſumpſerant oleum in vaſis cum lam-
5 padibus ſuis. * Quum autem tardaret Sponſus, dormitarũt omnes, ſomnoque ſe de-
6 dere. * Et media nocte factus eſt clamor, Ecce, Sponſus venit: exite in occurſum eius.
7 * Tunc ſurrexerunt omnes illæ virgines,
8 & præpararunt lampades ſuas. * Dixerunt autem illæ fatuæ ſapientibus, Date nobis ex oleo veſtro, ecce enim lampades noſtræ extin-
9 ctæ ſunt. * Reſponderunt hæ ſapientes & dicunt: Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis, ite potius ad eos qui venundant, & e-
10 mite vobis. * Quum autem proficiſcerentur emptum, venit Sponſus: & hæ quæ paratæ erant introierunt cum eo in domum chori [ad nuptias:] clauſaque eſt ianua.
11 * Poſtremò verò venerunt et illæ virgines aliæ, dicentes: Domine noſter, Domine noſter,
12 aperi nobis. * Is verò reſpondit & ait eis:
13 Amin ego dico vobis, non noui vos. * Vigilate ergo, quia neſcitis diem illum neque horam.

Dominica Sacerdotum.

14 * Sicut enim vir qui peregrè profectus eſt, vocauit famulos ſuos, & tradidit eis poſſeſ-
15 ſionem ſuam: * Et vni quidem dedit quinque talenta, alij autem duo, alij denique vnũ; vnicuique ſecundùm facultatem ipſius; &
16 peregrè profectus eſt illico. * Profectus autem ille qui quinque talenta acceperat, negotiatus eſt ex eis, & lucratus eſt quinque alia.
17 * Et itidem is qui duo, negotiando lucra-
18 tus eſt duo alia. * Is autem qui acceperat vnum, profectus fodit in terram, et abdidit argentum domini ſui.

---

51 וְנֶפְלְגִיוהִי וְנִסִּים מְנָחֵה עִם נְסָבֵי בַּאפָּא חַמָּן נָהֲוָא בְּכְיָא וְחוּרֵק שִׁנָּא׃
קוּמָא דִּתְלָתָא דִּילֵיָא דִּתְרֵין דְּחַשָּׁא וְדַנְשָׁא קַדִּישְׁתָּא סה קֻפְלָאִין סו

1 הֵידֵין חֶדְמָא מַלְכוּתָא דִּשְׁמַיָּא לַעֲסַר בְּתוּלָן הִנֵּין דְּנָסְבִי לְמִפְרֵיהֵין וְנָפְקִי לְאוּרַע חַתָּנָא וְכַלְתָּא׃ 2 חַמֵּשׁ דֵּין
מֶנְהֵין חַכִּימָן הֲווֹ וְחַמֵּשׁ סָכְלָן׃ 3 וְהִנֵּין סָכְלָתָא נְסָבִי לְמִפְרֵיהֵין וְלָא נְסָבִי עִמְּהֵין מְשְׁחָא׃ 4 הִנֵּין דֵּין חַכִּימָתָא
נְסָבִי מְשְׁחָא בְּמָאנָא עִם לְמִפְרֵיהֵין׃ 5 כַּד אֲוֹחַר דֵּין חַתָּנָא נְמִי כְּלְהֵין וּדְמֵכִי׃ 6 וּבְפֶלְגֻּתָּא דִּילֵיָא הֲוָת קָעֲתָא הָא
חַתָּנָא אָתֵי פּוּקוּ לְאוּרְעָהּ׃ 7 הֵידֵין קְמוּ כְּלְהֵין בְּתוּלָתָא וְתַקָּנִי לְמִפְרֵיהֵין׃ 8 אֲמָרָן דֵּין הִנֵּין סַכְלָתָא
לְחַכִּימָתָא הַבֵּין לַן מִן מְשְׁחָכִין דִּדְנָא דְּעֲכוּ לְהוֹן לְמִפְרֵין עֲנֵי הִנֵּין חַכִּימָתָא וַאמְרָן לָמָּוּ לָא גְּמִפַּקְלָן וְלֵכִין אֶלָּא

סום מְנָא
ופירושו חלק
בְּכָא שְׁנַן וְלָמָא
לְמִפְיד כמו לפיד
כְּלֵל נום קָעָא
נְפַק קום סְכַל
יַהַב מְשַׁח דְּעָךְ
עָנָא סְפַק

51 * Et diuidet eum, partemque eius ponet cum hypocritis. illic erit fletus & stridor dentium.

Sup. 13. f.42 Inf. 25.c 30.

CAP. XXV.

1 TVnc simile erit regnum cælorum decem virginibus: quę accipientes lam A pades suas exierunt obuiam Sponso & Sponsæ.

2 * Quinque autem ex eis erant fatuæ, & quinque prudentes.

3 * Sed quinque fatuæ, acceptis lampadibus, non sumpserunt oleum secum:

4 * Prudentes verò acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus.

5 * Moram autem faciẽte Sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt.

6 * Media autem nocte clamor factus est, Ecce Sponsus venit, exite obuiam ei.

7 * Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, & ornauerunt lampades suas.

8 * Fatuæ autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur.

9 * Responderunt prudentes, dicentes: Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.

10 * Dum autẽ irent emere, venit Sponsus: & quæ paratæ erant, intrauerunt cũ eo ad nuptias: & clausa est ianua.

11 * Nouissimè verò veniunt & reliquæ virgines, dicentes, Domine, Domine, aperi nobis.

12 * At ille respondens, ait: Amen dico vobis, nescio vos.

Mar. 13. d.33 Sup. 24. c.42

13 * Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Luc. 11. b.12

14 * Sicut enim homo peregrè proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. B

15 * Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij verò vnum; vnicuique secundùm propriam virtutem: & profectus est statim.

16 * Abiit autem qui quinque talẽta acceperat, & operatus est in eis, & lucratus est alia quinque.

17 * Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo.

18 * Qui autem vnum acceperat, abiens fodit in terram, & abscondit pecuniam domini sui.

51 * καὶ διχοτομήσει αὐτὸν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ὑποκριτῶν θήσει· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

κέ.

1 * Τότε ὁμοιωθήσεται ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν δέκα παρθένοις, αἵτινες λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας αὐτῶν, ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου.

2 * πέντε δὲ ἦσαν ἐξ αὐτῶν φρόνιμοι, καὶ αἱ πέντε μωραί.

3 * αἵτινες μωραὶ λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας ἑαυτῶν, οὐκ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν ἔλαιον·

4 * αἱ δὲ φρόνιμοι ἔλαβον ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις αὐτῶν, μετὰ τῶν λαμπάδων αὐτῶν.

5 * χρονίζοντος δὲ τοῦ νυμφίου, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκάθευδον.

6 * μέσης δὲ νυκτὸς κραυγὴ γέγονεν, ἰδοὺ ὁ νυμφίος ἔρχεται· ἐξέρχεσθε εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ.

7 * τότε ἠγέρθησαν πᾶσαι αἱ παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ ἐκόσμησαν τὰς λαμπάδας αὐτῶν.

8 * αἱ δὲ μωραὶ ταῖς φρονίμοις εἶπον, δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου ὑμῶν, ὅτι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται.

9 * ἀπεκρίθησαν δὲ αἱ φρόνιμοι, λέγουσαι, μήποτε οὐκ ἀρκέσῃ ἡμῖν καὶ ὑμῖν· πορεύεσθε δὲ μᾶλλον πρὸς τοὺς πωλοῦντας, καὶ ἀγοράσατε ἑαυταῖς.

10 * ἀπερχομένων δὲ αὐτῶν ἀγοράσαι, ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ ἕτοιμοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους, καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα.

11 * ὕστερον δὲ ἔρχονται καὶ αἱ λοιπαὶ παρθένοι, λέγουσαι, κύριε, κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν.

12 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς.

13 * γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἡμέραν, οὐδὲ τὴν ὥραν, ἐν ᾗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

14 * Ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπος ἀποδημῶν, ἐκάλεσε τοὺς ἰδίους δούλους, καὶ παρέδωκεν αὐτοῖς τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

15 * καὶ ᾧ μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, ᾧ δὲ δύο, ᾧ δὲ ἕν· ἑκάστῳ κατὰ τὴν ἰδίαν δύναμιν· καὶ ἀπεδήμησεν εὐθέως.

16 * πορευθεὶς δὲ ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, εἰργάσατο ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐποίησεν ἄλλα πέντε τάλαντα.

17 * ὡσαύτως καὶ ὁ τὰ δύο, ἐκέρδησε καὶ αὐτὸς ἄλλα δύο.

18 * ὁ δὲ τὸ ἓν λαβὼν, ἀπελθὼν ὤρυξεν ἐν τῇ γῇ, καὶ ἀπέκρυψε τὸ ἀργύριον τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

---

10 וְכַד אֲזַלִי [b] לְמִזְבַּן אֲתָא חַתָנָא וַאילִין [c] דְמִטַיְבָן הֲוַי [d] עִלַי עַמֵה לְבֵית חֲלוּלָא [e] וְאִתְחַד תַרְעָא׃ 11 בְּחֻרְתָא דֵין [f] אֲתַי אַף הָנֵין סְוָלָתָא אֲחֲרְנֵיתָא וְאָמְרִין מָרָן מָרָן פְּתַח לַן׃ 12 הוּא דֵין עָנָא וְאָמַר לְהֵין אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכֵין דְלָא יָדַע אֲנָא לְכֵין׃ 13 [g] אִתְחַעִירוּ הָכֵיל דְלָא יָדְעִין אֲנָתוּן לְיוֹמָא הַו וְלָא לְשַׁעֲתָא׃

סו דְחַר בְּשַׁבָּא דְכָתְנָא

14 אֵיךְ גַבְרָא גִיר [h] דְחָזַק קְרָא לְעַבְדוֹהִי וְאַשְׁלֵם לְהוֹן [i] קְנְיָנֵהּ׃ 15 אִית דְיַהֲב לֵהּ חַמֵשׁ כַּכְרִין וְאִית דְחַרְתֵין וְאִית דְחַד לְחַד אֱנָשׁ אֱנָשׁ אֵיךְ חֵילֵהּ וְחָזַק מֵחָדָא׃ 16 אֲזַל דֵין הַו דְנָסַב חַמֵשׁ כַּכְרִין [k] אִתְחַגַר בְּהֵין [l] וְיַתַר חַמֵשׁ אָחֳרָנִין׃ 17 וְהָכְנָת הַרְחֵין אִתְחַגַר חַרְתֵין אָחֳרָנִין׃ 18 הַו דֵין דְנָסַב חָדָא אֲזַל חֲפַר בַּאַרְעָא [m] וְטַשִׁי כַּסְפָּא דְמָרֵהּ׃

[a] אֲזַל [b] זְבַן [c] טַב [d] עֲלַל [e] אֶחַד [f] אֲתָא [g] עוֹר [h] חֲזַק פְּרוּשׁוֹ נִסְעָ [i] קְנָא [k] תְּנַר [l] יְתַר [m] טָשָׁא

19 * Post autem multum temporis venit dominus seruorum illorum, & recepit ab eis rationem.

20 * Et accessit is qui acceperat quinque talenta, obtulitque quinque alia, & ait, Domine mi, quinque talẽta dedisti mihi, ecce quinque alia negotiando lucratus sum supra ea.

21 * Dixit ei dominus eius: Bene est, serue bone & fidelis: in modico fidelis fuisti, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

22 * Et accessit is qui duo talenta, & ait: Domine mi, duo talenta dedisti mihi; ecce alia duo negotiando lucratus sum supra ea.

23 * Dixit ei dominus eius: Bene est, serue bone & fidelis, in modico fidelis fuisti, super multa constituam te: intra in gaudium domini tui.

24 * Accessit autem & is qui acceperat vnum talentum, & ait: Domine mi, noueram te esse virum durum, téque metere vbi non seminasti, & colligere vnde non sparsisti.

25 * Ac timui, & abiens abscondi talentum tuum in terra, en habes quod tuum est.

26 * Respondit dominus eius, & dixit ei: Serue nequam ac piger, noueras me metere vbi non seminaui, & colligere vnde non sparsi:

27 * Oportuit te committere pecuniam meam mensæ, & ego veniissem ac repetissem quod meum est cum fœnore.

28 * Tollite ergo ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

29 (*Ei enim qui habet, dabitur, & adiicietur ei: is verò qui non habet, id etiam quod habet auferetur ab eo.)

30 * Et seruum ocioſum eijcite in tenebras exteriores: illic erit fletus, & stridor dentium.

Lectio in commemorationem rectorum & iustorum, Feriaque sexta Candidatorum.

31 * Quum venerit autem filius hominis in gloria sua, & omnes angeli eius sancti cum eo, tunc sedebit super thronum gloriæ suæ.

---

19 בָּתַר דְּיִן זַבְנָא סַגִּיאָא אֲתָא מָרֵהוֹן דְּעַבְדָּא הָנוּן וְנָסַב מָנֶהוֹן חוּשְׁבָּנָא׃ 20 וְקָרֵב הַו דְּנָסַב חָנָא חַמֵּשׁ כִּכָּרִין
וְאָמַר מָרִי חַמֵּשׁ כִּכָּרִין יְהַבְתְּ לִי הָא חַמֵּשׁ אָחֳרָנִין אֶתְתַּגַּרְתְּ עֲלֵיהֵין׃ 21 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיוֹ
עַבְדָּא טָבָא וְמְהֵימְנָא עַל קְלִיל מְהֵימַן הֲוֵיתְ עַל סַגִּי אַקִימָךְ עוֹל לְחֶדְוַתֵהּ דְמָרָךְ׃ 22 וְקָרֵב הַו דְּחַרְתֵּין כִּכָּרְוֹתִי
וְאָמַר מָרִי חַרְתֵּין כִּכָּרִין יְהַבְתְּ לִי הָא חַרְתֵּין אָחֳרָנִין אֶתְתַּגַּרְתְּ עֲלֵיהֵין׃ 23 אֲמַר לֵהּ מָרֵהּ אִיוֹ עַבְדָּא טָבָא וְמְהֵימְנָא
עַל קְלִיל מְהֵימַן הֲוֵיתְ עַל סַגִּי אַקִימָךְ עוֹל לְחֶדְוַתֵהּ דְמָרָךְ׃ 24 קְרֵב דֵּין אַף הַו דְּנָסַב חָדָא כִּכָּרָא וְאָמַר מָרִי יָדַע
הֲוֵיתְ לָךְ דְּגַבְרָא אֲנָתְ קַשְׁיָא וְחָצֵד אֲנָתְ אֵיכָא דְלָא זָרַעְתְּ וְמְכַנֵּשׁ אֲנָתְ מִן אֵיכָא דְלָא פָּזַרְתְּ׃
25 וְדָחֵלֶת וְאָזַלֶת טַשְׁיָתֵהּ כִּכְרָךְ בַּאַרְעָא הָא אִית לָךְ דִילָךְ׃

[a] חַשֵׁב [b] יְהֵב [c] תְּנַר כמו בלשון יון [d] חַיְמַן [e] קוּם [f] חֲדָא [g] עוֹל [h] קְשָׁא [i] חֲצַר [j] זְרַע [k] בְּדַר כמו נזר [l] דְּחַל [m] טְשָׁא

19 * Post multum verò temporis venit dominus seruorum illorum,& posuit rationem cum eis.

19 * μετὰ δὲ χρόνον πολὺν ἔρχεται ὁ κύριος τῶν δούλων ἐκείνων, καὶ συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν.

20 *Et accedens qui quinque talenta acceperat,obtulit alia quinque talenta,dicens: Domine,quinque talenta tradidisti mihi; ecce alia quinque superlucratus sum.

20 * καὶ προσελθὼν ὁ τὰ πέντε τάλαντα λαβὼν, προσήνεγκεν ἄλλα πέντε τάλαντα, λέγων, κύριε, πέντε τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα πέντε τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

21 * Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis,super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

21 * ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστός, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

22 * Accessit autem & qui duo talenta acceperat, & ait: Domine, duo talenta tradidisti mihi: ecce alia duo lucratus sum.

22 * προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβὼν, εἶπε, κύριε, δύο τάλαντά μοι παρέδωκας· ἴδε ἄλλα δύο τάλαντα ἐκέρδησα ἐπ' αὐτοῖς.

23 * Ait illi dominus eius: Euge serue bone & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam: intra in gaudium domini tui.

23 * ἔφη αὐτῷ ὁ κύριος αὐτοῦ, εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ, ἐπὶ ὀλίγα ἦς πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν σε καταστήσω. εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου.

24 * Accedens autem & qui vnum talentum acceperat, ait: Domine, scio quia homo durus es, metis vbi non seminasti, & congregas vbi non sparsisti:

24 * προσελθὼν δὲ καὶ ὁ τὸ ἓν τάλαντον εἰληφὼς, εἶπε, κύριε, ἔγνων σε ὅτι σκληρὸς εἶ ἄνθρωπος, θερίζων ὅπου οὐκ ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν οὐ διεσκόρπισας·

25 * Et timens abij, & abscondi talentum tuum in terra: ecce habes quod tuum est.

25 * καὶ φοβηθεὶς ἀπελθὼν ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου ἐν τῇ γῇ. ἴδε ἔχεις τὸ σόν.

26 * Respondens autem dominus eius, dixit ei:Serue male,& piger,sciebas quia meto vbi non semino, & congrego vbi non sparsi:

26 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ κύριος αὐτοῦ εἶπεν αὐτῷ, πονηρὲ δοῦλε καὶ ὀκνηρὲ, ἤδεις ὅτι θερίζω ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω ὅθεν οὐ διεσκόρπισα.

27 * Oportuit ergo te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem vtique quod meum est cum vsura.

27 * ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ.

28 * Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta.

28 * ἄρατε οὖν ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε τῷ ἔχοντι τὰ δέκα τάλαντα·

29 * Omni enim habenti dabitur, & abundabit: ei autem qui non habet, & quod videtur habere, auferetur ab eo.

Sup. 13. b.12 Mar. 4. c.25 Luc.8.c. 18.& 19. d.26

29 * τῷ γὰρ ἔχοντι παντὶ δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

30 * Et inutilem seruum eiicite in tenebras exteriores. illic erit fletus & stridor dentium.

Sup.8.b. 12.& 22. b.13

30 * καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλλετε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον· ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

31 * Cùm autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suæ:

31 * Ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἅγιοι ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε καθίσει ἐπὶ θρόνου δόξης αὐτοῦ·

---

26 עָנָא מָרֵהּ וַאֲמַר לֵהּ עַבְדָּא בִּישָׁא [a]וְחַבַנָּנָא יָדַע דְּחַיָּיתְ לִי דְּלָא זָרַעְתְּ וְטָכֵנֵשׁ אֲנָא מִן אֵיכָא דְּלָא

27 בַּדַּרְתְּ׃ וְלָא הֲוָא לָךְ [b]דְּתַרְמֵא כְּסְפִי עַל פְּתוּרָא וַאֲתָא הֲוֵית אֲנָא וְחַבַע הֲוֵית דִּילִי עִם [c]רִבְיָתֵהּ׃

28 [d]סַבוּ הָכְיל מִנֵּהּ כִּכְרָא [c]וְהַבוּהִי לְהַו דְּאִית לֵהּ עֲסַר כִּכְרִין׃ 29 לְמַן גֵּיר [e]דְּאִית לֵהּ נְתִיהֵב לֵהּ [f]וְנֶתְתַּוּסַף לֵהּ

הַו דֵּין דְּלֵית לֵהּ וְאַף הַו דְּאִית לֵהּ [g]נְשְׁתְּקֵל מִנֵּהּ׃ 30 וְלַעַבְדָּא בַּטִּילָא [h]אַפְּקוּהִי לְחָשׁוֹכָא בַּרָּא תַּמָּן נֶהֱוֵא [i]בְּכְיָא

וְחוֹרָק [k]שִׁנָּא׃

[l]קָרֵינָא בְּרוּכְרָנָא [m]וְכִנָּאנָא וְזַרִיקָא דַּעֲרִיבְתָא דְּחַיָּרָא 32

31 מָא וַאֲתָא דֵּין בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא בְּשׁוּבְחֵהּ וְכָל[n]הוֹן מַלָּאכַוהִי קַדִּישָׁא עִמֵּהּ הֵידֵין [n]נֵתֵב עַל [o]תְּרוֹנוֹס דְּשׁוּבְחֵהּ׃

L

[a] חַבַנָּן ובלשון שמעאל נקרא אולסם
[b] רְמָא [c] כמו תרבית
[d] כְּסַב [e] יְהַב [f] יִסַּף
[g] שְׁקַל [h] נְפַק [i] בְּכָא
[k] שַׁנָּן [l] קְרָא [m] כוֹן
[n] יְתֵב [o] מן לשון יין משרשו כסא

31 * et congregabuntur coram eo omnes gen-
tes, & separabit eas vnam ab altera, sicut
pastor separat oues ab hœdis.
33 * Et statuet oues à dextera sua, & hœdos
à sinistra sua.
34 * Tunc dicet rex iis qui erunt à dextera
sua: Venite benedicti Patris mei, possidete
regnum quod paratum est vobis à constitu-
tione mundi.
35 * Esurini enim, & dedistis mihi quod
manducarem; sitiui, & propinastis mihi:
hospes eram, & excepistis me.
36 * Nudus eram, & operuistis me: infir-
mus eram, & visitastis me: in domo vin-
ctorum eram, & venistis ad me.
37 * Tunc dicent ei iusti illi: Domine noster,
quando vidimus te esurientem, & cibau-
mus te? aut sitientem, et propinauimus tibi?
38 * Et quando vidimus te hospitem, & ex-
cepimus te? aut nudum, & operuimus te?
39 * Et quando vidimus te infirmum, aut
in domo vinctorum, & venimus ad te?
40 * Et respondens rex dicet eis, Amin ego
dico vobis, quotiescunque fecistis vni ex istis
fratribus meis parvulis, mihi ipsi fecistis.
41 * Tunc dicet & iis qui erunt à sinistra
sua: Abite à me maledicti in ignem illum a-
ternũ, qui paratus est criminatori [diabolo] et
angelis eius.
42 * Esurini enim, nec dedistis mihi quod
manducarem: & sitiui, nec propinastis mi-
hi:
43 * Et hospes eram, nec excepistis me:
& nudus eram, nec operuistis me: & in-
firmus eram, & in domo vinctorum eram,
neque visitastis me.
44 * Tunc respondebunt & illi, ac dicent:
Domine noster, quando te esurientem, aut
sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut in-
firmum, aut in domo vinctorum,
nec ministrauimus tibi?
45 * Tunc respondebit & dicet eis, Amin e-
go dico vobis, quotiescunque non fecistis vni
ex istis parvulis, nec mihi fecistis.
46 * Et abibunt isti in cruciatum æternum,
iusti vero in vitam æternam.

٣١ * ومِيدَمِهْ ٥ـمِكُوهُن ثَكْـمُوْ نَكْعُـمْلِ.
وذُهْـمْ اِنْهُ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ.اِبْ وْنِدْلِ وِحَدْـمْ يِتْـلِ
٣٣ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ. * وْنَدْـمِكْ يِتْـلِ ٥ـمِ ٥ـمِ.٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٣٤ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ. * وَمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٣٥ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٣٦ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٣٧ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٣٨ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٣٩ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٤٠ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٤١ * وَمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٤٢ * ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٤٣ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ. * ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٤٤ * ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٤٥ * ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ
٤٦ * ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ ٥ـمِ٥ـمِ

32 * Et congregabuntur ante eum omnes gentes,& separabit eos ab inuicem, sicut pastor segregat oues ab hœdis:

33 * Et statuet oues quidé à dextris suis, hœdos autem à sinistris.

34 * Tunc dicet rex his qui à dextris eius erunt,Venite benedicti patris mei, possidete paratum vobis regnum à constitutione mundi.

35 * Esuriui enim,& dedistis mihi manducare. sitiui, & dedistis mihi bibere: hospes eram, & collegistis me.

Isai.58. b.7 Ezec.18. b.7

36 * Nudus,& operuistis me. infirmus, & visitastis me. in carcere eram, & venistis ad me.

Eccl.7. 4.39

37 * Tunc respondebunt ei iusti, dicentes: Domine,quando te vidimus esuriétem,& pauimus: sitientem, & dedimus tibi potum?

38 * Quando autem te vidimus hospitem, & collegimus te? aut nudum, & cooperuimus te?

39 * Aut quando te vidimus infirmum, aut in carcere, & venimus ad te?

40 * Et respondens rex dicet illis:Amen dico vobis, quandiu fecistis vni de his fratribus meis minimis, mihi fecistis.

41 * Tunc dicet & his qui à sinistris erunt,Discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius.

Psal.6. b.9 Sup.7. 23 Luc.13. f.27

42 * Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare. sitiui, & non dedistis mihi potum.

43 * Hospes eram,& non collegistis me: nudus, & non operuistis me: infirmus, & in carcere, & non visitastis me.

44 * Tunc respondebunt ei & ipsi, dicentes: Domine, quando te vidimus esurientem,aut sitientem, aut hospitem, aut nudum, aut infirmum, aut in carcere, & non ministrauimus tibi?

45 * Tunc respondit illis,dicens: Amen dico vobis,quamdiu non fecistis vni de minoribus his, nec mihi fecistis.

46 * Et ibũt hi in supplicium æternum: iusti autem, in vitam æternam.

Ioh.5.c. 28 Dan.12. b.2

32 * καὶ συναχθήσονται ἔμπροσθεν αὐτοῦ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἀφορίσει αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, ὥσπερ ὁ ποιμὴν ἀφορίζει τὰ πρόβατα ἀπὸ τῶν ἐρίφων·

33 * καὶ στήσει τὰ μὲν πρόβατα ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, τὰ δὲ ἔρίφια ἐξ ἀριστερῶν.

34 * τότε ἐρεῖ ὁ βασιλεὺς τοῖς ἐκ δεξιῶν αὐτοῦ, δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου.

35 * ἐπείνασα γάρ, καὶ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ ἐποτίσατέ με· ξένος ἤμην, καὶ συνηγάγετέ με.

36 * γυμνός, καὶ περιεβάλετέ με· ἠσθένησα, καὶ ἐπεσκέψασθέ με· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με.

37 * τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ οἱ δίκαιοι, λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, καὶ ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα, καὶ ἐποτίσαμεν;

38 * πότε δέ σε εἴδομεν ξένον, καὶ συνηγάγομεν; ἢ γυμνόν, καὶ περιεβάλομεν;

39 * πότε δέ σε εἴδομεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ ἤλθομεν πρός σε;

40 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ βασιλεὺς ἐρεῖ αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοὶ ἐποιήσατε.

41 * τότε ἐρεῖ καὶ τοῖς ἐξ ἀριστερῶν, πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι, εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ.

42 * ἐπείνασα γάρ, καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν· ἐδίψησα, καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με.

43 * ξένος ἤμην, καὶ οὐ συνηγάγετέ με· γυμνός, καὶ οὐ περιεβάλετέ με· ἀσθενὴς, καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐκ ἐπεσκέψασθέ με.

44 * τότε ἀποκριθήσονται αὐτῷ καὶ αὐτοὶ λέγοντες, κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ ξένον, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ οὐ διηκονήσαμέν σοι;

45 * τότε ἀποκριθήσεται αὐτοῖς, λέγων, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐφ' ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἑνὶ τούτων τῶν ἐλαχίστων, οὐδὲ ἐμοὶ ἐποιήσατε.

46 * καὶ ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον· οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

---

40 וְעָנָא מַלְכָּא וְאָמַר לְהוֹן אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָמָא דַעֲבַדְתּוּן לְחַד מִן הָלֵין אַחַי זְעוּרָא לִי הוּ עֲבַדְתּוּן׃

41 הֵידֵין נְאמַר־אָף לְהָנוֹן דְּמִן סְמָלֵהּ [a]זְלוּ לְכוֹן מְנִי [b]לְיֵקְדָא דְּלְעָלַם הֵידַמְטִיבָא [c]לְאִכְלַקְרָצָא וְלַמַלְאֲכוֹהִי׃

42 כְּפָנֵת גֵּיר וְלָא יַהַבְתּוּן לִי לְמֵאכַל וְצָהִית וְלָא אַשְׁקִיתוּנָנִי׃ 43 וַאכְסְנָיָא הֲוִית וְלָא כַנֵּשְׁתּוּנָנִי וְעָרְטָלָיָא הֲוִית וְלָא כַּסִיתוּנָנִי וְבָרִיהָא הֲוִית וּבֵית אֲסִירָא וְלָא סְעַרְתּוּנָנִי׃ 44 הֵידֵין [d]נֶעֱנוּן וְאַף הָנוֹן [c]וְנאמְרוּן מָרָן אֵמַתַי

[e]חֲזִינָךְ כַּפְנָא אוֹ [g]צָהְיָא אוֹ אַכְסְנָיָא אוֹ עָרְטָלָיָא אוֹ [h]כְּרִיהָא אוֹ בֵית אֲסִירָא וְלָא שַׁמֶּשְׁנָךְ׃ 45 הֵידֵין נֶעֱנֵא וְנאמַר לְהוֹן אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָמָא דְּלָא עֲבַדְתּוּן לְחַד מִן הָלֵין זְעוּרָא אַף לָא לִי עֲבַדְתּוּן׃ 46 וְנאזְלִין הָלֵין [i]לְתַשְׁנִיקָא דְּלְעָלַם וְזַדִּיקַיָּא לְחַיֵּא דְּלְעָלַם׃

[a] אֲזַל [b] לוט [c] פרושו מקטרג [d] עֲנָא [e] אֲמַר [f] חֲזָא [g] צְהָא [h] כְּרָח [i] שְׁנַק

Die quinta Secretorum, & in consecratione Chrismatis.

CAP. XXVI.

1 ET factum est cùm absoluisset Ieschua hos omnes sermones, vt dixerit discipulis suis;
2 * Scitis post duos dies fore Pezcho, Filiúq; hominis traditum iri vt cruci suffigatur.
3 * Tunc congregati sunt principes Sacerdotum, et Scribæ ac Seniores populi in atriũ summi Sacerdotis qui vocabatur Kaiopho.
4 * Et consilium inierunt aduersus Ieschua vt dolo comprehenderent eũ, ac interficerent.
5 * Dicebant autem, Non in festo, ne fiat tumultus in populo.
6 * Quumque Ieschua esset in Beth-Anio, in ædibus Schemeoun leprosi,
7 * Accesserat ad eum mulier habens secum alabastrum vnguenti suauissimi magni pretij, & effuderat super caput ipsius Ieschua, cùm discumberet.
8 * Viderunt autem discipuli eius, & displicuit eis. & inquiunt, Quorsum perditio
9 hæc? * Potuit enim istud venundari magno, & dari egenis.
10 * Ieschua verò sciens, dixit eis: Quid fatigatis hanc mulierem? opus bonum operata est erga me.
11 * Nam in omni tempore egenos habebitis vobiscum, me verò non omni tempore habebitis.
12 * Id autem quod iniecit nempe aroma istud super corpus meum, tanquam ad sepeliẽdum
13 me fecit. * Equidem ego dico vobis, Vbicunque prædicabitur hoc Euangelium meum in vniuerso mundo, recitabitur & id quod hæc fecit in memoriam ipsius.
14 * Tunc abiit vnus ex duodecim qui vocabatur Iihoudo Scariouto ad principes Sa-
15 cerdotum, * Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego traditurus sum eum vobis? Illi autem constituerunt ei triginta argenteos.
16 * Et ex eo tempore quærebat sibi oportunitatem prodendi eum.

Die quinta hebdomadis Secretorum.

17 * Die verò prima Azymorum adierunt discipuli Ieschua, & dixerunt ei, Vbi vis paremus tibi ad manducandum Pezcho?

CAP. XXVI.

κϛ΄.

ET factum est cùm consummasset Iesus sermones hos omnes, dixit discipulis suis: A

Mar. 14. a.1 Luc. 22. a.1 Scitis quia post biduum Pascha fiet, & Filius hominis tradetur vt crucifigatur.

Tunc congregati sunt principes Sacerdotum & seniores populi in atrium principis Sacerdotum, qui dicebatur Caiphas:

Et consilium fecerunt vt Iesum dolo tenerent, & occiderent.

Dicebant autem: Non in die festo, ne fortè tumultus fieret in populo.

Cùm autem Iesus esset in Bethania Ioh. 11. a.2 3. & 12. a.3 Mar. 14. a.3 in domo Simonis Leprosi,

Accessit ad eum mulier habens alabastrum vnguenti pretiosi, & effudit super caput ipsius recumbentis.

Videntes autem discipuli, indignati sunt, dicentes, Vt quid perditio hæc?

Potuit enim istud vęnundari multo, & dari pauperibus.

Sciens autem Iesus, ait illis: Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bonum operata est in me.

Deut. 15 b.11 habebitis. Nam semper pauperes habetis vobiscum, me autem nō semper† habetis.

Mittens enim hæc vnguentum hoc in corpus meum, ad sepeliendum me, fecit.

Amen dico vobis: Vbicunque prædicatum fuerit hoc Euangelium in toto mūdo, dicetur & quòd fecit hęc in memoriam eius.

Mar. 14. b.10. Luc. 22. a.3 Tunc abiit vnus de duodecim, qui dicebatur Iudas Iscariotes, ad principes Sacerdotum:

Et ait illis: Quid vultis mihi dare, & ego vobis eum tradam? At illi constituerunt ei triginta argenteos.

Et exinde quęrebat oportunitatem vt eum traderet.

Mar. 14. b.11 Luc. 22. a.7 Primâ autem die Azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, dicentes: Vbi vis paremus tibi comedere Pascha?

---

1 Καὶ ἐγένετο ὅτε ἐτέλεσεν ὁ ἰησοῦς πάντας τοὺς λόγους τούτους, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

2 οἴδατε ὅτι μετὰ δύο ἡμέρας τὸ πάσχα γίνεται, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς τὸ σταυρωθῆναι.

3 τότε συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, τοῦ λεγομένου καϊάφα·

4 καὶ συνεβουλεύσαντο ἵνα τὸν ἰησοῦν δόλῳ κρατήσωσι, καὶ ἀποκτείνωσιν.

5 ἔλεγον δὲ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, ἵνα μὴ θόρυβος γένηται ἐν τῷ λαῷ.

6 Τοῦ δὲ ἰησοῦ γενομένου ἐν βηθανίᾳ, ἐν οἰκίᾳ σίμωνος τοῦ λεπροῦ·

7 προσῆλθεν αὐτῷ γυνὴ ἀλάβαστρον μύρου ἔχουσα βαρυτίμου, καὶ κατέχεεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ ἀνακειμένου.

8 ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἠγανάκτησαν, λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη;

9 ἠδύνατο γὰρ τοῦτο τὸ μύρον πραθῆναι πολλοῦ, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς.

10 γνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, τί κόπους παρέχετε τῇ γυναικί; ἔργον γὰρ καλὸν εἰργάσατο εἰς ἐμέ.

11 πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

12 βαλοῦσα γὰρ αὕτη τὸ μύρον τοῦτο ἐπὶ τοῦ σώματός μου, πρὸς τὸ ἐνταφιάσαι με ἐποίησεν.

13 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ, λαληθήσεται καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

14 τότε πορευθεὶς εἷς τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος ἰούδας ἰσκαριώτης, πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς,

15 εἶπε, τί θέλετέ μοι δοῦναι, κἀγὼ ὑμῖν παραδώσω αὐτόν; οἱ δὲ ἔστησαν αὐτῷ τριάκοντα ἀργύρια.

16 Καὶ ἀπὸ τότε ἐζήτει εὐκαιρίαν ἵνα αὐτὸν παραδῷ.

17 Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ ἰησοῦ, λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα;

---

10 וְיֵשׁוּעַ דְּיִן יְדַע וְאָמַר לְהוֹן מָנָא מְלַאין אַנְתּוּן לָהּ לְאִנְתְּתָא עֲבִדָא שַׁפִּירָא עֲבָדַת לְוָתִי׃ 11 בְּכָלְזְבַן גִּיר מִסְכֵּנָא אִית לְכוֹן עִמְּכוֹן לִידִין לָא בְכָלְזְבַן אִית לְכוֹן׃ 12 הַדָא דְּיִן דְּאַרְמַת בְּסְמָא הָנָא עַל גּוּשְׁמִי אֵיךְ דְּלְמֶקְבְּרְנִי עֲבָדַת׃ 13 וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִיכָא דְּיִתְכְּרֵז בְּכָלְהוֹ עָלְמָא נְתַמְלֵל אַף מְדֵם דְּעֲבָדַת הָדָא לְדוּכְרָנָהּ׃ 14 הֵידִין אֶזַל חַד מִן תְּרֵעסַר דְּמִתְקְרֵא יְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא׃ 15 וְאָמַר לְהוֹן מָנָא צָבִין אַנְתּוּן לְמֶהַב לִי וְאֶנָא מְשַׁלֵּם אֲנָא לְהּ לְכוֹן הַנּוֹן דִּין אַקִימוּ לֵהּ תְּלָתִין דְּכְסָפָא׃ 16 וּמִן הֵידִין בְּעָא הֲוָא לֵהּ פְּלָעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃

דְיוֹם חַמְשָׁא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דַּארְזָא סט

17 בְּיוֹמָא דִּין קַדְמָיָא דְּפַטִּירָא קְרִבוּ תַּלְמִידָא לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרוּ לֵהּ אֵיכָא צָבָא אֲנְתְּ דְּנִטַּיִּב לָךְ דְּנֶהְלַעַם פִּצְחָא׃

L 3

ᵃ לָאָא ᵇ רָמָא ᶜ קְבַר
ᵈ כְּרֵז ᵉ סְבַר כמו נסר
ᶠ דְּכַר כמו זכר
ᵍ קְרָא ʰ צְבָא ⁱ נְתַל
ᵏ קוּם ˡ בְּעָא
ᵐ עבראית עלילא
ⁿ שְׁלַם ᵒ רְזָא ᵖ לְמַר
ᵠ צְבָא ʳ טַיֵּב ˢ לְעַס

18 * Is autem dixit eis: Proficiſcimini in ciuitatem ad quempiam, & dicite ei, Magiſter noſter inquit, Tempus meum aduenit: apud te facio Pezcho cum diſcipulis meis.

19 * Et diſcipuli eius egerunt ſicuti præceperat eis Ieſchua, & parauerunt Pezcho.

20 * Quumque eſſet veſpera, diſcumbebat cum duodecim diſcipulis ſuis.

21 * Et quum ederent, ait: Amin ego dico vobis, vnus ex vobis prodit me.

22 * Et ægrè fuit eis vehementer: cœperuntque dicere ei ſinguli ex eis, Nunquid ego ſum,

23 Domine mi? * Is autem reſpondit & ait: Ille qui intingit manum ſuam mecum in patino, me proditurus eſt.

24 * Et filius hominis abit vt ſcriptum eſt de eo: væ autem homini illi per quem Filius hominis proditur: præſtaret homini illi ſi natus

25 non fuiſſet. * Reſpondit Jhoudo proditor, & ait: Nunquid ego ſum Rabbi? Dicit ei Ieſchua, Tu dixiſti.

26 * Quum autem ederent, accepit Jeſchua panem, & benedixit; fregitque, ac dedit diſcipulis ſuis, & ait: Accipite, comedite, HOC EST CORPVS MEVM.

27 * Et accepit calicem, atque gratias egit, et dedit eis, dixitque: Accipite, bibite ex eo

28 vos omnes: * HIC EST SANGVIS MEVS FOEDERIS NOVI, QVI PRO MVLTIS EFFVNDITVR IN REMISSIONEM PECCATORVM.

29 * Ego dico vobis, Non bibam ab hoc tempore ex hoc genimine vitis, vſque ad diem quo bibam illud vobiſcum nouũm in regno Dei.

30 * Et dixerunt hymnodiam: exieruntque in montem Oliuarum.

Ad noctem paraſceues Crucifixionis.

31 * Tunc ait illis Jeſchua: Vos omnes offendemini in me hac nocte. ſcriptum eſt enim: Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues

32 gregis ipſius. * Poſtquàm autem ſurrexero, præceſſurus ſum vos in Galilæam.

33 * Reſpondit Kipho, & dixit ei, Etiam ſi omnis homo offendatur in te, ego nunquam offendar in te.

34 * Dixit ei Jeſchua: Amin ego dico tibi, hac nocte antequàm cantauerit gallus, tribus vicibus abnegabis me.

---

18 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן זְלוּ לַמְדִינְתָּא לְוָת[a] פְּלָן וְאֲמְרוּ לֵהּ רַבָּן אָמַר זַבְנִי מְטָא לֵהּ לְוָתָךְ עָבֵד אֶנָא[b] פִּצְחָא עִם תַּלְמִידַי׃

19 וְתַלְמִידוֹהִי עֲבַדוּ אֵיכְנָא דְּפַקֵּד לְהוֹן יֵשׁוּעַ[c] וְשַׁיְּיבוּ פִּצְחָא׃ 20 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא סְמִיךְ הֲוָא עִם תְּרֵעסַר תַּלְמִידוֹהִי׃ 21 וְכַד לָעְסִין אֲמַר אֲמִין אֲמַר אֶנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן מְשַׁלֵּם לִי׃ 22 [d]וְכָרִיתַ לְהוֹן טָב[c] וְשָׁרִיו [f]לְמֵאמַר לֵהּ חַד חַד מִנְּהוֹן לְמָא אֶנָא מָרִי׃ 23 הוּ דֵין עָנָא וְאֲמַר מַן[g] דְּצָבַע[h] אִידֵהּ עִמִּי[i] בְּלַגְתָּא הוּ נַשְׁלְמַנִי׃

24 וַבְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא אָזֵל[k] אֵיכְנָא דִּכְתִיב עֲלוֹהִי וַיְלֵהּ דֵּין לְגַבְרָא הַהוּ דְּבַאידֵהּ בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא[k] מְשְׁתְּלֵם[l] פַּקַח הֲוָא לֵהּ לְגַבְרָא הַהוּ אִלּוּ לָא[l] אֶתְיְלֵד׃ 25 עָנָא יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא וַאֲמַר דַּלְמָא אֶנָא הוּ רַבִּי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתָּ׃

26 כַּד דֵּין[m] לָעְסִין שְׁקַל יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ[n] וְקָצָא[o] וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי וַאֲמַר[o] סַבוּ[p] אֲכוּלוּ הָנוֹ פִּגְרִי׃

---

[a] אֵזֵל כמו פלוני
[b] פִּצְחָא כמו פסח
[c] טָב כמו בְּרָה [d] שְׁרָא
[e] אֲמַר [f] צְבַע [g] יַד
[h] פירושו קערה
[i] שְׁלֵם [k] יִלַּד [l] לְעַם
[m] קְצָא כמו קצץ
[n] נְסַב [p] אֲכַל

18 * At Iesus dixit: Ite in ciuitatem ad quendam: & dicite ei, Magister dicit, Tempus meum propè est: apud te facio Pascha cum discipulis meis.

19 * Et fecerunt discipuli sicut cõstituit illis Iesus: & parauerunt Pascha.

20 * Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim discipulis suis.

Mar. 14. b.17

21 * Et edentibus illis, dixit: Amen dico vobis, quia vnus vestrum me traditurus est.

Luc. 22. b.14 Ioh. 13. 6.21

22 * Et contristati valdè, cœperunt singuli dicere, Nunquid ego sum Domine?

23 * At ipse respondens, ait: Qui intingit mecũ manũ in paropside, hic me tradet.

24 * Filius quidem hominis vadit, sicut scriptum est de illo: Væ autem homini illi, per quem Filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille.

Psal. 40. b.10

25 * Respondens autem Iudas qui tradidit eum, dixit: Nunquid ego sum, rabbi? Ait illi, Tu dixisti.

26 * Cœnãtibus autem eis, accepit Iesus panem, & benedixit, ac fregit: deditque discipulis suis, & ait: Accipite, & comedite: hoc est corpus meum.

1.Cor. 11.c.24

27 * Et accipiens calicem, gratias egit, & dedit illis, dicens, Bibite ex hoc omnes.

28 * Hic est enim sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.

29 * Dico autẽ vobis, Non bibam à modò de hoc genimine vitis, vsque in diem illum, cùm illud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei.

30 * Et hymno dicto, exierunt in montem Oliueti.

31 * Tunc dicit illis Iesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Scriptum est enim: Percutiam pastorem, & dispergentur oues gregis.

Mar. 14. c.27 Ioh. 16. b.32 Zach. 13 b.7

32 * Postquàm autem resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

Mar. 14. c.28. & 16.b.7

33 * Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor.

34 * Ait illi Iesus: Amen dico tibi, quia in hac nocte antequàm gallus cantet, ter me negabis.

18 * ὁ δὲ εἶπεν, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν πρὸς τὸν δεῖνα, καὶ εἴπατε αὐτῷ, ὁ διδάσκαλος λέγει, ὁ καιρός μου ἐγγύς ἐστιν· πρός σε ποιῶ τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου.

19 * καὶ ἐποίησαν οἱ μαθηταὶ ὡς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

20 * ὀψίας δὲ γενομένης, ἀνέκειτο μετὰ τῶν δώδεκα.

21 * καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν, εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ὑμῶν παραδώσει με.

22 * καὶ λυπούμενοι σφόδρα, ἤρξαντο λέγειν αὐτῷ ἕκαστος αὐτῶν, μήτι ἐγώ εἰμι, κύριε;

23 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ὁ ἐμβάψας μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ τρυβλίῳ τὴν χεῖρα, οὗτός με παραδώσει.

24 * ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ, δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται. καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

25 * ἀποκριθεὶς δὲ Ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτόν, εἶπε, μήτι ἐγώ εἰμι, ῥαββί; λέγει αὐτῷ, σὺ εἶπας.

26 * ἐσθιόντων δὲ αὐτῶν, λαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν ἄρτον, καὶ εὐλογήσας, ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

27 * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας, ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες.

28 * τοῦτο γάρ ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

29 * λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπ' ἄρτι ἐκ τούτου τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω μεθ' ὑμῶν καινὸν, ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ πατρός μου.

30 * καὶ ὑμνήσαντες, ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

31 * Τότε λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πάντες ὑμεῖς σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ· γέγραπται γάρ, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα τῆς ποίμνης.

32 * μετὰ δὲ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

33 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπεν αὐτῷ, εἰ καὶ πάντες σκανδαλισθήσονται ἐν σοί, ἐγὼ οὐδέποτε σκανδαλισθήσομαι.

34 * ἔφη αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ, πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς ἀπαρνήσῃ με.

---

27 וְשָׁקַל כָּסָא [a] וַאוּדִי וַיְהַב לְהוֹן וַאֲמַר [b] סַבוּ [c] אֶשְׁתּוֹ מִנֵּהּ כֻּלְכוֹן׃ 28 הָנוֹ דְמִי [d] דִּדִיתְקָא [e] חוּתָא דְחִלָּף
29 חַגְיָא [f] מֵהַשְׁתָּד [g] לְשׁוּבְקָנָא דַחֲטָהָא׃ אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּיִן דְּלָא [h] אֶשְׁתֵּא מִן הָנָא יַלְדָּא [i] דַּגְפָּנָא
עַדְמָא לְיוֹמָא דְּהוּ אֶשְׁתְּיוֹתִי עַמְּכוֹן חַדְתָּא בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 30 וְשַׁבְּחוּ וְנָפְקוּ לְטוּר זֵיתָא׃
דְּלֵלְיָא [k] דְּעָרוֹבְתָא דְּנִקִיפּוּתָא ל
31 הָדֵין אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָחְנוֹן כֻּלְכוֹן [l] תֶּתְכַּשְׁלוּן בִּי בְּהָנָא לֵלְיָא כְּתִיב גֵּיר [m] דְּאַמְחֵא [n] לְרַעְיָא וְנֶתְבַּדְּרוּן עָרְבָא
[o] דְּעָנָה׃ 32 מִן בָּתַר [p] דְּקַאֲמ אֲנָא דֵּין קֳדָם אֲנָא לְכוֹן לַגְלִילָא׃ 33 עָנָא כְּאפָא וַאֲמַר לֵה אַפִּין כֻּלְּנָשׁ
נֶתְכַּשַּׁל בָּךְ אֲנָא מֶמְחוּם לָא אֶתְכַּשַּׁל בָּךְ׃ 34 אֲמַר לֵה יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דַּבְּהָנָא לֵלְיָא קֳדָם [q] דְּנָקְרָא תַּרְנְגְלָא
תְּלָת זַבְנִין [r] תְּכְפוֹר בִּי׃

L 4

[a] יְרָא [b] נְסַב [c] שְׁתָא
[d] מן לשון יין בעברית ברית
[e] חַדַת כמו חדש
[f] אֶשֵׁר [g] שְׁבַק [h] שְׁתָא
[i] גְּפָתָא כמו גפן
[k] עֲרַב [l] כְּשַׁל [m] מְחָא
[n] רְעָא [o] כמו צאן
[p] קוּם [q] קָרָא בלשון שור
[r] כְּפַר

35 ‡ Dixit ei Kipho : Si sit mihi moriendum tecum, non abnegabo te. & itidem etiam omnes discipuli dixerunt.

36 ‡ Tunc venit cum eis Jeschua in locum qui vocatur Ghedsimon, & ait discipulis suis, Sedete hic vsque dum abiero oratum.

37 ‡ Et assumpsit Kipho, & duos filios Zabdai, cœpitque commoueri, ac vehementer

38 angi. ‡ Et ait illis, Ægritudo inest animæ meæ vsque ad mortem : expectate me hic, & vigilate mecum.

39 ‡ Et recessit paululum, & procidit in faciem suam, precesque fudit, & ait, Pater mi, si possibile est, præteneat me calix iste: veruntamen non vt ego volo, sed vt tu.

40 ‡ Venitque ad discipulos suos, & reperit dormientes. & ait Kipho, Itane non potuistis vna hora vigilare mecum?

41 ‡ Expergiscimini, & orate, ne intretis in tentationem : spiritus quidem promptus est, corpus verò infirmum.

42 ‡ Rursus abiens secundò preces fudit, & ait: Pater mi, si non potest iste calix præterire quin bibam eum, fiat voluntas tua.

43 ‡ Veniensque iterùm reperit eos dormientes: oculi enim eorum grauati erant.

44 ‡ Et reliquit eos, & abiit. rursus orauit tertia vice, eundemque sermonem dixit.

45 ‡ Tunc venit ad discipulos suos, & ait illis, Dormite adhuc & requiescite, ecce appropinquat hora, & Filius hominis traditur in manus peccatorum.

46 ‡ Surgite, eamus, ecce appropinquat ille qui prodit me.

47 ‡ Et adhuc ipso loquente, ecce Jhoudo proditor, vnus ex duodecim venit, & turbæ cum eo multæ cum ensibus ac fustibus, à principibus Sacerdotum & senioribus populi.

48 ‡ Dederat autem eis signum Ihoudo ille proditor, dicens : Quemcunque osculatus fuero, hic est: ipsum prehendite.

49 ‡ Et confestim accessit ad Jeschua, & ait: Pax Rabbi: eumque deosculatus est.

50 ‡ Ipse verò Jeschua dixit ei: Ob id venisti socie mi? Tunc accesserunt, iniecerunteque manus suas in Ieschua, & prehenderunt eum.

---

35 אֲמַר לֵהּ כֵּיפָא אִן נְהֲוֶא לִי דְמָטַת עִמָּךְ לָא אֶכְפּוּר בָּךְ וְהָכְוֹת אַף כְּלְהוֹן תַּלְמִידָא אֲמָרוּ׃ 36 הֵידֵין אֲתָא
עִמְהוֹן יֵשׁוּעַ לְדוּכְתָא דִּמְתִקְרֵיָא גַּדְסְמָן וַאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי חֲבוּ הָרְכָא עַד אִזַל צְלֵא׃ 37 וְדַבַּר לְכֵאפָא
וַלְתַרֵיהוֹן בְּנֵי זַבְדַי וְשָׁרִי לְמֶתְכְּמָרוּ וְלֶמֶתְחַעָקוּ׃ 38 וַאֲמַר לְהוֹן כַּרְיָאהִי לַהּ לְנַפְשִׁי עַדְמָא לְמוֹתָא קָנוּ לִי
הָרְכָא וְשָׁהֲרוּ עִמִי׃ 39 וּפְרַק קְלִיל וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי וְמָצְלֵא הָוָא וַאֲמַר אֲבִי אִן מֶשְׁכְּחָא נֶעֱבְרִנִי כַּסָּא הָנָא
בְּרַם לָא אֵיךְ דְּאֲנָא עָבֵא אֶנָא אֶלָּא אֵיךְ דְּאַנְתְּ׃ 40 וַאֲתָא לְוַת תַּלְמִידוֹהִי וְאַשְׁכַּח אִנִין כַּד דַּמְכִין וַאֲמַר לְכֵאפָא הֲכַנָא
לָא אַשְׁכַּחְתִּין חַדָּא שָׁעָא דְתֶשְׁהָרִין עִמִי׃ 41 אֶתְחַעִירוּ וְצַלּוּ דְּלָא תֵּעֲלוֹן לְנִסְיוֹנָא רוּחָא מְטַיְבָא פַּגְרָא דֵין כְּרִיהוּ׃

35 a לְמַד b קְרָא c יְתֵב
d אַזַל e צְלָא f כְּמַר
g עוּק h בְּרַח i מוֹרְת
k קְנָא l שְׁהַר פירושו שקד
m פְּרַק בלשון כור
n צְלָא בלשון פלל
o עֲבַר p דְּמַךְ q עוד
r עֲלַל s נְסָא

Ioh.13. d.38

35 * Ait illi Petrus: Etiam si oportuerit me mori tecum, non te negabo. Similiter & omnes discipuli dixerunt.

35 * λέγει αὐτῷ ὁ πέτρος, κἂν δέῃ με σὺν σοὶ ἀποθανεῖν, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι. ὁμοίως δὲ καὶ πάντες οἱ μαθηταὶ εἶπον.

Mar. 14. d.32 Luc. 22. d.39

36 * Tunc venit Iesus cum illis in villam quę dicitur Geth-semani: & dixit discipulis suis, Sedete hîc, donec vadam illuc, & orem.

36 * τότε ἔρχεται μετ' αὐτῶν ὁ ἰησοῦς εἰς χωρίον λεγόμενον γεθσημανῆ, καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς, καθίσατε αὐτοῦ ἕως οὗ ἀπελθὼν προσεύξωμαι ἐκεῖ.

D

37 * Et assumpto Petro & duobus filiis Zebedęi, cœpit cōtristari & mœstus esse.

37 * καὶ παραλαβὼν τὸν πέτρον, καὶ τοὺς δύο υἱοὺς ζεβεδαίου, ἤρξατο λυπεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

38 * Tunc ait illis: Tristis est anima mea vsque ad mortem: sustinete hîc, & vigilate mecum.

38 * τότε λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου. μείνατε ὧδε, καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ.

39 * Et progressus pusillum, procidit in faciem suam, orans, & dicens: Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste. veruntamen non sicut ego volo, sed sicut tu.

39 * καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον αὐτοῦ προσευχόμενος, καὶ λέγων, πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο. πλὴν οὐχ ὡς ἐγὼ θέλω, ἀλλ' ὡς σύ.

40 * Et venit ad discipulos suos, & invenit eos dormientes: & dicit Petro, Sic non potuistis vna hora vigilare mecum?

40 * καὶ ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς, καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, καὶ λέγει τῷ πέτρῳ, οὕτως οὐκ ἰσχύσατε μίαν ὥραν γρηγορῆσαι μετ' ἐμοῦ;

41 * Vigilate, & orate vt non intretis in tẽtationem. Spiritus quidem promptus est, caro autem infirma.

41 * γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον· ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής.

42 * Iterum secundò abiit: & orauit, dicens, Pater mi, si nō potest hic calix trāsire nisi bibam illum, fiat voluntas tua.

42 * πάλιν ἐκ δευτέρου ἀπελθὼν, προσηύξατο λέγων, πάτερ μου, εἰ οὐ δύναται τοῦτο τὸ ποτήριον παρελθεῖν ἀπ' ἐμοῦ, ἐὰν μὴ αὐτὸ πίω, γενηθήτω τὸ θέλημά σου.

43 * Et venit iterùm, & invenit eos dormientes: erant enim oculi eorū grauati.

43 * καὶ ἐλθὼν εὑρίσκει αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ αὐτῶν οἱ ὀφθαλμοὶ βεβαρημένοι.

44 * Et relictis illis, iterùm abiit: & orauit tertiò, eundem sermonem dicens.

44 * καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἀπελθὼν πάλιν, προσηύξατο ἐκ τρίτου, τὸν αὐτὸν λόγον εἰπών.

45 * Tunc venit ad discipulos suos, & dicit illis: Dormite iam, & requiescite: ecce appropinquauit hora, & Filius hominis tradetur in manus peccatorum.

45 * τότε ἔρχεται πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν, καὶ ἀναπαύεσθε· ἰδού, ἤγγικεν ἡ ὥρα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἁμαρτωλῶν.

46 * Surgite, eamus: ecce appropinquauit qui me tradet.

46 * ἐγείρεσθε· ἄγωμεν· ἰδοὺ ἤγγικεν ὁ παραδιδούς με.

Mar. 14. c.43 Luc. 22. c.47 Ioh. 18. a.3

47 * Adhuc eo loquente, ecce Iudas vnus de duodecim venit, & cū eo turba multa cum gladiis & fustibus, missi à principibus Sacerdotum & senioribus populi.

47 * καὶ ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἰδοὺ ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, ἀπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ.

48 * Qui autem tradidit eum, dedit illis signum, dicens: Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum.

48 * ὁ δὲ παραδιδοὺς αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς σημεῖον, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτόν.

49 * Et confestim accedens ad Iesum, dixit, Aue rabbi. Et osculatus est eum.

49 * καὶ εὐθέως προσελθὼν τῷ ἰησοῦ, εἶπε, χαῖρε ῥαββί. καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.

50 * Dixitque illi Iesus: Amice, ad quid venisti? Tunc accesserunt, & manus iniecerunt in Iesum: & tenuerunt eum.

50 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἑταῖρε, ἐφ' ᾧ πάρει; τότε προσελθόντες ἐπέβαλον τὰς χεῖρας τῷ ἰησοῦ, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

---

42 חוב אזל דחרחין וזבנין צלי ואמר אבי אין לא משתה חנא כסא דנעבר אלא אן אשתיתה נהוא צבינך׃
43 ואתא תוב אשכח אנון כד רמכין עיניהון גיר ידקירן חוי׃ 44 ושבק אנון ואזל תוב צלי דחלת זבנין ולה
45 למלתא אמר׃ הידין אתא לות תלמידוהי ואמר להון דמכו מכיל ואתחניחו הא מטת שעתא ובריה דאנשא
46 משתלם באידיהון דחטיא׃ קומו נאזל הא מטא הו דמשלם לי׃ 47 ועד הו ממלל הא יהודא משלמנא
חד מן חרעסרתא אתא וכבשא עמה סגיאא עם ספסרא וחושרא מן לות רבי כהנא וקשישא דעמא׃ 48 ויהב הוא
להון אתא יהודא משלמנא ואמר להו דנשק אנא הוא לה אחודו׃ 49 ומחדא קרב לות ישוע ואמר שלכ רבי
ונשקה׃ 50 הו דין ישוע אמר לה עלהי דאתית חברי הידין אתקרבו וארמיו אידיהון על ישוע ואחדוהי׃

a שתא b צבא
c שבה בלשון מצא
d יקר e גמל f נוח
g מטא h שלם i חטא
k קום l זאל
m פירושו חרבים
n עבראית שבטים
o אחד p רמא q

51 * Et ecce vnus ex iis qui cum Ieschua erant extendit manum suam, distrinxitque gladium, ac percussit seruum summi Sacerdotis, & abstulit auriculam eius.

52 *Tunc dixit ei Jeschua: Conuerte gladium in locum suum. ij enim omnes qui acceperint
53 gladios, gladiis morientur. * An putas me non posse petere à Patre meo, vt nunc sistat plusquàm duodecim legiones angelorum?
54 *Quomodo igitur implerentur Scripturę, quum sic oporteat fieri? * In illa hora dixit
55 Jeschua turbis: Tanquam aduersus sicarium exiuistis cum gladiis & fustibus, vt comprehendatis me. Quotidiè apud vos in templo sedebam, & docebam, neque comprehendi-
56 stis me. * Hoc autem factum est vt implerentur Scripturæ Prophetarum. Tũc discipuli omnes reliquerunt eum, & aufugerunt.
57 * Illi autem qui prehenderunt Jeschua, abduxerunt eum ad Kaiopho summum Sacerdotem, vbi Scribæ & seniores congregati
58 erant. * Schemeoun autem Kipho ibat post eum procul vsque ad atrium summi Sacerdotis: & ingressus intrò sedebat cum mi-
59 nistris, vt videret finem. * Principes autem Sacerdotum, & seniores, omnisque Synagoga, quærebant aduersus Jeschua testes, vt eum morti addicerent, nec inuene-
60 runt.

* Et venerunt multi testes falsi: postremò verò accesserunt duo, & inquiunt:

61 * Iste dixit: Possum dissoluere templum Dei, & triduo ædificare ipsum.

62 * Et surrexit summus Sacerdos, & ait ei: Ne verbum quidem respondes? quid isti testificantur contra te?

63 * Ieschua verò tacebat. & subdens summus Sacerdos dixit ei: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Meschicho filius Dei.

64 * Ait illi Jeschua: Tu dixisti. Ego dico vobis, ab hoc tempore videbitis Filium hominis sedentem à dextera potentiæ, & venientem super nubes cælorum.

65 * Tunc summus Sacerdos scidit vestimenta sua, & ait: En blasphemauit: quid amplius exquiruntur nobis testes? ecce nunc audistis blasphemiam eius.

---

51 וְהָא חַד מִן הָנוּן דְּעִם יֵשׁוּעַ [a] אוֹשִׁיט אִידֵהּ וְשַׁמִּט סַפְרָא [b] וּמְחָיהִי לְעַבְדֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְשַׁקְלֵהּ [c] אֱדְנֵהּ׃
52 הֵידֵין אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [d] אַהְפֵךְ סַפְסָרָא לְרוּכְתֵהּ כְּלָהֵין גֵּיר הָנוּן דְּנָסְבוּ סַיְפָא בְּסַיְפָא [e] נְמוּתוּן׃ 53 אוֹ סָבַר
אַנְתְּ דְּלָא מְשַׁכַּח אֲנָא [f] דֶּאבָּעֵא מִן אֲבִי [g] וַנְקִים לִי חָשָׁא יַתִּיר מִן תַּרְתָּעְסְרֵי [h] לֶגְיוֹנִין דְּמַלְאכֵא׃ 54 אֵיכַנָא הָכִיל
[i] נֶתְמַלוּן [k] כְּתָבָא דְּהָכַנָא וַלָּא דְּנֶהֱוֵא׃ 55 בְּהֵי שָׁעֲתָא אֲמַר יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא אַיךְ דְּעַל גַּיסָא נְפַקְתּוּן בְּסַפְסְרָא וּבְחוּטְרָא
[l] דְּתֶחְדוּנְנִי כְּלְיוֹם לְיָהְכוֹן בְּהַיכְלָא יָתֵב הֲוֵית [m] וּמְלַף וְלָא אֶחַדְתּוּנְנִי׃ 56 הָדָא דֵין דַּהֲוַת דְּנֶתְמַלוּן כְּתָבֵא דַּנְבִיֵא
דְּנֶתְמַלוּן כְּלְהוֹן תַּלְמִידוֹהִי שְׁבָקוּהִי וַעֲרָקוּ׃ 57 וְהָנוּן דְּאֶחְדוּהִי לְיֵשׁוּעַ [n] אַוּבְלוּהִי לְוָת קַיָפָא רַב כָּהֲנָא אֵיכָא דְּסָפְרָא
הֵידֵין תַּלְמִידָא כְּלְהוֹן שְׁבָקוּהִי וַעֲרָקוּ׃ 58 שְׁמְעוֹן דֵין כְּאפָא אָזֵל בָּתְרֵהּ מִן [o] רוּחָקָא עַדְמָא לְרֶרְתֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא [p] וְעַל יְתֵב לְגוֹ עִם
וְקַשְׁיֵשָׁא כְּנִישִׁין הֲווֹ׃

[a] נְשַׁט [b] מְחָא [c] אֶדְנָא
כמו׳ אזן
[d] הָפַךְ [e] מוּת [f] בְּעָא
[g] קוּם לגיון מן לשון יון
[h] מֵלָא [k] כְּתַב
[l] אֶחַד [m] אֶלֶף
[n] יְבַל [o] רְחַק
[p] עֲלַל

51 * Et ecce vnus ex his qui erant cum Iesu, extendens manum, exemit gladium suum, & percutiēs seruum principis Sacerdotum, amputauit auriculam eius.

52 * Tunc ait illi Iesus: Cōuerte gladium tuum in locum suum. omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt.

Gen. 9. n.6 Apo. 13. c.10

53 * An putas quia non possum †rogare Patrem meū, & exhibebit mihi -modò pluspluàm duodecim legiones angelorū?

modo

54 * Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia sic oportet fieri?

Isa. 53. c.10

55 * In illa hora dixit Iesus turbis: Tanquam ad latronem existis cum gladiis & fustibus comprehendere me? quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.

56 * Hoc autem totum factum est, vt adimplerentur scripturæ Prophetarum. Tunc discipuli omnes, relicto eo, fugerunt.

Sup.c. 31 Mar. 14. c.53 Luc. 22. f.54 Ioh.18. d.24

57 * At illi tenentes Iesum, duxerūt ad Caipham principem Sacerdotum, vbi Scribæ & seniores conuenerant.

58 * Petrus autem sequebatur eum à longè, vsque in atrium principis Sacerdotum. Et ingressus intrò, sedebat cum ministris, vt videret finem.

Mar. 14. & 55

59 * Principes autem Sacerdotū & omne cōcilium quærebāt falsum testimonium contra Iesum, vt eum morti traderent:

60 * Et non inuenerunt, cùm multi falsi testes accessissent. Nouissimè autem venerunt duo falsi testes:

Ioh.2.d. 19

61 * Et dixerunt: Hic dixit, Possum destruere templum Dei, & post triduum reædificare illud.

62 * Et surgens princeps Sacerdotum, ait illi: Nihil respondes ad ea quæ isti aduersum te testificantur?

63 * Iesus autem tacebat. Et princeps Sacerdotum ait illi: Adiuro te per Deum viuum, vt dicas nobis si tu es Christus filius Dei.

64 * Dicit illi Iesus, Tu dixisti. veruntamen dico vobis, à modo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cæli.

Sup. 16. d.27 2.Thes.4 d.14 Rom. 14 b.10

65 * Tunc princeps Sacerdotum scidit vestimenta sua, dicens, Blasphemauit: Quid adhuc egemus testibus? ecce, nunc audistis blasphemiam.

51 * καὶ ἰδοὺ εἷς τῶν μετ' ἰησοῦ, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἀπέσπασε τὴν μάχαιραν αὐτοῦ· καὶ πατάξας τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον.

52 * τότε λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀπόστρεψον σου τὴν μάχαιραν εἰς τὸν τόπον αὐτῆς. πάντες γὰρ οἱ λαβόντες μάχαιραν, ἐν μαχαίρᾳ ἀποθανοῦνται.

53 * ἢ δοκεῖς ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους ἢ δώδεκα λεγεῶνας
54 ἀγγέλων; * πῶς οὖν πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ, ὅτι οὕτω δεῖ γενέσθαι;

55 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ εἶπεν ὁ ἰησοῦς τοῖς ὄχλοις, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, συλλαβεῖν με. καθ' ἡμέραν πρὸς ὑμᾶς ἐκαθεζόμην διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με.

56 * τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν, ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαὶ τῶν προφητῶν. τότε οἱ μαθηταὶ πάντες ἀφέντες αὐτὸν ἔφυ-
57 γον. * οἱ δὲ κρατήσαντες τὸν ἰησοῦν ἀπήγαγον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι συνήχθησαν.

58 * ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει αὐτῷ ἀπὸ μακρόθεν, ἕως τῆς αὐλῆς τοῦ ἀρχιερέως. καὶ εἰσελθὼν ἔσω ἐκάθητο μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, ἰδεῖν τὸ τέλος.

59 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τὸ συνέδριον ὅλον ἐζήτουν ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὅπως αὐτὸν θανατώσωσι·

60 * καὶ οὐχ εὗρον· καὶ πολλῶν ψευδομαρτύρων προσελθόντων, οὐχ εὗρον. ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες,

61 * εἶπον, οὗτος ἔφη, δύναμαι καταλῦσαι τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν οἰκοδομῆσαι αὐτόν.

62 * καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, οὐδὲν ἀποκρίνῃ; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

63 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐσιώπα. καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν αὐτῷ, ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἵνα ἡμῖν εἴπῃς εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

64 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, σὺ εἶπας. πλὴν λέγω ὑμῖν, ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

65 * τότε ὁ ἀρχιερεὺς διέρρηξε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, λέγων, ὅτι ἐβλασφήμησε. τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; ἴδε νῦν ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν αὐτοῦ.

---

[a] דַּחֲשָׁא דְנָחֵת חַרְתָא ׃ [59] רְבִי כָּהֲנָא דִּין וְקַשִּׁישָׁא וְכִנּוּשְׁתָא כְּלָהּ [b] בָּעִין סָהֲדָא עַל יְשׁוּעַ [c] סָהֲדָא אַיִךְ [d] דְּנְמִיתוּנֵיהִי ׃
[60] וְלָא [e] אַשְׁכַּחוּ [f] וְאַתָּו סַגִּיאֵי סָהֲדָא דְשׁוּקְרָא אֲתָרְיָת דִּין קְרִבוּ תְּרֵין ׃ [61] וְאָמְרִין הָנָא אֲמַר [g] דְּמָשְׁבַּח אֶנָא
[h] דְּאֶשְׁרֵא הֵיכְלָא דַּאלָהָא וְלִתְלָתָא יוֹמִין [i] אֶבְנֵיוּהִי ׃ [k] וְקָם רַב כָּהֲנָא וַאמַר לֵהּ לָא מֵרֵם [l] מְפַּנֵּא אַנְתְּ פְּתָגָמָא
מָנָא מַסְהָדִין עָלָיךְ הָלֵין ׃ [63] וְיֵשׁוּעַ דִּין שָׁתִיק הֲוָא וַעֲנָא רַב כָּהֲנָא וַאמַר לֵהּ [m] מוֹמֵא אֲנָא לָךְ בַּאלָהָא חַיָּא [n] דְּתאמַר
לַן אִן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא ׃ [64] אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ אֲנָא לְכִין דִּין וְמִן הָשָׁא [o] תֶּחֱזוֹנֵיהִי
לַבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא דְיָתֵב מִן יְמִינָא דְחַיְלָא וְאֵתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא ׃
[65] הָדִין רַב כָּהֲנָא [p] צְרִי מָאנָוהִי וַאמַר הָא גַדְּפָא מְנָא מֵכִיל [q] מְתְבָּעִין לַן סָהֲדָא הָא הָשָׁא שְׁמַעְתּוּן [r] גוֹדָּפֵהּ ׃

[a] דחש ופירושו משמשין
[b] בעא [c] טהד [d] מות
[e] שכח בלשון מצא
[f] אתא [g] שכח בלשון יכל
[h] שרא [i] בנא [k] קום
[l] פנא [m] ימא [n] אמר
[o] חזא [p] צרי
[q] בעא [r] גדף

66 * Quid vultis? Responderunt & aiunt:
67 Reus est mortis. * Tunc expuerunt
in faciem eius, & infligebant ei colaphos: a-
lij verò percutiebant eum, dicentes:
68 * Vaticinare nobis Meschicho quis te per-
69 cusserit. * Kipho autem sedebat extrà
in atrio: & accessit ad eum ancilla quædam,
& ait illi, Tu quoque eras cum Ieschua Na-
70 zareno. * Is autem negauit coram om-
nibus, & dixit ei, Nescio quid dicas.
71 * Et quum exisset in vestibulum, vidit
eum alia mulier, & ait illis qui illic aderant,
Erat & iste cum Ieschua Nazareno.
72 * Et rursus negauit cum iureiurando, Nõ
73 noui hominem illum. * Paulò pòst au-
tem accesserunt ij qui adstabant, & dixe-
runt Kipho: Sanè & tu ex ipsis es: nam &
locutio tua tete demonstrat.
74 * Tunc cœpit seipsum deuouere, ac iurare,
Non noui illum hominem. Et in illa ipsa ho-
75 ra cantauit gallus. * Et recordatus est
Kipho sermonis Ieschua, qui dixerat ei, An-
tequàm cantet gallus tribus vicibus, abne-
gabis me. Et egressus foras fleuit amarè.

Matutinis feria sexta Passionis.

CAP. XXVII.

1 QUum autem esset diluculum, consilium
iniere aduersus Ieschua principes Sacer-
dotum, & seniores populi, vt eum mortiad-
2 dicerent. * Et vincierunt eum, eumque
adduxêre, ac tradiderunt Pilato præfecto.
3 * Tunc Iehoudo proditor, quum videret
damnatum iri Ieschua, pœnituit, & profe-
ctus retulit illos triginta argenteos ad prin-
cipes Sacerdotum & seniores.
4 * Et ait: Peccaui, quippe qui prodide-
rim sanguinem iustum. At illi dixerunt ei:
Quid ad nos? tu noueris.
5 * Et proiecit illos argenteos in templum,
& discessit; abiensque strangulauit sese.
6 * Principes verò Sacerdotum tulerunt
illud argentum, & aiunt: Non licet mittere
ipsum in domum oblationis, quoniam pre-
tium sanguinis est.
7 * Et consilium inierunt, emeruntque ex
eo agrum figuli, ad monumentum peregri-
norum.

---

66 מָנָא [a]צְבִין אַנְחְנָן עְנַו וְאָמְרִין [b]חַיִב הוּ מְוֹתָא׃
67 הָוֵו לֵהּ וְאָמְרִין׃ 68 [f]אֶתְנַבָּא לַן מְשִׁיחָא מַנוּ הַו דְמְחָךְ׃
69 כְּאפָא דֵּין יָתֵב הָוָא לְבַר בְּדָרְתָא וְקָרְבַת לְוָתֵהּ
אַמְתָא חָדָא וְאַמְרָא לֵהּ אַף אַנְתְ עִם יֵשׁוּעַ הֲוֵית נָצְרָיָא׃
70 הוּ דֵּין כְּפַר קֳדָם כֻּלְהוֹן וְאמַר לָא יָדַע אֱנָא מָנָא אָמְרָא
אַנְתְי׃ 71 וְכַד נְפַק לְסָפָא חֲזַתֵהּ אַחֲרְתָא וְאמְרָא לְהוֹן דְהַמָן הָוָא אַף הָנָא עִם יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃
72 וְתוּב כְּפַר [g]בְּמוֹמָתָא דְלָא יָדַע אֱנָא לֵהּ לְגַבְרָא׃
73 מִן בָּתַר קַלִיל דֵּין קְרִבוּ הָנוּן [h]דְקִימִין וְאמְרוּ לְכאפָא
[i]שַׁרְיָראִית אַף אַנְתְ מָנְהוֹן אַנְתְ אַף מַטְלָלֵךְ [k]גִיר מוֹדַע לָךְ׃
74 הָיְדֵין שָׁרִי [l]לְמַחְרְמוּ [m]וְלְמֵאמַר דְלָא יָדַע אֱנָא
לֵהּ לְגַבְרָא וּבָה בְּשַׁעְתָא קְרָא תַרְנְגְלָא׃
75 וְאִתְדְכַר כֵּיפָא מִלְתָא דְאָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ דְקֳדָם דְיִקְרֵא
תַרְנְגְלָא תְכַפֵּר תְלָתְהוֹן זִמְנִין וְנְפַק בָּרָא וּבְכָא מְרִירָן׃

---

[a] צְבִין [b] חַיָב [c] רְקִיקָא
[d] קְפַח [e] מְחָא [f] נְבָא
[g] בְּמוֹמָא [h] קוּם [i] שְׁרַר
וכי־ושו באמת
[k] יְדַע [l] חָרַם [m] וְמָא

66 * Quid vobis videtur? At illi respondentes dixerunt, Reus est mortis.

Isa. 50. b.6 Mar. 14. g.65 67 * Tunc expuerunt in faciem eius; & colaphis eum ceciderunt, alij autem palmas in faciem eius dederunt:

68 * Dicentes; Prophetiza nobis Christe, quis est qui te percussit?

Luc. 22. f.55 Ioh. 18. d.25 69 * Petrus verò sedebat foris in atrio: & accessit ad eum vna ancilla, dicens, Et tu cum Iesu Galilæo eras.

70 * At ille negauit coram omnibus, dicens, Nescio quid dicis.

71 * Exeunte autem illo ianuam, vidit eũ alia ancilla: & ait his qui erant ibi, Et hic erat cum Iesu Nazareno.

72 * Et iterùm negauit cum iuramento, Quia non noui hominem.

73 * Et post pusillum accesserunt qui stabant, & dixerunt Petro: Verè & tu ex illis es: nam & loquela tua manifestum te facit.

74 * Tunc cœpit detestari & iurare quia non nouisset hominem. Et cõtinuò gallus cantauit.

75 * Et recordatus est Petrus verbi Iesu, quod dixerat, Prius quàm gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras, fleuit amarè.

CAP. XXVII.

1 MAnè autem facto consilium inierũt omnes principes Sacerdotum & seniores populi aduersus Iesum, vt eum morti traderent.

Mar. 15. b.16 Luc. 22. g.61 Luc. 23. a.1 Ioh. 18. c.28 2 * Et vinctum adduxerunt eum, & tradiderunt Pontio Pilato præsidi.

3 * Tunc videns Iudas qui eum tradidit quòd damnatus esset, pœnitẽtia ductus, retulit triginta argenteos principibus Sacerdotum & Senioribus:

4 * Dicens: Peccaui, tradens sanguinem iustum. At illi dixerunt, Quid ad nos? tu videris.

Act. 1.c. 18 5 * Et proiectis argenteis in templo, recessit: & abiens, laqueo se suspendit.

6 * Principes autem Sacerdotum acceptis argenteis, dixerunt: Non licet eos mittere in corbanam; quia pretium sanguinis est.

7 * Consilio autem inito, emerunt ex illis agrum figuli, in sepulturam peregrinorum.

66 * τί ὑμῖν δοκεῖ; ⸋ οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, ἔνοχος θανάτου ἐστί.

67 * τότε ἐνέπτυσαν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ ἐκολάφισαν αὐτόν. ⸋ οἱ δὲ ἐρράπισαν,

68 * λέγοντες, προφήτευσον ἡμῖν χριστὲ, τίς ἐστὶν ὁ παίσας σε.

69 * ὁ δὲ πέτρος ἔξω ἐκάθητο ἐν τῇ αὐλῇ, καὶ προσῆλθεν αὐτῷ μία παιδίσκη, λέγουσα, καὶ σὺ ἦσθα μετὰ ἰησοῦ τοῦ γαλιλαίου.

70 * ὁ δὲ ἠρνήσατο ἔμπροσθεν πάντων, λέγων, οὐκ οἶδα τί λέγεις.

71 * ἐξελθόντα δὲ αὐτὸν εἰς τὸν πυλῶνα εἶδεν αὐτὸν ἄλλη, καὶ λέγει τοῖς ἐκεῖ, καὶ οὗτος ἦν μετὰ ἰησοῦ τοῦ ναζωραίου.

72 * καὶ πάλιν ἠρνήσατο μετὰ ὅρκου, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον.

73 * μετὰ μικρὸν δὲ προσελθόντες ⸋ ἑστῶτες, εἶπον τῷ πέτρῳ, ἀληθῶς καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ ἡ λαλιά σου δῆλόν σε ποιεῖ.

74 * τότε ἤρξατο καταθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον. καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

75 * καὶ ἐμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ ῥήματος ἰησοῦ εἰρηκότος αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήσῃ με. ⸋ ἐξελθὼν ἔξω, ἔκλαυσε πικρῶς.

κζ'.

1 * Πρωΐας δὲ γενομένης, συμβούλιον ἔλαβον πάντες ⸋ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ ⸋ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ κατὰ τοῦ ἰησοῦ, ὥστε αὐτὸν θανατῶσαι.

2 * καὶ δήσαντες αὐτὸν, ἀπήγαγον, καὶ παρέδωκαν αὐτὸν ποντίῳ πιλάτῳ τῷ ἡγεμόνι.

3 * τότε ἰδὼν ἰούδας ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, ὅτι κατεκρίθη, μεταμεληθεὶς, ἀπέστρεψε τὰ τριάκοντα ἀργύρια τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς πρεσβυτέροις,

4 * λέγων, ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον. ⸋ οἱ δὲ εἶπον, τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει.

5 * καὶ ῥίψας τὰ ἀργύρια ἐν τῷ ναῷ, ἀνεχώρησε, ⸋ ἀπελθὼν ἀπήγξατο.

6 * ⸋ οἱ δὲ ἀρχιερεῖς λαβόντες τὰ ἀργύρια εἶπον, οὐκ ἔξεστι βαλεῖν αὐτὰ εἰς τὸν κορβανᾶν· ἐπεὶ τιμὴ αἵματός ἐστι.

7 * συμβούλιον δὲ λαβόντες, ἠγόρασαν ἐξ αὐτῶν τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως εἰς ταφὴν τοῖς ξένοις.

---

75 [a] וְאִתְּבַר בְּאַפָּא [b] מִלְּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ דַּאֲמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדֵם [c] דְּנֶקְרֵא תַּרְנְגְלָא תְּלָת זַבְנִין תֶּכְפּוֹר בִּי וְנָפַק לְבַר בְּכָא

[d] מְרִירָאִית׃ [y] דְצַפְּרָא דְעָרִיבְתָא דְשַׁבְּתָא [כפ לאון] פַּלְּאוֹן

1 כַּד דִּין הֲוָא צַפְּרָא מָלְכָא נְסַבוּ עַל יֵשׁוּעַ רַבֵּי כָהֲנָא וְקַשִּׁישֵׁא דְעַמָּא אֵיךְ [c] דַּנְמִיתוּנֵיהִי׃ 2 [f] וְאַסְרוּהִי

[g] וְאַבְלוּהִי [h] וְאַשְׁלְמוּהִי לְפִילַטוֹס הֻגְמוֹנָא׃ 3 הֵידִין יְהוּדָא מַשְׁלְמָנָא כַּד חֲזָא [k] דְאִתְחַיַּב יֵשׁוּעַ [l] אֶתְחָיִב וְאָזַל [m] אֲתְפֵּךְ הַלִּין

תְּלָתִין דְּכֶסְפָּא לְרַבֵּי כָהֲנָא וְלִקְשִׁישֵׁא׃ 4 וְאָמַר [n] חֲטֵית דַּאשְׁלֵמֵת דָּמָא [o] זַכָּיָא הֵנוּן דִּין אֲמָרוּ לֵהּ לַן מָא לַן אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ׃

5 וְשָׁדִיהִי כְּסְפָּא בְּהֵיכְלָא וְשַׁנִּי וְאָזַל קָנַק נַפְשֵׁהּ׃ 6 רַבֵּי כָהֲנָא דִּין שַׁקְלוּהִי לְכֶסְפָּא וְאָמְרוּ לָא שַׁלִּיט

[p] דְּנִרְמִיהִי בֵּית קוּרְבָּנָא מְטַל [q] דְּטִימֵי דְּמָא הוּ׃ 7 וְנָסַבוּ מִלְּכָא וְזַבְּנוּ בֵּהּ [r] אֲגוּרְסֵהּ דְּפַחָרָא לְבֵית קְבוּרָא דַּאכְסָנַיָּא׃

M

[a] וְכַד כמו זכר
[b] מַלֵּל [c] קְרָא לשון שור
[d] מְרַר [e] מות [f] אֱסַר
[g] יְבַל [h] שְׁלַם
[i] מן לשון יין
[k] חַיֵּב [l] חְיָב [m] חַבַּל
[n] חַטָּא [o] זְכָא
[p] רְמָא [q] מן לשון יין
[r] פרושו שדה

8 * Propterea dictus est ager ille, Ager sanguinis, ad hunc vsque diem.

9 * Tunc impletum est quod dictum fuerat per Prophetam, dicentem: Et accepi triginta argenteos pretium illius honorandi, de quo pacti sunt à filiis Israel.

10 * Et dedi eos pro agro figuli, vti præceperat mihi Dominus.

11 * Ipse verò Ieschua stetit coram Præfecto: & interrogauit eum Præfectus, & dixit ei: Es tu rex ille Iehoudæorum? ait illi Ieschua, Tu dixisti.

12 * Quumque accusarent eum principes Sacerdotum & Seniores, ne verbum quidem ipse respondit.

13 * Tunc dixit Pilatus: Non audis quàm multa testificentur contra te?

14 * Neque reddidit ei rationem, ne verbum quidem vllum. & hac de re admirationi fuit valdè.

15 * Porrò in omni Festo consueuerat Præfectus dimittere vinctũ vnum populo, quem ipsi voluissent.

16 * Detinebatur autem ab eis vinctus famosus, qui vocabatur Bar-Abba.

17 * Quumque fuissent congregati, dixit eis Pilatus: Vtrum vultis dimittã vobis? Bar-Abba, an Ieschua qui vocatur Meschicho?

18 * Nouerat enim Pilatus quòd per inuidiam tradidissent eum.

19 * Quum autem sederet Præfectus pro tribunali suo, misit ad eum vxor ipsius, qui diceret ei, Nihil tibi rei sit cum illo iusto. multa enim passa sum in somno meo hodie propter eum.

20 * Principes autem Sacerdotum & Seniores persuaserunt turbis, dimittendum illis esse Bar-Abba, Ieschua verò perdendum.

21 * Subdensque Præfectus, ait illis, Vtrum vultis dimittam vobis è duobus illis? Ipsi verò dixerunt, Bar-Abba.

22 * Dixit eis Pilatus: Ipsi verò Ieschua, qui vocatur Meschicho, quid faciam?

23 * Dicunt omnes, Crucifigatur. Ait illis Pilatus: Enimuerò quid mali fecit? Illi verò magis clamabant, & dicebant, Crucifigatur.

---

8 מְטַל הָנָא [a] אֶתְקְרִי אֲגוּרְסָא הַהוּ קְרִיתָא דְּדָמָא עַדְמָא לְיוֹמָנָא׃ 9 הֲוִדִין [b] אִתְמְלִי מִדֶּם [c] דְּאִתְאֲמַר בְּיַד נְבִיָּא
[d] דְּאָמַר [e] וְנָסַב [f] יַקַר [g] וְיַחְבֵּרְת אִנּוּן לַאגוּרְסָה דְּפַחָרָא אַיִךְ
דַּפְּקַד לִי מָרְיָא׃ 11 הוּ דִין יֵשׁוּעַ קֳדָם הִגְמוֹנָא וְאָמַר לֵהּ הִגְמוֹנָא וְאָמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דְיהוּ דַיְיא אָמַר לֵהּ
יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃ 12 וְכַד [h] אָכְלִין הֲווֹ קַרְצוּהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא וְקַשִּׁישֵׁא מִדֶּם פֻּתְגָמָא הוּלָא [i] פַּנִּי׃ 13 הֵידִין אָמַר לֵהּ
פִּילַטוֹס לָא שָׁמַע אַנְתְּ כַּמָּא מַסְהֲדִין עֲלָיִךְ׃ 14 וְלָא יְהֵב לֵהּ פֻּתְגָמָא אֲפִלָּא בַּחֲדָא [k] מִלָּא וְעַל הָנָא [l] אִתְדַּמַּר טָב׃
15 בְּכָל עִדָּנָא דִּין מְעַד הַהוּא הִגְמוֹנָא [m] דְּנָשְׁרָא אֲסִירָא חַד לְעַמָּא אַיְנָא דְּהֵנּוּן [n] צָבִין הֲווֹ׃ 16 אֲסִיר

[a] קְרָא [b] מְלָא [c] אֲמַר [d] נְסַב [e] יִקַּר [f] וְקַצּוּ [g] אוֹ [h] פֻּקְדָן [i] פִּירוּשׁוֹ מִלְּשׁוֹנִים [j] פְּנָא בִּלְשׁוֹן אַחֵר [k] מַלֵּל [l] דְּמַר פֵּרוּשׁוֹ תַּמָּה [m] שָׁרָא [n] אִבָּא

8 *Propter hoc vocatus est ager ille Haceldama, hoc est, ager sanguinis, vsq; in hodiernum diem.

Act. 1.c. 19

9 * Tunc impletum est quod dictum est per Ieremiam prophetam, dicentem: Et acceperunt triginta argenteos pretiũ appretiati quem appretiauerunt à filiis Israel:

Ier. 11.c. 32

10 * Et dederunt eos in agrum figuli, sicut constituit mihi Dominus.

11 * Iesus autem stetit ante Præsidem, & interrogauit eum Præses, dicens: Tu es Rex Iudæorum? Dicit illi Iesus: Tu dicis.

Mar. 15. a.2 Luc. 23. a.3 Ioh. 18. f.33

12 * Et cùm accusaretur à principibus Sacerdotum & senioribus, nihil respondit.

13 * Tunc dicit illi Pilatus: Non audis quanta aduersum te dicunt testimonia?

14 * Et non respondit ei ad vllum verbũ: ita vt miraretur Præses vehementer.

15 * Per diem autem solennem consueuerat Præses populo dimittere vnũ vinctum quem voluissent.

16 * Habebãt autem tunc vinctum insignem, qui dicebatur Barabbas.

17 * Cõgregatis ergo illis, dixit Pilatus: Quem vultis dimittam vobis, Barabbam, an Iesum, qui dicitur Christus?

18 * Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum.

19 * Sedente autem illo pro tribunali, misit ad eum vxor eius, dicens: Nihil tibi & iusto illi. multa enim passa sum hodie per visum propter eum.

20 * Principes autem Sacerdotum & Seniores persuaserunt populis vt peterent Barabbam, Iesum verò perderent.

Mar. 15. b.11 Luc. 23. c.18 Ioh. 18. f.4 Act. 3.c. 14

21 * Respondens autem Præses, ait illis: Quem vultis vobis de duobus dimitti? At illi dixerunt, Barabbam.

22 * Dicit illis Pilatus: Quid igitur faciam de Iesu, qui dicitur Christus? Dicunt omnes, Crucifigatur.

23 * Ait illis Præses: Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, dicentes: Crucifigatur.

8 * διὸ ἐκλήθη ὁ ἀγρὸς ἐκεῖνος, ἀγρὸς αἵματος, ἕως τῆς σήμερον.

9 * τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ ἱερεμίου τοῦ προφήτου, λέγοντος, καὶ ἔλαβον τὰ τριάκοντα ἀργύρια, τὴν τιμὴν τοῦ τετιμημένου, ὃν ἐτιμήσαντο ἀπὸ υἱῶν ἰσραήλ·

10 * καὶ ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ κεραμέως, καθὰ συνέταξέ μοι κύριος.

11 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἔστη ἔμπροσθεν τοῦ ἡγεμόνος, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ ἡγεμών, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἰησοῦς ἔφη αὐτῷ, σὺ λέγεις.

12 * καὶ ἐν τῷ κατηγορεῖσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

13 * τότε λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκ ἀκούεις πόσα σου καταμαρτυροῦσι;

14 * καὶ οὐκ ἀπεκρίθη αὐτῷ πρὸς οὐδὲ ἓν ῥῆμα, ὥστε θαυμάζειν τὸν ἡγεμόνα λίαν.

15 * κατὰ δὲ ἑορτὴν εἰώθει ὁ ἡγεμὼν ἀπολύειν τῷ ὄχλῳ ἕνα δέσμιον, ὃν ἤθελον.

16 * εἶχον δὲ τότε δέσμιον ἐπίσημον, λεγόμενον βαραββᾶν.

17 * συνηγμένων οὖν αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τίνα θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν; βαραββᾶν, ἢ ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν;

18 * ᾔδει γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παρέδωκαν αὐτόν.

19 * καθημένου δὲ αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βήματος, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λέγουσα, μηδὲν σοὶ καὶ τῷ δικαίῳ ἐκείνῳ· πολλὰ γὰρ ἔπαθον σήμερον κατ' ὄναρ δι' αὐτόν.

20 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεισαν τοὺς ὄχλους, ἵνα αἰτήσωνται τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν ἀπολέσωσιν.

21 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἡγεμών, εἶπεν αὐτοῖς, τίνα θέλετε ἀπὸ τῶν δύο ἀπολύσω ὑμῖν; οἱ δὲ εἶπον, βαραββᾶν.

22 * λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τί οὖν ποιήσω ἰησοῦν τὸν λεγόμενον χριστόν; λέγουσιν αὐτῷ πάντες, σταυρωθήτω.

23 * ὁ δὲ ἡγεμὼν ἔφη, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσῶς ἔκραζον, λέγοντες, σταυρωθήτω.

---

16 וְהָוָא לְהוֹן דֵּין אֲסִירָא יְדִיעָא [b] דְּמִתְקְרָא בַּר אַבָּא׃
17 דְּאִשְׁרֵא [d] לְכוֹן לְבַר אַבָּא אוֹ לְיֵשׁוּעַ דְּמִתְקְרָא מְשִׁיחָא׃
19 כַּד יְהֵב דֵּין הִגְמוֹנָא עַל [g] בֵּימָא [h] שְׁלַחַת לֵהּ אִנְתְּתֵהּ וַאֲמַרַת לֵהּ לָא לָךְ וְלָהּ זַדִּיקָא סַגִּי גֵּיר [i] חֶשֵׁת בְּחֶלְמִי
20 יוֹמָנָא מֶטָלְתָּהּ׃ רַבֵּי כָּהֲנָא דֵּין וְקַשִּׁישֵׁא [k] אַפִּיסוּ לְכֶנְשָׁא [l] דְּנֶשְׁרֵא לְהוֹן לְבַר אַבָּא לְיֵשׁוּעַ דֵּין [m] דְּנַאוּבְדוּן׃
21 וַעֲנָא הִגְמוֹנָא וַאֲמַר לְהוֹן לְמַן [n] צָבְיִן אַנְתּוּן [o] דְּאִשְׁרֵא לְכוֹן מִן תְּרֵיהוֹן הַנּוּן דֵּין אֲמַרוּ לְבַר אַבָּא׃
22 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטָּוֹס וְלְיֵשׁוּעַ [p] דְּמִתְקְרָא מְשִׁיחָא מָנָא אֶעֱבֵד לֵהּ אֲמָרִין כֻּלְּהוֹן [q] נֶזְדַּקֵּף׃
23 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטָּוֹס מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עֲבַד הַנּוּן דֵּין [r] יַתִּירָאִית [s] קְעַוּ וַאֲמַרוּ נֶזְדַּקֵּף׃
17 וְכַד כְּנִישִׁין אֲמַר לְהוֹן פִּילַטָּוֹס לְמַן [c] צָבְיִן אַנְתּוּן
18 יַדַּע הֲוָא גֵּיר פִּילַטָּוֹס דְּמָן [e] חַסָּמָא [f] אַשְׁלְמוּהִי׃

[a] יד׳ע [b] קרא [c] עבראית קנאה [d] שרא [e] עברית קנאה [f] שלם [g] בים מן לשון ים [h] שלה [i] חשש [k] פיס [l] שרא [m] אבד [n] אבא [o] שרא [p] קרא [q] וקף [r] יתר [s] קעא

24 * Pilatus autem quum videret se nihil proficere, sed magis tumultum fieri; accipiens aquam abluit manus suas in conspectu turbæ, & ait: Innoxius sum à sanguine istius iusti:
25 vos noueritis. * Et respondit omnis populus, & ait: Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Lectio ad tertiam horam.

26 * Tunc soluit eis Barabba, ac flagellis cædit Jeschua, eumq; tradidit vt crucifigeretur.
27 * Tunc milites Præfecti duxerunt Jeschua in prætorium, & congregarunt aduersus eum
28 vniuersam cohortem. * Et exuerunt eum, ac
29 induerunt eum chlamyde coccinea. * Et cõtexuerunt coronam spineam, & imposuêre capiti eius, & arundinem in dexteram eius: et genuflectentes sese super genua sua coram eo, illudebant ei, dicentes: Pax, rex Iihoudæorũ.
30 * Et expuerunt in faciem eius, ceperuntque arundinem, ac percutiebant eum super caput
31 ipsius. * Quumque illusissent ei, exuerunt eum chlamyde, indueruntque vestimentis suis, &
32 abduxerunt eum vt crucifigeretur. * Et quũ exissent, inuenerunt virum Kourinæum nomine Schemeoun: hunc angariarunt vt baiu-
33 laret crucem eius. * Venerúntque in locum qui vocatur Gogoultho, cuius interpretatio
34 est Cranium. * Et dederunt ei acetum bibendum mistum cum felle. & gustauit, noluítque bibere. * Quúmque crucifixissent eum,
35 partiti sunt vestimenta eius sorte; vt impleretur id quod dictum est per Prophetam: Partiti sunt vestimenta mea inter se, & su-
36 per vestem meam iecerunt sortem. * Et sede-
37 bant ac custodiebant eum illic. * Et imposuerunt super caput eius occasionem mortis eius in scriptura: HIC EST IESCHVA REX ILLE IIHOVDAEORVM.

Ad sextam horam.

38 * Porrò crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextera eius, & alter à sinistra eius.
39 * Illi autem qui transibant blasphemabant aduersus eum, & mouebant capita sua, di-
40 centes: * Destructor tẽpli, & ædificans ipsum triduo, libera animam tuam [teipsum]: si filius
41 Dei es, & descende de cruce. * Itidem et principes Sacerdotum illudebant ei cum Scribis, & Senioribus ac Perischæis, & dicebant:

---

24 פִּילַטּוֹס דֵּין כַּד חָזָא דְּמִדַּם לָא [a] מַהַר אֶלָּא יַתִּירָאִית [b] רַוְגָא הָוֵא שְׁקַל מַיָּא [c] אַשְׁיג אִידּוֹהִי לְעֵין כֻּנְשָׁא וַאמַר
25 [d] מְחַכִּי אֲנָא מִן דְּמֵהּ דְּהָנָא זַדִּיקָא אַנְתּוּן [e] חֲזָרוּן : וַעֲנָו כֻּלֵּהּ עַמָּא וְאמַרוּ דְּמֵהּ עֲלַיִן וְעַל בְּנַיִן :
26 [f] מְרַיְנָא דַּתְלַת שָׁעִין עִא הֵידֵין שְׁרָא לְהוֹן לְבַר אַבָּא וְנַגַּד בְּפַרְגָּלָא לְיֵשׁוּעַ [g] וְאַשְׁלְמֵהּ [h] דְּנֶזְדַּקֵּף :
27 הֵידֵין [i] אֶסְטְרַטְיוֹטֵא דְּהִגְמוֹנָא דַּבְּרוֹהִי לְיֵשׁוּעַ [k] לְפְרֶטוֹרִין וְכַנְּשׁוּ עֲלוֹהִי כֻּלָּהּ [l] אַסְפִּיר :
28 [m] וְאַשְׁלְחוּהִי
[n] וְאַלְבְּשׁוּהִי [o] כְּלָמִים דְּזְחוֹרִיתָא : 29 וְגַדְּלוּ כְּלִילָא דְעוּזְנֵיא [p] וְסָמוּ בְּרִישֵׁהּ וְקַנְיָא בְּיִמִינֵהּ וְבָרְכוּ עַל [q] בּוּרְכֵיהוֹן
קָדָּמוֹהִי [r] וְמַבַּזְחִין הָווּ בֵּהּ וְאמְרִין שְׁלָם מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא :
30 רְשָׁהּ : 31 וְכַד בַּוָּוחוּ בֵּהּ אַשְׁלְחוּהִי כְּלָמִים וְאַלְבְּשׁוּהִי [u] לְבָתוֹהִי [x] וְאוּבְלוּהִי [y] דְּנֶזְדַּקֵּף וְכַד נָפְקִין [z] אֶשְׁכַּחוּ גַּבְרָא

[a] יִתֵּר רוּב אוּרִיב
[b] שׁוּג פֵּירוּשׁוּ בְּקָה
[c] יַרְע [d] חַסִי [e] קְרָא [f] שְׁלֵם
[g] זְקַף בְּמוֹ בְּלְשׁוֹן יִן
[h] מִן לְשׁוֹן יִן [i] מִן לְשׁוֹן יִן
[k] שְׁלַח [l] לְבַשׁ [m] מִן לְשׁוֹן יִן
[n] סוּם [o] בְּרֵךְ [p] בְּזַח
[q] רַקַּק [r] מְחָא פֵּירוּשׁוּ לְבוּשִׁין
[s] יְבַל [t] זְקַף [u] שְׁכַת

Videns autẽ Pilatus quia nihil proficeret,sed magis tumultus fieret; accepta aqua,lauit manus coram populo, dicens: Innocens ego sum à sanguine iusti huius: vos videritis. Et respondens vniuersus populus , dixit : Sanguis eius super nos, & super filios nostros.

Tunc dimisit illis Barabbam:Iesum autem flagellatum tradidit eis, vt crucifigeretur. Tunc milites Præsidis susceptes Iesum in Prætorium , congregauerunt ad eum vniuersam cohortem: Et exuentes eum, chlamydem coccineam circundederunt ei: Et plectentes coronam de spinis,posuerũt super caput eius, & arundinem in dextera eius. & genu flexo ante eum, illudebant ei, dicentes: Aue Rex Iudæorum.

Et expuentes in eum,acceperunt arundinem, & percutiebant caput eius.

Et postquàm illuserunt ei,exuerunt eum chlamyde,& induerunt eum vestimentis eius,& duxerunt eum vt crucifigerét . Exeuntes autem inuenerunt hominem Cyrenæum, nomine Simonem: hunc angariauerunt vt tolleret crucem eius. Et venerunt in locum qui dicitur Golgotha , quod est Caluariæ locus.

Et dederunt ei vinum bibere cum felle mixtum.&cùm gustasset,noluit bibere. Postquàm autem crucifixerunt eum,diuiserunt vestimẽta eius,sortem mittentes : vt impleretur quod dictum est per Prophetam,dicentem: Diuiserunt sibi vestimenta mea , & super vestem meã miserunt sortem.Et sedentes seruabant eum.Et imposuerunt super caput eius causam ipsius scriptã:HIC EST IESVS REX IVDAEORVM.

Tunc crucifixi sunt cum eo duo latrones, vnus à dextris,& vnus à sinistris.

Prętereuntes autem blasphemabant eum mouentes capita sua: Et dicentes: Vah qui destruis templum Dei,& in triduo illud reædificas : salua temetipsum: si Filius Dei es,descende de cruce.Similiter & principes Sacerdotum illudentes cum Scribis & Senioribus , dicebant:

Mar.15. b.16 Ioh.19. a.1

Mar.15. b.21 Luc. 23. d.26 Mar. 15. b.21 Luc. 23. c.33 Ioh.19. c.17

Mar.15. c.24 Luc. 23. c.33 Ioh.19. c.18

Psal.21. c.19 Ioh.19. c.24

Ioh.2.d. 19

24 ἰδὼν δὲ ὁ πιλᾶτος ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἀπενίψατο τὰς χεῖρας ἀπέναντι τοῦ ὄχλου, λέγων, ἀθῷός εἰμι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου· ὑμεῖς ὄψεσθε. 25 καὶ ἀποκριθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἶπε, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

26 Τότε ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν, τὸν δὲ ἰησοῦν φραγελλώσας παρέδωκεν ἵνα σταυρωθῇ.

27 τότε οἱ στρατιῶται τοῦ ἡγεμόνος παραλαβόντες τὸν ἰησοῦν εἰς τὸ πραιτώριον, συνήγαγον ἐπ' αὐτὸν ὅλην τὴν σπεῖραν. 28 καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, περιέθηκαν αὐτῷ χλαμύδα κοκκίνην.

29 καὶ πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ κάλαμον ἐπὶ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ γονυπετήσαντες ἔμπροσθεν αὐτοῦ, ἐνέπαιζον αὐτῷ, λέγοντες, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

30 καὶ ἐμπτύσαντες εἰς αὐτὸν, ἔλαβον τὸν κάλαμον, καὶ ἔτυπτον εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. 31 καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν χλαμύδα, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ. καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ σταυρῶσαι.

32 Ἐξερχόμενοι δὲ εὗρον ἄνθρωπον κυρηναῖον, ὀνόματι σίμωνα· τοῦτον ἠγγάρευσαν, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

33 καὶ ἐλθόντες εἰς τόπον λεγόμενον γολγοθᾶ, ὅς ἐστι λεγόμενος κρανίου τόπος, 34 ἔδωκαν αὐτῷ πιεῖν ὄξος μετὰ χολῆς μεμιγμένον· καὶ γευσάμενος οὐκ ἤθελε πιεῖν.

35 σταυρώσαντες δὲ αὐτὸν, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τοῦ προφήτου, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον.

36 καὶ καθήμενοι ἐτήρουν αὐτὸν ἐκεῖ.

37 καὶ ἐπέθηκαν ἐπάνω τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ γεγραμμένην, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ ΙΗΣΟΥΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

38 τότε σταυροῦνται σὺν αὐτῷ δύο λῃσταὶ, εἷς ἐκ δεξιῶν, καὶ εἷς ἐξ ἀριστερῶν.

39 οἱ δὲ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν·

40 καὶ λέγοντες, ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν, σῶσον σεαυτόν. εἰ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, κατάβηθι ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

41 ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες μετὰ τῶν γραμματέων καὶ πρεσβυτέρων καὶ φαρισαίων, ἔλεγον,

---

קוּרִינָיָא דִּשְׁמֵהּ שִׁמְעוֹן לְהָנָא שַׂחֲרוּ דְּנְשְׂקוּל זְקִיפֵהּ׃ 33 וְאַתּוֹ לְדוּכְתָא גָּגוּלְתָא הִי דְּמִתְקְרְיָא גָּגוּלְתָא

כַּרְכַּפְתָּא׃ 34 וְיַהֲבוּ לֵהּ דְּנְשְׁתֵּא חַלָּא דְּחֲלִיט בְּמֵרָרְתָא וְטָעֵם וְלָא צָבָא לְמִשְׁתֵּא׃ 35 וְכַד זַקְפוּהִי פַּלְגוּ נַחֲתוּהִי

בְּפַסָּא־דְּנָתְמַלָּא מִדֵּם דְּאִתְאֲמַר בִּיד נְבִיָא דְּפַלְגוּ נַחֲתֵי בֵּינָתְהוֹן וְעַל לְבוּשִׁי אַרְמִיו פַּסָּא־׃ 36 וְיָתְבִין הֲווֹ וְנָטְרִין

לֵהּ תַּמָּן׃ 37 וְסָמוּ לְעֵל מִן רֵשֵׁהּ עִלְּתָא דְּמוֹתֵהּ בַּכְתָבָא הָנוֹ יֵשׁוּעַ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃ דְּשִׁת שָׁעִין עב

38 וְאִזְדַּקְפוּ עַמֵּהּ תְּרֵין לֵסְטַיֵּא חַד מִן יְמִינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃ 39 אִילֵּין דֵּין דְּעָבְרִין הֲווֹ מְגַדְּפִין הֲווֹ עֲלוֹהִי

וּמְנִידִין רֵשֵׁיהוֹן וְאָמְרִין׃ 40 סָתַר הֵיכְלָא וּבָנֵא לֵהּ לְתַלָּתָא יוֹמִין פְּצֵא נַפְשָׁךְ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דְּאֱלָהָא וְחוֹת מִן

זְקִיפָא׃ 41 הָכְנָה אַף רַבֵּי כָּהֲנָא מְבַוְּחִין הֲווֹ עִם סָפְרָא וְקַשִּׁישֵׁא וַאֲמְרִין׃

[a] שַׁחַר [b] אֵתָא [c] קְרָא [d] פְּשַׁק פירושו הרגם [e] שְׁתָא [f] חֲלִיט בגל פירושו [g] צְבָא [h] רְמָא [i] סוּם [k] עֲלַל [l] מוֹת [m] זְקוֹף [n] כּוֹד [o] נְהַת

42 * *Alios seruauit, seipsum non potest seruare: si rex est Israel, descendat nunc de cruce, vt videamus, & credamus in eum.*

43 * *Confidit in Deo, redimat eum nunc, si vult eum. dixit enim: Filius Dei sum.*

44 * *Itidem & sicarij illi, qui erant crucifixi cum eo, exprobrabant ei.*

Ad nonam horam.

45 * *A sexta autem hora factæ sunt tenebræ super vniuersam terram vsque ad horam*
46 *nonam.* * *Et circiter horam nonam exclamauit Ieschua alta voce, & ait: Deus, Deus, quare dereliquisti me?*

47 * *Homines autem ex iis qui adstabant illic quum audissent, dicebant: Iste Iliio vocauit.*

48 * *Et in illa ipsa hora excurrit vnus ex eis, & accepit spongiam, eamque impleuit aceto, & circumposuit arundini, & propinauit ei.*

49 * *Reliqui verò dicebant: Sinite, videamus an veniat Iliio vt redimat eum.*

50 * *Ipse verò Ieschua rursum exclamauit alta voce, & emisit spiritum suum.*

51 * *Et statim superficies ianuæ* [velum] *templi scissa est in duas partes à summo vsque ad imum, terraque commota est, et petræ scissæ.*

52 * *Et monumenta aperta sunt, & cadauera multa Sanctorum qui obdormierant,*
53 *surrexerunt.* * *Et exierunt, ac post resurrectionem suam ingressi sunt ciuitatem sanctam, & apparuerunt multis.*

54 * *Centurio autem, & qui cum eo seruabant Ieschua, quum vidissent terræmotum, & ea quæ facta fuerant, timuerunt vehementer, & dixerũt: Verè iste erat filius Dei.*

55 * *Erant autem illic mulieres multæ prospicientes eminus: illæ venerant post Ieschua à Galilæa, & ministrauerant ei.*

56 * *Quarum vna erat Mariam Magdeloitho, & Mariam mater Iaakoub & Iausi, ac mater filiorum Zabdai.*

Ad vesperam Sabbathi Annunciationis.

57 * *Quum autem esset vespera, venit vir dives à Rometho nomine Iauseph, qui & ipse discipulus fuerat Ieschua.*

---

42 לְאָחֳרְנָא [a] אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מְשֵׁכַח לְמַחְיוֹ אִן מַלְכָּה הוּ דְיִסְרַיֵל נֵחוּת הָשָׁא מִן זְקִיפָא [b] דְנֶחֱזֵא [c] וְנְהֵימִן בֵּהּ ׃ [a] חַיִּא [b] חֲזָא [c] חֵימִן

43 [d] תְּכִיל עַל אֱלָהָא [e] נְפַרְקִיוֹהִי הָשָׁא אִן צָבֵא בֵּהּ אֵינֵר גִּיר דַּבְּרֵהּ אֲנָא דַּאלָהָא ׃ 44 הַכְנָוָתֹ אַף גַּיְסֵא הָנִין [d] תְּכֵל [e] פְּרַק

[f] דַּאזְדַּקְפוּ עִמֵּהּ מְחַסְרִין הֲוֹו לֵהּ ׃ רְתֵּשַׁע שְׁעִין עג [f] זְמַף

45 מִן שֵׁת שָׁעִין דֵּין הֲוָא חֲשׁוֹכָא עַל כֻּלָּהּ אַרְעָא עַדְמָא לְשָׁעָא תְּשַׁע ׃ 46 וְלָאפִי תְּשַׁע שָׁעִין קָעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא [g] רוֹם [h] שְׁבַק כמו עזב

[g] רָמָא וְאמַר אֵיל אֵיל לְמָנָא [h] שְׁבַקְתָּנִי ׃ 47 אֱנָשִׁין דֵּין מִן הָנִין [i] דְקִימִין הֲוֹו תַּמָּן כַּד [k] שְׁמַעוּ אָמְרִין הֲוֹו הָנָא לְאלִיָא [i] קום [k] שְׁמַע

קָרָא ׃ 48 וּבָהּ בְּשָׁעָתָא רְהֵט חַד מֵנְהוֹן וְשַׁקַל [l] אֶסְפּוּגָא [m] וְמַלַּהּ חַלָּא [n] וְסָמָהּ בְּקַנְיָא [o] וּמְשַׁקֵּא הֲוָא לֵהּ ׃ [l] מן לשון יין

49 שָׁרְיָא דִּין אָמְרִין הֲוֹו שְׁבוֹקוּ נֶחֱזֵא אִן אָתֵא אִלִיָא [p] לְמֶפְרְקֵהּ ׃ 50 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ תּוּב קָעָא בְּקָלָא [q] רָמָא [m] מְלָא [n] סום [o] שְׁקָא [p] פְּרַק [q] רום

‡ Alios ſaluos fecit, ſeipſum non po- 42
teſt ſaluum facere: ſi rex Iſrael eſt, deſcen
Sap.2.d. 18 dat nunc de cruce, & credemus ei.
Pſal. 21. b.9 ‡ Confidit in Deo: liberet nunc eum 43
ſi vult: dixit enim, Quia Filius Dei ſum.
‡ Idipſum autem & latrones qui cru- 44
cifixi erant cum eo, improperabant ei.

‡ A ſexta autem hora tenebræ factæ 45
ſunt ſuper vniuerſam terram, vſque ad
horam nonam.
‡ Et circa horam nonam clamauit Ie- 46
Pſal. 21. a.1 ſus voce magna, dicens, Eli, Eli, lamma-
ſabacthani? hoc eſt, Deus meus, Deus
meus, vt quid dereliquiſti me?
‡ Quidam autem illic ſtantes & au- 47
dientes, dicebant, Eliam vocat iſte.
‡ Et continuò currens vnus ex eis ac- 48
Pſal. 68. c.22 ceptam ſpongiam impleuit aceto, & im
poſuit arundini, & dabat ei bibere.
‡ Cæteri verò dicebant: Sine, videa- 49
mus an veniat Elias liberans eum.
‡ Ieſus autem iterum clamans voce 50
magna, emiſit ſpiritum.
‡ Et ecce velum templi ſciſſum eſt in 51
2. Par. 3. d.14 duas partes, à ſummo vſque deorſum. &
terra mota eſt, & petræ ſciſſæ ſunt:
‡ Et monumenta aperta ſunt: & mul- 52
ta corpora ſanctorum qui dormierant,
ſurrexerunt.
‡ Et exeuntes de monumentis poſt 53
reſurrectionẽ eius, venerunt in ſanctam
ciuitatem; & apparuerunt multis.
‡ Centurio autem & qui cum eo e- 54
rant cuſtodientes Ieſum, viſo terræmo-
tu & his quæ fiebant, timuerunt valdè,
dicentes: Verè filius Dei erat iſte.
‡ Erant autem ibi mulieres multæ à 55
Mar. 15. d.40 longè, quæ ſecutæ erant Ieſum à Galileæ,
miniſtrantes ei:
‡ Inter quas erat Maria Magdalene, & 56
Maria Iacobi & Ioſeph mater, & mater
filiorum Zebedæi.

Mar. 15. d.42 Luc. 23. g.50 Ioh. 19. g.38 ‡ Cùm autem ſerò factum eſſet, ve- 57
nit quidam homo diues ab Arimathæa, G
nomine Ioſeph, qui & ipſe erat diſci-
pulus Ieſu.

42 ‡ ἄλλους ἔσωσεν· ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι. εἰ βασιλεὺς Ἰσραήλ ἐστι, καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ πιστεύσομεν ἐπ' αὐτῷ.
43 ‡ πέποιθεν ἐπὶ τὸν θεόν· ῥυσάσθω νῦν αὐτόν, εἰ θέλει αὐτόν. εἶπε γάρ, ὅτι θεοῦ εἰμι υἱός.
44 ‡ τὸ δ' αὐτὸ καὶ οἱ λῃσταὶ οἱ συσταυρωθέντες αὐτῷ, ὠνείδιζον αὐτόν.

45 ‡ Ἀπὸ δὲ ἕκτης ὥρας σκότος ἐγένετο ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.
46 ‡ περὶ δὲ τὴν ἐνάτην ὥραν ἀνεβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἠλὶ, ἠλὶ, λαμὰ σαβαχθανί; τοῦτ' ἔστι, θεέ μου, θεέ μου, ἱνατί με ἐγκατέλιπες;
47 ‡ τινὲς δὲ τῶν ἐκεῖ ἑστώτων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ὅτι Ἠλίαν φωνεῖ οὗτος.
48 ‡ καὶ εὐθέως δραμὼν εἷς ἐξ αὐτῶν, καὶ λαβὼν σπόγγον, πλήσας τε ὄξους, καὶ περιθεὶς καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτόν.
49 ‡ οἱ δὲ λοιποὶ ἔλεγον, ἄφες, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας σώσων αὐτόν.
50 ‡ ὁ δὲ Ἰησοῦς πάλιν κράξας φωνῇ μεγάλῃ, ἀφῆκε τὸ πνεῦμα.
51 ‡ καὶ ἰδοὺ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο, ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω· καὶ ἡ γῆ ἐσείσθη, καὶ αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν,
52 ‡ καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθη.
53 ‡ καὶ ἐξελθόντες ἐκ τῶν μνημείων μετὰ τὴν ἔγερσιν αὐτοῦ, εἰσῆλθον εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, καὶ ἐνεφανίσθησαν πολλοῖς.
54 ‡ ὁ δὲ ἑκατόνταρχος, καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ, τηροῦντες τὸν Ἰησοῦν, ἰδόντες τὸν σεισμὸν, καὶ τὰ γενόμενα, ἐφοβήθησαν σφόδρα, λέγοντες, ἀληθῶς θεοῦ υἱὸς ἦν οὗτος.
55 ‡ ἦσαν δὲ ἐκεῖ γυναῖκες πολλαὶ ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, αἵτινες ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, διακονοῦσαι αὐτῷ.
56 ‡ ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, καὶ Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ ἡ μήτηρ τῶν υἱῶν Ζεβεδαίου.

57 ‡ Ὀψίας δὲ γενομένης ἦλθεν ἄνθρωπος πλούσιος ἀπὸ Ἀριμαθαίας, τοὔνομα Ἰωσήφ, ὃς καὶ αὐτὸς ἐμαθήτευσε τῷ Ἰησοῦ.

---

[a] צְרָא
[b] זוּעַ [c] פְּתַח
[d] קוּם [e] עֲלַל
[f] חֲזָא [g] חֲזוֹ [h] זוּעָא וְאִילִין
[i] זוּעַ [j] שְׁרַר
[k] חֲזָא [l] רְחַק [m] אִתָּא

[a] לְמַר

51 וּמַחֲרָא אֲפֵי הַרְעָא דַהֵיכְלָא [a] אֶצְטְרִי לַחֲרִין מִן לְעֵל עַדְמָא לְתַחַת וַאַרְעָא [b] אֶתְחְזִעַת וְכַאפֵּא
52 וּבֵית קְבוּרֵא [c] אֶתְפַּתְחוּ וּפַגְרֵא סַגִּיאֵא דְמָרְדִּישֵׁא [d] קָמוּ: 53 וְנָפְקוּ וּבָתַר קִימְתַהּ
[e] עַלוּ לְמַדִּינְתָּא קַדִּישְׁתָּא [f] וְאִתְחֲזִיוּ לְסַגִּיאֵא: 54 קֶנְטְרוֹנָא דֵין וְדַעֲמֵהּ דְּנָטְרִין לַהֲוֹ לְיֵשׁוּעַ כַּד [g] חֲזוֹ [h] זוּעָא וַאִילִין
דַּהֲווֹ דְּחֵלוּ טָב וְאָמְרוּ [i] שַׁרִירָאִית הָנָא בְּרֵהּ הֲוָא דַּאלָהָא: 55 אִירֵ הֲווֹ דֵין תַּמָּן נָשֵׁא סַגִּיאָתָא [k] דְּחָזִין הֲווֹ מִן
[j] רוּחֲקָא הַלִּין [m] דְּאַתַי הֲווֹ בָּתַרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מִן גְּלִילָא וּמְשַׁמְּשָׁן הֲווֹ לֵהּ: 56 דַּחֲנָא מָגְדְּלָיְתָא וּמָרְיָם
אֵמֵהּ דְּיַעֲקוֹב וְיָסֵא [m] וּאִמְּהוֹן דִּבְנֵי זַבְדַי: וְרַמְשָׁא דְשַׁבְּתָא דַסְכַּרְתָּא עד

57 כַּד הֲוָא דֵין רַמְשָׁא אֲתָא גַּבְרָא עַתִּירָא מִן רָמְתָא דְּשֻׁמֵּהּ יוֹסֵף דְּאַף הוּ [n] אֶתְתַּלְמַד הֲוָא לְיֵשׁוּעַ:

58 ‡ Is adiit Pilatum, petiitque corpus Jeschua. & præcepit Pilatus vt daretur ei cor-
59 pus illud. ‡ Et accepit Iauseph corpus, & inuoluit illud linteo lini mundi.
60 ‡ Illudque posuit in monumento suo nouo, quod exciderat in petra: & aduoluerunt saxum ingens, ac posuerunt super ostium monumenti, & abierunt.
61 ‡ Erant autem illic Mariam Magdeloitho & Mariam altera, quæ sedebant è regione sepulchri.

Matutinis Sabbathi Annuntiationis.

62 ‡ Die verò crastina quæ est post Parasceuem, congregati sunt principes Sacerdotum, & Perischæi ad Pilatum:
63 ‡ Et dicunt ei: Domine noster, meminimus seductorem illum dixisse dum viueret, Tertio pòst die resurgam.
64 ‡ Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in tertium diem, ne fortè veniant discipuli eius & furentur eum noctu: dicantque populo, De domo mortuorum surrexit: & sit error nouissimus peior priore.
65 ‡ Dixit eis Pilatus: Habetis custodes: ite, custodite sicut scitis.
66 ‡ Illi autem profecti custodierunt sepulchrum, & obsignarunt saxum illud cum custodibus.

Ad vesperam Dominicæ Resurrectionis.

CAP. XXVIII.

1 VEsperè autem in Sabbatho, quum exoritura esset prima hebdomadis [Dominica,] venit Mariam Magdeloitho & Mariam altera, vt spectarent sepulchrum.
2 ‡ Et ecce terremotus magnus factus est: Angelus enim Domini descendit de cælis, & accedens reuoluit saxum ab ostio; sedebatque
3 super illud. ‡ Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius candi-
4 dum sicut nix. ‡ Et præ timore ipsius contremuerunt ij qui custodiebant, & facti
5 sunt instar mortuorum. ‡ Respondit autem Angelus, & ait mulieribus, Vos ne timeatis. scio enim Ieschua, qui crucifixus est,
6 vos quærere. ‡ Non est hìc: surrexit enim prout dixit. venite, videte locum in quo positus fuerat Dominus noster.

---

58 הָנָא קְרֵב לְוָת פִּילַטוֹס וְשָׁאל פַּגְרֵהּ דְיֵשׁוּעַ וּפְקַד פִּילַטוֹס [a] דְּנָתְיְהֵב לֵהּ פַּגְרָא׃ 59 וְשַׁקְלֵהּ יוֹסֵף לְפַגְרָא [a] יְהַב
וְכַרְכֵהּ בַּחֲיָצָא דְכֻתָּנָא נַקְרָא׃ 60 [b] וְסָמֵהּ בְּבֵית קְבוּרְתֵּהּ חַדְתָּא דִילֵהּ [c] דְנָקִיר בְּכֵאפָא [d] וְעַגְלוּ כֵאפָא רַבְּתָא [c] אַרְמוּ [b] סוּם [c] נְקַר
עַל תַּרְעָא דְבֵית קְבוּרָא וְאָזְלוּ׃ 61 אִית תַּמָּן מַרְיָם מַגְדְּלֵיתָא וּמַרְיָם אָחֳרָתָא [f] דְיָתְבָן תַּמָּן לְקוּבְלֵהּ דְקִבְרָא׃ [d] עֲנַל כמו גגל
דְצַפְּרָא דְשָׁבְּתָא דַסְבְּרָתָא עה [e] רְמָא [f] יְתֵב [g] עֲרַב

62 לְיוֹמָא דֵין דְּמָחַר דְאִיתְהוֹן בְּהַר [g] עֲרוּבְתָּא אִתְכַּנְּשׁוּ רַבְּי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא לְוָת פִּילַטוֹס׃ 63 וַאֲמְרִין לֵהּ מָרָן [h] דְּכַר [i] טְעָא [k] קוֹם
[h] אִתְדְּכַרְן דְּהוֹ [i] מַטְעְיָנָא אֲמַר הָוָא כַּד חַי דְּמִן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין [k] קָאֵם אֲנָא׃ 64 פְּקוֹד הָכִיל [l] מְזַדְּהֲרִין בְּקִבְרָא עַד יוֹמָא [l] זְהַר [m] אֵיתָא [n] מוּת
לַתְּלָתָא יוֹמִין דִּלְמָא [m] נֵאתוּן תַּלְמִידוֹהִי נְגְנְבוּנֵיהִי בְּלֵילְיָא וְנֵאמְרִין לְעַמָּא דְמִן בֵּית [n] מִיתֵא קָם וְסָחֲוָא [o] טוֹעַח אַחֲרִיתָא [o] טְעָח כמו טעא

58 * Hic accessit ad Pilatum, & petiit corpus Iesu. Tunc Pilatus iussit reddi corpus.

58 * ΟὗτΣ προσελθὼν τῷ πιλάτῳ, ἠτήσατο τὸ σῶμα Ξ ἰησοῦ. τότε ὁ πιλάτος ἐκέλευσεν ἀποδοθῆναι τὸ σῶμα.

59 * Et accepto corpore, Ioseph inuoluit illud in sindone munda.

59 * καὶ λαβὼν τὸ σῶμα ὁ ἰωσὴφ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι καθαρᾷ.

60 * Et posuit illud in monumento suo nouo quod exciderat in petra. Et aduoluit saxum magnum ad ostium monumenti, & abiit.

60 * καὶ ἔθηκεν αὐτὸ ἐν τῷ καινῷ αὐτοῦ μνημείῳ, ὃ ἐλατόμησεν ἐν τῇ πέτρᾳ· καὶ προσκυλίσας λίθον μέγαν τῇ θύρᾳ τοῦ μνημείου, ἀπῆλθεν.

61 * Erat autem ibi Maria Magdalene, & altera Maria, sedentes contra sepulchrum.

61 * ἦν δὲ ἐκεῖ μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, καθήμεναι ἀπέναντι τοῦ τάφου.

62 * Altera autem die, quæ est post Parasceuen, conuenerunt principes Sacerdotum & Pharisæi ad Pilatum,

62 * Τῇ δὲ ἐπαύριον, ἥτις ἐστὶ μετὰ τὴν παρασκευήν, συνήχθησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς πιλάτον,

63 * Dicentes, Domine, recordati sumus quia seductor ille dixit adhuc viuēs, Post tres dies resurgam.

63 * λέγοντες, κύριε, ἐμνήσθημεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ πλάνος εἶπεν ἔτι ζῶν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι.

64 * Iube ergo custodiri sepulchrum vsque in diem tertium: ne fortè veniant discipuli eius, & furētur eum: & dicant plebi, Surrexit à mortuis: & erit nouissimus error peior priore.

64 * κέλευσον οὖν ἀσφαλισθῆναι τὸν τάφον ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήποτε ἐλθόντες οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς, κλέψωσιν αὐτὸν, καὶ εἴπωσι τῷ λαῷ, ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν· καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης.

65 * Ait illis Pilatus: Habetis custodiam. ite, custodite sicut scitis.

65 * ἔφη δὲ αὐτοῖς ὁ πιλάτος, ἔχετε κουστωδίαν· ὑπάγετε, ἀσφαλίσασθε ὡς οἴδατε.

66 * Illi autem abeuntes, munierunt sepulchrum: signantes lapidem, cum custodibus.

66 * οἱ δὲ πορευθέντες ἠσφαλίσαντο τὸν τάφον, σφραγίσαντες τὸν λίθον μετὰ τῆς κουστωδίας.

CAP. XXVIII.

κή.

1 VEsperè autem Sabbathi quæ lucescit in prima Sabbathi, venit Maria Magdalene, & altera Maria videre sepulchrū.

Mar. 16. b. 6 Ioh. 20. c. 21

1 * Ὀψὲ δὲ σαββάτων τῇ ἐπιφωσκούσῃ εἰς μίαν σαββάτων, ἦλθε μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ ἡ ἄλλη μαρία, θεωρῆσαι τὸν τάφον.

2 * Et ecce terræmotus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo: & accedens, reuoluit lapidem, & sedebat super eum:

2 * Καὶ ἰδοὺ σεισμὸς ἐγένετο μέγας. ἄγγελος γὰρ κυρίου καταβὰς ἐξ οὐρανοῦ, προσελθὼν ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας, καὶ ἐκάθητο ἐπάνω αὐτοῦ.

3 * Erat autem aspectus eius sicut fulgur, & vestimentum eius sicut nix.

3 * ἦν δὲ ἡ ἰδέα αὐτοῦ ὡς ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμα αὐτοῦ λευκὸν ὡσεὶ χιών.

4 * Præ timore autē eius exterriti sunt custodes, & facti sunt velut mortui.

4 * ἀπὸ δὲ τοῦ φόβου αὐτοῦ ἐσείσθησαν οἱ τηροῦντες, καὶ ἐγένοντο ὡσεὶ νεκροί.

5 * Respondens autem angelus, dixit mulieribus, Nolite timere vos: scio enim quòd Iesum, qui crucifixus est, quæritis.

5 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἄγγελος εἶπε ταῖς γυναιξί, μὴ φοβεῖσθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι ἰησοῦν τὸν ἐσταυρωμένον ζητεῖτε.

6 * Non est hîc: surrexit enim, sicut dixit. venite, & videte locum vbi positus erat Dominus.

6 * οὐκ ἔστιν ὧδε. ἠγέρθη γάρ, καθὼς εἶπε. δεῦτε, ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ κύριος.

---

[a] אָזַל [b] חֲתַם

[c] אֲתָא [d] חֲזָא

[e] זוּעַ [f] חֲזָא

[g] דְּחַל [h] זוּעַ

[i] מוֹת [k] זְקַף

[l] כְּעָא [m] אֲתָא

[n] חָזָא [o] טוּם

59 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס אִית לְכוֹן קֻסְטָונָרָא [a] זְלוּ אֶזְדַּהָרוּ אֲיכַּנָא דְּיָדְעִין אַנְהוֹן: 66 אֲנוֹן דֵּין אֲזָלוּ אֶזְדַּהָרוּ בְּקַבְרָא [b] וַחֲתַמוּ בְּאַפָּא הֲוֵי עִם קֻסְטָונָרָא:

א דְּרַמְשָׁא דְּיַחַד בְּשַׁבְּתָא וְנָגְהָה חַד בְּשַׁבָּא [c] אֲתַת מַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיָם אֲחָרְתָא [d] דְּנָחְזִין קַבְרָא:

ב וְהָא [e] זוּעָא רַבָּא הֲוָא מַלְאָכָא גְּיִר דְּמָרְיָא נְחַת מִן שְׁמַיָּא וְקָרֵב עַגֵּל בְּאַפָּא מִן הַרְעָא וְיָתֵב הֲוָא עֲלֵיהּ:

ג אֵיתַוְהִי הֲוָא דֵּין [f] חֶזְוֵהּ אֵיךְ בַּרְקָא וְלִבּוּשֵׁהּ חִוַּר הֲוָא אַיְךְ חַלְגָא: ד וּמִן [g] דְּחִלְתֵּהּ [h] אִתְחֲזִיעוּ אִילֵּין דְּנָטְרִין הֲווֹ וַהֲווֹ אַיְךְ [i] מִיתֵא:

ה עָנָא דֵּין מַלְאָכָא וְאָמַר לְנָשֵׁא אַנְתִּין לָא תְּדְחֲלָן יָדַע אֲנָא גְּיִר דְּיֵשׁוּעַ [k] דְּאִזְדְּקַף בָּעְיִן אַנְתִּין:

ו לָא הֲוָא הָכָּן קֳדָם [l] לֵהּ גְּיִר אֲיכַּנָא דַּאֲמַר [m] תָּאֵין [n] חֲזַיְן דּוּכְתָא [o] דְּסִים הֲוָא בֵּהּ מָרַן:

7 * Et profectæ citò dicite discipulis ipsius, Surrexit è domo mortuorum, & ecce præcedit vos in Galilæam: illic videbitis eum: ecce dixi vobis.

8 * Et abiêre citò à sepulchro cum timore et gaudio magno, & cursu contenderunt vt dicerent discipulis ipsius.

9 * Et ecce Jeschua fit eis obuiam, dixitque eis, Pax vobis. Illæ autem accedentes prehenderunt pedes eius, & adorarunt eum.

10 * Tunc dixit eis Jeschua: Ne timeatis: sed abeuntes dicite fratribus meis, vt proficiscantur in Galilæam, & illic videbunt me.

11 * Quum autem profectæ fuissent, venerunt homines ex custodibus illis in ciuitatem, & dixerunt principibus Sacerdotum quicquid factum fuerat.

12 * Et congregati sunt cum Senioribus, & consilium inierunt, dederuntque pecuniam non modicam custodibus, dicentes eis:

13 * Dicite, discipuli eius venientes furati sunt eum noctu quum dormiremus.

14 * Quod si auditum hoc fuerit coram Præfecto, nos persuadebimus ei, vosque sollicitudine liberabimus.

15 * Illi autem cùm accepissent pecuniam, egerunt sicut edocti fuerant. & exiit sermo iste inter Jhoudæos vsque in hodiernũ diem.

16 * Discipuli autem vndecim profecti sunt in Galilæam in montem, prout constituerat eis Ieschua.

17 * Et quum eum aspexissent, adorarunt eum: ex iis porrò nonnulli dubitabant.

18 * Et accedens Ieschua allocutus est eos, & dixit eis: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra. sicut autem misit me Pater meus, & ego mitto vos.

19 * Ite ergo docete omnes gentes, & baptizate eas in nomine Patris, & Filij, et Spiritus Sanctitatis.

20 * Et docete eas vt seruent quicquid præcepi vobis. & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi. Amin.

Sancti Euangelij præconij Mathai, quod prædicauit Hebraicè in terra Palestinæ,

FINIS.

---

7 [a] וְזִלִין [b] בְּעָגַל וְאמַרִין לְתַלְמִידוֹהִי דְּקָם מִן בֵּית מֵיתֵא וְהָא קָדֵם לְכוֹן לַגְלִילָא תַּמָּן חֲזוֹנָיְהִי הָא אֲמִרֵת לְכִין :

8 וְאזִלִין עָגַל מִן קִבְרָא בְּדָחֲלָא [c] וּבְחֲדוּתָא רַבְּתָא [d] וְרָהֲטָן [c] דְּנאמְרַן לְתַלְמִידוֹהִי : 9 וְהָא יֵשׁוּעַ פְּגַע בְּהֵין וְאמַר לְהֵין שְׁלָם לְכִין הֵנִין דֵּין קְרִבִי אֲחִדִי רַגְלוֹהִי וְסָגְדִי לֵהּ : 10 הֵידֵין אֲמַר לְהֵין יֵשׁוּעַ לָא תְּדְחָלָן אֶלָּא [f] זִלִין אֲמַרִין לַאחַי דְּנאזְלוּן לַגְלִילָא וְתַמָּן [g] נֶחֱזוּנְנִי : 11 כַּד אזְלִין דֵּין [h] אִתּוֹ אֱנָשָׁא מִן קֻסְטוֹנְרָא הָנוּן לַמְדִינְתָא וַאמַרוּ לַרַבִי כָּהֲנֵא כָּל מֵדֵם דַּהֲוָא : 12 וְאתְכַּנְשׁוּ עִם קַשִׁישֵׁא וְנָסְבוּ [i] מֶלְכָּא וְיַהֲבוּ כַּסְפָּא לָא זְעִיר לְקֻסְטוֹנְרָא וַאמְרִין לְהוֹן : 13 אֱמְרוּ דְּתַלְמִידוֹהִי אִתּוֹ [k] גְּנִבוּהִי בְּלֵלְיָא כַּד [l] דְּמִכִינַן : 14 וְאן [m] אֶשְׁתְּמַעַת הָדָא קֳדֵם הֶגְמוֹנָא חֲנַן [n] מְפַיְסִינַן לֵהּ וַלְכוֹן דְּלָא [o] צַפְּתָא עֲבִדִינַן :

[a] אזַל [b] פירושו פתאם [c] חַדָא [d] רַהֵט [e] אֲמַר [f] אֲזַל [g] חָזָא [h] אִתָּא [i] פירושו עצה [k] גְּנַב [l] דְּמַך [m] שְׁמַע [n] פַּיֵס [o] יְצַף

* Et citò euntes, dicite discipulis eius quia surrexit: & ecce præcedit vos in Galilæam. ibi eum videbitis. ecce prædixi vobis.

* Et exierunt citò de monumento cum timore, & gaudio magno, currētes nunciare discipulis eius.

* Et ecce Iesus occurrit illis, dicēs: Auete. Illæ autem accesserunt, & tenuerūt pedes eius, & adorauerunt eum.

* Tunc ait illis Iesus: Nolite timere. ite, nunciate fratribus meis vt eant in Galilæam, ibi me videbunt.

* Quæ cùm abiissent, ecce quidam de custodibus venerunt in ciuitatē, & nunciauerunt principibus sacerdotum omnia quæ facta fuerant.

* Et congregati cū senioribus, consilio accepto, pecuniam copiosam dederunt militibus,

* Dicētes: Dicite, Quia discipuli eius nocte venerūt, & furati sunt eum nobis dormientibus.

* Et si hoc auditū fuerit à præside, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus.

* At illi accepta pecunia, fecerūt sicut erant edocti. Et diuulgatum est verbum istud apud Iudæos, vsq; in hodiernū diē.

* Vndecim autem discipuli abierunt in Galilæam, in montem, vbi cōstituerat illis Iesus.

* Et videntes eum adorauerunt, quidam autem dubitauerunt.

* Et accedens Iesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cęlo & in terra.

Ioh. 17. a. 2 Heb. 2. b. 8 Mar. 16. d. 15

* Euntes ergo docete omnes gentes: baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti:

* Docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis, & ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.

7 * καὶ ταχὺ πορευθεῖσαι εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὅτι ἠγέρθη ἀπὸ τῶν νεκρῶν, καὶ ἰδοὺ προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε. ἰδοὺ εἶπον ὑμῖν.

8 * καὶ ἐξελθοῦσαι ταχὺ ἀπὸ τοῦ μνημείου μετὰ φόβου καὶ χαρᾶς μεγάλης, ἔδραμον ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ. ὡς δὲ ἐπορεύοντο ἀπαγγεῖλαι τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ.

9 * καὶ ἰδοὺ ὁ Ἰησοῦς ἀπήντησεν αὐταῖς, λέγων, χαίρετε. αἱ δὲ προσελθοῦσαι ἐκράτησαν αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ προσεκύνησαν αὐτῷ.

10 * τότε λέγει αὐταῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ φοβεῖσθε. ὑπάγετε, ἀπαγγείλατε τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἵνα ἀπέλθωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, κἀκεῖ με ὄψονται.

11 * πορευομένων δὲ αὐτῶν, ἰδού τινες τῆς κουστωδίας ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν, ἀπήγγειλαν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἅπαντα τὰ γενόμενα.

12 * καὶ συναχθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων, συμβούλιόν τε λαβόντες, ἀργύρια ἱκανὰ ἔδωκαν τοῖς στρατιώταις,

13 * λέγοντες, εἴπατε, ὅτι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ νυκτὸς ἐλθόντες, ἔκλεψαν αὐτὸν ἡμῶν κοιμωμένων.

14 * καὶ ἐὰν ἀκουσθῇ τοῦτο ἐπὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἡμεῖς πείσομεν αὐτὸν, καὶ ὑμᾶς ἀμερίμνους ποιήσομεν.

15 * οἱ δὲ, λαβόντες τὰ ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν. καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίοις, μέχρι τῆς σήμερον.

16 * Οἱ δὲ ἕνδεκα μαθηταὶ ἐπορεύθησαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, εἰς τὸ ὄρος οὗ ἐτάξατο αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς.

17 * Καὶ ἰδόντες αὐτὸν, προσεκύνησαν αὐτῷ· οἱ δὲ ἐδίστασαν.

18 * καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς ἐλάλησεν αὐτοῖς λέγων, ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς.

19 * πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτοὺς εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος,

20 * διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας, ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος. ἀμήν.

---

15 וְהִנּוּן דִּין כַּד נְסַבוּ כְּסְפָּא עֲבַדוּ אֵיךְ [a] דְּאִלְפוּ אִנּוּן וְנָפְקַת [b] מִלְּתָא הָדָא בֵּית יְהוּדָיֵא עַדְמָא לְיוֹמָנָא׃

16 תְּלְמִידָא דִּין חַדְעֲסַר אֲזַלוּ לַגְלִילָא לְטוּרָא אֲיכָא [c] דְּוַעַד אִנּוּן יֵשׁוּעַ׃ 17 וְכַד [d] חֲזוּהִי סְגִדוּ לֵהּ מֶנְהוֹן דִּין

אֲתְפַּלְגוּ הֲווֹ׃ 18 וְקְרֵב יֵשׁוּעַ מַלֵּל עִמְהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן [e] אֶתְיְהֵב לִי כָּל [f] שׁוּלְטָן בִּשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא וַאֲיכָנָא דְּשַׁדַּרְנִי

אֲבִי אַף אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן׃ 19 [g] זְלוּ הָכִיל [h] תַּלְמְדוּ כָּלְהוֹן עַמְמָא [i] וְאַעֲמְדוּ אִנּוּן בְּשֵׁם אֲבָא וּבְרָא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

20 וְאַלְפוּ אִנּוּן דְּנָטְרִין כָּל מָא דְפַקֶּדְתְּכוֹן וְהָא אֲנָא עִמְּכוֹן אֲנָא כָּלְהוֹן יוֹמָתָא עַדְמָא [k] לְשׁוּלְמֵהּ דְּעָלְמָא אֲמִין׃

[a] אַלֵּף [b] מַלֵּל
[c] נְעַד פִּירוּשׁוֹ צְוָה
[d] חֲזָא [e] יְהַב [f] שְׁלַט
[g] אֲזַל [h] תַּלְמֵד כְּמוֹ לְמַד
[i] עְמַד בִּלְשׁוֹן שְׁבָל
[k] שְׁלֵם

שְׁלֵם אָוֹנְגֶּלְיוֹן קַדִּישָׁא כְּרִוזוֹתָא דְּמָתַי דַּאֲכְרֵז עֲבְרָאִית בַּאַרְעָא דְּפַלֶּסְטִינִי

Τέλος τοῦ κατὰ Ματθαῖον ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI IN EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

MArcvs Euangeliſta Dei electus,& Petri in Baptiſmate filius, atque in diuino ſermone diſcipulus, Sacerdotium in Iſrael agens,ſecundùm carnem Leuita,ad fidem Chriſti conuerſus,Euangelium in Italia ſcripſit; oſtendens in eo quid & generi ſuo deberet, & Chriſto. Nam initium principij in voce Propheticæ exclamationis inſtituens ordinem Leuiticæ electionis oſtendit, vt prædicans prędeſtinatum Iohannem filium Zachariæ in voce angeli annunciantis emiſſum, non ſolùm verbum carnem factum, ſed & corpus Domini in omnia per verbum diuinæ vocis animatum, in initio Euangelicæ prædicationis oſtenderet: vt qui hæc legens ſciret cui initium carnis in

IN VIRTVTE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA CHRISTI incipimus ſcribere librum Euangelij ſacroſancti.

Euangelium Marci Euangeliſtæ.

Guidone Fabricio Boderiano exſcriptore et interprete.

Lectio Feſti Epiphaniæ.

CAPVT I.

1 *PRincipium Euangelij Feſchua Meſchicho filij Dei:*
2 **Sicut ſcriptum eſt in Eſchaio propheta, Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui diriget viã*
3 *tuam. *Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini,& adæquate ſemitas eius.*
4 ** Erat Iouchanon in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in re-*
5 *miſſionem peccatorum. * Et exibat ad eum vniuerſa regio Iihoudææ, omneſque filij Ouriſchlem: & baptizabat eos in Iourdenon flu-*
6 *mine, cùm eſſent confeſſi peccata ſua. *Is autem Iouchanon amiciebatur veſtimento ex pilis camelorum, & erat præcinctus lumbos corrigia pellicea. cibus eius erant locuſtæ, &*
7 *mel agreſte. Et prædicabat ac dicebat: *Ecce venit poſt me qui fortior me eſt, cuius non ſum dignus qui incuruatus ſoluam corrigias*
8 *calciamentorum. * Ego baptizo vos aqua, ille verò baptizabit vos in Spiritu Sanctitatis.*

עַל חֵילֵה דְמָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְשַׁרְיָנָן לְמֶכְתַּב בְּתָבָא [a] דְאוֹנְגֶלְיוֹן קַדִישָׁא
[b] סְבַרְהָא דְמַרְקוּס מַסְבְּרָנָא

[c] קֳרֶנָא [d] דְעַאדָא דְרַבְּהָא קָפְּלָאוֹן א

1 רֵישָׁא דְאוֹנְגֶלְיוֹן דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַאלָהָא ׃ 2 אַיךְ דַּכְתִיב בְּאֵשַׁעְיָא נְבִיָא דְהָא מְשַׁדַר אֲנָא מַלָאכִי
קֳדָם פַּרְצוּפָךְ [e] דְיַתְקֵן אוֹרְחָךְ ׃ 3 קָלָא [f] דְקָרֵא בְּמַדְבְּרָא סַיְבוּ אוֹרְחֵהּ דְמָרְיָא [g] וְאַשְׁוֵו שְׁבוּלָוהִי ׃

[a] מִן לשון יון
[b] סְבַר כמו בשר
[c] קָרָא [d] וְעַד
[e] פָּנֶיךָ [f] קְרָא [g] שְׁוָא

Domino & Ieſu aduenientis habitaculum caro deberet agnoſcere, atque in ſe verbum vocis, quod in conſonantibus perdiderat, inueniret. Denique cùm perfecti Euangelij opus intrans, & à Baptiſmo Domini prædicare Deum inchoans, non laborauit natiuitatem carnis, quã in prioribus viderat dicere; ſed totius exprimens expoſitionem deſerti, ieiunij numerum, tentationem diaboli, congregationem beſtiarum, & miniſterium protulit angelorum: & inſtituens nos ad intelligendum, ſingula in breui compingens, ne auctoritatem factæ rei demeret, & perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique amputaſſe ſibi poſt fidem pollicem dicitur vt Sacerdotio reprobus haberetur: ſed tantum conſentiens fidei prædeſtinata potuit electio vt nec ſic in opere verbi perderet, quod prius meruerat in genere. nam Alexandriæ Epiſcopus fuit. cuius per ſingula opus fuit ſcire & Euangelij in ſe dicta diſponere, & diſciplinam Legis in ſe agnoſcere, & diuinam in carne Domini intelligere naturam. Quæ in nos primùm requiri oportet, dehinc inquiſita volumus agnoſci habentes mercedem exhortationis. quoniam qui plantat & qui rigat, vnum ſunt; qui autem incrementum præſtat, Deus eſt.

SANCTVM EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT I.

1 A INITIVM Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei. A
2 *Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

Mala. 3. a. 1

3 *Vox clamantis in deſerto, Parate viã Domini, rectas facite ſemitas eius.

Iſai. 40. a. 3 Ioh. 1. c. 35 Luc. 3. a. 4 Matt. 3. a. 1

4 *Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentię in remiſſionem peccatorum.

5 * Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ vniuerſi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata ſua.

Matt. 3. a. 5

6 * Et erat Iohãnes veſtitus pilis camelli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locuſtas & mel ſylueſtre edebat.

Luc. 11. c. 22 Matt. 3. c. 12 Luc. 3. c. 16 Ioh. 1. d. 27 Act. 1. a. 5. & 2. a. 4. & 11. c. 16. & 19. a. 4

7 *Et prędicabat, dicẽs: Venit fortior me poſt me, cuius non ſum dignus procumbens ſoluere corrigiam calciamentorum eius.

8 * Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu ſancto.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. ά.

1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.
2 * ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
3 * φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
4 * ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
5 * Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
6 * Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.
7 * καὶ ἐκήρυσσε λέγων, Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.
8 * ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

---

[a] עָמַד פירושו טבל
[b] כְּרַז [c] תֵּב כמו שוב
[d] שְׁבַק [e] יְרָא [f] לְבַשׁ
[g] אֲכַל [h] אֲתָא [i] חֵיל
[k] שְׁוָא [l] גְּחֵן
[m] שְׁרָא פירושו טרח

4 הֲוָא יוֹחָנָן בְּמַדְבְּרָא [a] מַעֲמַד [b] ומַכְרֵז מַעֲמוּדִיתָא [c] דַּתְיָבוּתָא [d] לְשׁוּבְקָנָא דַּחֲטָיָא׃
5 וְנָפְקָא הֲוָת לְוָתֵהּ כָּל כּוֹר דִּיהוּד וְכָל הוֹן בְּנֵי אוּרְשְׁלֵם וּמַעֲמַד הֲוָא לְהוֹן בְּיוֹרְדְנָן נַהֲרָא כַּד [c] מוֹדִין בַּחֲטָיֵהוֹן׃
6 הוּ דֵּין יוֹחָנָן [f] לְבִישׁ הֲוָא לְבוּשָׁא דְּסַעֲרָא וְדַגְמְלָא וַאסִיר הֲוָא עֶרְקְתָא דְּמֶשְׁכָא בְּחַצְוֹהִי [g] ומֵאכוֹלְתֵהּ אִיתַיהָ הֲוָת
קַמְצָא וְדִבְשָׁא דְּבָרָא ומַכְרֵז הֲוָא וַאמַר׃ 7 הָא [h] אָתֵא בָּתְרִי [i] דְּחַילְתָן מִנִּי הוּ דְלָא [k] שָׁוֵא אֲנָא [l] דְּאֶתְגְּחֵן [m] אֶשְׁרָא
עַרְקָא דְּמָסָנְוֹהִי׃ 8 אֲנָא אַעֲמֶדְתָכוֹן בְּמַיָא הוּ דֵּין נְעַמֶּדְכוֹן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI IN EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

MArcvs Euangeliſta Dei electus,& Petri in Baptiſmate filius, atque in diuino ſermone diſcipulus, Sacerdotium in Iſrael agens,ſecundùm carnem Leuita,ad fidem Chriſti conuerſus,Euangelium in Italia ſcripſit; oſtendens in eo quid & generi ſuo deberet, & Chriſto. Nam initium principij in voce Propheticæ exclamationis inſtituens ordinem Leuiticæ electionis oſtendit, vt prædicans prędeſtinatum Iohannem filium Zachariæ in voce angeli annunciantis emiſſum, non ſolùm verbum carnem factum, ſed & corpus Domini in omnia per verbum diuinæ vocis animatum, in initio Euangelicæ prædicationis oſtenderet: vt qui hæc legens ſciret cui initium carnis in

IN VIRTVTE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA CHRISTI incipimus ſcribere librum Euangelij ſacroſancti.

Euangelium Marci Euangeliſtæ.

Guidone Fabricio Boderiano exſcriptore et interprete.

Lectio Feſti Epiphaniæ.

CAPVT I.

1 *PRincipium Euangelij Feſchua Meſchicho filij Dei:*
2 **Sicut ſcriptum eſt in Eſchaio propheta, Ecce mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui diriget viã*
3 *tuam. *Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini,& adæquate ſemitas eius.*
4 ** Erat Iouchanon in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentiæ in re-*
5 *miſſionem peccatorum. * Et exibat ad eum vniuerſa regio Iihoudææ, omneſque filij Ouriſchlem: & baptizabat eos in Iourdenon flu-*
6 *mine, cùm eſſent confeſſi peccata ſua. *Is autem Iouchanon amiciebatur veſtimento ex pilis camelorum, & erat præcinctus lumbos corrigia pellicea. cibus eius erant locuſtæ, &*
7 *mel agreſte. Et prædicabat ac dicebat: *Ecce venit poſt me qui fortior me eſt, cuius non ſum dignus qui incuruatus ſoluam corrigias*
8 *calciamentorum. * Ego baptizo vos aqua, ille verò baptizabit vos in Spiritu Sanctitatis.*

עַל חֵילֵה דְמָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְשַׁרְיָנָן לְמֶכְתַּב בְּתָבָא [a] דְאוֹנְגֶלְיוֹן קַדִישָׁא
[b] סְבַרְהָא דְמַרְקוּס מַסְבְּרָנָא

[c] קֳרֶנָא [d] דְעַאדָא דְרַבְּהָא קָפְּלָאוֹן א

1 רֵישָׁא דְאוֹנְגֶלְיוֹן דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַאלָהָא ׃ 2 אַיךְ דַּכְתִיב בְּאֵשַׁעְיָא נְבִיָא דְהָא מְשַׁדַר אֲנָא מַלָאכִי
קֳדָם פַּרְצוּפָךְ [e] דְיַתְקֵן אוֹרְחָךְ ׃ 3 קָלָא [f] דְקָרֵא בְּמַדְבְּרָא סַיְבוּ אוֹרְחֵהּ דְמָרְיָא [g] וְאַשְׁוֵו שְׁבוּלָוהִי ׃

[a] מִן לשון יון
[b] סְבַר כמו בשר
[c] קָרָא [d] וְעַד
[e] פָּנֶיךָ [f] קְרָא [g] שְׁוָא

Domino & Ieſu aduenientis habitaculum caro deberet agnoſcere, atque in ſe verbum vocis, quod in conſonantibus perdiderat, inueniret. Denique cùm perfecti Euangelij opus intrans, & à Baptiſmo Domini prædicare Deum inchoans, non laborauit natiuitatem carnis, quã in prioribus viderat dicere; ſed totius exprimens expoſitionem deſerti, ieiunij numerum, tentationem diaboli, congregationem beſtiarum, & miniſterium protulit angelorum: & inſtituens nos ad intelligendum, ſingula in breui compingens, ne auctoritatem factæ rei demeret, & perficiendi operis plenitudinem non negaret. Denique amputaſſe ſibi poſt fidem pollicem dicitur vt Sacerdotio reprobus haberetur: ſed tantum conſentiens fidei prædeſtinata potuit electio vt nec ſic in opere verbi perderet, quod prius meruerat in genere. nam Alexandriæ Epiſcopus fuit. cuius per ſingula opus fuit ſcire & Euangelij in ſe dicta diſponere, & diſciplinam Legis in ſe agnoſcere, & diuinam in carne Domini intelligere naturam. Quæ in nos primùm requiri oportet, dehinc inquiſita volumus agnoſci habentes mercedem exhortationis. quoniam qui plantat & qui rigat, vnum ſunt; qui autem incrementum præſtat, Deus eſt.

SANCTVM EVANGELIVM SECVNDVM MARCVM.

CAPVT I.

1 A INITIVM Euangelij Ieſu Chriſti filij Dei. A
2 *Sicut ſcriptum eſt in Iſaia propheta: Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

Mala. 3. a. 1

3 *Vox clamantis in deſerto, Parate viã Domini, rectas facite ſemitas eius.

Iſai. 40. a. 3 Ioh. 1. c. 35 Luc. 3. a. 4 Matt. 3. a. 1

4 *Fuit Iohannes in deſerto baptizans, & prædicans Baptiſmum pœnitentię in remiſſionem peccatorum.

5 * Et egrediebatur ad eum omnis Iudææ regio, & Ieroſolymitæ vniuerſi: & baptizabantur ab illo in Iordanis flumine, confitentes peccata ſua.

Matt. 3. a. 5

6 * Et erat Iohãnes veſtitus pilis camelli, & zona pellicea circa lumbos eius: & locuſtas & mel ſylueſtre edebat.

Luc. 11. c. 22 Matt. 3. c. 12 Luc. 3. c. 16 Ioh. 1. d. 27 Act. 1. a. 5. & 2. a. 4. & 11. c. 16. & 19. a. 4

7 *Et prędicabat, dicẽs: Venit fortior me poſt me, cuius non ſum dignus procumbens ſoluere corrigiam calciamentorum eius.

8 * Ego baptizaui vos aqua, ille verò baptizabit vos Spiritu ſancto.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΜΑΡΚΟΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. ά.

1 Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ χριστοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.
2 * ὡς γέγραπται ἐν τοῖς προφήταις, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.
3 * φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.
4 * ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
5 * Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν πᾶσα ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται, καὶ ἐβαπτίζοντο πάντες ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.
6 * Ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης ἐνδεδυμένος τρίχας καμήλου, καὶ ζώνην δερματίνην περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ, καὶ ἐσθίων ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.
7 * καὶ ἐκήρυσσε λέγων, Ἔρχεται ὁ ἰσχυρότερός μου ὀπίσω μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς κύψας λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ.
8 * ἐγὼ μὲν ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι· αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

---

[a] עָמַד פירושו טבל
[b] כְּרַז [c] תֵּב כמו שוב
[d] שְׁבַק [e] יְרָא [f] לְבַשׁ
[g] אֲכַל [h] אֲתָא [i] חֵיל
[k] שְׁוָא [l] גְּחֵן
[m] שְׁרָא פירושו טרח

4 הֲוָא יוֹחָנָן בְּמַדְבְּרָא [a] מַעֲמַד [b] ומַכְרֵז מַעֲמוּדִיתָא [c] דַּתְיָבוּתָא [d] לְשׁוּבְקָנָא דַּחֲטָיָא׃
5 וְנָפְקָא הֲוָת לְוָתֵהּ כָּל כּוֹר דִּיהוּד וְכָל הוֹן בְּנֵי אוּרְשְׁלֵם וּמַעֲמַד הֲוָא לְהוֹן בְּיוֹרְדְנָן נַהֲרָא כַּד [c] מוֹדִין בַּחֲטָיֵהוֹן׃
6 הוּ דֵּין יוֹחָנָן [f] לְבִישׁ הֲוָא לְבוּשָׁא דְּסַעֲרָא וְדַגְמְלָא וַאסִיר הֲוָא עֶרְקְתָא דְּמֶשְׁכָא בְּחַצְוֹהִי [g] ומֵאכוֹלְתֵהּ אִיתַיהָ הֲוָת
קַמְצָא וְדִבְשָׁא דְּבָרָא ומַכְרֵז הֲוָא וַאמַר׃ 7 הָא [h] אָתֵא בָּתְרִי [i] דְּחַילְתָן מִנִּי הוּ דְלָא [k] שָׁוֵא אֲנָא [l] דְּאֶתְגְּחֵן [m] אֶשְׁרָא
עַרְקָא דְּמָסָנְוֹהִי׃ 8 אֲנָא אַעֲמֶדְתָכוֹן בְּמַיָא הוּ דֵּין נְעַמֶּדְכוֹן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃

9 * Et factum est in diebus illis vt venerit Jeschua à Nozerath Galilææ: & baptizatus est in Jourdenon à Jouchanon.

10 * Statimque vt ascendit ex aqua, vidit findi cælos, & Spiritum tanquam columbam qui descendebat super eum.

11 * Et vox extitit de cælis, Tu es Filius meus dilectus: in te complacui mihi.

12 * Et confestim eduxit eum Spiritus in
13 desertum. * Fuitque illic in deserto diebus quadraginta, dum tentaretur à Satana: & degebat cum feris, atque ministrabant ei Angeli.

Ad vesperam Dominicæ post Epiphaniam.

14 * Postquàm autem traditus fuit in custodiam Jouchanon, venit Ieschua in Galilæam, & prædicabat Euangelium regni Dei.

15 * Ac dicebat, Completum est tempus, & appropinquauit regnum Dei: pœnitentiam agite, & credite Euangelio.

16 * Quumque iter faceret circa mare Galilææ, conspexit Schemeoun & Andream fratrem eius iacientes retia in mare. (erant enim
17 piscatores.) * Et dixit eis Jeschua: Venite post me, & efficiam vos piscatores ho-
18 minum. * Et statim reliquerunt retia sua, ac post eum abiêre.

19 * Quumque prætergressus fuisset paululum, vidit Iaakoub filium Zabdai, & Jouchanon fratrem eius, qui & ipsi in nauicula
20 resarciebant retia sua: * Et vocauit eos, statimque reliquerunt Zabdai patrem suum cum mercenariis, ac post eum abiêre.

21 * Et quũ ingressi fuissent Capharnachum, statim docebat in Sabbathis in Synagogis eo-
22 rum. * Et mirabantur doctrinâ eius: etenim docebat eos vt potestate valens, non autem vt Scribæ ipsorum.

23 * Erat porrò in Synagogis eorum homo in quo erat spiritus immundus: & vociferatus
24 est, & ait: * Quid nobis & tibi Jeschua Nazarene? venisti nos perditurus? no-
25 uite, qui es Sanctus ille Dei. * Et obiurgauit eum Ieschua, & ait: Occlude os tuum,
26 & egredere ex eo. * Et dilacerauit eum spiritus ille immundus, & exclamauit voce magna, atque exiit ab eo.

---

9 וַהֲוָא בְּיוֹמָתָא הָנוּן אֲתָא יֵשׁוּעַ מִן נָצְרַת דַּגְלִילָא וְאִתְעַמַּד בְּיוּרְדְּנָן מִן יוּחָנָן ׃ 10 וּמֵחֲדָא דְּסָלֵק מִן מַיָּא חֲזָא
2 דְּאִסְתַּדְּקוּ שְׁמַיָּא וְרוּחָא אַיְךְ יוֹנָא [b] דְּנָחֲתַת עֲלוֹהִי ׃ 11 וְקָלָא הֲוָא מִן שְׁמַיָּא אַנְתְּ הוּ בְּרִי חַבִיבָא בָךְ [c] אֶצְטְבִיתִ׃
12 וּמֵחֲדָא [d] אַפֶּקְתֵּהּ רוּחָא לְמַדְבְּרָא ׃ 13 וַהֲוָא תַּמָּן בְּמַדְבְּרָא יוֹמָתָא אַרְבְּעִין כַּד מָתְנַסֵּיָא מִן סָטָנָא וַאִיתְוֹהִי הֲוָא עִם
[c] חַיְוָתָא וּמְשַׁמְּשִׁין הֲווֹ לֵהּ מַלָאכֵא ׃ דְּרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבַתַר רַנְתָא ב
14 בָּתַר [f] דְּאִשְׁתְּלֵם דַּיִן יוּחָנָן אֲתָא לֵהּ יֵשׁוּעַ לַגְלִילָא [g] וּמַכְרֵז הֲוָא [h] סַבְרָתָא דְּמַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא ׃
15 וְאָמַר שְׁלֵם לֵהּ זַבְנָא [i] וּמְטָת מַלְכוּתָא דַּאלָהָא [k] תּוּבוּ [l] וְהֵימְנוּ בְּסַבְרָתָא ׃ 16 וְכַד מְהַלֵּךְ חַדְרֵי יַמָּא דַּגְלִילָא
חֲזָא לְשִׁמְעוֹן וְלַאנְדְּרָאוֹס אֲחוּהִי [m] דְּרָמְיִן [n] מְצִידָתָא בְּיַמָּא אִיתַיְהוֹן הֲווֹ גִיר צַיָּדֵא ׃

[a] פְּרַק [b] נְחַת [c] אֶצְבָּא [d] נְפַק [e] חַיְוָא [f] שְׁלֵם [g] כְּרֵז [h] סְבַר [i] מְטָא [k] תָּב [l] חֵימָן [m] רְמָא [n] צַיָּד

9 ✱ Et factum est,in diebus illis venit Ie-
Mat. 3.d 14 sus à Nazareth Galilææ : & baptizatus est à Iohanne in Iordane.

10 ✱ Et statim ascẽdens de aqua,vidit cę-
Luc.3.d. 22 los apertos , & Spiritum tanquã colum- B
bam descendentem,& manentẽ in ipso.

11 ✱ Et vox facta est de cælis,Tu es filius
Ioh.1.d. 32 meus dilectus, in te complacui.

12 ✱ Et statim spiritus expulit eũ in de-
Matt.4. a.1 Luc.4. a.1 sertum. 13 ✱ Et erat in deserto quadra-
ginta diebus , & quadraginta noctibus: & tentabatur à satana . eratque cum bestiis, & angeli ministrabant illi.

14 ✱Postquàm autem traditus est Iohan-
Matt.4. b.12 Luc.4.c. 14 Ioh.4.f. 43. nes,venit Iesus in Galilæam , prædicans Euangelium regni Dei:

15 ✱ Et dicens: Quoniam impletum est
Matt. 4. c.18 Luc.5. a.2 tempus , & appropinquauit regnũ Dei: pœnitemini, & credite Euangelio.

16 ✱ Et præteriens secus mare Galilææ,
vidit Simonem & Andream fratrem eius,mittentes retia in mare.(erant enim piscatores.)

17 ✱ Et dixit eis Iesus:Venite post me , &
faciam vos fieri piscatores hominum.

18 ✱ Et protinus relictis retibus, secuuti
sunt eum.

19 ✱ Et progressus indè pusillum , vidit
Iacobum Zebedęi & Iohannem fratrem eius , & ipsos componẽtes retia in naui:

20 ✱Et statim vocauit illos.Et relicto pa-
tre suo Zebedæo in naui cum mercenariis,secuti sunt eum.

21 ✱ Et ingrediuntur Capharnaum : &
Matt.4. b.13 Luc. 4. c.31 statim Sabbathis ingressus in Synagogã, docebat eos.

22 ✱ Et stupebant super doctrina eius.
Matt. 17 d. 28 Luc.4.c. 32 erat enim docens eos quasi potestatem habens, & non sicut Scribæ.

23 ✱ Et erat in Synagoga eorum homo
in spiritu immundo: & exclamauit,

24 ✱Dicens:Quid nobis & tibi Iesu Na-
zarene? venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei.

25 ✱ Et comminatus est ei Iesus, dicens:
Obmutesce, & exi de homine.

26 ✱ Et discerpens eum spiritus immun-
dus , & exclamans voce magna , exiit ab eo.

9 ✱ Ϛ ἐγένετο ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις , ἦλθεν ὁ ἰησοῦς ἀπὸ
ναζαρὲτ τ γαλιλαίας , καὶ ἐβαπτίσθη ὑπὸ ἰωάννου εἰς τὸν
10 ἰορδάνην. ✱ καὶ εὐθέως ἀναβαίνων ἀπὸ τοῦ ὕδατος , εἶδε
σχιζομένους τοὺς οὐρανούς , καὶ τὸ πνεῦμα ὡσεὶ περιστερὰν
καταβαῖνον ἐπ' αὐτόν·
11 ✱ καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῶν οὐρανῶν , σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀ-
γαπητός , ἐν ᾧ εὐδόκησα.
12 ✱ καὶ εὐθὺς τὸ πνεῦμα αὐτὸν ἐκβάλλει εἰς τὴν ἔρημον.
13 ✱ καὶ ἦν ἐκεῖ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας τεσσαράκοντα , πει-
ραζόμενος ὑπὸ τοῦ σατανᾶ. καὶ ἦν μετὰ τῶν θηρίων · Ϛ οἱ
ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ.

14 ✱ Μετὰ δὲ τὸ παραδοθῆναι τὸν ἰωάννην , ἦλθεν ὁ ἰησοῦς εἰς
τὴν γαλιλαίαν , κηρύσσων τὸ εὐαγγέλιον τ βασιλείας τ θεοῦ·
15 ✱ καὶ λέγων , ὅτι πεπλήρωται ὁ καιρὸς , καὶ ἤγγικεν ἡ βασι-
λεία τοῦ θεοῦ· μετανοεῖτε καὶ πιστεύετε ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.
16 ✱ περιπατῶν δὲ παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς γαλιλαίας ,
εἶδε σίμωνα καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ , τοῦ σίμωνος ,
βάλλοντας ἀμφίβληστρον ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἦσαν γὰρ ἁλιεῖς.
17 ✱ καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς , δεῦτε ὀπίσω μου , καὶ ποιήσω
ὑμᾶς γενέσθαι ἁλιεῖς ἀνθρώπων.
18 ✱ καὶ εὐθέως ἀφέντες τὰ δίκτυα αὐτῶν , ἠκολούθησαν
αὐτῷ.
19 ✱ καὶ προβὰς ἐκεῖθεν ὀλίγον , εἶδεν ἰάκωβον τὸν τοῦ ζε-
βεδαίου , καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ , καὶ αὐτοὺς ἐν τῷ
πλοίῳ καταρτίζοντας τὰ δίκτυα.
20 ✱ καὶ εὐθέως ἐκάλεσεν αὐτούς. καὶ ἀφέντες τὸν πατέ-
ρα αὐτῶν ζεβεδαῖον ἐν τῷ πλοίῳ μετὰ τῶν μισθωτῶν , ἀπῆλ-
θον ὀπίσω αὐτοῦ.
21 ✱ καὶ εἰσπορεύονται εἰς καπερναούμ . Ϛ εὐθέως τοῖς σάβ-
βασιν εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν , ἐδίδασκε.
22 ✱ καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ · ἦν γὰρ διδά-
σκων αὐτοὺς ὡς ἐξουσίαν ἔχων , καὶ οὐχ ὡς οἱ γραμ-
ματεῖς.
23 ✱ καὶ ἦν ἐν τῇ συναγωγῇ αὐτῶν ἄνθρωπος ἐν πνεύ-
ματι ἀκαθάρτῳ , καὶ ἀνέκραξε ,
24 ✱ λέγων , ἔα , τί ἡμῖν καὶ σοὶ ἰησοῦ ναζαρηνέ ; ἦλθες ἀπο-
λέσαι ἡμᾶς ; οἶδά σε τίς εἶ , ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.
25 ✱ καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς , λέγων , φιμώθητι , καὶ
ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ.
26 ✱ καὶ σπαράξαν αὐτὸν τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον . καὶ
κράξαν φωνῇ μεγάλῃ , ἐξῆλθεν ἐξ αὐτοῦ.

---

17 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [a]תָּא בָּתְרִי וְאֶעְבְּדִכוֹן [b]צַיָּדֵא דְּבְנָנָשָׁא ׃ 18 וּמִיָּד שְׁבַקוּ מְצִידְתְּהוֹן וַאֲזָלוּ בָּתְרֵהּ ׃
19 וְכַד עָבַר קְלִיל חָזָא לְיַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי[c]דְּאַף לְהוֹן בְּסָפִינְתָא [d]דְּמִתְקָנִין מְצִידְתְּהוֹן ׃
20 וְקָרָא אֱנוֹן וּמִיָּד שְׁבַקוּ לְזַבְדַי אֲבוּהוֹן עִם אַגִּירֵא וַאֲזָלוּ בָּתְרֵהּ ׃ 21 וְכַד [d]עָלוּ לְכְפַרְנַחוּם מִיָּד [e]סַלֵּף
[f]בְּיוֹמָא בְּשַׁבְּתָא בַּכְנוּשְׁתְּהוֹן ׃ 22 וְתַמְהִין הֲווֹ [g]בְּיוּלְפָנֵהּ מַלֵּף הֲוָא לְהוֹן גֵּיר אֵיךְ מְשַׁלְטָנָא וְלָא אֵיךְ סָפְרַיהוֹן ׃
23 וְאִית הֲוָא בְּכְנוּשְׁתְּהוֹן גַּבְרָא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ רוּחָא [h]טְמָאתָא וְקָעָא וְאָמַר ׃ 24 מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא
[i]אֲתֵתָ [k]לְמוּבְרוּתַן יָדַעְנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישָׁה דְּאֱלָהָא ׃ 25 וְגָעַר בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר [l]סְכוֹר פּוּמָךְ [m]וּפוֹק מִנֵּהּ ׃
26 וְשַׁדְּרֵהּ רוּחָא [n]טְנָפְתָא [o]וְקָעֵת בְּקָלָא [p]רָמָא וְנָפְקַת מִנֵּהּ ׃

27 * Et obstupuerunt omnes: & alius alium interrogabant, ac dicebant: Quid hoc est, & quænam est hæc doctrina noua, vt cum imperio & ipsismet spiritibus immundis præcipiat, & pareant ei?

28 * Et statim exiit fama eius in vniuersam regionem Galilææ.

29 * Et egressi è Synagoga venerunt domum Schemeoun & Andreæ cum Iaakoub et Iouchanon.

30 * Socrus autem Schemeoun iacebat ob febrim: & dixerunt ei de illa.

31 * Accedensque prehendit eam manu, et erexit eam, & illicò dimisit eam febris: & ministrabat eis.

32 * Sub vespere autem in occasu Solis adduxerunt ad eum illos omnes qui erant malè affecti, necnon dæmoniacos.

33 * Ciuitas autem vniuersa coacta erat ad

34 portam. * Et sanauit quamplurimos qui malè affecti erant morbis variis: & dæmonia multa eiecit: nec permittebat dæmoniis illis vt loquerentur, propterea quòd ipsum nouerant.

Matutinis Dominicæ secundæ Ieiunij.

35 * Et antelucano admodum diluculo surrexit, abiitque in locum desertum, & illic

36 orabat. * Quærebant autem eum Schemeoun, quique cum eo erant.

37 * Et quum inuenissent eum, dicunt ei: Omnes homines quærunt te.

38 * Ait illis: Ite in oppida & vrbes proximas, vt & illic prædicem: ad hoc enim veni.

39 * Et prædicabat in cunctis Synagogis eorum in vniuersa Galilæa: & eiiciebat dæ-

40 monia. * Et venit ad eum leprosus, & procidit ad pedes eius, & precabatur eum, eique dicebat, Si vis, potes me mundare.

41 * Ipse verò Ieschua misertus est eius: & extendens manum suam tetigit eum: & ait, Volo: mundus esto.

42 * Et in illa ipsa hora discessit ab eo lepra eius, ac mundus effectus est.

43 * Et inhibuit ei, & eiecit eum. Ac dixit

44 ei, * Vide vt nemini dicas: sed abi, ostende teipsum Sacerdotibus, & offer oblationem pro purgatione tua, sicuti præcepit Mousche, vt sit eis testimonio.

---

27 [a] וְאִתְדַּמְרוּ כֻּלְּהוֹן [b] וּבָעַיִן הֲווֹ חַד עִם חַד וַאֲמְרִין דְּמָנָא הִי חָדָא וּמָנָא הוּ הָנָא [c] יוּלְפָנָא [d] חַדְתָּא [e] דַּבְשׁוּלְטָנָא
וְאַף לְרוּחֵא טַנָּפְתָּא פָּקֵד [f] וּמְשְׁתַּמְעָן לֵהּ : 28 וּמֵחָדָא נְפַק טִבְהּ בְּכֻלָּהּ אַתְרָא דַּגְלִילָאָה : 29 וְנַפְקוּ מִן
כְּנוּשְׁתָּא [g] וַאֲתוֹ לְבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן וְדַאנְדְּרֵיאָס עִם יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן : 30 וַחֲמָתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן [h] רַמְיָא הָוָת [i] בְּאֶשְׁתָּא
וְאָמְרוּ לֵהּ עֲלַיְהּ : 31 וְקָרֵב [k] אֲחָדַהּ בְּאִידֵהּ [l] וְאָקִימַהּ וּמֵחָדָא שְׁבַקְתַּהּ אֶשְׁתָּא וְמָשַׁמְּשָׁא הָוָת לְהוֹן :
32 בְּרַמְשָׁא דֵּין [m] בְּמֵעָרְבֵי שִׁמְשָׁא [n] אַיְתִיו לְוָתֵהּ כֻּלְּהוֹן אִילֵּין [o] דִּבְישָׁאִיה עֲבִידִין וְדַיְוָנֵא : 33 וּמְרִינְתָא כֻּלָּהּ
כְּנוּשָׁא הָוָת עַל תָּרְעָא : 34 [p] וְאַסִי לְסַגִּיאֵא דִּבְישָׁאִיה עֲבִידִין הֲוַי [q] בְּכוּרְהָנָא מְשַׁחְלֵפָא וְדַיְוֵא סַגִּיאֵא [r] אַפֵּקְוֵלָא
שָׁבֵק הֲוָא לְהוֹן לְדַיְוֵא דַּנְסַלּוּן מָטֵל דִּיְדְעִין הֲווֹ לֵהּ :

[a] דְּמַר [b] בְּעָא [c] אַלֵּף חֲדַת כמו חדש [d] שְׁלַט [e] שְׁמַע [f] אֵתָא [g] רְמָא [h] אֵשׁ [i] אֲחַד כמו אחו [k] קוּם [l] עֲרַב [m] אֵתָא [n] בִּישׁ [o] אֵקָא [p] כְּרַת [q] נְפַק

27 *Et mirati sunt omnes, ita vt conquirerent inter se, dicentes: Quidnam est hoc? quænam doctrina hæc noua: quia in potestate etiam spiritibus immundis imperat, & obediunt ei?

27 * Καὶ ἐθαμβήθησαν πάντες, ὥστε συζητεῖν πρὸς αὐτοὺς, λέγοντας, τί ἐστὶ τοῦτο; τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; ὅτι κατ' ἐξουσίαν καὶ τοῖς πνεύμασι τοῖς ἀκαθάρτοις ἐπιτάσσει, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

28 * Et processit rumor eius statim in omnem regionem Galilææ.

28 * ἐξῆλθε δὲ ἡ ἀκοὴ αὐτοῦ εὐθὺς εἰς ὅλην τὴν περίχωρον τῆς Γαλιλαίας.

29 * Et protinus egredientes de Synagoga, venerunt in domum Simonis & Andreæ cum Iacobo & Iohanne.

Matt.8. b.14 Luc.4. f.42

29 * καὶ εὐθέως ἐκ τῆς συναγωγῆς ἐξελθόντες, ἦλθον εἰς τὴν οἰκίαν Σίμωνος καὶ Ἀνδρέου, μετὰ Ἰακώβου καὶ Ἰωάννου.

30 * Decumbebat autem socrus Simonis febricitans: & statim dicunt ei de illa.

30 * ἡ δὲ πενθερὰ τοῦ Σίμωνος κατέκειτο πυρέσσουσα. καὶ εὐθέως λέγουσιν αὐτῷ περὶ αὐτῆς.

31 * Et accedēs eleuauit eam apprehensa manu eius: & continuò dimisit eam febris: & ministrabat eis.

31 * καὶ προσελθὼν ἤγειρεν αὐτὴν, κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτῆς· καὶ ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πυρετὸς εὐθέως, καὶ διηκόνει αὐτοῖς.

32 * Vespere autem facto cùm occidisset Sol, afferebant ad eum omnes malè habentes, & dæmonia habentes.

32 * ὀψίας δὲ γενομένης, ὅτε ἔδυ ὁ ἥλιος, ἔφερον πρὸς αὐτὸν πάντας τοὺς κακῶς ἔχοντας, καὶ τοὺς δαιμονιζομένους.

33 * Et erat omnis ciuitas congregata ad ianuam.

33 * καὶ ἦν πόλις ὅλη ἐπισυνηγμένη ἐπὶ τῇ θύρᾳ.

34 * Et curauit multos qui vexabantur variis languoribus: & dæmonia multa D eiiciebat: & non sinebat ea loqui, quoniam sciebant eum.

Luc.4.f. 41

34 * καὶ ἐθεράπευσε πολλοὺς κακῶς ἔχοντας ποικίλαις νόσοις, καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλε, καὶ οὐκ ἤφιε λαλεῖν τὰ δαιμόνια, ὅτι ἤδεισαν αὐτόν.

35 * Et diluculò valde surgens, egressus abiit in desertum locum: ibique orabat.

35 * Καὶ πρωῒ ἔννυχον λίαν ἀναστὰς ἐξῆλθε, καὶ ἀπῆλθεν εἰς ἔρημον τόπον, κἀκεῖ προσηύχετο.

36 * Et prosecutus est eum Simon, & qui cum illo erant.

36 * καὶ κατεδίωξαν αὐτὸν ὁ Σίμων καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ·

37 * Et quum inuenissent eum, dixerunt ei, Quia omnes quærunt te.

37 * καὶ εὑρόντες αὐτὸν, λέγουσιν αὐτῷ, ὅτι πάντες ζητοῦσί σε.

38 * Et ait illis: Eamus in proximos vicos & ciuitates, vt & ibi prædicem: ad hoc enim veni.

Luc.4.g. 43

38 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἄγωμεν εἰς τὰς ἐχομένας κωμοπόλεις, ἵνα κἀκεῖ κηρύξω· εἰς τοῦτο γὰρ ἐξελήλυθα.

39 * Et erat prædicans in Synagogis eorum, & in omni Galilæa: & dæmonia eiiciens.

39 * καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, εἰς ὅλην τὴν Γαλιλαίαν, καὶ τὰ δαιμόνια ἐκβάλλων.

Matt. 8. a.2 Luc.5.c. 12

40 * Et venit ad eum leprosus deprecans eum: & genu flexo dicit ei, Si vis, potes me mundare.

40 * καὶ ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λεπρὸς παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ γονυπετῶν αὐτὸν, καὶ λέγων αὐτῷ, ὅτι ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

41 * Iesus autem misertus eius, extendit manum suam: & tangens eum, ait illi, Volo, Mundare. * Et cùm dixisset, statim discessit ab eo lepra, & mūdatus est.

41 * ὁ δὲ Ἰησοῦς σπλαγχνισθείς, ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτῷ, θέλω· καθαρίσθητι.

42 * καὶ εἰπόντος αὐτοῦ, εὐθέως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ ἡ λέπρα, καὶ ἐκαθαρίσθη.

43 * Et comminatus est ei, statimque eiecit illum: * Et dicit ei: Vide nemini dixeris: sed vade, ostende te principi Sacerdotum, & offer pro emundatione tua quæ præcepit Moyses, in testimonium illis.

Leuit.14 a.3

43 * καὶ ἐμβριμησάμενος αὐτῷ, εὐθέως ἐξέβαλεν αὐτόν·

44 * καὶ λέγει αὐτῷ, Ὅρα μηδενὶ εἴπῃς· ἀλλὰ ὕπαγε, σεαυτὸν δεῖξον τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου ἃ προσέταξε Μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

---

[a] עוֹם
[b] צְלָא [c] בְּעָא
[d] אֵתָא [e] נְפַק
[f] רְכָא [g] רְחֵם
[h] כְּאָא [i] נְפַק
[k] חֲוָא [l] אֲזַל
[m] וְקָא

וּבְצַפְרָא רְחַד בְּשַׁבָּא וְנָפֵק [a] וְצַוְמָא ג

35 וּבְצַפְרָא קַדֶּם קָם טַב וְאָזַל לַאתְרָא חוּרְבָא וְתַמָּן [b] מְצַלֵּא הֲוָא ׃ 36 [c] וּבָעֵין הֲווֹ לֵהּ שֶׁמְעוֹן וְעַמֵּהּ ׃

37 וְכַד אַשְׁכְּחוּהִי אָמְרִין לֵהּ כֹּלְהוֹן אֵנָשָׁא בָּעַיִן לָךְ ׃ 38 אֲמַר לְהוֹן הַלֵּכוּ לְקוּרְיָא וְלַמְדִינָתָא דְּקָרִיבָן דְּאַף תַּמָּן

[d] אֵתֵית ׃ 39 וַהֲוָה מַכְרֵז בְּכָל בֵּית כְּנוּשְׁתְּהוֹן בְּכָל גְּלִילָא [e] וּמַפֵּק שֵׁדִין ׃ 40 וְאָתָא לְוָתֵהּ גַּרְבָּא

וְנָפַל עַל רַגְלוֹהִי וּבָעָא מִנֵּהּ וְאָמַר לֵהּ אִן צְבָא אַנְתְּ [f] לְמַרְכְיוּתִי ׃ 41 הוּא דֵּין יְשׁוּעַ [g] אֶתְרַחֵם עֲלוֹהִי

וּפְשַׁט אִידֵהּ קָרֵב לֵהּ וְאָמַר צְבָא אֲנָא אֶתְדַּכֵּא ׃ 42 וּבְהּ בְּשָׁעְתָּא אֲזַל מִנֵּהּ גַּרְבֵּהּ וְאִתְדַּכִּי ׃ 43 [h] וְנָפֵק בֵּהּ [i] וְאַפְקֵהּ

44 וְאָמַר לֵהּ [k] חֲזִי לְמָא לֵאנָשׁ אָמַר אֲנָתְ אֶלָּא [l] זַל חֲוֵא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָּנָא חֲלַף [m] הַזְכִּיתָךְ אַיכָּנָא דְּפַקֵּד

מוֹשֶׁא לְסָהֲדוּתְהוֹן ׃

45 * Is autem quum exiisset, cœpit prædicare multa, & diuulgare sermonem, adeò vt nequiret Ieschua apertè ingredi ciuitatem: sed foris degebat in loco deserto: & veniebant ad eum ex omni loco.

Ad oblationem Dominicę tertię Ieiunij.

CAP. II.

1 ET ingressus est rursum Ieschua in Capharnachum ad dies. Et quum audissent eum
2 domi esse, * Congregati sunt quamplurimi, ita vt non posset eos comprehendere ne vestibulum quidem ianuæ, & loquebatur cum eis sermonem. 3 * Et venerunt ad
eum, & obtulerunt ei paralyticum vt per
4 quatuor baiularetur. * Quumque non possent ad eum accedere propter turbam, conscenderunt tectum, ac deiecerunt tabulatum loci in quo erat Ieschua, demiseruntque grabatum in quo iacebat paralyticus.
5 * Quum autem vidisset Ieschua fidem eorum, dixit illi paralytico: Fili mi, remit-
6 tuntur tibi peccata tua. * Erant autem illic ex Scribis & Perischæis qui sedebant,
7 & cogitabant in corde suo: * Quid iste loquitur blasphemiam? quis potest remittere peccata, nisi vnus Deus?
8 * Ieschua autem cognouit spiritu suo quòd talia cogitarent apud se: & dixit eis, Quid ista cogitatis in corde vestro?
9 * Vtrum facilius est dicere paralytico, Remittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?
10 * Vt autem cognoscatis quia potis est Filius hominis in terra remittere peccata,
11 dixit paralytico: * Tibi dico, Surge: tolle grabatum tuum, & abi domum tuam.
12 * Et surrexit eo ipso momento, tulitque grabatum suum, & exiit in conspectu omnium, adeò vt mirarentur omnes, & glorificarent Deum, dicentes: Nunquam vidimus quicquam tale.

Matutinis Dominicæ tertiæ post Surrectionem.

13 * Et exiit rursum ad mare: & omnes turbæ veniebant ad eum, & docebat eos.

---

45 הוּ דֵין כַּד נְפַק שַׁרִי הֲוָא מַכְרֵז סַגִי [a]וְאטְבָה [b]לְמֶלְתָּא אֵיכַנָּא דְּלָא [c]נָשְׁבַח הֲוָא יֵשׁוּעַ [d]גַּלְיָאִית [e]דְּנֵעוּל לַמְדִינְתָּא
אֶלָּא לְבַר הֲוָא בַּאתְרָא חוּרְבָא [f]וַאחֵין הֲווֹ לְוָתֵהּ מִן כָּל דּוּכְתָּא׃

דקורבא דחר בשבא ד דצומא — קפלאון ב

1 [g]וְעַל תּוּב יֵשׁוּעַ לִכְפַרנָחוּם לְיוֹמָתָא וְכַד שְׁמַעוּ דַּבֵּיתָא הוּ׃ 2 אָתְכַּנְּשׁוּ סַגִיאֵי אֵיכְנָא דְּלָא אִשְׁכַּח אֲחַד
אַנּוּן אָף לָא קֻדָּם תַּרְעָא וַמְמַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן [h]מֶלְתָּא׃ 3 [i]וַאתַּוּ לְוָתֵהּ [k]מְשַׁרְיָא בַּר שְׁקִיל בֵּית אַרְבְּעָא׃
4 וְדְלָא אֶשְׁכַּחוּ [m]לְמִתְקָרְבוּ לְוָתֵהּ מֶטֶל כְּנָשָׁא סְלֶקוּ לְהוֹן לַאגְרָא [n]וַארִימוּ [o]תַּטְלִילָא דְּ[p]אתַר דְּאִיתַוְהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ
[q]וְשַׁבוּהָ לְעַרְסָא [r]דְּרֵמָא הֲוָא בָּהּ מְשַׁרְיָא׃ 5 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ [s]הַימָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהוֹ מְשַׁרְיָא בְּרִי שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיִךְ׃

[a] טְבָא פירושו השמיע
[b] מִלֵּל [c] שְׁכַח
בלשון כל
[d] גְּלָא [e] עֲלַל [f] אֲתָא
[g] עֲלַל [h] מִלֵּל [i] אֲתָא
[k] שְׁרָא [m] קָרֵב [n] רום
[o] טְלַל [p] שְׁבָא בלשון שלח
[q] רָמָא [r] הֵימִין

45 * At ille egressus cœpit prædicare & diffamare sermonẽ: ita vt iam non posset manifestè introire in ciuitatem; sed foris in desertis locis esset, & conueniebant ad eum vndique.

Luc.4.g. 42

CAP. II.

Matt. 9. a.1 Luc.5.d. 18 octo

1 ET iterum intrauit Caphernaum post dies†. & auditum est quòd in domo esset:

confe stim

2 * Et† cõuenerunt multi, ita vt non caperet neque ad ianuam, & loquebatur eis verbum.

3 * Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui à quatuor portabatur.

4 * Et cùm non possent offerre eum illi præ turba, nudauerunt tectum vbi erat: & patefacientes submiserunt grabatum in quo paralyticus iacebat.

5 * Cùm autem vidisset Iesus fidem illorum, ait paralytico, Fili, dimittuntur tibi peccata tua.

6 * Erant autem illic quidam de Scribis sedentes, & cogitantes in cordibus suis:

7 * Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

Iob.14. a.4 Isa.43. d.25

8 * Quo statim cognito, Iesus spiritu suo quia sic cogitarent intra se, dicit illis: Quid ista cogitatis in cordibus vestris?

9 * Quid est facilius, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata†: an dicere, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula?

tua

10 * Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata, (ait paralytico:)

11 * Tibi dico, Surge: tolle grabatum tuum, & vade in domum tuam.

12 * Et statim surrexit ille: & sublato grabato abiit †coram omnibus, ita vt mirarentur omnes, & honorificarent Deum, dicentes, quia nunquam sic vidimus.

inde

13 * Et egressus est rursus ad mare: omnisque turba veniebat ad eum, & docebat eos.

45 * ὁ δὲ ἐξελθὼν ἤρξατο κηρύσσειν πολλὰ, καὶ διαφημίζειν τὸν λόγον, ὥστε μηκέτι αὐτὸν δύνασθαι φανερῶς εἰς πόλιν εἰσελθεῖν· ἀλλ' ἔξω ἐν ἐρήμοις τόποις ἦν, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πανταχόθεν.

β'.

1 * Καὶ πάλιν εἰσῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ δι' ἡμερῶν. καὶ ἠκούσθη ὅτι εἰς οἶκόν ἐστι,

2 * καὶ εὐθέως συνήχθησαν πολλοὶ, ὥστε μηκέτι χωρεῖν μηδὲ τὰ πρὸς τὴν θύραν· καὶ ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον.

3 * καὶ ἔρχονται πρὸς αὐτὸν, παραλυτικὸν φέροντες αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων.

4 * καὶ μὴ δυνάμενοι προσενέγκαι αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον, ἀπεστέγασαν τὴν στέγην ὅπου ἦν, καὶ ἐξορύξαντες χαλῶσι τὸν κράβαττον, ἐφ' ᾧ ὁ παραλυτικὸς κατέκειτο.

5 * ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν πίστιν αὐτῶν, λέγει τῷ παραλυτικῷ, τέκνον, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

6 * ἦσαν δέ τινες τῶν γραμματέων ἐκεῖ καθήμενοι, καὶ διαλογιζόμενοι ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν,

7 * τί οὗτος οὕτω λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ εἷς ὁ θεός;

8 * καὶ εὐθέως ἐπιγνοὺς ὁ Ἰησοῦς τῷ πνεύματι αὐτοῦ, ὅτι οὕτως αὐτοὶ διαλογίζονται ἐν ἑαυτοῖς, εἶπεν αὐτοῖς, τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

9 * τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν τῷ παραλυτικῷ, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι· ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι, καὶ ἆρόν σου τὸν κράβαττον, καὶ περιπάτει;

10 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀφιέναι ἐπὶ τῆς γῆς ἁμαρτίας· λέγει τῷ παραλυτικῷ,

11 * σοὶ λέγω, ἔγειραι, καὶ ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου.

12 * καὶ εὐθέως ἠγέρθη, καὶ ἄρας τὸν κράβαττον, ἐξῆλθεν ἐνώπιον πάντων· ὥστε ἐξίστασθαι πάντας, καὶ δοξάζειν τὸν θεὸν, λέγοντας, ὅτι οὐδέποτε οὕτως εἴδομεν.

13 * Καὶ ἐξῆλθε πάλιν παρὰ τὴν θάλασσαν. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ ἐδίδασκεν αὐτούς.

---

[a] יתב
[b] רעא בלשון חשב
[c] גרף [d] שכח
בלשון יכל
[e] פשק [f] אמר [g] ירע
[h] אזל [i] רמר [k] שבח
[l] הוא [m] קום [n] אתא
[o] אלף

6 אִית הָווֹ דִּין תַּמָּן מִן סָפְרַיָּא וְפְרִישָׁא [a] וְיָתְבִין [b] וּמְתַרְעִין הָווֹ בְּלִבְהוֹן: 7 דְּמָנָא הָנָא מְמַלֵּל [c] גּוֹרְפָא מַנּוּ
[d] מְשְׁכַח לְמָשְׁבַק חֲטָהֵא אֶלָּא חַד אֱלָהָא: 8 וְיֵשׁוּעַ דִּין יְדַע בְּרוּחֵהּ דְּהָלֵין מְתַרְעִין בְּנַפְשְׁהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא
מְתַרְעִין אַנְתּוּן הָלֵין בְּלִבְכוֹן: 9 אֵיזָא [e] פְּשִׁיקָא לְמֵאמַר לְמַשְׁרְיָא דְּשָׁבִיקִין לָךְ חֲטָהַיִךְ אוֹ [f] לְמֵאמַר דְּקוּם שְׁקוֹל
עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ: 10 [g] וְהָדְעוּן דִּין דְּשַׁלִּיט הוּ בְּרַהּ דֶּאנָשָׁא בַּאַרְעָא לְמָשְׁבַק חֲטָהֵא אֲמַר לְמַשְׁרְיָא:
11 לָךְ אֲמַר אֲנָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ [h] וְזֵל לְבַיְתָךְ: 12 וְקָם בַּר שָׁעָתֵהּ וְשַׁקַל עַרְסֵהּ וְנַפַּק לְעֵין כְּהֵלּוֹן אֲיכְנָא
[i] דְּנִתְחַמְּרִין כְּהֵלּוֹן [k] וְנַשְׁבְּחוּן לַאלָהָא כַּד אָמְרִין דְּלָא [l] חֲזִין הָכַנָא:
דַּצְפְּרָא דַּחַר בְּשַׁבָּא רנ דְּבַתַּר [m] קוּמְתָא ת 13 וְנַפַּק תּוּב לְוָת יַמָּא וְכֹלֵּהּ כֶּנְשָׁא [n] אֲתֵין הָווֹ לְוָתֵהּ [o] וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן:

14 * Quumque prætergrederetur, vidit Leuî filium Chalphai ſedentem in domo Publicanorum: dixitque ei, Veni poſt me: & ſurgens poſt eum abiit. 15 * Factum eſt autem quum diſcumberet in ædibus illius, vt multi telonarij et peccatores diſcumberent cum Ieſchua, & cum diſcipulis eius. erant enim quamplurimi, & poſt eum venerant. 16 * Scribæ verò & Periſchæi quum viderent eum manducantem cum telonariis ac peccatoribus, dixerunt diſcipulis ipſius: Quid eſt quod cum telonariis & peccatoribus manducat & bibit? 17 * Quod quum audiſſet Jeſchua, ait iis: Non indigent ſani medico; ſed ij qui malè malè inquam affecti ſunt. Nõ veni vocatum iuſtos, ſed peccatores. 18 * Diſcipuli verò Iouchanon et Periſchæorum ieiunabant, veneruntque ac dicunt ei: Quare diſcipuli Jouchanon & Periſchæorũ ieiunant, tui verò diſcipuli, tui inquam non ieiunant? 19 * Ait illis Ieſchua, Nunquid poſſunt filij thalami, quandiu Sponſus cum eis eſt, ieiunare? minimè. 20 * Venient autem dies quũ auferetur Sponſus ab eis, tunc ieiunabunt in illo die. 21 * Nemo immittit panniculum nouum, & aſſuit veſtimento veteri, ne detrahat ſupplementum illud recens ex vetere, fiatque ſciſſura maior. 22 * Et nemo inijcit vinum nouum in vtres veteres, ne vinum diſrumpat vtres; & vtres pereant, ac muſtum effundatur: ſed inijciunt vinum nouum in vtres recentes.

Hebdomade quarta Ieiunij.

23 * Et factum eſt quum iter faceret Ieſchua Sabbatho per ſata, vt diſcipuli eius inter ambulandum vellerent ſpicas. 24 * Et dicunt ei Periſchæi: Vide quid faciunt Sabbatho, id nempe quod non licet. 25 * Ait illis Jeſchua: Nunquam legiſtis quid fecerit Dauid quum egeret ac fameſceret, quique cum eo erant? 26 * Quomodo ingreſſus ſit ædem Dei quum Abithor eſſet ſummus Sacerdos, & panem menſæ Domini comederit, quem non licet comedere, niſi Sacerdotibus; & dederit iis etiam qui ſecum erant?

---

14 וְכַד עָבַר חֲזָא לְלֵוִי בַּר חַלְפַּי דְיָתֵב בֵּית מָכְסָא וַאֲמַר לֵהּ [a]תָּא בָּתְרִי וְקָם אֲזַל בָּתְרֵהּ׃ 15 וַהֲוָא דְכַד סְמִיךְ
בְּבֵיתֵהּ סַגִּיאָא מָכְסָא וְחַטָּיֵא סְמִיכִין הֲווֹ עִם יֵשׁוּעַ וְעִם [b]תַּלְמִידְוֹהִי אֲיתַיְהוּן הֲווֹ גִּיר סַגִּיאָא וַאֲתַו בָּתְרֵהּ׃
16 וְסָפְרֵא וּפְרִישֵׁא כַּד [c]חֲזָאוּהִי דְּלָעִם עִם מָכְסָא וְעִם [d]חַטָּיֵא אֲמָרוּ לְתַלְמִידְוֹהִי מָנוֹ עִם מָכְסָא וְחַטָּיֵא לָעִם
[e]וְשָׁתֵא׃ 17 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן לָא [f]סְנִיקִין [g]חַלִּימֵא עַל [h]אָסָיָא אֶלָּא אִילֵּין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין לָא [i]אֲתֵית
[k]דְּאֶקְרָא לְזַדִּיקֵא אֶלָּא לְחַטָּיֵא׃ 18 תַּלְמִידְוֹהִי דְּיוֹחָנָן וְדִפְרִישֵׁא [l]צָיְמִין הֲווֹ וַאֲתַו וַאֲמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידְוֹהִי
דְּיוֹחָנָן וְדִפְרִישֵׁא צָיְמִין וְתַלְמִידָךְ דִּילָךְ לָא צָיְמִין׃ 19 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לְמָא מֶשְׁכְּחִין בְּנוֹהִי [m]דַּגְנוּנָא כְּמָא
דְחַתָּנָא עִמְּהוֹן הוּ דַּנְצוֹמִין לָא׃

[a] אִתָּא [b] לְמַר [c] חֲזָא [d] חַטָּאֵי [e] שְׁתָא [f] סַנִּין [g] חַלַּם [h] אַסָּא [i] אִתִית [k] קְרָא [l] צוֹם [m] גְּנַן (פרושו חפה)

Matt. 9. a.9 Luc.5.c. 27

14 * Et cùm pręteriret, vidit Leui Alphæi ſedentem ad telonium: & ait illi, Sequere me. & ſurgens ſecutus eſt eum.

25 * Et factum eſt, cùm accumberet in domo illius, multi publicani & peccatores ſimul diſcumbebant cum Ieſu & diſcipulis eius. erant enim multi qui ſequebantur eum.

16 * Et Scribæ & Phariſæi videntes quia manducaret cum Publicanis & peccatoribus, dicebant diſcipulis eius, Quare cum Publicanis & peccatoribus manducat & bibit magiſter veſter?

17 * Hoc audito, Ieſus ait illis: Non neceſſe habent ſani medico; ſed qui malè habent. Non enim veni vocare iuſtos, C ſed peccatores.

2.Tim.1 c.13 Matt.9. b.13 Luc.5.f. 32

18 * Et erant diſcipuli Iohannis & Phariſæi ieiunantes: & veniunt, & dicunt illi, Quare diſcipuli Iohannis & Phariſæorum ieiunant: tui autem diſcipuli non ieiunant?

19 * Et ait illis Ieſus: Nunquid poſſunt filij nuptiarum, quamdiu ſponſus cum illis eſt, ieiunare? Quanto tempore habent ſecum ſponſum, non poſſunt ieiunare.

Matt.9. b.15 Luc.5.g. 35

20 * Venient autem dies, cùm auferetur ab eis ſponſus, & tunc ieiunabunt in illis diebus.

21 * Nemo aſſumentum panni rudis aſſuit veſtimento veteri: alioquin aufert ſupplementum nouum à veteri, & maior ſciſſura fit.

22 * Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin dirumpet vinum vtres, & vinum effundetur, & vtres peribunt. ſed vinum nouum in vtres nouos mitti debet.

Matt. 12 a.8 Luc. 6. a.1 Dñs

23 * Et factum eſt iterum cùm †Sabbathis ambularet per ſata, & diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere ſpicas.

24 * Phariſæi autē dicebant ei: Ecce, quid faciunt †Sabbathis quod non licet?

diſcipuli tui

25 * Et ait illis, Nunquā legiſtis quid fecerit Dauid, quando neceſſitatē habuit, & eſuriit ipſe & qui cum eo erant?

1.Re.21. b.6

26 * Quomodo introiuit in domū Dei ſub Abiathar principe Sacerdotum, & panes propoſitionis manducauit, quos non licebat manducare niſi †Sacerdotibus, & dedit eis & qui cum eo erant?

Exo. 29. c.32 Leu. 8.f. 31. & 24 b.9

ſolis

14 * καὶ παράγων εἶδε λεβὶν τὸν τοῦ ἀλφαίου, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον· καὶ λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι. ⁊ ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακεῖσθαι αὐτὸν ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ, καὶ πολλοὶ τελῶναι καὶ ἁμαρτωλοὶ συνανέκειντο τῷ Ἰησοῦ, καὶ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ἦσαν γὰρ πολλοί, καὶ ἠκολούθησαν αὐτῷ.

16 * καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ἐσθίοντα μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν, ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, τί ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει;

17 * καὶ ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ἰσχύοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες. οὐκ ἦλθον καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

18 * καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύοντες· καὶ ἔρχονται, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διατί οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου, καὶ οἱ τῶν Φαρισαίων νηστεύουσιν, οἱ δὲ σοὶ μαθηταὶ οὐ νηστεύουσι;

19 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, μὴ δύνανται οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, νηστεύειν; ὅσον χρόνον μεθ' ἑαυτῶν ἔχουσι τὸν νυμφίον, οὐ δύνανται νηστεύειν.

20 * ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, καὶ τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

21 * καὶ οὐδεὶς ἐπίβλημα ῥάκους ἀγνάφου ἐπιῤῥάπτει ἐπὶ ἱματίῳ παλαιῷ· εἰ δὲ μή, αἴρει τὸ πλήρωμα αὐτοῦ τὸ καινὸν τοῦ παλαιοῦ, καὶ χεῖρον σχίσμα γίνεται.

22 * καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μή, ῥήσσει ὁ οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ ὁ οἶνος ἐκχεῖται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται· ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον.

23 * Καὶ ἐγένετο αὐτὸν ἐν τοῖς σάββασι διὰ τῶν σπορίμων, καὶ ἤρξαντο οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὁδὸν ποιεῖν τίλλοντες τοὺς στάχυας.

24 * καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἔλεγον αὐτῷ, ἴδε τί ποιοῦσιν ἐν τοῖς σάββασιν, ὃ οὐκ ἔξεστι;

25 * καὶ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοῖς, οὐδέποτε ἀνέγνωτε τί ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε χρείαν ἔσχε, καὶ ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ;

26 * πῶς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἀβιάθαρ τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔφαγεν, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ τοῖς ἱερεῦσι, καὶ ἔδωκε καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ οὖσι;

---

20 נאחזן דין יומתא דמא בראשתקל חתנא מנהון הידין נצומין בהון ויומא : 21 לא אנש רמא אורקעתא
חדתא וחאט על מאנא בלא דלא נסבא סליתא הי חדתא מן בלויא והוא סדקא יחירא: 22 ולא אנשׁ רמא חמרא
חדתא בזקא בליתא דלא חמרא מצרא לזקא וזקא אבדן וחמרא מחאשד אלא רמין חמרא חדתא בזקא חדתא:
ושבתא בארבע בצומא
23 והוא ודבר אזל ישוע בשבתא בית זרעא תלמידוהי מהלכין הוו ומלגין שבלא : 24 ואמרין לה פרישׁא
חזי מנא עבדין בשבתא מדם דלא שליט : 25 אמר להון ישוע לא מחום קריהון מנא עבד דויד כד אסתנק
ובנין הו ודעמה : 26 איכנא על ליבית׳ דאלהא כד אביתר רב כהנא ולחמא דפתורה דמריא אכל הו דלא שליט
למאכל אלא אן לכהנא ויהב אף לאילין דעמה הוו :

a אתא b שקל c רמא d חוט e בלא f מלא g קרק h צרא i אבר k אשד l רמא m צום n למר o מלג p חנא q קרא r סנק s עלל

27 * Et ſubdit eis, Sabbathum propter hominem creatum eſſe, non hominem propter
28 Sabbathum. * Dominus eſt ergo & Sabbathi quoque Filius hominis.

CAP. III.

1 ET ingreſſus eſt iterum Jeſchua in Synagogam: eratque illic vir quidam cuius erat
2 arida manus. * Obſeruabant autem eum an ſanaret illum Sabbatho, vt deferrent
3 eum. * Et ait illi viro cuius erat arida manus: Surge in medium.
4 * Dixit autem iis quoque, Licet Sabbatho facere benè, vel malè? animam ſeruare, an perdere? ipſi verò tacebant.
5 * Et intuitus eſt eos cum indignatione, quum ægrè ferret propter duriciem cordis eorum: dixitque illi homini, Extende manum tuam. & extendit: & reſtituta eſt manus
6 eius. * Et egreſſi ſunt Periſchæi eo ipſo momento cum domeſticis Heroudis, & conſilium inierunt aduerſus eum, quomodo perderent
7 eum. * Ieſchua verò cum diſcipulis ſuis profectus eſt ad mare, & plebs multa à Galilæa cinxit eum, & à Iehoudæa:
8 * Et ab Ouriſchlem, & ab Edoum, & à regione quę eſt trans Iourdenon, & à Tzour, et à Tzoidon cœtus multi, qui audierant quęcunque fecerat, venerunt ad eum.
9 * Et ait diſcipulis ſuis, vt proximè ad ſe adducerent nauiculam propter turbas, ne ipſum opprimerent. * Multos enim ſa-
10 nauerat, adeò vt irruerent in eum vt ipſum
11 tangerent. * Illique qui habebant plagas ſpirituum immundorum, quum viderent eum, procidebant, & clamabant, dicentes:
12 * Tu es filius Dei. Et multum prohibebat eis, ne ipſum reuelarent.

Dominica ignis poſt Pentecoſten.

13 * Et conſcendit montem, & aduocauit quos voluit: ad eumque venerunt.
14 * Et delegit duodecim qui ſecum eſſent, et quos mitteret vt prædicarent:
15 * Haberentque poteſtatem curandi morbos, & eijciendi dæmonia.
16 * Et nominauit Schemeoun nomine Kipho.

---

27 וְאָמַר לְהוֹן דְּשַׁבְּתָא מָטַל בַּרְנָשָׁא [a]אֶתְבְּרִית וְלָא בַּרְנָשָׁא מָטַל שַׁבְּתָא׃ 28 מָרֵהּ הוּ הָכֵיל וָאַף דְּשַׁבְּתָא [a] בְּרָא
בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא׃ קפלאון ג [b] יבש
1 וְעַל תּוּ יֵשׁוּעַ לְכְנוּשְׁתָּא וְאִית הַוָא תַּמָּן גַּבְרָא חַד [b]דְּיבִישָׁא אִידֵהּ׃ [c] אסא [d] קטרג
2 וְנָטְרִין הַווֹ לֵהּ דְּאִן [c]מֵאסֵא לֵהּ בְּשַׁבְּתָא [d]נְקַטְרְגוּנֵיהִי׃ 3 וְאָמַר לְהַו גַּבְרָא דְּיבִישָׁא אִידֵהּ קוּם [e]בְּמִצְעָתָא׃ [e] מְצַע [f] חֵיא
4 וְנָטְרִין אַף לְהוֹן שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּטָב אוֹ דְבִישׁ נַפְשָׁא [f]לְמְחֵיוּ אוֹ [g]לְמוּבְדוּ הֵנוּן דֵּין שַׁתִּיקִין הַווֹ׃ [g] אבד [h] חור
5 אֲמַר דֵּין אַף לְהוֹן [i]בְּחֶמְתָא כַּד [k]בְּרִיָא לֵהּ עַל [l]קְשִׁיוּת לֵבְהוֹן וְאָמַר לְהַו גַּבְרָא פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפְשַׁט [m]וְתֻקְנַת אִידֵהּ׃ [i] חֲמָא [k] בְּרָר
6 וְנַפְקוּ פְּרִישָׁא בַּר שָׁעָתֵהּ עִם דְּבֵיהּ הֵרוֹדֵס וּמָלְכָא נְסַבוּ עֲלוֹהִי אֵיכְנָא [n]דְּנוּבְדוּנֵיהִי׃ [l] קשא [m] תקן [n] אבד
7 וְיֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידוֹהִי אֵזַל לֵהּ לְיָת יַמָּא וְעַמָּא סַגִּיאָא מִן גְּלִילָא [o]נָקְפָה וּמִן יְהוּד׃ [o] נקף כמו יקף

* Et dicebat eis: Sabbathum propter hominẽ factum est, & non homo propter Sabbathum. 27

* Itaque Dominus est Filius hominis etiam Sabbathi. 28

27 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, τὸ Σάββατον διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐγένετο, οὐχ ὁ ἄνθρωπος διὰ τὸ Σάββατον·

28 * ὥστε κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Σαββάτου.

CAP. III.

Mat. 12. d.9 Luc.6. a.16

ET introiuit iterum in Synagogam: & erat ibi homo habens manum aridam. 1 A

* Et obseruabant eum si Sabbathis curaret; vt accusarent illum. 2

* Et ait homini habenti manum aridam, Surge in medium. 3

* Et dicit eis: Licet Sabbathis benefacere, an malè? animam saluam facere, an perdere? At illi tacebant. 4

* Et circunspiciens eos cum ira, contristatus super cęcitate cordis eorum, dicit homini, Extẽde manum tuam. & extendit, & restituta est manus illi. 5

Matt. 12 b.14 Ioh.10. g.39

* Exeuntes autem Pharisæi, statim cũ Herodianis consilium faciebant aduersus eum quomodo eum perderent. 6

* Iesus autem cum discipulis suis secessit ad mare: & multa turba à Galilęa, & Iudæa secuta est eum: 7

* Et ab Ierosolymis, & ab Idumæa, & trans Iordanem: & qui circa Tyrum & Sidonem, multitudo magna, audientes quæ faciebat, venerunt ad eum. 8 B

Iesus vt in nauicula sibi deseruiret.

* Et dixit †discipulis suis, vt †nauicula sibi deseruiret propter turbam, ne comprimerent eum. 9

* Multos enim sanabat, ita vt irruerent in eum vt illum tangerent quotquot habebant plagas. 10

* Et spiritus immundi, cùm illum videbant, procidebãt ei: & clamabant, dicentes: * Tu es filius Dei. Et vehementer comminabatur eis ne manifestarent illum. 11 12

Mat. 10. a.1 Luc.6.b. 13.&9. a.1 Inf. 6. a.7

* Et ascendens in montem vocauit ad se quos voluit ipse: & venerunt ad eum. 13

* Et fecit vt essent duodecim cum illo: & vt mitteret eos prædicare. 14

* Et dedit illis potestatem curandi infirmitates, & eiiciendi dæmonia. 15

* Et imposuit Simoni nomen Petrus. 16

γ'.

1 * Καὶ εἰσῆλθε πάλιν εἰς τὴν συναγωγήν, καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος ἐξηραμμένην ἔχων τὴν χεῖρα·

2 * καὶ παρετήρουν αὐτὸν εἰ τοῖς Σάββασι θεραπεύσει αὐτόν, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

3 * καὶ λέγει τῷ ἀνθρώπῳ τῷ ἐξηραμμένην ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι εἰς τὸ μέσον.

4 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ἔξεστι τοῖς Σάββασιν ἀγαθοποιῆσαι, ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι, ἢ ἀποκτεῖναι; οἱ δὲ ἐσιώπων.

5 * καὶ περιβλεψάμενος αὐτοὺς μετ' ὀργῆς, συλλυπούμενος ἐπὶ τῇ πωρώσει τῆς καρδίας αὐτῶν, λέγει τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. καὶ ἐξέτεινε, καὶ ἀπεκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

6 * καὶ ἐξελθόντες οἱ Φαρισαῖοι, εὐθέως μετὰ τῶν Ἡρῳδιανῶν συμβούλιον ἐποίουν κατ' αὐτοῦ, ὅπως αὐτὸν ἀπολέσωσι.

7 * καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀνεχώρησε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. καὶ πολὺ πλῆθος ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἠκολούθησεν αὐτῷ, καὶ ἀπὸ Ἰουδαίας,

8 * καὶ ἀπὸ Ἱεροσολύμων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰδουμαίας, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ οἱ περὶ Τύρον καὶ Σιδῶνα, πλῆθος πολύ, ἀκούσαντες ὅσα ἐποίει, ἦλθον πρὸς αὐτόν.

9 * καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἵνα πλοιάριον προσκαρτερῇ αὐτῷ, διὰ τὸν ὄχλον, ἵνα μὴ θλίβωσιν αὐτόν·

10 * πολλοὺς γὰρ ἐθεράπευσεν, ὥστε ἐπιπίπτειν αὐτῷ, ἵνα αὐτοῦ ἅψωνται, ὅσοι εἶχον μάστιγας.

11 * καὶ τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα ὅταν αὐτὸν ἐθεώρει, προσέπιπτεν αὐτῷ, καὶ ἔκραζε λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

12 * καὶ πολλὰ ἐπετίμα αὐτοῖς, ἵνα μὴ φανερὸν αὐτὸν ποιήσωσι.

13 * Καὶ ἀναβαίνει εἰς τὸ ὄρος, καὶ προσκαλεῖται οὓς ἤθελεν αὐτός· καὶ ἀπῆλθον πρὸς αὐτόν.

14 * καὶ ἐποίησε δώδεκα, ἵνα ὦσι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἵνα ἀποστέλλῃ αὐτοὺς κηρύσσειν,

15 * καὶ ἔχειν ἐξουσίαν θεραπεύειν τὰς νόσους, καὶ ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια.

16 * καὶ ἐπέθηκε τῷ Σίμωνι ὄνομα Πέτρον·

---

8 וּמִן אוּרְשְׁלֵם וּמִן אֱדוֹם וּמִן עֵבְרָא דְיַרְדְנָן וּמִן צוּר וְצִידוֹן כֶּנְשָׁא סַגִיאָא דִשְׁמַעוּ הַוּוֹ כָּל דְּעָבֵד [a] אִתָּוֹ לְוָתֵהּ׃

9 וְאֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי דְנֶהֱוֹן סְפִינְתָא מְטַל כְּנָשָׁא דִלָא [b] נְחִבְצוּנֵיהִי׃ 10 סַגִיאָא גִיר [c] מְאָסָא הֲוָא עַדְמָא

דְנֶהֱוֹן נָפְלִין עֲלַוֹהִי מְטַל דְנֶחְקְרְבוּן לֵהּ׃ 11 וַאוּלֵין דְּאִית הֲוֵי לְהוֹן [d] מַחְוָתָא דְרוּחָא טְנָפְתָא מָא [e] דַחֲזָאוּהִי נָפְלִין

הֲוֹו [f] וְקָעֲיִן וַאמְרִין אֲנְתְּ הוּ בְּרֵהּ דַאלָהָא׃ 12 וְסַגִי [g] כְּאָא הֲוָא בְּהוֹן דְלָא [h] נְגְלוֹנֵיהִי׃

13 וְסָלֵק לְטוּרָא נְקָרָא לַאילֵין דְצְבָא [k] וְאִתָּוֹ לְוָתֵהּ׃ 14 וּגְבָא תְרֵעסַר דְנֶהֱוֹן עִמֵהּ וְדִנְשַׁדַר אִנּוּן [l] דְנֶכְרְזוּן

15 וְדְנֶהֱוֹן שַׁלִישִׁין [m] וְרַאסוּן כְּרִיהָא וְנַפְקִין דְיוּא׃ 16 [n] וְשַׁמִי לְשִׁמְעוֹן שְׁמָא כֵּאפָא׃

[a] אִתָּא
[b] חֲבַץ [c] אִסָּא
[d] מְרָחָא [e] חֲזָא [f] קָעָא
[g] כְּאָא [h] גְּלָא
[i] מן לשון יין
[k] אִתָּא [l] כְּרִז [m] אִסָּא
[n] שַׁמִי כמו בלשון ישמעאל

17 * Et Jaakoub filio Zabdai, & Jouchanon fratris ipsius Iaakoub, imposuit eis nomen Benai-regheschi, quod est, Filij tonitrui.

18 * Et Andream, & Philippum, & Bar-Thoulmai, & Mathai, & Thouma, & Iaakoub filium Chalphai, & Thaddi, & Schemeoun Zeloten: 19 * Et Jhoudo Scarioutho, is qui ipsum prodidit. 20 * Veneruntque in domum. Et congregatę sunt turbæ iterum, adeò vt ne possent quidem panẽ edere.

21 * Et audierunt patrueles eius, & exierunt vt prehenderent eum: dicebant enim eum extra mentem suam exüisse.

22 * Scribæ autem illi qui ab Ourischlem descenderant, dicebant: Beelzeboub in eo est, ac per principem dæmoniorũ eijcit dæmonia.

23 * Et aduocauit eos Jeschua, & in parabolis dixit eis: Quomodo potest Satanas Satanam eijcere? 24 * Nam si regnum contra sese diuisum fuerit, non poterit stare regnum illud. 25 * Et si domus contra se diuisa fuerit, non poterit domus illa subsistere.

26 * Et, si Satanas insurgit in seipsum, & diuisus est, non potest stare; sed finem habet.

27 * Nemo potest ingredi ædes strenui, & diripere vasa illius, nisi prius strenuum illum vinxerit, & tunc ædes eius diripiet.

28 * Amin dico vobis, omnia quidem peccata & blasphemiæ quibus blasphemauerint homines remittentur eis.

29 * At quisquis blasphemauerit in Spiritum Sanctitatis, non habebit remissionem in æternum; sed reus erit iudicij æterni.

30 * Propterea quòd dicebant spiritum immundum in eo esse.

Matutinis Commemorationis Deiparæ Mariam.

31 * Porrò venerunt mater & fratres eius stantes foris, miseruntque qui vocaret eum 32 ad seipsos. * Sedebat autem circa eum turba: & dixerunt ei: En mater tua & fra 33 tres tui foris quærunt te. * Et respondit ac dixit eis: Quæ est mater mea, & quinam 34 sunt fratres mei? * Et respexit in eos qui sedebant coram se, & ait: Ecce mater 35 mea, & ecce fratres mei. * Etenim qui executus fuerit voluntatem Dei, is est frater meus, & soror mea, & mater mea.

---

17 וַלְיַעֲקוֹב בַּר זַבְדַי וַלְיוֹחָנָן אֲחוּהִי דְיַעֲקוֹב [a] סָם לְהוֹן שְׁמָא בְּנֵירְגֶשׁוּ דְאִיתַוּהִי בְּנֵירַעֲמָא ׃ 18 וַאַנְדְרָאוֹס
וּפִילִיפּוֹס וּבַר תּוֹלְמַי וּמַתַּי וְתָאוּמָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַיְהַדִּי וְתַדַּי [b] קְנַנְיָא ׃ 19 וְיְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הוּ דַּאשְׁלְמֵהּ ׃
20 [c] וַאֲתוֹ לְבַיְתָא וְאִתְכַּנְּשׁוּ כְּנִשָּׁא תּוּב אַיכַנָא דְּלָא [d] יְכִשְׁחוּן חַוָּו לַחְמָא לְמֵאכַל ׃ 21 וְשִׁמְעוּ אֲחָיְנַוהִי וְנַפְקוּ
[e] לְמֵאחֲדֵהּ אֲמְרִין חַוָּו גֵּיר [f] רְמֵן [g] חַוֹנֵהּ נְפַק ׃ 22 וְסָפְרֵא אִילֵין דְּמִן אוּרְשְׁלֵם נְחֵתוּ אֲמְרִין חַוָּו בְּעֵל זְבוּב אִית בֵּהּ
וּבְרִישָׁא דְּרַיְוָא [g] טַפֵּק רַיְוָא ׃ 23 וְקָרָא אִנּוּן יְשׁוּעַ [h] וְבְמַתְלָא אֲמַר לְהוֹן אֵיכַנָא מָשְׁכַח סָטָנָא לְסָטָנָא [i] לְמַפְקוּ ׃
24 אִן סַלְכוּתָא גֵּיר עַל נַפְשֵׁהּ תֶּחְפַּרַג לָא מָשְׁכְּחָא [k] לְמִקַם סַלְכוּתָא הָי ׃ 25 וְאִן בַּיְתָא עַל נַפְשֵׁהּ נֶתְפַּרַג לָא
מָשְׁכַח בַּיְתָא הַו לְמִקַם ׃ 26 וְאִן הוּדְסָטָנָא קָם עַל נַפְשֵׁהּ וְאִתְפַּרַג לָא מָשְׁכַח לְמִקַם אֶלָּא חַרְתֵּהּ הָי ׃

[a] סוּם [b] קְנַן [c] אֶתָא [d] יְכַל בלשון יכל [e] אֲחַד פירושו נשמח [f] נְפַק [g] מְתַל כמו משל [h] נְפַק [i] קוּם [k]

17 *Et Iacobum Zebedæi,& Iohannem fratrem Iacobi: & imposuit eis nomina Boanerges, quod est,Filij tonitrui.

17 * καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν τοῦ ἰακώβου· καὶ ἐπέθηκεν αὐτοῖς ὀνόματα βοανηργές, ὅ ἐστιν, υἱοὶ βροντῆς·

18 *Et Andream, & Philippum,& Bartholomæum,& Matthæum,& Thomã, & Iacobum Alphæi, & Thaddæum , & Simonem Cananæum,

18 * καὶ ἀνδρέαν, καὶ φίλιππον, καὶ βαρθολομαῖον, καὶ ματθαῖον, καὶ θωμαν, καὶ ἰάκωβον τὸν τοῦ ἀλφαίου, καὶ θαδδαῖον, καὶ σίμωνα τὸν καναναῖον·

19 *Et Iudam Iscariotem, qui & tradidit illum.

19 * καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ παρέδωκεν αὐτόν.

Mat. 9.d 34.& 12. b.24 Luc. 11. b.15 20 *Et veniunt ad domum:& conuenit iterum turba, ita vt non possent neque panem manducare.

20 * καὶ ἔρχονται εἰς οἶκον· καὶ συνέρχεται πάλιν ὄχλος, ὥστε μὴ δύνασθαι αὐτοὺς μήτε ἄρτον φαγεῖν.

21 *Et quum audissent sui, exierunt tenere eum. dicebant enim, Quoniam in furorem versus est.

21 * καὶ ἀκούσαντες οἱ παρ' αὐτοῦ, ἐξῆλθον κρατῆσαι αὐτόν· ἔλεγον γάρ, ὅτι ἐξέστη.

22 *Et Scribæ qui ab Ierosolymis descenderant,dicebãt, Quoniam Beel-zebub habet, & quia in principe dæmoniorum eiicit dæmonia.

22 * καὶ οἱ γραμματεῖς οἱ ἀπὸ ἱεροσολύμων καταβάντες, ἔλεγον, ὅτι βεελζεβοὺλ ἔχει, καὶ, ὅτι ἐν τῷ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

23 *Et conuocatis eis, in parabolis dicebat illis, Quomodo potest Satanas Satanam eiicere?

23 * καὶ προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, ἐν παραβολαῖς ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς δύναται Σατανᾶς Σατανᾶν ἐκβάλλειν;

24 *Et si regnum in se diuidatur, nõ potest regnum illud stare.

24 * καὶ ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη·

25 *Et si domus super semetipsam dispertiatur,non potest domus illa stare.

25 * καὶ ἐὰν οἰκία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ, οὐ δύναται σταθῆναι ἡ οἰκία ἐκείνη.

26 *Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispertitus est, & nõ poterit stare; sed finem habet.

26 * καὶ εἰ ὁ Σατανᾶς ἀνέστη ἐφ' ἑαυτὸν καὶ μεμέρισται, οὐ δύναται σταθῆναι, ἀλλὰ τέλος ἔχει.

Mat. 12. c.31 Luc.12. b.10 1.Ioh. 5. d.16 27 *Nemo potest vasa fortis ingressus in domum eius diripere, nisi prius fortem alliget, & tunc domum eius diripiet.

27 * οὐδεὶς δύναται τὰ σκεύη τοῦ ἰσχυροῦ, εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, διαρπάσαι, ἐὰν μὴ πρῶτον τὸν ἰσχυρὸν δήσῃ· καὶ τότε τὴν οἰκίαν αὐτοῦ διαρπάσει.

28 *Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, & blasphemię quibus blasphemauerint.

28 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πάντα ἀφεθήσεται τὰ ἁμαρτήματα τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, καὶ βλασφημίαι ὅσας ἂν βλασφημήσωσιν·

29 *Qui autem blasphemauerit in Spiritum sanctum,nõ† habet remissionem habebit in æternum, sed reus erit æterni delicti.

29 * ὃς δ' ἂν βλασφημήσῃ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, οὐκ ἔχει ἄφεσιν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλ' ἔνοχός ἐστιν αἰωνίου κρίσεως·

30 *Quoniam dicebant, Spiritum immundum habet.

30 * ὅτι ἔλεγον, πνεῦμα ἀκάθαρτον ἔχει.

31 *Et veniunt mater eius & fratres: & foris stantes miserunt ad eum, vocantes eum.

31 * Ερχονται οὖν οἱ ἀδελφοὶ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ· καὶ ἔξω ἑστῶτες, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτὸν φωνοῦντες αὐτόν.

Mat. 12. c.46 Luc.8.c. 19 32 *Et sedebat circa eum turba: & dicunt ei,Ecce mater tua & fratres tui foris quærunt te.

32 * καὶ ἐκάθητο ὄχλος περὶ αὐτόν. εἶπον δὲ αὐτῷ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου, καὶ οἱ ἀδελφοί σου, καὶ αἱ ἀδελφαί σου ἔξω ζητοῦσί σε.

33 *Et circunspiciens eos qui in circuitu eius sedebant, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

33 * καὶ ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου, ἢ οἱ ἀδελφοί μου;

34 *Et circumspiciens eos qui in circuitu sedebant, ait, Ecce mater mea & fratres mei.

34 * καὶ περιβλεψάμενος κύκλῳ τοὺς περὶ αὐτὸν καθημένους, λέγει, ἴδε ἡ μήτηρ μου, καὶ οἱ ἀδελφοί μου·

35 *Qui enim fecerit voluntatem Dei, hic frater meus, & soror mea, & mater est.

35 * ὃς γὰρ ἂν ποιήσῃ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, οὗτος ἀδελφός μου, καὶ ἀδελφή μου, καὶ μήτηρ ἐστί.

---

27 לָא אֱנָשׁ מְשַׁבַּח [a] דְּנָעוּל לְבֵית חַסִינָא וְנָחְשׁוּף מָאנָוהִי אֶלָּא אִן לוּקְדָם לְחַסִינָא [b] נֵאסוֹר וְהָיְדִין בַּיְתֵה [c] נֵבוּז׃

28 אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דִּכְלְהוֹן חֲטָהֵא [d] וְגִדְּפֵא דַּנְגַדְּפִין בְּנֵינָשָׁא [e] נְשַׁתְּבְקוּן לְהוֹן׃ 29 מַן־דְּנִגְדּוֹף עַל

רוּחָא דְקוּדְשָׁא לַית לֵהּ שׁוּבְקָנָא לְעָלַם אֶלָּא כְּחַיָּב הוּ [f] לְדִינָא דַּלְעָלַם׃ 30 מָטוּל דַּאמְרִין הֲוָו דְּרוּחָא [g] טַנְפָתָא

אִית בֵּהּ׃ ח

31 [k] וְאִתּוֹ אִמֵּהּ וַאֲחָוהִי [l] קָיְמִין לְבַר וְשַׁדְּרוּ [m] דְּנָקְרוּנֵיהִי לְהוֹן׃ 32 יָתֵב הֲוָא דֵּין חַדְרָוהִי כְּנֵשָׁא וְאָמְרוּ לֵהּ הָא

אִמָּךְ וַאֲחָיִךְ לְבַר [n] בָּעְיָן לָךְ׃ 33 וַעֲנָא וְאָמַר לְהוֹן מַן הִי אִמִּי וּמַן אִנּוּן אֲחַי׃ 34 [o] וְחָזַר בַּאיְלִין דְּיָתְבִין לְוָתֵהּ

וְאָמַר הָא אִמִּי וְהָא אֲחַי׃ 35 מַן גִּיר דְּנָעֵבֵד [p] צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא הוּוּ אָחִי וְאָחְתִי וְאִמִּי׃

[a] עַלַל [b] אִסַר [c] בְּזַז [d] גְּרַף [e] שְׁבַק [f] דִּין [g] טִנַּף [h] דִּכַּר כְּמוֹ זָכָר [i] יְלַד [k] אֶתָא [l] קוּם [m] קְרָא [n] בְּעָא [o] חוּר [p] עֲבָד

CAP. IIII.

1 RVrsus autem cœpit docere iuxta littus maris: & congregati sunt ad eum cœtus quamplurimi, ita vt ascenderet sederetque in naui in mari, & omnis turba stabat humi iuxta mare.

2 * Ac docebat eos in parabolis multa, dicebatque in doctrina sua:

3 * Audite, Ecce exiit seminator ad semi-
4 nandum: * Et quum seminaret, aliud quidem cecidit iuxta viam; venitque volucris, & deuorauit illud.

5 * Aliud autem cecidit super petram, vbi non erat terra multa; & in momento exortum est, quoniam non erat profunda terra.

6 * Quum autem exortus esset Sol, calore af-
fectum est; & quia non habebat radicem,
7 aruit. * Aliud autem cecidit inter spinas, & ascenderunt spinæ, ac suffocauerunt illud, fructusque non edidit.

8 * Aliud autem cecidit in terram bonam; et ascendit creuitque, ac edidit fructus, aliud quidem tricenos, & aliud sexagenos, aliud denique centenos.

9 * Et dicebat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

10 * Quum autem essent soli, interrogauerunt eum ij qui cum eo erant vna cum duodecim ipsius de parabola hac.

11 * Et dixit eis Jeschua: Vobis datum est nosse arcanum regni Dei: extraneis verò om-
12 nia in parabolis fiunt: * Vt quum viderint, videant, & non videant; & quum audierint, audiant, & non intelligant; nequà-
do conuertantur, & remittantur eis peccata
13 ipsorum. * Et dixit eis, Nescitis parabolam hanc, & quomodo cunctas parabolas
14 scietis? * Seminator qui seminat, sermo-
15 nem seminat. * Isti autem qui sunt iuxta viam, ij sunt in quibus seminatur sermo: sed quũ audierunt statim venit Satanas, tollitq; ipsum sermonẽ qui seminatus est in corde eo-
16 rum. * Isti autem qui super petram semen excipiunt, ij sunt qui quum audierint sermonẽ,
17 statim cum gaudio recipiunt eum. * Et non habent radicem in animis suis, sed temporarij sunt: quumque fit oppressio aut persecutio propter sermonem, statim offenduntur.

קפלאון ד

1 חוב דֵין שְׁרִי הֲוָא ᵃ מַלֵּף עַל יַד יַמָּא וְאִתְכַּנְּשׁוּ לְוָתֵהּ כֻּנְּשָׁא סַגִּיאָא
ᵇ דְּנָסַק ᶜ נֶהַב לֵהּ בַּסְפִינְתָּא בְּיַמָּא וְכֻלֵּהּ כֻּנְּשָׁא ᵈ קָאֵם עַל אַרְעָא עַל יַד יַמָּא ׃
2 וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן
ᶜ בְּמַתְלָא סַגִּי וַאֲמַר הֲוָא ᶠ בְּיוּלְפָנֵהּ ׃ 3 שְׁמַעוּ הָא נָפַק זָרוֹעָא ᵍ לְמֶזְרַע ׃ 4 וְכַד זָרַע אִית דְּנָפַל עַל יַד אוֹרְחָא
ʰ וְאָתָא פְּרָחָתָא ⁱ וְאַכְלַתֵּהּ ׃ 5 אָחֳרָנָא דִּין נְפַל עַל ᵏ שׁוּעָא אֵיכָא דְּלֵית הֲוָא אַרְעָא סַגִּי וּבַר שָׁעֲתֵהּ ˡ בְּלַץ מֶטַל
דְּלֵית הֲוָא ᵐ עוּמְקָא דְּאַרְעָא ׃ 6 כַּד דְּנַח דִּין שְׁמְשָׁא חֲמָא וּמֶטַל דְּלֵית הֲוָא לֵהּ עָקְרָא יְבֵשׁ ׃ 7 וְאָחֳרָנָא נְפַל
בֵּית כּוּבָא וְסַלְּקוּ כּוּבָא וְחַנְקוּהִי וּפְאֵרָא לָא יְהַב ׃ 8 אָחֳרָנָא דִּין נְפַל עַל אַרְעָא טָבְתָא וְסַלֵּק זַרְבָא וְיָהֵב פְּאֵרָא
אִית דְּתַלְתִּין וְאִית דְּשִׁתִּין וְאִית דְּמָאָה ׃ 9 וַאֲמַר הֲוָא מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנִשְׁמַע נִשְׁמַע ׃

ᵃ אַלַּף ᵇ נְסַק ᶜ יְהַב
ᵈ קוּם ᵉ מְתַל ᶠ אַלֵּף
ᵍ זְרַע ʰ אֲתָא
ⁱ אֲכַל ᵏ פירושו סלע
ˡ בְּלַץ
פירושו צמח כמו בלפ
ᵐ עֻמְקָא

CAP. IIII.

Mat. 13. a.1 Luc.8. a.4

1 ET iterum cœpit docere ad mare, & congregata eſt ad eum turba multa, A ita vt nauim aſcendens ſederet in mari, & omnis turba circa mare ſuper terram erat:

2 * Et docebat eos in parabolis multa, & dicebat illis in doctrina ſua:

3 * Audite: ecce, exiit ſeminans ad ſeminandum. 4 * Et dum ſeminat, aliud cecidit circa viam, & venerunt volucres cæli, & comederunt illud.

5 * Aliud verò cecidit ſuper petroſa, vbi nõ habuit terram multam: & ſtatim exortum eſt, quoniam non habebat altitudinem terræ. 6 * Et quando exortus eſt Sol, exæſtuauit: & eò quòd non habebat radicem, exaruit.

7 * Et aliud cecidit in ſpinas: & aſcenderunt ſpinæ, & ſuffocauerunt illud, & fructum non dedit.

8 * Et aliud cecidit in terram bonam: & dabat fructum aſcendentem & creſcentem, & afferebat vnũ †triginta, & vnum †ſexaginta, & vnum †centum.

†tricesimum †ſexagesimum †centesimum

9 * Et dicebat, Qui habet aures audiẽdi, audiat. 10 * Et cùm eſſet ſingularis, interrogauerunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam.

11 * Et dicebat eis, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei: illis autem qui foris ſunt, in parabolis omnia fiunt:

Iſa.6.c.9 Mat.13. b.14 Luc.8.b. 20 Ioh.12.f. 40 Act.28. f.26 Rom.11. b.8

12 * Vt videntes videant, & non videãt: & audientes audiant, & nõ intelligant: ne quando conuertantur, & dimittantur eis peccata.

13 * Et ait illis: Neſcitis parabolam hãc? & quomodo omnes parabolas cognoſcetis? 14 * Qui ſeminat, verbum ſeminat.

15 * Hi autem ſunt qui circa viam: vbi ſeminatur verbum, & cùm audierint, confeſtim venit Satanas, & aufert verbum quod ſeminatum eſt in cordibus C eorum. 16 * Et hi ſunt ſimiliter qui ſuper petroſa ſeminantur: qui cùm audierint verbum, ſtatim cum gaudio accipiunt illud: 17 * Et non habent radicem in ſe, ſed temporales ſunt: deinde orta tribulatione & perſecutione propter verbum, confeſtim ſcandalizantur.

δ'.

1 * Καὶ πάλιν ἤρξατο διδάσκειν παρὰ τὴν θάλασσαν, καὶ συνήχθη πρὸς αὐτὸν ὄχλος πολύς, ὥστε αὐτὸν ἐμβάντα εἰς τὸ πλοῖον, καθῆσθαι ἐν τῇ θαλάσσῃ. καὶ πᾶς ὁ ὄχλος πρὸς τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἦν.

2 * καὶ ἐδίδασκεν αὐτοὺς ἐν παραβολαῖς πολλά, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ,

3 * ἀκούετε. ἰδοὺ ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι·

4 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ σπείρειν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδόν, καὶ ἦλθε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ κατέφαγεν αὐτό.

5 * ἄλλο δὲ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ πετρῶδες, ὅπου οὐκ εἶχε γῆν πολλήν, καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε, διὰ τὸ μὴ ἔχειν βάθος γῆς.

6 * ἡλίου δὲ ἀνατείλαντος ἐκαυματίσθη, καὶ διὰ τὸ μὴ ἔχειν ῥίζαν, ἐξηράνθη.

7 * καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὰς ἀκάνθας, καὶ ἀνέβησαν αἱ ἄκανθαι, καὶ συνέπνιξαν αὐτό, καὶ καρπὸν οὐκ ἔδωκε.

8 * καὶ ἄλλο ἔπεσεν εἰς τὴν γῆν τὴν καλήν, καὶ ἐδίδου καρπὸν ἀναβαίνοντα καὶ αὐξανόμενα, καὶ ἔφερεν ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

9 * καὶ ἔλεγεν, ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

10 * ὅτε δὲ ἐγένετο κατὰ μόνας, ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ περὶ αὐτὸν σὺν τοῖς δώδεκα τὴν παραβολήν.

11 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὸ μυστήριον τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· ἐκείνοις δὲ τοῖς ἔξω ἐν παραβολαῖς τὰ πάντα γίνεται,

12 * ἵνα βλέποντες βλέπωσι, καὶ μὴ ἴδωσι· καὶ ἀκούοντες ἀκούωσι, καὶ μὴ συνιῶσι· μήποτε ἐπιστρέψωσι, καὶ ἀφεθῇ αὐτοῖς τὰ ἁμαρτήματα.

13 * καὶ λέγει αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τὴν παραβολὴν ταύτην; καὶ πῶς πάσας τὰς παραβολὰς γνώσεσθε;

14 * ὁ σπείρων, τὸν λόγον σπείρει.

15 * οἱ δέ εἰσιν οἱ παρὰ τὴν ὁδόν, ὅπου σπείρεται ὁ λόγος, καὶ ὅταν ἀκούσωσιν, εὐθέως ἔρχεται ὁ Σατανᾶς, καὶ αἴρει τὸν λόγον τὸν ἐσπαρμένον ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν.

16 * καὶ οὗτοί εἰσιν ὁμοίως οἱ ἐπὶ τὰ πετρώδη σπειρόμενοι, οἱ ὅταν ἀκούσωσι τὸν λόγον, εὐθέως μετὰ χαρᾶς λαμβάνουσιν αὐτόν·

17 * καὶ οὐκ ἔχουσι ῥίζαν ἐν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ πρόσκαιροί εἰσιν· εἶτα γενομένης θλίψεως, ἢ διωγμοῦ διὰ τὸν λόγον, εὐθὺς σκανδαλίζονται.

---

10 כַּד הֲווֹ דִּין בַּלְחוֹדֵיהוֹן שַׁאלוּהִי הָנוּן דְּעִמֵּהּ עִם תְּרֵעסַרְתֵּהּ מַתְלָא הַדֵּו׃ 11 וְאָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ לְכוֹן יְהִיב

[a] יְתַב
[b] יְדַע [c] אֲרָזָא דְּ מַן
[d] דְּזָא [e] חָזָא
[f] סְכַל כְּמוֹ שְׂכַל
[g] בְּנָא [h] שְׁבַק יְדַע
[i] מַלֵּל [k] זְרַע
[l] חַרָא [m] אִלֵּץ [n] רְדַף
[o] מַלֵּל [p] פֵּרוּשׁוֹ פִּתְאֹם

18 * Isti porrò qui inter spinas semen excipiunt, hi sunt qui audiunt sermonem:
19 * At sollicitudo mundi huius, & fallacia diuitiarum, & reliquæ cupiditatum aliarũ introeuntes suffocant ipsum sermonem, & fit infructuosus.
20 * Isti denique qui in terram bonam semen exceperunt, ij sunt qui audiunt sermonem, recipiuntque, ac edunt fructus, in tricenis, & in sexagenis, & in centenis.
21 * Et subdit eis: Nunquid venit lucerna vt subter modium ponatur, aut subter lectũ? nonne facta est vt candelabro imponatur?
22 * Non est enim quicquam occultum quod non reueletur, nihilque fit in abscondito quin manifestetur. 23 * Si quis habet aures ad audiendum, audiat.

Septimana Candidatorum.

24 * Porrò dixit eis: Videte quid audiatis: qua mensura metimini, remensum erit vobis et adiicietur vobis, illis nempe qui audiũt.
25 * Qui enim habet, dabitur ei: & qui non habet, etiam id quod habet tolletur ab eo.
26 * Insuper dicebat, Ita est regnum Dei, vt 27 si quis iaciat semen in terram: * Et dormiat, exurgatque noctu & interdiu, & semen germinet et assurgat, quum ipse nesciat.
28 * Terra enim producit fructus, & primũ fit herba, & deinde spica, postremò autem frumentum perfectum in spica.
29 * Quum autem pinguis est fructus, statim immittit falcem, quoniam aduenit messis.
30 * Item dicebat, Cuinam comparabimus regnum Dei, aut quanam collatione conferemus illud? 31 * Velut grano sinapis illud simile est quod satum est in terra: minimum est omnium seminum quæ sunt super terram.
32 * Quumque satum est assurgit, euaditque maximum omnium olerum, editque ramos magnos, ita vt possit in vmbra eius volucris habitare.
33 * In parabolis hisce similibus alloquebatur eos Ieschua per similitudines, prout poterant audire.
34 * Nec absque parabolis colloquebatur eis: suis autem discipulis inter se et eos [priuatim] interpretabatur omnia.

---

18 וְהָנוּן דְּבֵית כּוּבָא מְזַדְּרְעִין הָלֵין אֱנוּן אִילֵין דְּשָׁמְעִין מִלְּתָא׃
19 וְדַרְגִּיגָתָא אַחֲרִינְתָא עָאלִין חָנְקִין לֵהּ לְמִלְּתָא וְלָא פְּאַרָא הֲוָיָא׃
20 וְהָנוּן דִּבְאַרְעָא טָבְתָא אָזְדַּרְעוּ הָלֵין אֱנוּן דְּשָׁמְעִין מִלְּתָא וְמַקַּבְלִין וְיָהֲבִין פְּאַרָא בַּחְדָתִין וּבִשְׁתִּין וּבְמָאָא׃
21 וַאֲמַר לְהוּן הַלְמָא אֲתָא שְׁרָגָא דְּתֵחֵית מַאתָא לִיתּ גֵּיר מְדֵם דְּטֶשֵׁא דְלָא נְחֻגְלָא וְלָא הֲוָא בְּטוּשָׁיָא׃
22 נְחֻגְלִין אוּ תְחֵית עַרְסָא לָא הֲוָא דְּעַל מְנָרְתָא נְתְחְסִים׃
23 אִן אֱנָשׁ אִיתּ לֵהּ אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נְשְׁמַע׃
24 וַאֲמַר לְהוּן חֲזוּ מָנָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן בְּהִי כֵּילָא דַמְכִילִין אַנְתּוּן מָתְחֲכִיל לְכוּן וּמָתְתַּוַסַּף לְכוּן לַאילֵין דְּשָׁמְעִין׃
25 מַן דְּאִיתּ לֵהּ גֵּיר נְתְיְהֵב לֵהּ וּמַן דְּלִית לֵהּ אַף הַוּדְאִירְ לֵהּ נְשְׁתְּקַל מִנֵּה׃

a זֶרַע b וְרַנְיָא c טַעֲנָא d רַנָּא פרישי יתף e טְעָנָא f עוֹל g טוֹב h סוּם i טְעָנָא k נְגִיל l חֲזָא m כּוֹל n יִסַּף o יְהֵב p נְשְׁתְּקַל

18 * Et alij sunt qui in spinis seminãtur: hi sunt qui verbum audiunt;

19 * Et ærumnæ seculi,& deceptio diuitiarum, & circa reliqua concupiscentiæ introeuntes suffocant verbum, & sine fructu efficitur.

20 * Et hi sunt qui super terram bonam seminati sunt: qui audiunt verbum, & suscipiunt, & fructificãt,vnum† triginta,vnum†sexaginta,& vnum† centum.

21 * Et dicebat illis: Nunquid venit lucerna vt sub modio ponatur? aut sub lecto? nonne vt super candelabrum ponatur?

22 * Non est enim aliquid absconditum quod non manifestetur: nec factum est occultum, sed vt in palam veniat.

23 * Si quis habet aures audiendi,audiat.

24 * Et dicebat illis, Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, & adiicietur vobis.

25 * Qui enim habet,dabitur illi: & qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo.

26 * Et dicebat,Sic est regnum Dei,quẽadmodum si homo iaciat sementem in

27 terram, * Et dormiat: & exurgat nocte & die, & semen germinet, & increscat dum nescit ille.

28 * Vltrò enim terra fructificat,primùm herbam,deinde spicam,deinde plenum frumentum in spica.

29 * Et cũ ex se produxerit fructus,statim mittit falcem, quoniam adest messis.

30 * Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? aut cui parabolæ comparabimus illud?

31 * Sicut granum sinapis:quod cùm seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus quæ sunt in terra:

32 * Et cùm†seminatum fuerit,ascẽdit†, & fit maius omnibus oleribus: & facit ramos magnos,ita vt possint sub vmbra eius aues cæli habitare.

33 * Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire:

34 * Sine parabola autem non loquebatur eis: seorsum autem,discipulis suis disserebat omnia.

Matt.7. a.2. Luc.6.f. 38 Mat. 13. b.12. & 25.c.29 Luc.8.c. 18.& 19. d.26 Mat. 13. d.21 Luc. 13. d.19 1.Tim. 6 c.17 † tricesimum †sexagesimum †centesimum Mat. 5.b 15 Luc.8.c. 16.& 11. c.33 Mat. 10. c.26. c.8 c.17 †natum †in arborem Mat.13. c.34

18 * καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ εἰς τὰς ἀκάνθας σπειρόμενοι, οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον ἀκούοντες,

19 * καὶ αἱ μέριμναι τοῦ αἰῶνος τούτου, καὶ ἡ ἀπάτη τοῦ πλούτου, καὶ αἱ περὶ τὰ λοιπὰ ἐπιθυμίαι εἰσπορευόμεναι συμπνίγουσι τὸν λόγον, καὶ ἄκαρπος γίνεται.

20 * καὶ οὗτοί εἰσιν οἱ ἐπὶ τὴν γῆν τὴν καλὴν σπαρέντες, οἵτινες ἀκούουσι τὸν λόγον, καὶ παραδέχονται, καὶ καρποφοροῦσιν, ἓν τριάκοντα, καὶ ἓν ἑξήκοντα, καὶ ἓν ἑκατόν.

21 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, μήτι ὁ λύχνος ἔρχεται, ἵνα ὑπὸ τὸν μόδιον τεθῇ, ἢ ὑπὸ τὴν κλίνην; οὐχ ἵνα ἐπὶ τὴν λυχνίαν ἐπιτεθῇ;

22 * οὐ γάρ ἐστί τι κρυπτὸν, ὃ ἐὰν μὴ φανερωθῇ· οὐδὲ ἐγένετο ἀπόκρυφον, ἀλλ' ἵνα εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

23 * εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

24 * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, βλέπετε τί ἀκούετε. ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεται ὑμῖν, καὶ προστεθήσεται ὑμῖν τοῖς ἀκούουσιν.

25 * ὃς γὰρ ἂν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς οὐκ ἔχει, καὶ ὃ ἔχει ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

26 * καὶ ἔλεγεν, οὕτως ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ὡς ἐὰν ἄνθρωπος βάλῃ τὸν σπόρον ἐπὶ τῆς γῆς,

27 * καὶ καθεύδῃ, καὶ ἐγείρηται νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ὁ σπόρος βλαστᾷ καὶ μηκύνηται ὡς οὐκ οἶδεν αὐτός·

28 * αὐτομάτη γὰρ ἡ γῆ καρποφορεῖ, πρῶτον χόρτον, εἶτα στάχυν, εἶτα πλήρη σῖτον ἐν τῷ στάχυϊ.

29 * ὅταν δὲ παραδῷ ὁ καρπός, εὐθέως ἀποστέλλει τὸ δρέπανον, ὅτι παρέστηκεν ὁ θερισμός.

30 * καὶ ἔλεγε, τίνι ὁμοιώσωμεν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ ἐν ποίᾳ παραβολῇ παραβάλωμεν αὐτήν;

31 * ὡς κόκκῳ σινάπεως, ὃς ὅταν σπαρῇ ἐπὶ τῆς γῆς, μικρότερος πάντων τῶν σπερμάτων ἐστὶ τῶν ἐπὶ τῆς γῆς.

32 * καὶ ὅταν σπαρῇ, ἀναβαίνει, καὶ γίνεται πάντων τῶν λαχάνων μείζων, καὶ ποιεῖ κλάδους μεγάλους, ὥστε δύνασθαι ὑπὸ τὴν σκιὰν αὐτοῦ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνοῦν.

33 * καὶ τοιαύταις παραβολαῖς πολλαῖς ἐλάλει αὐτοῖς τὸν λόγον, καθὼς ἠδύναντο ἀκούειν.

34 * χωρὶς δὲ παραβολῆς οὐκ ἐλάλει αὐτοῖς· κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐπέλυε πάντα.

---

26 וְאָמַר הָיָא הָכַנָא הֲי מַלְכוּתָא דַאלָהָא אַיך אֱנָשׁ [a]דְּרַמֵא זַרעָא בַּארעָא׃ 27 [b]וְנֵדמַך [c]וְנקוּם בְּלֵלְיָא [d]וּבאימָמָא
וְזַרעָא [e]נְבֵא [f]וְנאַרֵך כַּד הוּ לָא יָדַע׃ 28 אַרעָא גִיר [g]פַּיתְיָא לַהּ לְפִארָא וּלוּקדָם הָוֵא עֻסבָא וּבתַרֵיהּ שִבלָא אֲחַרַית
דֵין חִטתָא [h]מְשַׁמלֵיתָא בְּשִבלָא׃ 29 מָא דִשׁמֵין דֵין פִּארָא אֲתָיָא מַגלָא דְמַטי חֲצָדָא׃ 30 וְאמַר לְמָנָא [i]נְדַמיֵהּ
לְמַלכוּתָא דַאלָהָא וּבַאינָא מַתָלָא [k]נְמַחלִיהּ׃ 31 אַיך פִּרדָתָא הִי דְחַרדָלָא הִי דְאִזדַרעַת בַּארעָא זְעוּרָיָא הִי מֵן
כָּלהוּן זַרעוּנֵי דְעַל אַרעָא׃ 32 וּמָא דְאִזדַרעַת סָלְקָא וְהָוְיָא רַבָּא מֵן כָּלהוּן יָרקוּנֵי וְעָבְדָא [m]סוּבֵי [n]רוּרבָתָא אַיך
דְתֶשׁכַּח דַּבְטַלָלֵהּ פָּרחָתָא [o]חֶשׁכָּן׃ 33 בְּמַתָלָא דַאיך הָלֵין מְמַלֵל הָוָא עַמְהוּן יַשׁוּעַ מַתָלָא אַיך דְמֶשׁכְּחִין הָווּ לְמֶשׁמַע׃
34 וְלָא מַתָלָא לָא מְמַלֵל הָוָא עַמְהוּן לְתַלמִידוֹהִי דִין בַּינוֹהִי וַלהוּן מְפַשׁק הָוָא כֹּל מִדֵם׃

[a] דְרַמָא [b] וְרַמַך
[c] קוּם [d] יוֹם [e] רְבָא
[f] אְרַך [g] אֶתָא
[h] מְלָא סוף נעשה שמלא
[i] דְמָא
[k] מְתַל כמו משל
[l] זֶרַע [m] טוֹך
[n] רַבב [o] שָׁכֵן

Feria quinta hebdomadis quintæ Ieiunij.

35 * *Porrò dixit eis in illo die sub vespera, Transeamus in vlteriorem ripam.*

36 * *Et reliquerunt turbas, & acceperunt eum quum esset in naui: nauiculæ autem a-*
37 *liæ cum eis erant.* * *Et factus est turbo magnus, ventusque, & fluctus irruebant in nauim, ac propè implebatur.*

38 * *Ipse autem Feschua super ceruical dormiebat in posteriori parte nauis: & venerunt ac excitarunt eum, dicuntque ei, Magister noster, non est tibi curæ quòd perimus?*

39 * *Surrexit itaque & obiurgauit ventum, aitq; mari, Quiesce, obmutesce tu. Et cõquieuit ventus, et facta est tranquillitas magna.*

40 * *Et dixit eis, Quid ita pauidi estis? & quare nulla est in vobis fides?*

41 * *Et timuerunt timore magno, & dicebant vnus ad alterum, Quisnam iste est, vt venti & mare obediant ei?*

Matutinis v. Feria v. Ieiunij.

CAP. V.

1 VEnit autem vltra mare in regionem Go-
2 *daræorum.* * *Quumque exiret è naui, occurrit ei de domo sepulchrorum homo habens spiritum immundum.*

3 * *Et degebat in monumentis, & catenis*
4 *nemo poterat eum vincire.* * *Propterea quòd quoties compedibus et catenis vinctus fuerat, catenas fregerat, compedésque abruperat; ac nemo poterat eum subiugare.*

5 * *Et in omni tempore noctu & interdiu in monumentis & in montibus erat, clamabátque, & allidebat seipsum lapidibus.*

6 * *Quum autem vidisset Feschua procul,*
7 *cursu contendit & adorauit eum:* * *Et exclamauit voce magna, et ait, Quid mihi & tibi Feschua fili Dei altissimi? adiuro te per Deum ne me crucies.*

8 * *Dicebat enim ei, Egredere ex homine,*
9 *spiritus immunde.* * *Et interrogauit eum, Quod tibi nomen est? Dixit ei, Legio est nomen nostrum, siquidem multi sumus.*

10 * *Et efflagitabat ab eo multùm, ne emitteret ipsum extra illam regionem.*

וְיוֹם חֲמִשָּׁא וְשַׁבְּתָא דְּחַמְשָׁא דְּרַוְמָא ׀ ו

35 וַאֲמַר לְהוֹן בְּהַהוּ יוֹמָא בְּרַמְשָׁא נֶעֱבַר לַן לְעִבְרָא׃ 36 וְשַׁבְקוּ לְכֻנְשָׁא וְדַבְּרוּהִי כַּד בַּסְפִינְתָא הוּ וְסַפִינְא
אָחֳרִנִיתָא אִית הֲוַי עַמֵּהוֹן׃ 37 וַהֲוָת עַלְעָלָא רַבְתָא וְרִיחָא וְגַלֶּלָא נָפְלִין הֲוַו בַּסְפִינְתָא וְקָרִיבָא הֲוַת דְּתֶתְמְלָא׃
38 הוּ דֵין יְשׁוּעַ עַל בְּסָרְיָא דְּמֵךְ הֲוָא בְּאַחֲרְתָה דַּסְפִינְתָא וְאִתוֹ אַקִיסוּהִי וַאֲמְרִין לֵהּ רַבַּן לָא בְּטִיל לָךְ דַּאבְּדִינַן׃
39 וְקָם וְגָעַר בְּרוּחָא וַאֲמַר לְיַמָּא שְׁלִי זְגִיר אַנְתְּ וְשֶׁלְיַת רוּחָא וַהֲוָא נוּחָא רַבָּא׃ 40 וַאֲמַר לְהוֹן לְמָנָא
דְּחוֹלְתָנִין אַנְתוּן הָכַנָא וְלָמָא לֵית בְּכוֹן הֵימָנוּתָא׃ 41 וַדְּחִלוּ דְּחִלְתָא רַבְתָא וַאֲמְרִין הַדֵּין לְחַד מַנוּ בֵּי הָנָא
דְּרוּחָא וְיַמָּא מְשַׁתְּמְעִין לֵהּ׃

---

a צום
b מְלָא
c סְרָיָא כמו סל
d אֵתָא קום
e אֵבַר שְׁלָא
f זְגַר פירושו שתק
g נוּחַ דְּחַל
h שְׁמַע

* Et ait illis in illa die, cùm serò esset factum, Transeamus contra.

Mat. 8. d. 23 Luc. 8. c. 22

* Et dimittentes turbam, assumunt eum ita vt erat in naui: & aliæ naues erant cum illo.

* Et facta est procella magna venti, & fluctus mittebat in nauim, ita vt impleretur nauis.

* Et erat ipse in puppi super ceruical dormiens: & excitant eum, & dicunt illi, Magister, non ad te pertinet quia perimus?

* Et exurgens comminatus est vento, & dixit mari, Tace, obmutesce. Et cessauit vētus: & facta est trāquillitas magna.

* Et ait illis, Quid timidi estis? nec-dum habetis fidem? * Et timuerunt timore magno: & dicebant ad alterutrū, Quis, putas, est iste, quia & ventus & mare obediunt ei?

35 * καὶ λέγει αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὀψίας γενομένης, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν.

36 * καὶ ἀφέντες τὸν ὄχλον, παραλαμβάνουσιν αὐτὸν ὡς ἦν ἐν τῷ πλοίῳ· καὶ ἄλλα δὲ πλοιάρια ἦν μετ' αὐτοῦ.

37 * καὶ γίνεται λαῖλαψ ἀνέμου μεγάλη· καὶ τὰ κύματα ἐπέβαλλεν εἰς τὸ πλοῖον, ὥστε αὐτὸ ἤδη γεμίζεσθαι·

38 * καὶ ἦν αὐτὸς ἐπὶ τῇ πρύμνῃ, ἐπὶ τὸ προσκεφάλαιον καθεύδων. καὶ διεγείρουσιν αὐτὸν, καὶ λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἀπολλύμεθα;

39 * καὶ διεγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ, καὶ εἶπε τῇ θαλάσσῃ, σιώπα, πεφίμωσο. καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος, καὶ ἐγένετο γαλήνη μεγάλη.

40 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί δειλοί ἐστε οὕτω; πῶς οὐκ ἔχετε πίστιν;

41 * καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγα, καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ ὁ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ;

CAP. V.

Mat. 8. d. 28 Luc. 8. d. 26

ET venerunt trās fretum maris in regionem Gerasenorum. A

* Et exeunti ei de naui, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo,

* Qui domicilium habebat in monumentis. & neq; catenis iam quisquam poterat eum ligare:

* Quoniam sæpe compedibus & catenis vinctus, dirupisset catenas, & compedes comminuisset. & nemo poterat eum domare.

* Et semper die ac nocte in monumentis & in montibus erat, clamans & concidens se lapidibus.

* Videns autem Iesum à longè, cucurrit & adorauit eum:

* Et clamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi Iesu fili Dei altissimi? adiuro te per Deum ne me torqueas.

* Dicebat enim illi, Exi spiritus immunde ab homine†.

isto

* Et interrogabat eū, Quod tibi nomen est? Et dicit ei, Legio mihi nomen est: quia multi sumus.

* Et† deprecabatur eum multum, ne se expelleret extra regionem.

deprecabantur

1 * Καὶ ἦλθον εἰς τὸ πέραν τῆς θαλάσσης, εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν.

2 * καὶ ἐξελθόντι αὐτῷ ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἀπήντησεν αὐτῷ ἐκ τῶν μνημείων ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ,

3 * ὃς τὴν κατοίκησιν εἶχεν ἐν τοῖς μνήμασι. καὶ οὔτε ἁλύσεσιν οὐδεὶς ἠδύνατο αὐτὸν δῆσαι,

4 * διὰ τὸ αὐτὸν πολλάκις πέδαις καὶ ἁλύσεσι δεδέσθαι, καὶ διεσπάσθαι ὑπ' αὐτοῦ τὰς ἁλύσεις, καὶ τὰς πέδας συντετρίφθαι, καὶ οὐδεὶς αὐτὸν ἴσχυε δαμάσαι.

5 * καὶ διαπαντὸς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐν τοῖς μνήμασι, καὶ ἐν τοῖς ὄρεσιν ἦν κράζων, καὶ κατακόπτων ἑαυτὸν λίθοις.

6 * ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ μακρόθεν, ἔδραμε, καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ,

7 * καὶ κράξας φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; ὁρκίζω σε τὸν θεὸν μή με βασανίσῃς.

8 * ἔλεγε γὰρ αὐτῷ, ἔξελθε τὸ πνεῦμα τὸ ἀκάθαρτον, ἐκ τοῦ ἀνθρώπου.

9 * καὶ ἐπηρώτα αὐτὸν, τί σοι ὄνομα; καὶ ἀπεκρίθη λέγων, λεγεὼν ὄνομά μοι· ὅτι πολλοί ἐσμεν.

10 * καὶ παρεκάλει αὐτὸν πολλὰ, ἵνα μὴ αὐτοῦ ἀποστείλῃ ἔξω τῆς χώρας.

וַאֲתָא לְעִבְרָא דְיַמָּא לַאֲתָרָא דְגַדְרָיֵא׃ 1 קפלאין ה יא דְצַפְרָא דְתַקְּפָא דה דְצַוְמָא

וְכַד נְפַק מִן סְפִינְתָא פְּגַע בֵּה מִן בֵּית קְבוּרֵא גַּבְרָא דְּמִית בֵּה רוּחָא טַנְפְתָא׃ 2 וְעָמַר הֲוָא בֵּית קְבוּרֵא וּבְשִׁלְשְׁלָתָא 3 אֱנָשׁ לָא מְשַׁכַּח הֲוָא לְמֵאסְרֵה׃ 4 מֶטֶל דְּכָל אֵמַתֵי דַּבְּסוּטְמֵא וּבְשִׁלְשְׁלָתָא [a]מְתֵאסַר הֲוָא שְׁשִׁלְשְׁלָתָא [b]מְתַבַּר הֲוָא וְסוּטְמֵא מְפַסֵּק הֲוָא וְלָא אֱנָשׁ מְשַׁכַּח הֲוָא [c]לְמֶכְבְּשֵׁה׃ 5 וּבְכָל זִבְנָן בְּלֵילְיָא [d]וּבְאִימְמָא בְּבֵית קְבוּרֵא וּבְטוּרֵא אִיתַּוְהִי הֲוָא [e]וְקָעֵא הֲוָא וּמְצַרֵף נַפְשֵׁהּ בְּכָאפָא׃ 6 כַּד חֲזָא דֵין לְיֵשׁוּעַ מִן [f]רוּחָקָא רְהֵט סְגֵד לֵהּ׃ 7 וְקָעֵא בְּקָלָא [h]רַמָּא וְאָמַר מָא לִי וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דְּאֵלָהָא [h]מְרֵימָא [i]סַמּוּמָא אֱנָא לָךְ בְּאֵלָהָא דְּלָא תְּשַׁנְקַנִי׃ 8 אֲמַר הֲוָא לֵהּ הַגֵּיר [k]פּוֹק מִן בַּרְנָשָׁא רוּחָא טַנְפָא׃ 9 וְשַׁאֲלֵהּ אֵיכַנָא שְׁמָךְ אֲמַר לֵהּ [l]לֶגְיוֹן שְׁמַן מֶטֶל דְּסַגִּיאָא חֲנַן׃ 10 וּבָעֵא הֲוָא מִנֵּהּ סַגִּי דְּלָא [m]נְשַׁדְּרִיוֹהִי לְבַר מִן אַתְרָא

[a] אֲסַר [b] תְּבַר כתו שכר [c] כְּבֵשׁ [d] יוֹם [e] קָעֵא [f] רְחַק [g] רוֹם [h] רוֹם [i] יְמָא [k] נְפַק מן לשון יין [l] שַׁדַּר

11 * Erat autem illic ad montem grex magnus porcorum pascens.
12 *Et efflagitabant ab eo illi dæmones, dicentes, Mitte nos in istos porcos, vt in eos ingrediamur.
13 *Et permisit eis: exieruntque spiritus illi immundi, & ingressi sunt porcos: & excurrit ille grex in rupem, & ruit in mare, circiter bis mille, & suffocati sunt aquis.
14 * Illi autem qui pascebant eos fugerunt, & dixerunt in ciuitate & in pagis: & exierunt vt viderent id quod factum fuerat.
15 * Et venerunt ad Ieschua, & viderunt eum qui fuerat dæmoniacus vestitum, & verecundum, atque sedentem, eum inquam in quo fuerat legio: & perterriti sunt.
16 * Et renunciarunt eis qui viderant quomodo actum esset cum ipso dæmoniaco, necnon de illis porcis.
17 * Et cœperunt efflagitare ab eo, vt finibus ipsorum excederet.
18 * Quumque conscendisset nauim, petebat ab eo is qui dæmoniacus fuerat, vt cũ eo esset.
19 * Nec permisit ei: sed dixit ei, Abi domũ tuam ad homines tuos, & renuncia eis quid fecerit tibi Dominus, quodque tui misertus
20 fuerit. * Abijt itaque & cœpit prædicare in Decapoli quid fecisset sibi Ieschua: cunctique mirabantur.

Lectio Martyrum & Defunctorum.

21 * Quumque traiecisset Ieschua naui in illam vlteriorem ripam, rursus congregati sunt iuxta eum cœtus plurimi dum esset iuxta lit-
22 tus maris. * Venit autem quidam nomine Iuvoroschex principibus Synagogæ: quumque vidisset eũ, procidit ad pedes eius.
23 *Et efflagitauit ab eo multùm, ac dixit ei, Filia mea malè affecta est: veni, impone ei manum tuam, & sanabitur ac viuet.
24 * Et abiit Ieschua cum eo: & sese adiunxit ei turba multa, & comprimebant eum.
25 * Quædam autẽ mulier, quæ erat in profluuio sanguinis à duodecim annis:
26 * Quæ quidem multa fuerat perpessa à medicis plurimis, & expenderat quicquid habebat, nihilque adiuta fuerat, quinimò magis angebatur.

---

11 אִיהּ הַוָא דֵין חַמְּיָן לֵוָת טוּרָא בַּקְרָא רַבְּתָא דַחֲזִירֵא ᵃ דְרָעְיָא׃ 12 ᵇ וּבָעֲיִן הֲווֹ מֶנֵּהּ הָנוּן שֵׁאדֵא וְאָמְרִין שַׁדַּר
לַן עַל הָנוּן חֲזִירֵא דַּבְּהוֹן ᶜ נֵעוּל׃ 13 וַאפֵּס לְהוֹן אַפְקוּ רוּחָא הָלֵין מְנַפְּתָא וְעָלוּ בַּחֲזִירֵא ᵈ וְרָהֲטַת הֵי בַּקְרָא
ᵉ לַשְׁקִיפָא וְנָפְלַת בִּימָא אַיךְ תְּרִין אַלְפִין ᶠ וְאִתְחַנָּקוּ בְּמַיָא׃ 14 וְהָנוּן ᵍ דְרָעְיָן הֲווֹ לְהוֹן עָרָקוּ וַאמָרוּ בַּמְּרִינְתָא
וְאף בְּקוּרְיָא וַנְפָּקוּ ʰ לְמֶחֱזָא מַרְם דַּהֲוָא׃ 15 וְאַתוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ וַחֲזָאוּהִי לְהוּ דְשָׁאדַוּהִי כַּר לְבִישׁ וַמְנַכַּף וְיָתֵב
חַד רְאִית הֲוָא בֵּהּ לֶגְיִן וְדַחֲלוּ׃ 16 ᵏ וְאשְׁתַּעְיוּ לְהוֹן הָנוּן דַּחֲזוּ דַּאיכַּנָא הֲוָא לְהוּ דְשָׁאדַוּהִי וְאף עַל הָנוּן חֲזִירֵא׃
17 וְשַׁרְיוּ בָּעְיִן מֶנֵּהּ דְנֵאזַל לֵהּ מֵן תְּחוּמְהוֹן׃ 18 וְכַד סְלֵק לַסְפִינְתָא בָּעָא הֲוָא מֶנֵּהּ הַדְשָׁאדַוּהִי דְעִמֵּהּ נֶהֱוֵא׃
19 וְלָא שַׁבְקֵהּ אֶלָּא אֲמַר לֵהּ ˡ זֵל לְבֵיתָךְ לְוָת מֵרֵם דַּעֲבַד לָךְ מָרְיָא וְדַאתְרַחֵם עֲלָיךְ׃

ᵃ רַעְיָא ᵇ בְּעָא ᶜ עֲלַל ᵈ רְחֵט ᵉ פירושוסלע ᶠ חֲנַק ᵍ רַעְיָא ʰ חֲזָא ⁱ אֶתָא ᵏ שְׁעָא פירושו סשר ˡ אֲזַל ᵐ שְׁעָא

Matt.8. d.30 Luc.8.d. 32 in agris

11 * Erat autem ibi circa montem grex porcorum magnus, pascens†:

12 * Et deprecabantur eum spiritus, dicentes, Mitte nos in porcos, vt in eos introeamus.

13 * Et concessit eis statim Iesus. Et exeuntes spiritus immundi, introierunt in porcos: & magno impetu grex præcipitatus est in mare, ad duo millia, & suffocati sunt in mari.

14 * Qui autem pascebant eos, fugerũt, & nuntiauerũt in ciuitatem & in agros. Et egressi sunt videre quid esset facti.

venerũt

15 * Et† veniũt ad Iesum, & vident illum qui à dæmonio vexabatur, sedentem, vestitum, & sanæ mentis; & timuerunt.

16 * Et narrauerunt illis, qui viderant, qualiter factum esset ei qui dæmonium habuerat: & de porcis.

Luc.8.d 37 Act.16. d.39

17 * Et rogare cœperunt eum, vt discederet de finibus eorum.

18 * Cumque ascenderet nauim, cœpit illum deprecari qui à dæmonio vexatus fuerat, vt esset cum illo.

19 * Et non admisit eum, sed ait illi, Vade in domum tuam ad tuos, & annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, & misertus sit tui.

20 * Et abiit, & cœpit prædicare in Decapoli quanta sibi fecisset Iesus: & omnes mirabantur.

ascendisset

21 * Et cùm †transcẽdisset Iesus in naui rursum trans fretum, conuenit turba multa ad eum, & erat circa mare.

Mat.9.c. 18 Luc.8.f. 41

22 * Et venit quidam de archisynagogis nomine Iairus: & videns eum, procidit ad pedes eius:

23 * Et deprecabatur eum multùm, dicẽs, Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone† manus super eam, vt salua sit & viuat.

manũ tuam

24 * Et abiit cũ illo, & sequebatur eum turba multa, & comprimebant eum.

Luc.15. d.24 Mat.9.c. 20. Luc.8.f. 43

25 * Et mulier quæ erat in profluuio sanguinis annis duodecim;

26 * Et fuerat multa perpessa à complurib medicis, & erogauerat omnia sua, nec quicquam profecerat, sed magis deterius habebat:

11 * Ἦν δὲ ἐκεῖ πρὸς τῷ ὄρει ἀγέλη χοίρων μεγάλη βοσκομένη.

12 * καὶ παρεκάλεσαν αὐτὸν πάντες οἱ δαίμονες, λέγοντες, πέμψον ἡμᾶς εἰς τοὺς χοίρους, ἵνα εἰς αὐτοὺς εἰσέλθωμεν.

13 * καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς εὐθέως ὁ Ἰησοῦς. καὶ ἐξελθόντα τὰ πνεύματα τὰ ἀκάθαρτα εἰσῆλθον εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· ἦσαν δὲ ὡς δισχίλιοι· καὶ ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ.

14 * Οἱ δὲ βόσκοντες τοὺς χοίρους ἔφυγον, καὶ ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς. καὶ ἐξῆλθον ἰδεῖν τί ἐστὶ τὸ γεγονός.

15 * καὶ ἔρχονται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ θεωροῦσι τὸν δαιμονιζόμενον καθήμενον καὶ ἱματισμένον, καὶ σωφρονοῦντα τὸν ἐσχηκότα τὸν λεγεῶνα· καὶ ἐφοβήθησαν.

16 * διηγήσαντο δὲ αὐτοῖς οἱ ἰδόντες, πῶς ἐγένετο τῷ δαιμονιζομένῳ, καὶ περὶ τῶν χοίρων.

17 * καὶ ἤρξαντο παρακαλεῖν αὐτὸν ἀπελθεῖν ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

18 * καὶ ἐμβαίνοντος αὐτοῦ εἰς τὸ πλοῖον, παρεκάλει αὐτὸν ὁ δαιμονισθείς, ἵνα ᾖ μετ' αὐτοῦ.

19 * ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἀφῆκεν αὐτόν, ἀλλὰ λέγει αὐτῷ, ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου πρὸς τοὺς σούς, καὶ ἀπάγγειλον αὐτοῖς ὅσα ὁ κύριός σοι πεποίηκε, καὶ ἠλέησέ σε.

20 * καὶ ἀπῆλθε, καὶ ἤρξατο κηρύσσειν ἐν τῇ Δεκαπόλει, ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, καὶ πάντες ἐθαύμαζον.

21 * Καὶ διαπεράσαντος τοῦ Ἰησοῦ ἐν τῷ πλοίῳ πάλιν εἰς τὸ πέραν, συνήχθη ὄχλος πολὺς ἐπ' αὐτόν, καὶ ἦν πρὸς τὴν θάλασσαν.

22 * καὶ ἰδοὺ ἔρχεται εἷς τῶν ἀρχισυναγώγων, ὀνόματι Ἰάειρος, καὶ ἰδὼν αὐτόν, πίπτει πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ,

23 * καὶ παρακαλεῖ αὐτὸν πολλὰ, λέγων, ὅτι τὸ θυγάτριόν μου ἐσχάτως ἔχει· ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς αὐτῇ τὰς χεῖρας, ὅπως σωθῇ· καὶ ζήσεται.

24 * καὶ ἀπῆλθε μετ' αὐτοῦ, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολὺς, καὶ συνέθλιβον αὐτόν.

25 * καὶ γυνή τις οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἔτη δώδεκα,

26 * καὶ πολλὰ παθοῦσα ὑπὸ πολλῶν ἰατρῶν, καὶ δαπανήσασα τὰ παρ' ἑαυτῆς πάντα, καὶ μηδὲν ὠφεληθεῖσα, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὸ χεῖρον ἐλθοῦσα·

---

[a] קְרָא [b] עֲנַר [c] סְגָא [d] חֲזָא [e] בִּישׁ [f] אִתָּא [g] טוּם [h] חֲלַם [i] חֵיוָא [k] אִית כמו ישׁ [l] רְדָא [m] אֲסָא [n] כְּפַק [o] עָרַר כמו עור [p] יְתַר, אִיתַר [q] יַתִּירָאִית

20 וְאַזַל וְשָׁרִי מַכְרֵז בְּעַסְרַת מְדִינָתָא מֵרֵם דַּעֲבַד לֵהּ יֵשׁוּעַ וְכֻלְּהוֹן תַּמִּיהִין הֲווֹ׃

יב

21 וְכַד עָבַר יֵשׁוּעַ בַּסְפִינְתָא לְהָדֵו עִבְרָא חוּב אֶתְכַּנְּשׁוּ עֲלוֹהִי כֻּנְשָׁא סַגִּיאָא כַּד אִיתַוֹהִי עַל יַדְיַמָּא׃ 22 וַאֲתָא
חַד דַּשְׁמֵהּ יָאִרֹשׁ מִן רַבֵּי כְּנוּשְׁתָּא וְכַד חָזְיֵהִי נָפַל לָוָת רַגְלוֹהִי׃ 23 וּבָעָא הָוָא מָנֵהּ סַגִּי וְאָמַר לֵהּ כַּרְתִּי בִּישָׁאִית
עֲבִידָא תָּא סִים אִידָךְ עֲלַיהָ וְתֶתְחַלְמִי וְתִחְיֵא׃ 24 וְאַזַל עִמֵּהּ יֵשׁוּעַ וְרַבִּיק הָוָא לֵהּ כְּנָשָׁא סַגִּיאָא וְחַבְּצִין
הָווֹ לֵהּ׃ 25 אִנְתְּתָא דִין הָוָת דְּאִיתַיהָ הָוָרָא בְּמָרְיָתָא דְּדָמָא שְׁנִין תְּרַתָּסְרָא׃ 26 אֲדָא דְסַגִּי סָבְלַת מִן
אֲסָוָתָא סַגִּיאָא וַאפֵּקַת כָּל מֵרֵם דְּאִיתַלָּהּ וּמֵרֵם לָא אֶתְעַדְּרַת אֶלָּא אָף יַתִּירָאִית אֶתְאַלְצַרַת׃

27 * Quum audisset de Ieschua, venit in compressione turbæ à tergo eius, & tetigit vestimentum eius.

28 * Dicebat enim, Si vel vestimentum eius tetigero, seruabor.

29 * Et statim exaruit fons sanguinis eius: et sensit corpore suo se sanatam esse à plaga sua.

30 * Ieschua autem statim cognouit apud se virtutem exiisse à semetipso: & conuersus ad turbam, ait, Quis tetigit vestimenta mea?

31 * Dixerunt ei discipuli eius, Vides turbas quæ opprimunt te: & ais, Quis tetigit me?

32 * Et circunspiciebat vt videret quis hoc fecisset.

33 * Tunc mulier illa quum timeret ac tremeret, quippe quæ nosset quid actum fuisset cum ea, veniens procidit coram eo, & dixit ei omnem veritatem.

34 * Ipse verò dixit ei: Filia mea, fides tua te seruauit: abi in pace, & esto sana ex plaga tua.

35 * Et adhuc eo loquente, venerunt quidam è domo principis Synagogæ, & inquiunt, Filia tua mortua est, quid amplius facessis negotium Doctori?

36 * Ieschua autem audiit sermonem quem dicebant: & ait illi principi Synagogæ, Ne timeas, tantummodo crede.

37 * Nec permisit vt quisquam iret secum, nisi Schemeoun Kipho, & Iaakoub, & Iouchanon frater Iaakoub.

38 * Et venerunt domum illius principis Synagogæ, viditque tumultuantes, & flentes ac eiulantes.

39 * Et introit, dixitque eis, Quid perstrepitis ac fletis? puella non est mortua, sed dormit.

40 * Et subsannabant eum. Ipse verò Ieschua eiecit omnes, accepitque patrem puellæ & matrem eius, & eos qui secum erant, & ingreditur eò vbi iacebat puella.

41 * Et prehendit manum puellæ, ac dixit ei, Puella surge:

42 * Et eo momento surrexit puella, & ambulabat. erat enim filia annorum duodecim. Et mirati sunt admiratione magna.

43 * Præcepit autem eis multùm, ne quis id resciscceret: dixítque vt darent ei quid ad manducandum.

---

27 כַּד שְׁמַעַת עַל יֵשׁוּעַ [a] אֲתַת בְּחֻבְצָא דְּכֻנְשָׁא מִן בַּסְתַרֵהּ וְקָרְבַת לֶלְבוּשֵׁהּ ; 28 אֲמְרָא הֲוַת גֵּיר דְּאִפֵּן לֶלְבוּשֵׁהּ [a] אֵתָא [b] וְבֵשׁ
29 קָרְבָא אֲנָא חָיָא אֶנָא ; וּמִיַּד [b] יָבְשַׁת [c] מַעְיְנָא דַּדְמָהּ [d] וַאִרְגִּשַׁת בְּפַגְרָהּ [c] דְּאִתַּאסְיַת מִן [f] מְחוּתָהּ ; [c] עַיִן [d] רְגַשׁ
30 יֵשׁוּעַ דַּיִן מִיַּד יְדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְּחַיְלָא נְפַק מֶנֵּהּ [g] וְאִתְפְּנִי לְוָת כֻּנְשָׁא וַאמַר מַנוּ קָרֵב לְמָאנַי ; 31 אָמְרִין לֵהּ [e] אֵסָא [f] מָתָא
[h] תַּלְמִידוֹהִי חָזֵא אַנְתְּ לְכֻנְשָׁא דְּחָבְצִין לָךְ וְאָמַר אַנְתְּ מַנוּ קָרֵב לִי ; 32 [i] וְחָאֵר הֲוָא דְּנָחֵזָא מַנוּ הֲוָא עֲבַד ; [e] פְּנָא [f] לְמַר
33 הָיְרִין אַנְחָתָא כַּד דְּחִילָא [k] וְרַתִיתָא מָא דַּהֲוָא לָהּ אֲתַת נָפְלַת קֳדָמוֹהִי וְאָמְרַת לֵהּ כָּלֶּהּ שְׁרָרָא ; [i] חוֹר [j] רְתַת
34 הוּ דַּיִן אֲמַר לָהּ בְּרָתִי הֵימָנוּתֵכִי [m] אַחַיְתֵכִי זְלִי בְּשְׁלָמָא וַהֲוֵיתִי חַלִּימָא מִן [n] מְחוּתֵכִי ; 35 וְעַד הוּ מְמַלֵּל [j] יְדַע [k] חַיָּא
[o] אֲתָא [l] וְבִשׁ [m] מְחָא [n] אֵתָא
[o] עַיִן [p] רְגַשׁ [q] אֵלָּף [r] עָמַל [s] מוּת

27 * Cùm audisset de Iesu, venit in turba retrò, & tetigit vestimentum eius.

28 * Dicebat enim, Quia si vel vestimentum eius tetigero, salua ero.

29 * Et confestim siccatus est fons sanguinis eius: & sensit corpore quia sanata esset à plaga.

30 * Et statim Iesus in semetipso cognoscens virtutem quæ exierat de illo, conuersus ad turbam, aiebat, Quis tetigit vestimenta mea?

31 * Et dicebant ei discipuli sui, Vides turbam comprimentē te, & dicis, Quis D me tetigit?

32 * Et circunspiciebat videre eam quæ hoc fecerat.

33 * Mulier verò timens & tremens, sciēs quod factum esset in se, venit & procidit ante eum, & dixit ei omnem veritatem.

Luc.7.g. 50 34 * Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te saluam fecit: vade in pace, & esto sana à plaga tua.

nūcij modò 35 * Adhuc eo loquente veniunt †ad archisynagogum, dicentes, Quia filia tua †mortua est: quid vltrà vexas magistrū?

Luc.8.g. 49 36 * Iesus autem audito verbo quod dicebatur, ait archisynagogo, Noli timere: tantummodo crede.

37 * Et non admisit quenquam se sequi, nisi Petrum, & Iacobum, & Iohannem fratrem Iacobi.

vidit 38 * Et veniunt in domum archisynagogi, & †videt tumultum, & flentes, & eiulantes multùm.

Mat.9.c. 24 39 * Et ingressus ait illis, Quid turbamini & ploratis? puella non est mortua, sed dormit.

40 * Et irridebant eum. Ipse verò eiectis omnibus, assumit patrem & matrē puellæ, & qui secum erant, & ingrediuntur E vbi puella erat iacens.

Act.9.g. 40 41 * Et tenens manum puellæ, ait illi, Talitha cumi, quod est interpretatum, Puella (tibi dico) surge.

42 * Et confestim surrexit puella, & ambulabat: erat autem annorum duodecim. & obstupuerunt stupore magno.

iussit 43 * Et præcepit illis vehemēter vt nemo id sciret: & † dixit dari illi manducare.

27 * ἀκούσασα περὶ τοῦ ἰησοῦ, ἐλθοῦσα ἐν τῷ ὄχλῳ ὄπισθεν, ἥψατο τοῦ ἱματίου αὐτοῦ.

28 * ἔλεγε γὰρ, ὅτι κἂν τῶν ἱματίων αὐτοῦ ἅψωμαι, σωθήσομαι.

29 * καὶ αὐτίκα ἐξηράνθη ἡ πηγὴ τοῦ αἵματος αὐτῆς, καὶ ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἴαται ἀπὸ τῆς μάστιγος.

30 * καὶ αὐτίκα ὁ ἰησοῦς ἐπιγνοὺς ἐν ἑαυτῷ τὴν ἐξ αὐτοῦ δύναμιν ἐξελθοῦσαν, ἐπιστραφεὶς ἐν τῷ ὄχλῳ, ἔλεγε, τίς μου ἥψατο τῶν ἱματίων;

31 * Ϲ ἔλεγον αὐτῷ ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ, βλέπεις τὸν ὄχλον συνθλίβοντά σε, καὶ λέγεις, τίς μου ἥψατο;

32 * καὶ περιεβλέπετο ἰδεῖν τὴν τοῦτο ποιήσασαν.

33 * ἡ δὲ γυνὴ φοβηθεῖσα καὶ τρέμουσα, εἰδυῖα ὃ γέγονεν ἐπ' αὐτῇ, ἦλθε καὶ προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν.

34 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θύγατερ, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· ὕπαγε εἰς εἰρήνην, καὶ ἴσθι ὑγιὴς ἀπὸ τῆς μάστιγός σου.

35 * ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος, ἔρχονται ἀπὸ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγοντες, ὅτι ἡ θυγάτηρ σου ἀπέθανε· τί ἔτι σκύλλεις τὸν διδάσκαλον;

36 * ὁ δὲ ἰησοῦς εὐθέως ἀκούσας τὸν λόγον λαλούμενον, λέγει τῷ ἀρχισυναγώγῳ, μὴ φοβοῦ, μόνον πίστευε.

37 * καὶ οὐκ ἀφῆκεν οὐδένα αὐτῷ συνακολουθῆσαι, εἰ μὴ πέτρον Ϲ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην τὸν ἀδελφὸν ἰακώβου.

38 * καὶ ἔρχεται εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχισυναγώγου, Ϲ θεωρεῖ θόρυβον, κλαίοντας καὶ ἀλαλάζοντας πολλά.

39 * καὶ εἰσελθὼν λέγει αὐτοῖς, τί θορυβεῖσθε καὶ κλαίετε; τὸ παιδίον οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

40 * καὶ κατεγέλων αὐτοῦ· ὁ δὲ ἐκβαλὼν ἅπαντας, παραλαμβάνει τὸν πατέρα τοῦ παιδίου, καὶ τὴν μητέρα, Ϲ τοὺς μετ' αὐτοῦ, καὶ εἰσπορεύεται ὅπου ἦν τὸ παιδίον κατακείμενον.

41 * καὶ κρατήσας τῆς χειρὸς τοῦ παιδίου, λέγει αὐτῇ, ταλιθὰ κοῦμι, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, τὸ κοράσιον, σοὶ λέγω, ἔγειραι.

42 * καὶ εὐθέως ἀνέστη τὸ κοράσιον, καὶ περιεπάτει. ἦν γὰρ ἐτῶν δώδεκα. καὶ ἐξέστησαν ἐκστάσει μεγάλῃ.

43 * καὶ διεστείλατο αὐτοῖς πολλὰ, ἵνα μηδεὶς γνῷ τοῦτο, Ϲ εἶπε δοθῆναι αὐτῇ φαγεῖν.

---

36 וְשׁוּעַ דִּין שְׁמַע [a] לְמִלְּתָא דְּאִתְמְרוּ וְאָמַר לְהוֹ רַב כְּנוּשְׁתָּא לָא תְּדְחַל בַּלְחוֹד הֵימִן׃ 37 וְלָא שְׁבַק לְאֲנָשׁ [b] דְּנִאזַל עִמֵּהּ אֶלָּא לְשִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְלִיעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן אֲחוּהִי דְיַעֲקוֹב׃ 38 וְאָתוֹ לְבֵיתָא דְּהוֹ רַב כְּנוּשְׁתָּא [c] וַחֲזָא דְּרָהִיבִין [d] וּבָכִין וּמֵילִלִין׃ 39 וְעַל וְאָמַר לְהוֹן מָנָא רָהִיבִן אַנְתּוּן וּבָכִין טְלִיתָא לָא [e] מִיתַת [f] אֶלָּא דָּמְכָא הִי׃ 40 וְנָחֲכִין בְּהוֹן עֲלוֹהִי הוּ דִין יְשׁוּעַ [g] אַפֵּק לְכֻלְּהוֹן וְדָבַר לַאבוּהָ דְּטְלִיתָא וְלֶאמָּהּ וְלְהָנִין דְּעִמֵּהּ [h] וְעַל לַאיכָא דְּרָמְיָא [i] דָּוָת טְלִיתָא׃ 41 וְאָחַד בְּאִידָהּ דְּטְלִיתָא וְאָמַר לָהּ טְלִיתָא קוּמִי׃ 42 וּבַר שָׁעֲתָהּ [j] קָמַת טְלִיתָא וַמְהַלְכָא דָּוָת אִיתֵיהּ דָּוָת גִּיר בַּרְתְּ שְׁנִין [k] דְּתַרְעָסְרָא וּמְתְדַּמְּרִין דָּוָו [l] דּוּמְרָא רַבָּא׃ 43 וּפַקֵּד אֲנוּן סַגִּיא דְּלָא אֱנָשׁ [m] יְדַע הָדָא וְאָמַר [n] דְּנֶהְלוּן לָהּ [o] לְמִלְעַס׃

[a] מַלֵּל [b] אֱזַל [c] אֵתָא [d] רְהַב [e] בְּכָא [f] אֲלִיל [g] מוּת [h] נְפַק [i] עֲלַל [j] רָמָא [k] קוּם [l] דְּמַר [m] יְדַע [n] נְתַל [o] לְעַס

Ad oblationem Dominicæ ſextæ poſt Epiphaniam.

CAP. VI.

1 ET egreſſus eſt illinc Jeſchua, venitque in prouinciam ſuam, & ſeſe adiunxerunt ei diſcipuli eius.

2 * Quumque eſſet Sabbathum, cœpit docere in Synagoga: multique qui audierunt admirati ſunt, ac dicebant, Vndenam huic iſta, & quænam eſt hæc ſapientia quæ data eſt ei, vt virtutes tales per manus eius fiant?

3 * Nonne iſte eſt faber ille filius Mariam, & frater Iaakoub, & Jauſi, & Iihoudo, et Schemeoun? &, nonne ſorores eius hic apud nos ſunt? & offendebantur in ipſo.

4 * Et ait illis Jeſchua: Non eſt Propheta deſpectus, niſi in prouincia ſua, & in ædibus cognatorum ſuorum, & in domo ſua.

5 * Et non poterat edere illic ne vnam quidem virtutem, niſi quòd ægrotis paucis impoſuit manum ſuam, atque ſanauit.

6 * Et mirabatur ob defectum fidei eorum.

Dominica VII. poſt Pentecoſten.

Et perluſtrabat pagos dum doceret.

7 * Et aduocauit duodecim ſuos, cœpitque mittere eos binos: ac dedit eis poteſtatem eiiciendi ſpiritus immundos.

8 * Ac præcepit eis vt nihil ferrent aditer, niſi virgam tantùm: non peram, nec panem, nec æs in ipſorum marſupiis.

9 * Sed vt calcearent ſandalia, nec induerent duas tunicas.

10 * Et dixit eis, In quamcunque domum introieritis, illic eſtote vſquedum exeatis illinc.

11 * Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos, quum egrediemini illinc, excutite puluerem qui ſubeſt pedibus veſtris in teſtimonium ipſis. Equidem dico vobis tranquilliorem fore Sedoum & Omouro in die iudicij, ciuitate illa.

12 * Et egreſſi ſunt ac prædicarunt vt pœnitentiam agerent homines.

13 * Dæmoniaque multa eiiciebant: vngebantque oleo infirmos multos, & ſanabant eos.

CAP. VI.

ϛ'.

1 ET egressus indè, abiit in patriam suam: & sequebantur eum discipuli sui. A

Mat. 13. f. 54 Luc. 4. c. 16 Ioh. 4. f. 44

2 * Et facto Sabbatho, cœpit in Synagoga docere: & multi audientes admirabantur in doctrina eius, dicentes, Vndè huic hæc omnia? & quæ est sapientia quæ data est illi, & virtutes tales quę per manus eius efficiuntur?

Ioh. 6. c. 42

3 * Nonne hic est faber, filius Mariæ, frater Iacobi, & Ioseph, & Iudæ, & Simonis? nonne & sorores eius hîc nobiscum sunt? Et scandalizabantur in illo.

4 * Et dicebat illis Iesus, Quia non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, & in cognatione sua, & in domo sua.

Mat. 13. f. 57 Luc. 4. d. 24 Ioh. 4. f. 44

5 * Et non poterat ibi virtutem vllam facere: nisi paucos infirmos, impositis manibus, curauit:

6 * Et mirabatur propter incredulitatem eorum.

Et circuibat castella in circuitu docens.

Matt. 9. d. 53 Luc. 13. d. 22

7 * Et vocauit duodecim: & cœpit eos mittere binos; & dabat illis potestatem spirituum immundorum.

Mat. 10. a. 1 Sup. 3. b. 14

8 * Et præcepit eis ne quid tollerent in via, nisi virgam tantùm: non perã, non B panem, neque in zona æs:

Luc. 9. a. 1 Act. 12. b. 8

9 * Sed calceatos sandaliis, & ne induerentur duabus tunicis.

10 * Et dicebat eis: Quocunque introieritis in domum, illic manete donec exeatis indè.

Matt. 13 b. 14 Luc. 9. a. 5

11 * Et quicunque non receperint vos, nec audierint vos, exeuntes indè excutite puluerem de pedibus vestris in testimonium illis.

Act. 13. g 31. & 18. b. 6

12 * Et exeuntes prædicabant vt pœnitentiam agerent:

13 * Et dæmonia multa eiiciebant: & vngebant oleo multos ægros, & †sanabant.

Luc. 5. c. 14 sanabãtur

1 * Καὶ ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἦλθεν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθοῦσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 * καὶ γενομένου σαββάτου ἤρξατο ἐν τῇ συναγωγῇ διδάσκειν· καὶ πολλοὶ ἀκούοντες, ἐξεπλήσσοντο λέγοντες, πόθεν τούτῳ ταῦτα; καὶ τίς ἡ σοφία ἡ δοθεῖσα αὐτῷ, καὶ δυνάμεις τοιαῦται διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ γίνονται;

3 * οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ τέκτων, ὁ υἱὸς μαρίας, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, καὶ ἰωσῆ, καὶ ἰούδα, καὶ σίμωνος; καὶ οὐκ εἰσὶν αἱ ἀδελφαὶ αὐτοῦ ὧδε πρὸς ἡμᾶς; καὶ ἐσκανδαλίζοντο ἐν αὐτῷ.

4 * ἔλεγεν δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἔστι προφήτης ἄτιμος, εἰ μὴ ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, καὶ ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

5 * καὶ οὐκ ἠδυνάτο ἐκεῖ οὐδεμίαν δυνάμιν ποιῆσαι, εἰ μὴ ὀλίγοις ἀρρώστοις ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας, ἐθεράπευσε.

6 * καὶ ἐθαύμαζε διὰ τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν.

Καὶ περιῆγε τὰς κώμας κύκλῳ διδάσκων.

7 * καὶ προσκαλεῖται τοὺς δώδεκα, καὶ ἤρξατο αὐτοὺς ἀποστέλλειν δύο δύο, καὶ ἐδίδου αὐτοῖς ἐξουσίαν τῶν πνευμάτων τῶν ἀκαθάρτων.

8 * καὶ παρήγγειλεν αὐτοῖς ἵνα μηδὲν αἴρωσιν εἰς ὁδόν, εἰ μὴ ῥάβδον μόνον· μὴ πήραν, μὴ ἄρτον, μὴ εἰς τὴν ζώνην χαλκόν·

9 * ἀλλ' ὑποδεδεμένους σανδάλια· καὶ μὴ ἐνδύσησθε δύο χιτῶνας.

10 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅπου ἐὰν εἰσέλθητε εἰς οἰκίαν, ἐκεῖ μένετε, ἕως ἂν ἐξέλθητε ἐκεῖθεν.

11 * καὶ ὅσοι ἐὰν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, μηδὲ ἀκούσωσιν ὑμῶν, ἐκπορευόμενοι ἐκεῖθεν, ἐκτινάξατε τὸν χοῦν τὸν ὑποκάτω τῶν ποδῶν ὑμῶν, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς. ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἀνεκτότερον ἔσται σοδόμοις ἢ γομόρροις ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

12 * καὶ ἐξελθόντες ἐκήρυσσον ἵνα μετανοήσωσι·

13 * καὶ δαιμόνια πολλὰ ἐξέβαλλον, καὶ ἤλειφον ἐλαίῳ πολλοὺς ἀῤῥώστους, καὶ ἐθεράπευον.

---

7 וַיִּקְרָא לַתְּרֵעַסְרֵהּ וְשָׁרִי דַּנְשַׁדַּר אִנּוּן תְּרֵין תְּרֵין וְיָהֵב לְהוֹן [a] שׁוּלְטָנָא עַל רוּחֵא טַנָּפְתָּא דְּנַפְקִין׃ 8 וּפַקֵּד אִנּוּן דְּלָא נְשָׁקְלוּן מְדֵם לְאוּרְחָא אֶלָּא אִן שַׁבְטָא בִּלְחוֹד לָא סַמְלָא וְלָא לַחְמָא וְלָא [b] נְחָשָׁא [c] בְּכִיסֵיהוֹן׃ 9 אֶלָּא [d] נֶסְאִנּוּן [e] טְלָרָא וְלָא נְלַבְּשׁוּן תַּרְתֵּין כּוּתִינִין׃ 10 וְאָמַר לְהוֹן לְאִינָא בַּיְתָא [f] דְּעָאֲלִין אַנְחוּן תַּמָּן הַוּוּ עַדְמָא דְּנָפְקִין אַנְחוּן מִן תַּמָּן׃ 11 וְכֹל מַן דְּלָא נְקַבְּלוּנְכִין וְלָא [g] נְשְׁמְעוּנְכִין מָא דְּנָפְקִין אַנְחוּן מִן תַּמָּן [h] פְּצוּ [i] חֵלָא דַּכְתַּחְתֵּיהוֹן דְּרַגְלֵיכוֹן [k] לְסָהֲדוּתְהוֹן וְאָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּנֶהֱוֵא [l] נֵיחַ לְסְדוֹם וְלַעֲמוֹרָא בְּיוֹמָא [m] דְּדִינָא אִי לְמַדִּינְתָּא הָדֵי׃ 12 וַנְפַקוּ הַוּוּ [n] וַאכְרִזוּ [o] דְּנֶתְחוּבוּן׃ 13 וְשֵׁאדֵא סַגִּיאֵא [p] מְפַקִּין הַוּוּ וּמְשִׁחִין הַוּוּ בְּמֶשְׁחָא [q] כְּרִיהֵא סַגִּיאֵא [s] וּמַאסִין הַוּוּ׃

[a] שְׁלַט [b] נְחָשׁ [c] כִּיס
[d] סַאן [e] פֵּרוּשׁוֹ סַנְדַל אוֹ מִנְעָל
[f] עוֹל [g] שְׁמַע
[h] נְפַץ [i] פֵּרוּשׁוֹ עָפָר
[k] סָהֵד [l] נוּחַ [m] דִּין
[n] כְּרַז [o] תֵּב כְּמוֹ שׁוּב פֵּרוּשׁוֹ נָחַם
[p] נְפַק [q] מְשַׁח [s] כְּרַהּ אֶסֶת

Matutinis amputationis capitis
Iouchanon Baptiſtæ.

14 ✱ *Audiit autem Heroudes rex de Ieſchua, (innotuerat enim ei nomen ipſius) & dicebat, Iouchanon Baptiſta ſurrexit è domo mortuorum, propterea virtutes operantur in eo.*

15 ✱ *Alij dicebant, Iluio eſt. & alij, Prophe-ta eſt ſicut vnus ex Prophetis.*

16 ✱ *Quum autem audiſſet Heroudes, ait, Iouchanon eſt, cuius amputaui caput: ipſe ſurrexit è domo mortuorum.*

17 ✱ *Ipſe enim Heroudes miſerat prehenſum Iouchanon, eumque coniecerat in domũ vinctorum, propter Heroudiadem vxorem Philippi fratris ſui, quam duxerat.*

18 ✱ *Dicebat enim Iouchanõ Heroudi, Non licet tibi ducere vxorem fratris tui.*

19 ✱ *Ipſa autem Heroudias inſidiabatur ei, & volebat eum interficere, nec poterat.*

20 ✱ *Namque Heroudes timebat à Iouchanon, propterea quòd ſciebat eum eſſe virum iuſtum & ſanctum: & obſeruabat eũ; multaque audierat ab eo, feceratque; ac ſuauiter audiebat eum.*

21 ✱ *Et factus eſt dies notabilis dum Heroudes in domo natiuitatis ſuæ cœnã faceret magnatibus ſuis, & chiliarchis, atque principibus Galilææ.*

22 ✱ *Et ingreſſa filia Heroudiadis ſaltauit: & placuit Heroudi, ijſque qui accumbebant cum eo: & ait rex puellæ, Pete à me quicquid volueris, & dabo tibi.*

23 ✱ *Ac iureiurando ſpopondit ei, Quodcunque petieris à me, dabo tibi, vſque ad dimidium regni mei.*

24 ✱ *Tunc exiit, dixitque matri ſuæ, Quid petam ab eo? Dixit ei, Caput Iouchanon Baptiſtæ.*

25 ✱ *Et ſtatim ingreſſa eſt cum cupiditate ad regem, & dixit ei, Volo ego vt hac hora des mihi in diſco caput Iouchanon Baptiſtæ.*

26 ✱ *Ægrè autem admodum id tulit rex: tamen propter iuſiurandum, ac propter accumbentes, noluit ei denegare.*

27 ✱ *Sed confeſtim miſit rex carnificem, præcepitque vt afferret caput Iouchanon. Profectus itaque amputauit caput Iouchanon in domo vinctorum.*

---

14 וְשָׁמַע הֶרֹוֹם מַלְכָּא עַל יֵשׁוּעַ [b] אִתְיְדַע הֲוָא לֵהּ גֵּיר שְׁמֵהּ וְאָמַר
הֲוָא יוֹחָנָן מַעֲמְדָנָא קָם מִן בֵּית [c] מִיתָא מֶטָל הָנָא חַיְלֵא [d] מֶפְּחַיָּרִין בֵּהּ׃ 15 אָחֳרְנָא אָמְרִין הֲוֹו דְּאִלְיָא הוּ וְאָחֳרְנָא
נְבִיָּא הוּ אַיְךְ חַד מִן נְבִיֵּא׃ 16 כַּד שְׁמַע דֵּין הֶרֹוֹם אֲמַר יוֹחָנָן הוּ דַּאֲנָא [e] פְּסִיקֵת רֵישֵׁהּ הוּ קָם מִן בֵּית מֵיתָא׃ 17 הוּ
גֵּיר הֶרֹוֹם שַׁדַּר הֲוָא [f] אֲחַדֵּהּ לְיוֹחָנָן [g] וְאַרְמֵיהּ בֵּית אֲסִירֵא מֶטָל הֶרֹודְיָא אַנְתַּת פִּילִיפּוֹס אֲחוּהִי הֲי דַּנְסַב׃ 18 אָמַר הֲוָא
גֵּיר יוֹחָנָן לְהֶרֹוֹם דְּלָא שַׁלִּיט לָךְ [h] דְּתֶסַּב אַנְתַּת אָחוּךְ׃ 19 הֵידֵין הֶרֹודְיָא [i] לְחִימָא הֲוָת לֵהּ [k] וְצָבְיָא הֲוָת [l] לְמֶקְטְלֵהּ
וְלָא מִשְׁכְּחָא הֲוָת׃ 20 הֶרֹוֹם גֵּיר דָּחֵל הֲוָא מִן יוֹחָנָן עַל דְּיָדַע הֲוָא דְּגַבְרָא הוּ זַדִּיקָא וְקַדִּישָׁא וּמִנַּטַּר הֲוָא לֵהּ
[m] וְסַגִּיאָתָא שָׁמַע הֲוָא לֵהּ וְעָבֵד [n] וּבְסִימָאִית שָׁמַע הֲוָא לֵהּ׃

[a] עַמַּר בלשון סבל
[b] יְדַע
[c] מוּת [d] מער בלשון עמא
[e] פְּסַק [f] אֲחַד
[g] רְמָא [h] נְסַב
[i] לְחַם בלשון ארב
[k] צְבָא [l] קְטַל
[m] סְנָא [n] בְּסֵם

Mat. 14. a.1 Luc. 9. a.7

14 * Et audiuit rex Herodes (manifestũ enim factum est nomẽ eius) & dicebat, Quia Iohannes Baptista resurrexit à mortuis , & propterea virtutes operantur in illo.

15 * Alij autem dicebant , Quia Elias est. alij verò dicebãt, Quia Propheta est, C quasi vnus ex Prophetis.

Matt. 14 a.2

16 * Quo audito , Herodes ait , Quem ego decollaui Iohannem , hic à mortuis resurrexit.

Luc. 3. d.19

17 * Ipse enim Herodes misit ac tenuit Iohannem , & vinxit eum in carcerem propter Herodiadem vxorem Philippi fratris sui, quia duxerat eam.

18 * Dicebat enim Iohannes Herodi , Leu. 18. b.16 Nõ licet tibi habere vxorem fratris tui.

19 * Herodias autem insidiabatur illi: & volebat occidere eum, nec poterat.

20 * Herodes enim metuebat Iohãnem, sciens eum virum iustum & sanctum: & custodiebat eum: & audito eo multa faciebat, & libenter eum audiebat.

21 * Et cùm dies opportunus accidisset, Herodes natalis sui cœnam fecit principibus & tribunis & primis Galilææ.

22 * Cumque introisset filia ipsius Herodiadis, & saltasset, & placuisset Herodi, simulque recumbentibus , rex ait puellæ, Pete à me quod vis, & dabo tibi.

Esth. 5. b.6

23 * Et iurauit illi , Quia quicquid petieris dabo tibi , licet dimidium regni mei.

24 * Quæ cùm exisset , dixit matri suæ, Quid petam? At illa dixit, Caput Iohan D nis Baptistæ.

25 * Cumque introisset statim cum festinatione ad regem, petiuit dicens, Volo vt protinus des mihi in disco caput Iohannis Baptistæ.

26 * Et contristatus est rex . Propter iusiurandum & propter simul discumbentes noluit eam contristare:

27 * Sed misso speculatore præcepit afferri caput eius in disco: & decollauit eum in carcere.

14 * Καὶ ἤκουσεν ὁ βασιλεὺς ἡρῴδης· φανερὸν γὰρ ἐγένετο τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἔλεγον, ὅτι ἰωάννης ὁ βαπτίζων ἐκ νεκρῶν ἠγέρθη, καὶ διὰ τοῦτο ἐνεργοῦσιν αἱ δυνάμεις ἐν αὐτῷ.

15 * ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι ἠλίας ἐστίν· ἄλλοι δὲ ἔλεγον, ὅτι προφήτης ἐστὶν, ὡς εἷς τῶν προφητῶν.

16 * ἀκούσας δὲ ὁ ἡρῴδης εἶπεν, ὅτι ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα ἰωάννην, οὗτός ἐστιν· αὐτὸς ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν.

17 * αὐτὸς γὰρ ὁ ἡρῴδης ἀποστείλας, ἐκράτησε τὸν ἰωάννην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ διὰ ἡρῳδιάδα τὴν γυναῖκα φιλίππου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, ὅτι αὐτὴν ἐγάμησεν.

18 * ἔλεγε γὰρ ὁ ἰωάννης τῷ ἡρῴδῃ, ὅτι οὐκ ἔξεστί σοι ἔχειν τὴν γυναῖκα τοῦ ἀδελφοῦ σου.

19 * ἡ δὲ ἡρῳδιὰς ἐνεῖχεν αὐτῷ, καὶ ἤθελεν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, καὶ οὐκ ἠδύνατο·

20 * ὁ γὰρ ἡρῴδης ἐφοβεῖτο τὸν ἰωάννην, εἰδὼς αὐτὸν ἄνδρα δίκαιον καὶ ἅγιον, καὶ συνετήρει αὐτὸν, καὶ ἀκούσας αὐτοῦ, πολλὰ ἐποίει, καὶ ἡδέως αὐτοῦ ἤκουε.

21 * καὶ γενομένης ἡμέρας εὐκαίρου, ὅτε ἡρῴδης τοῖς γενεσίοις αὐτοῦ δεῖπνον ἐποίει τοῖς μεγιστᾶσιν αὐτοῦ, καὶ τοῖς χιλιάρχοις, καὶ τοῖς πρώτοις τῆς γαλιλαίας·

22 * καὶ εἰσελθούσης τῆς θυγατρὸς αὐτῆς τῆς ἡρῳδιάδος, καὶ ὀρχησαμένης, καὶ ἀρεσάσης τῷ ἡρῴδῃ καὶ τοῖς συνανακειμένοις, εἶπεν ὁ βασιλεὺς τῷ κορασίῳ, αἴτησόν με ὃ ἐὰν θέλῃς, καὶ δώσω σοί.

23 * καὶ ὤμοσεν αὐτῇ, ὅτι ὃ ἐάν μου αἰτήσῃς, δώσω σοι, ἕως ἡμίσους τῆς βασιλείας μου.

24 * ἡ δὲ ἐξελθοῦσα, εἶπε τῇ μητρὶ αὐτῆς, τί αἰτήσωμαι; ἡ δὲ εἶπε, τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτίσου.

25 * καὶ εἰσελθοῦσα αὐθέως μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο, λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν ἰωάννου τοῦ βαπτίσου.

26 * καὶ περίλυπος γενόμενος ὁ βασιλεὺς, διὰ τοὺς ὅρκους καὶ τοὺς συνανακειμένους οὐκ ἠθέλησεν αὐτὴν ἀθετῆσαι.

27 * καὶ αὐθέως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς σπεκουλάτορα, ἐπέταξεν ἐνεχθῆναι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ὁ δὲ ἀπελθὼν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ἐν τῇ φυλακῇ·

---

21 וַהֲוָא יוֹמָא [a] יְדִיעָא כַּד הֵרוֹדֵס בְּבִית יַלְדֵהּ [b] חֶשְׁמִיתָא עֲבַד הַוָא [c] לְרוּרְבָּנוֹהִי ׀ [d] וְלִכְיִלְיַרְכֵא וְלִרְישֵׁהּ דַּגְלִילָא׃

22 [e] וְעָלַת בַּרְתֵהּ דְּהֵרוֹדְיָא [f] רַקְדַת [g] וְשַׁפְרַת לֵהּ לְהֵרוֹדֵס וְלַאילֵין [h] דַּסְמִיכִין עִמֵּהּ וַאֲמַר מַלְכָּא לְטַלְיְתָא שְׁאַלִי מָנִי

מִדֵּם [i] דְּצָבְיָא אֲנָתִי [k] וְאֶתֵּל לָכִי׃ 23 [l] וּמָא לָהּ דְּמִדֵּם [m] דְּהַשְׁאַלִינִי אֶתֵּל לָכִי עַדְמָא לְפֵלְגָהּ דְּמַלְכוּתִי׃

24 הָדֵין נְפָקַת וַאֲמַרָא לְאִמָּהּ מָנָא אֶשְׁאֲלִיוהִי אֲמָרָא לָהּ רִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן [n] מַעֲמְדָנָא׃ 25 וּמֵחֲרָא [o] עָלַת

[p] בְּבַטְילוּתָא לְוָת מַלְכָּא וַאֲמָרָא לֵהּ [q] צָבְיָא אֲנָא בְּחָדָא שָׁעָתָא [r] דְּתֶהֵל לִי עַל פִּינָכָא רִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן מַעֲמְדָנָא׃

26 [s] וְכָרִיתַ לֵהּ סַגִי לְמַלְכָּא מֶטֶל דֵּין [t] מוֹמָתָא וּמֶטֶל סְמִיכֵא לָא צְבָא [u] דְּנָגְלוֹזֵהּ׃

27 אֲלָא מֵחֲרָא שַׁדַר מַלְכָּא [x] אֶסְפּוּקְלָטְרָא וַפְקַד [y] דְּנַיְתֵא רִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן וְאָזַל פְּסַקֵהּ רִישֵׁהּ דְּיוֹחָנָן בֵּית אֲסִירֵא׃

---

[a] יְדִיעַ [b] חֶשֶׁם פרושו משתה ערב
[c] רַבָּב מן לשון רַבָּל [d] עֲלַל
[e] רַקָּד בלשון כרכר [f] שְׁפַר
[g] סְמַךְ עִבָּא [k] נְתַל יְמָא
[l] שְׁאַל [m] עָמַד [n] עָלַל
[o] פרושו תאותא ורעותא
[p] אִבָּא [q] נְתַל [r] כְּרַת
[s] יְמָא [t] גְּלַז
[u] מן לשון יַן [x] אֶתָּא

28 * Et attulit in disco, deditque puellæ, & ipsa puella dedit matri suæ.

29 * Et audierunt discipuli eius, & venerunt, sustuleruntque truncum eius, & posuerunt in domo sepulchri.

Ad oblationem quotidianam.

30 * Et congregati sunt Apostoli ad Jeschua, & dixerunt ei quæcunque feccrant, et quæcunque docuerant.

31 * Et dixit eis, Venite vos, ibimus in desertum nos soli; & quiescite paululum. Erant enim plurimi qui ibant veniebantque; nec erat eis locus ne comedendi quidem.

32 * Et abierunt in locum desertum nauigio
33 solitarij. * Ac viderunt eos plurimi dum proficiscerentur, & agniti sunt illi: & in aridam concurrerunt ex omnibus ciuitatibus coram eo illuc.

34 * Et egressus Jeschua vidit cœtus multos, & misertus est eorum, quippe qui similes essent ouibus non habentibus pastorem: cœpítque docere eos multa.

35 * Quumque multum temporis præterisset, adierunt eum discipuli eius, ac dicunt ei, Iste locus desertus est, multumque temporis præteriit.

36 * Dimitte eos vt eant in agros circumiacentes vicosque, & comparent sibi panem. nihil enim habent ad manducandum.

37 * Ipse verò dixit eis, Date vos ipsis ad comedendum. Dicunt ei, Ibimus empturi ducentis denariis panem, & dabimus eis comesturis?

38 * Is autem dixit eis, Ite, videte quot panes habeatis hîc. quumque vidissent, dicunt ei, Quinque panes, & duos pisces.

39 * Et præcepit eis vt facerent omnes discumbere per ordines super gramine.

40 * Discubuerunt itaque per ordines centeni & quinquageni.

41 * Et accepit illos quinque panes & duos pisces, & suspexit in cælum, ac benedixit, fregítque panem, & dedit discipulis suis vt apponerent eis: & illos duos pisces partiti sunt omnibus.

42 * Comederuntque omnes, et expleti sunt.

43 * Et sustulerunt fragmentorum duodecim cophinos plenos, & ex piscibus.

---

28 וְאָתִי [a] בְּפִינָכָא וְיָהֵב לַטְלִיתָא וְהִי טְלִיתָא [b] יָהְבַת לְאִמָּהּ׃ 29 וְשָׁמְעוּ תַלְמִידְוֹהִי [c] וַאֲתוֹ שְׁקָלוּ [d] שְׁלַדָּהּ
[e] וְסָמוּ בְּבֵית קְבוּרָא׃ דְקוּרְבָא וְכָלְיוֹם יו
30 וְאִתְכַּנְּשׁוּ שְׁלִיחֵא לְוָת יֵשׁוּעַ וְאַמְרוּ לֵהּ כָּל מָא דַּעֲבַדוּ וְכָל מָא [f] דַּאלַפוּ׃ 31 וְאֲמַר לְהוֹן [g] תָּו לְכוֹן [h] נְאזַל
לְבָרָא בַּלְחוּדַיִן [i] וְאִתְּנִיחוּ קַלָּל אִית הֲוּו גָּיר סַגִּיאֵא דַּאזְלִין וְאָתֵין וְלֵית הֲוָא לְהוֹן אַתְרָא אָף לָא [k] לְמֵאכַל׃
32 וַאזְלוּ לַאתְרָא חוּרְבָא בַּסְפִינְתָא בַּלְחוּדַיהוֹן׃ 33 וַחֲזוֹ אֵנוּן סַגִּיאֵא כַּד אָזְלִין [l] וְאִשְׁתְּוַדְעוּ אֵנוּן וּבְיַבְשָׁא
[m] רְהֲטוּ מִן כָּלְהֵין מְדִינָתָא קַדְמָוהִי לְהַמָּן׃ 34 וְנָפַק יֵשׁוּעַ חָזָא כְּנִשְׁא סַגִּיאָא [n] וְאִתְרַחֵם עֲלֵיהוֹן [o] דְּהָמִין
[p] לְעָרְבָא דְּלֵית לְהוֹן [q] רָעְיָא וְשָׁרִי הֲוָא [r] לְמַלָּפוּ אֵנוּן סַגִּיאָתָא׃

[a] מן לשון יון ופירושו קערה
[b] יְהַב [c] אֲתָא [d] שלד הוא
[e] סוּם גוף מבלי ראש
[f] אַלֵּף [g] אֲתָא [h] אֵזַל
[i] נוּחַ [k] אֲכַל [l] יְדַע
[m] רְהֵט [n] רְחַם [o] דְּמָא
[p] פירושו צאן
[q] רְעָא [r] אַלֵּף

28 * Et attulit caput eius in disco: & dedit illud puellę,& puella dedit matri suę.

29 * Quo audito, discipuli eius venerũt, & tulerunt corpus eius, & posuerunt illud in monumento.

30 * Et conuenientes Apostoli ad Iesum, renunciauerunt ei omnia quæ egerant & docuerant. 31 * Et ait illis: Venite seorsum in desertum locum, & requiescite pusillum. Erant enim qui veniebant & redibant multi,& nec spatium manducandi habebant.

Mat. 14. b.11 Luc.9.a. 10

32 * Et ascendentes in nauim, abierunt in desertum locum seorsum. 33 * Et viderunt eos abeuntes,& cognouerũt multi: E & pedestres de omnibus ciuitatibus cõcurrerunt illuc, & præuenerunt eos.

Mat.9.d 36.&14. b.14

34 * Et exiens,vidit turbam multam Iesus: & misertus est super eos, quia erant sicut oues non habentes pastorem: & cœpit illos docere multa.

35 * Et cùm iam hora multa fieret,accesserunt discipuli eius, dicentes, Desertus est locus hic, & iam hora præteriit:

Mat. 14. b.15

Luc.9.b. 12

36 * Dimitte illos, vt euntes in proximas villas & vicos, emant sibi cibos quos manducent. 37 * Et respondens ait illis,Date illis vos manducare. Et dixerũt ei,Eunteseamus ducentis denariis panes, & dabimus illis manducare.

Mat. 14. b.16 Luc.9.b. 13

38 * Et dicit eis, Quot panes habetis?ite & videte. Et cùm cognouissent, dicunt, Quinque, & duos pisces.

Iohan.6. 9

39 * Et præcepit illis vt accumbere facerent omnes,secundum contubernia super viride fœnum.

40 * Et discubuerunt in partes per centenos & quinquagenos.

41 * Et acceptis quinq; panibus & duobus piscibus, intuens in cælum,benedixit, & fregit panes, & dedit discipulis suis vt ponerent ante eos: & duos pisces diuisit omnibus.

42 * Et manducauerunt omnes, & saturati sunt.

43 * Et sustulerunt reliquias fragmentorum duodecim cophinos plenos, & de piscibus.

28 * καὶ λῦεγκε τὸ κεφαλὸ αὐτδ ἐπὶ πίνακι, καὶ ἔδωκεν αὐτὸ τῷ κοράσιῳ, καὶ τὸ κοράσιον ἔδωκεν αὐτὸ τῇ μητρὶ αὐτῆς.

29 * καὶ ἀκούσαντες οἱ μαθηταὶ αὐτδ ἦλθον, καὶ ἦραν τὸ πῶμα αὐτδ, καὶ ἔθηκαν αὐτὸ ἐν τῷ μνημείῳ.

30 * Καὶ συνάγονται οἱ ἀπόστολοι πρὸς τὸν ἰησοῦ, καὶ ἀπήγγειλαν αὐτῷ πάντα, καὶ ὅσα ἐποίησαν, καὶ ὅσα ἐδίδαξαν.

31 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, δεῦτε ὑμεῖς αὐτοὶ κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον, καὶ ἀναπαύεσθε ὀλίγον· ἦσαν γὰρ οἱ ἐρχόμενοι καὶ οἱ ὑπάγοντες πολλοὶ, καὶ οὐδὲ φαγεῖν εὐκαίρουν.

32 * καὶ ἀπῆλθον εἰς ἔρημον τόπον τῷ πλοίῳ κατ' ἰδίαν.

33 * καὶ εἶδον αὐτοὺς ὑπάγοντας· καὶ ἐπέγνωσαν αὐτὸν πολλοὶ, καὶ πεζῇ ἀπὸ πασῶν τῶν πόλεων συνέδραμον ἐκεῖ, καὶ προῆλθον αὐτοὺς, καὶ ἦλθον πρὸς αὐτόν.

34 * καὶ ἐξελθὼν εἶδεν ὁ ἰησοῦς πολὺν ὄχλον, καὶ ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτοῖς, ὅτι ἦσαν ὡς πρόβατα μὴ ἔχοντα ποιμένα. καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς πολλά.

35 * καὶ ἤδη ὥρας πολλῆς γενομένης, προσελθόντες αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτδ, λέγουσιν, ὅτι ἔρημός ἐστιν ὁ τόπος, καὶ ἤδη ὥρα πολλή·

36 * ἀπόλυσον αὐτοὺς, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τοὺς κύκλῳ ἀγροὺς καὶ κώμας, ἀγοράσωσιν ἑαυτοῖς ἄρτους· τί γὰρ φάγωσιν οὐκ ἔχουσιν.

37 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἀπελθόντες ἀγοράσωμεν διακοσίων δηναρίων ἄρτους, καὶ δώσομεν αὐτοῖς φαγεῖν;

38 * ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, πόσους ἄρτους ἔχετε; ὑπάγετε καὶ ἴδετε. καὶ γνόντες λέγουσι, πέντε, καὶ δύο ἰχθύας.

39 * καὶ ἐπέταξεν αὐτοῖς ἀνακλῖναι πάντας συμπόσια συμπόσια ἐπὶ τῷ χλωρῷ χόρτῳ.

40 * καὶ ἀνέπεσον πρασιαὶ πρασιαὶ, ἀνὰ ἑκατὸν καὶ ἀνὰ πεντήκοντα.

41 * καὶ λαβὼν τοὺς πέντε ἄρτους καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησε, καὶ κατέκλασε τοὺς ἄρτους, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσιν αὐτοῖς· καὶ τοὺς δύο ἰχθύας ἐμέρισε πᾶσι.

42 * καὶ ἔφαγον πάντες, καὶ ἐχορτάσθησαν·

43 * καὶ ἦραν κλασμάτων δώδεκα κοφίνους πλήρεις, καὶ ἀπὸ τῶν ἰχθύων.

---

35 וּבַד הֲוָא [a] עָדְנָא סַגִיאָא קְרִבוּ לְוָתֵהּ תַּלְמִידְוֹהִי וְאָמְרִין לֵהּ הָנָא אַתְרָא חוּרְבָא הוּ וְעִדְנָא סַגִי׃ 36 שְׁרִי [b]
אֶנוּן דְּנִאזְלוּן לַאגוּרֵא דַּחְדְרִין וְלִקוּרְיָא [c] וְנֶזְבְּנוּן לְהוֹן לַחְמָא לֵית לְהוֹן גִּיר מֵ[d]לְמֵאכַל׃ 37 הוּא דִּין אֲמַר
לְהוֹן [e] הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוּן [f] לְמֶלְעַם אָמְרִין לֵהּ נֵאזַל נֶזְבַּן דְּמַאתַּין דִּינָרִין לַחְמָא [g] וְנֶהֵב לְהוֹן לַעְסִין׃ 38 הוּא דִּין אֲמַר
לְהוֹן [h] זִלּוּ [i] חֲזוֹ כַּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן הָרְכָא וְכַד חֲזוֹ אָמְרִין לֵהּ חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרֵין נוּנִין׃ 39 וּפַקֵד לְהוֹן [k] דְּנִסְמְכוֹן
לְכֻלְנָשׁ סְמָכִין סְמָכִין עַל עִסְבָא׃ 40 וְאִסְתַּמְכוּ סְמָכִין סְמָכִין דַּמְאָה מְאָה וְדַחְמִשְׁתִּין חַמְשִׁין׃ 41 וְנָסַב הָנוּן
חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרֵין נוּנִין [l] וְחָזַר בַּשְׁמָיָא וּבָרֵךְ וְקָצָא לַחְמָא וְיָהֵב לְתַלְמִידְוֹהִי [m] דְּנִסְיְמוּן לְהוֹן וְהָנוּן תְּרֵין נוּנִין פַּלֵּגוּ
לְכֻלְהוֹן׃ 42 וְאִכְלוּ כֻּלְהוֹן וְסְבַעוּ׃ 43 וְשַׁקְלוּ [n] קְצָיָא תְּרֵעסַר [o] קוּפִינִין כְּד [p] מְלִין וּמִן נוּנְיָא׃

[a] פירושו עה
[b] שְׁרִי זְבַן [d] אֲכַל
[e] יְהַב [f] לְעַם [g] נְתַל
[h] אֲזַל [i] חֲזָא [k] סְמַךְ
[l] חוּר [m] סוּם
[n] קְצָא כמו קצץ
[o] מן לח"ן יון
[p] מְלֵא

44 * Erant autem qui comederant panem quinquies mille viri.

45 * Et statim coegit discipulos suos conscendere nauem, & traiicere ante ipsum in vlteriorem ripam ad Beth-Zaiodo, donec ipse dimitteret turbas.

46 * Quumque ablegasset eos, profectus est in montem vt oraret.

Lectio quotidiana in vniuersum.

47 * Quum autem esset vespera, nauis erat in medio maris, & ipse solus in terra.

48 * Et vidit eos vexatos dum sulcarent mare (erat enim ventus eis contrarius) vigilia verò quarta noctis venit ad eos Jeschua dum ambularet super aquas: volebatque eos præterire. * Illi autem viderunt 49 eum ambulantem super aquas, & reputarunt apud se visionem esse fallacem [spectrū]: 50 & exclamarunt. * (Omnes enim videbant eum, & timuerunt) & ipso momento collocutus est eis, & dixit eis, Bono estote animo, ego sum: ne timeatis. * Et ascendit ad 51 eos in nauem, et conquieuit ventus: & vehementer admirabantur aç obstupescebant 52 apud se. * Non enim intellexerant de pane illo, propterea quòd cor eorum offusum 53 erat nube. * Quumque traiecissent, venerunt in terram Gheneśar.

54 * Et quum exissent è naui, eo momento agnouerunt eum viri regionis illius.

55 * Et percurrerunt vniuersam terram illam, cœperuntque adducere eos qui malè, malè inquam affecti erant, baiulantes eos in grabatis, quò loci audiebant eum esse.

56 * Et quocunque ingrederetur in pages & vrbes, in plateis ponebant infirmos, efflagitabantque ab eo vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & ij omnes qui tangebant eum, sanabantur.

Medio ieiunio. CAP. VII.

1 ET congregati sunt ad eum Perischæi & Scribæ qui veniebant ab Ourischlem.

2 * Et viderunt quosdam ex discipulis eius edentes panem, illotis ipsorum manibus, & conquesti sunt.

---

44 אִיתַיהוֹן הָווֹ דַיִן דַּאכָלוּ לַחְמָא חַמְשָׁא אַלְפִין גַּבְרִין׃ 45 וּמִיַּד אִלֵּץ לְתַלְמִידוֹהִי [ב] דְּנֶסְקוּן לַסְּפִינְתָּא [ג] נֶסַק [ב] אֱזַל
[ג] עַלָּא בלשון פול
46 וְכַד שְׁרָא אֱנוּן אֱזַל לְטוּרָא [ג] לְמְצַלָּיוּ׃ [ד] קְרָא [ג] גְּוָא
[ד] קָרְיָנָא דְּכְלִיוּם [ג] גְּוָאֵית פירושו בכל ענק
47 כַּד הֲוָא דַיִן רַמְשָׁא סְפִינְתָּא אִיהִיהַ הֲוָת [ג] מְצַעַת יַמָּא וְהוּ בַּלְחוֹדּוֹהִי עַל אַרְעָא׃ 48 וַחֲזָא אֱנוּן [ג] דְּמִשְׁתַּנְקִין [ג] שְׁנַק [ג] רְדָא
כַּד [ג] רְדִין רוּחָא גָּיר לוֹקְבַלְהוֹן הֲוָת [ה] וַבְּמַטְרְתָּא רְבִיעָיְתָא [ו] דְּלֵלְיָא אֲתָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְצַבָּא הֲוָא [ה] נְטַר [ו] חֲזָא
דְּנֶעֱבַר אֱנוּן׃ 49 וְהֵנוּן דִּין [ז] חֲזָאוּהִי דְּמְהַלֵּךְ עַל מַיָּא וְסָבְרוּ לְהוֹן דְּחֶזְוָא הוּ [ח] דְּגָלָא [ז] וְקָעוּ׃ 50 כְּלְהוֹן גִּיר חֲזָאוּהִי [ח] דְּגַל [ז] קָעֲוָ
וְדְחֲלוּ וּבַר שָׁעֲתָה מַלֵּל עִמְהוֹן [י] וְאָמַר לְהוֹן אָתְלַבְּבוּ אֲנָא אֱנָא לָא תְּדָחֲלוּן׃ 51 וְסַלֵּק לְוָתְהוֹן לַסְּפִינְתָּא [י] וְשָׁלִית [י] לַבֵּב [י] שְׁלָא

1 [א] פְּרִישֵׁי וְסָפְרֵי דְּאָתוֹ מִן יְרוּשְׁלֵם׃ 2 וַחֲזוֹ מִן תַּלְמִידוֹהִי דְּאִנּוּן אֲכְלִין לַחְמָא בִּידִין חֻלִּין

Mat. 14. a.21

* Erant autem qui manducauerant, quinque millia virorum.

Iob. 6. b.10

* Et statim coëgit discipulos suos ascendere nauim, vt præcederent eum trãs fretum ad Bethsaidam: dum ipse dimitteret populum.

* Et cùm dimisisset eos, abiit in montem orare.

* Et cùm serò esset, erat nauis in medio mari, & ipse solus in terra.

* Et videns eos laborantes in remigando (erat enim ventus contrarius eis) & circa quartam vigiliam noctis venit ad eos ambulans supra mare: & volebat præterire eos.

* At illi vt viderunt eum ambulantem supra mare, putauerunt phantasma esse: & exclamauerunt.

* Omnes enim viderunt eum, & turbati sunt. Et statim locutus est cum eis, & dixit eis, Confidite, ego sum: nolite timere.

* Et ascendit ad illos in nauim, & cessauit ventus. Et plus magis intra se stupebant.

* Non enim intellexerunt de panibus: erat enim cor eorum obcæcatum.

Matt. 14. a.35

* Et cùm transfretassent, venerunt in terram Genezareth: & applicuerunt.

* Cumque egressi essent de naui, continuò cognouerunt eum:

* Et percurrentes vniuersam regionem illam, cœperũt in grabatis eos qui se malè habebant, circunferre, vbi audiebant eum esse.

* Et quocunque introibat in vicos, vel in villas aut ciuitates, in plateis ponebant infirmos, & deprecabãtur eum, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent: & quotquot tangebant eum, salui fiebant.

CAP. VII.

conuenerunt

ET † conueniunt ad eum Pharisæi & quidam de Scribis, venientes ab Ierosolymis.

Matt. 5. a.3

* Et cùm vidissent quosdam ex discipulis eius communibus manibus, id est, non lotis, manducare panes, vituperauerunt.

44 * καὶ ἦσαν οἱ φαγόντες τοὺς ἄρτους, πενταχιλίοι ἄνδρες.

45 * καὶ εὐθέως ἠνάγκασε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ ἐμβῆναι εἰς τὸ πλοῖον, καὶ προάγειν εἰς τὸ πέραν πρὸς Βηθσαϊδάν, ἕως αὐτὸς ἀπολύσῃ τὸν ὄχλον.

46 * καὶ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἀπῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

47 * Καὶ ὀψίας γενομένης, ἦν τὸ πλοῖον ἐν μέσῳ τῆς θαλάσσης, καὶ αὐτὸς μόνος ἐπὶ τῆς γῆς.

48 * καὶ εἶδεν αὐτοὺς βασανιζομένους ἐν τῷ ἐλαύνειν· ἦν γὰρ ὁ ἄνεμος ἐναντίος αὐτοῖς. καὶ περὶ τετάρτην φυλακὴν τῆς νυκτὸς ἔρχεται πρὸς αὐτοὺς, περιπατῶν ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς.

49 * οἱ δὲ ἰδόντες αὐτὸν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἔδοξαν φάντασμα εἶναι, καὶ ἀνέκραξαν·

50 * πάντες γὰρ αὐτὸν εἶδον, καὶ ἐταράχθησαν. καὶ εὐθέως ἐλάλησε μετ' αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, θαρσεῖτε· ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

51 * καὶ ἀνέβη πρὸς αὐτοὺς εἰς τὸ πλοῖον· καὶ ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος· καὶ λίαν ἐκ περισσοῦ ἐν ἑαυτοῖς ἐξίσαντο, καὶ ἐθαύμαζον.

52 * οὐ γὰρ συνῆκαν ἐπὶ τοῖς ἄρτοις. ἦν γὰρ ἡ καρδία αὐτῶν πεπωρωμένη.

53 * καὶ διαπεράσαντες ἦλθον ἐπὶ τὴν γῆν Γεννησαρὲτ, καὶ προσωρμίσθησαν.

54 * καὶ ἐξελθόντων αὐτῶν ἐκ τοῦ πλοίου, εὐθέως ἐπιγνόντες αὐτὸν,

55 * περιδραμόντες ὅλην τὴν περίχωρον ἐκείνην, ἤρξαντο ἐπὶ τοῖς κραβάττοις τοὺς κακῶς ἔχοντας περιφέρειν, ὅπου ἤκουον ὅτι ἐκεῖ ἐστι.

56 * καὶ ὅπου ἂν εἰσεπορεύετο εἰς κώμας, ἢ πόλεις, ἢ ἀγρούς, ἐν ταῖς ἀγοραῖς ἐτίθουν τοὺς ἀσθενοῦντας, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα κἂν τοῦ κρασπέδου τοῦ ἱματίου αὐτοῦ ἅψωνται. καὶ ὅσοι ἂν ἥπτοντο αὐτοῦ, ἐσῴζοντο.

ζ.

1 * Καὶ συνάγονται πρὸς αὐτὸν οἱ Φαρισαῖοι, καί τινες τῶν γραμματέων ἐλθόντες ἀπὸ Ἱεροσολύμων.

2 * καὶ ἰδόντες τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ κοιναῖς χερσὶ, τοῦτ' ἔστιν, ἀνίπτοις, ἐσθίοντας ἄρτους, ἐμέμψαντο.

ᵃ וְרָמַר ᵇ תַּחַר כמו תהה
ᶜ כְּכַל ᵈ עכ מזה בנין עָכָא
ᵉ אֵתָא ᶠ רֵהֵט ᵍ שְׂרָא
ʰ אֵתָא ⁱ אִית כמו ש
ʲ עוֹל ᵏ סוּם ˡ כְּרֵר
ᵐ בָּעָא ⁿ כְּנַף ᵒ אֵתָא
ᵖ אֵתָא ᵠ חֲזָא ʳ שׁוּנ
ˢ עֲדַל ᵗ אירשו ורוק

רוּחָא וְטָב ᵃ מֶחְדַּמְרִין חֲוֹו ᵇ וְחַהִירִין בְּנַפְשֶׁהוֹן : 53 לָא גִיר ᶜ אֶסְתַּכָּלוּ חֲוֹו מִן לַחְמָא הַו מֶטֻל דְּלֵבְהוֹן ᵈ מְעַבִּי חֲוָא :
54 וְכַד עֲבַרוּ עָבְרָא ᵉ אֲחוֹ לַאֲרְעָא דְּגֶנֵסַר : וְאִר נְפַקוּ מִן סְפִינְתָא בַּר שַׁעֲתָה אֶסְתַּכְּלוּהִי אֲנָשֵׁי אַתְרָא :
55 ᶠ וְרַהֲטוּ בְּכֻלָּה אַרְעָא הַי ᵍ וְשָׁרִיו לְמַיְתֵי לַאיֵלִין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין כַּד שְׁקִילִין לְהוֹן בְּעַרְסָתָא לַאיכָא דְּשָׁמְעִין
56 חֲוֹו ʰ דְּאִיתַוהִי : וַאיכָא ⁱ דְּעָאל חֲוָא לְקוּרְיָא וְלִמְדִינָתָא בְּשׁוּקָא ᵏ סָמִין חֲוֹו ˡ כְּרִיהָא ᵐ וּבָעִין חֲוֹו מָנָּה דְּאַפֵּן
ⁿ לְכְנָפָא דַּלְבוּשֵׁהּ נָקְרְבִין וְכֻלְּהוֹן אִילֵין דְּקָרְבִין חֲווֹלֵהּ ᵒ מְתַאסִין חֲוֹו :

דְּפָלְגֵה דְּצוּמָא יח קפלאין ז ᵖ וְכַנְּשׁוּ לְוָתֵהּ פְּרִישֵׁא וְסָפְרָא
ᵠ דְּאַתוֹ מִן אוּרְשְׁלֵם : 2 ʳ וְחֲזוֹ אֱנָשִׁין מִן תַּלְמִידוֹהִי דְּאִכְלִין לַחְמָא כַּד לָא ˢ מְשַׁגְּנִן אִידֵיהוֹן ᵗ וְאִתְעַדְּלוּ :

3 * Omnes enim Iihoudæi & Periſchæi, niſi curioſè abluerint manus ſuas, non comedunt, propterea quòd tenent traditionem ſeniorum.

4 * Et à plateis redeuntes niſi intincti non comedunt: & multa alia ſunt ea quæ receperunt obſeruanda, nempe lotiones calicum, et œnophororum, vaſorumque æneorum, atque lectorum.

5 * Et interrogarunt eum Scribæ & Periſchæi, Quare diſcipuli tui non ambulant iuxta traditionem Seniorum, ſed quum non abluerint manus ſuas comedunt panem?

6 * Ipſe verò dixit eis, pulcrè vaticinatus eſt contra vos Eſchaio propheta, ô acceptores vultus, [hypocritæ] ſicut ſcriptum eſt, Populus iſte labiis me honorat, cor autem eorum admodum elongatum eſt à me.

7 * Fruſtraque reuerentur me, quũ doceant doctrinas quæ ſunt mandata filiorũ hominũ.

8 * Quũ omittatis enim mandata Dei, & teneatis traditionem hominum, lotiones calicum & œnophororum, illaque multa his ſimilia: 9 * Dixit eis, Bellè peruertitis mandatum Dei, vt confirmetis traditionem veſtram.

10 * Mouſche enim dixit, Honora patrem tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri aut matri, morte moriatur.

11 * Vos autem dicitis, Si dixerit homo patri ſuo aut matri ſuæ, Donum meum eſt id quo ex me abundabis.

12 * Nec permittitis ei vt quicquam faciat patri ſuo aut matri ſuæ.

13 * Et abrogatis ſermonem Dei propter traditionem quam tradidiſtis: & ſimilia huiuſmodi multa facitis.

14 * Et aduocauit Ieſchua turbam vniuerſam, ac dixit eis, Audite me vos omnes, & intelligite:

15 * Nihil eſt quod extra hominem ſit & intret in eum, quod poſſit eum contaminare: ſed quod exit ab eo, illud contaminat hominem.

16 * Cui ſunt aures ad audiendum, audiat.

17 * Quum autem ingreſſus eſſet Ieſchua domum præturba, interrogarunt eum diſcipuli eius de hac parabola.

---

3 כְּלְהוֹן גֵּיר יְהוּדָיֵא וּפְרִישֵׁא אִן הוּ דַּבְּטִילַאִית לָא מְשִׁיגִין אִידֵיהוֹן לָא לָעְסִין מֶטֶל דַּאחִידִין מַשְׁלְמָנוּתָא דְּקַשִׁישֵׁא:
4 וּמֶן שׁוּקָא אִן לָא עָמְדִין לָא לַעְסִין וְסַגִיאָתָא אָחֳרָנִיתָא אִירֵת אִילֵין דְּקַבְּלוּ דְּנָטְרִין מַעְמוּדִיתָא דְּכָסֵא וַדְּקָסְטָא
וְדָמָאנִי נְחָשָׁא וְדַעַרְסָתָא: 5 וְשַׁאלוּהִי סָפְרָא וּפְרִישֵׁא לְמָנָא תַּלְמִידָךְ לָא מְהַלְכִין אַיךְ מַשְׁלְמָנוּתָא דְּקַשִׁישֵׁא
אֶלָּא בַּר לָא מְשִׁיגִין אִידֵיהוֹן אָכְלִין לַחְמָא: 6 הוּדֵין אֲמַר לְהוֹן שַׁפִּיר אֶתְנַבִּי עֲלֵיכוֹן אֶשַׁעְיָא נְבִיָא נָסְבִי בַּאפָּא
אַיךְ דַּכְתִיב דְּעַמָּא הָנָא בְּסַפְוָתֵהּ הוּ מְיַקַר לִי לֵבְהוֹן דֵּין סַגִי רַחִיק מֶנִי: 7 וְסַרִיקָאִירֵת דַּחֲלִין לִי כַּד מַלְפִין
יוּלְפָנָא דְּפוּקְרָנֵא דַּבְנַיְנָשָׁא: 8 כַּד שְׁבַקְחוֹן גֵּיר פוּקָדָנָא דַּאלָהָא וַאחִידִין אַנְחוֹן מַשְׁלְמָנוּתָא דַּבְנַיְנָשָׁא
מַעְמוּדִיתָא דְּכָסֵא וַדְּקָסְטָא וְסַגִיאָתָא אִילֵין דַּלְהָלִין דָּמִין:

a בְּטַל b אֵחַר c שְׁלַם d נְטַר e עַמַּר בשין רשׁ f לְמַד g נְבָא h יְקַר i סְרַק k אַלַף l פְּקַד m עַמַּד n דָּמָא

3 * Pharisæi enim & omnes Iudæi, nisi crebrò lauerint manus, non mãducant, tenentes traditionem Seniorum:

3 * Φαρισαῖοι γὰρ καὶ πάντες οἱ ἰουδαῖοι, ἐὰν μὴ πυγμῇ νίψωνται τὰς χεῖρας, οὐκ ἐσθίουσι, κρατοῦντες τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων·

venientes 4 * Et à foro†, nisi baptizentur, non comedunt. & alia multa sunt quæ tradita sunt illis seruare, baptismata calicum & vrceorum, & ęramẽtorum, & lectorum.

4 * καὶ ἀπ' ἀγορᾶς, ἐὰν μὴ βαπτίσωνται, οὐκ ἐσθίουσι· καὶ ἄλλα πολλά ἐστιν, ἃ παρέλαβον κρατεῖν, βαπτισμοὺς ποτηρίων, καὶ ξεστῶν, καὶ χαλκίων καὶ κλινῶν.

5 * Et interrogabant eum Pharisæi & Scribæ, Quare discipuli tui non ambulant iuxta traditionem seniorum, sed communibus manibus manducant panem?

5 * ἔπειτα ἐπερωτῶσιν αὐτὸν οἱ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, διατί οἱ μαθηταί σου οὐ περιπατοῦσι κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν πρεσβυτέρων, ἀλλὰ ἀνίπτοις χερσὶν ἐσθίουσι τὸν ἄρτον;

6 * At ille respondens, dixit eis, Bene prophetauit Isaias de vobis hypocritis, Isa. 29. d.13 sicut scriptum est: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorũ longè est à me.

6 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι καλῶς προεφήτευσεν Ἡσαΐας περὶ ὑμῶν τῶν ὑποκριτῶν, ὡς γέγραπται, οὗτος ὁ λαὸς τοῖς χείλεσί με τιμᾷ· ἡ δὲ καρδία αὐτῶν πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.

7 * In vanum autem me colunt, docentes doctrinas †præcepta hominum.

7 * μάτην δέ σέβονταί με, διδάσκοντες διδασκαλίας, ἐντάλματα ἀνθρώπων.

8 * Relinquentes enim mãdatum Dei, tenetis traditiones hominum, baptis- B mata vrceorum & calicum: & alia similia his facitis multa.

8 * ἀφέντες γὰρ τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, κρατεῖτε τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, βαπτισμοὺς ξεστῶν καὶ ποτηρίων· καὶ ἄλλα παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

feciſtis 9 * Et dicebat illis, Bene irritum† facitis præceptum Dei, vt traditionem vestram seruetis.

9 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, καλῶς ἀθετεῖτε τὴν ἐντολὴν τοῦ θεοῦ, ἵνα τὴν παράδοσιν ὑμῶν τηρήσητε.

10 * Moyses enim dixit, Honora patrem Exod.20 b.12 Deut.5. b.16 Eph. 6. a.2 tuum & matrem tuam: &, Qui maledixerit patri vel matri, morte moriatur.

10 * μωσῆς γὰρ εἶπε, τίμα τὸν πατέρα σου, καὶ τὴν μητέρα σου· καὶ, ὁ κακολογῶν πατέρα ἢ μητέρα, θανάτῳ τελευτάτω.

11 * Vos autem dicitis, Si dixerit homo Exod. 21 c.16 Leuit.20 b.9 Pro. 20. c.20 patri aut matri, Corban, (quod est, donum) quodcunque ex me, tibi profuerit:

11 * ὑμεῖς δὲ λέγετε, ἐὰν εἴπῃ ἄνθρωπος τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρί, κορβᾶν, ὅ ἐστι δῶρον, ὃ ἐὰν ἐξ ἐμοῦ, ὠφεληθῇς.

12 * Et vltrà non dimittitis eum quicquam facere patri suo aut matri:

12 * καὶ οὐκέτι ἀφίετε αὐτὸν οὐδὲν ποιῆσαι τῷ πατρὶ αὐτοῦ, ἢ τῇ μητρὶ αὐτοῦ,

13 * Rescindentes verbum Dei per traditionem vestram quam tradidistis. & similia huiusmodi multa facitis·

13 * ἀκυροῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τῇ παραδόσει ὑμῶν ᾗ παρεδώκατε. καὶ παρόμοια τοιαῦτα πολλὰ ποιεῖτε.

turbas Mat. 15. 2.10 14 * Et aduocans iterum †turbam, dicebat illis, Audite me omnes, & intelligite.

14 * καὶ προσκαλεσάμενος πάλιν τὸν ὄχλον, ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀκούετέ μου πάντες καὶ συνίετε.

15 * Nihil est extra hominem introiens in eum, quod possit eum coinquinare. sed quæ de homine procedunt, illa sunt quæ †communicant hominem.

15 * οὐδέν ἐστιν ἔξωθεν τοῦ ἀνθρώπου εἰσπορευόμενον εἰς αὐτόν, ὃ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι· ἀλλὰ τὰ ἐκπορευόμενα ἀπ' αὐτοῦ, ἐκεῖνά ἐστι τὰ κοινοῦντα τὸν ἄνθρωπον.

coinquinãt 16 * Si quis habet aures audiendi, audiat.

16 * εἴ τις ἔχει ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

17 * Et cùm introisset in domum à turba, interrogabant eum discipuli eius parabolam.

17 * καὶ ὅτε εἰσῆλθεν εἰς οἶκον ἀπὸ τοῦ ὄχλου, ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τῆς παραβολῆς.

---

9 אָמַר לְהוֹן שַׁפִּיר טָלְמִין אַנְחוּן פּוּקְדָנָא דַּאלָהָא דַּחְקִימוּן מַשְׁלְמָנוּתְכוֹן׃ 10 מוֹשֶׁא גַּיר אֲמַר יַקַּר לַאבוּךְ וְלֵאמָךְ
וּמַן דַּמְצַחֵא לַאבָא אוֹ לֵאמָא מוֹתָא נְמוּת׃ 11 אַנְחוּן דֵּין אָמְרִין אֲנָשׁ אֲמַר גַּבְרָא לַאבוּהִי אוֹ לֵאמֵה קוּרְבָנִי מִדֵּם
דְּמָנִי תְּאתַר׃ 12 וְלָא שָׁבְקִין אַנְחוּן לֵהּ דְּנָעֲבַד מִדֵּם לַאבוּהִי אוֹ לֵאמֵה׃ 13 וּמַסְלִין אַנְחוּן מִלְּתָא
דַּאלָהָא מָטַל מַשְׁלְמָנוּתָא דַּאשְׁלֶמְתוּן וְדָמְיִין לְהַלֵּין סַגִּיאָתָא עָבְדִין אַנְחוּן׃ 14 וַקְרָא יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא כֻּלֵּהּ וַאמַר
לְהוֹן שׁוּמְעוּנִי כֻּלְכוֹן וְאִסְתַּכְּלוּ׃ 15 לֵית מִדֵּם דְּלִבָּר מִן בַּרְנָשָׁא הַוֹ וְעָאֵל לֵהּ דְּמָשְׁכַּת מִסְיֵב לֵהּ אֶלָּא מִדֵּם
דַּנְפֵק מָנֵּהּ הַוֹ הוּ מְסַיֵּב לְבַרְנָשָׁא׃ 16 מַן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נְשְׁמַע׃
17 בַּר דֵּין עַל יֵשׁוּעַ לְבֵיתָא מִן כֻּנְשָׁא שַׁאלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי עַל מַתְלָא הַוֹ׃

---

a קום
b צְחָא פירושו לוש
c מות d יתר
e סְלָא f מַלֵּל
g שְׁלַם h דְּמָא
i שְׁמַע k כֹּל
l עוֹל m סַיֵּב
n עֲלַל o מְתַל

18 ‡ Dixit eis, Itane & vos desipitis, vt non cognoscatis, quodcunque extrinsecus ingreditur in hominem, non posse eum contami-
19 nare? ‡ Quippe quod non intret in cor eius, sed in ventrem eius, & egeratur per purgationem, purgans omnem cibum.
20 ‡ Quod autem egreditur ex homine, illud contaminat hominem.
21 ‡ Intrinsecus enim ex corde hominum exeunt cogitationes malæ, adulterium, scorta-
22 tio, furtum, cædes, ‡ Auaritia, iniuria, scelus, dolus, proteruia, oculus malus, blasphemia, elatio, stultitia.
23 ‡ Hæc omnia scelera intrinsecus exeunt, et contaminant hominem.

Matutinis Dominicæ quartæ Ieiunij.

24 ‡ Illinc surrexit Ieschua, venitque in fines Tzour & Tzaidon: & introiit in domũ quandam, nolebatque vt quisquam ipsum sciret. neque potuit latére.
25 ‡ Statim enim audiit mulier quædam profectionem eius, in cuius filia erat spiritus immundus; venitque ac procidit ante pedes ip-
26 sius. ‡ Illa autem mulier erat Gentilis, ex Phœnicia Syriæ: & efflagitabat ab eo vt eiiceret dæmonium ex filia sua.
27 ‡ Et ait illi Ieschua: Permitte prius vt saturentur filij: non enim decorum est accipere panem filiorum, & obiicere canibus.
28 ‡ Ipsa verò respondit & dixit ei, Etiam Domine mi, sed & canes sub mensis comedunt micas filiorum.
29 ‡ Dixit ei Ieschua, Abi: propter hunc sermonem exiit dæmonium ex filia tua.
30 ‡ Abiit itaque domum suam, & inuenit filiam suam dum iaceret in lecto, & eiectum ab ea dæmonium eius fuisse.
31 ‡ Rursus exiit Ieschua à confinio Tzour, & Tzaidon, venitque ad mare Galilææ ad confinium Decapolis.
32 ‡ Et adduxerunt ei surdum quendam difficulter loquentem, & efflagitabant ab eo vt imponeret ei manum.
33 ‡ Eum autem abduxit è turba solum, & immisit digitos suos in aures illius: expuitque, ac tetigit linguam eius.
34 ‡ Et suspexit in cælum, ac suspirauit: dixitque ei, Adaperitor.

---

18 אַמַר לְהוֹן הָכְנָא אַף אַנְתּוּן עָטְלִין אַנְתּוּן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן דְּכָל מִדֵּם דְּמִן לְבַר עָאֵל לְבַרְנָשָׁא לָא מְשָׁכַּח מְסָיֵב
19 לֵה׃ דְּלָא הָנָא לְלִבֵּה עָאֵל אֶלָּא לִכְרְסֵה ᵃ וּמְשְׁחֵרָא ᵇ מִתְּתֵרְכָא דְּמִדְכְיָא כְּלָה ᶜ מֵאכוֹלְתָא׃
20 מִדֵּם דֵּין דְּנָפֵק מִן בַּרְנָשָׁא הַו הוּ מְסָיֵב לְבַרְנָשָׁא׃ 21 מִן לְגַו גִּיר מִן לִבָּא דְּבִנְיָנָשָׁא נָפְקָן ᵈ מַחְשָׁבָתָא
בִּישָׁתָא ᵉ גַּוְרָא ᶠ זְנְיוֹתָא גְּנֵבוּתָא קְטָלָא׃ 22 עֲלוּבוּתָא בִּישׁוּתָא נָכְלָא צַחֲנוּתָא עַיְנָא בִּישְׁתָא גוּרְפָּא ᵍ שַׁבְהָרָנוּתָא
ʰ שָׁטְיוּתָא׃ 23 הַלֵּין כְּלְהֵין בִּישָׁתָא מִן לְגַו הוּ נָפְקָן וְמְסָיְבָן לֵה לְבַרְנָשָׁא׃

יט רְצִפְרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּאַרְבְּעָא דְּצוֹמָא

24 מִן תַּמָּן קָם יֵשׁוּעַ וְאָתָא לַחְחוּמָא דְּצוֹר וְדְצַיְדָן וְעַל לְבַיְתָא חַד וְלָא צָבָא הָוָא דֵּאנָשׁ ⁱ נְדַע ᵏ מְשָׁא

18 * Et ait illis, Sic & vos imprudentes eſtis? Non intelligitis quia omne extrinſecus introiens in hominem, non poteſt eum †communicare:

coinquinare

19 * Quia non intrat in cor eius, ſed in ventrem vadit, & in ſeceſſum exit, purgans omnes eſcas?

20 * Dicebat autem, Quoniam quæ de homine exeũt, illa †communicant hominem.

coinquinãt

21 * Abintus enim de corde hominum malę cogitationes procedunt, adulteria,

Gen.6. a.5. & 8. d.21

fornicationes, homicidia,

22 * Furta, auaritię, nequitię, dolus, impudicitiæ, oculus malus, blaſphemia, ſuperbia, ſtultitia.

23 * Omnia hęc mala abintus procedũt, & †communicant hominem.

coinquinãt

24 * Et inde ſurgens abiit in fines Tyri & Sidonis: & ingreſſus domum, neminem voluit ſcire, & non potuit latêre.

Mat. 15. c.21

25 * Mulier enim ſtatim vt audiuit de eo, cuius filia habebat ſpiritum immundum, intrauit, & procidit ad pedes eius.

26 * Erat enim mulier Gentilis, Syrophœniſſa genere. & rogabat eum vt dæmonium eiiceret de filia eius.

27 * Qui dixit illi, Sine prius ſaturari filios. non eſt enim bonũ ſumere panem filiorum, & mittere canibus.

28 * At illa reſpondit, & dixit illi, Vtique Domine. nam & catelli comedunt D ſub menſa de micis puerorum.

29 * Et ait illi, Propter hunc ſermonem vade, exiit dęmonium à filia tua.

30 * Et cùm abiiſſet domum ſuam, inuenit puellam iacentem ſupra lectum, & dæmonium exiiſſe.

31 * Et iterùm exiens de finibus Tyri, venit per Sidonem ad mare Galilææ inter medios fines Decapoleos.

Mat.9. d 32 Luc. 11. b.14

32 * Et adducunt ei ſurdum & mutum: & deprecabantur eum vt imponat illi manum. Et apprehendens eum de turba ſeorſum,

33 * Miſit digitos ſuos in auriculas eius: & expuens, tetigit linguam eius.

34 * Et ſuſpiciens in cælum, ingemuit: & ait illi, Ephphetha, quod eſt, Adaperire.

18 * καὶ λέγει αὐτοῖς, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; οὐ νοεῖτε ὅτι πᾶν τὸ ἔξωθεν εἰσπορευόμενον εἰς τὸν ἄνθρωπον, οὐ δύναται αὐτὸν κοινῶσαι·

19 * ὅτι οὐκ εἰσπορεύεται αὐτοῦ εἰς τὴν καρδίαν, ἀλλ' εἰς τὴν κοιλίαν, καὶ εἰς τὸν ἀφεδρῶνα ἐκπορεύεται, καθαρίζον πάντα τὰ βρώματα;

20 * ἔλεγε δὲ ὅτι τὸ ἐκ τοῦ ἀνθρώπου ἐκπορευόμενον, ἐκεῖνο κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

21 * ἔσωθεν γὰρ, ἐκ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων οἱ διαλογισμοὶ οἱ κακοὶ ἐκπορεύονται, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, φόνοι,

22 * κλοπαὶ, πλεονεξίαι, πονηρίαι δόλος, ἀσέλγεια, ὀφθαλμὸς πονηρὸς, βλασφημία, ὑπερηφανία, ἀφροσύνη.

23 * πάντα ταῦτα τὰ πονηρὰ ἔσωθεν ἐκπορεύεται, καὶ κοινοῖ τὸν ἄνθρωπον.

24 * Καὶ ἐκεῖθεν ἀναστὰς, ἀπῆλθεν εἰς τὰ μεθόρια Τύρου καὶ Σιδῶνος. καὶ εἰσελθὼν εἰς τινὰ οἰκίαν, οὐδένα ἤθελεν γνῶναι· καὶ οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν.

25 * ἀκούσασα γὰρ γυνὴ περὶ αὐτοῦ, ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς πνεῦμα ἀκάθαρτον, ἐλθοῦσα προσέπεσε πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ.

26 * ἦν δὲ ἡ γυνὴ Ἑλληνὶς, Συροφοινίκισσα τῷ γένει. καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα τὸ δαιμόνιον ἐκβάλῃ ἐκ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς.

27 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, ἄφες πρῶτον χορτασθῆναι τὰ τέκνα. οὐ γὰρ καλόν ἐστι λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων, καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

28 * ἡ δὲ ἀπεκρίθη, καὶ λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε· καὶ γὰρ τὰ κυνάρια ὑποκάτω τῆς τραπέζης ἐσθίει ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν παιδίων. 29 * καὶ εἶπεν αὐτῇ, διὰ τοῦτον τὸν λόγον ὕπαγε· ἐξελήλυθε τὸ δαιμόνιον ἐκ τῆς θυγατρός σου.

30 * καὶ ἀπελθοῦσα εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς, εὗρε τὸ δαιμόνιον ἐξεληλυθός, καὶ τὴν θυγατέρα βεβλημένην ἐπὶ τῆς κλίνης.

31 * καὶ πάλιν ἐξελθὼν ἐκ τῶν ὁρίων Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἦλθε πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Γαλιλαίας, ἀνὰ μέσον τῶν ὁρίων Δεκαπόλεως.

32 * καὶ φέρουσιν αὐτῷ κωφὸν μογιλάλον, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα ἐπιθῇ αὐτῷ τὴν χεῖρα.

33 * καὶ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν ἀπὸ τοῦ ὄχλου κατ' ἰδίαν, ἔβαλε τοὺς δακτύλους αὐτοῦ εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, καὶ πτύσας, ἥψατο τῆς γλώσσης αὐτοῦ,

34 * καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἐστέναξε, καὶ λέγει αὐτῷ, ἐφφαθά, ὅ ἐστι, διανοίχθητι.

---

25 מִחָדָא גְּיִר שְׁמַעַת אַנְחָתָא חָדָא [a] מֶטַלָּהּ דְּאִית לְבִרְתָּהּ רוּחָא טַנְפְּתָא וְאַתַת נָפְלַת קֳדָם רַגְלוֹהִי : 26 הָי דֵּין
אַנְחָתָא אִיהֵיהָ חַוָּת חַנָּפְתָא מִן פּוּנִיקִי דְסוּרְיָא [b] וּבָעְיָא חַוָּא מִנַּהּ [c] דְּנָפֵק לְדִיוָא מִן בְּרַתָּהּ : 27 וְאָמַר לָהּ יְשׁוּעַ שְׁבוּקִי
לִיקְדָם [d] נָסְבְעִין בְּנֵיָא לָא חָוָת גְּיר שַׁפִּירָא [e] דְּנָסַב לַחְמָא דְּבְנֵיָא [f] וְנִרְמֵא לְכַלְבָא : 28 הָי דֵּין עָנַת וַאמְרָא לֵהּ אִין מָרִי
אַף כַּלְבָא מִן תְּחֵית פְּתוּרָא אָכְלִין פַּרְתּוּתָא דְּבָנַיָא : 29 אֲמַר לָהּ יְשׁוּעַ [g] זְלִי מֶטַל הָדָא [h] מִלְּתָא נְפַק לֵהּ שֵׁדָא מִן בְּרַתְּכִי :
30 וַאזְלַת לְבֵיתָהּ [i] וְאַשְׁכְּחַת בְּרַתָּהּ כַּר [k] רָמְיָא בְּעַרְסָא וְנָפִיק מִנָּהּ שֵׁדָא : 31 תּוּב נְפַק יְשׁוּעַ מִן תְּחוֹמָא דְצוּר וְדַצִידָן
וַאתָא לְיַמָּא דְגָלִילָא לְתְחוֹמָא דְעָסְרַת מְדִינָתָא : 32 [l] וַאיתְיוּ לֵהּ חַרְשָׁא חַר [m] פְּאקָא [n] וּבָעְיִן חַוּוֹ סְנֵּה [o] רַנְסִים עֲלוֹהִי אִידָא :
33 וְנָגְדֵהּ מִן כְּנְשָׁא בַּלְחוֹדוֹהִי [p] וְאַרְמִי צְבָעֵתֵהּ בְּאוּדָנוֹהִי [q] וְרָק וְקָרֵב לְלָשְׁנֵהּ : 34 [r] וְחַר בַּשְׁמַיָא [s] וְאַתְּחַנַח וְאמַר לֵהּ אָתְפַּתַח :

[a] נַטַל נלשון נסע [b] בְּעָא [c] נָפַק [d] סְבַע [e] נְסַב [f] רָמָא [g] אֵזַל [h] מַלַל [i] שְׁכַח [k] רְמָא [l] בלשון מצא [m] פירושו פסילים או [n] בְּעָא [o] סוּם [p] רְמָא [q] רַסַק [r] חור [s] אֲנַח [t] פְּתַח

35 * Atque in illa hora adapertæ ſunt eius auriculæ, ſolutumque vinculum linguæ ipſius, & locutus eſt facillimè.

36 * Et admonuit eos ne id cuiquam diceret: ſed quanto magis ipſe interdixerat eis, tanto magis illi prædicabant.

37 * Magiſque obſtupeſcebant, dicentes, Omnia bene facit: ſurdos facit vt audiant, & non loquentes vt loquantur.

Ad oblationem quotidianam.

CAP. VIII.

1 IN illis autem diebus, quum turba multa eſſet, nec eſſet quicquam quod ederent, aduocauit diſcipulos ſuos, & ait illis:

2 * Miſericordia commoueor ſuper turbam hanc, quippe quidam triduum congregati ſint præſtolentur apud me, nihilque habeant quod comedant.

3 * Quod ſi dimiſero eos ad domum ſuam, quum ieiuni ſint, deficient in via: quidam enim ex eis è longinquo venerunt.

4 * Dicunt ei diſcipuli eius, Vndenam poteſt aliquis hîc in deſerto ſaturare pane illos omnes? 5 * Et interrogauit eos quot panes haberent. dicunt ei, Septem.

6 * Et præcepit turbis vt diſcumberent humi. accepitque illos ſeptem panes, & benedixit, fregitque, ac dedit diſcipulis ſuis vt apponerent. & apposuerunt turbis.

7 * Erant & piſciculi pauci, ſuper quos etiã benedixit, dixitque vt & eos apponerent.

8 * Et comederunt, & ſaturati ſunt: cæterùm ſuſtuleruntreliquias fragmentorum 9 ſeptem ſportas. * Erant autem homines qui comederant circiter quater mille. Et di-
10 miſit eos, * conſcenditque ſtatim nauem cum diſcipulis ſuis, & venit in regionem Dalmonoutho.

Feria III. hebdomadis Candidatorum.

11 * Et exierunt Periſchæi, cæperuntque diſceptare cum eo: & rogabant eum ſignum è
12 cælo, quum tentarent eum. * Et ingemuit ſpiritu ſuo, & ait, Cur poſtulat ſignum generatio iſta? Amin dico vobis, non dabitur ſignum generationi huic.

---

35 וּבְהּ בְּשָׁעְתָּא אִתְפַּתַּחוּ אֻדְנָוהִי [a] וְאִשְׁתְּרִי [b] אֱסָרָא דְלִשְׁנֵהּ וּמַלֵּל [c] פְּשִׁיקָאִית׃ 36 וְזַהַר אֱנִין דְּהָדָא לֶאנָשׁ
37 לָא נֵאמְרִין וְכָמָא דְּהוּ מְזַהַר הָוָא לְהוֹן הֵנִין יַתִּיר מַכְרִזִין הֲוָו [d] וְיַתִּירָאִית [e] מְתְדַּמְּרִין הֲוָו וַאמְרִין דְּכָל מִדֵּם
שַׁפִּיר עָבֵד לְחַרְשֵׁא עָבֵד דְּנָשְׁמְעִין וְלִדְלָא מְמַלְּלִין דַּנְמַלְּלוּן׃

1 בְּהָנִין דֵּין יוֹמָתָא כַּד כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא אִית הָוָא וְלָא אִית הָוָא מֵדֵם [f] דְּנֵאכְלוּן קָרָא לְתַלְמִידוֹהִי וְאמַר לְהוֹן׃
2 [g] מְתְרַחֵם אֲנָא עַל כֶּנְשָׁא הָנָא דְּהָא תְלָתָא יוֹמִין [h] קָוִיו לְוָתִי וְלִית לְהוֹן מָנָא נֵאכְלוּן׃ 3 וְאִן הוּ [i] דְּשָׁרֵא אֲנָא
לְהוֹן כַּד [k] צָיְמִין לְבָתֵיהוֹן [l] עֲיִפִין בְּאוֹרְחָא אֻנָשָׁא דִין מָנְהִין מִן רוּחָקָא [m] אֲתִיאִין׃ 4 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידוֹתִי אַיְמָא
פְּשַׁבַּח אֱנָשׁ הָרָכָא בְּחוֹרְבָא דְּנַסְבַּע לַחְמָא לְהֵלֵין כְּלְהוֹן׃

[a] שְׁרָא [b] אִסְתָּר [c] פְּשָׁק [d] יַתִּר [e] דְּמַר [f] אִכַּל [g] רַחֵם [h] קְוָא [i] שְׁרָא [k] צוּם [l] עוּף כמ׳ עיף [m] אֲתָא

* Et ſtatim apertæ ſunt aures eius: & ſolutum eſt vinculum linguę eius, & loquebatur rectè. 35

* Et præcepit illis ne cui dicerent. Quantò autem eis præcipiebat, tantò magis plus prædicabant: 36

* Et eo amplius admirabantur, dicentes, Bene omnia fecit: & ſurdos fecit audire, & mutos loqui. 37

Gen. 1. d 38. Eccl. 39. c. 21

35 * καὶ διὰτέως διηνοίχθησαν αὐτοῦ αἱ ἀκοαὶ, καὶ ἐλύθη ὁ δεσμὸς τῆς γλώσσης αὐτοῦ, καὶ ἐλάλει ὀρθῶς.

36 * καὶ διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ εἴπωσιν· ὅσον δὲ αὐτὸς αὐτοῖς διεστέλλετο, μᾶλλον περισσότερον ἐκήρυσσον·

37 * καὶ ὑπερπερισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες, καλῶς πάντα πεποίηκε· καὶ τοὺς κωφοὺς ποιεῖ ἀκούειν, καὶ τοὺς ἀλάλους λαλεῖν.

CAP. VIII.

η'.

IN diebus illis iterum cùm turba multa eſſet†, nec haberét quod manducarent: conuocatis diſcipulis, ait illis: A 1

Mat. 15. d. 32 cum Ieſu

* Miſereor ſuper turbam: quia ecce iam triduo ſuſtinent me, nec habent quod manducent. 2

* Et ſi dimiſero eos ieiunos in domum ſuam, deficient in via: quidam enim ex eis de longè venerunt. 3

* Et reſponderunt ei diſcipuli ſui, Vnde illos quis poterit hîc ſaturare panibus in ſolitudine? 4

* Et interrogauit eos, Quot panes habetis? Qui dixerunt, Septem. 5

* Et præcepit turbæ diſcumbere ſuper terram. Et accipiens ſeptem panes, gratias agens, fregit: & dabat diſcipulis ſuis vt apponerent: & appoſuerunt turbæ. 6

* Et habebant piſciculos paucos: & ipſos benedixit, & iuſſit apponi. 7

* Et manducauerunt, & ſaturati ſunt: & ſuſtulerunt quod ſuperauerat de fragmentis, ſeptem ſportas. 8

* Erant autem qui manducauerant, quaſi quatuor millia: & dimiſit eos. 9

Mat. 15. d. 39 * Et ſtatim aſcendens nauim cum diſcipulis ſuis, venit in partes Dalmanutha. 10

1 * Ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις, παμπόλλου ὄχλου ὄντος, καὶ μὴ ἐχόντων τί φάγωσι, προσκαλεσάμενος ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγει αὐτοῖς,

2 * σπλαγχνίζομαι ἐπὶ τὸν ὄχλον, ὅτι ἤδη ἡμέρας τρεῖς προσμένουσί μοι, καὶ οὐκ ἔχουσι τί φάγωσι.

3 * καὶ ἐὰν ἀπολύσω αὐτοὺς νήστεις εἰς οἶκον αὐτῶν, ἐκλυθήσονται ἐν τῇ ὁδῷ. τινὲς γὰρ αὐτῶν μεμακρόθεν ἥκασι.

4 * καὶ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, πόθεν τούτους δυνήσεταί τις ὧδε χορτάσαι ἄρτων ἐπ' ἐρημίας;

5 * καὶ ἐπηρώτα αὐτούς, πόσους ἔχετε ἄρτους; οἱ δὲ εἶπον, ἑπτά.

6 * καὶ παρήγγειλε τῷ ὄχλῳ ἀναπεσεῖν ἐπὶ τῆς γῆς· καὶ λαβὼν τοὺς ἑπτὰ ἄρτους, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἵνα παραθῶσι. καὶ παρέθηκαν τῷ ὄχλῳ.

7 * καὶ εἶχον ἰχθύδια ὀλίγα· καὶ εὐλογήσας, εἶπε παραθεῖναι καὶ αὐτά.

8 * ἔφαγον δὲ, καὶ ἐχορτάσθησαν. καὶ ἦραν περισσεύματα κλασμάτων, ἑπτὰ σπυρίδας.

9 * ἦσαν δὲ οἱ φαγόντες ὡς τετρακισχίλιοι· καὶ ἀπέλυσεν αὐτούς.

10 * καὶ εὐθέως ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς τὰ μέρη Δαλμανουθά.

Mat. 16. a. 1 Luc. 11. b. 54 * Et exierunt Phariſæi, & cœperunt conquirere cum eo, quærétes ab illo ſignum de cælo, tentantes eum. 11 B

* Et ingemiſcens ſpiritu, ait, Quid generatio iſta ſignum quærit? Amen dico vobis, ſi dabitur generationi iſti ſignum. 12

11 * Καὶ ἐξῆλθον οἱ Φαρισαῖοι, καὶ ἤρξαντο συζητεῖν αὐτῷ, ζητοῦντες παρ' αὐτοῦ σημεῖον ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, πειράζοντες αὐτόν.

12 * καὶ ἀναστενάξας τῷ πνεύματι αὐτοῦ, λέγει, τί ἡ γενεὰ αὕτη σημεῖον ἐπιζητεῖ; ἀμὴν λέγω ὑμῖν, εἰ δοθήσεται τῇ γενεᾷ ταύτῃ σημεῖον.

---

5 וְשַׁאֵל אִנּוּן הוּ כְּמָא לַחְמִין אִית לְכוֹן אָמְרִין לֵהּ שַׁבְעָא׃ 6 וּפַקֵּד לְכֻנְשָׁא דְּנָסְחֲמֵכוּן עַל אַרְעָא וְנָסַב חָנוּן שַׁבְעָא לַחְמִין וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהֵב לְתַלְמִידוֹהִי דְּנָסְיְמוּן וְסָמוּ לְכֻנְשָׁא׃ 7 וְאִית חֲוֹוּ נוּנֵא קְלִיל וְאַף עֲלַיְהוֹן בָּרֵךְ וְאָמַר דְּנָסְיְמוּן אִנּוּן׃ 8 וְאִכְלוּ וְסָבְעוּ וְשַׁקְלוּ חַוְרָא דְּקָצְיָא שַׁבְעָא אֶסְפְּרִידִין׃ 9 אִיתַיְהוֹן חֲוֹוּ דִּין אַנָשָׁא דְּאָכְלוּ אַיְךְ אַרְבְּעָא אַלְפִין וְשָׁרָא אִנּוּן׃ 10 וְסַלֵּק מֵחָרָא לְסָפִינְתָא עִכּ תַּלְמִידוֹהִי וְאָתָא לַאתְרָא דְּדַלְמָנוּתָא׃

דַּתְלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דְּחַיְרָא כא

11 וְנָפְקוּ פְּרִישָׁא וְשָׁרִיו לְמֶבְעָא עִמֵּהּ וְשָׁאֲלִין חֲוֹוֵי לֵהּ אָתָא מִן שְׁמַיָּא כַּד מְנַסַּיִן לֵהּ׃ 12 וְאִתְחַנַּח בְּרוּחֵהּ וַאֲמַר מָנָא בְּעִיָא אָתָא שַׁרְבְּתָא הָדָא אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא חֲתִיהַב לֵהּ אָתָא לְשַׁרְבְּתָא הָדָא׃

Q

[a] סְמַךְ [b] סוּס
[c] יִתַּר
[d] קְצָא כמו קְצִץ
[e] מן לשון ין
[f] שְׁרָא [g] בְּעָא
[h] נְסָא [i] אֲנַח
[j] יְהֵב

13 * Et reliquit eos, conſcenditque nauem, & abierunt in illam vlteriorem ripam.

14 * Oblitique fuerant aſſumere ſecum panem, nec niſi vnam placentam habebant ſecum in naui.

15 * Et præcepit eis, dixitque, Videte, cauete à fermento Periſchæorum, & à fermento Heroudis.

16 * Diſcertabant itaque vnus cum alio, ac dicebant, Nempe panem non habemus.

17 * Ieſchua autem cognouit, & ait illis, Quid diſſertatis quòd panem non habetis? nondum cognoſcitis, nec intelligitis? adhuc cor durum eſt vobis?

18 * Et ſunt vobis oculi, nec videtis; ſunt et aures vobis, nec auditis, nec meminiſtis.

19 * Quũ illos quinque panes fregi pro quinque millibus hominum, quot cophinos fragmentorum plenos ſuſtuliſtis? dicunt ei, Duodecim.

20 * Subdit eis, Et quum ſeptem pro quatuor millibus, quot ſportas fragmentorum plenas ſuſtuliſtis? dicunt, Septem.

21 * Ait illis, Quomodo necdum intelligitis?

22 * Venit autem Beth-zaiodo: & adduxerunt ei cæcum, efflagitabantque ab eo vt tangeret illum.

23 * Et prehendit manum cæci, & eduxit eum extra pagum: expuitque in oculos eius, ac impoſuit manum ſuam; & interrogauit eum ecquid videret.

24 * Suſpexit itaque, & ait, Video homines inſtar arborum ambulantium.

25 * Rurſus impoſuit manum ſuam oculis ipſius, & reſtitutus eſt, & videbat omnia dilucidè.

26 * Et dimiſit eum ad domum ſuam, et ait, Nec in pagum illum introieris, neque dixeris cuiquam in pago.

27 * Prodiit autem Ieſchua & diſcipuli eius in vicos Cæſarææ Philippi: & interrogabat diſcipulos ſuos in via, & dicebat eis, Quem me dicunt homines eſſe?

28 * Illi verò dixerunt, Iouchanon Baptiſtã: et alij Iliio, alij denique vnum ex Prophetis.

29 * Dixit eis Jeſchua, Vos autem quem me dicitis eſſe? Reſpondit Schemeoun Kipho, & ait illi, Tu es Meſchicho filius Dei viuentis.

---

13 וְשָׁבַק אִנּוּן וְסָלֵק לַסְּפִינְתָּא וַאזְלוּ לְהַהוּ עֵבְרָא׃
14 וּנְשַׁוּ דְּנָסְבוּן עַמְּהוּן לַחְמָא וְאֶן לָא חָדָא גְּרִיצְתָּא לַיִת
עִמְּהוּן בַּסְּפִינְתָּא׃ 15 וּפַקֵּד אִנּוּן וְאָמַר לְהוּן חֲזוֹ אֶזְדַּהֲרוּ מִן חֲמִירָא דִּפְרִישָׁא וּמִן חֲמִירָה דְּהֵרָודֵס׃
16 וּמְתְחַשְּׁבִין הֲווֹ חַד עִם חַד וְאָמְרִין דִּלַחְמָא לַיִת לַן׃
17 וְיֵשׁוּעַ דְּיָן יָדַע וְאָמַר לְהוּן מָנָא מְתְחַשְּׁבִין אַנְתּוּן דִּלַחְמָא
לַיִת לְכוּן לָא עַרְמָא לְהַשָּׁא יָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא מְסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן עַרְכִיל לֵבָא קַשְׁיָא אִית לְכוּן׃ 18 וְעַיְנֵא אִית לְכוּן וְלָא
חָזִין אַנְתּוּן וְאוּדְנָא אִית לְכוּן וְלָא שָׁמְעִין אַנְתּוּן וְלָא עָהֲדִין אַנְתּוּן׃ 19 כַּד הָלֵין חַמְשָׁא לַחְמִין קְצִיתְ לְחַמְשָׁא אַלְפִין
כַּמָּא קוּפִינִין דִּקְצַיָא כַּד מְלִין שְׁקַלְתּוּן אָמְרִין לַהּ תְּרֵעסַר׃
20 אֲמַר לְהוּן וְכַד שַׁבְעָא לְאַרְבְּעָא אַלְפִין כַּמָּא
סַפְּרִידִין דִּקְצַיָא כַּד מְלִין שְׁקַלְתּוּן אָמְרִין שַׁבְעָא׃ 21 אֲמַר לְהוּן אֵיכוֹ לָא עַרְמָא לְהַשָּׁא מְסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן׃

---

f טְעָא g חֲזָא
h זְהַר i סְכַל
k קְשָׁא l חָזָא
m עָהַר פירורו זכר
n קְצָא o מן לשון יון
p מן לשון יון
q מָלָא
r סְכַל

13 * Et dimittens eos, ascendit iterum nauim, & abiit trans fretum.

Mat. 16. a.5 panem

14 * Et obliti †sunt panes sumere: & nisi vnum panem non habebant secum in naui.

15 * Et præcipiebat eis, dicens: Videte & cauete à fermento Pharisæorum, & fermento Herodis.

16 * Et cogitabant ad alterutrum, dicentes, Quia panes non habemus.

17 * Quo cognito, ait illis Iesus, Quid cogitatis, quia panes non habetis? nondũ cognoscitis nec intelligitis? adhuc cęcatum habetis cor vestrum?

18 * Oculos habentes non videtis? & aures habentes non auditis? Nec recordamini

Sup. 6.f. 41 Ioh. 6.b. 11

19 * quando quinque panes fregi in quinque millia: & quot cophinos fragmentorum plenos sustulistis? Dicunt ei, Duodecim.

20 * Quãdo & septem panes in quatuor millia, quot sportas fragmentorum tulistis? Et dicunt ei, Septem.

21 * Et dicebat eis, Quomodo nondum intelligitis?

22 * Et veniunt Bethsaidam: & adducunt ei cęcum, & rogabant eum vt illum tangeret.

23 * Et apprehensa manu cæci, eduxit eum extra vicum: & expuẽs in oculos eius, impositis manibus suis, interrogauit eum si quid videret.

24 * Et aspiciens, ait, Video homines velut arbores, ambulantes.

25 * Deinde iterum imposuit manus super oculos eius: & cœpit videre, & restitutus est, ita vt clarè videret omnia.

26 * Et misit illum in domum suam, dicens, Vade in domum tuam: & si in vicum introieris, nemini dixeris.

27 * Et egressus est Iesus & discipuli eius in castella Cæsareæ Philippi: & in via

Mat. 16. b.13

interrogabat discipulos suos, dicens eis, Quem me dicunt esse homines?

Luc.9.b. 18

28 * Qui responderunt illi, dicentes, Alij Iohannem Baptistam, alij verò quasi vnum de Prophetis.

29 * Tunc dicit illis, Vos verò quem me esse dicitis? Respondens Petrus, ait ei, Tu es Christus.

13 * καὶ ἀφεὶς αὐτοὺς, ἐμβὰς πάλιν εἰς πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς τὸ πέραν.

14 * καὶ ἐπελάθοντο λαβεῖν ἄρτους, καὶ εἰ μὴ ἕνα ἄρτον οὐκ εἶχον μεθ' ἑαυτῶν ἐν τῷ πλοίῳ.

15 * καὶ διεστέλλετο αὐτοῖς, λέγων, ὁρᾶτε, βλέπετε ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν Φαρισαίων, καὶ τῆς ζύμης Ἡρῴδου.

16 * καὶ διελογίζοντο πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχομεν.

17 * καὶ γνοὺς ὁ Ἰησοῦς λέγει αὐτοῖς, τί διαλογίζεσθε, ὅτι ἄρτους οὐκ ἔχετε; οὔπω νοεῖτε; οὐδὲ συνίετε; ἔτι πεπωρωμένην ἔχετε τὴν καρδίαν ὑμῶν;

18 * ὀφθαλμοὺς ἔχοντες οὐ βλέπετε, καὶ ὦτα ἔχοντες οὐκ ἀκούετε; καὶ οὐ μνημονεύετε,

19 * ὅτε τοὺς πέντε ἄρτους ἔκλασα εἰς τοὺς πεντακισχιλίους, πόσους κοφίνους κλασμάτων πλήρεις ἤρατε; λέγουσιν αὐτῷ, δώδεκα.

20 * ὅτε δὲ τοὺς ἑπτὰ εἰς τοὺς τετρακισχιλίους, πόσων σπυρίδων πληρώματα κλασμάτων ἤρατε; καὶ οἱ εἶπον, ἑπτά.

21 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, πῶς οὐ συνίετε;

22 * καὶ ἔρχεται εἰς Βηθσαϊδάν· καὶ φέρουσιν αὐτῷ τυφλὸν, καὶ παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἵνα αὐτοῦ ἅψηται.

23 * καὶ ἐπιλαβόμενος τῆς χειρὸς τοῦ τυφλοῦ, ἐξήγαγεν αὐτὸν ἔξω τῆς κώμης· καὶ πτύσας εἰς τὰ ὄμματα αὐτοῦ, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἐπηρώτα αὐτὸν εἴ τι βλέπει.

24 * καὶ ἀναβλέψας ἔλεγε, βλέπω τοὺς ἀνθρώπους, ὡς δένδρα περιπατοῦντας.

25 * εἶτα πάλιν ἐπέθηκε τὰς χεῖρας ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτὸν ἀναβλέψαι· καὶ ἀπεκατεστάθη, καὶ ἐνέβλεψε τηλαυγῶς ἅπαντας.

26 * καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, λέγων, μηδὲ εἰς τὴν κώμην εἰσέλθῃς, μηδὲ εἴπῃς τινὶ ἐν τῇ κώμῃ.

27 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου. καὶ ἐν τῇ ὁδῷ ἐπηρώτα τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγων αὐτοῖς, τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι;

28 * οἱ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, καὶ ἄλλοι Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ ἕνα τῶν προφητῶν.

29 * καὶ αὐτὸς λέγει αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ Χριστός.

---

22 וְאָתָא לְבֵית צַיְדָא׃ וְאֵיתַיְהִי לֵהּ סַמְיָא ᵘ וּבָעֵין חַוּו מָנֵהּ דְּנֶקְרוֹב לֵהּ׃ 23 וְאַחַד בְּאִידֵהּ דִּסַמְיָא ˣ וְאַפְקֵהּ לְבַר מִן קִרְיְתָא ʸ וְרָק בְּעֵינָוֹהִי ᶻ וְסָם ב אִידֵהּ עֲלוֹהִי וְשַׁאֲלֵהּ דְּמָנָא חָזֵא׃ 24 ᵃ וְחָר וְאָמַר חָזֵא אֲנָא בְּנַיָּנְשָׁא אֲרֵי אִילָנֵי דְּמְהַלְכִין׃ 25 תּוּב סָם אִידֵהּ עַל עֵינָוֹהִי וְתֵקֵן וְחָזֵא הָוָא כְּל מֵרַם ᵇ נַהִירָאִית׃ 26 וְשַׁדְּרֵהּ לְבֵיתֵהּ וְאָמַר אָף לָא לַקְרִיְתָא ᶜ תֵּעוֹל וְלָא ᵈ תֵּאמַר לֵאנָשׁ בַּקְרִיְתָא׃ 27 וְנָפַק יֵשׁוּעַ וְתַלְמִידוֹהִי לְקוּרְיֵא דְּקֵסָרְיָא דְּפִילִיפּוֹס וּבְאוֹרְחָא וַהֲוָא לְתַלְמִידוֹהִי בְּאוֹרְחָא וַאֲמַר לְהוֹן מָנוּ אָמְרִין עֲלַי אֱנָשָׁא ᶜ דְּאִיתַי׃ 28 הִנּוּן דֵּין אֲמַרוּ דְּיוֹחָנָן ᶠ מַעֲמְדָנָא וְאָחֳרָנָא דְּאֵלְיָא וְאָחֳרָנָא חַד מִן נְבִיֵא׃ 29 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַנְתּוּן דֵּין מָנוּ אָמְרִין אַנְתּוּן עֲלַי דְּאִיתַי עָנָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דַּאלָהָא חַיָּא׃

ᵃ אִתָא ᵇ סְמָא
ᵛ בְּעָא ˣ נְפַק
ʸ רְקַק ᶻ טוּם
ᵃ חוֹר
ᵇ נְהַר כמו זהר
ᶜ עֲלֵל ᵈ אֲמַר
ᵉ אִית כמו יש
ᶠ עֲמַר

30 * Et inhibuit eis, vt nemini id dicerent de
31 se. * Cœpitque docere eos, nempe Filium hominis multa perpessurum, & reprobatum iri à Senioribus, & à principibus Sacerdotum, necnon à Scribis: interficiendum denique,
32 ac tertio die surrecturum. * Et apertè eum sermonem loquebatur. Et prehendit eum Kipho, cœpitque eum obiurgare. * Ipse verò
33 conuersus, & conspicatus discipulos suos, obiurgauit Schemeoun, & ait, Abi retrorsum à me Satana, quippe qui non mediteris quæ Dei sunt, sed quæ sunt hominum.

Lectio Martyrum.

34 * Porrò aduocauit Jeschua turbas cum discipulis suis, & dixit eis, Quicunque voluerit venire post me, abneget semetipsum; & baiulet crucem suam, & veniat post me.
35 * Etenim quisquis voluerit seruare animam suam, perdet eam: quisquis autem perdiderit animam suam propter me, & propter
36 Euangelium meum, seruabit eam. * Quid enim vtilitatis percipiet homo si vniuersum orbem lucratus fuerit, animæ verò suæ detri-
37 mentum patiatur? * Aut quam dabit homo
38 cõpensationem animæ suæ? * Nam quemcunque puduerit mei, meorumque sermonum in generatione ista scelerata & adultera, Filium hominis etiam pudebit eius, quum venerit in gloriam Patris sui cum Angelis suis sacrosanctis.

Ad oblationem festo Tabernaculorum.

CAP. IX.

1 PORRÒ dicebat eis, Amin dico vobis, sunt quidam hîc adstantes, qui non gustabunt mortem, donec viderint regnum Dei venisse
2 cum virtute. * Post sex autem dies accepit Jeschua Kipho, & Iaakoub, & Iouchanon, & subduxit eos in montem excelsum solos, ac transformatus est ante oculos
3 eorum. * Et coruscabat vestimentum eius, & factum est bene candidum vt nix, quale homines dealbare in terra non possunt.
4 * Et apparuerunt eis Mousche & Eliio, dum loquerentur cum Jeschua.
5 * Ac dixit ei Kipho, Rabbi, bonum est nobis hîc esse: & faciemus tria tabernacula, tibi vnum, & Mousche vnum, & Eliio vnum.

---

30 וְכָאָא בְהוּן דְּלֵאנָשׁ לָא נְאמְרוּן עֲלַוהִי׃ 31 וְשָׁרִי הֲוָא [g]לְמַלְפוּ אֲנוּן דְּעָתִיד הוּ בְּרֵה דֶּאנָשָׁא [h]דְּנֶחֱשׁ סַגִּי
[i]וְדֶנָסְתְּלֵא מִן קַשִּׁישֵׁא וּמִן רַבֵּי כָּהֲנֵא וּמִן סָפְרָא וְנֶתְקְטַל וַלְיוֹמָא דַּתְלָתָא [k]נְקוּם׃ 32 וְעִין בְּגְלָא [l]מִלְּתָא מְמַלֵּל הֲוָא וְרַבְּרֵה
כְּאפָּא וְשָׁרִי [m]לְמָכְאָא בֵּה׃ 33 הוּדַיִן [n]אֶתְפְּנִי [o]וְחָר בְּתַלְמִידוֹהִי וַכְאָא בְשָׁמְעוֹן וְאמַר [p]זֵל לָךְ לְבָסְתַּרִי סָטָנָא דְּלָא
[q]רָנֵא אַנְתְּ דַּאלָהָא אֶלָּא דִּבְנֵינָשָׁא׃ [r]מֶרְיְנָא דְּסַהֲדָא כב
34 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לְכֻנְשָׁא עִם [b]תַּלְמִידוֹהִי וַאמַר לְהוּן מַן דְּצָבֵא [c]דְּנאתֵא בָּתְרִי נֶכְפּוּר בְּנַפְשֵׁה וְנֶשְׁקוֹל זְקִיפֵה וְנאתֵא
בָּתְרִי׃ 35 כְּל מַן גֵּיר דְּצָבֵא [d]דְּנַחֵא נַפְשֵׁה [e]נוֹבְדִיהָ וְכְל דְּנוֹבֵד נַפְשֵׁה מֶטְלָתִי וּמֶטל סְבַרְתִּי נַחִיהָ׃
36 מָנָא גֵיר סָחְעַד בַּרְנָשָׁא אִן עָלְמָא כְּלֵהּ [f]נְאתַר וְנַפְשֵׁה נָחְסַר׃ 37 אוּ מָנָא [g]נֶתֵּל בַּרְנָשָׁא [h]תַּחְלוּפָא דְּנַפְשֵׁה׃

[g]אֶלֹף [h]חֲשֵׁשׁ [i]סְלָא
[k]קוּם [l]מִלֵּל [m]כְּאָא
[n]פְּנָא [o]חוּר [p]אֱזַל
[q]רְנָא [r]קְרָא
[b]לְמַד [c]אֶתָא
[d]חַיָּא [e]אֲבַד
[f]יְתַר [g]נְתַל
[h]חֲלַף

30 * Et comminatus est eis ne cui dicerent de illo.
31 * Et cœpit docere eos, quoniam oportet Filium hominis pati multa, & reprobari à Senioribus & à summis Sacerdotibus & Scribis, & occidi; & post tres dies resurgere.
32 * Et palàm verbũ loquebatur. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare eum.
33 * Qui conuersus, & videns discipulos suos, comminatus est Petro, dicẽs, Vade retro me satana; quia non sapis quæ Dei sunt, sed quę hominum.

34 * Et conuocata turba cum discipulis suis, dixit eis, Si quis vult me sequi, deneget semetipsum: & tollat crucẽ suam, & sequatur me.
Mat. 10. d.38. & 16.d.24.
35 * Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet eam: qui autem perdiderit animam suam propter me & Euangelium, saluam faciet eam.
Luc.9.c. 23. & 14 f.17 Luc.17. f.33 Ioh.12. d.25
36 * Quid enim proderit homini, si lucretur mundum totum, & detrimẽtum animæ suæ faciat?
37 * Aut, quid dabit homo commutationis pro anima sua?
38 * Qui enim me †cõfusus fuerit, & verba mea in generatione ista adultera & peccatrice: & Filius hominis †cõfundetur eum, cùm venerit in gloria patris sui cum angelis sanctis.
confessus Mat. 10. d.33 Luc.9.d. 26.& 12. b.9 confitebitur

CAP. IX.

1 ET dicebat illis, Amẽ dico vobis, quia sunt quidam de hîc stãtibus qui non A gustabunt mortem, donec videant regnum Dei veniens in virtute.
Mat. 16. d.27 Luc.9.d. 27
2 * Et post dies sex †assumit Iesus Petrũ, & Iacobum, & Iohannem: & ducit illos in montem excelsum seorsum solos, & transfiguratus est coram ipsis.
Mat. 17. a.1 Luc.9.d. 28. assumpsit
3 * Et vestimenta eius facta sunt splendentia & candida nimis velut nix, qualia fullo non potest super terram candida facere.
4 * Et apparuit illis Elias cum Moyse: & erant loquentes cum Iesu.
5 * Et respõdens Petrus ait Iesu, Rabbi, bonum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Moysi vnũ, & Eliæ vnum.

30 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ λέγωσι περὶ αὐτοῦ.
31 * καὶ ἤρξατο διδάσκειν αὐτοὺς, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι·
32 * καὶ παρρησίᾳ τὸν λόγον ἐλάλει. καὶ προσλαβόμενος αὐτὸν ὁ Πέτρος, ἤρξατο ἐπιτιμᾶν αὐτῷ.
33 * ὁ δὲ ἐπιστραφεὶς, καὶ ἰδὼν τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἐπετίμησε τῷ Πέτρῳ, λέγων, ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· ὅτι οὐ φρονεῖς τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων.

34 * Καὶ προσκαλεσάμενος τὸν ὄχλον σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἀκολουθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἀκολουθείτω μοι.
35 * ὃς γὰρ ἂν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ τοῦ εὐαγγελίου, οὗτος σώσει αὐτήν.
36 * τί γὰρ ὠφελήσει ἄνθρωπον, ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον, καὶ ζημιωθῇ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ;
37 * ἢ τί δώσει ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ;
38 * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους ἐν τῇ γενεᾷ ταύτῃ τῇ μοιχαλίδι καὶ ἁμαρτωλῷ, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται αὐτὸν, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, μετὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἁγίων.

θ'.

1 * Καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστηκότων, οἵτινες οὐ μὴ γεύσωνται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει.
2 * καὶ μεθ' ἡμέρας ἓξ, παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην, καὶ ἀναφέρει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν κατ' ἰδίαν μόνους· καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν,
3 * καὶ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο στίλβοντα, λευκὰ λίαν ὡς χιών, οἷα γναφεὺς ἐπὶ τῆς γῆς οὐ δύναται λευκᾶναι.
4 * καὶ ὤφθη αὐτοῖς Ἠλίας σὺν Μωσεῖ, καὶ ἦσαν συλλαλοῦντες τῷ Ἰησοῦ.
5 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Πέτρος λέγει τῷ Ἰησοῦ, ῥαββὶ, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι· καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, σοὶ μίαν, καὶ Μωσεῖ μίαν, καὶ Ἠλίᾳ μίαν.

---

38 כָּל גֵּיר דְּנָבְרַח בִּי וּבְמִלַּי בְּשָׁרְבְּתָא הָנָא חַטִּיתָא וְגַיְרְתָא נָאף בְּרֵה דְּאֲנָשָׁא נְבְרַח בֵּה מָאן דְּאָתָא בְּשׁוּבְחָא דְּאָבוּהִי עִם מַלְאֲכַיָּא קַדִּישֵׁא׃
1 וְאָמַר הָוָא לְהוֹן אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא דְּקִימִין תְּנַן דְּלָא נְטַעֲמוּן מוֹתָא עַדְּמָא דְּנֶחֱזוֹן מַלְכוּתָה דְּאֱלָהָא דְּאָתַת בְּחַיְלָא׃
2 וּבָתַר שְׁתָּא יוֹמִין דְּבַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלִיעֲקוֹב וְלִיוֹחָנָן וְאַסֵּק אִנּוּן לְטוּרָא רָמָא בַּלְחוֹדֵיהוֹן וְאִשְׁתַּחֲלַף לְעֵנֵיהוֹן׃
3 וּמִזְהַר הָוָא לְבוּשֵׁה וּמַחְוַר טָב אֵיךְ חַלְגָא אַיכְנָא דְּבַנַּשָׁא לְמַחְוַרוּ בַּאַרְעָא לָא מְשַׁכְּחִין׃
4 וְאִתְחֲזִיוּ לְהוֹן מוּשֵׁא וְאֵלְיָא כַּד מְמַלְלִין עִם יֵשׁוּעַ׃
5 וְאָמַר לֵהּ כֵּאפָא רַבִּי שַׁפִּיר הוּלַן דְּהָכָא נֶהֱוֵא וְנֶעְבַּד תְּלָת מַטַּלְלִין לָךְ חָדָא וְלְמוּשֵׁא חָדָא וְלְאֵלְיָא חָדָא׃

ᵍ בְּחַת כמו נוש
ʰ מַלֵּל ⁱ הַטָּא ᵐ גור
ᵏ שְׁבַח ᵃ וַעַר ᵇ טְלַל
ᶜ קום ᵈ טְעַם ᵉ מות
ᶠ חֲזָא ᵍ אֲתָא ʰ נְסַק
ⁱ רום ᵏ חֲלַף זְחַר בלשון גזה
ᵐ חֲוַר פירושו לבן
ᵏ חֲזָא

6 * Neſciebat autem quid diceret : erant enim in timore.

7 * Et extitit nubes, eoſque obumbrauit: & vox edita eſt è nube, dicens, Hic eſt Filius meus dilectus: ipſum audite.

8 * Et euestigio cùm circunſpexiſſent diſcipuli, neminem viderunt, niſi Jeſchua ſolum ſecum.

9 * Quum verò deſcenderent è monte, præcipiebat eis, ne cui dicerent quod viderant, niſi quũ ſurrexiſſet Filius hominis à mortuis.

10 * Continuerunt itaque illum ſermonem apud ſe: & quærebant quid eſſet hic ſermo, Quum ſurrexiſſet è domo mortuorum.

11 * Et interrogabant eum, dicentes, Quid igitur dicunt Scribæ, Iliio oportere prius venire?

12 * Dixit eis, Iliio venturus eſt prius, vt reparet omnia: &, ſicut ſcriptum eſt de Filio hominis, vt multa patiatur, ac reprobetur.

13 * Sed dico vobis, & Iliio venit, & egerunt in eum quicquid voluêre, ſicut ſcriptum eſt de eo.

Dominica hebdomadis quartæ Ieiunij.

14 * Quumque veniſſet ad diſcipulos ſuos, vidit cum eis turbam multam, & Scribas diſceptantes cum eis.

15 * Et in eo momento omnis turba reſpexit eum, & obſtupuit: & accurrentes poſtularunt pacem eius, [ſalutarunt eum.]

16 * Et interrogabat Scribas, Quid diſceptatis cum eis?

17 * Et reſpondit vnus ex turba, & ait, Doctor, adduxi filium meum ad te, in quo eſt ſpiritus non loquens:

18 * Et vbicunque conculcauerit eum, conterit eum, diſcerpit, ac frendet dentibus ſuis, & exareſcit: & dixi diſcipulis tuis vt eijcerent eum, nec potuerunt.

19 * Reſpondit Jeſchua, & dixit ei, O vos generatio incredula, quouſque tandem ero vobiſcum? quouſque tandem ſuſtinebo vos? adducite eum ad me.

20 * Adduxerunt itaque ad eum: quumque vidiſſet eum ſpiritus, eo momento contriuit eum, ceciditque in terram: & volutabatur, atque diſcerpebat.

---

6 לָא דֵין יַדַּע מָנָא אֵמַר אִיתֵיהוֹן חֲוַו גֵּיר בִּדְחַלְתָּא׃ 7 וַהֲוָת עֲנָנָא ° וּמַטְלְלָא הֲוָת עֲלֵיהוֹן וְקָלָא הֲוָא מִן
עֲנָנָא דַּאמַר הָנֵו בְּרִי חַבִּיבָא לֵהּ שְׁמַעוּ׃ 8 וּמִן ᵖ שֻׁלְיָא הַד ᵍ חֲרוּ הַלְמִירֵא לָאנָשׁ לָא ʳ חֲזוֹ אֶלָּא אֵן לְיֵשׁוּעַ בַּלָּחוֹדוֹהִי
עִמְּהוֹן׃ 9 וְכַד ˢ נָחְתִין מִן טוּרָא קְפֵּקֵד הֲוָא לְהוֹן וְלָאנָשׁ לָא ᵗ נֵאמְרוּן מֵדֵם דַּחֲזוֹ אֶלָּא אֵן מָא דְּקָם בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא
מִן ᵘ מֵיתֵא׃ 10 ˣ וַאחֲדוּהָ ʸ לְמִלְּתָא בְּנַפְשְׁהוֹן ᶻ וּבָעֵין הַווֹדְמָנָא הֵי הָנָא מָלְּתָא דְּמָא דְּקָם מִן בֵּירַת מֵיתֵא׃
11 וּמְשַׁאלִין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין סָנָא הַכִּיל אָמְרִין סָפְרֵא דְּאִלַּיָא ᵃ וְלֵא דְּנָאתָא לוּקְדֵם׃ 12 אֶמַר לְהוֹן אִלַּיָא
אָתָא לוּקְדֵם וְכָל מֵדֵם ᵇ נַהְקֵן וְאֵיכַנָא כְּתִיב עַל בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא דְּסַגִּי ᶜ נֵחֵשׁ ᵈ וְנֶסְתְּחֵלָא ׃
13 אֶלָּא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דַּאף אִלַּיָא אֵתָא וַעֲבַדוּבֵהּ כָּל מָא ᵉ דַּצְבוּ אֵיכַנָא דַּכְתִיב עֲלוֹהִי׃

ᵒ טַלַּל ᵖ פירושו פחאם
ᵍ חוּר ʳ חֲזָא
ˢ נְחַת ᵗ אֲמַר
ᵘ מוּת ˣ אֵיתַר
ʸ מַלֵּל ᶻ בְּעָא
ᵃ פירושו צריך
ᵇ תְּקֵן ᶜ חֵשֵׁשׁ
ᵈ סְלָא ᵉ עְבָא

6 * Non enim sciebat quid diceret: erant enim timore exterriti.

7 * Et facta est nubes obumbrans eos: Et venit vox de nube, dicens, Hic est filius meus charissimus: audite illum. B

8 * Et statim circumspicientes, neminem amplius viderunt, nisi Iesum tantùm secum.

9 * Et descendentibus illis de monte, præcepit illis ne cuiquam, quę vidissent, narrarent; nisi cùm Filius hominis à mortuis resurrexerit. Mat. 17. b.9

10 * Et verbum continuerunt apud se; conquirentes quid esset, Cùm à mortuis resurrexerit.

11 * Et interrogabant eum, dicentes, Quid ergo dicunt Pharisæi, & Scribę, Quia Eliam oportet venire primum? Mala.4. a.5

12 * Qui respondens, ait illis, Elias cùm venerit primò, restituet omnia: & quo modo scriptum est in Filium hominis, vt multa patiatur, & contemnatur. Isa. 53. a.3 Mala.4. b.5 Mat. 17. b.12

13 * Sed dico vobis, quia & Elias venit, (& fecerunt illi quæcunque voluerunt) C sicut scriptum est de eo.

14 * Et veniens ad discipulos suos, vidit turbam magnam circa eos, & Scribas conquirentes cum illis.

15 * Et cõfestim omnis populus videns Iesum, stupefactus est, & expauerunt: & accurrentes, salutabant eum.

16 * Et interrogauit eos, Quid inter vos conquiritis?

17 * Et respondens vnus de turba, dixit, Magister, attuli filium meum ad te habentem spiritum mutum: Mat. 17. b.14 Luc.9.c.37

18 * Qui vbicunque eum apprehenderit, allidit illum, & spumat, & stridet dentibus, & arescit: & dixi discipulis tuis vt eiicerent illum, & non potuerunt. * Qui respondens eis, dixit, O generatio incredula, quandiu apud D vos ero? quandiu vos patiar? afferte illum ad me.

20 * Et attulerunt eum. Et cùm vidisset eum, statim spiritus conturbauit illum: & elisus in terram, volutabatur spumãs.

6 * οὐ γὰρ ἤδει τί λαλήσῃ, ἦσαν γὰρ ἔμφοβοι.

7 * καὶ ἐγένετο νεφέλη ἐπισκιάζουσα αὐτοῖς. Καὶ ἦλθε φωνὴ ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητὸς, αὐτοῦ ἀκούετε.

8 * καὶ ἐξάπινα περιβλεψάμενοι, οὐκέτι οὐδένα εἶδον, εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον μεθ' ἑαυτῶν.

9 * καταβαινόντων δὲ αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, διεστείλατο αὐτοῖς ἵνα μηδενὶ διηγήσωνται ἃ εἶδον, εἰ μὴ ὅταν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ.

10 * καὶ τὸν λόγον ἐκράτησαν, πρὸς ἑαυτοὺς συζητοῦντες, τί ἐστι τὸ ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι;

11 * καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, ὅτι λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι Ἠλίαν δεῖ ἐλθεῖν πρῶτον;

12 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, Ἠλίας μὲν ἐλθὼν πρῶτον, ἀποκαθιστᾷ πάντα. καὶ πῶς γέγραπται ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα πολλὰ πάθῃ καὶ ἐξουδενωθῇ.

13 * ἀλλὰ λέγω ὑμῖν, ὅτι καὶ Ἠλίας ἐλήλυθε, καὶ ἐποίησαν αὐτῷ ὅσα ἠθέλησαν, καθὼς γέγραπται ἐπ' αὐτόν.

14 * Καὶ ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εἶδεν ὄχλον πολὺν περὶ αὐτοὺς, καὶ γραμματεῖς συζητοῦντας αὐτοῖς.

15 * καὶ εὐθέως πᾶς ὁ ὄχλος ἰδὼν αὐτὸν ἐξεθαμβήθη, καὶ προστρέχοντες ἠσπάζοντο αὐτόν.

16 * καὶ ἐπηρώτησε τοὺς γραμματεῖς, τί συζητεῖτε πρὸς ἑαυτούς;

17 * καὶ ἀποκριθεὶς εἷς ἐκ τοῦ ὄχλου εἶπε, διδάσκαλε, ἤνεγκα τὸν υἱόν μου πρός σε ἔχοντα πνεῦμα ἄλαλον.

18 * καὶ ὅπου ἐὰν αὐτὸν καταλάβῃ, ῥήσσει αὐτὸν, καὶ ἀφρίζει, καὶ τρίζει τοὺς ὀδόντας αὐτοῦ, καὶ ξηραίνεται· καὶ εἶπον τοῖς μαθηταῖς σου ἵνα αὐτὸ ἐκβάλωσι, καὶ οὐκ ἴσχυσαν.

19 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος, ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; ἕως πότε ἀνέξομαι ὑμῶν; φέρετε αὐτὸν πρός με.

20 * καὶ ἤνεγκαν αὐτὸν πρὸς αὐτόν. καὶ ἰδὼν αὐτὸν, εὐθέως τὸ πνεῦμα ἐσπάραξεν αὐτόν. καὶ πεσὼν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκυλίετο ἀφρίζων.

וְדַהַר בִּשְׁבָתָא וְשַׁבְתָא דְאַרְבַע [a] וְרַצוֹמָא כֵּר

14 וְכַד אֲתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי חֲזָא לְהוֹן כֶּנְשָׁא סַגִּיאָא וְסָפְרִא כַּד [b] בָּעַין עִמְּהוֹן׃ 15 וּבַר שַׁעֲתָה כֻּלֶּה כֶּנְשָׁא
[c] חֲזָא [d] תְּוֵה וְרַהֲטוּ [e] וְאַלְפוּ [f] וְרַחֲטוּ שְׁאלוּ בַשְׁלָמֵה׃ 16 וַאֲמַר לְהוֹן לְסָפְרָא מָנָא דְרָשִׁין אַנְתוּן עִמְּהוֹן׃ 17 וַעֲנָא חַד
מִן כֶּנְשָׁא וְאָמַר [g] מַלְפָנָא אַיְתִית בְּרִי לְוָתָךְ דְאִית לֵהּ רוּחָא דְלָא מְמַלְלָא׃ 18 וַאֵיכָא [h] דְמַדְרְכָא לֵהּ חָרְטָא
וְרָעַשׁ כמו רצץ [i] וְגַבֵּק [k] חֵימֵן [l] סַיְבַר [m] וְיָבֵשׁ וַאֲמָרִית לְתַלְמִידָךְ [k] דְנַפְקוּנֵיהִי וְלָא אֲשְׁכַּחוּ׃ 19 עֲנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אוֹן
שַׁרְבְּתָא דְלָא [l] מְהֵימְנָא עַדְמָא לְאַמָתַי אֶהֱוֵא עִמְּכוֹן וְעַדְמָא לְאַמָתַי [m] אֶסַיְבְרִכוֹן [n] אַיְתָאוּהִי לְוָתִי׃
20 וְאַיְתִיוּהִי לְוָתֵהּ וְכַד [o] חֲזָתֵהּ רוּחָא בַּר שַׁעֲתָה חַבְטָתֵהּ וְנָפַל עַל אַרְעָא [p] וּמְתְבַּעַק הֲוָא [q] וּמַרְעֵית׃

[a] צוֹם [b] בְּעָא [c] חֲזָא [d] תְּוֵה [e] רְהַט [f] אַלֵף [g] אַתָא [h] וְרַךְ [i] רְעַע כמו רצץ [k] גְּבַק [l] חֵימֵן [m] סַיְבַר [n] אֲתָא [o] חֲוָא [p] בְּעַק [q] רְעַע

21 * Et interrogauit Ieschua patrem illius, Quantum temporis est iam ex quo ita est? dixit ei, Jam à pueritia sua.

22 * Ac pluries abiecit eum in ignem & in aquas, vt perderet eum. sed si quid potes, adiuua me, & miserere mei.

23 * Dixit ei Jeschua, Si tu potes credere, omnia possunt fieri credenti.

24 * Et confestim clamauit pater pueri flens, et ait, Credo ego, succurre defectui fidei meæ.

25 * Quum autem videret Jeschua accurrentem populum, & congregatum ad se, obiurgauit Spiritum illum immundum, & ait illi, Spiritus surde, & non loquens, ego præcipio tibi, Exi ab eo, nec amplius ingrediaris in eum.

26 * Et clamauit dæmonium illud multùm, atque contudit eum & exiit: & factus est instar mortui, ita vt multi dicerent eum mortuum esse.

27 * Jpse verò Ieschua prehendit manum eius, & erexit eum.

28 * Quum autem Ieschua ingressus esset domum, interrogarunt eum discipuli eius priuatim, Quare nos non potuimus eijcere illud?

29 * Dixit eis, Hoc genus nullo modo eijci potest, nisi ieiunio & oratione.

30 * Quumque exisset illinc, transibant in Galilæam, nolebatque quemquam id scire.

31 * Docebat enim discipulos suos, & dicebat eis, Filius hominis tradendus est in manus hominum, & interiment eum; quumque interemptus fuerit, die tertio resurget.

32 * Jlli verò nesciebant hunc sermonem, timebantque eum interrogare.

Dominica quinta post Pentecosten.

33 * Venerunt autem in Capharnachum. quumque domum ingressi fuissent, interrogabat eos, Quid disceptabatis in via inter vos?

34 * Ipsi verò tacebant: contenderant enim in via vnus cum alio, quis esset maximus eorum.

---

21 וְשַׁאֵל יֵשׁוּעַ לַאבוּהִי דַּכְמָא לֵהּ זַבְנָא הָא מִן דְּהַכַנָא הוּ אֲמַר לֵהּ הָא מִן טְלִיוּתֵהּ׃ 22 וְזַבְנִין סַגִיאָן[f] אַרְמַיְתֵהּ
בְּנוּרָא וַבְמַיָא [g]דְּתוּבְדִיוּהִי אֶלָּא מַרְחֵם[h] דְּמֶשְׁבַח אַנְתְּ[i] עֲדְרִינִי[j] אִתְרַחֵם עֲלַי׃ 23 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן מֶשְׁבַח אַנְתְּ
[k]דַּהֲמֵימֵן כָּל מֵרֵם מֶשְׁבַח דְּנֶהֱוֵא לְמֶן דַּמְהַמֵימֵן׃ 24 וּבַר שָׁעָתֵהּ קָעָא אֲבוּהִי דְּטַלְיָא כַּר[x] בְּכֵא וַאמַר מְהַמֵימֵן אֲנָא
עַדַר לְחַסִירוּת הַמְנוּתִי׃ 25 כַּד חֲזָא דֵּין יֵשׁוּעַ דְּרַהֵט עַמָא וּמְתְכַנֵשׁ לְוָתֵהּ כְּאָא בְּרֵי רוּחָא טַנְפְּתָא וַאמַר לֵהּ רוּחָא
[y]חַרְשְׁתָא דְּלָא מְמַלְלָא אֲנָא פָּקֵד אֲנָא לָכִי[z] פּוּקִי מֶנֵּהּ וְתוּב לָא תֶּעָלִינִי לֵהּ׃ 26 וְקָעָא שְׁאדָא הוּ סַגִי[a] וְשַׁחֲקֵהּ
וְנָפַק וַהֲוָא אַיְךְ מִיתָא אַיְךְ דְּסַגִיאָא נַאמְרִין[b] דְּמִית לֵהּ׃ 27 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אַחֲדֵהּ בְּאִידֵהּ[c] וַאקִימֵהּ׃
28 כַּד עַל דֵּין יֵשׁוּעַ לְבַיְתָא[d] שַׁאלוּהִי תַּלְמִידוּהִי בַּלְחוֹדַיְהוּן לְמָנָא חָנַן לָא[d] אֶשְׁכַּחַן[f] לְמַפְקוּתֵהּ׃

[f] רַמָא [g] אֵבֵר [h] עֲדַר כמו עזר [i] חֵימֵן [x] בְּכֵא [y] חֵרֵשׁ [z] נְפַק [a] שַׁחַק [b] מוּת [c] קוּם [d] שְׁאֵל [e] שְׁכַח בלשון כל [f] נְפַק

21 * Et interrogauit patrem eius, Quantum temporis est ex quo ei hoc accidit? At ille ait, Ab infantia:

22 *Et frequenter eum in ignem & in aquas misit, vt eum perderet. sed si quid potes, adiuua nos, misertus nostri.

23 * Iesus autem ait illi, Si potes credere, omnia possibilia sunt credenti.

24 * Et continuò exclamans pater pueri, cum lachrymis aiebat, Credo Domine: adiuua incredulitatem meam.

25 * Et cùm vidisset Iesus concurrentem turbam, comminatus est spiritui immundo, dicens illi, Surde & mute spiritus, ego præcipio tibi, exi ab eo: & amplius ne introeas in eum.

26 * Et exclamans, & multum discerpens eum, exiit ab eo: & factus est sicut mortuus, ita vt multi dicerent, Quia mortuus est.

27 * Iesus autem tenens manum eius, eleuauit eum: & surrexit.

28 * Et cùm introisset in domum, discipuli eius secretò interrogabant eum, Quare nos non potuimus eiicere eum?

29 * Et dixit illis, Hoc genus in nullo potest exire, nisi in oratione & ieiunio.

Mat. 17. d.22 30 * Et indè profecti, prætergrediebantur Galilæam: nec volebat quenquam scire.

Luc.9. c.21 31 * Docebat autem discipulos suos, & dicebat illis, Quoniam Filius hominis E tradetur in manus hominum, & occident eum; & occisus tertia die resurget.

32 *At illi ignorabant verbum: & timebant interrogare eum.

33 *Et venerunt Caphernaum. qui cùm domi esset, interrogabat eos, Quid in via tractabatis?

34 * At illi tacebant. siquidem in via Mat. 18. a.1 Luc.9. f. 46 inter se disputauerant, quis eorum maior esset.

21 * καὶ ἐπηρώτησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, πόσος χρόνος ἐστὶν, ὡς τοῦτο γέγονεν αὐτῷ; ὁ δὲ εἶπε, παιδιόθεν.

22 * καὶ πολλάκις αὐτὸν καὶ εἰς τὸ πῦρ ἔβαλε, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα ἀπολέσῃ αὐτόν. ἀλλ' εἴ τι δύνασαι, βοήθησον ἡμῖν, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς.

23 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τὸ, εἰ δύνασαι πιστεῦσαι· πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι.

24 * καὶ εὐθέως κράξας ὁ πατὴρ τοῦ παιδίου μετὰ δακρύων ἔλεγε, πιστεύω κύριε· βοήθει μου τῇ ἀπιστίᾳ.

25 * ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐπισυντρέχει ὄχλος, ἐπετίμησε τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, λέγων αὐτῷ, τὸ πνεῦμα τὸ ἄλαλον καὶ κωφόν, ἐγώ σοι ἐπιτάσσω, ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ, καὶ μηκέτι εἰσέλθῃς εἰς αὐτόν.

26 * καὶ κράξαν, καὶ πολλὰ σπαράξαν αὐτὸν, ἐξῆλθε. καὶ ἐγένετο ὡσεὶ νεκρὸς, ὥστε πολλοὺς λέγειν ὅτι ἀπέθανεν.

27 * ὁ δὲ Ἰησοῦς κρατήσας τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἤγειρεν αὐτὸν, καὶ ἀνέστη.

28 * καὶ εἰσελθόντα αὐτὸν εἰς οἶκον, οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν, ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἠδυνήθημεν ἐκβαλεῖν αὐτό;

29 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο τὸ γένος ἐν οὐδενὶ δύναται ἐξελθεῖν· εἰ μὴ ἐν προσευχῇ καὶ νηστείᾳ.

30 * καὶ ἐκεῖθεν ἐξελθόντες παρεπορεύοντο διὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ.

31 * ἐδίδασκε γὰρ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων· καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν· καὶ ἀποκτανθεὶς, τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

32 * οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα, καὶ ἐφοβοῦντο αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

33 * Καὶ ἦλθεν εἰς Καπερναούμ. καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ γενόμενος, ἐπηρώτα αὐτούς, τί ἐν τῇ ὁδῷ πρὸς ἑαυτοὺς διελογίζεσθε;

34 * οἱ δὲ ἐσιώπων· πρὸς ἀλλήλους γὰρ διελέχθησαν ἐν τῇ ὁδῷ, τίς μείζων.

---

29 אֲמַר לְהוֹן הָנָא גְּנַסָא בְּמֵדַם לָא מָשְׁכַח לְמִפַּק אֶלָּא בְּצַוֹמָא וּבִצְלוֹתָא׃ 30 וְכַד נְפַק מִן תַּמָּן עָבְרִין הֲוֹו בְּגָלִילָא וְלָא צָבֵא הֲוָא דְּאִנָשׁ יִנְדַּע בַּהּ׃ 31 מַלֵּף הֲוָא גֵּיר לְתַלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן דַּבְּרֵה דְּאִנָשָׁא מְשְׁתְּלֵם בִּאִידֵי בְּנֵינָשָׁא וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וּמָא דְּאִתְקְטַל בְּיוֹמָא דְּתְלָתָא נְקוּם׃ 32 הִנוּן דֵּין לָא יְדָעִין הֲוֹולָה לְמֶמְרַהּ וְדָחֲלִין הֲוֹו דְּנַשְׁאלוּנֵיהִי׃

דְּחַר בְּשַׁבָּא דח דְּכַתַר בֶּנְטַקוֹסְטֵי כח

33 וַאֲתוֹ לְכַפַּר נַחוּם וְכַד עַל לְבַיְתָא מְשָׁאֵל הֲוָא לְהוֹן דְּמָנָא מָה חַשְׁבִין הֲוֵיתוּן בְּאוֹרְחָא בֵּינָתְכוֹן׃ 34 הִנוּן דֵּין שַׁתִּיקִין הֲוֹו אֲתְחֲרִיו הֲווּ גִיר בְּאוֹרְחָא חַד עִם חַד דְּמַנוּ רַב בְּהוֹן׃

ᵍ צוֹם ʰ צְלָא ⁱ יְדַע
ʲ אַרְחָ ᵏ שְׁלֵם ˡ יַד
ᵐ קְטַל ⁿ קוּם
ᵒ מַלֵּל ᵖ שַׁאֵל
ᵠ מן ישוע יץ
ʳ אִתָא ˢ עָלַל ᵗ חֲשַׁב
ᵘ חָנָא פרוש הרב

35 * Et consedit Jeschua, vocauitque duodecim, ac dixit eis, Qui voluerit esse primus, erit postremus omnium, et omnium minister.

36 * Et accepit puerulum quendam, eumque statuit in medio: & quum recepisset eum super brachia sua, dixit eis:

37 * Quisquis excipit quasi hunc puerulum in nomine meo, me excipit: & quisquis me excipit, non me excipit, sed eum qui misit me.

38 * Dixit ei Iouchanon, Magister mi, vidimus hominem eijcientem dæmonia in nomine tuo, & prohibuimus eum, propterea quòd non adhæreat nobis.

39 * Dixit eis Ieschua, Ne prohibeatis eum, nemo enim est qui edat virtutes in nomine meo, & possit citò maledicere de me.

40 * Quicunque ergo non fuerit contra vos, pro vobis est.

41 * Quisquis enim propinauerit vobis calicem aquæ, eo nomine quòd ipsius Meschicho sitis: Amin dico vobis, nequaquam perdiderit mercedem suam.

42 * Et quisquis offendiculo fuerit vni ex istis paruulis qui credunt in me, satius ei fuisset, si imposita fuisset mola asini collo ipsius, fuissetque proiectus in mari.

43 * Quod si offendiculo tibi fuerit manus tua, eam amputato: satius tibi fuerit mancum ingredi ad vitam, quàm quum habueris duas manus, abeas in gehennam.

44 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

45 * Et si pes tuus offendiculo tibi fuerit, abscinde eum: melius tibi fuerit ingredi ad vitam claudum, quàm quum habueris duos pedes cadas in gehennam.

46 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ignis eorum extinguitur.

47 * Denique si oculus tuus offendiculo tibi fuerit, eum effodito: satius tibi fuerit cum vno oculo ingredi ad regnũ Dei, quàm quum habueris duos oculos cadas in gehẽnam ignis.

48 * Vbi vermis eorum non moritur, nec ig-
49 nis eorum extinguitur. * Quilibet enim igne salietur, & omne sacrificiũ sale salietur.

50 * Bonus est sal: sed si sal insipidus fuerit, quonam salietur? Sit in vobis sal, & in pace estote vnus cum alio.

---

35 [f] וְיָהֵב יֵשׁוּעַ וַקְרָא לַתְרֵעסַר וַאמַר לְהוֹן מַן [g] דְצָבֵא דְנֶהֱוֵא קַדְמָיָא נֶהֱוֵא אַחֲרָיָא דְכֻלְנָשׁ וּמְשַׁמְשָׁנָא דְכֻלְנָשׁ :

36 וְנְסַב טַלְיָא חַד [h] וְאקִימֵהּ בְּמִצְעָתָא וְשַׁקְלֵהּ עַל [i] דְרֲעָוהִי וַאמַר לְהוֹן : 37 כָּל מַן דְּמְקַבֵּל אַיְךְ הָנָא טַלְיָא

בְּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לָא הָוֵא לִי מְקַבֵּל אֶלָּא לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי : 38 אֲמַר לֵהּ יוֹחָנָן רַבִּי [k] חֲזִין אֱנָשׁ [l] דְּמַפֵּק

שְׁאדֵא בְּשְׁמָךְ [m] וְכָּלִינָוהִי עַל דְּלָא [n] נָקֵף לַן : 39 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֶּכְלוּנְיהִי לֵירַ גֵּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד חַיְלֵא בְּשְׁמִי

וּמְשַׁבַּח [o] עָגַל אֲמַר עֲלַי דְּבִישׁ : 40 מַן דְּלָא הָוֵא הָכִיל לוּקְבֵלְכוֹן חֲלָפֵיכוֹן הוּ :

דְּמַיָא בַּלְחוֹד בְּשְׁמָא דְּתַלְמִידוּתָא אֲנָתוּן אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּלָא [q] נְאבֵד אַגְרֵהּ : 42 וְכָל מַן דְּנָכְשַׁל לְחַד מַן הָלֵין

זְעוֹרֵא [r] דְּמְהֵימְנִין בִּי פַּקַח הָוָא לֵהּ אֶלוּ [s] רַמְיָא הָוָה רַחְמָא דְּחָמְרָא בְּצַוְּרֵא [t] וְשַׁדֵּא בְּיַמָּא :

[f] יתב [g] עבא
[h] קום [i] נרע
[k] חזא [l] נפק
[m] כלא
[n] נקף כמו דנק
[o] עבראית פתאם
[p] שקא [q] אבד [r] מימין
[s] רמא [t] שדא

35 * Et residens vocauit duodecim: & ait illis, Si quis vult primus esse, erit omniū nouissimus, & omniū minister. 36 * Et accipiens puerum, statuit eum in medio eorum. quē cùm complexus esset, ait illis:

37 * Quisquis vnum ex huiusmodi pueris receperit in nomine meo, me recipit: & quicunque me susceperit, non me suscipit, sed eum qui misit me.

38 * Respondit illi Iohannes, dicens, Magister, vidimus quendam in nomine tuo Eiicientem dæmonia, qui non sequitur nos: & prohibuimus eum.

Luc.9.f.49 Mat.9.f.38.

39 * Iesus autem ait, Nolite prohibere eum. nemo est enim qui faciat virtutē in nomine meo, & possit citò malè loqui de me.

1.Cor.12.a.3

40 * Qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

41 * Quisquis enim potum dederit vobis calicem aquæ in nomine meo, quia Christi estis: Amen dico vobis, non perdet mercedem suam.

Mat.10.d.42 Mat.18.a.6 Luc.17.a.2 frigidæ

42 * Et quisquis scandalizauerit vnum ex his pusillis credētibus in me: bonum est ei magis si circundaretur mola asinaria collo eius, & in mare mitteretur.

43 * Et si scandalizauerit te manus tua, abscinde illam: bonum est tibi debilem introire in vitam, quàm duas manus habentem ire in gehennam, in ignem inextinguibilem,

Mat.5.c.30.&18.a.2

44 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

Esa.66.f.42

45 * Et si pes tuus te scandalizat, amputa illum: bonum est tibi claudum introire in vitam æternam, quàm duos pedes habentem, mitti in gehennam ignis inextinguibilis:

46 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

47 * Quòd si oculus tuus scandalizat te, eiice eum. bonū est tibi luscum introire in regnum Dei, quàm duos oculos habentem, mitti in gehennam ignis;

48 * Vbi vermis eorum non moritur, & ignis non extinguitur.

49 * Omnis enim igne salietur: & omnis victima sale salietur.

Leu.2.c.13 Mat.5.b.13 Luc.14.b.34

50 * Bonum est sal. quòd si sal insulsum fuerit, in quo illud condietis? Habete in vobis sal, & pacem habete inter vos.

35 * Καὶ καθίσας ἐφώνησε τοὺς δώδεκα, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἴπις θέλει πρῶτος εἶναι, ἔσαι πάντων ἔσχατος, καὶ πάντων διάκονος.

36 * καὶ λαβὼν παιδίον, ἔστησεν αὐτὸ ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὸ, εἶπεν αὐτοῖς,

37 * ὃς ἐὰν ἓν τῶν τοιούτων παιδίων δέξηται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, οὐκ ἐμὲ δέχεται, ἀλλὰ τὸν ἀποστείλαντά με.

38 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ Ἰωάννης, λέγων, διδάσκαλε, εἴδομέν τινα τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα δαιμόνια, ὃς οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν· καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτὸν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ ἡμῖν.

39 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, μὴ κωλύετε αὐτόν. οὐδεὶς γάρ ἐστιν ὃς ποιήσει δύναμιν ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, καὶ δυνήσεται ταχὺ κακολογῆσαί με.

40 * ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν.

41 * ὃς γὰρ ἂν πολίσῃ ὑμᾶς ποτήριον ὕδατος ἐν τῷ ὀνόματί μου, ὅτι χριστοῦ ἐστέ· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μὴ ἀπολέσῃ τὸν μισθὸν αὐτοῦ.

42 * καὶ ὃς ἂν σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ, καλόν ἐστιν αὐτῷ μᾶλλον, εἰ περίκειται λίθος μυλικὸς περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ βέβληται εἰς τὴν θάλασσαν.

43 * καὶ ἐὰν σκανδαλίζῃ σε ἡ χείρ σου, ἀπόκοψον αὐτήν. καλόν σοί ἐστι κυλλὸν εἰς τὴν ζωὴν εἰσελθεῖν, ἢ τὰς δύο χεῖρας ἔχοντα ἀπελθεῖν εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

44 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

45 * καὶ ἐὰν ὁ πούς σου σκανδαλίζῃ σε, ἀπόκοψον αὐτόν· καλόν ἐστί σοι εἰσελθεῖν εἰς τὴν ζωὴν χωλὸν, ἢ τοὺς δύο πόδας ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν, εἰς τὸ πῦρ τὸ ἄσβεστον·

46 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

47 * καὶ ἐὰν ὁ ὀφθαλμός σου σκανδαλίζῃ σε, ἔκβαλε αὐτόν· καλόν σοί ἐστι μονόφθαλμον εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, ἢ δύο ὀφθαλμοὺς ἔχοντα βληθῆναι εἰς τὴν γέενναν τοῦ πυρός·

48 * ὅπου ὁ σκώληξ αὐτῶν οὐ τελευτᾷ, καὶ τὸ πῦρ οὐ σβέννυται.

49 * πᾶς γὰρ πυρὶ ἁλισθήσεται, καὶ πᾶσα θυσία ἁλὶ ἁλισθήσεται.

50 * καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ τὸ ἅλας ἄναλον γένηται, ἐν τίνι αὐτὸ ἀρτύσετε; ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς ἅλας, καὶ εἰρηνεύετε ἐν ἀλλήλοις.

---

43 אִן דִּין מַכְשְׁלָא לָךְ אִידָךְ [u] פְּסוֹקֵיהּ פַּקַח הוֹ לָךְ פְּשִׁינָא [x] דְּתֵעוֹל לְחַיֵּא אוֹ כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין אִידִין [y] תְּאזַל לְגֵהַנָּא׃

44 אֲיכָא [z] דְּתוֹלָעְהוֹן לָא [a] מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא [b] דָּעֲכָא ׃ 45 וְאִן רַגְלָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ פְּסוֹקֵיהּ פַּקַח הוֹ לָךְ דְּתֵעוֹל

לְחַיֵּא חָגִיסָא אוֹ כַּד אִית לָךְ תַּרְתֵּין רַגְלִין [c] חֵפֵל בְּגֵהַנָּא ׃ 46 אֲיכָא דְּתוֹלָעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעֲכָא ׃

47 וְאִן עֵינָךְ מַכְשְׁלָא לָךְ [d] חֲצִיהּ פַּקַח הוֹ לָךְ וְדַבְּחֵדָא עֵינָא תְּעוֹל לְמַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא אוֹ כַּד אִית תַּרְתֵּין עֵינִין חֵפֵל

בְּגֵהַנָּא דְּנוּרָא ׃ 48 אֲיכָא דְּתוֹלַעְהוֹן לָא מָיְתָא וְנוּרְהוֹן לָא דָּעֲכָא ׃ 49 כָּל גֵּיר בְּנוּרָא [g] מֶתְמְלַח וְכָל [f] דְּבִחְתָא

בְּמֶלְחָא תֶּתְמְלַח ׃ 50 שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אִן דִּין מֶלְחָא [g] תֶּחְפְּכַר בְּמָנָא תֶּתְמְלַח תְּהֵוֵא בְּכוֹן מֶלְחָא [h] וְבִשְׁיוּנָא הֲווּ חַד

עִם חַד ׃

[v] פְּסַק [x] עֲלַל [y] אֲזַל

[z] תּוֹלַע [a] מוּת [b] דְּעַךְ

[c] נְפַל

[d] חֲצָא פירושו נקר

[e] מְלַח [f] דְּבַח בטחבח

[g] בְּטָה

[h] שְׁנָא פירושו שלום

Benedictione Sponſi & Sponſæ.

CAP. X.

1 ET ſurrexit illinc, venitque in fines Jihoudææ vltrà Jourdenon: & adierunt eum illuc turbæ multæ; ac docebat eos iterum, vti conſueuerat.

2 * Acceſſerunt autem Periſchæi tentantes eum, & interrogantes, an liceret viro dimittere vxorem ſuam.

3 *Dixit eis, Quid præcepit vobis Mouſche?

4 *Illi verò dicunt, Mouſche permiſit nobis ſcribere libellum repudij, & dimittere.

5 *Reſpondit Ieſchua & dixit eis, Propter duritiem cordis veſtri ſcripſit vobis præceptum iſtud.

6 *Ab initio verò maſculum & fœminam effinxit eos Deus.

7 * Propterea relinquet vir patrem ſuum & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ.

8 * Et erunt duo vna caro: nec amplius erunt duo, ſed vna caro.

9 * Quod ergo Deus copulauit, homo ne ſeparet.

10 * Et interrogarunt eum rurſus diſcipuli ſui domi hac de re.

11 * Et dixit eis, Quicunque dimiſerit vxorem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur.

12 * Quòd ſi mulier dimiſerit maritum ſuũ, fueritque alterius, mœchatur.

13 * Cæterùm obtulerunt ei pueros, vt tangeret eos: diſcipuli verò ipſius obiurgabant eos qui ipſos offerebant.

14 * Jeſchua verò quum hoc vidiſſet, diſplicuit ei: & ait illis, Sinite pueros venientes ad me, nec prohibeatis eos: talium enim quales hi ſunt, eſt regnum Dei.

15 * Amin dico vobis, Quicunque non exceperit regnum Dei ſicut puerulus, non ingredietur illud.

16 * Quumque tuliſſet eos ſuper brachia ſua, impoſuit eis manum ſuam, ac benedixit eis.

Ad veſperam Dominicæ quartæ poſt Epiphaniam.

17 * Quumque iter faceret, accurrẽs quidam procidit in genua ſua, & interrogabat eum, ac dicebat, Doctor bone, quid faciam vt hæreditate poſſideam vitam æternam?

---

1 וְקָם מִן תַּמָּן וְאָתָא לַתְחוֹמָא דִיהוּד לְעֵבְרָא דְיוֹרְדָנָי וְאִזְלוּ לְתַמָּן לְוָתֵהּ כֻּנְשָׁא סַגִיאָא ׀ וּמַלֶּף הֲוָא לְהוֹן תּוּב
2 אֵיךְ דַּמְעָד הֲוָא׃ וְקָרְבוּ פְּרִישֵׁא מְנַסִּין לֵהּ וּמְשָׁאֲלִין דֵּאן שְׁלִיט לְגַבְרָא דְנָשְׁבוּק אִנְתְּתֵהּ׃ 3 אֱמַר לְהוֹן מָנָא
4 פְּקֵדְכוֹן מוּשֶׁא׃ הִנּוּן דַּיִן אָמְרִין מוּשֶׁא אַפֵּס לַן דְּנִכְתּוּב כְּתָבָא דְּשׁוּבְקָנָא וְנֶשְׁרֵא׃ 5 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאֱמַר לְהוֹן
לוּקְבַל קְשִׁיוּת לִבְכוֹן כְּתַב לְכוֹן פּוּקְדָנָא הָנָא׃ 6 מֶן בְּרִישִׁית דַּיִן דַּכְרָא וְנֻקְבְּתָא עֲבַד אֱנוּן אֱלָהָא׃ 7 מְטַל הָנָא נֶשְׁבוּק
גַּבְרָא לַאבּוּהִי וְלֶאמֵּהּ וְנֶקַף לַאנְתְּתֵהּ׃ 8 וְנֶהֱווֹן תְּרֵיהוֹן חַד בְּסַר מֵכִיל לָא הֲווֹ תְּרִין אֶלָּא חַד בְּסַר׃ 9 מֶדֵם דַּאלָהָא הָכִיל
מְנָג בַּרְנָשָׁא לָא נְפְרֵשׁ׃ 10 וְשַׁאלוּהִי תּוּב תַּלְמִידוֹהִי בְּבַיְתָא עַל הָנָא׃ 11 וְאֱמַר לְהוֹן כְּלַמַן דְּנֶשְׁרֵא אִנְתְּתֵהּ וְנֶסַב
אָחֳרִיתָא גָּיֵר׃

---

a דְּבוּרָא דְּחַתְכָא b וְכַלְתָא כו קפלאון ו c מַלֶּף d יַתִּיר e מְנַסִּין f אַפֵּס g שְׁבַק h שְׁרָא i קְשָׁא k פְּקַד l נְקַף פירושו דנק m זוג n לְמַר o שְׁרָא p נְסַב q גור

CAP. X.

Mat. 19. a. 1.

ET inde exurgens, venit in fines Iudææ vltra Iordanem: & conueniunt A iterum turbæ ad eum. & sicut consueuerat, iterum docebat illos.

Et accedentes Pharisæi, interrogabant eum, Si licet viro vxorem dimittere? tentantes eum.

At ille respondens, dixit eis, Quid vobis præcepit Moyses?

Deu. 24. a. 1.

Qui dixerunt, Moyses permisit libellum repudij scribere & dimittere.

Quibus respondens Iesus, ait, Ad duritiam cordis vestri scripsit vobis præceptum istud.

Gen. 1. d 27. Mat. 19. a. 4.

Ab initio autem creaturę masculum & fœminam fecit eos Deus.

Gen. 2. d 24. 1. Cor. 6 d 16.

Propter hoc relinquet homo patrẽ suum & matrem; & adhærebit ad vxorem suam.

Et erunt duo in carne vna. Itaque iam non sunt duo, sed vna caro.

Ephes. 5. f. 31. 1. Cor. 7 b. 10.

Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet.

Et in domo iterum discipuli eius de eodem interrogauerunt eum.

Et ait illis, Quicunque dimiserit vxorem suam & aliam duxerit: adulterium committit super eam. B

Et si vxor dimiserit virum suum, & alij nupserit, mœchatur.

Mat. 19. b. 13. Luc. 18. e 15.

Et offerebant illi paruulos, vt tangeret illos. Discipuli autem comminabantur offerentibus.

Quos cùm videret Iesus, indignè tulit, & ait illis, Sinite paruulos venire ad me: & ne prohibueritis eos. taliũ enim est regnum Dei.

Amen dico vobis: Quisquis non receperit regnum Dei velut paruulus, non intrabit in illud.

intrabit

Et complexans eos, & imponens manus super illos, benedicebat eos.

Et cùm egressus esset in via, procurrens quidam genu flexo ante eum, rogabat eum, dicẽs, Magister bone, quid C faciam vt vitam æternam percipiam?

Mat. 19. c 16. Luc. 18. d 18.

ι.

1 Κἀκεῖθεν ἀναστὰς ἔρχεται εἰς τὰ ὅρια τ̃ ἰουδαίας, διὰ τ̃ πέραν τ̃ ἰορδάνου. καὶ συμπορεύονται πάλιν ὄχλοι πρὸς αὐτὸν, καὶ, ὡς εἰώθει, πάλιν ἐδίδασκεν αὐτούς.

2 καὶ προσελθόντες οἱ φαρισαῖοι ἐπηρώτων αὐτὸν, εἰ ἔξεστιν ἀνδρὶ γυναῖκα ἀπολῦσαι; πειράζοντες αὐτόν.

3 ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, τί ὑμῖν ἐνετείλατο μωσῆς;

4 ⓐ ὃ εἶπον, μωσῆς ἐπέτρεψε βιβλίον ἀποστασίου γράψαι, καὶ ἀπολῦσαι.

5 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν ἔγραψεν ὑμῖν τὴν ἐντολὴν ταύτην.

6 ἀπὸ δὲ ἀρχῆς κτίσεως ἄρσεν καὶ θῆλυ ἐποίησεν αὐτοὺς ὁ θεός· καὶ εἶπεν,

7 ἕνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτ̃, καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτ̃,

8 καὶ ἔσονται ⓐ οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν· ὥστε οὐκέτι εἰσὶ δύο, ἀλλὰ μία σάρξ.

9 ὃ οὖν ὁ θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω.

10 καὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ πάλιν ⓐ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ τ̃ αὐτοῦ ἐπηρώτησαν αὐτόν.

11 καὶ λέγει αὐτοῖς, ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτ̃, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν.

12 καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτ̃ς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται.

13 καὶ προσέφερον αὐτῷ παιδία, ἵνα ἅψῃ) αὐτ̃ν· ⓐ δὲ μαθηταὶ ἐπετίμων τοῖς προσφέρουσιν.

14 ἰδὼν δὲ ὁ ἰησοῦς ἠγανάκτησε, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τ̃ν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τ̃ θεοῦ.

15 ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξῃ) τὴν βασιλείαν τ̃ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

16 καὶ ἐναγκαλισάμενος αὐτὰ, τιθεὶς τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτὰ, εὐλόγει αὐτά.

17 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ εἰς ὁδὸν, προσδραμών τις, καὶ γονυπετήσας αὐτὸν, ἐπηρώτα αὐτὸν, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

---

12 וְאִן אַנְתְּיָא חֶשְׁרָא בַּעֲלָה וְחֶדְוָא לַאחֳרָנָא ׳ גַּיְרָא׃ 13 וּמְקָרְבִין הֲוֵי לֵהּ טְלָיֵא דְּנָקְרוּב לְהוֹן חַלְמִידְוֹהִי

12 ׳ גור
13 ׳ כְּאֵ֫ ׳ בְּאֵשׁ ׳ אִתָּא
14 ׳ כְּלָא
15 ׳ עָלַל

14 דִּין ׳ כָּאֵן הֲוֵו בְּהָלִין דַּמְקָרְבִין לְהוֹן׃ וְיֵשׁוּעַ דִּין ׳ חֲזָא ׳ אֶתְכְּאֵשׁ לֵהּ וַאֲמַר לְהוֹן שְׁבוּקוּ טְלָיֵא ׳ אֶתֵּן לְוָתִי וְלָא

15 ׳ סוּם

14 ׳ דְּנַח כְּמוֹ זְרַח
15 ׳ דְּרָא ׳ בְּרִךְ ׳ אֲלַף ׳ טוּב

תֶּכְלוּן אֲנוּן דַּאיְלִין גַּיר דַּאיךְ הָלֵין אֲנוּן אִיתַיְהַ מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 15 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל דְּלָא נְקַבֵּל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא אַיךְ טְלָיָא לָא ׳ נֶעוּל לָהּ׃ 16 וְשַׁקַּל אֲנוּן עַל

דְּרָעוֹתְהִי ׳ וְסָם אִידֵהּ עֲלֵיהוֹן וּבָרִיךְ אֲנוּן׃

דִּרְמְשָׁא וְדַחַר בְּשַׁבָּא דד וְדָתַר ׳ נַכְחָא כז

17 וְכַד ׳ רָדָא בְּאוּרְחָא רְהַט חַד נְפַל עַל ׳ בּוֹרְכוֹהִי וְמָשָׁאֵל הֲוָא לֵהּ וַאֲמַר ׳ מַלְפָּנָא ׳ טָבָא מָנָא אֶעֱבֵד דְּאֵרַת חַיֵּא דְּלָעְלַם׃

18 * Dixit ei Jeschua, Quid me vocas bonũ? non est bonus, nisi vnus Deus.

19 * Mandata nosti, Non mœchaberis, Non furaberis, Non occides, nec testaberis testimonium falsum, Non inferes iniuriam: Honora patrem tuum, & matrem tuam.

20 * Ille verò respondit, & dixit ei, Doctor, hæc omnia obseruaui à pueritia mea.

21 * Jeschua autem eum conspicatus, dilexit eum, & ait illi, Vnum tibi deest, Abi, vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & futurus est tibi thesaurus in cælis: & accipe crucem tuam ac post me venito.

22 * Ille verò contristatus est hoc sermone, & abijt quum esset vehementer anxius, habebat enim diuitias multas.

23 * Respiciens autẽ Jeschua discipulos suos, dixit eis, Quàm difficile est ijs quibus sunt diuitiæ ingredi regnum Dei!

24 * Discipuli verò obstupescebant ad hos sermones ipsius. Et subdit iterum Jeschua, ac dixit eis, Filij mei quàm difficile est ijs qui confidunt diuitiis suis, ingredi regnum Dei!

25 * Facilius est camelum intrare per foramen acus, quàm diuitem in regnum Dei ingredi.

26 * Illi verò magis obstupescebant, & dicebant inter se, Quis potest seruari?

27 * Conspicatus autem eos Jeschua, dixit eis, Apud homines hoc possibile non est, sed apud Deũ: omnia enim possibilia sunt apud Deum.

Petri Apostoli.

28 * Cœpit autem Kipho dicere, Ecce nos reliquimus omnia, & adhæsimus tibi. Respondit Jeschua & ait,

29 * Amin dico vobis, Nemo est qui reliquerit domos, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut liberos, aut latifundia propter me, aut propter Euangelium meum:

30 * Quin accipiat vnũ in centum [centuplum] nunc tempore isto, domos, & fratres, & sorores, & matres, & liberos, & latifundia cum persecutione, & in seculo venturo vitam perennem.

31 * Multi autem primi sunt, qui erunt postremi, & postremi primi.

---

18 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ לִי טָבָא לַיְת טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא ׃
19 פוּקְדָנָא יָדַע אַנְתְּ לָא חְגוֹר לָא סְהַד
תָּגְנוֹב לָא תְּקַטּוֹל וְלָא תְּסָחַר סָהֲדוּתָא רַגְלָתָא לָא תְּטַלּוּם יַקַּר לַאבוּךְ וְלאִמָּךְ ׃
20 הוּ דַיִן עָנָא וַאמַר לֵהּ מָלְפָנָא
הָלֵין כְּלְהֵין נְטַרֵת אֲנִין מִן טַלְיוּתִי ׃
21 יֵשׁוּעַ דַיִן חַר בֵּהּ וַאחֲבֵהּ וַאמַר לֵהּ חָדָא חַסִירָא לָךְ זַל זַבֵּן כְּל מְרֵם
דְאִית לָךְ וְהַב לְמִסְכְּנָא וְהֱוֵא לָךְ סִימְתָא בַּשְׁמַיָא וְתָא צְלִיבָךְ וְתֵא בָּתַרִי ׃
22 הוּ דַיִן אִתְכְּמַר בְּמִלְתָא חָדָא
וַאזַל כַּד עַיְקָא לֵהּ אִית חֲוָא לֵהּ גֵּיר נְכְסֵא סַגִיאֵא ׃
23 חַר דַיִן יֵשׁוּעַ בְּתַלְמִידוֹהִי וַאמַר לְהוֹן כְּמָא עַטְלָא
לַאילֵין דְאִית לְהוֹן נְכְסֵא דְנֶעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא ׃
24 תַּלְמִידֵא דַיִן מְתְּדַמְּרִין חֲוָו עַל מִלּוֹהִי וַעֲנָא תוּב
יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן בְּנַי כְּמָא עַטְלָא לַאילֵין דְּתַכְּילִין עַל נְכְסֵיהוֹן דְנֶעֱלוֹן לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא ׃

---

f פְּקַד g גּוֹר h סְחַד
i דְּגַל פירושו כזב
k טְלַם l נְטַר m חוּר
n אַחֵב o אָזַל p יְהַב
q סוּם r נְסַב s עְלַב
t אֲתָא u כְּמַר x מַלֵּל
y עֵיק z עֲלַל a רְמַר
b מְלַל c תְּכַל

18 * Iesus autem dixit ei, Quid me dicis bonum? Nemo bonus, nisi vnus, Deus.

19 * Præcepta nosti, Ne adulteres, Ne occidas, Ne fureris, Ne falsum testimoniū dixeris, Ne fraudem feceris, Honora patrem tuum & matrem.

Mat. 19. c 16. Luc. 18. d 18. Exo. 20. c 15.

20 * At ille respondens, ait illi, Magister, hæc omnia obseruaui à iuuentute mea.

21 * Iesus autem intuitus eum, dilexit eum, & dixit ei, Vnum tibi deest: vade, quæcunque habes vende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cælo, & veni, sequere me.

22 * Qui contristatus in verbo, abijt mœrens. erat enim habens multas possessiones.

23 * Et circunspiciens Iesus, ait discipulis suis, Quàm difficile qui pecunias habent, in regnum Dei introibunt!

24 * Discipuli autem obstupescebant in verbis eius. At Iesus rursus respondens dicit illis, Filioli, quàm difficile est confidentes in pecunijs, in regnum Dei introire!

25 * Facilius est camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

26 * Qui magis admirabantur, dicentes ad semetipsos, Et quis potest saluus fieri?

27 * Et intuens illos Iesus, ait, Apud homines impossibile est: sed non apud Deū. omnia enim possibilia sunt apud Deum.

28 * Et cœpit ei Petrus dicere, Ecce nos dimisimus omnia: & secuti sumus te.

Mat. 19. d. 27. Luc. 18. e 28.

29 * Respondens Iesus, ait, Amen dico vobis, Nemo est qui reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & propter Euangelium:

30 * Qui non accipiet centies tantū nunc in tempore hoc: domos, & fratres, & sorores, & matres, & filios, & agros, cum persecutionibus; & in seculo futuro vitam æternam.

31 * Multi autem erunt primi, nouissimi; & nouissimi, primi.

Mat. 19. d. 30. Luc. 13. f 30.

18 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς, εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

19 * τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς, μὴ ἀποστερήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου & τὴν μητέρα.

20 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

21 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἐμβλέψας αὐτῷ, ἠγάπησεν αὐτὸν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἓν σοι ὑστερεῖ· ὕπαγε, ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ δὸς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ· & δεῦρο ἀκολούθει μοι ἄρας τὸν σταυρόν.

22 * ὁ δὲ συγνάσας ἐπὶ τῷ λόγῳ, ἀπῆλθε λυπούμενος· ἦν γὰρ ἔχων κτήματα πολλά.

23 * καὶ περιβλεψάμενος ὁ ἰησοῦς, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελεύσονται.

24 * οἱ δὲ μαθηταὶ ἐθαμβοῦντο ἐπὶ τοῖς λόγοις αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς πάλιν ἀποκριθεὶς λέγει αὐτοῖς, τέκνα, πῶς δύσκολόν ἐστι τοὺς πεποιθότας ἐπὶ τοῖς χρήμασιν, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

25 * εὐκοπώτερόν ἐστι κάμηλον διὰ τῆς τρυμαλιᾶς τῆς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 * οἱ δὲ περισσῶς ἐξεπλήσσοντο, λέγοντες πρὸς ἑαυτούς, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 * ἐμβλέψας δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λέγει, παρὰ ἀνθρώποις ἀδύνατον, ἀλλ' οὐ παρὰ τῷ θεῷ· πάντα γὰρ δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28 * Ἤρξατο δὲ ὁ πέτρος λέγειν αὐτῷ, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

29 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ ἀδελφὰς, ἢ πατέρα, ἢ μητέρα, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἢ ἀγροὺς, ἕνεκεν ἐμοῦ καὶ ἕνεκεν τοῦ εὐαγγελίου·

30 * ἐὰν μὴ λάβῃ ἑκατονταπλασίονα νῦν ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, οἰκίας, καὶ ἀδελφοὺς, καὶ ἀδελφὰς, καὶ μητέρας, καὶ τέκνα, καὶ ἀγροὺς, μετὰ διωγμῶν, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

31 * πολλοὶ δὲ ἔσονται πρῶτοι ἔσχατοι, καὶ οἱ ἔσχατοι πρῶτοι.

---

25 פְּשִׁיק הוּ לְגַמְלָא דֶּיעֲבוֹר בְּחַרְוָא [d] דְּמַחְטָא אוֹ עֲתִירָא לְמֵלְכוּתָה דַּאלָהָא [e] לְמֵעַל׃ 26 וְהֵנּוּן דֵּין [f] יַתִּירָאִית
27 מֵחַדְּרִין הֲוֹוֹ וְאָמְרִין בֵּינֵיהוֹן מַנוּ מְשֵׁכַח [g] לְמָחֵא׃ [h] חַר דֵּין בְּהוֹן יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לְוָת בְּנֵינָשָׁא הָדָא לָא
מְשֵׁכְחָא אֶלָּא לְוָת אֱלָהָא כָּל מִדֵּם גִּיר מְשֵׁכְחָא לְוָת אֱלָהָא׃
28 וְשַׁרִי כְאפָא לְמֵאמַר הָא חֶנַן שְׁבַקַן כָּל מִדֵּם [a] וְנַקְפִּנָךְ עֲנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר׃
29 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דְּשָׁבֵק בָּתִּא אוֹ אָחֵא אוֹ אַבָּא אוֹ אִמָּא אוֹ אַנְתְּתָא אוֹ בְנָיָא אוֹ קוֹרְיָא
מָטֲלָהִי וּמָטַל [b] סְבַרְתִּי׃ 30 וְלָא נְקַבֵּל חַד בַּמָּא הָשָׁא בְּזִבְנָא הָנָא בָּתִּא וְאָחֵא וְאַחְתָּא וְאִמְּהָתָא וּבְנָיָא וְקוֹרְיָא
עִם [c] רְדוּפְיָא וַבְעַלְמָא [d] וְאָתָא חַיָּא דְלָעְלַם׃ 31 סַגִּיאָא דֵּין קַדְמָיֵא דְנָהֲוֹין אַחֲרָיֵא וְאַחֲרָיֵא קַדְמָיֵא׃

[a] חוט [b] עָלַל [c] יְתַר
[d] חַיָּא [e] חור
[f] גָּמָל פירושו דנק
[g] סְבַר כמו בשר
[h] רדף [i] אָתָא

32 * Quum aſcenderent autem per viam ad Ouriſchlem, ipſe Jeſchua anteibat eis, & percellebantur, ibántque poſt eum timentes. Et aſſumpſit ſuos duodecim, cœpitque eis dicere id quod ſibi futurum erat.

33 * Ecce aſcendimus ad Ouriſchlem, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, Scribíſque: & condemnabunt eum ad mortem ac tradent eum Gentibus.

34 * Et illudent ei, cædéntque flagellis, & conſpuent in faciem eius, eum denique interficient, & tertia die reſurget.

Ad Oblationem Dominica VI. Ieiunij.

35 * Acceſſerunt autem ad eum Jaakoub & Jouchanon filij Zabdai, & dicunt ei, Magiſter, velimus vt quicquid poſtulauerimus, facias nobis.

36 * Dixit eis, Quid vultis vobis faciam?

37 * Dicunt ei, Da nobis vt vnus ſedeat à dextera tua, & alter à ſiniſtra tua in gloria tua.

38 * Ipſe verò dixit eis, Neſcitis quid poſtuletis. poteſtis bibere calicem, quem ego bibo, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini?

39 * Dicunt ei, Poſſumus, ſubdit eis Jeſchua, Calicem quem ego bibo, bibituri eſtis, & baptiſmate quo ego baptizor, baptizabimini.

40 * Vt ſedeatis autem à dextera mea & à ſiniſtra mea, non eſt meum dare, niſi ijs quibus id paratum eſt.

41 * Quæ quum audiſſent decem, cœperunt obmurmurare cõtra Jaakoub & Jouchanon.

42 * Et aduocauit eos Jeſchua, ac dixit eis, Scitis eos qui exiſtimantur principes Gentium, dominos earum eſſe, & magnates earum poteſtatem in eas exercere?

43 * At non ita erit inter vos, ſed quicunque voluerit inter vos fieri magnus, erit vobis miniſter.

44 * Et quiſquis ex vobis voluerit fieri primus, erit ſeruus omnium.

45 * Nam & Filius hominis non venit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam redemptionem pro multis.

---

32 כַּד סָלְקִין הֲווֹ דֵּין בְּאוּרְחָא לְאוּרְשְׁלֵם הוּ יֵשׁוּעַ קָדֵּים הֲוָא לְהוֹן [c] וּמֶתְדַּמְּרִין הֲווֹ וַאזְלִין בָּתְרֵהּ כַּד דַּחִילִין וַדַּבַּר
לַחְרֵעסַרְהֵה וְשָׁרִי [f] דְּנַאמַר לְהוֹן מֶדֵּם דַּעֲתִיד דְּנֶהֱוֵא לֵהּ :
33 דְּהָא סָלְקִין חֲנַן לְאוּרְשְׁלֵם וּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא [g] מֶשְׁחְלֵם לְרַבֵּי כָּהֲנֵא וְלִסְפְּרֵא [h] וְנַחֲיבוּנֵיהִי [i] לְמַוֹתָא וְנַשְׁלְמוּנֵיהִי
לַעַמְמֵא : 34 [k] וְנַבְּזְחוּן בֵּהּ [l] וַנְּנַגְּדוּנֵיהִי [m] וְנֶרְקוּן בַּאפּוֹהִי [n] וְנֶקְטְלוּנֵיהִי וּבְיוֹמָא דַּתְלָתָא [o] נְקוּם :
דְּקוּרְבָא דְּרַחַר בְּשַׁבָּא דו [p] דְּצוֹמָא כט
35 וְקָרְבוּ לְוָתֵהּ יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדַי וַאמְרִין לֵהּ [b] מַלְפָּנָא [c] צָבִין חֲנַן דְּכָל דְּנֶשְׁאַל חָעֲבֵד לַן :
36 אֲמַר לְהוֹן מָנָא צָבִין אַנְתּוּן אֶעֱבֵד לְכוֹן : 37 אָמְרִין לֵהּ [d] הַב לַן דְּחַד [e] נַיְתֵב מִן יַמִּינָךְ וְחַד מִן סְמָלָךְ [f] בְּשׁוּבְחָךְ :

[a] דְּמַר [b] אֲמַר
[c] שְׁלֵם [d] חַיֵּב
[e] מוֹת [f] בְּזַח
[g] נְגַר [h] רְמַק
[i] קְטַל [o] קוּם
[k] צִיס [b] אֱלַף
[c] עְבָא [d] יְחֵב
[e] יְתֵב [f] שְׁבַח

32 ✱ Erant autem in via ascendentes Ierosolymam: & præcedebat illos Iesus, & E
Mat. 20. c. 17. Luc. 18. f. 31. stupebant: & sequentes timebant. Et assumens iterum duodecim, cœpit illis dicere quæ essent ei euentura.

33 ✱ Quia ecce ascēdimus Ierosolymam, & Filius hominis tradetur principibus Sacerdotum, & Scribis & senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus.

34 ✱ Et illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum.

35 ✱ Et tertia die resurget. Et accedunt
Mat. 20. c. 20. ad eum Iacobus & Iohannes filij Zebedei, dicētes, Magister, volumus vt quodcunque petierimus facias nobis.

36 ✱ At ille dixit eis, Quid vultis vt faciam vobis?

37 ✱ Et dixerunt, Da nobis vt vnus ad dexteram tuam, & alius ad sinistram tuam sedeamus in gloria tua.

38 ✱ Iesus autem ait eis, Nescitis quid petatis. potestis bibere calicem quem ego bibo: aut baptismo quo ego baptizor, baptizari? F

39 ✱ At illi dixerunt ei, Possumus. Iesus autem ait eis, Calicem quidem quem ego bibo bibetis, & baptismo quo ego baptizor baptizabimini:

40 ✱ Sedere autem ad dexteram meam, vel ad sinistram, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est.

41 ✱ Et audientes decem, cœperunt indi-
Mat. 20. c. 24. gnari de Iacobo & Iohanne.

42 ✱ Iesus autem vocans eos, ait illis, Sci-
Luc. 22. c. 25. tis quia hi qui videntur principari gentibus, dominantur eis: & principes eorum potestatem habent ipsorum.

43 ✱ Non ita est autem in vobis: sed quicunque voluerit fieri maior, erit vester minister.

44 ✱ Et quicunque voluerit in vobis primus esse, erit omnium seruus.

45 ✱ Nam & filius hominis non venit vt ministraretur ei, sed vt ministraret, & daret animam suam redemptionem pro multis.

32 ✱ ἦσαν δὲ ἐν τῇ ὁδῷ ἀναβαίνοντες εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ἦν προάγων αὐτῶν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐθαμβοῦντο, καὶ ἀκολουθοῦντες ἐφοβοῦντο· καὶ παραλαβὼν πάλιν τοὺς δώδεκα, ἤρξατο αὐτοῖς λέγειν τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβαίνειν.

33 ✱ ὅτι ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδοθήσεται τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς γραμματεῦσι, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτὸν θανάτῳ, καὶ παραδώσουσιν αὐτὸν τοῖς ἔθνεσι,

34 ✱ καὶ ἐμπαίξουσιν αὐτῷ, καὶ μαστιγώσουσιν αὐτὸν, καὶ ἐμπτύσουσιν αὐτῷ, καὶ ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται.

35 ✱ Καὶ προσπορεύονται αὐτῷ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, οἱ υἱοὶ ζεβεδαίου, λέγοντες, διδάσκαλε, θέλομεν ἵνα ὃ ἐὰν αἰτήσωμεν, ποιήσῃς ἡμῖν.

36 ✱ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, τί θέλετε ποιῆσαί με ὑμῖν;

37 ✱ οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δὸς ἡμῖν ἵνα εἷς ἐκ δεξιῶν σου καὶ εἷς ἐξ εὐωνύμων σου καθίσωμεν ἐν τῇ δόξῃ σου.

38 ✱ ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. δύνασθε πεῖν τὸ ποτήριον, ὃ ἐγὼ πίνω, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθῆναι;

39 ✱ οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, δυνάμεθα. ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, τὸ μὲν ποτήριον ὃ ἐγὼ πίνω, πίεσθε, καὶ τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι, βαπτισθήσεσθε.

40 ✱ τὸ δὲ καθίσαι ἐκ δεξιῶν μου καὶ ἐξ εὐωνύμων μου, οὐκ ἔστιν ἐμὸν δοῦναι, ἀλλ' οἷς ἡτοίμασται.

41 ✱ καὶ ἀκούσαντες οἱ δέκα ἤρξαντο ἀγανακτεῖν περὶ ἰακώβου καὶ ἰωάννου.

42 ✱ ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτοὺς, λέγει αὐτοῖς, οἴδατε ὅτι οἱ δοκοῦντες ἄρχειν τῶν ἐθνῶν κατακυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ μεγάλοι αὐτῶν κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν.

43 ✱ οὐχ οὕτω δέ ἐστιν ἐν ὑμῖν· ἀλλ' ὃς ἐὰν θέλῃ γενέσθαι μέγας ἐν ὑμῖν, ἔσται ὑμῶν διάκονος.

44 ✱ καὶ ὃς ἂν θέλῃ ὑμῶν γενέσθαι πρῶτος, ἔσται πάντων δοῦλος.

45 ✱ καὶ γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι, καὶ δοῦναι τὴν ψυχὴν αὐτοῦ λύτρον ἀντὶ πολλῶν.

---

38 הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן מָנָא שָׁאֲלִין אַנְתּוּן מֶשְׁכְּחִין אַנְחְנָא דְּתִשְׁתּוּן כָּסָא דַּאֲנָא שָׁתֵא אֲנָא וּמַעֲמוּדִיתָא דַּאֲנָא עָמֵד אֲנָא תֶּעְמְדוּן׃ 39 אָמְרִין לֵהּ מֶשְׁכְּחִינַן דֵּין לְהוֹן יֵשׁוּעַ כָּסָא דְשָׁתֵא אֲנָא תִּשְׁתּוּן וּמַעֲמוּדִיתָא דַּאֲנָא עָמֵד אֲנָא תֶּעְמְדוּן׃ 40 דְּתֵתְבוּן דֵּין מִן יַמִּינִי וּמִן סְמָלִי לָא הֲוָה דִילִי לְמֶהַל אֶלָּא לַאילֵין דְּמִטַּיְבָא׃ 41 וְכַד שְׁמַעוּ עֶסְרָא שְׁרִיו רָטְנִין עַל יַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן׃ 42 וְקָרָא אֱנוּן יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לְהוֹן יְדָעִין אַנְתּוּן דַּאילֵין דְּמֶסְתַּבְּרִין רִישָׁא דְעַמְמָא מָרֵיהוֹן אֱנוּן וְרַבְרְבַנֵיהוֹן שַׁלִּיטִין עֲלֵיהוֹן׃ 43 לָא דֵין הֲכַנָא נֶהֱוֵא בֵּינָתְכוֹן אֶלָּא מַן דְּצָבֵא בְּכוֹן דְּנֶהֱוֵא רַבָּא נֶהֱוֵא לְכוֹן מְשַׁמְּשָׁנָא׃ 44 וְאֵינָא מֶנְכוֹן דְּצָבֵא דְּנֶהֱוֵא קַדְמָיָא נֶהֱוֵא עַבְדָא דְּכֹלְנָא׃ 45 וְאַף בְּרֵהּ גֵּיר דַּאֲנָשָׁא לָא אֵתָא דְּנֶשְׁתַּמַּשׁ אֶלָּא דַּנְשַׁמֵּשׁ וְדִנְתֵּן נַפְשֵׁהּ פּוּרְקָנָא חֲלָף סַגִּיאֵא׃

[e] שְׁתָא [h] עֲמַר׃ [i] יְתֵב [k] נְתַל [l] מַיָּא [m] שְׁרִי [n] סְבַר [o] רַבָּב [p] צְבָא [q] שַׁמֵּשׁ [r] נְתַל [s] נַפְשָׁא

46 * Venerunt autem Hirichou: quúmque exiret Jeschua ab Hirichou ipse & discipuli eius, turbáque multa, Timai filius Timai cæcus sedebat iuxta viam, atque mendicabat.

47 * Et audijt ipsum esse Jeschua illum Nazarenum, cœpítque clamare ac dicere, Fili Dauid miserere mei.

48 * Et obiurgabant eum multi vt taceret: ille verò magis clamabat & dicebat, Fili Dauid miserere mei.

49 * Substitit autem Jeschua, ac præcepit eum accersiri. accersunt itaque cæcum illum, & dicunt ei, Bono sis animo, surge, vocat te.

50 * Ille verò cæcus reliquit pallium suum, & surgens venit ad Jeschua.

51 * Dixit ei Jeschua, Quid vis faciam tibi? ille verò cæcus dixit ei, Domine mi, vt videam.

52 * Ieschua autem dixit ei, Vide, fides tua te seruauit, & illicò recepit visum, & ambulabat per viam.

CAP. XI.

Matutinis Dominicæ Palmarum.

1 QVúmque appropinquaret per decliue Beth-Poghe & Beth-Anio ad montem Oliuarum, misit duos è discipulis suis, & dixit eis:

2 * Ite in pagum illum qui est vobis è regione, & eo momento quo ingrediemini in eum, reperietis pullum vinctum, in quo nullus ex filijs hominum equitauit: soluite, eúmque adducite.

3 * Quòd si quispiam dixerit vobis, Cur facitis hoc? dicite ei, Quia domino nostro requiritur, & statim huc mittet eum.

4 * Profecti autem inuenere pullum vinctum iuxta portam foris in platea. quúmque soluerent,

5 * Quidã ex ijs qui astabant dixerunt eis, Quid facitis, qui soluitis pullum?

6 * Illi verò dixerunt eis, Prout præceperat eis Jeschua, & dimiserunt eos.

7 * Adduxerúntque ipsum pullum ad Jeschua, & iniecerunt ei vestimenta sua & equitauit in eo Jeschua.

8 * Multi verò sternebant pallia sua per viam, alij autem amputabant ramos ex arboribus, & sternebant in via.

---

46 וְאַתוֹ לְאִירִיחוֹ וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מִן אִירִיחוֹ הוּ וְתַלְמִידוֹהִי וְכֻנְשָׁא סַגִּיאָא סִימַי בַּר סִימַי "סַמְיָא יָהֵב הָוָא עַל יַד
אוּרְחָא וְחָרַר ׃ 47 וְשָׁמַע דְּיֵשׁוּעַ הוּ נָצְרָיָא וְשָׁרִי [x] לְמֶקְעָא [y] וְלְמֵאמַר בְּרֵהּ דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עָלַי ׃
48 [z] וְכָאֵין הֲווֹ בֵּהּ סַגִּיאֵא [a] דְּנֶשְׁתּוֹק הוּ דֵּין [b] יַתִּירָאִית קָאֵא הָוָא וַאמַר בְּרֵהּ דְּדָוִיד [c] אֶתְרַחַם עָלַי ׃
49 וְקָם יֵשׁוּעַ וַפְקַד [d] דְּנֶקְרוֹנֵיהִי וַקְרָאוּהִי לְסַמְיָא וַאמְרִין לֵהּ אֶתְלַבַּב קוּם קְרָא לָךְ ׃ 50 הוּדֵין [e] סַמְיָא
שְׁרָא לְבַשֵּׁהּ וְקָם אֲתָא לְוָת יֵשׁוּעַ ׃ 51 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא צָבֵא אֲנַתְּ אֶעֱבֵד לָךְ הוּדֵין סַמְיָא אֲמַר לֵהּ רַבִּי
[f] דֶּאֶחֱזֵא ׃ 52 וְיֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲזִי [g] הֵימָנוּתָךְ [h] אַחְיָתָךְ וּמֶחֲדָא אֶתְחֲזִי לֵהּ וַאזֵל הָוָא בְּאוּרְחָא ׃

דצפרא ורחר בשבא דאושענא ל קפלאון יא [i] וְכַד קָרֵב לְאוּרְשְׁלֵם עַל גַּנְבְּ בֵּית פַּגֵּא וּבֵית

[z] אִתָּא [y] סְמָא
[x] קְעָא [y] אֲמַר
[z] כְּאֵא [a] שְׁתַק [b] יְתַר
[c] רַחֵם [d] קְרֵא [e] סְמָא
[f] חֲזָא [g] הֵימִן [h] חֵיָא

Mat. 20. d. 29. Luc. 18. f. 35.

* Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius & plurima multitudine, filius Timæi Bartimęus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

* Qui cùm audiſſet quia Ieſus Nazarenus eſt: cœpit clamare & dicere, Ieſu fili Dauid, miſerere mei.

* Et comminabantur illi multi, vt taceret. At ille multò magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei.

* Et ſtans Ieſus præcepit illum vocari. & vocant cæcum, dicentes ei, Animæquior eſto, ſurge, vocat te.

* Qui proiecto veſtimento ſuo exiliens, vẽnit ad eum.

* Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni vt videam.

* Ieſus autem ait illi, Vade, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

CAP. XI.

Mat. 21. a. 1. Luc. 19. c. 29.

ET cùm appropinquarent Ieroſolymæ & Bethaniæ ad montem oliuarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis,

* Et ait illis, Ite in caſtellũ quod contra vos eſt: & ſtatim introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, ſuper quem nullus adhuc hominum ſedit: ſoluite illum, & adducite.

* Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

* Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: & ſoluunt eum.

* Et quidam de illic ſtantibus, dicebant illis, Quid facitis ſoluentes pullum?

* Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis.

Ioh. 12. b. 14.

* Et duxerunt pullum ad Ieſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

* Multi autem veſtimenta ſua ſtrauerunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & ſternebant in via.

46 * καὶ ἔρχονται εἰς ἱεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἱεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, & ὄχλου ἱκανοῦ, ὁ υἱὸς τιμαίου βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐπάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

47 * καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς δαβὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

48 * καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέησόν με.

49 * καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

50 * ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν.

51 * καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, ῥαββουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω.

52 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε. καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

ια.

1 * Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

2 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

3 * καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.

4 * ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

5 * καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;

6 * οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

7 * καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

8 * πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

---

[a] עֲנָיָא לְוָת טוּרָא דְזֵיתָא שַׁדַּר תְּרֵין מִן תַּלְמִידוֹהִי וַאמַר לְהוֹן׃ [2] זְלוּ לַקְרִיתָא הַי דְלָקוּבְלָן וּבַר שָׁעָתֵהּ [b] דְעָאלִין
[b] עוּל
[c] רַכַּב [d] שְׁרָא [e] אִתָּא
[d] רְכֵב
[e] בְּעָא
[f] קוּם
[g] שְׁרֵי
[h] אִתָּא [i] רְמָא [j] שְׁרֵי
[k] סוּד
אַנְתּוּן תֵּהֵי מְשַׁחְטִין אַנְתּוּן עִילָא דַאסִיר דְאנָשׁ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא לָא [c] רְכִבֵהּ [d] שְׁרוּ [e] אַיתָאוּתִי׃
[3] וְאִן אֱנָשׁ נְאמַר לְכוּן מָנָא עָבְדִין אַנְתּוּן הָדָא אֱמַרוּ לֵהּ דְלְמָרַן [f] מְתְבְּעָא וּמְחָדָּר לֵהּ לְכָא׃
[4] וְאַזְלוּ אַשְׁכַּחוּ עִילָא דַאסִיר עַל תַּרְעָא לְבַר בְּשׁוּקָא וְרַכִּר שְׁרִין הָווּ׃ [5] אֲנָשִׁין מִן אִילֵין [g] דְקָיְמִין אֲמַרוּ
לְהוֹן מָנָא עָבְדִין אַנְתּוּן [h] דְשָׁרִין אַנְתּוּן עִילָא׃ [6] הִנּוּן דִין אֲמַרוּ לְהוֹן אַיךְ דְפַקֵּד אֱנוּן יֵשׁוּעַ וְשַׁבְקוּ אֱנוּן׃
[7] [i] וְאַיתְיוּהִי לְעִילָא לְוָת יֵשׁוּעַ [k] וְאַרְמִיו עֲלוֹהִי מָאנֵיהוֹן וְרָכֵב עֲלוֹהִי יֵשׁוּעַ׃ [8] סַגִּיאֵא דִין [l] מְשַׁוִּין
הָווּ נַחֲתִיהוֹן בְּאוֹרְחָא וְאָחֳרָנֵא פָּסְקִין הָווּ [m] סוֹכֵא מִן אִילָנֵא וּמְשַׁוִּין בְּאוֹרְחָא׃

46 * Venerunt autem Hirichou: quúmque exiret Jeschua ab Hirichou ipse & discipuli eius, turbáque multa, Timai filius Timai cæcus sedebat iuxta viam, atque mendicabat.

47 * Et audijt ipsum esse Jeschua illum Nazarenum, cœpítque clamare ac dicere, Fili Dauid miserere mei.

48 * Et obiurgabant eum multi vt taceret: ille verò magis clamabat & dicebat, Fili Dauid miserere mei.

49 * Substitit autem Jeschua, ac præcepit eum accersiri. accersunt itaque cæcum illum, & dicunt ei, Bono sis animo, surge, vocat te.

50 * Ille verò cæcus reliquit pallium suum, & surgens venit ad Jeschua.

51 * Dixit ei Jeschua, Quid vis faciam tibi? ille verò cæcus dixit ei, Domine mi, vt videam.

52 * Ieschua autem dixit ei, Vide, fides tua te seruauit, & illicò recepit visum, & ambulabat per viam.

CAP. XI.

Matutinis Dominicæ Palmarum.

1 QVúmque appropinquaret per decliue Beth-Poghe & Beth-Anio ad montem Oliuarum, misit duos è discipulis suis, & dixit eis:

2 * Ite in pagum illum qui est vobis è regione, & eo momento quo ingrediemini in eum, reperietis pullum vinctum, in quo nullus ex filijs hominum equitauit: soluite, eúmque adducite.

3 * Quòd si quispiam dixerit vobis, Cur facitis hoc? dicite ei, Quia domino nostro requiritur, & statim huc mittet eum.

4 * Profecti autem inuenere pullum vinctum iuxta portam foris in platea. quúmque soluerent,

5 * Quidã ex ijs qui astabant dixerunt eis, Quid facitis, qui soluitis pullum?

6 * Illi verò dixerunt eis, Prout præceperat eis Jeschua, & dimiserunt eos.

7 * Adduxerúntque ipsum pullum ad Jeschua, & iniecerunt ei vestimenta sua & equitauit in eo Jeschua.

8 * Multi verò sternebant pallia sua per viam, alij autem amputabant ramos ex arboribus, & sternebant in via.

---

46 וְאַתוֹ לְאִירִיחוֹ וְכַד נְפַק יֵשׁוּעַ מִן אִירִיחוֹ הוּ וְתַלְמִידוֹהִי וְכֻנְשָׁא סַגִּיאָא סִימַי בַּר סִימַי "סַמְיָא יָהֵב הָוָא עַל יַד
אוּרְחָא וְחָרַר ׃ 47 וְשָׁמַע דְּיֵשׁוּעַ הוּ נָצְרָיָא וְשָׁרִי [x] לְמֶקְעָא [y] וְלְמֵאמַר בְּרֵהּ דְּדָוִיד אֶתְרַחַם עָלַי ׃
48 [z] וְכָאֵין הֲווֹ בֵּהּ סַגִּיאֵא [a] דְּנֶשְׁתּוֹק הוּ דֵּין [b] יַתִּירָאִית קָאֵא הָוָא וַאמַר בְּרֵהּ דְּדָוִיד [c] אֶתְרַחַם עָלַי ׃
49 וְקָם יֵשׁוּעַ וַפְקַד [d] דְּנֶקְרוֹנֵיהִי וַקְרָאוּהִי לְסַמְיָא וַאמְרִין לֵהּ אֶתְלַבַּב קוּם קְרָא לָךְ ׃ 50 הוּדֵין [e] סַמְיָא
שְׁרָא לְבַשֵּׁהּ וְקָם אֲתָא לְוָת יֵשׁוּעַ ׃ 51 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא צָבֵא אֲנַתְּ אֶעֱבֵד לָךְ הוּדֵין סַמְיָא אֲמַר לֵהּ רַבִּי
[f] דֶּאֶחֱזֵא ׃ 52 וְיֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲזִי [g] הֵימָנוּתָךְ [h] אַחְיָתָךְ וּמֶחֲדָא אֶתְחֲזִי לֵהּ וַאזֵל הָוָא בְּאוּרְחָא ׃

דצפרא ורחר בשבא דאושענא ל קפלאון יא [i] וְכַד קָרֵב לְאוּרְשְׁלֵם עַל גַּנְבְּ בֵּית פַּגֵּא וּבֵית

[z] אִתָּא [y] סְמָא
[x] קְעָא [y] אֲמַר
[z] כְּאֵא [a] שְׁתַק [b] יְתַר
[c] רַחֵם [d] קְרֵא [e] סְמָא
[f] חֲזָא [g] הֵימִן [h] חֵיָא

Mat. 20. d. 29. Luc. 18. f. 35.

* Et veniunt Iericho: & proficiſcente eo de Iericho, & diſcipulis eius & plurima multitudine, filius Timæi Bartimęus cæcus, ſedebat iuxta viam mendicans.

* Qui cùm audiſſet quia Ieſus Nazarenus eſt: cœpit clamare & dicere, Ieſu fili Dauid, miſerere mei.

* Et comminabantur illi multi, vt taceret. At ille multò magis clamabat, Fili Dauid, miſerere mei.

* Et ſtans Ieſus præcepit illum vocari. & vocant cæcum, dicentes ei, Animæquior eſto, ſurge, vocat te.

* Qui proiecto veſtimento ſuo exiliens, venit ad eum.

* Et reſpondens Ieſus, dixit illi, Quid tibi vis faciam? Cæcus autem dixit ei, Rabboni vt videam.

* Ieſus autem ait illi, Vade, fides tua te ſaluum fecit. Et confeſtim vidit, & ſequebatur eum in via.

46 * καὶ ἔρχονται εἰς ἰεριχώ. καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἀπὸ ἰεριχὼ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ ὄχλου ἱκανοῦ, υἱὸς τιμαίου βαρτίμαιος ὁ τυφλὸς ἐπαίθει παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

47 * καὶ ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖός ἐστιν, ἤρξατο κράζειν καὶ λέγειν, ὁ υἱὸς δαβὶδ ἰησοῦ, ἐλέησόν με.

48 * καὶ ἐπετίμων αὐτῷ πολλοὶ ἵνα σιωπήσῃ· ὁ δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ δαβὶδ, ἐλέησόν με.

49 * καὶ στὰς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτὸν φωνηθῆναι· καὶ φωνοῦσι τὸν τυφλὸν, λέγοντες αὐτῷ, θάρσει, ἔγειραι· φωνεῖ σε.

50 * ὁ δὲ ἀποβαλὼν τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν ἰησοῦν.

51 * καὶ ἀποκριθεὶς λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί θέλεις ποιήσω σοι; ὁ δὲ τυφλὸς εἶπεν αὐτῷ, ῥαββουνὶ, ἵνα ἀναβλέψω.

52 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε. καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε. καὶ ἠκολούθησε τῷ ἰησοῦ ἐν τῇ ὁδῷ.

CAP. XI.

ια'.

Mat. 21. a. 1. Luc. 19. c. 29.

ET cùm appropinquarent Ieroſolymæ & Bethaniæ ad montem oliuarum, mittit duos ex diſcipulis ſuis,

* Et ait illis, Ite in caſtellũ quod contra vos eſt: & ſtatim introeuntes illuc, inuenietis pullum ligatum, ſuper quem nullus adhuc hominum ſedit: ſoluite illum, & adducite.

* Et ſi quis vobis dixerit, Quid facitis? dicite quia Domino neceſſarius eſt: & continuò illum dimittet huc.

* Et abeuntes inuenerunt pullum ligatum ante ianuam foris in biuio: & ſoluunt eum.

* Et quidam de illic ſtantibus, dicebant illis, Quid facitis ſoluentes pullum?

* Qui dixerunt eis ſicut præceperat illis Ieſus: & dimiſerunt eis.

Ioh. 12. b. 14.

* Et duxerunt pullum ad Ieſum: & imponunt illi veſtimenta ſua, & ſedit ſuper eum.

* Multi autem veſtimenta ſua ſtrauerunt in via: alij autem frondes cædebant de arboribus, & ſternebant in via.

1 * Καὶ ὅτε ἐγγίζουσιν εἰς ἱερουσαλὴμ, εἰς βηθσφαγὴ καὶ βηθανίαν πρὸς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν, ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

2 * καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν κατέναντι ὑμῶν. καὶ εὐθέως εἰσπορευόμενοι εἰς αὐτὴν, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς ἀνθρώπων κεκάθικε· λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

3 * καὶ ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, τί ποιεῖτε τοῦτο; εἴπατε, ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει· καὶ εὐθέως αὐτὸν ἀποστελεῖ ὧδε.

4 * ἀπῆλθον δὲ καὶ εὗρον τὸν πῶλον δεδεμένον πρὸς τὴν θύραν ἔξω ἐπὶ τοῦ ἀμφόδου, καὶ λύουσιν αὐτόν.

5 * καί τινες τῶν ἐκεῖ ἑστηκότων, ἔλεγον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε λύοντες τὸν πῶλον;

6 * οἱ δὲ εἶπον αὐτοῖς καθὼς ἐνετείλατο ὁ ἰησοῦς· καὶ ἀφῆκαν αὐτούς.

7 * καὶ ἤγαγον τὸν πῶλον πρὸς τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐπέβαλον αὐτῷ τὰ ἱμάτια αὐτῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐπ' αὐτῷ.

8 * πολλοὶ δὲ τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἔστρωσαν εἰς τὴν ὁδόν· ἄλλοι δὲ στοιβάδας ἔκοπτον ἐκ τῶν δένδρων, καὶ ἐστρώννυον εἰς τὴν ὁδόν.

---

[a] עֲנָיָא לְוָת טוּרָא דְזֵיתֵא שַׁדַּר תְּרֵין מִן תַּלְמִידוֹהִי וַאמַר לְהוֹן׃ [2] זְלוּ לַקְרִיתָא הַי דְלָקוּבְלָן וּבַר שָׁעָתֵהּ [b] דְעָאלִין
[a] אֲזַל [b] עוּל
אַנְתוּן לֵהּ מָשְׁכְּחִין אַנְתוּן עֻילָּא דְאסִיר דְאנָשׁ מִן בְּנֵי אֱנָשָׁא לָא [c] רְכִבֵהּ [d] שְׁרוֹ [c] אַיתָאוּתִי׃
[c] רְכַב [d] שְׁרָא [e] אַתָּא
[3] וְאן אֱנָשׁ נְאמַר לְכוֹן מָנָא עָבְדִין אַנְתוּן הָדָא אֱמַרוּ לֵהּ דְלְמָרָן [f] מְתְבְּעָא וּמְהָדַּר לֵהּ לְכָא׃
[f] בְּעָא
[4] וְאזַלוּ אַשְׁכַּחוּ עֻילָּא דְאסִיר עַל תַּרְעָא לְבַר בְּשׁוּקָא וּרְבַר שְׁרִין הָוֹו׃ [5] אֲנָשִׁין מִן אִילֵּין [g] דְקָיְמִין אֲמַרוּ
[g] קוֹם
לְהוֹן מָנָא עָבְדִין אַנְתוּן [h] דְשָׁרִין אַנְתוּן עֻילָּא׃ [6] הֵנוּן דֵין אֲמַרוּ לְהוֹן אַיךְ דְפַקֵּד אֱנוּן יֵשׁוּעַ וְשַׁבְקוּ אֱנוּן׃
[h] שְׁרָא
[7] וְאיתְיוּהִי לְעֻילָּא לְוָת יֵשׁוּעַ [k] וְאַרְמִיו עֲלוֹהִי מָאנֵיהוֹן וְרָכַב עֲלוֹהִי יֵשׁוּעַ׃ [8] סַגִּיאֵא דֵין [l] מְשַׁוִּין
[i] אִתָּא [k] רְמָא [l] שְׁוָא
[m] סוּד
חָוֹו נַחְתַיהוֹן בְּאוּרְחָא וְאָחֳרָנֵא פָּסְקִין חָוֹו [m] סוֹכֵא מִן אִילָנֵא וּמְשַׁוִּין בְּאוּרְחָא׃

9 * Illíque qui anteibant, quiquè ponè [sequebantur,] clamabant & dicebant, Houschaano, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.

10 * Et benedictum regnum illud veniens patris nostri Dauid. Houschaano in excelsis.

11 * Et ingressus est Jeschua in Ourischlem in templum, & conspexit omnia: quum autem esset tempus vespertinum, exijt in Beth-Anio cum duodecim.

12 * Et postero die quũ exijsset è Beth-Anio,
13 esurijt. * Et cõspicatus ficum vnã è lõginquo, in qua erant folia, venit ad eam, num reperiret in ea quicquam. quúmque venisset, nihil reperit in ea nisi folia. non enim tempus erat ficuum.

14 * Et ait illi, Posthac & in æternum nemo ex te fructus comedat: & audierunt discipuli eius.

15 * Venerunt autem in Ourischlem, & ingressus est Jeschua in templum Dei: cæpítq; eijcere eos qui emebant & vendebant in templo, & subuertit mensas trapezitarum, & cathedras eorum qui vendebant columbos.

16 * Nec permittebat vt quisquam transferret vas intra templum.

17 * Docebatque ac dicebat eis, Nónne scriptum est, Domus mea, domus orationis vocabitur ab omnibus gentibus? vos autem eam feciſtis speluncam latronum.

18 * Et audierunt principes Sacerdotum, & Scribæ, quærebántque quomodo perderent eum. timebant enim ab eo, propterea quòd vniuersus populus percelleretur ob doctrinam eius.

Septimanæ secundæ Ieiunij.

19 * Quúmque esset vespera, exierunt extra ciuitatem.

20 * Manè autem quum transirent, viderunt ficum illam exaruisse radicitus.

21 * Et recordatus est Schemeon, & dixit ei, Domine mi, ecce ficus illa, cui imprecatus es,
22 exaruit. * Et respondit Jeschua, & ait illis, Sit in vobis fides Dei.

23 * Amin dico vobis, Quicunque dixerit monti huic, tollitor, & cade in mare; nec dubitauerit in corde suo, sed crediderit futurum id quod dicit, fiet ei quicquid dixerit.

---

9 וְהָנוּן דַּקְדָּמוּהִי וְהָנוּן דְּבָתְרֵהּ ᵐ קָעַיִן הֲווֹ וַאמְרִין ᵒ אוֹשַׁעֲנָא ᵖ בְּרִיךְ הוּא דְּאָתָא בִּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא ׃

10 וּבְרִיכָא הִי מַלְכוּתָא ᵠ דַּאתְיָא דְּאבוּן דָּוִיד אוֹשַׁעֲנָא ʳ בְּמָרוֹמֵא ׃ 11 ˢוְעַל יְשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֵם לְהֵיכְלָא וְחָזָא

כָּל מַדָּם כַּר הֲוָא דְּיַן ᵗ עִדָּנָא דְּרַמְשָׁא נְפַק לְבֵית עַנְיָא עִם תְּרֵעַסַר ׃ 12 וְלִיוֹמָא אֲחָרָנָא כַּד נְפַק מִן בֵּית עַנְיָא כְּפַן ׃

13 וְחָזָא תְּאָא חֲדָא מִן ᵘ רוּחָקָא דְּאִית בָּהּ טַרְפֵּא וְאָתָא לְוָתָהּ דֵּאן נֶשְׁכַּח בָּהּ מִדָּם וְכַד אֲתָא לָא אֶשְׁכַּח בָּהּ אֶלָּא

אִן טַרְפֵּא זַבְנָא גֵּיר לָא הֲוָא הֲוָא דְּתְאנֵא ׃ 14 וַאמַר לָהּ ˣ מֵכִיל וְלָעָלַם אֱנָשׁ מָנֵכִי פֵּארָא לָא ʸ נֵאכוּל וַשְׁמַעוּ

תַּלְמִידוֹהִי ׃ 15 ᶻוְאתוֹ לְאוּרְשְׁלֵם וְעַל יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא דְּאלָהָא וְשַׁרִי ᵃ דְּנַפֵּק לַאילֵין דְּזַבְנִין וְמִזְּבְנִין בְּהֵיכְלָא וְהֵפֵךְ

פָּתוּרֵא ᵇ דְּמַעֲרָפְנֵא ᶜ וְכוּרְסְוָתָא דְּהָנוּן דְּמְזַבְּנִין יוֹנֵא ׃ 16 וְלָא שָׁבֵק הֲוָא דֵּאנָשׁ נַעֲבַר מָאנָא בְּגוֹ הֵיכְלָא ׃

ᵃ קָעָא ᵒ יְשַׁע ᵖ בְּרִךְ
ᵠ אֶתָא ʳ רוּם ˢ עֲלַל
ᵗ פירושו זמן
ᵘ רְחַק
ˣ פירושו מעתה
ʸ אֵכַל ᶻ אֶתָא ᵃ נְפַק
ᵇ עֲרַף
ᶜ פירושו מושבים

9 * καὶ οἱ προάγοντες καὶ οἱ ἀκολουθοῦντες ἔκραζον, λέγοντες, ὡσαννά. εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου·

10 * εὐλογημένη ἡ ἐρχομένη βασιλεία ἐν ὀνόματι κυρίου, τοῦ πατρὸς ἡμῶν δαυίδ· ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις.

11 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς ἱερουσόλυμα ὁ ἰησοῦς, εἰς τὸ ἱερόν· καὶ περιβλεψάμενος πάντα, ὀψίας ἤδη οὔσης τῆς ὥρας, ἐξῆλθεν εἰς βηθανίαν μετὰ τῶν δώδεκα.

12 * καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξελθόντων αὐτῶν ἀπὸ βηθανίας, ἐπείνασε·

13 * καὶ ἰδὼν συκῆν μακρόθεν, ἔχουσαν φύλλα, ἦλθεν εἰ ἄρα εὑρήσει τι ἐν αὐτῇ· καὶ ἐλθὼν ἐπ' αὐτῇ, οὐδὲν εὗρεν εἰ μὴ φύλλα· οὐ γὰρ ἦν καιρὸς σύκων.

14 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, μηκέτι ἐκ σοῦ εἰς τὸν αἰῶνα μηδεὶς καρπὸν φάγοι. καὶ ἤκουον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·

15 * καὶ ἔρχονται εἰς ἱερουσόλυμα· καὶ εἰσελθὼν ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράζοντας ἐν τῷ ἱερῷ· καὶ τὰς τραπέζας τῶν κολλυβιστῶν, καὶ τὰς καθέδρας τῶν πωλούντων τὰς περιστερὰς, κατέστρεψε.

16 * καὶ οὐκ ἤφιεν ἵνα τις διενέγκῃ σκεῦος διὰ τοῦ ἱεροῦ.

17 * καὶ ἐδίδασκε, λέγων αὐτοῖς, οὐ γέγραπται, ὅτι ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς κληθήσεται πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν; ὑμεῖς δὲ ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν.

18 * καὶ ἤκουσαν οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἐζήτουν πῶς αὐτὸν ἀπολέσουσιν· ἐφοβοῦντο γὰρ αὐτὸν, ὅτι πᾶς ὁ ὄχλος ἐξεπλήσσετο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ.

19 * Καὶ ὅτε ὀψὲ ἐγένετο, ἐξεπορεύετο ἔξω τῆς πόλεως.

20 * καὶ πρωὶ παραπορευόμενοι, εἶδον τὴν συκῆν ἐξηραμμένην ἐκ ῥιζῶν.

21 * καὶ ἀναμνησθεὶς ὁ πέτρος, λέγει αὐτῷ, ῥαββὶ, ἴδε ἡ συκῆ ἣν κατηράσω, ἐξήρανται.

22 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, λέγει αὐτοῖς, ἔχετε πίστιν θεοῦ.

23 * ἀμὴν γὰρ λέγω ὑμῖν, ὅτι ὃς ἂν εἴπῃ τῷ ὄρει τούτῳ, ἄρθητι, καὶ βλήθητι εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ μὴ διακριθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ πιστεύσῃ ὅτι ἃ λέγει γίνεται, ἔσται αὐτῷ ὃ ἐὰν εἴπῃ.

---

9 * Et qui præibant, & qui sequebantur clamabant, dicentes, Hosan-na, benedictus qui venit in nomine Domini.

10 * Benedictum quod venit regnum patris nostri Dauid, Hosan-na in excelsis. Mat. 21. c. 9. Luc. 19. f. 38. Psa. 117. d. 24. Mat. 21. c. 10. Luc. 19. d 45.

11 * Et introiuit Ierosolymam in templum: & circunspectis omnibus, cùm iam vespera esset hora, exijt in Bethaniam cum duodecim.

12 * Et alia die cùm exirent à Bethania, esurijt.

13 * Cúmque vidisset à longè ficum habentem folia, vênit siquid fortè inueniret in ea. Et cùm venisset ad eam, nihil inuenit præter folia. non enim erat tempus ficorum. Mat. 21. b. 19.

14 * Et respondens dixit ei, Iam non amplius in æternum ex te fructum quisquam manducet. Et audiebant discipuli eius.

15 * Et veniunt Ierosolymá. Et cùm introisset in templum, cœpit eijcere vendentes & ementes in templo, & mensas numulariorum, & cathedras vendentium columbas euertit. iterum

16 * Et non sinebat vt quisquam transferret vas per templum.

17 * Et docebat, dicens eis, Nónne scriptum est, Quia domus mea, domus orationis vocabitur omnibus gentibus? Vos autem feciſtis eam speluncam latronum. Isai. 56. b. 7. Iere. 16. b. 11.

18 * Quo audito, principes Sacerdotum & Scribæ, quærebant quomodo eum perderent. timebant enim eum: quoniam vniuersa turba admirabatur super doctrina eius.

19 * Et cùm vespera facta esset, egrediebatur de ciuitate. Mat. 21. b. 19.

20 * Et cùm manè transirent, viderunt ficum aridam factam à radicibus.

21 * Et recordatus Petrus, dixit ei, Rabbi, ecce ficus cui maledixisti, aruit.

22 * Et respondens Iesus ait illis, Habete fidem Dei.

23 * Amen dico vobis, Quia quicunque dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæsitauerit in corde suo, sed crediderit quia quodcunque dixerit, fiat: fiet ei.

---

17 d וּמַלֵּף הֲוָא וְאָמַר לְהוֹן לָא כְּתִיב דְּבֵיתִי בֵּית צְלוֹתָא f נְתִקְרֵא לְכָל עַמְמֵא אֲנְתּוּן דַּיִן עֲבַדְתּוּנֵיהִי מְעָרַת g דְּלֵסְטַיָּא׃ 18 וְשָׁמְעוּ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא h וּבָעַיִן דְּוֵי רַאיכְנָא i נְוַבְרוּנֵיהִי דְּחִילִין דְּוֵי גֵּיר מָגְהָה מָטַל רְכֻלְּהָ עַמָּא k תַּמִּיהִין הֲוֵי בְּיוּלְפָּנֵהּ׃ 19 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא נְפָקוּ לְבַר מִן מְדִינְתָּא׃ 20 וְצַפְרָא כַּד עָבְרִין l חֲזוֹ תְּאֵנְתָּא הֲוֵי כַּד יְבִישָׁא מִן עִקָּרָהּ׃ 21 c וְאִתְדְּכַר שִׁמְעוֹן וְאָמַר לֵהּ רַבִּי הָא תְּאֵנְתָּא הֲוֵי d דְּלָטְתָּ יְבִשַׁת׃ 22 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן חֱווֹ e בְּכוֹן f הֵימָנוּתָא דַּאלָהָא׃ 23 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן g דְּנֵאמַר לְטוּרָא הָנָא h דֶּאשְׁתְּקַל i וּפֵל בְּיַמָּא וְלָא נְתְפַּלַּג בְּלִבֵּהּ אֶלָּא נְהֵימִין דְּהֲוָא הוֹ מֶרֶם דֶּאמַר נֶהֱוֵא לֵהּ מֶרֶם דֶּאמַר׃

a אַלֵּף c צְלָא e קְרָא
g מן לשון יון
h בְּעָא k אֲבַר l תְּמַר
i אַלֵּף
b צוֹם b חֲזָא
d דְּכַר כמו זכר
d לוּט e יְבֵשׁ f חֵימָן
g אֲמַר h שְׁקַל i נְפַל

24 * Propterea dico vobis, Quicquid orauerit is & petieritis, credite vos accepturos, & fiet vobis.

25 * Et quum adstiteritis ad fundendas preces, remittite si quid habetis aduersus aliquem, vt & Pater vester qui est in cælis, remittat vobis offensas vestras.

26 * Si autem vos non remiseritis, nec etiam Pater vester qui in cælis est, remittet vobis offensas vestras.

27 * Et venerunt rursus in Ourischlem; quúmque ambularet in templo, venerunt ad eum principes Sacerdotum, & Scribæ, & Seniores, ac dicunt ei.

28 * Quanam auctoritate hæc facis? & quis dedit tibi auctoritatem istam vt hæc facias?

29 * Ipse verò Ieschua ait illis, Interrogabo vos & ego verbum vnum, vt dicatis mihi: & ego vobis dicam, quanam auctoritate hæc facio.

30 * Baptisma ipsius Iouchanon vndenam erat? è cælo, an ex hominibus? dicite mihi.

31 * Et ratiocinabantur apud se, ac dicebant, Si dixerimus ei, E cælo, dicet nobis: Quare ergo fidem ei non adhibuistis?

32 * Quòd si dixerimus, Ex hominibus, timor imminet à populo. omnes enim tenebant [existimabant] ipsum Iouchanon verè prophetam fuisse.

33 * Respondentes itaque ac dicunt ipsi Ieschua, Nescimus. subdit eis: Nec ego dicam vobis, quanam auctoritate hæc facio.

CAP. XII.

1 * ET cœpit colloqui eis per parabolas: Vir quidam plantauit vineam, & obuallauit eam sepimento, & fodit in ea torcular, exstruxítque turrim, & elocauit eam agricolis, ac peregrè profectus est.

2 * Misítque seruum suum ad agricolas suo tempore, vt de fructibus vineæ acciperet.

3 * Illi verò percusserunt eum, vacuúmque

4 dimisere. * Et misit rursus ad eos seruum alium: sed & illum lapidarunt & vulnerarunt, eúmque dimiserunt cum ignominia.

5 * Et misit rursus alium, sed & eum interfecerunt: multos denique seruos alios misit, quorum nonnullos percusserunt, cæteros verò trucidarunt.

---

[24] מְטַל הָנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכֹל מֶדֶם [k] דַּמְצַלִּין אַנְחוֹן וּשְׁאֲלִין אַנְחוֹן הַיְמִנוּ דְּנָסְבִין אַנְחוֹן וְנֶהֱוֵא לְכוֹן ׃

[25] וּמָא [l] דְּקִימִין אַנְחוֹן [m] לְמִצַּלַּיוּ שְׁבוּקוּ מֶדֶם דְּאִית לְחַד עַל אֱנָשׁ דָּאף אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא נָשְׁבוּק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃

[26] אֶן דֵּין אַנְחוֹן לָא שָׁבְקִין אַנְחוֹן אַף לָא אֲבוּכוֹן דְּבִשְׁמַיָּא נָשְׁבוּק לְכוֹן סַכְלוּתְכוֹן ׃ [27] [n] וַאֲתַו חוּב לְאוּרְשְׁלֵם

וְכַד מְהַלֵּךְ הֲוָא בְּהֵיכְלָא אֲתוֹ לְוָתֵהּ רַבֵּי כָהֲנֵא וְסָפְרֵא וְקַשִּׁישֵׁא וַאֲמְרִין לֵהּ ׃ [28] בַּאינָא [o] שׁוּלְטָנָא חָלִין עֲבֵד

אַנְתְּ וּמַנוּ יְהַב לָךְ שׁוּלְטָנָא הָנָא דְּהָלִין הָעֲבֵד ׃ [29] הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן [p] אֶשַׁאלְכוֹן אַף אֲנָא [q] מִלְּתָא חֲדָא

[r] וְתֵאמְרוּן לִי וַאֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאינָא שׁוּלְטָנָא הָלִין עָבֵד אָנָא ׃ [30] [s] מַעֲמוּדִיתֵהּ דְיוֹחָנָן מִן [t] אֵימְכָא הֲי

מִן שְׁמַיָּא אוֹ מִן בְּנֵינָשָׁא אֱמָרוּ לִי ׃ [31] [u] וְאִתְחַשְׁבוּ בְּנַפְשְׁהוֹן וְאָמְרוּ דַּאן נֵאמַר לֵהּ דְּמִן שְׁמַיָּא אָמַר לַן

k צְלֹא בלשון פה
l קום m צְלֹא
n אִתְּא
o שְׁלַט
p שַׁאל q מִלָּה
r אֱמַר עֲמַד
s פירושו מזה
t חֶשְׁבּ

Mat.7.a.7. & 21. b.22.

* Propterea dico vobis, Omnia quæcunque orantes petitis, credite quia accipietis: & euenient vobis. 24

Luc.11. b.9. Mat.6.b.14.& 18. d.35.

* Et cùm stabitis ad orandum, dimittite siquid habetis aduersus aliquem: vt & pater vester qui in cælis est, dimittat vobis peccata vestra. 25

* Quòd si vos non dimiseritis: nec pater vester qui in cælis est, dimittet vobis peccata vestra. 26

D

* Et veniunt rursus Ierosolymam. Et cùm ambularet in templo, accedunt ad eum summi Sacerdotes & Scribę, & Seniores, 27

Mat.21. b.15. Luc.20. a.1.

* Et dicunt ei, In qua potestate hæc facis? & quis dedit tibi hanc potestatem vt ista facias? 28

* Iesus autem respondens, ait illis, Interrogabo vos & ego vnum verbum, & respondete mihi: & dicam vobis in qua potestate hæc faciam. 29

* Baptismus Iohannis, de cælo erat, an ex hominibus? respondete mihi. 30

* At illi cogitabant secum, dicentes, Si dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credidistis ei? 31

* Si dixerimus, ex hominibus; timebant populum. omnes enim habebant Iohannem quia verè propheta esset. 32

* Et respondentes dicunt Iesu, Nescimus. Et respondens Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua potestate hæc faciam. 33

CAP. XII.

Mat.21. d.33. Luc.20. b.9. Isaiæ.5. a.1. Iere.2. d.21.

ET cœpit illis in parabolis loqui: Vineam pastinauit homo, & circundedit sepem, & fodit lacum, & ædificauit A turrim, & locauit eam agricolis: & peregrè profectus est. 1

* Et misit ad agricolas in tempore seruum, vt ab agricolis acciperet de fructu vineæ. 2

* Qui apprehensum eum ceciderunt: & dimiserunt vacuum. 3

* Et iterum misit ad illos alium seruum: & illum in capite vulnerauerunt, & contumelijs affecerunt. 4

* Et rursum alium misit, & illum occiderunt: & plures alios: quosdam cædentes, alios verò occidentes. 5

24 * διὰ τοῦτο λέγω ὑμῖν, πάντα ὅσα ἂν προσευχόμενοι αἰτεῖσθε, πιστεύετε ὅτι λαμβάνετε, καὶ ἔσται ὑμῖν.

25 * καὶ ὅταν στήκητε προσευχόμενοι, ἀφίετε εἴ τι ἔχετε κατά τινος, ἵνα καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφῇ ὑμῖν τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

26 * εἰ δὲ ὑμεῖς οὐκ ἀφίετε, οὐδὲ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἀφήσει τὰ παραπτώματα ὑμῶν.

27 * καὶ ἔρχονται πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ ἐν τῷ ἱερῷ περιπατοῦντι αὐτῷ, ἔρχονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι.

28 * καὶ λέγουσιν αὐτῷ, ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς; ἢ τίς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἔδωκεν, ἵνα ταῦτα ποιῇς;

29 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, εἶπεν αὐτοῖς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ ἕνα λόγον, καὶ ἀποκρίθητέ μοι, καὶ ἐρῶ ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

30 * τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων; ἀποκρίθητέ μοι.

31 * καὶ ἐλογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὖν οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;

32 * ἀλλ' εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων· ἐφοβοῦντο τὸν λαόν· ἅπαντες γὰρ εἶχον τὸν Ἰωάννην, ὅτι ὄντως προφήτης ἦν.

33 * καὶ ἀποκριθέντες λέγουσι τῷ Ἰησοῦ, οὐκ οἴδαμεν. καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.

ιβ.

1 * Καὶ ἤρξατο αὐτοῖς ἐν παραβολαῖς λέγειν, ἀμπελῶνα ἐφύτευσεν ἄνθρωπος, καὶ περιέθηκε φραγμὸν, καὶ ὤρυξεν ὑπολήνιον, καὶ ᾠκοδόμησε πύργον, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε.

2 * καὶ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς τῷ καιρῷ δοῦλον, ἵνα παρὰ τῶν γεωργῶν λάβῃ ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος.

3 * οἱ δὲ λαβόντες αὐτὸν ἔδειραν, καὶ ἀπέστειλαν κενόν.

4 * καὶ πάλιν ἀπέστειλε πρὸς αὐτοὺς ἄλλον δοῦλον· κἀκεῖνον λιθοβολήσαντες ἐκεφαλαίωσαν, καὶ ἀπέστειλαν ἠτιμωμένον.

5 * καὶ πάλιν ἄλλον ἀπέστειλε· κἀκεῖνον ἀπέκτειναν· καὶ πολλοὺς ἄλλους, οὓς μὲν δέροντες, οὓς δὲ ἀποκτείνοντες.

---

32 וְלַמָּנָא לָא [z] הַיְמָנְתּוֹנָיהִי׃ 33 וְאַן נְאמַר דְּמִן בְּנֵי אֲנָשָׁא וְדָחֲלְתָא הִי מִן עַמָּא כֻּלְּהוֹן גְּיִר אֲחִידִין הֲווֹ לֵהּ לְיוּחָנָן דְּשַׁרְיָא׳ית

[z] עַנָּא [a] יְדַע נְבִיָא הוּ׃ 33 [z] וַעֲנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ לָא [a] יְדָעִינָן אֶמַּי לְהוֹן וְאַף לָא אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאיזָא שׁוּלְטָנָא הָלֵין עָבֵד

קפלאון יב

אֲנָא׃

[b] מְתַל

[c] חַרַר פירושו סכב

[d] פירושו גדר

[e] עָצַר׳ גָּדַל [g] אֶחָד

[h] פירושו נסע

[i] נְסַב [k] מְחָא

[l] רַגַם [m] צְלַף [n] מְחָא

1 וְשַׁרִי דַּנָמַּל עַמְּהוֹן [b] בְּמַתְלָא גַּבְרָא חַד נְצַב כַּרְמָא [c] וַאחַרֵהּ [d] סְיָנָא וַחֲפַר בֵּהּ [e] מַעְצַרְתָּא וּבְנָא בֵּהּ [f] מַגְדְּלָא וְאוּחֲדֵהּ לְפַלָחֵא [h] וְחָזַק׃ 2 וְשַׁדַּר לְוָת פַּלָחֵא עַבְדֵהּ בְּזִבְנָא דְמִן פֵּירֵי דְכַרְמָא [i] נְסַב׃ 3 הֵנִין דַּיִן

[k] מְחָאוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי כַּד סְפִיק׃ 4 וְשַׁדַּר תּוּב לְוָתְהוֹן עַבְדָא אָחֳרָנָא וְאַף לְהַוּ [l] רַגְמוּהִי [m] וְצַלְפוּהִי וְשַׁדְּרוּהִי

בְּצַעֲרָא׃ 5 וְשַׁדַּר תּוּב אָחֳרָנָא וְאַף לְהַוּ קַטְּלוּהִי וְלִסַגִּיאֵי עַבְדָא אָחֳרָנָא שַׁדַּר וּמִנְהוֹן [n] מְחוֹ מִנְהוֹן דַּיִן קַטְּלוּ׃

6 * Tandem verò vnicum filium dilectum habebat, quem misit ad eos vltimum : dicebat enim, Jam reuerebuntur filium meum.

7 * Illi verò agricolæ dixerunt apud se, Hic est hæres, venite, interficiamus eum, & nostra erit hæreditas.

8 * Prehenderunt itaque, trucidarunt eũ, eumque eiecerunt extra vineam.

9 * Quid ergo faciet dominus vineæ? veniet, perdet agricolas illos, dabitque hanc vineam aliis.

10 * Ne hanc quidem scripturam legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, is

11 factus est in caput anguli. * A domino factũ est istud, & est mirabile in oculis nostris.

12 * Et quærebant eum prehendere, sed timebant à populo: sciebãt enim aduersus ipsos eum dixisse hanc parabolam, & reliquerunt

13 eum, atque abiére. * Porrò miserunt ad eum quosdam è Scribis, & ex domesticis Heroudis vt aucuparentur eum in sermone.

14 * Illi autem venerunt, & interrogauerũt eum, Doctor, nouimus te veracem esse, nulliúsque sustinêre sollicitudinem [neminemque curare] nec enim respicis in faciem hominis, sed in veritate viam Dei doces. Licet dare pecuniam capitatim Cæsari, nec ne? demus, an non demus?

15 * Ipse verò cognouit fraudem eorum, & ait illis, Quid me tentatis? adferte mihi de-

16 narium vt videam. * Et protulerunt ei, & ait illis, Cuius est imago hæc & inscriptio?

17 illi autem dixerunt, Cæsaris. * Ait illis Jeschua, Quæ sunt Cæsaris, date Cæsari; & quæ Dei, Deo. Et admirabantur super eo.

Ad Oblationem defunctorum.

18 * Venerunt porrò Zadoukæi ad eum, ij qui dicunt non esse resurrectionem: & inter-

19 rogabant eum, dicentes. * Doctor, Mousche scripsit nobis, Si mortuus fuerit frater alicuius, & reliquerit vxorem, liberos autem non reliquerit, accipiat ipsius frater vxorem eius, & suscitet semen fratri suo.

20 * Septem erãt fratres, primus duxit vxorem & mortuus est, nec reliquit semen.

21 * Et secundus accepit eam, & mortuus

22 est, quum nec ipse reliquisset semen: & tertius itidem.

---

6 לְחַרְתָּא דֵּין חַד בְּרָא חֲבִיבָא אִית לֵהּ וְשַׁדְּרֵהּ לְוָתְהוֹן אַחֲרַיָת אֲמַר גֵּיר כְּבַר [n] נֶהֱווֹן מִן בְּרִי׃ 7 הִנּוּן
דֵּין פַּלְחֵא אֲמַרוּ בְּנַפְשְׁהוֹן הָנוֹ [o] יְרְתָא [p] תָּו נָקְטְלִיוּהִי וְהֶוֵא [q] לַן יַרְתוּתָא׃ 8 וְנַסְבוּ קַטְלוּהִי [r] וְאַפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא׃
9 מָנוֹ הָכִיל נֶעֱבֵד מָרֵא כַּרְמָא נֵאתֵא [s] נוֹבֵד לְהָנוּן פַּלְחֵא [t] וְנֶתְלִיוּהִי כַּרְמָא לַאֲחֲרֵנָא׃ 10 וְאַף לָא כְּתָבָא הָנָא
[u] קָרִיתוּן דְּכְאפָא [v] דַּאסְרִיו [w] בַּנָּיֵא הִי הֲוַת לְרֵישָׁא דְזָוִיתָא׃ 11 מִן לְוָת מָרְיָא הֲוַת הָדָא וְאִיתַיְהָ [x] תְּרְמוּרְתָא בְּעַיְנִין׃
12 וּבָעֵין הֲנוֹ [z] לְמֵאחֲדֵהּ וְדְחִלוּ מִן עַמָּא יַדְעוּ גֵיר דַּעֲלַיְהוֹן אֲמַר מַתָּלָא הָנָא וְשַׁבְקוּהִי וְאֵילוּ׃ 13 וְשַׁדְּרוּ לְוָתֵהּ
אֲנָשָׁא מִן סָפְרֵא וּמִן דְּבֵית הֵרוֹדֵס [a] דְּנֶצְוּדוּנֵיהִי [b] בְּמִלְתָא׃ 14 הִנּוּן דֵּין [c] אֲתוֹ וְשַׁאלוּהִי [d] מַלָּפָנָא יְדַעְינַן דְּשַׁרִיר אַנְתְּ
וְלָא שְׁקִיל אַנְתְּ [e] צֶפְתָּא לֶאנָשׁ לָא גֵיר [f] חָאֵר אַנְתְּ בְּפַרְצוּפָא דְּבְנֵינָשָׁא אֶלָּא בַּשְׁרָרָא אוֹרְחָא דַאלָהָא [g] מַלֵּף אַנְתְּ שַׁלִּיט

[a] בְּהַת [b] יְרֵת כמו ירש
[c] אִתָּא [d] נְפַק [e] אֵבַר
[f] נְתַל [g] קְרָא
[h] סְלָא פירושו מאס
[i] בְּנָא [j] דְּמַר [k] אֲחַד
[l] עוֹר [m] מַלֵּל [n] אֲתָא
[o] אַלַף [p] וְצַף [q] חוֹר
[r] אֵלַף

6 Adhuc ergo vnum habens filium charissimum: & illum misit ad eos nouissimum, dicens, Quia reuerebuntur filium meum.

7 Coloni autem dixerunt ad inuicem, Hic est hæres; venite, occidamus eum: & nostra erit hæreditas.

8 Et apprehendétes eum, occiderunt, & eiecerunt extra vineam.

9 Quid ergo faciet Dominus vineæ? Veniet, & perdet colonos: & dabit vineam alijs.

10 Nec scripturam hanc legistis? Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:

11 A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.

12 Et quærebant eum tenere: & timuerunt turbam. cognouerunt enim quoniam ad eos parabolam hanc dixerit. Et relicto eo abierunt.

13 Et mittunt ad eum quosdam ex Pharisæis & Herodianis: vt eum caperent in verbo.

14 Qui veniétes dicũt ei, Magister, scimus quia verax es, & nõ curas quenquam: nec enim vides in faciem hominum, sed in veritate viam Dei doces: licet dare tributum Cæsari: an non dabimus? Qui sciens versutiam illorũ, ait illis, Quid me tentatis? afferte mihi denarium vt videam.

16 At illi attulerunt ei. Et ait illis, Cuius est imago hæc, & inscriptio? Dicunt ei, Cæsaris.

17 Respondẽs aũt Iesus dixit illis, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo. Et mirabantur super eo.

18 Et venerunt ad eum Sadducæi qui dicunt resurrectionem non esse: & interrogabant eum, dicentes,

19 Magister, Moyses nobis scripsit, vt si cuius frater mortuus fuerit, & dimiserit vxorem, & filios non reliquerit: accipiat frater eius vxorem ipsius, & resuscitet semen fratri suo.

20 Septem ergo fratres erant: & primus accepit vxorem, & mortuus est nõ relicto semine.

21 Et secundus accepit eam, & mortuus est: & nec iste reliquit semen. Et tertius similiter.

Psa. 117. d. 22. Isai. 28. d. 16. Actor. 4. b. 11. Rom. 9. g. 33. 1. Pet. 2. a. 8. Mat. 21. d. 42.

Mat. 22. b 15. Luc. 20. d. 20.

Mat. 22. c. 23. Luc. 20. d. 27.

Deu. 25. d. 5.

6 ἔτι οὖν ἕνα υἱὸν ἔχων ἀγαπητὸν αὐτοῦ, ἀπέστειλε καὶ αὐτὸν πρὸς αὐτοὺς ἔσχατον, λέγων, ὅτι ἐντραπήσονται τὸν υἱόν μου.

7 ἐκεῖνοι δὲ οἱ γεωργοὶ εἶπον πρὸς αὐτούς, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος, δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτόν, καὶ ἡμῶν ἔσται ἡ κληρονομία.

8 καὶ λαβόντες αὐτὸν ἀπέκτειναν, καὶ ἐξέβαλον ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος.

9 τί οὖν ποιήσει ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος; ἐλεύσεται, καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργούς, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις.

10 οὐδὲ τὴν γραφὴν ταύτην ἀνέγνωτε; λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας·

11 παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν.

12 καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν εἶπε. καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἀπῆλθον.

13 καὶ ἀποστέλλουσι πρὸς αὐτόν τινας τῶν φαρισαίων καὶ τῶν ἡρωδιανῶν, ἵνα αὐτὸν ἀγρεύσωσι λόγῳ.

14 οἱ δὲ ἐλθόντες λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ἀληθὴς εἶ, καὶ οὐ μέλει σοι περὶ οὐδενός· οὐ γὰρ βλέπεις εἰς πρόσωπον ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις· ἔξεστι κῆνσον καίσαρι δοῦναι, ἢ οὔ; δῶμεν, ἢ μὴ δῶμεν;

15 ὁ δὲ εἰδὼς αὐτῶν τὴν ὑπόκρισιν, εἶπεν αὐτοῖς, τί με πειράζετε; φέρετέ μοι δηνάριον, ἵνα ἴδω.

16 οἱ δὲ ἤνεγκαν· καὶ λέγει αὐτοῖς, τίνος ἡ εἰκὼν αὕτη καὶ ἡ ἐπιγραφή; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, καίσαρος.

17 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ. καὶ ἐθαύμασαν ἐπ' αὐτῷ.

18 Καὶ ἔρχονται σαδδουκαῖοι πρὸς αὐτόν, οἵτινες λέγουσιν ἀνάστασιν μὴ εἶναι, καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες·

19 διδάσκαλε, μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ὅτι ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ, καὶ καταλίπῃ γυναῖκα, καὶ τέκνα μὴ ἀφῇ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

20 ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος ἔλαβε γυναῖκα, καὶ ἀποθνήσκων οὐκ ἀφῆκε σπέρμα.

21 καὶ ὁ δεύτερος ἔλαβεν αὐτὴν, καὶ ἀπέθανε, καὶ οὐδὲ αὐτὸς ἀφῆκε σπέρμα· καὶ ὁ τρίτος ὡσαύτως.

---

15 הוּא דְּיִן יְדַע כֻּלְּהוֹן וְאֲמַר לְהוֹן מָנָא מְנַסִּין אַנְחוֹן לִי
16 אַיְתוֹ לִי דִּינָרָא אֶחֱזֵא׃ וְאַיְתִיו לֵהּ אֲמַר לְהוֹן דְּמַנוּ צַלְמָא הָנָא וְכִתָבָא הָנוֹן דִּין אֲמַרוּ דְקֵסַר׃
17 אֲמַר לְהוֹן יַשׁוּעַ דְּקֵסַר לְקֵסַר וְדֵאלָהָא לֵאלָהָא וְתְמַהוּ הֲווֹ בֵּהּ׃
18 וַאתַוּ זַרוּקָיָא לְוָתֵהּ הָנוֹן דְּאָמְרִין קִימְתָא לֵית וְשַׁאֲלִין הֲווֹ לֵהּ וְאָמְרִין׃
19 מַלְפָנָא מוֹשֵׁא כְּתַב לַן דְּאִן
20 מָאֵ אֲחוּהִי דְּאִנָשׁ וְשַׁבַּק אִנְתְּתָא וּבְנָיָא לָא שָׁבַק אֲחוּהִי אִנְתְּתֵהּ וְנָקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃
21 הֲווֹ קַדְמָיָא נְסַב אִנְתְּתָא וּמִית וְלָא שָׁבַק זַרְעָא׃ וְדָתְרִין נְסָבַהּ וּמִית בַּר אַף לָא הוּ שָׁבַק זַרְעָא וְדַתְלָתָא הָכְוֹת׃

ז נְתַל ח נְקָא ט אֵתָא י לְמֶהַל כֵּסֶף רֵישָׁא לְקֵסַר אוֹ לָא נֶהַל אוֹ לָא נָהַל׃
כ יְהַב ל תְּמָרֵה מ עָנַר נ אֵתָא ס קוֹם ע אַלֵּף פ מוֹת צ נְפַּל ק קוּם ר פירושו

22 * Denique acceperunt eam ſeptem illi, nec reliquerunt ſemen : poſtrema omnium mortua eſt & ipſa mulier.

23 * In reſurrectione ergo, cuiuſnam ex eis futura eſt uxor? ſiquidem ſeptem illi duxerunt eam.

24 * Dixit eis Jeſchua, An non propterea erratis, quòd neſciatis ſcripturas, neque virtutem Dei?

25 * Quum enim reſurrexerint à mortuis, nec ducunt uxores, nec ſunt fœminæ viris, ſed ſunt inſtar Angelorum qui in cælis ſunt.

26 * De mortuis verò quod reſurgant, non legiſtis in libro Mouſche, quomodo è rubo dixerit ei Deus, Ego ſum Deus Abrohom, & Deus Iſchok, & Deus Jaakoub?

27 * Nec eſt Deus mortuorum, ſed viuentium. vos ergo multùm erratis.

Matutinis Dominicæ quartæ poſt Epiphaniam.

28 * Et acceſſit vnus è Scribis, & audijt eos diſceptantes, vidítque eum illis perbellè reddidiſſe rationem, & interrogauit eum quodnam eſſet præceptum primum omnium.

29 * Ait illi Jeſchua, Primum omnium præceptorum eſt, Audi Iſroiel, Dominus Deus noſter, Dominus vnus eſt.

30 * Item, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua, iſtud eſt præceptum primum.

31 * Et ſecundum ei ſimile, Diliges proximum tuum ſicut animam tuam: præceptum aliud maius iſtis non eſt.

32 * Dixit ei Scriba ille, Bene Domine mi, verúmque dixiſti; ſiquidem vnus eſt Deus, nec eſt alius præter eum.

33 * Quem ſi diligat homo ex toto corde, & ex tota mente, & ex tota anima, & ex tota virtute: diligátque proximum ſuum ſicut ſeipſum, plus eſt quàm omnia holocauſta, &

34 ſacrificia. * Jeſchua autem videns eum ſapienter reddidiſſe rationem, reſpondit & ait illi, Non es procul à regno Dei. Et nemo auſus eſt amplius eum interrogare.

35 * Et reſpondit Jeſchua, & ait quum doceret in templo, Quomodo dicunt Scribæ Chriſtum eſſe filium Dauid?

---

22 וְשַׁבְעָתֵיהוֹן נַסְבוּהָ וְלָא שְׁבַקוּ זַרְעָא אֲחָרַיִת בֻּלְּהוֹן [i] מִיתַת אַף הִי אִנְּתְתָא ׃ 23 [k] בְּקִיּוֹמְתָא חַכִּיל דְּאִינָא [l] מִן
מֶנְהוֹן חֲוֵא אִנְּתְתָא שַׁבְעָתֵיהוֹן גִּיר נַסְבוּהָ ׃ 24 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הֲוָא מָטֵל הָדָא [l] טָעֶין אַנְתּוּן דְּלָא יָדְעִין [m] חָזִין
אִנְתּוּן כְּתָבָא וְלָא חַיְלֵהּ דַּאלָהָא ׃ 25 מָא גִּיר דְּקָטוֹ סֵן מִיתֵא לָא נָסְבִין נְשֵׁא אַף לָא נְשֵׁא [n] הָווֹן לְגַבְרָא אֶלָּא
אַיְךְ מַלְאכָא דְּבִשְׁמַיָּא אִיתַיהוֹן ׃ 26 עַל מִיתֵא דִּין דְּקָיְמִין לָא [o] קְרִיתוּן בְּכִתְבָא דְּמוּשֵׁא אֵיכַנָא מִן סַנְיָא אֲמַר לֵהּ [o] קְרָא
אֱלָהָא אֲנָא אֱנָא אֱלָהֵהּ דַּאבְרָהָם וַאלָהֵהּ דְּאִסְחָק וַאלָהֵהּ דְּיַעֲקוֹב ׃ 27 וְלָא הֲוָא אֱלָהָא דְּמִיתֵא אֶלָּא דְּחַיֵּא אַנְתּוּן [p] דְּנָח כמו זרח
הָכִיל סַגִּי טָעֵין אַנְתּוּן ׃ וְצַבְּרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דד וְבָתַר [q] וַיְנָחֵא לג [q] הֵב בלשון ענה

28 וְקָרֵב חַד מִן סָפְרָא וְשָׁמַע אֵנּוּן דְּדָרְשִׁין וַחֲזָא דְּשַׁפִּיר [b] אַתִּיב לְהוֹן פְּתְגָמָא וְשַׁאֲלָה אֵינָא [c] פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא [c] פִּקּד

[i] מוּרת [k] קוּם [l] מֵעִז [m] חֲזִי [n] חֲזֵי [o] קְרִיתוּן

22 * Et acceperunt eam similiter septem, & non reliquerunt semen. Nouissima omnium defuncta est & mulier.

23 * In resurrectione ergo cùm resurrexerint, cuius de his erit vxor? septē enim habuerunt eam vxorem.

24 * Et respondens Iesus, ait illis, Nónne ideo erratis, non scientes scripturas, neque virtutem Dei? C

25 * Cùm enim à mortuis resurrexerint, neque nubent, neque nubentur, sed sunt sicut angeli † in cælis. Dei

26 * De mortuis autem quòd resurgant, non legistis in libro Moysi, super rubum quomodo dixerit illi Deus, inquiens, Exod. 3. b. 6. Mat. 22. d. 32. Luc. 20. f. 37. Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob?

27 * Non est Deus mortuorū, sed viuorum. Vos ergo multum erratis.

22 * καὶ ἔλαβον αὐτὴν οἱ ἑπτὰ, καὶ οὐκ ἀφῆκαν σπέρμα. ἐσχάτη πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

23 * ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, ὅταν ἀναστῶσι, τίνος αὐτῶν ἔσται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

24 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐ διὰ τοῦτο πλανᾶσθε, μὴ εἰδότες τὰς γραφὰς, μηδὲ τὴν δύναμιν τοῦ θεοῦ;

25 * ὅταν γὰρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίσκονται, ἀλλ' εἰσὶν ὡς ἄγγελοι οἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

26 * περὶ δὲ τῶν νεκρῶν, ὅτι ἐγείρονται, οὐκ ἀνέγνωτε ἐν τῇ βίβλῳ μωσέως, ἐπὶ τοῦ βάτου ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ θεὸς, λέγων, ἐγὼ ὁ θεὸς ἀβραὰμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ, καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ;

27 * οὐκ ἔστιν ὁ θεὸς νεκρῶν, ἀλλὰ θεὸς ζώντων· ὑμεῖς οὖν πολὺ πλανᾶσθε.

28 * Et accessit vnus de Scribis qui audierat illos conquirentes. & videns quoniam bene illis responderit, interrogauit eum quod esset primum omnium mandatum.

29 * Iesus autem respondit ei, Quia primum omnium mandatum est, Audi Israel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Deut. 6. a. 4.

30 * Et diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex tota mente tua, & ex tota virtute tua. Hoc est primum mandatum.

31 * Secundum autem simile est illi, Diliges proximum tuum tanquam teipsum. Maius horū aliud mandatum non est. Leui. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Rom. 13. c. 9. Galat. 5. c. 14. Iacob. 2. b. 8.

32 * Et ait illi Scriba, Bene Magister, in veritate dixisti, quia vnus est Deus, & non est alius præter eum.

33 * Et vt diligatur ex toto corde, & ex toto intellectu, & ex tota anima, & ex tota fortitudine: & diligere proximum tanquam seipsum: maius est omnibus holocautomatibus & sacrificijs.

34 * Iesus autem videns quòd sapienter respondisset, dixit illi, Non es longè à regno Dei. Et nemo iam audebat eum interrogare.

35 * Et respondens Iesus, docebat, docens in templo, Quomodo dicunt Scribæ Christum filium esse Dauid? Mat. 22. d. 42. Luc. 20. f. 41.

28 * Καὶ προσελθὼν εἷς τῶν γραμματέων, ἀκούσας αὐτῶν συζητούντων, εἰδὼς ὅτι καλῶς αὐτοῖς ἀπεκρίθη, ἐπηρώτησεν αὐτὸν, ποία ἐστὶ πρώτη πασῶν ἐντολή;

29 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπεκρίθη αὐτῷ, ὅτι πρώτη πασῶν τῶν ἐντολῶν, ἄκουε ἰσραὴλ, κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν, κύριος εἷς ἐστι.

30 * καὶ ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου· αὕτη πρώτη ἐντολή.

31 * καὶ δευτέρα ὁμοία, αὕτη, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν· μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστι.

32 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ γραμματεὺς, καλῶς διδάσκαλε ἐπ' ἀληθείας εἶπας, ὅτι εἷς ἐστι θεὸς, καὶ οὐκ ἔστιν ἄλλος πλὴν αὐτοῦ.

33 * καὶ τὸ ἀγαπᾶν αὐτὸν ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, καὶ ἐξ ὅλης τῆς συνέσεως, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος, καὶ τὸ ἀγαπᾶν τὸν πλησίον ὡς ἑαυτὸν, πλεῖόν ἐστι πάντων τῶν ὁλοκαυτωμάτων καὶ τῶν θυσιῶν.

34 * καὶ ὁ ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν ὅτι νουνεχῶς ἀπεκρίθη, εἶπεν αὐτῷ, οὐ μακρὰν εἶ ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· καὶ οὐδεὶς οὐκέτι ἐτόλμα αὐτὸν ἐπερωτῆσαι.

35 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς ἔλεγε διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, πῶς λέγουσιν οἱ γραμματεῖς, ὅτι ὁ χριστὸς υἱός ἐστι δαβίδ;

---

[d] רָעֵא כמו רצה
[e] אֲהַב כמו אהב
[f] רְחַם [g] רָעֵא
[h] וקר ופירושו עולות
[i] דְּבַח כמו זבח
[k] חֲזֵא [l] חְכַם
[m] פְּנָא בלשון חשיב
[n] אֲמַרְתָּ [o] אֱלוֹף

29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ קַדְמָיָא מִן כָּל־הוֹן פּוּקְדָנָא שְׁמַע יִסְרָיֵל מָרָיָא אֱלָהַן מָרָיָא חַד הוּ׃
דְּכָל־הוֹן׃
30 וְתֶרְחַם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מִן כָּל־לִבָּךְ וּמִן כָּל־נַפְשָׁךְ [d] וּמִן כָּל־חִילָךְ וּמִן כָּל־הֵנוֹ פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא׃
31 וְתִנְיָנָא דְּדָמְיָא לֵהּ [e] תְּהֵב לְקָרִיבָךְ אֵיךְ נַפְשָׁךְ אַחֲרָנָא תְּרֵב מִן הָלֵין לֵית׃
32 אֲמַר לֵהּ הַוֹ סָפְרָא שַׁפִּיר רַבִּי יַשְׁרָא אֲמַרְתְּ דְּחַד הוּ וְלֵית אַחֲרִין לְבַר מִנֵּהּ׃
33 [f] וְדִנְרְחֵמְיוּתֵי אֱנָשׁ מִן כָּל־לִבָּא וּמִן כָּל־לֵבָא וּמִן כָּל־חִילָא [g] רְעֵינָא
וּמִן כָּל־נַפְשָׁא וּמִן כָּל־הֵילָא וְדִנְרְחֵם קָרִיבֵהּ אֵיךְ נַפְשֵׁהּ יַתִּירָא הִי מִן כָּל־הוֹן [h] יְקָרָא [i] וְדִבְחָא׃
34 וְיֵשׁוּעַ דִּין [k] חֲזִיהִי [l] דְּחַכִּימְאִית [m] מַפְנֵא פֻּתְגָמָא וַעֲנָא וְאֲמַר לֵהּ לָא תֲוִיהְ רַחִיק מִן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְלָא אֱנָשׁ
אֲמַרְתָּ [n] תּוּב דַּנְשַׁאלְיוּהִי׃
35 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר כַּד [o] מַלֵּף בְּהֵיכְלָא אֵיכְנָא אָמְרִין סָפְרֵא דְּמְשִׁיחָא בְּרֵהּ הוּ דְּדָוִיד׃

36 * *Quandoquidem ipſemet Dauid ait per ſpiritum Sanctitatis, Dixit Dominus Domino meo ſede à dextera mea, donec ponam hoſtes tuos ſcabellum ſubter pedes tuos.*

37 * *Ipſe ergo Dauid vocat eum Dominum meum: & quomodo filius eius eſt? & omnis turba audiebat eum periucundè.*

38 * *Porrò in doctrina ſua dicebat eis, Cauete à Scribis qui volunt cum ſtolis incedere, amántque ſalutationem in compitis.*

39 * *Primóſque conſeſſus in Synagogis: & primos accubitus in cœnis.*

40 * *Illi deuorant ædes viduarum, ea occaſione quòd prorogent preces ſuas. iſti recepturi ſunt iudicium maius.*

Matutinis feſti Crucis.

41 * *Dúmque ſederet Jeſchua è regione gazophylacij ſpectabat quomodo turbæ inijcerent pecuniam in gazophylacium, multíque diuites inijciebant multum.*

42 * *Veniens autem vidua quædam pauperrima iniecit duo minuta, quod eſt octaua pars.*

43 * *Et aduocauit Jeſchua diſcipulos ſuos, & ait illis, Amin dico vobis, Iſta vidua pauperrima pluſquam omnes homines qui coniecerunt, coniecit in gazophylacium.*

44 * *Cuncti ſiquidem ex eo quod ſibiipſis redundat coniecére, at iſta è penuria ſua quicquid habebat coniecit, omnem, inquam, poſſeſſionem ſuam.*

CAP. XIII.

1 *Qvúmque exiret Jeſchua è templo, dixit ei vnus ex diſcipulis ſuis, Magiſter, ecce vide quales lapides, & qualia ædificia.*

2 * *Jeſchua autem dixit ei, Vides iſta ædificia magnifica? non relinquetur hic lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.*

3 * *Et quum ſederet Jeſchua in Monte oliuarum è regione templi, interrogarunt eum Kipho & Jaakoub, & Jouchanon, & Andreas ſoli:*

4 * *Dic nobis quando hæc futura ſunt, & quod eſt ſignum, quum appropinquabunt hæc omnia ad conſummationem?*

---

36 הוּ גֵּיר דָּוִיד אֲמַר בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דַּאֲמַר מָרְיָא לְמָרִי [a] חֵב לָךְ מֵן יַמִּינִי עַדְמָא [b] דַּאסִים בְּעֶלְדְּבָבַיךְ כּוּבְשָׁא תְּחֵית [a] יְתֵב [b] סוּם [c] בְּסַם
רַגְלַיִךְ : 37 הוּ הָכִיל דָּוִיד קָרֵא לֵהּ מָרִי וַאֵיכָנָא בְּרֵהּ אִיהוֹדִי וְכֻלֵּהּ כֶּנְשָׁא שָׁמַע הָנָא לֵהּ [c] בַּסִּימָאִית : [d] אֶלֵף [e] וְזַר [f] עְבַד
38 [d] וַכְיוּלְפָנָא אָמַר הָנָא לְהוֹן [e] אֶזְדַּהַרוּ מֵן סָפְרֵא [f] דְּצַבְּין [g] דְּבְאסְטָלָא נְהַלְכִין וְרַחְמִין שְׁלָמָא בְּשׁוּקָא : [e] אֶסְטָלָא מִלְשׁוֹן יון
39 וְרִישׁ [h] מַוְתְּבָא בַּכְּנוּשָׁתָא וְרִישׁ סַמְכָא [i] בְּחָשְׁמְיָתָא : [h] יְתֵב חַשֵּׁם [i] עֲלֵל
40 [k] הָנוּן דַּאכְלִין בָּתֵּא דַּארְמַלְתָא [l] בְּעִלְּתָא [l] דַּמּוֹרְכִין [k] עְבַד
[m] צְלוֹתְהוֹן הֵנוּן נְקַבְּלוּן דִּינָא יַתִּירָא : [m] עֲלַיְתָא
דְּצַפְּרָא דְּעִדָּנָא דְּצְלִיבָא לר
41 [n] וְכַד יָתֵב יֵשׁוּעַ לוּקְבַל בֵּירַת גַּזָּא [a] חָזֵי הָוָא אֵיכָנָא כֶּנְשָׁא [b] רָמֵין [c] עוּרְפָנָא בֵּירַת גַּזָּא וְסַגִּיאָא עַתִּירָא רָמֵין [a] חוֹר [b] רָמָא
הָוּוּ סַגִּי : [c] בְּפִירוּשׁוֹ כְּסַף חָתוּם
42 [d] וְאִתַּת אַרְמַלְתָא חָדָא מְסַכְּנְתָא [c] אַרְמַיְתָא תְּרֵין מְנִין דְּאִיתַיְהוֹן שָׁמוּנֵא : [d] אֶחָת [e] רָמָא

36 Ipſe enim Dauid dicit in Spiritu ſancto, Dixit Dominus Domino meo, ſede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos ſcabellum pedum tuorum.
Pſal. 109 a. 1.

37 Ipſe ergo Dauid dicit eum Dominum: & vnde eſt filius eius? Et multa turba eum libenter audiuit.

38 Et dicebat eis in doctrina ſua, Cauete à Scribis, qui volunt in ſtolis ambulare, & ſalutari in foro,
Mat. 23. a. 6. Luc. 11. f 43. & 20. g. 46.

39 Et in primis cathedris ſedere in ſynagogis, & primos diſcubitus in cœnis:

40 Qui deuorant domos viduarum ſub obtentu prolixæ orationis: hi accipient prolixius iudicium.

41 Et ſedens Ieſus contra gazophylacium, aſpiciebat quomodo turba iactaret æs in gazophylacium, & multi diuites iactabant multa.
Luc. 21. a. 1.

42 Cùm veniſſet autem vna vidua pauper, miſit duo minuta, quod eſt quadrans.

43 Et conuocans diſcipulos ſuos, ait illis, Amen dico vobis, quoniam vidua hæc pauper plus omnibus miſit qui miſerunt in gazophylacium.

44 Omnes enim ex eo quod abundabat illis, miſerunt: hæc verò de penuria ſua omnia quæ habuit, miſit totum victum ſuum.

CAP. XIII.

1 ET cùm egrederetur de templo, ait illi vnus ex diſcipulis ſuis, Magiſter, Aſpice quales lapides, & quales ſtructuræ.
Mat. 24. a. 2. Luc. 21. a. 5.

2 Et reſpõdens Ieſus, ait illi, Vides has omnes magnas ædificationes? Non relinquetur lapis ſuper lapidem qui non deſtruatur.
Luc. 19. f. 44.

3 Et cùm ſederet in Monte oliuarum contra templum, interrogabant eum ſeparatim Petrus & Iacobus, & Iohannes, & Andreas.

4 Dic nobis quãdo iſta fient? & quod ſignum erit quando hæc omnia incipient conſummari?

36 αὐτὸς γὰρ Δαβὶδ εἶπεν ἐν πνεύματι ἁγίῳ, λέγει ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου, ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

37 αὐτὸς οὖν Δαβὶδ λέγει αὐτὸν κύριον· καὶ πόθεν υἱὸς αὐτοῦ ἐστι; καὶ ὁ πολὺς ὄχλος ἤκουεν αὐτοῦ ἡδέως.

38 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, βλέπετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων ἐν στολαῖς περιπατεῖν, καὶ ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς·

39 καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις.

40 οἱ κατεσθίοντες τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσευχόμενοι· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

41 Καὶ καθίσας ὁ Ἰησοῦς κατέναντι τοῦ γαζοφυλακίου, ἐθεώρει πῶς ὁ ὄχλος βάλλει χαλκὸν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον· καὶ πολλοὶ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά.

42 καὶ ἐλθοῦσα μία χήρα πτωχὴ ἔβαλε λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης.

43 καὶ προσκαλεσάμενος τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων βέβληκε τῶν βαλόντων εἰς τὸ γαζοφυλάκιον.

44 πάντες γὰρ ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον· αὕτη δὲ ἐκ τῆς ὑστερήσεως αὐτῆς πάντα ὅσα εἶχεν ἔβαλεν, ὅλον τὸν βίον αὐτῆς.

ιγ'.

1 Καὶ ἐκπορευομένου αὐτοῦ ἐκ τοῦ ἱεροῦ, λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, διδάσκαλε, ἴδε ποταποὶ λίθοι, καὶ ποταπαὶ οἰκοδομαί.

2 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, βλέπεις ταύτας τὰς μεγάλας οἰκοδομάς; οὐ μὴ ἀφεθῇ λίθος ἐπὶ λίθῳ, ὃς οὐ μὴ καταλυθῇ.

3 καὶ καθημένου αὐτοῦ εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν κατέναντι τοῦ ἱεροῦ, ἐπηρώτων αὐτὸν κατ' ἰδίαν πέτρος καὶ ἰάκωβος καὶ Ἰωάννης, καὶ ἀνδρέας·

4 εἰπὲ ἡμῖν πότε ταῦτα ἔσται, καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα πάντα συντελεῖσθαι.

---

43 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא מְסַכְּנְתָּא יַתִּיר מִן כָּלְהוֹן אֱנָשֵׁא וְדָמִין

44 כָּלְהוֹן גֵּיר מִן מְרֵיהוֹן וְיַתִּיר לְהוֹן [f] אַרְמִיו הָדָא דַּיָּן מִן חַסִּירוּתָא כָּל מֵדֵם דְּאִית הֲוָא לָהּ

קפלאון יג

[f] רְמָא Z
[g] קְנְיָנָהּ Z
[h] מַלְפָנָא הָא [i] חֲזִי אִילֵין כְּאפֵּא וְאִילֵין [k] בְּנְיָנָא ;
[l] רַבְּב [m] שְׁבַק
[n] סְתַר או פַּתְרָא פירוש חרם
[o] הֲוָא [p] שְׁלִים

S 3

5 ‡ Ipſe verò Ieſchua cœpit eis dicere, Videte, ne quis inducat vos in errorem.
6 ‡ Multi ſiquidem venturi ſunt in nomine meo, dicturíque, Ego ſum: & multos aberrare facient.
7 ‡ Quum autem audieritis prælia, & rumorem bellorum, ne timeatis, futurum eſt enim vt hæc fiant, ſed nondum finis.
8 ‡ Surget enim gens in gentem, & regnum in regnum, fiéntque terræmotus in ſingulis locis, & erunt fames & tumultus. Hæc ſunt initium dolorum.
9 ‡ Cauete autem vobiſmetipſis: tradent enim vos in iudicia [prætoria] & in ſynagogis eorum flagellis cædemini, & coram regibus & præfectis ſiſtemini propter me, vt ſit eis teſtimonio.
10 ‡ Prius autem prædicandum eſt Euangelium meum in omnibus gentibus.
11 ‡ Quum autem tradendos vos adducent, ne ſitis antè ſolliciti quid loquamini, neque meditemini: ſed id ipſum quod datum fuerit vobis illa ipſa hora, eloquimini. non enim eſtis loquentes, ſed Spiritus Sanctitatis.
12 ‡ Tradet autem frater fratrem ſuum ad mortem, & pater filium ſuum: & inſurgent filij contra patres ſuos, & enecabunt
13 eos. ‡ Et eritis exoſi omnibus propter nomen meum. Qui verò ſuſtinuerit vſque in finem, hic ſaluus erit.
14 ‡ Quum autem videritis portentum illud immundum vaſtationis, quod dictum eſt per Daniil prophetam, ſtans vbi non oportet (qui legit, intelligat) tunc illi qui fuerint in Iihoudæa, fugiant in montem.
15 ‡ Et qui fuerit in tecto ne deſcendat, nec ingrediatur vt auferat quicquam ex ædibus
16 ſuis. ‡ Et qui fuerit in agro, is ne reuertatur retro vt tollat veſtimentum ſuum.
17 ‡ Væ autem vterum ferentibus, & ijs
18 quæ lactauerint per illos dies. ‡ Orate verò ne fiat fuga veſtra hyeme.
19 ‡ Fiet enim in illis diebus oppreſſio, qualis non exſtitit à principio creationis quam creauit Deus, nunc vſque nec erit. ‡ Et niſi
20 Dominus decurtaſſet dies illos, ſalua non eſſet omnis caro: ſed propter electos quos elegit, decurtauit dies illos.

---

5 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ שָׁרִי [i] לְמֵאמַר לְהוֹן [k] חֲזוּ דַלְמָא אֱנָשׁ [l] נַטְעֵיכוֹן :
6 אֲנָא [n] וְלִסַגָּיֵאָא נַטְעוּן : 7 מָא דֵין דִּשְׁמַעְתּוּן קְרָבָא וְטָבָא [o] דְּקְרֵסָא לָא תְּדְחֲלוּן עֲתִיד הוּ גֵּיר דְּנֶהֱוֵא אֶלָּא
לָא עַדְכִיל חַרְתָּא : 8 [p] נְקוּם גֵּיר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ וְנֶהֱווֹן [q] זוּעָא בְּדוּכָא דּוּכָא וְנֶהֱווֹן [r] כַּפְנָא
[s] וְשִׁגּוּשֵׁיָא הָלֵין רֵישָׁא אֲנָין דְּחֶבְלָא : 9 [t] חֲזוּ דֵין אַנְתּוּן נַפְשְׁכוֹן נַשְׁלְמוּנְכוֹן גֵּיר [u] לְדִינֵא וּבְכְנוּשְׁתְּהוֹן תֶּהֱנְגְּדוּן
וְקֳדָם מַלְכָא וְחִגְמוֹנָא תְּקוּמוּן מָטֲלָתִי [x] לְסָהֲדוּתְהוֹן : 10 לוּקְדָם דֵּין עֲתִידָא [y] דְּתֶתְכְּרֵז סְבַרְתִּי בְּכָלְהוֹן עַמְמַיָּא :
11 אֲמַתַּי [z] דַּמְקָרְבִין לְכוֹן דֵּין דְּנַשְׁלְמוּנְכוֹן לָא תְּקַדְּמוּן [a] תְּאצְפוּן מָנָא תְּמַלְלוּן וְלָא [b] תֶּרְגוּן אֶלָּא הַו מַדֵּם [c] דְּמְתְיְהַב
לְכוֹן בְּהֵי שָׁעְתָּא תָּנָא מַלְלוּ לָא הֲוָא גֵּיר אַנְתּוּן מְמַלְלִין אֶלָּא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא :

[i] אֵמַר [k] חֲזָא [l] טָעָא [z]
[a] אֵתָא [n] סְגָא [z]
[o] קְרֵסָם ופירושו מ׳חמש
[p] קוּם [q] זוּעָא [r] כְּפָנָא
[s] שְׁנַשׁ [t] חֲזָא [v] דוּן
[x] סָהַד [y] כְּרֵז
[z] יְצַף [a] רָגָא [b] יְהֵב

5 ✠ Et respondens Iesus cœpit dicere illis, Videte, ne quis vos seducat.
Ephe.5. b.6. 2.Th.2. a.3.
6 ✠ Multi enim venient in nomine meo dicentes, Quia ego sum: & multos seducent.
7 ✠ Cùm audieritis autem bella & opiniones bellorum, ne timueritis. oportet enim hæc fieri: sed nondum finis.
8 ✠ Exurget enim gens contra gentem, & regnum super regnum: & erũt terræmotus per loca, & fames. Initium dolorum, hæc.
B
9 ✠ Videte autem vosmetipsos. Tradent enim vos in concilijs: & in synagogis vapulabitis, & ante præsides & reges stabitis propter me, in testimonium illis.
10 ✠ Et in omnes gentes primùm oportet prædicari Euangelium.
11 ✠ Et cùm duxerint vos tradentes, nolite præcogitare quid loquamini: sed quod datum vobis fuerit in illa hora, id loquimini. non enim vos estis loquentes: sed Spiritus sanctus.
Mat.10. b.19. Luc.12. b.31. & 21.c.14.
12 ✠ Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium: & consurgent filij in parentes, & morte afficient eos.
13 ✠ Et eritis odio omnibus, propter nomen meum. Qui autem sustinuerit in finem, hic saluus erit.
14 ✠ Cùm autem videritis abominationem desolationis stantem, vbi non debet (qui legit, intelligat) tunc qui in Iudæa sunt, fugiant in montes:
Dan.9. g.27. Mat.24. b.16. Luc.21. d.21.
15 ✠ Et qui super tectum, ne descendat in domum, nec introeat vt tollat quid de domo sua.
16 ✠ Et qui in agro erit, non reuertatur retro, tollere vestimentum suum.
17 ✠ Væ autem prægnãtibus & nutrientibus in illis diebus.
C 18
18 ✠ Orate verò vt hyeme non fiant.
19 ✠ Erunt enim dies illi tribulationes tales, quales non fuerunt ab initio creaturæ quam condidit Deus vsque nunc, neque fient.
20 ✠ Et nisi breuiasset Dominus dies, nõ fuisset salua omnis caro: sed propter electos quos elegit, breuiauit dies.

5 ✠ ὁ δὲ ἰησοῦς ἀποκριθεὶς αὐτοῖς, ἤρξατο λέγειν, βλέπετε μήτις ὑμᾶς πλανήσῃ.
6 ✠ πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι· καὶ πολλοὺς πλανήσουσιν.
7 ✠ ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους, καὶ ἀκοὰς πολέμων, μὴ θροεῖσθε· δεῖ γὰρ γενέσθαι· ἀλλ' οὔπω τὸ τέλος.
8 ✠ ἐγερθήσεται γὰρ ἔθνος ἐπ' ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν. καὶ ἔσονται σεισμοὶ κατὰ τόπους, καὶ ἔσονται λιμοὶ καὶ ταραχαί. ἀρχαὶ ὠδίνων ταῦτα.
9 ✠ Βλέπετε δὲ ὑμεῖς ἑαυτούς· παραδώσουσι γὰρ ὑμᾶς εἰς συνέδρια, καὶ εἰς συναγωγὰς δαρήσεσθε, καὶ ἐπὶ ἡγεμόνων καὶ βασιλέων σταθήσεσθε ἕνεκεν ἐμοῦ, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.
10 ✠ καὶ εἰς πάντα τὰ ἔθνη δεῖ πρῶτον κηρυχθῆναι τὸ εὐαγγέλιον.
11 ✠ ὅταν δὲ ἀγάγωσιν ὑμᾶς παραδιδόντες, μὴ προμεριμνᾶτε τί λαλήσητε, μηδὲ μελετᾶτε, ἀλλ' ὃ ἐὰν δοθῇ ὑμῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, τοῦτο λαλεῖτε· οὐ γάρ ἐστε ὑμεῖς οἱ λαλοῦντες, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον.
12 ✠ παραδώσει δὲ ἀδελφὸς ἀδελφὸν εἰς θάνατον, καὶ πατὴρ τέκνον· καὶ ἐπαναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς, καὶ θανατώσουσιν αὐτούς.
13 ✠ καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου. ὁ δὲ ὑπομείνας εἰς τέλος, οὗτος σωθήσεται.
14 ✠ ὅταν δὲ ἴδητε τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως, τὸ ῥηθὲν ὑπὸ δανιὴλ τοῦ προφήτου, ἑστὸς ὅπου οὐ δεῖ· ὁ ἀναγινώσκων νοείτω· τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη.
15 ✠ ὁ δὲ ἐπὶ τοῦ δώματος, μὴ καταβάτω εἰς τὴν οἰκίαν, μηδὲ εἰσελθέτω ἆραί τι ἐκ τῆς οἰκίας αὐτοῦ.
16 ✠ καὶ ὁ εἰς τὸν ἀγρὸν ὤν, μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω, ἆραι τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ.
17 ✠ οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.
18 ✠ προσεύχεσθε δὲ ἵνα μὴ γένηται ἡ φυγὴ ὑμῶν χειμῶνος.
19 ✠ ἔσονται γὰρ αἱ ἡμέραι ἐκεῖναι θλῖψις, οἵα οὐ γέγονε τοιαύτη ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ θεὸς, ἕως τοῦ νῦν, καὶ οὐ μὴ γένηται.
20 ✠ καὶ εἰ μὴ κύριος ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας, οὐκ ἂν ἐσώθη πᾶσα σάρξ· ἀλλὰ διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς, οὓς ἐξελέξατο, ἐκολόβωσε τὰς ἡμέρας.

---

12 נַשְׁלֵם דֵּין אֲחָא לַאחוֹהִי [c] לְמוֹתָא וַאבָא לַבְּרֵה [d] וְנֶקוּמוּן בְּנַיָא עַל אַבְהַיהוֹן וְנֶמִיהוּן אֱנוּן׃ 13 וְתֶהֱווּן
[c] סְנָיְאִין מִן כָּל נָשׁ מֶטֶל שְׁמִי מַן דִּין דְּנִסְיבַר עַדְמָא לְחַרְתָא הוּ [f] נְחֵא׃ 14 מָא דִין [g] דַּחֲזִיתוּן אָתָא טָנְפְתָא דְחוּרְבָא
דְיָ דַאמְרָא בְּרְנִיאֵיל נְבִיָא [h] דְקִימָא אֵיכָא דְלָא וְלָא הַו דְקָרֵי [i] נְסְתַּכַּל הָדִין אִילֵּיזְדְּבִיהוּד אֱנוּן נֶעֲרְקוּן לְטוּרָא׃
15 וּמַן [k] דְּבֵאגָרָא הוּ לָא [l] נְחוּת וְלָא [m] נֵעוּל לְמֶשְׁקַל מֵדֵם מִן בַּיְתֵהּ׃ 16 וּמַן דְּבְחַקְלָא הוּ לָא נְתְהַפֵּךְ לְבָסְתָרֵה
דְנֶשְׁקוֹל לְבָשֵׁה׃ 17 וַיְ דִין [n] לְבָטְנָתָא וְלְאִילִין [o] דְמֵינְקָן בְּהָנוּן יוֹמָתָא׃ 18 [p] צְלוֹ דִין דְלָא נֶהֱוֵא עֲרוּקִיכוּן
[q] בְּסְתָוָא׃ 19 נֶהֱוֵא [r] גִיר בְּיוֹמָתָא הָנוּן [s] אוּלְצָנָא דְלָא הֲוָא אַכְוֹתֵהּ מִן רֵישׁ בְּרִיְתָא דַּבְּרָא אֱלָהָא וְעַדְמָא לְהָשָׁא וְלָא
נֶהֱוֵא׃ 20 וְאִלּוּלָא מָרְיָא [s] דְכַרִי יוֹמָתָא הָנוּן לָא חֵיֵא הָנָא כָּל בְּסַר אֶלָּא מָטֶל [t] גְּבִיָא דַּאֲבָא כְּרִי יוֹמָתָא הָנוּן׃

[a] מוֹת [d] קוֹם
[c] סְנָיָא [f] חֵיָא [g] חֲזָא
[h] קוֹם [i] סְכַל
[k] פירושו גג
[l] נְחַת [m] עָלַל
[n] בְּטֶן [o] וְנֵק [p] צְלָא
[q] פירושו חֹרֶף
[r] אֲלַץ [s] בְּרָא פירושו קצר
[t] גְּבָא

21 ‡ *Tunc ſiquis dixerit vobis, Ecce hic eſt Meſchicho, & ecce illic, ne credatis.*

22 ‡ *Surgent enim Pſeudochriſti, & pſeudoprophetæ, & edent ſigna & miracula, & ſeducent, ſi poſſit fieri, etiam electos.*

23 ‡ *Vos autem cauete, ecce prædixi vobis omnia.*

24 ‡ *Porrò in illis diebus poſt oppreſſionem illam Sol obſcurabitur, nec Luna dabit ſplendorem ſuum.*

25 ‡ *Et ſtellæ cadent è cælo, & virtutes cælorum commouebuntur.*

26 ‡ *Túncque videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute magna, & cum gloria.*

27 ‡ *Et tunc mittet Angelos ſuos, & congregabit electos ſuos à quatuor ventis ab extremo terræ ad extremum vſque cæli.*

28 ‡ *A ficu autem diſcite parabolam. Quum eius tenereſcunt rami, & germinant folia, ſcitis aduenire æſtatem.*

29 ‡ *Ita & vos quum videritis hæc fieri, ſcitote propè eſſe ad valuas.*

30 ‡ *Amin dico vobis, Nequaquam præterierit generatio iſta, vſque dum hæc omnia fiant.*

31 ‡ *Cælum & terra præteribunt, nec ſermones mei præteribunt.*

32 ‡ *Cæterùm de die illo & illa hora nemo nouit, ne Angeli quidem cælorum, nec ipſe Filius, ſed Pater.*

33 ‡ *Cauete, vigilate & orate: neſcitis enim quando futurum ſit hoc tempus.*

34 ‡ *Eſt enim tanquam vir qui peregrè profectus eſt, reliquítque domum ſuam, ac dedit poteſtatem ſeruis ſuis, & vnicuique opus ſuum, ianitori verò præcepit vt vigilans eſſet.*

35 ‡ *Vigilate ergo, quippe qui neſciatis quando venturus ſit Dominus domus, veſpere, an media nocte, an in cantu galli, an manè.*

36 ‡ *Ne quum venerit derepentè, inueniat vos dormientes.*

37 ‡ *Quod autem vobis dico, vobis omnibus idipſum dico, eſtote vigilantes.*

---

21 הָדֵין אֱן אֱנָשׁ נאמַר לְכון דָּהָא הָרְכָא הוּ מְשִׁיחָא וְהָא [a] הָר חַמֵּן לָא תְהַימְנון׃ 22 נְקומון גִּיר מְשִׁיחֵא
וְנַבְיֵא דְּכְרְבוּהָא [b] וְנֶחְלון אָתְוָתָא [c] וְהֶדְמָרְתָא [d] וְנַטְעון אֱן מָשְׁכְּחָא אָף [e] לַגְּבֵיא׃ 23 אַנְתון דֵּין [f] אֶזְדַּהַרוּ
הָא קַדְמֵת אֱמְרֵת לְכון כָּל מִדֵּם׃ ס 24 בְּהָנון דֵּין יוֹמָתָא בָּתַר אוּלְצָנָא הַו שֶׁמְשָׁא נֶחְשַׁךְ וְסַהֲרָא לָא [g] נֶתֵּל נוהֲרֵהּ׃
25 וְכוכְבֵא [h] נָפְלון מֵן שְׁמַיָּא [i] וְחֵילָוָתָא דִּשְׁמַיָּא [k] נֶתְזִיעון׃ 26 וְהֵידֵין [l] נֶחְזוֹנֵיהִי לַבְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא כַּד אָתֵא
בַּעֲנָנָא עִם חַיָּלָא רַבָּא וְעִם שׁוּבְחָא׃ 27 וְהֵידֵין נְשַׁדַּר מַלְאכוהִי וְנְכַנֵּשׁ [m] לְגְבוהִי מֵן אַרְבְּעָתַיהֵין רוּחֵא
מֵן רֵישֵׁהּ דְּאַרְעָא וְעַדְמָא לְרֵישֵׁהּ דִּשְׁמַיָּא׃ 28 מֵן תְּאנָא דֵּין [n] יִלְפוּ פִּלְאתָא דְּמָא [o] דְּלַךְ סוכֵיהּ [p] וּפָרְעוּ טַרְפֵיהּ
יְדְעִין אֲנַחְנון דְּמְטָא קֵיטָא׃ 29 הָכַנָּא אָף אַנְתון מָא דַּחֲזַיתון הֲלֵין דְּהָוִין [q] דְּעוּ דְּקָרִיבָא הִי עַל דַּרְעָא׃

[a] חָר כמו הרי
[b] נְתַל [c] דְּמַר [d] טְעָא
[e] גְּבָא [f] זְהַר [g] נְתַל
[h] נְפַל [i] חַיִל [k] זוּעַ
[l] חֲזָא [m] גְּבָא
[n] יַלַף כמו אלף
[o] רְכַךְ [p] פירושו צמח
[q] יַרַע

Mat. 24. d. 26. Luc. 21. b. 8.

* Et tunc si quis vobis dixerit, Ecce, hîc est Christus, ecce illic: ne credideritis.

* Exurgent enim pseudochristi & pseudoprophetæ: & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos.

* Vos ergo videte, ecce prædixi vobis omnia.

Exe. 32. b. 7. Isai. 13. b. 10. Ioel. 2. c. 10. g. 31. & 3. c 15.

* Sed in illis diebus post tribulationem illam Sol contenebrabitur, & Luna non dabit splendorem suum.

* Et stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes quæ in cælis sunt, mouebuntur.

* Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus, cum virtute multa & gloria.

Mat. 24. d. 31.

* Et tunc mittet angelos suos, & congregabit electos suos à quatuor ventis, à summo terræ vsque ad summum cæli.

* A ficu autem discite parabolam. Cùm iam ramus eius tener fuerit, & nata fuerint folia: cognoscitis quia in proximo sit æstas:

* Sic & vos cùm videritis hæc fieri, scitote quòd in proximo sit in ostijs.

* Amen dico vobis, Quoniam non transibit generatio hæc, donec omnia ista fiant.

* Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.

* De die autem illo vel hora nemo scit, neque Angeli in cælo, neque Filius: nisi Pater.

Mat. 24. d. 42.

* Videte, vigilate, & orate: nescitis enim quando tempus sit.

* Sicut homo qui peregrè profectus reliquit domum suam: & dedit seruis suis potestatem cuiusque operis, & ianitori præcepit vt vigilet.

* Vigilate ergo, nescitis enim quando dominus domus veniat; serò, an media nocte, an gallicantu, an manè.

* Ne cùm venerit repentè, inueniat vos dormientes.

* Quod autem vobis dico, omnibus dico, Vigilate.

21 * καὶ τότε ἐάν τις ὑμῖν εἴπῃ, ἰδὲ ὧδε ὁ χριστὸς, ἢ, ἰδὲ ἐκεῖ, μὴ πιστεύσητε.

22 * ἐγερθήσονται γὰρ ψευδόχριστοι καὶ ψευδοπροφῆται, καὶ δώσουσι σημεῖα καὶ τέρατα, πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, εἰ δυνατὸν, καὶ τοὺς ἐκλεκτούς.

23 * ὑμεῖς δὲ βλέπετε· ἰδοὺ προείρηκα ὑμῖν πάντα.

24 * ἀλλ' ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις μετὰ τὴν θλῖψιν ἐκείνην ὁ ἥλιος σκοτισθήσεται, καὶ ἡ σελήνη οὐ δώσει τὸ φέγγος αὐτῆς.

25 * καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔσονται ἐκπίπτοντες, καὶ αἱ δυνάμεις αἱ ἐν τοῖς οὐρανοῖς σαλευθήσονται.

26 * καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλαις μετὰ δυνάμεως πολλῆς καὶ δόξης.

27 * καὶ τότε ἀποστελεῖ τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ, καὶ ἐπισυνάξει τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ ἐκ τῶν τεσσάρων ἀνέμων, ἀπ' ἄκρου γῆς ἕως ἄκρου οὐρανοῦ.

28 * ἀπὸ δὲ τῆς συκῆς μάθετε τὴν παραβολήν· ὅταν ἤδη ὁ κλάδος αὐτῆς ἁπαλὸς γένηται, καὶ ἐκφύῃ τὰ φύλλα, γινώσκετε ὅτι ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

29 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ταῦτα ἴδητε γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἐπὶ θύραις.

30 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, μέχρις οὗ πάντα ταῦτα γένηται.

31 * ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

32 * περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ τῆς ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ὁ υἱός, εἰ μὴ ὁ πατήρ.

33 * βλέπετε, ἀγρυπνεῖτε καὶ προσεύχεσθε· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ καιρός ἐστιν.

34 * ὡς ἄνθρωπος ἀπόδημος ἀφεὶς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, καὶ δοὺς τοῖς δούλοις αὐτοῦ τὴν ἐξουσίαν, καὶ ἑκάστῳ τὸ ἔργον αὐτοῦ, καὶ τῷ θυρωρῷ ἐνετείλατο ἵνα γρηγορῇ.

35 * γρηγορεῖτε οὖν· οὐκ οἴδατε γὰρ πότε ὁ κύριος τῆς οἰκίας ἔρχεται, ὀψὲ, ἢ μεσονυκτίου, ἢ ἀλεκτοροφωνίας, ἢ πρωΐ·

36 * μὴ ἐλθὼν ἐξαίφνης, εὕρῃ ὑμᾶς καθεύδοντας·

37 * ἃ δὲ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω, γρηγορεῖτε.

---

30 אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא חֲלָף דָּרָא הָדָא עַד־כְּעַן דְּכֹלְּהֵין[q] נֶהְוִין׃ 31 שְׁמַיָּא וְאַרְעָא נֶעְבְּרִין
[r] וּמִלַּי לָא נֶעְבְּרִין׃ 32 עַל דִּין יוֹמָא הָוֹא וְעַל שָׁעְתָּא הָי אֱנָשׁ לָא יָדַע אַף לָא מַלְאֲכֵא דִּשְׁמַיָּא וְלָא בְרָא אֶלָּא אֲבָא׃
33 [s] חֲזוֹ [t] אִסְתְּעִירוּ [u] וְצַלּוֹ לָא גְיר יְדָעִין אִנְתּוּן אֲמַתַי הוּ זַבְנָא׃
34 אַיְךְ גַּבְרָא הוּ גָיר [x] דְּחָזַק וְשַׁבַק בַּיְתֵהּ וְיָהַב [y] שׁוּלְטָנָא לְעַבְדּוֹהִי וְלֵאנָשׁ אֱנָשׁ עֲבִידְתֵּהּ וְלְתָרָעָא פַּקֵּד דְּנֵיחֲזֵא עִירוּ׃
35 [z] אִסְתְּעִירוּ הָכֵיל דְּלָא יְדָעִין אִנְתּוּן אֲמַתַי אָתֵא מָרֵהּ דְּבַיְתָא בְּרַמְשָׁא אוֹ בְּפֶלְגֵהּ דְּלֵילְיָא אוֹ [a] בְּמִקְרָא תַּרְנְגְלָא
אוֹ בְצַפְרָא׃ 36 דִּלְמָא [b] נֵאתֵא מִן שָׁלְיָא וְנַשְׁכַּחְכוֹן כַּד דַּמְכִין אִנְתּוּן׃ 37 מְרֵם דִּלְכוֹן דִּין אֲמַר אֲנָא
לְכֹלְכוֹן הוּ אֲמַר אֲנָא הֲוֵיתוּן [c] עִירִין׃

[q] חֲזָק
[r] מִלֵּל
[s] חֲזָק [t] עוֹר [u] אֲלָק
[x] פירושו נסע
[y] שְׁלַט
[z] עוֹר [a] קְרָק
[b] אֲתָק
[c] עוֹר

Lectio in Conſecratione Chriſmatûm.

CAP. XIIII.

1 DVobus autem poſt diebus erat Pezcho Azymorum, & quærebant principes Sacerdotum, & Scribæ quomodo dolo prehenderent eum, & eum interficerent.

2 ‡ Dicebantque, Non in feſto, ne fiat tumultus in populo.

3 ‡ Et quum ipſe eſſet in Beth-Anio in ædibus Schemeoun leproſi, dum accumberet, venit mulier habens ſecum alabaſtrum aromatis nardi præſtantiſſimæ, multi pretij: & aperuit illud, effudítque ſuper caput ipſius Jeſchua.

4 ‡ Erant autem quidam ex diſcipulis quibus id diſplicebat apud ſe, & dixerũt, Quorſum facta eſt perditio huius aromatis?

5 ‡ Poterat enim venundari amplius quàm trecentis denariis, & dari pauperibus, & murmurabant in eam.

6 ‡ Ipſe verò Jeſchua dixit, Omittite eam. quid ei moleſti eſtis? bonum opus operata eſt
7 in me. ‡ Nam omni tẽpore pauperes habebitis vobiſcum: & quandocunque volueritis, poteſtis eis benefacere: ego verò non omni tẽpore ero apud vos.

8 ‡ Hæc quod habuit, egit: & præoccupauit, tanquam ad ſepulturam aromate condijt corpus meum.

9 ‡ Equidem dico vobis, Vbicunque prædicabitur hoc Euangelium meum in vniuerſo mundo, id etiam quod iſta egit, narrabitur in memoriam ipſius.

10 ‡ Ithoudo autem Scarioutо vnus ex duodecim, abijt ad principes Sacerdotum, vt proderet eis Jeſchua.

11 ‡ Illi verò quum hæc audiſſent lætati ſunt: & polliciti ſunt argentum ei ſe daturos: proinde quærebat ſibi opportunitatem prodendi eum.

12 ‡ Et primo die Azymorum, quo ſacrificant Ithoudæi Pezcho, dicunt ei diſcipuli ipſius, Quò loci vis vt eamus tibi paraturi vt co-
13 medas Pezcho? ‡ Et miſit duos è diſcipulis ſuis, dixítque eis, Ite in ciuitatem, & ecce occurret vobis homo baiulans vas aquale, ite poſt eum.

---

x בָּתַר דֵּין תְּרֵין יוֹמִין הֲוָא פִּצְחָא דְּפַטִּירֵא ׃ וּבָעַיִן הֲווֹ רַבֵּי כָהֲנֵא וְסָפְרֵא אֵיכַנָא בְּנֶכְלָא נְאַחְרוֹנֵיהִי
y וְנֶקְטְלוּנֵיהִי ׃ z וַאמְרִין הֲווֹ לָא בְּעִדְעִדָא דִּלְמָא נֶהֱוֵא שְׁגוּשְׁיָא בְּעַמָּא ׃ a וְכַד הוּ אִיתַוהִי הֲוָא בְּבֵית
b עַנְיָא בְּבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן גַּרְבָּא כַּד סְמִיךְ c אֲתַת אִנְתְּתָא דְּאִית עֲלַיהּ d שְׁטִיפְתָּא דְּבֻסְמָא דְּנַרְדִּין רִשְׁיָא סַגִּי e דְּמַיָא וַפְּתַחַתַּהּ
f וַאשְׁפַּעֲתַהּ עַל רֵישֵׁהּ דְּיֵשׁוּעַ ׃ g אִית הֲווֹ דֵּין אֱנָשָׁא מִן תַּלְמִידֵיא h דְּאִתְאֲבָשׁ לְהוֹן בְּנַפְשְׁהוֹן וְאַמְרוּ דְּלְמָנָא הֲוָא
i אַבְּדָנָא דְּהָנָא בֻּסְמָא ׃ j מְשַׁכַּח הֲוָא גַּיר k לְמִזְּבַּנוּ יַתִּיר מִן תְּלַת מְאָה דִּינָרִין l וְלְמִתְיְהַבוּ לְמִסְכֵּנֵא m וּמְזַדַּעֲפִין
n הֲווֹ בָהּ ׃ o הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר p שׁוּבְקוּהִי מָנָא q מַהֲרִין אַנְתּוּן לַהּ עֲבַדָא שַׁפִּירָא עֲבָדַת לְוָתִי ׃

a קְרֵינָא בְּקוּדֵשׁ b מוּרְגָּן לְרֵ קְפְלָאן יְהּ c

i הוּא שִׁמְעוֹן הַקָּדוֹשׁ
j בְּעָא k אֶחָד l קְטַל
m צָעַר n שִׁנֵּשׁ o אֶתָּיָא
p הוּא כְּלִי לִשְׁמֵן
q פֵּירוּשׁוֹ מַחִיר
r שְׁכַח s בְּאֵשׁ t אֲבַר
u זַבַּן v יְהַב w זְעַף x שְׁבַק
y מְחַר פֵּירוּשׁוֹ לְמָחָר

CAP. XIIII.

ιδ'.

Mat. 26. a. 2. Luc. 22. a. 1.

1 ERat autem Pascha & Azyma post biduum: & quærebant summi Sacerdotes & Scribæ quomodo eum dolo tenerent & occiderent.

1 * Ην δὲ τὸ πάσχα, καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας· καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς, πῶς αὐτὸν ἐν δόλῳ κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν.

2 2 * Dicebant enim, Non in die festo, ne fortè tumultus fieret † in populo.

populi

2 * ἔλεγον δέ, μὴ ἐν τῇ ἑορτῇ, μήποτε θόρυβος ἔσται τοῦ λαοῦ.

Mat. 26. a. 6. Ioh. 12. a. 3.

3 3 * Et cùm esset Bethaniæ in domo Simonis Leprosi, & recumberet, venit mulier habens alabastrum vnguenti nardi spicati pretiosi: & fracto alabastro, effudit super caput eius.

3 * καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἦλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου, νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς.

Mat. 26. a. 8. Ioh. 12. a. 4.

4 4 * Erant autem quidam indignè ferentes intra semetipsos, & dicentes, Vt quid perditio ista vnguenti facta est?

4 * ἦσαν δέ τινες ἀγανακτοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς, καὶ λέγοντες, εἰς τί ἡ ἀπώλεια αὕτη τοῦ μύρου γέγονεν;

5 5 * Poterat enim vnguentum istud venundari plus quàm trecentis denarijs, & dari pauperibus. Et fremebant in eam.

5 * ἠδύνατο γὰρ τοῦτο πραθῆναι ἐπάνω τριακοσίων δηναρίων, καὶ δοθῆναι τοῖς πτωχοῖς· καὶ ἐνεβριμῶντο αὐτῇ.

6 6 * Iesus autem dixit, Sinite eam: quid illi molesti estis? Bonum opus operata est in me.

6 * ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄφετε αὐτήν· τί αὐτῇ κόπους παρέχετε; καλὸν ἔργον εἰργάσατο ἐν ἐμοί.

7 7 * Semper enim pauperes habetis vobiscum: & cùm volueritis, potestis illis benefacere: me autem non semper † habetis.

habebitis

7 * πάντοτε γὰρ τοὺς πτωχοὺς ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, καὶ ὅταν θέλητε δύνασθε αὐτοὺς εὖ ποιῆσαι· ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

8 8 * Quod habuit hæc, fecit: præuenit vngere corpus meum in sepulturam.

8 * ὃ ἔσχεν αὕτη, ἐποίησε· προέλαβε μυρίσαι μου τὸ σῶμα εἰς τὸν ἐνταφιασμόν.

9 9 * Amen dico vobis, Vbicunque prædicatum fuerit Euangelium istud in vniuerso mundo, & quod fecit hæc, narrabitur in memoriam eius.

9 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅπου ἐὰν κηρυχθῇ τὸ εὐαγγέλιον τοῦτο εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ ὃ ἐποίησεν αὕτη, λαληθήσεται εἰς μνημόσυνον αὐτῆς.

Mat. 26. b. 14. Luc. 22. a. 4.

10 10 * Et Iudas Scariotes vnus de duodecim abijt ad summos Sacerdotes, vt B proderet eum illis.

10 * καὶ ὁ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἷς τῶν δώδεκα, ἀπῆλθε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς, ἵνα προδῷ αὐτὸν αὐτοῖς.

11 11 * Qui audientes gauisi sunt: & promiserunt ei pecuniam se daturos. Et quærebat quomodo illum opportunè traderet.

11 * οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐχάρησαν, καὶ ἐπηγγείλαντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι. Καὶ ἐζήτει πῶς εὐκαίρως αὐτὸν προδῷ.

Mat. 26. b. 16. Luc. 22. a. 6.

12 12 * Et primo die Azymorum quando pascha immolabant, dicunt ei discipuli, Quò vis eamus, & paremus tibi vt manduces pascha?

12 * καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον, λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ποῦ θέλεις ἀπελθόντες ἑτοιμάσωμεν ἵνα φάγῃς τὸ πάσχα;

13 13 * Et mittit duos ex discipulis suis, & dicit eis, Ite in ciuitatem: & occurret vobis homo lagenam aquæ baiulans: sequimini eum.

13 * καὶ ἀποστέλλει δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ λέγει αὐτοῖς, ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἀπαντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων· ἀκολουθήσατε αὐτῷ.

---

7 בְּכָלְזְבַן גְּיר מֶסְכְּנֵא אִית לְכוֹן עִמְּכוֹן וְאִמַּתַי ס רְצֵיתִין אַנְחוֹן מֶשְׁכְּחִין אַנְתוּן דְּהֶעְבְּדוּן לְהוֹן דְּשַׁפִּיר אֲנָא דַּיִן לָא בְּכָלְזְבַן פ אִיתַי לְוָתְכוֹן׃ 8 הַו דְּאִיהּ חֲנָא לַהּ לְהַדָּא עֲבַדַת וְקַדְמַת אַיְתַי ק לְקַבּוּרְתָא דְּמִסְמַת גּוּשְׁמִי׃ 9 וְאָמִין

ס עֲבָא פ אִית כמו יש

ק קְבַר ר בְּסַם ש כְּרִיז

ת דְּכַר כמו זכר

ש שְׁלַם ח חֲדָא א יְדָא ז נְהַל

ג פירושו עלילת

ד דְּבַר כמו דבת

ב פְּצָחָא כמו פסח

א אֲזַל ל לְמַר מ אֲזַל

14 * Et quò loci ingressurus est, dicite domino domus, Magister noster ait, Vbi est domus conuiuij vbi comedam cum discipulis meis
15 Pezcho? * Et ecce ostẽdet vobis cœnaculũ magnum stratum ac præparatum: illic parate
16 nobis. * Exierũt itaque discipuli eius, & venerunt in ciuitatem, & repererunt prout dixerat eis, parauerúntque Pezcho.
17 * Quúmque esset vespera, venit cum dodecade sua.
18 * Et quum accumberent, ac mãducarent, dixit Jeschua, Amin dico vobis; vnus ex vobis qui comedit mecum ipse prodet me.
19 * Illi verò cœperunt angi, & dicunt ei sigillatim, Nunquid ego sum?
20 * Ipse verò ait illis, Vnus è duodecim qui intingit mecum in paropside.
21 * Et Filius hominis abit sicut scriptum est de eo: Væ autem homini illi per quem proditur Filius hominis: præstaret homini illi, si natus non fuisset.
22 * Quúmque illi manducarent, accepit Ieschua panem & benedixit, fregítque, ac dedit eis, & ait illis, Accipite, Hoc est ipsum corpus meum.
23 * Et accepit calicem, & gratias egit, benedixítque ac dedit eis, & biberunt ex eo omnes.
24 * Et dixit eis, Hic est sanguis meus testamenti noui, qui pro multis effunditur.
25 * Amin dico vobis me amplius non bibiturum ex generatione vitis, vsque ad diem illum, quo bibam eam recenter in regno Dei.
26 * Et laudes cantarunt, exieruntque in Montem oliuarum.

Nocte Crucifixionis.

27 * Et dixit eis Jeschua, Vos omnes offendemini in me ista nocte. Scriptum est enim, Percutiam pastorem, & dispergentur oues ipsius.
28 * Sed quum surrexero, præibo vobis in
29 Galilæam. * Dixit ei Kipho, Si omnes offendantur, ego verò non item.
30 * Ait illi Jeschua, Amin dico tibi, Hodie nocte ista priusquam cantauerit gallus duabus vicibus, ter negabis me. * Ille verò
31 magis dicebat, Etiamsi mihi moriendum sit tecum, non negabo te Domine mi. Itidem autem vt ipse & omnes discipuli dicebant.

---

14 וְלַאיכָא [h]דְּעָאל אֲמַרוּ לְמָרֵא בַּיְתָא רַבָּן אֲמַר אֵיכוֹ בֵּית [i]מַשְׁרְיָא אֵיכָא דֶּאכוּל עִם תַּלְמִידַי פָּצְחָא׃
15 וְהָא [k]מְחַוֵא לְכוֹן [l]עֻלְיְתָא רַבְתָא [m]דְמַשְׁוְיָא [n]וְמַטַיְבָא חְמֵן תַּקְנוּ לָן׃ 16 וַנְפָקוּ תַּלְמִידַוהִי [o]וְאַתוֹ לַמְדִינְתָא
וְאַשְׁכַּחוּ אֵיכַנָא דַּאמַר לְהוֹן וְתַיְּבוּ פָּצְחָא׃ 17 וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא אֲתָא עִם תְּרֵעסַרְתֵּהּ׃ 18 וְכַד סְמִיכִין
וְלָעְסִין אֲמַר יֵשׁוּעַ אֲמִין אָנָא לְכוֹן דְּחַד מִנְּכוֹן דְּאֵכֵל עִמִּי הוּ נַשְׁלְמַנִי׃ 19 הִנּוּן דֵּין שָׁרִיו [p]מֶהְהָעִיקִין וַאֲמְרִין
לֵהּ חַד חַד לְמָא אֲנָא׃ 20 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן חַד מִן תְּרֵעסַר דְּצָבַע עִמִּי [q]בְּלַגְתָא׃ 21 וּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא אָזֵל אֵיכַנָא
דִּכְתִיב עֲלוֹהִי וַי דֵּין לְגַבְרָא הַו דְּבְאִידֵהּ [r]מְשְׁתְּלֵם בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא פַּקַח הֲוָא לֵהּ לְגַבְרָא הַו אִלּוּ לָא [s]אְתִילֵד׃
22 וְכַד הִנּוּן לָעְסִין נְסַב יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהֵב לְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן [t]סַבוּ הָנָא אִיהוֹהִי פַּגְרִי׃

[h] עול [i] שְׁרָא [k] חֲוֵא [l] עֲלַח [m] שְׁוָא [n] טַיֵּב [o] אֲתָא
[p] עוֹק כְּמוֹ עִיק
[q] פֵּירוּשׁוֹ קְעֵרָה
[r] שְׁלֵם [s] יְלֵד
[t] נְסַב

14 * Et quocunque introierit, dicite domino domus, Quia magister dicit, Vbi est refectio mea, vbi pascha cum discipulis meis manducem?

15 * Et ipse vobis demonstrabit cœnaculum grande, stratum: & illic parate nobis. 16 * Et abierunt discipuli eius, & venerunt in ciuitatem: & inuenerũt sicut dixerat illis, & parauerunt pascha.

17 * Vespere autẽ facto, venit cum duodecim. 18 * Et discũbẽtibus illis & mãducantibus, ait IESVS, Amen dico vobis, quia vnus ex vobis tradet me, qui manducat mecum.

Mat. 26. b. 20. Luc. 22. b. 14. Ioh. 13. c. 21.

19 * At illi cœperunt contristari, & dicere ei singulatim, Nunquid ego?

20 * Qui ait illis, Vnus ex duodecim qui intingit mecum manum in catino.

Luc. 22. c. 21.

21 * Et Filius quidem hominis vadit sicut scriptum est de eo: væ autem homini illi per quem Filius hominis tradetur. bonum erat ei, si non esset natus homo ille. 22 * Et manducantibus illis, accepit Iesus panem: & benedicens fregit, & dedit eis, & ait, Sumite, hoc est corpus meum. 23 * Et accepto calice, gratias agens dedit eis. & biberunt ex illo omnes.

Psal. 40. c. 10. Actor. 1. c. 16. Mat. 26. b. 24. 1. Co. 11 c. 24.

24 * Et ait illis, Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur.

25 * Amen dico vobis, Quia iam non bibam de genimine vitis vsque in diem illum cùm illud bibam nouum in regno Dei. 26 * Et hymno dicto exierunt in Montem oliuarum.

14 * καὶ ὅπου ἐὰν εἰσέλθῃ, εἴπατε τῷ οἰκοδεσπότῃ, ὅτι ὁ διδάσκαλος λέγει, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;

15 * καὶ αὐτὸς ὑμῖν δείξει ἀνώγαιον μέγα ἐστρωμένον, ἕτοιμον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε ἡμῖν.

16 * καὶ ἐξῆλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἦλθον εἰς τὴν πόλιν· καὶ εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.

17 * καὶ ὀψίας γενομένης ἔρχεται μετὰ τῶν δώδεκα.

18 * καὶ ἀνακειμένων αὐτῶν καὶ ἐσθιόντων, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με, ὁ ἐσθίων μετ' ἐμοῦ.

19 * Ἤρξαντο λυπεῖσθαι, καὶ λέγειν αὐτῷ εἷς καθ' εἷς, μήτι ἐγώ; καὶ ἄλλος, μήτι ἐγώ;

20 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα ὁ ἐμβαπτόμενος μετ' ἐμοῦ εἰς τὸ τρυβλίον.

21 * ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑπάγει, καθὼς γέγραπται περὶ αὐτοῦ· οὐαὶ δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου παραδίδοται· καλὸν ἦν αὐτῷ, εἰ οὐκ ἐγεννήθη ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος.

22 * καὶ ἐσθιόντων αὐτῶν λαβὼν ὁ Ἰησοῦς ἄρτον, καὶ εὐλογήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου.

23 * καὶ λαβὼν τὸ ποτήριον, εὐχαριστήσας ἔδωκεν αὐτοῖς· καὶ ἔπιον ἐξ αὐτοῦ πάντες.

24 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ περὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον.

25 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ πίω ἐκ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ὅταν αὐτὸ πίνω καινὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

26 * καὶ ὑμνήσαντες ἐξῆλθον εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.

27 * Et ait eis Iesus, Omnes scandalizabimini in me in nocte ista: quia scriptum est: Percutiam pastorẽ, & dispergentur oues.

Ioh. 16. d. 32. Zach. 13 a. 7.

28 * Sed posteaquam resurrexero, præcedam vos in Galilæam.

Inf. 16. b. 7.

29 * Petrus autem ait illi, Etsi omnes scandalizati fuerint in te: sed non ego.

30 * Et ait illi Iesus, Amẽ dico tibi, Quia tu hodie in nocte hac, priusquam gallus vocem bis dederit, ter me es negaturus. 31 * At ille amplius loquebatur, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Similiter autem & omnes dicebant.

27 * Καὶ λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πάντες σκανδαλισθήσεσθε ἐν ἐμοὶ ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, ὅτι γέγραπται, πατάξω τὸν ποιμένα, καὶ διασκορπισθήσεται τὰ πρόβατα.

28 * ἀλλὰ μετὰ τὸ ἐγερθῆναί με, προάξω ὑμᾶς εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

29 * ὁ δὲ Πέτρος ἔφη αὐτῷ, καὶ εἰ πάντες σκανδαλισθήσονται, ἀλλ' οὐκ ἐγώ.

30 * καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι σὺ σήμερον ἐν τῇ νυκτὶ ταύτῃ, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρίς με ἀπαρνήσῃ.

31 * ὁ δὲ ἐκ περισσοῦ ἔλεγε μᾶλλον, ἐάν με δέῃ συναποθανεῖν σοι, οὐ μή σε ἀπαρνήσομαι· ὡσαύτως δὲ καὶ πάντες ἔλεγον.

---

23 וַיִּקַּח כּוֹס [a] וַיהוֹדֵי וּבָרַךְ וַיִּתֶּן לָהֶן [x] וַיִּשְׁתּוּ מִמֶּנּוּ כֻּלְּהֶן׃ 24 וַיֹּאמֶר לָהֶן הָנוּ דְמִי [y] דִּבְרִיתָקָא [z] חַדְתָּא

25 דַּאֲנָא מְתַּאשֵׁד׃ אֲמִין אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּהוּא לָא אֶשְׁתֵּא מִן [b] יַלְדָּא [c] דְּגַפְּנָא עַדְמָא לְיוֹמָא הַהוּא דְּכֵה [d] אֶשְׁתְּיוּהִי

26 [c] חַדְתָּאִית בְּמַלְכוּתָה דַּאלָהָא׃ וְשַׁבְּחוּ וְנַפְּקוּ לְטוּר זֵיתָא׃

27 וַאֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ כֻּלְּכוֹן תֶּהְכַּשְׁלוּן בִּי בְּהָנָא לֵלְיָא כְּתִיב גֵּיר [b] דֶּאמְחֵא [c] לְרַעְיָא וְנֶתְבַּדְּרוּן [d] אִמְּרוּהִי׃

28 אֶלָּא מָא [c] דְּקָמְנָא קֳדָם אֲנָא לְכוֹן לַגְלִילָא׃ 29 אֲמַר לֵה כֵּאפָא אִן כֻּלְּהוֹן נֶתְכַּשְׁלוּן אֶלָּא לָא אֲנָא׃

30 אֲמַר לֵה יְשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֱנָא לָךְ דַּאנְתְּ יוֹמָנָא בְּלֵלְיָא הָנָא קֳדָם [f] דְּנֶקְרָא תַּרְתֵּין זַבְנִין תֵּלַת תֶּכְפּוֹר בִּי׃

31 הוּדִין [g] יַתִּירָאִית אֲמַר הֲוָא דַּאן נֶהֱוֵא לִי [h] לְמָטַת עַמָּךְ לָא אֶכְפּוֹר בָּךְ מָרִי וְאַכְוָתְהוֹן אַף כֻּלְּהוֹן חַלְמִידָא אֲמַרוּ׃

---

a וּרְבָא x שְׁתָא
x פֵּירוּשׁוֹ בְּרִיךְ מִן לְשׁוֹן יְיִן
y חֲדַת כְּמוֹ חָדָשׁ
z אֲשֶׁר כְּמוֹ שְׁרָא b וְלַר
b כְּמוֹ גֶּפֶן c שְׁתָא d חַדַּת
c זְקַף b מְחָא c רְעָא בִּלְשׁוֹן פַּרְנָסָה
d עִבְרִית צאן e קוֹם
e קְרָא f יְתַר g מוֹרֶת h

32 ‡ Et venerunt in locum qui vocatur Gadsimon, aitque discipulis suis, Sedete hîc, donec preces fudero.

33 ‡ Et duxit secum Kipho, & Jaakoub, & Jouchanon: cœpítque contristari & angi.

34 ‡ Et ait illis, Ægritudo inest animæ meæ vsque ad mortem: expectate me hîc, & vi-
35 gilate. ‡ Et accessit paululum, procidítque in terram, & orabat, vt, si fieri posset, transiret ab eo illa hora.

36 ‡ Et ait, Pater, Pater mi, tu potes omnia, transfer à me calicem istum: verumtamen non voluntas mea, mei, inquam, ipsius, sed tua fiat.

37 ‡ Veniens autem inuenit eos dormientes, aítque Kipho, Schemeoun dormis? non potuisti vna hora vigilare?

38 ‡ Vigilate & orate, ne intretis in tentationem: Spiritus vult, & promptus est, sed
39 est corpus infirmum. ‡ Et profectus iterum
40 orauit, & eundẽ sermonẽ dixit. ‡ Et cõuersus rursum veniens inuenit eos dormientes, propterea quòd eorũ oculi grauati erant, neque
41 sciebant quid ei dicerent. ‡ Venit autem tertia vice, & ait illis, Dormite adhuc & requiescite: propè est finis, venítque hora, & ecce traditur Filius hominis in manus flagi-
42 tiosorum. ‡ Surgite, eamus: ecce appropinquat is qui prodit me.

43 ‡ Et adhuc ipso loquente venit Jihoudo Scariouto vnus ex duodecim, & cũ eo multi cum ensibus & fustibus, à principibus Sacerdotum, & Scribis & Senioribus.

44 ‡ Dederat autẽ eis signum proditionis proditor ille, & dixerat, Quemcunque osculatus fuero, ipse est, prehẽdite eum cautè, eumq;
45 abducite. ‡ Et eo momẽto appropinquauit, & dixit ei, Rabbi, Rabbi, eumque deosculatus est. ‡ Illi verò iniecerũt in eum manus, &
46 prehenderunt eum.

47 ‡ Vnus autẽ ex ijs qui adstabãt distrinxit gladium ac percussit seruum principis sacer-
48 dotum, abstulitq; eius auriculam. ‡ Ipse verò Jeschuá respõdit & ait eis, Tanquam aduersus sicarium existis contra me cum gladijs & fustibus vt prehendatis me.

49 ‡ Quotidie apud vos eram dum docebam in templo, neque prehendistis me. Sed vt ad implerentur scripturæ hoc factum est.

---

32 וְאָתוֹ לְדוּכְתָא אַיְדָא דְּמָתְקְרֵיָא גַּדְסְמָן וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי הֲבוּ הָרְכָא עַד מְצַלֵּא אֲנָא׃
33 וְדָבַר עִמֵּהּ לְכֵאפָא וְלְיַעֲקוֹב וְלִיוּחָנָן וְשָׁרִי לְמֶחְכְּמָר וְלְמֶחְעָקוּ׃ 34 וְאָמַר לְהוֹן כַּרְיָא הִי לָהּ לְנַפְשִׁי
עַדְמָא קָנוּ לִי הָרְכָא וְאִתְּעִירוּ׃ 35 וְקָרֵב קָלִיל וְנָפַל עַל אַרְעָא וַמְצַלֵּא הֲוָא דְּאִן מֶשְׁכְּחָא תֶּעֱבַר מִנֵּהּ
שָׁעָתָא׃ 36 וְאָמַר אַבָּא אֲבִי כֹּל מֵרֵם מָשְׁכַּח אַנְתְּ אַעְבַר מָנִי כָּסָא הָנָא אֱלָּא לָא צְבְיָנִי דִּילִי אֱלָּא דִּילָךְ׃
37 וְאָתָא אֶשְׁכַּח אֱנוּן כַּד דַּמְכִין וְאָמַר לְכֵאפָא שִׁמְעוֹן דְּמַכְתְּ לָךְ לָא אֶשְׁכַּחְתְּ חֲדָא שָׁעָא לְמֶחְעָרוּ׃
38 אֶתְּעִירוּ וְצַלּוּ דְּלָא תֶּעֱלוֹן לְנֶסְיוּנָא רוּחָא צַבְיָא וּמְטִיבָא אֱלָּא פַּגְרָא כְּרִיהּ׃ 39 וַאזַל תּוּב צְלִי וְהִי
מֶלֵּהָא אֲמַר׃ 40 וַהֲפַךְ תּוּב אָתָא אֶשְׁכַּח אֱנוּן כַּד דַּמְכִין מֶטֶל דְּעֵינֵיהוֹן יַקִּירִן הֲוֵי וְלָא יְדְעִין הַוּוּ מָנָא נְאמְרוּן לֵהּ׃

1 אֲתָא 2 קְרָא 3 יְתֵב
m אֲרָא n כְּמַר o עוּק
p כְּרָה q מוּת r קְנָא s עוּר
t עֲבַר u עְבָא v דְּמַךְ
w שְׁבַח בלשון יכ׳
z עוּר a אֱלָא b עוּל
c נְסָא d עְבָא e כְּרָה
f מֶלֵּל g יְקַר

Mat. 26. d. 36. Luc. 22. d. 40.

32 ‡ Et veniunt in prædium, cui nomen Gethsemani. Et ait discipulis suis, Sedete hîc donec orem.

33 ‡ Et assumit Petrum, & Iacobum, & Iohannem secum: & cœpit pauere & tædere. 34 ‡ Et ait illis, Tristis est anima mea vsque ad mortẽ: sustinete hîc & vigilate.

35 ‡ Et cùm processisset paululum, procidit super terram: & orabat vt, si fieri posset, transiret ab eo hora.

36 ‡ Et dixit, Abba, pater, omnia tibi possibilia sunt: transfer calicem hunc à me. sed non quod ego volo, sed quod tu.

37 ‡ Et venit, & inuenit eos dormientes. Et ait Petro, Simon dormis? non potuisti vna hora vigilare?

38 ‡ Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. Spiritus quidem promptus est, caro verò infirma.

39 ‡ Et iterum abiens orauit eundem sermonem, dicens.

40 ‡ Et reuersus, denuò inuenit eos dormientes (erant enim oculi eorum grauati) & ignorabant quid respõderent ei.

41 ‡ Et venit tertiò, & ait illis, Dormite iam & requiescite. Sufficit, venit hora. Ecce Filius hominis tradetur in manus peccatorum. 42 ‡ Surgite, eamus: ecce, qui me tradet, propè est.

43 ‡ Et adhuc eo loquente, venit Iudas Scariotes vnus de duodecim, & cum eo turba multa cũ gladijs & lignis, † à summis Sacerdotibus & Scribis, & Senioribus. 44 ‡ Dederat autem traditor eius signum eis dicens, Quemcunque osculatus fuero, ipse est: tenete eum, & ducite cautè. 45 ‡ Et cùm venisset, statim accedens ad eum, ait, Aue Rabbi. & osculatus est eum. 46 ‡ At illi manus iniecerunt in † eum: & tenuerunt eum.

47 ‡ Vnus autem quidam de circunstantibus educens gladium, percussit seruum summi Sacerdotis: & amputauit illi auriculam.

48 ‡ Et respondens Iesus, ait illis, Tanquam ad latronem existis cum gladijs & lignis comprehendere me?

49 ‡ Quotidie eram apud vos in templo docens, & non me tenuistis. sed vt impleantur scripturæ.

missi Mat. 26. d. 43. Luc. 22. c. 47. Ioh. 18. a. 3.

Iesum

32 ‡ καὶ ἔρχον) εἰς χωρίον ὗ τὸ ὄνομα γεθσημανῆ· καὶ λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, καθίσατε ὧδε ἕως προσεύξωμαι. 33 ‡ καὶ παραλαμβάνει τὸν πέτρον, καὶ ἰάκωβον, καὶ ἰωάννην μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ ἤρξατο ἐκθαμβεῖσθαι καὶ ἀδημονεῖν.

34 ‡ καὶ λέγει αὐτοῖς, περίλυπός ἐστιν ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου· μείνατε ὧδε καὶ γρηγορεῖτε. 35 ‡ καὶ προελθὼν μικρὸν, ἔπεσεν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ προσηύχετο ἵνα εἰ δυνατόν ἐστι, παρέλθῃ ἀπ' αὐτοῦ ἡ ὥρα. 36 ‡ καὶ ἔλεγεν, ἀββᾶ ὁ πατὴρ, πάντα δυνατά σοι. παρένεγκε τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· ἀλλ' οὐ τί ἐγὼ θέλω, ἀλλὰ τί σύ.

37 ‡ καὶ ἔρχε), καὶ εὑρίσκει αὐτοὺς καθεύδοντας, & λέγει τῷ πέτρῳ, σίμων καθεύδεις; οὐκ ἴσχυσας μίαν ὥραν γρηγορῆσαι; 38 ‡ γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν. τὸ μὲν πνεῦμα πρόθυμον, ἡ δὲ σὰρξ ἀσθενής. 39 ‡ καὶ πάλιν ἀπελθὼν προσηύξατο, τὸν αὐτὸν λόγον 40 εἰπών. ‡ καὶ ὑποστρέψας εὗρεν αὐτοὺς πάλιν καθεύδοντας· ἦσαν γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν βεβαρημένοι· καὶ οὐκ ἤδεισαν τί αὐτῷ ἀποκριθῶσι.

41 ‡ καὶ ἔρχε) τὸ τρίτον, καὶ λέγει αὐτοῖς, καθεύδετε τὸ λοιπὸν καὶ ἀναπαύεσθε· ἀπέχει· ἦλθεν ἡ ὥρα· ἰδοὺ παραδίδο) ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἁμαρτωλῶν. 42 ‡ ἐγείρεσθε, ἄγωμεν· ἰδοὺ ὁ παραδιδούς με ἤγγικε.

43 ‡ καὶ εὐθέως ἔτι αὐτοῦ λαλοῦντος παραγίνεται ἰούδας εἷς ὢν τῶν δώδεκα, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄχλος πολὺς μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων, παρὰ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν γραμματέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. 44 ‡ δεδώκει δὲ ὁ παραδιδούς αὐτὸν, σύσσημον αὐτοῖς, λέγων, ὃν ἂν φιλήσω, αὐτός ἐστι· κρατήσατε αὐτὸν, καὶ ἀπάγετε ἀσφαλῶς. 45 ‡ καὶ ἐλθὼν, εὐθέως προσελθὼν αὐτῷ λέγει, χαῖρε ῥαββί· καὶ κατεφίλησεν αὐτόν. 46 ‡ οἱ δὲ ἐπέβαλον ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ ἐκράτησαν αὐτόν.

47 ‡ εἷς δέ τις τῶν παρεστηκότων σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ἔπαισε τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον. 48 ‡ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξήλθετε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων συλλαβεῖν με; 49 ‡ καθ' ἡμέραν ἤμην πρὸς ὑμᾶς ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, καὶ οὐκ ἐκρατήσατέ με. ἀλλ' ἵνα πληρωθῶσιν αἱ γραφαί.

---

41 וְאָתָא דְּתִלָּתָא זַבְנִין וְאָמַר לְהוֹן דְּמָכוּ [b]מֵכִיל [i]וְאִתְנַיְחוּ [k]מְטָת חַדְתָּא [l]וְאָהָא שָׁעְתָּא וְתָא [m]מְשְׁתְּלֵם בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא
42 [n]בְּאִידֵיהוֹן [o]דְּחָטָיָא׃ [p]קוּמוּ נְאזַל הָא קָרֵב הוּ דְּמְשְׁלֵם לִי׃ 43 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אִתָּא יְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא
חַד מִן תְּרֵעְסַר וְעִמֵּהּ סַגִיאָא עַם [q]סַפְסְרָא וְחוּטְרָא מִן לְוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא וְקַשִּׁישֵׁא׃ 44 וְיָהֵב לְהוֹן אָתָּא
[r]מַשְׁלְמָנָא הַו דְּמְשְׁלֵם וַאמַר הַו דְּנָשֵׁק אֱנָא הוּיוּ [s]אֲחוֹדוּתֵי [t]זְהִירָאִית [v]וַאובְלוּתֵי׃ 45 וּבַר שָׁעֲתָה קָרֵב וַאמַר לֵהּ
רַבִּי רַבִּי וְנַשְׁקֵהּ׃ 46 הָנוּן דֵּין [x]אַרְמִיו עֲלַוהִי אֵידָא וַאֲחַדוּהִי׃ 47 חַד דֵּין מִן הָנוּן [y]דְּקִימִין שְׁמַט סַיְפָא [z]וַמְחָיְתֵי
לְעַבְדֵהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְשַׁקְלֵהּ אֲדְנֵהּ׃ 48 הוּ דֵּין יְשׁוּעַ עָנָא וְאָמַר לְהוֹן אַיךְ דְּעַל גַּיָּסָא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפָא וּבְחוּטְרָא
[z]דְּתֵאחְדוּנָנִי׃ 49 כְּלְיוֹם לְוָתְכוֹן הֲוִית כַּד [b]מַלֵּף אֲנָא בְּהֵיכְלָא וְלָא אֲחַדְתּוּנָנִי אֶלָּא דְּנִשְׁלְמוּן כְּתָבָא הָנוֹת הָדָא׃

[h] פירושו עוד [i] נוח
[k] מְטָא [l] אִתָּא [m] שְׁלֵם יר
[n] חָתָא [p] קום [q] פירושו חרבים
[r] שְׁלֵם [s] אֶחָד במו אחז
[t] זְחַר [v] יְבֵל [x] רָמָא
[y] קום [z] מְחָא
[a] אֶחָד [b] אַלֵּף

50 *Tunc dereliquerunt eum discipuli ipsius,
51 & aufugerunt. * Quidã autẽ adolescens ve-
niebat post eum, eratque amictus sindone nu-
52 dus, & prehenderunt eum. * Ipse verò
reliquit sindonem, & aufugit nudus.
53 * Et abduxerũt Jeschua ad Kaiopho sum-
mum Sacerdotem: & congregati sunt apud
eum cuncti principes Sacerdotum, & Scri-
54 bæ, & Seniores. * Schemeoun autẽ procul
veniebat post eum vsque ad atrium interius
summi Sacerdotis, & sedebat cum ministris,
55 atque calefaciebat se ante ignem. *Principes
autem Sacerdotum, & omnis eorum synago-
ga quærebant aduersus Jeschua testimoniũ,
vt eum morti addicerent, nec inueniebant.
56 * Quum enim multi testificarentur ad-
uersus eum, non erant æqualia eorum testi-
57 monia. * Quidam autem insurrexerunt in
eum testes falsi, & dixerunt.
58 * Nos audiuimus eum dicentem, Ego dis-
soluo templum hoc manibus factum, & tri-
bus diebus ædifico aliud nõ factum manibus.
59 * Sed ne sic quidem æquale erat eorum te-
60 stimonium. * Porrò surrexit summus Sa-
cerdos in medium, & interrogauit Jeschua,
& ait, Ne verbum quidem respondes? quid
isti testificantur contra te?
61 * Ipse verò Jeschua tacebat, & nihil ei
respondit. Et rursus interrogauit eum sum-
mus Sacerdos, & ait, Túne es ille Meschicho
filius Benedicti?
62 * Ipse verò Jeschua, dixit ei, Ego sum, &
videbitis Filium hominis sedentem à dexte-
ra virtutis, & venientem super nubes cæ-
63 lorum. * Summus autem Sacerdos scidit tu-
nicam suam, & ait, Quorsum amplius requi-
64 runtur nobis testes? * En ex ore ipsius audi-
stis blasphemiam: quid vobis videtur? illi
verò omnes iudicarunt eum esse reum mortis.
65 * Et cœperunt quidam conspuere in vul-
tum ipsius, & velare faciem eius, & alapis
eum cædere, ac dicere, Vaticinare. Ministri
quoq; percutiebant eũ super maxillas ipsius.
66 * Quúmque Schemeoun esset inferius in
atrio, venit quædam adolescentula quæ erat
67 summi Sacerdotis. *Vidit eum calefacientem
sese, & respiciens in eum dixit ei, Et tu cum
Jeschua Nazareno eras.

---

50 הֵידֵין שַׁבְקוּהִי תַּלְמִידוֹהִי וַעֲרַקוּ׃
51 וְחַד בַּחֲרָה וַעֲטִיף הֲוָא סְדוֹנָא עַרְטֵל וַאֲחַדוּהִי׃
52 הוּדֵין שָׁבַק סְדוֹנָא וַעֲרַק עַרְטֵל׃
53 וְאוֹבִלוּהִי לְיֵשׁוּעַ לְוָת קַיָפָא רַב כָּהֲנָא וְאִתְכַּנְשׁוּ לְוָתֵהּ כָּל־הוֹן רַבֵּי
כָהֲנָא וְסָפְרָא וְקַשִׁישָׁא׃
54 שִׁמְעוֹן דֵּין מִן רוּחַקָא אֲתָא הֲוָא בָּתְרֵהּ עַד־מָא לְגַו דָּרְתָּה דְּרַב כָּהֲנָא וְיָתֵב הֲוָא
עִם מְשַׁמְּשָׁנָא וְשָׁחֵן לוּקְבֵל נוּרָא׃
55 רַבֵּי כָהֲנָא דֵּין וְכֹלֵּהּ כְּנִשְׁתְּהוֹן בָּעֵין הֲוֵו עַל יֵשׁוּעַ סָהֲדוּתָא דְּנִמְיתוּנֵיהִי
וְלָא אַשְׁכַּחוּ׃
56 כַּד סַגִיאֵא גַיר סַהֲדִין עֲלוֹהִי לָא שַׁוִין הֲוֵי סָהֲדוּתְהוֹן׃
57 אֲנָשִׁין דֵּין קָמוּ עֲלוֹהִי סָהֲדָא וְשׁוּקְרָא וְאַמְרוּ׃
58 דַּהֲנַן שְׁמַעְנָיהִי דַּאמַר דֵּאנָא שָׁרָא אֲנָא הַיכְלָא
הָנָא דַּעֲבִיד בְּאִידַיָא וְלַתְלָתָא יוֹמִין בָּנֵא אֲנָא אַחֲרָנָא דְּלָא עֲבִיד בְּאִידַיָא׃
59 וְאַף לָא הָכְנָא שַׁוְיָא סָהֲדוּתְהוֹן׃

50 לְמַר אֲתָא
51 יְבַל כְּנַשׁ
52 רְחַק
53 בְּעָא סְחַד
54 מוּת
55 שְׁוָא
56 יַד שְׁוָא
57 קוּם שְׁקַר שְׁמַע

Mat. 26. f. 56.

50 * Tunc discipuli eius relinquētes eum, omnes fugerunt.

50 * καὶ ἀφέντες αὐτὸν πάντες ἔφυγον.

51 * Adolescens autem quidam sequebatur eum amictus sindone super nudo: & tenuerunt eum.

51 * καὶ εἷς τις νεανίσκος ἠκολούθησεν αὐτῷ, περιβεβλημένος σινδόνα ἐπὶ γυμνοῦ· καὶ κρατοῦσιν αὐτὸν οἱ νεανίσκοι.

52 * At ille reiecta sindone, nudus profugit ab eis.

52 * ὁ δὲ καταλιπὼν τὴν σινδόνα, γυμνὸς ἔφυγεν ἀπ' αὐτῶν.

Luc. 22. f. 54. Ioh. 18. a. 13.

53 * Et adduxerunt Iesum ad summum Sacerdotem: & cōuenerunt omnes Sacerdotes, & Scribæ, & Seniores.

53 * καὶ ἀπήγαγον τὸν ἰησοῦν πρὸς τὸν ἀρχιερέα· καὶ συνέρχονται αὐτῷ πάντες οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ γραμματεῖς.

54 * Petrus autem à longè secutus est eū vsque intrò in atrium summi Sacerdotis: & sedebat cum ministris ad ignem, & calefaciebat se.

54 * καὶ ὁ πέτρος ἀπὸ μακρόθεν ἠκολούθησεν αὐτῷ ἕως ἔσω εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως· καὶ ἦν συγκαθήμενος μετὰ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ θερμαινόμενος πρὸς τὸ φῶς.

Mat. 62. f. 59.

55 * Summi verò Sacerdotes & omne concilium quærebant aduersus Iesum testimonium, vt eum morti traderent, nec inueniebant.

55 * Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον ἐζήτουν κατὰ τοῦ ἰησοῦ μαρτυρίαν, εἰς τὸ θανατῶσαι αὐτόν, καὶ οὐχ ηὕρισκον.

56 * Multi enim testimoniū falsum dicebant aduersus eum: & conuenientia testimonia non erant.

56 * πολλοὶ γὰρ ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, καὶ ἴσαι αἱ μαρτυρίαι οὐκ ἦσαν.

57 * Et quidam surgentes, falsum testimonium ferebant aduersus eum, dicentes,

57 * καί τινες ἀναστάντες ἐψευδομαρτύρουν κατ' αὐτοῦ, λέγοντες·

Iohan. 2. d. 19.

58 * Quoniam nos audiuimus eum dicentem, Ego dissoluam templum hoc manu factum, & per triduum aliud non manufactum, ædificabo.

58 * ὅτι ἡμεῖς ἠκούσαμεν αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἐγὼ καταλύσω τὸν ναὸν τοῦτον τὸν χειροποίητον, καὶ διὰ τριῶν ἡμερῶν ἄλλον ἀχειροποίητον οἰκοδομήσω.

59 * Et non erat conueniens testimoniū illorū.

59 * καὶ οὐδὲ οὕτως ἴση ἦν ἡ μαρτυρία αὐτῶν.

60 * Et exurgens summus Sacerdos in medium, interrogauit Iesum, dicēs, Non respondes quicquā ad ea quæ tibi obijciuntur ab his?

60 * καὶ ἀναστὰς ὁ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ μέσον, ἐπηρώτησε τὸν ἰησοῦν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; τί οὗτοί σου καταμαρτυροῦσιν;

61 * Ille autem tacebat, & nihil respondit. Rursum summus Sacerdos interrogabat eum: & dixit ei, Tu es Christus filius Dei benedicti?

61 * ὁ δὲ ἐσιώπα, καὶ οὐδὲν ἀπεκρίνατο. πάλιν ὁ ἀρχιερεὺς ἐπηρώτα αὐτὸν, καὶ λέγει αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ εὐλογητοῦ;

62 * Iesus autem dixit illi, Ego sum, & videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis, & venientem cum nubibus cæli.

62 * ὁ δὲ ἰησοῦς εἶπεν, ἐγώ εἰμι· καὶ ὄψεσθε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως, καὶ ἐρχόμενον μετὰ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ.

Mat. 24. c. 30.

63 * Summus autem Sacerdos scindens vestimēta sua, ait, Quid adhuc desideramus testes?

63 * ὁ δὲ ἀρχιερεὺς διαῤῥήξας τοὺς χιτῶνας αὐτοῦ λέγει, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων;

64 * Audistis blasphemiam. quid vobis videtur? Qui omnes condemnauerunt eum esse reum mortis.

64 * ἠκούσατε τῆς βλασφημίας· τί ὑμῖν φαίνεται; οἱ δὲ πάντες κατέκριναν αὐτὸν ἔνοχον εἶναι θανάτου.

65 * Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & dicere ei, Prophetiza. & ministri alapis eum cædebant.

65 * καὶ ἤρξαντό τινες ἐμπτύειν αὐτῷ, καὶ περικαλύπτειν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ, καὶ κολαφίζειν αὐτὸν, καὶ λέγειν αὐτῷ, προφήτευσον· καὶ οἱ ὑπηρέται ῥαπίσμασιν αὐτὸν ἔβαλλον.

Mat. 26. f. 69. Luc. 22. f. 55. Ioh. 18. c. 17.

66 * Et cùm esset Petrus in atrio deorsum, venit vna ex ancillis summi Sacerdotis.

66 * καὶ ὄντος τοῦ πέτρου ἐν τῇ αὐλῇ κάτω, ἔρχεται μία τῶν παιδισκῶν τοῦ ἀρχιερέως·

67 * Et cùm vidisset Petrū calefacientē se, aspiciens illum, ait, Et tu cum Iesu Nazareno eras.

67 * καὶ ἰδοῦσα τὸν πέτρον θερμαινόμενον, ἐμβλέψασα αὐτῷ, λέγει, καὶ σὺ μετὰ ναζαρηνοῦ ἰησοῦ ἦσθα.

---

60 וְקָם רַב כָּהֲנָא בֵּמְצַעֲתָא וְשַׁאֲלֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמַר לָא [q] מְפַּנֵּא אַנְתְּ פָּתְגָמָא מָנָא מַסְהֲדִין עֲלַיִךְ הָלֵין׃

61 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ שַׁתִּיק הֲוָא וּמְדֻם לָא [r] עֲנָיְהִי וְתוּב שַׁאֲלֵהּ רַב כָּהֲנָא וְאָמַר אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ [s] דְּמְבָרְכָא׃

62 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ אֱנָא אֱנָא [t] וְתֶחֱזוּן לַבְרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְּיָתֵב מִן יַמִּינָא דְּחַיָּלָא וְאָתֵא עַל עֲנָנֵי שְׁמַיָּא׃

63 רַב כָּהֲנָא דֵין צְרָא כִּתּוֹנֵהּ וַאֲמַר מָנָא מְכֵיל [v] מְחַבְּעֵינַן סָהֲדֵי׃ 64 הָא מִן פּוּמֵהּ שְׁמַעְתּוּן [x] גּוּדָּפָא מָנָא

65 וְשָׁרְיוּ אֲנָשִׁין [y] רָקְקִין בְּפַרְצוּפֵהּ [d] וּמְחַפְּיִן אַפּוּהִי [c] וּמְקַפְּחִין לֵהּ וְאָמְרִין אֶתְנַבָּא וְרַחֲשָׁא [f] מָחִין הֲווֹ לֵהּ עַל [g] פַּבּוּהִי׃ 66 וְכַד שְׁמָעוּן לְהַחַת בְּדַרְתָּא [h] אֲתַת חָדָא עַלַיְמְתָא דְּרַב

67 [i] חֲזָתַהּ דְּשָׁחֵן [k] וְחָרַת בַּהּ וַאֲמָרָא לֵהּ וְאַף אַנְתְּ עִם יֵשׁוּעַ הַוַיְתְּ נָצְרָיָא׃

[p] בְּנָא נסו עטה
[r] עֲנָא
[s] בְּרַךְ עבראית ה׳׳בה
[t] חֲזָא [v] בְּעָא [x] גְּרַף [y] חֲזָא
[z] רוּק [a] מוֹרֵת [b] שְׁרִי
[c] רְקַק [d] חֲפַף [e] קְפַח
[f] מְחָא [g] בְּפַךְ פירושו לחי
[h] אֲמָא [i] חֲזָא [k] חוֹר

68 * Ipſe verò inficiatus eſt, & ait, Ego neſcio quid tu dicas. Et exiuit extrà in veſtibulum, & cantauit gallus.

69 * Et rurſus eum conſpicata puella illa, cœpit dicere ijs qui adſtabant, Iſte quoque ex ipſis eſt.

70 * Ipſe verò rurſum negauit. Et paulò poſt iterum ij qui adſtabant dixerunt Kipho, Verè & tu ex ipſis es; namque Galilæus es, & ſermo tuus ſimilis eſt.

71 * Ipſe autem cœpit ſe deuouere, & iurare, Non noui hominem iſtum quem di-
72 citis. * Et in illa ipſa hora gallus cantauit ſecunda vice. Et recordatus eſt Sthemeoun ſermonis ipſius Jeſchua quem dixerat ei, Priuſquam cantauerit gallus duabus vicibus, ter me negabis: cœpitque flere.

Lectio ad Matutinas in Paraſceue Crucifixionis.

CAP. XV.

1 STatim autem diluculo conſilium inierunt principes Sacerdotum cum Senioribus, & cum Scribis, & cum tota ſynagoga: ac vinxerunt Jeſchua, eúmque abduxére, & tradiderunt Pilato præſidi.

2 * Interrogauit autem eum Pilatus, Tú-ne ès ille rex Jihoudæorum? Ipſe verò reſpondit & ait ei, Tu dixiſti.

3 * Et accuſabant eum principes Sacerdotum in multis.

4 * Ipſe verò Pilatus rurſus interrogauit eum, & dixit ei, Ne verbum quidem reſpondes? vide quàm multa teſtificantur con-
5 tra te. * Ipſe autem Jeſchua nullum verbum protulit, ita vt miraretur Pilatus.

6 * Moris autem erat vt in quocunque feſto dimitteretur eis vinctus vnus, quem ipſi
7 poſtulaſſent. * Erat autem aliquis qui vocabatur Bar-Abba vinctus cũ ſeditioſis illis
8 qui cædem in ſeditione fecerant. * Et vociferatus eſt populus, cœpítque poſtulare, prout conſuetum erat ipſis, faceret.

9 * Ipſe verò Pilatus reſpondit, & ait, Vultis dimittam vobis regem illum Jihoudæorũ?
10 * Nouerat enim Pilatus quòd per inuidiam
11 tradiderant eũ principes Sacerdotum. * Principes aũt Sacerdotum magis concitarunt turbas vt dimitteretur eis Bar-Abba.

---

68 הוּ דֵּין כְּפַר וַאמַר לָא יַדַע אֲנָא מָנָא אָמְרָא אַנְתִּי וַנְפַק לְבַר לְסַפָּא וַקְרָא תַּרְנְגְלָא : 69 וַחֲזָתַהּ תּוּב עַלֵימְתָא

ה שרי ם קום
ו שְׁרִירִיתָ דְּתֵאמַר לַאילֵין ם דְּקַיְמִין דַּאף הָנָא מִנְהוֹן הוּ : 70 הוּ דֵּין תּוּב כְּפַר וּבָתַר קַלִיל תּוּב אִילֵין דְּקַיְמִין אֲמַרוּ
ז שרר ס דמא ע ומא
לְכֵאפָא ז שַׁרִירָאִית מָנְהוֹן אַנְתְּ אַף גַּלִילָיָא אַנְתְּ וּמַמַלְלָךְ ס דָּמֵא : 71 הוּדֵין שָׁרִי הֲוָא מַחֲרֵם ע וְיָמֵא
ח דבר כמו זכר
דְּלָא יַדַע אֲנָא לֵהּ לְגַבְרָא הָנָא דַּאמְרִין אַנְחוֹן : 72 וּבָהּ בְּשָׁעְתָא קְרָא תַּרְנְגְלָא דְּתַרְתֵּין זַבְנִין ע וְאִתְדְּכַר שְׁמְעוֹן
ט מלל י קרא יבבא
פֶּתְגָמָא דֵּייְשׁוּעַ דַּאמַר הֲנָא לֵהּ דַּקְרֵם ט דְּיָקְרָא תַּרְתֵּין זַבְנִין חְלַת תָּכֵּפוּר בִּי וְשָׁרִי ט דְּיָבְכֵא :

יא קריא ע ערב ס זקף
ב וּמִחָרָא בְּצַפְרָא עָבְדוּ מַלְכָּא רַבֵּי כָּהֲנֵא עִם שִׁשִׁיָּא וְעִם סָפְרֵא וְעִם כְּלָּה כְּנוּשְׁתָא ד וַאסָרוּ לְיֵשׁוּעַ ס וְאוֹבְלוּהִי אסר י יבל

68 * At ille negauit, dicens, Neque scio, neque noui quid dicas. Et exijt foras ante atrium: & gallus cantauit.

69 Mat. 26. g. 71. * Rursus autem cùm vidisset illum ancilla, cœpit dicere circunstantibus, Quia hic ex illis est.

70 * At ille iterum negauit. Et post pusillum rursus qui astabant, dicebant Petro, Verè ex illis es: nam & Galilæus es. Luc. 22. f. 58. Ioh. 18. c 25.

71 * Ille autem cœpit anathematizare & iurare, Quia nescio hominem istum quem dicitis.

72 * Et statim iterum gallus cantauit. Et recordatus est Petrus verbi quod dixerat ei Iesus, Prius quàm gallus cantet bis, ter me negabis. Et cœpit flere. Mat. 26. f. 75. Ioh. 13. d. 38.

68 * ὁ δὲ ἠρνήσατο, λέγων, οὐκ οἶδα, οὐδὲ ἐπίσταμαι τί σὺ λέγεις. καὶ ἐξῆλθεν ἔξω εἰς τὸ προαύλιον· καὶ ἀλέκτωρ ἐφώνησε.

69 * καὶ ἡ παιδίσκη ἰδοῦσα αὐτὸν, πάλιν ἤρξατο λέγειν τοῖς παρεστηκόσιν, ὅτι οὗτος ἐξ αὐτῶν ἐστιν.

70 * ὁ δὲ πάλιν ἠρνεῖτο· καὶ μετὰ μικρὸν πάλιν οἱ παρεστῶτες ἔλεγον τῷ Πέτρῳ, ἀληθῶς ἐξ αὐτῶν εἶ. καὶ γὰρ Γαλιλαῖος εἶ, καὶ ἡ λαλιά σου ὁμοιάζει.

71 * ὁ δὲ ἤρξατο ἀναθεματίζειν καὶ ὀμνύειν, ὅτι οὐκ οἶδα τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὃν λέγετε.

72 * καὶ ἐκ δευτέρου ἀλέκτωρ ἐφώνησε· καὶ ἀνεμνήσθη ὁ Πέτρος τοῦ ῥήματος ὡς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι δὶς, ἀπαρνήσῃ με τρίς. καὶ ἐπιβαλὼν ἔκλαιε.

CAP. XV.

ιε.

1 Mat. 27. a. 1. Luc. 22. g. 66. Ioh. 18. d. 28. ET confestim, manè cõsilium facientes summi Sacerdotes cum Senioribus, & Scribis, & vniuerso concilio, vincientes Iesum, duxerunt & tradiderunt Pilato.

2 * Et interrogauit eum Pilatus, Tu es rex Iudæorum? At ille respondens, ait illi, Tu dicis.

3 Mat. 27. b. 12. Luc. 23. a. 6. Ioh. 18. f. 33. * Et accusabant eum summi Sacerdotes in multis.

4 * Pilatus autem rursum interrogauit eum, dicens, Non respondes quicquam? vide in quantis te accusant.

5 * Iesus autem amplius nihil respondit: ita vt miraretur Pilatus.

6 * Per diem autem festum solebat dimittere illis vnum ex vinctis quemcunque petissent.

7 * Erat autem qui dicebatur Barabbas, qui cum seditiosis erat vinctus, qui in seditione fecerant homicidium.

8 * Et cùm ascendisset turba, cœpit rogare, sicut semper faciebat illis.

9 * Pilatus autem respondit eis, & dixit, Vultis dimittam vobis regem Iudæorum?

10 * Sciebat enim quòd per inuidiam tradidissent eum summi Sacerdotes.

11 * Pontifices autem cõcitauerunt turbam, vt magis Barabbam dimitteret eis.

1 * Καὶ εὐθέως πρωῒ συμβούλιον ποιήσαντες οἱ ἀρχιερεῖς μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ γραμματέων, καὶ ὅλον τὸ συνέδριον, δήσαντες τὸν Ἰησοῦν ἀπήνεγκαν, καὶ παρέδωκαν τῷ Πιλάτῳ.

2 * καὶ ἐπηρώτησεν αὐτὸν ὁ Πιλάτος, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ, σὺ λέγεις.

3 * καὶ κατηγόρουν αὐτοῦ οἱ ἀρχιερεῖς πολλά· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο.

4 * ὁ δὲ Πιλάτος πάλιν ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, οὐκ ἀποκρίνῃ οὐδέν; ἴδε πόσα σου καταμαρτυροῦσιν.

5 * ὁ δὲ Ἰησοῦς οὐκέτι οὐδὲν ἀπεκρίθη, ὥστε θαυμάζειν τὸν Πιλάτον.

6 * Κατὰ δὲ ἑορτὴν ἀπέλυεν αὐτοῖς ἕνα δέσμιον, ὃν παρῃτοῦντο.

7 * ἦν δὲ ὁ λεγόμενος Βαραββᾶς μετὰ τῶν συστασιαστῶν δεδεμένος, οἵτινες ἐν τῇ στάσει φόνον πεποιήκεισαν.

8 * καὶ ἀναβοήσας ὁ ὄχλος, ἤρξατο αἰτεῖσθαι καθὼς ἀεὶ ἐποίει αὐτοῖς.

9 * ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη αὐτοῖς, λέγων, θέλετε ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων;

10 * ἐγίνωσκε γὰρ ὅτι διὰ φθόνον παραδεδώκεισαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς.

11 * οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀνέσεισαν τὸν ὄχλον, ἵνα μᾶλλον τὸν Βαραββᾶν ἀπολύσῃ αὐτοῖς.

וַאֲשְׁלְמוּתְהִי לְפִילַטוּס הַגְמוֹנָא : 2 וְשַׁאֲלֵהּ פִּילַטוּס אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא הוּ דֵין עָנָא וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃
3 וְאָכְלִין חֲווֹ קַרְצוֹהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא בְּסַגִיאָתָא : 4 הוּ דֵין פִּילַטוּס חוּב שַׁאֲלֵהּ וַאֲמַר לֵהּ לָא מְפַנֵּא אַנְתְּ
פְּתָגָמָא חֲזִי כְּמָא מַסְהֲדִין עֲלָיךְ : 5 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ מְדֵם פְּתָגָמָא לָא יְהֵב אֲיכָנָא דְּנְתְּהִדְמַר פִּילַטוּס :
6 מְעַר הֲוָא דֵין כְּכָל עֵידָנָא לְמֶשְׁרָא לְהוֹן אֲסִירָא חַד אֲיָנָא דְשָׁאֲלִין : 7 וְאִיתּ הֲוָא חַד וְמִתְקְרָא בַּראַבָּא
דְאִסִּיר הֲוָא עִם עָבְרֵי סְאִסְטַסִין הָנוֹן דְקְטָלָא בְּאִסְטַסִין עֲבַדוּ : 8 וְקָעוֹ עַמָּא וְשָׁרִיו לְמֶשְׁאַל אֵיךְ דְמָעַר הֲוָא
עֲבֵד לְהוֹן : 9 הוּ דֵין פִּילַטוּס עָנָא וַאֲמַר צְבֵין אַנְתּוּן אֶשְׁרָא לְכוֹן מַלְכָּא דִיהוּדָיֵא : 10 יָדַע הֲוָא גֵיר פִּילַטוּס
דְמַן חַסָּמָא אִשְׁלְמוּתְהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא דֵין : 11 רַבֵּי כָּהֲנֵא דֵין יָתִירַאִית חַפֵּטוּ לְכֶנְשָׁא דִלְבַר אֲבָא לְמֶשְׁרָא לְהוֹן :

g מן לשון יון
g פירושו מקטרגין
h מְנָא בלשון עמה
i דְמַר
k חֲזִי
l נְעַר
m לְמֶשְׁרָא
n קְרָא מן לשון יון
o שְׁרִי
p שְׁאַל
q קָעָא
r שְׁרָא
s צְבָא
t פירושו קנאה
u יְתֵר
x חַסָּמָא פתר חשף
y שְׁרָא

12 * At ipſe Pilatus dixit eis : Quid igitur vultis faciam iſti , quem vos vocatis Regem
13 Iihoudæorum? * Illi verò rurſus vociferati ſunt, Crucifige eum.
14 * Ipſe autẽ Pilatus ſubdit eis: Quid enim mali fecit? Illi verò magis clamabant : Cruci-
15 fige eum. * Pilatus autẽ voluit facere voluntatem turbarũ, & ſoluit eis Bar-Abba, tradiditque eis Ieſchua quum flagellatus eſſet vt crucifigeretur.
16 * Cæterùm milites abduxerunt eum in atrium interius quod eſt prætorium, & aduocauerunt totam cateruam.
17 * Et induerunt eum purpura, & implexã impoſuerunt ei coronam ſpineam.
18 * Cœperuntque eum ſalutare : Aue Rex Iihoudæorum.
19 * Et percutiebant eum in caput ipſius calamo, & conſpuebant in faciem eius, ac ſummittebant genua ſua, & adorabant eum.
20 * Quumque illuſiſſent ei, exuerunt eũ purpura, & induerunt eum veſtimentis ipſius, eumque eduxerunt vt cruci ſuffigerent.

Ad horam tertiam.

21 * Porrò angariarunt quendam prætereuntem Schemeoun Kourinæum (venientem ex pago, patrem Alexandri, & Rufi) vt baiularet crucem eius.
22 * Et adduxerũt eum in locum Golgoutho, qui exponitur Cranium capitis.
23 * Et dederunt ei bibendum vinum miſtũ cum myrrha: ipſe verò non ſumpſit.
24 * Quumque cruci ſuffixiſſent eum, partiti ſunt veſtimenta eius, & iecerunt ſuper ea
25 ſortem, quid quis acciperet. * Erat autem hora tertia, quum cruci affixerunt eum.
26 * Eratque inſcripta occaſio mortis ipſius inſcriptione illa, HIC EST REX ILLE IIHOVDAEORVM.
27 * Inſuper crucifixerunt cum eo duos latrones, vnũ à dextera eius, & alterũ ab eius
28 ſiniſtra. * Et impleta eſt ſcriptura quæ dicit; Cùm flagitioſis annumeratus eſt.

Media die.

29 * Quinetiã ij qui præteribant blaſphemabant in eum, & motantes capita ſua dicebãt, O tu qui diſſoluis templum & ædificas illud triduo!

---

12 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס אֲמַר לְהוֹן מָנָא הָכִיל [b]צָבִין אַנְחוּן אֶעְבֵּד לְהָנָא דְּקָרִין אַנְחוּן מַלְכָּא דְּיִהוּדָיֵא׃ 13 הֲנוֹן דֵּין חוּב
[d]קְעוֹ [e]זְקוֹפֵיהִי׃ 14 הוּ דֵּין פִּילַטוֹס אֲמַר לְהוֹן מָנָא גֵּיר דְּבִישׁ עֲבַד וְהֲנוּן [c]יַתִּירְאִית קָעִין חֲוֵו זְקוֹפֵיהִי׃
15 פִּילַטוֹס דֵּין צְבָא דְּנֶעְבֵּד [f]צְבְיָנָא לְכֶנְשָׁא וְשַׁרָא לְהוֹן לְבַר אַבָּא וְאִשְׁלֵם לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ כַּד מְנַגַּד [g]וְנָזְקֵף׃
16 [h]אֶסְטַרְטְיוֹטָא דֵּין [i]אַובְלוּהִי לְגוֹ דַּרְתָּא דְּאִיתַיהּ [k]פְּרֶטוֹרִין [l]וְקַרוֹ לְכֻלָּה [m]אֶסְפִּיר׃
17 וְאַלְבְּשׁוּהִי אַרְגְּוָנָא וְגַדְלוּ [n]סְמוּלֵה כְּלִילָא דְּכוּבָא׃ 18 וְשַׁרִיו לְמֶשְׁאַל בַּשְׁלָמֵה שְׁלֵם מַלְכָּא דְּיִהוּדָיֵא׃
19 [o]וּמְחִין הֲוֵו לֵהּ עַל רֵישֵׁהּ בְּקַנְיָא [p]וְרָקִין הֲוֵו בַּאפּוּהִי וּבָרְכִין הֲוֵו עַל [q]בּוּרְכוֹהִין וְסָגְדִין לֵהּ׃
20 וְכַד בַּזְחוּ בֵּהּ [r]אַשְׁלְחוּהִי אַרְגְּוָנָא וְאַלְבְּשׁוּהִי מָאנוֹהִי [s]וַאפְּקוּהִי דְּנָזְקְפוּנֵיהִי׃

[a] צְבָא
[b] קָעָא
[c] זְקַף
[d] יִתַּר
[e] צְבָא
[f] זְקַף
[g] יִבֵּל
[h] מן לשון יין
[i] קְרָא
[k] מן לשון יין
[l] סוּם
[m] מְחָא
[n] רְקַק
[o] בְּרַךְ
[p] שְׁלַח
[q] נְפַק
[r] זְקַף

Mat. 27. c. 28. Luc. 23. c. 14. Ioh. 18. g. 39. & 19. a. 6. dicentes,

12 * Pilatus autem iterum respondens, ait illis, Quid ergo vultis faciam regi Iudæorum? 13 * At illi iterum clamauerũt†, Crucifige eum.

14 * Pilatus verò dicebat illis, Quid enim mali fecit? At illi magis clamabant, Crucifige eum.

15 * Pilatus autem volens populo satisfacere, dimisit illis Barabbam, & tradidit Iesum flagellis cæsum vt crucifigeretur. 16 * Milites autem duxerunt eum in atrium prętorij, & conuocant totam cohortem.

Mat. 27. c. 27. Ioh. 19. a. 2.

17 * Et induunt eum purpura, & imponunt ei, plectentes spineam coronam.

18 * Et cœperunt salutare eum, Aue rex Iudæorum.

19 * Et percutiebant caput eius arundine: & conspuebant eum. & ponentes genua, adorabant eum.

20 * Et postquam illuserunt ei, exuerunt illum purpura, & induerunt eum vestimentis suis, & educunt illum vt crucifigerent eum.

Mat. 27. d. 32. Luc. 23. d. 26.

21 * Et angariauerunt prætereuntem quempiam, Simonem Cyrenæum venientem de villa, patrem Alexandri & Rufi, vt tolleret crucem eius.

Mat. 27. d. 33. Luc. 23. c. 33. Ioh. 19. c. 17.

22 * Et perducunt illum in Golgotha locum quod est interpretatum, Caluariæ locus.

23 * Et dabant ei bibere myrrhatum vinum: & non accepit.

Mat. 27. d. 35. Luc. 23. d. 34. Ioh. 19. d. 23.

24 * Et crucifigentes eum, diuiserunt vestimenta eius, mittentes sortem super C eis, quis quid tolleret.

25 * Erat autem hora tertia: & crucifixerunt eum.

26 * Et erat titulus causę eius inscriptus, REX IVDAEORVM.

27 * Et cum eo crucifigũt duos latrones; vnum à dextris, & alium à sinistris eius.

Isai. 53. d. 12.

28 * Et impleta est scriptura quæ dicit, Et cum iniquis reputatus est.

Johan. 2. c. 19. Dei

29 * Et prætereuntes blasphemabant eum, mouentes capita sua, & dicentes; Vah qui destruis templum†, & in tribus diebus reædificas.

12 * ὁ δὲ πιλάτος ἀποκριθεὶς πάλιν εἶπεν αὐτοῖς, τί οὖν θέλετε ποιήσω ὃν λέγετε βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

13 * οἱ δὲ πάλιν ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

14 * ὁ δὲ πιλάτος ἔλεγεν αὐτοῖς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν; οἱ δὲ περισσοτέρως ἔκραξαν, σταύρωσον αὐτόν.

15 * ὁ δὲ πιλάτος βουλόμενος τῷ ὄχλῳ τὸ ἱκανὸν ποιῆσαι, ἀπέλυσεν αὐτοῖς τὸν βαραββᾶν· καὶ παρέδωκε τὸν ἰησοῦν, φραγελλώσας, ἵνα σταυρωθῇ.

16 * οἱ δὲ στρατιῶται ἀπήγαγον αὐτὸν ἔσω τῆς αὐλῆς, ὅ ἐστι πραιτώριον, καὶ συγκαλοῦσιν ὅλην τὴν σπεῖραν.

17 * καὶ ἐνδύουσιν αὐτὸν πορφύραν, καὶ περιτιθέασιν αὐτῷ πλέξαντες ἀκάνθινον στέφανον.

18 * καὶ ἤρξαντο ἀσπάζεσθαι αὐτόν, Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

19 * καὶ ἔτυπτον αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν καλάμῳ, καὶ ἐνέπτυον αὐτῷ, καὶ τιθέντες τὰ γόνατα προσεκύνουν αὐτῷ.

20 * καὶ ὅτε ἐνέπαιξαν αὐτῷ, ἐξέδυσαν αὐτὸν τὴν πορφύραν, καὶ ἐνέδυσαν αὐτὸν τὰ ἱμάτια τὰ ἴδια· καὶ ἐξάγουσιν αὐτὸν, ἵνα σταυρώσωσιν αὐτόν.

21 * Καὶ ἀγγαρεύουσι παράγοντά τινα σίμωνα κυρηναῖον, ἐρχόμενον ἀπ' ἀγροῦ, τὸν πατέρα ἀλεξάνδρου καὶ ῥούφου, ἵνα ἄρῃ τὸν σταυρὸν αὐτοῦ.

22 * καὶ φέρουσιν αὐτὸν ἐπὶ γολγοθᾶ τόπον, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, κρανίου τόπος.

23 * καὶ ἐδίδουν αὐτῷ πιεῖν ἐσμυρνισμένον οἶνον. ὁ δὲ οὐκ ἔλαβε.

24 * καὶ σταυρώσαντες αὐτὸν, διεμέριζον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, βάλλοντες κλῆρον ἐπ' αὐτὰ, τίς τί ἄρῃ.

25 * ἦν δὲ ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

26 * καὶ ἦν ἡ ἐπιγραφὴ τῆς αἰτίας αὐτοῦ ἐπιγεγραμμένη, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων.

27 * καὶ σὺν αὐτῷ σταυροῦσι δύο λῃστὰς, ἕνα ἐκ δεξιῶν, καὶ ἕνα ἐξ εὐωνύμων αὐτοῦ.

28 * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη.

29 * Καὶ οἱ παραπορευόμενοι ἐβλασφήμουν αὐτὸν, κινοῦντες τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ λέγοντες, οὐὰ ὁ καταλύων τὸν ναὸν, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις οἰκοδομῶν.

---

21 וְשַׁחְרוּ חַד דְּעָבַר הָוָא שִׁמְעוֹן קוּרִינָיָא דָּאתָא הָוָא מִן קְרִיתָא אֲבוּהִי
דַּאלֶכְסַנְדְּרוֹס וְדוּפוֹס דְּנָשְׁקוֹל זְקִיפֵה׃ 22 וַאיתְיוּהִי [b] לְגֻגוּלְתָא [c] דּוּכְתָא דְּמֶתְפַּשְׁקָא קַרְקַפְתָּא׃
23 [d] וְיָהֲבוּ לֵהּ [e] לְמִשְׁתֵּא חַמְרָא [f] דַּחֲלִיט בֵּהּ מוּרָא הוּדִין לָא נְסַב׃ 24 וְכַד זַקְפוּהִי פַּלְגוּ מָאנָוהִי [g] וַארְמִיו
עֲלֵיהוֹן [h] פְּסָא מַנוּ יִטֹּל מָנָא נָסֵב׃ 25 אִית הָוָא דִּין שָׁעָא הִלַּת כַּד זַקְפוּהִי׃ 26 וּכְתִיבָא הָוָת [i] עִלְּתָא [k] דְּמַוְתֵהּ
בִּכְתָבָא הָנוֹ מַלְכָּא דִּיהוּדָיֵא׃ 27 וְזַקְפוּ עַמֵּהּ תְּרֵין [l] לְסְטַיֵּא חַד מִן יְמִינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃ 28 וְשְׁלֵם
בְּתָבָא דְּאָמַר דְּעִם [m] עָוְלָא אֶתְחֲשֵׁב׃ דְּפָלְגֵהּ דְּיַמָּא לט
29 וְאִף אִילֵּין דְּעָבְרִים הָווּ מְגַדְּפִין הָווּ [a] מְנִידִין רֵישֵׁיהוֹן וְאָמְרִין אוֹן שָׁרֵא הֵיכְלָא וּבְנֵא לֵהּ לְתַלָּתָא יוֹמִין׃

[a] אִתְיָא [b] גַּלְגַּל
[c] פירושו המקום
[d] יְהַב [e] שְׁתָיָא
[f] חַלַּט פירושו מזג
[g] רְמָא [h] פירושו גורל
[i] עַלַּל [k] מוּת
[l] בן לשון יין
[m] עַוָּל
[n] נוד

30 * Libera teipſum, & deſcende de cruce.

31 * Similiter autem & principes Sacerdotum ridebant vnus cum alio, nec non Scribæ, & dicebant, Alios ſeruauit, ſeipſum non poteſt ſeruare.

32 * Meſchicho ille rex Iſroiel deſcendat nunc de cruce, vt videamus & credamus ei: Quinetiam illi qui erant crucifixi cum eo, exprobrabant ei.

Ad nonam horam.

33 * Quúmque eſſent ſex horæ, factæ ſunt tenebræ ſuper vniuerſam terram vſque ad horam nonam.

34 * Et hora nona exclamauit Jeſchua alta voce, & ait, Jl, Jl, lemono ſchebakthoni, hoc eſt, Deus mi, Deus mi, quare dereliquiſti me?

35 * Quidam autem qui audierunt ex ijs qui adſtabant, dicebant, Jlijo vocauit.

36 * Cucurrit autem quidam, & impleuit ſpongiam aceto, alligauítque calamo vt propinaret ei. Et dicebant, Sinite, videamus an veniat Jlijo deſcenſum ei præbiturus.

37 * Ipſe verò Jeſchua clamauit alta voce, & expirauit.

38 * Et ſuperficies velaurum templi ſciſſa eſt in duas partes, à ſummo vſque ad imum.

39 * Quum vidiſſet autem Centurio ille qui adſtabat ex aduerſo eius, eum ita clamaſſe, & expiraſſe, dixit: Verè homo iſte erat filius Dei.

40 * Erant autem mulieres procul ſpectantes, Mariam Magdeloitho, & Mariam mater Iaakoub minoris & Jouſi, & Schoioum.

41 * Jllæ quum ipſe eſſet in Galilæa, adhæſerant ei, & miniſtrauerant ei, aliæque quamplurimæ quæ aſcenderant cum eo ad Ouriſchlem.

Ad Veſperam Sabbathi.

42 * Et quum eſſet veſpera Paraſceue, hoc eſt, ante Sabbathum:

43 * Venit Jauſeph ille ex Rometho honorabilis ſenator, qui & ipſe præſtolabatur regnum Dei: & confidens introijt ad Pilatum, petijtque corpus ipſius Jeſchua.

44 * Pilatus autem miratus eſt ſi iam mortuus eſſet, & aduocauit Centurionem. & interrogauit eum an iamdudum mortuus eſſet.

---

30 פְּצָא נַפְשָׁךְ [b] וְחוּת מִן זְקִיפָא׃

31 וְהָכְנָא אַף רַבֵּי כָּהֲנָא [c] גָּחֲכִין הֲווֹ חַד עִם חַד וְסָפְרָא וְאָמְרִין אַחֲרָנָא

[d] אַחִי נַפְשֵׁהּ לָא מָשְׁכַח [d] לְמַחֱיוֹ׃

32 מְשִׁיחָא מַלְכָּה דְיִסְרָיֵל [e] נֵחוּת הָשָׁא מִן זְקִיפָא [f] דְּנֶחֱזֵא [g] וְנְהֵימֵן בֵּהּ וְאַף הָנוּן

דְּתַשַׁע שְׁעִין מ

דְּזְקִיפִין הֲווֹ עִמֵּהּ מְחַסְּרִין [a] הָווֹ לֵהּ׃

33 וְכַד הֲווֹ שֵׁת שָׁעִין הֲוָא חֲשׁוֹכָא עַל כָּלָּהּ אַרְעָא עַדְמָא לְשָׁעָא תְּשַׁע׃

34 וּבִתְשַׁע שָׁעִין קָעָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא [a]

[b] רָמָא וֵאמַר אֵיל אֵיל לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי [c] דְּאִיתֵיהּ אֱלָהִי אֱלָהִי לְמָנָא שְׁבַקְתָּנִי׃

35 וַאנָשִׁין דְּשְׁמַעוּ מִן הָנוּן [d] דְּקִימִין

אָמְרִין הָווֹ לְאֵלִיָּא קְרָא׃

36 רְהֵט דֵּין חַד וּמָלָא [c] אָסְפוּגָא [f] חַלָּא וַאסַר בְּקַנְיָא [g] דְּנַשְׁקִיוּהִי וֵאמְרוּ שְׁבוּקוּ נֶחֱזֵא

אִן אָתָא אֵלִיָּא [h] מֵחֵת לֵהּ׃

37 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ קָעָא בְּקָלָא [i] רָמָא וְשְׁלֵם׃

38 וַאפֵּי תַּרְעָא דְהֵיכְלָא [k] אֶצְטְרִי

[a] נְחַת [b] נְחַת [c] חֲוָא [d] נְחַת [e] חֲזָא [f] חַיֵּמִן [g] חֲוָא [h] רום אית במו ם [i] קום מן לשון יון [k] פירושו חומץ שקק [l] נחת רום צרא

30 *Saluum fac temetipſum deſcendens de cruce.

31 *Similiter & ſummi Sacerdotes illudentes, ad alterutrum cum Scribis dicebant, Alios ſaluos fecit,ſeipſum non poteſt ſaluum facere.

32 *Chriſtus rex Iſrael deſcendat nunc de cruce: vt videamus & credamus. Et qui cum eo crucifixi erant, conuitiabantur ei.

33 *Et facta hora ſexta, tenebræ factæ ſunt per totam terram vſque in horam nonam.

34 *Et hora nona exclamauit Ieſus voce magna, dicens,Eloi,eloi,lamma ſabacta ni? quod eſt interpretatum, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me?

Pſal.21. à.1. Mat.27. c.46.

35 *Et quidam de circunſtantibus audientes dicebant,Ecce,Eliam vocat. D

36 *Currens autem vnus, & implens ſpongiam aceto,circunponénſque calamo potum dabat ei, dicens, Sinite: videamus ſi veniat Elias ad deponendum eum.

Pſal.68. c.22.

37 *Ieſus autem emiſſa voce magna expirauit.

38 *Et velum templi ſciſſum eſt in duo, à ſummo vſque deorſum.

39 *Videns autem centurio qui ex aduerſo ſtabat,quia ſic clamans expiraſſet, ait, Verè hic homo filius Dei erat.

40 *Erant autem & mulieres de longe aſpicientes: inter quas erat Maria Magdalene, & Maria Iacobi minoris, & Ioſeph mater, & Salome:

Mat.27. f.55.

41 *Quę, cùm eſſet in Galilęa,ſequebantur eum & miniſtrabant ei, & aliæ multæ quæ ſimul cum eo aſcenderant Ieroſolymam.

Luc.8. a.2.

42 *Et cùm iam ſerò eſſet factum quia erat Paraſceue, quod eſt ante ſabbathum:

Mat.27. g.57. Luc.23. g.50. Ioh.19. g.38.

43 *Venit Ioſeph ab Arimathæa nobilis decurio, qui & ipſe erat expectãs regnũ Dei: & audacter introiuit ad Pilatum,& petijt corpus Ieſu. *Pilatus autẽ mirabatur ſi iam obiiſſet. Et accerſito centurione, interrogauit eum ſi iam mortuus eſſet.

44

30 * σῶσον σεαυτὸν, & κατάβα ἀπὸ τοῦ σταυροῦ.

31 * ὁμοίως καὶ οἱ ἀρχιερεῖς ἐμπαίζοντες πρὸς ἀλλήλους μετὰ τῶν γραμματέων, ἔλεγον, ἄλλους ἔσωσεν, ἑαυτὸν οὐ δύναται σῶσαι.

32 * ὁ χριστὸς ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ καταβάτω νῦν ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμεν· καὶ οἱ συνεσταυρωμένοι αὐτῷ ὠνείδιζον αὐτόν.

33 * Γενομένης ὥρας ἕκτης, σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

34 * καὶ τῇ ὥρᾳ τῇ ἐνάτῃ ἐβόησεν ὁ Ἰησοῦς φωνῇ μεγάλῃ, λέγων, ἐλωΐ ἐλωΐ, λαμὰ σαβαχθανί; ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, ὁ θεός μου, ὁ θεός μου, εἰς τί με ἐγκατέλιπες;

35 * καί τινες τῶν παρεστηκότων ἀκούσαντες, ἔλεγον, ἰδοὺ Ἠλίαν φωνεῖ.

36 * δραμὼν δὲ εἷς, καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους, περιθεὶς τε καλάμῳ, ἐπότιζεν αὐτὸν, λέγων, ἄφετε, ἴδωμεν εἰ ἔρχεται Ἠλίας καθελεῖν αὐτόν.

37 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀφεὶς φωνὴν μεγάλην, ἐξέπνευσε.

38 * καὶ τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ ἐσχίσθη εἰς δύο ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω.

39 * ἰδὼν δὲ ὁ κεντυρίων ὁ παρεστηκὼς ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ, ὅτι οὕτω κράξας ἐξέπνευσεν, εἶπεν, ἀληθῶς ὁ ἄνθρωπος οὗτος υἱὸς ἦν θεοῦ.

40 * ἦσαν δὲ καὶ γυναῖκες ἀπὸ μακρόθεν θεωροῦσαι, ἐν αἷς ἦν Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ, & Μαρία ἡ τοῦ Ἰακώβου τοῦ μικροῦ, καὶ Ἰωσῆ μήτηρ, καὶ Σαλώμη.

41 * αἳ & ὅτε ἦν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ, ἠκολούθουν αὐτῷ, καὶ διηκόνουν αὐτῷ, καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἱ συναναβᾶσαι αὐτῷ εἰς Ἱεροσόλυμα.

42 * καὶ ἤδη ὀψίας γενομένης, ἐπεὶ ἦν παρασκευὴ, ὅ ἐστι προσάββατον·

43 * ἦλθεν Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, εὐσχήμων βουλευτὴς, ὃς καὶ αὐτὸς ἦν προσδεχόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, & τολμήσας εἰσῆλθε πρὸς Πιλάτον, & ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

44 * ὁ δὲ Πιλάτος ἐθαύμασεν εἰ ἤδη τέθνηκε· & προσκαλεσάμενος τὸν κεντυρίωνα, ἐπηρώτησεν αὐτὸν εἰ πάλαι ἀπέθανε.

---

[1] קום [m] שְׁרַר
[n] חֲוָא [o] רחק [p] חֲזָא
[q] נְקַף פירושו דנק

[r] עָרַב
[s] יְקַר פירושו כבד
[c] פרושו יעץ מן לשון יק
[d] מוּת
[e] פירושו זמן או עת

לַהֲרִין מִן לְעֵל עַדְמָא לְהַחֲרִת ׃
הָנָא גַּבְרָא בְּרֵה הֲוָא דַּאלָהָא ׃
דְיַעֲקוֹב וְעוּרָא וְדִיוֹסֵא וְשָׁלוֹם ׃
דִסְלֵקוּ הֲוַי עַמֵּה לְאוּרְשְׁלֵם ׃

[42] וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא [a] דַּעֲרוּבְתָא דְאִיתֵיהּ קְדֵם שַׁבְּתָא ׃
[43] אֲתָא יוֹסֵף הַו דְמִן רָמְתָא [b] מְיַקְרָא [c] בּוּלְוְטָא
אֲיָנָא דָאף הוּ מְסַבֵּא הֲוָא לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא וַאמְרַח וְעַל לָוַת פִּילַטוֹס וְשָׁאל פַּגְרֵהּ דְיֵשׁוּעַ ׃
[44] פִּילַטוֹס דֵין תְּמַהּ דְאַן מִן כַּדוּ [d] מִית וְקָרָא לְקֶנְטְרוֹנָא וְשַׁאֲלֵהּ דְאַן מִן קֳדֵם [e] עָדְנָא מִית ׃

כַּד חֲזָא דֵין קֶנְטְרוֹנָא הַו דְקָאֵם הֲוָא לְוָתֵהּ דְהָכְנָא קָעָא וְשָׁלֵם אֲמַר [m] שְׁרִירָאִית
[40] אִית [n] הֲוַי דֵין נְשָׁא מִן [o] רוּחָקָא [p] דְתָזְיָן הֲוַי מָרְיָם מַגְדְלָיְתָא וּמָרְיָם אֵמֵהּ
[41] הָנֵין דְכַד הוּ בַגְלִילָא [q] נָקִיפָן הֲוַי לֵהּ וּמְשַׁמְשָׁן לֵהּ וַאחֲרָנָיְתָא סַגִיאָתָא
דְסָלְקָן הֲוַי עִמֵּהּ לְאוּרְשְׁלֵם ׃
[42] וְכַד הֲוָא רַמְשָׁא [a] דַּעֲרוּבְתָא דְאִיתֵיהּ קְדֵם שַׁבְּתָא ׃
[43] אֲתָא יוֹסֵף הַו דְמִן רָמְתָא [b] מְיַקְרָא [c] בּוּלְוְטָא
אֲיָנָא דָאף הוּ מְסַבֵּא הֲוָא לְמַלְכוּתָא דַאלָהָא וַאמְרַח וְעַל לָוַת פִּילַטוֹס וְשָׁאל פַּגְרֵהּ דְיֵשׁוּעַ ׃
[44] פִּילַטוֹס דֵין תְּמַהּ דְאַן מִן כַּדוּ [d] מִית וְקָרָא לְקֶנְטְרוֹנָא וְשַׁאֲלֵהּ דְאַן מִן קֳדֵם [e] עָדְנָא מִית ׃

45 ‡ *Quúmque didicisset, dedit corpus ipsius Iausepho.*

46 ‡ *Emítque Iauseph linteum, & ipsum detractum inuoluit eo: ac deposuit in sepulchro quod excisum erat in rupe: & aduoluit saxum ad ostium sepulchri.*

47 ‡ *Mariam verò Magdeloitho, & Mariam illa Iousi* mater *spectabant vbi poneretur.*

CAP. XVI.

1 *ET quum præterijsset Sabbathum, Mariam Magdeloitho, & Mariam Iaakoub, & Scholoum, emerunt aromata, vt venirent eum vnctura.*

Oblatio Dominicæ Resurrectionis.

2 ‡ *Diluculo verò prima sabbathi venerunt ad domum sepulchri quum Sol esset exortus.*

3 ‡ *Et dicebant apud se, Sed quis reuoluturus est nobis saxum ab ostio domus sepul-*

4 *chri?* ‡ *Et respicientes vident deuolutum esse saxum. erat enim ingens admodum.*

5 ‡ *Ingressæ itaque in domum sepulchri conspicantur adolescentem sedentem à dextera, & indutum stola candida, & perculsæ sunt.*

6 ‡ *Is autem dixit eis, Ne timeatis, Jeschua Nazarenum quæritis illum qui fuit crucifixus: surrexit, non est hic: en locus vbi positus fuerat.*

7 ‡ *Sed abite dicturæ discipulis ipsius, & Kipho, Ecce præit vobis in Galilæam, illic eum videbitis, sicut dixit vobis.*

8 ‡ *Quod quum audissent, currentes exiluerunt è sepulchro: tenebat enim eas stupor & tremor, & nemini quicquam dicebant, quippe quæ expauescerent.*

9 ‡ *Diluculo autem prima sabbathi resurrexit, & apparuit primùm ipsi Mariam Magdeloitho, ex qua septem dæmonia eiecerat.*

10 ‡ *Et ea profecta annunciauit ijs, qui cum eo fuerant, lugentibus ac flentibus.*

11 ‡ *Qui quum audissent eas dicentes ipsum viuere, & apparuisse sibi, fidem eis haud quaquam adhibuere.*

12 ‡ *Postea apparuit duobus ex ipsis alia specie, quum ambularent & proficiscerentur in villam.*

13 ‡ *Et illi profecti dixerunt cæteris, qui ne illis quidem crediderunt.*

---

45 וְכַד יְלַף יַהֲב פִּגְרֵהּ לְיוֹסֵף׃ 46 וְזַבַן יוֹסֵף כְּתָנָא [f]וַאַחֲתֵהּ וְכַרְכֵהּ בֵּהּ [g]וְסָמֵהּ בְּקִבְרָא [h]דִּנְקִיר חֲוָא בְּשׁוּעָא וְעַגֵּל

[f] נְחַת [g] סוּם [h] נָקַר

כְּאפָּא עַל תַּרְעָא דְקִבְרָא׃ 47 מַרְיָם דֵּין מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיָם [i]דְיוֹסִא [j]חֲזַי אֵיכָא [k]דְאִתְחְסִים׃

[i] מן לשון יון

קפלאון יז 1 וְכַד עָבְרַת שַׁבְּתָא מַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא וּמַרְיָם דְיַעֲקוֹב וְשָׁלוֹם זַבְנִי [a]הֲרוֹמֵא

[a] אֶתָּא [b] מְשַׁח [c] קוּם

[b]דְנאתִין [c]נְמְשְׁחָנֵיהִי׃ קוּרְבָא דְּחַר בְּשַׁבָּא [d]דְנְקִימְתָא מב

[d] אֶתָּא

2 בְּשַׁפְרָא דֵין בְּחַד בְּשַׁבָּא [e]אֲתַי לְבֵית קְבוּרָא כַּד דְנַח שֶׁמְשָׁא׃ 3 וְאָמְרִן הֲוַי בְּנַפְשְׁהֵין מַן דֵּין עָגֵל לַן

[e] חור [f] חַזָּא [g] עוֹל [h] עוֹל

כְּאפָּא מֵן תַּרְעָא דְבֵית קְבוּרָא׃ 4 [f]וְחָרִי [g]חֲזַי דְמַעְגְּלָא הֲוָה כְּאפָּא רַבָּא הֲוָת גִּיר טַב׃ 5 [h]וְעָלִין לְבֵית

[i] מן לשון יון

[k] חַנָּר פירושו לבן

[l] תְּמַהּ

קְבוּרָא וַחֲזַי עֲלַיְמָא דְיַתֵב מֵן יַמִינָא וַעֲטִיף [i]אֲסְטָלָא [k]חִוָּרְתָא [l]וְתְמַהִי׃ 6 הוּדֵין אֲמַר לְהֵין לָא תְּהֵחְלַן לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא

45 * Et cùm cognouisset à centurione, donauit corpus Ioseph.

46 * Ioseph autem mercatus sindonem, & deponens eum inuoluit sindone, & posuit eum in monumento quod erat excisum de petra, & aduoluit lapidem ad ostium monumenti.

47 * Maria autem Magdalene, & Maria Ioseph aspiciebant vbi poneretur.

45 * καὶ γνοὺς ἀπὸ τ̃ κεντυρίωνος, ἐδωρήσατο τὸ σῶμα τῷ ἰωσήφ.

46 * καὶ ἀγοράσας σινδόνα, καὶ καθελὼν αὐτὸν, ἐνείλησε τῇ σινδόνι, καὶ κατέθηκεν αὐτὸν ἐν μνημείῳ, ὃ ἦν λελατομημένον ἐκ πέτρας, καὶ προσεκύλισε λίθον ἐπὶ τὴν θύραν τ̃ μνημείου.

47 * ἦν δὲ μαρία ἡ μαγδαληνὴ καὶ μαρία ἰωσῆ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται.

CAP. XVI.

ιε΄.

Mat. 28. a. 1. Luc. 24. a. 1. Ioh. 20. a. 1.

1 ET cùm transisset sabbathum, Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. A

1 * Καὶ διαγενομένου τ̃ σαββάτου, μαρία ἡ μαγδαληνὴ, καὶ μαρία ἰακώβου, καὶ σαλώμη ἠγόρασαν ἀρώματα, ἵνα ἐλθοῦσαι ἀλείψωσιν τὸν ἰησοῦν.

2 * Et valde manè vna sabbathorum, veniunt ad monumentum, orto iam Sole.

2 * καὶ λίαν πρωῒ τ̃ μιᾶς σαββάτων ἔρχονται ἐπὶ τὸ μνημεῖον, ἀνατείλαντος τ̃ ἡλίου.

3 * Et dicebant ad inuicem, Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumẽti?

3 * καὶ ἔλεγον πρὸς ἑαυτάς, τίς ἀποκυλίσει ἡμῖν τὸν λίθον ἐκ τ̃ θύρας τ̃ μνημείου;

4 * Et respicientes viderunt reuolutum lapidem. erat quippe magnus valde.

4 * καὶ ἀναβλέψασαι θεωροῦσιν ὅτι ἀποκεκύλισται ὁ λίθος· ἦν γὰρ μέγας σφόδρα.

Mat. 28. a. 5. Luc. 24. a. 4. Ioh. 20. c. 14.

5 * Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida: & obstupuerunt.

5 * καὶ εἰσελθοῦσαι εἰς τὸ μνημεῖον, εἶδον νεανίσκον καθήμενον ἐν τοῖς δεξιοῖς, περιβεβλημένον στολὴν λευκὴν, καὶ ἐξεθαμβήθησαν.

6 * Qui dixit illis, Nolite expauescere: Iesum quęritis Nazarenum, crucifixum: surrexit, non est hîc, ecce locus vbi posuerunt eum.

6 * ὁ δὲ λέγει αὐταῖς, μὴ ἐκθαμβεῖσθε· ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν ναζαρηνὸν τὸν ἐσταυρωμένον· ἠγέρθη· οὐκ ἔστιν ὧδε. ἴδε ὁ τόπος ὅπου ἔθηκαν αὐτόν.

7 * Sed ite, dicite discipulis eius & Petro quia †præcedit vos in Galilæam: ibi eum videbitis, sicut dixit vobis. B

7 * ἀλλ' ὑπάγετε, εἴπατε τοῖς μαθηταῖς αὐτ̃, καὶ τῷ πέτρῳ, ὅτι προάγει ὑμᾶς εἰς τὴν γαλιλαίαν· ἐκεῖ αὐτὸν ὄψεσθε, καθὼς εἶπεν ὑμῖν.

præcedet Mat. 26. c. 32. Sup. 14. c. 28.

8 * At illę exeuntes, fugerunt de monumento; inuaserat enim eas tremor & pauor: & nemini quicquam dixerunt. timebant enim.

8 * καὶ ἐξελθοῦσαι ἔφυγον ἀπὸ τ̃ μνημείου. εἶχε δὲ αὐτὰς τρόμος καὶ ἔκστασις, καὶ οὐδενὶ οὐδὲν εἶπον· ἐφοβοῦντο γάρ.

Ioh. 20. d. 16. Luc. 8. a. 2.

9 * Surgens aũt Iesus manè prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ, de qua eiecerat septem dæmonia.

9 * ἀναστὰς δὲ ὁ ἰησοῦς πρωῒ πρώτῃ σαββάτου, ἐφάνη πρῶτον μαρίᾳ τῇ μαγδαληνῇ, ἀφ' ἧς ἐκβεβλήκει ἑπτὰ δαιμόνια.

10 * Illa vadens nũtiauit his qui cum eo fuerant, lugentibus & flentibus.

10 * ἐκείνη πορευθεῖσα ἀπήγγειλε τοῖς μετ' αὐτ̃ γενομένοις, πενθοῦσι καὶ κλαίουσι.

11 * Et illi audientes quia viueret, & visus esset ab ea, non crediderunt. C

11 * κἀκεῖνοι ἀκούσαντες ὅτι ζῇ, καὶ ἐθεάθη ὑπ' αὐτῆς, ἠπίστησαν.

Luc. 24. b. 13.

12 * Post hæc autem duobus ex his ambulantibus ostensus est in alia effigie, euntibus in villam.

12 * μετὰ δὲ ταῦτα δυσὶν ἐξ αὐτῶν περιπατοῦσιν ἐφανερώθη ἐν ἑτέρᾳ μορφῇ, πορευομένοις εἰς ἀγρόν.

13 * Et illi euntes nuntiauerunt cæteris: nec illis crediderunt.

13 * κἀκεῖνοι ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν τοῖς λοιποῖς· οὐδὲ ἐκείνοις ἐπίστευσαν.

---

m בְּעֵין n זְקַף o סוֹם
p אֵזֵל q חֲזָא
r תְּהַר כמו תהה
s רְתַת t רְחַל
u חֲזָא x נְפַק
y אֲבַל z בְּכָא
a חַיְמָן b רְמָא

m בָּעֵין אַנְתִּין הָו n רְאֲזְדְּקוּף קָם לֶהּ לָא הֲוָא חָנָן הָא דּוּכְתָא אֵיכָא o וְסִים הֲוָא׃ 7 אֶלָּא p זִלִּין אֲמַרִין לְתַלְמִידוֹהִי
וְלִכאפָא דְּהָא קָדֵם לְכוֹן לַגְלִילָא תַּמָּן q חֲזָוְנֵיהִי אֵיכָנָא דַּאמַר לְכוֹן׃ 8 וְכַד שְׁמַעִי עָרְקִי וְנַפְקִי מִן קִבְרָא אֲחִיד
הֲוָא לְהֵין גִּיר r חָרֲדָא s וְרִתְיָתָא וְלֵאנָשׁ מְדֵם לָא אֲמַרִין t דַּחִילָן הֲוֵי גֵּיר׃
9 בְּשַׁפְרָא דִּין בְּחַד בְּשַׁבָּא קָם u וְאִתְחֲזִי לְוָקָדֵם לְמַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא הֲוֵי דְּשַׁבְעָא שְׁאדִין x אַפֵּק הֲוָא מֶנָּהּ׃
10 וְהִי אֲזָלַת סַבְּרָת y לְהָנוֹן דְּעַמֵּהּ הֲוָו z דַּאבִילִין הֲוֵי וּבָכִין׃ 11 וְהֵנוֹן כַּד שְׁמַעוּ דְּאִמְּרָן דְּחַי וְאִתְחֲזִי
לְהֵין לָא a חַיְמָנוּ אֲנֵין׃ 12 בָּתַר הָלֵין אִתְחֲזִי לַתְּרֵין מֶנְהוֹן b בִּדְמוּתָא אָחֳרְתָא כַּד מָהְלִכִין וַאזְלִין לַקְרְיָא׃
13 וְהֵנוֹן אֲזָלוּ אֲמַרוּ לְשָׁרְיָא אָף לָא לְהָנוֹן הֵימְנוּ׃

Ad Oblationem Aſcenſionis.

14 * Poſtremò verò apparuit ipſis duodecim quum diſcumberent, & exprobrauit exiguam eorum fidem, & duriciẽ cordis ipſorũ, quippe qui ijs qui conſpexerant eum ſuſcitatum, non credidiſſent.

15 * Et ait illis, Proficiſcimini in vniuerſum mundum, & prædicate Euangelium meum omni creaturæ.

16 * Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur. 17 * Signa autem eos qui crediderint hæc ſequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, & linguis nouis loquẽtur. 18 * Et ſerpentes tollent: &, ſi toxicum mortiferum biberint, non nocebit eis. Manus ſuas imponent ægrotis, & ſanitati reſtituentur.

19 * Porrò Ieſchua Dominus noſter poſtquam locutus cum eis fuiſſet, cælos conſcẽdit, conſeditque à dextera Dei. 20 * Illi verò exierunt ac prædicarunt vbique, & Dominus noſter adiuuabat eos, & confirmabat ſermones eorum per ſigna quæ ipſi edebant.

---

14 אֲחַרַיְתַּיִן [b] אֶתְחֲזִי לְתַרְעֲסַר כַּד סָמִיכִין וְחָסַד [c] לְזָעוּרוּת הֵימָנוּתְהוֹן [d] וְלִקְשִׁיוּת לֵבְהוֹן דְּלָהֲנוֹן דַּאֲתַחֲזוּהִי דְקָם
לָא [e] הֵימָנוּ׃ 15 וְאֲמַר לְהוֹן [f] זְלוּ לְעָלְמָא כֻּלֵּהּ [g] וְאַכְרְזוּ סְבָרְתִי בְּכָלְהָ [h] בְּרִיְתָא׃
16 אֲיְנָא דְּמְהֵימֵן [i] וְעָמַד חַיָּא וַאֲיְנָא וְלָא מְהֵימֵן [k] מֶתְחַיַּב׃ 17 אָתְוָתָא דֵּין לַאילֵּין דְּמְהֵימְנִין הָלֵין
[l] נְקְפִין בְּשֻׁמִי שְׁאֵדָא [m] נַפְקִין וְבִלְשָׁנָא [n] חַדְתָא נְמַלְלִין׃ 18 וְחַוְיָתָא נָשְׁקְלִין וְאַן סַמָּא [o] דְּמוֹתָא [p] נָשְׁתִין לָא [q] נַהֵר
לְהוֹן בְּרִיאִין נִשְׁתְּבְקוּן׃

[a] סְלֵק
[b] חֲזָא [c] זְעַר [d] קְשָׁא
[e] הֵימֵן אֲזַל [g] כְּרֵז [h] בְּרָא
[i] עְמַד בלשון שכל
[k] חוב [l] נְקַף [m] נְפַק
[n] חַדַּת [o] מות [p] שְׁתָא
[q] הֲרָא בלשון נזק

צלית סנגליון קדישתא דמרקוס שליחותה דאמר ואלף ברומי רומית׃

Abſolutum eſt Euangelium ſacroſanctum nuntium Marci, quod locutus eſt & annuntiauit in Roma Romanè.

Luc. 24. c. 36. Ioh. 20. c. 19.

14 *Nouissimè recumbentibus illis vndecim apparuit: & exprobrauit incredulitatem eorum & duritiam cordis, quia ijs qui viderant eum resurrexisse, non crediderunt.

Mat. 28. d. 19.

15 *Et dixit eis, Euntes in mundum vniuersum, prædicate Euangelium omni creaturæ.

16 *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.

Acto. 16. p. 18. Actor. 2. 2. 4. & 10 g. 46. Acto. 28. a. 5. Acto. 18. b. 8.

17 *Signa autem eos qui crediderint hæc sequentur: In nomine meo dæmonia eijcient, Linguis loquentur nouis.

18 *Serpentes tollent. Et si mortiferum quid biberint, non eis nocebit: super ęgros manus imponẽt, & bene habebũt.

Luc. 24. g. 51.

19 *Et Dominus quidem Iesus postquã loquutus est eis, assumptus est in cęlum, & sedit à dextris Dei.

20 *Illi autem profecti prædicauerunt vbique Domino cooperante, & sermonem confirmante sequentibus signis.

14 *ὕστερον, ἀνακειμένοις αὐτοῖς τοῖς ἕνδεκα ἐφανερώθη, καὶ ὠνείδισε τὴν ἀπιστίαν αὐτῶν καὶ σκληροκαρδίαν, ὅτι τοῖς θεασαμένοις αὐτὸν ἐγηγερμένον, οὐκ ἐπίστευσαν.

15 *καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει.

16 *ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς σωθήσεται· ὁ δὲ ἀπιστήσας κατακριθήσεται.

17 *σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει· ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι, γλώσσαις λαλήσουσι καιναῖς·

18 *ὄφεις ἀροῦσι, κἂν θανάσιμόν τι πίωσιν, οὐ μὴ αὐτοὺς βλάψει· ἐπὶ ἀρρώστους χεῖρας ἐπιθήσουσι, καὶ καλῶς ἕξουσι.

19 *ὁ μὲν οὖν κύριος μὲν τὸ λαλῆσαι αὐτοῖς, ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐκάθισεν ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ.

20 *ἐκεῖνοι δὲ ἐξελθόντες, ἐκήρυξαν πανταχοῦ, τοῦ κυρίου συνεργοῦντος, καὶ τὸν λόγον βεβαιοῦντος διὰ τῶν ἐπακολουθούντων σημείων. ἀμήν.

וְאִנּוּן זְאִידַיהוֹן נְסִימוּן עַל כְּרִיחָא וְנֶחְחַלְמוּן׃
וְיָתֵב מֶן יְמִינָא דַאלָהָא׃
בְּאִתְוָתָא דְעָבְדִין חָיִו׃

וְיִשׁוּעַ דֵּין מָרַן מֶן בָּתַר דְמַלֵל עִמְהוֹן אִתְנְטַל לִשְׁמַיָא סְלֵק
וּמִשַׁר לְהוֹן וְהָוָא מְרַן סְעִדַר כְּמוֹ עִזְרָ

Τέλος τοῦ κατὰ Μάρκον ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI
IN EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

LVCAS Syrus natione Antiochenſis,arte medicus,diſcipulus Apoſtolorum , poſtea Paulum ſecutus vſque ad conſummationem eius , ſeruiens Domino ſine crimine: nam neque vxorem vnquam habens , neque filios ; ſeptuaginta & quatuor annorum obijt in Bithynia,plenus Spiritu ſancto. Qui cùm iam ſcripta eſſent Euangelia, per Matthæum quidem in Iudæa, per Marcum autem in Italia; ſancto inſtigante Spiritu in Achaiæ partibus hoc ſcripſit Euangeliũ,ſignificans etiã ipſe in principio ante ſuũ alia eſſe deſcripta. Cui extra ea quæ ordo Euangelicæ diſpoſitionis expoſcit ; ea maximè neceſſitas laboris fuit,vt primùm Græcis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Chriſti manifeſtata humanitate , ne Iudaicis fabulis attenti in ſolo Legis deſiderio tenerẽtur: vel,ne hæreticis fabulis,& ſtultis ſollicitationibus ſeducti excideren à veritate , elaboraret. Dehinc vt in prin-

IN NOMINE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA Meſchicho, ſigillamus Euangelium ſacroſanctum nuntium Lucæ Euangeliſtæ, quod locutus eſt, & annuntiauit Ionicè in Alexandria magna.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Lectio Matutinis Annuntiationis ipſius Zecario.

QVoniam plurimi voluerunt ſcribere narrationes earum actionum, in quibus nos contenti acquieuimus,

2 *Prout tradiderunt nobis ij, qui à principio ſpectatores ac miniſtri fuerunt ipſius ſer-*

3 *monis: Viſum eſt etiam mihi quippe qui fuerim impensè proximus illis omnibus , ordine ſuo cuncta ad te ſcribere, victorioſiſſime*

4 *Theophile. Vt recognoſcas veritatem eorũ ſermonũ quibus eruditus fuiſti.* CAP. I.

FVit in diebus Heroudis regis Iſhoudææ Sacerdos quidam nomine Zecario ex miniſterio domus Abia: vxor autem eius ex filiabus Aharoun , cuius

6 *nomen erat Eliſchebaa. Erant autẽ ambo iuſti coram Deo , & ambulantes in omnibus mãdatis eius, & in iuſtitia Domini inculpatè.*

Act.1. a.1.

1.Para. 24.a.10

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא חָתְמִינַן אָוַנְגֶלְיוֹן קַדִישָׁא סְבַרְתָּא

דְלוּקָוס מְסַבְרָנָא דְמַלַל וְסָבַר יוֹנָאִית בַּאלֶכְסַנְדְרִיאַ רַבְּתָא :

קָרְיָנָא דְצַפְּרָא דְסוּבְרֵה דְזַכַרְיָא : קפלאון א

1 מָטַל דְסַגְיָאֵא צְבוּ דְנַכְתְּבוּן חַשְׁעִיתָא דְסוּעַרְנָא אִילֵין דְחָנַן מְפַסְקִין הָוִין : 2 אַיְדְ מָדוּם דְאִשְׁלְמוּ לַן סְעַר עבראית עשה פְּרִישׁ

חֲתַם
סְבַר יַיִן
קְרִי
שְׁעִי

cipio Euangelij Iohannis natiuitate præſumpta, cui Euangelium ſcriberet, & in quo electus ſcriberet indicaret: conteſtans in ſe completa eſſe, quæ eſſent ab alijs inchoata. Cui ideo poſt baptiſmum filij Dei à perfectione generationis in Chriſto impletæ, repetendæ à principio natiuitatis humanæ poteſtas permiſſa eſt, vt requirentibus demonſtraret, in quo apprehendens erat per Nathan filium Dauid, introitu recurrentis in Deum generationis admiſſo, indiſparabilis Dei prædicans in hominibus Chriſtum ſuum, perfecti opus hominis redire in ſe per filium faceret, quæ per Dauid patrem venientibus iter præbebat in Chriſto. Cui Lucæ non immeritò & ſcribendorum Actuum Apoſtolorum poteſtas in miniſterio datur, vt Deo in Deum pleno, & filio perditionis extincto; oratione ab Apoſtolis facta, ſorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus conſummationem Apoſtolicis actibus daret, quem diu contra ſtimulum recalcitrantem Dominus elegiſſet. Quod & legentibus ac requirentibus Deum, & ſi per ſingula expediri à nobis vtile fuerat: ſciens tamen quòd operantem agricolam oporteat primùm de fructibus ſuis edere; vitauimus publicam curioſitatem, ne non tam volentibus Deum demonſtraſſe videremur, quàm faſtidientibus prodidiſſe.

PROOEMIVM BEATI LVCAE IN EVANGELIVM SVVM.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem quæ in nobis completę ſunt rerum; [1] A

[2] Sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis: [3] Viſum eſt & mihi aſſequuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

Act. 1. a. 1. [4] Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

[5] FVIT in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. [6] Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedétes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

1. Par. 24. a. 10.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

1 ΕΠειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων·

2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,

3 ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε·

4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

5 ΕΓένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

---

5 הָוָה בְּיוֹמָתְהוֹן דְּהֵרוֹדֵס מַלְכָּא דִיהוּדָא כָּהֲנָא חַד דְּשׁוּמֵהּ זְכַרְיָא מִן חֶשְׁבּוֹנָהּ דַּבִּית אֲבִיָא וְאִנְתְּתֵהּ מִן בְּנָתָהּ דַּאֲהַרוֹן שְׁמָהּ הֲוָא אֱלִישְׁבַע׃

6 תַּרֵיהוֹן דֵּין זַדִּיקִין הֲווֹ קֳדָם אֱלָהָא וּמַהְלְכִין בְּכָל פּוּקְדָנַוהִי וּבְכָאנוּתֵהּ דְּמָרְיָא וְלָא עִדְלִי׃

---

h יִצַּף
i טֶכְסָא סעמו סדר
k נְצַח l תַּלְמַר כמו למד
m עֲוָל

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI
IN EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

LVCAS Syrus natione Antiochenſis,arte medicus,diſcipulus Apoſtolorum , poſtea Paulum ſecutus vſque ad conſummationem eius , ſeruiens Domino ſine crimine: nam neque vxorem vnquam habens , neque filios ; ſeptuaginta & quatuor annorum obijt in Bithynia,plenus Spiritu ſancto. Qui cùm iam ſcripta eſſent Euangelia, per Matthæum quidem in Iudæa, per Marcum autem in Italia; ſancto inſtigante Spiritu in Achaiæ partibus hoc ſcripſit Euangeliũ,ſignificans etiã ipſe in principio ante ſuũ alia eſſe deſcripta. Cui extra ea quæ ordo Euangelicæ diſpoſitionis expoſcit ; ea maximè neceſſitas laboris fuit,vt primùm Græcis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Chriſti manifeſtata humanitate , ne Iudaicis fabulis attenti in ſolo Legis deſiderio tenerẽtur: vel,ne hæreticis fabulis,& ſtultis ſollicitationibus ſeducti excideren à veritate , elaboraret. Dehinc vt in prin-

IN NOMINE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA Meſchicho, ſigillamus Euangelium ſacroſanctum nuntium Lucæ Euangeliſtæ, quod locutus eſt, & annuntiauit Ionicè in Alexandria magna.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Lectio Matutinis Annuntiationis ipſius Zecario.

QVoniam plurimi voluerunt ſcribere narrationes earum actionum, in quibus nos contenti acquieuimus,

2 *Prout tradiderunt nobis ij, qui à principio ſpectatores ac miniſtri fuerunt ipſius ſer-*

3 *monis: Viſum eſt etiam mihi quippe qui fuerim impensè proximus illis omnibus , ordine ſuo cuncta ad te ſcribere, victorioſiſſime*

4 *Theophile. Vt recognoſcas veritatem eorũ ſermonũ quibus eruditus fuiſti.* CAP. I.

FVit in diebus Heroudis regis Iſhoudææ Sacerdos quidam nomine Zecario ex miniſterio domus Abia: vxor autem eius ex filiabus Aharoun , cuius

6 *nomen erat Eliſchebaa. Erant autẽ ambo iuſti coram Deo , & ambulantes in omnibus mãdatis eius, & in iuſtitia Domini inculpatè.*

Act.1. a.1.

1.Para. 24.a.10

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא חָתְמִינַן אָוַנְגֶלְיוֹן קַדִישָׁא סְבַרְתָּא

דְלוּקָוס מְסַבְרָנָא דְמַלַל וְסָבַר יוֹנָאִית בַּאלֶכְסַנְדְרִיאַ רַבְּתָא :

קָרְיָנָא דְצַפְּרָא דְסוּבְרֵה דְזַכַרְיָא : קפלאון א

1 מָטַל דְסַגְיָאֵא צְבוּ דְנַכְתְּבוּן חַשְׁעִיתָא דְסוּעַרְנָא אִילֵין דְחָנַן מְפַסְקִין הָוִין : 2 אַיְדְ מָדוּם דְאִשְׁלְמוּ לַן סְעַר עבראית עשה פְּרִישׁ

חֲתַם
סְבַר יַיִן
קְרִי
שְׁעִי

cipio Euangelij Iohannis natiuitate præſumpta, cui Euangelium ſcriberet, & in quo electus ſcriberet indicaret: conteſtans in ſe completa eſſe, quæ eſſent ab alijs inchoata. Cui ideo poſt baptiſmum filij Dei à perfectione generationis in Chriſto impletæ, repetendæ à principio natiuitatis humanæ poteſtas permiſſa eſt, vt requirentibus demonſtraret, in quo apprehendens erat per Nathan filium Dauid, introitu recurrentis in Deum generationis admiſſo, indiſparabilis Dei prædicans in hominibus Chriſtum ſuum, perfecti opus hominis redire in ſe per filium faceret, quæ per Dauid patrem venientibus iter præbebat in Chriſto. Cui Lucæ non immeritò & ſcribendorum Actuum Apoſtolorum poteſtas in miniſterio datur, vt Deo in Deum pleno, & filio perditionis extincto; oratione ab Apoſtolis facta, ſorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus conſummationem Apoſtolicis actibus daret, quem diu contra ſtimulum recalcitrantem Dominus elegiſſet. Quod & legentibus ac requirentibus Deum, & ſi per ſingula expediri à nobis vtile fuerat: ſciens tamen quòd operantem agricolam oporteat primùm de fructibus ſuis edere; vitauimus publicam curioſitatem, ne non tam volentibus Deum demonſtraſſe videremur, quàm faſtidientibus prodidiſſe.

PROOEMIVM BEATI LVCAE IN EVANGELIVM SVVM.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem quæ in nobis completę ſunt rerum; [1] A

[2] Sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis: [3] Viſum eſt & mihi aſſequuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

Act. 1. a. 1. [4] Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

[5] FVIT in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. [6] Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedétes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

1. Par. 24. a. 10.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

1 ΕΠειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων·

2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,

3 ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε·

4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

5 ΕΓένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

---

5 הָוָה בְּיוֹמָתְהוֹן דְּהֵרוֹדֵס מַלְכָּא דִיהוּדָא כָּהֲנָא חַד דְּשׁוּמֵהּ זְכַרְיָא מִן חֶשְׁבּוֹנָהּ דַּבִּית אֲבִיָא וְאִנְתְּתֵהּ מִן בְּנָתָהּ דַּאֲהַרוֹן שְׁמָהּ הֲוָא אֱלִישְׁבַע׃

6 תַּרֵיהוֹן דֵּין זַדִּיקִין הֲווֹ קֳדָם אֱלָהָא וּמַהְלְכִין בְּכָל פּוּקְדָנַוהִי וּבְכָאנוּתֵהּ דְּמָרְיָא וְלָא עִדְלִי׃

---

h יִצַּף
i טֶכְסָא סעמו סדר
k נְצַח l תַּלְמַר כמו למד
m עֲוָל

PROLOGVS SANCTI HIERONYMI
IN EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

LVCAS Syrus natione Antiochenſis,arte medicus,diſcipulus Apoſtolorum , poſtea Paulum ſecutus vſque ad conſummationem eius , ſeruiens Domino ſine crimine: nam neque vxorem vnquam habens , neque filios ; ſeptuaginta & quatuor annorum obijt in Bithynia,plenus Spiritu ſancto. Qui cùm iam ſcripta eſſent Euangelia, per Matthæum quidem in Iudæa, per Marcum autem in Italia; ſancto inſtigante Spiritu in Achaiæ partibus hoc ſcripſit Euangeliũ,ſignificans etiã ipſe in principio ante ſuũ alia eſſe deſcripta. Cui extra ea quæ ordo Euangelicæ diſpoſitionis expoſcit ; ea maximè neceſſitas laboris fuit,vt primùm Græcis fidelibus omni prophetatione venturi in carnem Dei Chriſti manifeſtata humanitate , ne Iudaicis fabulis attenti in ſolo Legis deſiderio tenerẽtur: vel,ne hæreticis fabulis,& ſtultis ſollicitationibus ſeducti excideren à veritate , elaboraret. Dehinc vt in prin-

IN NOMINE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA Meſchicho, ſigillamus Euangelium ſacroſanctum nuntium Lucæ Euangeliſtæ, quod locutus eſt, & annuntiauit Ionicè in Alexandria magna.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Lectio Matutinis Annuntiationis ipſius Zecario.

QVoniam plurimi voluerunt ſcribere narrationes earum actionum, in quibus nos contenti acquieuimus,

2 *Prout tradiderunt nobis ij, qui à principio ſpectatores ac miniſtri fuerunt ipſius ſer-*

3 *monis: Viſum eſt etiam mihi quippe qui fuerim impensè proximus illis omnibus , ordine ſuo cuncta ad te ſcribere, victorioſiſſime*

4 *Theophile. Vt recognoſcas veritatem eorũ ſermonũ quibus eruditus fuiſti.* CAP. I.

FVit in diebus Heroudis regis Iſhoudææ Sacerdos quidam nomine Zecario ex miniſterio domus Abia: vxor autem eius ex filiabus Aharoun , cuius

6 *nomen erat Eliſchebaa. Erant autẽ ambo iuſti coram Deo , & ambulantes in omnibus mãdatis eius, & in iuſtitia Domini inculpatè.*

Act.1. a.1.

1.Para. 24.a.10

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא חָתְמִינַן אָוַנְגֶלְיוֹן קַדִישָׁא סְבַרְתָּא

דְלוּקָוס מְסַבְרָנָא דְמַלַל וְסָבַר יוֹנָאִית בַּאלֶכְסַנְדְרִיאַ רַבְּתָא :

קָרְיָנָא דְצַפְּרָא דְסוּבְרֵה דְזַכַרְיָא : קפלאון א

1 מָטַל דְסַגְיָאֵא צְבוּ דְנַכְתְּבוּן חַשְׁעִיתָא דְסוּעַרְנָא אִילֵין דְחָנַן מְפַסְקִין הָוִין : 2 אַיְדְ מָדוּם דְאִשְׁלְמוּ לַן סְעַר עבראית עשה פְּרִישׁ

חֲתַם
סְבַר יַיִן
קְרִי
שְׁעִי

cipio Euangelij Iohannis natiuitate præſumpta, cui Euangelium ſcriberet, & in quo electus ſcriberet indicaret: conteſtans in ſe completa eſſe, quæ eſſent ab alijs inchoata. Cui ideo poſt baptiſmum filij Dei à perfectione generationis in Chriſto impletæ, repetendæ à principio natiuitatis humanæ poteſtas permiſſa eſt, vt requirentibus demonſtraret, in quo apprehendens erat per Nathan filium Dauid, introitu recurrentis in Deum generationis admiſſo, indiſparabilis Dei prædicans in hominibus Chriſtum ſuum, perfecti opus hominis redire in ſe per filium faceret, quæ per Dauid patrem venientibus iter præbebat in Chriſto. Cui Lucæ non immeritò & ſcribendorum Actuum Apoſtolorum poteſtas in miniſterio datur, vt Deo in Deum pleno, & filio perditionis extincto; oratione ab Apoſtolis facta, ſorte Domini electionis numerus compleretur. Sicque Paulus conſummationem Apoſtolicis actibus daret, quem diu contra ſtimulum recalcitrantem Dominus elegiſſet. Quod & legentibus ac requirentibus Deum, & ſi per ſingula expediri à nobis vtile fuerat: ſciens tamen quòd operantem agricolam oporteat primùm de fructibus ſuis edere; vitauimus publicam curioſitatem, ne non tam volentibus Deum demonſtraſſe videremur, quàm faſtidientibus prodidiſſe.

PROOEMIVM BEATI LVCAE IN EVANGELIVM SVVM.

QVONIAM quidem multi conati ſunt ordinare narrationem quæ in nobis completę ſunt rerum; [1] A

[2] Sicut tradiderunt nobis qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri fuerunt ſermonis: [3] Viſum eſt & mihi aſſequuto omnia à principio diligenter, ex ordine tibi ſcribere, optime Theophile.

Act. 1. a. 1. [4] Vt cognoſcas eorum verborum, de quibus eruditus es, veritatem.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM LVCAM.

CAP. I.

[5] FVIT in diebus Herodis regis Iudææ, ſacerdos quidam nomine Zacharias, de vice Abia: & vxor illius de filiabus Aaron, & nomen eius Eliſabeth. [6] Erant autem iuſti ambo ante Deum, incedétes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Domini ſine querela.

1. Par. 24. a. 10.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΕΙΣ ΤΟ ΑΥΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

1 ΕΠειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν ἀνατάξασθαι διήγησιν περὶ τῶν πεπληροφορημένων ἐν ἡμῖν πραγμάτων·

2 καθὼς παρέδοσαν ἡμῖν οἱ ἀπ' ἀρχῆς αὐτόπται καὶ ὑπηρέται γενόμενοι τοῦ λόγου,

3 ἔδοξε κἀμοὶ παρηκολουθηκότι ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς, καθεξῆς σοι γράψαι, κράτιστε Θεόφιλε·

4 ἵνα ἐπιγνῷς περὶ ὧν κατηχήθης λόγων τὴν ἀσφάλειαν.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΛΟΥΚΑΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

5 ΕΓένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Ἡρῴδου τοῦ βασιλέως τῆς Ἰουδαίας, ἱερεύς τις, ὀνόματι Ζαχαρίας, ἐξ ἐφημερίας Ἀβιά· καὶ ἡ γυνὴ αὐτῷ ἐκ τῶν θυγατέρων Ἀαρών, καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς Ἐλισάβετ. 6 ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφότεροι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιώμασι τοῦ κυρίου ἄμεμπτοι.

---

5 הָוָה בְּיוֹמָתְהוֹן דְּהֵרוֹדֵס מַלְכָּא דִיהוּדָא כָּהֲנָא חַד דְּשׁוּמֵהּ זְכַרְיָא מִן חֶשְׁבּוֹנָהּ דַּבִּית אֲבִיָא וְאִנְתְּתֵהּ מִן בְּנָתָהּ דַּאֲהַרוֹן שְׁמָהּ הֲוָא אֱלִישְׁבַע׃

6 תַּרֵיהוֹן דֵּין זַדִּיקִין הֲווֹ קֳדָם אֱלָהָא וּמַהְלְכִין בְּכָל פּוּקְדָנַוהִי וּבְכָאנוּתֵהּ דְּמָרְיָא וְלָא עִדְלִי׃

---

h יִצַּף
i טֶכְסָא סעמו סדר
k נְצַח l תַּלְמַר כמו למד
m עֲוָל

7 * Nullum porrò habebant filium, quandoquidem Elischebaa erat sterilis, ambóq; erant multorum dierum.

8 * Factum est autem quum ipse sacerdotio fungeretur in ordine ministerij sui coram Deo;

9 * Ritu sacerdotij accidit ei, vt componeret suffitus: & ingressus est templum Domini.

10 * Tota verò turba populi orabat foris tempore suffitus.

11 * Et apparuit ipsi Zecario Angelus Domini stans à dextera altaris suffimenti.

12 * Et conturbatus est Zecario quum vidisset eum, & tremor irruit in eum.

13 * Dixit autem ei Angelus, Ne timeas Zecario, quoniam exaudita est oratio tua, & vxor tua Elischebaa pariet tibi filium, & vocabis nomen eius Iouchanon.

14 * Erítque tibi gaudio & exultationi, ac plurimi gaudebunt ipsius natiuitate.

15 * Etenim futurus est magnus coram Domino; nec vinum, nec siceram bibet; & Spiritu Sanctitatis replebitur adhuc ipse in vtero matris suæ existens.

16 * Multósque ex filiis Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.

17 * Et ipse præcedet eũ in Spiritu & virtute Elijo prophetæ, vt conuertat cor patrum in filios, eósque qui sunt immorigeri ad scientiam rectorum, ac præparet Domino populum perfectum.

18 * Et ait Zecario Angelo, Quomodo istud sciam? ego enim sum senex, & vxor mea prouecta in diebus suis.

19 * Et respondit Angelus ac dixit ei, Ego sum Gabriel qui adsto coram Deo, & missus sum vt te alloquar, & hæc tibi euangelizem.

20 * Nunc silebis, nec poteris loqui, ad eum vsque diem quo hæc fiant: quia non credidisti hisce sermonibus meis, qui implebuntur tempore suo.

---

7 בְּרָא דְּיִן לַיִת הֲוָא לְהוֹן מָטַל דְּאֶלִישְׁבַע עֲקַרְתָּא הֲוָת וְחַרֵיהוֹן סַגִּיאֵי בְּיוֹמָתְהוֹן הֲווֹ׃

8 הֲוָא הֲוָא דְּיִן כַּד מְכַהֵן הֲוָא בְּטֻכְסָא דְּהֵשְׁמְשְׁהֵה קֳדָם אֱלָהָא׃ 9 בַּעֲיָדָא דְּכָהֲנוּתָא מְטָת לֵיהּ דְּנָסַב

עֲרָנָא עברית עת שְׁנַשׁ

בֶּסְמָא וְעַל לְהֵיכְלֵהּ דְּמָרְיָא׃ 10 וְכָלֵהּ כְּנִשְׁתָּא דְּעַמָּא מְצַלֵּא הֲוָא לְבַר בְּעִדָּנָא דְּבֶסְמָא׃

11 וְאִתְחֲזִי לֵהּ לַזְכַרְיָא מַלְאָכָא דְּמָרְיָא דְּקָאֵם מִן יַמִּינָא דְּמַדְבְּחָא דְּבֶסְמָא׃

12 וְאִשְׁתְּגַשׁ זְכַרְיָא כַּד חֲזָיֵהוּ וְרַחֲלָתָא נָפְלַת עֲלוֹהִי׃ 13 וְאֲמַר לֵהּ מַלְאָכָא לָא תְּרַחַל זְכַרְיָא מָטַל דְּאִשְׁתְּמַעַת

שְׁמַע

צְלוֹתָךְ וְאִנְתְּתָךְ אֱלִישְׁבַע תְּאַלְּדִי לָךְ בְּרָא וְתִקְרָא שְׁמֵהּ יוֹחָנָן׃

14 וְתִהְוֵא לָךְ חֲדוּתָא וְרֶוָחָא וְסַגָּאֵי נָחֲרִין בְּמַוְלֻדֵהּ׃ 15 נֶהֱוֵא גֵּיר רַב קֳדָם מָרְיָא וְחַמְרָא וְשִׁכְרָא לָא

7 * Et non erat illis filius: eò quòd esset Elisabet sterilis,& ambo processissent in diebus suis.

8 * Factum est autem : cùm sacerdotio fungeretur †in ordine vicis suæ ante Deum;

9 * Secundùm consuetudinem sacerdotij, sorte exijt vt incẽsum poneret ingressus in templum Domini.

10 * Et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi.

11 * Apparuit autem illi Angelus Domini, stans à dextris altaris incensi.

12 * Et Zacharias turbatus est,videns: & timor irruit super eum.

13 * Ait autem ad illum Angelus, Ne timeas Zacharia , quoniam exaudita est deprecatio tua: & vxor tua Elisabet pariet tibi filium , & vocabis nomen eius Iohannem.

14 * Et erit gaudium tibi & exultatio, & multi in natiuitate eius gaudebunt.

15 * Erit enim magnus coram Domino: & vinum & siceram non bibet: & Spiritu sancto replebitur adhuc ex vtero matris suæ.

16 * Et multos filiorum Israel conuertet ad Dominum Deum ipsorum.

17 * Et ipse præcedet ante illum in Spiritu & virtute Eliæ : vt conuertat corda patrum in filios, & incredulos ad prudentiam iustorum, parare Domino plebem perfectam.

18 * Et dixit Zacharias ad Angelum, Vnde hoc sciam ? ego enim sum senex : & vxor mea processit in diebus suis.

19 * Et respondens angelus dixit ei , Ego sum Gabriel qui asto ante Deum : & missus sum loqui ad te, & hæc tibi euangelizare.

20 * Et ecce , eris tacens , & non poteris loqui vsque in diem quo hæc fiant: pro eo quòd non credidisti verbis meis, quę implebuntur in tempore suo.

Zacharias

Exo. 30. c. 27. Leu. 16. d. 17.

Infr. c. 36

Mat. 11. b. 14. Mal. 4. b. 6.

7 * καὶ οὐκ ἦν αὐτοῖς τέκνον· καθότι ἡ ἐλισάβετ ἦν στεῖρα, καὶ ἀμφότεροι προβεβηκότες ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῶν ἦσαν.

8 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτὸν ἐν τῇ τάξει τῆς ἐφημερίας αὐτοῦ ἔναντι τοῦ θεοῦ·

9 * κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἱερατείας, ἔλαχε τοῦ θυμιάσαι, εἰσελθὼν εἰς τὸν ναὸν τοῦ κυρίου·

10 * καὶ πᾶν τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ ἦν προσευχόμενον ἔξω τῇ ὥρᾳ τοῦ θυμιάματος.

11 * ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος κυρίου, ἑστὼς ἐκ δεξιῶν τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ θυμιάματος.

12 * καὶ ἐταράχθη Ζαχαρίας ἰδὼν, καὶ φόβος ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτόν.

13 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἄγγελος, μὴ φοβοῦ Ζαχαρία· διότι εἰσηκούσθη ἡ δέησίς σου. καὶ ἡ γυνή σου ἐλισάβετ γεννήσει υἱόν σοι, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰωάννην.

14 * καὶ ἔσται χαρά σοι καὶ ἀγαλλίασις, καὶ πολλοὶ ἐπὶ τῇ γενέσει αὐτοῦ χαρήσονται.

15 * ἔσται γὰρ μέγας ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ οἶνον καὶ σίκερα οὐ μὴ πίῃ, καὶ πνεύματος ἁγίου πλησθήσεται ἔτι ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ.

16 * καὶ πολλοὺς τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐπιστρέψει ἐπὶ κύριον τὸν θεὸν αὐτῶν.

17 * καὶ αὐτὸς προελεύσεται ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πνεύματι καὶ δυνάμει Ἠλίου, ἐπιστρέψαι καρδίας πατέρων ἐπὶ τέκνα, καὶ ἀπειθεῖς ἐν φρονήσει δικαίων, ἑτοιμάσαι κυρίῳ λαὸν κατεσκευασμένον.

18 * καὶ εἶπε Ζαχαρίας πρὸς τὸν ἄγγελον, κατὰ τί γνώσομαι τοῦτο; ἐγὼ γάρ εἰμι πρεσβύτης, καὶ ἡ γυνή μου προβεβηκυῖα ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτῆς.

19 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῷ, ἐγώ εἰμι Γαβριὴλ ὁ παρεστηκὼς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ· καὶ ἀπεστάλην λαλῆσαι πρός σε, καὶ εὐαγγελίσασθαί σοι ταῦτα.

20 * καὶ ἰδοὺ ἔσῃ σιωπῶν, καὶ μὴ δυνάμενος λαλῆσαι ἄχρι ἧς ἡμέρας γένηται ταῦτα, ἀνθ' ὧν οὐκ ἐπίστευσας τοῖς λόγοις μου, οἵτινες πληρωθήσονται εἰς τὸν καιρὸν αὐτῶν.

נָשְׁתָּא וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא נָחֵת עֲלָךְ וְחֵילָא דְעִלָּאָה יְהֵי מְסַיְּעָךְ׃ 16 וְיַתִּיב מִן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַיְיָ מָרְיָא אֱלָהֲהוֹן׃ 17 וְהוּא נָאזַל קֳדָמוֹהִי בְּרוּחָא וְחֵילָא דְאֵלִיָּה נְבִיָּא [a] וְנַפְנֵי לֵבָא דַאֲבָהָן עַל בְּנַיָּא וְלָאיְלִין דְּלָא [b] מְהֵמְנִין לְיִרְעֲתָא דְכָאנֵי וְנָטֵיב לְמָרְיָא עַמָּא גְּמִירָא׃ 18 וְאָמַר זְכַרְיָא לְמַלְאכָא אֵיכַנָּא [c] אֵדַע הָדָא אֲנָא גְּבַר אִיתַי סָבָא וְאִנְתְּתִי מְגִיאָת בְּיוֹמָתָהּ הִי׃ 19 וַעֲנָא מַלְאכָא וְאָמַר לֵהּ אֲנָא גַבְרִיאֵל דְּקָאֵם [d] אֲנָא קֳדָם אֱלָהָא וְאִשְׁתְּלַחֵת [e] דְּאֵמַלֵּל עִמָּךְ וְאֵבַשֶּׂרָךְ בְּשׁוֹרְתָא דָּא׃ 20 [f] וְהָא תְּהֵוֵא שָׁתִיק וְלָא תְּשְׁבַּח לְמֵמַלּוּ עַד יוֹמָא דְּהָלֵין נָהֲווֹן עַל דְּלָא הֵימְנוּתְ [g] לְפִתְגָמַי דְּמִתְמַלְיָן בְּזִבְנֵהוֹן׃ [h]

[a] פְּנָא [b] טְפֵּס
[c] יְדַע
[d] שְׁלַח [e] סְבַר
[f] מִכָּאל עבראית ועזה
[g] מְלָל [h] מְלָא

21 ‡ Populus autem ſtabat, ac præſtolabatur ipſum Zecario, & mirabantur ſuper retardatione ipſius in templo.

22 ‡ Quum exiret autem Zecario non poterat alloqui eos, & intellexerunt eum viſionem vidiſſe in templo, & ipſe nutu innuebat eis: & manſit mutus.

23 ‡ Quúmque impleti fuiſſent dies miniſterij eius, venit domum ſuam.

24 ‡ Et factum eſt poſt dies illos vt vterum ferret Eliſchebaa vxor ipſius, & occultaret ſeſe quinque menſibus, ac diceret.

25 ‡ Nempe iſta fecit mihi Dominus diebus quibus reſpexit me vt auferret opprobrium meum inter homines.

Ad Annuntiationem Deiparæ.

26 ‡ Menſe autem ſexto miſſus eſt Gabriel Angelus à Deo in Galilæam in vrbem nomine Nozerath:

27 ‡ Ad virg nem deſponſatam viro nomine Jauſeph è domo Dauid, & nomen virginis erat Mariam.

28 ‡ Et ingreſſus eſt ad eam, & dixit ei, Pax tibi, ô plena gratia, Dominus noſter tecum eſt, benedicta es inter mulieres.

29 ‡ Illa verò quum vidiſſet, turbata eſt eius ſermone, & meditabatur qualis eſſet pax iſta [ſalutatio.]

30 ‡ Et dixit ei Angelus, Ne timeas Mariam, inueniſti enim gratiam apud Deum.

31 ‡ Ecce enim concipies vtero, & paries filium, & vocabis nomen eius JESCHVA.

32 ‡ Hic erit magnus, & filius Altiſſimi vocabitur, eiáque dabit Dominus Deus thronum Dauid patris ipſius.

33 ‡ Et regnabit ſuper domum Jaakoub in æternum, & regni eius non erit finis.

34 ‡ Dixit Mariam ad Angelum, Quomodo fiet iſtud, quandoquidem vir non eſt mihi cognitus?

35 ‡ Reſpondit Angelus, & dixit ei, Spiritus Sanctitatis veniet, & virtus Altiſſimi obumbrabit ſuper te: propterea is qui naſciturus eſt ex te ſanctus ipſe, ac Filius Dei vocabitur.

36 ‡ Et ecce Eliſchebaa cognata tua & ipſa concepit filium in ſenectute ſua, & hic eſt menſis ſextus ei quæ vocatur ſterilis.

21 Et erat plebs expectans Zachariam: & mirabantur quòd tardaret ipſe in templo.

22 Egreſſus autem nō poterat loqui ad illos,& cognouerunt quòd viſionem vidiſſet in templo. Et ipſe erat innuens illis,& permanſit mutus. C

23 Et factum eſt: vt impleti ſunt dies officij eius, abijt in domum ſuam:

24 Poſt hos autem dies concepit Eliſabet vxor eius: & occultabat ſe menſibus quinque,dicens:

25 Quia ſic fecit mihi Dominus in diebus quibus reſpexit auferre opprobrium meum inter homines.

21 καὶ ἦν ὁ λαὸς προσδοκῶν τὸν Ζαχαρίαν· καὶ ἐθαύμαζον ἐν τῷ χρονίζειν αὐτὸν ἐν τῷ ναῷ.

22 ἐξελθὼν δὲ οὐκ ἠδύνατο λαλῆσαι αὐτοῖς· καὶ ἐπέγνωσαν ὅτι ὀπτασίαν ἑώρακεν ἐν τῷ ναῷ. καὶ αὐτὸς ἦν διανεύων αὐτοῖς, καὶ διέμεινε κωφός.

23 καὶ ἐγένετο ὡς ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τῆς λειτουργίας αὐτοῦ, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

24 μετὰ δὲ ταύτας τὰς ἡμέρας συνέλαβεν Ἐλισάβετ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ περιέκρυβεν ἑαυτὴν μῆνας πέντε, λέγουσα·

25 ὅτι οὕτω μοι πεποίηκεν ὁ κύριος ἐν ἡμέραις αἷς ἐπεῖδεν ἀφελεῖν τὸ ὄνειδός μου ἐν ἀνθρώποις.

26 In menſe autem ſexto,miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilææ,cui nomen Nazareth;

Mat. 1. c. 18.

27 Ad virginem deſponſatam viro, cui nomen erat Ioſeph, de domo Dauid: & nomen virginis, Maria.

28 Et ingreſſus angelus, ad eam dixit, Aue gratia plena, Dominus tecum: benedicta tu in mulieribus.

vidiſſet

29 Quę cùm audiſſet,turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio.

30 Et ait angelus ei, Ne timeas Maria, inueniſti enim gratiam apud Deum.

Iſai. 7. c. 14. Infr. 2. c. 21. Marc. 1. d. 21.

31 Ecce concipies in vtero, & paries filium:& vocabis nomen eius IESVM.

32 Hic erit magnus; & filius Altiſsimi vocabitur, & dabit illi Dominus Deus ſedem Dauid patris eius:

Dan. 7. d 14. & c. 27. Mich. 4. b. 7.

33 Et regnabit in domo Iacob in æternum,& regni eius non erit finis.

34 Dixit autem Maria ad angelū:Quomodo fiet iſtud; quoniam virum non cognoſco?

35 Et reſpondens angelus, dixit ei:Spiritus ſanctus ſuperueniet in te, & virtus Altiſsimi obumbrabit tibi. Ideoque & quod naſcetur ex te Sanctum,vocabitur Dei Filius.

36 Et ecce Eliſabet cognota tua,& ipſa concepit filium in ſenectute ſua: & hic menſis, ſextus eſt illi quæ vocatur ſterilis.

26 Ἐν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας, ᾗ ὄνομα Ναζαρέτ,

27 πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ, ἐξ οἴκου Δαβίδ· καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ.

28 καὶ εἰσελθὼν ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὴν εἶπε, Χαῖρε κεχαριτωμένη· ὁ κύριος μετά σου, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.

29 ἡ δὲ ἰδοῦσα διεταράχθη ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διελογίζετο ποταπὸς εἴη ὁ ἀσπασμὸς οὗτος.

30 καὶ εἶπεν ὁ ἄγγελος αὐτῇ, Μὴ φοβοῦ Μαριάμ· εὗρες γὰρ χάριν παρὰ τῷ θεῷ·

31 καὶ ἰδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

32 οὗτος ἔσται μέγας, καὶ υἱὸς ὑψίστου κληθήσεται, καὶ δώσει αὐτῷ κύριος ὁ θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

33 καὶ βασιλεύσει ἐπὶ τὸν οἶκον Ἰακὼβ εἰς τοὺς αἰῶνας, καὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος.

34 εἶπε δὲ Μαριὰμ πρὸς τὸν ἄγγελον, πῶς ἔσται τοῦτο, ἐπεὶ ἄνδρα οὐ γινώσκω;

35 καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἄγγελος εἶπεν αὐτῇ, πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σε, καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται υἱὸς θεοῦ.

36 καὶ ἰδοὺ Ἐλισάβετ ἡ συγγενίς σου, καὶ αὐτὴ συνείληφε υἱὸν ἐν γήρει αὐτῆς· καὶ οὗτος μὴν ἕκτος ἐστὶν αὐτῇ, τῇ καλουμένῃ στείρᾳ.

---

[c] רִחַב

29 שְׁלֵם לִבִּי מִלַּיִךְ טִיבוּתָא מָרַן עַמְּכִי בְּרִיכַת בְּנִשָׁא׃ 29 הִי דִין פַּר חֲזָח [z] אֶתְרַהֲבַת כְּמֶלְּהָה וּמִתְחַשְׁבָא הֲוָת
דָּמְנוּ שְׁלָמָא הָנָא׃ 30 וְאֲמַר לָהּ מַלְאָכָא לָא תְּדָחֲלִין מַרְיֵם אֲשְׁכַּחְתִּי גִּיר טִיבוּתָא לְוָת אֱלָהָא׃ 31 הָא

[y] יַלַד [b] עֲלַז

גֵּיר תְּקַבְּלִין בְּטְנָא [a] וְתֵאלְדִין בְּרָא וְתִקְרִין שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ׃ 32 הָנָא נֶהֱוֵא רַב וּבְרֵהּ [b] דְּעֲלְיָא נֶתְקְרָא וְנִתֵּל לֵהּ מָרְיָא
אֱלָהָא כּוּרְסְיֵהּ דְּדָוִיד אֲבוּהִי׃ 33 וְנִמְלֹךְ עַל בֵּיתֵהּ דְּיַעֲקוֹב לְעָלַם וְלִמַלְכוּתֵהּ סוֹף לָא נֶהֱוֵא׃ 34 אֲמְרָא מַרְיָם

[a] אִתְּא [d] גַּנֵּן וּשְׁעִמּוֹ הוּא חֵילֵהּ דְּעָלְיָא נֶעְבַּר עֲלַיכִי גְּבוֹנָא׃ [e] שֵׁת עִבְרָאִית מש

לְמַלְאכָא אֵיכְנָא תֶּהֱוֵא הָדָא דְּגַבְּרָא לָא חָכִים לִי׃ 35 עָנָא מַלְאכָא וַאֲמַר לָהּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא [c] תֵּאתֵי וְחֵילֵהּ
דְּעֲלְיָא [d] נַגֵּן עֲלַיכִי מֶטֶל חָנָא הַו דְּמִתְיְלֵד מֶנֵּכִי קַדִּישָׁא הוּ וְנִתְקְרֵא דַּאלָהָא נֶתְקְרֵא׃

36 וְהָא אֱלִישְׁבַע אַחְוָנְתֵכִי אַף הִי בְּטָנָא בְּרָא בְּסֵיבוּתָהּ וְהָנָא יַרְחָא [e] דְּאִשְׁתָּא לָהּ לְהָוֵי וְמִתְקְרְיָא עֲקָרְתָא׃

37 * Quoniam Deo nihil eſt difficile.

38 * Ait Mariam, Ecce ego ſum ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum. Et abijt Angelus ab ea.

Profectio ipſius Mariam ad Eliſchebaa.

39 * Surrexit autem Mariam in diebus illis, & profecta eſt ſtudioſè in montem in ciuitatem Iſhoudæ. * Et ingreſſa domum Zecarıo, petijt pacem ipſius Eliſchebaa.

41 * Et factum eſt quum audiret Eliſchebaa ſalutationem ipſius Mariam, vt exultaret fœtus in vtero eius, & repleta eſt Spiritu

42 Sanctitatis. * Exclamauítque alta voce, & dixit ipſi Mariam: Benedicta tu inter mulieres, & benedictus eſt fructus qui eſt in

43 vtero tuo. * Vndenam hoc mihi, vt mater Domini mei veniat ad me?

44 * Ecce enim quum incidit vox ſalutationis tuæ in aures meas, gaudio magno ſubſultauit fœtus in vtero meo.

45 * Et ô felix quæ credidit, quia futurum eſt complementum earum rerum, quæ dictæ

46 ſunt ei à Domino. * Et ait Mariam, Magnificat anima mea Dominum.

47 * Et exultauit ſpiritus meus in Deo Ser-

48 uatore meo. * Quia reſpexit humilitatem ancillæ ſuæ. ecce enim ex hoc tempore beatitudinem mihi tribuent omnes generationes.

49 * Quia egit apud me magnifica ille qui po-

50 tens eſt, & ſanctum nomen eius. * Et miſericordia eius in ætates & generationes ſuper

51 eos, qui timent ipſum. * Fecit victoriam brachio ſuo, & diſſipauit ſuperbos mente cordis

52 ipſorum. * Deturbauit potẽtes de cathedris,

53 & exaltauit humiles. * Eſurientes ſaturauit

54 bonis, & diuites dimiſit inaniter. * Adiuuit Iſroiel ſeruum ſuum, & recordatus eſt miſe-

55 ricordiæ ſuæ. * Sicut locutus eſt cum patribus noſtris, cũ Abrohom, & cũ ſemine eius in ſæ-

56 culum. * Manſit aũt Mariam apud Eliſchebaa quaſi mẽſes tres, et reuerſa eſt domũ ſuã.

Matutinis Natiuitatis ipſius Iouchanõ.

57 * Ipſi autem Eliſchebaa factum eſt tempus pariendi, & peperit filium.

58 * Et audierunt vicini, filijque cognationis eius, Deum magnificaſſe gratiam ſuam erga eam, & congratulabantur ei.

37 * Quia nõ erit impossibile apud Deũ omne verbum. 38 * Dixit autem Maria, Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundùm verbum tuum. Et discessit ab illa Angelus.

37 * ὅτι οὐκ ἀδυνατήσει παρὰ τοῦ θεοῦ πᾶν ῥῆμα.

38 * εἶπε δὲ μαριάμ, ἰδοὺ ἡ δούλη κυρίου· γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου· καὶ ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος.

39 * Exurgens autem Maria in diebus illis, abijt in montana cum festinatione in ciuitatem Iuda: 40 * Et intrauit in domum Zachariæ, & salutauit Elisabeth.

39 * Ἀναστᾶσα δὲ μαριὰμ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐπορεύθη εἰς τὴν ὀρεινὴν μετὰ σπουδῆς, εἰς πόλιν ἰούδα.

40 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ζαχαρίου, καὶ ἠσπάσατο τὴν ἐλισάβετ.

41 * Et factum est: vt audiuit salutationem Mariæ Elisabeth, exultauit infans in vtero eius: & repleta est Spiritu sancto Elisabeth. 42 * Et exclamauit voce magna, & dixit, Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui. 43 * Et vnde hoc mihi vt veniat mater Domini mei ad me? 44 * Ecce enim vt facta est vox salutationis tuæ in auribus meis, exultauit in gaudio infans in vtero meo. 45 * Et beata quæ †credidit, quoniam perficientur ea quæ dicta sunt †ei à Domino.

41 * καὶ ἐγένετο ὡς ἤκουσεν ἡ ἐλισάβετ τὸν ἀσπασμὸν τῆς μαρίας, ἐσκίρτησε τὸ βρέφος ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς· καὶ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου ἡ ἐλισάβετ.

42 * καὶ ἀνεφώνησε φωνῇ μεγάλῃ, καὶ εἶπεν, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξί, καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου.

43 * καὶ πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ τοῦ κυρίου μου πρός με;

44 * ἰδοὺ γὰρ ὡς ἐγένετο ἡ φωνὴ τοῦ ἀσπασμοῦ σου εἰς τὰ ὦτά μου, ἐσκίρτησεν τὸ βρέφος ἐν ἀγαλλιάσει ἐν τῇ κοιλίᾳ μου.

45 * καὶ μακαρία ἡ πιστεύσασα· ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς λελαλημένοις αὐτῇ παρὰ κυρίου.

46 Magnificat anima mea Dominum.

46 * καὶ εἶπε μαριάμ, Μεγαλύνει ἡ ψυχή μου τὸν κύριον.

47 * Et exultauit spiritus meus in Deo salutari meo. 48 * Quia respexit humilitatem ancillæ suæ. ecce enim ex hoc beatã me dicent omnes generationes.

47 * καὶ ἠγαλλίασε τὸ πνεῦμά μου ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ σωτῆρί 48 μου· * ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί.

49 * Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius.

49 * ὅτι ἐποίησέ μοι μεγαλεῖα ὁ δυνατὸς, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

50 * Et misericordia eius †à progenie in progenies, timentibus eum.

50 * καὶ τὸ ἔλεος αὐτοῦ εἰς γενεὰς γενεῶν τοῖς φοβουμένοις

51 αὐτόν. * Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente cordis sui.

51 * ἐποίησε κράτος ἐν βραχίονι αὐτοῦ· διεσκόρπισεν ὑπερηφάνους διανοίᾳ καρδίας αὐτῶν.

52 * Deposuit potentes de sede, & exaltauit humiles.

52 * καθεῖλε δυνάστας ἀπὸ θρόνων, καὶ ὕψωσε ταπεινούς.

53 * Esurientes impleuit bonis: & diuites dimisit inanes.

53 * πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν, καὶ πλουτοῦντας ἐξαπέστειλε κενούς.

54 * Suscepit Israel puerum suũ, †memorari misericordiæ suæ.

54 * ἀντελάβετο ἰσραὴλ παιδὸς αὐτοῦ, μνησθῆναι ἐλέους,

55 * Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham & semini eius in secula.

55 * (καθὼς ἐλάλησε πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, τῷ ἀβραὰμ καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ) εἰς τὸν αἰῶνα.

56 * Mansit autem Maria cum illa quasi mensibus tribus: & reuersa est in domum suam.

56 * ἔμεινε δὲ μαριὰμ σὺν αὐτῇ ὡσεὶ μῆνας τρεῖς· καὶ ὑπέστρεψεν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

57 * Elisabeth autẽ impletum est tempus pariendi: & peperit filium. 58 * Et audierunt vicini & cognati eius quia magnificauit Dominus misericordiam suam cum illa, & congratulabantur ei.

57 * Τῇ δὲ ἐλισάβετ ἐπλήσθη ὁ χρόνος τοῦ τεκεῖν αὐτὴν, καὶ

58 ἐγέννησεν υἱόν. * καὶ ἤκουσαν οἱ περίοικοι καὶ οἱ συγγενεῖς αὐτῆς ὅτι ἐμεγάλυνε κύριος τὸ ἔλεος αὐτοῦ μετ' αὐτῆς, καὶ συνέχαιρον αὐτῇ.

---

* חַדָּא i חַיָּא k מִכָּךְ
l נִתַּל m רָב ומזה רַוְרַב חלף רבוב
n חַיִל o רְעָא בלשון רצה
p פעמו ריקם
q קְנָא
r יִלַּד s חֲדָא

46 נַפְשִׁי לְמָרְיָא׃ 47 h וְחֶדְוַת רוּחִי בַּאלָהָא i מַחְיָנִי׃ 48 דְּחָר k בְּמוּכְכָא דַּאמְתֵּהּ הָא גִּיר מִן הַשְׁתָּא טוּבָא l נְחֶלַן
לִי שְׁרָבְתָּא כְּלְהֵין׃ 49 דַּעֲבַד לְוָתִי m רַוְרְבָתָא הַ דְּחֵילְתָן וְקַדִּישׁ שְׁמֵהּ׃ 50 וְחָנָנֵהּ לְדָרָא וְשַׁרְבָתָא עַל
אֵילִין דְּדָחְלִין לֵהּ׃ 51 עֲבַד זְכוּתָא בִּדְרָעֵהּ וּבַדַּר חֲשִׁירֵי o בְּתַרְעִיתָא דְּלֵבְהוֹן׃ 52 סַחֵף תַּקִּיפֵא מִן כּוּרְסָוָתָא
וְאָרִים מַכִּיכָא׃ 53 בַּפְנֵא סַבַּע טָבָתָא וְעַתִּירֵא שְׁרָא p סְפִיקָאִית׃ 54 עַדַּר לְיִסְרָיֵל עַבְדֵּהּ וְאִתְדְּכַר
חֶנָּנֵהּ׃ 55 אֵיךְ דְּמַלֵּל עִם אֲבָהָתָן עִם אַבְרָהָם וְעִם זַרְעֵהּ לְעָלַם׃ 56 קָוְיַת דִּין מַרְיָם לְוָת אֱלִישְׁבַע
אֵיךְ יַרְחָא הִלָּתָא וְהָפְכַת לְבֵיתַהּ׃ וְיָצְפָּרָא d דְּמִוְלְדֵהּ דְּיוֹחָנָן ד 57 אֱלִישְׁבַע דִּין חֲנָא הָוָא
לָהּ זַבְנָא b דְּתֵאלַרִי וְיָלְדַת בְּרָא׃ 58 וְשָׁמְעוּ שְׁכֵנֵיהּ וַבְנֵי טוּהֲמָהּ דְּאִסְגִּי אֱלָהָא חֶנָּנֵהּ לְוָתַהּ c וְחָדִין הֲווֹ עִמַּהּ׃

59 * Et factum est die octauo vt venerint circunciſuri puerulum, & vocarunt eum no-
60 mine patris ipſius, Zecario. * Et reſpondit mater eius, ac dixit eis, Non ita, ſed voca-
61 bitur Iouchanon. * Et dicunt ei, Nemo est in proſapia tua qui vocetur hoc nomine.
62 * Innuebant itaque patri eius quomodo vellet ei nomen imponi.
63 * Petiitq; codicillos, & ſcripſit, inquiens, Iouchanon est nomẽ eius. Et miratus est vniſ-
64 quisque. * Et illico apertum est os eius, & eius lingua, & loquutus est, benedixítque
65 Deo. * Et exſtitit pauor ſuper omnes vicinos eorum, & in vniuerſo monte Iihoudææ iſta prolata ſunt.
66 * Omnes autem qui audierunt cogitabant in corde ſuo, ac dicebant, Quiſnam futurus est puerulus iſte? & manus Domini erat cum
67 eo. * Et repletus est Zecario pater eius Spiritu Sanctitatis, ac vaticinatus est, dicens,
68 * Benedictus Dominus Deus Iſroiel, quippe qui viſitauerit populum ſuum, fece-
69 rítque redemptionem eius. * Et erexerit nobis cornu ſalutis in domo Dauid ſerui ſui.
70 * Sicut locutus est per os vatum ſuorum ſanctorum, qui à ſæculo fuerunt:
71 * Se nos liberaturum ab hoſtibus noſtris, & è manu omnium, qui oderunt nos.
72 * Ac miſericordia ſua vſurum cum patribus noſtris, ſeque memorem futurum teſtamenti ſui ſancti.
73 * Necnon iuriſiurandi quod iurauit Abrohom patri noſtro, ſe daturum nobis.
74 * Vt liberaremur de manu inimicorum noſtrorũ & abſq; timore ſeruiremus corã eo,
75 * Omnibus diebus noſtris cum iuſtitia.
76 * Tuque puerule, Propheta Altiſſimi vocaberis, quandoquidem ambulabis ante faciẽ
77 Domini, vt pares viam eius. * Vt des cognitionẽ vitæ populo ſuo in remiſſionem pec-
78 catorum eorum. * Per viſcera miſericordiæ Dei noſtri quibus inuiſit nos oriens
79 ex alto: * Vt luceat eis qui ſunt in tenebris, & in vmbris mortis ſedent, vt dirigat pedes
80 noſtros in viam pacis. * Puerulus autem creſcebat, & corroborabatur Spiritu & in deſerto fuit ad hunc vſque diem quo ſe oſtenderet apud Iſroiel.

---

59 וַהֲוָא לְיוֹמָא דַּחְמָנְיָא וְאַתַּו [d] לְמָגְזְרֵהּ לְטַלְיָא [c] וְקָרִין הֲווֹ לֵהּ בְּשְׁמָא דַּאֲבוּהִי זְכַרְיָא ׃ 60 וַעֲנָת אִמֵּהּ [d] גְּזַר [c] קְרָא
וְאָמְרָא לְהֵין לָא הָכֵנָא אֶלָּא נֶתְקְרָא יוֹחָנָן ׃ 61 וְאָמְרִין [f] לָהּ דְּלֵית אֱנָשׁ דְּמִתְקְרָא בְּשִׁרְבְּתָכִי בְּשְׁמָא הָנָא ׃ [f] שְׁמִי [g] עבראית לוח סופר
62 וְרַמְזוּ לַאֲבוּהִי דַּאֵיכַנָא [f] דַּנְשַׁמְיוּהִי ׃ 63 וְשֵׁאל [g] פִּנְקִיתָא וַכְתַב וַאֲמַר יוֹחָנָן הוּ שְׁמֵהּ וְאִתְדַּמַּר כֻּלָּנָשׁ ׃ [h] דְּחַל
64 וּמֵחָדָא אֶתְפְּתַח פּוּמֵהּ וְלִשָׁנֵהּ וּמַלֵּל וּבָרֵךְ לַאלָהָא ׃ 65 וַהֲוָת [h] דָּחְלָא עַל כֻּלְּהֵין שְׁכֲנַיהוֹן וּבְכֻלֵּה
טוּרָא דִיהוּד הָלֵין מָתְמַלְלָן הָוֵי ׃ 66 וְכֻלְּהוֹן דְּשָׁמְעוּ מָתְחַשְׁבִין בְּלֵבְהוֹן וְאָמְרִין מָנָא כִי נֶהֱוֵא טְלָיָא הָנָא
וְאִידֵהּ דְּמָרְיָא אִית הָוָת עִמֵּהּ ׃ 67 [i] וְאִתְמְלִי זְכַרְיָא אֲבוּהִי רוּחָא דְּקוּדְשָׁא [k] וְאִתְנַבִּי וַאֲמַר ׃ 68 מְבָרַךְ [i] מְלָא [k] נְבָא
הוּ מָרְיָא אֱלָהָא דְּיִסְרָיֵל דַּסְעַר עַמֵּהּ וַעֲבַד לֵהּ [l] פּוּרְקָנָא ׃ 69 [m] וְאָקִים לַן קַרְנָא דְּפוּרְקָנָא בְּבַיתֵהּ דְּדָוִיד עַבְדֵּהּ ׃ [l] פֻּרְק [m] קָם

Gen. 17. c. 19. & 21. c. 16. Sup. b. 14

59 * Et factum est: in die octauo venerunt circuncidere puerum, & vocabant eum nomine patris sui, Zachariam.

60 * Et respondens mater eius, dixit: Nequaquam, sed vocabitur Ioannes.

61 * Et dixerũt ad illam: Quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. 62 * Innuebant autẽ patri eius, quẽ 63 vellet vocari eum. * Et postulans pugillarem, scripsit dicens: Ioannes est nomen eius. Et mirati sunt vniuersi.

Sup. b 13

64 * Apertum est autem ilico os eius, & lingua eius: & loquebatur benedicens Deũ. 65 * Et factus est timor super omnes vicinos eorum: & super omnia mõtana Iudææ diuulgabantur omnia verba hæc:

66 * Et posuerunt omnes qui audierant in corde suo, dicentes: Quis, putas, puer iste erit? Etenim manus Dñi erat cum illo. 67 * Et Zacharias pater eius repletus est Spiritu sancto: & prophetauit, dicens:

Infr. 2. d. 30. Mat. 1. d. 21.

68 * Benedictus Dominus Deus Israel: quia visitauit & fecit redemptionem plebis suæ. 69 * Et erexit cornu salutis nobis, in domo Dauid pueri sui.

Psa. 131. d. 17. Psa. 73. c. 12.

70 * Sicut locutus est per os sanctorum, qui à seculo sunt, prophetarum eius;

Iere. 23. a. 6. & 30 b. 10.

71 * Salutem ex inimicis nostris, & de manu omnium qui oderunt nos:

72 * Ad faciendam misericordiam cum patribus nostris: & memorari testamenti sui sancti.

Gen. 22. c. 16. Ier. 31. f. 33. Heb. 6. c. 13. & d. 17.

73 * Iusiurandũ quod iurauit ad Abrahã patrẽ nostrum, daturum se nobis.

74 * Vt sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illi,

1. Pet. 1. c. 15.

75 * In sanctitate & iustitia corã ipso, omnibus diebus nostris.

Mal. 4. b. 5. Sup. b 17

76 * Et tu puer, propheta Altissimi vocaberis: præibis enim ante faciẽ Domini parare vias eius, 77 * Ad dandã sciẽtiam salutis plebi eius, in remissionẽ peccatorũ eorum. 78 * Per viscera misericordiæ Dei nostri, in quibus visitauit nos Oriẽs ex alto, 79 * Illuminare his qui in tenebris, & in vmbra mortis sedent: ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.

Zach. 3. d. 9. & 6. c. 12. Mala. 4. a. 2.

80 * Puer autem crescebat & confortabatur spiritu, & erat in desertis vsque in diem ostensionis suæ ad Israel.

59 * καὶ ἐγένετο, ἐν τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ ἦλθον περιτεμεῖν τὸ παιδίον, καὶ ἐκάλουν αὐτὸ ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, 60 Ζαχαρίαν. * καὶ ἀποκριθεῖσα ἡ μήτηρ αὐτοῦ, εἶπεν, οὐχὶ ἀλλὰ κληθήσεται Ἰωάννης.

61 * καὶ εἶπον πρὸς αὐτὴν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ἐν τῇ συγγενείᾳ σου, 62 ὃς καλεῖται τῷ ὀνόματι τούτῳ. * ἐνένευον δὲ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, τί ἂν θέλοι καλεῖσθαι αὐτόν.

63 * καὶ αἰτήσας πινακίδιον, ἔγραψε, λέγων, Ἰωάννης ἐστὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· καὶ ἐθαύμασαν πάντες.

64 * ἀνεῴχθη δὲ τὸ στόμα αὐτοῦ παραχρῆμα, καὶ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ διηνοίχθη, καὶ ἐλάλει εὐλογῶν τὸν θεόν.

65 * καὶ ἐγένετο ἐπὶ πάντας φόβος τοὺς περιοικοῦντας αὐτούς· καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ὀρεινῇ τῆς Ἰουδαίας διελαλεῖτο πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα.

66 * καὶ ἔθεντο πάντες οἱ ἀκούσαντες, ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῶν, λέγοντες, τί ἄρα τὸ παιδίον τοῦτο ἔσται; καὶ χεὶρ κυρίου ἦν μετ' αὐτοῦ.

67 * καὶ Ζαχαρίας ὁ πατὴρ αὐτοῦ ἐπλήσθη πνεύματος ἁγίου, καὶ προεφήτευσε, λέγων.

68 * Εὐλογητὸς κύριος ὁ θεὸς τοῦ Ἰσραήλ, ὅτι ἐπεσκέψατο, καὶ ἐποίησε λύτρωσιν τῷ λαῷ αὐτοῦ.

69 * καὶ ἤγειρε κέρας σωτηρίας ἡμῖν ἐν τῷ οἴκῳ Δαβὶδ τοῦ 70 παιδὸς αὐτοῦ. * καθὼς ἐλάλησε διὰ στόματος τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνος προφητῶν αὐτοῦ,

71 * σωτηρίαν ἐξ ἐχθρῶν ἡμῶν, καὶ ἐκ χειρὸς πάντων τῶν μισούντων ἡμᾶς·

72 * ποιῆσαι ἔλεος μετὰ τῶν πατέρων ἡμῶν, καὶ μνησθῆναι διαθήκης ἁγίας αὐτοῦ.

73 * ὅρκον ὃν ὤμοσε πρὸς Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν, τοῦ 74 δοῦναι ἡμῖν, * ἀφόβως ἐκ χειρὸς τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν ῥυσθέντας, λατρεύειν αὐτῷ,

75 * ἐν ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ ἐνώπιον αὐτοῦ, πάσας τὰς 76 ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν. * Καὶ σὺ παιδίον, προφήτης ὑψίστου κληθήσῃ· προπορεύσῃ γὰρ πρὸ προσώπου κυρίου ἑτοιμάσαι ὁδοὺς αὐτοῦ·

77 * τοῦ δοῦναι γνῶσιν σωτηρίας τῷ λαῷ αὐτοῦ ἐν ἀφέσει ἁμαρτιῶν αὐτῶν· * διὰ σπλάγχνα ἐλέους θεοῦ ἡμῶν, ἐν οἷς 78 ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἀνατολὴ ἐξ ὕψους·

79 * ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις, τοῦ κατευθῦναι τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης. * τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι· καὶ ἦν ἐν ταῖς ἐρήμοις ἕως ἡμέρας ἀναδείξεως αὐτοῦ πρὸς τὸν Ἰσραήλ.

---

70 אַיִךְ דִּמַּלֵּל בְּפוּמָא דִּנְבִיּוּתִי קַדִּישָׁא דִּמִּן עָלַם׃

71 וְדִנְפְרָקָן מִן בָּעֵל דְּבָבַיִן וּמִן אִידָא דְּכָלְהוֹן סָנָאַיִן׃

72 וְעָבַד חֶנָּנָה עִם אֲבָהַיִן וְעָהַד לְדַיָּתֵיקוּתִי קַדִּישְׁתָּא׃

73 וּמַוְטָתָא דִּימָא לְאַבְרָהָם אֲבוּן וְדִנְתֵּל לַן׃

74 דִּנְתְפְּרֵק מִן אִידָא דְּבָעֲלֵי דְּבָבַיִן וְדָלָא נִפְלוּחַ קֳדָמוֹהִי׃

75 כְּלְהוֹן יוֹמָתַן בְּכָאנוּתָא׃

76 וְאַנְתְּ טְלְיָא נְבִיָּה דְּעֲלָיָא תִּתְקְרֵא תְּאזֵל גֵּיר קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ דְּמָרְיָא דְּתְחַיֵּב אוּרְחֵהּ׃

77 וְדִנְתֵּל מַדְעָא דְּחַיֵּא לְעַמֵּהּ בְּשׁוּבְקָנָא דְּחַטָּהַיְהוֹן׃

78 בְּרַחֲמֵא דְּאֱלָהַן דְּבְהוֹן נְסָעָרָן דְּנָחָא מִן

79 רוֹמָא׃ לְמַנְהָרוּ לַאילֵין דְּבְחֶשׁוּכָא וְצַפְטְלֵלָא דְּמוֹתָא יָתְבִין וְדִנְהֵרוּן רַגְלַיִן בְּאוּרְחָא דְּשְׁלָמָא׃

80 טְלְיָא דֵּין רָבֵא הֲוָא וּמִתְחַזֵּל בְּרוּחָא וּבְחוּרְבָא אִיתַוְהִי הֲוָא עַדְמָא לְיוֹמָא דְּהַחְוְיָתֵהּ דְּלְוָת יִסְרָיֵל׃

ה יְמָא ו נְתַל
ז פְּלַח ט כּוּן
י עֲלְיָא ס אֲזַל
ל רְנַח עִבְרָאיָה זכח
מ רָם
נ כְּהַד ע תֵּרֵץ
פ חֲוָא

Matutinis festo Natiuitatis.

CAP. II.

1 FActum est autem in diebus illis, vt exiret edictum ab Augusto Cæsare vt describeretur vniuersus populus possessionis eius.

2 * Hæc descriptio prima facta est sub præfectura Kyreni in Syria.

3 * Et proficiscebatur vnusquisque, vt describeretur, in suam ciuitatem.

4 * Ascendit autem & ipse Iauseph à Nozerath Galilææ; ad Iihoudæam in ciuitatem Dauid, quæ vocatur Bethlechem (quandoquidem erat ex domo, & ex prosapia ipsius Dauid.)

5 * Cum Mariam sponsa sua vterum ferente, vt illic describeretur.

6 * Et factum est dum illic essent, vt implerentur dies, quibus ipsa pareret.

7 * Peperítque filium suum primogenitum, ac inuoluit eum fasciis, & reclinauit eum in præsepi, quia non erat eis locus vbi habitarent.

8 * Erant autem pastores in ea regione qui degebant illic, & custodiebant custodias noctis super greges suos.

9 * Et ecce Angelus Dei venit ad eos, gloriáque Domini illuxit eis, ac timuerunt timore magno.

10 * Et dixit eis Angelus, Ne timeatis: ecce enim annuntio vobis gaudium magnum quod futurum est toti mundo.

11 * Natus est enim vobis hodie Redemptor, qui est Dominus Meschicho in ciuitate Dauid.

12 * Et hoc erit vobis signum, Inuenietis infantem inuolutum fasciis, & positum in præsepi.

13 * Et derepentè apparuerunt cum Angelo multi exercitus cælestes glorificantes Deum ac dicentes:

14 * Gloria Deo in excelsis, & super terram pax, & voluntas bona hominibus.

15 * Et factum est quum discederent ab eis Angeli in cælos vt locuti sint pastores vnus ad aliũ, dixerintq;, Proficiscamur vsq; in Bethlechem, & videamus sermonem istum qui factus est, prout Dominus patefecit nobis.

דסַפְרָא דְעַאנָא וְיַלְדָא ר קפלאון ב

1 הַוָא דִין בְיוֹמָתָא הָנוּן וַנָפַק פִּיקְדָנָא מִן קֳדָם קֵסָר דְנֶתְכְתֵב כָּל עַמָא דְאוּחְדָנֵה : 2 הָדָא מַכְתְבָנוּתָא קַדְמָיְתָא הַוַת בְחֶגְמָנוּתָא דְקוּרִינָוס בְסוּרְיָא : 3 וַאזִל הַוָא כָּלְנָש דְנֶתְכְתֵב בַמְדִינְתֵה : 4 סְלֵק הַוָא דִין וְאף יוֹסֵף מִן נָצְרַת דַגְלִילָא לִיהוּד לַמְדִינְתֵה דְדָוִיד דְמֶתְקְרֵיָא בֵּית לְחֶם מְטַל דְאִיתוֹהִי הַוָא מִן בֵּיתֵה וּמִן שַרְבְתֵה דְדָוִיד : 5 עִם מַרְיָם מְכֵירְתֵה כַד בַטְנָא דְתַמָן נֶתְכְתֵב : 6 וַהַוָא דְכַד תַמָן אִנִין אִתְמַלְיוּ יוֹמָתָה דְתֵאלַדִי : 7 וְיָלְדַת בְרָה בוּכְרָא וְכַרְכְתֵה בְעַזְרוּרֵיָא וְאַרְמַיְתֵה בְאוּרְיָא מְטַל דְלֵית הַוָא לְהוֹן דוּכְתָא אֵיכָא דְשַרִין הֲווֹ : 8 וְרַעְוָתָא דִין אִית הֲווֹ בַהּ בַאתָרָא דְשַרִין הֲווֹ תַמָן וְנָטְרִין הֲווֹ מַטְרָתָא

a אֶחַד עבראיה אחד
b כְּתַב
c קְרֵי
d מִכַּר
e וְלַד קְרֵי רְמָז
f רְעָא קְרֵי שְׁרָא

CAP. II.

1 FActum est autem,in diebus illis exijt edictum à Cesare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.

2 Hæc descriptio prima, facta est à præside Syriæ Cyrino.

3 Et ibant omnes vt profiterentur, singuli in suam ciuitatem.

4 Ascendit autem & Ioseph à Galilæa de ciuitate Nazareth,in Iudęam,in ciuitatem Dauid quæ vocatur Beth-lehem: eo quòd esset de domo & familia Dauid:

Mich.5. a.2. Matt.2. a.6. Ioh.7. f.42.

5 Vt profiteretur cum Maria desponsata sibi vxore prægnante.

6 Factum est autem:cùm essent ibi,impleti sunt dies vt pareret.

7 Et peperit filium suum primogenitum,& pannis eum inuoluit, & reclinauit eum in præsepio : quia non erat eis locus in diuersorio.

8 Et pastores erant in regione eadem vigilantes,& custodientes vigilias noctis super gregem suum.

9 Et ecce,angelus Domini stetit iuxta illos,& claritas Dei circunfulsit illos, & timuerunt timore magno.

10 Et dixit illis angelus , Nolite timere: ecce enim euãgelizo vobis gaudiũ magnum, quod erit omni populo:

11 Quia natus est vobis hodie Saluator qui est Christus Dominus in ciuitate Dauid.

12 Et hoc vobis signum, Inuenietis infantem pannis inuolutum , & positum in præsepio.

13 Et subitò facta est cum angelo multitudo militiæ cælestis laudantiũ Deum, & dicentium:

14 Gloria in altissimis Deo : & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.

15 Et factum est vt discesserunt ab eis angeli in cælum , pastores loquebantur ad inuicem : Transeamus vsque Bethlehem , & videamus hoc verbum quod factum est, quod † Dominus † ostendit nobis.

fecit &

β'.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, ἐξῆλθε λόγμα παὰ καίσαρος αὐγούστου, ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην.

2 αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς συρίας κυρηνίου.

3 καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.

4 ἀνέβη δὲ καὶ ἰωσὴφ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ἐκ πόλεως ναζαρὲτ, εἰς τὴν ἰουδαίαν, εἰς πόλιν δαβὶδ, ἥτις καλεῖται βηθλεὲμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς δαβίδ,

5 ἀπογράψασθαι σὺν μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὔσῃ ἐγκύῳ.

6 ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ, ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν.

7 καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν, καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν τῇ φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

8 καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες τὰς φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

9 καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς, καὶ δόξα κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς· καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.

10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος, μὴ φοβεῖσθε· ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ.

11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι χριστὸς κύριος, ἐν πόλει δαβίδ.

12 καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὑρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον, κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

13 καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανίου, αἰνούντων τὸν θεὸν, καὶ λεγόντων·

14 δόξα ἐν ὑψίστοις θεῷ, καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

15 καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους, διέλθωμεν δὴ ἕως εἰς βηθλεὲμ, καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονὸς, ὃ ὁ κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

וְדָלֲיָא עַל מַרְעֵיתְהוֹן׃ ׀ וְהָא מַלְאַכָא דַּאלָהָא אֲתָא לְוָתְהוֹן וְשֻׁבוּחְתָא דְמָרְיָא אַנְהָרַת עֲלֵיהוֹן וְדָחֲלוּ דְחַלְתָא רַבְּתָא׃ וַאמַר לְהוֹן מַלְאַכָא לָא תְּדְחֲלוֹן הָא גַּיר מְבַשַּׂר אֲנָא לְכוֹן דְּהֲוָא לְכֹלֶּה עַלְמָא׃ אִתְיְלֵד לְכוֹן גַּיר יוֹמָנָא פָּרוּקָא דְאִיהוֹהִי מְרְיָא מְשִׁיחָא בְּמָרִינְתָּה דְּדָוִיד׃ וְהָדָא לְכוֹן אָתָא מְשַׁכְּחִין אַנְחוּן עוּלָא דַּכְרִיךְ בְּעַזְקוּרֵא וְסִים בְּאוּרְיָא׃ וּמִן שְׁלִי אֲתְחֲזִי עִם מַלְאַכָא חֵילְוָתָא סַגְיָאא דְּשַׁמַיָא כַּד מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא וְאמְרִין׃ תֻּשְׁבוּחְתָא לַאלָהָא בְּמְרוֹמָא וְעַל אַרְעָא שְׁלָמָא וְסַבְרָא טָבָא לַבְּנֵינָשָׁא׃ וַהֲוָא דְכַד אֲזָלוּ מִן לְוָתְהוֹן מַלְאַכָא לִשְׁמַיָא מַלּוּ רַעְיָתָא חַד עִם חַד וְאמְרִין נֶרְזָא עַדְמָא לְבֵית־לְחֶם וְנֶחֱזֵא לְמֶלְתָּא הָדָא דַּהֲוָת אַיִךְ דְּמָרְיָא אוֹדַע לַן׃

k רעא Z l שבח m חדא Z n יולד o בלשון מצא p רם עבראית בשורה q ורדא Z r ידע

16 * Venerunt itaque festinanter, & invenerunt Mariam, & Joseph, & infantem positum in præsepi.

17 * Quúmque vidissent, notum fecerunt sermonem, qui dictus eis fuerat super illo puerulo.

18 * Et omnes qui audierunt mirati sunt super ijs quæ sibi dicta fuerant à pastoribus.

19 * Mariam verò conseruabat hos omnes sermones, & voluebat in corde suo.

20 * Et reuersi sunt pastores illi glorificantes ac laudantes Deum super omnibus quæ viderant & audierăt, prout dictum fuerat eis.

Matutinis Introitus Domini nostri in templum.

21 * Quúmque completi fuissent octo dies, vt circuncideretur puerulus, vocatum est nomen eius IESCHVA, quod vocatum fuerat ab Angelo, priusquam conceptus fuisset in vtero.

22 * Et quum impleti fuissent dies purgationis eorum secundùm legem Mousche, adduxerunt eum ad Ourischlem, vt sisterent eum coram Domino.

23 * Sicut scriptum est in Lege Domini, Omnis masculus aperiens vuluam, Sanctus Domini vocabitur.

24 * Et vt darent sacrificium, prout dictum est in Lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbæ.

25 * Erat autem vir quidam in Ourischlem, cuius nomen erat Schemeoun, & vir iste rectus erat & iustus, ac præstolabatur consolationem Jsroiel: Spiritúsque Sanctitatis erat

26 super eo. * Ac dictum ei fuerat à Spiritu Sanctitatis ipsum non visurum mortem vsq; dum vidisset Meschicho Domini.

27 * Hic ipse venerat per Spiritum in templum. quúmque introducerent parentes Ieschua puerulum, vt agerent pro eo sicuti præceptum fuerat in Lege:

28 * Suscepit eum in vlnas suas, & benedi-

29 xit Deo, & ait: * Nunc dimitte seruum tuum, Domine mi, secundùm verbum tuum,

30 in pace. * Ecce enim viderunt oculi mei

31 illum tuum Misericordem. * Quem præparasti in conspectu omnium populorum.

32 * Lumen ad reuelationem Gentium, & gloriam populo tuo Jsroiel.

---

16 וַאתַו מְסַרְהָבָאִית וְאַשְׁכַחוּ לְמַרְיָם וְלִיוֹסֵף וְלָעוּלָא "דְסִים בְּאוּרְיָא׃ 17 וְכַד חֲזוֹ אוֹדָעוּ לְמִלְּתָא ;עבראית פתאם

18 דְאִתְמַלֵּל עִמְּהוֹן עֲלוֹהִי עַל טַלְיָא׃ 18 וְכָל־הוֹן־דִּשְׁמַעוּ ˣ אֶתְדַּמָּרוּ עַל אִילֵּין דְּאִתְמַלִּי לְהוֹן מִן רָעוָתָא׃ ˣ דְּמַר

19 מַרְיָם דֵּין נָטְרָא כָּלְהֵין מִלַּיָּא ʸ וּמְפַחְמָא בְּלִבָּהּ׃ 20 וַהֲפַכוּ רָעוָתָא הָנוּן כַּד מְשַׁבְּחִין ʸ פְּחַם בלשון חשב

וּמְהַלְלִין לֵאלָהָא עַל כָּל דַּחֲזוֹ וְשָׁמְעוּ אֵיכְנָא דְאִתְמַלֵּל עִמְּהוֹן׃

רְצִפְרָא ᶻ וְמֶעֱלְתָהּ דְּמָרָן לְהֵיכְלָא׃ ᶻ עַל

21 וְכַד מַלּוּ תְּמָנְיָא יוֹמִין דְּנֶחְגַּזַר טַלְיָא אֶתְקְרִי שְׁמֵהּ יֵשׁוּעַ דְּאִתְקְרִי מִן מַלְאָכָא קֳדֵם ᵇ דְּנֶחְבְּטִין בִּכְרְסָא׃ ᵇ בְּטֶן

22 וְכַד אִתְמַלִּיו יוֹמָתָא ᶜ דְּדַרְכִיתְהוֹן אַיְךְ נָמוֹסָא דְּמוֹשֶׁא ᵈ אַסְקוּהִי לְאוּרְשְׁלֵם ᶜ דְּנֶקִימוּנֵיהִי קֳדֵם מָרְיָא׃ ᶜ דְּכָא ᵈ נִסָּק ᵉ סָם

16 * Et venerunt festinantes: & inuenerunt Mariam & Ioseph, & infantem positum in præsepio.

16 * καὶ ἦλθον σπεύσαντες, καὶ ἀνεῦρον τήν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσὴφ, καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

17 * Videntes autem, cognouerũt de verbo quod dictum erat illis de puero hoc.

17 * ἰδόντες δὲ διεγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

18 * Et omnes qui audierãt, mirati sunt, & de his quę dicta erãt à pastoribus ad ipsos.

18 * καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

19 * Maria autem conseruabat omnia verba hæc, conferens in corde suo.

19 * ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα, συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

20 * Et reuersi sunt pastores, glorificantes & laudantes Deum in omnibus quæ audierant, & viderant sicut dictum est ad illos.

20 * καὶ ἐπέστρεψαν οἱ ποιμένες, δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον, καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

Gen. 17. b. 12. Leui. 12. a. 3. Sup. 1. c. 31. Mat. 1. d. 21.

21 * Et postquam consummati sunt dies octo, vt circũcideretur puer: vocatũ est nomen eius IESVS, quod vocatum est ab Angelo, prius quàm in vtero conciperetur.

21 * Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν αὐτὸν, καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ ΙΗΣΟΥΣ, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

Leui. 12. a. 6.

22 * Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, vt sisterent eum Domino,

22 * καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῆς, κατὰ τὸν νόμον Μωσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, παραστῆσαι τῷ κυρίῳ·

23 * (Sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinũ adaperiens vuluam, sanctum Domino vocabitur.)

23 * καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοῖγον μήτραν, ἅγιον τῷ κυρίῳ κληθήσεται.

Exo. 13. a. 2. Num. 3. c. 16.

24 * Et vt darent hostiã secundum quod dictũ est in lege Domini, par turturum, aut duos pullos columbarum.

24 * καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν, κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ κυρίου, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν.

Leui. 12. b. 8.

25 * Et ecce homo erat in Ierusalem, cui nomen Simeon, & homo iste iustus & timoratus, expectans consolationem Israel: & Spiritus sanctus erat in eo.

25 * καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ, ᾧ ὄνομα Συμεών, καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβὴς, προσδεχόμενος παράκλησιν τοῦ Ἰσραήλ· καὶ πνεῦμα ἅγιον ἦν ἐπ' αὐτόν.

26 * Et responsum acceperat à Spiritu sancto, non visurum se mortem, nisi prius videret Christum Domini.

26 * καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν χριστὸν κυρίου.

27 * Et venit in spiritu in templum. Et cùm inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo.

27 * καὶ ἦλθεν ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν, τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ·

28 * Et ipse accepit eum in vlnas suas, & benedixit Deum, & dixit:

28 * καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτὸ εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ, καὶ εὐλόγησε τὸν θεὸν, καὶ εἶπε,

29 * Nunc dimittis seruum tuum Domine, secundum verbum tuum in pace.

29 * νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου, ἐν εἰρήνῃ.

30 * Quia viderunt oculi mei salutare tuum.

30 * ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου·

31 * Quod parasti ante faciem omnium populorum.

31 * ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν.

32 * Lumen ad reuelationem gentium, & gloriam plebis tuæ Israel.

32 * φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν, καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ.

E

---

23 אַיִךְ דַּכְתִיב בְּנָמוֹסָא דְמָרְיָא דְכָל דְכַר פָּתַח מַרְבְּעָא קַדִישָׁא דְמָרְיָא נֶתְקְרֵא׃ 24 וְדָנָחְלוּן דִבְחָתָא אַיכַנָא
דְאָמִיר בְּנָמוֹסָא דְמָרְיָא זוּגָא דְשׁוּפְנִינָא אוֹ תְרֵין פְּרוּגָא דְיוֹנָא׃ 25 גַבְרָא דֵין הַד אִיהּ הֲוָא בִּאוּרְשְׁלֵם שְׁמֵהּ הֲוָא
שִׁמְעוֹן וְגַבְרָא הָנָא כְּאִין הֲוָא וְזַדִיק וּמְסַכְּבָא הֲוָא לְבוּיֵאהּ דְיִסְרָיֵל וְרוּחָא דְקוּדְשָׁא אִיהּ הֲוָה עֲלַוהִי׃
26 וְאָמִיר הֲוָא לֵהּ מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא דְלָא נֶחֱזֵא מָוְתָא עַדְמָא דְנֶחֱזֵא לְמְשִׁיחָא דְמָרְיָא׃ 27 הוּ הָנָא אָתָא
הֲוָא בְּרוּחָא לְהֵיכְלָא וְכַד מַעֲלִין לֵהּ אֲבָהָוהִי לְיֵשׁוּעַ טָלְיָא דְנָעְבְּדוּן חֲלָפּוֹהִי אַיכַנָא דְפָקִיד בְּנָמוֹסָא׃
28 קַבְלֵהּ עַל דְרַעֲוֹהִי וּבָרֵךְ לֵאלָהָא וְאָמַר׃ 29 מָכִיל שְׁרִי אַנְתְּ לֵהּ לְעַבְדָךְ מָרִי אֵיךְ מֵלְתָךְ בְּשְׁלָמָא׃
30 דְהָא חֲזוֹ עֵינַי חֵנָנָךְ׃ 31 הַו דְטַיְבְתָּ בְּפַרְצוּפָא דְכָל הֵין אַמְוָתָא׃ 32 נְוַהֲרָא לְגַלְוָנָא דַעַמְמֵא וְשׁוּבְחָא לְעַמָךְ יִסְרָיֵל׃

[f] רְכַר עבראית זכר
[g] עבראית רחם
[h] דְבַח עבראית זבח
[i] עבראית אפרחים
[k] כִּין כְּבָא עבראית צפה
[m] בִּיא [n] עבראית מות
[o] עַל או עָלַל
[p] שְׁרָא [q] מַלַל
[r] גְּלָא

33 * Iauſeph autem & mater eius mirabantur ſuper ijs, quæ dicebantur de eo.

34 * Et benedixit eis Schemeoun, & dixit Mariam matri ipſius, Ecce hic poſitus eſt in ruinam, & reſurrectionem multorum in Iſroiel, & in ſignum contradictionis.

35 * Caterùm animam tui ipſius traijciet lancea, vt reuelentur cogitationes cordium multorum.

Ad Oblationem Introitus Domini noſtri.

36 * Porrò Channo Prophetiſſa filia Phanuil de tribu Aſchir & ipſa erat decrepita diebus, anníſque ſeptem cum marito ſuo vixerat à virginitate ſua.

37 * Et erat vidua quaſi annorum octoginta & quatuor, nec diſcedebat à templo: ſed ieiunio & oratione colebat [Deum] die noctéq;.

38 * Quinetiam ipſa ſurrexit ea ipſa hora, & gratias egit Domino, ac loquebatur de eo cum quolibet præſtolãte redemptionem ipſius Ouriſchlem.

39 * Quúmque perfeciſſent omnia ſecundum Legem Domini, reuerſi ſunt, in Galilæam in Nozerath ciuitatem ſuam.

40 * Puerulus autem creſcebat, & corroborabatur Spiritu, ac replebatur ſapientia, & gratia Dei erat ſuper eum.

41 * Et homines [parentes] eius quotannis adibant Ouriſchlem in feſto Pezcho.

Dominica poſt Natiuitatem.

42 * Quúmque eſſet filius annorum duodecim, aſcenderunt prout conſueuerant in feſto.

43 * Et quum impleti fuiſſent dies, illi reuerſi ſunt: Ieſchua verò puer remanſit in Ouriſchlem, Iauſeph & matre eius neſcientibus.

44 * Putabant enim eum eſſe cum filiis ſocietatis ipſorum: quúmque veniſſent iter diei vnius, requirebant eum apud ſuos homines, & apud vnumquemque notum ſuum.

45 * Nec inuenerunt eum. Et reuerſi ſunt rurſus ad Ouriſchlem, ac requirebant eum.

---

33 יוֹסֵף דֵּין וְאִמֵּהּ [ʿ] תְּמִיהִין הֲווֹ עַל אִילֵּין דְּמִתְמַלְלִין הֲווֹ עֲלוֹהִי׃

34 וּבָרֵךְ אִנּוּן שְׁמְעוֹן וְאָמַר לְמָרְיָם אִמֵּהּ הָא דְנָא [ʿ] שִׂים [ᵛ] לְמַפּוּלְתָא [ˣ] וְלָקְיָמָא וּסַגְיָאֵא בְיִסְרָיֵל וְלָאתָא [ˣʸ] דְחָרְיָנָא׃

35 וְבְנַפְשֵׁכִי דֵּין דְּיִלֵּכִי חֶעֱבַר רוֹמְחָא אֵיךְ דְּנָתְגַּלְיָן [ᶻ] מַחְשָׁבָתָא דְּלֵבְוָתָא דְּסַגְיָאֵא׃

דְּקוּרְבָּא וְמָעֲלְתֵהּ דְּמָרָן׃

36 וְחַנָּא דֵּין [ᵇ] נְבִיתָא בַּרְתֵּהּ דְּפְנוּאֵיל [ᶜ] מִן שִׁבְטָא דְאָשִׁיר אַף הִי קַשִּׁישָׁת בְּיוֹמָתָהּ הֲוָת וְשָׁבַע שְׁנִין עִם בַּעֲלָהּ [ᵈ] חַנָּן [ᵉ] נְבָא [ᶜ] עִם

37 וַהֲוָת אַרְמַלְתָא אַיךְ שְׁנִין חְמָנְאִין וְאַרְבַּע וְלָא פָּרְקָא הֲוָת מִן הֵיכְלָא [ᶜ] וַבְצוֹמָא [ᵍ] וְבָצְלוּתָא פָּלְחָא הֲוָת בְּאִימְמָא וַבְלֵלְיָא׃

38 וְאַף הִי [ᶜ] קָמַת בָּהּ בְּשָׁעְתָא וַאוֹדַיִת לְמָרְיָא וּמְמַלְלָא הֲוָת [ᵈ] עֲלֵיהּ [ᵉ] קָם

39 * וְכַד שְׁלִימוּ כָּל מִדַּת אוֹרָיְתָא דְּמָרָן תָּבוּ לְגָלִילָא לְקִרְיְתְהוֹן לִנְצְרַת׃

40 * וְטַלְיָא הֲוָה מִתְרְבֵּי וְתַקִּיף בְּרוּחָא וּמִתְמַלֵּי חָכְמְתָא וְטוּבָא דֵּין דַּאלָהָא עֲלוֹהִי׃

41 * וַהֲווֹ אֱנָשָׁא [ᵉ] מִתְפַּלְּחִין כָּל שְׁנָה לְאוּרְשְׁלֵם בְּיוֹמָא דְּפִסְחָא׃

[ᵉ] תִּתְרַח

[ᵉ] סָם [ᵛ] נְפַל [ˣ] קָם [ᵛ] חָדָא

[ᶻ] חֲשַׁב

[ᵍ] חֲנַן [ᵍ] נְבָא

[ᵈ] עִם

[ᵈ] צְלָא [ᵈ] קָם

33 Et erat Ioseph & mater eius mirantes super his quæ dicebantur de illo.

33 * καὶ ἦν Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

34 Et benedixit illis Simeon: & dixit ad Mariam matrem eius, Ecce positus est hic in ruinam, & in resurrectionem multorum in Israel, & in signum cui contradicetur:

34 * καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεών, καὶ εἶπε πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον.

Isai. 8. c. 14. Rom. 9. g. 32. 1. Pet. 2. b. 8.

35 (Et tuam ipsius animam pertransibit gladius) vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.

35 * καὶ σοῦ δὲ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία· ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

36 Et erat Anna prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua.

36 * Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις θυγάτηρ Φανουὴλ ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς·

37 Et hæc vidua erat vsque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus F seruiens nocte ac die.

37 * καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοηκοντατεσσάρων, ἣ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν.

38 Et hæc ipsa hora superueniens confitebatur Domino: & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionem † Israel.

38 * καὶ αὐτὴ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα, ἀνθωμολογεῖτο τῷ κυρίῳ, καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσι τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν ἐν Ἰερουσαλήμ.

Ierusalem

39 Et vt perfecerunt omnia secundùm legẽ Domini, reuersi sunt in Galilæam, in ciuitatem suam Nazareth.

39 * καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς τὴν πόλιν αὐτῶν Ναζαρέτ.

40 Puer autem crescebat, & confortabatur spiritu, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

40 * τὸ δὲ παιδίον ηὔξανε καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι, πληρούμενον σοφίας· καὶ χάρις θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

41 Et ibant parentes eius per omnes annos in Ierusalem, in die solenni Paschæ.

Exo. 23. t. 15. & 34. b. 17. Deut. 16 a. 1.

41 * καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἰερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

42 Et cùm factus esset annorum duodecim, ascendentibus illis in Ierosolymam secundùm consuetudinem diei festi.

42 * Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἰερουσόλυμα, κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς,

43 Consummatisque diebus cùm redirent, remansit puer Iesus in Ierusalem, & non cognouerunt parentes eius.

43 * καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτούς, ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνω Ἰωσὴφ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ.

44 Existimantes autem illum esse in comitatu, venerũt iter diei: & requirebant eum inter cognatos & notos.

44 * νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι, ἦλθον ἡμέρας ὁδόν· καὶ ἀνεζήτουν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι, καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς.

45 Et non inuenientes, regressi sunt in Ierusalem, requirentes eum.

45 * καὶ μὴ εὑρόντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ, ζητοῦντες αὐτόν.

עֲלוֹהִי עַם פֻּלְגָּשׁ דְּמִסְכֵּא הֲוָא לְפוּרְקָנֵהּ דְּאוּרְשְׁלֵם׃ 39 וְכַד שַׁלְּמוּ כָּל מִדַּם אֵיךְ דְּבְנָמוּסָא דְּמָרְיָא הֲפַכוּ

לַגְלִילָא לְנָצְרַת מְדִינְתְּהוֹן׃ 40 טַלְיָא דֵּין רָבֵא הֲוָא וּמִתְחַיִל בְּרוּחָא וּמָתְמְלֵא חָכְמְתָא וְטִיבוּתָא דֵאלָהָא אִית

הֲוָת עֲלוֹהִי׃ 41 וַאֲנָשׁוּהִי בְּכָל שְׁנָא אָזְלִין הֲווֹ לְאוּרְשְׁלֵם בְּעִדְעָא דְּפִצְחָא׃

דְּחַר בְּשַׁבְּא דְּבָתַר יַרְחָא ח

42 וְכַד הֲוָא בַּר שְׁנִין תַּרְתָּעְסְרָא סְלִקוּ אִיכְנָא דְּמָעֲדִין הֲווֹ לַעִדְעָא׃ 43 וְכַד שַׁלְּמוּ יוֹמָתָא הֲפַכוּ לְהוֹן יְשׁוּעַ

דֵּין טַלְיָא פֻּשׁ לֵהּ בְּאוּרְשְׁלֵם וְיוֹסֵף וְאִמֵּהּ לָא יַדְעוּ׃ 44 סָבְרִין הֲווֹ גֵּיר דְּעִם כְּנֵי לְוַיְהוֹן הוּ וְכַד אֲתוֹ מַרְחָא

יוֹמָא חַד בְּעַאוּהִי לֵוָה אֲנָשֵׁיהוֹן וַלָּוָת מַן דְּיִדְיַע לְהוֹן׃ 45 וְלָא אַשְׁכְּחוּהִי וַהֲפַכוּ לְהוֹן תּוּב לְאוּרְשְׁלֵם וּבָעַיִן הֲווֹ לֵהּ׃

[a] מְעַד׳ או עַד׳ ופירושו הרגיל
[b] פוש ופירושו עמד
[c] לֵוָה׳ דְּרָא׳ פירושו הדר

46 * Tribus verò pòſt diebus inuenerunt eum in templo ſedentem in medio doctorum, & audientem ab eis, ac interrogantem eos.

47 * Et mirabantur ij omnes, qui audiebant eum ob ſapientiam & reſponſa ipſius.

48 * Vtque viderunt eum, mirati ſunt, & ait illi mater ipſius, Fili mi, cur ita feciſti nobis? quoniam ecce ego & pater tuus cum multa anxietate quærebamus te.

49 * Dixit eis; Cur quærebatis me? neſcitis quòd in domo patris mei oportet me eſſe?

50 * Illi verò non intellexerunt ſermonem quem dixerat eis.

51 * Et deſcendit cum eis, venítque Nozerath: & ſubiectus erat eis, mater verò ipſius conſeruabat hos omnes ſermones in corde ſuo.

52 * Porrò Feſchua creſcebat ſtatura & ſapientia ſua, nec non gratia apud Deum & homines.

Ad Oblationem feſti Epiphaniæ.

CAP. III.

1 ANno autem decimoquinto regni Tiberij Cæſaris, ſub præfectura Pontij Pilati in Iihoudæa, dum eſſet Tetrarcha Heroudes in Galilæa & Philippus frater eius Tetrarcha in Ituria, & in regione Tracouno: & Luſania Tetrarcha Abilenes.

2 * In principatu Sacerdotii [pontificatu] Chanon & Kaiopho factus eſt ſermo Dei ad Iouchanon filium Zecario, in deſerto.

3 * Venítque in vniuerſam regionem circumiacentem Iourdenon, prædicans baptiſmum pœnitentiæ in remiſſionem peccatorum.

4 * Sicut ſcriptum eſt in libro ſermonum Eſchaio prophetæ, dicentis, Vox clamantis in deſerto, Parate viam Domini, & dirigite in planiciem ſemitas Dei noſtri.

5 * Omnes valles implebuntur, omnésque montes & colles deprimentur: & fiet tumulus, humilis, & aſpera regio plana.

6 * Videbítque omnis caro ſalutem Dei.

7 * Porrò dicebat turbis illis qui ad ipſum veniebant vt baptiſarentur, Progenies viperarum quis indicauit vobis vt fugeretis à futura ira?

---

46 וּמִן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין אַשְׁכְּחוּהִי בְּהֵיכְלָא כַּד יָתֵב מָצְעָת [c] מַלְפָּנָא וְשָׁמַע מֶנְּהוֹן וּמְשַׁאֵל לֶהוֹן׃ 47 [f] וְתַמְיִהִין [g] אַלֵּף תְּמַהּ
חֲוַו כֻּלְּהוֹן אִילֵּין דְּשָׁמְעִין הֲוֹו לֵהּ בְּחָכְמְתֵהּ וּבְפִתְגָמוֹהִי׃ 48 וְכַד חֲזָאוּהִי תְּמַהוּ וְאָמְרַת לֵהּ אֵמֵהּ בְּרִי לְמָנָא עֲבַדְתְּ
לַן הָכַנָּא דְּהָא אֲנָא וַאֲבוּךְ בְּטוּרָפָא סַגִּיאָא [g] בָּעֵין הֲוֵינָן לָךְ׃ 49 אֲמַר לְהוֹן מָנָא בָּעֵין הֲוֵיתוּן לִי לָא יְדַעְתִּין אֲנִחוּן [g] בְּעָא
דְּבֵית אֲבִי וְלֵא לִי דֵּאהֲוֵא׃ 50 הִנּוּן דֵּין לָא [h] אֶשְׁתַּוַדְעוּ לְמִלְּתָא דַּאמַר לְהוֹן׃ 51 וְנָחַת עִמְּהוֹן וְאָתָא לָנְצַרְתְּ [h] יְרַע
וּמְשַׁתַּעֲבַד הֲוָא לְהוֹן אִמֵּהּ דֵּין נָטְרָא הֲוָת כָּל־הֵין מִלַּיָּא בְּלִבָּהּ׃ 52 [i] וְיֵשׁוּעַ דֵּין רַבָּא הֲוָא בַּקּוּמְתֵהּ וּבְחָכְמְתֵהּ [i] עָבַר או שַׁעְבַּר
וּבְטִיבוּתָא לְוָת אֱלָהָא וּבְנֵינָשָׁא׃ דְּקוּרְבָא דְּעָאדָא וּדְנָחָא ט קְפַלָּאון ג

1 בְּשְׁנַת חַמְשַׂעְסְרָא דֵּין דְּמַלְכוּתֵהּ דְּטִבֶּרְיוּס קָסַר בְּהִגְמָנוּתָא דְּפָנְטִיוּס פִּילַטוּס בִּיהוּד כַּד רֵישָׁא רְבִיעָיָא הֶרוֹדֶס

46 ✱ Et factum est: post triduum inuenerunt illum in templo sedentem in medio doctorum, audientem illos, & interrogantem eos.

47 ✱ Stupebant autem omnes qui eum audiebant, super prudentia & responsis eius.

Mat. 7. d. 28. Mar. 1. b. 22. Infr. 4. c. 32. Ioh. 7. b. 15.

48 ✱ Et videntes admirati sunt. Et dixit mater eius ad illum, Fili, quid fecisti nobis sic? ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te.

49 ✱ Et ait ad illos, Quid est quod me quærebatis? nesciebatis quia in his quæ patris mei sunt, oportet me esse?

50 ✱ Et ipsi non intellexerunt verbum quod locutus est ad eos.

51 ✱ Et descendit cum eis, & venit Nazareth: & erat subditus illis. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo.

52 ✱ Et Iesus proficiebat sapientia & ætate, & gratia apud Deum & homines.

CAP. III.

1 ANno autem quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, Tetrarcha autem Galilææ Herode, Philippo autem fratre eius Tetrarcha Iturææ & Trachonitidis regionis, & Lysania Abilinæ Tetrarcha,

2 ✱ Sub principibus Sacerdotum Anna & Caipha: factum est verbum Domini super Iohannem Zachariæ filium, in deserto.

3 ✱ Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.

Matt. 3. a. 1. Mar. 1. a. 3.

4 ✱ Sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ prophetæ: Vox clamantis in deserto: Parate viam Domini, rectas facite semitas eius.

Isai. 40. a. 3. Ioh. 1. c. 23.

5 ✱ Omnis vallis implebitur: & omnis mons & collis humiliabitur. & erunt praua in directa; & aspera in vias planas.

6 ✱ Et videbit omnis caro salutare Dei.

7 ✱ Dicebat ergo ad turbas quę exibant vt baptizarentur ab ipso, Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere à ventura ira?

Mat. 3. b. 7.

46 ✱ καὶ ἐγένετο, μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων, καὶ ἀκούοντα αὐτῶν, καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς.

47 ✱ ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

48 ✱ καὶ ἰδόντες αὐτὸν, ἐξεπλάγησαν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε, τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου κἀγὼ ὀδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

49 ✱ καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρός μου δεῖ εἶναί με;

50 ✱ καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

51 ✱ καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ· καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς· καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ταῦτα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

52 ✱ καὶ Ἰησοῦς προέκοπτε σοφίᾳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ χάριτι παρὰ θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

γ'.

1 ✱ Ἐν ἔτει δὲ πεντεκαιδεκάτῳ τῆς ἡγεμονίας Τιβερίου Καίσαρος, ἡγεμονεύοντος Ποντίου Πιλάτου τῆς Ἰουδαίας, καὶ τετραρχοῦντος τῆς Γαλιλαίας Ἡρῴδου, Φιλίππου δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ τετραρχοῦντος τῆς Ἰτουραίας καὶ τραχωνίτιδος χώρας, καὶ Λυσανίου τῆς Ἀβιληνῆς τετραρχοῦντος,

2 ✱ ἐπὶ ἀρχιερέων Ἄννα καὶ Καϊάφα, ἐγένετο ῥῆμα θεοῦ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν Ζαχαρίου υἱὸν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

3 ✱ καὶ ἦλθεν εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

4 ✱ ὡς γέγραπται ἐν βίβλῳ λόγων Ἡσαΐου τοῦ προφήτου, λέγοντος, φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἑτοιμάσατε τὴν ὁδὸν κυρίου, εὐθείας ποιεῖτε τὰς τρίβους αὐτοῦ.

5 ✱ πᾶσα φάραγξ πληρωθήσεται, καὶ πᾶν ὄρος καὶ βουνὸς ταπεινωθήσεται· καὶ ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθεῖαν, καὶ αἱ τραχεῖαι εἰς ὁδοὺς λείας.

6 ✱ καὶ ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ.

7 ✱ ἔλεγε οὖν τοῖς ἐκπορευομένοις ὄχλοις βαπτισθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;

בַּגְלִילָא וּפִילִיפּוֹס אֲחוּהִי רִישָׁא דְרִבְיָעָיָא בְּאִיטוּרְיָא וּבַאתְרָא דְטְרַכּוֹנָא וְלוּסַנְיָא רִישָׁא דְרִבְיָעָיָא דַּאבִילֵנָא ׃

2 בְּרִבוּת כָּהֲנוּתָא דְּחַנָּן וְדַקָיָפָא הֲוָת מִלְּתָא דַּאלָהָא עַל יוּחָנָן בַּר זְכַרְיָא בְּחוּרְבָא ׃

3 וְאָתָא בְּכֹלֶּה אַתְרָא דְּחִדְרֵי יַרְדְּנָן בַּר מַכְרֵז מַעֲמוֹדִיתָא דְּטָבְּוּתָא לְשׁוּבְקָנָא דַּחֲטָהֵא ׃

4 אֵיכָנָא דִּכְתִיב בְּכִתְבָא דְּמִלֵּא דַּאשַׁעְיָא נְבִיָא דַּאמַר קָלָא דְּקָרֵא בְּחוּרְבָא שַׁוּוּ אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא וְתִרוּצוּ בַּפְקַעְתָּא שְׁבִילֵא לַאלָהַן ׃

5 כָּל הוֹן נַחֲלֵא נֶתְמַלוֹן וְכָל הוֹן טוּרָא וְרַמְתָא נִתְמַכְּכוֹן וְנֶהֱוֵא עַרְמָא לְשַׁפְיָא וַאתְרָא עַסְקָא לְפַקְעָתָא ׃

6 וְנֶחֱזֵא כָּל בְּסַר חַיֵא דַּאלָהָא ׃

7 וַאמַר הֲוָא לְכָנְשָׁא אִילִין דְּאִתֵין הֲוֹו לְמֶעְמַר יַלְדָא וַאבָנֵּנָא מַנוּ חַוִיכוֹן לְמֶעְרַק מִן רוּגְזָא דַּעֲתִיד ׃

a רְבָא b כַּחֵן
c עַמַד ופירושו סכל
d תָב עברית שוב
e תְרֵין פקעא כאשר נקעא
f שְׁבָלָא

8 * Edite ergo fructus dignos pœnitentia, nec incipiatis dicere apud vosmetipsos: Est nobis pater Abrohom. dico enim vobis, ex istis lapidibus posse Deum suscitare filios ipsi Abrohom.

9 * Ecce autem securis posita est ad radicem arboris. omnis igitur arbor fructus bonos non edens, excidítur, & in ignem abijcitur.

10 * Et interrogauerunt eum turbæ, dicentes: Quid igitur faciemus?

11 * Respondit, & ait illis: Qui habet duas tunicas, det nõ habenti: & qui habet cibum, itidem faciat.

12 * Quinetiam venerunt publicani vt baptisarẽtur, ac dicunt ei: Doctor, quid faciemus?

13 * Ipse verò dixit eis: Ne exegeritis plus quàm constitutum est vobis exigendum.

14 * Et interrogauerunt eum cultores militiæ, dicuntque, Nos etiam quid faciemus? dixit eis: Neminem concusseritis, neque calumniemini: & sufficiant vobis stipendia vestra.

15 * Quum autem expectaret populus de Iouchanon, & omnes cogitarent in cordibus suis, quòd forsan esset Meschicho;

16 * Respondit Iouchanon & ait illis: Ecce ego baptiso vos aqua, venit autem post me is qui potẽtior me est, cuius non sum dignus qui soluam corrigiam calceamentorum, ipse baptisabit vos in Spritu Sanctitatis, & igni.

17 * Ipse tenet cribrum manu sua, & repurgat aream suam, ac triticum colligit in horrea sua, & paleas comburet igni inextinguibili.

18 * Quinetiam alia multa docebat, & annunciabat populo.

19 * Heroudes autem Tetrarcha propterea quòd argueretur à Iouchanon de Heroudiade vxore Philippi fratris eius, ac de omnibus flagitijs, quæ patrarat:

20 * Addidit & hoc supra omnia, quòd inclusit Iouchanon in domo vinctorum.

21 * Factum est autem quum baptisaretur omnis populus, vt & Ieschua baptisaretur: ac dum oraret, aperiretur cælum.

---

8 עֲבֵדוּ הָכִיל פֵּארֵא דְשָׁוִין לַתְיָבוּתָא וְלָא [h] תְּשָׁרוּן לְמֵאמַר בְּנַפְשְׁכוּן דַּאבָא אִית לַן אַבְרָהָם אֲמַר אֲנָא לְכוּן גֵּיר [i] קָם [k] עבראית גרון [h] שְׁרָא

דְּמִן הָלֵין כְּאפֵּא מְשַׁבַּח אֱלָהָא [i] לְמֶקְמוּ בְּנָיָא לַאבְרָהָם : 9 הָא דֵין [k] נַרְגָּא סִים עַל עֻקְרָא דְּאִילָנָא כָּל אִילָנָא

הָכִיל דְּפֵארֵא טָבָא לָא עָבֵד פָּתְפֵּסָק וְבָנוּרָא נָפֵל : 10 וְמַשְׁאִלִין הָווֹ לֵהּ כֻּנְשָׁא וְאמְרִין מָנָא הָכִיל נֶעֱבֵד :

11 עָנָא וְאמַר לְהוּן מַן דְּאִית לֵהּ תַּרְתֵּין כּוּתִינִין נֶהֱל לְמַן דְּלַית לֵהּ וּמַן דְּאִית לֵהּ סַיְבְרְתָא תַּנַּנָא נֶעֱבֵד :

12 וַאתוּ אַף מָכְסָא לְמֶעְמַד וְאמְרִין לֵהּ [l] מַלְפָּנָא מָנָא נֶעֱבֵד : 13 הוּ דֵין אֲמַר לְהוּן לָא [m] תְּתְבְּעוּן מֵדֵם יַתִּיר

עַלְמָא דַּפְקִיד לְכוּן לְמֶתְבַּע : 14 וְמַשְׁאִלִין הָווֹ לֵהּ פַּלְחֵי [n] אַסְטְרַטְיָא וְאמְרִין מָנָא נֶעֱבֵד אַף חַנַן אֲמַר לְהוּן לָא

בְּאנָשׁ תְּהַטַּרוּן וְלֶאנָשׁ לָא תֶּעֱשְׁקוּן וְנֶסְפְּקִן לְכוּן [o] אַפְסַנְיָתְכוּן :

[l] אַלֶף [m] הְבַע
[x] מן לשון יון
[o] אַפְסַנְיָא מלשון יון

8 *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ. & ne cœperitis dicere, Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quia potens est Deus de lapidibus istis, suscitare filios Abrahæ.

9 *Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor non faciens fructum bonũ, †excidetur, & in ignem †mittetur.

excidi-tur
mitti-tur

10 *Et interrogabant eum turbæ, dicentes, Quid ergo faciemus?

11 *Respondens autem, dicebat illis, Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet escas, similiter faciat. C

Iaco. 2. c. 15. 1. Ioh. 3. c. 17.

12 *Venerunt aũt & publicani vt baptizarentur: & dixerunt ad illum, Magister, quid faciemus?

13 *At ille dixit ad eos, Nihil amplius quàm quod constitutum est vobis, faciatis.

14 *Interrogabant autem eum & milites, dicentes, Quid faciemus & nos? Et ait illis, Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.

15 *Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis de Iohanne, ne fortè ipse esset Christus: D

16 *Respondit Iohannes, dicens omnibus, Ego quidem aqua baptizo vos: veniet autem fortior me, cuius non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum eius: ipse vos baptizabit in Spiritu sancto, & igni.

Mat. 3. c. 11. Mar. 1. a. 8. Ioh. 1. d. 26.

17 *Cuius ventilabrum in manu eius, & purgabit aream suam, & cõgregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili.

Acto. 1. a 3. & 11. b. 16. & 19. a. 4. Mat. 3. c. 12.

18 *Multa quidem & alia exhortans euangelizabat populo.

19 *Herodes autem Tetrarcha cùm corriperetur ab illo de Herodiade vxore fratris sui Philippi, & de omnibus malis quæ fecit Herodes:

Mat. 14. a. 3. Mar. 6. c. 17.

20 *Adiecit & hoc super omnia, & inclusit Iohannem in carcerem.

21 *Factum est autem cùm baptizaretur omnis populus, & Iesu baptizato & orante, apertum est cælum:

Matt. 3. c. 13. Mar. 1. a. 9. Ioh. 1. d. 32.

8 *ποιήσατε οὖν καρπὸὺς ἀξίους τ῀ μετανοίας, & μὴ ἄρξησθε λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, πατέρα ἔχομεν τὸν Ἀβραάμ. λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι δυναταί ὁ θεὸς ἐκ τῶν λίθων τούτων ἐγεῖραι τέκνα τῷ Ἀβραάμ.

9 *ἤδη δὲ καὶ ἡ ἀξίνη πρὸς τὴν ῥίζαν τῶν δένδρων κεῖται· πᾶν οὖν δένδρον μὴ ποιοῦν καρπὸν καλὸν, ἐκκόπτε῀ται, καὶ εἰς πῦρ βάλλε῀ται.

10 *καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν οἱ ὄχλοι, λέγοντες, τί οὖν ποιήσωμεν;

11 *ἀποκριθεὶς δὲ λέγει αὐτοῖς, ὁ ἔχων δύο χιτῶνας, μεταδότω τῷ μὴ ἔχοντι· καὶ ὁ ἔχων βρώματα, ὁμοίως ποιείτω.

12 *ἦλθον δὲ καὶ τελῶναι βαπτισθῆναι, & εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, τί ποιήσωμεν;

13 *ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν πλέον παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν πράσσετε.

14 *ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν καὶ στρατευόμενοι, λέγοντες, καὶ ἡμεῖς τί ποιήσωμεν; καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδένα διασείσητε, μηδὲ συκοφαντήσητε, καὶ ἀρκεῖσθε τοῖς ὀψωνίοις ὑμῶν.

15 *προσδοκῶντος δὲ τοῦ λαοῦ, καὶ διαλογιζομένων πάντων ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν περὶ τ῀ ἰωάννου, μήποτε αὐτὸς εἴη ὁ χριστὸς,

16 *ἀπεκρίνατο ὁ ἰωάννης ἅπασι λέγων, ἐγὼ μὲν ὕδατι βαπτίζω ὑμᾶς, ἔρχεται δὲ ὁ ἰσχυρότερός μου, οὗ οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς λῦσαι τὸν ἱμάντα τῶν ὑποδημάτων αὐτοῦ· αὐτὸς ὑμᾶς βαπτίσει ἐν πνεύματι ἁγίῳ καὶ πυρί.

17 *οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, & διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ· τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ.

18 *πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἕτερα παρακαλῶν εὐηγγελίζετο τὸν λαόν.

19 *ὁ δὲ ἡρῴδης ὁ τετράρχης, ἐλεγχόμενος ὑπ' αὐτοῦ περὶ ἡρωδιάδος τ῀ γυναικὸς τ῀ ἀδελφοῦ αὐτοῦ φιλίππου, καὶ περὶ πάντων ὧν ἐποίησε πονηρῶν ὁ ἡρῴδης·

20 *προσέθηκε καὶ τοῦτο ἐπὶ πᾶσι, καὶ κατέκλεισε τὸν ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ.

21 *ἐγένε῀το δὲ ἐν τῷ βαπτισθῆναι ἅπαντα τὸν λαὸν, καὶ ἰησοῦ βαπτισθέντος, καὶ προσευχομένου, ἀνεῳχθῆναι τὸν οὐρανὸν,

---

15 כַּד דַּיִן מַסְבַּר חֲנָא עַמָּא עַל יוֹחָנָן וְכֻלְהוֹן מְהַחֲשְׁרִין חֲוֹו בְּלִבְהוֹן דִּרְלָמָא הוּיו מְשִׁיחָא ׃

16 עָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן אֲנָא הָא מַעֲמֵד אֲנָא לְכוֹן בְּמַיָּא אָתֵא דַּיִן בְּתַרִי הַו דְּחַיִּלְתָּן מָנִי הַו דְּלָא שָׁוֵא אֲנָא דְּאֶשְׁרֵא עָרְקָא דְּמְסָנְוהִי הוּ נַעֲדְרִכוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וַבְנוּרָא ׃ 17 הַו דְּאִחִיד רַפְשָׁא בְּאִידֵהּ וְמְדַכֵּא אַדְרָוהִי וְחֵשֵׁא

חַיִל

יִקַּר

בָּנֵשׁ לְאוּצָרוֹהִי וְתֻבְנָא נוּקַד בְּנוּרָא דְּלָא דָּעֲכָא ׃ 18 אַף אַחֲרָנֵיָתָא דַּיִן סַנִּיאָתָא מַלֵּף חֲנָא וּמְסַבַּר לְעַמָּא ׃

אַלַּף

19 הֵרוֹדֵס דַּיִן טְטַרְכָא מְטַל דְּמְהֻכְסֵם חֲנָא מִן יוֹחָנָן עַל הֵרוֹדְיָא אַנְתַּת פִּילִיפּוֹס אֲחוֹהִי וְעַל כֻּלְהֵין בִּישָׁתָא

כְּסַס עברית כעס

דְּעָבֵד חֲנָא ׃ 20 אוֹסִיף אַף הָדָא עַל כֻּלְהֵין וְחַבְשָׁה לְיוֹחָנָן בֵּית אֱסִירָא ׃ 21 הֲנָא דַּיִן כַּד

יַסַּף

עָמַד כְּלַּה עַמָּא וְאַף יֵשׁוּעַ עָמַד וְכַד מְצַלֵּא אִתְפְּתַחוּ שְׁמַיָּא ׃

פָּתַח

22 * Descẽderétque Spiritus Sanctitatis supra eum specie corporea columbina, & vox ederetur de cœlis, dicens: Tu es ille filius meus dilectus, in te mihi complacui.

Ad vesperam Dominicæ secundæ post Epiphaniam.

23 * Ipse verò Jeschua erat quasi filius annorum triginta: & existimabatur filius Jausephi filij Heli.

24 * Filij Matethath, filij Leui, filij Malchi, filij Jani, filij Jausephi,

25 * Filij Mathetha, filij Amouz, filij Nachoum, filij Chesli, filij Nagi,

26 * Filij Moth, filij Mathath, filij Samei, filij Iausephi, filij Jihoudo,

27 * Filij Jouchanon, filij Roso, filij Zourbobel, filij Schelathil, filij Niri:

28 * Filij Malchi, filij Adai, filij Kousam,
29 filij Elmoudod, filij Jr: * Filij Jousi, filij Eliosar, filij Jouram, filij Mathitho, filij Leui:

30 * Filij Schemeoun, filij Jihoudo, filij Jausephi, filij Iounon, filij Eliokim:

31 * Filij Malio, filij Mani, filij Matetha, filij Nothon, filij Dauid:

32 * Filij Jschai, filij Oubid, filij Booz, filij Sa
33 lmoun, filij Nachschoun, * Filij Aminodob, filij Orõ, filij Chesroun, filij Pares, filij Jihudo:

34 * Filij Jaakoub, filij Jschok, filij Abrohom, filij Tharach, filij Nochour:

35 * Filij Soroug, filij Areou, filij Polog, filij
36 Hobor, filij Scholoch: * Filij Kainan, filij Arphaxad, filij Schim, filij Nouach, filij Lamech.

37 * Filij Mathouslach, filij Chanouc, filij Jared, filij Mahaloloil, filij Kainan:

38 * Filij Anousch, filij Schith, filij Odom, qui ex Deo.

CAP. IIII.

1 PORRÒ Jeschua quum plenus esset Spiritu Sanctitatis, reuersus est à Jourdenon, & duxit eum Spiritus in desertum,

2 * Diebus quadraginta, vt tẽtaretur à criminatore [diabolo.] Neque comedit quicquã in illis diebus. quúmq; exacti essent, tum demum esuriit. * Et dixit ei criminator: Si filius Dei es, dic lapidi huic vt fiat panis.

4 * Respondit Jeschua, & dixit ei: Scriptum est, non pane tantũmodo viuit filius hominis, sed omni verbo Dei.

---

22 f וְנָחַת רוּחָא דְקוּדְשָׁא עֲלוֹהִי בְּדְמוּת גוּשְׁמָא דְיוֹנָא וְקָלָא הֲוָא מִן שְׁמַיָּא וְאָמַר אַנְתְּ הוּ בְּרִי חַבִּיבָא בָּךְ אֶצְטְבִיתּ׃ f נְחַת g דְּמָא h עֻבָּא
דְרִשָּׁא דְחַד בְּשַׁבָּא דַתְּרִין דְּכָתַר דַּנְחָא׃ i

23 הוּא דְּיֵין יֵשׁוּעַ אִיתַהּוֹהִי הֲוָא אַיְדְּבַר שְׁנִין תְּלָתִין i וּמֶסְתְּחַבַּר הֲוָא בַּר יוֹסֵף בַּר הֵלִא׃ 24 בַּר מַטְתַּת בַּר לֵוִי בַּר
25 מַלְכִּי בַּר יַאנִי בַּר יוֹסֵף׃ 25 בַּר מַתְתָּא בַּר עָמוֹץ בַּר נַחוּם בַּר חֶסְלִי בַּר נַגַּי׃ 26 בַּר מָאת בַּר מַתַּת בַּר שִׁמְעִי בַּר
יוֹסֵף בַּר יְהוּדָא׃ 27 בַּר יוֹחָנָן בַּר רֶסָא בַּר זְרֻבָּבֶל בַּר שַׁלְתִיאֵל בַּר נֵרִי׃ 28 בַּר מַלְכִּי בַּר אֲדַי בַּר קוֹסָם בַּר אֶלְמוֹדָד
בַּר עִיר׃ 29 בַּר יוֹסֵא בַּר אֱלִיעֶזֶר בַּר יוֹרָם בַּר מַתִּתְיָא בַּר לֵוִי׃ 30 בַּר שִׁמְעוֹן בַּר יְהוּדָא בַּר יוֹסֵף בַּר יוֹנָם בַּר
אֶלְיָקִים׃ 31 בַּר מַלְיָא בַּר מַאנִי בַּר מַטְתָּא בַּר נָתָן בַּר דָּוִד׃ 32 בַּר אִישַׁי בַּר עוֹבִיד בַּר בָּעַז בַּר סַלְמוֹן בַּר נַחְשׁוֹן׃

i סְבַר

22 * Et descendit Spiritus sanctus corporali specie sicut columba in ipsum: & vox de cælo facta est: Tu es filius meus dilectus: in te complacuit mihi.

22 * καὶ καταβῆναι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον σωματικῷ εἴδει, ὡσεὶ περιστερὰν, ἐπ' αὐτόν· καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, λέγουσαν, σὺ εἶ ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα.

Isa.42. a.1. Mat.4.d. 17.& 17. a.5. Infr.9. d.33. 2.Pet.1. c.19. Mat.13. f.55. Mar.6. a.3. Infr.4. d.22. Ioh.1.f. 45.& 6. c.42.

23 * Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorũ triginta, vt putabatur, filius Ioseph, qui fuit Heli, 24 * Qui fuit Matthat, qui fuit Leui, qui fuit Melchi, qui fuit Ianne, qui fuit Ioseph, 25 * Qui fuit Matthathiæ, qui fuit Amos, qui fuit Naum, qui fuit Hesli, qui fuit Nagge, 26 * Qui fuit Mahath, qui fuit Matthathiæ, qui fuit Semei, qui fuit Ioseph, qui fuit Iuda, 27 * Qui fuit Iohanna, qui fuit Resa, qui fuit Zorobabel, qui fuit Salathiel, qui fuit Neri, 28 * Qui fuit Melchi, qui fuit Addi, qui fuit Cosam, qui fuit Elmadan, qui fuit Her, 29 * Qui fuit Iesu, qui fuit Eliezer, qui fuit Iorim, qui fuit Matthat, qui fuit Leui, 30 * Qui fuit Simeon, qui fuit Iuda, qui fuit Ioseph, qui fuit Iona, qui fuit Eliacim, 31 * Qui fuit Melcha, qui fuit Menna, qui fuit Matthatha, qui fuit Nathan, qui fuit Dauid,

23 * Καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, ὢν, ὡς ἐνομίζετο υἱὸς Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ,
24 * τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ, τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἰαννὰ, τοῦ Ἰωσὴφ,
25 * τοῦ Ματταθίου, τοῦ Ἀμὼς, τοῦ Ναοὺμ, τοῦ Ἐσλὶ, τοῦ Ναγγαὶ,
26 * τοῦ Μαὰθ, τοῦ Ματταθίου, τοῦ Σεμεὶ, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰούδα,
27 * τοῦ Ἰωαννᾶ, τοῦ Ῥησὰ, τοῦ Ζοροβάβελ, τοῦ Σαλαθιὴλ, τοῦ Νηρὶ,
28 * τοῦ Μελχὶ, τοῦ Ἀδδὶ, τοῦ Κωσὰμ, τοῦ Ἐλμωδὰμ, τοῦ Ἢρ,
29 * τοῦ Ἰωσὴ, τοῦ Ἐλιέζερ, τοῦ Ἰωρεὶμ, τοῦ Ματθὰτ, τοῦ Λευὶ,
30 * τοῦ Συμεὼν, τοῦ Ἰούδα, τοῦ Ἰωσὴφ, τοῦ Ἰωνὰμ, τοῦ Ἐλιακείμ,
31 * τοῦ Μελεᾶ, τοῦ Μαϊνὰ, τοῦ Ματταθὰ, τοῦ Ναθὰμ, τοῦ Δαβὶδ,

Mat. 1. a.6.

32 * Qui fuit Iesse, qui fuit Obed, qui fuit Booz, qui fuit Salmon, qui fuit Naasson,
33 * Qui fuit Aminadab, qui fuit Aram, qui fuit Esron, qui fuit Phares, qui fuit Iudæ, 34 * Qui fuit Iacob, qui fuit Isaac, qui fuit Abrahę, qui fuit Thare, qui fuit Nachor, 35 * Qui fuit Sarug, qui fuit Ragau, qui fuit Phaleg, qui fuit Heber, qui fuit Sale, 36 * Qui fuit Cainan, qui fuit Arphaxad, qui fuit Sem, qui fuit Noë, qui fuit Lamech, 37 * Qui fuit Mathusale, qui fuit Henoch, qui fuit Iared, qui fuit Malaleel, qui fuit Cainan, 38 * Qui fuit Henos, qui fuit Seth, qui fuit Adã, qui fuit Dei.

32 * τοῦ Ἰεσσαὶ, τοῦ Ὠβὴδ, τοῦ Βοὸζ, τοῦ Σαλμὼν, τοῦ Ναασσὼν,
33 * τοῦ Ἀμιναδὰβ, τοῦ Ἀρὰμ, τοῦ Ἑσρὼμ, τοῦ Φαρὲς, τοῦ Ἰούδα,
34 * τοῦ Ἰακὼβ, τοῦ Ἰσαὰκ, τοῦ Ἀβραὰμ, τοῦ Θάρα,
35 * τοῦ Ναχὼρ, τοῦ Σαρὰχ, τοῦ Ῥαγαὺ, τοῦ Φαλὲκ, τοῦ Ἑβὲρ, τοῦ Σαλὰ,
36 * τοῦ Καϊνὰμ, τοῦ Ἀρφαξὰδ, τοῦ Σὴμ, τοῦ Νῶε, τοῦ Λάμεχ,
37 * τοῦ Μαθουσάλα, τοῦ Ἐνὼχ, τοῦ Ἰαρὲδ, τοῦ Μαλελεὴλ, τοῦ Καϊνὰμ,
38 * τοῦ Ἐνὼς, τοῦ Σὴθ, τοῦ Ἀδὰμ, τοῦ Θεοῦ.

CAP. IIII.

1 IEsus autem plenus Spiritu sancto, regressus est à Iordane: & agebatur in Spiritu in deserto, 2 * Diebus quadraginta, & tẽtabatur à diabolo. Et nihil manducauit in diebus illis: & cõsummatis illis postea esurijt. 3 * Dixit autẽ illi diabolus, Si filius Dei es, dic lapidi huic vt panis fiat. 4 * Et respondit ad illum Iesus,

Matt.4. a.1. Mar.1. b.12.

Deut.8. a.2. Matt.4. a.4.

Scriptum est, Quia non in pane solo viuet homo, sed in omni verbo Dei.

δ'.

1 * Ἰησοῦς δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου ὑπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Ἰορδάνου· καὶ ἤγετο ἐν τῷ πνεύματι εἰς τὴν ἔρημον,
2 * ἡμέρας τεσσαράκοντα πειραζόμενος ὑπὸ τοῦ διαβόλου· καὶ οὐκ ἔφαγεν οὐδὲν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις· καὶ συντελεσθεισῶν αὐτῶν, ὕστερον ἐπείνασεν.
3 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, εἰ υἱὸς εἶ τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ τῷ λίθῳ τούτῳ ἵνα γένηται ἄρτος.
4 * καὶ ἀπεκρίθη Ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, λέγων, γέγραπται, ὅτι οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐπὶ παντὶ ῥήματι Θεοῦ.

5 ✻ Et subduxit eum Satanas in montem excelsum, & ostendit ei omnia regna terræ modico tempoe.

6 ✻ Aitq; ei criminator, Tibi dabo potestatẽ hanc vniuersam, & gloriam eius; quia mihi tradita est, & cuicunque voluero do eam.

7 ✻ Si ergo adoraueris coram me, tua erunt omnia.

8 ✻ Respondit autem ei Jeschua, ac dixit ei, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis, eíque tantum seruies.

9 ✻ Et adduxit eum in Ourisclem, eúmque statuit supra pinaculum templi, & ait ei, Si tu es Filius Dei, deijce teipsum hinc deorsum.

10 ✻ Scriptum est enim, Angelis suis præcipiet de te, vt custodiant te.

11 ✻ Et in vlnis suis tollent te, ne offendas pedem tuum lapide.

12 ✻ Subdit autem Jeschua, & ait ei, Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum.

13 ✻ Quûmq; absoluisset criminator has omnes tentationes suas, secessit ab eo vsque ad tempus.

Circuncisio Domini nostri.

14 ✻ Et reuersus est Ieschua cum virtute Spiritus in Galilæam, exiítq; de eo fama in vniuersam regionem circumiacentem.

15 ✻ Et ipse docebat in synagogis eorum, & celebrabatur ab omnibus.

16 ✻ Venit autem Nozerath, vbi fuerat nutritus, & ingressus est de more in synagogam die sabbathi, surrexítque ad legendum.

17 ✻ Et datus est ei liber Eschaio prophetæ, & aperit Jeschua librum, & inuenit locum vbi scriptum erat.

18 ✻ Spiritus Domini super me, & propterea vnxit me vt euangelizem pauperibus, & misit me vt sanitati restituam contritos corde.

19 ✻ Et prædicem captiuis remissionem, & cæcis visum, ac dimittã confractos in libertatem. Denique vt prædicem annum acceptum Domino. 20 ✻ Et complicauit librum, tradiditque ministro, & sessum abijt. Omnium autem, qui erant in synagoga, oculi conspicabantur eum.

21 ✻ Et cœpit dicere ad eos, Hodie impleta est scriptura hæc quæ est in auribus vestris.

---

5 וְאַסְקֵהּ סָטָנָא לְטוּרָא [b] רָמָא [c] וְחַוִיהּ כָּל מַלְכְוָתָא דְאַרְעָא [d] בְּעִדָנָא זְעוּרָא׃

6 וְאֲמַר לֵהּ אֶכֹל קָרְצָא לָךְ [e] אֶתֵּל שׁוּלְטָנָא הָדָא כֻּלֵּהּ וְשׁוּבְחֵהּ דִּלִי מְשַׁלַּם וְלְמַן דְּאֲצֵבָא יָהֵב אֲנָא לֵהּ׃

7 אִן הָכִיל תֶּסְגוּד קֳדָמַי דִּילָךְ נֶהֱוֵא כֻּלֵּהּ׃ 8 עֲנָא דֵין יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לֵהּ כְּתִיב הוּ דַּלְמָרְיָא אֱלָהָךְ תֶּסְגוּד וְלֵהּ

בַּלְחוֹדוֹהִי [f] תְּפַלּוּחַ׃ 9 [g] וְאֵיתְיֵהּ לְאוּרְשְׁלֵם [h] וְאַקֵימֵהּ עַל כַּנְפָא דְהֵיכְלָא וְאֲמַר לֵהּ אִן בְּרֵהּ אַנְתְּ דַּאלָהָא

[i] אַרְמָא נַפְשָׁךְ מָכָּא לְחַתָּא׃ 10 כְּתִיב גֵּיר דְּלְמַלָּאכַוהִי נְפַקֵּד עֲלָיךְ [k] דְּנִנְטְרוּנָךְ׃

11 וְעַל דְּרַעֲיהוֹן נְשָׁקְלוּנָךְ דִּלָּא [l] תְּתְקַל רַגְלָךְ בְּכַאפָּא׃ 12 עֲנָא דֵין יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לֵהּ אֲמִיר הוּ דְּלָא

תְּנַסֵּא לְמָרְיָא אֱלָהָךְ׃ 13 וְכַר שַׁלֵּם אֶכֹל קָרְצָא כְּלְהוֹן [m] נְסִיוְנַוהִי פְּרַק מִן לְוָתֵהּ עַד זַבְנָא׃

---

a נְסַק b רָם c חֲוָא
a פירשו עה
b נְתַל
c פְּלַח
d אַתְא e קֵם
f רְמָא g נְטַר
h תְּקַל
i נְסָא

5 ✱ Et duxit illum diabolus in montem excelsum, & ostendit illi omnia regna orbis terræ in momento temporis:

6 ✱ Et ait illi, Tibi dabo potestatē hanc vniuersam, & gloriam illorum: quia mihi tradita sunt, & cui volo do illa. B

7 ✱ Tu ergo si procidens adoraueris coram me, erunt tua omnia.

8 ✱ Et respondens Iesus, dixit illi, Scriptum est, Dominum Deum tuum adorabis: & illi soli seruies. Deu. 6. c. 13. & 10. d. 20.

9 ✱ Et duxit illum in Ierusalem, & statuit eum super pinnam templi: & dixit illi, Si filius Dei es, mitte te hinc deorsum.

10 ✱ Scriptum est enim quòd Angelis suis mandauit de te, vt conseruent te: Psal. 90. c. 11.

11 ✱ Et quia in manibus tollent te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.

12 ✱ Et respondens Iesus, ait illi, Dictum est, Non tentabis Dominum Deum tuum. Deu. 6. c. 16.

13 ✱ Et consummata omni tentatione diabolus recessit ab illo, vsq; ad tempus.

14 ✱ Et regressus est Iesus in virtute Spiritus in Galilæam: & fama exijt per vniuersam regionem de illo. Mat. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Ioh. 4. f. 43. C

15 ✱ Et ipse docebat in synagogis eorum: & magnificabatur ab omnibus.

16 ✱ Et venit Nazareth vbi erat nutritus: & intrauit secundùm consuetudinem suam die sabbathi in synagogam, & surrexit legere. Mat. 13. g. 54. Mar. 6. a. 1.

17 ✱ Et traditus est illi liber Isaiæ prophetæ. Et vt reuoluit librum, inuenit locum vbi scriptum erat.

18 ✱ Spiritus Domini super me, propter quod vnxit me, euangelizare pauperibus misit me; sanare contritos corde. Isai. 61. a. 1.

19 ✱ Prædicare captiuis remissionem, & cæcis visum, dimittere confractos in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.

20 ✱ Et cùm plicuisset librum, reddidit ministro, & sedit. Et omnium in synagoga oculi erant intendentes in eum. D

21 ✱ Cœpit autem dicere ad illos: Quia hodie impleta est hæc scriptura in auribus vestris.

5 ✱ καὶ ἀναγαγὼν αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς ὄρος ὑψηλὸν, ἔδειξεν αὐτῷ πάσας τὰς βασιλείας τῆς οἰκουμένης ἐν στιγμῇ χρόνου·

6 ✱ καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ διάβολος, Σοὶ δώσω τὴν ἐξουσίαν ταύτην ἅπασαν, καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν· ὅτι ἐμοὶ παραδέδοται, καὶ ᾧ ἐὰν θέλω δίδωμι αὐτήν.

7 ✱ Σὺ οὖν ἐὰν προσκυνήσῃς ἐνώπιόν μου, ἔσται σοῦ πᾶσα.

8 ✱ καὶ ἀποκριθεὶς αὐτῷ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ· γέγραπται, Προσκυνήσεις κύριον τὸν θεόν σου, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.

9 ✱ καὶ ἤγαγεν αὐτὸν εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ ἔστησεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, Εἰ ὁ υἱὸς εἶ τοῦ θεοῦ, βάλε σεαυτὸν ἐντεῦθεν κάτω·

10 ✱ γέγραπται γάρ, Ὅτι τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ ἐντελεῖται περί σου τοῦ διαφυλάξαι σε.

11 ✱ καὶ· Ὅτι ἐπὶ χειρῶν ἀροῦσί σε, μήποτε προσκόψῃς πρὸς λίθον τὸν πόδα σου.

12 ✱ καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι εἴρηται, Οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου.

13 ✱ καὶ συντελέσας πάντα πειρασμὸν ὁ διάβολος, ἀπέστη ἀπ' αὐτοῦ ἄχρι καιροῦ.

14 ✱ Καὶ ὑπέστρεψεν ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ δυνάμει τοῦ πνεύματος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ φήμη ἐξῆλθε καθ' ὅλης τῆς περιχώρου περὶ αὐτοῦ.

15 ✱ καὶ αὐτὸς ἐδίδασκεν ἐν ταῖς συναγωγαῖς αὐτῶν, δοξαζόμενος ὑπὸ πάντων.

16 ✱ καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Ναζαρὲτ, οὗ ἦν τεθραμμένος, καὶ εἰσῆλθε κατὰ τὸ εἰωθὸς αὐτῷ, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων εἰς τὴν συναγωγὴν, καὶ ἀνέστη ἀναγνῶναι.

17 ✱ καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ βιβλίον Ἡσαΐου τοῦ προφήτου· καὶ ἀναπτύξας τὸ βιβλίον, εὗρε τὸν τόπον οὗ ἦν γεγραμμένον·

18 ✱ πνεῦμα κυρίου ἐπ' ἐμὲ, οὗ ἕνεκεν ἔχρισέ με, εὐαγγελίσασθαι πτωχοῖς ἀπέσταλκέ με, ἰάσασθαι τοὺς συντετριμμένους τὴν καρδίαν, ✱ κηρύξαι αἰχμαλώτοις ἄφεσιν, καὶ τυφλοῖς ἀνάβλεψιν, ἀποστεῖλαι τεθραυσμένους ἐν ἀφέσει, κηρύξαι ἐνιαυτὸν κυρίου δεκτόν.

20 ✱ καὶ πτύξας τὸ βιβλίον, ἀποδοὺς τῷ ὑπηρέτῃ, ἐκάθισε· καὶ πάντων ἐν τῇ συναγωγῇ οἱ ὀφθαλμοὶ ἦσαν ἀτενίζοντες αὐτῷ.

21 ✱ ἤρξατο δὲ λέγειν πρὸς αὐτοὺς, Ὅτι σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφὴ αὕτη ἐν τοῖς ὠσὶν ὑμῶν.

---

[a] גְּזוֹרְתֵּה וְמַרְגָּן יב

[14] וְהָפַךְ יְשׁוּעַ בְּחַיְלָא דְּרוּחָא לַגְלִילָא וְנָפַק עֲלוֹהִי טָבָא בְּכֻלֵּה אַתְרָא דְּחַוְרַיְתוּן׃ [15] וְהוּא [o] מַלֵּף בְּכְנוּשְׁתְּהוֹן

[p] וּמְשְׁתַּבַּח הֲוָא מִן כָּל אֱנָשׁ׃ [16] וַאֲתָא לְנָצְרַת אֵיכָא [q] דְּאִתְרַבִּי וְעַל אֵיכְנָא [r] דַּמְעָד הֲוָא לְכְנוּשְׁתָּא בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא וְקָם

לְמֶקְרָא׃ [17] וְאִתְיְהִבַּת לֵהּ סִפְרָא דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָּא וּפְתַח יְשׁוּעַ סִפְרָא וְאַשְׁכַּח דּוּכְתָּא אֵיכָא דַּכְתִיב׃ [18] רוּחָה דְּמָרְיָא

עֲלַי וּמְטַל הָנָא [s] מַשְׁחַנִי לְמְבַשָּׂרוּ לְמִסְכְּנֵא וְשַׁלְחַנִי [t] לְמֵאסָיוּ [u] לַחְבִירֵי לִבָּא׃ [19] וּלְמַכְרָזוּ [v] לְשִׁבְיָא שׁוּבָקָנָא וְלַעְוִירָא

חֲזָיָא וְלְמְשַׁרְרוּ לַחְבִירֵי בְּשׁוּבָקָנָא וְלְמַכְרָזוּ שַׁנְתָא מְקַבְּלְתָא לְמָרְיָא׃ [20] וְכָרַךְ סִפְרָא וְיָהֲבָה לְמְשַׁמְשָׁנָא וְאָזַל יְתֵב

כָּלְהוֹן דֵּין דְּבְכְנוּשְׁתָּא [w] עֵינֵיהוֹן [x] חָיְרִין הֲוַי בֵּהּ׃ [21] וְשָׁרֵי לְמֵאמַר לָוְתְהוֹן דְּיוֹמָנָא [y] אֶשְׁתַּלַּם כְּתָבָא הָנָא דְּבְאַרְנֵיכוֹן׃

[z] גְּזַר
[a] אַלֵּף
[b] שְׁבַח [c] רְבָא
[d] מְעַר או וְעַר
[e] יְהַב פרושו נתן
[f] מְשַׁח ומזה הוא ישוע אמיר משיחא
[g] אַסְיָא [h] תְּבַר עבראית שבר
[i] שְׁבָא [k] חָר [l] שְׁלַם

22 * Et perhibebant ei teſtimonium cuncti, ac mirabantur ob ſermones gratiæ qui prodibant ex ore ipſius, dicebántque, Nónne iſte fuit filius Iauſeph?

23 * Ait illis Ieſchua, Iam dicetis mihi hanc parabolam, Medice, cura teipſum: & quæcunque audiuimus te exequutum fuiſſe in Capharnachum, exequere & nîc in ciuitate tua.

24 * Ipſe verò inquit, Amin dico vobis, nullum eſſe prophetam, qui recipiatur in prouincia ſua.

25 * Veritatẽ etenim dico vobis, multas exſtitiſſe viduas in domo Iſroiel in diebus Elijo prophetæ quum clauſi ſunt cæli annis tribus, & menſibus ſex, ita vt fuerit fames magna in vniuerſa terra [prouincia.]

26 * Sed ad nullam earũ miſſum fuiſſe Elijo, niſi ad Tzarphath Tzaidon ad mulierem viduam.

27 * Pluriméque fuere leproſi in Iſroiel diebus Eliſchæ vatis, & ne vnus quidem ex eis purgatus eſt, niſi Naamon ille Aramæus.

28 * Quúmque hæc audiſſent ij qui erant in ſynagoga, cuncti repleti ſunt furore.

29 * Et ſurrexerunt, ac eiecerunt eum extra ciuitatem, eúmque adduxere vſque ad verticem montis ſupra quem ciuitas eorum erat exſtructa, vt eum deijcerent de rupe.

30 * Ipſe verò tranſijt per medium eorum, & abijt.

Ad veſperas feria ſexta hebdomadis ſextæ Ieiunij.

31 * Et deſcendit in Caphernachum ciuitatem Galilææ, & docebat eos in Sabbathis.

32 * Et mirabantur ob doctrinam eius, quippe cuius ſermo auctoritate polleret.

33 * Erat autem in ſynagoga vir habens ſpiritum dæmonij immundi, & exclamauit alta voce.

34 * Aítque, Omitte me, quid nobis & tibi Ieſchua Nazarene? veniſti nos perditum? noui te, qui es ſanctus ille Dei.

35 * Et ipſum obiurgauit Ieſchua, dixítque, Claude os tuum, & exi ab eo: eum itaque abiecit dæmonium in medium, & exijt ab eo, nihil in eum peruerſi agens.

---

22 וְסָהֲדִין הֲוָו לֵהּ כֻּלְּהוֹן וּמִתְדַּמְּרִין הֲווֹ בְּמִלָּא דְטַיִבוּתָא דְנָפְקָן הֲוֵי מִן פּוּמֵהּ וַאֲמְרִין הֲוָו לָא הָנָא הַנָּא בַּר יוֹסֵף׃ 23 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ כְּבַר תֵּאמְרוּן לִי מַתָּלָא[a] אַסְיָא אַסָּא נַפְשָׁךְ וְכָל דַּשְׁמַעְנָן דַּעֲבַדְתְּ בִּכְפַרְנַחוּם עֲבֵד אַף הָכָא בַּמְדִינְתָּךְ׃ 24 הוֹ דֵּין אֲמַר אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית נְבִיָּא דְמִתְקַבֵּל בְּמְדִינְתֵּהּ׃ 25 [b]שְׁרָרָא גֵּיר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּסַגִּי אַרְמַלָּתָא אִיתּ הֲוֵי בְּבֵית יִסְרָיֵל בְּיוֹמֵי אֵלִיָּא נְבִיָּא כַּד[c] אִתְחֲדוּ שְׁמַיָּא שְׁנִין תְּלָת וְיַרְחִי[d] שִׁתָּא וַהֲוָא כַּפְנָא רַבָּא בְּכָלְּהּ אַרְעָא׃ 26 וְלָוֶת חָדָא מֶנְהֵין לָא[e] אֶשְׁתְּדַר אֶלָּא אֶלָּא לְצַרְפַּת דְּצַיְדֹן לְוָת אַנְתָּא אַרְמַלְתָּא׃ 27 וְסַגִּיאָא גַּרְבָּא אִיתּ הֲוֵי בֵּית יִסְרָיֵל בְּיוֹמֵי אֱלִישַׁע נְבִיָּא וְחַד מֶנְהוֹן לָא[f] אִתְדַּכִּי אֶלָּא אֶן נַעֲמָן אַרְמָיָא׃ 28 וְכַד שְׁמַעוּ הֲוֵי הֲלֵין הָנוּן דְּבְכְנוּשְׁתָּא אָתְמְלִיוּ[g] חֵמְתָּא כֻּלְּהוֹן׃

[a] אַסְיָא
[b] פירושו אמת [c] אֲתַר
[d] עבראית שש [e] שְׁדַר
[f] דְּכָא
[g] חֵמַם

* Et omnes teſtimonium illi dabant: & mirabantur in verbis gratię, quæ procedebãt de ore ipſius, & dicebant, Nonne hic eſt filius Ioſeph? 22

* Et ait illis, Vtique dicetis mihi hanc ſimilitudinem, Medice, cura teipſum: quãta audiuimus facta in Caphernaum, fac & hîc in patria tua. 23

Ioh. 4. f. 44. 3. Reg. 17 b. 9. * Ait autem, Amen dico vobis, quia nemo Propheta acceptus eſt in patria ſua. 24

* In veritate dico vobis, Multę viduæ erant in diebus Eliæ in Iſrael, quando 25

Iaco. 3. d. 18. clauſum eſt cælum annis tribus & menſibus ſex, cùm facta eſſet fames magna in omni terra.

* Et ad nullam illarũ miſſus eſt Elias, niſi in Sarepta Sidoniæ, ad mulierem vi- 26
duam.

4. Reg. 5. d. 14. * Et multi leproſi erant in Iſrael ſub Eliſæo propheta: & nemo eorum mun- 27
datus eſt niſi Naaman Syrus.

* Et repleti ſunt omnes in ſynagoga ira, hæc audientes. 28

* Et ſurrexerunt, & eiecerunt illum extra ciuitatem: & duxerunt illum vſq; 29
ad ſupercilium montis, ſuper quem ciuitas illorum erat ædificata, vt præcipitarent eum.

* Ipſe autem tranſiens per medium illorum, ibat. 30

Matt. 4. b. 13. Mar. 1. b. 21. * Et deſcendit in Caphernaum ciuitatem Galilææ: ibiq́ue docebat illos ſab- 31
bathis.

Mat. 7. d. 28. Mar. 1. c. 23. * Et ſtupebant in doctrina eius: quia 32
in poteſtate erat ſermo ipſius.

* Et in ſynagoga erat homo habens 33
dæmonium immundum: & exclama- F
uit voce magna,

* Dicens, Sine, quid nobis & tibi Ie- 34
ſu Nazarene? veniſti perdere nos? ſcio te qui ſis, Sanctus Dei.

* Et increpauit illum Ieſus, dicens, 35
Obmutesce, & exi ab eo. Et cùm proiecisſet illum dęmonium in medium, exijt ab illo, nihílque illum nocuit.

22 * καὶ πάντες ἐμαρτύρουν αὐτῷ, καὶ ἐθαύμαζον ἐπὶ τοῖς λόγοις τῆς χάριτος, τοῖς ἐκπορευομένοις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ ἔλεγον, οὐχ υἱός ἐστιν ὁ τοῦ Ἰωσήφ;

23 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πάντως ἐρεῖτέ μοι τὴν παραβολὴν ταύτην, ἰατρέ, θεράπευσον σεαυτόν. ὅσα ἠκούσαμεν γενόμενα ἐν τῇ Καπερναούμ, ποίησον καὶ ὧδε ἐν τῇ πατρίδι σου.

24 * εἶπε δέ, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς προφήτης δεκτός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ.

25 * ἐπ' ἀληθείας λέγω ὑμῖν, πολλαὶ χῆραι ἦσαν ἐν ταῖς ἡμέραις Ἠλίου ἐν τῷ Ἰσραήλ, ὅτε ἐκλείσθη ὁ οὐρανὸς ἐπὶ ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ὡς ἐγένετο λιμὸς μέγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν.

26 * καὶ πρὸς οὐδεμίαν αὐτῶν ἐπέμφθη Ἠλίας, εἰ μὴ εἰς Σάρεπτα τῆς Σιδῶνος, πρὸς γυναῖκα χήραν.

27 * καὶ πολλοὶ λεπροὶ ἦσαν ἐπὶ Ἐλισαίου τοῦ προφήτου ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἐκαθαρίσθη εἰ μὴ Νεεμὰν ὁ Σύρος.

28 * καὶ ἐπλήσθησαν πάντες θυμοῦ ἐν τῇ συναγωγῇ, ἀκούοντες ταῦτα.

29 * καὶ ἀναστάντες ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως, καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἕως ὀφρύος τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ ἡ πόλις αὐτῶν ᾠκοδόμητο, εἰς τὸ κατακρημνίσαι αὐτόν.

30 * αὐτὸς δὲ διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, ἐπορεύετο.

31 * Καὶ κατῆλθεν εἰς Καπερναοὺμ πόλιν τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν διδάσκων αὐτοὺς ἐν τοῖς σάββασι.

32 * καὶ ἐξεπλήσσοντο ἐπὶ τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ ἦν ὁ λόγος αὐτοῦ.

33 * καὶ ἐν τῇ συναγωγῇ ἦν ἄνθρωπος ἔχων πνεῦμα δαιμονίου ἀκαθάρτου, καὶ ἀνέκραξε φωνῇ μεγάλῃ,

34 * λέγων, ἔα, τί ἡμῖν καὶ σοὶ Ἰησοῦ Ναζαρηνέ; ἦλθες ἀπολέσαι ἡμᾶς; οἶδά σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ.

35 * καὶ ἐπετίμησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, λέγων, φιμώθητι, καὶ ἔξελθε ἐξ αὐτοῦ. καὶ ῥίψαν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον εἰς μέσον, ἐξῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ, μηδὲν βλάψαν αὐτόν.

---

29 וְקָמוּ h אַפִּקוּהִי לְבַר מִן מְדִינְתָּא וַאֲיתִיהִי עַרְמָא לְגֵבִינָא דְּטוּרָא הַו דַּמְדִינַתְהוֹן בַּנְיָא עֲלַוהִי k וְנָשְׁדוּנֵיהִי מִן שְׁקִיפָא ׃ 30 הוּ דִּין עָבַר בֵּינָתְהוֹן וַאזַל׃

דְּרַמְשָׁא וְעָרוּבְתָא דְּשַׁבְתָּא דה דְּצוֹמָא יג

31 וְנָחֵת לְכְפַרְנַחוּם מְדִינְתָא דְּגְלִילָא m וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן n בְּשַׁבְּתָא ׃ 32 וְתַמְהִין הֲוו בְּיוּלְפָנֵהּ דְּמִשְׁלְטָא הֲוָת מֵלָּתֵהּ ׃ 33 וְאִית הֲוָא בְּכְנוּשְׁתָא גַּבְרָא דְּאִית הֲוָא בֵּהּ רוּחָא דְּשֵׁאדָא טַנְפָא וְזָעַק בְּקָלָא רָמָא ׃

34 וְאָמַר שְׁבוֹקִינִי מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲתֵיתְ o לְמוֹבְרוּתַן יָדַע אֲנָא לָךְ מַן אַנְתְּ קַדִּישָׁה דַּאלָהָא ׃

35 וְכָאֲא בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאָמַר סְכוֹר פּוּמָךְ p וּפוֹק מֵנֵּהּ q וְשַׁדְיוּהִי שֵׁאדָא בְּמִצְעָתָא וְנָפַק מִנֵּהּ כַּד לָא סְרַח בֵּהּ מְרֵם ׃

k נְפַק l אֵתָא k שְׁדָא
ופירושו סוֹלַע

m אַלַף ומלף בקוס מאלף

n שְׁבַת ות מתפסק

o אֵבַר p נְפַק

q שְׁדָא

36 * Et ſtupor inuaſit omnes, ita vt colloquerentur adinuicem, dicentes, Qualiſnam eſt ſermo iſte, quòd cum imperio & virtute præcipiat ſpiritibus immundis, & exeant?

37 * Et peruaſit de eo fama in totam regionem circumiacentem.

38 * Quúmque egreſſus fuiſſet Feſchua è ſynagoga, introiuit domum Schemeoun: ſocrus autem ipſius Schemeoun premebatur febre maxima, & rogarunt eum in gratiam illius.

39 * Adſtans itaque ſupra eam, obiurgauit febrem, & dimiſit eam: ſtatímque ipſa ſurrexit, & miniſtrabat eis.

40 * Occidente verò Sole ij omnes qui habebant infirmos variis affectos morbis, adducebant illos ad eum: ipſe verò vnicuique eorum manum ſuam imponebat, eóſque ſanitati reſtituebat.

41 * Quinetiam exibant dæmonia ex quamplurimis vociferantia ac dicẽtia, Tu es Meſchicho ille filius Dei: & prohibebat eis, nec ſinebat ea loqui, quòd noſſent ipſum eſſe Meſchicho.

42 * Sub diluculo autem diei egreſſus abijt in locum deſertum: & turbæ quærebant eum, venerúntque vſque ad ipſum, & tenebant eum, ne ab ipſis diſcederet.

43 * Ipſe verò Feſchua dixit eis, Quin & alijs ciuitatibus oportet me annunciare regnum Dei, qui ad hoc miſſus ſim.

44 * Et is prædicabat in ſynagogis Galilææ.

Dominica ſecunda poſt Surrectionem.

CAP. V.

1 FActum eſt autem cùm coacta eſſet ad eum turba ad audiendum ſermonem Dei, vt ipſe ſtaret iuxta littus maris Geneſar.

2 * Et vidit duas naues ſtantes ſuper crepidinẽ maris, & piſcatores qui deſcenderant ex ijs, eluebántque retia ſua.

3 * Una autem earum erat Schemeoun Kipho. quúmque deſcendiſſet Feſchua, ſedit in ea, & dixit vt proueherent eam paululum ab arida in aquas: ſedebátque ac docebat turbam è naui.

---

36 וְתֻמְהָא אֵחַד לְכֻלְּנָשׁ וַמְמַלְלִין חֲוֹו עַם חָדָא וָאמְרִין מָנָא הִי כִי מִלְּתָא הָדָא דַּבְּשׁוּלְטָנָא וּבְחַיְלָא פָּקְדָא לְרוּחָא
טַנְפָתָא וְנָפְקָן׃ 37 וְנָפַק יְלָוּתִי טָבָא בְּכֻלֵּה אַתְרָא דְּחַדְרֵיהוּן׃ 38 וְכַד נָפַק יֵשׁוּעַ מִן בְּנוּשְׁתָא עַל
לְבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן וְחָמְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן אֲלִיצָא חָוָת בְּאִשְׁתָא רַבְתָא וּבָעַו מָנֵהּ מָטַלְתֵהּ׃
39 וְקֵם לְעֵל מָנֵהּ וְכָאֵא בְּאִשְׁתָא [a]קָמַת וּמְשַׁמְשָׁא חָוָת לְהוֹן׃ [a] קם
40 [b]בְּמַעַרְבֵי שֻׁמְשָׁא דֵּין כֻּלְּהוֹן אִילֵּין דְּאִיתַ חָוַו לְהוֹן כְּרִיחֵא דַּכְרִיהִין [c]בְּכוּרְחָנָא מְשַׁחְלְפָא [d]אַיתִיו אֱנוֹן לְוָתֵהּ הוּ [b] עֲרֵב [c] כְּרַח [d] אֲתָא
דֵּין עַל חַד חַד מָנְחוֹן אִידֵהּ׃ [e]סָאֵם חָנָא [f]וּמְאַסֵא חָוָא לְהוֹן׃ [e] סום [f] אַסְיָא
41 וְנָפְקִין חָוו אַף שֵׁאדָא מִן סַגְיָאָא כַּד [g]מְזַעְקִין וַאמְרִין דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּאֱלָהָא וְכָאֵא חָוָא בְּחוֹן וְלָא שָׁבַק [g] זָעַק

36 * Et factus est pauor in omnibus, & colloquebantur ad inuicem, dicentes, Quod est hoc verbum, quia in potestate & virtute imperat immundis spiritibus, & exeunt?

37 * Et diuulgabatur fama de illo in omnem locum regionis.

38 * Surgens autem Iesus de synagoga, introiuit in domum Simonis. Socrus autem Simonis tenebatur magnis febribus: & rogauerunt illum pro ea.

Mat. 8. b. 14. Mar. 1. c. 30.

39 * Et stans super illam imperauit febri: & dimisit illam. Et continuò surgens, ministrabat illis.

40 * Cùm autem Sol occidisset, omnes qui habebant infirmos varijs languoribus, ducebant illos ad eum. At ille singulis manus imponens curabat eos. G

41 * Exibant autem dæmonia à multis, clamantia & dicentia, Quia tu es filius Dei: & increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum.

Mar. 1. c. 34.

42 * Facta autem die, egressus ibat in desertum locum: & turbæ requirebant eum, & venerunt vsque ad ipsum: & detinebant illum ne discederet ab eis.

Mar. 1. d. 45.

43 * Quibus ille ait, Quia & alijs ciuitatibus oportet me euangelizare regnum Dei: quia ideo missus sum.

44 * Et erat prædicans in synagogis Galilææ.

CAP. V.

1 * FActum est autem, cùm turbæ irruerent in eum, vt audirent verbum Dei, & ipse stabat secus stagnum Genesareth.

2 * Et vidit duas naues stantes secus stagnum: piscatores autem descenderant, & lauabant retia.

Mat. 4. c. 18. Mar. 1. b. 16.

3 * Ascendens autem in vnam nauem quæ erat Simonis, rogauit eum à terra reducere pusillum. Et sedens docebat de nauicula turbas.

36 * καὶ ἐγένετο θάμβος ἐπὶ πάντας, καὶ συνελάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, τίς ὁ λόγος οὗτος, ὅτι ἐν ἐξουσίᾳ καὶ δυνάμει ἐπιτάσσει τοῖς ἀκαθάρτοις πνεύμασι, καὶ ἐξέρχονται;

37 * καὶ ἐξεπορεύετο ἦχος περὶ αὐτοῦ εἰς πάντα τόπον τῆς περιχώρου.

38 * ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς συναγωγῆς εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν σίμωνος· πενθερὰ δὲ τοῦ σίμωνος ἦν συνεχομένη πυρετῷ μεγάλῳ· καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν περὶ αὐτῆς.

39 * καὶ ἐπιστὰς ἐπάνω αὐτῆς, ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ, καὶ ἀφῆκεν αὐτήν. παραχρῆμα δὲ ἀναστᾶσα διηκόνει αὐτοῖς.

40 * δύοντος δὲ τοῦ ἡλίου, πάντες ὅσοι εἶχον ἀσθενοῦντας νόσοις ποικίλαις, ἤγαγον αὐτοὺς πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ ἑνὶ ἑκάστῳ αὐτῶν τὰς χεῖρας ἐπιθεὶς, ἐθεράπευσεν αὐτούς.

41 * ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν, κράζοντα καὶ λέγοντα, ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ. καὶ ἐπιτιμῶν οὐκ εἴα αὐτὰ λαλεῖν, ὅτι ᾔδεισαν τὸν χριστὸν αὐτὸν εἶναι.

42 * γενομένης δὲ ἡμέρας ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἔρημον τόπον· καὶ οἱ ὄχλοι ἐζήτουν αὐτὸν, καὶ ἦλθον ἕως αὐτοῦ, καὶ κατεῖχον αὐτὸν τοῦ μὴ πορεύεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

43 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ὅτι καὶ ταῖς ἑτέραις πόλεσιν εὐαγγελίσασθαί με δεῖ τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ· ὅτι εἰς τοῦτο ἀπέσταλμαι.

44 * καὶ ἦν κηρύσσων ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῆς γαλιλαίας.

ε.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ὄχλον ἐπικεῖσθαι αὐτῷ τοῦ ἀκούειν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ αὐτὸς ἦν ἑστὼς παρὰ τὴν λίμνην γεννησαρέτ.

2 * καὶ εἶδε δύο πλοῖα ἑστῶτα παρὰ τὴν λίμνην· οἱ δὲ ἁλιεῖς ἀποβάντες ἀπ' αὐτῶν, ἀπέπλυναν τὰ δίκτυα.

3 * ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν τῶν πλοίων, ὃ ἦν τοῦ σίμωνος, ἠρώτησεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς γῆς ἐπαναγαγεῖν ὀλίγον. καὶ καθίσας ἐδίδασκεν ἐκ τοῦ πλοίου τοὺς ὄχλους.

---

42 וַיְהִי בְּצַפְרָה דְיוֹמָא נְפַק אֲזַל לֵהּ לַאֲתְרָא חוּרְבָא וְכַנְשָׁא בָּעֵין חֲוָו
43 הוּ דֵין יַשּׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן דְּאַף לַמְדִינָתָא אַחֲרַנְיָתָא
44 וְהוּ מַכְרִז הֲוָא בַּכְנוּשָׁתָא דַגְלִילָא׃

דְשַׁבְתָּא דַחַד בְּשַׁבָּא רב דְּבָתַר מְיַמְתָא יר קפלאון ת

1 וַהֲוָא דֵין כַּד בְּנַשׁ עֲלַוהִי כְּנָשָׁא לְמִשְׁמַע מֵלְתָא דַאלָהָא וְהוּ קָאֵם חֲנָא עַל יַד בַּמָּא דְגֶנֶסַר׃
2 וַחֲזָא סְפִינֶא תַּרְתֵּין דְקָיְמָן עַל גֶּנֶב יַמְּתָא וְצַיָּדַא דְסָלְקוּ מֶנְהֵין מְשַׁיְגִין מְצַיָּדָהוֹן׃
3 וְעָלָ מֶנְהֵין דְשִׁמְעוֹן וְחָנֵא מֶנְהֵין דְשִׁמְעוֹן

a אֶחָד עברית אחת
b שְׁרַר פירושו שולט
c קם
d צֵוּר שַׁיֵּיג פירושו רודף
e דִּבֵּר

4 * Quúmque ceſſaſſet loqui, dixit ipſi Schemeoun, Ducite in profundum, et proijcite retia veſtra ad piſcandum.

5 * Reſpondit Schemeoun, & dixit ei, Rabbi, tota nocte fatigati ſumus, nihílque cepimus, tamen iuxta ſermonem tuum proijcio rete.

6 * Et quum hoc feciſſent, concàuſerunt multos admodum piſces, ita vt diſrumperetur rete eorum.

7 * Et innuerunt ſociis ſuis qui erant in alia nauicula, vt venirent ſibi opem laturi. quúmque veniſſent, impleuerunt ambas illas nauiculas, ita vt propè mergerentur.

8 * Quum autem hoc videret Schemeoun Kipho, procidit ante pedes ipſius Ieſchua, & dixit ei, Peto à te Domine mi, vt diſcedas à me, quippe qui homo peccator ſim.

9 * Etenim pauor inuaſerat eum, omnéſque qui cum eo erant, propter capturam illam piſcium, quam comprehenderant.

10 * Itidem autem & Iaakoub & Iouchanon filios Zabdai qui erant ſocij Schemeoun. Dixit autem Ieſchua, Ne timeas, poſt hac piſcaturus es homines ad vitam.

11 * Et impulerunt illas naues ad terram, omniáque reliquerunt, ac poſt eum abiere.

Matutinis Dominicæ v. Ieiunij.

12 * Quúmque Ieſchua eſſet in vna vrbium, veniens vir quidam plenus omnino lepra, vidit Ieſchua, procidítque in faciem ſuam, & efflagitabat ab eo, ac dicebat ei, Domine mi, ſi vis, potes me mundare.

13 * Et extendens manum ſuam Ieſchua, tetigit eum, & dixit ei, Volo ego, mundus eſto. Et eo momento diſceſſit ab eo lepra ipſius.

14 * Et præcepit ei, Nemini dixeris, ſed ito, oſtende tete ſacerdotibus, & offer oblationem pro purgatione tui, ſicut præcepit Mouſche, vt hoc ſit eis teſtimonio.

15 * Exijt autem de eo fama magis, ita vt congregaretur populus multus vt audiret ab eo, ſanitatíque reſtitueretur à morbis ſuis.

16 * Ipſe verò ſecedebat in deſertũ, & orabat.

---

4 וְכַד שְׁתֵק מִן מַמְלְלֵהּ אֲמַר לְשֶׁמְעוֹן דְּבַרוּ לְעוּמְקָא ׳ וְאַרְמוּ מְצִידְתְּכוֹן לְצַיָדָא ׃ 5 עָנָא שֶׁמְעוֹן וַאֲמַר לֵהּ ׳ רִמָּא
רַבִּי לֵלְיָא כְּלֵהּ לַאִין וּמִדֻּם לָא אֶחַדְנָן עַל מָלְתָךְ דֵּין רְמֵא אֲנָא מְצִידְתָּא ׃ 6 וְכַד הֲדָא עֲבַדוּ חֲבַשׁוּ נוּנֵא סַגְיָאֵא ׳ עָרַר עִבְרִית עִוֵּר
דְּטָב ׳ וּמְצַטְרְיָא הֲוָת מְצִידַתְהוֹן ׃ 7 וְרַמָּזוּ לְחַבְרֵיהוֹן דְּבַסְפִינְתָּא אַחֲרִתָּא דְּנֵאתוּן ׳ נְעַזְּרוּן אֱנוּן וְכַד אַתּוּ מְלוֹ ׳ טְבַע
אֱנִין סְפִינֵא תַּרְתֵּיהֵין אִיךְ דְּקָרִיבָן הֲווֹ ׳ לְמָטְבַע ׃ 8 כַּד חֲזָא דֵּין שֶׁמְעוֹן כְּאפָּא נְפַל קֻדָּם רַגְלַוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְאֲמַר ׳ חֲשָׁא
לֵהּ בָּעָא אֲנָא מִנָּךְ מָרִי פְּרוֹק לָךְ מֵנִּי דְּגַבְרָא אֲנָא ׳ חַטָיָא ׃ 9 חֶמְתָּא גִּיר אַחֲדַהּ הֲוָא וְלְכֻלְּהוֹן דְּעִמֵּהּ עַל צַיָדָא ׳ שְׁתַף
הַו דְּנוּנֵא דְצַדוּ ׃ 10 הָכְוָת דֵּין אַף לְיַעֲקוּב וְלְיוֹחָנָן בְּנֵי זַבְדַי דְּאִיתַיהוֹן הֲווֹ ׳ שׁוּתְּפֵא דְּשִׁמְעוֹן אֲמַר דֵּין יֵשׁוּעַ לָא ׳ צוּד
תְּדְחַל מִן הָשָׁא בְּנֵי אֱנָשָׁא תֶּהֱוֵא ׳ צָאֵד לְחַיֵּא ׃ 11 וְקָרְבוּ אֱנִין סְפִינֵא לַאַרְעָא וְשַׁבְקוּ כְּל מִדֻּם וַאֲתוּ בָּתְרֵהּ ׃

4 ‡ Vt cessauit autem loqui, dixit ad Simônem, Duc in altum, & laxate retia vestra in capturam.

5 ‡ Et respõdens Simon, dixit illi, Præceptor, per totam noctem laborantes, nihil cepimus: in verbo autem tuo laxabo rete.

6 ‡ Et cùm hoc fecissent, concluserunt piscium multitudinem copiosam: rumpebatur autem rete eorum.

7 ‡ Et annuerunt socijs qui erant in alia naui vt venirent & adiuuarent eos. Et venerunt & impleuerunt ambas naiculas: ita vt † mergerentur.

8 ‡ Quod cùm videret Simon Petrus, procidit ad genua Iesu, dicens, Exi à me, Domine, quia homo peccator sum.

9 ‡ Stupor enim circandederat eum & omnes qui cum illo erant, in captura piscium quam ceperant.

10 ‡ Similiter autem Iacobum & Iohannem filios Zebedæi, qui erant socij Simonis. Et ait ad Simonem Iesus, Noli timere: ex hoc iam, homines eris capiens.

11 ‡ Et subductis ad terram nauibus, relictis omnibus secuti sunt eum.

12 ‡ Et factum est, cùm esset in vna ciuitatum, & ecce vir plenus lepra, & videns Iesum, & procidens in faciem †, rogauit eum dicens; Domine, si vis, potes me mundare.

13 ‡ Et extendens manum, tetigit eum, dicens, Volo, Mundare. Et confestim lepra discessit ab illo.

14 ‡ Et ipse præcepit illi vt nemini diceret: sed, Vade, ostende te sacerdoti, & offer pro emundatione tua sicut præcepit Moyses, in testimonium illis.

15 ‡ Perambulabat autem magis sermo de illo, & conueniebant turbæ multæ vt audirent, & curarentur ab infirmitatibus suis.

16 ‡ Ipse autem secedebat in desertum, & orabat.

4 ‡ ὡς δὲ ἐπαύσατο λαλῶν, εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα, ἐπανάγαγε εἰς τὸ βάθος, καὶ χαλάσατε τὰ δίκτυα ὑμῶν εἰς ἄγραν.

5 ‡ καὶ ἀποκριθεὶς ὁ σίμων εἶπεν αὐτῷ, ἐπιστάτα, διὸλης τὴν νυκτὸς κοπιάσαντες, οὐδὲν ἐλάβομεν· ἐπὶ δὲ τῷ ῥήματί σου χαλάσω τὸ δίκτυον.

6 ‡ καὶ τοῦτο ποιήσαντες, συνέκλεισαν πλῆθος ἰχθύων πολύ· διερρήγνυτο δὲ τὸ δίκτυον αὐτῶν.

7 ‡ καὶ κατένευσαν τοῖς μετόχοις τοῖς ἐν τῷ ἑτέρῳ πλοίῳ, τοῦ ἐλθόντας συλλαβέσθαι αὐτοῖς. καὶ ἦλθον, καὶ ἔπλησαν ἀμφότερα τὰ πλοῖα, ὥστε βυθίζεσθαι αὐτά.

8 ‡ ἰδὼν δὲ σίμων πέτρος, προσέπεσε τοῖς γόνασι ἰησοῦ, λέγων, ἔξελθε ἀπ' ἐμοῦ· ὅτι ἀνὴρ ἁμαρτωλός εἰμι, κύριε.

9 ‡ θάμβος γὰρ περιέσχεν αὐτὸν, καὶ πάντας τοὺς σὺν αὐτῷ, ἐπὶ τῇ ἄγρᾳ τῶν ἰχθύων, ἣ συνέλαβον.

10 ‡ ὁμοίως δὲ καὶ ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, υἱὸς ζεβεδαίου, οἳ ἦσαν κοινωνοὶ τῷ σίμωνι· καὶ εἶπε πρὸς τὸν σίμωνα ὁ ἰησοῦς, μὴ φοβοῦ· ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσῃ ζωγρῶν.

11 ‡ καὶ καταγαγόντες τὰ πλοῖα ἐπὶ τὴν γῆν, ἀφέντες ἅπαντα, ἠκολούθησαν αὐτῷ.

12 ‡ Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν μιᾷ τῶν πόλεων, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ πλήρης λέπρας, καὶ ἰδὼν τὸν ἰησοῦν, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ἐδεήθη αὐτοῦ, λέγων, κύριε, ἐὰν θέλῃς, δύνασαί με καθαρίσαι.

13 ‡ καὶ ἐκτείνας τὴν χεῖρα, ἥψατο αὐτοῦ, εἰπών, θέλω· καθαρίσθητι· καὶ εὐθέως ἡ λέπρα ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτοῦ.

14 ‡ καὶ αὐτὸς παρήγγειλεν αὐτῷ μηδενὶ εἰπεῖν· ἀλλὰ ἀπελθὼν δεῖξον σεαυτὸν τῷ ἱερεῖ, καὶ προσένεγκε περὶ τοῦ καθαρισμοῦ σου, καθὼς προσέταξε μωσῆς, εἰς μαρτύριον αὐτοῖς.

15 ‡ διήρχετο δὲ μᾶλλον ὁ λόγος περὶ αὐτοῦ, καὶ συνήρχοντο ὄχλοι πολλοὶ ἀκούειν, καὶ θεραπεύεσθαι ὑπ' αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἀσθενειῶν αὐτῶν.

16 ‡ αὐτὸς δὲ ἦν ὑποχωρῶν ἐν ταῖς ἐρήμοις, καὶ προσευχόμενος.

וְצַפְרָא וְחַר בְּשַׁבָּא וְשַׁבְתָא דה דְצוֹמָא ירד

12 וְכַד הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּחֲדָא מִן מְדִינָתָא אִתָא גַבְרָא חַד דְמְלֵא כְלַהּ גַרְבָא חֲזָא לְיֵשׁוּעַ וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי וּבָעָא הֲוָא מָנֵהּ
וְאָמַר לֵהּ מָרִי אִן צָבֵא אַנְתְ מְשָׁבַּח אַנְתְ לְמַדָכְיוּתִי ׃

13 וּפְשַׁט אִידֵהּ יְשׁוּעַ קְרֵב לֵהּ וְאָמַר לֵהּ צָבֵא אֲנָא אֶתְדַכָא וּבַר שָׁעֲתֵהּ אֲזַל מָנֵהּ גַרְבָהּ ׃

14 וּפְקֵדֵהּ דְלָאנָשׁ לָא [d] תְאמַר אֶלָא [e] זֵל חֲוֵא נַפְשָׁךְ לְכָהֲנָא וְקָרֵב קוּרְבָנָא חֲלָף [f] תַדְכִיתָךְ אַיכְנָא דְפַקֵד מוֹשֶׁא
לְסָהֲדוּתְהוֹן: [g] וְלָמַתָאסָיו מָנֵהּ

15 וְנָפַק עֲלוֹהִי טָבָא יַתִירָאִית וּמְתְכַנַשׁ הֲוָא עַמָא סַגִיָאָא לְמֶשְׁמַע מָנֵהּ [g] וְלָמַתָאסָיו מִן
[h] בּוּרְהַנְיהוֹן: [i] הוּדִין מְשַׁנֵא הֲוָא לְרַבְרָא וְמְצַלֵא

[d] אֵמַר [e] אֵזַל [f] וְקָבֵא
[g] אֲסָא
[h] בְּרָא [i] כמו מדבר

17 * Et factum eſt quodam die quum doceret Jeſchua vt ſederent Periſchæi, & Doctores legis, qui venerant ex omnibus pagis Galilææ, & Jihoudææ, & Ouriſchlem, & virtus Domini adeſſet ei ad ſanandum eos.

18 * Quidam autem attulerunt in lecto virum quendam paralyticum, & quærebant eum inferre, ſiſteréque coram eo.

19 * Quúmque non inuenirent quomodo inferrent eum propter multitudinem populi, aſcenderunt in tectum, ac demiſerunt eum cum lecto ipſius è tabulato in medium coram ipſo Jeſchua.

20 * Quum vidiſſet autem Jeſchua fidem eorum, dixit paralytico illi, O homo, remittuntur tibi peccata tua.

21 * Et cœperunt Scribæ & Periſchæi ratiocinari, dicentes, Quis eſt iſte, qui loquitur blaſphemiam? Quis poteſt remittere peccata, niſi Deus ſolus?

22 * Jeſchua verò ſciens cogitationes eorum, ait illis, Quid cogitatis in cordibus veſtris?

23 * Utrùm facilius eſt dicere, Remittuntur tibi peccata tua, aut dicere, Surge, ambula?

24 * Ut autem cognoſcatis Filium hominis poteſtatẽ habere in terra dimittendi peccata, ait paralytico, Tibi dico, Surge, tolle lectum tuũ, & abi domum tuam.

25 * Et ſtatim ſurrexit ad oculos eorum [ijs ſpectantibus] tulítq; lectum ſuum, & abijt domum ſuam quum glorificaret Deum.

26 * Stupor autem inuaſit omnes, & glorificabant Deum: repletíque ſunt timore, & inquiunt, Sanè vidimus hodie miranda.

27 * Poſthæc exijt Jeſchua, & conſpicatus publicanum nomine Leui ſedentem inter publicanos dixit ei, Veni poſt me.

28 * Itaque reliquit omnia, & ſurgens poſt eum, abijt.

29 * Et fecit ei Leui domi ſuæ epulum opiparum, erátque cœtus multus publicanorum et aliorum cum eis accumbentium.

30 * Et murmurabant Scribæ & Periſchæi, dicebántque diſcipulis eius, Cur cum publicanis & peccatoribus editis & bibitis?

---

17 וַהֲוָא בְּחַד מִן יוֹמָתָא כַּד [k] מַלֶּף הֲוָא יֵשׁוּעַ יָתְבִין הֲוָו פְּרִישָׁא וּמַלְפֵי נָמוֹסָא דְּאִתַּו הֲוָו מִן כָּל קוּרְיָא דַּגְלִילָא וַדְיהוּד
וְדְאוּרְשְׁלֵם וְחַיְלָא דְמָרָיָא אִיתַוהִי הֲוָא לְמַאסְיוּתְהוֹן׃ 18 וְאַנָשָׁא אַיתִיו בְּעַרְסָא גַּבְרָא חַד [l] מְשַׁרְיָא וּבָעַיִן הֲוו
[m] דְנַעֲלוֹן [n] נְסִימוּנֵיהִי קֳדָמוֹהִי׃ 19 וְכַד לָא [o] אֶשְׁכַּחוּ דַּאיכְנָא נַעֲלוּנֵיהִי מָטָל סוּגְיָא דְעַמָא סְלֵקוּ לְהוֹן לְאָגָרָא
[p] וְשַׁבּוּהִי עִם עַרְסֵה מִן [q] חַטְלִילָא לְמִצְעַר קֳדָמוֹהִי דְיֵשׁוּעַ׃
20 כַּד חֲזָא דֵין יֵשׁוּעַ [r] הֵימָנוּתְהוֹן אֲמַר לְהוֹ מְשַׁרְיָא גַּבְרָא שְׁבִיקִין לָךְ חֲטָהָיִךְ׃
21 [s] וְשָׁרְיוּ סָפְרֵא וּפְרִישָׁא מְתְחַשְׁבִין וַאמְרִין מַנוּ הָנָא דְמְמַלֵל גּוּדְפָא מַנוּ מְשַׁבַּח לְמְשְׁבַק חֲטָהָא אֶלָּא אִן אֱלָהָא
כַּלְחוּד׃ 22 יֵשׁוּעַ דֵין יְדַע מַחְשָׁבָתְהוֹן וַאמַר לְהוֹן מָנָא מְתְחַשְׁבִין אֲנְחוֹן בְּלֵבְכוֹן׃

[k] אֶלָף
[l] שְׁרָיָא
[m] עִוֹל [n] סָם
[o] שְׁבַח ופירושו מצא
[p] שוב ופירושו הוריד
[q] טְלַל [r] חֵימִן [s] שְׁרָיָא

17 * Et factum est in vna dierum, & ipse sedebat docens. Et erant Pharisęi sedentes, & legis doctores qui venerant ex omni castello Galilææ, & Iudææ, & Ierusalem: & virtus Domini erat ad sanandum eos.

17 * καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἦν διδάσκων· καὶ ἦσαν καθήμενοι Φαρισαῖοι, καὶ νομοδιδάσκαλοι, οἱ ἦσαν ἐληλυθότες ἐκ πάσης κώμης τῆς Γαλιλαίας καὶ Ἰουδαίας, καὶ Ἱερουσαλήμ, καὶ δύναμις κυρίου ἦν εἰς τὸ ἰᾶσθαι αὐτούς.

18 * Et ecce viri portantes in lecto hominem qui erat paralyticus: & quærebant eum inferre, & ponere ante eum.

Mat. 9. a. 2. Mar. 2. a. 3.

18 * καὶ ἰδοὺ ἄνδρες φέροντες ἐπὶ κλίνης ἄνθρωπον ὃς ἦν παραλελυμένος, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν εἰσενεγκεῖν καὶ θεῖναι ἐνώπιον αὐτοῦ.

19 * Et non inuenientes qua parte illum inferrent præ turba, ascenderunt supra tectum, & per tegulas summiserũt eum cum lecto in medium, ante † Iesum.

ipsum

19 * καὶ μὴ εὑρόντες ποίας εἰσενέγκωσιν αὐτὸν, διὰ τὸν ὄχλον, ἀναβάντες ἐπὶ τὸ δῶμα, διὰ τῶν κεράμων καθῆκαν αὐτὸν σὺν τῷ κλινιδίῳ, εἰς τὸ μέσον ἔμπροσθεν τοῦ ἰησοῦ.

20 * Quorum fidem vt vidit, dixit, Homo, remittuntur tibi peccata tua.

20 * καὶ ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.

21 * Et cœperunt cogitare Scribæ & Pharisæi, dicentes, Quis est hic qui loquitur blasphemias? quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus?

21 * καὶ ἤρξαντο διαλογίζεσθαι οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι, λέγοντες, τίς ἐστιν οὗτος, ὃς λαλεῖ βλασφημίας; τίς δύναται ἀφιέναι ἁμαρτίας, εἰ μὴ μόνος ὁ θεός;

22 * Vt cognouit autem Iesus cogitationes eorum, respondens dixit ad illos, Quid cogitatis in cordibus vestris?

22 * ἐπιγνοὺς δὲ ὁ ἰησοῦς τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν, ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, τί διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

23 * Quid est facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata: an dicere, Surge & ambula?

23 * τί ἐστιν εὐκοπώτερον, εἰπεῖν, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ εἰπεῖν, ἔγειραι καὶ περιπάτει;

24 * Vt autem sciatis quia Filius hominis habet potestatem in terra dimittendi peccata (ait paralytico) Tibi dico, Surge, tolle lectum tuum, & vade in domum tuam.

24 * ἵνα δὲ εἰδῆτε ὅτι ἐξουσίαν ἔχει ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἀφιέναι ἁμαρτίας· εἶπε τῷ παραλελυμένῳ· σοὶ λέγω, ἔγειραι· καὶ ἆρας τὸ κλινίδιόν σου, πορεύου εἰς τὸν οἶκόν σου.

25 * Et confestim consurgens coram illis, tulit † in quo iacebat: & abijt in domum suam, magnificans Deum.

lectum

25 * καὶ παραχρῆμα ἀναστὰς ἐνώπιον αὐτῶν, ἆρας ἐφ' ᾧ κατέκειτο, ἀπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, δοξάζων τὸν θεόν.

26 * Et stupor apprehendit omnes: & magnificabant Deum. Et repleti sunt timore, dicentes, Quia vidimus mirabilia hodie.

26 * καὶ ἔκστασις ἔλαβεν ἅπαντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, καὶ ἐπλήσθησαν φόβου, λέγοντες, ὅτι εἴδομεν παράδοξα σήμερον.

27 * Et post hæc exijt, & vidit publicanum nomine Leui, sedentem ad Telonium, & ait illi, Sequere me.

Mat. 9. a. 9. Mar. 2. b. 14.

27 * καὶ μετὰ ταῦτα ἐξῆλθε, καὶ ἐθεάσατο τελώνην ὀνόματι λευὶν, καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

28 * Et relictis omnibus, surgens secutus est eum.

28 * καὶ καταλιπὼν ἅπαντα, ἀναστὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ.

29 * Et fecit ei conuiuium magnum Leui in domo sua: & erat turba multa publicanorum, & aliorum qui cum illis erant discumbentes.

29 * καὶ ἐποίησε δοχὴν μεγάλην λευὶς αὐτῷ ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ· καὶ ἦν ὄχλος τελωνῶν πολὺς, καὶ ἄλλων οἳ ἦσαν μετ' αὐτῶν κατακείμενοι.

30 * Et murmurabant Pharisæi & Scribę eorum, dicẽtes ad discipulos eius, Quare cum publicanis & peccatoribus manducatis & bibitis?

Matt. 9. b. 11. Mar. 2. b. 16.

30 * καὶ ἐγόγγυζον οἱ γραμματεῖς αὐτῶν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, λέγοντες, διὰ τί μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίετε καὶ πίνετε;

---

23 אֲיָדָא פְּשִׁיטָא לְמֵאמַר דְּשָׁבְקִין לָךְ חֲטָהֵיךְ אוֹ לְמֵאמַר דְּקוּם הַלֵּךְ׃

24 וְדִתְּדַעוּן דִּין דְּשַׁלִּיט הוּ בְּרָה דַּאֲנָשָׁא בַּאַרְעָא דְּנָשְׁבוֹק חֲטָהָא אֲמַר לְמַשְׁרְיָא לָךְ אֲמַר אֲנָא קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְזֵל לְבַיְתָךְ׃

25 וּמִחֲדָא קָם לְעֵינֵיהוֹן וְשָׁקַל עַרְסֵה וַאֲזַל לְבַיְתֵה כַּר מְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

26 וְאִתְמְלִיו דְּחָלְתָא וְאִמְרִין דַּחֲזִין יוֹמָנָא תְּרֵמְרָתָא׃

27 בְּהַר הָלֵין נְפַק יְשׁוּעַ וַחֲזָא מָכְסָא דְּשְׁמֵהּ לֵוִי דְּיָתֵב בֵּית מָכְסָא וַאֲמַר לֵהּ תָּא בָּתְרִי׃

28 וְשָׁבַק כָּל מִדֵּם וְקָם אֲזַל בָּתְרֵהּ׃

29 וַעֲבַד לֵהּ לֵוִי בְּבֵיתֵהּ קוּבְלָא רַבָּא וְאִיתָּהּ כְּנָשָׁא סַגִּיאָא דְּמָכְסָא וְדַאחֳרָנֵא דְּחָמִיכִין הֲווֹ עִמְּהוֹן׃

30 וְרָטְנִין הֲווֹ סָפְרָא וּפְרִישָׁא וַאֲמְרִין לְתַלְמִידוֹהִי לְמָנָא עִם מָכְסָא וְחַטָּיָא אָכְלִין אַנְתּוּן וְשָׁתִין׃

[a] יְדַע [b] שְׁרָא [c] אֱזַל [d] תְּמַהּ [e] מְלָא [f] חֲזָא [g] דְּמַר

[h] פרושו משחה וגדול שמזקקים בו אנשים רבים

31 * Et reſpondit Jeſchua, & ait illis, Non requiritur ſanis medicus, ſed ijs qui malè ma lè [inquam] affecti ſunt.

32 * Non veni vt vocarem iuſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.

33 * Illi autem dicunt ei, Quare diſcipuli ipſius Jouchanon ieiunant perſeueranter, & orant, etiam Periſchæorum: tui verò edunt & bibunt?

34 * Ipſe autem dixit eis, Num poteſtis efficere vt filij thalami, quandiu ſponſus cum ipſis eſt, ieiunent?

35 * Venient autem dies quum attolletur ſponſus ab eis, tunc ieiunabunt illis diebus.

36 * Dicebatque eis parabolam, Nemo abſcindit fruſtum è veſtimento nouo, & immittit in veſtem vetuſtate attritam, ne nouum findat, & attritum non repleat fruſtum è recenti.

37 * Et nemo injicit vinum recens in vtres veteres, alioquin diſrumpit vinum recens vtres, ipſúmque muſtum effunditur, & vtres pereunt.

38 * Sed vinum recens in vtres nouos injiciunt, & ambo conſeruantur.

39 * Nemóque bibit vinum vetus, & ſtatim petit nouum: dicit enim, Vetus eſt ſuauius.

Matutinis feria III. hebdom. v. Ieiunij.

CAP. VI.

1 FActum eſt autem Sabbatho quum ambularet Jeſchua per ſata, vt diſcipuli eius vellerent ſpicas, confricarentque manibus ſuis, atque comederent.

2 * Quidam autem ex Periſchæis, dicunt eis, Cur facitis quod Sabbatho illicitum eſt factu?

3 * Reſpondit Jeſchua, & ait illis, Ne hoc quidem legiſtis quod fecit Dauid cùm eſuriret ipſe, & ij qui cum eo erant?

4 * Quòd introierit in ædem Dei, & panem menſæ Domini ſumpſerit, ederit, dederítque ijs qui ſecum erant: id quod non licet comedere, niſi Sacerdotibus tantùm?

5 * Et ſubdit eis, Quin & dominus eſt Sabbathi Filius hominis.

---

31 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן לָא מֶתְבְּעָא [i]אָסְיָא לְחַלִּימָא אֶלָּא לַאוּלִין דְּבִישׁ בִּישׁ עֲבִידִין׃ 32 לָא אֲתִית דְּאֶקְרֵא
לְזַדִּיקָא אֶלָּא לְחַטָּיָא [k]לְתִיבוּתָא׃ 33 הִנּוּן דִּין אָמְרִין לֵהּ לְמָנָא תַּלְמִידוֹהִי דְיוֹחָנָן צָיְמִין [l]אֲמִינָאִית [m]וּמְצַלִּין אַף
דְּפְרִישֵׁא דִּילָךְ דִּין אָכְלִין וְשָׁתִין׃ 34 הוּא דִּין אָמַר לְהוֹן לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְבְנָוהִי [n]דְּגְנוֹנָא כְּמָא דְּחַתָּנָא עִמְּהוֹן
עָמְּהוֹן [o]דַּנְצוּמִין׃ 35 נְאִתּוּן דִּין יוֹמָתָא כַּד [p]נֶתְּחֲרִים חַתָּנָא מִנְּהוֹן הֵידִין נְצוּמִין בְּהָנוּ יוֹמָתָא׃
36 וְאָמַר לְהוֹן מַתְלָא דְּלָא אֱנָשׁ קָאֵד [q]אוּרְקַעְתָּא מִן מָאנָא חַדְתָּא [r]וְרָמֵא עַל מָאנָא [s]בְּלְיָא דְּלָא לְחַרְתָּא [t]קָאֵד
וְלִבְלְיָא לָא שָׁלְמָא אוּרְקַעְתָּא דְּמִן חַדְתָּא׃ 37 וְלָא אֱנָשׁ רָמֵא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָּא בְּלְיָתָא וְאִן דִּין לָא מְבַזַּע חַמְרָא
חַדְתָּא לְזִקָּא וְהוּ חַמְרָא [u]מָתֵא שַׁד וְזִקָּא אָבְדִין׃ 38 אֶלָּא חַמְרָא חַדְתָּא בְּזִקָּא חַדְתָּא רָמִין וְתַרֵיהוֹן מִתְנַטְּרִין׃

[i] אֵסָא
[k] תֵּב [l] אֲמִין [m] צְלָא
[n] עבראית חפה
[o] צָם [p] רָם
[q] פירושו וחיכה
[r] רְמָא [s] בְּלָא
[t] קור ופירושו כרה
[u] אֵשֵׁד

31 * Et respondens Iesus, dixit ad illos, Non egent qui sani sunt, medico: sed qui malè habent.

32 * Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.

33 * At illi dixerunt ad eum, Quare discipuli Iohannis ieiunant frequenter, & obsecrationes faciunt, similiter & Pharisæorum: tui autem edunt & bibunt?

34 * Quibus ipse ait, Nunquid potestis filios sponsi, dum cum illis est sponsus, facere ieiunare?

35 * Venient autem dies: & cùm ablatus fuerit ab illis sponsus, tunc ieiunabunt in illis diebus.

36 * Dicebat autem & similitudinem ad illos, quia nemo commissuram à nouo vestimento † immittit in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo.

37 * Et nemo mittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin † rumpet vinum nouum vtres, & † ipsum effundetur, & vtres peribunt.

38 * Sed vinum nouum in vtres nouos mittendum est: & vtraque conseruantur.

39 * Et nemo bibens vetus, statim vult nouum. dicit enim, Vetus melius est.

2.Tim. 1 c. 15. Mat. 9. b. 14. Mar. 2. c. 18.

mittit

Matt. 9. b. 17. Mar. 2. c. 20.

rumpit vinum

CAP. VI.

1 FActum est autem in Sabbatho secundo primo, cùm transiret per sata, & vellebant discipuli eius spicas, & manducabant confricantes manibus.

2 * Quidam autem Pharisæorum, dicebant illis, Quid facitis quod non licet in Sabbathis?

3 * Et respondés Iesus ad eos, dixit, Nec hoc legistis quod fecit Dauid, cùm esuriisset ipse & qui cum illo erant:

4 * Quomodo intrauit in domum Dei, & panes propositionis sumpsit, & manducauit, & dedit his qui cum ipso erát, quos non licet manducare nisi tantùm Sacerdotibus?

5 * Et dicebat illis, Quia Dominus est Filius hominis, etiam sabbathi.

Mat. 12. a. 1. Mich. 2. d. 23.

1.Reg. 21 b. 6.

Exo. 29. c. 32. Leu. 8. f. 31. & 24. b. 9.

31 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, οὐ χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες.

32 * οὐκ ἐλήλυθα καλέσαι δικαίους, ἀλλὰ ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

33 * οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, διατί οἱ μαθηταὶ ἰωάννου νηστεύουσι πυκνὰ, καὶ δεήσεις ποιοῦνται, ὁμοίως καὶ οἱ τῶν φαρισαίων· οἱ δὲ σὰ ἐσθίουσι καὶ πίνουσιν;

34 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς, μὴ δύνασθε τοὺς υἱοὺς τοῦ νυμφῶνος, ἐν ᾧ ὁ νυμφίος μετ' αὐτῶν ἐστι, ποιῆσαι νηστεύειν;

35 * ἐλεύσονται δὲ ἡμέραι, καὶ ὅταν ἀπαρθῇ ἀπ' αὐτῶν ὁ νυμφίος, τότε νηστεύσουσιν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις.

36 * ἔλεγε δὲ καὶ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, ὅτι οὐδεὶς ἐπίβλημα ἱματίου καινοῦ ἐπιβάλλει ἐπὶ ἱμάτιον παλαιόν· εἰ δὲ μήγε, καὶ τὸ καινὸν σχίζει, καὶ τῷ παλαιῷ οὐ συμφωνεῖ τὸ ἀπὸ τοῦ καινοῦ.

37 * καὶ οὐδεὶς βάλλει οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς παλαιούς· εἰ δὲ μήγε, ῥήξει ὁ νέος οἶνος τοὺς ἀσκούς, καὶ αὐτὸς ἐκχυθήσεται, καὶ οἱ ἀσκοὶ ἀπολοῦνται·

38 * ἀλλὰ οἶνον νέον εἰς ἀσκοὺς καινοὺς βλητέον, καὶ ἀμφότερα συντηροῦνται.

39 * καὶ οὐδεὶς πιὼν παλαιὸν, εὐθέως θέλει νέον· λέγει γάρ, ὁ παλαιὸς χρηστότερός ἐστιν.

ς'.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν σαββάτῳ δευτεροπρώτῳ διαπορεύεσθαι αὐτὸν διὰ τῶν σπορίμων· καὶ ἔτιλλον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ στάχυας, καὶ ἤσθιον, ψώχοντες ταῖς χερσί.

2 * τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων εἶπον αὐτοῖς, τί ποιεῖτε ὃ οὐκ ἔξεστι ποιεῖν ἐν τοῖς σάββασι;

3 * καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπεν ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ τοῦτο ἀνέγνωτε ὃ ἐποίησε δαβὶδ, ὅτε ἐπείνασεν αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες,

4 * ὡς εἰσῆλθεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τῆς προθέσεως ἔλαβε καὶ ἔφαγε, καὶ ἔδωκε τοῖς μετ' αὐτοῦ, οὓς οὐκ ἔξεστι φαγεῖν εἰ μὴ μόνους τοὺς ἱερεῖς;

5 * καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, ὅτι κύριός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ σαββάτου.

---

39 וְלָא אֱנָשׁ שָׁתֵא חַמְרָא עַתִּיקָא וּמִחֲרָא בָּעֵא חַדְתָּא אֲמַר גֵּיר עַתִּיקָא בַּסִּים׃

וְצַפְרָא דְּתִלְתָּא דְּשַׁבְּתָא דרר דְּצוֹמָא יו קפלאן ו

1 חֲנָא דִּין בְּשַׁבְּתָא בַּר מְחַלַּךְ יְשׁוּעַ בֵּית זַרְעָא וְתַלְמִידוֹהִי מָלְגִין חֲווֹ שָׁבְלָא וּפָרְכִין חֲווֹ בְּאִידֵיהוֹן וַאכְלִין׃

2 אֱנָשִׁין דִּין מִן פְּרִישֵׁא אָמְרִין לְהוֹן מָנָא עָבְדִין אַנְתּוּן מֻרָּם וְלָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד׃

3 עָנָא יְשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן וְלָא קָרָא קְרִיתוּן מֻרָּם דַּעֲבַד דָּוִיד כַּד כְּפֵן הוּ וַאילֵין דְּעִמֵּה׃

4 דְּעַל לְבֵיתָה דַּאלָהָא וְלַחְמָא דְּפָתוּרָה דְּמָרְיָא נְסַב אֵכָל וְיָהֵב לַאילֵין דְּעִמֵּה הַוָּן דְּלָא שַׁלִּיט הָוָא לְמֵאכַל אֱלָּא לְכָהֲנֵא בִּלְחוֹד׃

5 וַאמַר לְהוֹן דְּמָרֵיהּ הוּ דְּשַׁבְּתָא בְּרֵיהּ דַּאנָשָׁא׃

Z

6 * Factum est autem alio Sabbatho vt ingrederetur in synagogã, docerétque. Erat autẽ ibi homo, cuius manus dextera arida erat.

7 * Et Scribæ & Perischæi obseruabant eum, an ipsum curaret sabbatho, vt inuenirent quomodo deferrent eum.

8 * Ipse verò, qui cognoscebat cogitationes eorum dixit homini illi, cuius manus erat arida: Surge, prodi in mediũ synagogæ. Quumque veniisset, staretque,

9 * Ait illis Jeschua: Interrogabo vos, quid licet sabbatho facere bene an male? animam seruare, an perdere?

10 * Et intuitus est eos omnes, & dixit ei: Extende manum tuam. Extendítque, & restituta est manus eius sicut socia ipsius.

11 * Illi verò repleti sunt inuidia, & colloquebantur vnus cum alio, quid facerent ipsi Jeschua.

Apostolorum & Martyrum.

12 * Factum est autem in diebus illis vt exiret Jeschua in montem precandi gratia: illicq; pernoctauit in oratione.

13 * Et quum illuxisset, aduocauit discipulos suos, & selegit ex eis duodecim, quos Apostolos nominauit.

14 * Schemeoun illum, quem nominauit Kipho, & Andream fratrem eius: & Jaakoub, & Iouchanon, & Philippũ, & Bar-Thoulmai.

15 * Et Mathai, & Thouma, & Jaakoub filium Chalphai, & Schemeoun, qui vocatur Zelotes.

16 * Et Jihoudo filium Jaakoub, & Jihoudo Secariouto illum qui fuit proditor.

17 * Et descendit cum eis Jeschua, stetitque in planicie: & cœtus multus discipulorum eius, et multitudo turbæ populi ex tota Jihoudæa & ex Ourischlẽ, & è portu maris Tzour & Zaidon.

18 * Qui venerant vt audirent sermonem eius, & sanarentur à morbis suis. Et ij, qui vexabantur à spiritibus immundis, & sanitati restituti sunt.

19 * Totáque turba quærebat eum tangere. virtus enim prodibat ex eo, omnésque sanabat.

---

6 וַהֲוָא דֵין לְשַׁבְּתָא אָחֳרִתָא [c] עַל לַכְנוּשְׁתָא [d] וּמַלֵּף הֲוָא וְאִיתּ הֲוָא חַמָּן גַּבְרָא דְאִידֵהּ דְיַמִּינָא יַבִּישָׁא הֲוָת׃

7 וְסָפְּרֵא וּפְרִישֵׁא נָטְרִין הֲוֹו לֵהּ אִן זְהוּ [e] דְמֵאסֵא בְּשַׁבְּתָא [f] דְנֶשְׁכְּחוּן נֵאכְלוּן קַרְצוֹהִי׃ [g] הוּדִין דְיַדַּע הֲוָא

8 מַחְשָׁבְתְּהוֹן אֲמַר לְהוֹ גַּבְרָא דְיַבִּישָׁא אִידֵהּ קוּם [g] תָּא לַךְ לְמֶצְעָה כְּנוּשְׁתָּא וְכַד אֲתָא וְקָם׃ [g] אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ

9 אֲשַׁאֲלְכוֹן מָנָא שַׁלִּיט בְּשַׁבְּתָא לְמֶעְבַּד דְּטָב אוֹ דְבִישׁ נַפְשָׁא [i] לְמַחְיוּ אוֹ [k] לְמוֹבְדוּ׃ [l] וְחַר בְּהוֹן כְּכְלְהוֹן וַאֲמַר

לַהּ פְּשׁוֹט אִידָךְ וּפְשַׁט [m] וְתֶקְנַת אִידֵהּ אַיְכְּ חֲבְרָתָהּ׃ [n] הֲנוֹן דֵין אֶתְמְלִיוּ חֲסָמָא וּמַמְלִלִין הֲוֹו חַד עִם חַד דְּמָנָא

נֶעְבְּדוּן לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃ יג נַשְׁלִיחֵא נִרְסָחֲרָא

12 הֲוָא דֵין בְּיוֹמָתָא הָנוֹן נְפַק יֵשׁוּעַ לְטוּרָא [o] לְמִצְלֵי וּוְתַמֵּן [p] אֲגַהּ הֲוָא בְּצְלוֹתֵהּ דַּאלָהָא׃

[c] עָלַל [d] אַלַף [e] אֶסָא [f] חֲשַׁב [g] אִתָּא [h] שְׁאַל [i] חַיָּא [k] אֲבַד

l עִבְרִית שִׁוף m פִּירוּשׁוֹ קְנָאָה רָעָה [o] צְלָא [p] עִבְרִית לוּן

6 * Factum est autem in alio sabbatho, vt intraret in synagogam, & doceret. Et erat ibi homo, & manus eius dextra erat arida.

Matt.12. a. 10. Mar. 3. a. 1.

7 * Obseruabant autem Scribę & Pharisæi si in sabbatho curaret: vt inuenirent vnde accusarent eum.

8 * Ipse verò sciebat cogitationes eorum: & ait homini qui habebat manũ aridam, Surge; & sta in medium. Et surgens stetit.

9 * Ait autem ad illos Iesus, †Interrogo vos, si licet sabbathis benefacere an malè? animam saluam facere an perdere?

Interrogabo

10 * Et circunspectis omnibus, dixit homini, Extende manum tuam. Et extendit: & restituta est manus eius.

11 * Ipsi autem repleti sunt insipientia: & colloquebãtur ad inuicem, quidnam facerent de Iesu.

6 * ἐγένετο δὲ ἐν ἑτέρῳ σαββάτῳ εἰσελθεῖν αὐτὸν εἰς τὴν συναγωγὴν καὶ διδάσκειν· καὶ ἦν ἐκεῖ ἄνθρωπος, καὶ ἡ χεὶρ αὐτοῦ ἡ δεξιὰ ἦν ξηρά.

7 * παρετήρουν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι εἰ ἐν τῷ σαββάτῳ θεραπεύσει· αὐτὸν, ἵνα εὕρωσι κατηγορίαν αὐτοῦ.

8 * αὐτὸς δὲ ἤδει τοὺς διαλογισμοὺς αὐτῶν· καὶ εἶπε τῷ ἀνδρὶ τῷ ξηρὰν ἔχοντι τὴν χεῖρα, ἔγειραι καὶ στῆθι εἰς τὸ μέσον. ὁ δὲ ἀναστὰς ἔστη.

9 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, ἐπερωτήσω ὑμᾶς, τί ἔξεστι τοῖς σάββασιν, ἀγαθοποιῆσαι ἢ κακοποιῆσαι; ψυχὴν σῶσαι ἢ ἀπολέσαι;

10 * καὶ περιβλεψάμενος πάντας αὐτούς, εἶπε τῷ ἀνθρώπῳ, ἔκτεινον τὴν χεῖρά σου. ὁ δὲ ἐποίησεν οὕτω. καὶ ἀποκατεστάθη ἡ χεὶρ αὐτοῦ ὑγιὴς ὡς ἡ ἄλλη.

11 * αὐτοὶ δὲ ἐπλήσθησαν ἀνοίας, καὶ διελάλουν πρὸς ἀλλήλους, τί ἂν ποιήσειαν τῷ ἰησοῦ.

12 * FACTVM est autem in illis diebus, exijt in montem orare, & erat pernoctans in oratione Dei.

13 * Et cùm dies factus esset, vocauit discipulos suos: & elegit duodecim ex ipsis, quos & Apostolos nominauit.

Matt.10. a. 1. Mar. 3. b. 13.& 6. a.7. Inf.9.a 1

14 * Simonem quem cognominauit Petrum, & Andream fratrem eius, Iacobum & Iohannem, Philippum & Bartholomæum,

15 * Matthæum & Thomam, Iacobum Alphæi & Simonem qui vocatur Zelotes,

16 * Et Iudam Iacobi, & Iudam †Iscariotẽ, qui fuit proditor.

Scariot

17 * Et descendens cum illis stetit in loco campestri, & turba discipulorũ eius, & multitudo copiosa plebis ab omni C Iudæa & Ierusalem; & maritima Tyri & Sidonis:

18 * † Qui venerant vt audirent eum, & sanarentur à languoribus suis. Et qui vexabantur à spiritibus immundis, curabantur.

Quæ

19 * Et omnis turba quærebat eum tangere: quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes.

12 * ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐξῆλθεν εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι, καὶ ἦν διανυκτερεύων ἐν τῇ προσευχῇ τοῦ θεοῦ.

13 * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡμέρα, προσεφώνησε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ· καὶ ἐκλεξάμενος ἀπ' αὐτῶν δώδεκα, οὓς καὶ ἀποστόλους ὠνόμασε·

14 * σίμωνα, ὃν καὶ ὠνόμασε πέτρον, καὶ ἀνδρέαν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἰάκωβον καὶ ἰωάννην, φίλιππον καὶ βαρθολομαῖον,

15 * ματθαῖον καὶ θωμᾶ, ἰάκωβον τὸν τοῦ ἁλφαίου, καὶ σίμωνα τὸν καλούμενον ζηλωτὴν,

16 * ἰούδαν ἰακώβου, καὶ ἰούδαν ἰσκαριώτην, ὃς καὶ ἐγένετο προδότης.

17 * καὶ καταβὰς μετ' αὐτῶν, ἔστη ἐπὶ τόπου πεδινοῦ, καὶ ὄχλος μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πλῆθος πολὺ τοῦ λαοῦ ἀπὸ πάσης τῆς ἰουδαίας, καὶ ἱερουσαλὴμ, καὶ τῆς παραλίου τύρου καὶ σιδῶνος.

18 * οἱ ἦλθον ἀκοῦσαι αὐτοῦ, καὶ ἰαθῆναι ἀπὸ τῶν νόσων αὐτῶν, οἱ δὲ ὀχλούμενοι ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων· καὶ ἐθεραπεύοντο.

19 * καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἐζήτει ἅπτεσθαι αὐτοῦ, ὅτι δύναμις παρ' αὐτοῦ ἐξήρχετο, καὶ ἰᾶτο πάντας.

---

13 וְכַד נָגְהַת קְרָא לְתַלְמִידוֹהִי וּגְבָא מִנְּהוֹן תְּרֵעסַר הָנוּן דַּשְׁלִיחָא שַׁמִי אֱנוּן׃

14 שִׁמְעוֹן הַו דְּשַׁמִי כֵּאפָא וְאַנְדְּרֵאוֹס אֲחוּהִי וְיוֹחָנָן וּפִילִיפּוֹס וּבַר חוּלְמַי׃

15 וּמַתַּי וְתָאוּמָא וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַי וְשִׁמְעוֹן דְּמִתְקְרָא טַנָּנָא׃

16 וִיהוּדָא בַּר יַעֲקוֹב וִיהוּדָא סְכַרְיוֹטָא הַו דַּהֲוָא מִשְׁלְמָנָא׃

17 וְנַחֵת עִמְּהוֹן יֵשׁוּעַ וְקָם בַּפְקַעְתָּא וְכֻנְשָׁא סַגְיָא דְּתַלְמִידוֹהִי וְסוּגְיָא דְּעַמָּא מִן כֹּלָּה יְהוּד וּמִן אוּרְשְׁלֵם וּמִן סְפַר יַמָּא דְּצוּר דְּצַיְדָן׃

18 דַּאתוּ דְּנֶשְׁמְעוּן מֶלְּהֵה וְדְּנֶאתֵאסְעוּן מִן כּוּרְהָנֵיהוֹן וְאִילֵּין דְּמִתְאַלְצִין מִן רוּחֵא סַנְפָּתָא וּמִתְאַסְיִן הֲווּ׃

19 וְכֹלָּה כֻּנְשָׁא בָּעֵין הֲווּ לְמִתְקְרְבוּ לֵהּ חֵילָא גֵּיר נָפֵק הֲוָא מֶנֵּהּ וְלְכֹלְהוֹן מַאסֵא הֲוָא׃

ג נֶגְהַת
ד פירושו קרא כמו גם בלשון ישמעאל
ה שְׁלֵם
ו נְחֵת כמו ירד
ז סְנֶא ופירושו המון
ח אֶסְיָא עבראית רפא
ט אֶלֵּץ
י קְרֵב

Feria VI. hebdomadis IIII.
Ieiunij.

20 * Et ſuſtulit oculos ſuos ſuper diſcipulis ſuis, & ait, O vos beati egeni, quoniam veſtrum eſt regnum Dei.

21 * O vos beati qui nunc eſuritis, quippe qui ſaturabimini: ô vos beati, qui nunc fletis, quippe qui ridebitis.

22 * O vos beati quum oderint vos homines, & ſeparauerint vos vobíſque exprobrauerint, & eiecerint nomen veſtrum tanquam improborum propter Filium hominis.

23 * Gaudete in illo die & exultate, quoniam merces veſtra copioſa eſt in cælis: ſic enim faciebant patres eorum prophetis.

24 * Sed væ vobis diuitibus, quoniam recepiſtis conſolationem veſtram.

25 * Væ vobis ô ſaturi, quoniam eſurietis. Væ vobis nunc ridentibus, quoniam flebitis, & lugebitis.

26 * Væ vobis, quum bene dixerint de vobis homines: ſic enim fecerunt pſeudoprophetis patres eorum.

27 * At vobis dico qui auditis, Diligite inimicos veſtros & benefacite ijs qui oderunt vos.

28 * Et benedicite ijs, qui vobis malè precantur, & orate pro ijs, qui vim vobis inferunt.

29 * Et qui percuſſerit tibi maxillam, præbe ei alteram: & ab eo qui abſtulerit pallium tuum, ne tuam etiam tunicam prohibeto.

30 * Cuilibet poſcenti à te, dato, & ab eo qui abſtulerit quod tuum eſt, ne repetito.

31 * Et prout vultis faciant vobis homines, itidem & vos eis facite.

32 * Si enim diligitis eos qui diligunt vos, quænam eſt gratia veſtra? quandoquidem & peccatores, eos à quibus diliguntur, amant.

33 * Et ſi benefeceritis ijs, qui benefaciunt vobis, quænam eſt gratia veſtra? quandoquidem & peccatores itidem faciunt.

34 * Et ſi mutuum dederitis ei, à quo putatis vobis repenſum iri, quænam eſt gratia veſtra? Nam etiam flagitioſi flagitioſis mutuum dant, vt æquè recipiant.

וְעֵרוּבְתָא דשבתא דד וְצוֹמָא יח

20 f וְאִרִים עֵינוֹהִי עַל תַּלְמִידוֹהִי וַאמַר טוּבַיכוֹן מִסְכֵּנַיָא וְיִלכוֹן הִי מַלכוּתָא דַאלָהָא׃ 21 טוּבַיכוֹן אִילֵין
דְכַפְנִין הָשָׁא דְתֶסְבְּעִין טוּבַיכוֹן g לַדְבֵּכִין הָשָׁא h דַתְגַחֲכוּן׃ 22 טוּבַיכוֹן מָא i דְסָנִין לְכוֹן בְּנַיָשָׁא וּמְפַרְשִׁין
לְכוֹן וּמְחַסְרִין לְכוֹן k וּמְפַקְיִן שְׁמְכוֹן אַיךְ בִּישָׁא חָלַף בְּרֵה דַאנָשָׁא׃ 23 חֲדוּ בְהָהוּ יוֹמָא l וְרוּצוּ דַאגְרֵכוֹן סַגִי
בַּשְׁמַיָא הָכַנָא עָבְדִין חֲוֵו אֲבָהָתְהוֹן לַנְבִיֵא׃ 24 בְּרַם וַי לְכוֹן עַתִירֵא דְקַבֵּלְתוּן n בּוּיָאכוֹן׃ 25 וַי לְכוֹן
סַבְעֵא דְתֶסְבְּעִין וַי לְכוֹן לַדְגָחֲכִין הָשָׁא דְתֶבְכוֹן o וְתֵתַאבְּלוֹן׃ 26 וַי לְכוֹן כַּד נָהֲווֹן אֲמְרִין עֲלֵיכוֹן בְּנַיָשָׁא
דְשַׁפִיר הָכַנָא גַיר עָבְדִין לַנְבִיֵא p דַרגָלוֹתָא אֲבָהָתְהוֹן׃ 27 לְכוֹן דֵין אֲמַר אֲנָא לַדְשָׁמְעִין q אֲחֵבוּ לַבְעֲלֵדְבַבֵיכוֹן

f רָם
g בְּכָא h גְחַךְ כמו שחק
i סְנָא k נְפַק
l חֶדֵא m דוץ
n בַּיָא
o אֶבֵל
p דַּגַל ופירושו כזב
q אֲחֵב כמותבב או אהב

Mat.5. a.2.

20 * Et ipse eleuatis oculis in discipulos suos, dicebat, Beati pauperes: quia vestrũ est regnum Dei.

Isai.65. b.12. Isa.61. a.3. & 66 b.10. Mat.5. a.11.

21 * Beati qui nunc esuritis; quia saturabimini. Beati qui nunc fletis: quia ridebitis.

22 * Beati eritis cùm vos oderint homines, & cùm separauerint vos, & exprobrauerint, & eiecerint nomen vestrum D tanquam malum, propter Filium hominis.

23 * Gaudete in illa die & exultate: ecce enim merces vestra multa est in cælo. secundum hæc enim faciebant Prophetis patres eorum.

Amos.6. a.1.

24 * Veruntamen væ vobis diuitibus, quia habetis consolationem vestram.

Eccl.31. a.8. Isai.65. c.12.

25 * Vę vobis qui saturati estis: quia esurietis. Væ vobis qui ridetis nunc: quia lugebitis, & flebitis.

26 * Væ cùm benedixerint vobis omnes homines: secundum hæc enim faciebãt pseudoprophetis patres eorum.

Mat.5. a.44.

27 * Sed vobis dico qui auditis, Diligite inimicos vestros: benefacite his qui oderunt vos.

28 * Benedicite maledicentibus vobis, & orate pro calumniantibus vos.

Mat.5. f.39. 1.Cor.6. b.7.

29 * Et qui te percutit in maxillam, præbe † & alteram. & ab eo qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere.

† ei

30 * Omni autem petenti te, tribue: & qui aufert quæ tua sunt, ne repetas.

31 * Et prout vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis similiter.

Matt.7. b.12. Tob.4. c.16.

32 * Et si diligitis eos qui vos diligunt: quæ vobis est gratia? nam & peccatores, diligentes se diligunt.

Mat.5. a.46.

33 * Et si benefeceritis his qui vobis benefaciunt: quæ vobis est gratia? si quidem & peccatores hoc faciunt. E

34 * Et si mutuum dederitis his à quibus sperati recipere: quæ gratia est vobis? nam & peccatores peccatoribus fœnerantur, vt recipiant æqualia.

Mat.5. f.42. Deu.15. b.8.

20 * Καὶ αὐτὸς ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἔλεγε, μακάριοι οἱ πτωχοί· ὅτι ὑμετέρα ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

21 * μακάριοι οἱ πεινῶντες νῦν· ὅτι χορτασθήσεσθε. μακάριοι οἱ κλαίοντες νῦν· ὅτι γελάσετε.

22 * μακάριοί ἐστε, ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καὶ ὀνειδίσωσι, καὶ ἐκβάλωσι τὸ ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρὸν, ἕνεκεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

23 * χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ καὶ σκιρτήσατε· ἰδοὺ γὰρ ὁ μισθὸς ὑμῶν πολὺς ἐν τῷ οὐρανῷ. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

24 * πλὴν οὐαὶ ὑμῖν τοῖς πλουσίοις· ὅτι ἀπέχετε τὴν παράκλησιν ὑμῶν.

25 * οὐαὶ ὑμῖν οἱ ἐμπεπλησμένοι· ὅτι πεινάσετε. οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες νῦν· ὅτι πενθήσετε καὶ κλαύσετε.

26 * οὐαὶ ὅταν καλῶς εἴπωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν.

27 * ἀλλὰ ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσι, ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

28 * εὐλογεῖτε τοὺς καταρωμένους ὑμῖν, προσεύχεσθε ὑπὲρ τῶν ἐπηρεαζόντων ὑμᾶς.

29 * τῷ τύπτοντί σε ἐπὶ τὴν σιαγόνα, πάρεχε καὶ τὴν ἄλλην· καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντός σου τὸ ἱμάτιον, καὶ τὸν χιτῶνα μὴ κωλύσῃς.

30 * παντὶ δὲ τῷ αἰτοῦντί σε, δίδου, καὶ ἀπὸ τοῦ αἴροντα τὰ σὰ, μὴ ἀπαίτει.

31 * καὶ καθὼς θέλετε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, καὶ ὑμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς ὁμοίως.

32 * καὶ εἰ ἀγαπᾶτε τοὺς ἀγαπῶντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τοὺς ἀγαπῶντας αὐτοὺς ἀγαπῶσι.

33 * καὶ ἐὰν ἀγαθοποιῆτε τοὺς ἀγαθοποιοῦντας ὑμᾶς, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ τὸ αὐτὸ ποιοῦσι.

34 * καὶ ἐὰν δανείζητε παρ' ὧν ἐλπίζετε λαβεῖν, ποία ὑμῖν χάρις ἐστί; καὶ γὰρ οἱ ἁμαρτωλοὶ ἁμαρτωλοῖς δανείζουσιν, ἵνα ἀπολάβωσι τὰ ἴσα.

וַעֲבְדוּ וְשַׁפִּיר לַאוּלַיִן וְסָנֵיז לְכוֹן׃ [28] וּבָרְכוּ לַאוּלַיִן דְּלִיטִין לְכוֹן וְצַלּוּ עַל אוּלַיִן וְדַבְּרִין לְכוֹן בְּקוּשְׁיָא׃

[29] וְלִדְמָחֵא לָךְ עַל פֻּכָּךְ קָרֵב לֵהּ אָחֳרָנָא וּמִן מַן דְּשָׁקֵל מָרְטוּתָךְ לָא תֶּכְלָא אָף כּוּתִינָךְ׃

[30] לְכָל דְּשָׁאֵל לָךְ הַב לֵהּ וּמִן מַן דְּשָׁקֵל דִּילָךְ לָא תְּהַבַּע׃ [31] וְאֵיכָנָא דְּצָבִין אֲנָשִׁין דְּנֶעְבְּדוּן לְכוֹן בְּנֵינָשָׁא

הָכוּה עֲבֵדוּ לְהוֹן אָף אַתּוּן׃ [32] אֵין גִּיר מְחַבִּין אֲנָשִׁין לַאוּלַיִן דְּמְחַבִּין לְכוֹן אַיְדָא הִי טִיבוּתְכוֹן אָף גִּיר חַטָּיֵא

לַאוּלַיִן דְּמְחַבִּין לְהוֹן רָחְמִין׃ [33] וְאֵן עֲבְדִין אֲנָשִׁין דְּטָב לַאוּלַיִן דְּמְסָאֲבִין לְכוֹן אַיְדָא הִי טִיבוּתְכוֹן אָף חַטָּיֵא

גִּיר הָכְנָא עָבְדִין׃ [34] וְאֵן מוֹזְפִין אֲנָשִׁין לְמַן דְּסָבְרִין אֲנָשִׁין דְּהָכְוָה נָהֲפְרוּן

אָף חַטָּיֵא גִּיר לְחַטָּיֵא מְוַזְפִין דְּהָכְוָה נָהֲפְרוּן׃

---

[a] לַט [b] וְאַן [c] פְּרַע עברואיט גמל

[d] קְטַר ופירושו עושק או גזלה

[e] מְחָא [f] פַּכָּא ופירושו לחי

[g] יְהַב [h] תְּבַע

[i] טְאבָא כמו השיב

[k] וְגַף [l] פְּרַע עברואיט גמל

35 * Verùm diligite inimicos vestros, & benefacite eis, mutuúmque date, neque repromittatis vobis hominis expectationem: & erit copiosa merces vestra, eritísque filij Altissimi, quippe qui suauis sit erga improbos & ingratos.

36 * Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.

Ad vesperas quarta Feria præcedente Ieiunium, ac de Patribus.

37 * Ne iudicate, & non iudicabimini: ne condemnate, & non condemnabimini; absoluite, & absoluemini.

38 * Date & dabitur vobis: mensuram bonam & expansam profusamque inijcient in sinum vestrum. Eadem enim mensura qua metimini, remensum fiet vobis.

39 * Porrò dicebat eis parabolam, Num potest cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadent?

40 * Non est discipulus præstantior magistro. verumenimuerò quisquis est perfectus, erit instar magistri sui.

41 * Quid enim intueris festucam, quæ est in oculo fratris tui, trabs autem quæ in oculo tuo est, non apparet tibi?

42 * Vel quomodo potes dicere fratri tuo, Frater mi, sine eijciam festucam ex oculo tuo, quum ecce trabs quæ est in oculo tui ipsius, nõ appareat tibi? Acceptor vultus, [personate] educito primùm trabem ex oculo tuo, & tũc erit tibi visus ad educendum festucam ex oculo fratris tui.

43 * Non est arbor bona, quæ edat fructus malos, nec arbor mala, quæ edat fructus bo-
44 nos. * Omnis enim arbor ex fructu suo dignoscitur. Cur enim colligent è spinis ficus? nec etiam è rubo demetunt vuas.

45 * Vir bonus è bonis thesauris cordis sui depromit bona, & homo nequam ex thesauris malis cordis sui depromit mala: siquidem ex abundantia cordis loquuntur labia.

46 * Quid me vocatis Domine mi, Domine mi, & quod dico non facitis?

47 * Quicunque venit ad me, & audit sermones meos, eósque exequitur, ostendam vobis cui similis sit.

---

35 בְּרַם אָחֲבוּ לַבְּעֵל דְּבָבֵיכוּן וְאוֹטָבוּ לְהוֹן וְאוֹזְפוּ וְלָא תְּפַסְקוּן סַבְרָא דְּאַנָשׁ וְנֶהֱוֶא סַגִּי אַגְרֵכוּן וְתֶהֱווּן בְּנַוהִי
[d] דְּרָמָא דְּהוּ בַּסִּים הוּ עַל בִּישֵׁא וְעַל [c] כַּפּוּרָא׃ 36 תְּווּ הֲכִיל [f] מְרַחֲמָנֵא אֲבִיכוֹן מְרַחֲמָנָא הוּ׃
דְּרַמְשָׁא דְּאַרְבְּעָא דְּשַׁבְּתָא קַדְמָיְתָא דְּצוֹמָא וְדַאֲבָהָתָא יט
37 לָא תְּרוֹנוּן וְלָא [g] מֶתְדְּנִין לָא תְּחַיְּבוּן וְלָא מֶתְחַיְּבִין אַנְתוּן [h] שְׁרוֹ וְתֶשְׁתְּרוֹן׃ 38 [i] הַבוּ וּמְתִיהֲבִ לְכוֹן
[k] בַּכְּיָלְתָא טָבְתָא [l] וְרַקִּישְׁתָא [m] וּמְשַׁפַּעְתָא [n] נַרְמוּן [o] בְּעוּבֵיכוֹן בְּהִי גִּיר כְּיָלְתָא דְּמִכֵּילִין אַנְתוּן מֶתְתְּכִיל לְכוֹן׃
39 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן מַתְלָא לְמָא מֶשְׁבַּח [p] סַמְיָא לְסַמְיָא [q] לְמַרְבְּרוּ לָא תְּרֵיהוֹן בְּגוּמְצָא נָפְלִין׃
40 לַית תַּלְמִידָא דְּיַתִּיר מֵן רַבֵּהּ כְּלָנָשׁ גִּיר דַּגְמִיר נֶהֱוֵא אַיךְ רַבֵּהּ׃ 41 סָנָא גִּיר חָזֵא אַנְתְּ גַּלָּא דַּבְעֵינֵהּ דְּאָחוּךְ

[d] רַם ופירושו עליון
[e] כְּפַר [f] רְחֵם
[g] דַּן [h] שְׁרָא [i] יְהֵב
[k] כּוֹל [l] רַקַּע [m] שַׁפַּע
[n] רְמָא [o] עוּב פירושו חֹק
[p] סְמָא [q] דַּבַּר

Mat. 5. g. 44.

35 * Veruntamen diligite inimicos vestros: benefacite & mutuum date, nihil inde sperantes: & erit merces vestra multa. & eritis filij Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos & malos.

35 * πλὴν ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθροὺς ὑμῶν, καὶ ἀγαθοποιεῖτε, καὶ δανείζετε μηδὲν ἀπελπίζοντες· καὶ ἔσται ὁ μισθὸς ὑμῶν πολύς, καὶ ἔσεσθε οἱ υἱοὶ ὑψίστου· ὅτι αὐτὸς χρηστός ἐστιν ἐπὶ τοὺς ἀχαρίστους καὶ πονηρούς.

36 * Estote ergo misericordes, sicut & Pater vester misericors est.

36 * γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί.

Mat. 7. a. 1.

37 * Nolite iudicare & non iudicabimini. nolite condemnare, & non condemnabimini. dimittite, & dimittemini.

37 * Καὶ μὴ κρίνετε, καὶ οὐ μὴ κριθῆτε· μὴ καταδικάζετε, καὶ οὐ μὴ καταδικασθῆτε· ἀπολύετε, καὶ ἀπολυθήσεσθε.

38 * Date, & dabitur vobis mensuram bonam & confertam & coagitatam & superfluentem dabunt in sinum vestrū. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.

38 * δίδοτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· μέτρον καλὸν, πεπεσσμένον καὶ σεσαλευμένον καὶ ὑπερεκχυνόμενον δώσουσιν εἰς τὸν κόλπον ὑμῶν· τῷ γὰρ αὐτῷ μέτρῳ ᾧ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.

Mat. 8. a. 2. Mar. 4. c. 24. Mat. 15. b. 14.

39 * Dicebat autem & illis similitudinem: Nunquid potest cæcus cæcum ducere? nónne ambo in foueam cadent?

39 * εἶπε δὲ παραβολὴν αὐτοῖς, μήτι δύναται τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγεῖν; οὐχὶ ἀμφότεροι εἰς βόθυνον πεσοῦνται;

40 * Nō est discipulus super magistrum: perfectus autem omnis erit, si sit sicut magister eius.

40 * οὐκ ἔστι μαθητὴς ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον αὐτοῦ· κατηρτισμένος δὲ πᾶς ἔσται ὡς ὁ διδάσκαλος αὐτοῦ.

41 * Quid autem vides festucam in oculo fratris tui: trabem autem quę in oculo tuo est, non consyderas?

41 * τί δὲ βλέπεις τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ δοκὸν τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ ὀφθαλμῷ οὐ κατανοεῖς;

Mat. 10. c. 24. Ioh. 13. b. 16. & 15. c. 20. Mat. 7. a. 3.

42 * Aut quomodo potes dicere fratri tuo, Frater, sine, eijciam festucam de oculo tuo: ipse in oculo tuo trabem nō videns? Hypocrita, eijce primùm trabem de oculo tuo: & tunc perspicies vt educas festucam de oculo fratris tui.

42 * ἢ πῶς δύνασαι λέγειν τῷ ἀδελφῷ σου, ἀδελφέ, ἄφες ἐκβάλω τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου, αὐτὸς τὴν ἐν τῷ ὀφθαλμῷ σου δοκὸν οὐ βλέπων; ὑποκριτά, ἔκβαλε πρῶτον τὴν δοκὸν ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε διαβλέψεις ἐκβαλεῖν τὸ κάρφος τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου.

Mat. 7. c. 17.

43 * Non est enim arbor bona quæ facit fructus malos: neque arbor mala faciens fructum bonum.

43 * οὐ γάρ ἐστι δένδρον καλὸν ποιοῦν καρπὸν σαπρόν· οὐδὲ δένδρον σαπρὸν ποιοῦν καρπὸν καλόν.

Matt. 7. c. 16. & 12. c. 33.

44 * Vnaquæque enim arbor de fructu suo cognoscitur. Neque enim de spinis colligunt ficus: neque de rubo vindemiant vuam.

44 * ἕκαστον γὰρ δένδρον ἐκ τοῦ ἰδίου καρποῦ γινώσκεται. οὐ γὰρ ἐξ ἀκανθῶν συλλέγουσι σῦκα, οὐδὲ ἐκ βάτου τρυγῶσι σταφυλήν.

45 * Bonus homo de bono thesauro cordis sui profert bonum: & malus homo de malo thesauro profert malum. Ex abundantia enim cordis, os loquitur.

45 * ὁ ἀγαθὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ ἀγαθόν· καὶ ὁ πονηρὸς ἄνθρωπος ἐκ τοῦ πονηροῦ θησαυροῦ τῆς καρδίας αὐτοῦ προφέρει τὸ πονηρόν· ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα αὐτοῦ.

Mat. 7. a. 21. Rom. 12. b. 13. Iaco. 1. d. 22.

46 * Quid autem vocatis me Domine, Domine: & non facitis quæ dico?

46 * τί δέ με καλεῖτε, κύριε, κύριε, καὶ οὐ ποιεῖτε ἃ λέγω;

47 * Omnis qui venit ad me, & audit sermones meos, & facit eos: ostendam vobis cui similis sit.

47 * πᾶς ὁ ἐρχόμενος πρός με, καὶ ἀκούων μου τῶν λόγων, καὶ ποιῶν αὐτούς, ὑποδείξω ὑμῖν τίνι ἐστὶν ὅμοιος.

קְרִיתָא דֵּין דַּבְעֵינָךְ לָא מְתְחֲזְיָא לָךְ׃ 42 אוֹ אֵיכְנָא תֵּשְׁבַח אֲמְרַת לְמָאמַר לַאחוּךְ אָחִי שְׁבוֹק אַפֵּק גְּלָא מִן עֵינָךְ וְהָא קְרִיתָא דַּבְעֵינָךְ דִּילָךְ לָא מְתְחֲזְיָא לָךְ נָסֵב בַּאפֵּא אַפֵּק לוּקְדָם קְרִיתָא מִן עֵינָךְ וְהֵידֵין נְתְחֲזֵא לָךְ לְמַפְקוּ גְּלָא מִן עֵינֵהּ דַּאחוּךְ׃ 43 לָא אִית אִילָנָא טָבָא דְּעָבֵד פֵּארָא בִּישָׁא אַף לָא אִילָנָא בִּישָׁא דְּעָבֵד פֵּארָא טָבָא׃ 44 כָּל אִילָנָא גִּיר מִן פֵּארֵוהִי הוּ מִתְיְדַע לְמָא גִּיר לָקְטִין מִן כּוּבָּא חְאנָא וְאַף לָא מִן סַנְיָא קָטְפִין עֲנְבָא׃ 45 גַּבְרָא טָבָא מִן סִימְתָא טָבְתָא דְּלִבֵּהּ מַפֵּק טָבְתָא וּבִישָׁא מִן סִימְתָא בִּישְׁתָא דְּלִבֵּהּ מַפֵּק בִּישְׁתָא מִן דְּלִבֵּהּ גִּיר מְמַלֵּל פֻּמֵּהּ׃ 46 מָנָא קָרִין אַנְתּוּן לִי מָרִי מָרִי וּמֵרֵם דַּאמַר אֱנָא לָא עָבְדִין אַנְתּוּן׃ 47 כָּל אֱנָשׁ דְּאֵתֵא לְוָתִי וְשָׁמַע מִלַּי וְעָבֵד לְהֵין אֲחַוִּיכוּן לְמָנָא דְּמֵא׃

[a] חַזָּא [b] נְפֵק [c] יְתַר [d] מִלֵּל [e] חַזָּא

48 * Similis est viro ædificanti domum, qui fodit & excauauit, posuítque fundamentum super petram. Cùm aũt ingruisset inundatio, erupit inundatio in domum illam, nec potuit eam conquatere: positum enim erat fundamentum eius super petram.

49 * Is autem qui audit, & non exequitur, similis est viro ædificanti domum suam super puluerem absq; fundamento: quúmq; erupit in eam flumen, illico cecidit, fuítque casus domus illius maximus.

Ad oblationem Dominicæ IIII. Ieiunij.

CAP. VII.

1 QVúmque absoluisset hos omnes sermones audiente populo, ingressus est Jeschua Capharnachoum.

2 * Seruus autem Centurionis cuiusdam malè affectus erat, qui quidem erat ipsi pretiosus, ac propè moribundus.

3 * Audiítque de Jeschua & misit ad eum Seniores Iihoudæorum, & efflagitabat ab eo vt veniret seruum suum seruaturus.

4 * Illi autem quum venissent ad Jeschua, efflagitabant ab eo studiosè, ac dicebant, Dignus est cui hoc facias.

5 * Diligit enim gentem nostram, quinetiam domum synagogæ exstruxit nobis.

6 * Porrò Jeschua iter faciebat cum eis. Quum autem non longè abesset à domo, misit ad eum Centurio amicos suos, qui dicerent ei, Domine mi, ne fatigeris, non enim dignus sum vt intres sub tectum meum.

7 * Propterea indignus fui qui venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

8 * Quandoquidem & ego sum homo sub potestate constitutus, suntque sub manibus meis milites, & dico huic, Jto, & abit: & alteri, Venito, venítque: & seruo meo, Hoc facito, & facit.

9 * Quum autem hæc audisset Ieschua admiratus est eum, & conuersus dixit turbæ post se venienti: Ego dico vobis, ne in Jsroiel quidem inueni fidem huic similem.

10 * Et reuersi sunt domum ij qui missi fuerant, inuenerúntque seruum illum, qui æger fuerat, sanitati restitutum.

48 Similis est homini ædificanti domum, qui fodit in altum, & posuit fundamentum supra petram. inundatione autem facta, illisum est flumen domui illi, & non potuit eam mouere: fundata enim erat supra petram.

48 ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομοῦντι οἰκίαν, ὃς ἔσκαψε καὶ ἐβάθυνε, καὶ ἔθηκε θεμέλιον ἐπὶ τὴν πέτραν· πλημμύρας δὲ γενομένης, προσέρηξεν ὁ ποταμὸς τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ οὐκ ἴσχυσε σαλεῦσαι αὐτήν. τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.

49 Qui autem audit, & non facit, similis est homini ædificanti domum suam supra terram sine fundamento, in quam illisus est fluuius: & continuò cecidit, & facta est ruina domus illius magna.

49 ὁ δὲ ἀκούσας καὶ μὴ ποιήσας, ὅμοιός ἐστιν ἀνθρώπῳ οἰκοδομήσαντι οἰκίαν ἐπὶ τὴν γῆν χωρὶς θεμελίου, ᾗ προσέρηξεν ὁ ποταμός, καὶ εὐθέως ἔπεσε, καὶ ἐγένετο τὸ ῥῆγμα τῆς οἰκίας ἐκείνης μέγα.

CAP. VII.

ζ.

1 CVm autem implesset omnia verba sua in aures plebis, intrauit Capharnaum.

1 Ἐπεὶ δὲ ἐπλήρωσε πάντα τὰ ῥήματα αὐτοῦ εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ λαοῦ, εἰσῆλθεν εἰς Καπερναούμ.

Mat. 8. a. 5. Ioh. 4. f. 46.

2 Centurionis autem cuiusdam seruus malè habens, erat moriturus qui illi erat pretiosus.

2 ἑκατοντάρχου δέ τινος δοῦλος κακῶς ἔχων ἤμελλε τελευτᾶν, ὃς ἦν αὐτῷ ἔντιμος.

3 Et cùm audisset de Iesu, misit ad eum seniores Iudæorum, rogans eum vt veniret, & saluaret seruum eius.

3 ἀκούσας δὲ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπέστειλε πρὸς αὐτὸν πρεσβυτέρους τῶν Ἰουδαίων, ἐρωτῶν αὐτὸν ὅπως ἐλθὼν διασώσῃ τὸν δοῦλον αὐτοῦ.

4 At illi cùm venissent ad Iesum, rogabant eum sollicitè, dicentes ei, Quia dignus est vt hoc illi præstes.

4 οἱ δὲ παραγενόμενοι πρὸς τὸν Ἰησοῦν, παρεκάλουν αὐτὸν σπουδαίως, λέγοντες ὅτι ἄξιός ἐστιν ᾧ παρέξῃ τοῦτο.

5 Diligit enim gentem nostram: & synagogam ipse ædificauit nobis.

5 ἀγαπᾷ γὰρ τὸ ἔθνος ἡμῶν, καὶ τὴν συναγωγὴν αὐτὸς ᾠκοδόμησεν ἡμῖν.

6 Iesus autem ibat cum illis. Et cùm iam non longè esset à domo, misit ad eum centurio amicos, dicens, Domine, noli vexari. Non enim sum dignus vt sub tectum meum intres.

Matt. 8. a. 8.

6 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐπορεύετο σὺν αὐτοῖς· ἤδη δὲ αὐτοῦ οὐ μακρὰν ἀπέχοντος ἀπὸ τῆς οἰκίας, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν ὁ ἑκατοντάρχης φίλους, λέγων αὐτῷ, Κύριε, μὴ σκύλλου· οὐ γὰρ εἰμὶ ἱκανὸς ἵνα μου ὑπὸ τὴν στέγην εἰσέλθῃς·

7 Propter quod & meipsum non sum dignum arbitratus vt venirem ad te: sed dic verbo, & sanabitur puer meus.

7 διὸ οὐδὲ ἐμαυτὸν ἠξίωσα πρός σε ἐλθεῖν· ἀλλὰ εἰπὲ λόγῳ, καὶ ἰαθήσεται ὁ παῖς μου.

8 Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit: & alio, Veni & venit: & seruo meo, Fac hoc, & facit.

8 καὶ γὰρ ἐγὼ ἄνθρωπός εἰμι ὑπὸ ἐξουσίαν τασσόμενος, ἔχων ὑπ' ἐμαυτὸν στρατιώτας, καὶ λέγω τούτῳ, πορεύθητι, καὶ πορεύεται· καὶ ἄλλῳ, ἔρχου, καὶ ἔρχεται· καὶ τῷ δούλῳ μου, ποίησον τοῦτο, καὶ ποιεῖ.

9 Quo audito, Iesus miratus est: & conuersus, sequentibus se turbis, dixit, Amen dico vobis, Nec in Israel tantam fidem inueni.

9 ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς, ἐθαύμασεν αὐτόν. καὶ στραφεὶς, τῷ ἀκολουθοῦντι αὐτῷ ὄχλῳ εἶπε, λέγω ὑμῖν, οὐδὲ ἐν τῷ Ἰσραὴλ τοσαύτην πίστιν εὗρον.

10 Et reuersi qui missi fuerãt, domum, inuenerunt seruum qui languerat, sanum.

Psal. 106 d. 20. Sap. 16. b. 12.

10 καὶ ὑποστρέψαντες οἱ πεμφθέντες, εἰς τὸν οἶκον, οὐδὲν τὸν ἀσθενοῦντα δοῦλον ὑγιαίνοντα.

ᵃ טָלַל
ᵇ שָׂא ᵖ אֶסָּא ᵗ שֵׁעְבֵּד
ᵍ מלשון ין
ᵉ אֲזַל ˢ אֲתָא
ᵈ רְמַר פירושו תמה
ᵇ פְּנָא
ᶜ שְׁבַח בלשון מצא
ᵍ חִיסַן ᶜ שַׁדַּר ᶠ בְּרִי

5 רָחֵם גִּיר לְעַמַּן וַאף בֵּית כְּנוּשְׁתָּא הוּ בְּנָא לַן ׃ 6 יְשׁוּעַ דֵּין אֲזַל הֲוָא עִמְּהוֹן כַּד
דֵּין לָא סַגִּי רַחִיק מִן בֵּיתָא שַׁדַּר לְוָתֵהּ קָנְטְרוֹנָא רַחֲמוֹהִי וֶאֱמַר לֵהּ מָרִי לָא תֵּעֱמַל לָא גִּיר שָׁוֵא אָנָא דְּתֵעוֹל תְּחוֹת מַטְלְלִי׃
7 מָטֶל הָו אֵנָא לָא שְׁוִית דִּלְוָתָךְ אִתָּא אֶלָּא אֱמַר בְּמִלְּתָא וְנֶתַאסֵא טַלְיִי ׃ 8 אַף אֲנָא גִּיר גַּבְרָא
אֲנָא דְּמִשְׁתָּעְבַד אֲנָא תְּוֵית שׁוּלְטָנָא וְאִית תְּחוֹת אִידַי אֶסְטַרְטִיוֹטָא וַאמַר אֲנָא לְהָנָא זְהַל וַאזַל וְלַאחֳרָנָא זְתָא וַאתָא
וְלַעַבְדִי דַּעֲבֵד הָדָא וְעָבֵד ׃ 9 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ הָלֵין אִתְדַּמַּר בַּהּ וְאִתְפְּנִי וְאמַר לְכֶנְשָׁא דַּאתָא בָּתְרֵהּ אָמֵן
אֲנָא לְכוֹן דְּאַף לָא בֵּית יִסְרָיֵל אֶשְׁכַּחִית אֲזוֹךְ הָדָא הֵימָנוּתָא ׃ 10 וַהֲפַכוּ הָנוֹן דְּאִשְׁתַּדַּרוּ לְבַיְתָא
וְאִשְׁכַּחוּ לְעַבְדָּא הַו דְּכִירֵיהּ הֲוָא כַּד חָלִים ׃

Ad oblationem Dominicæ v. Ieiunij.

11 * Et factum est postero die vt proficisceretur in ciuitatem nomine Nain, & discipuli eius cum eo, cœtúsque multus.

12 * Quum autem appropinquauit portæ ciuitatis, vidit comitantes mortuum, qui vnicus fuerat matri suæ, ipsáque mater erat vidua, & turba multa filiorũ ciuitatis [ciuium] erat cum ea.

13 * Vidit autem Ieschua, & misertus est eius, dixítque ei, Ne fleas.

14 * Et profectus tetigit loculum. ij autem qui baiulabant eum substitere, & ait, Adolescens tibi dico, surge.

15 * Et resedit defunctus ille, cœpítque loqui, & dedit eum matri suæ.

16 * Et inuasit omnes tremor, & glorificabant Deum, ac dicebant, Sanè propheta maximus surrexit inter nos, & inuisit Deus populum suum.

17 * Exijt de eo sermo iste in vniuersam Iihoudæam, & in vniuersam regionem circumiacentem. 18 * Et renuntiarunt Iouchanon discipuli eius hæc omnia.

Dominica post Epiphaniam.

19 * Et aduocauit Iouchanon duos ex discipulis suis, eósque misit ad Ieschua, & ait, Túne is es qui venturus erat, an alium expectamus?

20 * Et venerunt ad Ieschua, dicúntque ei, Iouchanon Baptista misit nos ad te, & ait, Túne is es qui venturus erat, an alium expectamus?

21 * Illa autem ipsa hora multos sanauit à morbis & à plagis, & à spiritibus malis, multísque cæcis tribuit visum.

22 * Et respondit Ieschua & dixit eis, Ite, dicite Iouchanon quæcunque vidistis & audistis: quòd cæci videant, & claudi ambulent, & leprosi mundentur, & surdi audiant, & mortui suscitentur, pauperibus denique euangelizetur.

23 * Et beatus est qui non impegerit in me.

24 * Quum autem abijssent discipuli Iouchanon, cœpit Ieschua verba facere ad turbas super Iouchanon, Quid existis in desertum visuri? arundinem vento agitatam?

Iesus

* Et factum est: deinceps ibat †in ciuitatem quæ vocatur Naim: & ibant cum eo discipuli eius, & turba copiosa. 11

* Cùm autem appropinquaret portę ciuitatis, ecce defunctus efferebatur, filius vnicus matri suæ: & hæc vidua erat: & turba ciuitatis multa cum illa. 12

* Quam cùm vidisset Dominus, misericordia motus super eam, dixit illi: Noli flere. 13

* Et accessit, & tetigit loculum. hi autem qui portabant, steterunt. Et ait: Adolescens, tibi dico, surge. 14

* Et resedit qui erat mortuus, & cœpit loqui. Et dedit illum matri suæ. 15

* Accepit autem omnes timor, & magnificabant Deum, dicentes: Quia propheta magnus surrexit in nobis: & quia Deus visitauit plebem suam. 16

Luc.24. c.19. Ioh.4. c.19.& 6.b.14. & 7.f.40

* Et exiit hic sermo in vniuersam Iudæam de eo, & in omnem circa regionem. 17

* Et nuntiauerunt Iohanni discipuli eius de omnibus his. 18

* Et conuocauit duos de discipulis suis Iohannes, & misit ad Iesum, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? 19

Mat. 12. a.2.

* Cùm autem venissent ad eum viri, dixerunt: Iohannes Baptista misit nos ad te, dicens: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? 20

* In ipsa autem hora multos curauit à languoribus † & plagis, & spiritibus malis, & cæcis multis donauit visum. 21

suis

* Et respondens, dixit illis: Euntes renuntiate Iohanni quæ audistis & vidistis: Quia cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundantur, surdi audiunt, mortui resurgunt, pauperes euangelizantur: 22

Isai.29. f.18. 35.a.5. Matt.15. d.30. Isai.61. a.1. Mat.11. a.7.

* Et beatus est quicunque non fuerit scandalizatus in me. 23

* Et cùm discessissent nuntij Iohannis, cœpit de Iohanne dicere ad turbas: Quid existis in desertum videre, arundinem vento agitatam? 24

11 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ἑξῆς, ἐπορεύετο εἰς πόλιν καλουμένην Ναΐν, καὶ συνεπορεύοντο αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἱκανοὶ, καὶ ὄχλος πολύς.

12 * ὡς δὲ ἤγγισε τῇ πύλῃ τῆς πόλεως, καὶ ἰδοὺ ἐξεκομίζετο τεθνηκὼς, υἱὸς μονογενὴς τῇ μητρὶ αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ χήρα· καὶ ὄχλος τῆς πόλεως ἱκανὸς σὺν αὐτῇ.

13 * καὶ ἰδὼν αὐτὴν ὁ κύριος, ἐσπλαγχνίσθη ἐπ' αὐτῇ, καὶ εἶπεν αὐτῇ, μὴ κλαῖε.

14 * καὶ προσελθὼν ἥψατο τῆς σοροῦ· οἱ δὲ βαστάζοντες ἔστησαν· καὶ εἶπε, νεανίσκε, σοὶ λέγω, ἐγέρθητι.

15 * καὶ ἀνεκάθισεν ὁ νεκρὸς, καὶ ἤρξατο λαλεῖν. καὶ ἔδωκεν αὐτὸν τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

16 * ἔλαβε δὲ φόβος πάντας, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεὸν, λέγοντες, ὅτι προφήτης μέγας ἠγέρθη ἐν ἡμῖν, καὶ ὅτι ἐπεσκέψατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ.

17 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ λόγος οὗτος ἐν ὅλῃ τῇ ἰουδαίᾳ περὶ αὐτοῦ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ.

18 * καὶ ἀπήγγειλαν ἰωάννῃ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ περὶ πάντων τούτων.

19 * Καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ὁ ἰωάννης, ἔπεμψε πρὸς τὸν ἰησοῦν, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

20 * παραγενόμενοι δὲ πρὸς αὐτὸν οἱ ἄνδρες, εἶπον, ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς ἀπέσταλκεν ἡμᾶς πρός σε, λέγων, σὺ εἶ ὁ ἐρχόμενος, ἢ ἄλλον προσδοκῶμεν;

21 * ἐν αὐτῇ δὲ τῇ ὥρᾳ ἐθεράπευσε πολλοὺς ἀπὸ νόσων καὶ μαστίγων, καὶ πνευμάτων πονηρῶν, καὶ τυφλοῖς πολλοῖς ἐχαρίσατο τὸ βλέπειν.

22 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἀπαγγείλατε ἰωάννῃ ἃ εἴδετε καὶ ἠκούσατε· ὅτι τυφλοὶ ἀναβλέπουσι, χωλοὶ περιπατοῦσι, λεπροὶ καθαρίζονται, κωφοὶ ἀκούουσι, νεκροὶ ἐγείρονται, πτωχοὶ εὐαγγελίζονται.

23 * καὶ μακάριός ἐστιν ὃς ἐὰν μὴ σκανδαλισθῇ ἐν ἐμοί.

24 * ἀπελθόντων δὲ τῶν ἀγγέλων ἰωάννου, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς ὄχλους περὶ ἰωάννου, τί ἐξελήλυθατε εἰς τὴν ἔρημον θεάσασθαι; κάλαμον ὑπὸ ἀνέμου σαλευόμενον;

---

* דְּנַח כמו זרח
b אִתָא c סְכָא
d עֲמַר
e כְּרַח f מְחָא g סְמָא
h חֲזָא i אְזַל
k דְּכָא l מות m קום
n סְבַר כמו בשר
o אֲמַר p זוּע

דְּיוֹחָנָן שַׁרִי יֵשׁוּעַ °לְמֵאמַר לָכְנִשָׁא עַל יוֹחָנָן מָנָא נְפַקְתּוּן לְחוּרְבָא לֶמֶחְזָא קָנְיָא דְּמִן רוּחָא pמָתְחַזְיָא׃

וְחַרְשֵׁי שָׁמְעִין lוּמִיתָא mקַיְמִין וּמְסַכְּנֵי nמְסְתַּבְּרִין׃ 23 וְטוּבַוהִי לְמַן דְּלָא נֶתְכְּשֵׁל בִּי׃ 24 כַּד דִּין אֲזָלוּ תַּלְמִידוֹהִי׃

דְּיָחִד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר aדַּנְחָא כַּם

25 וְקָרָא יוֹחָנָן לַתְּרֵין מִן תַּלְמִידוֹהִי וְשַׁדַּר אֶנוּן לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמַר אַנְתְּ הוּ דְּbאָתֵא אוֹ לָאוֹחֳרִין הוּ cמְסַפְּיִנַן׃

26 וְאִתּוֹ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרִין לֵהּ יוֹחָנָן dמַעֲמָדָנָא שַׁדְּרָן לְוָתָךְ וְאָמַר אַנְתְּ הוּ דְּאָתֵא אוֹ לָאוֹחֳרִין הוּ מְסַפְּיִנַן׃

27 בָּהּ דִּין בְּהָי שָׁעְתָּא אַסְגִּיאָא אַסְיֵי מִן כּוּרְחָנֵא וּמִן fמַתְוָתָא וּלְסַגִּיאֵי gסְמָיָא יַהֵב חֶזְוָא hלְמֶחְזָא׃

28 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן זְלוּ אֱמַרוּ לְיוֹחָנָן כָּל מֵרֵם דַּחֲזֵיתוּן וְשִׁמַעְתּוּן דַּסְמָיָא חָזְיִן וְחַגִּירָא מְהַלְכִין וְגַרְבָא kסָתְכִין

Mat. 11. a.2.

25 * Sin autem quid viſum exiſtis? virum mollibus veſtimentis indutum? ecce ij qui veſtimentis glorioſis & delicatis vtuntur, in aulis regum degunt.

26 * Sin minus, quid viſum exiſtis? prophetam? Certè dico vobis & propheta præſtantiorem.

27 * Hic eſt de quo ſcriptum eſt: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui complanabit viam tuam coram te.

28 * Dico vobis, Non eſt propheta inter natos mulierum maior Iouchanon Baptiſta: minimus autem in regno Dei maior eſt eo.

29 * Et totus populus qui audierat, publicani quoque iuſtificarunt Deum, qui baptizati fuerant baptiſmo Iouchanon.

30 * Periſchæi verò & Scribæ calumniati ſunt apud ſe voluntatem Dei, qui non baptizati fuerunt ab eo.

31 * Cuinam igitur aſſimilabo homines generationis huius? & cui ſimiles ſunt?

32 * Similes ſunt pueris ſedentibus in plateis, & inclamantibus ad ſocios ſuos, dicentibúſque, Cecinimus vobis, neque ſaltaſtis, ac lamentum edidimus vobis, neque fleuiſtis.

33 * Venit enim Iouchanon Baptiſta, panem non edens, nec bibens vinum, & dicitis, Dæmonium in eo eſt.

34 * Venit Filius hominis edens & bibens, & dicitis, Ecce vir helluo, & bibax vini, amicúſque publicanorum & flagitioſorum.

35 * Sed iuſtificata eſt ſapientia ab omnibus filijs ſuis.

Ad horam tertiam Feria quinta Arcanorum.

36 * Venit autem vnus ex Periſchæis efflagitans ab eo, vt ſecum manducaret. ingreſſus itaque domum Periſchæi illius diſcubuit.

37 * Et mulier peccatrix erat in illa ciuitate. quæ quum noſſet in domo Periſchæi eum accubuiſſe, accepit alabaſtrum vnguenti.

38 * Et ſtans retro ad pedes eius, flebat, cœpítque lachrymis ſuis irrigare pedes eius, pilíſque capitis ſui abſtergebat eos, & deoſculabatur pedes eius, & vngebat aromate.

---

25 וְאַן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא בַּבְרָא דְנַחֲתָא רְכִיבָא לְבִישׁ הָא אִילֵין דְּבָלְבוּשֵׁא מְשַׁבְּחָא וַבְּפוּנְקָא אִיתַיְהוּן בַּיִת
מַלְכֵּא אֵנוּן ׃ 26 וְאַן לָא מָנָא נְפַקְתּוּן לְמֶחְזָא נְבִיָּא אִין אָמַר אֶנָא לְכוֹן וְיַתִּיר מִן נְבִיָּא ׃
27 הָנוֹ דְּעֲלָוֹהִי כְּתִיב דְּהָא אֶנָא מְשַׁדַּר אֲנָא מַלְאכִי קֳדָם פַּרְצוּפָךְ דְּנַתְקֵן אוֹרְחָא קֳדָמָיִךְ ׃
28 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית נְבִיָּא בְּיַלְדֵי נְשֵׁא דְּרַב מִן יוֹחָנָן מַעֲמְּדָנָא זְעוֹרָא דֵּין בְּמַלְכוּתָא דַּאלָהָא רַב הוּא מָנֵה ׃
29 וְכָלֵּה-עַמָּא דַּשְׁמַעוּ אַף מָכְסָא זַדְקוּ לַאלָהָא דַּעֲמּוּדִיתֵהּ דְיוֹחָנָן ׃ 30 פְּרִישֵׁא דֵּין וְסָפְרָא טְלַמוּ
בְּנַפְשְׁהוֹן צְבְיָנָא דַּאלָהָא וְלָא אֶתְעַמְּדוּ מָנֵה ׃ 31 לְמַן הָכֵיל אֲדַמֵּא לַאנָשֵׁא דְשַׁרְבְּתָא הָדָא וְלְמַן דָּמִין ׃
32 דָּמִין לְטַלְיֵא דְיָתְבִין בְּשׁוּקָא וְקָעִין לְחַבְרֵיהוֹן וְאמְרִין זְמַרְן לְכוֹן וְלָא רַקְּדְתּוּן וְאלַיִן לְכוֹן וְלָא בְּכֵיתוּן ׃

a שְׁבַח b פְּנַק c חַזָא d תְּקַן e יְלַד f עָמַד g זְרַק כמו צדק h עָמַר בלשון טבל i צְבָא k רְמָא l קְעָא m בְּכָא

25 * Sed quid existis videre? hominem mollibus vestimentis indutum? Ecce qui in veste pretiosa sunt & delitijs, in domibus regum sunt.

25 * ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; ἄνθρωπον ἐν μαλακοῖς ἱματίοις ἠμφιεσμένον; ἰδοὺ οἱ ἐν ἱματισμῷ ἐνδόξῳ καὶ τρυφῇ ὑπάρχοντες, ἐν τοῖς βασιλείοις εἰσίν.

26 * Sed quid existis videre? prophetam? Vtique dico vobis, & plusquam prophetam.

26 * ἀλλὰ τί ἐξεληλύθατε ἰδεῖν; προφήτην; ναὶ λέγω ὑμῖν, καὶ περισσότερον προφήτου.

Mal.4. a.1. Mat. 11. b.10. Mar. 1. a.2.

27 * Hic est de quo scriptū est: Ecce ego mitto angelum meū ante faciem tuam qui præparabit viam tuam ante te.

27 * οὗτός ἐστι περὶ οὗ γέγραπται, ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὸν ἄγγελόν μου πρὸ προσώπου σου, ὃς κατασκευάσει τὴν ὁδόν σου ἔμπροσθέν σου.

28 * Dico enim vobis, maior inter natos mulierum propheta Iohanne Baptista nemo est. qui autem minor est in regno Dei, maior est illo.

28 * λέγω γὰρ ὑμῖν, μείζων ἐν γεννητοῖς γυναικῶν προφήτης Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ οὐδείς ἐστιν. ὁ δὲ μικρότερος ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, μείζων αὐτοῦ ἐστι.

29 * Et omnis populus audiens & publicani, iustificauerunt Deum, baptizati baptismo Iohannis.

29 * καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἀκούσας καὶ οἱ τελῶναι ἐδικαίωσαν τὸν θεόν, βαπτισθέντες τὸ βάπτισμα Ἰωάννου.

30 * Pharisæi autem & legis periti consilium Dei spreuerunt in semetipsos, non baptizati ab eo.

30 * οἱ δὲ φαρισαῖοι καὶ οἱ νομικοὶ τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ ἠθέτησαν εἰς ἑαυτούς, μὴ βαπτισθέντες ὑπ' αὐτοῦ.

31 * Ait autem Dominus, Cui ergo similes dicam homines generationis huius, & cui similes sunt?

Mat. 11. b.16.

31 * - εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίνι οὖν ὁμοιώσω τοὺς ἀνθρώπους τῆς γενεᾶς ταύτης; καὶ τίνι εἰσὶν ὅμοιοι;

32 * Similes sunt pueris sedentibus in foro, & loquentibus adinuicem, & dicentibus, Cantauimus vobis tibiis, & non saltastis: lamentauimus, & non plorastis.

32 * ὅμοιοί εἰσι παιδίοις τοῖς ἐν ἀγορᾷ καθημένοις, καὶ προσφωνοῦσιν ἀλλήλοις, καὶ λέγουσιν, ηὐλήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ὠρχήσασθε. ἐθρηνήσαμεν ὑμῖν, καὶ οὐκ ἐκλαύσατε.

33 * Venit autem Iohannes Baptista neque manducans panem, neque bibens vinum: & dicitis, Dæmonium habet.

Mat. 3. a.4. Mar. 1. a.6.

33 * ἐλήλυθε γὰρ Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς μήτε ἄρτον ἐσθίων, μήτε οἶνον πίνων, καὶ λέγετε, δαιμόνιον ἔχει.

34 * Venit Filius hominis manducans & bibens: & dicitis, Ecce homo deuorator & bibens vinum, amicus publicanorum & peccatorum.

34 * ἐλήλυθεν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐσθίων καὶ πίνων, καὶ λέγετε, ἰδοὺ ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, φίλος τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν.

35 * Et iustificata est sapientia ab omnibus filijs suis.

35 * καὶ ἐδικαιώθη ἡ σοφία ἀπὸ πάντων τῶν τέκνων αὐτῆς πάντων.

36 * Rogabat autem illum quidam de Pharisæis vt manducaret cum illo. Et F ingressus domum Pharisæi discubuit.

36 * Ἠρώτα δέ τις αὐτὸν τῶν φαρισαίων ἵνα φάγῃ μετ' αὐτοῦ· καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ φαρισαίου, ἀνεκλίθη.

37 * Et ecce mulier quæ erat in ciuitate, peccatrix, vt cognouit quòd † accubuit in domo Pharisæi, attulit alabastrum vnguenti.

Mat. 26. a.7. Mar. 14. a.3. Ioh. 12. a.3. Iesus

37 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἐν τῇ πόλει, ἥτις ἦν ἁμαρτωλός, ἐπιγνοῦσα ὅτι κατάκειται ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ φαρισαίου, κομίσασα ἀλάβαστρον μύρου·

38 * Et stans retrò secus pedes eius, lachrymis cœpit rigare pedes eius, & capillis capitis sui tergebat, & osculabatur pedes eius, & vnguento vngebat.

38 * καὶ στᾶσα παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ ὀπίσω κλαίουσα, ἤρξατο βρέχειν τοὺς πόδας αὐτοῦ τοῖς δάκρυσι, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμασσε, καὶ κατεφίλει τοὺς πόδας αὐτοῦ, καὶ ἤλειφε τῷ μύρῳ.

---

33 אַתָּא גְיוֹר יוֹחָנָן מַעְמַדְנָא לָא אָכֵל לַחְמָא וְלָא שָׁתֵא חַמְרָא וְאָמְרִין אַנְתּוּן שְׁאָרָא אִית בֵּהּ׃

34 אַתָּא בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא אָכֵל וְשָׁתֵא וְאָמְרִין אַנְתּוּן הָא גַּבְרָא [c] אֲכוֹלָא וְשָׁתֵא חַמְרָא וְרָחֲמָאדְמַכְסָא [f] וְדַחֲטָיֵא׃

35 [g]וְאִזְדַּדְקַת [h] חָכְמְתָא מִן כָּלְהוֹן בְּנֵיהָ׃

דִּתְלַת שָׁעִין דְּחַמְשָׁא [a] דְּאַרְזָא כג

36 אַתָא דֵּין בְּעָא מָנֵהּ חַד מִן פְּרִישָׁא [b] דְּנֶלְעֵם עִמֵּהּ [c] וְעַל לְבַיְתֵהּ דְּפְרִישָׁא מַו [d] אֶסְתְּחֵךְ׃

37 וְאִנְתְּתָא [e] חַטָיְתָא אִיתַ הֲוַת בְּמְדִינְתָא הִי וְכַד [f] יְדָעַת דְּבְבַיְתֵהּ דְּפְרִישָׁא הוּ סְמִיךְ נְסִבַת [g] שְׁחִיפְתָא דְּבֻסְמָא׃

38 [h]וְקָמַת בָּסְתַר לְוָת רַגְלוֹהִי וּבָכְיָא הֲוָת [k] וְשָׁרְיַת בְּדִמְעֵיהָ [l] מְצַבְּעָא רַגְלוֹהִי וּבְסַעֲרָא דְרִישֵׁהּ [m] מְשַׁוְיָא לְהֵין וְמְנַשְׁקָא הֲוָה רַגְלוֹהִי [n] וּמְשָׁחָא בְּסְמָא׃

[e] אֲכַל פירושו זהל׳
[f] חַטָּא [g] זְרַק [h] חֲכַם
[a] רְזָא [b] לְעֵס
[c] עֲלַל [d] סְמַר [e] חַטָּא
[f] יְדַע [g] הוא כלי לשמן
[h] קוּם [i] בְּכָא [k] שְׁרִי
[l] צְבַע [m] שְׂנָא בלשון קנה
[n] מְשַׁח

39 * Quum autem vidisset Perischæus ille qui vocauerat eum, cogitauit apud se, & ait, Iste si esset propheta, nosset quænam sit, & qualis rumor peccatricis huius mulieris quæ tetigit ipsum.

40 * Respondit autem Jeschua, & dixit ei, Schemeoun habeo quiddam quod tibi dicam. Ait ei, dic Rabbi.

41 * Subdit ei Jeschua, Duo debitores erant vni domino debiti [creditori:] vnus debebat ei denarios quingentos, alter verò denarios quinquaginta.

42 * Quúmque essent non soluendo, vtrisque remisit debitũ. vter igitur eorum magis eum diliget?

43 * Respondit Schemeoun & ait, Puto eum cui multa remissa sunt. Dixit ei Jeschua, Rectè iudicasti.

44 * Et conuersus ad mulierem illam, dixit ipsi Schemeoun, Vides hanc mulierem? domum tuã ingressus sum, aquam pedibus meis non dedisti, hæc autem lachrymis suis pedes meos lauit, & capillis suis absterfit eos.

45 * Tu non es osculatus me, hæc autem ecce ex quo ingressa est, non desijt pedes meos deosculari.

46 * Tu oleo caput meum non vnxisti, hæc autem oleo aromatico pedes meos vnxit.

47 * Propterea dico tibi, remissa esse ei scelera eius multa, propterea quòd multum dilexerit: is autem cui paululum remittitur, paululum diligit. 48 * Et dixit mulieri illi, Remittuntur tibi scelera tua.

49 * Cœperunt autem ij qui accumbebant dicere apud se, Quis est iste qui etiam scelera 50 remittit? * Jeschua verò dixit ei mulieri, Fides tua te seruauit: ito in pace.

Feria v. Hebdomadis secundæ Ieiunij.

CAP. VIII.

1 ET factum est post hæc, vt perlustraret Jeschua vrbes & vicos, prædicarétque, ac euangelizaret regnum Dei, & duodecim eius erant cum eo:

2 * Necnon mulieres illæ quæ sanatæ fuerant à morbis, et à spiritibus malis, Mariam quæ vocatur Magdeloitho, ea est ex qua septem dæmonia exierant:

39 * Videns autem Pharisæus qui vocauerat eum, ait intra se, dicens, Hic si esset propheta, sciret vtique quæ & qualis est mulier quæ tangit eum, quia peccatrix est.

40 * Et respondens Iesus, dixit ad illum, Simon, habeo tibi aliquid dicere. At ille ait, Magister, dic.

41 * Duo debitores erant cuidam fœneratori: vnus debebat denarios quingentos, & alius quinquaginta.

42 * Non habentibus illis vnde redderent, donauit vtrisque. Quis ergo eum plus diligit?

43 * Respondens Simon dixit, Æstimo quia is cui plus donauit. At ille dixit ei, G Rectè iudicasti.

44 * Et conuersus ad mulierem, dixit Simoni, Vides hanc mulierem? Intraui in domum tuam, aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis suis tersit.

45 * Osculum mihi non dedisti: hæc autem ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos.

46 * Oleo caput meum non vnxisti: hæc autem vnguento vnxit pedes meos.

47 * Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Cui autem minus dimittitur, minus diligit.

48 * Dixit autem ad illam, Remittuntur tibi peccata.

Mat. 9. a. 2.

49 * Et cœperunt qui simul accumbebant, dicere intra se, Quis est hic qui etiam peccata dimittit?

50 * Dixit autem ad mulierem, Fides tua te saluam fecit: vade in pace.

Mar. 5. 6. 34.

CAP. VIII.

1 ET factum est deinceps, & ipse iter faciebat per ciuitates & castella prædicans & euangelizans regnum Dei: & duodecim cum illo;

2 * Et mulieres aliquæ quæ erant curatæ à spiritibus malignis & infirmitatibus, Maria quæ vocatur Magdalene, de qua septem dæmonia exierant:

Mar. 16. 6. 9.

39 * ἰδὼν δὲ ὁ φαρισαῖος ὁ καλέσας αὐτὸν, εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, λέγων, οὗτος εἰ ἦν προφήτης, ἐγίνωσκεν ἂν τίς καὶ ποταπὴ ἡ γυνὴ ἥτις ἅπτεται αὐτοῦ, ὅτι ἁμαρτωλός ἐστι.

40 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, σίμων, ἔχω σοί τι εἰπεῖν. ὁ δέ φησι, διδάσκαλε, εἰπέ.

41 * δύο χρεοφειλέται ἦσαν δανειστῇ τινι· ὁ εἷς ὤφειλε δηνάρια πεντακόσια, ὁ δὲ ἕτερος πεντήκοντα.

42 * μὴ ἐχόντων δὲ αὐτῶν ἀποδοῦναι, ἀμφοτέροις ἐχαρίσατο. τίς οὖν αὐτῶν, εἰπέ, πλεῖον αὐτὸν ἀγαπήσει;

43 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ σίμων εἶπεν, ὑπολαμβάνω ὅτι ᾧ τὸ πλεῖον ἐχαρίσατο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὀρθῶς ἔκρινας.

44 * καὶ στραφεὶς πρὸς τὴν γυναῖκα, τῷ σίμωνι ἔφη, βλέπεις ταύτην τὴν γυναῖκα; εἰσῆλθόν σου εἰς τὴν οἰκίαν, ὕδωρ μοι ἐπὶ τοὺς πόδας οὐκ ἔδωκας· αὕτη δὲ τοῖς δάκρυσιν ἔβρεξέ μου τοὺς πόδας, καὶ ταῖς θριξὶ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς ἐξέμαξε.

45 * φίλημά μοι οὐκ ἔδωκας, αὕτη δὲ ἀφ' ἧς εἰσῆλθον, οὐ διέλιπε καταφιλοῦσά μου τοὺς πόδας.

46 * ἐλαίῳ τὴν κεφαλήν μου οὐκ ἤλειψας, αὕτη δὲ μύρῳ ἤλειψέ μου τοὺς πόδας.

47 * οὗ χάριν, λέγω σοι, ἀφέωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαὶ, ὅτι ἠγάπησε πολύ. ᾧ δὲ ὀλίγον ἀφίεται, ὀλίγον ἀγαπᾷ.

48 * εἶπε δὲ αὐτῇ, ἀφέωνταί σου αἱ ἁμαρτίαι.

49 * καὶ ἤρξαντο οἱ συνανακείμενοι λέγειν ἐν ἑαυτοῖς, τίς οὗτός ἐστιν ὃς καὶ ἁμαρτίας ἀφίησιν;

50 * εἶπε δὲ πρὸς τὴν γυναῖκα, ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

η.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ καθεξῆς, καὶ αὐτὸς διώδευε κατὰ πόλιν καὶ κώμην, κηρύσσων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ. καὶ οἱ δώδεκα σὺν αὐτῷ,

2 * καὶ γυναῖκές τινες αἳ ἦσαν τεθεραπευμέναι ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, μαρία ἡ καλουμένη μαγδαληνὴ, ἀφ' ἧς δαιμόνια ἑπτὰ ἐξεληλύθει·

---

a מִשָּׁח i חָטָא
b אֵחַב כמו אהב
c שְׁבַק m חַבַּב או אֵחַב
d שֵׁרִי o הַיְמֵן
e חַיָּא q אָזַל
f צוֹם r כָּרַז
g סְבַר כמו בשר
h אֶסָּא s בְּרַח t קְרָא

46 אֲנָחְ מָשְׁחָא לְרֵישִׁי לָא h מְשַׁחְתְּ הָדָא דֵּין בְּמֶשְׁחָא דְּבֶסְמָא רַגְלַי מָשְׁחַת׃ 47 חֲלָף
רַגְלַי לְמַנְשָׁקוּ ׃ 45 נְשַׁקְתְּ לִי הָדָא אָמַר אֲנָא לָךְ דַּשְׁבִיקִין לָהּ i חַטָּהֵיהּ סַגִּיאָא מָטָל k דְּאַחֲבַת סַגִּי הֲוֵי דֵּין דְּקַלִּיל l מְשַׁחְבֵּק לֵהּ קַלִּיל m מַחֵב ׃
48 וְאָמַר לְהֵי אֲנָתְּא שְׁבִיקִין לֵכִי חַטָּהַיְכִי ׃ 49 n שַׁרְיוּ דֵּין הֲנִין דְּסָמְכִין אָמְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן מַנּוּ הָנָא
דְּאַף חַטָּתָא שָׁבֵק ׃ 50 וְשׁוּעַ דֵּין אָמַר לְהֵי אֲנָתְּא o הֵימָנוּתֵכִי p אַחְיְתֵכִי q זְלִי בְּשְׁלָמָא ׃
וְחַמְשָׁא דְּשַׁבְּתָא דַּתְּרִין r דְּצוֹמָא כר קפלאון ח

1 וַהֲוָא מִן בָּתַר הָלֵין מְהַכְּרָךְ הֲוָא יְשׁוּעַ בְּמְדִינָתָא וּבְקוּרְיָא b וּמַכְרֵז הֲוָא c וְמְסַבַּר מַלְכוּתָא דֵּאלָהָא וְחַרְעִסַּרְתֵּה עִמֵּהּ׃
2 וְנְשָׁא הֲנִין d דְּאַתְאסֵי מִן e כּוּרְהֲנָא וּמִן רוּחָא בִּישְׁתָא מַרְיָם f דְּמְתְקָרְיָא מַגְדָּלִיתָא הֲי דְּשַׁבְעָא שֵׁאדִין נְפַקוּ מִנָּהּ׃

3 ‡ Et Iouchan uxor Couza præfecti domui Heroudis, & Schouschan, aliaque plurimæ, illæque ministrabant eis ex facultatibus suis.

4 ‡ Quúmque multa turba coacta esset & ex omnibus ciuitatibus conuenirent ad eum, dixit per parabolas.

5 ‡ Exijt seminator ad seminandum semen suum: quúmque seminaret, aliud cecidit iuxta uiam, & conculcatum est; ac uolucres comederunt illud.

6 ‡ Aliud autem cecidit super petram, & illicò germinauit, & quia non habebat humorem, exaruit.

7 ‡ Aliud autem cecidit inter spinas, & germinarunt cum eo spinæ, ac suffocarunt illud.

8 ‡ Aliud denique cecidit in terram bonam & pulchram, ac germinauit, & edidit fructum unum in cẽtum [centuplum.] Hæc quum dixisset clamabat, Qui habet aures ad audiendum, audiat.

9 ‡ Et interrogarunt eum discipuli eius, quæ esset ista parabola.

10 ‡ Ipse uerò dixit eis, Vobis etenim datum est nosse arcana regni Dei, cæteris autem illis per parabolas dictum est, ut uidentes non uideant, & audientes non intelligant.

11 ‡ Est autem hæc parabola: Semen est sermo Dei.

12 ‡ Ii autem qui secus uiam, sunt qui audiunt sermonem, & ueniens inimicus tollit sermonem ex cordibus eorum, ne credant, & salui fiant.

13 ‡ Qui autẽ super petram, ij sunt, qui quum audierint, cum gaudio excipiunt sermonem, & radicem non habent, sed temporaria est fides eorum, & tempore tentationis impingunt.

14 ‡ Quod autem inter spinas cecidit, ij sunt qui audiunt sermonem, sed à solicitudine, diuitijsque, & concupiscentiis mundi suffocantur, fructúsque non edunt.

15 ‡ Quod autem in terram bonam, ij sunt qui corde humili bonóque audiunt sermonem & amplectuntur, edúntque fructus in patientia.

---

3 וְיוּחַנָּן אַנַּתַת כּוּזָא רַבַּיְהָה דְּהֵרוֹדֵס וְשׁוּשַׁן וְאָחֳרָנָיָתָא [g] סַגִּיאָתָא אִילֵּין דַּמְשַׁמְּשָׁן הֲוֵי לְהוֹן מִן [h] קְנְיָנֵיהֵין ׃

4 וְכַד כָּנְשָׁא סַגְיָא כְּנַשׁ הֲוָא וּמִן כָּל מְדִינָן [i] אָתִין הֲוֵי לְוָתֵהּ אֲמַר [k] בְּמַתְלָא ׃

5 נְפַק זָרְעָא [l] לְמִזְרַע זַרְעֵהּ וְכַד כָּרֵי זָרַע אִית דַּנְפַל עַל יַד אוֹרְחָא [m] וְאִתְדְּיֵשׁ [n] וְאַכְלֵתֵהּ פָּרְחָתָא ׃

6 וְאָחֳרָנָא נְפַל עַל שׁוּעָא וּבַר שָׁעָתֵהּ [o] יְעָא וְדָלַית הֲוָא לַהּ [p] תַּלִּילוּתָא יְבֵשׁ ׃

7 וְאָחֳרָנָא נְפַל בֵּית כּוּבָא וְיַעוּ עַמֵּהּ כּוּבָא [q] וְחַנָּקוּהִי ׃

8 וְאָחֳרָנָא נְפַל בְּאַרְעָא [r] טָבְתָא וְשַׁפִּירְתָּא וְיָעָא וַעֲבַד פֵּארָא חַד בְּמָאָה הַלֵּין בַּר אֲמַר [s] קָעָא הָוָא דְּמַן דְּאִית לַהּ [t] אֻדְנָא דְּנָשְׁמַע נְשְׁמַע ׃

9 וְשַׁאלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי דְּמָנוּ מַתְלָא הָנָא ׃

10 הוּא דֵין אֲמַר לְהוֹן לְכוֹן הוּגַיר [u] יְהִיב [x] לְמֵדַע [y] אֲרָזֵא דְּמַלְכוּתָא דֵּ

[g] סְגִיאָא [h] קְנְיָא
[i] אֲתֵי [k] מָתַל [l] זַרָּע
[m] דוּשׁ [n] אֲכַל
[o] יְעָא כמו שָׂא אן הנמית פֵּירושו לִיחָה
[q] חֲנַק [r] טוֹב [s] קָעָא
[t] אֻדְנָא כמו אוֹזֶן
[u] יְחֵב [x] יְדַע [y] רָזָא

3 * Et Iohanna vxor Chuſæ procuratoris Herodis, & Suſanna, & aliæ multæ quæ miniſtrabant ei de facultatibus ſuis.

3 * καὶ Ἰωάννα γυνὴ Χουζᾶ ἐπιτρόπου Ἡρῴδου, καὶ Σουσάννα, καὶ ἕτεραι πολλαὶ, αἵτινες διηκόνουν αὐτῷ ἀπὸ τῶν ὑπαρχόντων αὐταῖς.

4 * Cùm autem turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad eum, dixit per ſimilitudinem:

Mat. 13. a. 3. Mar. 4. a. 2.

4 * συνιόντος δὲ ὄχλου πολλοῦ, καὶ τῶν κατὰ πόλιν ἐπιπορευομένων πρὸς αὐτὸν, εἶπε διὰ παραβολῆς,

5 * Exijt qui ſeminat, ſeminare ſemen ſuum. & dum ſeminat, aliud cecidit ſecus viam, & conculcatum eſt, & volucres cæli comederunt illud.

5 * Ἐξῆλθεν ὁ σπείρων τοῦ σπεῖραι τὸν σπόρον ἑαυτοῦ· καὶ ἐν τῷ σπείρειν αὐτὸν, ὃ μὲν ἔπεσε παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ κατεπατήθη, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέφαγεν αὐτό.

6 * Et aliud cecidit ſupra petram: & natum aruit, quia non habebat humorem.

6 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν πέτραν, καὶ φυὲν ἐξηράνθη, διὰ τὸ μὴ ἔχειν ἰκμάδα.

7 * Et aliud cecidit inter ſpinas: & ſimul exortæ ſpinæ ſuffocauerunt illud.

7 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐν μέσῳ τῶν ἀκανθῶν, καὶ συμφυεῖσαι αἱ ἄκανθαι ἀπέπνιξαν αὐτό.

8 * Et aliud cecidit in terram bonam: & ortum, fecit fructum cẽtuplum. Hæc dicens clamabat, Qui habet aures audiendi, audiat.

8 * καὶ ἕτερον ἔπεσεν ἐπὶ τὴν γῆν τὴν ἀγαθὴν, καὶ φυὲν ἐποίησε καρπὸν ἑκατονταπλασίονα. Ταῦτα λέγων ἐφώνει, Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

9 * Interrogabant autem eum diſcipuli eius, quæ eſſet hæc parabola.

Mat. 13. a. 10. Mar. 4. b. 10.

9 * ἐπηρώτων δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες τίς εἴη ἡ παραβολὴ αὕτη.

10 * Quibus ipſe dixit, Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant.

Iſaiæ 6. c. 9. Mat. 13. b. 14. Mar. 4. b. 12. Ioh. 12. f. 40. Act. 28. f. 26. Rom. 11. b. 8.

10 * ὁ δὲ εἶπεν, Ὑμῖν δέδοται γνῶναι τὰ μυστήρια τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ· τοῖς δὲ λοιποῖς ἐν παραβολαῖς, ἵνα βλέποντες μὴ βλέπωσι, καὶ ἀκούοντες μὴ συνιῶσιν.

11 * Eſt autem hæc parabola: Semen eſt verbum Dei.

11 * ἔστι δὲ αὕτη ἡ παραβολή· ὁ σπόρος ἐστὶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ.

12 * Qui autem ſecus viam: hi ſunt qui audiunt, deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes ſalui fiant.

12 * οἱ δὲ παρὰ τὴν ὁδὸν, εἰσὶν οἱ ἀκούοντες, εἶτα ἔρχεται ὁ διάβολος, καὶ αἴρει τὸν λόγον ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῶν, ἵνα μὴ πιστεύσαντες σωθῶσιν.

13 * Nam qui ſupra petram: qui cùm audierint, cum gaudio ſuſcipiunt verbum. & hi radices non habent: †quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

qui

13 * οἱ δὲ ἐπὶ τῆς πέτρας, οἵτινες ὅταν ἀκούσωσι, μετὰ χαρᾶς δέχονται τὸν λόγον, καὶ οὗτοι ῥίζαν οὐκ ἔχουσιν, οἱ πρὸς καιρὸν πιστεύουσι, καὶ ἐν καιρῷ πειρασμοῦ ἀφίστανται.

14 * Quod autem in ſpinas cecidit, hi ſunt qui audierunt, & à ſolicitudinibus & diuitijs, & voluptatibus vitæ, euntes, ſuffocantur, & non referunt fructum.

14 * τὸ δὲ εἰς τὰς ἀκάνθας πεσόν, οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ μεριμνῶν καὶ πλούτου, καὶ ἡδονῶν τοῦ βίου πορευόμενοι συμπνίγονται, καὶ οὐ τελεσφοροῦσι.

15 * Quod autem in bonam terram: hi ſunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

15 * τὸ δὲ ἐν τῇ καλῇ γῇ, οὗτοί εἰσιν οἵτινες ἐν καρδίᾳ καλῇ καὶ ἀγαθῇ, ἀκούσαντες τὸν λόγον κατέχουσι, καὶ καρποφοροῦσιν ἐν ὑπομονῇ.

---

a פְּלָא b אֱמַר c חֲזָא Z
d סְכַל כמו שכל
e מַלֵּל f חֵימְן
g חנן Z h חֲדָא Z
i נְסָא Z h יְצַף
l רְגַג
m שְׁפָא Z
n קְבַר

וְדַאלָהָא לְהָנוּן דֵּין דְּשַׁרְכָא a בַּפְלָאתָא b מֶתַאמַר רְכַד c חֲזִין לָא נָחְזוּן וְכַד שָׁמְעִין לָא d נֶסְתַּכְלוּן׃
11 הָנוּ דֵין מַתְלָא זַרְעָא אִיתַוהִי c מֶלְתָא דַאלָהָא׃ 12 הָנוּן דֵּין דְּעַל יַד אוֹרְחָא אִיתַיהִין הָנוּן דְּשָׁמְעִין מֶלְתָא
וְאָתָא בְּעֵל דְּבָבָא שָׁקֵל מֶלְתָא מִן לִבְהוֹן דִּלָא f נְהֵימְנוּן g וְנִחוֹן׃ 13 וְהָלֵין דֵּין דְּעַל שׁוּעָא הָלֵין אִנּוּן דְּמָא דַשְׁמָעוּ
h בְּחֶדוּתָא מְקַבְּלִין לָהּ לְכֶ֫לְתָא וְעִקָּרָא לַית לְהוֹן אֶלָּא דְּזַבְנָא הִי הֵימָנוּתְהוֹן וַבְּזַמַן i נֶסְיוֹנָא מֶהֲכַשְׁלִין׃
14 הוֹ דֵּין דִּנְפַל בֵּית כּוּבָא הָלֵין אִנּוּן דִּשְׁמְעִין מֶלְתָא k וַבְּצִפְתָא וַבְּעוּתְרָא l וּבְרַגְיָנֵהּ דְּעָלְמָא מֶתְחַנְקִין
וּפְאֵרָא לָא יָהֲבִין׃ 15 הוֹ דֵּין דְּבְאַרְעָא טָבְתָא הָלֵין אִנּוּן אִילֵּין דִּבְלִבָא m שָׁפְיָא וְטָבָא שָׁמְעִין מֶלְתָא
וְאָחְדִין וְיָהֲבִין פְּאֵרָא n בְּמַסֵּיבְרָנוּתָא׃

Cõmemoratione Deiparæ Mariam.

16 ‡ *Nemo accendit lucernam, & operit eam vase, aut ponit eam subter lectum, sed eam imponit candelabro, vt quicunque ingrediatur, videat lumen eius.*

17 ‡ *Nihil est enim occultum quod non reueletur, nec absconditum, quod nõ cognoscatur, & veniat in apertum.*

18 ‡ *Videte quomodo audiatis. Qui enim habet dabitur ei, & qui non habet, etiam id quod putat habere, tolletur ab eo.*

19 ‡ *Venerunt autem ad eum mater & fratres eius, nec poterant eum alloqui propter turbam.*

20 ‡ *Et dicunt ei, Mater tua & fratres tui stant foris, volúntque te videre.*

21 ‡ *Ipse verò respondit & ait illis, Fi sunt mater mea & fratres mei, qui audiunt sermonem Dei, eumque exequuntur.*

Ad vesperam Dominicæ v. Ieiunij.

22 ‡ *Porrò factum est quodam die, vt Ieschua conscensa naui sederet in ea, & discipuli eius: & dixit eis, Transeamus in vlteriorem ripam maris.*

23 ‡ *Quumq; nauigarent, somno se dedit ipse Ieschua, & factus est turbo venti in mari, & propè erat nauis vt mergeretur.*

24 ‡ *Et accedentes excitarunt eum, dicuntq; ei, Magister noster, Magister noster, perimus. Ipse verò surrexit, et obiurgauit ventos, & fluctuationes aquarum, & quieuerunt, ac facta est tranquillitas.*

25 ‡ *Et dixit eis, Vbi est fides vestra? hi autem quum expauescerent mirabantur, dicentes vnus ad alium: Quisnam iste est, vt & ventis imperet, fluctuationibusque, & mari, & obediant ei?*

26 ‡ *Porrò nauigarunt veneruntque in regionem Godaræorum quæ est in vlteriori ripa ex aduerso Galilææ.*

27 ‡ *Quumque exisset in terram, occurrit ei homo quidam ex vrbe, in quo erat dæmonium à tempore multo, & vestimento non amiciebatur, nec in ædibus degebat, sed in monumentis.*

28 ‡ *Quum autem vidisset Ieschua, exclamauit & procidit coram eo, & alta voce dixit, Quid nobis & tibi Ieschua fili Dei Altissimi? peto à te ne me crucies.*

Mat. 5. b. 15. Mar. 4. c. 21.

16 * Nemo autem lucernam accendens, operit eam vase, aut subtus lectum ponit: sed supra candelabrum ponit, vt intrantes videant lumen.

Mat. 10. c. 26. Mar. 4. d. 22.

17 * Non est enim occultum quod non manifestetur: nec absconditum quod non cognoscatur, & in palàm veniat.

quid Mat. 13. b. 12. & 25. c. 29. Mar. 4. c. 25.

18 * Videte ergo † quomodo audiatis. Qui enim habet, dabitur illi: & quicunque non habet, etiam quod putat se habere, auferetur ab illo.

Mat. 12. d. 46. Mar. 3. d. 31.

19 * Venerunt autem ad illum mater & fratres eius: & non poterant adire eum præ turba.

20 * Et nuntiatum est illi: Mater tua & fratres tui stant foris, volentes te videre.

21 * Qui respondens, dixit ad eos, Mater mea & fratres mei, hi sunt qui verbum Dei audiunt & faciunt.

Mat. 8. c. 23. Mar. 4. d. 36.

22 * FACTVM est autem in vna dierum: & ipse ascendit in nauiculam, & discipuli eius, & ait ad illos, Transfretemus trans stagnum. Et ascenderunt.

23 * Et nauigantibus illis obdormiuit: & descendit procella venti, in stagnum, & D complebantur, & periclitabantur.

24 * Accedentes aũt suscitauerunt eum, dicentes, Præceptor, perimus. At ille surgens, increpauit ventum & tempestatem aquæ: & cessauit: & facta est tranquillitas.

25 * Dixit autem illis, Vbi est fides vestra? Qui timentes, mirati sunt ad inuicem, dicentes, Quis putas hic est, quia & ventis & mari imperat, & obediunt ei?

Matt. 8. d. 28. Mar. 5. a. 1. de naui

26 * Et nauigauerunt ad regionem Gerasenorum, quæ est contra Galilæam.

27 * Et cùm † egressus esset ad terram, occurrit illi vir quidam qui habebat dæmonium iam temporibus multis, & vestimento non induebatur, neque in domo manebat, sed in monumentis.

28 * Is vt vidit Iesum, procidit ante illũ: & exclamans voce magna, dixit, Quid mihi & tibi est Iesu fili Dei altissimi? obsecro te ne me torqueas.

16 * Οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, καλύπτει αὐτὸν σκεύει, ἢ ὑποκάτω κλίνης τίθησιν· ἀλλ' ἐπὶ λυχνίας ἐπιτίθησιν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι βλέπωσι τὸ φῶς.

17 * οὐ γὰρ ἔστι κρυπτὸν ὃ οὐ φανερὸν γενήσεται, οὐδὲ ἀπόκρυφον, ὃ οὐ γνωσθήσεται, καὶ εἰς φανερὸν ἔλθῃ.

18 * Βλέπετε οὖν πῶς ἀκούετε. ὃς γὰρ ἐὰν ἔχῃ, δοθήσεται αὐτῷ· καὶ ὃς ἐὰν μὴ ἔχῃ, καὶ ὃ δοκεῖ ἔχειν, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

19 * παρεγένοντο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον.

20 * καὶ ἀπηγγέλη αὐτῷ, λεγόντων, ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἑστήκασιν ἔξω, ἰδεῖν σε θέλοντες.

21 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς, μήτηρ μου καὶ ἀδελφοί μου οὗτοί εἰσιν οἱ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἀκούοντες, καὶ ποιοῦντες αὐτόν.

22 * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, καὶ αὐτὸς ἐνέβη εἰς πλοῖον, καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, διέλθωμεν εἰς τὸ πέραν τῆς λίμνης· καὶ ἀνήχθησαν.

23 * πλεόντων δὲ αὐτῶν ἀφύπνωσε, καὶ κατέβη λαῖλαψ ἀνέμου εἰς τὴν λίμνην, καὶ συνεπληροῦντο, καὶ ἐκινδύνευον.

24 * προσελθόντες δὲ διήγειραν αὐτόν, λέγοντες, ἐπιστάτα, ἀπολλύμεθα. ὁ δὲ ἐγερθεὶς ἐπετίμησε τῷ ἀνέμῳ καὶ τῷ κλύδωνι τοῦ ὕδατος· καὶ ἐπαύσαντο, καὶ ἐγένετο γαλήνη.

25 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ποῦ ἐστιν ἡ πίστις ὑμῶν; φοβηθέντες δὲ ἐθαύμασαν, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, τίς ἄρα οὗτός ἐστιν, ὅτι καὶ τοῖς ἀνέμοις ἐπιτάσσει καὶ τῷ ὕδατι, καὶ ὑπακούουσιν αὐτῷ;

26 * καὶ κατέπλευσαν εἰς τὴν χώραν τῶν Γαδαρηνῶν, ἥτις ἐστὶν ἀντιπέραν τῆς Γαλιλαίας.

27 * ἐξελθόντι δὲ αὐτῷ ἐπὶ τὴν γῆν, ὑπήντησεν αὐτῷ ἀνήρ τις ἐκ τῆς πόλεως, ὃς εἶχε δαιμόνια ἐκ χρόνων ἱκανῶν, καὶ ἱματίον οὐκ ἐνεδιδύσκετο, καὶ ἐν οἰκίᾳ οὐκ ἔμενεν, ἀλλ' ἐν τοῖς μνήμασιν.

28 * ἰδὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἀνακράξας προσέπεσεν αὐτῷ, καὶ φωνῇ μεγάλῃ εἶπε, τί ἐμοὶ καὶ σοὶ Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου; δέομαί σου, μή με βασανίσῃς.

---

23 וְכַד רָדִין דְּמֵךְ לֵהּ הוּ יֵשׁוּעַ וַהֲוָת עַלְעָלָא דְרוּחָא בְּיַמְּתָא וְקָרִיבָא הֲוָת סְפִינְתָא לְמֶטְבַּע׃

24 וְקָרְבוּ אֲעִירוֹהִי וַאֲמָרִין לֵהּ רַבַּן רַבַּן אֲבָדִינַן הוּ דֵין קָם וְכָאֲא דְּרוּחָא וַיְהַמַּחְשׁוֹלֵא דְמַיָּא וְנָחוּ וַהֲוָא שֶׁלְיָא׃

25 וַאֲמַר לְהוֹן אַיְכָא הֵי הֵימָנוּתְכוֹן הֲנִין דֵּין בַּר דַּחְילִין מֶהַדְּמִרִין הֲוֵו וַאֲמְרִין חַד לְחַד מַנוּ כִּי הָנָא דְּאַף לְרוּחָא

26 וּלְמַחְשׁוֹלֵא וַלְיַמָּא וּמְשְׁתַּמְּעִין לֵהּ׃ וְרַדּוּ וַאֲתוֹ לַאֲתָרָא דְּגֶרְרָיֵא דְּאִיהִוהִי בְּעֶבְרָא לְוִקְבַל גְּלִילָא׃

27 וְכַד נְפַק לַאַרְעָא פְּגַע בֵּהּ גַּבְרָא חַד מִן מְדִינְתָא דְּאִירַת הֲוָא בֵּהּ דַּיְוָא מֵן זַבְנָא וּמְאָנָא לָא לְבֵשׁ חֲוָא

28 וּבְבַיְתָא לָא עָמַר הֲוָא אֶלָּא בְּבֵית קְבוּרָא׃ כַּד חֲזָא דֵין לֵישׁוּעַ קָעָא וְנָפַל קֳדָמוֹהִי וּבְקָלָא רָמָא אֲמַר

מָא לַן וְלָךְ יֵשׁוּעַ בְּרֵהּ דְּאֵלָהָא מְרֵימָא בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ לָא תְּשַׁנְקַנִי׃

29 ‡ *Præcipiebat enim Ieschua ſpiritui im-*
mundo vt exiret ab homine: multum enim
iam temporis fuerat, ex quo captiuum deti-
nebat eum: & vinciebatur catenis, com-
pedibúſque cuſtodiebatur: & fregerat vin-
cula ſua, & ducebatur à dæmonio in deſer-
tum.

30 ‡ *Interrogauit autem eum Ieschua, Quod*
eſt nomen tuum? dixit ei, Legio. quandoqui-
dem dæmonia multa ingreſſa erant in eum.

31 ‡ *Et efflagitabat ab eo, ne præciperet ipſos*
abire in abyſſum.

32 ‡ *Erat autem ibi grex porcorum multo-*
rum paſcens in monte, & efflagitabant ab eo
vt permitteret ipſis in porcos ingredi. Et per-
miſit eis.

33 ‡ *Et exierunt dæmonia ex homine, & in-*
greſſi ſunt in porcos: & rectâ contendit to-
tus ille grex ad ſaxum, & ceciderunt in ma-
re, ac ſuffocati ſunt.

34 ‡ *Quum autem vidiſſent paſtores quod*
factum fuerat, fugerunt, renuntiarúntque in
ciuitates, & in pagos.

35 ‡ *Et exierunt quidam vt viderent quod*
factum fuerat, venerúntque ad Ieschua, &
inuenerunt hominem illum à quo exierant dæ
monia, veſtitum, & verecundum, ac ſeden-
tem ad pedes ipſius Ieschua: & timuerunt.

36 ‡ *Et recitarunt eis illi qui viderant quo-*
modo ſanitati reſtitutus fuerat homo ille dæ-
moniacus.

37 ‡ *Et efflagitabant ab eo vniuerſi cœtus*
Godaræorum vt abſcederet à ſe, quippe quos
timor magnus inuaſerat: ipſe autem Ieschua
conſcendit nauem, & reuerſus eſt ab eis.

38 ‡ *Porrò vir ille à quo exierant dæmonia,*
efflagitabat ab eo, vt cum eo eſſet, ſed dimiſit
eum Ieschua, & dixit ei:

39 ‡ *Reuertere domum tuam, & recita id*
quod fecit tibi Deus. Abijt itaque & præ-
dicabat per totam ciuitatem quod fecerat ei
Ieschua.

Matutinis Dominicæ v. Ieiunij.

40 ‡ *Quum autem redijſſet Ieschua, excepit*
eum turba multa, omnes enim conſpicaban-
tur eum.

---

29 פְּקַד הֲוָא לֵהּ גֵּיר יַשׁוּעַ לְרוּחָא טַנְפָא [v] לְמֶפַּק מִן בַּרְנָשָׁא סַגִּי הֲוָא לֵהּ גֵּיר זַבְנָא הָא מִן [x] דַּשְׁבֵּא הֲוָא לֵהּ [y] וְמָתַאסַר [z] נְפַק [x] שְׁבָא [y] אַסַר
הֲוָא בְּשִׁשְׁלָתָא וּבְכֶבְלֵא מְתְנַטַר הֲוָא וּמְפַסַּק הֲוָא אֶסוּרוֹהִי וּמְתְדַּבַּר הֲוָא מִן שְׁאדָא לְחוּרְבָא ׃
30 שְׁאֵלֵהּ דֵּין יַשׁוּעַ מַן שְׁמָךְ אֵמַר לֵהּ [a] לֶגְיוֹן מְטַל דַּיְויָא סַגִּיאָא עָלִילִין הֲוָא בֵּהּ ׃
31 [b] וּבָעֵין הֲוָו מָנֵּהּ דְּלָא נָפְקוּד לְהוֹן [c] לְמֵאזַל לַתְּהוֹמָא ׃ 32 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן בַּקְרָא דַּחֲזִירֵא סַגִּיאָא [a] רְעָא [b] פירושו סלע
רָעֵי בְּטוּרָא וּבָעֵין הֲוָו מָנֵּהּ דְּנַפֵּס לְהוֹן דְּבַחֲזִירֵא נָעֲלוֹן וַאפֵּס לְהוֹן ׃ 33 וְנַפְקוּ שְׁאדָא מִן גַּבְרָא וְעַלוּ בַּחֲזִירֵא [c] תֶּרֶץ [d] פירושו סלע
[d] וְרָעְיָא בְּטוּרָא וּבָעֵין הֲוָו מָנֵּהּ דְּנַפֵּס לְהוֹן דְּבַחֲזִירֵא נָעֲלוֹן וַאפֵּס לְהוֹן ׃ 34 כַּד [e] חֲזוֹ דֵּין [f] רְעָוָתָא מַדְּם דַּהֲוָא עָרְקוּ [e] חֲנַק [f] חֲזָא
[e] וְתֶרֶצַת בַּקְרָא הֵי כְּלֵהּ [f] לַשְׁקִיפָא וְנַפְלוּ בַּיְמָתָא [g] וְאִתְחַנָקוּ ׃ 35 וְנַפְקוּ אֲנָשָׁא דְּהָנְחָזוּן מַדְּם דַּהֲוָא [h] וְאַתַוּ לְוָת יַשׁוּעַ וְאִשְׁכְּחוּהִי לְגַבְרָא [g] רְעָא [h] שָׁעִי [i] אֶתָא
[g] וְאִשְׁתַּעְיוּ בַּמְדִינָתָא וּבְקוּרְיָא ׃

29 Præcipiebat enim ſpiritui immũdo vt exiret ab homine. Multis enim temporibus arripiebat illum, & vinciebatur catenis, & compedibus cuſtoditus: & ruptis vinculis agebatur à dæmonio in deſerta.

29 παρήγγειλε γὰρ τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ ἐξελθεῖν ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου. πολλοῖς γὰρ χρόνοις συνηρπάκει αὐτὸν, καὶ ἐδεσμεῖτο ἁλύσεσι καὶ πέδαις φυλασσόμενος, καὶ διαρρήσσων τὰ δεσμὰ, ἠλαύνετο ὑπὸ τοῦ δαίμονος εἰς τὰς ἐρήμους.

30 Interrogauit autem illum Ieſus, dicens, Quod tibi nomen eſt? At ille dixit, Legio. quia intrauerunt dæmonia multa in eum.

30 ἐπηρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, λέγων, Τί σοί ἐστιν ὄνομα; ὁ δὲ εἶπε, Λεγεών· ὅτι δαιμόνια πολλὰ εἰσῆλθεν εἰς αὐτόν.

31 Et rogauerunt illum ne imperaret illis vt in abyſſum irent.

31 καὶ παρεκάλει αὐτὸν ἵνα μὴ ἐπιτάξῃ αὐτοῖς εἰς τὴν ἄβυσσον ἀπελθεῖν.

Mat. 8. d. 30. Mar. 5. d. 11.

32 Erat autem ibi grex porcorum multorum paſcentium in monte: & rogabãt eum vt permitteret eis in illos ingredi: Et permiſit illis.

32 Ἦν δὲ ἐκεῖ ἀγέλη χοίρων ἱκανῶν βοσκομένων ἐν τῷ ὄρει· καὶ παρεκάλουν αὐτὸν ἵνα ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς εἰς ἐκείνους εἰσελθεῖν. καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς.

33 Exierunt ergo dæmonia ab homine, & intrauerunt in porcos: & impetu abiit grex per præceps in ſtagnũ, & ſuffocatus eſt.

33 ἐξελθόντα δὲ τὰ δαιμόνια ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, εἰσῆλθεν εἰς τοὺς χοίρους· καὶ ὥρμησεν ἡ ἀγέλη κατὰ τοῦ κρημνοῦ εἰς τὴν λίμνην, καὶ ἀπεπνίγη.

34 Quod vt viderunt factum qui paſcebant, fugerunt: & nuntiauerunt in ciuitatem & in villas.

34 ἰδόντες δὲ οἱ βόσκοντες τὸ γεγονὸς ἔφυγον. καὶ ἀπελθόντες ἀπήγγειλαν εἰς τὴν πόλιν, καὶ εἰς τοὺς ἀγρούς.

35 Exierunt autem videre quod factum eſt: & venerunt ad Ieſum, & inuenerunt hominem ſedẽtem à quo dæmonia exierant, veſtitum, ac ſana mente ad pedes eius: & timuerunt.

35 ἐξῆλθον δὲ ἰδεῖν τὸ γεγονὸς, καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰησοῦν· καὶ εὗρον καθήμενον τὸν ἄνθρωπον ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, ἱματισμένον καὶ σωφρονοῦντα, παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐφοβήθησαν.

36 Nuntiauerunt autem illis & qui viderant, quomodo ſanus factus eſſet à legione.

36 ἀπήγγειλαν δὲ αὐτοῖς καὶ οἱ ἰδόντες πῶς ἐσώθη ὁ δαιμονισθείς.

37 Et rogauerunt illum omnis multitudo regionis Geraſenorum vt diſcederet ab ipſis, quia magno timore tenebãtur. Ipſe autem aſcendens nauim, reuerſus eſt.

37 καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν ἅπαν τὸ πλῆθος τῆς περιχώρου τῶν Γαδαρηνῶν ἀπελθεῖν ἀπ' αὐτῶν· ὅτι φόβῳ μεγάλῳ συνείχοντο. αὐτὸς δὲ ἐμβὰς εἰς τὸ πλοῖον ὑπέστρεψεν.

38 Et rogauit illum vir à quo dæmonia exierant, vt cum eo eſſet. Dimiſit autem eum Ieſus, dicens:

38 ἐδέετο δὲ αὐτοῦ ὁ ἀνὴρ, ἀφ' οὗ τὰ δαιμόνια ἐξεληλύθει, εἶναι σὺν αὐτῷ· ἀπέλυσε δὲ αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς λέγων,

39 Redi in domum tuã, & narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per vniuerſam ciuitatem, prædicans quanta illi feciſſet Ieſus.

39 ὑπόστρεφε εἰς τὸν οἶκόν σου, καὶ διηγοῦ ὅσα ἐποίησέ σοι ὁ θεός. καὶ ἀπῆλθε καθ' ὅλην τὴν πόλιν κηρύσσων ὅσα ἐποίησεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς.

40 Factvm eſt autem: cùm rediiſſet Ieſus, excepit illum turba. Erant autem omnes expectantes eum.

40 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ὑποστρέψαι τὸν Ἰησοῦν, ἀπεδέξατο αὐτὸν ὁ ὄχλος· ἦσαν γὰρ πάντες προσδοκῶντες αὐτόν.

---

[a] גכף [o] שַׁעֲי כמו סיפר
[p] אִסָּא [q] בְּעָא [r] אֵזַל
[s] אֲחַר כמו אוז
[t] שְׁרָא [u] שָׁעָא
[x] בְּרִז
[y] צוֹפ
[z] חוּל

29 דְּהוּ דַּנְפַקוּ שְׁאַדּוּהִי כַּד לְבִישׁ [a] וַמְּנַכַּף וְוַהֲב לְוָת רַגְלַוֹהִי וְיִשׁוּעַ וְדַחֲלוּ׃
30 [p] אָמַאסִי גַּבְרָא הַוּדַיְנָא׃ 31 [q] וּבְעַיִן חַיָּוו מָנֵהּ כְּלֵהּ כְּנָשָׁא וְדָנָדְרָיָא [r] וְנָאזַל לֵהּ מִזְלָוֹהִין מָטֵל וְדָחֲלָא
רַבְּתָא [s] אֲחָרַת אֲנַן הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ סָלֵק לַסְפִינְתָא וַהֲפַךְ מִן לְוָתְהוֹן׃ 32 הַו דֵּין גַּבְרָא דַּנְפַקוּ מָנֵהּ שְׁאִדָא בָּעָא
הֲוָא מָנֵהּ דַּלְוָתֵהּ נָהֲוָא [t] וְשָׁרֵיהִי יֵשׁוּעַ וְאָמַר לֵהּ׃ 33 הָפוֹךְ לְבַיְתָךְ [u] וְאִשְׁתָּעָא מָרֵם דְּעָבַד לָךְ אֱלָהָא וְאָזַל
[x] וּמַכְרִז הֲוָא בְּכָלֵהּ קִרְיְתָא מָרֵם דְּעָבַד לֵהּ יֵשׁוּעַ׃
[y] צוֹפ דְּצַפְּרָא וְרַחֵר בְּשַׁבָּא דְּוִ [z] וְצוֹמָא כז
40 בַּד הָפַךְ דֵּין יֵשׁוּעַ קַבְלֵהּ כְּנָשָׁא סַגְיָא כְּלְהוֹן גֵּיר לֵהּ [b] חֲיִרִין הֲוָו׃

41 * Ac vir quidam nomine Iuuoroſch princeps ſynagogæ, procidit ante pedes ipſius Jeſchua, & poſtulabat ab eo, vt ingrederetur ædes ipſius.

42 * Erat enim ei vnica filia circiter annos duodecim nata, ac prope erat vt moreretur. Quum autem abiret cum eo ipſe Jeſchua, turba multa comprimebat eum.

43 * Quædam verò mulier cuius eruperat ſanguis ab annis duodecim, quæ quidem in medicos totam ſubſtantiam ſuam impenderat, nec potuerat à quoquam curari:

44 * Acceſſit à tergo ipſius, tetigítque oram veſtimenti eius, & ſtatim ſubſtitit profluuium ſanguinis eius.

45 * Et dixit Ieſchua, Quis tetigit me? Quúmque omnes negarent, dixit ei Schemeoun Kipho, & qui cum eo erant, Magiſter noſter, turbæ te conſtringunt, & opprimunt: & dicis, Quis tetigit me?

46 * Ipſe verò ſubdit, Aliquis tetigit me, ego ſiquidem noui virtutem à me exiſſe.

47 * Illa porrò mulier quum videret quòd eum non fefelliſſet, venit tremens, & procidens adorauit eum, dixítque in conſpectu totius populi quâ ob cauſam tetigiſſet, & quomodo ſtatim ſanitati fuiſſet reſtituta.

48 * Ipſe verò Jeſchua dixit ei, Bono ſis animo filia mea, fides tua te ſeruauit: abi in pace.

49 * Et adhuc eo loquente venit quidam ex ædibus principis ſynagogæ, & dixit ei, Mortua eſt filia tua, Ne laborem exhibeas Doctori.

50 * Jeſchua verò audijt, & dixit patri ipſius puellæ, Ne timeas, tantummodo crede, & ſeruabitur.

51 * Venit autem Jeſchua domum, nec permiſit quemquam introire ſecum, niſi Schemeoun, & Jaakoub, & Jouchanon, & patrem puellæ ac matrem eius.

52 * Omnes autem flebant & plangebant ſuper ea. Jeſchua verò dixit, Ne fleueritis, nec enim mortua eſt, ſed ſoporata.

53 * Et irridebant eum, quippe qui ſcirent eam mortuam eſſe.

54 * Ipſe verò eiecit omnes foras, & apprehendit manum eius, vocauítque & dixit, Puella, ſurge.

55 * Et reuerſus eſt ſpiritus eius, ac illicò ſurrexit: & præcepit vt darent ei quid manducandum.

41 וְגַבְרָא חַד דְּשֻׁמֵהּ יָאוֹרָשׁ רֵישׁ כְּנוּשְׁתָּא נְפַל קֻדָּם רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וּבָעָא חָוָא מֶנֵּהּ דְּנֵעוֹל לְבַיְתֵהּ ׃

42 בַּרְתָּא גְיָר[d] וְיָחִידְיְתָא אִית חָוָת לֵהּ אַיְךְ בַּרְת שְׁנִין תַּרְתַּעְסְרָא וְקָרִיבָא חָוָת[e] לְמָמָת וְכַד אֵזֵל עִמֵּהּ הוּ יֵשׁוּעַ כֻּנְשָׁא

43 סָגִיאָא חָבֵץ חָוָא לֵהּ ׃ וְאִתְּתָא[f] דֵּין חָדָא דְּמָהּ שְׁנִין תְּרַתַּעְסְרָא הֲוָת דְּבִירַת[g] אָסְוָתָא כְּלֵהּ

44 קָנְיָנַהּ[i] אַפְּקַת וְלָא[k] אִשְׁכְּחַת דְּמִן אֱנָשׁ תְּאַסְיָא ׃ אָתְקְרֵבַת מִן בָּסְתַרֵהּ וְקָרְבַת לְכֻנְפָא דְּמָאנֵהּ

45 וּמִיָּד[l] קָמַת[m] מַרְדְיָתָא דַּרְמָהּ ׃ וְאָמַר יֵשׁוּעַ מַנּוּ קָרֵב לִי וְכַד כְּחִנּוּן כְּפִרִין אָמַר לֵהּ שַׁמְעוֹן כְּאִפָּא

46 וְדְעַמֵּהּ רַבָּן כֻּנְשָׁא[n] אֲלֵיצִין לָךְ[o] וְחַבְּצִין וְאָמַר אִנָּשׁ קָרֵב לִי ׃ הוּ דֵּין אָמַר אֱנָשׁ קָרֵב לִי אֲנָא גְיָר

47 יְדַעַת דְּחַיְלָא נְפַק מֶנִּי ׃ הֲי דֵּין אִנְתַּתָא כַּד[p] חָזַת דְּלָא[r] טְעָתָה[s] אֲתַת כַּד[t] רָתִיתָא[u] וְנָפְלַת סָגְדַת

[c] עֲלַל
[d] יַחִיד [e] מוּת
[f] תְּרַע פִּירוּשׁוֹ פֶּרֶץ
[g] אַסָּא [h] מְנָא [i] נָפַק
[k] שְׁכַח בִּלְשׁוֹן יָכֹל
[l] קוּם [m] רָדָא [n] אֵצַץ
[o] חֲבַץ [p] יְרַע [q] חֲזָא
[r] טָעָא [s] אֲתָא [t] רְתַת

Mat. 9. c. 18. Mar. 5. b. 22.

41 * Et ecce venit vir cui nomen Iairus, & ipse princeps synagogæ erat: & cecidit ad pedes Iesu, rogans eum vt intraret in domum eius.

41 * καὶ ἰδοὺ ἦλθεν ἀνὴρ, ᾧ ὄνομα ἰάειρος, καὶ αὐτὸς ἄρχων τ̃ συναγωγῆς ὑπῆρχε, & πεσὼν παρὰ τοὺς πόδας τ̃ ἰησ̃, παρεκάλει αὐτὸν εἰσελθεῖν εἰς τὸν οἶκον αὐτ̃.

42 * Quia vnica filia erat ei ferè annorum duodecim, & hæc moriebatur. Et contigit, dum iret, à turbis comprimebatur.

42 * ὅτι θυγάτηρ μονογενὴς ἦν αὐτῷ ὡς ἐτῶν δώδεκα, καὶ αὕτη ἀπέθνησκεν. ἐν δὲ τῷ ὑπάγειν αὐτὸν, οἱ ὄχλοι συνέπνιγον αὐτόν.

43 * Et mulier quędam erat in fluxu sanguinis ab annis duodecim, quæ in medicos erogauerat omnem substantiam suam, nec ab vllo potuit curari:

43 * καὶ γυνὴ οὖσα ἐν ῥύσει αἵματος ἀπὸ ἐτῶν δώδεκα, ἥτις ἰατροῖς προσαναλώσασα ὅλον τὸν βίον, οὐκ ἴσχυσεν ὑπ' οὐδενὸς θεραπευθῆναι·

44 * Accessit retrò, & tetigit fimbriam vestimenti eius: & confestim stetit fluxus sanguinis eius.

44 * προσελθοῦσα ὄπισθεν, ἥψατο τ̃ κρασπέδου τ̃ ἱματίου αὐτ̃· καὶ παραχρῆμα ἔστη ἡ ῥύσις τ̃ αἵματος αὐτ̃ς.

45 * Et ait Iesus, Quis est qui me tetigit? Negantibus autem omnibus dixit Petrus, & qui cum illo erant, Præceptor, turbę te comprimunt & affligunt, & dicis, Quis me tetigit?

45 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησ̃, τίς ὁ ἁψάμενός μου; ἀρνουμένων δὲ πάντων, εἶπεν ὁ πέτρος καὶ οἱ μετ' αὐτ̃, ἐπιστάτα, οἱ ὄχλοι συνέχουσί σε καὶ ἀποθλίβουσι, καὶ λέγεις, τίς ὁ ἁψάμενός μου;

46 * Et dixit Iesus, Tetigit me aliquis: nam † ego noui virtutem de me exijsse.

46 * ὁ δὲ ἰησ̃ εἶπεν, ἥψατό μου τίς; ἐγὼ γὰρ ἔγνων δύναμιν ἐξελθοῦσαν ἀπ' ἐμοῦ.

47 * Videns autem mulier, quia non latuit, tremens venit, & procidit ante pedes eius: & ob quam causam tetigerit eum, indicauit coram omni populo: & quemadmodum confestim sanata sit.

47 * ἰδοῦσα δὲ ἡ γυνὴ ὅτι οὐκ ἔλαθε, τρέμουσα ἦλθε, καὶ προσπεσοῦσα αὐτῷ, δι' ἣν αἰτίαν ἥψατο αὐτ̃ ἀπήγγειλεν αὐτῷ ἐνώπιον παντὸς τ̃ λαοῦ, καὶ ὡς ἰάθη παραχρῆμα.

48 * At ipse dixit ei, Filia, fides tua saluam te fecit: vade in pace.

48 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῇ, θάρσει θύγατερ· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε· πορεύου εἰς εἰρήνην.

49 * Adhuc illo loquente, venit quidam ad principem synagogæ, dicens ei, Quia G mortua est filia tua, noli vexare illum.

49 * ἔτι δὲ αὐτ̃ λαλοῦντος, ἔρχεταί τις παρὰ τοῦ ἀρχισυναγώγου, λέγων αὐτῷ, ὅτι τέθνηκεν ἡ θυγάτηρ σου· μὴ σκύλλε τὸν διδάσκαλον.

50 * Iesus autem audito hoc verbo, respondit patri puellæ, Noli timere: crede tantùm, & salua erit.

50 * ὁ δὲ ἰησ̃ ἀκούσας, ἀπεκρίθη αὐτῷ, λέγων, μὴ φοβοῦ· μόνον πίστευε, καὶ σωθήσε).

51 * Et cùm venisset domum, non permisit intrare secum quenquam, nisi Petrum, & Iacobum, & Iohannem, & patrem & matrem puellæ.

51 * εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, οὐκ ἀφῆκεν εἰσελθεῖν σύδένα εἰμὴ πέτρον καὶ ἰωάννην καὶ ἰάκωβον, καὶ τὸν πατέρα τ̃ παιδὸς, καὶ τὴν μητέρα.

52 * Flebant autem omnes, & plangebant illam. At ille dixit, Nolite flere, non est mortua puella, sed dormit.

52 * ἔκλαιον δὲ πάντες καὶ ἐκόπτοντο αὐτήν. ὁ δὲ εἶπε, μὴ κλαίετε· οὐκ ἀπέθανεν, ἀλλὰ καθεύδει.

53 * Et deridebant eum, scientes quòd mortua esset.

53 * καὶ κατεγέλων αὐτ̃, εἰδότες ὅτι ἀπέθανεν.

54 * Ipse autem tenens manum eius clamauit, dicens, Puella surge.

54 * αὐτὸς δὲ ἐκβαλὼν ἔξω πάντας, καὶ κρατήσας τ̃ χειρὸς αὐτ̃ς, ἐφώνησε λέγων, ἡ παῖς ἐγείρου.

55 * Et reuersus est spiritus eius: & surrexit continuò. Et iussit illi dare manducare.

55 * καὶ ἐπέστρεψε τὸ πνεῦμα αὐτ̃ς, καὶ ἀνέστη παραχρῆμα· καὶ διέταξεν αὐτῇ δοθῆναι φαγεῖν.

לֵה וְאִמְרַת לְעִין עַמָּא כְּלֵה מֶטֶל אַיְדָא עֻלְּתָא קָרְבַת וְאִיכָנָא מֵחָרָא אֶתְאַסְיַת׃ 48 הוּדִין יְשׁוּעַ אֲמַר לָהּ

יְאֶתְלַבְּבִי בְּרְתִי זחַיְמָנוּתְכִי אַחַיְתְכִי בַּזְלִי בַּשְׁלָמָא׃ 49 וְעַד הוּ מְמַלֵּל אִתָּא אֱנָשׁ מֵזְדְּבִית רַב כְּנוּשְׁתָּא וַאֲמַר

לֵה מִיתַת לָהּ בְּרְתָךְ לָא dתַּעֲמֵל לְמַלְפָנָא׃ 50 יְשׁוּעַ דֵּין שְׁמַע וַאֲמַר לַאֲבוּהָ דִּטְלִיתָא לָא תֵּדְחַל בַּלְחוֹד הֵימֵן

וְחָיָא׃ 51 אֲתָא דֵין יְשׁוּעַ לְבַיְתָא וְלָא שְׁבַק לְאֲנָשׁ fדְּנֵעוֹל עִמֵּה אֶלָּא יְשִׁמְעוֹן וְיַעֲקוֹב וְיוֹחָנָן וְלַאֲבוּהָ

דַּטְלִיתָא וְלֶאמָּהּ׃ 52 כְּלְהוֹן דֵּין gבָּכִין הֲוֹו וּמְרַקְּדִין עֲלֵיהִ יְשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לָא תְּבְכוֹן לָא גִיר מִיתַת אֶלָּא

hדַּמְכָא הִי׃ 53 וְגַחֲכִין הֲוֹו עֲלוֹהִי דְיָדְעִין דְּמִיתַת לָהּ׃ 54 הוּדִין iאַפֵּק לְכֻלְּנָשׁ לְבַר kוְאַחֲדָה בְּאִידָהּ

וְקָרָא וַאֲמַר טְלִיתָא lקוּמִי׃ 55 mוְהָפְכַת רוּחָא וּמַחְדָא קָמַת וַפְקַד nדְּנֶתְּלִין לָהּ oלְמֵאכַל׃

ᵛ עֲלַל ˣ אֵסָא ʸ לַבַּב ᶻ אֵסָא ᵃ חַיִּין ᵇ חַיְתָא ᶜ אַזַל ᵈ מוּת ᵉ עֲמַל ᶠ אַלַּף ᵍ עֲלַל ʰ בְּכָא ⁱ דְּמַךְ פירושו שן ʲ נְפַק ᵏ אֲמַר ˡ קוּם ᵐ תַּפַּד ⁿ נְתַל ᵒ אֲכַל

56 * Et obstupuerunt parentes eius. Ipse verò admonuit eos, vt nemini dicerent quod factum fuerat.

Ad vesperam Dominicæ v. post Surrectionem, ac de Apostolis.

CAP. IX.

1 ET aduocauit Ieschua dodecadem suam, & dedit eis virtutem & imperium in omnia dæmonia, & morbos curandi.

2 * Misitque eos vt prædicarent regnum Dei, & sanarent infirmos.

3 * Et dixit eis, Nihil feretis ad iter, non scipionem, neque peram, neque panem, neque argentum, neque duas tunicas habebitis.

4 * Et in quamcunque domum introieritis, illic estote, & illinc exite.

5 * Et quicunque non exceperint vos, quum egrediemini ex illa ciuitate, etiam puluerem à pedibus vestris excutite aduersus eos in testimonium.

6 * Exierunt itaque Apostoli, & perlustrabant pagos & ciuitates, & euangelizabant, sanabántque in omni loco.

7 * Audijt autem Heroudes Tetrarchu quæcunque fiebant manu eius, & mirabatur. Propterea quòd quidam dicebant Jouchanon surrexisse à domo mortuorum.

8 * Alij verò dicebant Jlijo apparuisse: alij denique prophetam ex prophetis antiquis resurrexisse.

9 * Et ait Heroudes, Caput Jouchanon ego amputaui, quis est autem iste de quo hæc audio? Et volebat eum videre.

10 * Quúmque reuersi essent Apostoli, renuntiarunt Jeschua quicquid fecerant. Et duxit eos solos in locum desertum Bethzaiodo.

11 * Turbæ autem quum cognouissent, profectæ sunt post eum: & excepit eos, & colloquebatur eis de regno Dei, eósque qui sanatione egebant, sanabat.

Oblationis quotidianæ.

12 * Quum autem cœpisset dies inclinare, accesserunt discipuli eius, & dicunt ei, Dimitte cœtus vt proficiscantur in pagos circumiacentes & oppida, vt diuertant in eis, inueniántque sibi cibum, quia in loco deserto sumus.

---

56 וְתָמְהוּ אֲבָהָתֵיהּ הוּדִין זַהַר אֱנוּן דַּלָּאנָשׁ לָא נְאמְרִין מִדֶּם דַּהֲוָא׃

דְּרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דר דְּבָתַר קְיָמְתָא וְדַ לִיחֵא כח קפלאון ט

1 וְקָרָא יֵשׁוּעַ לַתְרֵי עסַרְתֵּה וְיַהֵב לְהוּן חַיְלָא וְשׁוּלְטָנָא עַל כָּלְהוּן שֵׁאדֵא וְכוּרְהָנֵא לְמַאסָיוּ׃ 2 וְשַׁדַּר אֱנוּן לְמִכְרָז

3 מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא וְלְמַאסָיוּ כְּרִיהֵא׃ וְאמַר לְהוּן מִדֶּם לָא תֶּשְׁקְלוּן לְאוּרְחָא לָא שַׁבְטָא וְלָא זַרְמָלָא וְלָא לַחְמָא וְלָא

4 כֶּסְפָּא וְלָא תַרְתֵּין כוּתִינֵיךְ נָהֲוִין לְכוּן׃ וְלַאינָא בַיְתָא דְּעָאלִין אַנְתוּן לֵהּ תַּמָּן הֲוֵו וּמִן תַּמָּן פּוּקוּ׃ 5 וְלַמַן דְּלָא מְקַבְּלִין

לְכוּן מָא דְּנָפְקִין אַנְתוּן מִן מְדִינְתָא הֵי אָף חֵלָא מִן רַגְלֵיכוּן פְּצוּ עֲלֵיהוּן לְסָהֲדוּתָא׃ 6 וְנָפְקוּ שְׁלִיחֵא וּמְתַּכְּרְכִין הֲוֵו בְּקוּרְיָ

וּבְמְדִינְתָא וַמְסַבְּרִין הֲוֵו וּמַאסִין בְּכָל דּוּכָ׃ 7 שְׁמַע דֵּין הָרוֹדֵשׁ טֶטְרַרְכָּא כְּלֶהֵין דְּהָוִין הֲוֵי בְּאִידֵהּ וּמִתְבַּדַּר הֲוָא מָטֵל

a שְׁלַט b כְּרַז c אֶסָּא d כְּרַז e בלשון ישמעאל מע׳ אקח f חֲנָא g עוֹל h נְפַק i פירושו אפר k נְפַץ l אֶסָּא m מן לשון יון n דְּמַר

* Et stupuerunt parentes eius, quibus præcepit ne alicui dicerent quod factum erat.

56 * καὶ ἐξέστησαν οἱ γονεῖς αὐτῆς. ὁ δὲ παρήγγειλεν αὐτοῖς μηδενὶ εἰπεῖν τὸ γεγονός.

CAP. IX.

θ'.

Mat. 10. a.1 Mar. 3.b 13 Iesus

COnuocatis autem† duodecim Apostolis, dedit illis virtutem & potestatem super omnia dæmonia, & vt languores curarent.

1 * Συγκαλεσάμενος δὲ τοὺς δώδεκα μαθητὰς αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δύναμιν καὶ ἐξουσίαν ἐπὶ πάντα τὰ δαιμόνια, καὶ νόσους θεραπεύειν.

Mat. 10. a.9 Mar. 6. a.8

* Et misit illos prædicare regnũ Dei, & sanare infirmos.

2 * καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς κηρύσσειν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἰᾶσθαι τοὺς ἀσθενοῦντας·

* Et ait ad illos, Nihil tuleritis in via, neque virgam, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis.

3 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, μηδὲν αἴρετε εἰς τὴν ὁδόν, μήτε ῥάβδους, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε ἀργύριον, μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν.

* Et in quamcunque domum intraueritis, ibi manete, & indè ne exeatis.

4 * καὶ εἰς ἣν δ' οἰκίαν εἰσέλθητε, ἐκεῖ μένετε, καὶ ἐκεῖθεν ἐξέρχεσθε.

* Et quicunque non receperint vos: exeuntes de ciuitate illa, etiam puluerem pedum vestrorum excutite, in testimonium supra illos.

Act. 13. g 51

5 * καὶ ὅσοι ἂν μὴ δέξωνται ὑμᾶς, ἐξερχόμενοι ἀπὸ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τὸν κονιορτὸν ἀπὸ τῶν ποδῶν ὑμῶν ἀποτινάξατε εἰς μαρτύριον ἐπ' αὐτούς.

* Egressi autem circuibant per castella euangelizantes, & curantes vbique.

6 * ἐξερχόμενοι δὲ διήρχοντο κατὰ τὰς κώμας, εὐαγγελιζόμενοι καὶ θεραπεύοντες πανταχοῦ.

* Audiuit autem Herodes Tetrarcha omnia quæ fiebant ab eo: & hæsitabat eò quòd diceretur à quibusdam, Quia Iohannes surrexit à mortuis:

Mat. 14. a.1 Mar. 6.b 14

7 * Ἤκουσε δὲ Ἡρῴδης ὁ τετραάρχης τὰ γινόμενα ὑπ' αὐτοῦ πάντα, καὶ διηπόρει, διὰ τὸ λέγεσθαι ὑπό τινων, ὅτι Ἰωάννης ἐγήγερται ἀπὸ τῶν νεκρῶν·

* A quibusdam verò, Quia Elias apparuit: ab aliis autem, Quia Propheta vnus de antiquis surrexit.

8 * ὑπό τινων δὲ, ὅτι Ἠλίας ἐφάνη· ἄλλων δὲ, ὅτι προφήτης εἷς τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

* Et ait Herodes, Iohannem ego decollaui: Quis est autem iste de quo ego talia audio? Et quærebat videre eum.

9 * καὶ εἶπεν Ἡρῴδης, Ἰωάννην ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, τίς δέ ἐστιν οὗτος, περὶ οὗ ἐγὼ ἀκούω τοιαῦτα; καὶ ἐζήτει ἰδεῖν αὐτόν.

* Et reuersi Apostoli, narrauerunt illi quæcunque fecerunt: & assumptis illis, secessit seorsum in locum desertum, qui est Bethsaidæ.

Mat. 14. b.13 Mar. 6.d 31

10 * καὶ ὑποστρέψαντες οἱ ἀπόστολοι διηγήσαντο αὐτῷ ὅσα ἐποίησαν. καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς, ὑπεχώρησε κατ' ἰδίαν εἰς τόπον ἔρημον πόλεως καλουμένης Βηθσαϊδά.

* Quod cùm cognouissent turbæ, secutæ sunt illũ: & excepit eos, & loquebatur illis de regno Dei: & eos qui curationem indigebant, sanabat.

11 * οἱ δὲ ὄχλοι γνόντες, ἠκολούθησαν αὐτῷ· καὶ δεξάμενος αὐτοὺς, ἐλάλει αὐτοῖς περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς χρείαν ἔχοντας θεραπείας ἰᾶτο.

* Dies autem cœperat declinare. Et accedentes duodecim, dixerunt illi, Dimitte turbas, vt euntes in castella villasque quæ circa sunt, diuertant, & inueniant escas: quia hîc in loco deserto sumus.

Mat. 14. b.15 Mar. 6.c. 36

12 * Ἡ δὲ ἡμέρα ἤρξατο κλίνειν· προσελθόντες δὲ οἱ δώδεκα, εἶπον αὐτῷ, Ἀπόλυσον τὸν ὄχλον, ἵνα ἀπελθόντες εἰς τὰς κύκλῳ κώμας καὶ τοὺς ἀγροὺς, καταλύσωσι, καὶ εὕρωσιν ἐπισιτισμόν· ὅτι ὧδε ἐν ἐρήμῳ τόπῳ ἐσμέν.

---

* מות ᵇחֲנָא
ᵇ פְּסַק
ᶜ שְׁעָא פירושו סְפַר
ᵈ יְדַע ᵉ אֲזַל
ᶠ סְנַק ˣ אֵסָא
ᵍ עָלָא פירושו נִסַּח
ʰ אֲזַל ⁱ שְׁרָא
ʲ אִית עברית יש

וְאָמְרִין הַוּוֹ אֱנָשִׁין דְּיוּחָנָן קָם מֵן בֵּית° מְיְתָא׃ ⁸ אֲחֳרָנָא דֵּין אָמְרִין חֲדָה דְּאִלְיָא ᵖ אִתְחֲזִי וַאֲחָרָנָא דַּנְבִיָא מִן
נְבִיֵא קַדְמָיֵא קָם׃ ⁹ וְאָמַר הֵרוֹדֵס רִישֵׁהּ דְּיוּחָנָן ᵍ אֲנָא ᵍ פְּסַקֵת מַנּוֹ דֵּין הָנָא דְּהָלֵין שָׁמַע אֲנָא עֲלוֹהִי וְצָבֵא הֲוָא
דְּנֶחְזֵיוֹהִי׃ ¹⁰ וְכַד הֲפַכוּ שְׁלִיחֵא ᵉ אֶשְׁתַּעִיו לְיֵשׁוּעַ כָּל מַדֶם דַּעֲבַדוּ וְדַבַּר אֲנוּן בַּלְחוֹדַיהוֹן לַאתְרָא חוּרְבָא דְּבֵית צַיְדָא׃
¹¹ כְּנִשָׁא דֵּין כַּד ᵉ יְדַעוּ ᵉ אֲזָלוּ בָּתְרֵהּ וְקַבֵּל אֲנוּן וּמַלֵל הֲוָא עַמְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא וְלַאילֵן ˣ דַּסְנִיקִין הֲוֹו עַל
אַסְיוּתָא ˣ מַאסֵא הֲוָא׃ לְקוּרְבָא דְּכַלְיוּם כט
¹² כַּד דֵּין שַׁרִי יוֹמָא ʸ לְמֶצְלָא קְרִבוּ תַּלְמִידוֹהִי וַאמְרִין לֵהּ שְׁרִי לְכְנִשָׁא ᶻ דְּנאזְלוּן לְקוּרְיָא דְּחַדְרִין וְלַכְפְרוּנֵא
ᵃ דְּנִשְׁרִין בְּהוֹן וְנִשְׁכְּחוּן לְהוֹן סַיְבְרָתָא מָטַל דְּבַאתְרָא חוּרְבָא ᵇ אִיתַין׃

13 * Dixit eis Ieschua: Date eis vos quid edendum. Ipsi verò dixerunt, Non sunt nobis plusquàm quinque panes & duo pisces, nisi proficiscamur et emamus cibum toti huic
14 populo. * Aderant enim quasi quinque millia virorum. Dixit eis Ieschua, Facite eos discumbere per singulos discubitus homines
15 quinquagenos. * Et ita fecerunt discipuli, & fecerunt discumbere illos omnes.
16 *Et accepit Ieschua istos quinque panes et duos pisces, & suspexit in cælum, benedixitque, & fregit ac dedit discipulis suis, vt apponerent turbis.
17 * Comederuntque omnes & expleti sunt; Et sustulerunt fragmentorum, quæ superfuerunt, duodecim cophinos.

Festo Apostolorum.

18 * Quumque oraret solus, et discipuli eius essent cum eo, interrogauit eos, & ait, Quem me dicunt esse cœtus?
19 * Responderunt & dicunt ei, Iouchanon Baptistam, alij autem Fliio, alij denique Prophetam ex antiquis Prophetis resurrexisse.
20 * Dixit eis, Vos autem quem me dicitis esse? Respondit Schemeoun, & ait, Meschicho Dei.
21 * Ipse verò prohibuit eis, eosque admonuit vt nemini hoc dicerent.
22 * Et ait illis, Futurum est vt Filius hominis multa perpetiatur, & reprobetur à Senioribus & principibus Sacerdotum, Scribisque, & vt interimant eum; ac die tertia resurgat.
23 * Dicebat autem coram omnibus, Quicunque voluerit venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & veniat post me.
24 * Quisquis enim voluerit animam suam seruare, perdet eam: quisquis autem perdet animam suam propter me, is seruabit eam.
25 * Quid enim iuuat hominẽ lucrari mundum vniuersum, animam verò suam perdere, aut detrimentum sui facere?
26 * Quem autem puduerit mei, meorumque sermonum, pudebit eius Filium hominis, quum venerit in gloria Patris sui, cum Angelis ipsius sacrosanctis.

---

13 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [b] הַבוּ לְהוֹן אַנְתּוּן [c] לְמֵאכַל הַנּוּן דֵּין אָמְרִין לַית לַן יַתִּיר מִן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרְתִּין נוּנִין אֶלָּא אִן
אֵזַלְנָן וְזַבְנַן סַיְבְרְתָא לְהָנָא כֻּלֵּה עַמָּא׃ 14 הֲווֹן הֲווֹ גֵיר אַיְךְ חַמְשָׁא אַלְפִין גַּבְרִין אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [d] אַסְמְכוּ אִנּוּן סָמְכָא
חַמְשִׁין אֱנָשִׁין בַּסָּמְכָא ׃ 15 וַעֲבַדוּ [e] הָכְוָה תַּלְמִידָא וְאַסְמְכוּ לְכֻלְּהוֹן׃ 16 וְנָסַב יֵשׁוּעַ הָנּוּן חַמְשָׁא לַחְמִין וְתַרְתִּין
נוּנִין [f] וְחַר בַּשְׁמַיָּא וּבָרֵךְ [g] וַקְצָא וְיָהֵב [h] לְתַלְמִידְוֹהִי [i] דַּנְסִימוּן לְכֻנְּשָׁא ׃ 17 [k] וְאִכְלוּ כְּלְהוֹן וְסַבְּעוּ וְשָׁקְלוּ קְצָיָא מֵרֵם
[n] דְּעָאלָא דְּשַׁלִּיחֵא ל
[l] דִּיהֲרוּ תְּרֵעסַר [m] קוּפִינִין ׃
18 וְכַד מְצַלֵּא בַּלְחוֹדְוֹהִי וְתַלְמִידְוֹהִי עִמֵּהּ שָׁאֵל אִנּוּן וְאָמַר מַנּוּ אָמְרִין עֲלַי כְּנֵשָׁא דְּאִיתַי ׃ 19 עֲנוֹ וְאָמְרִין
לַהּ יוֹחָנָן [o] מַעֲמְדָנָא וְאָחֳרָנָא דְּאִלְיָא וְאָחֳרָנָא דֵּין דְּנְבִיָא חַד מִן נְבִיָא קַדְמָיָא קָם ׃

[b] יְהֵב [c] אֵכַל [d] סְמַךְ
[e] פֵּירוּשׁוֹ כֵּן
[f] חוֹר כְּמוֹ חִבֵּשׁ
[g] קְצָא [h] לְמַד [i] סָם
[k] אֵכַל [l] יְתַר [m] מִלְּשׁוֹן יָוָן
[n] פֵּירוּשׁוֹ יוֹם שֶׁהִ
[o] עֲמַד

13 * Ait autem ad illos, Vos date illis manducare. At illi dixerunt, Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces: nisi fortè nos eamus, & emamus in omnem hanc turbam escas.

Ioh. 6.b. 9.

14 * Erant autem ferè viri quinque millia. Ait autem ad discipulos suos, Facite illos discumbere per conuiuia quinquagenos.

15 * Et ita fecerunt. Et †discumbere fecerunt omnes.

discubuerũt

16 * Acceptis autem quinque panibus & duobus piscibus, respexit in cœlum, & benedixit illis: & fregit, & distribuit discipulis suis, vt ponerent ante turbas.

17 * Et manducauerunt omnes, & saturati sunt. Et sublatum est quod superfuit illis, fragmentorum cophini duodecim.

18 * Et factum est, cùm solus esset orás, erant cum illo & discipuli: & interrogauit illos dicens, Quem me dicunt esse turbæ?

Mat. 16. b.13 Mar.8.c. 27

19 * At illi respondentes dixerunt, Iohannem Baptistam, alij autem Eliam, alij verò quia vnus Propheta de prioribus surrexit.

20 * Dixit autem illis, Vos autem quem me esse dicitis? Respondens Simon Petrus dixit, Christum Dei.

21 * At ille increpans illos, præcepit ne cui dicerent hoc:

22 * Dicens, Quia oportet filium hominis multa pati, & reprobari à Senioribus & principibus Sacerdotum & Scribis, & occidi; & tertia die resurgere.

Mat. 17. c.23 Mar. 8.d 31.

23 * Dicebat autem ad omnes, Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, & tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.

Mat. 10. d.38. & 16.d.24. Mar.8.d 34

24 * Qui enim voluerit animam suam saluam facere, perdet illam: nam qui perdiderit animam suam propter me, saluam faciet illam.

Inf.14.f. 27.& 17. g.33 Ioh.12.d 25

25 * Quid enim proficit homo, si lucretur vniuersum mundum, se autem ipsum perdat, & detrimentum sui faciat?

26 * Nam qui me erubuerit & meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cùm venerit in maiestate sua & Patris, & sanctorum Angelorum.

Mar. 10. c.33. Mar.8.d 38 2.Tim.2 b.12

13 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, δότε αὐτοῖς ὑμεῖς φαγεῖν· ὁ δὲ εἶπον, οὐκ εἰσὶν ἡμῖν πλεῖον ἢ πέντε ἄρτοι καὶ ἰχθύες δύο, εἰ μήτι πορευθέντες ἡμεῖς ἀγοράσωμεν εἰς πάντα τὸν λαὸν τοῦτον βρώματα.

14 * ἦσαν γὰρ ὡσεὶ ἄνδρες πενταχιλιοι. εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, κατακλίνατε αὐτοὺς κλισίας ἀνὰ πεντήκοντα.

15 * καὶ ἐποίησαν οὕτω, καὶ ἀνέκλιναν ἅπαντας.

16 * λαβὼν δὲ τοὺς πέντε ἄρτους, καὶ τοὺς δύο ἰχθύας, ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐλόγησεν αὐτοὺς, καὶ κατέκλασε, καὶ ἐδίδου τοῖς μαθηταῖς παραθεῖναι τῷ ὄχλῳ.

17 * καὶ ἔφαγον, καὶ ἐχορτάσθησαν πάντες. καὶ ἤρθη τὸ περισσεῦσαν αὐτοῖς κλασμάτων, κόφινοι δώδεκα.

18 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν προσευχόμενον κατὰ μόνας, συνῆσαν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ, καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς, λέγων, τίνα με λέγουσιν οἱ ὄχλοι εἶναι;

19 * οἱ δὲ ἀποκριθέντες εἶπον, Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν· ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ, ὅτι προφήτης τις τῶν ἀρχαίων ἀνέστη.

20 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι; ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Πέτρος, εἶπε, τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

21 * ὁ δὲ ἐπιτιμήσας αὐτοῖς, παρήγγειλε μηδενὶ εἰπεῖν τοῦτο·

22 * εἰπὼν, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ἀποκτανθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι.

23 * ἔλεγε δὲ πρὸς πάντας, εἴ τις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν, καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καθ' ἡμέραν, καὶ ἀκολουθείτω μοι.

24 * ὃς γὰρ ἐὰν θέλῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· ὃς δ' ἂν ἀπολέσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν ἐμοῦ, οὗτος σώσει αὐτήν.

25 * τί γὰρ ὠφελεῖται ἄνθρωπος κερδήσας τὸν κόσμον ὅλον, ἑαυτὸν δὲ ἀπολέσας, ἢ ζημιωθείς;

26 * ὃς γὰρ ἂν ἐπαισχυνθῇ με καὶ τοὺς ἐμοὺς λόγους, τοῦτον ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐπαισχυνθήσεται, ὅταν ἔλθῃ ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ καὶ τοῦ πατρὸς καὶ τῶν ἁγίων ἀγγέλων.

---

20 אֱמַר לְהֵין אַנְתּוּן דֵּין מַנּוּ אָמְרִין אַנְתּוּן דְּאִיתַי עֲנָא שִׁמְעוֹן וְאָמַר [p] מְשִׁיחֵהּ דַּאלָהָא׃ 21 וְהוּא דְּרִין בְּהוֹן וְזָהַר אֱנוּן דְּהָדָא לְאִנָּשׁ לָא [q] נְאמְרוּן׃ 22 וְאָמַר לְהֵין דַּעֲתִיד הוּא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא דְּמַסְגִיאָתָא [r] נְחַשׁ [s] וְנֶסְתְּלָא מִן קַשִׁישֵׁא וְרַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרָא [t] וְנֶקְטְלָנֵיהִי וּלְיוֹמָא דִּתְלָתָא נְקוּם׃ 23 וְאָמַר הֲוָא קְדָם כֹּלְנָשׁ מַן דְּצָבֵא דְּנֵאתֵא בָּתְרִי [u] נֶכְפּוֹר בְּנַפְשֵׁהּ וְנֶשְׁקוֹל וְקֵיפֵהּ כְּלְיוֹם וְנֵאתֵא בָּתְרִי׃ 24 מַן גֵּיר דְּצָבֵא דְּנַפְשֵׁהּ [x] נַחֵא [y] מְוֵבֵד לָהּ מַן דֵּין דְּנַוֵבֵד נַפְשֵׁהּ מָטֲלָתִי חָנָא מַחֵא לָהּ׃ 25 מָנָא גֵיר [z] מְתְעֲדֵר בַּרְנָשָׁא דְּנֵאתַר עָלְמָא כְּלֵהּ נַפְשֵׁהּ דֵּין נַוֵבֵד אוֹ [a] נֶחְסַר׃ 26 מַן [b] דְּנֶבְהַת בִּי דֵּין וּבְמַלָּי נֶבְהַרְ בֵּהּ בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא מָא דְּאִתֵּא בְּשׁוּבְחָא דַּאבוּהִי עִם מַלְאֲכוֹהִי קַדִּישֵׁא׃

[p] מְשַׁח
[q] אֱמַר [r] חֲשַׁשׁ
[s] סְלָא [t] קְטַל
[u] כְּפַר [x] חֵיוָא
[y] אֲבַד
[z] עֲדַר עבראיה עזר
[a] חֲסַר
[b] בְּחַת כמו נוש

Matutinis festo Tabernaculorum.

27 * *Veritatem dico vobis, sunt quidam qui hîc adstant, qui non gustabunt mortem vsquedum viderint regnum Dei.*

28 * *Factum est autem post hæc verba circiter octo dies, vt assumpserit Jeschua Schemeoun, et Iaakoub, & Jouchanon, conscenderitque montem vt oraret.*

29 * *Quumque precaretur, mutata est species vultus eius, & vestimenta eius facta sunt candida, atque coruscabant.*

30 * *Et ecce duo viri colloquebantur ei, qui erant Mousche & Jliio;*

31 * *Qui apparebant in gloria: cæterùm verba faciebant de ipsius exitu, quem completurus erat in Ourischlem.*

32 * *Erant autem grauati somno Schemeoun & ij qui cum eo erant. vixque experrecti fuerant quum viderunt gloriam eius, et duos illos viros qui stabant cum eo.*

33 * *Quumque cœpissent discedere ab eo, dixit Schemeoun ipsi Jeschua, Magister mi, Bonum est nos hîc esse: & faciamus tria tabernacula, tibi vnum, & Mousche vnum, & Iliio vnum. & nesciebat quid diceret.*

34 * *Quumque hæc dixisset, extitit nubes, & operuit eos: & timuerunt quum spectarent Mousche & Iliio, qui ingrediebantur nubem.*

35 * *Et vox extitit de nube, dicens, Hic est Filius meus dilectus, eum audite.*

36 * *Quumque vox illa extitisset, inuentus est Ieschua solus: & illi siluerunt, neminique dixerunt illis diebus quod conspicati fuerant.*

Feria II. hebdomadę I. Ieiunij.

37 * *Et factum est postero die quum descenderent de monte, vt occurrerent eis turbæ multæ.*

38 * *Et vir quidam è turba exclamauit, & ait, Doctor, peto à te respice in me pro filio meo, qui vnicus est mihi.*

39 * *Spiritus autem arripit eum, & derepentè vociferatur, frendétque dentibus suis, ac discerpit; & vix discedit ab eo, quin comminuerit eum.*

וַעֲפְרָא וְעָאנָא ᵃ וְמַטְלְיָא לא

27 ᵇ שְׁרָרָא אֲמַר אֱנָא לְכוֹן דְּאִית אֱנָשָׁא ᶜ דְּקִימִין הָרֵכָא דְּלָא ᵈ נְטַעֲמוּן ᵉ מוֹתָא עַדְּמָא ᶠ דְּנֶחֱזוֹן מַלְכוּתָא דַּאלָהָא ׃
28 הֲוָא בָּתַר כְּהַר ᵍ מֶלָּא הָלֵין אַיְךְ תְּמָנְיָא יוֹמִין דְּבַר יְשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן וְלִיעֲקוֹב וְלִיוחָנָן וַסְלֵק לְטוּרָא ʰ לְמֶצְלֵיוֹ ׃
29 וְכַד הוּ מְצַלֵּא ⁱ אֶשְׁתַּחְלַף ᵏ חֶזְוָא דַּאפּוֹהִי וְנַחְתּוֹהִי ˡ חֲוַרוּ ᵐ וּמַבְרְקִין ⁿ הֲווֹ ׃
30 וְהָא תְּרֵין גֻּבְרִין מְמַלְלִין חֲווֹ עִמֵּה
31 דְּאִיתַיְהוֹן מוּשֶׁא וְאֵלִיָּא ׃ דַּאתְחָזִיו ᵒ בְּתֶשְׁבּוּחְתָא אֲמְרִין הֲווֹ דֵּין עַל ᵖ מַפְקָנֵהּ דַּעֲתִיד הֲוָא ᵠ דְּנֶשְׁתַּלֵּם בְּאוּרְשְׁלֵם ׃
32 ʳ וְיַקִּירוּ הֲווֹ לְהוֹן ˢ בְּשִׁנְתָא שְׁמְעוֹן וְהָנוּן דְּעִמֵּהּ וְלַמְחֶסֶן ᵗ אֶתְחְעִירוּ וַחֲזוֹ שׁוּבְחֵהּ וְלֶהָנוּן תְּרֵין אֱנָשִׁין דְּקָיְמִין הֲווֹ
לְוָתֵהּ ׃ 33 וְכַד ᵘ שַׁרְיוּ ᵛ לְמִפְרַשׁוּ מִנֵּהּ אֲמַר שְׁמְעוֹן לְיֵשׁוּעַ רַבִּי שַׁפִּיר הוּ לַן דְּהָכָא נֶהֱוֵא וְנֶעְבֵּד תְּלַת מַטְלְיָן לָךְ חֲדָא
וְלְמוּשֶׁא חֲדָא וְלְאֵלִיָּא חֲדָא וְלָא יָדַע הֲוָא מָנָא אֲמַר ׃

ᵃ טַלָּל ᵇ פירשו אסת ᶜ קָם
ᵈ טְעֵם ᵉ מוּת ᶠ חֲזָא
ᵍ מַלֵּל ʰ צְלָא ⁱ חֲלַף
ᵏ חֲזָא ˡ חֲוַר כמו לבן
ᵐ בְּרַק ⁿ חֲוָא ᵒ שִׁבְחָא
ᵖ נְפַק ᵠ שְׁלֵם ʳ יְקַר כבד
ˢ יְשֵׁן ᵗ עוֹר ᵘ שְׁרָא
ᵛ פְּרַשׁ

Mat. 16. d. 28 Mar. 9. a. 1

27 * Dico autem vobis verè, Sunt aliqui hîc ſtantes, qui non guſtabunt mortem donec videant regnum Dei.

Mat. 17. a. 1 Mar. 9. a. 2.

28 * Factum eſt autem poſt hæc verba ferè dies octo, & aſſumpſit Petrum & Iacobum, & Iohannem, & aſcendit in montem vt oraret.

29 * Et facta eſt, dum oraret, ſpecies vultus eius altera: & veſtitus eius albus & refulgens.

30 * Et ecce duo viri loquebantur cum illo. erant autem Moyſes & Elias,

31 * Viſi in maieſtate: & dicebant exceſſum eius, quem completurus erat in Ieruſalem.

32 * Petrus verò, & qui cum illo erant, grauati erant ſomno. & euigilantes, viderunt maieſtatem eius, & duos viros qui ſtabant cum illo.

33 * Et factum eſt, cùm diſcederent ab illo, ait Petrus ad Ieſum, Præceptor, bonum eſt nos hîc eſſe: & faciamus tria tabernacula, vnum tibi, & vnum Moyſi, & vnum Eliæ: neſciens quid diceret.

34 * Hæc autem illo loquente, facta eſt nubes, & obumbrauit eos; & timuerunt, intrantibus illis in nubem.

35 * Et vox facta eſt de nube, dicens, Mat. 3. d 17 2. Pet. 1. c. 17 Hic eſt Filius meus dilectus: ipſum audite.

36 * Et dum fieret vox, inuentus eſt Ieſus ſolus. Et ipſi tacuerunt, & nemini dixerunt in illis diebus quicquam ex his quæ viderant.

Mat. 17. b. 14 Mar. 9. c. 17

37 * Factum eſt autem, in ſequenti die, deſcendentibus illis de monte, occurrit illi turba multa.

38 * Et ecce vir de turba exclamauit, dicens, Magiſter, obſecro te, reſpice in filium meum, quia vnicus mihi eſt.

39 * Et ecce ſpiritus apprehendit eum, & ſubitò clamat, & elidit, & diſſipat eum cum ſpuma, & vix diſcedit dilanians eum.

27 * λέγω δὲ ὑμῖν ἀληθῶς, εἰσί τινες τῶν ὧδε ἑστώτων, οἳ οὐ μὴ γεύσονται θανάτου, ἕως ἂν ἴδωσι τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

28 * ἐγένετο δὲ μετὰ τοὺς λόγους τούτους ὡσεὶ ἡμέραι ὀκτὼ, καὶ παραλαβὼν τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην καὶ Ἰάκωβον, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος προσεύξασθαι.

29 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ προσεύχεσθαι αὐτὸν, τὸ εἶδος τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἕτερον, καὶ ὁ ἱματισμὸς αὐτοῦ λευκὸς ἐξαστράπτων.

30 * καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο συνελάλουν αὐτῷ, οἵτινες ἦσαν Μωσῆς καὶ Ἠλίας,

31 * οἱ ὀφθέντες ἐν δόξῃ, ἔλεγον τὴν ἔξοδον αὐτοῦ, ἣν ἔμελλε πληροῦν ἐν Ἰερουσαλήμ.

32 * ὁ δὲ Πέτρος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἦσαν βεβαρημένοι ὕπνῳ. διαγρηγορήσαντες δὲ εἶδον τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ τοὺς δύο ἄνδρας τοὺς συνεστῶτας αὐτῷ.

33 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαχωρίζεσθαι αὐτοὺς ἀπ' αὐτοῦ, εἶπεν ὁ Πέτρος πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἐπιστάτα, καλόν ἐστιν ἡμᾶς ὧδε εἶναι. καὶ ποιήσωμεν σκηνὰς τρεῖς, μίαν σοὶ, καὶ μίαν Μωσεῖ, καὶ μίαν Ἠλίᾳ, μὴ εἰδὼς ὃ λέγει.

34 * ταῦτα δὲ αὐτοῦ λέγοντος, ἐγένετο νεφέλη, καὶ ἐπεσκίαζεν αὐτούς· ἐφοβήθησαν δὲ ἐν τῷ εἰσελθεῖν εἰς τὴν νεφέλην.

35 * καὶ φωνὴ ἐγένετο ἐκ τῆς νεφέλης, λέγουσα, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός· αὐτοῦ ἀκούετε.

36 * καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν, εὑρέθη Ἰησοῦς μόνος. καὶ αὐτοὶ ἐσίγησαν, καὶ οὐδενὶ ἀπήγγειλαν ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις οὐδὲν ὧν ἑωράκασιν.

37 * ἐγένετο δὲ ἐν τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ, κατελθόντων αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους, συνήντησεν αὐτῷ ὄχλος πολύς.

38 * καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἀπὸ τοῦ ὄχλου ἐβόησε, λέγων, διδάσκαλε, δέομαί σου, ἐπιβλέψαι ἐπὶ τὸν υἱόν μου· ὅτι μονογενής ἐστί μοι·

39 * καὶ ἰδοὺ πνεῦμα λαμβάνει αὐτὸν, καὶ ἐξαίφνης κράζει, καὶ σπαράσσει αὐτὸν μετὰ ἀφροῦ, καὶ μόγις ἀποχωρεῖ ἀπ' αὐτοῦ, συντρίβον αὐτόν·

ᵃ טֶלֶל ᵇ רֵחֵל ᶜ עָלַל
ᵈ שְׁכַח ᵉ צֶם
ᶠ נִחַרְתָּ ᵍ פְּנַע
ʰ אַלַּף ⁱ פְּנֵה
ʲ עֲנָא ופירושו נחל
ᵏ חֲרַשׁ
ˡ רָעַע כמו רצץ
ᵐ שְׁחַף

14 וְכַד אֲתוֹ לְוָת חַיָּא עֲנָנָא ᵛ וַאֲטַלַּת עֲלֵיהוֹן ᶻ וְדָחֲלוּ כַּד חֲזוֹ לְמֵיעַל וְלְאֲלָיָא ᵃ וְעַלוּ בַּעֲנָנָא ׃
15 וְקָלָא הֲוָא מִן עֲנָנָא דַּאֲמַר הָנוֹ בְּרִי חַבִּיבָא לֵהּ שְׁמַעוּ ׃
16 וְכַד הֲוָא קָלָא ᵇ אֶשְׁתְּכַח יְשׁוּעַ בַּלְחוֹדוֹהִי וְהִנּוּן שְׁתִקוּ וְלָאנָשׁ לָא אֲמַרוּ בְּהָנוּן יוֹמָתָא מִדֵּם דַּחֲזוֹ ׃
דַּתְּרִין בְּשַׁבָּא דְשַׁבְּתָא רב ᶜ דְצוֹמָא לב
17 וַהֲוָא לְיוֹמָא ᵈ וְכָחֲרֵה כַּד ᵉ נָחְתִין מִן טוּרָא ᶠ פְּגַעוּ בְהוֹן כֻּנְשָׁא סַגִיאָא ׃
18 וְגַבְרָא חַד מִן כֻּנְשָׁא הַו קָעָא וַאמַר ᶠ מַלְפָנָא בָּעָא אֲנָא מָנָךְ ᵍ אֶתְפַּנִי עֲלַי בְּרִי דְיְחִידָיָא הוּ לִי ׃
19 וְרוּחָא ʰ עָרְיָא עֲלוֹהִי וּמִן שְׁלְיָא קָעָא ⁱ וּמְחָרֵק שַׁנּוֹהִי ᵏ וּמַרְעֵי וְלָמְחֵסַן פָּרְקָא מָנֵהּ סָא ˡ דְשִׁחֲקֵתֵהּ ׃

40 * Et efflagitaui à discipulis tuis vt eiicerẽt
41 eum, neque potuerunt. * Respondit autem Ieschua, & ait, O vos generatio incredula & peruersa, quousque tandem ero apud vos, & sustinebo vos? Adducito huc filium tuum.
42 * Quumque adduceret eum, prostrauit eum dæmonium illud, & stridere fecit eum. & obiurgauit Feschua Spiritum illũ immundum, & sanauit puerum, eumque reddidit
43 patri suo. * Et admirabantur omnes ob magnificentiam Dei: quũque vnusquisque perceIleretur super omnibus quæ faciebat Je-
44 schua, dixit discipulis suis: * Reponite vos sermones istos in aures vestras: Futurum est enim vt Filius hominis tradatur in manus ho
45 minum. * Illi autem non assecuti sunt cognitione hunc sermonem, propterea quòd erat occultus ab eis ne cognoscerent eum: timebántque eum interrogare de hoc sermone.
46 * Et intrauit in eos cogitatio, quisnam es-
47 set eorum maximus. * At Ieschua cognoscens cogitationem cordis eorum, accepit puerulum,
48 & statuit eum apud se. * Et dixit eis, Quicunque exceperit puerulum huic similem in nomine meo, me excipit: & quisquis me exceperit, excipit eum qui misit me. Etenim qui minimus est inter vos omnes, is erit ma-
49 ximus. * Et respondit Jouchanon, & ait, Magister noster, vidimus quendam eiicientem dæmonia in nomine tuo: & prohibuimus eum, quia post te non venit nobiscum.
50 * Dixit eis Jeschua, Ne prohibeatis: qui enim non est aduersum vos, pro vobis est.

Ad vesperas Dominicæ sextæ post Resurrectionem.

51 * Et factum est quum implerentur dies ascensionis eius, præparauit vultum suum vt proficisceretur ad Ourischlem.
52 * Misitque nuntios ante faciem suam, & profecti introierunt in pagũ Schamaritano-
53 rum, vt præpararent ei. * Neque receperunt eum, quòd præ se ferret Speciem proficiscentis ad Ourischlem. * Quod quum
54 vidissent Iaakoub & Jouchànon eius discipuli, dixerunt ei, Domine noster, vis dicamus vt descendat ignis de cælo, & consumat eos, sicut & Iliio fecit?

40 * Et rogaui discipulos tuos vt eiicerẽt illum, & non potuerunt.

40 * καὶ ἐδεήθην τῶν μαθητῶν σου ἵνα ἐκβάλλωσιν αὐτό, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν.

41 * Respondens autem Iesus, dixit, O generatio infidelis & peruersa, vsquequo ero apud vos, & patiar vos? Adduc huc filium tuum.

41 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, εἶπεν, ὦ γενεὰ ἄπιστος καὶ διεστραμμένη, ἕως πότε ἔσομαι πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἀνέξομαι ὑμῶν; προσάγαγε ὧδε τὸν υἱόν σου.

42 * Et cùm accederet, elisit illũ dæmonium, & dissipauit. Et increpauit Iesus spiritum immundũ; & sanauit puerum: & reddidit illum patri eius.

42 * ἔτι δὲ προσερχομένου αὐτοῦ, ἔρρηξεν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον, καὶ συνεσπάραξεν. ἐπετίμησε δὲ ὁ ἰησοῦς τῷ πνεύματι τῷ ἀκαθάρτῳ, καὶ ἰάσατο τὸν παῖδα, καὶ ἀπέδωκεν αὐτὸν τῷ πατρὶ αὐτοῦ.

43 * Stupebant autem omnes in magnitudine Dei: omnibusque mirantibus in omnibus quę faciebat, dixit ad discipulos suos:

43 * ἐξεπλήσσοντο δὲ πάντες ἐπὶ τῇ μεγαλειότητι τοῦ θεοῦ. πάντων δὲ θαυμαζόντων ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ,

44 * Ponite vos in cordibus vestris sermones istos, Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum.

44 * θέσθε ὑμεῖς εἰς τὰ ὦτα ὑμῶν τοὺς λόγους τούτους· ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου μέλλει παραδίδοσθαι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων.

45 * At illi ignorabant verbum istud, & erat velatum ante eos, vt non sentirent illud: & timebant eum interrogare de hoc verbo.

45 * οἱ δὲ ἠγνόουν τὸ ῥῆμα τοῦτο, καὶ ἦν παρακεκαλυμμένον ἀπ' αὐτῶν, ἵνα μὴ αἴσθωνται αὐτό· καὶ ἐφοβοῦντο ἐρωτῆσαι αὐτὸν περὶ τοῦ ῥήματος τούτου.

Inf. 22. c.24 Mat. 18. a.1 Mar. 9. c 34

46 * Intrauit autem cogitatio in eos, quis eorum maior esset.

46 * εἰσῆλθε δὲ διαλογισμὸς ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς ἂν εἴη μείζων αὐτῶν.

47 * At Iesus videns cogitationes cordis illorum, apprehendit puerum, & statuit illum secus se:

47 * ὁ δὲ ἰησοῦς ἰδὼν τὸν διαλογισμὸν τῆς καρδίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενος παιδίου, ἔστησεν αὐτὸ παρ' ἑαυτῷ.

48 * Et ait illis, Quicunque susceperit puerum istum in nomine meo, me recipit: & quicunque me receperit, recipit eum qui me misit. Nam qui minor est inter vos omnes, hic maior est.

48 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὃς ἐὰν δέξηται τοῦτο τὸ παιδίον ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὃς ἐὰν ἐμὲ δέξηται, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. ὁ γὰρ μικρότερος ἐν πᾶσιν ὑμῖν ὑπάρχων, οὗτος ἔσται μέγας.

49 * Respondens autem Iohannes, dixit, Præceptor, vidimus quendam in nomine tuo eiicientem dæmonia: & prohibuimus eum, quia non sequitur nobiscum.

49 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰωάννης εἶπεν, ἐπιστάτα, εἴδομέν τινα, ἐπὶ τῷ ὀνόματί σου ἐκβάλλοντα τὰ δαιμόνια, καὶ ἐκωλύσαμεν αὐτόν, ὅτι οὐκ ἀκολουθεῖ μεθ' ἡμῶν.

50 * Et ait ad illum Iesus, Nolite prohibere. qui enim non est aduersum †nos, pro †nobis est.

vos vobis

50 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, μὴ κωλύετε· ὃς γὰρ οὐκ ἔστι καθ' ἡμῶν, ὑπὲρ ἡμῶν ἐστιν.

51 * Factum est autem dum complerentur dies assumptionis eius, & ipse faciẽ suam firmauit vt iret in Ierusalem.

51 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὰς ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἐστήρισε τοῦ πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλήμ·

52 * Et misit nuntios ante conspectum suum: & euntes intrauerunt in ciuitatem Samaritanorum, vt pararent illi.

G

52 * καὶ ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸ προσώπου αὐτοῦ. καὶ πορευθέντες εἰσῆλθον εἰς κώμην Σαμαρειτῶν, ὥστε ἑτοιμάσαι αὐτῷ.

53 * Et non receperunt eum, quia facies eius erat euntis in Ierusalem.

53 * καὶ οὐκ ἐδέξαντο αὐτόν, ὅτι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς ἱερουσαλήμ.

54 * Cùm vidissent autem discipuli eius Iacobus & Iohannes, dixerunt, Domine, vis dicimus vt ignis descendat de cęlo, & consumat illos?

54 * ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἰάκωβος καὶ ἰωάννης, εἶπον, κύριε, θέλεις εἴπωμεν πῦρ καταβῆναι ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἀναλῶσαι αὐτούς, ὡς καὶ ἠλίας ἐποίησε;

---

48 וְאָמַר לְהוֹן כָּל מַן דְּמְקַבֵּל טְלְיָא אַיִךְ הָנָא בְּשְׁמִי לִי הוּ מְקַבֵּל וּמַן דִּלִי מְקַבֵּל מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדְרַנִי אֲיְנָאגֵּיר דַּזְעוֹר בְּכָלְכוֹן הָנָא [s]הֲוֵא [t]רַב׃ 49 וְעָנָא יוּחָנָן וְאָמַר רַבָּן חָזַיִן אֱנָשׁ [u]דְּמַפֵּק שֵׁאדֵא בִּשְׁמָךְ [x]וַכְלִינְיהִי עַל דְּלָא אָתָא עִמַן בָּתְרָךְ׃ 50 אָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא תֶּכְלוּן מַנְּגִיר דְּלָא [y]הֲוָא לוּקְבָלְכוֹן חֲלָפֵיכוֹן הוּ׃

וְדַרְמְשָׁא וְיַתִּיר בְּשַׁבָּא הוּ דְּבָתַר [z]קְנִמְתָּא לג

51 [z]וַהֲוָא דְּכַד [a]מְתְמַלְיִן יוֹמָתָא [b]וְסוּלְקֵה [b]אַתְקֵן פַּרְצוּפֵה [c]וְנָאזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃ 52 וְשַׁדַּר מַלְאָכָא קֻדָּם פַּרְצוּפֵה וַאזַלוּ עַל [d]לְקַרְיְתָא דְּשָׁמְרָיָא אַיִךְ דְּנַתְקְנוּן לֵהּ׃ 53 וְלָא קַבְּלוּהִי מֶטֶל דְּפַרְצוּפֵה לְאוּרְשְׁלֵם סִים הֲוָא לְמָאזַל׃ 54 וְכַד [d]חֲזוֹ יַעֲקוֹב וְיוּחָנָן תַּלְמִידוֹהִי אָמְרִין לֵהּ מָרַן צָבֵא אַנְתְּ דְּנֵאמַר [e]וְתֵחוֹת נוּרָא מִן שְׁמַיָּא [f]וְתִסְיְף אִנּוּן אַיִךְ דַּאף אִלְיָא עֲבַד׃

[s] חֲוָא [t] חֲזָא [u] נְפַק [x] כְּלֵא [y] קָם [z] מְלָא [a] סְלֵק [b] תְּקַן [c] אֵזַל [d] חֲזָא [e] נְחַת [f] סוף

55 * Et conuersus obiurgauit eos, & ait: Nescitis cuius spiritus vos sitis.

56 * Filius enim hominis non venit vt perderet animas, sed vt seruaret. Profecti sunt
57 itaque in pagum alium. * Quumque iter facerent, dixit ei quidam, Post te ibo quocunque ieris, Domine mi.

58 * Dixit ei Ieschua, Vulpes lustra habent, & volucres cæli nidos; Filius autem hominis non habet vbi reclinet caput suum.

59 * Et ait ad alium, Post me venito. Ille verò dixit ei, Domine mi, permitte mihi vt prius abeam sepultum patrem meum.

60 * Dixit ei Ieschua, Sine mortuos sepelientes mortuos suos: tu verò, Ito, euangeliza regnum Dei.

61 * Dixit ei alius, Post te ibo, Domine mi: sed permitte mihi prius vt proficiscar valedicturus filiis domus meæ, & veniam.

62 * Dixit ei Ieschua, Nemo admouet manũ suam ad aratrum paris boum, & respicit à tergo, & aptus est ad regnum Dei.

Feria quarta Septimanę Candidatorum.

CAP. X.

1 POst hæc secreuit Ieschua è discipulis suis alios septuaginta; misitque eos binos ante faciem suam in omnem locum & ciuitatem quò futurum erat vt ipse veniret.

2 * Et dixit eis, Messis quidem multa, operarij verò pauci: petite igitur à Domino messis, vt emittat operarios in messem suam.

3 * Ite, ecce ego mitto vos tanquam oues inter lupos.

4 * Ne portaueritis vobis marsupia, neque peras, neque calceos: & pacem vllius in via ne petieritis, [& neminẽ in via salutaueritis.]

5 * Et in quamcunque domum introieritis, primùm dicite, Pax huic domui.

6 * Quod si fuerit illic filius pacis, requiescet super eum pax vestra: sin minus, pax vestra ad vos reuertetur.

7 * In ea autem ipsa domo estote edentes et bibentes ex iis quæ ipsi habuerint. dignus est enim operarius mercede sua. Nec transieritis de domo in domum.

---

55 [g] וְאָתְפְּנִי וְכָאָא בְּהוּן וְאָמַר לָא יְדָעִין אֲנְתּוּן דְּאֵידָא אֲנְתּוּן רוּחָא ׃ 56 בְּרֵהּ גֵּיר דֶּאֱנָשָׁא לָא אֵתָא [h] לְמוֹבָדוּ
נַפְשָׁתָא אֶלָּא [i] לְמַחְיוּ וְאֲזָלוּ לְחוּן; לַקְרְיָתָא אָחֳרָתָא ׃ 57 וְכַד אָזְלִין בְּאוֹרְחָא אֲמַר לֵהּ אֱנָשׁ [b] אֶתֵּא בָּתְרָךְ לַאתַר
דְּאָזֵל אֲנְתְּ מָרִי ׃ 58 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [c] לְחַעָלָא נָקְעָא אִית לְהוּן [d] וְלַפּוּחָתָא דִּשְׁמַיָּא [c] כַּטְלָלָא לַבְּרֵהּ דֵּין דֶּאֱנָשָׁא
לַית לֵהּ אַיְכָא [f] דְּנָסְמוֹךְ רִישֵׁהּ ׃ 59 וְאָמַר לְאָחֳרָנָא [g] תָּא בָּתְרִי הוּדֵין אֲמַר לֵהּ מָרִי [h] אַפֵּס לִי לוּקְדָם [i] אָזַל
אֶקְבּוֹר אֲבִי ׃ 60 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ שְׁבוֹק סָיְהֵא קְבָרִין מִיתַיְהוּן וְאַנְתְּ [k] זֵל סַבַּר מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃
61 אֲמַר לֵהּ אָחֳרָנָא אֶתֵּא בָּתְרָךְ מָרִי לוּקְדָם דֵּין אַפֵּס לִי אִזַל אֲשַׁלֵּם לְבָנֵי בַּיְתִי וְאֶתֵּא ׃
62 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לָא אֱנָשׁ רָמֵא אִידֵהּ עַל [l] חַרְבָּא וְדַפְרָנָא [m] וְחָאֵר לְבֻסְתַּרֵהּ וְחָשַׁח לְמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

[g] פְּנָא [h] אֲבַד [i] חֲיָא
פירושו שדה
[b] אֶתָּא
[c] תַּעַל עבראית שועל
[d] פְּרַח [e] טְלַל [f] סְמַךְ
[g] אֶתָּא [h] מן לשון יִן אָזַל
[k] אָזַל [l] פירושו מחרשה
[m] חָרָ

* Et cõuersus increpauit illos, dicens, 55
Nescitis cuius spiritus estis.
Ioh.3.b.17.&12.8.47 * Filius hominis non venit animas 56
perdere, sed saluare. Et abierunt in aliud
castellum.
* Factum est autem ambulantibus 57
illis in via, dixit quidã ad illum, Sequar
Dñe te quocunque ieris†.
* Dixit illi Iesus, Vulpes foueas ha- 58
Mat.8.c.20 bent, & volucres cæli nidos: Filius au-
tem hominis non habet vbi caput re-
clinet.
* Ait autem ad alterum, Sequere me. 59
Ille autem dixit, Domine, permitte mihi
primùm ire, & sepelire patrem meum.
* Dixitque ei Iesus, Sine vt mortui se- 60
peliant mortuos suos: tu autem vade,
& †annuntia regnum Dei.
* Et ait alter, Sequar te Domine; sed 61
permitte mihi primùm renuntiare his
qui domi sunt.
* Ait ad illum Iesus, Nemo mittens 62
manum suam ad aratrum, & aspiciens
retrò, aptus est regno Dei.

55 * σραφεὶς ὴ ἐπετίμησεν αὐτοῖς, καὶ εἶπεν, οὐκ οἴδατε
οἵου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς·
56 * ὁ γὰρ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων
ἀπολέσαι, ἀλλὰ σῶσαι· καὶ ἐπορεύθησαν εἰς ἑτέραν κώ-
μην.
57 * ἐγένετο ὴ πορευομένων αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ, εἶπέ τις πρὸς
αὐτὸν, ἀκολουθήσω σοι ὅπου ἂν ἀπέρχῃ, κύριε.
58 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, αἱ ἀλώπεκες φωλεοὺς ἔχουσι,
καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατασκηνώσεις· ὁ ὴ υἱὸς τοῦ ἀν-
θρώπου οὐκ ἔχει ποῦ τὴν κεφαλὴν κλίνῃ.
59 * εἶπε ὴ πρὸς ἕτερον, ἀκολούθει μοι. ὁ ὴ εἶπε, κύριε,
ἐπίτρεψόν μοι ἀπελθόντι πρῶτον θάψαι τὸν πατέρα μου.
60 * εἶπε ὴ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἄφες τοὺς νεκροὺς θάψαι τοὺς ἑ-
αυτῶν νεκρούς· σὺ δὲ ἀπελθὼν διάγγελλε τὴν βασιλείαν
τοῦ θεοῦ.
61 * εἶπε δὲ καὶ ἕτερος, ἀκολουθήσω σοι κύριε· πρῶτον δὲ
ἐπίτρεψόν μοι ἀποτάξασθαι τοῖς εἰς τὸν οἶκόν μου.
62 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ ἰησοῦς, οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖ-
ρα αὐτοῦ ἐπ' ἄροτρον, καὶ βλέπων εἰς τὰ ὀπίσω, εὔθετός
ἐστιν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

CAP. X.

ί.

POst hæc autem designauit Dominus 1
& alios septuaginta duos, & misit il- A
los binos ante faciem suam in omnem
ciuitatem & locum quò erat ipse ven-
turus.
Mat.9.d.37 *Et dicebat illis, Messis quidem mul- 2
ta, operarij autem pauci. Rogate ergo
dominum messis, vt mittat operarios
in messem suam.
Mat.10.b.16 Mar.6.a.8 * Ite, ecce ego mitto vos sicut agnos 3
inter lupos.
* Nolite portare sacculum, neque pe- 4
ram, neque calceamenta: & neminem
4.Reg.4.6.29 per viam salutaueritis.
* In quamcunque domum intraueri- 5
tis, primùm dicite, Pax huic domui.
* Et si ibi fuerit filius pacis, requiescet 6
super illum pax vestra: sin autem, ad vos
reuertetur.
* In eadem autem domo manete e- 7
dentes & bibentes, quæ apud illos sunt.
Mat.10.b.10 Deut.24.c.14 1.Tim.5.c.18 dignus est enim operarius mercede sua. B
Nolite transire de domo in domum.

1 * Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ κύριος καὶ ἑτέρους ἑβ-
δομήκοντα, καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο πρὸ προσώπου
αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον οὗ ἔμελλεν αὐτὸς ἔρ-
χεσθαι.
2 * ἔλεγεν οὖν πρὸς αὐτούς, ὁ μὲν θερισμὸς πολύς,
οἱ δὲ ἐργάται ὀλίγοι. δεήθητε οὖν τοῦ κυρίου τοῦ
θερισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θερισμὸν
αὐτοῦ.
3 * ὑπάγετε· ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω ὑμᾶς, ὡς ἄρνας ἐν μέ-
σῳ λύκων.
4 * μὴ βαστάζετε βαλλάντιον, μὴ πήραν, μηδὲ ὑποδήμα-
τα, καὶ μηδένα κατὰ τὴν ὁδὸν ἀσπάσησθε.
5 * εἰς ἣν δ' ἂν οἰκίαν εἰσέρχησθε, πρῶτον λέγετε, εἰρήνη
τῷ οἴκῳ τούτῳ.
6 * καὶ ἐὰν μὲν ᾖ ἐκεῖ υἱὸς εἰρήνης, ἐπαναπαήσεται ἐπ' αὐτὸν ἡ
εἰρήνη ὑμῶν· εἰ δὲ μήγε, ἐφ' ὑμᾶς ἀνακάμψει.
7 * ἐν αὐτῇ δὲ τῇ οἰκίᾳ μένετε, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες τὰ
παρ' αὐτῶν· ἄξιος γὰρ ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι. μὴ με-
ταβαίνετε ἐξ οἰκίας εἰς οἰκίαν.

ח חֵוֹר ז וְיוֹם אַרְבָּעָא בְּשַׁבְּתָא ח וְחוֹרָא לר קפלאון ט
י לְמַר יא בָּתַר הַלֵּין פְּרַשׁ יְשׁוּעַ מֶן ט תַּלְמִידוֹהִי אַחֳרָנָא שַׁבְעִין וְשַׁדַּר אִנּוּן תְּרֵין תְּרֵין קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ לְכָל אֲתַר וַאֲתַר דַּעֲתִיד
יב הֲוָא לְמֵאזַל : 2 וַאֲמַר לְהוֹן חֲצָדָא סַגִּי וּפָעֲלָא זְעִירִין כ בְּעוֹ הָכִיל מֶן מָרֵא חֲצָדָא כ דְּנִפֵּק פָּעֲלָא לַחֲצָדֵהּ :
כא בְּעָא כ נְפַק 3 זְלוּ הָא אֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן אַיְךְ אִמְּרָא בֵּינֵי רְאֵבָא : 4 לָא תְּשַׁקְלוֹן לְכוֹן כִּיסָא וְלָא תַּרְמִילָא וְלָא מְסָנָא
עבראית זאב
כב שְׁאַל עול וּבְשַׁלְמָא דְּאִנָשׁ בְּאוֹרְחָא לָא תְּשַׁאלוּן : 5 וְלַאיְנָא בַּיְתָא דְעָאלִין אַנְהוֹן לוֹקְדֵם אֱמַרוּ שְׁלָמָא לְבַיְתָא :
כג נוּחַ כ תְּפַךְ 6 וְאִן אִית תַּמָּן בַּר שְׁלָמָא כ נָחְתִּנִיחַ עֲלוֹהִי שְׁלָמְכוֹן וְאִן דַּיִן לָא שְׁלָמְכוֹן עֲלֵיכוֹן כ נֶהֱפוֹךְ : 7 בֵּהּ דִּין בְּבַיְתָא
כד שְׁתָא כ שְׁנָא דַּוּוֹ כַּר לָעֲסִין אַנְהוֹן כ וְשָׁתִין מִן דִּילְהוֹן שָׁוֵא הוּגַיר פָּעֲלָא אַגְרֵהּ וְלָא כ תְּשַׁנּוּן מֶן בַּיְתָא לְבַיְתָא :

8 * Et in quamcunque vrbem introieritis & exceperint vos, edite quod appositum fuerit vobis.

9 * Et sanate eos qui ægroti fuerint in ea: & dicite eis, Appropinquauit ad vos regnum Dei.

10 * In quamcunque autem ciuitatem introieritis, nec exceperint vos, exite in plateas, & dicite:

11 * Sed & puluerem qui adhæsit nobis in pedibus nostris ex vrbibus vestris, excutimus vobis: veruntamen hoc scitote, appropinquasse ad vos regnum Dei.

12 * Dico vobis Sedoum pacatiorem fore in die illo, illa ciuitate.

13 * Væ tibi Kourazim, væ tibi Beth-zaiodo: nam si in Tzour & Tzaidon editæ fuissent virtutes quæ editæ sunt in vobis, iamdiu cum sacco & cinere pœnitentiam egissent.

14 * Verùm Tzour & Tzaidon futuræ sunt vobis tranquilliores in die iudicij.

15 * Et tu Kepharnachum, quæ ad cælum vsque exaltata es, ad inferos vsque deprimêris.

16 * Qui vos audit, me audit: & qui vos reiicit, me reiicit: & qui me reiicit, reiicit eum qui misit me.

17 * Porrò reuersi sunt septuaginta illi quos miserat, cum gaudio magno; & dicunt ei, Domine noster, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.

18 * Ipse verò dixit eis, Conspicabar Satanam instar fulguris cadentem è cælo.

19 * Ecce do vobis potestatem calcandi serpentes, & scorpiones, & omnem vim inimici: & nihil vos lædet.

20 * Verùm in hoc ne gaudeatis, quòd dæmonia subijciantur vobis: sed gaudete quòd nomina vestra scripta sint in cælis.

21 * Ea ipsa hora exultauit Ieschua Spiritu Sanctitatis, & ait, Confiteor tibi, Pater mi, Domine cæli & terræ, quòd hæc absconderis à sapientibus, & prudentibus, & reuelaueris ea infantibus: etiam Pater mi, quia talis fuit voluntas coram te.

---

8 וְלַאיְדָא מְדִינְתָא דְעָאלִין אַנְתּוּן וּמַקַּבְלִין לְכוּן לְעַסּוּ מִדֵּם דְּמֶתְחֲסִים לְכוּן׃ 9 וְאַסַּוּ לַאוּלִין דַּבְּרַיְהִין
בַּהּ וְאֵמְרוּ לְהוּן קְרֵבַת עֲלֵיכוּן מַלְכוּתְהּ דַּאלָהָא׃ 10 לַאיְדָא דַּיְן דִּמְדִינְתָא דְעָאלִין אַנְתּוּן וְלָא נְקַבְּלוּנָכוּן
פּוּקוּ לְכוּן בְּשׁוּקָא וְאֵמְרוּ׃ 11 וְאַף חֻלָּא דְּדָבֵק לַן בְּרַגְלִין מִן מְדִינְתְכוּן נָפְצִינַן לְכוּן בְּרַם הָדָא דַּעוּ דְקָרְבַת
לְהּ עֲלֵיכוּן מַלְכוּתְהּ דַּאלָהָא׃ 12 אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּלַסְדוֹם נֶהֱוֵא נַיְחַ בְּיוֹמָא הַו אוּ לַמְּדִינְתָא הָי׃
13 וַיְ לֵכִי כָּורַזִין וַיְ לֵכִי בֵּית צַיְדָא דְּאִלּוּ בְּצוֹר וְצַיְדָן הֲווּ חֵילֵא דַּהֲווּ בְּבֵין בְּכָר דִּין בְּתַקָּא וּבְקָטְמָא תָּבוּ׃
14 בְּרַם לְצוֹר וְלְצַיְדָן נֶהֱוֵא נַיְחַ בְּיוֹמָא דְּדִינָא אוּ לְכִין׃
15 וְאַנְתְּי כְּפַרְנַחוּם הֲי דְּעַדְמָא לַשְׁמַיָּא אֶתְתְּרִימְתִי עַדְמָא לַשְׁיוֹל תֶּתַּחֲתִין׃

a לעס b סם c אסא d כרר e קרב f נן g עול h נקבלונכון i קבל k נפק l נוח m פירושו אפר n תב שמושה o נם p נחת

8 *Et in quamcunque ciuitatem intraueritis, & susceperint vos, manducate quæ apponuntur vobis:

9 * Et curate infirmos qui in illa sunt: & dicite illis, Appropinquauit in vos regnum Dei.

10 * In quamcunque autem ciuitatem intraueritis, & non susceperint vos, exeuntes in plateas eius, dicite,

Act.13. c.51 11 * Etiam puluerem qui adhæsit nobis de ciuitate vestra, extergimus in vos. tamen hoc scitote, quia appropinquauit regnum Dei.

12 * Dico vobis, quia Sodomis in die illa remissius erit, quàm illi ciuitati.

Mat. 11. c.21 13 * Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ C fuissent virtutes quę factę sunt in vobis, olim in cilicio & cinere sedentes pœniterent.

14 * Veruntamen Tyro & Sidoni remissius erit in iudicio, quàm vobis.

15 * Et tu Capharnaum vsque ad cælum exaltata, vsque ad infernum demergêris.

Mat. 10. d.40 Ioh.13. c.20 16 *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit. Qui autem me spernit, spernit eum qui misit me.

17 * Reuersi sunt autem septuaginta duo cum gaudio, dicentes, Domine, etiam dæmonia subiiciuntur nobis in nomine tuo.

18 * Et ait illis, Videbam Satanam sicut fulgur de cælo cadentem.

19 * Ecce, dedi vobis potestatem calcandi supra serpentes, & scorpiones, & super omnem virtutem inimici: & nihil vobis nocebit.

20 * Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete autem quòd nomina vestra scripta sunt in cælis.

†in †sancto Mat. 11. d.25 21 *In ipsa hora exultauit †spiritu†, & dixit, Confiteor tibi pater, Domine cæli D & terræ, quòd abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & reuelasti ea paruulis. Etiam Pater, quoniam sic placuit ante te.

8 * καὶ εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ δέχωνται ὑμᾶς, ἐσθίετε τὰ παρατιθέμενα ὑμῖν,

9 * καὶ θεραπεύετε τοὺς ἐν αὐτῇ ἀσθενεῖς, καὶ λέγετε αὐτοῖς, ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

10 * εἰς ἣν δ' ἂν πόλιν εἰσέρχησθε, καὶ μὴ δέχωνται ὑμᾶς, ἐξελθόντες εἰς τὰς πλατείας αὐτῆς, εἴπατε,

11 * καὶ τὸν κονιορτὸν τὸν κολληθέντα ἡμῖν ἐκ τῆς πόλεως ὑμῶν, ἀπομασσόμεθα ὑμῖν. πλὴν τοῦτο γινώσκετε, ὅτι ἤγγικεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

12 * λέγω ὑμῖν, ὅτι Σοδόμοις ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ἀνεκτότερον ἔσται, ἢ τῇ πόλει ἐκείνῃ.

13 * οὐαί σοι, χωραζίν, οὐαί σοι, Βηθσαϊδά· ὅτι εἰ ἐν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἐγένοντο αἱ δυνάμεις αἱ γενόμεναι ἐν ὑμῖν, πάλαι ἂν ἐν σάκκῳ καὶ σποδῷ καθήμεναι μετενόησαν.

14 * πλὴν Τύρῳ καὶ Σιδῶνι ἀνεκτότερον ἔσται ἐν τῇ κρίσει, ἢ ὑμῖν.

15 * καὶ σὺ Καπερναούμ, ἡ ἕως τοῦ οὐρανοῦ ὑψωθεῖσα, ἕως ᾅδου καταβιβασθήσῃ.

16 * ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει· καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ· ὁ δὲ ἐμὲ ἀθετῶν, ἀθετεῖ τὸν ἀποστείλαντά με.

17 * Ὑπέστρεψαν δὲ οἱ ἑβδομήκοντα μετὰ χαρᾶς λέγοντες, κύριε, καὶ τὰ δαιμόνια ὑποτάσσεται ἡμῖν ἐν τῷ ὀνόματί σου.

18 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐθεώρουν τὸν Σατανᾶν ὡς ἀστραπὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεσόντα.

19 * ἰδοὺ δίδωμι ὑμῖν τὴν ἐξουσίαν τοῦ πατεῖν ἐπάνω ὄφεων καὶ σκορπίων, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν τοῦ ἐχθροῦ, καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσῃ.

20 * πλὴν ἐν τούτῳ μὴ χαίρετε, ὅτι τὰ πνεύματα ὑμῖν ὑποτάσσεται· χαίρετε δὲ ὅτι τὰ ὀνόματα ὑμῶν ἐγράφη ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

21 * ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἠγαλλιάσατο τῷ πνεύματι ὁ Ἰησοῦς, καὶ εἶπεν, ἐξομολογοῦμαί σοι πάτερ, κύριε τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ὅτι ἀπέκρυψας ταῦτα ἀπὸ σοφῶν καὶ συνετῶν, καὶ ἀπεκάλυψας αὐτὰ νηπίοις. ναὶ ὁ πατήρ· ὅτι οὕτως ἐγένετο εὐδοκία ἔμπροσθέν σου.

---

m פירושובזה או מאס
n שְׁלַח o חֲפַך p חֲרָא
q מן עבר נהר שעבד
r שְׁלַט s חֲוָא
t רוּשׁ u חֲרָא
x חֲרָא y כְּתַב
z רְעָא a יְדָא b כְּסָא
c גְּלָא d יְלַד e צְבָא

16 מַן דְּלְכוֹן שָׁמַע לִי שָׁמַע וּמַן דִּלְכוֹן m טָלֵם לִי הוּ טָלֵם וּמַן דִּלִי טָלֵם טָלֵם לְמַן n דְּשַׁלְחַנִי׃
17 o וַהֲפָכוּ הָנוּן שַׁבְעִין וְשַׁתַּיִם p בְּחֶדְוְתָא רַבְּתָא וְאָמְרִין לֵהּ מָרָן אַף שֵׁאדָא q מְשְׁתַּעְבְּדִין לַן בַּשְׁמָךְ ׃
18 הוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן חָזֵא הֲוִית לֵהּ לְסָטָנָא דִּנְפַל אַיִךְ בָּרָקָא מִן שְׁמַיָּא ׃
19 הָא יְהַב אֲנָא לְכוֹן r שׁוּלְטָנָא s דַּהֲוַיתוּן t דָּשִׁין חֲוָתָא וְעַקְרֵבָא וְכֹלֵהּ חֵילֵהּ דִּבְעֶלְזְבָבָא וּמִדֵּם לָא n נַהֲרִכוֹן׃
20 כְּרֵם בְּהָדָא לָא x תֶּחֱדוֹן דְּשֵׁאדָא מְשְׁתַּעְבְּדִין לְכוֹן אֶלָּא חֲדוּ דְּשְׁמָהֵיכוֹן y אִתְכְּתֵבוּ בִּשְׁמַיָּא ׃
21 בָּהּ בְּשָׁעְתָּא z רְוַז יְשׁוּעַ בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וְאָמַר a מָרֵא אֲנָא לָךְ אֲבִי מָרֵא דִּשְׁמַיָּא וְדְאַרְעָא b דְּכַסְיֵת הָלֵין מִן חַכִּימֵא וְסַכְלְתָנֵא c וְגַלְיֵת אִנִּין d לְיַלּוּדֵא אֵין אֲבִי דְּהָכְנָא הֲוָא c צְבְיָנָא קֳדָמָיִךְ ׃

22 * Et conuersus ad discipulos suos, dixit eis, Omnia tradita sunt mihi à Patre meo: & nemo nouit quis sit Filius, nisi Pater; & quis sit Pater, nisi Filius, & si cui voluerit Filius reuelare.

23 * Item conuersus ad discipulos suos seorsim, dixit, Felices oculi qui vident quod vos videtis.

24 * Etenim dico vobis, multos Prophetas & Reges voluisse videre quod videtis, neque vidisse: & audire quod auditis, nec audisse.

Ad vesperas Dominicæ sextæ Ieiunij.

25 * Ecce autem Scriba quidam surrexit vt tentaret eum, & ait, Doctor, quid faciam, vt hæreditate possideam vitam æternam?

26 * Ipse verò Ieschua dixit ei, In Lege quomodo scriptum est, quomodo legis?

27 * Respondit & dixit ei, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex totis viribus tuis, & ex tota mente tua: & proximum tuum sicut animam tuam, [reipsum.]

28 * Dixit ei Ieschua, Rectè dixisti: hoc age, & viues.

29 * Ille autem quum vellet iustificare semetipsum, dixit ei, Ecquis est proximus meus?

30 * Subdit ei Ieschua: Vir quidam descendebat ab Ourischlem in Hirichou; & irruerunt in eum latrones, & expoliarunt eum, vulneraruntque; & missum eum fecerunt quum vix subsisteret in eo anima: atque abiére.

31 * Accidit autem vt Sacerdos quidam descenderet per illam viam; & vidit eum, ac præteriit.

32 * Similiter & Leuita veniens accessit ad illum locum; & vidit eum, ac præteriit.

33 * Vir autem Schamaritanus, quũ iter faceret, venit quò loci erat ipse; viditque eum, & misertus est eius. 34 * Accessit itaque, et obligauit vulnera eius; infuditque in ea vinum & oleum: ac imposuit asino suo, & adduxit eum in diuersorium, & eius curam egit. 35 * Manè autem diei proferens duos denarios, dedit hospiti; & dixit ei, Curam illius age: & siquid suprà impenderis, quum reuertar, ego reddam tibi.

---

22 וְאִתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן כֹּל מְדֵם אִשְׁתְּלֶם לִי מִן אֲבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע מַנוּ בְּרָא אֶלָּא אֲבָא וּמַנוּ אֲבָא אֶלָּא אֱנוּן בְּרָא וְלִמַן דְּאֱן נְבְּבֵא בְּרָא וְנֶגְלֵא׃ 23 וְאִתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידוֹהִי בַּלְחוֹדַיהוֹן וְאָמַר טוּבַיהֵין לְעַיְנֵא דְּחָזַן מְדֵם דַּאנְתוּן חָזַין׃ 24 אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דַּנְבִיָּא סַגְיָאֵא וּמַלְכֵא צְבוֹ דְּנֶחֱזוֹן מְדֵם דְּחָזַין אַנְתוּן וְלָא חָזוֹ וְלִמְשְׁמַע מְדֵם דַּאנְתוּן שְׁמְעִין וְלָא שְׁמַעוּ׃ דְּרַמְשָׁא וְדַחַר בְּשַׁבָּא דוּ דְצוֹמָא לח

25 וְהָא סָפְרָא חַד קָם דְּנִנַסְיוּהִי וְאָמַר מַלְפָּנָא מָנָא אֶעְבֵּד דְּאַרַת חַיֵּא דַּלְעָלַם׃ 26 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ בָּנָטוֹסָא אַיכָנָא כְּתִיב אַיכָנָא קָרֵא אַנְתְּ׃ 27 עָנָא וַאמַר לֵהּ וְתָרַחֵם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מִן כֻּלֵּה לֵבָךְ וּמִן כֻּלֵּה נַפְשָׁךְ וּמִן כֻּלֵּה חַיְלָךְ וּמִן כֻּלֵּה רַעְיָנָךְ וְלִקְרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃

f וְאִתְפְּנִי לְוָת g תַּלְמִידוֹהִי h אֶשְׁתְּלֶם לִי מִן אֲבִי וְלָא אֱנָשׁ יָדַע מַנוּ בְּרָא אֶלָּא אֲבָא וּמַנוּ אֲבָא אֶלָּא אִן בְּרָא וְלִמַן דְּאִן נְבְּבֵא בְּרָא וְנֶגְלֵא׃ 23 וְאִתְפְּנִי לְוָת תַּלְמִידוֹהִי בַּלְחוֹדַיהוֹן וְאָמַר טוּבַיהֵין לְעַיְנֵא דְּחָזַן מְדֵם דַּאנְתוּן חָזַין׃ 24 אָמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דַּנְבִיָּא סַגְיָאֵא וּמַלְכֵא צְבוֹ דְּנֶחֱזוֹן מְדֵם דְּחָזַין אַנְתוּן וְלָא חָזוֹ וְלִמְשְׁמַע מְדֵם דַּאנְתוּן שְׁמְעִין וְלָא שְׁמַעוּ׃ דְּרַמְשָׁא וְדַחַר בְּשַׁבָּא דוּ דְצוֹמָא לח

25 וְהָא סָפְרָא חַד קָם דְּנִנַסְיוּהִי וְאָמַר מַלְפָּנָא מָנָא אֶעְבֵּד דְּאַרַת חַיֵּא דַּלְעָלַם׃ 26 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ בָּנָטוֹסָא אַיכָנָא כְּתִיב אַיכָנָא קָרֵא אַנְתְּ׃ 27 עָנָא וַאמַר לֵהּ וְתָרַחֵם לְמָרְיָא אֱלָהָךְ מִן כֻּלֵּה לֵבָךְ וּמִן כֻּלֵּה נַפְשָׁךְ וּמִן כֻּלֵּה חַיְלָךְ וּמִן כֻּלֵּה רַעְיָנָךְ וְלִקְרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃

f נְפָא g לְמַר h שְׁלַם i חֲזָא k צְבָא l חֲזָא m שְׁמַע n צָם o נְסָא p אַלֵּף q עֲבַר r יְבֵת כמו יש s רְחַם t רְעָא

* Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. Et nemo scit quis sit Filius, nisi Pater: & quis sit Pater, nisi Filius, & cui voluerit Filius reuelare.

* Et conuersus ad discipulos suos, dixit, Beati oculi qui vident quæ vos videtis. Mat. 13. b. 1.

* Dico enim vobis, quòd multi Prophetæ & Reges voluerunt videre quæ vos videtis, & non viderunt; & audire quæ auditis, & non audierunt.

* Et ecce quidam Legisperitus surrexit tentans illum, & dicens, Magister, E quid faciendo vitã æternam possidebo? Mat. 22. d. 35. Mar. 12. c. 28.

* At ille dixit ad eum, In Lege quid scriptum est? quomodo legis?

* Ille respondens, dixit, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis, & ex omni mẽte tua: & proximum tuum sicut teipsum. Deut. 6. a. 5.

* Dixitque illi, Rectè respondisti: hoc fac, & viues.

* Ille autem volens iustificare seipsum, dixit ad Iesum, Et quis est meus proximus?

*† Suscipiens autem Iesus, dixit, Homo quidam descendebat ab Ieruslem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiã despoliauerunt eum: & plagis impositis, F abierunt semiuiuo relicto. Suscipiens

* Accidit autem vt Sacerdos quidam descenderet eadem via: & viso illo, præteriuit.

* Similiter & Leuita, cùm esset secus locum, & videret eum, pertransiit.

* Samaritanus autem quidam iter faciens, venit secus eum: & videns eum, misericordia motus est.

* Et appropiãs alligauit vulnera eius, infundens oleum & vinum: & imponẽs illum in iumentum suum, duxit in stabulum, & curam eius egit.

* Et altera die protulit duos denarios, & dedit stabulario: & ait, Curam illius habe: & quodcunque supererogaueris, ego, cùm rediero, reddam tibi.

22 * πάντα μοι παρεδόθη ὑπὸ τοῦ πατρός μου. καὶ οὐδεὶς γινώσκει τίς ἐστιν ὁ υἱὸς, εἰ μὴ ὁ πατήρ. καὶ τίς ἐστιν ὁ πατὴρ, εἰ μὴ ὁ υἱὸς, καὶ ᾧ ἐὰν βούληται ὁ υἱὸς ἀποκαλύψαι.

23 * Καὶ στραφεὶς πρὸς τοὺς μαθητὰς, κατ' ἰδίαν εἶπε, μακάριοι οἱ ὀφθαλμοὶ οἱ βλέποντες ἃ βλέπετε.

24 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι πολλοὶ προφῆται καὶ βασιλεῖς ἠθέλησαν ἰδεῖν ἃ ὑμεῖς βλέπετε, καὶ οὐκ εἶδον· καὶ ἀκοῦσαι ἃ ἀκούετε, καὶ οὐκ ἤκουσαν.

25 * καὶ ἰδοὺ νομικός τις ἀνέστη, ἐκπειράζων αὐτὸν, καὶ λέγων, διδάσκαλε, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

26 * ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἐν τῷ νόμῳ τί γέγραπται; πῶς ἀναγινώσκεις;

27 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.

28 * εἶπε δὲ αὐτῷ, ὀρθῶς ἀπεκρίθης· τοῦτο ποίει, καὶ ζήσῃ.

29 * ὁ δὲ θέλων δικαιοῦν ἑαυτὸν, εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, καὶ τίς ἐστί μου πλησίον;

30 * ὑπολαβὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἰερουσαλὴμ εἰς Ἰεριχὼ, καὶ λῃσταῖς περιέπεσεν, οἳ καὶ ἐκδύσαντες αὐτὸν, καὶ πληγὰς ἐπιθέντες ἀπῆλθον, ἀφέντες ἡμιθανῆ τυγχάνοντα.

31 * κατὰ συγκυρίαν δὲ ἱερεύς τις κατέβαινεν ἐν τῇ ὁδῷ ἐκείνῃ, καὶ ἰδὼν αὐτὸν, ἀντιπαρῆλθεν.

32 * ὁμοίως δὲ καὶ Λευίτης, γενόμενος κατὰ τὸν τόπον, ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ἀντιπαρῆλθεν.

33 * Σαμαρείτης δέ τις ὁδεύων, ἦλθε κατ' αὐτὸν, καὶ ἰδὼν αὐτὸν ἐσπλαγχνίσθη·

34 * καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰ τραύματα αὐτοῦ, ἐπιχέων ἔλαιον καὶ οἶνον. ἐπιβιβάσας δὲ αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἴδιον κτῆνος, ἤγαγεν εἰς πανδοχεῖον, καὶ ἐπεμελήθη αὐτοῦ.

35 * καὶ ἐπὶ τὴν αὔριον ἐξελθὼν, ἐκβαλὼν δύο δηνάρια ἔδωκε τῷ πανδοχεῖ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἐπιμελήθητι αὐτοῦ, καὶ ὅ, τι ἂν προσδαπανήσῃς, ἐγὼ ἐν τῷ ἐπανέρχεσθαί με, ἀποδώσω σοι.

---

28 אֵמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [k] תְּרִיצָאִית אֲמַרְתָּךְ חָדָא עָבֵד [l] וְהָחָא׃ 29 הוּא דֵּין כַּד צְבָא [m] לְמִזְדַּקּוֹ נַפְשֵׁהּ אֲמַר לֵהּ וּמַנוּ קָרִיבִי׃ 30 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַד [n] נָחֵת הֲוָא מִן אוּרְשְׁלֵם לְאִירִיחוּ וַנְפַלוּ עַלַוֹהִי [o] לִסְטָיֵא [p] וְשַׁלְחוּהִי [q] וַמַחֲאוּי וְשַׁבְקוּהִי כַּד קְלִיל [r] קַיְמָא בְּהּ נַפְשָׁא [s] וְאָזְלוּ׃ 31 [t] וַגְּדִשׁ כָּהֲנָא חַד נָחֵת הֲוָא בְּאוֹרְחָא הָהִי וְחָזְיֵהִי וַעֲבַר׃ 32 וְהָכַנָא אַף לֵוָיָא אֲתָא מְטָא לְהָהִי דּוּכְתָא וְחָזְיֵהִי וַעֲבַר׃ 33 אֲנָשׁ דֵּין שָׁמְרָיָא כַּד [u] רָכָא הֲוָא אֲתָא אַיְכָא דְּאִיתַוֹהִי הֲוָא וַחְזָיֵהִי׃ 34 וְאִתְקְרַב וַעֲצַב [v] מַחְוָתֵהּ [w] וַנְצַל עֲלַיְהִין חַמְרָא [x] וּמִשְׁחָא [y] וְסָמֵהּ עַל חֲמָרֵהּ וְאַיְתְיֵהּ [z] לְפוּתְקָא [a] וְאִתְכְּטֵל לֵהּ עַלַוֹהִי׃ 35 וְלָצַפְרֵהּ דִּינָרִין תְּרֵין יְהַב [b] לְפוּתְקָיָא וַאֲמַר לֵהּ [c] יְצַף דִּילֵהּ וְאַן מֵרֵהּ [d] יַתִּיר תַּפֵּק מָאֲרָהֲכֵּךְ אֲנָא יְהֵב אֲנָא לָךְ׃

[k] תְּרֵץ חָיָא [l] זְרַק נְחַת [m] מן לשון יִשְׁלַח מְחָא [n] קם אֲזַל [o] גְּדֵשׁ פירושו קרה [p] רְדָא [q] רַחֵם מְחָא [r] נְצַל כמו נגל [s] מְשַׁח [t] סָם [u] אֲתָא פירושו המלון [v] בְּטַל [w] נְפַק [x] פירושו ארקומטון [y] יְצַף [z] Cc

36 * Quis igitur horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in manus la-
37 tronum? * Ille verò dixit, Is qui misertus est eius. Subdit ei Ieschua, Abi, & tu fac similiter.

Lectio in commemorationem Mulierum sanctarum.

38 * Et factum est quum ipsi iter facerent vt introierit in vicum quendã, & mulier Mortho nomine excepit eum domi suæ.

39 * Erat autem ei soror nomine Mariam, quæ veniens consedit ad pedes Domini nostri, & audiebat sermones eius.

40 * Mortho autem distrahebatur multo ministerio: & veniens dixit ei, Domine mi, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ei opem mihi ferat.

41 * Respondit Ieschua, & dixit ei, Mortho, Mortho, sollicita es, & distraheris circa plurima.

42 * At vnum est quod requiritur. Mariam verò partem bonam elegit sibi, quæ non auferetur ab ea.

Ad vesperas Feria tertia hebdomadis præcedentis Ieiunium.

CAP. XI.

1 ET factum est quum ipse oraret quodam in loco, vt absolvit, dixit ei vnus è discipulis suis, Domine noster, doce nos orare, sicut & Iouchanon docuit discipulos suos.

2 * Dixit eis Ieschua, Quum oratis, sic dicite: Pater noster qui es in cælis, Sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua vt in cælo, & in terra.

3 * Da nobis panem indigentiæ nostræ quotidie.

4 * Et remitte nobis peccata nostra. nam et nos remittimus omnibus qui debent nobis. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.

5 * Et subdit eis, Quis vestrum habebit amicum, & proficiscetur ad eum media nocte, & dicet ei, Amice mi, da mihi mutuò tres placentas:

6 * Quandoquidem amicus venit ad me ab itinere, & non habeo quod apponam ei.

---

36 סַנּוּ הָכִיל מִן תְּלָתִין חִלְתָא [i] מְתְחֲזֵא לָךְ דַּהֲוָא קְרִיבָא לְהַוּ דִּנְפַל בְּאִידֵי גַּיָּסֵא: 37 הוּדֵין אֲמַר הַוּ דְּאִתְרַחֵם
עֲלוֹהִי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [k] זֵל אַף אַנְתְּ הָכַנָא [l] חַוִּיתְ עֲבֵד: [m] מָרְיָנָא [n] בְּרוּכְרָנָא דְּנָשֵׁא קַרִישָׁתָא לוּ

38 וַהֲוָא דְּכַר חֵנּוּן [o] רַדִּין בְּאוּרְחָא עַל לַקְרִיתָא חָדָא וְאִנְתְּתָא דִּשְׁמָהּ מָרְתָא קַבְּלַתֵּהּ בְּבַיְתָהּ:
39 וְאִיתּ חָוְרָת לָהּ [a] חָתָא דִּשְׁמָהּ מַרְיָם וְאָתַת [b] יְתֵבַת לָהּ לְוָת רַגְלוֹהִי דְּמָרָן וְשָׁמְעָא הֲוָה [c] מִלּוֹהִי:
40 מָרְתָא דִּין [d] עָנְיָא הֲוָת [c] בְּתֻשְׁמֶשְׁתָא סַגִּיאָתָא [f] וְאִתַּת אֲמְרָא לֵהּ מָרִי לָא כְּטִיל לָךְ דְּחָתִי שְׁבַקְתַנִי בַּלְחוֹדַי
לְמִשְׁמְשׁוּ אֱמַר לָהּ [g] מְעַדְרָא לִי: 41 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ מָרְתָא [h] יָצְפַתִי וְרָהִיבַתִי עַל [k] סַגִּיאָתָא:
42 חָדָא הִי דִּין [l] דְּמֶתְבַּעְיָא מַרְיָם דִּין [m] מְנָתָא טָבְתָא [n] גְּבַת לָהּ הִי דְּלָא הֶתְנַסַב מִנָּהּ:

[i] מְתְחֲזֵא [k] אֵזַל [l] חַוִּיתָא
[m] קְרָא [n] דְּכַר כמו זכר
[o] רַדָּא כמו אזהות
[a] יְתַב [c] מְלַל [d] עָנְיָא
[e] שַׁמֵּשׁ [f] אֲתָא [g] עַדַּר
כמו עזר [h] יְצַף [i] רְהַב
[k] סְגָא [l] בְּעָא
[m] פירוש חלק [n] גְּבָא

* Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?

* At ille dixit, Qui fecit misericordiã in illum. Et ait illi Iesus, Vade & tu fac similiter.

* Factum est autem dum irent, & ipse intrauit in quoddã castellum: & mulier quędam Martha nomine, excepit illum in domum suam:

* Et huic erat soror nomine Maria. quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

* Martha autem satagebat circa frequens ministerium. quæ stetit, & ait, Domine, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet.

* Et respondens dixit illi Dominus, Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.

* Porrò vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factum est, cùm esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex A discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

Mat. 6. b. 9

* Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum†.

† Fiat volũtas tua sicut in cælo & in terra.

* Panem nostrum quotidianum da nobis † hodie:

† quotidie

* Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & †ipsi dimittimus † omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

† nos † debitoribus nostris

* Et ait ad illos, Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes: * Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

36 * τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

37 * ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

38 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

39 * καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

40 * ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

41 * ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μάρθα μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά·

42 * ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

ια'.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

3 * τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

4 * καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

5 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους,

6 * ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

---

* צְלָא ᵉ לְמַר ᵍ אֶלֶף
ᵇ חַנָּא ᵈ אִתָּא ᶠ צְבָא
ᵉ יְהַב ˣ מְנַק ʸ חוּב
ᵉ עִיל אוֹ עֲלַל ᵃ נְסָא
ᵇ פְּרַק ᶜ פְּלַג
ᵈ סָם

ז וַהֲוָא דְּכַד ° מְצַלֵּא בְּרוּכְתָא חֲדָא כַּד שֵׁלִים אֲמַר לֵהּ חַד מִן ᵖ תַּלְמִידְוֹהִי מָרָן ᵍ אַלֵּפִין לַמְצַלָּיו אֵיכְנָא דְּאַף יוֹחָנָן אַלֵּף לְתַלְמִידְוֹהִי ׃ ב אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲמָתַי דְּמְצַלַּיִן אֲנָתוּן קָאֲמְרִין אֲבוּן דְּבִשְׁמַיָּא נְתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ
ˢ תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ נֶהֱוֵא ˢ צְבְיָנָךְ אֵיךְ דְּבִשְׁמַיָּא אַף בְּאַרְעָא ׃ ג ᵘ הַב לַן לַחְמָא ˣ דְּסוּנְקָנַן כָּל יוֹם ׃
ד וְשָׁבוֹק לַן חֲטָהַיִן אַף חֲנַן גַּיר שָׁבְקִין לְכָל ʸ דְּחַיָּבִין לַן וְלָא ᶻ תַּעֲלַן ᵃ לְנִסְיוֹנָא אֶלָּא ᵇ פְּרוֹקִין מִן בִּישָׁא ׃
ה וְאֲמַר לְהוֹן מַנּוּ מָנְכוֹן דְּאִית לֵהּ רַחְמָא וְנֵאזַל לְוָתֵהּ ᶜ בְּפֶלְגוּת לֵילְיָא וְנֵאמַר לֵהּ רַחֲמֵי אַשְׁאֲלִינִי תְּלָת גְּרִיצִין ׃
ו מָטַל דְּרַחְמָא אִתָּא לְוָתִי מִן אוּרְחָא וְלֵית לִי מֶדֵּם ᵈ דַּאסִים לֵהּ ׃

36 * Quis igitur horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in manus la-
37 tronum? * Ille verò dixit, Is qui misertus est eius. Subdit ei Ieschua, Abi, & tu fac similiter.

Lectio in commemorationem Mulierum sanctarum.

38 * Et factum est quum ipsi iter facerent vt introierit in vicum quendã, & mulier Mortho nomine excepit eum domi suæ.

39 * Erat autem ei soror nomine Mariam, quæ veniens consedit ad pedes Domini nostri, & audiebat sermones eius.

40 * Mortho autem distrahebatur multo ministerio: & veniens dixit ei, Domine mi, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ei opem mihi ferat.

41 * Respondit Ieschua, & dixit ei, Mortho, Mortho, sollicita es, & distraheris circa plurima.

42 * At vnum est quod requiritur. Mariam verò partem bonam elegit sibi, quæ non auferetur ab ea.

Ad vesperas Feria tertia hebdomadis præcedentis Ieiunium.

CAP. XI.

1 ET factum est quum ipse oraret quodam in loco, vt absolvit, dixit ei vnus è discipulis suis, Domine noster, doce nos orare, sicut & Iouchanon docuit discipulos suos.

2 * Dixit eis Ieschua, Quum oratis, sic dicite: Pater noster qui es in cælis, Sanctificetur nomen tuum: Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua vt in cælo, & in terra.

3 * Da nobis panem indigentiæ nostræ quotidie.

4 * Et remitte nobis peccata nostra. nam et nos remittimus omnibus qui debent nobis. Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos à malo.

5 * Et subdit eis, Quis vestrum habebit amicum, & proficiscetur ad eum media nocte, & dicet ei, Amice mi, da mihi mutuò tres placentas:

6 * Quandoquidem amicus venit ad me ab itinere, & non habeo quod apponam ei.

---

36 סַנּוּ הָכִיל מִן תְּלָתִין חִלְתָא [i] מְתְחֲזֵא לָךְ דַּהֲוָא קְרִיבָא לְהַוּ דִּנְפַל בְּאִידֵי גַּיָּסֵא: 37 הוּדֵין אֲמַר הַוּ דְּאִתְרַחֵם
עֲלוֹהִי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [k] זֵל אַף אַנְתְּ הָכַנָא [l] חַוִּיתְ עֲבֵד: [m] מָרְיָנָא [n] בְּרוּכְרָנָא דְּנָשֵׁא קַרִישָׁתָא לוּ

38 וַהֲוָא דְּכַר חֵנּוּן [o] רַדִּין בְּאוּרְחָא עַל לַקְרִיתָא חָדָא וְאִנְתְּתָא דִּשְׁמָהּ מָרְתָא קַבְּלַתֵּהּ בְּבַיְתָהּ:
39 וְאִיתּ חָוְרָת לָהּ [a] חָתָא דִּשְׁמָהּ מַרְיָם וְאָתַת [b] יְתֵבַת לָהּ לְוָת רַגְלוֹהִי דְּמָרָן וְשָׁמְעָא הֲוָה [c] מִלּוֹהִי:
40 מָרְתָא דִּין [d] עָנְיָא הֲוָת [c] בְּתֻשְׁמֶשְׁתָא סַגִּיאָתָא [f] וְאִתַּת אֲמְרָא לֵהּ מָרִי לָא כְּטִיל לָךְ דְּחָתִי שְׁבַקְתַנִי בַּלְחוֹדַי
לְמִשְׁמְשׁוּ אֱמַר לָהּ [g] מְעַדְרָא לִי: 41 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ מָרְתָא [h] יָצְפַתִי וְרָהִיבַתִי עַל [k] סַגִּיאָתָא:
42 חָדָא הִי דִּין [l] דְּמֶתְבַּעְיָא מַרְיָם דִּין [m] מְנָתָא טָבְתָא [n] גְּבַת לָהּ הִי דְּלָא הֶתְנַסַב מִנָּהּ:

[i] מְתְחֲזֵא [k] אֵזַל [l] חַוִּיתָא
[m] קְרָא [n] דְּכַר כמו זכר
[o] רַדָּא כמו אזהות
[a] יְתַב [c] מְלַל [d] עָנְיָא
[e] שַׁמֵּשׁ [f] אֲתָא [g] עַדַּר
כמו עזר [h] יְצַף [i] רְהַב
[k] סְגָא [l] בְּעָא
[m] פירוש חלק [n] גְּבָא

* Quis horum trium videtur tibi proximus fuisse illi qui incidit in latrones?

* At ille dixit, Qui fecit misericordiã in illum. Et ait illi Iesus, Vade & tu fac similiter.

* Factum est autem dum irent, & ipse intrauit in quoddã castellum: & mulier quędam Martha nomine, excepit illum in domum suam:

* Et huic erat soror nomine Maria. quæ etiam sedens secus pedes Domini, audiebat verbum illius.

* Martha autem satagebat circa frequens ministerium. quæ stetit, & ait, Domine, non est tibi curæ quòd soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, vt me adiuuet.

* Et respondens dixit illi Dominus, Martha, Martha, solicita es, & turbaris erga plurima.

* Porrò vnum est necessarium. Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea.

CAP. XI.

ET factum est, cùm esset in quodam loco orans, vt cessauit, dixit vnus ex A discipulis eius ad eum, Domine, doce nos orare, sicut docuit & Iohannes discipulos suos.

Mat. 6. b. 9

* Et ait illis, Cùm oratis, dicite, Pater, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum†.

† Fiat volũtas tua sicut in cælo & in terra.

* Panem nostrum quotidianum da nobis † hodie:

† quotidie

* Et dimitte nobis peccata nostra, siquidem & †ipsi dimittimus † omni debenti nobis. Et ne nos inducas in tentationem.

† nos † debitoribus nostris

* Et ait ad illos, Quis vestrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice, commoda mihi tres panes: * Quoniam amicus meus venit de via ad me, & non habeo quod ponam ante illum.

36 * τίς οὖν τούτων τῶν τριῶν δοκεῖ σοι πλησίον γεγονέναι τοῦ ἐμπεσόντος εἰς τοὺς λῃστάς;

37 * ὁ δὲ εἶπεν, ὁ ποιήσας τὸ ἔλεος μετ' αὐτοῦ. εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου, καὶ σὺ ποίει ὁμοίως.

38 * ἐγένετο δὲ ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτοὺς, καὶ αὐτὸς εἰσῆλθεν εἰς κώμην τινά. γυνὴ δέ τις ὀνόματι μάρθα, ὑπεδέξατο αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς.

39 * καὶ τῇδε ἦν ἀδελφὴ καλουμένη μαρία, ἣ καὶ παρακαθίσασα πρὸς τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, ἤκουε τὸν λόγον αὐτοῦ.

40 * ἡ δὲ μάρθα περιεσπᾶτο περὶ πολλὴν διακονίαν. ἐπιστᾶσα δὲ εἶπε, κύριε, οὐ μέλει σοι ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπε διακονεῖν; εἰπὲ οὖν αὐτῇ ἵνα μοι συναντιλάβηται.

41 * ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, μάρθα μάρθα, μεριμνᾷς, καὶ τυρβάζῃ περὶ πολλά·

42 * ἑνὸς δέ ἐστι χρεία. μαρία δὲ τὴν ἀγαθὴν μερίδα ἐξελέξατο, ἥτις οὐκ ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτῆς.

ια'.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ προσευχόμενον, ὡς ἐπαύσατο, εἶπέ τις τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς αὐτὸν, κύριε, δίδαξον ἡμᾶς προσεύχεσθαι, καθὼς καὶ ἰωάννης ἐδίδαξε τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

2 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, ὅταν προσεύχησθε, λέγετε, πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τὸ θέλημά σου ὡς ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς.

3 * τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δίδου ἡμῖν τὸ καθ' ἡμέραν.

4 * καὶ ἄφες ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν· καὶ γὰρ αὐτοὶ ἀφίεμεν παντὶ ὀφείλοντι ἡμῖν. καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

5 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, τίς ἐξ ὑμῶν ἕξει φίλον, καὶ πορεύσεται πρὸς αὐτὸν μεσονυκτίου, καὶ εἴπῃ αὐτῷ, φίλε, χρῆσόν μοι τρεῖς ἄρτους,

6 * ἐπειδὴ φίλος μου παρεγένετο ἐξ ὁδοῦ πρός με, καὶ οὐκ ἔχω ὃ παραθήσω αὐτῷ·

---

* צְלָא ᵉ לְמַר ᵍ אֶלֶף
ᵇ חַנָּא ᵈ אִתָּא ᶠ צְבָא
ᵉ יְהַב ˣ מְנַק ʸ חוּב
ᵉ עִיל אוֹ עֲלַל ᵃ נְסָא
ᵇ פְּרַק ᶜ פְּלַג
ᵈ סָם

ז וַהֲוָא דְּכַד ° מְצַלֵּא בְּרוּכְתָא חֲדָא כַּד שֵׁלִים אֲמַר לֵהּ חַד מִן ᵖ תַּלְמִידְוֹהִי מָרָן ᵍ אַלֵּפִין לַמְצַלָּיו אֵיכְנָא דְּאַף יוֹחָנָן אַלֵּף לְתַלְמִידְוֹהִי ׃ ב אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אֲמָתַי דְּמְצַלַּיִן אֲנָתוּן קָאֲמְרִין אֲבוּן דְּבִשְׁמַיָּא נְתְקַדַּשׁ שְׁמָךְ
ˢ תֵּאתֵא מַלְכוּתָךְ נֶהֱוֵא ˢ צְבְיָנָךְ אֵיךְ דְּבִשְׁמַיָּא אַף בְּאַרְעָא ׃ ג ᵘ הַב לַן לַחְמָא ˣ דְּסוּנְקָנַן כָּל יוֹם ׃
ד וְשָׁבוֹק לַן חֲטָהַיִן אַף חֲנַן גַּיר שָׁבְקִין לְכָל ʸ דְּחַיָּבִין לַן וְלָא ᶻ תַּעֲלַן ᵃ לְנִסְיוֹנָא אֶלָּא ᵇ פְּרוֹקִין מִן בִּישָׁא ׃
ה וְאֲמַר לְהוֹן מַנּוּ מָנְכוֹן דְּאִית לֵהּ רַחְמָא וְנֵאזַל לְוָתֵהּ ᶜ בְּפֶלְגוּת לֵילְיָא וְנֵאמַר לֵהּ רַחֲמֵי אַשְׁאֲלִינִי תְּלָת גְּרִיצִין ׃
ו מָטַל דְּרַחְמָא אִתָּא לְוָתִי מִן אוּרְחָא וְלֵית לִי מֶדֵּם ᵈ דַּאסִים לֵהּ ׃

7 * Et ille amicus eius intus respondeat & dicat ei, Ne mihi molestiam exhibeas: ecce enim ostium clausum est, & filij mei mecum sunt in lecto, non possum surgere vt dem tibi.

8 * Dico vobis, Etiamsi propter amicitiam non dederit, at propter importunitatem surget, & dabit quantum ei requiritur.

9 * Ego quoque dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

10 * Quisquis enim petit, accipit: & qui quærit, inuenit; & pulsanti aperietur.

11 * Quis enim ex vobis pater, si petierit ab eo filius panem, nunquid lapidem porriget ei? & , si piscem rogauerit eum, nunquid pro pisce porriget ei serpentem?

12 * Et si petierit ab eo ouum, nunquid ipso scorpionem ei porriget?

13 * Si vos igitur quum sitis mali, nostis munera bona dare filiis vestris, quanto magis Pater vester è cælis dabit Spiritum Sanctitatis, iis qui rogauerint eum?

Feria tertia hebdomadis sextæ Ieiunij.

14 * Quumque eiecisset dæmonium quod erat mutum, factum est postquàm exiisset dæmonium illud, vt loqueretur mutus ille: & mirati sunt cœtus.

15 * Quidam verò ex iis dixerunt, In Beelzeboub principe dæmoniorum eijcit iste dæmonia.

16 * Alij verò quum tentarent eum, signum è cælo petebant ab eo.

17 * Jeschua verò qui sciebat cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum diuisum aduersus semetipsum, vastabitur: & domus quæ in seipsam diuisa est, cadet.

18 * Quod si Satanas in seipsum diuisus est, quomodo subsistet regnum eius? nam dicitis per Beelzeboub eiicere me dæmonia.

19 * Quòd si ego per Beelzeboub eiicio dæmonia, filij vestri per quem eiiciunt? Propterea ipsi erunt vobis iudices.

20 * Sin autem digito Dei eiicio dæmonia, peruenit ad vos regnum Dei.

---

7 וְהוּ רָחְמֵה מִן לְגַו [c]נָעֲנָא וְנֵאמַר לֵהּ לָא [f]תַּהֲרִינִי דְּהָא תַּרְעָא אֲחִיד הוּ וּבְנַי עִמִּי בְּעַרְסָא לָא מְשְׁכַּח אֲנָא [g]דְּאקוּם
8 וְאֶתֵּל לָךְ׃ אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן מֶטֶל רָחְמוּתָא לָא נְתֵ[i]לֵהּ מֶטֶל יַצִּיפוּתָא נְקוּם וְנֶתֵּל כְּמָא דְּמָתְבְּעָא לֵהּ׃
9 אַף אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן שַׁאלוּ [k]וְנֶתְיְהֵב לְכוֹן בְּעוּ וְתַשְׁכְּחוּן [l]קוּשׁוּ וְנֶתְפְּתַח לְכוֹן׃
10 כָּל גֵּיר דְּשָׁאֵל נָסֵב וְדִבָּעָא מְשְׁכַּח וְדִנְקֵשׁ מֶתְפְּתַח לֵהּ׃ 11 אֵינָא גֵּיר מָנְכוֹן אֲבָא [e]דְּנָשֵׁאלִיוּהִי בְּרֵהּ
לַחְמָא לְמָא כְּאֲפָא [b]מוֹשֵׁט לֵהּ וְאַן נוּנָא נָשֵׁאלִיוּהִי לְמָא חֲלָף נוּנָא חֲוָיָא מוֹשֵׁט לֵהּ׃
12 וְאַן [c]בֵּרְתָא נָשֵׁאלִיוּהִי לְמָא הוּ עֲקַרְבָּא מוֹשֵׁט לֵהּ׃ 13 וְאַן אַנְתּוּן דְּבִישָׁא אַנְתּוּן יְדָעִין אַנְתּוּן [d]מוֹהֲבָתָא
טָבָתָא [c]לְמֶהַל לַבְנֵיכוֹן כְּמָא יְהִיר אֲבוּכוֹן מִן שְׁמַיָּא נָתֵל רוּחָא דְקוּדְשָׁא לַאילֵין דְּשָׁאלִין לֵהּ׃

[e] עֲנָא [f] חֲרָא
[g] קָם [h] נְתֵל
[i] יְצַף [k] וְהַב
[l] נְקַשׁ [m] יְשַׁט
[a] שְׁאַל
[c] פירושו בישה
[d] יְהַב [c] נְתֵל

7 * Et ille deintus respõdens dicat, Noli mihi molestus esse; iam ostiũ clausum est, & pueri mei mecum sunt in cubili: non possum surgere & dare tibi.

8 * Et ille si perseuerauerit pulsans: dico vobis, etsi non dabit illi surgens, eò quòd amicus eius sit, propter improbitatẽ tamẽ eius surget, & dabit illi quotquot habet necessarios.

9 * Et ego dico vobis, Petite, & dabitur vobis: quærite, & inuenietis: pulsate, & aperietur vobis.

10 * Omnis enim qui petit, accipit: & qui quærit, inuenit; & pulsanti aperietur.

11 * Quis autem ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi? aut piscem, nunquid pro pisce serpentem dabit illi?

12 * Aut si petierit ouum, nunquid porriget illi scorpionem?

13 * Si ergo vos, cùm sitis mali, nostis bona data dare filiis vestris, quanto magis Pater vester †de cęlo dabit Spiritum bonum petentibus se?

14 * Et erat eiiciens dæmonium, & illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus: & admiratæ sunt turbæ.

15 * Quidam autem ex eis dixerunt, In Beelzebub principe dęmoniorum eiicit dæmonia.

16 * Et alij tentantes, signum de cælo quærebant ab eo.

17 * Ipse autẽ vt vidit cogitationes eorum, dixit eis, Omne regnum in se diuisum, †desolabitur, & domus supra domum †cadet.

18 * Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnum eius? quia dicitis in Beelzebub me eiicere dęmonia.

19 * Si autem ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij vestri in quo eiiciunt? Ideò ipsi iudices vestri erunt.

20 * Porrò si in digito Dei eiicio dęmonia, profectò peruenit in vos regnũ Dei.

Mat. 7.a 7. & 21. b.22 Marc. 11 c.24

Ioh. 14.b 13.& 15. a.7.& 16 c.23 Iac.1.a. 5. Mat.7.b. 9.

cælestis

Mat.9.d 32.& 12 b.22

Mar.3.c 21

†desolatur †cadit

7 * καὶ ἐκεῖνος ἔσωθεν ἀποκριθεὶς εἴπῃ, μή μοι κόπους πάρεχε· ἤδη ἡ θύρα κέκλεισται, καὶ τὰ παιδία μου μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν κοίτην εἰσίν· οὐ δύναμαι ἀναστὰς δοῦναί σοι.

8 * λέγω ὑμῖν, εἰ καὶ οὐ δώσει αὐτῷ ἀναστὰς, διὰ τὸ εἶναι αὐτοῦ φίλον, διά γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ ἐγερθεὶς δώσει αὐτῷ ὅσων χρῄζει.

9 * κἀγὼ ὑμῖν λέγω, αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· ζητεῖτε, καὶ εὑρήσετε· κρούετε, καὶ ἀνοιγήσεται ὑμῖν.

10 * πᾶς γὰρ ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

11 * τίνα δὲ ἐξ ὑμῶν τὸν πατέρα αἰτήσει ὁ υἱὸς ἄρτον, μὴ λίθον ἐπιδώσει αὐτῷ; εἰ καὶ ἰχθύν, μὴ ἀντὶ ἰχθύος ὄφιν ἐπιδώσει αὐτῷ;

12 * ἢ καὶ ἐὰν αἰτήσῃ ᾠόν, μὴ ἐπιδώσει αὐτῷ σκορπίον;

13 * εἰ οὖν ὑμεῖς πονηροὶ ὑπάρχοντες, οἴδατε ἀγαθὰ δόματα διδόναι τοῖς τέκνοις ὑμῶν, πόσῳ μᾶλλον ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ, δώσει πνεῦμα ἅγιον τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν;

14 * Καὶ ἦν ἐκβάλλων δαιμόνιον, καὶ αὐτὸ ἦν κωφόν. ἐγένετο δὲ, τοῦ δαιμονίου ἐξελθόντος ἐλάλησεν ὁ κωφός· καὶ ἐθαύμασαν οἱ ὄχλοι.

15 * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια.

16 * ἕτεροι δὲ πειράζοντες, σημεῖον παρ' αὐτοῦ ἐζήτουν ἐξ οὐρανοῦ.

17 * αὐτὸς δὲ εἰδὼς τὰ διανοήματα αὐτῶν, εἶπεν αὐτοῖς, πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον πίπτει.

18 * εἰ δὲ καὶ ὁ Σατανᾶς ἐφ' ἑαυτὸν διεμερίσθη, πῶς σταθήσεται ἡ βασιλεία αὐτοῦ; ὅτι λέγετε, ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλειν με τὰ δαιμόνια.

19 * εἰ δὲ ἐγὼ ἐν Βεελζεβοὺλ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, οἱ υἱοὶ ὑμῶν ἐν τίνι ἐκβάλλουσι; διὰ τοῦτο αὐτοὶ ὑμῶν κριταὶ ἔσονται.

20 * εἰ δὲ ἐν δακτύλῳ θεοῦ ἐκβάλλω τὰ δαιμόνια, ἄρα ἔφθασεν ἐφ' ὑμᾶς ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

וְיוֹם תְּלָתָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא רִ֫ ׳ רַצוֹמָא לח

14 וְכַד מַפֵּק שְׁאַרָא דְּאִיתַּוְהִי חַרְשָׁא הֲוָא דְּכַד נְפַק הַו שְׁאַרָא מַלֵּל הַו חַרְשָׁא וְאִתְדְּמַרוּ כֻּנְשָׁא׃ 15 אֱנָשָׁא
דֵּין מֶנְהוֹן אֲמַרוּ בְּבַעֲלְזְבוּב רֵישָׁא דְּדַיְוֵא מַפֵּק הָנָא דֵּיוֵא׃ 16 אָחֳרְנָא דֵּין כַּד מְנַסַּיִן לֵהּ אָתָא מִן שְׁמַיָּא שָׁאֲלִין
הֲוֹוֹ לֵהּ׃ 17 וְשׁוּעֵ דֵּין דְּיָדַע הֲוָא מַחְשְׁבָתְהוֹן אֲמַר לְהוֹן כָּל מַלְכוּ דְּתִתְפַּלַּג עַל נַפְשָׁהּ תֶּחֱרַב וּבַיְתָא דְּעַל קְנוּמֵהּ
מֶתְפַּלַּג נָפֵל׃ 18 וְאַן סָטָנָא עַל נַפְשֵׁהּ אֶתְפַּלַּג אֵיכַנָא תְּקוּם מַלְכוּתֵהּ דְּאָמְרִין אֲנָחְנָא דְּבְבַעֲלְזְבוּב מַפֵּק
אֲנָא דַּיְוֵא׃ 19 וְאַן אֲנָא בְּבַעֲלְזְבוּב מַפֵּק אֲנָא דַּיְוֵא בְּנַיכוֹן בְּמָנָא מַפְּקִין מָטֵל הָנָא הֵנוֹן נְהֵוֹן לְכוֹן דַּיָּנַיָּא׃
20 אֶלָּא דֵּין בְּצִבְעָא דֵּאלָהָא מַפֵּק אֲנָא דַּיְוֵא קְרִבַת לָהּ עֲלֵיכוֹן מַלְכוּתֵהּ דֵּאלָהָא׃

21 * Quum strenuus quispiam armatus custodit atrium suum, in pace est possessio eius.

22 * Sin autem venerit aliquis fortior eo, eumque vicerit, vniuersam eius armaturam aufert qua ipse confidebat, & spolia eius diuidit.

23 * Qui non est mecum, cõtra me est; quique non colligit mecum, spargit spargendo.

24 * Spiritus impurus quum exierit ab homine, profectus perlustrat per loca aquis carentia, vt quærat sibi requiem. quumque non inuenit, ait, Reuertar domum meam vnde sum egressus.

25 * Si veniat autem inuenit eam scopatam & paratam.

26 * Tunc profectus assumit septem spiritus alios seipso nequiores: & ingrediuntur, ac degunt illic; fitque finis hominis illius longè deterior eius principio.

Lectio in Festo Deiparæ Mariam.

27 * Quumque hæc loqueretur, attollit mulier quædam vocem suam è turba, & dixit ei, Beatus vterus qui te portauit, & vbera quæ lactauerunt te.

28 * Dixit ei ipse, Beati illi qui audiunt sermonem Dei, & custodiunt eum.

29 * Quumque congregarentur cœtus, cœpit dicere, Generatio hæc scelesta signum requirit, & signum non dabitur ei, nisi signum Jaunon Prophetæ.

30 * Quemadmodum enim fuit Jaunon signum Niniuitis, ita erit & Filius hominis generationi huic.

31 * Regina Austri surget in iudicio cum hominibus generationis istius, eosque reos peraget, quippe quæ venerit ab vlterioribus terræ partibus, vt audiret sapientiam ipsius Schelemoun: & ecce præstantior Schelemoun hîc est.

32 * Viri Niniuitæ surgent in iudicio cum generatione ista, eamque peragent ream, quippe qui pœnitentiam egerint prædicatione Jaunon: & ecce præstantior Iaunon hîc est.

33 * Nemo accendit lucernam, eamque ponit in abdito, aut subter modium; sed super candelabrum, vt ij qui introeunt videant lumen eius.

---

21 אֲמַתַי דְּחַסִינָא כַּר[q] מְזַיִן [r]גְּבַר דַּרְהָה בְּשַׁיְנָא הוּ [s]קָנְיָנֵהּ׃ 22 אֶן דֵּין נֵאתֵא מַן דְּחַסִין מִנֵּהּ [t]נְזַכְיוּהִי כְּלֵהּ זַיְנֵהּ
שַׁקַל הוּ [u]דַּחְכִיל הֲוָא עֲלוֹהִי [x]וּבְזָהָה מְפַלֵּג׃ 23 מַן דְּלָא הֲוָא עִמִּי לְוָקְבְלִי הוּ וּמַן דְּלָא כָּנֵשׁ עִמִּי [y]מְבַדַּר מְבַדַּר׃
24 רוּחָא טַנְפְּתָא מָא דְּנָפֵק מִן בַּר נָשָׁא אָזְלָא [z]מְתְכַּרְכָא בַּאֲתַרְוָתָא דְּמַיָּא לַיִת בְּהוֹן [a]דְּתַכְּעָא לָהּ [b]נַיָּחָא וּמָא דְּלָא
[c]אַשְׁכַּחַת אָמְרָא [d]אֶהֵפוֹךְ לְבַיְתִי [c]אֵימֵכָא דְּנָפֵקֵת׃ 25 וְאִן אֵתַת אַשְׁכַּחְתַּהּ [a]דַּחֲמִים [b]וּמְצַבּוּתָא׃
26 הֵידִין אָזְלָא דַּבְרָא שְׁבַע רוּחִין אָחֳרָנִין דְּבִישִׁין מִנֵּהּ [c]וְעָאלָן [d]וְעַמְרָן תַּמָּן וְהָוְיָא [c]חַרְתַּהּ דְּבַר נָשָׁא הַוֹ בִּישָׁא יַתִּיר
מִן קַדְמֵיתַהּ׃ [f]קָרְיָנָא דְּאָמְרָא [e]וְהָוְלַדְתְּ אֲלָהָא מַרְיַם לט
27 וְכַד חָלֵין מְמַלֵּל הֲוָא [h]אֲרִימַת אִנְתְּתָא חָדָא קָלַהּ מִן כָּנְשָׁא וַאֲמַרַת לֵהּ טוּבֵיהּ לְכַרְסָא דְּטָעֲנָתָךְ וְלַתְדַיָּא

[q] זין [r] גְּבַר [s] קְנָא [t] זַכָּא פירושו נאות [u] תַּכַּל עִבְרִית בְּטַח [x] בְּזַז [y] בַּדַּר כמו בזר [z] כְּרַךְ פירושו חור [a] בְּעָא [b] נוּחַ [c] שְׁכַח [d] חֲפַךְ [c] פירושו מאין [a] חֲמֵם פירושו שאטא [b] צְבִרַת [c] עוּל [d] עְמַר פירושו ישב [e] אַחַר [f] קְרָא [g] יְלַד

21 * Cùm fortis armatus cuſtodit atriũ ſuum, in pace ſunt ea quæ poſſidet.

21 * ὅταν ὁ ἰσχυρὸς καθωπλισμένος φυλάσσῃ τὴν ἑαυτοῦ αὐλήν, ἐν εἰρήνῃ ἐστὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

22 *Si autem fortior eo ſuperueniens vicerit eum, vniuerſa arma eius †auferet in quibus confidebat, & ſpolia eius †diſtribuet.

auffert

diſtribuit

22 * ἐπὰν δὲ ὁ ἰσχυρότερος αὐτοῦ ἐπελθὼν νικήσῃ αὐτόν, τὴν πανοπλίαν αὐτοῦ αἴρει ἐφ' ᾗ ἐπεποίθει, καὶ τὰ σκῦλα αὐτοῦ διαδίδωσιν.

23 * Qui non eſt mecum, contra me eſt: & qui non colligit mecum, diſpergit.

23 * ὁ μὴ ὢν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστι· καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει.

24 * Cùm immundus ſpiritus exierit de homine, perambulat per loca inaquoſa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit, Reuertar in domum meam vnde exiui.

24 * ὅταν τὸ ἀκάθαρτον πνεῦμα ἐξέλθῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου, διέρχεται δι' ἀνύδρων τόπων, ζητοῦν ἀνάπαυσιν· καὶ μὴ εὑρίσκον, λέγει, ὑποστρέψω εἰς τὸν οἶκόν μου, ὅθεν ἐξῆλθον·

25 * Et cùm venerit, inuenit eam ſcopis mundatam & ornatam.

25 * καὶ ἐλθὸν εὑρίσκει σεσαρωμένον καὶ κεκοσμημένον.

26 * Tunc vadit, & aſſumit ſeptem alios ſpiritus †nequiores ſe, & ingreſſi habitãt ibi. Et fiunt nouiſſima hominis illius D peiora prioribus.

secum

26 * τότε πορεύεται καὶ παραλαμβάνει ἑπτὰ ἕτερα πνεύματα πονηρότερα ἑαυτοῦ, καὶ εἰσελθόντα κατοικεῖ ἐκεῖ· καὶ γίνεται τὰ ἔσχατα τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου χείρονα τῶν πρώτων.

27 * Factum eſt autem, cùm hæc diceret, extollẽs vocem quædam mulier de turba, dixit illi, Beatus venter qui te portauit, & hubera quæ ſuxiſti.

27 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ λέγειν αὐτὸν ταῦτα, ἐπάρασά τις γυνὴ φωνὴν ἐκ τοῦ ὄχλου, εἶπεν αὐτῷ, μακαρία ἡ κοιλία ἡ βαστάσασά σε, καὶ μαστοὶ οὓς ἐθήλασας.

28 * At ille dixit, Quinimò beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.

28 * αὐτὸς δὲ εἶπε, μενοῦνγε μακάριοι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ φυλάσσοντες αὐτόν.

29 * Turbis autem concurrentibus cœpit dicere, Generatio hæc, generatio nequam eſt: ſignum quærit, & ſignum non dabitur ei, niſi ſignum Ionæ Prophetæ.

Mat. 12. c.39 Ioh. 2. a.2 Rom. 10 a.1 2.Par.9. a.1

29 * τῶν δὲ ὄχλων ἐπαθροιζομένων ἤρξατο λέγειν, ἡ γενεὰ αὕτη πονηρά ἐστι· σημεῖον ἐπιζητεῖ, καὶ σημεῖον οὐ δοθήσεται αὐτῇ, εἰ μὴ τὸ σημεῖον Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου·

30 * Nam ſicut fuit Ionas ſignum Niniuitis, ita erit & Filius hominis generationi iſti.

30 * καθὼς γὰρ ἐγένετο Ἰωνᾶς σημεῖον τοῖς Νινευίταις, οὕτως ἔσται καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου τῇ γενεᾷ ταύτῃ.

31 *Regina Auſtri ſurget in iudicio cum viris generationis huius, & condemnabit illos: quia venit à finibus terræ audire ſapientiam Salomonis. & ecce plus quàm Salomon hîc.

31 * Βασίλισσα νότου ἐγερθήσεται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῶν ἀνδρῶν τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινεῖ αὐτούς· ὅτι ἦλθεν ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς ἀκοῦσαι τὴν σοφίαν Σολομῶνος· καὶ ἰδοὺ πλεῖον Σολομῶνος ὧδε.

32 * Viri Niniuitæ ſurgent in iudicio cũ generatione hac, & condemnabunt illam: quia pœnitentiam egerunt ad prędicationem Ionę. & ecce plus quàm Ionas hîc.

Ion.3. b.5 Mat. 5.b 15. Mar.4.c. 21

32 * ἄνδρες Νινευῖται ἀναστήσονται ἐν τῇ κρίσει μετὰ τῆς γενεᾶς ταύτης, καὶ κατακρινοῦσιν αὐτήν· ὅτι μετενόησαν εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, καὶ ἰδοὺ πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε.

33 * Nemo lucernam accendit, & in abſcondito ponit, neque ſub modio: ſed ſupra candelabrum, vt qui ingrediuntur, lumen videant.

33 * οὐδεὶς δὲ λύχνον ἅψας, εἰς κρυπτὴν τίθησιν, οὐδὲ ὑπὸ τὸν μόδιον, ἀλλ' ἐπὶ τὴν λυχνίαν, ἵνα οἱ εἰσπορευόμενοι τὸ φέγγος βλέπωσιν.

---

1 וַאֵינְקוּךְ׃ 28 אֲמַר לַהּ הוֹ טוֹבִיהוֹן לַאִילִין דִּשְׁמַעוּ מִלְּתֵהּ דַּאלָהָא וְנָטְרִין לָהּ׃ 29 וְכַד מִתְכַּנְּשִׁין

1 ינק m מלל n כנש

דָּוֵו כְּנִשָׁא שָׁרִי לְמֵאמַר שַׁרְבְּתָא הָדָא בִּישַׁת אָתָא בָּעְיָא וַאתָא לָא תִתְיְהֵב לָהּ אֶלָּא אָתֵהּ דְיוֹנָן נְבִיָא׃

o אמר p בעא q יהב

30 אֲיכַנָא גֵיר דַּהֲוָא יוֹנָן אָתָא לְנִינְוֵיֵא הָכַנָא נֶהֱוֵא אַף בְּרֵהּ דֶאנָשָׁא לְשַׁרְבְּתָא הָדָא׃

r חוא s ימין t קם

31 מַלְכְּתָא דְתֵימָנָא תְקוּמִי בְּדִינָא עִם אֱנָשָׁא דְשַׁרְבְּתָא הָדָא וְתַחַיְבִי אֱנוּן דְאַתְּ מִן עֲבְרֵיהּ דְאַרְעָא דְתֵשְׁמַעִי חָכְמְתֵהּ דִשְׁלֵימוֹן וְהָא דְיַתִיר מִן שְׁלֵימוֹן הָכָא׃ 32 גֻבְרֵי נִינְוֵיֵא נְקוּמוּן בְּדִינָא עִם שַׁרְבְּתָא הָדָא וְנַחַיְבוּנָהּ

u חתיבי אנון דאת מן עברי x הכא y רהבו z בכרוזותה דיונן והא דיתיר מן יונן הכא

דְרָהֲבוּ בְּכָרוֹזוּתֵהּ דְיוֹנָן וְהָא דְיַתִיר מִן יוֹנָן הָכָא׃ 33 לָא אֱנָשׁ a מַנְהַר b שְׁרָגָא c וְסָאֵם d לֵהּ בְּכֶסְיָא אוֹ

c סם d כסא

תְּחֵית סָאתָא אֶלָּא לְעֵל מִן מְנָרְתָא דַּאילֵין דָעָאלִין נְחָזוּן נוּהֲרֵהּ׃

34 * Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. quum igitur oculus tuus fuerit ſimplex, etiã totum corpus tuum erit lucidum. ſin autem fuerit malus, & totum corpus tuum erit te-
35 nebroſum. * Caue igitur ne lumen quod in
36 te eſt, tenebræ ſint. * Verum enimuerò ſi totum corpus tuũ lucidum fuerit, nec habuerit vllam partem tenebroſam, erit lucidum totũ inſtar lucernæ, quæ ardendo te illuſtrat.

Feria IIII. hebdomadis VI. Ieiunij.

37 * Quum autẽ locutus eſſet, efflagitauit ab eo Periſchæus quidam vt epularetur apud ſe; & ingreſſus diſcubuit.
38 * Ille verò Periſchæus quum vidiſſet eum, miratus eſt, quòd non prius abluiſſet ſeſe ante prandium ſuum.
39 * Dixit autem ei Jeſchua, Nunc vos Periſchæi exteriorem calicis paropſidiſque partem purgatis; at quod intra vos eſt, plenum eſt rapina & ſcelere.
40 * Expertes rationis, nonne qui fecit quod foris eſt, idem & quod intus eſt fecit?
41 * Verùm id quod eſt date in eleemoſynam, & ecce omnia erunt vobis munda.
42 * Sed væ vobis Periſchæis, quippe qui decimetis mentham & rutam, & omne olus, præteritis autem iudicium & charitatem Dei. Hæc autem oportuit vt faceretis, et illa non omitteretis.
43 * Væ vobis Periſchæis, quippe qui diligatis primos conſeſſus in Synagoga, & ſalutationem in plateis.
44 * Væ vobis Scribæ & Periſchæi acceptores vultus, quippe qui ſitis inſtar ſepulcrorum quæ non innoteſcunt, & ſuper ea ambulant homines, nec norunt.
45 * Reſpondit autem vnus è Scribis, & dixit ei, Doctor, quum iſta dicis, nos quoque
46 probro afficis. * Ipſe verò dixit, Væ etiam vobis Scribæ, quippe qui oneretis homines oneribus grauiſſimis, vos autem ne vno quidem ex digitis veſtris attingitis onera illa.
47 * Væ vobis, quippe qui extruatis ſepulcra Prophetarum, quos Patres veſtri interemerunt. * Vos igitur teſtes eſtis, & acquieſcitis operibus Patrum veſtrorum. ij enim interfecerunt eos, vos autem exſtruitis ſepulcra eorum.

---

34 שְׁרָגָה דְּפַגְרָךְ ᶜ אִיתַיְהּ עֵינָךְ אֲמַתַּי הָכִיל דְּעֵינָךְ פְּשִׁיטָא אַף כְּלֵה פַּגְרָךְ נְהֵוֵא נַהִיר אִן דִּין תֶּהֱוֵא בִישָׁא וְאַף
פַּגְרָךְ נְהֵוֵא חֲשׁוּךְ ׃ 35 ᶠ אָזְדַהַר הָכִיל דַּלְמָא נְהִירָא דְּבָךְ חֲשׁוּכָא הוּ ׃ 36 אִן דִּין כְּלֵה פַּגְרָךְ נַהִיר הוּ
וְלַית בַּהּ מְנָתָא מֵרֵם חֲשׁוּכָא נְהֵוֵא מַנְהַר כְּלֵה אַיְךְ דְּשִׁרָגָא ᵍ בְּרִלְקָה מַנְהַר לָךְ ׃
דְּאַרְבְּעָא בְּשַׁבְּתָא דְּשַׁבְּתָא דו דְּצוֹמָא מ
37 כַּד דִּין מְמַלֵּל בְּעָא מֶנֵּה פְּרִישָׁא חַד ᵃ דְּנֶשְׁתַּרָא לָוָתֵהּ ᵇ וְעַל ᶜ אֶסְתַּמֵּךְ ׃ 38 הַו דִּין פְּרִישָׁא כַּד ᵈ חֲזָיְתֵי ᵉ אֲתְּוַמַּר
דְּלָא לוּקְדָם ᶠ עַמַּד מִן קְדָם ᵍ שָׁרוּתֵהּ ׃ 39 אֲמַר לֵהּ דִּין יֵשׁוּעַ הָשָׁא אַנְתּוּן פְּרִישֵׁא בַּרֵּהּ דְּכָסָא ʰ וְדְּפִינָכָא מְרַכִּין
אַנְתּוּן לְגַו מָנְכִין דִּין ʲ מְלֵא ᵏ חֲטוּפְיָא וּבִישְׁתָא ׃ 40 חַסִירֵי ˡ רַעְיָנָא לָא הֲוָא מִן דַּעֲבַד דִּלְבַר וְדִלְגַוֹהוּ עֲבַד ׃

ᵃ אִית כְּמוֹ שׁ
ᵇ זְהַר ᵍ רְלַק
ᶜ שְׁרָא ʰ עֲלַל
ᵈ סְמַךְ ᵈ חֲזָא
ᵉ דְּמַר ᶠ פִּירוּשׁוֹ רְחַץ
ᶠ שְׁרָא ʰ מִן לְשׁוֹן יִן
ᵍ מְלָא ᵏ חֲטַף
ˡ רְעָא

34 * Lucerna corporis tui, eſt oculus tuus. Si oculus tuus fuerit ſimplex, totũ corpus tuum lucidum erit: ſi autem nequam fuerit, etiam corpus tuum tenebroſum erit.

35 * Vide ergo ne lumen quod in te eſt, tenebræ ſint.

36 * Si ergo corpus tuum totum lucidum fuerit, non habẽs aliquam partem tenebrarum, erit lucidum totum, & ſicut lucerna fulgoris illuminabit te.

37 * Et cùm loqueretur, rogauit illum quidam Phariſęus vt pranderet apud ſe. † Et ingreſſus recubuit.

Ieſus autem

39 * Phariſæus autem cœpit intra ſe reputans dicere, quare non baptizatus eſſet ante prandium.

39 * Et ait Dominus ad illum, Nunc vos Phariſęi quod deforis eſt calicis & catini mundatis; quod autẽ intus eſt veſtrum, plenum eſt rapina & iniquitate.

Mat. 25. c.25

40 * Stulti, nonne qui fecit quod deforis eſt, etiam id quod de intus eſt, fecit?

41 * Veruntamen quod ſupereſt, date eleemoſynam: & ecce omnia mũda ſunt vobis.

42 * Sed væ vobis Phariſæis, quia decimatis mẽtam & rutam & omne olus, & præteritis iudicium & charitatem Dei. hæc autem oportuit facere, & illa non omittere.

43 * Væ vobis Phariſæis, quia diligitis primas cathedras in Synagogis, & ſalutationes in foro.

Inſ.20.g 40 Mat. 23. a.6 Mar. 12. c.38

44 * Væ vobis Scribę & Phariſęi hypocritæ, quia eſtis vt monumenta quæ non apparent, & homines ambulantes ſuprà, neſciunt.

45 * Reſpondens autem quidam ex Legiſperitis, ait illi, Magiſter, hæc dicens, etiam contumeliam nobis facis.

46 * At ille ait, Et vobis Legiſperitis væ, quia oneratis homines oneribus quæ portare non poſſunt, & ipſi vno digito veſtro non tangitis ſarcinas.

Mat. 23. a.4

47 * Vę vobis, qui ędificatis monumẽta Prophetarum, Patres autem veſtri occiderunt illos.

48 * Profectò teſtificamini & conſentitis operibus patrum veſtrorum: quoniam ipſi quidẽ eos occiderunt, vos autem ædificatis eorum ſepulchra.

34 * ὁ λύχνος τοῦ σώματός ἐστιν ὁ ὀφθαλμός· ὅταν οὖν ὁ ὀφθαλμός σου ἁπλοῦς ᾖ, ὅλον τὸ σῶμά σου φωτεινόν ἐστιν· ἐπὰν δὲ πονηρὸς ᾖ, καὶ τὸ σῶμά σου σκοτεινόν.

35 * σκόπει οὖν μὴ τὸ φῶς τὸ ἐν σοί, σκότος ἐστίν.

36 * εἰ οὖν τὸ σῶμά σου ὅλον φωτεινόν, μὴ ἔχον τι μέρος σκοτεινόν, ἔσται φωτεινὸν ὅλον, ὡς ὅταν ὁ λύχνος τῇ ἀστραπῇ φωτίζῃ σε.

37 * Ἐν δὲ τῷ λαλῆσαι, ἠρώτα αὐτὸν Φαρισαῖός τις ὅπως ἀριστήσῃ παρ' αὐτῷ. εἰσελθὼν ὁ ἀνέπεσεν.

38 * ὁ δὲ Φαρισαῖος ἰδὼν ἐθαύμασεν ὅτι οὐ πρῶτον ἐβαπτίσθη πρὸ τοῦ ἀρίστου.

39 * εἶπε δὲ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν, νῦν ὑμεῖς οἱ Φαρισαῖοι τὸ ἔξωθεν τοῦ ποτηρίου καὶ τοῦ πίνακος καθαρίζετε· τὸ δὲ ἔσωθεν ὑμῶν γέμει ἁρπαγῆς καὶ πονηρίας.

40 * ἄφρονες, οὐχ ὁ ποιήσας τὸ ἔξωθεν, καὶ τὸ ἔσωθεν ἐποίησε;

41 * πλὴν τὰ ἐνόντα δότε ἐλεημοσύνην, καὶ ἰδοὺ πάντα καθαρὰ ὑμῖν ἐστιν.

42 * ἀλλ' οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀποδεκατοῦτε τὸ ἡδύοσμον καὶ τὸ πήγανον καὶ πᾶν λάχανον, καὶ παρέρχεσθε τὴν κρίσιν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ. ταῦτα ἔδει ποιῆσαι, κἀκεῖνα μὴ ἀφιέναι.

43 * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς Φαρισαίοις, ὅτι ἀγαπᾶτε τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ τοὺς ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς.

44 * οὐαὶ ὑμῖν γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί, ὅτι ἐστὲ ὡς τὰ μνημεῖα τὰ ἄδηλα, καὶ οἱ ἄνθρωποι οἱ περιπατοῦντες ἐπάνω οὐκ οἴδασιν.

45 * ἀποκριθεὶς δέ τις τῶν νομικῶν, λέγει αὐτῷ, διδάσκαλε, ταῦτα λέγων καὶ ἡμᾶς ὑβρίζεις.

46 * ὁ δὲ εἶπε, καὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς οὐαί, ὅτι φορτίζετε τοὺς ἀνθρώπους φορτία δυσβάστακτα· καὶ αὐτοὶ ἑνὶ τῶν δακτύλων ὑμῶν οὐ προσψαύετε τοῖς φορτίοις.

47 * οὐαὶ ὑμῖν, ὅτι οἰκοδομεῖτε τὰ μνημεῖα τῶν προφητῶν, οἱ δὲ πατέρες ὑμῶν ἀπέκτειναν αὐτούς.

48 * ἄρα μαρτυρεῖτε, καὶ συνευδοκεῖτε τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ὑμῶν· ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀπέκτειναν αὐτούς, ὑμεῖς δὲ οἰκοδομεῖτε αὐτῶν τὰ μνημεῖα.

---

41 בְּרַם מִדְכֶם דְּאִית מ הַבוּהִי n בְּזִדְקְתָא וְהָא כָל מִדֵם o דְּכֵא הוּ לְכוֹן׃ 42 אֱוָלָא וַיְלְכוֹן פְּרִישֵׁא p דְּמַעְסְרִין
אֲנְחוּן q נָנְעָא וּפִגְנָא וְכָל יוּרָק וְעָבְרִין אֲנְחוּן עַל r דִּינָא s עַל חוּבָא דְּאִלָהָא הָלֵין דֵּין t וְלָא הֲוָא u דְּתֶעְבְּדוּן וְהָלֵין לָא
תֶּשְׁבְּקוּן׃ 43 וַיְ לְכוֹן פְּרִישֵׁא דְּרָחְמִין אֲנְחוּן רֵישׁ x מַוְתְּבָא בַּכְנוּשְׁתָא וַשְׁלָמָא בְּשׁוּקָא׃ 44 וַיְ לְכוֹן סָפְרָא
וּפְרִישֵׁא y נַסְבֵי בַּאפָּא דְּאִתֵיכוֹן אַיִךְ קַבְרָא וְלָא יְדִיעִין וּבְנֵינָשָׁא מְהַלְכִין עֲלֵיהוֹן וְלָא יַדְעִין׃ 45 וַעֲנָא חַד מִן סָפְרָא
וַאמַר לֵהּ z מַלְפָנָא כַּד הָלֵין אָמַר אַנְתְּ וְאַף לַן מְצַעַר אַנְתְּ׃ 46 הוּ דֵין אֲמַר אַף לְכוֹן סָפְרָא וַיְ דְּמַטְעֲנִין אֲנְחוּן
לְבְנֵינָשָׁא b מַוְבְּלֵא יַקִירְתָא וְאַנְחוּן בְּחַדָא מִן c צְבְעָתְכוֹן לָא קָרְבִין אֲנְחוּן לְהֵין לְמַוְבְּלֵא׃ 47 וַיְ לְכוֹן דְּבָנִין אֲנְחוּן
קָבְרֵא דַּנְבִיָא דַאבָהַיכוֹן קַטְלוּ אִנּוּן׃ 48 d סָהֲדִין אֲנְחוּן הָכִיל e וְצָבְיִן אִנְתּוּן בַּעֲבֵדָא דַאבָהַיכוֹן דְּהִנּוּן קַטְלוּ אִנּוּן וְאַנְחוּן
f בָּנִין אֲנְחוּן קִבְרֵיהוֹן׃

m יְתֵב n זְדַקְ כמו צדק
o דָכָא p עָסַר q כמו גם בלשון ישמעאל
r דִּן s חֵבֵב t גְלָא פירושו צריך
u עָבַר x יְתֵב כמו ישב
y נְסַב z אַלַף a טְעַן
b יְבַל c עבראית אצבעה
d סְהַד e צְבָא f בְּנָא

Lectio ad oblationem Annunciationis Zecario.

49 * *Propterea & Sapientia dixit, Ecce ego mittam ad eos Prophetas & Apostolos, quorum alios persequentur, alios trucidabunt.*

50 * *Vt requiratur sanguis omnium Prophetarũ qui effusus est ex quo conditus est mundus à generatione ista:*

51 * *A sanguine Hobil, vsque ad sanguinem Zecario illius, qui interfectus est inter templum & altare. Sanè dico vobis, requiretur ab ista generatione.*

52 * *Væ vobis Scribæ, quippe qui sustuleritis claues scientiæ, nec vos introistis, nec non ipsos qui introibant prohibuistis.*

53 * *Quumque hæc eis diceret, cœperunt Scribæ & Perischæi id ægrè ferre, & corripiebantur furore, & aucupabantur verba eius,*

54 * *Dolumque ei nectebant in multis, dum quærerent carpere quidpiam ex ore ipsius, vt possent eum deferre.*

Lectio in commemorationem Martyrum.

CAP. XII.

1 *QVum autem congregatæ essent multitudines cœtuum plurimorum, adeò vt alij alios conculcarent, cœpit Ieschua dicere discipulis suis, Inprimis cauete vobisipsis à fermento Perischæorum, quod est vultus acceptio.* [personata simulatio.]

2 * *Nihil enim opertum est, quod non reueletur, neque occultum quod non innotescat.*

3 * *Quoniam quæcunque in tenebris dixistis, in luce audientur; & quod in penetralibus in aures susurrastis, supra tecta prædicabitur.*

4 * *Dico autem vobis amicis meis, ne timueritis ab iis qui interficiunt corpus, & posteà non habent quod amplius faciant.*

5 * *Ostendam autem vobis quem timeatis, eum qui postquàm interfecerit, potens est vt conijciat in gehennam: etiam dico vobis hũc timete.*

6 * *Nonne quinque passeres veneunt duobus assariis? & vnus ex eis non datur obliuioni coram Deo:*

7 * *Quinimò omnes pili comæ capitis vestri numerati sunt: ne igitur timueritis, multitudine passerum præstantiores estis.*

---

49 מֶטֻל הָנָא אַף חָכְמְתָא אֶמְרַת דְּהָא אֲנָא אֲשַׁדַּר לְהוֹן נְבִיֵא וְשְׁלִיחֵא
50 דְּנֶתְחַבְּעוּן דְּמָא דְּכָלְהוֹן נְבִיֵא דְּאִתְאַשַּׁד מִן עָלְמָא מִן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃
51 מִן דְּמֵהּ דְּהָבִיל עַד דְּמֵהּ דְּזְכַרְיָא הוּ דְּאִתְקְטֵל בֵּינֵי חֵיכְלָא לְמַדְבְּחָא אִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמֶתְחַבְּעַ מִן
52 שַׁרְבְּתָא הָדָא׃ וַי לְכוֹן סָפְרֵא דְּשַׁקַּלְתּוּן קְלִידֵא דִּידַעְתָּא אַנְתּוּן לָא עַלְתּוּן וְלָאילֶן דְּעָיְלִין כְּלַיתּוּן׃
53 וְכַד הֲלִין אֲמַר הֲוָא לְהוֹן שַׁרְיוּ סָפְרֵא וּפְרִישֵׁא מְתְּבְאֵשׁ לֶהוֹן וּמִתְחַמְתִּין הֲווּ וַמְתַכְסִין מְלוֹהִי׃ וְנָכְלִין
54 לֵהּ כְּמַגְיָאתָא כַּד בָּעִין לְמֵאחַד מֵרֵם מִן פּוּמֵהּ דְּנִשְׁכְּחוּן נַאכְלוּן קְרַצוּהִי׃

1 כַּד אִתְכַּנְּשׁוּ רַבְּוָתָא דְּכֻנְשָׁא סַגְיָאֵא אֵיכְנָא דְּנִדְישׁוּן חַד לְחַד שָׁרִי יֵשׁוּעַ לְמֵאמַר לְתַלְמִידוֹהִי לוּקְדָם אֲזְדַּהֲרוּ
2 מִן חֲמַרְתָּא דִּפְרִישָׁא הִי צְבִיעוּתָא׃ וְלֵית כְּסִיתָא דְּלָא מִתְגְּלֵי וְלָא סְתִירָא דְּלָא מִתְיְדַע׃
3 כָּל דְּאָמַרְתּוּן בְּחֶשְׁכָּא בְּנְהוֹרָא מִתְשְׁמַע וְדְּבְאוּדְנָא אַשְׁכַּחְתּוּן מַלֵּילוּ עַל אֲגוּרֵי מִתְכְּרֵז׃
4 וְאֲנָא אֵימַר לְכוֹן חַבְרַי לָא תִדְחֲלוּן מִן דְּקָטְלִין לְגוּפָא וּבָתַר הָדָא לֵית לְהוֹן דְּיַעְבְּדוּן יַתִּיר׃
5 אֲבָל אֲחַוֵּי לְכוֹן דְּמִנּוּ תִּדְחֲלוּן דְּחֵילוּ מִן דְּאִית לֵהּ דְּאַחֵד בְּגֵיהִנָּם אַף אֲמַר לְכוֹן דְּמִנּוּ חֵילוּ׃
6 הֲלָא חַמְשָׁא צִפְּרִין מִתְזַבְּנִין בִּתְרֵין אַסְרִין וְחַד מִנְּהוֹן לָא אִתְיְהִיב לְנִשְׁיָנָא קֳדָם אֱלָהָא׃
7 אַף שַׂעֲרָת רֵישְׁכוֹן כֻּלְּהוֹן מִתְמַנְיָן׃ לָא תִדְחֲלוּן אַתּוּן מִן סַגִּיאוּת צִפְּרִין אַתּוּן שַׁפִּירִין׃

---

a קְרִינָא b דְּסוּבְרֵהּ דְּזַכְרְיָא מא c קְרִינָא d וּמִתְחַמְתִּין e מְלַהּ f מִלְּל g וְנָכְלִין h דְּבָעִין i דְּנִתְחַבְּעוּן j דְּאִתְאַשַּׁד k דְּאִתְבְּרִי l דְּנִתְחַבְּעוּן m לְמַדְבְּחָא n דְּזַכְרְיָא o רַבְּוָתָא p דְּנִדְישׁוּן q לְמֵאמַר r אֲזְדַּהֲרוּ s קְרָא t תְּבַע u אֲשֵׁר v בְּרָא w דְּבַח כמו זבח x עוֹל y בְּלָא z בְּאֵשׁ a חֲמַרְתָּ פירושו חמה b נְכַל c בְּעָא d אֲחַד כמו מדעם או מאומה e פירושו הלשין f מְלַל g רַבָּב h רוּשׁ i אֲמַר j זְחַר k קְרָא l דְּבַר כמו זבר

49 * Propterea & sapientia Dei dixit, Mittam ad illos Prophetas & Apostolos, & ex illis occident & persequentur:

50 * Vt inquiratur sanguis omniũ Prophetarum, qui effusus est à constitutione mundi à generatione ista;

Gen. 4. b. 8 2. Par. 24. c. 21 51 * A sanguine Abel, vsque ad sanguinem Zachariæ, qui periit inter altare & ædem. Ita dico vobis, requiretur ab hac generatione.

52 * Væ vobis Legisperitis, quia tulistis clauem scientiæ: ipsi non introistis, & eos qui introibant prohibuistis.

53 * Cùm autem hæc ad illos diceret, cœperunt Pharisæi & Legisperiti grauiter insistere, & os eius opprimere de multis;

54 * Insidiantes ei, & quærentes aliquid capere de ore eius, vt accusarent eum.

49 * Διὰ τοῦτο καὶ ἡ σοφία τοῦ θεοῦ εἶπεν, ἀποστελῶ εἰς αὐτοὺς προφήτας καὶ ἀποστόλους· καὶ ἐξ αὐτῶν ἀποκτενοῦσι καὶ ἐκδιώξουσιν.

50 * ἵνα ἐκζητηθῇ τὸ αἷμα πάντων τῶν προφητῶν, τὸ ἐκχυνόμενον ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης,

51 * ἀπὸ τοῦ αἵματος ἅβελ, ἕως τοῦ αἵματος ζαχαρίου τοῦ ἀπολομένου μεταξὺ τοῦ θυσιαστηρίου καὶ τοῦ οἴκου. ναὶ λέγω ὑμῖν, ἐκζητηθήσεται ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

52 * οὐαὶ ὑμῖν τοῖς νομικοῖς· ὅτι ἤρατε τὴν κλεῖδα τῆς γνώσεως· αὐτοὶ οὐκ εἰσήλθετε, καὶ τοὺς εἰσερχομένους ἐκωλύσατε.

53 * λέγοντος δὲ αὐτοῦ ταῦτα πρὸς αὐτούς, ἤρξαντο οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι δεινῶς συνέχειν, καὶ ἀποστοματίζειν αὐτὸν περὶ πλειόνων,

54 * ἐνεδρεύοντες αὐτὸν, καὶ ζητοῦντες θηρεῦσαί τι ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ, ἵνα κατηγορήσωσιν αὐτοῦ.

CAP. XII.

ιϛ.

circunstãtibus 1 MVltis autem turbis † concurrentibus, ita vt se inuicem conculcarẽt, A cœpit dicere ad discipulos suos, Attendite à fermento Pharisæorum, quod est hypocrisis.

Mat. 16. a. 6 Mar. 8. b 15 Mat. 10. c. 26 Mar. 4. c. 22 2 * Nihil enim opertum est, quod non reueletur: neque absconditum, quod non sciatur.

3 * Quoniam quæ in tenebris dixistis, in lumine dicentur: & quod in aurem locuti estis in cubiculis, prædicabitur in tectis.

4 * Dico autem vobis amicis meis, Ne terreamini ab his qui occidunt corpus, & post hæc non habent amplius quid faciant.

5 * Ostendam autem vobis quem timeatis: timete eum qui postquàm occiderit, habet potestatem mittere in gehennam. ita dico vobis, hunc timete.

6 * Nonne quinque passeres veneunt dipõdio; & vnus ex illis non est in obliuione coram Deo?

7 * Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Nolite ergo timere: multis passeribus pluris estis vos.

Mat. 10. c. 32 Mar. 8. d 38

1 * Ἐν οἷς ἐπισυναχθεισῶν τῶν μυριάδων τοῦ ὄχλου, ὥστε καταπατεῖν ἀλλήλους, ἤρξατο λέγειν πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ πρῶτον, προσέχετε ἑαυτοῖς ἀπὸ τῆς ζύμης τῶν φαρισαίων, ἥτις ἐστὶν ὑπόκρισις.

2 * οὐδὲν δὲ συγκεκαλυμμένον ἐστὶν, ὃ οὐκ ἀποκαλυφθήσεται· καὶ κρυπτὸν, ὃ οὐ γνωσθήσεται.

3 * ἀνθ' ὧν ὅσα ἐν τῇ σκοτίᾳ εἴπατε, ἐν τῷ φωτὶ ἀκουσθήσεται· καὶ ὃ πρὸς τὸ οὖς ἐλαλήσατε ἐν τοῖς ταμείοις, κηρυχθήσεται ἐπὶ τῶν δωμάτων.

4 * λέγω δὲ ὑμῖν τοῖς φίλοις μου, μὴ φοβηθῆτε ἀπὸ τῶν ἀποκτεινόντων τὸ σῶμα, καὶ μετὰ ταῦτα μὴ ἐχόντων περισσότερόν τι ποιῆσαι.

5 * ὑποδείξω δὲ ὑμῖν, τίνα φοβηθῆτε. φοβήθητε τὸν μετὰ τὸ ἀποκτεῖναι, ἐξουσίαν ἔχοντα ἐμβαλεῖν εἰς τὴν γέενναν. ναὶ λέγω ὑμῖν, τοῦτον φοβήθητε.

6 * οὐχὶ πέντε στρουθία πωλεῖται ἀσσαρίων δύο; καὶ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐκ ἔστιν ἐπιλελησμένον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

7 * ἀλλὰ καὶ αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ὑμῶν πᾶσαι ἠριθμημέναι. μὴ οὖν φοβεῖσθε· πολλῶν στρουθίων διαφέρετε ὑμεῖς.

בְּנַפְשְׁכוֹן מִן חֶמְרָא דַּפְרִישָׁא דְּאִיתָהוּהִי׃ 2 מַסַּב בַּאפָּא׃ לֵית דֵּין מִדֵּם דְּכַסָּא דְּלָא
א נֶהְגְּלָא וְלָא נֶהְדַּע׃ 3 כָּל גֵּיר דַּבְּחֶשׁוּכָא אֶמַרְתּוּן בְּנְהִירָא נֶשְׁתְּמַע וּמִדֵּם דַּכְתַּוּנָא בְּאוּדְנָא לַחֶשְׁתּוּן עַל אֲגָרָא נֶתְכְּרֵז׃
4 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין לְרַחֲמַי לָא תֶּדְחֲלוּן מִן אִילֵּין דְּקָטְלִין פִּגְרָא וּמִן בָּתַרְכֶּן לֵית לְהוֹן מִדֵּם יַתִּיר לְמֶעְבַּד׃
5 אֶחַוְיֵכוֹן דֵּין מִן מַן תֶּדְחֲלוּן מִן הַוּ דְמִן בָּתַר דְּקָטֵל שַׁלִּיט לְמִרְמֵי בְּגֵהַנָּא אִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמִן הָנָא דְּחַלוּ׃
6 לָא חַמֵּשׁ צִפְּרִין מְזַדְּבְּנָן בַּחְרִין אַסָּרִין וְחָדָא מִנְּהוֹן לָא טָעֲיָא קֳדָם אֱלָהָא׃
7 דִּילְכוֹן דֵּין אַף מְנָא דְּסָעָרָא דְרִישְׁכוֹן כְּלְהֵין מְנִין אֵינִין לָא תָּכִיל תֶּדְחֲלוּן דְּמִן סוּגְיָא דְצִפְּרִין אַנְתּוּן׃

---

a נְסַב b גְּלָא c טָשָׁא
d יְדַע e שְׁכַע f הוכא פרושו
חדר a עבראית אחנים
b לְחַשׁ c כְּרַז d עֲבַד
e הַוָּא f רְמָא g זְבַן
h טָעָא עבראית שכח
i מְנָא k סְגִיָא
l וְתַר

8 * Dico autem vobis, quicunque confessus me fuerit coram hominibus, etiam Filius hominis confitebitur eum coram Angelis Dei.
9 * Qui verò abnegauerit me coram hominibus, abnegabitur ipse coram Angelis Dei.
10 * Et quisquis proferet sermonem aduersus Filium hominis, remittetur ei: qui verò aduersus Spiritum Sanctitatis blasphemauerit, non remittetur ei.
11 * Quum autem stiterint vos in Synagogis coram Principibus & Præsidibus, ne solliciti sitis quomodo deprometis spiritum, [defensione vtemini] aut quid dicetis.
12 * Spiritus enim Sanctitatis docebit vos illa ipsa hora, quæ vos oporteat dicere.

Feria sexta hebdomadæ III. Ieiunij.

13 * Dixit autem ei quidam è turba illa, Doctor, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem.
14 * Jeschua autem dixit ei, Heus tu, quis me constituit super vos iudicem, aut partitorem?
15 * Et ait discipulis suis, Cauete ab omni auaritia: neque enim in abundantia diuitiarum est vita.
16 * Dixitque eis parabolam: Viri cuiusdam diuitis protulit terra multos prouentus:
17 * Et animo versabat, & dicebat, Quid faciam? nec enim habeo vbi cogam prouentus meos.
18 * Subditque, Hoc faciam, diruam horrea mea, & ædificabo ac dilatabo ea, & cogam illic omnes fructus meos & bona mea.
19 * Et dicam animæ meæ, Anima mea, sunt tibi bona plurima reposita in multos annos: requiesce, ede, bibe, oblectare.
20 * Dixit autem ei Deus, Expers rationis, hac nocte animam tuam repetunt abs te. & quæ parasti, cuiusnam futura sunt?
21 * Ita est qui reponit sibi thesauros, & in Deo non est dues.
22 * Et ait discipulis suis, Propterea dico vobis, ne solliciti sitis de anima vestra, quid esuri sitis; nec de corpore vestro, quid induetis.
23 * Quandoquidem anima præstantior est cibo, & corpus indumento.

---

8 אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּכֹל [m]דְּנָוֵדָא בִּי קֳדָם בְּנֵינָשָׁא אָף בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא נָוֵדָא בֵּהּ קֳדָם מַלְאֲכַוהִי דַּאלָהָא ׃
9 אַיְנָא דֵּין דְּכָפַר בִּי קֳדָם בְּנֵינָשָׁא [n]נֶתְכְּפַר בֵּהּ קֳדָם מַלְאֲכַוהִי דַּאלָהָא ׃
10 וְכָל דְּנֶאמַר מִלְּתָא עַל בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא [o]נֶשְׁתְּבֵק לֵהּ מִן דֵּין דְּקוּדְשָׁא נְגַדֵּף לָא [z]נֶשְׁתְּבֵק לֵהּ ׃
11 מָא דַּמְקָרְבִין לְכוֹן דֵּין לַכְּנוּשָׁתָא קֳדָם רִישֵׁא [b]וְשַׁלִּיטָנָא לָא [c]תְּאַצְּפוּן אַיכָנָא [d]חֶפְקִין רוּחָא אוֹ מָנָא [c]תֵּאמְרוּן ׃
12 רוּחָא גֵּיר דְּקוּדְשָׁא [f]נַלְפְּכוֹן בְּהַי שָׁעָתָא מִדֵּם [g]דְּוֵלָא דְּתֵאמְרוּן ׃
דְּעָרוּבְתָא דְּשַׁבְּתָא דַּהֲלָתָא [h]דְּצוֹמָא מג
13 וַאֲמַר לֵהּ דֵּין אֱנָשׁ מִן הַוו כְּנִשָׁא [i]מַלְפָנָא אֱמַר לַאחִי דְּפַלֵּג עִמִּי [k]יָרְתוּתָא ׃ 14 וְשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לֵהּ גַּבְרָא מַנוּ

[m] יְהָא [n] כְּפַר
[o] שְׁבַק [z] שְׁבַק
[b] שְׁלַט [c] יְצַף
[d] נְפַק [c] אֲמַר
[f] אֲלֵף [g] פירושו צריך
[h] צַם [i] אַלַף
[k] יְרַת נסורש

8 ✠ Dico autem vobis,Omnis quicunque confessus fuerit me coram hominibus, & Filius hominis confitebitur illũ coram angelis Dei.

9 ✠Qui autem negauerit me coram hominibus, negabitur coram angelis Dei.

10 ✠ Et omnis qui dicit verbum in Filiũ hominis,remittetur illi: ei autem qui in Spiritum sanctum blasphemauerit,non remittetur.

11 ✠ Cùm autem inducent vos in synagogas, & ad magistratus & potestates, nolite solliciti esse qualiter, aut quid respondeatis, aut quid dicatis:

12 ✠ Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora quid oporteat vos dicere.

13 ✠ Ait autem ei quidam de turba,Magister, dic fratri meo vt diuidat mecum hæreditatem.

14 ✠ At ille dixit ei,Homo,quis me constituit iudicem aut diuisorem super vos?

15 ✠ Dixitq; ad illos,Videte & cauete ab omni auaritia: quia non in abundantia cuiusquam vita eius est, ex his quę possidet.

16 ✠ Dixit autem similitudinem ad illos,dicens,Hominis cuiusdam diuitis huberes fructus ager attulit.

17 ✠ Et cogitabat intra se,dicens, Quid faciam,quia non habeo quò congregem fructus meos?

18 ✠ Et dixit,Hoc faciam: Destruam horrea mea, & maiora faciam: & illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, & bona mea:

19 ✠Et dicam animę meæ,Anima habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.

20 ✠ Dixit autem illi Deus, Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt?

21 ✠ Sic est qui sibi thesaurizat, & non est in Deum diues.

22 ✠ Dixitque ad discipulos suos, Ideo dico vobis, Nolite solliciti esse animæ vestræ quid mãducetis, neque corpori† quid induamini.

23 ✠ Anima plus est quàm esca, & corpus plus quàm vestimentum.

8 ✠ λέγω ὃ ὑμῖν, πᾶς ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁμολογήσει ἐν ἑαυτῷ ἔμπροσθεν τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ·

9 ✠ ὁ δὲ ἀρνησάμενός με ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ἀπαρνηθήσε(ται) ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ.

10 ✠ καὶ πᾶς ὃς ἐρεῖ λόγον εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, ἀφεθήσε(ται) αὐτῷ· τῷ δὲ εἰς τὸ ἅγιον πνεῦμα βλασφημήσαντι οὐκ ἀφεθήσεται.

11 ✠ ὅταν δὲ φέρωσιν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς συναγωγὰς, καὶ τὰς ἀρχὰς, καὶ τὰς ἐξουσίας, μὴ μεριμνᾶτε πῶς ἢ τί ἀπολογήσησθε, ἢ τί εἴπητε.

12 ✠ τὸ γὰρ ἅγιον πνεῦμα διδάξει ὑμᾶς ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἃ δεῖ εἰπεῖν.

13 ✠ Εἶπε δέ τις αὐτῷ ἐκ τοῦ ὄχλου, διδάσκαλε, εἰπὲ τῷ ἀδελφῷ μου μερίσασθαι μετ' ἐμοῦ τὴν κληρονομίαν.

14 ✠ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς;

15 ✠ εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, ὁρᾶτε καὶ φυλάσσεσθε ἀπὸ τῆς πλεονεξίας· ὅτι οὐκ ἐν τῷ περισσεύειν τινὶ ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐστιν ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ.

16 ✠ εἶπε δὲ παραβολὴν πρὸς αὐτούς, λέγων, ἀνθρώπου τινὸς πλουσίου εὐφόρησεν ἡ χώρα,

17 ✠ καὶ διελογίζετο ἐν ἑαυτῷ, λέγων, τί ποιήσω; ὅτι οὐκ ἔχω ποῦ συνάξω τοὺς καρπούς μου.

18 ✠ καὶ εἶπε, τοῦτο ποιήσω, καθελῶ μου τὰς ἀποθήκας, καὶ μείζονας οἰκοδομήσω, καὶ συνάξω ἐκεῖ πάντα τὰ γενήματά μου, καὶ τὰ ἀγαθά μου,

19 ✠ καὶ ἐρῶ τῇ ψυχῇ μου, ψυχή, ἔχεις πολλὰ ἀγαθὰ κείμενα εἰς ἔτη πολλά· ἀνάπαυου, φάγε, πίε, εὐφραίνου.

20 ✠ εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ θεός, ἄφρων, ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου ἀπαιτοῦσιν ἀπὸ σοῦ· ἃ δὲ ἡτοίμασας, τίνι ἔσται;

21 ✠ οὕτως ὁ θησαυρίζων ἑαυτῷ, καὶ μὴ εἰς θεὸν πλουτῶν.

22 ✠ εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, διὰ τοῦτο ὑμῖν λέγω, μὴ μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν, τί φάγητε· μηδὲ τῷ σώματι, τί ἐνδύσησθε.

23 ✠ ἡ ψυχὴ πλεῖόν ἐστι τῆς τροφῆς, καὶ τὸ σῶμα τοῦ ἐνδύματος.

---

1 קָם מִן דַּלָּג זְחַר
קעברויה נצץ ושרש הוא
עָנָא יִתַּר חָוָא מְתַל
כמו משל עָרַל חֲמַל
כשו ככש כְּתַר פירושו אוצרותי
נוּחַ אֲכַל שְׂתָא
רְעָא טַב חָוָא סָם
רְצַף לְבַשׁ

1 אַקִימַנִי עֲלֵיכוֹן דַּיְנָא וּמְפַלְגָנָא ׃ 15 וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי אֶזְדַּהֲרוּ מִן כָּלָּה פַּעֲנוּתָא מְטֻל דְּלָא חֲוָא בְּיִתְיְרוּתָא
דְּנָכְסָא אִית חַיֵּא ׃ 16 וְאָמַר מַתְלָא לְוָתְהוֹן גַּבְרָא חַד עַתִּירָא אֲעֲלַת לֵהּ אַרְעָה עַלַּלְתָּא סַגִּיאָתָא וּמְהַחֲשֵׁב הֲוָא
בְּנַפְשֵׁהּ ׃ 17 וְאָמַר מָנָא אֶעֱבֵד דְּלֵית לִי אֵיכָא דְּאֶחְמוֹל עַלַּלְתַּי ׃ 18 וְאָמַר הָדָא אֶעֱבֵד אֶסְחוֹר בֵּיתָא קְפָסַי וְאֶבְנֵא
וְאוֹרֵב אֵנוֹן וְאֶחְמוֹל תַּמָּן כָּלֵּהּ עִבּוּרִי וְטָבָתַי ׃ 19 וְאָמַר לְנַפְשִׁי נַפְשִׁי אִית לֵכִי טָבְתָא סַגִּיאָתָא דְּסִימִן לְשַׁנְיָא סַגִּיאָתָא
אֶחְחַנִּיחִי אֲכוֹלִי אֶשְׁתִּי אֶתְבַּסְמִי ׃ 20 אָמַר לֵהּ רַיִן אֱלָהָא חַסִּיר רָעְיָנָא בְּהָנָא לֵלְיָא נַפְשָׁךְ תָּבְעִין לֵהּ מָנָךְ וְהַלִּין דְּטַיְבְתְּ
לְמַן נְהוֹן ׃ 21 הָכַנָּא הוּ מַן דְּסָאֵם לֵהּ סִימְתָא וּבֵאלָהָא לָא עַתִּיר ׃ 22 וְאָמַר לְתַלְמִידוֹהִי מְטֻל הָנָא לְכוֹן אֲמַר אֲנָא לָא
תְּאַצְפוּן לְנַפְשְׁכוֹן מָנָא תֵּאכְלוּן וְלָא לְפַגְרְכוֹן מָנָא חֲלָבְשׁוּן ׃ 23 נַפְשָׁה גֵּיר יַתִּירָא מִן סַיְבְרְתָא וּפִגְרָא מִן לְבוּשָׁא ׃

24 * Considerate coruos, qui nec seminant nec metunt, quibus nec est cella nec horreum; Deus tamen alit eos. quanto igitur vos præstatis volucribus?

25 * Quis autem ex vobis, quum sollicitus fuerit, potest addere ad staturam suam cubitum vnum?

26 * Quod si ne id quidem minimum potestis, quid de cæteris solliciti estis?

27 * Considerate lilia quomodo crescant, quę nec laborant, neque nent: dico autem vobis, ne Schelemoun quidem in tota gloria sua amictum fuisse vt vnum ex eis.

28 * Quòd si herbam, quæ hodie est in agro, cras verò coniicitur in clibanum, Deus ita circumuestit; quanto magis vos, modica fide præditi?

29 * Vos itaque ne quæsieritis quid edatis aut bibatis, nec immoretur mens vestra in istis.

30 * Hæc enim omnia gentes huius mundi requirunt. Pater autem vester nouit & vobis hæc desiderari.

31 * Verùm quærite regnum Dei, & hæc omnia adiicientur vobis.

Lectio Episcoporum.

32 * Ne timueris, ô parue grex, quia vult Pater vester dare vobis regnum.

33 * Vendite possessionem vestram, & date eleemosynam: facite vobis marsupia quæ non veterascunt, et thesaurum qui non præterit in cælis; quò fur non appropinquat, & vbi tinea non corrumpit.

34 * Vbi enim est thesaurus vester, ibi erit & cor vestrum.

35 * Sint præcincti lumbi vestri, & accensæ lucernæ vestræ.

36 * Et estote similes viris præstolantibus dominum suum, quando reuersurus sit à domo conuiuij [à nuptiis]: vt quum venerit, ac pulsauerit, confestim aperiant ei.

37 * Felices serui illi, quos quum venerit Dominus ipsorum, inueniet vigilantes. Amin dico vobis, præcinctus lumbos faciet vt discumbant, & transiens ministrabit eis.

---

24 אִסְתַּבְּלוּ[k] בְּנְעָבֵא דְּלָא זָרְעִין וְלָא חָצְדִין וְלֵית לְהוֹן תַּנָּא וּבֵירָ קָפְסָא וַאלָהָא[l] מְתַרְסֵא לְהוֹן כְּמָא הָכֵיל אַנְתּוּן
יַתִּירִין אַנְתּוּן מִן[m] פָּרְחָתָא׃ 25 אֵינָא דֵין מָנְכוֹן כַּד יָצֵף מֶשְׁבַּח[n] לְמוֹסָפוּ עַל[o] קוּמְתֵהּ אַמְתָא חָדָא׃ 26 אִן דֵּין אַף לָא
זְעוּרָתָא מְשְׁכְּחִין אַנְתּוּן מָנָא עַל שָׁרְכָא יְצַפִּין אַנְתּוּן׃ 27 אִסְתַּבְּלוּ[p] בְּשׁוּשַׁנָּא אֵיכַנָא[q] רָבְיָן דְּלָא[r] לָאְיָן וְלָא[s] עָזְלָן אֲמַר אֲנָא
לְכוֹן דֵּין דַּאף לָא שְׁלֵימוּן בְּכֻלֵּהּ[a] שׁוּבְחֵהּ[b] אִסְתַּכְּלוּ[c] אֵיכַנָא אִיתַּוְהִי בְּחַקְלָא וּמְחָר
נָפֵל בְּתַנּוּרָא אֱלָהָא הָכַנָא[d] מַלְבֵּשׁ כְּמָא יַתִּיר לְכוֹן זְעוּרֵי הֵימְנוּתָא׃ 29 וְאַנְחְנוּן לָא[e] תְּבְעוּן מָנָא[f] תֵּאכְלוּן וּמָנָא[g] תֶּשְׁתּוּן
וְלָא[g] נָפְהָא[h] רַעֲיָנְכוֹן כְּהֵלֵּין׃ 30 הָלֵּין גֵּיר כֻּלְּהֵין עַמְמֵא הוּ דְעָלְמָא[i] בָּעֵין אַף לְכוֹן דֵּין אֲבוּכוֹן יָדַע דְּמִתְבַּעְיָן
לְכוֹן הָלֵּין׃ 31 בְּרַם בְּעוּ מַלְכוּתֵהּ דֵּאלָהָא וְהָלֵּין כֻּלְּהֵין[k] מִתְתַּוְסְפָן לְכוֹן׃

[a] בְּקָא [b] עבראיה עוידים
[c] תַּרְסָא בנין בתן ארבע
[d] פְּרַח [e] יְסַף [f] קָם
[g] רְבָא [h] לְאָא [i] עָזַל
[j] שְׁבַח [k] כְּסָא
[l] לְבַשׁ [m] בְּעָא [n] אֲבַל
[o] שְׁתָא [p] פְּתָא [q] רְעָא
[r] בְּעָא [s] יְסַף

* Considerate coruos, quia non seminant neque metunt, quibus non est cellarium neq; horreum, & Deus pascit illos. Quanto magis vos pluris estis illis?

24 * καταν ο ήσατε τοὺς κόρακας, ὅτι οὐ σπείρουσιν οὐδὲ θερίζουσιν, οἷς οὐκ ἔστι ταμεῖον οὐδὲ ἀποθήκη· καὶ ὁ θεὸς τρέφει αὐτούς. πόσῳ μᾶλλον ὑμεῖς διαφέρετε τῶν πετεινῶν;

* Quis autem vestrum cogitando potest adiicere ad staturam suam cubitum vnum?

25 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν μεριμνῶν, δύναται προσθεῖναι ἐπὶ τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ πῆχυν ἕνα;

* Si ergo neque quod minimum est potestis, quid de cæteris solliciti estis?

26 * εἰ οὖν οὐδὲ ἐλάχιστον δύνασθε, τί περὶ τῶν λοιπῶν μεριμνᾶτε;

* Considerate lilia quomodo crescunt: non laborant, neque nent. dico D autem vobis, nec Salomon in omni gloria sua vestiebatur sicut vnum ex istis.

27 * καταν ο ήσατε τὰ κρίνα, πῶς αὐξάνει· οὐ κοπιᾷ, οὐδὲ νήθει. λέγω δὲ ὑμῖν, οὐδὲ Σολομὼν ἐν πάσῃ τῇ δόξῃ αὐτοῦ περιεβάλετο ὡς ἓν τούτων.

* Si autem fœnum quod hodie est in agro, & cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit: quanto magis vos, pusillæ fidei?

28 * εἰ δὲ τὸν χόρτον ἐν τῷ ἀγρῷ σήμερον ὄντα, καὶ αὔριον εἰς κλίβανον βαλλόμενον, ὁ θεὸς οὕτως ἀμφιέννυσι, πόσῳ μᾶλλον ὑμᾶς, ὀλιγόπιστοι;

* Et vos nolite quærere, quid manducetis, aut quid bibatis: & nolite in sublime tolli:

29 * καὶ ὑμεῖς μὴ ζητεῖτε τί φάγητε, ἢ τί πίητε, καὶ μὴ μετεωρίζεσθε·

autem * Hæc † enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit quoniam his indigetis.

30 * ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητεῖ. ὑμῶν δὲ ὁ πατὴρ οἶδεν ὅτι χρῄζετε τούτων.

*Verumtamen quærite primùm regnum Dei, † & hæc omnia adiicientur vobis.

& iustitiam eius,

31 * πλὴν ζητεῖτε τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν.

* Nolite timere pusillus grex, quia complacuit Patri vestro dare vobis regnum.

32 * Μὴ φοβοῦ, τὸ μικρὸν ποίμνιον· ὅτι εὐδόκησεν ὁ πατὴρ ὑμῶν δοῦναι ὑμῖν τὴν βασιλείαν.

Mat. 19. c. 21 * Vendite quę possidetis, & date eleemosynam. Facite vobis sacculos qui nō veterascunt, thesaurum non deficientem in cęlis, quò fur non appropiat, neque tinea corrumpit.

33 * πωλήσατε τὰ ὑπάρχοντα ὑμῶν, καὶ δότε ἐλεημοσύνην. ποιήσατε ἑαυτοῖς βαλλάντια μὴ παλαιούμενα, θησαυρὸν ἀνέκλειπτον ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ὅπου κλέπτης οὐκ ἐγγίζει, οὐδὲ σὴς διαφθείρει.

Mat. 6. c. 19.

* Vbi enim thesaurus vester est, ibi & cor vestrum erit.

34 * ὅπου γάρ ἐστιν ὁ θησαυρὸς ὑμῶν, ἐκεῖ καὶ ἡ καρδία ὑμῶν ἔσται.

E

* Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris.

35 * ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι, καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι,

* Et vos similes hominibus expectantibus dominum suum quando reuertatur à nuptiis: vt cùm venerit & pulsauerit, confestim aperiant ei.

36 * καὶ ὑμεῖς ὅμοιοι ἀνθρώποις προσδεχομένοις τὸν κύριον ἑαυτῶν, πότε ἀναλύσει ἐκ τῶν γάμων, ἵνα ἐλθόντος καὶ κρούσαντος, εὐθέως ἀνοίξωσιν αὐτῷ.

* Beati serui illi, quos cùm venerit Dominus, inuenerit vigilantes. Amen dico vobis, quòd præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit illis.

37 * μακάριοι οἱ δοῦλοι ἐκεῖνοι, οὓς ἐλθὼν ὁ κύριος εὑρήσει γρηγοροῦντας· ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι περιζώσεται καὶ ἀνακλινεῖ αὐτοὺς, καὶ παρελθὼν διακονήσει αὐτοῖς.

---

[i] קְרָא [m] מן לשון יון עִנְרָאיֵה צוֹפִים
[n] דְּחַל [o] נְתַל [p] קְנָא
[q] יְהַב [r] כמו צדקה
[s] כְּלָא [t] סַם [u] גוז פירושו עבר
[x] גְּנַב [y] חֵיוָא
[z] נְהַר כמו זהר [a] דְּמָא
[b] פְּכָא [c] פִּנָא [d] שְׁתָא
[e] עוֹר [f] אֲטַר [g] סְמַךְ

[l] קָרְיָנָא [m] דְּאִפִּיסְקוֹפֵא מד

32 לָא [n] חֶדְחַל גְּזֵרָא זְעוּרָא דַּצְבָא אֲבוּכוֹן [o] דְּנָחֵל לְכוֹן מַלְכוּתָא׃ 33 זַבְּנוּ [p] קְנְיַנְכוֹן [q] וְהָבוּ [r] זְרִקְתָא עֲבֵדוּ
לְכוֹן כִּיסֵא דְּלָא [s] בְּלֵין [t] וְסִיסָתָא דְּלָא [u] גָּזָא בִּשְׁמַיָּא אַיכַנָא [x] דְּגַנָּבָא לָא קָרֵב וְסָסָא לָא מְחַבֵּל׃
34 אֲיָכָא גֵּיר דְּאִיתֵיהּ סִימַתְכוֹן תַּמָּן [y] נֶהֱוֹא אַף לִבְּכוֹן׃ 35 נֶהֱווֹן אֲסִירִין חַצֵיכוֹן [z] וּמְנְהָרִין שַׁרְגַיכוֹן׃
36 וְהָווֹ [a] דְּמִין לַאנָשָׁא [b] דְּמְסַכִּין לְמָרְהוֹן דְּאִמְתֵי [c] נְפְנֵא מִן בֵּירְ [d] מְשְׁתּוּתָא דְּמָא דְּאִתָא וְנָקֵשׁ מֵחֲדָא וְנִפְתְּחִין לֵהּ׃
37 טוּבַיהוֹן לְעַבְדָא הָנוֹן אִילֵין דְּנִאתֵי מָרְהוֹן וְנָשְׁכַּח אֲנוֹן כַּד [e] עִירִין אַסִּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [f] דְּנֶאסוֹר חַצוֹהִי

38 * Et si vigilia secunda aut tertia venerit, & ita inuenerit, felices serui illi.

39 * Hoc autem scitote, si sciret dominus domus quanam vigilia venturus sit fur, vigilaret, nec sineret perfodi domum suam.

40 * Et vos igitur estote parati, quoniam qua hora non putatis, venturus est Filius hominis.

41 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine noster, nobis dicis parabolam hanc, an etiam omnibus?

42 * Dixit ei Ieschua, Quisnam est præfectus domus fidelis & sapiens, quem constituet dominus super famulitium suum, vt det demensum in tempore suo?

43 * Felix ille seruus, quem quum venerit dominus eius, inueniet ita facientem.

44 * Verè dico vobis, constituet eum super vniuersam possessionem suam.

45 * Sin autem dixerit seruus ille in corde suo, Dominus meus tardat aduentum: cœperitque percutere seruos & ancillas domini sui, & cœperit edere, bibere, & inebriari:

46 * Veniet dominus serui illius die quo non putat, & hora quam non nouit: & separabit eum, & ponet partem eius cum iis qui sunt infideles.

47 * Porrò seruus ille qui nouit voluntatem domini sui, nec se comparauit iuxta voluntatem ipsius, vapulabit multis.

48 * Is verò qui non nouit, & fecit digna plagis, vapulabit plagis paucis. Nam cuicunque multum datum est, multum repetetur ab eo: & apud quem multum depositum est, amplius reposcent ab ipsius manu.

Lectio petitionis.

49 * Ignem veni proiecturus in terram, & quid volo si iam accensus est?

50 * Sed baptismo baptizandus sum, multumque constringor quousque adimpleatur.

51 * Putatis me pacem venisse vt mittam in terram? dico vobis, minimè, sed dissidia.

52 * Posthac enim erunt quinque in domo vna dissidentes tres aduersus duos, & duo aduersus tres.

---

38 וְאִן [h] בְּמַטְרְתָא דְּתַרְתֵּין אוֹ דְּתְלָת נְאתֵי וְנָשְׁכַּח הָכַנָא טוֹבַיהוֹן לְעַבְדֵא הָנוֹן׃ 39 הָנָא מָרֵא בַּיְתָא דְּאִידָא מַטְרְתָא אֵתֵי גַּנָבָא [k] מָתְעִיר חֲוָא וְלָא שְׁבֵק [l] דְּנָתְפֵּלֵשׁ בַּיְתֵהּ׃ 40 אַף אַנְתוּן הֲכִיל הֲווֹ מְטַיְבֵא דַּבְּהִי שָׁעָתָא דְּלָא סָבְרִין אַנְתוּן אָתֵא בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא׃ 41 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרַן לְוָתַן אֲמַר אַנְתְּ לָהּ [m] לְמַתַלָא הָנָא אוֹ אַף לְוֹת כְּלָנָשׁ׃ 42 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנוּ כְּי אִיתְוֹהִי רַב בַּיְתָא [n] מְהַיְמְנָא וְחַכִּימָא [o] דַּנְקִימְיוֹהִי [p] לְמַתַלָא חָנָא אוֹ אַף לְוֹת כְּלָנָשׁ׃ 43 טוֹבַוהִי לַהוּא עַבְדָא [q] דְּנָאתֵי מָרֵהּ [r] נֶשְׁכְּחִיוֹהִי דְּעָבֵד הָכַנָא׃ 44 [s] שַׁרִירָאִית אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דַּנְקִימְיוֹהִי עַל כֻּלֵּהּ [h] קְנְיָנֵהּ׃ 45 אֵן דֵּין [i] נֵאמַר עַבְדָא הַהוּ בְּלִבֵּהּ דְּמָרִי [k] מְוַחַר לְמֵאתָא וְנָשַׁרָא [l] לְמֶמְחָא לְעַבְדָא וְלַאמְהָתָא דְּמָרֵהּ וְנָשַׁרָא [m] לְמֶלְעַם [n] וְלִמְשְׁתָא [o] וְלִמְרָוָא׃

[h] נְטַר [i] יְרַע [k] עוּר [l] פְּלַשׁ [m] טַיֵּב [n] מְתַל כמו משל [o] הַימֵן [p] קַם [q] שַׁמֵּשׁ [r] נְתַל [s] אֵתָא [t] שְׁכַח

גרושו פרושו [s] שְׁרַר באמת מצא [h] קְנָא [i] אֲמַר [k] אֲחַר [l] מְחָא [m] לְעַס [n] שְׁתָא [o] רְוָא

* Et si venerit in secunda vigilia, & si in tertia vigilia venerit, & ita inuenerit: beati sunt serui illi. 38

* Hoc autem scitote, quoniam si sciret paterfamilias qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam. 39

Mat. 14. d. 43 Apoc. 16 c. 15

* Et vos estote parati: quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet. 40

* Ait autem ei Petrus, Domine, ad nos dicis hanc parabolam, an ad omnes? 41

* Dixit autem Dominus, Quis, putas, est fidelis dispensator & prudens, quem constituit Dominus supra familiam suam, vt det illis in tempore tritici mensuram? 42

* Beatus ille seruus, quem cùm venerit Dominus, inuenerit ita facientem. 43 F

* Verè dico vobis, quoniam supra omnia quæ possidet, constituet illum. 44

* Quòd si dixerit seruus ille in corde suo, Moram facit dominus meus venire: & cœperit percutere seruos & ancillas, & edere & bibere, & inebriari: 45

* Veniet dominus serui illius in die qua non sperat, & hora qua nescit, & diuidet eum, partemque eius cum infidelibus ponet. 46

* Ille autem seruus qui cognouit voluntatem domini sui, & non se præparauit, & non fecit secundùm voluntatem eius, vapulabit multis. 47

* Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis. Omni autem cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commẽdauerunt multum, plus petent ab eo. 48

* Ignem veni mittere in terram: & quid volo, nisi vt accendatur? 49

* Baptisma autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, vsquedum perficiatur? 50

Mat. 10. d. 34 mittere

* Putatis quia pacem veni †dare in terram? Non, dico vobis: sed separationem. 51

* Erunt enim ex hoc, quinq; in domo vna diuisi, tres in duos, & duo in tres. 52

38 * καὶ ἐὰν ἔλθῃ ἐν τῇ δευτέρᾳ φυλακῇ, καὶ ἐν τῇ τρίτῃ φυλακῇ ἔλθῃ, καὶ εὕρῃ οὕτω, μακάριοί εἰσιν ἐκεῖνοι.

39 * τοῦτο δὲ γινώσκετε, ὅτι εἰ ᾔδει ὁ οἰκοδεσπότης ποίᾳ ὥρᾳ ὁ κλέπτης ἔρχεται, ἐγρηγόρησεν ἄν, καὶ οὐκ ἂν ἀφῆκε διορυγῆναι τὸν οἶκον αὐτοῦ.

40 * καὶ ὑμεῖς οὖν γίνεσθε ἕτοιμοι· ὅτι ᾗ ὥρᾳ οὐ δοκεῖτε, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

41 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ Πέτρος, κύριε, πρὸς ἡμᾶς τὴν παραβολὴν ταύτην λέγεις, ἢ καὶ πρὸς πάντας;

42 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, τίς ἄρα ἐστὶν ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ φρόνιμος, ὃν καταστήσει ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, τοῦ διδόναι ἐν καιρῷ τὸ σιτομέτριον;

43 * μακάριος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος, ὃν ἐλθὼν ὁ κύριος αὐτοῦ εὑρήσει ποιοῦντα οὕτως.

44 * ἀληθῶς λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐπὶ πᾶσι τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτοῦ καταστήσει αὐτόν.

45 * ἐὰν δὲ εἴπῃ ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, χρονίζει ὁ κύριός μου ἐλθεῖν· καὶ ἄρξηται τύπτειν τοὺς παῖδας καὶ τὰς παιδίσκας, ἐσθίειν τε καὶ πίνειν καὶ μεθύσκεσθαι,

46 * ἥξει ὁ κύριος τοῦ δούλου ἐκείνου ἐν ἡμέρᾳ ᾗ οὐ προσδοκᾷ, καὶ ἐν ὥρᾳ ᾗ οὐ γινώσκει, καὶ διχοτομήσει αὐτόν, καὶ τὸ μέρος αὐτοῦ μετὰ τῶν ἀπίστων θήσει.

47 * ἐκεῖνος δὲ ὁ δοῦλος ὁ γνοὺς τὸ θέλημα τοῦ κυρίου αὐτοῦ, καὶ μὴ ἑτοιμάσας μηδὲ ποιήσας πρὸς τὸ θέλημα αὐτοῦ, δαρήσεται πολλάς·

48 * ὁ δὲ μὴ γνούς, ποιήσας δὲ ἄξια πληγῶν, δαρήσεται ὀλίγας. παντὶ δὲ ᾧ ἐδόθη πολύ, πολὺ ζητηθήσεται παρ' αὐτοῦ· καὶ ᾧ παρέθεντο πολύ, περισσότερον αἰτήσουσιν αὐτόν.

49 * πῦρ ἦλθον βαλεῖν εἰς τὴν γῆν, καὶ τί θέλω εἰ ἤδη ἀνήφθη;

50 * βάπτισμα δὲ ἔχω βαπτισθῆναι, καὶ πῶς συνέχομαι ἕως οὗ τελεσθῇ;

51 * δοκεῖτε ὅτι εἰρήνην παρεγενόμην δοῦναι ἐν τῇ γῇ; οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἢ διαμερισμόν.

52 * ἔσονται γὰρ ἀπὸ τοῦ νῦν πέντε ἐν οἴκῳ ἑνὶ διαμεμερισμένοι, τρεῖς ἐπὶ δυσί, καὶ δύο ἐπὶ τρισί.

---

46 נאתא מרה דעבדא הו ביומא דלא סבר ובשעתא דלא ידע ופלגיוהי נסים מנתה עם הנין דלא מהימנין׃
47 עבדא דין אינא דידע צבינה דמרה ולא טיב להשיך צבינה נבלע סגיאתא׃ 48 הודין דלא ידע ועבד מדם
דשוא למחותא נבלע סגיאתא וזעירתא כל גיר דאתיהב לה סגי סגי נתחבע מנה והלהו דאתנעל לה סגי יתירא׃
נתבעון באידה׃ קרינא רבעותא מח
49 נורא אתית דארמא כארעא וצבא אנא אלומן כדו חבת׃ 50 ומעמודיתא אית לי דאעמד וסגי
אליץ אנא עדמא דחשחמלא׃ 51 סברין אנתון דשינא אתית דארמא באורעא אמר אנא לכון דלא אלא
פלגותא׃ 52 מן השא גיר נהוון חמשא בביתא חד דפליגין תלתא על תרין ותרין על תלתא׃

פ בלנ ס סם צבא בלע
פירושו נכה שוא מחא
יהב תבע געל
יתר קרא בעא
אתא רמא חבת או
חבא פירושו שרף או יקד
עמר בשלון שבל
כלא שאן פלג

53 * Siquidem dissidebit pater aduersus filium suum, & filius aduersus patrem suum: mater aduersus filiam suam, & filia aduersus matrem suam: socrus aduersus nurum suam, & nurus aduersus socrum suam.

54 * Et dicebat turbis, Quando uidetis nubem exorientem ab Occasu, statim dicitis, Venit pluuia: & ita fit.

55 * Quumque flantem Austrum, dicitis, Æstus erit: & fit.

56 * Acceptores uultus, [personati,] faciem cæli & terræ nostis discernere, hoc autẽ tempus quomodo non diiudicatis?

57 * Cur autem per uosmetipsos non iudicatis ueritatem?

58 * Quum enim proficisceris cum aduersario tuo ad magistratum, interea dum es in via, da mercedem ut libereris ab eo; ne adducat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor coniiciat te in carcerem.

59 * Equidem dico tibi, Non exibis illinc, usquequo reddideris ultimum octauum.

Lectio Dominicæ secundæ post festum Crucis.

CAP. XIII.

1 EO autem tempore uenientes quidam renunciarunt ei de Galilæis illis, quorum Pilatus miscuerat sanguinem cum ipsorum sacrificiis.

2 * Et respondit Ieschua ac dixit eis, Putatis hos Galilæos sceleratiores fuisse omnibus Galilæis, quoniam talia passi sunt?

3 * Non, dico uobis, imò uerò nisi uos omnes pœnitentiam egeritis, similiter peribitis.

4 * Aut illos octodecim super quos cecidit turris in Siloucho, & necauit eos, putatis flagitiosiores omnibus hominibus qui degunt in Ourischlem?

5 * Minimè: dico autem uobis, nisi pœnitentiam egeritis omnes, itidem peribitis.

6 * Porrò dixit parabolam hanc: Ficum habebat quidam plantatam in uinea sua, & uenit quærens in ea fructus, nec inuenit.

7 * Et dixit agricolæ, Ecce tres sunt anni, ex quo uenio quærens fructus in ficu ista, nec inueni: excinde eam; quorsum terram ociosam detinet?

---

53 נֶתְפַּלֵּג גֵּיר אֲבָא עַל בְּרֵה וּבְרָא עַל אֲבוּהִי אִמָּא עַל בַּרְתָּה וּבַרְתָּא עַל אִמָּהּ חֲמָתָא עַל כַּלְתָּהּ [l] וְכַלְתָּא עַל חֲמָתָהּ ׃

54 וַאמַר לְכֶנְשֵׁא מָא [m] דַּחֲזַיתּוּן עֲנָנָא [n] דְּרָתְחָא מִן [o] מַעֲרְבָא אָמְרִין אֲנַתּוּן מָטְרָא אָתֵא וְהָוֵא הָכַנָא ׃

55 וּמָא [p] דְּנָשְׁבָא [q] תַּיְמָנָא אָמְרִין אֲנַתּוּן [r] דְּחוּמָא הָוָא וְהָוֵא ׃

56 [s] נַסְבֵי בַּאפָּא פַּרְצוּפָא דִּשְׁמַיָּא וְדַארְעָא יְדָעִין אֲנַתּוּן [t] דְּהָפְרְשׁוּן [u] זַבְנָא דֵּין הָנָא אֵיכַנָא לָא פָּרְשִׁין אֲנַתּוּן ׃

57 לְמָנָא דֵּין מִן נַפְשְׁכוֹן לָא [a] דַּיְנִין אֲנַתּוּן קוּשְׁטָא ׃

58 מָא גֵּיר [b] דָּאזֵל אֲנַתְּ עִם בְּעֵל דִּינָךְ לְוָת [c] אַרְכוֹנָא עַד בְּאוּרְחָא אֲנַתְּ [d] הַב [e] תֵּאגוּרְתָא וְתֶתְפַּרַק מִנֵּהּ דִּלְמָא [f] נְוֹבְלָךְ לְוָת דַּיְנָא וְדַיְנָא [g] נַשְׁלְמָךְ [h] לְגַבָּיָא וְגַבָּיָא [i] נַרְמִיךְ בֵּיהּ אֲסִירָא ׃

59 וַאמִין אָמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא [k] תֶּפּוֹק מִן תַּמָּן עַד דְּתַמְּא [l] דְּתֶהֵל [m] שְׁמוֹנָא אַחֲרָיָא ׃

[l] כְּלַל או כוֹלָה
[m] חֲזָא [a] דְּנַח [o] עֲרַב
[p] נְשַׁב [q] יְמַן [r] חַמָּא
[s] נְסַב [t] פְּרַשׁ [v] כמו זמן
[a] דַּן [b] אָזַל [c] מן לשון יין עבראית שר
[d] יְהַב [e] אֲגַר [f] יְבַל
[g] שְׁלַם [h] גְּבָא [i] רְמָא
[k] נְפַק [l] נְתַל כמו שמן

53 ✱ Diuidentur pater in filium, & filius in patrem ſuum; mater in filiam, & filia in matrem; ſocrus in nurum ſuam, & nurus in ſocrum ſuam.

54 ✱ Dicebat autem & ad turbas, Cùm videritis nubem oriẽtem ab occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit: & ita fit. Matt. 16 a. 8

55 ✱ Et cùm Auſtrum flantem, dicitis, Quia æſtus erit: & fit.

56 ✱ Hypocritæ, faciem cæli & terræ noſtis probare: hoc autem tempus quomodo non probatis?

57 ✱ Quid autem & à vobiſipſis non iudicatis quod iuſtum eſt?

58 ✱ Cùm autem vadis cum aduerſario tuo ad principem, in via da operam liberari ab illo; ne fortè trahat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem. Mat. 5. d 25

59 ✱ Dico tibi, Non exies indè, donec etiam nouiſſimum minutum reddas.

CAP. XIII.

1 ADerant autem quidam ipſo in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorũ ſanguinem Pilatus miſcuit cum ſacrificiis eorum.

2 ✱ Et reſpõdens dixit illis, Putatis quòd hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia paſſi ſunt?

3 ✱ Non, dico vobis: ſed niſi pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

4 ✱ Sicut illi decem & octo ſupra quos cecidit turris in Siloe, & occidit eos: putatis quia & ipſi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Ieruſalẽ?

5 ✱ Non, dico vobis: ſed ſi non pœnitentiã habueritis, omnes ſimiliter peribitis.

6 ✱ Dicebat autem hanc ſimilitudinem: Arborem fici habebat quidam plantatam in vinea ſua: & venit quærens fructum in illa, & non inuenit.

7 ✱ Dixit autem ad cultorem vineę, Ecce anni tres ſunt ex quo venio quærens fructum in ficulnea hac, & non inuenio. Succide ergo illam: vt quid etiam terram occupat?

53 ✱ διαμεριζῆ πατὴρ ἐφ' υἱῷ, καὶ υἱὸς ἐπὶ πατρί· μήτηρ ἐπὶ θυγατρί, καὶ θυγάτηρ ἐπὶ μητρί· πενθερὰ ἐπὶ τὴν νύμφην αὐτῆς, καὶ νύμφη ἐπὶ τὴν πενθερὰν αὐτῆς.

54 ✱ Ἔλεγε δὲ καὶ τοῖς ὄχλοις, ὅταν ἴδητε τὴν νεφέλην ἀνατέλλουσαν ἀπὸ δυσμῶν, εὐθέως λέγετε, ὄμβρος ἔρχεται· καὶ γίνεται οὕτω.

55 ✱ καὶ ὅταν νότον πνέοντα, λέγετε, ὅτι καύσων ἔσται· καὶ γίνεται.

56 ✱ ὑποκριταί, τὸ πρόσωπον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς οἴδατε δοκιμάζειν, τὸν δὲ καιρὸν τοῦτον πῶς οὐ δοκιμάζετε;

57 ✱ τί δὲ καὶ ἀφ' ἑαυτῶν οὐ κρίνετε τὸ δίκαιον;

58 ✱ ὡς γὰρ ὑπάγεις μετὰ τοῦ ἀντιδίκου σου ἐπ' ἄρχοντα, ἐν τῇ ὁδῷ δὸς ἐργασίαν ἀπηλλάχθαι ἀπ' αὐτοῦ, μήποτε κατασύρῃ σε πρὸς τὸν κριτήν, καὶ ὁ κριτής σε τῷ πράκτορι παραδῷ, καὶ ὁ πράκτωρ βάλῃ σε εἰς φυλακήν.

59 ✱ λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως καὶ τὸν ἔσχατον λεπτὸν ἀποδῷς.

ιγ'.

1 ✱ Παρῆσαν δέ τινες ἐν αὐτῷ τῷ καιρῷ ἀπαγγέλλοντες αὐτῷ περὶ τῶν Γαλιλαίων, ὧν τὸ αἷμα Πιλᾶτος ἔμιξε μετὰ τῶν θυσιῶν αὐτῶν.

2 ✱ Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι, ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι τοιαῦτα πεπόνθασιν;

3 ✱ οὐχί, λέγω ὑμῖν, ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὡσαύτως ἀπολεῖσθε.

4 ✱ ἢ ἐκεῖνοι οἱ δέκα καὶ ὀκτὼ, ἐφ' οὓς ἔπεσεν ὁ πύργος ἐν τῷ Σιλωάμ, καὶ ἀπέκτεινεν αὐτούς· δοκεῖτε ὅτι οὗτοι ὀφειλέται ἐγένοντο παρὰ πάντας ἀνθρώπους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Ἰερουσαλήμ;

5 ✱ οὐχί, λέγω ὑμῖν. ἀλλ' ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε.

6 ✱ Ἔλεγε δὲ ταύτην τὴν παραβολήν, συκῆν εἶχέ τις ἐν τῷ ἀμπελῶνι αὐτοῦ πεφυτευμένην, καὶ ἦλθε ζητῶν καρπὸν ἐν αὐτῇ, καὶ οὐχ εὗρεν.

7 ✱ εἶπε δὲ πρὸς τὸν ἀμπελουργόν, ἰδοὺ τρία ἔτη ἔρχομαι ζητῶν καρπὸν ἐν τῇ συκῇ ταύτῃ, καὶ οὐχ εὑρίσκω· ἔκκοψον αὐτήν· ἱνατί καὶ τὴν γῆν καταργεῖ;

---

[a] וְרַח כמו זכח [b] בְּטַל [c] עֲמַר פירושו שׂכר [d] חֲמָא [e] תָּב [f] אִבַּר [g] גְּדַל [h] שְׁלַח [i] מְתַל כמו משל [k] נְצַב [l] שְׁכַח [m] בְּלַח [n] פְּסַק

1 בְּהַהוּ זִבְנָא אִתַּו אֱנָשִׁין אֲמַרוּ לֵהּ עַל גְּלִילָאֵי דְּנוּן דְּפִילַטוֹס חֲלַט דְּמְהוֹן עִם דִּבְחֵיהוֹן: 2 וְעָנָא יְשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּהָנוּן גְּלִילָאֵי חַסָּיִין הֲווֹ יַתִּיר מִן כָּלְהוֹן גְּלִילָאֵי דְּהָכְנָא הֲווֹ תְּאִבְדוּן: 3 לָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּאַף כְּלְכוֹן אִן לָא תְּתוּבוּן הָכְנָא תְּאִבְדוּן: 4 אוֹ הָנוּן תְּמָנְתַּעְסַר דְּנָפַל עֲלֵיהוֹן מַגְדְּלָא בְּשִׁילוֹחָא וְקַטֵּל אֱנוּן סָבְרִין אַנְתּוּן דְּחַסָּיִין הֲווֹ יַתִּיר מִן כָּלְהוֹן בְּנֵינָשָׁא דְּעָמְרִין בְּאוּרְשְׁלֵם: 5 לָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דֵּין דְּאִן לָא תְּתוּבוּן כְּלְכוֹן אָכְוָהֹן תְּאִבְדוּן: 6 וְאָמַר מַתְלָא הָנָא חַתָּא אִיתָהּ לְאַנָשׁ דְּנָצִיבָא בְּכַרְמֵהּ וְאָתָא בְּעָא בָהּ פֵּארָא וְלָא אַשְׁכַּח: 7 וְאָמַר לְפַלָּחָא הָא תְּלָת שְׁנִין אָתֵא אֲנָא בָּעֵא אֲנָא פֵּארָא בְּחַתָּא הָדָא וְלָא מַשְׁכַּח אֲנָא פְּסוֹקֵיהּ לְמָנָא מְבַטְּלָא אַרְעָא:

8 * Dixit ei agricola, Domine mi, dimitte eam & hoc anno, vsquequo excoluero eam,
9 ac ſtercorauero: * Et ſi ediderit fructus, dimittes: ſin minus, cur viueret? excindes eam.

Lectio ad veſperas hebdomadis v. Ieiunij.

10 * Quum autem doceret in Sabbatho in
11 vna ex Synagogis, * Erat illic mulier habens ſpiritum inualetudinis ab annis octodecim, & incuruata erat, nec poterat omninò ex-
12 tendi. * Viditque eam Ieſchua: & eam aduocauit, ac dixit ei, Mulier, abſoluta es ab inualetudine tua.
13 * Et impoſuit ei manum ſuam, & illico erecta eſt: & glorificauit Deum.
14 * Reſpondit autem princeps Synagogæ cùm excanduiſſet, quòd ſanaſſet Sabbatho Ieſchua: & ait turbis, Sex ſunt dies quibus oportet operari, in his venite ſanitatem recepturi, & non in die Sabbathi.
15 * Ieſchua verò reſpondit & dixit ei, Acceptor vultus [perſonate] vnuſquiſque veſtrũ Sabbatho, nonne ſoluit bouem ſuum aut aſinum ſuum à præſepi, & abit aquatum?
16 * Hanc autem, quæ eſt filia Abrohom, & quam vinxerat criminator [diabolus] iam ab octodecim annis, non oportuit ſolui ab iſto vinculo die Sabbathi?
17 * Quumque hæc diceret, pudore ſuffuſi ſunt ij omnes qui adſtabant ex aduerſo eius. totus verò populus gaudebat ſuper omnibus miraculis quæ fiebant per manum ipſius.
18 * Porrò dicebat Ieſchua, Cuinam ſimile eſt regnum Dei, & cuinam aſſimilabo illud?
19 * Simile eſt grano ſynapi, quod acceptum vir proiecit in hortum ſuum, & creuit, euaſitque in arborem magnam; & volatile cæli nidificauit in eius ramis.
20 * Rurſum dixit Ieſchua, Cuinam ſimile eſt regnum Dei?
21 * Simile eſt fermento quod acceptum mulier abdidit in farinæ ſatis tribus, donec tota fermentetur.
22 * Cæterùm peragrabat per pagos & vrbes, dum doceret ac proficiſceretur ad Ouriſchlem.

8 * At ille reſpondens dixit illi, Domine, dimitte illam & hoc anno, vſque dum fodiam circa illam, & mittam ſtercora.

9 * Et ſi quidem fecerit fructum: ſin autem, in futurum ſuccides eam. C

10 * Erat autem docens in Synagoga eorum Sabbathis:

11 * Et ecce mulier quæ habebat ſpiritum infirmitatis annis decem & octo: & erat inclinata, nec omnino poterat ſurſum reſpicere.

12 * Quam cùm videret Ieſus, vocauit eam ad ſe, & ait illi, Mulier, dimiſſa es ab infirmitate tua.

13 * Et impoſuit illi manus, & confeſtim erecta eſt, & glorificabat Deum.

14 * Reſpõdens autem Archiſynagogus, indignans quia Sabbatho curaſſet Ieſus, dicebat turbæ, Sex dies ſunt in quibus oportet operari. in his ergo venite, & curamini; & non in die Sabbathi.

15 * Reſpondens autem ad illum Dominus, dixit Hypocritæ, vnuſquiſque veſtrum Sabbatho non ſoluit bouem ſuum, aut aſinum à præſepio, & ducit adaquare?

16 * Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligauit Satanas, ecce, decem & octo annis, non oportuit ſolui à vinculo iſto die Sabbathi?

17 * Et hæc cùm diceret, erubeſcebant omnes aduerſarij eius: & omnis populus gaudebat in vniuerſis quæ gloriosè fiebant ab eo.

18 Mat. 13. d. 31 Mar. 4. c. 30 * Dicebat ergo, Cui ſimile eſt regnũ Dei, & cui ſimile æſtimabo illud?

19 * Simile eſt grano ſinapis, quod acceptum homo miſit in hortum ſuum, & creuit: & factum eſt in arborem magnam, & volucres cæli requieuerunt in ramis eius.

20 * Et iterùm dixit, Cui ſimile æſtimabo regnum Dei?

21 Mat. 13. c. 33 * Simile eſt fermẽto, quod acceptum mulier abſcondit in farinæ ſata tria, donec fermentaretur totum.

22 * Et ibat per ciuitates & caſtella docẽs, & iter faciens in Ieruſalem.

8 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς, λέγει αὐτῷ, κύριε, ἄφες αὐτὴν καὶ τοῦτο τὸ ἔτος, ἕως ὅτου σκάψω περὶ αὐτὴν, καὶ βάλω κόπρια,

9 * κἂν μὲν ποιήσῃ καρπόν· εἰ δὲ μήγε, εἰς τὸ μέλλον ἐκκόψεις αὐτήν.

10 * Ἦν δὲ διδάσκων ἐν μιᾷ τῶν Συναγωγῶν ἐν τοῖς Σάββασι·

11 * καὶ ἰδοὺ γυνὴ ἣν πνεῦμα ἔχουσα ἀσθενείας ἔτη δέκα καὶ ὀκτὼ, καὶ ἦν συγκύπτουσα, καὶ μὴ δυναμένη ἀνακύψαι εἰς τὸ παντελές.

12 * ἰδὼν δὲ αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς προσεφώνησε, καὶ εἶπεν αὐτῇ, γύναι, ἀπολέλυσαι τῆς ἀσθενείας σου.

13 * καὶ ἐπέθηκεν αὐτῇ τὰς χεῖρας, καὶ παραχρῆμα ἀνορθώθη· καὶ ἐδόξαζε τὸν θεόν.

14 * Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος, ἀγανακτῶν ὅτι τῷ Σαββάτῳ ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, ἔλεγε τῷ ὄχλῳ, ἓξ ἡμέραι εἰσὶν ἐν αἷς δεῖ ἐργάζεσθαι· ἐν ταύταις οὖν ἐρχόμενοι θεραπεύεσθε, καὶ μὴ τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου.

15 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ κύριος, καὶ εἶπεν, ὑποκριταί, ἕκαστος ὑμῶν τῷ Σαββάτῳ οὐ λύει τὸν βοῦν αὐτοῦ, ἢ τὸν ὄνον ἀπὸ τῆς φάτνης, καὶ ἀπαγαγὼν ποτίζει;

16 * ταύτην δὲ θυγατέρα Ἀβραὰμ οὖσαν, ἣν ἔδησεν ὁ Σατανᾶς, ἰδοὺ δέκα καὶ ὀκτὼ ἔτη, οὐκ ἔδει λυθῆναι ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ τούτου τῇ ἡμέρᾳ τοῦ Σαββάτου;

17 * καὶ ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ κατῃσχύνοντο πάντες οἱ ἀντικείμενοι αὐτῷ· καὶ πᾶς ὁ ὄχλος ἔχαιρεν ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἐνδόξοις τοῖς γινομένοις ὑπ' αὐτοῦ.

18 * ἔλεγε δέ, τίνι ὁμοία ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, καὶ τίνι ὁμοιώσω αὐτήν;

19 * ὁμοία ἐστὶ κόκκῳ σινάπεως, ὃν λαβὼν ἄνθρωπος ἔβαλεν εἰς κῆπον ἑαυτοῦ, καὶ ηὐξήθη. καὶ ἐγένετο εἰς δένδρον μέγα, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατεσκήνωσεν ἐν τοῖς κλάδοις αὐτοῦ.

20 * Καὶ πάλιν εἶπε, τίνι ὁμοιώσω τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ;

21 * ὁμοία ἐστὶ ζύμῃ, ἣν λαβοῦσα γυνὴ ἔκρυψεν εἰς ἀλεύρου σάτα τρία, ἕως οὗ ἐζυμώθη ὅλον.

22 * καὶ διεπορεύετο κατὰ πόλεις καὶ κώμας διδάσκων, καὶ πορείαν ποιούμενος εἰς ἱερουσαλήμ.

---

16 וְאִזַל מַשְׁקָא׃ 16 הָדָא דִין דְּבַרְהָה הִי דְאַבְרָהָם זַאסְרָה אָכְלִקְרָצָא הָא תְּמָנְעֶסְרָא שְׁנִין לָא וְלָא הֲוָא דְּתֶשְׁחְרֵא

17 מִן הָנָא אֲסוּרְיָא בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא׃ 17 וְכַד הֲלִי אֲמַר הֲוָא בָּהֵתִין הֲווֹ כְּהֹון אִילִין דְּקָיְמִין הֲווֹ לְקוּבֶלֵהּ וְכֹלְהּ

18 עַמָּא הֲוֶא הָדֵא הֲוָא בְּכֹלְהֵין תְּמִיהָתָא דְּהֲוִין הֲוֵי בְּאִידֵהּ׃ 18 אֲמַר הֲוָא דִין יְשׁוּעַ לְמָנָא דָמְיָא מַלְכוּתָא דַּאלָהָא

19 וְלְמָנָא אֲדַמְיֵהּ׃ 19 דָּמְיָא לַפְּרִדְתָא דְחַרְדְלָא הֲי דְנָסַב גַּבְרָא אַרְמֵיהּ בְּגִנְּתֵהּ וְרָבַת וַהֲוָת אִילָנָא רַבָּא וּפָרַחְתָא

20 דְּשָׁמַיָּא אֶקָנַת בְּסָוּבֵיהּ׃ 20 הוּב אֲמַר יְשׁוּעַ לְמָנָא אֲדַמְיֵהּ לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 21 דָּמְיָא לַחְמִירָא הַו

22 דְּנָסְבַת אִנְתְּתָא טְמַרַת בְּקֶמְחָא דְּתְלָת סָאִין עַדְמָא דְּכֹלֵהּ חֲמַע׃ 22 וְהֲוָא הָוֶא בְּקוּרְיָא וּבְמְדִינָתָא כַּד

פְּלֵף וְאָזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃

---

z שְׁקָא
y אֲסַר פירושו מלשון
x שְׁרָא b בְּחַת כמו בחש
c קֶם d תְּמַהּ e חֲוָא
f דְּמָא g גִּנַּן
h רְמָא i קְנַן
k רָבָא l פְּרַח
m נְסַב n טְמַר
o בְּמוֹ חמץ p וְרָא

Lectio in commemorationem Iuſtorum & Patrum.

23 * Interrogauit autem eum quidam, Num pauci ſint illi qui ſeruentur? Jeſchua verò dixit eis:

24 * Contendite intrare per portam anguſtã: ſiquidem dico vobis, multi ſtudebunt intrare, nec poterunt.

25 * Ex qua hora ſurrexerit dominus domus, & occluſerit oſtium, & eritis ſtantes foris & pulſantes ad oſtium, & cœperitis dicere, Domine noſter, domine noſter, aperi nobis. tum is reſpondebit & inquiet, Dico vobis, non noui vnde vos ſitis.

26 * Et incipietis dicere, Coram te comedimus & bibimus, & in plateis noſtris docuiſti.

27 * Et dicet vobis, Non noui vnde vos ſitis: diſcedite à me operatores mendacij.

28 * Illic erit fletus & ſtridor dentium, quũ videritis Abrohom, & Jſchok, & Jaakoub, omneſque Prophetas in regno Dei, vos autem eiiciemini foras.

29 * Et venient ab Oriente & ab Occidente, & à Meridie, & ab Aquilone, ac diſcumbent in regno Dei.

30 * Et ecce ſunt vltimi qui erunt primi, et ſunt primi qui erunt vltimi.

31 * Eo ipſo die acceſſerunt quidam ex Periſchæis, & dicunt ei, Exi, abi hinc, quoniam Heroudes vult te trucidare.

32 * Dixit eis Jeſchua, Ite, renunciate vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & ſanationes perago hodie & cras, & tertia die conſummabor.

33 * Veruntamen oportet me hodie & cras operari, & altera die iter faciam, quia fieri non poteſt vt Propheta pereat extra Ouriſchlem.

34 * Ouriſchlem Ouriſchlem trucidans Prophetas, & lapidibus obruens eos qui ad eam miſſi ſunt: quoties volui congregare filios tuos, ſicut gallina congregat pullos ſuos ſubter alas ſuas, & noluiſtis.

35 * En relinquitur vobis domus veſtra deſerta. Etenim dico vobis, non videbitis me, quouſque dicatis, Benedictus ille qui venit in nomine Domini.

---

[a] קָרְיָנָא [b] בְּרוּכְרָנָא [c] דְּכְאנָא נַאבָּהָתָא מח 23 [d] שַׁאלֵה דֵין אֱנָשׁ דְאן זְעוּרִין אִנּוּן אִילֵין דְּרָחֲאִין יִשׁוּעַ דֵין אֲמַר לְהוֹן׃ 24 [e] אֶתְכַּחְשׁוּ [f] לְמֶעַל בְּתַרְעָא [g] אֱלִיצָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּשַׁגִּיאָא [h] נֶבְעִין לְמֵעַל וְלָא נֶשְׁכְּחוּן׃ 25 מִן שָׁעָתָא [i] דְּנָקוּם מָרָא בַּיְתָא [j] וְנֶאחוּד תַּרְעָא וְתֶהֱווֹן קָיְמִין לְבַר [k] וְנָקְשִׁין בְּתַרְעָא [l] וְתִשְׁרִין [m] לְמֵאמַר מָרָן מָרָן פְּתַח לַן [n] וְנֶעֱנֵא הוּ וְנֵאמַר אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא יְדַע אֲנָא לְכוֹן [o] אַיְמָכָא אַנְתּוּן׃ 26 [p] וְתִשְׁרוּן לְמֵאמַר קֳדָמַיְךְ [q] אֲרַלַן וְאִשְׁתַּיִן וּבְשׁוּקַיִן [r] אַלַפְתָּ׃ 27 וְנֵאמַר לְכוֹן לָא יְדַע אֲנָא לְכוֹן אַיְמָכָא אַנְתּוּן [s] פָּרוּקוּ לְכוֹן מֶנִּי [t] פָּלְחֵי שׁוּקְרָא׃ 28 [u] תַּמָּן נֶהֱוֵא [v] בְּכְיָא וְחוֹרָק שִׁנַּא בַּר [w] תֶּחֱזוֹן לְאַבְרָהָם וְלִיסְחָק וְלִיַעֲקוֹב וְלְכָל נְבִיֵא בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא אַנְתּוּן דֵין תֶּהֱווֹן [x] מַפְקִין לְבַר׃ 29 וְנֵאתוֹן מִן [y] מַרְנְחָא וּמִן [z] מַעַרְבָּא וּמִן [a] תֵּימְנָא וּמִן גַּרְבָּיָא [b] וְנֶסְתַּמְכִין בְּמַלְכוּתָא דַאלָהָא׃

[a] קְרָא [b] דְּכַר כוֹן [c] שְׁאל [d] חֲיָא כְּתַשׁ [e] עוֹל [f] אֲלַץ [g] בְּעָא [h] קָם [i] אֲחַר [j] נְקַשׁ [k] שְׁרָא [l] אֲמַר [m] עֲנָא [n] פִּרְשׁוֹן מָאן [o] אֲכַל [p] אַלַף [q] פְּרַק [r] פְּלַח [s] בְּכָא [t] חֲרַק [u] חֲזָא [v] נְפַק [w] דְּנַח כְּמוֹ זְנָא [x] עֲרַב [y] יְמִן [z] קְמָּד

23 ✠ Ait autem illi quidam, Domine, si pauci sunt qui saluantur? Ipse autem dixit ad illos:

24 ✠ Contendite intrare per angustam portam: quia multi, dico vobis, quærēt intrare, & non poterunt.

Mat. 7. b 23

25 ✠ Cùm autem intrauerit paterfamilias, & clauserit ostiū, & incipietis foris stare, & pulsare ostium, dicētes: Domine, aperi nobis: & respondens dicet vobis, Nescio vos vnde sitis.

Mat. 25 a. 10

26 ✠ Tunc incipietis dicere, Manducauimus coram te & bibimus, & in plateis nostris docuisti.

27 ✠ Et dicet vobis, Nescio vos, vndè sitis: discedite à me omnes operarij iniquitatis.

Mat. 7. c. 23. & 25 d. 41 Psal. 6. b. 9

28 ✠ Ibi erit fletus & stridor dentium: cùm videritis Abraham, & Isaac, & Iacob, & omnes Prophetas in regno Dei, vos autem expelli foras.

29 ✠ Et venient ab Oriente & Occidente, & Aquilone & Austro, & accumbēt in regno Dei.

30 ✠ Et ecce sunt nouissimi qui † erunt primi; & sunt primi, qui † erunt nouissimi.

erant Mat. 19. d. 30. & 20. b. 16 Mar. 10. d. 31 erant

31 ✠ In ipsa die accesserunt quidam Pharisæorum, dicentes illi: Exi & vade hinc, quia Herodes vult te occidere.

32 ✠ Et ait illis, Ite, & dicite vulpi illi, Ecce eiicio dæmonia, & sanitates G perficio hodie & cras, & tertia die consummor.

33 ✠ Veruntamen oportet me hodie & cras & sequenti die ambulare: quia non capit Prophetam perire extra Ierusalem.

34 ✠ Ierusalem, Ierusalem quæ occidis Prophetas, & lapidas eos qui mittuntur ad te, quoties volui congregare filios tuos quemadmodum auis nidum suum sub pennis, & noluisti?

Mat. 23. d. 37

35 ✠ Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Dico autem vobis, quia non videbitis me, donec veniat cùm dicetis, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Inf. 19. f. 38

23 ✠ εἶπε δέ τις αὐτῷ, κύριε, εἰ ὀλίγοι οἱ σωζόμενοι; ὁ δὲ εἶπε πρὸς αὐτούς,

24 ✠ ἀγωνίζεσθε εἰσελθεῖν διὰ τῆς στενῆς πύλης· ὅτι πολλοί, λέγω ὑμῖν, ζητήσουσιν εἰσελθεῖν, καὶ οὐκ ἰσχύσουσιν.

25 ✠ ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω στάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν, λέγοντες, κύριε κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ.

26 ✠ τότε ἄρξεσθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας·

27 ✠ καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς πόθεν ἐστέ· ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας.

28 ✠ ἐκεῖ ἔσται ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, ὅταν ὄψησθε Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακὼβ, καὶ πάντας τοὺς προφήτας ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ, ὑμᾶς δὲ ἐκβαλλομένους ἔξω.

29 ✠ καὶ ἥξουσιν ἀπὸ ἀνατολῶν καὶ δυσμῶν, καὶ βορρᾶ καὶ νότου, καὶ ἀνακλιθήσονται ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

30 ✠ καὶ ἰδοὺ εἰσὶν ἔσχατοι οἳ ἔσονται πρῶτοι· καὶ εἰσὶ πρῶτοι οἳ ἔσονται ἔσχατοι.

31 ✠ ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ προσῆλθόν τινες Φαρισαῖοι, λέγοντες αὐτῷ, ἔξελθε καὶ πορεύου ἐντεῦθεν· ὅτι Ἡρῴδης θέλει σε ἀποκτεῖναι.

32 ✠ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες εἴπατε τῇ ἀλώπεκι ταύτῃ, ἰδοὺ ἐκβάλλω δαιμόνια, καὶ ἰάσεις ἀπιτελῶ σήμερον καὶ αὔριον, καὶ τῇ τρίτῃ τελειοῦμαι·

33 ✠ πλὴν δεῖ με σήμερον καὶ αὔριον καὶ τῇ ἐχομένῃ πορεύεσθαι· ὅτι οὐκ ἐνδέχεται προφήτην ἀπολέσθαι ἔξω Ἱερουσαλήμ.

34 ✠ Ἱερουσαλὴμ Ἱερουσαλὴμ ἡ ἀποκτείνουσα τοὺς προφήτας, καὶ λιθοβολοῦσα τοὺς ἀπεσταλμένους πρὸς αὐτήν, ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυνάξαι τὰ τέκνα σου, ὃν τρόπον ὄρνις ἐπισυνάγει τὰ νοσσία ἑαυτῆς ὑπὸ τὰς πτέρυγας, καὶ οὐκ ἠθελήσατε;

35 ✠ ἰδοὺ ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. λέγω δὲ ὑμῖν, ὅτι οὐ μή με ἴδητε ἕως ἥξῃ ὅτε εἴπητε, Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου.

---

30 וְהָא אִית אֲחָרָיֵא דְּנָהֲווּן קַדְמָיֵא וְאִית קַדְמָיֵא דְּנָהֲווּן אֲחָרָיֵא׃

31 בְּהּ בְּהַהִיא יוֹמָא קְרֵבוּ אֱנָשָׁא מִן פְּרִישָׁיֵא וַאֲמָרִין לֵהּ פּוֹק זֵל לָךְ מֵכָּא מִטֶּל דְּהוֹרוֹדֵס צָבֵא לְמִקְטְלָךְ׃

32 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ זִלּוּ אֱמַרוּ לְהַעֲלָא הָנָא דְּהָא מַפֵּק אֲנָא שֵׁדֵּא וְאַסְוָתָא עָבֵד אֲנָא יוֹמָנָא וְמָחָר וְלַיוֹמָא דַּהְלָתָא מְשַׁתְּלֵא אֲנָא׃

33 בְּרַם וָלֵא לִידַיּוֹמָנָא וּמָחָר וְלַיוֹמָא אֲחָרָנָא אִזַל מֵטֶל דְּלָא מְשַׁכְּחָא דַּנְבִיָּא נְאַבַד לְבַר מִן אוּרְשְׁלֵם׃

34 אוּרְשְׁלֵם אוּרְשְׁלֵם קָטְלַת נְבִיָּא וּרְגַמַת לַאיְלִין דַּשְׁלִיחִין לְוָתָהּ כְּמָא זַבְנִין צְבִית לְמִכְנְשׁוּ בְּנַיְכִי אַיְךְ דְּחַרְנְגוֹלְתָּא דְּכָנְשָׁא פְּרוּגְיֵהּ תְּחִית גַּפֵּיהּ וְלָא צְבִיתוּן׃

35 הָא מְשְׁתְּבֵק לְכוֹן בֵּיתְכוֹן חַרְבָּא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גִּיר דְּלָא תֶּחֱזוֹנְנִי עַדְמָא דְּתֵאמְרוּן בְּרִיךְ הַו דַּאתָא בִּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

---

[a] נְפַק [b] אֲזַל [c] קְטַל
[d] נָבַק [e] אֲתָא [f] טְלָא
[g] סְעַר פִּירוּשׁוֹ עֲשָׂה
[h] אֲבַד [i] רְנַם
[j] צְבָא [k] כְּנַשׁ
[l] פְּרַג [m] גְּפַף
[n] שְׁבַק [o] חֲזָא

Lectio Feria III. hebdomadis IIII. Ieiunij.

CAP. XIIII.

1 ET factum est, quum ingressus fuisset domum vnius ex primoribus Perischæis, vt ederet panem die Sabbathi, & ipsi obseruarent eum.

2 * Et ecce homo quidam qui congregauerat aquas [hydropicus] erat coram eo.

3 * Et respondit Ieschua, & dixit Scribis & Perischæis, Licétne Sabbatho sanare?

4 * Illi verò tacuerunt. Et prehendit eum ipse, ac sanauit eum, dimisitque.

5 * Et subdit eis, Quis est ex vobis si ceciderit filius eius aut bos eius in puteũ die Sabbathi, qui non statim hauriens educat eum?

6 * Et non poterant ei dare responsum super hac re.

7 * Dicebat autem parabolam iis qui fuerant illic inuitati, eò quòd conspiceret eos eligentes loca primorum accubituum.

8 * Quum inuitatus fueris ab aliquo ad domum conuiuij, [ad nuptias,] ne abieris accubitum primo consessu, ne fortè illic sit inuitatus aliquis te honoratior.

9 * Veniatque is qui te & eum vocauit, ac dicat tibi, Da huic locũ: & pudore suffundêris, quum assurrexeris & obtinueris alium locum.

10 * Sed quum inuitatus fueris, vade discubitum in vltimum locum, vt quum venerit is qui te vocauit, dicat tibi, Amice mi, ascende superius. & erit tibi gloria coram omnibus qui tecum discumbunt.

11 * Quoniam omnis qui extollit sese, deprimetur; & qui sese depresserit, extolletur.

12 * Porrò dixit ei qui ipsum vocauerat, Quum facis prandium aut cœnam, ne vocaueris amicos tuos, nec etiam fratres tuos aut cognatos tuos, neque vicinos tuos diuites, ne & ipsi vocent te, & fiat tibi hæc cõpensatio.

13 * Sed quum facis epulum, voca pauperes, afflictos, claudos, cæcos.

14 * Et beatus eris: quia non habent vnde tibi rependant, fiet enim tua retributio in resurrectione iustorum.

ᵃ קָרְיַנָא דְיוֹם ג בְּשַׁבָּא דְשַׁבְּתָא דד ᵇ דְעוֹמָא מט קפאלון יד

ᵃ קְרָא ᵇ עַם ᶜ אֲכַל

1 וַהֲוָא דְכַד עַל לְבַיְתָא דְחַד מִן רֵישֵׁי דַפְרִישֵׁא ᶜ דְנָאכוּל לַחְמָא בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְהִנּוּן ᵈ נָטְרִין הֲווֹ לֵהּ׃

ᵈ נְטַר ᵉ כְּנֵשׁ ᶠ אֲמָא

2 וְהָא גַבְרָא חַד ᵉ דַכְנִישׁ הֲוָא מַיָא אִיתַהֲוָא קֳדָמוֹהִי׃ 3 וַעֲנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לְסָפְרֵא וְלִפְרִישֵׁא דֵאן שַׁלִּיט

ᵍ שְׁתַק ʰ אֲחַד ⁱ שָׁרָא

בְשַׁבְּתָא ᶠ לְמֵאסָיוּ׃ 4 הִנּוּן דִין ᵍ שְׁתִקוּ ʰ וַאחֲדֵהּ הוּ וַאסְיֵהּ ⁱ וְשַׁרְיֵהּ׃ 5 וַאמַר לְהוֹן מַנוּ מָגְכוֹן ᵏ דְנָפֵל בְּרֵהּ אוֹ

ᵏ נְפַל ˡ כמו׳ ואר

תּוֹרֵהּ ˡ בְּבְרָא בְיוֹמָא דְשַׁבְּתָא וְלָא מֵחֲדָא ᵐ דַלָא ᵐ מַסֵק לֵהּ׃ 6 וְלָא אֶשְׁכַּחוּ ᵒ לְמַתַל לֵהּ פִּתְגָמָא עַל הָדָא׃

ᵐ דְלָא פירוש שאב

ᵒ נָסַק ᵖ נִתַל ᵍ זְמַן

7 וַאמַר הֲוָא סַתְלָא לְוַח הִנּוּן ᵖ דַמְזַמְנִין תַמָן עַל דְחָזָא הֲוָא לְהוּן ᵍ דַמְגַבִין דוּכְיֵהָא דְרִישׁ סְמָכֵא׃ 8 אֲמַתַי

ʳ גְּבָא ˢ זְמַן ᵗ שְׁנָא

ᵘ אֲזַל ᵛ טְמַר ʷ נְסַב

ʳ דְמָזְדַמַן אֲנָשׁ לְבֵית ˢ מְשְׁתוּתָא לָא ᵗ תְאזַל ᵘ תְסְתְמֵךְ לָךְ בְּרִישׁ סְמָכָא דַלְמָא נְהֵוֵא מְזַמַן תַמָן אֲנָשׁ ˣ דַמְיַקַר מִנָךְ׃

ˣ יַקַר

CAP. XIIII.

ιδ'.

ET factum est, cùm intrasset Iesus in domum cuiusdam principis Pharisæorum Sabbatho manducare panem, & ipsi obseruabant eum.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς οἶκόν τινος τῶν ἀρχόντων τῶν φαρισαίων σαββάτῳ φαγεῖν ἄρτον, καὶ αὐτοὶ ἦσαν παρατηρούμενοι αὐτόν.

2 * Et ecce homo quidam hydropicus erat ante illum.

2 * καὶ ἰδοὺ ἄνθρωπός τις ἦν ὑδρωπικὸς ἔμπροσθεν αὐτοῦ.

3 * Et respondens Iesus, dixit ad Legisperitos & Pharisæos, dicens, Si licet Sabbatho curare?

3 * καὶ ἀποκριθεὶς ὁ ἰησοῦς, εἶπε πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ φαρισαίους, λέγων, εἰ ἔξεστι τῷ σαββάτῳ θεραπεύειν;

4 * At illi tacuerunt. ipse verò apprehensum sanauit eum: ac dimisit.

4 * οἱ δὲ ἡσύχασαν. καὶ ἐπιλαβόμενος ἰάσατο αὐτὸν, καὶ ἀπέλυσε.

5 * Et respondens ad illos, dixit, Cuius vestrum asinus aut bos in puteum cadet, & non continuò extrahet illum die Sabbathi?

5 * καὶ ἀποκριθεὶς πρὸς αὐτοὺς εἶπε, τίνος ὑμῶν υἱὸς ἢ βοῦς εἰς φρέαρ ἐμπεσεῖται,

6 * Et non poterant ad hæc respondere illi.

6 * καὶ οὐκ εὐθέως ἀναστάσει αὐτὸν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ σαββάτου; καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἀνταποκριθῆναι αὐτῷ πρὸς ταῦτα.

7 * Dicebat autem † ad inuitatos parabolam, intendens quomodo primos accubitus eligerent, dicens ad illos:

7 * ἔλεγε δὲ πρὸς τοὺς κεκλημένους παραβολὴν, ἐπέχων πῶς τὰς πρωτοκλισίας ἐξελέγοντο, λέγων πρὸς αὐτούς,

8 * Cùm inuitatus fueris ad nuptias, non discumbas in primo loco, ne forte honoratior te sit inuitatus ab illo:

8 * ὅταν κληθῇς ὑπό τινος εἰς γάμους, μὴ καταπέσῃς εἰς τὴν πρωτοκλισίαν, μήποτε ἐντιμότερός σου ᾖ κεκλημένος ὑπ' αὐτοῦ,

9 * Et veniens is qui te & illum vocauit, dicat tibi, Da huic locum: & tunc incipias cum rubore nouissimum locum tenere.

9 * καὶ ἐλθὼν ὁ σὲ καὶ αὐτὸν καλέσας, ἐρεῖ σοι, δὸς τούτῳ τόπον, καὶ τότε ἄρξῃ μετ' αἰσχύνης τὸν ἔσχατον τόπον κατέχειν.

10 * Sed cùm vocatus fueris, vade, recumbe in nouissimo loco: vt cùm venerit qui te inuitauit, dicat tibi, Amice, ascende superius. Tunc erit tibi gloria coram simul discumbentibus.

Pro. 25. a.7

10 * ἀλλ' ὅταν κληθῇς, πορευθεὶς ἀνάπεσε εἰς τὸν ἔσχατον τόπον, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ὁ κεκληκώς σε, εἴπῃ σοι, φίλε, πρόσανάβηθι ἀνώτερον· τότε ἔσται σοι δόξα ἐνώπιον πάντων συνανακειμένων σοί.

11 * Quia omnis qui se exaltat, humiliabitur: & qui se humiliat, exaltabitur.

11 * ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

12 * Dicebat autem & ei qui se inuitauerat, Cùm facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos, neque vicinos diuites, ne forte & ipsi te reinuitent, & fiat tibi retributio.

Mat. 23. b.12 Inf. 18. c.14 Tob. 4. b.7 Pro. 3. a.9

12 * ἔλεγε δὲ καὶ τῷ κεκληκότι αὐτὸν, ὅταν ποιῇς ἄριστον ἢ δεῖπνον, μὴ φώνει τοὺς φίλους σου, μηδὲ τοὺς ἀδελφούς σου, μηδὲ τοὺς συγγενεῖς σου, μηδὲ γείτονας πλουσίους, μή ποτε καὶ αὐτοί σε ἀντικαλέσωσι, καὶ γένηταί σοι ἀνταπόδομα.

13 * Sed cùm facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, & cæcos;

13 * ἀλλ' ὅταν ποιῇς δοχὴν, κάλει πτωχοὺς, ἀναπήρους, χωλοὺς, τυφλούς.

14 * Et beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur enim tibi in resurrectione iustorum.

14 * καὶ μακάριος ἔσῃ, ὅτι οὐκ ἔχουσιν ἀνταποδοῦναί σοι· ἀνταποδοθήσεται γάρ σοι ἐν τῇ ἀναστάσει τῶν δικαίων.

---

9 וְנֵאתֵא הַו מַן דְּלָךְ וְלֵה קָרָא וְנֵאמַר לָךְ דְּהַב דּוּכְתָא לְהָנָא וְתֵבְהַת כַּד קָאֵם אַנְתְּ וְאָחֳרָא אַנְתְּ דּוּכְתָא אַחֲרִיתָא ׃

10 אֶלָּא מָא דְּאִזְדַּמַּנְתְּ זֵל אֶסְתַּמֵּךְ לָךְ בְּאָחֳרָא מָא דְּאֵתָא הַו דְּקָרָךְ נֵאמַר לָךְ רַחֲמִי אֶתְעֲלֵא לְעֵל וְאֶסְתַּמֵּךְ וְתֶהֱוֵא לָךְ תֻּשְׁבּוּחְתָא קֳדָם כָּלְהוֹן דְּסָמִיכִין עִמָּךְ ׃ 11 מֶטֻל דְּכָל דְּנָרִים נַפְשֵׁה נֶתְתַּמַּךְ וְכָל דְּנַמֵּךְ נַפְשֵׁה נֶתְתָּרִים ׃ 12 אֲמַר דֵּין לֵה דְּקָרֵיהִי מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ שָׁרוּתָא אוֹ חֲשָׁמֵיתָא לָא תְּהֱוֵא קָרֵא רָחֲמַיִךְ אָף לָא אֲחַיִךְ אוֹ אַחֲיָנַיִךְ וְלָא שְׁבָבַיִךְ עֲתִירֵא דַּלְמָא אָף הִנּוּן נֶקְרוּנָךְ וְנֶהֱוֵא לָךְ פּוּרְעָנָא הָנָא ׃ 13 אֶלָּא מָא דְּעָבֵד אַנְתְּ קוּבְלָא קְרִי לְמִסְכְּנֵא סְגִיפָא חֲגִיסֵא סְמָיָא ׃ 14 וְטוּבַיִךְ דְּלִית לְהוֹן דְּנִפְרְעוּנָךְ נֶהֱוֵא גֵּיר פּוּרְעָנָךְ בְּקִימָא דְּזַדִּיקֵא ׃

ᵛ אַתָּא ᶻ יְהַב ᵃ נְהַת
ᵇ קֳדָם ᶜ אֲזַל ᵈ קְרָא
ᵉ עֲלָא ᶠ שְׁבַח ᵍ רָם
ʰ מְכַךְ ⁱ קְרָא ᵏ שְׁרָא
ˡ הוא משתוה ערב
ᵐ שְׁבַב פירושו שכן
ⁿ קְרָא ᵒ פְּרַע ᵖ קְבַל
ᵠ סְגַף ʳ חֲנַם ˢ סְמָא ᵗ קֳם

15 * Hæc autem quum audisset quidam ex iis qui discumbebant, dixit ei, Beatus ille qui comedet panem in regno Dei.

16 * Dixit ei Ieschua, Vir quidam fecit cœnam magnam, & conuocauit multos.

17 * Misitque seruum suum tempore cœnæ, vt diceret iis qui conuocati erant, Ecce omnia parata sunt vobis; venite.

18 * Et cœperunt ab vno omnes se excusare. Dixit ei primus, Villam emi, & constringor exire eam visurus: peto à te, concede mihi vt sim excusatus.

19 * Alter dixit, Quinque iuga boum emi, & vado probatum eos. peto à te, concede mihi vt sim excusatus.

20 * Alius dixit, Vxorem duxi, & propterea non possum venire.

21 * Venit itaque seruus ille, & hæc renuntiauit Domino suo. Tunc excanduit dominus domus, dixitque seruo suo, Exi citò in plateas & vicos vrbis, hucque introducito paupe-
res & dolore affectos, claudosque & cæcos.

22 * Et ait seruus, Domine mi, factum est vt præcepisti; & adhuc est locus.

23 * Et dixit dominus seruo suo, Exi in vias & sepes, & coge intrare, vt impleatur domus mea.

24 * Dico enim vobis, ne vnum quidem ex iis hominibus qui vocati fuerant, gustaturum ex cœna mea.

Lectio commemoratione Monachorum.

25 * Quumque iter facerent cum eo cœtus multi, conuersus dixit eis:

26 * Qui venit ad me, & non odit patrem suum & matrem suam, & fratres suos & sorores suas, & vxorem suam & liberos suos, atque adeò animam suam, discipulus mihi esse non potest.

27 * Et qui non baiulat crucem suam, & post me venit, discipulus mihi non potest esse.

28 * Quis enim ex vobis velit ædificare turrim, quin prius sedens cõputet sumptus suos, an habeat vnde perficiat eam?

29 * Ne quum posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes spectatores illudant ei:

---

15 בַּר שְׁמַע דֵּין חַד מֵן הָנוּן [a] דַּסְמִיכִין הָלֵין אֲמַר לֵהּ [b] טוּבוֹהִי לְמַן [c] דְּנֵאכוּל לַחְמָא בְּמַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃

16 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ גַּבְרָא חַד עֲבַד [d] חֲשָׁמִיתָא רַבְּתָא וְקָרָא [e] לְסַגִּיאִין ׃ 17 [f] וְשַׁדַּר עַבְדֵּהּ [f] בְּעָדְנָא דַּחֲשָׁמִיתָא [g] דְּנֵאמַר

לְאִילֵּין [h] דַּקְרִיזָהָא כְּלֶמְדֵם [i] מְטַיַּב לְכוֹן [k] הַו ׃ 18 [l] וְשָׁרִיו מֵן חַד כְּלְהוֹן [m] לְמֶשְׁתָּאלוּ אֲמַר לֵהּ קַדְמָיָא קְרִיתָא [n] וְזָבְנַת

[o] וְאִילֵּין [p] אֲנָא [p] דְּאפּוֹק [q] אֶחְזִיהּ [r] בָּעָא אֲנָא מָנָךְ [s] שְׁבוֹקִינִי דְּמֶשְׁתְּאֵל אֲנָא ׃ 19 אַחֲרָנָא אֲמַר חַמְשָׁא [t] זוּגִין תּוֹרָא

זָבְנַת [u] וַאזֵל אֲנָא [x] דְּאבְקָא אֵינוּן בָּעָא אֲנָא מָנָךְ שְׁבוֹקִינִי דְּמֶשְׁתְּאֵל אֲנָא ׃

הָדָא לָא [z] מֶשְׁכַּח אֲנָא [a] דְּאתָא ׃ 21 וְאתָא הַו עַבְדָּא וְאמַר לְמָרֵהּ הָלֵין הָיְדִין [b] רְגִז מָרֵא בַּיתָא וְאמַר לְעַבְדֵּהּ [c] פּוֹק

[d] בַּעֲגַל לְשׁוּקָא וְלִבְרִיתָא דַּמְרִינְתָא וְאעֵל לְכָא לְמֶסְכְּנֵא וְלִמְכָאבָא וְלִמְחַגְּרָא וְלַעֲוִירָא ׃

---

[a] סְמַךְ [b] טוֹב [c] אֲכַל
[d] פירושן משתה ערב
[e] סָגָא [f] פירושו זמן או עת
[g] אֵמַר [h] קְרָא [i] טַיֵּב
[k] אִתָּא [l] שְׁרָא [m] שְׁאַל
[n] זְבַן [o] אֵזֵל [p] נְפַק
[q] חֲזָא [r] בְּעָא [s] שְׁבַק
[t] זוּג [x] אֵזַל [y] נְסַב
[z] שְׁכַח [a] אֲתָא [b] רְגַז [c] נְפַק
[d] פירושו פתאם

15 ✱ Hæc cùm audiſſet quidam de ſimul diſcumbentibus, dixit illi, Beatus qui manducat panem in regno Dei.

15 ✱ ἀκούσας δέ τις τῶν συνανακειμένων ταῦτα, εἶπεν αὐτῷ, μακάριος ὃς φάγεται ἄριστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.

16 ✱ At ipſe dixit ei, Homo quidam fecit cœnam magnam, & vocauit multos.

16 ✱ ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἄνθρωπός τις ἐποίησε δεῖπνον μέγα, καὶ ἐκάλεσε πολλούς·

17 ✱ Et miſit ſeruum ſuum hora cœnæ dicere inuitatis vt venirent, quia iam parata ſunt omnia.

Mat. 22. a.2 Apo. 19. b.9

17 ✱ καὶ ἀπέστειλε τὸν δοῦλον αὐτοῦ τῇ ὥρᾳ τοῦ δείπνου εἰπεῖν τοῖς κεκλημένοις, ἔρχεσθε· ὅτι ἤδη ἕτοιμά ἐστι πάντα.

18 ✱ Et cœperunt ſimul omnes excuſare. Primus dixit ei, Villã emi, & neceſſe habeo exire & videre illam. rogo te, habe me excuſatum.

18 ✱ καὶ ἤρξαντο ἀπὸ μιᾶς πάντες παραιτεῖσθαι. ὁ πρῶτος εἶπεν αὐτῷ, ἀγρὸν ἠγόρασα, καὶ ἔχω ἀνάγκην ἐξελθεῖν καὶ ἰδεῖν αὐτόν· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

19 ✱ Et alter dixit, Iuga boum emi quinque, & eo probare illa. rogo te, habe me excuſatum.

19 ✱ καὶ ἕτερος εἶπε, ζεύγη βοῶν ἠγόρασα πέντε, καὶ πορεύομαι δοκιμάσαι αὐτά· ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.

20 ✱ Et alius dixit, Vxorem duxi, & ideò non poſſum venire.

20 ✱ καὶ ἕτερος εἶπε, γυναῖκα ἔγημα, καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύναμαι ἐλθεῖν.

21 ✱ Et reuerſus ſeruus, nunciauit hæc domino ſuo. Tunc iratus paterfamilias, dixit ſeruo ſuo, Exi citò in plateas & vicos ciuitatis; & pauperes, ac debiles, & cæcos, & claudos introduc huc.

21 ✱ καὶ παραγενόμενος ὁ δοῦλος ἐκεῖνος ἀπήγγειλε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ ταῦτα. τότε ὀργισθεὶς ὁ οἰκοδεσπότης εἶπε τῷ δούλῳ αὐτοῦ, ἔξελθε ταχέως εἰς τὰς πλατείας καὶ ῥύμας τῆς πόλεως, καὶ τοὺς πτωχοὺς, καὶ ἀναπήρους, καὶ τυφλοὺς, καὶ χωλοὺς εἰσάγαγε ὧδε.

22 ✱ Et ait ſeruus, Domine, factum eſt vt imperaſti: & adhuc locus eſt.

22 ✱ καὶ εἶπεν ὁ δοῦλος, κύριε, γέγονεν ὡς ἐπέταξας, καὶ ἔτι τόπος ἐστί.

23 ✱ Et ait Dominus ſeruo, Exi in vias & ſepes: & compelle intrare, vt impleatur domus mea.

23 ✱ καὶ εἶπεν ὁ κύριος πρὸς τὸν δοῦλον, ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμούς, καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκός μου.

24 ✱ Dico autem vobis, quia nemo virorum illorum qui vocati ſunt, guſtabit cœnam meam.

24 ✱ λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων τῶν κεκλημένων γεύσεταί μου τοῦ δείπνου.

25 ✱ Ibant autem turbæ multæ cum eo: & conuerſus dixit ad illos:

25 ✱ Συνεπορεύοντο δὲ αὐτῷ ὄχλοι πολλοί. καὶ στραφεὶς εἶπε πρὸς αὐτούς·

26 ✱ Si quis venit ad me, & non odit patrem ſuum & matrem, & vxorem, & filios, & fratres, & ſorores, adhuc autem & animam ſuam, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

Mat. 10. d.37

26 ✱ εἴ τις ἔρχεται πρός με, καὶ οὐ μισεῖ τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ τὴν γυναῖκα, καὶ τὰ τέκνα, καὶ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφὰς, ἔτι δὲ καὶ τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

27 ✱ Et qui non baiulat crucem ſuam, & venit poſt me, non poteſt meus eſſe diſcipulus.

Mat. 10. d.30. & 16.d.24. Mar. 8.d 34

27 ✱ καὶ ὅστις οὐ βαστάζει τὸν σταυρὸν αὐτοῦ, καὶ ἔρχεται ὀπίσω μου, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

28 ✱ Quis enim ex vobis volens turrim ædificare, nõne prius ſedens computat ſumptus qui neceſſarij ſunt, ſi habeat ad perficiendum:

28 ✱ τίς γὰρ ἐξ ὑμῶν, ὁ θέλων πύργον οἰκοδομῆσαι, οὐχὶ πρῶτον καθίσας ψηφίζει τὴν δαπάνην, εἰ ἔχει τὰ πρὸς ἀπαρτισμόν,

29 ✱ Ne poſtquam poſuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei:

29 ✱ ἵνα μήποτε θέντος αὐτοῦ θεμέλιον, καὶ μὴ ἰσχύοντος ἐκτελέσαι, πάντες οἱ θεωροῦντες ἄρξωνται ἐμπαίζειν αὐτῷ.

---

22 וַיֹּאמֶר עַבְדָּא מָרִי הַוָּא אֲיִךְ דִּפְקַדְתְּ וְתוּב אִית אַתְרָא׃ 23 וַאֲמַר מָרֵא לְעַבְדֵּהּ פּוֹק לְאוּרְחָתָא וְלִבְיָרֵי

סַיְּגֵי וְאִלּוּץ דְּנַעֲלוּן דְּנִתְמְלֵא בַּיְתִי׃ 24 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּחַד מִן הָנוּן אֱנָשָׁא דִּקְרִין הָווֹ לָא נְטְעֲמוּן

מִן חֲשָׁמְתִי׃ 25 וְכַר אָזְלִין הָווֹ עִמֵּהּ כְּנִשָׁא סַגִּיאָא וְאִתְפְּנִי וַאֲמַר לְהוֹן׃ 26 מַן דַּאֲתֵא לְוָתִי וְלָא סָנֵא לַאֲבוּהִי וְלֶאֱמֵּהּ וְלְאֲחוּתֵהּ

וְלַאֲחָוָתֵהּ וְלַאִנְתְּתֵהּ וְלִבְנוֹהִי וְאַף לְנַפְשֵׁהּ הַלְמִידָא לָא מְשַׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃ 27 וּמַן דְּלָא שָׁקֵל צְלִיבֵהּ וְאֶתָא כָּתְרִי

הַלְמִידָא לָא מְשַׁכַּח דְּנֶהֱוֵא לִי׃ 28 מַנּוּ גֵּיר מִנְכוֹן דְּצָבֵא דְּנִבְנֵא מַגְדְּלָא וְלָא לוּקְדָם יָתֵב חָשֵׁב נְפַקְתֵּהּ אִן אִית

לֵהּ לְמִשְׁלְמוּתֵהּ׃ 29 דִּלְמָא כַּד נְסִים שְׁתֵּאסְתָּא וְלָא נָשְׁכַּח לְמִשְׁלְמוּ כָּל דְּחָזֵי נֶהֱוֹון מְבַוְּחִין בֵּהּ׃

30 * Dicantque, Homo iste cœpit ædificare, & non potuit perficere.

31 * Aut quis rex proficiscens vt bello decernat cum rege socio suo, non prius cogitet num possit cum decem millibus occurrere ei, qui venit aduersus ipsum cũ viginti millibus?

32 * Sin minus, dum adhuc est procul ab eo, mittit caduceatores, & expostulat pacem.

33 * Ita quisquis ex vobis non relinquit omnem possessionem suam, non potest mihi esse discipulus.

34 * Bonus est sal: si verò & ipse sal insipidus fuerit factus, quo salietur?

35 * Neque in terram, neque in sterquilinium abit: foras eum abijciunt. Cui sunt aures ad audiendum, audiat.

CAP. XV.

1 Accedebant autem ad eum Publicani & peccatores, vt ipsum audirent.

2 * Et Scribæ ac Perischæi murmurabant, & dicebant, Iste peccatores suscipit, & cum eis estitat.

3 * Et dixit eis Ieschua hanc parabolam:

4 * Quis est vir ex vobis habens centum oues, & perdiderit vnam ex illis, qui non relinquat nonaginta nouem in deserto, & proficiscatur quæsiturus eam quæ periit, vsquedum inuenerit eam?

5 * Quumque inuenit eam, lætatur, &

6 iulat eam super humeros suos: * Venitque domum suam, & conuocat amicos suos & vicinos suos, et ait illis, Gaudete mecũ, quippe qui inuenerim ouem meam quæ perierat.

7 * Dico vobis ita fore gaudium in cælo super vno peccatore qui pœniteat, maius quàm super nonaginta nouem iustis, qui non egent pœnitentia.

8 * Aut quænam est mulier habens decem zuzim, [drachmas] & perdiderit vnam ex illis, quæ non accendat lucernam, & scopet domum, quæratque sibi accuratissimè, vsquequo inuenerit eam?

9 * At quum inuenit eam, conuocat amicas & vicinas suas, & ait illis, Lætamini mecum, quippe quæ inuenerim drachmam meã, quæ perdita fuerat.

10 * Dico vobis, ita fore gaudium coram Angelis Dei super vno peccatore pœnitente.

---

30 וַאמְרִין דְּהָנָא גַּבְרָא שָׁרִי [d] לְמִבְנָא וְלָא אֱשְׁכַּח לְמִשְׁלַמוּ׃

31 אוֹ מַנוּ מַלְכָּא דְּאָזַל לְקָרָבָא [e] לְמִתְחַשָּׁשׁ עִם מַלְכָּא חַבְרֵהּ וְלָא לְוקְדָם [f] מְחַרְעָא דְּאַן מָשְׁכַּח בְּעָסָרָא אַלְפִין [g] לְמֵאתָא עֲלוֹהִי בְּעָסְרִין אַלְפִין׃

32 וְאַן דֵּין לָא עַד הוּ רַחִיק מִנֵּהּ מְשַׁדַּר [h] אִיזְגַּדָא [i] וּבָעָא עַל שְׁלָמָא׃

33 הָכְנָא כָּל אֱנָשׁ מִנְּכוֹן דְּלָא שְׁבִיק כְּלֵהּ

34 קָנְיָנֵהּ לָא מָשְׁכַּח דְּנֵהֲוֵא לִי [j] תַּלְמִידָא׃ שַׁפִּירָא הִי מֶלְחָא אֵן דֵּין אָף מֶלְחָא [m] תֶּפְכַּהּ הָמְנָא [n] תֶּתְמְלַח׃

קְפַלְאוֹן טו

35 לָא לַארְעָא וְלָא לְזִבְלָא אָזְלָא לְבַר [o] שָׁדִין לָהּ מִן דְּאִית לֵהּ אֻדְנָא [p] דְּנֶשְׁמַע נֶשְׁמַע׃

1 מֶתְקָרְבִין הֲווֹ דֵּין לְוָתֵהּ מָכְסֵא [r] וְחַטָּיֵא [s] דְּנֶשְׁמְעוּנֵיהִי׃ 2 וְסָפְרֵא וַפְּרִישֵׁא [t] רָטְנִין הֲווֹ וְאָמְרִין הָנָא לְחַטָּיֵא

3 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [x] מַתָּלָא הָנָא׃ 4 מָנוּמָנְכוֹן גַּבְרָא דְּאִית לֵהּ מָאָא [y] עָרְבִין וְאַן

---

[d] בְּנָא כְּתִישׁ פֵּרוּשׁ נִלְחָם

[e] רְעָא [f] אֲרַע [g] פֵּירוּשׁ חֲשְׁמַנִּים אוֹ מִלְּצִים

[h] בְּעָא [i] קְנָא [j] לְמַד

[m] פְּכַּהּ [n] מְלַח [o] שְׁדָרָא

[p] עִבְרָאִית אָזְנַיִם

[r] שְׁמַע [s] קְרַב [t] חַטָּאָה

[x] שְׁמַע [y] רְשָׁן [z] אֵכֶל

[x] מַתָּל כְּמוֹ מָשָׁל

[y] פֵּירוּשׁ צֹאן

30 * Dicentes, Quia hic homo cœpit ędificare, & non potuit consummare?

31 *Aut quis rex iturus committere bellum aduersus alium regem, non sedens G prius cogitat, si possit cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus venit ad se?

32 *Alioquin adhuc illo longè agẽte, legationẽ mittens, rogat ea quę pacis sunt.

33 *Sic ergo omnis ex vobis qui non renuntiat omnibus quæ possidet, non potest meus esse discipulus.

34 *Bonum est sal. Si autem sal euanuerit, in quo condietur?

Mat.5.b 13 Mar.9.g. 50

35 * Neque in terram, neque in sterquilinium vtile est, sed foras mittetur. Qui habet aures audiendi, audiat.

CAP. XV.

1 ERant autem appropinquantes ei publicani & peccatores, vt audirẽt illũ. A

2 * Et murmurabant Pharisæi & Scribæ, dicentes, Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis.

3 * Et ait ad illos parabolam istam, dicens:

4 Mat. 18. b.12 * Quis ex vobis homo qui habet centum oues, & si perdiderit vnam ex illis, nonne dimittit nonagintanouem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inueniat eam?

5 * Et cùm inuenerit eam, imponit in humeros suos gaudens:

6 *Et veniens domum, conuocat amicos & vicinos, dicens illis, Congratulamini mihi, quia inueni ouẽ meam quæ perierat. B

7 * Dico vobis, quòd ita gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiã agente, quàm super nonagintanouem iustis, qui non indigent pœnitentia.

8 * Aut quæ mulier habens drachmas decem: si perdiderit drachmam vnam, nonne accendit lucernam, & euerrit domum, & quærit diligenter, donec inueniat† eam?

9 * Et cùm inuenerit, conuocat amicas & vicinas, dicens, Congratulamini mihi, quia inueni drachmã quam perdideram.

10 * Ita, dico vobis, gaudium erit coram angelis Dei super vno peccatore pœnitentiam agente.

30 * λέγοντες, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἤρξατο οἰκοδομεῖν, καὶ οὐκ ἴσχυσεν ἐκτελέσαι;

31 * ἢ τίς βασιλεὺς πορευόμενος συμβαλεῖν ἑτέρῳ βασιλεῖ εἰς πόλεμον, οὐχὶ καθίσας πρῶτον βουλεύεται εἰ δυνατός ἐστιν ἐν δέκα χιλιάσιν ἀπαντῆσαι τῷ μετὰ εἴκοσι χιλιάδων ἐρχομένῳ ἐπ' αὐτόν;

32 * εἰ δὲ μήγε, ἔτι πόρρω αὐτοῦ ὄντος, πρεσβείαν ἀποστείλας ἐρωτᾷ τὰ πρὸς εἰρήνην.

33 * οὕτως οὖν πᾶς ἐξ ὑμῶν, ὃς οὐκ ἀποτάσσεται πᾶσι τοῖς ἑαυτοῦ ὑπάρχουσιν, οὐ δύναταί μου εἶναι μαθητής.

34 * καλὸν τὸ ἅλας· ἐὰν δὲ καὶ τὸ ἅλας μωρανθῇ, ἐν τίνι ἀρτυθήσεται;

35 * οὔτε εἰς γῆν, οὔτε εἰς κοπρίαν εὔθετόν ἐστιν· ἔξω βάλλουσιν αὐτό. ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω.

ιέ.

1 * Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοὶ, ἀκούειν αὐτοῦ.

2 * καὶ διεγόγγυζον οἵ φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς, λέγοντες, ὅτι οὗτος ἁμαρτωλοὺς προσδέχεται, καὶ συνεσθίει αὐτοῖς.

3 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην, λέγων,

4 * τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενηκονταεννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρῃ αὐτό.

5 * καὶ εὑρὼν ἐπιτίθησιν ἐπὶ τοὺς ὤμους ἑαυτοῦ χαίρων·

6 * καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας, λέγων αὐτοῖς, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ ἀπολωλός.

7 * λέγω ὑμῖν, ὅτι οὕτω χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι, ἢ ἐπὶ ἐνενηκονταεννέα δικαίοις, οἵτινες οὐ χρείαν ἔχουσι μετανοίας.

8 * ἢ τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα δέκα, ἐὰν ἀπολέσῃ δραχμὴν μίαν, οὐχὶ ἅπτει λύχνον, καὶ σαροῖ τὴν οἰκίαν, καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς, ἕως οὗ εὕρῃ·

9 * καὶ εὑροῦσα συγκαλεῖται τὰς φίλας καὶ τὰς γείτονας, λέγουσα, συγχάρητέ μοι, ὅτι εὗρον τὴν δραχμὴν ἣν ἀπώλεσα.

10 * οὕτω, λέγω ὑμῖν, χαρὰ γίνεται ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων τοῦ θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι.

---

z אַבַד חַד מִנְּהוֹן לָא שָׁבַק תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא בְּדַבְרָא וְאָזֵל בָּעָא לְהַוּ דְּאַבַד עַד דְּנָשְׁכְּחִנֵּיהּ: b וְכַד נָשְׁכְּחִנֵּיהּ 5 וּמָא דְּאִשְׁכַּחֵה:
c חֲדָא וְשָׁקֵל לֵהּ עַל כַּתְפָּתֵהּ: d 6 וְאָתָא לְבֵיתֵהּ e וְקָרֵא לְרַחֲמוֹהִי g וְלִשְׁבֵנְוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן h חֲדוֹ עִמִּי דְּאִשְׁכַּחֵת
i עֵרְבִי דְּאַבִיד הֲוָא: 7 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכַנָּא תְּהֵוֵא חַדוּתָא בִּשְׁמַיָּא עַל חַד חַטָּיָא k דְּתָאֵב אוֹ עַל תִּשְׁעִין וְתִשְׁעָא
זַדִּיקִין דְּלָא l מֶתְבַּעְיָא לְהוֹן m תְּיוּבְתָּא: 8 אוֹ אִיתָא הִי אִנְתְּתָא דְּאִית לָהּ עֶסְרָא n זוּזִין o וְתֵיבֵד חַד מִנְּהוֹן וְלָא
p מַנְהֲרָא שְׁרָגָא q וְחָמָא בֵּיתָא r וּבָעְיָא לָהּ בְּטִילָאִית עַד דְּתַשְׁכְּחִנֵּיהּ: s 9 וּמָא דְּאִשְׁכַּחֵה קָרְיָא לְרַחֲמָתֵהּ
וְלִשְׁבֵנְוֹתֵהּ וְאָמְרָא לְהֵין חֲדֵין עִמִּי דְּאִשְׁכַּחִית זוּזִי דַּאֲבִידְ הֲוָא: 10 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָכַנָּא תְּהֵוֵא חַדוּתָא קֳדָם
מַלְאֲכַוהִי דַּאלָהָא עַל חַד חַטָּיָא דְּתָאֵב:

z נאבד כמו מדפר b שכח c חדא d אתא e קרא f רחם שבב פירוש ושכן g חברא h אבד i תב כמו שוב k בעא l תב m זה חוא רבע שקל כסף n אבד o נחר p חמא q בית r בטל פירושו בהשאלות s

Ad veſperas Feria quinta hebdomadis præcedentis Ieiunium.

11 ✠ *Et dicebat eis rurſum Ieſchua, Vir quidam* 12 *habebat filios duos:* ✠ *Et dixit ei filius eius minor natu, Pater mi, da mihi partem quæ mihi contingit ex domo tua. Diuiſit itaque eis poſſeſſionem ſuam.*

13 ✠ *Paucis autem pòſt diebus collegit filius ille minor quæcunque ad ſe per uenerant, & profectus eſt in regionem longinquam; et illic dilapidauit ſubſtantiam ſuam dum profusè* 14 *viueret.* ✠ *Quumque conſumpſiſſet quicquid habebat, fuit fames magna in regione illa, & cœpit egere.*

15 ✠ *Abiens itaque ſeſe adiunxit vni ex filiis ciuitatis* [ciuibus] *regionis illius; & ille miſit eum in villam, vt paſceret ſues.*

16 ✠ *Et concupiſcebat implere ventrem ſuum ex ſiliquis illis quas edebant ſues, & nemo ei dabat.*

17 ✠ *Quumque ad ſe rediiſſet, ait, Quot ſunt nunc mercenarij in domo patris mei, qui abundant pane; ego verò hîc fame pereo!*

18 ✠ *Surgam, proficiſcar ad patrem meum, et dicam ei, Pater mi, peccaui in cælum, & co-* 19 *ram te:* ✠ *Neque amplius ſum dignus qui vocer filius tuus: fac me vt vnum ex mercenariis tuis.*

20 ✠ *Surgens igitur venit ad patrem ſuum. quumque adhuc longè abeſſet, vidit eum pater ipſius, & miſertus eſt eius: & accurrens incidit in collũ eius, & eum deoſculatus eſt.*

21 ✠ *Dixit autem ei filius eius, Pater mi, peccaui in cælum, & coram te; neque ſum dignus qui vocer filius tuus.*

22 ✠ *Dixit verò pater ipſius ſeruis ſuis, Depromite ſtolam primam, & induite eum; & ponite annulum in manum eius, & cal-* 23 *ciate eum ſoleis.* ✠ *Et adducite, matate bouem ſaginatum, & edamus, ac oble-* 24 *ctemur.* ✠ *Quia iſte filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus eſt. cœperuntque oblectari.*

25 ✠ *Ipſe autem filius eius ſenior erat in villa. quumque veniſſet et appropinquaſſet domui, audiuit vocem concentus multorum.*

26 ✠ *Et aduocauit vnum ex pueris, & ſciſcitatus eſt ab eo, quid iſtud eſſet.*

דַּרְמְשָׁא וְחַמְשָׁא דְשַׁבְתָּא קַדְמָיְתָא ׳ וְצוֹמָא נא

11 וְאָמַר הָוָא לְהוֹן חוּב יְשׁוּעַ גַּבְרָא חַד אִית הָוָא לֵהּ בְּנַיְן תְּרֵין : 12 וְאָמַר לֵהּ בְּרֵהּ זְעוֹרָא אֲבִי ᵇ הַב לִי
ᶜ פַּלְגוּתָא ᵈ דְמַטְיָא לִי מִן בַּיְתָךְ וּפַלֵּג לְהוֹן ᶜ קְנְיָנֵהּ : 13 וּמִן בָּתַר יוֹמָתָא קַלִּיל כְּנֵשׁ הַו בְּרֵהּ זְעוֹרָא כְּל מֵדֵם ᶠ דְמְטָיְהִי
ᵍ וְאַזַל ʰ רְחִיקָא וְתַמָּן בַּדַּר קְנְיָנֵהּ כַּד חָיֵא ⁱ פַּרְחָאִית : 14 וְכַד גַּמַר כְּל מֵדֵם דְאִית הָוָא לֵהּ הָוָא כַּפְנָא רַבָּא
בַּאהָרָא הַו וְשָׁרֵי חַסַר לֵהּ : 15 וְאַזַל ᵏ נְקַף לֵהּ לְחַד מִן בְּנֵי ˡ מְדִינְתָּא דַּאתְרָא הַו וְהוֹ ᵐ שַׁדְרֵהּ לַקְרֵיתָא ⁿ לְמֶרְעָא
חֲזִירָא : 16 ᵒ וּטְהַרְגַּרְג הָוָא ᵖ לְמִמְלָא כַּרְסֵהּ מִן חַרוּבָא דָּנוּן ᵍ דָּאכְלִין הָווֹ חֲזִירָא וְלָא אֱנָשׁ יְהֵב הָוָא לֵהּ :
17 וְכַד אֲתָא לְוָת נַפְשֵׁהּ אֲמַר כְּמָא הָשָׁא ᵗ אֲגִירָא אִית בֵּית אֲבִי דְיַתִּיר לְהוֹן לַחְמָא וַאנָא הָרְכָא ˢ לְכַפְנִי ᵗ אֲבֵד אֲנָא :

ᵃ צֵם ᵇ וְהַב ᶜ פְּלַג
ᵈ מְטָא ᵉ קְנָא ᶠ מְטָא
ᵍ אֲזַל ʰ רְחַק ⁱ פְּרַח
פירוש יותר מדי
ᵏ פירוש דבק
ˡ דַּן ᵐ שְׁדַר ⁿ רְעָא
ᵒ רַגֵּג ומזה תרת
ᵖ מְלָא ᵍ אֲכַל ʳ אֱנַשׁ
ˢ כְּפַן ᵗ אֲבַד

* Ait autem, Homo quidam habuit duos filios:
* Et dixit adolescentior ex illis patri, Pater, da mihi portionem substantiæ
meæ † quæ me contingit. Et diuisit illis substantiam.
* Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregrè profectus est in regionem longinquam; & ibi dissipauit substãtiam suam viuendo luxuriosè.
*Et postquàm omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa; & ipse cœpit egere.
* Et abiit, & adhæsit vni ciuium regionis illius. & misit illum in villam suam, vt pasceret porcos.
* Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant: & nemo illi dabat.
* In se autem reuersus, dixit, Quanti mercenarij
in domo † patris mei abundant panibus; ego autem hîc fame pereo!
* Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei, Pater, peccaui in cælum & coram te:
*Iã non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenariis tuis.
* Et surgens venit ad patrem suum. Cùm autem adhuc longè esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est; & accurrens cecidit super collum eius, & osculatus est eum.
* Dixitque ei filius, Pater, peccaui in cælum & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus.
* Dixit autẽ pater ad seruos suos, Citò proferte stolam primã, & induite illũ; & date annulum in manum eius, & calciamenta in pedes eius:
* Et adducite vitulum saginatum, & occidite, & manducemus, & epulemur:
* Quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est. Et cœperunt epulari.
* Erat autẽ filius eius senior in agro: & cùm veniret & appropinquaret domui, audiuit symphoniam & chorum:
* Et vocauit vnum de seruis, & interhoc est. rogauit quid † hæc essent.

11 * Εἶπε δέ, ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς·
12 * καὶ εἶπεν ὁ νεώτερος αὐτῶν τῷ πατρί, πάτερ, δός μοι τὸ ἐπιβάλλον μέρος τῆς οὐσίας. καὶ διεῖλεν αὐτοῖς τὸν βίον.
13 * καὶ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας συναγαγὼν ἅπαντα ὁ νεώτερος υἱὸς, ἀπεδήμησεν εἰς χώραν μακρὰν, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ζῶν ἀσώτως.
14 * δαπανήσαντος δὲ αὐτοῦ πάντα, ἐγένετο λιμὸς ἰσχυρὸς κατὰ τὴν χώραν ἐκείνην, καὶ αὐτὸς ἤρξατο ὑστερεῖσθαι.
15 * καὶ πορευθεὶς ἐκολλήθη ἑνὶ τῶν πολιτῶν τῆς χώρας ἐκείνης· καὶ ἔπεμψεν αὐτὸν εἰς τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ βόσκειν χοίρους.
16 * καὶ ἐπεθύμει γεμίσαι τὴν κοιλίαν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν κερατίων ὧν ἤσθιον οἱ χοῖροι· καὶ οὐδεὶς ἐδίδου αὐτῷ.
17 * εἰς ἑαυτὸν δὲ ἐλθὼν, εἶπε, πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύουσιν ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῷ ἀπόλλυμαι.
18 * ἀναστὰς πορεύσομαι πρὸς τὸν πατέρα μου, καὶ ἐρῶ αὐτῷ, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἐνώπιόν σου,
19 * καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου· ποίησόν με ὡς ἕνα τῶν μισθίων σου.
20 * καὶ ἀναστὰς ἦλθε πρὸς τὸν πατέρα αὐτοῦ. ἔτι δὲ αὐτοῦ μακρὰν ἀπέχοντος, εἶδεν αὐτὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ, καὶ ἐσπλαγχνίσθη. καὶ δραμὼν ἐπέπεσεν ἐπὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ κατεφίλησεν αὐτόν.
21 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ υἱὸς, πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου.
22 * εἶπε δὲ ὁ πατὴρ πρὸς τοὺς δούλους αὐτοῦ, ἐξενέγκατε τὴν στολὴν τὴν πρώτην, καὶ ἐνδύσατε αὐτὸν, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ, καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας·
23 * καὶ ἐνέγκαντες τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν θύσατε, καὶ φαγόντες εὐφρανθῶμεν·
24 * ὅτι οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη· καὶ ἤρξαντο εὐφραίνεσθαι·
25 * ἦν δὲ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος ἐν ἀγρῷ· καὶ ὡς ἐρχόμενος ἤγγισε τῇ οἰκίᾳ, ἤκουσε συμφωνίας καὶ χορῶν.
26 * καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα τῶν παίδων, ἐπυνθάνετο τί εἴη ταῦτα.

---

18 אָקוּם אֵזַלְנָה אֶבִי וְאֹמַר לֵהּ אֲבִי חָטֵיתִי בַּשָּׁמַיָּא וְקֳדָמָיךְ׃
19 וְלָא מְכֵיל שְׁוֵא אֶנָא דַּבְרָךְ אֶתְקְרֵא
20 עֲבַדֵינִי אֵיךְ חַד מִן אֲגִירָיךְ׃ וְקָם אֵהָא אֶת אֲבוּהִי וְעַד הוּ רַחִיק חֲזָיֵהּ אֲבוּהִי וְאִתְרַחַם עֲלוֹהִי וְרָהֵט
נְפַל עַל צַוְרֵהּ וְנַשְׁקֵהּ׃ 21 וַאֲמַר לֵהּ בְּרֵהּ אֲבִי חֵטִית בַּשְׁמַיָּא וְקֳדָמָיךְ וְלָא שְׁוֵא אֶנָא דַּבְרָךְ אֶתְקְרֵא׃
22 אֲמַר דֵּין אֲבוּהִי לְעַבְדּוֹהִי אַפְקוּ אֲסְטְלָא רִישְׁיְתָא וְסִימוּ עֱזְקְתָא בְּאִידֵהּ וְאַסְאנוּהִי מְסָנָא׃
23 וְאַיְתוּ קְטוּלָּא תּוֹרָא דְּפַטְמָא וְנִאכוֹל וְנִתְבַּסַּם׃ 24 דְּהָנָא בְּרִי מִיְתָא הֲוָא וְחַיָּא וְאַבְּדָא הֲוָא
וְאִשְׁתְּכַח וְשָׁרִיו לְמֶהְבַּסְמוּ׃ 25 הוּ דֵין בְּרֵהּ קַשִׁישָׁא בַּקְרִיתָא הֲוָא וְכַד אֵתָא וְקָרֵב לְוָת בַּיְתָא שְׁמַע קָל זְמָרָא
דְּסַגְיָא׃ 26 וְקָרָא לְחַד מִן טַלְיָא וְשַׁאֲלֵהּ מָנוֹ הָנָא׃

27 * Dixit ei, Frater tuus venit: & mactauit pater tuus bouem illum saginatum, quòd
29 sanum eum receperit. * Et indignatus
est, noluitque introire. egressus autem pater
28 eius, efflagitauit ab eo. * Is verò dixit
patri suo, Ecce, tot annos seruio tibi seruitutẽ; nec vnquam transgressus sum mandatum
tuum, nec vnquam dedisti mihi hœdum, vt
oblectarer cum amicis meis.
30 * Huic autem filio tuo quũ profuderit possessionem tuam cum meretricibus, & venit,
mactasti ei bouem illum saginatum.
31 * Dixit ei pater ipsius, Fili mi, in omni
tempore tu es mecũ; & omnia mea tua sunt.
32 * Oblectari autem nos oportebat & gaudere, quòd iste frater tuus mortuus erat, &
reuixit; perierat, & inuentus est.

Lectio matutinis Dominicæ antequàm ingrediatur Ieiunium.

CAP. XVI.

1 POrrò dixit parabolam ad discipulos suos:
Homo quidam erat diues, & habebat præfectum domus: & delatus est apud eum, vt
qui substantiam eius profunderet.
2 * Itaque vocauit eum dominus eius, &
dixit ei, Quid istud est quod audio de te? redde mihi rationẽ dispensationis tuæ. Non enim
poteris amplius mihi esse præfectus domus.
3 * Dixit autem præfectus domus apud se,
Quid faciam, quum dominus meus auferat
à me dispensationem? quia fodere non possum, & mendicare pudet.
4 * Noui quid faciam, vt quum exierim à
dispensatione, recipiant me in domos suas.
5 * Et conuocauit vnumquemque ex debitoribus domini sui: dixitque primo, Quantũ
6 debes domino meo? * Dixit ei, Centum metretas olei. Ait illi, Accipe librum tuum, &
sede citò, scribe quinquaginta metretas.
7 * Et dixit alij, Tu verò quantum debes
domino meo? Dixit ei, Centum coros frumenti. Ait illi, Accipe librum tuum, & sede,
scribe octoginta coros.
8 * Et laudauit Dominus noster præfectum
domus iniquũ, quòd prudenter fecisset. Filij
enim seculi eius prudentiores sunt filiis lucis
in hac generatione sua.

---

27 אֲמַר לֵהּ אֲחוּךְ אֲתָא וְקַטַל אֲבוּךְ תּוֹרָא דְּפָטְמָא דְּכַר חֲלִים אֲקְבְּלֵהּ ׃ 28 זַרְגֵּז וְלָא צָבֵא הֲוָא לְמֵעַל וְנָפַק
אֲבוּהִי בְּעָא מֶגֵּהּ ׃ 29 הוּ דֵין אֲמַר לַאבוּהִי הָא כְּמָא שְׁנִין פָּלַח אֲנָא לָךְ עַבְדוּתָא וְלָא מְהוּם עָבְרֵת פּוּקְדָנָךְ
וְסֵן מְתוּם גַּדְיָא לָא יַהֲבְתְּ לִי דְּאֶתְבַּסַּם עִם רָחֲמַי ׃ 30 לְהָנָא דֵין בְּרָךְ כַּד פָּרַח קָנְיָנָךְ עִם זָנְיָתָא וְאַתָּא נְכַסְתְּ
לֵהּ תּוֹרָא דְּפָטְמָא ׃ 31 אֲמַר לֵהּ אֲבוּהִי בְּרִי אַנְתְּ בְּכָל זְבַן עִמִּי אַנְתְּ וְכָל דִּילִי דִּילָךְ הוּ ׃ 32 לְמִתְבַּסַּם
דֵּין וְלָא הֲוָא לַן וְלִמְחֲרָא דְּהָנָא אֲחוּךְ מִיתָא הֲוָא וַחֲיָא אֲבִידָה הֲוָא וְאִשְׁתְּכַח ׃

קְרִינָא דְּצַפְּרָא דְּרַחַר בְּשַׁבָּא דְּקָרֵם עַלַּל צוֹמָא נב קפלאון יז

1 וַאֲמַר מַתְלָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי גַּבְרָא חַד אִית הֲוָא עַתִּירָא וְאִית הֲוָא לֵהּ רַבַּיְתָא וְאִתְאֲכַל לֵהּ קֳרְצוֹהִי דְּקָנְיָנֵהּ

---

a חֲלַם b קְבֵל c עוֹל
d פְּלַח b עֲבַד c עָבַר
d פְּקַד c כמו גדי
e יְהַב f בְּסַם g קְנְיָא
h נְכַס i פְּסַם k בְּסַם
l גְּלָא פירושו צרך m חֲרָא
n אֲבַד o שְׁכַח p קְרָא
q עָם r מְתַל כמו משל
s לְמַד t אֲכַל פירושו חלשין

* Isque dixit illi, Frater tuus venit: & occidit pater tuus vitulum saginatum, quia saluum illum recepit.

* Indignatus est autem, & nolebat introire. Pater ergo illius egressus cœpit rogare illum.

* At ille respondens, dixit patri suo, Ecce tot annis seruio tibi, & nunquam G mandatum tuum præteriui; & nũquam dedisti mihi hœdum, vt cũ amicis meis epularer:

* Sed postquàm filius tuus hic, qui deuorauit substantiam suam cum meretricibus, venit, occidisti illi vitulum saginatum.

* At ipse dixit illi, Fili, tu semper mecum es; & omnia mea tua sunt.

* Epulari autem & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat, & reuixit; perierat, & inuentus est.

27 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, ὅτι ὁ ἀδελφός σου ἥκει· καὶ ἔθυσεν ὁ πατήρ σου τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν· ὅτι ὑγιαίνοντα αὐτὸν ἀπέλαβεν.

28 * ὠργίσθη δὲ, καὶ οὐκ ἤθελεν εἰσελθεῖν. ὁ οὖν πατὴρ αὐτοῦ ἐξελθὼν παρεκάλει αὐτόν.

29 * ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπε τῷ πατρί, ἰδοὺ τοσαῦτα ἔτη δουλεύω σοι, καὶ οὐδέποτε ἐντολήν σου παρῆλθον· καὶ ἐμοὶ οὐδέποτε ἔδωκας ἔριφον, ἵνα μετὰ τῶν φίλων μου εὐφρανθῶ·

30 * ὅτε δὲ ὁ υἱός σου οὗτος, ὁ καταφαγών σου τὸν βίον μετὰ πορνῶν, ἦλθεν, ἔθυσας αὐτῷ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.

31 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σά ἐστιν·

32 * εὐφρανθῆναι δὲ καὶ χαρῆναι ἔδει· ὅτι ὁ ἀδελφός σου οὗτος, νεκρὸς ἦν, καὶ ἀνέζησε· καὶ ἀπολωλὼς ἦν, καὶ εὑρέθη.

CAP. XVI.

ιϛ'.

DIcebat autem & ad discipulos suos: Homo quidam erat diues qui habebat villicum: & hic diffamatus est apud illum, quasi dissipasset bona illius. A

1 * Ελεγε δὲ καὶ πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ἄνθρωπός τις ἦν πλούσιος ὃς εἶχεν οἰκονόμον, καὶ οὗτος διεβλήθη αὐτῷ, ὡς διασκορπίζων τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῦ.

2 * καὶ φωνήσας αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, τί τοῦτο ἀκούω περὶ σοῦ; ἀπόδος τὸν λόγον τῆς οἰκονομίας σου· οὐ γὰρ δυνήσῃ ἔτι οἰκονομεῖν.

3 * εἶπε δὲ ἐν ἑαυτῷ ὁ οἰκονόμος, τί ποιήσω, ὅτι ὁ κύριός μου ἀφαιρεῖται τὴν οἰκονομίαν ἀπ' ἐμοῦ; σκάπτειν οὐκ ἰσχύω, ἐπαιτεῖν αἰσχύνομαι.

4 * ἔγνων τί ποιήσω, ἵνα ὅταν μεταστῶ τῆς οἰκονομίας, δέξωνταί με εἰς τοὺς οἴκους αὐτῶν.

5 * καὶ προσκαλεσάμενος ἕνα ἕκαστον τῶν χρεωφειλετῶν τοῦ κυρίου ἑαυτοῦ, ἔλεγε τῷ πρώτῳ, πόσον ὀφείλεις τῷ κυρίῳ μου;

6 * ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν βάτους ἐλαίου. καὶ εἶπεν αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ καθίσας ταχέως γράψον πεντήκοντα.

7 * ἔπειτα ἑτέρῳ εἶπε, σὺ δὲ πόσον ὀφείλεις; ὁ δὲ εἶπεν, ἑκατὸν κόρους σίτου. καὶ λέγει αὐτῷ, δέξαι σου τὸ γράμμα, καὶ γράψον ὀγδοήκοντα.

8 * καὶ ἐπῄνεσεν ὁ κύριος τὸν οἰκονόμον τῆς ἀδικίας, ὅτι φρονίμως ἐποίησεν· ὅτι οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου φρονιμώτεροι ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς τοῦ φωτὸς εἰς τὴν γενεὰν τὴν ἑαυτῶν εἰσιν.

---

z מְפַרַח ׃ 2 a וַיִּקְרָא־יְהוָה וַיֹּאמֶר לֵהּ מָנוֹ הָנָא דְּשָׁמַע אֲנָא עָלָיִךְ b הַב לִי c חוּשְׁבָּנָא דְּרַבַּת d בֵּיהוֹהָךְ לָא גִיר מֶשְׁבַּח
אַנְתְּ מְכִיל רַב בֵּיתָא דְּהָוֶא לִי ׃ 3 אֲמַר הוֹרַב בֵּיתָא בְּנַפְשֵׁהּ מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָרִי שָׁקֵל לֵהּ מִנִּי רַבַּת בֵּיהוֹהָא e הֵאֲחְפּוֹר
לָא מֶשְׁבַּח אֲנָא f וְלָמֶחְדַּר g בָּהֵת אֲנָא ׃ 4 h יְדַעֵת מָנָא אֶעְבֵּד דְּמָא i דְּנֶפְקֶת מִן רַבַּת בֵּיהוֹהָא k נְקַבְּלוּנַנִי בְּבָתֵּיהוֹן ׃
5 וְקָרָא לְחַד חַד מִן l חַיָּבֵא דְּמָרֵהּ וַאֲמַר לְקַדְמָיָא כְּמָא חַיָּב אַנְתְּ לְמָרִי ׃ 6 אֲמַר לֵהּ מְאָא מַדְּרִין m מֶשְׁחָא
אֲמַר לֵהּ n סַב כְּתָבָךְ o וְתֵב בַּעֲגַל כְּתוֹב חֲמְשִׁין סַתְרִין ׃ 7 וַאֲמַר לַאֲחֳרָנָא אַנְתְּ כְּמָא חַיָּב אֲמַר לֵהּ מָאָא
כּוֹרִין p חֲטָא אֲמַר לֵהּ קַבֵּל כְּתָבָךְ q וְתֵב כְּתוֹב תְּמָנִין כּוֹרִין ׃ 8 וְשַׁבַּח מָרַן לְרַב בַּיְתָא r דְּעַוְלָא s דְּחַכִּימָאִיה עֲבַד
בְּנָוהִי גִּיר דְּעַלְמָא הָנָא חַכִּימִין אֲנוּן מִן בְּנָוהִי דִּנְהוֹרָא בְּשַׁרְבָּתְהוֹן הָדֵא ׃

z פְּרַח פירושו פֹּר
a קְרָא b יְהַב c חֶשְׁבּ
d בֵּית e חְפַר f חְדַר כמו חֹר
g בְּהַת h יְרַע i נְפַק
k קַבֵּל l חוֹב m מְשַׁח
n נְסַב o יְתַב
p פירושו דִּין
q וְתַב r עַוֶל s חֲכַם

9 * Sed & hoc vobis dico, Facite vobis amicos ex hoc momouno [hiſce diuitiis] iniquitatis, vt quum defecerit, illi recipiant vos in tabernacula ſempiterna.

10 * Qui in modico fidelis eſt, & in multo fidelis eſt: & qui in modico iniquus eſt, etiam in multo iniquus eſt.

11 * Si ergo in momouno iniquitatis fideles non fuiſtis, verum quis credet vobis?

12 * Et ſi in eo quod veſtrum non erat, non eſtis inuenti fideles, quod veſtrum eſt quis dabit vobis?

13 * Nullus eſt ſeruus qui valeat duobus dominis ſeruire: aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum honorabit, & alterum contemnet. Non poteſtis Deo ſeruire, & Momouno.

14 * Periſchæi autem quum hæc omnia audiſſent, propterea quòd amabant pecuniam, irridebant eum.

15 * Jeſchua verò dixit eis, Vos eſtis ij qui iuſtificant ſepſos coram hominibus: Deus autem nouit corda veſtra. Quod elatum eſt inter homines, coram Deo abominationi eſt.

16 * Lex & Prophetæ vſque ad Iouchanon: ab eo tempore regnum Dei euangelizatur, & quiuis ipſum corripit vt introeat.

17 * Facilius eſt autem cælum & terram tranſire, quàm elementum vnum è Lege præterire.

18 * Quiſquis dimittit vxorem ſuam, & ducit aliam, mœchatur: & quiſquis ducit derelictam, mœchatur.

Lectio ad veſperas Dominicæ defunctorum.

19 * Porrò vir quidam diues erat, & amiciebatur byſſo & purpura; & quotidie ſeſe oblectabat magnificè.

20 * Et pauper quidam erat nomine Loozar, & proiectus fuerat ad portam illius diuitis, quum eſſet affectus vlceribus:

21 * Et deſiderabat explere ventrem ſuum ex fragmentis quæ cadebant à menſa diuitis illius: ſed & canes veniebant lãbentes vlcera eius.

22 * Factum eſt autem vt moreretur pauper ille: et attulerunt eum Angeli in ſinum Abrohom: quinetiam diues ille mortuus eſt, ac ſepultus.

---

9 וְאַף אֲנָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַבְדוּ לְכוֹן רָחֲמֵא מִן מָמוֹנָא חָנָא דְּעַוְלָא דְּמָא דְּגָמַר [t] נְקַבְּלוּנָכוֹן [u] בְּמַטְלַלְיָהוֹן
דְּלְעָלַם׃ 10 מַן דִּבְקַלִּיל [a] מְהֵימַן אַף בְּסַגִּי מְהֵימַן הוּ וּמַן דִּבְקַלִּיל [b] עַוֵל אַף בְּסַגִּי עַוָּל הוּ׃
11 אִן הָכִיל בְּמָמוֹנָא דְּעַוְלָא מְהֵימְנֵא לָא [c] הֲוַיְתוּן [d] שְׁרָרָא לְכוֹן מַנּוּ מְהֵימַן׃ 12 וְאִן בְּדִלָּא דִּילְכוֹן לָא [e] אֶשְׁתַּכַּחְתּוּן
מְהֵימְנֵא דִּילְכוֹן מַנּוּ [f] יְהַב לְכוֹן׃ 13 לֵית עַבְדָּא דְּמֶשְׁכַּח לְתַרִּין [g] מָרְנִן [h] לְמִפְלַח אוֹ גִיר לְחַד [i] נָסֵנָא וְלָאחֳרָנָא
[k] נְרַחֵם אוֹ לַחַד [l] נְיַקַּר וְלָאחֳרָנָא [m] נְשׁוּט לָא [n] מֶשְׁכְּחִין אֲנָחְנָא [o] לְמִפְלַח לַאלָהָא וְלָמָמוֹנָא׃ 14 פְּרִישֵׁא דֵּין כַּד
[p] שְׁמַעוּ הָלֵין כֻּלְּהֵין מָטֵל דְּרָחְמִין הֲווֹ כֻּסְפָּא [q] מְסַיְּקִין הֲווֹ בֵּהּ׃ 15 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן אִנּוּן [r] דְּמְזַדְּקִין
נַפְשֵׁהוֹן קֳדָם בְּנֵינָשָׁא אֱלָהָא דֵּין יָדַע [s] לִבְוָהְכוֹן דְּמֵרֵם [t] דְּרָם בֵּית בְּנֵי נָשָׁא קֳדָם אֱלָהָא נְדִיד הוּ׃

[a] קַבֵּל [b] טָלַל [c] הַיְמֵן
[d] עָוֵל [e] חֲוָא פירושו אמת
[f] שְׁכַח [g] נְתַל [h] מָרֵא
[i] פְּלַח [k] סְנָא [l] רְחַם
[m] נַיְקַר [n] שׁוּט פירושו בוז
[o] שְׁכַח [p] פְּלַח [q] שְׁמַע
[r] מוק פירושו לץ [s] זְדַק
כמו צדק [t] לְבַב [u] רוּם

9 * Et ego vobis dico, Facite vobis amicos de mãmona iniquitatis: vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.

10 * Qui fidelis est in minimo, & in maiori fidelis est: & qui in modico iniquus est, & in maiori iniquus est.

11 * Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est quis credet vobis?

12 * Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis?

Mat. 6. c.24 13 * Nemo seruus potest duobus dominis seruire; aut enim vnum odiet, & alterum diliget: aut vni adhærebit, & alterum contemnet. non potestis Deo seruire & mammonæ.

14 * Audiebant autem omnia hæc Pharisæi, qui erant auari: & deridebant illum.

15 * Et ait illis, Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus: Deus autem nouit corda vestra. quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.

Mat. 11. b.12 16 * Lex & Prophetæ, vsque ad Iohannem. ex eo regnum Dei euangelizatur, & omnis in illud vim facit.

Matt.5. c.28 17 * Facilius est autem cælum & terram præterire, quàm de Lege vnum apicem cadere.

Mat. 5. c.32 18 * Omnis qui dimittit vxorem suam, & alteram ducit, mœchatur: & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.

qui Mat. 10. b.12 1.Cor. 7 b.10 19 *Homo quidam erat diues, † & induebatur purpura & byssо; & epulabatur quotidiè splendidè.

20 * Et erat quidam mendicus nomine Lazarus, qui iacebat ad ianuam eius, vlceribus plenus:

& nemo illi dabat: 21 * Cupiens saturari de micis quæ cadebant de mensa diuitis †: sed & canes veniebant, & lingebant vlcera eius.

22 * Factum est autẽ vt moreretur mendicus, & portaretur ab angelis in sinum Abrahæ. Mortuus est autem & diues, & sepultus est in inferno.

9 * καὶ ἐγὼ ὑμῖν λέγω, ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε, δέξωνται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς.

10 * ὁ πιστὸς ἐν ἐλαχίστῳ, καὶ ἐν πολλῷ πιστός ἐστι· καὶ ὁ ἐν ἐλαχίστῳ ἄδικος, καὶ ἐν πολλῷ ἄδικός ἐστιν.

11 * εἰ οὖν ἐν τῷ ἀδίκῳ μαμωνᾷ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ἀληθινὸν τίς ὑμῖν πιστεύσει;

12 * καὶ εἰ ἐν τῷ ἀλλοτρίῳ πιστοὶ οὐκ ἐγένεσθε, τὸ ὑμέτερον τίς ὑμῖν δώσει;

13 * οὐδεὶς οἰκέτης δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν. ἢ γὰρ τὸν ἕνα μισήσει, καὶ τὸν ἕτερον ἀγαπήσει· ἢ ἑνὸς ἀνθέξεται, καὶ τοῦ ἑτέρου καταφρονήσει· οὐ δύνασθε θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ.

14 * ἤκουον δὲ ταῦτα πάντα καὶ οἱ φαρισαῖοι φιλάργυροι ὑπάρχοντες, καὶ ἐξεμυκτήριζον αὐτόν.

15 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐστε οἱ δικαιοῦντες ἑαυτοὺς ἐνώπιον τῶν ἀνθρώπων, ὁ δὲ θεὸς γινώσκει τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι τὸ ἐν ἀνθρώποις ὑψηλὸν, βδέλυγμα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἐστιν.

16 * ὁ νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται, καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

17 * εὐκοπώτερον δέ ἐστι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ τοῦ νόμου μίαν κεραίαν πεσεῖν.

18 * πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει· καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει.

19 * Ἄνθρωπος δέ τις ἦν πλούσιος, καὶ ἐνεδιδύσκετο πορφύραν καὶ βύσσον, εὐφραινόμενος καθ' ἡμέραν λαμπρῶς·

20 * πτωχὸς δέ τις ἦν ὀνόματι Λάζαρος, ὃς ἐβέβλητο πρὸς τὸν πυλῶνα αὐτοῦ εἱλκωμένος,

21 * καὶ ἐπιθυμῶν χορτασθῆναι ἀπὸ τῶν ψιχίων τῶν πιπτόντων ἀπὸ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· ἀλλὰ καὶ οἱ κύνες ἐρχόμενοι ἀπέλειχον τὰ ἕλκη αὐτοῦ.

22 * ἐγένετο δὲ ἀποθανεῖν τὸν πτωχὸν, καὶ ἀπενεχθῆναι αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη.

---

16 נְמוֹסָא וְנְבִיֵא עַדְמָא לְיוּחָנָן מִן הֵידִין מַלְכוּתָא דֵאלָהָא מְסַהֲבְרָא וְכֹל לָהּ חָבֵץ דְנָעוֹל׃ 17 פְּשִׁיק הוּדִין דְשְׁמַיָא וְאַרְעָא נֶעְבְּרוּן אוֹ אַתּוּתָא חָדָא מִן נָמוֹסָא תֶּעְבַר׃ 18 כֹּל מַן דְשָׁדֵר אַנְתְּתֵהּ וְנָסֵב אָחֳרְתָא גָּאַר וְכֹל מַן דְנָסֵב שְׁבִיקְתָּא גָּאַר׃ 19 גַּבְרָא דֵין חַד עֲתִידָא אִיתָהֲוָא וְלָבֵשׁ הֲוָא בּוּצָא וַארְגְּוָנָא וְכָלִיוֹם מְתְבַּסַם הֲוָא גַּאָיְתִי׃ 20 וּמִסְכְּנָא חַד אִיתָהֲוָא דַשְׁמֵהּ לָעָזַר וְרַמֵא הֲוָא לְוָת תַּרְעֵהּ דְהוּ עֲתִידָא כַּד מְמַחֵי בְּשׁוּחֲנֵא׃ 21 וּמִתְיָאיב הֲוָא דְנֶמְלָא כַּרְסֵהּ מִן פַּרְתְּוָתָא דְנָפְלִין מִן פָּהוּרֵהּ דְהוּ עֲתִידָא אֶלָּא אָף כַּלְבֵא אָתַיִן הֲווּ מְלַחְכִין שׁוּחֲנוֹהִי׃ 22 הֲוָא דֵין וּמִית הוּ מְסַכְּנָא וְאוּבְלוּהִי מַלְאֲכֵא לְעוּבֵהּ דַאבְרָהָם אַף הוּא דֵין עֲתִידָא מִית וְאִתְקְבַר׃

א סבר כמו בשר ב חבץ
ג עלל ד עבר ה שרא
ו גור ז שבק ח קרץ
ט ענר י לבש כ בסס
ל גזא מ סכן נ רמץ
ס מחא ע יאיב פ מלא
צ נפל ק אתא ר לחך
ש בסולקן ת מות
תּ יבל

23 * Quumque torqueretur in inferis, eleuauit oculos suos eminus, viditque Abrohom & Loozar in sinu eius.

24 * Et clamauit alta voce, aitque, Pater mi Abrohom, miserere mei, & mitte Loozar vt intingat extremum digitum suum in aquam, & humectet mihi linguam meam: ecce enim crucior in hac flamma.

25 * Dixit ei Abrohom, Fili mi, recordare te recepisse bona tua in vita tua, et Loozar mala sua: nunc autem ecce requiescit hîc, tu verò cruciaris.

26 * Et cum his omnibus, est ingens hiatus positus inter nos & vos, vt ij qui velint hinc transire ad vos, non possint; nec etiam illinc transire ad nos.

27 * Dixit ei, Ergo efflagito à te, pater mi, vt eum mittas domum patris mei:

28 * Sunt enim mihi quinque fratres: proficiscatur testificaturus eis, ne & ipsi veniãt in hunc locum cruciatus.

29 * Dixit ei Abrohom, Habent Mousche & Prophetas: audiant eos.

30 * Ille verò dixit ei, Non, pater mi Abrohom, sed si quispiam ex mortuis proficiscatur ad eos, pœnitentiam acturi sunt.

31 * Dixit ei Abrohom, Si Mousche & Prophetas non audiunt, nec si quispiam ex mortuis surrexerit, credituri sunt ei.

Lectio ad vesperas Feria v I. septimanæ præcedentis Ieiunium.

CAP. XVII.

1 DIcebat autem Jeschua discipulis suis, Nõ potest quin eueniant scandala: væ autem ei per quem eueniunt.

2 * Satius ei fuerit si mola asinaria appẽdatur collo ipsius, & abiectus fuerit in mare, quàm sit offendiculo vni ex istis pusillis.

3 * Cauete vobisipsis. Si peccauerit frater tuus, increpa eum: & si conuersus fuerit, remitte ei.

4 * Et si septies in die offenderit te, & septies in die reuertatur ad te, & dixerit, Pœnitet me; remitte ei.

5 * Et dixerunt Apostoli Domino nostro, Adauge nobis fidem.

---

23 וְכַד מְשְׁתַּנַק בַּשְׁיוּל אֲרִים עֵינְוהִי מִן רוּחָקָא וַחֲזָא לַאבְרָהָם וְלֶלְעָזַר בְּעוּבֵהּ׃ 24 וַקְרָא בְקָלָא [a] רָמָא
וְאֲמַר אֲבִי אַבְרָהָם [b] אֶתְרַחֶם עֲלַי וְשַׁדַּר לֶלְעָזַר [c] דְּנָצְבוּעַ רֵישֵׁהּ [d] וְנָרְטֵב לִי לְשָׁנִי דְּהָא [e] מְשְׁתַּנַק אֲנָא
בְּשַׁלְהֲבִיתָא הָדָא׃ 25 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם בְּרִי [f] אִתְדַּכַּר [g] דְּקַבֶּלְתְּ [h] טָבָתָךְ [i] בְּחַיֶּיךְ וְלָעָזַר בִּישָׁתְהּ וְהָשְׁתָּא הָא
[k] מִתְחַנְיַח הָרְכָא וְאַנְתְּ [l] מְשְׁתַּנַק׃ 26 וְעִם הָלֵּין כֻּלְּהֵין [m] הַוְתָא רַבְתָּא [n] סִימָא בֵּינַיִן וְלֵכוֹן דַּאיְלִין [o] דְּצַבְיִן מֶכָּא
[p] דְּנֶעֱבְרִין לְוָתְכוֹן לָא נֶשְׁכְּחוּן וְאַף לָא דְּמִן תַּמָּן נֶעֱבְרִין לְוָתַן׃ 27 אֲמַר לֵהּ מָרֵין [q] בָּעֵא אֲנָא מֶנָּךְ אֲבִי
דְּתְשַׁדְּרִיהִי לְבֵית אֲבִי׃ 28 חַמְשָׁא גֻּבִּר אַחִין אִית לִי [r] נְאַזַל [s] נְסַהֵד אֵנוּן דְּלָא אַף הֵנוּן [t] נֵאתוּן לְדוּכְתָא הָדָא
[v] דְּהַשְׁנִיקָא׃ 29 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם אִית לְהוֹן מוֹשֶׁא וְנְבִיֵא [x] נֶשְׁמְעוּן אֵנוּן׃

[a] רוּם [b] רְחַם [c] צְבַע [d] רְטַב [e] שְׁנַק [f] דְּכַר כְּמוֹ זְכַר [g] קַבֵּל [h] טוּב [i] חַיָּא [k] נוּחַ [l] שְׁנַק [m] חֶוְיָה פִּירוּשׁ הַהוֹוֶה [n] סִם [o] צְבָא [p] עֲבַר [q] בָּעָא [r] אֶזַל [s] סַהֵד [t] אֲתָא [v] שְׁנַק [x] שְׁמַע

*Eleuans autem oculos suos cùm esset in tormentis, vidit Abraham à longè, & Lazarum in sinu eius:

*Et ipse clamans dixit, Pater Abraham, miserere mei; & mitte Lazarum F vt intingat extremum digiti sui in aquâ, vt refrigeret linguam meam, quia crucior in hac flamma.

*Et dixit illi Abraham, Fili, recordare quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.

*Et in his omnibus, inter nos & vos chaos magnum firmatum est; vt hi qui volunt hinc transire ad vos, non possint; neque indè huc transmeare.

*Et ait, Rogo ergo te pater, vt mittas eum in domum patris mei.

*Habeo enim quinque fratres, vt testetur illis, ne & ipsi veniant in hunc G locum tormentorum.

*Et ait illi Abraham, Habent Moysen & Prophetas: audiant illos.

*At ille dixit, Non, pater Abraham: sed si quis ex mortuis ierit ad eos, pœnitentiam agent.

*Ait autem illi, Si Moysen & Prophetas non audiunt, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent.

CAP. XVII.

ET ait ad discipulos suos, Impossibile est vt non veniant scandala: væ autem illi per quem veniunt. A

Mat. 18. a.7 Mar. 9. f. 42 Mat. 18. c.21 Leu. 19. d.17 Eccl. 19. b.13

*Vtilius est illi si lapis molaris imponatur circa collum eius, & proiiciatur in mare, quàm vt scandalizet vnum de pusillis istis.

*Attendite vobis: Si peccauerit in te frater tuus, increpa illum: & si pœnitentiam egerit, dimitte illi.

*Et si septies in die peccauerit in te, & septies in die conuersus fuerit ad te, dicens, Pœnitet me; dimitte illi.

*Et dixerunt Apostoli Domino, Adauge nobis fidem.

23 * καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ, ὑπάρχων ἐν βασάνοις, ὁρᾷ τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρόθεν, καὶ Λάζαρον ἐν τοῖς κόλποις αὐτοῦ·

24 * καὶ αὐτὸς φωνήσας εἶπε, πάτερ Ἀβραάμ, ἐλέησόν με, καὶ πέμψον Λάζαρον, ἵνα βάψῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου αὐτοῦ ὕδατος, καὶ καταψύξῃ τὴν γλῶσσάν μου· ὅτι ὀδυνῶμαι ἐν τῇ φλογὶ ταύτῃ.

25 * εἶπε δὲ Ἀβραάμ, τέκνον, μνήσθητι ὅτι ἀπέλαβες σὺ τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, καὶ Λάζαρος ὁμοίως τὰ κακά· νῦν δὲ ὧδε παρακαλεῖται, σὺ δὲ ὀδυνᾶσαι.

26 * καὶ ἐπὶ πᾶσι τούτοις, μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν χάσμα μέγα ἐστήρικται, ὅπως οἱ θέλοντες διαβῆναι ἔνθεν πρὸς ὑμᾶς, μὴ δύνωνται· μηδὲ οἱ ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς διαπερῶσιν.

27 * εἶπε δὲ, ἐρωτῶ οὖν σε, πάτερ, ἵνα πέμψῃς αὐτὸν εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου.

28 * ἔχω γὰρ πέντε ἀδελφούς, ὅπως διαμαρτύρηται αὐτοῖς, ἵνα μὴ καὶ αὐτοὶ ἔλθωσιν εἰς τὸν τόπον τοῦτον τῆς βασάνου.

29 * λέγει αὐτῷ Ἀβραάμ, ἔχουσι Μωσέα καὶ τοὺς προφήτας· ἀκουσάτωσαν αὐτῶν.

30 * ὁ δὲ εἶπεν, οὐχί, πάτερ Ἀβραάμ· ἀλλ' ἐάν τις ἀπὸ νεκρῶν πορευθῇ πρὸς αὐτούς, μετανοήσουσιν.

31 * εἶπε δὲ αὐτῷ, εἰ Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν οὐκ ἀκούουσιν, οὐδ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ, πεισθήσονται.

ιζ.

1 * Εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἀνένδεκτόν ἐστι τοῦ μὴ ἐλθεῖν τὰ σκάνδαλα, οὐαὶ δὲ δι' οὗ ἔρχεται·

2 * λυσιτελεῖ αὐτῷ εἰ μύλος ὀνικὸς περίκειται περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ, καὶ ἔρριπται εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ἵνα σκανδαλίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων.

3 * προσέχετε ἑαυτοῖς. ἐὰν δὲ ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σου, ἐπιτίμησον αὐτῷ· καὶ ἐὰν μετανοήσῃ, ἄφες αὐτῷ.

4 * καὶ ἐὰν ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ, καὶ ἑπτάκις τῆς ἡμέρας ἐπιστρέψῃ πρός σε, λέγων, μετανοῶ, ἀφήσεις αὐτῷ.

5 * καὶ εἶπον οἱ ἀπόστολοι τῷ κυρίῳ, πρόσθες ἡμῖν πίστιν.

---

[a] מוֹת [b] אֲזַל
[c] תְּבַכְּמוּ שׁוּב [d] קֻם
[e] חַיְמָן [f] קְרָא
[g] עָם [h] לְמַר [i] אֶתְגַּלְגַּל
[k] כְּשָׁל [l] יַד [m] הִלֵּל
[n] שְׂרָא [o] זְחַר [p] חֲטָא
[q] כְּאָא [r] תְּב [s] סְכַל [t] פְּנָא
[u] אֲמַר [v] יִסַּף [w] חַיְמָן

29 הוּדַיִן אֲמַר לֵהּ לָא אֲבִי אַבְרָהָם אֶלָּא אִן אֱנָשׁ מִן [y] מֵיתָא [z] נְאזַל לְוָתְהוֹן [a] חָיְבִין׃ 32 אֲמַר לֵהּ אַבְרָהָם
אִן לְמוֹשֶׁא וְלִנְבִיָא לָא שָׁמְעִין אַף לָא אִן אֱנָשׁ מִן מֵיתֵי [b] נְקוּם [c] מְהֵימְנִין לֵהּ׃
[c] קְרִינָא וּרְמִשָׁא וְעָרוּבְתָא וְשַׁפְרְיָתָא [d] וְצוֹמָא נר קפלאון יז
31 וַאמַר הֲוָא יְשׁוּעַ [f] לְתַלְמִידוֹהִי לָא מֶשְׁכְּחָא וְלָא [g] נאחוּן [h] מַכְשׁוֹלֵא וִי דֵּין לְהַוֵי [i] דְּבְאִידֵהּ נאחוּן׃
2 פַּקַח הֲוָאלֵהּ אִלּוּ רַחְיָא דַּחְמָרָא [k] תַּלְיָא בְּצַוְּרֵהּ [l] וְשַׁדָא בְּיַמָּא אוֹ דְּנַכֵּשׁל לְחַד מִן הָלֵין זְעוּרָא׃ 3 [m] אֶזְדַּהֲרוּ
בְּנַפְשְׁכוֹן אִן [n] נֶחְטָא אֲחוּךְ [o] כְּאִי בֵּהּ וְאִן [p] תָּאֵב שְׁבוֹק לֵהּ׃ 4 וְאִן שְׁבַע זַבְנִין בְּיוֹמָא [q] נְסָכֵל כָּךְ וְשַׁבַע זַבְנִין
בְּיוֹמָא [r] נֶתְפְּנֵא לָוָתָךְ [s] וְנֵאמַר וְתָאֵב אֲנָא שְׁבוֹק לֵהּ׃ 5 וַאמְרוּ שְׁלִיחֵא לְטָרַן [t] אוֹסֵף לַן [u] הֵימָנוּתָא׃

6 * Dixit eis, Si haberetis fidem instar grani sinapis, diceretis huic sycamino, Eradicator, & plantator in mari, & obediret vobis.

7 * Quis ex vobis habet seruum ducentem iugum boum, aut pascentem oues, cui quum venerit ab agro dicat statim, Transi, discumbe?

8 * Sed dicit ei, Para mihi quod cœnem, & præcinctus lumbos ministra mihi, vsquedum edero ac bibero, & posteà tu quoque edes ac bibes.

9 * Nunquid gratiam recipit illius serui, quia fecit quod ipsi iniunctum fuerat? Non puto.

10 * Ita et vos, quum feceritis ea omnia quæ iniuncta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus. nam quod debuimus facere, fecimus.

Ad oblationem Dominicæ hebdomadis secundæ Ieiunij.

11 * Et factum est cùm proficisceretur Jeschua ad Ourischlem, vt transierit per Schamaritanos in Galilæam.

12 * Quumque propè ingrederetur vicum quendam, occurrerunt ei decem viri leprosi, & steterunt procul.

13 * Et extulerunt vocem suam, dicentes, Magister noster Ieschua, miserere nostri.

14 * Et quum vidisset eos, dixit eis, Jte, ostendite vos Sacerdotibus. Et dum proficiscerentur, mundati sunt.

15 * Vnus autem ex ipsis, vt vidit se esse mundatum, reuersus est, & alta voce glorificabat Deum.

16 * Procidítque in faciem suam ante pedes Ieschua, gratias ei agens. Erat autẽ iste Schamaritanus.

17 * Respondit autem Jeschua, & ait, Nonne erant decem illi qui mundati sunt? vbi sunt nouem?

18 * Quare separati sunt, quin redierint daturi gloriam Deo, nisi iste qui est ex populo extraneo?

19 * Et dixit ei, Surge, abi; fides tua te seruauit.

---

6 אֲמַר לְהוֹן אִן אִיתַ הֲוָת לְכוֹן הֵימָנוּתָא אַיךְ [x] פְּרָדָתָא דְּחַרְדְּלָא אָמְרִין [y] הֲוַיתוּן לְהוּתָא הָנָא [z] דְּאִתְעַקַר וְאִתְנַצַב
בְּיַמָּא וּמְשְׁתְּמַע הֲוָא לְכוֹן׃ 7 מַנוּ מָנְכוֹן דְּאִית לֵהּ עַבְדָּא [a] דְּדָבַר [b] פַּרְנָא אוֹ [c] דְּרָעֵא [d] עָנֵא וְאַן [c] נְאתֵא מִן חַקְלָא
אֲמַר לֵהּ מֵחָדָא עֲבַר [f] אֶסְתַּמֵּךְ׃ 8 אֶלָּא אֲמַר לֵהּ טַיֵּב לִי מֵדֻם [h] דְּאֶחְשֵׁם [i] וְאִסּוֹר חַצַיִךְ [k] שַׁמֵּשִׁינִי עַדְמָא [l] דְּאֶלְעַם
וְאֶשְׁתֵּא וּבְתַרְכֵּן אַף אַנְתְּ תֶּלְעַם וְחֶשְׁתֵּא׃ [m]
9 לְמָא [n] טַיבוּתֵהּ מְקַבֵּל דְּהוֹ עַבְדָּא דַּעֲבַד מֵרֵם [o] דְּאִתְפְּקֵד לֵהּ לָא סָבַר אֲנָא׃
10 הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא דַּעֲבַדְתּוּן כְּלְהֵין אֵילֵין דַּפְקִידַן לְכוֹן אֱמַרוּ דַעְבְּדָא חְנַן [p] בַּטִּילָא דְּמֵדֻם [q] וְדַחֲיבִין [r] הֲוֵינ
לְמֶעְבַּד עֲבַדְן׃ [s]

[x] פְּרַד [r] הֲוָא [t] עָקַר
[a] דְּבַר נחה
[b] פְּדָן [c] רְעָא
[d] עִלְבְּמוּצְאָן
[e] אִתָּא [f] סְמָךְ [h] חֲשַׁם
פֵּירוּשׁ אֵבֶל בְּעֶרֶב
[i] אֲסַר [k] שַׁמֵּשׁ [l] לְעַם
[m] שְׁתָא [n] טַיֵּב [o] פְּקִד
[p] בְּטַל [q] חוֹב [r] הֲוָא
[s] עֲבַד

Mat. 17. c.20 †habue ritis †dicetis obediet

* Dixit autem Dominus, Si †haberetis fidem sicut granũ sinapis, † diceretis huic arbori moro, Eradicare, & transplantare in mare; & †obediret vobis.

boues, &

* Quis autem vestrum habens seruum aranté aut pascentem †, qui regresso de agro dicat illi, Statim transi, †recumbe:

* Et non dicat ei, Para quod cœnem; & pręcinge te, & ministra mihi donec manducem & bibam; & post hæc tu manducabis & bibes?

* Nunquid gratiam habet seruo illi, quia fecit quæ ei imperauerat? Non puto.

* Sic & vos cùm feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, Serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.

* Et factum est, dum iret in Ierusalem, transibat per mediam Samariam & Galilæam.

* Et cùm ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decẽ viri leprosi, qui steterunt à longè:

* Et leuauerunt vocem, dicentes, Iesu præceptor, miserere nostri.

Leu. 14. n.2

* Quos vt vidit, dixit, Ite, ostendite vos Sacerdotibus. Et factum est, dum irent, mundati sunt.

* Vnus autem ex illis, vt vidit quia mundatus est, regressus est, cum magna voce magnificans Deum:

* Et cecidit in faciem ante pedes eius, gratias agens: & hic erat Samaritanus.

* Respondens autem Iesus, dixit, Nonne decem mundati sunt? & nouem vbi sunt?

* Non est inuentus qui rediret, & daret gloriam Deo, nisi hic alienigena.

* Et ait illi, Surge, vade: quia fides tua te saluum fecit.

6 * εἶπε δὲ ὁ κύριος, εἰ ἔχετε πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως, ἐλέγετε ἂν τῇ συκαμίνῳ ταύτῃ, ἐκριζώθητι καὶ φυτεύθητι ἐν τῇ θαλάσσῃ· καὶ ὑπήκουσεν ἂν ὑμῖν.

7 * τίς δὲ ἐξ ὑμῶν δοῦλον ἔχων ἀροτριῶντα ἢ ποιμαίνοντα, ὃς εἰσελθόντι ἐκ τοῦ ἀγροῦ ἐρεῖ εὐθέως, παρελθὼν, ἀνάπεσαι.

8 * ἀλλ' οὐχὶ ἐρεῖ αὐτῷ, ἑτοίμασον τί δειπνήσω, καὶ περιζωσάμενος διακόνει μοι, ἕως φάγω καὶ πίω, καὶ μετὰ ταῦτα φάγεσαι καὶ πίεσαι σύ;

9 * μὴ χάριν ἔχει τῷ δούλῳ ἐκείνῳ, ὅτι ἐποίησε τὰ διαταχθέντα αὐτῷ; οὐ δοκῶ.

10 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ὅταν ποιήσητε πάντα τὰ διαταχθέντα ὑμῖν, λέγετε, ὅτι δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν· ὃ ὠφείλομεν ποιῆσαι, πεποιήκαμεν.

11 * Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ πορεύεσθαι αὐτὸν εἰς ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτὸς διήρχετο διὰ μέσου Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας.

12 * καὶ εἰσερχομένου αὐτοῦ εἴς τινα κώμην, ἀπηντήσαν αὐτῷ δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἳ ἔστησαν πόρρωθεν.

13 * καὶ αὐτοὶ ἦραν φωνὴν, λέγοντες, ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς.

14 * καὶ ἰδὼν εἶπεν αὐτοῖς, πορευθέντες ἐπιδείξατε ἑαυτοὺς τοῖς ἱερεῦσι. καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὑπάγειν αὐτοὺς, ἐκαθαρίσθησαν.

15 * εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ὑπέστρεψε μετὰ φωνῆς μεγάλης δοξάζων τὸν θεόν.

16 * καὶ ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας αὐτοῦ, εὐχαριστῶν αὐτῷ· καὶ αὐτὸς ἦν Σαμαρείτης.

17 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς εἶπεν, οὐχὶ οἱ δέκα ἐκαθαρίσθησαν; οἱ δὲ ἐννέα ποῦ;

18 * οὐχ εὑρέθησαν ὑποστρέψαντες δοῦναι δόξαν τῷ θεῷ, εἰ μὴ ὁ ἀλλογενὴς οὗτος.

19 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

---

[c] קֵרֵב [d] עִם [x] עָלַל
[y] אַרַע [z] קָם [a] רְחַק
[b] רוּם [c] רְחֵם [d] אֲזַל
[e] חַוָּא [f] כְּהֵן [g] דְּכָא
[h] רוּם [i] שְׁבַח [k] יְרֵא
[l] חֲוָא [m] דְּבָא כמו זכה
[n] פְּרַשׁ [o] אִתָּא [p] נְתַל
[q] שְׁבַח [r] נְכַר [s] קָם
[t] אֲזַל [u] חַיְמָן [x] חֲוָא

[v] רְקִירְבָא דְּחַר בְּשַׁבְתָא דַּתְרִין [w] דְּצוֹמָא נח

11 וַהֲוָא דְּכַד אָזֵל יְשׁוּעַ לְאוּרְשְׁלֵם עָבַר הֲוָא בֵּית שֹׁמְרָיֵא לַגְלִילָא׃ 12 וְכַד קָרִיב לְמֵעַל לַקְרְיָתָא חֲדָא אַרְעוּהִי
עֶסְרָא אֲנָשִׁין גַּרְבֵּא [z] וְקָמוּ מִן [a] רוּחָקָא׃ 13 [b] וַאֲרִימוּ קָלְהוֹן וַאֲמְרִין רַבַּן יְשׁוּעַ [c] אֶתְרַחַם עָלַיִן׃ 14 וְכַד חֲזָא אֱנוּן
אֱמַר לְהוֹן [d] זְלוּ [e] חַוּוּ נַפְשְׁכוֹן [f] לְכָהֲנָא וְכַד אָזְלִין [g] אֶתְדַּכִּיוּ׃ 15 חַד דֵּין מֶנְהוֹן כַּד חֲזָא דְּאִתְדְּכִי הֲפַךְ לֵהּ וַבְקָלָא [h] רָמָא
[i] מְשַׁבַּח הֲוָא לֵאלָהָא׃ 16 וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי קֳדָם [k] מָרֵא לֵהּ וְהוּ הָנָא שֹׁמְרָיָא הֲוָא׃
17 עָנָא דֵּין יְשׁוּעַ וְאָמַר לָא הֲוָא עֶסְרָא [l] הֲוֵין הַלֵּין [m] דְּאִתְדְּכִי אַיְכָא אֱנוּן תְּשְׁעָא׃ 18 לְמָא [n] פְּרִשׁוּ [o] דְּנְאִתּוּן [p] נְהַלּוּן
[q] תְּשְׁבוּחְתָא לֵאלָהָא אֱלָא הָנָא דְּמִן עַמָּא הוּ [r] נוּכְרָיָא׃ 19 וַאֲמַר לֵהּ [s] קוּם [t] זֵל [u] הֵימְנוּתָךְ [x] אַחְיַתָּךְ׃

Lectio Feria quinta hebdomadis tertiæ Ieiunij.

20 * *Quumque interrogarẽt Ieschua quidam ex Perischæis, quando venturum esset regnum Dei; respondit & dixit eis, Non veniet regnum Dei cum obseruationibus.*

21 * *Neque dicent, Ecce hîc est, & en ecce illic est. Ecce enim regnum Dei intra vos est.*

22 * *Dixit autem discipulis suis, Venient dies quum desiderabitis videre vnum ex diebus Filij hominis, nec videbitis.*

23 * *Et si dixerint vobis, Ecce hîc est, & en ecce illic est, ne abieritis.*

24 * *Nam sicut fulgur coruscat è cælo, & quicquid est sub cælo illuminat, ita erit Filius hominis die suo.*

25 * *Prius autem futurum est vt patiatur multa, & reprobetur ab hac generatione.*

26 * *Et prout factum est in diebus Nouach, ita futurum est in diebus Filij hominis.*

27 * *Edebant et bibebant, & ducebãt vxores, dabanturque viris, vsque ad hunc diem quo ingressus est Nouach in arcam; venitque diluuium & perdidit omnes.*

28 * *Et quemadmodum rursus factum est in diebus Lout: edebant & bibebant, & emebant ac vendebãt, & plantabant, ac ædificabant.*

29 * *Quo autem die Lout excessit è Sedoum, pluit Dominus ignem et sulphur è cælo, & perdidit omnes.*

30 * *Ita futurum est quo die reuelabitur Filius hominis.*

31 * *In illo die qui fuerit in tecto, & vasa eius in ipsa domo, ne descendat vt sumat ea: & qui in agro fuerit, non reuertatur retrò.*

32 * *Memineritis vxoris Lout.*

33 * *Quisquis voluerit seruare animã suam, perdet eam; & qui perdiderit animã suam, seruabit eam.*

34 * *Dico vobis, illa nocte duo erunt in vno lecto, vnus assumetur, & alter relinquetur.*

35 * *Item duę erunt molentes simul, vna assumetur, & altera relinquetur.*

36 * *Duo erunt in agro, vnus assumetur, & alter relinquetur.*

37 * *Responderunt, & dicunt ei: Vbi, Domine noster? dixit eis, Vbi erit corpus, illuc congregabuntur aquilæ.*

ז קְרִינָא דְחַמְשָׁא בְשַׁבָּא דְשַׁבְתָּא רג דְצוֹמָא נו

20 וְכַד שַׁאלוּהִי לְיֵשׁוּעַ מִן פְּרִישָׁאֵ אֵמַתַי אָתְיָא מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא עָנָא וַאמַר לְהוֹן לָא אָתְיָא מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא
ב בְּנְטוֹרָתָא׃ 21 וְלָא אָמְרִין הָא הָרְכָא הִי וְהָא ג הָר חַמָּן הִי הָא גֵיר מַלְכוּתָהּ דַּאלָהָא לְגַו מָנְכוֹן הִי׃
22 וַאמַר ד לְתַלְמִידוֹהִי ה נְאתוֹן יוֹמָתָא ו דְתֶתְרְגְרְגוּן ז לְמֶחְזָא חַד מֶן יוֹמָתָא דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא וְלָא ח תֶּחֱזוֹן׃ 23 וְאֵן
ט נְאמְרִין לְכוֹן הָא הָרְכָא הוּ וְהָא ג הָר חַמָּן הוּ לָא ד תְּאזְלוּן׃ 24 אֵיכְנָא גֵיר דְּבַרְקָא ג בָּרֵק מִן שְׁמַיָּא וְכֻלֵּהּ תְּחֵית
ל שְׁמַיָּא ו מַנְהַר הָכְנָא ז נָהֵוא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא בְּיוֹמֵהּ׃ 25 לוּקְדָם דֵּין עָתִיד הוּ ד דְּנֶחֱשׁ ט סַגְיָאתָא כ וְנֶסְתֶּלֵא מֶן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃
26 וְאֵיכְנָא דַּהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דְּנוּחַ הָכְנָא נָהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא׃

ז קְרִינָא ח חֲשַׁשׁ ט סָגְיָא כ סְלִיק מאס

א וְכַד ב שַׁאלוּהִי לְיֵשׁוּעַ מִן פְּרִישָׁאֵ אֵמַתַי ג אָתְיָא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא עָנָא וַאמַר לְהוֹן לָא אָתְיָא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא
ד בְּנְטוֹרָתָא׃ 21 וְלָא אָמְרִין הָא הָרְכָא הִי וְהָא ה הָר חַמָּן הִי הָא גֵיר מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לְגַו מָנְכוֹן הִי׃
22 וַאמַר ו לְתַלְמִידוֹהִי ז נְאתוֹן יוֹמָתָא ח דְתֶתְרְגְרְגוּן ט לְמֶחְזָא חַד מֶן יוֹמָתָא דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא וְלָא י תֶּחֱזוֹן׃ 23 וְאֵן
כ נְאמְרִין לְכוֹן הָא הָרְכָא הוּ וְהָא ה הָר חַמָּן הוּ לָא ו תְּאזְלוּן׃ 24 אֵיכְנָא גֵיר דְּבַרְקָא ה בָּרֵק מִן שְׁמַיָּא וְכֻלֵּהּ תְּחֵית
ל שְׁמַיָּא ו מַנְהַר הָכְנָא ז נָהֵוא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא בְּיוֹמֵהּ׃ 25 לוּקְדָם דֵּין עָתִיד הוּ ד דְּנֶחֱשׁ ט סַגְיָאתָא כ וְנֶסְתֶּלֵא מֶן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃
26 וְאֵיכְנָא דַּהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דְּנוּחַ הָכְנָא נָהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא׃

א וְכַד ב שַׁאלוּהִי לְיֵשׁוּעַ מִן פְּרִישָׁאֵ אֵמַתַי ג אָתְיָא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא עָנָא וַאמַר לְהוֹן לָא אָתְיָא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא
ד בְּנְטוֹרָתָא׃ 21 וְלָא אָמְרִין הָא הָרְכָא הִי וְהָא ה הָר חַמָּן הִי הָא גֵיר מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא לְגַו מָנְכוֹן הִי׃
22 וַאמַר ו לְתַלְמִידוֹהִי ז נְאתוֹן יוֹמָתָא ח דְתֶתְרְגְרְגוּן ט לְמֶחְזָא חַד מֶן יוֹמָתָא דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא וְלָא י תֶּחֱזוֹן׃ 23 וְאֵן
כ נְאמְרִין לְכוֹן הָא הָרְכָא הוּ וְהָא ה הָר חַמָּן הוּ לָא ו תְּאזְלוּן׃ 24 אֵיכְנָא גֵיר דְּבַרְקָא ה בָּרֵק מִן שְׁמַיָּא וְכֻלֵּהּ תְּחֵית
ל שְׁמַיָּא ו מַנְהַר הָכְנָא ז נָהֵוא בְּרֵהּ דַּאנָשָׁא בְּיוֹמֵהּ׃ 25 לוּקְדָם דֵּין עָתִיד הוּ ד דְּנֶחֱשׁ ט סַגְיָאתָא כ וְנֶסְתֶּלֵא מֶן שַׁרְבְּתָא הָדָא׃
26 וְאֵיכְנָא דַּהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דְּנוּחַ הָכְנָא נָהֲוָא בְּיוֹמָתֵהּ דַּבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא׃

א קְרִינָא ב שְׁאַל ג אֵתַי ד נְטַר כמו נצר ה הַר כמו הרי ו לְמַד ז אַתָּא ח רַגְרֵג כמו זהר ט חֲזָא י חֵזָא כ אֵמַר ל תַּר כמו הרי מ אֵזַל נ בְּרַק ס נְהַר כמו זהר ע חֲזָא פ חֲשַׁשׁ צ טָגָא ק סְלִיק ר מאס

20 *Interrogatus autẽ à Phariſæis,quando venit regnum Dei,†reſpondit eis, & dixit,Non† venit regnum Dei cum obſeruatione: 21 * Neque dicent, Ecce hîc, aut ecce illic. Ecce enim regnum Dei intra vos eſt.

†reſpondẽs eis, dixit, †veniet

22 * Et ait ad diſcipulos ſuos, Venient dies quando deſideretis videre vnum E diem Filij hominis, & non videbitis.

Mat. 24. b.23 Mar. 13. c.21

23 * Et dicent vobis, Ecce hîc & ecce illic: nolite ire, neque ſectemini.

24 * Nam ſicut fulgur coruſcans ſub cælo, in ea quæ ſub cælo ſunt,fulget; ita erit Filius hominis in die ſua.

25 * Primùm autem oportet illum multa pati, & reprobari à generatione hac.

Mat. 24. c.73 Gen. 7. a.5

26 * Et ſicut factum eſt in diebus Noë,ita erit & in diebus Filij hominis. F

27 * Edebant & bibebant, vxores ducebant & dabantur ad nuptias, vſque in diem qua intrauit Noë in arcam; & venit diluuium, & perdidit omnes.

Gen. 19. c.24

28 * Similiter ſicut factum eſt in diebus Lot: edebant & bibebant, emebant & vendebant, plantabant & ędificabant:

29 * Qua die autem exiit Lot à Sodomis, pluit ignem & ſulphur de cælo, & omnes perdidit:

30 * Secundùm hæc erit qua die Filius hominis reuelabitur.

31 * In illa die qui fuerit in tecto, & vaſa eius in domo, ne deſcendat tollere G illa: & qui in agro, ſimiliter non redeat retrò.

32 * Memores eſtote vxoris Lot.

33 * Quicũque quæſierit animam ſuam ſaluam facere, perdet illam: & quicunque perdiderit illam, viuificabit eam.

Sup.9.c. 24. Mat. 10. d.39 Mar. 8.d 35 Ioh.12.d 25 Matt. 24 d.40 1.Theſ.4 d.17

34 * Dico vobis, in illa nocte erunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur, & alter relinquetur:

35 * Duæ erunt molentes in vnum, vna aſſumetur, & altera relinquetur.

36 * Duo in agro, vnus aſſumetur,& alter relinquetur.

37 * Reſpondentes dicunt illi, Vbi Domine? Qui dixit illis,Vbicunque fuerit corpus,illuc congregabuntur & aquilæ.

20 * Επερωτηθεὶς ὑπὸ τῶν φαρισαίων πότε ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀπεκρίθη αὐτοῖς καὶ εἶπεν, οὐκ ἔρχεται ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ μετὰ παρατηρήσεως·

21 * οὐδὲ ἐροῦσιν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· ἰδοὺ γὰρ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἐντὸς ὑμῶν ἐστιν.

22 * εἶπε δὲ πρὸς τοὺς μαθητάς, ἐλεύσονται ἡμέραι ὅτε ἐπιθυμήσετε μίαν τῶν ἡμερῶν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου ἰδεῖν, καὶ οὐκ ὄψεσθε.

23 * καὶ ἐροῦσιν ὑμῖν, ἰδοὺ ὧδε, ἢ, ἰδοὺ ἐκεῖ· μὴ ἀπέλθητε, μηδὲ διώξητε.

24 * ὥσπερ γὰρ ἡ ἀστραπὴ ἡ ἀστράπτουσα ἐκ τῆς ὑπ' οὐρανὸν εἰς τὴν ὑπ' οὐρανὸν λάμπει, οὕτως ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ ἡμέρᾳ αὐτοῦ.

25 * πρῶτον δὲ δεῖ αὐτὸν πολλὰ παθεῖν, καὶ ἀποδοκιμασθῆναι ἀπὸ τῆς γενεᾶς ταύτης.

26 * καὶ καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Νῶε, οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

27 * ἤσθιον, ἔπινον, ἐγάμουν, ἐξεγαμίζοντο, ἄχρι ἧς ἡμέρας εἰσῆλθε Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἦλθεν ὁ κατακλυσμὸς, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας.

28 * ὁμοίως καθὼς ἐγένετο ἐν ταῖς ἡμέραις Λώτ· ἤσθιον, ἔπινον, ἠγόραζον, ἐπώλουν, ἐφύτευον, ᾠκοδόμουν·

29 * ᾗ δὲ ἡμέρᾳ ἐξῆλθε Λὼτ ἀπὸ Σοδόμων, ἔβρεξε πῦρ καὶ θεῖον ἀπ' οὐρανοῦ, καὶ ἀπώλεσεν ἅπαντας·

30 * κατὰ ταῦτα ἔσται ᾗ ἡμέρᾳ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀποκαλύπτεται.

31 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὃς ἔσται ἐπὶ τοῦ δώματος, καὶ τὰ σκεύη αὐτοῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ, μὴ καταβάτω ἆραι αὐτά· καὶ ὁ ἐν τῷ ἀγρῷ, ὁμοίως μὴ ἐπιστρεψάτω εἰς τὰ ὀπίσω.

32 * μνημονεύετε τῆς γυναικὸς Λώτ.

33 * ὃς ἐὰν ζητήσῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ σῶσαι, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὃς ἂν ἀπολέσῃ αὐτὴν, ζωογονήσει αὐτήν.

34 * λέγω ὑμῖν, ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἔσονται δύο ἐπὶ κλίνης μιᾶς· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

35 * δύο ἔσονται ἀλήθουσαι ἐπὶ τὸ αὐτό· μία παραληφθήσεται, καὶ ἡ ἑτέρα ἀφεθήσεται.

36 * δύο ἔσονται ἐν τῷ ἀγρῷ· ὁ εἷς παραληφθήσεται, καὶ ὁ ἕτερος ἀφεθήσεται.

37 * καὶ ἀποκριθέντες λέγουσιν αὐτῷ, ποῦ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ὅπου τὸ σῶμα, ἐκεῖ συναχθήσονται καὶ οἱ ἀετοί.

---

27 [l]דַּאכְלִין הֲוֹו [m]וְשָׁתַיִן [n]וְנָסְבִין נַשֵּׁא [o]וְיַהֲבִין לְגַבְרָא עַד יוֹמָא [p]דְּעָל נוֹחַ [q]לְכֶוְלָא וְאֵתָא [r]טוּפָנָא [s]וְאוֹבַד לְכֹלְנָשׁ׃
28 וְאֵיכְנָא חוֹב דַּהֲוָא בְּיוֹמָהָא דְּלוֹט דַּאכְלִין הֲוֵי [t]וְשָׁתַיִן [u]וְזָבְנִין וְמַזְבְּנִין [v]וְנָצְבִין הֲוֵי [w]וּבָנִין׃ 29 בְּיוֹמָא דִּין דְּנָפַק
לוֹט מִן סְדוֹם [a]אַמְטַר מָרְיָא נוּרָא [b]וְכִבְרִיתָא מִן שְׁמַיָּא [c]וְאוֹבַד לְכֹלְהוֹן׃ 30 הָכְנָא נֶהֱוֵא בְּיוֹמָא [d]דְּמָתְגְּלֵא בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא׃
31 בְּהַהוּ יוֹמָא מַן [e]דְּבַאגָּרָא הוּא וּמָאנְוֹהִי בְּבֵיתָא לָא [f]נְחוֹת דְּנָשְׁקוֹל אֵנוּן וּמַן דִּבְחַקְלָא הוּלָא [g]נְהַפֵּךְ לְבַסְּתָרֵהּ׃
32 אָתְדְּכְרוּ לַאנְחֵהּ דְּלוֹט׃ 33 מַן דְּצָבָא [h]דְּנַחֵא נַפְשֵׁהּ [i]לְנוּבְדֵיהּ וּמַן דְּנוּבֵד נַפְשֵׁהּ נַחֵיהּ׃ 34 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּבַהוּ
לֵלְיָא חֲרִין נֶהֱווֹן בַּחֲדָא עַרְסָא חַד [k]נְתְדְּבַר וְאָחֳרָנָא נֶשְׁתְּבֵק׃ 35 וְתַרְתֵּין נֶהֱווֹן טָחְנִין בַּחֲדָא חֲדָא תְּתְדְּבַר וְאָחֳרָתָא
תֶּשְׁתְּבֵק׃ 36 חֲרִין נֶהֱווֹן בְּחַקְלָא חַד נְתְדְּבַר וְאָחֳרָנָא נֶשְׁתְּבֵק׃ 37 עָנוֹ וְאָמְרִין לֵהּ לַאיכָא מָרָן אֲמַר לְהוֹן אַיכָא דְּפִגְרָא
תַּמָּן נִתְכַּנְּשׁוּן נְשָׁרָא׃

[a] אַכַל [b] שְׁתָא [c] נְסַב
[d] יַהֵב [e] עָלַל [f] כול פירושו היכה
[g] נְטַף [h] אֲבַד [i] אֵכַל
[j] שְׁתָא [k] זְבַן [l] נְצַב
[m] בְּנָא [n] מְטַר כמו גפריה
[o] אֲבַד [p] גְּלָא [q] נְחַת
[r] חֲפַף [s] דְּכַר כמו זכר
[t] חְיָא [u] אֲבַד [v] דְּבַר בלשון לקח

Lectio in vespera Sabbathi præcedentis Ieiunium.

CAP. XVIII.

1 DIxit autẽ etiã eis parabolam, vt omni tẽ-
2 pore orarent, nec ipsis esset tædio. *Iudex quidam erat in quadam vrbe, qui nec Deum timebat, nec homines reuerebatur.
3 *Porrò vidua quædam erat in illa vrbe, & venit ad eum, aitque, Vindica me ab aduersario meo.
4 *Noluit autem per multum tempus: posthæc verò dixit apud se, Etsi Deum non timeam, nec homines reuerear:
5 *Tamen quia molestiam exhibet mihi hæc vidua, vindicabo eam, ne omni tempore veniens, negotium mihi facessat.
6 *Et dixit Dominus noster, Audite quid dicat iudex ille iniquus.
7 *Deus autem non magis faciet vindictam electorum suorum, clamantium ad ipsum die ac nocte, et protrahet Spiritum suum [longanimis erit] in eos?
8 *Dico vobis, faciet vindictam eorum citò. Veruntamen quum venerit Filius hominis, num reperturus est fidem in terra?
9 *Porrò dicebat hanc parabolam aduersus eos qui sibi confidebant se esse iustos, omnésque despiciebant.
10 *Duo homines ascenderunt in templum vt preces funderent, vnus Perischæus, & alter Publicanus:
11 *Et ecce Perischæus stabat inter se & animam suã [secreto], et hæc precabatur: Deus, gratias ago tibi, quòd non sim sicut cæteri homines rapaces, & iniurij, & mœchi; nec sicut iste Publicanus.
12 *Sed ieiuno bis in hebdomade; & decimas do omnium quæ possideo.
13 *Ille verò Publicanus stabat procul, nolebatque vel oculos suos in cælum attollere: sed percutiebat pectus suum, dicebatque, Deus, propitius esto mihi peccatori.
14 *Dico vobis, descendit iste iustificatus domum suam, potius quàm Perischæus ille. Nam quicunque se extollit, deprimetur; & quicunque se deprimit, extolletur.

CAP. XVIII. ιή.

Eccl. 18. c.22 1.Thes.5 c.17

1 DIcebat autem & parabolam ad illos, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere:

1 ✱ Ελεγε δὲ καὶ παραβολὴν αὐτοῖς πρὸς τὸ δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν,

2 ✱ Dicens, Iudex quidam erat in quadam ciuitate, qui Deum non timebat, & hominem non reuerebatur.

2 ✱ λέγων, κριτής τις ἦν τις ἐν πόλει, τὸν θεὸν μὴ φοβούμενος, καὶ ἄνθρωπον μὴ ἐντρεπόμενος.

3 ✱ Vidua autem quædam erat in ciuitate illa: & veniebat ad eum, dicēs, Vindica me de aduerſario meo.

3 ✱ χήρα δὲ ἦν ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ, καὶ ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, ἐκδίκησόν με ἀπὸ τοῦ ἀντιδίκου μου.

4 ✱ Et nolebat per multum tempus. Poſt hęc autem dixit intra ſe, Etſi Deum non timeo, nec hominem reuereor;

4 ✱ καὶ οὐκ ἤθελεν ἐπὶ χρόνον. μετὰ δὲ ταῦτα εἶπεν ἐν ἑαυτῷ, εἰ καὶ τὸν θεὸν οὐ φοβοῦμαι, καὶ ἄνθρωπον οὐκ ἐντρέπομαι,

5 ✱ Tamen quia moleſta eſt mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouiſſimo veniens ſugillet me.

5 ✱ διά γε τὸ παρέχειν μοι κόπον τὴν χήραν ταύτην, ἐκδικήσω αὐτὴν, ἵνα μὴ εἰς τέλος ἐρχομένη ὑπωπιάζῃ με.

6 ✱ Ait autem Dominus, Audite quid iudex iniquitatis dicit.

6 ✱ εἶπε δὲ ὁ κύριος, ἀκούσατε τί ὁ κριτὴς τῆς ἀδικίας λέγει.

7 ✱ Deus autem non faciet vindictam electorum ſuorum, clamantium ad ſe die ac nocte, & patientiam habebit in illis?

7 ✱ ὁ δὲ θεὸς οὐ μὴ ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, καὶ μακροθυμεῖ ἐπ' αὐτοῖς;

8 ✱ Dico autem vobis, quia citò faciet vindictam illorum. Veruntamen Filius minis veniens, putas, inueniet fidem in terra?

8 ✱ ναὶ λέγω ὑμῖν ὅτι ποιήσει τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει. πλὴν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐλθὼν ἆρα εὑρήσει τὴν πίστιν ἐπὶ τῆς γῆς;

9 ✱ †Dixit autem ad quoſdam qui in ſe confidebant tanquam iuſti, & aſpernabantur cæteros, parabolam iſtam:

9 ✱ εἶπε δὲ πρός τινας τοὺς πεποιθότας ἐφ' ἑαυτοῖς, ὅτι εἰσὶ δίκαιοι, καὶ ἐξουθενοῦντας τοὺς λοιποὺς, τὴν παραβολὴν ταύτην·

dicens 10 ✱ †Duo homines aſcēdebant in templum vt orarent; vnus Phariſæus, & alter Publicanus.

10 ✱ ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν προσεύξασθαι, ὁ εἷς Φαρισαῖος, καὶ ὁ ἕτερος τελώνης.

11 ✱ Phariſęus ſtans, hæc apud ſe orabat; Deus gratias ago tibi, quia nō ſum ſicut cæteri hominum, raptores, iniuſti, adulteri; velut etiam hic Publicanus.

11 ✱ ὁ Φαρισαῖος σταθεὶς πρὸς ἑαυτὸν ταῦτα προσηύχετο, ὁ θεὸς, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὡσπερ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων ἅρπαγες, ἄδικοι, μοιχοὶ, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης.

12 ✱ Ieiuno bis in Sabbatho: decimas do omnium quæ poſſideo.

12 ✱ νηστεύω δὶς τοῦ σαββάτου, ἀποδεκατῶ πάντα ὅσα κτῶμαι.

13 ✱ Et Publicanus à longè ſtans, nolebat nec oculos ad cęlum leuare: ſed percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori.

13 ✱ καὶ ὁ τελώνης μακρόθεν ἑστὼς οὐκ ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὸν οὐρανὸν ἐπᾶραι, ἀλλ' ἔτυπτεν εἰς τὸ στῆθος αὐτοῦ, λέγων, ὁ θεὸς ἱλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ.

14 ✱ Dico vobis, deſcendit hic iuſtificatus in domum ſuam ab illo. quia omnis qui ſe exaltat, humiliabitur; & qui ſe humiliat, exaltabitur.

Sup.14. b.11 Mat. 23. b.12

14 ✱ λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, ἢ γὰρ ἐκεῖνος. ὅτι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται· ὁ δὲ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

בְּרַם נ נְאֻמָא בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא וְנָשְׁבַח כַּי ס הַיְמָנוּתָא עַל אַרְעָא : 9 וַאֲמַר הַוָא מַתַּלָא הָנָא לְוִקְבָל אֱנָשָׁא אִילֵין דְּחָכְיִלִין ע עַל נַפְשְׁהוֹן ר דְּאִיתַיְהוֹן זַדִּיקָא ש וּבָסִין עַל כְּלָנָשׁ : 10 תְּרֵין גַּבְרִין פ סְלִקוּ לְהֵיכְלָא ת לְמִצְלֵי חַד פְּרִישָׁא וְאָחֳרָנָא כמו כזה טָכְסָא : 11 וְהוּ פְרִישָׁא ק קָאֵם הָוָא בַּיְנוֹהִי לְנַפְשֵׁהּ וְהָלֵין מְצַלֵּא הָוָא אֱלָהָא ת מָודֵא אֲנָא לָךְ דְּלָא הֲוִית אַיְךְ שָׁרְכָא דְּאֱנָשָׁא ח חָטופֵי ג וְעָלּוּבֵא ח וְגַיָּרָא וְלָא אַיְךְ הָנָא מָכְסָא : 12 אֶלָּא צָאֵם אֲנָא תְּרֵין בְּשַׁבְּתָא וַמְעַסַּר אֲנָא כֹּל מֵדֵם 13 דְּקָנֵא אֲנָא : הַוֵה דֵין מָכְסָא ת קָאֵם הָוָא מִן ת רוּחֲקָא וְלָא ס צָבֵא הָוָא אַף לָא ע עֵינוֹהִי ק נְרִים לִשְׁמַיָּא אֶלָּא ר טָרַף הָוָא עַל ש חֲדָיֵהּ וְאָמַר אֱלָהָא ח חוּנַיְנִי ת לְחַטָּיָא : 14 אָמַר אֲנָא לְכוֹן ז דַּנְחַת הָנָא ץ מְזוּדָק לְבַיְתֵהּ יַתִּיר מִן הַוּ פְרִישָׁא כֹּלְנָשׁ גֵּיר ד דְּנָרִים נַפְשֵׁהּ נֶתְמַכַּךְ וְכָל מַן דְּמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ נֶתְהַרִים :

ג אֵתָא ד חַיִּין ה מְתַל ו תְּבַל ז אִית ח בְּסָא כמו בזה ט טְלַק י עֲלָא כ קָם ל יְרָא מ חֲשַׁף ס עֲלַב פירושו עשק ע גּוֹר צ עַם ק עַסַּר ר קְנָא ש קָם ת רְחַק ץ עְנָא ק עַיִן ר רַם ש טְרַף ת חָנָא ץ חֲנַן ק חַטָּא ר נְחֵת ש זְרַק כמו אדק

15 * Adferebant autem ad eum infantes, vt tangeret eos: & viderunt eos discipuli eius, eosque obiurgarunt.

16 * Ipse verò Ieschua aduocauit eos, dixitque eis, Sinite puerulos venire ad me, nec prohibeatis eos: eorum enim est, qui sicut isti sunt, eorum inquam regnum cælorum.

17 * Amin dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei tanquam puerulus, non ingredietur illud.

Lectio patris Antonij & conseruorum eius.

18 * Et interrogauit eum vnus ex primoribus, dixitque ei, Doctor bone, quid faciam vt hæreditate possideam vitam æternam?

19 * Dixit ei Ieschua, Cur me vocas bonum? nemo bonus nisi vnus Deus.

20 * Mandata nosti: Non occides, Nec mœchaberis, Nec furaberis, Nec perhibebis testimonium falsum: Honora patrem tuum & matrem tuam.

21 * Dixit ei, Hæc omnia obseruaui à pueritia mea.

22 * Quod quum audisset Ieschua, dixit ei, Vnum tibi deest, Vade, vende omnia quæ habes, & da pauperibus; & erit tibi thesaurus in cælo; atque post me venito.

23 * Ipse verò quum hæc audisset, mœrore affectus est: erat enim diues admodum.

24 * Quumque vidisset Ieschua eum mœrore affici, ait, Quàm difficile est iis qui habent diuitias ingredi regnum Dei!

25 * Facilius est camelum per foramen acus introire, quàm diuitem in regnum Dei.

26 * Dicunt ei ij qui audierant, Ecquis potest saluus fieri?

27 * Ieschua verò ait, Ea quæ apud homines impossibilia sunt, apud Deum possunt fieri.

28 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Ecce nos reliquimus omnia, & venimus post te.

29 * Dixit ei Ieschua: Amin dico vobis, nemo est qui reliquerit domos, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei;

30 * Qui non recepturus sit duplicia multa hoc tempore, & in seculo venturo vitam æternam.

---

15 קַרִבוּ הַוו לֵהּ דֵין [b] יַלוּדָא דְנֶקְרוּב לְהוּן [c] וַחֲזוֹ אִנּוּן [d] תַּלְמִידוֹהִי [c] וְכָאֲבוּ בְּהוּן׃

16 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ קְרָא אִנּוּן וְאֲמַר לְהוּן [f] שְׁבוּקוּ טַלְיֵא [g] אֲתִין לְוָתִי וְלָא [h] תֶּכְלוּן אִנּוּן דְּדַאֲיִלִין גֵּיר דַּאֲיִלִין אִנּוּן דִּילְהוּן

17 הִי מַלְכוּתָא דִשְׁמַיָא׃ אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּמַן דְּלָא נְקַבֵּל מַלְכוּתָא דַאלָהָא אַיךְ טַלְיָא לָא [i] נֵעוּל לָהּ׃

[k] קָרִינָן דַאבָא עַנְטִינִיוֹס וְרַבְּנוֹתָהּ נח

18 [a] וְשַׁאלֵהּ חַד מִן [b] רִישָׁנֵא וְאֲמַר לֵהּ [c] מַלְפָנָא [d] טָבָא מָנָא אֶעְבֵד [e] דְּאֵרַת חַיֵא דְלָעֲלַם׃ 19 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מָנָא

20 [g] פּוּקְדָנָא יָדַע אַנְתְּ לָא תֶּקְטוֹל וְלָא [h] תְּגוּר וְלָא [i] תְּגַנוּב וְלָא

[f] קָרָא אַנְתְּ לִי טָבָא וְלֵית טָבָא אֶלָּא אִן חַד אֱלָהָא׃

21 אֲמַר לֵהּ הָלֵין כְּלְהֵין [n] נָטְרֵת אֱנִין מִן טַלְיוּתִי׃

[k] הָסְהַד סָהֲדוּתָא [l] דְשׁוּקְרָא [m] יַקַר לַאבוּךְ וְלְאִמָּךְ׃

[b] יַלַד [c] חֲזָא [d] לַמַד

[e] כְּאָא [f] שְׁבַק [g] אֵתָא בְּלָא

[i] עֲלַל [k] קְרָא [l] שְׁאַל

[m] רֵישׁ [c] אֲלַף [d] טוּב

[e] יְרַת כמו ירש [f] קְרָא

[g] פְּקַד [h] גּוּר [i] גְּנַב

[k] סְהַד [l] שְׁקַר [m] יַקַר

Mat. 19. b.13 Mar. 10. b.13

15 * Afferebant autem ad illum & infantes, vt eos tangeret. Quod cùm viderent discipuli, increpabant illos.

16 * Iesus autem conuocans illos, dixit, Sinite pueros venire ad me, & nolite vetare eos: talium est enim regnum Dei.

17 * Amen dico vobis, quicunque non acceperit regnum Dei sicut puer, nõ intrabit in illud.

Mat. 19. c.16 Mar. 10. b.17

18 * Et interrogauit eum quidam princeps, dicens, Magister bone, quid faciens vitam æternam possidebo?

19 * Dixit autem ei Iesus, Quid me dicis bonum? nemo bonus nisi solus Deus.

Exod. 20 b.13

20 * Mandata nosti: Non occides, Non mœchaberis, Non furtum facies, Non falsum testimonium dices: Honora patrem tuum & matrem.

21 * Qui ait: Hęc omnia custodiui à iuuentute mea.

22 * Quo audito, Iesus ait ei, Adhuc vnum tibi deest: omnia quæcunque habes, vende, & da pauperibus; & habebis thesaurum in cælo: & veni sequere me.

23 * His ille auditis, contristatus est: quia diues erat valdè.

24 * Videns autem Iesus illum tristem factum, dixit, Quàm difficilè, qui pecunias habent, in regnum Dei intrabunt!

25 * Facilius est enim camelum per foramen acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei.

26 * Et dixerunt qui audiebant, Et quis potest saluus fieri?

27 * Ait illis, Quę impossibilia sunt apud homines, possibilia sunt apud Deum.

28 * Ait autem Petrus, Ecce, nos dimisimus omnia, & secuti sumus te.

29 * Qui dixit eis, Amen dico vobis, nemo est qui reliquit domum, aut parentes, aut fratres, aut vxorem, aut filios propter regnum Dei,

30 * Et non recipiat multo plura in hoc tempore, & in seculo futuro vitam æternam.

15 * προσέφερον δὲ αὐτῷ καὶ τὰ βρέφη, ἵνα αὐτῶν ἅπτηται. ἰδόντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἐπετίμησαν αὐτοῖς.

16 * ὁ δὲ ἰησοῦς προσκαλεσάμενος αὐτὰ, εἶπεν, ἄφετε τὰ παιδία ἔρχεσθαι πρός με, καὶ μὴ κωλύετε αὐτά· τῶν γὰρ τοιούτων ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

17 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὃς ἐὰν μὴ δέξηται τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ ὡς παιδίον, οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν.

18 * Καὶ ἐπηρώτησέ τις αὐτὸν ἄρχων, λέγων, διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσας ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω;

19 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τί με λέγεις ἀγαθόν; οὐδεὶς ἀγαθὸς εἰ μὴ εἷς, ὁ θεός.

20 * τὰς ἐντολὰς οἶδας, μὴ μοιχεύσῃς, μὴ φονεύσῃς, μὴ κλέψῃς, μὴ ψευδομαρτυρήσῃς· τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου.

21 * ὁ δὲ εἶπε, ταῦτα πάντα ἐφυλαξάμην ἐκ νεότητός μου.

22 * ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ ἰησοῦς, εἶπεν αὐτῷ, ἔτι σοι λείπει· πάντα ὅσα ἔχεις πώλησον, καὶ διάδος πτωχοῖς, καὶ ἕξεις θησαυρὸν ἐν οὐρανῷ, καὶ δεῦρο ἀκολούθει μοι.

23 * ὁ δὲ ἀκούσας ταῦτα, περίλυπος ἐγένετο· ἦν γὰρ πλούσιος σφόδρα.

24 * ἰδὼν δὲ αὐτὸν ὁ ἰησοῦς περίλυπον γενόμενον, εἶπε, πῶς δυσκόλως οἱ τὰ χρήματα ἔχοντες εἰσελεύσονται εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·

25 * εὐκοπώτερον γάρ ἐστι κάμηλον διὰ τρυμαλιᾶς ῥαφίδος εἰσελθεῖν, ἢ πλούσιον εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ εἰσελθεῖν.

26 * εἶπον δὲ οἱ ἀκούσαντες, καὶ τίς δύναται σωθῆναι;

27 * ὁ δὲ εἶπε, τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις, δυνατά ἐστι παρὰ τῷ θεῷ.

28 * εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἰδοὺ ἡμεῖς ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι.

29 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὃς ἀφῆκεν οἰκίαν, ἢ γονεῖς, ἢ ἀδελφοὺς, ἢ γυναῖκα, ἢ τέκνα, ἕνεκεν τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ,

30 * ὃς οὐ μὴ ἀπολάβῃ πολλαπλασίονα ἐν τῷ καιρῷ τούτῳ, καὶ ἐν τῷ αἰῶνι τῷ ἐρχομένῳ ζωὴν αἰώνιον.

---

22 כַּד שְׁמַע דֵּין יֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲדָא [o] חַסִירָא לָךְ זַל זַבֵּן כָּל מַדְ[p]דְאִית לָךְ [p] וְהַב [q] לְמִסְכְּנֵא וְתֶהֱוֵא לָךְ [r] סְיוֹמְתָא
23 בִּשְׁמַיָּא [s] וְתָא בָּתַרִי : וְהוּ דֵּין כַּד שְׁמַע הָלֵין [t] פֵּ[u]יתֵלֵהּ עֲתִיר הֲוָא גֵּיר טָב :
24 וְכַד חֲזָא יֵשׁוּעַ דְּכָרֵית לֵהּ אֲמַר אֲיכַנָא עַטְלָא לַאֲילֵין דְּאִית לְהוֹן [x] נֶכְסֵא דְּנֶעֱלוּן לְמַלְכוּתְהּ דַּאלָהָא :
25 [y] דְּלֵילָא הִי לְגַמְלָא [z] דְּבַחֲרוּרָא [a] דְּמְחַטָּא נֶעוֹל אוֹ עַתִּירָא לְמַלְכוּתְהּ דַּאלָהָא :
26 אָמְרִין לֵהּ אֵילֵין [b] דְּשָׁמְעוּ וּמַנוּ מְשִׁבַּח [c] לְמָרְיָא :
27 וְיֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר אֵילֵין דְּלָוֹת בְּנֵינָשָׁא לָא [d] מְשִׁכְּחַן לְוָת אֱלָהָא מְשִׁכְּחַן לְמֶהֱוֵא :
28 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָא הָא חָנָן [e] שְׁבַקְנָן כָּל מִדֵּם [f] וְאִתַּין בָּתְרָךְ :
29 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דְּשָׁבַק בָּתִּא אוֹ אֲבָהָא אוֹ אֲחָא אוֹ
אִנְתְּתָא אוֹ בְּנָיָא מָטֶל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא :
30 וְלָא נְקַבֵּל [h] בְּאַעֲפָא [i] סַגִּיאָא בְּהָנָא זַבְנָא וַבְעָלְמָא [k] דְּאָתֵי חַיֵּי דְּלָעְלַם :

[o] חַסַר [p] יַתֵּב [q] סְכֵן
[r] טוֹם [s] אֵתָא [t] כְּרִיךְ
[x] נְכֵם [y] עֲלַל [z] דְּלַל
ופירושו קוֹיל
[a] חֲרַר [b] חוּט [c] שְׁמַע
[d] חֵיָא [e] שְׁכַח [f] חֲוָא
[g] שְׁבַק [h] אֵתָא עוֹף או
[i] סְגָא [k] אַתָא
[l] חַיָּא

Feria v. hebdomadis vi. Ieiunij.

31 * Et accepit Ieschua dodecadem suam, & dixit eis, Ecce, ascendimus ad Ourischlem, & perficientur omnia quæ scripta sunt in Prophetis aduersus Filium hominis.

32 * Tradetur enim gentibus; & illudent ei, & conspuent in vultum eius, ac flagellis cæ-
33 dent eum. * Et afficient eum ignominia, eumque trucidabunt, ac die tertia resurget.

34 * Illi autem nihil horum intellexerunt: sed latebat eos sermo iste, & nesciebant hæc quæ dicebantur eis.

35 * Porrò quum appropinquaret Hirichou, cæcus quidam sedebat iuxta viam, & men-
36 dicabat. * Et audiit vocem turbæ transeuntis; & sciscitatus est quisnam hic esset.

37 * Dicunt ei, Ieschua Nazarenus transit.

38 * Clamauit itaque & ait, Ieschua fili Dauid, miserere mei.

39 * Ii autem qui iter faciebant ante ipsum Jeschua, obiurgabant eum vt taceret: ille verò magis clamabat, Fili Dauid, miserere
40 mei. * Et substitit Jeschua, iussitque eum ad se vocari. quumque ei appropinquasset,
41 interrogauit eum, * Dixitque ei, Quid vis faciam tibi? Ille verò dixit, Domine mi, vt
42 videam. * At Jeschua dixit ei, Videto. fides tua te seruauit.

43 * Eoque momento vidit; ac veniebat post eum, & glorificabat Deum: totusque populus quum hoc vidisset, tribuebat laudē Deo.

CAP. XIX.

1 * Quumque ingressus esset Jeschua, &
2 transiret per Hirichou: * Vir quidam nomine Zaccai dives erat, & magister Pu-
3 blicanorum. * Et volebat videre Ieschua quisnam esset, nec poterat præ turba, quòd statura paruus esset Zaccai.

4 * Et cucurrit ante Jeschua, conscenditque ficum insipidam, [sycomorum], vt eum conspicaretur, quoniam futurum erat vt il-
5 lac transiret. * Vt autem venit ad eum locum, Jeschua vidit eum; & dixit ei, Festina, descende Zaccai, hodie enim oportet
6 me domi tuæ adesse. * Festinans itaque descendit, & excepit eum gaudens.

Mat. 20. b.17 Mar. 10. c.32

31 * Assumpsit autem Iesus duodecim, & ait illis, Ecce ascendimus Ierosolymá, F & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.

31 * Παραλαβὼν δὲ τοὺς δώδεκα, εἶπε πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἀναβαίνομεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τελεσθήσεται πάντα τὰ γεγραμμένα διὰ τῶν προφητῶν, τῷ υἱῷ τοῦ ἀνθρώπου·

32 * Tradetur enim gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur:

32 * παραδοθήσεται γὰρ τοῖς ἔθνεσι, καὶ ἐμπαιχθήσεται, καὶ ὑβρισθήσεται, καὶ ἐμπτυσθήσεται,

33 * Et postquàm flagellauerint, occident eum; & die tertia resurget.

33 * καὶ μαστιγώσαντες ἀποκτενοῦσιν αὐτόν, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστήσεται·

34 * Et ipsi nihil horum intellexerunt: & erat verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur.

34 * καὶ αὐτοὶ οὐδὲν τούτων συνῆκαν, καὶ ἦν τὸ ῥῆμα τοῦτο κεκρυμμένον ἀπ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ἐγίνωσκον τὰ λεγόμενα.

Mat. 20. d.29 Mar. 10. e.46

35 * Factum est autem, cùm appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam, mendicans:

35 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ ἐγγίζειν αὐτὸν εἰς Ἰεριχώ, τυφλός τις ἐκάθητο παρὰ τὴν ὁδὸν προσαιτῶν.

36 * Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. G

36 * ἀκούσας δὲ ὄχλου διαπορευομένου, ἐπυνθάνετο τί εἴη τοῦτο.

37 * Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus transiret.

37 * ἀπήγγειλαν δὲ αὐτῷ, ὅτι Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος παρέρχεται.

38 * Et clamauit, dicens, Iesu fili Dauid, miserere mei.

38 * καὶ ἐβόησε λέγων, Ἰησοῦ υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.

39 * Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipse verò multo magis clamabat, Fili Dauid, miserere mei.

39 * καὶ οἱ προάγοντες ἐπετίμων αὐτῷ ἵνα σιωπήσῃ· αὐτὸς δὲ πολλῷ μᾶλλον ἔκραζεν, υἱὲ Δαβίδ, ἐλέησόν με.

40 * Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cùm appropinquasset, interrogauit illum,

40 * σταθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀχθῆναι πρὸς αὐτόν· ἐγγίσαντος δὲ αὐτοῦ ἐπηρώτησεν αὐτὸν,

41 * Dicens, Quid tibi vis faciam? At ille dixit, Domine, vt videam.

41 * λέγων, τί σοι θέλεις ποιήσω; ὁ δὲ εἶπε, κύριε, ἵνα ἀναβλέψω.

42 * Et Iesus dixit ei, Respice: fides tua saluum te fecit.

42 * καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, ἀνάβλεψον· ἡ πίστις σου σέσωκέ σε.

43 * Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, vt vidit, dedit laudem Deo.

43 * καὶ παραχρῆμα ἀνέβλεψε, καὶ ἠκολούθει αὐτῷ δοξάζων τὸν θεόν. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἰδὼν, ἔδωκεν αἶνον τῷ θεῷ.

CAP. XIX.

ιθ'.

1 ET ingressus perambulabat Iericho.

1 * Καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἰεριχώ·

2 * Et ecce vir nomine Zacchæus, & hic princeps erat publicanorum, & ipse A diues:

2 * καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος, καὶ αὐτὸς ἦν ἀρχιτελώνης, καὶ οὗτος ἦν πλούσιος,

3 * Et quærebat videre Iesum quis esset, & non poterat præ turba; quia statura pusillus erat.

3 * καὶ ἐζήτει ἰδεῖν τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστι, καὶ οὐκ ἠδύνατο ἀπὸ τοῦ ὄχλου· ὅτι τῇ ἡλικίᾳ μικρὸς ἦν.

4 * Et præcurrens ascendit in arborem sycomorum, vt videret eum: quia inde erat transiturus.

4 * καὶ προδραμὼν ἔμπροσθεν, ἀνέβη ἐπὶ συκομωραίαν, ἵνα ἴδῃ αὐτόν· ὅτι ἐκείνης ἤμελλε διέρχεσθαι.

5 * Et cùm venisset ad locum, suspiciés Iesus vidit illũ, & dixit ad illum, Zacchæe, festinans descende; quia hodie in domo tua oportet me manere.

5 * καὶ ὡς ἦλθεν ἐπὶ τὸν τόπον, ἀναβλέψας ὁ Ἰησοῦς εἶδεν αὐτὸν, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Ζακχαῖε, σπεύσας κατάβηθι· σήμερον γὰρ ἐν τῷ οἴκῳ σου δεῖ με μεῖναι.

6 * Et festinans descendit, & excepit illum gaudens.

6 * καὶ σπεύσας κατέβη, καὶ ὑπεδέξατο αὐτὸν χαίρων.

---

g קוּם h קְרָא i שְׁאַל k צְבָא l עָבַד m חֲזָא n חַיִּין o חָזָא p אֲתָא q שְׁבַח r עָלַל s צְבָא t חֲזָא u שְׁכַח x קוּם y רְהַט z סְלַק a פְּרָס b חֲזָא c עִבַּר d חֲזָא e סְרַחַב f נְחַת

g פירושו צריך

40 וְקָם יֵשׁוּעַ וּפְקַד h דְּנָקְרוֹנָיהִי לְוָתֵהּ וְכַד קְרֵב לְוָתֵהּ i שַׁאלֵהּ :

41 וַאֲמַר לֵהּ מָנָא k צָבֵא אַנְתְּ l אֶעְבַּד לָךְ הוּ

42 דֵּין אֲמַר מָרִי m דֶּאחֱזָא : וְיֵשׁוּעַ אֲמַר לֵהּ חֲזִי n דֵּימָנוּתָךְ o אַחַיְתָךְ :

43 וּבַר שָׁעֲתֵהּ חֲזָא p וַאתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ

קפאלון יט

q וּמְשַׁבַּח הֲוָא לַאלָהָא וְכֹלֵהּ עַמָּא דַחֲזָא יַהֵב הֲוָא שׁוּבְחָא לַאלָהָא :

וְכַד r עַל יֵשׁוּעַ

ג

1 s וַעֲבַר בְּאִירִיחוֹ :

2 גַּבְרָא חַד דִּשְׁמֵהּ הֲוָא זַכַּי עַתִּירָא הֲוָא וְרַב מָכְסָא :

3 t וְצָבֵא הֲוָא u דְּנֶחֱזֵא לְיֵשׁוּעַ דְּמַנוּ

וְלָא v מְשַׁבַּח הֲוָא מִן כֶּנְשָׁא מֶטֵל x דְּבְקוּמְהֵהּ זְעוּר הֲוָא זַכַּי :

4 y וְרָהֵט קַדְמֵהּ לְיֵשׁוּעַ z וְסַלֵק לֵהּ לְהָתָא a פְּכִיתָא

b דְּנֶחֱזִיהִי מֶטֵל דְּהָכְוָה עֲתִיד הֲוָא c דְּנֶעֱבַר :

5 וְכַד אֲתָא לְהָי דּוּכְתָא יֵשׁוּעַ d חֲזָיהִי וַאמַר לֵהּ e אֶסְתַּרְהַב f חוּה זַכַּי

6 יוֹמָנָא גִּיר g וְלָא דַּבְּבִיהָךְ אֲהָוֵא :

וְאִסְתַּרְהַב נְחֵת וְקַבְּלֵהּ כַּד חָדֵא :

7 * Quum autem hoc vidissent, omnes murmurabant, dicentes, Apud hominem peccatorem ingressus diuertit.

8 * Stetit autem Zaccai, & dixit ipsi Ieschua, Ecce, Domine mi, dimidium facultatum mearum do pauperibus: & cuicumque aliquid per iniuriam eripuerim, quadruplum retribuo.

9 * Dixit ei Jeschua, Hodie facta est salus huic domui, eò quòd iste quoque est filius A-
10 brohom. * Venit enim Filius hominis vt quærat, & seruet quod perierat.

11 * Et quum hæc audirent, addidit sermoni parabolam, eo quòd esset prope Ourischlē, & quòd putarent fore vt eo momento appareret regnum Dei.

12 * Et ait, Vir quidam maximo stemmate natus, profectus est in regionem longinquam, vt acciperet sibi regnum, & reuerteretur.

13 * Et aduocauit decem seruos suos, deditque eis decem minas, & dixit eis, Negotiamini donec veniam.

14 * Filij autem ciuitatis ipsius oderant eum; miseruntque legatos post eum, & inquiunt, Nolumus hunc regnare super nos.

15 * Quumque accepisset regnum, & reuersus fuisset, iussit vocari ad se seruos illos quibus dederat argentum, vt cognosceret quid vnusquisque ex eis negotiatus fuisset.

16 * Venit autem primus, & ait, Domine mi, mina tua decem minas lucrifecit.

17 * Dixit ei, Euge serue bone, quia in minimo inuentus es fidelis, dominaberis super decem vrbes [arces].

18 * Et venit secundus, & ait, Domine mi, mina tua quinque minas fecit.

19 * Dixit & isti, Tu quoque dominaberis super quinque ciuitates.

20 * Alius autem venit, & ait, Domine mi, ecce mina illa tua quæ penes me fuit posita in sindone.

21 * Timui enim à te, quippe qui homo durus sis, & auferas id quod non deposuisti, ac metas quod non seminasti.

22 * Dixit ei, Ex ore tuo te iudicabo, serue nequam: noueras enim me esse hominem durum, qui auferam quod non deposui, & me tam quod non seminaui.

---

7 כַּד חֲזוֹ דֵּין כֻּלְּהוֹן רָטְנִין הֲווֹ וְאָמְרִין דַּלְוָת גַּבְרָא חַטָּיָא עַל שְׁרָא ׃ 8 קָם דֵּין זַכַּי וְאָמַר לְיֵשׁוּעַ הָא מָרִי
9 פַּלְגוּת נְכְסַי יָהַב אֲנָא לְמִסְכְּנֵא וְלְכֹלָּשׁ מִדֶּם דְּעָלְבֵת בְּאַרְבְּעָא פָּרַע אֲנָא ׃ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ יוֹמָנָא הָווֹ חַיֵּא
10 לְבֵיתָא הָנָא מֶטֶל דְּאַף הָנָא בְּרֵהּ הוּ דַּאבְרָהָם ׃ אֲתָא גֵּיר בְּרֵהּ דְּאֱנָשָׁא דְּבָעָא וְנָחָא הָו מֵדֶם דַּאבִיד הֲוָא ׃
11 וְכַד שָׁמְעִין הֲווֹ הָלֵין אוֹסֵף לְמֵאמַר מַתְלָא מֶטֶל דְּקָרִיב הֲוָא לְאוּרְשְׁלֵם וְסָבְרִין הֲווֹ דַּבְהִי שַׁעֲתָא עָתִידָא
12 דְּתִתְגְּלֵא מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא ׃ אֲמַר גַּבְרָא חַד בַּר טוּהֲמָא רַבָּא אֲזַל לַאתְרָא רַחִיקָא דְּנֶסַב לֵהּ מַלְכוּתָא
13 וְנָהֵפוֹךְ ׃ וְקָרָא עֲסָרָא עַבְדּוֹהִי וְיַהֵב לְהוֹן עֶסְרָא מְנִין וַאמַר לְהוֹן אֶתְחַגְּרוּ עַד אֶתָא אֲנָא ׃
14 בְּנֵי מְדִינְתֵּהּ דֵּין סָנְיִן הֲווֹ לֵהּ וְשַׁדַּרוּ אִיזְגַּרָא בָּתְרֵהּ וַאמְרִין לָא צְבִינִן דְּנִמְלֵךְ עֲלַיִן הָנָא ׃

7 כד] ‡ חזוא ‡ רטנין ‡ חטיא
8 קם] ‡ קום ‡ פלג
9 אמר] ‡ נכס ‡ יהב ‖ קכן
10 עלב] ‡ פרע פירוש גמל
11 בעא ‡ חיא ‡ אבד
12 שמע ‡ אסף ‡ אמר
13 מתל כמו משל ‡ סבר ‡ גלא
i פירוש מיחס
14 מנא במקרא הוא ס׳ סקלוס ובדר״ הוא מאה זוז

* Et cùm viderent omnes, murmurabant, dicétes, quòd ad hominem peccatorem diuertisset. 7

* Stans autem Zacchæus, dixit ad 8
Iesum †Dominum, Ecce dimidium bonorum meorum, Domine, do pauperibus: & siquid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.

* Ait Iesus ad eum, Quia hodie salus 9
domui huic facta est, eo quòd & ipse filius sit Abrahæ.

Matt. 18 b.12 * Venit enim Filius hominis quærere, & saluum facere quod perierat. 10

*Hęc illis audientibus, adiiciens, dixit 11
parabolam, eo quòd esset prope Ierusalem, & quia existimarét quòd confestim regnum Dei manifestaretur.

Mat. 25. b.14 * Dixit ergo, Homo quidam nobilis 12
abiit in regionem longinquam accipere C sibi regnum, & reuerti.

* Vocatis autem decem seruis suis, 13
dedit eis decem mnas; & ait ad illos, Negotiamini dum venio.

* Ciues autem eius oderant eum: & 14
miserunt legationem post illum, dicentes, Nolumus hunc regnare super nos.

* Et factum est vt rediret, accepto re- 15
gno, & iussit vocari seruos quibus dedit pecuniam, vt sciret quantum quisque negotiatus esset.

*Venit autem primus, dicens, Domi- 16
ne, mna tua decem mnas acquisiuit.

* Et ait illi, Euge bone serue, quia in 17
modico fuisti fidelis, eris potestatem ha bens supra decem ciuitates.

* Et alter venit, dicens, Domine, mna 18
tua fecit quinque mnas.

* Et huic ait, Et tu esto super quinque 19
ciuitates.

* Et alter venit, dicens, Domine, ec- 20
ce mna tua quam habui repositam in sudario.

* Timui enim te, quia homo austerus es: tollis quod non posuisti, & metis quod non seminasti. 21

* Dicit ei, De ore tuo te iudico, serue 22
nequam. sciebas quòd ego homo austerus sum, tollens quod non posui, & metens quod non seminaui:

7 * καὶ ἰδόντες ἅπαντες διεγόγγυζον, λέγοντες, ὅτι παρὰ ἁμαρτωλῷ ἀνδρὶ εἰσῆλθε καταλῦσαι.

8 * σταθεὶς δὲ Ζακχαῖος εἶπε πρὸς τὸν κύριον, ἰδοὺ τὰ ἡμίσιά μου τῶν ὑπαρχόντων, κύριε, δίδωμι τοῖς πτωχοῖς. καὶ εἴ τινός τι ἐσυκοφάντησα, ἀποδίδωμι τετραπλοῦν.

9 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι σήμερον σωτηρία τῷ οἴκῳ τούτῳ ἐγένετο, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραάμ ἐστιν.

10 * ἦλθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ζητῆσαι καὶ σῶσαι τὸ ἀπολωλός.

11 * ἀκουόντων δὲ αὐτῶν ταῦτα, προσθεὶς εἶπε παραβολήν, διὰ τὸ ἐγγὺς αὐτὸν εἶναι Ἱερουσαλὴμ, καὶ δοκεῖν αὐτοὺς ὅτι παραχρῆμα μέλλει ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἀναφαίνεσθαι.

12 * εἶπεν οὖν, ἄνθρωπός τις εὐγενὴς ἐπορεύθη εἰς χώραν μακρὰν, λαβεῖν ἑαυτῷ βασιλείαν, καὶ ὑποστρέψαι.

13 * καλέσας δὲ δέκα δούλους ἑαυτοῦ, ἔδωκεν αὐτοῖς δέκα μνᾶς, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, πραγματεύσασθε ἕως ἔρχομαι.

14 * οἱ δὲ πολῖται αὐτοῦ ἐμίσουν αὐτὸν, καὶ ἀπέστειλαν πρεσβείαν ὀπίσω αὐτοῦ, λέγοντες, οὐ θέλομεν τοῦτον βασιλεῦσαι ἐφ' ἡμᾶς.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ἐπανελθεῖν αὐτὸν λαβόντα τὴν βασιλείαν, εἶπε φωνηθῆναι αὐτῷ τοὺς δούλους τούτους, οἷς ἔδωκε τὸ ἀργύριον, ἵνα γνῷ τίς τί διεπραγματεύσατο.

16 * παρεγένετο δὲ ὁ πρῶτος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου προσειργάσατο δέκα μνᾶς.

17 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, εὖ, ἀγαθὲ δοῦλε· ὅτι ἐν ἐλαχίστῳ πιστὸς ἐγένου, ἴσθι ἐξουσίαν ἔχων ἐπάνω δέκα πόλεων.

18 * καὶ ἦλθεν ὁ δεύτερος, λέγων, κύριε, ἡ μνᾶ σου ἐποίησε πέντε μνᾶς.

19 * εἶπε δὲ καὶ τούτῳ, καὶ σὺ γίνου ἐπάνω πέντε πόλεων.

20 * καὶ ἕτερος ἦλθε, λέγων, κύριε, ἰδοὺ ἡ μνᾶ σου, ἣν εἶχον ἀποκειμένην ἐν σουδαρίῳ·

21 * ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι ἄνθρωπος αὐστηρὸς εἶ· αἴρεις ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις ὃ οὐκ ἔσπειρας.

22 * λέγει δὲ αὐτῷ, ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε· ἤδεις ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων ὃ οὐκ ἔσπειρα·

---

15 וְכַד נְסַב מַלכוּתָא ׀ וְתָפַךְ אֲמַר ׀ דְּנָקִרִין לֵהּ הָנִין עַבְדַוהִי ׀ דִּיהַב לְהוֹן כְּסְפָּא ׀ דְּנַדַע כָּל חַד מָנַהוּן מָנָא
16 אֶתְתַּגַר׃ וַאֲתָא קַדְמָיָא וַאֲמַר מָרִי ׀ מַנָּיךְ עֲשָׂרָא מְנִין ׀ אַוהַר׃ 17 אֲמַר לֵהּ ׀ אִיו עַבְדָא ׀ טָבָא דְּבְקַלִיל
18 אֶשְׁתְּכַחְתְּ מְהֵימַן הֱוֵא שַׁלִיט עַל עֶסְרָא כַּרְכִין׃ וַאֲתָא דָּתְרִין וַאֲמַר מָרִי מַנָּיךְ חַמְשָׁא מְנִין עֲבַד׃ 19 אֲמַר אַף
20 לְהָנָא אֱף אַנְתְּ תֱּהֱוֵא שַׁלִיט עַל חַמְשָׁא כַּרְכִין׃ וַאֲתָא אָחֳרָנָא וַאֲמַר מָרִי הָא מַנָּיךְ הָוִ דְאִירְ הֲוָא לְוָתִי כַּר
21 סִימְ בְּסֶדוֹנָא׃ דְּחַלֵת גִּיר מָנָךְ דְּגַבְרָא אַנְתְּ קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אַנְתְּ מֵרֵם דְּלָא סָמְתְּ וְחָצֵד אַנְתְּ מֵרֵם דְּלָא
22 זְרַעְתְּ׃ אֲמַר לֵהּ מִן פּוּמָךְ אֲדוּנֵךְ עֲבָדָא בִּישָׁא יְדַע הֲוִיתְ לִי דְגַבְרָא אֲנָא קַשְׁיָא וְשָׁקֵל אֲנָא מֵרֵם דְּלָא
סָמֵת וְחָצֵד אֲנָא מֵרֵם דְּלָא זְרַעֵת׃

[c] חֲפַךְ [d] קְרָא [e] יְהַב
[f] יְדַע [g] תְּגַר [h] אֶתְתָּא
[i] מְנָא [k] יְתַר
[l] מן לשון יון
[m] טוב [n] שְׁבַח [o] חֵימָן
[p] שְׁלַט [q] מְנָא [r] חֲוָא
[s] אִתָּא [t] טוּם
[u] כמו כדין או סודר
[x] רְחַל [y] קְשָׁא [z] שְׁקַל
[a] טוּם [b] חֲצַר [c] זְרַע

23 * Quare non dedisti argentum meum super mensam, & ego venissem & illud repetissem cum suis vsuris?

24 *Illis autem qui adstabant coram se dixit, Tollite ab eo minam, & date ei penes quem sunt decem minæ.

25 * Dicunt ei, Domine noster habet decem minas.

26 *Ait illis, Dico vobis, Vnicuique habenti dabitur; ei autem qui nihil habet, id etiam quod habet, auferetur ab eo.

27 * Verùm meos illos inimicos qui noluerunt me regnare supra se, adducite eos, & trucidate eos coram me.

Dominica Palmarum.

28 * Quumque hæc dixisset Ieschua, progressus est vt proficisceretur ad Ourischlem.

29 * Et quum appropinquasset Beth-Poge, & Beth-Anio iuxta verticem montis, qui vocatur Domus oliuarum, misit duos ex discipulis suis;

30 * Et dixit eis, Ite in pagum illum qui vobis est è regione: quumque ingressi fueritis, ecce inuenietis pullum alligatum, in quo nemo vnquã equitauit; soluite, adducite eum.

31 * Et si quis vos interrogauerit, Quare soluitis eum? sic dicetis ei, Domino nostro requiritur.

32 * Et profecti sunt ij qui missi fuerant, & inuenerunt prout dixerat eis.

33 * Quumque soluerent pullum illum, dicunt eis domini eius, Quare soluitis pullum hunc?

34 * At dixerunt eis, Quia Domino nostro requiritur.

35 * Et adduxerunt eum ad Ieschua, & iniecerunt super pullum pallia sua, & equitare fecerunt Ieschua in eo.

36 * Quum autem iter faceret, substernebant pallia sua in via.

37 * Quumque appropinquaret ad descensum montis domus Oliuarum, cœpit omnis cœtus discipulorum lætari, & glorificare Deum alta voce de omnibus virtutibus quas viderant.

38 * Et dicebant, Benedictus Rex ille qui venit in nomine Domini: pax in cælo, & gloria in excelsis.

---

23 לְמָנָא לָא [k]יְהֵבְתְּ כַּסְפִּי עַל פַּתוֹרָא וַאֲנָא [l]אָתֵא הֲוִית [m]וְחָבַעְלֵהּ עִם [n]רִבְיָתֵהּ׃ 24 וְלָהֲנוּן [o]דְּקִימִין קֳדָמוֹהִי
אֲמַר [p]סַבוּ מִנֵּהּ [q]מַנְיָא [r]וְהַבוּ לְהַוּ דְּאִית לְוָתֵהּ עֲסָרָא מְנִין׃ 25 אָמְרִין לֵהּ מָרָן אִית לְוָתֵהּ עֲסָרָא מְנִין׃
26 אֲמַר לְהוֹן אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלְכָל מַן דְּאִית לֵהּ [s]יְתְיְהֵב לֵהּ וּמִן הַו דְּלַיְת לֵהּ אַף הַו דְּאִית לֵהּ [t]יִתְנְטֵל מִנֵּהּ׃
27 בְּרַם לְהָנוּן בְּעֵלְדְּבָבַי אִילֵּין דְּלָא [u]צְבוֹ [x]דְּאִמְלֵךְ עֲלֵיהוֹן [y]אֵיתוֹ אֲנוּן [z]וְקַטְלוּ אֲנוּן קֳדָמַי׃ [a]

דְּחַר בְּשַׁבָּא [a]רְאוּשַׁעְנָא ס

28 וְכַד אֲמַר הָלֵין יְשׁוּעַ נְפַק לְקָדָמוֹהִי [b]דְּנָאזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃ 29 וְכַד [c]מְטִי לְבֵית פַּגֵא וּבֵית עַנְיָא עַל [d]גֻּבְּ טוּרָא
דְּמִתְקְרֵא דְּבֵית זֵיתָא שְׁדַר תְּרֵין מִן תַּלְמִידוֹהִי׃ 30 וַאֲמַר לְהוֹן זְלוּ לַלְקוּבְלַן וְכַד עָאלִין אַנְתּוּן תַּמָּא
תִּבְעוֹן [k]יַתְבְ [l]אִתָּא [m]תִּבַּע [n]רָבָּא כמו תרבית
[o]קוּם [p]נְסַבְ [q]מְנָא
[r]יַהֲבְ [s]יְתַהְבְ [t]נְסַבְ
[u]צְבָא [x]מַלֵּךְ [y]אֲתָא
[z]קְטַל [a]יְשַׁעְ והיא אגודת ערבי נחל שנושלין בחג הסכות ואנחנו משיחים בחג תמרים
[b]אֲזַלְ [c]מְטָא [d]כמו גב

* Et quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens cum vsuris vtique exegissem †illam? 23

illud?

* Et astantibus dixit, Auferte ab illo mnā, et date illi qui decem mnas habet. 24

* Et dixerunt ei, Domine, habet decē mnas. 25

* Dico autem vobis, quia omni habenti dabitur†: ab eo autem qui non habet, & quod habet auferetur ab eo. 26

Sup.8.c.18 Mat.13.b.12.25. 6.29 Mar.4.c.25 & abundabit:

* Veruntamen inimicos meos illos qui noluerunt me regnare super se, adducite huc, & interficite ante me. 27

* Et his dictis, præcedebat ascendens Ierosolymam. 28

* Et factum est, cùm appropinquasset ad Bethphage & Bethaniam, ad montē qui vocatur Olueti, misit duos discipulos suos: 29

Mat.21.a.1 Mar.11.a.1

* Dicens, Ite in castellum quod contra†est: in quod introeuntes, inuenietis pullum asinæ alligatum, cui nemo vnquā hominum sedit: soluite illum, & adducite. 30

vos

* Et siquis vos interrogauerit, Quare soluitis? sic dicetis ei, Quia Dominus operam eius desiderat. 31

* Abierunt autem qui missi erant: & inuenerunt sicut dixit illis, stantem pullum. 32

* Soluentibus autem illis pullum, dixerunt domini eius ad illos, Quid soluitis pullum? 33

* At illi dixerunt, Quia Dominus eū necessarium habet. 34

* Et duxerunt illum ad Iesum. Et iactātes vestimenta sua supra pullum, imposuerunt Iesum. 35

Ioh.12.b.14

* Eunte autem illo substernebant vestimenta sua in via. 36

* Et cùm appropinquaret iam ad descensum montis oliueti, cœperunt omnes turbæ †descendentiū gaudentes laudare Deum voce magna, super omnibus quas viderant virtutibus: 37

discipulorum

* Dicentes, Benedictus qui venit rex in nomine Domini, pax in cælo: & gloria in excelsis. 38

23 * καὶ διατί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου τῆς τραπεζίτας, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό;

24 * καὶ τοῖς παρεστῶσιν εἶπεν, ἄρατε ἀπ' αὐτοῦ τὴν μναῦν, καὶ δότε τῷ τὰς δέκα μνᾶς ἔχοντι.

25 * καὶ εἶπον αὐτῷ, κύριε, ἔχει δέκα μνᾶς.

26 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι παντὶ τῷ ἔχοντι δοθήσεται· ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει, ἀρθήσεται ἀπ' αὐτοῦ.

27 * πλὴν τοὺς ἐχθρούς μου ἐκείνους, τοὺς μὴ θελήσαντάς με βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτούς, ἀγάγετε ὧδε, καὶ κατασφάξατε ἔμπροσθέν μου.

28 * καὶ εἰπὼν ταῦτα ἐπορεύετο ἔμπροσθεν, ἀναβαίνων εἰς Ἱερουσόλυμα.

29 * Καὶ ἐγένετο ὡς ἤγγισεν εἰς Βηθφαγὴ καὶ Βηθανίαν, πρὸς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν, ἀπέστειλε δύο τῶν μαθητῶν αὐτοῦ,

30 * εἰπών, ὑπάγετε εἰς τὴν κατέναντι κώμην· ἐν ᾗ εἰσπορευόμενοι, εὑρήσετε πῶλον δεδεμένον, ἐφ' ὃν οὐδεὶς πώποτε ἀνθρώπων ἐκάθισε. λύσαντες αὐτὸν ἀγάγετε.

31 * καὶ ἐάν τις ὑμᾶς ἐρωτᾷ διατί λύετε, οὕτως ἐρεῖτε αὐτῷ· ὅτι ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

32 * ἀπελθόντες δὲ οἱ ἀπεσταλμένοι, εὗρον καθὼς εἶπεν αὐτοῖς.

33 * λυόντων δὲ αὐτῶν τὸν πῶλον, εἶπον οἱ κύριοι αὐτοῦ πρὸς αὐτούς, τί λύετε τὸν πῶλον;

34 * οἱ δὲ εἶπον, ὁ κύριος αὐτοῦ χρείαν ἔχει.

35 * καὶ ἤγαγον αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. καὶ ἐπιῤῥίψαντες ἑαυτῶν τὰ ἱμάτια ἐπὶ τὸν πῶλον, ἐπεβίβασαν τὸν Ἰησοῦν.

36 * πορευομένου δὲ αὐτοῦ ὑπεστρώννυον τὰ ἱμάτια αὐτῶν ἐν τῇ ὁδῷ.

37 * ἐγγίζοντος δὲ αὐτοῦ ἤδη πρὸς τῇ καταβάσει τοῦ ὄρους τῶν ἐλαιῶν, ἤρξαντο ἅπαν τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν χαίροντες αἰνεῖν τὸν θεὸν φωνῇ μεγάλῃ περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων,

38 * λέγοντες, εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος βασιλεὺς ἐν ὀνόματι κυρίου· εἰρήνη ἐν οὐρανῷ, καὶ δόξα ἐν ὑψίστοις.

---

* שכח בלשון מצא

k מְשַׁכְּחִין אַנְחוּן עִילָא l דַאסִיר דְאנָשׁ מִן מְחוֹם לָא m רְכֵב עֲלַוהִי n שְׁרוֹ o אִיתַאוהִי ׃ 31 וְאִן אֱנָשׁ p מִשְׁאֵל לְכוֹן

l אֲסַר m רְכֵב n שְׁרָא

o אִתָא p שַׁאל q שְׁרָא

r בְּעָא s אִזָל

t שְׁדַר u שְׁכַח

בלשון מצא

v שְׁרָא w מָרֵא x בְּעָא

y אִתָא z רְמָא i רְכֵב

k בְּרַשׁ l נְחַת m שְׁרָא

n לְמַד o שְׁבַח p רוּם

לְמָנָא q שְׁרִין אַנְחוּן לֵהּ הָכַנָא אֱמַרוּ לֵהּ לְמָרַן r מֶתְבְּעָא ׃ 32 וַאזְלוּ הָנוּן b דְאִשְׁתַדְרוּ c וַאשְׁכַחוּ אַיכָנָא

דַאמַר לְהוֹן ׃ 33 וְכַד d שָׁרִין לֵהּ לְעִילָא אֲמְרִין לְהוֹן e מָרוֹהִי מָנָא שְׁרִין אַנְחוּן עִילָא הַו ׃ 34 וַאמַרוּ לְהוֹן

דְלְמָרַן f מֶתְבְּעָא ׃ 35 g וְאיתַוהִי לְוָת יְשׁוּעַ h וְאַרְמִיו עַל עִילָא מָאנַיהוֹן i וְאַרְכְּבוּהִי לְיֵשׁוּעַ עֲלַוהִי ׃

36 כַד דַיִן אָזַל k פָּרְשִׁין הָוו מָאנַיהוֹן בְּאוֹרְחָא ׃ 37 וְכַד קָרֵב l לְמֵחֱתָא דְטוּרָא דְבֵית זַיְתֵא m שָׁרִיו כָּלֵהּ כֶּנְשָׁא

n דְתַלְמִידֵא חֲדִין o מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּקָלָא p רָמָא עַל כָּל חַיִלָא דַחֲזוֹ ׃

38 וְאָמְרִין הָוו בְּרִיךְ הַו מַלְכָא דְאָתֵא בְּשְׁמֵהּ דְמָרְיָא שְׁלָמָא בִּשְׁמַיָא וְשׁוּבְחָא בְּמְרוֹמָא ׃

39 * Quidam autem ex Periſchæis è media turba dicunt ei, Rabbi, obiurga diſcipulos tuos.

40 * Ait illis, Dico vobis, ſi ſiluerint iſti, lapides clamabunt.

Ad veſperas ſecunda Feria hebdomadis Paſſionis.

41 * Quumque appropinquaſſet, vidiſſetque ciuitatem, fleuit ſuper ea.

42 * Et ait, Nempe ſi tu noſſes ea quæ ſunt ad pacem tuam, vel ſaltem iſto die tuo, nunc autem occulta ſunt ab oculis tuis.

43 * Aduenient autem tibi dies, quibus obſidebunt te hoſtes tui, & cingent te ab omni
44 loco. * Et euertent te, filioſque tuos intra te: neque relinquent in te lapidem ſuper lapidem, eò quòd non noueris tempus viſitationis tuæ.

45 * Quumque ingreſſus eſſet in tẽplum, cœpit eijcere eos qui emebant in eo et vendebãt.

46 * Et ait illis, Scriptum eſt, Domus mea, domus orationis eſt: vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.

47 * Et ipſe docebat quotidie in tẽplo. Principes autem Sacerdotum, & Scribæ & Seniores populi ſtudebant eum perdere.

48 * Nec inueniebant quid agerent ei: omnis enim populus pendebat ab eo, vt ipſum audiret.

Ad ſtationem tertiam noctis tertiæ Paſſionis. CAP. XX.

1 ET factum eſt quodã ex diebus illis, quum doceret in templo populum, & euangelizaret, vt inſurrexerint in eum principes Sacerdotum & Scribæ cum Senioribus:

2 * Et dicunt ei, Dic nobis quanam poteſtate hæc facias, & quis eſt ille qui dedit tibi hanc poteſtatem?

3 * Reſpondit Ieſchua, & dixit eis, Interrogabo vos & ego ſermonem: itaque dicite
4 mihi: * Baptiſma Iouchanon è cælo erat, an ex hominibus?

5 * Illi autem cogitabant apud ſe, & dicebant, Si dixerimus, è cælo, dicet nobis, Quare ergo fidem ei non adhibuiſtis?

6 * Sin autem dixerimus, ex hominibus, lapidibus obruet nos omnis populus. perſuaſum enim habent Iouchanon Prophetam eſſe.

---

39 אֱנָשָׁא דִּין מִן פְּרִישֵׁא מִן בֵּינַי כְּנִשְׁא אָמְרִין לַהּ רַבִּי כְּאִי בְּתַלְמִידָךְ ׃ 40 אֲמַר לְהוֹן אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּאִן
דִּרְמָא דַּתְּרִין בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דְּחַשָּׁא סא
הָלֵּין כָּשְׁחִקוֹן כְּאפָא קָעָיִן ׃ 41 וְכַד קְרֵב וַחֲזָא לְמְדִינְתָא בְּכָא עֲלַיהּ ׃ 42 וְאָמַר אֱלוּ כִּי יְדַעְתִּי אִילֵין דְּאִיתַיהֵין דְּשַׁלֲמֵכִי אֶפֵּין בְּהָנָא
וְכַד קְרֵב וַחֲזָא לְמְדִינְתָא בְּכָא עֲלַיהּ ׃ 42 וְאָמַר אֱלוּ כִּי יְדַעְתִּי אִילֵין דְּאִיתַיהֵין דְּשַׁלֲמֵכִי אֶפֵּין בְּהָנָא
יוֹמֵכִי הָשָׁא דִּין אִתְכַּסִי לְהֵין מִן עֵינֵיכִי ׃ 43 נְאתִיוֹן לֵכִי דִּין יוֹמָתָא דְּנָחְדְּרוּנֵכִי בְּעֲלְדְּבָבַיכִי וְנֵאלְצוּנֵכִי מִן כָּל
דוּכָא ׃ 44 וְנָסְחֲפוּנֵכִי וְלַבְּנֵיכִי בְּגַוְכִי וְלָא נָשְׁבְּקִין בֵּכִי כְּאף עַל כְּאף חָלָף דְּלָא יַדְעְתִּי זַבְנָא דְּסוּעָרַנֵכִי ׃
45 וְכַד עַל לְהֵיכְלָא שָׁרִי לְמַפָּקוּ לַאילֵין דְּזַבְנִין בֵּהּ וְמְזַבְּנִין ׃
46 וַאמַר לְהוֹן כְּתִיב דְּבֵיתִי בֵּית צְלוּתָא אִיתוֹהִי אַנְתוּן עֲבַדְתּוּנַיהִי מְעָרְתָא דְּלָסְטַיָא ׃

---

39 * أنهما من الفريسيين من وسط الجمع قالوا له يا معلم انتهر تلاميذك.

40 * فاجاب وقال لهم اقول لكم ان سكت هؤلاء فالحجارة تصرخ.

✣ ✣ ✣

✣ الاثنين ✣ الاسبوع الثاني من الصوم ✣

41 * ولما قرب نظر المدينة وبكى عليها ٠ قائلا

42 * انك لو علمت انت ايضا حتى في يومك هذا ما هو لسلامك ولكن الآن قد اخفي عن عينيك.

43 * فانه ستاتي عليك ايام فيحيط بك اعداؤك ويحدقون بك ويضيقون عليك من كل
44 جهة. * ويهدمونك وبنيك فيك ولا يتركون فيك حجرا على حجر لانك لم تعرف زمان افتقادك.

45 * ولما دخل الهيكل ابتدا يخرج الذين كانوا يبيعون فيه ويشترون.

46 * قائلا لهم مكتوب ان بيتي بيت الصلاة وانتم جعلتموه مغارة لصوص.

47 * وكان يعلم كل يوم في الهيكل وكان رؤساء الكهنة والكتبة ووجوه الشعب يطلبون
48 اهلاكه. * ولم يجدوا ما يفعلون لان الشعب كله كان متعلقا به يسمعه.

✣ الثلثاء ✣ الاسبوع الثاني من الصوم ✣

✣ ✣ ✣

1 * وفي احد الايام اذ كان يعلم الشعب في الهيكل ويبشرهم اقبل عليه رؤساء الكهنة والكتبة مع الشيوخ

2 وقالوا له * قل لنا بماذا تفعل هذه الامور ومن اعطاك هذا السلطان

3 فاجاب وقال لهم * وانا اسالكم كلمة واحدة فقولوا لي

4 * معمودية يوحنا من السماء كانت ام من الناس

5 فتفكروا في انفسهم قائلين * ان قلنا من السماء يقول لنا فلماذا لم تؤمنوا به

6 * وان قلنا من الناس فالشعب كله يرجمنا لانهم يعتقدون ان يوحنا نبي

* Et quidam Phariſæorum de turbis, dixerunt ad illum, Magiſter increpa diſcipulos tuos.
* Quibus ipſe ait, Dico vobis, quia ſi hi tacuerint, lapides clamabunt.

* Et vt appropinquauit, videns ciuitatem, fleuit ſuper illam, dicens, G
* Quia ſi cognouiſſes & tu, & quidé in hac die tua, quæ ad pacem tibi: nunc autem abſcondita ſunt ab oculis tuis.
* Quia venient dies in te, & circundabunt te inimici tui vallo, & circunda bunt te, & coangustabunt te vndique.
Mat. 24. a.2 Mar. 13. a.2 Inf. 21. a.6 Mat. 21. b.12 Mar. 11. b.15 Iſai. 56. c.7 Iere. 7. b.11
* Et ad terram proſternent te, & filios tuos qui in te ſunt: & non relinquent in te lapidem ſuper lapidem: eò quòd nō cognoueris tempus viſitationis tuæ.
* Et ingreſſus in templum, cœpit eiicere vendentes in illo & ementes:
* Dicens illis, Scriptum eſt, Quia domus mea, domus orationis eſt. Vos autem feciſtis illam ſpeluncam latronum.
* Et erat docens quotidie in templo. Principes autem Sacerdotum & Scribæ & principes plebis quęrebant illum perdere: * Et non inueniebant quid facerent illi. Omnis enim populus ſuſpenſus erat, audiens illum.

CAP. XX.

Mat. 21. b.23 Mer. 11. d.27
ET factum eſt, in vna dierum docente illo populum in templo & euangelizante, conuenerunt principes Sacerdotum & Scribæ cum Senioribus: A
* Et aiunt dicentes ad illum, Dic nobis in qua poteſtate hæc facis? aut, Quis eſt qui dedit tibi hanc poteſtatem?
* Reſpondens autem Ieſus, dixit ad illos, Interrogabo vos & ego vnum verbum. reſpondete mihi:
* Baptiſmus Iohannis de cælo erat, an ex hominibus?
* At illi cogitabant intra ſe, dicentes, Quia ſi dixerimus, de cælo, dicet, Quare ergo non credidiſtis illi?
* Si autem dixerimus ex hominibus, plebs vniuerſa lapidabit nos: certi ſunt enim Iohannem Prophetam eſſe.

39 * καί τινες τῶν φαρισαίων ἀπὸ τοῦ ὄχλου εἶπον πρὸς αὐτὸν, διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοῖς μαθηταῖς σου.
40 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς, λέγω ὑμῖν ὅτι ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, ⓐ λίθοι κεκράξονσιν.

41 * Καὶ ὡς ἤγγισεν, ἰδὼν τὴν πόλιν, ἔκλαυσεν ἐπ' αὐτῇ,
42 * λέγων, ὅτι εἰ ἔγνως καὶ σὺ, καί γε ἐν τῇ ἡμέρᾳ σου ταύτῃ, τὰ πρὸς εἰρήνην σου· νῦν δὲ ἐκρύβη ἀπὸ ὀφθαλμῶν σου.
43 * ὅτι ἥξουσιν ἡμέραι ἐπί σε, καὶ περιβαλοῦσιν ⓐ ἐχθροί σου χάρακά σοι, καὶ περικυκλώσουσί σε, καὶ συνέξουσί σε πάντοθεν,
44 * καὶ ἐδαφιοῦσί σε, καὶ τὰ τέκνα σου ἐν σοί· καὶ οὐκ ἀφήσουσιν ἐν σοὶ λίθον ἐπὶ λίθῳ· ἀνθ' ὧν οὐκ ἔγνως τὸν καιρὸν τῆς ἐπισκοπῆς σου.
45 * καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ ἱερὸν, ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας ἐν αὐτῷ καὶ ἀγοράζοντας·
46 * λέγων αὐτοῖς, γέγραπται, ὁ οἶκός μου, οἶκος προσευχῆς ἐστιν· ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.
47 * καὶ ἦν διδάσκων τὸ καθ' ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ· ⓐ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ ⓐ γραμματεῖς ἐζήτουν αὐτὸν ἀπολέσαι, καὶ ⓐ πρῶτοι τοῦ λαοῦ·
48 * καὶ οὐχ ηὕρισκον τὸ, τί ποιήσωσιν· ὁ λαὸς γὰρ ἅπας ἐξεκρέματο αὐτοῦ ἀκούων.

κ'.

1 * Καὶ ἐγένετο ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐκείνων διδάσκοντος αὐτοῦ τὸν λαὸν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ εὐαγγελιζομένου, ἐπέστησαν ⓐ ἀρχιερεῖς καὶ ⓐ γραμματεῖς σὺν τοῖς πρεσβυτέροις·
2 * καὶ εἶπον πρὸς αὐτὸν, λέγοντες, εἰπὲ ἡμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιεῖς, ἢ τίς ἐστιν ὁ δούς σοι τὴν ἐξουσίαν ταύτην.
3 * ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, ἐρωτήσω ὑμᾶς κἀγὼ λόγον, καὶ εἴπατέ μοι·
4 * τὸ βάπτισμα Ἰωάννου ἐξ οὐρανοῦ ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων;
5 * ⓐ δὲ συνελογίσαντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, ὅτι ἐὰν εἴπωμεν, ἐξ οὐρανοῦ, ἐρεῖ, διατί οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ;
6 * ἐὰν δὲ εἴπωμεν, ἐξ ἀνθρώπων, πᾶς ὁ λαὸς καταλιθάσει ἡμᾶς. πεπεισμένος γάρ ἐστιν Ἰωάννην προφήτην εἶναι.

---

47 וְהוּ֣ v מַלֵּ֣ף הֲוָ֗א כָּל֩ יוֹמָ֨א בְּהֵיכְלָ֜א רַבִּ֣י כָהֲנֵ֗א דִּ֚ין מְסַפְּרֵ֣א וְקַשִּׁישֵׁ֣א דְעַמָּ֔א x בָּעַ֖ין הֲוֹ֑ו y לְמַוְבָּדוּתֵֽהּ׃ 48 וְלָא
z מָשְׁכְּחִ֣ין הֲוֹ֣ו מָנָ֗א נָעֲבְד֣וּן לֵ֔הּ כְּלֵ֥ה גִיר֙ עַמָּ֔א a תְּלֵ֥א הֲוָ֖א בֵּ֑הּ b לְמִשְׁמְעָֽהּ׃ c וְקוּמָ֗א דִּתְלָתָ֤א דְּלֵֽילְיָא֙ דִּתְלָתָ֔א d וְרַחֲשָׁ֖א סב
קפאלון כ 1 וַהֲוָ֗א בְּחַ֤ד מִן־יוֹמָתָא֙ כַּד֙ c מַלֵּ֣ף בְּהֵיכְלָ֔א לְעַמָּ֖א f וּמְסַבַּ֣ר g קָמוּ֩ עֲלֹוהִ֨י רַבִּ֜י כָּהֲנֵ֗א וְסָפְרֵ֤א עִם֙ קַשִּׁישֵׁ֔א׃
2 וַאֲמְרִ֥ין לֵ֖הּ אֱמַ֣ר לַ֑ן בַּאֵינָ֗א h שׁוּלְטָנָ֤א הָלֵ֙ין עָבֵ֣ד אַנְתְּ֔ וּמַנִּ֥ו הַ֖ו a דְּיַהֲבָ֥ לָךְ b שׁוּלְטָנָ֖א הָנָֽא׃ 3 עָנָ֣א יֵשׁוּעַ֔ וַאֲמַ֖ר
לְהֹון c אֲשַׁאֲלִ֣ינ וַאף אֲנָ֔א d מִלְּתָ֖א וֶאֱמַ֣רוּ לִֽי׃ 4 c מַעֲמוּדִיתָ֥הּ דְּיוֹחָנָ֖ן מִן־שְׁמַיָּ֣א הֲוָ֑ה אוֹ מִן־בְּנֵ֖י אֱנָשָׁ֥א׃
5 וְהֵנ֥וּן וַיִן֙ f מִתְחַשְּׁבִ֣ין הֲוֹ֔ו בְּנַפְשְׁהֹ֖ון וַאֲמְרִ֣ין דֵּאן֮ g נֵאמַ֣ר מִן־שְׁמַיָּא֒ אֲמַ֣ר לַ֔ן מְטֻ֖ל מָנָ֣א לָ֑א h הֵימְנְתּוּנָיְהִֽי׃
6 אִן־דִּ֥ין נֵאמַ֖ר מִן־בְּנֵינָשָׁ֑א רָגְמִ֣ין לַ֔ן עַמָּ֕א כְּלֵ֥ה מְפַסְּקִ֖ין גִּיר֙ דְּיוֹחָנָ֔ן נְבִיָּ֥א הֽוּ׃

v אֲלַף x בְּעָא y אֲמַר
z שְׁכַח בלשון מצא
a תְּלָא b שְׁמַע c קוּם
d חֲשַׁשׁ e אֲלַף f סְבַר
כמו נשר
g קוּם h שְׁלַט a יְהַב
b שְׁלַט c שְׁאַל d מַלַּל
e עֲמַד בלשון טבל
f חֲשַׁב g אֲמַר h הֵימִן

7 * Et dixerunt ei, Nescimus vnde esset.

8 * Ait illis Jeschua, Nec ego dico vobis quanam potestate hæc faciam.

9 * Porrò cœpit dicere ad populum parabolam hanc: Vir quidam plantauit vineam, & elocauit eam agricolis, & peregrè abfuit multum tempus.

10 * Et in tempore misit seruum suum ad agricolas, vt darent ei ex fructibus vineæ: agricolæ verò cæciderunt eum, ac dimiserunt inanem.

11 * Et addidit misitque alterum seruum suum: illi verò eum verberarunt, & ignominia affecerunt, ac dimiserunt inanem.

12 * Adiecit itaque & misit tertium: at illi & istum percusserunt atque eiecerunt.

13 * Dixit Dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum, forsitan spectabunt eum, & reuerebuntur.

14 * Quum autem vidissent eum agricolæ, ratiocinati sunt apud se, & inquiunt: Iste est hæres; venite, trucidemus eum; nostraque futura est hæreditas.

15 * Et eiecerunt eum extra vineam, ac trucidarunt. Quid igitur eis faciet dñs vineæ?

16 * Veniet, & perdet agricolas illos, dabitque vineam aliis. Hoc autem quum audisset, dixerunt, Nequaquam hoc fiet.

17 * Ille verò intuitus eos, dixit, Ecquid est illud quod scriptum est, Lapis quem reprobauerunt ædificantes, ipse factus est in caput cornu anguli?

18 * Et quisquis ceciderit super eum lapidem, confringetur; & in quemcunque cadet, dissipabit eum.

19 * Studebant autem principes Sacerdotum & Scribæ inijcere in eum manus eo momento, sed sibi timebant à populo. cognouerunt enim contra ipsos eum dixisse hanc parabolam.

20 * Et miserunt ad eum insidiatores qui se iustos esse simularent, vt aucuparentur eũ in sermone, & traderent eum iudicio, & potestati Præsidis. * Itaque interrogarunt eum ac dicunt ei, Doctor, scimus te rectè loqui et docere, nec accipere facies, [nec delectum personarum habere,] sed in veritate viam Dei docere. * Licet nobis dare pecuniam capitatim Cæsari, an non?

---

7 וַאֲמַרוּ לֵהּ לָא יָדְעִינַן מִן[m] אַיְמְכָא הֲי׃ 8 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ וְלָא אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן בַּאֵינָא[n] שׁוּלְטָנָא חֲלֵין
9 עָבַד אֲנָא׃ 9 [o]וְשָׁרִי[p] דְּנַאמַר לְעַמָּא[q] סַהֲלָא הֲנָא גַּבְרָא חַד[r] דְּנָצַב כַּרְמָא[s] וְאוֹחֲרֵהּ[t] לְפַלָּחֵא[u] וְאִבְעֵד זַכְנָא סַגְיָא׃
10 וּבְזִבְנָא שַׁדַּר עַבְדֵּהּ לְוָת פַּלָּחֵא[x] דְּנֶתְלוֹן לֵהּ מִן פְּאֵרֵא דְּכַרְמָא פַּלָּחֵא דֵּין[y] מְחַאוּהִי[z] וְשַׁדַּרוּהִי כַּד[a] סְרִיק׃
11 וְאוֹסַף[b] וְשַׁדַּר לְעַבְדֵּהּ אַחֳרְנָא הֲנוּן דֵּין אַף לְהַו מְחַאוּהִי[c] וְצַעֲרוּהִי וְשַׁדַּרוּהִי כַּד סְרִיק׃
12 וְאוֹסֵף וְשַׁדַּר דַּחְלָתָא הֲנוּן דֵּין אַף לְהַו[d] צַלְפוּהִי[e] וַאֲפְקוּהִי׃
13 אֲמַר מָרֵא כַּרְמָא מָנָא אֶעְבֵּד אֶשַׁדַּר בְּרִי חַבִּיבָא כְּבַר[f] נֶחְזוֹנֵיהִי[g] וְנֶתְכַּחְרוּן׃ 14 כַּד[h] חֲזַאוּהִי דֵּין פַּלָּחֵא
15 מִתְחַשְׁבִין הֲווֹ בְּנַפְשְׁהוֹן וַאֲמְרִין הָנוֹ[k] יְרָתָא הַוֹ נְקַטְלִיוּהִי וְתֶהֱוֵא יַרְתוּתָא דִּילַן׃ וַאֲפְקוּהִי לְבַר מִן כַּרְמָא

m פירוש אי מזה
n שְׁלַט o שְׁנָא p אֲמַר
q מְתַל r נְצַב s אִחַר
כמו׳ אחז
t כְּלַח״ בְּעַר פירוש נסע
u נְתַל v מְחָא w שַׁדַּר
x סְרַק כמו ריק
y יִסַּף z צְעַר a צְלַף
b נְפַק c חֲזָא d כְּחַד
e חֲזָא f חָשַׁב g יְרַת

7 ✱ Et respõderunt se nescire vnde esset.
8 ✱ Et Iesus ait illis, Neque ego dico vobis in qua potestate hæc facio. B
9 ✱ Cœpit autem dicere ad plebem parabolam hanc: Homo ✝ plãtauit vineam, & locauit eam colonis: & ipse peregre fuit multis temporibus.
10 ✱ Et in tempore misit ad cultores seruum, vt de fructu vineæ darent illi. Qui cæsum dimiserunt eum inanem.
11 ✱ Et addidit alterum seruum mittere. Illi autem hunc quoque cædentes, & afficiẽtes contumelia, dimiserunt inanẽ.
12 ✱ Et addidit tertium mittere: qui & illum vulnerantes eiecerunt.
13 ✱ Dixit autem dominus vineæ, Quid faciam? mittam filium meum dilectum: forsitan cùm hunc viderint, verebuntur.
14 ✱ Quem cùm vidissent coloni, cogitauerunt intra se, dicentes, Hic est hæres, occidamus illum, vt nostra fiat hæreditas. C
15 ✱ Et eiectum illum extra vineam, occiderunt. Quid ergo faciet illis dominus vineæ?
16 ✱ Veniet, & perdet colonos istos, & dabit vineam aliis. Quo audito, dixerunt illi, Absit.
17 ✱ Ille autem aspiciens eos, ait, Quid est ergo hoc quod scriptum est, Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli?
18 ✱ Omnis qui ceciderit super illum lapidem, conquassabitur: super quem autem ceciderit, comminuet illum.
19 ✱ Et quærebant principes Sacerdotum & Scribæ mittere in illum manus illa hora: & timuerunt populum. cognouerunt enim quòd ad ipsos dixerit similitudinem hanc.
20 ✱ Et obseruantes, miserunt insidiatores qui se iustos simularent, vt caperent eum in sermone, & traderent illum principatui & potestati Præsidis.
21 ✱ Et interrogauerunt eum, dicentes, Magister, scimus quia rectè dicis & doces: & non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces.
22 ✱ Licet nobis tributum dare Cæsari, an non?

quidam Mat. 21. c.35 Mar. 12. a.1 Isa. 5.a.1 Ier. 2.d. 21

Psal. 117 c.22 Act. 4.b. 11 Rom. 9. g.33 1.Pet. 2. b.8 Isa. 28.d

Mat. 21. d.42

Mat. 22. b.15 Mar. 12. b.13

7 ✱ καὶ ἀπεκρίθησαν μὴ εἰδέναι πόθεν.
8 ✱ καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτοῖς, οὐδὲ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῶ.
9 ✱ Ἤρξατο δὲ πρὸς τὸν λαὸν λέγειν τὴν παραβολὴν ταύτην· ἄνθρωπος ἐφύτευσεν ἀμπελῶνα, καὶ ἐξέδετο αὐτὸν γεωργοῖς, καὶ ἀπεδήμησε χρόνους ἱκανούς.
10 ✱ καὶ ἐν καιρῷ ἀπέστειλε πρὸς τοὺς γεωργοὺς δοῦλον, ἵνα ἀπὸ τοῦ καρποῦ τοῦ ἀμπελῶνος δῶσιν αὐτῷ· οἱ δὲ γεωργοὶ δείραντες αὐτὸν, ἐξαπέστειλαν κενόν.
11 ✱ καὶ προσέθετο πέμψαι ἕτερον δοῦλον· οἱ δὲ κἀκεῖνον δείραντες καὶ ἀτιμάσαντες, ἐξαπέστειλαν κενόν.
12 ✱ καὶ προσέθετο πέμψαι τρίτον· οἱ δὲ καὶ τοῦτον τραυματίσαντες ἐξέβαλον.
13 ✱ εἶπε δὲ ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος, τί ποιήσω; πέμψω τὸν υἱόν μου τὸν ἀγαπητόν· ἴσως τοῦτον ἐντραπήσονται.
14 ✱ ἰδόντες δὲ αὐτὸν οἱ γεωργοὶ, διελογίζοντο πρὸς ἑαυτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος· δεῦτε ἀποκτείνωμεν αὐτὸν, ἵνα ἡμῶν γένηται ἡ κληρονομία.
15 ✱ καὶ ἐκβαλόντες αὐτὸν ἔξω τοῦ ἀμπελῶνος, ἀπέκτειναν. τί οὖν ποιήσει αὐτοῖς ὁ κύριος τοῦ ἀμπελῶνος;
16 ✱ ἐλεύσεται καὶ ἀπολέσει τοὺς γεωργοὺς τούτους, καὶ δώσει τὸν ἀμπελῶνα ἄλλοις. ἀκούσαντες δὲ εἶπον, μὴ γένοιτο.
17 ✱ ὁ δὲ ἐμβλέψας αὐτοῖς εἶπε, τί οὖν ἐστι τὸ γεγραμμένον τοῦτο, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας;
18 ✱ πᾶς ὁ πεσὼν ἐπ' ἐκεῖνον τὸν λίθον, συνθλασθήσεται. ἐφ' ὃν δ' ἂν πέσῃ, λικμήσει αὐτόν.
19 ✱ καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἐπιβαλεῖν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ ἐφοβήθησαν· ἔγνωσαν γὰρ ὅτι πρὸς αὐτοὺς τὴν παραβολὴν ταύτην εἶπε.
20 ✱ καὶ παρατηρήσαντες ἀπέστειλαν ἐγκαθέτους, ὑποκρινομένους ἑαυτοὺς δικαίους εἶναι, ἵνα ἐπιλάβωνται αὐτοῦ λόγου, εἰς τὸ παραδοῦναι αὐτὸν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ ἡγεμόνος.
21 ✱ καὶ ἐπηρώτησαν αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, οἴδαμεν ὅτι ὀρθῶς λέγεις καὶ διδάσκεις, καὶ οὐ λαμβάνεις πρόσωπον, ἀλλ' ἐπ' ἀληθείας τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ διδάσκεις·
22 ✱ ἔξεστιν ἡμῖν καίσαρι φόρον δοῦναι, ἢ οὔ;

---

16 וְקַטְלוּהִי מָנָא חַכִּיל נָעְבֵד לְהוֹן מָרֵא בַּרְמָא׃ נאתא וְנַיְבֵד לְפַלָּחֵא חָנוֹן וְנֶחֱל כַּרְמָא לָאֲחֳרָנָא כַּד שְׁמַעוּ
17 דֵּין אֲמַרוּ לָא תֶּהֱוֵא חָדֵא׃ הוּ דֵּין חַר בְּהוֹן וְאֲמַר וּמָנָא הִי הֲי דַּכְתִּיבָא דְּכָאפָא דְּאִסְלִיו בַּנַּיָּא הִי הֲוַת לְרֵישׁ
18 קַרְנָא דְּזָוִיתָא׃ וְכָל מַן דְּנָפֵל עַל הָי כְּאפָא נֶהֱרַע וְכָל מַן דְּהִי תָּפֵל עֲלוֹהִי תֵּדְרִיוֹהִי׃ בְּעָו חָוַ
19 דֵּין רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא דְּנַרְמוּן עֲלוֹהִי אִידָיָא בְּהִי שָׁעֲתָא וְדָחֲלוּ מִן עַמָּא יְדָעוּ גֵּיר דַּעֲלֵיהוֹן אֲמַר מַהֲלָא הָנָא׃
20 וְשַׁדָּרוּ לְוָתֵהּ גְּשׁוּשֵׁא דְּמֶחְדְּמִין בְּזַדִּיקָא דְּנֵאחְדוּנֵיהִי בְּמִלְּתָא וְנַשְׁלְמוּנֵיהִי לְרַיְנָא וְלִשׁוּלְטָנֵהּ דְּהִגְמוֹנָא׃
21 וְשַׁאלוּהִי וַאֲמְרִין לֵהּ מַלְפָנָא יְדִעִינַן דְּתִרִיצָאִית מְמַלֵּל אַנְתְּ וּמַלֵּף אַנְתְּ וְלָא נָסֵב אַנְתְּ בַּאפֵּא אֶלָּא בְּקוּשְׁטָא
אוֹרְחָא דַּאלָהָא מַלֵּף אַנְתְּ׃ 22 שְׁלִיט לַן דְּנֶתֵּל כְּסֵף רִישָׁא לְקֵסַר אוֹ לָא׃

א אֲבַד ב בֶּתַל ג שְׁמַע
ד הַוָא ה חוֹר ו כְּתַב
ז חָלָא ח בְּנָא ט זְוִיתָא
פירושו פִּנָּה
י נְפַל כ רָעָע כמו רצץ
ל דְּרָא פירושו שבר
מ בְּעָא נ רְמָא ס דְּחַל
ע מְתַל כמו משל
פ נְשַׁשׁ פירוש מרגלים
צ מַן לשון יען כאב

23 *Ipse verò animaduertit eorum astutiam, & ait, Quid me tentatis?

24 *Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inscriptionem? Illi autem inquiunt, Cæsaris.

25 *Dixit eis Jeschua, Reddite igitur quæ sunt Cæsaris, Cæsari; & quæ Dei, Deo.

26 *Nec potuerunt carpere ex eo sermonem coram populo: & mirati sunt super eius responso: & siluerunt.

Lectio Mulierum defunctarum.

27 *Cæterùm accesserunt quidam ex Sadoukæis illis, qui dicunt nullam esse resurrectionem, & interrogarunt eum,

28 *Dicuntque ei, Doctor, Mousche scripsit nobis, Si cuius frater obierit habens vxorem sine liberis, ducat frater eius vxorem ipsius, & suscitet semen fratri suo.

29 *Septem autem fratres fuerunt, primusque duxit vxorem, & mortuus est sine liberis.

30 *Et duxit eam secũdus in vxorem suam, & iste mortuus est sine liberis.

31 *Rursum & tertius accepit eam: similiterque & illi septem, & mortui sunt, neque reliquerunt liberos.

32 *Et mortua est ad extremum ipsa quoque mulier.

33 *In resurrectione ergo cuiusnam eorũ futura est vxor? illi enim septem duxerunt eam.

34 *Dixit eis Jeschua, Filij huius seculi ducunt vxores, & mulieres fiunt virorum.

35 *Illi verò qui seculo illo digni fuerint, et resurrectione quæ est à domo mortuorum, nec ducunt vxores, nec etiam mulieres fiunt virorum.

36 *Nequaquam enim amplius mori possunt. Sunt enim instar Angelorum, et sunt filij Dei, quum filij sint resurrectionis.

37 *Suscitari autem mortuos Mousche quoque demonstrauit: meminit enim in rubo dũ ait, Dominus Deus Abrohom, & Deus Ischok, & Deus Jaakoub.

38 *Deus autem non est mortuorum, sed vivorum: omnes enim viuunt ei.

39 *Responderunt autem quidam ex Scribis, & dicunt ei, Doctor perbellè dicis.

40 *Nec amplius audebant interrogare eum vlla de re.

---

23 הוּדִין [z]אֶסְתַּכַּל [b]חֲרִעוּתְהוֹן וַאֲמַר [c]מְנָא מָנָא אַנְתּוּן לִי׃ 24 [d]חַוָאוּנִי דִינָרָא דְמַן אִית בֵּהּ צַלְמָא
[e]וַכְתִיבְתָא חִנּוּן דִין אֲמְרִין דְקֵסָר׃ 25 אֱמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ [f]הַבוּ הָכִיל דְקֵסָר לְקֵסָר וְדֵאלָהָא לַאלָהָא׃
26 וְלָא [g]אֶשְׁכַּחוּ [h]לְמֵאחַר מִלְּתָא קֻדָּם עַמָּא [k]וְאִתְדַּמַּרוּ עַל פִּתְגָמֵהּ [l]וְשַׁתְקוּ׃
[m]קְרִינָא דְבֵישָׁא [n]דְעָנָן סג
27 קְרִבוּ דִין אֱנָשִׁין מִן זַדּוּקָיֵא הִנּוּן דַאֲמְרִין [o]דְקִיְמְתָא לַית [p]וְשַׁאלוּהִי׃ 28 וַאֲמְרִין לֵהּ [q]מַלְפָנָא מוּשֵׁא כְּתַב לַן דְאִן
[r]אֲנָשׁ [s]נְמוּת אֲחוּהִי דְאִית לֵהּ אִנְתְּתָא וְלָא בְנָיָא [s]נְסַב אֲחוּהִי אִנְתְּתֵהּ [t]וְנָקִים זַרְעָא לַאחוּהִי׃ 29 שַׁבְעָא דִין אַחִין
אִיתָהֲווֹ וְקַדְמָיָא נְסַב אִנְתְּתָא וּמִית וְלָא בְנָיָא׃ 30 [v]וְנְסְבַהּ דְתִרִין לַאִנְתְּתֵהּ וְהָנָא מִית וְלָא בְנָיָא׃

[a] כְּכֹל [b] חֲרַע
עבראית עֹרם
[c] נְקָא [d] חַוָא [e] כְּתַב
[f] יְהַב [g] שְׁכַח
בְּלִשׁוֹן יָכֹל
[h] אֶחַר [i] מַלֵּל [k] דְמַר
[l] שְׁתֵק [m] קְרָא [n] עֲנַר
[o] קוּם [p] שַׁאל [q] אַלַף
[r] מוּת [s] נְסַב [t] קוּם

*Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos, Quid me tentatis?

*Ostendite mihi denarium. Cuius habet imaginem & inscriptionem? Respondentes dixerunt, Cæsaris.

Rom. 13 b.7 *Et ait illis, Reddite ergo quæ sunt Cęsaris, Cæsari; & quæ sunt Dei, Deo.

*Et non potuerunt verbum eius reprehendere coram plebe: & mirati in responso eius, tacuerunt.

Mat. 22. c.23 Mat. 12. b.18 *Accesserunt autem quidam Sadducæorum, qui negãt esse resurrectionem, E & interrogauerunt eum,

*Dicentes, Magister, Moyses scripsit nobis, Si frater alicuius mortuus fuerit habens vxorem, & hic sine liberis fuerit, vt accipiat eam frater eius vxorem, & suscitet semen fratri suo.

Deut. 25 a.5 *Septem ergo fratres erant, & primus accepit vxorẽ, & mortuus est sine filiis.

*Et sequens accepit illã, & ipse mortuus est sine filio.

*Et tertius accepit illam. similiter & omnes septem, & non reliquerunt semen; & mortui sunt.

*Nouissimè omniũ mortua est & mulier. *In resurrectione ergo, cuius eorum erit vxor? siquidem septem habuerunt eam vxorem.

*Et ait illis Iesus, Filij huius seculi nubunt, & traduntur ad nuptias:

*Illi verò qui digni habebuntur seculo illo & resurrectione ex mortuis, neq; F nubent, neque ducent vxores:

*Neque vltrà mori poterunt: æquales enim angelis sunt: & filij Dei sunt, cùm sint filij resurrectionis.

*Quia verò resurgãt mortui, & Moyses ostẽdit secus rubum, sicut dicit Dominum, Deum Abraham, & Deum Exod. 3. b.6 Mat. 22 d.32 Mar. 12. c.26 Isaac, & Deum Iacob.

*Deus autem non est mortuorum, sed viuorum. omnes enim viuunt ei.

*Respondentes autem quidam Scribarũ, dixerunt ei, Magister, bene dixisti.

*Et amplius nõ audebant eum quicquam interrogare.

23 * καταγνόησας δὲ αὐτῶν τὴν πανουργίαν, εἶπε πρὸς αὐτούς, τί με πειράζετε;

24 * ἐπιδείξατέ μοι δηνάριον. τίνα ἔχει εἰκόνα καὶ ἐπιγραφήν; ἀποκριθέντες δὲ εἶπον, καίσαρος.

25 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἀπόδοτε οὖν τὰ καίσαρος καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ τῷ θεῷ.

26 * καὶ οὐκ ἴσχυσαν ἐπιλαβέσθαι αὐτοῦ ῥήματος ἐναντίον τοῦ λαοῦ. καὶ θαυμάσαντες ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει αὐτοῦ, ἐσίγησαν.

27 * Προσελθόντες δέ τινες τῶν Σαδδουκαίων, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, ἐπηρώτησαν αὐτὸν,

28 * λέγοντες, διδάσκαλε, Μωσῆς ἔγραψεν ἡμῖν, ἐάν τινος ἀδελφὸς ἀποθάνῃ ἔχων γυναῖκα, καὶ οὗτος ἄτεκνος ἀποθάνῃ, ἵνα λάβῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, καὶ ἐξαναστήσῃ σπέρμα τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ.

29 * ἑπτὰ οὖν ἀδελφοὶ ἦσαν, καὶ ὁ πρῶτος λαβὼν γυναῖκα, ἀπέθανεν ἄτεκνος·

30 * καὶ ἔλαβεν ὁ δεύτερος τὴν γυναῖκα, καὶ οὗτος ἀπέθανεν ἄτεκνος·

31 * καὶ ὁ τρίτος ἔλαβεν αὐτήν· ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἑπτὰ οὐ κατέλιπον τέκνα, καὶ ἀπέθανον·

32 * ὕστερον δὲ πάντων ἀπέθανε καὶ ἡ γυνή.

33 * ἐν τῇ οὖν ἀναστάσει, τίνος αὐτῶν γίνεται γυνή; οἱ γὰρ ἑπτὰ ἔσχον αὐτὴν γυναῖκα.

34 * καὶ ἀποκριθεὶς εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οἱ υἱοὶ τοῦ αἰῶνος τούτου γαμοῦσι καὶ ἐκγαμίσκονται·

35 * οἱ δὲ καταξιωθέντες τοῦ αἰῶνος ἐκείνου τυχεῖν καὶ τῆς ἀναστάσεως τῆς ἐκ νεκρῶν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε ἐκγαμίζονται·

36 * οὔτε γὰρ ἀποθανεῖν ἔτι δύνανται· ἰσάγγελοι γάρ εἰσι· καὶ υἱοί εἰσι τοῦ θεοῦ, τῆς ἀναστάσεως υἱοὶ ὄντες.

37 * ὅτι δὲ ἐγείρονται οἱ νεκροί, καὶ Μωσῆς ἐμήνυσεν ἐπὶ τῆς βάτου, ὡς λέγει κύριον τὸν θεὸν Ἀβραάμ, καὶ τὸν θεὸν Ἰσαάκ, καὶ τὸν θεὸν Ἰακώβ.

38 * θεὸς δὲ οὐκ ἔστι νεκρῶν, ἀλλὰ ζώντων· πάντες γὰρ αὐτῷ ζῶσιν.

39 * ἀποκριθέντες δέ τινες τῶν γραμματέων, εἶπον, διδάσκαλε, καλῶς εἶπας.

40 * οὐκέτι γὰρ ἐτόλμων ἐπερωτᾶν αὐτὸν οὐδέν.

---

[a] קום [b] חֲוָא [c] נְסַב
[d] בַּעְיָא [e] שְׁוָא [f] קוּם
[g] מוּת [h] שְׁכַח בלשון יכל
[i] אִית [j] בְּדֵק
עכראית תגיד
[k] דְּכַר כמו זכר
[l] סַנְיָא כמו וסגנ
[m] מוּת [n] חַיָּא [o] עֲנָא
[p] אֲלַף [q] מְרַח [r] שְׁאַל

[31] וְדִתְלָתָא תּוּב נְסְבָה וְהָכְוָתְ וְאַף שַׁבְעָתֵיכוֹן וּמִיתוּ וְלָא שְׁבַקוּ בְּנָיָא׃ [32] וּמִיתַת בְּאַחֲרָתָא וְאַף אִנְתְּתָא׃
[33] בְּקִימְתָא הָכִיל דְּאִינָא מִנְּהוֹן [a] וְהָוֵא אִנְתְּתָא שַׁבְעָתֵיהוֹן גִּיר [b] נְסִבוּהָ׃ [34] אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ בְּנוֹהִי דְעָלְמָא
[35] [c] מְנָא נְסִבִין נְשִׁין וְנִשָּׁא [d] הָווֹן לְגַבְרָא׃ [35] הִנּוּן דִּין דְּלָהוֹ עָלְמָא [e] שְׁוִי [f] וְלִקְיֹמְתָא דְּמִן בֵּית מִיתָא לָא נָסְבִין נְשִׁין וְאַף
לָא נָשִׁין הָווֹן לְגַבְרִין׃ [36] אַף לָא גִּיר תּוּב [g] לְמָמַת [h] מְשְׁכְּחִין אֵיךְ מַלְאכֵי אִנּוּן גִּיר וּבְנָיָא [i] אִיתֵיהוֹן דְּאֱלָהָא מָטֵל דְּהָווֹ
בְּנָיָא דְּקִימְתָא׃ [37] וְקִימִין דִּין מִיתָא אַף מוֹשֶׁא [j] בְּדֵק [k] אַדְכַּר גִּיר [l] בְּסַנְיָא כַּד אֲמַר מָרְיָא אֱלָהֵהּ דְּאַבְרָהָם וֵאלָהֵהּ
וְאֵיסְחָק וֵאלָהֵהּ דְּיַעֲקוֹב׃ [38] אֱלָהָא דִּין לָא הָוָא [m] דְּמִיתָא אֱלָּא [n] דְּחַיֵּא כְּלְהוֹן גִּיר חַיִּין אִנּוּן לֵהּ׃
[39] [o] וַעֲנוֹ אֲנָשִׁין מִן סָפְרָא וְאָמְרִין לֵהּ [p] מַלְפָנָא שַׁפִּיר אֲמַר אִנְתְּ׃ [40] וְלָא תּוּב [q] אַסְרִחוּ [r] לְמִשְׁאֲלוּתֵהּ עַל מְרֵם׃

Ad oblationem Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam.

41 * *Porrò dicebat eis, Quomodo dicunt Scribæ de Meſchicho, eum eſſe filium Dauid?*

42 * *Quum ipſe Dauid dicat in libro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextera mea,*

43 * *Donec ponam hoſtes tuos ſub pedibus tuis.*

44 * *Si Dauid ergo vocat eum, Dominum meum, quomodo filius eius eſt?*

45 * *Et audiente vniuerſo populo, dicebat diſcipulis ſuis:*

46 * *Cauete à Scribis qui volunt ambulare cum ſtolis, & amant ſalutationes in plateis, primoſque conſeſſus in Synagogis, & primos accubitus in cœnis.*

47 * *Iſti deuorant domos viduarum ea occaſione quòd prorogent orationes ſuas: iſti ſubibunt grauius iudicium.*

CAP. XXI.

1 *CONſpicatus autem Ieſchua diuites illos qui conijciebant in ærarium oblationes ſuas:*

2 * *Vidit etiam viduam quandam pauperrimam coniicientem octauas duas.*

3 * *Et ait, Verè dico vobis, hæc vidua pauper coniecit pluſquàm omnes.*

4 * *Hi enim omnes ex eo quod redundabat eis, coniecerunt in domum oblationis Dei hęc autem ex penuria ſua quicquid poſſidebat coniecit.*

Ad oblationem Feſto Crucis.

5 * *Quumque dicerent quidam de templo, quòd lapidibus pulcherrimis oblationibuſque ornatum eſſet:*

6 * *Dixit eis Ieſchua, In his quæ ſpectatis, venient dies quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.*

7 * *Et interrogabant eum, dicentes, Doctor, quando hæc futura ſunt? & quod eſt ſignum quum hæc appropinquauerint vt fiant?*

8 * *Ipſe verò dixit eis, Videte ne ſeducamini: multi ſiquidem venient in nomine meo, dicéntque, Ego ſum Meſchicho. & tempus illud prope eſt. ne igitur poſt eos ãbulaueritis.*

* Dixit autem ad illos, Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid? 41

Mat. 22. d.44 Mar. 12. d.36 Psal.109 a.1 * Et ipse Dauid dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis, 42

* Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 43

* Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est? 44

Mat. 23. a.6 Mar. 12. d.38 Sup. 11. f.43 * Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis: 45

* Attendite à Scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in Synagogis, & primos discubitus in conuiuiis: 46

* Qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem. 47

41 * Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν Δαβὶδ εἶναι·

42 * καὶ αὐτὸς Δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

43 * ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

44 * Δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

45 * ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

46 * πρόσεχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·

47 * οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

CAP. XXI.

Mar. 12. d.41 RESpiciens autem, vidit eos qui mittebãt munera sua in gazophylacium A diuites. 1

* Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo. 2

* Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit. 3

* Nam omnes hi, ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit. 4

* Et quibusdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum esset, dixit: 5

Mat. 24. a.2 Mar. 13. a.2 Sup. 19. g.44 * Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis supra lapidem, qui non destruatur. 6

* Interrogarunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod signum cùm fieri incipient? 7

* Qui dixit, Videte ne seducamini. multi enim venient in nomine meo, dicentes, Quia ego sum: & tempus appropinquauit, nolite ergo ire post eos. 8

κά.

1 * Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους·

2 * εἶδε δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά·

3 * καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν·

4 * ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

5 * Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε,

6 * ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται.

7 * ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

8 * ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

---

d רַמְיָא e סְכַן f חַסַר
g קְנָא h רְמָא i צְלַב
k עִבַד פירושו תקן
l חֲזָא m אִתָּא n שְׁבַק
o סְתַר בלשון חרב
p שְׁאַל q אֶלֶף r חֲוָא
s חֲזָא t טְעָא v אֲמַר
x אָזַל

d וַאֲרְמִית שָׁמוּהִי תְּרִין׃ 3 וַאֲמַר שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא e מְסַכְּנְתָּא אַרְמַיְת יַתִּיר מִן
כֻּלְּנָשׁ׃ 4 כְּלְהוֹן גִּיר הֲלִין מָא דְיַתִּיר הֲוָא לְהוֹן אַרְמִיו בֵּית קוּרְבָּנָא דַאלָהָא הָדָא דִּין מִן f חַסִירוּתְהוֹ כָּל g דְּקָנְיָא הֲוָת
h אַרְמַיְהָה׃ דְּקוּרְבָּא דְּעַאדָא i דַּאֲלִיבָא סא
5 וְכַד אֲמְרִין הֲווֹ אֲנָשִׁין עַל הֵיכְלָא דְּבְכאפָא שַׁפִּירָתָא וְבְקוּרְבָּנֵא k מְצַבַּת׃ 6 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הֲלִין דְּחָזִין אַנְהוֹן
m נְאתוֹן יוֹמָתָא דְּבְהוֹן לָא n תֶּשְׁתְּבֵק כְּאף עַל כְּאף דְּלָא o תֶּסְחְתַּר׃ 7 p וְמְשַׁאלִין הֲווֹ לֵהּ וְאֲמְרִין q מַלְפָּנָא אֵמָתַי
הֲלִין s נֶהֱווֹן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקַרִיבִן הֲלִין דְּנֶהֱווֹן׃ 8 הוּא דִּין אֲמַר לְהוֹן s חֲזוֹ לְמָא t חֶטְעוֹן סַגִּיאָא גִּיר נְאתוֹן
בְּשְׁמִי v וְנְאמְרִין דְּאנָא אֲנָא מְשִׁיחָא וְזַבְנָא קְרֵב לָא דַּיִן x תְּאזְלוֹן בָּתַרְהוֹן׃

Ad oblationem Dominicæ quintæ poſt Epiphaniam.

41 * *Porrò dicebat eis, Quomodo dicunt Scribæ de Meſchicho, eum eſſe filium Dauid?*

42 * *Quum ipſe Dauid dicat in libro Pſalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextera mea,*

43 * *Donec ponam hoſtes tuos ſub pedibus tuis.*

44 * *Si Dauid ergo vocat eum, Dominum meum, quomodo filius eius eſt?*

45 * *Et audiente vniuerſo populo, dicebat diſcipulis ſuis:*

46 * *Cauete à Scribis qui volunt ambulare cum ſtolis, & amant ſalutationes in plateis, primoſque conſeſſus in Synagogis, & primos accubitus in cœnis.*

47 * *Iſti deuorant domos viduarum ea occaſione quòd prorogent orationes ſuas: iſti ſubibunt grauius iudicium.*

CAP. XXI.

1 *CONſpicatus autem Ieſchua diuites illos qui conijciebant in ærarium oblationes ſuas:*

2 * *Vidit etiam viduam quandam pauperrimam coniicientem octauas duas.*

3 * *Et ait, Verè dico vobis, hæc vidua pauper coniecit pluſquàm omnes.*

4 * *Hi enim omnes ex eo quod redundabat eis, coniecerunt in domum oblationis Dei hęc autem ex penuria ſua quicquid poſſidebat coniecit.*

Ad oblationem Feſto Crucis.

5 * *Quumque dicerent quidam de templo, quòd lapidibus pulcherrimis oblationibuſque ornatum eſſet:*

6 * *Dixit eis Ieſchua, In his quæ ſpectatis, venient dies quibus non relinquetur lapis ſuper lapidem, qui non deſtruatur.*

7 * *Et interrogabant eum, dicentes, Doctor, quando hæc futura ſunt? & quod eſt ſignum quum hæc appropinquauerint vt fiant?*

8 * *Ipſe verò dixit eis, Videte ne ſeducamini: multi ſiquidem venient in nomine meo, dicéntque, Ego ſum Meſchicho. & tempus illud prope eſt. ne igitur poſt eos ãbulaueritis.*

* Dixit autem ad illos, Quomodo dicunt Christum filium esse Dauid? 41

Mat. 22. d.44 Mar. 12. d.36 Psal.109 a.1 * Et ipse Dauid dicit in libro Psalmorum, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis, 42

* Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? 43

* Dauid ergo Dominum illum vocat: & quomodo filius eius est? 44

Mat. 23. a.6 Mar. 12. d.38 Sup. 11. f.43 * Audiente autem omni populo, dixit discipulis suis: 45

* Attendite à Scribis qui volunt ambulare in stolis, & amant salutationes in foro, & primas cathedras in Synagogis, & primos discubitus in conuiuiis: 46

* Qui deuorant domos viduarum, simulantes longam orationem. Hi accipient damnationem maiorem. 47

41 * Εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, πῶς λέγουσι τὸν χριστὸν υἱὸν Δαβὶδ εἶναι·

42 * καὶ αὐτὸς Δαβὶδ λέγει ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

43 * ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

44 * Δαβὶδ οὖν κύριον αὐτὸν καλεῖ· καὶ πῶς υἱὸς αὐτοῦ ἐστιν;

45 * ἀκούοντος δὲ παντὸς τοῦ λαοῦ, εἶπε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ,

46 * πρόσεχετε ἀπὸ τῶν γραμματέων τῶν θελόντων περιπατεῖν ἐν στολαῖς, καὶ φιλοῦντων ἀσπασμοὺς ἐν ταῖς ἀγοραῖς, καὶ πρωτοκαθεδρίας ἐν ταῖς συναγωγαῖς, καὶ πρωτοκλισίας ἐν τοῖς δείπνοις·

47 * οἱ κατεσθίουσι τὰς οἰκίας τῶν χηρῶν, καὶ προφάσει μακρὰ προσεύχονται· οὗτοι λήψονται περισσότερον κρίμα.

CAP. XXI.

Mar. 12. d.41 RESpiciens autem, vidit eos qui mittebãt munera sua in gazophylacium A diuites. 1

* Vidit autem & quandam viduam pauperculam, mittentem æra minuta duo. 2

* Et dixit, Verè dico vobis, quia vidua hæc pauper, plus quàm omnes misit. 3

* Nam omnes hi, ex abundanti sibi miserunt in munera Dei: hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum suum quem habuit, misit. 4

* Et quibusdam dicentibus de templo, quòd bonis lapidibus & donis ornatum esset, dixit: 5

Mat. 24. a.2 Mar. 13. a.2 Sup. 19. g.44 * Hæc quæ videtis, venient dies in quibus non relinquetur lapis supra lapidem, qui non destruatur. 6

* Interrogarunt autem illum, dicentes, Præceptor, quando hæc erunt: & quod signum cùm fieri incipient? 7

* Qui dixit, Videte ne seducamini. multi enim venient in nomine meo, dicentes, Quia ego sum: & tempus appropinquauit, nolite ergo ire post eos. 8

κά.

1 * Ἀναβλέψας δὲ εἶδε τοὺς βάλλοντας τὰ δῶρα αὐτῶν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον πλουσίους·

2 * εἶδε δέ τινα καὶ χήραν πενιχρὰν βάλλουσαν ἐκεῖ δύο λεπτά·

3 * καὶ εἶπεν, ἀληθῶς λέγω ὑμῖν ὅτι ἡ χήρα αὕτη ἡ πτωχὴ πλεῖον πάντων ἔβαλεν·

4 * ἅπαντες γὰρ οὗτοι ἐκ τοῦ περισσεύοντος αὐτοῖς ἔβαλον εἰς τὰ δῶρα τοῦ θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτῆς ἅπαντα τὸν βίον ὃν εἶχεν ἔβαλε.

5 * Καί τινων λεγόντων περὶ τοῦ ἱεροῦ, ὅτι λίθοις καλοῖς καὶ ἀναθήμασι κεκόσμηται, εἶπε,

6 * ταῦτα ἃ θεωρεῖτε, ἐλεύσονται ἡμέραι ἐν αἷς οὐκ ἀφεθήσεται λίθος ἐπὶ λίθον ὃς οὐ καταλυθήσεται.

7 * ἐπηρώτησαν δὲ αὐτὸν, λέγοντες, διδάσκαλε, πότε οὖν ταῦτα ἔσται; καὶ τί τὸ σημεῖον ὅταν μέλλῃ ταῦτα γίνεσθαι;

8 * ὁ δὲ εἶπε, βλέπετε μὴ πλανηθῆτε· πολλοὶ γὰρ ἐλεύσονται ἐπὶ τῷ ὀνόματί μου, λέγοντες, ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ὁ καιρὸς ἤγγικε· μὴ οὖν πορευθῆτε ὀπίσω αὐτῶν.

---

d רַמְיָא e סְכַן f חַסַר
g קְנָא h רְמָא i צְלַב
k עִבַד פירושו תקן
l חֲזָא m אִתָּא n שְׁבַק
o סְתַר בלשון חרב
p שְׁאַל q אֶלֶף r חֲוָא
s חֲזָא t טְעָא v אֲמַר
x אָזַל

d וַאֲרְמִית שָׁמוּהִי תְּרִין׃ 3 וַאֲמַר שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּהָדָא אַרְמַלְתָּא e מְסַכְּנְתָּא אַרְמַיְת יַתִּיר מִן
כֻּלְּנָשׁ׃ 4 כְּלְהוֹן גִּיר הֲלִין מָא דְיַתִּיר הֲוָא לְהוֹן אַרְמִיו בֵּית קוּרְבָּנָא דַאלָהָא הָדָא דִּין מִן f חַסִירוּתְהוֹ כָּל g דְּקָנְיָא הֲוָת
h אַרְמַיְהָה׃ דְּקוּרְבָּא דְּעַאדָא i דַּאֲלִיבָא סא
5 וְכַד אֲמְרִין הֲווֹ אֲנָשִׁין עַל הֵיכְלָא דְּבְכאפָא שַׁפִּירָתָא וְבְקוּרְבָּנֵא k מְצַבַּת׃ 6 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ הֲלִין דְּחָזִין אַנְהוֹן
m נְאתוֹן יוֹמָתָא דְּבְהוֹן לָא n תֶּשְׁתְּבֵק כְּאף עַל כְּאף דְּלָא o תֶּסְחְתַּר׃ 7 p וְמְשַׁאלִין הֲווֹ לֵהּ וְאֲמְרִין q מַלְפָּנָא אֵמָתַי
הֲלִין s נֶהֱווֹן וּמָנָא הִי אָתָא מָא דְּקַרִיבִן הֲלִין דְּנֶהֱווֹן׃ 8 הוּא דִּין אֲמַר לְהוֹן s חֲזוֹ לְמָא t חֶטְעוֹן סַגִּיאָא גִּיר נְאתוֹן
בְּשְׁמִי v וְנְאמְרִין דְּאנָא אֲנָא מְשִׁיחָא וְזַבְנָא קְרֵב לָא דַּיִן x תְּאזְלוֹן בָּתַרְהוֹן׃

9 * Quumque audieritis bella, & tumultus, ne extimueritis. Futurũ est enim vt hæc primùm fiant. sed necdum perueniet finis.

10 * Insurget enim gens contra gentem, & regnum contra regnum.

11 * Et terræmotus ingentes futuri sunt singulis in locis, itẽ fames & pestilentiæ: eruntque terriculamenta & expulsiones, & signa magna è cælo apparebunt, magnæque tempestates erunt.

12 * Sed ante hæc omnia iniicient in vos manus, vosque persequentur, & tradent vos in Synagogas, & domum vinctorum: & sistent vos coram regibus & præsidibus propter nomen meum.

13 * Hæc autem erunt vobis testimonio.

14 * Sed reponite in corde vestro vos non esse instruendos ad depromendum Spiritum. [ad reddendam rationem.]

15 * Ego enim dabo vobis os & sapientiam illam, cui non poterunt obsistere omnes inimici vestri.

16 * Tradent autem vos parentes vestri, & fratres, & patrueles, & amici vestri, mortique adigent nonnullos ex vobis.

17 * Et eritis exosi omnibus propter nomen meum.

18 * Sed pilus à capite vestro non peribit.

19 * Verùm per patientiam vestram possideatis animam vestram.

20 * Quum autem videritis Ouriſchlem cingi ab exercitu, tunc scitote appropinquare vastationem eius.

21 * Tunc ij qui sunt in Iihoudæa, fugiant in montem; quique intra eam sunt, euadant: et qui sunt in agris, non ingrediantur eam.

22 * Nam hi sunt dies vltionis, vt impleatur quicquid scriptum est.

23 * Væ autem iis quæ fuerint prægnantes, ijsque quæ lactentes fuerint in illis diebus. erit enim oppressio ingens in terra, & ira in
24 populo isto. * Cadentque acie gladij, & captiui abducentur in omnem regionem: & Ouriſchlem erit conculcata à gentibus, vsquequo impleantur tempora Gentium.

25 * Et erunt signa in Sole & Luna & sideribus, & in terra angustia gentium, & complosio manuum præ stupore sonitus maris;

---

9 וּמָא דְּשָׁמְעִין אַנְתוּן קְרָבָא [z] וַשְׁגוּשָׁיָא לָא [z] תְּרְחֲלוּן עֲתִידִין אֵנִין גְּיִר הָלֵין לוּקָדֵם לְמֶהֱוֵא אֶלָּא לָא עַדְכִיל [a] מְטָה
חַרְתָּא׃ 10 [b] נְקוּם גְּיִר עַמָּא עַל עַמָּא וּמַלְכוּ עַל מַלְכוּ׃ 11 [c] וְזוּעָא [d] רַוּרְבָא נֶהֱוֵון בְּרוּכָא דוּכָא וְכַפְנָא
12 [e] מוֹת [f] וְרַחַל [g] קְרִד [h] קְתְוָא [i] רְמָא [k] יַד׃ קֻדָם דֵּין הָלֵין כְּלְהֵין
[l] רְדָף [m] שְׁלַם [n] קְרֵב [o] מְן לְשׁוֹן יוֹן בְּצִבִּים
[p] סוּם [q] אֶלֶף [r] נְפַק
[s] נְתַל [t] שְׁבַח
בְּלְשׁוֹן יכל
[u] קוּם [v] שְׁלַם [w] מוֹת
[x] שְׁנַשׁ [y] דְּחַל [z] מְטָא
[a] קוּם [b] זוּעַ [c] רַבַּב

9 * Cùm autem audieritis prælia & seditiones,nolite terreri: oportet primùm hæc fieri,sed nondum statim finis.

9 * ὅταν δὲ ἀκούσητε πολέμους καὶ ἀκαταστασίας, μὴ πτοηθῆτε· δεῖ γὰρ ταῦτα γενέσθαι πρῶτον, ἀλλ' οὐκ εὐθέως τὸ τέλος.

10 * Tunc dicebat illis,Surget gens contra gẽtem,& regnum aduersus regnum:

10 * τότε ἔλεγεν αὐτοῖς, ἐγερθήσεται ἔθνος ἐπὶ ἔθνος, καὶ βασιλεία ἐπὶ βασιλείαν.

11 * Et terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terroresque de cælo,& signa magna erunt.

11 * σεισμοί τε μεγάλοι κατὰ τόπους, καὶ λιμοὶ καὶ λοιμοὶ ἔσονται· φόβητρά τε καὶ σημεῖα ἀπ' οὐρανοῦ μεγάλα ἔσται.

12 * Sed ante hæc omnia iniicient vobis manus suas: & persequentur tradentes in synagogas & custodias, trahentes ad reges & præsides propter nomẽ meum.

12 * πρὸ δὲ τούτων ἁπάντων, ἐπιβαλοῦσιν ἐφ' ὑμᾶς τὰς χεῖρας αὐτῶν, καὶ διώξουσι παραδιδόντες εἰς συναγωγὰς καὶ φυλακάς, ἀγομένους ἐπὶ βασιλεῖς καὶ ἡγεμόνας σύνεκεν τοῦ ὀνόματός μου.

13 * Continget autem vobis in testimonium.

13 * ἀποβήσεται ὑμῖν εἰς μαρτύριον.

14 * Ponite ergo in cordibus vestris non præmeditari quemadmodum respondeatis.

14 * θέτε οὖν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν μὴ προμελετᾶν ἀπολογηθῆναι·

15 * Ego enim dabo vobis os & sapientiam:cui non poterunt resistere & contradicere omnes aduersarij vestri.

15 * ἐγὼ γὰρ δώσω ὑμῖν στόμα καὶ σοφίαν, ἣ οὐ δυνήσονται ἀντειπεῖν οὐδὲ ἀντιστῆναι πάντες οἱ ἀντικείμενοι ὑμῖν.

16 * Trademini autem à parentibus & fratribus,& cognatis & amicis:& morte afficient ex vobis.

16 * παραδοθήσεσθε δὲ καὶ ὑπὸ γονέων, καὶ συγγενῶν καὶ φίλων, καὶ ἀδελφῶν, καὶ θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν·

17 * Et eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum:

17 * καὶ ἔσεσθε μισούμενοι ὑπὸ πάντων διὰ τὸ ὄνομά μου·

18 * Et capillus de capite vestro non peribit.

18 * καὶ θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς ὑμῶν οὐ μὴ ἀπόληται.

19 * In patientia vestra possidebitis animas vestras.

19 * ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσασθε τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

Mat. 24. b. 15 Mar. 13. b. 14 Dan. 9. g 27.

20 * Cùm autem videritis circundari ab exercitu Ierusalem:tunc scitote quia appropinquauit desolatio eius.

20 * ὅταν δὲ ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν ἱερουσαλήμ, τότε γνῶτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς.

21 * Tunc qui in Iudæa sunt, fugiant ad montes: & qui in medio eius, discedant: & qui in regionibus, nõ intrent in eam.

21 * τότε οἱ ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη· καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς, ἐκχωρείτωσαν· καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις, μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν·

22 * Quia dies vltionis hi sunt,vt impleãtur omnia,quæ scripta sunt.

22 * ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὗταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα.

23 * Væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus. erit enim pressura magna supra terrã, & ira in populo hoc.

23 * οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ·

24 * Et cadent in ore gladij:& captiui ducentur in omnes gentes. & Ierusalem calcabitur à Gentibus:donec impleãtur tempora nationum.

24 * καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας, καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ ἰερουσαλὴμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν.

Mat. 24. c. 29 Mar. 13. c. 14 Isai. 13. b 10 Ezec. 32 b. 7 Ioel. 3. c. 15

25 * Et erunt signa in sole & luna & stellis:& in terris pressura gentium præ cõfusione sonitus maris & fluctuum,

25 * καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου,

---

17 וְתֶהֱווֹן סְנִיאִין מִן כָּל אֱנָשׁ מֶטֹל שְׁמִי׃ 18 וּמֶנְתָא מִן רֵישְׁכוֹן לָא תֵאבַדִי׃ 19 בְּמַסַיְבְרָנוּתְכוֹן דִּין

[m] מֶנְתָא פירוש שער [n] אֲבַר [o] סְבַר [p] קְנָא [q] חֶזָא [r] חֲדַר כמו חזר [s] יְדַע [t] חָרַב [u] עָרַק [x] עֲלַל [y] תְּבַע [z] בְּטַן [a] יְנַק [b] אֵלַץ [c] רְגַז [d] נְפַל [e] שְׁבָא [f] רוּשׁ [g] בְּשַׁךְ פירוש טפח

26 * *Et commotio quæ eiiciet animas hominum præ timore eius quod inuaſurum eſt terram: & commouebuntur virtutes cælorum.*

27 * *Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute multa, magnáque gloria.*

28 * *Quum autem hæc incipient fieri, bono animo eſtote, & attollite capita veſtra, quoniam appropinquat redemptio veſtra.*

Ad veſperas Dominicæ poſt Feſtum Crucis.

29 * *Porrò dicebat eis parabolam: Videte ficum & omnes arbores:*

30 * *Quæ quum pullulauerint, ſtatim ex eis intelligitis propè eſſe æſtatem.*

31 * *Ita & vos quum videritis hæc fieri, ſcitote propè eſſe regnum Dei.*

32 * *Amin dico vobis, haudquaquam præterierit generatio iſta, quouſque hæc omnia fiant.*

33 * *Cælum & terra tranſibunt, verba autem mea minimè tranſibunt.*

34 * *Cauete autẽ vobis ipſis nequando grauentur corda veſtra crapula, & ebrietate, & ſollicitudine ſæculi, & repentè vobis ſuperueniat dies ille:*

35 * *Nam inſtar laquei illaqueabit eos omnes qui habitant in ſuperficie vniuerſæ terræ.*

36 * *Vigilate igitur omni tempore, & orate, vt digni habeamini qui effugiatis hæc quæ futura ſunt, & conſiſtatis coram Filio hominis.*

37 * *Interdiu autem docebat in templo: noctu verò exiens, pernoctabat in monte, qui vocatur Domus oliuarum.*

38 * *Et totus populus manè veniebăt ad eum in templum, vt audirent ſermonem eius.*

Ad veſperam Feria v I. Crucifixionis.

CAP. XXII.

1 * *Appropinquabat autem feſtum Azymorum, quod vocatur Pezcho.*

2 * *Et quærebant principes Sacerdotum et Scribæ quomodo trucidarent eum: timebant enim à populo.*

3 * *Introiuit autem Satanas* [aduerſarius] *in Iihoudo, vocatum Secariouto, qui erat è numero duodecim.*

---

26 וְזוּעָא [l] דְּמַפֵּק נַפְשָׁתָא דַּבְנֵינָשָׁא מִן [m] דְּחַלְתָּא דְּמֵתֵי [n] לְמֵאתָא עַל אַרְעָא [o] וְנֶחְזְיוּן חַיְלֵא דַּשְׁמַיָּא׃

27 וְהֵידֵין [p] נֶחְזוֹנָיהִי לַבְּרֵה דַּאֲנָשָׁא [q] דְּאָתֵא בַּעֲנָנָא עִם חַיְלָא סַגִּיאָא [r] וְשׁוּבְחָא רַבָּא׃

28 מָא דֵּין דְּשָׁרֵי

הָלֵין [s] דְּנֶהֲוֵיוּן [t] אָתְלַבְּבוּ [u] וַאֲרִימוּ רֵישֵׁיכוֹן מֶטֹל דְּקָרֵב לֵהּ [x] פוּרְקָנְכוֹן׃

דְּרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר עִידָּא דְּעָלִיבָא סו

29 וְאֲמַר הֲוָא לְהוֹן [y] מַתְלָא [z] חֲזוֹ לְתְאֵנָא וְלְכָלְהוֹן אִילָנָא׃

30 דְּמָא [a] דְּמַפְּרְעִין מִחַדָּא מָנְהוֹן [b] מְסְתַּכְּלִין אַנְתּוּן

31 דְּקָרֵב לֵהּ [c] קַיְטָא׃ הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מָא [d] דַּחֲזִיתוּן הָלֵין [e] דְּהָוֵיוְן [f] דַּעוּ דְּקָרִיבָא הִי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃

32 אֲמִין אֲמַר

אֲנָא לְכוֹן דְּלָא [g] הָעֲבְרִי שַׁרְבְּתָא הָדָא עַדְמָא דְּכָלְהֵין הָלֵין נֶהֲוֵיוְן׃

33 שְׁמַיָּא וַאַרְעָא נֶעֱבְרוּן [h] וּמֵלַיָּא נֶעֱבְרֵן׃

---

[l] נְפַק [m] דְּחַל [n] אֲתָא

[o] זוּעַ [p] חֲזָא [q] אִתָּא

[r] שְׁבַח [s] חֲזָא [t] לַבַּב

[u] רוּם [x] פְּרַק [y] מְתַל

כמו משל

[z] חֲזָא [a] פְּרַע

פירושו מצמיחים

[b] סְכַל [c] קַיְטָא כמו קיץ

[d] חֲזָא [e] חֲזָא [f] יְדַע

[g] עֲבַר [h] מַלַּל

* Arescentibus hominibus præ timore & expectatione,quæ superuenient vniuerso orbi.nam virtutes cælorum mouebuntur: 26

* Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna & maiestate. 27

* His autem fieri incipientibus,respicite & leuate capita vestra: quoniam appropinquat redemptio vestra. 28

Rom.8. d.23 F

* Et dixit illis similitudinem, Videte ficulneam & omnes arbores: 29

* Cùm producunt iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas. 30

* Ita & vos cùm videritis hæc fieri, scitote,quoniam propè est regnum Dei. 31

* Amen dico vobis quia non præteribit generatio hæc,donec omnia fiant. 32

* Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt. 33

* Attendite autem vobis,ne fortè grauentur corda vestra in crapula & ebrietate & curis huius vitæ: & superueniat in vos repentina dies illa. 34

Rom.13. d.13

* Tanquam laqueus enim superueniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. 35

* Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt,& stare ante filium hominis. 36

* Erat autem diebus docens in templo: noctibus verò exiens,morabatur in monte qui vocatur Oliueti. 37

*Et omnis populus manicabat ad eũ in templo audire eum. 38

26 * ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ. αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται.

27 * καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς.

28 * ἀρχομένων δὲ τούτων γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν· διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

29 * Καὶ εἶπε παραβολὴν αὐτοῖς· ἴδετε τὴν συκῆν καὶ πάντα τὰ δένδρα·

30 * ὅταν προβάλωσιν ἤδη, βλέποντες ἀφ' ἑαυτῶν γινώσκετε ὅτι ἤδη ἐγγὺς τὸ θέρος ἐστίν·

31 * οὕτω καὶ ὑμεῖς ὅταν ἴδητε ταῦτα γινόμενα, γινώσκετε ὅτι ἐγγύς ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ.

32 * ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ παρέλθῃ ἡ γενεὰ αὕτη, ἕως ἂν πάντα γένηται.

33 * ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ παρελεύσονται· οἱ δὲ λόγοι μου οὐ μὴ παρέλθωσι.

34 * προσέχετε δὲ ἑαυτοῖς, μήποτε βαρηθῶσιν ὑμῶν αἱ καρδίαι ἐν κραιπάλῃ καὶ μέθῃ καὶ μερίμναις βιωτικαῖς, καὶ αἰφνίδιος ἐφ' ὑμᾶς ἐπιστῇ ἡ ἡμέρα ἐκείνη·

35 * ὡς παγὶς γὰρ ἐπελεύσεται ἐπὶ πάντας τοὺς καθημένους ἐπὶ προσώπου πάσης τῆς γῆς.

36 * ἀγρυπνεῖτε οὖν ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου.

37 * Ἦν δὲ τὰς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων, τὰς δὲ νύκτας ἐξερχόμενος ηὐλίζετο εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον ἐλαιῶν·

38 * καὶ πᾶς ὁ λαὸς ὤρθριζε πρὸς αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἀκούειν αὐτοῦ.

CAP. XXII.

κϛ'.

Mat.26. a.2 Mar.14. a.1 A Ppropinquabat autem dies festus Azymorum,qui dicitur Pascha: 1

* Et quęrebant principes sacerdotum & Scribæ,quomodo eum interficerent; timebant verò plebem. 2

Mat.26. b.14 Mar.14. b.10 Scariot * Intrauit autem satanas in Iudam qui cognominabatur † Iscariotes, vnum de duodecim: 3

1 * Ηγγιζε δὲ ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων ἡ λεγομένη πάσχα·

2 * καὶ ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ, πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαόν.

3 * εἰσῆλθε δὲ Σατανᾶς εἰς Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Ἰσκαριώτην, ὄντα ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν δώδεκα.

---

[e] זְחַר [h] יְקַר פרוש כבר
[i] עבראיה זוללה
[k] רְוָא [l] יְצַף [m] מִן שְׁלְיָא
עבראיה פחאם
[n] צְפַח עבראיה יקש
[o] יְתַב כמו ישב
[p] שְׁחַר פרוש שקד
[q] צְלָא [r] שְׁוָא [s] קוּם
[t] יוֹם [v] אֶלֶף [x] בורת
עבראיה לון
[y] עבראיה חג

[h] 34 אֶזְדַּהַרוּ דִּין בְּנַפְשְׁכוֹן דִּלְמָא מִתְחָם [h] נְאקְרִין לִבַּיתְכוֹן [i] בְּאִסּוּתָא [k] וּבְרַוְיוּתָא [l] וּבְצַעְפְּתָא דְעָלְמָא וּמִן [m] שְׁלְיָא
נְאתֵי עֲלֵיכוֹן יוֹמָא הַהוּ : 35 אֵיךְ צְפַחְתָּא גִּיר [n] נֶצְפַּח עַל כָּלְהוֹן אִילֵין [o] דְּיָתְבִין עַל אַפֵּיהּ דְּכָלְהּ אַרְעָא :
36 הַוּוֹ הָכִיל [p] שָׁהֲרִין בְּכָל זְבַן [q] וְצַלִּין [r] דְּתֶשְׁוּוֹן לְמֶעֱרַק מִן הָלֵין דַּעֲתִידִין לְמֶהֱוָא [s] וְתֶקוּמוּן קֳדָם בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא :
37 בְּאִיסְמָא דִּין [v] מַלֶּךְ הֲוָא בְּהֵיכְלָא וּבְלֵלְיָא נָפֵק הֲוָא [x] בְּאֵת בְּטוּרָא דְּמָתְקְרָא דְּבִית זַיְתָא : 38 וְכָלְּהּ עַמָּא
מְקַדְּמִין הֲוּוֹ לְוָתֵהּ לְהֵיכְלָא לְמִשְׁמַע מִלְּתֵהּ : דְּרַמְשָׁא דְּעָרוּבְתָא וְזָקִיפוּתָא סז קפאלון בכ

[1] קְרִיב הֲוָא דִּין [y] עֲדְעָדָא דְּפִטִּירָא דְּמָתְקְרָא פִּצְחָא : [2] וּבָעִין הֲווֹ רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא דְּאֵיכְנָא נְקַטְלוּנֵיהִי
דְּחִלִין הֲווֹ גִּיר מִן עַמָּא : [3] עַל הֲוָא דִּין סָטָנָא בִּיהוּדָא דְּמָתְקְרָא סְכַרְיוֹטָא דְּאִיתוֹהִי הֲוָא מִן מְנְיָנָא דִּתְרֵעסַר :

4 * Et abiens collocutus est cum principibus Sacerdotum & Scribis & Magistris militiæ templi, vt ipsis eum proderet.

5 * Et gauisi sunt, ac pacti sunt se daturos 6 ei pecuniam. * Et spopondit eis: quærebatque sibi opportunitatem, vt proderet eum ipsis absque turba.

7 * Aduenit autem dies Azymorum, in qua moris erat mactari Pezcho.

8 * Et misit Jeschua Kipho & Jouchanon, dixitque eis, Ite parate nobis Pezcho, vt man 9 ducemus. * Ipsi verò dixerunt ei, Vbi vis paremus?

10 * Dixit eis, Ecce quum introieritis in ciuitatem, occurret vobis vir baiulans hydriam aquæ, abite post eum.

11 * Et quò loci ingredietur, dicite domino domus, Magister noster ait, Vbinam est domus conuiuij [diuersorium] vbi edam Pezcho cum discipulis meis?

12 * Et ecce hic ostendet vobis cœnaculum domus conuiuij, illic parate.

13 * Profecti itaque inuenerunt prout dixerat eis: & parauerunt Pezcho.

14 * Quumque adesset constitutum tempus, veniens Ieschua discubuit, & duodecim Apostoli cum eo.

15 * Et dixit eis, Desiderio desideraui hoc Pezcho manducare vobiscum priusquàm pa- 16 tiar. * Dico enim vobis me non amplius comesturum illud, quousque compleatur in 17 regno Dei. * Et accepit calicem, et gratias egit, ac dixit, Accipite hoc, & diuidite 18 inter vos: * Dico enim vobis, me non bibiturum de generatione vitis, donec ve- 19 niat regnum Dei. * Et accepit panem, & gratias egit; fregitque, & dedit eis: & ait, Hoc est corpus meum quod pro vobis traditur. hoc facite in mei memoriam.

20 * Similiter etiam de calice, postquàm cœnassent, dixit, Hic est calix testamenti noui in sanguine meo, qui pro vobis effunditur.

21 * Veruntamen ecce manus eius qui pro- 22 dit me est in mensa. * Et Filius hominis abit prout definitum est: veruntamen væ homini illi, cuius manu proditur.

23 * Cœpérũt autem disquirere inter se, quisnam esset ex eis qui hoc patraturus esset.

---

4 וְאָזַל מַלֵּל עִם רַבֵּי כָהֲנֵא וְסָפְרֵא וְרַבֵּי חֵילָא דְּהֵיכְלָא אֵיךְ [g] דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוֹן׃ 5 [h] וַחֲדִיו [i] וַאֲקִימוּ [k] דְּיָהְבִין
לֵהּ כָּסְפָּא׃ 6 [l] וְאִשְׁתַּוִּי לְהוֹן [m] וּבָעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוֹן בְּלָעֲדֵי [n] פֵּלְעָא דְּנַשְׁלְמִיוּהִי לְהוֹן מִן כְּנָשָׁא׃ 7 וּמִטֵּי יוֹמָא
דְּפַטִּירָא דְּבֵהּ אִיתַּ הֲוָא עָיְדָא [o] דְּנָתְנֵכֶס [p] פִּצְחָא׃ 8 וְשַׁדַּר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא וְלִיוּחָנָן וַאֲמַר לְהוֹן [q] זְלוּ [r] טַיְּבוּ לַן פִּצְחָא
[s] דְּנֵכוֹל׃ 9 הֵנוּן דֵּין אֲמַרוּ לֵהּ אֵיכָא [t] עָבָא אַנְתְּ דַּנְטַיֵּב׃ 10 אֲמַר לְהוֹן הָא מָא [u] דְּעָאלִין אַנְתּוּן לַמְרִינְתָא
פָּגַע בְּכוּן גַּבְרָא דָּשְׁקִיל גְּרָבָא דְּמַיָּא [y] זְלוּ בָּתְרֵהּ׃ 11 וַאֵיכָא [z] דְּעָאל אֱמַרוּ לְמָרֵהּ דְּבַיְתָא רַבָּן אֲמַר אֵינוֹ בֵּית
[a] מַשְׁרְיָא אֵיכָא [b] דֵּאכוֹל פִּצְחָא עִם חַלְמִידַי׃ 12 וְהָא הוּ [c] מְחַוֵא לְכוּן [d] עִלְיְתָא חֲדָא רַבְּתָא [e] דְּמִשְׁוְיָא חַמְן [f] טַיְּבוּ׃
13 אִזַל וְאַשְׁכַּחוּ אֲיָךְ דַּאֲמַר לְהוֹן וְטַיְּבוּ פִּצְחָא׃ 14 וְכַד הֲוָא עִדָּנָא אֲתָא יֵשׁוּעַ אֶסְתַּמֵּךְ וַתְרֵעסַר שְׁלִיחֵהּ עִמֵּהּ׃

[g] שְׁלַם [h] חֲדָא [i] קוּם [k] נְתַל [l] וְרָא [m] בְּעָא [n] עִבְרִית עֵילָה [o] נְכֵס [p] פְּצַח כְּמוֹ פִּסְחָא [q] אֱזַל [r] טַיֵּב [s] לְעֵס [t] צְבָא [u] עוֹל [x] דֵּן [y] אֲזַל [z] עוֹל [a] שְׁרָא [b] אֲכַל [c] חֲוָא [d] עֵלִיָּה [e] שָׁוָא [f] טַיֵּב [g] שָׁכַח בִּלְשׁוֹן מִצְוָא

* Et abijt, & locutus est cum principibus sacerdotum & magistratibus, quemadmodum illum traderet eis. 4
* Et gauisi sunt, & pacti sunt pecuniam illi dare. 5
* Et spopondit. Et quærebat opportunitatem vt traderet illum sine turbis. 6
Mat. 26. b. 17 Mar. 14. b. 12 * Venit autem dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha. 7
* Et misit Petrum & Iohannem, dicens, Euntes parate nobis pascha, vt manducemus. 8 B
* At illi dixerunt, Vbi vis paremus? 9
* Et dixit ad eos, Ecce, introeuntibus vobis in ciuitatem, occurret vobis homo quidam amphoram aquę portans: sequimini eum in domum in quam intrat. 10
* Et dicetis patrifamilias domus, Dicit tibi magister, Vbi est diuersorium vbi Pascha cum discipulis meis manducem? 11
* Et ipse ostendet vobis cœnaculum magnum stratum: & ibi parate. 12
* Euntes autem inuenerunt sicut dixit illis; & parauerunt Pascha. 13
Mat. 26. b. 20 Mar. 14. b. 17 * Et cùm facta esset hora, discubuit, & duodecim Apostoli cum eo. 14
* Et ait illis, Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum, antequàm patiar. 15
* Dico enim vobis, quia ex hoc non manducabo illud, donec impleatur in regno Dei. 16
* Et accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & diuidite inter vos. 17
* Dico enim vobis, quòd non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat. 18
1. Cor. 11. c. 24 * Et accepto pane, gratias egit, & fregit; & dedit eis, dicens, Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur. hoc facite in meam commemorationem. 19
* Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens, Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. 20
Mat. 26. b. 21 Mar. 14. c. 20 Ioan. 13. b. 18 Psal. 40. b. 10 * Veruntamen ecce manus tradentis me, mecum est in mensa. 21 C
* Et quidem Filius hominis secùdùm quod definitum est, vadit: veruntamen væ homini illi per quem tradetur. 22
traditur
* Et ipsi cœperunt quærere inter se, quis esset ex eis qui hoc facturus esset. 23

4 * καὶ ἀπελθὼν συνελάλησε τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ τοῖς στρατηγοῖς τὸ, πῶς αὐτὸν παραδῷ αὐτοῖς.
5 * Ⓒ ἐχάρησαν, Ⓒ συνέθεντο αὐτῷ ἀργύριον δοῦναι.
6 * καὶ ἐξωμολόγησε, καὶ ἐζήτει εὐκαιρίαν τοῦ παραδοῦναι αὐτὸν αὐτοῖς ἄτερ ὄχλου.
7 * ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα.
8 * καὶ ἀπέστειλε Πέτρον καὶ Ἰωάννην, εἰπὼν, πορευθέντες ἑτοιμάσατε ἡμῖν τὸ πάσχα, ἵνα φάγωμεν.
9 * Ⓓ ὁ εἶπον αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμεν;
10 * Ⓓ ὁ εἶπεν αὐτοῖς, ἰδοὺ εἰσελθόντων ὑμῶν εἰς τὴν πόλιν, συναντήσει ὑμῖν ἄνθρωπος κεράμιον ὕδατος βαστάζων. ἀκολουθήσατε αὐτῷ εἰς τὴν οἰκίαν ὅ εἰσπορεύεται.
11 * Ⓒ ἐρεῖτε τῷ οἰκοδεσπότῃ τῆς οἰκίας, λέγει σοι ὁ διδάσκαλος, ποῦ ἐστι τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν μου φάγω;
12 * κἀκεῖνος ὑμῖν δείξει ἀνώγεον μέγα ἐστρωμένον· ἐκεῖ ἑτοιμάσατε.
13 * ἀπελθόντες δὲ εὗρον καθὼς εἰρήκει αὐτοῖς, καὶ ἡτοίμασαν τὸ πάσχα.
14 * καὶ ὅτε ἐγένετο ἡ ὥρα, ἀνέπεσε, καὶ Ⓓ δώδεκα ἀπόστολοι σὺν αὐτῷ.
15 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν, πρὸ τοῦ με παθεῖν·
16 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐκέτι οὐ μὴ φάγω ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ θεοῦ.
17 * καὶ δεξάμενος ποτήριον, εὐχαριστήσας εἶπε, λάβετε τοῦτο, καὶ διαμερίσατε ἑαυτοῖς·
18 * λέγω γὰρ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ πίω ἀπὸ τοῦ γενήματος τῆς ἀμπέλου, ἕως οὗ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἔλθῃ.
19 * Ⓒ λαβὼν ἄρτον, εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς, λέγων, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον· τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.
20 * ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον, ἡ καινὴ διαθήκη ἐν τῷ αἵματί μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον.
21 * πλὴν ἰδοὺ ἡ χεὶρ τοῦ παραδιδόντος με μετ' ἐμοῦ ἐπὶ τῆς τραπέζης.
22 * καὶ ὁ μὲν υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου πορεύεται κατὰ τὸ ὡρισμένον· πλὴν οὐαὶ τῷ ἀνθρώπῳ ἐκείνῳ δι' οὗ παραδίδοται.
23 * καὶ αὐτοὶ ἤρξαντο συζητεῖν πρὸς ἑαυτοὺς τὸ, τίς ἄρα εἴη ἐξ αὐτῶν ὁ τοῦτο μέλλων πράσσειν.

---

15 וְאָמַר לְהוֹן רָגְתָא רָגִתְנִי דְּהָנָא פִּצְחָא אֲכוֹל עִמְכוֹן קֳדָם דְּאֶתְחַשׁ׃ 16 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דְּמֵכִיל לָא אֶכְלִיוּהִי עַדְמָא דְּנֶשְׁלֵם בְּמַלְכוּתָה דַּאלָהָא׃ 17 וְנָסַב כָּסָא וְאוֹדִי וְאָמַר סַבוּ הָנָא וּפַלְגוּ בֵּינָתְכוֹן׃ 18 אֲמַר אֲנָא גֵּיר לְכוֹן דְּלָא אֶשְׁתֵּא מִן יַלְדָא דְּגֶפְנְתָא עַדְמָא דְּתֵיתֵי מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ 19 וְנָסַב לַחְמָא וְאוֹדִי וְקָצָא וְיָהֵב לְהוֹן וְאָמַר הָנוֹ פַּגְרִי דְּעַל אַפֵּיכוֹן מֶתְיְהֵב הָדָא הַוְיָתוּן עָבְדִין לְדוּכְרָנִי׃ 20 וְהָכְוֹת אַף עַל כָּסָא מִן בָּתַר דְּאֶתְחְשְׁמוּ אָמַר הָנָא כָּסָא דְּחַדְתָא בְּדַמִּי דְּחַלָפַיכוֹן מֶתְאֲשֵׁד׃ 21 בְּרַם הָא אִידֵהּ דְּמַשְׁלְמָנִי עַל פָּתוֹרָא׃ 22 וּבְרֵהּ דַּאנָשָׁא אָזַל אֲיכָנָא דְּאִתְפְּרַשׁ בְּרַם וַי לְהַהוּא גַּבְרָא דְּבְאִידֵהּ מָשְׁתְּלֵם׃ 23 וְשָׁרִיו דַּנְעַקְבוּן בֵּינָתְהוֹן דְּמַנוּ בֵּי מֶנְהוֹן הוּ דְּהָדֵא עֲתִיד לְמֶסְעַר׃

[i] רְגַג [k] חֲשַׁשׁ [l] אֶכַל
[m] כמו גפן
[n] חֶשֶׁם [o] מלשון יין
[p] חֲדַת כמו חדש
[q] אֶשֶׁד יַד שָׁלַם פָּרַשׁ
[r] שָׂרָא עַקַב פירוש חקר
[s] סְעַר בלשון עשה

24 ✻ Exſtitit autem etiam contentio inter eos, quiſnam inter eos eſſet maior.

25 ✻ Ipſe autem Feſchua dixit eis, Reges gentium ſunt domini earum; quiq́ue poteſtatem in eas habent, benefici ꝟocantur.

26 ✻ Vos verò non item. ſed qui maximus eſt inter vos, ſit quaſi minimus: & qui princeps eſt, ſit tanquam miniſter.

27 ✻ Vter enim maior eſt ille qui accumbit, an ille qui miniſtrat? nonne eſt ille qui accumbit? At ego ſum inter vos ſicut ille qui miniſtrat.

28 ✻ Vos eſtis qui permanſiſtis mecum in tentationibus meis.

29 ✻ Et ego promitto ꝟobis, prout promiſit mihi Pater meus, regnum;

30 ✻ Vt edatis & bibatis in menſa regni mei: & ſedeatis ſuper thronos, ac iudicetis duodecim tribus Iſroiel.

Lectio noctis Feria ſexta Crucifixionis.

31 ✻ Porrò dixit Ieſchua, Schemeoun, ecce Satanas poſtulat vt ventilet vos ſicut triticum.

32 ✻ Ego verò rogaui pro te, ne deficiat fides tua: quin & tu quo tempore conuerſus fueris, tum confirma fratres tuos.

33 ✻ Schemeoun autem dixit ei, Domine mi, tecum paratus ſum, & ad domum ꝟinctorum [carcerem,] & ad mortem.

34 ✻ Dixit ei Jeſchua, Dico tibi Schemeoun, non cantaturum hodie gallum, vſquedum ter negaueris, me tibi haud notum eſſe. Item dixit eis: ✻ Quando miſi ꝟos abſque marſupiis, & peris, calceiſq́ue, num quid defuit ꝟobis?

36 ✻ Dicunt ei, Sanè nihil. Dixit eis, Nunc qui habet marſupium, accipiat; itideq́ue & peram: & qui non habet gladium, ꝟendat pallium ſuum, & comparet ſibi gladium.

37 ✻ Dico enim ꝟobis, etiam illud ſcriptum oportere adimpleri in me, Cum ſceleratis numeratus eſt. Nam omnia quæ de me ſcripta fuerant, finem habent.

38 ✻ At illi dixerunt ei, Domine noſter, ecce hîc ſunt duo gladij. Dixit eis, Sufficiunt.

39 ✻ Et egreſſus eſt profectusq́ue vti conſueuerat, in montem domus oliuarum: & abierunt poſt eum etiam diſcipuli eius.

---

24 וַהֲוָא דֵין אַף [z]חֶרְיָנָא בֵּינָתְהוֹן דְּמַן אִית בְּהוֹן דְּרַב׃ 25 הוּא דֵין יְשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן מַלְכֵיהוֹן דְּעַמְמָא מָרֵיהוֹן אֲנוּן
[a]וְדִשְׁלִיטִין עֲלַיהוֹן [b]טָבְתָא [c]מֶתְקָרִין׃ 26 אֲנְתוּן דֵּין לָא הָכֵנָא אֶלָּא אֲיָנָא דְּרַב בְּכוֹן נֶהֱוֵא אַיךְ זְעוּרָא וַאֲינָא
דְּרִישָׁא הוּ אַיךְ [d]מְשַׁמְּשָׁנָא׃ 27 מַנוּ גֵּיר רַב הַוּ דְּ[e]מְתִיךְ אוּ הַוּא הַוּ דְּמְשַׁמֵּשׁ לָא הַוּא הַוּ דְּמְתִיךְ אֶנָּא דֵּין [f]אִיתַי בֵּינָתְכוֹן
אַיךְ הַוּ דְּמְשַׁמֵּשׁ׃ 28 אֲנְתוּן אֲנוּן [g]דְּכַתַּרְתוּן לְוָתִי [h]בְּנִסְיוֹנַי׃ 29 וַאֲנָא [i]מְשַׁתְּוֵא אֲנָא לְכוֹן אַיךְ דְּאִשְׁתַּוְּדִי
לִי אֲבִי מַלְכוּתָא׃ 30 [k]דְּתֵאכְלוּן [l]וְתִשְׁתּוּן עַל פָּתוֹרָא דִּמַלְכוּתִי [m]וְתֵתְבוּן עַל כּוּרְסָוָתָא [n]וְתְדוֹנוּן תְּרֵעסַר
שַׁבְטֵא דְּיִסְרָיֵל׃ סח [o]קְרִינָא דְּלֶלְיָא [p]דְּעָרְבְתָא [q]דְּזִקִיפוּתָא

31 וַאֲמַר יְשׁוּעַ לְשֶׁמְעוֹן שֶׁמְעוֹן הָא סָטָנָא שָׁאֵל [r]דְּנֶעְרוֹבְכוֹן אַיךְ דַּלְחֵטָא׃ 32 וַאֲנָא [s]בְּעִית עֲלַיךְ דְּלָא [t]תְּחְסַר

[z] חֲרָא [a] שְׁלַט [b] טוב
[c] קְרָא [d] שַׁמֵּשׁ [e] קָמֵךְ
[f] אִית במו יש
[g] כְּתַר עבראית עמד
[h] נְסָא [i] יְרָא [k] אְכַל
[l] שְׁתָא [m] וְיתֵב [n] דַּן
[o] קְרָא [p] עֲרַב [q] זְקַף
[r] עֲרַב [s] בְּעָא [t] חֲסַר

24 * Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior.

25 *Dixit autem eis, Reges gentium dominantur eorum: & qui potestatem habent super eos, benefici vocantur.

Mat. 20. d.25 Mar. 10. f.42

26 * Vos autem non sic: sed qui maior est in vobis, fiat sicut minor: & qui præcessor est, sicut ministrator.

27 * Nam quis maior est, qui recumbit, an qui ministrat? nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat:

28 * Vos autem estis qui † permansistis mecum in tentationibus meis.

mansistis

29 * Et ego dispono vobis, sicut disposuit mihi pater meus, regnum:

30 * Vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedeatis super thronos iudicantes duodecim tribus Israel.

31 * Ait autem Dominus†, Simon, Simon, ecce satanas expetiuit vos vt cribraret sicut triticum:

Simoni, Simon

32 *Ego autem rogaui pro te, vt non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus, confirma fratres tuos.

33 * Qui dixit ei, Domine, tecum paratus sum & in carcerē, & in mortem ire.

34 * Et ille dixit, Dico tibi, Petre, non cantabit hodie gallus, donec ter abneges nosse me.

Mat. 26. c.34 Mar. 14. c.30

35 * Et dixit eis, Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis?

Mat. 10. b.9

36 * At illi dixerunt, Nihil. Dixit ergo eis, Sed nunc qui habet sacculum, tollat, similiter & peram: & qui non habet, vendat tunicam suam, & emat gladium.

37 * Dico enim vobis, quoniam adhuc hoc quod scriptum est; oportet impleri in me, Et cum iniquis reputatus est. Etenim ea quæ sunt de me, finē habent.

Isai. 53. d.12

38 * At illi dixerunt, Domine, ecce duo gladij hîc. At ille dixit eis, Satis est.

39 * Et egressus ibat secundùm consuetudinem in montem oliuarum. Secuti sunt autem illum & discipuli.

Mat. 26. d.36 Mar. 14. d.32 Ioh. 18. a.1

24 * ἐγένετο δὲ καὶ φιλονεικία ἐν αὐτοῖς, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων.

25 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Οἱ βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν κυριεύουσιν αὐτῶν, καὶ οἱ ἐξουσιάζοντες αὐτῶν, εὐεργέται καλοῦνται.

26 * ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως, ἀλλ' ὁ μείζων ἐν ὑμῖν, γενέσθω ὡς ὁ νεώτερος· καὶ ὁ ἡγούμενος, ὡς ὁ διακονῶν.

27 * τίς γὰρ μείζων, ὁ ἀνακείμενος ἢ ὁ διακονῶν; οὐχὶ ὁ ἀνακείμενος; ἐγὼ δὲ εἰμι ἐν μέσῳ ὑμῶν ὡς ὁ διακονῶν.

28 † ὑμεῖς δέ ἐστε οἱ διαμεμενηκότες μετ' ἐμοῦ ἐν τοῖς πειρασμοῖς μου.

29 * κἀγὼ διατίθεμαι ὑμῖν, καθὼς διέθετό μοι ὁ πατήρ μου, βασιλείαν·

30 * ἵνα ἐσθίητε καὶ πίνητε ἐπὶ τῆς τραπέζης μου, ἐν τῇ βασιλείᾳ μου, καὶ καθίσεσθε ἐπὶ θρόνων, κρίνοντες τὰς δώδεκα φυλὰς τοῦ Ἰσραήλ.

31 * Εἶπε δὲ ὁ κύριος, Σίμων, Σίμων, ἰδοὺ ὁ Σατανᾶς ἐξῃτήσατο ὑμᾶς, τοῦ σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον.

32 * ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ πίστις σου. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου.

33 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτῷ, Κύριε, μετὰ σοῦ ἕτοιμός εἰμι καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον πορεύεσθαι.

34 * ὁ δὲ εἶπε, Λέγω σοι, Πέτρε, οὐ μὴ φωνήσει σήμερον ἀλέκτωρ, πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με.

35 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ὅτε ἀπέστειλα ὑμᾶς ἄτερ βαλλαντίου καὶ πήρας καὶ ὑποδημάτων, μή τινος ὑστερήσατε; οἱ δὲ εἶπον, Οὐδενός.

36 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς, Ἀλλὰ νυνὶ ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πήραν· καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ, καὶ ἀγορασάτω μάχαιραν.

37 * λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τό, Καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. καὶ γὰρ τὰ περὶ ἐμοῦ τέλος ἔχει.

38 * οἱ δὲ εἶπον, Κύριε, ἰδοὺ μάχαιραι ὧδε δύο. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἱκανόν ἐστι.

39 * καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη κατὰ τὸ ἔθος εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν· ἠκολούθησαν δὲ αὐτῷ καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

---

u הַיְמָנוּתָךְ וָאַף אַנְתְּ בַּזְבַן x אֶתְפַּנִי וְשַׁרַר לַאחַיִךְ׃ 33 שְׁמְעוֹן דִּין אֲמַר לֵהּ מָרִי עִמָּךְ y מְטַיַּב אֲנָא וְלִבֵּית אֲסִירָא

z וְלִמוֹתָא׃ 34 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲמַר אֲנָא לָךְ שִׁמְעוֹן דְּלָא a נֶקְרָא תַּרְנְגְלָא יוֹמָנָא עַדְמָא דְּתֶלָתָא זַבְנִין b תֶּכְפּוֹר דְּלָא

יָדַע אַנְתְּ לִי וְאֲמַר לְהוֹן׃ 35 כַּד שַׁדַּרְתְּכוֹן דְּלָא כִיסָּא וְלָא תַּרְמָלָא וּמְסָנָא לְמָא חַסַר לְכוֹן מְרֵם׃

36 אָמְרִין לֵהּ וְלָא מְרֵם אֲמַר לְהוֹן מִן הָשָׁא מַן דְּאִית לֵהּ כִיסָּא c נְסַב וְהָכְנָא אַף תַּרְמָלָא וּמַן דְּלַית לֵהּ סַיְפָא

d נְזַבֵּן נַחְתֵּהּ וְנִזְבַּן לֵהּ סַיְפָא׃ 37 אֲמַר אֲנָא לְכוֹן גֵּיר דַּאף הָדָא c דִּכְתִיבָא וְלָא d דְּתֶתְחַשַּׁב בִּי דְעַם e עַוְלָא

h אֶתְסְנָא כְּרִהוֹן גֵּיר דְּעָלַי g אֶשְׁתְּלַטוּ׃ 38 וְהִנּוּן אָמְרִין לֵהּ מָרָן הָא הָרְכָא אִיהִ תְּרִין סַיְפִין אֲמַר לְהוֹן k סַפְקִין׃

39 וְנָפַק וְאָזַל אֵיךְ דַּמְעַד הֲוָא לְטוּרָא דְּבִירִית זַיְתָא l וְאָזְלוּ בָּתְרֵהּ וְאַף תַּלְמִידוֹהִי׃

v חַיְמָן z פְּנָא
z טַיֵּב z מוּת
a קָרָא b כְּפַּר
c נְסַב d זְבַן
e כְּתַב f מְלָא
g עָוֵל h מָנָא
i שְׁלַם k סְפַק
l אָזַל

40 * Quumque peruenisset ad eum locum, dixit eis, Orate, ne intretis in tentationem.
41 * Et ipse recessit ab eis quasi ad iactum lapidis, positisque genibus precabatur.
42 * Et dicebat, Pater, si vis, prætereat me calix iste: veruntamen non voluntas mea,
43 sed tua fiat. * Et visus est ei Angelus de cælo confirmans eum.
44 * Quumque esset in angore, intentius orabat; & erat sudor eius quasi grumi sanguinis, cadebátque in terram.
45 * Et surrexit ab oratione sua, venitque ad discipulos suos, & inuenit eos dormien-
46 tes præ angustia. * Et dixit eis, Quid dormitis? surgite, & precamini, ne intretis in
47 tentationem. * Et adhuc eo loquente, ecce turba, & is qui vocabatur Jihoudo vnus ex duodecim, præibat eis; & accessit ad Jeschua, eumque deosculatus est. (Nam hoc signum dederat eis, Quëcunque osculatus fue-
48 ro, ipse est.) * Dixit ei Ieschua, Jihoudo, osculo prodis Filium hominis?
49 * Quum autem viderent ij qui cum eo erant quod fiebat, dicunt ei, Domine noster,
50 Percutiemus eos gladiis? * Et percussit vnus ex eis seruum principis Sacerdotum, & abstulit ei auriculam eius dexteram.
51 * Respondit Jeschua, & ait, Satis est huc vsque. Et tetigit auriculam vulnerati illius, & sanauit eum.
52 * Et dixit Jeschua iis qui venerant contra seipsum, principibus Sacerdotum, & senioribus, & magistris militiæ templi, Tanquam aduersus latronem exiistis aduersum me cum gladiis & fustibus, vt prehenderetis
53 me. * Quotidie vobiscum eram in templo, nec extendistis in me manus: sed hæc est hora vestra & potestas tenebrarum.
54 * Et comprehensum eum adduxerunt in domum principis Sacerdotum. Schemeoun autem procul veniebat post eum.
55 * Cæterùm accenderunt ignem in medio atrij, & consederunt circa eum; seditque & ipse Schemeoun inter eos.
56 * Et vidit eum puella quædam sedentem ad ignem; eumque intuita, dixit, Et iste cum
57 eo erat. * Ipse autem abnegauit, & ait, Mulier, non noui eum.

---

40 וְכַד [l] מַטִּי לְדוּכְתָּא אֲמַר לְהוֹן [m] צַלּוּ דְּלָא [n] תֵּעָלוֹן [o] לְנִסְיוֹנָא׃
41 וְהוּ [p] פְּרַק מִנְּהוֹן אַיךְ [q] מַשְׁדָּא בְּאַפָּא
42 [r] וְסָם בּוּרְכָא וַמְצַלֵּא הֲוָא׃ וַאֲמַר אֲבָא אִן [s] צָבֵא אַנְתְּ [t] נְעַבְרַנִי כָּסָא הָנָא בְּרֵם [u] לָא צְבְיָנִי אֶלָּא דִּילָךְ נֶהֱוֵא׃
43 [x] וְאִתְחֲזִי לֵהּ מַלְאכָא מִן שְׁמַיָּא [y] דַּמְחַיֵּל לֵהּ׃
44 וְכַד הֲוָא [z] בְּרֶחֲלְתָא [a] תְּכִיבָאִית מְצַלֵּא הֲוָא וַהֲוָת [b] דּוּעַתֵּהּ
[c] עַבַר [x] צְבָא [y] חֵזָא
[z] חֵיל [a] דְּמַל [b] הְכַב
[c] דּוּעַ [d] הפה רסיסי דם
[e] צְלָא [f] שְׁכַח בלשון משא
[g] עוּק [h] דְּמַך [i] צְלָא
[k] עֲלַל [l] נְסָא [m] קְרָא
[n] מְטָא [o] צְלָא [p] עֲלַל
[q] נְסָא [r] פְּרַק עבראית פור
[s] שְׁדָא [t] סוּם [u] עְבָא
45 וְקָם מִן [d] צְלוֹתֵהּ וַאֲתָא לְוָת תַּלְמִידוֹהִי [c] וְאַשְׁכַּח אִנּוּן כַּד דַּמְכִין מִן עָקְתָא׃
46 וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא [g] דַּמְכִין אַנְתּוּן קוּמוּ [b] וְצַלּוּ דְּלָא [i] תֵּעָלוֹן [k] לְנִסְיוֹנָא׃
47 וְעַד הוּ מְמַלֵּל הָא כְּנָשָׁא וְהַו
[l] דְּמָתְקְרָא יְהוּדָא חַד מִן תְּרֵעסַר קֳדָמֵיהוֹן וְקָרֵב לְוָת יֵשׁוּעַ וְנַשְׁקֵהּ הָדָא גֵּיר אָתָא יַהֲב לְהוֹן דַּאוּנָא דְּנַשְׁק
אֲנָא הוּיוּ׃
48 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ יְהוּדָא בְּנוּשְׁקָתָא מַשְׁלֵם אַנְתְּ לַבְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא׃

40 ✱ Et cùm peruenisset ad locum, dixit illis, Orate, ne intretis in tentationem.

41 ✱ Et ipse auulsus est ab eis quantum iactus est lapidis: & positis genibus, orabat;

42 ✱ Dicens, Pater, si vis, transfer caliceim istum à me. Veruntamen non mea voluntas, sed tua fiat.

43 ✱ Apparuit autem illi angelus de cælo, confortans eum. Et factus in agonia, prolixiùs orabat.

44 ✱ Et factus est sudor eius sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram.

45 ✱ Et cùm surrexisset ab oratione, & venisset ad discipulos suos, inuenit eos dormientes præ tristitia.

46 ✱ Et ait illis, Quid dormitis? surgite, orate, ne intretis in tentationem.

47 ✱ Adhuc eo loquente, ecce turba: & qui vocabatur Iudas, vnus de duodecim, antecedebat eos, & appropinquauit Iesu vt oscularetur eum.

48 ✱ Iesus autem dixit illi, Iuda, osculo Filium hominis tradis?

49 ✱ Videntes autem hi qui circa ipsum erant, quod futurum erat, dixerunt ei, Domine, si percutimus in gladio?

50 ✱ Et percussit vnus ex illis seruũ principis Sacerdotum, & amputauit auriculam eius dexteram.

51 ✱ Respondens autem Iesus, ait, Sinite vsque huc. Et cùm tetigisset auriculam eius, sanauit eum.

52 ✱ Dixit autem Iesus ad eos qui venerant ad se, principes Sacerdotum & magistratus templi, & seniores, Quasi ad latronem existis cum gladiis & fustibus?

53 ✱ Cùm quotidie vobiscum fuerim in templo, non extendistis manus in me: sed hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. ✱ Comprehendentes autem eũ, duxerunt ad domum principis Sacerdotũ: Petrus verò sequebatur eum à longè.

55 ✱ Accenso autem igne in medio atrij, & circunsedentibus illis, erat Petrus in medio eorum.

56 ✱ Quem cùm vidisset ancilla quędam sedentem ad lumen, & eum fuisset intuita, dixit, Et hic cum illo erat.

57 ✱ At ille negauit eum, dicens, Mulier, non noui illum.

Mat. 26. d.39 Mar. 14. d.35

Mat. 26. c.47 Mar. 14. c.43 Ioan. 18. a.3

Mat. 26. f.53 Mar. 14. f.43 Ioh. 18. c.12.a.24

Mat. 26. g.69 Mar. 14. g.66 Ioh. 18. c.25

40 ✱ γενόμενος ὲπὶ τοῦ τόπου εἶπεν αὐτοῖς, προσεύχεσθε μὴ εἰσελθεῖν εἰς πειρασμόν.

41 ✱ καὶ αὐτὸς ἀπεσπάσθη ἀπ' αὐτῶν ὡσεὶ λίθου βολήν, καὶ θεὶς τὰ γόνατα προσηύχετο,

42 ✱ λέγων, πάτερ, εἰ βούλει παρενεγκεῖν τὸ ποτήριον τοῦτο ἀπ' ἐμοῦ· πλὴν μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γενέσθω.

43 ✱ ὤφθη δὲ αὐτῷ ἄγγελος ἀπ' οὐρανοῦ ἐνισχύων αὐτόν.

44 ✱ καὶ γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ, ἐκτενέστερον προσηύχετο. ἐγένετο δὲ ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ὡσεὶ θρόμβοι αἵματος καταβαίνοντες ἐπὶ τὴν γῆν.

45 ✱ Καὶ ἀναστὰς ἀπὸ τῆς προσευχῆς, ἐλθὼν πρὸς τοὺς μαθητὰς, εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους ἀπὸ τῆς λύπης·

46 ✱ καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί καθεύδετε; ἀναστάντες προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν.

47 ✱ Ἔτι δὲ αὐτοῦ λαλοῦντος ἰδοὺ ὄχλος, καὶ ὁ λεγόμενος ἰούδας εἷς τῶν δώδεκα, προήρχετο αὐτοὺς, καὶ ἤγγισε τῷ Ἰησοῦ φιλῆσαι αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ εἶπεν αὐτῷ, ἰούδα, φιλήματι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδίδως;

49 ✱ ἰδόντες δὲ οἱ περὶ αὐτὸν τὸ ἐσόμενον, εἶπον αὐτῷ, κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ;

50 ✱ καὶ ἐπάταξέν τις ἐξ αὐτῶν τὸν δοῦλον τοῦ ἀρχιερέως, καὶ ἀφεῖλεν αὐτοῦ τὸ οὖς τὸ δεξιόν.

51 ✱ Ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐᾶτε ἕως τούτου. καὶ ἁψάμενος τοῦ ὠτίου αὐτοῦ, ἰάσατο αὐτόν.

52 ✱ εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς παραγενομένους πρὸς αὐτὸν ἀρχιερεῖς καὶ στρατηγοὺς τοῦ ἱεροῦ καὶ πρεσβυτέρους, ὡς ἐπὶ λῃστὴν ἐξεληλύθατε μετὰ μαχαιρῶν καὶ ξύλων;

53 ✱ καθ' ἡμέραν ὄντος μου μεθ' ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ, οὐκ ἐξετείνατε τὰς χεῖρας ἐπ' ἐμέ· ἀλλ' αὕτη ὑμῶν ἐστὶν ἡ ὥρα, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ σκότους.

54 ✱ Συλλαβόντες δὲ αὐτὸν ἤγαγον, καὶ εἰσήγαγον εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀρχιερέως. ὁ δὲ πέτρος ἠκολούθει μακρόθεν.

55 ✱ ἁψάντων δὲ πῦρ ἐν μέσῳ τῆς αὐλῆς, καὶ συγκαθισάντων αὐτῶν, ἐκάθητο ὁ πέτρος ἐν μέσῳ αὐτῶν.

56 ✱ ἰδοῦσα δὲ αὐτὸν παιδίσκη τις καθήμενον πρὸς τὸ φῶς, καὶ ἀτενίσασα αὐτῷ, εἶπε, καὶ οὗτος σὺν αὐτῷ ἦν.

57 ✱ ὁ δὲ ἠρνήσατο αὐτὸν, λέγων, γύναι, οὐκ οἶδα αὐτόν.

---

49 כִּד חֲזוֹ דֵּין אִילֵּין דְּעַמֵּהּ מְרֵם דַּהֲוָא אָמְרִין לֵהּ מָרָן נֶמְחֵא אֲנַן בְּסַיְפָא׃ 50 וּמְחָא חַד מֶנְהוֹן לְעַבְדֵּהּ
51 דְּרַב כָּהֲנָא וְנַסְבָּהּ אֱדְנָהּ דִּימִינָא׃ עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר כְּדוּ עַדְמָא לְהָדָא וְקָרֵב לֵאדְנֵהּ דְּהוּ דִּבְלַע וְאַסְיֵהּ׃
52 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְהָנוּן דַּאתַּו עֲלוֹהִי רַבִּי כָּהֲנָא וְקַשִּׁישֵׁא וְרַבִּי חֵילֵא דְּהֵיכְלָא אַיְדְּ וְעַל לְסְטַיָּא נְפַקְתּוּן עֲלַי בְּסַיְפָא
וּבְחוּטְרָא דְּתֶחְדּוֹנָנִי׃ 53 כְּיוֹם עַמְכוֹן הֲוִית בְּהֵיכְלָא וְלָא אִשְׁטַחְתּוּן עֲלַי אִידָיָא אֶלָּא הָדָא הִי שָׁעָתְכוֹן וְשׁוּלְטָנָא
דְּחֶשׁוֹכָא׃ 54 וְאַחַדוּ אִיתַיְהִי לְבֵיתֵהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְשָׁמְעוֹן אָתֵא הֲוָא בָּתְרֵהּ מִן רוּחָקָא׃ 55 אַוֹהַדוּדֵין נוּרָא
בְּמֶצְעַת דָּרְתָא וְיָתְבִין הֲווֹ חַדְרִיהָ וְיָתֵב אַף הוּ שָׁמְעוֹן בֵּינָתְהוֹן׃ 56 וַחֲזָתֵהּ עַלֵימְתָּא חֲדָא דְּיָתֵב לָוָת נוּרָא
וְתָחֲרַת בֵּהּ וַאֲמָרָא אַף הָנָא עַמֵּהּ הֲוָא׃ 57 הוּדֵין כְּפַר וַאֲמַר אַנְתָּא לָא יָדַע אֲנָא לֵהּ׃

---

a חֲזָא מְחָא b אֲרְנָא כמו אוזן
c בְּרַע פירוש גבה אַסָּא
d מן לשון יין
e אֲחַד יְשַׁט יְתַר
f פירשו יקד
g עבראי תבתוך
h חֲזָא יְתַב
i חגר

58 * Et paulò pòst vidit eum alius, & dixit ei, Tu quoque ex ipsis es. Kipho verò ait, Non sum.

59 * Et post vnam horam alius contendebat, dicebatque, Verè & iste cum eo erat: etenim Galilæus est.

60 * Dixit Kipho, O homo, nescio quid dicas. & statim dum ipse loqueretur, cantauit gallus.

61 * Et conuersus Ieschua, intuitus est Kipho: & recordatus est Schemeoun sermonis Domini nostri, qui dixerat ipsi, Priusquàm cecinerit gallus, ter abnegabis me.

62 * Et egressus foras Schemeoun, fleuit amarè.

63 * Porrò homines illi qui tenebant Jeschua, illudebant ei.

64 * Et obuoluebant eum, ac percutiebant eum in faciem ipsius, dicentes, Vaticinare quis te percussit.

65 * Aliáque quamplurima blasphemabant ac dicebant in eum.

Lectio matutinis parasceues Crucifixionis.

66 * Quumque illuxisset, congregati sunt Seniores, & Principes, & Scribæ, & subduxerunt eum in domum congregationis suæ.

67 * Et inquiunt ei, Si tu es ille Meschicho, dic nobis. Dixit eis, Si dixero vobis, non credetis mihi.

68 * Quòd si interrogauero vos, nec dabitis mihi responsum, nec dimittetis me.

69 * Ab hoc tempore erit Filius hominis sedens à dextera virtutis Dei.

70 * Dicunt autem omnes, Tu es ergo Filius Dei? ait illis Ieschua, Vos dicitis, quia ego sum.

71 * Dicunt, Quid amplius requiruntur nobis testes? nos enim audiuimus ex ore ipsius.

CAP. XXIII.

1 ET surrexit omnis cœtus eorum, & adduxerunt eum ad Pilatum.

2 * Cœperuntque eum accusare, dicentes, Istum inuenimus seducẽtem gentem nostram, & vetantem argentum capitatim dari Cæsari: & dicentem de seipso, se esse regem illum Meschicho.

---

58 וּבַתַר קְלִיל [d] חֲזָיהִי אָחֳרָנָא וְאָמַר לֵהּ אַף אַנְתְּ מִנְּהוֹן אַנְתְּ כְּאפָא דֵּין אָמַר לָא הֲוִית׃ 59 וּבַתַר שָׁעָא
[d] חֲזָא [e] חָרָא
[פירוש מריב]
חָדָא אָחָרָנָא [c] מְתְחָרָא הֲוָא וְאָמַר [f] שְׁרִירָאִית אַף הָנָא עִמֵּהּ הֲוָא אַף גְּלִילָיָא הוּגִיר׃ 60 אָמַר כְּאפָא גַּבְרָא
[f] שְׁרַר [g] פְּנָא [h] חוֹר
[i] רְבַר כמו זכר
לָא יָדַע אֲנָא מָנָא אָמַר אַנְתְּ וּמְחָרָא כַּד הוּ מְמַלֵּל קְרָא תַּרְנְגְלָא׃ 61 [g] וְאִתְפְּנִי יֵשׁוּעַ [h] וְחַר בְּכְאפָא [i] וְאִתְדְּכַר
[k] מַלֵּל [l] קְרָא [m] כְּפַר
שְׁמְעוֹן [k] מִלְּתֵהּ דְּמָרָן דַּאמַר הֲוָא לֵהּ דַּקְדֵם [l] דְּנֶקְרָא תַּרְנְגְלָא [m] תְּכְפוֹר בִּי תְּלָת זַבְנִין׃ 62 וְנָפַק לְבַר שְׁמְעוֹן בְּכָא
[n] מְרִירָאִית׃ 63 וְגַבְרָא [o] דַּאחִידִין הֲוִו לְיֵשׁוּעַ [p] מְבַזְחִין הֲוִו בֵּהּ׃ 64 [q] וּמְחַפִּין הֲוִו לֵהּ [r] וּמָחִין הֲוִו לֵהּ
[o] אֲחַד כמו אחז
[p] בְּזַח [q] חֲפָא [r] סְחָא
עַל אַפּוֹהִי וַאמְרִין [s] אֶתְנַבָּא מַנּוּ מָחָךְ׃ 65 וְאַחֲרָנֵיתָא [t] סַגִיאָתָא [s] מְגַדְּפִין הֲוִו וְאמְרִין עֲלוֹהִי׃
[s] בַּבָּא [t] גְּרַף

Mat. 26. §.73 Mar. 14. §.79 58 * Et poſt puſillum alius videns eum, dixit, Et tu de illis es. Petrus verò ait, O homo non ſum.

Ioh.18. c.26 59 *Et interuallo facto,quaſi horæ vnius, alius quidam affirmabat,dicens,Verè & hic cum illo erat. nam & Galilæus eſt.

60 * Et ait Petrus, Homo neſcio quid dicis. Et continuò adhuc illo loquente G cantauit gallus.

61 *Et conuerſus Dominus reſpexit Petrum.Et recordatus eſt Petrus verbi Domini, ſicut dixerat, Quia prius quàm Mat. 26. c.34 Mar. 14. c.30 gallus cantet, ter me negabis.

Ioh.13.d 32 62 * Et egreſſus foras, Petrus fleuit amarè.

63 * Et viri qui tenebant Ieſum, illudebant ei, cædentes.

64 *Et velauerunt eum, & percutiebant faciem eius. & interrogauerunt eum, dicentes,Prophetiza,quis eſt qui te percuſſit?

65 * Et alia multa blaſphemantes dicebant in eum.

Mat. 27. a.1 Mar. 15. a.1 Ioh.18. c.28 66 * Et vt factus eſt dies, conuenerunt Seniores plebis & principes Sacerdotũ, & Scribæ, & duxerunt illum in concilium ſuum, dicentes;

67 * Si tu es Chriſtus, dic nobis. Et ait illis,Si vobis dixero, non credetis mihi:

68 * Si autem & interrogauero, non reſpondebitis mihi, neque dimittetis.

69 * Ex hoc autem erit Filius hominis ſedens à dextris virtutis Dei.

70 * Dixerunt autem omnes, Tu ergo es Filius Dei? Qui ait, Vos dicitis, quia ego ſum.

71 * At illi dixerunt,Quid adhuc deſideramus teſtimonium? ipſi enim audiuimus de ore eius.

CAP. XXIII.

1 ET ſurgens omnis multitudo eorum, duxerunt illum ad Pilatum. A

Mat.27. a.21 2 * Cœperunt autem illum accuſare, dicentes, Hunc inuenimus ſubuertentem gentem noſtram, & prohibentem Mat.22. b.21 Mar. 12. b.17 tributa dari Cæſari: & dicẽtem ſe Chriſtum regem eſſe.

58 * καὶ μετὰ βραχὺ ἕτερος ἰδὼν αὐτὸν, ἔφη, καὶ σὺ ἐξ αὐτῶν εἶ. ὁ δὲ πέτρος εἶπεν, ἄνθρωπε, οὐκ εἰμί.

59 * Καὶ διαστάσης ὡσεὶ ὥρας μιᾶς, ἄλλος τις διϊσχυρίζετο, λέγων, ἐπ' ἀληθείας καὶ οὗτος μετ' αὐτοῦ ἦν· καὶ γὰρ Γαλιλαῖός ἐστιν.

60 * εἶπε δὲ ὁ πέτρος, ἄνθρωπε, οὐκ οἶδα ὃ λέγεις. καὶ παραχρῆμα, ἔτι λαλοῦντος αὐτοῦ, ἐφώνησεν ἀλέκτωρ.

61 * καὶ στραφεὶς ὁ κύριος ἐνέβλεψε τῷ πέτρῳ· καὶ ὑπεμνήσθη ὁ πέτρος τοῦ λόγου τοῦ κυρίου, ὡς εἶπεν αὐτῷ, ὅτι πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, ἀπαρνήσῃ με τρίς.

62 * καὶ ἐξελθὼν ἔξω ὁ πέτρος ἔκλαυσε πικρῶς.

63 * καὶ οἱ ἄνδρες οἱ συνέχοντες τὸν Ἰησοῦν, ἐνέπαιζον αὐτῷ, δέροντες.

64 * καὶ περικαλύψαντες αὐτὸν, ἔτυπτον αὐτοῦ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, προφήτευσον τίς ἐστιν ὁ παίσας σε;

65 * καὶ ἕτερα πολλὰ βλασφημοῦντες ἔλεγον εἰς αὐτόν.

66 * Καὶ ὡς ἐγένετο ἡμέρα, συνήχθη τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ γραμματεῖς· καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν,

67 * λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν· εἶπε δὲ αὐτοῖς, ἐὰν ὑμῖν εἴπω, οὐ μὴ πιστεύσητε·

68 * ἐὰν δὲ καὶ ἐρωτήσω, οὐ μὴ ἀποκριθῆτέ μοι, ἢ ἀπολύσητε.

69 * ἀπὸ τοῦ νῦν ἔσται ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου καθήμενος ἐκ δεξιῶν τῆς δυνάμεως τοῦ θεοῦ.

70 * εἶπον δὲ πάντες, σὺ οὖν εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ; ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

71 * οἱ δὲ εἶπον, τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτυρίας; αὐτοὶ γὰρ ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματος αὐτοῦ.

κγ΄.

1 * Καὶ ἀναστὰν ἅπαν τὸ πλῆθος αὐτῶν, ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸν Πιλάτον.

2 * ἤρξαντο δὲ κατηγορεῖν αὐτοῦ, λέγοντες, τοῦτον εὕρομεν διαστρέφοντα τὸ ἔθνος, καὶ κωλύοντα καίσαρι φόρους διδόναι, λέγοντα ἑαυτὸν χριστὸν βασιλέα εἶναι.

---

[a] קְרָא [b] זְקַף [c] נְגַהּ
[d] נְסַק [e] אֲמַר [f] הֵימֵן
[g] שְׁאַל [h] פְּנָא [i] שְׁרָר
[k] בְּעָא [l] קוּם [m] אִתָּא
[c] שְׁרָר
d פירוש מקפרגילה
e שְׁכַח בלשון מצא
f טְעָא [g] בְּאָא [h] נְתַל

[a] קְרִינָא דְצַפְרָא וְעָרוּבְתָא [b] דְזִקּוּפוֹתָא סט

66 וְכַד [c] נָגְהַת אִתְכַּנָּשׁוּ קַשִּׁישָׁא וְרַבָּי כָּהֲנָא וְסָפְרָא [d] וְאַסְקוּהִי לְבֵית כְּנוּשְׁתְּהוֹן:
67 וְאָמְרִין לֵהּ אִן אַנְתְּ הוּ
מְשִׁיחָא אֱמַר לַן אֱמַר לְהוֹן אִן [e] אֲמַר לְכוֹן לָא [f] תְּהֵימְנוּנָנִי:
68 וְאִן [g] אֶשְׁאֲלִכוֹן לָא [h] מְפַנְיָן אַנְתּוּן לִי פֻּתְגָמָא אוֹ
שָׁרְיָן [i] אַנְתּוּן לִי:
69 מִן הָשָׁא נֶהֱוֵא בְּרֵהּ דֶאנָשָׁא יָתֵב מִן יְמִינָא דְחַיְלָא דַאלָהָא:
70 אָמְרִין דֵּין כֻּלְּהוֹן אַנְתְּ
הוּ הָכִיל בְּרֵהּ דֶאלָהָא אֱמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ אַנְתּוּן אָמְרִין אַרְעָא דֶאנָא אֲנָא:
71 אָמְרִין מָנָא הוּב [k] מְתְבְּעִין לַן סָהֲדָא
חֲנַן גִּיר שְׁמַעַן מִן פּוּמֵהּ: קפלאון כג [a] וְקָמוּ כֻּלֵּהּ כְּנִשְׁהוֹן [b] וְאִיתְיְהִי לְוָת פִּילַטוּס:
2 [c] וְשָׁרִיו [d] אָכְלִין קְרָצוֹהִי
וַאמְרִין לְהָנָא [e] אִשְׁכַּחַן [f] דְמַטְעֵא עַמָּן [g] וְבָאֵא דַכְסַף רִישָׁא לְקֵסַר לָא [h] נֶחֱל וַאמַר עַל נַפְשֵׁהּ דְמַלְכָּא הוּ מְשִׁיחָא:

3 * Pilatus autem interrogauit eum, & dixit ei, Tune es Rex ille Iihoudæorum? Ait illi, Tu dixisti.

4 * Et dixit Pilatus principibus Sacerdotum & turbæ, Nullam inuenio occasionem aduersus hominem istum.

5 * At illi clamabant & dicebant, Conturbat gentem nostram dum docet per vniuersam Iihoudæam exorsus à Galilæa huc vsque.

6 * Pilatus verò quum audisset nomen Galilææ, interrogauit num vir Galilæus esset.

7 * Quumque cognouisset eum ad potestatẽ Heroudis pertinere, remisit eum ad Heroudẽ, propterea quòd in Ourischlem esset illis diebus.

8 * Heroudes autem quum vidisset Ieschua, gauisus est vehementer. desiderabat enim eum videre à multo tempore, eò quòd audierat de eo quamplurima: sperabatque se signum aliquod ab eo visurum.

9 * Et sermonibus multis interrogauit eum. Jeschua verò nullum ei responsum dedit.

10 * Stabant autem principes Sacerdotum & Scribæ, ac pertinaciter accusabant eum.

11 * Heroudes verò despicatui eum habuit ipse & milites eius. quumque illusissent ei, induit eum veste coccinea, & remisit eum ad Pilatum.

12 * Et eo ipso die facti sunt amici Pilatus et Heroudes inter sese: inimicitia enim fuerat antea inter eos.

13 * Conuocauit autem Pilatus principes Sacerdotum, & magistratus populi,

14 * Et ait illis, Obtulistis mihi hunc hominem, vt qui peruertat populum vestrum: & ecce, ego interrogaui eum diligenter in conspectu vestro, nullamque causam inueni in viro isto ex omnibus quibus detulistis eum.

15 * Sed ne Heroudes quidem. ipsum enim remisit ad eum, & ecce nihil dignum morte factum est ei.

16 * Eum igitur castigabo, dimittamque.

17 * Mos enim erat dimittendi eis vnum in Festo.

18 * Exclamauit autem vniuersa turba, & ait, Tolle hunc, & dimitte nobis Bar-Abba.

19 * Qui quidem propter seditionem & cædem factam in ciuitate, coniectus fuerat in domum vinctorum.

---

3 פִּילַטוֹס דֵּין שַׁאלֵהּ וְאַמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכָּא דְּיִהוּדָיֵא אֲמַר לֵהּ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ׃ 4 וְאַמַר פִּילַטוֹס לְרַבֵּי כָּהֲנֵא
וְלִכְנֻשָׁא אֲנָא מְדֵם עָלְתָא לָא מַשְׁכַּח אֲנָא עַל גַּבְרָא הָנָא׃ 5 הֵנִין דֵּין מַזְעֲקִין הָווֹ וַאמְרִין דְּשַׁגְשֵׁה לְעַמַּן
כַּד מַלֵּף בְּכָלְהּ יְהוּד וְשָׁרִי מִן גְּלִילָא וְעַדְמָא לְהָרְכָא׃ 6 פִּילַטוֹס דֵּין כַּד שְׁמַע שְׁמָא דְּגְלִילָא שַׁאֵל דַּאן גַּבְרָא הוּ
גְּלִילָיָא׃ 7 וְכַד יְדַע דְּמִן תְּחִית שׁוּלְטָנָא הוּ דְּהֵרוֹדֵם שַׁדְּרֵהּ לְדָהֵהּ דְּהֵרוֹדֵם מָטַל דַּבְּאוּרְשְׁלֵם הָוָא בְּהָנוֹן יוֹמָתָא׃
8 הֵרוֹדֵם דֵּין כַּד חֲזִיהִי לְיֵשׁוּעַ חֲדִי טַב עֲבֵא הָוָא גֵּיר לְמֶחֱזֵהּ מִן זַבְנָא סַגִּיאָא מְטַל דְּשָׁמַע הָוָא עֲלוֹהִי
סַגְיָאתָא וּמְסַבַּר הָוָא דְּמֶדֵם אָתָא נֶחֱזֵא מִנֵּהּ׃ 9 וּמִלֵּא סַגְיָאתָא מְשַׁאֵל הָוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ דֵּין מֶדֵם פִּתְגָמָא לָא
אַתִיבַהּ׃ 10 קִימִין הָווֹ דֵּין רַבֵּי כָּהֲנֵא וְסָפְרֵא וְעַזְיָאִית אָכְלִין הָווֹ קָרְצוּהִי׃

a שְׁנַשׁ	k זְעַק	u עַלַל	t
b אַלַף	c שְׁלַט	d חֲזָא	
e חֲדִי	f עֲבָא	g סְגִי	
k סְבַר	i מַלֵּל		
x תֵּב כמו שוב			
l קוּם	m עֲזַז		
n פירוש מלשינין			

Mat.27. b.11 Mar.15. a.2 Ioh.18. f.33

3 ‡ Pilatus autem interrogauit eum, dicens, Tu es rex Iudæorũ? At ille respondens ait, Tu dicis.

4 ‡ Ait autem Pilatus ad principes Sacerdotum & turbas, Nihil inuenio causæ in hoc homine.

5 cõmouit ‡At illi inualescebant, dicẽtes, †Commouet populum docens per vniuersam Iudæam, incipiens à Galilæa vsque huc.

6 ‡ Pilatus autem audiẽs Galilæam, interrogauit si homo Galilæus esset.

7 ‡ Et vt cognouit quòd de Herodis potestate esset, remisit eum ad Herodem, qui & ipse Ierosolymis erat illis diebus.

8 ‡ Herodes autem viso Iesu, gauisus est valdè: erat enim cupiens ex multo B tempore videre eum, eò quòd audiret multa de eo: & sperabat signum aliquod videre ab eo fieri.

9 ‡Interrogabat autem eum multis sermonibus. at ipse nihil illi respondebat.

10 ‡Stabant autem principes Sacerdotũ & Scribæ, constanter accusantes eum.

11 ‡ Spreuit autem illum Herodes cum exercitu suo: & illusit indutum veste alba, & remisit ad Pilatum.

12 ‡ Et facti sunt amici Herodes & Pilatus in ipsa die. nam anteà inimici erant adinuicem.

13 ‡ Pilatus autem conuocatis principibus Sacerdotum, & magistratibus, & plebe, ‡ Dixit ad illos, Obtulistis mihi hunc hominem, quasi auertentem populum: & ecce ego coram vobis interrogãs, nullam causam †inueni in homine isto, ex his in quibus eum accusatis.

14 C

inuenio

Ioh.18.g 38.& 19. a.4

15 ‡ Sed neque Herodes. nam remisi vos ad illum, & ecce, nihil dignum morte actum est ei.

16 ‡ Emendatum ergo illum dimittam.

17 ‡ Necesse autem habebat dimittere eis per diem festum, vnum.

18 ‡ Exclamauit autem simul vniuersa turba, dicens, Tolle hunc, & dimitte nobis Barabbam:

19 ‡ Qui erat propter seditionem quandam factam in ciuitate & homicidium, missus in carcerem.

3 ‡ ὁ δὲ πιλάτος ἐπηρώτησεν αὐτὸν, λέγων, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων; ὁ δὲ ἀποκριθεὶς αὐτῷ ἔφη, σὺ λέγεις.

4 ‡ ὁ δὲ πιλάτος εἶπε πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ὄχλους, οὐδὲν εὑρίσκω αἴτιον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ.

5 ‡ οἱ δὲ ἐπίσχυον, λέγοντες, ὅτι ἀνασείει τὸν λαὸν, διδάσκων καθ' ὅλης τῆς ἰουδαίας, ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γαλιλαίας ἕως ὧδε.

6 ‡ πιλάτος δὲ ἀκούσας γαλιλαίαν, ἐπηρώτησεν εἰ ὁ ἄνθρωπος γαλιλαῖός ἐστι.

7 ‡ καὶ ἐπιγνοὺς ὅτι ἐκ τῆς ἐξουσίας ἡρῴδου ἐστὶν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν πρὸς ἡρῴδην, ὄντα καὶ αὐτὸν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις.

8 ‡ ὁ δὲ ἡρῴδης ἰδὼν τὸν ἰησοῦν ἐχάρη λίαν· ἦν γὰρ θέλων ἐξ ἱκανοῦ ἰδεῖν αὐτὸν, διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ· καὶ ἤλπιζέ τι σημεῖον ἰδεῖν ὑπ' αὐτοῦ γινόμενον.

9 ‡ ἐπηρώτα δὲ αὐτὸν ἐν λόγοις ἱκανοῖς· αὐτὸς δὲ οὐδὲν ἀπεκρίνατο αὐτῷ.

10 ‡ εἱστήκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς εὐτόνως κατηγοροῦντες αὐτοῦ.

11 ‡ ἐξουθενήσας δὲ αὐτὸν ὁ ἡρῴδης σὺν τοῖς στρατεύμασιν αὐτοῦ, καὶ ἐμπαίξας, περιβαλὼν αὐτὸν ἐσθῆτα λαμπρὰν, ἀνέπεμψεν αὐτὸν τῷ πιλάτῳ.

12 ‡ ἐγένοντο δὲ φίλοι ὅ, τε πιλάτος καὶ ἡρῴδης ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ μετ' ἀλλήλων· προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτούς. 13 ‡ πιλάτος δὲ συγκαλεσάμενος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν,

14 ‡ εἶπε πρὸς αὐτούς, προσηνέγκατέ μοι τὸν ἄνθρωπον τοῦτον ὡς ἀποστρέφοντα τὸν λαὸν, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐνώπιον ὑμῶν ἀνακρίνας, οὐδὲν εὗρον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ αἴτιον, ὧν κατηγορεῖτε κατ' αὐτοῦ·

15 ‡ ἀλλ' οὐδὲ ἡρῴδης· ἀνέπεμψα γὰρ ὑμᾶς πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδοὺ οὐδὲν ἄξιον θανάτου ἐστὶ πεπραγμένον αὐτῷ.

16 ‡ παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.

17 ‡ ἀνάγκην δὲ εἶχεν ἀπολύειν αὐτοῖς κατὰ ἑορτὴν ἕνα.

18 ‡ ἀνέκραξαν δὲ παμπληθεὶ λέγοντες, αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν βαραββᾶν·

19 ‡ ὅστις ἦν διὰ στάσιν τινὰ γενομένην ἐν τῇ πόλει καὶ φόνον, βεβλημένος εἰς φυλακήν.

---

12 חֲרוֹדֵס דֵּין שַׁטֵּה הוּ [o]וּפְלַחוּהִי וְכַד [p]מְבַזּוּח [q]אֶלְבְּשֵׁהּ [r]נַחֲתָא [s]דַּוְחוּרִיתָא וְשַׁדְּרֵהּ לְוָת פִּילַטוּס׃

12 וַהֲוַו יוֹמָא הָוֵו רַחְמָא פִּילַטוּס וְהָרוֹדֵס עִם חֲדָדָא [t]בְּעֲלְדְּבָבוּתָא הֲוָת גְּיר מִן קֳדִים בֵּינָתְהוֹן׃

13 קְרָא דֵּין פִּילַטוּס לְרַבִּי כָּהֲנֵא [u]וְלִארְכּוּנֵא דְעַמָּא׃ 14 וַאֲמַר לְהוֹן קָרֵבְתּוּן לִי גַּבְרָא הָנָא אַיךְ [x]מְהַפֵּךְ עַמְכוֹן וְהָא אֲנָא [y]עָקְבְתֵּהּ לְעֵנֵיכוֹן [z]וְעָלְתָא מִדֵּם לָא אַשְׁכַּחַת בְּגַבְרָא הָנָא מִן כָּל [a]דְּמַרְשִׁין אַנְתּוּן בֵּהּ׃

15 אֶלָּא אַף לָא הָרוֹדֵס שַׁדַּרְתֵּהּ גְּיר לְוָתֵהּ וְהָא לָא מִדֵּם [b]דְּשָׁוֵא [c]לְמוֹתָא [d]סְעִיר לֵהּ׃ [c]16 אֶרְדֵּיוּהִי הָכִיל

[e]וַאֲשְׁבְּקִיוּהִי׃ [g]17 עֵידָא גְּיר אִיתָהּ הָוָא דְּנָשְׁרָא לְהוֹן חַד בְּעִדְעָנָא׃ 18 קָעוּ דֵּין כֻּלֵּהּ כְּנִשְׁתָּא וַאֲמְרִין שְׁקוֹלַיהִי

לָנָא וְשָׁרִילַן לְבַרְאבָּא׃ 19 הַו אֵינָא דְמָטַל אֶסְטַסִים וְקָטְלָא דַּהֲוָא בְּמְדִינְתָּא דְמָא הָוָא בֵּית אֲסִירָא׃

o פְּלַח פירשו אנשת מרחמה
p בְּזוּח q לְבַשׁ r נְחֵת
s פירוש תורעתא שני
t עבראית שנאה
u מן לשון יען
x חַבַּד y עָקַב פירוש חקר
z עֲלַל a רְשָׁא פירוש קשרת
b שְׁוָא c מות
d סְעַר בלשון עשת
e רְפָא שְׁבַק
g פירוש סנהדרין

20 * Rursum autem allocutus est eos Pilatus, dum vellet dimittere Ieschua.

21 * Illi verò vociferabantur, dicentes, Crucifige eum, crucifige eum.

22 * Ille autem tertiò dixit eis, Quid enim mali fecit iste? nullã occasionem dignam morte inueni in eo. castigabo eum igitur, & dimittam.

23 * At ipsi instabant alta voce, & rogabant eum, vt ipsum crucifigerent: & inualescebat vox eorum ac principum Sacerdotum.

24 * Pilatus autem iussit fieri postulationem eorum.

25 * Et dimisit eis illum qui propter seditionem & cædem coniectus fuerat in domum vinctorum [carcerem], illum quẽ petierant: Jeschua verò tradidit eorum voluntati.

Ad horam tertiam.

26 * Quumque abducerent eum, prehenderunt Schemeoun Kourinæum, qui veniebat ex villa, & imposuerunt ei crucem ferendam ponè Jeschua.

27 * Veniebat autem post eum multitudo populi, & mulierum illarum quæ plangebant & lamentabantur super eo.

28 * Et conuersus ad eas Jeschua, ait, Filiæ Ourischlem, ne flete super me, verùm super vobisipsis flete, & super filiis vestris.

29 * Ecce enim veniunt dies quibus dicent, Beatæ steriles, & vteri qui non pepererunt, & vbera quæ non lactauerunt.

30 * Tunc incipietis dicere montibus, Cadite super nos: & collibus, Operite nos.

31 * Quòd si in ligno viridi ista faciunt, in arido quid fiet?

32 * Porrò veniebant cum eo duo alij malefici vt trucidarentur.

33 * Quumque venissent ad locum quendam qui vocatur Caluaria, crucifixerunt eum illic, illosque maleficos, vnum à dextera eius, & alterum à sinistra.

Medio die.

34 * Ipse verò Ieschua dicebat, Pater, remitte eis, nesciunt enim quid faciunt. Et partiti sunt vestimenta eius, ac super eis iecerunt sortem.

---

20 חוּב דֵּין מַלֵּל עִמְּהוֹן פִּילַטוֹס כַּד צָבֵא דְּנֶשְׁרָא לְיֵשׁוּעַ׃ 21 הִנּוּן דֵּין קָעַיִן הָווֹ וְאָמְרִין זְקוּפֵיהִי זְקוּפֵיהִי׃

22 הוּא דֵּין תַּלְתָּא זַבְנִין אֲמַר לְהוֹן מָנָא גִּיר דְּבִישׁ עָבַד הָנָא מְרֵם עִלְּתָא דְשָׁוְיָא לְמוֹתָא לָא אַשְׁכַּחַת בֵּהּ אֶרְדִּיוּהִי

הָכִיל וַאֲשְׁבְּקִיוּהִי׃ 23 הִנּוּן דֵּין תָּכְבִין הָווֹ בְּקָלָא רָמָא וְשָׁאלִין הָווֹ לֵהּ דְּנֶזְקְפוּנֵיהִי וְעָשְׁיִן הָוָא קָלְהוֹן דִּילְהוֹן

וְדַרְבֵי כָּהֲנֵא׃ 24 פִּילַטוֹס דֵּין פְּקַד דְּתֶהֱוֵא שְׁאֵלַתְהוֹן׃ 25 וְשָׁרָא לְהוֹן לְהוּ דְּמֶטֶל אֲסְטַסִים וְקָטְלָא רְמָא

דִּתְלַת שְׁעִין ע

הָוָא בֵּית אֲסִירָא הוּ דְּשָׁאלוּ לְיֵשׁוּעַ דֵּין אַשְׁלֵם לְצֶבְיָנְהוֹן׃

26 וְכַד סוֹבְלִין לֵהּ אֲחַדוּ לְשִׁמְעוֹן קוֹרִינָיָא דְאָתָא מִן קַרְיְתָא וְסָמוּ עֲלוֹהִי זְקִיפָא דְנֶטְעַן בַּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

27 וַאֲתָא הָוָא בָּתְרֵהּ סוּגָאָא דְעַמָּא וְנָשֵׁא אִילִין דְּמַרְקְדָן הָווֹ וְאִלֵּין עֲלוֹהִי׃

---

20 חוּב דֵּין מַלֵּל עִמְּהוֹן פִּילַטוֹס כַּד צָבֵא דְּנֶשְׁרָא לְיֵשׁוּעַ׃ 21 הִנּוּן דֵּין קָעַיִן הָווֹ וְאָמְרִין זְקוּפֵיהִי זְקוּפֵיהִי׃

22 הוּא דֵּין תַּלְתָּא זַבְנִין אֲמַר לְהוֹן מָנָא גִּיר דְּבִישׁ עָבַד הָנָא מְרֵם עִלְּתָא דְשָׁוְיָא לְמוֹתָא לָא אַשְׁכַּחַת בֵּהּ אֶרְדִּיוּהִי

הָכִיל וַאֲשְׁבְּקִיוּהִי׃ 23 הִנּוּן דֵּין תָּכְבִין הָווֹ בְּקָלָא רָמָא וְשָׁאלִין הָווֹ לֵהּ דְּנֶזְקְפוּנֵיהִי וְעָשְׁיִן הָוָא קָלְהוֹן דִּילְהוֹן

וְדַרְבֵי כָּהֲנֵא׃ 24 פִּילַטוֹס דֵּין פְּקַד דְּתֶהֱוֵא שְׁאֵלַתְהוֹן׃ 25 וְשָׁרָא לְהוֹן לְהוּ דְּמֶטֶל אֲסְטַסִים וְקָטְלָא רְמָא

דִּתְלַת שְׁעִין ע

הָוָא בֵּית אֲסִירָא הוּ דְּשָׁאלוּ לְיֵשׁוּעַ דֵּין אַשְׁלֵם לְצֶבְיָנְהוֹן׃

26 וְכַד סוֹבְלִין לֵהּ אֲחַדוּ לְשִׁמְעוֹן קוֹרִינָיָא דְאָתָא מִן קַרְיְתָא וְסָמוּ עֲלוֹהִי זְקִיפָא דְנֶטְעַן בַּתְרֵהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

27 וַאֲתָא הָוָא בָּתְרֵהּ סוּגָאָא דְעַמָּא וְנָשֵׁא אִילִין דְּמַרְקְדָן הָווֹ וְאִלֵּין עֲלוֹהִי׃

---

a עֲבַד במו חסן
b שְׁאֵל
c בתי לשון יין
עבראית אשה דור
d אֲסִיר
e צְבָא
f יְבַל
g סום
h זְקַף
i סָנָא
j רַכַּד פירוש ספר אֲלָא כמו לולפירוש עֵז

k עִלָּה או ס בח
l שָׁוֵא
m שְׁבַח בלשון מצא
n רְמָא
o תְּכַב
p רוּם
q עָשַׁן במו חסן
r שָׁאַל

* Iterùm autem Pilatus locutus est ad eos, volens dimittere Iesum.
* At illi succlamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum.
Mat. 27. c.25 Mar. 15. b.14 * Ille autem tertiò dixit ad illos, Quid enim mali fecit iste? nullã causam mortis inuenio in eo. corripiam ergo illum, & dimittam.
* At illi instabant vocibus magnis, postulantes vt crucifigeretur: & inualescebant voces eorum.
* Et Pilatus adiudicauit fieri petitionem eorum.
* Dimisit autem illis eum qui propter homicidiũ & seditionem missus fuerat in carcerem, quem petebant: Iesum verò tradidit voluntati eorum.

Mat. 27. d.32 Mar. 15. b.21 * Et cùm ducerent eum, apprehenderunt Simonem quendam Cyrenensem, venientem de villa: & imposuerunt illi crucem portare post Iesum.
* Sequebatur autem post illum multa turba populi & mulierum: quæ plangebant & lamentabantur eum.
* Conuersus autem ad illas Iesus, dixit, Filiæ Ierusalem, nolite flere super me; sed super vos ipsas flete, & super filios vestros.
* Quoniam, ecce, venient dies, in quibus dicent, Beatæ steriles, & ventres qui non genuerunt, & hubera quę non lactauerunt.
Isai.2.d. 39 Osee 10. b.8 Apo.6.d 16.9.a.6 * Tunc incipient dicere montibus, Cadite super nos; & collibus, Operite nos.
* Quia si in viridi ligno hæc faciunt, in arido quid fiet?
* Ducebantur autem & alij duo nequam cum eo, vt interficerentur.
Mat. 27. d.33 Mar. 15. b.22 Ioh. 19. c.17 * Et postquàm venerunt in locum qui vocatur Caluariæ, ibi crucifixerunt eum; & latrones, vnum à dextris, & alterum à sinistris.

* Iesus autem dicebat, Pater, dimitte illis. non enim sciunt quid faciunt. Diuidentes verò vestimenta eius, miserunt sortes.

20 * πάλιν οὖν ὁ πιλάτος προσεφώνησε, θέλων ἀπολῦσαι τὸν ἰησοῦν.
21 * οἱ δὲ ἐπεφώνουν, λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν.
22 * ὁ δὲ τρίτον εἶπε πρὸς αὐτούς, τί γὰρ κακὸν ἐποίησεν οὗτος; οὐδὲν αἴτιον θανάτου εὗρον ἐν αὐτῷ. παιδεύσας οὖν αὐτὸν ἀπολύσω.
23 * οἱ δὲ ἐπέκειντο φωναῖς μεγάλαις, αἰτούμενοι αὐτὸν σταυρωθῆναι, καὶ κατίσχυον αἱ φωναὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἀρχιερέων.
24 * ὁ δὲ πιλάτος ἐπέκρινε γενέσθαι τὸ αἴτημα αὐτῶν.
25 * ἀπέλυσε δὲ αὐτοῖς τὸν διὰ στάσιν καὶ φόνον βεβλημένον εἰς τὴν φυλακήν, ὃν ἠτοῦντο· τὸν δὲ ἰησοῦν παρέδωκε τῷ θελήματι αὐτῶν.

26 * Καὶ ὡς ἀπήγαγον αὐτόν, ἐπιλαβόμενοι σίμωνός τινος κυρηναίου ἐρχομένου ἀπ' ἀγροῦ, ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν σταυρὸν φέρειν ὄπισθεν τοῦ ἰησοῦ.
27 * ἠκολούθει δὲ αὐτῷ πολὺ πλῆθος τοῦ λαοῦ, καὶ γυναικῶν αἳ καὶ ἐκόπτοντο καὶ ἐθρήνουν αὐτόν.
28 * στραφεὶς δὲ πρὸς αὐτὰς ὁ ἰησοῦς εἶπε, θυγατέρες ἰερουσαλὴμ, μὴ κλαίετε ἐπ' ἐμὲ, πλὴν ἐφ' ἑαυτὰς κλαίετε, καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ὑμῶν·
29 * ὅτι ἰδοὺ ἔρχονται ἡμέραι ἐν αἷς ἐροῦσι, μακάριαι αἱ στεῖραι, καὶ κοιλίαι αἳ οὐκ ἐγέννησαν, καὶ μαστοὶ οἳ οὐκ ἐθήλασαν.
30 * τότε ἄρξονται λέγειν τοῖς ὄρεσι, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς· καὶ τοῖς βουνοῖς, καλύψατε ἡμᾶς.
31 * ὅτι εἰ ἐν τῷ ὑγρῷ ξύλῳ ταῦτα ποιοῦσιν, ἐν τῷ ξηρῷ τί γένηται;
32 * ἦγοντο δὲ καὶ ἕτεροι δύο κακοῦργοι σὺν αὐτῷ ἀναιρεθῆναι.
33 * καὶ ὅτε ἀπῆλθον ἐπὶ τὸν τόπον τὸν καλούμενον κρανίον, ἐκεῖ ἐσταύρωσαν αὐτόν, καὶ τοὺς κακούργους, ὃν μὲν ἐκ δεξιῶν, ὃν δὲ ἐξ ἀριστερῶν.

34 * Ὁ δὲ ἰησοῦς ἔλεγε, πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι. διαμεριζόμενοι δὲ τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἔβαλον κλῆρον.

---

28 וְאַתְּפְנִי לְוָתְהֵין יְשׁוּעַ וְאָמַר בְּנָת אוּרְשְׁלֵם לָא תְּבְכְּיִן עֲלַי בְּרַם עַל נַפְשְׁכֵין בְּכְיִן וְעַל בְּנֵיכִין׃
29 וְהָא אָתְיִן יוֹמָתָא דַּבְּהוֹן נֵאמְרִין טוּבַיְהִין לְעַקְרָתָא וְלִכְרְסָתָא דְּלָא יְלֵדוּ וְלַחְדָיָא דְּלָא אֵינַקוּ׃
30 הֵידֵין תְּשַׁרוֹן לְמֵאמַר לְטוּרָא דְּפְלוּ עֲלַיִן וְלִרְמָתָא דִּכְסָיְנָן׃ 31 דְּאִן בְּקַיְמָא רְטִיבָא הָלֵין עֲבִדִין
בְּיבִישָׁא מָנָא נֶהֱוֵא׃ 32 וְאִתַּיִן הֲווֹ עִמֵּהּ תְּרֵין אַחֲרָנִין עָבְדֵי בִישָׁתָא דְּנֶתְקְטְלוּן׃ 33 וְכַד אֲתוֹ לְדוּכְתָּא
חֲדָא דְּמִתְקְרְיָא קַרְקַפְתָּא זַקְפוּהִי תַּמָּן וְלָהֳנוּן עָבְדֵי בִישָׁתָא חַד מִן יְמִינֵהּ וְחַד מִן סְמָלֵהּ׃
דְּפָרְגּוּד דְּיוֹמָא עא
34 הוּדֵין יְשׁוּעַ אֲמַר הֲוָא אֲבָא שְׁבוֹק לְהוֹן לָא גִּיר יָדְעִין מָנָא עָבְדִין וּפַלְגוּ נַחֲתוּהִי וְאִרְמִיוּ עֲלֵיהוֹן פְּסָא׃

35 * Stabat autem populus conſpiciens. & ſubſannabant eum etiam proceres, & dicebant, Alios ſeruauit, ſeruet ſeipſum: ſi hic eſt Meſchicho ille electus Dei.

36 * Quinetiam illudebant ei milites dum ac-
37 cederent, & offerrent ei acetum: * Dicerentque ei, Si tu es rex ille Iihoudæorum, ſerua te-
38 ipſum. * Erat autem etiam inſcriptio ſcripta ſuper eum, Ionicè, & Romanè, & Hebraicè, HIC EST REX ILLE IIHOVDAEORVM.

39 * Vnus autẽ ex maleficis illis qui ſuſtenſierant cum eo, blaſphemabat eum, dicebátque, Si tu es Meſchicho ille, ſerua teipſum, & ſeruanos quoque.

40 * At obiurgauit eum ſocius eius, & dixit ei, Ne Deum quidem times, qui & ipſe ſis in eodem iudicio?

41 * Et nos quidem iuſtè: nam prout digni fuimus, & prout egimus, luimus pœnas: iſte verò nihil odioſum egit.

42 * Et dixit Jeſchua, Memento mei Domine mi, quum veneris in regnum tuum.

43 * Ait illi Ieſchua, Amin dico tibi, hodie mecum eris in paradiſo.

Ad nonam horam Feria ſexta Crucifixionis.

44 * Erat autem circiter hora ſexta, & factæ ſunt tenebræ ſuper vniuerſam terram, vſque ad horam nonam.

45 * Et Sol obſcuratus eſt, ſciſſáque ſuperficies portæ[velum] templi per medium.

46 * Et clamauit Jeſchua alta voce, dixitque, Pater mi, in manus tuas depono ſpiritum meum. hoc dixit, & tradidit ſpiritum.

47 * Quum vidiſſet autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, & ait, Verè hic homo iuſtus erat.

48 * Omnéſque cœtus illi qui coacti fuerant ad hoc ſpectaculum, quum vidiſſent quod actum fuerat, reuerſi ſunt percutientes pectora ſua.

49 * Stabant autem procul omnes noti ipſius Jeſchua, & fœminæ illæ quæ venerant cum eo à Galilæa, iſtáque ſpectabant.

Crepuſculo Sabbathi Annunciationis.

50 * Porrò vir quidam nomine Iauſeph, ſenator à Rometho ciuitate Iihoudææ, erat vir bonus & iuſtus:

---

35 קָאֵם הֲוָא דֵין עַמָּא וְחָזֵא [d]וַמְסַיְקִין הֲווֹ בֵּהּ אָף [c]אַרְכְּוָנֵא וְאָמְרִין לַאֲחֳרָנֵא אַחֵי [f]נַחָא נַפְשֵׁהּ אִן הוּא מְשִׁיחָא
36 [g]גְּבְיָה דַאלָהָא: וּמְבַזְּחִין הֲווֹ בֵּהּ אָף [h]אֶסְטְרַטְיוֹטֵא כַּד קָרְ־ִין לְוָתֵהּ וּמַקְרְבִין לֵהּ [i]חַלָּא: 37 וְאָמְרִין לֵהּ אִן אַנְתְּ
38 הוּ מַלְכָּא דְיהוּדָיֵא [k]אַחֵא נַפְשָׁךְ: אִית הֲוָא דֵין אָף כְּתָבָא דַכְתִיב לְעֵל מָגֵהּ [l]יוֹנָאִית וְרוֹמָאִית וְעִבְרָאִית
הָנוֹ מַלְכָּא דְיהוּדָיֵא: 39 חַד דֵין מִן הָנוּן עָבְרֵי בִישְׁתָא [m]דְצִלִיבִין הֲווֹ עַמֵּהּ מְגַדֵּף הֲוָא עֲלוֹהִי וְאָמַר אִן אַנְתְּ
הוּ מְשִׁיחָא [n]פְּצָא נַפְשָׁךְ וּפְצָא אָף לַן: 40 וְכָאָא בֵּהּ חַבְרֵהּ וְאָמַר לֵהּ אָף לָא מִן אֱלָהָא דָחֵל אַנְתְּ דְאַף אַנְתְּ בֵּהּ אַנְתְּ
[o]בְּדִינָא: 41 וְחַנָן [p]כְּאנָאית אַיךְ [q]דְשַׁוִין הֲוִין גֵּיר וְאֵיךְ דַעֲבַדְנָן [r]אֶתְפְּרַעַן הָנָא דֵין מֵרֵם [s]דַסְנָא לָא עֲבִיד לֵהּ: 42 וְאָמַר
[t]לְיֵשׁוּעַ אֶתְדַכַּרִינִי מָרִי מָא דְאַתָא אַנְתְּ בְּמַלְכוּתָךְ: 43 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אָמִין אָמַר אֲנָא לָךְ [u]דְיוֹמָנָא עִמִי תֶּהֱוֵא [x]בְּפַרְדֵיסָא:

[c] קום [d] ממק
[e] מן לשון יון עבראית שרים
[f] חַיָּא [g] גְּבָא
[h] מן לשון יון פירוש אבשי מלחמת [i] פירש הומן
[k] חַיָּא [l] יַיִן [m] צְלַב [n] פְּצָא פירוש חפלש
[o] דון [p] כון [q] שָׁוָא [r] פְּרַע
[s] סָנָא [t] דְכַר [u] יום
[x] מן לשון פרס עבראית גן עדן

35 * Et stabat populus spectans. & deridebant eum principes cum eis, dicentes, Alios saluos fecit, se saluum faciat, si hic est Christus, Dei electus.

35 * καὶ εἱστήκει ὁ λαὸς θεωρῶν. ἐξεμυκτήριζον δὲ καὶ οἱ ἄρχοντες σὺν αὐτοῖς, λέγοντες, ἄλλους ἔσωσε, σωσάτω ἑαυτόν, εἰ οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς τοῦ θεοῦ ἐκλεκτός.

36 * Illudebant autem ei & milites, accedentes, & acetum offerentes ei:

36 * ἐνέπαιζον δὲ αὐτῷ καὶ οἱ στρατιῶται προσερχόμενοι, καὶ ὄξος προσφέροντες αὐτῷ,

Et 37 * †Dicentes, Si tu es rex Iudæorum, saluum te fac.

37 * καὶ λέγοντες, εἰ σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, σῶσον σεαυτόν.

38 * Erat autem & superscriptio scripta super eũ literis Græcis, & Latinis, & Hebraicis, HIC EST REX IVDAEORVM.

38 * ἦν δὲ καὶ ἐπιγραφὴ γεγραμμένη ἐπ' αὐτῷ γράμμασιν ἑλληνικοῖς καὶ ῥωμαϊκοῖς καὶ ἑβραϊκοῖς, ΟΥΤΟΣ ΕΣΤΙΝ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

39 * Vnus autem de his qui pendebant latronibus, blasphemabat eum, dicens, Si tu es Christus, saluum fac teipsum, & nos.

39 * εἷς δὲ τῶν κρεμασθέντων κακούργων ἐβλασφήμει αὐτὸν, λέγων, εἰ σὺ εἶ ὁ χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς.

40 * Respondens autem alter, increpabat eum, dicens, Neque tu times Deum, qui †quòd in eadem damnatione es?

40 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἕτερος ἐπετίμα αὐτῷ, λέγων, οὐδὲ φοβῇ σὺ τὸν θεὸν, ὅτι ἐν τῷ αὐτῷ κρίματι εἶ;

41 * Et nos quidem iustè; nam digna factis recipimus: hic verò nihil mali gessit.

41 * καὶ ἡμεῖς μὲν δικαίως· ἄξια γὰρ ὧν ἐπράξαμεν ἀπολαμβάνομεν. οὗτος δὲ οὐδὲν ἄτοπον ἔπραξε.

42 * Et dicebat ad Iesum, Domine, memento mei, cùm veneris in regnum tuum.

42 * καὶ ἔλεγε τῷ ἰησοῦ, μνήσθητί μου κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου.

43 * Et dixit illi Iesus, Amen dico tibi, Hodie mecum eris in paradiso.

43 * καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν λέγω σοι, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ.

44 * Erat autem ferè hora sexta: & tenebræ factæ sunt in vniuersam terram, vsque in horam nonam.

44 * Ἦν δὲ ὡσεὶ ὥρα ἕκτη, καὶ σκότος ἐγένετο ἐφ' ὅλην τὴν γῆν, ἕως ὥρας ἐνάτης.

45 * Et obscuratus est Sol: & velum templi scissum est medium.

45 * καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος, καὶ ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ μέσον.

46 * Et clamans voce magna Iesus, ait, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens, expirauit.

Psal. 30. a. 6

46 * καὶ φωνήσας φωνῇ μεγάλῃ ὁ ἰησοῦς, εἶπε, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παρατίθεμαι τὸ πνεῦμά μου. καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξέπνευσεν.

47 * Videns autem Centurio quod factum fuerat, glorificauit Deum, dicens, Verè hic homo iustus erat.

47 * ἰδὼν δὲ ὁ ἑκατόνταρχος τὸ γενόμενον, ἐδόξασε τὸν θεὸν, λέγων, ὄντως ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος ἦν.

48 * Et omnis turba eorum qui simul aderant ad spectaculum istud, & videbant quæ fiebant, percutientes pectora sua, reuertebantur.

48 * καὶ πάντες οἱ συμπαραγενόμενοι ὄχλοι ἐπὶ τὴν θεωρίαν ταύτην, θεωροῦντες τὰ γενόμενα, τύπτοντες ἑαυτῶν τὰ στήθη ὑπέστρεφον.

49 * Stabant autem omnes noti eius à longè: & mulieres quę secutæ eum erant à Galilæa hæc videntes.

49 * εἱστήκεισαν δὲ πάντες οἱ γνωστοὶ αὐτοῦ μακρόθεν, καὶ γυναῖκες αἱ συνακολουθήσασαι αὐτῷ ἀπὸ τῆς γαλιλαίας, ὁρῶσαι ταῦτα.

Mat. 27. 5.57 Mar. 15. 4.43 Ioh. 19. 5.38

50 * Et ecce vir nomine Ioseph, qui erat decurio, vir bonus & iustus:

50 * Καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι ἰωσὴφ, βουλευτὴς ὑπάρχων, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος·

דְּתֶשַׁע שְׁעִין דְּצַיְּירְתָּא ׀ וַחֲשֵׁיכַת עב

44 אִיתַהֲוַי דַּיִן אֲרֵיךְ שָׁעָא שֵׁת וַהֲוָא חֲשׁוֹכָא עַל כְּלָהּ אַרְעָא עַדְמָא לַחְשַׁע שְׁעִין׃ 45 וְשִׁמְשָׁא חֶשֵׁךְ ׀ וְאִצְטְרִי

אַפֵּי תַּרְעָא דְּהֵיכְלָא מִן מְצַעְתֵּהּ׃ 46 וְקָרָא יֵשׁוּעַ בְּקָלָא ׀ רַמָּא וַאֲמַר אֲבִי בְּאִידָיךְ ׀ סָאִים אֲנָא רוּחִי הָרָא אֲמַר

וְשָׁלֵם׃ 47 כַּד חֲזָא דַּיִן ׀ קַנְטְרוֹנָא מִדֵּם דַּהֲוָא שַׁבַּח לֵאלָהָא וַאֲמַר ׀ שַׁרִירָאִית הָנָא גַּבְרָא זַדִּיקָא הֲוָא׃

48 וְכָל־הוֹן כְּנִשָּׁא אִילֵּין דַּכְּנִישִׁין הֲווֹ ׀ לַחֲזָתָא הָרָא כַּד חֲזוֹ מִדֵּם דַּהֲוָא ׀ הָפְכוּ כַּד טָרְפִין עַל ׀ חַרְיֵיהוֹן׃

49 וְקִימִין הֲוֵי מִן ׀ רוּחְקָא כְּלְהוֹן ׀ יְדוּעוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ וְנָשֵׁא אִילֵּין ׀ דְּאַתַי הֲוֵי עֲמֵהּ מִן גְּלִילָא ׀ וְחָזַיִן הֲוֵי הַלֵּין׃

דְּנָנָה שְׁבָתָא דַּסְבַּרְתָּא עג 50 גַּבְרָא דַּיִן חַד דְּשְׁמֵהּ יוֹסֵף ׀ בּוּלְוָטִי מִן רַמְתָא מְדִינְתָּא דִּיהוּד גַּבְרָא הֲוָא ׀ טָבָא וְזַדִּיקָא׃

a עָרַב b זְקַף c צְרָא
c רוּם d יַד e סוּם
f פירושו שר מאה אנשים מלחמה
g שְׁרַר h חֲוָא i חֲפַךְ
k חֲרִי פירושו חיק
l קוּם m רְחַק n יְדַע
o אִתָּא p חֲזָא
q מִן וְשׁוּן יִן ערבית יען
r טוּב

51 * Iste non consenserat voluntati & facinori eorum: & expectabat regnum Dei.

52 * Iste inquam adijt Pilatum, & petiit cor-
53 pus Ieschua. * Et detraxit illud, inuoluitque linteo lineo, & posuit illud in monumento excisо, in quo nemo adhuc positus fuerat.

54 * Cæterùm dies erat Parascenes, & Sabbathum pòst illucescebat.

55 * Accesserunt autem mulieres istæ quæ cum eo venerant à Galilæa, & inspexerunt sepulchrum, & quomodo positũ esset corpus eius.

56 * Reuersæ verò parauerunt vnguenta, & aromata: ac Sabbatho quieuerunt, sicuti præceptum est.

CAP. XXIIII.

1 PRimo autem hebdomadis aurora adhuc obscura, venerunt ad monumentum, attuleruntque aromata illa quæ parauerant: erant autem cum eis mulieres aliæ.

2 * Et inuenerunt lapidẽ reuolutum à mo-
3 numento: * Et ingressæ sunt, nec inuenerunt corpus Ieschua.

4 * Factumque est dum ipsæ obstupescerent super hoc, ecce duo viri astiterunt super eis, quorum coruscabat vestimentum.

5 * Et perterrefactæ sunt, inclinaruntque facies suas in terram: at ipsi dixerunt eis, Quid quæritis viuentem cum mortuis?

6 * Non est hîc, surrexit. Reuocate in memoriam quæ collocutus fuerit vobis dum ipse
7 esset in Galilæa; * Dixeritque, Futurum vt ipse Filius hominis traderetur in manus hominum sceleratorum, crucique suffigeretur, ac tertia die resurgeret.

8 * Et ipsæ recordatæ sunt sermonum eius.

9 * Et reuersæ sunt à sepulchro, dicuntque hæc omnia illis vndecim & cæteris.

10 * Erant autem Mariam Magdeloitho, & Iouchan, & Mariam mater Iaakoub, & reliquæ cum eis erant, quæ hæc dicebant Apostolis.

11 * Et visa sunt in oculis eorum verba ista quasi deliria, neque crediderunt eis.

12 * Schemeoun autem surrexit, & cucurrit ad sepulchrum, & introspiciens videt lintea reposita tantummodo, abiitque dum miraretur apud se super hoc quod factum fuerat.

51 ‡ Hic non cõsenserat consilio & actibus eorum, ab Arimathęa ciuitate Iudęę, qui expectabat & ipse regnum Dei.

52 ‡ Hic accessit ad Pilatũ, & petiit corpus Iesu:

53 ‡ Et depositum inuoluit in sindone, & posuit eum in monumento excisо, in quo nondum quisquam positus fuerat.

54 ‡ Et dies erat parasceues, & Sabbathum illucescebat.

55 ‡ Subsecutæ autẽ mulieres quæ cum eo venerant de Galilęa, viderunt monumentum, & quemadmodum positum erat corpus eius.

56 ‡ Et reuertentes parauerunt aromata & vnguenta: & Sabbatho quidem siluerunt secundùm mandatum.

CAP. XXIIII.

Mat. 28. a.1 Mar. 16. a.2 Ioh. 20. a.1 1 VNa autem Sabbathi valdè diluculò venerunt ad monumentum, portantes quæ parauerant aromata. A

2 ‡ Et inuenerunt lapidem reuolutum à monumento.

3 ‡ Et ingressæ, non inuenerunt corpus Domini Iesu.

4 ‡ Et factum est, dum mente consternatæ essent de isto, ecce duo viri steterũt secus illas in veste fulgenti.

5 ‡ Cùm timerent autem, & declinarẽt vultum in terram, dixerũt ad illas, Quid quæritis viuentem cum mortuis?

6 ‡ Non est hìc, sed surrexit. recordamini qualiter locutus est vobis, cùm adhuc in Galilæa esset;

7 ‡ Dicens, Quia oportet Filium hominis tradi in manus hominum peccatorum, & crucifigi: & die tertia resurgere.

Mat. 16. a.21. 17. c.23 Mar. 9.c 31 Sup. 9. c.20

8 ‡ Et recordatæ sunt verborum eius.

9 ‡ Et regressæ à monumento, nuntiauerunt hæc omnia illis vndecim, & cæteris omnibus. B

10 ‡ Erat autem Maria Magdalene, & Iohanna, & Maria Iacobi, & cæteræ quæ cum eis erant, quę dicebant ad Apostolos hæc.

11 ‡ Et visa sunt ante illos sicut deliramẽtum verba ista, & non crediderunt illis.

12 ‡ Petrus autem surgens cucurrit ad monumentum: & procũbens vidit linteamina sola posita, & abiit secum mirans quod factum fuerat.

51 ‡ οὗτος οὐκ ἦν συγκατατεθειμένος τῇ βουλῇ καὶ τῇ πράξει αὐτῶν, ἀπὸ Ἀριμαθαίας πόλεως τῶν Ἰουδαίων, ὃς προσεδέχετο καὶ αὐτὸς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ·

52 ‡ οὗτος προσελθὼν τῷ Πιλάτῳ, ᾐτήσατο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

53 ‡ καὶ καθελὼν αὐτὸ ἐνετύλιξεν αὐτὸ σινδόνι, καὶ ἔθηκεν αὐτὸν ἐν μνήματι λαξευτῷ, οὗ οὐκ ἦν οὐδέπω οὐδεὶς κείμενος.

54 ‡ καὶ ἡμέρα ἦν παρασκευὴ, καὶ σάββατον ἐπέφωσκε.

55 ‡ κατακολουθήσασαι δὲ γυναῖκες, αἵτινες ἦσαν συνεληλυθυῖαι αὐτῷ ἐκ τῆς Γαλιλαίας, ἐθεάσαντο τὸ μνημεῖον, καὶ ὡς ἐτέθη τὸ σῶμα αὐτοῦ.

56 ‡ ὑποστρέψασαι δὲ ἡτοίμασαν ἀρώματα καὶ μύρα. καὶ τὸ μὲν Σάββατον ἡσύχασαν, κατὰ τὴν ἐντολήν.

κδ'.

1 ‡ Τῇ δὲ μιᾷ τῶν Σαββάτων ὄρθρου βαθέος ἦλθον ἐπὶ τὸ μνῆμα, φέρουσαι ἃ ἡτοίμασαν ἀρώματα, καί τινες σὺν αὐταῖς.

2 ‡ εὗρον δὲ τὸν λίθον ἀποκεκυλισμένον ἀπὸ τοῦ μνημείου·

3 ‡ καὶ εἰσελθοῦσαι οὐχ εὗρον τὸ σῶμα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

4 ‡ καὶ ἐγένετο ἐν τῷ διαπορεῖσθαι αὐτὰς περὶ τούτου, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο ἐπέστησαν αὐταῖς ἐν ἐσθήσεσιν ἀστραπτούσαις.

5 ‡ ἐμφόβων δὲ γενομένων αὐτῶν, καὶ κλινουσῶν τὰ πρόσωπα εἰς τὴν γῆν, εἶπον πρὸς αὐτάς, τί ζητεῖτε τὸν ζῶντα μετὰ τῶν νεκρῶν;

6 ‡ οὐκ ἔστιν ὧδε, ἀλλ' ἠγέρθη. μνήσθητε ὡς ἐλάλησεν ὑμῖν, ἔτι ὢν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ,

7 ‡ λέγων, ὅτι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου παραδοθῆναι εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἁμαρτωλῶν, καὶ σταυρωθῆναι, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστῆναι.

8 ‡ καὶ ἐμνήσθησαν τῶν ῥημάτων αὐτοῦ.

9 ‡ καὶ ὑποστρέψασαι ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἀπήγγειλαν ταῦτα πάντα τοῖς ἕνδεκα καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς.

10 ‡ ἦσαν δὲ ἡ Μαγδαληνὴ Μαρία καὶ Ἰωάννα καὶ Μαρία ἡ Ἰακώβου, καὶ αἱ λοιπαὶ σὺν αὐταῖς, αἱ ἔλεγον πρὸς τοὺς ἀποστόλους ταῦτα·

11 ‡ καὶ ἐφάνησαν ἐνώπιον αὐτῶν ὡσεὶ λῆρος τὰ ῥήματα αὐτῶν, καὶ ἠπίστουν αὐταῖς.

12 ‡ ὁ δὲ Πέτρος ἀναστὰς ἔδραμεν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ παρακύψας βλέπει τὰ ὀθόνια κείμενα μόνα· καὶ ἀπῆλθε, πρὸς ἑαυτὸν θαυμάζων τὸ γεγονός.

---

5 וַהֲוֵי בְּרַחֲלְתָא [g] וְכַפֵּי אַפַּיְהֵין בַּאַרְעָא וַאֲמַרִין לְהֵין מָנָא [h] בָּעְיָן אַנְתּוּן חַיָּא עִם [i] מֵיתֵא׃

6 לַיְתוֹהִי הָכָן קָם לֵהּ [k] עֲהַדִּין דְּמַלֵּל עִמְּכִין כַּד הוּ בַּגְלִילָא׃ 7 וַאֲמַר הָוָא דַּעֲתִיד הוּ בְּרֵהּ דֶּאֱנָשָׁא [l] דְּנֶשְׁתְּלֶם בִּאידֵי אֱנָשֵׁא [m] חַטָּיֵא [n] וְנֶצְטְלֵב וְלִתְלָתָא יוֹמִין [o] נְקוּם׃ 8 וְהֵנִין [p] אִתְדְּכַּרִין [q] לְמִלּוֹהִי׃ 9 וְהָפְכִי מִן קִבְרָא וַאֲמַרִין הָלֵין כְּלְהֵין לְחַד עֶסַר וְלִסְרָנָא׃ 10 אִיהֵיהֵין הָווֹ דִּין מַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא וְיוֹחַן וּמַרְיָם אֵמֵּת דְּיַעֲקוֹב וְסִרְנָא דְּעִמְּהֵין הָלֵין דַּאֲמַרִי הָווֹ לְשְׁלִיחֵא׃ 11 וְאִתְחֲזִי בְּעֵינֵיהוֹן [s] מְלָא הָלֵין אֵיךְ [t] שָׁנְיָתָא וְלָא הֵימְנוּ אֵנֵין׃ 12 שְׁמְעוֹן דִּין קָם [u] וְרָהֵט לְקִבְרָא [x] וְאָדִיק חָזָא בְּתָנֵא [y] דְּסִימִין בְּלְחוֹד וְאָזַל כַּר מְתְדְּמַר בְּנַפְשֵׁהּ עַל מֵרֵם דַּהֲוָא׃

[g] כְּפָא כמו כפף
[h] בָּעָא [i] מות [k] עֲהַד
[l] שְׁלֵם [m] חַטָּא [n] צְלֵב
[o] קוּם [p] דְּכַר [q] מַלֵּל
[s] חֲזָא [t] מַלֵּל [u] שְׁנָא
פירוש דברים מכלישום
[x] הֵימֵן [y] אַדִּיק
פירוש הביש לגו
[z] סוּם

Feria II. hebdomadis Candidatorum.

13 ✠ *Et ecce duo ex eis eo ipso die iter faciebant ad pagum nomine Emauos, distantem ab Ouriſchlem ſtadiis ſexaginta.*

14 ✠ *Ipsíque colloquebantur inter ſe de his omnibus quæ euenerant.*

15 ✠ *Dumque ipsi colloquerentur, & ſeſe mutuò rogitarent, venit ipſe Ieſchua, & aſſequutus eſt eos, & iter faciebat cum eis.*

16 ✠ *Oculi autem eorum tenebantur, ne agnoſcerent eum.*

17 ✠ *Et dixit eis, Qui ſunt hi ſermones quos loquimini vnus cum alio dum ambulatis, mœſtíque eſtis?*

18 ✠ *Et reſpondit vnus ex eis, cui nomen Kleioupha, & dixit ei, Tune ſolus es extraneus ab Ouriſchlem, qui neſcias quid factum ſit in ea iſtis diebus?*

19 ✠ *Dixit eis, Quid? Dicunt ei, De Jeſchua illo à Nozrath, qui fuit vir Propheta, potènſque fuit in ſermone & opere coram Deo, & coram vniuerſo populo.*

20 ✠ *Quem tradiderunt principes Sacerdotum & Seniores iudicio mortis, & crucifixerunt eum.*

21 ✠ *Nos autem ſperabamus eum eſſe qui redempturus eſſet Iſroiel. & ecce iam tres ſunt dies, ex quo hæc omnia facta ſunt.*

22 ✠ *Sed & mulieres ex nobis obſtupefecerunt nos, diluculò prævenientes fuerunt ad monumentum.*

23 ✠ *Quæ quum non inueniſſent corpus eius, venerunt, dicentes nobis, ſe vidiſſe Angelos illic, qui dicunt eum viuere.*

24 ✠ *Quinetiam quidam ex nobis profecti ſunt ad monumentum, & ita inuenerunt prout dixerant mulieres; ipſum verò non viderunt.*

25 ✠ *Tunc dixit eis Jeſchua, O expertes rationis, & graues corde ad credendum iis omnibus quæ locuti ſunt Prophetæ!*

26 ✠ *Nonne hoc futurum erat, vt pateretur Meſchicho, & ingrederetur in gloriam ſuam?*

27 ✠ *Et exorſus eſt à Mouſche & ab omnibus Prophetis, & explicabat de ſe ex omnibus*

28 *Scripturis.* ✠ *Et appropinquabant pago illi in quem proficiſcebantur; et ipſe fingebat eis quaſi in locum longinquum iter haberet.*

דְּיוֹם תְּרֵין בְּשַׁבָּא [a] רְחֵיקָא עַר 15 וַהֲא תְּרֵין מִנְּהוֹן בְּהֵי בְּיוֹמָא אָזְלִין [a] חֵיוֹר פירושו לבן

יְרוּשְׁלֶם [b] אֶסְטַדְיָתָא שְׁתִּין׃ 14 וְהֵנּוּן מְמַלְלִין הֲוֹו חַד עִם חַר עַל כָּל הָלֵין [b] מן ישון יון

בִּלְהֵין [c] דַּרְשׁוּ׃ 15 וְכַד הֵנּוּן מְמַלְלִין הֲוֹו [d] וּבָעֵין חַד עִם חַר אַתָא הוּ יֵשׁוּעַ וּמַשֵׁי אֵנּוּן וַמְהַלֵּךְ הֲוָא עִמְּהוֹן׃ [c] גרש פירושו קרוב

16 וְעֵינֵיהוֹן [c] אֲחִידָן הֲוֵי דְּלָא [e] נֶסְתַּכְּלוּנֵיהִי׃ 17 וְאֲמַר לְהוֹן מָנָא אִנִּין [g] מִלֵּא הָלֵין דַּמְמַלְלִין אַנְתּוּן חַד עִם [d] בְּעָא [e] אֵיחַד

חַר כַּד מְהַלְכִין אַנְתּוּן [h] וְכַסִּירִין אַנְתּוּן׃ 18 וַעֲנָא חַד מָנְהוֹן דִּשְׁמֵה קְלֵיוֹפָא וְאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ כַּי בַּלְחוֹדָיךְ [f] נוּכְרָיָא [f] סְכַל [g] מַלֵּל

מִן אוּרְשְׁלֶם דְּלָא יָדַע אַנְתְּ סַרְם דַּהֲוָא בַהּ בְּהָנּוּן [k] יוֹמָתָא׃ 19 אֲמַר לְהוֹן מָנָא אֶמְרִין לֵהּ עַל יֵשׁוּעַ הַוּ דְּמִן [h] כְּמַר [i] נְבִי [k] יוֹם [l] חַיִל

נָצְרַת גַּבְּרָא דַּהֲוָא נְבִיָא [i] וְחַיִלְתָן הֲוָא בְּמִלְתָא וּבַעֲבָדָא קֳדָם אֱלָהָא וְקֳדָם כָּלֵּהּ עַמָּא׃

Mar. 16. c.12

13 * Et ecce duo ex illis ibant ipsa die in castellum quod erat in spatio stadiorum sexaginta ab Ierusalē, nomine Emmaus.

14 * Et ipsi loquebantur ad inuicem de his omnibus quæ acciderant.

15 * Et factum est, dum fabularentur & secum quærerent, & ipse Iesus appropinquans ibat cum illis.

16 * Oculi autem illorum tenebantur, ne eum agnoscerent.

17 * Et ait ad illos, Qui sunt hi sermones quos confertis ad inuicem ambulantes, & estis tristes?

18 * Et respondens vnus, cui nomen Cleophas, dixit ei, Tu solus peregrinus es in Ierusalem, & non cognouisti quæ facta sunt in illa his diebus?

19 * Quibus ille dixit, Quæ? Et dixerūt, De Iesu Nazareno, qui fuit vir Pro-
omni pheta, potens in †opere & sermone coram Deo & omni populo.

20 * Et quomodo eū tradiderūt summi Sacerdotes & principes nostri in damnationem mortis, & crucifixerunt eum.

21 * Nos autē sperabamus quia ipse esset redempturus Israel: & nūc super hęc omnia, tertia dies est hodie quòd hæc facta sunt.

22 * Sed & mulieres quædam ex nostris terruerunt nos, quę ante lucem fuerunt D ad monumentum:

23 * Et non inuento corpore eius, venerunt, dicentes se etiam visionem angelorum vidisse, qui dicunt eum viuere.

24 * Et abierunt quidam ex nostris ad monumentum, & ita inuenerunt sicut mulieres dixerunt; ipsum verò non inuenerunt.

25 * Et ipse dixit ad eos, O stulti, & tardi corde ad credendum in omnibus quę locuti sunt Prophetæ.

26 *Nonne hęc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

27 * Et incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus Scripturis quæ de ipso erant.

28 * Et appropinquauerunt castello quò ibant: & ipse se finxit longiùs ire.

13 * Καὶ ἰδοὺ δύο ἐξ αὐτῶν ἦσαν πορευόμενοι ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἰερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς·

14 * καὶ αὐτοὶ ὡμίλουν πρὸς ἀλλήλους περὶ πάντων τῶν συμβεβηκότων τούτων.

15 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ ὁμιλεῖν αὐτοὺς καὶ συζητεῖν, καὶ αὐτὸς Ἰησοῦς ἐγγίσας συνεπορεύετο αὐτοῖς·

16 * οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἐκρατοῦντο τοῦ μὴ ἐπιγνῶναι αὐτόν.

17 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, τίνες οἱ λόγοι οὗτοι οὓς ἀντιβάλλετε πρὸς ἀλλήλους περιπατοῦντες, καὶ ἐστὲ σκυθρωποί;

18 * ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εἷς ᾧ ὄνομα Κλεόπας, εἶπε πρὸς αὐτόν, σὺ μόνος παροικεῖς Ἰερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνως τὰ γενόμενα ἐν αὐτῇ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις;

19 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ποῖα; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, τὰ περὶ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃς ἐγένετο ἀνὴρ προφήτης, δυνατὸς ἐν ἔργῳ καὶ λόγῳ ἐναντίον τοῦ θεοῦ καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ·

20 * ὅπως τε παρέδωκαν αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ἄρχοντες ἡμῶν εἰς κρίμα θανάτου, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν.

21 * ἡμεῖς δὲ ἠλπίζομεν ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ μέλλων λυτροῦσθαι τὸν Ἰσραήλ. ἀλλά γε σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο.

22 * ἀλλὰ καὶ γυναῖκές τινες ἐξ ἡμῶν ἐξέστησαν ἡμᾶς, γενόμεναι ὄρθριαι ἐπὶ τὸ μνημεῖον,

23 * καὶ μὴ εὑροῦσαι τὸ σῶμα αὐτοῦ, ἦλθον, λέγουσαι καὶ ὀπτασίαν ἀγγέλων ἑωρακέναι, οἳ λέγουσιν αὐτὸν ζῆν.

24 * καὶ ἀπῆλθόν τινες τῶν σὺν ἡμῖν ἐπὶ τὸ μνημεῖον, καὶ εὗρον οὕτω καθὼς καὶ αἱ γυναῖκες εἶπον, αὐτὸν δὲ οὐκ εἶδον.

25 * καὶ αὐτὸς εἶπε πρὸς αὐτούς, ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ τοῦ πιστεύειν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἐλάλησαν οἱ προφῆται·

26 * οὐχὶ ταῦτα ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ εἰσελθεῖν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ;

27 * καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ μωσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν, διηρμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

28 * καὶ ἤγγισαν εἰς τὴν κώμην οὗ ἐπορεύοντο· καὶ αὐτὸς προσεποιεῖτο πορρωτέρω πορεύεσθαι.

---

m 20 וְאִשְׁלְמוּהִי רַבֵּי כָּהֲנַיָּא וְקַשִּׁישֵׁיא לְדִינָא וְדַמּוֹתָא וְזָקְפוּהִי׃ 21 חֲנַן דֵּין סָבְרִין הֲווֹ דְּהוּא עֲתִיד הָוָא לְפָרְקָא יִשְׂרָאֵל וְהָא תְּלָתָא יוֹמִין מִן דְּהָלֵין כְּלָהֵין הֲוָה׃ 22 אֶלָּא אַף נְשֵׁא מָנָן אַתְּמָהָן קַדְמֵי הֲוֵי לְבֵית קְבוּרָא׃ 23 וְכַד לָא אַשְׁכַּחְוֵי פִּגְרֵהּ אֲתַיִ אָמְרָן דְּמַלְאֲכֵא חֲזִיָן הַמָּן וְאָמְרִין עֲלַוְהִי דְּחַי הוּ׃ 24 וְאַף אֲנָשׁא מָנָן אֲזַלוּ לְבֵית קְבוּרָא וְאַשְׁכַּחוּ הָכְנָא אֵיךְ מָא דַּאֲמָרִי נְשֵׁא לֵהּ דֵּין לָא חֲזוֹ׃ 25 הֵידֵין אֲמַר לְהוֹן יַשּׁוּעַ אוֹ חֲסִירֵי רַעְיָנָא וְלֵב הָוֹא חֲלִין עֲתִיד הָוָא דְּנַסְיַבר מְשִׁיחָא וְדִנְעוֹל לְאִתְּשְׁבוּחֵהּ׃ 27 וְשָׁרֵי הָוָא מִן מוֹשֵׁא וּמִן כָּלְהוֹן נְבִיֵא וּמְפַשֵּׁק הָוָא לְהוֹן עַל נַפְשֵׁהּ מִן כָּלְהוֹן כְּתָבֵא׃ 28 וְקָרְבוּ הָווֹ לְקִרְיְתָא דְּהֵי דַּאֲזִלִין הָווֹ לָהּ וְהוּ מְסַבַּר הָוָא לְהוֹן דַּאֲרִיךְ דְּלִוּכָא רַחִיקָא אָזֵל הָוָא׃

m 20 שְׁלַם n רָן o מות
p פְּרַק בלשון מלש
q חָוָא r תְּמַה s אֲתָא
t חֲזָא u חָיָא x אֲמַר
y חֲזָא z רְעָא כמו רצה
a זְקַר b חֵימָן c עֲלַל
d שְׁבַח e זוּכָא פירוש מקום

29 * At coegerunt eum; dicuntque ei, Mane apud nos, quoniam dies nunc inclinat ad tenebras. & ingressus est vt maneret cum eis.

30 * Factum est autem quum discubuisset cum eis, accepit panem & benedixit, fregitque & dedit eis.

31 * Et illicò aperti sunt oculi eorum, & agnouerunt eum: ipse verò ablatus est ab eis.

32 * Et dicebant alter alteri, Nonne cor nostrum ardebat in nobis dum colloqueretur nobis in via, & explicaret nobis Scripturas?

33 * Et surrexerunt ea ipsa hora, & reuersi sunt ad Ourischlem; & inuenerunt vndecim congregatos, & eos qui cum ipsis erant;

34 * Dicentes, Verè surrexit Dominus noster, & apparuit Schemeoun.

35 * Quinetiam ipsi renunciarunt ea quæ contigerunt in via; & quomodo innotuit eis dum frangeret panem.

Ascensionis Domini nostri.

36 * Quumque hæc loquerentur, Ieschua astitit inter eos, & dixit eis, Pax vobiscũ: ego sum, ne timeatis.

37 * At ipsi perterrebantur & expauescebant: putabant enim se spiritum videre.

38 * Dixit eis Jeschua, Quid commouemini, & quare ascendunt cogitationes in corda vestra?

39 * Videte manus meas & pedes meos, quia ego sum. contrectate me, & agnoscite. nam spiritus carnem & ossa non habet, prout me videtis habere.

40 * Et quum hæc dixisset, ostendit eis manus suas pedésque suos.

41 * Quumque adhuc non crederent præ gaudio suo, & mirarentur, dixit eis, Habetis hic quid manducandum?

42 * Ipsi verò dederunt ei partem piscis assi,

43 & ex fauo mellis. * Et accepit, comeditque in eorum conspectu.

44 * Et dixit eis, Hi sunt sermones quos locutus sum vobiscum dum apud vos essem, oportere impleri quicquid scriptum est in Lege Mousche & in Prophetis & Psalmis de me.

45 * Tunc aperuit eorum mentem vt intelligerent Scripturas.

---

29 [f]וְאִלְצוּהִי וַאמְרִין לַהּ [g]פּוּשׁ לְוָתַן מָטַל דְּיוֹמָא הָשָׁא [h]רְכִין לַהּ לְמֶחְשַׁךְ וְעַל [i]דַּנְקוֹא לְוָתְהוֹן׃ 30 וַהֲוָא דְכַד
31 [k]אֶסְתְּמַךְ עִמְהוֹן נְסַב לַחְמָא וּבָרֵךְ וְקָצָא וְיָהֵב לְהוֹן׃ 31 וּמִתַּרְעָן [l]אֶתְפְּתַחִי עֵינֵיהוֹן [m]וְאִשְׁתַּוּרְעוּהִי וְהוּ
32 [n]אֶשְׁתְּקַל לַהּ מֶנְּהוֹן׃ 32 וַאמְרִין הֲוֹו חַד לְחַד לָא הֲוָא לַבָּן [o]יַקִּיד הֲוָא [p]בְּגַוָּן כַּד מְמַלֵּל עִמַּן בְּאוֹרְחָא וּמְפַשֵּׁק לַן
33 כְּתָבֵא׃ [q]33 וְקָמוּ בָּהּ בְּשָׁעְתָּא [r]וְהָפְכוּ לְאוּרְשְׁלֵם וְאִשְׁכַּחוּ לְחַדְעַסַר דְּכְנִישִׁין וְלֵאילֵין דְּעִמְּהוֹן׃ 34 כַּד אָמְרִין
כְּתָבֵא׃ [s]דְּשַׁרִירָאִית קָם מָרַן [t]וְאִתְחֲזִי לְשִׁמְעוֹן׃ 35 וְאַף הִנּוּן [u]אֶשְׁתַּעִיו אִילֵין דַּהֲוֵי בְּאוֹרְחָא וְאֵיכְנָא [x]אֶתְיְדַע לְהוֹן כַּד [y]קְצָא
[z]דְּסוּלְקָה דְּמָרַן עִה
לַחְמָא׃
36 וְכַד הָלֵין מְמַלְּלִין הֲוֵי יְשׁוּעַ קָם בֵּינָתְהוֹן וְאַמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן אֲנָא אֲנָא לָא [b]תְּדְחָלוּן׃ 37 וְהִנּוּן [c]אֶתְרְהֲבוּ

[f] אֵלַץ פּוּשׁ פירושו נח
[g] רְכִין פירושו נפה
[h] קָנָא [i] סְמַךְ [k] פְּתַח
[l] וּרַע [m] שְׁקַל [n] וְקַד
[o] נוּ [p] קוּם [r] הַפַּךְ
[s] שְׁרַר [t] חֲוָא [u] שְׁעָא אוּ שַׁעֲי [x] יְדַע [y] קְצָא
כְּמוֹ קְצִין
[z] קְלַק [b] וְחַל [c] רְחֵב

29 * Et coëgerunt illum,dicentes, Mane nobiſcum†,quoniã adueſperaſcit,& inclinata eſt iam dies.Et intrauit cum illis.

Domine

30 * Et factum eſt, dum recũberet cum eis, accepit panem,& benedixit,ac fregit, & porrigebat illis.

31 * Et aperti ſunt oculi eorum, & cognouerunt eum:& ipſe euanuit ex oculis eorum.

32 * Et dixerunt ad inuicem,Nonne cor noſtrum ardens erat in nobis, dum loqueretur in via, & aperiret nobis Scripturas?

33 * Et ſurgentes eadem hora, regreſſi ſunt in Ieruſalem: & inuenerunt congregatos vndecim, & eos qui cum illis erant,

34 * dicentes, Quòd ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni. E

35 * Et ipſi narrabant quæ geſta erant in via: & quomodo cognouerunt eum in fractione panis.

Mar.16. c.14 Ioh.20. c.19

36 * Dum autem hæc loquuntur, ſtetit Ieſus in medio eorum, & dicit eis, Pax vobis: ego ſum, nolite timere.

37 * Conturbati verò & conterriti, exiſtimabant ſe ſpiritum videre.

38 * Et dixit eis,Quid turbati eſtis,& cogitationes aſcendunt in corda veſtra?

39 * Videte manus meas & pedes, quia ego ipſe ſum. palpate & videte,quia ſpiritus carnem & oſſa non habet,ſicut me videtis habere. F

40 * Et cùm hoc dixiſſet,oſtendit eis manus & pedes.

41 * Adhuc autẽ illis non credentibus,& mirantibus præ gaudio, dixit, Habetis hîc aliquid quod manducetur?

42 * At illi obtulerunt ei partem piſcis aſſi, & fauum mellis.

43 * Et cùm manducaſſet coram eis, ſumens reliquias dedit eis.

44 * Et dixit ad eos,Hæc ſunt verba quæ locutus ſum ad vos cùm adhuc eſſem vobiſcum,quoniam neceſſe eſt impleri omnia quæ ſcripta ſunt in Lege Moyſi, & Prophetis, & Pſalmis de me. G

45 * Tunc aperuit illis ſenſum, vt intelligerent Scripturas.

29 * καὶ παρεβιάσαντο αὐτὸν, λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. καὶ εἰσῆλθε τοῦ μεῖναι σὺν αὐτοῖς.

30 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν μετ' αὐτῶν, λαβὼν τὸν ἄρτον εὐλόγησε, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς.

31 * αὐτῶν δὲ διηνοίχθησαν ⓐ ὀφθαλμοὶ, καὶ ἐπέγνωσαν αὐτόν· καὶ αὐτὸς ἄφαντος ἐγένετο ἀπ' αὐτῶν.

32 * καὶ εἶπον πρὸς ἀλλήλους, οὐχὶ ἡ καρδία ἡμῶν καιομένη ἦν ἐν ἡμῖν, ὡς ἐλάλει ἡμῖν ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς διήνοιγεν ἡμῖν τὰς γραφάς;

33 * καὶ ἀναστάντες αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, ὑπέστρεψαν εἰς Ἰερουσαλὴμ, καὶ εὗρον συνηθροισμένους τοὺς ἕνδεκα καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς,

34 * λέγοντας, ὅτι ἠγέρθη ὁ κύριος ὄντως, καὶ ὤφθη Σίμωνι.

35 * καὶ αὐτοὶ ἐξηγοῦντο τὰ ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου.

36 * Ταῦτα δὲ αὐτῶν λαλούντων, καὶ αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς ἔστη ἐν μέσῳ αὐτῶν, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

37 * πτοηθέντες δὲ καὶ ἔμφοβοι γενόμενοι ἐδόκουν πνεῦμα θεωρεῖν.

38 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τί τεταραγμένοι ἐστὲ, καὶ διατί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν;

39 * ἴδετε τὰς χεῖράς μου καὶ τοὺς πόδας μου· ὅτι αὐτὸς ἐγώ εἰμι. ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα σάρκα καὶ ὀστέα οὐκ ἔχει, καθὼς ἐμὲ θεωρεῖτε ἔχοντα.

40 * καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐπέδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας.

41 * ἔτι δὲ ἀπιστούντων αὐτῶν ἀπὸ τῆς χαρᾶς, καὶ θαυμαζόντων, εἶπεν αὐτοῖς, ἔχετέ τι βρώσιμον ἐνθάδε;

42 * ⓑ δὲ ἐπέδωκαν αὐτῷ ἰχθύος ὀπτοῦ μέρος, καὶ ἀπὸ μελισσίου κηρίου·

43 * καὶ λαβὼν ἐνώπιον αὐτῶν ἔφαγεν.

44 * εἶπε δὲ αὐτοῖς, οὗτοι ⓒ οἱ λόγοι οὓς ἐλάλησα πρὸς ὑμᾶς, ἔτι ὢν σὺν ὑμῖν, ὅτι δεῖ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως καὶ προφήταις καὶ ψαλμοῖς περὶ ἐμοῦ.

45 * τότε διήνοιξεν αὐτῶν τὸν νοῦν τοῦ συνιέναι τὰς γραφὰς,

וְהָווּ בְּדַחֲלְתָא סָבְרִין חֲוָו גִּיר דְּרוֹחָא [d] חָזִין׃ 38 אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ מָנָא [e] מְהָחְזִיעִין אַנְחוּן וּמָנָא סָלְקָן [f] מַחְשָׁבָתָא
עַל [g] לֵבְוָתְכוֹן׃ 39 חֲזוֹ [h] אִידַי וְרַגְלַי דְּאַנָא אֲנָא גּוּשׁוּנֵנִי [k] וְדַעוּ דְּלָרוּחָא בְּסָרָא וְגַרְמֵא לַיְת לָהּ אֵיךְ דְּחָזִין אַנְחוּן
דְּאִית לִי׃ 40 וְכַד הָלֵין אֲמַר חַוִי אֱנוּן אִידָוהִי וְרַגְלָוהִי׃ 41 וְכַד עַדְמָא לְהָשָׁא לָא [l] מְהַימְנִין הָווּ מִן
[m] חֲדָווּהוֹן [n] וּמִתְתַּמְהִין הָווּ אֲמַר לְהוֹן אִית לְכוֹן מִדֻּם [o] תְּנָן [p] לְמֵאכַל׃ 42 הָנוּן דִּין יְהָבוּ לֵהּ [q] מְנָתָא מִן נוּנָא
[s] דַּטְוָיָא וּמִן [s] כִּבְרְיָתָא דְּדָבְשָׁא׃ 43 וְנָסַב אֲכַל לְעֵינֵיהוֹן׃ 44 וַאֲמַר לְהוֹן הָלֵין אֱנִין [t] מִלַּיָא דְּמַלֶּלִית עִמְּכוֹן
כַּד [u] לְוָתְכוֹן הָוִית [v] דְּוֵלָא [x] הָוָא [z] דְּנֶשְׁתְּלַם כָּל מְדֻם דִּכְתִיב בְּנָמוֹסָא דְמוּשָׁא וּבִנְבִיֵא [y] וּבְמַזְמוּרֵא עֲלַי׃
45 הֵידִין פְּתַח [z] רָעְיָנְהוֹן [a] לְמִסְתַּכְלוּ כְּתָבֵא׃

[a] חֲזָא [b] זוּעַ [c] חֲשַׁב
[d] לֵב [h] יַד [i] גְּשַׁשׁ [k] יֵרֵעַ
[l] חַיְמִן [m] חֶדְוָא [n] תְּמַהּ
o פירוש פא
[p] אֲכַל [q] מְנָה [r] טוּחָה
s פירוש נופת
[t] מִלֵּל [v] וְלָא פירוש צריך
[x] שְׁלַם [y] זְמַר [z] רְעָוָא
כמו רצה
[a] סְכַל

46 * Et dixit eis, Ita ſcriptum eſt, & ita expediebat pati Meſchicho, & reſurgere à domo mortuorum tertio die:

47 * Et prædicari in eius nomine pœnitentiam in remiſſionem peccatorum in cunctis gentibus, ita vt exordium eſſet ab Ouriſchlē.

48 * Vos autem eſtis teſtes horum.

49 * Et ego mittam ſuper vos promiſſum Patris mei: vos autem expectate in Ouriſchlem ciuitate, vſquequò induamini virtute ex alto.

50 * Et eduxit eos vſque in Beth-Anio, & eleuauit manus ſuas, eiſque benedixit.

51 * Et factum eſt dum benediceret eis, ſeparatus eſt ab eis, & conſcendit cælos.

52 * Ipſi autem adorauerunt eum, et reuerſi ſunt ad Ouriſchlem cum gaudio magno.

53 * Et omni tempore erant in templo glorificantes & benedicentes Deum. Amin.

Abſolutum eſt Euangelium ſacroſanctum Lucæ Euangeliſtæ.

---

46 וַאמַר לְהוֹן דְּהַכַנָא כְּתִיב וְהָכְנָא זַדַק [b] דְּנֶסַח מְשִׁיחָא [c] וְדֶנְקוּם מֶן בֵּית [d] מֵיתֵא לַהְלָתָא יוֹמִין ׃

47 [e] וְדֶנֶתְכְּרֵז בַּשְׁמֵה [f] חֲיבוּתָא [g] לְשׁוּבְקָנָא דַחֲטָהֵא בְּכָלְהוֹן עַמְמֵא [h] וְשׁוּרָיָא נֶהֱוֵא מֶן אוּרְשְׁלֵם ׃

48 וַאנְתוּן אֶנוּן סָהֲדָא דְּהָלֵין ׃ 49 וְאֶנָא אֶשַׁדַר עֲלֵיכוֹן [i] מוּלָנָא דַאבִי אַנְתוּן דֵין [k] קָוו בְּאוּרְשְׁלֵם מְדִינְתָא עַדְמָא [l] דְּהֶלְבְּשׁוּן חַיְלָא מֶן [m] רוּמָא ׃

[a] חֶשֶׁשׁ [c] קוּם [d] מוּת [e] כְּרֵז [f] תֵּב [g] שְׁבַק [h] שָׁרִי [i] מִלַּד [k] קְוֵא [l] לְבַשׁ [m] רוּם

Psal. 18. a. 7.

46 * Et dixit eis, Quoniam sic scriptum est, & sic oportebat Christum pati, & resurgere à mortuis tertia die.

47 * Et prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Ierosolyma.

Actor. 1. b. 8. Ioh. 14. d. 26. & 15. d. 26. Actor. 1. a. 4. mittam

48 * Vos autem testes estis horum. * Et ecce ego† mitto promissum patris mei in vos: vos autẽ sedete in ciuitate, quoad vsque induamini virtute ex alto.

49

50 * Eduxit autem eos foras in Bethaniam: & eleuatis manibus suis benedixit eis.

Ioh. 15. d Mar. 16. d. 19. Actor. 1. b. 9.

51 * Et factum est: dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum.

52 * Et ipsi adorantes regressi sunt in Ierusalem cum gaudio magno.

53 * Et erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum. Amen.

46 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι οὕτω γέγραπται, καὶ οὕτως ἔδει παθεῖν τὸν χριστὸν, καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ·

47 * καὶ κηρυχθῆναι ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ μετάνοιαν καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν εἰς πάντα τὰ ἔθνη, ἀρξάμενον ἀπὸ ἱερουσαλήμ.

48 * ὑμεῖς δέ ἐστε μάρτυρες τούτων.

49 * καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἀποστέλλω τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρός μου ἐφ' ὑμᾶς· ὑμεῖς δὲ καθίσατε ἐν τῇ πόλει ἱερουσαλὴμ, ἕως οὗ ἐνδύσησθε δύναμιν ἐξ ὕψους.

50 * Ἐξήγαγε δὲ αὐτοὺς ἔξω ἕως εἰς βηθανίαν· καὶ ἐπάρας τὰς χεῖρας αὐτοῦ, εὐλόγησεν αὐτούς.

51 * καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εὐλογεῖν αὐτὸν αὐτοὺς, διέστη ἀπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεφέρετο εἰς τὸν οὐρανόν.

52 * καὶ αὐτοὶ προσκυνήσαντες αὐτὸν, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ μετὰ χαρᾶς μεγάλης.

53 * καὶ ἦσαν διαπαντὸς ἐν τῷ ἱερῷ, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν θεόν· ἀμήν.

---

[a] גפק [b] רום [c] יד [d] פרש
[e] סגר [f] הפך [g] חדא
[h] אית

[i] סבר כמו בשר

[50] [j] ואפק אנון עדמא לבית עניא [k] וארים [l] אידוהי וברך אנון: [51] והוא דכד מברך להון [m] אתפרש מנהון
[52] והנון ניין [n] סגדו לה [o] והפכו לאורשלם [p] בחדותא רבתא: [53] ובכלזמן
[q] איתיהון הוו בהיכלא בר משבחין ומברכין לאלהא אמין:

שלם אונגליון קדישא דלוקוס [r] מסברנא:

Τέλος τοῦ κατὰ λουκᾶν ἁγίου εὐαγγελίου.

PROLOGVS IN EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

HIC EST Iohannes Euãgeliſta vnus ex diſcipulis Domini, qui virgo à Deo electus eſt: quem de nuptijs volentẽ nubere vocauit Deus. Cui virginitatis in hoc duplex teſtimoniũ datur in Euãgelio, quòd & præ cęteris dilectus à Deo dicitur, & huic matrẽ ſuam pendens in cruce commẽdauit Dominus, vt virginem virgo ſeruaret. Denique manifeſtãs in Euangelio quod erat ipſe incorruptibilis verbi opus inchoans, ſolus verbũ carnem factum eſſe, nec lumen à tenebris comprehenſum fuiſſe teſtatur, primum ſignũ ponens quod in nuptijs fecit Dominus, oſtẽdens quòd ipſe erat; vt legentibus demonſtraret, quòd vbi Dominus inuitatus ſit, deficere nuptiarum vinum

ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܒܪܘܙܘܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܕܡܠܠ ܘܐܒܪܙ ܝܘܢܐܝܬ ܒܐܦܣܘܣ

ܒܫܡ ܡܪܢ ܘܐܠܗܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܗܬܡܝܢ ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܒܪܘܙܘܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܒܪܘܙ

ܩܪܝܢܐ ܕܥܐܪܐ ܕܝܠܕܐ ܕܡܪܢ ܐ ܩܦܠܐ ܐ

ܒܪܫܝܬ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܡܠܬܐ ܘܗܘ ܡܠܬܐ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܠܘܬ ܐܠܗܐ ܘܐܠܗܐ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܗܘ ܡܠܬܐ ·

EVANGELIVM SANCTVM PRAECONIVM IOVCHANON *quod locutus eſt ac prædicauit Ionicè Epheſi.*

IN NOMINE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA

Chriſti obſignamus Euangelium ſacroſanctum, prædicationem Iouchanon pręconis.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Lectio in feſto Natiuitatis Domini noſtri. CAP. I.

1 IN PRINCIPIO *erat Verbum, & illud Verbum erat apud Deum, & Deus erat illud Verbum.*

2 *Hoc erat in principio*

3 *apud Deum. Omnia per manum eius fuere, & ſine ipſo ne vnum quidem fuit quidquid fuit.*

4 *In eo vita erat, & vita erat Lux illa*

5 *hominum. Et ipſa Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.*

6 *Fuit homo qui miſſus eſt à Deo nomine*

7 *Iouchanon. Is venit in teſtimonium, vt teſtaretur de Luce vt omnes crederent per eũ.*

8 *Non erat ille Lux, ſed vt teſtaretur de*

9 *illa Luce. Erat enim Lux illa Veritatis quæ illuminat omnem hominem venientem*

10 *in mundum. In mundo erat, & mundus per eum fuit, at mundus eum non cognouit.*

11 *Ad ſuos venit, & ſui eum non receperunt.*

אֲוֹנְגְלִיוֹן קַדִּישָׁא בְּרוּזוֹתָא דְּיוֹחָנָן דְּמַלֶּל וַאֲבְרֵז יַונָאִית בְּאֶפֶסוֹס׃

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָתְמִינָן אֲוֹנְגְלִיוֹן קַדִּישָׁא בְּרוּזוֹתָא דְּיוֹחָנָן בָּרוּזָא

קָרְיָנָא דְּעָאתָא דְּמָרָן א קפלאון א

א בְּרִישִׁית אִיתַוהִי הָוָא מֶלְתָא וְהוּ מֶלְתָא אִיתַוהִי הָוָא לְוָת אֱלָהָא וַאלָהָא אִיתַוהִי הָוָא הוּ מֶלְתָא׃

debeat,& veteribus immutatis,noua omnia quę à Chriſto inſtituũtur appareant.Hoc autem Euangeliũ ſcripſit in Aſia,poſtea quàm in Pathmos inſula Apocalypſim ſcripſerat, vt cui in principio canonis incorruptibile principiũ prænotatur in Geneſi,ei etiã incorruptibilis finis per virginẽ in Apocalypſi redderetur,dicẽteChriſto:Ego ſum alpha & Ω mega.Et hic eſt Iohannes qui ſciens ſuperueniſſe diem receſſus ſui,cõuocatis diſcipulis ſuis in Epheſo, per multa ſignorũ experimenta promens Chriſtum,deſcendẽs in defoſſum ſepulturę locum,facta oratione poſitus eſt ad patres ſuos; tã extraneus à dolore mortis quàm à corruptione carnis inuenitur alienus . Tum poſt omnes Euangelium ſcripſit:& hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel ſcriptorum temporis diſpoſitio vel librorũ ordinatio ideò à nobis per ſingula non exponitur,vt ſciendi deſiderio collato & quærẽtibus fructus laboris & Deo magiſterij doctrina ſeruetur.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

CAP. I.

1 IN PRINCIPIO erat Verbum , & Verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbum.

2 * Hoc erat in principio apud Deum.

3 * Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt.

4 * In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:

5 * Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non conprehenderunt.

6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Iohannes. 7 * Hic vênit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum.

8 * Non erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.

9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundũ.

10 * In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit.

11 B * In propria venit,& ſui eum non receperunt.

Matt. 3. a. 2. Mar. 1. a. 2.

Infr. 3. c. 19.

Hebr. 11. a. 3.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. α΄.

1 ΕΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

2 * οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.

3 * πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.

4 * ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.

5 * καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

6 * ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης.

7 * οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.

8 * οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

9 * ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

10 * ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

11 * εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

---

2 הָנָא אִיתַּוהִי חֲוָא בְּרִישִׁיתְלָוָ֫ת אֱלָהָא׃ 3 כָּל בְּאִידֵהּ חֲוָא וּבְלְעָדוֹהִי אָף לָא חֲדָא חֲוָה מִדֵּם דַּחֲוָא׃

4 בֵּהּ חַיֵּא הֲוָא וְחַיָּא אִיתַּיהוֹן נְהִרָא דִּבְנֵינָשָׁא׃ 5 וְהוֹ נְהִרָא בְּחֶשׁוּכָא מַנְהַר וְחֶשׁוּכָא לָא אַדְרְכֵהּ׃

6 הֲוָא בַּר נָשָׁא דְּאִשְׁתַּדַּר מִן אֱלָהָא שְׁמֵהּ יוֹחָנָן׃ 7 הָנָא אֲתָא לְסָהֲדוּתָא דְּנִסְהַד עַל נְהִרָא דְּכֻלְּנָשׁ נְהַימֵן בְּאִידֵהּ׃

8 לָא הוּ הֲוָא נְהִרָא אֶלָּא דְּנִסְהַד עַל נְהִרָא׃ 9 אִיתַּוהִי הֲוָא גִּיר נְהִרָא דְּשַׁרְרָא וּמַנְהַר לְכֻלְּנָשׁ דַּאתֵא לְעָלְמָא׃ 10 בְּעָלְמָא הֲוָא וְעָלְמָא בְּאִידֵהּ הֲוָה וְעָלְמָא לָא יְדָעֵהּ׃ 11 לְדִילֵהּ אֲתָא וְדִילֵהּ לָא קַבְּלוּהִי׃

PROLOGVS IN EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

HIC EST Iohannes Euãgeliſta vnus ex diſcipulis Domini, qui virgo à Deo electus eſt: quem de nuptijs volentẽ nubere vocauit Deus. Cui virginitatis in hoc duplex teſtimoniũ datur in Euãgelio, quòd & præ cęteris dilectus à Deo dicitur, & huic matrẽ ſuam pendens in cruce commẽdauit Dominus, vt virginem virgo ſeruaret. Denique manifeſtãs in Euangelio quod erat ipſe incorruptibilis verbi opus inchoans, ſolus verbũ carnem factum eſſe, nec lumen à tenebris comprehenſum fuiſſe teſtatur, primum ſignũ ponens quod in nuptijs fecit Dominus, oſtẽdens quòd ipſe erat; vt legentibus demonſtraret, quòd vbi Dominus inuitatus ſit, deficere nuptiarum vinum

ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܒܪܘܙܘܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܕܡܠܠ ܘܐܒܪܙ ܝܘܢܐܝܬ ܒܐܦܣܘܣ

ܒܫܡ ܡܪܢ ܘܐܠܗܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܗܬܡܝܢ ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܩܕܝܫܐ ܒܪܘܙܘܬܐ ܕܝܘܚܢܢ ܒܪܘܙ

ܩܪܝܢܐ ܕܥܐܪܐ ܕܝܠܕܐ ܕܡܪܢ ܐ ܩܦܠܐ ܐ

ܒܪܫܝܬ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܡܠܬܐ ܘܗܘ ܡܠܬܐ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܠܘܬ ܐܠܗܐ ܘܐܠܗܐ ܐܝܬܘܗܝ ܗܘܐ ܗܘ ܡܠܬܐ ·

EVANGELIVM SANCTVM PRAECONIVM IOVCHANON *quod locutus eſt ac prædicauit Ionicè Epheſi.*

IN NOMINE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA

Chriſti obſignamus Euangelium ſacroſanctum, prædicationem Iouchanon pręconis.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Lectio in feſto Natiuitatis Domini noſtri. CAP. I.

1 IN PRINCIPIO *erat Verbum, & illud Verbum erat apud Deum, & Deus erat illud Verbum.*

2 *Hoc erat in principio*

3 *apud Deum. Omnia per manum eius fuere, & ſine ipſo ne vnum quidem fuit quidquid fuit.*

4 *In eo vita erat, & vita erat Lux illa*

5 *hominum. Et ipſa Lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non comprehenderunt.*

6 *Fuit homo qui miſſus eſt à Deo nomine*

7 *Iouchanon. Is venit in teſtimonium, vt teſtaretur de Luce vt omnes crederent per eũ.*

8 *Non erat ille Lux, ſed vt teſtaretur de*

9 *illa Luce. Erat enim Lux illa Veritatis quæ illuminat omnem hominem venientem*

10 *in mundum. In mundo erat, & mundus per eum fuit, at mundus eum non cognouit.*

11 *Ad ſuos venit, & ſui eum non receperunt.*

אֲוֹנְגְלִיוֹן קַדִּישָׁא בְּרוּזוֹתָא דְּיוֹחָנָן דְּמַלֶּל וַאֲבְרֵז יַונָאִית בְּאֶפֶסוֹס׃

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָתְמִינָן אֲוֹנְגְלִיוֹן קַדִּישָׁא בְּרוּזוֹתָא דְּיוֹחָנָן בָּרוּזָא

קָרְיָנָא דְּעָאתָא דְּמָרָן א קפלאון א

א בְּרִישִׁית אִיתַוהִי הָוָא מֶלְתָא וְהוּ מֶלְתָא אִיתַוהִי הָוָא לְוָת אֱלָהָא וַאלָהָא אִיתַוהִי הָוָא הוּ מֶלְתָא׃

debeat,& veteribus immutatis,noua omnia quę à Chriſto inſtituũtur appareant.Hoc autem Euangeliũ ſcripſit in Aſia,poſtea quàm in Pathmos inſula Apocalypſim ſcripſerat, vt cui in principio canonis incorruptibile principiũ prænotatur in Geneſi,ei etiã incorruptibilis finis per virginẽ in Apocalypſi redderetur,dicẽteChriſto:Ego ſum alpha & Ω mega.Et hic eſt Iohannes qui ſciens ſuperueniſſe diem receſſus ſui,cõuocatis diſcipulis ſuis in Epheſo, per multa ſignorũ experimenta promens Chriſtum,deſcendẽs in defoſſum ſepulturę locum,facta oratione poſitus eſt ad patres ſuos; tã extraneus à dolore mortis quàm à corruptione carnis inuenitur alienus . Tum poſt omnes Euangelium ſcripſit:& hoc virgini debebatur. Quorum tamen vel ſcriptorum temporis diſpoſitio vel librorũ ordinatio ideò à nobis per ſingula non exponitur,vt ſciendi deſiderio collato & quærẽtibus fructus laboris & Deo magiſterij doctrina ſeruetur.

SANCTVM IESV CHRISTI EVANGELIVM SECVNDVM IOHANNEM.

CAP. I.

1 IN PRINCIPIO erat Verbum , & Verbum erat apud Deũ, & Deus erat verbum.

2 * Hoc erat in principio apud Deum.

3 * Omnia per ipſum facta ſunt: & ſine ipſo factum eſt nihil quod factum eſt.

4 * In ipſo vita erat, & vita erat lux hominum:

5 * Et lux in tenebris lucet, & tenebræ eam non conprehenderunt.

6 * Fuit homo miſſus à Deo, cui nomen erat Iohannes. 7 * Hic vênit in teſtimonium, vt teſtimonium perhiberet de lumine, vt omnes crederent per illum.

8 * Non erat ille lux: ſed vt teſtimonium perhiberet de lumine.

9 * Erat lux vera, quæ illuminat omnẽ hominem venientem in hunc mundũ.

10 * In mundo erat, & mundus per ipſum factus eſt, & mundus eum non cognouit.

11 B * In propria venit,& ſui eum non receperunt.

Matt. 3. a. 2. Mar. 1. a. 2.

Infr. 3. c. 19.

Hebr. 11. a. 3.

ΤΟ ΚΑΤΑ ΙΩΑΝΝΗΝ ΑΓΙΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΝ.

κεφαλ. α΄.

1 ΕΝ ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

2 * οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.

3 * πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν, ὃ γέγονεν.

4 * ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων.

5 * καὶ τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ ἡ σκοτία αὐτὸ οὐ κατέλαβεν.

6 * ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ ἰωάννης.

7 * οὗτος ἦλθεν εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτὸς, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ.

8 * οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.

9 * ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον.

10 * ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

11 * εἰς τὰ ἴδια ἦλθε, καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

---

2 הָנָא אִיתַּוהִי חֲוָא בְּרִישִׁיתְלָוָ֫ת אֱלָהָא׃ 3 כָּל בְּאִידֵהּ חֲוָא וּבְלְעָדוֹהִי אָף לָא חֲדָא חֲוָה מִדֵּם דַּחֲוָא׃

4 בֵּהּ חַיֵּא הֲוָא וְחַיָּא אִיתַּיהוֹן נְהִרָא דִּבְנֵינָשָׁא׃ 5 וְהוֹ נְהִרָא בְּחֶשׁוּכָא מַנְהַר וְחֶשׁוּכָא לָא אַדְרְכֵהּ׃

6 הֲוָא בַּר נָשָׁא דְּאִשְׁתַּדַּר מִן אֱלָהָא שְׁמֵהּ יוֹחָנָן׃ 7 הָנָא אֲתָא לְסָהֲדוּתָא דְּנִסְהַד עַל נְהִרָא דְּכֻלְּנָשׁ נְהַימֵן בְּאִידֵהּ׃

8 לָא הוּ הֲוָא נְהִרָא אֶלָּא דְּנִסְהַד עַל נְהִרָא׃ 9 אִיתַּוהִי הֲוָא גִּיר נְהִרָא דְּשַׁרְרָא וּמַנְהַר לְכֻלְּנָשׁ דַּאתֵא לְעָלְמָא׃ 10 בְּעָלְמָא הֲוָא וְעָלְמָא בְּאִידֵהּ הֲוָה וְעָלְמָא לָא יְדָעֵהּ׃ 11 לְדִילֵהּ אֲתָא וְדִילֵהּ לָא קַבְּלוּהִי׃

12 ‡ Jis autem qui receperunt eum, dedit potestatem vt filij Dei fierent, ijs, [inquam,] qui credunt in nomen eius.

13 ‡ Ji qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo geniti sunt.

14 ‡ Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis, & spectauimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à Patre, plenum gratiæ ac veritatis.

15 ‡ Jouchanon testatus est de eo, & clamauit & ait, Hic est de quo dicebam, Ponè me venit, & fuit ante me, quoniã prior me est.

16 ‡ Et ex plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

17 ‡ Quandoquidem Lex per Mousche data est, veritas autem & gratia per IESCHVA Meschicho fuit.

Matutinis Dominicæ post Epiphaniam.

18 ‡ Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus ille Deus qui est in sinu Patris sui, ipse annunciauit.

19 ‡ Et hoc est testimonium ipsius Jouchanon quando miserunt ad eum Jihoudæi ab Ourischlem, Sacerdotes & Leuitas vt interrogarent eum, Tu quis es?

20 ‡ Et confessus est, neque negauit: & confessus est, Non sum ego Meschicho.

21 ‡ Et interrogauerunt eum rursus, Quid ergo? Jlijo es? & ait, Non sum. Es tu propheta? & ait, Minimè.

22 ‡ Dixerúntque ei, Ecquis es? vt demus responsum ijs qui miserunt nos: quid dicis de
23 teipso? ‡ Ait, Ego sum Vox clamantis in deserto, Complanate viam Domini prout di-
24 xit Eschaio propheta. ‡ Jlli autem qui missi
25 fuerant ex Perischæis erant. ‡ Et interrogauerunt eum ac dixerunt ei, Quid igitur baptizas si tu non es Meschicho, neque Jlijo,
26 neque propheta? ‡ Respondit Jouchanon, & dixit eis, Ego baptizo in aqua, sed inter vos stat ille, quem vos nescitis.
27 ‡ Js est qui ponè me venit, & fuit ante me: is, [inquam,] cuius nõ sum dignus qui soluam corrigias calceamentorum.

28 ‡ Hæc in Beth-Anio facta sunt trans Jourdenon, vbi baptizabat Jouchanon.

---

12 אִילֵין דִּין דְּקַבְּלוּהִי יַהֵב לְהוֹן [k] שׁוּלְטָנָא דְּבָנַיָּא דֵּאלָהָא נֶהֱווֹן לַאילֵין [l] דְּמְהֵימְנִין בְּשְׁמֵהּ׃

13 דְּמָא וְלָא מִן [m] צֶבְיָנָא דְּבְסָרָא וְלָא מִן צֶבְיָנָא דְּגַבְרָא אֶלָּא מִן אֱלָ[n]אָ אִתְיְלִידוּ׃

14 וּמִלְּתָא בְּסָרָא הֲוָא [p] וְאִנּוּן בֵּן [q] וְחַזַיִן [r] שׁוּבְחֵהּ שׁוּבְחָא אַיִךְ [s] דְּיִחִידָיָא דְּמִן אֲבָא דְּמָלֵא [t] טַיבוּתָא [v] וְקוּשְׁטָא׃

15 יוּחָנָן סְהֵד עֲלַוֹהִי וְקָעָא וְאָמַר הָנוֹ הוּ דַּאמְרִת דְּבָתְרִי אֲתָא וְהָוָא לֵהּ קְדָמַי מָטֵל דְּקַדְמָיָא הוּ מָנִי׃

16 וּמִן [x] מַלְיוּתֵהּ חֲנַן כְּלָן נְסַבְנָן וְטַיבוּתָא חֲלָף

17 טַיבוּתָא׃ מָטֵל דְּנָמוֹסָא בְּיַד מוֹשֵׁא [y] אִתְיְהֵב שְׁרָרָא דֵּין וְטַיבוּתָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲוָא׃

דְּצַפְּרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [z] דַּנְחָא ב

18 אֱלָהָא לָא חֲזָא אֱנָשׁ מִן מְתוֹם יְחִידָיָא אֱלָהָא הַוּ דְּאִיתַוֹהִי [b] בְּעוּבָּא דַּאבוּהִי הוּ [c] אֶשְׁתַּעִי׃

19 וְהָדָא הִי סָהֲדוּתֵהּ דְּיוּחָנָן

---

[k] שֻׁלְטָן [l] הֵימִין
[m] צֶבְיָן [n] יֶלֶד [o] מַלֵּל
[p] צַוָּן [q] חֲזָא שְׁבַח
[r] יְחִיד [s] טוֹב פירושו אמת
[t] מְלָא [v] יְהֵב
[x] דְּנַח כמו זרח
[y] עוּבָּא פירושו חיק
[z] שְׁעָא פירושו הגיד

12 * Quotquot autem receperunt eum, dedit eis potestatem filios Dei fieri, his qui credunt in nomine eius.

13 * Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt.

14 * Et verbum caro factum est, & habitauit in nobis; & vidimus gloriam eius gloriam quasi vnigeniti à patre, plenum gratiæ & veritatis.

Mat. 1. c. 16. Luc. 2. a. 7.

15 * Iohannes testimonium perhibet de ipso, & clamat dicens, Hic erat quem dixi, Qui post me venturus est, ante me factus est; quia prior me erat.

16 * Et de plenitudine eius nos omnes accepimus, & gratiam pro gratia.

2. Tim. 6. d. 17.

17 * Quia lex per Moysen data est, gratia & veritas per Iesum Christũ facta est.

18 * Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus Filius qui est in sinu Patris ipse C enarrauit.

2. Ioh. 4. c. 12. 1. Tim. 6. c. 16. Infr. 3. a. 36.

19 * Et hoc est testimonium Iohannis, quando miserunt Iudæi ab Ierosolymis sacerdotes & Leuitas ad eum, vt interrogarent eum, Tu quis es?

20 * Et confessus est, & non negauit: & confessus est, Quia non sum ego Christus.

Infr. 3. d. 28.

21 * Et interrogauerunt eum, Quid ergo? Elias es tu? Et dixit, Non sum. Propheta es tu? Et respondit, Non.

22 * Dixerunt ergo ei, Quis es, vt responsum demus his qui miserunt nos? quid dicis de teipso?

23 * Ait, Ego vox clamantis in deserto, dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.

Isai. 40. a. 3. Mat. 3. a. 3. Mar. 1. a. 3. Luc. 3. a. 4.

24 * Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis.

25 * Et interrogauerũt eum, & dixerunt ei, Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?

26 * Respondit eis Iohannes, dicens, Ego baptizo in aqua: medius autem vestrum D stetit quem vos nescitis.

27 * Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius ego non sum dignus, vt soluam eius corrigiam calceamenti.

Mat. 3. c. 11. Mar. 1. b. 7. Luc. 3. d. 16. Act. 13. a. 25. 2. a. 2. a. 11. b. 16. a. 4.

28 * Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi erat Iohannes baptizans.

12 * ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτὸν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι, τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

13 * οἱ οὐκ ἐξ αἱμάτων, οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς, οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς, ἀλλ' ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν.

14 * καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρὸς, πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

15 * ἰωάννης μαρτυρεῖ περὶ αὐτοῦ, καὶ κέκραγε, λέγων, οὗτος ἦν ὃν εἶπον, ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

16 * καὶ ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος.

17 * ὅτι ὁ νόμος διὰ μωσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ ἰησοῦ χριστοῦ ἐγένετο.

18 * Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε· ὁ μονογενὴς υἱὸς, ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς, ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

19 * καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ ἰωάννου, ὅτε ἀπέστειλαν οἱ ἰουδαῖοι ἐξ ἱεροσολύμων ἱερεῖς καὶ λευίτας, ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτὸν, σὺ τίς εἶ;

20 * καὶ ὡμολόγησε, καὶ οὐκ ἠρνήσατο. καὶ ὡμολόγησεν, ὅτι οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστός.

21 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, τί οὖν; ἠλίας εἶ σύ; καὶ λέγει, οὐκ εἰμί. ὁ προφήτης εἶ σύ; καὶ ἀπεκρίθη, οὔ.

22 * εἶπον οὖν αὐτῷ, τίς εἶ, ἵνα ἀπόκρισιν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς; τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;

23 * ἔφη, ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ, εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν ἡσαΐας ὁ προφήτης.

24 * καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν φαρισαίων.

25 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν, καὶ εἶπον αὐτῷ, τί οὖν βαπτίζεις, εἰ σὺ οὐκ εἶ ὁ χριστὸς, οὔτε ἠλίας, οὔτε ὁ προφήτης;

26 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰωάννης λέγων, ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι· μέσος δὲ ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε·

27 * αὐτός ἐστιν ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν, οὗ ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἄξιος ἵνα λύσω αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

28 * ταῦτα ἐν βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ ἰορδάνου, ὅπου ἦν ἰωάννης βαπτίζων.

בַּר שַׁדְּרוּ לְוָתֵהּ יְהוָדָיֵא מִן אוּרְשְׁלֵם כָּהֲנֵא וְלֵוָיֵא [c] וְנִשְׁאֲלוּנֵיהִי אֲנַתְּ מַן אֲנְתְּ ׃ [d] 20 וְאוֹדִי וְלָא כְּפַר [e] וְאוֹדִי דִּלּוֹ
אֲנָא אֲנָא מְשִׁיחָא ׃ 21 וְשַׁאלוּהִי תּוּב מָנָא הָכִיל אִלֵּיָא אֲנְתְּ וְאָמַר לָא אֵיתַי נְבִיָּא אֲנְתְּ וְאָמַר לָא ׃ 22 וְאָמְרוּ לֵהּ
וּמַנּוּ אֲנְתְּ [f] דְּנֶהֳוֵל פֻּתְגָמָא לַאילִין דְּשַׁדְּרִין מָנָא אָמַר אֲנְתְּ עַל נַפְשָׁךְ ׃ 23 אֱמַר אֲנָא קָלָא דְּקָרֵא בְּמַדְבְּרָא [g] דַּשְׁווּ אוֹרְחָה
דְּמָרְיָא אֲיכֹנָא דַּאֲמַר אֱשַׁעְיָא נְבִיָּא ׃ 24 וְהָנוּן דִּין [h] דְּאִשְׁתַּדְּרוּ מִן פְּרִישָׁא הֲווֹ ׃ 25 וְשַׁאלוּהִי וְאָמְרוּ לֵהּ מָנָא
הָכִיל [i] מַעֲמֵד אֲנְתְּ אִן אֲנְתְּ לָא אִיתַי מְשִׁיחָא וְלָא אִלֵּיָא וְלָא נְבִיָּא ׃ 26 עֲנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן אֲנָא מַעֲמֵד אֲנָא
בְּמַיָּא בַּיְנָתְכוֹן דִּין [k] קָאֵם הוּ דַּאנְתּוּן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן לֵהּ ׃ 27 הָנוּ הוּ דְּבָתְרִי אִתָא וַהֲוָא לֵהּ קְדָמַי הוּ דַּאנָא לָא
שָׁוֵא אֲנָא [l] דַּאשְׁרֵא עַרְקָא דְּמִסְנַוְתֵהּ ׃ 28 הָלֵין בְּבֵית עַנְיָא הֲווֹ בְּעִבְרָא דְּיוֹרְדְנָן אַיכָא דְּמַעֲמֵד הֲוָא יוֹחָנָן ׃

[c] שַׁאל [d] יְדָא [e] וְדָא
[f] נְתַל [g] שְׁוָא
[h] שַׁדַּר
[i] עַמַּר פירושו טבל
[k] קום
[l] שְׁרָא

Ad Oblationem Dominicæ poſt Ephaniam.

29 * *Poſtero autem die vidit Iouchanon Ieſchua venientem ad ſe, & ait, Ecce Agnus ille Dei qui tollit peccatum mundi.*

30 * *Hic eſt de quo dicebam, Ponè me venit vir, & fuit ante me, quoniam prior me eſt.*

31 * *Et ego non noueram eum, ſed vt innoteſcat Iſroieli, propterea veni aqua baptizatum.*

32 * *Et teſtatus eſt Iouchanon, dixítque, Conſpicatus ſum Spiritum deſcendentem de cælis quaſi columbam, manſitque ſuper eum.*

33 * *Et ego non noueram eum, ſed qui miſit me vt baptizarem aqua, ille mihi dixerat, Super quem viſurus es deſcendentem Spiritum & commorantem ſuper eum, hic baptizat in Spiritu Sanctitatis.*

34 * *Et ego vidi, & teſtor hunc eſſe Filium Dei.*

35 * *Cæterùm alio die ſtabat Iouchanon, & duo ex diſcipulis eius.*

36 * *Et intuitus Ieſchua ambulantem, ait, Ecce Agnus Dei.*

37 * *Audierúntque duo eius diſcipuli dum diceret, & abierunt poſt Ieſchua.*

38 * *Et conuerſus Ieſchua reſpexit eos venientes poſt ſe, dixitque eis, Quid quæritis? Dicunt ei, Magiſter noſter vbi degis?*

39 * *Dixit eis, Venite, & videbitis. Illi autem venerunt & viderunt vbi degeret, & apud eum fuerunt die illo: & erat quaſi hora decima.*

40 * *Vnus autem ex ijs qui hæc audierant à Iouchanon & abierant poſt Ieſchua, erat Andreas frater Schemeoun.*

41 * *Iſte vidit prius Schemeoun fratrem ſuum, & dixit ei, Inuenimus Meſchicho.*

42 * *Et adduxit eum ad Ieſchua. Intuitus autem eum Ieſchua, ait, Tu es Schemeoun filius Iauna* [Columbæ] *tu vocaberis Kipho* [Petra].

Ad Oblationem Dominicæ III. poſt Epiphaniam.

43 * *Porrò die altero voluit Ieſchua exire in Galilæam, & inuenit Philippum, dixítque, ei, Poſt me venito.*

29 * Altera die vidit Iohannes Iesum venientem ad se, & ait: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit † peccatum mundi.

peccata

30 * Hic est de quo dixi, Post me venit vir, qui ante me factus est: quia prior me erat.

31 * Et ego nesciebam eum, sed vt manifestetur † in Israel, propterea veni ego in aqua baptizans.

Israeli E

32 * Et testimonium perhibuit Iohannes, dicens: Quia vidi spiritum descendentem quasi columbam de cælo, & mansit super eum.

Matt. 3. d. 16. Mar. 1. b. 19. Luc. 3. a. 22.

33 * Et ego nesciebam eum: sed qui misit me baptizare in aqua, ille mihi dixit; Super quem videris Spiritum descēdentem & manētem super eum, hic est qui baptizat in spiritu sancto.

34 * Et ego vidi: & testimonium perhibui, quia hic est Filius Dei.

35 * Altera die iterum stabat Iohānes, & ex discipulis eius duo.

36 * Et respiciens Iesum ambulantem, dicit: Ecce Agnus Dei.

37 * Et audierunt eum duo discipuli loquentem, & secuti sunt Iesum.

38 * Conuersus autem Iesus, & videns eos sequentes se, dicit eis: Quid quæritis? Qui dixerunt ei, Rabbi quod dicitur interpretatum Magister, vbi habitas?

39 * Dicit eis: Venite, & videte. Venerūt, & viderunt vbi maneret, & apud eum manserūt die illo: hora autem erat quasi decima.

F

40 * Erat autem Andreas frater Simonis Petri, vnus ex duobus qui audierant à Iohanne, & secuti fuerant eum.

41 * Inuenit hic primùm fratrem suum Simônem, & dicit ei; Inuenimus Messiam, quod est interpretatum, Christus.

42 * Et adduxit eum ad Iesum. Intuitus autem eum Iesus, dixit: Tu es Simon filius Iona: tu vocaberis Cephas, quod interpretatur Petrus.

43 * In crastinum voluit exire in Galilæam: & inuenit Philippum. Et dicit ei Iesus, Sequere me.

29 * Τῇ ἐπαύριον βλέπει ὁ ἰωάννης τὸν ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, & λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου.

30 * οὗτός ἐστι περὶ οὗ ἐγὼ εἶπον, ὀπίσω μου ἔρχεται ἀνὴρ, ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν· ὅτι πρῶτός μου ἦν.

31 * κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τῷ ἰσραὴλ, διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν τῷ ὕδατι βαπτίζων.

32 * καὶ ἐμαρτύρησεν ἰωάννης, λέγων, ὅτι τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡσεὶ περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν.

33 * κἀγὼ οὐκ ἤδειν αὐτὸν, ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτὸν, οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

34 * κἀγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

35 * τῇ ἐπαύριον πάλιν εἱστήκει ὁ ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο.

36 * καὶ ἐμβλέψας τῷ ἰησοῦ περιπατοῦντι, λέγει, ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.

37 * καὶ ἤκουσαν αὐτοῦ οἱ δύο μαθηταὶ λαλοῦντος, καὶ ἠκολούθησαν τῷ ἰησοῦ.

38 * στραφεὶς δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ θεασάμενον αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας, λέγει αὐτοῖς, τί ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, ῥαββὶ, ὃ λέγεται ἑρμηνευόμενον, διδάσκαλε, ποῦ μένεις;

39 * λέγει αὐτοῖς, ἔρχεσθε καὶ ἴδετε. ἦλθον καὶ εἶδον ποῦ μένει· καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην. ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.

40 * ἦν ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου, εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ ἰωάννου, καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ.

41 * εὑρίσκει οὗτος πρῶτος τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, εὑρήκαμεν τὸν μεσσίαν· ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον ὁ χριστός.

42 * καὶ ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν ἰησοῦν. ἐμβλέψας δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς εἶπε, σὺ εἶ σίμων ὁ υἱὸς ἰωνᾶ· σὺ κληθήσῃ κηφᾶς, ὃ ἑρμηνεύεται πέτρος.

43 * Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν γαλιλαίαν, καὶ εὑρίσκει φίλιππον, καὶ λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀκολούθει μοι.

---

36 וְחָר בִּישׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ וַאמַר הָא אִמְרֵה דַאלָהָא׃ 37 וַשׁמַעוּ תְרֵיהוֹן תַּלְמִידוֹהִי כַּד אֲמַר וַאזַלוּ לְהוֹן בָּתַרָה
דְיֵשׁוּעַ׃ 38 וְאִתְפְּנִי יֵשׁוּעַ וַחֲזָא אֱנוּן דַאתִין כָּתַרָה וְאמַר לְהוֹן מָנָא בָּעֵין אַנְתּוּן אָמְרִין לֵהּ רַבִּן אַיכָא דָּוָא אַנְתָּ׃
39 אֲמַר לְהוֹן תָּו וְתֶחְזוֹן תֵּנוּן דֵּין אֵתָו וַחֲזוֹ אֵיכָא דְּדָוָא וְלָוֶתֵהּ דָּוָו יוֹמָא הַו וְאִית הֲוֵי אַיךְ שָׁעָא עֲסַר׃ 40 חַד דֵּין
מֵן תְּנוּן דַשׁמַעוּ מֶן יוּחַנָן וְאזַלוּ בָּתַרֵה דְיֵשׁוּעַ אִיתַוהִי הָוָא אַנְדְרֵאוֹס אֲחוּהִי דְשִׁמְעוֹן׃ 41 הָנָא חָזָא לוּקַדֶם לְשִׁמְעוֹן
אֲחוּהִי וְאמַר לֵהּ אֲשְׁכַּחְנָיהִי לַמְשִׁיחָא׃ 42 וְאִיתְיֵהּ לְוָת יֵשׁוּעַ וְחָר בֵּהּ יֵשׁוּעַ וְאמַר אַנְתָּ הוּ שִׁמְעוֹן בְּרֵה דְיוֹנָא
אַנְתָּ תֶּתְקְרָא כִּאפָא׃ וּקוּרְבָא דְּחַר בְּשַׁבָּא רֹג דְּכַתַר הַנְחָא ד
43 וְלְיוֹמָא אֲחֶרְנָא צְבָא יֵשׁוּעַ לְמֶפַּק לַגְלִילָא וְאשְׁכַּח לְפִילִיפּוֹס וְאמַר לֵהּ תָּא בָּתַרִי׃

a בְּנָא ב בְּעָא ג
b אִתָּא ב חֲזָא ג
c שְׁבַח בלשון מגא
d אָתָא ג חור
e קְרָא ג
a נְפַק b אִתָּא ג

44 * Ipse verò Philippus erat ex Beth-zaido [domo piscationis,] ex ciuitate Andreæ & Schemeoun.

45 * Philippus autem inuenit Nathanail, & dixit ei, Illum de quo scripsit Mouscheh in Lege, & in Prophetis, inuenimus, qui est Jeschua ille filius Jauseph ex Nozrath.

46 * Dixit ei Nathanail, A Nozrath potest quicquam boni esse? Dixit ei Philippus, Veni, & videbis.

47 * Vidit autem Jeschua ipsum Nathanail venientem ad se, & ait de eo, Ecce verè filius Jsroiel, in quo dolus non est.

48 * Dixit ei Nathanail, Vnde me cognoscis? ait illi Ieschua, Priusquam te vocaret Philippus, quum esses sub ficu, vidi te.

49 * Respondit Nathanail & dixit ei, Magister mi, tu es ille filius Dei, tu es ille rex Jsroiel.

50 * Dixit ei Jeschua, Propterea quòd dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis? maiora his videbis.

51 * Dixit ei, Amin amin dico vobis, Deinceps videbitis cælos apertos, & Angelos Dei, dum ascendent & descendent ad Filium hominis.

Matutinis Dominicæ qua ingreditur Ieiunium.

CAP. II.

1 CÆterùm die tertio factum est conuiuium in Kotne ciuitate Galilææ: matérque Ieschua illic aderat.

2 * Quin & ipse Jeschua, ac discipuli eius, vocatus est ad illud conuiuium.

3 * Et defecerat vinum, quum dixit ei mater ipsius Jeschua, Vinum non habent.

4 * Dixit ei Jeschua, Quid mihi & tibi mulier? nondum venit hora mea.

5 * Dixit eius mater ministris, Quodcunque dixerit vobis, facite.

6 * Erant autem ibi hydriæ lapideæ sex quæ positæ fuerant ad purgationem Jihoudæorum capientes singulæ binas metretas aut ternas.

7 * Dixit eis Jeschua, Implete has hydrias aqua: & impleuerunt eas ad summum vsque.

---

44 הוּ דֵין פִּילִיפּוֹס אִיתַּוהִי הֲוָא מִן בֵּית [c] צַיְדָא מִן מְדִינְתָּהּ דְּאַנְדְּרֵיאוֹס וְדִשְׁמְעוֹן ׃
45 וּפִילִפּוֹס אָשְׁכַּח לְנַתַּנְאֵיל וְאָמַר לֵהּ חַוִּי דְכָתַב עֲלוֹהִי מוּשֶׁא בְּנָמוּסָא וּבְנְבִיֵּא [d] אֶשְׁכַּחְנָיהִי דְּיֵשׁוּעַ הוּ בַּר יוֹסֵף דְּמִן נָצְרַת ׃
46 אֲמַר לֵהּ נַתַּנְאֵיל מִן נָצְרַת מָשְׁכַּח מִדֵּם [c] דְּטָב נֶהֱוֵא אֲמַר לֵהּ פִּילִפּוֹס [f] תָּא וְתֶחֱזֵא ׃
47 [g] וַחֲזָיהִי יֵשׁוּעַ לְנַתַּנְאֵיל כַּד אָתֵא לְוָתֵהּ וַאֲמַר עֲלוֹהִי הָא [h] שַׁרִירָאִית בַּר יִסְרָיֵל [i] דְּנָכְלָא לַיִת בֵּהּ ׃
48 אֲמַר לֵהּ נַתַּנְאֵיל כַּד אָתֵא לְוָתֵהּ וַאֲמַר עֲלוֹהִי הָא [h] שַׁרִירָאִית בַּר יִסְרָיֵל [i] דְּנָכְלָא לַיִת בֵּהּ ׃
49 עָנָא נַתַּנְאֵיל וַאֲמַר לֵהּ רַבִּי אַנְתְּ הוּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא אַנְתְּ הוּ מַלְכָּהּ דְּיִסְרָיֵל ׃
50 עַל דַּאֲמַרֵת לָךְ דַּחֲזָיתָךְ תְּחֵית תְּתָא [m] מְהֵימַן אַנְתְּ [n] דְּרַוְרְבַן מִן הָלֵין תֶּחֱזֵא ׃
51 אֲמַר לֵהּ אַמִּין אַמִּין אֲמַר [o] הֵימִן [n] לְכֹם

[c] צוּר [d] שְׁכַח [e] טוֹב [f] אֱתָא [g] חֲזָא [h] שְׁרַר [i] נְכַל [k] קְרָא [l] חֲזָא [m] תִּימַן [n] לְכַב

44 * Erat autem Philippus à Bethsaida, ciuitate Andreæ & Petri.

Iere. 23. a. 5. Ezc. 34. c. 23. 37. f. 24. g. 25. Dan. 9. f. 24. g. 25.

45 * Inuenit Philippus Nathanael, & dicit ei, Quem scripsit Moyses in Lege & Prophetæ, inuenimus Iesum filium Ioseph, à Nazareth.

46 * Et dixit ei Nathanael, A Nazareth potest aliquid boni esse? Dicit ei Philippus, Veni & vide. G

47 * Vidit Iesus Nathanael venientem ad se, & dicit de eo, Ecce verè Israelita, in quo dolus non est.

48 * Dicit ei Nathanael, Vnde me nosti? Respondit Iesus & dixit ei, Prius quàm te Philippus vocaret, cùm esses sub ficu, vidi te.

49 * Respondit ei Nathanael, & ait: Rabbi, tu es filius Dei, tu es rex Israel.

50 * Respondit Iesus, & dixit ei, Quia dixi tibi, Vidi te sub ficu, credis: maius his videbis.

51 * Et dicit ei, Amen, amen dico vobis, Amodò videbitis cælum apertum, & angelos Dei ascendentes, & descendentes, supra Filium hominis.

Mat. 24. c. 30. 28. d. 18.

CAP. II.

1 ET tertia die nuptiæ factę sunt in Cana Galilææ: & erat mater Iesu ibi. A

2 * Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias.

3 * Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum, Vinum non habent.

4 * Et dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi est mulier? nondum venit hora mea.

5 * Dicit mater eius ministris, Quodcumque dixerit vobis, facite.

6 * Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundum purificationẽ Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas.

7 * Dicit eis Iesus, Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum.

44 * Ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδὰ ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου.

45 * Εὑρίσκει Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ, καὶ λέγει αὐτῷ, Ὃν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται, εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν Ἰωσὴφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.

46 * Καὶ εἶπεν αὐτῷ Ναθαναὴλ, Ἐκ Ναζαρὲτ δύναταί τι ἀγαθὸν εἶναι; λέγει αὐτῷ Φίλιππος, Ἔρχου καὶ ἴδε.

47 * Εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Ναθαναὴλ ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστι.

48 * Λέγει αὐτῷ Ναθαναὴλ, Πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι, ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν, εἶδόν σε.

49 * Ἀπεκρίθη Ναθαναὴλ καὶ λέγει αὐτῷ, Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.

50 * Ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὅτι εἶπόν σοι, εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς, πιστεύεις· μείζω τούτων ὄψει.

51 * Καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, Ἀπ' ἄρτι ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγότα, καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

β.

1 * Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας· καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ.

2 * Ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.

3 * Καὶ ὑστερήσαντος οἴνου, λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτὸν, Οἶνον οὐκ ἔχουσι.

4 * Λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τί ἐμοὶ καὶ σοί, γύναι; οὔπω ἥκει ἡ ὥρα μου.

5 * Λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ὅ, τι ἂν λέγῃ ὑμῖν ποιήσατε.

6 * Ἦσαν δὲ ἐκεῖ ὑδρίαι λίθιναι ἓξ κείμεναι κατὰ τὸν καθαρισμὸν τῶν Ἰουδαίων, χωροῦσαι ἀνὰ μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.

7 * Λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε τὰς ὑδρίας ὕδατος. Καὶ ἐγέμισαν αὐτὰς ἕως ἄνω.

---

* בְּתַר ᵖ נְחַת
ᵃ צוֹם
ᵇ שְׁתָא ז
ᶜ קְרָא ז
ᵈ אֲתָא ז שַׁמֵּשׁ
ᵉ סוּם
ᶠ דְּכָא ז כמו זכה
ᵍ אֵמַר ʰ מְלָא ז

אֲנָא לְכוֹן דְּמִן הָשָׁא חֶזֵוּן שְׁמַיָּא ° דַּפְתִּיחִין וּמַלְאכוֹתָא דְּאֱלָהָא כַּד סָלְקִין ᵖ וְנָחֲתִין לְוָת בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא ׃
דְּצִפְרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּעַלַּל ᵃ צוֹמָא ד קְפַלָּאוֹן ב
ᵃ וְאַף הוּ יֵשׁוּעַ ׃ ᵗ וְלִיוֹמָא דַּהֲלָתָא חָנוּת ᵇ מְשִׁתּוּתָא בְּקָטְנָא מְדִינְתָא דַּגְלִילָא וְאִמֵּהּ דְּיֵשׁוּעַ תַּמָּן הֲוָת ׃
וְתַלְמִידוֹהִי ᶜ אִתְקְרִי לֵהּ לְמֶשְׁתּוּתָא ׃ ᵗ וְחַסַר חֲוָא חַמְרָא וַאמְרָא לֵהּ אִמֵּהּ לְיֵשׁוּעַ חַמְרָא לַית לְהוֹן ׃
ᵗ אֲמַר לַהּ יֵשׁוּעַ מָא לִי וְלִכִי אַנְחְתָא לָא עַדְכִיל ᵈ אִתַּת שָׁעָתִי ׃ ᵗ אָמְרָא אִמֵּהּ ᶜ לְמַשַׁמְּשָׁנָא מַדֵּם דַּאמַר
לְכוֹן עֲבֵדוּ ׃ ᵗ אִית הֲוִי דֵּין תַּמָּן אֲגָנָא דְּכַאפָּא שֵׁת ᶠ דְּסִיטָן ᵍ לְהַדְּכְיָתָא דִּיהוּדָיֵא ʰ וַאחֲזָן תְּרֵין תְּרֵין רָבְעִין אוֹ
תְּלָתָא ׃ ᵗ אֲמַד לְהוֹן יֵשׁוּעַ ⁱ מְלוֹ אִנִּין מַיָּא לַאגָנָא וּמַלַּו אֲנִין עַדְמָא לְעֵל ׃

8 ‡ Dixit eis, Haurite adhuc & offerte præcipuo discumbenti [architriclino] itaq; obtulerunt.

9 ‡ Quum autem gustasset ipse architriclinus aquas illas quæ factæ fuerant vinum; nesciebat autem vnde esset: sed ministri sciebant, quippe qui impleuissent eas aqua, vocat architriclinus sponsum.

10 ‡ Et dixit ei, Vnusquisque prius vinum bonum offert, & quum inebriati fuerint [conuiuæ] tunc quod minimum est: tu autem seruasti vinum optimum nunc vsque.

11 ‡ Hoc fuit primum signum quod edidit Jeschua in Kotne Galilææ, & notam fecit gloriam suam: & crediderunt in eum discipuli eius.

Ad Oblationem Sabbathi suscitationis Loozar.

12 ‡ Postea descendit in Capharnachum ipse, & mater eius, & fratres ac discipuli eius, illicque fuerunt paucis diebus.

13 ‡ Et propè erat Pezcho Jhoudæorum, & ascendit ad Ourischlem Jeschua.

14 ‡ Ac inuenit in templo eos qui vendebant boues & oues, & columbas, & trapezitas sedentes.

15 ‡ Fecítque sibi flagellum è fune, ac omnes eiecit è templo, & oues & boues, & trapezitas: & effudit nummos eorum, mensásque subuertit.

16 ‡ Et ijs qui vendebant columbas ait, Tollite hinc ista, neque faciatis domum patris mei domum mercatus.

17 ‡ Et recordati sunt eius discipuli scriptum esse, Zelus domus tuæ deuorauit me.

18 ‡ Responderunt autem Jhoudæi & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis vt ista facias?

19 ‡ Respondit Jeschua, & dixit eis, Destruite templum hoc, & tribus diebus ego erigam illud.

20 ‡ Dicunt ei Jhoudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum istud, & tu tribus diebus illud eriges?

21 ‡ Ipse verò hoc dicebat de templo corporis sui.

22 ‡ Quum autem surrexisset à domo mortuorũ, recordati sunt discipuli eius quòd hoc dixisset: & crediderunt Scripturis, & sermoni quem dixerat Jeschua.

---

8 אֱמַר לְהוֹן [k] זְלוּעוּ [l] מֵכִיל [m] וְאֵיתוֹ לְרֵישׁ סְמָכָא וְאֵיתִיו׃ 9 וְכַד טְעֵם הַו רֵישׁ סְמָכָא מַיָּא הָנוּן דַּהֲווֹ חַמְרָא
וְלָא יָדַע הַוָּא מִן [n] אַיְתָכָא הֲוָא מְשַׁמְּשֵׁנֵא דִּין יָדְעִין הַווֹ דְּהֵנוּן [o] מְרַוּ אֵנוּן לְמַיָּא קְרָא רֵישׁ סְמָכָא לְחַתָּנָא׃
10 וְאֲמַר לֵהּ כָּלְנָשׁ לוּקָדֵם חַמְרָא טָבָא [p] מַיתֵי וּמָא [q] דַּאֲרְווֹ הָדִין אֲנָא [r] דַּבְצִיר אַנְתְּ דִּין [s] נְטַרְתָּיהִי לְחַמְרָא טָבָא
עַדְמָא לְהָשָׁא׃ 11 הָדָא הִי אָתָא קַדְמָיתָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ בְּקַטְנָא דַּגְלִילָא [t] וְאוֹדַע [v] שׁוּבְחֵהּ [x] וְהֵימַנוּ בֵּהּ תַּלְמִידוֹהִי׃
דַּקּוּרְבָּא דְּשַׁבְּתָא [z] דְּנוּחֲמֵהּ דְּלַעְזַר ו
12 בָּתַר הָדָא נְחַת לַכְּפַרְנַחוּם הוּ וְאִמֵּהּ וַאֲחוֹהִי וְתַלְמִידוֹהִי וְתַמָּן הֲווֹ קַלִּיל יוֹמָתָא׃ 13 וְקָרִיב הֲוָא פִּצְחָא
דְּיהוּדָיֵא וְסַלֵּק לְאוּרְשְׁלֵם יֵשׁוּעַ׃ 14 וְאַשְׁכַּח בְּהֵיכְלָא לְהָלֵין דְּמַזְבְּנִין [b] תּוֹרָא וְעָרְבָא וְיוֹנָא [d] וְלַמְעַרְפְּנֵא דְּיָתְבִין׃

k זְלַע כמו זלח או סאב
l בפרושו עוד מֵאתָא
m עברית אסוזה
n מְלָא o אִתָּא p רְוָא
q בְּצַר r נְטַר s יְדַע
t שְׁבַח u חֵימַן
v נְחַם בלשון קום
w תּוֹרָא כמו שור
x פירושו צאן d עֲרַף

8 ‡ Et dicit eis Iesus, Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt.

9 ‡ Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factum, & non sciebat vnde esset, ministri autem sciebant qui hauserant aquam: vocat sponsum archi B triclinus;

Iustr. 4. f. 46.

10 ‡ Et dicit ei, Omnis homo primùm bonum vinum ponit: & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est. Tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc.

11 ‡ Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ: & manifestauit gloriam suam, & crediderunt in eũ discipuli eius.

8 ‡ καὶ λέγει αὐτοῖς, ἀντλήσατε νῦν, καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ· καὶ ἤνεγκαν.

9 ‡ ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρίκλινος τὸ ὕδωρ οἶνον γεγενημένον· καὶ οὐκ ἤδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ἤδεισαν Ⓓ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ. φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρίκλινος·

10 ‡ καὶ λέγει αὐτῷ, πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησι, Ⓒ ὅταν μεθυσθῶσι, τότε τὸν ἐλάσσω· σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.

11 ‡ ταύτην ἐποίησε τὴν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ ἰησοῦς ἐν κανᾷ τ γαλιλαίας, καὶ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ· καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν Ⓓ μαθηταὶ αὐτ.

hæc 12 ‡ Post †hoc descendit Capharnaum ipse & mater eius, & fratres eius, & discipuli eius: & ibi manserunt non multis diebus.

13 ‡ Et propè erat Pascha Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam:

14 ‡ Et inuenit in templo vendẽtes oues & boues, & columbas, & numularios C sedentes.

15 ‡ Et cùm fecisset quasi flagellum de funiculis, omnes eiecit de templo, oues quoque & boues, & numulariorum effudit æs, & mensas subuertit.

16 ‡ Et his qui columbas vendebant, dixit, Auferte ista hinc, & nolite facere domum patris mei, domũ negotiationis.

17 ‡ Recordati sunt verò discipuli eius quia scriptum est: Zelus domus tuæ comedit me.

Psal. 68. b. 10.

18 ‡ Responderunt ergo Iudæi & dixerunt ei, Quod signum ostendis nobis quia hæc facis?

19 ‡ Respondit Iesus, & dixit eis, Soluite templum hoc, & in tribus diebus excitabo illud. D

Mat. 26. f. 61. 27. c. 40. Mar. 14. f. 58. 23. c. 29.

20 ‡ Dixerunt ergo Iudæi, Quadraginta & sex annis ædificatum est templum hoc, & tu in tribus diebus excitabis illud?

21 ‡ Ille autem dicebat de templo corporis sui.

22 ‡ Cùm ergo resurrexisset à mortuis, recordati sunt discipuli eius, quia hoc dicebat. & crediderunt scripturæ, & sermoni quem dixit Iesus.

Psal. 3. b. 6. 36. b. 9

12 ‡ Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς καπερναοὺμ, αὐτὸς Ⓒ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ· καὶ ἐκεῖ ἔμειναν ὐ πολλὰς ἡμέρας.

13 ‡ καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη εἰς ἱεροσόλυμα ὁ ἰησοῦς.

14 ‡ καὶ εὗρεν ἐν τῷ ἱερῷ τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς, καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους.

15 ‡ καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων, πάντας ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τά τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας· Ⓒ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεε τὸ κέρμα, καὶ τὰς τραπέζας ἀνέστρεψε.

16 ‡ καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν εἶπεν, ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν· μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, οἶκον ἐμπορίου.

17 ‡ ἐμνήσθησαν Ⓓ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστὶν, ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεταί με.

18 ‡ ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, τί σημεῖον δεικνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

19 ‡ ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, καὶ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερῶ αὐτόν.

20 ‡ εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, τεσσαράκοντα καὶ ἓξ ἔτεσιν ᾠκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν;

21 ‡ ἐκεῖνος Ⓓ ἔλεγε περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

22 ‡ ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ τῶν νεκρῶν, ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ ἐπίστευσαν τῇ γραφῇ Ⓒ τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν ὁ ἰησοῦς.

---

15 וַעֲבַד לֵהּ [c] פְּרִגְלָא [f] מִן חַבְלָא וַלְכֻלְּהוֹן [f] אַפֵּיק מִן הֵיכְלָא וְעָרְבָא וְתוֹרָא וְלְמְעַרְפְּנָא וְאַשַּׁד [g] עוּרְפְּנְהוֹן וּפְתוֹרֵיהוֹן

16 הַפָּךְ : וְלְהָנוּן דְּמְזַבְּנִין יַוְנָא אֲמַר שְׁקוּלוּ הָלִין מָכָּא וְלָא [h] תָּעְבְּדוּנַהּ לְבֵיתָהּ דַּאבִי בֵּית [i] תֶּאגוּרְתָּא :

17 [k] וְאִתְדַּכָּרוּ תַלְמִידוֹהִי דִּכְתִיב דְּקִנְאַת בֵּיתָךְ [l] אֵכְלַנִי : 18 [m] עֲנַו דֵּין יְהוּדָיֵא וַאֲמַרוּ לֵהּ מָנָא אָתָא

[m] מְחַוֵא אַנְתְּ לַן דְּהָלֵין עָבֵד אַנְתְּ : 19 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן [o] סְחוּרוּ הֵיכְלָא הָנָא וְלְתְלָתָא יוֹמִין אֲנָא [p] מְקִים

אֲנָא לֵהּ : 20 אֲמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לַארְבְּעִין וְשֵׁת שְׁנִין [q] אִתְבְּנִי הֵיכְלָא הָנָא וְאַנְתְּ לְתְלָתָא יוֹמִין מְקִים אַנְתְּ לֵהּ :

21 הוּ דֵּין אֲמַר הָנָא עַל הֵיכְלָא דְּפַגְרֵהּ : 22 בַּר קֳדֵם דֵּין מִן בֵּית [r] מֵיתָא [s] אִתְדַּכָּרוּ תַלְמִידוֹהִי דְּהָנָא

אֲמַר הָנָא [t] וְהֵימְנוּ לִכְתָבָא [u] וְלִמְלְתָא דַּאֲמַר יֵשׁוּעַ :

ז מן לשון יון עבראית השוק
נִפָּק
ח פירושו מעות
ט עֲבַד
י תְּגַר כ וְכַר ל אֲבַל
מ עֲנָא נ חֲוָא
ס סְתַר בלשון הרס
ע קום פ בְּנָא צ מות
ק דְּבַר ר חֵימֵן ש מְלַל

Matutinis Dominicæ poſt Epiphaniam & de Baptiſmo.

23 * *Quum autem eſſet Jeſchua in Ouriſchlem in Pezcho die feſto, multi crediderũt in eum, qui viderunt ſigna quæ edebat.*

24 * *Ipſe autem Jeſchua non credebat eis ſemetipſum, quippe qui noſſet omnes.*

25 * *Nec indigeret vt quiſquam ei teſtaretur de quouis homine, ipſe enim nouerat quid eſſet in homine.*

CAP. III.

1 ERat autem ibi vnus ex Periſchæis, cui nomen erat Nikodimous princeps Jihoudæorum.

2 * *Hic venit ad Jeſchua noctu, & dixit ei, Magiſter mi, ſcimus te à Deo miſſum fuiſſe doctorem: nemo enim poteſt hæc ſigna edere, quæ tu edis, niſi qui Deum habeat ſecum.*

3 * *Reſpondit Jeſchua, & dixit ei, Amin amin dico tibi, Niſi quis genitus fuerit denuò, non poteſt videre regnum Dei.*

4 * *Dixit ei Nikodimous, Qui fieri poteſt vt naſcatur homo ſenex? nunquid poteſt iterum in vterum matris ſuæ duabus vicibus introire & gigni?*

5 * *Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Amin amin dico tibi, Niſi quis genitus fuerit ex aqua & Spiritu, non poteſt ingredi regnum Dei.*

6 * *Quod natum eſt ex carne, caro eſt; & quod natum eſt ex Spiritu, ſpiritus eſt.*

7 * *Ne mireris quòd dixerim tibi, Oportet vos naſci denuò.*

8 * *Spiritus quò loci vult ſpirat, & vocem eius audis, ſed neſcis vnde veniat & quò vadat, ita eſt quiſquis genitus eſt ex Spiritu.*

9 * *Reſpondit Nikodimous, & dixit ei, Quomodo poſſunt hæc fieri?*

10 * *Reſpondit Jeſchua & dixit ei, Tu es doctor in Iſroiel, & hæc neſcis?*

11 * *Amin amin dico tibi, Quod ſcimus loquimur, & quod vidimus teſtamur, ſed teſtimonium noſtrum non recipitis.*

וְצַפְרָא חַד בְּשַׁבְּתָא וְכַתַר [a] נַזְחָא [b] נִקְדִּימוֹן רֵישָׁא [1]

[23] כַּד אִיתַוְהִי הַוָא יֵשׁוּעַ בְּאוּרְשְׁלֵם בְּפָצְחָא בְּעַדְעָנָא סַגִּיאֵי [c] הֵימְנוּ בֵּהּ [d] דַּחֲזוֹ [c] אָתְוָתָא דְּעָבֵד ׃ [24] הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ

לָא מְהֵימֵן הַוָא לְהוֹן נַפְשֵׁהּ מֶטֻל דְּהוּ יָדֵע הַוָא לְכֻלָּנָשׁ ׃ [25] וְלָא סְנִיק הַוָא דְּאֵנָשׁ [f] נְסָהַד לֵהּ עַל כָּל בַּרְנָשׁ הוּ גֵּיר יָדֵע

הַוָא מָנָא אִית בְּבַרְנָשָׁא ׃ קפלאון ג [1] אִית הַוָא דֵּין חַמָּן חַד מֵן פְּרִישֵׁא

נִיקְדִּימוֹם שְׁמֵהּ הַוָא [2] אַרְכוֹנָא דִּיהוּדָיֵא ׃ [2] הָנָא אֲתָא לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלֵלְיָא וְאָמַר לֵהּ רַבִּי יָדְעִינָן דְּמֵן אֱלָהָא [b] אִשְׁתַּדַּרְתְּ

מְלַפָּנָא לָא גֵּיר אֱנָשׁ מְשַׁכַּח הָלֵין אָתְוָתָא לְמֶעְבַּד אַנְתְּ עֵבֵד אַנְתְּ [3] עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר

לֵהּ אֲמִין אֲמִין אֲנָא לָךְ דְּאֵן אֱנָשׁ לָא [d] מְתִילֵד מֵן דְּרִישׁ לָא מְשַׁכַּח [c] דְּנָחֲזֵא מַלְכוּתֵהּ דֵּאלָהָא ׃

[a] דְּנַח [b] עַמַר
[c] הַיְמַן [d] חֲזָא
[e] אָתָא כמו אות
[f] סְחֵד
[a] פירושו שרמן לשון יון
[b] שְׁרַר [c] אֲלַף
[d] יְלַד [c] חֲזָא

23 * Cùm autem esset Ierosolymis in Pascha in die festo, multi crediderunt in nomine eius, videntes signa eius quę faciebat.

24 * Ipse autem Iesus non credebat semetipsum eis, eò quòd ipse nosset omnes.

25 * Et quia opus ei nõ erat vt quis testimonium perhiberet de homine: ipse enim sciebat quid esset in homine.

CAP. III.

1 ERat autem homo ex Pharisæis, Nicodemus nomine, princeps Iudæorum.

2 * Hic venit ad Iesum nocte, & dixit ei, Rabbi, scimus quia à Deo venisti magister, nemo enim potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum eo.

3 * Respondit Iesus & dixit ei, Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei.

4 * Dicit ad eum Nicodemus, Quomodo potest homo renasci, cùm sit senex? nunquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire & renasci?

5 * Respondit Iesus, Amen, amen dico tibi, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Sancto Spiritu†, non potest introire in regnum Dei.

6 * Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex Spiritu, Spiritus est.

7 * Non mireris, quia dixi tibi, oportet vos nasci denuò.

8 * Spiritus vbi vult spirat: & vocem eius audis, sed nescis vnde veniat, † & Ps. 134. a. 1. aut quò vadat: sic est omnis qui natus est ex spiritu.

9 * Respondit Nicodemus, & dixit ei: Quomodo possunt hæc fieri?

10 * Respondit Iesus, & dixit ei: Tu es magister in Israel, & hæc ignoras?

11 * Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur, & testimonium nostrum non accipitis.

23 * ὡς δὲ Ἰησοῦς ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐν τῷ πάσχα ἐν τῇ ἑορτῇ, πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει.

24 * αὐτὸς δὲ ὁ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν ἑαυτὸν αὐτοῖς, διὰ τὸ αὐτὸν γινώσκειν πάντας·

25 * καὶ ὅτι οὐ χρείαν εἶχεν, ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου· αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκε τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

γ.

1 * Ἦν δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων.

2 * οὗτος ἦλθε πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ῥαββί, οἴδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος· οὐδεὶς γὰρ ταῦτα τὰ σημεῖα δύναται ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾖ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

3 * ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

4 * λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ νικόδημος, πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὤν; μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν, καὶ γεννηθῆναι;

5 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μή τις γεννηθῇ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

6 * τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς, σάρξ ἐστι· καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος, πνεῦμά ἐστι.

7 * μὴ θαυμάσῃς ὅτι εἶπόν σοι, δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν.

8 * τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται, καὶ ποῦ ὑπάγει· οὕτως ἐστὶ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

9 * ἀπεκρίθη νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

10 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις;

11 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτι ὃ οἴδαμεν λαλοῦμεν, καὶ ὃ ἑωράκαμεν μαρτυροῦμεν, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε.

---

4 אֲמַר לֵהּ נִיקְדִימוֹס אֵיכָנָא מָשְׁכַּח גְּבְרָא סָבָא דְּלָמָא מָשְׁכַּח חוּב לְכַרְסָא דְּאִמֵּהּ דְּתָרְתֵּין זַבְנִין לְמֵעַל וְנֵתִילֵד׃ 5 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּאֵין אֱנָשׁ לָא מֶתִילֵד מִן מַיָּא וְרוּחָא לָא מָשְׁכַּח דְּנָעוּל לְמַלְכוּתָא דֵּאלָהָא׃ 6 מַרְם דִּילִיד מִן בִּסְרָא בִּסְרָא הוּ וּמַרְם דִּילִיד מִן רוּחָא רוּחָא הוּ׃ 7 לָא תְּתְדְּמַר דְּאָמְרֵת לָךְ דְּוַלָּא לְכוֹן לְמֶתִילְדוּ מִן דְּרִישׁ׃ 8 רוּחָא אֲתַר וְדַצְבְיָא נָשְׁבָא וְקָלָהּ שָׁמַע אַנְתְּ אֲלָא לָא יָדַע אַנְתְּ אֵיתֵי וּלְאֵיכָא אָזְלָא הָכַנָא אִיתַּוְהִי כְּלָנָשׁ דִּילִיד מִן רוּחָא׃ 9 עָנָא נִיקְדִימוֹס וַאֲמַר לֵהּ אֵיכַנָא מָשְׁכְּחָן הָלֵין לְמֶהְוָא׃ 10 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְפָנָה דְּיִסְרָיֵל וְהָלֵין לָא יָדַע אַנְתְּ׃ 11 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּמַרְם דְּיָדְעִינָן מְמַלְלִינָן וּמַרְם דַּחֲזִין חֲזִינָן וְסָהֲדוּתָן לָא מְקַבְּלִין אַנְתּוּן׃

f פירושו זקן
g עַלַל h וְלַד
i דְּמַר k פירושו צריך
l וְלַד m צְבָא n נְשַׁב
o פירושו אימתה
p אֲתָא q אִידַךְ
r שְׁכַח בלשון כל
s אֲלַף t הַוָא
u יְדַע x חֲזָא x סְחַר

12 * Si terrena dixi vobis, neque creditis quomodo, si dixero vobis cælestia, credetis mihi?

Matutinis medij ieiunij.

13 * Porrò nemo ascendit in cælum nisi qui descendit è cælo, Filius hominis qui ipse est in cælo.

14 * Et quemadmodum extulit Mousche serpentem in deserto, ita futurum est vt extollatur Filius hominis.

15 * Vt quisquis credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

16 * Ita enim dilexit Deus mundum vt Filium suum vnicum dederit, vt quisquis credit in eum, nõ pereat, sed habeat vitã æternã.

17 * Non enim misit Deus Filium suum in mundum vt condemnet mundum, sed vt seruetur mundus per eum.

18 * Qui credit in eum non condemnatur, qui verò non credit, iam condemnatus est, quippe qui non crediderit in nomen vnigeniti Filij Dei.

19 * Hæc est autem condemnatio, quia Lux venit in mundum, & dilexerunt homines tenebras potius quàm Lucem, fuerunt siquidem opera eorum mala.

20 * Quisquis enim odiosa mala agit, odit Lucem: nec venit ad Lucem, ne arguantur opera
21 eius. * Qui verò agit veritatem, venit ad Lucem vt innotescant opera ipsius, quòd in Deo facta sint.

Ad Oblationem Encæniis Ecclesiæ.

22 * Postea venit Jeschua & discipuli eius in terram Jihoudææ, & illic conuersabatur cum eis, & baptizabat.

23 * Baptizabat autem & Iouchanon in Injoun, quod est iuxta crepidinem Scholim, quoniam aquæ erant illic multæ: & veniebant & baptizabantur.

24 * Nondum enim coniectus fuerat Jouchanon in domum vinctorum. * Orta est autem
25 quæstio vni ex discipulis Jouchanon cũ Jihoudæo quodam de purgatione.

26 * Et venerunt ad Jouchanon, & dixerunt ei, Magister noster, Js qui tecum erat vltra Jourdenon, de quo testimonium perhibuisti, en & ipse baptizat, multique veniunt ad eum.

---

12 אִין דַּבְאַרְעָא אֲמָרֵת לְכוֹן וְלָא מְהֵימְנִין אַנְחוֹן אֵיכָנָא אִן אֲמַר לְכוֹן דְּבַשְׁמַיָּא תְּהֵימְנוּנָנִי׃

13 וְלָא אֱנָשׁ סְלֵק לַשְׁמַיָּא אֶלָּא הַו דְּנָחֵת מִן שְׁמַיָּא בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא הוּ דְּאִיתַוהִי בַּשְׁמַיָּא׃ 14 וַאֵיכָנָא דְּאָרִים
מוֹשֶׁא חֱוְיָא בְּמַדְבְּרָא הָכַנָא עֲתִיד לְמֶתְרָמוּ בְּרֵהּ דֶּאנָשָׁא׃ 15 דְּכָלְנָשׁ דְּמְהֵימִן בֵּהּ לָא נֶאבַד אֶלָּא נֶהֱוִין לֵהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם׃
16 הָכַנָא גֵּיר אֱלָהָא לְעָלְמָא אֵיכָנָא דְּלַבְּרֵהּ יְחִידָיָא נָתֵל דְּכָל מַן דְּמְהֵימִן בֵּהּ לָא נֶאבַד אֶלָּא נֶהֱוִין לֵהּ חַיֵּא
דְּלְעָלַם׃ 17 לָא גֵּיר שַׁדַּר אֱלָהָא לַבְּרֵהּ לְעָלְמָא אֶלָּא דְּנִרוּנִיהִי לְעָלְמָא אֶלָּא דְּנִחֵא עָלְמָא בְּאִדֵּהּ׃ 18 מַן דְּמְהֵימִן בֵּהּ לָא
מִתְדִּן וּמַן דְּלָא מְהֵימִן מַן כַּדוּדִין הוּ דְּלָא הֵימִן בַּשְׁמֵהּ דִּיחִידָיָא בְּרֵהּ דֶּאלָהָא׃ 19 הָנוֹ דִּין דִּינָא דְּנוּהֲרָא אִתָא

---

z חַיֵּמִן
a עוֹם
b אִית כמו יש c רוֹם
d רוֹם e הַיֵּמִן f אֵבַד
g אַחֵב כמו אהב
h יְחַד i נְתַל
k דִּין l חֵיֵא m דִּין

12 * Si terrena dixi vobis, & non creditis: quomodo si dixero vobis cælestia, credetis?

12 * εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἴπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια, πιστεύσετε;

13 * Et nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, Filius hominis qui est in cælo.

13 * Καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ.

14 * Et sicut Moyses exaltauit serpentem in deserto: ita exaltari oportet Filium hominis:

Num. 21 c. 9.

14 * καὶ καθὼς Μωσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου·

15 * Vt omnis qui credit in ipsum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

15 * ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

16 * Sic enim Deus dilexit mundum, vt filium suum vnigenitum daret: vt omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam æternam.

1. Ioh. 4. b. 9.

16 * οὕτω γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν μὴ ἀπόληται, ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον.

17 * Non enim misit Deus filium suum in mundum, vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.

17 * οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον, ἵνα κρίνῃ τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῇ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ.

18 * Qui credit in eum, non iudicatur. qui autem non credit, iam iudicatus est: quia non † credidit in nomine vnigeniti Filij Dei.

credit

18 * ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν, οὐ κρίνεται· ὁ δὲ μὴ πιστεύων, ἤδη κέκριται· ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

C

19 * Hoc est autem iudicium: quia lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem: erant enim eorum mala opera.

Sup. 1. a. 9.

19 * αὕτη δέ ἐστιν ἡ κρίσις, ὅτι τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς· ἦν γὰρ πονηρὰ αὐτῶν τὰ ἔργα.

20 * Omnis enim qui † malè agit, odit lucem, & non venit ad lucem, vt non arguantur opera eius.

mala

20 * πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσσων, μισεῖ τὸ φῶς, καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα μὴ ἐλεγχθῇ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

21 * Qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, quia in Deo sunt facta.

21 * ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν, ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς, ἵνα φανερωθῇ αὐτοῦ τὰ ἔργα· ὅτι ἐν θεῷ ἐστιν εἰργασμένα.

22 * Post hæc venit Iesus & discipuli eius in terram Iudæam: & illic morabatur cum eis, & baptizabat.

22 * Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν, καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν, καὶ ἐβάπτιζεν.

23 * Erat autem & Iohannes baptizans in Ænon iuxta Salim: quia aquæ multæ erant illic, & veniebant, & baptizabantur.

Infr. 4. a. 1.

23 * ἦν δὲ καὶ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνὼν ἐγγὺς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ· καὶ παρεγίνοντο καὶ ἐβαπτίζοντο.

24 * Nondum enim missus fuerat Iohannes in carcerem.

24 * οὔπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.

25 * Facta est autem quæstio ex discipulis Iohannis cũ Iudæis de purificatione.

25 * ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίων περὶ καθαρισμοῦ.

26 * Et venerunt ad Iohannem, & dixerunt ei, Rabbi, qui erat tecum trans Iordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.

Sup. 1. c. 19.

26 * καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην, καὶ εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ᾧ σὺ μεμαρτύρηκας, ἴδε οὗτος βαπτίζει, καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

---

[a] נְהַר כמו זהר
[b] אִירַ [β] סְנֵא
[c] כְּסָס [ζ] פירושו אמת
[d] יֵרַע [ε] חֲדַת כמו חדש
[e] כמו עידה [ζ] חֶפֶךְ [d] עֲמַר
[f] אִתָּא [ζ] בְּעָא
[g] דְּכֵא [ζ] כמו זכה
[h] אִתָּא [i] סְהַד [k] סְנֵא

27 * Respondit Jouchanon, & dixit eis: Non potest homo recipere quicquam ex animi sui voluntate, nisi datum ei fuerit de cælo.

28 * Vos estis mihi testes me dixisse: Non sum Meschicho, sed missus sum coram eo.

29 * Qui habet Sponsam, Sponsus est: amicus autem Spōsi illius, qui stat & audit eum, gaudio magno gaudet propter vocem Sponsi. hoc ergo gaudium meum ecce impletum est.

30 * Illum oportet crescere, me verò minui.

31 * Is enim qui supernè venit, supra omnes est: is autem qui de terra, de terra est, & terrena loquitur: is qui è cælo venit, supra
32 omnes est. * Et quod vidit & audiuit, testatur: & testimonium eius nemo recipit.

33 * Qui autem recipit eius testimonium, ob-
34 signauit Deum esse veracem. * Is enim quem Deus misit, verba ipsius Dei loquitur: non enim in mensura dedit Deus Spiritum.

35 * Pater diligit Filium, & omnia dedit in manus eius.

36 * Qui credit in Filium, habet vitam æternam; qui verò nō †satisfactus est de Filio, non videbit vitam, sed ira Dei commorabitur super eum.

† אתספ hoc in loco plura significat quàm vt vno verbo exprimi possit.

CAP. IIII.

1 COgnouit autem Jeschua audisse Perischæos ipsum discipulos multos facere, magisque baptizare quàm Jouchanon:

2 (Quanquam ipse Jeschua non baptizaret sed discipuli eius.)

3 * Et reliquit Jihoudæam, & venit iterum in Galilæam.

Nocte diei genuflexionis Pentecostes.

4 * Opus autem erat ei vt veniens transiret per Schamaritanos.

5 * Venit itaque in vrbem Schamaritanorum, quæ vocatur Schocar, iuxta tumulum agri, quem dedit Jaakoub Jauseph filio suo.

6 * Eratque ibi fons aquarum Jaakoub: ipse autem Jeschua fatigatus erat ex labore itineris, sedebatque ad fontem, & erat hora sexta.

---

27 עָנָא יוֹחָנָן וְאָמַר לְהוֹן לָא מְשְׁכַּח בַּרְנָשָׁא [1]לְמֶסַב מִן [m]צְבוּת נַפְשֵׁהּ מַדֵּם אֶלָּא אִן [n]אִתְיְהַב לֵהּ מִן שְׁמַיָּא׃
28 אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן לִי דַּאֲמַרְתַּ֫נָא לָא הֲוִית מְשִׁיחָא אֶלָּא שְׁלִיחָא אֲנָא דַּקְדָּמוֹהִי׃ 29 מַן דְּאִית לֵהּ [o]כַּלְתָּא
חַתָּנָא הוּ [p]רַחֲמֵהּ בֵּין דְּחַתָּנָא הַו [q]וְקָאֵם [r]וְצָאֵת לֵהּ [s]חַדּוּתָא רַבְתָּא חֲדָא מָטַל קָלֵהּ דְּחַתָּנָא הָדָא הָכֵיל חַדּוּתָא דִּילִי הָא
[t]מְסַלְּיָא׃ 30 לְהָו הוּ וְלֵא הָנָא [u]לְמֶרְבָּא וְלִי [x]לְמֶבְצַר׃ 31 הָו גֵּיר דְּמִן לְעֵל אִתָא לְעֵל מִן כֹּל הוּ וְהָו דְּמִן אַרְעָא מִן
אַרְעָא הוּ וּמִן אַרְעָא מְמַלֵּל הָו דְּמִן שְׁמַיָּא אִתָא לְעֵל מִן כֹּל הוּ׃ 32 וּמַדֵּם חֲזָא וְשְׁמַע מַסְהֲדוּתֵהּ לָא אֱנָשׁ
מְקַבֵּל׃ 33 הָו דִּין דְּקַבֵּל סָהֲדוּתֵהּ חָתֵם דַּאלָהָא [y]שְׁרִירָא הוּ׃ 34 אֵינָא גֵּיר דַּאלָהָא שַׁדְּרֵהּ [z]מְלֵּא הוּ דַּאלָהָא
מְמַלֵּל לָא הָנָא גֵּיר [a]בְּכֵילָא יַהֲב אֱלָהָא רוּחָא׃ 35 אֲבָא [b]מַחֲב לַבְּרָא וְכֹל מַדֵּם יַהֲב [c]בְּאִידּוֹהִי׃ 36 מַן דְּמְהֵימֵן בְּבְרָא

[l] נְסַב [m] עָבָא [n] יְהֵב
[o] כַּלָּל [p] רְחֵם
[q] קוֹם [r] צוּת פּירוּשׁוּמְע
[s] חֶדְוָא [t] מְלָא [v] רְבָא
[x] כְּצַר [x] סְחַר
[y] פּ׳ רוּשׁוּ אֲמִתִּי
[z] מַלֵּל כּוֹל וּפּ׳רוּשׁ שִׁיעוּר
[a] עֵחֵב כְּמוֹ אוֹתָב [c] יַד

27 * Respondit Iohannes & dixit, Non potest homo accipere quicquam, nisi fuerit ei datum de cælo.

28 * Ipsi vos mihi testimoniū perhibetis, quod dixerim, Non sum ego Christus: sed quia missus sum ante illum. Supr. 1. 6. 20.

29 * Qui habet sponsam, sponsus est: amicus autem sponsi qui stat & audit eum, gaudio gaudet propter vocē sponsi. Hoc ergo gaudium meum impletum est.

30 * Illum oportet crescere: me autem minui.

31 * Qui desursum venit, super omnes est. Qui est de terra, de terra est, & de terra loquitur. Qui de cælo venit, super omnes est.

32 * Et quod vidit & audiuit, hoc testatur: & testimonium eius nemo accipit.

33 autem accepit * Qui †accepit eius testimonium, signauit quia Deus verax est.

34 Rom. 3. a. 4. Infr. 8. 6. 26. * Quem enim misit Deus, verba Dei loquitur. non enim ad mensuram dat Deus Spiritum.

35 * Pater diligit filium: & omnia dedit in manu eius.

36 1. Io. 5. b. 10. * Qui credit in Filium, habet vitam æternam: qui autem incredulus est filio, non videbit vitam, sed ira Dei manet super eum.

CAP. IIII.

1 VT ergo cognouit Iesus quia audierunt Pharisæi quòd Iesus plures discipulos facit, & baptizat, quàm Iohannes: A

Sup. 3. 6. 22. * Quanquam Iesus non baptizaret, sed discipuli eius:

3 * Reliquit Iudæam, & abijt iterum in Galilæam.

4 * OPORTEBAT autē eum transire media per †Samariam.

5 * Venit ergo in ciuitatem Samariæ quæ dicitur Sichar, iuxta prędium quod dedit Iacob, Ioseph filio suo. Gen. 33. d. 19. 48. d. 22. Ios. 24. 8. 32.

6 autem * Erat autem ibi fons Iacob. Iesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem. hora† erat quasi sexta.

27 * ἀπεκρίθη ἰωάννης καὶ εἶπεν, οὐ δύναταί ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲν, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

28 * αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον, οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ χριστὸς, ἀλλ' ὅτι ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

29 * ὁ ἔχων τὴν νύμφην, νυμφίος ἐστίν· ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου ὁ ἑστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾷ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου. αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

30 * ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν· ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

31 * ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστίν. ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς, ἐκ τῆς γῆς ἐστι, καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ. ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος, ἐπάνω πάντων ἐστί.

32 * καὶ ὃ ἑώρακε καὶ ἤκουσε, τοῦτο μαρτυρεῖ, καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

33 * ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν, ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθής ἐστιν.

34 * ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ. οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα.

35 * ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱὸν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

36 * ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν, ἔχει ζωὴν αἰώνιον· ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ, οὐκ ὄψεται τὴν ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

δ'.

1 * Ὡς οὖν ἔγνω ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ ἰωάννης·

2 * καίτοιγε ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν, ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ·

3 * ἀφῆκε τὴν ἰουδαίαν, καὶ ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

4 * ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς σαμαρείας.

5 * ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς σαμαρείας, λεγομένην συχὰρ, πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν ἰακὼβ ἰωσὴφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ.

6 * ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ ἰακώβ. ὁ οὖν ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ· ὥρα ἦν ὡσεὶ ἕκτη.

---

4 טְפַס ג חֲזֵי ד רְגַז
a עֲמַר בלשון סכל
b לְמַר
c בְּרֵךְ d מן לשון יון
e עֲבַר f אִתָּא g קְרַב
h גֶּנְבָּ כמו גבעה
i פירושו מקור k לְאָא כמו לאה
l יְתֵב m חֲנֵי

אִיתַ לַהּ חֵזֵי דְּלָעֲלַם וּמִן דְּלָא d מְחַטְּפִים לַבְּרָא לָא e נְחֲזָא חֵזֵי אֶלָּא f רוּגְזֵהּ דְּאַלָּהָא נְקַוֵּא עֲלוֹהִי ׃
קפלאין ד 1 יְדַע דֵּין יְשׁוּעַ דְּשַׁמְּעוּ פְּרִישָׁא דְּתַלְמִידֵא סַגִּיאָא עָבַד a וּמְעַמֵּד יַתִּיר מִן יוֹחָנָן ׃
2 כַּד לָא הֲוָא הוּ יֵשׁוּעַ מַעֲמַד הֲוָא אֶלָּא b תַּלְמִידוֹהִי ׃ 3 וְשַׁבְקֵהּ לִיהוּד וַאֲתָא לַהּ תּוּב לַגְלִילָא ׃
דְּלָלְיָא דְיוֹם c בּוּרְכָּא d וְפָּנְטִיקוֹסְטֵי ו
4 e מַעְבָּרָא הֲוָת לַהּ דֵּין f וְנָאתָא נָעְבַר עַל בֵּית שָׁמְרַיָּא ׃ 5 וַאֲתָא לְמַדִינְתָּא דְשָׁמְרַיָּא g דְּמִתְקְרֵי
שְׁכַר עַל h גֶּנְבָּ קְרִיבָא דְיָהֵב הֲוָא יַעֲקוֹב לְיוֹסֵף בְּרֵהּ ׃ 6 וְאִיתַ חֵזֵי מַיָּא דְיַעֲקוֹב הוּ דֵּין יְשׁוּעַ i לָאֵ
הֲוָא מִן עַמְלָא דְאוֹרְחָא l וְיָתֵב הֲוָא לַהּ עַל מַעְיָנָא וְאִיתַ m הֲוֵי שֵׁת שָׁעִין ׃

7 ‡ Venit autem mulier ex Schomerin vt hauriret aquam: & dixit ei Jeschua, Da mihi aquam bibendam.

8 ‡ Porrò discipuli eius introierant in vrbem vt emerent sibi cibum.

9 ‡ Dicit ei mulier illa Schamaritana, Quomodo tu, Jihoudæus cùm sis, à me petis potum quæ sum mulier Schamaritana? nulla enim intercedit familiaritas Jihoudæis cũ Schamaritanis.

10 ‡ Respondit Jeschua & dixit ei, Si scires donum illud Dei, & quis est iste qui dicit tibi, Da mihi potum, tu petijsses ab eo, & dedisset tibi aquas viuas.

11 ‡ Dicit ei mulier illa, Domine mi, situlam non habes, & puteus profundus est, vndenam tibi sunt aquæ viuæ?

12 ‡ Nunquid tu es maior patre nostro Jaakoub, is qui dedit nobis puteum hunc, ipséque ex eo bibit & filij eius ac eius oues?

13 ‡ Respondit Jeschua & dixit ei, Quisquis bibet ex istis aquis, iterum sitiet.

14 ‡ Quisquis autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternũ: sed aquæ illæ quas ego dabo ei, fient in eo fons aquarum saluentium in vitam æternam.

15 ‡ Dicit ei mulier illa, Domine mi, da mihi ex his aquis, ne rursus sitiam, nec veniam hinc haustum.

16 ‡ Dixit ei Jeschua, Abi voca virum tuum, & veni huc.

17 ‡ Dicit ei, Non habeo maritum. dixit ei Jeschua, Benè dixisti, Non habeo maritum.

18 ‡ Quinque enim maritos habuisti, & iste quem nunc habes, non est maritus tuus, hoc verum dixisti.

19 ‡ Dixit ei mulier illa, Domine mi, video te esse prophetam.

20 ‡ Patres nostri in hoc monte adorauerunt, vos autem dicitis in Ourischlem esse locum illum vbi oportebat adorare.

21 ‡ Dicit ei Jeschua, Mulier crede mihi, venit hora, quum neque in hoc monte, neque etiam in Ourischlem adorabitis Patrem.

---

7 וְאָתַת אַנְחָתָא מִן שָׁמְרִין [a] דְּתֶמְלָא מַיָּא וְאָמַר לַהּ יֵשׁוּעַ [c] הַכִילִי מַיָּא [b] אָשְׁתֵּא׃ 8 תַּלְמִידוֹהִי דִּין [d] עַלוּ
[a] מְלֵא [b] יְהֵב [c] שְׁתָא [d] עָלַל
לְמְדִינְתָא דְּנָזְבְּנוּן לְהוּן סַיְבְרְתָא׃ 9 אָמְרָא לַהּ הִי אַנְתְּתָא שָׁמְרָיְתָא אֵיכָנָא אַנְתְּ יְהוּדָיָא אַנְתְּ וּמִנִּי שָׁאֵל
[e] אִית כמו יש
אַנְתְּ לְמֶשְׁתֵּא [f] דְּאִיתַי אַנְחְתָא שָׁמְרָיְתָא לָא גִּיר [g] סָתְחַשְׁחִין יְהוּדָיֵא עִם שָׁמְרָיֵא׃
[f] חֲשַׁח [g] יַחֵב [h] חֲדָא
10 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לַהּ אִלּוּ יָדְעָא [i] מַתְּבְתָא דַּאלָהָא וּמַנּוּ הָנָא דְּאָמַר לֵכִי [j] הַב לִי אֶשְׁתֵּא אַנְתְּ שָׁאֲלָא [k] הֲוַיְתִי
[i] דְּלָא וכמו דלי
לַהּ וְיָהֵב הֲוָא לֵכִי מַיָּא חַיָּא׃ 11 אָמְרָא לַהּ אַנְתְּתָא הִי מָרִי לָא [l] דַּוְלָא אִית לָךְ [m] וּבְרָא עַמִּיקָא אֵימָכָא לָךְ מַיָּא
[j] כמו באר
חַיָּא׃ 12 לְמָא אַנְתְּ רַב אַנְתְּ מִן אֲבוּן יַעֲקוֹב הוֹ דְּהוֹ יָהֵב לַן בְּרָא הָדָא וְהוֹ מָנָּהּ [n] אֶשְׁתִי וּבְנָוהִי [o] וְעָנֵהּ׃
[k] שְׁתָא [l] עִן כמו אין
13 עָנָא יֵשׁוּעַ וְאָמַר לַהּ כָּל דְּנָשְׁתֵּא מִן הָלֵין מַיָּא תּוּב [p] נָצְהֵא׃ 14 כָּל דִּין דְּנָשְׁתֵּא מִן מַיָּא דְּאֲנָא אֶתֵּל
[m] אִיתְ כמו צמא

7 ✠ Venit mulier de Samaria haurire aquam. Dicit ei Iesus, Da mihi bibere.

8 ✠ Discipuli enim eius abierant in ciuitatem vt cibos emerent.

9 ✠ Dicit ergo ei mulier illa Samaritana: Quomodo tu, Iudæus cùm sis, bibere à me poscis, quæ sum mulier Samaritana? non enim coütuntur Iudæi Samaritanis.

10 ✠ Respondit Iesus & dixit ei: Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, Da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam.

11 ✠ Dicit ei mulier, Domine, neque in quo haurias habes, & puteus altus est: vnde ergo habes aquam viuam?

12 ✠ Nunquid tu maior es patre nostro Iacob, qui dedit nobis puteum, & ipse ex eo bibit, & filij eius, & pecora eius?

13 ✠ Respondit Iesus, & dixit ei, Omnis qui bibit ex aqua hac, sitiet iterum: qui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:

14 ✠ Sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.

15 ✠ Dicit ad eum mulier, Domine, da mihi hanc aquam, vt non sitiam: neque veniam huc haurire.

16 ✠ Dicit ei Iesus, Vade, voca virum tuum, & veni huc.

17 ✠ Respondit mulier, & dixit, Non habeo virum. Dicit ei Iesus, Bene dixisti, quia non habeo virum.

18 ✠ Quinque enim viros habuisti: & nunc quem habes, non est tuus vir, hoc verè dixisti.

19 ✠ Dicit ei mulier, Domine, video quia Propheta es tu.

20 ✠ Patres nostri in monte hoc adorauerunt, & vos dicitis, quia Ierosolymis est locus vbi adorare oportet.

Deu. 12. & 16.

21 ✠ Dicit ei Iesus, Mulier crede mihi, quia veniet hora, quando neq; in monte hoc neque in Ierosolymis adorabitis Patrem.

7 ✠ ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς σαμαρείας ἀντλῆσαι ὕδωρ. λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, δός μοι πεῖν.

8 ✠ οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσι.

9 ✠ λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἡ σαμαρεῖτις, πῶς σὺ ἰουδαῖος ὢν, παρ' ἐμοῦ πεῖν αἰτεῖς οὔσης γυναικὸς σαμαρείτιδος; οὐ γὰρ συγχρῶνται ἰουδαῖοι σαμαρείταις.

10 ✠ ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, εἰ ἤδεις τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ, καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν, καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν.

11 ✠ λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, οὔτε ἄντλημα ἔχεις, καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶ βαθύ· πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν;

12 ✠ μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ, καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιε, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ, καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

13 ✠ ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου, διψήσει πάλιν·

14 ✠ ὃς δ' ἂν πίῃ ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα, ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ, γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἁλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

15 ✠ λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνὴ, κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ, μηδὲ ἔρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.

16 ✠ λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ὕπαγε, φώνησον τὸν ἄνδρα σου, καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε.

17 ✠ ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν, οὐκ ἔχω ἄνδρα· λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, καλῶς εἶπας, ὅτι ἄνδρα οὐκ ἔχω.

18 ✠ πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις, οὐκ ἔστι σου ἀνήρ. τοῦτο ἀληθὲς εἴρηκας.

19 ✠ λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.

20 ✠ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ προσεκύνησαν, καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος, ὅπου δεῖ προσκυνεῖν.

21 ✠ λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, γύναι, πίστευσόν μοι, ὅτι ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ, οὔτε ἐν ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.

לֹה לָא נְצָהֵא לְעָלַם אֶלָּא מַיָּא דְּנָוֹן דְּיָהֲב אֲנָא לֵהּ נָהֲוֹן בֵּהּ מַעְיְנָא דְּמַיָּא [c] דְּנָבְעִין לְחַיֵּא דְּלְעָלַם׃
15 אָמְרָא לֵהּ אַנְחְתָא הָבִי מִן הָלֵין מַיָּא [d] הַב לִי מִן הָלֵין מַיָּא דְּלָא תּוּב [e] אֶצְהֵא וְלָא הָוִית [f] אָתְיָא [g] דְּלָיָא מִן הָרָכָא׃
16 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ [h] זְלִי [i] קְרִי לְבַעְלֵכִי וְתֵי לְהָרָכָא׃ 17 אָמְרָא לֵהּ לַיְת לִי בַּעְלָא אֲמַר לָהּ יֵשׁוּעַ שַׁפִּיר אֲמַרְתִּי
דְּלַיְת לִי בַּעְלָא׃ 18 חַמְשָׁא גֶּיר בַּעֲלִין הֲוֹו לֵכִי וְהָנָא דְּאִיתַ לֵכִי הָשָׁא לָא הָנָא בַּעְלֵכִי הָדֵא [k] שַׁרִירְתָא אֲמַרְתִּי׃
19 אָמְרָא לֵהּ הָבִי אַנְחְתָא מָרִי [l] חָזֵיָא אֲנָא דַּנְבִיָּא אַנְתְּ׃
20 אֲבָהַיִן בְּהָנָא טוּרָא סְגִדוּ וְאַנְחְנִין אָמְרִין אַנְחְנִין דַּבְאוּרְשְׁלֵם הִוּ אֲתַר [m] דְּוָלָא הָוָא [n] לְמִסְגַּד׃
21 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְחְתָא [o] הֵימְנִינִי [p] דַּאתְיָא שָׁעְתָא דְּלָא בְּהָנָא טוּרָא אַף לָא בְּאוּרְשְׁלֵם תְּסְגְּדוּן לַאבָּא׃

[a] נְבַע
[b] וַהַב [c] צְהָא [d] אֶתָּא
[e] דְּלָא פירושו שאב
[f] אֵזַל [g] קְרָא
[h] שְׁדַר אמת
[i] חֲזָא
[k] פירושו צריך [l] מְגַד
[m] הֵימֵן [n] אֶתָּא

22 ✱ Vos adoratis quod neſcitis, nos autem adoramus, quod ſcimus; nam vita [ſalus] ex Jihoudæis eſt.

23 ✱ Sed venit hora & nunc eſt, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate; etenim Pater tales adoratores poſcit.

24 ✱ Spiritus enim eſt Deus, & ij qui adorant eum in Spiritu & veritate oportet vt adorent.

25 ✱ Dicit ei mulier illa, Scio Meſchicho eſſe venturum, & quum venerit ille docebit nos omnia.

26 ✱ Dixit ei Jeſchua, Ego ſum qui loquor tecum.

27 ✱ Eoq; loquente venerunt diſcipuli eius, & mirati ſunt eum cum muliere loqui: nemo autem dixit, Quid quæris? aut quid loqueris cum ea?

28 ✱ Et reliquit hydriam ſuam mulier, & profecta eſt in vrbem, dixitque:

29 ✱ Venite, videte virum qui dixit mihi quicquid feci: num ipſe eſt Meſchicho.

30 ✱ Itaq; exierunt ex vrbe quidam, veneruntq; ad eum.

31 ✱ Et interea efflagitabant ab eo diſcipuli eius dicentes ei, Magiſter noſter comede.

32 ✱ Jpſe verò dixit eis, Eſt mihi cibus vt comedam quem vos neſcitis.

33 ✱ Dicunt diſcipuli inter ſe, Num quis attulit ei quid edendum?

34 ✱ Ait illis Jeſchua, Cibus meus eſt vt faciam voluntatem eius qui miſit me, & perficiam eius opus.

35 ✱ Nonne dicitis, Poſt quatuor menſes venit meſsis? Ecce dico vobis, Attollite oculos veſtros, & ſpectate terras, quippe quæ albeſcant, & iam peruenerint ad meſſem.

36 ✱ Porro is qui metit, mercedem accipit, cogitq; fructus in vitam æternam: ſatorq; ac meſſor pariter gaudebunt.

37 ✱ In hoc enim ſermo ille verus eſt. Alius eſt qui ſeminat, & alius qui metit.

38 ✱ Ego miſi vos ad id metendum in quo non laboraſtis: alij ſiquidem laborauerunt, & vos introiſtis in laborem eorum.

---

22 אַנְתּוּן סָגְדִין אַנְתּוּן לְמַרְם דְּלָא יְדִעִין אַנְתּוּן חֲנַן דִּין סָגְדִינַן לְמָא [g] דְּיַדְעִינַן דְּחַיֵּא מִן יְהוּדָיֵא אִנּוּן׃

23 אֶלָּא אָתְיָא שַׁעֲתָא וְהָשָׁא [s] אִיתַיְהּ אֲמַתַי [t] דְּסָגוּדָא שְׁרִירַיָּא [u] נָסְגְּדוּן לַאבָא בְּרוּחָא וּבַשְׁרָרָא אַף אָבָא גְּיר דַּאיךְ הָלֵין

הוֹ סָגוּדָא בָּעָא׃ 24 רוּחָא הוּ גֵּיר אֱלָהָא וַאילֵין דְּסַגְדִין לֵהּ בְּרוּחָא וּבַשְׁרָרָא וַלֵּא דְּנֶסְגְּדוּן׃ 25 אָמְרָא

לֵהּ אַנְתְּתָא הָי יָדְעָא אֲנָא דְּמְשִׁיחָא אָתֵא וּמָא דַּאתָא הוּ [t] מַלֵּף לַן כֻּל מִדֵּם׃ 26 אֲמַר לָהּ יְשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא דְּמְמַלֵּל

אֲנָא עִמְּכִי׃ 27 וְכַד מְמַלֵּל [v] אֶתַו תַּלְמִידוֹהִי [x] וּתְתְדַּמְּרִין הֲווּ דְּעִם אִנְּשָׁ אֲמַר מָנָא בָּעָא אַנְתְּ [y] אוֹ מָנָא מְמַלֵּל אַנְתְּ עִמָּהּ׃

28 וְשָׁבְקַת [y] קוּלְתָהּ אַנְתְּתָא וַאזְלַת לַמְדִינְתָּא וַאמְרָא׃ 29 הַו [a] חֲזוֹ גַּבְרָא

דַּאמַר לִי כֻּל מִדֵּם דְּעָבְדֵת לָמָא הוּא מְשִׁיחָא׃ 30 וַנְפָּקוּ אֲנָשָׁא מִן מְדִינְתָּא וַאתִין הֲווּ לְוָתֵהּ׃

[g] וַדַּע

[s] אית׳ עבראית משתחוים

[t] אַלֵּף

[u] אַתְּ [x] דְּמַר

[y] קוּלְתָא פירושו כד

[a] אֲתָא [a] חֲזוֹ

4.Reg.17 c.28.g. 36.

22 ‡ Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus, quia salus ex Iudæis est.

23 ‡ Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in

2.Cor.3. d.17.

spiritu & veritate. Nam & Pater tales quærit, qui adorent eum.

24 ‡ Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu & veritate oportet adorare.

25 ‡ Dicit ei mulier, Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. cùm ergo venerit, ille nobis nunciabit omnia.

26 ‡ Dicit ei Iesus, Ego sum qui loquor tecum.

27 ‡ Et continuò venerunt discipuli eius: & mirabantur, quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit, Quid quæris, aut quid loqueris cum ea?

28 ‡ Reliquit ergo hydriam suam mulier: & abiit in ciuitatem, & dicit illis hominibus:

29 ‡ Venite & videte hominem qui dixit mihi omnia quæcunque feci. nunquid ipse est Christus?

30 ‡ Exierunt ergo de ciuitate, & veniebant ad eum.

31 ‡ Interea rogabant eum discipuli, dicentes, Rabbi, manduca.

32 ‡ Ille autem dixit eis, Ego cibum habeo manducare, quem vos nescitis.

33 ‡ Dicebant ergo discipuli adinuicem, Nunquid aliquis attulit ei manducare?

34 ‡ Dicit eis Iesus, Meus cibus est vt faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius.

35 ‡ Nónne vos dicitis, quòd adhuc quatuor menses sunt, & messis venit? Ecce dico vobis, Leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem.

Mat.9. d.37. Luc.10. a.2.

36 ‡ Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat & qui metit.

37 ‡ In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit.

38 ‡ Ego misi vos metere quod vos non laborastis: alii laborauerunt, & vos in labores eorum introistis.

22 ‡ ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὁ οὐκ οἴδατε· ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν· ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐστίν.

23 ‡ ἀλλ' ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσι τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ τοιούτους ζητεῖ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτόν.

24 ‡ πνεῦμα ὁ θεός· καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν, ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ δεῖ προσκυνεῖν.

25 ‡ λέγει αὐτῷ ἡ γυνὴ, οἶδα ὅτι μεσίας ἔρχεται ὁ λεγόμενος χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

6 ‡ λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι, ὁ λαλῶν σοι.

27 ‡ καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμασαν ὅτι μετὰ γυναικὸς ἐλάλει· οὐδεὶς μέντοι εἶπε, τί ζητεῖς; ἢ, τί λαλεῖς μετ' αὐτῆς;

28 ‡ ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις,

29 ‡ δεῦτε, ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα. μήτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

30 ‡ ἐξῆλθον οὖν ἐκ τῆς πόλεως, καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

31 ‡ ἐν δὲ τῷ μεταξὺ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, ῥαββὶ, φάγε.

32 ‡ ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐγὼ βρῶσιν ἔχω φαγεῖν, ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

33 ‡ ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, μή τις ἤνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

34 ‡ λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐμὸν βρῶμά ἐστιν, ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.

35 ‡ οὐχ ὑμεῖς λέγετε, ὅτι τετράμηνός ἐστι καὶ ὁ θερισμὸς ἔρχεται; ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν, καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαί εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη.

36 ‡ καὶ ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει, καὶ συνάγει καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἵνα καὶ ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

37 ‡ ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ὁ ἀληθινὸς, ὅτι ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων, καὶ ἄλλος ὁ θερίζων.

38 ‡ ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε· ἄλλοι κεκοπιάκασι, καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

---

31 וּבֵינָתַ הִלֵּין [b]בְּעַיִן הָווֹ מָנֵּה תַּלְמִידוֹהִי וַאמְרִין לֵהּ רַבִּן לְעֵס׃ 32 הוּא דֵין אֲמַר לְהֵין אִיתַי [c]מֵאכוּלְתָּא
דְּאַכּוּל אִינָּא דַּאנְתּוּן לָא יְדָעִין אַנְתּוּן׃ 33 אָמְרִין תַּלְמִידָא בַּיְנֵיהוֹן לְמָא [d]אֱנָשׁ אַיתִי לֵהּ מִדֻּם לְמֵאכַל׃
34 אֲמַר לְהֵין יֵשׁוּעַ מֵאכוּלְתִי דִּילִי אִיהִיהּ דְּאֶעְבֵּד [e]צְבְיָנֵהּ דְּמָנְדְּשַׁדְרַנִי [f]וְאֶשְׁלֵמִיוּהִי לַעֲבִדֵהּ׃
35 לָא אַנְתּוּן אָמְרִין דְּבָהַר אַרְבְּעָא יַרְחִין אָתֵא חֲצָדָא הָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [g]דַּארִימוּ עֵינֵיכוֹן [h]וְחֲזוֹ אַרְעָתָא [i]דְּחִוְרוּ
[k]וּמַטְיוּ לַחֲצָדָא מִן כְּדוּ׃ 36 וְאִינָּא דְּחָצֵד אִגְּרָא נָסֵב וְכָנֵשׁ פֵּארָא לְחַיֵּא דַּלְעָלַם [l]וְזָרוֹעָא וְחָצוֹדָא אֲכַחֲדָא
[m]נֶחֱדוּן׃ 37 בְּהָדָא גִּיר אִיהִיהּ [n]מִלְּתָא דִּשְׁרָרָא דַּאחֲרִין הוּ זָרַע וְאַחֲרִין חָצֵד׃ 38 אֲנָא שַׁדַּרְתְּכוֹן [o]לְמֵחְצַד
מַדֻּם דְּלָא הֲוָא אַנְתּוּן [p]לְאִיתּוּן אַחֲרְנָא גִּיר לְאִיוּ וְאַנְתּוּן [q]עֲלֵתּוּן עַל עַמְלְהוּן דְּהָנּוּן׃

[a] כְּעָא Z [b] אֵכַל [c] אִתָּי Z [d] צְבָא Z [e] שְׁלֵם [f] רוּם [g] חֲזָא Z [h] חֲוַר Z [i] מְטָא Z [k] זְרַע Z [l] חֲרָא [m] כְּלָל [n] חַצַד [o] לְאָא Z כמו לאה [p] עָלַל

39 * Ex illa autem vrbe multi crediderunt in eũ Schamaritani propter ſermonem mulieris illius quæ teſtata fuerat: Dixit mihi quicquid
40 fecit. * Quumq; veniſſent ad eum illi Schamaritani efflagitarunt ab eo vt apud ipſos maneret, & manſit apud eos biduum.
41 * Et plurimi crediderunt in eum propter ſermonem ipſius.
42 * Ac dicebant mulieri illi, Non amplius propter ſermones tuos credimus in eum; nos enim audiuimus & ſcimus hunc eſſe veriſsimè Meſchicho illum Seruatorem orbis.

Veſpere feriæ III. Hebdomadis v. Ieiunij.

43 * Duobus autem pòſt diebus exijt Jeſchua illinc & abijt in Galilæam.
44 * Ipſe enim Ieſchua teſtatus fuerat Prophetam in ciuitate ſua inhonorum eſſe.
45 * Quum autem veniſſet in Galilæam, receperunt eum Galilæi, qui viderant ſigna omnia, quæ ediderat in Ouriſchlem in die feſto; nam & ipſi venerant ad diem feſtum.
46 * Venit autem iterum Jeſchua in Kotne Galilææ, vbi fecerat ex aqua vinum. Et erat in Capharnachum ſeruus regius quidam cuius filius ægrotabat.
47 * Iſte audijt veniſſe Jeſchua ex Jhoudæa in Galilæam, et profectus eſt ad eum; petijtq; ab eo vt deſcenderet & ſanaret filium ſuum, propèenim erat vt moreretur.
48 * Dixit ei Jeſchua, Niſi ſigna & miracula videritis, non credetis.
49 * Dixit ei ſeruus ille regius, Domine mi, deſcende priuſquam mortuus ſit puer.
50 * Dixit ei Jeſchua, Vade, filius tuus viuit. Et credidit vir ille ſermoni quem dixerat ei Jeſchua, & abijt.
51 * Quum autem deſcenderet, obuiam facti ſunt ei ſerui ipſius & annunciarũt ei dicentes, Filius tuus viuit.
52 * Et ſciſcitatus eſt ab eis quonam tempore ſanitati reſtitutus fuiſſet. Dicunt ei, Heri ſeptima hora reliquit eum febris.
53 * Et agnouit pater eius id contigiſſe ea ipſa hora qua dixerat ei Jeſchua Filius tuus viuit. & credidit ipſe, & domus eius tota.
54 * Hoc ſignum ſecundum rurſus edidit Jeſchua quum veniſſet à Jhoudæa in Galilæam.

39 * Ex ciuitate autem illa multi crediderunt in eum Samaritanorum, propter verbũ mulieris testimonium perhibẽtis, Quia dixit mihi omnia quęcunque feci.

39 * ἐκ δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαρειτῶν, διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς, μαρτυρούσης, ὅτι εἶπέ μοι πάντα ὅσα ἐποίησα.

40 * Cùm venissent ergo ad illum Samaritani, rogauerunt eum vt ibi maneret. Et mansit ibi duos dies.

40 * ὡς οὖν ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρεῖται, ἠρώτων αὐτὸν μεῖναι παρ' αὐτοῖς· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας.

41 * Et multò plures crediderunt in eum propter sermonem eius. F

41 * καὶ πολλῷ πλείους ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ.

42 * Et mulieri dicebant, Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus, & scimus quia hic est verè Saluator mundi.

42 * τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον, ὅτι οὐκέτι διὰ τὴν σὴν λαλιὰν πιστεύομεν· αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ χριστός.

43 * Post duos autem dies exiit inde: & abiit in Galilæam.

43 * Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν, καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν.

44 * Ipse enim Iesus testimonium perhibuit quia Propheta in sua patria honorem non habet.

Matt. 13. §. 57. Mar. 6. a. 4. Luc. 4. d. 24. Matt. 4. b. 12. Mar. 1. b. 14. Luc. 4. b. 14.

44 * αὐτὸς γὰρ ὁ ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν, ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει.

45 * Cùm ergo venisset in Galilæam, exceperunt eum Galilæi, cùm omnia vidissent quæ fecerat Ierosolymis in die festo: & ipsi enim venerant ad diem festum.

45 * ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ γαλιλαῖοι, πάντα ἑωρακότες ἃ ἐποίησεν ἐν ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ· καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.

46 * Vênit ergo iterum in Cana Galilęæ, vbi fecit aquam vinum. Et erat quidam Regulus cuius filius infirmabatur Capharnaum.

Sup. 2. b. 9.

46 * ἦλθεν οὖν πάλιν ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κανὰ τῆς γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησε τὸ ὕδωρ οἶνον· καὶ ἦν τις βασιλικὸς, οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν καπερναούμ.

47 * Hic cùm audisset quia Iesus adueniret à Iudæa in Galilæam, abiit ad eum, & rogabat eum vt descenderet & sanaret filium eius: incipiebat enim mori.

47 * οὗτος ἀκούσας ὅτι ἰησοῦς ἥκει ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν, ἀπῆλθε πρὸς αὐτὸν, καὶ ἠρώτα αὐτὸν ἵνα καταβῇ καὶ ἰάσηται αὐτοῦ τὸν υἱόν· ἤμελλε γὰρ ἀποθνήσκειν.

48 * Dixit ergo Iesus ad eum, Nisi signa & prodigia videritis, non †creditis.

48 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς πρὸς αὐτὸν, ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδητε, οὐ μὴ πιστεύσητε.

49 * Dicit ad eum Regulus, Domine, descẽde priusquàm moriatur filius meus.

49 * λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικὸς, κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.

50 * Dicit ei Iesus, Vade, filius tuus viuit. Credidit homo sermoni quem dixit ei Iesus, & ibat.

50 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, πορεύου· ὁ υἱός σου ζῇ· καὶ ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ᾧ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐπορεύετο.

51 * Iam autem eo descendente, serui occurrerunt ei: & nuntiauerunt dicentes, quia filius eius viueret.

51 * ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος, οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ἀπήντησαν αὐτῷ, καὶ ἀπήγγειλαν λέγοντες, ὅτι ὁ παῖς σου ζῇ.

52 * Interrogabat ergo horam ab eis, in qua melius habuerit. Et dixerunt ei, Quia heri hora septima reliquit eum febris.

52 * ἐπύθετο οὖν παρ' αὐτῶν τὴν ὥραν ἐν ᾗ κομψότερον ἔσχε· καὶ εἶπον αὐτῷ, ὅτι χθὲς ὥραν ἑβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.

53 * Cognouit ergo pater, quia illa hora erat qua dixit ei Iesus, Filius tuus viuit. & credidit ipse & domus eius tota.

53 * ἔγνω οὖν ὁ πατὴρ ὅτι ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ, ἐν ᾗ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ὁ υἱός σου ζῇ. καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς, καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη.

54 * Hoc iterum secundum signum fecit Iesus, cùm venisset à Iudęa in Galilęam.

54 * Τοῦτο πάλιν δεύτερον σημεῖον ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς ἰουδαίας εἰς τὴν γαλιλαίαν.

---

46 אֲתָא דֵין תּוּב יֵשׁוּעַ לְקָטְנָא דַּגְלִילָא אֲיכָא דַּעֲבַד מַיָּא חַמְרָא וְאִיהּ הֲוָא בַּכְפַרְנַחוּם עֲבַד מַלְכָּא חַד דִּבְרֵהּ כְּרִיהּ הֲוָא׃ 47 שְׁמַע דְּאִתָּא הֲוָא יֵשׁוּעַ מִן יְהוּד לְגַלִילָא וְאַזַל לְוָתֵהּ וּבָעָא הֲוָא מְנָהּ דְּנַחוּת וְנַאסֵא לִבְרֵהּ קָרִיב הֲוָא גִּיר לְמָמָת׃ 48 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן אָתּוּתָא וְתִדְמְרָתָא לָא תֶּחֱזוֹן לָא תְּהֵימְנוּן׃ 49 אֲמַר לֵהּ הַו עֲבַד מַלְכָּא מָרִי חוּת עַדְלָא מְאֵת לֵהּ טַלְיָא׃ 50 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זֵל בְּרַךְ חֵי הוּ וְהֵימֵן הַו גַּבְרָא בְּמִלְּתָא דַּאֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ וַאזַל׃ 51 כַּדְדֵין נְחֵה הֲוָא אַרְעוֹהִי עַבְדּוֹהִי וְסַבְּרוּהִי וַאמְרִין לֵהּ בְּרַךְ חַיָּא׃ 52 וְשַׁאֵל אֵנּוּן דְּבַאינָא עֶדְנָא אִתְחֲלֵם אָמְרִין לֵהּ אֶתְמָלִי בַּשְׁבַע שָׁעִין שְׁבַקְתֵּהּ אֲשָׁתָא׃ 53 וְיָדַע אֲבוּהִי דַּהֲהִי שַׁעֲתָא דְּבָה אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ דְּבְרַךְ חַיָּא וְהֵימֵן הוּ וּבֵיתֵהּ כְּלֵהּ׃ 54 הָדָא תּוּב אָתָא דְּתַרְתֵּין עֲבַד יֵשׁוּעַ כַּד אֲתָא מִן יְהוּד לַגְלִילָא׃

ᶠ בְּרַת
ᵍ נְחַת ʰ אֲסָא
ⁱ מוּת ᵏ דְּמַר
ˡ נְחַת ᵐ מוּת ⁿ אֲזַל
ᵒ חַיָּא ᵖ מַלַּל
ᵠ אַרַע כמו פגש
ʳ סְבַר כמו בשר
ˢ פירושו זמן ᵗ אֵשׁ ᵛ יְרַע

Matutinis Dominicæ III.
Ieiunij.

CAP. V.

1 POst hæc erat dies festus Iihoudæorum, & ascendit Ieschua ad Ourischlem.

2 * Est autem illic in Ourischlem locus quidam baptisterij qui vocatur Hebraicè Beth-Chesdo [domus misericordiæ:] erántque in eo quinque porticus.

3 * Et in his iacebant plebs multa ægrotantium, & cæcorum, claudorúmque & aridorum, ac expectabant motum aquarum.

4 * Angelus enim aliquando descendebat in baptisterium & turbabat eis aquas: isq; qui primus descendebat post turbationem aquarum, sanitati restituebatur à quocunque dolore afficeretur.

5 * Erat autem illic homo quidam qui tricesimum octauum annum agebat in mala valetudine.

6 * Hunc vidit Ieschua iacentem, & cognouit eum multo tempore egisse in morbo, dixítque ei, Vis sanitati restitui?

7 * Respondit ægrotus ille, & ait, Etiam Domine mi. nemo est autem quum turbatæ fuerint aquæ qui mittat me in baptisterium; sed prius quàm ego venerim, alius ante me descendit.

8 * Dixit ei Ieschua, Surge, tolle lectum tuum, & ambula.

9 * Eóque momento sanitati restitutus est vir ille, ac surgens sustulit lectum suum & abijt. erátque dies ille Sabbathum.

10 * Dicunt autem Iihoudæi ei qui sanatus fuerat, Sabbathum est, non licet tibi tollere
11 lectum tuum. * Ille verò respondit, & dixit eis, Ille qui effecit me sanum, ipse dixit mihi, Tolle lectum tuum & ambula.

12 * Et interrogauerunt eum, Quis est vir ille qui dixit tibi, Tolle lectum tuum & ambula?

13 * Is autem qui sanatus fuerat, nesciebat quis esset. Ieschua enim subduxerat sese per turbam multam quæ erat in illo loco.

14 * Post aliquod tempus inuenit eum Ieschua in templo, & dixit ei, Ecce sanus es, ne peccaueris amplius, ne quid deterius tibi contingat quàm à principio.

יב קפלאון ה דצפרא דחר בשבא דתלתא דצומא

1 בתר הלין הוא עדעא דיהודיא וסלק ישוע לאורשלם׃ 2 אית הוא דין חמן באורשלם דוכתא
חדא דמעמודיתא דמתקריא עברית בית חסדא ואית הוא בה חמשא אסטוין׃ 3 ובהלין רמין הוו עמא
סגיאא דכריהא ומסכין וחגיסא ויבישא ומסכין הוו לואעא דמיא׃ 4 מלאכא גיר בזבן נחת הוא לה
למעמודיתא ומזיע הוא להון למיא ואינא דקדמיא נחת הוא מן כתר זועא דמיא מתחלם הוא כל כאבא אינא דאית הוא
לה׃ 5 אית הוא דין הכן גברא חד דתלתין וחמנא שנין איתוהי הוא בכורהנא׃ 6 להנא חזא ישוע דרמא וידע
דזבנא סגיאא איתי לה ואמר לה צבא אנת דתתחלם׃ 7 ענא הו כריהא ואמר אין מרי לית לי דין אנש דמא דאתזויעו

a פירושו תג
b עבראית מקום
c עמד קרץ
d מן לשון יון אולמים
e רמא בכרך
f סמא סכץ זוץ
g חלם כרך
h יבע זוץ

CAP. V.

ε'.

Leui.23. a.7. Deut.16 a.1.

POst hæc erat dies festus Iudæorum, & ascendit Iesus Ierosolymam. A

* Est autem Ierosolymis super Probatica, piscina quæ cognominatur Hebraicè Bethsaida, quinque porticus habens.

* In his iacebat multitudo magna languentium, cæcorum, claudorum, aridorum expectantium aquæ motum.

* Angelus autem Domini descendebat secundum tempus in piscinam: & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ, sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.

* Erat autem quidam homo ibi triginta & octo annos habens in infirmitate sua.

* Hunc cùm vidisset Iesus iacentem, & cognouisset, quia iam multum tempus haberet, dicit ei, Vis sanus fieri?

* Respondit ei languidus, Domine, hominem non habeo, vt cùm turbata fuerit aqua, mittat me in piscinam: dum venio enim ego, alius ante me descendit. B

* Dicit ei Iesus, Surge, tolle grabatum tuum, & ambula.

* Et statim sanus factus est homo ille: & sustulit grabatum suum, & ambulabat. Erat autem sabbathum in die illo.

* Dicebant ergo Iudæi, illi qui sanatus fuerat, Sabbathum est, non licet tibi tollere grabatum tuum.

Exo. 20. b.11. Ierc. 27. d.24.

* Respondit eis, Qui me sanum fecit, ille mihi dixit, Tolle grabatum tuum, & ambula.

* Interrogauerunt ergo eum, Quis est ille homo qui dixit tibi, Tolle grabatum tuum, & ambula?

* Is autem qui sanus fuerat effectus, nesciebat quis esset. Iesus enim declinauit à turba constituta in loco.

* Postea inuenit eum Iesus in templo, & dixit illi, Ecce sanus factus es: iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.

1 * Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς ἱεροσόλυμα.

2 * ἔστι δὲ ἐν τοῖς ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ βηθεσδὰ, πέντε στοὰς ἔχουσα.

3 * ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος πολὺ τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν, ἐκδεχομένων τὴν τοῦ ὕδατος κίνησιν.

4 * ἄγγελος γὰρ κυρίου κατέβαινεν ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ, καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ. ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος, ὑγιὴς ἐγίνετο, ᾧ δήποτε κατείχετο νοσήματι.

5 * ἦν δέ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριακονταοκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ.

6 * τοῦτον ἰδὼν ὁ ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει, λέγει αὐτῷ, θέλεις ὑγιὴς γενέσθαι;

7 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω, ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ, βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν· ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ, ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

8 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἔγειραι, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει.

9 * καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιὴς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρε τὸν κράβαττον αὐτοῦ, καὶ περιεπάτει. ἦν δὲ σάββατον ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ.

10 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι τῷ τεθεραπευμένῳ, σάββατόν ἐστιν· οὐκ ἔξεστί σοι ἆραι τὸν κράβαττον.

11 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς, ὁ ποιήσας με ὑγιῆ, ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει.

12 * ἠρώτησαν οὖν αὐτὸν, τίς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ εἰπών σοι, ἆρον τὸν κράβαττόν σου, καὶ περιπάτει;

13 * ὁ δὲ ἰαθεὶς οὐκ ᾔδει τίς ἐστιν· ὁ γὰρ ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.

14 * μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ εἶπεν αὐτῷ, ἴδε ὑγιὴς γέγονας· μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μὴ χεῖρόν τί σοι γένηται.

---

* רָמָא עָמַר בלשון רחז
[1] מִנוּ [p] נַרְמִינִי [q] בְּמַעֲמוּדֵיתָא אִלָּא עַד אֶנָא אָתֵא אֶנָא אַתֵּרִין מִן קַדְמֵי נָחֵת ׃ [3] אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ קוּם שְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ ׃ [5] וּבַר שָׁעָתָה אִתְחֲלֵם גַּבְרָא הַהוּא וְקָם שְׁקַל עַרְסֵהּ וְהַלֵּךְ וְהוּ הַהוּא יוֹמָא שַׁבְּתָא הֲוָת ׃
[10] וַאמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לְהַהוּא [r] דְּאִתַּאסִי שַׁבְּתָא הִי לָא שַׁלִּיט לָךְ דְּתֶשְׁקוֹל עַרְסָךְ ׃
[11] הוּ דֵּין עָנָא וַאמַר לְהוֹן הַהוּא [s] דְּעַבְדַנִי חֲלִימָא הוּ אֲמַר לִי דַּשְׁקוֹל עַרְסָךְ וְהַלֵּךְ ׃
[12] [t] וְשַׁאלוּהִי מַנוּ גַּבְרָא הָנָא דְּאַמַר לָךְ דַּשְׁקוֹל עַרְסָךְ וְתֵלֵךְ ׃ [13] הַהוּא דֵּין [u] דְּאִתַּאסִי לָא יַדַּע הֲוָא מַנוּ יְשׁוּעַ
גֵּיר [x] אִתְגְּנִי הֲוָא לֵהּ בְּכֶנְשָׁא סַגְיָאָא דְּאִיהִי הֲוָא בְּדוּכְתָא הִי ׃ [14] בָּתַר זְבַן [y] אַשְׁכְּחֵהּ יְשׁוּעַ בְּהֵיכְלָא וַאמַר לֵהּ הָא
[z] חֲלִים אַנְתְּ תּוּב לָא תֶּחֱטֵא דִּלְמָא [z] נָהֲוֵא לָךְ מֵרֵם דְּבִישׁ מִן קַדְמָיָא ׃

15 * Et profectus est homo ille, dixítque Jihoudæis Jeschua eum esse qui sanauerat eum.

16 * Ac propterea persequebantur Jihoudæi Jeschua, & studebant eum interficere, quòd ista fecisset Sabbatho.

17 * Ipse verò Jeschua dixit eis, Pater meus vsque adhuc operatur, & ego operor.

18 * Et propterea magis studebant Jihoudæi eum interficere, non tantum quòd soluisset sabbathum, sed etiam quòd Deum patrem suum esse dixisset, ac seipsum coæqualem fecisset Deo.

Lectio defunctorum.

Respondit autem Jeschua & dixit eis,

19 * Amin amin dico vobis, Non potest Filius quid agere ex voluntate suiipsius, nisi quod viderit Patrem agentem: ea enim quæ Pater facit, hæc itidem & Filius facit.

20 * Pater siquidem diligit Filium, & quæcunque agit ostendit ei, & quæ sunt maiora istis opera demonstrat ei, vt vos miremini.

21 * Sicut enim Pater suscitat mortuos & viuificat eos, ita & Filius quos vult viuificat.

22 * Non enim Pater iudicat quenquam, sed omne iudicium dedit Filio.

23 * Vt vnusquisque honoret Filium, prout honorat Patrem, qui non honorat Filium, non honorat Patrem qui misit eum.

24 * Amin amin dico vobis, is qui audit sermonem meum, & credit ei qui misit me, habet vitam æternam, nec subibit iudicium: sed transiuit à morte in vitam.

25 * Amin amin dico vobis, Venit hora & nunc est quando mortui audient vocem Filij Dei, & ipsi qui audierint, viuent.

26 * Quemadmodum enim Pater habet vitam in seipso, sic etiam dedit Filio vt habeat vitam in seipso.

27 * Ac tribuit ei potestatem exercendi quoque iudicij.

28 * Quod verò Filius hominis sit, Ne hoc miremini, nam venit hora, quando ij omnes qui sunt in sepulchris audient vocem eius.

29 * Et prodibunt ij qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; ij autem qui mala fecerunt in resurrectionem damnationis.

---

15 וַאזַל הַו גַּבְרָא וַאמַר לִיהוּדָיֵא דְּיֵשׁוּעַ הוּ הַו [a]דְאחְלִמֵהּ׃ 16 ומֶטֶל הָדֵא רָדְפִין הֲווֹ יְהוּדָיֵא לְיֵשׁוּעַ [b]ובָעִין
הֲווֹ [c]לְמֶקְטְלֵהּ דְּהָלֵין עָבֵד הֲוָא בְּשַׁבְּתָא׃ 17 הוּ דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן אֲבִי עַדְמָא לְהַשָּׁא עָבֵד אָף אֲנָא עָבֵד אֲנָא׃
18 ומֶטֶל הָדֵא [d]יַתִּירְאִית בָּעִין הֲווֹ יְהוּדָיֵא לְמֶקְטְלֵהּ לָא בִלְחוֹד [c]דְּשָׁרֵא הֲוָא שַׁבְּתָא אֶלָּא אָף דְּעַל אֱלָהָא אֲבוּהִי
קָרֵינָא דַּעְנִידָא יג
אִיתַּוהִי אָמַר הֲוָא [f]ומְשַׁוֵּא הֲוָא נַפְשֵׁהּ עִם אֱלָהָא
עָנָא דֵין יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן׃ 19 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא מָשְׁכַח בְּרָא עָבֵד מִדֵּם מִן [a]צְבוּת נַפְשֵׁהּ אֶלָּא מִדֵּם
[b] פירושו כמותו
דְּחָזֵא לַאבָא דְּעָבֵד אִילֵין גֵּיר דַּאבָא עָבֵד הָלֵין אָף בְּרָא׃ 20 אֲבָא גֵּיר רָחֵם לַבְּרֵהּ וְכֹל מִדֵּם דְּעָבֵד
[c]חַיָּא [d]דְּמַר [c]קוּם מוּת
[e]מְחַוֵא לֵהּ וַיַתִּירִין מִן הָלֵין עֲבֵד מְחַוֵא לֵהּ דַּאנְתוּן [d]תְּתַדְּמְרוּן׃ 21 אֲיכְנָא גֵּיר דַּאבָא [e]מְקִים מִיתֵא ומַחֵא לְהוֹן הָכְנָא

15 ✱ Abiit ille homo, & nuntiauit Iudęis quia Ieſus eſſet qui fecit eum ſanum.

16 ✱ Propterea perſequebantur Iudæi Ieſum, quia hæc faciebat in Sabbatho.

17 ✱ Ieſus autem reſpondit eis, Pater meus vſque modò operatur: & ego operor.

18 ✱ Propterea ergo magis quærebant eum Iudæi interficere: quia non ſolùm ſoluebat ſabbathum, ſed & patrē ſuum dicebat Deum, æqualem ſe faciens Deo.

19 ✱ Reſpondit itaque Ieſus, & dixit eis: Amen, amen dico vobis, non poteſt Filius à ſe facere quicquam, niſi quod viderit Patrem facientem: quæcunque enim ille fecerit, hæc & Filius ſimiliter facit.

20 ✱ Pater enim diligit Filium, & omnia demonſtrat ei quæ ipſe facit, & maiora his demonſtrabit ei opera, vt vos miremini. D

21 ✱ Sicut enim Pater ſuſcitat mortuos & viuificat: ſic & Filius quos vult viuificat.

22 ✱ Neque enim Pater iudicat quenquam: ſed omne iudicium dedit Filio.

23 ✱ Vt omnes honorificent Filium, ſicut honorificant Patrem. qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem, qui miſit illum.

24 ✱ Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, & credit ei qui me miſit, habet vitam æternam, & in iudicium nō venit: ſed † tranſiet à morte in vitam. tranſijt

25 ✱ Amen, amen dico vobis, quia venit hora & nunc eſt, quando mortui audient vocem Filij Dei, & qui audierint, viuent.

26 ✱ Sicut enim Pater habet vitam in ſemetipſo, ſic dedit & Filio habere vitam in ſemetipſo.

27 ✱ Et poteſtatē dedit ei etiam iudicium facere, quia Filius hominis eſt.

28 ✱ Nolite mirari hoc, quia venit hora in qua omnes qui in monumentis ſunt, audient vocem † eius. Filij Dei. Mat. 25. 4. 46.

29 ✱ Et procedent qui bona fecerunt, in reſurrectionem vitæ: qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij.

15 ✱ ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἀνήγγειλε τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ ποιήσας αὐτὸν ὑγιῆ.

16 ✱ καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον τὸν Ἰησοῦν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἐζήτουν αὐτὸν ἀποκτεῖναι, ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν σαββάτῳ.

17 ✱ ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγὼ ἐργάζομαι.

18 ✱ διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυε τὸ σάββατον, ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγε τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

19 ✱ Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδέν, ἐὰν μὴ βλέπῃ τὸν πατέρα ποιοῦντα· ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

20 ✱ ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε.

21 ✱ ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς, καὶ ζωοποιεῖ, οὕτω καὶ ὁ υἱὸς οὓς θέλει ζωοποιεῖ·

22 ✱ οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκε τῷ υἱῷ,

23 ✱ ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν, οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

24 ✱ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων, καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλὰ μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωήν.

25 ✱ ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστιν, ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται.

26 ✱ ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως ἔδωκε καὶ τῷ υἱῷ ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ·

27 ✱ καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ καὶ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστί.

28 ✱ μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

29 ✱ καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες, εἰς ἀνάστασιν ζωῆς· οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες, εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

אַף בְּרָא לַאילֵין דְּצַבָּא [g] מַחֵא׃ 22 לָא הֲוָא גְיר בָּבָא [h] דָאִין לַאנָשׁ אֶלָּא כְּלַּהּ דִינָא יְהַבֵּהּ לַבְּרָא׃ 23 וְכְלָנָשׁ
נַיקַר לְבְרָא אִיךְ [i] דְמַיקַר לַאבָא הַוּ וְלָא מַיקַר לַבְּרָא לָא מַיקַר לַאבָא דְשַׁדְּרֵהּ׃ 24 אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
דְמַן דְשָׁמַע [k] מִלָּתִי [l] וּמְהֵימִן לְמַן דְשַׁדְּרַנִי אִית לֵהּ חַיֵּא דְלְעָלַם וְלָדִינָא לָא אָתֵא אֶלָּא שַׁנִי לֵהּ מִן [m] מוֹתָא לְחַיֵּא׃
25 אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [n] דְאָתְיָא שָׁעָתָא אַף הַשְׁתָּא [o] אִיתֵיהּ אֲמַתִי דְמִיתֵא נְשְׁמְעוֹן קָלֵהּ דְבְרֵהּ דְאַלָּהָא וְהָנוֹן דְשָׁמְעִין
[p] נְחוֹן׃ 26 אֵיכְנָא גְיר דְלַאבָא אִית חַיֵּא [q] בְּקְנוֹמֵהּ הָכְנָא יְהַב אַף לִבְרָא דְנֶהֱוֵוֹן חַיֵּא בְּקְנוֹמֵהּ׃ 27 [r] וְאִשְׁלְטַהּ
דְנֶהֱוֵא עָבֵד אַף דִינָא׃ 28 דְבְרֵהּ הוּ דֵין דְאַנְשָׁא לָא [s] תְּתְדְמַרְן בְּהָדָא [t] דְאָתְיָא שָׁעָתָא אֲמַתִי דְכְלְהוֹן אִילֵין דְבְקִבְרָא
אֲנוֹן נְשְׁמְעוֹן קָלֵהּ׃ 29 [u] וְנִפְקוֹן אִילֵין דְעַבְדוּ [x] טָבָתָא [y] לְקִיְמְתָא דְחַיֵּא וְאִילֵין דְעַבְדוּ [z] בִּישָׁתָא לְקִיְמְתָא דְדִינָא׃

[g] חַיֵּא [h] דִּין
[i] יְקַר
[k] מַלֵּל [l] הֵימֵן
[m] מוֹת [n] אָתָא
[o] אִית כְּמוֹ שׁ
[p] חַיָּא [q] קְנוּמָא פֵּרוּשׁוֹ עֶצֶם
[r] שְׁלַט [s] דְּמַר [t] אִתָא
[u] צְפַק [x] טוֹב [y] קוּם [z] בִּישׁ

Matutinis Dominicæ III. post Epiphaniam.

30 * Non possum ex voluntate meiipsius quicquam agere, sed prout audio, iudico: & iudicium meum rectum est: non enim quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

31 * Si ego testor de meipso, testimoniũ meum non est verum.

32 * Alius est ille qui testatur de me, & scio verum esse eius testimonium quod testatur de me.

33 * Vos misistis ad Iouchanon, & testimonium præbuit veritati.

34 * Ego verò ab homine non capio testimonium, sed hæc dico vt vos seruemini.

35 * Ille erat Lucerna ardens & lucens: vos autem voluistis vosmetipsos glorificare ad horam in eius luce.

36 * Ego autem habeo testimonium maius testimonio Iouchanon, opera enim quæ dedit mihi Pater meus vt ea perficerẽ, ipsa inquam opera quæ perago, testantur de me quod Pater meus miserit me.

37 * Et Pater qui misit me, ipse testatur de me. nec vocem eius vnquam audistis nec speciem eius vidistis.

38 * Et sermo eius non manet in vobis, quia in eum quem misit ille, vos non creditis.

39 * Scrutamini scripturas, quia in illis vos putatis vitam æternam habere, & ipsæ sunt quæ testificantur de me.

40 * Nec vultis venire ad me vt vitam æternam habeatis.

41 * Gloriam ab hominibus non capio.

42 * Sed noui vos dilectionem Dei non habere in vobis. 43 * Ego veni in nomine Patris mei, neque recipitis me: si alius venerit in nomine proprio, illum recipietis.

44 * Quomodo potestis credere qui gloriam alius ab alio captetis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quæratis? 45 * Num putatis me accusaturum vos coram Patre? est qui vos accuset Mousche ille in quo speratis.

46 * Si enim Mousche credere tis, mihi quoque credere tis; Mousche enim de me scripsit.

47 * Quòd si scriptis illius non creditis, quomodo verbis meis credetis?

* Non possum ego à meipso facere quicquam. Sicut audio, iudico: & iudicium meum iustum est. quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem eius qui misit me.

30 * Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν· καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν· ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρός.

* Si ego testimonium perhibeo de meipso, testimoniū meum non est verum.

31 * ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής·

Mat. 3. d. 17. * Alius est qui testimonium perhibet de me: & scio quia verum est testimonium † quod perhibet de me.

eius

32 * ἄλλος ἐστὶν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ, καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

Supr. 1. b. 15. c. 19. * Vos misistis ad Iohannem: & testimonium perhibuit veritati.

33 * ὑμεῖς ἀπεστάλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκε τῇ ἀληθείᾳ·

* Ego autē non ab homine testimoniū accipio: sed hæc dico vt vos salui sitis.

34 * ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω· ἀλλὰ ταῦτα λέγω, ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

* Ille erat lucerna ardens & lucens. Vos autem voluistis ad horā exultare in luce eius.

35 * ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος ὁ καιόμενος καὶ φαίνων, ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε πρὸς ὥραν ἀγαλλιασθῆναι ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

* Ego autē habeo testimoniū maius Iohanne. Opera enim quæ dedit mihi Pater vt perficiam ea: ipsa opera quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quia Pater misit me.

36 * ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου. τὰ γὰρ ἔργα ἃ ἔδωκέ μοι ὁ πατὴρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ, ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκε.

Mat. 3. d. 17. 17. a. 5. * Et qui misit me Pater, ipse testimonium perhibuit de me. neque vocem

37 * καὶ ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτὸς μεμαρτύρηκε περὶ ἐμοῦ. οὔτε φωνὴν αὐτοῦ ἀκηκόατε πώποτε, οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἑωράκατε·

Deut. 4. b. 12. eius vnquam audistis, neque speciem F eius vidistis.

* Et verbum eius non habetis in vobis manens, quia quem misit ille, huic vos non creditis.

38 * καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε μένοντα ἐν ὑμῖν· ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος, τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

* Scrutamini scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illæ sunt quæ testimonium perhibent de me.

39 * ἐρευνᾶτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν, καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ·

* Et non vultis venire ad me vt vitam habeatis.

40 * καὶ οὐ θέλετε ἐλθεῖν πρός με, ἵνα ζωὴν ἔχητε.

* Claritatem ab hominibus non accipio.

41 * δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω.

* Sed cognoui vos, quia dilectionem Dei non habetis in vobis.

42 * ἀλλ' ἔγνωκα ὑμᾶς, ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

* Ego veni in nomine Patris mei, & non †accipitis me: si alius venerit in nomine suo, illum accipietis.

accepistis

43 * ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, καὶ οὐ λαμβάνετέ με· ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήψεσθε.

* Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis: & gloriam quę à solo Deo est, non quęritis?

44 * πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι, δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες, καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ οὐ ζητεῖτε;

* Nolite putare quia ego accusaturus sim vos apud Patrē. est qui accusat vos, Moyses, in quo vos speratis.

45 * μὴ δοκεῖτε ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα· ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν, Μωσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

* Si enim crederetis Moysi, crederetis forsitan & mihi. de me enim ille scripsit.

46 * εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωσῆ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί· περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν.

Gen. 3. c. 15. 22. d. 18. & 49. b. 10. Deu. 18. c. 15. * Si autem illius literis non creditis, quomodo verbis meis credetis?

47 * εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασι πιστεύσετε;

---

37 וְאָבָא דִּשְׁלְחַנִי הוּ סָהֲדוּ עֲלַי לָא קָלֵהּ מִן מָתוֹם שְׁמַעְתּוּן וְלָא [k]חֶזְוֵהּ חֲזַיְתּוּן׃ 38 וּמֵלְּתֵהּ לָא [m]מְקַוְיָא בְּכוֹן מְטַל

39 דְּבָהּ דְּהוּ שָׁרַר אֲנְתּוּן לָא [n]מְהֵימְנִין אֲנְתּוּן׃ בְּצוֹ כְּתָבָא דַּבְּהוֹן מְסַבְּרִין אֲנְתּוּן דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם אִית לְכוֹן וְהִנּוּן

40 סָהֲדִין עֲלַי׃ וְלָא [p]צָבְיִן אֲנְתּוּן [q]דְּתֵיתוּן לְוָתִי דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם נְהֲווּן לְכוֹן׃ 41 [r]שׁוּבְחָא מִן בְּנֵינָשָׁא לָא נָסֵב אֲנָא׃

42 אֶלָּא [s]יְדַעְתְּכוֹן [t]דְּחוּבְּהָ דַּאלָהָא לֵית בְּכוֹן׃ 43 אֲנָא אֵתִית בַּשְׁמֵהּ דְּאַבִי וְלָא מְקַבְּלִין אֲנְתּוּן לִי אִן אָחֳרִין נֵאתֵא

בְּשְׁמֵהּ נַפְשֵׁהּ לְהוֹן תְּקַבְּלוּן׃ 44 אֵיכַנָא מֶשְׁכְּחִין אֲנְתּוּן [v]לְמֶהֱמְנוּדְשׁוּבְחָא חַד מִן חַד מְקַבְּלִין אֲנְתּוּן וְשׁוּבְחָא דְּמִן חַד

אֱלָהָא לָא [x]בָּעֵין אֲנְתּוּן׃ 45 לְמָא סָבְרִין אֲנְתּוּן דֵּאנָא [y]מְקַטְרֵג אֲנָא לְכוֹן קֳדָם אֲבָא אִיתָהוִי מִן דְּמְקַטְרֵג לְכוֹן מוֹשֵׁא

הוּ דְּבֵהּ סַבַּרְתּוּן׃ 46 אֱלוּ גִיר בְּמוֹשֵׁא הֵימָנְתּוּן אַף בִּי מְהֵימְנִין הֲוֵיתוּן מוֹשֵׁא גִיר עֲלַי כְּתַב׃ 47 וְאֵן לְכְתָבְוֹהִי דְּהוּ לָא

מְהֵימְנִין אֲנְתּוּן אֵיכַנָא [z]לְמִלַּי דִּילִי תְּהֵימְנוּן׃

[k] חֲזָא [l] מַלָּל

[m] קְוָא [n] הֵימֵן [o] בְּצָא

[p] צְבָא [q] אֲתָא

[r] שְׁבַח [s] יְדַע [t] חֲבַב

[v] הֵימֵן

[x] בְּעָא

[y] קַטְרֵג הִשְׁפְּעֵל

[z] מַלָּל

Ad Oblationem Dominicæ IIII. post Epiphaniam.

CAP. VI.

1 POst hæc profectus est Jeschua trans mare Galilææ quod est Tiberiadis.

2 * Et post eum abierunt cœtus multi; quoniam videbant signa quæ edebat in ægrotis.

3 * Et ascendit Jeschua in montem, ibique sedebat cum discipulis suis.

4 * Propè autem erat festum Pezcho Jhoudæorum.

5 * Et sustulit Jeschua oculos suos, vidítque turbam multam venientem ad se, & dixit Philippo, Unde ememus panem vt isti edant?

6 * Hoc autem dicebat dum tentaret eum, ipse enim sciebat quid esset facturus.

7 * Dixit ei Philippus, Ducentorum denariorum panis nõ sufficeret eis quum quid minimum singuli eorum acciperent.

8 * Dixit ei, Unus ex discipulis suis Andreas frater Schemeoun Kipho.

9 * Est hic puer quidam habens secum quinque placentas hordeaceas, & duos pisces, sed hæc quid sunt ad hos omnes?

10 * Dixit eis Jeschua, Efficite vt omnes homines discumbant, erat autem gramen multum in illo loco. Et discubuerunt viri numero quinquies mille.

11 * Et accepit Jeschua panem, & benedixit ac distribuit illis qui discumbebant. similiter etiam de piscibus quantum volebant.

12 * Quumque saturati fuissent dixit discipulis suis, Colligite fragmenta quæ superfuerunt, ne quid depereat.

13 * Collegerunt itaque & impleuerunt duodecim cophinos fragmentis illis qui superfuerunt his qui comederunt ex quinque panibus hordeaceis.

14 * Isti autem homines quum vidissent signum quod ediderat Jeschua, dicebant, Verè hic est Propheta ille qui vĕturus erat in mundum. 15 * Jeschua verò cognouit eos venturos ad corripiendum eum vt ipsum facerent regem, & subduxit sese in montem illum solus.

Feria IIII. hebdomadis v. Ieiunij.

16 * Quum autem esset vespera, descenderunt discipuli eius ad mare.

CAP. VI.

Mat. 14. b. 13. Mar. 6. c. 32. Luc. 9. a. 10.

1 POst hæc abijt Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis:

2 * Et sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat Asuper his qui infirmabantur.

3 * Subijt ergo in montem Iesus: & ibi sedebat cum discipulis suis.

Exo. 12. c. 15. Leu. 23. a. 5. Deu. 16. a. 2.

4 * Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæorum.

5 * Cùm subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum, Vnde ememus panes; vt manducent hi?

6 * Hoc autem dicebat tentans eum. ipse enim sciebat quid esset facturus.

7 * Respondit ei Philippus, Ducentorum denariorum panes nō sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat.

8 * Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas frater Simônis Petri.

Mat. 14. c. 17. Mar. 6. c. 38. Luc. 9. b. 13.

9 * Est puer vnus hic qui habet quinque panes ordeaceos, & duos pisces: sed hæc quid sunt inter tantos?

10 * Dicit ergo Iesus, Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri, numero quasi quinque millia. B

11 * Accepit ergo Iesus panes: & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus: similiter & ex piscibus quantum volebant.

12 * Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis, Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.

13 * Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus ordeaceis†, quę superfuerunt his qui manducauerant.

& duobus piscibus

14 * Illi ergo homines cùm vidissent quod Iesus fecerat signum, dicebant, Quia hic est verè Propheta qui venturus est in mundum.

15 * Iesus ergo cùm cognouisset quia venturi essent vt raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in mōtem ipse solus.

Mat. 14. c. 23. Mar. 6. f. 46.

16 * Vt autem serò factum est, descenderunt discipuli eius ad mare.

ε'.

1 * Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ ἰησοῦς πέραν τῆς θαλάσσης τῆς γαλιλαίας τῆς τιβεριάδος.

2 * καὶ ἠκολούθει αὐτῷ ὄχλος πολύς· ὅτι ἑώρων αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων.

3 * ἀνῆλθε δὲ εἰς τὸ ὄρος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

4 * ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων.

5 * ἐπάρας οὖν ὁ ἰησοῦς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ θεασάμενος ὅτι πολὺς ὄχλος ἔρχεται πρὸς αὐτόν, λέγει πρὸς τὸν φίλιππον, πόθεν ἀγοράσωμεν ἄρτους, ἵνα φάγωσιν οὗτοι;

6 * τοῦτο δὲ ἔλεγε πειράζων αὐτόν· αὐτὸς γὰρ ἤδει τί ἤμελλε ποιεῖν.

7 * ἀπεκρίθη αὐτῷ φίλιππος, διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν αὐτοῖς, ἵνα ἕκαστος αὐτῶν βραχύ τι λάβῃ.

8 * λέγει αὐτῷ εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀνδρέας ἀδελφὸς σίμωνος πέτρου,

9 * ἔστι παιδάριον ὧδε ὃς ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους, καὶ δύο ὀψάρια· ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστιν εἰς τοσούτους;

10 * εἶπε δὲ ὁ ἰησοῦς, ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ· ἀνέπεσον οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡσεὶ πεντακισχίλιοι.

11 * ἔλαβε δὲ τοὺς ἄρτους ὁ ἰησοῦς, καὶ εὐχαριστήσας διέδωκε τοῖς μαθηταῖς, οἱ δὲ μαθηταὶ τοῖς ἀνακειμένοις· ὁμοίως ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἤθελον.

12 * ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν, λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μή τι ἀπόληται.

13 * συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων, ἃ ἐπερίσσευσε τοῖς βεβρωκόσιν.

14 * οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησε σημεῖον ὁ ἰησοῦς, ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον.

15 * ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτόν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, πάλιν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος.

16 * Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο, κατέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἐπὶ τὴν θάλασσαν.

---

[r] סְמָךְ [s] פירושו המקום
[t] מִנָּא ℵ
[u] צָבָא [x] קָצָא כמו קִיץ
[y] אֵבַר [z] מְלָא ℵ
[a] מן לשון יין [b] קְצִיר ℵ
[c] יִתַּר [d] חֲזַר ℵ [e] שְׁרַר
[f] אֲתָא ℵ [g] חֲשַׁף [h] עָבַד
[a] צוּם [b] נְחַת

10 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ עֲבֶדוּ אֲנָשָׁא כְּלָהֵין׃ וְהֲנָה סָגִי חֵינָא בְּדוּכְתָא הָהִי׃ וְאִסְתַּמְכוּ גַּבְרָא בְּמִנְיָנָא חַמְשָׁא אַלְפִין׃ 11 וְשְׁקַל יֵשׁוּעַ לַחְמָא וּבָרֵךְ וּפַלֵּג לְהֵנוּן דְּסְמִיכִין וְהָכֵנָא אַף מִן נוּנָא כְּמָא דְצַבוּ׃ 12 וְכַד סְבַעוּ אֲמַר לְתַלְמִידוֹהִי כַּנְּשׁוּ קְצָיָא דְיַהֲרוּ וְלָא נְאבֵד מֵדֵם׃ 13 וְכַנְּשׁוּ וּמְלַוּ תְרֵעסַר קוּפִינִין דְקְצָיָא אִילֵין דְיַהֲרוּ לְהֵנוּן דְאכְלוּ מִן חַמְשָׁא לַחְמִין דְסְעֹרָא׃ 14 הֵנוּן דֵין אֲנָשָׁא דְחָזוּ אָתָא דַעֲבַד יֵשׁוּעַ אָמְרִין הֲוֹו שַׁרְיָרָאִית הֲנוֹ נְבִיָא דְאָתָא לְעָלְמָא׃ 15 יֵשׁוּעַ דֵין יְדַע דַעֲתִידִין דְנָאתוּן וְנְחַטְפוּנֵיהִי וְנָע בְּרוֹנֵיהִי מַלְכָא וְשַׁנִי לֵהּ לְטוּרָא הוּ בַּלְחוֹדוֹהִי׃ 16 וְכַד הֲנָא רַמְשָׁא נְחֵתוּ תַּלְמִידוֹהִי לְיַמָּא׃

17 ‡ *Et conſederunt in naui & tranſibant ad Capharnachum : porrò tenebræ ingruerant, nec ϖenerat ad eos Jeſchua.*

18 ‡ *Mare autem intumeſcebat aduerſus eos, propterea quòd ϖentus magnus perflabat.*

19 ‡ *Et prouecti erant quaſi ſtadia ϖiginti quinque aut triginta quum aſpexerunt Ieſchua ambulantem ſuper mare, dumque appropinquaret ipſorum naui, timuerunt.*

20 ‡ *Ipſe ϖerò Jeſchua dixit eis, Ego ſum, ne timeatis.*

21 ‡ *Cupiebant autem excipere eum in nauim ; & eo momento nauis illa adfuit regioni illi in quam proficiſcebantur.*

22 ‡ *Poſtero autem die turba illa quæ ſtabat trans mare, ϖiderunt nullam aliam eſſe nauim illic præter eam quam conſcenderant diſcipuli, & non ingreſſum fuiſſe cũ eis Jeſchua cum diſcipulis ſuis in nauim.*

23 ‡ *Veniebant autem naues aliæ ex Tiberiade ad crepidinem loci illius ϖbi comederant panem quum benedixiſſet Jeſchua.*

24 ‡ *Quúmque ϖidiſſet turba illa illic non eſſe Jeſchua, nec etiam diſcipulos eius, conſcenderunt illas naues, ϖenerúntque in Capharnachum, & quærebant Jeſchua.*

25 ‡ *Quum autem inueniſſent eum trans mare, dicunt ei, Magiſter noſter quando huc veniſti?*

26 ‡ *Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Amin amin dico ϖobis, quòd quæritis me non eſt quia ϖideritis ſigna, ſed quia comederitis panem & expleti ſitis.*

27 ‡ *Ne operemini cibum qui perit, ſed cibum illum qui permanet in ϖitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis . hunc enim Pater ſignauit Deus.*

28 ‡ *Dicunt ei, Quid faciemus ϖt operemur opera Dei.*

29 ‡ *Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Hoc eſt opus illud Dei, ϖt credatis in eum quem ille miſit.*

Oblationis quotidianæ.

30 ‡ *Dicunt ei, Quodnam ſignum edis ϖt ϖideamus & credamus in te? quid operaris?*

---

17 [c]וְיִתְבוּ בַסְפִינְתָא [d]וַאתִין הֲווֹ לְעֵבְרָא לַכְפַרְנַחוּם וְחַשְׁכָה הֲוָא לָהּ וְלָא אַתִי הֲוָא לְוָתְהוֹן יֵשׁוּעַ׃

18 יַמָּא דֵין [c]אֶזְדְּקֵף הֲוָא עֲלֵיהוֹן מֶטֶל דְּרוּחָא רַבְּתָא נָשְׁבַת הֲוָת׃

19 וְדִבְרוּ אַיךְ [f]אֶסְטַדְיָתָא עָסְרִין וְחַמְשָׁא אוֹ [g]חַנָּא וְחָזוֹ לְיֵשׁוּעַ כַּד מְהַלֵּךְ עַל יַמְּא וְכַד קָרֵב לְוָת סְפִינַתְהוֹן דְּחִלוּ׃

20 הוּא דֵין יֵשׁוּעַ אֲמַר לְהוֹן אֵנָא אֲנָא לָא [g]חָנָא דְּחִלְתִּין׃

21 וְצַבוּ הֲווֹ [h]דְּנִקְבְּלוּנֵיהִי בִּסְפִינְתָא וּבָהּ בְּשָׁעְתָא סְפִינְתָא הֲוָת לְוָת אַרְעָא הִי דַּאזְלִין הֲווֹ לָהּ׃

22 וְלְיוֹמָא דְּבָתְרָה הַוֹ כְּנֶשָׁא [k]דְּקָאֲם הֲוָא בְּעֵבְרָא דְּיַמָּא חֲזוֹ דְּסְפִינְתָא אַחֲרְתָא לֵית הֲוָא תַּמָּן אֶלָּא אִן הִי דְּסַלְּקוּ לָהּ תַּלְמִידָא וְלָא עַל הֲוָא עִמְּהוֹן יֵשׁוּעַ עִם תַּלְמִידָוֹהִי לְסְפִינְתָא׃

23 [l]אֲמֵי [m]הֲווֹ דִּין אֶלְפָּא אַחֲרְנִיָתָא מִן טִבֶּרְיוֹם עַל [n]גֻּנְבָּ דּוּכְתָא הִי דְּאַכְלוּ בָהּ לַחְמָא כַּד בָּרִךְ יֵשׁוּעַ׃

---

[c] ויתב
[d] אתין
[e] זקף בלשון רום
[f] מן לשון יתן
[g] חנא
[k] עבר
[l] קבל
[k] קום
[l] אתי
[m] חני
[n] גנב כמו גנבה

17 * Et cùm ascendissent nauim, venerunt trans mare in Capharnaum. & tenebræ iam factæ erant: & non venerat ad eos Iesus.

18 * Mare autem, vento magno flante, exurgebat.

19 * Cùm remigassent ergo quasi stadia viginti quinque aut triginta, vident Iesum ambulantem supra mare, & proximum naui fieri: & timuerunt. C

20 * Ille autem dicit eis, Ego sum, nolite timere.

21 * Voluerunt ergo eum accipere in nauim: & statim nauis fuit ad terram quã ibant.

22 * Altera die, turba quæ stabat trans mare, vidit quia nauicula alia non erat ibi nisi vna, & quia non introisset cum discipulis suis Iesus in nauim, sed soli discipuli eius abijssent:

23 * Aliæ verò superuenerunt naues à Tyberiade iuxta locum vbi manducauerant panem, gratias agentes †Domino. agente Deo.

24 * Cùm ergo vidisset turba quia Iesus non esset ibi, neque discipuli eius, ascenderunt in nauiculas, & venerũt Capharnaum quærentes Iesum.

25 * Et cùm inuenissent eum trans mare, dixerunt ei, Rabbi, quando huc venisti?

26 * Respondit eis Iesus, & dixit, Amen amen dico vobis, Queritis me non quia D vidistis signa, sed quia manducastis ex panibus, & saturati estis.

27 * Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam, quem Filius hominis dabit vobis. Hunc enim Pater signauit Deus.

Sup. 1. c. 32. Mat. 3. d 17. & 17 a. 5. 1. Ioh. 3. d. 23.

28 * Dixerunt ergo ad eum, Quid faciemus vt operemur opera Dei?

29 * Respondit Iesus, & dixit eis, Hoc est opus Dei, vt credatis in eum quem misit ille.

30 * DIXERVNT ergo ei, Quod ergo tu facis signum, vt videamus & credamus tibi? quid operaris?

17 * καὶ ἐμβάντες εἰς τὸ πλοῖον, ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς καπερναούμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει, καὶ οὐκ ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ ἰησοῦς.

18 * ἥ τε θάλασσα ἀνέμου μεγάλου πνέοντος διηγείρετο.

19 * ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἰκοσιπέντε ἢ τριάκοντα, θεωροῦσι τὸν ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ ἐφοβήθησαν.

20 * ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, ἐγώ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε.

21 * ἤθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως τὸ πλοῖον ἐγένετο ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον.

22 * τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος ὁ ἑστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης, ἰδὼν ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ, εἰ μὴ ἓν ἐκεῖνο εἰς ὃ ἐνέβησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ πλοιάριον, ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον.

23 * ἄλλα δὲ ἦλθε πλοιάρια ἐκ τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου ἔφαγον τὸν ἄρτον, εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου.

24 * ὅτε οὖν εἶδεν ὁ ὄχλος ὅτι ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοῖα, καὶ ἦλθον εἰς καπερναούμ ζητοῦντες τὸν ἰησοῦν.

25 * καὶ εὑρόντες αὐτὸν πέραν τῆς θαλάσσης, εἶπον αὐτῷ, ῥαββί, πότε ὧδε γέγονας;

26 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.

27 * ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην, ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει· τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.

28 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, τί ποιοῦμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;

29 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτό ἐστι τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύσητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.

30 * Εἶπον οὖν αὐτῷ, τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον, ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι; τί ἐργάζῃ;

---

24 וְכַד חָזָא הַמוֹן דְּלָא הָוָא תַּמָּן יְשׁוּעַ אַף לָא תַּלְמִידוֹהִי סְלִקוּ לְהָלִין אֶלְפָּא וַאֲתוֹ לְכְפַרְנַחוּם וּבָעַיִן הָווּ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ׃ 25 וְכַד אַשְׁכְּחוּהִי בְּעֶבְרָא דְיַמָּא אָמְרִין לֵהּ רַבִּן אֵמָתַי אֲתֵיתָ לְהָכָא׃ 26 עָנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן אָמֵין אָמֵין אֲנָא לְכוֹן דְּבָעַיִן אַנְתּוּן לִי לָא הֲוָא מֶטֶל דַּחֲזַיתוּן אָתְוָתָא אֶלָּא דְּאֲכַלְתּוּן לַחְמָא וְסַבְעָתּוּן׃ 27 לָא חֲפִלְחוּן מֵאכוּלְתָא דַּאבְדָא אֶלָּא מֵאכוּלְתָא דְּמִתְקַוְּיָא לְחַיֵּי דְלָעְלַם דִּי אֱנָשָׁא יְהַב לְכוֹן דְּבַרְהּ אֱנָשָׁא נְחַת עֲלוֹהִי אֱלָהָא׃ 28 אָמְרִין לֵהּ מָנָא נֶעְבַּד דְּנִפְלוּחַ עֲבִידָא דַּאלָהָא׃ 29 עָנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן הָנוֹ עֲבִידָא דַּאלָהָא דְּתְהֵימְנוּן בְּמַן דְּהוּ שַׁדַּר׃ 30 אָמְרִין לֵהּ מָנָא אַתָּא עָבֵד אַנְתְּ דְּנֶחֱזֵא וְנְהֵימֵן בָּךְ מָנָא סָעַר אַנְתְּ׃

---

a לְמַר b בְּעָא
c שְׁכַח בלשון מזרח
d אִתָּא
e חֲזָא f אָתָא כמו אתה
g אכל h קוֹי
i נְתַל k פְּלַח
l חֲזָא m חֵימַן
n סער פירוש עשה

31 ✱ Patres noſtri Maneno comederunt in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis ad comedendum.

32 ✱ Dixit eis Jeſchua, Amin amin dico vobis, Mouſche non dedit vobis panem illum è cælo, ſed Pater meus dat vobis panem illum veritatis è cælo.

33 ✱ Panis enim Dei, is eſt qui deſcendit de cælo, & dat vitam mundo.

34 ✱ Dicunt ei, Domine noſter, ſemper da nobis panem iſtum.

35 ✱ Dixit eis Jeſchua, Ego ſum panis vitæ: qui venit ad me, haudquaquam eſuriet; & qui credit in me, non ſitiet in æternum.

36 ✱ Sed dixi vobis, Vidiſtis me neque creditis.

37 ✱ Quicquid dat mihi Pater meus, ad me veniet, & eum qui venit ad me, non eijciam foras.

38 ✱ Quia deſcendi è cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius, qui miſit me.

39 ✱ Hæc eſt autem voluntas eius qui miſit me, vt quicquid dedit mihi, non perdam ex eo, ſed ſuſcitem illud vltimo illo die.

40 ✱ Hæc eſt enim voluntas Patris mei, vt quiſquis videt Filium & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego ſuſcitabo eum
41 vltimo illo die. ✱ Jhoudæi verò murmurabant de eo, quòd dixiſſet, Ego ſum panis ille qui deſcendi de cælo.

42 ✱ Et dicebant, Nónne hic eſt Jeſchua filius Jauſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Et quomodo dicit iſte, E cælo deſcendi?

43 ✱ Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Ne murmuretis vnus cum alio.

44 ✱ Nemo poteſt venire ad me, niſi traxerit eum Pater qui miſit me: & ego ſuſcitabo eum vltimo illo die.

45 ✱ Scriptum eſt enim in Prophetis, Futuros omnes doctos à Deo. Quiſquis igitur audiuit à Patre, & didicit ab eo, venit ad me.

46 ✱ Non quòd viderit quiſpiam Patrem, niſi is qui à Deo eſt, ipſe vidit Patrem.

Oblationis quotidianæ.

47 ✱ Amin amin dico vobis, Quiſquis credit in me, habet vitam æternam.

---

31 אֲבָהַיִן [d] מַנָּא אֲכַלוּ בְּמַדְבְּרָא אַיכַנָא דַּכְתִיב דְּלַחְמָא מִן שְׁמַיָּא יַהֵב לְהוֹן [e] לְמֵאכַל׃ 32 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלָא הַוָא מוֹשֶׁא יַהֵב לְכוֹן לַחְמָא מִן שְׁמַיָּא אֶלָּא אֲבִי יָהֵב לְכוֹן לַחְמָא [f] דְּקוּשְׁטָא מִן שְׁמַיָּא׃
33 לַחְמָא גִּיר דַּאלָהָא אִיתַוהִי הַו [g] דְּנָחֵת מִן שְׁמַיָּא וְיָהֵב חַיֵּא לְעָלְמָא׃ 34 אֲמְרִין לֵה מָרָן בְּכָל זִבַּן [h] הַב
לָן לַחְמָא הָנָא׃ 35 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא לַחְמָא דְחַיֵּא מַן דַּאתֵא לְוָתִי לָא [i] נֶכְפַּן וּמַן [k] דְּמְהַימֵן בִּי לָא
[l] נֶצְחֵא לְעָלַם׃ 36 אֶלָּא אֲמְרֵת לְכוֹן [m] דַּחְזַיתוּנִי וְלָא מְהֵימְנִין אַנְתוּן׃ 37 כָּל דְּיַהֵב לִי
אֲבִי לְוָתִי [n] נֵאתֵא וּמַן דַּלְוָתִי נֵאתֵא לָא [o] אַפְקֵה לְבַר׃ 38 דְּנָחֵת מִן שְׁמַיָּא לָא הַוָא דַּאעְבֵד [p] צֶבְיָנִי אֶלָּא
צֶבְיָנֵה דְּמַן דְּשַׁדַּרַנִי׃ 39 הָנוּ דֵין צֶבְיָנֵה דְּמַן דְּשַׁדַּרַנִי דְּכָל דְּיַהֵב לִי לָא [q] אוֹבֵד מִנֵּה אֶלָּא [r] אַקֵימִיוֹהִי

[d] כמו המן [e] אֲכַל
[f] קוּשְׁטָא כמו קושטא
[g] נְחַת [h] יַהֵב
[i] נְכְפַּן [k] חַיְמֵן
[l] צָחֵא כמו צמא
[m] חֲזַי [n] אֵתֵי
[o] נְפַק [p] צְבָא
[q] אֵכַד [r] קוּם

31 * Patres noſtri manducauerunt manna in deſerto, ſicut ſcriptum eſt, Panem de cælo dedit eis manducare.

Exo. 16. a.4.d 14. Num. 11 b.7. Pſal. 77. c. 24. Sap. 16. e.20.

32 * Dixit ergo eis Ieſus, Amen amen dico vobis, nõ Moyſes dedit vobis panem de cęlo, ſed Pater meus dat vobis panem de cælo verum.

verus

33 * Panis enim † Dei eſt qui de cælo deſcendit, & dat vitam mundo.

34 * Dixerunt ergo ad eum, Domine, ſemper da nobis panem hunc.

35 * Dixit autem eis Ieſus, Ego ſum panis vitæ; qui venit ad me, non eſuriet: & qui credit in me, non ſitiet †vnquam.

Eccle. 24 c.29.

in æternum

36 * Sed dixi vobis, quia & vidiſtis me & non † creditis.

credidiſtis.

37 * Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet: & eum qui venit ad me, non eijciam foras.

38 * Quia deſcendi de cælo, non vt faciam voluntatem meam, ſed voluntatem eius qui miſit me.

39 * Hæc eſt enim voluntas eius qui miſit me, Patris: vt omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.

40 * Hæc eſt autem voluntas Patris mei qui miſit me: vt omnis qui videt Filium, & credit in eum, habeat vitam æternam, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

41 * Murmurabant ergo Iudæi de illo, quia dixiſſet, Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi.

42 * Et dicebant, Nónne hic eſt Ieſus filius Ioſeph, cuius nos nouimus patrem & matrem? Quomodo ergo dicit hic: Quia de cælo deſcendi?

Mat. 13. g.55.

43 * Reſpondit ergo Ieſus, & dixit eis, Nolite murmurare inuicem:

44 * Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater qui miſit me, traxerit eum, & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.

45 * Eſt ſcriptum in Prophetis, Et erunt omnes docibiles Dei. Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me.

Iſai. 54. f.13.

46 * Non quia Patrẽ vidit quiſquam, niſi is qui eſt à Deo: hic vidit Patrem.

Mat. 11. d.27.

47 * AMEN amen dico vobis, Qui credit in me, habet vitam æternam.

31 * Ὁ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθώς ἐστι γεγραμμένον, ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

32 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν.

33 * ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

34 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

35 * εἶπεν δὲ αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς. ὁ ἐρχόμενος πρός με, οὐ μὴ πεινάσῃ· καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36 * ἀλλ' εἶπον ὑμῖν, ὅτι καὶ ἑωράκατέ με, καὶ οὐ πιστεύετε.

37 * πᾶν ὃ δίδωσί μοι ὁ πατὴρ, πρὸς ἐμὲ ἥξει· καὶ τὸν ἐρχόμενον πρός με οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω.

38 * ὅτι καταβέβηκα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν, ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

39 * τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με πατρὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέ μοι, μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

40 * τοῦτο δέ ἐστι τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν, καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν, ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

41 * ἐγόγγυζον οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι εἶπεν, ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ καταβὰς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ·

42 * καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ἰησοῦς ὁ υἱὸς ἰωσὴφ, οὗ ἡμεῖς οἴδαμεν τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα; πῶς οὖν λέγει οὗτος, ὅτι ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;

43 * ἀπεκρίθη οὖν ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων.

44 * οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με, ἑλκύσῃ αὐτόν· καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

45 * ἔστι γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. πᾶς οὖν ὁ ἀκούων παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν, ἔρχεται πρός με.

46 * οὐχ ὅτι τὸν πατέρα τις ἑώρακεν, εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ· οὗτος ἑώρακε τὸν πατέρα.

47 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἔχει ζωὴν αἰώνιον.

בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃

48 הַנּוּ גִּיר צְבִינַה דְּאבִי וְכָל דְּחָזֵא לַבְּרָא וּמְהַימֵן בֵּהּ נֶהֱוִין לֵהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם וַאֲנָא אֲקִימְיוּהִי

ו רְעֵן ז כְּחַדְתָּ

בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃

41 יְהוּדָיֵא דֵּין ח רַטְנִין הֲוָא עֲלַוהִי דְּאַמַר דְּאֲנָא אֲנָא לַחְמָא ט דְּנְחִתֵת מִן שְׁמַיָּא׃

42 וְאַמְרִין הֲוִו לָא הָנָא הָנָא יֵשׁוּעַ בַּר יוֹסֵף הַו דַּחֲנַן יָדְעִין לַאבוּהִי וְלְאִמֵּהּ וְאֵיכַנָא אֲמַר הָנָא דְּמִן שְׁמַיָּא נְחִתֵת׃

43 עֲנָא יֵשׁוּעַ וְאַמַר לְהוֹן לָא חֵרְטְנִין חַד עִם חַד׃ 44 לָא אֱנָשׁ מְשְׁבַּח דְּנְאתֵא לְוָתִי אֶלָּא אִן נַגְדֵּהּ אֲבָא דְּשַׁדְרַנִי

ו קוּם ז אֶלַף

ח וְיַלַף כמו אַלַף

ט אִירֵת כמו יש

י מֵימַר

וְאֲנָא י אֲקִימְיוּהִי בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא׃

45 כְּתִיב גִּיר בַּנְבִיֵא דְּנֶהֱווֹן כְּלְהוֹן כ מַלְפֵא דַּאלָהָא כֹּל מַן דְּשָׁמַע מַהֲכִיל מִן אֲבָא

ל וְיַלֵף מְנֵהּ אַתָא לְוָתִי׃ 46 לָא הָנָא דְּחָזֵא אֱנָשׁ לַאבָא אֶלָּא מַן דְּמִן אֱלָהָא כ אִיתוֹהִי הַו הוּ חָזֵא לַאבָא׃

מ מֵימַר וְקוּרְבָא דְּכְלִיוּהִי יח

47 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן מ דַּמְהַימֵן בִּי אִית לֵהּ חַיֵּא דְּלְעָלַם׃

48 * Ego ſum panis vitæ.

49 * Patres veſtri comederunt Maneno in deſerto, & mortui ſunt.

50 * Hic eſt autem panis ille, qui deſcendit de cælo, vt comedat homo ex eo, & nõ moriatur.

51 * Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcẽdi: & ſi quis ederit ex hoc pane, viuet in æternum. & panis quem ego dabo, corpus meũ eſt, quod pro vita mundi do.

52 * Rixabantur autem Jihoudæi alius cum alio, & dicebant: Quomodo poteſt iſte corpus ſuum dare nobis ad comedendum?

53 * At dixit eis Jeſchua: Amin amin dico vobis, niſi comederitis corpus Filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, nõ habebitis vitam in vobis.

54 * Porro qui comedit ex corpore meo, & bibit ex meo ſanguine, habet vitam eternam, & ego ſuſcitabo eum in nouiſſimo illo die.

55 * Corpus enim meũ verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus.

56 * Qui comedit corpus meum, & bibit meũ ſanguinem, in me manet, & ego in eo.

57 * Sicut miſit me Pater viuens, & ego viuo propter Patrem; & qui comederit me, etiam ipſe viuet propter me.

58 * Hic eſt panis ille qui deſcendit è cælo, non eſt ſicut illud quod comederunt patres veſtri Maneno, et mortui ſunt: qui comederit ex hoc pane, viuet in æternum.

59 * Hæc dixit in ſynagoga dum doceret in Capharnachum.

60 * Multi autem, qui audierunt, ex diſcipulis eius dicunt: Durus eſt hic ſermo, quis poteſt eum audire?

Matutinis feriæ quartæ Septimanæ Paſſionis.

61 * Jeſchua verò ſciens apud ſe murmurare de hoc diſcipulos ſuos, dixit eis: Hoc vos offendit?

62 * Si videritis igitur Filium hominis aſcendentem eò loci vbi erat à principio?

63 * Spiritus eſt qui viuificat, corpus non prodeſt quicquã: verba quæ ego loquor vobiſcum, ſpiritus ſunt, & vita ſunt.

---

48 אֲנָא אֲנָא לַחְמָא דְחַיֵּא ׃ 49 אֲבָהַיכון אֲכָלוּ מַנָּנָא בְמַדְבְּרָא [b] ומיתוּ ׃ 50 הָנוֹ דֵין לַחְמָא דְנָחֵת
מִן שְׁמַיָּא [c] דְנֵאכוֹל אֱנָשׁ מָנֵּה וְלָא נְמוּת ׃ 51 אֲנָא אֲנָא לַחְמָא חַיָּא דְמִן שְׁמַיָּא [d] נָחְתֵת וַאן אֱנָשׁ נֵאכוֹל מִן
הָנָא לַחְמָא [e] נְחֵא לְעָלַם וְלַחְמָא אַינָא דֵאנָא [f] אֶתֵל פְּגְרִי הוּ דְעַל אַפֵּי חַיּוּתִי דְעָלְמָא יָהֵב אֲנָא ׃
52 [g] נָצִין הֲווֹ דֵין יְהוּדָיֵא חַד עִם חַר וַאמְרִין אֵיכַנָא מָשְׁכַּח הָנָא פְּגְרֵה [h] דְנֵתֵל לַן לְמֵאכַל ׃
53 [i] וְאמַר לְהון יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכון דְאן לָא תֵאכְלון פְּגְרֵה דַבְּרֵה דַאנָשָׁא [k] וְתָשְׁתון דְמֵה לַית לְכון חַיֵּא
בָּקָנוֹמְכון ׃ 54 [l] דְאכֵל דֵין מִן פְּגְרִי וְשָׁתֵא מִן דְמִי אִיתֵה לֵה חַיֵּא דְלְעָלַם וַאנָא [m] אַקִימֵיהִי בְיוֹמָא אַחֲרָיָא ׃
55 פְּגְרִי גֵיר [n] שַׁרִירָאִית [o] אִיתַוהִי [p] מֵאכוּלְתָא וְדְמִי שַׁרִירָאִית אִיתַוהִי [q] מַשְׁתְיָא ׃

[a] מוּת [b] אֲכַל
[c] נְחַת [d] חַיֵּא
[e] נְתַל [f] נְצָא
[g] אֲכַל [h] אֵכַל
[i] שְׁתָא
[k] קְנוֹמָא פירושו עצם
[l] קוּם [m] שְׁרַר
[n] אִית [o] אֵכַל [p] שְׁתָא

48 * Ego sum panis vitæ.
49 * Patres vestri manducauerunt manna in deserto: & mortui sunt.
Exo. 16. a.13.
50 * Hic est panis de cælo descendens: vt siquis ex ipso manducauerit, non moriatur.
51 * Ego sum panis viuus, qui de cælo descendi. Siquis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi F vita.
52 * Litigabant ergo Iudæi adinuicem, dicentes, Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?
53 * Dixit ergo eis Iesus, Amen amen dico vobis, Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non habebitis vitam in vobis.
54 * Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.
55 * Caro enim mea, verè est cibus, &
1.Co. 11 §. 27. sanguis meus verè est potus.
56 * Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo.
57 * Sicut misit me viuens Pater, & ego viuo propter Patrem: & qui manducat me, & ipse viuet propter me.
58 * Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducauerunt patres vestri manna: & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.
59 * Hæc dixit in synagoga docēs in Capharnaum.
60 * Multi ergo audientes ex discipulis eius dixerunt, Durus est hic sermo. & quis potest eum audire?

61 * Sciens autem Iesus apud semetipsum quia murmurarent de hoc discipuli eius, dixit eis: Hoc vos scandalizat?
62 * Si ergo videritis Filium hominis a-
Sup. 3. b.13. scendentem, vbi erat prius?
63 * Spiritus est qui viuificat: caro non prodest quicquam. verba quę ego locutus sum vobis, spiritus & vita sunt.

48 * ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.
49 * ⓐ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον τὸ μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἀπέθανον.
50 * οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων, ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ, καὶ μὴ ἀποθάνῃ.
51 * ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς. ἐάν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μού ἐστιν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς.
52 * ἐμάχοντο οὖν ⓐ ἰουδαῖοι πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα φαγεῖν;
53 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ πίητε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς.
54 * ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ ἐγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
55 * ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις.
56 * ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.
57 * καθὼς ἀπέστειλέ με ὁ ζῶν πατὴρ, κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα· καὶ ὁ τρώγων με, κἀκεῖνος ζήσεται δι' ἐμέ.
58 * οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς· οὐ καθὼς ἔφαγον ⓐ πατέρες ὑμῶν τὸ μάννα, καὶ ἀπέθανον· ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσεται εἰς τὸν αἰῶνα.
59 * ταῦτα εἶπεν ἐν συναγωγῇ διδάσκων ἐν καπερναούμ.
60 * πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπον, σκληρός ἐστιν οὗτος ὁ λόγος· τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;
61 * Εἰδὼς δὲ ὁ ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ, ὅτι γογγύζουσι περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, εἶπεν αὐτοῖς, τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;
62 * ἐὰν οὖν θεωρῆτε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον;
63 * τὸ πνεῦμά ἐστι τὸ ζωοποιοῦν· ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν. τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάλημκα ὑμῖν, πνεῦμά ἐστι, καὶ ζωή ἐστιν.

---

56 מִן דְּאָכֵל פִּגְרִי וְשָׁתֵא דְּמִי בְּי מְקַיָּא וַאֲנָא בֵּהּ
57 אֲיכָנָא דְּשַׁדְּרַנִי אֲבָא חַיָּא וַאֲנָא חַי אֲנָא מֶטֶל אֲבָא
וּמִן דְּיֵנֵאכְלַנִי אַף הוּא נְחֵא מֶטֶלְהִי ׃
58 הָנוֹ לַחְמָא דְּנָחֵת מִן שְׁמַיָּא לָא הֲוָא אֵיךְ הוֹ דְּאֲכָלוּ אֲבָהַיכוֹן מָנָּא
וּמִיתוּ מִן דְּאָכֵל מִן הָנָא לַחְמָא נְחֵא לְעָלַם ׃
59 הָלֵין אֲמַר בְּכְנוּשְׁתָא כַּד מַלֵּף בְּכְפַרְנַחוּם ׃
60 וְסַגִּיאֵא דְּשָׁמְעוּ מִן תַּלְמִידוֹהִי אָכְרִין קַשְׁיָא הִי מְלָּהָא הָדָא מַנוּ מְשְׁכַח לְמִשְׁמְעָה ׃
61 יְשׁוּעַ דְּצַפְרָא דַּאֲרִבְעָא בְּשַׁבָּא דְּשַׁבְּתָא דְּחַשָּׁא וט
דִּין יְדַע בְּנַפְשֵׁהּ דְּרָטְנִין עַל הָדָא תַּלְמִידוֹהִי וַאֲמַר לְהוֹן הָדָא מַכְשְׁלָא לְכוֹן ׃
62 אִן חֶזְיוֹן הָכִיל לַכְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא דְּסָלֵק
לַאתַר דְּאִיתוֹהִי הֲוָא מִן קֳדָם ׃
63 רוּחָא הִי דְּמַחְיָא בְּשַׂרָא לָא מַהֲנֵא מִדֵּם מִלָּא דַּאֲנָא מַלֵּל עִמְכוֹן רוּחָא אִנִּין וְחַיֵּא אִנִּין ׃

* קוֹ Z
* אֲבָל חַיָּא Z
* מות חַיָּא Z אֶלֶף
* קְשָׁא מַלֵּל שְׁמַע
* חֲשֵׁשׁ
* לְמַר כְּשֵׁל חַיָּא Z
* מַיָּא חַנָּא פֵּירוּשׁוֹ הוֹעִיל
* מַלֵּל

64 * Sed ſunt quidam ex vobis qui non credunt. nouerat enim à principio quinam eſſent ij qui non credebant, & quis eum proditurus eſſet.

65 * Et dicebat eis, Propterea dixi vobis neminem poſſe venire ad me, niſi datum fuerit ei à Patre meo.

66 * Propter hunc ſermonem multi ex diſcipulis eius abierunt retrorſum, nec ambulabant cum eo.

67 * Dixit autem Jeſchua dodecadi ſuæ, Num & vos vultis abire?

68 * Reſpondit Schemeoun Kipho, & ait, Domine mi, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

69 * Nóſque credimus & ſcimus te eſſe Meſchicho Filium Dei viuentis.

70 * Dixit eis Jeſchua, Nónne ego elegi vos duodecim, & ex vobis vnus Satanas [aduerſarius] eſt?

71 * Loquebatur de Iihoudo filio Schemeoun Scariouto, futurum enim erat vt ipſe proderet eum, vnus ex duodecim.

Matutinis feriæ IIII. hebdomadis v. Ieiunij.

CAP. VII.

1 POſt hæc ambulabat Jeſchua in Galilæa, nolebat enim ambulare [verſari] in Jihoudæa propter Jihoudæos, quippe qui ſtuderent eum trucidare.

2 * Prope autem erat feſtum Jihoudæorum Conopea.

3 * Et dixerunt ei fratres ipſius Jeſchua, Recede hinc & vade in Jihoudæam, vt videant diſcipuli tui opera quæ facis.

4 * Nemo enim quicquam facit in occulto, & vult ipſe in aperto eſſe: ſi hæc facis, oſtende teipſum mundo.

5 * Nam ne fratres quidem eius credebant in ipſum Jeſchua.

6 * Dixit eis Jeſchua, Tempus meum nondum adeſt: tempus autem veſtrum ſemper eſt paratum.

7 * Non poteſt mundus vos odiſſe: me autem odit, quoniam ego teſtor de eo, opera eius mala eſſe.

---

64 אֶלָּא אִיתּ אֲנָשָׁא מִנְּכוֹן דְּלָא [h] מְהֵימְנִין יַדָּע הֲוָא גַּיר יֵשׁוּעַ מִן קַדִּים מַן אֵנוּן אִילֵּין דְּלָא מְהֵימְנִין וּמַנוּ הוּ דְּמַשְׁלֵם
לֵהּ׃ 65 וְאָמַר הֲוָא לְהוֹן מִטֶּל הָנָא אֲמַרֵת לְכוֹן דְּלָא אֱנָשׁ מָשְׁכַח [i] וְנֵאתֵא לְוָתִי אִן לָא [k] יְהִיב לֵהּ מִן אֲבִי׃
66 מָטֶל הָדֵא [l] מִלְּתָא סַגִּיאָא מִן תַּלְמִידוֹהִי אֲזָלוּ [m] לְבָסְהַרְהוֹן וְלָא מְהַלְכִין הֲוּו עִמֵּהּ׃
67 וְאָמַר יֵשׁוּעַ לַתְּרֵעסַרְתֵּהּ לְמָא אַף אַנְתּוּן [n] צָבְיִן אַנְתּוּן [o] לְמֵאזַל׃ 68 עָנָא שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וַאמַר מָרִי
לְוָת מַן נֵאזַל [p] מָלֵּא דְּחַיֵּא דַּלְעָלַם אִית לָךְ׃ 69 וַחְנַן [q] הַיְמֵנָן [r] וְיַדַּעְנָן דַּאנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְּאֱלָהָא
חַיָּא׃ 70 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הֲוָא אֱנָא [s] גְּבִיתְכוֹן לַתְּרֵעסַר וּמֶנְּכוֹן חַד סָטָנָא הוּ׃
71 אֲמַר הֲוָא עַל יְהוּדָא בַּר שִׁמְעוֹן סְכַרְיוֹטָא הוּ גַּיר עָתִיד הֲוָא [t] דְּנַשְׁלְמִיוֹהִי חַד מִן תְּרֵעסַר׃

[h] חַיִּין [i] אֵתְיָא [k] יְהֵב [l] מַלָּל [m] כְּסָתַר פירושו אוֹתָר [n] צְבָיָא [o] אֵזַל [p] מַלֵּל [q] הַיְמָן [r] יְדַע [s] גְּבָיָא [t] שְׁלֵם

64 * Sed sunt quidam ex vobis, qui non credũt. Sciebat enim ab initio Iesus qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum.

65 * Et dicebat, Propterea dixi vobis, quia nemo potest venire ad me, nisi fuerit ei datum à Patre meo.

66 * Ex hoc multi discipulorũ eius abierunt retrò: & iam non cum illo ambulabant.

67 * Dixit ergo Iesus ad duodecim, Nunquid & vos vultis abire?

68 * Respondit ergo ei Simõ Petrus, Domine, ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes.

69 * Et nos credimus & cognouimus quia tu es Christus filius Dei.

Mat. 16. c. 16. Mar. 8. c. 29. Luc. 9. c. 20.

70 * Respondit eis Iesus, Nónne ego vos duodecim elegi: & ex vobis vnus diabolus est?

de Iuda Scariotis

71 * Dicebat autẽ †Iudam Simonis †Iscariotem: hic enim erat traditurus eum, cùm esset vnus ex duodecim.

CAP. VII.

1 POst hæc autẽ ambulabat Iesus in Galilæam, non enim volebat in Iudæam ambulare: quia quærebant eum Iudæi interficere.

Leu. 23 f. 34.

2 * Erat autem in proximo dies festus Iudæorum, Scenopegia.

3 * Dixerunt autem ad eum fratres eius, Transi hinc, & vade in Iudæam, vt & discipuli tui videant opera tua quæ facis.

4 * Nemo quippe in occulto quid facit, & quærit ipse in palàm esse. si hæc facis, manifesta teipsum mundo.

5 * Neque enim fratres eius credebant in eum.

6 * Dicit ergo eis Iesus, Tempus meum nondum aduenit: tempus autem vestrum semper est paratum.

7 * Non potest mundus odisse vos. me autem odit: quia ego testimonium perhibeo de illo quia opera eius mala sunt.

64 * ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν· ἤδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ ἰησοῦς τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες, καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν.

65 * καὶ ἔλεγε, διὰ τοῦτο εἴρηκα ὑμῖν, ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρός με, ἐὰν μὴ ᾖ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός μου.

66 * ἐκ τούτου πολλοὶ ἀπῆλθον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

67 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;

68 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις.

69 * καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος.

70 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;

71 * ἔλεγε δὲ τὸν ἰούδαν σίμωνος ἰσκαριώτου· οὗτος γὰρ ἤμελλεν αὐτὸν παραδιδόναι, εἷς ὢν ἐκ τῶν δώδεκα.

ζ.

1 * Καὶ περιεπάτει ὁ ἰησοῦς μετὰ ταῦτα ἐν τῇ γαλιλαίᾳ· οὐ γὰρ ἤθελεν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· ὅτι ἐζήτουν αὐτὸν οἱ ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

2 * ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία.

3 * εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, μετάβηθι ἐντεῦθεν, καὶ ὕπαγε εἰς τὴν ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταί σου θεωρήσωσι τὰ ἔργα σου ἃ ποιεῖς·

4 * οὐδεὶς γὰρ ἐν κρυπτῷ τι ποιεῖ, καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παῤῥησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ·

5 * οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.

6 * λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πάρεστιν· ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἕτοιμος.

7 * οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς· ἐμὲ δὲ μισεῖ, ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν.

כ קפלאון ז רַעֲפְּרָא דַאַרְבְּעָא בְּשַׁבְּתָא דְשַׁבְּתָא רר וְשׁוֹמָא

1 בָּתַר הָלֵין מְהַלֵּךְ הֲוָא יֵשׁוּעַ בַּגְלִילָא לָא גִּיר צָבֵא הֲוָא [a]לְמֵהַלְכוּ בִּיהוּד מֶטֶל דִּיהוּדָיֵא [b]בְּעַיִן הֲווֹ [c]לְמִקְטְלֵה׃
2 וְקָרִיב הֲוָא [c]עֲרְעָא דְמַטַלֵּלָא דִיהוּדָיֵא׃ 3 וַאֲמַרוּ לֵהּ אֲחָוהִי לְיֵשׁוּעַ שַׁנָא לָךְ מֵכָּא [f]וְזַל לִיהוּד [g]דְּנָחֲזוֹן
חֶלְמִידָיִךְ עֲבַדָא דְעָבַד אַנְתְּ׃ 4 לַית גִּיר אֱנָשׁ דְּעָבֵד מֶרֶם [h]בְּטוּשְׁיָא וְצָבֵא הוּ [i]דִּבְגָלְיָא נְהֵוָא אִן הָלֵין עָבַד
אַנְתְּ חָוֵא נַפְשָׁךְ לְעָלְמָא׃ 5 אַף לָא גִּיר אֲחָוהִי [k]הֵימְנוּ בֵּהּ בְּיֵשׁוּעַ׃
6 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ זַבְנִי דִילִי עִדְמָא לְהָשָׁא לָא מְטָא וְזַבְנְכוֹן דֵּין דִּילְכוֹן בְּכָל [l]עִדָּן מְטַיַב׃
7 לָא מֶשְׁבַּח עָלְמָא [m]לְמִסְנָכוֹן לִי דֵּין סָנֵא מֶטֶל דַּאֲנָא [n]מַסְהֵד אֲנָא עֲלוֹהִי דַּעֲבָרָוהִי בִּישִׁין אִנּוּן׃

[a] הַלֵּךְ [b] בְּעָא [c] קְטַל
d פירושו חג
e עבראית סכות
[f] אֵזַל [g] חֲזָא
[h] טְשָׁא [i] גְּלֵא
[k] הֵימֵן
[l] פירושו זמן
[m] סְנָא [n] סְהֵד

8 * Vos ascendite ad festum hoc, ego nunc non ascēdo ad hoc festum: quia tempus meum nondum impletum est.

9 * Hæc dixit, & quieuit in Galilæa.

10 * Quum autem ascendissent fratres eius ad festum, tunc & ipse ascendit, non manifestè, sed velut in occulto.

11 * Jhoudæi autem quærebant eum in festo, & dicebant, Vbi est ille?

12 * Et murmur multum propter eum fuit in turba. erant enim qui dicebant, Bonus est. alij verò dicebant, Minimè, sed seducit populum.

13 * Nemo autem palàm loquebatur de eo propter metum Jhoudæorum.

14 * Quum autem dimidiati essent dies festi, ascendit Jeschua in templum, & docebat.

15 * Et mirabantur Jhoudæi, dicentes, Quomodo nouit iste literas quum non didicerit?

16 * Respondit Jeschua & ait, Doctrina mea non mea est, sed eius qui misit me.

17 * Qui voluerit exequi voluntatem eius, intelliget doctrinam meam num ex Deo sit, an ego ex voluntate mei ipsius loquar.

18 * Qui ex voluntate mentis suæ loquitur, gloriam suiipsius quærit. is autem qui gloriam eius qui misit ipsum quærit, verax est, & iniquitas in corde eius non est.

19 * Nónne Mouschе dedit vobis Legem? nemo autem ex vobis custodit Legem.

20 * Quid quæritis me interficere? Respondit turba & ait, Dæmonium habes: quis quærit te interficere?

21 * Respondit Jeschua, & dixit eis, Vnum opus operatus sum, & omnes miramini.

22 * Propterea Mouschе dedit vobis circuncisionem, non quòd ex ipso Mouschе sit, sed ex Patribus est, & Sabbatho circunciditis hominem.

23 * Quòd si homo circunciditur die Sabbathi, ob idque non soluitur Lex Mouschе, de me murmuratis qui totum hominem sanauerim die Sabbathi?

24 * Ne iudicaueritis per acceptionem vultus [personarum], sed iudicio recto iudicate.

25 * Dicebant autem quidam ex Ourischlem, Nónne hic est quem quærunt interficere?

---

8 אַנְתּוּן [o] סַקוּ לְעַדְעָרָא הָנָא אֲנָא לָא סָלֵק אֲנָא הָשָׁא לְעִדְעָרָא הָנָא מָטֵל דְּזִבְנָא דִּילִי לָא עַדְכִיל שְׁלֵם׃

9 הָלֵין אֲמַר [p] וּפָשׁ לֵהּ בַּגְלִילָא׃ 10 כַּד דֵּין סְלֵקוּ אֲחוֹהִי לְעִדְעָרָא הָדֵין אַף הוּסְלֵק לָא בְּגְלַיָא אֶלָּא אַיְךְ

[q] בְּעָא [r] כמו איכה [s] דַּבְטוּשְׁיָא׃ 11 יְהוּדָיֵא דֵּין [q] בְּעַיִן הָוֵו לֵהּ בְּעִדְעָרָא וַאמְרִין הָוֵו [r] אַיכוֹ הוּ׃ 12 וְרַמְנָא סַגִיאָא

[s] רְמִין

בְּטַלְהֵהּ אִית הָנָא בְּכֻנְשָׁא אִית הָוֵו גַיר דַּאמְרִין דְּטַב הוּ וַאחֳרְנָא אָמְרִין הָוֵו לָא אֶלָּא [t] מַטְעָא לְעַמָּא׃

[t] טְעָא [u] גְּלָא [x] וְחַל [v] גְּלַף כמו אלף [x] דְּחַלְתָּא דִיהוּדָיֵא׃ 14 כַּד דֵּין פְּלֵגוּ יוֹמָתָא דְעִדְעָרָא

[x] דְּמַר [y] סָלֵק יְשׁוּעַ לְהֵיכְלָא [y] וּמַלֵּף הָוָא׃ 15 וּמִתְדַּמְרִין הָוֵו יְהוּדָיֵא וַאמְרִין אַיכְנָא יָדַע הָנָא סִפְרָא כַּד לָא [z] יִלַּף׃

[z] יִלַּף כמו אלף 16 עָנָא יְשׁוּעַ וַאמַר יוּלְפָנִי לָא הָוָא דִּילִי אֶלָּא דְּהוּ דְשַׁדַּרְנִי׃ 17 סַן דְּצָבָא דְנָעֲבֵד [a] צְבְיָנֵהּ [b] מְהַכַּל [c] יוּלְפָנִי

[a] צְבָא [b] הָכַל [c] וְלַף

8 * Vos ascendite ad diem festum hunc. ego †non ascēdo ad diem festum istum: B quia meum tempus nondum impletum est.

enim non ascendam

9 * Hæc cùm dixisset,ipse mansit in Galilæa.

10 * Vt autem ascenderunt fratres eius: tunc & ipse ascendit ad diem festum, nō manifestè,sed quasi in occulto.

11 * Iudæi ergo quęrebant eum in die festo,& dicebant:Vbi est ille?

12 * Et murmur multus erat in turba de eo. Quidam enim dicebāt: Quia bonus est.Alij autem dicebant: Non, sed seducit turbas.

13 * Nemo tamen palam loquebatur de illo,propter metum Iudæorum.

14 * Iam autem die festo mediante,ascēdit Iesus in templum,& docebat.

15 * Et mirabantur Iudęi,dicentes:Quomodo hic literas scit,cùm non didicerit?

16 * Respondit eis Iesus,& dixit: Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.

17 * Si quis voluerit voluntatem eius facere:cognoscet de doctrina,vtrū ex Deo C sit,an ego à meipso loquar.

18 * Qui à semetipso loquitur, gloriam propriam quærit. qui autem quærit gloriam eius qui misit eum, hic verax est,& iniustitia in illo non est.

19 * Nónne Moyses dedit vobis legem: & nemo ex vobis facit legem?

Exo.20. c.20. & 24.a.3 Supr.5. c.18.

20 * Quid me quæritis interficere? Respō dit turba,& dixit: Dæmoniū habes: quis te quærit interficere?

21 * Respondit Iesus,& dixit eis : Vnum opus feci:& omnes miramini.

Leui.12. a.3. Gen.17. b.10.

22 * Propterea Moyses dedit vobis circūcisionem; non quia ex Moyse est, sed ex D patribus,& in sabbatho circunciditis hominem.

23 * Si circumcisionem accipit homo in sabbatho,vt non soluatur lex Moysi:mihi indignamini, quia totum hominem sanum feci in sabbatho?

24 * Nolite iudicare secundum faciem: sed iustum iudicium iudicate.

Deut.1. c.16.

25 * Dicebant ergo quidam ex Ierosolymis, Nónne hic est quem quærunt interficere?

8 * ὑμεῖς ἀνάβητε. εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ἐγὼ οὔπω ἀνα-
βαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην· ὅτι ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὔπω πε-
πλήρωται.

9 * Ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτοῖς, ἔμεινεν ἐν τῇ γαλιλαίᾳ.

10 * ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέ-
βη εἰς τὴν ἑορτὴν, οὐ φανερῶς, ἀλλ' ὡς ἐν κρυπτῷ.

11 * οἱ οὖν ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ἔλε-
γον, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος;

12 * καὶ γογγυσμὸς πολὺς περὶ αὐτοῦ ἦν ἐν τοῖς ὄχλοις. οἱ
μὲν ἔλεγον, ὅτι ἀγαθός ἐστιν· ἄλλοι ἔλεγον, οὐ· ἀλλὰ πλα-
νᾷ τὸν ὄχλον.

13 * οὐδεὶς μέντοι παῤῥησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ, διὰ τὸν φό-
βον τῶν ἰουδαίων.

14 * ἤδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσούσης ἀνέβη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ
ἐδίδασκε.

15 * καὶ ἐθαύμαζον οἱ ἰουδαῖοι, λέγοντες, πῶς οὗτος γράμ-
ματα οἶδε μὴ μεμαθηκώς;

16 * ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν, ἡ ἐμὴ διδαχὴ οὐκ
ἔστιν ἐμὴ, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με.

17 * ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ
τῆς διδαχῆς, πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν, ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυ-
τοῦ λαλῶ.

18 * ὁ ἀφ' ἑαυτοῦ λαλῶν, τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ· ὁ δὲ
ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτὸν, οὗτος ἀληθής ἐστιν,
καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

19 * οὐ μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ
τὸν νόμον;

20 * τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; ἀπεκρίθη ὄχλος καὶ εἶπε, δαι-
μόνιον ἔχεις· τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

21 * ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἓν ἔργον ἐποίησα, καὶ
πάντες θαυμάζετε.

22 * διὰ τοῦτο μωσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν, οὐχ ὅτι
ἐκ μωσέως ἐστὶν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων, καὶ ἐν σαββάτῳ πε-
ριτέμνετε ἄνθρωπον.

23 * εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος ἐν σαββάτῳ, ἵνα
μὴ λυθῇ ὁ νόμος μωσέως, ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον
ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ;

24 * μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρί-
νατε.

25 * ἔλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν ἱεροσολυμιτῶν· οὐχ οὗτός ἐστιν
ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

---

18 מִן דְּמֵן אֲבוּהִי c רָעְיָנֵהּ מְסַהֵּל f שׁוּבְחָא לְנַפְשֵׁהּ בָּעָא
הַהוּא דִּין דְּשׁוּבְחָא דְּמָן דְּשַׁדְּרֵהּ בָּעֵא שַׁרִיר הוּא וְעַוְלָא בְּלֵבֵהּ לָא אִית׃ 19 לָא הֲוָא מוֹשֶׁא יְהֵב לְכוֹן נָמוֹסָא וְלָא אֱנָשׁ
מִנְּכוֹן נָטֵר נָמוֹסָא׃ 20 מָנָא g בָּעִין אַנְחוֹן h לְמֶקְטְלַנִי עָנָא כְנָשָׁא וְאָמְרִין דַּיְוָא אִיתְלָךְ מַנּוּ בָּעֵא לְמֶקְטְלָךְ׃
21 עָנָא יְשׁוּעַ וְאָמַר לְהוֹן חַד עֲבָדָא עֲבַדִת וְכֻלְכוֹן h מְתַדְּמְרִין אַנְחוֹן׃ 22 מָטֵל הָנָא מוֹשֶׁא יְהֵב לְכוֹן גְּזוּרְתָא
לָא הֲוָא מָטֵל דְּמֶנֵּהּ הִי מִן מוֹשֶׁא אֶלָּא מִן k אֲבָהָתָא הִי וּבְשַׁבְּתָא גָּזְרִין אַנְחוֹן בַּרְנָשָׁא׃ 23 וְאִן בְּרְנָשָׁא מְתְגַּזַר בְּיוֹמָא
דְּשַׁבְּתָא מָטֵל דְּלָא l בָּשְׁחִדְא נָמוֹסָא דְּמוֹשֶׁא עֲלַי m רָטְנִין אַנְחוֹן דְּכְלֵהּ בַּרְנָשָׁא n אַחְלֵמִת בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא׃ 24 לָא
תְּהֵוִין דַּיְנִין o בְּמַסְבַּב בַּאפָּא אֶלָּא דִּינָא p כְאנָא q דונו׃ 25 וְאָמְרִין הָנוֹ אֱנָשָׁא מִן אוּרְשְׁלֵם r לָו הָנָו הָו דְּבָעִין לְמֶקְטַל׃

---

k אָבָא l רְעָא כמו רצה
f שְׁבַח g בָּעָא h קְטַל
k דְּמַר i גְּבַר ופירושו מוחת
k אַב l שְׁרָא
m רְטֵן n חֲלֵם o נְסַב
p כון q דון r כמו הלא
s בָּעָא

26 * Et ecce palàm loquitur, & nihil ei dicunt: nunquid norunt Seniores nostri hunc verè esse Meschicho?

27 * Sed nouimus vnde hic sit: Meschicho autem quum venerit nemo cogniturus est vnde sit.

28 * Et extulit Jeschua vocem suam dum doceret in templo, aitque: Et me nostis, & vnde sim nostis: & ex voluntate mei ipsius non veni, sed verax est qui misit me, quem vos non nostis.

29 * Ego verò noui eum, quippe qui ab ipso sim, & ipse me misit.

30 * Itaque quærebant eum prehendere, nemo autem iniecit in eum manus, quoniam nondum venerat hora eius.

31 * Multi autem ex turba crediderunt in eum, dicúntque: Meschicho quum venerit, num maiora signa edet his quæ iste edit?

32 * Et audierunt Perischæi turbas loquentes de eo ista, ipsíque miserunt & principes Sacerdotum ministros vt prehenderent eum.

33 * Et ait Jeschua, Modicum adhuc temporis vobiscum sum, & abibo ad eum qui me misit.

34 * Et quæretis me, nec me inuenietis: & vbi ego sum, non potestis venire.

35 * Dicunt Jihoudæi apud se, Quò futurum est vt iste proficiscatur, vt nos non inueniamus eum? num ergo ad regiones Gëtium profecturus est, & docturus Ethnicos?

36 * Quis est hic sermo quem dixit, Quæretis me, & me non inuenietis; & vbi ego sum, vos non potestis venire?

Lectio in Commemorationem Doctorum Ecclesiæ.

37 * Die autem illo magno qui erat vltimus festi, stabat Jeschua & clamabat, dicens, Si quis sitit, veniat ad me & bibat.

38 * Quisquis credit in me, sicut dixerunt Scripturæ, flumina aquæ viuæ fluent ex ventre eius.

39 * Hoc autem dicebat de Spiritu, quem acceptur erant ij qui crederent in eum: nondum enim datus fuerat Spiritus, quia nondum glorificatus fuerat Jeschua.

---

26 וְהָא גְּלֵיָאִית מְמַלֵּל וּמְרֵם לָא אָמְרִין לֵהּ דַּלְמָא יְדַעוּ קַשְׁוָשַׁיִן דְּהָנוֹ שַׁרְיָאִית מְשִׁיחָא׃ 27 אֲלָּא לְהָנָא
28 יְדִעִינַן מִן אֵימָכָא הוּ מְשִׁיחָא דִּין אֵמַתַי דָּאתֵא לָא אֱנָשׁ יָדַע מִן אֵימָכָא הוּ׃ 28 וַאֲרִים יֵשׁוּעַ קָלֵהּ כַּד מַלֵּף
בְּהֵיכְלָא וְאָמַר וְלִי יְדִעִין אַנְתּוּן וּמִן אֵימָכָא אֲנָא יָדַעְנָא אַנְתּוּן וּמִן דְּשַׁרְנִי הָוֹ
דְּאַנְתּוּן לָא יְדִעִין אַנְתּוּן׃ 29 אֲנָא דִּין יָדַע אֲנָא לֵהּ דְּמִן לְוָתֵהּ אֲנָא וְהוּ שַׁדַּרְנִי׃ 30 וּבְעוֹ לְמֵאחֲדֵהּ
וְלָא אֱנָשׁ אַרְמִי עֲלוֹהִי אֵידְיָא מְטָל דְּלָא עַדְכַל אֵהַת הֲוַת שָׁעָתֵהּ׃ 31 סַגִּיאֵא דִּין מִן כְּנִשָּׁא הַיְמִנוּ בֵּהּ וַאֲמְרִין
מְשִׁיחָא מָא דְּאַתָּא לְמָא דְּיַתִּירָן מִן הָלֵין אָתְוָהָא דְּעָבֵד הָנָא עָבַד׃ 32 וְשָׁמְעוּ פְּרִישֵׁא לְכָנְשָׁא דְּמִמַּלְלִין עֲלוֹהִי
הָלֵין וְשַׁדְּרוּ הֵנוּן וְרַבֵּי כָּהֲנֵא דְּחֲשֵׁא מְדֶּאחְדוֹנָיהִי׃ 33 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ קַלִּיל חוּב זַבְנָא עִמְכוֹן אֲנָא וַאֲזַל אֲנָא לְוָת

---

[a] גְּלָיָא שְׁרַר [b] צְבָא אֶתָא בְּעָא [c] אֶחָד רְמָא יַד [d] יְהַר אָתָא [e] גְּלָא שְׁרַר [f] רוּם אֲלַף [g] יְדַע כמו אימתי [h] חַיְמֵן יְהַר אָתָא [i] פירושו משמשין נושאי זינין [k] אֶחָד [l] דְּחֲשֵׁא [m] דְּאֶחְדוֹנָיהִי

* Et ecce, palàm loquitur, & nihil ei dicunt. Nunquid verè cognouerũt principes quia hic eſt Chriſtus? 26

* Sed hunc ſcimus vnde ſit: Chriſtus autem cùm venerit, nemo ſcit vnde ſit. 27

* Clamabat ergo Ieſus in templo docens, & dicens, Et me ſcitis, & vnde ſim ſcitis. & à meipſo non veni, ſed eſt verus qui miſit me, quem vos neſcitis. 28

* Ego ſcio eum, & ſi dixero, quia neſcio eum, ero ſimilis vobis mendax. ſed ſcio eum: quia ab ipſo ſum, & ipſe me miſit. 29

* Quærebant ergo eum apprehendere: & nemo miſit in illum manus, quia nondum venerat hora eius. 30

* De turba autem multi crediderunt in eum, & dicebant, Chriſtus cùm venerit, nunquid plura ſigna faciet quàm quę hic fecit? 31

* Audierunt Phariſæi turbam murmurantem de illo hæc: & miſerunt principes † & Phariſæi miniſtros, vt apprehenderent † eum. 32
Sacerdotum
Ieſum

*Dixit ergo eis Ieſus, Adhuc modicũ tempus vobiſcum ſum: & vado ad eum qui me miſit. 33

Inf. 13. d. 33. * Quæretis me, & non inuenietis: & vbi ego ſum, vos non poteſtis venire. 34

* Dixerunt ergo Iudæi ad ſemetipſos, Quò hic iturus eſt, quia non inueniemus eum? nunquid in diſperſionem Gentium iturus eſt, & docturus Gentes? 35

*Quis eſt hic ſermo quem dixit, Quęretis me, & non inuenietis: & vbi ſum F ego, vos non poteſtis venire? 36

Leu. 23. f. 27. * In nouiſſimo autem die magno feſtiuitatis ſtabat Ieſus, & clamabat, dicens, Siquis ſitit, veniat ad me, & bibat. 37

Deu. 18. c. 15. Ioel. 2. g. 28. Acto. 2. c. 17. *Qui credit in me, ſicut dicit Scriptura: flumina de ventre eius fluent aquæ viuæ. 38

* Hoc autem dixit de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum. nondum enim erat Spiritus † datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus. 39
ſanctus

26 * καὶ ἴδε παῤῥησίᾳ λαλεῖ, καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσι· μήποτε ἀληθῶς ἔγνωσαν ⓘ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός;

27 * ἀλλὰ τοῦτον οἴδαμεν πόθεν ἐστίν· ὁ δὲ χριστὸς ὅταν ἔρχηται, οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν.

28 * ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδάσκων ὁ ἰησοῦς καὶ λέγων, κἀμὲ οἴδατε, καὶ οἴδατε πόθεν εἰμί· καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἔστιν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε.

29 * ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι, κἀκεῖνός με ἀπέστειλεν.

30 * ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

31 * πολλοὶ δὲ ἐκ τοῦ ὄχλου ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον, ὅτι ὁ χριστὸς ὅταν ἔλθῃ, μήτι πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;

32 * ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν ὑπηρέτας οἱ φαρισαῖοι καὶ ⓘ ἀρχιερεῖς, ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.

33 * εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με.

34 * ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

35 * εἶπον οὖν οἱ ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι, ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὑρήσομεν αὐτόν; μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν ἑλλήνων μέλλει πορεύεσθαι, καὶ διδάσκειν τοὺς ἕλληνας;

36 * τίς ἐστιν οὗτος ὁ λόγος ὃν εἶπε, ζητήσετέ με, καὶ οὐχ εὑρήσετε· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

37 * Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἱστήκει ὁ ἰησοῦς καὶ ἔκραξε, λέγων, ἐάν τις διψᾷ, ἐρχέσθω πρός με, καὶ πινέτω.

38 * ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφὴ, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ῥεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.

39 * τοῦτο δὲ εἶπε περὶ τοῦ πνεύματος, οὗ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτόν· οὔπω γὰρ ἦν πνεῦμα ἅγιον· ὅτι ὁ ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.

---

34 וְתִבְעוֹנַנִי וְלָא תְּשַׁכְחוּנַנִי וַאֲנָא אֵיתַי לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃ 35 אֲמְרִין יְהוּדָיֵא בְּנַפְשְׁהוֹן לַאוֹ עֲתִיד הָנָא לְמֵאזַל דַּחֲנַן לָא מְשַׁכְּחִינַן לֵהּ לְמָא כִּי לַאתְרָוָתָא דְּעַמְמֵא עָתִיד דְּנָאזֵל וְנֵאלַף לְחַנְפֵּא׃ 36 מָנָא הִי הָדָא דַּאֲמַר דְּתִבְעוֹנַנִי וְלָא תְּשַׁכְּחוּנַנִי וַאֲנָא אֵיתַי אַנְתּוּן לָא מְשַׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃

37 בְּיוֹמָא דֵּין רַבָּא דְּאִיתְוַהִי אַחֲרָיָא דְּעַדְעָא קָאֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וְקָעֵא וַאֲמַר אִן אֱנָשׁ צְהֵא וְנֵאתֵא לְוָתִי וְנֶשְׁתֵּא׃ 38 כָּל מַן דְּמְהֵימִן בִּי אֵיכְנָא דַּאֲמַרוּ כְּתָבָא נַהֲרָוָתָא דְּמַיָּא חַיֵּא נֶגְרוּן מִן כְּרְשֵׁהּ׃ 39 הָדָא דֵּין אֲמַר עַל רוּחָא דַּעֲתִידִין הֲווֹ לְמִקְבְּלוּ אִילֵּין דְּמְהֵימְנִין בֵּהּ לָא גִיר עֲדַיִן אֶתְיְהֲבַת הֲוַת רוּחָא מָטַל דְּלָא עֲדִיכִיל אֶשְׁתַּבַּח הֲוָא יֵשׁוּעַ׃

*בְּעָא °שְׁכַח בלשון כנענ׃ ²אֲתָא ᵍ אֶזַל ᶠ אֲתַר ³אַלַּף ᵗ פירושו גוים ⁴מְלַל ˣ בְּעָא ⁵קְרָא ᵇ דְּכַר ᶜ אַלַּף ⁶קוֹם ᵈ פירושו חג ⁷צְהֵא כמו צמא ⁸אֲתָא ᵍ אֶזַל ⁹שְׁתָא ᶦ נַחַר ᵏ רְנָא כמו ירד ¹⁰קַבֵּל ᵐ חַיְמִן ᵐ יַחֵב

40 * Multi autem ex turba quum audissent sermones eius dicebant, Hic verè est Propheta.

41 * Alij dicebant, Iste est Meschicho. Alij dicunt, Num ex Galilæa veniet Meschicho?

42 * Nónne Scriptura dicit, Ex semine Dauid & ex Beth-lechem pago ipsius Dauid venturum Meschicho?

43 * Et factum est dissidium propter eum in turba.

44 * Erant autem quidam ex eis qui volebant eum prehendere, sed nemo iniecit in eum manus.

Matutinis diei sabbathi hebdom.

v. Ieiunij.

45 * Et venerunt ministri illi ad summos sacerdotes & Perischæos, dixerúntque eis Sacerdotes, Quare non adduxistis eum?

46 * Dicunt eis ministri, Nunquam ita locutus est homo vt loquitur vir iste.

47 * Dicunt eis Perischæi, Num & vos seducti estis?

48 * Num quis ex proceribus aut ex Perischæis credidit in eum?

49 * Nisi populus iste qui nescit Legem? maledicti sunt.

50 * Dixit eis Nikodimous vnus ex ipsis, is qui venerat ad Ieschua noctu:

51 * Num Lex nostra reum peragit quempiam, nisi audierit ab eo prius, & cognouerit quid faciat?

52 * Respondérunt ac dicunt ei, Nunquid & tu ex Galilæa es? scrutare & vide prophetam ex Galilæa non surrexisse.

---

40 מַגִיאֵי דִין מִן כְּנִשָׁא דִשְׁמַעוּ מִלַּוהִי אָמְרִין חַוִי הָנוֹ שַׁרְיָראִית נְבִיָא׃
41 אַחֲרֶנֵא אָמְרִין הַוִי הָנוֹ מְשִׁיחָא אַחֲרֶנֵא אָמְרִין דְלָמָא מִן גְלִילָא אָתֵא מְשִׁיחָא׃
42 לָא הֲוָא כְּתָבָא אֲמַר דְמִן זַרְעֵה דְדָוִיד וּמִן בֵּית לְחֶם קִרְיְתָא דְיהֲוָה דְדָוִיד אָתֵא מְשִׁיחָא׃
43 וַהֲוָת הֲוָת פְּלְגוּתָא מִטְלָהֵה בְּכְנִשְׁתָא׃
44 וְאִית הֲוֹ אֲנָשִׁין מָגְהִין דְצַבִין הֲוֹו דְנֶאחְדוּנֵיהִי אֶלָא לָא אֶנָשׁ אַרְמִי עֲלוֹהִי אִידָיָא׃
45 וַאתַו דַחֲשָׁא הָנוּן לְוָת רַבֵי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וַאמַרוּ לְהוּן כָּהֲנֵא לְמָנָא לָא אַיתִיתוּנֵיהִי׃
46 אָמְרִין לְהוּן דַחֲשָׁא לָא מָמְתוּם הָכַנָא מַלֵל בַּרְנָשָׁא אַיךְ דְמַמַלֵל הָנָא גַבְרָא׃
47 אָמְרִין לְהוּן פְּרִישֵׁא לְמָא אָף אַנְתוּן טָעֲיתוּן׃
48 לְמָא אֶנָשׁ מִן רִישֵׁא אוֹ מִן פְּרִישֵׁא הַימְנוּ בֵּהּ׃
49 אֶלָא אִן עַמָא הָנָא דְלָא יָדַע נָמוּסָא לִיטִין אִנוּן׃
50 אֲמַר לְהוּן נִיקְדִימוֹס חַד מֶנְהוּן הַוּ דַאתָא הֲוָא לְוָת יֵשׁוּעַ בְּלֵילְיָא׃
51 דְלְמָא נָמוּסָא דִילַן מְחַיֵב לְבַרְנָשָׁא אֶלָא אִן נֶשְׁמַע מָנָה לוּקְדָם וְנֵדַע מָנָא עָבַד׃
52 עָנוּ וַאמְרִין לֵהּ לְמָא אָף אַנְתְ מִן גְלִילָא אַנְתְ בְּצִי וַחֲזִי דִנְבִיָא מִן גְלִילָא לָא קָאֵם׃

---

a מֵלֵל b שְׁרַר
c פְּלַג
d עָבָא e אֶחַד f רְמָא
g עוֹם h אִתָא
i פירושו משמשין
j אִתָא
k טָעָא
l לוּט
m חוּב n וְתַב
o עָנָא p בְּעָא
q חָנָא r קוּם

Deest hoc in loco in exemplari Syriaco historia Adulteræ vndecim versiculis comprehensa.

40 * Ex illa ergo turba cùm audissent hos sermones eius, dicebant, Hic est verè Propheta.

41 * Alij dicebant, Hic est Christus. Quidam autem dicebant, Nunquid à Galilæa venit Christus?

Mich. 5. a. 2. Mat. 2. a. 6. 42 * Nónne scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Beth-lehem castello vbi erat Dauid, venit Christus?

G

43 * Dissensio itaque facta est in turba propter eum. 44 * Quidam autem ex ipsis volebant apprehendere eum: sed nemo misit super eum manus.

45 * Venerunt ergo ministri ad Pontifices & Pharisæos. Et dixerũt eis illi: Quare non adduxistis illum?

46 * Responderunt ministri, Nunquã sic locutus est homo, sicut hic † homo.

loquitur

47 * Respõderunt ergo eis Pharisęi: Nunquid & vos seducti estis? 48 * Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum, aut ex Pharisæis? 49 * Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.

Sup. 3. a. 2. 50 * Dixit Nicodemus ad eos, ille qui venit ad eum nocte, qui vnus erat ex ipsis:

51 * Nunquid lex nostra iudicat hominẽ: nisi prius audierit ab ipso, & cognouerit quid faciat?

Deu. 17. b. 8. & 19 d. 15. 52 * Responderunt, & dixerunt ei, Nunquid & tu Galilæus es? Scrutare †, & vide quia à Galilęa propheta non surrexit.

scripturas

53 * Et reuersi sunt vnusquisque in domum suam.

CAP. VIII.

1 IEsus autem perrexit in montem Oliueti: 2 * Et diluculo iterũ venit in templum, & omnis populus venit ad eum, A & sedens docebat eos. 3 * Adducunt autem Scribæ & Pharisæi mulierẽ in adulterio deprehensam: & statuerunt eam in medio: 4 * Et dixerunt ei, Magister, hæc mulier modò deprehẽsa est in adulterio.

Leui. 20. b. 10. 5 * In lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare. Tu ergo quid dicis? 6 * Hoc autem dicebant tentantes eum: vt possent accusare eum. Iesus autem inclinans se deorsum, digito scribebat in terra. 7 * Cùm ergo perseuerarent interrogantes eum: erexit se, & dixit eis, Qui sine peccato est vestrum, primus in

Deu. 17. b. 7. illam lapidem mittat. 8 * Et iterum se inclinans, scribebat in terram. 9 * Audientes autem †, vnus post vnum exibant, incipientes à senioribus: & remansit solus Iesus, & mulier in medio stans. 10 * Erigens autẽ se Iesus, dixit ei, Mulier, vbi sunt qui te accusabant? 11 * Nemo te condemnauit? Quæ dixit: Nemo Domine. Dixit autem Iesus, Nec ego te comdemnabo, Vade, & iam amplius noli peccare.

hæc

40 * πολλοὶ οὖν ἐκ τοῦ ὄχλου ἀκούσαντες τὸν λόγον, ἔλεγον
41 οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης. * ἄλλοι ἔλεγον, οὗτός ἐστιν ὁ χριστός· ἄλλοι ἔλεγον, μὴ γὰρ ἐκ τῆς γαλιλαίας ὁ χριστὸς
42 ἔρχεται; * οὐχὶ ἡ γραφὴ εἶπεν, ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος δαβὶδ, καὶ ἀπὸ βηθλεὲμ τῆς κώμης ὅπου ἦν δαβὶδ, ὁ χριστὸς ἔρχεται;
43 * σχίσμα οὖν ἐν τῷ ὄχλῳ ἐγένετο δι' αὐτόν.
44 * τινὲς δὲ ἤθελον ἐξ αὐτῶν πάσαι αὐτόν· ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέ-
45 βαλεν ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας. * ἦλθον οὖν οἱ ὑπηρέται πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ φαρισαίους· καὶ εἶπον αὐτοῖς ἐκεῖνοι, διατί
46 οὐκ ἠγάγετε αὐτόν; * ἀπεκρίθησαν οἱ ὑπηρέται, οὐδέπο-
47 τε οὕτως ἐλάλησεν οὐθρωπος, ὡς οὗτος ὁ ἄνθρωπος. * ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ φαρισαῖοι, μὴ καὶ ὑμεῖς
πεπλάνησθε;
48 * μή τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτὸν, ἢ ἐκ τῶν
φαρισαίων;
49 * ἀλλ' ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον, ἐπικατάρα-
50 τοί εἰσι. * λέγει νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν νυκτὸς πρὸς αὐτὸν, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν,
51 * μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον, ἐὰν μὴ ἀκούσῃ παρ' αὐτοῦ πρῶτον, καὶ γνῷ τί ποιεῖ;
52 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῆς γαλιλαίας εἶ; ἐραύνησον, καὶ ἴδε ὅτι προφήτης ἐκ τῆς γαλιλαίας οὐκ ἐγήγερται.
53 * καὶ ἐπορεύθη ἕκαστος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ.

η.

1 * Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ ὄρος τῶν ἐλαιῶν.
2 * ὄρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτὸν, καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.
3 * ἄγουσι δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι πρὸς αὐτὸν γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην, καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ,
4 * λέγουσιν αὐτῷ, διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ ἐπ' αὐτοφώρῳ μοιχευομένη.
5 * ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῶν μωσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθοβολεῖσθαι. σὺ οὖν τί λέγεις;
6 * τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτὸν, ἵνα ἔχωσι κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ. ὁ δὲ ἰησοῦς κάτω κύψας, τῷ δακτύλῳ ἔγραφεν
7 εἰς τὴν γῆν, μὴ προσποιούμενος. * ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτὸν, ἀνακύψας εἶπε πρὸς αὐτούς, ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν, πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω.
8 * καὶ πάλιν κάτω κύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.
9 * οἱ δὲ ἀκούσαντες, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως ἐλεγχόμενοι ἐξήρχοντο εἷς καθεῖς, ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων ἕως τῶν ἐσχάτων· καὶ κατελείφθη μόνος ὁ ἰησοῦς, καὶ ἡ γυνὴ ἐν
10 μέσῳ οὖσα. * ἀνακύψας δὲ ὁ ἰησοῦς, καὶ μηδένα θεασάμενος πλὴν τῆς γυναικὸς, εἶπεν αὐτῇ, ποῦ εἰσιν ἐκεῖνοι οἱ κατήγοροί σου; οὐδείς σε κατέκρινεν;
11 * ἡ δὲ εἶπεν, οὐδείς, κύριε. εἶπε δὲ αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. πορεύου, καὶ ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἁμάρτανε.

Ad Oblationem Dominicæ 11. post Epiphaniam.

CAP. VIII.

12 * Rursum autem allocutus est eos Jeschua, & ait, Ego sum Lux mundi: qui post me venit, non ambulabit in tenebris, sed inueniet sibi lumen vitæ.

13 * Dicunt ei Perischæi, Tu de teipso testificaris, testimonium tuum non est verum.

14 * Respondit Jeschua & dixit eis, Etiamsi ego testificer de meipso, verum est testimonium meum, quippe qui nouerim vnde venerim & quò vadam: vos autem nescitis vnde venerim, neque quò vadam.

15 * Vos corporaliter iudicatis, ego neminem iudico.

16 * Veruntamen si iudicauero, iudiciũ meum verum est: quia non sum solus, sed ego & Pater meus qui misit me.

17 * Sed & in Lege vestra scriptum est, testimonium duorum virorum verum esse.

18 * Ego sum qui testificor de meipso, & Pater meus qui misit me testatur de me.

19 * Dicunt ei, Vbi est tuus Pater? respondit Jeschua & dixit eis, Neque me nostis, neque Patrem meum: si me nossetis, & Patrem meum nossetis.

20 * Hæc verba locutus est in Gazophylacio dum doceret in templo: & nemo prehendit eum, nondum enim venerat hora eius.

21 * Dixit eis iterum Jeschua, Ego vado, & quæretis me, ac moriemini in peccatis vestris: & quò vado, vos non potestis venire.

22 * Dicunt Jhoudæi, Num ergo interfecturus est seipsum, qui dicat quò ego vado, vos non potestis venire?

23 * At dixit eis, Vos ex inferis estis, & ego ex supernis: Vos estis ex hoc mundo, ego non sum ex hoc mundo.

24 * Dixi vobis vos morituros esse in peccatis vestris: nisi enim credideritis me eum esse, moriemini in peccatis vestris.

25 * Dicunt ei Jhoudæi, Tu quis es? Dixit eis Jeschua, Etiam id quod incœpi loqui vobiscum.

12 * Πάλιν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς ἐλάλησε, λέγων, ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου· ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ, οὐ μὴ περιπατήσει ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἕξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

1.Ioh.1. §.5.

* ITERVM ergo locutus est eis Iesus, dicens, Ego sum Lux mundi. qui sequi-B tur me, no †ambulat in tenebris: sed habebit lumen vitæ.

ambulabit

13 * εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ φαρισαῖοι, σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς; ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθής.

* Dixerunt ergo ei Pharisæi, Tu de temetipso testimonium perhibes: testimonium tuum non est verum.

14 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, κἂν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία μου· ὅτι οἶδα πόθεν ἦλθον, καὶ ποῦ ὑπάγω· ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πόθεν ἔρχομαι, καὶ ποῦ ὑπάγω.

* Respondit Iesus, & dixit eis, Etsi ego testimonium perhibeo de meipso, verum est testimonium meum: quia scio vnde veni, & quò vado: vos autem nescitis vnde venio, aut quò vado.

15 * ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε, ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα·

* Vos secundum carnem iudicatis: ego non iudico quenquam.

16 * καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγὼ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν· ὅτι μόνος οὐκ εἰμὶ, ἀλλ' ἐγὼ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

* Etsi iudico ego, iudicium meum verum est: quia solus non sum, sed ego & qui misit me, Pater.

Deut. 17 b.6.& 19.d.15. Mat. 18. b.16. 2.Co.13 a.1. Heb.10. c.20.

17 * καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται, ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν.

* Et in lege vestra scriptum est, quia duorum hominum testimonium verum est.

18 * ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

* Ego sum qui testimonium perhibeo de meipso: & testimonium perhibet de me, qui misit me, Pater.

19 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, οὔτε ἐμὲ οἴδατε, οὔτε τὸν πατέρα μου. εἰ ἐμὲ ἤδειτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἤδειτε ἄν.

* Dicebant ergo ei, Vbi est Pater tuus? Respondit Iesus, Neque me scitis, neque Patrem meum. si me sciretis: forsitan & Patrem meum sciretis.

20 * Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ, διδάσκων ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν· ὅτι οὔπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

* Hæc verba locutus est Iesus in gazophylacio, docens in templo: & nemo apprehendit eum, quia necdum venerat hora eius.

21 * εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ ὑπάγω, καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ ὑμῶν ἀποθανεῖσθε. ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.

* Dixit ergo iterum eis Iesus, Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini. Quò ego vado, vos non poC testis venire.

22 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτὸν, ὅτι λέγει, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

* Dicebant ergo Iudæi, Nunquid interficiet semetipsum, quia dicit, Quò ego vado, vos non potestis venire?

23 * καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστὲ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί· ὑμεῖς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἐστὲ, ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

* Et dicebat eis, Vos de deorsum estis, ego de superius sum. Vos de mundo hoc estis: ego non sum de hoc mundo.

24 * εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν· ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

* Dixi ergo vobis quia moriemini in peccatis vestris. si enim non credideritis quia ego sum, moriemini in peccato vestro.

25 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, σὺ τίς εἶ; καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, τὴν ἀρχὴν ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν.

* Dicebant ergo ei, Tu quis es? Dixit eis Iesus, †Principium qui & loquor vobis.

principium quia principium quod

---

19 אָמְרִין לֵהּ [m] אַיכּוֹ אֲבוּךְ עָנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לְהוֹן וְלָא לִי יָדְעִין אַנְתּוּן וְלָא לַאֲבִי אִלּוּ לִי יָדְעִין [n] הֲוַיתּוּן אַף לַאֲבִי יָדְעִין הֲוַיתּוּן׃ 20 הָלֵין [o] מִלַּיָּא מַלֵּל בֵּית גַּזָּא כַּד [p] מְלֵף בְּהֵיכְלָא וְלָא אֱנָשׁ [q] אַחֲדֵהּלָא גֵּיר עַדְכִיל [r] אֲתָת הָוַת שָׁעָתֵהּ׃ 21 אֲמַר לְהוֹן תּוּב יֵשׁוּעַ אֲנָא אָזֵל אֲנָא [s] וְתִבְעוֹנָנִי [t] וְתָמוּתוּן בְּחַטָּהַיכוֹן וַאֵיכָא דַּאֲנָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן [v] לְמֵאתָא׃ 22 אֲמְרִין יְהוּדָיֵא לְמָא כִּי נַפְשֵׁא קָטֵל דַּאֲמַר דַּאֵיכָא דַּאֲנָא אָזֵל אֲנָא אַנְתּוּן לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן לְמֵאתָא׃ 23 וַאֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן מִן דַּלְתַּחַת אַנְתּוּן וַאֲנָא מִן דַּלְעֵל אֲנָא אַנְתּוּן מִן הָנָא אֲנָא אַנְתּוּן עָלְמָא הָוַית מִן הָנָא עָלְמָא׃ 24 אֲמֶרֵת לְכוֹן דַּחְמוּתוּן [x] בְּחַטָּהַיכוֹן אֵין לָא גֵּיר [y] תְּהֵימְנוּן דַּאֲנָא אֲנָא תְּמוּתוּן בְּחַטָּהַיכוֹן׃ 25 אֲמְרִין יְהוֹדָיֵא אַנְתְּ מַן אַנְתְּ אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אַפֵּץ [z] דְּשַׁרִיתּ דַּאֲמַלֵּל עִמְּכוֹן׃

m כמו איכה
n חֲוַיתּוּן
o מַלֵּל
p אלף אֵחַד
q אֲתָת
r בְּעֵי
s מוּת
t אֶתְּ
u חֵימֵן
x שרי בירושו התחיל

26 * Multa habeo quæ de vobis dicam & iudicem: ſed is qui me miſit, verax eſt: & ego quæ audiui ab eo, hæc ipſe loquor in mundo.

27 * Neque nouerunt eum de Patre ipſis verba facere.

Lectio feriæ IIII. hebdomadis Candidatorum.

28 * Dixit eis iterum Jeſchua, Quùm extuleritis Filium hominis, tunc agnoſcetis me eum eſſe, nihilque ex voluntate mei ipſius facere: ſed ſicut docuit me Pater meus, ſimiliter ipſe loquor.

29 * Et qui me miſit mecum eſt, neque me reliquit ſolum Pater meus, quoniam ego quod gratum eſt ei, facio ſemper.

30 * Quúmque hæc loqueretur, multi crediderunt in eum.

31 * Dixit autem Jeſchua Jihoudæis illis qui crediderunt in ipſum, Si vos permanſeritis in ſermone meo, verè diſcipuli mei eſtis.

32 * Et cognoſcetis Veritatem, & ipſa Veritas aſſeret vos in libertatem.

33 * Dicunt ei, Semen ſumus Abrohom, & nunquam ſeruitutem cuiquam ſeruiuimus: quomodo dicis, Eritis filij ingenui?

34 * Dixit eis Jeſchua, Amin amin dico vobis, Quiſquis committit peccatum, ſeruus eſt peccati.

35 * Seruus autem non permanet in æuum in domo: Filius verò in æuum permanet.

36 * Si ergo ipſe Filius aſſeruerit vos in libertatem, verè eritis filij ingenui.

37 * Scio vos eſſe ſemen Abrohom, ſed quæritis me interficere, propterea quòd ſermoni meo capiendo non ſufficiatis.

38 * Ego id quod vidi apud Patrem meum loquor; vos autem id quod vidiſtis apud Patrem veſtrum, agitis.

39 * Reſponderunt & dicunt ei, Pater noſter Abrohom eſt. dixit eis Jeſchua, Si filij eſſetis Abrohom, opera Abrohom faceretis.

40 * Nunc autem ecce ſtudetis me interficere virum qui veritatem locutus ſum vobiſcum, quam audiui à Deo: hoc Abrohom non fecit.

---

26 סַגִּי אִית לִי עֲלַיכוֹן לְמֵאמַר [a] וְלַמְדָן אֲלָא מַן דְּשַׁדַּרַנִי שָׁרִיר הוּ וַאֲנָא אִילֵּן דִּשְׁמַעְתּ מִנֵּהּ הָלֵּין הוּ מְמַלֵּל אֲנָא
בְּעָלְמָא׃ 27 וְלָא [b] יַדְעוּ רַעַל אֲבָא אֵמַר לְהוֹן׃

[a] מֶרְיָנָא דְיוֹם אַרְבְּעָא בְּשַׁבְּתָא [b] דְּחַנְרֵא כד

28 אֵמַר לְהוֹן חוּב יַשׁוּעַ אֵמַתַי [c] דַּתְּרִימִנֵּהּ לַבְּרֵהּ דַּאנָשָׁא הֵידֵין [d] תֵּדְעוּן דְּאֲנָא אֲנָא וּמִדֵּם מִן [e] צְבוּתַנַפְשִׁי לָא עָבֵד
אֲנָא אֲלָא אֵיכְנָא [f] דַּאלְפַנִי אֲבִי הָכְוָה הוּ מְמַלֵּל אֲנָא׃ 29 וּמַן דְּשַׁדְּרַנִי עִמִּי [h] אִיתַוהִי וְלָא [i] שַׁבְקַנִי בַּלְחוֹדַי אֲבִי
מֶטֶל דְּאֲנָא מֵדֵם דְּשַׁפַּר לֵהּ עָבֵד אֲנָא בְּכָלְזְבַן׃ 30 וְכַד הָלֵּין מְמַלֵּל הֲוָא סַגִּיאֵא [k] הֵימְנוּ בַּהּ׃
31 וְאֵמַר יֵשׁוּעַ לְהָנוּן יְהוּדָיֵא דְהֵימְנוּ בֵּהּ אִן אַנְתּוּן [l] תְּכַהְרוּן [m] בְּמֵלְתִי [n] שְׁרִירָאִית תַּלְמִידַי אַנְתּוּן׃

[a] רוּן
[b] יְדַע
[c] קְרָא [d] חַיַּי
[e] רוּם [f] יְדַע [g] אֲנָא אַלַּף פירושו כן
[h] אִית כמו יש
[i] שְׁבַק [k] הֵימִן
[l] כַּתַּר פירושו המתין
[m] מַלָּל [n] שְׁרַר

26 Multa habeo de vobis loqui & iudicare. sed qui me misit, verax est: & ego quæ audiui ab eo, hæc loquor in mundo.

26 πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν λαλεῖν καὶ κρίνειν, ἀλλ' ὁ πέμψας με ἀληθής ἐστι. κἀγὼ ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ, ταῦτα λέγω εἰς τὸν κόσμον.

27 Et non cognouerunt quia patrem eis dicebat Deum.

Sup. 3. d. 33. Rom. 3. a. 4.

27 οὐκ ἔγνωσαν ὅτι τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.

28 DIXIT ergo eis Iesus, Cùm exaltaueritis Filium hominis, tunc cognoscetis quia ego sum, & à meipso facio nihil, sed sicut docuit me Pater, hæc loquor:

28 Εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ὅταν ὑψώσητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, τότε γνώσεσθε ὅτι ἐγώ εἰμι, καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ.

29 Et qui me misit, mecum est: & non reliquit me solum, quia ego quæ placita sunt ei, facio semper.

29 καὶ ὁ πέμψας με, μετ' ἐμοῦ ἐστιν· οὐκ ἀφῆκέ με μόνον ὁ πατήρ· ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 Hæc illo loquente, multi crediderunt in eum.

30 ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

31 Dicebat ergo Iesus ad eos qui crediderunt ei, Iudæos: Si vos manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis:

31 ἔλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ Ἰουδαίους, ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταί μου ἐστέ.

32 Et cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos.

32 καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

33 Responderunt ei, Semen Abrahę sumus, & nemini seruiuimus vnquam: quomodo tu dicis, Liberi eritis?

33 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, σπέρμα Ἀβραάμ ἐσμεν, καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε· πῶς σὺ λέγεις, ὅτι ἐλεύθεροι γενήσεσθε;

34 Respondit eis Iesus, Amen amen dico vobis, Quia omnis qui facit peccatum, seruus est peccati.

Rom. 6. c. 14. 2. Pet. 2. d. 19.

34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, δοῦλός ἐστι τῆς ἁμαρτίας.

35 Seruus autem non manet in domo in æternum: filius †manet in æternum.

autem

35 ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα· ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

36 Si ergo vos Filius liberauerit, verè liberi eritis.

36 ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε.

37 Scio quia filij Abrahæ estis: sed quęritis me interficere, quia sermo meus nō capit in vobis.

37 οἶδα ὅτι σπέρμα Ἀβραάμ ἐστε, ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν.

38 Ego quod vidi apud Patrem, loquor: & vos quæ vidistis apud Patrē vestrum, E facitis.

38 ἐγὼ ὃ ἑώρακα παρὰ τῷ πατρί μου, λαλῶ. καὶ ὑμεῖς οὖν ὃ ἑωράκατε παρὰ τῷ πατρὶ ὑμῶν, ποιεῖτε.

39 Responderunt & dixerunt ei, Pater noster, Abraham est. Dicit eis Iesus, Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.

39 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ὁ πατὴρ ἡμῶν Ἀβραάμ ἐστι. λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἰ τέκνα τοῦ Ἀβραάμ ἦτε, τὰ ἔργα τοῦ Ἀβραὰμ ἐποιεῖτε.

40 Nunc autem, quæritis me interficere hominem, qui veritatem vobis locutus sum, quam audiui à Deo. hoc Abraham non fecit.

40 νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα, ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ· τοῦτο Ἀβραὰμ οὐκ ἐποίησεν.

---

32 וְהֵדְעוּן שְׁרָרָא וְהוּ שְׁרָרָא נְחַרְרְכוּן׃ 33 אָמְרִין לֵהּ זַרְעֵהּ חָנַן דְּאַבְרָהָם וּלְעָן מְהוּם עַבְרוּתָא לְאֲנָשׁ לָא פְּלִיחָא לַן אֵיכְנָא אָמַר אַנְתְּ דְּהֵוִין בְּנַי חֵאלָא׃ 34 אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוּן דְּכָלְמַן דְּעָבֵד חָטְיָתָא עַבְרָא הוּ דְּחַמְזִיהָא׃ 35 וְעַבְרָא לָא מְקָוֵא לְעָלַם בְּבַיְתָא בְּרָא דֵּין לְעָלַם מְקָוֵא׃ 36 אִן הוּ הָכֵיל בְּרָא נְחַרְרְכוּן שְׁרִירְאִית הֵוִין בְּנַי חֵאלָא׃ 37 יַדַע אֲנָא דְּזַרְעֵהּ אַנְתּוּן דְּאַבְרָהָם אֶלָּא בָּעֵין אַנְתּוּן לְמָקְטְלַנִי מֶטֶל דְּלָמַלְתִּי לָא סָפְקִין אַנְתּוּן׃ 38 אֲנָא מְרֵם דְּחָזִית לְוָת אֲבִי מְמַלֵּל אֲנָא וְאַנְתּוּן מְרֵם דְּחַזְיתוּן לְוָת אֲבוּכוּן עָבְדִין אַנְתּוּן׃ 39 עֲנוֹ וַאֲמְרִין לֵהּ אֲבוּן דִּילַן אַבְרָהָם הוּ אֲמַר לְהוּן יֵשׁוּעַ אִלּוּ בְנוֹהִי הֲוִיתוּן דְּאַבְרָהָם עָבַדְוּהִי דְּאַבְרָהָם עָבְדִין הֲוִיתוּן׃ 40 הָשָׁא דֵּין הָא בָּעֵין אַנְתּוּן לְמָקְטְלַנִי לְגַבְרָא דְּשַׁרִירְתָא מַלֵּלֵת עִמְּכוּן אֵידָא דְּשָׁמְעַת מִן אֱלָהָא הָדָא אַבְרָהָם לָא עָבַד׃

פ יַדַע פירושו אמת
ק חַרַר פירושו נתן הדוחא
ר פירושו מעולם ש חַרַר
ת חֵטָא ע מָקוֵא א חַרַר
ץ שְׁרַר ז חַרַר פירוש חפקיר
ב בָּעָא ט קְטַל כ מַלֵּל
ד חָנָא ס עָנָא
ג פירושו אמת

41 ‡ Vos autem facitis opera Patris vestri. dicunt ei, Nos ex scortatione nō sumus, vnus est nobis Pater Deus.

42 ‡ Dixit eis Jeschua, Si Deus esset Pater vester, diligeretis me: ego enim à Deo exij & veni: neque ex voluntate mei ipsius veni, sed ille misit me.

43 ‡ Quare sermonem meum non agnoscitis? quia non potestis audire eloquium meum.

44 ‡ Vos ex patre criminatore [diabolo] estis, & cupiditatem patris vestri vultis exequi. Is est qui à principio fuit homicida, & in veritate non perstitit, quia non est veritas in eo. Et quotiescunque loquitur mendacium, de suo loquitur, quoniam mēdax est, & pater ipsius mendacij.

45 ‡ At quoniam ego veritatem loquor, non creditis mihi.

46 ‡ Quis ex vobis arguet me de peccato? quòd si veritatem loquor, vos quare non creditis mihi?

47 ‡ Qui ex Deo est, verba Dei audit: propterea vos non auditis quia ex Deo non estis.

48 ‡ Responderunt Jhoudæi, & dicunt ei, Nónne bene dicimus te Schamaritanum esse & dæmonium habere?

49 ‡ Dixit eis Jeschua, Dæmonium non habeo, sed Patrem meum honoro, vos autem opprobrio me afficitis.

50 ‡ Ego verò non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet.

51 ‡ Amin amin dico vobis, Quicunque sermonem meum custodierit, mortem non videbit in æternum.

52 ‡ Dicunt ei Jhoudæi, Nunc nouimus te dæmonium habere. Abrohom mortuus est & prophetæ: & tu dicis, Qui sermonem meum custodierit, non gustabit mortem in æternum?

53 ‡ Num tu maior es patre nostro Abrohom qui mortuus est, & prophetis, qui mortui sunt? quem tu teipsum facis?

54 ‡ Dixit eis Jeschua, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est pater meus qui me glorificat, de quo dicitis, Deus noster est.

---

41 אַנְתּוּן דִּין עָבְדִין אַנְתּוּן עֲבַדְרַא דַּאבוּכוּן אָמְרִין לֵהּ חֲנַן מִן זְנִיוּתָא לָא הֲוַין חַד אֲבָא אִית לַן אֱלָהָא ׃

42 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֱלוּ אֱלָהָא הֲוָא אֲבוּכוּן מַחֲבִין הֲוֵיתוּן לִי אֲנָא גֵּיר מִן אֱלָהָא נָפֵקֵת וְאִתֵית וְלָא הֲוָא מִן צְבוּת

43 נַפְשִׁי אִתֵית אֶלָּא הוּ שַׁדַּרְנִי ׃ מָטַל מָנָא לָא מְשַׁתַּוְדְעִין אַנְתּוּן עַל דְּלָא מְשָׁכְּחִין אַנְתּוּן שָׁמְעִין מֵלָתִי ׃

44 אַנְתּוּן מִן אֲבָא אֶכְלְקַרְצָא אִיתַיכוּן וְרוּחֲהָה דַּאבוּכוּן צָבְיִן אַנְתּוּן לְמֶעְבַּד הוּ דְּמִן בְּרִ יְשִׁית קָטֵל אֲנָשָׁא הוּ

וּבַשְׁרָא לָא קָאֵם מָטַל דַּשְׁרָא לַיִת בֵּהּ וְאַמַתַי דְּמְמַלֵּל מָטַל דְּרַגָּלָא הוּ אַף אֲבוּהָ ׃

45 אֲנָא דִּין דַּשְׁרָא מְמַלֵּל אֲנָא לָא מְהַימְנִין אַנְתּוּן לִי ׃

46 מַנוּ מָנָכוּן מַכֵּם לִי עַל חֲטִיתָא וְאִן שְׁרָא מְמַלֵּל אֲנָא אַנְתּוּן לְמָנָא לָא מְהַי מְנִין אַנְתּוּן לִי ׃

---

z זְנָא h חֲיָא
i אֶחַד כמו אחב k אַרְתָּא
l צְבָא m מַלֵּל n יַרְעָ
o פיר׳ מלשין p רְגַז q צְבָא
r קוּם s בְּרִיב כמו כוב
t דְּגַל כמו שקר
u הַיְמֵן x כְּסַס

41 * Vos facitis opera patris vestri. Dixerunt itaque ei, Nos ex fornicatione non sumus nati, vnum patrem habemus Deum.

41 * ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπον οὖν αὐτῷ, ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα, ἕνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν.

42 * Dixit ergo eis Iesus: Si Deus pater vester esset: diligeretis vtique me. ego enim ex Deo processi, & veni: neque enim à meipso veni, sed ille me misit.

42 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ· ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον, καὶ ἥκω· οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλε.

43 * Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum.

43 * διατί τὴν λαλιὰν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν.

44 * Vos ex patre diabolo estis: & desideria patris vestri vultis facere. ille, homicida erat ab initio, & in veritate non stetit: quia non est veritas in eo. cùm loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.

1. Ioh. 3. b. 8.

44 * ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ διαβόλου ἐστέ, καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν. ἐκεῖνος ἀνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν· ὅτι οὐκ ἔστιν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ· ὅτι ψεύστης ἐστὶ, καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ.

45 * Ego autem† quia veritatem dico, nō creditis mihi.

45 * ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι.

46 * Quis ex vobis †arguet me de peccato? Si veritatem dico: quare vos non creditis mihi?

46 * τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ δὲ ἀλήθειαν λέγω, διατί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;

47 * Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.

1. Ioh. 4. a. 6.

47 * ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ, τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει. διὰ τοῦτο ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ.

48 * Respondérunt ergo Iudæi, & dixerunt ei, Nónne benedicimus nos quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?

48 * ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι καὶ εἶπον αὐτῷ, οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς, ὅτι σαμαρείτης εἶ σὺ, καὶ δαιμόνιον ἔχεις;

49 * Respondit Iesus, Ego dæmonium non habeo: sed honorifico patrē meum, & vos inhonoratis me.

49 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐγὼ δαιμόνιον οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετέ με.

50 * Ego autem non quæro gloriam meā: est qui quærat, & iudicet.

50 * ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου· ἔστιν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

51 * Amen, amen dico vobis, si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum.

51 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐάν τις τὸν λόγον τὸν ἐμὸν τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.

52 * Dixerunt ergo Iudæi, Nunc cognouimus quia dęmonium habes. Abraham mortuus est & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, non gustabit mortem in æternum.

52 * εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι δαιμόνιον ἔχεις. ἀβραὰμ ἀπέθανε καὶ οἱ προφῆται· καὶ σὺ λέγεις, ἐάν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσηται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα;

53 * Nunquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? & Prophetæ mortui sunt. Quem teipsum facis?

53 * μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν ἀβραὰμ, ὅστις ἀπέθανε; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον. τίνα σεαυτὸν σὺ ποιεῖς;

54 * Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est; est pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis quia Deus vester est.

54 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἐάν ἐγὼ δοξάζω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδέν ἐστιν· ἔστιν ὁ πατήρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ὑμῶν ἐστι.

---

47 מִן דְּמִן אֱלָהָא [y] אִיהַוהִי [z] מְלֵא וְאַלָהָא שָׁמַע מַטֶל הָנָא אַנְתוּן לָא שָׁמְעִין אַנְתוּן מִטֶל דְּלָא חַוַיתוּן מִן אֱלָהָא׃

48 [a] עָנוֹ יְהוּדָיֵא וַאמְרִין לֵהּ לָא שַׁפִיר אֲמְרִינַן דְּשָׁמְרָיָא אַנְתְּ [b] וְדִיוָא אִית לָךְ׃

49 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לִי דִיוָא לָא אִית אֱלָא לַאבִי [c] מְיַקַר אֲנָא וְאַנְתוּן [d] מְצַעֲרִין לִי׃

50 אֲנָא דֵין לָא בָּעָא אֲנָא [e] שׁוּבְחִי אִית חוֹרְבָעָא [f] וְדָאֵן׃

51 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן [g] דְּמַלְתִּי נָטַר מוֹתָא לָא נָחֲזֵא לְעָלַם׃

52 וְדַיְוָא אִית לָךְ אַבְרָהָם [h] מִית וְנְבִיֵא וְאַנְתְּ אֲמַר אֲנָתְּ דְּמַן דְּמַלְתִּי נָטַר מוֹתָא לָא נְטַעֵם לְעָלַם׃

53 לְמָא אַנְתְּ רַב אֲנָתְּ מִן אֲבוּן אַבְרָהָם דְּמִית וּמִן נְבִיֵא דְּמִיהוּ מַנוּ עֲבַד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ׃

54 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִן אֲנָא מְשַׁבַח אֲנָא נַפְשִׁי שׁוּבְחִי לָא הֲוָא מְדֵם אִיהַוהִי אָבִי דְּמְשַׁבַח לִי מַן דְּאַמְרִין אַנְתוּן דְּאֱלָהַן הוּא׃

[y] אית [z] מלל
[a] ענא [b] פירושו ד׳
[c] יקר [d] צער [e] שבח
[f] דון [g] מלל
[h] מות

55 *Neque nouistis eum: ego verò noui eum: & si dixero me eum non nosse, ego ero mendax sicut vos: sed noui eum, & sermonem eius seruo.

56 *Abrohom pater vester desiderabat videre diem meum; viditque, & gauisus est.

57 *Dicunt ei Jihoudæi, Nondum quinquaginta annos natus es, & Abrohom vidisti?

58 *Dixit eis Jeschua, Amin amin dico vobis, antequam fieret Abrohom, ego sum.

59 *Et sustulerunt lapides vt obruerẽt eum: Jeschua verò abdidit sese, & exiuit è templo, transijtque per medium eorum, & abijt.

Matutinis Dominicæ ignis Ieiunij.

CAP. IX.

1 QVumque præteriret vidit hominem cæcum ab vtero matris suæ.

2 *Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes, Magister noster, quis peccauit, hic, an parentes eius, vt cæcus nasceretur?

3 *Dixit eis Jeschua, Neque ipse peccauit, neque parentes eius: sed vt spectentur in eo opera Dei.

4 *Oportet me operari opera eius, qui misit me donec dies est: venit nox quum nemo potest operari.

5 *Quandiu in mundo fuero, Lux sum mundi.

6 *Quumque hæc dixisset, conspuit in terram, & pinsuit lutum ex sputo, & illeuit oculis illius cæci.

7 *Dixitque ei, Vade, laua, in baptisterio Schiloucho [Missus]: abijt itaque, lauit, & venit videns.

8 *Vicini autem eius, & ij, quibus visus fuerat prius quum mendicaret, dicebant: Nónne hic est qui sedebat & mendicabat? Erant qui dicerent, Jpse est:

9 *Et erant qui dicerent, Non, sed quispiam perquàm ei similis. Jpse verò dicebat, Ego

10 sum. *Dicunt ei, Quomodo aperti sunt oculi tui?

11 *Respondit & dixit eis, Vir nomine Jeschua, fecit lutum, & illeuit oculis meis, ac dixit mihi, Vade laua te in aquis Schiloucho. Abij itaque, laui, & visum recepi.

12 *Dicunt ei, Vbi est ille? ait illis, Nescio.

---

55 וְלָא [1]יְדַעְתּוּנֵיהִי אַנָא דַּיִן יָדַע אֲנָא לֵה וְאִן אֲמַר אֲנָא דְּלָא [2]יָדַע אֲנָא לֵה הָוֵא אֲנָא לִי כַּדָּבָא [k]אַכְוָתְכוֹן אֶלָּא יָדַע
אֲנָא לֵה [l]וּמִלְּתֵה נָטַר אֲנָא ׃ 56 אַבְרָהָם אֲבוּכוֹן [m]דְּסַחֵא [n]הָוָא דְּנֶחֱזֵא יוֹמִי וַחֲזָא וְחַדִי ׃ 57 אָמְרִין לֵה יְהוּדָיֵא
עַרְכִיל בַּר חַמְשִׁין שְׁנִין לָא [o]חֲוִיתְ וְלְאַבְרָהָם חֲזִיתְ ׃ 58 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּעַד לָא נֶהֱוֵא
אַבְרָהָם [p]אִיתַי ׃ 59 וְשָׁקְלוּ כְּאַפֵּא [q]דְּנֶרְגְּמוּנֵיהִי וְיֵשׁוּעַ [r]אֶתְטַשִׁי וְנָפַק מִן הֵיכְלָא וְעָבַר [s]בֵּינָתְהוֹן וְאָזַל ׃

רְצִפְרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא [t]דְּאִשְׁתָּא דְּצוּמָא כה קפלאון ט

1 וְכַד עָבַר חָזָא גַּבְרָא [b]סַמְיָא דְּמִן כְּרֵס אִמֵּה ׃ 2 וְשַׁאלוּהִי תַּלְמִידוֹהִי וַאמְרִין רַבִּן מַנּוּ חָטָא הָנָא אוֹ אֲבָהָתוֹהִי
דְּכַד סְמֵא [c]נָתֵיל ׃ 3 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא הוּ חָטָא וְלָא אֲבָהָתוֹהִי אֶלָּא [d]דְּנֶתְחֲזוֹן בֵּהּ עֲבָדְוֹהִי דַּאלָהָא ׃

[1] יְדַע [k] פירושו כמוכם
[l] מַלֵּל [m] טָוּח פירושו חמר
[n] חָזָא [o] חָזָא
[p] אית כמו יש
[q] רְגַם [s] בֵּין
[r] כמו אש
[b] סְמָא
[c] יְלֵד [d] חָזָא

55 * Et non cognouistis eum, ego autem noui eum. Et si dixero quia non scio eum: ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo.

56 * Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum: & vidit, & gauisus est.

57 * Dixerunt ergo Iudæi ad eum, Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?

58 * Dixit eis Iesus, Amen amen dico vobis; Antequam Abraham fieret, ego sum.

59 * Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum: Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

55 * καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν, ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν· καὶ ἐὰν εἴπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῖν, ψεύστης. ἀλλ' οἶδα αὐτόν, καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.

56 * Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμήν· καὶ εἶδε, καὶ ἐχάρη.

57 * εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, πεντήκοντα ἔτη οὔπω ἔχεις, καὶ Ἀβραὰμ ἑώρακας;

58 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγὼ εἰμί.

59 * ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλωσιν ἐπ' αὐτόν. Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, διελθὼν διὰ μέσου αὐτῶν, καὶ παρῆγεν οὕτως.

CAP. IX.

Θ'.

1 ET prætereiens Iesus vidit hominem cæcum à natiuitate:

1 * Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.

2 * Et interrogauerunt eum discipuli eius, dicentes, Rabbi, quis peccauit, hic, aut parentes eius, vt cæcus nasceretur?

2 * καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, λέγοντες, ῥαββί, τίς ἥμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῇ;

3 * Respondit Iesus, Neque hic peccauit, neque parentes eius: sed vt manifestentur opera Dei in illo.

3 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὔτε οὗτος ἥμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ· ἀλλ' ἵνα φανερωθῇ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ.

4 * Me oportet operari opera eius qui misit me, donec dies est. venit nox, quãdo nemo potest operari.

4 * ἐμὲ δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρα ἐστίν· ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι.

5 * Quamdiu sum in mundo, lux sum mundi.

5 * ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ὦ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

6 * Hæc cùm dixisset, expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit lutum super oculos eius:

6 * Ταῦτα εἰπὼν, ἔπτυσε χαμαὶ, καὶ ἐποίησε πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισε τὸν πηλὸν ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ.

7 * Et dixit ei, Vade, laua in natatoria Siloé, quod interpretatur Missus. Abijt ergo, & lauit: & venit videns.

7 * καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὕπαγε, νίψαι εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, ὃ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο, καὶ ἦλθε βλέπων.

8 * Itaque vicini & qui viderant eum prius quia mẽdicus erat, dicebant, Nónne hic est qui sedebat, & mendicabat?

8 * οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι τυφλὸς ἦν, ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαίτων;

9 * Alij autem, Nequaquam, sed similis est ei. Ille verò dicebat, Quia ego sum.

9 * ἄλλοι ἔλεγον, ὅτι οὗτός ἐστιν· ἄλλοι δέ, ὅτι ὅμοιος αὐτῷ ἐστιν· ἐκεῖνος ἔλεγε, ὅτι ἐγώ εἰμι.

10 * Dicebant ergo † ei, Quomodo aperti sunt tibi oculi?

† eius

10 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ, πῶς ἀνεῴχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί;

11 * Respondit, Ille homo qui dicitur Iesus, lutum fecit: & vnxit oculos meos, & dixit mihi, Vade ad natatoriam Siloé, & laua. Et abij, & laui, & † vidi.

† video

11 * ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, ἄνθρωπος λεγόμενος Ἰησοῦς, πηλὸν ἐποίησε, καὶ ἐπέχρισέ μου τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ εἶπέ μοι, ὕπαγε εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ, καὶ νίψαι· ἀπελθὼν οὖν καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα.

12 * Et dixerunt ei, Vbi est ille? Ait, Nescio.

12 * εἶπον οὖν αὐτῷ, ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, οὐκ οἶδα.

---

4 לִי זל בְּמַיָּא דְשִׁילוֹחָא וְאִזַל אַשְׁיֵיגֵת וְאִתְחֲזִי לִי׃ 12 אֲמְרִין לֵהּ אֵיכוֹ אֲמַר לְהוֹן לָא יְדַע אֲנָא׃

13 ‡ Et adduxerunt eum, qui prius cæcus fuerat, ad Periſchæos.

14 ‡ Erat autem ſabbathum, quum fecit lutum Jeſchua, & aperuit ei oculos ipſius.

15 ‡ Rurſus autem interrogarunt eum Periſchæi, Quomodo viſum recepiſti? ille verò dixit eis, Lutum impoſuit oculis meis, & laui, & recepi viſum.

16 ‡ Et dicebant quidam ex Periſchæis, Homo iſte non eſt à Deo qui ſabbathum non cuſtodiat. Alij autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna edere? & diſſidium erat inter eos.

17 ‡ Dicunt rurſus cæco illi, Tu quid dicis de eo qui aperuit tibi oculos tuos? ait illis, Ego dico eum prophetam eſſe.

18 ‡ Nec verò credebant de eo Jhoudæi quòd cæcus fuiſſet, viſumque recepiſſet vſquequo vocarunt parentes illius qui viſum receperat.

19 ‡ Et interrogarunt eos, Hiccine eſt filius ille veſter, quem vos dicitis cæcum natum eſſe, quomodo nunc videt?

20 ‡ Reſponderunt autem parentes eius, & dixerunt, Scimus hunc eſſe filium noſtrum, & cæcum natum eſſe.

21 ‡ Quomodo autem nunc videat, aut quis aperuerit oculos eius neſcimus. quinetiam ipſe ad annos ſuos progreſſus eſt, eum interrogate, ipſe pro ſemetipſo loquatur.

22 ‡ Hæc dixerunt parentes eius, quòd timerent à Jhoudæis: conſtituerant enim Jhoudæi, vt ſi quis confiteretur eum eſſe Meſchicho, ab ipſis eijceretur è ſynagoga.

23 ‡ Propterea dixerunt parentes eius, Ad annos ſuos progreſſus eſt, ipſum interrogate.

24 ‡ Et vocauerunt ſecunda vice virum illum qui fuerat cæcus, ac dicunt ei, Glorifica Deum. nos enim nouimus hunc peccatorẽ eſſe.

25 ‡ Reſpondit ille, & dixit eis, An peccator ſit, neſcio, ſed vnum ſcio me cæcum fuiſſe, & ecce nunc video.

26 ‡ Dicunt ei iterum, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos tuos?

27 ‡ Ait illis, Dixi vobis, nec audiuiſtis. quidnam vultis audire? num & vos diſcipuli eius vultis fieri?

---

13 וַאֵיתַיְיהִי לְהַו דְּמַן קָרִים סַמְיָא הֲוָא לְוָת פְּרִישָׁא׃ 14 אִיהֵיהּ הֲוָת דֵּין שַׁבְּתָא כַּד עֲבַד טִינָא יֵשׁוּעַ וּפַתַח
15 לֵהּ עֵינוֹהִי׃ וְתוּב שַׁאלוּהִי פְּרִישֵׁא אַיכַּנָא אֶתְחֲזִי לַךְ וְהוּ דֵּין אֲמַר לְהוֹן טִינָא סָם עַל עֵינַי וַאשְׁיגֵת וְאִתְחֲזִי
16 לִי׃ וְאָמְרִין הֲווֹ אֲנָשֵׁא מִן פְּרִישֵׁא הָנָא גַּבְרָא לָא הֲוָא מִן אֱלָהָא הוּ דְּשַׁבְּתָא לָא נָטַר אַחֲרָנֵא דֵּין אָמְרִין הֲווֹ
17 אַיכַּנָא מֶשְׁכַּח גַּבְרָא חַטָּיָא הֲלֵין אִתְוָתָא לְמֶעְבַד וּפַלְגוּתָא אִית הֲוָת בֵּינַתְהוֹן׃ אָמְרִין תּוּב לְהוֹ סַמְיָא אַנְתְּ
מָנָא אֲמַר אַנְתְּ עֲלוֹהִי דְּפַתַח לָךְ עֵינַיִךְ אֲמַר אֲנָא אֲמַר אֲנָא דַּנְבִיָא הוּ׃ 18 לָא דֵּין הַיימְנוּ הֲווֹ עֲלוֹהִי יְהוּדָיֵא
דְּסַמְיָא הֲוָא וַחֲזָא עַדְמָא דְּקָרוּ לַאבָהַוהִי דְּהוֹ דַּחֲזָא׃ 19 וְשַׁאלוּ אֱנוּן אִן הָנוֹ בְּרְכוֹן הוֹ דַּאנְתּוּן אָמְרִין אַנְתּוּן
דְּכַר סְמָא אִתְיֵלֵד אַיכַּנָא הָשָׁא חָזֵא׃ 20 עָנוֹ דֵּין אֲבָהַוהִי וְאמְרוּ יָדְעִינַן דְּהָנוֹ בְּרַן וְדְכַר סְמָא אִתְיֵלֵד׃

a אִתְיָא b אִית c סוּם d שׁוּג רוּחַ

a אִתְיָא b חַטָּא c אָתָא כְּמוֹ אוֹתָהּ d סְמָא e חַיְמִין

a קְרָא b יְלִיד c עִנְיָא d בְּרִי

13 Adducunt eum ad Phariſæos qui cæcus fuerat.
14 Erat autem ſabbathum quando lutum fecit Ieſus, & aperuit oculos eius.
15 Iterum ergo interrogabát eum Phariſæi quomodo vidiſſet. Ille autem dixit eis, Lutum mihi poſuit ſuper oculos, & C laui: & video.
16 Dicebant ergo ex Phariſęis quidam, Non eſt hic homo à Deo, qui ſabbathum non cuſtodit. Alij autem dicebant, Quomodo poteſt homo peccator hæc ſigna facere? Et ſchiſma erat inter eos.
17 Dicunt ergo cæco iterum, Tu, quid dicis de illo qui aperuit oculos tuos? Ille autem dixit, Quia propheta eſt.
18 Non crediderunt ergo Iudæi de illo, quia cæcus fuiſſet & vidiſſet: donec vocauerunt parentes eius qui viderat.
19 Et interrogauerunt eos, dicentes, Hic eſt filius veſter, quem vos dicitis quia cæcus natus eſt? Quomodo ergo nunc videt?
20 Reſponderunt eis parentes eius, & dixerunt, Scimus quia hic eſt filius noſter, & quia cæcus natus eſt:
21 Quomodo autem nunc videat, neſcimus, aut quis eius aperuit oculos, nos neſcimus, ipſum interrogate: ætatem habet, ipſe de ſe loquatur.
22 Hæc dixerunt parétes eius, quoniam timebant Iudæos. iam enim conſpiraverant Iudæi, vt ſi quis eum confiteretur eſſe Chriſtum, extra ſynagogam fieret.
23 Propterea parentes eius dixerunt, Quia ætatem habet, ipſum interrogate.
24 Vocauerunt ergo rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo: nos ſcimus quia hic homo peccator eſt.
25 Dixit ergo eis ille, Si peccator eſt, neſcio: vnũ ſcio, quia cæcus cùm eſſem modò video.
26 Dixerunt ergo illi, Quid fecit tibi? quomodo aperuit tibi oculos?
27 Reſpondit eis; Dixi vobis iam, & audiſtis: quid iterum vultis audire? nunquid & vos vultis diſcipuli eius fieri?

13 ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς φαρισαίους, τὸν ποτε τυφλόν.
14 ἦν δὲ σάββατον ὅτε τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀνέῳξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς.
15 πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, πηλὸν ἐπέθηκέ μοι ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω.
16 ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν φαρισαίων τινές, οὐκ ἔστι οὗτος ἄνθρωπος παρὰ θεοῦ ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ. ἄλλοι ἔλεγον, πῶς δύναται ἄνθρωπος ἁμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν; καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς.
17 λέγουσι τῷ τυφλῷ πάλιν, σὺ τί λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνέῳξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν, ὅτι προφήτης ἐστίν.
18 οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ, ὅτι τυφλὸς ἦν, καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως ὅτου ἐφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος.
19 καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν ἄρτι βλέπει;
20 ἀπεκρίθησαν οὖν αὐτοῖς οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπον, οἴδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν, καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη.
21 πῶς δὲ νῦν βλέπει, οὐκ οἴδαμεν, ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, ἡμεῖς οὐκ οἴδαμεν. αὐτὸς ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε· αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει.
22 ταῦτα εἶπον οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς ἰουδαίους· ἤδη γὰρ συνετέθειντο οἱ ἰουδαῖοι, ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ χριστὸν, ἀποσυνάγωγος γένηται.
23 διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπον, ὅτι ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐρωτήσατε.
24 ἐφώνησαν οὖν ἐκ δευτέρου τὸν ἄνθρωπον ὃς ἦν τυφλὸς, καὶ εἶπον αὐτῷ, δὸς δόξαν τῷ θεῷ· ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι ὁ ἄνθρωπος οὗτος ἁμαρτωλός ἐστιν.
25 ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, εἰ ἁμαρτωλός ἐστιν, οὐκ οἶδα· ἓν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὢν, ἄρτι βλέπω.
26 εἶπον δὲ αὐτῷ πάλιν, τί ἐποίησέ σοι; πῶς ἤνοιξέ σου τοὺς ὀφθαλμούς;
27 ἀπεκρίθη αὐτοῖς, εἶπον ὑμῖν ἤδη, καὶ οὐκ ἠκούσατε· τί πάλιν θέλετε ἀκούειν; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γένεσθαι;

---

m עַל
n חֵטְא o פֶּסֶק בלשון זה
p נְבַקְּשׁ q נְבַקֵּשׁ
r יְרֵא s אִירֵא
t קְרֵא u חֲטָאִים
v צְבִי w שְׁמַע x לְמַד y תַּלְמִיד

21 וְאֵיכָנָא דֵּין חֲזָא אוֹ מַנוּ פַּתַח לֵהּ עֵינוֹהִי לָא יְדָעִינַן אַף הוּא m עַל לֵהּ לַשְׁנוֹהִי לֵהּ שַׁאֲלוּ הוּ חֲלָף נַפְשֵׁהּ נְמַלֵּל׃
22 חֲלַיִן אֲמַרוּ אֲבָהַוֹהִי מְטֶל דִּדְחֲלִין הֲוַו מִן יְהוּדָיֵא o פְּסֶקוּ הֲווֹ גִיר יְהוּדָיֵא דְּאַן אֱנָשׁ p נְוַרָא בְּהַדְמְשִׁיחָא הוּ׃
23 מְטֶל הָנָא אֲמַרוּ אֲבָהַוֹהִי דְּעַל לֵהּ לַשְׁנוֹהִי לֵהּ שַׁאֲלוּ׃ q נַפְקוּנֵיהִי מִן כְּנוּשְׁתָּא׃
24 וְקָרַאוּהִי לְגַבְרָא דְּהַדְחֵין זַבְנִין לְהַוֹ r דְּאִיתַוֹהִי הֲוָא סַמְיָא וַאֲמְרִין לֵהּ שַׁבַּח לַאלָהָא חֲנַן גִיר יָדְעִינַן דְּהָנָא גַּבְרָא s חַטָּאָה הוּ׃
25 עֲנָא הוּ וַאֲמַר לְהוֹן אִן חַטָּאָה הוּ לָא יָדַע אֲנָא חָדָא דִין יָדַע אֲנָא דְּסַמְיָא הֲוֵית וְהָשָׁא חָזָא אֲנָא׃
26 אֲמְרִין לֵהּ תּוּב מָנָא עֲבַד לָךְ אֵיכָנָא פַּתַח לָךְ עֵינָיךְ׃ 27 אֲמַר לְהוֹן אֲמִרֵת לְכוֹן וְלָא שְׁמַעְתּוּן מָנָא
u צְבִין אַנְחוֹן x לְמֶשְׁמַע לְמָא אַף אַנְחוֹן y תַּלְמִידָא צְבִין אַנְחוֹן לְמֶהְוָא לֵהּ׃

28 * Ipſi autem ei conuitiati ſunt, dicúntque ei, Tu es diſcipulus eius · nos enim diſcipuli ſumus Mouſche.

29 * Et ſcimus Mouſche Deum collocutum fuiſſe, hunc autem neſcimus vnde ſit.

30 * Reſpondit vir ille & ait illis, In hoc ergo mirandum eſt, quòd vos neſciatis vnde ſit, & oculos meos, meos inquam, aperuerit.

31 * Scimus autem Deum vocem peccatorum non exaudire: ſed qui eum reueretur & exequitur voluntatem eius, hunc exaudit.

32 * Ab æuo auditum non eſt aliquem aperuiſſe oculos cæci nati.

33 * Niſi à Deo eſſet iſte, non potuiſſet hoc facere.

34 * Reſponderunt ac dicunt ei, Tu totus in peccatis natus es, & tu doces nos? & eiecerunt eum foras.

35 * Et audijt Jeſchua eum eiectum fuiſſe foras: & inuenit eum ac dixit ei, Tune credis in filium Dei?

36 * Reſpondit ille qui ſanatus fuerat & ait, Quis eſt Domine mi, vt credam in eum?

37 * Dixit ei Jeſchua, Vidiſti eum, & qui loquitur tecum, ipſe eſt.

38 * At ille ait, Credo, Domine mi: & procidens adorauit eum.

39 * Et dixit Jeſchua, Ad iudicium mundi huius veni, vt ij qui non vident, videant, & ij qui vident, cæci fiant.

40 * Et hæc audierunt ex Periſchæis illi qui cum eo erant, ac dixerunt ei, Num & nos cæci ſumus?

41 * Ait illis Jeſchua, Si cæci eſſet is, non eſſet peccatum vobis: nunc autem dicitis, Videmus: propterea peccatum veſtrum perſtat.

Veſpere ſanctificationis Eccleſiæ, & Conſecrationis Epiſcoporum.

CAP. X.

1 AMin amin ego dico vobis, Qui nō intrat per oſtium in caulam ouium, ſed aſcendit per locum alium, ipſe fur eſt & latro.

2 * Js verò qui intrat per oſtium, paſtor eſt ouium.

3 * Atque huic cuſtos oſtij [ianitor] reſerat oſtium, & oues audiunt vocem eius: & oues ſuas vocat nominibus ſuis, & educit eas.

---

28 חנין דין זצחיוהי ואמרין לה אנת הוא תלמידה דהו חנן גיר תלמידא חנן דמושא : 29 וירעינן דעם מושא צחא ירע
פירוש אשמוח ג ורמר
אלהא מלל להנא דין לא ירעינן מן אימכא הו : 30 ענא הו גברא ואמר להון בהדא הו חכיל למחדמרו דאנחון
לא ידעין אנחון מן אימכא הו ועיניי דילי פתח : 31 ידעינן דין דאלהא בקלא דחטייא לא שמע אלא למן דדחל
עין חטא עבא
שמע ילד עבד טבוה ועבד להו הו שמע : 32 מן עלם לא אשתמעת דפתח אנש עינא דסמיא דאתילד : 33 אלו
עבא ילד אתילדת
לא מן אלהא הוא הנא לא משכח חוא חדא לטעבד : 34 ענו ואמרין לה אנת כלך בחטהא אתילדת ואנת
עבא ילד אלף
מלף אנת לן ואפקיוהי לבר : 35 ושמע ישוע דאפקיוהי לבר ואשכחה ואמר לה אנת מהי מן אנת בבריה דאלהא :
נפק בשכח בלשן מצא
36 ענא הו דאתאסי ואמר מנו מרי דאהימן בה : 37 אמר לה ישוע חזיתיהי והו דמטלל עמך הויו :
אסא הימן חזא

28 * Maledixerunt ergo ei, & dixerunt, Tu discipulus illius sis: nos autem Moysi discipuli sumus.

29 * Nos scimus quia Moysi locutus est Deus: hunc autem nescimus vnde sit.

30 * Respondit ille homo, & dixit eis, In hoc enim mirabile est, quia vos nescitis F vnde sit, & aperuit meos oculos.

31 * Scimus autem quia peccatores Deus non audit: sed si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

32 * A seculo non est auditum quia quis aperuit oculos cæci nati.

33 * Nisi esset hic à Deo, non poterat facere quicquam.

34 * Responderunt, & dixerunt ei, In peccatis natus es totus, & tu doces nos? Et eiecerunt eum foras.

35 * Audiuit Iesus quia eiecerunt eum foras: & cùm inuenisset eum, dixit ei, Tu G credis in filium Dei?

36 * Respondit ille, & dixit, Quis est Domine, vt credam in eum?

37 * Dixit ei Iesus, Et vidisti eum: & qui loquitur tecum, ipse est.

38 * At ille ait, Credo Domine. Et procidens adorauit eum.

39 * Et dixit ei Iesus, In iudicium ego in hunc mundum veni: vt qui non vident, videant: & qui vident, cæci fiant.

40 * Et audierunt quidam ex Pharisæis qui cum ipso erant: & dixerunt ei, Nunquid & nos cæci sumus?

41 * Dixit eis Iesus, Si cæci essetis, non haberetis peccatum. nunc verò dicitis, Quia videmus. Peccatum vestrum manet.

28 * ἐλοιδόρησαν οὖν αὐτὸν, καὶ εἶπον, σὺ εἶ μαθητὴς ἐκείνου· ἡμεῖς δὲ τοῦ μωσέως ἐσμὲν μαθηταί.

29 * ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μωσῆ λελάληκεν ὁ θεὸς· τοῦτον δὲ οὐκ οἴδαμεν πόθεν ἐστίν.

30 * ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, ἐν γὰρ τούτῳ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι ὑμεῖς οὐκ οἴδατε πόθεν ἐστὶ, καὶ ἀνέῳξέ μου τοὺς ὀφθαλμούς·

31 * οἴδαμεν δὲ ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβὴς ᾖ, καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ, τούτου ἀκούει.

32 * ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη ὅτι ἤνοιξέ τις ὀφθαλμοὺς τυφλοῦ γεγεννημένου.

33 * εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ, οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.

34 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, ἐν ἁμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὅλος, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.

35 * ἤκουσεν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὑρὼν αὐτὸν, εἶπεν αὐτῷ, σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ;

36 * ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπε, καὶ τίς ἐστι κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν;

37 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, καὶ ἑώρακας αὐτὸν, καὶ ὁ λαλῶν μετά σου, ἐκεῖνός ἐστιν.

38 * ὁ δὲ ἔφη, πιστεύω κύριε· καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.

39 * καὶ εἶπεν ὁ ἰησοῦς, εἰς κρῖμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσι, καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται.

40 * καὶ ἤκουσαν ἐκ τῶν φαρισαίων ταῦτα οἱ ὄντες μετ' αὐτοῦ, καὶ εἶπον αὐτῷ, μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοί ἐσμεν;

41 * εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε, ὅτι βλέπομεν. ἡ οὖν ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

CAP. X.

ι.

1 AMen, amen dico vobis, Qui non intrat per ostium in ouile ouium, sed A ascendit aliunde: ille fur est & latro.

2 * Qui autem intrat per ostium, pastor est ouium.

3 * Huic ostiarius aperit: & oues vocem eius audiunt: & proprias oues vocat nominatim, & educit eas.

1 * Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν, ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶ καὶ λῃστής·

2 * ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας, ποιμήν ἐστι τῶν προβάτων.

3 * τούτῳ ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει, καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει, καὶ τὰ ἴδια πρόβατα καλεῖ κατ' ὄνομα, καὶ ἐξάγει αὐτά.

---

[38] הוּדֵין אֲמַר מְהֵימָן אֲנָא מָרִי וַנְפַּל סְגֵד לֵהּ ׃ [39] וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְדִינָה דְּעָלְמָא הָנָא אֲתֵית דְּאִילֵין דְּלָא חָזַין
[40] וְחָזוֹן וְאִילֵין דְּחָזַין [c] נְסְמוֹן ׃ וְשִׁמְעוּ מִן פְּרִישֵׁא אִילֵין דְּעִמֵּהּ הֲוֹו הָלֵין וַאֲמַרוּ לֵהּ לְמָא אַף חֲנַן סְמֵיָא חָנַן ׃
[41] אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אִלּוּ סְמָיָא [v] הֲוִיתוּן לַיִת הָוֵת לְכוֹן חֲטִיתָא הָשְׁתָא דַּיִן אָמְרִין אֲנַחְנָה [x] דְּחָזִינַן סָטֵל הָנָא
[7] חֲטִיתְכוֹן [z] קָיְמָא הִי ׃ דְּרִמְשָׁא דְקוּדֶשׁ [a] אַרְתָּא [b] וְכִירוּטוּנָא [c] דְּאַפִּיסְקוּפָא כו קפלאון י
[1] אֲמִין אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּלָא [d] עָאל תַּרְעָא לְטַיְרָא דְּעָנָא אֶלָּא סָלֵק מִן תַּרְעָא לַטַיְרָא דְּעָנָא אָלָא גַּנָּבָא הוּ [f] וְגַיָּסָא:
[2] הָוֵי דֵין דְּעָאל מִן תַּרְעָא [g] רַעְיָא הוּ דְּעָנָא ׃ [3] וְלָהָנָא נָטַר תַּרְעָא פָּתַח לֵהּ תַּרְעָא [h] וְעָנָא שָׁמְעָא קָלֵהּ
[i] וְעָרְבוּתֵי קָרָא בְּשָׁמָהָיהוֹן [k] וּמַפֵּק לְהוֹן ׃

[a] כמן עדה [b] מן לשון יון פירוש רממות, דים עם במערכה צופה [c] מן לשון יון עבראית צופים [d] עול פירושו מכלא [f] פירושו פרץ [g] רעא בלשון פרנם [h] ענא כמו אמן [i] ערבא פירושו כנפות [k] נפק

4 * Quumque emiserit oues suas, præcedit eas, & oues eius sequuntur eum, quippe quæ norint vocem eius.

5 * Extraneum verò nequaquam sequuntur oues, sed fugiunt ab eo, quia non norunt vocem extranei.

6 * Hanc parabolam dixit eis Jeschua: illi verò non cognouerunt quid colloqueretur eis.

7 * Dixit autem eis iterum Jeschua, Amin amin dico vobis, Ego sum ostium ouium.

8 * Jjque omnes qui venerunt, fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues.

9 * Ego sum ostium: & per me siquis intrauerit, seruabitur: ingredietúrque ac egredietur, & pascua inueniet.

10 * Fur non venit nisi vt furetur, ac vt trucidet, & perdat: ego veni vt vitam habeant, &, quod abundantius est, habeant.

11 * Ego sum pastor ille bonus: & pastor bonus animam suam ponit pro ouibus.

12 * Mercenarius autem qui non est pastor, & cuius non sunt oues, quum videt lupum venientem, deserit oues, & fugit: venit autem lupus, rapit & dissipat ei oues.

13 * Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non est ei cura ouium.

14 * Ego sum pastor bonus, & agnosco meas, & agnoscor à meis.

15 * Sicut nouit me Pater meus, & ego cognosco Patrem meum, & animam meam pono pro ouibus..

16 * Habeo autem & oues alias quæ non sunt ex hoc ouili, eas quoque oportet me adducere; & audient vocem meam, fiétque grex vnus omnium, vnusque pastor.

17 * Propterea Pater meus diligit me, quia ego pono animam meam, vt iterum eam assumam.

18 * Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam ex mea voluntate: possum enim eam ponere, possúmque rursus eam assumere: quia hoc mandatum accepi à Patre meo.

19 * Et factum est iterum dissidium inter Jhoudæos propter hos sermones.

20 * Et dicebant multi ex eis, Dæmonium habet, & insaniendo insanit. quid auditis eum?

4 ‡ καὶ ὅταν τὰ ἴδια πρόβατα ἐκβάλῃ, ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ· ὅτι οἴδασι τὴν φωνὴν αὐτοῦ.

5 ‡ ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσωσιν, ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ· ὅτι οὐκ οἴδασι τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

6 ‡ ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

7 ‡ εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

8 ‡ πάντες ὅσοι ἦλθον, κλέπται εἰσὶ καὶ λῃσταί. ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα.

9 ‡ ἐγώ εἰμι ἡ θύρα. δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται, καὶ νομὴν εὑρήσει.

10 ‡ ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ· ἐγὼ ἦλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσι, καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

11 ‡ ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός· ὁ ποιμὴν ὁ καλὸς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων.

12 ‡ ὁ μισθωτὸς δὲ καὶ οὐκ ὢν ποιμήν, οὗ οὐκ εἰσὶ τὰ πρόβατα ἴδια, θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον, καὶ ἀφίησι τὰ πρόβατα, καὶ φεύγει· καὶ ὁ λύκος ἁρπάζει αὐτὰ, καὶ σκορπίζει τὰ πρόβατα.

13 ‡ ὁ δὲ μισθωτὸς φεύγει· ὅτι μισθωτός ἐστιν, καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων.

14 ‡ ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ, καὶ γινώσκομαι ὑπὸ τῶν ἐμῶν.

15 ‡ καθὼς γινώσκει με ὁ πατὴρ, κἀγὼ γινώσκω τὸν πατέρα· καὶ τὴν ψυχήν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

16 ‡ καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης· κἀκεῖνά με δεῖ ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσι, καὶ γενήσεται μία ποίμνη, εἷς ποιμήν.

17 ‡ διὰ τοῦτο ὁ πατήρ με ἀγαπᾷ, ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχήν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν.

18 ‡ οὐδεὶς αἴρει αὐτὴν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτὴν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν. ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

19 ‡ σχίσμα οὖν πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.

20 ‡ ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται· τί αὐτοῦ ἀκούετε;

---

4 ‡ Et cùm proprias oues emiserit, ante eas vadit: & oues illum sequuntur, quia sciunt vocem eius.

5 ‡ Alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo: quia non nouerũt vocem alienorum.

6 ‡ Hoc prouerbium dixit eis Iesus. Illi autem non cognouerunt quid loqueretur eis.

7 ‡ Dixit ergo eis iterum Iesus, Amen amen dico vobis, quia ego sum ostium B ouium.

8 ‡ Omnes quotquot venerunt, fures sunt & latrones: sed non audierunt eos oues.

9 ‡ Ego sum ostium. Per me si quis introierit, saluabitur: & ingredietur, & egredietur & pascua inueniet.

10 ‡ Fur non venit nisi vt furetur & mactet & perdat. Ego veni vt vitã habeant, & abundantius habeant.

11 ‡ Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animã suam ponit pro ouibus suis.

Isai. 40. c. 11. Ezc. 34. c. 23. & 37. f. 24.

12 ‡ Mercenarius autem & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues.

13 ‡ Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est: & non pertinet ad eum de C ouibus.

14 ‡ Ego sum pastor bonus: & cognosco †meas, & cognoscunt me meę.

oues

15 ‡ Sicut nouit me pater, & ego agnosco patrem: & animam meam pono pro ouibus meis.

Mat. 11. d. 27. Luc. 10. d. 22.

56 ‡ Et alias oues habeo, quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere: & vocẽ meam audient, & fiet vnum ouile & vnus pastor.

Mat. 28. d. 19. Mar. 16. d. 15. Luc. 24. g. 47. Acto. 10. f. 35. 13. g. 47. & 15. b. 7. Gal. 1. b. 9. Eze. 37. f. 22. Isai. 53. b. 7.

17 ‡ Proptera me diligit pater: quia ego pono animam meam, vt iterum sumam eam.

18 ‡ Nemo †tollit eam à me: sed ego †pono eam à meipso. potestatem habeo ponendi eam: & potestatem habeo iterum sumendi eam. Hoc mandatum accepi à patre meo.

tollet ponam

19 ‡ Dissensio iterum facta est inter Iudęos propter sermones hos.

20 ‡ Dicebant autem multi ex ipsis, Dæmonium habet & insanit: quid eum auditis?

---

13 אֲגִירָא דֵין עָרַק מְטָל [b] דַאגִירָא הוּ וְלָא בְטִיל לֵהּ עַל עָנָא ׃ 14 אֲנָא אֲנָא רָעְיָא טָבָא וְיָדַע

אֲנָא לְדִילִי [c] וּמְתִידַע אֲנָא מִן דִילִי ׃ 15 אַיכְנָא דְיָדַע לִי אֲבִי וְאֲנָא יָדַע אֲנָא לַאבִי וְנַפְשִׁי [d] סָאִם אֲנָא חָלַף עָנָא ׃

16 אִית לִי דִין אַף עָרְבָא אַחֲרְנָא אִילִין דְלָא הָנוֹ מִן [e] טִירָא הָנָא וְאַף לְהוֹן [f] וְלָא לִי [g] לְמֵיתַי אֲנוּן [h] וְנִשְׁמְעוּן קָלִי

וְהֲווֹא [i] עָנָא כְּלָהּ חָדָא וְחַד [k] רָעְיָא ׃ 17 מְטָל הָנָא אֲבִי רָחֵם לִי דַאנָא [l] סָאִם אֲנָא נַפְשִׁי דְתוּב [m] אָסְבִינַהּ לָא הֲוָא

אֱנָשׁ שָׁקֵל לָהּ מִנִי אֶלָּא אֲנָא סָאִם אֲנָא לַהּ [n] פֵּן [o] צָבְנִי ׃ 18 שַׁלִיט אֲנָא גִיר [p] דַאסְיְמֵיהּ וְשַׁלִיט אֲנָא דְתוּב אָסְבִינַהּ

דְהָנָא פּוּקְדָנָא קַבֵּלֶת מִן אֲבִי ׃ 19 וַהֲוָה חוּב [q] פְּלִגוּתָא בַּיְנֵי יְהוּדָיֵא מְטָל [r] מִלָּא הָלֵין ׃

20 וְאָמְרִין הֲווֹ סַגִיאֵי מִנְּהוֹן [s] דְרַיְנָא אִית לֵהּ [t] וּמְשְׁנָא שְׁנָא מָנָא שָׁמְעִין אַנְהוֹן לֵהּ ׃

---

[b] אֲגַר [c] יְדַע [d] סוּם
e פירושו מכלא
f פירושו צריך
[g] אִתָּא [h] שְׁמַע [i] כמו אֵין
[k] רְעָא [l] סוּם [m] נְסַב
[n] אֲבָא [o] סוּם
[p] פְּלַג [q] מְלַל
r פירושו שיד
[s] שָׁנָא פירושו שגע
[t]

21 * Alij autem dicebant, Hæc verba non ſunt dæmoniaci; nunquid dæmonium poteſt oculos cæci aperire?

Lectio Encænijs Eccleſiæ.

22 * Factum eſt autem feſtum Encæniorum in Ouriſchlem, erátque hyems.

23 * Et ambulabat Jeſchua in templo in porticu Schelemoun.

24 * Et cinxerunt eum Jihoudæi, dicúntque ei, Quouſque tandem retines animam noſtram? Si tu es Meſchicho dic nobis apertè.

25 * Reſpondit Jeſchua, & dixit eis, Dixi vobis, neque credidiſtis. at opera quæ ego facio in nomine Patris mei, ipſa teſtantur de me.

26 * Sed vos non creditis quia non eſtis ex ouibus meis quemadmodum dixi vobis.

27 * Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognoſco eas, ipſæque poſt me veniunt.

28 * Et ego do eis vitam æternam, neque peribunt in æternum, ac nemo rapiet eas à manu mea.

29 * Pater enim meus qui dedit mihi, omnibus maior eſt, nullúſque poteſt è manu Patris mei rapere.

30 * Ego & Pater meus vnum ſumus.

31 * Et ſuſtulerunt rurſus Jihoudæi lapides vt obruerent eum.

32 * Dixit eis Jeſchua, Multa opera præclara à Patre meo oſtendi vobis, propter quodnam operum illorum lapidatis me?

33 * Dicunt ei Jihoudæi, Non propter opera bona lapidibus petimus te: ſed quoniam blaſphemas, & quum tu ſis homo, facis teipſum Deum.

34 * Dixit eis Jeſchua, Nonne ita ſcriptum eſt in Lege veſtra, Ego dixi, Dij eſtis.

35 * Si eos dixit Deos, propterea quòd ad eos factus eſt ſermo Dei, & non poteſt Scriptura ſolui;

36 * Quem Pater ſanctificauit & miſit in mundum, dicitis ei, Tu blaſphemas, quia dixi vobis me eſſe filium Dei?

37 * Quod ſi non facio opera Patris mei, ne credatis mihi.

---

22 אַחֲרֵנָא דַּיִן אָמְרִין הָוֵו הָלֵין סַלָּא לָא הָוֵי דְּדַיוֹנָא לְמָא דַּעֲנָא מָשְׁכַּח עַיְנָא דְּסַמְיָא לְמִפַּתְחוּ׃

[a] קָרְיַנָּא [b] דְּחוּרַת [c] עִדְתָּא כז

23 וְהַהֲלַךְ הָוָא יֵשׁוּעַ בְּהֵיכְלָא [f] בְּאַסְטְוָא דְּשְׁלֵימוֹן׃

22 הָוָא הָוָא דֵּין [d] עָאדָא דְּחוּרַתָא בְּאוּרְשְׁלֵם [e] וְסַתְוָא הָוָא׃

24 [g] וְחַדְרוּהִי יְהוּדָיֵא וְאָמְרִין לֵהּ עַדְמָא לֵאמַתַי נַפְשָׁן אַן אַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא אֱמַר לַן [h] גַּלְיָאִית׃

25 עָנָא יֵשׁוּעַ וַאמַר לְהוֹן אֶמְרֵת לְכוֹן וְלָא [i] מְהֵימְנִין אַנְתּוּן וַעֲבָדֵא דַּאנָא עָבֵד אֲנָא בַּשְׁמֵהּ דַּאבִי הֵנוּן סָהֲדִין עֲלַי׃

26 אֶלָּא אַנְתּוּן לָא מְהֵימְנִין אַנְתּוּן מֶטֻל דְּלָא הֲוֵיתוּן מִן עָרְבֵי אֵיכַּנָא דַּאמְרֵת לְכוֹן׃

27 [k] עָרְבֵא דִּילִי קָלִי שָׁמְעִין וַאנָא יָדַע אֲנָא לְהוֹן וְהֵנוּן [l] אָתַיִן בָּתְרִי׃

28 וַאנָא יָהֵב אֲנָא לְהוֹן חַיֵּא דְּלָעָלַם

[a] סְמָא [b] פִּתַּח
[c] קְרָא [d] חֲדָא כמו חדש
[e] כמו עדת [f] נַעַר
[g] פירוש תורף [h] מן לשון יש
[i] חֲדַר כמו חזר
[k] גְּלֵי [l] חַיְמֵן

[k] פירוש כנשות
[l] אֵתָא

21 * Alij dicebant, Hæc verba non sunt dæmonium habentis. nunquid dæmonium potest cæcorum oculos aperire?

21 * ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστι δαιμονιζομένου· μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίγειν;

22 * FACTA sunt autem Encænia in Ierosolymis: & hyems erat.

2. Mach. 4. f. 56. 59.

22 * Ἐγένετο δὲ τὰ ἐγκαίνια ἐν Ἱεροσολύμοις, καὶ χειμὼν ἦν.

23 * Et ambulabat Iesus in templo, in porticu Salomonis.

23 * καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶνος.

24 * Circundederunt ergo eum Iudæi, & dicebant ei, Quousque animam nostram tollis? si tu es Christus, dic nobis palàm.

24 * ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ ἔλεγον αὐτῷ, ἕως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, εἰπὲ ἡμῖν παῤῥησίᾳ.

25 * Respondit eis Iesus, Loquor vobis: & non creditis. opera qnæ ego facio in nomine Patris mei, hæc testimonium perhibent de me:

25 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, καὶ οὐ πιστεύετε. τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρός μου, ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ·

26 * Sed vos non creditis, quia non estis ex ouibus meis sicut dixi vobis.

26 * ἀλλ' ὑμεῖς οὐ πιστεύετε· οὐ γάρ ἐστε ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν, καθὼς εἶπον ὑμῖν.

27 * Oues meæ vocem meam audiunt: & ego cognosco eas, & sequuntur me.

27 * τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούει, κἀγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσί μοι·

28 * Et ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea. F

28 * κἀγὼ ζωὴν αἰώνιον δίδωμι αὐτοῖς, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἁρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρός μου.

29 * Pater meus qui dedit mihi, maior omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris mei.

29 * ὁ πατήρ μου ὃς δέδωκέ μοι, μείζων πάντων ἐστὶ, καὶ οὐδεὶς δύναται ἁρπάζειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρός μου.

30 * Ego & pater vnum sumus.

30 * ἐγὼ καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν.

31 * Sustulerunt ergo iterum lapides Iudæi, vt lapidarent eum.

31 * ἐβάσασαν οὖν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι, ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν.

32 * Respondit eis Iesus, Multa bona opera ostendi vobis ex Patre meo, propter quod eorum opus me lapidatis?

32 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, πολλὰ καλὰ ἔργα ἔδειξα ὑμῖν ἐκ τοῦ πατρός μου· διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργον λιθάζετέ με;

33 * Responderunt ei Iudæi, De bono opere non lapidamus te, sed de blasphemia; & quia tu homo cùm sis, facis teipsum Deum.

33 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε, ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν, ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.

34 * Respondit eis Iesus, Nónne scriptum est in Lege vestra, quia Ego dixi, dij estis?

Psal. 81. b. 6.

34 * ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, οὐκ ἔστι γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν, ἐγὼ εἶπα, θεοί ἐστε;

35 * Si illos dixit deos, ad quos sermo Dei factus est, & non potest solui scriptura:

35 * εἰ ἐκείνους εἶπε θεοὺς, πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐδύναται λυθῆναι ἡ γραφή·

36 * Quem Pater sanctificauit & misit in mundum, vos dicitis, Quia blasphemas: Quia dixi, Filius Dei sum?

36 * ὃν ὁ πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον, ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι;

37 * Si non facio opera Patris mei: nolite credere mihi.

37 * εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρός μου, μὴ πιστεύετέ μοι.

וְלָא נאבדון לְעָלַם וְלָא אֱנָשׁ נָחְטוֹף אִנּוּן מִן אִידַי׃ 29 אֲבִי גֵּיר דְּיַהֲב לִי מִן כָּל רַב הוּא וְלָא אֱנָשׁ מְשַׁבַּח דְּמִן אִידֵהּ
דַּאבִי נָחְטוֹף׃ 30 אֲנָא וַאבִי חַד חָנֵן׃ 31 וַשְׁקַלוּ תּוּב יְהוּדָיֵא כְּאפָא לְמִרְגְּמֵהּ׃ 32 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ סַגִּיאָא
עֲבַדָא שַׁפִּירָא מִן לְוָת אֲבִי חַוִּיתְכוֹן מָטֶל אֲיָנָא עֲבָדָא מֵנָּהוֹן רָגְמִין אַנְחוֹן לִי׃ 33 אֲמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לָא חֲוָא מָטֶל
עֲבָדָא שַׁפִּירָא רָגְמִינַן לָךְ אֶלָּא מָטֶל דְּמַגַּדָּף אַנְתְּ וְכַד אִיתַיְךְ בַּרְנָשָׁא עָבֵד אַנְתְּ נַפְשָׁךְ אֱלָהָא׃ 34 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ
לָא חֲוָא הֲכַנָא כְּתִיב בְּנָמוֹסְכוֹן דַּאנָא אֲמַרֵת דַּאלָהֵא אַנְתוּן׃ 35 אִן לְהַנּוּן אֲמַר אֱלָהֵא מָטֶל דַּלְוָהוֹן חֲוָת מִלְּתֵהּ
דַּאלָהָא וְלָא מָשְׁכַּח כְּתָבָא דְּנֶשְׁתְּרָא׃ 36 לְאִינָא דַּאבָא קַדִּשֵׁהּ וְשַׁדְּרֵהּ לְעָלְמָא אַנְחוֹן אֲמְרִין אַנְתְּ מְגַדֵּף
דַּאמְרֵת לְכוֹן דְּבְרֵהּ אֲנָא דַּאלָהָא׃ 37 וְאִן לָא עָבֵד אֲנָא עֲבָדָא דַּאבִי לָא תְּהֵימְנוּנָנִי׃

38 * Sin autem facio, etiamsi mihi non credatis, illis operibus credite: vt sciatis & credatis Patrem meum in me esse, meque in Patre meo.

39 * Et studebant iterum prehendere eum: at euasit ex eorum manibus.

40 * Et abijt trans Jourdenon in eum locum vbi fuerat Jouchanon, prius dum baptizaret; fuitque illic.

41 * Veniebant autem homines quam plurimi ad eum, & dicebant, Jouchanon ne vnum quidem signum edidisse: quæcunque autem Jouchanon dixerat de viro isto, vera esse.

42 * Multique crediderunt in eum.

Ad Oblationem Quadragesimæ.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam, qui morbo detinebatur, Loozar, ex Beth-Anio [domo afflictionis,] pago, frater Mariam & Mortho.

2 * Porrò ista Mariam ea erat quæ vnxit aromate pedes ipsius Jeschua, absterstique capillis suis: erat frater istius Loozar qui morbo laborabat.

3 * Miserunt autem ambæ sorores eius ad Jeschua & dicũt, Domine noster, ecce is quem tu diligis valetudine laborat.

4 * Jeschua verò dixit, Iste morbus lætalis nõ est, sed pro gloria Dei vt glorificetur filius Dei propter eum.

5 * Diligebat autem ipse Ieschua Mortho, & Mariam & Loozar.

6 * Quumque audisset eum ægrotare, mansit in eo loco vbi erat duos dies.

7 * Postea verò dixit discipulis suis, Venite, eamus rursum in Jihoudæam.

8 * Dicunt ei discipuli eius, Magister noster, modò Jihoudæi quærebant te lapidibus obruere, & rursum illuc abis?

9 * Dixit eis Jeschua, Nonne sunt horæ duodecim in die? & si quis ambulauerit interdiu, non impingit, quippe qui videat lucem mundi huius.

10 * Si quis verò noctu ambulauerit impingit, quippe cui lux non adsit.

11 * Hæc dixit Jeschua: & postea subdit eis, Loozar amicus noster dormit, sed proficiscor eum excitaturus.

---

38 אֶן דִּין עָבֵד אֲנָא [x] אַפֵּין לִי לָא מְהַימְנִין אַנְתּוּן לְהוֹן לַעֲבָדָא הַימְנוּ [y] וְיֵדְעוּן וְתְהַימְנוּן דַּאבִי בִּי וַאנָא בַּאבִי ׃

39 [z] וּבְעַו תַּוו תּוּב [a] דְּנֵאחְדוּנֵיהִי וְנָפֵק לַהּ מִן בֵּית [b] אִירַיהוּן ׃ 40 וַאזַל לֵהּ לְעֵבְרָא דְיוֹרְדְנָן לְדוּכְתָא אַיכָא

דְאִיתְוֹהִי הָוָא יוּחַנָן מִן קֻדֵּם כַּר [c] מַעֲמֵד הֲוָא וַהֲוָא תַּמָּן ׃ 41 [d] וַאתַו אֱנָשָׁא סַגִּיאֵא לְוָתֵהּ וַאמְרִין הָווּ דְיוּחַנָן אָף

לָא חָדָא אָתָא עָבַד כָּל מֵדֵם דַּיִן דַּאמַר יוּחַנָן עַל גַּבְרָא הָנָא שַׁרִיר הוּ ׃ 42 וְסַגִּיאֵא [c] הַימְנוּ בֵּהּ ׃

[x] מורכב אף אן [y] יִדְעַ

[z] בְּעָא [a] אֶתַּר [b] יַר

[c] עֲמַר [d] אֶתָא

[c] הַימֵן

דְקוּרְבָא דְאַרְבְּעִין כַּח קפלאון יא

1 אִית הָוָא דִּין חַד [a] דַּכְּרִיהּ לָעְזַר מִן בֵּית עַנְיָא קְרִיתָא אֲחוּהּ דְּמַרִים וְדִמַרְתָא ׃ 2 [b] מַרִים וִין הָדָא [b] אִיתֵיהּ הַי

[c] דְּמְשַׁחַת בְּבֻסְמָא רַגְלוֹהִי דְיֵשׁוּעַ [d] וְשַׁוִּית בְּסַעֲרָהּ אֲחוּהּ הָוָא דְהָדָא לָעְזַר דַּכְּרִיהּ הָוָא ׃ 3 וְשַׁדְּרִין הַרְתַיְהִין

[c] מְשַׁח [d] שָׁוָא בלשון קנה

[a] כְּרַר [b] אִידַ

38 * Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite: vt cognoscatis & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.

39 * Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum.

40 * Et abijt iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans primùm: & mansit illic.

41 * Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

42 * Et multi crediderunt in eum.

38 * εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

39 * ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

40 * καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

41 * καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

42 * καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

CAP. XI.

ια.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & A Marthæ sororis eius.

2 Mat. 26. a. 7. Luc. 7. f. 37. Inf. 12. a. 3. * Maria autem erat quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.

3 * Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

4 * Audiens autem Iesus, dixit eis, Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei: vt glorificetur filius Dei per eam.

5 * Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam & Lazarum.

6 * Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

7 * Deinde post hęc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum.

8 * Dicunt ei discipuli, Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare: & iterum vadis illuc?

9 * Respondit Iesus, Nónne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt.

10 * Si autem ambulauerit in nocte, offendit; quia lux non est in eo.

11 * Hæc ait. & post hæc dicit eis, Lazarus amicus noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.

1 * Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

2 * ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.

3 * ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

4 * ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς.

5 * ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.

6 * ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας·

7 * ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.

8 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

9 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει.

10 * ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

11 * Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

---

* כְּרַהּ c מוּרַת
g שְׁבַח h אֲהַב או חָבַב
i פירושו עמר
k לְמַר l אִתָּא m בְּעָא
n רְגַם o יוֹם
p תְּקַל פירושו כשל
q נְחַר כמו זהר
r רְחֵם s עִוֵּר הקל

אַחְוָתֵהּ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרָן מָרַן הָא חַו דְּרַחֵם אַנְתְּ כְּרִיהּ׃ 4 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר הָנָא c כּוּרְהָנָא לָא הֲוָת דְּמוֹתָא אֶלָּא
חֲלָף g תֶּשְׁבּוּחְתָּא דַּאלָהָא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דַּאלָהָא מִטְלָתֵהּ׃
5 h מָחֵב הֲוָא דֵּין הוּ יֵשׁוּעַ לְמָרְתָּא וְלִמְרִים וְלַלָּעָזַר׃ 6 וְכַד שְׁמַע דְּכִרְיהּ i כַּתַּר בְּדוּכְתָּא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא
חְרִין יוֹמִין׃ 7 וּבָתַר כֵּן אֲמַר k לְתַלְמִידְוהִי l הַו נְאזַל חוּב לִיהוּד׃ 8 אֲמְרִין לֵהּ תַּלְמִידְוהִי רַבָּן הָשָׁא
יְהוּדָיֵא m בָּעַיִן הֲווֹ n לְמֶרְגְּמָךְ וְחוּב אָזֵל אַנְתְּ לְתַמָּן׃ 9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא חַרְתַּעֲסְרָא שָׁעִין אִית בְּיוֹמָא וְאִן
אֱנָשׁ מְהַלֵּךְ o בְּאִימְמָא לָא p מְתְחֲקֵל מְטֵל דְּחָזֵא נְהוֹרָהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃ 10 אִן אֱנָשׁ דֵּין בְּלֵלְיָא נְהַלֵּךְ מְתְחֲקֵל
פְּסֵל q דְּנְהוֹרָא לַיִת בֵּהּ׃ 11 חֲלִין אֲמַר יֵשׁוּעַ וּבָתַר כֵּן אֲמַר לְהוֹן לַעֲזַר r רַחְמַן שְׁכִבּ אֶלָּא אֲזֵל אֲנָא s דַּאעֵירְוהִי׃

38 * Sin autem facio, etiamsi mihi non credatis, illis operibus credite: vt sciatis & credatis Patrem meum in me esse, meque in Patre meo.

39 * Et studebant iterum prehendere eum: at euasit ex eorum manibus.

40 * Et abijt trans Jourdenon in eum locum vbi fuerat Jouchanon, prius dum baptizaret; fuitque illic.

41 * Veniebant autem homines quam plurimi ad eum, & dicebant, Jouchanon ne vnum quidem signum edidisse: quæcunque autem Jouchanon dixerat de viro isto, vera esse.

42 * Multique crediderunt in eum.

Ad Oblationem Quadragesimæ.

CAP. XI.

1 ERat autem quidam, qui morbo detinebatur, Loozar, ex Beth-Anio [domo afflictionis,] pago, frater Mariam & Mortho.

2 * Porrò ista Mariam ea erat quæ vnxit aromate pedes ipsius Jeschua, absterstique capillis suis: erat frater istius Loozar qui morbo laborabat.

3 * Miserunt autem ambæ sorores eius ad Jeschua & dicũt, Domine noster, ecce is quem tu diligis valetudine laborat.

4 * Jeschua verò dixit, Iste morbus lætalis nõ est, sed pro gloria Dei vt glorificetur filius Dei propter eum.

5 * Diligebat autem ipse Ieschua Mortho, & Mariam & Loozar.

6 * Quumque audisset eum ægrotare, mansit in eo loco vbi erat duos dies.

7 * Postea verò dixit discipulis suis, Venite, eamus rursum in Jihoudæam.

8 * Dicunt ei discipuli eius, Magister noster, modò Jihoudæi quærebant te lapidibus obruere, & rursum illuc abis?

9 * Dixit eis Jeschua, Nonne sunt horæ duodecim in die? & si quis ambulauerit interdiu, non impingit, quippe qui videat lucem mundi huius.

10 * Si quis verò noctu ambulauerit impingit, quippe cui lux non adsit.

11 * Hæc dixit Jeschua: & postea subdit eis, Loozar amicus noster dormit, sed proficiscor eum excitaturus.

---

38 אֶן דִּין עָבֵד אֲנָא [x] אַפֵּין לִי לָא מְהַימְנִין אַנְתּוּן לְהוֹן לַעֲבָדָא הַימְנוּ [y] וְיֵדְעוּן וְתְהַימְנוּן דַּאבִי בִּי וַאנָא בַּאבִי ׃

39 [z] וּבְעַו תַּוו תּוּב [a] דְּנֵאחְדוּנֵיהִי וְנָפֵק לַהּ מִן בֵּית [b] אִירַיהוּן ׃ 40 וַאזַל לֵהּ לְעֵבְרָא דְיוֹרְדְנָן לְדוּכְתָא אַיכָא

דְאִיתְוֹהִי הָוָא יוּחַנָן מִן קֻדֵּם כַּר [c] מַעֲמֵד הֲוָא וַהֲוָא תַּמָּן ׃ 41 [d] וַאתַו אֱנָשָׁא סַגִּיאֵא לְוָתֵהּ וַאמְרִין הָווּ דְיוּחַנָן אָף

לָא חָדָא אָתָא עָבַד כָּל מֵדֵם דַּיִן דַּאמַר יוּחַנָן עַל גַּבְרָא הָנָא שַׁרִיר הוּ ׃ 42 וְסַגִּיאֵא [c] הַימְנוּ בֵּהּ ׃

[x] מורכב אף אן [y] יִדְעַ

[z] בְּעָא [a] אֶתַּר [b] יַר

[c] עֲמַר [d] אֶתָא

[c] הַימֵן

דְקוּרְבָא דְאַרְבְּעִין כַּח קפלאון יא

1 אִית הָוָא דִּין חַד [a] דַּכְּרִיהּ לָעְזַר מִן בֵּית עַנְיָא קְרִיתָא אֲחוּהּ דְּמַרִים וְדִמַרְתָא ׃ 2 [b] מַרִים וִין הָדָא [b] אִיתֵיהּ הַי

[c] דְּמְשַׁחַת בְּבֻסְמָא רַגְלוֹהִי דְיֵשׁוּעַ [d] וְשַׁוִּית בְּסַעֲרָהּ אֲחוּהּ הָוָא דְהָדָא לָעְזַר דַּכְּרִיהּ הָוָא ׃ 3 וְשַׁדְּרִין הַרְתַיְהִין

[c] מְשַׁח [d] שָׁוָא בלשון קנה

[a] כְּרַר [b] אִידַ

38 * Si autem facio: & si mihi non vultis credere, operibus credite: vt cognoscatis & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre.

39 * Quærebant ergo eum apprehendere: & exiuit de manibus eorum.

40 * Et abijt iterum trans Iordanem in eum locum vbi erat Iohannes baptizans primùm: & mansit illic.

41 * Et multi venerunt ad eum, & dicebant, Quia Iohannes quidem signum fecit nullum. Omnia autem quæcunque dixit Iohannes de hoc, vera erant.

42 * Et multi crediderunt in eum.

38 * εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύσατε· ἵνα γνῶτε καὶ πιστεύσητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατὴρ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.

39 * ἐζήτουν οὖν πάλιν αὐτὸν πιάσαι· καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

40 * καὶ ἀπῆλθε πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου, εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων· καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

41 * καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ ἔλεγον, ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδέν· πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου, ἀληθῆ ἦν.

42 * καὶ ἐπίστευσαν πολλοὶ ἐκεῖ εἰς αὐτόν.

CAP. XI.

ια.

1 ERat autem quidam languens Lazarus à Bethania, de castello Mariæ & A Marthæ sororis eius.

2 Mat. 26. a. 7. Luc. 7. f. 37. Inf. 12. a. 3. * Maria autem erat quæ vnxit Dominum vnguento, & extersit pedes eius capillis suis: cuius frater Lazarus infirmabatur.

3 * Miserunt ergo sorores eius ad eum dicentes, Domine, ecce quem amas, infirmatur.

4 * Audiens autem Iesus, dixit eis, Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei: vt glorificetur filius Dei per eam.

5 * Diligebat autem Iesus Martham, & sororem eius Mariam & Lazarum.

6 * Vt ergo audiuit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus.

7 * Deinde post hęc dicit discipulis suis, Eamus in Iudæam iterum.

8 * Dicunt ei discipuli, Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare: & iterum vadis illuc?

9 * Respondit Iesus, Nónne duodecim sunt horæ diei? Si quis ambulauerit in die, non offendit: quia lucem huius mundi videt.

10 * Si autem ambulauerit in nocte, offendit; quia lux non est in eo.

11 * Hæc ait. & post hæc dicit eis, Lazarus amicus noster dormit: sed vado vt à somno excitem eum.

1 * Ἦν δέ τις ἀσθενῶν Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς.

2 * ἦν δὲ Μαρία ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρῳ, καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξὶν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.

3 * ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

4 * ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ δι' αὐτῆς.

5 * ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.

6 * ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας·

7 * ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.

8 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

9 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, οὐχὶ δώδεκα ὧραί εἰσιν τῆς ἡμέρας; ἐάν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει.

10 * ἐὰν δέ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτὶ, προσκόπτει· ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

11 * Ταῦτα εἶπε, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται· ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

---

* כְּרַהּ c מוּרַת
g שְׁבַח h אֲהַב או חָבַב
i פירושו עמר
k לְמַר l אִתָּא m בְּעָא
n רְגַם o יוֹם
p תְּקַל פירושו כשל
q נְחַר כמו זהר
r רְחֵם s עִוֵּר הקל

אַחְוָתֵהּ לְוָת יֵשׁוּעַ וְאָמְרָן מָרַן הָא חַו דְּרַחֵם אַנְתְּ כְּרִיהּ׃ 4 יֵשׁוּעַ דֵּין אֲמַר הָנָא c כּוּרְהָנָא לָא הֲוָת דְּמוֹתָא אֶלָּא
חֲלָף g תֶּשְׁבּוּחְתָּא דַּאלָהָא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דַּאלָהָא מִטְלָתֵהּ׃
5 h מָחֵב הֲוָא דֵּין הוּ יֵשׁוּעַ לְמָרְתָּא וְלִמְרִים וְלַלָּעָזַר׃ 6 וְכַד שְׁמַע דְּכִרְיהּ i כַּתַּר בְּדוּכְתָּא דְּאִיתַוְהִי הֲוָא
חְרִין יוֹמִין׃ 7 וּבָתַר כֵּן אֲמַר k לְתַלְמִידְוהִי l הַו נְאזַל חוּב לִיהוּד׃ 8 אֲמְרִין לֵהּ תַּלְמִידְוהִי רַבָּן הָשָׁא
יְהוּדָיֵא m בָּעַיִן הֲווֹ n לְמֶרְגְּמָךְ וְחוּב אָזֵל אַנְתְּ לְתַמָּן׃ 9 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ לָא חַרְתַּעֲסְרָא שָׁעִין אִית בְּיוֹמָא וְאִן
אֱנָשׁ מְהַלֵּךְ o בְּאִימְמָא לָא p מְתְחֲקֵל מְטֵל דְּחָזֵא נְהוֹרָהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃ 10 אִן אֱנָשׁ דֵּין בְּלֵלְיָא נְהַלֵּךְ מְתְחֲקֵל
פְּסֵל q דְּנְהוֹרָא לַיִת בֵּהּ׃ 11 חֲלִין אֲמַר יֵשׁוּעַ וּבָתַר כֵּן אֲמַר לְהוֹן לַעֲזַר r רַחְמַן שְׁכִבּ אֶלָּא אֲזֵל אֲנָא s דַּאעֵירְוהִי׃

12 * Dicunt ei discipuli eius, Domine noster, si dormit benè valebit.

13 * Hoc autem Jeschua dixerat de morte illius: at illi putarũt de dormitione somni ipsum
14 dixisse. * Tunc dixit eis Jeschua explicatè, Loozar mortuus est.

15 * Et gaudeo me illic non fuisse propter vos vt credatis. sed illuc proficiscamini. * Ait
16 Thouma, qui dicitur Gemellus, discipulis soeiis suis, Eamus & nos, vt moriamur cũ eo.

17 * Venit autem Jeschua in Beth-Anio, [domũ afflictionis] & inuenit eum iam quartum diẽ agere in domo sepulchri [monumento.]

18 * Erat autem Beth-Anio iuxta tumulum Ourischlem distans ab ea quasi stadiis quin-
19 decim. * Et multi ex Jihoudæis venerant ad Mortho & Mariam vt lenirent corda earum propter ipsarum fratrem.

20 * Mortho autem vt audiuit Jeschua venire, exijt ei obuiam: Mariam verò domi sedebat.

21 * Et dixit Mortho ipsi Jeschua, Domine mi, si hìc fuisses, mortuus non fuisset frater meus.

22 * Sed & nunc scio fore, vt quæcunque petieris à Deo det tibi.

23 * Dixit ei Jeschua, Surrecturus est frater
24 tuus. * Dixit ei Mortho, Scio resurrecturum in consolatione [resurrectione] die illo no-
25 uissimo. * Dixit ei Jeschua, Ego sum Consolatio [Resurrectio] & Vita: & qui crediderit in me, etiamsi mortuus fuerit, viuet.

26 * Porrò quisquis viuit & credit in me, in æternum non morietur. Credis hoc?

27 * Dixit ei, Etiam Domine mi, Ego credo te esse Meschicho Filium Dei, qui venturus erat in mundum.

28 * Quúmque hæc dixisset, abijt vocatum Mariam sororem suam clanculum, & dixit ei, Magister noster venit, & vocat te.

29 * Mariam autem quum audijsset, surrexit citò, & veniebat ad eum.

30 * Ipse verò Jeschua nondum venerat in pagum: sed erat in eo ipso loco vbi occurrerat
31 ei Mortho. * Quinetiam illi Jihoudæi qui erant cum ea domi & consolabantur eam, vt viderunt Mariam citò surrexisse & exisse, abierunt post eam. arbitrabantur enim eam abijsse ad monumentum vt fleret.

* Dixerunt ergo discipuli eius, Domine, si dormit, saluus erit.
* Dixerat autem Iesus de morte eius: illi autem putauerunt quia de dormitione somni diceret.
* Tunc ergo Iesus dixit eis manifestè, Lazarus mortuus est:
* Et gaudeo propter vos, vt credatis, quoniam non eram ibi. sed eamus ad eũ.
* Dixit ergo Thomas qui dicitur Didymus, ad condiscipulos, Eamus & nos, & †vt moriamur cum eo.
* Venit itaque Iesus: & inuenit eum quatuor dies iam in monumento habentem.
* Erant autem Bethania iuxta Ierosolymam quasi stadijs quindecim.
* Multi autem ex Iudæis venerant ad Martham & Mariam, vt consolarentur eas de fratre suo.
* Martha ergo vt audiuit quia Iesus venit, occurrit illi: Maria autem domi sedebat. * Dixit ergo Martha ad Iesum, Domine si fuisses hîc, frater meus non fuisset mortuus.
* Sed & nunc scio, quia quæcunque popposceris à Deo, dabit tibi Deus.
* Dicit illi Iesus, Resurget frater tuus.
* Dicit ei Martha, Scio quia resurget in resurrectione, in nouissimo die.
Sup. 5. c. 29. Luc. 14. c. 14. Sup. 6. d33. c47 * Dixit ei Iesus, Ego sum resurrectio & vita: qui credit in me; etiam si mortuus fuerit, viuet.
* Et omnis qui viuit, & credit in me, non morietur in æternum. Credis hoc?
* Ait illi, Vtique Domine, ego credidi
viui quia tu es Christus Filius Dei†, qui in D
hoc hũc mundũ venisti. * Et cùm † hęc dixisset, abijt, & vocauit Mariam sororem suã silentio, dicens, Magister adest, & vocat
surrexit te. * Illa vt audiuit †surgit citò, & venit ad eum.
* Nondum enim venerat Iesus in castellum: sed erat adhuc in illo loco vbi occurrerat ei Martha.
* Iudæi ergo qui erant cum ea in domo, & cõsolabantur eam, cùm vidissent Mariam, quia citò surrexit & exijt, secuti sunt eam, dicentes, Quia vadit ad monumentum, vt ploret ibi.

12 * εἶπον οὖν ⓘ μαθηταὶ αὐτῷ, κύριε, εἰ κεκοίμηται, σωθήσεται.
13 * εἰρήκει δὲ ὁ ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ· ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὕπνου λέγει.
14 * τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς παῤῥησίᾳ, λάζαρος ἀπέθανε.
15 * καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ· ἀλλ' ἄγωμεν πρὸς αὐτόν.
16 * εἶπεν οὖν θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς, ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.
17 * ἐλθὼν οὖν ὁ ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡμέρας ἤδη ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.
18 * ἦν δὲ ἡ βηθανία ἐγγὺς τῶν ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε·
19 * καὶ πολλοὶ ἐκ τῶν ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὰς περὶ τὴν μάρθαν καὶ μαρίαν, ἵνα παραμυθήσωνται αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῶν.
20 * ἡ οὖν μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι ἰησοῦς ἔρχεται, ὑπήντησεν αὐτῷ· μαρία δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἐκαθέζετο.
21 * εἶπεν οὖν μάρθα πρὸς τὸν ἰησοῦν, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, ὁ ἀδελφός μου οὐκ ἂν ἐτεθνήκει.
22 * ἀλλὰ καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν, δώσει σοι ὁ θεός.
23 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.
24 * λέγει αὐτῷ ἡ μάρθα, οἶδα ὅτι ἀναστήσεται ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
25 * εἶπεν αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωή· ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται·
26 * καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα. πιστεύεις τοῦτο;
27 * λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.
28 * καὶ ταῦτα εἰποῦσα ἀπῆλθε, καὶ ἐφώνησε μαρίαν τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα, εἰποῦσα, ὁ διδάσκαλος πάρεστι καὶ φωνεῖ σε.
29 * ἐκείνη ὡς ἤκουσεν, ἐγείρεται ταχὺ, καὶ ἔρχεται πρὸς
30 αὐτόν. * οὔπω δὲ ἐληλύθει ὁ ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ τόπῳ, ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ μάρθα.
31 * ⓘ οὖν ἰουδαῖοι ⓘ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ, καὶ παραμυθούμενοι αὐτὴν, ἰδόντες τὴν μαρίαν, ὅτι ταχέως ἀνέστη καὶ ἐξῆλθεν, ἠκολούθησαν αὐτῇ, λέγοντες, ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον, ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ.

---

23 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ קָם יְקוּם אָחִיךְ: 24 אָמְרָה לֵהּ מָרְתָּא יָדְעָא אֲנָא דְּקָם יְקוּם בִּנוּחֲמָא בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא:
25 אָמַר לָהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא נוּחֲמָא וְחַיָּא וּמַן דְּמְהֵימֵן בִּי אַפֵּין נְמוּת נְחֵא: 26 וְכֹל דְּחַי וּמְהֵימֵן בִּי לְעָלַם
לָא נְמוּת מְהֵימְנָא אַנְתִּי הָדָא: 27 אָמְרָה לֵהּ אִין מָרִי אֲנָא מְהֵימְנָא אֲנָא דְּאַנְתְּ הוּ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דֵּאלָהָא
דְּאַתָא לְעָלְמָא: 28 וְכַד אָמְרַת הָלֵין אָזְלַת קְרַת לְמַרְיָם חָתָהּ כַּסְיָאִית וַאמְרָא לֵהּ רַבַּן אַתָא וְקָרֵא לָכִי:
29 וּמַרְיָם כַּד שְׁמְעַת קָמַת עָגַל וַאתְיָא חָוַת לְוָתֵהּ: 30 הוּדֵין יֵשׁוּעַ לָא עַדְכִיל אַתֵא חָוָא לַקְרִיתָא אֶלָּא בָּהּ
חָוָא בְּהִי דּוּכְתָא דְּאַרְעַיְתֵהּ מָרְתָא: 31 אַף חָנוּן דִּין יְהוּדָיֵא דְּאִית חָוַו עַמֵּהּ בְּבַיְתָא וְמַבְיָאִין חָוַו לֵהּ דְּמְחַוּ לְמַרְיָם
דְּעָגַל קָמַת נְפַקַת אֲזָלוּ לְהוּן בָּתְרָהּ סְבָרוּ לְהוּן גַּיר דְּלְקִבְרָא אָזְלָא לְמִבְכָא:

32 * Ipsâ verò Mariam quum venisset vbi erat Jeschua, vt vidit eum, procidit ad pedes eius; & dixit ei, Si hîc fuisses Domine mi, mortuus non fuisset frater meus.

33 * Jeschua verò quum vidisset eam flentem, & Jihoudæos illos qui venerant cum ea flentes, infremuit spiritu suo & turbauit seipsum. 34 * Et dixit, Vbi posuistis eum? & dicunt ei, Domine noster, veni, vide.

35 * Et obuenerunt lachrymæ ipsi Jeschua.

36 * Itaque dicebant Jihoudæi, Videte quantum amabat eum.

37 * Quidam autem ex ipsis dixerunt, Non poterat hic qui aperuit oculos cæci illius efficere, vt & iste non moreretur?

38 * Jeschua verò cùm infremuisset intra semetipsum, tum venit ad monumentum. Erat autem spelunca, & lapis erat eius impositus ostio.

39 * Et dixit Ieschua, Tollite lapidem hunc. Dixit ei Mortho soror ipsius mortui, Domine mi, iam fœtet, quatuor enim dierum est.

40 * Dixit ei Ieschua, Nonne dixi tibi si credideris, fore, vt videas gloriam Dei?

41 * Proinde sustulerunt lapidem illum. Et ipse Jeschua eleuauit oculos suos sursum & ait, Pater, gratias ago tibi quod me audieris.

42 * Ego verò sciebam me semper à te exauditum iri, sed propter hanc turbam adstantem hæc dixi, vt credant me à te missum esse.

43 * Quúmque hæc dixisset, clamauit alta voce, Loozar, veni foras.

44 * Et exijt mortuus ille manus & pedes vinctus fasciis, vultúmque sudario. Dixit eis Jeschua, Soluite eum & sinite abire.

45 * Itaque multi ex Jihoudæis qui venerant ad Mariam, quum vidissent quod fecerat Jeschua, crediderunt in eum.

46 * Quidam autem ex eis profecti sunt ad Perischæos, & dixerunt eis quicquid fecerat Jeschua.

Matutinis feriæ IIII.
Passionis.

47 * Et congregati sunt principes Sacerdotum & Perischæi, & dicebant, Quid agemus? nam vir iste signa multa edit.

---

32 הֵידֵין מַרְיָם כַּד [k] אֲתַת אֲיכָא דְאִיתַוהִי הֲוָא יֵשׁוּעַ [l] וַחֲזַתֵּה נָפְלַת עַל רַגְלַוהִי וַאמְרָא לֵהּ אֱלוֹ [m] תְּנַן [n] הֲוַיְתְּ מָרִי לָא
33 מָאֵה הֲוָא אֲחִי׃ יֵשׁוּעַ דֵּין כַּד חֲזָה [p] דְּבָכְיָא וְלִיהוּדֵיָא מָכְוִן [q] דְּאתַוּ עַמַּהּ דְּבָכִין [r] אֶתְעַוַּז בְּרוּחֵהּ [s] וַאזְיַע נַפְשֵׁהּ׃
34 וַאמַר אֵיכָא [t] סְמְתוּנֵיהִי וְאמְרִין לֵהּ מָרָן [u] תָּא [x] חֲזִי׃ 35 וְאתֵּין הֲוַי דָּמְעַוהִי דְּיֵשׁוּעַ׃ 36 וַאמְרִין הֲווּ
יְהוּדֵיָא חֲזַו כְּמָא רַחֵם הֲוָא לֵהּ׃ 37 אֲנָשִׁין דֵּין מֶנְהוֹן אֲמַרוּ לָא מֶשְׁכַּח הֲוָא הָנָא דְּפַתַּח עַינוֹהִי דְּהַו [y] סַמְיָא דְּנָעְבַּד
דָּאף הָנָא לָא [z] נְמוּת׃ 38 וְיֵשׁוּעַ דֵּין כַּד מֶתְעַז בֵּינוֹהִי וְלֵהּ אֶתָא לְבֵית קְבוּרָא וְהוּ בֵּית קְבוּרָא אִיתַוהִי הֲוָא מְעָרְתָא
וְכַאפָּא [a] סִימָא הֲוָת עַל תַּרְעֵהּ׃ 39 וַאמַר יֵשׁוּעַ שְׁקוּלוּ כְּאפָּא הַדֵּא אָמְרָא לֵהּ מָרְתָא חָתַהּ דְּהַו מִיתָא מָרִי מִן כַּדוּ
[b] סְרִיל֫הּ אַרְבְּעָא לַהּ גֵּיר יוֹמִין׃ 40 אֲמַר לַהּ יֵשׁוּעַ לָא אֲמַרִת לֵכִי [c] תְּהֵימְנִין [d] תֶּחֱזִין שׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא׃

[k] אֶתְתָא [l] חֲזָא [m] פיר׳ פא
[n] הֲוָא [o] מוּרְתָ [p] בְּכָא
[q] אֶתְתָא [r] עַזַּז [s] זוּעַ
[t] סוּם [u] אֱתָתָא [x] חֲזָא
[y] סְמָא [z] מוּתְ

[a] סוּם [b] סְרָא כמו סדרת
[c] תֵּיכֵּן [d] חָזֵא

* Maria ergo cùm veniſſet vbi erat Ie- 32
ſus, videns eum, cecidit ad pedes eius, & dicit ei, Domine ſi fuiſſes hîc, non eſſet mortuus frater meus.

* Ieſus ergo vt vidit eam plorantem, 33
& Iudæos qui venerant cum ea, plorantes, infremuit ſpiritu, & turbauit ſeipſum: E

* Et dixit, Vbi poſuiſtis eum? Dicunt 34
ei, Domine, veni & vide.

* Et lachrymatus eſt Ieſus. 35

* Dixerunt ergo Iudæi, Ecce quomo- 36
Sup. 9. a. 6. do amabat eum.

* Quidam autem ex ipſis, dixerunt, 37
Non poterat hic qui aperuit oculos cæ-
nati, ci † facere vt hic non moreretur?

* Ieſus ergo rurſum fremens in ſe- 38
metipſo, venit ad monumentum. erat autem ſpelunca: & lapis ſuperpoſitus erat ei.

* Ait Ieſus, Tollite lapidem. Dicit ei 39
Martha ſoror eius qui mortuus fuerat, Domine, iam fœtet, quatriduanus eſt enim.

* Dicit ei Ieſus, Nónne dixi tibi quo- 40
niam ſi credideris, videbis gloriam Dei?

* Tulerunt ergo lapidem. Ieſus autem 41
eleuatis ſurſum oculis, dixit, Pater, gratias ago tibi quoniam audiſti me.

* Ego autem ſciebam quia ſemper me 42
audis, ſed propter populum qui circunſtat, dixi, vt credant quia tu me miſiſti.

* Hæc cùm dixiſſet, voce magna cla- 43
mauit, Lazare, veni foras.

* Et ſtatim prodijt qui fuerat mor- 44
tuus, ligatus pedes & manus inſtitis, & F facies illius ſudario erat ligata. Dixit eis Ieſus, Soluite eum & ſinite abire.

* Multi ergo ex Iudæis qui venerant ad 45
Mariam & Martham, & viderant, quæ fecit Ieſus, crediderunt in eum.

* Quidam autem ex ipſis abierunt ad 46
Phariſæos, & dixerunt eis quæ fecit Ieſus.

* COLLEGERVNT ergo Pontifices 47
& Phariſæi cõcilium, & dicebant, Quid facimus, quia hic homo multa ſigna facit.

32 * ἡ οὖν μαρία ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν ὁ ἰησοῦς, ἰδοῦσα αὐτὸν, ἔπεσεν αὐτοῦ εἰς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ, κύριε, εἰ ἦς ὧδε, οὐκ ἂν ἀπέθανέ μου ὁ ἀδελφός.

33 * ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν αὐτὴν κλαίουσαν, καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι, καὶ ἐτάραξεν ἑαυτόν.

34 * καὶ εἶπε, ποῦ τεθείκατε αὐτόν; λέγουσιν αὐτῷ, κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε.

35 * ἐδάκρυσεν ὁ ἰησοῦς.

36 * ἔλεγον οὖν οἱ ἰουδαῖοι, ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

37 * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπον, οὐκ ἠδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ, ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

38 * ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ, ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον. ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

39 * λέγει ὁ ἰησοῦς, ἄρατε τὸν λίθον. λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τεθνηκότος μάρθα, κύριε, ἤδη ὄζει· τεταρταῖος γάρ ἐστι.

40 * λέγει αὐτῇ ὁ ἰησοῦς, οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς, ὄψει τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;

41 * ἦραν οὖν τὸν λίθον, οὗ ἦν ὁ τεθνηκὼς κείμενος. ὁ δὲ ἰησοῦς ἦρε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω, καὶ εἶπε, πάτερ, εὐχαριστῶ σοι, ὅτι ἤκουσάς μου.

42 * ἐγὼ δὲ ἤδειν ὅτι πάντοτέ μου ἀκούεις, ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

43 * καὶ ταῦτα εἰπὼν, φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασε, λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

44 * καὶ ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς, δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, λύσατε αὐτὸν, καὶ ἄφετε ὑπάγειν.

45 * πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν ἰουδαίων οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν μαρίαν, καὶ θεασάμενοι ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἐπίστευσαν εἰς
46 αὐτόν. * τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπῆλθον πρὸς τοὺς φαρισαίους, καὶ εἶπον αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς.

47 * Συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι συνέδριον, καὶ ἔλεγον, τί ποιοῦμεν; ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ σημεῖα ποιεῖ.

---

41 וַיִּשְׂקְלוּ וּפְאֶפָא הָי וְהוּ יְשׁוּעַ אֲרִים עֵינָוהִי לְעֵל וַאמַר אֲבָא מודָא אֲנָא לָךְ דְשִׁמַעְתָנִי׃
42 וַאֲנָא יָדַע אֲנָא דַּבְּכָל זְבַן שָׁמַע אַנְתְּ לִי אֶלָּא מְטַל כֻּנְשָׁא הָנָא דְקָאֵם אֲמַר אֲנָא הָלֵין דַּנַהֲימְבוּן דַאנְתְּ שַׁדַרְתָנִי׃
43 וְכַד אֲמַר הָלֵין קְעָא בְקָלָא רָמָא לַעֲזַר הָא לְבַר׃ 44 וְנִפַּק הַו מִיתָא כַּד אֲסִירֵן אִידָוהִי וְרַגְלָוהִי בְּפַסְקִיתָא
וַאפַּוהִי בְּסוּדָרָא אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ שְׁרָאוּהִי וְשִׁבוּקוּ אָזֵל׃ 45 וְסַגִיאָא מִן יְהוּדָיֵא דְאתַו לְוָת מַרְיָם כַּד חָזוּ מַדֵם
דַּעֲבַד יְשׁוּעַ הֵימְנוּ בֵּה׃ 46 וַאֲנָשִׁין מֶנְהוֹן אֲזַלוּ לְוָת פְּרִישֵׁא וַאמַרוּ לְהוֹן כָּל מַדֵם דַּעֲבַד יְשׁוּעַ׃
וְצַפְּרָא דַארְבְּעָא דַּחַשָּׁא כט
47 וְאִתְכַּנְשׁוּ רַבֵי כָּהֲנֵא וּפְרִישֵׁא וְאמְרִין חַוו מָנָא נַעְבֵד דְּהָנָא גַּבְרָא אָתְוָתָא סַגְיָהָא עָבֵד׃

---

c רום f יָדַע g שָׁמַע
h קום i שָׁדַר
k רום l אֵתָא m מות
n יַד o פירוש קשור
p עבראית מסוח q שְׁרָא
r אֵתָא s חֲוָא t חֵימָן
a חַשַּׁשׁ
b אָתָא כמו אות

48 * Quòd ſi ita ſinamus eum, omnes homines credent in eum: ꝟeniéntque Romani, tollent locum noſtrum ac Gentem noſtram.

49 * Vnus autem ex eis cuius nomen eſt Kaiopho, erat ſummus Sacerdos anni illius, & dixit eis, Vos nihil ſcitis.

50 * Neque cogitatis expedire nobis ꝟt ꝟnus homo moriatur pro populo, & tota gens non pereat.

51 * Hoc autem ex propria ꝟoluntate non dixit, ſed quia erat ſummus Sacerdos anni illius, ꝟaticinatus eſt fore ꝟt Jeſchua pro gente moreretur.

52 * Nec tantum pro illa gente, ſed etiam ꝟt filios Dei, qui diſperſi ſunt, congreget ꝟnà.

53 * Itaque ab illa die machinabantur ꝟt interficerent eum.

54 * Ipſe verò Jeſchua non ambulabat palàm inter Jihoudæos: ſed profectus eſt illinc in regionem quæ eſt prope deſertum in arcem quæ ꝟocatur Ephrem, & illic ꝟerſabatur cum diſcipulis ſuis.

Matutinis ſeptimanæ ſuſcitationis Loozar.

55 * Propè autem erat Pezcho [hilaritas] Jihoudæorum: & aſcenderunt multi ex ꝟicis ad Ouriſchlem ante feſtum, ꝟt purificarent ſeipſos.

56 * Et quærebant ipſum Jeſchua, & dicebant alius ad alium in templo, Quid putatis? non ꝟenturum eſſe ad feſtum?

57 * Principes autem Sacerdotum & Periſchæi præceperant ꝟt ſi quis noſſet ꝟbi eſſet, indicaret eis ꝟt prehenderent eum.

CAP. XII.

1 JEſchua verò ſex ante Pezcho diebus ꝟenit Beth-Anio ꝟbi erat Loozar ille, quem ſuſcitauerat à mortuis ipſe Jeſchua.

2 * Et fecerunt ei illic cœnam, & Mortho miniſtrabat: Loozar autem ꝟnus ex diſcumbentibus erat cum eo.

3 * Mariam autem accepit alabaſtrum aromatis nardi præſtantiſſimæ multi pretij, & ꝟnxit pedes Jeſchua, exterſitque capillis ſuis: & impleta eſt domus odore aromatis.

---

48 וְאִן [c] שָׁבְקִינַן לֵהּ הָכַנָא כָּלְהוֹן אֲנָשָׁא [d] מְהֵימְנִין בֵּהּ וְאֵתַיִן רוּמָיֵא שָׁקְלִין אַתְרַן וְעַמַּן ׃

49 חַד דֵּין מֶנְהוֹן דְּשׁוּמֵהּ קַיָּפָא רַב כָּהֲנָא הַוָא דְּהַי שַׁנְתָא וְאָמַר לְהוֹן אַנְתוּן לָא יָדְעִין אַנְתוּן מְרֵם ׃

50 וְלָא [e] מְתְחַשְׁבִין אַנְתוּן דְּפַקְחָן לַן דְּחַד גַּבְרָא [f] נְמוּת חֲלָף עַמָּא וְלָא כְּלֵהּ עַמָּא [g] נְאבַד ׃

51 הָדֵא דֵּין מִן [h] צְבוּרְתָּא נַפְשֵׁהּ לָא אָמַר אֶלָּא מֶטֽל דְּרַב כָּהֲנָא הַוָא דְּהַי שַׁנְתָא [i] אֶתְנַבִּי דַּעֲתִיד הַוָא יֵשׁוּעַ דְּנְמוּת חֲלָף עַמָּא ׃ 52 וְלָא בַּלְחוֹד חֲלָף עַמָּא אֶלָּא דְּאַף בְּנָיָא דְּאֱלָהָא [k] דְּסְבְּרִין נְכַנֵּשׁ לַחֲדָא ׃

53 וּמִן הַו יוֹמָא אֶתְחַשְׁבוּ [l] דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי ׃ 54 הוּ דֵּין יֵשׁוּעַ לָא מְהַלֵּךְ הַוָא [m] בַּלְיָאִית בֵּית יְהוּדָיֵא אֶלָּא אֵזַל לֵהּ מִן תַּמָּן לַאתְרָא דְּקָרִיב [n] לְחוּרְבָא [o] לְכַרְכָא [p] דְּמֶתְקְרֵא אָפְרַיִם וְתַמָּן [q] מְתְהַפַּךְ הַוָא עִם [r] תַּלְמִידַוֹהִי ׃

[c] שְׁבַק [d] מַהֵימְנִין [e] חֶשַׁב [f] מוּת [g] אֱבַד
[h] עֲבֵיד [i] נְבָא
[k] בַּדַּר נוֹר
[l] קְטַל [m] גְּלִיאָה
[n] חֲרֵב [o] פירושו מִבצָר
[p] קְרֵא [q] הַפַּךְ [r] לְמַד

48 * Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum: & venient Romani, & tollent nostrum † locum & gentem.

49 * Vnus autem ex ipsis Caiphas nomine, cùm esset pontifex anni illius, dixit eis, Vos nescitis quicquam.

50 * Nec cogitatis quia expedit nobis vt vnus moriatur homo pro populo, & nō tota gens pereat.

51 * Hoc autem à semetipso non dixit: sed cùm esset pontifex anni illius, prophetauit quia Iesus moriturus erat pro gente:

52 * Et non tantùm pro gente, sed vt filios Dei qui erant dispersi, congregaret in vnum.

53 * Ab illo ergo die cogitauerunt vt interficerent eum.

54 * Iesus ergo iam non palàm ambulabat apud Iudæos, sed abijt inde in regionem iuxta desertum in ciuitatem quæ dicitur Ephrem, & ibi morabatur cum discipulis suis.

55 * PROXIMVM autem erat Pascha Iudæorum: & ascenderunt multi Ierosolymam de regione ante Pascha, vt sanctificarent seipsos.

56 * Quærebant ergo Iesum: & colloquebantur adinuicem, in templo stantes, Quid putatis, quia non venit ad diem festum†?

57 * Dederant autem Pontifices & Pharisæi mandatum, vt si quis cognouerit vbi sit, indicet vt apprehendant eum.

CAP. XII.

1 IEsus ergo ante sex dies Paschæ venit Bethaniam, vbi Lazarus fuerat mortuus quem suscitauit Iesus.

2 * Fecerunt autem ei cœnam ibi: & Martha ministrabat: Lazarus verò vnus erat ex discumbentibus cum eo.

3 * Maria ergo accepit libram vnguenti nardi pistici, pretiosi, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis: & domus impleta est ex odore vnguenti.

48 * ἐὰν ἀφῶμεν αὐτὸν οὕτω, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ ῥωμαῖοι, καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.

49 * εἷς δέ τις ἐξ αὐτῶν καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν.

50 * οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρει ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ, καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.

51 * τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, ἐπροφήτευσεν ὅτι ἔμελλεν ὁ ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους.

52 * καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἕν.

53 * ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.

54 * ἰησοῦς οὖν οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς ἐφραὶμ λεγομένην πόλιν· κἀκεῖ διέτριβε μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

55 * Ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν ἰουδαίων· καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα, ἵνα ἁγνίσωσιν ἑαυτούς.

56 * ἐζήτουν οὖν τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἑστηκότες, τί δοκεῖ ὑμῖν, ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν;

57 * δεδώκεισαν δὲ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι ἐντολήν, ἵνα ἐάν τις γνῷ ποῦ ἐστι, μηνύσῃ, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

ιβ'.

1 * Ὁ οὖν ἰησοῦς πρὸ ἓξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς βηθανίαν, ὅπου λάζαρος ὁ τεθνηκώς, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

2 * ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ μάρθα διηκόνει. ὁ δὲ λάζαρος εἷς ἦν τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.

3 * ἡ οὖν μαρία λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου, ἤλειψε τοὺς πόδας τοῦ ἰησοῦ, καὶ ἐξέμαξε ταῖς θριξὶν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ. ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.

דְצַפְרָא דְשַׁבְתָּא׳ דְכוֹתָמֵה דְלַעֲזַר ל

55 קָרִיב הֲוָא דְּיֵן ᵇ פִּצְחָא דְיְהוּדָיֵא וְסַלְקוּ סַגִּיאֵא מִן קוּרְיָא לְאוּרְשְׁלֵם קֻדָּם ᶜ עִדְעָנָא ᵈ דְנִנְדְּפוּן נַפְשְׁהוֹן׃

56 ᶜ וּבְעַיִן הֲווֹ לֵהּ לְיֵשׁוּעַ וְאָמְרִין הֲוֹו חַד לְחַד בְּהֵיכְלָא מָנָא סָבְרִין אַנְחוּן דְּלָא אָתֵא לְעִדְעָנָא׃ 57 רְבִי כָּהֲנֵא דְּיֵן

וְפְרִישֵׁא פְּקִדוּ הֲוֹו דְּאִן אֱנָשׁ ᶠ נְדַע ᵍ אֵיכְּוֵי ʰ נְבְדַּק לְהוֹן אֵיךְ ⁱ דְּנֵיאֲחִדוּנֵיהִי׃ קפלאון יב

1 יֵשׁוּעַ דְּיֵן קֻדָּם שִׁתָּא יוֹמִין דְּפִצְחָא אֲתָא לְבֵית עַנְיָא אֵיכָּא ᵃ דְּאִיתְהוִי הֲוָא לַעֲזַר הוּ ᵇ דַּאקִים מִן בֵּית ᶜ מִיתֵא הוּ יֵשׁוּעַ׃

2 וַעֲבַדוּ לֵהּ תַּמָּן ᵈ חַשְׁמִיתָא וּטָרְתָא מְשַׁמְּשָׁא הֲוָת וְלַעֲזַר חַד מִן ᶜ סְמִיכֵא הֲוָא דְּעַמֵּהּ׃ 3 מַרְיַם דְּיֵן שְׁקֶלֶת ᶠ שְׁטִיפְתָּא

דְּבֻסְמָא דְנַרְדִּין ᵍ רִישָׁנָא סַגִּי ʰ דְּמַיָּא וּמְשָׁחַת רַגְלוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ ⁱ וְשַׁוְיַת בְּסַעֲרָהּ רַגְלוֹהִי ᵏ וְאִתְמְלִי בַּיְתָא מִן רֵיחֵהּ דְּבֻסְמָא׃

ᵃ נְחַם ᵇ פִּיצְחָא פירושו גול
ᶜ עבראית הוא ᵈ דְּכָא כמו זכה
ᵉ בְּעָא ᶠ יְדַע ᵍ כמו איפה
ʰ בְּרַק פירושו הגיד ⁱ אִתַּר
ᵃ אִית ᵇ קוּם ᶜ מוֹרֵת
ᵈ הוא משתה בערב ᵉ סָמַךְ
ᶠ הוא בית שמן ᵍ רֵישׁ כמו
ראשון ʰ עבראית מחיר
ⁱ שַׁוְיָא בלשון קנח ᵏ מְלָא

4 * Et dixit Jihoudo Scariouto vnus ex discipulis eius, is qui eum erat prodituru.

5 * Quare non venijt vnguentum illud trecentis denarijs, & datum est pauperibus?

6 * Hoc autem dixit non quòd de pauperibus curam haberet, sed quia fur erat, & marsupium haberet, & quicquid conijciebatur in illud, ipse portabat.

7 * Dixit autem Jeschua, Omitte eam, in diem sepulturæ meæ seruauit illud.

8 * Semper enim pauperes habebitis vobiscum, me verò non semper habebitis.

9 * Et audierunt cœtus multi ex Jihoudæis illic esse Jeschua: venerúntque non tantùm propter Jeschua, sed etiam vt viderent Loozar illum, quem excitauerat à mortuis.

10 * Et consilium inierunt principes Sacerdotum vt & Loozar interficerent.

11 * Siquidem plurimi ex Jihoudæis propter eum abibant, & credebant in Jeschua.

Dominica Palmarum.

12 * Cæterum postero die turba illa multa quæ venerat ad festum, quum audissent Jeschua venire ad Ourischlem:

13 * Tulerunt ramos palmarum, & exierunt ei obuiam, clamabántque ac dicebant, Ouschano, [Serua quæso] Benedictus ille qui venit in nomine Domini Rex Isroiel.

14 * Jnuenit autem Jeschua asinum & insedit ei, sicut scriptum est.

15 * Ne timeas filia Tzehioun, Ecce rex tuus venit ad te, & equitat super pullum filium asinæ.

16 * Hæc autem nesciebant discipuli eius in illo tempore: sed quum glorificatus esset Jeschua; recordati sunt discipuli eius quòd ea essent scripta de eo, & hæc fecissent ei.

17 * Porrò testabatur turba illa quæ cum eo erat, quòd vocasset Loozar è sepulchro, & suscitasset eum à mortuis.

18 * Ac propterea exierant ei obuiam cœtus multi, qui audierant eum signum hoc edidisse.

19 * Perischæi verò dicebant alius ad alium, Videtis vos nihil proficere? ecce enim totus mundus post eum abijt.

---

4 וְאָמַר יְהוּדָא סְכַרְיוֹטָא חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי הוּ דַּעֲתִיד הֲוָא ᵐ דְּנַשְׁלְמִיוּהִי׃
5 לְמָנָא לָא ᵃ אָזְדַּבַּן מֶשְׁחָא הָנָא בַּתְלָת מְאָא דִינָרִין ᵒ וְאִתְיְהֵב ᵖ לְמִסְכְּנֵא׃
6 הַדָּא דֵין אֲמַר לָא הֲוָא מָטֵל וְעַל מְסַכְּנֵא ᵍ בְּשִׁיל הֲוָא לַהּ אֶלָּא מָטֵל דְּגַנָּבָא הֲוָא ᵍ וְגַלּוֹסְקָמָא לְוָתַהּ הֲוָא וּמִדְּם דְּנָפֵל הֲוָא בַּהּ הוּ ᵗ טְעִין הֲוָא׃
7 אֲמַר דֵּין יֵשׁוּעַ ˢ שְׁבוֹקֵיהּ לְיוֹמָא דְּקְבוּרִי נְטַרְתֵּהּ׃
8 בְּכָל ˢ זְבַן גֵּיר מְסַכְּנֵא אִית לְכוֹן עִמְּכוֹן לִי דֵּין לָא בְּכָל זְבַן אִית לְכוֹן׃
9 וְשָׁמְעוּ כְּנִשָּׁא סַגִּיאָא מִן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן הוּ יֵשׁוּעַ ᵘ וְאַתוֹ לָא מָטֵל יֵשׁוּעַ בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף
10 ˣ וְנָחְזוּן לַעֲזַר הַו ᵛ דַּאֲקִים מִן בֵּית מֵיתֵא׃ ᵃ וְאִתְרְעִיו רַבֵּי כָּהֲנֵא דְּאַף לַלַּעֲזַר ᵇ נְקַטְלוּנֵיהִי׃
11 ᵘ מָטֵל דְּסַגִּיאֵא מִן יְהוּדָיֵא מָטְלַתְּ אָזְלִין הֲוֹו ᶜ וְמַהֵימְנִין בְּיֵשׁוּעַ׃

ᵐ שָׁלֵם ᵃ זַבַן ᵒ וְיַהֵב
ᵖ כמו׳ ענוים ᵍ בְּטֵל
ᵍ מן לשון יק פירושו כיס
ᵗ טַעַן פירושו נשא
ˢ שְׁבַק ˢ זְבַן כמו זבן
ᵘ אָתָא ˣ חָזָא ᵛ קום
ᵃ רָעָא בלשון יע
ᵇ קְטֵל ᶜ מַיְמֵן

4 *Dixit ergo vnus ex discipulis eius Iudas † Iscariotes, qui erat eum traditurus:

Scariotis

5 *Quare hoc vnguentum non veniit trecentis denariis, & datum est egenis?

6 *Dixit autem hoc, non quia de egenis pertinebat ad eum: sed quia fur erat, & loculos habens, ea quæ mittebantur portabat.

7 *Dixit ergo Iesus, †Sine illam, vt in diem sepulturæ meæ seruet illud.

Sinite

8 *Pauperes enim semper habetis vobiscum: me autem non semper † habebitis.

habetis

9 *Cognouit ergo turba multa ex Iudæis quia illic est: & venerunt, non propter Iesum tantùm, sed vt Lazarum viderent, quem suscitauit à mortuis.

10 *Cogitauerunt autem principes sacerdotum vt & Lazarum interficerent:

11 *Quia multi propter illum abibant ex Iudæis, & credebant in Iesum.

12 *In crastinum autem turba multa quæ venerat ad diem festum, cùm audissent quia venit Iesus Ierosolymam:

13 *Acceperunt ramos palmarum, & processerunt obuiam ei, & clamabant, Hosan-na, benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel.

14 *Et inuenit Iesus asellum, & sedit super eum, sicut scriptum est,

Mat. 21. a. 7. Mar. 11. a. 7. Luc. 19. f. 35. Zach. 9. b. 9.

15 *Noli timere filia Sion: ecce rex tuus venit sedens super pullum asinæ.

16 *Hæc non cognouerunt discipuli eius primùm: sed quando glorificatus est Iesus: tunc recordati sunt quia hæc erant scripta de eo, & hæc fecerunt ei.

17 *Testimonium ergo perhibebat turba quæ erat cum eo quando Lazarum vocauit de monumento, & suscitauit eum à mortuis.

18 *Propterea & obuiam venit ei turba: quia audierunt eum fecisse hoc signum.

19 *Pharisæi ergo dixerũt ad semetipsos, Videtis quia nihil proficimus? ecce mũdus totus post eum abiit.

4 * λέγει οὖν εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, Ἰούδας σίμωνος ἰσκαριώτης, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι,

5 * διατί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων, καὶ ἐδόθη πτωχοῖς;

6 * εἶπε δὲ τοῦτο, οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ; ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν, καὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχε, καὶ τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.

7 * εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, ἄφες αὐτήν· εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τετήρηκεν αὐτό.

8 * τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.

9 * Ἔγνω οὖν ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστι. καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἴδωσιν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν.

10 * ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν·

11 * ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπῆγον τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἐπίστευον εἰς τὸν Ἰησοῦν.

12 * Τῇ ἐπαύριον ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα,

13 * ἔλαβον τὰ βαΐα τῶν φοινίκων, καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἔκραζον, ὡσαννά· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.

14 * εὑρὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον, ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθώς ἐστι γεγραμμένον,

15 * μὴ φοβοῦ θύγατερ σιών· ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σου ἔρχεται καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.

16 * ταῦτα δὲ οὐκ ἔγνωσαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὸ πρῶτον· ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη ὁ Ἰησοῦς, τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα, καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.

17 * ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ, ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

18 * διὰ τοῦτο καὶ ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος, ὅτι ἤκουσε τοῦτο αὐτὸν πεποιηκέναι τὸ σημεῖον.

19 * οἱ οὖν φαρισαῖοι εἶπον πρὸς ἑαυτούς, θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν; ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

---

12 וְלִיוֹמָא אָחֳרָנָא כְּנִשָׁא סַגִיָּאָא אֵינָא דַאתָא הָוָא [a] לְעַדְעָדָא כַּד שְׁמַעוּ דְיֵשׁוּעַ
13 אֲתָא לְאוּרְשְׁלֵם׃ שְׁקַלוּ [b] סוּכֵּא [c] דְרַקְלָא וְנִפְּקוּ [d] לְאוּרְעֵהּ וְקָעַיִן הֲווּ וַאמְרִין [e] אוֹשַׁעְנָא בְּרִיךְ הוּ דַאתָא בְּשֻׁמֵּהּ
14 דְמָרְיָא מַלְכָּא דְיִסְרָיֵל׃ אֶשְׁכַּח דֵין יֵשׁוּעַ חֲמָרָא [g] וְיתֵב עֲלַוהִי אֵיכַנָא דַכְתִיב׃ 15 לָא תְדְחֲלִין בַּרַת צִהְיוֹן הָא
מַלְכֵּכִי אָתֵא לָכִי רָכִיב עַל עִילָא בַּר אָתְנָא׃ 16 הָלֵין דֵין לָא יְדָעוּ תַלְמִידוֹהִי בְּהָו זַבְנָא אֶלָּא כַּד אֶשְׁתַּבַּח יֵשׁוּעַ [i] אֶתְדְכָרוּ
תַלְמִידוֹהִי דְהָלֵין [k] בְּתִיבָן הֲווֹ עֲלַוהִי וְהָלֵין עֲבַדוּ לֵהּ׃ 17 וְסַהֲדָא הֲוָא כְּנִשָׁא הַו דְעַמֵּהּ הֲוָא דַקְרָא לְלָעְזָר מִן קִבְרָא
וַאקִימֵהּ מִן בֵּית [m] מֵיתֵא׃ 18 וּמֶטוֹל הָדֵא נְפַקוּ לְקוּבְלֵהּ כְּנִשָׁא סַגִיָּאָא דַשְׁמַעוּ [n] דַאתָא הָדֵא עֲבַד׃
19 פְּרִישֵׁא דֵין אֲמְרִין הֲווּ חַד לְחַד [o] חֲזִין אַנְתּוּן דְלָא [p] מִתְרִין אַנְתּוּן מִדֵם דְהָא עָלְמָא כֻּלֵּהּ אֲזַל לֵהּ בָּתְרֵהּ׃

a פירושו חג
b סוך
c עבראית תמרים
d אֵרַע
e קְעָא יִשַׁע
f יתֵב
g שְׁבַח
h דְכַר
i כְּתַב
k קוּם
l מות
m כמו אות
n חֲזָא
o יתר

20 * Erant autem & quidam ex Gentibus, qui aſcenderant vt adorarent in feſto.

21 * Iſti quum veniſſent, acceſſerunt ad Philippum illum qui erat à Beth-zaiodo [domo piſcationis] Galileæ, & rogarunt eum, ac dicunt ei, Domine mi, vellemus videre Jeſchua.

22 * Venit autem ipſe Philippus, & dixit Andreæ, Andreas verò & Philippus dixerunt Jeſchua.

Matutinis 11. Feriæ hebdom. Paſſionis.

23 * Porrò Jeſchua reſpondit & dixit eis, Venit hora qua glorificetur Filius hominis.

24 * Amin amin dico vobis, Niſi granum frumenti ceciderit, & mortuum fuerit in terra, ipſum ſolum manet: ſin autem mortuum fuerit, fructus multos adfert.

25 * Qui amat animam ſuam, perdet eam: qui verò odit animam ſuam in hoc mundo, conſeruabit eam in vitam æternam.

26 * Si quis mihi miniſtrat, poſt me veniat: & vbi ego fuero, illic erit etiam miniſter meus: qui mihi miniſtrauerit, honorabit eum Pater. 27 * Nũc anima mea ecce turbata eſt: & quid dicam? Pater mi, libera me ab hac hora: ſed propterea veni in hanc horam.

28 * Pater glorifica nomen tuum. Et vox audita eſt è cælo, Glorificaui, & iterum glorificaturus ſum.

29 * Turba autem quæ adſtabat audijt, & dixit, Tonitru eſſe factum. Alij autem dicunt, Angelus collocutus eſt ei.

30 * Reſpondit Jeſchua & dixit eis, Non propter me extitit hæc vox, ſed propter vos.

31 * Nunc iudicium eſt mundi huius, nunc princeps huius mundi eijcitur foras.

32 * Et ego quum ſublatus fuero è terra, traham omnes ad me. 33 * Hoc autem dixit vt indicaret qua morte moriturus eſſet.

34 * Dicunt ei turbæ, Nos audiuimus ex Lege Meſchicho in æternum permãſurum: quomodo dicis fore vt tollatur Filius hominis? quis eſt iſte Filius hominis?

35 * Dixit eis Jeſchua, Modicum ad tempus Lux vobiſcum eſt: ambulate dum Lucem habetis, ne tenebræ vos deprehendant: etenim qui ambulat in tenebris, neſcit quò vadat.

---

20 אִיתַ֫ווּ דִּין אַף מִן עַמְמֵא אֲנָשֵׁא דְסַלְקוּ [q] לְמֶסְגַּד בְּעַדְעָדָא ׃
21 הָלֵין [r] אֲתוֹ קְרִבוּ לְוָת פִּילִיפּוֹס הַוֹ דְמֶן בֵּית [s] צַיְדָא דַגְלִילָא וְשַׁאלוּהִי וַאמְרִין לֵהּ מָרִי [t] צְבֵינַן דְנֶחֱזֵא לְיֵשׁוּעַ ׃
22 וְאָתָא הוּ פִּילִיפּוֹס וַאמַר לַאנְדְרֵאוֹס וְאַנְדְרֵאוֹס וּפִילִיפּוֹס אֲמַרוּ לְיֵשׁוּעַ ׃
23 וְיֵשׁוּעַ דִּין עָנָא וְאמַר לְהוֹן [b] אֵתַת שָׁעָתָא [c] דְנֶשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דֶאנָשָׁא ׃
24 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [d] דַּפְּרִדְתָּא חִנְטְתָא אִן לָא נְפְלָא [f] וּמִיתָא בָּארְעָא בַּלְחוֹדֵיהּ [g] פַּישָׁא אִן דִּין [h] מָיְתָא פְּארָא סַגִּיאָא [i] מַיְתָיָא ׃
25 מַן דְּרָחֵם נַפְשֵׁהּ [k] נַוּבְדֵיהּ וּמַן דְּסָנֵא נַפְשֵׁהּ בְּעָלְמָא הָנָא [l] נְטַרֵיהּ לְחַיֵּא דְּלְעָלַם ׃
26 אִן לִי אֱנָשׁ מְשַׁמֵּשׁ [m] נֶאתֵא בָּתְרִי וַאיכָא דַּאנָא [n] אִיתַי תַּמָּן נֶהֱוֵא אַף מְשַׁמְּשָׁנִי מַן דְּלִי מְשַׁמֵּשׁ [o] נְיַקְּרִיוּהִי אֲבָא ׃
27 הָשָׁא נַפְשִׁי הָא [p] שְׁגִישָׁא וּמָנָא [q] אֵמַר אֲבִי [r] פַּצְנִי

[q] מְגֵר [r] אֵתָא [s] צוּר [t] אֲבָא
[a] חֲשַׁשׁ [b] אֵתָא [c] שְׁבַח
[d] פִּיר׳ גרגר [e] עבראית דנן
[f] מוּת [g] פּוּשׁ פּירוּשׁ עמר או כיוֹץ
[h] מוּת [i] אֵתָא [k] אֲבַר
[l] נְטַר [m] אֵתָא [n] אֵירֵי
[o] קר כמו ככר [p] שְׁנַשׁ
[q] אֲמַר [r] כְּצָא פּיר׳ מרוּשׁ

20 * Erant autem quidam Gentiles ex his qui ascenderant vt adorarẽt in die festo. D
21 * Hi ergo accesserunt ad Philippum qui erat à Bethsaida Galilææ, & rogabãt eum, dicentes, Domine, volumus Iesum videre.
22 * Venit Philippus, & dicit Andreæ. Andreas rursum & Philippus dixerunt Iesu.

20 * ἦσαν δέ τινες Ἕλληνες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ.
21 * οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἠρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.
22 * ἔρχεται Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέᾳ· καὶ πάλιν Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος λέγουσι τῷ Ἰησοῦ.

23 * Iesus autem respondit eis, dicens, Vênit hora, vt clarificetur filius hominis.
24 * Amen, amẽ dico vobis, nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. si autẽ mortuum fuerit, multum fructum affert.
25 * Qui amat animam suã, perdet eam: & qui odit animam suam in hoc mundo, in vitam æternam custodiet eam.
26 * Si quis mihi ministrat, me sequatur: & vbi sum ego, illic & minister meus erit. Si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum Pater meus.
27 * Nũc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater, saluifica me ex hac hora. Sed propterea vẽni in horam hanc.
28 * Pater, clarifica nomen tuum. Vênit ergo vox de cælo†: Et clarificaui, & iterũ clarificabo.
29 * Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alij† dicebant, Angelus ei locutus est.
30 * Respondit Iesus, & dixit, Non propter me hæc vox vênit, sed propter vos.
31 * Nunc iudiciũ est mundi: nunc princeps huius mundi eiicietur foras.
32 * Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.
33 * Hoc autem dicebat significans qua morte esset moriturus.
34 * Respondit ei turba, Nos audiuimus ex lege, quia Christus manet in æternũ: & quomodo tu dicis, Oportet exaltari filium hominis? † Quis est iste filius hominis?
35 * Dixit ergo eis Iesus, Adhuc modicũ lumen in vobis est. Ambulate dum lucẽ habetis, vt non vos tenebræ cõprehendant: & qui ambulat in tenebris, nescit quò vadat.

23 * ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, λέγων, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.
24 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσὼν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.
25 * ὁ φιλῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, ἀπολέσει αὐτήν· καὶ ὁ μισῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.
26 * ἐὰν ἐμοὶ διακονῇ τις, ἐμοὶ ἀκολουθείτω· καὶ ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, ἐκεῖ καὶ ὁ διάκονος ὁ ἐμὸς ἔσται· καὶ ἐάν τις ἐμοὶ διακονῇ, τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ.
27 * νῦν ἡ ψυχή μου τετάρακται· καὶ τί εἴπω; πάτερ σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.
28 * πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ· καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω.
29 * ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἑστὼς καὶ ἀκούσας, ἔλεγε βροντὴν γεγονέναι· ἄλλοι ἔλεγον, ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.
30 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, οὐ δι' ἐμὲ αὕτη ἡ φωνὴ γέγονεν, ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.
31 * νῦν κρίσις ἐστὶ τοῦ κόσμου τούτου· νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω.
32 * κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, πάντας ἑλκύσω πρὸς ἐμαυτόν.
33 * τοῦτο δὲ ἔλεγε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.
34 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ὄχλος, ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα· καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; τίς ἐστιν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;
35 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς μεθ' ὑμῶν ἐστί· περιπατεῖτε, ἕως τὸ φῶς ἔχετε, ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ· καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ, οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει.

---

[a] אֶתְיָא [b] שְׁמַע
[c] קוּם
[d] דִּין [e] מִן לְשׁוֹן יִן פִּי״שׁ
[f] שְׁדָא [g] רוּם [h] נְגַד בִּלְשׁוֹן מֶשֶׁךְ
[i] חֲיָא [j] מוֹת
[k] קַיָּמָא [l] רוּם
[m] דְּרַךְ בִּלְשׁוֹן הַשִּׁנּוּי

מִן הָדָא שְׁעָתָא אֲלָא מְטַל הָנָא [a] אִתְיֵת לְהָדָא שָׁעָתָא ׃ [28] אֲבָא שַׁבַּח שְׁמָךְ וְקָלָא [b] אִשְׁתְּמַע מִן שְׁמַיָּא שַׁבְּחֵת וְחוּב מְשַׁבַּח
אֲנָא ׃ [29] וְכֻנְשָׁא [c] וְקָיְמָא [d] הֲוָא שְׁמַעוּ וְאָמְרִין רַעֲמָא הֲוָא אִתְרְמֵי דֵּין אָמְרִין מַלְאָכָא מַלֵּל עִמֵּהּ ׃ [30] עָנָא יְשׁוּעַ
וְאָמַר לְהוֹן לָא מְטַלְתִּי הֲוָא קָלָא הָנָא אֲלָא מְטַלְתְּכוֹן ׃ [31] הָשָׁא [e] דִּינֵהּ הוּ וְעַלְמָא הָנָא הָשָׁא [f] אַרְכּוּנָא דְעַלְמָא הָנָא
[g] מְשְׁתְּדֵא לְבַר ׃ [32] וְאֲנָא מָא [h] דְאִתְרְמִית מִן אַרְעָא [i] אֶגֵּר כְּלָנָשׁ לְוָתִי ׃ [33] הָדָא דֵּין אֲמַר [j] דַּנְחַוָּא בַּאֵינָא מָוְתָא
[k] מָאֵת ׃ [34] אָמְרִין לֵהּ כֻּנְשָׁא חֲנַן שְׁמַעַן מִן נָמוֹסָא דַּמְשִׁיחָא [l] מְקַוָּא אַיכְנָא אָמַר אַנְתְּ דְעָתִיד וּו [m] דְּנָתְחָרִים
בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא מַנּוּ הָנָא בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא ׃ [35] אֲמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ קַלִּיל אַחֲרִין זַבְנָא נוּהֲרָא עִמְּכוֹן הוּ תַּהֲלְכוּ עַד אִית לְכוֹן
נוּהֲרָא דְלָא חֲשׁוּכָא [n] נַדְרְכּוּן וּמַן דְמְהַלֵּךְ בְּחֲשׁוּכָא לָא יְדַע לְאֵיכָא אָזֵל ׃

36 * Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Jeschua, & profectus occultauit se ab eis.

37 * Quúmque hæc omnia signa edidisset coram eis, non credebant in eum.

38 * Vt impleretur sermo Eschaio prophetæ dicentis, Domine mi, quis credidit auditui nostro, & brachium Domini cui reuelatum est?

39 * Propterea non poterant credere, quia rursus dixit Eschaio.

40 * Obcæcati sunt oculi eorum, & tenebris offusa sunt corda eorum, ne videant oculis suis, intelligántque cordibus suis, & conuertantur, & sanem eos.

41 * Hæc dixit Eschaio, quando vidit gloriam eius, & locutus est de eo.

42 * Veruntamen etiam ex proceribus multi crediderunt in eum: sed propter Perischæos non confitebantur, ne extra synagogam eijcerentur.

43 * Dilexerunt enim gloriam hominum potius quàm gloriam Dei.

44 * Jeschua verò clamauit & ait, Qui credit in me, nõ in me credit, sed in eum qui misit me.

45 * Et qui me videt, videt eũ qui misit me.

46 * Ego Lux veni in mundum, vt quisquis crediderit in me, non maneat in tenebris.

47 * Et qui audierit sermones meos & non custodierit eos, ego non condemno eum: non enim veni vt condemnem mundum, sed vt seruem mundum.

48 * Qui reijcit me, nec recipit sermones meos, habet qui condemnet eum: sermo quem locutus sum, ille iudicaturus est ipsum vltimo illo

49 die. Quia ego ex meipso nõ sum locutus, sed Pater meus qui misit me: ipse dedit mihi mãdatum quid dicam, & quid loquar.

50 * Et scio mandatum eius vitam æternam esse: quæ igitur loquor, prout dixit mihi Pater meus, ita loquor.

Lectio in Lotione secreta.

CAP. XIII.

1 ANte festum autẽ Pezcho sciebat Jeschua venisse horam vt discederet ex hoc mundo ad Patrem suum, & dilexit suos qui erant in hoc mundo, & vsque in finem dilexit eos.

36 עַד אִית לְכוֹן נְהוֹרָא [h]הֵימְנוּ [i]בִּנְהוֹרָא דִּנְהוֹרָא תְּהֲווֹן הַלֵּין מַלֵּל יֵשׁוּעַ וְאִזַל [k]אֶתְטַשִּׁי מִנְּהוֹן׃

37 וְכַד הֲלֵין כֻּלְּהֵין [l]אָתְוָא עֲבַד קֳדָמֵיהוֹן לָא הֵימְנוּ בֵּהּ׃

38 [m]דְּתֶתְמַלֵּא [n]מִלְּתָא דְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָא דַּאֲמַר מָרִי מַנוּ

הֵימֵן לְשָׁמְעָן [o]וְזְרָעָה דְּמָרְיָא לְמַן [p]אֶתְגְּלִי׃ 39 מֶטֶל הָנָא לָא [q]מְשַׁכְּחִין הֲווּ דַּנְתֵּימְנוּן מֶטֶל דְּתוּב אֲמַר אֶשַׁעְיָא׃

40 [r]דְּעַוַּרוּ עֵינֵיהוֹן [s]וַאֲחְשָׁכוּ לִבְּהוֹן דְּלָא [t]נֶחְזוֹן בְּעֵינֵיהוֹן [u]וְנֶסְתְּכְלוֹן בְּלִבְּהוֹן [x]וְנֶתְפְּנוֹן וַאסֵא אֲנוֹן׃ 41 הֲלֵין אֲמַר

אֶשַׁעְיָא כַּד חֲזָא [y]שׁוּבְחֵהּ וּמַלֵּל עֲלוֹהִי׃ 42 אָף מִן רֵישֵׁא דֵּין סַגִּיאֵא הֵימְנוּ בֵּהּ אֶלָּא מֶטֶל פְּרִישָׁא לָא [z]מְוַדִּין הֲווּ

וְלָא נֶהֱווֹן לְבַר מִן כְּנוּשְׁתָּא׃ 43 [a]רְחֲמוּ גֵּיר שׁוּבְחָא דַּבְּנֵינָשָׁא יַתִּיר מִן שׁוּבְחֵהּ דַּאלָהָא׃

44 יֵשׁוּעַ דֵּין קָעָא וַאֲמַר מַן [b]דְּמְהֵימֵן בִּי לָא הָוָא בִּי מְהֵימֵן אֶלָּא בְּמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃ 45 וּמַן דְּחֵלִי חָזֵא לְמַן [c]דְּשַׁדְּרַנִי׃

[h] הֵימֵן [i] נְהַר כמו זהר
[k] טְשָׁא [l] אָתָא כמנאות
[m] מְלָא [n] מַלָּל כמו אזרוע
[o] גְּלָא [p] שְׁכַח בלשון יכל
[r] עִוַּר [s] חֲשַׁךְ [t] חֲזָא
[x] סְכַל [y] כְּבָא בלשון שוב
[z] שְׁבַח [a] יְרֵיא רְחֵם
[b] הֵימֵן [c] שְׁדַר

36 * Dum lucem habetis, credite in lucem, vt filij lucis sitis. Hæc locutus est Iesus: & abiit,& abscondit se ab eis.

37 * Cùm autem tanta signa fecisset coram eis,non credebant in eum.

38 * Vt sermo Isaiæ Prophetæ implere-
Mai.53. a.1. Rom.10. c.16. tur,quem dixit, Domine, quis credidit auditui nostro? & brachiũ Domini cui reuelatum est?

39 * Propterea non poterãt credere, quia iterum dixit Isaias.

40 * Excæcauit oculos eorum, & indura-
Isai.6.c. 9.10. Mar.13. b.14. Mar.14. b.12. Luc.8. b.19. Act.28. f.27. Rom.11. b.8. uit cor eorum: vt non videant oculis,& G non intelligant corde, & cõuertantur,& sanem eos.

41 * Hæc dixit Isaias, quando vidit gloriam eius,& locutus est de eo.

42 * Veruntamen & ex principibus multi crediderunt in eum: sed propter Pharisæos nõ confitebantur, vt de synagoga non eiicerentur.

43 * Dilexerunt enim gloriam hominum magis,quàm gloriam Dei.

44 * Iesus autem clamauit, & dixit, Qui credit in me,nõ credit in me,sed in eum qui misit me.

45 * Et qui videt me,videt eum qui misit me.

46 * Ego lux in mundũ veni: vt omnis qui credit in me,in tenebris nõ maneat.

47 * Et si quis audierit verba mea,& non custodierit:ego non iudico eum, non enim veni vt iudicem mũdum, sed vt saluificem mundum.

48 * Qui spernit me, & non accipit verba mea; habet qui iudicet eum: sermo
Mar.16. d.16. quem locutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.

49 * Quia ego ex me ipso non sum locutus, sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, & quid loquar.

50 * Et scio quia mandatum eius vita æterna est. Quæ ergo ego loquor: sicut dixit,mihi Pater,sic loquor.

CAP. XIII.

1 ANte diem autẽ festum Paschæ, sciens Iesus quia venit hora eius vt trã-
Mar.16. a.2. Mar.14. a.1. Luc.22. a.1. seat ex hoc mundo ad Patrem: cùm dilexisset suos qui erãt in mundo, in finem dilexit eos.

36 * ἕως τὸ φῶς ἔχετε, πιστεύετε εἰς τὸ φῶς, ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε. Ταῦτα ἐλάλησεν ὁ ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

37 * Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποιηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν, οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτὸν,

38 * ἵνα ὁ λόγος Ησαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ, ὃν εἶπε, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν, καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίνι ἀπεκαλύφθη;

39 * διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεύειν, ὅτι πάλιν εἶπεν ἡσαΐας·

40 * τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ πεπώρωκεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ νοήσωσι τῇ καρδίᾳ, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

41 * Ταῦτα εἶπεν ἡσαΐας ὅτε εἶδε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐλάλησε περὶ αὐτοῦ.

42 * ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς φαρισαίους, οὐχ ὡμολόγουν, ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται.

43 * ἠγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἤπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

44 * ἰησοῦς δὲ ἔκραξε καὶ εἶπεν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς τὸν πέμψαντά με.

45 * καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ, θεωρεῖ τὸν πέμψαντά με.

46 * ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνῃ.

47 * καὶ ἐάν τις μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων, καὶ μὴ πιστεύσῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν· οὐ γὰρ ἦλθον ἵνα κρίνω τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

48 * ὁ ἀθετῶν ἐμὲ, καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου, ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν. ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα, ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

49 * ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα, ἀλλ' ὁ πέμψας με πατὴρ, αὐτός μοι ἐντολὴν ἔδωκε, τί εἴπω καὶ τί λαλήσω.

50 * καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιός ἐστιν. ἃ οὖν λαλῶ ἐγὼ, καθὼς εἴρηκέ μοι ὁ πατὴρ, οὕτω λαλῶ.

ιγ.

1 * Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῇ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

---

46 אֲנָא נְהִירָא * אֲתֵית לְעָלְמָא דְּכָל מַן דְּמְהֵימִן בִּי לָא נְקִוּא בְּחָשׁוֹכָא ׃ 47 וּמַן דְּשָׁמַע מֵלַי וְלָא נָטַר לְהֵין אֲנָא לָא

דָּאֵין אֲנָא לַהּ לָא גִּיר אֲתֵית דַּאדִין לְעָלְמָא אֶלָּא * דַּאחֵא לְעָלְמָא ׃ 48 מַן דְּטָלֵם לִי וְלָא מְקַבֵּל מֵלַי אִית מַן דַּיָּאֵן

לַהּ מֵלְתָא דְּמַלֵּלֵת הִי דַּינָא לַהּ בְּיוֹמָא אַחֲרָיָא ׃ 49 דַּאנָא מִן נַפְשִׁי לָא מַלֵּלֵת אֶלָּא אֲבָא וְשַׁדְּרַנִי הוּ יַהֵב לִי

פּוּקְדָנָא מָנָא אִמַר וּמָנָא אֲמַלֵּל ׃ 50 וְיָדַע אֲנָא דְּפוּקְדָנֵהּ חַיֵּא אֵנוּן דַּלְעָלַם אִילֵין הֲכֵיל דַּמְמַלֵּל אֲנָא אֵיכְנָא

דַּאמַר לִי אֲבִי הָכְנָא מְמַלֵּל אֲנָא׃

א קֻדָּם דִּין * עִדָּא דְּפִצְחָא יָדַע דֵּנָא יֵשׁוּעַ דְּמְטָת שָׁעָתָא דְּנִשְׁנֵא מִן הָנָא עָלְמָא לְוָת אֲבוּהִי וְאַחֵב לְדִילֵהּ

דִּבְהָנָא עָלְמָא וְעַדְמָא לְחַרְתָא אַחֵב אֵנוּן ׃

* אִתָּא * מַלֵּל * רוּן
* חַיָּא * טָלַם בירושו מאס
* מַלֵּל * רוּן
* שְׁרַר בלשון שלח * פִּקָּד
* קְרָא * שִׁוֵּג * דְּוָא
* נַעַד ובירושו חג
* מְטָא * שְׁנָא בלשון חלף
* אָחַב כמו אהב

2 ‡ Quúmque facta esset cœna, iniecerat se Satanas in cor Jihoudo filij Schemeoun Scarioutо, vt proderet eum.

3 ‡ Ipse autem Jeschua quum sciret Patrem omnia dedisse sibi in manus, et se à Deo exisse, & ad Deum abire:

4 ‡ Surgit à cœna, & deponit vestimenta sua, acceptáq; sindone, præcinxit lumbos suos.

5 ‡ Et iniecit aquam in peluim, & cœpit abluere pedes discipulorum suorum, & abstergere sindone qua erat lumbos præcinctus.

6 ‡ Quum autem venisset ad Schemeoun Kipho, dixit ei Schemeoun, Tu Domine mi, pedes meos lauabis mihi?

7 ‡ Respondit Jeschua & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis nunc; postea verò cognosces.

8 ‡ Dixit ei Schemeoun Kipho, In æternum non lauabis mihi pedes meos. Dixit ei Jeschua, Nisi lauero te, nullam habes partem mecum.

9 ‡ Dixit ei Schemeoun Kipho, Ergo Domine mi, non solùm pedes meos laues mihi, sed & manus meas, sed & caput meum.

10 ‡ Dixit ei Jeschua, Is qui lotus est, non indiget, nisi vt pedes suos tantùm lauet: totus enim mundus est, & vos mundi estis, sed non omnes.

11 ‡ Nouerat enim Jeschua eum qui ipsum prodebat: propterea dixit, Vos omnes mundi non estis.

12 ‡ Quum autem abluisset pedes eorum, assumit vestimenta sua, & discubuit, dixítque eis, Scitis quid fecerim vobis?

13 ‡ Vos vocatis me Magister noster, & Domine noster, & bene dicitis, sum etenim.

14 ‡ Si ego igitur Dominus vester & Magister vester ablui vobis pedes vestros, quanto magis vos debetis alij aliorum pedes lauare?

15 ‡ Hoc enim exemplum dedi vobis, vt quemadmodum feci vobis, vos etiam faciatis.

16 ‡ Amin amin dico vobis, Non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior eo qui ipsum misit.

17 ‡ Si hæc noueritis, Beati estis si ea feceritis.

---

[2] וְכַד הֲוָת [g] חֲשַׁמְיְתָא [i] רְמֵא הֲוָא לֵהּ לְסָטָנָא בְּלִבֵּהּ דְּיוּדָא בַּר שִׁמְעוֹן סְכַרְיוֹתָא [k] דְּנַשְׁלְמִיוּהִי ׃

[3] הוּא דֵין יֵשׁוּעַ מָטֵל דְּיָדַע הַוָּא דְכֹל מֵרֵם יַהֲב אֲבָא [l] בְּאִידֵּוהִי וְדֶמֵן אֱלָהָא נְפַק וְלוַת אֱלָהָא אָזַל ׃

[4] קָם מִן חֲשַׁמְיְתָא [m] וְסֵם [n] נַחְתַּוהִי וְשָׁקַל [o] סְדוֹנָא [p] מְחָא בְּחַצָּוהִי ׃ [5] וְאַרְמִי מַיָּא [q] בְּמְשָׁגְתָא וְשָׁרִי לְמִשְׁגּוֹ רַגְלֵא

[6] דְּתַלְמִידָוהִי [r] וְמִשַּׁוִּא הֲוָא בְּסֵדוֹנָא דַּמְחָא בְּחַצָּוהִי ׃ כַּד דֵּין אֲתָא לְוָת שִׁמְעוֹן כֵּאפָא אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן אַנְתְּ מָרִי רַגְלַי

מְשִׁיג אַנְתְּ לִי ׃ [7] עָנָא יֵשׁוּעַ וְאֲמַר לֵהּ מֵרֵם דְּעָבֵד אֲנָא אַנְתְּ לָא יָדַע אַנְתְּ הָשָׁא בָּתַרְכִּין [s] תִּדַּע ׃

[8] אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָא לְעָלַם לָא [t] מְשִׁיג אַנְתְּ לִי רַגְלַי אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן לָא מְשִׁיג אֲנָא לָךְ לַיִת לָךְ עִמִּי [u] מְנָתָא ׃

[9] אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרִין מָרִי לָא בַּלְחוֹד רַגְלַי חְשִׁיג לִי אֶלָּא אַף [v] אִידַי אַף רֵישִׁי ׃

---

[h] חֲשַׁשׁ [i] רְמָא [k] שְׁלֵם

[l] יַד [m] סוּם [n] לבושיו

[o] כמו בלשון יון קפירשו

חגר [q] רְמָא [r] שַׁוֵּיג

[s] שְׁנָא בלשון קנט

[t] יִרַע [u] שַׁוֵּיג כמו רחץ

[x] פירוש: חקל

[y] יַד

2 * Et cœna facta, cùm diabolus iam misisset in cor, vt traderet eum Iudas Simônis † Iscariotes,

Scariotis

3 * Sciens quia omnia dedit ei Pater in manus, & quia à Deo exiuit, & ad Deum vadit:

4 * Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua: & cùm accepisset linteum, præcinxit se.

5 * Deinde †misit aquam in peluim, & cœpit lauare pedes discipulorum, & extergere linteo quo erat præcinctus.

praecit

6 * Venit ergo ad Simônem Petrum. Et dicit ei Petrus, Domine, tu mihi lauas pedes?

7 * Respondit Iesus, & dixit ei, Quod ego facio, tu nescis modò, scies autem postea.

8 * Dicit ei Petrus, Non lauabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Iesus, Si non lauero te, non † habebis partem mecum.

habes

9 * Dicit ei Simon Petrus, Domine, non tantùm pedes meos, sed & manus & caput.

10 * Dicit ei Iesus, Qui lotus est, non indiget nisi vt pedes lauet, sed est mundus B totus. Et vos mundi estis, sed nõ omnes.

11 * Sciebat enim quisnam esset qui traderet eum. propterea dixit, Non estis mundi omnes.

12 * Postquam ergo lauit pedes eorum, & accepit vestimenta sua, † cùm recubuisset, iterum dixit eis, Scitis quid fecerim vobis?

&

13 * Vos vocatis me Magister, & Domine: & bene dicitis; sum etenim.

14 * Si ergo ego laui pedes vestros, Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lauare pedes.

15 * Exemplũ enim dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.

16 * Amen amen dico vobis, Non est seruus maior domino suo, neque Apostolus maior est eo qui misit illum.

Inf. 15. c. 20. Mat. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40.

17 * Si hæc scitis, beati eritis si feceritis ea.

2 * καὶ δείπνου γινομένου, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἰούδα σίμωνος ἰσκαριώτου, ἵνα αὐτὸν παραδῷ·

3 * εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα δέδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας, καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθε, καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει·

4 * ἐγείρεται ἐκ τοῦ δείπνου, καὶ τίθησι τὰ ἱμάτια· καὶ λαβὼν λέντιον, διέζωσεν ἑαυτόν.

5 * εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτῆρα, καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν, καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ, ᾧ ἦν διεζωσμένος.

6 * ἔρχεται οὖν πρὸς σίμωνα πέτρον, καὶ λέγει αὐτῷ ἐκεῖνος, κύριε, σύ μου νίπτεις τοὺς πόδας;

7 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὃ ἐγὼ ποιῶ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνώσῃ δὲ μετὰ ταῦτα.

8 * λέγει αὐτῷ πέτρος, οὐ μὴ νίψῃς τοὺς πόδας μου εἰς τὸν αἰῶνα· ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν μὴ νίψω σε, οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.

9 * λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, μὴ τοὺς πόδας μου μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλήν.

10 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὁ λελουμένος οὐ χρείαν ἔχει ἢ τοὺς πόδας νίψασθαι, ἀλλ' ἔστι καθαρὸς ὅλος. καὶ ὑμεῖς καθαροί ἐστε, ἀλλ' οὐχὶ πάντες.

11 * ᾔδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν, διὰ τοῦτο εἶπεν, οὐχὶ πάντες καθαροί ἐστε.

12 * ὅτε οὖν ἔνιψε τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ ἔλαβε τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἀναπεσὼν πάλιν, εἶπεν αὐτοῖς, γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν;

13 * ὑμεῖς φωνεῖτέ με, ὁ διδάσκαλος, καὶ ὁ κύριος· καὶ καλῶς λέγετε· εἰμὶ γάρ.

14 * εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας, ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας.

15 * ὑπόδειγμα γὰρ δέδωκα ὑμῖν, ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

16 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ, οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν.

17 * εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά.

---

10 אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ זַ דַּסְחָא לָא סְנִיק אֶלָּא רַגְלוֹהִי בַּלְחוֹד נְשִׁיג כֻּלֵּהּ גֵּיר דְּכֵא הוּ אַף אַנְתּוּן דְּכַיָא אַנְתּוּן אֶלָּא לָא כֻלְּכוֹן׃ 11 יָדַע הֲוָא גֵּיר יְשׁוּעַ לְהַוְ דְּמַשְׁלֵם לֵהּ מָטֶל הָנָא אֲמַר דְּלָא הֲוָא כֻלְּכוֹן דְּכַיָא אַנְתּוּן׃ 12 כַּד דַּיִן אֲשִׁיג רַגְלֵיהוֹן שְׁקַל נַחְתַּוּהִי בְּ וְאִסְתַּמֵּךְ וַאֲמַר לְהוֹן יָדְעִין אַנְתּוּן מָנָא עֲבַדֵת לְכוֹן׃ 13 אַנְתּוּן ג קָרִין אַנְתּוּן לִי רַבַּן וּמָרַן וְשַׁפִּיר אָמְרִין אַנְתּוּן ד אִיתַי גֵּיר׃ 14 אִן אֲנָא הֲכִיל מָרְכוֹן וְרַבְּכוֹן אֲשִׁיגֵת לְכוֹן רַגְלֵיכוֹן כְּמָא אַנְתּוּן ה חַיְבִין אַנְתּוּן דְּחְשִׁיגוֹן רַגְלֵא חַד דְּחַד׃ 15 הֲנָא גֵּיר ו טוּפְסָא ז יְהֵבֵת לְכוֹן דַּאיכְנָא דַּאנָא עֲבַדֵת לְכוֹן אַף אַנְתּוּן תֶּעְבְּדוּן׃ 16 אֲמִין אֲמִין אָמַר אֲנָא לְכוֹן דְּלֵית עַבְדָּא דְּרַב מִן מָרֵהּ וְלָא שָׁלִיחָא דְּרַב מִן מַן דְּשַׁדְּרֵהּ׃ 17 אִן הָלֵין ז תִּדְּעוּן ט טוּבָנֵא אַנְתּוּן אִן תָּעְבְּדוּן אִנּוּן׃

ז סְחָא פירושו רחוץ
א דְּכֵא כמו צבה
ב סְמַךְ
ג קָרֵא אִית כמו יש
ד חוב כמו בלשון יון
ה יְהֵב
ו עֵדֶּה פירושו אפרי
ז תִּדְּעוּן פירושו תדעו

18 * Non de vobis omnibus dico, scio enim quos elegerim: sed vt Scriptura adimpleatur. Is qui edit mecum panem, sustulit aduersum me calcaneum suum.

19 * Jam nunc dico vobis priusquam fiat, vt quum factum fuerit, credatis me eum esse.

20 * Amin amin dico vobis, Quisquis recipit quem ego misero, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui misit me.

21 * Hæc dixit Jeschua & infremuit spiritu, & testatus est, dixítque; Amin amin dico vobis, Unus ex vobis prodet me.

22 * Intuebantur autem discipuli alius alium, quippe qui non nossent de quonam dixisset.

23 * Erat autem ex discipulis ipsius vnus recumbens in sinu eius, is quem amabat Jeschua.

24 * Huic innuit Schemeoun Kipho vt sciscitaretur ab eo quisnam esset de quo diceret.

25 * Incubuit itaque discipulus ille pectori ipsius Jeschua, & dixit ei, Domine mi, quisnam iste est?

26 * Respondit Jeschua & ait, Ille est cui intinctum panem dedero. Proinde intinxit Jeschua panem, dedítque Jihoudo filio Schemeoun Schariouto.

27 * Ac post panem tunc ingressus est in eum Satanas. Et dixit ei Ieschua; Quod facis, fac citò.

28 * Hoc autem nemo sciebat ex discumbentibus illis de quare dixerat ei.

29 * Quidam enim ex eis putabant propterea quòd marsupium ad latus esset ipsius Jihoudo, precipiendo præcepisse ei Jeschua, vt emeret quod requirebatur ad festum, aut vt daret quidpiam pauperibus.

30 * Ipse verò Jihoudo accepit panem eo momento, & exijt foras. Nox autem erat quum exijt.

Matutinis Dominicæ v. post Resurrectionem.

31 * Porrò dixit Jeschua, Nunc glorificatus est Filius hominis, & Deus glorificatus est in eo.

32 * Quòd si Deus glorificatus est in eo, Deus quoque glorificat eum in sese, & statim glorificabit eum.

---

18 לָא הָוָא עַל כָּלְכוֹן אֲמַר אֲנָא יָדַע אֲנָא גְּיר לַאיליִן [k] דַּגְבִית אֶלָּא דַּכְתָבָא נֶשְׁלַם דְּהַו דָּאכֵל עִמִּי לַחְמָא [l] אֲרִים עֲלַי עִקְּבֵה׃ 19 מִן הָשָׁא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן מִן קֳדֵם דְּנֶהֱוֵא מָא דַהֲוָא [m] תְּהֵימְנוֹן דְּאֲנָא אֲנָא׃ 20 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּמַן דְּמְקַבֵּל לְמַן דִּמְשַׁדַּר אֲנָא לִי מְקַבֵּל וּמַן דְּלִי מְקַבֵּל לְמַן דְּשַׁדַּרַנִי׃

21 הָלֵין אֲמַר יֵשׁוּעַ [n] וְאִתְעַזַּז בְּרוּחֵה [o] וַאסְהֵד וְאמַר אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּחַד מֶנְכוֹן [p] נַשְׁלְמַנִי׃

22 [q] חֲרוּ דֵּין תַּלְמִידֵא חַד בְּחַד מָטֵל דְּלָא יָדְעִין הָוֵו דְּעַל מַנוּ אֲמַר׃ 23 אִית הָוָא דֵּין מִן [r] תַּלְמִידוֹהִי חַד דַּסְמִיךְ

[k] גְּבָא [l] רום
[m] הַיְמֵן
[n] עַזַּז [o] כְּתָרֵי כמו הָעִיר
[p] שְׁלֵם
[q] חוֹר [r] לְמַר
[s] עובא כמו חזק [t] שְׁאַל
[u] חַדְיָא כמו חזה

18 * Nō de omnibus vobis dico: ego ſcio quos elegerim. Sed vt adimpleatur ſcriptura, Pſal. 40. b. 10. Qui mãducat mecum panem, leuauit contra me calcaneum ſuum.

19 * Amodo dico vobis, prius quàm fiat: vt cùm factum fuerit credatis, quia ego ſum.

20 * Amen, amen dico vobis, qui accipit ſi quem miſero, me accipit: qui autē me accipit, accipit eum qui me miſit. Mat. 10. d. 40. Luc. 10. c. 16.

21 * Cùm hæc dixiſſet Ieſus, turbatus eſt ſpiritu: & proteſtatus eſt, & dixit: Amen, amen dico vobis: quia vnus ex vobis tradet me. Mat. 26. b. 18. Mar. 14. b. 8. Luc. 22. b. 21.

22 * Aſpiciebant ergo ad inuicem diſcipuli, hæſitantes de quo diceret. Inf. 21. d. 20.

23 * Erat ergo recumbens vnus ex diſcipulis eius in ſinu Ieſu, quem diligebat Ieſus.

24 * Innuit ergo huic Simon Petrus, & dixit ei, Quis eſt de quo dicit?

25 * Itaque cùm recubuiſſet ille ſupra pectus Ieſu, dicit ei, Domine, quis eſt?

26 * Reſpondit Ieſus: Ille eſt cui ego intinctum panem porrexero. Et cùm intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simônis, Iſcariótæ.

27 * Et poſt buccellam, tunc introiuit in eum Satanas. Et dicit ei Ieſus, Quod facis, fac citius.

28 * Hoc autem nemo ſciuit diſcumbentium ad quid dixerit ei.

29 * Quidam enim putabant, quia loculos habebat Iudas, quòd dixiſſet ei Ieſus, Eme ea quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum: aut egenis vt aliquid daret.

30 * Cùm ergo accepiſſet ille buccellam, exiuit continuò. erat autem nox.

31 * CVM ergo exiſſet, dixit Ieſus, Nunc clarificatus eſt filius hominis: & Deus clarificatus eſt in eo.

32 * Si Deus clarificatus eſt in eo, & Deus clarificabit eum in ſemetipſo: & continuò clarificabit eum.

18 * ὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω· ἐγὼ οἶδα ὃς ἐξελεξάμην· ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὁ τρώγων μετ' ἐμοῦ τὸν ἄρτον, ἐπῆρεν ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.

19 * ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε ὅτι ἐγώ εἰμι.

20 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἐάν τινα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει· ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων, λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

21 * Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι, καὶ ἐμαρτύρησε καὶ εἶπεν, ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 * ἔβλεπον οὖν εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταί, ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει.

23 * ἦν δὲ ἀνακείμενος εἷς τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς.

24 * νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει.

25 * ἐπιπεσὼν δὲ ἐκεῖνος ἐπὶ τὸ στῆθος τοῦ Ἰησοῦ, λέγει αὐτῷ, κύριε τίς ἐστίν;

26 * ἀποκρίνεται ὁ Ἰησοῦς, ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψας τὸ ψωμίον ἐπιδώσω. καὶ ἐμβάψας τὸ ψωμίον, δίδωσιν Ἰούδᾳ Σίμωνος Ἰσκαριώτῃ.

27 * καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ὃ ποιεῖς, ποίησον τάχιον.

28 * τοῦτο δὲ οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ.

29 * τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν ὁ Ἰούδας, ὅτι λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, ἀγόρασον ὧν χρείαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῷ.

30 * λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος, εὐθέως ἐξῆλθεν· ἦν δὲ νύξ.

31 * Ὅτε ἐξῆλθε. λέγει ὁ Ἰησοῦς, νῦν ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ.

32 * εἰ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ, καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ, καὶ εὐθὺς δοξάσει αὐτόν.

יָהֵב אֲנָא לְהּ וְצָבַע יְשׁוּעַ לַחְמָא וְיָהֵב לְיְהוּדָא בַּר שִׁמְעוֹן סַכָּרְיוֹטָא׃ 27 וּבָתַר לַחְמָא הָדֵין אִתְעַלַּל בֵּהּ סָטָנָא
וַאֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ מְהֵם דְּעָבֵד אַנְתְּ עֲבַד בַּעֲגַל׃ 28 הָדָא דֵין לָא אֱנָשׁ יְדַע מִן הָנוּן דְּסָמִיכָא דְּעַל מָנָא אֲמַר לֵהּ
29 אֲנָשִׁין גִּיר מְנַחוּן סְבָרוּ מָטוּל דְּגְלוֹסְקָמָא צָאדוֹהִי דְּיְהוּדָא דְּמִפְקַד לֵהּ וְנָזְבֵן מֵהֵם וְיִתְחַבְּיָא
לְעַדְעָא אוֹ דְנָתֵל מֵהֵם לְמִסְכְּנֵא׃ 30 הוּא דֵין יְהוּדָא נְסַב לַחְמָא בַּר שָׁעֲתָה וַנְפַק לֵהּ לְבַר לֵלְיָא הֲוָא דֵין בַּד נְפַק׃
וְצַפְרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דה וְבָתַר קְיִמְתָּא לד
31 וַאֲמַר יְשׁוּעַ הָשָׁא אִשְׁתַּבַּח בְּרֵהּ דַּאֲנָשָׁא וַאלָהָא אִשְׁתַּבַּח בֵּהּ׃ 32 וְאִן אֱלָהָא אִשְׁתַּבַּח בֵּהּ
וְאַף אֱלָהָא מְשַׁבַּח לֵהּ בֵּהּ וּמֵחֲדָא מְשַׁבַּח לֵהּ׃

x עָלַל
y פרושו פתאם
z מן לשון יין ופירושו כיס
a זְבֵן b בְּעָא
c נְתַל
d קוּם
e שְׁבַח

33 * Filioli mei paulisper adhuc vobiscum sum: & quæretis me. sed quemadmodum dixi Iihoudæis; Quò ego vado, vos non potestis venire: etiam vobis nunc dico.

34 * Præceptum nouum do vobis vt diligatis alius alium: prout ego dilexi vos, vos quoque diligatis alius alium.

35 * In hoc nouerit vnusquisque discipulos meos vos esse, si dilectio fuerit in vobis vnius ad alium.

36 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine noster quò vadis? Respondit Jeschua & dixit ei, Quò vado non potes nunc venire post me, tandem verò venies.

37 * Dixit ei Schemeoun Kipho, Domine mi, quare non possum post te ire nunc? animam meam pro te ponam.

38 * Dixit ei Jeschua, Animam tuam pro me pones? Amin amin dico tibi, non cantabit gallus vsque quò me abnegaueris tribus vicibus.

In commemoratione Thoumæ Apostoli & Philippi.

CAP. XIIII.

1 NOn turbetur cor vestrum: credite in Deum, & in me credite.

2 * Multæ sunt mansiones in domo Patris mei: alioqui dixissem vobis; Proficiscor paraturus vobis locum.

3 * Et si proficiscor paraturus vobis locum; rursus veniam & assumam vos ad me, vt vbi ego sum, & vos quoque sitis.

4 * Et quò vado scitis, & viam scitis.

5 * Dixit ei Thouma, Domine noster, nescimus quò abeas: & quomodo possumus viam scire?

6 * Dixit ei Jeschua, Ego sum Via, & Veritas, & Vita: nemo venit ad Patrem meum
7 nisi per me. * Si me nossetis, etiã Patrem meũ nossetis: & iam nunc cognoscitis eum, & eum vidistis.

8 * Dixit ei Philippus, Domine noster ostende nobis Patrem & sufficit nobis.

9 * Dixit ei Jeschua, Hoc toto tempore vobiscum sum, & non cognouisti me? Philippe, qui me videt, videt Patrem: quomodo ergo tu dicis, Ostendè nobis Patrem?

---

33 בְּנַי קַלִּיל אַחֲרִין עִמְּכוֹן אֲנָא [c] וְתִבְעוּנַנִי וְאֵיכְנָא דַּאֲמַרֵת לִיהוּדָיֵא דְּלַאֵיכָא דַאנָא אָזַל אֱנָא אַזַל מְשַׁכְּחִין לָא
אַנְתוּן [d] לְמֵאתָא אַף לְכוֹן אֲמַר אֱנָא הָשָׁא :
34 [e] פּוּקְדָנָא [f] חַדְתָא יָהֵב אֲנָא לְכוֹן [g] דַּתְחַוְיתוּן [h] מַחֲבִּין חַד לְחַד אֵיכְנָא
דַּאנָא אַחֲבְתוּן אַף אַנְתוּן חַחֲבוּן חַד לְחַד :
35 בְּהָדָא [i] נֵדַע כְּלָנָשׁ דְּתַלְמִידַי אַנְתוּן אִן [k] חוּבָא נֶהֱוָא בְּכוֹן חַד לְוָת חַד :
36 אֲמַר לֵהּ שָׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרַן לַאיכָא אָזַל אַנְתְּ עָנָא יְשׁוּעַ וַאמַר לֵהּ לַאיכָא דַאזַל אֱנָא לָא מְשַׁכַּח אַנְתְּ הָשָׁא [l] דְּתֵאתֵא
בָּתְרִי לְחַרְתָא דֵּין תֵּאתָא :
37 אֲמַר לֵהּ שָׁמְעוֹן כֵּאפָא מָרִי לְמָנָא לָא [m] מְשַׁכַּח אֱנָא דֵּאתֵא בָּתְרָךְ הָשָׁא נַפְשִׁי חֲלַפֵּיךְ
[n] סָאֵם אֲנָא :
38 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ נַפְשָׁךְ חֲלַפֵּי סָאֵם אַנְתְּ אַמִּין אַמִּין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּלָא [o] נָקְרָא תַּרְנְגוֹלָא
עַרְמָא [p] דְּתָכְפּוֹר בִּי תְּלָת זַבְנִין :

[c] תִּבַע [d] אֵתָא [e] פְּקַד
[f] חַדַּת כמו חדש
[g] תֵּדַע [h] אַחֵב
[i] יַדַע [k] כמו אהבת
[l] אֵתֵא
[m] שְׁכַח בלשון יכל
[n] סוּס [o] קְרָא בלשון שר
[p] כְּפַר

Sup. 7. c. 34. Leu. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Inf. 15. b. 28.

* Filioli, adhuc modicum vobiscum sum. Quæretis me: & sicut dixi Iudæis: Quò ego vado, vos non potestis venire: & vobis dico modò.

* Mandatum nouum do vobis, vt diligatis inuicem: sicut dilexi vos, vt & vos diligatis inuicem.

* In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicem.

* Dicit ei Simon Petrus, Domine, quò vadis? Respondit Iesus, Quò ego vado, non potes me modò sequi, sequêris autem postea.

Mat. 26. d. 35. Mar. 14. c. 29. Luc. 22. d. 33.

* Dicit ei Petrus, Quare non possum te sequi modò? animam meam pro te ponam.

* Respondit ei Iesus, Animam tuam pro me pones? Amen, amen dico tibi, non cantabit gallus, donec ter me neges.

33 * τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι· ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι ὅπου ὑπάγω ἐγὼ, ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

34 * ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους· καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς, ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

35 * ἐν τούτῳ γνώσονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταί ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

36 * λέγει αὐτῷ σίμων πέτρος, κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅπου ἐγὼ ὑπάγω, οὐ δύνασαί μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ὕστερον δὲ ἀκολουθήσεις μοι.

37 * λέγει αὐτῷ πέτρος, κύριε, διατί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι; τὴν ψυχήν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

38 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τὴν ψυχήν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσει ἕως οὗ ἀπαρνήσῃ με τρίς.

CAP. XIIII.

Et ait discipulis suis. neque formidet.

† NOn turbetur cor vestrum†. Creditis in Deum, & in me credite.

1 * Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία. πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε.

2 * In domo Patris mei mãsiones multæ sunt. si quo minùs, dixissem vobis, Quia vado parare vobis locum.

2 * ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου μοναὶ πολλαί εἰσιν. εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν, πορεύομαι ἑτοιμάσαι τόπον ὑμῖν.

3 * Et si abiero, & præparauero vobis locum: iterum veniò & accipiam vos ad meipsum, vt vbi sum ego, & vos sitis.

3 * καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἑτοιμάσω ὑμῖν τόπον, πάλιν ἔρχομαι, καὶ παραλήψομαι ὑμᾶς πρὸς ἐμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, καὶ ὑμεῖς ἦτε.

4 * Et quò ego vado scitis, & viã scitis.

4 * καὶ ὅπου ἐγὼ ὑπάγω οἴδατε, καὶ τὴν ὁδὸν οἴδατε.

5 * Dicit ei Thomas, Domine nescimus quò vadis: & quomodo possumus viam scire?

5 * λέγει αὐτῷ θωμᾶς, κύριε, οὐκ οἴδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἰδέναι;

6 * Dicit ei Iesus, Ego sum Via, & Veritas, & Vita. nemo venit ad Patrem, nisi per me.

6 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή. οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα, εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

7 * Si cognouissetis me, & Patrem meũ vtique cognouissetis: & amodò cognoscetis eum, & vidistis eum.

7 * εἰ ἐγνώκειτέ με, καὶ τὸν πατέρα μου ἐγνώκειτε ἄν· καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν, καὶ ἑωράκατε αὐτόν.

8 * Dicit ei Philippus, Domine, ostende nobis Patrem, & sufficit nobis.

8 * λέγει αὐτῷ φίλιππος, κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

9 * Dicit ei Iesus, Tãto tempore vobiscum sum: & non cognouistis me? Philippe, qui vidit me, vidit Patrem: & quomodò tu dicis, Ostende nobis Patrem?

9 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, τοσοῦτον χρόνον μεθ' ὑμῶν εἰμι, καὶ οὐκ ἔγνωκάς με φίλιππε; ὁ ἑωρακὼς ἐμὲ, ἑώρακε τὸν πατέρα. καὶ πῶς σὺ λέγεις, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

---

[a] דְּכַר כמ"ז [b] דַּוִד פירושו עכר [c] פירושו מרורים [d] דְּבַר בלשון לקח [e] אִית

[f] יְדַע [g] פירושו אמם [h] חֲזָא [i] חַוָא [k] בַּרוּ כפו"ד [l] יְדַע

[1] לָא [b] נֶתְדַּוַד לִבְכוֹן הַיְמָנוּ בַּאלָהָא וּבִי הַיְמָנוּ׃ [2] בְּרוּכְרָנָא דְתָאוּמָא שְׁלִיחָא וּפִילִיפּוֹס לֵה קַבְּלוּן יְד
[2] סַגִיאִין אֱנוּן [c] אֲוָנָא בֵּית אֲבִי וְאִן לָא אֲמַר הֲוִית לְכוֹן וָאזֵל אֲנָא דְּאֶטַיֵב לְכוֹן אַתְרָא׃ [3] וְאִן אָזֵל אֲנָא אֶטַיֵב לְכוֹן
אַתְרָא תּוּב אֶתָא [d] וְאִדְבַּרְכוֹן לְוָתִי דְּאִיכָּא דְּאֲנָא [e] אִיתַי וְאַף אַנְתוּן תֶּהֲוּוֹן׃ [4] וְלְאִיכָּא דָּאזֵל אֲנָא יָדְעִין אַנְתוּן וְאוּרְחָא
יְדְעִין אַנְתוּן׃ [5] אֲמַר לֵה תָּאוּמָא מָרָן לָא יָדְעִינַן לְאִיכָּא אָזֵל אַנְתְּ וְאֵיכְנָא מְשְׁכְּחִינַן אוּרְחָא [f] לְמֵרַע׃ [6] אֲמַר לֵה
יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא אוּרְחָא [g] וְשָׁרְרָא וְחַיֵּא לָא אֱנָשׁ אָתֵא לְוָת אֲבִי אֱלָּא אִן בִּי׃ [7] אִלּוּ לִי יְדָעִין הֲוֵיתוּן אַף לְאבִי יְדָעִין
הֲוֵיתוּן וּמִן הָשָׁא יָדְעִין אַנְתוּן לֵה [h] וַחֲזִיתוּנֵיהּ׃ [8] אֲמַר לֵה פִּילִיפּוֹס מָרָן [i] חַזֵּן אֲבָא [k] וְכַרוּלַן׃ [9] אֲמַר לֵה יֵשׁוּעַ הָנָא
בְּלֵהּ זַבְנָא עִמְכוֹן אֲנָא וְלָא [l] יְדַעְתַּנִי פִּילִיפָּא מַן דְּלִי חָזֵא לְאבָא וְאֵיכְנָא אַנְתְּ אָמַר אַחֲזֵן לָן חָזֵן אֲבָא׃

10 * Non credis me in Patre meo, & Patrem meum in me esse? porrò verba illa quæ ego loquor, à meipso non loquor: Pater autem meus, qui in me manet, ipse facit opera ista.

11 * Credite me esse in Patre meo, & Patrem meum in me.

12 * Sin minus, saltem propter opera credite. Amin amin dico vobis, Qui credit in me, opera illa quæ ego facio, & ipse faciet, ac maiora his faciet, nam ego ad patrẽ meum proficiscor.

13 * Et quicquid petieritis in nomine meo, faciam vobis, vt glorificetur Pater in Filio suo.

14 * Quod si petieritis à me in nomine meo, ego faciam.

Vespere Dominicæ Pentecostes.

15 * Si diligitis me, mandata mea seruate.

16 * Et ego postulabo à Patre meo, & alium Consolatorem dabit vobis, vt sit vobiscum in æternum.

17 * Spiritum veritatis, quem mundus non potest recipere, propterea quòd non videt eum nec eum nouit: vos autem cognoscitis eum, quoniam apud vos manet, & in vobis est.

18 * Non relinquam vos orphanos: venturus sum enim ad vos paulò post.

19 * Et mundus non videbit me, vos autem videbitis me: quia viuo ego, & vos viuetis.

20 * In illo die scietis me esse in Patre meo, & vos in me, & me in vobis.

21 * Apud quem sunt præcepta mea, & qui custodit ea; is ille est qui diligit me: is autem qui diligit me, diligetur à Patre meo: & ego diligam eum, ac ostendam ei meipsum.

22 * Dixit ei Jhoudo non ille Scariouto, Domine mi, quare nobis ostensurus es teipsum, non autem mundo?

23 * Respõdit Jeschua & dixit ei, Qui diligit me, sermonem meum seruat: & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, mansionemque apud eum faciemus.

24 * Is autem qui non diligit me, sermonem meum non seruat: & sermo ille quem auditis, meus non est, sed Patris qui misit me.

25 * Hæc locutus sum vobiscum, quum apud vos essem.

יי לָא ᵐ מְהֵימִן אַנְתְּ דְּאֲנָא בַּאבִי וְאַבִי בִּי ᵃ וּמַלָּא אִילֵין דְּאֲנָא מְמַלֵּל אֲנָא מִן נַפְשִׁי לָא מְמַלֵּל אֲנָא אֲבִי דַּיִן דְּבִי ᵒ עָמַר
הוּ עָבֵד עֲבָדָא הָלֵין׃ יב הֵימְנוּ דְּאֲנָא בַּאבִי וַאבִי בִּי׃ וְאִן לָא אֲפֵין מָטֶל עָבְדָא הֵימְנוּ אַמִּין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן
דְּמַן דַּמְהֵימִן בִּי עָבְדָא אִילֵּן דְּאֲנָא עָבֵד אֲנָא אַף הוּ נֶעְבֵּד ᵖ וְדַיְתִירִין מִן הָלֵין נֶעְבֵּד דְּאֲנָא לְוָת אֲבִי אָזֵל אֲנָא׃
יג וּמֵדֵם ᵍ דְּתֶשְׁאלוּן בְּשֵׁמִי אֶעְבֵּד לְכוֹן ʳ דְּיִשְׁתַּבַּח אֲבָא בַּבְרָה׃ יד וְאִן תֶּשְׁאלוּנַנִי בְּשֵׁמִי אֲנָא עָבֵד אֲנָא׃
דְּרִמְשָׁא דְּחַר בְּשַׁבָּא ᵗ דְּפָנְטִיקוֹסְטִי לוֹ

טו אִן רַחֲמִין אַנְתוּן לִי ᵇ פּוּקְדָנַי ᶜ טַרוּ׃ טז וְאֲנָא ᵈ אֶבְעֵא מִן אֲבִי וַאחֳרָנָא ᵉ פַּרַקְלִיטָא ᶠ נֶתֵּל לְכוֹן דְּנֶהֱוֵא עִמְּכוֹן
לְעָלַם׃ יז רוּחָא דִּשְׁרָרָא הוּ דְּעָלְמָא לָא מָשְׁכַח ᵍ לְמִקַּבְלוּתֵהּ מָטֶל דְּלָא ʰ חָזְיָה וְלָא יְדַעָה אַנְתוּן דַּיִן יְדָעִין אַנְתוּן

ᵐ חַיִּין ᵃ מַלֵּל
ᵒ פרושו ישב
ᵖ יִתַּר
ᵍ שָׁאַל ʳ שְׁבַח
ˢ מן לשון יין
ᵗ פֶּנְקֵד ᵘ נְטַר ᵛ בְּעָא
ᵉ מן לשון יון פרו סטוס
ᶠ נְתַל ᵍ קַבֵּל ʰ חֲזָה

10 * Non credis quia ego in patre, & pater in me est? verba quæ ego loquor vobis, à meipso non loquor. Pater autem in me manens, ipse facit opera.

10 * οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστι; τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λαλῶ ὑμῖν, ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐ λαλῶ· ὁ δὲ πατὴρ ὁ ἐν ἐμοὶ μένων, αὐτὸς ποιεῖ τὰ ἔργα.

11 * Non creditis quia ego in patre & pater in me est?

11 * πιστεύετέ μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί, καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν· εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετέ μοι.

12 * Alioquin propter opera ipsa credite. Amen, amen dico vobis, qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet, quia ego ad patrem vado.

12 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ, τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ, κἀκεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει· ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα μου πορεύομαι.

Patrem Inf. 16. c. 23. Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22. Mar. 11. c. 24.

13 * Et quodcumque petieritis † in nomine meo, hoc faciam: vt glorificetur Pater in filio.

13 * καὶ ὅ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ.

14 * Si quid petieritis me in nomine meo, hoc faciam.

14 * ἐάν τι αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐγὼ ποιήσω.

15 * Si diligitis me: mãdata mea seruate.

15 * Ἐὰν ἀγαπᾶτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσατε.

16 * Et ego rogabo patrem, & alium paracletum dabit vobis, vt maneat vobiscum in æternum.

16 * καὶ ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα, καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν, ἵνα μένῃ μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα,

17 * Spiritum veritatis, quem mundus non potest accipere, quia nõ videt eum, nec scit eum. vos autem † cognoscitis eum: quia apud vos manet †, & in vobis erit.

cognoscetis manebit

17 * τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ, οὐδὲ γινώσκει αὐτό· ὑμεῖς δὲ γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει, καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται.

18 * Non relinquam vos orphanos: veniam ad vos.

18 * οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς· ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

19 * Adhuc modicũ: & mundus me iam non videt. Vos autem videtis me: quia ego viuo, & vos viuetis.

19 * ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ, ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με· ὅτι ἐγὼ ζῶ, καὶ ὑμεῖς ζήσεσθε.

20 * In illo die vos cognoscetis quia ego sum in patre meo, & vos in me, & ego in vobis.

20 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρί μου, καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν.

21 * Qui habet mandata mea, & seruat ea: ille est qui diligit me. Qui autem diligit me, diligetur à patre meo: & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum.

21 * ὁ ἔχων τὰς ἐντολάς μου καὶ τηρῶν αὐτάς, ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με. ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρός μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν, καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

Scariotis

22 * Dicit ei Iudas, non ille † Iscariótes, Domine, quid factum est, quia manifestaturus es nobis teipsum, & nõ mundo?

22 * λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, Κύριε, καὶ τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν, καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

23 * Respondit Iesus, & dixit ei, Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eũ, & ad eum veniemus, & mansionem apud eũ faciemus.

23 * ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτὸν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα, καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιήσομεν.

24 * Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonem quem audistis, non est meus: sed eius qui misit me, Patris.

24 * ὁ μὴ ἀγαπῶν με, τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ. καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε, οὐκ ἔστιν ἐμὸς, ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρός.

25 * Hæc locutus sum vobis apud vos manens.

25 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων.

---

[1] יַתֹם [2] לֵהּ דְּלָוָהִכּוּן עֲמַר וְבָכִין הוּ׃ [18] לָא שָׁבֵק אֲנָא לְכוֹן [1] יְתָמֵא אֲתָא אֲנָא גְיר לְוָתְכוֹן קָלִיל אַחֲרִין׃ [19] וְעָלְמָא לָא חָזֵא
[k] חֲיָא [l] חַיֵּי [m] יְרַע לִי אַנְתּוּן דֵּין [k] תֶּחֱזוֹנְנִי דְּאֲנָא חַי אֲנָא אַף אַנְתּוּן [l] תִּחְיוֹן׃ [20] בְּהַהוּ יוֹמָא [m] תִּדְּעוּן דְּאֲנָא בַּאבִי וְאַנְתּוּן בִּי אַנְהוֹן וַאֲנָא
[n] בְּקַר [o] אַחֵב [p] רְחֵם בְּכִין אֲנָא׃ [21] מַן דְּאִית לֵהּ פּוּקְדָנַי וְנָטַר לְהוֹן הַהוּ הוּ [o] מַחֵב לִי הַהוּ דֵּין דְּרָחֵם [p] נֶתְרְחֵם לִי מִן אֲבִי וַאֲנָא
[q] חַוֵּא אֶרְחֲמִיוּהִי [q] וְאַחֲוִיוּהִי נַפְשִׁי׃ [22] אֲמַר לֵהּ יְהוּדָא לָא הָוָא סְכָרְיוֹטָא מָרִי מָנוֹ לַן עֲתִיד אַנְתְּ לְמְחֲוִיוּ נַפְשָׁךְ וְלָא הָוָא
[r] מַלֵּל [s] אִתְּ לְעָלְמָא׃ [23] עָנָא יְשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ מַן דְּרָחֵם לִי [r] מֶלְתִי נָטַר וַאֲבִי נֶרְחֲמִיוּהִי וְלְוָתֵהּ [s] אֲתֵינַן וַאוֹנָא לְוָתֵהּ
[t] עֲבַד עָבְרִינַן׃ [24] הַהוּ דֵּין דְּלָא רְחֵם לִי מַלְתִי לָא נָטַר וּמִלְתָא חָדָא דְּשָׁמַעִין אַנְתּוּן לָא חַוַּת דִּילִי אֶלָּא
[u] שְׁדַר [v] אִית כְּמוֹ שׁ דַּאבָא [v] דְּשַׁדְּרַנִי׃ [25] הֲלֵין מִלֶּלֶת עִמְכוֹן כַּד לְוָתְכוֹן [w] אִיתַי׃

26 * Ipse verò Consolator Spiritus ille Sanctitatis, quem missurus est Pater meus in nomine meo, ille docebit vos omnia, & suggeret vobis quæcunque dico vobis.

27 * Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis: non prout dat mundus, ego do vobis. Ne turbetur cor vestrum, nec expaueſcat.

28 * Audistis me dixisse vobis, Abeo, & redeo ad vos. Si diligeretis me, gauderetis me abire ad Patrem meum, quia Pater meus maior me est.

29 * Nunc autem ecce dixi vobis priusquam fiat, vt quum factum fuerit, credatis.

30 * Amplius non loquor vobiscum multa: venit enim princeps huius mundi, & in me non habet quicquam.

31 * Sed vt sciat mundus me diligere Patrem meum, & prout præcepit mihi Pater meus, similiter facio. Surgite, abeamus hinc.

CAP. XV.

1 EGo sum Vitis illa Veritatis, & Pater meus est agricola.

2 * Omnem palmitem qui in me fructus non edit, tollit: eum autem qui edit fructus, purgat, vt fructus plurimos adferat.

3 * Vos iam mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobiscum.

4 * Manete in me, & ego in vobis, quemadmodum palmes non potest edere fructus à semetipso nisi permanserit in vite: ita nec vos nisi permanseritis in me.

5 * Ego sum Vitis, & vos palmites: qui permanet in me, & ego in eo, iste adfert fructus quamplurimos; quoniam sine me nihil potestis facere.

6 * Nisi verò quis in me permanserit, proijcitur foras instar palmitis arescentis, & collectores conijciunt eum in ignem vt comburatur.

7 * Sed si permanseritis in me, & sermones mei permanserint in vobis, quicquid volueritis postulare, fiet vobis.

Matutinis Dominicæ Pentecostes.

8 * In hoc glorificatus est Pater, vt fructus multos adferatis, & eritis discipuli mei.

9 * Prout dilexit me Pater meus, ego quoque dilexi vos: permanete in charitate mea.

26 * Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis.

27 * Pacem relinquo vobis, pacē meam do vobis. non quomodo mundus dat, ego do vobis. Nō turbetur cor vestrum, neque formidet.

28 * Audistis quia ego dixi vobis, Vado & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem: quia Pater maior me est.

29 * Et nunc dixi vobis priùs quàm fiat: vt cùm factum fuerit, credatis.

30 * Iam non multa loquar vobiscum. venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

31 * Sed vt cognoscat mundus quia dilio Patrem: & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Surgite, eamus hinc.

Act. 2. c. 20.

CAP. XV.

1 EGo sum Vitis vera: & Pater meus agricola est. A

2 * Omnem palmitem in me, non ferentem fructum, †tollet eum: & omnem qui fert fructum, purgabit eum, vt fructum plus afferat.

tollit

3 * Iam vos mundi estis propter sermonem quem locutus sum vobis.

Sup. 13. c. 10.

4 * Manete in me: & ego in vobis. Sicut palmes non potest ferre fructum à semetipso, nisi manserit in vite: sic nec vos nisi in me manseritis.

5 * Ego sum Vitis: vos palmites. qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: quia sine me nihil potestis facere.

6 * Si quis in me non manserit: mittetur foras sicut palmes, & arescet, & colligent eum, & in ignem mittēt, & ardet.

7 * Si manseritis in me, & verba mea in vobis manserint: quodcunque volueritis petetis, & fiet vobis.

8 * In hoc clarificatus est Pater meus: vt fructum plurimum afferatis, & efficiamini mei discipuli. B

9 * Sicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea.

26 * ὁ δὲ παράκλητος τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ὃ πέμψει ὁ πατὴρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα, καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν. εἰρήνην ἀφίημι ὑμῖν.

27 * εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν· οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν, ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία, μηδὲ δειλιάτω.

28 * ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· εἰ ἠγαπᾶτέ με, ἐχάρητε ἂν, ὅτι εἶπον, πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα· ὅτι ὁ πατήρ μου μείζων μού ἐστί.

29 * καὶ νῦν εἴρηκα ὑμῖν πρὶν γένεσθαι, ἵνα ὅταν γένηται, πιστεύσητε.

30 * οὐκ ἔτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν· ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων, καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν.

31 * ἀλλ' ἵνα γνῷ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατό μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

ις.

1 * Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή, καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστι.

2 * πᾶν κλῆμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπόν, αἴρει αὐτό· καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον, καθαίρει αὐτό, ἵνα πλείονα καρπὸν φέρῃ.

3 * ἤδη ὑμεῖς καθαροί ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν.

4 * μείνατε ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλῆμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ, ἐὰν μὴ μείνῃ ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς, ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μείνητε.

5 * ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν αὐτῷ· οὗτος φέρει καρπὸν πολύν· ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν.

6 * ἐὰν μή τις μείνῃ ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλῆμα, καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτά, καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσι καὶ καίεται.

7 * ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ, καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνῃ, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσεσθε, καὶ γενήσεται ὑμῖν.

8 * Ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολὺν φέρητε, καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί.

9 * καθὼς ἠγάπησέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ ἠγάπησα ὑμᾶς· μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

---

* דְּכָא כמו זכה ᵇ אַתָּא ᶜ מְלַל ᵈ קְנָא ᵉ נְתַל
ᶠ קְנָא פירושו עמד
ᵍ אַתָּא ʰ שְׁבָח בלשון יון
ⁱ שְׁדָא כמו אֲשֶׁר יִבֵּשׁ
ʲ רְמָא ᵏ נַקֵּד ˡ מַלָּל
ᵐ קְנָא ⁿ צְבָא ᵒ מן לשון יון
ᵖ שְׁבַח ᵍ אִתָּא ʳ לְמַר
ˢ אָחֵב ᵗ קְנָא

° מְדַכֵּא לָהּ דְּפָארָא סַגִּיאָא ᵖ תַּיְתָא ׃ ³ אַנְחוּן מִן כַּדוּ דְּכִּין אַנְחוּן מֶטֶל ᵍ מִלְּתָא דְּמַלֶּלֶת עִמְּכוֹן ׃
⁴ ʳ קְנוֹ בִּי וַאֲנָא בְּכוֹן הֵיכְנָא דְּשָׁבְשָׁתָא לָא מְשַׁכְּחָא ˢ דְּתֶחֱל פָּארָא מִן נַפְּתָא הָכַנָּא אַף לָא ᵗ מְקַוְּיָא בַּגְּפָּתָא אַנְחוּן אִין לָא תְּקַוּן בִּי ׃ ⁵ אֲנָא אֲנָא גְּפָּתָא וְאַנְחוּן שְׁבָשְׁתָא מַן דְּמְקַוֵּא בִּי וַאֲנָא בֵּהּ הָנָא ᵘ מַיְתָא פָּארָא סַגִּיאָא מֶטֶל דְּדָלָא אֲנָא לָא ˣ מְשַׁכְּחִין אַנְחוּן לְמֶעְבַּד מִדֵּם ׃ ⁶ אִן לָא דִּין אֱנָשׁ מְקַוֵּא בִּי ʸ מֶשְׁתְּרֵא לְבַר אַיְךְ שְׁבָשְׁתָא ᶻ דְּיָבְשָׁא וְלָקְטִין ᵃ רַמִּין לָהּ בְּנוּרָא ᵇ דְּתֶאקַד ׃ ⁷ אִן דִּין תְּקַוּן בִּי ᶜ וּמִלַּי ᵈ נְקַוִּין בְּכוֹן כָּל מָא ᶜ דְּתֶצְבוּן לְמֶשְׁאל נֶהֱוֵא לְכוֹן ׃
ᵃ דְּצַפְּרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא ᵇ דְּפָנְטִיקוֹסְטֵי לֵ׃ ⁸ בְּהָדָא ᵇ מֶשְׁתַּבַּח אֲבָא דְּפָארָא סַגִּיאָא ᶜ תַּיתוּן וְתֶהֱווּן
ᵈ תַּלְמִידַי ׃ ⁹ ᵉ אַיכְנָא ᶜ דְּאַחְבַנִי אֲבִי אַף אֲנָא אַחֲבַחְכוֹן ᶠ קְנוֹ בְּרַחֲמַתִּי דִּילִי ׃

10 * Si præcepta mea cuſtodieritis, manebitis in meipſius dilectione, quēadmodum ego cuſtodiui præcepta Patris mei, & permaneo in dilectione eius.

11 * Hæc locutus ſum vobiſcum, vt gaudium meum ſit in vobis, & impleatur gaudium veſtrum.

12 * Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis alius alium, prout ego dilexi vos.

13 * Charitas maior iſta nulla eſt, quá quis animam ſuam ponat pro amicis ſuis.

14 * Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quicquid præcipio vobis.

15 * Non amplius vocaturus ſum vos ſeruos, quandoquidem ſeruus neſcit quid faciat herus ipſius. amicos autem meos vocaui vos; quoniam quicquid audiui à patre meo, notum feci vobis.

16 * Non vos elegiſtis me, ſed ego ipſe elegi vos, atque poſui vos: vt & vos abeuntes afferatis fructus, & fructus veſtri permaneant: vt quicquid rogaueritis Patrem meũ in nomine meo, det vobis. * Hæc præcipio vobis vt diligatis alius alium.

18 * Quòd ſi mundus oderit vos, ſcitote quòd prius quàm vos, me odio habuerit.

19 * At ſi ex mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum eſt amaret: ſed non eſtis ex mundo; ego enim elegi vos ex mundo, propterea odit vos mũdus. * Memẽtote ſermonis quẽ ego dixi vobis, Non eſt ſeruus maior hero ſuo. Si me inſectati ſunt, & vos inſectabuntur: quòd ſi ſermonem meum ſeruarunt, veſtrum quoque ſeruabunt. * Sed hæc omnia agent in vos propter nomen meum, quippe qui non nouerint eum qui miſit me.

22 * Niſi ego veniſſem & allocutus eſſem eos, non haberent peccatum: nunc autem nullus eſt ipſis prætextus pro peccatis ſuis.

23 * Is qui me odit, & Patrem meum odit.

24 * Quòd ſi opera non feciſſem ante oculos eorum, quæ nemo alius fecit, non haberent peccatum; nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum. * Vt impleatur ſermo ille qui ſcriptus eſt in Lege ipſorum, Oderunt me immeritò. * Quum autem venerit Conſolator ille quem ego miſſurus ſum vobis à Patre meo, Spiritus ille veritatis qui à Patre meo prodit, ille teſtabitur de me.

10 * Si præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea, ſicut & ego Patris mei præcepta ſeruaui, & maneo in eius dilectione. 11 * Hæc locutus ſum vobis: vt gaudium meum in vobis ſit, & gaudium veſtrum impleatur.

12 * Hoc eſt præceptum meum, vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Sup. 13. d. 34. Epheſ. 5. b. 9. 1. Thc. 4. b. 9.

13 * Maiorē hac dilectionem nemo habet, †vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis. 14 * Vos amici mei eſtis, ſi feceritis quæ ego præcipio vobis. quàm

15 * Iam nō †dico vos ſeruos: quia ſeruus neſcit quid faciat dominus eius. Vos autem dixi amicos: quia omnia quæcunque audiui à Patre meo, nota feci vobis. dicam C

16 * Non vos me elegiſtis: ſed ego elegi vos, & poſui vos, vt eatis, & fructū afferatis, & fructus veſter maneat: vt quodcunque petieritis Patrē in nomine meo, det vobis. Mat. 28. d. 19.

17 * Hæc mando vobis, vt diligatis inuicem. 18 * Si mundus vos odit: ſcitote quia me priorem vobis odio habuit. 1. Ioh. 3. a. 1. & 4. b. 7.

19 * Si de mundo fuiſſetis: mundus quod ſuum erat diligeret. quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.

20 * Mementote ſermonis mei quē ego dixi vobis. Non eſt ſeruus maior domino ſuo. Si me perſecuti ſunt: & vos perſequentur. ſi ſermonem meum ſeruauerunt: & veſtrum ſeruabunt. D Sup. 13. b. 16. Mat. 10. c. 24. Luc. 6. f. 40. Mat. 24. a. 9.

21 * Sed hæc omnia facient vobis propter nomen meum: quia neſciunt eum qui miſit me.

22 * Si non veniſſem, & locutus fuiſſem eis, peccatū non haberent: nunc autem excuſationē non habent de peccato ſuo.

23 * Qui me odit: & Patrem meum odit.

24 * Si opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit: peccatum non haberent. nunc autem & viderunt & oderunt & me & Patrem meum.

25 * Sed vt adimpleatur ſermo qui in lege eorum ſcriptus eſt: Quia odio habuerunt me gratis. 26 * Cùm autem venerit paracletus, quē ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille teſtimoniū perhibebit de me. Pſal. 24. d. 19. Luc. 24. f. 49.

10 * ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε, μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου, καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολὰς τοῦ πατρός μου τετήρηκα, καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

11 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ ἐν ὑμῖν μείνῃ, καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

12 * αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμή, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς.

13 * μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ.

14 * ὑμεῖς φίλοι μού ἐστε, ἐὰν ποιῆτε ὅσα ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν.

15 * οὐκέτι ὑμᾶς λέγω δούλους, ὅτι ὁ δοῦλος οὐκ οἶδε τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος· ὑμᾶς δὲ εἴρηκα φίλους, ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου, ἐγνώρισα ὑμῖν.

16 * οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς, καὶ ἔθηκα ὑμᾶς, ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε, καὶ καρπὸν φέρητε, καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένῃ· ἵνα ὅ,τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δῷ ὑμῖν.

17 * Ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

18 * εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

19 * εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει· ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

20 * μνημονεύετε τοῦ λόγου οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, οὐκ ἔστι δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ. εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν· εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν.

21 * ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν ὑμῖν διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἴδασι τὸν πέμψαντά με.

22 * εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσι περὶ τῆς ἁμαρτίας αὐτῶν.

23 * ὁ ἐμὲ μισῶν, καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

24 * εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος πεποίηκεν, ἁμαρτίαν οὐκ εἶχον· νῦν δὲ καὶ ἑωράκασι, καὶ μεμισήκασι καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

25 * ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν, ὅτι ἐμίσησάν με δωρεάν.

26 * ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ.

---

19 וְאִלּוּ מִן עָלְמָא הֲוֵיתוּן עָלְמָא לִדִּידֵיהּ רָחֵם הֲוָא אֲלָא הָוֵיתוּן מִן עָלְמָא אֲנָא גָּבֵר בְּחִרְתִּכוֹן מִן עָלְמָא מִטָּל הָנָא סָנְאָ לְכוֹן עָלְמָא׃ 20 עֲתִדוּ מִלְּתָא דַּאֲנָא אֶמְרִת לְכוֹן דְּלֵית עַבְדָא דְּרַב מִן מָרֵהּ אִן לִי רְדָפוּ אַף לְכוֹן נֶרְדְּפוּן וְאִן מִלְּתִי נְטָרוּ אַף דִּילְכוֹן נֶטְרוּן׃ 21 אֶלָּא הָלֵין כְּלְהֵין נַעְבְּדוּן בְּכוֹן מֶטֶל שְׁמִי דִּילִי דְּלָא יַדְּעִין לְמַן דְּשַׁדְּרַנִי׃ 22 אִלּוּ אֲנָא לָא אֲתִית מַלֶּלֶת עִמְּהוֹן לֵית חֲוָת לְהוֹן חֲטִיהָא וְהָשָׁא דֵּין לֵית עֲלֵהָא עַל אֲפֵי חַטְהֵיהוֹן׃ 23 מַן דִּלִי סָנֵא אַף לְאַבִי סָנֵא׃ 24 וְאִלּוּ עַבְדָא לָא עֲבֵדֶת לְעֵינֵיהוֹן אִילֵין דַּאנָשׁ אַחֲרִין לָא עֲבַד לֵית חֲוָת לְהוֹן חֲטִיהָא הָשָׁא דֵּין וְחָזוֹ וְסָנְאוּ אַף לִי וְאַף לְאַבִי׃ 25 דְּתִתְמַלְיָא מִלְּתָא דִּכְתִיבָא בְּנָמוֹסְהוֹן דְּסָנְאוּנִי מַגָּן׃ 26 מָאֲדֵין דַּאֲתֵא פַּרְקְלִיטָא הַוּ דַּאֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן מִן לְוָת אֲבִי רוּחָא דְּשָׁרָרָא הַוּ דְּמִן לְוָת אֲבִי נָפֵק הוּ נַסְהֵד עֲלַי׃

---

a חַיָּא b גְּבָא
c עֲתִד כמו הוֹבִיר d מַלֶּל
e רְדַף f נְטַר g אֲתָא
h חַטָּא i עֲלַל k חָזָא
l סְנָא m מְלָא n מַלֶּל
o סְנָא p פירושו חנם
q מנחם
r אמרת s סְהַד

27 * Sed & vos teſtamini, quippe qui à principio mecum ſitis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus ſum vobiſcum, ne offendamini.

2 * Eijcient enim vos ex ſynagogis ſuis, veniétque hora quum quiſquis interficiet vos, putabit oblationem ſe offerre Deo.

3 * Hæc autem facient, quoniam non norunt neque Patrem meum, neque me.

Ad Oblationem Pentecoſtes.

4 * Hæc locutus ſum vobiſcum, vt quum venerit tempus eorum reuocetis in memoriam ea quæ dixi vobis. hæc autem à principio non dixi vobis, quia vobiſcum eram.

5 * Nunc autem vado ad eum qui miſit me, & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis?

6 * Hæc enim dixi vobis, & venit ægritudo, impleuítque corda veſtra.

7 * Sed ego veritatem dico vobis, ſatius vobis fuerit vt ego abeam: niſi enim abiero, Conſolator ille non veniet ad vos: ſin autem abiero, mittam eum ad vos.

8 * Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio.

9 * De peccato quidem, quia non credunt in

10 me. * De iuſtitia autem, quia ad Patrem

11 vado, nec amplius videbitis me. * De iudicio verò, quia princeps mũdi huius iudicatus eſt.

12 * Adhuc multa mihi ſunt vobis dicenda,

13 ſed non poteſtis capere nunc. * Quum autem venerit Spiritus ille veritatis, deducet vos in omnem veritatem; non enim loquetur ex mente ſuiipſius, ſed quicquid audierit ipſe loquetur, & quæ futura ſunt, nota faciet vobis.

14 * Ipſe glorificabit me, quippe qui de meo

15 accipiet: & renũtiabit vobis. * Quicquid habet Pater meus, meum eſt: propterea dixi vobis, Ex meo accipiet & renuntiabit vobis.

Veſpere Dominicæ III. poſt Reſurrectionem.

16 * Pauliſper & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me, quippe

17 qui abeam ad Patrem. * Dicebant itaque diſcipuli eius alius ad alium, Quid eſt hoc quòd dicit nobis, Pauliſper, & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me: & Quia vado ad Patrem meum?

---

27 אַף אַנְתּוּן סָהֲדִין אַנְתּוּן דְּמִן שׁוּרְיָא עִמִּי אַנְתּוּן ׃

1 הָלֵין מַלֵּית עִמְכוֹן דְּלָא תֶתְכַּשְׁלוּן ׃

2 נַפְקוּנְכוֹן גֵּיר מִן כְּנוּשְׁתְּהוֹן וְתַאתֵא שָׁעָתָא דְּכָל דְּנָקְטוֹלְכוֹן נַסְבַּר דְּקוּרְבָּנָא מְקָרֵב לַאלָהָא ׃

3 וְהָלֵין נָעְבְּדוּן מֶטֹל דְּלָא יְדַעוּ וְלָא לָאבִי וְלָא לִי ׃

4 הָלֵין מַלֵּית עִמְכוֹן דְּמָא דֵאתָא עָרְנְהֵין דְּכַד תֵּיכוֹף שָׁעְתְּהוֹן תְּהוֹן דַּכְרִין דְּמַלֵּית לְכוֹן אֲנָא אֶמְרֵת לְכוֹן דְּעַמְּכוֹן הֲוִית ׃

5 הָשָׁא דֵין אָזֵל אֲנָא לִי לְוָת מַן קְרִיס לָא אֶמְרֵת לְכוֹן חָלֵין דִּין מִן קֳדָמַי ׃

6 אֶמְרֵת לְכוֹן גֵּיר הָלֵין וְאַתְּ כְּרִיהְתָא וַמְלַת לְבָוָתְכוֹן ׃

7 אֲלָא אֲנָא שְׁרָרָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּפַקַח לְכוֹן דֵּאנָא לָא אָזֵל אֲנָא גֵּיר אֵנָא לָא אָזֵל אֲנָא פַּרְקְלִיטָא לָא אָתֵא לְוָתְכוֹן אֵן דֵּין אָזֵל אֲשַׁדְּרֵיהִי לְוָתְכוֹן ׃

8 וּמָאדֵאתָא הוּ נָכְסֵיהִי לְעָלְמָא עַל חֲטִיתָא וְעַל זַדִּיקוּתָא וְעַל דִּינָא ׃

---

1 קפלאון יו

2 נ מן לשון יון עֵדֶן כמו זמן ב עִתָּה פירושו הזכיר ג הָנָא שְׁבַח כמו שלח ד אַתָּא כְּרַהּ ה מְלָא לֵב פירושו מרעיל ו שְׁרָא ופירושו ראשית ז נְפַק אֲתָא ח קְטַל ט סְבַר קְרֵב י יְדַע

1 אָזֵל מטתם מן לשון יון שָׁבַר כוס או בְּסַס דוּן

perhibetis

27 * Et vos testimonium †perhibebitis quia ab initio mecum estis.

CAP. XVI.

1 HÆc locutus sum vobis, vt non scandalizemini. A

2 * Absque synagogis facient vos: sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo.

3 * Et hæc facient vobis: quia non nouerunt Patrem, neque me.

4 * Sed hæc locutus sum vobis: vt cùm venerit hora, eorum reminiscamini, quia ego dixi vobis. Hæc autem vobis ab initio non dixi: quia vobiscum eram.

5 * Et nunc vado ad eum qui misit me, & nemo ex vobis interrogat me: quò vadis? 6 * Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.

7 * Sed ego veritatem dico vobis. expedit vobis vt ego vadam. si enim ego non abiero, Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos.

8 * Et cùm venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. B

credi-derunt

9 * De peccato quidem: quia non †credunt in me.

10 * De iustitia verò; quia ad Patrem vado: & iam non videbitis me.

11 * De iudicio aũt: quia princeps mundi huius iam iudicatus est.

12 * Adhuc multa habeo vobis dicere: sed non potestis portare modò.

13 * Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. non enim loquetur à semetipso: sed quęcunque audiet loquetur, & quæ ventura sunt, annuntiabit vobis.

14 * Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

15 * Omnia quæcunq; habet Pater, mea sunt. Propterea dixi, quia de meo accipiet, & annuntiabit vobis.

16 * MODICVM, & iam non videbitis me: & iterum modicũ, & videbitis me, quia vado ad Patrem. 17 * Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicẽ, Quid est hoc quod dicit nobis: Modicum, & non videbitis me: & iterum modicum, & videbitis me: &, quia vado ad Patrem?

27 * καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε, ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστε.

ις'.

1 * Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε·

2 * ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς, δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ.

3 * καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὑμῖν, ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ.

4 * ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα, μνημονεύητε αὐτῶν, ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν. ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἤμην.

5 * νυνὶ δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμψαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, ποῦ ὑπάγεις;

6 * ἀλλ' ὅτι ταῦτα λελάληκα ὑμῖν, ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

7 * ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν λέγω ὑμῖν, συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω· ἐὰν γὰρ ἐγὼ μὴ ἀπέλθω, ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς· ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς·

8 * καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως.

9 * περὶ ἁμαρτίας μέν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ.

10 * περὶ δικαιοσύνης δέ, ὅτι πρὸς τὸν πατέρα μου ὑπάγω, καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με.

11 * περὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται.

12 * ἔτι πολλὰ ἔχω λέγειν ὑμῖν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι.

13 * ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὁδηγήσει ὑμᾶς εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν· οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἂν ἀκούσῃ λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

14 * ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 15 * πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι· διὰ τοῦτο εἶπον, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

16 * Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με, ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα.

17 * εἶπον οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, τί ἐστι τοῦτο ὃ λέγει ὑμῖν, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με; καὶ, ὅτι ἐγὼ ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;

---

9 עַל חֲטִיתָא דְּלָא מְהֵימְנִין בִּי׃ 10 עַל זַדִּיקוּתָא דֵּין דְּלוָת אֲבִי אָזֵל אֲנָא וְלָא חָזֵב חֲזֵין אַנְתּוּן לִי׃
11 עַל דִּינָא דֵין דְּאַרְכוֹנָא דְּעָלְמָא הָנָא דִּין הוּ׃ 12 חָזֵב סַגִּי אִית לִי לְמֵאמַר לְכוֹן אֶלָּא לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתּוּן
לְמֵאסַר הָשָׁא׃ 13 מָא דְּאָתָא דֵּין רוּחָא דְּשָׁרָרָא הוּ נְדַבְּרְכוֹן בְּכֻלְּהּ שְׁרָרָא לָא גֵּיר נְמַלֵּל מִן רֵעְיָן נַפְשֵׁהּ אֶלָּא
כְּל דְּנִשְׁמַע הוּ נְמַלֵּל וְעַתִידָתָא נְוַדְּעִכוֹן׃ 14 הוּ נְשַׁבְּחַנִי מְטַל דְּמִן דִּילִי נְסַב וְנְחַוִיכוֹן׃ 15 כְּל מֵדֵם דְּאִית לְאַבִי
דִּילִי הוּ מְטַל הָנָא אֶמְרֵת לְכוֹן דְּמִן דִּילִי נְסַב וְנְחַוִיכוֹן׃ דְּרְמְשָׁא דְּמַר בְּשַׁבָּא ד ג דְּבָתַר קְיֵמְתָא לט
16 קְלִיל וְלָא תְּחֲזוֹנַנִי וְתוּב קְלִיל וְתֶחְזוֹנַנִי דַּאֲזֵל אֲנָא לְוָת אֲבָא׃ 17 וְאַמְרוּ גְּוָוֹ תַּלְמִידְוֹהִי חַד לְחַד מָנָא הֵי
הָדָא דְּאָמַר לַן דְּקְלִיל וְלָא תְּחֲזוֹנַנִי וְתוּב קְלִיל וְתֶחְזוֹנַנִי וְדַאֲזֵל אֲנָא לְוָת אֲבִי׃

ᵃ חַיְמֵן זְרַק כמו צדק
ᵇ חֲזָא
ᶜ מן לשון יין פירושו שר
ᵈ אֲמַר ᵉ אֶחָד ᶠ אמת
ᵍ דַּבַּר בלשון נחה
ʰ דְּעָא כמו דצה ᶦ יְדַע
ʲ שְׁבַח ᵏ חֲוָא פירושו ספר
ˡ קוּם ᵐ חֲזֵא ⁿ לְמַר
ᵒ מְהֵימְנִין ᵖ מְחַיְמְנִין
ᵠ חָזֵב כמו צדק
ʳ מן לשון יין פירושו שר
ˢ אֲמַר ᵗ אֶחָד ᵘ אמת
ᵛ דַּבַּר בלשון נחה
ʷ דְּעָא כמו דצה ˣ יְדַע
ʸ שְׁבַח ᶻ חֲוָא פירושו ספר
ᵃ קוּם ᵇ חֲזֵא ᶜ לְמַר

18 * Dicebant igitur, Quid illud eſt pauliſper quod dicit? neſcimus quid loquatur.

19 * Jeſchua verò ſciens eos velle ipſum interrogare, dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quod dixerim vobis, Pauliſper & non videbitis me, & iterum pauliſper, & videbitis me.

20 * Amin amin dico vobis, flebitis vos & lamentabimini, mundus autem lætabitur, vóſque ægritudine afficiemini, ſed ægritudo veſtra in gaudium euadet.

21 * Mulier quum parit ægritudine afficitur, quia venit dies partus eius: quum autem pepererit filium, non meminit angoris ſui propter gaudium illud quòd natus ſit homo in mundo.

22 * Et vos quidem nunc ægritudine eſtis affecti. ſed iterum videbo vos, & lætabitur cor veſtrum, & gaudium veſtrum nemo tollet à vobis.

23 * Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amin amin dico vobis, quicquid rogabitis Patrem meum in nomine meo, dabit
24 vobis. * Adhuc vſq; nihil petiiſtis in nomine meo: petite & accipietis, vt ſit gaudium veſtrum plenum.

25 * Hæc in parabolis locutus ſum vobiſcum: venit autem hora quando non loquar vobiſcum in parabolis, ſed apertè renuntiabo vo
26 bis de Patre. * In illo die petetis in nomine meo: & non dico vobis me poſtulaturum à
27 Patre pro vobis. * Ipſe enim Pater diligit vos, quippe qui dilexeritis me, & credideritis me à Patre exiiſſe.

28 * Prodij à Patre, & veni in mundum: & iterum relinquo mundum, & proficiſcor
29 ad Patrem. * Dicunt ei diſcipuli eius, En nunc apertè loqueris, nec parabolam vllam
30 dicis. * Nunc ſcimus te omnia ſcire, nec indiges vt quis te interroget: per hoc credimus te à Deo exiuiſſe.

Matutinis Dominicæ ignis poſt reſurrectionem & conſecrationem Presbyterorum.

31 * Dixit eis Jeſchua, * Credite: ecce enim
32 veniet hora, & iam venit, quũ diſpergemini vnuſquiſq; ad locum ſuũ, & relinquetis me ſolum. ſed nõ ſum ſolus, quia Pater mecum eſt.

---

18 וְאָמְרִין הָוֹו מָנָא הִי חָדָא קַלִיל דַּאמַר לָא d יָדְעִינַן מָנָא מְמַלֵּל׃ 19 יֵשׁוּעַ דִּין יָדַע c דְּבָעִין הָוֹו f לְמִשְׁאֲלוּתֵהּ וְאָמַר
לְהוֹן עַל חָדָא בָּעֵין אַנְתּוּן עִם חָדָא דְּאָמְרִת לְכוֹן דְּקַלִיל וְלָא g תֲחָזוּנַנִי וְתוּב קַלִיל וְתֶחְזוּנַנִי׃ 20 אָמִין אָמִין אֲמַר
אֲנָא לְכוֹן h דְּתֶבְכּוֹן אַנְתּוּן i וְתֵאלוֹן וְעָלְמָא k נֶחְדֵא וְלְכוֹן l תֶּכְרָא אֶלָּא כְּרִיוּתְכוֹן לְחַדּוּתָא תֶּהֱוֵא׃ 21 אַנְתַּתָא מָא
דְּיָלְדָא כַּרְיָא לָהּ דַּמְטָא יוֹמָא m דְּמוֹלְדָהּ מָא דְיָלְדַת דֵּין בְּרָא לָא עָהֲדָא n אוּלָצְנָהּ מֶטֶל o חַדּוּתָא q דְּאִתְיְלֵד בַּרְנָשָׁא בְּעָלְמָא׃
22 אַף אַנְתּוּן הָשָׁא q כַּרְיָא לְכוֹן הוּבְדֵין r אַתְחֲזִיכוֹן וְנֶחְדֵא לֵבְכוֹן s וְחַדְוַתְכוֹן לָא אֱנָשׁ נָסֵב מִנְּכוֹן׃
23 וּבְהַו יוֹמָא לֵילָא t תְּשַׁאלוּן מֵדֵם אָמִין אָמִין אֲמַר אֲנָא לְכוֹן דְּכָל מֵדֵם דְּתִשַׁאלוּן לַאבִי בְּשֻׁמִי u נֶתֶל לְכוֹן׃
24 עַדְמָא לְהָשָׁא לָא שְׁאִלְתּוּן מֵדֵם בְּשֻׁמִי שְׁאַלוּ x וְתְסַבּוּן וְתֶהֱוֵא y חַדְוַתְכוֹן z מְשַׁמְלְיָא׃ 25 הָלִין a בְּפִלָאתָא

a פירושו משל

18 ואמרין הוו מנא הי חדא קליל דאמר לא d ידעינן מנא ממלל׃ 19 ישועדין ידע c דבעין הוו f למשאלותה ואמר
להון על חדא בעין אנתון עם חדרא דאמרת לכון דקליל ולא g תחזונני ותוב קליל ותחזונני׃ 20 אמין אמין אמר
אנא לכון h דתבכון אנתון i ותאלון ועלמא k נחדא ואלכון l תכרא אלא כריותכון לחדותא תהוא׃ 21 אנתתא מא
דילדא כריא לה דמטא יומא m דמולדה מא דילדת דין ברא לא עהדא n אולצנה מטל o חדותא q דאתילד ברנשא בעלמא׃
22 אף אנתון השא q כריא לכון הובדין r אתחזיכון ונחדא לבכון s וחדותכון לא אנש נסב מנכון׃
23 ובהו יומא לילא t תשאלון מדם אמין אמין אמר אנא לכון דכל מדם דתשאלון לאבי בשמי u נתל לכון׃
24 עדמא להשא לא שאלתון מדם בשמי שאלו x ותסבון ותהוא y חדותכון z משמלא׃ 25 הלין a בפלאתא

a פירושו משל

18 * Dicebant ergò, Quid est hoc quod dicit, Modicũ? nescimus quid loquitur.

19 * Cognouit autem Iesus, quia volebãt eum interrogare: & dixit eis, De hoc quæritis inter vos, quia dixi, Modicum, C & nõ videbitis me; & iterum, modicum, & videbitis me.

20 * Amen amen dico vobis, quia plorabitis, & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos autem contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium.

21 * Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.

22 * Et vos igitur, nũc quidem tristitiam habetis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemò tollet à vobis.

23 * Et in illo die me non interrogabitis quicquam. Amen amen dico vobis, Si quid petieritis Patrem in nomine meo, D dabit vobis.

Supr. 14. b. 13. Mat. 7. a. 7. & 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Iaco. 1. a. 5.

24 * Vsque modò non petijstis quicquam in nomine meo. Petite & accipietis: vt gaudium vestrum sit plenum.

25 * Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs loquar vobis, sed palàm de Patre meo † annuntiabo vobis.

† annuntiabo

26 * In illo die in nomine meo petetis: & non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis.

27 * Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia ego ex Deo exiui.

28 * Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem.

29 * Dicunt ei discipuli eius, Ecce, nunc palàm loqueris, & prouerbium nullũ dicis.

30 * Nunc scimus quia scis omnia, & non opus est tibi vt quis te interroget. in hoc credimus quia à Deo existi.

31 * Respondit eis Iesus, Modò creditis?

32 * Ecce, venit hora, & iam venit, vt dispergamini vnusquisque in propria, & me solum relinquatis: & nõ sum solus, quia Pater mecum est.

Mat. 26. c. 31. Mar. 14. c. 27.

18 * ἔλεγον οὖν, Τοῦτο τί ἐστιν ὃ λέγει, τὸ μικρόν; οὐκ οἴδαμεν τί λαλεῖ.

19 * ἔγνω οὖν ὁ ἰησοῦς ὅτι ἤθελον αὐτὸν ἐρωτᾶν, καὶ εἶπεν αὐτοῖς, περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων, ὅτι εἶπον, μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

20 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς· ὁ δὲ κόσμος χαρήσεται· ὑμεῖς δὲ λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται.

21 * ἡ γυνὴ ὅταν τίκτῃ λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα αὐτῆς· ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν, ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον.

22 * καὶ ὑμεῖς οὖν λύπην μὲν νῦν ἔχετε, πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἴρει ἀφ' ὑμῶν.

23 * καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου, δώσει ὑμῖν.

24 * ἕως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδὲν ἐν τῷ ὀνόματί μου· αἰτεῖτε, καὶ λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

25 * ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν· ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν, ἀλλὰ παρρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀναγγελῶ ὑμῖν.

26 * ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε. καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν·

27 * αὐτὸς γὰρ ὁ πατὴρ φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε, καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον.

28 * ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς, καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον· πάλιν ἀφίημι τὸν κόσμον, καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.

29 * λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, ἴδε νῦν παρρησίᾳ λαλεῖς, καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

30 * νῦν οἴδαμεν ὅτι οἶδας πάντα, καὶ οὐ χρείαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ· ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες.

31 * Ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἄρτι πιστεύετε;

32 * ἰδοὺ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐλήλυθεν, ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια, κἀμὲ μόνον ἀφῆτε· καὶ οὐκ εἰμὶ μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστι.

מִלָּה עַמְכוּן [b] אִתְיָא דֵין שָׁעָתָא אֲמָתַי דְּלָא אֲמַלֵּל עַמְכוּן בְּפִלָאתָא אֶלָּא עִין [c] בְּגִלָּא [d] אֲבַדֵּק לְכוּן עַל אֲבָא׃ 26 בְּהַו יוֹמָא
דְּתִשְׁאֲלוּן בְּשְׁמִי וְלָא אֲמַר אֲנָא לְכוּן דַּאנָא [e] אֶבְעֵא מִן אֲבָא עֲלֵיכוּן׃ 27 הוּ גִיר אֲבָא רָחֵם לְכוּן דַּאנְתוּן [f] רְחֵמְתוּנַנִי
[g] וְהֵימֲנְתוּן דַּאנָא מִן לְוָת אֲבָא׃ 28 נְפַקֵת מִן לְוָת אֲבָא [h] וְאֵתִית לְעָלְמָא וְחוּב שָׁבֵק אֲנָא לְעָלְמָא וַאזַל אֲנָא
לִי לְוָת אֲבָא׃ 29 אָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידְוֹהִי הָא הָשָׁא [k] גַּלְיָאִית מְמַלֵּל אַנְתְּ וּפִלָאתָא וְלָא חֲדָא אָמַר אַנְתְּ׃
30 הָשָׁא [n] יָדְעִינַן דְּכֹל מִדְם [o] יָדַע אַנְתְּ וְלָא סְנִיק אַנְתְּ דְּאנָשׁ [p] נְשַׁאלָךְ בְּחָדָא [q] מְהֵימְנִין חֲנַן דְּמִן אֱלָהָא נְפַקְתְּ׃
דְּצַפְרָא דְחַר בְּשַׁבָּא [s] דְּאשְׁתָּא דְּבַתַר [t] קְיָמְתָא [u] וְכִידוּטְנָא דְּקַשִׁישָׁא מ 31 אָמַר לְהוֹן יְשׁוּעַ הֵימֵנוּ׃
32 דְּהָא [d] אָתְיָא שָׁעָתָא וְהָשָׁא אֲתַת [c] דְּתִתְבַּדְּרוּן אֱנָשׁ לַאתְרֵהּ [f] וְתִשְׁבְּקוּנַנִי בַּלְחוֹדַי וְלָא הֲוֵית בַּלְחוֹדַי דְּאַבָּא עִמִּי הוּא׃

[b] אִתָּא [c] גְּלָא [d] בְּרַק פירושו סיפר [e] בְּעָא [f] רְחֵם [g] הֵימֵן [h] נְפַק [i] אֲתָא [k] גְּלָא משל [l] [n] יְדַע [o] שְׁאֵל [p] הֵימֵן [q] אִשׁ [b] קוּם [s] מן לשון יין [t] אֲתָא [c] בְּדַר כמו בזר [d] שְׁבַק

33 * Hæc dixi vobis, vt in me habeatis pacem, in mundo vobis futura est oppressio: sed bono animo estote, ego vici mundum.

CAP. XVII.

1 HÆc locutus est Jeschua, & sustulit oculos suos in cælum, dixítque, Pater mi, venit hora illa, glorifica Filium tuum, vt Filius tuus glorificet te.

2 * Quemadmodum dedisti ei potestatem super omnem carnem, vt quotquot dedisti ei, det eis vitam æternam.

3 * Hæc est autem vita æterna, vt cognoscãt te esse Deum Veritatis solum, & quem misisti Jeschua Meschicho.

4 * Ego te glorificaui in terra: opus quod mihi dederas faciendum, absolui.

5 * Nunc itaque glorifica me tu Pater mi apud temetipsum, ea gloria quam habui apud te priusquam fieret mundus.

6 * Patefeci nomen tuum hominibus illis, quos dedisti mihi è mundo. tui erant & mihi eos dedisti, & seruarunt sermonem tuum.

7 * Nunc noui quicquid dedisti mihi, à te esse.

8 * Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis, ipsíque receperunt, & verè norunt me à te exijsse, & credidérũt me à te missum fuisse.

9 * Ego verò pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro iis quos dedisti mihi, quia tui sunt.

10 * Et omnia mea tua sunt, & tua mea sunt, & glorificatus sum in eis.

11 * Amplius non sum in mundo, illi autem in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo illo quod dedisti mihi, vt sint vnum sicut & nos.

12 * Quum essem cum eis in mundo, ego seruabam eos in nomine tuo: illos quos dedisti mihi custodiui, & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis vt impleretur Scriptura.

Dominica III. post festum Crucis.

13 * Nunc autem ad te venio, & hæc loquor in mundo, vt sit gaudium meum plenum in eis.

---

33 הָלֵין אֲמַרֵת לְכוֹן דִּבְי נֶהֱוֵא לְכוֹן שְׁלָמָא בְּעָלְמָא הָוֵא לְכוֹן [g] אֲוּלְצָנָא אֲלָא [h] אֶתְלַבְּבוּ אֲנָא [i] זְכִיתְהִי לְעָלְמָא׃

קפלאון יז

1 הָלֵין מַלֵּל יֵשׁוּעַ [k] וַארִים עֵינוֹהִי לִשְׁמַיָּא וְאֲמַר אֲבִי [l] אֲתָת שָׁעֲתָא שַׁבַּח בְּרַךְ דַּכְּרַךְ נְשַׁבְּחָךְ׃ 2 אַיכְנָא [m] דְּיָהַבְתְּ לֵהּ [n] שׁוּלְטָנָא עַל כָּל בִּסַר דְּכֻלְּמָא דְּיָהַבְתְּ לֵהּ [o] נָתֵל לֵהּ חַיֵּא דְלְעָלַם׃

3 הָלֵין אֲנוּן דֵּין חַיֵּא דְלְעָלַם [p] דְּנֵדְעוּנָךְ דַּאנְתְּ אֱלָהָא [q] דַּשְׁרָרָא בְלָחוֹדָיךְ וּמַן דְּשַׁדַּרְתְּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

4 אֲנָא [r] שַׁבַּחְתָּךְ בַּארְעָא עֲבָדָא הַוִדְיָהַבְתְּ לִי [s] דֶּאעְבֵּד [t] שַׁלֶּמְתֵּהּ׃ 5 וְהָשָׁא שַׁבַּחֵינִי אַנְתְּ אֲבִי לְוָתָךְ בְּהוֹ [u] שׁוּבְחָא

דְאִית הָוֵא לִי לְוָתָךְ מֵן קֻדָּם דְּנֶהֱוֵא עָלְמָא׃ 6 [x] אַוּדַּעְתְּ שְׁמָךְ לַבְּנֵינָשָׁא הָנוּן [y] דְּיָהַבְתְּ לִי מֵן עָלְמָא דִּי לָךְ הָווֹ וְלִי

יַהֲבְתְּ אִנּוּן וְנַטְּרוּ [z] מִלְּתָךְ׃ 7 הָשָׁא יְדַּעַת דְּכֹל מָא דְּיָהַבְתְּ לִי מֵן לְוָתָךְ הוּ׃

---

[g] אֲוּלְצָנָא בלשון נצח [h] לַבֵּב [i] זְכֵא בלשון נצח [k] רוּם [l] אֲתָא [m] יַהֵב [n] שְׁלַט [o] נָתַל [p] יְדַע
q פירושו אמת [r] שְׁבַח [s] עֲבַד [t] שְׁלֵם [u] שְׁבַח [x] יְדַע [y] יַהֵב [z] מַלֵּל

33 ✱ Hæc locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.

33 ✱ Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε. ἐν τῷ κόσμῳ θλῖψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε· ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

CAP. XVII.

ιζ.

1 HÆc locutus est Iesus: & subleuatis oculis in cælum, dixit, Pater, venit A hora, clarifica filium tuum, vt filius tuus clarificet te.

1 ✱ Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἐπῆρε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ εἶπε, πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα, δόξασόν σου τὸν υἱὸν, ἵνα καὶ ὁ υἱός σου δοξάσῃ σε.

Mat. 28. d. 18.

2 ✱ Sicut dedisti ei potestatem omnis carnis, vt omne quod dedisti ei, det eis vitam æternam.

2 ✱ καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκὸς, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ, δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον.

3 ✱ Hæc est autem vita æterna, vt cognoscant te, solum Deum verum, & quẽ misisti Iesum Christum.

3 ✱ αὕτη δέ ἐστιν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσί σε τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν, καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν χριστόν.

4 ✱ Ego te clarificaui super terram: opus consummaui quod dedisti mihi vt faciam.

4 ✱ ἐγώ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς· τὸ ἔργον ἐτελείωσα ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω·

5 ✱ Et nunc clarifica me tu Pater apud temetipsum, claritate quam habui prius quàm mundus fieret, apud te.

5 ✱ καὶ νῦν δόξασόν με σὺ πάτερ παρὰ σεαυτῷ, τῇ δόξῃ ᾗ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρά σοι.

6 ✱ Manifestaui nomen tuum hominibus quos dedisti mihi de mundo. Tui erant: & mihi eos dedisti, & sermonem tuum seruauerunt.

6 ✱ ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς δέδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου· σοὶ ἦσαν, καὶ ἐμοὶ αὐτοὺς δέδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετηρήκασι.

7 ✱ Nunc cognouerunt quia omnia quę dedisti mihi, abs te sunt:

7 ✱ νῦν ἔγνωκαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι, παρὰ σοῦ εἰσιν·

8 ✱ Quia verba quæ dedisti mihi, dedi eis: & ipsi acceperunt, & cognouerunt verè quia à te exiui, & crediderunt quia B tu me misisti.

8 ✱ ὅτι τὰ ῥήματα ἃ δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον, καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρά σου ἐξῆλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

9 ✱ Ego pro eis rogo: non pro mundo rogo, sed pro his quos dedisti mihi, quia tui sunt.

9 ✱ ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ· οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ, ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοί εἰσι.

10 ✱ Et mea omnia, tua sunt: & tua mea sunt: & clarificatus sum in eis.

10 ✱ καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς.

11 ✱ Et iam non sum in mundo: & hi in mundo sunt, & ego ad te venio. Pater sancte, serua eos in nomine tuo, quos dedisti mihi: vt sint vnum, sicut & nos.

11 ✱ καὶ οὐκ ἔτι εἰμὶ ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ οὗτοι ἐν τῷ κόσμῳ εἰσὶ, καὶ ἐγὼ πρός σε ἔρχομαι. πάτερ ἅγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου, οὓς δέδωκάς μοι, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς.

Inf. 18. b. 9.

12 ✱ Cùm essem cum eis, ego seruabam eos in nomine tuo. Quos dedisti mihi, ego custodiui: & nemo ex eis perijt, nisi filius perditionis, vt scriptura impleatur.

Psa. 40. b 10. & 118 a. 5.

12 ✱ ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐν τῷ κόσμῳ, ἐγὼ ἐτήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου· οὓς δέδωκάς μοι ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο, εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ.

13 ✱ NVNC autem ad te venio: & hæc loquor in mundo, vt habeant gaudium meum impletum in semetipsis.

13 ✱ Νῦν δὲ πρός σε ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ, ἵνα ἔχωσι τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν αὐτοῖς.

---

8 וְדִמֶּיָא דְיַהֲבַת לִי יְהַבֶת לְהון וְהנון קַבְלוּ [a] וְיַדְעוּ [b] שְׁרִירָאִית דְמִן לְוָתָךְ נְפַקֶת [c] וְהַימְנוּ דְאַנְתְ שַׁדַרְתָנִי׃

a נְטַר כמו נצר [f] חָיֵי

b פירושו עוד

9 וַאֲנָא עַל־יהון בָּעֵא אֲנָא לָא חֵוָא עַל עָלְמָא בָּעֵא אֲנָא אֶלָא עַל הָנון דְיַהֲבַת לִי דִדִילָךְ אִנון׃ 10 וְכָל־מַדֵם דִדִילִי הוּ דִדִילָךְ הוּ וְדִילָךְ דִילִי הוּ וַמְשַׁבַח אֲנָא בְהון׃ 11 [d] מִכְיל לָא חֵוִית בְעָלְמָא וְהָלֵין בְעָלְמָא אִנון וַאֲנָא לְוָתָךְ אָתֵא אֲנָא

c נָטַר כמו נצר [f] חָיֵי

אֲבָא קַדִישָׁא [e] טַר אִנון בִשְׁמָךְ הַו דְיַהֲבַת לִי דְהֲווֹן חַד אֵיכְנָא דַחֲנָן׃ 12 כַּד עַמְהון [g] הֲוִית בְעָלְמָא אֲנָא נָטַר הֲוִית

g אֲבַר [h] מְלָא

לְהון בִשְׁמָךְ לַאילֵין דְיַהֲבַת לִי נְטַרֵת וְאַנָש מִנְהון לָא אֲבַד אֶלָא בְרַה [g] דַאבַדָנָא [h] דְנֶתְמַלֵא כְתָבָא׃

d פירושו חג

דְחַד כְשַׁבָא דג דְבָתַר [a] עְאַרָא דַצְלִיבָא מא

e חָרָא שמה

13 וְהָשָׁא דֵין לְוָתָךְ אָתֵא אֲנָא וְהָלֵין מְמַלֵל אֲנָא בְעָלְמָא דְהֲווֹא [b] חַדוּתִי מְשַׁמְלְיָא בְהון׃

14 * Ego dedi eis ſermonem tuum, & mundus eos odio habuit, quippe qui non ſint ex mundo, ſicut & ego non ſum ex mundo.

15 * Non vt tollas eos ex mundo, rogo, ſed vt ſerues eos à malo.

16 * Non ſunt enim ex mundo, ſicut & ego non ſum ex mundo.

17 * Pater ſanctifica eos in veritate tua, quia ſermo tuus veritas eſt.

18 * Prout me miſiſti in mundum, & ego miſi eos in mundum.

19 * Et pro eis ego ſanctifico animam meam [meipſum] vt ſint & ipſi ſanctificati in veritate.

20 * Neque pro eis rogo tantummodo, ſed & pro iis qui credituri ſunt in me per ſermonem eorum.

21 * Vt omnes ſint vnum, ſicut tu Pater meus in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint, vt credat mundus me à te miſſum eſſe.

22 * Et ego gloriam quam dediſti mihi dedi eis, vt ſint vnum, ſicut & nos vnum ſumus.

23 * Ego in eis, & tu in me, vt ſint perfecti in vnum, & vt cognoſcat mundus me à te miſſum eſſe, teque eos diligere, prout & me dilexiſti.

24 * Pater, eos quos dediſti mihi, velim vt vbi ſum ego, & illi ſint mecum: vt conſpicetur illam gloriam meam quam dediſti mihi; quoniam dilexiſti me ante iacta mundi fundamenta.

25 * Pater mi iuſte, & mundus non nouit te, ego verò te noui, & ipſi norunt me à te miſſum eſſe.

26 * Et patefeci eis nomen tuum, ac patefaciam, vt dilectio illa qua dilexiſti me, ſit in eis, & ego ero in eis.

Nocte Paraſceues Crucifixionis.

CAP. XVIII.

1 HÆc dixit Jeſchua, & egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans vadum Kedroun, vbi erat hortus, in quem introiuit ipſe & diſcipuli eius.

2 * Nouerat autem & Jihoudo ille proditor locum illum, quia ſæpiſſimè conuenerat illuc Jeſchua cum diſcipulis ſuis.

---

14 אֲנָא [c] יְהֵבֶת לְהוֹן [d] מֶלְתָךְ וְעָלְמָא סְנָא אִנּוּן דְּלָא הֲווֹ מִן עָלְמָא אַיכַּנָא דְּאַנָא לָא [c] הֲוִית מִן עָלְמָא ׃

15 לָא הֲוָא [f] דְּתֶשְׁקוֹל אִנּוּן מִן עָלְמָא בָּעֵא אֲנָא אֶלָּא [g] דְּתִטַּר אִנּוּן מִן בִּישָׁא ׃ 16 לָא הֲווֹ גֵּיר מִן עָלְמָא אַיכַּנָא

דְּאַנָא לָא הֲוִית מִן עָלְמָא ׃ 17 אֲנָא קַדֵּשׁ אִנּוּן [h] בַּשְׁרָרָךְ [i] דְּמֶלְתָךְ דִּילָךְ שְׁרָרָא הִי ׃

18 אַיכַּנָא דִּלִי שַׁדַּרְתְּ לְעָלְמָא אַף אֲנָא שַׁדַּרִית אִנּוּן לְעָלְמָא ׃ 19 וְעַל אַפַּיהוֹן אֲנָא מְקַדֵּשׁ אֲנָא נַפְשִׁי דְּנֶהֱווֹן אַף

הִנּוּן מְקַדְּשִׁין בַּשְׁרָרָא ׃ 20 וְלָא הֲוָא עַל אַפֵּי הָלֵין בָּעֵא אֲנָא בִּלְחוֹד אֶלָּא עַל אַפֵּי אִילֵין [k] דְּמְהֵימְנִין בִּי [l] בְּמֶלְתָהוֹן ׃

21 דְּכֻלְּהוֹן נֶהֱווֹן חַד אַיכַּנָא דְּאַנְתְּ אֲבִי בִּי וְאַנָא בָךְ דְּאַף הִנּוּן בָּן חַד נֶהֱווֹן דְּנְהֵימִן עָלְמָא דְּאַנְתְּ [m] שַׁדַּרְתָּנִי ׃

22 וְאֲנָא [n] שׁוּבְחָא [o] דְּיַהֲבְתְּ לִי יְהֵבֶת לְהוֹן דְּנֶהֱווֹן חַד אַיכַּנָא דַּחֲנַן חַד חֲנַן ׃

[c] יַהֵב מַלֵּל [d] תֵּוָא
[f] שְׁקַל [g] נְטַר
[h] שְׁרַר [i] מַלֵּל
[k] חֵימֵן [l] מַלֵּל
[m] שַׁדַּר
[n] שַׁבַּח [o] יַהֵב

14 * Ego dedi eis sermonem tuũ,& mundus eos odio habuit , quia non sunt de mundo,sicut & ego non sum de mundo.

15 * Non rogo vt tollas eos de mundo, sed vt serues eos à malo.

16 * De mundo nõ sunt:sicut & ego non sum de mundo.

17 * Sanctifica eos in veritate. Sermo tuus veritas est.

18 * Sicut tu me misisti in mundum: ita & ego misi eos in mundum.

19 * Et pro eis ego sanctifico meipsum: vt sint & ipsi sanctificati in veritate.

20 * Non pro eis autem rogo tantùm, sed & pro eis qui credituri sunt per verbum eorum in me.

21 * Vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me,& ego in te,vt & ipsi in nobis vnũ sint: vt credat mundus quia tu me misisti.

22 * Et ego claritatem quam dedisti mihi, dedi eis: vt sint vnum, sicut & nos vnum sumus.

23 * Ego in eis, & tu in me: vt sint consummati in vnum: & cognoscat mũdus quia tu me misisti; & dilexisti eos, sicut & me dilexisti.

24 * Pater,quos dedisti mihi,volo,vt vbi sum ego, & illi sint mecum: vt videant claritatem meam quam dedisti mihi, quia dilexisti me ante constitutionem mundi.

25 * Pater iuste, mundus te non cognouit. ego autem te cognoui: & hi cognouerunt,quia tu me misisti.

26 * Et notum feci eis nomen tuum, & notũ faciam: vt dilectio qua dilexisti me in ipsis sit,& ego in ipsis.

14 * ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτούς ;ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου, καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ κόσμου.

15 * οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

16 * ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶ, καθὼς ἐγὼ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰμί.

17 * ἁγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου. ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι.

18 * καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον.

19 * καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἁγιάζω ἐμαυτὸν, ἵνα καὶ αὐτοὶ ὦσιν ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

20 * οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ.

21 * ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

22 * καὶ ἐγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι, δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὦσιν ἓν καθὼς ἡμεῖς ἕν ἐσμεν.

23 * ἐγὼ ἐν αὐτοῖς, καὶ σὺ ἐν ἐμοὶ, ἵνα ὦσι τετελειωμένοι εἰς ἕν, καὶ ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας, καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς, καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

24 * πάτερ, ὃς δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμὶ ἐγὼ, κἀκεῖνοι ὦσι μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσι τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

25 * πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σὲ οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δέ σε ἔγνων· καὶ οὗτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

26 * καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου, καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με, ἐν αὐτοῖς ᾖ, κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

CAP. XVIII.

Mat. 26. c. 36. Mar. 14. d. 32. Luc. 22. d. 39. 2.Re. 15 c. 23.

1 HÆc cùm dixisset Iesus, egressus est cum discipulis suis trans Torrentem Cedron, vbi erat hortus,in quem introiuit ipse & discipuli eius.

2 * Sciebat autem & Iudas, qui tradebat eum, locum: quia frequenter Iesus conuenerat illuc cum discipulis suis.

ιη'.

1 * Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς ἐξῆλθε σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

2 * ᾔδει δὲ καὶ Ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη ὁ Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

---

23 אֲנָא בְּהוֹן וְאַנְתְּ בִּי דְּנֶהֱווֹן גְּמִירִין לְחַד [p] וְדִנְדַּע עָלְמָא דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי [q] וְרָאֲחַבְתְּ אִנּוּן אֲיכְנָא דְּאָף לִי אֲחַבְתְּ׃

24 אֲבָא הָנוּן דִּיהַבְתְּ לִי צְבָא אֲנָא דְּאַתַר דְּאֲנָא אָף הִנּוּן נֶהֱווֹן עִמִּי דְּנֶהֱווֹן [r] חֲזַיִן שׁוּבְחָא דִּילִי הַו דִּיהַבְתְּ לִי דְּאֲחַבְתָּנִי
מִן קֳדָם [s] תַּרְמִיתָהּ דְּעָלְמָא ׃ 25 אֲבִי [t] כְּאנָא וְעָלְמָא לָא יְדָעָךְ אֲנָא דַּיִן [u] יַדְעִנָּךְ וְהִנּוּן יְדָעוּ דְּאַנְתְּ שַׁדַּרְתָּנִי ׃
26 [x] וְאוֹדְעֵת אִנּוּן שְׁמָךְ וְטוֹדַע אֲנָא [y] דְּחוּבָא הַו דְּאֲחַבְתָּנִי נֶהֱוֵא בְּהוֹן וְאֲנָא אֶהֱוֵא בְּהוֹן ׃

[p] יחד [q] אֲחֵב או חֲבַב [r] חֲזָא רָמָא [s] כון בלשון ארק [u] יַדַע [x] יַדַע [y] חֲבַב עָרַב

דְּלִיָּא [t] דְּעַרוּבְתָּא [b] בַּזְקִיפוּתָא מב קפלאון יח

[b] זְקַף רֶגֶל ופירושו גזחא [c] נַחַל [d] שֵׂלֶם [f] פירושו חמקום [g] לְמַד

1 הָלִין אֲמַר יֵשׁוּעַ וְנַפַּק עִם תַּלְמִידוֹהִי לְעֵבְרָא [c] דְּרַגְלָתָא דְּקִדְרוֹן אֲתַר דְּאִית חֲוָת [d] גִּנְּתָא אֲיכָא דְּעַל הוּ וְתַלְמִידוֹהִי׃
2 יָדַע הָוָא דַּיִן אָף יְהוּדָא [e] מַשְׁלְמָנָא [f] לַהּוּכָתָא הָי סָטַל הְסַגִּי זַבְנָא בָּנֵשׁ הָוָא תַּמָּן יֵשׁוּעַ עִם [g] תַּלְמִידוֹהִי ׃

3 * Ille ergo Iihoudo assumpsit cateruam, & à principibus Sacerdotum, & Perischæis assumpsit ministros, venítque illuc cum laternis, & facibus, & armis.

4 * Ieschua verò quum sciret omnia quæ sibi obuentura erant, exijt, ac dixit eis, Quem quæritis?

5 * Dicunt ei, Ieschua Nazarenum. Dicit eis Ieschua, Ego sum. Stabat autem & Iihoudo proditor cum eis.

6 * Quúmque dixisset eis Ieschua, Ego sum, abierunt retrorsum, & ceciderunt in terram.

7 * Et iterũ interrogauit eos Ieschua, Quem quæritis? Illi autem dixerunt, Ieschua Nazarenum.

8 * Ait illis Ieschua, Dixi vobis me eum esse. quòd si quæritis me, sinite hos abire.

9 * Vt impleretur sermo quem dixerat, Ex ijs quos dedisti mihi ne vnum quidem perdidi.

10 * Schemeoun autẽ Kipho habens gladium secum, distrinxit illum & percussit seruum principis Sacerdotum, & abstulit auriculam eius dexteram. Erat autem nomen serui Molec.

11 * At dixit Ieschua Kipho, Mitte gladium in vaginam eius: Calicem quem dedit mihi Pater meus, an non bibam?

12 * Tunc caterua & Chiliarchæ, & ministri Iihoudæorum comprehenderunt Ieschua, & vinxerunt eum.

13 * Et eum adduxerunt ad Chanon primùm, quippe qui socer esset Kaiopho qui erat summus Sacerdos anni illius.

14 * Erat autem Kaiopho is qui consilium dederat Iihoudæis expedire vnum virum mori pro populo.

15 * Schemeoun autem Kipho, & vnus ex discipulis aliis veniebant post Ieschua. Illum autẽ discipulũ cognoscebat princeps Sacerdotum, & introijt vnà cum Ieschua in atrium.

16 * Schemeoun autem stabat foris ad ostium: exijt itaque alter ille discipulus quem cognoscebat princeps Sacerdotum, & dixit custodi portæ [ostiariæ] & introduxit Schemeoun.

17 * Dixit autem adulescentula ostiaria ipsi Schemeoun, Nunquid & tu ex discipulis es istius hominis? Dicit ei, Minimé.

---

3 הוּ דָכִיל יְהוּדָא וְדַבַּר [h]אֶסְפִּיר וּמִן לָוָת רַבֵּי כָּהֲנֵא וַפְּרִישָׁא דְּבַר[i]חֲשֵׁא וְאָתָא לְתַמָּן עִם [k]נַפְטְרָא [l]וְלִמְפִּידָא [m] וְזֵינָא׃
4 יֵשׁוּעַ דֵּין דְּיָדַע חֲנָא כָּל מֶדֵם דְּאִתָא עֲלוֹהִי נְפַק וְאֲמַר לְהוֹן לְמַן [n]בָּעֵין אַנְתּוּן׃ 5 אָמְרִין לֵהּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא אֲמַר
לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא [o]קָאֵם הֲנָא דֵּין אַף יְהוּדָא [p]מַשְׁלְמָנָא עַמְּהוֹן׃ 6 וְכַד אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ אֲנָא אֲנָא אֲזָלוּ [q]לְבָתְרַהוֹן
וְנָפְלוּ עַל אַרְעָא׃ 7 וְחוּב שַׁאֵל אִנּוּן יֵשׁוּעַ לְמַן [r]בָּעֵין אַנְתּוּן הִנּוּן דֵּין אֲמַרוּ לְיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא׃
8 אֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [s]אֶמְרֵת לְכוֹן דְּאֲנָא אֲנָא וְאִן לִי בָּעֵין אַנְתּוּן [t]שְׁבוּקוּ לְהָלֵין אָזְלִין׃ 9 דְּאִילֵין [b]דְּיָהֲבְתְּ לִי לָא [c]אוֹבְדָה מֶנְּהוֹן אָף לַא חַד׃ 10 שָׁמְעוֹן דֵּין כְּאַפָּא אִית הֲוָא עֲלוֹהִי [d]סַפְסְרָא וְשַׁמְטֵהּ [e]וּמְחָיְתִי
לְעַבְדֵּהּ דְּרַב כָּהֲנֵא וְשַׁקְלֵהּ [f]אֱדְנֵהּ דִּימִינָא שְׁמֵהּ דֵּין דְּעַבְדָּא מָלֵךְ׃

h מן לשון יון גדוך
i פירושו אנשי כליחמת
k פירושו בית הבר
l כמו לפיד m כלי זין
n בְּעָא o קוּם p שְׁלֵם
q בָּסְתַר פירושו אחור
r בְּעָא s אֲמַר t שְׁבַק
a מַלֵּל b יַהֵב c אֲבַד
d פירושו תרכ
e מְרָא
f כמו אונגו

3 ✠ Iudas ergo cùm accepiſſet cohortẽ, & à Pontificibus & Phariſęis miniſtros, venit illuc cum laternis & facibus, & armis.

Mat. 26. c.47 Mar. 14. c.43 Luc. 22. c.47

4 ✠ Ieſus itaque ſciens omnia quæ ventura erant ſuper ſe, proceſſit, & dixit eis, Quem quæritis?

5 ✠ Reſponderunt ei, Ieſum Nazarenum. Dicit eis Ieſus, Ego ſum. Stabat autem & Iudas qui tradebat eum, cũ ipſis.

6 ✠ Vt ergo dixit eis, Ego ſum; abierunt retrorſum, & ceciderunt in terram. B

7 ✠ Iterùm ergo interrogauit eos, Quẽ quæritis? Illi autem dixerunt, Ieſum Nazarenum.

8 ✠ Reſpondit Ieſus, Dixi vobis, quia ego ſum. ſi ergo me quæritis, ſinite hos abire.

9 ✠ Vt impleretur ſermo quem dixit, Quia quos dediſti mihi, non perdidi ex eis quenquam.

Sup. 17. b.12

10 ✠ Simon ergo Petrus habẽs gladium, eduxit eum; & percuſſit Pontificis ſeruum, & abſcidit auriculam eius dexterã. Erat autem nomen ſeruo Malchus.

11 ✠ Dixit ergo Ieſus Petro, Mitte gladium tuum in vaginam: Calicem quem dedit mihi Pater, non †bibam illum?

vis vt bibam illum?

12 ✠ Cohors ergo & tribunus & miniſtri Iudæorum comprehenderũt Ieſum, C & ligauerunt eum:

13 ✠ Et adduxerunt eum ad Annam primum: erat enim ſocer Caiphæ, qui erat Pontifex anni illius.

Luc. 3. a.2

14 ✠ Erat autem Caiphas, qui conſilium dederat Iudæis, Quia expedit vnum hominem mori pro populo.

Sup. 11. f.49

15 ✠ Sequebatur autẽ Ieſum Simon Petrus & alius diſcipulus. Diſcipulus autem ille erat notus Pontifici: & introiuit cum Ieſu in atrium Pontificis.

16 ✠ Petrus autem ſtabat ad oſtium foris. Exiuit ergo diſcipulus alius qui erat notus Pontifici, & dixit oſtiariæ: & introduxit Petrum.

Mat. 26. f.58 Mar. 14. f.54 Luc. 22. f.54

17 ✠ Dicit ergo Petro ancilla oſtiaria, Nunquid & tu ex diſcipulis es hominis iſtius? Dicit ille, Non ſum.

3 ✠ ὁ οὖν ἰούδας λαβὼν τὴν σπεῖραν, καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ φαρισαίων ὑπηρέτας, ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὅπλων.

4 ✠ ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν, ἐξελθὼν εἶπεν αὐτοῖς, τίνα ζητεῖτε;

5 ✠ ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐγώ εἰμι. εἱστήκει δὲ καὶ ἰούδας, ὁ παραδιδοὺς αὐτὸν, μετ' αὐτῶν.

6 ✠ ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς, ὅτι ἐγώ εἰμι, ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ ἔπεσον χαμαί.

7 ✠ πάλιν οὖν αὐτοὺς ἐπηρώτησε, τίνα ζητεῖτε; οἱ δὲ εἶπον, ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον.

8 ✠ ἀπεκρίθη ἰησοῦς, εἶπον ὑμῖν, ὅτι ἐγώ εἰμι. εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν.

9 ✠ ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν, ὅτι οὓς δέδωκάς μοι, οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

10 ✠ σίμων οὖν πέτρος ἔχων μάχαιραν, εἵλκυσεν αὐτήν, καὶ ἔπαισε τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον, καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὠτίον τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ μάλχος.

11 ✠ εἶπεν οὖν ὁ ἰησοῦς τῷ πέτρῳ, βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην. τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέ μοι ὁ πατὴρ, οὐ μὴ πίω αὐτό;

12 ✠ ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλίαρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν ἰουδαίων συνέλαβον τὸν ἰησοῦν, καὶ ἔδησαν αὐτόν.

13 ✠ καὶ ἀπήγαγον αὐτὸν πρὸς ἄνναν πρῶτον· ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου.

14 ✠ ἦν δὲ καϊάφας ὁ συμβουλεύσας τοῖς ἰουδαίοις, ὅτι συμφέρει ἕνα ἄνθρωπον ἀπολέσθαι ὑπὲρ τοῦ λαοῦ.

15 ✠ ἠκολούθει δὲ τῷ ἰησοῦ σίμων πέτρος, καὶ ὁ ἄλλος μαθητής· ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισῆλθε τῷ ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως·

16 ✠ ὁ δὲ πέτρος εἱστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω. ἐξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος, ὃς ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ εἶπε τῇ θυρωρῷ, καὶ εἰσήγαγε τὸν πέτρον.

17 ✠ λέγει οὖν ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρὸς τῷ πέτρῳ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, οὐκ εἰμί.

---

11 וַאֲמַר יֵשׁוּעַ לְכֵאפָא [g]סִים סַפְסָרָא [h]בְּחֶלְמָה כְּסָא דְיָהֵב לִי אֲבִי לָא [i]אֶשְׁתֵּינֵיהּ׃ 12 הֵידֵין [k]אֶסְפִּיר [l]וְכִילִירְכָּא
[m]וְחַשָּׁא דְיִהוּדָיֵא [n]אַחֲדוּהִי לְיֵשׁוּעַ [o]וְאַסְרוּהִי׃ 13 [p]וְאִיתְיוּהִי לְוָת חַנָּן לְוִקְדָּם פֶּטֶל דַּחֲמוּהִי הַוָא דְקַיְפָא
הַוָא וְאִיהוּהִי הַוָא רַבּוּכְהֲנַיָּא דְשַׁנְתָא הַי אִיתַוהִי׃ 14 הַוָא דֵין קַיְפָא הוּ דְמַלֵּךְ
לְיהוּדָיֵא [q]וְסַקֵּחַ וְיַחַד גַּבְרָא [r]נְמוּס חֲלָף עַמָּא׃ 15 שִׁמְעוֹן דֵּין כֵּאפָא וְחַד מֵן תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא [s]אָתֵין הַוֵי כָּהֲרָה
דְיֵשׁוּעַ לְהַוֹ דֵין תַּלְמִידָא יָדַע הַוָא לֵהּ רַב כָּהֲנָא [t]וְעַל עִם יֵשׁוּעַ [u]לְדָרְתָא׃ 16 שִׁמְעוֹן דֵּין [x]קָאֵם הַוָא לְבַר לְוָת
חַרְעָא וְנָפַק הוּ תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא דְיָדַע הַוָא לֵהּ רַב כָּהֲנָא וְאֲמַר לְנָטְרַת חַרְעָא [y]וְאַעֲלֵהּ לְשִׁמְעוֹן׃ 17 אָמְרַת דֵּין
עַלֵּימְתָא נָטְרַת חַרְעָא לְשִׁמְעוֹן לְמָא אַף אַנְתְּ מֵן [z]תַּלְמִידְוֹהִי אַנְתְּ דְהָנָא גַּבְרָא אֲמַר לָהּ לָא׃

[g] סום [h] פירוש גרגא
[i] שְׁתָא [k] מן לשון ין
[l] מן לשון יין [m] משמשין
[n] אֶחָד [o] אֲסַר [p] אֶתָא
[q] פירוש מועיל
[r] מוּת [s] אֶתָא [t] עֲלַל
[u] דור [x] קוּם [y] עֲלַל
פירוש הבא
[z] לְמַד

18 * Porrò ſtabant ſerui & miniſtri, et componebant ignem vt calfacerent ſe, quia frigus erat. Stabat autem & Schemeoun cum eis, & calfaciebat ſe.

19 * Princeps autem Sacerdotum interrogauit Ieſchua de diſcipulis et doctrina ipſius.

20 * Et dixit ei Ieſchua, Ego palam locutus ſum ad populũ, ſemperque docui in Synagoga & in templo, quò omnes Iihoudæi conueniunt; & nihil in occulto locutus ſum.

21 * Quid me interrogas? interroga eos qui audierũt quid collocutus ſim eis. ecce hi ſciunt quæcunque dixerim.

22 * Quumque hæc dixiſſet, vnus ex miniſtris qui adſtabat, percuſſit maxillam ipſius Ieſchua, & dixit ei, Itáne das reſponſum principi Sacerdotum?

23 * Reſpondit Ieſchua, & dixit ei, Si malè locutus ſum, teſtificare de malo; ſin autem benè, cur me cædis?

24 * Chanon autem miſit Ieſchua vinctum ad Kaiopho ſummum Sacerdotem.

25 * Et Schemeoun Kipho ſtabat & calfaciebat ſe; & dicunt ei, Nunquid & tu vnus ex diſcipulis eius es? At ille negauit; & dixit, Non ſum.

26 * Dicit ei vnus ex ſeruis ſummi Sacerdotis, cognatus illius cuius Schemeoum amputarat auriculam, Nonne ego vidi te cum eo in horto?

27 * Et iterum inficiatus eſt Schemeoun: & in ea ipſa hora emiſit vocem gallus.

Matutinis VI. Feriæ Crucifixionis.

28 * Porrò abduxerunt Ieſchua à Kaiopho in prætorium, eratque manè. ipſi autem non introierunt in prætorium, ne polluerẽtur priusquàm comediſſent Pezcho.

29 * Exiuit autem Pilatus foras ad eos, & dixit eis, Quam accuſationem habetis aduerſus hunc virum?

30 * Reſponderunt ac dicunt ei, Niſi eſſet maleficus, ne tibi quidem tradidiſſemus eum.

31 * Dixit eis Pilatus, Accipite eum vos, eumque iudicate ſecundum legem veſtram. Dicunt ei Iihoudæi, Non licet nobis interficere quenquam.

---

18 [a]וְקַיְמִין הֲווּ עַבְדָא וְדַחֲשָׁא [b]וְסִימִין הֲוֵי נוּרָא [c]וְנָשְׁחֲנוּן מָטֵל [d]וְקָרִישׁ הֲוָא דֵּין אַף שֶׁמְעוֹן עִמְּהוֹן וְשָׁחֵן׃

19 רַב כָּהֲנָא דֵּין שַׁאֲלֵהּ לְיֵשׁוּעַ עַל תַּלְמִידוֹהִי וְעַל [e]יוּלְפָנֵהּ׃ 20 וַאֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אֲנָא עִין [f]בְּגַלָּא מַלֶּלֶת עִם עָמָא וַבְּכֻלְזָבָן אַלֵּפֵת בְּכְנוּשְׁתָּא וַבְּהֵיכְלָא אֵיכָא דְּכֻלְּהוֹן יְהוּדָיֵא מֵתְכַּנְּשִׁין וּמִדֶּם [g]בְּטוּשְׁיָא לָא מַלֶּלֶת׃ 21 מָנָא מְשַׁאֵל אַנְתְּ לִי שַׁאֵל לָהֲנוֹן דִּשְׁמַעוּ מָנָא מַלֶּלֵהּ עִמְּהוֹן הָא הִנּוֹן יְדָעִין כָּל מִדֶּם דַּאֲמַרֵת׃ 22 וְכַד הָלֵין אֲמַר חַד מִן [h]דְּחֶשָׁא דְּקָאֵם הֲוָא [k]מְחֵיהִי עַל [l]פֻּכֵּהּ לְיֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ הָכְנָא יָהֵב אַנְתְּ פֻּתְגָמָא לְרַב כָּהֲנָא׃ 23 עֲנָא יֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אִן [m]בִּישׁ סְחַר [n]מָנָא [o]סְחַדְתָּא עַל בִּישָׁא וְאִן דֵּין שַׁפִּיר לְמָנָא [p]מְחֵיהְנִי׃ 24 חַנָּן דֵּין שַׁדַּר לְיֵשׁוּעַ כַּד [q]אֲסִיר לְוָת קַיָּפָא רַב כָּהֲנָא׃ 25 וְשִׁמְעוֹן כְּאפָא [r]קָאֵם הֲוָא [s]וְשָׁחֵן וַאֲמְרִין לֵהּ לְמָא אַף אַנְתְּ חַד מִן תַּלְמִידוֹהִי אַנְתְּ וְהוּכְפַר וַאֲמַר לָא [t]הֲוִית׃

[a] קום [b] טום [c] שְׁחֵן
[d] פירוש אתחמם
[e] יוּלֵף [f] גְּלָא [g] טְשָׁא
[h] משמשין
[i] קוּם [k] מְחָא
[l] פיר׳ לחוי
[m] בִּישׁ [n] סְחַר [o] מְחָא
[p] אֲסַר [q] קוּם
[r] פיר׳ אתחמם
[s] תֵּיתָא

18 * Stabant autem serui & ministri ad prunas, quia frigus erat, & calefaciebant se. erat autem cum eis & Petrus, stans & calefaciens se.

18 * εἱστήκειζον δὲ ὁ δοῦλοι καὶ ὑπηρέται, ἀνθρακιὰν πεποιηκότες, ὅτι ψῦχος ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο. ἦν δὲ μετ' αὐτῶν ὁ πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος.

19 * Pontifex ergo interrogauit Iesum de discipulis suis, & de doctrina eius. D

19 * ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησε τὸν ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ.

20 * Respondit ei Iesus, Ego palàm locutus sum mundo, ego semper docui in Synagoga, & in templo quò omnes Iudæi conueniunt: & in occulto locutus sum nihil.

20 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐγὼ παῤῥησίᾳ ἐλάλησα τῷ κόσμῳ· ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν τῇ συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντοτε οἱ ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν.

21 * Quid me interrogas? interroga eos qui audierunt quid locutus sim ipsis: ecce, hi sciunt quæ dixerim ego.

21 * τί με ἐπερωτᾷς; ἐπερώτησον τοὺς ἀκηκοότας, τί ἐλάλησα αὐτοῖς· ἴδε οὗτοι οἴδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

22 * Hæc autem cùm dixisset, vnus assistens ministrorum, dedit alapam Iesu; dicens, Sic respondes Pontifici?

22 * ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος, εἷς τῶν ὑπηρετῶν παρεστηκὼς ἔδωκε ῥάπισμα τῷ ἰησοῦ, εἰπών, οὕτως ἀποκρίνῃ τῷ ἀρχιερεῖ;

23 * Respondit ei Iesus, Si malè locutus sum, testimonium perhibe de malo: si autem bene, quid me cædis?

23 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις;

Mat. 25. f. 57 Mar. 14. f. 53 Luc. 22 f. 54 Mat. 26. g. 69 Mar. 14. g. 67 Luc. 22. f. 56

24 * Et misit eũ Annas ligatum ad Caipham pontificem.

24 * ἀπέστειλεν αὐτὸν ὁ ἄννας δεδεμένον πρὸς καϊάφαν τὸν ἀρχιερέα.

25 * Erat autem Simon Petrus stans, & calefaciens se. Dixerunt ergo ei, Nũquid E & tu ex discipulis eius es? Negauit ille, & dixit, Non sum.

25 * ἦν δὲ σίμων πέτρος ἑστὼς καὶ θερμαινόμενος· εἶπον οὖν αὐτῷ, μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο οὖν ἐκεῖνος, καὶ εἶπεν, οὐκ εἰμί.

26 * Dicit ei vnus ex seruis Pontificis, cognatus eius cuius abscidit Petrus auriculam, Nonne ego te vidi in horto cum illo?

26 * λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψε πέτρος τὸ ὠτίον, οὐκ ἐγώσε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ;

27 * Iterum ergo negauit Petrus: & statim gallus cantauit.

27 * πάλιν οὖν ἠρνήσατο ὁ πέτρος, καὶ διὰ τέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

28 * Adducunt ergo Iesum à Caipha in prætorium. Erat autem manè: & ipsi non introierunt in prætorium, vt non contaminarentur, sed vt manducarent Pascha.

Mat. 27. a. 2 Mar. 15. a. 1 Luc. 23. a. 1 Act. 10. d. 28. & 11. a. 3

28 * Ἄγουσιν οὖν τὸν ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον. ἦν δὲ πρωΐ· καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα.

29 * Exiuit ergo Pilatus ad eos foras, & dixit, Quam accusationem affertis aduersus hominem hunc?

29 * ἐξῆλθεν οὖν ὁ πιλάτος πρὸς αὐτοὺς, καὶ εἶπε, τίνα κατηγορίαν φέρετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

30 * Respondérunt, & dixerunt ei, Si non esset hic malefactor, non tibi tradidissemus eum.

30 * ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπον αὐτῷ, εἰ μὴ ἦν οὗτος κακοποιὸς, οὐκ ἄν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν.

31 * Dixit ergo eis Pilatus, Accipite eum vos, & secundùm legem vestram iudicate eum. Dixerunt ergo ei Iudæi, Nobis non licet interficere quenquam. F

31 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα.

---

26 אָמַר לֵהּ חַד מִן עַבְדֵּי דְרַב כָּהֲנָא קְרִיבֵהּ דְּהַהוּא דַּפְסַק הָנָא שְׁמָעוֹן אֶדְנֵהּ לָא אֲנָא חֲזִיתָךְ עַמֵּהּ בְּגִנְתָּא ;

27 וְתוּב כְּפַר שִׁמְעוֹן וּבָהּ בְּשָׁעָתָא קָרָא תַּרְנְגֹלָא ;

דְּצַפְּרָא דְעָרוּבְתָא דְזַקִּיפוּתָא

28 אֵיתְיוּהִי דֵּין לְיֵשׁוּעַ מִן לְוָת קַיָּפָא לְפְרֶטוֹרִין וְאִיתַּוּהִי הָנָא צַפְרָא וְהִנּוּן לָא עַלוּ לְפְרֶטוֹרִין דְּלָא יִתְטַוְּשׁוּן עַד אָכְלִין פִּצְחָא ;

29 נְפַק דֵּין פִּילַטוֹס לְבַר לְוָתְהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן מָנָא מֵאכַל קַרְצָא אִית לְכוֹן עַל גַּבְרָא הָנָא ;

30 עָנוֹ וַאֲמְרִין לֵהּ אִלּוּ לָא עָבֵד בִּישָׁתָא הָוָא אָף לָא לָךְ מַשְׁלְמִין הָוִין לֵהּ ;

31 אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס דּוּבְרוּהִי אַנְתּוּן וְדוּנוּהִי אַיךְ נָמוּסְכוֹן אֲמְרִין לֵהּ יְהוָדֵיא לָא שַׁלִּיט לַן לְמֶקְטַל לַאֲנָשׁ ;

x אַף פי׳ בראחו
u כמו אזנו
x חֲנָא y גְּנַן z פי׳ שור
a עֲרַב b זְקַף c אִתָּא
d פירוש ביה דין
e אִית f עַלַל g טְוַשׁ
פירוש כמא
h פי׳ מלשינותא
i עֲנָא k בִּישׁ l שְׁלַם
m דְּבַר בלשון לקח
n דִּין o קְטַל

32 * *Vt impleretur ſermo quem dixerat Jeſchua, quum patefaceret qua morte eſſet mo-*
33 *riturus.* * *Introiit autem Pilatus in prætorium, & vocauit Jeſchua, ac dixit ei, Tunc es rex Iihoudæorum?*
34 * *Dixit ei Ieſchua, A temetipſo dicis hoc, an alij dixerunt tibi de me?*
35 * *Dixit ei Pilatus, Num ego Jihoudæus ſum? filij gentis tuæ, & principes Sacerdotum tradiderunt te mihi: quid feciſti?*
36 * *Dixit ei Jeſchua, Regnum meum non eſt ex hoc mundo: ſi ex hoc mundo eſſet regnum meum, decertarent miniſtri mei ne traderer Iihoudæis: Nunc autem regnum meum, meum* inquam *non eſt hinc.*
37 * *Dixit ei Pilatus, Ergo rex es? Dixit ei Jeſchua, Tu dicis me regem eſſe. Ad hoc ego natus ſum, & ad hoc veni in mundum, vt teſtimonium perhibeam de veritate. Quiſquis eſt ex veritate, audit vocem meam.*
38 * *Dixit ei Pilatus, Quid eſt veritas? Et quum hoc dixiſſet, exiit rurſus ad Jihoudæos, & dixit eis, Ego ne vnam quidem cauſam inuenio in eo.*
39 * *Moris eſt autem vobis, vt vnum dimittã vobis in Pezcho: vultis igitur dimittam vobis hunc regem Iihoudæorum?*
40 * *At clamauerunt omnes, dicuntque, Non hunc, ſed Bar-Abba. Erat autem iſte Bar-Abba latro.*

CAP. XIX.

1 *TVnc Pilatus flagellauit Jeſchua.*
2 * *Et milites complicarunt coronam è ſpinis, & impoſuerunt eam capiti ipſius, & amicierunt eum veſtimentis coccineis:*
3 * *Et dicebant, Pax tibi, [Salue] rex Iihoudæorum. Et percutiebant eum in maxillas ipſius.*
4 * *Porrò exiuit iterum Pilatus foras, & dixit eis, En adduco eum vobis foras, vt noueritis me non inuenire poſt eum [in eo] ne vnam quidem occaſionem.*

Ad horam tertiam.

5 * *Exiit itaque Ieſchua foras, exiſtente ſuper eum corona ſpinea, & veſtimentis coccineis: & dixit eis Pilatus, Ecce homo.*

---

32 דְּתֶשְׁלֵם [p] מִלְּתָא דַּאֲמַר יֵשׁוּעַ כַּד [q] מוֹדַע בַּאיְנָא [r] מָוֹתָא עֲתִידַ דַּנְמוּת׃ 33 עַל דֵּין פִּילַטוֹס [s] לַפְּרַטוֹרִין
34 וַקְרָא לְיֵשׁוּעַ וַאֲמַר לֵהּ אַנְתְּ הוּ מַלְכְּהוֹן דִּיהוּדָיֵא׃ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מִן נַפְשָׁךְ אֲמַרְתְּ הָדֵא אוֹ אָחֳרְנֵא אֲמַרוּ
לָךְ עֲלַי׃ 35 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס לְמָא אֵנָא יְהוּדָיָא אֲנָא בְּנַי עַמָּךְ וְרַבֵּי כָּהֲנֵא [t] אַשְׁלְמוּךְ לִי מָנָא עֲבַדְתְּ׃
36 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ מַלְכוּתִי דִּילִי לָא הָוַת מִן חָנָא עָלְמָא אִלּוּ מִן עָלְמָא הָוָה הָנָא מַלְכוּתִי [u] מֶתְכַּחְשִׁין הָווּ מְשַׁמְּשָׁנַי
דְּלָא אֶשְׁתְּלֵם לִיהוּדָיֵא הָשָׁא דֵּין מַלְכוּתִי דִּילִי לָא הָוַת [x] מָכָא׃ 37 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס מְרֵין
מַלְכָא אַנְתְּ אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אַנְתְּ אֲמַרְתְּ דְּמַלְכָא אֲנָא לְהָדֵא אֵנָא [y] יְלִיד אֲנָא וְלְהָדֵא [z] אֲתֵית לְעָלְמָא [a] דַּאסְהֵד עַל שְׁרָרָא
כָּל מַן דְּאִיתַוהִי מִן שְׁרָרָא שָׁמַע קָלִי׃

[p] מִלְּי יִדַּע
[q] מוּדַע
[r] מִן לְשׁוֹן יִן וְוָאו בֵּית דִּיכָא
[s] שְׁלַם [t] כְּהֵשׁ
פֵּירוּשׁ כּוֹחֵם [x] מִפֹּה
[y] יְלֵד [z] אֲתָא [a] סְחֵד

Mat. 20. c.13

32 * Vt sermo Iesu impleretur quem dixit, significans qua morte esset moriturus.

Mat. 27. b.11 Mar. 15. a.2 Luc. 23. a.4

33 * Introiuit ergo iterùm in prætorium Pilatus; & vocauit Iesum, & dixit ei, Tu es rex Iudæorum?

34 * Respondit Iesus: A temetipso hoc dicis, an alij dixerunt tibi de me?

35 * Respondit Pilatus: Nunquid ego Iudæus sum? Gens tua, & Pontifices tradiderunt te mihi: quid fecisti?

36 * Respondit Iesus, Regnum meum non est de hoc mundo. si ex hoc mundo esset regnum meum, ministri mei vtique decertarent, vt non traderer Iudæis. Nunc autem regnum meum non est hinc.

37 * Dixit itaque ei Pilatus, Ergo rex es tu? Respondit Iesus, Tu dicis, quia rex G sum ego. Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, vt testimonium perhibeam veritati: omnis qui est ex veritate, audit vocem meam.

38 * Dicit ei Pilatus, Quid est veritas? Et cùm hoc dixisset, iterùm exiuit ad Iudæos, & dicit eis, Ego nullam inuenio in eo causam.

39 * Est autem consuetudo vobis vt vnum dimittam vobis in Pascha: vultis ergo dimittam vobis regem Iudęorum?

Mat. 27. b.15 Mar. 15. a.6 Luc. 23. c.17

40 * Clamauerunt ergo rursum omnes, dicentes, Non hunc, sed Barabbam. Erat autem Barabbas latro.

CAP. XIX.

1 TVnc ergo apprehendit Pilatus Iesum, & flagellauit. A

2 * Et milites plectentes coronam de spinis, imposuerunt capiti eius: & veste purpurea circundederunt eum.

Mat. 27. c.27 Mar. 15. b.16

3 * Et veniebant ad eum, & dicebant, Aue rex Iudæorum: & dabant ei alapas.

4 * Exiuit ergo iterùm Pilatus foras, & dicit eis, Ecce adduco vobis eum foras, vt cognoscatis quia nullam inuenio in eo causam.

5 * Exiuit ergo Iesus foras, portans coronam spineam, & purpureum vestimentum. Et dicit eis, Ecce homo.

32 * ἵνα ὁ λόγ@ τοῦ ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ ἤμελλεν ἀποθνήσκειν.

33 * εἰσῆλθεν οὖν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν ὁ πιλάτος, καὶ ἐφώνησε τὸν ἰησοῦν, καὶ εἶπεν αὐτῷ, σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων;

34 * ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἀφ' ἑαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ;

35 * ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, μήτι ἐγὼ ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθν@ τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί. τί ἐποίησας;

36 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται ἂν οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς ἰουδαίοις. νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν.

37 * εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, οὐκ οὖν βασιλεὺς εἶ σύ; ἀπεκρίθη ὁ ἰησοῦς, σὺ λέγεις, ὅτι βασιλεύς εἰμι ἐγώ. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ· πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας, ἀκούει μου τῆς φωνῆς.

38 * λέγει αὐτῷ ὁ πιλάτος, τί ἐστιν ἀλήθεια; καὶ τοῦτο εἰπών, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω ἐν αὐτῷ.

39 * ἔστι δὲ συνήθεια ὑμῖν, ἵνα ἕνα ὑμῖν ἀπολύσω ἐν τῷ πάσχα· βούλεσθε οὖν ὑμῖν ἀπολύσω τὸν βασιλέα τῶν ἰουδαίων;

40 * ἐκραύγασαν οὖν πάλιν πάντες, λέγοντες, μὴ τοῦτον, ἀλλὰ τὸν βαραββᾶν· ἦν δὲ ὁ βαραββᾶς λῃστής.

ιθ'.

1 * Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ πιλάτος τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐμαστίγωσε.

2 * καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν, ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἱμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν·

3 * καὶ ἔλεγον, χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων. καὶ ἐδίδουν αὐτῷ ῥαπίσματα.

4 * ἐξῆλθεν οὖν πάλιν ἔξω ὁ πιλάτος, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἔξω, ἵνα γνῶτε ὅτι ἐν αὐτῷ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω.

5 * Ἐξῆλθεν οὖν ὁ ἰησοῦς ἔξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἱμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, ἴδε ὁ ἄνθρωπ@.

---

38 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס מָנוֹ [b] שְׁרָרָא וְכַד אֲמַר הָנָא נְפַק לֵהּ תּוּב לְוָת יְהוּדָיֵא וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא אָף לָא חָרָא [c] עֲלָתָא
39 מָשְׁכַּח אֲנָא בֵּהּ׃ [d] עָיְדָא דִּין אִית לְכוֹן דְּחַד [e] אֶשְׁרִי לְכוֹן בְּפִצְחָא [f] צָבִין אַנְחוֹן הָכִיל אֶשְׁרִי לְכוֹן לְהָנָא מַלְכָּא דְּיְהוּדָיֵא׃
40 [g] וְקָעוֹ כֻּלְּהוֹן וַאֲמְרִין לָא לְהָנָא אֶלָּא לְבַר אַבָּא [h] אִיתַּוְהִי הָנָא דִּין הָנָא בַּר אַבָּא גַּיָסָא׃ קפלאון יט [i] הֵידֵין
פִּילַטוֹס נְגַדֵּהּ לְיֵשׁוּעַ׃ [i] 2 וְאַסְטְרַטְיוֹטֵא גְּדָלוֹ כְּלִילָא מִן כּוּבָא [k] וְסָמוּלֵהּ בְּרִישֵׁהּ [l] וְכַסְיוּהִי [m] נַחֲתָא [n] דַּארְגְּוָנָא׃
3 וַאֲמְרִין הָוֹו שְׁלֵם לָךְ מַלְכָּא דְּיְהוּדָיֵא [o] וּמָחִין הָוֹו לֵהּ עַל [p] פַּכּוּהִי׃ 4 וְנְפַק פִּילַטוֹס תּוּב לְבַר וַאֲמַר לְהוֹן הָא
[q] מַפֵּק אֲנָא לֵהּ לְכוֹן לְבַר [r] דְּתֵדְעוּן דְּלָא מַשְׁכַּח אֲנָא בֵּהּ חָרָא [s] עֲלָתָא׃ בתלת שעין מר
5 וְנְפַק יֵשׁוּעַ לְבַר בַּד אִית עֲלוֹהִי כְּלִילָא דְּכוּבָא [a] וְנַחֲתָא דַּארְגְּוָנָא וַאֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס הָא גַּבְרָא׃

a נחת b פירוש אמת c כמו עלילה
d עד e שרא f צבא
g קעא h איתי
i מן לשון יון פיר׳ אנשי מלחמה
k סום l כסא
m פיר׳ לבושי
n כמו ארגמן
o מרא p פיר׳ לחיו
q נפק r ידע s עלל

6 * Quum autem vidissent eum principes Sacerdotum & ministri, clamarunt, dicentes, Crucifige eum, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Accipite vos, eumque crucifigite. ego enim nullam inuenio in eo causam.

7 * Dicunt ei Jhoudæi, Nos legem habemus; & prout est in lege nostra, reus est mortis, quippe qui seipsum faciat Filium Dei.

8 * Quum autem audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9 * Et introiit rursus in prætorium, & dixit Jeschua, Undenam es? Jeschua verò responsum non dedit ei.

10 * Subdit ei Pilatus, Mecum non loqueris? Nescis me habere potestatem dimittendi te, & potestatem crucifigendi te?

11 * Dixit ei Ieschua, Non haberes potestatē aduersus me vllam, nisi datum esset tibi supernè: propterea is qui me tradidit tibi, maius peccatum habet quàm tuum.

12 * Ob idque volebat Pilatus eum dimittere. Jhoudæi verò clamabant, Si hunc dimiseris, non es amicus Cæsaris. nam quicunque se regem facit, inimicus est Cæsaris.

13 * Quum audisset autem Pilatus hunc sermonem, adduxit Jeschua foras, & sedit pro tribunali in loco qui vocatur Rozziphtho [pauimentum] lapidum, Hebraicè verò dicitur Gaphiphtho [peribolus].

14 * Et erat Parasceue Pezcho.

Ad horam sextam.

Erat autem circiter hora sexta: & dixit Iihoudæis, Ecce Rex vester.

15 * Illi verò clamabant, Tolle eum, tolle eum; crucifige eum, crucifige eum. Dixit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Dicunt ei principes Sacerdotum, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

16 * Tunc tradidit eum ipsis vt crucifigerent eum. Acceperunt itaque Ieschua:

17 * Et abduxerunt eum, quum baiularet crucem suam, ad locum qui vocatur Karkaphtho, [Caluaria;] Hebraicè verò dicitur Gogoultho [Cranium capitis].

18 * Vbi crucifixerunt eum, et cum eo duos alios, vnum hinc, & alterum hinc; Jeschua autem in medio.

---

6 כַּד דִּין [b] חֲזַאוּהִי רַבֵּי כָּהֲנֵא [c] וְרַחֲשֵׁא [d] קָעוּ וַאמְרִין [e] צְלוֹבֵיהִי צְלוֹבֵיהִי אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס דְּבַרוּ אַנְתוּן [f] וְזוֹקְפוּהִי
אֲנָא גִּיר לָא מַשְׁכַּח אֲנָא בֵּהּ [g] עִלְּתָא ׃ 7 אֲמְרִין לֵהּ יְהוּדָיֵא לַן נָמוֹסָא אִירְתַלַן וַאיךְ דַּבְנָמוֹסַן [h] חַיָּב הוּ
[i] מִתְאַדַּעֲבַד נַפְשֵׁהּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא ׃ 8 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטוֹס הָדָא [k] מִלְּתָא [l] יַתִּירַאִית דְּחֵל ׃
9 [m] וְעַל תּוּב [n] לַפְּרֶטוֹרִין וְאמַר לְיֵשׁוּעַ [o] אַיְמָכָא אַנְתְּ יֵשׁוּעַ דֵּין פֻּתְגָמָא לָא יַהֵב לֵהּ ׃ 10 אֲמַר לֵהּ פִּילַטוֹס
עַמִּי לָא מְמַלֵּל אַנְתְּ לָא יַדַּע אַנְתְּ דְּשַׁלִּיט אֲנָא [p] דְּאִשְׁרֵיךְ וְשַׁלִּיט אֲנָא [q] דְּאוֹזְקָפֵךְ ׃
11 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ לֵית הֲוָא לָךְ עֲלַי [r] שׁוּלְטָנָא אַף לָא חַד אֱלוּלֵי [s] יְהִיב הֲוָא לָךְ מִן לְעֵל מָטֵל הָנָא הוּ מַן דְּאַשְׁלְמַנִי
לָךְ רַבָּא הִי [t] חֲטִיתֵהּ מִן דִּילָךְ ׃ 12 וּמָטֵל הָדָא צָבֵא הֲוָא פִּילַטוֹס [u] דְּנֶשְׁרֵיוּהִי יְהוּדָיֵא דֵּין [v] קָעִין הֲווּ דְּאַן לְהָנָא

[b] כד דין פורוש משמשין [c] חזאוהי [d] קעו [e] צלובהי [f] זוקפוהי [g] עלתא [h] מן לשון יון [i] עברית אי"פה [k] מלתא [l] יתר [m] על תוב [n] לפרטורין [o] עברית אי"פה [p] שרא [q] זקף [r] יהב [s] שלט [t] חטא [u] שרא [v] קעא

6 * Cùm ergo vidissent eum Pontifices & ministri, clamabant, dicentes, Crucifige, crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Accipite eum vos, & crucifigite. ego enim non inuenio in eo causam.

7 * Responderunt ei Iudæi, Nos legem habemus: & secundùm legem nostram B debet mori, quia Filium Dei se fecit.

8 *Cùm ergo audisset Pilatus hunc sermonem, magis timuit.

9 * Et ingressus est prætorium iterum: & dicit ad Iesum, Vndè es tu? Iesus autem responsum non dedit ei.

10 * Dicit ergo ei Pilatus, Mihi non loqueris? nescis quia potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te?

11 * Respondit Iesus, Non haberes potestatem aduersum me vllam, nisi tibi datum esset desuper. Propterea qui me tradidit tibi, maius peccatum habet.

12 * Exinde quærebat Pilatus dimittere eum. Iudæi autem clamabant, dicentes, C Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris. Omnis† qui se Regem facit, contradicit Cæsari.

13 *Pilatus autem cùm audisset hos sermones, adduxit foras Iesum: & sedit pro tribunali, in loco qui dicitur Lithostrotos, Hebraicè autem Gabbatha.

14 * Erat autem parasceue Paschæ,

Hora quasi sexta: & dicit Iudæis, Ecce rex vester.

15 * Illi autem clamabant, Tolle, tolle; crucifige eum. Dicit eis Pilatus, Regem vestrum crucifigam? Respondérũt Pontifices, Non habemus Regem, nisi Cæsarem.

16 *Tunc ergo tradidit eis illum, vt crucifigeretur. Suscepérunt autem Iesum, & eduxerunt†.

17 * Et baiulans sibi crucem exiuit in eum qui dicitur Caluariæ locum, Hebraicè †Golgotha:

18 * Vbi crucifixerunt eum, & cum eo alios duos hinc & hinc, medium autem Iesum.

enim

cum.

Mat. 27. d.33 Mar. 15. b.22 Luc. 23. e.33 autem

6 * ὅτε οὖν εἶδον αὐτὸν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται, ἐκραύγασαν λέγοντες, σταύρωσον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ σταυρώσατε· ἐγὼ γὰρ οὐχ εὑρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

7 * ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ ἰουδαῖοι, ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι ἑαυτὸν υἱὸν θεοῦ ἐποίησεν.

8 * ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μᾶλλον ἐφοβήθη·

9 * καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν, καὶ λέγει τῷ ἰησοῦ, πόθεν εἶ σύ; ὁ δὲ ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ.

10 * λέγει οὖν αὐτῷ ὁ πιλάτος, ἐμοὶ οὐ λαλεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω σταυρῶσαί σε, καὶ ἐξουσίαν ἔχω ἀπολῦσαί σε;

11 * ἀπεκρίθη ἰησοῦς, οὐκ εἶχες ἐξουσίαν οὐδεμίαν κατ' ἐμοῦ, εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι ἄνωθεν· διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς με σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

12 * ἐκ τούτου ἐζήτει ὁ πιλάτος ἀπολῦσαι αὐτόν. οἱ δὲ ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, οὐκ εἶ φίλος τοῦ καίσαρος· πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν, ἀντιλέγει τῷ καίσαρι.

13 * ὁ οὖν πιλάτος ἀκούσας τοῦτον τὸν λόγον, ἤγαγεν ἔξω τὸν ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον λιθόστρωτον, ἑβραϊστὶ δὲ γαββαθᾶ.

14 * ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα,

ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς ἰουδαίοις, ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν.

15 * οἱ δὲ ἐκραύγασαν, ἆρον, ἆρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ πιλάτος, τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, οὐκ ἔχομεν βασιλέα, εἰ μὴ καίσαρα.

16 * τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. παρέλαβον δὲ τὸν ἰησοῦν καὶ ἀπήγαγον.

17 * καὶ βαστάζων τὸν σταυρὸν αὐτῷ ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον κρανίου τόπον, ὃς λέγεται ἑβραϊστὶ γολγοθᾶ,

18 * ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν ἰησοῦν.

---

z פירוש אויב
a מַלֵּל b נִפֵּק c יְתֵב
d כמו בלשון יון פירוש דוכן
e פיר׳ מקום
f קְרָא g אֲמַר h עָרַב

שָׁרֵא אַנְתְּ לָא חֲוִית רָחְמֵה דְּקֶסַר כָּל מַן גַּיר דְּנַפְשֵׁהּ מַלְכָּא עָבֵד z סַקוּבְלָא הוּ דְּקֶסַר׃ 13 כַּד שְׁמַע דֵּין פִּילַטוֹס הָדָא
a מֶלֶל b אַפֵּקֵה לְיֵשׁוּעַ לְבַר c וְיֵתֵב עַל d בִּימָא c בְּרוּכְתָא f דְּמִתְקְרֵי רַצִיפְתָא דְּכַאפָא עִבְרַאִית דֵּין g מֶתַאמְרָא גַּבְּיפְתָא
h וַעֲרוּבְתָא הֲוָת דְּפָצְחָא׃ רְשַׁת שְׁעִין מח
14 וְאִית a הֲוִי אֵיךְ שָׁעָא שֵׁת וְאָמַר לִיהוּדָיֵא הָא מַלְכְּכוֹן׃ 15 הֵנִין דֵּין b קָעִין הָוִו c שְׁקוֹלֵיהִי שְׁקוֹלֵיהִי d צְלוֹבֵיהִי
צְלוֹבֵיהִי אֲמַר לְהוֹן פִּילַטוֹס לְמַלְכְּכוֹן אֶזְקוֹף אָמְרִין לֵה רְבִי כְּהֲנֵא לֵית לַן מַלְכָּא אֶלָּא אִן קֶסַר׃
a הֲוָא b קָעָא c שְׁקַל
d צְלֵב e זְקַף f נְפַק
g פיר׳ המקום
h קְרָא i גַּלְגַּל
16 הֵידֵין אַשְׁלְמֵה לְהוֹן דְּנֶזְקְפוּנֵיהִי וְדַבְּרוּהִי לְיֵשׁוּעַ׃ 17 f וְאִפְּקוּהִי כַּד שְׁקִיל וְקִיפֵּה g לְרוּכְתָא h דְּמִתְקְרֵיא קַרְקַפְתָּא
עִבְרַאִית דֵּין מַתַאמְרָא i גֻּגוּלְתָא׃ 18 אַתַר דְּזַקְפוּהִי וְעַמֵּה הֲרִין אַחֲרִנִין חַד מֵכָּא וְחַד מֵכָּא וְלְיֵשׁוּעַ בְּמִצְעָתָא׃

19 * Quinetiam scripsit tabulam Pilatus, et imposuit cruci eius. Ita verò scriptum erat: HIC EST IESCHVA NAZARENVS REX ILLE IIHOVDAEORVM.

20 * Hunc porrò titulum multi ex Iihoudæis legerunt; quia prope ciuitatem erat locus in quo erucifixus fuit Ieschua. Et scriptum erat Hebraicè, & Ionicè, & Romanè.

21 * Dixerunt autem principes Sacerdotum Pilato, Ne scribas, Rex ille Iihoudæorum: sed illum dixisse, Rex sum Iihoudæorum.

22 * Dixit Pilatus, Quod scripsi scripsi.

Ad horam nonam.

23 * Cæterùm milites quum crucifixissent Ieschua, sustulerunt vestimenta eius, & fecerunt quatuor partes, partem vnicuique ex militibus: porrò tunica eius erat absque sutura, à summo contexta tota.

24 * Dixerunt itaque alius ad alium, Ne scindamus eam; sed sorte experiamur de ea, cuiusnam futura sit. Et impleta est Scriptura, quæ dicit, Partiti sunt vestimenta mea inter se, & super vestem meam iecerunt sortem. Hæc fecerunt milites.

25 * Stabant autem ad crucem Ieschua mater eius & soror matris eius, & Mariam Kliopha, & Mariam Magdeloitho.

26 * Ieschua verò conspicatus matrem suam, & discipulum illum quem ipse amabat, adstantem, dixit matri suæ; Mulier, ecce filius tuus.

27 * Dixit autem discipulo illi, Ecce mater tua. Et ex illa hora recepit eam discipulus ille apud se.

28 * Posteà sciens Ieschua omnia absoluta esse, & vt impleretur Scriptura, dixit, Sitio.

29 * Vas autem positum erat plenum aceto. Illi verò impleuerunt spongiam aceto, & imposuerunt eam hyssopo, admouerunt́que ori eius.

30 * Quum autem accepisset illud acetum Ieschua, dixit, Ecce consummatum est. & inclinauit caput suum, ac tradidit spiritum suum.

---

19 וְכָתַב אַף לוּחָא פִּילַטוֹס וְסָם עַל זְקִיפֵה כְּתִיב הֲוָא דֵּין הָכָנָא הָנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא מַלְכָּא דְיהוּדָיֵא׃
20 וְלָהָנָא [a]דַּפָּא סַגִּיאָא מִן יְהוּדָיֵא קְרָאוּתִי מֶטֶל דְּקַרִיבָא הַוָּת לַמְדִינְתָּא [m]דּוּכְתָא [n]דְּאִזְדַּקַּף בָּהּ יֵשׁוּעַ וַכְתִיב הֲוָא עִבְרָאִית וְיוָנָאִית וְרוּמָאִית׃
21 וַאֲמַרוּ רַבֵּי כָּהֲנֵא לְפִילַטוֹס לָא תֶּכְתּוֹב דְּמַלְכָּא הוּ דִּיהוּדָיֵא אֶלָּא דְּהוּ אֲמַר דְּמַלְכָּא אֲנָא דִּיהוּדָיֵא׃
22 אֲמַר פִּילַטוֹס [o]מָרֵם דְּכָתֵבְתּ כְּתִיבַת׃
דְּתֶשְׁעֶשְׂרִין מו
23 [z]אֱסְטַרְטְיוֹטָא דֵּין כַּד זַקִפוּהִי לְיֵשׁוּעַ שְׁקָלוּ [b]נַחֲתוּהִי וַעֲבַדוּ לַאַרְבַּע [c]מְנָן מְנָתָא לְחַד מִן אֶסְטַרְטְיוֹטָא כּוּתִינֵהּ דֵּין [d]אִיתֵיהּ תָּוֹת דְּלָא [e]חִשָׁא מִן לְעֵל [f]וְקִירְתָא כְּלָהּ׃

[l] פיר׳ צינא [m] המקום
[n] זְקַף
[o] פיר׳ דבר [z] מן לשון יון
[b] פיר׳ לבושיו
[c] מְנָא פיר׳ חלקות
[d] אִית
[e] חוט פיר׳ הפר
[f] זְקַר פיר׳ הפר

19 * Scripsit autem & titulum Pilatus: & posuit super crucem. Erat autem D scriptum, IESVS NAZARENVS REX IVDAEORVM.

19 * ἔγραψε δὲ καὶ τίτλον ὁ πιλάτος, καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· ἦν δὲ γεγραμμένον, ΙΗΣΟΥΣ ΟΝΑΖΩΡΑΙΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ.

20 * Hunc ergo titulũ multi Iudæorum legerunt: quia prope ciuitatem erat locus, vbi crucifixus est Iesus: Et erat scriptum Hebraicè, Græcè & Latinè.

20 * τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ ἰησοῦς· καὶ ἦν γεγραμμένον ἑβραϊστί, ἑλληνιστί, ῥωμαϊστί.

21 * Dicebant ergo Pilato Pontifices Iudæorum, Noli scribere, Rex Iudæorum: sed quia ipse dixit, Rex sum Iudæorum.

21 * ἔλεγον οὖν τῷ πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν ἰουδαίων, μὴ γράφε, ὁ βασιλεὺς τῶν ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπε, βασιλεύς εἰμι τῶν ἰουδαίων.

22 * Respondit Pilatus: Quod scripsi scripsi.

22 * ἀπεκρίθη ὁ πιλάτος, ὃ γέγραφα, γέγραφα.

23 * Milites ergo cùm crucifixissent eũ, acceperunt vestimenta eius (& fecerunt quatuor partes: vnicuique militi partẽ) & tunicam. Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.

23 * Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν ἰησοῦν, ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἑκάστῳ στρατιώτῃ μέρος· καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτὼν ἄρραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου.

24 * Dixerũt ergo ad inuicem, Non scindamus eam, sed sortiamur de illa cuius sit. Vt scriptura impleretur, dicens, Partiti sunt vestimenta mea sibi: & in vestẽ meam miserunt sortem. Et milites quidem hæc fecerunt.

Mat. 27. d. 35 Mar. 15. c. 24 Luc. 23. c. 34 Psal. 21. c. 19

24 * εἶπον οὖν πρὸς ἀλλήλους, μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ, τίνος ἔσται· ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ ἡ λέγουσα, διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς, καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμόν μου ἔβαλον κλῆρον. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν.

25 * Stabant autem juxta crucem Iesu mater eius, & soror matris eius, Maria Cleopæ, & Maria Magdalene.

25 * εἱστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ μαρία ἡ τοῦ κλωπᾶ, καὶ μαρία ἡ μαγδαληνή.

26 * Cùm vidisset ergo Iesus matrem, & discipulum astantem, quem diligebat, dicit matri suæ, Mulier, ecce filius tuus.

26 * ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὃν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ αὐτοῦ, γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου.

27 * Deinde dixit discipulo, Ecce mater tua. Et ex illa hora accepit eam discipulus in † sua.

† suam.

27 * εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου. καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν αὐτὴν ὁ μαθητὴς εἰς τὰ ἴδια.

28 * Posteà sciens Iesus, quia omnia iam consummata sunt, vt consummaretur Scriptura, dicit, Sitio.

Psal. 68. c. 22

28 * μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ ἰησοῦς ὅτι πάντα ἤδη τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφὴ, λέγει, διψῶ.

29 * Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi verò spongiam plenam aceto, hyssopo circumponẽtes, obtulerunt ori eius.

29 * σκεῦος οὖν ἔκειτο ὄξους μεστόν· οἱ δὲ πλήσαντες σπόγγον ὄξους καὶ ὑσσώπῳ περιθέντες, προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

30 * Cùm ergo accepisset Iesus acetum, dixit, Consummatum est. Et inclinato F capite, tradidit spiritum.

30 * ὅτε οὖν ἔλαβε τὸ ὄξος ὁ ἰησοῦς, εἶπε, τετέλεσται. καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν, παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

---

24 וְאָמְרוּ חַד לְחַד לָא נְסַרְקִינָהּ אֶלָּא נַפֵּס עֲלֵיהּ מָפַס דְּמַנּוּ תֶּהֱוֵא וְשַׁלֶּם כְּתָבָא דֶּאֱמַר דְּפַלְגוּ לַחֲדַי בַּיְנָתְהוֹן וְעַל לְבוּשִׁי אַרְמִיוּ פֻּסָא הַלֵּין עֲבַדוּ אֶסְתַּרְטִיטָא׃ 25 קַיְמִין הֲוַי דִּין לְוָת זְקִיפֵהּ דְּיֵשׁוּעַ אִמֵּהּ וְחָתָהּ דְּאִמֵּהּ וּמַרְיָם הֲי דַּקְלְיוֹפָא וּמַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא׃ 26 יֵשׁוּעַ דִּין חֲזָה לְאִמֵּהּ וְלַהַלְמִידָא הַוּ דְּרָחֵם הֲוָא דְּקָאֵם וַאֲמַר לְאִמֵּהּ אֲנַחְתָּא הָא בְּרֵכִי׃ 27 וַאֲמַר לְהַלְמִידָא הָא אִמָּךְ וּמִן הֲי שַׁעֲתָא דַּבְּרֵהּ תַּלְמִידָא הַוּ לְוָתֵהּ׃ 28 בָּתַר הָלֵין יְדַע יֵשׁוּעַ דְּכְלְמַדֵּם אֶשְׁתְּלֵם וְדֵנָחְסַלָּא כְּתָבָא אֲמַר צָהֵא אֲנָא׃ 29 וּמָאנָא סִים הֲוָא דְּמַלֵּא חַלָּא הֲנוּן דִּין מְלוֹ אֶסְפּוּנָא מִן חַלָּא וְסָמוּ עַל וּפָא וְקָרְבוּ לְוָת פּוּמֵהּ׃ 30 כַּד דִּין שְׁקַל הַו חַלָּא יֵשׁוּעַ אֲמַר הָא מְשַׁלֵּם וְאַרְכֵּן רֵישֵׁהּ וְאַשְׁלֵם רוּחֵהּ׃

ᵍ סְרַק ʰ בֵּיס ⁱ רְמָא ᵏ פירוש גורל ˡ קוּם ᵐ רְמַר ⁿ קוּם ᵒ דְּבַר בלשון לקוח ᵖ שְׁלֵם ᵠ מְלָא ʳ צְהָא כמו צמא, בית כלי ˢ סוּם ᵗ מְלָא ᵘ מן לשון יין ᵛ בית הומץ ʷ סוּם ˣ בית אוב ʸ אַרְכֵּן בית נפה

Vesperè Sabbathi Annunciationis.

31 * Iihoudæi verò quoniam Pareſceue erat, dicunt, Nequaquam pernoctabunt corpora iſta in cruce, quandoquidem Sabbathi illuceſcet dies (erat enim magnus dies Sabbathi illius) & efflagitarunt à Pilato, vt confringerent crura eorum ſuſpenſorum, atque tollerent eos. 32 * Venerunt itaque milites, & confregerunt crura prioris, & eius alterius qui crucifixus erat cum eo.

33 * Quumque veniſſent ad Ieſchua, viderunt eum iam eſſe mortuum; neque confregerunt eius crura. 34 * Sed vnus ex militibus feriit eum in latere ipſius lancea, & ſtatim exiit ſanguis & aqua. 35 * Et qui vidit teſtatus eſt, & verum eſt teſtimonium eius; ipſeq; nouit ſe vera dicere, vt et vos credatis.

36 * Hæc autẽ facta ſunt vt impleretur Scriptura, dicens, Os non comminuetur in eo.

37 * Et rurſus alia Scriptura dicit, Reſpicient in eum quem perfoderunt.

38 * Poſthæc Iauſeph ille ex Rometho efflagitauit à Pilato, (ſiquidem diſcipulus fuerat Ieſchua, ſed occultus propter metum Iihoudæorum) vt tolleret corpus Ieſchua: & permiſit Pilatus. proinde venit, & ſuſtulit corpus Ieſchua. 39 * Venit autem & Nicodimous, (is qui primùm venerat ad Ieſchua noctu) & attulit ſecum miſturæ myrrhæ et aloes quaſi centum libras.

40 * Suſtulerunt itaque corpus Ieſchua, & obuoluerunt illud linteis et aromatibus, prout mos eſt Iihoudæis ſepelire.

41 * Erat eo in loco, in quo crucifixus erat Ieſchua, hortus, & in ipſo horto monumentum nouũ, in quo nemo adhuc poſitus fuerat. 42 * Itaque poſuerunt illic Ieſchua, propterea quòd Sabbatum intrabat, quodque prope eſſet monumentum.

Lectio matutina Dominicæ Reſurrectionis.

CAP. XX.

1 PRrimo autem hebdomadis venit Mariam Magdeloitho diluculo, quum adhuc tenebræ eſſent, ad monumentum; videtque lapidem ſublatum à ſepulchro.

31 * Iudæi ergo (quoniã Paraſceue erat) vt non remanerẽt in cruce corpora Sabbatho (erat enim magnus dies ille Sabbathi) rogauerunt Pilatum vt frangerentur eorum crura, & tollerentur.

31 * Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἵνα μὴ μείνῃ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ Σαββάτῳ· ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν· ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνη τοῦ Σαββάτου· ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαγῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη, καὶ ἄρθῶσιν.

32 * Venerũt ergo milites: & primi quidem fregerunt crura, & alterius qui crucifixus eſt cum eo.

32 * ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη, καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ·

33 * Ad Ieſum autem cùm veniſſent, vt viderunt eum iam mortuum, non fregerunt eius crura:

33 * ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον αὐτὸν ἤδη τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη·

34 * Sed vnus militum lancea latus eius aperuit, & continuò exiuit ſanguis & aqua.

34 * ἀλλ' εἷς τῶν στρατιωτῶν λόγχῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἔνυξε, καὶ διέθεσεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

35 * Et qui vidit, teſtimoniũ perhibuit: & verum eſt teſtimonium eius. Et ille ſcit quia vera dicit: vt & vos credatis.

35 * καὶ ὁ ἑωρακὼς μεμαρτύρηκε, καὶ ἀληθινὴ ἐστὶν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ, κἀκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα ὑμεῖς πιστεύσητε.

Exo. 12. g.41 Num.9. b.12 36 * Facta ſunt enim hęc vt ſcriptura impleretur, Os non comminuetis ex eo.

36 * ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, ὀστοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ.

Zac. 12. c.10 37 * Et iterum alia ſcriptura dicit, Videbunt in quem transfixerunt.

37 * καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, ὄψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Mat.27. g.57 Mar.15. d.42 Luc.23. g.50 38 * Poſt hæc autem rogauit Pilatum Ioſeph ab Arimathæa (eo quòd eſſet diſcipulus Ieſu, occultus autem propter metum Iudæorum) vt tolleret corpus Ieſu. G

38 * Μετὰ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ, κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Sup. 3. a.1. & 7. g.50 39 * Et permiſit Pilatus. Venit ergo, & tulit corpus Ieſu. Venit autem & Nicodemus, qui venerat ad Ieſum nocte primùm, ferẽs mixturam myrrhæ & aloës, quaſi libras centum.

39 * ἦλθε δὲ καὶ Νικόδημος ὁ ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν νυκτὸς τὸ πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν.

40 * Acceperunt ergo corpus Ieſu, & ligauerunt illud linteis cum aromatibus, ſicut mos eſt Iudæis ſepelire.

40 * ἔλαβον οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ἐν ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων, καθὼς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

41 * Erat autem in loco vbi crucifixus eſt, hortus: & in horto monumentum nouum, in quo nondum quiſquam poſitus erat.

41 * ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη, κῆπος, καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινόν, ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη.

42 * Ibi ergo propter Paraſceuen Iudęorum, quia iuxtà erat monumentum, poſuerunt Ieſum.

42 * ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

CAP. XX.

κ'.

1 VNa autem Sabbathi, Maria Magdalene venit manè, cùm adhuc tenebrę eſſent, ad monumentum: & vidit lapidem ſublatum à monumento.

Mat. 28. a.1 Mar. 16. a.1 Luc. 24. a.1

1 * Τῇ δὲ μιᾷ τῶν Σαββάτων Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἔρχεται πρωῒ σκοτίας ἔτι οὔσης, εἰς τὸ μνημεῖον, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου.

---

28 בַּתַּר הָלֵין יוֹסֵף הוּדְמְרָמְתָא בְּעָא מִן פִּילַטוֹס מֶטֵל [y] דְּתַלְמִידָא הֲוָא דִישׁוּעַ [z] וּמְטַשֵּׁא הֲוָא מִן [a] דָּחֲלְתָא דִיהוּדָיֵא
דְּנֶשְׁקוֹל פַּגְרֵהּ דִישׁוּעַ וַאפֵּם פִּילַטוֹס וְאַתָא וְשָׁקַל פַּגְרֵהּ דִישׁוּעַ׃ 39 וְאַתָא אַף נִיקְדִימוֹס הַדְּאַתָא הֲוָא מִן קֳדָם
לֵילְיָא [b] וְאֵיתֵי עִמֵּהּ [c] חוּנְטְתָא דְמוּרָא [d] וְדַעֲלָוֵי אַיְךְ מָאָא [e] לִיטְרִין׃ 40 וְשַׁקְלוּהִי לְפַגְרֵהּ דִישׁוּעַ [f] וְכַרְכוּהִי
בְּכֶתָּנָא וְבַבְסְמָא אַיכַּנָא דְאִית [g] עַיְדָא לִיהוּדָיֵא דְנֶקְבְּרוּן׃ 41 אִית הֲוָת דֵּין בְּהָי [h] דּוּכְתָא דְאִזְדְּקַף בַּהּ יֵשׁוּעַ [k] גִּנְתָא
וּבַהּ בְּגִנְתָא בֵּית קְבוּרָא [l] חַדְתָא דְּאַנָשׁ עַדְכִּיל לָא [m] אֲחִתְסִים הֲוָא בַּהּ׃ 42 וְסַמּוּהִי חַמָּן לְיֵשׁוּעַ מֶטֵל דְּשַׁבְּתָא
[n] עָאלָא הֲוָת וּמֶטֵל דְּקָרִיב הֲוָא קְבוּרָא׃

1 בְּחַד בְּשַׁבָּא דֵּין [c] אֵתַת מַרְיָם מַגְדְּלָיְתָא בְּצַפְרָא עַד חֶשׁוּךְ לְבֵית קְבוּרָא [d] וַחֲזַת לְכַאפָּא דְּשְׁקִילָא מִן קַבְרָא׃

[y] לְמַד [z] טְשָׁא [a] דְּחִיל
[b] אֶתָא [c] חֲנַט [d] עֲלָוַי
[e] הָוָא מִן בשמים e בן לשון יון
[f] כְּרַךְ פּ׳ גלל
[g] נְעַר פּ׳ מנהג
[h] פּ׳ הַמָּקוֹם
[k] זַקף [l] גַּנָּן [m] חֲרַשׁ
בְּמוֹ חדש
[n] סוּם [a] עוֹל [b] קְרִיאָה
[c] קוּם [c] אֶתָא [d] חֲזָא

2 ‡ Cucurrit ergo & venit ad Schemeoun Kipho, & ad illum alium discipulum quem amabat Jeschua: aitque illis, Sustulerũt Dominum nostrum ab illo monumento, & nescio vbi posuerint eum.

3 ‡ Exiit itaque Schemeoun & ille discipulus alius, veneruntque ad monumentum.

4 ‡ Currebant autem duo illi simul; sed ille discipulus cursu præcessit Schemeoun, venitque prior ad monumentum.

5 ‡ Et prospiciens vidit lintea posita, introeundo autem non introiuit.

6 ‡ Venit autem Schemeoun post eum, & introiit in monumentum, conspexitque lintea

7 posita, ‡ Et sudarium illud quo comprehensum fuerat caput eius, non cum linteis, sed inuolutum, positumque seorsum in vno

8 loco. ‡ Tunc introiuit etiam discipulus ille qui venerat prior ad sepulchri domum, viditque & credidit.

9 ‡ Nondum enim nouerant ex Scripturis, eum resurrecturum esse à mortuis.

10 ‡ Abierunt itaque illi discipuli iterum ad locum suum.

11 ‡ Mariam autem stabat ad sepulchrum, flebátque. Dum igitur fleret, prospexit in se-

12 pulchrum: ‡ Videtque duos Angelos in albis sedentes vnum à ceruicali, & alterum à pedibus eius, vbi positum fuerat corpus Ie-

13 schua: ‡ Et dicunt ei, Mulier, quid ploras? Dixit eis, Quia sustulerunt Dominũ meum, nec scio vbi posuerint eum.

14 ‡ Hæc dixit, & conuersa est retrorsum; viditque Ieschua stantem, nec sciebat Jeschua esse.

15 ‡ Dixit ei Jeschua, Mulier, quid ploras? & quem quæris? Illa verò putabat hortulanum esse. & dixit ei, Domine mi, si tu sustulisti eum, dic mihi vbi eum posueris; proficiscar eum sublatura.

16 ‡ Dixit ei Jeschua, Mariam. & conuersa est, ac dixit ei Hebraicè, Rabbouni, quod dicitur, Magister.

17 ‡ Dicit ei Jeschua, Ne me tetigeris, nondũ enim ascendi ad Patrem meum: sed proficiscere ad fratres meos, & dicito eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, & Deum meum, & Deum vestrum.

---

2 וְרָהֲטַת וַאֲתָא לְוָת שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְלוָת הַו תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ וְאָמְרָא לְהוֹן שַׁקְלוּהִי לְמָרַן מִן
הַו בֵּית קְבוּרָא וְלָא יָדְעָא אֲנָא אֵיכָא סְמוּהִי׃ 3 וְנָפַק שִׁמְעוֹן וְהַו תַּלְמִידָא אָחֳרָנָא וַאֲתֵין הֲוַו לְבֵית קְבוּרָא׃
4 וְרָהֲטִין הֲוַו תְּרֵיהוֹן אַכְחָדָא הַו דֵּין תַּלְמִידָא רְהֵט קֳדָמֵיהּ לְשִׁמְעוֹן וַאֲתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא׃
5 וְאָדִיק הֲוָא כְּהָנָא כַּד סָיְמִין מֵעַל דֵּין לָא עַל׃ 6 אֲתָא דֵּין שִׁמְעוֹן בָּתְרֵיהּ וְעַל לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא כְּתָנֵא
כַּד סִימִין׃ 7 וְסוּדָרָא הַו דַּחֲזִיק הֲוָא בְּרִישֵׁהּ לָא עִם כְּתָנֵא אֶלָּא כַּד כְּרִיךְ וְסִים לְסָטַר בַּחֲדָא דוּכְתָא׃
8 הֵידֵין עַל אַף הַו תַּלְמִידָא דַּאֲתָא קַדְמָיָא לְבֵית קְבוּרָא וַחֲזָא וְהֵימֵן׃ 9 לָא גִּיר עַדְכִּיל יָדְעִין הֲוַו מִן כְּתָבָא
דְּעָתִיד הֲוָא לְמֵקַם מִן מֵיתַיָא׃ 10 וַאזַלוּ הֵנוּן תַּלְמִידָא הוּב לְרוּכְתְהוֹן׃

---

e רְחַט רוץ
f פיר׳ איפה
g סום h אֲתָא אתי i אַדְיִיק
פיר׳ הבית k עַלַל
l פיר׳ כגרי פשתן
m סִים
n פיר׳ מסוה
o חֲזַק פיר׳ חבש
p פיר׳ עד כאן
q קוּם קום r מוּת

* Cucurrit ergo, & venit ad Simonẽ Petrum, & ad alium discipulum quem diligebat Iesus, & dicit illis, Tulerũt Dominum de monumento, & nescimus vbi posuerunt eum.

† Exiit ergo Petrus & ille alius discipulus, & venerunt ad monumentum.

* Currebant autem duo simul, & ille alius discipulus pręcucurrit citius Petro, & venit primus ad monumentum.

* Et cùm se inclinasset, vidit posita linteamina: non tamen introiuit. B

* Venit ergo Simon Petrus sequens eum, & introiuit in monumentum, & vidit linteamina posita:

* Et sudarium quod fuerat super caput eius, non cum linteaminibus positum, sed separatim inuolutum in vnum locum.

* Tunc ergo introiuit & ille discipulus qui venerat primus ad monumentum: & vidit, & credidit.

* Nondum enim sciebant Scripturã, quia oportuit eum à mortuis resurgere.

* Abierunt ergo iterum discipuli ad semetipsos.

Mat. 28. a. 1 *Maria autẽ stabat ad monumentum foris, plorãs. Dum ergo fleret, inclinauit se, & prospexit in monumentum: C

Mar. 16. a. 5 Luc. 24. a. 4 * Et vidit duos angelos in albis, sedẽtes, vnum ad caput, & vnum ad pedes, vbi positum erat corpus Iesu.

* Dicunt ei illi, Mulier, quid ploras? dicit eis, Quia tulerunt Dominũ meum; & nescio vbi posuerunt eum.

* Hæc cùm dixisset, conuersa est retrorsum, & vidit Iesum stantem: & non sciebat quia Iesus est.

* Dicit ei Iesus, Mulier, quid ploras? quem quæris? Illa existimans quia hortulanus esset, dicit ei, Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi vbi posuisti eum, & ego eum tollam. D

* Dicit ei Iesus, Maria. Cõuersa illa, dicit ei, Rabboni (quod dicitur Magister.)

* Dicit ei Iesus, Noli me tangere (nõdum enim ascendi ad Patrem meum.) vade autem ad fratres meos, & dic eis, Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum & Deũ vestrum.

---

[a] בָּכָא אדיק פיר׳ הביש
[b] חֲזָא חַיָר פיר׳ זכן
[c] פיר׳ מראש והיו
[d] סִים בְּכָא איפח
[e] סוס בְּכָא בְּסַתַר
[f] אחור חֲזָא קוס בְּעָא
[g] סְבַר בלשון חשב
[h] גַּנַן שְׁקַל סום
[i] אֲזַל פְּנָא
[k] פיר׳ אזיבי

18 * *Tunc venit Mariam Magdeloitho, & euangelizauit discipulis se vidisse Dominum nostrum, eaque sibi dixisse.*

Lectio vespertina Dominicæ nouæ.

19 * *Quum autem esset vespera diei illius primi hebdomadis, & ianuæ essent clausæ vbi erant discipuli propter metum Iihoudæorum, venit Ieschua, stetitque inter eos, & dixit eis, Pax vobiscum.*

20 * *Hoc dixit, & ostendit eis manus suas & latus suum. Gauisi sunt itaque discipuli quum viderunt Dominum nostrum.*

21 * *Dixit autem eis Ieschua, Pax vobiscum. sicut misit me Pater meus, & ego mitto vos.*

22 * *Quumque hæc dixisset, insufflauit in eos, & dixit eis, Accipite Spiritum Sanctitatis.*

23 * *Si remiseritis peccata cuiquam, remittentur ei; sin alicuius retinueritis, erunt retenta.*

24 * *Thouma autem vnus ex duodecim, is qui dicitur Gemellus, non erat illic cum eis quum venit Ieschua.*

25 * *Et dicunt ei discipuli, Vidimus Dominum nostrum. Ille verò dixit eis, Nisi videro in manibus eius locum clauorum, & coniecero in eum digitos meos, & immisero manum meam in latus eius, nequaquam creditus sum.*

Lectio matutina Dominicæ nouæ.

26 * *Octo itaque post diebus, rursum intus erant discipuli, & Thouma cum eis, & venit Ieschua quum clausæ essent valuæ, stetitque in medio, ac dixit eis, Pax vobiscum.*

27 * *Dicitque Thoumæ, Infer digitum tuum huc; & aspice manus meas, & profer manum tuam, & immitte in latus meum; nec sis incredulus, sed fidelis.*

28 * *Et respondit Thouma, dixitque ei, Domine mi, & Deus mi.*

29 * *Dixit ei Ieschua, Nunc quia vidisti me, credidisti: Beati illi qui non viderunt me, & crediderunt.*

30 * *Multa porrò signa alia edidit Ieschua coram discipulis suis, quæ non sunt scripta in hoc libro.*

---

18 הֵידֵין ᵘ אַתָּת מַרְיָם מַגְדְּלַיְתָא ˣ וְסַבְּרַת לְתַלְמִידָא ʸ דַּחֲזַת לְמָרַן וְהָלֵין אֲמַר לָהּ ;
ᵃ קָרִינָא דְּרַמְשָׁא דְּחַד בְּשַׁבָּא ᵇ חַדְתָּא מט

19 כַּד הֲוָא דֵּין רַמְשָׁא דְּיוֹמָא הַהוּ דְּחַד בְּשַׁבָּא וְתַרְעָא ᶜ אֱחִידִין הֲווֹ דַּאיְתֵיהוֹן הֲווֹ תַּלְמִידָא מָטֵל ᶜ דְּחַלְתָּא
דְּיהוּדָיֵא אֲתָא יֵשׁוּעַ קם בֵּינֵיהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן ; 20 הָדָא אֲמַר ᶠ וְחַוִי אֱנוֹן אִידּוֹהִי ᵍ וְסָטְרֵהּ ʰ וַחֲדִיו
תַּלְמִידָא ⁱ דַּחֲזוֹ לְמָרַן ; 21 אֲמַר לְהוֹן דֵּין יֵשׁוּעַ שְׁלָמָא עִמְּכוֹן אַיְכְּנָא ᵏ דְּשַׁדַּרְנִי אֲבִי אַף אֱנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לְכוֹן ;
22 וְכַד אֲמַר הָלֵין נְפַח בְּהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן קַבְּלוּ רוּחָא דְּקוּדְשָׁא ; 23 אֵן תְּשַׁבְּקוֹן חֲטָהֵא לַאנָשׁ ˡ נְשַׁתְּבְּקוֹן לֵהּ וְאֵן
מְעַכְּבִיתוּן לָא מְעִכְּבִין .

28 * עָנֵת תּוֹמָא וְאָמַר לֵהּ מָרִי וֵאלָהִי .

29 * אָמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ הָשְׁתָּא . מְטוּל דַּחֲזַתְנִי הֵימַנְתְּ ; טָבִין אִנּוּן דְּלָא חֲזוֹ וְהֵימְנוּ .

30 * וְאָתִין אָתוֹ אוֹתוֹת אֲחֳרָנִיָּן דְּעָבַד יֵשׁוּעַ קֳדָם תַּלְמִידָא ᵐ דְּלָא כְּתִיבִין בְּסִפְרָא הָדֵין .

ᵘ אַתָּא ˣ סְבַר כמו בשרי
ʸ חֲזָא ᶻ קְרָא
ᵃ חֲדַת כמו חדש
ᵇ אֲחַד ᶜ אית ᵈ דְּחַל
ᵉ חַוִי הגיד f פיר׳ צידו
ᵍ חֲדָא ʰ חֲזָא ⁱ שַׁדַּר שלח
ᵏ שְׁבַק ˡ אֲחַד ᵐ אֲמַר
ⁿ תְּאַם

18 * Venit Maria Magdelene annuncians discipulis, Quia vidi Dominum; & hæc dixit mihi.

18 * ἔρχεται μαρία ἡ μαγδαληνὴ ἀπαγγέλλουσα τοῖς μαθηταῖς, ὅτι ἑώρακε τὸν κύριον, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

19 * Cùm ergo serò esset die illo, vna Sabbathorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli cõgregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio, & dixit eis, Pax vobis.

Mat. 16. c. 14 Luc. 24. c. 36 1. Cor. 15. a. 5

19 * Οὔσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ συνηγμένοι διὰ τὸν φόβον τῶν ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ λέγει αὐτοῖς, εἰρήνη ὑμῖν.

20 * Et cùm †hoc dixisset, ostẽdit eis manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino.

hæc

20 * καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν αὐτοῖς τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῦ. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον.

21 * Dixit ergo eis Iesus iterũ, Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos.

21 * εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς πάλιν, εἰρήνη ὑμῖν. καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατήρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς.

22 * †Hoc cùm dixisset, insufflauit: & dicit eis, Accipite Spiritum sanctum:

Hæc Mat. 18. c. 18

22 * καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησε, καὶ λέγει αὐτοῖς, λάβετε πνεῦμα ἅγιον.

23 * Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt.

23 * ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφέωνται αὐτοῖς· ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται.

24 * Thomas autem vnus ex duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis quando venit Iesus.

24 * θωμᾶς δὲ, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν ὁ ἰησοῦς.

25 * Dixerunt ergo ei alij discipuli, Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis, Nisi videro in manibus eius †fixuram clauorum, & mittam digitũ meum in locum clauorum, & mitta manum meam in latus eius; non credam.

figurã

25 * ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, ἑωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων, καὶ βάλω τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ, οὐ μὴ πιστεύσω.

26 * Et post dies octo, iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio† , & dixit: Pax vobis.

eorum

26 * Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ θωμᾶς μετ' αὐτῶν· ἔρχεται ὁ ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον, καὶ εἶπεν, εἰρήνη ὑμῖν.

27 * Deinde dicit Thomę, Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum: & noli esse incredulus, sed fidelis.

27 * εἶτα λέγει τῷ θωμᾷ, φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε, καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου, καὶ βάλε εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

28 * Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus.

28 * καὶ ἀπεκρίθη θωμᾶς καὶ εἶπεν αὐτῷ, ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου.

29 * Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti: beati qui non viderunt & crediderunt.

Inf. 21. d 25

29 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

30 * Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc.

30 * πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

---

25 וְאָמְרִין לֵהּ תַּלְמִידָא [p] חֲזִין לְמָרַן הוּ דֵין אֲמַר לְהוֹן אִן לָא חָזֵא אֲנָא [q] בְּאִידָוהִי [r] דוּכְיָתָא [s] דְּצִצָא וְרָמֵא אֲנָא בְּהֵין
[t] צִבְעָתִי [u] ומֵשֵׁט אֲנָא אִידִי [x] בְּדַפְנֵהּ לָא מְהֵימֵן אֲנָא ׃ [a] קָרְיָנָא דְּצִפְרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא חַרְתָּא נ
26 וּבָתַר [b] חְמָנְיָא יוֹמִין חוּב לְגַו הַוּוֹ תַּלְמִידָא וְתָאוֹמָא עִמְּהוֹן וְאָתָא יְשׁוּעַ כַּד [c] אֶחִידִין דַּרְעָא קָם [d] בְּמִצְעָתָא וְאָמַר
לְהוֹן שְׁלָמָא עִמְּכוֹן ׃ 27 וְאָמַר לְתָאוֹמָא [e] אַיְתָא צִבְעָךְ [f] לְהָרְכָא [g] וְחֲזִי [h] אִידַי וְאַיְתָא אִידָךְ [k] וְאוּשֵׁט בְּגַבִּי וְלָא
חֲוֵוא לָא מְהֵימְנָא אֶלָּא [i] מְהֵימְנָא ׃ 28 וַעֲנָא תָאוֹמָא וְאָמַר לֵהּ מָרִי וַאלָהִי ׃ 29 אָמַר לֵהּ יְשׁוּעַ הָשָׁא
[m] רְחַזְיָתְנִי הֵימְנְתְּ [n] טוּבַיהוֹן לְאִילֵּין דְּלָא חֲזוֹנִי וְהֵימְנוּ ׃ 30 [o] סַגִיאָתָא דֵין [p] אָתְוָתָא אַחֲרָנְיָתָא עֲבַד יְשׁוּעַ קֳדָם
תַּלְמִידָוהִי אִילֵּין דְּלָא [q] כְּתִיבָן בַּכְּתָבָא הָנָא ׃

[p] חֲזָא [q] יַד [r] פי׳ המקום עברויה יהודת [s] כמו׳ צבעוהי [t] וַיֵּשֶׁט [x] פי׳ בצי׳ [a] קְרָא כמו שמנה [b] אַחַר [c] פי׳ בחוך [d] אֶתָא [e] פי׳ לפה [f] חָזָא [g] יַד [h] אֶתָא [k] וַיֵּשֶׁט [i] הַיְמִן [m] חֲזָא [n] טוב פי׳ אשרי [o] קְנָא [p] אָתָא כמואות

31 * Quin & hæc scripta sunt, vt credatis Ieschua esse Meschicho Filium Dei: & quum credideritis habeatis in nomine eius vitam æternam.

Ad oblationem Dominicæ nouæ.

CAP. XXI.

1 POstea rursus ostendit sese Ieschua discipulis suis ad mare Tiberiadis: ostendit autem sic:

2 *Erant simul Schemeoun Kipho & Thouma qui dicitur Gemellus, & Nathanail, ille qui erat ex Kotne Galilææ, & Filij Zabdai, duóque alij ex discipulis.

3 *Dixit eis Schemeoun Kipho, Abeo venatum pisces. Dicunt ei, Nos quoque imus tecum. Exierunt itaque & conscenderunt nauiculam; & in illa nocte nihil piscati sunt.

4 *Quum autem esset manè, stetit Ieschua ad littus maris: neque nouerunt discipuli Ieschua esse.

5 *Et dixit eis Ieschua, Pueri, num habetis quid ad manducandum? Dicunt ei, Non.

6 *Ait illis, Coniicite rete à latere dextro nauiculæ, & inuenietis. Coniecerunt igitur, nec poterant attrahere rete præmultitudine piscium quos continebat.

7 *Dixit autem discipulus ille, quem amabat Ieschua, ipsi Kipho, Hic est Dominus noster. Ille verò Schemeoun, quum audisset Dominum nostrum esse, accepta tunica sua, præcinxit lumbos suos, (quandoquidem nudus erat) & deiecit se in mare, vt veniret ad Ieschua.

8 *Alij autem discipuli nauicula venerunt, (non enim multùm aberant à terra, sed circiter ducentis cubitis) & trahebant rete illud piscium.

9 *Quum autem descendissent in terram, conspiciunt prunas positas, & piscem eis impositum, & panem.

10 *Et dixit eis Ieschua, Afferte ex piscibus quos modò piscati estis.

31 * Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius.

31 * ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

CAP. XXI.

κά.

1 POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic: A

1 * Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

2 * Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi & alij ex diſcipulis eius duo.

Sup. 1. g. 45 Mat. 4. c. 21 Mar. 1. b 19.

2 * ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο·

3 * Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt.

3 * λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

4 * Manè autem iam facto ſtetit Ieſus in litore: non tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus eſt.

4 * πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι·

5 * Dicit ergo eis Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non. Luc. 5. a. 4

5 * λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

6 * Dicit eis, Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

6 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

7 * Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro; Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. B

7 * λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν·

8 * Alij autem diſcipuli nauigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

8 * οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

9 * Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

9 * ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

10 * Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc.

10 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

---

5 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [1] טְלָיֵא לְמָא אִיתְ לְכוֹן מְדַם [m] לְמֶלְעַם אָמְרִין לֵהּ לָא׃ 6 אֱמַר לְהוֹן [n] אַרְמוֹ [o] מְצַיְדַתְכוֹן
מִן גַּבָּא דְיַמִּינָא דַסְפִינְתָא וּמְשַׁכְחִין אַנְתוּן וַאֲרְמִיו וְלָא אֱשְׁכַּחוּ לְמֶגְרַהּ לַמְצִידְתָא מִן [r] סוּגָאָא דְנוּנֵא [v] דְאַחֲרַת׃
7 וְאָמַר תַּלְמִידָא הַהוּא דְרָחֵם [w] הַוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ לְכֵיפָא הָנָא מָרַן הוּ שְׁמַעִין דֵין כַּד שְׁמַע דְמָרַן הוּ גְסַב [x] כּוּתִינֵהּ [y] מְחָא
בְּחָצוֹהִי מֶטֶל [z] דְעַרְטֵלָיָא הָוָא וְשָׁדָא גַפְשֵׁהּ בְּיַמָּא [a] דְנָאתָא לְוָת יֵשׁוּעַ׃ 8 אַחֲרְנֵא דֵין תַּלְמִידָא בַּסְפִינְתָא אֲתוֹ
לָא גֵיר רַחִיקִין הֲווֹ סַגִי מִן אַרְעָא [b] אֶלָּא אַיִךְ מָאתֵין [b] אַמִּין וְנָגְרִין הַווֹ לֵהּ [c] לַמְצִידְתָא הִי דְנוּנֵא׃
9 כַּד דֵין סְלִקוּ לַאַרְעָא [d] חֲזוֹ [c] גוּמְרָא כַּד [f] סִימַן וְנוּנָא כַּד סִים עֲלַיְהִין וְלַחְמָא׃
10 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [g] אַיְתוֹמִן נוּנֵא [h] דְצַדְתוּן הַשְׁתָא׃

1 עבראיה הנערים
m לֶעָס פיר׳ אכל
n רְמָא o צוד r סְנָא
v אֲחַר x פיר׳ בגד פשתן
y פיר׳ אזר z פיר׳ ערום
a אַתָּא b כמו אמות
d צוד c חֲזָא
e פיר׳ פחמים
f טום g אַתָּא h צוד

31 * Quin & hæc scripta sunt, vt credatis Ieschua esse Meschicho Filium Dei: & quum credideritis habeatis in nomine eius vitam æternam.

Ad oblationem Dominicæ nouæ.

CAP. XXI.

1 POstea rursus ostendit sese Ieschua discipulis suis ad mare Tiberiadis: ostendit autem sic:

2 *Erant simul Schemeoun Kipho & Thouma qui dicitur Gemellus, & Nathanail, ille qui erat ex Kotne Galilææ, & Filij Zabdai, duóque alij ex discipulis.

3 *Dixit eis Schemeoun Kipho, Abeo venatum pisces. Dicunt ei, Nos quoque imus tecum. Exierunt itaque & conscenderunt nauiculam; & in illa nocte nihil piscati sunt.

4 *Quum autem esset manè, stetit Ieschua ad littus maris: neque nouerunt discipuli Ieschua esse.

5 *Et dixit eis Ieschua, Pueri, num habetis quid ad manducandum? Dicunt ei, Non.

6 *Ait illis, Coniicite rete à latere dextro nauiculæ, & inuenietis. Coniecerunt igitur, nec poterant attrahere rete præmultitudine piscium quos continebat.

7 *Dixit autem discipulus ille, quem amabat Ieschua, ipsi Kipho, Hic est Dominus noster. Ille verò Schemeoun, quum audisset Dominum nostrum esse, accepta tunica sua, præcinxit lumbos suos, (quandoquidem nudus erat) & deiecit se in mare, vt veniret ad Ieschua.

8 *Alij autem discipuli nauicula venerunt, (non enim multùm aberant à terra, sed circiter ducentis cubitis) & trahebant rete illud piscium.

9 *Quum autem descendissent in terram, conspiciunt prunas positas, & piscem eis impositum, & panem.

10 *Et dixit eis Ieschua, Afferte ex piscibus quos modò piscati estis.

31 * Hæc autem ſcripta ſunt, vt credatis quia Ieſus eſt Chriſtus filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius.

31 * ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύσητε ὅτι ἰησοῦς ἐστιν ὁ χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, καὶ ἵνα πιστεύοντες ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

CAP. XXI.

κά.

1 POſtea manifeſtauit ſe iterum Ieſus diſcipulis ſuis ad mare Tiberiadis. Manifeſtauit autem ſic: A

1 * Μετὰ ταῦτα ἐφανέρωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς τιβεριάδος. ἐφανέρωσε δὲ οὕτως·

2 * Erant ſimul Simon Petrus & Thomas qui dicitur Didymus, & Nathanael qui erat à Cana Galileæ, & filij Zebedæi & alij ex diſcipulis eius duo.

Sup. 1. g. 45 Mat. 4. c. 21 Mar. 1. b 19.

2 * ἦσαν ὁμοῦ σίμων πέτρος καὶ θωμᾶς ὁ λεγόμενος δίδυμος, καὶ ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ κανᾶ τῆς γαλιλαίας, καὶ οἱ τοῦ ζεβεδαίου, καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο·

3 * Dicit eis Simon Petrus, Vado piſcari. Dicunt ei, Venimus & nos tecum. Et exierunt & aſcenderunt in nauim: & illa nocte nihil prendiderunt.

3 * λέγει αὐτοῖς σίμων πέτρος, ὑπάγω ἁλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον εὐθύς, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

4 * Manè autem iam facto ſtetit Ieſus in litore: non tamen cognouerunt diſcipuli quia Ieſus eſt.

4 * πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη ὁ ἰησοῦς εἰς τὸν αἰγιαλόν, οὐ μέντοι ἤδεισαν οἱ μαθηταὶ ὅτι ἰησοῦς ἐστι·

5 * Dicit ergo eis Ieſus, Pueri, nunquid pulmentarium habetis? Reſponderunt ei, Non. Luc. 5. a. 4

5 * λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, παιδία, μή τι προσφάγιον ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, οὔ.

6 * Dicit eis, Mittite in dexteram nauigij rete, & inuenietis. Miſerunt ergo, & iam non valebant illud trahere præ multitudine piſcium.

6 * ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὑρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ οὐκ ἔτι αὐτὸ ἑλκύσαι ἴσχυσαν ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων.

7 * Dicit ergo diſcipulus ille, quem diligebat Ieſus, Petro; Dominus eſt. Simon Petrus cùm audiſſet quia Dominus eſt, tunica ſuccinxit ſe (erat enim nudus) & miſit ſe in mare. B

7 * λέγει οὖν ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος, ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, τῷ πέτρῳ, ὁ κύριός ἐστι. σίμων οὖν πέτρος ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστι, τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο· ἦν γὰρ γυμνός· καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν·

8 * Alij autem diſcipuli nauigio venerunt (non enim longè erant à terra, ſed quaſi cubitis ducentis) trahentes rete piſcium.

8 * οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον· οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς, ἀλλ' ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων.

9 * Vt ergo deſcenderunt in terram, viderunt prunas poſitas, & piſcem ſuperpoſitum, & panem.

9 * ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν, βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην, καὶ ὀψάριον ἐπικείμενον, καὶ ἄρτον.

10 * Dicit eis Ieſus, Afferte de piſcibus quos prendidiſtis nunc.

10 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὀψαρίων ὧν ἐπιάσατε νῦν.

---

5 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [1] טְלָיֵא לְמָא אִיתְ לְכוֹן מְדַם [m] לְמֶלְעַם אָמְרִין לֵהּ לָא׃ 6 אֱמַר לְהוֹן [n] אַרְמוֹ [o] מְצַיְדַתְכוֹן
מִן גַּבָּא דְיַמִּינָא דַסְפִינְתָא וּמְשַׁכְחִין אַנְתוּן וַאֲרְמִיו וְלָא אֱשְׁכַּחוּ לְמֶגְרַהּ לַמְצִידְתָא מִן [r] סוּגָאָא דְנוּנֵא [v] דְאַחֲרַת׃
7 וְאָמַר תַּלְמִידָא הַהוּא דְרָחֵם [w] הַוָא לֵהּ יֵשׁוּעַ לְכֵיפָא הָנָא מָרַן הוּ שְׁמַעִין דֵין כַּד שְׁמַע דְמָרַן הוּ גְסַב [x] כּוּתִינֵהּ [y] מְחָא
בְּחָצוֹהִי מֶטֶל [z] דְעַרְטֵלָיָא הָוָא וְשָׁדָא גַפְשֵׁהּ בְּיַמָּא [a] דְנָאתָא לְוָת יֵשׁוּעַ׃ 8 אַחֲרְנֵא דֵין תַּלְמִידָא בַּסְפִינְתָא אֲתוֹ
לָא גֵיר רַחִיקִין הֲווֹ סַגִי מִן אַרְעָא [b] אֶלָּא אַיִךְ מָאתֵין [b] אַמִּין וְנָגְרִין הַווֹ לֵהּ [c] לַמְצִידְתָא הִי דְנוּנֵא׃
9 כַּד דֵין סְלִקוּ לַאַרְעָא [d] חֲזוֹ [c] גוּמְרָא כַּד [f] סִימַן וְנוּנָא כַּד סִים עֲלַיְהִין וְלַחְמָא׃
10 וְאָמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [g] אַיְתוֹמִן נוּנֵא [h] דְצַדְתוּן הַשְׁתָא׃

1 עבראיה הנערים
m לֶעָס פיר׳ אכל
n רְמָא o צוד r סְנָא
v אֲחַר x פיר׳ בגד פשתן
y פיר׳ אזר z פיר׳ ערום
a אַתָּא b כמו אמות
d צוד c חֲזָא
e פיר׳ פחמים
f טום g אַתָּא h צוד

11 * Et ascendit Schemeoun Kipho, traxitque rete in terram plenum piscibus magnis, centum & quinquaginta tribus: & toto illo onere non scissum est rete illud.

12 * Et dixit eis Jeschua, Venite, prandete. Nemo autem ex discipulis audebat interrogare eum quis esset, quum scirent Dominum nostrum esse.

13 * Accessit autem Jeschua, & accepit panem & pisces, deditque eis.

14 * Hac iam tertia vice apparuit Ieschua discipulis suis, quum resurrexisset à mortuis.

In commemoratione Schemeoun Petri, & sanctificatione Ecclesiæ, consecrationéque Episcopi.

15 * Quum autem prandissent, dixit Jeschua Schemeoun Kipho, Schemeoun Bariouna, [fili Columbæ] amas me plusquàm hi? Dicit ei, Etiam Domine mi; tu nosti quòd amem te. Dixit ei Ieschua, Pasce mihi agnos meos.

16 * Dixit ei iterũ secunda vice, Schemeoun Bariouna, amas me? Dicit ei, Etiam Domine mi; tu scis quòd amem te. Dixit ei Ieschua, Pasce mihi oues meas.

17 * Dixit ei Ieschua rursum tertia vice, Schemeoun Bariouna amas me. At tristis fuit Kipho, quòd dixisset ipsi tertia vice, Amas me? proinde dixit ei, Domine mi, Tu omnia sapis, tu nosti quòd amem te. Ait illi Jeschua, Pasce mihi ouiculas meas.

18 * Amin amin dico tibi, quum puer esses, tu ipse cingebas lumbos tuos, & ibas quò volebas, quum autem senueris extendes manus tuas, aliusque cinget tibi lumbos tuos, et ducet te quò nolles.

19 * Hoc autem dixit, vt indicaret qua morte glorificaturus esset Deum. Et quum hæc dixisset, ait illi, Post me venito.

---

11 וְסַלֵּק שִׁמְעוֹן כֵּאפָא וְנַגְּרַהּ לַמָּצִידָתָא לַאַרְעָא כַּד [i]מְלְיָא נוּנֵי [k]רַוְרְבָא מְאָה וְחַמְשִׁין וַתְּלָתָא וּבְהָנָא כְּלֵהּ [l]יוּקְרָא
לָא [m]אֶצְטְרִית מְצִידָתָא הָדֵי׃ 12 וַאֲמַר לְהוֹן יֵשׁוּעַ [n]תּוֹ [o]אֶשְׁתַּרוּ אֱנָשׁ דֵּין מִן תַּלְמִידֵא [p]מְמְרַח חֲוָא [q]דְּנִשְׁאֲלִיוּהִי
דְּמָנוּ דְיָדְעִין הֲוֹו דְּמָרַן הוּ׃ 13 קְרֵב דֵּין יֵשׁוּעַ וְשַׁקֵּל לַחְמָא וְנוּנָא וְיָהֵב לְהוֹן׃
14 הָדָא [r]תְּלָת זַבְנִין [s]אִתְחֲזִי יֵשׁוּעַ לְתַלְמִידוֹהִי כַּד קָם מִן בֵּית [t]טִיתָא׃

[a]בְּרוּכְרָנָא דְּשִׁמְעוֹן פְּטְרוֹס וַדְּקוּדֵשׁ
[b]עִדְתָּא [c]וְכִירוּשׁוּנָיָא [d]דְּאַפִּיסְקוּפָּא נב

15 כַּד דֵּין [e]אֶשְׁתַּרִיו אֲמַר יֵשׁוּעַ לְשִׁמְעוֹן כֵּאפָא שִׁמְעוֹן בַּרְיוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי יַתִּיר מִן הָלֵין אֲמַרְלֵהּ אִן מָרִי אֲנָתְּ

[i] מְלָא [k] רַבָּב
[l] יְקַר וּפִי׳ מסא
[m] צְרָא [n] אִתָּא [o] שָׁרָא
[p] אֲמְרַח [q] שָׁאַל [r] חֲזָא
[s] מוּת [t] דְּכַר
[b] כמן עדה [c] מן לשון יון
[d] מן לשון יון עבראית צופים
[e] שְׁרָא

* Aſcendit Simon Petrus,& traxit rete in terram, plenum magnis piſcibus, centum quinquaginta tribus. Et cùm tanti eſſent, non eſt ſciſſum rete. 11

11 * ἀνέβη σίμων πέτρος, καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον ἐπὶ τῆς γῆς, μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πεντήκοντα τριῶν· καὶ τοσούτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

*Dicit eis Ieſus, Venite,& prandete. Et nemo audebat †diſcumbentium interrogare eum, Tu qui es? ſcientes quia Dominus eſt. 12

diſcentium

12 * λέγει αὐτοῖς ὁ ἰησοῦς, δεῦτε, ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν μαθητῶν ἐξετάσαι αὐτόν, σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν.

* Et venit Ieſus,& †accipit panem,& †dat eis; & piſcem ſimiliter. 13

accepit dabat

13 * ἔρχεται οὖν ὁ ἰησοῦς, καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον, καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὀψάριον ὁμοίως.

* Hoc iam tertio manifeſtatus eſt Ieſus diſcipulis ſuis, quum ſurrexiſſet à C mortuis. 14

14 * τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη ὁ ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν.

* Cùm ergo prandiſſent, †dicit Simoni Petro Ieſus, Simon † Iohannis, diligis me plus his? Dicit ei, Etiam Domine: tu ſcis quia amo te. Dicit ei, Paſce agnos meos. 15

dixit Iona

15 * ὅτε οὖν ἠρίστησαν, λέγει τῷ σίμωνι πέτρῳ ὁ ἰησοῦς, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με πλεῖον τούτων; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε. σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, βόσκε τὰ ἀρνία μου.

* Dicit ei iterum, Simon † Iohannis, diligis me? Ait illi, Etiam Domine; tu ſcis quia amo te. Dicit ei†, Paſce agnos meos. 16

Iona, iterum

16 * λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, σίμων ἰωνᾶ, ἀγαπᾷς με; λέγει αὐτῷ, ναὶ κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ, ποίμαινε τὰ προβάτιά μου.

* Dicit ei tertiò, Simon †Iohannis amas me? Contriſtatus eſt Petrus, quia dixit ei tertiò, Amas me? & dixit ei, Domine, tu omnia †ſcis: tu ſcis quia amo te. Dicit ei Ieſus, Paſce oues meas. 17

Iona nosti: 2.Pet.1. c.14

17 * λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, σίμων ἰωνᾶ, φιλεῖς με; ἐλυπήθη ὁ πέτρος, ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, φιλεῖς με· καὶ εἶπεν αὐτῷ, κύριε, σὺ πάντα οἶδας· σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε. λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, βόσκε τὰ προβατά μου.

* Amen, amen dico tibi, cùm eſſes iunior, cingebas te, & ambulabas vbi volebas. cùm autem ſenueris, extendes manus tuas, & alius te cinget, & ducet quò tu non vis. 18

18 * ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἦς νεώτερος, ἐζώννυες σεαυτὸν, καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες· ὅταν δὲ γηράσῃς, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ ἄλλος σε ζώσει, καὶ οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.

* Hoc autem dixit, ſignificans qua morte clarificaturus eſſet Deum. Et cùm hoc dixiſſet, dicit ei, Sequere me. 19

19 * τοῦτο δὲ εἶπε, σημαίνων ποίῳ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν, λέγει αὐτῷ, ἀκολούθει μοι.

יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ רְעִי לִי g אִמְּרִי : 16 אֲמַר לֵהּ הוֹב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין שָׁמְעוֹן בַּרְיוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי אֲמַר לֵהּ אִין מָרִי אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ רְעִי לִי h עֲרָבִי : 17 אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ הוֹב דַּתְּלָת זַבְנִין שָׁמְעוֹן בַּרְיוֹנָא רָחֵם אַנְתְּ לִי i וְכָרֵית לֵהּ לְכַאפָּא דַּאֲמַר לֵהּ דַּתְּלָת זַבְנִין דְּרָחֵם אַנְתְּ לִי וַאֲמַר לֵהּ מָרִי כָּל מִדֵּם אַנְתְּ חָכֵם אַנְתְּ יָדַע אַנְתְּ דְּרָחֵם אֲנָא לָךְ אֲמַר לֵהּ יְשׁוּעַ רְעִי לִי k נַקְוָתַי :

18 אֲמִין אֲמִין אֲמַר אֲנָא לָךְ דְּכַד l טְלָא הֲוֵית אַנְתְּ לְנַפְשָׁךְ אָסַר הֲוֵית חַצַיִךְ וּמְהַלֵּךְ הֲוֵית לַאיכָא דְּצָבֵא אַנְתְּ מָא דִּין דְּסָאבַת תֶּפְשׁוּט m אִידָיִךְ וְאָחֳרִין n גֵּאסוֹר לָךְ חַצַיִךְ p וְנוֹבְלָךְ לַאיכָא דְּלָא צָבֵא אַנְתְּ :

19 הָדֵא דִּין אֲמַר דַּנְחַוִּא בַּאיזָא q מַוְתָא עֲתִיד דַּנְשַׁבַּח לַאלָהָא וְכַד אֲמַר הָלִין אֲמַר לֵהּ תָּא בָּתְרִי :

g רָעָא בלשון פרנס
g פי׳ כבשי h פי׳ צאני
i כָּרֵה
k פירשו רחלי
l פי׳ נער
m סָאב פי׳ זקן
n יד o אָסַר
p יְבַל q מות
r אֵיתָא

In Commemorationem Iouchanon Euangeliſtæ.

20 * *Conuerſus autem Schemeoun vidit diſcipulum illum, quem amabat Feſchua ponè venientem, qui recubuerat in cœna ſuper pectus ipſius Feſchua, dixeratque: Domine mi, quis eſt ille qui te prodit?*

21 * *Hunc quũ vidiſſet Kipho dixit: Feſchua Domine mi, hic autem quid?*

22 * *Dixit ei Feſchua: Si velim hunc manere vſquedum veniam, quid ad te? tu me ſequere.*

23 * *Exiuit itaque hic ſermo inter fratres, illum diſcipulum non eſſe moriturum: Feſchua autem nequaquam dixerat, Non morietur; ſed: Si velim hunc manere vſque dum veniam, quid ad te?*

24 * *Hic eſt diſcipulus ille, qui teſtatus eſt de his omnibus, quique ſcripſit hæc: & ſcimus verum eſſe teſtimonium eius.*

25 * *Sunt autem & alia quamplurima, quæ fecit Feſchua: quæ ſi ſigillatim ſcriberentur, ne ipſe mundus quidem, vt puto, ſufficeret ijs qui ſcriberentur libris.*

Finitum eſt Euangelium ſacroſanctum Prædicatio Iohannis Euangeliſtæ, quod locutus eſt Ionicè Epheſi.

---

[a] בְּרוּכְרָנָא דְיוּחָנָן [b] אֲוַנְגֶּלְיוֹסְטָא נג

[a] זכר
[b] מן לשון יון סורסיה מסנרא
[c] פְּנָא [d] חֲשַׁשׁ
[e] פי׳ משתה ערב [f] פי׳ חיקו
[g] קְנָא [g] מֵלֵל
[h] מות

20 [c] וְאִתְפְּנִי שְׁמְעוֹן וַחֲזָא לְתַלְמִידָא הַו דְּרָחֵם הֲוָא יֵשׁוּעַ דְּאִתָּא בְּתְרֵה הַו דְּנָפַל הֲוָא [d] בַּחֲשָׁמִיָּא עַל [e] חַדְיֵהּ דְּיֵשׁוּעַ
וְאֲמַר מָרִי מַנּוּ מַשְׁלֵם לָךְ: 21 לְהָנָא כַּד חֲזָא כְּאפָא אֲמַר לְיֵשׁוּעַ מָרִי וְהָנָא מָנָא: 22 אֲמַר לֵהּ יֵשׁוּעַ אִן צָבֵא
[f] אֲנָא [f] דַּנְקוּא הָנָא עַדְמָא דְּאִתָּא אֲנָא לָךְ מָא לָךְ אַנְתְּ תָּא בָּתְרִי: 23 וְנֶפְקַת הָדָא [g] מִלְּתָא בֵּית אָחָא דְּהַו תַּלְמִידָא לָא
[h] מָאֵת יֵשׁוּעַ דֵּין לָא הֲוָא דְּלָא מָאֵת אֲמַר אֶלָּא אִן צָבֵא אֲנָא דַּנְקוּא הָנָא עַדְמָא דְּאִתָּא אֲנָא לָךְ מָא לָךְ:

B. Arias Montanus

Sup. 13. 6.25

* Conuersus Petrus, vidit illum discipulum quem diligebat Iesus, sequẽtem, qui & recubuit in cœna super pectus eius, & dixit, Domine, quis est qui tradet te?

20 * Ἐπιστραφεὶς ὁ πέτρος βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ ἰησοῦς, ἀκολουθοῦντα, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δείπνῳ ἐπὶ τὸ στῆθος αὐτοῦ, καὶ εἶπε, κύριε, τίς ἐστιν ὁ παραδιδούς σε;

* Hunc ergo cùm vidisset Petrus, dicit Iesu, Domine, hic autem quid?

21 * τοῦτον ἰδὼν πέτρος λέγει τῷ ἰησοῦ, κύριε, οὗτος δὲ τί;

Sic * Dicit ei Iesus, †Si eum volo manere donec veniam, quid ad te? tu me sequere.

22 * λέγει αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε; σὺ ἀκολούθει μοι.

Exiit * †Exiuit ergo sermo iste inter fratres, quia discipulus ille non moritur. & non dixit ei Iesus, Nõ moritur: sed, †Sic eum volo manere donec veniam, quid ad te?

23 * ἐξῆλθεν οὖν ὁ λόγος οὗτος εἰς τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει· καὶ οὐκ εἶπεν αὐτῷ ὁ ἰησοῦς, ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ', ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρός σε;

Si, vel, Si sic

* Hic est discipulus ille qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc: & scimus quia verum est testimoniũ eius.

24 * οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων, καὶ γράψας ταῦτα· καὶ οἴδαμεν ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία αὐτοῦ.

Sup. 20. 8.30

* Sunt autem & alia multa quæ fecit Iesus: quæ si scribantur per singula, nec ipsum arbitror mundum capere posse eos qui scribendi sunt, libros.

25 * ἔστι δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ὅσα ἐποίησεν ὁ ἰησοῦς, ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἕν, οὐδὲ αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία. ἀμήν.

---

[i] סְחֵד

[k] יְדַע

[l] כְּתַב

[m] בְּרִז

24 הָנוֹ תַלְמִידָא [i] דַּאסְהֵד עַל הָלֵין כֻּלְּהֵין וְאַף כְּתַב אִנִּין [k] וְיָדְעִינָן חָנַן דְּשָׁרְיָרָא הִי סָהֲדוּתֵהּ׃

25 אִיתַ דִּין אַף אַחֲרָנְיָתָא סַגִּיאָא דַּעֲבַד יֵשׁוּעַ אִילֵּין דְּאִלּוּ חָדָא חָדָא [l] מְתַכְּתְבָן הֲוַי אַף לָאהוּ עָלְמָא אֵיךְ דְּסָבַר אֲנָא סְפַקְתָּנָא לְכְתָבָא דְּמִתְכַּתְּבִין הֲווֹ׃

[m] בְּרִז

שְׁלַם אָוַנְגֶּלְיוֹן קַדִּישָׁא [m] בְּרִזוֹתָא דְּיוֹחָנָן אָוַנְגֶּלִיסְטָא דְּמַלֶּל יוֹנָאִית בֶּאֶפְסוֹס׃

Finis libri quatuor Euangelistarum literis & lingua Syrorum, quem approbauit cum accurata diligentia Benedictus Arias Montanus à Philippo rege Catholico delegatus Doctor Theologus.

B. Arias Montanus

PRAEFATIO BEATI HIERONYMI PRESBYTERI IN LIBRVM ACTVVM APOSTOLORVM.

CANIT Pſalmiſta: Ambulabunt de virtutibus in virtutes. Poſt Apoſtoli Pauli epiſtolas dudum vobis vno volumine tranſlatas, Dommon & Rogatiane chariſſimi, Actus Apoſtolorum compellitis vt transferam in Latinum: quem librum nulli dubium eſt à Luca Antiocheno arte medico, qui poſtea inſeruiens Paulo Apoſtolo Chriſti factus eſt diſcipulus, fuiſſe editum. Ceruices premit impoſita ſæpius oneris magnitudo: quia ſtudia inuidorum reprehenſione digna putant ea quæ ſcribimus. Illorũ nunquam odio & detractione, iuuante Chriſto, meum ſilebit eloquium.

Actus Apoſtolorum nudam quidem videntur ſonare hiſtoriam, & naſcentis Eccleſiæ infantiam texere, ſed ſi nouerimus ſcriptorẽ eorum Lucam eſſe medicum, cuius laus eſt in Euangelio: animaduertemus pariter omnia verba illius animæ languentis eſſe medicinam.

ALIVS PROLOGVS.

LVCAS Antiochenſis natione Syrus, cuius laus in Euangelio canitur, apud Antiochiã medicinæ artis egregius, & Apoſtolorum Chriſti diſcipulus fuit: poſtea vſque ad confeſſionem Paulum ſecutus Apoſtolum, ſine crimine in virginitate permanens, Deo maluit ſeruire. Qui ſeptuaginta & quatuor annos ætatis agens in Bithynia obiit plenus Spiritu ſancto; quo inſtigante in Achaiæ partibus Euangelium ſcribens Græcis fidelibus incarnationem Domini fideli narratione oſtendit: eundemque ex ſtirpe Dauid deſcendiſſe monſtrauit. Cui non immeritò ſcribendorum Actuum Apoſtolicorum poteſtas in miniſterio datur, vt Deo in Deum pleno & filio perditionis extincto, oratione ab Apoſtolis facta ſorte dominicæ electionis numerus compleretur: ſicque Paulus conſummationem apoſtolicis actibus daret, quem diu contra ſtimulum calcitrantem Dominus elegiſſet. Quod legentibus & requirentibus Deum breui potius voluit oſtendere ſermone; quàm prolixius aliquid faſtidientibus prodidiſſe: ſciens quòd operantem agricolam oporteat primum de ſuis fructibus edere. Quem ita diuina ſubſecuta eſt gratia, vt non ſolùm corporibus; ſed etiam animabus eius proficeret medicina.

LIBER ACTVVM, HOC AVTEM EST HISTORIA Apostolorum beatorū quam collegit sanctis Dominus meus Lucas Euāgelista, GVIDONE FABRICIO BODERIANO exscriptore & interprete.

Ascensionis Domini nostri CAP. I.

1 PRIMVM *librum scripsi, ô Theophile, de his omnibus quæ cœpit Dominus*
2 *noster Jeschua Meschicho facere & docere.* ‡ *Vsque ad diem illum quo sublatus est, postquàm mandata dedisset*
3 *Apostolis illis quos elegit per Spiritū Sanctitatis.* ‡ *Quibus insuper ostendit seipsum viuentĕ (postquam passus est) signis quampluri mis, dum per dies quadraginta apparuit eis,*
4 *& locutus est de regno Dei.* ‡ *Quumque comedisset cum eis panem, præcepit eis ne ab Ourischlĕ discederent; sed expectarĕt promissum illud Patris, quod* inquit *audistis exme.*
5 ‡ *Quoniam Iouchanon baptizauit aqua, vos autem baptizabimini in Spiritu Sanctitatis non multis pòst diebus.*
6 ‡ *Illi autem quum congregati essent interrogarunt ipsum ac dicunt ei, Domine noster, num hoc tempore restitues regnum Jsra-*
7 *roeli?* ‡ *Ait illis: Hoc quidem non est vestrum* [nimirum] *nosse tempus aut tempora illa, quæ Pater posuit in potestate suiipsius.*
8 ‡ *Sed quum venerit super vos Spiritus ille Sanctitatis, recipietis virtutem, & eritis mihi testes in Ourischlem, & in tota Iihoudæa, ac etiam inter Schamaritanos, &*
9 *vsque ad fines terræ.* ‡ *Quumque hæc dixisset, dum ipsi aspicerent eum, sublatus est, nubesque excepit eum, & operuit ab oculis*
10 *eorum.* ‡ *Et quum suspicerent in cælum eo proficiscente, inuenti sunt duo viri ipsis*
11 *astantes cum vestimentis albis.* ‡ *Et dicunt eis, Viri Galilæi, quid statis & suspicitis in cælum? hic Jeschua qui eleuatus est à vobis in cælos, ita veniet vt eum vidistis scandentem*
12 *cælos.* ‡ *Postea verò reuersi sunt in Ourischlem à monte qui vocatur Domus oliuarum, qui est iuxta crepidinem Ourischlem, & distat ab ea circiter septem stadiis.*

כְּתָבָא דַּפְרַכְסִים הָנוֹ דֵּין תְּשַׁעִיתְהוֹן דִּשְׁלִיחֵא טוּבָנֵא דַּכְנִישׁ לְקַדִּישָׁא מָרִי לוּקָס אֲוַנְגֶלִיסְטָא׃

[d] דִּטוּקְהֵ רְמָרָן א קפאלין א [1] כְּתָבָא קַדְמָיָא כְּתֵבֶת אָ תַּאוֹפִילָא עַל כָּלְהֵין אִילֵין דְּשָׁרִי מָרָן וְשׁוּעַמְשִׁיחָא

[d] לְמֶעְבַד [c] וְלִמְלַפּוּ׃ [2] עַדְמָא לְיוֹמָא הַוּ דְּבֵה [f] אֶסְתַּלַק מִן בָּתַר דְּפַקֵּד הֲוָא אֵנוּן לַשְׁלִיחֵא אִילֵין דַּבְּחַר בְּרוּחָא

דְּקוּדְשָׁא׃ [3] הָנוֹן דְּאַף [g] חַיִּי לְהוֹן נַפְשֵׁה כַּד [b] חַי מִן כָּתַר [i] דְּחַשׁ [k] בְּאַתְוָהָא סַגִּיאָתָא בְּיוֹמִין אַרְבְּעִין כַּד

[l] מְתְחֲזֵא הֲוָא לְהוֹן וְאָמַר עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃ [4] וְכַד אֲכַל עִמְּהוֹן לַחְמָא פַּקֵּד אֵנוּן דִּמִן אוּרְשְׁלֵם לָא

[m] נְפְּרְקוּן אֶלָּא [n] נְקַוּוּן [o] לְשׁוּדְיֵהּ דַּאבָּא הַוּ דְּשָׁמַעְתּוּן מָנִי׃ [5] דְּיוּחָנָן [p] אַעֲמֵד בְּמַיָּא וְאַנְתּוּן תֶּעְמְדוּן כְּרִיחָא

דְּקוּדְשָׁא לָא בָּתַר [q] יוֹמָתָא סַגִּיאָא׃ [6] תֻּנוֹן דֵּין כַּד כְּנִישִׁין [r] שַׁאלוּהִי וַאמְרִין לֵהּ מָרָן אִן בְּהָנָא זַבְנָא

[a] מִן לְשׁוֹן יָוָן [b] סְלֵק עִבְרָאִית סִפֵּר [c] עֲבַר [d] אַלַף [e] סְלֵק [f] פִּיר תְּגִיד [g] חַיָּא [h] חַשַׁשׁ [i] אָתָא כְּמוֹ אוֹת [k] חַזָא [l] פְּרַק בְּלְשׁוֹן רוּחַק [m] קַנָא [n] יְדָא וּמִזֶּה אֶשְׁתַּדָּא [o] עֲמַר בְּלְשׁוֹן שְׁכֵן [p] יוּם [q] שְׁאַל

ACTA APOSTOLORVM, BEATI LVCAE EVANGELISTAE.

CAPVT PRIMVM.

PRIMVM quidem sermonem feci de omnibus, ô Theophile, quæ cœpit Iesus facere & docere, 1

* Vsque in diem qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est: 2

* Quibus & præbuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei. 3

Luc. 24. §.49 Ioh. 14.d 26 Mat. 3.b 11 Mar. 1. b.8 Luc. 3.c. 16 Ioh. 1.d. 26 Inf. 12.c 7.16.19. 2.4 Inf. 2.2. 2.2.4 Luc. 24. §.48 Inf. 2.c. 32. Mar. 16. d.19 Luc. 24. §.31

* Et conuescens, præcepit eis, ab Ierosolymis ne discederent, sed expectarét promissionem Patris, quam audistis (inquit) per os meum: 4

* Quia Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies. 5

* Igitur qui conuenerant, interrogabant eum, dicentes, Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israel? 6

* Dixit autem eis, Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate: 7

* Sed accipietis virtutẽ superuenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Ierusalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. 8

* Et cùm hæc dixisset, videntibus illis, eleuatus est: & nubes suscepit eum ab oculis eorum. 9

* Cumque intuerentur in cœlum euntem illum, ecce duo viri astiterunt iuxta illos in vestibus albis: 10

* Qui & dixerunt, Viri Galilæi, Quid statis aspicientes in cœlum? hic Iesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. 11

* Tunc reuersi sunt Ierosolymam à monte qui vocatur Oliueti, qui est iuxta Ierusalem, Sabbathi habens iter. 12

ΑΙ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΛΟΥΚΑ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΟΥ.

κεφαλ. α΄.

1 ΤΟΝ μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην περὶ πάντων ὦ θεόφιλε, ὧν ἤρξατο ὁ ἰησοῦς ποιεῖν τε καὶ διδάσκειν,

2 * ἄχρι ἧς ἡμέρας ἐντειλάμενος τοῖς ἀποστόλοις διὰ πνεύματος ἁγίου, οὓς ἐξελέξατο, ἀνελήφθη,

3 * οἷς καὶ παρέστησεν ἑαυτὸν ζῶντα μετὰ τὸ παθεῖν αὐτὸν, ἐν πολλοῖς τεκμηρίοις δι' ἡμερῶν τεσσαράκοντα ὀπτανόμενος αὐτοῖς, καὶ λέγων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ·

4 * καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς, ἀπὸ ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πατρὸς, ἣν ἠκούσατέ μου·

5 * ὅτι ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ οὐ μετὰ πολλὰς ταύτας ἡμέρας.

6 * Οἱ μὲν οὖν συνελθόντες ἐπηρώτων αὐτὸν, λέγοντες, κύριε, εἰ ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστάνεις τὴν βασιλείαν τῷ ἰσραήλ;

7 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτούς, οὐχ ὑμῶν ἐστι γνῶναι χρόνους ἢ καιροὺς, οὓς ὁ πατὴρ ἔθετο ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ·

8 * ἀλλὰ λήψεσθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἔν τε ἰερουσαλὴμ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ ἰουδαίᾳ καὶ σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

9 * καὶ ταῦτα εἰπὼν, βλεπόντων αὐτῶν ἐπήρθη, καὶ νεφέλη ὑπέλαβεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

10 * καὶ ὡς ἀτενίζοντες ἦσαν εἰς τὸν οὐρανὸν πορευομένου αὐτοῦ, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες δύο παρειστήκεισαν αὐτοῖς ἐν ἐσθῆτι λευκῇ.

11 * οἳ καὶ εἶπον, ἄνδρες γαλιλαῖοι, τί ἑστήκατε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; οὗτος ὁ ἰησοῦς ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ὑμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, οὕτως ἐλεύσεται ὃν τρόπον ἐθεάσασθε αὐτὸν πορευόμενον εἰς τὸν οὐρανόν.

12 * τότε ὑπέστρεψαν εἰς ἰερουσαλὴμ ἀπὸ ὄρους τοῦ καλουμένου ἐλαιῶνος, ὅ ἐστιν ἐγγὺς ἰερουσαλὴμ σαββάτου ἔχον ὁδόν.

---

[s] יַדָּע [v] פִּיר׳ זמן
[x] שְׁלַט [y] אִתָּא [z] סְהֵד
[a] טוּף [b] חֲזָא [c] קְלַק
[d] כְּסָא [e] חוֹר [f] שְׁכַח
בלשון סאא
[g] קוּם [h] חָוַר פִּיר׳ לבן
[i] אִתָּא [k] חֲזָא [l] קְרָא
[m] כמו גבעה [n] פִּיר׳ רחיץ
[o] מן לשון יין

[s] מַפְנֵא אֲנָה מַלְכוּתָא לְיִסְרָיֵל׃ [7] אֲמַר לְהוֹן הוּא לָא הַוָּת דִּי לְכוֹן הָדֵא [t] לְמֵדַע [v] זַבְנָא אוֹ זַבְנָא אִילֵין דַּאֲבָא סָם
אֲנוֹן [x] בְּשׁוּלְטָנָא דְּנַפְשֵׁה׃ [8] אֶלָּא כַּד [y] תְּאתֵא עֲלֵיכוֹן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא תְּקַבְּלוּן חַיְלָא וְתֶהֱווֹן לִי [z] סָהֲדָא בְּאוּרְשְׁלֵם
וְבִכְלָהּ יְהוּד וַאף בֵּית שָׁמְרָיֵא וְעַד מָא [a] לְסוֹפֵיהּ דְּאַרְעָא׃ [9] וְכַד הָלֵין אֲמַר כַּד [b] חָזַיִן לֵהּ [c] אֶסְתַּלַק וַעֲנָנָא קַבְּלָתֵהּ
[d] וְאִתְכַּסֵי מִן עֵינֵיהוֹן׃ [10] וְכַד [c] חָיְרִין הֲווֹ בְּשְׁמַיָּא כַּד הוּ אָזֵל הָוָא [f] אֶשְׁתְּכַחוּ תְּרֵין גַּבְרִין [g] קַיְמִין לְוָהֲוֹן בִּלְבוּשָׁא
[h] חִוָּרָא׃ [11] וַאֲמְרִין לְהוֹן גַּבְרֵא גְּלִילָיֵא מָנָא קַיְמִין אַנְתּוּן וְחָיְרִין בַּשְׁמַיָּא הָנָא יֵשׁוּעַ דְּאִסְתַּלַק מִנְכוֹן לַשְׁמַיָּא
הֲכַנָּא [i] נְאתֵא אַיְכְּמָא [k] דְּחֲזַיְתוּנֵיהִי דְּסַלֵּק לַשְׁמַיָּא׃ [12] וּמִן בְּתַרְכֵּן הֲפַכוּ לְהוֹן לְאוּרְשְׁלֵם מִן טוּרָא [l] דְּמִתְקְרֵא
דְּבִירַת זַיְתָא דְּאִיתַוְהִי עַל [m] גֻּנְבָּ אוּרְשְׁלֵם [n] וּפְרִיק מָנָהּ אַיְכְּ שָׁבְעָא [o] אֶסְטַדְיוֹן׃

13 * Et postquam introissent, ascenderunt in cenaculum illud in quo degebant Petrus & Iouchanon, & Iaakoub, & Andreas, & Philippus, & Thouma, & Mathai, & Bar-Thoulmai, & Iaakoub filius Chalphai, & Schemeoũ Zelotes, & Jihoudo filius Iaakoub.

14 * Hi omnes perdurabant in oratione animo vno [vnanimes] cum mulieribus, & cum Mariã matre Jeschua, et cũ fratribus ipsius.

Ad oblationem feriæ v. Secretorum.

15 * Porrò in diebus illis assurgẽs Schemeoun Kipho in medio discipulorum (erat autem illic cætus hominũ quasi centum et viginti) dixit:

16 * Viri fratres, æquum fuit impleri Scripturam illam quam prædixit Spiritus sanctitatis per os Dauid, de Jihoudo illo, qui fuit dux ijs, qui comprehenderunt Jeschua.

17 * Quia annumerabatur nobiscum, habueratque sortem in hoc ministerio.

18 * Js est qui acquisiuit sibi fundum ex mercede sceleris: et cecidit in faciem suam humi, & crepuit per medium sui, & effusa sunt omnia viscera eius.

19 * Jdque notum est omnibus habitantibus in Ourischlem, ita vt fundus ille vocetur lingua regionis Hakal-demo; cuius expositio est, Ager sanguinis.

20 * Scriptum est enim in libro Psalmorum: Habitaculum eius fiat desertum, & incola non sit in eo: Et, Ministerium eius accipiat alius.

21 * Oportet igitur vnũ ex his viris qui fuerunt nobiscum per totum hoc tempus quo introijt exijtque à nobis [vetsatusste nobiscum] Dominus noster Ieschua.

22 * Qui circuiuit [exorsus est] à baptismate Jouchanon, ad hunc vsque diem quo eleuatus à nobis, fieri nobiscum testem resurrectionis eius.

23 * Statuerunt itaque duos, Jausephum, qui vocabatur Bar-Schabbo, qui cognominatus est Justus, & Mathia.

24 * Et inter orandum dixerunt: Tu Domine, nosti corda omnium, ostende vtrum delegeris ex his duobus.

---

13 וּמִן בָּתַר ᵖ דְּעַלּוּ סְלֵקוּ לְהוּן ᵠ לְעֻלֵיתָא דְּיַהֲווֹן הָווֹ בָּהּ פֶּטְרוֹס וְיוּחָנָן וְיַעֲקוֹב וַאֶנְדְּרֵיאוֹס וּפִילִיפּוֹס וְתָאוֹמָא
וּמַתַּי וּבַרְחוּלְמַי וְיַעֲקוֹב בַּר חַלְפַּי וְשֶׁמְעוֹן ʳ טַנָּנָא וְיהוּדָא בַּר יַעֲקוֹב ;
14 הָלֵין כֻּלְּהוֹן ˢ אַכְחָדָא ᵗ אֶסִינִין הָווֹ ᵘ בְּצְלוֹתָא בַּחֲדָא נְפֵּשׁ עִם נְשֵׁא וְעִם מַרְיָם אֶמֵּהּ דְּיֵשׁוּעַ וְעִם אָחוֹהִי ;
דְּקוּרְבָא דְּחַמְשָׁא ˣ דַּאזְדָּא ב
15 וּבְהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוּן קָם שָׁמְעוֹן כֵּאפָא מְצַעַ תַּלְמִידָא אִית הָווֹ דֵּין תַּמָּן כְּנִשָּׁא דַּאנָשָׁא אַיךְ מְאָא וְעַסְרִין וַאמַר:
16 גְּבְרֵא אָחִין ᵇ זְדֵק הָווֹ ᶜ דְּנָתְמַלָּא כְּתָבָא אֵינָא דְּקַדֵּם אֲמַר רוּחָא דְּקוּדְשָׁא בְּפוּמֵהּ דְּדָוִיד עַל יְהוּדָא הַו דַּהֲווֹ
ᵈ מַדְבְּרָנָא לְהָנוּן ᵉ דְּאַחֲדוּ לְיֵשׁוּעַ ; 17 מְטַל דַּמְנָא הֲווֹ עִמַּן וְאִית הָווֹ אַלָּהּ ᶠ פְּסָא ᵍ בְּהָשְׁתָּא הָדָא ;

ᵖ עֲלַל פִּיר׳ חדר
ᵠ טְנַן כמו קנא
ʳ פִּיר׳ יחד
ˢ אֶמַן ᵗ צְלָא בלשון פלג
ᵘ רְגָא פִּיר׳ הסודים
ˣ זְדַק כמו צדק
ᵃ מְלָא ᵇ דְּבַר פִּיר׳ נגיד
ᶜ אֲחַד ᵈ פירו גורל
ᵉ שַׁמֵּשׁ

13 * Et cùm introissent in cœnaculum, ascenderunt vbi † manebant Petrus & Iohānes, & Iacobus & Andreas, Philippus & Thomas, Bartholomęus & Matthæus, Iacobus Alphæi & Simon Zelotes, & Iudas Iacobi.

13 * καὶ ὅτε εἰσῆλθον, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, οὗ ἦσαν καταμένοντες ὅ, τε Πέτρος καὶ Ἰάκωβος, καὶ Ἰωάννης καὶ Ἀνδρέας, Φίλιππος καὶ Θωμᾶς, Βαρθολομαῖος Ⓒ Ματθαῖος, Ἰάκωβος Ἀλφαίου καὶ Σίμων ὁ ζηλωτὴς, καὶ Ἰούδας Ἰακώβου.

14 * Hi omnes erant perseuerantes vnanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Iesu, & fratribus eius.

14 * οὗτοι πάντες ἦσαν προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει, σὺν γυναιξὶ καὶ Μαρίᾳ τῇ μητρὶ τοῦ Ἰησοῦ, καὶ σὺν τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ.

15 * In diebus illis exurgens Petrus in medio fratrum, dixit, (erat autem turba hominum simul, ferè centum viginti:)

15 * Καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ταύταις ἀναστὰς Πέτρος ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν εἶπεν· ἦν τε ὄχλος ὀνομάτων ἐπὶ τὸ αὐτὸ, ὡς ἑκατὸν εἴκοσιν·

16 * Viri fratres, oportet impleri Scripturam quam prædixit Spiritus sanctus per os Dauid de Iuda, qui fuit dux eorum qui comprehenderunt Iesum:

Psal. 40. b.9 Ioh. 13. b.18. 18. a.3

16 * ἄνδρες ἀδελφοὶ ἔδει πληρωθῆναι τὴν γραφὴν ταύτην, ἣν προεῖπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον διὰ στόματος Δαβὶδ, περὶ Ἰούδα τοῦ γενομένου ὁδηγοῦ τοῖς συλλαβοῦσι τὸν Ἰησοῦν,

17 * Qui connumeratus erat in nobis, & sortitus est sortem ministerij huius.

17 * ὅτι κατηριθμημένος ἦν σὺν ἡμῖν, καὶ ἔλαχε τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης.

18 * Et hic quidem possedit agrum de mercede iniquitatis, & suspensus crepuit medius, & diffusa sunt omnia viscera eius.

Mat. 27. a.7 Mat. 27. a.5

18 * οὗτος μὲν οὖν ἐκτήσατο χωρίον ἐκ μισθοῦ τῆς ἀδικίας, καὶ πρηνὴς γενόμενος ἐλάκησε μέσος, καὶ ἐξεχύθη πάντα τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ·

19 * Et notum factum est omnibus habitātibus Ierusalem: ita vt appellaretur ager ille lingua eorum, Haceldema, hoc est, Ager sanguinis.

19 * καὶ γνωστὸν ἐγένετο πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ, ὥστε κληθῆναι τὸ χωρίον ἐκεῖνο τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ αὐτῶν, Ἀκελδαμὰ, τουτέστι, χωρίον αἵματος.

20 * Scriptum est enim in libro Psalmorum: Fiat commoratio † eorum deserta, & non sit qui inhabitet in ea. Et Episcopatum eius accipiat alter.

Psal. 68. c.26 Psal. 108 b.8

20 * γέγραπται γὰρ ἐν βίβλῳ ψαλμῶν, γενηθήτω ἡ ἔπαυλις αὐτοῦ ἔρημος, καὶ μὴ ἔστω ὁ κατοικῶν ἐν αὐτῇ· καὶ τὴν ἐπισκοπὴν αὐτοῦ λάβοι ἕτερος.

21 * Oportet ergo ex his viris qui nobiscum sunt congregati, in omni tempore in quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Iesus;

21 * δεῖ οὖν τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἀνδρῶν ἐν παντὶ χρόνῳ, ἐν ᾧ εἰσῆλθε καὶ ἐξῆλθεν ἐφ' ἡμᾶς ὁ κύριος Ἰησοῦς,

22 * Incipiens à baptismate Iohannis vsque in diem qua assumptus est à nobis, testem resurrectionis eius nobiscum fieri vnum ex istis.

22 * ἀρξάμενος ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος Ἰωάννου ἕως τῆς ἡμέρας ἧς ἀνελήφθη ἀφ' ἡμῶν, μάρτυρα τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ γενέσθαι σὺν ἡμῖν ἕνα τούτων.

23 * Et statuerunt duos, Ioseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Iustus; & Matthiam.

23 * καὶ ἔστησαν δύο, Ἰωσὴφ τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὃς ἐπεκλήθη Ἰοῦστος, καὶ Ματθίαν.

24 * Et orantes dixerunt; Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus vnum,

24 * καὶ προσευξάμενοι εἶπον, σὺ κύριε καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ὃν ἐξελέξω ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα,

---

18 הָנָא הוּא דְּקִנְיָא לֶה קַרְיְתָא מִן אַגְרָא דְּחֵטְיְתָא וְנָפַל עַל אַפּוֹהִי עַל אַרְעָא ʰ וְאִתְפְּרַח מִן מְצַעֲתֵהּ ⁱ וְאִתְאַשַּׁד כָּלֶּה
ᵏ גַּוֵּיהּ ׃ 19 וִידִיעָא ˡ אִתְיְדַעַת לְכָל־הוֹן ᵐ דְּעָמְרִין בִּאוּרְשְׁלֶם וְהָכְנָא ⁿ אִתְקְרִית קַרְיְתָא הָהִיא בְּלִשְׁנְהוֹן דַּאֲתָרָא
ᵒ חֲקַל דְּמָא דְּאִיהוֹהִי ᵖ תּוֹרְגְּמָה קוּרְיַת דְּם ׃ 20 כְּתִיב גֵּיר בְּסֵפְרָא דְּמַזְמוֹרָא ᵍ דְּדַוִיד תֶּהֱוֵא חַרְבָּא ʳ וְעָמוֹר לָא
נֶהֱוֵא בָּהּ ˢ וְיֶשְׁמְשֶׁתֵּהּ נָסַב אָחֳרִין ׃ 21 ᵗ וְלֵיא הֵיכִיל לְחַד מִן הָלֵין גַּבְרֵא דַּחֲוָו עִמַּן כְּהָנָא זַבְנָא כָּלֶּה דְּבֵהּ עַל
וְנָפַק עֲלַיִן מָרָן יֵשׁוּעַ ׃ 22 ᵘ דְּאִכְרִיף מִן ˣ מַעֲמוֹדִיתֵהּ דְּיוֹחָנָן עַדְמָא לְיוֹמָא ʸ דְּאִסְתַּלַק מִן לְוָתַן דְּהוּא נֶהֱוֵא עִמַּן סָהֲדָא
ᶻ דְּקִיּוֹמֵהּ ׃ 23 וְאַקִימוּ תְּרֵין לְיוֹסֵף ᵃ דְּמִתְקְרָא בַּר שַׁבָּא ᵇ דְּאִשְׁתְּמִי יוּסְטוּס וְלִמַתְיָא ׃
24 וְכַד ᶜ צַלִּיוּ אֲמָרוּ אַנְתְּ מָרְיָא יָדַע דַּבְלִבָּוָתָא דְּכָל חַד אַיְנָא דַּגְּבָא אַנָּה מִן הָלֵין תְּרֵיהוֹן ׃

ʰ פְּרַת פּיר׳ בקע ⁱ אִשַּׁד
ᵏ פּיר׳ מע׳ ˡ יְרַע ᵐ עֲמַר
נלשון ישב ⁿ קְרָא
ᵒ פּיר׳ שדה דם
ᵖ הִרְגֵּם ᵍ פּיר׳ טירהו
ʳ פּיר׳ ושב ˢ שַׁמֵּשׁ ᵗ וְלֵיא
ᵘ פּיר׳ צריך ˣ אַקוף פּיר׳ התחיל
ʸ עֲמַד ᶻ סְלַק קום
ᵃ קְרָא ᵇ שַׁמִּי ᶜ צְלָא
נלשון פּלל

25 * *Vt ille accipiat ſortem miniſterij & Apoſtolatus, à quo deceßit Ithoudo, vt iret in locum ſuum.*

26 * *Coniecerunt igitur ſortes, & ſors aſcendit ad Mathia, proinde annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis.*

Engonaſi, poſitionéue genuum.

CAP. II.

1 POrrò quum impleti eſſent dies Pentecoſtes, *dum congregati eſſent omnes ſimul:*

2 * *Extitit de repente è cælo ſonus tanquam venti vehementis, eóque repleta eſt tota domus illa, in qua ſedebant.*

3 * *Et viſæ ſunt eis linguæ quæ diſpertitæ erant inſtar ignis, ſederúntque ſuper vnũquemque eorum.*

4 * *Et repleti ſunt omnes Spiritu ſanctitatis, cœperúntque loqui ſingulis linguis, prout Spiritus ille dabat eis eloqui.*

5 * *Erant autem viri quidam commorantes in Ouriſchlem, timentes Deum Iihoudæi ex omnibus gentibus quæ ſub cælo ſunt.*

6 * *Quumque extitiſſet ſonitus ille, cõuenit totus populus, & commotus eſt, quòd audiret vnuſquiſque ex eis propria ſua lingua eos loquentes.*

7 * *Percellebantur ac mirabantur, dicentes alius ad alium: Hi omnes qui loquũtur, nonne Galilæi ſunt?*

8 * *Quomodo nos audiuimus* eos *ſua quiſque lingua qua nati ſumus?*

9 * *Parthi, Medi, & Elanæi, & qui habitamus inter fluuios* [Meſopotamiam] *Iihoudæi, & Cappadoces, nec non ex regione Ponti, & Aſiæ:*

10 * *Et ex regione Phrygiæ, & Pamphiliæ, & Mezren* [Aegypti] *partibuſque Libyæ quæ ſunt prope Cyrenen, & ij qui à Roma venerunt;*

11 * *Iihoudæi & proſelyti: à Creta denique & Arabia, ecce audimus eos loquentes linguis noſtris miranda Dei facinora.*

12 * *Admirabantur autem omnes, & obſtupeſcebant dicentes alius ad alium: Quid hoc ſibi vult?*

13 * *Alij verò irridebant eos, dicentes: Iſti muſtum biberunt, & inebriati ſunt.*

---

25 דְּהוּ נְקַבֵּל פֻּסָּא דְּהָשְׁמְשְׁתָּא [c] וַשְׁלִיחוּתָא דְּמָנָה [f] פְּרָק יְהוּדָא [g] דְּנֵאזַל לֵהּ לַאֲתְרֵהּ : 26 [h] וְאַרְמִיו פֻּסָּא וְסָלְקַת
לְמַתַּיָא [i] וְאִתְמְנִי עִם חַד עֲסַר שְׁלִיחֵא : [a] רְשִׁים בּוּרְכָא ג קפלאון ב

1 וְכַד [b] אִתְמְלִיו יוֹמָתָא [c] דְּפַנְטְקוֹסְטָא כַּד כְּנִישִׁין הֲווֹ כְּהֵדָא [d] אַכְחֲדָא : 2 הֲוָא [c] מִן־שְׁלָיָא מִן שְׁמַיָּא קָלָא
אַיךְ דְּרוּחָא עַזִּיזְתָּא וְאִתְמְלִיהֲוָא מָגֵּהּ כְּלֵהּ בַּיְתָא דְּהוֹ דְּבֵהּ יָתְבִין הֲווֹ : 3 [f] וְאִתְחֲזִיו לְהוֹן לָשָׁנָא [g] דְּמִתְפַּרְגִין הֲווֹ אַיךְ
גוּרָא [h] וְיִתְבוּ עַל חַד חַד מִנְּהוֹן : 4 וְאִתְמְלִיו כְּלְהוֹן בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [i] וְאַקְפוּ הֲווֹ [k] לְמְמַלְלוּ בְּלִשָׁן לְשָׁן אַיךְ מָא
דְּרוּחָא יְהֵב הֲוָא לְהוֹן לְמְמַלְלוּ : 5 [c] אִית הֲוָא דַּיִן גַּבְרָא דְּעְמְרִין בִּאוּרְשְׁלֵם דְּדָחֲלִין מִן אֱלָהָא יְהוּדָיָא מִן כָּל
עַמְמָא דְּתְחִית שְׁמַיָּא :

[a] סוּם [b] מְלָא [c] מן לשון יון [d] פיר׳ יחד [e] פיר׳ פהאם [f] חֲזָא [g] כְּלַג [h] יְתֵב [i] אַקַף התחיל [k] מְלֵל [e] שְׁלַח [f] בלשון רחק [g] אֲזַל [h] רְמָא [i] מָנָא

* Accipere locum ministerij huius & Apostolatus, de quo pręuaricatus est Iudas vt abiret in locum suum.

* Et dederunt sortes eis, & cecidit sors super Mathiam, & annumeratus est cū vndecim Apostolis.

CAP. II.

ET cùm complerentur dies Pentecostes, erant omnes pariter in eodem loco.

Mat.3. c.11 Mar.1. b.8 Luc.3.c. 16 Sup.1. a.8 Inf.11. b.15.19. a.6 Ioh.7.f. 38

* Et factus est repentè de cælo sonus, tāquam aduenientis spiritus vehementis, & repleuit totam domum vbi erant sedentes.

* Et apparuerunt illis dispertitæ linguæ tanquam ignis, seditque supra singulos eorum:

* Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, & cœperūt loqui variis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis.

* Erant autem in Ierusalem habitantes Iudæi, viri religiosi ex omni natione quæ sub cælo est.

* Facta autē hac voce conuenit multitudo, & mente confusa est, quoniam audiebat vnusquisque lingua sua illos loquentes.

* Stupebant autem omnes, & mirabantur dicentes: Nónne, ecce, omnes isti qui loquuntur, Galilæi sunt,

* Et quomodo nos audimus vnusquisque linguam nostram, in qua nati sumus?

Parthi, & Medi, & Aelamitæ, & qui habitant Mesopotamiam, Iudęam, & Cappadociam, Pontum, & Asiam:

Phrygiam, & Pamphyliam, Ægyptū & partes Libyæ quæ est circa Cyrenen, & aduenæ Romani,

* Iudæi quoque, & proselyti; Cretes, & Arabes: audimus eos loquentes nostris linguis magnalia Dei.

* Stupebant autem omnes, & mirabantur, adinuicem dicentes: Quidnam vult hoc esse?

* Alij autem irridētes dicebant: Quia musto pleni sunt isti.

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤ. ϛ΄. 7

25 * λαβεῖν τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς, ἀφ' ἧς παρέβη ἰούδας πορευθῆναι εἰς τὸν τόπον τὸν ἴδιον.

26 * καὶ ἔδωκαν κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ ματθίαν, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα ἀποστόλων.

β΄.

1 * Καὶ ἐν τῷ συμπληροῦσθαι τὴν ἡμέραν τῆς πεντηκοστῆς, ἦσαν ἅπαντες ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτό·

2 * καὶ ἐγένετο ἄφνω ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος ὥσπερ φερομένης πνοῆς βιαίας, καὶ ἐπλήρωσεν ὅλον τὸν οἶκον οὗ ἦσαν καθήμενοι.

3 * καὶ ὤφθησαν αὐτοῖς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡσεὶ πυρός, ἐκάθισέ τε ἐφ' ἕνα ἕκαστον αὐτῶν·

4 * καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν ἑτέραις γλώσσαις, καθὼς τὸ πνεῦμα ἐδίδου αὐτοῖς ἀποφθέγγεσθαι.

5 * ἦσαν δὲ ἐν ἱερουσαλὴμ κατοικοῦντες ἰουδαῖοι ἄνδρες εὐλαβεῖς ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῶν ὑπὸ τὸν οὐρανόν.

6 * γενομένης δὲ τῆς φωνῆς ταύτης, συνῆλθε τὸ πλῆθος, καὶ συνεχύθη, ὅτι ἤκουον εἷς ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ λαλούντων αὐτῶν.

7 * ἐξίσταντο δὲ καὶ ἐθαύμαζον, λέγοντες πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἰδοὺ πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ λαλοῦντες γαλιλαῖοι;

8 * καὶ πῶς ἡμεῖς ἀκούομεν ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ διαλέκτῳ ἡμῶν ἐν ᾗ ἐγεννήθημεν;

9 * πάρθοι καὶ μῆδοι καὶ ἐλαμῖται, καὶ οἱ κατοικοῦντες τὴν μεσοποταμίαν, ἰουδαίαν τε καὶ καππαδοκίαν, πόντον καὶ τὴν ἀσίαν,

10 * φρυγίαν τε καὶ παμφυλίαν, αἴγυπτον καὶ τὰ μέρη τῆς λιβύης τῆς κατὰ κυρήνην, καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ῥωμαῖοι,

11 * ἰουδαῖοί τε καὶ προσήλυτοι, κρῆτες καὶ ἄραβες ἀκούομεν λαλούντων αὐτῶν ταῖς ἡμετέραις γλώσσαις τὰ μεγαλεῖα τοῦ θεοῦ.

12 * ἐξίσταντο δὲ πάντες καὶ διηπόρουν, ἄλλος πρὸς ἄλλον λέγοντες, τί ἂν θέλοι τοῦτο εἶναι;

13 * ἕτεροι δὲ χλευάζοντες ἔλεγον, ὅτι γλεύκους μεμεστωμένοι εἰσί.

---

6 וְכַד הָוָא קָלָא הָדֵו כְּנַשׁ כֻּלֶּה עַמָּא [1]וְאִשְׁתְּגַשׁ מְטַל דְּשָׁמַע הָוָא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מָנְהוֹן דַּמְמַלְלִין הָוֵו בְּלִשָׁנֵיהוֹן׃

7 [m]תַּהִירִין הָוֵו כֻּלְּהוֹן [n]וּמִתְדַּמְּרִין כַּד אָמְרִין חַד לְחַד הָלֵין כֻּלְּהוֹן דַּמְמַלְלִין לָא הָא גְלִילָיֵא אִנּוּן׃

8 אֵיכַנָא חֲנַן שָׁמְעִין חֲנַן אֱנָשׁ אֱנָשׁ לִשָׁנֵה דִּבֵה [o]יְלִידִין חֲנַן׃

9 פַּרְתָיֵא וּמָדָיֵא וְאַלָמָיֵא וְאִילֵין דְּעָמְרִין [p]בֵּית

10 נַהֲרִין יְהוּדָיֵא וְקַפְּדוֹקָיֵא וְדֵמֵן אַתְרָא דְּפָנְטוֹס וְדַאסִיָא׃ וְדִמְסִין אַתְרָא דַּפְּרוּגִיָא וְדַפַּמְפוּלִיָא וְדִמְצְרִין

11 וְדַאתְרָתָא דְּלוּבָא דְּקָרִיבִין לְקוּרִינָא וְאִילֵין [q]דְּאַתוֹ מִן רְהוּמָא׃ יְהוּדָיֵא [r]וְגִיוֵרָא וְדִמִּן קְרִישָׁא וְעַרְבָיֵא הָא

12 שָׁמְעִין חֲנַן דַּמְמַלְלִין בְּלִשָׁנִין דִּילָן [s]תְּרְמָרְחֵה דַּאלָהָא׃ וּמִתְדַּמְּרִין הָוֵו דֵּין כֻּלְּהוֹן [t]וְחָיְרִין כַּד אָמְרִין חַד לְחַד

13 דְּמָנָא הִי הָדָא [u]צְבוּתָא׃ אֲחָרְנָא דִּין [x]מְמַיְקִין הָוֵו בְּהוֹן כַּד אָמְרִין הָלֵין [y]מְאִרְיָא [z]אִשְׁתְּיוּ וְרָוְיוּ׃

[1] שְׁגַשׁ [m] תְּהַר כמו תמה
[n] דְּמַר [o] יְלַד
[p] עבראיה ארם נהרים
[q] אִתָא [r] גִּיר [s] דְּמַר
פיר' נפלאות
[t] הָוַר פיר' אשתומם
[u] צְבָא [x] מְמַק פיר' לוץ
[y] פיר' עסיס
[z] שְׁתָא

14 * Posteà verò stans Schemeoun Kipho cũ vndecim Apostolis, extulit vocem suam, & ait illis, Viri Iihoudæi, omnesque qui habitatis in Ourischlem, hoc vobis notum esto, & auscultate sermones meos.

15 * Non enim vt vos putatis, isti ebrij sunt, quum ecce adhuc sit hora tertia.

16 * Sed hoc illud est quod dictũ est per Iouil
17 Prophetam: * Futurum est diebus nouissimis, vt effundam Spiritum meum super omnem carnem: & vaticinabuntur filij vestri & filiæ vestræ, & iuuenes vestri visiones videbunt, & seniores vestri somnia somnia-
18 bunt. * Ac super seruos meos superque ancillas meas effundam Spiritum meum in diebus illis, & vaticinabuntur.

19 * Et edam signa in cælo, & virtutes super terram, sanguinem, & ignem, & vaporem fumi.

20 * Sol conuertetur in caliginem, & Luna in sanguinem, priusquàm veniat dies ille Domini magnus & tremendus.

21 * Et futurum est, vt quicunque inuocauerit nomen Domini, seruetur.

Crepusculo Dominicæ magnæ Resurrectionis.

22 *Viri filij Israel, audite hos sermones: Jeschua illum Nazarenum virum, qui à Deo apparuit apud vos virtutibus & præclarè factis illis quæ Deus edidit inter vos per manum ipsius, vt & vos nostis.

23 * Hunc inquam quum ad hoc expositus esset præscientia & voluntate Dei, tradidistis manibus sceleratis, cruciqué affixistis, atque trucidastis.

24 * Deus autem suscitauit eum, soluitque funes inferorum, siquidem impossibile erat eum retineri in inferis.

25 * Dauid enim dixit de eo, Coram me prospiciebam Dominum meum semper, quippe qui à dextera mea sit, ne commouear.

26 * Propterea lætatum est cor meum, et exultauit gloria mea, atque adeò corpus meum
27 commorabitur in spe. * Quia non derelinques animam meam in inferis, nec dabis [sines] vt Sanctus tuus videat corruptionem.

28 * Reuelasti mihi viam vitæ: replebis me lætitia cum vultu tuo.

---

14 וּבְתַרְבֵּן קָם שִׁמְעוֹן כְּאַפָּא עִם חַד עֲסַר שְׁלִיחִין [a]וַאֲמַר לְהוֹן גַּבְרֵא יְהוּדָיֵא וְכָלְהוֹן דָּיָתְרִין בְּאוּרְשְׁלֵם
הֲדָא [b]תְּיִדַּע לְכוֹן [c]וְצוּתוּ [d]מִלַּי ׃ 15 לָא גֵּיר אַיכַּנָא דַּאנְתּוּן סָבְרִין הַלֵּין [e]רְוִין דְּהָא עַדְמָא לְהַשָּׁא תְּלַת אֱנִין
שָׁעִין ׃ 16 אֶלָּא הָדָא הִי [f]דַּאמִירָא בְּיוֹאִיל נְבִיָא ׃ 17 נֶהֱוֵא בְּיוֹמָתָא אֲחָרְיֵא אֲמַר אֱלָהָא [g]אֶשׁוּד רוּחִי
עַל כָּל בְּסַר [h]וְנֶחֱנַבִּין בְּנֵיכוֹן וּבְנָתְכוֹן [i]וּגַרְדַּיכוֹן [k]חֶזְוָנַא נֶחֱזוֹן וְקַשִּׁישֵׁיכוֹן חֶלְמָא נֶחְלְמוֹן ׃
18 וְעַל עַבְדַי וְעַל אַמְהָתִי אֶשׁוּד רוּחִי בְּיוֹמָתָא הָנוּן וְנֶתְנַבִּין ׃ 19 [l]וְאֶתֵּל [m]אָתְוָתָא בִּשְׁמַיָּא [n]וְגִבְרְוָתָא עַל
אַרְעָא דָּמָא וְנוּרָא [o]וְעֶטְרָא [p]דַּהֲנָנָא ׃ 20 שֶׁמְשָׁא נֶתְחַלַּף [q]בְּעֶמְטָנָא וְסַהֲרָא בְּדָמָא עַר לָא [r]נֶאתֵי יוֹמָה דְּמָרְיָא
רַבָּא וְדָחִילָא ׃ 21 וְנֶהֱוֵא כָּל [s]דְּנֶקְרֵא שְׁמֵה דְּמָרְיָא [t]נְחֵא ׃

[a] רוס [b] וֵדַע [c] עִדוּת
[d] מַלֵּל [e] רְוָא פּיר׳ שכר
[f] אֲמַר [g] שׁוּר כמו אֵשֵׁד
[h] נְבָא [i] פּיר׳ בחוריכם
[k] חֶזְוָא [l] נְתַל
[m] פּיר׳ מופתים
[n] גְּבַר [o] עבראית קישור
[p] פּיר׳ עשן [q] פּיר׳ ערפל
[r] אֲתָא [s] קְרָא [t] חַיָּא

14 * Stans autem Petrus cum vndecim, leuauit vocem ſuam, & locutus eſt eis: Viri Iudæi, & qui habitatis Ieruſalem vniuerſi, hoc vobis notum ſit, & auribus percipite verba mea.

15 * Non enim, ſicut vos æſtimatis, hi ebrij ſunt; cùm ſit hora diei tertia:

16 * Sed hoc eſt quod dictũ eſt per prophetam Ioël:

Ioel. 2. g 28 Eſa. 44. a. 3

17 * Et erit in nouiſſimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo ſuper omnem carnem: & prophetabunt filij veſtri, & filiæ veſtræ, & iuuenes veſtri viſiones videbunt, & ſeniores veſtri ſomnia ſomniabunt.

18 * Et quidem ſuper ſeruos meos, & ſuper ancillas meas in diebus illis effundã de Spiritu meo, & prophetabunt.

19 * Et dabo prodigia in cælo ſurſum, & ſigna in terra deorſum, ſanguinem, & ignem & vaporem fumi.

20 * Sol conuertetur in tenebras, & luna in ſanguinem, antequã veniat dies Domini magnus & manifeſtus.

Ioel. 2. g 32 Rom. 10. c. 13

21 * Et erit, omnis quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.

22 * Viri Iſraelitæ, audite verba hæc: Ieſum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & ſignis quę fecit Deus per illum in medio veſtri, ſicut †vos ſcitis: &

23 * Hunc definito conſilio & præſcientia Dei traditum, per manus iniquorum affigentes, interemiſtis.

24 * Quem Deus ſuſcitauit ſolutis doloribus inferni, iuxta quod impoſſibile erat teneri illum ad eo.

25 * Dauid enim dicit in eum: Prouidebam Dominũ in conſpectu meo, ſemper: quoniam à dextris eſt mihi ne com mouear.

Pſal. 15. b. 8

26 * Propter hoc lætatum eſt cor meum, & exultauit lingua mea: inſuper & caro mea requieſcet in ſpe.

27 * Quoniam non derelinques animã meam in inferno, nec dabis Sanctũ tuũ videre corruptionem.

28 * Notas mihi feciſti vias vitæ: replebis me iucunditate cum facie tua.

14 * σταθεὶς ὁ πέτρος σὺν τοῖς ἕνδεκα, ἐπῆρε τὴν φωνὴν αὐτοῦ, καὶ ἀπεφθέγξατο αὐτοῖς, ἄνδρες ἰουδαῖοι, καὶ οἱ κατοικοῦντες ἰερουσαλὴμ ἅπαντες, τοῦτο ὑμῖν γνωστὸν ἔστω, καὶ ἐνωτίσασθε τὰ ῥήματά μου·

15 * οὐ γὰρ, ὡς ὑμεῖς ὑπολαμβάνετε, οὗτοι μεθύουσιν· ἔστι γὰρ ὥρα τρίτη τῆς ἡμέρας·

16 * ἀλλὰ τοῦτό ἐστι τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφήτου ἰωήλ·

17 * καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεὸς, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται·

18 * καίγε ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου, καὶ προφητεύσουσι.

19 * καὶ δώσω τέρατα ἐν τῷ οὐρανῷ ἄνω, καὶ σημεῖα ἐπὶ τῆς γῆς κάτω, αἷμα καὶ πῦρ καὶ ἀτμίδα καπνοῦ.

20 * ὁ ἥλιος μεταστραφήσεται εἰς σκότος, καὶ ἡ σελήνη εἰς αἷμα, πρὶν ἢ ἐλθεῖν τὴν ἡμέραν κυρίου τὴν μεγάλην καὶ ἐπιφανῆ·

21 * καὶ ἔσται, πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

22 * Ἄνδρες ἰσραηλῖται, ἀκούσατε τοὺς λόγους τούτους· ἰησοῦν τὸν ναζωραῖον, ἄνδρα ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἀποδεδειγμένον εἰς ὑμᾶς δυνάμεσι καὶ τέρασι καὶ σημείοις, οἷς ἐποίησε δι' αὐτοῦ ὁ θεὸς ἐν μέσῳ ὑμῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ οἴδατε·

23 * τοῦτον τῇ ὡρισμένῃ βουλῇ καὶ προγνώσει τοῦ θεοῦ ἔκδοτον λαβόντες διὰ χειρῶν ἀνόμων, προσπήξαντες ἀνείλετε·

24 * ὃν ὁ θεὸς ἀνέστησε, λύσας τὰς ὠδῖνας τοῦ θανάτου, καθότι οὐκ ἦν δυνατὸν κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ·

25 * δαβὶδ γὰρ λέγει εἰς αὐτόν· προωρώμην τὸν κύριον ἐνώπιόν μου διὰ παντὸς, ὅτι ἐκ δεξιῶν μού ἐστιν, ἵνα μὴ σαλευθῶ·

26 * διὰ τοῦτο εὐφράνθη ἡ καρδία μου, καὶ ἠγαλλιάσατο ἡ γλῶσσά μου· ἔτι δὲ καὶ ἡ σάρξ μου κατασκηνώσει ἐπ' ἐλπίδι,

27 * ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

28 * ἐγνώρισάς μοι ὁδοὺς ζωῆς, πληρώσεις με εὐφροσύνης μετὰ τοῦ προσώπου σου.

---

22 גְּבָרֵא בְּנֵי יִסְרָיֵל שִׁמְעוּ מִלָּא הָלֵין יְשׁוּעַ נָצְרָיָא גְּבָרָא דְּמִן אֱלָהָא [b]אֶתְחֲזִי לְוָתְכוֹן בְּחַיְלָא [c] וּבִגְבוּרָוָתָא אִילֵין דַּאלָהָא עֲבַד בֵּינָתְכוֹן [d] בְּאִידֵה אַיְדַאנְתוּן יְדָעִין אַנְתוּן : 23 לְהָנָא דַּפְרִישׁ הֲוָא לָהּ לְהָרָא [e] בְּמִקְדְּמוּת יְדָעְתֵהּ וַבְצָבְיְנֵהּ דַּאלָהָא [g] אַשְׁלְמְתוּנֵיתְי בְּאִידֵי רְשִׁיעָא וְזַקְפְּתוּן וְקַטַלְתוּן : 24 אֱלָהָאדֵין [h] אֲקִימֵהּ וְשָׁרָא [i] חֶבְלֵיהּ דִּשְׁיוֹל מֶטֶל דְּלָא מֶשְׁכְּחָא הֲוָת [k] דְּנָתְחַחֲדָבָהּ [l] בִּשְׁיוֹל : 25 דָּוִיד גֵּיר אֲמַר עֲלוֹהִי מִקַּדֵּם הֲוִית חָזֵא לְמָרִי בְּכָל זְבַן דְּעַל יַמִּינִי הוּדְלָא [m] אֲזוּעַ : 26 מֶטֶל הָנָא [n] אֶתְבַּסַּם לִבִּי [o] וְרֶוְחַת [p] תֶּשְׁבּוּחְתִי וַאף פַּגְרִי [q] נַאגַּן עַל סַבְרָא : 27 דְּלָא שָׁבֵק אַנְתְּ לְנַפְשִׁי בִּשְׁיוֹל וְלָא יָהֵב אַנְתְּ [r] לְחַסִּידָךְ דְּנֶחֱזֵא חֶבְלָא : 28 [s] גְּלֵיתְ לִי אוֹרְחָא דְּחַיֵּא [t] תַּמְלִינִי [u] בְּסִימוּתָא עִם פָּרְצוּפָךְ :

דְּנָנָה חַד בְּשַׁבָּא רַבָּא [s] דַּקְיָמְתָא ד

[a] קוּם [b] חֲזָא [c] גְּבַר
פִּיר׳ מעשים נפלאים
[d] יַד [e] קֳדָם [f] עְבָא [g] שְׁלֵם
[h] קוּם [i] פִּיר׳ אסורי שאול
[k] אֲחַר [l] כמו בשאול
[m] זוּעַ [n] בְּסֶם [o] רַוַּז
כמו גחל
[p] שְׁבַח [q] אַגַּן שכן
[r] פִּיר׳ חסידך
[s] גְּלָא [t] מָלָא [u] פִּיר׳ שמחה

29 ‡ Viri fratres, licet palàm dicere apud vos de patriarcha Dauid, eum & mortuum esse & sepultum, & monumentum eius esse apud nos ad hunc vsque diem.

30 ‡ Etenim Propheta fuit, & sciebat iureiurando sibi iurasse Deum; De fructu ventris tui collocabo super solium tuum.

31 ‡ Prospexitque & locutus est de resurrectione Meschicho, eum non iri derelictum in inferis, ne corpus quidem ipsius visurum corruptionem.

32 ‡ Hunc Jeschua suscitauit Deus, & nos omnes sumus testes ipsius.

33 ‡ Porrò ille dextera Dei exaltatus est, et accepit à Patre promissum quod est de Spiritu Sanctitatis, & effudit hoc donum, quod ecce vos videtis & auditis.

34 ‡ Non enim Dauid ascendit in cælum, quandoquidem ipse ait: Dixit Dominus Domino meo, sede à dextera mea.

35 ‡ Vsquedum ponam inimicos tuos suppedaneum pedibus tuis.

36 ‡ Certò sciat igitur tota domus Jsroiel, Dominum & Meschicho factum esse à Deo hunc Ieschua, quem vos in crucem egistis.

Feria secunda hebdomadis VI. Ieiunij.

37 ‡ Quumque hæc audissent, compuncti sunt corde, dixeruntque Schemeoun & cæteris Apostolis, Quid faciemus fratres?

38 ‡ Dixit eis Schemeoun: Pœnitentiam agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Domini Ieschua in remissionem peccatorum, vt recipiatis donum Spiritus Sanctitatis.

39 ‡ Vobis enim factum est promissum, filiisque vestris, & iis omnibus qui longè sunt, quippe quos vocauerit Deus.

40 ‡ Et aliis sermonibus quàmplurimis attestabatur eis; & efflagitabat ab eis, dicens; Seruamini ab hac generatione peruersa.

41 ‡ Et quidam ex eis promptè exceperunt sermonem eius, crediderunt que, ac baptizati sunt: ita vt additæ sint die illo animæ circiter mille.

42 ‡ Et perseuerabant in doctrina Apostolorum; & communicabant in oratione, & in fractione Eucharistiæ.

---

29 גַּבְרֵא אָחַיִן [x] מַפֵּס לְמֵאמַר עִין [y] בַּגְלֵא לְוָתְכוֹן עַל רֵישׁ [z] אֲבָהָתָא [a] דְּמִירַ וְאַף אִתְקְבַר וּבֵית קְבוּרְהּ אִיתָוהִי
30 לְוָתַן עַרְמָא לְיַסָנָא ׃ נְבִיא הָוָא גִיר וְיַדַע הָוָא [b] דְּמַוְמָתָא יְמָא לֵהּ אֱלָהָא דְּמֶן פֵּארָא [c] דְּכַרְסָךְ [d] אֲוהֵב עַל
31 בּוּרְךְ ׃ וְקַדֵם חֶזָא וּמַלֵל עַל [e] קְיֵמְתֵהּ דְּמְשִׁיחָא דְּלָא [f] אֶשְׁתְּבֵק בְּשָׁוֹל אַף לָא פַּגְרֵהּ חֶזָא חֲבָלָא ׃
32 לְהָנָא יֵשׁוּעַ אֲקִים אֱלָהָא וַחֲנַן כֻּלַן [g] סָהֲדַוהִי ׃ 33 וְהוּא דְּבַיְמִינֵהּ דַאלָהָא [h] אֶתְחְזֵרִים וַנְסַב מֶן אֲבָא
[i] שׁוּרָיָא דְעַל רוּחָא דְקוּדְשָׁא וְאַשְׁר [k] מַהֲבְתָא הָדָא דְתָא [l] חָזִין אַנְתוּן וְשָׁמְעִין אַנְתוּן ׃ 34 לָא הָוָא גִיר דָּוִיד סָלֵק
לַשְׁמַיָא מֶטוֹל דְהוּא אֲמַר דַאמַר מָרְיָא לְמָרִי [m] דְהֵב לָךְ מֶן יַמִינִי ׃ 35 עַרְמָא [n] דַאסִים בְּעֵלְדְבָבַיִךְ [o] כּוּבְשָׁא לְרַגְלַיִךְ ׃
36 [p] שַׁרִירָאִית הָכִיל [q] נֶדַע כֻּלֵהּ בֵּית יִסְרָיֵל דְמָרְיָא וַמְשִׁיחָא עַבְדֵהּ אֱלָהָא לְהָנָא יֵשׁוּעַ דַאנְתוּן זְקַפְתוּן ׃

[x] כֵּס ומזה אַפֵּס [y] גְּלָא פיר׳ בפרהסיא [z] פיר׳ אכות [a] מוּת [b] יְמָא [c] בשבך [d] יְתֵב [e] קוּם [f] שְׁבַק [g] סַחֲדִ [h] רוּם [i] יְדִיא ומזה אֶשְׁתַּיְרָא [k] יְהֵב [l] חֲזָא [m] יְתֵב [n] סוּם [o] הדם [p] שְׁרַר פיר׳ באשת [q] נְדַע

29 ‡ Viri fratres, liceat audenter dicere ad vos de Patriarcha Dauid, quoniam E †defunctus est, & sepultus est: & sepulchrum eius est apud nos, vsq; in hodiernum diem.

& 3. Reg. 2 b. 10

30 ‡ Propheta igitur cùm esset, & sciret quia iureiurādo iurasset illi Deus de fructu lumbi eius sedere super sedem eius:

Psal. 131 c. 11

31 ‡ Prouidens locutus est de resurrectione Christi, quia neque derelictus est in inferno, neque caro eius vidit corruptionem.

Psal. 15. b. 10 Inf. 13. c. 25 Sup. 1. b. 8

32 ‡ Hunc Iesum resuscitauit Deus, cuius omnes nos testes sumus.

33 ‡ Dextera igitur Dei exaltatus, & promissione Spiritus sancti accepta à Patre, effudit †hunc quem vos videtis & auditis.

Hoc donum quod

34 ‡ Non enim Dauid ascendit in cælum: dicit autem ipse, Dixit Dominus Domino meo, Sede à dextris meis,

Psal. 109 a. 1

35 ‡ Donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

36 ‡ Certissimè sciat ergo omnis domus Israel, quia & Dominum eum, & Christum fecit Deus, hunc Iesum quem vos crucifixistis.

37 ‡ His autem auditis, compuncti sunt corde; & dixerunt ad Petrum & ad reliquos Apostolos, Quid faciemus, viri fratres?

38 ‡ Petrus verò ad illos, Pœnitentiam (inquit) agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu Christi in remissionem peccatorum vestrorum: & accipietis donum Spiritus sancti.

39 ‡ Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt, quoscunq; aduocauerit Dominus Deus noster.

40 ‡ Aliis etiam verbis plurimis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens, Saluamini à generatione ista praua.

41 ‡ Qui ergo receperunt sermonē eius, baptizati sunt: & appositę sunt in die illa animæ circiter tria millia.

42 ‡ Erant autem perseuerantes in doctrina Apostolorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.

29 ‡ ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐξὸν εἰπεῖν μετὰ παῤῥησίας πρὸς ὑμᾶς περὶ τοῦ πατριάρχου Δαβὶδ, ὅτι καὶ ἐτελεύτησε καὶ ἐτάφη, καὶ τὸ μνῆμα αὐτοῦ ἐστιν ἐν ἡμῖν ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης.

30 ‡ προφήτης οὖν ὑπάρχων, καὶ εἰδὼς ὅτι ὅρκῳ ὤμοσεν αὐτῷ ὁ θεὸς ἐκ καρποῦ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὸ κατὰ σάρκα ἀναστήσειν τὸν χριστὸν, καθίσαι ἐπὶ τοῦ θρόνου αὐτοῦ,

31 ‡ προιδὼν ἐλάλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ χριστοῦ, ὅτι οὐ κατελείφθη ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς ᾅδου, οὐδὲ ἡ σὰρξ αὐτοῦ εἶδε διαφθοράν.

32 ‡ τοῦτον τὸν ἰησοῦν ἀνέστησεν ὁ θεὸς, οὗ πάντες ἡμεῖς ἐσμὲν μάρτυρες.

33 ‡ τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθεὶς, τήν τε ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς, ἐξέχεε τοῦτο ὃ νῦν ὑμεῖς βλέπετε καὶ ἀκούετε.

34 ‡ οὐ γὰρ Δαβὶδ ἀνέβη εἰς τοὺς οὐρανούς, λέγει δὲ αὐτὸς, εἶπεν ὁ κύριος τῷ κυρίῳ μου, κάθου ἐκ δεξιῶν μου,

35 ‡ ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου.

36 ‡ ἀσφαλῶς οὖν γινωσκέτω πᾶς οἶκος ἰσραὴλ, ὅτι καὶ κύριον καὶ χριστὸν αὐτὸν ὁ θεὸς ἐποίησε, τοῦτον τὸν ἰησοῦν ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε.

37 ‡ Ἀκούσαντες δὲ κατενύγησαν τῇ καρδίᾳ, εἶπόν τε πρὸς τὸν πέτρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἀποστόλους, τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί;

38 ‡ πέτρος δὲ ἔφη πρὸς αὐτούς, μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ λήψεσθε τὴν δωρεὰν τοῦ ἁγίου πνεύματος.

39 ‡ ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσι τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους, ἂν προσκαλέσηται κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν.

40 ‡ ἑτέροις τε λόγοις πλείοσι διεμαρτύρετο καὶ παρεκάλει, λέγων, σώθητε ἀπὸ τῆς γενεᾶς τῆς σκολιᾶς ταύτης.

41 ‡ οἱ μὲν οὖν ἀσμένως ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐβαπτίσθησαν, καὶ προσετέθησαν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ ψυχαὶ ὡσεὶ τρισχίλιαι.

42 ‡ ἦσαν δὲ προσκαρτεροῦντες τῇ διδαχῇ τῶν ἀποστόλων, καὶ τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου καὶ ταῖς προσευχαῖς.

דַּתְרִין כְּשָׁרָא וְשַׁבְתָּא דוֹ וְרַעוּתָא ח

37 וְכַד שְׁמַעוּ הִלֵּין [b] אֶתְנַגְּחוּ בְלִבְהוֹן וְאַמְרוּ לְשִׁמְעוֹן וְלִשְׁאָר שְׁלִיחֵא מָנָא נֶעְבֵּד אָחִין׃

38 אֲמַר לְהוֹן שִׁמְעוֹן [c] תּוּבוּ וְעִמְדוּ אֱנָשׁ מִנְּכוֹן בְּשֻׁמֵּהּ דְּמָרְיָא יֵשׁוּעַ [d] לְשׁוּבְקָן [e] חֲטָהָא דְּתִתְקַבְּלוּן [f] מִן קֳדָמוֹהִי וְתִסְבְּרוּן דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

39 לְכוֹן גֵּיר הֲוָא [g] שׁוּיוֹדָיָא וְלִבְנֵיכוֹן וּלְכָל הוֹן אִילֵין דְּרַחִיקִין אִילֵין דְּהוּ [h] נְקָרָא אֱנוֹן׃

40 וּבְמִלָּא אָחֳרָנְיָתָא סַגִּיאָתָא [k] סַהֲדָא הֲוָא לְהוֹן [l] וּבָעָא הֲוָא מִנְּהוֹן כַּד אֲמַר [m] חֲיוּ מִן שַׁרְבְּתָא הָדָא [n] מְעַקְמְתָאנ׃

41 וַאֲנָשִׁין מְנַחוֹן [o] עֲתִידָאִירְ קַבְּלוּ [p] מִלְּתֵהּ וְהַיְמְנוּ וְעַמְּדוּ [q] וְאִתְוַסְפוּ בְּהוֹ יוֹמָא אַיִךְ חֲלָתָא אַלְפִין נַפְשָׁן׃

42 וְאִטִינִין הֲווֹ [r] בְּיוּלְפָנָא דְשְׁלִיחֵא [s] וּמְשְׁתַּוְתְפִין הֲווֹ [t] בַּצְלוּתָא [x] וּבְקָצְיָא [y] דְּאוֹרְסְטְיָא׃

---

[z] צוֹר [b] גְּנַח פי׳ נדקר
[c] תוּב כמו שוּב
[d] שֻׁבַק [e] חֲטָא [f] יְהֵב
[g] תֵּיָא ומזה אֶשְׁתְּוָד
[h] קְרָא [i] מַלֵּל [k] סְהֵד
[l] בְּעָא [m] חֵיָא [n] עַקֵּם
[o] עָתַד [p] מַלֵּל [q] וְסַף
[r] אֱמַן [s] אַלַף [t] שְׁתַף
[x] צְלוֹ [y] קְצָא מן לשון יקץ

43 ✻ Extiterat autem timor in vnaquaque anima; & signa multa virtutesque edebantur per Apostolos in Ourischlem.

44 ✻ Cunctique qui credebant vnà commorabantur; & quæcunque habebant erant societatis.

45 ✻ Et ij qui habebant possessionem, vendebant eam, ac diuidebant vnicuique prout egebat.

46 ✻ Atque quotidie perseuerabant in templo vnanimes, & frangebant munus benedictum, capiebantque cibum exultantes:

47 ✻ Et cum puritate cordis laudabant Deũ, quum inijssent gratiam coram vniuerso populo. Ac Dominus noster augebat quotidie eos, qui salui fiebant in Ecclesia.

Feria sexta Auri.

CAP. III.

1 ✻ Factum est autem quum ascenderent Schemeoun Kipho & Iouchanon simul in templum tempore precationis hora nona:

2 ✻ Vt ecce virum quendam claudum ab vtero matris suæ baiularent homines illi qui soliti erant eum afferre & ponere ad ianuam templi, quæ vocatur Speciosa, vt peteret eleemosynam ab iis, qui introibant in templum.

3 ✻ Is quum vidisset Schemeoun & Iouchanon introeuntes in templum, petiit ab eis vt darent ipsi eleemosynam.

4 ✻ Et respexerunt in eum Schemeoun & Iouchanon, dixeruntque ei, Intuere nos.

5 ✻ Ipse autem intuitus est eos, sperans se ab eis aliquid accepturum.

6 ✻ Ait illi Schemeoun, Aurum & argentum non habeo: sed quod habeo do tibi: In nomine Domini nostri Ieschua Meschicho Nozroio surge, ambula.

7 ✻ Et apprehendit manum eius dexteram, & erexit eum: eoque momẽto obfirmati sunt pedes eius ac plantæ.

8 ✻ Proinde exiliens stetit & ambulauit; & ingressus est cum eis templum, ambulans, & saliens, & glorificans Deum.

9 ✻ Viditque totus populus ambulantem, & glorificantem Deum.

---

43 ᶻ וְהָוְיָא הֲוַת דְּחַלְתָּא בְּכָל נַפְשׁ ᵃ וְאָתְוָתָא סַגִיאָתָא ᵇ וְגְבוּרָתָא הֲוִין הֲוִי בְּיַד שְׁלִיחֵא בְּאוּרְשְׁלֵם ׃

44 וְכָל הֵין ᶜ דְּהַימְנוּ הֲוָו אַכְּחָדָא הֲוָו וְכָל מִדֵם דְּאִית הֲוָא לְהֵין ᵈ דְּגַוָא הֲוָא ׃ 45 וַאֵילֵין דְּאִית הֲוָא

לְהֵין ᶜ קְנְיָנָא מְזַבְּנִין הֲוָו לָהּ וּמְפַלְגִין הֲווֹ לְאִנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ ᵍ מְדֵם ʰ דְּסָנִיק הֲוָא ׃ 46 וְכָלְיוֹם ⁱ אֲסִינִין הֲוֹו בְּהֵיכְלָא

בַּחֲדָא נְפֵשׁ וּבָצַיְתָא ᵏ קָצִין הֲוֹו ˡ פְּרִיסְתָא וּמְקַבְּלִין הֲוֹו סִיבְרְתָא כַּד ᵐ רָוְיִן ׃ 47 ⁿ וּבְבִרְיוּתָא דְלִבְהוֹן מְשַׁבְּחִין

הֲוֹו לַאלָהָא כַּד ᵒ יְחִבִין בְּרַחֲמֵא קֳדָם כֹּלְהּ עַמָא וּמָרֵן ᵖ מוֹסֵף הֲוָא כְלְיוֹם לַאילֵין ᵠ דְּחַאִין הֲוֹו ʳ בְּעַדְתָּא ׃

ᵃ דְעַרוּבְתָא ᵇ דְרַחֲנָא ו קפלאון ג

ז וַהֲוָא דְכַד סָלְקִין שְׁמְעוֹן כִּאפָא וְיוֹחָנָן ᶜ אַכְּחָדָא לְהֵיכְלָא ᵈ בְּעָדְנָא ᵉ דְצְלוֹתָא דְתִשַׁע שָׁעִין ׃

ᶻ הֲוָיָא ᵃ פוֹר׳ סִיפּחִים
ᵇ מעשים נפלאים
ᶜ חַיְמֵן ᵈ גְנָא חבור ᵉ קְנָא
ᵍ כמו מדעם ʰ פי׳ צדיק
ⁱ פי׳ המיד עמדים
ᵏ קְצָא ˡ פִּי׳ הכתה תהא לחם הקודש
ᵐ רְוֵי ⁿ בְּרֵר ᵒ יְחֵב
ᵖ יְסַף ᵠ חָיָא ʳ כמו עדה
ˢ עַרַב ᵗ כמו זהב ᵘ כאחד בלשון
ᵛ פי׳ עת ʷ עָלָא תפלה

43 * Fiebat autem omni animæ timor: multa quoque prodigia & ſigna per Apoſtolos in Ieruſalem fiebant, & metus erat magnus in vniuerſis.

43 * ἐγίνετο δὲ πάσῃ ψυχῇ φόβος· πολλά τε τέρατα καὶ σημεῖα διὰ τῶν ἀποστόλων ἐγίνετο.

44 * Omnes etiam qui credebant, erant pariter, & habebant omnia communia.

44 * πάντες δὲ οἱ πιστεύσαντες ἦσαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά,

45 * Poſſeſſiones & ſubſtantias vendebant, & diuidebant illa omnibus, prout cuique opus erat.

45 * καὶ τὰ κτήματα καὶ τὰς ὑπάρξεις ἐπίπρασκον, καὶ διεμέριζον αὐτὰ πᾶσι, καθότι δέ τις χρείαν εἶχε.

46 * Quotidie quoque perdurãtes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, ſumebant cibum cum exultatione & ſimplicitate cordis:

46 * καθ' ἡμέραν τε προσκαρτεροῦντες ὁμοθυμαδὸν ἐν τῷ ἱερῷ, κλῶντές τε κατ' οἶκον ἄρτον, μετελάμβανον τροφῆς ἐν ἀγαλλιάσει καὶ ἀφελότητι καρδίας,

47 * Collaudantes Deũ, & habentes gratiã ad omnem plebem. Dominus autem augebat qui ſalui fiebant quotidie in idipſum.

47 * αἰνοῦντες τὸν θεὸν καὶ ἔχοντες χάριν πρὸς ὅλον τὸν λαόν. ὁ δὲ κύριος προσετίθει τοὺς σῳζομένους καθ' ἡμέραν τῇ ἐκκλησίᾳ.

CAP. III.

γ.

1 PEtrus autem & Iohannes aſcendebãt in templum ad horam orationis nonam.

1 * Ἐπέβαινον δὲ πέτρος καὶ ἰωάννης αὐτὸ εἰς τὸ ἱερὸν, ἐπὶ τὴν ὥραν τῆς προσευχῆς τὴν ἐνάτην.

2 * Et quidam vir qui erat claudus ex vtero matris ſuæ, baiulabatur: quem ponebant quotidie ad portam templi, quæ dicitur Specioſa, vt peteret eleemoſynam ab introeuntibus in templum.

2 * καί τις ἀνὴρ χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων ἐβαστάζετο, ὃν ἐτίθουν καθ' ἡμέραν πρὸς τὴν θύραν τοῦ ἱεροῦ τὴν λεγομένην ὡραίαν, τοῦ αἰτεῖν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν εἰσπορευομένων εἰς τὸ ἱερόν.

3 * Is cùm vidiſſet Petrũ & Iohannem incipiẽtes introire in templum, rogabat vt eleemoſynam acciperet.

3 * ὃς ἰδὼν πέτρον καὶ ἰωάννην μέλλοντας εἰσιέναι εἰς τὸ ἱερὸν, ἠρώτα ἐλεημοσύνην.

4 * Intuens autem in eum Petrus cum Iohanne, dixit, Reſpice in nos.

4 * ἀτενίσας δὲ πέτρος εἰς αὐτὸν σὺν τῷ ἰωάννῃ, εἶπε, βλέψον εἰς ἡμᾶς.

5 * At ille intendebat in eos, ſperans ſe aliquid accepturum ab eis.

5 * ὁ δὲ ἐπεῖχεν αὐτοῖς, προσδοκῶν τι παρ' αὐτῶν λαβεῖν.

6 * Petrus autem dixit, Argentum & aurum non eſt mihi: quod autem habeo, hoc tibi do: In nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge, & ambula.

6 * εἶπε δὲ πέτρος, Ἀργύριον καὶ χρυσίον οὐχ ὑπάρχει μοι· ὃ δὲ ἔχω, τοῦτό σοι δίδωμι· ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου ἔγειραι καὶ περιπάτει.

7 * Et apprehenſa manu eius dextera, alleuauit †, & protinus conſolidatæ ſunt baſes eius & plantæ.

cum

7 * καὶ πιάσας αὐτὸν τὴν δεξιὰν χεῖρα ἤγειρε. παραχρῆμα δὲ ἐστερεώθησαν αὐτοῦ αἱ βάσεις καὶ τὰ σφυδρά.

8 * Et exiliens ſtetit, & ambulabat: & intrauit cum illis in templum ambulãs, & exiliens, & laudans Deum.

8 * καὶ ἐξαλλόμενος ἔστη, καὶ περιεπάτει, καὶ εἰσῆλθε σὺν αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν περιπατῶν καὶ ἀλλόμενος καὶ αἰνῶν τὸν θεόν.

9 * Et vidit omnis populus eum ambulantem, & laudantem Deum.

9 * καὶ εἶδεν αὐτὸν πᾶς ὁ λαὸς περιπατοῦντα καὶ αἰνοῦντα τὸν θεόν.

---

2 וְהָא גַבְרָא חַד חַגִּירָא דְמָן f כְּרֵס אִמֵּהּ שְׁקִילִין הֲוו אֲנָשָׁא אִילֵין g דַּמְעָדִין הֲוָו h מַיתֵין i וְסָיְמִין לֵהּ בְּתָרְעָא דְהֵיכְלָא
3 k דְמִתְקְרֵא שַׁפִּירָא דְנָהֲוָא שָׁאֵל l וְדַקְתָא מִן הָנוּן m דְעָאלִין לְהֵיכְלָא׃ 3 חָנָא כַּד חָזָא לְשִׁמְעוֹן וְלִיוֹחָנָן דְעָאלִין לְהֵיכְלָא
4 בָּעֵא הֲנָא מְנַהוֹן n דְנֶחְלוֹן לֵהּ זְדַקְתָא׃ 4 o וְחָרוּ בֵּהּ שִׁמְעוֹן וְיוֹחָנָן וַאֲמַרוּ לֵהּ חוֹר בְּן׃ 5 הוּדִין חָר בְּהוֹן כַּר
5 סָבַר הֲנָא p לְמֶסַּב מְנַהוֹן q מִדֵּם׃ 6 אֲמַר לֵהּ שִׁמְעוֹן r דַּהֲבָא s וְסִאמָא לַית לִי אֶלָּא מַדֵּם דְּאִית לִי יְהַב אֲנָא לָךְ
בְּשְׁמֵהּ דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נָצְרָיָא קוּם הַלֵּךְ׃ 7 t וְאַחֲדֵהּ u בִּאידֵהּ דִימִינָא x וַאקִימֵהּ וּבָהּ בְּשָׁעְתָא y שָׁרוּ
רַגְלוֹהִי וְעָקְבוֹהִי׃ 8 z וַשְׁוֵר קָם וְהַלֵּךְ a וְעַל עַמְּהוֹן לְהֵיכְלָא כַּד מְהַלֵּךְ וַמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃
9 b וַחֲזַאוּהִי כֹּלֵהּ עַמָּא כַּד מְהַלֵּךְ וַמְשַׁבַּח לַאלָהָא׃

f פיר׳ בסך
g וַעַר h אֵתָא i סוּם
k קְרָא l כמו צדקה
m עוּל n נְתַל כמו נתן
o חוּר p נְסַב
q כמו מדעם
r זהב s כסף t אחר אחז
u יד x קוּם y שְׁרַר
z שְׁוַר כרגר a עֲלַל

b

10 ‡ *Et agnouerunt eum esse qui mendicans sedebat quotidie & petebat eleemosynam ad portam quæ vocatur Speciosa: & impleti sunt stupore & admiratione super eo quod acciderat.*

Feria secunda Candidatorum.

11 ‡ *Quumque ipse teneret Schemeoun & Iouchanon, cucurrit totus populus mirabundus ad eos in porticũ quæ dicitur ipsius Schelemoun.* 12 ‡ *Quod quum vidisset Schemeoun, respondit & dixit eis: Viri filij Israel, quid miramini propter hoc, aut cur nos intuemini, quasi virtute nostra aut propria potestate hoc effecerimus vt iste ambularet?*

13 ‡ *Deus ille Abrohom, Ischok & Iaacoub, Deus Patrum nostrorum glorificauit Filium suum Ieschua, illum quem vos prodidistis et abnegastis in conspectu Pilati, quum ipse æquum iudicaret eum esse absoluendum.*

14 ‡ *Vos autem sanctum & iustum abnegastis, & postulastis vobis virum homicidam vt daretur vobis.*

15 ‡ *Illum verò principem vitæ interfeciſtis, quem susciſtauit Deus à mortuis; & nos omnes sumus testes eius.*

16 ‡ *Et in fide nominis ipsius hunc quem videtis & nostis ille confirmauit & sanauit: & fides quæ per ipsum est, dedit huic istam sanitatem coram vobis omnibus.*

17 ‡ *Nunc autem, fratres mei, scio per errorem vos hoc feciſſe, prout fecerunt & primates vestri.*

18 ‡ *At Deus sicuti prænunciauerat per os omnium Prophetarum, passurum Meschicho, ita impleuit.*

19 ‡ *Pœnitentiam ergo agite, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra;*

20 ‡ *Et obueniant vobis tempora quietis à conspectu Domini; mittátque vobis illum, qui paratus erat vobis, Ieschua Meschicho.*

21 ‡ *Quem oportet cælo capi vsque ad complementum temporum illorum omnium, de quibus locutus est Deus per os sanctorũ Prophetarum suorum à sæculo.*

22 ‡ *Mousche enim dixit: Prophetam susciſtabit vobis Dominus ex fratribus vestris sicuti me: hunc audite in omnibus quæ collocutus fuerit vobis.*

10 * Cognoscebant autem illum, quòd ipse erat qui ad eleemosynam sedebat ad Speciosam portam templi: & impleti sunt stupore & extasi in eo quod contigerat illi.

11 * Cùm †teneret autem Petrum & Iohannem, cucurrit omnis populus ad eos ad porticum quæ appellatur Salomonis, stupentes.

12 * Videns autem Petrus, respondit ad populum: Viri Israelitæ, quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut †pietate fecerimus hunc ambulare?

13 * Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob, Deus Patrum nostrorum, C glorificauit filium suũ Iesum, quem vos quidẽ tradidistis & negastis ante faciem Pilati, iudicante illo dimitti.

14 * Vos autem sanctum & iustum negastis, & petistis virum homicidam donari vobis:

15 * Authorem verò vitæ interfeciſtis, quem Deus suscitauit à mortuis; cuius nos testes sumus.

16 * Et in fide nominis eius, hunc quem vos †videtis & nostis, cõfirmauit nomen eius: & fides, quæ per eum est, dedit illi integram sanitatem istam in conspectu omnium vestrum.

17 * Et nunc fratres scio quia per ignorantiam feciſtis, sicut & principes vestri.

18 * Deus autem quæ prænuntiauit per os omnium Prophetarũ, pati Christum suum, sic impleuit.

19 * Pœnitemini igitur, & conuertimini, vt deleantur peccata vestra:

20 * Vt cùm venerint tempora refrigerij à conspectu Domini, & miserit eum qui prędicatus est vobis, Iesum Christum,

21 * Quem oportet quidem cælum suscipere vsque in tempora restitutionis omnium, quæ locutus est Deus per os sanctorum suorum, à seculo Prophetarum.

22 * Moyses quidem dixit: Quoniã Prophetã suscitabit vobis Dominus Deus vester de fratribus vestris tanquam me: ipsum audietis iuxta omnia quęcunque locutus fuerit vobis.

10 * ἐπεγίνωσκόν τε αὐτὸν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ πρὸς τὴν ἐλεημοσύνην καθήμενος ἐπὶ τῇ ὡραίᾳ πύλῃ τοῦ ἱεροῦ, καὶ ἐπλήσθησαν θάμβους καὶ ἐκστάσεως ἐπὶ τῷ συμβεβηκότι αὐτῷ.

11 * κρατοῦντος δὲ τοῦ ἰαθέντος χωλοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην, συνέδραμε πρὸς αὐτοὺς πᾶς ὁ λαὸς ἐπὶ τῇ στοᾷ τῇ καλουμένῃ Σολομῶντος, ἔκθαμβοι.

12 * ἰδὼν δὲ Πέτρος ἀπεκρίνατο πρὸς τὸν λαόν, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τί θαυμάζετε ἐπὶ τούτῳ, ἢ ἡμῖν τί ἀτενίζετε ὡς ἰδίᾳ δυνάμει ἢ εὐσεβείᾳ πεποιηκόσι τοῦ περιπατεῖν αὐτόν;

13 * ὁ θεὸς Ἀβραὰμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἐδόξασε τὸν παῖδα αὐτοῦ Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς παρεδώκατε, καὶ ἠρνήσασθε αὐτὸν κατὰ πρόσωπον Πιλάτου, κρίναντος ἐκείνου ἀπολύειν.

14 * ὑμεῖς δὲ τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον ἠρνήσασθε, καὶ ᾐτήσασθε ἄνδρα φονέα χαρισθῆναι ὑμῖν·

15 * τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἀπεκτείνατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, οὗ ἡμεῖς μάρτυρές ἐσμεν·

16 * καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, τοῦτον ὃν θεωρεῖτε καὶ οἴδατε, ἐστερέωσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, καὶ ἡ πίστις ἡ δι' αὐτοῦ ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην ἀπέναντι πάντων ὑμῶν.

17 * καὶ νῦν ἀδελφοί, οἶδα ὅτι κατὰ ἄγνοιαν ἐπράξατε, ὥσπερ καὶ οἱ ἄρχοντες ὑμῶν.

18 * ὁ δὲ θεὸς ἃ προκατήγγειλε διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν αὐτοῦ, παθεῖν τὸν χριστὸν, ἐπλήρωσεν οὕτω.

19 * μετανοήσατε οὖν καὶ ἐπιστρέψατε εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας,

20 * ὅπως ἂν ἔλθωσι καιροὶ ἀναψύξεως ἀπὸ προσώπου τοῦ κυρίου, καὶ ἀποστείλῃ τὸν προκεχειρισμένον ὑμῖν Ἰησοῦν χριστόν,

21 * ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως πάντων ὧν ἐλάλησεν ὁ θεὸς διὰ στόματος πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ προφητῶν ἀπ' αἰῶνος.

22 * Μωσῆς μὲν γὰρ πρὸς τοὺς πατέρας εἶπεν, ὅτι προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν, ὡς ἐμέ· αὐτοῦ ἀκούσεσθε κατὰ πάντα ὅσα ἂν λαλήσῃ πρὸς ὑμᾶς.

---

[a] כמו ראשונכם [b] חֲשַׁשׁ [c] תּוּב [d] פְּנָא [e] קוּם [f] מוּת [g] סְחֵר [h] חֲזָא [i] שַׁרַר [j] אֲסָא [k] יְהַב [l] פּיר׳ רפאות [m] טְעָא כמו טָעָא [n] פּיר׳ מחה [o] נוּחַ [p] טַיִּב [q] מְלָא [r] קוּם [s] פּיר׳ כמוני

16 וּבְהֵימָנוּתָא דְּשְׁמֵהּ לְהָנָא [s] דְּחָזִין אַנְתּוּן וְיָדְעִין
אַנְתּוּן הוּ [t] אֱשַׁר [u] וְאַסְיָ וְהֵימָנוּתָא דְּבֵהּ [x] יְהַבַת לֵהּ הָדָא [y] חֲלִימוּתָא קֳדָם כֻּלְכוֹן׃ 17 וּכְרַם חָשָׁא אַחַיְרַע
אֲנָא [z] וְרַבְּטוּעַח עֲבַדְתּוּן הָרָא אַיךְ [a] דַּעֲבַדוּ רֵישֵׁיכוֹן׃ 18 וֶאלָהָא אַיךְ מְרַם דְּקַדֶּם אַכְרֵז בְּפוּם כָּל־הוֹן נְבִיֵא
[b] דְּנֶחֱשׁ מְשִׁיחֵהּ סַלִּי הֲכַנָא׃ 19 [c] תּוּבוּ הָכֵיל [d] וְאִתְפְּנוּ אֵיכְנָא [e] דְּנִתְעַטוֹן מֶתַהֲיכוֹן׃ 20 וְנִאתּוֹן לְכוֹן זַבְנָא
[f] דַּנְיְחָתָא מִן קֳדָם פַּרְצוּפֵהּ דְּמָרְיָא וְנִשְׁדַּר לְכוֹן לַאינָא [g] דַּמְטַיַב הָוָא לְכוֹן לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 21 דְּלֵהּ וְלָא לַשְׁמַיָא
דַּנְקַבְּלוֹן עַדְמָא [h] לְמוּלְיָא דְּוַבְנָא דְּכָרְהִין אִילֵין דְּמַלֵּל אֱלָהָא בְּפוּמָא דְנְבִיוּהִי קַדִּישֵׁא דְּמִן עָלַם׃
22 מוֹשֶׁא גִּיר אֲמַר דְּנְבָיָא [i] נְקִים לְכוֹן מָרְיָא מִן אֲחֵיכוֹן [k] אַכְוֹתִי לֵהּ שְׁמַעוּ בְּכֹלְמָא דְּנְמַלֵּל עֲמָכוֹן׃

23 * Et futurum est vt omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, anima inquam illa pereat à populo suo.

24 * Et Prophetæ omnes à Schemouil & iis qui post eum fuerunt, locuti sunt ac prædicarunt de diebus istis.

25 * Vos estis filij Prophetarum & fœderis quod iniit Deus cum Patribus nostris, dum dixit Abrohom, In semine tuo benedictionem consequentur omnes familiæ terræ.

26 *Vobis primùm suscitauit, misitque Deus Filiũ suum qui benediceret vobis, si conuersi fueritis & egeritis pœnitentiam de flagitiis vestris.

In commemoratione Martyrum.

CAP. IIII.

1 QVumque illi hos sermones loquerentur ad populum, insurrexerunt in eos Sacerdotes & Zadoukai, & præfecti templo.

2 *Quum excandescerent in eos, quippe qui docerent populum, & prædicarent in Meschicho resurrectionem à mortuis.

3 *Proinde iniecerunt in eos manus, & custodierunt eos in diem posterum, quòd propè esset vespera.

4 *Multi autem qui audierant sermonem, crediderunt: et erant numero circiter quinquies mille viri.

5 *Caterũ postero die congregati sunt Prin-
6 cipes, & Seniores & Scribæ: *Itémque Chanon summus Sacerdos, & Kaiopho, & Jouchanon, & Alexander, & quotquot erant ex genere summorum Sacerdotum:

7 *Quumque statuissent eos in medio, interrogabant eos, Quanam virtute, aut quo nomine hoc fecistis?

8 *Tunc Schemeoun Kipho repletus est Spiritu Sanctitatis, & dixit eis: Principes populi, & Seniores domus Jsroiel, audite:

9 *Si nos hodie in ius vocamur à vobis propter beneficium quod collatum est in hominem ægrotum, quomodo iste sanitati sit resti-
10 tutus: *Hoc notum sit vobis, totique populo Isroiel, quòd in nomine Ieschua Meschicho Nazareni illius, quem vos in crucem egistis, quem Deus excitauit à mortuis, in hoc ipso inquam ecce stat iste coram vobis sanus.

---

23 וְיֶהֱוֵא כָּל נַפְשָׁא דְּלָא תְּשְׁמַעִי לַנְבִיָּא הַו [l] תְּאבַדִי נַפְשָׁא הִי מִן עַמָּה׃ 24 וַנְבִיֵּא כָּלְהוֹן דְּמִן שְׁמוּאֵל
וְאִילֵין דְּמִן כְּתְרֵהּ הֲוֹו מַלְּלוּ [m] וַאכְרִזוּ עַל [n] יוֹמָתָא הָנוּן׃ 25 אַנְתוּן אִנּוּן בְּנַיָּהוּן דַּנְבִיֵּא [o] וַדְיַתְקָא אִידָא [p] דְּסָם
אֱלָהָא לַאֲבָהָתַן כַּד אֲמַר לַאַבְרָהָם דַּבְּזַרְעָךְ [q] נֶתְבָּרְכָן כָּלְהֵין שַׁרְבָּתָא דְּאַרְעָא׃ 26 לְכוֹן מִן קֳדָם [r] אֱלָקִים וְשַׁדַּר
אֱלָהָא לַבְּרֵהּ כַּד מְבָרֵךְ לֶכוֹן אִן [s] תֶּתְפְּנוּן [t] וְתְתוּבוּן מִן [u] בִּישָׁתְכוֹן׃

[a] בְּרוּכְרָנָא [b] דְּסַהֲדָא ח קְפְלָאוֹן ד

1 וְכַד הֲלֵין [c] מֶלָּא מְמַלְּלִין הֲוֹו לְעַמָּא [d] קָמוּ עֲלֵיהוֹן כָּהֲנֵא וְגַדוּקָיֵא [e] וַאַרְכוֹנֵא דְּהֵיכְלָא׃ 2 כַּד [f] מֶתְחַמְּתִין
3 וַאַרְמוּ עֲלֵיהוֹן [i] אִידָיָא [k] וְקִימְתָא דְּמִן בְּיֵת [j] מִיתָא׃

[l] אֲבַר [m] כְּרֵז [n] יוֹם [o] מן לשון ין פיל ברית [p] בּוֹם [q] בְּרִךְ [r] קוֹם [s] פְּנָא [t] תוּב [u] בִּישׁ [a] כמו זכרון [b] פיל עדים [c] מְלֵל [d] קוֹם [e] שרים מן לשון ין [f] חֲמַת פיל קוף [g] כְּרֵז [h] קוֹם [i] מוֹת [k] רְמָא [j] יַד

23 ✱ Erit autem, omnis anima quæ non audierit Prophetam illum, exterminabitur de plebe.

23 ✱ ἔσαι δ', πᾶσα ψυχὴ ἥτις ἐὰν μὴ ἀκούσῃ τοῦ προφήτου ἐκείνου, ἐξολοθρευθήσεται ἐκ τοῦ λαοῦ.

24 ✱ Et omnes Prophetæ à Samuel, & deinceps qui locuti sunt, † annunciauerunt dies istos.

24 ✱ καὶ πάντες δὲ οἱ προφῆται ἀπὸ Σαμουὴλ καὶ τῶν καθεξῆς, ὅσοι ἐλάλησαν, καὶ κατήγγειλαν τὰς ἡμέρας ταύτας.

25 ✱ Vos estis filij Prophetarum, & Testamenti quod disposuit Deus ad Patres †nostros, dicēs ad Abraham, Et in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.

Gen. 12. a.3.21. b. 12. 22 d.18.26. a.4 vestros

25 ✱ ὑμεῖς ἐστε υἱοὶ τῶν προφητῶν, καὶ τῆς διαθήκης ἧς διέθετο ὁ θεὸς πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν, λέγων πρὸς Ἀβραάμ, Καὶ ἐν τῷ σπέρματί σου ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς.

26 ✱ Vobis primùm Deus suscitans Filium suum, misit eum benedicentem vobis, vt conuertat se vnusquisq; à nequitia sua.

26 ✱ ὑμῖν πρῶτον ὁ θεὸς ἀναστήσας τὸν παῖδα αὐτοῦ ἀπέστειλεν αὐτὸν εὐλογοῦντα ὑμᾶς ἐν τῷ ἀποστρέφειν ἕκαστον ἀπὸ τῶν πονηριῶν ὑμῶν.

CAP. IIII.

δ'.

1 LOquentibus autem illis ad populum, superuenerunt Sacerdotes & magistratus templi & Sadducæi,

1 ✱ Λαλούντων δὲ αὐτῶν πρὸς τὸν λαὸν, ἐπέστησαν αὐτοῖς οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ Σαδδουκαῖοι,

2 ✱ Dolentes quòd docerent populum, & annũtiarent in †Iesum resurrectionem ex mortuis.

Iesu

2 ✱ διαπονούμενοι διὰ τὸ διδάσκειν αὐτοὺς τὸν λαὸν, καὶ καταγγέλλειν ἐν τῷ Ἰησοῦ τὴν ἀνάστασιν τὴν ἐκ νεκρῶν.

3 ✱ Et iniecerunt in eos manus, & posuerunt eos in custodiam in crastinum. erat †enim iam vespera.

autem

3 ✱ καὶ ἐπέβαλον αὐτοῖς τὰς χεῖρας, καὶ ἔθεντο εἰς τήρησιν εἰς τὴν αὔριον· ἦν γὰρ ἑσπέρα ἤδη.

4 ✱ Multi autem eorum qui audierant verbum, crediderunt: & factus est numerus virorum quasi quinque millia.

4 ✱ πολλοὶ δὲ τῶν ἀκουσάντων τὸν λόγον ἐπίστευσαν, καὶ ἐγενήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνδρῶν ὡσεὶ χιλιάδες πέντε.

5 ✱ Factum est autem in crastinum, vt congregarentur Principes eorum & Seniores & Scribæ in Ierusalem:

5 ✱ Ἐγένετο δὲ ἐπὶ τὴν αὔριον συναχθῆναι αὐτῶν τοὺς ἄρχοντας καὶ πρεσβυτέρους καὶ γραμματεῖς εἰς Ἰερουσαλήμ·

6 ✱ Et Annas princeps Sacerdotum, & Caiphas, & Iohannes, & Alexander, & quotquot erant de genere Sacerdotali:

6 ✱ καὶ Ἄννα τὸν ἀρχιερέα, καὶ Καϊάφα, καὶ Ἰωάννην, καὶ Ἀλέξανδρον, καὶ ὅσοι ἦσαν ἐκ γένους ἀρχιερατικοῦ.

7 ✱ Et statuentes eos in medio, interrogabant, In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos?

7 ✱ καὶ στήσαντες αὐτοὺς ἐν μέσῳ, ἐπυνθάνοντο, Ἐν ποίᾳ δυνάμει ἢ ἐν ποίῳ ὀνόματι ἐποιήσατε τοῦτο ὑμεῖς;

8 ✱ Tũc repletus Spiritu sancto Petrus, dixit ad eos: Principes populi & seniores

8 ✱ τότε Πέτρος πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Ἄρχοντες τοῦ λαοῦ καὶ πρεσβύτεροι τοῦ Ἰσραήλ,

audite: Israel: † 9 ✱ Si nos hodie diiudicamur in benefacto hominis infirmi, in quo iste saluus factus est;

9 ✱ εἰ ἡμεῖς σήμερον ἀνακρινόμεθα ἐπὶ εὐεργεσίᾳ ἀνθρώπου ἀσθενοῦς, ἐν τίνι οὗτος σέσωσται,

10 ✱ Notum sit omnibus vobis, & omni plebi Israel, quia in nomine †Iesu Christi Nazareni, quem vos crucifixistis, quem Deus suscitauit à mortuis, in hoc iste astat coram vobis sanus.

Domini nostri

10 ✱ γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν καὶ παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ, ὅτι ἐν τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Ναζωραίου, ὃν ὑμεῖς ἐσταυρώσατε, ὃν ὁ θεὸς ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἐν τούτῳ οὗτος παρέστηκεν ἐνώπιον ὑμῶν ὑγιής.

ᵐ מלל ⁿ חיון
ᵒ אית ᵖ מנא
ᵠ מן לשון יין
ʳ קום ˢ מלא
ˢ שרים
ᵗ יום ˣ דון
ᵛ כרה ᶻ אסא
ʷ ידע ᵇ זקף
ˣ קום ᵈ מות

וְנִטְרוּ אֱנוּן לְיוֹמָא אָחֳרָנָא מְטֻל דְּקָרֵב הֲוָא לֵה רַמְשָׁא׃ 4 וְסַגִיאֵא דִּשְׁמַעוּ הֲווֹ מְלְּתָא הַיְמְנוּ הֲווֹ וְאִתְיְהִין מִן גְּבָרִין׃ 5 וַלְיוֹמָא אָחֳרָנָא אַכְּחִבְנָשׁוּ אֲרְכּוֹנֵא וְקַשִׁישֵׁא וְסָפְרֵא׃ 6 וְאַף חַנָּן רַב כָּהֲנָא וְקַיָּפָא וְיוֹחָנָן וְאַלֶכְסַנְדְּרוֹס וְאִילֵּין דְּאִתְיְהִין הֲווֹ מִן שַׁרְבְּתָא דְּרַבִי כָּהֲנֵא׃ 7 וְכַד אֲקִימוּ אֱנוּן בַּמְצַעְתָּא מְשַׁאלִין הֲווֹ לְהוֹן וְבַאינָא חַיל אוֹ בַּאינָא שֵׁם עֲבַדְתּוּן הָדֵא׃ 8 הֵידִין שִׁמְעוֹן כְּאפָא אִתְמְלִי רוּחָא דְקוּדְשָׁא וְאמַר לְהוֹן אַרְכּוֹנֵי דְעַמָּא וְקַשִׁישֵׁא דְּבֵית יִסְרָיֵל שְׁמַעוּ׃ 9 אִן חֶנַן יוֹמָנָא מִתְחֲרִינִנַן מָנְכוֹן עַל שַׁפִּירָא דַּהֲוַת לְבַרְנָשָׁא בְּרִיהָא דַּבְמָנָא הָנָא אִתַּאסִי׃ 10 הָדָא יְתִידַע לְכוֹן וְלְכֹלֶה עַמָּא דְיִסְרָיֵל דְּבִשְׁמֵה דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא

נָצְרָיָא הוֹ דַאִנְתּוּן זְקַפְתּוּנָיְהִי הוֹ דְאִקִים אֱלָהָא מִן בֵּית מִיתֵא בֵּה בְּהוֹ הָא קָאֵם הָנָא קֳדָמֵיכוֹן כַּר חָלִים׃

11 * Hic est lapis ille quem vos reprobastis ædificantes, qui factus est in caput anguli:

12 * Nec est in quoquam alio redemptio. Non enim est nomen aliud sub cælo quod datum sit hominibus, in quo oporteat eos seruari.

13 * Quumque audissent sermonem Schemeoun & Iouchanon quem palàm dixerant, intellexerunt eos esse literarum imperitos, et idiotas, eosque admirati sunt; atque agnouerunt ipsos cum Jeschua versatos fuisse.

14 * Conspiciebant porrò adstantem cum eis claudum illum qui sanatus fuerat; nihilque poterant eis contradicere.

15 * Tunc iusserunt eos exire è Synagoga sua; dicebántque alius ad alium:

16 * Quid faciemus hominibus istis? ecce enim signum illud manifestum, quod editum est per eos omnibus incolis Ourischlem notum est; nec possumus inficiari.

17 * Sed ne magis fama isthæc peruagetur, interminemur eis, ne amplius loquantur in nomine isto vlli hominum.

18 * Proinde aduocarunt eos, & præceperunt eis, ne omninò loquerentur aut docerent in nomine Jeschua.

Martyrum.

19 * Responderunt Schemeoun Kipho & Iouchanon, ac dixerunt eis, An rectum sit apud Deũ, vobis obedire potius, quàm Deo; iudicate.

20 * Non enim possumus quod vidimus & audiuimus non loqui.

21 * Et interminati sunt eis, ac dimiserunt eos. Non enim inuenerunt causam quam capiti eorum imponerent propter populũ; quandoquidem vnusquisque glorificabat Deum super eo quod factum fuerat.

22 * Erat enim plusquàm quadraginta annos natus homo ille, in quo editum fuerat hoc signum sanationis.

23 * Quumque dimissi essent, venerunt ad fratres suos, & renuntiarunt eis quæcunque dixerant Sacerdotes & Seniores.

24 * Isti autem quum audissent, simul extulerunt vocem suam ad Deum, dixeruntque: Domine, tu es Deus qui fecisti cælum et terram, & maria & omnia quæ in eis sunt:

---

11 הָנוּ בְאַפָּא [c] דְּאִסְתְּלִיתוּן אַנְחוּן [f] בַּנַּיָּא וְהוּ הֲוָא לְרֵישׁ קַרְנָא׃

12 וְלֵית בְּאָנָשׁ אָחֳרִין [g] פּוּרְקָנָא לָא גֵּיר אִיתּ שְׁמָא אָחֳרָנָא תְּחֵית שְׁמַיָּא [h] דְּאִתְיְהֵב לְבְנֵי נָשָׁא דְּבֵהּ [i] נֶלֵא [k] לְמֶחֱא [l]׃

13 וְכַד שְׁמַעוּ [l] מֶלְּהֵה דְּשִׁמְעוֹן וְדִיוּחָנָן דְּעִין בְּגְלָא אֲמַרוּהָ [m] אֶסְתַּכְלוּ דְּלָא יָרְעִין סָפְרָא [n] וְהָדְיוּטֵא אֲנוּן [o] וַהֲרוּ בְּהוֹן [p] וְאִשְׁתּוֹדְעוּ אֲנוּן דְּעִם יֵשׁוּעַ [q] מֶתַּמְפְּכִין הֲווּ׃

14 [r] וְחָזִין הֲווּ דְּקָאֵם הָוָא עַמְּהוֹן חֲגִירָא הוּ [t] דְּאִתַּאסִי וְלָא מָשְׁכְּחִין הֲווּ מְרֵם [v] לְמֵאמַר לוֹקְבֵלְהוֹן׃

15 הֲדִירִין פַּקְּדוּ [x] דְּנִפְקִין אֱנוּן מִן כְּנִשְׁתְּהוֹן וְאָמְרִין הֲווּ חַד לְחַד׃ 16 מָנָא נֶעְבֵּד לְהוֹן לְגַבְרֵא הָלֵין הָא גֵּיר [y] אָתָא

[z] גְּלִיתָא דַּהֲוָה [a] בְּאִידֵיהוֹן לְכָל הוֹן [b] עֲמוּרֵיהּ דְּאוּרְשְׁלֵם [c] אִתְיַדַּעַת וְלָא מָשְׁכְּחִינַן דְּנֵכְפּוּר׃ 17 אֶלָּא דְּלָא [d] נֶתְלַחֵם לְהוֹן [e] דְּהוּב לָא נְמַלְּלוּן בְּשְׁמָא הָנָא לֵאנָשׁ מִן בְּנֵינָשָׁא׃

[c] סְלָא פיר׳ מאס [f] בְּנָא [g] פְּרַק [h] יְהַב פיר׳ צרך [i] חֲיָא [l] מַלַּל [m] סְכַל חמן לשון יון פוזים [n] תָּחַר כמו חזה [p] יְדַע [q] הַפַּךְ [r] חֲזָא [s] קוּם [t] אֲסָא [v] אֲמַר [x] נִפַּק [y] כמו אות [z] גְּלָא [a] יַר [b] עֲמַר פיר׳ שב [c] יְדַע

Psal.117 b.22 Mat.21. d.42 Mar.12. a.10 Luc.20. c.17 Isa.28.d 16 1.Pet.2. a.7 Rom.9. g.33

11 ‡ Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ędificantibus, qui factus est in caput anguli.

12 ‡ Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri.

13 ‡ Videntes autem Petri constantiam & Iohannis, comperto quòd homines C essent sine literis & idiotæ, admirabantur; & cognoscebant eos, quoniam cum Iesu fuerant:

14 ‡ Hominem quoque videntes stantem cũ eis qui curatus fuerat, nihil poterant contradicere.

15 ‡ Iusserunt autem eos foras extrà concilium secedere: & conferebant adinuicem,

16 ‡ Dicentes: Quid faciemus hominibus istis? quoniam quidem notum signum factum est per eos, omnibus habitantibus Ierusalem manifestum est, & non possumus negare.

17 ‡ Sed ne amplius diuulgetur in populum, comminemur eis, ne vltrà loquantur in nomine hoc vlli hominum.

18 ‡ Et vocantes eos, denuntiauerunt ne omnino loquerẽtur, neque docerent in D nomine Iesu.

19 ‡ Petrus verò & Iohannes respondentes, dixerunt ad eos, Si iustum est in conspectu Dei, vos potius audire, quàm Deum, iudicate.

20 ‡ Non enim possumus quæ vidimus & audiuimus, non loqui.

21 ‡ At illi cõminantes, dimiserunt eos, non inuenientes quomodo punirẽt eos, propter populum; quia omnes clarificabant id quod factum fuerat, in eo quod acciderat.

22 ‡ Annorum enim erat amplius quadraginta homo in quo factum fuerat signum istud sanitatis.

23 ‡ Dimissi autem venerunt ad suos, & annũtiauerunt eis quanta ad eos principes Sacerdotum & Seniores dixissent. E

24 ‡ Qui cùm audissent, vnanimiter leuauerunt vocem ad Deum, & dixerunt: Domine, tu Deus qui fecisti cælum & terram, mare & omnia quæ in eis sunt:

11 ‡ οὗτός ἐστιν ὁ λίθος ὁ ἐξουθενηθεὶς ὑφ' ὑμῶν τῶν οἰκοδομούντων, ὁ γενόμενος εἰς κεφαλὴν γωνίας.

12 ‡ Καὶ οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἡ σωτηρία. οὐδὲ γὰρ ὄνομά ἐστιν ἕτερον τὸ δεδομένον ἐν ἀνθρώποις, ἐν ᾧ δεῖ σωθῆναι ἡμᾶς.

13 ‡ Θεωροῦντες δὲ τὴν τοῦ Πέτρου παῤῥησίαν καὶ Ἰωάννου, καταλαβόμενοι ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν ἀγράμματοι καὶ ἰδιῶται, ἐθαύμαζον· ἐπεγίνωσκόν τε αὐτοὺς ὅτι σὺν τῷ Ἰησοῦ ἦσαν.

14 ‡ Τὸν τε ἄνθρωπον βλέποντες σὺν αὐτοῖς ἑστῶτα τὸν τεθεραπευμένον, οὐδὲν εἶχον ἀντειπεῖν.

15 ‡ Κελεύσαντες δὲ αὐτοὺς ἔξω τοῦ συνεδρίου ἀπελθεῖν, συνέβαλλον πρὸς ἀλλήλους,

16 ‡ λέγοντες, Τί ποιήσωμεν τοῖς ἀνθρώποις τούτοις; ὅτι μὲν γὰρ γνωστὸν σημεῖον γέγονε δι' αὐτῶν, πᾶσι τοῖς κατοικοῦσιν Ἰερουσαλὴμ φανερόν, καὶ οὐ δυνάμεθα ἀρνήσασθαι.

17 ‡ ἀλλ' ἵνα μὴ ἐπὶ πλεῖον διανεμηθῇ εἰς τὸν λαόν, ἀπειλῇ ἀπειλησώμεθα αὐτοῖς μηκέτι λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ μηδενὶ ἀνθρώπῳ.

18 ‡ Καὶ καλέσαντες αὐτοὺς, παρήγγειλαν αὐτοῖς τὸ καθόλου μὴ φθέγγεσθαι, μηδὲ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.

19 ‡ Ὁ δὲ Πέτρος καὶ Ἰωάννης ἀποκριθέντες πρὸς αὐτοὺς εἶπον, εἰ δίκαιόν ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὑμῶν ἀκούειν μᾶλλον ἢ τοῦ θεοῦ, κρίνατε.

20 ‡ οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν.

21 ‡ Οἱ δὲ προσαπειλησάμενοι ἀπέλυσαν αὐτοὺς, μηδὲν εὑρίσκοντες τὸ πῶς κολάσωσιν αὐτοὺς, διὰ τὸν λαόν, ὅτι πάντες ἐδόξαζον τὸν θεὸν ἐπὶ τῷ γεγονότι.

22 ‡ ἐτῶν γὰρ ἦν πλειόνων τεσσαράκοντα ὁ ἄνθρωπος ἐφ' ὃν ἐγεγόνει τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἰάσεως.

23 ‡ Ἀπολυθέντες δὲ ἦλθον πρὸς τοὺς ἰδίους, καὶ ἀπήγγειλαν ὅσα πρὸς αὐτοὺς οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι εἶπον.

24 ‡ Οἱ δὲ ἀκούσαντες ὁμοθυμαδὸν ἦραν φωνὴν πρὸς τὸν θεὸν, καὶ εἶπον, Δέσποτα σὺ ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς·

---

18 [i]וַיִּקְרָ֣ו אֹתָ֗ן וַיְפַקְּד֤וּ אֹתָן֙[k] וְלֹ֣א נָמְל֔וּן[l] וְלֹ֥א בַלְפ֖וּן בְּשֵׁ֣ם יֵשׁ֑וּעַ׃ [a]רְסָחֲתָא ט

19 [b]עֲנ֤וֹ שְׁמָעִין֙ כְּאַפָּ֔א וְיוֹחָנָ֖ן אֵ֣ן כְּאָנָ֑א קֳדָ֣ם אֱלָהָ֗א דַּלְכ֥וֹן נְשָׁמַ֛ע יַתִּ֥יר מִן־[c]אֱלָהָ֖א דוּנ֥וּ׃

20 לָ֣א [d]גַ֔יר [e]מְשָׁכְחִינָ֥ן דְּמָ֖א [f]דַּחֲזִ֣ין וְשָׁמְעִ֑ין דְּלָ֥א [g]נְמַלְּלִֽיוּהִי׃ 21 [g]וְאִתְלַחֲמ֣וּ לְהוֹן֮[h] וַשְׁרֹ֣ו אֵנ֣וּן לָא־גֵ֔יר אֶשְׁכַּחוּ֙

לְהוֹן֙[i] עֲלָ֣תָא [k]דְּנָסִ֔ימוּן[l] בְּרִישְׁהוֹן֙ מְטַ֣ל עַמָּ֔א כְּלָ֗נָשׁ גֵּ֚יר מְשַׁבַּ֣ח הֲוָ֔א לַאֲלָהָ֖א עַל־מֵ֣דֶם דַּהֲוָ֑א׃ 22 יַתִּ֣יר גֵּ֔יר מִן־

בַּר־אַרְבְּעִ֥ין שְׁנִ֖ין [m]אִיתַ֣וֹהִי הֲוָ֑א גַּבְרָ֕א הַוּ֥ה דַּהֲוָ֖ת בֵּ֥הּ הָדָ֛א [n]אָתָ֥א [o]דְּאִסְיוּתָֽא׃

23 וְכַד֙ [p]אֶשְׁתְּרִ֔יו [q]אֲתַ֖ו לְוָת֣ אֲחַיְהוֹן֒ [r]וְאִשְׁתַּעִ֣יו לְהוֹן֮ כָּל־מָ֣א דַּאֲמַר֣וּ כָּהֲנַיָּ֔א וְקַשִּׁישַׁיָּ֖א׃ 24 וְהֵ֨נוּן כַּד֙ שְׁמַע֣וּ

[s]אַקְּחָ֔דָא [t]אָרִ֥ימוּ קָ֖לְהוֹן לְוָת֣ אֱלָהָ֑א וַאֲמַר֣וּ מָרְיָ֗א אַנְתְּ֤ הוּ֙ אֱלָהָ֔א דַּעֲבַ֥דְתְּ שְׁמַיָּ֖א וְאַרְעָ֣א וְיַמְּמָ֑א וְכָל־דִּ֥אית בְּהוֹן׃

[l] קְרָא [k] פי׳ כתו [l] עַלַף
[a] פי׳ עדים
[b] עָנָא [c] דוּן [d] שְׁכַח
[e] חָוָא [f] מַלֵּל [g] לְחַם
[h] שְׁרָא [i] עֲלַל [k] סוּם
[l] רֵישׁ [m] אִית כמו ש
[n] במו אות
[o] אטא [p] שְׁרָא [q] אֲתָא
[r] שְׁעָא פי׳ סיפר
[s] יַחַד [t] רום

25 * Tuque is es qui locutus es per Spiritum Sanctitatis per os Dauid serui tui: Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inane?

26 * Astiterunt reges terræ principesque, & consilium inierunt simul aduersus Dominum & aduersus Meschicho eius.

27 * Congregati sunt enim verè in hac ciuitate aduersus sanctum filium tuum Ieschua, quem tu vnxisti, Heroudes & Pilatus cum

28 gentibus & Synagoga Israel, * Vt facerent quæcunque manus tua, & voluntas tua prius designauerat esse facienda.

29 * Sed & nunc Domine intuere & vide minas eorum, & da seruis tuis vt palàm prædicent sermonem tuum.

30 * Quum manum tuam porriges ad sanandum, vtque virtutes edantur in nomine Filij tui sancti Ieschua.

31 * Et quum orassent ac fuissent auspicati preces, commotus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu Sanctitatis, ac loquebantur palam sermonẽ Dei.

Feria tertia Candidatorum.

32 * Erat autem cœtus hominum illorum qui crediderant, anima vna, & vna mens: nemoque ex eis dicebat de facultatibus quas possidebat suas esse, sed omnia quæ habebant, erant societatis.

33 * Magnáque virtute testabantur ipsi Apostoli de resurrectione Ieschua Meschicho: & gratia magna inerat illis omnibus.

34 * Cæterùm nemo erat inter eos egenus: illi enim qui possidebant fundos & domos, vendebant, & adferebãt pretia eorum quę vendita fuerant:

35 * Deponebántque ad pedes Apostolorum: & hoc dabatur vnicuique prout egebat.

36 * Iauseph autem ille qui cognominatus est Barnabba ab Apostolis (quod exponitur Filius consolationis) Leuita, ex regione Cypri,

37 * Habebat agrum, & vendidit eum, attulitque pretium & deposuit ante pedes Apostolorum.

Defunctorum. CAP. V.

1 POrrò vir quidam, cuius nomen erat Chanania, cum vxore sua nomine Schaphira, vendiderat fundum suum.

---

25 וְאַנְתְּ הוּ וְמַמַלֶּלְתְּ בְּיַד רוּחָא דְקוּדְשָׁא בְּפוּם דָּוִיד עַבְדָּךְ לְמָנָא רְגָשׁוּ עַמְמֵא [u] וְאֻמְּתָא [x] רְנִי [y] סְרִיקוּתָא׃
26 קָמוּ מַלְכֵּא דַּאַרְעָא [z] וְשַׁלִּיטָנֵא [a] וְאִתְמַלְכוּ אַכְחָדָא עַל מְרֵיהּ וְעַל מְשִׁיחֵהּ׃ 27 אֲתְכַּנְשׁוּ גֵיר [c] שַׁרַיָּאוּת
בַּמְדִינְתָּא הָדָא עַל קַדִּישָׁא בְּרָךְ יֵשׁוּעַ אֵינָא דַּאנְתְּ [d] מְשַׁחְתְּ הֲרוֹדֵס וּפִילַטוֹס עִם עַמְמֵא וְכְנֶשָׁא דְּיִשְׂרָיֵל׃
28 לְמֶעְבַּד כָּלְמָא [e] דְּאִידָךְ [f] וְצֵבְיָנָךְ קַדֶּם רְשַׁם דְּנֶהֲוָא׃ 29 וְאַף הָשָׁא מָרֵיהּ [g] חוּר וַחֲזִי [i] לְלוּחֲמַיהוֹן [k] וְהַב
לְעַבְדָיִךְ דְּעִין בְּגֵלָא נֶהֱוֹון [l] מַכְרְזִין [m] מִלְּתָךְ׃ 30 כַּד [n] אִידָךְ [o] מוֹשֵׁט אַנְתְּ לְאַסְוָתָא וְלַגְבָרָוָתָא דְּנֶהֱוֹין בְּשֻׁמֵּהּ
דְּבְרָךְ קַדִּישָׁא יֵשׁוּעַ׃ 31 וְכַד בְּעוֹ וְאִתְכַּשָּׁפוּ אֶתְרָא דְּבֵהּ כְּנִישִׁין הֲווֹ וְאִתְמְלִיוּ כֻּלְּהוֹן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא וַמְמַלְלִין הֲווֹ עִין בְּגֵלָא מִלְּתָא דַּאלָהָא׃

[u] כמו לאמים׃
[x] רְנָא פיר׳ הגה
[y] סְרָקָ ופור׳ ריק
[z] קוּם [a] שַׁלַּט
[b] פיר׳ בועזו
[c] שַׁרַר פיר׳ נאצות
[d] מְשַׁח [e] יַד [f] צְבָא
[g] פיר׳ הכש
[i] חֲזָא [l] לְחַס [k] וְהֵב
[l] בְּרִז [m] מַלֵּל [n] יַד [o] יְשַׁט

*Qui Spiritu sancto per os patris nostri Dauid pueri tui dixisti, Quare fremuerunt gentes,& populi meditati sunt inania? *Astiterunt reges terrę,& principes conuenerunt in vnum aduersus Dominum, & aduersus Christum eius.

*Conuenerunt enim verè in ciuitate ista aduersus sanctum puerum tuum Iesum quem vnxisti, Herodes, & Pontius Pilatus,cum gentibus & populis Israel,

*Facere quæ manus tua & consilium tuum decreuerunt fieri.

*Et nunc Domine respice in minas eorum,& da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum:

*In eo quòd manum tuam extendas ad sanitates & signa & prodigia fieri per nomen sancti filij tui Iesu.

*Et cùm orassent,motus est locus in quo erant congregati: & repleti sunt omnes Spiritu sancto, & loquebantur verbum Dei cum fiducia.

*Multitudinis autem credentium erat cor vnum & anima vna: nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat; sed erant illis omnia communia.

*Et virtute magna reddebant Apostoli testimonium resurrectionis Iesu Christi Domini nostri: & gratia magna erat in omnibus illis.

*Neque enim quisquam egens erat inter illos. Quotquot enim possessores agrorum aut domorum erant, vendẽtes afferebant pretia eorum quę vendebant,

*Et ponebant ante pedes Apostolorum. Diuidebatur autem singulis prout cuique opus erat.

*Ioseph autem, qui cognominatus est †Barnabas ab Apostolis,(quod est interpretatum, Filius consolationis) Leuites, Cyprius genere;

*Cùm haberet agrum, vendidit eum; & attulit pretium, & posuit ante pedes Apostolorum.

Psal. 2. a. 1.

Barsabas

CAP. V.

VIr autem quidam nomine Ananias, cum Saphira vxore sua vendidit agrum:

*ὁ διὰ στόματος Δαβὶδ παιδός σου εἰπών, ἱνατί ἐφρύαξαν ἔθνη, καὶ λαοὶ ἐμελέτησαν κενά;

*παρέστησαν οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ οἱ ἄρχοντες συνήχθησαν ἐπὶ τὸ αὐτὸ τοῦ κυρίου καὶ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ.

*συνήχθησαν γὰρ ἐπ' ἀληθείας ἐπὶ τὸν ἅγιον παῖδά σου Ἰησοῦν, ὃν ἔχρισας, Ἡρῴδης τε καὶ Πόντιος Πιλάτος, σὺν ἔθνεσι καὶ λαοῖς Ἰσραήλ,

*ποιῆσαι ὅσα ἡ χείρ σου καὶ ἡ βουλή σου προώρισε γενέσθαι.

*καὶ τὰ νῦν κύριε ἔπιδε ἐπὶ τὰς ἀπειλὰς αὐτῶν, καὶ δὸς τοῖς δούλοις σου μετὰ παρρησίας πάσης λαλεῖν τὸν λόγον σου,

*ἐν τῷ τὴν χεῖρά σου ἐκτείνειν εἰς ἴασιν, καὶ σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ ἁγίου παιδός σου Ἰησοῦ.

*καὶ δεηθέντων αὐτῶν ἐσαλεύθη ὁ τόπος ἐν ᾧ ἦσαν συνηγμένοι, καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἐλάλουν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ μετὰ παρρησίας.

*Τοῦ δὲ πλήθους τῶν πεπιστευκότων ἦν ἡ καρδία καὶ ἡ ψυχὴ μία, καὶ οὐδὲ εἷς τι τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ ἔλεγεν ἴδιον εἶναι, ἀλλ' ἦν αὐτοῖς ἅπαντα κοινά.

*καὶ μεγάλῃ δυνάμει ἀπεδίδουν τὸ μαρτύριον οἱ ἀπόστολοι τῆς ἀναστάσεως τοῦ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ, χάρις τε μεγάλη ἦν ἐπὶ πάντας αὐτούς·

*οὐδὲ γὰρ ἐνδεής τις ὑπῆρχεν ἐν αὐτοῖς· ὅσοι γὰρ κτήτορες χωρίων ἢ οἰκιῶν ὑπῆρχον, πωλοῦντες ἔφερον τὰς τιμὰς τῶν πιπρασκομένων,

*καὶ ἐτίθουν παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων· διεδίδετο δὲ ἑκάστῳ καθότι δή τις χρείαν εἶχεν.

*Ἰωσῆς δὲ ὁ ἐπικληθεὶς Βαρνάβας ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον, υἱὸς παρακλήσεως, Λευίτης, Κύπριος τῷ γένει,

*ὑπάρχοντος αὐτῷ ἀγροῦ, πωλήσας ἤνεγκε τὸ χρῆμα, καὶ ἔθηκε παρὰ τοὺς πόδας τῶν ἀποστόλων.

ε.

*Ἀνὴρ δέ τις Ἀνανίας ὀνόματι, σὺν Σαπφείρῃ τῇ γυναικὶ αὐτοῦ ἐπώλησε κτῆμα·

---

[32] אִית הֲוָא דִין לִכְנִשְׁתָּא דְמַאמְנָא אִילִין דְהַימְנוּ הֲווֹ חָדָא נַפְשׁ וְחַד רַעְיָן וְלָא אֲנָשׁ מִנְהוֹן אָמַר הֲוָא עַל כְּסֵא דְקָנֵא הֲוָא דִילֵהּ אֶלָּא כֹּל מִדֵּם דְאִית הֲוָא לְהוֹן דְגָוָא הֲוָא׃ [33] וּבְחַיְלָא רַבָּא מְסַהֲדִין הֲווֹ הַנּוּן שְׁלִיחֵא עַל קְיָמְהֵהּ דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא וְטִיבוּתָא רַבְּתָא אִית הֲוָת עִם כֻּלְּהוֹן׃ [34] וְאֲנָשׁ לֵית הֲוָא בְּהוֹן דְצָרִיךְ אִילֵין גְּיר דְקָנַיִן הֲוֵי קוּרְיָא וּבָתֵּי מְזַבְּנִין הֲווֹ וּמַיְתֵין דְמֵיָא דְמִדֵּם דְמָזְדַּבְּנִין׃ [35] וְסָיְמִין הֲווֹ לָוֹת דְגַלֵּיהוֹן דְשְׁלִיחֵא וּמְתְיַהֲב הֲוָא לֵאנָשׁ אֱנָשׁ אֵיךְ מִדֵּם דְסָנִיק הֲוָא׃ [36] יוֹסֵף דִין הַו דְאִתְכַּנִי בַּרְנַבָא מִן שְׁלִיחֵא דְמִתְתַּרְגַּם בְּרָא דִנְבוּאָא לֵוָיָא מִן אַתְרָא דְקוּפְרוֹס׃ [37] אִית הֲוָא לֵהּ קַרְיְתָא וְזַבְּנַהּ וְאֵיתִי דְמֵיהּ וְסָם קֳדָם רַגְלַיהוֹן דְשְׁלִיחֵא׃

[1] דַיּוֹם תְּלָתָא וְחֵזְרָא יא קְפָאלוֹן ה וְגַבְרָא חַד דְשְׁמֵהּ הֲוָא חַנַנְיָא עִם אַנְתְּתֵהּ דְשְׁמָהּ הֲוָא שַׁפִּירָא זַבֵּן הֲוָא קְרִיְתֵהּ׃

a פיר׳ לבנים
b חַיְמַן c רְעָא כמו רצוה
d כְּסָא פיר׳ ממון
e פיר׳ חיבור
f סְחֵד g קוּם h כמו בחים
i אִתָּא k סוּם l יְחֵב
m כַּנִּי n חֲרֵגִם o בַּיְיָא
p פיר׳ נחמה q פיר׳ שדה
r אֲחָזָא

2 ‡ Abstulit autem ex pretio, abdiditque, conscia vxore sua, & attulit partem pecuniæ ac deposuit ante pedes Apostolorum.

3 ‡ Cui dixit Schemeoun, Chanania, cur ita impleuit Satanas cor tuum, vt mentireris in Spiritum Sanctitatis, & interuerteres ex pecunia pretij fundi illius?

4 ‡ Nonne tuus erat priusquàm vendidisses? & postquàm venundatus est rursus tu potestatem habebas super pretium: quid tibi venit in mentem vt exequereris hanc voluntatem? Non mentitus es in homines, sed in Deum.

5 ‡ Quumque audisset Chanania hos sermones, cecidit, & mortuus est. Et pauor ingens inuasit omnes qui hæc audierant.

6 ‡ Surrexerunt autem ij qui iuuenes erant inter eos, & collegerunt eum, sepultumque eduxerunt.

7 ‡ Tribus verò pòst horis & vxor eius ingressa est, quum nesciret quid actum esset.

8 ‡ Cui dixit Schemeoun: Dic mihi, num his pretiis [tanti] vendidistis fundũ? Ipsa verò dixit, Etiam, his pretiis [tanti.]

9 ‡ Dixit ei Schemeoun, Quoniam æquales fuistis ad tentandum Spiritum Domini, ecce pedes eorum qui sepelierunt maritum tuum sunt pro foribus, & ipsi efferent te.

10 ‡ Et eo ipso momento cecidit ad pedes eorum, & mortua est. Et ingressi sunt iuuenes illi, & nacti sunt eam mortuam, & collectã in feretrum efferentes, sepelierunt eam ad tumulum mariti sui.

11 ‡ Et extitit timor ingens in tota Ecclesia, & in omnibus qui hæc audierunt.

Apostolorum.

12 ‡ Edebantur autem per manum Apostolorum signa & virtutes multæ in populo: & erant omnes congregati simul in porticu Schelemoun.

13 ‡ Ex aliis autem nemo audebat ad eos accedere, sed magnificabat eos populus.

14 ‡ Magisque accrescebant ij qui credebant in Domino cœtus virorum & mulierum.

15 ‡ Adeò vt in plateas efferrent ægrotos, coniicerentque in grabatis, vt quum veniret Schemeoun, vel vmbra ipsius operiret eos.

---

2 וַשְׁקַל מִן [a] טִימֵהּ וְטַשִׁי כַּד [b] רְגִישָׁא הַוַת אַנְתְּתֵהּ [c] וְאֵיתִי מְנָא מִן כְּסָפָא וְסָם קֻדָם רַגְלַיהוֹן דַּשְׁלִיחֵא ׃

3 וְאֲמַר לֵהּ שְׁמְעוֹן חַנַנְיָא מָנוֹ דְּהָכְנָא מְלָא סָטָנָא בְּלִבָּךְ [d] דַּחְדַּגֵּל בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא וַתְּטַשֵּׁא מִן כְּסָפָא דְּזַמֵּיהּ

4 דַּקְרִיתָא ׃ לָא הֲוָא דִּילָךְ הַוַת עַד לָא תְּזַבְּנַת וּמִן [f] דְּאִזְדַּבְּנַת תּוּב אַנְתְּ שַׁלִּיט הֲוַיְתְּ עַל דְּמֵיהּ לְמָנָא [g] סָטְתְּ בְּלִבָּךְ

דְּהֵעֲבֵד צְבוּתָא הָדָא לָא דַּגְלְתְּ בַּבְנֵי אֱנָשָׁא אֶלָּא בַּאלָהָא ׃ 5 וְכַד שְׁמַע חַנַנְיָא הָלֵין [h] מֶלֵּא נְפַל [i] וּמִית וַהֲוָת

דַּחְלָתָא רַבְּתָא בְּכֹלְהוֹן הָלֵין דְּשְׁמַעוּ ׃ 6 [k] וְקָמוּ אִילֵין דְּעֻלַּימִין בְּחוּן וְכַנְּשׁוּהִי [l] וְאַפֵּקוּ לְקִבְרוּהִי ׃

7 וּמִזְּבַּתַר [m] דַּהֲוַי תְּלַת שָׁעִין אָף אִנְתְּתֵהּ [n] עֲלַת כַּד לָא יְדָעָא מָנָא הֲוָא ׃

8 אֲמַר לָהּ שְׁמְעוֹן אֲמַרִילִי אִין בְּהָלֵין זַמַנָא זַבְּנְתּוּן קַרְיְתָא הֵידֵין אֲמַרַת אִין בְּהָלֵין זַמַנָא ׃

---

[a] מִן לְשׁוֹן יָן
[b] רְגַשׁ פִּיר׳ רֹגֶז
[c] אִנְתְּתָא
[d] פִּיר׳ כּוֹב [e] פִּיר׳ שֶׁדֶה
[f] זַבֵּן [g] סוּם
[h] מַלֵּל [i] מוּת
[k] קוּם [l] נְפַק
[m] בָּתַר [n] עָלַל

* Et fraudauit de pretio agri, conscia vxore sua: & afferens partem quandam, ad pedes Apostolorum posuit.

ad Ananiam, Anania * Dixit autem Petrus†: Anania, cur tentauit Satanas cor tuũ, mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?

* Nonne manẽs tibi manebat, & venundatum in tua erat potestate? Quare posuisti in corde tuo hanc rem? Non es mentitus hominibus, sed Deo.

* Audiens autem Ananias hæc verba, cecidit, & expirauit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierũt.

* Surgentes autem iuuenes, amouerunt eum, & efferentes sepelierunt.

* Factum est autem quasi horarum trium spatium, & vxor ipsius, nesciens B quod factum fuerat, introiuit.

Dixit *†Respondit autẽ ei Petrus: Dic mihi mulier, si tanti agrum vendidistis? At illa dixit, Etiam tanti.

* Petrus autem ad eam: Quid vtique conuenit vobis tentare Spiritum Domini? Ecce, pedes eorum qui sepelierunt virum tuum ad ostium, & efferent te.

* Confestim cecidit ante pedes eius, & expirauit. Intrantes autem iuuenes, inuenerunt illam mortuam: & extulerunt, & sepelierunt ad virum suum.

* Et factus est timor magnus in vniuersa Ecclesia, & in omnes qui audierunt hæc.

*Per manus autem Apostolorum fiebant signa & prodigia multa in plebe. C Et erant vnanimiter omnes in porticu Salomonis.

* Cæterorum autem nemo audebat se iungere illis: sed magnificabat eos populus.

* Magis autem augebatur credentium in Domino multitudo virorum ac mulierum:

* Ita vt in plateas eiicerent infirmos, & ponerent in lectulis ac grabatis, vt veniente Petro saltem vmbra illius obumbraret quenquam illorum, & liberarentur omnes ab infirmitatibus suis.

2 * καὶ ἐνοσφίσατο ἀπὸ τῆς τιμῆς, συνειδυίας καὶ τ γυναικὸς αὐτ, καὶ ἐνέγκας μέρ τι παρὰ τοὺ πόδας τῶν ἀποστόλων ἔθηκεν.

3 * εἶπε δὲ πέτρ, ἀνανία, διατί ἐπλήρωσεν ὁ σατανᾶς τὴν καρδίαν σου, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καὶ νοσφίσασθαι ἀπὸ τ τιμῆς τοῦ χωρίου;

4 * οὐχὶ μένον σοι ἔμενε, καὶ πραθὲν ἐν τῇ σῇ ἐξουσίᾳ ὑπῆρχε; τί ὅτι ἔθου ἐν τῇ καρδίᾳ σου τὸ πρᾶγμα τοῦτο; οὐκ ἐψεύσω ἀνθρώποις, ἀλλὰ τῷ θεῷ.

5 * ἀκούων δὲ ὁ ἀνανίας τοὺς λόγους τούτους, πεσὼν ἐξέψυξε. καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

6 * ἀναστάντες δὲ οἱ νεώτεροι συνέστειλαν αὐτὸν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν.

7 * ἐγένετο δὲ ὡς ὡρῶν τριῶν διάστημα, καὶ ἡ γυνὴ αὐτ μὴ εἰδυῖα τὸ γεγονὸς, εἰσῆλθεν.

8 * ἀπεκρίθη δὲ αὐτῇ ὁ πέτρος, εἰπέ μοι, εἰ τοσούτου τὸ χωρίον ἀπέδοσθε; ἡ δὲ εἶπε, ναὶ, τοσούτου.

9 * ὁ δὲ πέτρος εἶπε πρὸς αὐτήν, τί ὅτι συνεφωνήθη ὑμῖν πειράσαι τὸ πνεῦμα κυρίου; ἰδοὺ οἱ πόδες τῶν θαψάντων τὸν ἄνδρα σου, ἐπὶ τῇ θύρᾳ· καὶ ἐξοίσουσί σε.

10 * ἔπεσε δὲ παραχρῆμα παρὰ τοὺς πόδας αὐτ, καὶ ἐξέψυξεν. εἰσελθόντες δὲ οἱ νεανίσκοι, εὗρον αὐτὴν νεκράν, καὶ ἐξενέγκαντες ἔθαψαν πρὸς τὸν ἄνδρα αὐτ.

11 * καὶ ἐγένετο φόβος μέγας ἐφ' ὅλην τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας ταῦτα.

12 * Διὰ δὲ τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων ἐγένετο σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τῷ λαῷ πολλά. καὶ ἦσαν ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἐν τῇ στοᾷ Σολομῶντος·

13 * τῶν δὲ λοιπῶν οὐδεὶς ἐτόλμα κολλᾶσθαι αὐτοῖς, ἀλλ' ἐμεγάλυνεν αὐτοὺς ὁ λαός.

14 * μᾶλλον δὲ προσετίθεντο πιστεύοντες τῷ κυρίῳ πλήθη ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν,

15 * ὥστε καὶ τὰς πλατείας ἐκφέρειν τοὺς ἀσθενεῖς, καὶ τιθέναι ἐπὶ κλινῶν καὶ κραβάτων, ἵνα ἐρχομένου πέτρου, κἂν ἡ σκιὰ ἐπισκιάσῃ τινὶ αὐτῶν.

---

9 אֵמַרְלָה שִׁמְעוּן מָטֵל [o] וְאִשְׁתְּוִיתוּן [p] לִמְנַסְיָנוּ רוּחָה דְּמָרְיָא הָא רַגְלַיהוֹן דְּקָבְרוֹהִי דְּעַלֵּכִי בְּתָרְעָא וְהֵנוּן נַפְקוּנֵכִי : [q] 10 וּבָה בְּשָׁעְתָא נְפַלַת קֳדָם רַגְלַיהוֹן [r] וּמִיתַת [s] וְעַלוּ עַלֵימֵא הָנוּן [t] וְאַשְׁכְּחוּהָ כַּד [u] מִיתָא וְקַפְסוּ

[x] אוֹבִלוּ קְבְרוּהָ עַל [y] גְּנֵב בַּעֲלָהּ : 11 וַהֲוָת דְּחִלְתָּא רַבְּתָא בְּכֹלָּה [z] עִדְּתָא וּבְכֹלְּהוֹן הָנוּן דִּשְׁמָעוּ :

דִּשְׁלִיחָא יב

12 [a] וְהֲוָיִן הֲוֵי בִּיד שְׁלִיחָא [b] אָתְוָתָא [c] וְגִבְרָוָתָא בְּעַמָּא וְכֹלְּהוֹן כְּנִישִׁין הֲווֹ אַכְחָדָא [d] בְּאַסְטְוָא דִּשְׁלֵימוֹן : 13 וּמִן אָחֳרָנָא אֱנָשׁ לָא [e] מְסָרַח הֲוָא דְּנָהְקָרֵב לֳהוֹן אֶלָּא [f] מָרֵב הֲוָא לְהוֹן עַמָּא : 14 וְיַתִּיר [g] מְתְּחָסְפִין הֲווֹ אִילֵין [h] דְּמְהֵימְנִין הֲווֹ בְּמָרְיָא כְּנְשָׁא דְּגַבְרָא וְדִנְשָׁא : 15 אַיכַנָּא דְּבְשׁוּקָא

[i] מַפְּקִין הֲווֹ [k] לְכֻרְסְיָא כַּד [l] רְמִין הֲוֵי בְּעָרְסָתָא דְּאִם אָתָא שְׁמְעוֹן אַפֵּץ [m] טְלָנִיתֵהּ תַּגִּין עֲלֵיהוֹן :

* שָׁוָא [p] נְסָא [q] נְפַק
[r] מוּת [s] עֲלַל [t] שְׁכַח
[u] מוּת [x] וְגַבַּל
[y] פִּיר׳ גִּבְעָה [z] פִּיר׳ קְהַל
[a] חֲנָא [b] אָתָא כְּמוֹ אוֹת
[c] פִּיר׳ מַעֲשִׂים נִפְלָאִים
[d] אוּלַם מִן לְשׁוֹן יָוָן
[e] אַמְרַח [f] וְרַב כְּמוֹ רִבּוּ
[g] יָסַף [h] חִיְּמֵן [i] נְפַק
[k] כְּרֵסֵה [l] רְמָא
[m] פִּיר׳ אוּלַי

16 ‡ Conueniebant autem plurimi ad eos ex vrbibus aliis adiacentibus Ouriſchlem, qui adferebant ægros, eoſque in quibus eſſent ſpiritus immundi, & ſanabantur omnes.

17 ‡ Proinde replebatur inuidia ſummus Sacerdos, cunctíque qui cum eo erant (quum eſſent ex doctrina Zadoukæorum:)

18 ‡ Et iniecerunt manus in Apoſtolos, prehenſoſque obuinxerunt in carcere.

19 ‡ Tunc noctu Angelus Domini reſerauit fores carceris, & eduxit eos, ac dixit eis:

20 ‡ Ite, ſtate in templo, & loquimini ad populum omnes hos ſermones vitæ.

21 ‡ Exierunt igitur tempore matutino, & introierunt in templum, ac docebant. Princeps autem Sacerdotum ijque qui cum eo erant, aduocarunt ſocios ſuos & Seniores Iſſroiel: miſeruntque in cuſtodiam qui adducerent Apoſtolos.

22 ‡ Quique profecti eſſent ij qui miſſi fuerant ab eis, non inuenerunt eos in carcere: reuerſi itaque venerunt,

23 ‡ Dicentes, Inuenimus carcerem clauſum cautè, atque adeò cuſtodes ſtantes pro foribus, & aperuimus, at neminem inuenimus illic.

24 ‡ Quumque audiſſent hos ſermones principes Sacerdotum & præfecti templo, obſtupeſcebant ſuper his, & cogitabant quid hoc eſſet.

25 ‡ Adueniens autem quidam nuntiauit eis, Viri illi quos vinxeratis in carcere, ecce ſtant in templo, & docent populum.

26 ‡ Tunc abierunt præfecti cum miniſtris vt adducerent eos non per vim (timebant enim ne lapidibus obrueret eos populus.)

27 ‡ Et quum adduxiſſent eos, ſtatuerũt coram tota Synagoga: exorſus eſt autem ſummus Sacerdos dicere eis:

28 ‡ Nonne præcipiendo præcepimus vobis vt neminem doceretis in nomine iſto? Vos autem en repleuiſtis Ouriſchlem doctrina veſtra, vultiſque inducere ſuper nos ſanguinem viri iſtius.

Feria quarta Candidatorum.

29 ‡ Reſpondit Schemeoun cum Apoſtolis, et ait illis, Deo oportet obedire potius quàm hominibus.

16 ‡ Concurrebat autem & multitudo vicinarum ciuitatum Ieruſalem, afferentes ægros, & vexatos à ſpiritibus immũdis: qui curabantur omnes.

16 ‡ Συνήρχετο δὲ καὶ τὸ πλῆθος τῶν περιξ πόλεων εἰς ἱερουσαλὴμ, φέροντες ἀσθενεῖς & ὀχλουμένους ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων, οἵτινες ἐθεραπεύοντο ἅπαντες.

17 ‡ Exurgens autem princeps Sacerdotum & omnes qui cum illo erant, quę eſt hæreſis Sadducæorum, repleti ſunt zelo:

17 ‡ ἀναστὰς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ πάντες οἱ σὺν αὐτῷ, ἥτις ἐστὶν αἵρεσις τῶν Σαδδουκαίων, ἐπλήσθησαν ζήλου.

18 ‡ Et iniecerunt manus in Apoſtolos, & poſuerunt eos in cuſtodia publica:

18 ‡ καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας αὐτῶν τοῖς ἀποστόλοις, καὶ ἔθεντο αὐτοὺς ἐν τηρήσει δημοσίᾳ.

19 ‡ Angelus autẽ Domini per noctem aperiens ianuas carceris, & educens eos, dixit:

19 ‡ ἄγγελος δὲ κυρίου διὰ τῆς νυκτὸς ἀνοίξας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, ἐξαγαγών τε αὐτοὺς, εἶπε,

20 ‡ Ite, & ſtantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ huius.

20 ‡ πορεύεσθε, καὶ σταθέντες λαλεῖτε ἐν τῷ ἱερῷ τῷ λαῷ πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης.

21 ‡ Qui cùm audiſſent, intrauerunt diluculò in templum, & docebant. Adueniens autem princeps Sacerdotum & qui cum eo erant, conuocauerunt concilium & omnes Seniores filiorum Iſrael: & miſerunt ad carcerem vt adducerentur.

21 ‡ ἀκούσαντες δὲ εἰσῆλθον ὑπὸ τὸν ὄρθρον εἰς τὸ ἱερὸν, & ἐδίδασκον. Παραγενόμενος δὲ ὁ ἀρχιερεὺς καὶ οἱ σὺν αὐτῷ, συνεκάλεσαν τὸ συνέδριον καὶ πᾶσαν τὴν γερουσίαν τῶν υἱῶν ἰσραὴλ, καὶ ἀπέστειλαν εἰς τὸ δεσμωτήριον ἀχθῆναι αὐτούς.

22 ‡ Cùm autem veniſſent miniſtri, & aperto carcere non inueniſſent illos; reuerſi nuntiauerunt,

22 ‡ οἱ δὲ ὑπηρέται παραγενόμενοι οὐχ εὗρον αὐτοὺς ἐν τῇ φυλακῇ. ὑποστρέψαντες δὲ ἀπήγγειλαν,

23 ‡ Dicentes: Carcerem quidem inuenimus clauſum cum omni diligentia, & cuſtodes ſtantes ante ianuas: aperientes autem, neminem intus inuenimus.

23 ‡ λέγοντες, ὅτι τὸ μὲν δεσμωτήριον εὕρομεν κεκλεισμένον ἐπὶ πάσῃ ἀσφαλείᾳ, καὶ τοὺς φύλακας ἑστῶτας πρὸ τῶν θυρῶν, ἀνοίξαντες δὲ, ἔσω οὐδένα εὕρομεν.

24 ‡ Vt autem audierunt hos ſermones magiſtratus tẽpli & principes Sacerdotum, ambigebant de illis quidnã fieret.

24 ‡ ὡς δὲ ἤκουσαν τοὺς λόγους τούτους ὅ, τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ ἱεροῦ καὶ οἱ ἀρχιερεῖς, διηπόρουν περὶ αὐτῶν τί ἂν γένοιτο τοῦτο.

25 ‡ Adueniens autem quidam, nuntiauit eis, Quia ecce viri quos poſuiſtis in carcerem, ſunt in templo ſtantes & docentes populum.

25 ‡ παραγενόμενος δέ τις ἀπήγγειλεν αὐτοῖς, λέγων, ὅτι ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οὓς ἔθεσθε ἐν τῇ φυλακῇ, εἰσὶν ἐν τῷ ἱερῷ ἑστῶτες καὶ διδάσκοντες τὸν λαόν.

26 ‡ Tunc abiit magiſtratus cum miniſtris, & adduxit illos ſine vi: timebant enim populum ne lapidarentur.

26 ‡ τότε ἀπελθὼν ὁ στρατηγὸς σὺν τοῖς ὑπηρέταις, ἤγαγεν αὐτοὺς οὐ μετὰ βίας· ἐφοβοῦντο γὰρ τὸν λαὸν ἵνα μὴ λιθασθῶσιν.

27 ‡ Et cùm adduxiſſent illos, ſtatuerunt in concilio. Et interrogauit eos princeps Sacerdotum,

27 ‡ ἀγαγόντες δὲ αὐτοὺς ἔστησαν ἐν τῷ συνεδρίῳ. καὶ ἐπηρώτησεν αὐτοὺς ὁ ἀρχιερεὺς,

28 ‡ Dicens: Præcipiendo præcepim' vobis, ne doceretis in nomine iſto: & ecce repleſtis Ieruſalem doctrina veſtra: & vultis inducere ſuper nos ſanguinem hominis iſtius.

28 ‡ λέγων, οὐ παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τούτῳ; καὶ ἰδοὺ πεπληρώκατε τὴν ἱερουσαλὴμ τῆς διδαχῆς ὑμῶν, καὶ βούλεσθε ἐπαγαγεῖν ἐφ' ἡμᾶς τὸ αἷμα τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

29 ‡ Reſpondens autem Petrus & Apoſtoli, dixerunt: Obedire oportet Deo magis, quàm hominibus.

29 ‡ Ἀποκριθεὶς δὲ πέτρος καὶ οἱ ἀπόστολοι εἶπον, πειθαρχεῖν δεῖ θεῷ, μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις.

---

23 וַאמְרִין אֶשְׁכַּחַן בֵּית אֲסִירָא דַאחִיד זְהִירָאִית וְאַף לְנָטוֹרָא קָאִמִין עַל תַּרְעָא וּפַתַּחְנָא וְאֶנָשׁ לָא אֶשְׁכַּחַן תַּמָּן׃
24 וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין כָּהֲנָא רַבִּי כְּהֲנָא וְאַרְכוֹנֵי דְּהֵיכְלָא תַּוִּירִין הֲווּ עֲלֵיהוֹן מָהִתְחַשְׁבִין הֲוֵי דְּמָנָא הִי הָדָא׃
25 וְאָתָא אֱנָשׁ אַוּדַע אִינּוּן דְּהַנּוּן גַּבְרֵא דַּחֲבַשְׁתּוּן בֵּירְ אֲסִירָא הָא קָאִמִין בְּהֵיכְלָא וּמַלְפִין לְעַמָּא׃
26 הָדֵין אֲזַלוּ אַרְכוֹנֵא עִם רַחֲשָׁא דְּנִיהוֹן אֱנוּן לָא בְּקִטִירָא דָּחֲלִין הֲווּ גֵּיר דִּלְמָא נְרְגוּם אִינּוּן עַמָּא׃
27 וְכַד אַיתְיוּ אִינּוּן קְאֲקִימוּ אִינּוּן קֳדָם כְּלַהּ כְּנִשָׁא וְאַקְף הָוָא רַב כָּהֲנָא לְמֵאמַר לְהוֹן׃ 28 לָא הָוָא מְפַקֵּד
פְּקַנָּן לְכוֹן דְּלָא אֲנָשׁ לָא תַּלְפוּן בְּשְׁמָא הָנָא אֲנָתוּן דֵּין הָא מְלֵיתוּנָה לְאוּרְשְׁלֵם מִן יוּלְפָנְכוֹן וְצָבֵין אַנְתּוּן דְּתַיְתוּן עֲלַיְדְמֵהּ
דְּגַבְרָא הָנָא וּרְיוֹם אַרְבְּעָא דְּחַוָּרָא יג 29 עָנָא שְׁמְעִין עִם שְׁלִיחֵא וַאמַר לֶהוֹן לַאלָהָא וְלֵא לְמְהַטְפְסוּ יַתִּיר מִן דְּלַבְנֵי נָשָׁא׃

C

---

k סכח בלשון מצא l זהר פי׳ בהשגדלות וכמו בוצרים
m קום n מלל
o שרים מן לשון יין
p הור השהומס q חשב
r ירע s קום t אלף
u משמשין עם כלי זין
v אתא w קטירא עזה
x רגם y אתא z קום
a אקף פי׳ והחזיל b אמר
c פי׳ לבנים d פי׳ צריך

30 * Deus Patrum noſtrorum excitauit Ieſchua illum, quem vos trucidaſtis quum ſuſpendiſtis eum in ligno.

31 * Hunc ipſum excitauit Deus principem & viuificatorem [ſeruatorem], & exaltauit eum dextera ſua, vt det pœnitentiam & remiſſionem peccatorum Iſroieli. * Et nos teſtes

32 ſumus horum ſermonum, et Spiritus ille Sanctitatis quẽ dedit Deus iis qui credũt in ipſo.

33 * Quumque audiſſent hos ſermones, corripiebantur furore, & machinabantur eos interficere.

34 * Surrexerat autem vnus ex Periſchæis, cui nomen erat Gamaliel, doctor Legis, et honoratus ab vniuerſo populo; iuſſitque vt illi abducerent Apoſtolos foras paululum tẽporis.

35 * Et ait illis: Viri filij Iſroiel, attendite vobiſipſis, & videte quid vos oporteat facere de his hominibus.

36 * Siquidem ante hoc tempus ſurrexerat Thauda, & dixerat de ſeipſo ſe eſſe quid eximij: & ſecuti ſunt eum circiter quadringenti viri: ipſe autem interfectus eſt, et qui fuerant eum ſecuti, fuſi ſunt, & ad nihilum

37 redacti. * Poſt eum verò ſurrexit Iihoudo Galilæus quibus diebus deſcripti ſunt, quique in pecunia capitatim [cenſu] & auertit populum multum poſt ſe: & ipſe mortuus eſt, & omnes qui eum ſecuti fuerant, diſperſi ſunt.

38 * Nunc autem dico vobis, abſtinete vos ab his hominibus, & obmittite eos: quandoquidem ſi ex hominibus eſt hæc cogitatio & hoc opus, diſſoluentur, & ceſſabunt.

39 * Sin autem ex Deo eſt, non pertinet ad vos manibus veſtris illud compeſcere, ne reperiamini contra Deum inſurgere.

40 * Proinde acquieuerunt ei: ipſique aduocauerunt Apoſtolos, & flagellarunt eos; ac præceperunt eis, ne loquerentur in nomine Ieſchua: eoſque dimiſerunt.

41 * Et exierunt ab eorum conſpectu gaudẽtes, quippe qui digni habiti eſſent pro Nomine [Numine] ignominiam pati.

42 * Neque ceſſabant quotidie docere in templo, domique, et euangelizare de Domino noſtro Ieſchua Meſchicho.

---

30 אֱלָהָא [d]דַאבָהָתַן [c]אֲקִים לְיֵשׁוּעַ אַיְנָא דְאַנְתּוּן קְטַלְתּוּן כַּד [f]תְּלִיתוּנְיְהִי עַל [g]קְיָסָא׃ 31 לֵה לְהָנָא אֲקִים אֱלָהָא
רֵישָׁא [g]וּמְחַיְנָא [h]וְאַרִימֵה בְּיַמִינֵה אַיךְ [i]דְנָהַל [k]תֵּיבוּתָא וְשׁוּבְקַן [l]חֲטָהֵא לְיִסְרָיֵל׃ 32 וַחְנַן סָהֲדֵא חֲנַן [m]דְּמֶלָּא הָלֵין וְרוּחָא
דְקוּדְשָׁא הַו דְיָהֵב אֱלָהָא לַאילֵין [n]דְּמְהַימְנִין בֵּה׃ 33 וְכַד שְׁמַעוּ הָווּ הָלֵין מֶלֵּא [o]מֶתְגַּוְזִלִין הָווּ בְּרוּגְזָא וּמְחַשְׁבִין
דְקוּטְלָא הַו דְיָהֵב אֱלָהָא לַאילֵין [p]דְּמְהַימְנִין בֵּה׃ 34 וְקָם חָדָא חַד מִן פְּרִישָׁא דְשְׁמֵהּ הָוָא גַּמַלִיאֵיל [q]מַלֵּף נָמוּסָא [r]וְמֵיקַר מִן כְּלֵהּ עַמָּא וַפְקַד דְּנַפְקוּן
הָווּ [p]לְמִקְטַל אֱנוּן׃ 35 וַאמַר לְהוּן גַּבְרֵא בְּנֵי יִסְרָיֵל [s]אֲזְדַהֲרוּ בְּנַפְשְׁכוֹן [v]וְחָזוּ מָנָא [x]וְלָא לְכוֹן
אֱנוּן לְשְׁלִיחֵא לְבַר [s]עֲרָנָא זְעוֹרָא׃ 36 מִן קֳדָם גֵּיר הָנָא זַבְנָא קֵם הָוָא תוּדָא וַאמַר עַל נַפְשֵׁהּ דְּמֶרֵם הוּרַב וְאִזְלוּ בָּתְרֵהּ
לְמֶעְבַד עַל הָלֵין אֲנָשָׁא׃ אַיךְ אַרְבְּעמָאָא גַּבְרִין וְהוּ אֶתְקְטַל וַאילֵין דְּאִזְלִין הָווּ בָּתְרֵה [y]אֶתְבַּדְּרוּ וַהֲווּ אַיךְ לָא מְדֵם׃

---

[d] במו אבותינו
[c] קום [f] תליא
[g] פיר' עץ והיא צלובא
[h] חיא [i] רום [k] נתל תלב
כמו שוב [l] כמו חטאים
[m] מלל [o] חימין [p] גזל
פיר' מחחשפים או מתחמתים
[p] קטל [q] אלף [r] יקר
פיר' נכבד [s] פיר' עה
[v] וחר בלשון נשמר [x] חזא
[x] פיר' צרוך

30 * Deus Patrum noſtrorum ſuſcitauit Ieſum, quem vos interemiſtis, ſuſpendentes in ligno.

31 * Hunc principem & ſaluatorẽ Deus exaltauit dextera ſua, ad dandam pœnitentiam Iſraeli, & remiſſionem peccatorum.

32 * Et nos ſumus teſtes horum verborum,& Spiritus ſanctus,quẽ dedit Deus omnibus obedientibus ſibi.

33 * Hæc cùm audiſſent, diſſecabantur; & cogitabant interficere illos.

34 * Surgens autem quidam in concilio Phariſæus, nomine Gamaliel, Legiſdoctor, honorabilis vniuerſæ plebi, iuſſit foras ad breue homines fieri.

35 * Dixitque ad illos: Viri Iſraelitæ, attẽdite vobis ſuper hominibus iſtis quid acturi ſitis.

36 * Ante hos enim dies extitit Theodas, dicens ſe eſſe aliquem, cui conſenſit numerus virorum circiter quadringentorum: qui occiſus eſt; & omnes qui credebant ei,diſſipati ſunt, & redacti ad nihilum.

37 * Poſt hunc extitit Iudas Galilæus in diebus profeſſionis, & auertit populum poſt ſe; & ipſe periit: & omnes quotquot conſenſerunt ei, diſperſi ſunt.

38 * Et nunc itaque dico vobis, diſcedite ab hominibus iſtis, & ſinite illos: quoniam ſi eſt ex hominibus conſilium hoc aut opus, diſſoluetur:

39 * Si verò ex Deo eſt, non poteritis diſſoluere eos, ne fortè & Deo repugnare † inueniamini. Conſenſerunt autem illi.

videamini

40 * Et conuocantes Apoſtolos, cæſis denunciauerunt, † ne loquerentur in nomine Ieſu: & dimiſerunt eos.

omnino

41 * Et illi quidem ibant gaudentes à conſpectu concilij, quoniam digni habiti ſunt pro nomine Ieſu contumeliam pati.

42 * Omni autem die non ceſſabant in tẽplo & circa domos docentes, & euangelizantes Chriſtum Ieſum.

30 * ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν ἤγειρεν Ἰησοῦν, ὃν ὑμεῖς διεχειρίσασθε κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου.

31 * τοῦτον ὁ θεὸς ἀρχηγὸν καὶ σωτῆρα ὕψωσε τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, δοῦναι μετάνοιαν τῷ Ἰσραὴλ, καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

32 * καὶ ἡμεῖς ἐσμεν αὐτοῦ μάρτυρες τῶν ῥημάτων τούτων, καὶ τὸ πνεῦμα δὲ τὸ ἅγιον ὃ ἔδωκεν ὁ θεὸς τοῖς πειθαρχοῦσιν αὐτῷ.

33 * οἱ δὲ ἀκούσαντες διεπρίοντο, καὶ ἐβουλεύοντο ἀνελεῖν αὐτούς.

34 * ἀναστὰς δέ τις ἐν τῷ συνεδρίῳ Φαρισαῖος, ὀνόματι γαμαλιὴλ, νομοδιδάσκαλος τίμιος παντὶ τῷ λαῷ, ἐκέλευσεν ἔξω βραχύ τι τοὺς ἀποστόλους ποιῆσαι.

35 * εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, προσέχετε ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις τούτοις, τί μέλλετε πράσσειν.

36 * πρὸ γὰρ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀνέστη θευδᾶς, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν, ᾧ προσεκλίθη ἀριθμὸς ἀνδρῶν ὡσεὶ τετρακοσίων· ὃς ἀνῃρέθη, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διελύθησαν, καὶ ἐγένοντο εἰς οὐδέν.

37 * μετὰ τοῦτον ἀνέστη ἰούδας ὁ γαλιλαῖος, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς, καὶ ἀπέστησε λαὸν ἱκανὸν ὀπίσω αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἀπώλετο, καὶ πάντες ὅσοι ἐπείθοντο αὐτῷ, διεσκορπίσθησαν.

38 * καὶ τανῦν λέγω ὑμῖν, ἀποστῆτε ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τούτων, καὶ ἐάσατε αὐτούς, ὅτι ἐὰν ᾖ ἐξ ἀνθρώπων ἡ βουλὴ αὕτη ἢ τὸ ἔργον τοῦτο, καταλυθήσεται·

39 * εἰ δὲ ἐκ θεοῦ ἐστιν, οὐ δυνήσεσθε καταλῦσαι αὐτούς, μήποτε καὶ θεομάχοι εὑρεθῆτε. ἐπείσθησαν δὲ αὐτῷ·

40 * καὶ προσκαλεσάμενοι τοὺς ἀποστόλους, δείραντες παρήγγειλαν μὴ λαλεῖν ἐπὶ τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἀπέλυσαν αὐτούς.

41 * οἱ μὲν οὖν ἐπορεύοντο χαίροντες ἀπὸ προσώπου τοῦ συνεδρίου, ὅτι κατηξιώθησαν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ ἀτιμασθῆναι·

42 * πᾶσάν τε ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ καὶ κατ' οἶκον οὐκ ἐπαύοντο διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι Ἰησοῦν τὸν χριστόν.

---

37 וְקָם מִן בָּתְרֵה יְהוּדָא גְלִילָיָא [z] בְיוֹמָתָא [a] דְמִתְכַּתְבִין הֲוֹו אֲנָשָׁא בְּכֻסֵּף רִישָׁא [b] וַאסְטִי עַמָּא סַגִיאָא בָּתְרֵה וְהוּ [c] מִית וְכָל הֵין אִילֵין דְאִזְדַּהִין הֲוֹו בְּתְרֵה אִתְבַּדְּרוּ׃ 38 וְהָשָׁא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן [d] פְּרוֹקוּ לְכוֹן מִן הָלַיִן אֲנָשָׁא וְשִׁבוּקוּ לְהוֹן דְּאֵן הוּ וְדִמִן בְּנֵינָשָׁא [e] אִיתֵיהּ הָרָא [f] מַחְשַׁבְתָּא וְהָנָא עֲבָדָא [g] מֶשְׁתְּרִין וּבָטְלִין׃ 39 וְאִן דִּין מִן אֱלָהָא הוּא לָא [h] מָטְיָא [i] בְּאִידֵיכוֹן [k] דַּתְבַטְּלוּנֵיהִי דִלְמָא תֶּשְׁתַּכְחוּן לְכוֹן דְלוּקְבַל אֱלָהָא [l] קָיְמִין אַנְתוּן׃ [m] וְאִתְפְּיִתוּ לֵהּ׃ 40 [n] וְקַרוֹ אֱנוּן לְשׁלִיחֵא וְנַגְּדוּ אֱנוּן וּפַקְדוּ אֱנוּן דְּלָא נְהֶוּוּן מְמַלְּלִין בִּשְׁמָא דְיֵשׁוּעַ [o] וְשַׁרִיוּ אֱנוּן׃ 41 וַנְפָקוּ מִן קֳדָמֵיהוֹן כַּד [p] חָדִין [q] רְשִׁוִו הֲוֹו מִטֻּל [r] שְׁמָא [s] דְּנִצְטַעֲרוּן׃ 42 [t] וְלָא [u] שְׁלִין הֲוֹו כָּלְיוֹם [v] לְמַלָּפוּ בְהּ כְּלָא וּבְבַיְתָא [x] וּלְמִסְבְּרוּ עַל מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

[z] יום [a] כְּתַב [b] סְטָא פי׳ אשעה [c] מות [d] פְּרַק בלשון שבק או רחק [e] אית [f] חֶשֶׁב [g] שְׁרָרָא [h] מְטָא פי׳ ראוי [i] יַד [k] בְּטַל [l] קום [m] פוס [n] קְרָא [o] שְׁרָא [p] חֶדְרָא [q] שְׁוָא [r] עבראית השם [s] עֶעֶר׳ שָׁלָא [t] אֲלַף [u] סָבַר

Feria ſexta Quietis, & de Sanctis in genere.

CAP. VI.

1 PORRÒ in diebus illis quum multiplicarentur diſcipuli, murmurabant Iones diſcipuli aduerſus Hebræos, quòd deſpectui haberentur eorum viduę in miniſterio quotidiano.

2 ‡ Aduocarunt igitur duodecim Apoſtoli omnem cœtum diſcipulorum, & dixerunt eis: Non decet vt relinquamus ſermonem Dei, & miniſtremus menſis.

3 ‡ Exquirite ergo, fratres mei, & ſeligite ſeptem viros ex vobis, de quibus extet teſtimonium, plenoſque Spiritu Domini & ſapientia, & conſtituemus eos ſuper hoc opus.

4 ‡ Nos autem perſeuerabimus in oratione, & in adminiſtratione ſermonis.

5 ‡ Et placuit hic ſermo coram vniuerſo populo: proinde elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu Sanctitatis, & Philippum, & Prochorum, & Nikanorem, et Timonem, & Parmenam, et Nicolaum proſelytum Antiochenum.

6 ‡ Quos ſtatuerunt in conſpectu Apoſtolorum: quumque precati fuiſſent, impoſuerunt eis manum.

7 ‡ Itaque ſermo Dei creſcebat, & multiplicabatur valdè numerus diſcipulorum in Ouriſchlem: & populus multus ex Iihoudeis auſcultabat fidei.

8 ‡ Stephanus autem plenus erat gratia & virtute, edebátque ſigna & miracula in populo.

9 ‡ Surrexerunt autem quidam è Synagoga quæ dicitur Libertinorum, Cyrenæorum, & Alexandrinorum, nec non eorum qui ſunt ex Cilicia, & Aſia, & diſceptabant cum Stephano.

10 ‡ Nec poterant reſiſtere ſapientiæ et Spiritui per quem loquebatur.

11 ‡ Tunc miſerunt quoſdam, & docuerunt eos vt dicerent, Nos audiuimus eum dicentem verba blaſphemiæ in Mouſche, &
11 in Deum. ‡ Concitaruntque plebem, & Seniores, & Scribas: proinde venerunt & inſurrexerunt in eum, correptumque adduxerunt in medium Synagogæ.

---

[a] דְעָרוּבְתָא [b] דִנְחָיְתָא וְדַקְרִישָׁא [c] גּוּנָאִית יד קפאלון ו

1 וּבְהוֹן בְּיוֹמָתָא הָנוֹן כַּד [d] סְגִיו תַּלְמִידָא רְטָנוּ הֲווֹ יְוָנֵיא תַּלְמִידָא עַל עִבְרָיֵא [e] דְּמָתְבַּסְיָן הֲוֵי אַרְמַלְתְּהוֹן [f] בְּהֶשְׁמֶשְׁתָּא
דְּכָלְיוֹם׃ 2 [g] וְקָרוּ תְּרֵעסַר שְׁלִיחֵא לְכֻלֵּה כְּנִשָׁא [h] דְּתַלְמִידָא וְאָמְרוּ לְהוֹן לָא שַׁפִּיר דְּנָשְׁבוֹק [i] מִלְּתָא דַּאלָהָא
וְנִשַׁמֵּשׁ פְּתוּרָא׃ 3 [k] בְּצוּ וְהָכִיל אֲחֵי [l] וְגַבּוּ שַׁבְעָא גַּבְרִין מֶנְכוֹן דְּאִית עֲלֵיהוֹן [m] סַהֲדוּתָא [n] וּמְלִין רוּחָה דְּמָרְיָא
וְחָכְמְתָא [o] וְנִקִים אִנּוּן עַל הֲדָא [p] צְבוּתָא׃ 4 וְחָנַן נֶהֱוֵא [q] אֲמִינִין [r] בַּצְלוֹתָא וְבְּשַׁמֶּשְׁתָּא [s] דְּמִלְתָא׃ 5 וְשַׁפְּרַת
הֲדָא מִלְּתָא קֻדָּם כֻּלְּהוֹ עַמָּא [t] וּגְבוּ לְאִסְטְפַנוֹס גַּבְרָא דְּמָלֵא הֲוָא [v] רְוֵמְנוּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא וְלְפִילִיפּוֹס וְלְפְּרוֹכוֹרוֹס
וְלְנִיקָנוֹר וְלְטִימוֹן וְלְפַרְמִינָא וְלְנִיקְלָאוֹס [x] גִּיוֹרָא אַנְטִיוֹכְיָא׃ 6 הִלֵּין [y] קְמוּ קֻדָּמֵיהוֹן

[a] עֲרֵב [b] נוּחַ [c] גְּוָא או
[d] סְגָא כְּמָא כמו בזה
[e] שַׁמֵּשׁ [f] קְרָא [g] לְמַר
[h] מַלֵּל [i] בָּעָא [k] גְּבָא
[l] סָהֵד [m] מְלָא [n] קום
[o] צְבָא פיר׳ עניו
[p] אֲמַן תמד [q] גְּלָא [r] מַלֵּל
[s] גְּבָא [t] חַיֵּין
[x] גַּיֵּר [y] קום

CAP. VI.

IN diebus autem illis, crescente numero discipulorum, factum est murmur Græcorum aduersus Hebræos, eo quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum.

*Conuocátes autem duodecim multitudinem discipulorum, dixerunt: Non est æquum, nos derelinquere verbum Dei, & ministrare mensis.

*Considerate ergo, fratres, viros ex vobis boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto & sapientia, quos constituamus super hoc opus.

*Nos verò, orationi & ministerio verbi instantes erimus.

*Et placuit sermo coram omni multitudine. Et elegerunt Stephanum virum plenum fide & Spiritu sancto, & Philippum, & Prochorum, & Nicanorem, & Timonem, & Parmenam, & Nicolaum aduenam Antiochenum.

Inf. 22. b. 2

*Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum: & orantes imposuerunt eis manus.

*Et verbum Dei crescebat, & multiplicabatur numerus discipulorum in Ierusalem valdè: multa etiam turba Sacerdotum obediebat fidei.

*Stephanus autem plenus gratia & fortitudine faciebat prodigia & signa magna in populo.

*Surrexerunt autem quidam de Synagoga, quæ appellatur Libertinorum, & Cyrenensium, & Alexandrinorum, & eorum qui erant à Cilicia & Asia, disputantes cum Stephano:

*Et non poterant resistere sapientiæ & Spiritui qui loquebatur†.

propter quòd redarguebãtur ab eo cum omni fiducia.

*Tunc summiserunt viros, qui dicerent, se audiuisse eum dicentem verba blasphemiæ in Moysen & Deum.

*Commouerunt itaque plebem, & Seniores, & Scribas; & concurrentes rapuerunt eum, & adduxerunt in concilium:

ϛ΄.

1 * Εν δὲ ταῖς ἡμέραις ταύταις πληθυνόντων τῶν μαθητῶν, ἐγένετο γογγυσμὸς τῶν ἑλληνιστῶν πρὸς τοὺς ἑβραίους, ὅτι παρεθεωροῦντο ἐν τῇ διακονίᾳ τῇ καθημερινῇ αἱ χῆραι αὐτῶν.

2 * προσκαλεσάμενοι δὲ οἱ δώδεκα τὸ πλῆθος τῶν μαθητῶν, εἶπον, οὐκ ἀρεστόν ἐστιν ἡμᾶς καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ θεοῦ διακονεῖν τραπέζαις.

3 * ἐπισκέψασθε οὖν, ἀδελφοί, ἄνδρας ἐξ ὑμῶν μαρτυρουμένους ἑπτὰ, πλήρεις πνεύματος καὶ σοφίας, οὓς καταστήσομεν ἐπὶ τῆς χρείας ταύτης.

4 * ἡμεῖς δὲ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ διακονίᾳ τοῦ λόγου προσκαρτερήσομεν.

5 * καὶ ἤρεσεν ὁ λόγος ἐνώπιον παντὸς τοῦ πλήθους. καὶ ἐξελέξαντο στέφανον, ἄνδρα πλήρη πίστεως καὶ πνεύματος ἁγίου, καὶ φίλιππον, καὶ προχορον, καὶ νικάνορα, καὶ τίμωνα, καὶ παρμενᾶ, καὶ νικόλαον προσήλυτον ἀντιοχέα·

6 * οὓς ἔστησαν ἐνώπιον τῶν ἀποστόλων· καὶ προσευξάμενοι ἐπέθηκαν αὐτοῖς τὰς χεῖρας.

7 * καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε, καὶ ἐπληθύνετο ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν ἐν ἱερουσαλὴμ σφόδρα, πολύς τε ὄχλος τῶν ἱερέων ὑπήκουον τῇ πίστει.

8 * στέφανος δὲ πλήρης πίστεως καὶ δυνάμεως ἐποίει τέρατα καὶ σημεῖα μεγάλα ἐν τῷ λαῷ.

9 * ἀνέστησαν δέ τινες τῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῆς λεγομένης λιβερτίνων, καὶ κυρηναίων, καὶ ἀλεξανδρέων, καὶ τῶν ἀπὸ κιλικίας καὶ ἀσίας, συζητοῦντες τῷ στεφάνῳ·

10 * καὶ οὐκ ἴσχυον ἀντιστῆναι τῇ σοφίᾳ καὶ τῷ πνεύματι ᾧ ἐλάλει.

11 * τότε ὑπέβαλον ἄνδρας λέγοντας, ὅτι ἀκηκόαμεν αὐτοῦ λαλοῦντος ῥήματα βλάσφημα εἰς μωσῆν καὶ τὸν θεόν.

12 * συνεκίνησάν τε τὸν λαὸν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους καὶ τοὺς γραμματεῖς, καὶ ἐπιστάντες συνήρπασαν αὐτὸν, καὶ ἤγαγον εἰς τὸ συνέδριον·

---

z עָלָא a טוֹם b מַלֵּל
c רְבָא d מְנָא e שְׁמַע
f חֵימֵן g פר׳ חן
h כמו אחרות
i דִּימַר k קוֹם l קְרִי
m קוֹם n אַלַף o אֵמַר
p שְׁמַע q מַלֵּל
r גְּבַר s אִתָּא

7 b וּמִלֵּה דַאלָהָא c רָבְיָא הָוֹת וְסַגֵּא הָוָא d מְנְיָנָא דְתַלְמִידָא בִּאוּרְשֶׁלֵם טָב
8 e אֶסְטְפָנוֹס דֵּין מְלֵא הָוָא f לְהֵימָנוּתָא :
9 g וְקָמוּ הָווּ אֲנָשָׁא מִן כְּנוּשְׁתָּא h דְּמִתְקְרְיָא דְלִיבַרְטִינוּ קוּרִינָיֵא וַאלֶכְסַנְדְּרָיֵא
וְדִמִּן קִילִיקְיָא וּמִן אַסְיָא וְדָרְשִׁין הָווּ עִם אֶסְטְפָנוֹס :
10 i וְלָא מְשַׁכְּחִין הָווּ l לְמִקַם לוקבל חָכְמְתָא וְרוּחָא
דַּמְמַלֶּלָא הָוָה בֵּהּ :
11 m הֵידֵין שַׁדַּרוּ לְגַבְרָא n וְאַלְפוּ אֱנוּן o דְּנֵאמְרִין דַּחֲנַן p שְׁמַעְנֵיהִי דֵּאמַר q מֶלֵּא r וְגוּדְפָא
עַל מוֹשֵׁא וְעַל אֱלָהָא :
12 s וְשַׁגְּשׁוּ לְעַמָּא וְלַקַשִּׁישֵׁא וְלִסָפְרֵא t וְאַתַו וְקַטוּ עֲלוֹהִי וְחַטַפוּ u אֵיתְיוּהִי
לְמָצְעַר כְּנְשָׁא :

Feria v. Canditatorum.

13 * *Et ſtatuerunt teſtes falſos qui dicerent: Iſte homo non ceſſat loqui verba contra Legem, & contra locum hunc ſacroſanctum.*

14 * *Nos enim audiuimus eum dicentem Ieſchua iſtum Nazarenum deſtructurum hunc locum, & mutaturum ritus, quos tradidit*

15 *nobis Mouſche.* * *Itaque intuiti ſunt eum cuncti illi qui ſedebant in ſynagoga, & conſpicati ſunt vultũ eius quaſi vultum Angeli.*

CAP. VII.

1 *ET interrogauit eum ſummus ſacerdos, nũ hæc ita ſe haberent.*

2 * *Ipſe verò ait: Viri fratres et patres noſtri audite: Deus ille gloriæ apparuit patri noſtro Abrohõ, quũ eſſet inter fluuios* [in Meſopotamia] *priuſquã veniſſet habitatũ in Chorõ.*

3 * *Et dicebat ei: Exi de terra tua, & ex filijs cognationis tuæ, et veni in terram illam quam commonſtrauero tibi.*

4 * *Tunc igitur exijt Abrohom è terra Chaldæorum, venitque habitatum in Choron. Et illinc quum obiiſſet pater eius, tranſtulit eum Deus in terrã hanc, quã vos habitatis hodie.*

5 * *Nec dedit ei hæreditatem in ea, ne veſtigium quidem pedis: tamen pollicitus ei fuerat ſe daturum ipſam ei poßidendam, & ſemini eius, quum non haberet filium.*

6 * *Et allocutus eum fuerat Deus dum diceret ei: Erit ſemen tuum inquilinum in terra extranea, & ſeruituti ſubiicient illud, malíſque afficient per quadringentos annos.*

7 * *Sed gentem, cui ſeruitutem ſeruierint, condemnabo ego, dicit Deus; & poſt hæc exibunt & colent me in hoc loco.*

8 * *Proinde dedit ei fœdus Circunciſionis: et tunc genuit Iſchok & circuncidit eum die octauo: Iſchok autem genuit Iaakoub, & Iaakoub genuit duodecim Patres noſtros.*

9 * *Ipſi autem Patres noſtri inuidia moti ſunt in Iauſeph, & vænundederunt eũ Aegyptiis, ſed erat Deus cum eo.*

10 * *Et liberauit eum ab omnibus oppreßionibus eius, dedítque ei gratiam & ſapientiam coram Perhoun rege Mezren* [Ægypti,] *& conſtituit eum principẽ ſuper Aegyptum, ac ſuper totam domum ſuam.*

---

13 וַאקימו סַהֲדֵא דְּשַׁקְרִין הָנָא גַּבְרָא לָא שָׁלֵא לְמַמַּלְלָ
14 חֲנַן גִּיר שְׁמַעְנָיהִי דְּאָמַר דְּיֵשׁוּעַ הָנָא נָצְרָיָא הוּ יְשַׁרְיוּהִי לְאַתְרָא
15 הָנָא וְנַחֲלַף עִירָא דְּאַשְׁלֵם לְכִין מוֹשֶׁא׃ וְחָרוּ בֵּהּ כָּלְהוֹן הָנוּן דְּיָתְבִין הָווּ בְּכְנוּשְׁתָּא וַחֲזוּ פַּרְצוּפֵהּ אֵיךְ
פַּרְצוּפָא דְּמַלְאָכָא׃ קפלאון ז א וְשַׁאֲלֵהּ רַב כָּהֲנֵא דֵּאן הוּ דְּהָלֵין הָכֵנָא אֵנִין׃ ב הוּ דֵּין אֲמַר גַּבְרָא אָחַיִן
וַאֲבָהָתַן שְׁמַעוּ אֱלָהָא דְּהָשְׁבּוּחָתָא אִתְחֲזִי לַאבוּן אַבְרָהָם כַּד אִיתַוהִי הָוָא בֵּית נַהֲרִין עַד דְּלָא נְאתֵהּ נְעָמַר בְּחָרָן׃
ג וַאמַר הָוָא לֵהּ דְּפוֹק מִן אַרְעָךְ וּמִן לְוָת בְּנֵי טוּהֲמָךְ וְתָא לַארְעָא אַיְרָאדְאחַוִיךְ׃ ד וְהֵידִין נְפַק
אַבְרָהָם מִן אַרְעָא דְּכַלְדָּיֵא וְאתָא עָמַר בְּחָרָן וּמִן תַּמָּן כַּד מִית אֲבוּהִי שַׁנְיֵהּ אֱלָהָא לַארְעָא הָדָא דְּהָא עָמְרִין אַנְחנוּן

---

13 [a] דיום חמשא [b] ואקימו [c] דגלא [d] שלא
14 [e] מלא לוקבל נמוסא ועל אתרא הנא קדישא׃ [f] שרא
15 [g] עירא [h] דאשלם [i] וחרו בה [k] דיתבין הוון [l] וחזו פרצופה איך

[a] חור פיר׳ זקן [b] קום c פיר׳ בוזבים [d] שלא פיר׳ חדל [e] מלל [f] שרא פיר׳ העתיק [g] עיר [h] שלם [i] חור [k] יתב [l] חזא a כמו אבתינו [b] שבח [c] חזא [d] אית כמו יש c ארם נהרים [e] אתא [g] עמר פיר׳ שכן [h] נפק [i] פיר׳ משפחתך k אתא

13 * Et statuerunt falsos testes qui dicerent: Homo iste non cessat loqui verba aduersus locum sanctum & legem.

14 *Audiuimus enim eum dicentẽ, quoniam Iesus Nazarenus hic, destruet locũ istum, & mutabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses.

15 * Et intuentes eum omnes qui sedebant in concilio, viderunt faciem eius tanquam faciem angeli.

CAP. VII.

1 DIxit autem princeps sacerdotum: Si hæc ita se †habent?

haberẽt

2 * Qui ait: Viri fratres & patres audite. Deus gloriæ apparuit patri nostro Abrahæ cùm esset in Mesopotamia, prius quàm moraretur in Charran.

3 * Et dixit ad illum: Exi de terra tua, & de cognatione tua, & veni in terrã quam monstrauero tibi.

Gen. 12. a.8

4 * Tunc exiit de terra Chaldæorum, & habitauit in Charran. Et inde postquam mortuus est pater eius, transtulit illũ in terram istã, in qua nunc vos habitatis.

5 * Et non dedit illi hæreditatem in ea, nec passum pedis: †& repromisit dare illi eam in possessionem, & semini eius post ipsum, cùm non haberet filium.

sed

6 * Locutus est autem ei Deus: Quia erit semen eius accola in terra aliena, & seruituti eos subiicient, & malè tractabunt eos annis quadringentis.

Gen. 15. 6.15

7 * Et gentem cui seruierint, iudicabo ego, †dixit Deus. & post hæc exibunt, & seruient mihi in loco isto.

dicit Dñs

8 * Et dedit illi testamentum circuncisionis, & sic genuit Isaac, & circuncidit eum die octauo: & Isaac, Iacob; & Iacob duodecim Patriarchas.

Gen. 17. b.10 Gen. 22. a.2 a.4 Gen.25. c.24.d. 80.

9 * Et Patriarchæ æmulantes, Ioseph vendiderunt in Ægyptum. & erat Deus cum eo.

Gen. 29. d.32.30. a.b.c.d. 35.d.23.

10 * Et eripuit eum ex omnibus tribulationibus eius. & dedit ei gratiam & sapientiam in conspectu Pharaonis regis †Aegypti, & constituit eum præpositum super Aegyptum, & super omnem domum suam.

Gen. 37. f.28 Aegyptiorũ

13 * Εξησθύτεμαρτυρας ψευδεῖς λέγοντας, ὁ ἄνθρωπος οὗτος οὐ παύεται ῥήματα βλάσφημα λαλῶν κ᾽ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου καὶ τοῦ νόμου·

14 * ἀκηκόαμεν γὰρ αὐτοῦ λέγοντος, ὅτι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος οὗτος καταλύσει τὸν τόπον τοῦτον, καὶ ἀλλάξει τὰ ἔθη ἃ παρέδωκεν ἡμῖν μωυσῆς.

15 * καὶ ἀτενίσαντες εἰς αὐτὸν ἅπαντες ⓐ καθεζόμενοι ἐν τῷ συνεδρίῳ, εἶδον τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πρόσωπον ἀγγέλου.

ζ.

1 * Εἶπε δὲ ὁ ἀρχιερεύς, εἰ ἄρα ταῦτα οὕτως ἔχει;

2 * ὁ δὲ ἔφη, ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατε· ὁ θεὸς τῆς δόξης ὤφθη τῷ πατρὶ ἡμῶν ἀβραάμ, ὄντι ἐν τῇ μεσοποταμίᾳ, πρὶν ἢ κατοικῆσαι αὐτὸν ἐν χαρράν,

3 * καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου καὶ ἐκ τῆς συγγενείας σου, καὶ δεῦρο εἰς γῆν ἣν ἄν σοι δείξω.

4 * τότε ἐξελθὼν ἐκ γῆς χαλδαίων, κατῴκησεν ἐν χαρράν. κἀκεῖθεν, μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, μετῴκισεν αὐτὸν εἰς τὴν γῆν ταύτην εἰς ἣν ὑμεῖς νῦν κατοικεῖτε.

5 * καὶ οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ κληρονομίαν ἐν αὐτῇ, οὐδὲ βῆμα ποδός· καὶ ἐπηγγείλατο δοῦναι αὐτῷ εἰς κατάσχεσιν αὐτὴν, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ μετ᾽ αὐτόν, οὐκ ὄντος αὐτῷ τέκνου.

6 * ἐλάλησε δὲ οὕτως ὁ θεὸς, ὅτι ἔσται τὸ σπέρμα αὐτοῦ πάροικον ἐν γῇ ἀλλοτρίᾳ, καὶ δουλώσουσιν αὐτὸ καὶ κακώσουσιν ἔτη τετρακόσια.

7 * καὶ τὸ ἔθνος ᾧ ἐὰν δουλεύσωσι, κρινῶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ θεός. καὶ μετὰ ταῦτα ἐξελεύσονται, καὶ λατρεύσουσί μοι ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ.

8 * καὶ ἔδωκεν αὐτῷ διαθήκην περιτομῆς, καὶ οὕτως ἐγέννησε τὸν ἰσαὰκ, καὶ περιέτεμεν αὐτὸν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ὀγδόῃ· καὶ ὁ ἰσαὰκ τὸν ἰακώβ, καὶ ὁ ἰακὼβ τοὺς δώδεκα πατριάρχας.

9 * καὶ οἱ πατριάρχαι ζηλώσαντες τὸν ἰωσὴφ ἀπέδοντο εἰς αἴγυπτον· καὶ ἦν ὁ θεὸς μετ᾽ αὐτοῦ.

10 * καὶ ἐξείλετο αὐτὸν ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ, καὶ ἔδωκεν αὐτῷ χάριν καὶ σοφίαν ἐναντίον φαραὼ βασιλέως αἰγύπτου, καὶ κατέστησεν αὐτὸν ἡγούμενον ἐπ᾽ αἰγύπτου καὶ ὅλου τοῦ οἴκου αὐτοῦ.

יוֹמָנָא׃ 5 וְלָא יַהֲבֶלַהּ יְרִתוּתָא בַּהּ אַף לַאֲ[illegible]וּרְכְּהָא דְּרַגְלָא וְאִשְׁתַּוּדִי הֲוָא דְּנָתְלִיהּ לַהּ אֵיךְ דְּלָמְאַרְתָּהּ לַהּ
זַלְזַרְעֵהּ כַּד לֵית הֲוָא לַהּ בְּרָא׃ 6 וּמַלֵּל הֲוָא עֲמֵהּ אֱלָהָא כַּד אֵמַר לַהּ דִּנְהֵוֵא זַרְעָךְ תּוֹתָבָא בַּאֲרָעָא
נוּכְרָיְתָא וְנַשְׁעַבְּדוּנֵיהִי וְנַבֵּאשִׁין לַהּ אַרְבְּעָמְאָא שְׁנִין׃ 7 וְלַעַמָּא דְּנִפְלְחִין עַבְדוּתָא אֲדוּנֵיוהִי אֲנָא אֵמַר אֱלָהָא וּמִן בָּתַר הָלֵין נֶפְקִין וְנִפְלְחִין לִי בַּאתְרָא הָנָא׃
8 וְיָהַב לַהּ דְּיַתְקָא דְּגִזּוּרְתָא וְהֵידִין אוֹלֵד לְאִיסְחָק וְגָזַרְהּ בְּיוֹמָא תְמִינָיָא וְאִיסְחָק אוֹלֵד לְיַעֲקוֹב וְיַעֲקוֹב אוֹלֵד
לְתְרֵעסַר אֲבָהָתַן׃ 9 וְהָנוּן אֲבָהָתַן טַנּוּ בְיוֹסֵף וְזַבְּנוּהִי לְמִצְרֵין וַאלָהָא עִמֵּהּ הֲוָא׃ 10 וּפְרָקֵהּ הֲנָא מִן כָּלְהוֹן

---

[a] יֵרֵת כמו ירש [b] רַדַד
[c] יְרָא מזה אִשְׁתַּוּדִי
[d] נְתַל [e] יֵרֵת [f] יְתֵב
[g] נְכַר [h] שַׁעְבֵּד [i] נְכָשׁ
[k] עֲבַד [l] דון [m] נְפַק
[n] מן לשון יון פיר ברית
[o] יָלַד
[p] כמו אבותינו
[q] טְנַן פיר קנא [r] אֵלֵץ
[s] פיר חן קום

Infanticidij.

11 * Extitit autem fames & oppressio ingens in vniuersa Ægypto, & in terra Chanaan, nec habebant vnde explerentur Patres nostri.

12 * Quumque audisset Iaakoub frumentum esse in Ægypto, misérat Patres nostros primũ.

13 * Et quum bis profecti essent, patefecit seipsum Iauseph fratribus suis; & innotuit Perhoun cognatio ipsius Iauseph.

14 * Porrò misit Iauseph & accersiuit patrẽ suum Iaakoub, omnemque cognationẽ suam: erant autem numero septuaginta quinque a-
15 nimæ. * Proinde descendit Iaakoub in Ægyptum, & mortuus est illic ipse & Pa-
16 tres nostri. * Et translati sunt in Schekim, positique in sepulchro quod emerat Abrohom argento à filiis Chamour.

17 * Quum autem appropinquaret tempus illius rei quam pollicitus fuerat, iureiurando Deus ipsi Abrohom, creuerat populus, prævalueratque in Ægypto.

18 * Vsquequo surrexit rex alius super Ægyptum, qui non nouerat ipsum Iauseph.

19 * Et dolosè egit in cognationem nostram, malèque accepit Patres nostros; ac præcepit eiici infantes eorum, ne seruarentur.

20 * Eo ipso tempore natus est Mousche, qui charus fuit Deo: et educatus est tribus mensibus in ædibus patris sui.

21 * Quumque fuisset expositus à populo suo, nacta est eum filia Perhoun, & nutriuit eum
22 sibi pro filio. * Et eruditus est Mousche omni sapientia Ægyptiorum; diuésque erat
23 dictis & factis suis. * Quum autem esset annos quadraginta natus, subijt in animum eius vt inuiseret fratres suos filios Isroiel.

24 * Et conspicatus quẽdam ex filiis suæ prosapiæ vim patientem, vindicauit eum, et causam eius egit, interemitque Ægyptium illum
25 qui offenderat eum. * Putabat autem filios Isroiel fratres suos intelligere Deum per manum ipsius daturum eis liberationem. At non intellexerunt.

26 * Ac postero die visus est eis quum ipsi inter se rixarentur: & suadebat eis vt in gratiam redirent, dicens: Viri, fratres estis; cur alius alium offenditis?

דְּקְטָלָא דְּיִלּוֹדָא שׁוּ

11 וַהֲוָא כַּפְנָא [b] וְאוּלְצָנָא רַבָּא בְּכָלָּה מָצְרִין וּבַארְעָא דְּכְנַעַן וְלֵית חֲוָא לְהוֹן [c] לְמִסְבַּע לַאֲבָהָתַן׃ 12 וְכַד שְׁמַע
יַעֲקוֹב דְּאִית [d] עִבּוּרָא בְּמָצְרִין שַׁדַּר חֲוָא לַאֲבָהָתַן לוּקְדָם׃ 13 וְכַד אֶזְדַּוְּגוּ דְּרַתֵּיהוֹן זַבְנִין [e] אוֹדַע יוֹסֵף נַפְשֵׁהּ לַאחוֹהִי
וְאִתְיַדַּע לְפַרְעוֹן [f] טוֹהֲמֵהּ דְּיוֹסֵף׃ 14 וְשַׁדַּר חֲוָא יוֹסֵף [g] וְאֵיתֵיהּ לַאבוּהִי יַעֲקוֹב וְלָכְלָה טוֹהֲמֵהּ [h] וְחָוִין חֲוֵי [i] בְּמֵנְיָנָא
שַׁבְעִין וְחַמֵּשׁ נַפְשָׁן׃ 15 [h] וְנָחֵת יַעֲקוֹב לְמָצְרִין [l] וּמִית חַמָּן הוּ וַאֲבָהָתַן׃ 16 [m] וְאִשְׁתַּנִּיו לִשְׁכִים [n] וְאִתְסִים
בְּקִבְרָא דְּזַבַן חֲוָא אַבְרָהָם בְּכֶסְפָּא מִן בְּנֵי חֲמוֹר׃ 17 וְכַד מְטֵי חֲוָא זִבְנָא דְּמֵימַר [o] דְּאַשְׁתּוֹרִי חֲוָא [p] בְּמוֹמָתָא
אֱלָהָא לַאבְרָהָם סַגִּי חֲוָא עַמָּא וְתַקִּף בְּמָצְרִין׃ 18 עַד מָא דְּקָם מַלְכָּא אָחֳרָנָא עַל מָצְרִין אֲנָא דְּלָא יַדַּע חֲוָא

[a] וַלַּר [b] אַרְעָא [c] סְבַע
[d] פּ׳ דגן [e] יַדַּע
[f] פּ׳ משפחתו
[g] אֲתָא [h] חֲוָא [i] מְנָא
[k] נְחֵת פּ׳ יַרַד
[l] מוּת [o] שְׁנָא פּ׳ פל
[n] סוּם
[o] אֶשְׁתַּדַּרִי מן
יַדַּע [p] וּמָא נשתנע

Gen. 41. c.37 * Venit autē fames in vniuersam Ægyptum & Chanaan, & tribulatio magna, & non inueniebant cibos Patres nostri.

Gen.42. a.2 * Cùm audisset autem Iacob esse frumentum in Ægypto, misit patres nostros primùm:

Gen.45. a.3.4 * Et in secundo cognitus est Ioseph à fratribus suis; & manifestatum est Pharaoni genus eius.

Gen.46. a.1.5 Gen.49. d.32 Gen.50. b.7 Gen.23. c.16.59. b.13 Iosue 24. g.31 Exod. 1. a.7 * Mittens autem Ioseph, accersiuit Iacob patrem suum, & omnem cognationem suam in animabus septuaginta quinq;. * Et descendit Iacob in Ægyptū: & defunctus est ipse & patres nostri.

* Et translati sunt in Sichem, & positi sunt in sepulchro quod emit Abraham pretio argēti à filiis Hemor filij Sichem.

* Cùm autem appropinquaret tempus promissionis, quam professus erat Deus Abrahæ, creuit populus, & multiplicatus est in Ægypto,

* Quoadusque surrexit alius rex in Ægypto, qui non sciebat Ioseph.

* Hic circunueniens genus nostrum, afflixit patres nostros, vt exponerent infantes suos, ne viuificarentur.

Exod.2. a.2 Heb. 11. c.24 * Eodem tempore natus est Moyses; & fuit gratus Deo; qui nutritus est tribus mensibus in domo patris sui.

* Exposito autē illo, sustulit eum filia Pharaonis, & nutriuit eū sibi in filium.

* Et eruditus est Moyses omni sapientia Ægyptiorum: & erat potens in verbis & in operibus suis.

* Cùm autem impleretur ei quadraginta annorum tempus, ascendit in cor eius vt visitaret fratres suos filios Israel.

Exo. 2.b 12 * Et cùm vidisset quendam iniuriam patientem, vindicauit illum: & fecit vltionem ei qui iniuriam sustinebat, percusso Ægyptio.

* Existimabat autē intelligere fratres, quoniam Deus per manum ipsius daret salutem illis: at illi non intellexerunt.

Exod. 2. b.13 * Sequenti verò die apparuit illis litigantibus: & reconciliabat eos in pace, dicens: Viri, fratres estis; vt quid nocetis alterutrum?

11 * Ηλθε δὲ λιμὸς ἐφ' ὅλην τὴν γῆν αἰγύπτου καὶ χανααν, καὶ θλῖψις μεγάλη, καὶ οὐχ ηὕρισκον χορτάσματα οἱ πατέρες ἡμῶν.

12 * ἀκούσας δὲ ἰακὼβ ὄντα σῖτα ἐν αἰγύπτῳ, ἐξαπέστειλε τοὺς πατέρας ἡμῶν πρῶτον.

13 * καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ ἀνεγνωρίσθη ἰωσὴφ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ, καὶ φανερὸν ἐγένετο τῷ φαραὼ τὸ γένος τοῦ ἰωσήφ.

14 * ἀποστείλας δὲ ἰωσὴφ μετεκαλέσατο τὸν πατέρα αὐτοῦ ἰακὼβ, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν αὐτοῦ ἐν ἑβδομήκοντα πέντε ψυχαῖς.

15 * κατέβη δὲ ἰακὼβ εἰς αἴγυπτον, καὶ ἐτελεύτησεν αὐτὸς καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν.

16 * καὶ μετετέθησαν εἰς συχέμ, καὶ ἐτέθησαν ἐν τῷ μνήματι ὃ ὠνήσατο ἀβραὰμ τιμῆς ἀργυρίου παρὰ τῶν υἱῶν ἐμμὸρ τοῦ συχέμ.

17 * καθὼς δὲ ἤγγιζεν ὁ χρόνος τῆς ἐπαγγελίας ἧς ὤμοσεν ὁ θεὸς τῷ ἀβραάμ, ηὔξησεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν αἰγύπτῳ,

18 * ἄχρις οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ᾔδει τὸν ἰωσήφ.

19 * οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκάκωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι.

20 * ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη μωσῆς, καὶ ἦν ἀστεῖος τῷ θεῷ, ὃς ἀνετράφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ.

21 * ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν ἀνείλετο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ φαραὼ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἑαυτῇ εἰς υἱόν.

22 * καὶ ἐπαιδεύθη μωσῆς πάσῃ σοφίᾳ αἰγυπτίων. ἦν δὲ δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις αὐτοῦ.

23 * ὡς δὲ ἐπληροῦτο αὐτῷ τεσσαρακονταετὴς χρόνος, ἀνέβη ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἐπισκέψασθαι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς ἰσραήλ.

24 * καὶ ἰδών τινα ἀδικούμενον, ἠμύνατο, καὶ ἐποίησεν ἐκδίκησιν τῷ καταπονουμένῳ, πατάξας τὸν αἰγύπτιον.

25 * ἐνόμιζε δὲ συνιέναι τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ὅτι ὁ θεὸς διὰ χειρὸς αὐτοῦ δίδωσιν αὐτοῖς σωτηρίαν· οἱ δὲ οὐ συνῆκαν.

26 * τῇ τε ἐπιούσῃ ἡμέρᾳ ὤφθη αὐτοῖς μαχομένοις, καὶ συνήλασεν αὐτοὺς εἰς εἰρήνην, εἶπών, ἄνδρες, ἀδελφοί ἐστε ὑμεῖς· ἵνα τί ἀδικεῖτε ἀλλήλους;

---

19 לֹהּ לְיוֹסֵף׃ 20 וְאַצְטַנָּע עַל טוּהֲמַן וַאֲבָאשׁ לַאֲבָהָתַן וּפָקַד דְּנָהֲווּן מְשַׁחְדִין וְלַדַּיְהוֹן דְּלָא נְחוּן׃ 20 בְּהּ בְּזִבְנָא דַּוּ אִתְיְלִד מוֹשֶׁא וְרַחִים הֲוָא לַאלָהָא וְאִתְרַבִּי יַרְחָא חְלָתָא בְּבֵית אֲבוֹהִי׃ 21 וְכַד אִשְׁתְּדִי מִן עַמֵּהּ אִשְׁכַּחְתֵּהּ בַּרְתְּ פַּרְעוֹן וְרַבִּיתֵהּ לָהּ לְבַרָא׃ 22 וְאִתְּרְדִי מוֹשֶׁא בְּכָלָּהּ חָכְמְתָא דְּמִצְרָיֵא וַעֲתִיר הֲוָא בְּמֵלּוֹהִי אַף בַּעֲבָדוֹהִי׃ 23 וְכַד הֲוָא בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין סְלֵק הֲוָא עַל לֵבֵּהּ דְּנֶסְעוֹר לְאַחֲוֹהִי בְּנֵי יִסְרָאֵל׃ 24 וַחֲזָא לְחַד מִן בְּנֵי שַׁרְבְּתְהוֹן דְּמִתְחַבַּר בְּקִטִירָא וְתַבְעֵהּ וַעֲבַדֵלֵהּ דִּינָא וְקַטְלֵהּ לְמִצְרָיָא הַוֹ דְּמַסְכֵּל הֲוָא בֵּהּ׃ 25 וְסָבַר דְּמִסְתַּכְלִין אַחֲוֹהִי בְּנֵי יִסְרָאֵל דְּאֱלָהָא בְּאִידֵהּ יָהֵב לְהוֹן פּוּרְקָנָא וְלָא אִסְתַּכְלוּ׃ 26 וְלִיוֹמָא אָחֳרָנָא אִתְחֲזִי לְהוֹן כַּד נָצִין חֲנוֹן חַד עִם חַד וְמַפֵּים הֲוָא לְהוֹן דְּנֶשְׁתַּיְנוֹן כַּד אֲמַר גַּבְרָא אָחֵא אַנְתּוּן מָטֵל מָנָא מַסְכְּלִין אַנְתּוּן חַד בְּחַד׃

[g] וַאֲצְטַנָּע עַל [r] טוּהֲמַן [s] וַאֲבָאשׁ לַאֲבָהָתַן וּפָקַד דְּנָהֲווּן [t] מְשַׁחְדִין [u] וְלַדַּיְהוֹן דְּלָא [x] נְחוּן׃ [y] אֶתְיְלִד מוֹשֶׁא וְרַחִים הֲוָא לַאלָהָא [z] וְאִתְרַבִּי יַרְחָא חְלָתָא בְּבֵית אֲבוֹהִי׃ [a] וְכַד אִשְׁתְּדִי מִן עַמֵּהּ [b] אִשְׁכַּחְתֵּהּ בַּרְתְּ פַּרְעוֹן וְרַבִּיתֵהּ לָהּ לְבַרָא׃ [c] וְאִתְּרְדִי מוֹשֶׁא בְּכָלָּהּ חָכְמְתָא דְּמִצְרָיֵא וַעֲתִיר הֲוָא [d] בְּמֵלּוֹהִי אַף בַּעֲבָדוֹהִי׃

[e] וְכַד הֲוָא בַּר אַרְבְּעִין שְׁנִין סְלֵק הֲוָא עַל לֵבֵּהּ דְּנֶסְעוֹר לְאַחֲוֹהִי בְּנֵי יִסְרָאֵל׃ וַחֲזָא לְחַד מִן בְּנֵי שַׁרְבְּתְהוֹן [f] דְּמִתְחַבַּר בְּקִטִירָא [g] וְתַבְעֵהּ וַעֲבַדֵלֵהּ דִּינָא וְקַטְלֵהּ לְמִצְרָיָא הַוֹ דְּמַסְכֵּל הֲוָא בֵּהּ׃ וְסָבַר דְּמִסְתַּכְלִין אַחֲוֹהִי בְּנֵי יִסְרָאֵל דְּאֱלָהָא בְּאִידֵהּ יָהֵב לְהוֹן פּוּרְקָנָא וְלָא אִסְתַּכְלוּ׃ וְלִיוֹמָא אָחֳרָנָא אִתְחֲזִי לְהוֹן כַּד נָצִין [h] חֲנוֹן חַד עִם חַד וְמַפֵּים הֲוָא לְהוֹן [i] דְּנֶשְׁתַּיְנוֹן כַּד אֲמַר גַּבְרָא אָחֵא אַנְתּוּן מָטֵל מָנָא מַסְכְּלִין אַנְתּוּן חַד בְּחַד׃

[q] פיר׳ נכל זמשפחותיכם
[r] בְּאֵשׁ [s] שָׂרָא [t] יֶלֶד
[u] חַיָּא [x] יֶלֶד [z] רָבָא
[a] שָׂרָא [b] שְׁכַח בלשון מצא
[c] רָדִי פיר׳ למד [d] מַלָּל
[e] סָעַר עבראית פקד [f] דָּבַר
[g] חשש פיר׳ בחקקה
[h] תָּבַע פיר׳ נקם [i] סָכַל
פיר׳ מרע ! בלשון כן
[p] גַּיִם שִׂינָא במו שאנן

27 * Is porrò qui offendebat ſocium ſuum, repulit eum à ſe; & dixit ei, Quis conſtituit te ſuper nos principem & iudicem?

28 * Num nos interficere quæris, ſicut interfeciſti heri Ægyptium?

29 * Proinde fugit Mouſche ob hunc ſermonem, & factus eſt inquilinus in terra Median: habuitque duos filios.

Matutinis Dominicæ Ouſchano.

30 * Quumque illic impleuiſſet quadraginta annos, viſus eſt ei in deſerto montis Sinai angelus Domini in igne qui ardebat in rubo.

31 * Quod vt conſpexit Mouſche, admiratus eſt viſionem: & quum accederet, vt videret, dixit ei Dominus voce: 32 * Ego ſum Deus Patrum tuorum, Deus Abrohom, & Iſchoket Iaakoub. Quumque tremeret Mouſche, non audebat intueri viſum.

33 * Dixit autem ei Dominus: Solue calceos tuos à pedibus tuis: terra enim in qua ſtas, ſancta eſt.

34 * Videndo vidi oppreſſionem populi mei qui eſt in Ægypto, & gemitus eius audiui: & deſcendi vt liberem eos. nunc igitur veni mittam te in Ægyptum.

35 * Hunc Mouſche, quem negauerant dum dicerent, Quis conſtituit te ſuper nos principem & iudicem? hunc ipſum Deus principē & liberatorem miſit eis per manus Angeli illius qui apparuerat ei in rubo.

36 * Hic eſt qui eduxit eos dum edidit ſigna & miracula virtutéſque in terra Ægypti, et in mari Souph, [carectoſo] et in deſerto annis quadraginta.

Sabbatho Candidatorum.

37 * Hic eſt Mouſche ille qui dixit filiis Iſroiel, Prophetam ſuſcitabit vobis Dominus Deus ex fratribus veſtris ſicut me: eum audiatis.

38 * Hic eſt qui fuit in congregatione in deſerto cum Angelo illo qui alloquebatur eum, & cum Patribus noſtris in monte Sinai: is eſt denique qui excepit eloquia viua quæ nobis traderet.

39 * Et noluerunt ad eum mentem aduertere Patres noſtri; ſed dereliquerunt eum, & corde ſuis conuerſi ſunt ad Ægyptum:

---

27 וְהוּ דִּין דְּמַסְכֵּל חָוָא בְּחַבְרֵהּ [q]דַּחֲקֵהּ מִן לָוֵהּ וַאֲמַר לֵהּ מַנּוּ [r]אֲקִימָךְ עֲלַיִן רֵישָׁא [s]וְדַיָּנָא׃

28 דַּלְמָא [s]לְמָקְטָלַיִן בָּעֵא אַנְתְּ אַיְךְ דַּקְטַלְתְּ [u]אֶתְמָלִי לְמָצְרָיָא׃ 29 וַעֲרַק מוּשֶׁא [x]בְּמֶלְתָּא הָדָא וַהֲוָא [y]תּוֹתָבָא

בַּאַרְעָא דְּמִדְיָן וַהֲוָה לֵהּ תְּרֵין בְּנִין׃ [z]דְּצַפְּרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּאוּשַׁעְנָא יז

30 וְכַד [a]מְלֵיאוּ לֵהּ תַּמָּן אַרְבְּעִין שְׁנִין [b]אֶתְחֲזִי לֵהּ בְּמַדְבְּרָא דְּטוּר סִינַי מַלְאֲכָא דְּמָרְיָא בְּנוּרָא [c]דְּיָקְדָא בְּסְנְיָא׃

31 וְכַד חֲזָא מוּשֶׁא [d]אֶתְדְּמַר [e]בְּחֶזְוָא וְכַד אֶתְקָרֵב לֵהּ דְּנָחֵזְוָא אֲמַר לֵהּ מָרְיָא בְּקָלָא׃

32 אֱנָא אֱנָא אֱלָהָא דַּאֲבָהָיִךְ אֱלָהָא דְּאַבְרָהָם וְדְאִיסְחָק וְדְיַעֲקוֹב וְ[f]רַתִּית חָוָא מוּשֶׁא לָא [g]מְסַרַח חָוָא [h]דְּנָחוּר

[l]בְּחֶזְוָא׃ 33 וַאֲמַר לֵהּ מָרְיָא [k]שְׁרִי [i]מְסָנָיךְ מִן רַגְלָיךְ אַרְעָא גַּיר [m]דְּקָאֵם אַנְתְּ בַּהּ קַדִּישָׁא הִי׃

[p] דְּחַק פִּיר׳ דחח
[q] קוּם [r] רוּן [s] קְטַל
[u] כמו אתמל
[x] מְלֵל [y] יְתֵב [z] מְלָא
[a] חֲזָא [b] יְקַר [c] דְּמַר
[d] חֲזָא [e] רְתַת [f] אַסְרַח
[h] חוּר [i] חֲזָא [k] שָׁרָא
[l] פִּיר׳ נעליך
[m] קוּם

*Qui autem iniuriam faciebat proximo, repulit eum, dicens: Quis te constituit principem & iudicem super nos? 27

* Nunquid interficere me tu vis, quemadmodum interfecisti heri Ægyptium? 28

*Fugit autem Moyses in verbo isto: & factus est aduena in terra Madian, vbi generauit filios duos. 29

* Et expletis annis quadraginta, apparuit illi in deserto montis Sina angelus in igne flammæ rubi. 30
Exod. 3. a.2

* Moyses autem videns, admiratus est visum. Et accedente illo vt consideraret, facta est ad eum vox Domini†: 31
dicens

* Ego sum Deus Patrũ tuorum, Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Iacob. Tremefactus autem Moyses, non audebat considerare. 32

* Dixit autem illi Dominus: Solue calceamentum pedum tuorum: locus enim in quo stas, terra sancta est. 33

* Videns vidi afflictionem populi mei qui est in Ægypto, & gemitum eorum audiui; & descendi liberare eos. Et nunc veni, & mittam te in Ægyptum. 34

*Hunc Moysen, quem negauerunt, dicentes, Quis te constituit principem & iudicem? hunc Deus principem & redemptorem misit, cum manu angeli qui apparuit illi in rubo. 35

* Hic eduxit illos faciens prodigia & signa in terra Ægypti, & in rubro mari, E & in deserto annis quadraginta. 36
Exo. 7. 8. 9. 10. 12. 14

*Hic est Moyses qui dixit filiis Israel: Prophetam suscitabit vobis Deus de fratribus vestris tanquam me, ipsum audietis. 37
Exo. 16. a.1 Deut. 18 c.15 Exo. 19. a.3. d.19

*Hic est qui fuit in ecclesia in solitudine, cum angelo qui loquebatur ei in monte Sina, & cum Patribus nostris: qui accepit verba vitæ dare nobis. 38

* Cui noluerunt obedire Patres nostri: sed repulerunt, & auersi sunt cordibus suis in Ægyptum, 39

27 * ὁ δὲ ἀδικῶν τὸν πλησίον, ἀπώσατο αὐτὸν, εἰπών, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστὴν ἐφ' ἡμᾶς;

28 * μὴ ἀνελεῖν με σὺ θέλεις, ὃν τρόπον ἀνεῖλες χθὲς τὸν αἰγύπτιον;

29 * ἔφυγε δὲ μωσῆς ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ, καὶ ἐγένετο πάροικος ἐν γῇ μαδιάμ, οὗ ἐγέννησεν υἱοὺς δύο.

30 * καὶ πληρωθέντων ἐτῶν τεσσαράκοντα, ὤφθη αὐτῷ ἐν τῇ ἐρήμῳ τοῦ ὄρους σινᾶ ἄγγελος κυρίου ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου.

31 * ὁ δὲ μωσῆς ἰδὼν ἐθαύμασε τὸ ὅραμα. προσερχομένου δὲ αὐτὸ κατανοῆσαι, ἐγένετο φωνὴ κυρίου πρὸς αὐτόν·

32 * ἐγώ ὁ θεὸς τῶν πατέρων σου, ὁ θεὸς ἀβραάμ, καὶ ὁ θεὸς ἰσαὰκ καὶ ὁ θεὸς ἰακώβ. ἔντρομος δὲ γενόμενος μωσῆς οὐκ ἐτόλμα κατανοῆσαι.

33 * εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ κύριος, λῦσον τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν σου· ὁ γὰρ τόπος ἐν ᾧ ἕστηκας, γῆ ἁγία ἐστίν.

34 * ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ τοῦ στεναγμοῦ αὐτῶν ἤκουσα, καὶ κατέβην ἐξελέσθαι αὐτούς. καὶ νῦν δεῦρο, ἀποστελῶ σε εἰς αἴγυπτον.

35 * τοῦτον τὸν μωυσῆν ὃν ἠρνήσαντο, εἰπόντες, τίς σε κατέστησεν ἄρχοντα καὶ δικαστήν; τοῦτον ὁ θεὸς ἄρχοντα καὶ λυτρωτὴν ἀπέστειλεν σὺν χειρὶ ἀγγέλου τοῦ ὀφθέντος αὐτῷ ἐν τῇ βάτῳ·

36 * οὗτος ἐξήγαγεν αὐτούς, ποιήσας τέρατα καὶ σημεῖα ἐν γῇ αἰγύπτῳ καὶ ἐν ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ, καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτη τεσσαράκοντα.

37 * οὗτός ἐστιν ὁ μωυσῆς ὁ εἰπὼν τοῖς υἱοῖς ἰσραήλ, προφήτην ὑμῖν ἀναστήσει κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν ὡς ἐμέ.

38 * οὗτός ἐστιν ὁ γενόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν τῇ ἐρήμῳ, μετὰ τοῦ ἀγγέλου τοῦ λαλοῦντος αὐτῷ ἐν τῷ ὄρει σινᾶ, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν, ὃς ἐδέξατο λόγια ζῶντα δοῦναι ἡμῖν,

39 * ᾧ οὐκ ἠθέλησαν ὑπήκοοι γενέσθαι οἱ πατέρες ἡμῶν, ἀλλ' ἀπώσαντο καὶ ἐστράφησαν ταῖς καρδίαις αὐτῶν εἰς αἴγυπτον,

---

34 מְחֹזָא חֲזִית [n] אוּלְצָנֵהּ דְּעַמִּי דְּבְמָצְרִין [o] וְהִנְחֲתֵהּ שְׁמֵעַת [p] וְנָחֲתֵת דְּאַפְרוֹק אֲנוּן וְהָשָׁא [q] תָּא אֶשַׁדְּרָךְ לְמָצְרִין׃

35 לְהָנָא מוּשֵׁא דַּכְפָרוּ בֵּהּ כַּד אָמְרִין דְּמַנּוּ [r] אֱקִימָךְ עַלַּיִן רֵישָׁא [s] וְדַיָּנָא לֵהּ לְהָנָא אֱלָהָא רֵישָׁא [t] וּפָרוֹקָא שַׁדַּר לְהוֹן

לְהוֹ [u] בְּאִידֵי מַלְאָכָא הַו [x] דְּאִתְחֲזִיאֵ לֵהּ בְּסַנְיָא׃ 36 הָנוֹ [y] דְּאַפֵּק אֲנוּן כַּד עָבַד [z] אָתְוָתָא [a] וְתִדְמָרָתָא [b] וְגַבְרְיָתָא

בְּאַרְעָא דְּמָצְרִין וּבְיַמָּא דְסוּף וּבְמַדְבְּרָא שְׁנִין אַרְבְּעִין׃ דְּשַׁבְּתָא דְחַוְרָא יח

37 הָנוֹ מוּשֵׁא הַו דְּאֲמַר לִבְנֵי יִסְרָיֵל דַּנְבִיָּא [a] נְקִים לְכוֹן מֵרְיָא אֱלָהָא מִן אֲחֵיכוֹן [b] אַכְוָתִי לֵהּ תִּשְׁמְעוּן׃

38 הָנוֹ דַּהֲוָא בְּכְנוּשְׁתָּא בְּמַדְבְּרָא עִם מַלְאָכָא הַו דְּמִמַּלֵּל הֲוָא עִמֵּהּ וְעִם אֲבָהָתַן בְּטוּרָא דְסִינַי וְחַוִּיו דְּקַבֵּל [c] מֵלֵּא

[a] חַיָּתָא דְּלַן [c] נֶהֱל׃ 39 וְלָא [f] צְבוֹ [g] לְמֶהְוֵי לֵהּ אֲבָהָתַן אֶלָּא שַׁבְקוּתֵי [h] וְבִלְבְּוָתְהוֹן הֲפַכוּ לְהוֹן לְמָצְרִין׃

[n] אַלַּץ [o] אֲנַח [p] נְחַת
[q] אַתָּא [r] קוֹם [s] דּוֹן
פִּיר׳ פּוּדָה
[x] יַד [x] חָזָא [y] נְפַק
כְּמוֹ אוֹתוֹת
[a] דְּמַר [b] גְּבַר [b] קוֹם
פִּיר׳ כְּמוֹנִי
[c] מַלַּל [d] חַיָּא [e] נְחַל
[f] צְבָא [g] רְעָא פִּיר׳ הִתְכּוֹנֵן
[h] לֵב

40 * Dicentes Aharouni, Fac nobis deos qui præeãt nobis: Mouſche ſiquidẽ iſti, qui eduxit nos è terra Mezren, [Ægypti,] neſcimus quid
41 acciderit. * Proinde fecit eis vitulũ in diebus illis: et ſacrificarunt ſacrificia idolis, et obleCtarunt ſeſe opere manuum ſuarum.
42 * Et auerſus eſt Deus, & tradidit eos vt ſeruirent exercitibus cæli, ſicut ſcriptum eſt in libro Prophetarum: Num quadraginta annis in deſerto victimas aut ſacrificia obtuliſtis mihi filij Iſroiel?
43 * Quinimò baiulaſtis Conopæum Malcoum, & ſydus Dei Rephon, imagines quas feciſtis vt eas adoraretis. Transferam vos trans Bbbel.

De Genitrice Dei & Baptiſmo.

44 * Ecce tabernaculum teſtimonij Patrum noſtrorũ in deſerto fuit, ſicuti præceperat is, qui collocutus fuerat Mouſche, vt faceret illud ad ſimilitudinem quam ei oſtenderat.
45 * Quod quidem tabernaculum etiam introducendo introduxerunt Patres noſtri cũ Feſchua in terram quam dedit eis Deus hæreditatem ex gentibus illis quas eiecit ab eorum conſpectu, & deductum eſt vſque ad dies Dauid.
46 * Qui inuenit gratiam coram Deo, petiitque vt inueniret tabernaculum Deo Iaakoub.
47 * Schelemoun autem ædificauit ædem.
48 * At Altiſſimus ille non habitat in manufactis templiis, ſicut ait Propheta.
49 * Quum cælum thronus meus ſit, & terra ſuppedaneum pedum meorum: Quam ædem ædificabitis mihi, dicit Dominus: aut quis eſt locus requietis meæ?
50 * Nonne manus mea condidit hæc omnia?
51 * O duri ceruice, & incircunciſi corde, & auditu ſuo, vos ſemper Spiritui Sanctitatis obſtitiſtis, ſicut Patres veſtri, ita & vos.
52 * Quem enim Prophetarum non ſunt perſecuti, & interfecerunt Patres veſtri? eorum inquam qui prænuntiarunt aduentum Iuſti illius, quem vos prodidiſtis ac interemiſtis?
53 * At recepiſtis Legem per diſpoſitionem Angelorum, neque ſeruaſtis eam.

---

40 כַּד אָמְרִין לַאֲהַרוֹן עֲבֵד לַן אֱלָהָא [i] דְּנֵאזְלִין קֳדָמַיִן מֶטֽל דֵּהָנָא מוּשֶׁא [k] דְּאַפֵּקָן מִן אַרְעָא דְמָצְרַיִן לָא [l] יְדָעִינַן
41 מָנָא [m] הֲוָיְתִי׃ 41 וַעֲבַד לְהוֹן עֻגְלָא [n] בְּיוֹמָתָא הָנוּן וְדַבְחוּ דֶּבְחָא [o] לְפִתְכָּרֵא [p] וּמֶתְבַּסְמִין הֲווּ בַּעֲבַד [q] אִידֵיהוֹן׃
42 וַהֲפַךְ אֱלָהָא [r] וְאַשְׁלֵם [s] אֲנוּן דְּנֶהֱווּן פָּלְחִין [t] לְחֵילְוָתָא דְּשְׁמַיָּא אֲיָךְ דִּכְתִיב בְּכִתְבָא דִּנְבִיֵּא לְמָא אַרְבְּעִין שְׁנִין
בְּמַדְבְּרָא [u] נָכְסָתָא אוֹ דֶּבְחָתָא קְרֶבְתִּין לִי בְּנֵי יִסְרָיֵל׃ 43 אֶלָּא שְׁקַלְתּוּן מַשְׁכְּנֵהּ דְּמַלְכוֹם וְכוֹכְבֵהּ דֶּאלָהָא
דְּרְפָּן [w] דְּמִוָתָא דַּעֲבַדְתּוּן דְּהֶווּן סָגְדִין לֶהֱין [x] אֶשְׁנֵיכוֹן לְהַל מִן בָּבֶל׃ [z] וְגַלֵּית אֱלָהָא [a] וְדַמָּעֲמוּדִיתָא יט
44 הָא [c] מַשְׁכְּנָא [d] דְּסָהֲדוּתָא דַּאֲבָהָתַן בְּמַדְבְּרָא [e] אִיתַוהִי הֲוָא אַיָּךְ מָא דְּפַקֵּד הַו דְּמַלֵּל עִם מוּשֶׁא לְמֶעְבְּדֵהּ בְּדַמוּתָא
45 דְּהֲנָיֵה׃ [f] 45 וְלֵהּ לְהָנָא מַשְׁכְּנָא אַךְ [g] סַעֲלוּ אֲבָהָתַן עִם יֵשׁוּעַ לְאַרְעָא דְיָהֵב לְהוֹן אֱלָהָא [h] יוֹרְתָנָא מִן

[i] אֲזַל [k] נפק [l] וַדַּע
[m] חֲוָא יוסף לעבודה זרה
[p] בְּסֶם [q] יַד [r] שְׁלַם חֲיִל
[s] נְכֵס [t] רְמָא
[x] שְׁנָא פיר׳ הסיע [z] יְלֵד
[a] עֲמַר בלשון שבל [c] שְׁכַן
[d] סְהֵד [e] אִית כמו יש
[f] חַנָּא פיר׳ הגיד [g] עוּל
[h] וְרַת כמו ירש

Exod. 32 a.1 Moysi enim huic

* Dicentes ad Aaron: Fac nobis deos qui præcedant nos: † Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei.

40 * εἰπόντες τῷ Ἀαρών, ποίησον ἡμῖν θεοὺς, οἳ προπορεύσονται ἡμῶν· ὁ γὰρ Μωυσῆς οὗτος ὃς ἐξήγαγεν ἡμᾶς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, οὐκ οἴδαμεν τί γέγονεν αὐτῷ.

* Et vitulum fecerunt in diebus illis, & obtulerunt hostiam simulachro, & lætabantur in operibus manuum suarum.

41 * καὶ ἐμοσχοποίησαν ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις, καὶ ἀνήγαγον θυσίαν τῷ εἰδώλῳ, καὶ εὐφραίνοντο ἐν τοῖς ἔργοις τῶν χειρῶν αὐτῶν.

* Conuertit autem Deus, & tradidit eos seruire militiæ cæli, sicut scriptum est in libro Prophetarum: Nunquid victimas † & hostias obtulistis mihi annis quadraginta in deserto, domus Israel?

Amos 5. g.25 aut

42 * ἔστρεψε δὲ ὁ θεὸς καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς λατρεύειν τῇ στρατιᾷ τοῦ οὐρανοῦ, καθὼς γέγραπται ἐν βίβλῳ τῶν προφητῶν, μὴ σφάγια καὶ θυσίας προσηνέγκατέ μοι ἔτη τεσσαράκοντα ἐν τῇ ἐρήμῳ οἶκος Ἰσραήλ;

* Et suscepistis tabernaculũ Moloch, & sydus dei vestri Repham, figuras quas fecistis, adorare eas. Et transferam vos trans Babylonem.

43 * καὶ ἀνελάβετε τὴν σκηνὴν τοῦ Μολὸχ, καὶ τὸ ἄστρον τοῦ θεοῦ ὑμῶν Ῥεφάν, τοὺς τύπους οὓς ἐποιήσατε προσκυνεῖν αὐτοῖς· καὶ μετοικιῶ ὑμᾶς ἐπέκεινα Βαβυλῶνος.

* Tabernaculum testimonij fuit cũ patribus nostris in deserto, sicut dispositit † Deus loquens ad Moysen, vt faceret illud secundum formam quam viderat.

illis Exo. 25. d.40 Heb. 8. b.5 Iosue 3. c.14 3.Reg. 16.c.13.

44 * Ἡ σκηνὴ τοῦ μαρτυρίου ἦν ἐν τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ, καθὼς διετάξατο ὁ λαλῶν τῷ Μωυσῇ, ποιῆσαι αὐτὴν κατὰ τὸν τύπον ὃν ἑωράκει·

* Quod & induxerunt, susceptientes patres nostri cum Iesu in possessionem gentium, quas expulit Deus à facie patrum nostrorum, vsq; in diebus Dauid.

45 * ἣν καὶ εἰσήγαγον διαδεξάμενοι οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ Ἰησοῦ ἐν τῇ κατασχέσει τῶν ἐθνῶν, ὧν ἔξωσεν ὁ θεὸς ἀπὸ προσώπου τῶν πατέρων ἡμῶν, ἕως τῶν ἡμερῶν Δαβίδ·

Psal.131 a.5 3.Reg. 6 a.1 1.Par. 17.b.12 Inf.17.f. 24. Isa. 66. a.1 3.Reg. 8 c.17 2.Par.6. c.18

* Qui inuenit gratiam ante Deum, & petiit vt inueniret tabernaculum Deo Iacob.

46 * ὃς εὗρε χάριν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ ἠτήσατο εὑρεῖν σκήνωμα τῷ θεῷ Ἰακώβ.

* Salomon autem ædificauit illi domum.

47 * Σολομὼν δὲ ᾠκοδόμησεν αὐτῷ οἶκον.

* Sed non Excelsus in manufactis habitat, sicut Propheta dicit:

48 * ἀλλ' οὐχ ὁ ὕψιστος ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ, καθὼς ὁ προφήτης λέγει·

* Cælum mihi sedes est: terra autem scabellum pedum meorum. Quam domum ædificabitis mihi, dicit Dominus? aut quis locus requietionis meæ est?

49 * ὁ οὐρανός μοι θρόνος, ἡ δὲ γῆ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν μου· ποῖον οἶκον οἰκοδομήσετέ μοι; λέγει κύριος· ἢ τίς τόπος τῆς καταπαύσεώς μου;

* Nõne manus mea fecit hęc omnia?

50 * οὐχὶ ἡ χείρ μου ἐποίησε ταῦτα πάντα;

* Dura ceruice & incircuncisi cordibus & auribus, vos semper Spiritui sancto † resistitis: sicut patres vestri, † & vos.

51 * σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι τῇ καρδίᾳ καὶ τοῖς ὠσὶν, ὑμεῖς ἀεὶ τῷ πνεύματι τῷ ἁγίῳ ἀντιπίπτετε, ὡς οἱ πατέρες ὑμῶν καὶ ὑμεῖς.

† resistitis: ita

* Quem Prophetarum non sunt persecuti patres vestri? Et occiderunt eos qui prænuntiabant de aduentu Iusti, cuius vos nunc proditores & homicidæ fuistis:

52 * τίνα τῶν προφητῶν οὐκ ἐδίωξαν οἱ πατέρες ὑμῶν; καὶ ἀπέκτειναν τοὺς προκαταγγείλαντας περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ δικαίου, οὗ νῦν ὑμεῖς προδόται καὶ φονεῖς γεγένησθε·

* Qui accepistis Legem in dispositione Angelorum, & non custodistis.

53 * οἵτινες ἐλάβετε τὸν νόμον εἰς διαταγὰς ἀγγέλων, καὶ οὐκ ἐφυλάξατε.

---

i שְׁרָא k יְבַל l רוּם עִלַּיִן
m יָד n בְּנָא o נוּחַ
p יַד q קְשָׁא
r פִּיר׳ עוֹרְפָ
s שְׁמַע t קוּם u בְּרַךְ
v פִּיר׳ תְּגִיד
w אִתְּא x שְׁלַם
y קְטַל z פָּקַד
a גָּאֵל

i שְׁרָא דְשָׁדָא מִן קֳדָמַיהוֹן k וְאִתְיְבַל עַדְמָא לְיַמּוֹהִי דְדָוִיד׃ 46 הַוָה אַשְׁכַּח רַחֲמִין קֳדָמוֹהִי דַאלָהָא וְשָׁאל
m דְיֶשְׁכַּח מַשְׁכְּנָא לַאלָהָה דְיַעֲקוֹב׃ 47 שְׁלֵימוֹן דִין בְּנָא בַיְתָא׃ 48 l וְמַרְיָמָא לָא שָׁרֵא בַּעֲבָד m אֵידְיָא אֵיךְ דְאָמַר
נְבִיָא׃ 49 דְשְׁמַיָא כּוּרְסֵי וְאַרְעָא כּוּבְשָׁא חְחֵוִיתּ רַגְלַי אֵיזֵי בַיְתָא n דְתֶבְנוֹן לִי אֵמַר מָרְיָא אוֹ אֵיזֵי אֲתַר o נַיְחָתִי׃
50 לָא הָא p אִידָא דִילִי עֲבַדַת הָלֵין כֻּלְּהֵין׃ 51 אוֹ q קַשְׁיֵי r קְרָלָא וְרֶלָא גְזִירִין בְּלֵבְחוֹן s וּבְמִשְׁמַעְחוֹן אַנְחוֹן
בְּכָל זְבַן לְוִקְבֵל רוּחָא דְקוּדְשָׁא t קַיְמִין אַנְחוֹן אַיךְ אֲבָהֵיכוֹן אַף אַנְחוֹן׃ 52 לְאֵינָא גִיר מִן נְבִיֵא דְלָא רַדְפוּ וְקַטְלוּ
אֲבָהֵיכוֹן לְאִילֵין דְקַדְמוּ u בְּרִקּוּ עַל x מֵאתֵיתֵה דְזַדִּיקָא הַיְרַאנְחוֹן y אַשְׁלָמְתּוֹן z וְקַטֵלְתּוּנִיהִי׃
53 וְקַבֵּלְתּוֹן נָמוֹסָא בְּיַד a פּוּקְדָנָא דְמַלְאכֵא וְלָא b נְטַרְתְּתָהִי׃

Commemoratione Stephani.

54 ✻ Quumque hæc audirent, repleti sunt furore intra se, ac frendebant dentibus suis in eum.

55 ✻ Ipse verò quum plenus esset fide & Spiritu Sanctitatis, suspexit in cælum, viditque gloriam Dei, & Ieschua adstantem à dextera Dei.

56 ✻ Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis adstantem à dextera Dei.

57 ✻ Proinde clamarunt alta voce, & obturarunt aures suas, et irruerunt in eum om-
58 nes. ✻ Et comprehensum eum eiecerunt extra ciuitatem; & lapidibus obruebant eum: illi autem qui testimonium tulerant aduersus eum, posuerunt vestimenta sua ad pedes adolescentis cuiusdam qui vocabatur Schoual.

59 ✻ Itaque lapidabant Stephanum, quũ ipse precaretur ac diceret; Domine noster Ieschua, suscipe spiritum meam.

60 ✻ Positisque genibus, clamauit alta voce & ait, Domine noster, ne statuas eis hoc peccatum. Et quum hoc dixisset, obdormiuit.

61 ✻ Schoual autem consentiebat communicabátque in cædem eius.

CAP. VIII.

1 ✻ Facta est autem per illud tempus persecutio magna in Ecclesiam quæ erat in Ourischlem: & dispersi sunt omnes per pagos Iihoudææ, atque adeò inter Schamaritanos, præter Apostolos tantùm.

2 ✻ Collectum autem in arcam, sepelierunt Stephanum viri fideles; & planxerunt super eum vehementer.

Dominica tertia post Resurrectionem.

3 ✻ Porrò Schoual persequebatur Ecclesiam Dei dum ingrederetur domos, & traheret viros & mulieres, traderétque carceri.

4 ✻ Illi autem qui dispersi erant, perlustrabant regionem, prædicabántque sermonem Dei.

5 ✻ Philippus verò descendit in vrbem Schamaritanorum, & prædicabat Meschicho.

6 ✻ Quumque audirent sermonem eius homines qui illic attendebant ei, tum acquiescebant omnibus quæ dicebat, quum viderent signa quæ edebat.

* Audientes autem hæc, dissecabantur cordibus suis,& stridebant dentibus in eum. 54

* Cùm autem esset plenus Spiritu sancto, intendens in cælum, vidit gloriam Dei, & Iesum stantem à dextris †Dei. 55

virtutis

* Et ait: Ecce video cælos apertos, & Filium hominis stantem à dextris †Dei. 56

virtutis

* Exclamantes autem voce magna, continuerunt aures suas,& impetum fecerunt vnanimiter in eum. 57

* Et eiicientes eum extra ciuitatem, lapidabant: & testes deposuerunt vestimenta sua secus pedes adolescentis qui vocabatur Saulus. 58

Iuf.22. c.20

* Et lapidabant Stephanum, inuocantem & dicentem: Domine Iesu,suscipe spiritum meum. 59

* Positis autem genibus,clamauit voce magna, dicens: Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cùm hoc dixisset, obdormiuit†. 60

in Domino.

54 * ἀκούοντες ὃ ταῦτα, διεπρίοντο ταῖς καρδίαις αὐτῶν, καὶ ἔβρυχον τοὺς ὀδόντας ἐπ' αὐτόν.

55 * ὑπάρχων δὲ πλήρης πνεύματος ἁγίου, ἀτενίσας εἰς τὸν οὐρανὸν, εἶδε δόξαν θεοῦ, καὶ Ἰησοῦν ἑστῶτα ἐκ δεξιῶν τοῦ θεοῦ·

56 * καὶ εἶπεν, ἰδοὺ θεωρῶ τοὺς οὐρανοὺς διηνοιγμένους, καὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐκ δεξιῶν ἑστῶτα τοῦ θεοῦ.

57 * κραξάντες δὲ φωνῇ μεγάλῃ, συνέσχον τὰ ὦτα αὐτῶν, καὶ ὥρμησαν ὁμοθυμαδὸν ἐπ' αὐτόν·

58 * καὶ ἐκβαλόντες ἔξω τῆς πόλεως, ἐλιθοβόλουν. καὶ οἱ μάρτυρες ἀπέθεντο τὰ ἱμάτια αὐτῶν παρὰ τοὺς πόδας νεανίου καλουμένου Σαύλου·

59 * καὶ ἐλιθοβόλουν τὸν Στέφανον, ἐπικαλούμενον καὶ λέγοντα, κύριε Ἰησοῦ, δέξαι τὸ πνεῦμά μου.

60 * θεὶς δὲ τὰ γόνατα, ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, κύριε, μὴ στήσῃς αὐτοῖς τοῦτο τὸ ἁμάρτημα ταύτην. καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐκοιμήθη.

CAP. VIII.

Saulus autẽ erat consentiens necieius. Facta est autem in illa die persecutio magna in Ecclesia, quæ erat Ierosolymis,& omnes dispersi sunt per regiones Iudææ & Samariæ, præter Apostolos. A

* Curauerunt autem Stephanum viri timorati, & fecerunt planctum magnum super eum. 2

* Saulus verò deuastabat Ecclesiam, per domos intrans, & trahens viros ac mulieres, tradebat in custodiam. 3

Inf.22.2. 4.c.19

* Igitur qui dispersi erant pertransibant, euangelizantes verbum†. 4

Dei.

* Philippus autem descendens in ciuitatem Samariæ, prędicabat illis Christum. 5

* Intendebant autem turbæ his quæ à Philippo dicebantur, vnanimiter audientes, & videntes signa quæ faciebat. 6

ή.

1 * Σαῦλος δὲ ἦν συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ. ἐγένετο δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ διωγμὸς μέγας ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ἐν ἱεροσολύμοις, πάντες τε διεσπάρησαν κατὰ τὰς χώρας τῆς Ἰουδαίας καὶ Σαμαρείας, πλὴν τῶν ἀποστόλων.

2 * συνεκόμισαν δὲ τὸν Στέφανον ἄνδρες εὐλαβεῖς, καὶ ἐποίησαν κοπετὸν μέγαν ἐπ' αὐτῷ.

3 * Σαῦλος δὲ ἐλυμαίνετο τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ οἴκους εἰσπορευόμενος, σύρων τε ἄνδρας καὶ γυναῖκας παρεδίδου εἰς φυλακήν.

4 * οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες διῆλθον εὐαγγελιζόμενοι τὸν λόγον·

5 * Φίλιππος δὲ κατελθὼν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας, ἐκήρυσσεν αὐτοῖς τὸν Χριστόν.

6 * προσεῖχόν τε οἱ ὄχλοι τοῖς λεγομένοις ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ὁμοθυμαδὸν, ἐν τῷ ἀκούειν αὐτοὺς καὶ βλέπειν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει·

קפלאון ח 1 וְהָיָה הוּא בְּהַהוּא יוֹמָא [c] רְדוּפְיָא רַבָּא [d] לְעִדְתָּא דִּבְאוּרְשְׁלֶם [c] וְאִתְבַּדְּרוּ כְּלְהוֹן בְּקוּרְיָא דִיהוּד וְאַף בֵּית שָׁמְרָיֵא לְבַר מִן שְׁלִיחֵא בִלְחוֹד׃ [f] וְקַפְּסוּ קַבְּרוֹהִי לְאִסְטְפַנּוֹס גַּבְרָא [g] מְהֵימְנָא [h] וְאַתְאֲבֵלוּ עֲלוֹהִי רַבְרָבָאִית׃ דַּחַר בְּשַׁבָּא דַּהֲלָתָא דְּבַמַּר [a] קְיֹמְתָא כא

3 שָׁאוּל דִּין דְּרַדַף הֲוָא לְעִדְתָּה דַּאלָהָא כַּד [b] עָאֵל הֲוָא [c] לְבָתֵּא [d] וְמָגַרְגַּר לְגַבְרָא וְלִנְשָׁא וּמַשְׁלֵם הֲוָא לְבֵית אֲסִירָא׃

4 וְהָנוּן [c] דְּאִתְבַּדְּרוּ מֵחַכְרִכִין הֲווֹ [f] וּמַכְרְזִין [g] מִלְּתָא דַּאלָהָא׃

5 פִּילִיפּוֹס דִּין נְחֵת לְהּ לַמְּדִינְתָא דְשֻׁמְרָיֵא וּמַכְרֵז הֲוָא עַל מְשִׁיחָא׃ 6 וְכַד שָׁמְעִין הֲווֹ מִלְּתֵהּ בְּנַיכָשָׂא

[c] רְדַף כמו לעדה או לקהל [d] כמו לעדה [c] בַּר כמו בזר [f] כנשו בארון [g] חַיִּים [h] אֲבַל [i] רַבָּב [a] קוֹם [b] עוֹל כמו לבתים [c] גַּרְגַּר פיר׳ משך [f] בַּר [c] כְּרַז [g] מָלַל [h] צִית [i] בּוּס [k] חֲזָא כמו אותות

7 * Multi enim quos tenebant Spiritus immundi, clamabant alta voce, & exibant ab eis. Alij autem paralytici & claudi sanitati
8 sunt restituti. * Et gaudium magnum exstitit in illa ciuitate.
9 * Erat autem illic homo quidam nomine Simoun, qui habitauerat in illa vrbe multo tempore, & magicis suis artibus seduxerat plebem Schamaritanorum, quum magnificaret seipsum, diceretque, Ego sum Magnus ille.
10 * Proinde inclinabantur ad eum tam proceres, quàm tenues; ac dicebant, Iste est virtus illa magna Dei.
11 * Et acquieuerat ei, propterea quòd multo tempore magicis suis incantationibus obstupefecerat eos.
12 * Quum autem credidissent Philippo euangelizanti regnum Dei in nomine Domini nostri Ieschua Meschicho, baptizabantur, et viri & mulieres.
13 * Quin & ipse Simoun credebat, et baptizatus est; & adhærebat Philippo: cumque spectaret signa & virtutes magnas quę edebătur per eum, obstupefiebat et admirabatur.

Feria secunda hebdomadis præcedentis Ieiunium.

14 *Porrò quum audissent Apostoli qui erant in Ourischlem populum Schamaritanorum recepisse sermonem Dei, miserunt ad eos Schemeoun Kipho & Jouchanon.
15 *Itaque descenderunt, et precati sunt pro eis vt reciperent Spiritum Sanctitatis.
16 * (Nondũ enim ingressus fuerat in quenquam eorum; sed tantùm baptizabantur in
17 nomine Domini nostri Jeschua.) *Tunc imponebant eis manum, & recipiebant Spiri-
18 tum Sanctitatis. *Conspicatus autem Simoun per impositionem manus Apostolorum dari Spiritum Sanctitatis, obtulit eis argen-
19 tum; *Dicens: Date etiam mihi potestatem hanc, vt cuicunque imposuero manum, recipiat Spiritum Sanctitatis.
20 *Cui dixit Schemeoun Kipho, Argentum tuum tecum abeat in perditionem, quippe qui putaueris donum Dei diuitiis mundi acquiri.
21 * Non est tibi pars, ne sors quidem in fide ista; quia cor tuum rectum non est corã Deo.

7 סַגִיאֵא גֵיר מִן דַאחִירָן הַווֵי לְהוֹן רוּחֵא טַנְפָתָא קָעֵין הַווֹ בְקָלָא רָמָא וְנָפְקָן הַווֵי מָנְהוֹן וְאַחֲרִינֵא מְשַׁרְיֵא וּמְחַגְּרֵא
8 9 אָתַאסְיוּ׃ וְחַדוּתָא רַבְּתָא הֲוָיָא הַוָת בְּהָהִי מְדִינְתָא׃ אִית הֲוָא דְיָן הַמָּן גַּבְרָא חַד דִשְׁמֵהּ סִימוֹן דַעֲמִיר הֲוָא
10 לֵהּ בָּהּ בַּמְדִינְתָא זַבְנָא סַגִיאָא וּבְחַרָשׁוּתֵהּ מַטְעֵא הֲוָא לְעַמָּא דְשָׁמְרֵיֵא כַּד אָמַר דֵאנָא אֲנָא רַבָּא׃
11 וַצְלִין הַווֹ לְוָתֵהּ כְּלְהוֹן רַוּרְבֵא וְזְקוּקֵא וְאָמְרִין הַווֹ הָנוּ חִילֵהּ רַבָּא דַאלָהָא׃ וּמְתְתַּפְסִין הַווֹ לֵהּ מֶטֶל
12 דְזַבְנָא סַגִיאָא בְּחַרָשׁוּתֵהּ אַתְמַהּ הֲוָא אֵנוֹן׃ כַּד דְיָן הַימְנוּ לְפִילִיפּוֹס דְמְסַבַּר הֲוָא מַלְכוּתָא דַאלָהָא בְּשׁוּמֵהּ
13 דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עָמְדִין הַווֹ גַּבְרֵא וְנְשֵׁיא׃ וְאַף הוּא סִימוֹן הַימֵן הֲוָא וַעֲמַד וְנָקִיף הֲוָא לַהּ לְפִילִיפּוֹס
וְכַד חָזָא הֲוָא אָתְוָתָא וְחִילֵא רַוּרְבֵא דַהֲווֹן הַווֵי בְּאִידֵהּ תָּמַהּ הֲוָא וּמְתְדַמַּר׃

ם אֵחַד ה קְעָא ו רוּם
ז פִּיר׳ אֲשֶׁר שׁוֹכֵן
ח שְׂרָא ט אֲסָא י חֲרָא
כ חֲוָא
ל פִּיר׳ אֲשֶׁר שׁוֹכֵן
מ חֲרַשׁ נ טָעָא ס יַרֵב
כְּמוֹ רִכֵּב
ע צְלָא בִּלְשׁוֹן נִפְשׁ
א גְּדוֹלִים b קְטַנִּים
פ פּוֹס צ תְּמַהּ פִּיר׳ שׁוֹמֵם
ק חַיְמֵן עַמַּד בִּלְשׁוֹן סְבַל
ר כְּמוֹ אוֹתוֹת

7 ‡ Multi enim eorum qui habebant ſpiritus immundos, clamantes voce magna, exibant. Multi autem paralytici & B claudi curati ſunt.

8 ‡ Factum eſt ergo gaudium magnum in illa ciuitate.

9 ‡ Vir autem quidam nomine Simon, qui antè fuerat in ciuitate magus, ſeducens gentem Samariæ, dicens ſe eſſe aliquem magnum:

10 ‡ Cui auſcultabant omnes à minimo vſque ad maximum, dicentes: Hic eſt virtus Dei, quæ vocatur magna.

11 ‡ Attendebant autem eum, propter quod multo tempore magicis ſuis dementaſſet eos.

12 ‡ Cùm verò credidiſſent Philippo euangelizanti de regno Dei, & nomine Ieſu Chriſti, baptizabantur viri ac mulieres.

13 ‡ Tunc Simon & ipſe credidit: & cùm baptizatus eſſet, adhærebat Philippo. Videns etiam ſigna & virtutes maximas fieri, ſtupens admirabatur.

14 ‡ Cùm autem audiſſent Apoſtoli qui erant in Ieroſolymis, quia recepiſſet Samaria verbum Dei, miſerunt ad eos Petrum & Iohannem.

15 ‡ Qui cùm veniſſent, orauerunt pro ipſis, vt acciperent Spiritum ſanctum.

16 ‡ Nondum enim in quenquam illorum ſuperuenerat; ſed baptizati tãtùm erant in nomine Domini Ieſu.

17 ‡ Tunc imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum.

18 ‡ Cùm vidiſſet autem Simon, quia per impoſitionem manus Apoſtolorum D daretur Spiritus ſanctus, obtulit eis pecuniam:

19 ‡ Dicens; Date & mihi hanc poteſtatem, vt cuicunque impoſuero manus, accipiat Spiritum ſanctum.

20 ‡ Petrus autem dixit ad eum: Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donũ Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri.

21 ‡ Non eſt †tibi pars neque ſors in ſermone iſto. cor enim tuum non eſt rectum coram Deo. †aim

7 ‡ πολλῶν γὰρ τῶν ἐχόντων πνεύματα ἀκάθαρτα, βοῶντα φωνῇ μεγάλῃ ἐξήρχετο· πολλοὶ δὲ παραλελυμένοι καὶ χωλοὶ ἐθεραπεύθησαν.

8 ‡ καὶ ἐγένετο χαρὰ μεγάλη ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ.

9 ‡ ἀνὴρ δέ τις ὀνόματι Σίμων προϋπῆρχεν ἐν τῇ πόλει μαγεύων, καὶ ἐξιστῶν τὸ ἔθνος τῆς Σαμαρείας, λέγων εἶναί τινα ἑαυτὸν μέγαν·

10 ‡ ᾧ προσεῖχον πάντες ἀπὸ μικροῦ ἕως μεγάλου, λέγοντες, οὗτός ἐστιν ἡ δύναμις τοῦ θεοῦ ἡ μεγάλη.

11 ‡ προσεῖχον δὲ αὐτῷ, διὰ τὸ ἱκανῷ χρόνῳ ταῖς μαγείαις ἐξεστακέναι αὐτούς.

12 ‡ ὅτε δὲ ἐπίστευσαν τῷ Φιλίππῳ εὐαγγελιζομένῳ τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ὀνόματος Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐβαπτίζοντο ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες.

13 ‡ ὁ δὲ Σίμων καὶ αὐτὸς ἐπίστευσε, καὶ βαπτισθεὶς, ἦν προσκαρτερῶν τῷ Φιλίππῳ, θεωρῶν τε δυνάμεις, καὶ σημεῖα μεγάλα γινόμενα, ἐξίστατο.

14 ‡ Ἀκούσαντες δὲ οἱ ἐν Ἱεροσολύμοις ἀπόστολοι ὅτι δέδεκται ἡ Σαμάρεια τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀπέστειλαν πρὸς αὐτοὺς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην·

15 ‡ οἵτινες καταβάντες προσηύξαντο περὶ αὐτῶν, ὅπως λάβωσι πνεῦμα ἅγιον·

16 ‡ οὔπω γάρ ἦν ἐπ' οὐδενὶ αὐτῶν ἐπιπεπτωκὸς, μόνον δὲ βεβαπτισμένοι ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

17 ‡ τότε ἐπετίθουν τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτοὺς, καὶ ἐλάμβανον πνεῦμα ἅγιον.

18 ‡ θεασάμενος δὲ ὁ Σίμων ὅτι διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τῶν ἀποστόλων δίδοται τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, προσήνεγκεν αὐτοῖς χρήματα,

19 ‡ λέγων, δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον.

20 ‡ Πέτρος δὲ εἶπε πρὸς αὐτὸν, τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι.

21 ‡ οὐκ ἔστι σοι μερὶς οὐδὲ κλῆρος ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ· ἡ γὰρ καρδία σου οὐκ ἔστιν εὐθεῖα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ·

---

a צום ה ענ״ח
b מַלְּלָא c נְחֵת d אֲלָא בלשון פלג
e סום f יַחֵב g שְׁלַט
h אֶזַל i אֲבַר k סְבַר בלשון חשב
l יְחֵב m קְנָא n פִּיר׳ חלק ף גורל
o חִיצֵן

22 * ܐܦ ܗܟܝ ܠܟ ܒܗܕ ܒܥܝܬܟ ܕܫܝܬ ܠܟ ܘܒܥܐ ܠܡܪܝܐ ܕܐܦ ܗܝ ܫܒܘܩ ܠܟ ܡܢ ܠܒܟ ܒܝܫ ܗܘ ܕܗܘܐ ܒܠܒܟ ܗܢ ܐܡܪ ܠܟ ܗܘ ܒܥܝܬܟ ܕܫܝܬ ܠܟ ܘܒܥܐ ܠܡܪܝܐ ܕܐܦ ܗܝ ܫܒܘܩ ܠܟ ܡܢ ܠܒܟ ܒܝܫ ܗܘ ܕܗܘܐ ܒܠܒܟ ܗܢ ܐܡܪ ܠܟ ܗܘ

23 * ܕܚܙܝ ܐܢܐ ܕܐܢܬ ܒܡܪܪ ܡܪܝܪܬܐ ܘܒܣܘܪ ܥܘܠܐ ܐܬ ܚܙܝ ܐܢܐ ܕܐܢܬ ܒܡܪܪ ܡܪܝܪܬܐ ܘܒܣܘܪ ܥܘܠܐ ܐܬ

24 * ܥܢܐ ܫܡܥܘܢ ܘܐܡܪ ܒܥܘ ܐܢܬܘܢ ܚܠܦܝ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܠܐ ܢܐܬܐ ܥܠܝ ܡܕܡ ܥܢܐ ܫܡܥܘܢ ܘܐܡܪ ܒܥܘ ܐܢܬܘܢ ܚܠܦܝ ܡܢ ܐܠܗܐ ܕܠܐ ܢܐܬܐ ܥܠܝ ܡܕܡ

25 * ܐܝܟ ܕܣܗܕ ܗܘ ܫܡܥܘܢ ܘܝܘܚܢܢ ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ ܐܝܟ ܕܣܗܕ ܗܘ ܫܡܥܘܢ ܘܝܘܚܢܢ ܘܐܡܪ ܠܗܘܢ

ܕܐܠܗܐ ܗܘ ܕܡܠܐ ܗܘ ܕܐܡܪ ܠܗ ܗܘ ܕܐܠܗܐ ܗܘ ܕܡܠܐ ܗܘ ܕܐܡܪ ܠܗ ܗܘ

22 ✠ Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua: & roga Deum, si fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui.

22 ✠ μετανόησον οὖν ἀπὸ τῆς κακίας σου ταύτης, καὶ δεήθητι τοῦ θεοῦ, εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου·

23 ✠ In felle enim amaritudinis, & obligatione iniquitatis video te esse.

23 ✠ εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα.

24 ✠ Respondens autem Simon, dixit: Precamini vos pro me ad Dominum, vt nihil veniat super me horum quæ dixistis.

24 ✠ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων εἶπε, δεήθητε ὑμεῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν κύριον, ὅπως μηδὲν ἐπέλθῃ ἐπ' ἐμὲ ὧν εἰρήκατε.

25 ✠ Et illi quidem testificati & loquuti verbum † Domini, redibant Ierosolymã, & multis regionibus Samaritanorum euangelizabant.

Dei,

25 ✠ Οἱ μὲν οὖν διαμαρτυράμενοι καὶ λαλήσαντες τὸν λόγον τοῦ κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς ἱερουσαλὴμ, πολλάς τε κώμας τῶν Σαμαρειτῶν εὐηγγελίσαντο.

26 ✠ Angelus autem Domini loquutus est ad Philippum, dicens: Surge, & vade contra Meridianum, ad viam quæ descendit ab Ierusalem in Gazam: hæc est deserta.

26 ✠ Ἄγγελος δὲ κυρίου ἐλάλησε πρὸς Φίλιππον, λέγων, ἀνάστηθι καὶ πορεύου κατὰ μεσημβρίαν, ἐπὶ τὴν ὁδὸν τὴν καταβαίνουσαν ἀπὸ ἱερουσαλὴμ εἰς γάζαν· αὕτη ἐστὶν ἔρημος.

27 ✠ Et surgẽs abiit. Et ecce, vir Æthiops, eunuchus, potens † Candaces reginę Æthiopũ, qui erat super omnes gazas eius, venerat adorare in Ierusalem:

Candacis

27 ✠ καὶ ἀναστὰς ἐπορεύθη. καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ αἰθίοψ εὐνοῦχος, δυνάστης Κανδάκης τῆς βασιλίσσης αἰθιόπων, ὃς ἦν ἐπὶ πάσης τῆς γάζης αὐτῆς, ὃς ἐληλύθει προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλὴμ·

28 ✠ Et reuertebatur sedens super currum suum, legensque Isaiam Prophetam.

28 ✠ ἦν τε ὑποστρέφων, καὶ καθήμενος ἐπὶ τοῦ ἅρματος αὐτοῦ, ἀνεγίνωσκε τὸν προφήτην ἡσαΐαν.

29 ✠ Dixit autem Spiritus Philippo: Accede, & adiunge te ad currum istum.

29 ✠ εἶπε δὲ τὸ πνεῦμα τῷ φιλίππῳ, πρόσελθε, καὶ κολλήθητι τῷ ἅρματι τούτῳ.

30 ✠ Accurrens autem Philippus, audiuit eum legentem Isaiam Prophetam; & dixit, Putasne intelligis quæ legis?

30 ✠ προσδραμὼν δὲ ὁ φίλιππος ἤκουσεν αὐτοῦ ἀναγινώσκοντος τὸν προφήτην ἡσαΐαν, καὶ εἶπεν, ἆρά γε γινώσκεις ἃ ἀναγινώσκεις;

31 ✠ Qui ait: Et quomodo possum, si non aliquis ostenderit mihi? Rogauitque Philippum vt ascenderet, & sederet secum.

31 ✠ ὁ δὲ εἶπε, πῶς γὰρ ἂν δυναίμην, ἐὰν μή τις ὁδηγήσῃ με; παρεκάλεσέ τε τὸν φίλιππον, ἀναβάντα καθίσαι σὺν αὐτῷ.

32 ✠ Locus autem scripturæ quam legebat, erat hic: Tanquam ouis ad occisionem ductus est: & sicut agnus coram tondente se, sine voce, sic non aperuit os suum.

Isai. 53. b. 7

32 ✠ ἡ δὲ περιοχὴ τῆς γραφῆς ἣν ἀνεγίνωσκεν, ἦν αὕτη, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν ἤχθη, καὶ ὡς ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος αὐτὸν ἄφωνος, οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ.

33 ✠ In humilitate iudicium eius sublatum est. Generationem eius quis enarrabit? quoniam † tolletur de terra vita eius.

tollitur

33 ✠ ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ ἡ κρίσις αὐτοῦ ἤρθη. τὴν δὲ γενεὰν αὐτοῦ τίς διηγήσεται; ὅτι αἴρεται ἀπὸ τῆς γῆς ἡ ζωὴ αὐτοῦ.

34 ✠ Respondens autem Eunuchus Philippo, dixit: Obsecro te, de quo Propheta dicit hoc? de se, an de alio aliquo?

34 ✠ ἀποκριθεὶς δὲ ὁ εὐνοῦχος τῷ φιλίππῳ, εἶπε, δέομαί σου, περὶ τίνος ὁ προφήτης λέγει τοῦτο; περὶ ἑαυτοῦ, ἢ περὶ ἑτέρου τινός;

35 ✠ Aperiés autem Philippus os suum, & incipiens à scriptura ista, euangelizauit illi Iesum.

35 ✠ ἀνοίξας δὲ ὁ φίλιππος τὸ στόμα αὐτοῦ, καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ τῆς γραφῆς ταύτης, εὐηγγελίσατο αὐτῷ τὸν ἰησοῦν.

---

29 וַאֲמַרַת רוּחָא לְפִילִיפּוֹס אֶתְקָרֵב וְקָרַף לְמַרְכְּבְתָא׃ 30 וְרַד אֶתְקָרַב שְׁמַע דְּקָרֵא בְּאֶשַׁעְיָא נְבִיָא

וַאֲמַר לֵה דֵּאן [k] מְסְתַּכַּל אַנְתְּ מָנָא קָרֵא אַנְתְּ׃ 31 וְהוּ אֲמַר אֵיכַנָא מְשְׁכַּח אֲנָא דְּאִסְתַּכַּל אֶלָּא אֵן אֱנָשׁ [l] נַרְתֵּינִי

וּבָעָא מָנָּה מִן פִּילִיפּוֹס [m] דְּנֶסַק [n] וְנֵהֵב עִמֵּה׃ 32 [o] פֻּסוּקָא דִּין דִּכְתִיבָא דְּקָרֵא הֲוָא בְּהּ אִיתּוֹהִי הָנָא אֵיךְ [p] אִמְרָא

לְנִכְסְתָא אֶתְדְּבַר וְאֵיךְ [q] נָקִיא קֳדָם [r] גָּזוֹזָא שְׁתִיק הֲוָא וְהָכְנָא לָא פְּתַח פּוּמֵהּ׃ 33 [s] בְּמוּכְכֵהּ מִן [t] חֲבוּשְׁיָא וּמִן

[u] דִּינָא [x] אֶתְדְּבַר וְדָרֵהּ מַנּוּ [y] נֶשְׁתַּעֵא [z] דְּמֶשְׁתַּקְלִין חַיּוֹהִי מִן אַרְעָא׃ 34 וַאֲמַר הוּ [a] מְהֵימְנָא לְפִילִיפּוֹס בָּעֵא

אֲנָא מָנָךְ עַל מַנּוּ אֲמַרֵהּ הָדָא נְבִיָא עַל נַפְשֵׁהּ אוֹ עַל אֱנָשׁ אָחֳרִין׃ 35 הֵידֵין פִּילִיפּוֹס פְּתַח פּוּמֵהּ [b] וְשַׁרִי מָנֵּה

מִן הָנָא כְּתָבָא [c] מְסַבַּר לֵה עַל מָרַן יֵשׁוּעַ׃

[1] נקף [k] סְכַל [l] רְתָא הגיה או הורה
[m] נָסַק [n] יְתֵב
[o] עבר איה פרשה פיר׳ שה
[p] פיר׳ רחל [q] גֵּזֵז [r] מִכַּךְ
[s] פיר׳ עצר
[t] דין דִּבֵּר בלשון לקח
[u] שְׁקַל פיר׳ סיפר [x] שְׁעָא
[a] טעמו סרים
[b] שֵׁרִי פיר׳ התחיל
[c] סַבַּר נסו בשר

36 * *Quumque ipsi iter facerent, peruenerunt ad locum quendam in quo erant aquæ: dixit itaque Eunuchus ille: En aquas: quæ prohibitio est quominus baptizer?*

Deest versus 37.

38 * *Jussitque sisti currum: & descenderunt ambo in aquam, ac baptizauit Philippus Eunuchum illum.*

39 * *Quumque ascendissent ex aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, nec amplius vidit eum Eunuchus ille, sed pergebat in via gaudens.*

40 * *Philippus autem inuentus est Azouti, & inde peragrabat & euangelizabat cunctis vrbibus, vsque dum veniret Cæsaream.*

Dominica introitus Ieiunij & de Baptismo.

CAP. IX.

1 *SChouol autem adhuc plenus erat minis furoréque cædis aduersus discipulos Domini nostri.*

2 * *Et poposcit epistolam à summo Pontifice sibi dari ad Darmasouk ad Synagogas; vt si quos inueniret erudientes hac via, viros aut mulieres, vinctos adduceret eos ad Ourischlem.*

3 * *Quumque proficisceretur, inciperetque appropinquare Darmasouk, derepentè circumfulsit eum lux è cælo.*

4 * *Et cecidit in terram: audiitque vocem dicentem sibi, Schouol, Schouol, quid me persequeris?*

5 * *Durum est tibi calcitrare ad stimulos.*

6 * *Respondit ipse & ait: Quis es Domine mi? At Dominus noster dixit, Ego sum Ieschua ille Nazarenus, quem tu persequeris. Sed surge, ingredere vrbem, & ibi tecum habebitur sermo de eo quod te oportet agere.*

7 * *Cæterùm viri illi qui cum eo iter faciebant, steterunt attoniti, quippe qui vocem tantùm audirent, nemo autem apparebat eis.*

8 * *Et surrexit Schouol è terra, nihilque ei apparuit quum oculi eius essent aperti: & quum prehendissent manum eius, introduxerunt eum in Darmasouk.*

---

36 וְכַד הֲנוֹן אָזְלִין בְּאוֹרְחָא [d] מַטִּיו הֲוֹו [c] לְדוּכְתָא חֲדָא דְאִיתַ־בֵּהּ מַיָא וַאֲמַר מְהַימְנָא הַו הָא מַיָא מָנָא הִי [f] כְלִיתָא
דְאֶעְמַד : * * * * 38 וְפַקֵד הֲוָא [g] דְתֵקוּם [h] מַרְכְּבְתָא
[h] מַרְכְּבְתָא [i] וְנֵחֲתוּ תְרֵיהוֹן לְמַיָא [k] וְאַטְמֵדֵה פִּילִיפּוּס לַמְהַימְנָא הַו : 39 וְכַד סְלִקוּ מִן מַיָא רוּחֵה דְמָרְיָא חַטְפַת
לְפִילִיפּוּס [l] וְחוּב לָא [m] חֲזָיַת מְהַימְנָא הַו אֶלָּא אָזֵל הֲוָא בְּאוֹרְחֵה כַּד חָדֵא : 49 פִּילִיפּוּס דֵּין [n] אֶשְׁתְּכַח בַּאֲזוֹטוֹס
וּמִן תַּמָן [o] מְהַכְּרַךְ הֲוָא וַמְסַבַּר בַּמְרִינְתָא כְּרֵהֵין עַדְמָא דַאתָא לְקֵסָרְיָא : קפלאין ט
דִיחַר בְּשַׁבָּא [a] דְמֵעַלֵי [b] עוֹמָא [c] וַדַמַעֲמוֹרִיתָא כר

1 שָׁאוּל דֵּין עַדְכִּיל [d] מְלֵא הֲוָא [e] לוּחְמָא [f] וְחֵמְתָא דְקְטָלָא עַל תַּלְמִידוֹהִי דְמָרָן : 2 וְשַׁאל לֵהּ אֶגַרְתָא מִן רַב

[a] מְטָא
[c] עכראית למקום
[g] כְּלָא [g] קום
[h] כמו מרכבה
[i] נְחֵת [k] עֲמַד בלשון טבי
[l] תוּב פיר' עוד [m] חֲזָא
[n] שְׁכַח בלשון מצא [o] כְּרַךְ פיר' חור
[b] עֲלַל [b] עום [c] עֲמַד
[d] מְלָא [e] לְחֵם [f] חֲמָא או חמם

* Et dum irent per viam, venerunt ad quandam aquam: & ait Eunuchus, Ecce aqua, quis prohibet me baptizari? 36

* Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait, Credo filium Dei esse Iesum Christum. 37

* Et iussit stare currum: & descenderunt vterque in aquam, Philippus & Eunuchus, & baptizauit eum. 38

* Cùm autem ascendissent de aqua, Spiritus Domini rapuit Philippum, & amplius non vidit eum Eunuchus. Ibat enim per viam suam gaudens. 39

* Philippus autem inuentus est in Azoto, & pertransiens euangelizabat ciuitatibus cunctis, donec veniret Cæsaream. 40

36 * ὡς δὲ ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδὸν, ἦλθον ἐπί τι ὕδωρ· καὶ φησὶν ὁ εὐνοῦχος, ἰδοὺ ὕδωρ· τί κωλύει με βαπτισθῆναι;

37 * εἶπε δὲ ὁ φίλιππος, εἰ πιστεύεις ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἔξεστιν. ἀποκριθεὶς δὲ εἶπε, πιστεύω τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ εἶναι τὸν Ἰησοῦν χριστόν.

38 * καὶ ἐκέλευσε στῆναι τὸ ἅρμα. καὶ κατέβησαν ἀμφότεροι εἰς τὸ ὕδωρ, ὅ, τε φίλιππος καὶ ὁ εὐνοῦχος· καὶ ἐβάπτισεν αὐτόν.

39 * ὅτε δὲ ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ὕδατος, πνεῦμα κυρίου ἥρπασε τὸν φίλιππον, καὶ οὐκ εἶδεν αὐτὸν οὐκέτι ὁ εὐνοῦχος· ἐπορεύετο γὰρ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ χαίρων.

40 * φίλιππος δὲ εὑρέθη εἰς ἄζωτον. καὶ διερχόμενος εὐηγγελίζετο τὰς πόλεις πάσας ἕως τοῦ ἐλθεῖν αὐτὸν εἰς καισάρειαν.

CAP. IX.

θ'.

SAulus autem adhuc spirans minarum & cædis in discipulos Domini, accessit ad principem Sacerdotum; 1 A

* Et petiit ab eo epistolas in Damascum ad Synagogas, vt si quos inuenisset huius viæ viros ac mulieres, vinctos perduceret in Ierusalem. 2
Gala.1. c.13 Inf. 22. a.5

* Et cùm iter faceret, contigit vt appropinquaret Damasco. & subitò circumfulsit eum lux de cælo. 3
Inf. 22. b.6

* Et cadens in terram, audiuit vocem dicẽtem sibi; Saule, Saule, quid me persequeris? 4
1. Cor. 15.2.8 2. Cor. 12.2.1

* Qui dixit: Quis es Domine? Et ille: Ego sum Iesus, quem tu persequeris. durum est tibi contra stimulum calcitrare. 5

* Et tremens ac stupens, dixit: Domine, quid me vis facere? Et Dominus ad eum: Surge, & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. B 6

* Viri autem illi qui comitabantur cum eo, stabant stupefacti, audientes quidem vocem, neminem autẽ videntes. 7

* Surrexit autem Saulus de terra, apertisque oculis nihil videbat. Ad manus autem illum trahentes, introduxerunt Damascum. 8

1 * Ὁ δὲ Σαῦλος ἔτι ἐμπνέων ἀπειλῆς καὶ φόνου εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ κυρίου, προσελθὼν τῷ ἀρχιερεῖ·

2 * ᾐτήσατο παρ' αὐτοῦ ἐπιστολὰς εἰς δαμασκὸν πρὸς τὰς συναγωγὰς, ὅπως ἐάν τινας εὕρῃ τῆς ὁδοῦ ὄντας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, δεδεμένους ἀγάγῃ εἰς ἱερουσαλήμ.

3 * ἐν δὲ τῷ πορεύεσθαι, ἐγένετο αὐτὸν ἐγγίζειν τῇ δαμασκῷ, καὶ ἐξαίφνης περιήστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ·

4 * καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν, ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν αὐτῷ, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;

5 * εἶπε δὲ, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις· σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

6 * τρέμων τε καὶ θαμβῶν εἶπε, κύριε, τί με θέλεις ποιῆσαι; καὶ ὁ κύριος πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ ἀνάστηθι καὶ εἴσελθε εἰς τὴν πόλιν, καὶ λαληθήσεταί σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

7 * οἱ δὲ ἄνδρες οἱ συνοδεύοντες αὐτῷ εἱστήκεισαν ἐννεοί, ἀκούοντες μὲν τῆς φωνῆς, μηδένα δὲ θεωροῦντες.

8 * ἠγέρθη δὲ ὁ Σαῦλος ἀπὸ τῆς γῆς· ἀνεῳγμένων δὲ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ, οὐδὲν ἔβλεπε. χειραγωγοῦντες δὲ αὐτὸν εἰσήγαγον εἰς δαμασκόν.

---

[g] נְתַל
[h] עבראיז דמשק
[i] דָּרָא בלשון למד
[k] אֵתָר ׀ אֵתָא
[l] פיר׳ פתאם
[m] זְלַג
ובבבלי אפעיל כמו הזהיר
[n] בְּעָט [p] כמ עקיצות
[q] וְלָא ראוי ׀ קוּם תְּמַהּ
[r] חָזָא ׀ פְּתַח ׀ עָלַל

כַּהֲנַיָּא [g] וְנֶהֱל לַהּ [h] לְדַרְמָסוּק לְכְנוּשָׁתָא דְּאַן הוּ וְרָנְשְׁבַח [i] וְדָרֵין בְּהָדָא אוּרְחָא גְּבְרָא [k] אוּנְשָׁא נַיְתֵא אֲנוּן
לָאוּרְשְׁלֵם׃ 3 וְכַד אָזֵל הֲוָא וְשָׁרִי מְמַטָּא לְדַרְמָסוּק [m] מִן חֱחֵירָ שֶׁלְיָא [n] אַזְלֵג הֲוָא עֲלַוֹהִי נוּהֲרָא מִן שְׁמַיָּא׃
4 וְנָפַל עַל אַרְעָא וְשָׁמַע קָלָא דַּאֲמַר הֲוָא לַהּ שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדַף אַנְתְּ לִי קָשֵׁא הוּלָךְ [o] לְמִבְעַטוּ [p] לְעוֹקְצָא׃
5 עָנָא הוּ וַאֲמַר מִן אַנְתְּ מָרִי וּמָרָן אֲמַר אֲנָא יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא הוּ דַאנְתְּ רָדַף אַנְתְּ׃ 6 אֶלָּא קוּם עוֹל לְמְדִינְתָא וְתִתְמַן
נֶתְמַלֵּל עִמָּךְ עַל מָא [q] וְרֵוֵלָא הֲוָא לָךְ לְמֶעְבַּד׃ 7 וְגַבְרָא דַּאזְלִין הֲווּ עִמֵּהּ בְּאוּרְחָא [r] קַיְמִין הֲווּ כַּד [s] חַזְיִין מָטַל דְּקָלָא
בַּלְחוֹד שָׁמְעִין הֲווּ אֱנָשׁ דֵּין לָא [t] מְהַחֲזֵא הֲוָא לְהוֹן׃ 8 וְקָם שָׁאוּל מִן אַרְעָא וְלָא [u] מְתְחֲזֵא הֲוָא לֵהּ מֻדַּם כַּד
עֵינַוהִי [v] פְּתִיחָן הֲווּ וְכַד אַחֵירִין בְּאִידֵוהִי [x] אַעֲלוּהִי לְדַרְמָסוּק׃

9 ‡ *Neque visum est ei quicquam tribus diebus, neque comedit neque bibit.*

10 ‡ *Erat autem in Darmasouk discipulus quidam, cuius nomen erat Chanania, et Dominus dixit ei per visionem, Chanania; Et ait, En ego adsum Domine mi.*

11 ‡ *Et Dominus noster dixit ei: Surge, proficiscere in vicum qui vocatur Rectus, & quære in ædibus Ihoudo Schouol, qui est ex Tarso ciuitate.*

12 ‡ *Ecce enim dum ille precatur, videt per visionem virum nomine Chanania introeuntem & imponentem sibi manum vt aperirentur oculi ipsius.*

13 ‡ *Dixit autem Chanania: Domine mi, audiui ex multis de viro isto quot mala intulerit Sanctis tuis in Ourischlem.*

14 ‡ *Et ecce etiam hic habet potestatẽ à principibus Sacerdotum vinciendi illos omnes qui inuocant nomen tuum.*

15 ‡ *Dixit ei Dominus: Surge, proficiscere, quandoquidem vas est mihi electum, vt perferat nomen meum inter Gentes, & Reges, & inter filios Ffroiel.*

16 ‡ *Ego enim ostendam ei quanta passurus sit propter nomen meum.*

17 ‡ *Tunc Chanania abiit domum ad eum, & imposuit ei manum, ac dixit ei: Schouol frater mi, Dominus noster Feschua misit me, (is qui visus est tibi in via quum veniebas) vt aperiantur oculi tui, & implearis Spiritu Sanctitatis.*

18 ‡ *Eoque momento decidit ex oculis eius aliquid simile squamæ, & aperti sunt oculi eius: surgensque baptizatus est.*

19 ‡ *Cepit autem cibum, & corroboratus est, fuitque per dies aliquot apud discipulos illos qui erant in Darmasouk.*

20 ‡ *Et statim prædicauit in Synagogis Iihoudæorum de Feschua, eum nempe esse Filium Dei.*

21 ‡ *Proinde obstupescebant ij omnes qui audiebant eum, & dicebant: Nonne hic est qui persequebatur eos omnes qui inuocabant nomen istud in Ourischlem, & ecce etiam huc ob idipsum missus fuerat, vt vinctos adduceret eos ad principes Sacerdotum?*

---

9 וְלָא מְתַחֲזָא הֲוָא לֵהּ תְּלָתָא יוֹמִין וְלָא אֵכַל וְלָא [y]אֶשְׁתִּי׃

10 אִית הֲוָא דִּין בְּהּ בִּדְרַמַסוּק [z]תַּלְמִידָא חַד דִּשְׁמֵהּ הֲוָא חַנַנְיָא וַאֲמַר לֵהּ [a]בְּחֶזְוָא חַנַנְיָא וַאֲמַר הָא אֲנָא מָרִי׃

11 וּמָרַן אֲמַר לֵהּ קוּם [b]זֵל לְשׁוּקָא [c]דְּמִתְקְרֵא [d]חְרִיצָא [e]וּבְעִי בְּבֵיתָא דְּיהוּדָא לְשָׁאוּל [f]דְּאִיתָהִי מִן טַרְסוֹס מְדִינְתָּא׃

12 הָא גַּיר כַּד הוּ [g]מְצַלֵּא

13 וְאֲמַר חַנַנְיָא מָרִי שְׁמַעַת [h]חֵזְוָא לְגַבְרָא דִּשְׁמֵהּ חַנַנְיָא דְּעַל וְסָם עֲלוֹהִי [i]אִידָא אַיְךְ [j]דְּנָתְפַּחְתָן עֵינוֹהִי׃

14 מִן סַגִּיאֵא עַל גַּבְרָא הָנָא דַּכְמָא [k]בִּישָׁתָא [l]אַסְבֵּל לְקַדִּישַׁיךְ בְּאוּרְשְׁלֵם׃

15 מִן רַבִּי כָּהֲנֵא [n]דְּנָאסוּר לְכָלְהוֹן אִילֵּין [o]דְּקָרִין שְׁמָךְ׃

16 דְּנָשְׁקוּל שֵׁמִי בָּעַמְמֵא וּבְמַלְכֵא [s]וּבִירַ בְּנֵי יִסְרָאֵל׃

10 אִית הֲוָא דִּין בְּהּ בִּדְרַמַסוּק [z]תַּלְמִידָא חַד

11 וּמָרַן אֲמַר לֵהּ קוּם [b]זֵל לְשׁוּקָא

12 הָא גַּיר כַּד הוּ [g]מְצַלֵּא

13 וְאֲמַר חַנַנְיָא מָרִי שְׁמַעַת

14 וְהָא אָף הָכָא אִית לֵהּ [m]שׁוּלְטָנָא

15 אֲמַר לֵהּ מָרְיָא קוּם [p]זֵל מֶטֶל [q]דְּמָאנָא הוּלְי [r]גַּבְיָא

[y] שְׁתָא [z] לְמַר [a] חֲזָא
כמו חיין
[b] אֵזַל [c] קְרָא [d] תְּרֵץ
[e] בְּעָא [f] אִית [g] צְלָא
בְּוֹשׁוֹן פּוּשׁ
[h] יַד [i] פְּתַח [k] בִּישׁ
[l] סְבַל [m] שְׁרַט [n] אֲסַר
[o] קְרָא [p] אֵזַל
[q] פִּירְכְלִי
[r] גְּבָא [s] בֵּית נמוּנֵן

ibi * Et erat † tribus diebus non videns; & non manducauit neque bibit. 9

* Erat autem quidam discipulus Damasci, nomine Ananias: & dixit ad illum in visu Dominus, Anania. At ille ait; Ecce ego Domine. 10

* Et Dominus ad eum; Surge, & vade in vicum qui vocatur Rectus: & quære in domo Iudę Saulum nomine Tharsensem; ecce enim orat. 11

* (Et vidit virum Ananiam nomine, introeuntem, & imponentem sibi manus vt visum recipiat.) 12

* Respondit autem Ananias, Domine, audiui à multis de viro hoc, C quanta mala fecerit sanctis tuis in Ierusalem: 13

* Et hic habet potestatem à principibus Sacerdotum alligandi omnes qui inuocant nomen tuum. 14

* Dixit autem ad eum Dominus: Vade, quoniam vas electionis est mihi iste, vt portet nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis Israel. 15

* Ego enim ostendã illi quanta oporteat eum pro nomine meo pati. 16

* Et abiit Ananias, & introiuit in domum: & imponens ei manus dixit: Saule frater, Dominus misit me Iesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas; vt videas, & implearis Spiritu sancto. 17

* Et confestim ceciderunt ab oculis eius tanquam squamæ, & visum recepit. & surgens baptizatus est. D 18

* Et cùm accepisset cibum, confortatus est. Fuit autem cum discipulis qui erant Damasci, per dies aliquot. 19

Synagogis * Et continuò ingressus in † Synagogas, prædicabat Iesum, quoniam hic est filius Dei. 20

eum * Stupebant autem omnes qui † audiebant: & dicebant, Nonne hic est qui expugnabat in Ierusalem eos qui inuocabant nomen istud: & huc ad hoc venit, vt vinctos illos duceret ad principes Sacerdotum? 21

9 * καὶ ἦν ἡμέρας τρεῖς μὴ βλέπων, καὶ οὐκ ἔφαγε οὐδὲ ἔπιεν.

10 * Ἦν δέ τις μαθητὴς ἐν Δαμασκῷ ὀνόματι Ἀνανίας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος ἐν ὁράματι, Ἀνανία. ὁ δὲ εἶπεν, ἰδοὺ ἐγὼ κύριε.

11 * ὁ δὲ κύριος πρὸς αὐτόν, ἀναστὰς πορεύθητι ἐπὶ τὴν ῥύμην τὴν καλουμένην εὐθεῖαν, καὶ ζήτησον ἐν οἰκίᾳ Ἰούδα Σαῦλον ὀνόματι Ταρσέα· ἰδοὺ γὰρ προσεύχεται.

12 * καὶ εἶδεν ἐν ὁράματι ἄνδρα Ἀνανίαν ὀνόματι, εἰσελθόντα, καὶ ἐπιθέντα αὐτῷ χεῖρα, ὅπως ἀναβλέψῃ.

13 * ἀπεκρίθη δὲ ὁ Ἀνανίας, Κύριε, ἀκήκοα ἀπὸ πολλῶν περὶ τοῦ ἀνδρὸς τούτου, ὅσα κακὰ ἐποίησε τοῖς ἁγίοις σου ἐν Ἰερουσαλήμ·

14 * καὶ ὧδε ἔχει ἐξουσίαν παρὰ τῶν ἀρχιερέων δῆσαι πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομά σου.

15 * εἶπε δὲ πρὸς αὐτὸν ὁ κύριος, πορεύου, ὅτι σκεῦος ἐκλογῆς μοί ἐστιν οὗτος, τοῦ βαστάσαι τὸ ὄνομά μου ἐνώπιον ἐθνῶν καὶ βασιλέων, υἱῶν τε Ἰσραήλ.

16 * ἐγὼ γὰρ ὑποδείξω αὐτῷ ὅσα δεῖ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματός μου παθεῖν.

17 * Ἀπῆλθε δὲ Ἀνανίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν, καὶ ἐπιθεὶς ἐπ' αὐτὸν τὰς χεῖρας εἶπε, Σαοὺλ ἀδελφὲ, ὁ κύριος ἀπέσταλκέ με Ἰησοῦς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τῇ ὁδῷ ᾗ ἤρχου, ὅπως ἀναβλέψῃς καὶ πλησθῇς πνεύματος ἁγίου.

18 * καὶ εὐθέως ἀπέπεσον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ ὡσεὶ λεπίδες· ἀνέβλεψέ τε παραχρῆμα, καὶ ἀναστὰς ἐβαπτίσθη·

19 * καὶ λαβὼν τροφὴν ἐνίσχυσεν. ἐγένετο δὲ ὁ Σαῦλος σὺν τοῖς ἐν Δαμασκῷ μαθηταῖς ἡμέρας τινάς·

20 * καὶ εὐθέως ἐν ταῖς συναγωγαῖς ἐκήρυσσε τὸν Χριστὸν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

21 * Ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες, καὶ ἔλεγον, οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ πορθήσας ἐν Ἰερουσαλὴμ τοὺς ἐπικαλουμένους τὸ ὄνομα τοῦτο, καὶ ὧδε εἰς τοῦτο ἐληλύθει ἵνα δεδεμένους αὐτοὺς ἀγάγῃ ἐπὶ τοὺς ἀρχιερεῖς;

---

16 אֲנָא גְּיר אַחֲוִיוִהִי כְּמָא עֲתִיד לְמֶחַשׁ מִטֻּל שְׁמִי׃ 17 הָדֵין חַנַנְיָא אֲזַל לְבֵיתָא וְעָל עֲלוֹהִי אִידָא וְאָמַר לֵהּ שָׁאוּל אָחִי מְרָן יְשׁוּעַ שְׁדַרְנִי הוּ דְּאִתְחֲזִי לָךְ בְּאוֹרְחָא כַּד אָתֵית אַנְתְּ אַיְךְ דְּנֶתְפַּתְחָן עֵינָיךְ וְתֶהְמֵלָא רוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃ 18 וּבְרִשְׁעֲתֵהּ נְפַל מִן עֵינוֹהִי מִדֵּם דְּדָמָא לַקְלָפָא וְאִתְפַּתַּח עֵינוֹהִי וְקָם עָמַד׃ 19 וְקַבֵּל סַיְבְרְתָא וְאִתְחַיֵל וַהֲוָא יוֹמָתָא לְוָת תַּלְמִידָא הָנוּן דְּאִירַ הֲווּ בְּדַרְמַסְקוֹ׃ 20 וּבַר שְׁעָתֵהּ כְּרִיז הֲוָא בְּכְנוּשָׁתָא דִיהוּדָיֵא עַל יֵשׁוּעַ דְּהוּא בְּרָא דֵאלָהָא׃ 21 וְתִמְהִין הֲווֹ כָּל הָנִין אִילֵּין דְּשָׁמְעִין הֲווֹ לֵהּ וַאֲמְרִין הֲוֹא לָא הָנוּ הוּ דְּרָדַף הֲוָא לְכָל הָנִין אִילֵּין דְּקָרְיִן הֲווֹ לַשְׁמָא הָנָא בְּאוּרְשְׁלֶם וְהָא אָף לְהָכָא עֲלֵיהּ עַל הָנָא מְשַׁדַּר הֲוָא אַיְךְ דְּיֵאסוּר נוּבָל אֱנוֹן לְרַבֵּי כָּהֲנֵא׃

---

a חַיָּא b חַשַׁשׁ
c חַזָּר d חַזָּא
e מְלָא f פְּתַח
g פִּיר׳ מאכל
h חַיֵּל i יוֹם
k כְּרִז l תְּמַהּ
m קְרָא n אֲסַר
o יְבֵל

Dominica secunda Ieiunij.

22 * *Schoual autem magis roborabatur, & turbabat Iihoudæos illos qui degebant in Darmasouk, quum ostenderet eum esse Meschicho.*

23 * *Quumque per multos dies illic egisset, faciebant* [nectebant] *ei dolum Iihoudæi, vt eum interficerent.*

24 * *Indicatæ verò fuerunt Schoual insidiæ quas studebant ei struere. custodiebant autem portas vrbis interdiu, noctuque vt eum trucidarent.*

25 * *Tunc imposuerunt eum discipuli sportæ, & demiserunt eum per murum nocte.*

26 * *Et profectus est ad Ourischlem, volebátque se adiungere discipulis; sed omnes timebant ab eo, neque credebant eum esse dis-*
27 *cipulum.* * *Barnabba autem accepit eum, & duxit ad Apostolos, & renuntiauit eis quomodo in via vidisset Dominum, et quomodo collocutus fuisset ei, & quomodo in Darmasouk palàm locutus esset in nomine*
28 *Ieschua.* * *Proinde introibat & exibat* [versabatur] *cum eis in Ourischlem.*

29 * *Et loquebatur in nomine Ieschua palam, & disceptabat cum Iihoudæis illis qui sciebant Græcè. illi verò volebant eũ interimere.*

30 * *Quod quum nouissent fratres, deduxerunt eum nocte Cæsaream, illincque emiserunt eum Tarsum.*

31 * *Enimuerò Ecclesia quæ erat in tota Iihoudæa, & in Galilæa & Schomerin, habebat pacem, dum ædificaretur, & pergebat in timore Dei, & in consolatione Spiritus Sanctitatis multiplicabatur.*

32 * *Factum est autem vt quum perlustraret Schemeoun vrbes, descenderet etiam ad Sanctos qui habitabant in Loud ciuitate.*

33 * *Et inuenit virum quendam nomine Anias decumbentem in grabato, & paralyticum ab annis octo.*

34 * *Et dixit ei Schemeoun: Ania, sanat te Ieschua Meschicho: surge, & sterne lectum tuum. Eoque momento surrexit.*

35 * *Et viderunt eum omnes qui habitabant in Loud & Sarouna, & conuersi sunt ad Deum.*

---

22 שָׁאוּל דֵּין יַתִּיר [a]מֶתְחַיֵּל הֲוָא [b]וּמְזוּעַ הֲוָא לְהוֹן לִיהוּדָיֵא הָנוּן [c]דְּעָמְרִין הֲווֹ בְּדַרְמַסוּק כַּד מְחַוֵּא הֲוָא דְּהָנָא הוּ
מְשִׁיחָא׃ 23 וְכַד [d]סְגִיו לַהּ חַמָּן [e]יַוְסָתָא עֲבַדוּ עֲלוֹהִי [f]נָכְלָא יְהוּדָיֵא׃ 24 [g]וְנָקְטִלוֹנֵיהִי׃ אֶתְבַּדַּק לַהּ דֵּין לְשָׁאוּל
[h]אָפְרְסָנָא דְּבָעֵין הֲווֹ לְמֶעְבַּד לַהּ וְנָטְרִין הֲווֹ תְּרֵעָא דַּמְדִינְתָּא [k]אִימָמָא וְלֵילְיָא [l]דְּנָקְטִלוֹנֵיהִי׃ 25 הֵידֵין [m]סָמוּהִי
תַּלְמִידָא [n]בְּאִסְפִּירְדָא [o]וְשַׁבּוּהִי מִן שׁוּרָא בְּלֵלְיָא׃ 26 וְאַזַל לַהּ לְאוּרְשְׁלֵם וְצַבָּא הֲוָא [p]לְמֶתְנַקְפוּ לְתַלְמִידָא וְכָלְהוֹן
דַּחֲלִין הֲווֹ מָנַהּ וְלָא [q]מְהֵימְנִין הֲווֹ דְּתַלְמִידָא הוּ׃ 27 בַּרְנַבָּא דֵּין אֲחֵדֵהּ [r]וְאֵיתֵיהּ לְוָת שְׁלִיחָא [s]וְאִשְׁתַּעִי לְהוֹן אֵיכְנָא
בְּאוּרְחָא חֲזָא לְמָרְיָא וְאֵיכְנָא מַלֵּל עִמֵּהּ וְאֵיכְנָא בְּדַרְמַסוּק עִין בְּגַלְיָא מַלֵּל בְּשֻׁמֵּהּ דְּיֵשׁוּעַ׃

[a] חַיֵּל [b] זוּעַ [c] עֲמַר בלשון שכן
[d] סְגָא [e] יוֹם [f] נְכַל [g] קְטַל
[h] פיר׳ מארב
[i] בְּעָא [k] יוֹם [l] קְטַל [m] סוּם
[n] מן לשון יין
[o] שְׁבָא פיר׳ הורידו [p] נְקַף
פיר׳ דנק
[q] חַיֵּמֵן [r] אֲתָא [s] שְׁעָא
פיר׳ סיפר

22 Saulus autem multò magis conualescebat,& confundebat Iudęos qui habitabant Damasci, affirmans quoniam hic est Christus.

23 Cùm autem implerẽtur dies multi, consilium fecerunt Iudæi in vnum vt eum interficerent.

24 Notæ autem factæ sunt Saulo insidiæ eorum.Custodiebant autem & portas die ac nocte, vt eum interficerent.

3. Cor. 11. 32

25 Accipientes autem eum discipuli nocte,per murum demiserũt eum,submittentes in sporta.

26 Cùm autem venisset in Ierusalem, tentabat se iungere discipulis; & omnes Timebant eum, non credentes quòd esset discipulus.

27 Barnabas autem apprehẽsum illum, duxit ad Apostolos: & narrauit illis, quomodo in via vidisset Dominum, & quia locutus est ei; & quomodo in Damasco fiducialiter egerit in nomine Iesu.

28 Et erat cum illis intrans & exiens in Ierusalem,& fiducialiter agens in nomine Domini.

29 Loquebatur quoque Gentibus, & disputabat cum Græcis: illi autem quærebant occidere eum.

30 Quod quum cognouissent fratres, deduxerunt eum Cæsaream, & dimiserunt Tarsum.

31 Ecclesia quidem per totam Iudęam & Galilæam & Samariam habebat pacem, & ædificabatur ambulans in timore Domini, & consolatione sancti Spiritus replebatur.

32 Factum est autem, vt Petrus, dum transiret vniuersos,deueniret ad sanctos qui habitabant Lyddæ.

33 Inuenit autem ibi hominem quendam nomine Æneam,ab annis octo iacẽtem in grabbato,qui erat paralyticus.

34 Et ait illi Petrus: Ænea,†sanet te Dominus Iesus Christus: surge, & sterne tibi. Et continuò surrexit.

sanat

35 Et viderunt eum omnes qui habitabant Lyddæ, & Saronæ: qui conuersi sunt ad Dominum.

22 Σαῦλος δὲ μᾶλλον ἐνεδυναμοῦτο, καὶ συνέχεε τοὺς Ἰουδαίους τοὺς κατοικοῦντας ἐν Δαμασκῷ, συμβιβάζων ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστός.

23 ὡς δὲ ἐπληροῦντο ἡμέραι ἱκαναί, συνεβουλεύσαντο οἱ Ἰουδαῖοι ἀνελεῖν αὐτόν.

24 ἐγνώσθη δὲ τῷ Σαύλῳ ἡ ἐπιβουλὴ αὐτῶν, παρετήρουντο δὲ καὶ τὰς πύλας ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, ὅπως αὐτὸν ἀνέλωσι.

25 λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ μαθηταὶ νυκτὸς, καθῆκαν διὰ τοῦ τείχους, χαλάσαντες ἐν σπυρίδι.

26 παραγενόμενος δὲ ὁ Σαῦλος εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐπειρᾶτο κολλᾶσθαι τοῖς μαθηταῖς· καὶ πάντες ἐφοβοῦντο αὐτὸν, μὴ πιστεύοντες ὅτι ἐστὶ μαθητής.

27 Βαρναβᾶς δὲ ἐπιλαβόμενος αὐτὸν, ἤγαγε πρὸς τοὺς ἀποστόλους, καὶ διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ἐν τῇ ὁδῷ εἶδε τὸν κύριον, καὶ ὅτι ἐλάλησεν αὐτῷ, καὶ πῶς ἐν Δαμασκῷ ἐπαρρησιάσατο ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ.

28 καὶ ἦν μετ' αὐτῶν εἰσπορευόμενος εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ παρρησιαζόμενος ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ·

29 ἐλάλει τε καὶ συνεζήτει πρὸς τοὺς Ἑλληνιστάς. οἱ δὲ ἐπεχείρουν αὐτὸν ἀνελεῖν.

30 ἐπιγνόντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ κατήγαγον αὐτὸν εἰς Καισάρειαν, καὶ ἐξαπέστειλαν αὐτὸν εἰς Ταρσόν.

31 αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας καὶ Γαλιλαίας καὶ Σαμαρείας εἶχον εἰρήνην, οἰκοδομούμεναι καὶ πορευόμεναι τῷ φόβῳ τοῦ κυρίου, καὶ τῇ παρακλήσει τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπληθύνοντο.

32 ἐγένετο δὲ Πέτρον διερχόμενον διὰ πάντων, κατελθεῖν καὶ πρὸς τοὺς ἁγίους τοὺς κατοικοῦντας Λύδδαν.

33 εὗρε δὲ ἐκεῖ ἄνθρωπόν τινα Αἰνέαν ὀνόματι, ἐξ ἐτῶν ὀκτὼ κατακείμενον ἐπὶ κραβάττου, ὃς ἦν παραλελυμένος.

34 καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ Πέτρος, Αἰνέα, ἰᾶταί σε Ἰησοῦς ὁ χριστός· ἀνάστηθι, καὶ στρῶσον σεαυτῷ. καὶ παραχρῆμα ἀνέστη.

35 καὶ εἶδον αὐτὸν πάντες οἱ κατοικοῦντες Λύδδα καὶ τὸν Σαρωνᾶ, οἵτινες ἐπέστρεψαν ἐπὶ τὸν κύριον.

---

28 וְעָאל הֲוָא עִמְּהוֹן וְנָפֵק בְּאוּרְשְׁלֵם׃ 29 וּמְמַלֵּל הֲוָא בְּשֻׁמָּהּ דִּישׁוּעַ עִין בְּגֹלָא וְדָרֵשׁ הֲוָא עִם יְהוָדָיֵא אִילֵין דְּיָדְעִין הֲוֹו לְמֶקְטְלֵהּ׃ 30 וְכַד יְדָעוּ אֲחָא אַיְתִיוּהִי בְּלֵילְיָא לְקֵסָרְיָא וּשְׁדָרוּהִי לְטַרְסוֹם׃ 31 בְּרַם דֵּין עִדְּתָא דַּבְּכֻלָּהּ יְהוּד וּבְגָלִילָא וְשָׁמְרִין אִית הֲוָא בָהּ שְׁלָמָא כַּד מְתַבְנְיָא הֲוָת וְרָדְיָא בִּדְחָלַת אֱלָהָא וּבְבוּאָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא סָגְיָא הֲוָה׃ 32 וַהֲוָא דְּכַד מְתְכְּרֵךְ הֲוָא שְׁמָעוֹן בַּמְדִינָתָא נָחֵת אַף לְוָת קַדִּישֵׁא דְּעַמְּרִין בְּלוּד מְדִינְתָא׃ 33 וְאִשְׁכַּח גַּבְרָא חַד דִּשְׁמֵהּ אַנַיס דְּרִמֵא הֲוָא בְּעַרְסָא וּמְשַׁרְיָן שְׁנִין תְּמָנָא׃ 34 וַאֲמַר לֵהּ שְׁמָעוֹן אַנַיָא מַאתֵא לָךְ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא קוּם וַשְׁוִי עַרְסָךְ וּבַר שַׁעֲתֵהּ קָם׃ 35 וַחֲזַאוּהִי כְּלְהוֹן דְּעַמְּרִין בְּלוּד וְבָסָארוֹנָא וְאִתְפְּנִיוּ לְוָת אֱלָהָא׃

---

a עוּל z יַן z צְבָא
z קַטַל z אִתָּא
z כמו העדה
b בְּנָא c רְנָא d בַּיָא
פי' נתם
e טְנָא f כְּרֵךְ חור g עַמַר
h כאן
i רְמָא j שְׁרָא k אַסָא רפא
l חָזָא m פְּנָא בלשון שוב

Defunctorum.

36 * *Erat autem discipula quædam in Ioup-*
pi ciuitate nomine Tebitho [Caprea] *: Hæc e-*
rat dies operibus bonis & eleemosynis quæ
faciebat.

37 * *Aduersa autem valetudine laborauit*
per illos dies, & mortua est: & lauarunt
eam, posueruntque in cœnaculo.

38 * *Et audierunt discipuli Schemeoun esse*
in Loud (erat autem vrbs illa ad crepidinem
Iouppi) & miserunt ad eum duos viros ef-
flagitaturos ab eo ne cunctaretur quin eos
adiret.

39 * *Surrexit itaque Schemeoun & profe-*
ctus est cum eis: quumque venisset, subduxe-
runt eum in cœnaculum: & congregatæ sta-
bant in circuitu eius omnes viduæ flentes et
commonstrantes ei tunicas & vestimenta ea
quæ ipsis dederat Tebitho dum viueret.

40 * *Schemeoun autem eiecit omnes homines*
foras; & procidit in genua, & precatus est:
conuersusque ad cadauer, ait: Tebitho, Sur-
ge. Illa verò aperuit oculos suos: quumque
vidisset Schemeoun, resedit.

41 * *Et porrexit ei manum suam, & erexit*
eam: & aduocauit sanctos & viduas, eám-
que illis dedit viuentem.

42 * *Id autem innotuit per totam ciuitatem:*
& multi crediderunt in Dominum nostrum.

43 * *Fuit autem in ipsa Iouppi per dies non*
paucos, quum habitaret in ædibus Schemeoun
coriarij.

Dominica tertia Ieiunij.

CAP. X.

1 CÆsareæ porrò erat vir quidam Centurio
cui nomen erat Cornelius, ex cohorte illa
quæ vocatur Italica.

2 * *Erátque iustus ac timens Deum, ipse,*
& tota eius domus erogabat eleemosynas
multas in populum; & in omni tempore pre-
cabatur Deum:

3 * *Iste vidit Angelum Dei per visum ma-*
nifestè circiter ad nonam horam interdiu,
qui introiit ad eum, & dixit ei, Corneli.

---

36 אִיתַ֣ת הָנָא֩ דֵּ֨ין ᵃ תַּלְמִידְתָּ֜א חֲדָ֣א בְיוּפְּא֮ מְרִינְתָּא֒ דִּשְׁמַ֣הּ ᵇ טְבִיתָ֗א הָדָ֣א
דַּעֲנִיָּ֣א כו

עַתִּירָ֣א הֲוָ֣ת בַּעֲבָדָ֣א טָבָ֣א וַבְזָרְקָתָ֣א דְּעָבְדָ֣א הָנָ֣ת ׃

37 ᶜ וְאֶ֫כְּרַ֥ת דֵּ֨ין בְּהַ֜ון בְּהָנּ֗וֹן ᵈ יַ֫וֹמָתָ֥א ᶜ וּמֵיתַ֑ת ᶠ וַאסְחִיוֹהָ
ᵉ וְסָמוֹהָ ʰ בְּעֲלִיתָ֣א ׃

38 וְשָׁמְעוּ֩ הַ֨וּ תַלְמִידָ֜א דְּשָׁמְעוֹן֮ בְּלוֹד֒ הוּ֣ מְרִינְתָּ֗א הָ֫ ⁱ דְאִיתֵ֥יהּ עַל ᵏ גֻּבָּ֑ךְ יוּפְּא֮ וְשַׁדְּרוּ֒ הַ֫וּ
לַ֫הּ גַּבְרָ֣א תְּרֵ֣ין ˡ דְּנָבְעִ֣ין מֶ֫נֵּ֥הּ דְּלָ֗א ᵐ תֵּאמַ֫זַלְ֥הּ ⁿ דְּנֵאתָ֣א צַ֫אִידְהוֹן ׃

39 וְקָם֩ שָׁמְעוֹן֮ וְאַזַל עַמְּהוֹן֒ וְכַד
אֲתָ֣א ᵒ אַסְקוּהִ֣י לְעֵלִיתָ֗א וְכַנְּשִׁ֫ ᵖ קְמִ֥י לְהֵ֣ין ᵠ חַדְרוּהִ֣י כְּלְהֵ֣ין ʳ אַרְמַלְתָ֣א כַּד ˢ בָּכְיַ֣ן ᵗ וּמַחְוִ֣ין הַוַ֣י לַ֗הּ ᵘ כּוּתִינֵיתָ֣א ˣ וּמַרְטוּפָ֣א
אֲתָ֣א ᵒ נָסַ֣ק ᵖ קוּם

40 שָׁמְעוֹן֮ דֵּ֣ין אַפֵּ֒ק
הָלֵ֣ין דְּיַהֲבָ֣א הַוַ֣ת לְהֵ֣ין טְבִיתָ֣א כַּד חַיָּ֣א ׃

לָכְלְהוֹן֮ אֲנָשָׁ֣א לְבַ֒ר ʸ וְקָעַ֣ר עַל בּוּרְכּוֹתִ֣י וְצַלִּ֗י וְאַתְפְּנִ֫י לְוָ֥ת שְׁלָ֑ךְ וְאַמַ֫ר טְבִיתָ֥א קוּמִ֗י הָ֫ דֵּ֣ין פְּתָחַ֥ת עַיְּנֵ֑הָ וְכַד

ᵃ לְמַד ᵇ עברית צביה
ᶜ כְּרַת ᵈ יום ᵉ מות ᶠ סְחָא
פי׳ רחץ
ᵍ סוּם ʰ עֲלָא ⁱ אית
ᵏ גֻּבְּךְ גבעה ˡ בְּעָא ᵐ אֵמַץ
פי׳ אחר
ⁿ אֵתָא ᵒ נָסַק ᵖ קוּם
ᵠ עברית סביבותיו
ʳ כמו׳ אלמנות
ˢ בְּכָא ᵗ חַוָּא
ᵘ כמו׳ כתובות ג פי׳ מעילים
ˣ פי׳ נפל
ʸ פי׳ נפל

36 * In Ioppe autem fuit quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. hęc erat plena operibus bonis & eleemosynis quas faciebat.

36 * Ἐν Ἰόππῃ δέ τις ἦν μαθήτρια ὀνόματι Ταβιθά, ἣ διερμηνευομένη λέγεται Δορκάς· αὕτη ἦν πλήρης ἀγαθῶν ἔργων καὶ ἐλεημοσυνῶν ὧν ἐποίει.

37 * Factum est autem in diebus illis, vt infirmata moreretur. Quam cùm lauissent, posuerunt eam in cœnaculo.

37 * ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἀσθενήσασαν αὐτὴν ἀποθανεῖν. λούσαντες δὲ αὐτὴν ἔθηκαν ἐν ὑπερῴῳ.

38 * Cùm autem propè esset Lydda ab Ioppe, discipuli audientes quia Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes, Ne pigriteris venire vsque ad nos.

38 * ἐγγὺς δὲ οὔσης Λύδδης τῇ Ἰόππῃ, οἱ μαθηταὶ ἀκούσαντες ὅτι Πέτρος ἐστὶν ἐν αὐτῇ, ἀπέστειλαν δύο ἄνδρας πρὸς αὐτὸν, παρακαλοῦντες μὴ ὀκνῆσαι διελθεῖν ἕως ἡμῶν.

39 * Exurgens autem Petrus venit cum illis. Et cùm aduenisset, duxerunt illum in cœnaculum: & circunsteterunt illum omnes viduæ flentes, & ostendentes ei tunicas & vestes, quas faciebat illis Dorcas.

39 * ἀναστὰς δὲ Πέτρος συνῆλθεν αὐτοῖς· ὃν παραγενόμενον ἀνήγαγον εἰς τὸ ὑπερῷον, καὶ παρέστησαν αὐτῷ πᾶσαι αἱ χῆραι κλαίουσαι, καὶ ἐπιδεικνύμεναι χιτῶνας, καὶ ἱμάτια ὅσα ἐποίει μετ' αὐτῶν οὖσα ἡ Δορκάς.

40 * Eiectis autem omnibus foras, Petrus ponens genua, orauit: & conuersus ad corpus, dixit: Tabitha surge. † At illa aperuit oculos suos: & viso Petro, resedit.

40 * ἐκβαλὼν δὲ ἔξω πάντας ὁ Πέτρος, θεὶς τὰ γόνατα προσηύξατο. καὶ ἐπιστρέψας πρὸς τὸ σῶμα, εἶπε, Ταβιθά, ἀνάστηθι. ἡ δὲ ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἰδοῦσα τὸν Πέτρον ἀνεκάθισε.

Et

41 * Dans autem illi manum, erexit eam. Et cùm vocasset sanctos & viduas, assignauit eam viuam.

41 * δοὺς δὲ αὐτῇ χεῖρα ἀνέστησεν αὐτήν. φωνήσας δὲ τοὺς ἁγίους καὶ τὰς χήρας, παρέστησεν αὐτὴν ζῶσαν.

42 * Notum autem factum est per vniuersam Ioppen: & crediderunt multi in Domino.

42 * γνωστὸν δὲ ἐγένετο καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν ἐπὶ τὸν κύριον.

43 * Factum est autem vt dies multos moraretur in Ioppe, apud Simonem quendam coriarium.

43 * ἐγένετο δὲ ἡμέρας ἱκανὰς μεῖναι αὐτὸν ἐν Ἰόππῃ παρά τινι Σίμωνι βυρσεῖ.

CAP. X.

ι.

1 VIr autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, centurio cohortis A quæ dicitur Italica;

1 * Ἀνὴρ δέ τις ἦν ἐν Καισαρείᾳ ὀνόματι Κορνήλιος, ἑκατοντάρχης ἐκ σπείρης τῆς καλουμένης Ἰταλικῆς·

2 * Religiosus, & timens Deum cum omni domo sua; faciens eleemosynas multas plebi; & deprecans Deum semper:

2 * εὐσεβὴς καὶ φοβούμενος τὸν θεὸν, σὺν παντὶ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ποιῶν τε ἐλεημοσύνας πολλὰς τῷ λαῷ, καὶ δεόμενος τοῦ θεοῦ διαπαντός·

3 * Is vidit in visu manifestè, quasi hora diei nona, angelum Dei introeuntem ad se, & dicentem sibi, Corneli.

3 * εἶδεν ἐν ὁράματι φανερῶς, ὡσεὶ περὶ ὥραν ἐνάτην τῆς ἡμέρας, ἄγγελον τοῦ θεοῦ εἰσελθόντα πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰπόντα αὐτῷ, Κορνήλιε.

---

c חֲזָתֵהּ לְשִׁמְעוֹן d יְהַבַת׃ 41 c וְאוֹשַׁט לַהּ f אִידַהּ g וְאַקִימַהּ וְקָרָא לְקַדִישֵׁא וְלַאַרְמַלָתָא וְיַהֲבָהּ לְהוֹן כַּד חַיְיָא׃
42 h וְאִתְיְדַעַת הָוָא בְּכָלְהוֹ מְדִינְחָא וְסַגִיאֵי i הֵימְנוּ בְּמָרָן׃ 43 וַהֲוָאדִין כְּהּ בְּיוּפָא יוֹמָתָא לָא זְעִירִין כַּד
שָׁרֵא הָוָא בְּבֵית שִׁמְעוֹן k בּוּרְסָיָא׃ דְּחַר בְּשַׁבָּא דְתִלְתָא דְצוֹמָא כז קפלאון י

1 בְּקֵסַרְיָא דִין אִית הָוָא גַבְרָא חַד a קָנְטוּרְיוֹנָא דְשֵׁמֵהּ הָוָא קוֹרְנִילְיוֹס מִן b סְפִירָא הִי d דְמֶתְקְרֵיָא אִיטַלִיקָא׃
2 וְחָרִיק הָוָא וְדָחֵל הָוָא מִן אֱלָהָא הוּבִיתֵהּ כְּלֵהּ עֲבַד הָוָא d וְזָרְקָתָא סַגִיאָתָא בְּעַמָא וְכָלְחוֹבָן בָּעֵא הָוָא מִן אֱלָהָא׃
3 חֲנָא חָזָא מַלְאָכָא דַאלָהָא c בְּחֶזְוָא f גַלְיָאִית g לַאפֵּי תְּשַׁע שָׁעִין h בְּאִימָמָא דְעַל לְוָתֵהּ וְאֲמַר לֵהּ קוֹרְנִילְיָא׃

c חֲזָא d יְהַב e וְשַׁט f אִידוּ
g קוּם h יַרֵע i חֵימִן
k כמו לשון יון פיר אוסן המעבד עורות

a שליח על מאה אנשי מלחמה
b בן לשון יון עבראית גדוד
c קְרָא
d כמו צדקות=כמו בחוין
f גְּרָא g כמו לפי h יום

4 * At ille intuitus est eum; timuitque, & ait: Quid est Domine mi? Et dixit ei Angelus: Preces tuæ & tuæ eleemosynæ ascenderunt in memoriam coram Deo.

5 *Nunc itaque mitte aliquos in Iouppi ciuitatem, & accerse Schemeoun qui vocatur
6 Kipho. * Ecce diuersatur in ædibus Schemeoun coriarij illius, qui degit iuxta mare.

7 * Quumque discessisset Angelus qui alloquebatur eũ, vocauit duos ex vernis suis, & ministrum quendam timentem Deum, qui
8 quidem ipsius erat studiosus. *Et renunciauit eis quicquid viderat. misitque eos in Iouppi.

Apostolorum & Feria sexta Auri.

9 *Postero autem die quum illi pergerent in via, & appropinquarẽt ciuitati, Schemeoun conscendit tectum, vt precaretur hora sexta.

10 * Esuriit autem, volebátque manducare. quumque illi pararent ei, incidit in eum mentis
11 excessus. *Et suspexit cælos apertos, & vas quoddam deuinctum quatuor angulis, erátque simile linteo magno, & protrahebatur à cælo in terram.
12 * Erat autem in eo omne genus animantium quadrupedium, & reptilia terræ, & volucres cæli.

13 * Voxque peruenit ad eum, dicens: Schemeoun, surge, macta & manduca.

14 * At Schemeoun dixit: Absit Domine mi: quia nunquam comedi quicquam com-
15 mune & immundum. *Et iterum secunda vice vox extitit ad eum, Ea quæ Deus mun-
16 dauit, tu ne profanes. * Hoc autem factum est tribus vicibus: & sublatum est vas in
17 cælum. * Quumque miraretur Schemeoun apud se quænam esset illa visio quam viderat, accesserunt viri illi qui missi fuerant à Cornelio, & percontati sunt de domo in qua diuersabatur Schemeoun.

18 * Venerunt itaque & substiterunt pro foribus atrij: & euocarunt inde quempiam ac percontati sunt an Schemeoun qui vocatur Kipho, illic diuersaretur.

19 * Quumque Schemeoun meditaretur visionem, dixit ei Spiritus, Ecce tres viri quærunt te.

20 * Surge, descende & proficiscere cum eis, nihil mente tua ambigens, quandoquidem misi eos.

---

4 וְהוּ[i] חָר בֵּהּ וַדְחֵל וַאמַר מָנָא מָרִי וַאמַר לֵהּ מַלאכָא [k]צְלוֹתָךְ וְזִדקָתָךְ סְלֶקוּ [l]לְדוּכְרָנָא קֳדָם אֱלָהָא׃
5 וְהָשָׁא שַׁדַר גַּבְרִין לְיוּפֵּא מְרִינְתָא [m]וְאִיתָא לְשִׁמעוֹן [n]דְּמִתְקְרֵי כֵּאפָא׃
6 הָא שָׁרֵא בְּבַיתֵהּ דְּשִׁמעוֹן [o]בּוּרסָיָא הַוֹ דְאִיתֵיהִי עַל יַד יַמָּא׃ 7 וְכַד אֲזַל לֵהּ מַלאכָא דְּמַלֵּל עִמֵּהּ קְרָא תְרֵין מִן
בְּנֵי בַיתֵהּ וּפָלְחָא חַד דְּדָחֵל לַאלָהָא אַינָא [p]דְּמִתְדַּבֵּק הַוָא לֵהּ׃ 8 וְאִשׁתַּעִי לְהוֹן כֻּל מִדֵּם דַּחֲזָא וְשַׁדַר אִנּוּן לְיוּפֵּא׃
דְּשָׁלִיחָא וְעָרִיבְתָא [q]וְדַהֲבָא כח
9 לְמִדִינְתָא סָלֵק שִׁמעוֹן [c]לְאַגָּרָא דַּנְצַלֵּא בְּשֵׁרֵת שָׁעִין׃ 10 וְכַפֵּן וְצָבֵא הַוָא וְנָלְעֵם וְכַד הֵנּוּן מַתקְנִין לֵהּ
נָפַל עֲלוֹהִי תְּמָהָא׃ 11 וַחֲזָא שְׁמַיָא כַּד פְּתִיחִין וּמָאנָא חַד כַּד אֲסִיר בַּאַרבַּע קַרנִין וְנָחֵא הַוָא לְכֻתָּנָא

i חור הכש k עלא הפילחיך
l דכר זכרון m אתא הבא
n קרא o כמו בורסי
p רכא פי' אשר חמיך בוצר ושומע את אדונו
q כמו זהב
c רגא כלשון הלך
c פי' גג

* At ille intuens eũ, timore correptus, dixit: Quis es Domine? Dixit autem illi, Orationes tuę & eleemosynę tuę ascenderunt in memoriam in conspectu Dei.

* Et nunc mitte viros in Ioppen, & accersi Simonem quendam qui cognominatur Petrus. * Hic hospitatur apud Simonem quendam coriarium, cuius est domus iuxta mare. hic dicet tibi quid te oporteat facere.

* Et cùm discessisset angelus qui loquebatur illi, vocauit duos domesticos suos, & militem metuentem Dominum ex his qui illi parebant.

* Quibus cùm narrasset omnia, misit illos in Ioppen.

* Postera autem die iter illis facientibus, & appropinquantibus ciuitati, ascendit Petrus in superiora, vt oraret circa horam sextam.

* Et cùm esuriret, voluit gustare. Parantibus autem illis, cecidit super eum mentis excessus: * Et vidit cælum apertum, & descendens vas quoddam, velut linteum magnum, quatuor initiis submitti de cælo in terram;

* In quo erant omnia quadrupedia & serpentia terræ, & volatilia cæli.

* Et facta est vox ad eum, Surge Petre: occide, & manduca.

* Ait autem Petrus, Absit Domine: quia nunquam manducaui omne commune aut immundum.

Quod * Et vox iterum secundò ad eũ: †Quę Deus purificauit, tu cõmune ne dixeris.

* Hoc autem factũ est per ter. Et statim receptum est vas in cælum.

* Et dum intra se hæsitaret Petrus quidnam esset visio quam vidisset, ecce viri, qui missi erant à Cornelio, inquirentes domum Simonis, adstiterunt ad ianuam.

* Et cùm vocassent, interrogabant, si Simon, qui cognominatur Petrus, illic haberet hospitium.

* Petro autẽ cogitante de visione, dixit Spiritus ei, Ecce viri tres quærunt te.

* Surge itaque & descende, & vade cũ eis, nihil dubitans: quia ego misi illos.

4 * ὁ δὲ ἀτενίσας αὐτῷ καὶ ἔμφοβος γενόμενος εἶπε, τί ἐστι κύριε; εἶπε δὲ αὐτῷ, αἱ προσευχαί σου καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἀνέβησαν εἰς μνημόσυνον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ·

5 * καὶ νῦν πέμψον εἰς ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι σίμωνά τινα ὃς ἐπικαλεῖται πέτρον·

6 * οὗτος ξενίζεται παρά τινι σίμωνι βυρσεῖ, ᾧ ἐστιν οἰκία παρὰ θάλασσαν. οὗτος λαλήσει σοι τί σε δεῖ ποιεῖν.

7 * ὡς δὲ ἀπῆλθεν ὁ ἄγγελος ὁ λαλῶν τῷ κορνηλίῳ, φωνήσας δύο τῶν οἰκετῶν αὐτοῦ, καὶ στρατιώτην εὐσεβῆ τῶν προσκαρτερούντων αὐτῷ·

8 * καὶ ἐξηγησάμενος αὐτοῖς ἅπαντα, ἀπέστειλεν αὐτοὺς εἰς ἰόππην.

9 * Τῇ δὲ ἐπαύριον ὁδοιπορούντων ἐκείνων καὶ τῇ πόλει ἐγγιζόντων, ἀνέβη πέτρος ἐπὶ τὸ δῶμα προσεύξασθαι, περὶ ὥραν ἕκτην.

10 * ἐγένετο δὲ προσπεινος, καὶ ἤθελε γεύσασθαι. παρασκευαζόντων δὲ ἐκείνων, ἐπέπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἔκστασις,

11 * καὶ θεωρεῖ τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ καταβαῖνον ἐπ' αὐτὸν σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς δεδεμένον, καὶ καθιέμενον ἐπὶ τῆς γῆς·

12 * ἐν ᾧ ὑπῆρχε πάντα τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

13 * καὶ ἐγένετο φωνὴ πρὸς αὐτὸν, ἀναστὰς πέτρε, θῦσον, καὶ φάγε.

14 * ὁ δὲ πέτρος εἶπε, μηδαμῶς κύριε, ὅτι οὐδέποτε ἔφαγον πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον.

15 * καὶ φωνὴ πάλιν ἐκ δευτέρου πρὸς αὐτὸν, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

16 * τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρίς· καὶ πάλιν ἀνελήφθη τὸ σκεῦος εἰς τὸν οὐρανόν.

17 * ὡς δὲ ἐν ἑαυτῷ διηπόρει ὁ πέτρος τί ἂν εἴη τὸ ὅραμα ὃ εἶδε, καὶ ἰδοὺ οἱ ἄνδρες οἱ ἀπεσταλμένοι ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, διερωτήσαντες διὰ τοῦ πυλῶνος ἐπέστησαν·

18 * καὶ φωνήσαντες ἐπυνθάνοντο εἰ σίμων ἐπικαλούμενος πέτρος ἐνθάδε ξενίζεται.

19 * τοῦ δὲ πέτρου διενθυμουμένου περὶ τοῦ ὁράματος, εἶπεν αὐτῷ τὸ πνεῦμα, ἰδοὺ ἄνδρες τρεῖς ζητοῦσί σε·

20 * ἀλλὰ ἀναστὰς κατάβηθι, καὶ πορεύου σὺν αὐτοῖς μηδὲν διακρινόμενος, ὅτι ἐγὼ ἀπέσταλκα αὐτούς.

רַבָּא [g] וְשָׁאַב חָוָא מִן שְׁמַיָּא עַל אַרְעָא׃ 12 וְאִיתַּ חֲוָא בֵּהּ כָּל־חֵיוָתָא דְּאַרְבְּעַת רַגְלָא וְרַחֲשָׁא דְּאַרְעָא וּפָרְחָתָא
דְּשְׁמַיָּא׃ 13 וְקָלָא אִתָּא לֵהּ דְּאָמַר שָׁמְעוֹן קוּם [h] כּוּם וַאֲכוֹל׃ 14 וְשָׁמְעוֹן אֲמַר חָס מָרִי [i] דְּמֶפְּתוּם לָא אֶכְלֵת כָּל
[k] דְּמְסַיְּב וְטָמֵא׃ 15 [l] וְתוּב דְּתַרְתֵּין זַבְנִין קָלָא הֲוָא לְוָתֵהּ אִילֵין דְּאָלָהָא [m] דְּכִי אַנְתְּ לָא תְּסַיֵּב׃ 16 הָדָא דֵּין הֲוָת תְּלַת זַבְנִין
וְאִתְעֲלִי לֵהּ [n] מָאנָא לִשְׁמַיָּא׃ 17 וְכַד [o] מְתְדַּמַּר שָׁמְעוֹן בְּנַפְשֵׁהּ דְּמָנוֹ [p] חֶזְוָא דַּחֲזָא מַשְׁיוֹ גַּבְרֵא חַנּוֹן [r] דְּאִתְשְׁדַּרוּ הָווּ
מִן קוֹרְנִילְיוֹס וְשַׁאֲלוּ עַל בֵּיתָא דִּשְׁרָא בֵּהּ שָׁמְעוֹן׃ 18 [s] וְאַתּוֹ [t] וְקָמוּ עַל תַּרְעָא [u] וְדָרְתָא [x] וְקָרִין הֲווּ תַּמָּן וְמִשְׁאֲלִין
דֵּין שָׁמְעוֹן [y] דְּמִתְקְרֵא כֵּאפָא הָרְכָא שְׁרֵא׃ 19 וְכַד שָׁמְעוֹן [z] רַנָּא הֲוָא [a] בְּחֶזְוָא אֲמַר לֵהּ רוּחָא הָא גַּבְרֵא
תְּלָתָא [b] בְּעֵין לָךְ׃ 20 קוּם חוּת וְזֵל עִמְּהוֹן כַּד לָא מְתְפַּלַּג [c] רְעֵינָךְ מֶטֵל דַּאֲנָא הוֹ שַׁדַּרְתְּ אִנּוּן׃

[g] שוב ירד [h] נכס [i] עבראית מן עודם [k] מַגֵּב [l] תוב עוד [m] כמו זכה ו פיר כלי [n] וּמַר [p] חזיון [q] מְטָא בלשון בוא [r] שַׁדַּר שלח [s] אֶתָא [t] קום [x] דור [y] מְרָא [z] קְרָא [a] רְנָא וזה [b] חֶזְוָא [c] בְּעָא נְחֵרת

21 * Tunc descendit Schemeoun ad viros illos, & dixit eis, Is sum quem quæritis. Quę causa est propter quam venistis?

22 * Cui dicunt, Vir quidam est nomine Cornelius centurio timens Deum, ac de quo honorificum fert testimonium tota gens Iihoudæorum, cui dictum est per visionem ab Angelo sancto, vt mittens introducat te domum suam, & audiat sermonem tuum à te.

23 * Et introduxit eos Schemeoun, eosque excepit hospitio. Proinde surrexit postero die, exiitque & profectus est cum eis, & comitatus est eos vnusquisque ex fratribus Iouppensibus.

24 * Postridie verò ingressi sunt Cæsaream. Cornelius autem præstolabatur eos congregatis ad se omnibus filiis cognationis suæ, necnon amicis, & necessariis quos habebat.

Feria tertia præcedente Ieiunium.

25 * Quumque introiret Schemeoun, occurrit ei Cornelius, & procidens ad pedes eius, adorauit.

26 * Schemeoun autem erexit eum, ac dixit ei: Surge, & ego ipse homo sum.

27 * Quumque colloqueretur ei, introiit, & reperit multos qui conuenerant illic.

28 * Et dixit eis, Vos scitis non licere viro Iihoudæo sese adiungere homini extraneo, qui non sit filius generationis suæ: mihi verò Deus indicauit vt neminem dicerem pollutum aut profanum.

29 * Quamobrem expeditè veni quum missisetis post me [ad me:] verùm rogo vos, quam ob causam misistis ad me?

30 * Dixit autem ei Cornelius, Quatuor sunt dies etiamnũc, ex quo ecce ieiunus sum, & hora nona quum precarer domi meæ, adstitit vir quidam coram me albis indutus.

31 * Dixitque mihi, Corneli, exaudita est oratio tua, & de eleemosynis tuis commemoratio fuit coram Deo.

32 * Proinde mitte ad Iouppi ciuitatem, & accerse Schemeoun qui vocatur Kipho, ecce diuersatur in domo Schemeoun coriarij iuxta littus maris; qui quum venerit, colloquetur tibi.

---

21 הֵידֵין נְחֵת שִׁמְעוֹן לְוָת גַּבְרֵא הָנוֹן וַאֲמַר לְהוֹן אֲנָא הוּ דְּבָעֵין אַנְתּוּן אֵידָא הִי [f] עִלְּתָא דְּמָטְלָתָה [g] אֱתֵיתוּן׃

22 אֲמְרִין לֵהּ גַּבְרָא חַד דַּשְׁמֵהּ קוּרְנִלְיוֹס קָנְטְרוֹנָא דְּדָחֵל מִן אֱלָהָא [h] וּמַסְהֵד עֲלוֹהִי כְּלֵהּ עַמָּא דִּיהוּדָיֵא [i] אֶתְאֲמַר לֵהּ בְּחֶזְוָא מִן מַלְאכָא קַדִּישָׁא דְּנִשְׁדַּר [k] נַעֲלָךְ לְבֵיתֵהּ וְנִשְׁמַע [l] מִלְּתָן מִנָּךְ׃ 23 [m] וַאֲעֵל אֱנוֹן שְׁמָעוֹן וְקַבֵּל אֱנוֹן

כַּד דַּשְׁרָא הָוָא וְקָם לְבָתְרֵהּ דַּיּוֹמָא וְנַפַּק וְאַזַל עִמְּהוֹן וְאֶזֶל עִמְּהוֹן אֱנָשׁ מִן אֱחֵא דְּיוּפְּא׃ 24 וְלַיּוֹמָא אָחֳרָנָא עָלוֹ לְקֵסַרְיָא קוּרְנִלְיוֹס דִּין מְקַוֵּא הָוָא לְהוֹן כַּד מְכַנְּשִׁין לֵהּ כְּלְהוֹן בְּנֵי [n] טוּהֲמֵהּ וְאַף רַחֲמָא וְחַבִּיבָא דְּאִירְתֵּהּ הָווּ לֵהּ׃

דְּיוֹם תְּלָתָא קַדְמָיָא [a] דְּצוֹמָא כט

25 וְכַד [b] עָאֵל שִׁמְעוֹן [c] אַרְעֵהּ קוּרְנִלְיוֹס וְנָפַל סְגֵד לְרַגְלוֹהִי׃ 26 [d] וְשִׁמְעוֹן אֲקִימֵהּ וַאֲמַר לֵהּ קוּם לָךְ וְאַף אֱנָא

[a] צוֹם [b] עזל [c] אַרַע פגש [d] קוּם

[f] עִלַּל פיר׳ סבה [g] אֱתָא [h] סְהֵד [i] אֶמַר [k] עַלַּל יגאיך [l] מַלַּל [m] והבא [n] טוּהֲמָא משפחה

* Descendés autem Petrus ad viros, dixit: Ecce, ego sum quem quæritis: quę causa est propter quam venistis?

21 * καταβὰς ὁ πέτρος πρὸς τοὺς ἄνδρας τοὺς ἀπεσταλμένους ἀπὸ τοῦ κορνηλίου, εἶπεν πρὸς αὐτούς, ἰδοὺ ἐγώ εἰμι ὃν ζητεῖτε· τίς ἡ αἰτία δι' ἣν παρέστε;

* Qui dixerunt, Cornelius Centurio vir iustus & timens Deum, & testimonium habens ab vniuersa gente Iudæorum, responsum accepit ab Angelo sancto accersiri te in domum suam, & audire verba abs te.

22 * οἱ δὲ εἶπον, κορνήλιος ἑκατοντάρχης, ἀνὴρ δίκαιος καὶ φοβούμενος τὸν θεόν, μαρτυρούμενός τε ὑπὸ ὅλου τοῦ ἔθνους τῶν ἰουδαίων, ἐχρηματίσθη ὑπὸ ἀγγέλου ἁγίου μεταπέμψασθαί σε εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἀκοῦσαι ῥήματα παρὰ σοῦ.

* Introducens ergo eos, recepit hospitio. Sequenti autem die surgens profectus est cum illis: & quidam ex fratribus ab Ioppe comitati sunt eum. D

23 * εἰσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ἐξένισε. τῇ δὲ ἐπαύριον ὁ πέτρος ἐξῆλθε σὺν αὐτοῖς, καί τινες τῶν ἀδελφῶν τῶν ἀπὸ ἰόππης συνῆλθον αὐτῷ.

* Altera autem die introiuit Cæsaream. Cornelius verò expectabat illos, conuocatis cognatis suis & necessariis amicis.

24 * τῇ ἐπαύριον εἰσῆλθον εἰς τὴν καισάρειαν. ὁ δὲ κορνήλιος ἦν προσδοκῶν αὐτούς, συγκαλεσάμενος τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀναγκαίους φίλους.

* Et factum est cùm introisset Petrus, obuius venit ei Cornelius: & procidens ad pedes eius adorauit†.

cum.

25 * Ὡς δὲ ἐγένετο εἰσελθεῖν τὸν πέτρον, συναντήσας αὐτῷ ὁ κορνήλιος, πεσὼν ἐπὶ τοὺς πόδας προσεκύνησεν.

* Petrus verò eleuauit eum, dicens: Surge, & ego ipse homo sum.

26 * ὁ δὲ πέτρος ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, ἀνάστηθι· κἀγὼ αὐτὸς ἄνθρωπός εἰμι.

* Et loquens cum illo intrauit, & inuenit multos qui conuenerant:

27 * καὶ συνομιλῶν αὐτῷ εἰσῆλθε, καὶ εὑρίσκει συνεληλυθότας πολλούς,

* Dixitque ad illos, Vos scitis quomodo abominatum sit viro Iudæo coniungi, aut accedere ad alienigenam: sed mihi ostendit Deus, neminem communem aut immundum dicere hominem.

28 * ἔφη τε πρὸς αὐτούς, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὡς ἀθέμιτόν ἐστιν ἀνδρὶ ἰουδαίῳ, κολλᾶσθαι ἢ προσέρχεσθαι ἀλλοφύλῳ· καὶ ἐμοὶ ὁ θεὸς ἔδειξε μηδένα κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον λέγειν ἄνθρωπον·

* Propter quod sine dubitatione veni accersitus. Interrogo ergo, quam ob causam accersistis me?

29 * διὸ καὶ ἀναντιῤῥήτως ἦλθον μεταπεμφθείς. πυνθάνομαι οὖν, τίνι λόγῳ μετεπέμψασθέ με;

* Et Cornelius ait, A nudiusquarta die, vsque ad hanc horam, orans eram hora nona in domo mea, & ecce vir stetit ante me in veste candida:

30 * καὶ ὁ κορνήλιος ἔφη, ἀπὸ τετάρτης ἡμέρας μέχρι ταύτης τῆς ὥρας ἦμην νηστεύων, καὶ τὴν ἐνάτην ὥραν προσευχόμενος ἐν τῷ οἴκῳ μου, καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ἔστη ἐνώπιόν μου ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ,

* Et ait, Corneli, exaudita est oratio tua, & eleemosynæ tuæ commemoratæ sunt in conspectu Dei.

31 * καί φησι, κορνήλιε, εἰσηκούσθη σου ἡ προσευχὴ, καὶ αἱ ἐλεημοσύναι σου ἐμνήσθησαν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

* Mitte ergo in Ioppen, & accersi Simonem qui cognominatur Petrus: hic hospitatur in domo Simonis coriarij iuxta mare.

32 * πέμψον οὖν εἰς ἰόππην, καὶ μετακάλεσαι σίμωνα, ὃς ἐπικαλεῖται πέτρος· οὗτος ξενίζεται ἐν οἰκίᾳ σίμωνος βυρσέως παρὰ θάλασσαν, ὃς παραγενόμενος λαλήσει σοι.

בַּרְנָשָׁא אֲנָא׃ 27 וְכַד מְמַלֵּל עִמֵּהּ עַל וְאִשְׁכַּח סַגִיאָא דְאִתוֹ הֲווֹ לְתַמָּן׃ 28 וַאֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן

דְּלָא מַפְּס לְגֻבְרָא יְהוּדָיָא דְּנָקַף לְאִנָשָׁא נוּכְרָיָא דְּלָא הָוָא בַּר שַׁרְבְּתֵהּ וְלִי אֱלָהָא חַוְיָנִי דְּלָא אֲמַר עַל אֱנָשׁ דַּטְמָא

או מְסָיַב׃ 29 מָטֶל הָנָא עֲתִירְאִית אֲתִית כַּר שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרִי בְּרֵם מְשָׁאֵל אֲנָא לְכוֹן מָטֶל מָנָא שַׁדַּרְתּוּן בָּתְרִי׃

30 וַאֲמַר לֵהּ קוֹרְנִילְיוֹס אַרְבְּעָא יוֹמִין אִית עַדְמָא לְהָשָׁא הָא מִן דְּצָאֵם אֲנָא וּבְהָשָׁע שָׁעִין כַּר מְעָדֵּא אֲנָא בְּבַיְתִי

קָם גַּבְרָא חַד קֳדָמַי כַּר לְבִישׁ חֻוָרָא׃ 31 וַאֲמַר לִי קוֹרְנִלְיָא אֶשְׁתַּמְעַת צְלוֹתָךְ וְלִזְדַּקְּפָתָךְ דוּכְרָנָא חָוָא

קֳדָם אֱלָהָא׃ 32 בְּרֵם שַׁדַּר לְיוּפָּא מְדִינְתָּא וְאִיתָא לְשִׁמְעוֹן דְּמִתְקְרֵא כֵּאפָּא הָא שָׁרֵא בְּבַיְתֵהּ דְּשִׁמְעוֹן בּוּרְסָיָא

דְּעַל יַד יַמָּא וְהוּ נְאִתֵא נְמַלֵּל עִמָּךְ׃

---

* אִתָּא f אַפָּס או פס
g נְקַף דנק h חֲנָא הגד
i סַבּ שמא j עְתַר אִתָּא
k צוֹם l צְלָא פלל m חֲוַר לבן
n שְׁמַע o עְלָא p זְרַק
q דְּכַר כמו זכר
r אִתָּא s קְרָא

33 * Extemplò igitur miſi ad te, & tu bene feciſti qui aduèneris. Nunc itaque nos omnes coram te adſumus, volumuſque audire quicquid tibi iniunctum eſt à Deo.

Feria quarta præcedente Ieiunium.

34 * Aperuit autem Schemeoun os ſuum, & ait: In veritate comprehendo Deum, non eſſe acceptorem vultus.

35 * Sed in omnibus gentibus quicunque timet eum, & operatur quod rectum eſt, is acceptus eſt ei.

36 * Eſt enim verbum illud quod miſit ad filios Iſroiel, & annuntiauit pacem & requiem per Ieſchua Meſchicho: hic eſt Dominus omnium.

37 * Sed & vos noſtis ſermonem qui habitus eſt in tota Iihoudæa, à Galilæa initio facto, poſt baptiſma quod prædicauit Iouchanon:

38 * Super Ieſchua à Nozerath, quem Deus vnxit Spiritu Sanctitatis & virtute. Et is eſt qui perluſtrabat regionem, & ſanabat eos qui læſi fuerant à malo; quoniam Deus erat cum eo.

39 * Noſque ſumus teſtes de omnibus quæ edidit in vniuerſa terra Iihoudææ & Ouriſchlem: hunc ipſum ſuſpenderunt Iihoudæi in ligno, atque trucidarunt.

40 * Et hunc ſuſcitauit Deus tertia die, deditque ei vt videretur palàm;

41 * Non quidem toti populo, ſed nobis qui à Deo electi ſumus, vt ſimus ei teſtes, qui comedimus cum eo ac bibimus poſt reſurrectionem eius à domo mortuorum. [à mortuis.]

42 * Præcepit autem nobis vt prædicaremus ac teſtaremur populo, eum eſſe qui definitus ſit à Deo iudex viuorum & mortuorum.

43 * Et de eo teſtati ſunt omnes Prophetæ, vt quiſquis crediderit per nomen eius, recipiat remiſſionem peccatorum.

44 * Quumque ipſe Schemeoun loqueretur hos ſermones, Spiritus Sanctitatis operuit eos omnes qui audiebant ſermonem.

45 * Cæterùm mirati ſunt & obſtupuerunt fratres illi circunciſi qui venerant cum eo, quòd etiam ſuper Gentes donũ Spiritus Sanctitatis effuſum eſſet.

46 * Siquidem audiebant eos loquentes vnaquaque lingua, & magnificabant Deum. Proinde dicebat Schemoun:

---

33 וּבַר שָׁעָתָה שַׁדַּרְתְּ לְוָתָךְ וְאַנְתְּ שַׁפִּיר עֲבַדְתְּ דַּאתַיְתְּ וְהָא חַנָן כֻּלָּן קֳדָמַיִךְ [x] וְצָבִינָן דְּנִשְׁמַע כֹּל מָא [y] דְּאִתְפְּקַד לָךְ
מִן לְוָת אֱלָהָא׃ 34 דַּאֲרִבְעָא קֳדָמָא [z] דְּצוֹמָא ל פְּתַחְרֵין שִׁמְעוֹן פּוּמֵהּ וַאֲמַר בַּשְׁרָא [b] אַדְרֵכֶת דַּאלָהָא לָא
הָוֵא נְסֵב בַּאפָּא׃ 35 אֶלָּא בְּכֻלְּהוֹן עַמְמֵא אֵינָא דְּדָחֵל מָנֵהּ וּפָלַח [c] כְּאנוּתָא מְקַבֵּל הוּ לְוָתֵהּ׃ 36 [d] מִלְּתָא גֵּיר
דְּשַׁדַּר לִבְנֵי יִסְרָיֵל וְסַבַּר אֵנוּן שְׁלָמָא [e] וְשַׁיְנָא בְּיֵד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנוּ מָרְיָא דְּכֹל׃ 37 וְאַף אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן בְּמִלְּתָא
דַּהֲוָת בְּכֹלָּה יְהוּד מִן גְּלִילָא בָּתַר [f] מַעֲמוּדִיתָא [g] דַּאכְרֵז יוּחָנָן׃ 38 עַל יֵשׁוּעַ דְּמִן נָצְרַת דַּאלָהָא [h] מַשְׁחֵהּ בְּרוּחָא
דְקוּדְשָׁא וַחֲיִלָא וְהַוִי [i] דְּמִתְכְּרֵךְ הֲוָא [k] וּמַאסֵא לְהָנוּן דַּאהֲנְכִיו מִן בִּישָׁא מֵטֻל דַּאלָהָא הֲוָא עִמֵּהּ׃ 39 וַחְנַן [m] סָהֲדוּתְהִי
עַל כֹּל מָא דַּעֲבַד בְּכֹלָּה אַרְעָא דִּיהוּד וּדְאוּרְשְׁלֵם לֵהּ לְהָנָא [n] תְּלָאוּתְהִי יְהוּדֵיָא עַל [o] קַיְמָא וְקַטְלוּתְהִי׃

[x] אֲבָא [y] פְּקַד
[z] צוֹם [a] דְּרַךְ נוּשָׁן יוֹצ
[b] כּוֹן [c] מַלֵּל
[d] פִּיר׳ נוּח
[e] עֲמַר סִבֵּל [g] כְּרֵז
[h] מְשַׁח [i] כְּרַךְ תּוֹר
[k] אֱסָא רִפֵּא [l] נָכָא
[m] סָהֵד [n] תָּלָא תְּלָא
[o] פִּיר׳ עֵץ

33 * Confestim ergo misi ad te: & tu benefecisti veniendo. Nunc ergo omnes nos in conspectu tuo adsumus, audire omnia quæcunque tibi præcepta sunt à Domino.

33 * ἐξαυτῆς οὖν ἔπεμψα πρός σε, σὺ τε καλῶς ἐποίησας παραγενόμενος. νῦν οὖν πάντες ἡμεῖς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πάρεσμεν ἀκοῦσαι πάντα τὰ προστεταγμένα σοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

34 * Aperiens autem Petrus os suum, dixit: In veritate comperi quia non est personarum acceptor Deus:

Deu. 10. d.17 2.Para. 19.c.7 Iob.34. b.19 Sap.6. b.8 Eccl. 35. b.16 Rom.2. b.11 Gal.2. b.6 Eph. 6. b.9 Colo.3. d.25 1.Pet.1. c.17 Matt.4. c.18 Luc.4.b. 14

34 * Ἀνοίξας ὁ πέτρος τὸ στόμα εἶπεν, ἐπ' ἀληθείας καταλαμβάνομαι ὅτι οὐκ ἔστι προσωπολήπτης ὁ θεός,

35 * Sed in omni gente, qui timet eum, & operatur iustitiam, acceptus est illi.

35 * ἀλλ' ἐν παντὶ ἔθνει ὁ φοβούμενος αὐτὸν καὶ ἐργαζόμενος δικαιοσύνην, δεκτὸς αὐτῷ ἐστι.

36 * Verbum misit Deus filiis Israel, annuntians pacem per Iesum Christum: (hic est omnium Dominus.)

36 * τὸν λόγον ἀπέστειλε τοῖς υἱοῖς Ἰσραήλ, εὐαγγελιζόμενος εἰρήνην διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οὗτός ἐστι πάντων κύριος.

37 * Vos scitis, quod factum est verbum per vniuersam Iudæam, incipiens enim à Galilæa, post baptismum quod prædicauit Iohannes:

37 * ὑμεῖς οἴδατε τὸ γενόμενον ῥῆμα καθ' ὅλης τῆς Ἰουδαίας, ἀρξάμενον ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας, μετὰ τὸ βάπτισμα ὃ ἐκήρυξεν Ἰωάννης,

38 * Iesum à Nazareth quomodo vnxit eum Deus Spiritu sancto & virtute, qui pertransiit benefaciendo & sanãdo omnes oppressos à diabolo, quoniam Deus erat cum illo.

38 * Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ, ὡς ἔχρισεν αὐτὸν ὁ θεὸς πνεύματι ἁγίῳ καὶ δυνάμει, ὃς διῆλθεν εὐεργετῶν καὶ ἰώμενος πάντας τοὺς καταδυναστευομένους ὑπὸ τοῦ διαβόλου, ὅτι ὁ θεὸς ἦν μετ' αὐτοῦ.

39 * Et nos testes sumus omniũ quæ fecit in regione Iudæorum & Ierusalem, quem occiderunt suspẽdentes in ligno.

39 * καὶ ἡμεῖς ἐσμεν μάρτυρες πάντων ὧν ἐποίησεν ἔν τε τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐν Ἰερουσαλήμ, ὃν καὶ ἀνεῖλαν κρεμάσαντες ἐπὶ ξύλου·

40 * Hunc Deus suscitauit tertia die, & dedit eum manifestum fieri,

40 * τοῦτον ὁ θεὸς ἤγειρε τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἔδωκεν αὐτὸν ἐμφανῆ γενέσθαι;

41 * Non omni populo, sed testibus præordinatis à Deo: nobis, qui manducauimus & bibimus cum illo postquàm resurrexit à mortuis.

41 * οὐ παντὶ τῷ λαῷ, ἀλλὰ μάρτυσι τοῖς προκεχειροτονημένοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἡμῖν, οἵτινες συνεφάγομεν καὶ συνεπίομεν αὐτῷ, μετὰ τὸ ἀναστῆναι αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

42 * Et præcepit nobis prædicare populo, & testificari quia ipse est qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum.

42 * καὶ παρήγγειλεν ἡμῖν κηρύξαι τῷ λαῷ καὶ διαμαρτύρασθαι ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ ὡρισμένος ὑπὸ τοῦ θεοῦ κριτὴς ζώντων καὶ νεκρῶν·

43 * Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem peccatorum accipere per nomen eius omnes qui credunt in eum.

Ier.31.f. 34. Mich.7. d.18

43 * τούτῳ πάντες οἱ προφῆται μαρτυροῦσιν, ἄφεσιν ἁμαρτιῶν λαβεῖν διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ πάντα τὸν πιστεύοντα εἰς αὐτόν.

44 * Adhuc loquente Petro verba hæc, cecidit Spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum.

44 * Ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου τὰ ῥήματα ταῦτα, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπὶ πάντας τοὺς ἀκούοντας τὸν λόγον.

45 * Et obstupuerunt ex circuncisione fideles qui venerant cum Petro, quia & in nationes gratia Spiritus sancti effusa est.

Inf. 15. b.8

45 * καὶ ἐξέστησαν οἱ ἐκ περιτομῆς πιστοὶ ὅσοι συνῆλθον τῷ Πέτρῳ, ὅτι καὶ ἐπὶ τὰ ἔθνη ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐκκέχυται.

46 * Audiebant enim illos loquentes linguis, & magnificantes Deum. Tunc respondit Petrus:

46 * ἤκουον γὰρ αὐτῶν λαλούντων γλώσσαις, καὶ μεγαλυνόντων τὸν θεόν. τότε ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος,

---

40 וְלֵה [p] אֱקִים אֱלָהָא לְתַלָּתָא יוֹמִין וְיַהֲבֵה [q] דְּנֶהְחֵזֵא עִין בְּגַלָּא: 41 לָא דְכֹל לְכָל־עַמָּא אֶלָּא לַסָּן אִילִין דְּמִן
אֱלָהָא [r] אֶתְגְּבִין דְּנֶהֱוֵא לֵהּ סָהֲדָא [s] וְאִכְלַן עִמֵּהּ [t] וְאִשְׁתַּיִן מִן בָּתַר [v] קִימְתֵהּ דְּמִן בֵּית [x] מֵיתָא: 42 וּפַקְּדָן
[y] דְּנִכְרֵז [z] וְנִסְהַד לְעַמָּא דְּהָנָא הוּא דְּאִתְפְּרַשׁ מִן אֱלָהָא [a] דַּיָּנָא דְחַיֵּא וּדְמֵיתָא: 43 וַעֲלָוֹהִי אַסְהֲדוּ כָּל־הוֹן נְבִיֵּא
דְּכָל מִן [b] דְּמְהַיְמַן בְּשְׁמֵהּ נְקַבֵּל שׁוּבְקָן [c] חֲטָהָא: 44 וְכַד הוּ שְׁמָעִין מְמַלֵּל הֲוָא הָלִין [d] מָלֵּא [e] אַגְּנַת רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא עַל כָּל־הוֹן דְּשָׁמְעִין הֲוֹו [f] מָלְּתָא: 45 [g] וְתַמָּהוּ [h] וְתַהֲרוּ אֲחֵא גְּזִירָא הָנוּן [i] דְּאַתּוֹ עִמֵּהּ דַּאף עַל עַמְמַיָּא
[k] מְהַבְּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [l] אֶשְׁתַּפְעַת:
46 שָׁמְעִין הֲוֹו לְהוֹן גִּיר כַּד מְמַלְּלִין בְּלִשָּׁן לְשָׁן [m] וּמְוַרְבִּין הֲוֹו לַאלָהָא וַאֲמַר הֲוָא שִׁמְעוֹן:

[p] קוֹם [q] חֲזָא [r] גְּבָא בחר
[s] אֵכַל [t] שְׁתָא [v] קוּם
[x] מוּת [y] כְּרֵז [z] סְהֵד
[a] דִּין [b] חַיִּמִן [c] תַּשְׁבָּא
[d] מַלֵּל [e] גְּנַן חפף
[f] מִלָּה [g] תְּמַהּ [h] תְּהַר כמו תהה
[i] אִתָּא [k] יְהֵב [l] שְׁפַע
[m] גֵּרֵב כמו רגב

47 * Num aquas quis poteſt prohibere quominus baptizentur iſti, qui ecce receperunt Spiritum Sanctitatis ſicut & nos?

48 * Tunc præcepit eos baptizari in nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho: & efflagitarunt ab eo vt permaneret apud ſe per dies aliquot.

CAP. XI.

1 AVdierunt autem Apoſtoli & fratres qui erant in Jhoudæa ipſas etiam Gentes recepiſſe ſermonem Dei.

Feria quinta præcedente Ieiunium.

2 * Quumque aſcēdiſſet Schemeoun ad Ouriſchlem, litigabant cum eo ij qui erant ex Circunciſione,

3 * Dicentes: Ad homines præputium habentes introiſti, & manducaſticum eis.

4 * Et exorſus eſt Schemeoun ſigillatim ad eos verba faciendo.

5 * Quum precarer in Jouppi, vidi per viſionem deſcendere vas quoddam, quod erat ſimile linteo, erátque deuinctum quatuor angulis, & demittebatur à cælo, & vſque ad me peruenit.

6 * Proinde illud intuitus ſum, vidique in eo eſſe animantia quadrupedia, & reptilia terræ, atque adeo volucres cæli.

7 * Et audiui vocem dicentem mihi: Schemeoun, ſurge, macta & manduca.

8 * At dixi: Abſit Domine mi: nihil vnquam introiit in os meum quod immundum
9 eſſet & profanum. * Rurſus autem vox dixit mihi è cælo, Quod Deus mundauit, tu
10 ne profanes. * Id factum eſt tribus vicibus.
11 & receperunt ſeſe omnia in cælum. * Et eo ipſo momento tres viri qui miſſi fuerāt ad me à Cornelio ex Cæſarea, venerunt, ſteteruntq;
12 pro foribus atrij in quo diuerſabar. * Dixit autē mihi Spiritus: Proficiſcere cum eis abſq; heſitatione. Et venerunt mecū iſti quoque ſex
13 fratres, ingreſſique ſumus ædes viri. * Et renuntiauit nobis quomodo vidiſſet domi ſuæ Angelum adſtantem et dicentem ſibi, Mitte ad Iouppi ciuitatem, et accerſe Schemeoun qui vocatur Kipho.

14 * Et ille colloquetur tibi ſermones quibus ſeruaberis tu & tota domus tua.

---

47 דַּלְמָא מַיָּא מְשַׁכַּח אֱנָשׁ בַּלֵּאדְלָא נֶעְמְדִין הָנוֹן דְּהָא קַבֵּלוּרוּחָא דְקוּדְשָׁא אַכְמָא דַחֲנַן׃

48 הֲדֵין פַּקֵּד לְהוֹן דְּנֶעְמְדִין בְּשְׁמֵהּ דְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבָעוּ מִנֵּהּ אַיִךְ דַּנְקַוּא לְוָתְהוֹן יוֹמָתָא׃

קפלאון יא 1 וְאִשְׁתְּמָעַת הָוָה לַשְׁלִיחֵא וְלַאחֵא דְבֵיהוּד דְאַף עַמְמֵא קַבְּלוּ מֶלְּתָא דַאלָהָא׃

דְיוֹם חֲמִשָּׁא קַדְמָיָא דְצוֹמָא לא

2 וְכַד סְלֵק שִׁמְעוֹן לְאוּרְשְׁלֵם 2 דֵּינִין הֲוֵו עִמֵּהּ הָנוֹן דְמִן גִּוזְרְתָּא׃ 3 כַּד אָמְרִין דְּלָוֹת אֱנָשׁ עוּרְלָא עַל

4 וְלָעֵם עִמְּהוֹן׃ 4 וְאַקֵּף הֲוָא שִׁמְעוֹן כָּהֵד בְּהֵד 5 לְמֵאמַר לְהוֹן׃ 5 דְּכַד מְצַלֵּא הֲוִית בְּיוּפְּא חֲזִית בְּחֶזְוָא

דְנָחֵת הֲוָא מָאנָא חַד אֵינָא דְדָמֵא הֲוָא לְכֶהְנָא וַאסִיר הֲוָא בַּאַרְבַּע קַרְנָתֵהּ וְשָׁאֵב הֲוָא מִן שְׁמַיָּא וְאֵתָא עַדָּמָא לְוָתִי׃

---

a שְׁכַח פי׳ יכו׳
b עַל עברית במו
c אֲמַר ג חֲוָא ד חֲזָא
d ואקף
e עַמֵּר ז קָוָא ח שְׁמַע
f הֲוִית
g חֲזִית בְּחֶזְוָא
h בחזיון i פי׳ כלי
k שוב הוריד

* Nũquid aquam quis prohibere po- 47
teſt,vt non baptizentur hi qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

*Et iuſſit eos baptizari in nomine Do- 48
mini Ieſu Chriſti. Tunc rogauerunt eum vt maneret apud eos aliquot diebus.

CAP. XI.

AVdierunt autem Apoſtoli & fratres 1
qui erant in Iudæa, quoniam & Gen A
tes receperunt verbum Dei.

* Cùm autem aſcendiſſet Petrus Ie- 2
roſolymam, diſceptabãt aduerſus illum
qui erant ex circunciſione: * Dicentes, 3
Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

* Incipiens autem Petrus,exponebat 4
illis per ordinem, dicens:

*Ego eram in ciuitate Ioppe orans,& 5
mex vidi in exceſſu mẽtis †viſionem,deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis ſummitti de cęlo, & venit vſque ad me.

* In quod intuens,conſiderabam, & 6
vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cæli.

* Audiui autem & vocem dicentem 7
mihi, Surge Petre ,occide & manduca.

* Dixi autem, Nequaquam Domine: 8
quia omne commune aut immundum nunquam introiuit in os meum.

* Reſpondit autem mihi vox ſecun- 9
dò de cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne commune dixeris.

* Hoc autem factum eſt per ter:& re- 10
cepta ſunt omnia rurſum in cælum.

*Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt 11
in domo in qua eram,miſſi à Cęſarea ad B
me. * Dixit autem Spiritus mihi vt 12
irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſumus in domum viri.

* Narrauit autem nobis quomodo 13
vidiſſet angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi, Mitte in Ioppen, & accerſi Simonem , qui cognominatur Petrus, * Qui loquetur tibi verba 14
in quibus ſaluus eris tu & vniuerſa domus tua.

47 * μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον, καθὼς καὶ ἡμεῖς;

48 * προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

ιά.

1 * Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

2 * Ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς,

3 * λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.

4 * Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων,

5 * ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ·

6 * εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

7 * ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.

8 * εἶπον δὲ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.

9 * ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

10 * Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.

11 * καὶ ἰδοὺ ἐπαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρός με.

12 * εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός,

13 * ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ, ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον,

14 * ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

---

[1] חור הביש [m] נְכַס
[2] פבח [n] מֻמְתוֹם מעול
[3] סוֹב [o] מֵרֹם מדעם
[4] הֲכָא זכה [p] סָלַק
[5] שַׁדַּר שלח [q] קוֹם
[6] שְׁרָא לון [r] פְּלַג [s] אֶתָּא
[7] עֲלַל [t] שְׁעָא סיפר
[8] אֲתָא [u] קְרָא [v] מְלַל
[9] חַיָּא

47 * Num aquas quis poteſt prohibere quominus baptizentur iſti, qui ecce receperunt Spiritum Sanctitatis ſicut & nos?

48 * Tunc præcepit eos baptizari in nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho: & efflagitarunt ab eo vt permaneret apud ſe per dies aliquot.

CAP. XI.

1 AVdierunt autem Apoſtoli & fratres qui erant in Jhoudæa ipſas etiam Gentes recepiſſe ſermonem Dei.

Feria quinta præcedente Ieiunium.

2 * Quumque aſcēdiſſet Schemeoun ad Ouriſchlem, litigabant cum eo ij qui erant ex Circunciſione,

3 * Dicentes: Ad homines præputium habentes introiſti, & manducaſticum eis.

4 * Et exorſus eſt Schemeoun ſigillatim ad eos verba faciendo.

5 * Quum precarer in Jouppi, vidi per viſionem deſcendere vas quoddam, quod erat ſimile linteo, erátque deuinctum quatuor angulis, & demittebatur à cælo, & vſque ad me peruenit.

6 * Proinde illud intuitus ſum, vidique in eo eſſe animantia quadrupedia, & reptilia terræ, atque adeo volucres cæli.

7 * Et audiui vocem dicentem mihi: Schemeoun, ſurge, macta & manduca.

8 * At dixi: Abſit Domine mi: nihil vnquam introiit in os meum quod immundum
9 eſſet & profanum. * Rurſus autem vox dixit mihi è cælo, Quod Deus mundauit, tu
10 ne profanes. * Id factum eſt tribus vicibus.
11 & receperunt ſeſe omnia in cælum. * Et eo ipſo momento tres viri qui miſſi fuerāt ad me à Cornelio ex Cæſarea, venerunt, ſteteruntq;
12 pro foribus atrij in quo diuerſabar. * Dixit autē mihi Spiritus: Proficiſcere cum eis abſq; heſitatione. Et venerunt mecū iſti quoque ſex
13 fratres, ingreſſique ſumus ædes viri. * Et renuntiauit nobis quomodo vidiſſet domi ſuæ Angelum adſtantem et dicentem ſibi, Mitte ad Iouppi ciuitatem, et accerſe Schemeoun qui vocatur Kipho.

14 * Et ille colloquetur tibi ſermones quibus ſeruaberis tu & tota domus tua.

---

47 דַּלְמָא מַיָּא מְשַׁכַּח אֱנָשׁ בַּלֵּאדְלָא נֶעְמְדִין הָנוֹן דְּהָא קַבֵּלוּרוּחָא דְקוּדְשָׁא אַכְמָא דַחֲנַן׃

48 הֲדֵין פַּקֵּד לְהוֹן דְּנֶעְמְדִין בְּשְׁמֵהּ דְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבָעוּ מִנֵּהּ אַיִךְ דַּנְקַוּא לְוָתְהוֹן יוֹמָתָא׃

קפלאון יא 1 וְאִשְׁתְּמָעַת הָוָה לַשְׁלִיחֵא וְלַאחֵא דְבֵיהוּד דְאַף עַמְמֵא קַבְּלוּ מֶלְּתָא דַאלָהָא׃

דְיוֹם חֲמִשָּׁא קַדְמָיָא דְצוֹמָא לא

2 וְכַד סְלֵק שִׁמְעוֹן לְאוּרְשְׁלֵם 2 דֵּינִין הֲוֵו עִמֵּהּ הָנוֹן דְמִן גִּוזְרְתָּא׃ 3 כַּד אָמְרִין דְּלָוֹת אֱנָשׁ עוּרְלָא עַל

4 וְלָעֵם עִמְּהוֹן׃ 4 וְאַקֵּף הֲוָא שִׁמְעוֹן כָּהֵד בְּהֵד 5 לְמֵאמַר לְהוֹן׃ 5 דְּכַד מְצַלֵּא הֲוִית בְּיוּפְּא חֲזִית בְּחֶזְוָא

דְנָחֵת הֲוָא מָאנָא חַד אֵינָא דְדָמֵא הֲוָא לְכֶהְנָא וַאסִיר הֲוָא בַּאַרְבַּע קַרְנָתֵהּ וְשָׁאֵב הֲוָא מִן שְׁמַיָּא וְאֵתָא עַדָּמָא לְוָתִי׃

---

a שְׁכַח פי׳ יכו׳
b עַל עברית במו
c אֲמַר ג חֲוָא ד חֲזָא
d ואקף
e עַמֵּר ז קָוָא ח שְׁמַע
f הֲוִית
g חֲזִית בְּחֶזְוָא
h בחזיון i פי׳ כלי
k שוב הוריד

* Nũquid aquam quis prohibere po- 47
teſt,vt non baptizentur hi qui Spiritum ſanctum acceperunt ſicut & nos?

*Et iuſſit eos baptizari in nomine Do- 48
mini Ieſu Chriſti. Tunc rogauerunt eum vt maneret apud eos aliquot diebus.

CAP. XI.

AVdierunt autem Apoſtoli & fratres 1
qui erant in Iudæa, quoniam & Gen A
tes receperunt verbum Dei.

* Cùm autem aſcendiſſet Petrus Ie- 2
roſolymam, diſceptabãt aduerſus illum
qui erant ex circunciſione: * Dicentes, 3
Quare introiſti ad viros præputium habentes, & manducaſti cum illis?

* Incipiens autem Petrus,exponebat 4
illis per ordinem, dicens:

*Ego eram in ciuitate Ioppe orans,& 5
mex vidi in exceſſu mẽtis †viſionem,deſcendens vas quoddam velut linteum magnum quatuor initiis ſummitti de cęlo, & venit vſque ad me.

* In quod intuens,conſiderabam, & 6
vidi quadrupedia terræ, & beſtias, & reptilia, & volatilia cæli.

* Audiui autem & vocem dicentem 7
mihi, Surge Petre ,occide & manduca.

* Dixi autem, Nequaquam Domine: 8
quia omne commune aut immundum nunquam introiuit in os meum.

* Reſpondit autem mihi vox ſecun- 9
dò de cælo: Quæ Deus mundauit, tu ne commune dixeris.

* Hoc autem factum eſt per ter:& re- 10
cepta ſunt omnia rurſum in cælum.

*Et ecce viri tres confeſtim aſtiterunt 11
in domo in qua eram,miſſi à Cęſarea ad B
me. * Dixit autem Spiritus mihi vt 12
irem cum illis, nihil hæſitans. Venerunt autem mecum & ſex fratres iſti: & ingreſſi ſumus in domum viri.

* Narrauit autem nobis quomodo 13
vidiſſet angelum in domo ſua, ſtantem & dicentem ſibi, Mitte in Ioppen, & accerſi Simonem , qui cognominatur Petrus, * Qui loquetur tibi verba 14
in quibus ſaluus eris tu & vniuerſa domus tua.

47 * μήτι τὸ ὕδωρ κωλῦσαι δύναταί τις, τοῦ μὴ βαπτισθῆναι τούτους, οἵτινες τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔλαβον, καθὼς καὶ ἡμεῖς;

48 * προσέταξέ τε αὐτοὺς βαπτισθῆναι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ. τότε ἠρώτησαν αὐτὸν ἐπιμεῖναι ἡμέρας τινάς.

ιά.

1 * Ἤκουσαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ ἀδελφοὶ οἱ ὄντες κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, ὅτι καὶ τὰ ἔθνη ἐδέξαντο τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

2 * Ὅτε δὲ ἀνέβη Πέτρος εἰς Ἱεροσόλυμα, διεκρίνοντο πρὸς αὐτὸν οἱ ἐκ περιτομῆς,

3 * λέγοντες, ὅτι πρὸς ἄνδρας ἀκροβυστίαν ἔχοντας εἰσῆλθες, καὶ συνέφαγες αὐτοῖς.

4 * Ἀρξάμενος δὲ ὁ Πέτρος ἐξετίθετο αὐτοῖς καθεξῆς, λέγων,

5 * ἐγὼ ἤμην ἐν πόλει Ἰόππῃ προσευχόμενος, καὶ εἶδον ἐν ἐκστάσει ὅραμα, καταβαῖνον σκεῦός τι ὡς ὀθόνην μεγάλην, τέσσαρσιν ἀρχαῖς καθιεμένην ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἦλθεν ἄχρις ἐμοῦ·

6 * εἰς ἣν ἀτενίσας κατενόουν, καὶ εἶδον τὰ τετράποδα τῆς γῆς καὶ τὰ θηρία καὶ τὰ ἑρπετὰ, καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ.

7 * ἤκουσα δὲ φωνῆς λεγούσης μοι, ἀναστὰς Πέτρε, θῦσον καὶ φάγε.

8 * εἶπον δὲ, μηδαμῶς κύριε, ὅτι πᾶν κοινὸν ἢ ἀκάθαρτον οὐδέποτε εἰσῆλθεν εἰς τὸ στόμα μου.

9 * ἀπεκρίθη δέ μοι φωνὴ ἐκ δευτέρου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἃ ὁ θεὸς ἐκαθάρισε, σὺ μὴ κοίνου.

10 * Τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ τρεῖς, καὶ πάλιν ἀνεσπάσθη ἅπαντα εἰς τὸν οὐρανόν.

11 * καὶ ἰδοὺ ἐπαυτῆς τρεῖς ἄνδρες ἐπέστησαν ἐπὶ τὴν οἰκίαν ἐν ᾗ ἤμην, ἀπεσταλμένοι ἀπὸ Καισαρείας πρός με.

12 * εἶπε δέ μοι τὸ πνεῦμα, συνελθεῖν αὐτοῖς, μηδὲν διακρινόμενον. ἦλθον δὲ σὺν ἐμοὶ καὶ οἱ ἓξ ἀδελφοὶ οὗτοι, καὶ εἰσήλθομεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρός,

13 * ἀπήγγειλέ τε ἡμῖν πῶς εἶδε τὸν ἄγγελον ἐν τῷ οἴκῳ αὐτοῦ σταθέντα καὶ εἰπόντα αὐτῷ, ἀπόστειλον εἰς Ἰόππην ἄνδρας, καὶ μετάπεμψαι Σίμωνα τὸν ἐπικαλούμενον Πέτρον,

14 * ὃς λαλήσει ῥήματα πρός σε, ἐν οἷς σωθήσῃ σὺ καὶ πᾶς ὁ οἶκός σου.

---

[1] חור הביש [m] נְכַס
[2] פבח [n] מֻמְתוֹם מעול
[3] סוֹב [o] מֵרֹם מדעם
[4] הֲכָא זכה [p] סָלַק
[5] שַׁדַּר שלח [q] קוֹם
[6] שְׁרָא לון [r] פְּלַג [s] אֶתָּא
[7] עֲלַל [t] שְׁעָא סיפר
[8] אֲתָא [u] קְרָא [v] מְלַל
[9] חַיָּא

15 ✱ Quumque exorsus essem loqui, obtexit eos Spiritus Sanctitatis, tanquam & nos à principio.

16 ✱ Proinde recordatus sum sermonis Domini nostri, quum diceret: Jouchanon quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu Sanctitatis.

17 ✱ Si ergo Deus æquè dedit illud donum Gentibus illis quæ crediderunt in Dominum nostrum Jeschua Meschicho, sicut & nobis, ego quis eram qui sufficerem ad prohibendum Deum?

18 ✱ Quumque hos sermones audissent, quieuerunt, & glorificauerunt Deum, ac dicebant; Jam etiam Gentibus Deus dedit pœnitentiam ad vitam.

Feria sexta præcedente Ieiunium.

19 ✱ Illi autem qui dispersi fuerant ex oppressione quæ contigerat ob Stephanum, peruenerant vsque in Phœniciam, atque in regionem Cypri, & in Antiochiam; nemini loquentes sermonẽ Dei, nisi tantùm Iihoudæis.

20 ✱ Erant autem ex eis quidam ex Cypro & Cyrene, isti introibant Antiochiam, & colloquebantur Græcis, atque euangelizabant super Domino nostro Ieschua.

21 ✱ Erat porrò cum eis manus Domini: multique crediderunt, & conuersi sunt ad Dominum.

22 ✱ Peruenit autem hic rumor ad aures filiorum Ecclesiæ quæ erat in Ourischlem: proinde miserunt Barnabba in Antiochiam.

23 ✱ Quumque illuc peruenisset, essetque conspicatus gratiam Dei, gauisus est; & essagitabat ab eis vt toto corde suo adhærerent Domino nostro.

24 ✱ Quandoquidem vir bonus erat, et plenus Spiritu Sanctitatis & fide. Cæterùm adiunxit se populus multus ad Dominum nostrum.

25 ✱ Ille autem exiit in Tarsum vt

26 requireret Schouol. ✱ Quumque eum inuenisset, adduxit secum Antiochiam. Totoque anno simul congregabantur in Ecclesia, docebántque plebem multam. Ex eo autem principio vocati sunt in Antiochia discipuli Christiani.

27 ✱ Et in diebus illis venerunt ex Ourischlem illuc Prophetæ.

* Cùm autem cœpissem loqui, cecidit 15
Spiritus sanctus super eos, sicut & in nos in initio.

* Recordatus sum autem verbi Do- 16
mini, sicut dicebat, Iohannes quidem baptizauit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto.

* Si ergo eandem gratiam dedit il- 17
lis Deus, sicut & nobis, qui † credidimus in Dominum Iesum Christum: ego quis eram, qui possem prohibere Deum?

* His auditis, tacuerunt: & glorificauerunt Deum, dicentes: Ergo & Gentibus pœnitentiam dedit Deus ad vitam. 18

* Et illi quidem qui dispersi fuerant 19
à tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulauerunt vsque Phœnicen & Cyprum & Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Iudæis.

* Erant autem quidam ex eis viri Cy- 20
prij & Cyrenæi; qui cùm introiissent Antiochiam, loquebantur ad Græcos, annuntiantes Dominum Iesum.

* Et erat manus Domini cũ eis: mul- 21
tusque numerus credentium conuersus est ad Dominum.

* Peruenit autem sermo ad aures Ec- 22
clesiæ quæ erat Ierosolymis, super istis: & miserunt Barnabam vsque ad Antiochiam.

* Qui cùm peruenisset, & vidisset 23
gratiam Dei, gauisus est: & hortabatur D
omnes † proposito cordis permanere in in
Domino:

* Quia erat vir bonus, & plenus Spi- 24
ritu sancto & fide. Et apposita est multa turba Domino.

* Profectus est autem Tarsum, vt 25
quæreret Saulum:

* Quẽ cùm inuenisset, perduxit An- 26
tiochiam. Et annum totum conuersati sunt ibi in ecclesia: & docuerunt turbam multam; ita vt cognominarentur primùm Antiochię discipuli, Christiani.

* In his autem diebus superuenerunt 27
ab Ierosolymis Prophetæ Antiochiam.

15 * ἐν ᾧ δὲ τῷ ἄρξασθαί με λαλεῖν, ἐπέπεσε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτοῦς, ὥσπερ καὶ ἐφ' ἡμᾶς ἐν ἀρχῇ.

16 * ἐμνήσθην δὲ τοῦ ῥήματος τοῦ κυρίου, ὡς ἔλεγεν, Ἰωάννης μὲν ἐβάπτισεν ὕδατι, ὑμεῖς δὲ βαπτισθήσεσθε ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

17 * εἰ οὖν τὴν ἴσην δωρεὰν ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς, ὡς καὶ ἡμῖν πιστεύσασιν ἐπὶ τὸν κύριον Ἰησοῦν χριστόν, ἐγὼ δὲ τίς ἤμην δυνατὸς κωλῦσαι τὸν θεόν;

18 * ἀκούσαντες δὲ ταῦτα, ἡσύχασαν, καὶ ἐδόξαζον τὸν θεόν, λέγοντες, ἄρα γε καὶ τοῖς ἔθνεσιν ὁ θεὸς τὴν μετάνοιαν ἔδωκεν εἰς ζωήν.

19 * Οἱ μὲν οὖν διασπαρέντες ἀπὸ τῆς θλίψεως τῆς γενομένης ἐπὶ στεφάνῳ, διῆλθον ἕως Φοινίκης, καὶ Κύπρου, καὶ Ἀντιοχείας, μηδενὶ λαλοῦντες τὸν λόγον εἰ μὴ μόνον Ἰουδαίοις.

20 * ἦσαν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ἄνδρες Κύπριοι καὶ Κυρηναῖοι, οἵτινες εἰσελθόντες εἰς Ἀντιόχειαν, ἐλάλουν πρὸς τοὺς Ἕλληνιστὰς, εὐαγγελιζόμενοι τὸν κύριον Ἰησοῦν.

21 * καὶ ἦν χεὶρ κυρίου μετ' αὐτῶν· πολύς τε ἀριθμὸς πιστεύσας ἐπέστρεψεν ἐπὶ τὸν κύριον.

22 * ἠκούσθη δὲ ὁ λόγος εἰς τὰ ὦτα τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις περὶ αὐτῶν, καὶ ἐξαπέστειλαν Βαρνάβαν διελθεῖν ἕως Ἀντιοχείας·

23 * ὃς παραγενόμενος καὶ ἰδὼν τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ἐχάρη, καὶ παρεκάλει πάντας τῇ προθέσει τῆς καρδίας προσμένειν τῷ κυρίῳ,

24 * ὅτι ἦν ἀνὴρ ἀγαθὸς, καὶ πλήρης πνεύματος ἁγίου καὶ πίστεως. καὶ προσετέθη ὄχλος ἱκανὸς τῷ κυρίῳ.

25 * Ἐξῆλθε δὲ εἰς Ταρσὸν ὁ Βαρνάβας ἀναζητῆσαι Σαῦλον·

26 * καὶ εὑρὼν αὐτὸν ἤγαγεν εἰς Ἀντιόχειαν. ἐγένετο δὲ αὐτοῖς καὶ ἐνιαυτὸν ὅλον συναχθῆναι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ διδάξαι ὄχλον ἱκανόν, χρηματίσαι τε πρώτως ἐν Ἀντιοχείᾳ τοὺς μαθητὰς, χριστιανούς.

27 * ἐν ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κατῆλθον ἀπὸ Ἱεροσολύμων προφῆται εἰς Ἀντιόχειαν.

קוֹפְרוֹס וּמִן קוּרִינָא הִלֵּין [d] עַלּוֹ הֲווֹ לַאנְטִיוּכִי וַמְמַלְלִין הֲווֹ עִם יוֹנָיֵא וּמְסַבְּרִין הֲווֹ עַל מָרָן יֵשׁוּעַ׃
21 וְאִית הֲוָת עִמְּהוֹן [c] אִידֵהּ דְּמָרְיָא וְסַגִּיאָא [f] הֵימְנוּ [g] וְאִתְפְּנִיוּ לְוָת מָרְיָא׃ 22 וְאִשְׁתְּמַעַת הִי הָרָא לְאוּרְנָיהוֹן
דְּבְנֵי עִדְתָּא דִּבְאוּרְשְׁלֶם וְשַׁדַּרוּ לְבַרְנַבָּא לַאנְטִיוּכִי׃ 23 וְכַד אֲתָא לְתַמָּן וְחָזָא [k] טִיבוּתָא דַּאלָהָא חַדִּי וּבָעָא הֲוָא
מֶנְהוֹן דְּבְכֻלְּהוֹן לֶבְהוֹן נָהֵוִין [l] נְקִיפִין לְמָרָן׃ 24 מֶטֶל דְּגַבְרָא הֲוָא טָבָא [m] וּמְשַׁמְּלֵי הֲוָא בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [n] וּבְהֵימָנוּתָא
[o] וְאִתְתּוֹסַף הֲוָא עַמָּא סַגִּיאָא לְמָרָן׃ 25 וְהוּ נָפַק הֲוָא לְטַרְסוֹס [p] לְמִבְעָא לְשָׁאוּל׃ 26 וְכַד [q] אַשְׁכְּחֵהּ
[r] אַיְתֵיהּ עַמֵּהּ לַאנְטִיוּכִיָא [s] וְשַׁנְתָא כְּלָהּ אַכְחֲדָא כְּנִישִׁין הֲווֹ בְּעִדְתָּא [t] וְאַלְפוּ עַמָּא סַגִּיאָא מִן תַּלְמִידִין קַדְמָיִת [u] אָתְקְרִיו
בַּאנְטִיוּכִי תַּלְמִידָא [x] כְּרִישְׁתְּיָנֵא׃ 27 [y] וּבְיוֹמָתָא הָנוֹן [z] אִתּוֹ מִן אוּרְשְׁלֶם לְתַמָּן נְבִיָא׃

[d] עָלַל [e] יַד [f] הֵימִין
[g] כְּנָא [h] שְׁמַע
[i] כְּמוֹ לְאַזְנֵיהֶם [k] פִּיר׳ חָזָן
[l] נְקַף דִּנְקִ [m] שַׁפְלָא
כְּמוֹ מְלֵא
[n] הֵימִין [o] יְסַף [p] בְּעָא
[q] שְׁכַח מְצָא [r] אֲתָא
[s] כְּמוֹ שָׁנָה
[t] אַלַף [v] קְרָא
[x] עִבְרָאִית מִם סוֹפִיִּים
[y] יוֹם [z] אֲתָא

28 * Surrexitque vnus ex eis, cui nomen erat Agabus, patefecitque eis per Spiritum famem ingentem futuram in tota terra. Et fuit hæc fames in diebus Claudij Cæsaris.

29 * Enimuerò discipuli, prout suppetebat vnicuique eorum, decreuerunt mittere subsidium fratribus illis qui habitabant in Iihoudæa.

30 * Itaque miserunt per manum Barnabba & Schoul ad Presbyteros qui illic erant.

Sabbatho præcedente Ieiunium.

CAP. XII.

1 POrrò in illo tẽpore iniecit manus in quosdam qui erant in Ecclesia, vt malè acciperet eos Heroudes ille rex, qui cognominatus est Agripus.

2 * Trucidauit autem gladio Iaakoub fratrem Iouchanon.

3 * Quumque vidisset hoc placuisse Iihoudæis, pergebat comprehendere etiam Schemeoun Kipho: (erant autem dies Azymorum.)

4 * Itaque prehendit eum, & coniecit in carcerem, eumque tradidit sexdecim militibus custodiendum, vt post Pezcho traderet eum populo Iihoudæorum.

5 * Quumque ipse Schemeoun custodiretur in carcere, preces assiduæ pro eo offerebantur ab Ecclesia Deo.

6 * Et in illa ipsa nocte, cuius diluculo tradendus erat, dum dormiret Schemeoun inter duos milites, vinctusque esset duabus catenis, & alij custodirent fores carceris:

7 * Angelus Domini astitit supra eum, & lux defluxit in totam domum: & pupugit ei latus, & excitauit eum: dixitque ei, Surge festinanter. Et deciderunt catenæ ex manibus eius.

8 * Et dixit ei Angelus, Accinge lumbos tuos, & calcia sandalia tua. Et ita fecit. Rursus autem dixit ei, Obuolue te pallio tuo, & sequere me.

9 * Exiit itaque & ambulabat post eum, quum nesciret verumne esset id quod fiebat per Angelum: putabat enim se visum videre.

---

28 וְקָם חַד מִנְהוֹן דַּשְׁמֵהּ הָוָא אַגַּבּוּס [a] וְאוֹדַע אֱנוֹן בְּרוּחָ דְּכַפְנָא רַבָּא הָוָא בְּכֻלָּהּ אַרְעָא וַהֲוָא כַּפְנָא הָנָא
בְּיוֹמֵי קְלַוּדְיוֹס קָסַר׃ 29 בְּרַם דֵּין [b] תַּלְמִידָא אֲכָמָא דְּאִיהּ הָוָא לֵאנָשׁ מְנְהוֹן פְּרַשׁוּ [c] דְּנְשַׁדְּרוּן [d] לְתֶשְׁמְשְׁתָּא
דַּאֲחָא אִילֵין [e] דְּעָמְרִין בִּיהוּד׃ 30 וְשַׁדְּרוּ בְיַד בַּרְנַבָּא וְשָׁאוּל לְקַשִּׁישֵׁא דְּתַמָּן׃

[a] רָמָא השו׳ך b ידים
[c] בְּאשׁ [d] כְּנָא [e] פי׳ הרב
[f] שְׁפַר [g] יְסַף [h] אֲחַד
[i] אִית [k] יום [l] רְמָא [m] שָׁלַם
[n] מן לשון יין
[o] נְטַר נצר

דְּשַׁבְתָּא קַרְמָיְתָא דְּצוֹמָא לג קפלאון יב 1 בְּהַהוּ דֵּין זַבְנָא [a] אַרְמִי הָוָא [b] אִידָיָא עַל אֲנָשִׁין
דַּבְעִדָּתָא אִיךְ [c] דְּנַבֵּאשׁ לְהוֹן הָרוֹדֵס מַלְכָּא הַו [d] דְּמֶתְכַּנֵּא אַגְרִיפּוֹס׃ 2 וְקָטַל [c] בְּסַיְפָּא לְיַעֲקוֹב אַחוּהִי
דְּיוֹחָנָן׃ 3 וְכַד חָזָא [f] דְּשָׁפְרַת הָנָא לִיהוּדָיֵא [g] אֲוֹסֵף הָוָא [h] לְמֵאחַד אַף לְשַׁמְעוֹן כֵּאפָּא [i] וְאִיתַיְהוֹן הָווֹ
יוֹמָתָא דְּפַטִּירָא׃ 4 וַאֲחֵדֵה [l] וְאַרְמֵיהּ בֵּית אֲסִירֵא [m] וַאֲשְׁלֵם לֵהּ שְׁתָּת עֲסַר [n] אֶסְטָרַטִּיוֹטִין [o] דְּנִטְרוּנֵהּ דְּמִן בָּתַר
[p] נְטַר נצר

28 * Et surgens vnus ex eis nomine Agabus, significabat per Spiritum famem magnam futuram in vniuerso orbe terrarum, quæ facta est sub Claudio†.

Cęsare.

29 * Discipuli autem prout † quis habebat, proposuerunt singuli eorum in ministerium mittere habitantibus in Iudęa fratribus:

quisque Inf. 12. d 24

30 * Quod & fecerunt, mittentes ad seniores per manus Barnabæ & Sauli.

CAP. XII.

1 EOdem autem tempore misit Herodes rex manus, vt affligeret quosdam de ecclesia.

2 * Occidit autem Iacobum fratrem Iohannis gladio.

3 * Videns autem quia placeret Iudæis, apposuit apprehẽdere & Petrum. Erant autem dies Azymorum.

4 * Quem cùm apprehendisset, misit in carcerem, tradẽs quatuor quaternionibus militum ad custodiendũ eum, volẽs post Pascha producere eum populo.

5 * Et Petrus quidem seruabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab ecclesia ad Deum pro eo.

6 * Cùm autem producturus eum esset Herodes, in ipsa nocte erat Petrus dormiens inter duos milites, vinctus catenis duabus: & custodes ante ostium custodiebant carcerem.

7 * Et ecce angelus Domini astitit; & lumen refulsit in habitaculo: percussoq; latere Petri, excitauit eum, dicens, Surge velociter. Et ceciderunt catenæ de manibus eius.

8 * Dixit autem angelus ad eum: Præcingere, & calcea te caligas tuas. Et fecit sic. Et dixit illi: Circunda tibi vestimentum tuum, & sequere me.

9 * Et exiens sequebatur eum, & nesciebat quia verum est quod fiebat per angelum: existimabat autem se visum videre.

28 * ἀνασὰς δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν ὀνόματι Ἄγαβος ἐσήμανε διὰ τοῦ πνεύματος, λιμὸν μέγαν μέλλειν ἔσεσθαι ἐφ' ὅλην τὴν οἰκουμένην· ὅστις καὶ ἐγένετο ἐπὶ Κλαυδίου Καίσαρος.

29 * τῶν δὲ μαθητῶν καθὼς ηὐπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς κατοικοῦσιν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀδελφοῖς·

30 * ὃ καὶ ἐποίησαν, ἀποστείλαντες πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους διὰ χειρὸς Βαρνάβα καὶ Σαύλου.

ιϛ'.

1 * Κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἐπέβαλεν Ἡρῴδης ὁ βασιλεὺς τὰς χεῖρας κακῶσαί τινας τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας·

2 * ἀνεῖλε δὲ Ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννου μαχαίρᾳ.

3 * καὶ ἰδὼν ὅτι ἀρεστόν ἐστι τοῖς Ἰουδαίοις, προσέθετο συλλαβεῖν καὶ Πέτρον· ἦσαν δὲ ἡμέραι τῶν ἀζύμων·

4 * ὃν καὶ πιάσας ἔθετο εἰς φυλακὴν, παραδοὺς τέσσαρσι τετραδίοις στρατιωτῶν φυλάσσειν αὐτὸν, βουλόμενος μετὰ τὸ πάσχα ἀναγαγεῖν αὐτὸν τῷ λαῷ.

5 * ὁ μὲν οὖν Πέτρος ἐτηρεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ. προσευχὴ δὲ ἦν ἐκτενὴς γινομένη ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν θεὸν περὶ αὐτοῦ.

6 * ὅτε δὲ ἤμελλεν προάγειν αὐτὸν ὁ Ἡρῴδης, τῇ νυκτὶ ἐκείνῃ ἦν ὁ Πέτρος κοιμώμενος μεταξὺ δύο στρατιωτῶν, δεδεμένος ἁλύσεσι δυσὶ, φύλακές τε πρὸ τῆς θύρας ἐτήρουν τὴν φυλακήν.

7 * καὶ ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου ἐπέστη, καὶ φῶς ἔλαμψεν ἐν τῷ οἰκήματι. πατάξας δὲ τὴν πλευρὰν τοῦ Πέτρου, ἤγειρεν αὐτὸν, λέγων, Ἀνάστα ἐν τάχει. καὶ ἐξέπεσον αὐτοῦ αἱ ἁλύσεις ἐκ τῶν χειρῶν.

8 * εἶπέ τε ὁ ἄγγελος πρὸς αὐτὸν, Περίζωσαι, καὶ ὑπόδησαι τὰ σανδάλιά σου. ἐποίησε δὲ οὕτω. καὶ λέγει αὐτῷ, Περιβάλου τὸ ἱμάτιόν σου, καὶ ἀκολούθει μοι.

9 * καὶ ἐξελθὼν ἠκολούθει αὐτῷ, καὶ οὐκ ἤδει ὅτι ἀληθές ἐστι τὸ γινόμενον διὰ τοῦ ἀγγέλου, ἐδόκει δὲ ὅραμα βλέπειν.

---

p כמו פסח
q שַׁלַּם r צְלָא s אֲמַן
פיר׳ תמירה
t פיר׳ אנשי מלחמה
u אַסָר v שלשלאות y אדני
z זַלַג a רַכַּך b פיר׳ בצידו
c קוּם d פתאם e ידיו
f סְאַן בעל g סנדלין h עֲטַף
i כְּסָא k אֲתָא l חֲוָא
m חזין

5 וְכַהוּ שְׁמָטוּן מֶתְנְטַר הֲוָא בֵּית אֲסִירֵא r צְלוֹתָא s אַמִּינְתָא מֶתְקְרְבָא
6 הֲוָה מֵן עִדְתָא חֲלָפוֹהִי לַאלָהָא : וּבְהּ בְּהוֹלֶלְיָא דַלְצַפְרָא עָתִיד הֲוָא דַנְשְׁלְמוּהִי בַּד דִּמְיָךְ הֲוָא שְׁמָעִין
בֵּית תְּרֵין t אֶסְטְרַטְיוֹטִין u וַאסִיר הֲוָא בְּתַרְתֵּין x שְׁשְׁלָן וַאחָרְנָא נָטְרִין הֲווֹ תַּרְעָא דְּבֵית אֲסִירֵא :
7 סַלָאכָא y דְּמָרְיָא קם לְעֵל מֶנֵּהּ וּנְהוֹרָא z אַזְלֵג בְּכָלְהּ בַּיתָא a וְדַקְּרֵהּ b בְּגַבֵּהּ c וַאקִימֵהּ וַאמַר לֵהּ קוּם d עָגַל
וְנָפְלִי שְׁשְׁלָתָא מִן e אִידוֹהִי : 8 וַאמַר לֵהּ סַלָאכָא אֶסוֹר חַצִיךְ f וְסַאן g טְלָרִיךְ וַעֲבַד הַכְנָא וְתוּב אֲמַר לֵהּ h אֶתְעַטַף
i הַכְסִיתָךְ h וְתָא בָּתַרִי : 9 וְנָפַק וַאזַל הֲוָא בָּתְרֵהּ בַּר לָא יַדַע הֲוָא דְּשַׁרְיָא הֲוָת הֵי דְּהֲוָא הֲוָת בִּידִ סַלָאכָא סָבַר
m חֲזָא הֲוָא גִיר l דְּחָזוָא חֲזָא הֲוָא

10 * Quumque trãsissent custodiam primam & secundam, venerunt vsque ad portam ferream, & aperta est eis vltro. at quum exiissent, ac pertransissent plateam quãdam, discessit ab eo Angelus.

11 * Tunc cognouit Schemeoun, et ait: Nunc scio verissimè Dominũ misisse Angelum suum, méque liberasse de manu Heroudis regis, & ex eo quod machinabantur aduersum me Fihoudæi.

12 * Quod quum intelligeret, venit domum Mariam matris Iouchanon illius qui cognominatus est Marcus, propterea quòd multi fratres illic erant congregati, & precabantur.

13 * Pulsauit autem fores atrij, & egressa est vt ei responderet puella, nomine Rouda.

14 * Et agnouit vocem Schemeoun: ac præ gaudio suo non aperuit ei ostium; sed reuersa est cursu, ac dixit eis: Ecce Schemeoun stat pro foribus atrij.

15 * Cui dicunt, Terrore conturbata es. Illa verò asseuerabat rem ita se habere. Dicunt ei, Fortasse angelus eius est.

16 * Schemeoum autem pulsabat fores: proinde exierunt, eũque conspicati obstupuerunt.

17 * Porrò indicabat eis sublata manu vt tacerent: & ingressus est, ac renuntiauit eis quomodo Dominus eduxerat eum de carcere. ac dixit eis, Renuntiate hæc Iaakoub & fratribus. Et egressus profectus est in alium locum.

18 * Quum autem manè esset, extitit tumultus plurimus inter milites propter Schemeoun, quidnam ei factum esset.

19 * Heroudes verò quum requisisset eum, nec inuenisset, condemnauit illos custodes, et iussit eos necari. Et excessit è Fihoudæa, atque commoratus est in Cæsarea.

20 * Quoniam autem iratus erat contra Tyrios & Tzaidonios, congregati sunt, eumque simul adiere, & persuaso Blasto cubiculario regis, postularunt ab eo vt haberent pacem, propterea quòd victus regionis ipsorum ex regno ipsius Heroudis erat.

21 * Die autem percelebri indutus erat Heroudes veste regia, sedebátque pro tribunali, verbáque faciebat ad turbam.

---

10 וְכַד עֲבַרַת [n]מַטְרְתָא קַדְמָיְתָא וְדָתַרְתֵּין [o]אֲתוּ עַרְמָא לְהַרְעָיָא [p]דְּפַרְזְלָא [q]וְאִתְפְּתַח לְהוֹן מֵן [r]צְבוּרַת נַפְשָׁה וְכַד
נְפָקוּ וַעֲבָרוּ שׁוּקָא חַד פְּרַק מֵן לְוָהֵי מַלְאכָא ׃ 11 הֵידֵין [s]אֶשְׁתְּוֹדַע שְׁמְעוֹן וַאמַר הָשָׁא יְדַעֵת בְּקוּשְׁטָא דְּמָרְיָא
שַׁדַּר מַלְאכֵה וּפַלְטַנִי מֵן אִידֵה דְּהָרוֹדֵם מַלְכָּא וּמֵן כֹּל [t]מַסְתַּכְּבִין הָווּ עֲלַי יְהוּדָיֵא ׃ 12 וְכַד [u]אֶסְתַּכַּל אֵתָא
לֵה לְבַיְתָא דְּמַרְיָם אֵמֵה דְּיוֹחָנָן הַו [x]דְּאִתְכְּנִי מַרְקוֹס מְטַל דַּאתָא סַגִיאֵא תַּמָּן כְּנִישִׁין הָווּ [y]וּמְצַלַּיִן ׃
13 וְנָקֵשׁ בְּתַרְעָא דְּדַרְתָא וְנָפְקַת [z]דְּיָעְנְיוּהִי [a]טְלִיתָא דַּשְׁמָהּ רוֹדָא ׃ 14 [b]וְאִשְׁתְּוֹדַעַת קָלֵה דְּשִׁמְעוֹן [c]וְכַד תַּמְדוּהָה
לָא פְּתָחַת לֵה תַּרְעָא אֶלָּא [d]הֲפָכַת [e]בְּרֵהָטָא וַאמְרָא לְהוֹן שִׁמְעוֹן קָא [f]קָאֵם עַל תַּרְעָא דְּדַרְתָא ׃
15 אֲמְרִין לָהּ [g]טְוָע וַעֲתִי לֵכִי וְהִי [h]מְתְחַרְיָא חַוָּרַת דְּהָרָא הָכֵנָא הִי אֲמְרִין לָהּ [i]כְּבַר מַלְאכֵה הוּ ׃

[n] נְטַר [o] אִתָא
[d] כמו ברהל
[q] פְּתַח [r] עְבָא [s] יְדַע
[t] חֲשַׁב [v] סְכַל [x] כַּנָּא
[y] צְלָא פלו [z] עָנָא
[a] נערה
[b] יְדַע [c] תְּבַד [d] רְהַט
[f] קוּם [g] זוּעַ [h] תְּרָא
[i] פי׳ אותו

10 * Transeuntes autem primam & secundam custodiam, venerunt ad portam ferream quæ ducit ad ciuitatem, quæ vltrò aperta est eis. Et exeuntes processerunt vicum vnum: & continuò discessit angelus ab eo.

10 * διελθόντες δὲ πρώτην φυλακὴν καὶ δευτέραν, ἦλθον ἐπὶ τὴν πύλην τὴν σιδηρᾶν, τὴν φέρουσαν εἰς τὴν πόλιν, ἥτις αὐτομάτη ἠνοίχθη αὐτοῖς· καὶ ἐξελθόντες προῆλθον ῥύμην μίαν, καὶ εὐθέως ἀπέστη ὁ ἄγγελος ἀπ' αὐτοῦ.

11 * Et Petrus ad se reuersus, dixit: Nunc scio verè quia misit Dominus angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Iudæorum.

11 * καὶ ὁ Πέτρος γενόμενος ἐν ἑαυτῷ εἶπε, νῦν οἶδα ἀληθῶς ὅτι ἐξαπέστειλε κύριος τὸν ἄγγελον αὐτοῦ, καὶ ἐξείλετό με ἐκ χειρὸς Ἡρῴδου καὶ πάσης τῆς προσδοκίας τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων.

12 * Consideransque, venit ad domum Mariæ matris Iohannis, qui cognominatus est Marcus, vbi erant multi congregati & orantes.

12 * συνιδών τε ἦλθεν ἐπὶ τὴν οἰκίαν Μαρίας τῆς μητρὸς Ἰωάννου τοῦ ἐπικαλουμένου Μάρκου, οὗ ἦσαν ἱκανοὶ συνηθροισμένοι καὶ προσευχόμενοι.

13 * Pulsante autem † eo ostium ianuæ, processit puella ad videndum, nomine Rhode.

† eo ad ostium, † Petro ostium,

13 * κρούσαντος δὲ τοῦ Πέτρου τὴν θύραν τοῦ πυλῶνος, προσῆλθε παιδίσκη ὑπακοῦσαι, ὀνόματι Ῥόδη·

14 * Et vt cognouit vocem Petri, præ gaudio non aperuit ianuam; sed intrò currens, nuntiauit stare Petrum ante ianuam.

14 * καὶ ἐπιγνοῦσα τὴν φωνὴν τοῦ Πέτρου, ἀπὸ τῆς χαρᾶς οὐκ ἤνοιξε τὸν πυλῶνα, εἰσδραμοῦσα δὲ ἀπήγγειλεν ἑστάναι τὸν Πέτρον πρὸ τοῦ πυλῶνος.

15 * At illi dixerunt ad eam, Insanis. Illa autem affirmabat sic se habere. Illi autem dicebant, Angelus eius est.

15 * οἱ δὲ πρὸς αὐτὴν εἶπον, μαίνῃ. ἡ δὲ διϊσχυρίζετο οὕτως ἔχειν. οἱ δὲ ἔλεγον, ὁ ἄγγελος αὐτοῦ ἐστιν.

16 * Petrus autem perseuerabat pulsans. Cùm autem † aperuissent, viderunt eum, & obstupuerunt.

† aperuisset ostium,

16 * ὁ δὲ Πέτρος ἐπέμενε κρούων· ἀνοίξαντες δὲ εἶδον αὐτὸν, καὶ ἐξέστησαν.

17 * Annuens autem eis manu, vt tacerent, narrauit quomodo Dñs eduxisset eum de carcere: dixitque, Nuntiate Iacobo & fratribus hæc. Et egressus abiit in alium locum.

17 * κατασείσας δὲ αὐτοῖς τῇ χειρὶ σιγᾶν, διηγήσατο αὐτοῖς πῶς ὁ κύριος αὐτὸν ἐξήγαγε ἐκ τῆς φυλακῆς. εἶπε δὲ, ἀπαγγείλατε Ἰακώβῳ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ταῦτα. καὶ ἐξελθὼν ἐπορεύθη εἰς ἕτερον τόπον.

18 * Facta autem die, erat non parua turbatio inter milites, quidnam factum esset de Petro.

18 * γενομένης δὲ ἡμέρας, ἦν τάραχος οὐκ ὀλίγος ἐν τοῖς στρατιώταις, τί ἄρα ὁ Πέτρος ἐγένετο.

19 * Herodes autē cùm requisisset eum, & non inuenisset, inquisitione facta de custodibus, iussit eos duci: descendensque à Iudæa in Cæsaream, ibi commoratus est.

19 * Ἡρῴδης δὲ ἐπιζητήσας αὐτὸν καὶ μὴ εὑρών, ἀνακρίνας τοὺς φύλακας, ἐκέλευσεν ἀπαχθῆναι· καὶ κατελθὼν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Καισάρειαν διέτριβεν.

20 * Erat autem iratus Tyriis & Sidoniis. At illi vnanimes venerunt ad eum, & persuaso Blasto, qui erat super cubiculum regis, postulabant pacem, eò quòd alerentur regiones eorum ab illo.

20 * ἦν δὲ θυμομαχῶν Τυρίοις καὶ Σιδωνίοις· ὁμοθυμαδὸν δὲ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πείσαντες Βλάστον τὸν ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος τοῦ βασιλέως, ἠτοῦντο εἰρήνην, διὰ τὸ τρέφεσθαι αὐτῶν τὴν χώραν ἀπὸ τῆς βασιλικῆς.

21 * Statuto autem die Herodes vestitus veste regia, sedit pro tribunali, & concionabatur ad eos.

21 * Τακτῇ δὲ ἡμέρᾳ ὁ Ἡρῴδης ἐνδυσάμενος ἐσθῆτα βασιλικὴν, καὶ καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐδημηγόρει πρὸς αὐτούς.

---

16 וְשִׁמְעוֹן נָקֵשׁ הָוָא בְּהַרְעָא וְנָפַקוּ [k] חֲזָאוּהִי וְתְמַהוּ לְהוֹן׃ 17 וּמְנִיף הָוָא לְהוֹן אִידֵהּ אֵיךְ [m] דְּנָשְׁתְּקוֹן לְהוֹן

[m] וְעַל [o] וְאִשְׁתַּעִי לְהוֹן אֵיכְנָא מָרְיָא [p] אַפְּקֵהּ מִן בֵּית אֲסִירֵא וְאָמַר לְהוֹן אֶשְׁתַּעוּ הָלֵין לְיַעֲקוֹב וְלַאֲחִין וְנָפַק אָזַל לֵהּ

לַאתַר אָחֳרִין׃ 18 וְכַד הָוָא צַפְרָא הָוֵא הָוָא [q] רוּגְזָא בֵּית [r] אֶסְטְרַטְיוֹטֵא עַל שֶׁמְעוֹן דְּמָנָא הָוָא לֵהּ׃

19 הֲרוֹדֵס דֵּין כַּד [s] בְּעָיהִי וְלָא אֶשְׁכְּחֵהּ דָּן אַנּוֹן לְנָטוֹרָא וְפָקַד [t] דַּנְמוּתוּן וְנָפַק לֵהּ מִן יְהוּד [u] וְאִיתֵּיהִי הָוָא בְּקֶסַרְיָא׃

20 וּמְטָל דְּרַגִיז הָוָא עַל צוּרָיֵא וְעַל צַיְדָנָיֵא אֶתְכַּנַּשׁוּ [x] וְאָתוֹ לְוָתֵהּ אַכְחָדָא [y] וְאַפְּיְסוּ לַבְלְסְטוֹם [z] קַיְשׁוֹנְקַנֵּהּ דְּמַלְכָּא

וְשַׁאלוּ מִנֵּהּ דְּנֶהֱוֵא לְהוֹן [a] שֵׁינָא מָטַל [b] דְּפוּרְנָסָא דַּאתְרְהוֹן מִן מַלְכוּתֵהּ הָוָא דְּהָרוֹדֵס׃

21 בְּיוֹמָא דֵּין יְדִיעָא לְבֵשׁ הָוָא הֲרוֹדֵס לְבוּשָׁא דְּמַלְכוּתָא [c] וְיָהֵב עַל [d] בִּימָא וּמְמַלֵּל הָוָא עִם כֻּנְשָׁא׃

[k] חֲזָא [l] נָף [m] שְׁתֵק
[n] עֲלַל [o] שְׁעָא סִפֵּר
[p] נְפַק [q] רוּב כְּמוֹרִיב
[r] מִן לְשׁוֹן יָן
[s] בְּעָא [t] מוּת [u] אִירֵת
[x] אֲתָא [y] פַּיֵּס
[z] הוּא נִתָּר חֲדַר גַּפִּיר שָׁלוֹם
[a] פַּרְנֵס [b] יְתֵב שֵׁב
[c] עִבְרָאִית כִּסָּא

22 * Totus verò populus clamabat & dicebat, Hæ sunt filiæ vocum Dei, et non hominũ.
23 * Verùm eo quòd non tribuisset gloriam Deo, ea ipsa hora ferit eum Angelus Domini, & erosus est à vermibus, atque mortuus
24 est. * Proinde Euangelium Dei prædicabatur, & incrementum capiebat.

Dominica quarta Ieiunij.

25 * Barnabba autẽ & Schoul reuersi sunt ex Ourischlem Antiochiam, postquàm expleuissent ministerium suum; assumpseruntque secum Iouchanon illum qui cognominatus est Marcus.

CAP. XIII.

1 ERant porrò in Ecclesia, quæ erat Antiochiæ, Prophetæ & Doctores Barnabba, & Schemeoun qui vocatur Niger, & Lucius ex Cyrene vrbe, & Manail filius educationis [collactaneus] Heroudis Tetrarchæ, & Schoul.

2 * Quumque ipsi ieiunarent, & preces auspicarentur Deo, dixit eis Spiritus Sanctitatis: Secernite mihi Schoul & Barnabba operi ad quod ego vocaui eos.

3 * Postquàm igitur ieiunassent, ac preces auspicati fuissent, imposuerunt eis manus, & dimiserunt eos.

4 * Ipsi autem quum emissi essent à Spiritu Sanctitatis, descenderunt Seleuciam, & illinc per mare peruenerunt ad vsque Cyprum.

5 * Quumque introissent Salaminam vrbem, euangelizabant sermonem Domini nostri in Synagogis Iihoudæorum: & Iouchanon ministrum habebant.

6 * Porrò quum perlustrassent totam insulam vsque ad Paphum vrbem, nacti sunt virum quendam magum Iihoudæum, qui erat Pseudopropheta, cui nomen erat Bar-Schoumo [filius nominis.]

7 * Iste adhærebat viro sapienti qui erat Proconsul, vocaturque Sergius Paulus. Aduocauit autem Proconsul Schoul & Barnabba, & petebat vt audiret ab eis sermonem Dei.

8 * Resistebat autem eis ille ipse magus Bar-Schoumo, cuius nomen exponitur Eloumous, quippe qui vellet auertere Procõsulem à fide.

---

22 עַמָּא דֵין כֻּלְּהוֹ קָעָא הָוָא וַאמַר הָלֵין בְּנָת קָלָא דַאלָהָא אֶנִיז וָלָא[c] הָוֵי דַבַּנִינָשָׁא׃ 23 וַחֶלָף דְּלָא יַהֵב[f] הֻשְׁבּוּחָתָא
לַאלָהָא בָּה בְּשָׁעָתָא[g] מְחָיהִי מַלָאכֵה דְמָרְיָא[h] וַרפַת בְּתוֹלָעָא[i] ומִית׃ 24 [k]וְסַבַּרְתָא דַאלָהָא[l] מֶתְבַּרְזָא הָוָת[m] וְרָבְיָא׃
דְּחַר כְּשָׁבָא דַארְבָעָא דְצוֹמָא לר
25 בַּרְנַבָא דֵין וְשָׁאוּל[a] פְּנוּ מִן אוּרְשְׁלֵם לַאנְטְיוֹכִי מִן בָּתַר דְּשַׁלְּמוּ[b] חֶשְׁמֶשְׁהוּן וְדַברוּ עַמְּהוֹן לְיוּחָנָן הַו[c] דְּאִתְכַּנִי מַרְקוֹס׃ קפלאון יג
1 אִיתָהָוָא דֵין[d] בְּעִדְתָא דַאנְטְיוֹכְיָא נְבִיֵא[e] ומַלְפָנָא בַּרְנַבָא וְשָׁמְעוֹן[f] דְּמָתְקְרָא נִיגֵר וּלוּקְיוֹס דְּמִן קוּרִינָא
מְדִינָתָא ומַנָאִיל בַּר[g] מַרְבְּיָנוּתְהִי דְּהֵרוֹדֵס[h] טֶטְרַכָא וְשָׁאוּל׃ 2 וְכַד חַנוּן[i] צָיְמִין הָוו[k] ומְתְכַּשְׁפִין לַאלָהָא אֲמַרַת
לְהוֹן רוּחָא דְקוּדְשָׁא פְּרוּשׁוּ לִי לְשָׁאוּל וְלִבַּרְנַבָא לַעֲבָדָא אַיְנָא דְאַנָא[l] קְרִית אֲנוּן׃

[c] הֲוָא [f] שְׁבַח [g] מְחָא
[h] רְפַת נאכל [i] מות
[k] בשורה
[l] כְּרִז [m] רְבְיָא
[a] פְּנָא שוב [b] שַׁמֵּשׁ
[c] כַּלִּי [d] בקהל
[e] אַלֵף [f] קְרָא [g] רְבָא
[h] מן לשון יון שר ארבע מדינות
[i] צום [k] כְּשַׁף פוּ [l] קְרָא

22 *Populus autem acclamabat, Deivoces, & non hominis.

22 * ὁ δ' δῆμος ἐπεφώνει, φωνὴ θεοῦ καὶ οὐκ ἀνθρώπου.

23 * Confestim autem percussit eum angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo: & consumptus à vermibus, expirauit.

23 * παραχρῆμα δ' ἐπάταξεν αὐτὸν ἄγγελος κυρίου, ἀνθ' ὧν οὐκ ἔδωκε δόξαν τῷ θεῷ· καὶ γενόμενος σκωληκόβρωτος, ἐξέψυξεν.

24 * Verbum autem Domini crescebat & multiplicabatur.

24 * ὁ δὲ λόγος τοῦ θεοῦ ηὔξανε καὶ ἐπληθύνετο.

Paulus Sup. 11. d.29

25 * Barnabas autem & † Saulus reuersi sunt ab Ierosolymis expleto ministerio, assumpto Iohanne, qui cognominatus est Marcus.

25 * Βαρνάβας δὲ καὶ σαῦλος ὑπέστρεψαν ἐξ ἰερουσαλὴμ εἰς ἀντιόχειαν, πληρώσαντες τὴν διακονίαν, συμπαραλαβόντες καὶ ἰωάννην τὸν ἐπικληθέντα μάρκον.

CAP. XIII.

ιγ'.

Inf. 14. d.25

1 ERant autem in Ecclesia quæ erat Antiochię, prophetę & doctores, in quibus Barnabas, & Simon qui vocabatur Niger, & Lucius Cyrenensis, & Manahen, qui erat Herodis Tetrarchæ collactaneus, & Saulus.

1 * Ησαν δέ τινες ἐν ἀντιοχείᾳ κατὰ τὴν οὖσαν ἐκκλησίαν προφῆται καὶ διδάσκαλοι, ὅ, τε βαρνάβας καὶ συμεὼν ὁ καλούμενος νίγερ, καὶ λούκιος ὁ κυρηναῖος, μαναήν τε ἡρῴδου τοῦ τετράρχου σύντροφος, καὶ σαῦλος.

illis Rom.1. a.1

2 * Ministrantibus autem illis Domino, & ieiunãtibus, dixit † Spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum & Barnabam in opus, ad quod assumpsi eos.

2 * λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, ἀφορίσατε δή μοι τὸν βαρνάβαν καὶ τὸν σαῦλον εἰς τὸ ἔργον ὃ προσκέκλημαι αὐτούς.

3 * Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.

3 * τότε νηστεύσαντες καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν.

4 * Et ipsi quidem missi à Spiritu sancto, abierunt Seleuciam, & indè nauigauerunt Cyprum.

4 * οὗτοι μὲν οὖν ἐκπεμφθέντες ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ ἁγίου, κατῆλθον εἰς τὴν σελεύκειαν, ἐκεῖθέν τε ἀπέπλευσαν εἰς τὴν κύπρον.

5 * Et cùm venissent Salaminam, prædicabant verbum Dei in Synagogis Iudæorum. Habebant autem & Iohãnem in ministerio.

5 * καὶ γενόμενοι ἐν σαλαμῖνι, κατήγγελλον τὸν λόγον τοῦ θεοῦ ἐν ταῖς συναγωγαῖς τῶν ἰουδαίων. εἶχον δὲ καὶ ἰωάννην ὑπηρέτην.

6 * Et cùm perambulassent vniuersam insulam vsque ad Paphum, inuenerunt quendam virum magum pseudoprophetam, Iudæum, cui nomen erat

Bar-Ieu:

† Bar-Iesu:

6 * διελθόντες δὲ τὴν νῆσον ἄχρι πάφου, εὗρόν τινα μάγον ψευδοπροφήτην ἰουδαῖον, ᾧ ὄνομα βαριησοῦς·

7 * Qui erat cum Proconsule Sergio Paulo viro prudente. Hic accersitis Barnaba & Saulo, desiderabat audire verbum Dei.

7 * ὃς ἦν σὺν τῷ ἀνθυπάτῳ σεργίῳ παύλῳ, ἀνδρὶ συνετῷ· οὗτος προσκαλεσάμενος βαρνάβαν καὶ σαῦλον, ἐπεζήτησεν ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ·

8 * Resistebat autem illis Elymas, magus, (sic enim interpretatur nomen eius) quærens auertere Proconsulem à fide.

8 * ἀνθίστατο δὲ αὐτοῖς ἐλύμας ὁ μάγος· οὕτω γὰρ μεθερμηνεύεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ· ζητῶν διαστρέψαι τὸν ἀνθύπατον ἀπὸ τῆς πίστεως.

---

[m] צְלָא [n] סוּם [o] שְׁלַח
[p] רְדָא [q] עֲלַל [r] מַלַּל
[s] כְּרַךְ חור
[t] עבראית אי
[u] בן- השם [x] מן לשון יין
[y] קְרָא [z] קוּם
[a] תַּרְגֵּם [b] עַקֵּם
[c] הַיְמֵן

3 וּבְהַר דְּצָמוּ[m] וְצַלִּיו[n] סָמוּ עֲלֵיהוֹן אִידָא וְשַׁדַּרוּ[o] אֲנוּן׃ 4 וְהִנּוּן כַּד[p] אֶשְׁתַּלַּחוּ מִן רוּחָא דְקוּדְשָׁא נְחִתוּ לְהוֹן
לְסֶלּוּקְיָא וּמִן תַּמָּן[q] רְדוּ בְיַמָּא עַדְמָא לְקוּפְרוֹס׃ 5 וְכַד[r] עֲלוּ לְסַלַמִינָא מְרִינְחָא מְסַבְּרִין הֲווּ[s] מֶלְּתֵהּ דְמָרָן בְּבָנוּשָׁתָא
דִיהוּדָיֵא וְיוּחָנָן מְשַׁמֵּשׁ הֲוָא לְהוֹן׃ 6 וְכַד[t] אֶתְכַּרְכוּהָ לְכָלָּהּ[u] גְּזִרְתָּא עַדְמָא לְפָפּוֹס מְרִינְתָּא אֶשְׁכַּחוּ גַּבְרָא חַד
חַרְשָׁא יְהוּדָיָא דְאִיתַּוהִי הֲוָא נְבִיָּא דַּגְלָא דַּשְׁמֵהּ הֲוָא[v] בַּר שׁוּמָא׃ 7 הָנָא דַּבִּיק הֲוָא לְגַבְרָא חַכִּימָא דְאִיתַּוהִי
הֲוָא[x] אֲנְתּוּפַּטוֹס[y] וּמְתְקְרֵא הֲוָא סַרְגְיוֹס פּוֹלוֹס וְקָרָא הֲוָא אֲנְתּוּפַּטוֹס לְשָׁאוּל וְלִבַרְנַבָּא וּבָעֵא הֲוָא דְנָשְׁמַע מֵנְהוֹן
מִלְּתָא דַּאלָהָא׃ 8[z] קָאֵם הֲוָא דֵין לוֹקְבֵלְהוֹן הוּ הָנָא חַרְשָׁא בַּר שׁוּמָא[a] דְּמְתְתַּרְגֵּם שְׁמֵהּ אֵלוּמוֹס סָטֵל דְּצָבָא
הֲוָא[b] דַּנְעַקְמוּיוּהִי לַאֲנְתּוּפַּטוֹס מִן[c] הַיְמָנוּתָא׃

9 * Schoual autem ille qui vocatus eſt Paulus, repletus eſt Spiritu Sanctitatis, & in-
10 tuitus eum, *Dixit: O plene omnibus dolis, omnibuſq; flagitiis, fili criminatoris [diaboli,] & infenſe omni æquitati, non ceſſabis peruertere vias rectas Domini?
11 * Nunc itaque manus Domini contra te eſt; eriſque cæcus, nec aſpicies Solem ad tempus. Et ea ipſa hora incidit in eum caligo & tenebræ: proinde circuibat, quærebátque qui
12 prehenderet ei manum. * Quumque vidiſſet Proconſul quod factum fuerat, perculſus eſt, credidit que doctrinæ Domini.

Feria ſecunda Paſſionis.

13 * Paulus autem & Barnabba per mare perrexerunt à Papho vrbe, veneruntque Pergen ciuitatem Pamphyliæ: & diſceſſit ab eis Iouchanō, ac profectus eſt ad Ouriſchlem.
14 * Illi verò egreſſi ſunt ex Perge, & venerunt Antiochiam vrbē Piſidiæ, & introierunt in Synagogam, ſederuntque die Sabba-
15 thi. * Poſtea quàm autem lecta eſſet Lex, & Prophetæ, ad eos miſerunt Seniores Synagogæ qui dicerent: Viri fratres, ſi quis eſt in vobis ſermo conſolationis, alloquimini po-
16 pulum. * Proinde ſurrexit Paulus, indixitque ſilentium manu, & ait: Viri filij Iſroiel, voſque qui Deum reueremini, audite.
17 * Deus huius populi elegit patres noſtros, extulitque & magnificauit eos quum eſſent incolæ in terra Ægypti, brachioque excelſo
18 eduxit eos ex ea. *Et nutriuit eos in deſerto quadraginta annis.
19 * Et deleuit ſeptem Gentes in terra Canaan, illiſque dedit ſolum earum hæreditate poſſidendum.
20 * Porrò quadringentis & quinquaginta annis dedit eis Judices vſque ad Schemouil prophetam.
21 * Tuncque petierunt ſibi regem, & dedit eis Deus Schouol filium Kis virum ex ſtemmate Ben-Jomin annis quadraginta.
22 * Et ſuſtulit eum, eiſque excitauit Dauid regem: & perhibuit ei teſtimonium, dixítque: Inueni Dauid filium Iſchai virum ſecundum cor meum: is exequetur omnia placita mea.

---

9 שָׁאוּל דֵּין הַו דְּאִתְקְרִי פּוֹלוֹס אֶתְמְלִי הֲוָא בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא [c] וְיָחַר בֵּהּ׃ 10 וְאָמַר אוֹ דַּמְלָא כְּל נְכְלִין וְכְלְהֵין
[d] מְלָא [c] חוֹר הכש
[f] בִּישׁ [g] מ׳שׁק [h] כון
[i] שְׁלָא חדל
[k] הָרַץ [l] יַד [m] עור
[n] פּוּר עַרְפֶּל
[o] אֶחַד [p] דְּמַר [q] וֵלֶף כמו אלף
[r] חֲשַׁשׁ
[s] דָּא [t] אִתָּא [u] דון
בִּישִׁתָּא בְּרַהּ [g] דְּאָכֵל קַרְצָא וַבְּעַל דְּבָבָא דְכָלָּה [h] כְּאנוּתָא לָא [i] שָׁלֵא אַנְתְּ לְמַעְקְמוּ אוֹרְחָתֵהּ [k] תְּרִיצָתָא דְמָרְיָא׃
11 וְהָשָׁא [l] אִידֵהּ דְּמָרְיָא עֲלָיְךְ וְתֶהֱוֵא [m] סְמֵא וְלָא תֶּחֱזֵא שִׁמְשָׁא עַדְמָא לְזַבְנָא וּבָהּ בְּשָׁעָתָא נְפַל עֲלוֹהִי [n] עַמְטָנָא
וְחֶשׁוּכָא וּמְתְכְּרֵךְ הֲוָא וּבָעָא דְמַנּוֹ [o] נְאחוּד בְּאִידֵהּ׃ 12 וְכַד חֲזָא אַנְתּוּפַּטוֹם מֶדֶם דַּהֲוָא [p] אֶתְדַּמַּר וְהַימָן [q] בְּיוּלְפָּנֵהּ
דְּמָרְיָא׃ יום הָרִין [r] דְּחַשָּׁא לח
13 פּוֹלוֹם דֵּין וּבַרְנַבָּא [b] וְרַדוּ בְּיַמָּא מֵן פַּפּוֹס מְרִינְתָּא [c] וְאַתוֹ לְהוֹן לְפַרְגָא מְרִינְתָּא דְפַמְפּוּלְיָא וּפָרַשׁ מָנְהוֹן
יוֹחָנָן וְאַזַל לֵהּ לְאוּרְשְׁלֵם׃ 14 הָנוֹן דֵּין נְפַקוּ מֵן פַּרְגָא וְאַתוֹ לַאנְטִיכְיָא [d] מְרִינְתָּא דְפִסִידְיָא וְעָלוֹ לְכְנוּשְׁתָּא

9 * Saulus autem,qui & Paulus, repletus Spiritu sancto, intuens in eum,

10 * Dixit: O plene omni dolo & omni fallacia, fili diaboli, inimice omnis iustitiæ, non desinis subuertere vias Domini rectas.

11 * Et nunc ecce manus Domini super te, & eris cæcus, non vidés Solem vsque ad tempus. Et confestim cecidit in eum caligo & tenebræ; & circuiens quęrebat qui ei manum daret.

12 * Tunc Proconsul cùm vidisset factũ, credidit, admirans super doctrina Domini.

13 * Et cùm à Papho nauigassent Paulus & qui cum eo erant, venerunt Pergen Pamphyliæ. Iohannes autem discedens ab eis, reuersus est Ierosolymam.

14 * Illi verò pertranseuntes Pergen, venerunt Antiochiam Pisidiæ: & ingressi C synagogam die Sabbathorum, sederunt.

15 * Post lectionem autem Legis & Prophetarum, miserunt principes Synagogæ ad eos, dicentes: Viri fratres, si quis est in vobis sermo exhortationis ad plebem, dicite.

16 * Surgens autem Paulus & manu silentium indicens, ait: Viri Israelitæ, & qui timetis Deum, audite:

17 * Deus plebis Israel elegit Patres nostros, & plebem exaltauit cùm essent incolæ in terra Ægypti, & in brachio excelso eduxit eos ex ea:

Exod. 1. a. 1 Exo. 15. c. 16. 14. c. 22. f. 29 Exo. 16. a. 2

18 * Et per quadraginta annorum tempus mores eorum sustinuit in deserto.

19 * Et destruens gentes septem in terra Chanaan, sorte distribuit eis terram eorum,

Ios. 14. a. 2

20 * Quasi post quadringentos & quinquaginta annos: & post hæc dedit Iudices, vsque ad Samuel Prophetam.

Iudic. 3. b. 9 1. Reg. 8. a. 5

21 * Et exinde postulauerunt regem. & dedit illis Saul filium Cis, virũ de tribu Beniamin, annis quadraginta.

1. Reg. 9. a. 16. c. 17. 10. a. 1 3. Reg. 16. a. 1 c. 13

22 * Et amoto illo, suscitauit illis Dauid regem: cui testimoniũ perhibens, dixit: D Inueni Dauid filium Iesę, virum secundùm cor meum, qui faciet omnes voluntates meas.

Psal. 88. c. 21

9 * Παῦλος ὁ, ὁ καὶ Παῦλος, πλησθεὶς πνεύματος ἁγίου, καὶ ἀτενίσας εἰς αὐτὸν,

10 * εἶπεν, ὦ πλήρης παντὸς δόλου καὶ πάσης ῥᾳδιουργίας, υἱὲ διαβόλου, ἐχθρὲ πάσης δικαιοσύνης, οὐ παύσῃ διαστρέφων τὰς ὁδοὺς κυρίου τὰς εὐθείας;

11 * καὶ νῦν ἰδοὺ χεὶρ κυρίου ἐπί σε, καὶ ἔσῃ τυφλὸς, μὴ βλέπων τὸν ἥλιον ἄχρι καιροῦ. παραχρῆμα δὲ ἔπεσεν ἐπ' αὐτὸν ἀχλὺς καὶ σκότος, καὶ περιάγων ἐζήτει χειραγωγούς.

12 * τότε ἰδὼν ὁ ἀνθύπατος τὸ γεγονὸς, ἐπίστευσεν, ἐκπλησσόμενος ἐπὶ τῇ διδαχῇ τοῦ κυρίου.

13 * Ἀναχθέντες δὲ ἀπὸ τῆς Πάφου οἱ περὶ τὸν Παῦλον, ἦλθον εἰς Πέργην τῆς Παμφυλίας· Ἰωάννης δὲ ἀποχωρήσας ἀπ' αὐτῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱερουσαλήμ.

14 * αὐτοὶ δὲ διελθόντες ἀπὸ τῆς Πέργης, παρεγένοντο εἰς Ἀντιόχειαν τὴν Πισιδίας· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὴν Συναγωγὴν τῇ ἡμέρᾳ τῶν Σαββάτων, ἐκάθισαν.

15 * μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν, ἀπέστειλαν οἱ ἀρχισυνάγωγοι πρὸς αὐτοὺς, λέγοντες, ἄνδρες ἀδελφοὶ, εἴ ἐστι λόγος ἐν ὑμῖν παρακλήσεως πρὸς τὸν λαὸν, λέγετε.

16 * ἀνασὰς δὲ Παῦλος, καὶ κατασείσας τῇ χειρὶ, εἶπεν, ἄνδρες Ἰσραηλῖται, καὶ οἱ φοβούμενοι τὸν θεὸν, ἀκούσατε·

17 * ὁ θεὸς τοῦ λαοῦ τούτου Ἰσραὴλ ἐξελέξατο τοὺς πατέρας ἡμῶν, καὶ τὸν λαὸν ὕψωσεν ἐν τῇ παροικίᾳ ἐν γῇ Αἰγύπτῳ· καὶ μετὰ βραχίονος ὑψηλοῦ ἐξήγαγεν αὐτοὺς ἐξ αὐτῆς.

18 * καὶ ὡς τεσσαρακονταετῆ χρόνον ἐτροποφόρησεν αὐτοὺς ἐν τῇ ἐρήμῳ.

19 * καὶ καθελὼν ἔθνη ἑπτὰ ἐν γῇ Χαναὰν, κατεκληρονόμησεν αὐτοῖς τὴν γῆν αὐτῶν·

20 * καὶ μετὰ ταῦτα ὡς ἔτεσι τετρακοσίοις καὶ πεντήκοντα, ἔδωκε κριτὰς ἕως Σαμουὴλ τοῦ προφήτου.

21 * κἀκεῖθεν ᾐτήσαντο βασιλέα, καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς τὸν Σαοὺλ υἱὸν Κὶς, ἄνδρα ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, ἔτη τεσσαράκοντα·

22 * καὶ μεταστήσας αὐτὸν, ἤγειρεν αὐτοῖς τὸν Δαβὶδ εἰς βασιλέα, ᾧ καὶ εἶπε μαρτυρήσας, εὗρον Δαβὶδ τὸν τοῦ Ἰεσσαὶ, ἄνδρα κατὰ τὴν καρδίαν μου, ὃς ποιήσει πάντα τὰ θελήματά μου.

---

[c] וַיִּתֵּבוּ בְּיוֹמָא דְּשַׁבְּתָא׃ [15] וּבָתַר דְּאִתְקְרִי נָמוֹסָא וְנְבִיֵא שְׁלַחוּ לְהוֹן קַשִׁישַׁיָא דְּכְנִשְׁתָּא וְאָמְרוּ גְּבְרָא אְחִין אִנְהוּ דַּאִית לְכוֹן [g] מִלְּתָא [h] דְּבוּיָא מִלּוּעַם עַמָּא׃ [16] וְקָם פַּוְלוֹס [i] וַאֲנִיף אִידֵהּ וְאָמַר גַּבְרָא בְּנֵי יִסְרָיֵל וְאִילֵין דְּדָחֲלִין מִן אֱלָהָא שְׁמַעוּ׃ [17] אֱלָהָה דְּעַמָּא הָנָא גְּבָא לַאֲבָהָתַן [k] וַאֲרִים [l] וְאוֹרֵב אִנּוּן כַּד הֲווֹ [m] תּוֹתְבָא בַּאַרְעָא דְּמִצְרַיִן וּבִדְרָעָא [o] רָמָא [p] אַפֵּק אִנּוּן מִנָּהּ׃ [18] [q] וְתַרְסֵי אִנּוּן בְּמַדְבְּרָא אַרְבְּעִין שְׁנִין׃ [19] וְהַגַם שַׁבְעָא עַמְמִין בַּאַרְעָא דְּכְנַעַן וְיַהֵב לְהוֹן אַרְעָהוֹן [s] יוֹרָהָנָא׃ [20] וְאַרְבַּע מְאָא וְחַמְשִׁין שְׁנִין יַהֵב לְהוֹן [t] דַּיָנֵא עַדְמָא לִשְׁמוּאֵל נְבִיָא׃ [21] וְהֵידִין שְׁאִלוּ לְהוֹן מַלְכָא וְיַהֵב לְהוֹן אֱלָהָא לְשָׁאוּל בַּר קִישׁ גַּבְרָא מֵן שִׁרְבְּטָא דְּבִנְיָמִין שְׁנִין אַרְבְּעִין׃ [22] [u] וְנַסְבֵּהּ [x] וַאקִים לְהוֹן לְדָוִיד מַלְכָא [y] וַאסְהֲדַת לְדָוִיד בְּרֵהּ דְּאִשֵׁי גַּבְרָא אֵיךְ לִבִּי הוּ נָעֵבֵד כֻּלְּהוֹן [z] צְבְיָנִי׃

[c] יתב ישב [f] קְרָא [g] מַלֵּל [h] בַּיָא פיר׳ נחם [i] נוף חש״י ברמזות ידו [k] רום [l] יְרֵב כמו ורכב [m] יתב [n] אזרוע [o] רום [p] נְפַק [q] תַּרְסֵי דאכיל או פרנס [s] חֲנַם ברח [t] יְרֵת ירש [u] רון [x] נְסַב [y] קום [z] סְהֵד [a] שֵׁכַח בגא [a] צְבָא הפץ

23 * Ex semine huius suscitauit Deus Isroieli, quemadmodum pollicitus fuerat, Ieschua redemptorem.

24 * Et misit Jouchanon qui prædicaret ante aduentum eius Baptismum pœnitentiæ toti populo Jsroiel.

25 * Quumque expleret Iouchanon ministerium suum, dicebat, Quem me putatis esse? Non sum ego: sed ecce pone me venit is, cuius non sum dignus qui soluam corrigias calciamentorum.

Dominica magna Resurrectionis.

26 * Viri fratres, filij prosapiæ Abrohom, & qui vobiscum timent Deum, vobis ille missus est Verbum vitæ.

27 * Jlli enim habitatores Ourischlem, et primores eorum non consenserunt ei, nec Scripturis Prophetarum quæ leguntur omni Sabbatho; sed condemnarunt eum, & impleuerunt quæcunque scripta sunt.

28 * Quumque non inuenissent causam mortis vllam, petierunt à Pilato vt interficerent
29 eum. * Et quum expleuissent quicquid scriptum fuerat de eo, detraxerunt eum de cruce, posueruntque in monumento.

30 * Deus autem excitauit eum à mortuis.

31 * Et visus est per dies multos iis qui ascenderant cum eo à Galilæa ad Ourischlem: istique nunc sunt testes eius apud populum.

32 * Quin & nos ecce euangelizamus vobis promissum illud quod factum est ad Patres
33 nostros: * Jllud impleuisse Deum nobis filiis eorum, quum excitauit Jeschua. Quēadmodū scriptum est in Psalmo secundo: Filius meus
34 es tu, ego hodie genui te. * Et ita excitauit eum Deus à mortuis, vt nō amplius reuersurus sit videre corruptionē, prout dixit, Da-
35 bo vobis beneficentiam Dauid fidelem. * Et rursus ait in alio loco: Non dabis Sanctū tuū
36 vt videat corruptionem. * Dauid enim in sua generatione inseruiuit voluntati Dei, et obdormiuit, & adiunctus est patribus suis, vi-
37 ditq; corruptionem. * Js autem quē excitauit
38 Deus, non vidit corruptionem. * Scitote ergo fratres, per hunc ipsum prædicari vobis re-
39 missionem peccatorum. * Et ab omnibus à quibus non potuistis per Legem Mousche iustificari, per hunc quēlibet fidelem iustificari.

---

23 מִן זַרְעֵה דְהָנָא [b]אֱקִים אֱלָהָא לְיִסְרָיֵל אַיִךְ מָא [c]דְאִשְׁתַּוּדִי לֵישׁוּעַ [d]פָּרוּקָא : 24 וְשַׁדַּר לְיוּחָנָן [c]דְנַכְרֵז קֳדָם

[b] קוֹם [c] יְדָא ומזה
[d] אֶשְׁתַּוָּדָא פיר׳ פודה
[e] כְּרֵז [f] אֱתָא [g] עַמַּר
[h] תַּב שוב שַׁמֵּשׁ [k] אָוִת יש ופיר׳ ראוי
[m] שְׁרָא פיר׳ בעליו
[a] קוּם [b] שַׁדַּר שלח
[c] מַלֵּל [d] עַמַּר שכן [e] רֵישׁ [f] קְרָא [g] רוּן [h] עִלָּה

פְּרִיסַת כָּל עַמָּא דְיִשְׂרָאֵל כְּמָא דְמַלֵּל עַמַּר יְיָ׳ דְאֱקִים מִן זַרְעֵה דְהָנָא יְשׁוּעַ לְיִסְרָיֵל אַיִךְ מָא דְאִשְׁתַּוּדִי : 24 וְשַׁדַּר לְיוּחָנָן דְנַכְרֵז קֳדָם
25 מֵאתְיֵהּ סַעֲמוּדְיָא דְתִיבוּתָא לְכֹלֵּה עַמָּא דְיִסְרָיֵל : וְכַד מְשַׁלֵּם הֲוָא יוּחָנָן חֲשִׁמְשְׁהֵה אָמַר הֲוָא מַנּוּ סָבְרִין
אַנְתּוּן דְאִיתַי לָא הֲוִית אֶנָא אֶלָּא הָא אָתֵא בָּתְרִי הַו דְּלָא שָׁוֵא אֲנָא דְאִשְׁרֵא עַרְקָא דְמְסַנְּוהִי :
דְּחַד בְּשַׁבָּא רַבָּא 26 גַּבְרֵא אָחִין בְּנֵי שַׁרְבְּחֵה דְאַבְרָהָם וְאִילֵּין דְּדָחֲלִין עַמְּכוּן
לַאלָהָא לְכוּן הוּ אֶשְׁתַּדַּרַת סְלָתָא דְחַיֵּא : 27 דְּלֵין גִּיר עַמּוּרְאֵי דְאוּרְשְׁלֵם וְרִישָׁנֵיהוּן לָא אַרְגְּשׁוּ בָּהּ אַף לָא
בַּפְתָּבֵא דְנִבְיֵא דְמִתְקְרִין בְּכָל שַׁבָּא אֶלָּא דָנוּהִי וְשַׁלְּמוּ כְּהֵין דְּכְתִיבָן : 28 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ עִלָּתָא דְמָוְתָא
מִנֵּהּ שַׁאלוּ מִן פִּילַטוּס דְּנָקְטְלוּנֵיהִי : 29 וְכַד שַׁלְּמוּ כָּל מִדֵּם דִּכְתִיב הֲוָא עֲלוֹהִי אַחְתּוּהִי מִן צְלִיבָא וְסָמוּהִי

Isai.11. a.1 Matt.3. a.1 Marc. a.2 Luc.3. a.3

‡ Huius Deus ex semine secundùm promissionem eduxit Israel saluatorem Iesum, ‡ Prædicante Iohanne ante faciem aduentus eius baptismum pœnitentiæ omni populo Israel.

‡ Cùm impleret autem Iohānes cursum suum, dicebat: Quem me arbitramini esse? non sum ego; sed ecce venit post me, cuius non sum dignus calceamenta pedum soluere.

Ioh.1. c.20 Matt.3. c.11 Marc.1. a.7 Luc.3.d. 16 Ioh.1.d. 27

‡ Viri fratres, filij generis Abraham, & qui in vobis timēt Deum, vobis verbum salutis huius missum est.

‡ Qui enim habitabant Ierusalem, & principes eius hunc ignorantes, & voces Prophetarum quæ per omne Sabbathū leguntur, iudicantes impleuerunt:

‡ Et nullam causam mortis inuenientes in eo, petierunt à Pilato vt interficerent eum.

Mat.27. c.20.c. 28 Mar.15. b.13 Luc.23. c.21.c. 23 Ioh.19. a.6

‡ Cumque consummassēt omnia quę de eo scripta erant, deponentes eum de ligno, posuerunt eum in monumento.

‡ Deus autē suscitauit eum à mortuis tertia die: ‡ Qui visus est per dies multos his qui simul ascenderant cum eo de Galilæa in Ierusalem, qui vsque nunc sunt testes eius ad plebem.

Mat.28. a.6 Mar.16. b.6 Luc.24. a.5 Ioh.20. a.1.10. c.19

‡ Et nos vobis annuntiamus eam quę ad Patres nostros repromissio facta est:

‡ Quoniam hanc Deus adimpleuit filiis nostris, resuscitans Iesum, sicut & in Psalmo secūdo scriptum est: Filius meus es tu, ego hodie genui te.

Psal.2. b.7 Heb.1.b. 5.& 5. b.5

‡ Quod autem suscitauit eum à mortuis, amplius iam non reuersurum in corruptionem, ita dixit, Quia dabo vobis sancta Dauid fidelia. ‡ Ideoq; & aliâs dicit: Non dabis sanctum tuum videre corruptionem. ‡ Dauid enim in sua generatione cùm administrasset, voluntati Dei dormiuit, & appositus est ad patres suos, & vidit corruptionē. ‡ Quem verò Deus suscitauit†, non vidit corruptionē.

Isai.55. a.3 Psal.15. b.10 Sup.2.c. 31 3.Reg.2. b.10

† à mortuis,

‡ Notum sit igitur vobis viri fratres, quia per hunc vobis remissio peccatorū annuntiatur, & ab omnibus quibus non potuistis in lege Moysi iustificari:

‡ In hoc omnis qui credit, iustificatur.

23 ‡ Τούτου ὁ θεὸς ἀπὸ τοῦ σπέρματος κατ' ἐπαγγελίαν ἤγειρε τῷ Ἰσραὴλ σωτῆρα Ἰησοῦν·

24 ‡ προκηρύξαντος Ἰωάννου πρὸ προσώπου τῆς εἰσόδου αὐτοῦ βάπτισμα μετανοίας παντὶ τῷ λαῷ Ἰσραήλ.

25 ‡ ὡς δὲ ἐπλήρου ὁ Ἰωάννης τὸν δρόμον, ἔλεγε, τίνα με ὑπονοεῖτε εἶναι; οὐκ εἰμὶ ἐγώ, ἀλλ' ἰδοὺ ἔρχεται μετ' ἐμὲ, οὗ οὐκ εἰμὶ ἄξιος τὸ ὑπόδημα τῶν ποδῶν λῦσαι.

26 ‡ Ἄνδρες ἀδελφοὶ, υἱοὶ γένους Ἀβραάμ, καὶ οἱ ἐν ὑμῖν φοβούμενοι τὸν θεὸν, ὑμῖν ὁ λόγος τῆς σωτηρίας ταύτης ἀπεστάλη.

27 ‡ οἱ γὰρ κατοικοῦντες Ἰερουσαλὴμ καὶ οἱ ἄρχοντες αὐτῶν τοῦτον ἀγνοήσαντες, καὶ τὰς φωνὰς τῶν προφητῶν τὰς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκομένας, κρίναντες ἐπλήρωσαν·

28 ‡ καὶ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου εὑρόντες, ἠτήσαντο Πιλάτον ἀναιρεθῆναι αὐτόν.

29 ‡ ὡς δὲ ἐτέλεσαν πάντα τὰ περὶ αὐτοῦ γεγραμμένα, καθελόντες ἀπὸ τοῦ ξύλου ἔθηκαν εἰς μνημεῖον·

30 ‡ ὁ δὲ θεὸς ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν,

31 ‡ ὃς ὤφθη ἐπὶ ἡμέρας πλείους τοῖς συναναβᾶσιν αὐτῷ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰς Ἰερουσαλὴμ, οἵτινές εἰσι μάρτυρες αὐτοῦ πρὸς τὸν λαόν.

32 ‡ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς εὐαγγελιζόμεθα τὴν πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίαν γενομένην·

33 ‡ ὅτι ταύτην ὁ θεὸς ἐκπεπλήρωκε τοῖς τέκνοις αὐτῶν ἡμῖν, ἀναστήσας Ἰησοῦν, ὡς καὶ ἐν τῷ ψαλμῷ τῷ δευτέρῳ γέγραπται, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε.

34 ‡ ὅτι δὲ ἀνέστησεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, μηκέτι μέλλοντα ὑποστρέφειν εἰς διαφθοράν, οὕτως εἴρηκεν, ὅτι δώσω ὑμῖν τὰ ὅσια Δαβὶδ τὰ πιστά.

35 ‡ διὸ καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, οὐ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν.

36 ‡ Δαβὶδ μὲν γὰρ ἰδίᾳ γενεᾷ ὑπηρετήσας, τῇ τοῦ θεοῦ βουλῇ ἐκοιμήθη, καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ εἶδε διαφθοράν.

37 ‡ ὃν δὲ ὁ θεὸς ἤγειρεν, οὐκ εἶδε διαφθοράν.

38 ‡ γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ὅτι διὰ τούτου ὑμῖν ἄφεσις ἁμαρτιῶν καταγγέλλεται, καὶ ἀπὸ πάντων ὧν οὐκ ἠδυνήθητε ἐν τῷ νόμῳ Μωσέως δικαιωθῆναι·

39 ‡ ἐν τούτῳ πᾶς ὁ πιστεύων δικαιοῦται.

בֵּית קְבוּרָא׃ 30 אֱלָהָא דֵּין אֲקִימֵהּ מִן בֵּית מֵיתֵהּ׃ 31 וְאִתְחֲזִי יוֹמָתָא סַגִּיאֵא לַאילֵין דְּסַלְקוּ עִמֵּהּ מִן גְּלִילָא לְאוּרְשְׁלֵם וְהִנּוּן אִנּוּן חֶשְׁא סָהֲדוּהִי לְוָת עַמָּא׃ 32 וַאֲף חֲנַן הָא מְסַבְּרִינַן לְכוֹן דְּשׁוּעְדָּנָא הַהִוָא לְוָת אֲבָהָתַן׃ 33 הָא שַׁמְלִיהּ אֱלָהָא לַן לִבְנֵיהוֹן דַּאקִים לְיֵשׁוּעַ אַיִךְ דִּכְתִיב בְּמַזְמוֹרָא דִּתְרִין דִּבְרִי אַנְתְּ אֱנָא יוֹמָנָא יְלִדְתָּךְ׃ 34 וְהָכְנָא אֲקִימֵהּ אֱלָהָא מִן בֵּית מֵיתָא דְּהוּב לָא נְהָפּוּךְ נְחֲזָא חֲבָלָא אַיִךְ דְּאָמַר דְּאִתֵּל לְכוֹן טִיבוּתָהּ דְּדָוִיד מְהֵימָנְתָּא׃ 35 וְחוֹב אָמַר בְּרוּכְתָא אַחֲרָתָא דְּלָא יְהָבְתְּ לְחַסְיָדְךָ דְּנֶחֱזֵי חֲבָלָא׃ 36 דָּוִיד גִּיר בְּשָׁרְבְּתֵהּ שַׁמֵּשׁ עִבְדִינַהּ דַּאלָהָא וְשִׁכֵּב וְאִתְחַסַּף עַל אֲבָהָוהִי וְחָזָא חֲבָלָא׃ 37 הָנָא דֵּין דַּאקִים אֱלָהָא לָא חָזָא חֲבָלָא׃ 38 דְּעוּ הָכֵיל אַחִין דִּבְהָנָא מְתְכְּרִז לְכוֹן שׁוּבְקָן חֲטָהָא׃ 39 וּמִן כֹּל דְּלָא אֶשְׁתְּכַחְתּוּן בְּנֶמּוֹסָא דְּמוֹשֶׁא דְּתִזְדַּכְּקוּן בְּהָנָא כֹּל דְּמְהֵימִן מְזַדַּכֵּק׃

ᵃ קוּם ᵇ מוּת ᵖ חֲזָא
ᵍ יוֹם ʳ סַבַּר בשר
ᵉ אֶשְׁתַּרְיָא מִן יְרֵא
ᵗ שְׁמַלָּא מִן מְלָא ᵛ זְמַר
ˣ יְלַד ʸ קוּם ᶻ מוּת
ᵃ הַפַּךְ ᵇ נְתַל נִתַּן
ᶜ טַיבוּתָא חֵן ᵈ חֵימֵן
ᵉ יְהַב ᶠ חַסִי כמו חסיד
ᵍ עִבְדָּא ʰ וְסַף ⁱ קוּם

40 * Cauete igitur ne vobis obueniat quod scriptum est in Prophetis:

41 * Videte ò contemptores, & admiramini, & abite in corruptionem: quia opus operor ego in diebus vestris, quod quidem non credetis, si quis renuntiarit vobis.

42 * Quumque discessissent à lateribus eorum, petierunt ab eis vt in Sabbathum alterum colloquerentur eis hos sermones.

43 * Postquàm autem solutus est conuentus, plurimi Iihoudæorum secuti sunt eos, atque adeò proselyti qui timebant Deum: hi verò alloquebantur eos, & persuaserunt eis, vt adhærerent gratiæ Dei.

Feria tertia Passionis.

44 * Proinde Sabbatho altero coacta est tota ciuitas sermonis Dei audiendi gratia.

45 * Quum autem viderent Iihoudæi turbam multam, repleti sunt inuidia, & resistebant sermonibus quos dicebat Paulus, atque blasphemabant.

46 * Dixit autem Paulus et Barnabba apertè: Vobis oportuit primùm annunciari sermonem Dei: sed quia propellitis eum à vobis, ac vosmetipsos rescinditis ne digni sitis vita perenni, en, conuertimur ad Gentes.

47 * Quando quidem ita præcepit nobis Dominus noster, prout scriptum est: Posui te lumen Gentibus, vt sis saluti vsque ad fines terræ.

48 * Quod quum audissent Gentes, gauisæ sunt, & gloriam tribuebant Deo: & crediderunt ij qui ordinati erant ad vitam æternam.

49 * Proinde sermo Domini annuntiabatur per totam illam regionem.

50 * Iihoudæi verò exstimularunt primores vrbis, necnon illas mulieres diuites quæ cum eis timebant Deum, & excitarunt persecutionem in Paulum & in Barnabba, & eiecerunt eos è finibus suis.

51 * Quumque eiecti essent, excutiunt in eos puluerem pedum suorum, veneruntque Iconium vrbem.

52 * Discipuli verò replebantur gaudio & Spiritu Sanctitatis.

---

40 אֶזְדַּהֲרוּ הָכִיל דַּלְמָא נֵאתֵא עֲלֵיכוֹן מַדֶּם דַּכְתִּיב בַּנְּבִיא׃ 41 רַחֲזוֹ מְבַזְּרַנָא וְתֶתְמְהוּן וְתֶתְחַבְּלוּן דְּעָבֵד אֲנָא בְּיוֹמַיכוֹן אַיְנָא דְּלָא תְהֵימְנוּן אִן אֱנָשׁ מְשַׁתְּעָא לְכוֹן׃ 42 וְכַד נָפְקִין הֲווֹ מִן צַיְדֵיהוֹן בְּעַו מִנְּחוֹן דְּלִשְׁבְּתָא אַחֲרָתָא נְמַלְּלוֹן עִמְּהוֹן מִלֵּא הָלֵין׃ 43 וּמִן דְּאִשְׁתְּרִית כְּנוּשְׁתָא סַגִּיאֵא יְהוּדָיֵא אֲזָלוּ בָתְרֵיהוֹן וְאַף גִּיוֹרֵא דְּדָחֲלִין הֲווֹ מִן אֱלָהָא וְהֲנוּן מְמַלְּלִין הֲווֹ וְמַפְּיסִין לְהוֹן דְּנֶהֱווֹן נְקִיפִין לְטִיבוּתֵהּ דַּאלָהָא׃ יום תְּלָתָא דְּחַשָּׁא לז

44 וְלִשְׁבְּתָא אַחֲרָתָא כְּנִשַׁת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא לְמִשְׁמַע מִלְּחֵהּ דַּאלָהָא׃ 45 וְכַד חֲזוֹ יְהוּדָיֵא כְּנָשָׁא סַגִּיאָא אִתְמְלִיו חַסָּמָא וְקִימִין הֲווֹ לוּקְבַל מִלֵּא דְּאַמַר הֲוָא פּוֹלוֹס וּמְגַדְּפִין הֲווֹ׃ 46 אֱמַר דֵּין פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא עֵין בַּגְלָא לְכוֹן וְלֵא הֲוָא כַּדְמַיִת דְּתֶתְאַמַר

40 ᵖ אֶזְדַּהֲרוּ הָכִיל דַּלְמָא ᵍ נֵאתֵא עֲלֵיכוֹן מַדֶּם דַּכְתִּיב בַּנְּבִיא׃ 41 ᵗ רַחֲזוֹ ᵘ מְבַזְּרַנָא וְתֶתְמְהוּן וְתֶתְחַבְּלוּן דְּעָבֵד אֲנָא בְּיוֹמַיכוֹן אַיְנָא דְּלָא תְהֵימְנוּן אִן אֱנָשׁ ᵛ מְשַׁתְּעָא לְכוֹן׃ 42 וְכַד נָפְקִין הֲווֹ מִן צַיְדֵיהוֹן בְּעַו ˣ מִנְּחוֹן דְּלִשְׁבְּתָא אַחֲרָתָא נְמַלְּלוֹן עִמְּהוֹן ʸ מִלֵּא הָלֵין׃ 43 וּמִן ᶻ דְּאִשְׁתְּרִית כְּנוּשְׁתָא סַגִּיאֵא יְהוּדָיֵא אֲזָלוּ בָתְרֵיהוֹן וְאַף ᵃ גִּיוֹרֵא דְּדָחֲלִין הֲווֹ מִן אֱלָהָא וְהֲנוּן מְמַלְּלִין הֲווֹ וְמַפְּיסִין ᵇ לְהוֹן דְּנֶהֱווֹן ᶜ נְקִיפִין לְטִיבוּתֵהּ דַּאלָהָא׃ יום תְּלָתָא דְּחַשָּׁא לז

44 וְלִשְׁבְּתָא אַחֲרָתָא כְּנִשַׁת כֻּלָּהּ מְדִינְתָּא ᵃ לְמִשְׁמַע ᵇ מִלְּחֵהּ דַּאלָהָא׃ 45 וְכַד ᶜ חֲזוֹ יְהוּדָיֵא כְּנָשָׁא סַגִּיאָא ᵈ אִתְמְלִיו ᵉ חַסָּמָא ᶠ וְקִימִין הֲווֹ לוּקְבַל ᵍ מִלֵּא דְּאַמַר הֲוָא פּוֹלוֹס וּמְגַדְּפִין הֲווֹ׃ 46 אֱמַר דֵּין פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא עֵין בַּגְלָא לְכוֹן ʰ וְלֵא הֲוָא כַּדְמַיִת דְּתֶתְאַמַר

ᵖ זְהַר ᵍ אִתָּא ʳ חֲזוֹא
ˢ בְּסֵר בזה ᵗ תְּמַח ᵛ שְׁעָא סיפר
ˣ בְּעָא ʸ מַלָּל ᶻ שְׁרָא
ᵃ גַּיר ᵇ בְּיס או פוס ᶜ נְקַף דנק
ᵈ שְׁמַע ᵉ מַלָּל ᶜ חֲזָא
ᵈ מְלָא ᵉ קנאה רעה
ᶠ קוּם ᵍ מַלָּל
ʰ פיר צריך

* Videte ergo ne superueniat vobis 40
quod dictum est in Prophetis:
*Videte contemptores, & admirami- 41
Abac. 1. b. 5. ni, & disperdimini: quia opus operor ego
in diebus vestris, opus quod nō credetis,
si quis enarrauerit vobis.
* Exeuntibus autem illis rogabant, vt 42
sequenti sabbatho loquerentur sibi ver-
ba hæc.
* Cumque dimissa esset synagoga, se- 43
Deum cuti sunt multi Iudæorum, & colētium†
aduenarum Paulum & Barnabam: qui
loquentes suadebant eis vt permanerent
in gratia Dei.

* SEQVENTI vero Sabbatho penè 44
vniuersa ciuitas conuenit audire ver-
bum Dei.
* Videntes autem turbas Iudæi, repleti 45
sunt zelo, & contradicebant his quæ à G
Paulo dicebantur blasphemantes.
* Tunc constāter Paulus & Barnabas 46
dixerunt: Vobis oportebat primùm lo-
qui verbum Dei: sed quoniam repellitis
illud, & indignos vos iudicatis æternæ vi
tæ; ecce conuertimur ad Gentes.
* Sic enim præcepit nobis Dominus: 47
Esai. 46. b. 6. Posui te in lucem Gentium, vt sis in salu
tem vsque ad extremum terræ.
* Audientes autem Gētes gauisæ sunt, 48
& glorificabant verbum Domini: & cre-
diderunt quotquot erant præordinati ad
vitam æternam.
* Disseminabatur autem verbum Do- 49
mini per vniuersam regionem.
* Iudæi autem concitauerunt mulie- 50
res religiosas & honestas, & primos ciui-
tatis, & excitauerunt persecutionem in
Paulum & Barnabam: & eiecerunt eos
de finibus suis.
* At illi excusso puluere pedum in eos, 51
Mat. 10. b. 14. Mat. 6. b. 11. Luc. 9. a. 5. venerunt Iconium.
* Discipuli quoq; replebantur gaudio 52
& Spiritu sancto.

40 * Βλέπετε οὖν μὴ ἐπέλθοι ἐφ' ὑμᾶς τὸ εἰρημένον ἐν τοῖς προφήταις.

41 * Ἴδετε οἱ καταφρονηταί, καὶ θαυμάσατε καὶ ἀπίδετε καὶ ἀφανίσθητε, ὅτι ἔργον ἐγὼ ἐργάζομαι ἐν ταῖς ἡμέραις ὑμῶν, ᾧ ἐὰν μὴ πιστεύσητε, ἐάν τις ἐκδιηγῆται ὑμῖν.

42 * Ἐξιόντων δὲ αὐτῶν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ αὐτὰ ῥήματα.

43 * Λυθείσης δὲ τῆς συναγωγῆς, ἠκολούθησαν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν σεβομένων προσηλύτων τῷ Παύλῳ καὶ τῷ Βαρνάβᾳ, οἵτινες προσλαλοῦντες αὐτοῖς, ἔπειθον αὐτοὺς ἐπιμένειν τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ.

44 * Τῷ τε ἐρχομένῳ σαββάτῳ σχεδὸν πᾶσα ἡ πόλις συνήχθη ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

45 * Ἰδόντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς ὄχλους, ἐπλήσθησαν ζήλου, καὶ ἀντέλεγον τοῖς ὑπὸ τοῦ Παύλου λεγομένοις, ἀντιλέγοντες καὶ βλασφημοῦντες.

46 * Παῤῥησιασάμενοι δὲ ὅ τε Παῦλος καὶ ὁ Βαρνάβας εἶπον, ὑμῖν ἦν ἀναγκαῖον πρῶτον λαληθῆναι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ· ἐπειδὴ δὲ ἀπωθεῖσθε αὐτὸν, καὶ οὐκ ἀξίους κρίνετε ἑαυτοὺς τῆς αἰωνίου ζωῆς, ἰδοὺ στρεφόμεθα εἰς τὰ ἔθνη·

47 * Οὕτω γὰρ ἐντέταλται ἡμῖν ὁ κύριος, τέθεικά σε εἰς φῶς ἐθνῶν, τοῦ εἶναί σε εἰς σωτηρίαν ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς.

48 * Ἀκούοντα δὲ τὰ ἔθνη ἔχαιρον, καὶ ἐδόξαζον τὸν λόγον τοῦ κυρίου, καὶ ἐπίστευσαν ὅσοι ἦσαν τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον.

49 * Διεφέρετο δὲ ὁ λόγος τοῦ κυρίου δι' ὅλης τῆς χώρας.

50 * Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι παρώτρυναν τὰς σεβομένας γυναῖκας καὶ τὰς εὐσχήμονας, καὶ τοὺς πρώτους τῆς πόλεως, καὶ ἐπήγειραν διωγμὸν ἐπὶ τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βαρνάβαν, καὶ ἐξέβαλον αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων αὐτῶν.

51 * Οἱ δὲ ἐκτιναξάμενοι τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν αὐτῶν ἐπ' αὐτοὺς, ἦλθον εἰς Ἰκόνιον.

52 * Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐπληροῦντο χαρᾶς καὶ πνεύματος ἁγίου.

---

[40] דְּחָא הרחיק [i] שְׁמָא
[41] פְּגָא שוב [n] סום
[42] חֲדָא [p] חֵימָן [q] סום
[43] מַלָּל [r]
[44] חֲדָא [s] קום
[45] רְדַף [x] נְפַק
[46] נְפַק [y] אֲתָא [z]
[47] מְלָא [a]

[40] מְלְּתָא דַּאלָהָא אֱלָא מָטַל [k] דְּדַחֵין אַנְחוּן לֶה מָנְכִין וְפָסְקִתּוּן עַל נַפְשְׁכִין דְּלָא [l] שָׁוִין אַנְחוּן לְחַיֵּא דְּלְעָלַם הָא [m] מְתְפְּנִינָן
לַן לְוָת עַמְמֵא׃ [47] הָכַנָּא גֵּיר פַּקְדַן מָרַן אַיך דַּכְתִּיב [n] דְּסַמְתָּךְ נְהֵרָא לְעַמְמֵא דְּתֶהֱוֵא לְחַיֵּא עַדְמָא לְסוֹפֵי דְּאַרְעָא׃
[48] וְכַד שָׁמְעִין הֲווֹ עַמְמֵא [o] חֲדִין הֲווֹ וּמְשַׁבְּחִין לַאלָהָא [p] וְהֵימְנוּ אִילֵין [q] דְּסִימִין הֲווֹ לְחַיֵּא דְּלְעָלַם׃
[49] [r] וּמְלְּתָא דְּמָרְיָא מְתְמַלְּא הֲוָת בְּכֻלֵּהּ הַו אַתְרָא׃ [50] יְהוּדָיֵא דֵּין גָּרְגוּ לְרִישֵׁא דְּמָרִינְתָּא וְלֶנְשֵׁא עַתִּירָתָא
אִילֵין דְּדַחֲלָן [s] הֲווֹ עַמְהוֹן לַאלָהָא [t] וַאקִימוּ [u] רְדוֹפָיָא עַל פּוֹלוֹס וְעַל בַּרְנַבָּא [x] וַאפְקוּ אֱנוּן מֶן תְּחוֹמֵיהוֹן׃
[51] וְכַד נְפַקוּ [y] נַפָּקוּ עֲלֵיהוֹן חֲלָא דְּרַגְלַיהוֹן [z] וְאתוֹ לְהוֹן לְאִיקַנְוֹן סְרִינְתָּא׃
[52] [a] וְתַלְמִידֵא מָתְמַלִּין הֲווֹ חֲדוּתָא וְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

CAP. XIIII.

1 POrrò venerunt & introierunt in ſynagogam Iihoudæorum, & ita allocuti ſunt eos, vt crediderint multi ex Iihoudæis, & ex Græcis.

2 * At Iihoudæi quidam ex ijs qui non acquieuerant, extimularunt Gentes vt malè acciperent fratres.

3 * Illi autem multum temporis illic egerũt, & palàm locuti ſunt de Domino, & ipſe ſuffragabatur ſermoni gratiæ ſuæ ſignis & miraculis quæ edebat per manus eorum.

4 * Porrò tota turba ciuitatis diuiſa eſt, alij erant cum Iihoudæis, alij verò adhærebant Apoſtolis.

5 * Factus eſt autem in eos impetus à Gentibus, & à Iihoudæis, ac primoribus eorum, ita vt contumelijs affecerint eos, & obruerint lapidibus.

6 * Quæ quum conſideraſſent, diſceſſerunt, ſeſéque receperunt in vrbes Lycaoniæ & Lyſtra, & Derbe, vicósque circumiacentes. & illic Euangelizabant.

Feria 1111. Paſſionis.

7 * Cæterùm vir quidam ſedebat in Lyſtra ciuitate, qui afflictus [impotens] erat pedibus claudus ab vtero matris ſuæ, qui nunquam ambulauerat.

8 * Hic audiuit Paulum loquentem. quum autem vidiſſet eum Paulus, & animaduertiſſet illum habere fidem ſe ſeruatum iri:

9 * Dixit ei alta voce, Tibi dico, In nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho, ſurge in pedes tuos: Jtaque proſiliens ſurrexit, & ambulauit.

10 * Cœtus verò populi quum vidiſſent quod fecerat Paulus, extulerunt vocem ſuam idiomate regionis, dicúntque, Dij aſſimilati ſunt hominibus, & deſcenderunt ad nos.

11 * Proinde nominabant Barnabba Dominum Deorum; Paulũ verò Hermetem, quippe qui inciperet ſermonem.

12 * Sacerdos autem illius domini deorum [Iouis] collocati extra vrbem, adduxit tauros & coronas ad fores atrij, quò loci commorabantur, volebátque eis ſacrificare.

קפלאון יד

1 [b]וַאתַו [c]וְעַלוּ לְהוּן לַכְנוּשְׁתָּא דִיהוּדָיֵא וְהַכְנָא מַלֲלוּ עַמְּהוּן אַיכְ [d]דַּנְהַימְנוּן סַגִּיאָא מִן יְהוּדָיֵא וּמִן יְוָנָיֵא׃

2 יְהוּדָיֵא מִן אִילֵּין דְּלָא [e]מְתְהֲפִיכִין הֲווּ גַּרְגוּ [f]וְנַבְאשׁוּן לְהוּן לַאחָא׃ [g]וְהַנוּן זַבְנָא סַגִיאָא הֲווּ חַמָּן

וְעִין בַּגְּלָא מְמַלְלִין הֲווּ עַל מָרָיָא וְהוּ [g]מַסְהֵד הֲוָא עַל [h]מִלְּתָא דְטַיבוּתֵהּ [i]בָּאחְיָתָא [k]וְהָדְמָרְתָא דְעָבֵד הֲוָא [l]בְּאידַהוּן׃

4 וְכֶלֵּה כְּנְשָׁא דַמְרִינְתָא פְּלִיג הֲוָא מָנְהוּן אִית הֲווּ עִם יְהוּדָיֵא וּמָנְהוּן [m]נַקִיפִין הֲווּ לַשְׁלִיחָא׃ 5 הֲוָא דֵין

עֲלֵיהוּן גְּזְמָא מִן עַמְמָא וּמִן יְהוּדָיֵא [n]וְרִישָׁנֵיהוּן [o]דַּנְצַעֲרוּן אִנּוּן וְנִרְגְּמוּן אַנּוּן בְּכֹאפָּא׃ 6 וְכַד יְדָעוּ [p]שַׁנְיוּ

[q]וַאתְגְּיִסוּ בַּמְדִינְתָא דְלוּקַנְיָא וְלוּסְטְרָא וְדֶרְבָּא וְקוּרְיָא דַּחֲדָרֵיהֵין וְתַפֵּק מְסַבְּרִין הֲווּ׃

---

[b] אֵתָא [c] עֲלַל [d] חֵימַן
[e] פוס [f] בֵּאש [g] סְהֵד
[h] מַלֵּל [i] כמו באותות
[k] דְּמַר [l] יַד [m] נְקַף דבק
[n] ראשיהם [o] צַעַר
[p] שַׁנָּא סור [q] גְּיֵס נוס

CAP. XIIII.

Iconij FActum est aũt † in Iconio vt simul introirent synagogam Iudæorum,& loquerentur, ita vt crederet Iudæorum & Græcorum copiosa multitudo. A

Qui verò increduli fuerunt Iudæi, suscitauerunt, & ad iracundiam concitauerunt animas Gentium aduersus fratres.

Multo igitur tẽpore demorati sunt, fiducialiter agentes in Domino, testimonium perhibente verbo gratiæ suæ, dante signa & prodigia fieri per manus eorum.

Diuisa est autem multitudo ciuitatis: & quidam quidem erant cum Iudæis, quidam verò cum Apostolis.

Cùm autem factus esset impetus Gẽtilium & Iudæorum cum principibus suis, vt contumelijs afficerent, & lapidarent eos;

Intelligentes confugerunt ad ciuitates Lycaonię Lystram & Derben,& vniuersam in circuitu regionem; & ibi euangelizantes erant.

- Et commota est omnis multitu-
- do in doctrina eorum. Paulus au-
- tem & Barnabas morabantur Ly-
- stris.

Et quidam vir Lystris infirmus pedibus sedebat, claudus ex vtero matris suæ: qui nunquam ambulauerat.

Hic audiuit Paulum loquẽtem. Qui intuitus eum, & videns quia fidem haberet vt saluus fieret:

Dixit magna voce; Surge super pedes tuos rectus. Et exiliuit: & ambulabat.

Turbæ autem cùm vidissent quod fecerat Paulus, leuauerunt vocem suam Lycaonicè dicentes, Dij similes facti hominibus, descenderunt ad nos.

Et vocabant Barnabam, Iouem: Paulum verò Mercurium, quoniam ipse erat dux verbi.

Sacerdos quoque Iouis qui erat ante ciuitatem, tauros & coronas ante ianuas afferens, cum populis volebat sacrificare.

ιδ΄.

1 Ἐγένετο δὲ ἐν ἰκονίῳ κατὰ τὸ αὐτὸ εἰσελθεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν συναγωγὴν τῶν ἰουδαίων, καὶ λαλῆσαι οὕτως ὥστε πιστεῦσαι ἰουδαίων τε καὶ ἑλλήνων πολὺ πλῆθος.

2 Οἱ δὲ ἀπειθοῦντες ἰουδαῖοι ἐπήγειραν καὶ ἐκάκωσαν τὰς ψυχὰς τῶν ἐθνῶν κατὰ τῶν ἀδελφῶν.

3 ἱκανὸν μὲν οὖν χρόνον διέτριψαν παῤῥησιαζόμενοι ἐπὶ τῷ κυρίῳ τῷ μαρτυροῦντι τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, διδόντι σημεῖα καὶ τέρατα γίνεσθαι διὰ τῶν χειρῶν αὐτῶν.

4 ἐσχίσθη δὲ τὸ πλῆθος τῆς πόλεως· καὶ οἱ μὲν ἦσαν σὺν τοῖς ἰουδαίοις, οἱ δὲ σὺν τοῖς ἀποστόλοις.

5 ὡς δὲ ἐγένετο ὁρμὴ τῶν ἐθνῶν τε καὶ ἰουδαίων σὺν τοῖς ἄρχουσιν αὐτῶν, ὑβρίσαι καὶ λιθοβολῆσαι αὐτούς·

6 συνιδόντες κατέφυγον εἰς τὰς πόλεις τῆς λυκαονίας, λύστραν καὶ δέρβην, καὶ τὴν περίχωρον· κἀκεῖ ἦσαν εὐαγγελιζόμενοι.

7 Καί τις ἀνὴρ ἐν λύστροις ἀδύνατος τοῖς ποσὶν ἐκάθητο, χωλὸς ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ ὑπάρχων, ὃς οὐδέποτε περιεπεπατήκει·

8 οὗτος ἤκουε τοῦ παύλου λαλοῦντος. ὃς ἀτενίσας αὐτῷ, καὶ ἰδὼν ὅτι πίστιν ἔχει τοῦ σωθῆναι·

9 εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Ἀνάστηθι ἐπὶ σοῦ τοὺς πόδας σου ὀρθός. καὶ ἥλετο καὶ περιεπάτει.

10 οἱ δὲ ὄχλοι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν ὁ παῦλος, ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν λυκαονιστὶ λέγοντες, οἱ θεοὶ ὁμοιωθέντες ἀνθρώποις κατέβησαν πρὸς ἡμᾶς.

11 ἐκάλουν τε τὸν μὲν βαρνάβαν, δία· τὸν δὲ παῦλον, ἑρμῆν, ἐπειδὴ αὐτὸς ἦν ὁ ἡγούμενος τοῦ λόγου.

12 ὁ δὲ ἱερεὺς τοῦ διὸς τοῦ ὄντος πρὸ τῆς πόλεως αὐτῶν, ταύρους καὶ στέμματα ἐπὶ τοὺς πυλῶνας ἐνέγκας, σὺν τοῖς ὄχλοις ἤθελε θύειν.

דִּי־לִבְיָא דְחַשָּׁא לח

7 וְגַבְרָא חַד יָתֵב הָוָא בְּלוּסְטְרָא מְדִינְתָא ᵃ דְּסָגִיף הָוָא בְּרַגְלוֹהִי הֲגִירָא דְמִן ᵇ כְּרֵס אִמֵּה ᵉ דְּמֶפְתּוּם לָא הַךְ הָוָא׃
8 הָנָא שְׁמַע לְפָוְלוֹס דַּמְמַלֵּל וְכַר ᵈ חֲזֵיהִי פָּוְלוֹס ᶜ וְאִשְׁתְּוַדַּע דְּאִית בֵּהּ ᶠ הֵימָנוּתָא ᵍ דְּנִחֵא׃ 9 אֲמַר לֵהּ בְּקָלָא ʰ רָמָא
לָךְ אֲמַר אֲנָא בְּשְׁמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא קוּם עַל רַגְלָיִךְ ⁱ וְשָׁוֵר קָם וְהַלֵּךְ׃ 10 וְכָנְשָׁא דְעַמָּא כַּד ᵏ חֲזוֹ מֵדֵּם דַּעֲבַד
פָּוְלוֹס ˡ אֲרִימוּ קָלְהוֹן בְּלֶשָׁנָה דַּאחָרָא וַאמְרִין אֱלָהֵא ᵐ אֶתְדַּמְיוּ בַּבְנֵי אֲנָשָׁא ⁿ וְנֶחֳתוּ לְוָתַן׃ 11 וְשַׁמִּיו הֲווֹ לְבַרְנַבָּא
סְרָא אֱלָהָא וְלָפָוְלוֹס ᵖ הֶרְמִים מֶטֶל דְּהוּ מְשַׁרָא הָוָא בְּמֶלְתָא׃ 12 וְכוּמְרָא דְמָרֵא אֱלָהָא הֲוּ דְאִית הָוָא לְבַר מִן
סְדִינְתָא ᵗ אַיתִי ˢ הַוּרָא וְכְלִילַא לְתַרְעָא דְדָרְתָא אָתַר ʳ דַּשְׁרִין הֲווֹ וְצָבֵא הָוָא ᵛ דְּנַדַּח לְהוֹן׃

ᵃ סְגַף עמ׳ בבטן ᵇ שמעותם
ᶜ חָזָא ᵈ יְדַע ᵉ מֵימֵן
ᶠ חַיָּא ʰ רום שְׁוַר כרכר
ᵍ חָזָא ⁱ רום ᵏ דְּמָא
ˡ נחת ᵐ שְׁמֵי כמו בלשון יש מעלאי
ⁿ בֶּן לשון יון הוא מרקוליס
ᵖ כהן עבודה זרה
ᵠ אָתָא ʳ שורים
ˢ שָׂרָא עמד ᵗ רַבַּח זבח

13 * Barnabba autem & Paulus quum hæc audiſſent; ſciderunt togas ſuas, & proſilierunt, exierúntque in tumultum:

14 * Clamabant autem ac dicebant, Viri, quid facitis? & nos homines ſumus, paſſionibus obnoxij ſicut & vos, qui annuntiamus vobis vt ab iſtis friuolis rebus conuertamini ad viuentem illum, qui fecit cælum & terram, & maria, & omnia quæ in eis ſunt.

15 * Qui quidem primis ætatibus permittebat omnes Gentes ſuis ipſarum vijs incedere.

16 * Quamuis non permiſerit ſeipſum carere teſtimonio, quum benefaceret eis è cælo, demitterétque pluuiam, darétque incrementum fructibus in tempore ſuo, & impleret alimento, & iucunditate corda earum.

17 * Quúmque hæc dicerent, vix compeſcuerunt plebem, ne quis eis ſacrificaret.

18 * Illuc autem aduenerunt Iihoudæi ex Iconio, & Antiochia, qui concitarunt in eos plebem, & lapidarunt Paulum, ac protruſerũt eum extra ciuitatem, propterea quòd putarent eum mortuum eſſe.

19 * Sed congregati ſunt ad eum diſcipuli, & ſurgens ingreſſus eſt vrbem.

Feria 11. hebdomadis 1111.
Ieiunij.

Poſtridie verò exijt illinc cum Barnabba; venerúntque Derben ciuitatem.

20 * Quúmque euangelizaſſent filiis illius ciuitatis [ciuibus] & docuiſſent multos, ipſi redeuntes venerunt Lyſtram vrbem, & Iconium, & Antiochiam:

21 * Confirmantes animos diſcipulorum, & efflagitantes ab eis, vt perſeuerarent in fide, & dicentes eis, per oppreſſiones quamplurimas oportere ingredi regnum Dei.

22 * Porrò conſtituerunt ſibi per omnem Eccleſiam Presbyteros, quum ieiunarent cum eis, ac precarentur & commendarent eos Domino noſtro in quem crediderant.

23 * Quúmque perluſtraſſent regionem Piſidiæ, venerunt in Pamphyliam.

24 * Et quum locuti eſſent in Perga vrbe ſermonem Domini, deſcenderunt Aitaliam.

13 * Quod vbi audierunt Apoſtoli Barnabas & Paulus, conciſſis tunicis ſuis exilierunt in turbas clamantes:

13 * ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀπόστολοι βαρνάβας καὶ παῦλος, διαῤῥήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἰσεπήδησαν εἰς τὸν ὄχλον, κράζοντες·

14 * Et dicentes, Viri, quid hæc facitis? & nos mortales ſumus, ſimiles vobis homines, annuntiantes vobis ab his vanis conuerti ad Deum viuum, qui fecit cælum & terram, & mare, & omnia quæ in eis ſunt.

Pſa.145. a.6. Apo.14. b.7. Pſal.2. c.13.

14 * καὶ λέγοντες, ἄνδρες, τί ταῦτα ποιεῖτε; καὶ ἡμεῖς ὁμοιοπαθεῖς ἐσμὲν ὑμῖν ἄνθρωποι, εὐαγγελιζόμενοι ὑμᾶς ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν τὸν ζῶντα, ὃς ἐποίησε τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς·

15 * Qui in præteritis generationibus dimiſit omnes gentes ingredi vias ſuas.

15 * ὃς ἐν ταῖς παρωχημέναις γενεαῖς εἴασε πάντα τὰ ἔθνη πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν.

16 * Et quidem non ſine teſtimonio ſemetipſum reliquit, benefaciens de cælo, dans pluuias, & tempora fructifera, implens cibo & lætitia corda noſtra.

16 * καίτοι γε οὐκ ἀμάρτυρον ἑαυτὸν ἀφῆκεν ἀγαθοποιῶν, οὐρανόθεν ἡμῖν ὑετοὺς διδοὺς καὶ καιροὺς καρποφόρους, ἐμπιπλῶν τροφῆς καὶ εὐφροσύνης τὰς καρδίας ἡμῶν.

17 * Et hæc dicentes, vix ſedauerunt turbas, ne ſibi immolarent.

17 * καὶ ταῦτα λέγοντες, μόλις κατέπαυσαν τοὺς ὄχλους τοῦ μὴ θύειν αὐτοῖς.

18 * Superuenerunt autem quidam ab Antiochia & Iconio Iudæi: & perſuaſis turbis lapidantésque Paulum, traxerunt extra ciuitatem, æſtimantes eum mortuum eſſe.

2.Co.11. f.24.25.

18 * διατριβόντων δὲ αὐτῶν καὶ διδασκόντων ἐπῆλθον ἀπὸ ἀντιοχείας καὶ ἰκονίου ἰουδαῖοι, καὶ πείσαντες τοὺς ὄχλους, καὶ λιθάσαντες τὸν παῦλον, ἔσυρον ἔξω τῆς πόλεως, νομίσαντες αὐτὸν τεθνάναι.

19 * Circundantibus autem eum diſcipulis, ſurgens intrauit ciuitatem, & poſtera die profectus eſt cum Barnaba in Derben.

19 * κυκλωσάντων δὲ αὐτὸν τῶν μαθητῶν, ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τῇ ἐπαύριον ἐξῆλθε σὺν τῷ βαρνάβᾳ εἰς δέρβην.

20 * Cvmqve euangelizaſſent ciuitati illi, & docuiſſent multos, reuerſi ſunt Lyſtram & Iconium, & Antiochiam:

20 * Εὐαγγελισάμενοί τε τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ μαθητεύσαντες ἱκανούς, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν λύστραν καὶ ἰκόνιον καὶ ἀντιόχειαν·

21 * Confirmãtes animas diſcipulorum, exhortantésque vt permanerent in fide, & quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei.

21 * ἐπιστηρίζοντες τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, παρακαλοῦντες ἐμμένειν τῇ πίστει, καὶ ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

22 * Et cùm conſtituiſſent illis per ſingulas eccleſias presbyteros, & oraſſent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino in quem crediderunt.

22 * χειροτονήσαντες δὲ αὐτοῖς πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν, προσευξάμενοι μετὰ νηστειῶν, παρέθεντο αὐτοὺς τῷ κυρίῳ εἰς ὃν πεπιστεύκεισαν.

23 * Tranſeuntésque Piſidiam, venerunt in Pamphyliam.

23 * καὶ διελθόντες τὴν πισιδίαν ἦλθον εἰς παμφυλίαν.

24 * Et loquentes verbum Domini in Italiam Pergen, deſcenderunt in †Attaliam.

24 * καὶ λαλήσαντες ἐν πέργῃ τὸν λόγον, κατέβησαν εἰς ἀτταλείαν.

וַיְהִי דְּשַׁבְּתָא דַּארְבְּעָא דְצוֹמָא לט

וְלַיּוֹמָא אַחֲרָנָא נְפַק לַהּ מִן חַמָּן עִם בַּרְנַבָּא [a]וְאִתּוֹ לְדֶרְבְּא מְדִינְתָּא׃ [20] וְכַד [b]תַּלְמִדוּ
הֲוֹו לְכַּגְיָא וְהַפְכוּ אִתּוֹ לְלוּסְטְרָא מְדִינְתָּא וְלְאִיקַנְיוֹן וְלַאנְטִיכְיָא׃ [21] כַּד [c]מְשַׁרְרִין הֲוֹו נַפְשָׁתְהוֹן דְּתַלְמִידָא
[d]וּבָעֵין הֲוֹו מָנְהוֹן [e]דְּנְקוֹן [f]בְּהֵימָנוּתָא וְאָמְרִין הֲוֹו לְהוֹן [g]דְּבְאוּלְצָנָא סַגִיאָא [h]וְלָא [i]לְמֵעַל לְמַלְכוּתָא דַּאלָהָא׃
[22] [k]וְאַקִימוּ לְהוֹן בְּכָל [l]עִדְתָּא קַשִׁישָׁא כַּד [m]צָמִין הֲוֹו עַמְהוֹן [n]וְמְצַלִּין [o]וּמְגַעֲלִין הֲוֹו לְהוֹן לְמָרֵן הַו׃ [p]דְּהֵימְנוּ בֵּה׃
[23] וְכַד [q]אֶתְכְּרִכוּ בַּאתְרָא דְּפִסִידְיָא [r]אֲתוֹ לְהוֹן לְפַמְפוּלְיָא׃ [24] וְכַד מַלּוּ בְּפֶרְגָא מְדִינְתָּא [s]מָלְכָא
דְּמָרְיָא נְחֵת לְהוֹן לַאטַלְיָא׃

[a] אִתָּא [b] תַּלְמֵר כמו לְמַד [c] שַׁרר [d] בְּעָא [e] קַנֵּא [f] הֵימִן [g] אֲרַץ [h] צריך [i] עֵלל [k] קוּם [l] העדה [m] צוֹם [n] צְלָא פלל [o] גְּעַל הפעל [p] הֵימֵן [q] כְּרֵךְ הוֹר [r] אֵתָא [s] מַלַל

25 * Et ab hinc pergentes per mare venerunt Antiochiam, quoniam inde commendati fuerant gratiæ Domini ad opus illud quod peregerunt.

26 * Quum autem conuenisset tota Ecclesia, narrauerunt quæcunque egisset Deus cum ipsis, eúmque reserasse fores fidei Gentibus.

27 * Et multum temporis illic egerunt apud discipulos.

CAP. XV.

1 DEscenderant autem quidam à Iihoudæa, & docebant fratres, Nisi circuncidamini ritu legis, non potestis seruari.

2 * Proinde ortus est tumultus plurimus & disceptatio Paulo & Barnabbæ cum eis; factúmque est vt ascenderint Paulus & Barnabba, & alij cum eis ad Apostolos & Presbyteros, qui erant in Ourischlem, propter hanc quæstionem.

3 * Itaq; deducens dimisit eos Ecclesia: & obiuerunt totam Phœniciam, atque adeò per Scamaritanos, renuntiantes de conuersione Gentium, & affecerunt gaudio magno omnes fratres.

Matutinis feria v. Secretorum.

4 * Quum autẽ peruenissent ad Ourischlem, excepti sunt ab Ecclesia, & ab Apostolis, & Presbiteris & renuntiarunt quæcunque egerat secum Deus.

5 * Sed inquiunt surrexerunt homines illi ex doctrina Perischæorum, qui crediderunt: dicunt autem, oportebat vos circuncidere eos, & præcipere vt obseruent Legem Mousche.

6 * Congregati sunt itaque Apostoli & Presbyteri, vt prouiderent huic sermoni [negotio.]

7 * Multáque habita disceptatione, surrexit Schemeoun & dixit eis, Viri fratres, vos scitis à primis diebus per os meum, meum, inquam, elegisse Deum vt audirent Gentes sermonem Euangelij, & crederent.

8 * Et Deus qui nouit corda, suffragatus est eis, dedítque eis Spiritum Sanctitatis sicut & nobis.

9 * Nihílque discreuit inter nos, & eos, quippe qui purgauerit fide corda eorum.

---

25 וּמִן הַמָּן [z] רְדוּ בְּיַמָּא וְאַתוּ לְהוֹן לַאנְטִיכְיָא מָטַל דְּמִן הַמָּן מַגְעִלִין הֲווֹ [aa] לְטַיבוּתֵהּ דְּמָרְיָא לַעֲבָדָא הַהוּ דְשַׁלְּמוּ :

26 וְכַד כְּנִשׁוּ כָּלָּה עִדְתָּא [x] מְשַׁתְּעִין הֲווֹ כָּל מֵדֶם דַּעֲבַד אֱלָהָא עִמְּהוֹן וְדִפְתַּח חַרְעָא [y] דְּהֵימָנוּתָא לְעַמְמֵא :

27 [z] וְזַבְנָא סַגִיאָא הֲווֹ חַמָּן לְוָת תַּלְמִידָא :

קפלאוץ יח

1 [a] נְחֵתוּ הֲווֹ דֵּין אֱנָשָׁא מִן יְהוּד [b] וּמַלְפִין הֲווֹ לְהוֹן לַאחֵא דְּאִנְהוּ דְּלָא גָּזְרִין אַנְתּוּן [c] בְּעַיְדָא דְּמָנוּסָא לָא מְשָׁכְּחִין אַנְתּוּן

[d] לְמֵחָא : 2 [e] וְהָוָא שְׁגוּשְׁיָא סַגִיאָא [c] וּבְעָתָא לְפוֹלוֹס וְלִבַרְנַבָּא עִמְּהוֹן וְהָוֹת [f] דְּנָסְקִין פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָּא וְאָחֳרְנָא עִמְּהוֹן

לְוָת שְׁלִיחֵא וְקַשִׁישֵׁא דַּבְּאוּרְשְׁלֵם מָטַל הָדָא בְּעָתָא : 3 [g] וְלַוְיַת שַׁדְּרַת אִנּוּן [h] עִדְתָּא [i] וְרַדִין הֲווֹ בְּכָלָּה פּוּנִיקָא וְאַף

בֵּית שָׁמְרַיָא כַּד [k] מְשַׁתְּעִין הֲווֹ עַל [l] פּוּנָיָא דְּעַמְמֵא וְעָבְדִין הֲווֹ [m] חֲדוּתָא רַבְּתָא לְכָלְהוֹן אַחֵא :

[z] רְדָא [aa] טוב
[x] שְׁעָא סיפר [y] הֵימִן
[z] זַבְנָא זמן [a] נְחֵת
[b] אַלֵף [c] עֵד אוּ וַעַד
[d] חַיָא [e] בְּעָא [f] נְסַק
[g] לְוָא [h] קהל [i] רְדָא
[k] שַׁעָא מספרים
[l] פְּנָא תשובה [m] חֲדָא

Supr. 13. a. 1.

25 * Et inde nauigauerunt Antiochiam, vnde erant traditi gratiæ Dei in opus quod compleuerunt.

26 * Cùm autem veniſſent, & congregaſſent eccleſiam, retulerunt quãta feciſſet Deus cum illis, & quia aperuiſſet Gentibus oſtium fidei.

27 * Morati ſunt autẽ tempus non modicum cum diſcipulis.

CAP. XV.

Gal. 5. a. 2.

1 * ET quidam deſcendẽtes de Iudæa, docebant fratres: Quia niſi circuncidamini ſecundum morem Moyſi, non poteſtis ſaluari.

2 * Facta ergo ſeditione non minima Paulo & Barnabæ aduerſus illos, ſtatuerunt vt aſcenderent Paulus & Barnabas, & quidam alij ex illis ad Apoſtolos & presbyteros in Ieruſalem, ſuper hac quęſtione.

3 * Illi ergo deducti ab eccleſia pertranſibant Phœnicen & Samariam, narrantes conuerſionem Gentium: & faciebãt gaudium magnum omnibus fratribus.

4 * Cùm autem veniſſent Ieroſolymam, ſuſcepti ſunt ab eccleſia & ab Apoſtolis & ſenioribus, annuntiantes quãta Deus feciſſet cum illis.

5 * Surrexerunt autem quidam de hæreſi Phariſæorum qui crediderunt, dicentes, Quia oportet circuncidi eos, præcipere quoque ſeruare legem Moyſi.

6 * Conueneruntque Apoſtoli & ſeniores videre de verbo hoc.

Supr. 10. b. 20.

7 * Cùm autem magna conquiſitio fieret, ſurgẽs Petrus dixit ad eos, Viri fratres, vos ſcitis quoniam ab antiquis diebus Deus in nobis elegit, per os meum audire Gentes verbum Euangelij, & credere.

Supr. 10. b. 43.

8 * Et qui nouit corda Deus, teſtimonium perhibuit, dans illis Spiritum ſanctum ſicut & nobis.

9 * Et nihil diſcreuit inter nos & illos, fide purificans corda eorum.

25 * καὶ ἐκεῖθεν ἀπέπλευσαν εἰς ἀντιόχειαν, ὅθεν ἦσαν παραδεδομένοι τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ εἰς τὸ ἔργον ὃ ἐπλήρωσαν.

26 * παραγενόμενοι δὲ καὶ συναγαγόντες τὴν ἐκκλησίαν, ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν, καὶ ὅτι ἤνοιξε τοῖς ἔθνεσι θύραν πίστεως.

27 * διέτριβον δὲ ἐκεῖ χρόνον οὐκ ὀλίγον σὺν τοῖς μαθηταῖς.

ιέ.

1 * Καί τινες κατελθόντες ἀπὸ τῆς ἰουδαίας, ἐδίδασκον τοὺς ἀδελφούς, ὅτι ἐὰν μὴ περιτέμνησθε τῷ ἔθει μωϋσέως, οὐ δύνασθε σωθῆναι.

2 * γενομένης οὖν στάσεως καὶ συζητήσεως οὐκ ὀλίγης τῷ παύλῳ καὶ τῷ βαρνάβᾳ πρὸς αὐτούς, ἔταξαν ἀναβαίνειν παῦλον καὶ βαρνάβαν καί τινας ἄλλους ἐξ αὐτῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους καὶ πρεσβυτέρους εἰς ἱερουσαλὴμ, περὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

3 * οἱ μὲν οὖν προπεμφθέντες ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, διήρχοντο τήν φοινίκην καὶ σαμάρειαν, ἐκδιηγούμενοι τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἐθνῶν, καὶ ἐποίουν χαρὰν μεγάλην πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς.

4 * παραγενόμενοι δὲ εἰς ἱερουσαλὴμ ἀπεδέχθησαν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων, ἀνήγγειλαν τε ὅσα ὁ θεὸς ἐποίησε μετ' αὐτῶν.

5 * ἐξανέστησαν δέ τινες τῶν ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν φαρισαίων, πεπιστευκότες, λέγοντες ὅτι δεῖ περιτέμνειν αὐτοὺς, παραγγέλλειν τε τηρεῖν τὸν νόμον μωϋσέως.

6 * συνήχθησαν δὲ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἰδεῖν περὶ τοῦ λόγου τούτου.

7 * πολλῆς δὲ συζητήσεως γενομένης, ἀναστὰς πέτρος εἶπε πρὸς αὐτούς· ἄνδρες ἀδελφοὶ, ὑμεῖς ἐπίστασθε ὅτι ἀφ' ἡμερῶν ἀρχαίων ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν ἐξελέξατο, διὰ τοῦ στόματός μου ἀκοῦσαι τὰ ἔθνη τὸν λόγον τοῦ εὐαγγελίου, καὶ πιστεῦσαι.

8 * καὶ ὁ καρδιογνώστης θεὸς ἐμαρτύρησεν αὐτοῖς, δοὺς αὐτοῖς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, καθὼς καὶ ἡμῖν,

9 * καὶ οὐδὲν διέκρινε μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ αὐτῶν, τῇ πίστει καθαρίσας τὰς καρδίας αὐτῶν.

דְּצַפְרָא דְּחַמְשָׁא ᵃ דְּאַרְזָא מ

4 וְכַד ᵇ אֲתוֹ לְאוּרְשְׁלֵם אִתְקַבְּלוּ מִן עִדְתָּא וּמִן שְׁלִיחֵא וּמִן קַשִּׁישֵׁא ᶜ וְאִשְׁתַּעִיו לְהוֹן כָּל מָא דַּעֲבַד עִמְּהוֹן אֱלָהָא׃

5 ᵈ קָמוּ דִּין אֲנָשָׁא אִילֵּין ᶜ דְּהַימְנוּ הֲווֹ מִן ᶠ יוּלְפָנָא דַּפְרִישָׁא וַאֲמְרִין דְּלָא הֲוָא לְכוֹן ᵍ לְמֶגְזַר אֵנוֹן וְחַפָּקְדִין אֵנוֹן

ʰ דְּנָטְרוּן נָמוֹסָא דְּמוּשֶׁא׃ 6 אֶתְכַּנְּשׁוּ דִּין שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא ⁱ דְּנָחְזוּן עַל ᵏ מִלְּתָא הָדָא׃ 7 וְכַד הֲוָת בְּעָתָא סַגִּיאָתָא

קָם שִׁמְעוֹן וַאֲמַר לְהוֹן גַּבְרָא אָחִין אַנְתּוּן יָדְעִין אַנְתּוּן דִּמִן יוֹמָתָא קַדְמָיָא מִן פּוּמִי דִּילִי גְּבָא אֱלָהָא דִּנְשְׁמְעוּן עַמְּמָא

ˡ מִלְּתָא ᵐ דְּסַבְּרְתָּא ⁿ וְנַהֵימְנוּן׃ 8 וַאלָהָא דְּיָדַע ᵖ דַּבְּלִבְּוָתָא אַסְהֵד עֲלֵיהוֹן וְיָהֵב לְהוֹן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא אַיְךְ דִּלָן׃

9 וּמַדֵּם לָא פְּרַשׁ בֵּינִין וְלֵהוֹן מָטַל דְּרַכִּי בְּהַימָנוּתָא לְבָוָתְהוֹן׃

ᵃ רְזָא סוד
ᵇ אֲתָא ᶜ שַׁעְיָא
ᵈ קוּם ᵉ חֵימֵן ᶠ אֵלַף
ᵍ גְּזַר מוֹל ʰ נְטַר נצר
ⁱ חֲזָא
ᵏ מַלַּל
ˡ בְּעָא ᵐ מִלָּה ⁿ נשורה
ᵒ חֵימַן ᵖ לֵב

10 * Nunc ergo quid tentatis Deum, vt imponatis iugum ceruici discipulorum, quod nec patres nostri, nec nos potuimus perferre?

11 * Sed per gratiam Domini nostri Jeschua Meschicho credimus nos seruatum iri perinde vt eos.

12 * Tacuit autem tota turba, & audiebant Paulum & Barnabba referentes quanta edidisset Deus per manus ipsorum signa & virtutes inter Gentes.

Feria III. hebdom. IIII. Ieiunij.

13 * Vbi autem conticuissent, surrexit Jaakoub, & ait, Viri fratres, audite me.

14 * Schemeoun retulit nobis quomodo cœperit Deus eligere ex Gentibus populum nomini suo.

15 * Et huic rei consonant verba prophetarum, prout scriptum est:

16 * Post hæc reuertar, & erigam tabernaculum Dauid quod cecidit; & ædificabo quod collapsum est ex eo, atque illud restaurabo.

17 * Adeò vt requirant cæteri homines Dominum, & omnes Gentes super quas inuocatum est nomen meum: dicit Dominus qui facit hæc omnia.

18 * Nota sunt ab æuo opera Dei.

19 * Quamobrem ego dico eos non esse contundendos qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum.

20 * Sed mittemus ad eos, vt abstineant à pollutione sacrificij, & à scortatione, & strangulato, & sanguine.

21 * Mousche enim ab ætatibus antiquis in omni ciuitate habet præcones in synagogis, qui per singula Sabbatha legant eum.

22 * Tunc Apostoli & Presbyteri cum tota Ecclesia elegerunt viros ex se, quos miserunt Antiochiam vnà cum Paulo & Barnabba, nempe Iihoudo qui vocatur Bar-Schabbo, & Schilo viros qui primarij erant inter fratres.

Medio Ieiunio.

23 * Porrò scripserunt epistolam per manus eorum [quam deferrent] hoc modo: Apostoli & presbyteri, & fratres, ijs qui sunt Antiochiæ, & in Syria, & Cilicia fratres ex Gentibus, pacem. [Salutem].

---

10 וְהַשָּׁא אַנְחוּן מָנָא [a] מְנַסִּין אַנְחוּן לַאלָהָא אַיך [b] דְתְסִימוּן [c] נִירָא עַל צַוְרֵיהוֹן דְתַלְמִידָא אַינָא דָאף לָא אֲבָהָתַן אַף
[a] נָסָא [b] סוּם [c] פִּיר׳עוֹל

11 לָא חֵנַן [d] אֶשְׁכַּחַן [e] לְמֶטְעַן׃ 11 אֶלָּא בְּטַיבוּתֵהּ דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְהֵימְנִינַן [f] דְנִחֵא [g] אַכָּיָתְהוֹן׃ 12 וְשָׁתְקוּ כֻּלֵּה
[d] שְׁכַח יכל [e] טָעַן נשא [f] חַיָּא [g] כְּמוֹהֹם

בְּנָשָׁא וְשָׁמְעִין הֲוֹו לְפוֹלוֹס וְלִבַרְנַבָא [h] דְמָשְׁתַּעִין הֲוֹו עַל מָא דַעֲבַד אֱלָהָא [i] בְּאִידַיהוֹן [j] אָתְוָתָא וְגִבְרְוָתָא בְּעַמְמֵא׃
[h] שַׁעְיָא סיפר [i] יַר [j] אוֹתוֹת

יום תְּלָתָא רְשַׁבְּתָא [k] רְבִיעָאָה [l] וְצוֹמָא מא
[k] צוֹם [l] שְׁמַע שַׁעְיָא

13 וּבָתַר דְשָׁתְקוּ קָם יַעֲקוֹב וַאמַר גַּבְרָא אַחִין [m] שׁוּמְעוּנִי׃ 14 שֶׁמְעוֹן [n] אֶשְׁתַּעִי לְכוֹן אֵיכַנָא שָׁרִי אֱלָהָא לְמִגְבָּא מִן
[m] גְּבָרָא שְׁלַם הסכים [n] שִׁמְעוֹן

עַמְמֵא עַמָּא לִשְׁמֵהּ׃ 15 וְלֶהָדָא [o] שָׁלְמָן [p] מֶלֵיהוֹן דַנְבִיָא אַיך מָא דַכְתִיב׃ 16 דְמִן בָּתַר הָלֵין [q] אֶתֱפוּךְ [r] וְאָקִים
[o] מַלֵּל [p] חֲפַךְ [q] קוּם

מַשְׁכְּנֵהּ דְדָוִיד אַינָא דְנָפַל [s] וְאִבְנֵא מֵהֵם דְנָפַל מָנֵהּ [t] וְאָקִימְיוּהִי׃ 17 אַיך [u] דְנֶבְעוּן שַׁרְכְּהוֹן דְבְנֵינְשָׁא לְמָרְיָא
[r] בְּנָא [s] קוּם [t] בְּעָא [u] בְּנָא

10 * Nunc ergo quid tentatis Deum, imponere iugum ſuper ceruices diſcipulorum; quod neque patres noſtri neque nos portare potuimus?

11 * Sed per gratiam Domini Ieſu Chriſti credimus ſaluari, quemadmodum & illi.

12 * Tacuit autem omnis multitudo: & audiebant Barnabam & Paulum narrantes quanta Deus feciſſet ſigna & prodigia in Gentibus per eos.

13 * Et poſtquam tacuerunt, reſpondit Iacobus, dicens, Viri fratres, audite me.

14 * Simon narrauit quemadmodū primùm Deus viſitauit ſumere ex Gentibus populum nomini ſuo.

15 * Et huic concordant verba Prophetarum, ſicut ſcriptum eſt:

16 * Poſt hæc reuertar, & reædificabo tabernaculum Dauid, quod décidit, & diruta eius reædificabo, & erigam illud:

17 * Vt requirant cæteri hominum Dominum, & omnes gentes ſuper quas inuocatum eſt nomen meum, dicit Dominus faciens hæc.

18 * Notum à ſeculo eſt Domino opus ſuum.

19 * Propter quod ego iudico, nō inquietari eos qui ex Gentibus conuertuntur ad Deum.

20 * Sed ſcribere ad eos vt abſtineant ſe à contaminationibus ſimulachrorum, & fornicatione, & ſuffocatis, & ſanguine.

21 * Moyſes enim à temporibus antiquis habet in ſingulis ciuitatibus qui eū prædicent in ſynagogis, vbi per omne ſabbathum legitur.

22 * Tūc placuit Apoſtolis & ſenioribus cum omni eccleſia, eligere viros ex eis, & mittere Antiochiam cum Paulo & Barnaba, Iudam, qui cognominabatur Barſabas, & Silam viros primos in fratribus:

23 * Scribentes per manus eorū †. APOSTOLI & ſeniores, fratres, his qui ſunt Antiochiæ & Syriæ & Ciliciæ fratribus ex Gentibus, ſalutem.

Amos. 9. c. 11.

Epiſtolā continentē hæc

Infr. 15. c. 29. & 21. c. 25.

10 * νῦν οὖν τί πειράζετε τὸν θεὸν ἐπιθεῖναι ζυγὸν ἐπὶ τὸν τράχηλον τῶν μαθητῶν, ὃν οὔτε οἱ πατέρες ἡμῶν οὔτε ἡμεῖς ἰσχύσαμεν βαστάσαι;

11 * ἀλλὰ διὰ τῆς χάριτος τοῦ κυρίου Ἰησοῦ πιστεύομεν σωθῆναι, καθ' ὃν τρόπον κἀκεῖνοι.

12 * ἐσίγησε δὲ τὸ πλῆθος ἅπαν, καὶ ἤκουον Βαρνάβα καὶ Παύλου ἐξηγουμένων ὅσα ἐποίησεν ὁ θεὸς σημεῖα καὶ τέρατα ἐν τοῖς ἔθνεσι δι' αὐτῶν.

13 * Μετὰ δὲ τὸ σιγῆσαι αὐτοὺς, ἀπεκρίθη Ἰάκωβος λέγων, ἄνδρες ἀδελφοί, ἀκούσατέ μου.

14 * Συμεὼν ἐξηγήσατο καθὼς πρῶτον ὁ θεὸς ἐπεσκέψατο λαβεῖν ἐξ ἐθνῶν λαὸν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

15 * καὶ τούτῳ συμφωνοῦσιν οἱ λόγοι τῶν προφητῶν, καθὼς γέγραπται.

16 * μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω καὶ ἀνοικοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαβὶδ τὴν πεπτωκυῖαν, καὶ τὰ κατεσκαμμένα αὐτῆς ἀνοικοδομήσω, καὶ ἀνορθώσω αὐτήν,

17 * ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων τὸν κύριον, καὶ πάντα τὰ ἔθνη ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, λέγει κύριος ὁ ποιῶν πάντα ταῦτα.

18 * ἄ ἐστι γνωστὰ ἀπ' αἰῶνος αὐτῷ.

19 * διὸ ἐγὼ κρίνω μὴ παρενοχλεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν ἐθνῶν ἐπιστρέφουσιν ἐπὶ τὸν θεόν.

20 * ἀλλὰ ἐπιστεῖλαι αὐτοῖς τοῦ ἀπέχεσθαι τῶν ἀλισγημάτων τῶν εἰδώλων καὶ τῆς πορνείας καὶ τοῦ πνικτοῦ καὶ τοῦ αἵματος.

21 * Μωσῆς γὰρ ἐκ γενεῶν ἀρχαίων κατὰ πόλιν τοὺς κηρύσσοντας αὐτὸν ἔχει, ἐν ταῖς συναγωγαῖς κατὰ πᾶν σάββατον ἀναγινωσκόμενος.

22 * τότε ἔδοξε τοῖς ἀποστόλοις καὶ τοῖς πρεσβυτέροις σὺν ὅλῃ τῇ ἐκκλησίᾳ, ἐκλεξαμένους ἄνδρας ἐξ αὐτῶν πέμψαι εἰς Ἀντιόχειαν σὺν τῷ Παύλῳ καὶ Βαρνάβᾳ, Ἰούδαν τὸν ἐπικαλούμενον Βαρσαβᾶν, καὶ Σίλαν, ἄνδρας ἡγουμένους ἐν τοῖς ἀδελφοῖς·

23 * Γράψαντες διὰ χειρὸς αὐτῶν τάδε· οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοὶ, τοῖς κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ Συρίαν καὶ Κιλικίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ ἐθνῶν, χαίρειν.

°קרא

10 וְכִלְהֵין עַמְמָא אוֹלִין °דְּאִתְקְרִי שְׁמִי עֲלֵיהוֹן אֲמַר מָרְיָא דְּעָבַד חֲלִין כְּלֵהֵין׃ 18 יְדִיעִין אֲנוּן מִן עָלְמָא עֲבִדְוֹהִי דְּאִתְגְּלֵי׃

19 מְטוֹל הָדָא אֲנָא אֲמַר אֲנָא דְּלָא נָהֲווֹן שָׁחֲקִין לְאִלֵּין דְּמִן עַמְמָא [p]מְהַפְּנִין לְוָת אֱלָהָא׃ 20 אֶלָּא [q]נִשְׁחֲלָה לְהוֹן

[r]דְּנֶהֱווֹן פְּרִיקִין [s]מִן [t]סְאוֹבְתָא דְּדַבְיְתָא וּמִן [u]זְנְיוּתָא וּמִן דַּחֲנִיקָא וּמִן דְּמָא׃ 21 מוֹשֶׁא גִּיר מִן דָּרֵא קַדְמָיֵא בְּכָל

[v]שַׁבַּת [w]קָרְיָא [x]גְּבָא מְרִינָא אִית הָוָא לֵהּ בָּרְיְתָא בַּכְנוּשָׁתָא דְּבְכָל [y]שַׁבִּין °קָרִין לֵהּ׃ 22 הֵידִין שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא עִם כֻּלֵּהּ עִדְתָּא [z]גְּבוֹ וְגַבְּרָא

מִנְהוֹן וְשַׁדְּרוּ לַאנְטְיוֹכִי עִם פּוֹלוֹס וּבַרְנַבָא לִיהוּדָא דְּמֶתְקְרָא בַּרְשַׁבָּא וְלִשְׁילָא גַּבְרָא דְּרִישָׁא הָוֹו בְּהוֹן בַּאחָא׃

דְּפַלְגָה דְּצוֹמָא מב

[a]וְ 23 וְכַתְבוּ אֶגַּרְתָּא [b]בְּאִידֵיהוֹן הָכַנָא שְׁלִיחָא וְקַשִּׁישָׁא וְאָחָא לַאוֹלִין דְּאִית בַּאנְטְיוֹכִי וַבְסוּרְיָא וַבְקִילִיקְיָא אָחָא דְּמִן עַמְמָא שְׁלָם׃

24 ✣ ܕܫܡܥܢ ܐܢܚܢ ܕܐܢܫ ܡܢ ܠܘܬܢ ܢܦܩܘ ܘܐܬܒܗܘ ܠܒܒܬܟܘܢ ܒܡܠܝܗܘܢ ܕܐܡܪܝܢ ܕܬܬܬܕܪ ܐܢܬܘܢ ܘܢܛܪܝܢ ܢܡܘܣܐ ܕܠܐ ܦܩܕܢܢ ܐܢܚܢ ܠܟܘܢ ܗܕܐ ✣ 25 ܫܠܝܚ ܗܘܝܢ ܒܟܠܗ ܚܕ ܘܐܬܪܥܝܢ ܠܡܫܕܪ ܠܟܘܢ ܓܒܪܐ ✣ 26 ܠܘܬ ܒܪܢܒܐ ܘܦܘܠܘܣ ✣ 27 ܓܒܪܐ ✣ ܕܡܣܪܝ ܢܦܫܬܗܘܢ ܒܫܡܗ ܕܡܪܢ ܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ✣ 28 ܫܕܪܢ ܥܡܗܘܢ ✣ ܝܗܘܕܐ ✣ ܘܫܝܠܐ ✣ ܕܗܢܘܢ ✣ ✣ ✣

* Quoniam audiuimus, quia quidam ex nobis exeuntes, turbauerunt vos verbis, euertentes animas vestras, quibus non mandauimus.

* Placuit nobis collectis in vnum, eligere viros, & mittere ad vos cum charissimis nostris Barnaba & Paulo;

* Hominibus qui tradiderunt animas suas pro nomine Domini nostri Iesu Christi. * Misimus ergo Iudam & Silam, qui & ipsi vobis verbis referent eadem. * Visum est enim Spiritui sancto & nobis, nihil vltrà imponere vobis oneris quàm hæc necessaria.

* Vt abstineatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, à quibus custodientes vos, bene agetis. Valete.

Sup. 15. d.20. Inf.21. c.25.

* Illi ergo dimissi descenderunt Antiochiam: & cõgregata multitudine tradiderunt Epistolam.

* Quam cùm legissent, gauisi sunt super consolatione.

* Iudas aũt & Silas, & ipsi cùm essent prophetæ, verbo plurimo consolati sunt fratres, & confirmauerunt.

* Facto autem ibi aliquanto tempore, dimissi sunt cum pace à fratribus ad eos qui miserant illos.

* Visum est autem Silæ ibi remanere: Iudas autem solus abijt Ierusalem.

* PAVLVS autem & Barnabas demorabantur Antiochiæ, docẽtes, & euangelizantes cum alijs pluribus verbum Domini. * Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus, Reuertẽtes visitemus fratres per vniuersas ciuitates, in quibus prædicauimus verbum Domini, quomodo se habeant.

* Barnabas autem volebat secum assumere & Iohannem, qui cognominabatur Marcus.

* Paulus autem rogabat eum, vt qui discessisset ab eis de Pamphylia, & non venisset cũ eis in opus, nõ debere recipi.

* Facta est autem dissensio, ita vt discederent abinuicem, & Barnabas quidem assumpto Marco nauigaret Cyprum.

24 * ἐπειδὴ ἠκούσαμεν ὅτι τινὲς ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις ἀνασκευάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες περιτέμνεσθαι καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς οὐ διεστειλάμεθα.

25 * ἔδοξεν ἡμῖν γενομένοις ὁμοθυμαδὸν, ἐκλεξαμένους ἄνδρας πέμψαι πρὸς ὑμᾶς, σὺν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν Βαρνάβᾳ καὶ παύλῳ,

26 * ἀνθρώποις παραδεδωκόσι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

27 * ἀπεστάλκαμεν οὖν ἰούδαν καὶ σίλαν, καὶ αὐτοὺς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας τὰ αὐτά.

28 * ἔδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος πλὴν τῶν ἐπάναγκες τούτων·

29 * ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων καὶ αἵματος καὶ πνικτοῦ καὶ πορνείας, ἐξ ὧν διατηροῦντες ἑαυτοὺς, εὖ πράξετε· ἔρρωσθε.

30 * οἱ μὲν οὖν ἀπολυθέντες ἦλθον εἰς ἀντιόχειαν, καὶ συναγαγόντες τὸ πλῆθος, ἐπέδωκαν τὴν ἐπιστολήν.

31 * ἀναγνόντες δὲ, ἐχάρησαν ἐπὶ τῇ παρακλήσει.

32 * ἰούδας τε καὶ σίλας, καὶ αὐτοὶ προφῆται ὄντες, διὰ λόγου πολλοῦ παρεκάλεσαν τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ ἐπεστήριξαν.

33 * ποιήσαντες δὲ χρόνον, ἀπελύθησαν μετ' εἰρήνης ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν πρὸς τοὺς ἀποστόλους·

34 * ἔδοξε δὲ τῷ σίλᾳ ἐπιμεῖναι αὐτοῦ.

35 * Παῦλος δὲ καὶ Βαρνάβας διέτριβον ἐν ἀντιοχείᾳ, διδάσκοντες καὶ εὐαγγελιζόμενοι μετὰ καὶ ἑτέρων πολλῶν τὸν λόγον τοῦ κυρίου.

36 * μετὰ δέ τινας ἡμέρας εἶπε παῦλος πρὸς Βαρνάβαν, ἐπιστρέψαντες δὴ ἐπισκεψώμεθα τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν κατὰ πᾶσαν πόλιν, ἐν αἷς κατηγείλαμεν τὸν λόγον τοῦ κυρίου, πῶς ἔχουσι.

37 * Βαρνάβας δὲ ἐβουλεύσατο συμπαραλαβεῖν τὸν ἰωάννην τὸν καλούμενον μάρκον·

38 * παῦλος δὲ ἠξίου τὸν ἀποστάντα ἀπ' αὐτῶν ἀπὸ Παμφυλίας, καὶ μὴ συνελθόντα αὐτοῖς εἰς τὸ ἔργον, μὴ συμπαραλαβεῖν τοῦτον.

39 * ἐγένετο οὖν παροξυσμὸς, ὥστε ἀποχωρισθῆναι αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων, τόν τε βαρνάβαν παραλαβόντα τὸν μάρκον ἐκπλεῦσαι εἰς κύπρον.

---

* שְׁרָא נְבִיא הֲוָו׃ 33 וְכַד הֲוָו תַמָּן זַבְנָא שַׁרִּו אִנּוּן אֲחָא בַּשְׁלָמָא לְוָת שְׁלִיחָא׃
יום חמשא ושבתא וארבעא ורישמא מג
34 פַּוּלוֹס דֵּין וּבַרְנַבָּא קָוִיו תַּמָּן בַּאנְטִיוֹכִי וּמַלְפִין חָנוֹ וּמְסַבְּרִין עִם אַחֲרָנֵא מַגִּיאֵא מֶלְּתְהּ דְּאַלָּהָא׃
35 וּבָתַר יוֹמָתָא אֲמַר פַּוּלוֹס לְבַרְנַבָּא נֶהְפְּנָא וְנִסְעוֹר לַאחָא דַּכָּל מְדִינָא דַּכְרִזְנָא בָּהּ מֶלְּתָא דַּאלָהָא וְנֶחְזֵא מָנָא
36 עֲבִידִין׃ 37 בַּרְנַבָּא דֵּין צָבֵא הֲוָא דְּיִדַּבַּר לְיוחָנָן הוּ דְּאִתְכַּנִי מַרְקוֹס׃ 38 פַּוּלוֹס דֵּין לָא יָבֵא הֲוָא
דְּנֶדְבְּרֵהּ עִמְּהוֹן מֶטֶל דְּשִׁבַּק הֲוָא אִנּוּן כַּד הֲנוּן בְּפַמְפוּלִיָא וְלָא אֲזַל עִמְּהוֹן׃ 39 מָטַל הֲנָא חָרִינָא פְּרִשׁוּ חַד מִן
חַד וּבַרְנַבָּא רְבַר לְמַרְקוֹס וְרַדוּ בְיַמָּא וְאַזְלוּ לְהוֹן לְקוּפְרוֹס׃

40 * *Paulus verò delegit ſibi Schilou, et exiit quum commendatus eſſet à fratribus gratiæ Dei.*

41 * *Obiitque Syriam & Ciliciam, confirmabatque Eccleſias: & peruenit Derben ciuitatem, & Lyſtram.*

Feria VI. hebdomadis IIII. Ieiunij.

CAP. XVI.

1 ERat autem illic diſcipulus quidam nomine Timotheus, filius Iihoudææ cuiuſdam fidelis, cæterùm patre Gentili.

2 * *Omneſque diſcipuli ex Lyſtris, & Iconio huic dal ant teſtimonium.*

3 * *Hunc volebat Paulus aſſumere vt eum duceret ſecum; & acceptum eum circuncidit propter Iihudæos, qui erant in illa regione, nouerant enim omnes patrem eius Gentilem fuiſſe*

4 * *Quum autem proficiſcerentur per vrbes, prædicabant & docebant eos vt obſeruarent placita illa, quæ ſcriptis mandauerant Apoſtoli & Presbyteri qui erant in Ouriſchlem.*

5 * *Itaque Eccleſiæ cõfirmabantur fide, multiſque fiebant numero quotidie.*

6 * *Porrò peragrarunt Phrygiam & Galatiam regiones, & prohibuit eos Spiritus Sanctitatis, ne loquerentur ſermonem Dei in Aſia.*

7 * *Quumque veniſſent Myſiam regionem, volebant proficiſci illinc Bithyniam, ſed non permiſit eis Spiritus Ieſchua.*

Sabbatho IIII. Ieiunij.

8 * *Quumque exiſſent ex Myſia, venerunt Troadem regionem.*

9 * *Et per viſum nocte apparuit Paulo, quaſi vir quidam Macedo ſtans, & efflagitans ab eo dicens: Veni Macedoniam, & fer mihi opem.*

10 * *Quum autem viſum vidiſſet Paulus, ſtatim ſtuduimus adire Macedoniam, quippe qui intelligeremus Dominum noſtrum nos vocaſſe vt euangelizaremus eis.*

11 * *Pergentes itaque ex Troade direximus iter ad Samothraciam, & illinc poſtridie venimus Neapolim vrbem.*

---

40 פּוֹלוֹס דִּין גְּבָא לַהּ לְשִׁילָו וְנָפַק כַּד [n] מַגְעַל מִן אֲתָא [o] לְטִיבוּתָה דַּאלָהָא ׃
41 וְנָקִילִיקְיָא [p] וְטַקְיֵם [q] עְדָתָא וּמַטִי הֲוָא לְדַרְבָא טְרִינְתָא וַלּוּסְטְרָא ׃

עָרוּבְתָא דַּארְבַּע דְּצוֹמָא מר קפלאון יו

1 אִית הֲוָא דֵּין תַּמָּן תַּלְמִידָא חַד דַּשְׁמֵהּ טִימָתְאוֹס בְּרָה דְּיהוּדִיתָא חֲדָא [a] מְהַימְנְתָא וְאַבוּהִי [b] אַרְמָיָא ׃
2 וְכָלְהוֹן [c] תַּלְמִידָא דְּמִן לוּסְטְרָא וּמִן אִיקַנִין [d] מַסְהֲדִין הֲווֹ עֲלוֹהִי ׃ 3 לְהָנָא צְבָא הֲוָא פּוֹלוֹס [e] דְּנָדְבְּרִיהִי עֲשָׂה
וְנָסַב גְּזָרָה מָטַל יְהוֹדָיֵא דְּאִית הֲווֹ בַּאתְרָא יָדְעִין הֲוֹ גֵּיר כֻּלְהוֹן לְאַבוּהִי דְּאַרְמָיָא הֲוָא ׃ 4 וְכַד אָזְלִין הֲווֹ בְּמַדִינְתָא׃
[f] מַכְרִזִין הֲווֹ [g] וּמַלְפִין לְהוֹן דִּנְהֲווֹן נָטְרִין פּוּקְדָנָא אִילֵּין דִּכְתַבוּ שְׁלִיחֵא וְקַשִּׁישֵׁא דִּבְאוּרְשְׁלֵם ׃

[n] גְּעַל מפוקד [o] טוב
[p] קום [q] קהל

[a] סימן [b] גוי
[c] לְמֹר [d] סְחֵד [e] וְדַבֵּר
לקה
[f] בְּרֵז [g] אַלֵּף

40 * Paulus verò electo Sila profectus est, traditus gratiæ Dei à fratribus.

40 * παῦλος δὲ ἐπιλεξάμενος σίλαν, ἐξῆλθε, παραδοθεὶς τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν.

41 * Perambulabat autem Syriam & Ciliciam, confirmans ecclesias: præcipiens custodire præcepta Apostolorum & seniorum.

41 * διήρχετο δὲ τὴν συρίαν καὶ κιλικίαν, ἐπιστηρίζων τὰς ἐκκλησίας.

CAP. XVI.

ις'.

1 PEruenit autem in Derben & Lystram. Et ecce, discipulus quidã erat ibi nomine Timótheus, filius mulieris Iudææ fidelis, patre Gentili.

1 * Κατήντησε δὲ εἰς δέρβην καὶ λύστραν, καὶ ἰδοὺ μαθητής τις ἦν, ὀνόματι τιμόθεος, υἱὸς γυναικός τινος ἰουδαίας πιστῆς, πατρὸς δὲ ἕλληνος,

2 Huic testimonium bonum reddebant qui in Lystris erant & Iconio fratres.

2 * ὃς ἐμαρτυρεῖτο ὑπὸ τῶν ἐν λύστροις καὶ ἰκονίῳ ἀδελφῶν.

3 Hunc voluit Paulus secum proficisci: & assumens circuncidit eum propter Iudæos qui erant in illis locis. Sciebant enim omnes quòd pater eius erat Gentilis.

3 * τοῦτον ἠθέλησεν ὁ παῦλος σὺν αὐτῷ ἐξελθεῖν, καὶ λαβὼν περιέτεμεν αὐτὸν, διὰ τοὺς ἰουδαίους τοὺς ὄντας ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις· ἤδεισαν γὰρ ἅπαντες τὸν πατέρα αὐτοῦ ὅτι ἕλλην ὑπῆρχεν.

4 Cùm autem pertransirent ciuitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis & senioribus qui erant Ierosolymis.

4 * ὡς δὲ διεπορεύοντο τὰς πόλεις, παρεδίδοσαν αὐτοῖς φυλάσσειν τὰ δόγματα τὰ κεκριμένα ὑπὸ τῶν ἀποστόλων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ.

5 Et Ecclesiæ quidem confirmabantur fide, & abundabant numero quotidie.

5 * αἱ μὲν οὖν ἐκκλησίαι ἐστερεοῦντο τῇ πίστει, καὶ ἐπερίσσευον τῷ ἀριθμῷ καθ' ἡμέραν.

6 Transeũtes autem Phrygiam & Galatiæ regionem, vetati sunt à Spiritu sancto loqui verbum † in Asia.

Dei

6 * διελθόντες δὲ τὴν φρυγίαν καὶ τὴν γαλατικὴν χώραν, κωλυθέντες ὑπὸ τοῦ ἁγίου πνεύματος λαλῆσαι τὸν λόγον ἐν τῇ ἀσίᾳ·

7 Cùm venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam: & non permisit eos Spiritus Iesu.

7 * ἐλθόντες κατὰ τὴν μυσίαν, ἐπείραζον κατὰ τὴν βιθυνίαν πορεύεσθαι· καὶ οὐκ εἴασεν αὐτοὺς τὸ πνεῦμα.

8 Cvm autem pertransissent Mysiam, descenderunt Troadem:

8 * Παρελθόντες δὲ τὴν μυσίαν, κατέβησαν εἰς τρωάδα.

9 Et visio per noctem Paulo ostensa est: Vir Macedo quidam erat stans, & deprecans eum, & dicens, Transiens in Macedoniam, adiuua nos.

9 * καὶ ὅραμα διὰ τῆς νυκτὸς ὤφθη τῷ παύλῳ· ἀνήρ τις ἦν μακεδὼν ἑστὼς, παρακαλῶν αὐτὸν, καὶ λέγων, διαβὰς εἰς μακεδονίαν βοήθησον ἡμῖν.

10 Vt autem visum vidit, statim quæsiuimus proficisci in Macedoniam, certi facti quòd vocasset nos Deus euangelizare eis.

10 * ὡς δὲ τὸ ὅραμα εἶδεν, εὐθέως ἐζητήσαμεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν μακεδονίαν, συμβιβάζοντες ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ κύριος εὐαγγελίσασθαι αὐτούς.

11 Nauigantes autem à Troade, recto cursu venimus Samothraciã, & sequenti die Neapolim.

11 * ἀναχθέντες οὖν ἀπὸ τῆς τρωάδος, εὐθυδρομήσαμεν εἰς σαμοθράκην· τῇ τε ἐπιούσῃ εἰς νεάπολιν·

---

5 בְּרַם עִדְּתָא ה מִתְקַיְמָן ו הֲוַי כְּהֵימָנוּתָא ז וְסָגְיָן ח הֲוַי ט בְּמִנְיָנָא כְּיוֹמָם ׃ 6 הַלִּכוּ דִין בְּפִרוּגְיָא וּבְגַלַטְיָא אַתְרָתָא י דִּי כ מְנָעוּ יָתְהוֹן מִן מַלָּלָא בְּאָסְיָא ׃ 7 וְכַד ל אֲתוֹ לְמוּסְיָא אַתְרָא צָבִין הֲווֹ דְּנָאוּלִין מִן תַּמָּן לְבִיתוּנְיָא וְלָא ש אַפְּסַת לְהוֹן רוּחָה דְּיֵשׁוּעַ ׃ 8 וְכַד נְפָקוּ מִן מוּסְיָא אֲתוֹ לְהוֹן לְטְרוֹאָס אַתְרָא דְּשַׁבְתָּא דַּאַרְבַּע דְּצוֹמָא מת ׃ 9 וּבְחֶזְוָא דְּלֵילְיָא אֶתְחֲזִי לְפוֹלוֹס אֵיךְ גַּבְרָא חַד מַקְדוֹנָיָא ב דְּקָאֵם וּבָעָא מֵנֵּהּ כַּד אֲמַר ג דְּתָא לְמַקְדוֹנְיָא ד וְעַדְרָנִי ׃ 10 כַּד דֵּין חֶזְנָא פּוֹלוֹס הָנָא חֲזוָא מֵחֲנָא צ צְבִין ף לְמֶפַּק לְמַקְדוֹנְיָא מְטַל ק דְּאִשְׁתַּכְלַן דְּמָרַן ר קְרָנָן ד דַּנְסַבַּר אֱנוּן ׃ 11 וְרַדִין מִן טְרוֹאוֹס ו וְתַרְצַן לְסַמוֹתְרַאקִי וּמִן תַּמָּן לְיוֹמָא אָתְרָנָא ת אֲתַיִן לְנִיאפּוֹלִים ׃

---

h קוֹם i חֲנָא k חֵימִן l סְגָא m מִנָא n כְּלָא o מְלַל p אֶתָא q אֲבָא r אֲזַל s אַפֵּס t חֲנָא חזין u קוֹם v אֲתָא w עֲבַר עזר x צְבָא y נְפַק z שְׁכַל a קְרָא b סַבַּר נשר c רְגָא d תְּרַץ e אֲתָא

h

12 * Et illinc Philippos, quæ eſt principium Macedoniæ, éſtque colonia. Egimus autem in ea ciuitate dies aliquot.

13 * Porrò exiuimus die Sabbathi extra portas ciuitatis ad littus fluminis, quoniam illic conſpiciebatur domus precationis: quúmque conſediſſemus, allocuti ſumus mulieres quæ conuenerant illic.

14 * Erátque mulier quædam venditrix purpuræ, quæ reuerebatur Deum, cui nomen erat Ludia ex Theatira vrbe; cuius aperuit cor Dominus noſter, audiítque quod dicebat Paulus.

15 * Proinde baptizata eſt, & filij domus eius [domeſtici]: petebat autem à nobis, & dicebat, Si verè confiditis me fidelem eſſe in Domino noſtro, venite, diuerſamini in ædibus meis. Et multum adegit nos.

Dominica quinta Ieiunij.

16 * Factum eſt autem quum proficiſceremur domum precationis vt occurrerit nobis adoleſcentula quædam, in qua erat Spiritus diuinationis; & faciebat dominis ſuis multum quæſtum diuinatione qua diuinabat.

17 * Et ſequebatur Paulum & nos, clamabátque & dicebat, Viri iſti ſerui ſunt Dei excelſi; & annuntiant vobis viam ſalutis.

18 * Et ita fecit multis diebus: ſed indignatus eſt Paulus, dixítque ſpiritui illi, Præcipio tibi in nomine Jeſchua Meſchicho, vt exeas ab ea. Eo igitur momento exijt.

19 * Quúmque vidiſſent heri eius abiiſſe ea ſpem quæſtus ſui, prehenderunt Paulum & Schilo, & trahendo adduxerunt eos in plateam.

20 * Et eos ſtiterunt ante magiſtratus, & primores vrbis. Dicebant autem, Homines iſti conturbant ciuitatem noſtram, quoniam Jihoudæi ſunt.

21 * Et prædicant ritus quos non licet nobis recipere, nec exequi, quippe qui Romani ſimus.

22 * Turba item plurima coacta eſt aduerſus eos: tunc præfecti diſruperunt eorum veſtimenta, iuſſerúntque eos virgis cædi.

---

12 וּמִן תַּמָּן לְפִילִיפּוֹס דְּהִי הִי רִישָׁא דְּמַקְדוֹנִיָא [n] וְאִיתֵיהּ [o] כּוֹלוֹנִיָא הַיְנוּן דֵּין בָּהּ בְּהָדָא מְדִינְתָּא [p] יַוֹמָתָא [q] יְדִיעָא׃

13 וַנְפַקְנָן בְּיוֹמָא דְשַׁבְּתָא לְבַר מִן תַּרְעָא דְמְדִינְתָּא עַל יַד נַהֲרָא מָטֵל דְּתַמָּן [r] מְתְחֲזֵא הֲוָא בֵּית [s] צְלוֹתָא וְכַד [t] יְתֵבְנָן מְמַלְלִין [u] הַיְנִין עִם נְשֵׁא דְכְנִישָׁן הֲוֵי תַמָּן׃

14 וְאִנְתְּתָא חֲדָא מְזַבְּנַת [x] אַרְגְּוָנָא דְּרָחֲלָא הֲוָת מִן אֲלָהָא שְׁמָהּ הֲוָא לוּדִיָא מִן תְּאוּטִירָא מְדִינְתָּא דְּהָדָא פְּתַח לַבָּהּ מָרָן וְשָׁמְעָא הֲוָת מְסַדֶּם הֲוָא פּוֹלוֹס׃

15 וְעֶמְדַת הִי וַבְנֵי בֵיתָהּ [y] וּבָעְיָא הֲוָת מָנָן וַאִכְרָא דַּאנְהוּ [z] דְּשַׁרִירְאִית [a] תְּכִילִין אֲנָחְנָן [b] דְּהֵימְנַת בְּמָרָן [c] תַּוּ [d] שְׁרוּ לְכוֹן בְּבֵיתִי וְסַגִּי [e] אֲלַצְתַּנָן׃

דְּחַר בְּשַׁבָּא וְחַמְשָׁא וְעוֹמָא מוֹ

16 וַהֲוָא דְכַד [f] אָזְלִינַן לְבֵית [g] צְלוֹתָא פְּגָעַת בַּן [h] עַלַיְמָתָא חֲדָא דְאִית הֲוָת לָהּ רוּחָא [i] דְּקִצְמָא וְעָבְדָא הֲוָת לְמָרֵיהָ

[a] אית ש״ פון לשון יון
[p] יום [q] ידע [r] חזון
[s] צלא [t] יתב [v] חזי
[x] ארגמן [y] בעא
[z] שרר פיר׳ באמת
[a] תכל [b] חיכן [c] אתא
[d] שרא [e] אלץ [f] אזל
[g] צלא [h] נערה
[i] עמו קסם

12 ‡ Et inde Philippos: quæ eſt prima partis Macedoniæ ciuitas colonia. Eramus autem in hac vrbe diebus aliquot
conferentes † conſiſtentes.

12 ‡ κἀκεῖθέν τε εἰς φιλίππους, ἥτις ἐστὶ πρώτη τῆς μερίδος τῆς μακεδονίας πόλις κολώνια. ἦμεν δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει διατρίβοντες ἡμέρας τινάς·

13 ‡ Die autem Sabbathorum egreſſi ſumus foras portam iuxta flumen, vbi videbatur oratio eſſe: & ſedentes loquebamur mulieribus quæ conuenerant.

13 ‡ τῇ τε ἡμέρᾳ τῶν σαββάτων ἐξήλθομεν ἔξω τῆς πόλεως παρὰ ποταμόν, οὗ ἐνομίζετο προσευχὴ εἶναι, καὶ καθίσαντες ἐλαλοῦμεν ταῖς συνελθούσαις γυναιξί.

14 ‡ Et quædam mulier nomine Lydia, purpuraria ciuitatis Thyatirenorum, colens Deũ, audiuit: cuius Dominus aperuit cor intendere his quæ dicebantur à Paulo.

14 ‡ καί τις γυνὴ ὀνόματι λυδία, πορφυρόπωλις, πόλεως θυατείρων, σεβομένη τὸν θεὸν, ἤκουεν, ἧς ὁ κύριος διήνοιξε τὴν καρδίαν, προσέχειν τοῖς λαλουμένοις ὑπὸ τοῦ παύλου.

15 ‡ Cùm autem baptizata eſſet, & domus eius, deprecata eſt, dicens, Si iudicaſtis me fidelẽ Domino eſſe, introite in domum meam, & manete. Et coëgit nos.

15 ‡ ὡς δὲ ἐβαπτίσθη καὶ ὁ οἶκος αὐτῆς, παρεκάλεσε, λέγουσα, εἰ κεκρίκατέ με πιστὴν εἶναι τῷ κυρίῳ, εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκόν μου, μείνατε. καὶ παρεβιάσατο ἡμᾶς.

16 ‡ Factvm eſt autem euntibus nobis ad orationem, puellam quandam habẽtem ſpiritum pythónem obuiare nobis, quæ quæſtum magnum præſtabat dominis ſuis diuinando.

16 ‡ Ἐγένετο δὲ πορευομένων ἡμῶν εἰς προσευχὴν, παιδίσκην τινὰ ἔχουσαν πνεῦμα πύθωνα ἀπαντῆσαι ἡμῖν, ἥτις ἐργασίαν πολλὴν παρεῖχε τοῖς κυρίοις αὐτῆς μαντευομένη.

17 ‡ Hæc ſubſecuta Paulum & nos, clamabat, dicens, Iſti homines ſerui Dei excelſi ſunt, qui annuntiant vobis viam ſalutis.

17 ‡ αὕτη κατακολουθήσασα τῷ παύλῳ καὶ ἡμῖν, ἔκραζε λέγουσα, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι δοῦλοι τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου εἰσὶν, οἵτινες καταγγέλλουσιν ἡμῖν ὁδὸν σωτηρίας.

18 ‡ Hoc autem faciebat multis diebus. Dolens autem Paulus & conuerſus, ſpiritui dixit, Præcipio tibi in nomine Ieſu Chriſti exire ab ea. Et exijt eadem hora.

18 ‡ τοῦτο δὲ ἐποίει ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. διαπονηθεὶς δὲ ὁ παῦλος καὶ ἐπιστρέψας τῷ πνεύματι εἶπε, παραγγέλλω σοὶ ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ χριστοῦ ἐξελθεῖν ἀπ' αὐτῆς· καὶ ἐξῆλθεν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ·

19 ‡ Videntes autem domini eius quia exiuit ſpes quęſtus eorum, apprehendentes Paulum & Silam perduxerunt in forum ad principes.

19 ‡ ἰδόντες δὲ οἱ κύριοι αὐτῆς ὅτι ἐξῆλθεν ἡ ἐλπὶς τῆς ἐργασίας αὐτῶν, ἐπιλαβόμενοι τὸν παῦλον καὶ σίλαν, εἵλκυσαν εἰς τὴν ἀγορὰν ἐπὶ τοὺς ἄρχοντας.

20 ‡ Et offerentes eos magiſtratibus, dixerunt, Hi homines conturbant ciuitatem noſtram, cùm ſint Iudæi.

20 ‡ καὶ προσαγαγόντες αὐτοὺς τοῖς στρατηγοῖς εἶπον, οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ἐκταράσσουσιν ἡμῶν τὴν πόλιν ἰουδαῖοι ὑπάρχοντες.

21 ‡ Et annuntiant morem quem non licet nobis ſuſcipere, neque facere, cùm ſimus Romani.

21 ‡ καὶ καταγγέλλουσιν ἔθη ἃ οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν παραδέχεσθαι οὐδὲ ποιεῖν, ῥωμαίοις οὖσι.

22 ‡ Et cucurrit plebs aduerſus eos: & magiſtratus ſciſſis tunicis eorum, iuſſerunt eos virgis cædi.

22 ‡ καὶ συνεπέστη ὁ ὄχλος κατ' αὐτῶν. καὶ οἱ στρατηγοὶ περιρήξαντες τὰ ἱμάτια αὐτῶν, ἐκέλευον ῥαβδίζειν.

---

k אֲשֶׁר l אַתָּא m קָעָא

n רוּם פִּיר עִלַּיִן

o פּוּר כְּעֵס p נְפַק

q חֲזָא r הִקּוּה

s אֱחֵר t אַתְנָא

u מִן לְשׁוֹן יִוָן עֶבְרָאִית נִצָּבִים

x דַּלָּח עָכַר y כְּרֵז

z פִּיר חִקִּים מִן נָעַר a אַפֵּס

b נָחֲתַת פִּיר לִבּוּשֵׁיהֶם

k תְּאַגּוּרְתָא סַגִּיאָתָא בְּקֶצְמָא וְדָקְצְמָא הֲוָת ׃ 17 l וְאִתְיָא הֲוָת בָּתַר פּוֹלוֹס וּבָתְרַן m וְקָעְיָא הֲוָת וַאֲמְרָא הָלֵין אֱנָשָׁא
עַבְדַוהִי אֱנוּן דַּאלָהָא n מְרִימָא וַמְסַכְּרִין לְכוֹן אוֹרְחָא דְחַיֵּא ׃ 18 וְהָכְנָא עָבְדָא הֲוָת יַומָתָא סַגִּיאָא o וְאִתְחַפִּיר פּוֹלוֹס
וְאֲמַר לָהּ לְרוּחָא הָי פָּקֵד אֲנָא לָכִי בַּשְׁמֵהּ דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא p דְתֶּפְקִין מִנָּהּ וּבָהּ בְּשָׁאתָא נָפְקַת ׃
19 וְכַד q חֲזוֹ מָרֵיהָ דַּנְפַק לֵהּ מְגֵהּ r סַבְרָא דְתַאגּוּרְתְּהוֹן s אֲחַדוּהִי לְפוֹלוֹס וְלְשִׁילָא וַנְגַדוּ t אַיתִיו אֱנוּן לְשׁוּקָא ׃
20 וְקָרְבוּ אֱנוּן u לְאִסְטְרַטִגָא וַלְרִישָׁא דַּמְרִינְחָא וַאֲמְרִין הָוִו דְהָלֵין אֱנָשָׁא x מְרַלְחִין לָהּ לַמְדִינַתָן מֶטֶל דְיְהוּדָיֵא אֱנוּן ׃
21 y וּמַכְרִזִין לַן עֲיָרָא אִילֵין דְלָא a מַפֵּס לַן לְמִקְבָּלוּ וְלְמֶעְבַּד מֶשֶׁל דְרוֹמָיֵא חֲנַן ׃
22 וְכָנְשָׁא סַגִּיאָא אִתְבַּנַשׁ עֲלֵיהוֹן הָוִידִין אִסְטְרַטִגָא סַרְקוּ b נַחֲתַיהוֹן וְפָקְדוּ לַנְגַדוּן אֱנוּן ׃

23 * Quúmque multum eos flagellassent, coniecerunt eos in carcerem, & præceperunt custodi domus vinctorum [commentariensi], vt custodiret eos cautè.

24 * Ipse verò quum suscepisset hoc mandatum, intromittens eos occlusit in locum intimum carceris, vinxítque pedes eorum nu-

25 mella. * Media verò nocte Paulus & Schilo precabantur, & glorificabant Deum, audiebántque eos vincti.

26 * Et repentè terræmotus ingens exstitit, & concussa sunt fundamenta carceris, & confestim apertæ sunt fores omnes, & vincula omnium soluta.

27 * Quámque excitatus esset custos domus vinctorum, & videret apertas fores carceris, accepit gladium, volebátque seipsum interficere, quippe qui putaret vinctos effugisse.

28 * Proinde vocauit eum Paulus alta voce, & dixit ei, Ne quid facias tibiipsi mali, quoniam nos omnes hîc sumus.

29 * Ille verò accendit sibi lucernam, prosilítque, & ingressus est tremens, ac procidit ad pedes Pauli & Schilo.

30 * Et produxit eos foras, dixítque eis, Domini mei, quid me oportet facere vt saluus

31 sim? * Illi verò dixerunt ei, Crede in Dominum nostrum Ieschua Meschicho, & seruaberis tu & domus tua.

32 * Porrò allocuti sunt eum Domini sermonem, omnésque domesticos eius.

33 * Et ea ipsa hora, in illa nocte, assumptis illis lauit vibices eorum, eóque momento baptizatus est, omnésque domestici eius.

34 * Et acceptos eos subduxit domum suam, & apposuit eis mensam, exultabatque ipse, & domestici eius omnes in fide Dei.

35 * Exorto autem die miserunt magistratus eos qui ferebant fasces [lictores] qui dicerent præfecto domus vinctorum, Dimitte illos hómines.

Dominica ignis Ieiunij.

36 * Quæ quũ audisset præfectus domus vinctorum, ingressus renuntiauit hunc sermonem Paulo, Miserunt, inquit, magistratus, vt dimittamini. Nunc ergo exite, proficiscamini in pace.

---

23 וְכַד נַגְּדוּ אֲנוּן סַגִּי [c] אַרְמִיו אֲנוּן בֵּית אֲסִירֵא וּפַקְּדוּ לְנָטַר בֵּית אֲסִירֵא [d] דְּנָטַר אֱנוּן [e] זְהִירָאִית ׃

24 הוּדַיִן כַּד קַבֵּל הְנָא פּוּקְדָנָא [f] אֲעֵל [g] חֲבַשׁ אֱנוּן בְּבַיְתָא [h] גַּוָּיָא וְאַסַר רַגְלֵיהוֹן [i] בְּסַדָּא ׃

25 וּבְפָלְגֵה דְּלֵלְיָא פּוֹלוֹס וְשִׁילָא [k] מְצַלִּין הֲווֹ [l] וּמְשַׁבְּחִין לֵאלָהָא וְשָׁמְעִין הֲווֹ לְהוֹן אֲסִירֵא ׃

26 [m] וּמִן [n] שַׁלְיָא זוֹעָא רַבָּא הֲוָא [n] וְאִתְּזִיעוּ [o] שֵׁתָּאסֵא דְּבֵית אֲסִירֵא [p] וְאִתְפַּתְּחוּ מֵחָרָא תַּרְעָא כֻּלְּהוֹן [q] וְאַסּוּרֵיהוֹן דְּכֻלְּהוֹן [r] אֶשְׁתַּרִּיו ׃

27 וְכַד [s] אֶתְעֵיר נָטַר בֵּית אֲסִירֵא וַחֲזָא דְּפִתִּיחִין חַרְעָא דְּבֵית אֲסִירֵא נְסַב [t] סַפְסְרָא וּבָעָא דְּנָקְטוֹל נַפְשֵׁה מָטַל דְּסָבַר

28 חֲוָא דַּעֲרַקוּ לְהוֹן אֲסִירֵא ׃ [u] וְקָרֵיהִי פּוֹלוֹס בְּקָלָא [x] רָמָא וְאָמַר לֵהּ לָא תֶּעְבֵּד לְנַפְשָׁךְ מֵדֵם דְּבִישׁ מָטַל דְּכֻלָּן

[y] הָרְכָא חָנָן ׃ 29 [z] וְאַנְהַר לֵהּ שְׁרָגָא וְשָׁוַר [a] וְעַל כַּר [b] רָאֵת וְנָפַל עַל רַגְלֵיהוֹן דְּפוֹלוֹס וְדִשְׁילָא ׃

---

[c] רַמָּא [d] נְטַר נטר
[e] זְהַר בהשתדלות
[f] עול הבא [g] פיר׳ עצר [h] גָּוָא
[i] עברא׳ כבל [k] צָלָא פלל.
[l] שַׁבַּח [m] פתאם [n] זוֹעַ
[o] פיר׳ יסדים [p] פְּתַח
[q] אֵטַר [r] שְׁרָא [s] עוֹר
[t] פיר׳ חרב [v] קְרָא [x] רום
[y] פא [z] נְהַר הזהיר
[a] עֲלַל [b] רְתַת

2.Co.11 f.25. 1.Thes. 2.2.2. Phil.1.c. 13.d.29.

* Et cùm multas plagas eis imposuissent, miserunt eos in carcerē, præcipientes çustodi vt diligenter custodiret eos.

* Qui cùm tale præceptum accepisset, misit eos in interiorem carcerem, & pedes eorum strinxit ligno.

* Media autem nocte, Paulus & Silas orantes, laudabant Deum. Et audiebant eos qui in custodia erant.

* Subitò verò terræmotus factus est magnus, ità vt mouerentur fundamenta carceris. Et statim aperta sunt omnia ostia: & vniuersorum vincula soluta sunt.

* Expergefactus autem custos carceris, & videns ianuas apertas carceris, euaginato gladio volebat se interficere, æstimans fugisse vinctos.

* Clamauit autem Paulus voce magna, dicens, Nihil tibi malefeceris: vniuersi enim hîc sumus.

* Petitóque lumine introgressus est: & tremefactus procidit Paulo & Silæ ad pedes:

* Et producens eos foras, ait: Domini, quid me oportet facere vt saluus fiam?

* At illi dixerunt, Crede in Dominum Iesum: & saluus eris tu, & domus tua. F

* Et locuti sunt ei verbum Domini cum omnibus qui erant in domo eius.

* Et tollens eos in illa hora noctis, lauit plagas eorum: & baptizatus est ipse, & omnis domus eius continuò.

* Cúmque perduxisset eos in domum suam, apposuit eis mensam, & lætatus est cum omni domo sua credens Deo.

* Et cùm dies factus esset, miserunt magistratus lictores, dicentes, Dimitte homines illos.

* NVNTIAVIT autem custos carceris verba hæc Paulo: Quia miserunt magistratus vt dimittamini. nunc igitur exeuntes, ite in pace.

23 * πολλάς τε ἐπιθέντες αὐτοῖς πληγάς, ἔβαλον εἰς φυλακὴν, παραγγείλαντες τῷ δεσμοφύλακι, ἀσφαλῶς τηρεῖν αὐτούς.

24 * ὃς παραγγελίαν τοιαύτην εἰληφὼς ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐσωτέραν φυλακὴν, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν ἠσφαλίσατο εἰς τὸ ξύλον.

25 * κατὰ δὲ τὸ μεσονύκτιον παῦλος καὶ σίλας προσευχόμενοι ὕμνουν τὸν θεόν· ἐπηκροῶντο δὲ αὐτῶν οἱ δέσμιοι.

26 * ἄφνω δὲ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, ὥστε σαλευθῆναι τὰ θεμέλια τοῦ δεσμωτηρίου. ἀνεῴχθησάν τε παραχρῆμα αἱ θύραι πᾶσαι, καὶ πάντων τὰ δεσμὰ ἀνέθη.

27 * ἔξυπνος δὲ γενόμενος ὁ δεσμοφύλαξ, καὶ ἰδὼν ἀνεῳγμένας τὰς θύρας τῆς φυλακῆς, σπασάμενος μάχαιραν ἔμελλεν ἑαυτὸν ἀναιρεῖν, νομίζων ἐκπεφευγέναι τοὺς δεσμίους.

28 * ἐφώνησε δὲ φωνῇ μεγάλῃ ὁ παῦλος, λέγων, μηδὲν πρᾴξῃς σεαυτῷ κακόν· ἅπαντες γάρ ἐσμεν ἐνθάδε.

29 * αἰτήσας δὲ φῶτα, εἰσεπήδησε, καὶ ἔντρομος γενόμενος προσέπεσε τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ.

30 * καὶ προαγαγὼν αὐτοὺς ἔξω, ἔφη, κύριοι, τί με δεῖ ποιεῖν ἵνα σωθῶ;

31 * οἱ δὲ εἶπον, πίστευσον ἐπὶ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ σωθήσῃ σὺ καὶ ὁ οἶκός σου.

32 * καὶ ἐλάλησαν αὐτῷ τὸν λόγον τοῦ κυρίου καὶ πᾶσι τοῖς ἐν τῇ οἰκίᾳ αὐτοῦ.

33 * καὶ παραλαβὼν αὐτοὺς ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ τῆς νυκτὸς, ἔλουσεν ἀπὸ τῶν πληγῶν, καὶ ἐβαπτίσθη αὐτὸς καὶ οἱ αὐτοῦ πάντες παραχρῆμα.

34 * ἀναγαγών τε αὐτοὺς εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, παρέθηκε τράπεζαν, καὶ ἠγαλλιάσατο πανοικὶ πεπιστευκὼς τῷ θεῷ.

35 * ἡμέρας δὲ γενομένης ἀπέστειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς ῥαβδούχους, λέγοντες, ἀπόλυσον τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους.

36 * Ἀπήγγειλε δὲ ὁ δεσμοφύλαξ τοὺς λόγους τούτους πρὸς τὸν παῦλον, ὅτι ἀπέσταλκαν οἱ στρατηγοὶ, ἵνα ἀπολυθῆτε. νῦν οὖν ἐξελθόντες πορεύεσθε ἐν εἰρήνῃ.

---

30 וַאֲפִיק אִנּוּן לְבַר וַאֲמַר הָוָא לְהוֹן מָרַי מָנָא [d] וְלֵא לִי לְמֶעְבַּד אַיךְ [c] דְּאֶחֵא׃ 31 וְהֵנּוּן אָמְרִין חֲוֵו לָהּ הֵימַן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְתֶחֵא אַנְתְּ וּבַיְתָךְ׃ 32 וּמַלּוֹ עִמֵּהּ [f] מִלְּהָה דְּמָרְיָא וְעִם כָּל־הוֹן דִּבְנֵי בַיְתֵהּ׃ 33 וּנְהִ בְּשָׁעֲתָא בָּהּ בְּלֵלְיָא וְדַבַּר [g] אַסְחִי אִנּוּן מִן נָגְדְּהוֹן וּבַר שָׁעֲתָהּ עָמַד הוּ וַבְנֵי בַיְתֵהּ כָּלְהוֹן׃ 34 וַדַּבַּר [h] אַסֵּק אִנּוּן לְבַיְתֵהּ וְסָם לְהוֹן [i] פָּתוֹרָא [k] וְרַוִּז הָוָא הוּ וַבְנֵי בַיְתֵהּ כָּלְהוֹן [l] בְּהֵימָנוּתָא דַּאלָהָא׃ 35 וְכַד הָוָא צַפְרָא שַׁדַּרוּ [m] אֶסְטְרַטִגָּא [n] לְשָׁקְלֵי שַׁבְטֵא [o] וְנֵאמְרוּן לְרַב בֵּית אֶסִירֵא שְׁרִי לְהָלֵין אֲנָשָׁא׃ חַד בְּשַׁבָּא [a] דְּאִשְׁתָּא [b] דְּצוֹמָא [c] מז 36 וְרַב שְׁמַע רַב בֵּית אֶסִירֵא [c] עַל אֵמַר לֵהּ הִי הָדָא [d] מִלְּתָא לְפוֹלוֹס דְּשַׁדַּרוּ אָסְטְרַטִגָּא אַיךְ [e] דְּתֶשְׁתְּרוּן וְהָשָׁא [f] פּוּקוּ [g] וְלוּ בְּשְׁלָמָא׃

[c] נְפַק ראו [d] חֵיוָא
[e] מַלֵּל [g] סְחָא ריש
[h] נְסַק [i] שולחן
[k] רֵישׁ וגיל [l] הֵימָן
[m] מן לשון יון הנצבים
[n] שְׁקַל [o] אֵמַר [a] עֵשׁ
[b] צוֹם [c] עֲלַל בוא
[d] מַלֵּל [e] שְׁרָא
[f] נְפַק [g] אֲזַל

37 * Dixit ei Paulus, *Innocentes flagris nos*
cæciderunt coram toto mundo, quum homi-
nes Romani ſimus, nósque coniecerunt in car-
cerem, nunc autem clàm eijciunt nos? Mini-
mè ſanè. Sed veniant ipſi, educant nos.

38 * *Abierunt itaque geſtores faſciũ,* [lictores]
& renuntiarunt magiſtratibus hos ſermones
qui ſibi dicti fuerant: quúmque audiſſent eos
Romanos eſſe, timuèrunt.

39 * *Et venerunt ad eos, & efflagitarunt ab*
eis, vt exirent, excederéntque ciuitate.

40 * *Quum autem egreſſi fuiſſent è carcere,*
ingreſſi ſunt ad Loudiã, & inuiſerũt fratres,
eósque conſolati ſunt.

CAP. XVII.

1 ET *exierunt, ac tranſierunt per Amphipo-*
lim, & Appoloniam vrbes, venerúntque
Theſſalonicam, vbi erat ſynagoga Iihoudæo-
rum.

Nocte Crucifixionis.

2 * *Cæterùm Paulus, prout conſueuerat, in-*
troijt ad eos, tribúsque Sabbathis verba fe-
cit ad eos ex Scripturis.

3 * *Dum explicaret, & oſtenderet opor-*
tuiſſe Meſchicho pati & reſurgere à mortuis;
& hunc eſſe Jeſchua Meſchicho, quem, in-
quit, euangelizo vobis.

4 * *Proinde quidã ex eis crediderũt, ſeſéque*
adiunxerunt Paulo & Schilo, multíque ex
Græcis illis qui timebant Deum, atque adeò
mulieres percelebres non paucæ.

5 * *Sed commoti ſunt inuidia Iihoudæi, &*
ſe adiunxerunt eis homines ſcelerati ex com-
pitis ciuitatis, coëgerúntque turbam multam,
& conturbarunt ciuitatem: porrò venerunt
& inſurrexerunt aduerſus domum Jaſonis,
ſtudebántque eos educere illinc, & tradere
eos turbæ.

6 * *Quúmque non inueniſſent eos illic, litem*
intendebant Jaſoni, & fratribus qui aderant
illic, & adduxerunt eos ad primores ciuita-
tis vociferantes, Hi ſunt qui vniuerſam ter-
ram conturbarunt. Et ecce iterum huc ve-
nerunt.

7 * *Eos autem excepit iſte Jaſon, & hi om-*
nes contra mandata Cæſaris inſurgunt, quum
dicunt alium eſſe regem Jeſchua.

---

37 אֱמַר לְהּ פּוֹלוֹס דְּלָא סַכְלוּ נַגְדוּן עִין עַלְמָא כְּלֵּהּ לַאנָשָׁא רוּמָיֵא וְאַרְמִיוּן בַּיִת אֲסִירֵא וְהָשָׁא מְטַשְׁיַאִית מַפְקִין
לַן לָאגִּיר אֶלָּא הֵנוּן נַפְקוּנַן׃ 38 וְאָזְלוּ שָׁקְלֵי שַׁבְטֵיא וְאַמְרוּ לְאִסְטְרַטִגָא מֶלֵּא הָלֵין דְּאִתְאַמַרִי לְהוֹן וְכַד
שְׁמַעוּ דְּרוּמָיֵא אִנוּן דְּחִלוּ׃ 39 וְאַתוֹ לְוָתְהוֹן וּבְעוּ מֶנְהוֹן דְּנָפְקוּן וְנִשְׁנוּן לְהוֹן מִן מְדִינְתָא׃
40 וְכַד נְפַקוּ מִן בַּיִת אֲסִירֵא עַלוּ לְוָת לוּדְיָא וְחֲזוֹ תַמָּן לַאחָא וּבַיְאוּ אִנוּן׃

קפלאון יז

1 וְנָפַקוּ וַעֲבָרוּ עַל אַמְפִּיפָּילִים וְאַפָּלוֹנְיָא מְדִינְתָא וַאתוֹ לְתֶסָלוֹנִיקָא אֵיכָא דְּאִית תָּוָא כְּנוּשְׁתָא דְּיהוּדָיֵא׃
2 וְעַל פּוֹלוֹס אֵיכַנָא דַּמְעָד הֲוָא לְוָתְהוֹן וְשַׁבָּא תְּלַת סַהֲדֵי עַמְהוֹן מִן כְּתָבָא׃
3 אֵמַר לְהוֹן דְּלָא סַגִּי דְּתֵיתֵי מְשִׁיחָא וְקָם מִן מֵתַיָא וְהָדֵין יֵשׁוּעַ דַּאֲנָא מְכַרֵז לְכוֹן הוּא מְשִׁיחָא׃
4 וְאִתְפְּרִישׁוּ מִנְּהוֹן וְאִתְחַבַּרוּ בָּתְרֵהּ וּבְפוֹלוֹס וְסִילָא וְיָנָנֵי סַגִּי דְּדָחֲלִין לֵאלָהָא וְנָשֵׁי רַבְרְבָן לָא זְעִירָן׃
5 וְקִנְאוּ יְהוּדָיֵא וְנָסְבוּ לְהוֹן מִן גֻּבְרֵי בִישַׁיָא דְּשׁוּקָא וְכַנְשׁוּ כְּנוּפְיָא וְאַרְגִּזוּ קִרְיְתָא וְקָמוּ עַל בֵּית
יָשׁוֹן וּבָעוּ לְאַפָּקָא לְהוֹן לְוָת עַמָּא׃ 6 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ לְהוֹן אַיְתוּ יָת יָשׁוֹן וְיָת אָחֳרָנִין לְוָת רַבְרְבֵי
קִרְיְתָא וְקָרוּ וְאָמְרִין אִלֵּין דְּמָרְדִין יָת מַתְקְלָא כָּל אַרְעָא וְהָא אִתְיָן הָכָא׃
7 וְקַבֵּל יָתְהוֹן יָשׁוֹן וְכֹלְהוֹן אִלֵּין עָבְדִין נְגַד גְּזֵרַת קֵיסַר דְּמַלְכָּא אָחֳרָן אִית דְּאָמַר יֵשׁוּעַ׃

---

a רָמָא השליך b טָשָׁא c נְפַק יצא d מַלֵּל e אֵמַר f בְּעָא g נְפַק h שְׁנָא סור i עֲלַל בוא
j חֲזָא k בְּרָא נחם l אֵתָא m נַעֲר הרגיל n עִבְרִית שבתות

* Paulus autẽ dixit eis, Cęsos nos publicè, indemnatos, homines Romanos miserunt in carcerem, & nunc occultè G nos eiiciunt? Non ita: sed veniant, & ipsi nos eiiciant. 37

* Nuntiauerunt autem magistratibus lictores verba hæc. Timueruntque audito quòd Romani essent. 38

* Et venientes deprecati sunt eos, & educentes rogabant vt egrederentur de vrbe. 39

* Exeuntes autem de carcere, introierunt ad Lydiam: & visis fratribus, consolati sunt eos, & profecti sunt. 40

37 * ὁ δὲ παῦλος ἔφη πρὸς αὐτούς, δείραντες ἡμᾶς δημοσίᾳ, ἀκατακρίτους, ἀνθρώπους ῥωμαίους ὑπάρχοντας ἔβαλον εἰς φυλακήν, καὶ νῦν λάθρᾳ ἡμᾶς ἐκβάλλουσιν; οὐ γάρ· ἀλλὰ ἐλθόντες αὐτοὶ ἡμᾶς ἐξαγαγέτωσαν.

38 * ἀνήγειλαν δὲ τοῖς στρατηγοῖς οἱ ῥαβδοῦχοι τὰ ῥήματα ταῦτα· καὶ ἐφοβήθησαν ἀκούσαντες ὅτι ῥωμαῖοί εἰσι.

39 * καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξαγαγόντες ἠρώτων ἐξελθεῖν τῆς πόλεως.

40 * ἐξελθόντες δὲ ἐκ τῆς φυλακῆς εἰσῆλθον πρὸς τὴν λυδίαν· καὶ ἰδόντες τοὺς ἀδελφοὺς παρεκάλεσαν αὐτούς, καὶ ἐξῆλθον.

CAP. XVII.

ιζ.

CVM autem perambulassent Amphipolim & Apolloniam, venerunt A Thessalonicam, vbi erat synagoga Iudæorum. 1

* Secundum consuetudinem autem Paulus introiuit ad eos, & per sabbatha tria disserebat eis de scripturis. 2

* Adaperiens & insinuans quia Christum oportuit pati & resurgere à mortuis: & quia hic est Iesus Christus, quem ego annuntio vobis. 3

* Et quidam ex eis crediderunt, & adiuncti sunt Paulo & Silæ, & de colentibus †Gentilibus multitudo magna, & mulieres nobiles non paucæ. 4

Gentilibusq;

* Zelantes autem Iudæi, assumentesq; de vulgo viros quosdam malos, & turba facta, concitauerunt ciuitatem: & aB sistentes domui Iásonis, quærebant eos producere in populum. 5

* Et cùm non inuenissent eos, trahebant Iásonem & quosdam fratres ad principes ciuitatis, clamantes, Quoniam hi qui orbem concitant, & huc venerunt. 6

* Quos suscepit Iason, & hi omnes contra decreta Cæsaris faciunt, regem alium dicentes esse Iesum. 7

1 * Διοδεύσαντες δὲ τὴν ἀμφίπολιν καὶ ἀπολλωνίαν, ἦλθον εἰς θεσσαλονίκην, ὅπου ἦν συναγωγὴ τῶν ἰουδαίων.

2 * κατὰ δὲ τὸ εἰωθὸς τῷ παύλῳ εἰσῆλθε πρὸς αὐτούς, καὶ ἐπὶ σάββατα τρία διελέξατο αὐτοῖς ἀπὸ τῶν γραφῶν·

3 * διανοίγων καὶ παρατιθέμενος ὅτι τὸν χριστὸν ἔδει παθεῖν καὶ ἀναστῆναι ἐκ νεκρῶν, καὶ ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ χριστὸς ἰησοῦς, ὃν ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

4 * καί τινες ἐξ αὐτῶν ἐπείσθησαν, καὶ προσεκληρώθησαν τῷ παύλῳ καὶ τῷ σίλᾳ, τῶν τε σεβομένων ἑλλήνων πολὺ πλῆθος, γυναικῶν τε τῶν πρώτων οὐκ ὀλίγαι.

5 * ζηλώσαντες δὲ οἱ ἰουδαῖοι οἱ ἀπειθοῦντες τῶν ἀγοραίων τινὰς ἄνδρας πονηροὺς, καὶ ὀχλοποιήσαντες ἐθορύβουν τὴν πόλιν· ἐπιστάντες τε τῇ οἰκίᾳ ἰάσονος, ἐζήτουν αὐτοὺς ἀγαγεῖν εἰς τὸν δῆμον.

6 * μὴ εὑρόντες δὲ αὐτούς, ἔσυρον τὸν ἰάσονα καί τινας ἀδελφοὺς ἐπὶ τοὺς πολιτάρχας, βοῶντες, ὅτι οἱ τὴν οἰκουμένην ἀναστατώσαντες, οὗτοι καὶ ἐνθάδε πάρεισιν·

7 * οὓς ὑποδέδεκται ἰάσων· καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων καίσαρος πράττουσι, βασιλέα λέγοντες ἕτερον εἶναι ἰησοῦν.

---

3 כִּי מְפַשֵּׁק הָיָה וּמְחַוֵּא דַּעֲתִיד הוּא מְשִׁיחָא דִּנְחַשׁ וְדִנְקוֹם מִן בֵּית מֵיתֵא וְהוּא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנָא דְּמִסַּבַּר אֲנָא לְכוֹן׃ 4 וְאִנָּשִׁין מִנְּהוֹן הֵימְנוּ וְנִקְפוּ לְפוֹלוֹס וְלְשִׁילָא וְסַגִּיאָא מִן יוֹנָיֵא אִילֵין דְּדָחֲלִין הֲווֹ מִן אֱלָהָא וְאַף נְשָׁא יְרִישָׁתָא לָא זְעִירִין׃ 5 וְחַסָּמוּ הֲווֹ יְהוּדָיֵא וְאַקְפוּ לְהוֹן אֲנָשָׁא בִּישָׁא מִן שׁוּקָא דְּמְדִינְתָּא וְעַבָּדוּ אַכְלוֹס סַגִּיאָא וְדַלָּחוּ הֲווֹ לְמְדִינְתָּא וְאִתוֹ וְקָמוּ לְהוֹן עַל בֵּיתֵהּ דְּאִיסוֹן וּבְעֵין הֲווֹ דְּנַפְּקִין אִנּוּן מִן תַּמָּן לְאַכְלוֹס׃ 6 וְכַד לָא אַשְׁכַּחוּ אִנּוּן תַּמָּן צָרוּהִי הֲווֹ לְאִיסוֹן וְלַאֲחָא דְּאִית הֲווֹ תַּמָּן וְאִיתִיו אִנּוּן לָוָת רֵישֵׁא דְּמְדִינְתָּא כַּד קָעֵין הֲווֹ דְּהָלֵין אִנּוּן דְּלְכְלָהּ אַרְעָא דַּלָּחוּ וְהָא תּוּב לְהָרְכָא אִתּוֹ׃ 7 וְמַקַּבְּלְנְהוֹן הֲנוֹ אִיסוֹן וְכְלְהוֹן הָלֵין לְוָקְבָל פּוּקְרָנוּהִי דְּקֵסַר קָיְמִין כַּד אָמְרִין דְּאִית מַלְכָּא אָחֳרָנָא יְשׁוּעַ׃

a מבאר אן מדרש
b חַנָּא הגיד c חַשַּׁשׁ
d קוּם e מוּת h נְכַף דנק
i יְרַע k חֲסַם קנא
l נְכַף תדביק m מן לשון יין
n דַּלַּח o אַתָּא
p קָבַל עכר q אָתָא
r קוּם s בָּעָא t נְפַק
u שְׁלַם v גְּרָא w אָתָא
x קָעָא y קַבֵּל z קוּם

8 * Concitati ſunt autem primores ciuitatis, & omnis populus quum hæc audiſſent.

9 * Sed acceperunt fideiuſſores ab Jaſone, nec non à fratribus: & tunc dimiſerunt eos.

10 * Fratres verò ſtatim ea ipſa nocte emiſerunt Paulum & Schilo Beræam vrbem: quò quum veniſſent, introierunt in ſynagogam Jihoudæorum.

11 * Erant enim nobiliores iſti Jihoudæi qui illic aderant, Jihoudæis illis qui erant Theſſalonicæ, & audiebant ab eis ſermonem quotidie hilariter dum diſcuterent è ſcripturis, num hæc ita ſe haberent.

12 * Porrò multi ex eis crediderunt, ac ſimiliter quoque ex Græcis viri plurimi, & fœminæ percelebres.

13 * Quum autem cognouerunt Jihoudæi illi Theſſalonicenſes ſermonem Dei prædicatum eſſe à Paulo Berææ vrbi, venerunt etiam illuc: nec quieuerunt quin commouerent, & concitarent plebem.

14 * Paulum itaque emiſerunt fratres, vt deſcenderet ad mare. Commorati ſunt autem in illa vrbe Schilo & Timotheus.

Dominica IIII. poſt Reſurrectionem.

15 * Cæterùm illi qui deduxerunt ipſum Paulum, venerunt cum eo aduſque Athenas vrbem: quúmque diſcederent ab eius latere, acceperunt ab eo literas ad Schilo & Timotheum, vt quamprimùm ad ipſum proficiſcerentur.

16 * Ipſe verò Paulus quum operiretur eos Athenis, mœrore afficiebatur in ſpiritu ſuo, conſpiciens totam vrbem refertam idolis.

17 * Colloquebatur autem in ſynagoga Jihoudæis, iísque qui Deum reuerebantur, & in platea quotidie cum quibuſlibet obuijs.

18 * Quinetiam Philoſophi ex dogmate Epicuri, alíque qui vocantur Stoici diſceptabant cum eo: & vnuſquiſque ex eis dicebant, Quid vult iſte collector verborum? [gerro]? Alij verò dicebant, Deos alienos prædicat: quia Jeſchua, & reſurrectionem prædicabat eis.

---

22 אִתְּדַּלְחוּ דֵּין רֵישֵׁא דְּמְדִינְתָּא וְכֹלֶּה עַמָּא כַּד שְׁמַעוּ הָלֵין ׃ 9 וְנַסְבוּ עֵרְבָא מִן אֵיסוֹן וְאַף מִן אָחָא וְהֵידִין שְׁרוֹ
אֲנוּן ׃ 10 אָחָא דֵּין בַּר שָׁעֲתָה בַּהּ בְּלֵלְיָא שְׁרוֹ לְפוֹלוֹס לַשִׁילָא לְבֵרוֹאָא מְדִינְתָּא וְכַד אֲתוֹ לְתַמָּן עָאלִין הֲווֹ
לְכְנוּשְׁתָּא דְיִחוּדָיֵא ׃ 11 הָאלֵין הֲווֹ גֵּיר הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן מִן יְהוּדָיֵא הָנוּן דְּאִית הֲווֹ בְּתֶסַלוֹנִיקִי וְשָׁמְעִין הֲווֹ מֶנְהוֹן
מְלְּתָא כְּלְיוֹם דְּחָדְיָאִית כַּד מְפָרְשִׁין הֲווֹ מִן כְּתָבָא דְּאַן הָלֵין הָכֵנָא אִיתַיְהִין ׃ 12 וְמַגְיָאָא מֶנְהוֹן הֵימְנוּ וְהָכְנָא אַף מִן
יוֹנָיֵא גַּבְרָא סַגְיָאָא וְנָשֵׁא יְדִיעָתָא ׃ 13 וְכַד יְדְעוּ הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּמִן תֶּסַלוֹנִיקִי דְּמְלְּתָא דַּאלָהָא אֶתְכְּרִיז מִן פּוֹלוֹס
בְּבֵרוֹאָא מְדִינְתָּא אַתוֹ אַף לְתַמָּן וְלָא שְׁלִיו לַמְזָעִי וְלַמְרַגָּזָא ׃ 14 וְלְפוֹלוֹס שְׁרָאוּהִי אָחָא דְּנֵחוּתֵלֵה
לְיַמָּא וְקָוִי הֲוָא בָּהּ בַּמְדִינְתָּא הֲי שִׁילָא וְטִימָתֵאוֹס ׃

---

a אֶתְדַּלְחוּ b דֵּין רֵישָׁא דַּמְדִינְתָּא וְכֻלֵּה עַמָּא כַּד שְׁמַעוּ הָלֵין ׃ c וְנַסְבוּ עֵרְבָא מִן אֵיסוֹן וְאַף מִן אָחָא וְהֵידִין d שְׁרוֹ
אֲנוּן ׃ e אָחָא דֵּין בַּר שָׁעֲתָה בַּהּ בְּלֵלְיָא שְׁרוֹ לְפוֹלוֹס לַשִׁילָא לְבֵרוֹאָא מְדִינְתָּא וְכַד f אֲתוֹ לְתַמָּן g עָאלִין הֲווֹ
לְכְנוּשְׁתָּא דְיִחוּדָיֵא ׃ h 11 הָאלֵין הֲווֹ גֵּיר הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן מִן יְהוּדָיֵא הָנוּן דְּאִית הֲווֹ בְּתֶסַלוֹנִיקִי וְשָׁמְעִין הֲווֹ מֶנְהוֹן
i מְלְּתָא כְּלְיוֹם k דְּחָדְיָאִית כַּד מְפָרְשִׁין הֲווֹ מִן כְּתָבָא l דְּאַן הָלֵין הָכֵנָא m אִיתַיְהִין ׃ n 12 וְמַגְיָאָא מֶנְהוֹן הֵימְנוּ וְהָכְנָא אַף מִן
יוֹנָיֵא גַּבְרָא סַגְיָאָא וְנָשֵׁא יְדִיעָתָא ׃ o 13 וְכַד יְדְעוּ הָנוּן יְהוּדָיֵא דְּמִן תֶּסַלוֹנִיקִי p דְּמְלְּתָא דַּאלָהָא q אֶתְכְּרִיז מִן פּוֹלוֹס
בְּבֵרוֹאָא מְדִינְתָּא אַתוֹ אַף לְתַמָּן וְלָא r שְׁלִיו s לַמְזָעִי וְלַמְרַגָּזָא t ׃ u 14 וְלְפוֹלוֹס v שְׁרָאוּהִי אָחָא w דְּנֵחוּתֵלֵה
לְיַמָּא x וְקָוִי הֲוָא בָּהּ בַּמְדִינְתָּא הֲי שִׁילָא וְטִימָתֵאוֹס ׃

a בַּלַּח b שְׁרָא c אֶתָא d עוֹל e חֵרֵר f מַלַּל g חֲרָא נש מחה h אִיתַי ש i מַלַּל k כְּרֵז l שְׁלָא חדל m זוּעַ n פי׳ עם o שְׁרָא p נְחֵת q כַּנָּא עמד r

8 Concitauerunt autem plebem, & principes ciuitatis audientes hæc.

8 ἐτάραξαν δὲ τὸν ὄχλον καὶ τοὺς πολιτάρχας ἀκούοντας ταῦτα.

9 Et accepta satisfactione à Iasone & à cæteris dimiserunt eos.

9 καὶ λαβόντες τὸ ἱκανὸν παρὰ τοῦ Ἰάσονος καὶ τῶν λοιπῶν, ἀπέλυσαν αὐτούς.

10 Fratres verò confestim per noctem dimiserũt Paulum & Silam in Beræam. Qui cùm veniſſent, in ſynagogam Iudæorum introierunt. C

10 Οἱ δὲ ἀδελφοὶ εὐθέως διὰ τῆς νυκτὸς ἐξέπεμψαν τὸν παῦλον καὶ τὸν Σίλαν εἰς Βέρροιαν, οἵτινες παραγενόμενοι εἰς τὴν συναγωγὴν ἀπῆεσαν τῶν Ἰουδαίων.

11 Hi autem erant nobiliores eorum, qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt verbum cum omni auiditate, quotidie ſcrutantes ſcripturas, ſi hæc ita ſe haberent.

11 οὗτοι δὲ ἦσαν εὐγενέστεροι τῶν ἐν Θεσσαλονίκῃ, οἵτινες ἐδέξαντο τὸν λόγον μετὰ πάσης προθυμίας, τὸ καθ' ἡμέραν ἀνακρίνοντες τὰς γραφάς, εἰ ἔχοι ταῦτα οὕτω.

12 Et multi quidem crediderunt ex eis, & mulierum Gentilium honeſtarum, & viri non pauci.

12 πολλοὶ μὲν οὖν ἐξ αὐτῶν ἐπίστευσαν, καὶ τῶν ἑλληνίδων γυναικῶν τῶν εὐσχημόνων, καὶ ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγοι.

13 Cùm autem cognouiſſent in Theſſalonica Iudæi, quia & Beroæ prædicatum eſt à Paulo verbum Dei, venerunt & illuc, commouentes & turbantes multitudinem.

13 ὡς δὲ ἔγνωσαν ὁ ἀπὸ τῆς Θεσσαλονίκης Ἰουδαῖοι ὅτι καὶ ἐν Βεροίᾳ κατηγγέλη ὑπὸ τοῦ παύλου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἦλθον κἀκεῖ, σαλεύοντες τοὺς ὄχλους.

14 Statimque tunc Paulum dimiſerunt fratres, vt iret vſque ad mare: Silas autem & Timotheus remanſerunt ibi.

14 εὐθέως δὲ τότε τὸν παῦλον ἐξαπέστειλαν οἱ ἀδελφοὶ πορεύεσθαι ὡς ἐπὶ τὴν θάλασσαν· ὑπέμενον δὲ ὅ, τε Σίλας καὶ ὁ Τιμόθεος ἐκεῖ.

15 Qui autem deducebant Paulum, perduxerunt eum vſque ad Athenas, & accepto mandato ab eo ad Silam & Timotheum, vt quàm celeriter venirent ad illum; profecti ſunt.

15 Οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν παῦλον, ἤγαγον αὐτὸν ἕως Ἀθηνῶν· καὶ λαβόντες ἐντολὴν πρὸς τὸν Σίλαν καὶ Τιμόθεον, ἵνα ὡς τάχιστα ἔλθωσι πρὸς αὐτὸν, ἐξήεσαν.

16 Paulus autem cùm Athenis eos expectaret, incitabatur ſpiritus eius in ipſo, videns idololatriæ deditam ciuitatem.

16 ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις ἐκδεχομένου αὐτοὺς τοῦ παύλου, παρωξύνετο τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ, θεωροῦντι κατείδωλον οὖσαν τὴν πόλιν.

17 Diſputabat igitur in ſynagoga cum Iudæis, & colentibus, & in foro, per omnes dies ad eos qui aderant.

17 διελέγετο μὲν οὖν ἐν τῇ συναγωγῇ τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τοῖς σεβομένοις, καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν πρὸς τοὺς παρατυγχάνοντας.

18 Quidam autem Epicurei & Stoici philoſophi diſſerebant cum eo, & quidam dicebant, Quid vult † ſeminator verborum hic, dicere? Alij verò, Nouorum dæmoniorum videtur annuntiator eſſe. quia Ieſum & reſurrectionem annuntiabat eis.

† ſeminiuerbius

18 τινὲς δὲ τῶν Ἐπικουρείων καὶ τῶν στωϊκῶν φιλοσόφων συνέβαλλον αὐτῷ· καί τινες ἔλεγον, τί ἂν θέλοι ὁ σπερμολόγος οὗτος λέγειν; οἱ δὲ, ξένων δαιμονίων δοκεῖ καταγγελεὺς εἶναι· ὅτι τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εὐηγγελίζετο.

---

15 קום b לְוָא c אֲתֵנָא
d עַנַל פתאם e אֲזַל
f מַרְמַר g מְלָא h עבורה זרה
i סַקְבֵל פגש k בן לשון יון אוהבי חכמה
l אֲזַלְף m כופר בעקר
n קְרָא o בן לשון יון
p מַלַל q נְכַר
r בְּרָז s קוּם

דְּחַר בְּשַׁבָּא דֶּאַרְבְּעָא וְרָבְתַר t קְיָמְתָא מט

15 וְהָנוּן b דְּאִתְלַוִּיו לֵהּ לְפוֹלוֹס c וְאַתַו עַמֵּהּ עַד מָא לְאַתֵינוֹם מְרִינְתָא וְכַד נָפְקִין מִן צַאידוֹהִי קַבְּלוּ מֶנֵּהּ אֶגַּרְתָּא לְוָת שִׁילָא
וְטִימָתְאוֹס d דְּבָעֲגַל e נְאזְלוּן לְוָתְהוֹן׃ 16 הוּדִין פּוֹלוֹס כַּד מְקַוֵּא הֲוָא בַּאתִינוֹס f מְתְמַרְמַר הֲוָא בְּרוּחֵהּ חָזֵא הֲוָא דַּמְדִינְתָּא
כֻּלָּהּ g מַלְיָא h פְּתַכְרָא׃ 17 וּמְמַלֵּל הֲוָא בַּכְנוּשְׁתָּא עִם יְהוּדָיֵא וְעִם i אִילֵין דְּדָחֲלִין מִן אֱלָהָא וּבְשׁוּקָא עִם אִילֵין
j דְּמִסְתַּקְבְּלִין הֲוָו כָּל יוֹמָא׃ 18 וְאַף k פִּילוֹסוֹפֵּא דְּמִן l וּלְפָנֵהּ m דַּאפִּיקוֹרוֹס וַאחֳרְנָא n דְּמִתְקָרִין o אֶסְטוֵאיקוּ דַּרְשִׁין
הֲווּ עִמֵּהּ וְאִנָּשׁ מֶנְהוֹן אָמְרִין הֲוֵי מָנָא צְבָא הָנָא מְלַקֵּט p מָלֵּא וַאחֳרְנָא אָמְרִין הֲוֵי אֱלָהֵא q נוּכְרָיֵא r מַכְרֵז מֶטֶל
דְּיֵשׁוּעַ s וְלְקְיֵמְתֵהּ מַכְרֵז הֲוָא לְהוֹן׃

19 ✻ Itaque prehenderunt eum, adduxeruntque in Senatum qui vocatur Areopagus [vicus Martis] dicentes ei, Possumus ne scire quænam sit hæc doctrina noua quam prædicas?

20 ✻ Verba enim extranea disseminas in aures nostras: volumusque scire quid hæc sibi velint.

21 ✻ Porrò Athenienses omnes, ijque qui illuc venerant alienigenæ, nulli alij rei vacabant, nisi ad dicendum & audiendum aliquid noui.

Dominica v. post Ieiunium Resurrectionis.

22 ✻ Quumque staret Paulus in Areopago, dixit: Viri Athenienses, video vos inter omnia nimios esse in cultu dæmonum.

23 ✻ Quum perlustrarem & conspicarer ædem Deorum vestrorum, nactus sum aram quandam, cui inscriptum erat, DEI RECONDITI. Hunc igitur quem ignorantes colitis, hunc ipsum annuncio vobis.

24 ✻ Deus enim qui condidit mundum, & quicquid in eo est, quique Dominus est cæli & terræ, in templis manufactis non habitat.

25 ✻ Nec ei ministratur per manus hominum, nulliusq; rei indiget, quippe qui tribuat omnibus vitam & animam.

26 ✻ Et ex vno sanguine condidit totum mundum [omne genus hominum], vt degerent in superficie vniuersæ terræ; & distinxit tempora decreto suo, posuitque terminos habitationis hominum.

27 ✻ Vt quærerent Deum, exquirerentque, & ab ipsius creatura [creatione] inuenirent eum: quandoquidem non longe abest ab vnoquoque nostrum.

28 ✻ In ipso enim viuimus, mouemur, & sumus: prout & quidam è sapientibus vestris dixit: Nam ab eo est progenies nostra.

29 ✻ Homo igitur nostræ prosapiæ quum sit à Deo, non debemus existimare auro, aut argento, aut lapidi insculpto artificio, & scientia humana simile esse numen.

19 * Et apprehensum eum, ad Areopagum duxerunt, dicentes, Possumus scire quæ est hæc noua, quæ à te dicitur, doctrina?

19 * Ἐπιλαβόμενοί τε αὐτοῦ, ἐπὶ τὸν Ἄρειον πάγον ἤγαγον, λέγοντες, δυνάμεθα γνῶναι τίς ἡ καινὴ αὕτη ἡ ὑπὸ σοῦ λαλουμένη διδαχή;

20 * Noua enim quædam infers auribus nostris. Volumus ergo scire quidnam velint hæc esse.

20 * Ξενίζοντα γάρ τινα εἰσφέρεις εἰς τὰς ἀκοὰς ἡμῶν. βουλόμεθα οὖν γνῶναι τί ἂν θέλοι ταῦτα εἶναι.

21 * Athenienses autem omnes, & aduenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid noui.

21 * Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον ἀπηρώλουν ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον.

22 * STANS autem Paulus in medio Areopagi, ait, Viri Athenienses, per omnia quasi † superstitiosos vos video.

† superstitiosiores

22 * Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐν μέσῳ τοῦ Ἀρείου πάγου, ἔφη, ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατὰ πάντα ὡς δεισιδαιμονεστέρους ὑμᾶς θεωρῶ.

23 * Præteriens enim & videns simulachra vestra, inueni & aram in qua scriptum erat, IGNOTO DEO. Quod ergo ignorantes colitis, hoc ego annuncio vobis.

23 * διερχόμενος γὰρ καὶ ἀναθεωρῶν τὰ σεβάσματα ὑμῶν, εὗρον καὶ βωμὸν ἐν ᾧ ἐπεγέγραπτο, ἀγνώστῳ θεῷ. ὃν οὖν ἀγνοοῦντες εὐσεβεῖτε, τοῦτον ἐγὼ καταγγέλλω ὑμῖν.

Gen. 1. a. 1. Supr. 6. f. 43.

24 * Deus qui fecit mundum & omnia quæ in eo sunt, hic cæli & terræ cùm sit Dominus, non in manufactis templis habitat:

24 * ὁ θεὸς ὁ ποιήσας τὸν κόσμον καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ, οὗτος οὐρανοῦ καὶ γῆς ὑπάρχων κύριος, οὐκ ἐν χειροποιήτοις ναοῖς κατοικεῖ,

25 * Nec manibus humanis colitur, indigens aliquo, cùm ipse det omnibus vitam & inspirationem, & omnia:

25 * οὐδὲ ὑπὸ χειρῶν ἀνθρώπων θεραπεύεται, προσδεόμενός τινος, αὐτὸς διδοὺς πᾶσι ζωὴν καὶ πνοὴν καὶ τὰ πάντα.

26 * Fecítque ex vno omne genus hominum, inhabitare super vniuersam faciem terræ, definiens statuta tempora & terminos habitationis eorum:

26 * ἐποίησέ τε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν ἔθνος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ παντὸς προσώπου τῆς γῆς, ὁρίσας προστεταγμένους καιροὺς, καὶ τὰς ὁροθεσίας τῆς κατοικίας αὐτῶν,

27 * Quærere Deum si fortè attrectent eum & inueniant, quamuis non longè sit ab vnoquoque nostrum.

27 * ζητεῖν τὸν κύριον, εἰ ἄρα γε ψηλαφήσειαν αὐτὸν καὶ εὕροιεν, καίτοι γε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἑκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα.

28 * In ipso enim viuimus & mouemur & sumus, sicut & quidam vestrorum poëtarum dixerunt, ipsius enim & genus sumus.

Aratus Isai. 40. d. 18.

28 * ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καί ἐσμεν, ὡς καί τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἰρήκασι, τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν.

29 * Genus ergo cùm simus Dei, non debemus æstimare auro aut argento, aut lapidi, sculpturæ artis & cogitationis hominis, Diuinum esse simile.

29 * γένος οὖν ὑπάρχοντες τοῦ θεοῦ, οὐκ ὀφείλομεν νομίζειν χρυσῷ ἢ ἀργύρῳ ἢ λίθῳ, χαράγματι τέχνης καὶ ἐνθυμήσεως ἀνθρώπου, τὸ θεῖον εἶναι ὅμοιον.

---

[*] יַד [l] שֶׁמֶשׁ
[m] פִּיר מִן
[n] זִמְן [o] יוֹשֵׁב מִן עִמָּר
[p] כְּעָא [q] עֲקַב חִקֵּר
[r] בְּרָא [s] חַיָּא [t] זוּעַ
[u] אָיִת [x] טוּחֲמָא מִשְׁפְּחָה
[y] חוּב [z] כִּסֵּף
[a] אֻמַּן [b] וְרַע [c] דְּמָא

24 אֱלָהָא גַיר דַּעֲבַד עָלְמָא וְכָלְמָא דְאִית בֵּהּ וְהוּא מָרָא דִּשְׁמַיָּא וְדְאַרְעָא בְּהֵיכְלֵא דַּעֲבַד [k] אִידָיָא לָהּ שָׁרֵא ׃
25 וְלָא [l] מָשְׁתַּמַּשׁ מִן אִידֵי בְנַיְנָשָׁא וְעַל מֵדֵם לָא סְנִיק מָטַל דְּהוּא יָהֵב לְכָלָנָשׁ חַיֵּא וְנַפְשָׁא ׃
26 וּמִן חַד דֵּם עֲבַד [m] עָלְמָא כֻּלֵּהּ דַּבְנַיְנָשָׁא דְנָהֲווּן עָמְרִין עַל אַפֵּי אַרְעָא כָּלָּהּ וּפַרַשׁ [n] זַבְנָא בְּפוּקָנֵהּ וְתֻם תְּחוּמֵא
[o] דְעוֹמְרָא דַּבְנַיְנָשָׁא ׃ 27 דְנָהֲווּן [p] בָּעִין לַאלָהָא [q] וּמְעַקְבִין [r] בְּרַיְתֵהּ מָשְׁכְּחִין לֵהּ מָטַל דְּאַף לָא הֲוָא רַחִיק מִן
כָּל חַד מִנָּן ׃ 28 בֵּהּ הוּ גַיר [s] חַיְינַן [t] וּמְתְזַיְעִינַן [u] וְאִיתַיִן אַיְךְ דַּאף אֲנָשָׁא מִן חַכִּימֵא דָּלְכִין אֲמַר וְתֻמֵּהּ הוּ [x] טוּחֲמַן ׃
29 אֲנָשָׁא הָכִיל דְּטוּחֲמַן מִן אֱלָהָא הוּלָא [y] חַיְבִינַן לְמִסְבַּר דַּלְדַהֲבָא אוֹ [z] לְסָאמָא אוֹ לְכָאפָא דַּגְלִיפָא בַּאוּמָנוּתָא
[b] וּבִירַעְתָּא דְּבַרְנָשָׁא [c] דְּמָיָא אֱלָהוּתָא ׃

30 * Tempora igitur idololatriæ præterire fecit Deus: hoc autem tempore præcipit omnibus hominibus vt quilibet vbique pœnitentiam agat.

31 * Quippe qui statuerit diem quo iudicaturus est vniuersam terram cum æquitate, per virum quem definijt, & restituit vnumquemque hominem ad fidem eius, quum excitauit ipsum à mortuis.

32 * Audientes autem resurrectionem à mortuis, alij subsannabant, alij verò dicebant, Aliàs te audituri sumus hac de re.

33 * Et ita exijt Paulus è medio eorum.

34 * Cæterùm quidam ex eis sese adiunxerunt ei, & crediderunt. vnus autem ex eis erat Dionysius ex Judicibus Areopagi, & mulier quædam nomine Damaris, alijque cum eis.

Commemoratione Sanctorum.

CAP. XVIII.

1 POrrò quum Paulus discessit Athenis, venit Corinthum.

2 * Et inuenit illic virum quendam Jhoudæum, cui nomẽ erat Akaulas: qui quum esset ex regione Ponti, illo tempore venerat ex regione Italiæ ipse & Periskella vxor eius: quandoquidem edixerat Claudius Cæsar, vt omnes Jhoudæi Roma excederent: itaque accessit ad eos.

3 * Et quoniam erat filius artis ipsorum, [eiusdem artificij], diuersatus est apud eos; & operabatur cum eis: cæterùm in artificio ipsorum opifices conopeorum erant.

4 * Verba autem faciebat in synagoga omni Sabbatho, & persuadebat tam Jhoudæis, quàm Ethnicis.

5 * Quum autem venissent è Macedonia Schilo & Timotheus, constringebatur sermone ipse Paulus,

6 * Quòd insurgerent in eum Jhoudæi; atque blasphemarent: quum testaretur eis Jeschua fuisse Meschicho, proinde excussis vestibus suis dixit eis, Posthac mundus sum, ego proficiscor ad Gentes.

7 * Itaque exijt illinc & ingressus est ædes viri cuiusdam nomine Titi, qui quidem Deum reuerebatur: domus autem eius adhærebat synagogæ.

30 * Et tempora quidem huius ignorantiæ deſpiciens Deus, nunc annuntiat hominibus vt omnes vbique pœnitentiam agant.

31 * Eò quòd ſtatuit diem in quo iudicaturus eſt orbem in æquitate, in viro in quo ſtatuit, fidem præbens omnibus, ſuſcitans eum à mortuis.

32 * Cùm audiſſent autem reſurrectionem mortuorum, quidam quidem irridebant, quidam verò dixerunt, Audiemus te de hoc iterum?

33 * Sic Paulus exiuit de medio eorum.

34 * Quidam verò viri adhærentes ei, crediderunt: in quibus & Dionyſius Areopagita, & mulier nomine Damaris, & alij cum eis.

30 * τὰς μὲν οὖν χρόνους τῆς ἀγνοίας ὑπεριδὼν ὁ θεὸς, τὰ νῦν παραγγέλλει τοῖς ἀνθρώποις πᾶσι πανταχοῦ μετανοεῖν,

31 * διότι ἔστησεν ἡμέραν ἐν ᾗ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὥρισε, πίστιν παράσχων πᾶσιν, ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

32 * ἀκούσαντες δὲ ἀνάστασιν νεκρῶν, οἱ μὲν ἐχλεύαζον, οἱ δὲ εἶπον, ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου.

33 * καὶ οὕτως ὁ παῦλος ἐξῆλθεν ἐκ μέσου αὐτῶν.

34 * τινὲς δὲ ἄνδρες κολληθέντες αὐτῷ, ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης, καὶ γυνὴ ὀνόματι δάμαρις, καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς.

CAP. XVIII.

1 POſt hæc egreſſus ab Athenis, venit Corinthum. A

2 * Et inueniens quendam Iudæum, nomine Aquilam, Ponticum genere, qui nuper venerat ab Italia, & Priſcillam vxorem eius (eò quòd præcepiſſet Claudius diſcedere omnes Iudeos à Roma) accеſſit ad eos.

3 * Et quia eiuſdem erat artis, manebat apud eos, & operabatur (erant autē ſcenofactoriæ artis.)

4 * Et diſputabat in ſynagoga per omne ſabbathum, interponens nomen Domini Ieſu, ſuadebatque Iudæis & Græcis.

5 * Cùm veniſſent autem de Macedonia Silas & Timotheus, inſtabat verbo B Paulus, teſtificans Iudæis eſſe Chriſtum Ieſum.

6 * Contradicentibus autem eis & blaſphemantibus, excutiens veſtimenta ſua, dixit ad eos, Sanguis veſter ſuper caput veſtrum: mundus ego, ex hoc ad Gentes vadam.

7 * Et migrans inde, intrauit in domū cuiuſdam, nomine Titi Iuſti, colentis Deum, cuius domus erat coniuncta ſynagogæ.

ιη.

1 * Μετὰ δὲ ταῦτα χωρισθεὶς ὁ παῦλος ἐκ τῶν Ἀθηνῶν, ἦλθεν εἰς κόρινθον·

2 * καὶ εὑρών τινα ἰουδαῖον ὀνόματι ἀκύλαν, ποντικὸν τῷ γένει, προσφάτως ἐληλυθότα ἀπὸ τῆς ἰταλίας, καὶ πρίσκιλλαν γυναῖκα αὐτοῦ, διὰ τὸ διατεταχέναι κλαύδιον χωρίζεσθαι πάντας τοὺς ἰουδαίους ἐκ τῆς ῥώμης, προσῆλθεν αὐτοῖς.

3 * καὶ διὰ τὸ ὁμότεχνον εἶναι, ἔμενε παρ' αὐτοῖς, καὶ εἰργάζετο· ἦσαν γὰρ σκηνοποιοὶ τῇ τέχνῃ.

4 * διελέγετο δὲ ἐν τῇ συναγωγῇ κατὰ πᾶν σάββατον, ἔπειθέ τε ἰουδαίους καὶ ἕλληνας.

5 * ὡς δὲ κατῆλθον ἀπὸ τῆς μακεδονίας, ὅ, τε σίλας καὶ ὁ τιμόθεος, συνείχετο τῷ πνεύματι ὁ παῦλος διαμαρτυρόμενος τοῖς ἰουδαίοις τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

6 * ἀντιτασσομένων δὲ αὐτῶν καὶ βλασφημούντων, ἐκτιναξάμενος τὰ ἱμάτια, εἶπε πρὸς αὐτούς, τὸ αἷμα ὑμῶν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ὑμῶν· καθαρὸς ἐγὼ, ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὰ ἔθνη πορεύσομαι.

7 * καὶ μεταβὰς ἐκεῖθεν, ἦλθεν εἰς οἰκίαν τινὸς ὀνόματι ἰούστου, σεβομένου τὸν θεὸν, οὗ ἡ οἰκία ἦν συνομοροῦσα τῇ συναγωγῇ.

---

b דְּאִיתַהּ חֲוָא מִן פּוּנְטוֹס אַחְרָא דְּבֵה בְּהוֹ c זַבְנָא אֶתָא חֲוָא מִן אַתְרָא דְּאִיטַלְיָא הוּ וַפְּרִיסְקִלָּא אַנְתַּתֵּהּ מָטָל דַּפְקַר חֲוָא d קְלוֹדְיוֹס קֵסַר e וְנָפְקִין כֻּלְּהוֹן יְהוּדָיֵא מִן רוּמָא וַאֲתָקַרַב לְוָתְהוֹן: f מָטָל דְּבַר g אוּמָנוּתְהוֹן הַוָא שְׁרָא לַהּ לְוָתְהוֹן וּפָלַח חֲוָא עַמְּהוֹן בַּאוּמָנוּתְהוֹן דֵּין h לָוְלָרָא חֲוָו: i וּמְמַלֵּל חֲוָא בַּכְּנוּשְׁתָּא בְּכָל j שַׁבָּא k וּמְפֵּים חֲוָא לִיהוּדָיֵא וַלְחַנָּפֵא:

l וְכַד m אֲתוֹ חֲוָו מִן מַקְדוֹנִיָא שִׁילָא וְטִימָתְאוֹס אֲלֵיץ חֲוָא n בְּמֶלְתָא הוּ פַּוּלוֹס:

o מָטָל דְּקָיְמִין חֲוָו p לְקוּבֵלֵהּ יְהוּדָיֵא וְמְגַדְּפִין חֲוָו כַּד q מְסַהֵד חֲוָא לְהוֹן דְּיֵשׁוּעַ הוּיו מְשִׁיחָא וְנָפֵץ r מָאנָוֹהִי וְאָמַר לְהוֹן מִן הָשָׁא אֶנָא s דְּכֵא אֲנָא אָזַל אֲנָא לִי לְוָת עַמְּמָא: t וְנָפַק מִן תַּמָּן u וְעָל לְבַיְתֵהּ דְּגַבְרָא דְּשְׁמֵהּ טִטוֹם אַיְנָא v דְּחֵל חֲוָא מִן אֱלָהָא וּבַיְתֵהּ נָקִיף חֲוָא לְכְנוּשְׁתָּא:

a אִיתוֹהִי b זמן c נְפַק d נָפֵק e אֶמֵּן f הֲנוֹן אֲנִין
סַרְגָּא עָבְדֵי סַרְגָּא
פְּלַחֵי מַשְׁכָּא וְרַבְּנֵי
g נמו שבת
h בְּיוֹם חנך i אִתָּא k מַלֵּל
l קום m לגנרו n סְחֵד
o לנושיו p דְּכָא זכה
q עָלַל נוא r נָפֵק דנק

8 * Porrò Criſpus princeps ſynagogæ crediderat in Dominum noſtrum ipſe, & domeſtici eius omnes plurimíque Corinthiorum audiebant, et credebant in Deũ, ac baptizabantur.

9 * Dixit autem Dominus per uiſum Paulo, Ne timeas, ſed loquere, neque tacueris.

10 * Siquidem ego ſum tecum, nemóque poterit tibi moleſtiam exhibere: & multus eſt mihi populus in hac ciuitate.

11 * Habitauit ergo annum & ſex menſes Corinthi, & docebat eos ſermonem Dei.

Dominica v. poſt Pentecoſten.

12 * Quum autem Gallioun eſſet Proconſul Achaiæ, coacti ſunt ſimul aduerſus Paulum, & ſtiterunt eum ante tribunal.

13 * Dicentes, Iſte preter Legem perſuadet hominibus Deum reuereri.

14 * Quúmque poſtularet Paulus ut aperiret ös ſuum & loqueretur, dixit Gallioun Iihoudæis, Si de quopiam malo, aut fraude, aut flagitio reum poſtularetis ô Judæi, ut par eſt, uos reciperem.

15 * Sinautem quæſtiones ſunt de ſermone, déque nominibus, & Lege veſtra, ipſi noſtis inter uos: ego enim nolim eſſe iudex horum placitorum.

16 * Proinde amandauit eos à ſuo tribunali.

17 * Cæterùm comprehenderant omnes Ethnici Soſtenem ſeniorem ſynagogæ, & cædebant eum ante tribunal, Gallioun autem hæc paruipendebat.

18 * Quúmque Paulus illic dies multos egiſſet, dedit pacem, [valedixit], fratribus, ac mare ſulcauit ut proficiſceretur in Syriam, venerúntq; cum eo Priskella & Akaulas quum totondiſſet caput ſuum Cenchreis, ſiquidem votum nuncupauerat.

19 * Peruenerunt autem Epheſum, & ingreſſus eſt Paulus ſynagogam, uerbáque fecit ad Iihoudæos.

20 * Et efflagitabant ab eo, ut commoraretur apud eos: nec aſſenſum præbuit.

---

8 וְקְרִיסְפּוֹם [s] רַבְּכְנוּשְׁתָּא הֵימֵן הֲוָא בְּמָרֵן הוּ וְכְנֵי בֵיתֵהּ כֻּלְּהוֹן וְסַגִּיאֵי קוֹרִנְתָּיֵא שָׁמְעִין הֲווֹ וּמְהֵימְנִין בַּאלָהָא
9 וְעָמְדִין׃ [t] וְאֲמַר מָרְיָא בְּחֶזְוָא לְפוֹלוֹס לָא [u] תֶּשְׁתּוֹק׃ [v] וְלָא תֵּחְרַשׁ אֶלָּא מַלֵּל וְלָא
10 מֶטֵל דַּאֲנָא עִמָּךְ אֲנָא וְאֵנָשׁ לָא [x] מֶשְׁבַּח [y] לְמַהֲרוּתָךְ וְעַמָּא סַגִּיאָא אִית לִי בְּמְדִינְתָּא הָדָא׃ 11 [z] יְתֵב הֲוָא תְּרִין
[a] שְׁנָתָא וְיַרְחָא [b] שְׁתָא בְּקוֹרִנְתּוֹס וּמַלֵּף הֲוָא לְהוֹן מֵלְּתָא דַּאלָהָא׃

דְּחַר בְּשַׁבָּא דה דְּבַתַּר [c] פֶּנְטִיקוֹסְטִי נב

12 וְכַד [d] אִיתְהִי הֲוָא גַּאלְיוֹן [c] אַנְתּוּפַּטוֹס דַּאכָאיָא אֶתְכַּנְשׁוּ אַכְּחֲדָא עַל פּוֹלוֹס וְאִיתְיְהִי קְרֹם [e] בִּים׃ 13 כַּד אָמְרִין
דְּהָנָא לְבַר מִן נָטוֹסָא [g] מְפִיס לַבְּנֵינָשָׁא דְּנֶהֱוֹוִין דַּחֲלִין לַאלָהָא׃ 14 וְכַד בַּעָא הֲוָא פּוֹלוֹס דְּנָפְתַּח פּוּמֵהּ וְנְמַלֵּל אֲמַר

[s] בעל שיבה או מרבין תורה
[t] עֲמַד שבל [u] שְׁתֵק
[v] שכח וכל [x] הֲרָא נזק
[y] יִתֵּב ישב [z] כמו שנה [a] שש
[b] מן לשון יין [c] אית
[d] מן לשון יין שה א במקום יתץ [e] כמו בלשון יין עבראית בסא
[g] אַבִּיש ופרושי מלין

8 Crispus autem archisynagogus credidit Domino, cum omni domo sua: & C multi Corinthiorum audientes credebant, & baptizabantur.

8 κρίσπος δὲ ὁ ἀρχισυνάγωγος ἐπίστευσε τῷ κυρίῳ σὺν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ. καὶ πολλοὶ τῶν κορινθίων ἀκούοντες ἐπίστευον καὶ ἐβαπτίζοντο.

9 Dixit autem Dominus nocte per visionem Paulo: Noli timere, sed loquere, & ne taceas.

9 εἶπε δὲ ὁ κύριος δι' ὁράματος ἐν νυκτὶ τῷ παύλῳ, μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ λάλει, καὶ μὴ σιωπήσῃς.

10 Propter quod ego sum tecum, & nemo apponetur tibi vt noceat te: quoniam populus est mihi multus in hac ciuitate.

10 διότι ἐγώ εἰμι μετά σου, καὶ οὐδεὶς ἐπιθήσεταί σοι τοῦ κακῶσαί σε, διότι λαός ἐστί μοι πολὺς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ.

ibi 11 Sedit autem † annum & sex menses, docens apud eos verbum Dei.

11 ἐκάθισέ τε ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἓξ, διδάσκων ἐν αὐτοῖς τὸν λόγον τοῦ θεοῦ.

12 Gallióne autem proconsule Achaię, insurrexerunt vno animo Iudæi in Paulum, & adduxerunt eum ad tribunal,

12 Γαλλίωνος δὲ ἀνθυπατεύοντος τῆς ἀχαΐας, κατεπέστησαν ὁμοθυμαδὸν οἱ ἰουδαῖοι τῷ παύλῳ. καὶ ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τὸ βῆμα,

13 Dicentes, Quia contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.

13 λέγοντες, ὅτι παρὰ τὸν νόμον οὗτος ἀναπείθει τοὺς ἀνθρώπους σέβεσθαι τὸν θεόν.

14 Incipiente autem Paulo aperire os, dixit Gallio ad Iudæos, Siquidem esset D iniquum aliquid, aut facinus pessimũ, ô viri Iudæi, rectè vos sustinerem.

14 μέλλοντος δὲ τοῦ παύλου ἀνοίγειν τὸ στόμα εἶπεν ὁ γαλλίων πρὸς τοὺς ἰουδαίους, εἰ μὲν οὖν ἀδίκημά τι ἦν ἢ ῥᾳδιούργημα πονηρόν, ὦ ἰουδαῖοι, κατὰ λόγον ἂν ἀνεσχόμην ὑμῶν.

15 Si verò quæstiones sunt de verbo & † nominibus, & legis vestræ, vosipsi videritis: Iudex ego horum nolo esse.

nominibus legis vestræ

15 εἰ δὲ ζητήματά ἐστι περὶ λόγου καὶ ὀνομάτων καὶ νόμου τοῦ καθ' ὑμᾶς, ὄψεσθε αὐτοί· κριτὴς γὰρ ἐγὼ τούτων οὐ βούλομαι εἶναι.

16 Et minauit eos à tribunali.

16 καὶ ἀπήλασεν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ βήματος.

17 Apprehendentes autem omnes Sosthenem principem synagogæ, percutiebant eum ante tribunal: & nihil eorum Gallioni curæ erat.

17 ἐπιλαβόμενοι δὲ πάντες οἱ ἕλληνες σωσθένην τὸν ἀρχισυνάγωγον ἔτυπτον ἔμπροσθεν τοῦ βήματος, καὶ οὐδὲν τούτων τῷ γαλλίωνι ἔμελεν.

Num. 6. 18. Inf. 21. 24.

18 Paulus verò cùm adhuc sustinuisset dies multos, fratribus valefaciens, nauigauit in Syriam (& cum eo Priscilla & Aquila) qui sibi totonderat in Cenchris caput, habebat enim votum.

18 ὁ δὲ παῦλος ἔτι προσμείνας ἡμέρας ἱκανάς, τοῖς ἀδελφοῖς ἀποταξάμενος ἐξέπλει εἰς τὴν συρίαν, καὶ σὺν αὐτῷ πρίσκιλλα καὶ ἀκύλας, κειράμενος τὴν κεφαλὴν ἐν κεγχρεαῖς· εἶχε γὰρ εὐχήν.

19 Deuenitque Ephesum, & illos ibi reliquit. Ipse verò ingressus synagogam, disputabat cum Iudæis.

19 κατήντησε δὲ εἰς ἔφεσον, κἀκείνους κατέλιπεν αὐτοῦ. αὐτὸς δὲ εἰσελθὼν εἰς τὴν συναγωγὴν διελέχθη τοῖς ἰουδαίοις.

20 Rogantibus autem eis, vt ampliori tempore maneret apud eos, non consensit:

20 ἐρωτώντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ πλείονα χρόνον μεῖναι παρ' αὐτοῖς, οὐκ ἐπένευσεν.

---

15 אִן דִּין מ זְאטְמָא אֱנוּן עַל מִלְּתָא וְעַל שְׁמָהָא וְעַל נָמוּסָא דִּילְכוֹן אַנְתּוּן יְדָעִין אַנָא גִּיר לָא צָבֵא
אֲנָא דֵּאהֲוֵא ב דַּיָּנָא דְּהָלֵין צִבְוָתָא : 16 וְטַרַד אֱנוּן מִן בֵּית דִּילֵהּ : 17 וְאַחֲדוּ הַוּוֹ כֻּלְּהוֹן ג חַנְפָּא לְסוֹסְתֵּאנִיס
ק קַשִׁישָׁא דְּבְנוֹשְׁתָּא ד וּמָחִין הַוּוֹ לֵהּ קֳדָם בֵּית וַאלִיוֹן ה מַהֲמָא הֲוָא בְּהָלֵין : 18 וְכַד הֲוָא פּוֹלוֹם תַּמָּן יוֹמָתָא
סַגִּיאָא יַהֵב שְׁלָמָא לַאחָא וְרָנָא בְּיַמָּא דְּנָאזַל לְסוּרְיָא וְאִתּוֹ עִמֵּהּ פְּרִיסְקִלָּא וַאקוּלָס כַּד סַפַּר רֵישֵׁהּ בְּקַנְכְּרֵיאוֹם
ו מָטַל ז דְּנֶדְרָא נְדִיר הֲוָא לֵהּ : 19 וּמְטִיו לֶאפֶסוֹם וְעַל פּוֹלוֹם לַכְּנוֹשְׁתָּא וּמְמַלֵּל הֲוָא עִם יְהוּדָיֵא :
20 וּבְעִין הֲווֹ מֶנֵּהּ ח דְּנֵגַר לְוָתְהוֹן וְלָא ט אִתְטְפִים :

a סְנָא ופי׳ רשע או רע
b קַטֵּרְג הלשן c מְזוֹלָא שהוא צריך
והמן לשון יון פירושו ריבות
d דִּין e טַרַד השלך
f פירושו גוים g זקן
h מְחָא נכה אַחֲמָא כוה
i נֶדֶר כמו עבראית
j מָטָא הגיש k נְגַר ארך
l מְפַם הקשיב

21 * Dicens, Oportet certè festum venturum me in Ourischlem agere: sed si Deus voluerit, iterum reuertar ad vos. Akaulas autem & Priskella reliquit Ephesi.

22 * Ipse verò per mare perrexit, & venit Cæsaream. ascendítque, ac salutauit filios Ecclesiæ: tum profectus est Antiochiam.

23 * Et quum egisset illic dies aliquot, discessit, & peragrauit ordine regionem Phrygiæ & Galatiæ, dum confirmaret omnes discipulos.

24 * Porrò vir quidam, cui nomen erat Apollou, Ihoudæus, natione Alexandrinus, & præditus facundia, peritissimúsque scripturarum, venit Ephesum.

25 * Hic erat edoctus viam Domini, & feruens Spiritu: proinde loquebatur, planéque docebat de Jeschua, quum nihil sciret, nisi baptisma Jouchanon.

26 * Cœpitque palàm loqui in synagoga. Quæ quum audissent Akaulas & Priskella, adduxerunt domi suæ, & plenius ostenderunt ei viam Domini.

27 * Quúmque vellet proficisci Achaiam, præuenerunt eum fratres, scripseruntque ad discipulos vt exciperent eum. itaque vbi aduenisset, multum adiuuit per gratiam omnes fideles.

28 * Vehementer enim disceptabat contra Ihoudæos coram cœtu, demonstrans per Scripturas, Jeschua esse Meschicho.

Matutinis Dominicæ post Pentecosten.

CAP. XIX.

1 QVumque degeret Apollou Corinthi; Paulus peragrauit regiones superiores ad Ephesum.

2 * Et interrogauit discipulos quos illic inuenit, Num recepistis Spiritum Sanctitatis postea quàm credidistis? Responderunt, & dicunt ei, Ne auditione quidem accepimus an sit Spiritus.

3 * Dixit eis, In quid ergo baptizati estis? Dicunt, In baptisma Jouchanon.

---

21 בַּר אֲמַר דָּוֶלָא לִי[k] אֲמִינָאִית [l] דְּאֵיתָא בְּאוּרְשְׁלֵם [m] אַעְבְּדִיוּהִי וְאַן אֱלָהָא [n] נְצַבָא [o] אִיתָא חוּב לְוָתְכוּן
וַלְאַקוּלַס וְלַאפְּרִיסְקֶלָא שְׁבַק אֱנוּן בְּאפֶסוֹס ׃ 22 וְהוּ רְדָא בְיַמָּא וְאָתָא לְקֶסַרְיָא וְסַלֵק וְשַׁאל בַּשְׁלָמָא דְּבְנֵי [p] עִדְתָא
וְאָזַל לַהּ לַאנְטְיוֹכִי ׃ 23 וְכַד הֲוָא תַּמָּן [q] יוֹמָתָא [r] יְדִיעָא נְפַק [s] וְאִתְּכְרִךְ בָּתַר בָּאתְרָא דַּפְרוּגְיָא וְדְגַלַטְיָא כַּר
[t] מְקַיֵּם הֲוָא לְכָל־הוּן תַּלְמִידָא ׃ 24 וְגַבְרָא חַד דְּשְׁמֵהּ הֲוָא אַפָּלוֹ יְהוּדָיָא [v] דְּאִיתְּוהִי הֲוָא [x] טוּהֲמֵהּ מִן אֲלֶכְסַנְדְּרִיָא
[y] וְרֵדָא הֲוָא [z] בְּמִלְּתָא [a] וְמָרָךְ הֲוָא בַּכְּתָבָא אֵתָא לְאֶפֶסוֹס ׃
25 הָנָא [b] סְתַלְמַד הֲוָא לְוָארְחֵהּ דְּמָרְיָא וְרַהַט הֲוָא בְּרוּחַ וַמְמַלֵל הֲוָא [c] וּמַלֵף [d] מַלְיָאוּת עַל יֵשׁוּעַ כַּד
[e] מַדְּלָא יָדַע הֲוָא אֶלָּא אֵן [f] סַעֲמוּדִיתָא דְּיוֹחָנָן ׃ 26 [g] וְשָׁרִי עֵין בַּגְלָא מְמַלֵל בַּכְּנוּשְׁתָא וְכַד שְׁמָעוּהִי

[k] אָמֵן באמת׳פיר׳ תג
[l] עָבַר עשה [m] צְבָא [n] אִתָא
[o] העדה או קהל [p] יוֹם [q] יֵרֵעַ
[r] כְּרֵךְ תור [s] קוֹם [t] איה יש
[v] משפחתו [x] רְדָא [y] לְמַר
[z] מַלֵּל [a] רְקִיק [b] תַּלְמַד
כמו לְמַד [c] אַלַּף [d] מָלָא
[e] סמדעם או מאומה
[f] עַמַּד טבל [g] שָׁרִי התחיל

21 * Sed valefaciens,& dicēs,Iterū reuertar ad vos Deo volente : profectus est ab Epheso.

21 * ἀλλ' ἀπετάξατο αὐτοῖς, εἰπών, δεῖ με πάντως τὴν ἑορτὴν τὴν ἐρχομένην ποιῆσαι εἰς ἱεροσόλυμα, πάλιν δὲ ἀνακάμψω πρὸς ὑμᾶς, τοῦ θεοῦ θέλοντος· καὶ ἀνήχθη ἀπὸ τῆς ἐφέσου.

22 * Et descendens Cæsarêam, ascendit, & salutauit ecclesiam, & descendit Antiochiam.

22 * καὶ κατελθὼν εἰς καισάρειαν, ἀναβὰς καὶ ἀσπασάμενος τὴν ἐκκλησίαν, κατέβη εἰς ἀντιόχειαν.

23 * Et facto ibi aliquanto tempore profectus est,perambulans ex ordine †Galaticam regionem & Phrygiā,confirmans omnes discipulos.

Galatiam

23 * καὶ ποιήσας χρόνον τινὰ ἐξῆλθε, διερχόμενος καθεξῆς τὴν γαλατικὴν χώραν καὶ φρυγίαν, ἐπιστηρίζων πάντας μαθητὰς πάντας.

24 * Iudæus autem quidam, Apollo nomine, Alexandrinus genere, vir eloquens, deuênit Ephesum, potens in scripturis.

24 * Ἰουδαῖος δέ τις ἀπολλὼς ὄνομα, ἀλεξανδρεὺς τῷ γένει, ἀνὴρ λόγιος, κατήντησεν εἰς ἔφεσον, δυνατὸς ὢν ἐν ταῖς γραφαῖς.

25 * Hic erat edoctus viam Domini: & feruens spiritu loquebatur, & docebat diligenter ea quæ sunt Iesu, sciens tantùm baptisma Iohannis.

25 * οὗτος ἦν κατηχημένος τὴν ὁδὸν τοῦ κυρίου, καὶ ζέων τῷ πνεύματι, ἐλάλει καὶ ἐδίδασκεν ἀκριβῶς τὰ περὶ τοῦ κυρίου, ἐπιστάμενος μόνον τὸ βάπτισμα ἰωάννου.

26 * Hic ergo cœpit fiducialiter agere in synagoga. Quem cùm audissent Priscilla & Aquila, assumpserunt eum, & diligentiùs exposuerunt ei viam Dei.

26 * οὗτός τε ἤρξατο παρρησιάζεσθαι ἐν τῇ συναγωγῇ. ἀκούσαντες δὲ αὐτοῦ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, προσελάβοντο αὐτὸν, καὶ ἀκριβέστερον αὐτῷ ἐξέθεντο τὴν ὁδὸν τοῦ θεοῦ.

27 * Cùm autem vellet ire Achaiam, exhortati fratres, scripserunt discipulis vt susciperent eum. Qui cùm venisset,contulit multum his qui crediderant.

27 * βουλομένου δὲ αὐτοῦ διελθεῖν εἰς τὴν ἀχαΐαν, προτρεψάμενοι οἱ ἀδελφοὶ ἔγραψαν τοῖς μαθηταῖς ἀποδέξασθαι αὐτόν. ὃς παραγενόμενος συνεβάλετο πολὺ τοῖς πεπιστευκόσι διὰ τῆς χάριτος.

28 * Vehementer enim Iudæos reuincebat publicè,ostendens per scripturas,esse Christum, Iesum.

28 * εὐτόνως γὰρ τοῖς ἰουδαίοις διακατηλέγχετο δημοσίᾳ, ἐπιδεικνὺς διὰ τῶν γραφῶν εἶναι τὸν χριστὸν, ἰησοῦν.

CAP. XIX.

ιθ.

1 * FActum est autē cùm Apollo esset Corinthi,vt Paulus peragratis superioribus partibus veniret Ephesum, & inueniret quosdam discipulos.

1 * Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ τὸν ἀπολλὼ εἶναι ἐν κορίνθῳ, παῦλον διελθόντα τὰ ἀνωτερικὰ μέρη, ἐλθεῖν εἰς ἔφεσον· καὶ εὑρών τινας μαθητὰς,

2 * Dixitque ad eos, Si Spiritū sanctum accepistis credentes ? At illi dixerunt ad eum, Sed neque si Spiritus sanctus est, audiuimus.

2 * εἶπε πρὸς αὐτούς, εἰ πνεῦμα ἅγιον ἐλάβετε πιστεύσαντες; οἱ δὲ εἶπον πρὸς αὐτόν, ἀλλ' οὐδὲ εἰ πνεῦμα ἅγιόν ἐστιν ἠκούσαμεν.

3 * Ille verò ait, In quo ergò baptizati estis? Qui dixerunt, In Iohannis baptismate.

3 * εἶπέ τε πρὸς αὐτούς, εἰς τί οὖν ἐβαπτίσθητε; οἱ δὲ εἶπον, εἰς τὸ ἰωάννου βάπτισμα.

אַקּוֹלָם וַפְּרִיסְקִלָּא [h] אַיְתְיוּהִי לְבֵיתְהוֹן [i] וּמַלְיָאִית [k] חוּיוֹהִי אוּרְחֵהּ דְּמָרְיָא׃ 27 וְכַד צְבָא [l] דְּנְאזַל לַאכָאיָא [m] חַטְפוּהִי
אָחֵא וַכְּתַבוּ לְתַלְמִידֵא [n] דַּנְקַבְּלוּנֵיהִי וְכַד אֲזַל [o] עַדַּר סַגִּי בְּיַד [p] טַיבוּתָא לְכֻלְּהוֹן [q] מְהַימְנֵא׃
28 [r] תַּקִּיפָאִית גֵּיר דָּרֵשׁ הֲוָא לוּקְבֵל יְהוּדָיֵא קְרָם כְּנִשְׁיָא מְחַוֵּא הֲוָא מִן כְּתָבֵא עַל יֵשׁוּעַ דְּמְשִׁיחָא הוּ׃
דְּצַפְּרָא דְּחַד בְּשַׁבָּא דְּפַנְטִיקוֹסְטֵי נג קפלאון יט
1 [s] וְכַד [b] אִיהַוּוהִי חֲנָא אַפְלוֹ בְּקוֹרִנְתוֹס [c] אֶתְכְּרִךְ פּוֹלוֹס [d] בַּאתְרָוָתָא עִלָּיָא לֵאפֶסוֹס׃ 2 וְמִשַּׁאֵל הֲוָא לְתַלְמִידָא
אִילֵין [e] דַּאשְׁכַּח תַּמָּן דְּאַן קַבֶּלְתוּן רוּחָא דְּקוּדְשָׁא מִן [f] דְּהֵימְנְתוּן עָנוֹ וַאמְרִין לֵהּ וְאַף לָא אִן אִית רוּחָא שְׁמִיעַ לָן׃
3 אֲמַר לְהוֹן וּבְמָנָא עֲמַדְתוּן אָמְרִין [g] בְּמַעֲמוּדִיתֵהּ דְּיוֹחָנָן׃

[s] אִתָּא [t] מִלָּא
[k] חָיָא הגיד [l] אֲזַל
[m] חֲמַף קדם [n] קַבֶּל
[o] כְּמוֹ עוֹד ק הַן
[p] חַיְמֵן [q] תְּקַף פי׳ בְּעוֹז
[a] הַן לְשׁוֹן יָן [b] אִירַ
[c] כְּרַךְ [d] בְּמָקוֹם הַן אַתַּר
[e] שְׁבַח מצא [f] הַיְמֵן
[g] עֲמַד טבל

4 * Subdit eis Paulus, Iouchanon quidem baptizauit baptismo pœnitentiæ populos, dicens, vt crederent in eum qui venturus erat post se, hoc est, in Ieschua Meschicho.

5 * Quúmque hæc audissent, baptizabantur in nomine Domini nostri Ieschua Meschicho.

6 * Et imponebat eis manum Paulus, veniebátque Spiritus Sanctitatis in eos, proinde loquebantur singulis linguis ac vaticinabántur.

7 * Erant autem omnes isti viri duodecim.

8 * Cæterùm ingressus est Paulus synagogam, & locutus est palàm tribus mensibus, ac persuadebat de regno Dei.

9 * Quidam autem ex eis indurabantur, & excandescebant, atque conuitijs proscindebant viam Dei coram turba Gentium: tunc recedere fecit Paulus, & separauit ab eis discipulos, & quotidie verba faciebat ad eos in schola viri cuiusdam nomine Tourani.

10 * Hoc autem factum est per biennium, vsquedum audissent sermonem Domini quotquot habitabant in Asia, tam Jihoudæi quàm Gentiles.

11 * Porrò virtutes maximas edebat Deus per manum Pauli.

12 * Ita vt etiam à vestimentis quæ erant super corpus eius, sudaria aut scissuræ [semicinthia] deferrentur, & imponerentur ægrotis, & discederent ab eis morbi, atque adeò dæmonia exirent.

Dominica prima post Pentecosten.

13 * Studebant autem & quidam Jihoudæi qui circulabant, & adiurabant dæmonia, adiurare ea per nomen Domini nostri IESCHVA, super eos in quibus erant spiritus immundi, dicentes, Adiuramus vos per nomen Jeschua quem prædicat Paulus.

14 * Erant autem septem filij viri cuiusdam Jihoudæi summi Sacerdotis, cui nomen erat Skiua, qui hoc faciebant.

15 * Respondit autem cacodæmon ille, & dixit eis, Jeschua noui, & Paulum scio; vos autem qui estis?

---

4 אֲמַר לְהוֹן פּוֹלוֹס יוֹחָנָן אַעֲמֵד מַעֲמוּדִיתָא [i] דְּתָיְבוּתָא לְעַמְמָא כַּד אֲמַר [k] דְּנֶהֵימְנוּן בַּאינָא דְּאִתָא בַּתְרֵה [l] דְּאִיהוּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 5 וְכַד הָלֵין שְׁמַעוּ עֲמַדוּ בַּשְׁמֵה דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 6 וְסָם עֲלֵיהוֹן אִידָא פּוֹלוֹס וְאִתָא רוּחָא
דְּקוּדְשָׁא עֲלֵיהוֹן וַמְמַלִּלִין הָווּ בְּלֶשָׁן לֶשָׁן [m] וּמְתַנְבִּין הָווּ ׃ 7 הֲווֹ הָווּ דִּין כְּלְהוֹן אֲנָשָׁא תְּרֵעסַר ׃ 8 וְעַל הָוָא פּוֹלוֹס
לְכְנוּשְׁתָא וַמְמַלֵּל הָוָא עִין בַּגְלָא יַרְחָא תְלָתָא [n] וַמְפֵּיס הָוָא עַל מַלְכוּתֵה דַאלָהָא ׃ 9 וַאנָשִׁין מָנְהוֹן [o] מְתַקְשִׁין הָווּ
[p] וּמְחָרִין [q] וַמְצַחֲין לְאוּרְחָא דַאלָהָא קֳדָם כְּנִשְׁתָא דְעַמְמָא הָדִין [r] אַרְחֵק פּוֹלוֹס וּפְרַשׁ מֶנְהוֹן לְתַלְמִידָא וְכָלְיוֹם מְמַלֵּל
הָוָא עַמְהוֹן [s] בְּאסְכוֹלָא דְגַבְרָא דַשְׁמֵה טוּרַנוֹס ׃ 10 וְהָדָא הָוַת שְׁנִין תַּרְתֵּין עַדְמָא דִשְׁמַעוּ [t] מֵלְתָא דְמָרְיָא כְּלְהוֹן
[u] דְעַמְרִין בַּאסְיָא יְהוּדָיֵא [x] וַארְמָיֵא ׃ 11 וְחַיְלָא [y] רַורְבָא עָבֵד הָוָא אֱלָהָא [z] בְּאִידֵה דְפּוֹלוֹס ׃

[t] תוב פי׳ תשובה [k] חַיְמֵן
[l] אית יש [m] נָכְיָא [n] פֵּיס
[o] קַשָׁא מהחזקים
[p] חֲרָא חמה [q] צָחֲנָא קלל
[r] רְחַק מן לשון יון פירושו ביה מדרש [s] מַלֵּל
[u] עמר שכן פי׳ גוים [x] יך
[y] רבב או רבב [z] יַד

Mat. 3. c. 11. Mar. 1. b. 8. Luc. 3. c. 16. Ioh. 1. d. 26.

4 *Dixit autem Paulus: Iohannes baptizauit baptiſmate pœnitentiæ populum, dicens: In eum qui venturus eſſet poſt ipſum vt crederent, hoc eſt, in Ieſum.

4 *εἶπε δὲ παῦλος, ἰωάννης μὲν ἐβάπτισε βάπτισμα μετανοίας, τῷ λαῷ λέγων, εἰς τὸν ἐρχόμενον μετ' αὐτὸν ἵνα πιστεύσωσι, τουτέστιν, εἰς τὸν χριστὸν ἰησοῦν.

5 *His auditis, baptizati ſunt in nomine Domini Ieſu.

5 *ἀκούσαντες δὲ ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

Supr. 1. a 5. 11. 16 19. a. 4. Supr. 2. a. 4.

6 *Et cùm impoſuiſſet illis manus Paulus, venit Spiritus ſanctus ſuper eos, & loquebantur linguis, & prophetabant. B

6 *καὶ ἐπιθέντος αὐτοῖς τοῦ παύλου τὰς χεῖρας, ἦλθε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐπ' αὐτούς, ἐλάλουν τε γλώσσαις, καὶ προεφήτευον.

7 *Erant autem omnes viri ferè duodecim.

7 *ἦσαν δὲ οἱ πάντες ἄνδρες ὡσεὶ δεκαδύο.

8 *Introgreſſus autem ſynagogam, cum fiducia loquebatur per tres menſes, diſputans & ſuadens de regno Dei.

8 *εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν συναγωγὴν, ἐπαρρησιάζετο, ἐπὶ μῆνας τρεῖς διαλεγόμενος, καὶ πείθων τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ.

9 *Cùm autem quidam indurarentur, & non crederent, maledicentes †viam Domini coram multitudine, diſcedens ab eis, ſegregauit diſcipulos, quotidie diſputans in ſchola Tyranni cuiuſdam.

viæ coram

9 *ὡς δέ τινες ἐσκληρύνοντο καὶ ἠπείθουν κακολογοῦντες τὴν ὁδὸν ἐνώπιον τοῦ πλήθους, ἀποστὰς ἀπ' αὐτῶν ἀφώρισε τοὺς μαθητὰς, καθ' ἡμέραν διαλεγόμενος ἐν τῇ σχολῇ τυράννου τινός.

10 *Hoc autē factum eſt per biennium, ita vt omnes qui habitabant in Aſia, audirent verbum Domini, Iudæi atq; Gentiles.

10 *τοῦτο δὲ ἐγένετο ἐπὶ ἔτη δύο, ὥστε πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἀσίαν, ἀκοῦσαι τὸν λόγον τοῦ κυρίου ἰησοῦ, ἰουδαίους τε καὶ ἕλληνας.

11 *Virtutésque non modicas quaſlibet faciebat Deus per manum Pauli:

11 *δυνάμεις τε οὐ τὰς τυχούσας ἐποίει ὁ θεὸς διὰ τῶν χειρῶν παύλου,

12 *Ita vt etiam ſuper languidos deferrētur à corpore eius ſudaria vel ſemicinthia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur.

12 *ὥστε καὶ ἐπὶ τοὺς ἀσθενοῦντας ἐπιφέρεσθαι ἀπὸ τοῦ χρωτὸς αὐτοῦ σουδάρια ἢ σιμικίνθια, καὶ ἀπαλλάσσεσθαι ἀπ' αὐτῶν τὰς νόσους, τά τε πνεύματα τὰ πονηρὰ ἐξέρχεσθαι ἀπ' αὐτῶν.

13 *Tentaverunt autem quidam de circumeuntibus Iudæis exorciſtis, C inuocare ſuper eos qui habebant ſpiritus malos, nomen Domini Ieſu, dicentes, Adiuro vos per Ieſum quem Paulus prædicat.

13 *Επεχείρησαν δέ τινες ἀπὸ τῶν περιερχομένων ἰουδαίων ἐξορκιστῶν ὀνομάζειν ἐπὶ τοὺς ἔχοντας τὰ πνεύματα τὰ πονηρὰ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἰησοῦ, λέγοντες, ὁρκίζομεν ὑμᾶς τὸν ἰησοῦν, ὃν ὁ παῦλος κηρύσσει.

cuiuſdam Iudæi nomine Sceuæ princ.

14 *Erant autem †quidam Sceuæ Iudæi principis ſacerdotum ſeptem filij, qui hoc faciebant.

14 *ἦσαν δέ τινες υἱοὶ σκευᾶ ἰουδαίου ἀρχιερέως ἑπτὰ, οἱ τοῦτο ποιοῦντες.

15 *Reſpondens autē Spiritus nequam dixit eis, Ieſum noui, & Paulum ſcio: vos autem qui eſtis?

15 *ἀποκριθὲν δὲ τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν εἶπε, τὸν ἰησοῦν γινώσκω, καὶ τὸν παῦλον ἐπίσταμαι, ὑμεῖς δὲ τίνες ἐστέ;

---

12 הֲכַנָּא דְּאַף מִן נַחֲתָא דְעַל גּוּשְׁמֵהּ סוּדָרָא אוֹ רוּקְעָא מַיְתִין הֲווֹ וְסָיְמִין עַל כְּרִיהֵא וּפָרְקִין הֲווֹ מָנְהוֹן כּוּרְהָנֵא וְאַף שְׁאָרָא נָפְקִין הֲווֹ׃

13 צְבוֹ הֲווֹ דֵּין אַף אֲנָשָׁא יְהוּדָיֵא אִילֵּין דְּמְהַכְּרְכִין הֲווֹ וּמְסַיְמִין עַל שְׁאָרָא דְּנָסְבִין בְּשְׁמֵהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ עַל אִילֵּין דְּאִיתָוְהִי לְהוֹן רוּחֵא טַנְפָתָא כַּד אָמְרִין הֲווֹ מְסַיְמִינָן לְכוֹן בְּשְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ אַיְנָא דְּמַכְרֵז פּוֹלוֹס׃

14 אִית הֲוָא דֵּין שַׁבְעָא בְּנָוהִי דְּגַבְרָא חַד יְהוּדָיָא רַב כָּהֲנָא דְּשְׁמֵהּ הֲוָא סְקֻוָא דְּעָבְדִין הֲווֹ הָדָא׃

15 וַעֲנָא שְׁאָרָא הֲוָה בִּישָׁא וַאמַר לְהוֹן לְיֵשׁוּעַ מָשְׁהַוּדַע אֲנָא וְלַפּוֹלוֹס יָדַע אֲנָא אַנְתּוּן דֵּין מַן אַנְתּוּן׃

a לבושים b פיר׳ גויהו c פיר׳ המשפחות d שברי בגדים e אַתָּא f הום g כְּרַהּ h פָּרַק סור i שדים a מן לשון ין b צְבָא חפץ c כְּרַךְ הור d יְמָא משביעים e טַנְפָא משמא f משביעים אנחנו מן יְמָא g כְּרֵז h יְדַע מזה אשתודע

16 * Et insilijt in eos homo ille in quo erat Spi
tus malus, & inualuit contra eos, eósque
subiecit, ita vt nudati saucijque fugerent ab
ædibus illis.

17 * Id autem innotuit omnibus tum Jhou-
dæis, tum Gentilibus qui habitabant Ephesi:
& incidit timor in omnes, & exaltabatur
nomen Domini nostri Jeschua Meschicho.

18 * Plurimique ex ijs qui crediderant, ve-
niebant, & renuntiabant offensas suas, con-
fitebantúrque quod fecerant.

19 * Multi porrò etiam ex Magis congrega-
runt libros suos, allatósque concremarunt co-
ram omnibus: cæterùm supputarunt pretium
eorum, & ascendit ad argenti quinque my-
riadas.

20 * Usque adeò virtute magna inualesce-
bat, progressúsque faciebat fides in Deum.

21 * His autem peractis proposuit Paulus in
mente sua, vt perlustraret totam Macedo-
niam & Achaiã, proficiscerétúrque ad Ouri-
schlem: Dicebat autem, Postquam illuc pro-
fectus fuero, oportet me quoque Romam in-
uisere.

22 * Miserat autem duos viros ex ijs qui
ipsi ministrabant, in Macedoniam, nempe Ti-
motheum, & Erastum: ipse verò substitit ad
tempus in Asia.

Dominica 11. post Pentecosten.

23 * Extitit autem eo tempore tumultus plu-
rimus propter viam Dei.

24 * Illic enim erat quidam cudens argẽtum,
cui nomen erat Demetrius, qui faciebat delu-
bra argentea Dianæ, & suppeditabat artifi-
cibus maximum lucrum.

25 * Iste congregauit eos omnes artifices, nec
non illos qui cum eis operabantur, & dixit
eis, Viri, scitis mercedem nostram omnem ex
hoc artificio esse.

26 * Quin etiam auditis ac videtis non so-
lum ciues Ephesi, sed etiam multitudinem to-
tius Asiæ ab isto Paulo allectam & auersam,
quòd dicat Deos illos non esse qui manibus
hominum fiant.

---

16 וְשָׁוַר עֲלֵיהוֹן גַּבְרָא דַּהוָא בֵּה רוּחָא בִּישְׁתָּא וְאִתְחֵיל עֲלֵיהוֹן וְשַׁפֵּל אֲנוּן וְכַד שְׁלִיחִין וַפְּעִיעִין עָרַקוּ
מִן בַּיְתָא הַהוּא 17 וְהָדָא אִתְיְדַעַת הָוַת לְכָל־הוֹן יְהוּדָיֵא וַאֲרַמָיֵא דְּעָמְרִין בְּאֶפְסוֹס וְנֶפְלַת דְּחַלְתָּא עַל כָּל־הוֹן וְמִתְרַמְרִם
הֲוָא שְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 18 וְסַגִיאֵי מִן אִילֵין דְּהֵימְנוּ אָתִין הֲווֹ וּמְשְׁתַּעִין סַכְלְוָתְהוֹן וּמוֹדִין בְּמֶרֶם
דְּעָבְדִין הֲווֹ ׃ 19 סַגִיאֵי דֵּין נָאף חַרְשֵׁי כַּנְשׁוּ כְּתָבֵיהוֹן וְאוֹקְדוּ נֶגֶד כָּל־נָשׁ וְחַשְׁבוּ דְּמֵיהוֹן וְסַלֵק כַּסְפָּא
רַבְוָתָא חֲמֵשׁ ׃ 20 וְהָכְנָא בְּחַיְלָא רַבָּא הַקְפָא הַוָת וְסַגְיָא הָוַת הֵימָנוּתָא דַאלָהָא ׃
21 כַּד דֵּין אֶשְׁתַּלְמִי הָלֵין סָם פּוֹלוֹס בְּרֵעֲנֵהּ דְּנֶחְכֶּרְ בְּכָלָּה מַקְדוֹנְיָא וּבַאכָאיָא וְנֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם וְאֵמַר דְּמָא
דְּאִזְלָה לְתַמָּן וְלָא לִי דְּאַף רְהוּמִי אֶחָזֵא ׃

---

i שְׁוַר דלח k חַיִל חזק
l שַׁפֵּל הפל m שְׁלִיחִין בלשון שלף
n פְּעָע כמו פצע או נגע
o גוים p עָמַר שכן
q שַׁעֲיָא סיפר r פשעיהם
s מכשפים וחרש ומים
t נֶקֶד שרף u עבראית ריכו
x סְגָא רבה y שְׁלֵם גמר
z צריך a כמו רומא

16 * Et insiliens homo in eos in quo erat dæmonium pessimum, & dominatus amborum, inualuit contra eos, ita vt nudi & vulnerati effugerent de domo illa.

17 * Hoc autem notum factum est omnibus Iudæis atque Gentilibus, qui habitabant Ephesi: & cecidit timor super omnes illos, & magnificabatur nomen Domini Iesu.

18 * Multiq; credentium veniebant confitentes & annuntiantes actus suos. D

19 * Multi autem ex eis qui fuerant curiosa sectati, contulerunt libros, & combusserunt †coram omnibus: & computatis pretijs illorum, inuenerunt pecuniam denariorum quinquaginta millium. cos

20 * Ita fortiter crescebat verbum Domini & confirmabatur.

21 * His autem expletis proposuit Paulus in Spiritu, transita Macedonia & Achaia, ire Ierosolymam, dicens, Quoniam postquam fuero ibi, oportet me & Romam videre.

22 * Mittens autem in Macedoniã duos ex ministrantibus sibi, Timotheum & Erastum, ipse remansit ad tempus in Asia.

23 * FACTA est autem illo tempore turbatio non minima de via Domini. E

24 * Demetrius enim quidam nomine, argentarius, faciens ædes argenteas Dianæ, præstabat artificibus non modicum quæstum:

25 * Quos conuocans & eos qui huiusmodi erant opifices, dixit, Viri, scitis quia de hoc artificio est nobis acquisitio.

26 * Et videtis, & auditis, quia non solùm Ephesi, sed penè totius Asiæ, Paulus hic suadens auertit multam turbam, dicens, Quoniam non sunt dij qui manibus fiunt.

16 * καὶ ἐφαλλόμενος ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἄνθρωπος ἐν ᾧ ἦν τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸν, καὶ κατακυριεύσας ἀμφοῖν ἴσχυσε κατ' αὐτῶν, ὥστε γυμνοὺς καὶ τετραυματισμένους ἐκφυγεῖν ἐκ τοῦ οἴκου ἐκείνου.

17 * Τοῦτο δὲ ἐγένετο γνωστὸν πᾶσιν Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τοῖς κατοικοῦσι τὴν Ἔφεσον, καὶ ἐπέπεσε φόβος ἐπὶ πάντας αὐτοὺς, καὶ ἐμεγαλύνετο τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου Ἰησοῦ.

18 * πολλοί τε τῶν πεπιστευκότων ἤρχοντο ἐξομολογούμενοι καὶ ἀναγγέλλοντες τὰς πράξεις αὐτῶν.

19 * ἱκανοὶ δὲ τῶν τὰ περίεργα πραξάντων, συνενέγκαντες τὰς βίβλους κατέκαιον ἐνώπιον πάντων, καὶ συνεψήφισαν τὰς τιμὰς αὐτῶν, καὶ εὗρον ἀργυρίου μυριάδας πέντε.

20 * οὕτω κατὰ κράτος ὁ λόγος τοῦ κυρίου ηὔξανε καὶ ἴσχυεν.

21 * ὡς δὲ ἐπληρώθη ταῦτα, ἔθετο ὁ Παῦλος ἐν τῷ πνεύματι, διελθὼν τὴν Μακεδονίαν καὶ Ἀχαΐαν, πορεύεσθαι εἰς Ἰερουσαλὴμ, εἰπών, ὅτι μετὰ τὸ γενέσθαι με ἐκεῖ, δεῖ με καὶ Ῥώμην ἰδεῖν.

22 * ἀποστείλας δὲ εἰς τὴν Μακεδονίαν δύο τῶν διακονούντων αὐτῷ, Τιμόθεον καὶ Ἔραστον, αὐτὸς ἐπέσχε χρόνον εἰς τὴν Ἀσίαν.

23 * Ἐγένετο δὲ κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον τάραχος οὐκ ὀλίγος περὶ τῆς ὁδοῦ.

24 * Δημήτριος γάρ τις ὀνόματι, ἀργυροκόπος, ποιῶν ναοὺς ἀργυροῦς Ἀρτέμιδος, παρεῖχε τοῖς τεχνίταις ἐργασίαν οὐκ ὀλίγην·

25 * οὓς συναθροίσας καὶ τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάτας, εἶπεν, ἄνδρες, ἐπίστασθε ὅτι ἐκ ταύτης τῆς ἐργασίας ἡ εὐπορία ἡμῖν ἐστι.

26 * καὶ θεωρεῖτε καὶ ἀκούετε ὅτι οὐ μόνον Ἐφέσου, ἀλλὰ σχεδὸν πάσης τῆς Ἀσίας ὁ Παῦλος οὗτος πείσας μετέστησεν ἱκανὸν ὄχλον, λέγων, ὅτι οὐκ εἰσὶ θεοὶ οἱ διὰ χειρῶν γινόμενοι.

---

22 וְשַׁדַּר תְּרֵין מִן מְשַׁמְּשִׁין דִּילֵהּ לְמַקְדוֹנְיָא לְטִימֳתְיָאוֹס וְלַאֲרַסְטוֹס הוּא בְּרִין כַּוִּי זַבְנָא בְּאַסְיָא׃
דְּיַתַר בְּשַׁבָּא דְּתַרְתֵּין דְּבָתַר פְּכְטִיקוֹסְטִי נח

23 וַהֲוָא הָוָא דֵּין בְּהַהוּ זִבְנָא שְׁגוּשְׁיָא סַגִּיאָא עַל אוֹרְחָה דְּאֱלָהָא׃ 24 אִית הֲוָא דֵּין חַמָּן עָבֵד סְאמָא חַד דְּשָׁמֵהּ
דְּהֲוָא דְּמֶטְרְיוֹס דְּעָבֵד הֲוָא נוֹסֵא דְּסְאמָא לַאֲרְטְמִים וּמְוַתַּר הֲוָא לַבְנֵי אוּמָנוּתְהָה יוּתְרָנָא רַבָּא׃ 25 הֲנָא כַּנֵּשׁ אִנּוּן
לַבְנֵי אוּמָנוּתְהָה כְּלְהוֹן וְלַאיְלִין דְּפָלְחִין עַמְּהוֹן וַאֲמַר לְהוֹן גְּבְרֵא יְדָעִין אַנְחוֹן דְּתָאגּוּרְתַן כְּלָּה מִן הָנָא הִי פּוּלְחָנָא׃
26 וְאַף אַנְחוֹן שָׁמְעִין אַנְחוֹן וְחָזִין אַנְחוֹן דְּלָא הֲוָא בְּלְחוֹד לַבְנֵי אֶפְסוֹס אֶלָּא אַף לְסוּגָאָא דְּכָלְּהּ אַסְיָא אֶפִּיס
הָנָא פּוֹלוֹס וַאֲהֶפֵּךְ כַּר אֲמַר דְּלוֹ אֱלָהָא אֲנוּן הָנוּן דְּבִאידֵי בְּנִינָשָׁא מְתְעַבְּדִין׃

a מן לשון עמד b זמן שָׁנָה c סִיטָא כסף d סאמא כסף e מן לשון יון הי בולת f הוא שם אדון g יתר h אֲמַן i כמו יהרון k אֲנַר l פְּלַח m חָנָא n פיס פתה o חֲפַךְ p עֲבַר

27 * Neque hoc placitum tantummodo diffamatur et ceſſat, ſed etiam templum illud Dianæ magnæ Deæ pro nihilo habebitur atque adeò ipſa Dea totius Aſiæ, & quam omnes gentes adorant ludibrio habebitur.

28 * Quúmque hæc audiſſent, repleti ſunt furore & clamauerunt, dicentes, Magna Diana Epheſiorum.

29 * Proinde conturbata fuit tota ciuitas, & cucurrerunt ſimul ac profecti ſunt in theatrum, correptóſque abduxerunt ſecum Gaium & Ariſtarehum viros Macedones filios ſocietatis [ſocios] Pauli.

Dominica III. poſt Pentecoſten.

30 * Paulus autem volebat prodire in Theatrum, ſed prohibuerunt eum diſcipuli.

31 * Quinetiam primores Aſiæ, quia amici eius erant, miſerunt qui efflagitarent ab eo, ne traderet ſeipſum, vt prodiret in theatrum.

32 * Turbæ autem quæ erant in theatro, valde tumultuabãtur, & alij aliud clamabant: multi verò ex eis neſciebant cur conueniſſent.

33 * Plebs autem Iihoudæorum qui illic erant, ſtatuerunt ex ſeipſis virum Jihoudæum, cui nomen erat Alexander: quúmque ſtaret, ſilentium indixit manu, volebátque proferre ſpiritum populo [rationem reddere populo].

34 * Sed quum cognouiſſent eum eſſe Jihoudæum, vociferati ſunt omnes vna voce circiter ad duas horas, Magna eſt Diana Epheſiorum.

35 * Cæterùm compeſcuit eos princeps ciuitatis quum diceret, Viri Epheſij, quis enim eſt hominum qui neſciat vrbem Epheſiorum, ædituam eſſe magnæ Dianæ, & ſimulachri è cælo delapſi?

36 * Quum igitur huic rei nemo poſſit contradicere, oportet vos ſedatos eſſe, nihilque feſtinanter agere.

37 * Adduxiſtis enim viros iſtos, quum neque templum expilauerint, neque blaſphemos ſe geſſerint in Deam noſtram.

38 * Quòd ſi iſte Demetrius et filij artis eius [qui cum eo ſunt artifices] litem habent cum aliquo, ecce procõſul eſt in vrbe, artifices ſunt, accedant, et iudicium ſubeant vnus cum alio.

---

27 וְלוֹ הָדָא צְבוּתָא בְּלֵחוּד מָתְפַּרְסָיָא וּבָטְלָא אֶלָּא אַף הֵיכְלָא דַּארְטֵמִים אֱלָהָתָא רַבְּתָא מֶתְחֲשֵׁב לַהּ אַיךְ לָא
28 מְדֵם וְאַף הִי אֱלָהָתָא דְּכֻלַּהּ אַסְיָא וְכֻלְּהוֹן עַמְמָא סָגְדִין לַהּ מִתְחְשִׁיטָא׃ וְכַד שְׁמַעוּ הָלֵין אִתְמְלִיוּ חֵמְתָא
29 וְקָעִין הָווֹ וַאמְרִין רַבָּא הִי אַרְטֵמִים דְּאפֶסָיֵא׃ וְאִשְׁתַּגַּשַׁת כֻּלַּהּ מְדִינְתָא וְרָהֲטוּ אַכְחָדָא וְאַזְלוּ לְתֵאוֹטְרִין
וְחַטְפוּ אוֹבְלוּ עַמְהוֹן לְגָאיוֹס וְלְאַרְסְטַרְכוֹס גְּבְרָא מַקְדוֹנָיֵא בְּנֵי לְוִיתֵהּ דְּפוֹלוֹס׃
30 דַּחַד בְּשַׁבָּא רג דְּבָתַר פֶּנְטִיקוֹסְטִי נו וּפוֹלוֹס צָבֵא הֲוָא דְּנֵעוּל לְתֵאוֹטְרִין וְכַלְוּהִי תַּלְמִידָא׃
31 וְאַף רִישֵׁי דַּאסְיָא מָטַל דְּרַחֲמוּהִי הֲווֹ שַׁדְּרוּ בְעוֹ מִנֵּהּ דְּלָא נָפֵל נַפְשֵׁהּ דְּנֵעוּל לְתֵאוֹטְרִין׃
32 כָּנְשָׁא דֵּין דְּאִית הֲווֹ בְּתֵאוֹטְרִין טַב שְׁגִישִׁין הֲווֹ וְאָחֳרְנָיָתָא קָעִין הֲווֹ סַגִּיאֵי דִּין מָנְהִין לָא יָדְעִין הֲווֹ מָטַל

a כמו בשבת עָלַל b כמו וּלָא עָבָא וּפירושו עניין c יְכֹל d לְמֵר e קְעָא שעק f פְּרַם נוטריקון g שוט בזה" מְלָא h חֲמָא i קְעָא j שְׁגַשׁ k רְחֵט רין l מן לשון יין מקום שבו בכבש החמון m יְכֹל n לְוָא רבק o כמו ולא צְבָא

27 Non solùm autem hæc periclitabitur nobis pars in redargutionem venire, sed & magnæ Dianæ templum in nihilum reputabitur, sed & destrui incipiet maiestas eius, quam tota Asia & orbis colit.

27 ἀ μόνον δὲ τοῦτο κινδυνεύει ἡμῖν τὸ μέρος εἰς ἀπελεγμὸν ἐλθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ τῆς μεγάλης θεᾶς ἱερὸν ἀρτέμιδος εἰς οὐθὲν λογισθῆναι, μέλλειν δὲ καὶ καθαιρεῖσθαι τὴν μεγαλειότητα αὐτῆς, ἣν ὅλη ἡ ἀσία καὶ ἡ οἰκουμένη σέβεται.

28 His auditis repleti sunt irâ, & exclamauerunt, dicentes, Magna Diana Ephesiorum.

28 ἀκούσαντες δὲ καὶ γενόμενοι πλήρεις θυμοῦ, ἔκραζον λέγοντες, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

29 Et impleta est ciuitas tota confusione, & impetum fecerunt vno animo in theatrum, rapto Gaio & Aristarcho Macedonibus comitibus Pauli.

29 καὶ ἐπλήσθη ἡ πόλις ὅλη συγχύσεως, ὥρμησάν τε ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ θέατρον, συναρπάσαντες Γάϊον καὶ Ἀρίσταρχον μακεδόνας, συνεκδήμους παύλου.

30 PAVLO autem volente intrare in populum, non permiserunt discipuli.

30 Τοῦ δὲ παύλου βουλομένου εἰσελθεῖν εἰς τὸν δῆμον, οὐκ εἴων αὐτὸν οἱ μαθηταί.

31 Quidam autem & de Asiæ principibus qui erant amici eius, miserunt ad eum, rogantes ne se daret in theatrum:

31 τινὲς δὲ καὶ τῶν ἀσιαρχῶν ὄντες αὐτῷ φίλοι, πέμψαντες πρὸς αὐτὸν, παρεκάλουν μὴ δοῦναι ἑαυτὸν εἰς τὸ θέατρον.

32 Alij autem aliud clamabant. Erat enim ecclesia confusa: & plures nesciebant qua ex causa conuenissent.

32 ἄλλοι μὲν οὖν ἄλλο τι ἔκραζον. ἦν γὰρ ἡ ἐκκλησία συγκεχυμένη, καὶ οἱ πλείους οὐκ ἤδεισαν τίνος ἕνεκεν συνεληλύθεισαν.

33 De turba autem detraxerunt Alexandrum, propellentibus eum Iudæis. Alexander autem manu silentio postulato, volebat reddere rationem populo.

33 ἐκ δὲ τοῦ ὄχλου προεβίβασαν ἀλέξανδρον, προβαλόντων αὐτὸν τῶν ἰουδαίων· ὁ δὲ ἀλέξανδρος κατασείσας τῇ χειρὶ ἤθελεν ἀπολογεῖσθαι τῷ δήμῳ.

34 Quem vt cognouerunt Iudæum esse, vox facta est vna omnium, quasi per horas duas clamantium, Magna Diana Ephesiorum.

34 ἐπιγνόντες δὲ ὅτι ἰουδαῖός ἐστι, φωνὴ ἐγένετο μία ἐκ πάντων ὡς ἐπὶ ὥρας δύο κραζόντων, μεγάλη ἡ ἄρτεμις ἐφεσίων.

35 Et cùm sedasset scriba turbas, dixit, Viri Ephesij, quis enim est hominum, qui nesciat Ephesiorum ciuitatem cultricem esse magnæ Dianæ, Iouísque prolis?

35 καταστείλας δὲ ὁ γραμματεὺς τὸν ὄχλον, φησὶν, ἄνδρες ἐφέσιοι, τίς γάρ ἐστιν ἄνθρωπος ὃς οὐ γινώσκει τὴν ἐφεσίων πόλιν νεωκόρον οὖσαν τῆς μεγάλης θεᾶς ἀρτέμιδος, καὶ τοῦ διοπετοῦς;

36 Cùm ergo his contradici non possit, oportet vos sedatos esse, & nihil temerè agere.

36 ἀναντιρρήτων οὖν ὄντων τούτων, δέον ἐστὶν ὑμᾶς κατεσταλμένους ὑπάρχειν, καὶ μηδὲν προπετὲς πράσσειν.

37 Adduxistis enim homines istos, neque sacrilegos, neque blasphemantes deam vestram.

37 ἠγάγετε γὰρ τοὺς ἄνδρας τούτους οὔτε ἱεροσύλους οὔτε βλασφημοῦντας τὴν θεὸν ὑμῶν.

38 Quòd si Demetrius, & qui cum eo sunt artifices, habent aduersus aliquem causam, conuentus forenses aguntur, & proconsules sunt, accusent inuicem.

38 εἰ μὲν οὖν δημήτριος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τεχνῖται ἔχουσίν πρός τινα λόγον, ἀγοραῖοι ἄγονται, καὶ ἀνθύπατοί εἰσιν· ἐγκαλείτωσαν ἀλλήλοις.

---

33 עִמָּא אִתְכַּנָּשׁוּ׃ 33 עִמָּא דֵּין דִּיהוּדָיֵא דְּאִית הֲוָו מֶחֱזִין מִנְּהוֹן לְגַבְרָא יְהוּדָיָא דַּשְׁמֵהּ הֲוָא אַלֶכְסַנְדְּרוֹס וְכַד קָם
34 אֲנִיף אִידֵהּ וְצָבֵא הֲוָא דְּנָפוּק רוּחָא לְעַמָּא׃ 34 וְכַד יַדְעוּ דִּיהוּדָיָא הוּ קָעוּ כְּלְהוֹן בְּחַד קָלָא אַיךְ שָׁעִין תַּרְתֵּין
35 דְּרַבָּא הִי אַרְטֶמִים דְּאֶפְסָיֵא׃ 35 וְשַׁלִּי אֱנוֹן רִישָׁא דַּמְדִינְתָּא כַּד אֲמַר גַּבְרָא אֶפֶסָיֵא מַנּוּ גֶּבֶר מִן בְּנֵינָשָׁא דְּלָא
יָדַע לְמַדִינְתָּא דְּאֶפְסָיֵא דְּכוּמְרָתָא הִי דַּארְטֶמִים רַבְּתָא וְלַצַלְמָה דְּמִן שְׁמַיָּא נְחִתּ׃ 36 מְטֻל הָכִיל דְּלוֹקְבַל הָדָא אֱנָשׁ
לָא מְשַׁכַּח לְמֶאמַר וְלָא לְכוֹן דְּהֱווֹן שְׁלַיִן וְלָא תַּעְבְּרוּן מִדֵּם בְּסוּרְהָבָא׃ 37 אַיתֵיתוּן גֶּבֶר לְגַבְרָא הַלֵּין כַּד לָא
הַיכְלָא חַלָּצוּ וְלָא צַחִיו לַאלָהַתָן׃ 38 אִן דֵּין הָנָא דִימֶטְרְיוֹס וַבְנֵי אוּמָנוּתֵהּ אִית לָהוֹן דִּינָא עִם אֱנָשׁ הָא
אַנְתּוּפַּטוֹם בַּמְדִינְתָּא אוּמָנֵא אֱנוֹן נֶקְרְבוּן וְנִדּוֹנוּן חַד עִם חַד׃

---

k כנף הגיד דממה ברוח ידו
l נפק הוצא דבר m קָעָא
n מן לשון יון שָׁלִי השלים
o כמר הוא כהן לעבודה זרה
ומזה כומרתא
p שכח יכל q אֲמַר צריך
r שְׁכַח s צְרִיךְ
t שְׁלָא שאן u במהרה
v חֲלַץ שלף או נוז
w צְחִי קול x דוּן
y מן לשון יון ביצב או יועץ

39 * Quod si quidpiam aliud requiritis, in loco à lege ad concionem dato dirimetur.

40 * Quandoquidem & nunc in periculo stamus, ne rei postulemur seditionis, quum non possimus reddere rationem de congregatione diei istius quo conuenimus ociosè, & tumultuati sumus nulla de causa.

41 * Et quum hæc dixisset dimisit concionem.

CAP. XX.

1 POsteaquam autem sedatus est tumultus, aduocauit Paulus discipulos, & cõsolatus est ac deosculatus eos, & egressus est profecturus Mucedoniam.

2 * Quúmque illas regiones peragrasset, eosque consolatus esset multis sermonibus, venit in Græciæ regionem.

3 * Et exactis illic tribus mensibus, ei quidem dolos nectebant Jhoudæi quum profecturus esset in Syriam, proinde censuit sibi reuertendum esse in Macedoniam.

4 * Progressi sunt autem cum eo ad Asiam vsque Soupatrous Beræensis ciuis, & Aristarchus & Secundus Thessalonicenses, necnon Gaius ex Derbe ciuitate, & Timotheus ex Lystra, ex Asia denique Tuchicus, & Trophimus.

5 * Hi præcesserunt nos, & nos præstolati sunt Troade.

6 * Nos verò progressi sumus Philippos vrbem Macedoniæ post dies azymorũ, & mari perreximus, venimúsque Troadem ad diem quintum; illic autem egimus dies septem.

Defunctorum.

7 * Primo autem die hebdomadis, dum congregati essemus ad frangendam Eucharistiam, verba faciebat ad eos Paulus, quippe qui postridie abiturus esset: produxítque sermonem vsque in mediam noctem.

8 * Et erant illic lucernæ ignis plurimæ in cœnaculo illo, in quo erant congregati.

9 * Porro adolescens quidam, cui nomen Eutychus, sedebat in fenestra, & audiebat: demersus est autem somno graui, dum produceret sermonem ipse Paulus, & præ somno decíderat ex tertia contignatione, ac sublatus est mortuus.

---

39 וְאִן הוּ דְּמֶדֵּם אַחֲרִין [d] בָּעֵין אַנְחוּן בְּרוּכְתָא [c] וְיִהְיְבָא מִן נָסוּחָא לַכְנוּשְׁיָא [f] מָשְׁחֲרָא׃ 40 מֶטֵל דְּאַף הָשָׁא [4] בְּעָא [e] יְהָב [f] שְׁרָיָא
בְּקִינְדוּנוּם [h] קָיְמִינַן [i] דְּנָתְרְשָׁא אַיךְ שְׁגוּשָׁא וְלָא [k] מְשְׁכְּחִינַן [l] דְּנָפוּק רוּחָא עַל כְּנָשָׁא דְּיוֹמָא הָנָא דְּאִתְכַּנְשַׁן [m] בַּטָּלְאִית [5] מִן לְשׁוֹן יַן סְכוּנָה [h] קוּם [i] דְּשָׁא אִתְחִיב [k] שְׁכַח יְכֵל [l] נְפַק [m] כְּטַל מִבְּלִי סִיבָה
וְאִשְׁתְּגַשַׁן [n] דְּלָא [o] עְלְתָא׃ 41 וְכַד הַלֵּין אֲמַר שְׁרָא לְכְנִשָׁא׃ [n] טְוַגַּשׁ [o] כְּמוֹ עְלִילָה
קפלאון כ
1 וּבְתַר דְּשָׁלִי שְׁגוּשְׁיָא קְרָא פַּוּלוֹס לְתַלְמִידָא [a] וּבְיָא אֲנוּן וְנַשֵּׁק אֲנוּן וְנָפַק אֲזַל לֵהּ לְמַקְדוֹנְיָא׃ [a] בְּיָא נְחֵם [b] כְּרֵךְ תּוֹר
2 וְכַד [b] אֶתְכְּרֵךְ אֲנוּן לְאַתְרָוָתָא הָלֵין וּבְיָא אֲנוּן [d] בְּמֶלָּא סַגִּיאָתָא אֲתָא לֵהּ [c] לְתַלְמָס אַתְרָא׃ [3] וַהֲוָא תַמָּן תְּלָתָא [4] מַלָּל [c] לְשׁוֹן יַן
יַרְחִין עֲבַדוּ דֵּין עֲלוֹהִי [f] נֶכְלָא יְהוּדָיֵא כַּד עָתִיד הֲוָא [g] לְמֵאזַל לְסוּרְיָא וַאִתְחַשַׁב [h] דְּנֶהֱפוֹךְ לֵהּ לְמַקְדוֹנְיָא׃ [f] נְכַל [g] אֵזַל [h] הֲפַךְ
4 וְנָפְקוּ עַמֵּהּ עַד מָא לְאָסְיָא סוֹפַּטְרוֹס דְּמִן בֶּרוֹאָא מְדִינְתָא וְאַרִיסְטַרְכוֹס וְסַקוּנְדוֹס דְּמִן תֶּסַלוֹנִיקָא׃

39 * Si quid autem alterius rei quæritis: in legitima ecclesia poterit absolui.

40 * Nam & periclitamur argui seditionis hodiernæ: cùm nullus obnoxius sit (de quo possimus reddere rationem) concursus istius. Et cùm hæc dixisset, dimisit ecclesiam.

39 * εἰ δέ τι περὶ ἑτέρων ἐπιζητεῖτε, ἐν τῇ ἐννόμῳ ἐκκλησίᾳ ἐπιλυθήσεται.

40 * καὶ γὰρ κινδυνεύομεν ἐγκαλεῖσθαι στάσεως περὶ τῆς σήμερον, μηδενὸς αἰτίου ὑπάρχοντος, περὶ οὗ δυνησόμεθα λοῦναι λόγον τῆς συνοχῆς ταύτης. καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπέλυσε τὴν ἐκκλησίαν.

CAP. XX.

κ΄.

1 POstquam autem cessauit tumultus, vocatis Paulus discipulis, & exhortatus eos, valedixit, & profectus est vt iret in Macedoniam.

1 * Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν θόρυβον, προσκαλεσάμενος ὁ παῦλος τοὺς μαθητὰς, καὶ ἀσπασάμενος ἐξῆλθε πορευθῆναι εἰς τὴν μακεδονίαν.

2 * Cùm autem perambulasset partes illas, & exhortatus eos fuisset multo sermone, venit ad Græciam:

2 * διελθὼν δὲ τὰ μέρη ἐκεῖνα, καὶ παρακαλέσας αὐτοὺς λόγῳ πολλῷ, ἦλθεν εἰς τὴν ἑλλάδα.

3 * Vbi cùm fecisset menses tres, factæ sunt illi insidiæ à Iudæis nauigaturo in Syriam: habuítque consilium vt reuerteretur per Macedoniam.

3 * ποιήσας τε μῆνας τρεῖς, γενομένης αὐτῷ ἐπιβουλῆς ὑπὸ τῶν ἰουδαίων μέλλοντι ἀνάγεσθαι εἰς τὴν συρίαν, ἐγένετο γνώμης τοῦ ὑποστρέφειν διὰ μακεδονίας.

4 * Comitatus est autem eum † Sosipater Pyrrhi Beroensis; Thessalonicensium verò Aristarchus, & Secundus, & Gaius Derbęus & Timotheus; Asiani verò Tychicus & Trophimus.

† vsque in Asiã Sopater.

4 * συνείπετο δὲ αὐτῷ ἄχρι τῆς ἀσίας σώπατρος βεροιαῖος· θεσσαλονικέων δὲ, ἀρίσταρχος καὶ σεκοῦνδος, καὶ γάϊος δερβαῖος καὶ τιμόθεος· ἀσιανοὶ δὲ, τυχικὸς καὶ τρόφιμος.

5 * Hi cùm præcessissent, sustinuerunt nos Troade.

5 * οὗτοι προσελθόντες ἔμενον ἡμᾶς ἐν τρωάδι.

6 * Nos verò nauigauimus post dies azymorum à Philippis, & venimus ad eos Troadem in diebus quinque, vbi demorati sumus diebus septem.

6 * ἡμεῖς δὲ ἐξεπλεύσαμεν μετὰ τὰς ἡμέρας τῶν ἀζύμων ἀπὸ φιλίππων, καὶ ἤλθομεν πρὸς αὐτοὺς εἰς τὴν τρωάδα ἄχρις ἡμερῶν πέντε, ὅπου διετρίψαμεν ἡμέρας ἑπτά.

7 * VNA autem Sabbathi cùm conuenissemus ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis profecturus in crastinum, protraxítque sermonem vsq; in mediam noctem.

7 * Ἐν δὲ τῇ μιᾷ τῶν σαββάτων, συνηγμένων τῶν μαθητῶν κλάσαι ἄρτον, ὁ παῦλος διελέγετο αὐτοῖς μέλλων ἐξιέναι τῇ ἐπαύριον, παρέτεινέ τε τὸν λόγον μέχρι μεσονυκτίου.

8 * Erant autem lampades copiosæ in cœnaculo vbi eramus congregati.

8 * ἦσαν δὲ λαμπάδες ἱκαναὶ ἐν τῷ ὑπερῴῳ οὗ ἦμεν συνηγμένοι.

9 * Sedens autẽ quidam adolescens nomine Eutychus, super fenestram, cùm mergeretur somno graui, disputante diu Paulo, ductus somno, cecidit de tertio cœnaculo deorsum, & sublatus est mortuus.

9 * καθήμενός δέ τις νεανίας ὀνόματι εὔτυχος ἐπὶ τῆς θυρίδος, καταφερόμενος ὕπνῳ βαθεῖ, διαλεγομένου τοῦ παύλου ἐπὶ πλεῖον, κατενεχθεὶς ἀπὸ τοῦ ὕπνου, ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ τριστέγου κάτω, καὶ ἤρθη νεκρός.

וְגַאֲוָם דְּמִן דָּרְבִי מְדִינְתָא וְטִימָתָאוֹס דְּמִן לוּסְטְרָא וּמֵאַסְיָא טוּכִיקוֹס וַטְרוֹפִימוֹס׃ 5 הָלֵין אֲזָלוּ קָדָמַיִן וְקָווּ
לַן בַּטְרוֹאָס׃ 6 וְחָנָן דִּין נְפַקָּן מִן פִּילִיפּוֹס מְדִינְתָא דְּמַקְדוֹנָיָא בָּתַר יוֹמָתָא דְּפַטִּירָא וְאָתַיִן לְוָתָהוֹן לְטַרוֹאָס
וְשָׁרֵין בְּוֹמָא חַמְשָׁא וְחַוִּין חַמָּן יוֹמָתָא שַׁבְעָא׃ 7 וּבְיוֹמָא דְּחַד בְּשַׁבָּא כַּד כְּנִישִׁינַן דְּנָקְצָא אוֹכָרְסְטִיָא מְסַלֵּל הֲוָא עִמְּהוֹן פּוֹלוֹס מֵטֵל דַּלְיוֹמָא אֲחֳרָנָא עָתִיד הֲוָא
וְאַרְכֵּב מִלְּתֵהּ עַד פַּלְגוּת לֵילְיָא׃ 8 וְאִינוּן נְרָתִין דְּהוָוֹ שַׁרְיָן בַּעֲלִיָּתָא דְּנוּרָא סַגִּיאָא הֲוָוֹ בְּהַהִיא
דַּכְנִישִׁין הֲווֹ בָּהּ׃ 9 וְיָתֵב הֲוָא עֲלֵימָא חַד דִּשְׁמֵהּ הֲוָא אֶוּטִיכוֹס כְּבוֹתָא וְשָׁמַע וְטָבַע בְּשִׁנְתָא וַקִּירְתָא כַּד אֲגַר
הֲוָא כְּמֵלְתָא הוּ פּוֹלוֹס וְבַשְׁנְתֵהּ נָפַל הֲוָא מִן תְּלָתָא מִדִּירִין וְאִשְׁתְּקַל כַּד מִית׃

---

[f] קָוָא עמד [k] רְדָאָה
[l] אֲתָא [m] יום [a] קְצָאָה
[b] מן לשון יון הוא להם של אדני [c] נִפְקָן [d] אֲגַר משך
[e] מַלֵּל [f] לפידים
[g] עלייה או חדר
[h] כּוֹתָא כוא או חלון [i] יְשַׁן
[j] יַקַר [l] תאריך [m] מַלֵּל
[n] דור שכן [o] שְׁקַל [p] מות

10 * Descendens autem Paulus ruit in eum, & eum complexus est, dixítque, Ne turbemini, quoniam anima eius in ipso est.

11 * Quum verò ascendisset, fregit panem, & gustauit, ac locutus est vsque dum ascendisset aurora: tum demum exijt per aridam profecturus.

12 * Et adduxerunt adolescentem viuum, & ob eum gauisi sunt vehementer.

13 * Nos autem descendimus in nauem, & perreximus ad congregationem Thesus: quoniam illinc excepturi eramus Paulum. sic enim præceperat nobis, ipso iter faciente per aridam.

14 * Vt autem recepimus eum, ex Theso, naui eo sublato venimus Mitylenen.

15 * Et illinc postridie abnauigauimus contra Chium insulam, & rursus postridie venimus Samum, substitimúsque Trogilij, & die sequenti venimus Miletum.

16 * Constituerat enim Paulus præterire Ephesum, ne moram traheret illic: quippe qui festinaret, vt si fieri posset, diem Pentecostes in Ourischlem ageret.

Sanctorum & Patrum.

17 * Ex Mileto porrò misit qui accerserent Presbyteros Ecclesiæ Ephesi.

18 * Quúmque venissent ad eum, dixit eis, Vos scitis, à primo die quo ingressus sum Asiam, quomodo vobiscum fuerim omni tempore:

19 * Dum seruirem Deo cum humilitate multa, & lachrymis ac tentationibus quæ conceptæ fuerant contra me insidijs Iihoudæorum.

20 * Vt nihil spreuerim quod prodesse posset animabus vestris, quominus prædicarem vobis, & docerem vos foris & domi:

21 * Dum testificarer Iihoudæis, & Aramæis [Gentilibus] de conuersione ad Deum, & fide quæ est in Dominum nostrum Ieschua Meschicho.

22 * Nunc autem ego vinctus sum spiritu, & proficiscor ad Ourischlē, nec scio quid mihi obuenturum sit in ea:

23 * Enimuerò Spiritus Sanctitatis per omnem ciuitatem testificatur mihi & ait, Vincula & oppressiones parata sunt tibi.

---

10 וְנָחֵת פּוֹלוֹס נְפַל לְעֵל מֶנֵּהּ [p] וְעַפְּקֵהּ וַאמַר לָא [q] תֶּתְזִיעוּן מֶטֶל דְּנַפְשֵׁהּ בֵּהּ הְוִי׃ 11 כַּד סְלֵק דֵּין קְצָא לַחְמָא
וְטְעֵם וְהָוָא מְמַלֵּל עַדְמָא דַּסְלֵק [s] צַפְרָא וְהֵידֵין נְפַק [t] וְנאזַל בְּיבְשָׁא׃ 12 [u] וְדַבְּרוּהִי לַעֲלַיְמָא כַּד חַי [x] וְחַדִּיו בֵּהּ [y] רַוּרְבָּאִיתּ׃
13 חְנַן דֵּין נְחַתַן לֶאלְפָּא [z] וְרַדִין [a] לְוַעֲרָא דְּהֵסוֹם מֶטֶל דְּמִן חַמָּן עֲתִידִין חֲוִין [b] דְּנִקַבְּלִיוהִי לְפוֹלוֹם הָכַנָּא גִּיר פְּקַד
הָוָא לַן כַּד אזַל הָוָא הוּ בְּיבְשָׁא׃ 14 כַּד דֵּין קַבֶּלְנַיהִי מִן הֵסוֹם שְׁקַלְנַיהִי בֶּאלְפָּא [c] וְאתַין לְמִיטוּלִינָא׃
15 וּמִן חַמָּן לְיוֹמָא אַחֲרְנָא [d] רַדִין לוֹקְבַל כְּיוֹס [c] גְּזַרְתָּא וְהוּב לְיוֹמָא אַחֲרְנָא אתַין לְסַמוֹס וְקוּין בַּטְרוֹגַלִין וַלְיוֹמָא
אַחֲרְנָא [f] אתַין לְמִילִיטוֹס׃ 16 פְּסִיק הָוָא לֵהּ גִּיר לְפוֹלוֹם דְּנֶעְבְּרִיהּ לֶאפֶסוֹס דַּלְמָא [g] נֶשְׁתַּוחַר לֵהּ חַמָּן מֶטֶל
[h] דְּמְסַרְהַב הָוָא דֵּאן מֶשְׁכְּחָא יוֹמָא [i] דְּפַנְטְקוֹסְטֵא בְּאוּרְשְׁלֵם נֶעְבְּדִיהִי׃

[p] עַפַּק חנק [q] זוע [s] שחר [t] אֶזַל [u] רַבַּר הבא או תלך [x] חֲדָא שמח [y] רַבְרְבֵי במו הרבה [z] רְדָא [a] לעדה [b] קַבֵּל [c] אֶתָא [d] רְדָא [e] או או אי [f] אֶתָא [g] אַחַר [h] סַרְהֵב [i] שם הוחג מן לשון יין

* Ad quem cùm descendisset Paulus, incubuit super eum: & complexus dixit, Nolite turbari, anima enim ipsius in ipso est.

* Ascendens autem, frangénsque panem & gustans, satisq; allocutus † vsque in lucem, † sic profectus est.

* Adduxerunt autem puerum viuentem, & consolati sunt non minimè.

* Nos autem ascendentes nauem, nauigauimus in Asson, inde suscepturi Paulum. sic enim dispoſuerat ipse per terram iter facturus.

* Cùm autè † inuenissemus nos in Assone, assumpto eo venimus Mitylénen,

* Et inde nauigantes, sequenti die venimus contra Chium: & alia † applicuimus Samum: & sequenti die venimus Milétum.

* Proposuerat enim Paulus transnauigare Ephesum, nequa mora illi fieret in Asia. Festinabat enim, si possibile sibi esset, vt diem Pentecostes faceret Ierosolymis.

* A Miléto autem mittens Ephesum, vocauit maiores natu ecclesiæ.

* Qui cùm venissent ad eum, & simul essent, dixit eis, Vos scitis à prima die qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim:

* Seruiens Domino cum omni humilitate & lachrymis, & tentationibus quæ mihi acciderunt ex insidijs Iudæorum:

* Quomodo nihil subtraxerim † vtilium, quominus annuntiarem vobis, & docerem vos publicè & per domos:

* Testificans Iudæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam & fidem in Dominum nostrum Iesum Christum.

* Et nunc ecce ego alligatus spiritu, vado in Ierusalem: quæ in ea ventura sunt mihi ignorans.

* Nisi quòd Spiritus sanctus per omnes ciuitates mihi protestatur, dicens, quoniam vincula & tribulationes Ierosolymis me manent.

10 * καταβὰς ὁ παῦλος ἐπέπεσεν αὐτῷ, καὶ συμπεριλαβὼν εἶπε, μὴ θορυβεῖσθε· ἡ γὰρ ψυχὴ αὐτοῦ ἐν αὐτῷ ἐστιν.

11 * ἀναβὰς δὲ καὶ κλάσας ἄρτον καὶ γευσάμενος, ἐφ' ἱκανόν τε ὁμιλήσας ἄχρις αὐγῆς, οὕτως ἐξῆλθεν.

12 * ἤγαγον δὲ τὸν παῖδα ζῶντα, καὶ παρεκλήθησαν οὐ μετρίως.

13 * ἡμεῖς δὲ προελθόντες ἐπὶ τὸ πλοῖον, ἀνήχθημεν εἰς τὴν Ἄσσον, ἐκεῖθεν μέλλοντες ἀναλαμβάνειν τὸν Παῦλον· οὕτω γὰρ διατεταγμένος, μέλλων αὐτὸς πεζεύειν.

14 * ὡς δὲ συνέβαλεν ἡμῖν εἰς τὴν Ἄσσον, ἀναλαβόντες αὐτὸν ἤλθομεν εἰς Μιτυλήνην.

15 * κἀκεῖθεν ἀποπλεύσαντες, τῇ ἐπιούσῃ κατηντήσαμεν ἀντικρὺ Χίου. τῇ δὲ ἑτέρᾳ παρεβάλομεν εἰς Σάμον, καὶ μείναντες ἐν Τρωγυλλίῳ, τῇ ἐχομένῃ ἤλθομεν εἰς Μίλητον.

16 * ἔκρινε γὰρ ὁ Παῦλος παραπλεῦσαι τὴν Ἔφεσον, ὅπως μὴ γένηταί αὐτῷ χρονοτριβῆσαι ἐν τῇ Ἀσίᾳ· ἔσπευδε γάρ, εἰ δυνατὸν ἦν αὐτῷ, τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς γενέσθαι εἰς Ἱεροσόλυμα.

17 * Ἀπὸ δὲ τῆς Μιλήτου πέμψας εἰς Ἔφεσον, μετεκαλέσατο τοὺς πρεσβυτέρους τῆς ἐκκλησίας.

18 * ὡς δὲ παρεγένοντο πρὸς αὐτὸν, εἶπεν αὐτοῖς, ὑμεῖς ἐπίστασθε, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἀφ' ἧς ἐπέβην εἰς τὴν Ἀσίαν, πῶς μεθ' ὑμῶν τὸν πάντα χρόνον ἐγενόμην·

19 * δουλεύων τῷ κυρίῳ μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πολλῶν δακρύων καὶ πειρασμῶν, τῶν συμβάντων μοι ἐν ταῖς ἐπιβουλαῖς τῶν Ἰουδαίων.

20 * ὡς οὐδὲν ὑπεστειλάμην τῶν συμφερόντων, τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν καὶ διδάξαι ὑμᾶς δημοσίᾳ καὶ κατ' οἴκους·

21 * διαμαρτυρόμενος Ἰουδαίοις τε καὶ Ἕλλησι τὴν εἰς τὸν θεὸν μετάνοιαν, καὶ πίστιν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν.

22 * καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ δεδεμένος τῷ πνεύματι, πορεύομαι εἰς Ἰερουσαλήμ, τὰ ἐν αὐτῇ συναντήσοντά μοι μὴ εἰδώς·

23 * πλὴν ὅτι τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον κατὰ πόλιν διαμαρτύρεταί μοι λέγον ὅτι δεσμά με καὶ θλίψεις μένουσιν.

---

17 וּמִנָּה מִן מִילִיטֹוס שַׁדַּר [b] אִיתִי לְקַשִּׁישֵׁא דְעִדְתָּא דְאֶפְסוֹס׃ 18 וְכַד אֲתוֹ לְוָתֵהּ אֲמַר לְהוֹן אַנְתּוּן יְדָעִין אַנְחְנָא
דְמִן יוֹמָא קַדְמָיָא [c] דְעָלַת לַאסִיָא אֵיכְנָא הֲוִית עִמְּכוֹן כְּלֵהּ [d] זִבְנָא׃ 19 כַּד פָּלַח אֲנָא לַאלָהָא [e] בְּמַכִּיכוּתָא סַגִּיאָתָא
וּבְדִמְעָא [f] וּבְנִסְיוֹנָא אִילֵין [g] דְעָדַיִן הֲווֹ עֲלַי בְּנִכְלֵיהוֹן דִּיהוּדָיֵא׃ 20 וְלָא [h] בְּסִית בְּמֵדֵם דְּפָקַח הֲוָא לְנַפְשָׁתְכוֹן
[i] דַּאכְרֵז לְכוֹן וַאֱלַף בְּשׁוּקָא וּבְבָתָא׃ 21 כַּר [k] מְסַהֲד הֲוִית לִיהוּדָיֵא [l] וְלַארַמָיֵא עַל [m] תֵּיבוּתָא דִּלְוָת אֱלָהָא [n] וְהֵימָנוּתָא
דִּבְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 22 וְהָשָׁא אֲנָא אָסִיר אֲנָא בְּרוּחָא וְאָזֵל אֲנָא לְאוּרְשְׁלֵם וְלָא יָדַע אֲנָא מָנָא אַרַע לִי בָּהּ׃
23 בְּרַם רוּחָא דְקוּדְשָׁא בְּכָל מְדִינָא מְסַהֲד לִי וְאָמַר [o] דַּאסוּרֵא [p] וְאוּלְצָנָא עֲתִידִין לָךְ׃

[a] אֲנָא [b] אִתְּנָא [c] עֲלַל [d] זמן [e] מִכָּךְ [f] נְסָא [g] עֲדַיִן הדה [h] בְּסִיָא [i] כְּרִז [k] סַהֲד [l] ואת גויים [m] תֵּב תשובה [n] חֵימָן [o] אָסַר [p] אִלֵּץ

24 * Mihi verò pro nihilo habetur anima [vita] mea, vt absoluam cursum meum, & ministerium quod accepi à Domino nostro Jeschua, vt testimonium perhibeam Euangelio gratiæ Dei.

25 * Nunc igitur scio ego non amplius visuros faciem meam vllos ex vobis omnibus ad quos peragraui prædicans vobis regnum Dei.

26 * Testor vobis hodierno die me mundum esse à sanguine vestrum omnium.

27 * Non enim me excusaui quominus patefacerem vobis omnem voluntatem Dei.

28 * Cauete ergo vobismetipsis, & toti gregi illi, in quem constituit vos Spiritus Sanctitatis episcopos, vt pascatis Ecclesiam illam Meschicho, quem acquisiuit proprio sanguine.

29 * Ego siquidem noui, postquam abiero, ingressuros vobiscum lupos efferos, qui non parcent gregi.

30 * Quin ex vobis, vobis inquam, surrecturos homines qui loquantur peruersa ad subuertendum discipulos vt se sequantur.

31 * Quamobrem vigilate, & memores estote me per triennium non cessasse noctu & interdiu cum lachrymis admonere vnumquemque ex vobis.

32 * Nunc autem commendo vos Deo, & verbo gratiæ ipsius, quod quidem potest vos ædificare, & dare vobis hæreditatem cum omnibus sanctis.

33 * Argentum, aurúmue, aut vestimenta, non concupiui.

34 * Et vos nostis, indigentiæ meæ, & ijs qui mecum sunt istas manus meas ministrasse.

35 * Et in omnibus ostendi vobis sic oportere laborare, & curam habere de infirmis, & meminisse sermonum Domini nostri Jeschua: quippe qui dixerit, Melior est qui dat, quàm qui accipit.

36 * Quúmque hæc dixisset, procubuit in genua, & preces fudit, cunctíque homines cum
37 eo. * Proinde obortus est fletus magnus omnibus; & complexi sunt eum, eúmque deosculabantur.

38 * Magis autem angebantur ob illum sermonem quem dixerat, ipsos non esse amplius visuros faciem eius: & concomitati sunt eum vsque ad nauim.

---

24 אֶלָּא לִי לָא חֲשִׁיבָא נַפְשִׁי מֶרֵם אֵיךְ דְּאַשְׁלֵם רָהֲטִי וְתֻימְשְׁתָּא דְקַבֶּלֶת מִן מָרַן יֵשׁוּעַ דְּאִסְהַד עַל סְבַרְתָּא
דְּטַיבוּתֵהּ דַּאלָהָא׃ 25 וְהָשָׁא אֲנָא יָדַע אֲנָא דְּחוּב פַּרְצוּפִי לָא חֲזִין אַנְתּוּן כֻּלְכוֹן אִילֵין דְּאִתְכְּרִכְת אַכְרְזֵת לְכוֹן
מַלְכוּתֵהּ דַּאלָהָא׃ 26 מְסַהֵד אֲנָא לְכוֹן יוֹמָא דְיוֹמָנָא דְּדָכֵא אֲנָא מִן דְּמָא דְכֻלְכוֹן׃ 27 לָא גֵיר אֶשְׁהֵאלֵת
דְּאוֹרְעכוֹן כֻּלֵּהּ צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא׃ 28 אֶזְדַּהַרוּ הָכִיל בְּנַפְשְׁכוֹן וְבְכֻלָּה מַרְעִיתָא הָי דְאִקִימְכוֹן בָּהּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא
דְּאִפִּיסְקוּפֵא דְּתֶרְעוּן לְעַדְתֵּהּ דְמְשִׁיחָא הָי דַּקְנָהּ בְּדְמֵהּ׃ 29 אֲנָא גֵיר יָדַע אֲנָא דְמִן בָּתַר דַּאזַל אֲנָא נֵעלוֹן
עַמְכוֹן דְּאבָא חַקִיפָא דְלָא חָסִין עַל מַרְעִיתָא׃ 30 וְאַף מֶנְכוֹן דִּילְכוֹן נְקוּמוּן גַּבְרָא מְמַלְלִי מְעַקְמָתָא
אֵיךְ דְּנַחַפְכוֹן לְתַלְמִידָא דְנאזְלוֹן בָּתַרְהוֹן׃

סְהֵד בשורה חֲזָא
כְּרֵךְ כְּרֵז שְׁאַל
יְדַע צְבָא זְחַר
רָעָא פרנס קוּם
צופים מן לשון יק
רָעָא רעה בעדתו
קְנָא עֲלַל זאבים
חוס חדל מרעיה קוּם
עֲקַם חַפַּד לְמַד

24 ‡ Sed nihil horum vereor: nec facio animam meam pretiosiorem quàm me, dummodo consummem cursum meum & ministerium † quod accepi à Domino Iesu, testificari Euangelium gratiæ Dei.

verbi

25 ‡ Et nunc ecce ego scio, quia amplius non videbitis faciem meam vos omnes, per quos transiui prædicans regnũ Dei.

26 ‡ Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum à sanguine omnium. F

27 ‡ Non enim subterfugi, quominus annuntiarem omne consiliũ Dei vobis.

28 ‡ Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, regere ecclesiam Domini & Dei, quam acquisiuit sanguine suo.

29 ‡ Ego scio quoniam intrabunt post discessionem meam lupi † rapaces in vos, non parcentes gregi.

graues

30 ‡ Et ex vobisipsis exurgent viri loquentes peruersa, vt abducant discipulos post se.

31 ‡ Propter quod vigilate, memoria retinentes quoniam per triennium nocte & die non cessaui, cum lachrymis monens vnumquenque vestrum.

32 ‡ Et nunc commendo vos Deo & verbo gratiæ ipsius, qui potens est ædificare, & dare hæreditatem in sanctificatis omnibus.

33 ‡ Argentum & aurum, aut vestem nullius concupiui.

Sicut

34 ‡ † Ipsi scitis quoniam ad ea quæ mihi opus erant, & his qui mecum sunt, ministrauerunt manus istæ. G

1.Cor.4. c. 12. 1.Thess. 2. b.9. 3. Thess. 3. b.8.

35 ‡ Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborãtes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verbi Domini Iesu. (quoniã ipse dixit,) Beatius est magis dare, quàm accipere.

36 ‡ Et cùm hæc dixisset, positis genibus suis orauit cum omnibus illis.

37 ‡ Magnus autem fletus factus est omnium: & procumbentes super collum Pauli, osculabantur eum:

38 ‡ Dolentes maximè in verbo quod dixerat, quoniam amplius faciem eius non essent visuri. Et deducebant eum ad nauem.

24 ‡ ἀλλ' οὐδενὸς λόγου ποιοῦμαι, οὐδὲ ἔχω τὴν ψυχήν μου τιμίαν ἐμαυτῷ, ὡς τελειῶσαι τὸν δρόμον μου μετὰ χαρᾶς, καὶ τὴν διακονίαν ἣν ἔλαβον παρὰ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, διαμαρτύρασθαι τὸ εὐαγγέλιον τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ.

25 ‡ καὶ νῦν ἰδοὺ ἐγὼ οἶδα ὅτι οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου ὑμεῖς πάντες, ἐν οἷς διῆλθον κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

26 ‡ διὸ καὶ μαρτύρομαι ὑμῖν ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ, ὅτι καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος πάντων·

27 ‡ οὐ γὰρ ὑπεστειλάμην τοῦ μὴ ἀναγγεῖλαι ὑμῖν πᾶσαν τὴν βουλὴν τοῦ θεοῦ.

28 ‡ προσέχετε οὖν ἑαυτοῖς καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κυρίου καὶ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος.

29 ‡ ἐγὼ γὰρ οἶδα τοῦτο, ὅτι εἰσελεύσονται μετὰ τὴν ἄφιξίν μου λύκοι βαρεῖς εἰς ὑμᾶς, μὴ φειδόμενοι τοῦ ποιμνίου·

30 ‡ καὶ ἐξ ὑμῶν αὐτῶν ἀναστήσονται ἄνδρες λαλοῦντες διεστραμμένα, τοῦ ἀποσπᾶν τοὺς μαθητὰς ὀπίσω αὐτῶν.

31 ‡ διὸ γρηγορεῖτε, μνημονεύοντες ὅτι τριετίαν, νύκτα καὶ ἡμέραν οὐκ ἐπαυσάμην μετὰ δακρύων νουθετῶν ἕνα ἕκαστον.

32 ‡ καὶ τανῦν παρατίθεμαι ὑμᾶς, ἀδελφοί, τῷ θεῷ καὶ τῷ λόγῳ τῆς χάριτος αὐτοῦ, τῷ δυναμένῳ ἐποικοδομῆσαι καὶ δοῦναι ὑμῖν κληρονομίαν ἐν τοῖς ἡγιασμένοις πᾶσιν.

33 ‡ ἀργυρίου ἢ χρυσίου ἢ ἱματισμοῦ οὐδενὸς ἐπεθύμησα.

34 ‡ αὐτοὶ γινώσκετε ὅτι ταῖς χρείαις μου καὶ τοῖς οὖσι μετ' ἐμοῦ ὑπηρέτησαν αἱ χεῖρες αὗται.

35 ‡ πάντα ὑπέδειξα ὑμῖν ὅτι οὕτω κοπιῶντας δεῖ ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν ἀσθενούντων, μνημονεύειν τε τῶν λόγων τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, ὅτι αὐτὸς εἶπε, μακάριόν ἐστι μᾶλλον διδόναι ἢ λαμβάνειν.

36 ‡ καὶ ταῦτα εἰπὼν, θεὶς τὰ γόνατα αὐτοῦ, σὺν πᾶσιν αὐτοῖς προσηύξατο.

37 ‡ ἱκανὸς δὲ ἐγένετο κλαυθμὸς πάντων· καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὸν τράχηλον τοῦ παύλου, κατεφίλουν αὐτόν,

38 ‡ ὀδυνώμενοι μάλιστα ἐπὶ τῷ λόγῳ ᾧ εἰρήκει, ὅτι οὐκέτι μέλλουσι τὸ πρόσωπον αὐτοῦ θεωρεῖν· προέπεμπον δὲ αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον.

---

31 מֵטֶל הָנָא חַיְיהוֹן עִירִין וַעֲהִידִין דַּשְׁנָיָא תְּלָתְהוֹן לָא שְׁלִית בְּלֵלְיָא וּבְאוּמָמָא כַּד בְּדָמְעָא מַרְתָּא אֲנָא לְאַנָשׁ אֲנָשׁ מְנָכִין׃ 32 וְהָשָׁא כַּעֲל אֲנָא לְכוֹן לַאלָהָא וְלְמִלְתָא דְּטִיבוּתֵהּ דְּהִי מְשָׁכְחָא בְּנְיָא לְכוֹן וְיַהֲבָא לְכוֹן יוֹרְתָנָא עִם כְּלְהוֹן קַדִּישֵׁא׃ 33 כְּסְפָא אוֹ דַהֲבָא אוֹ נַחֲתָא לָא רְגֵת׃ 34 וְאַנְהוֹן יַדְעִין אֲנַחְנָן לְסַנְיָקוּתִי וְלְאִילֵּין דְּאִית עִמִּי שַׁמְשִׁי הָלֵּין אִידֵי׃ 35 וְכְלְמִדְתְּכוֹן הֲכַנָא וְלָא לְמִלָּאָא וְלְמִאצַף דְּאִילֵּין דַּכְּרִיהִין וַלְמַעֲהַדוּ מִלּוֹתִי דְּמָרָן וְשׁוּעַ מְטֶל דְּהוּ אֲמַר דְּטוּבָתוּתִי לַאינָא דְּיַהֲב יְתִיר מִן אַיְנָא דְּנָסֵב׃ 36 וְכַד הָלֵּין אֲמַר קָעֲד וְצַלִּי וְכְרְהוֹן אֲנָשָׁא עִמֵּהּ׃ 37 וַהֲוָת בְּכְיָא רַבְּתָא בְּכְרְהוֹן וְעַפְקוּהִי וַמְנַשְׁקִין הֲווֹ לֵהּ׃ 38 מְשְׁתַּנְקִין הֲווֹ עַל הֵי מִלְּתָא דַּאמַר דְּתוּב לָא עֲתִידִין דְּנָחֲזוֹן פַּרְצוּפֵהּ וַלְוִיוּהִי עַרְמָא לֵאלָפָא׃

עור שקד
עחר הכיר שנים שָׁלָא
יום רְתָא הורה וְעָחה
נְעַל הפקיד טַיִב אוטוֹב
בְּנָא יְהַב יֵרֵת ירש
לְבושים רְנַנ סַנַקלצורכי
חָוָא הגיד רָאָא עמל
אשרי חזוא עָפַק חנק

CAP. XXI.

1 ET *ſeparati ſumus ab eis, & rectà enauigauimus ad Coum inſulam, ſequentíque die venimus Rhodum, & illinc Patara.*

2 * *Nactíque illic nauim profecturam Phœniciam, conſcendimus eam, & perreximus.*

3 * *Peruenimus autem vſque ad Cyprum inſulam, & reliquimus eam ad ſiniſtram, venimúsque Syriam, & illinc peruenimus ad Tzour; illic enim nauis erat expoſitura onus ſuum.*

4 * *Et quum inueniſſemus illic diſcipulos, permanſimus apud eos dies ſeptem: iſti autem dicebant quotidie Paulo per ſpiritum ne proficiſceretur ad Ouriſchlem.*

5 * *Illis autem pòſt diebus exiuimus iter facturi, & concomitati ſunt nos ij omnes, & vxores liberíque eorum, donec extra vrbem eſſemus: & prociderunt in genua, precésque fuderunt iuxta litus maris.*

6 * *Et deoſculati ſumus alij alios, conſcendimúsque nauim: illi autem reuerſi ſunt domos ſuas.*

7 * *Nos verò perreximus ex Tzour, & venimus ad Acou* [Ptolemaidem] *vrbem, ſalutauimúsque fratres qui illic erant, & diuerſati ſumus apud eos diem vnum.*

8 * *Poſtridie verò egreſſi venimus Cæſaream: & ingreſſi diuerſati ſumus in ædibus Philippi Euangeliſtæ illius qui erat vnus è ſeptem.*

9 * *Cui quidem erant quatuor filiæ virgines, quæ vaticinabantur.*

10 * *Et quum illic egiſſemus dies plurimos, deſcendit ex Fiboudæa propheta quidam cui nomen erat Agabus.*

11 * *Et introïjt apud nos, ſumpſítque cingulum lumborum Pauli, & vinxit pedes, manúsque ſuas, aitque, Sic dicit Spiritus Sanctitatis, Virum dominum huius cinguli ita vincient Fiboudæi in Ouriſchlem, tradéntque in manus Gentium.*

12 * *Quúmque hos ſermones audiſſemus, eflagitauimus ab eo nos & filij* [incolæ] *regionis, ne proficiſceretur ad Ouriſchlem.*

קפלאון כ״א

1 וּפַרַשׁן מִנְהוֹן [a] וְרַדִין [b] תְּרֵיצָאִית לְקוֹ [c] גָּזְרָתָא וְלַיוֹמָא אַחֲרָנָא [d] אֲתַיִן לְרוֹדוֹס וּמִן תַּמָּן לְפַאטָרָא ׃

2 [e] וְאַשְׁכַּחַן תַּמָּן [f] אֱלָפָא דַּאזְלָא לְפוּנִיקָא [g] וְסַלֶקָן לַהּ [h] וְרַדִין ׃ 3 [i] וּמַטִין עַרְמָא לוֹת קוּפְרוֹס גָּזְרָתָא וְשַׁבְקָנָה לְסְמָלָא [k] וַאֲתַיִן לְסוּרִיָא וּמִן תַּמָּן מַטִין לְצוּר אִית הָוָא לַהּ לֵאלָפָא [l] לְמַנְחוּ [m] טַעֲנָה ׃

4 וְכַד [n] אַשְׁכַּחַן תַּמָּן [n] תַּלְמִידָא [o] קָיְמִין לְוַתְהוֹן [p] יוֹמָתָא שִׁבְעָא וְהָלֵין אֲמְרִין הָווּ כְלִיוּם לְפוֹלוֹס בְּרוּחַ וְלָא [q] נֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם ׃ 5 וּמִן בָּתַר הָלֵין וְיוֹמָתָא נְפַקֶן דְּנֵאזַל בְּאוּרְחָא [r] וּמַלְוִין הָווּ לַן בְּלְהוֹן הֵנִין וְנְשֵׁיהוֹן וּבְנֵיהוֹן עַרְמָא לְבַר מִן מְרִינְתָא [s] וְקָעֲדוּ עַל בִּירְכֵיהוֹן עַל יַד יַמָּא [t] וְצַלִּיו ׃

[a] רְדָא [b] תְּרֵץ [c] אי אֶתָא [d] שְׁכַח מצא [e] ספינה [f] טְלֵק [g] רְדָא [h] מְטָא בוא [i] אֶתָא [k] נוּחַ [l] נשלו [m] לְמַר [n] קוּא [o] יום [p] אֶזַל [q] לְוָא [r] קְעֵד נפל או כרע [s] עֲלָא פוֹל [t]

CAP. XXI.

CVm autem factum esset vt nauigaremus, abstracti ab eis, recto cursu A venimus Coum, & sequenti die Rhodum, & inde Pataram. 1

Et cùm inuenissemus nauem transfretantem in Phœnicen: ascendentes nauigauimus. 2

Cùm apparuissemus autem Cypro, relinquentes eam ad sinistram, nauigauimus in Syriam, & venimus Tyrum: ibi enim nauis exposita erat onus. 3

Inuentis autem discipulis, mansimus ibi diebus septem: qui Paulo dicebant per Spiritum, ne ascenderet Ierosolymam. 4

Et expletis diebus profecti ibamus, deducentibus nos omnibus cum vxoribus & filijs vsque foras ciuitatem: & positis genibus in litore, orauimus. 5

Et cùm valefecissemus inuicē, ascendimus nauem: illi autem redierunt in sua. 6

expleta Nos verò nauigatione † explicita à Tyro descendimus Ptolemaidam: & salutatis fratribus, mansimus die vna apud B illos. 7

Alia autem die profecti, venimus Cæsaream. Et intrantes domum Philippi Euangelistæ, qui erat vnus de septem, mansimus apud eum. 8

Huic autem erant quatuor filiæ virgines prophetantes. 9

Sup. c. 6. b. 5.

Et cùm moraremur per dies aliquot, superuenit quidam † à Iudæa propheta nomine Agabus. 10

vir

Is cùm venisset ad nos, tulit zonam Pauli: & alligans sibi pedes & manus dixit, Hæc dicit Spiritus sanctus: Virum cuius est zona hæc, sic alligabunt in Ierusalem Iudæi, & tradent in manus Gentium. 11

Quod cùm audissemus, rogabamus nos & qui loci illius erant, ne ascenderet Ierosolymam. 12

κα'.

1 Ὡς δὲ ἐγένετο ἀναχθῆναι ἡμᾶς ἀποσπασθέντας ἀπ' αὐτῶν, εὐθυδρομήσαντες ἤλθομεν εἰς τὴν Κῶ, τῇ δὲ ἐξῆς εἰς τὴν Ῥόδον, κἀκεῖθεν εἰς Πάταρα.

2 καὶ εὑρόντες πλοῖον διαπερῶν εἰς Φοινίκην, ἐπιβάντες ἀνήχθημεν.

3 ἀναφάναντες δὲ τὴν Κύπρον καὶ καταλιπόντες αὐτὴν ἀριστερὰν, ἐπλέομεν εἰς Συρίαν, καὶ κατήχθημεν εἰς Τύρον· ἐκεῖσε γὰρ ἦν τὸ πλοῖον ἀποφορτιζόμενον τὸν γόμον.

4 καὶ ἀνεύροντες μαθητὰς, ἐπεμείναμεν ἐκεῖ ἡμέρας ἑπτά, οἵτινες τῷ Παύλῳ ἔλεγον διὰ τοῦ πνεύματος, μὴ ἀναβαίνειν εἰς Ἱερουσαλήμ.

5 ὅτε δὲ ἐγένετο ἡμᾶς ἐξαρτίσαι τὰς ἡμέρας, ἐξελθόντες ἐπορευόμεθα, προπεμπόντων ἡμᾶς πάντων σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις, ἕως ἔξω τῆς πόλεως· καὶ θέντες τὰ γόνατα ἐπὶ τὸν αἰγιαλὸν προσηυξάμεθα.

6 καὶ ἀσπασάμενοι ἀλλήλους, ἐπέβημεν εἰς τὸ πλοῖον· ἐκεῖνοι δὲ ὑπέστρεψαν εἰς τὰ ἴδια.

7 ἡμεῖς δὲ τὸν πλοῦν διανύσαντες, ἀπὸ Τύρου κατηντήσαμεν εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ ἀσπασάμενοι τοὺς ἀδελφοὺς, ἐμείναμεν ἡμέραν μίαν παρ' αὐτοῖς.

8 τῇ δὲ ἐπαύριον ἐξελθόντες, ἤλθομεν εἰς Καισάρειαν· καὶ εἰσελθόντες εἰς τὸν οἶκον Φιλίππου τοῦ εὐαγγελιστοῦ ὄντος ἐκ τῶν ἑπτὰ, ἐμείναμεν παρ' αὐτῷ.

9 τούτῳ δὲ ἦσαν θυγατέρες παρθένοι τέσσαρες προφητεύουσαι.

10 ἐπιμενόντων δὲ ἡμῶν ἡμέρας πλείους, κατῆλθέ τις ἀπὸ Ἰουδαίας προφήτης, ὀνόματι Ἄγαβος.

11 καὶ ἐλθὼν πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἄρας τὴν ζώνην τοῦ Παύλου, δήσας τε αὐτοῦ τοὺς πόδας, καὶ τὰς χεῖρας, εἶπε, τάδε λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸν ἄνδρα οὗ ἐστὶν ἡ ζώνη αὕτη, οὕτω δήσουσιν ἐν Ἱερουσαλὴμ οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ παραδώσουσιν εἰς χεῖρας ἐθνῶν.

12 ὡς δὲ ἠκούσαμεν ταῦτα, παρεκαλοῦμεν ἡμεῖς τε καὶ οἱ ἐντόπιοι τοῦ μὴ ἀναβαίνειν αὐτὸν εἰς Ἱερουσαλήμ.

---

6 וְנַשֵּׁקָן [u] לַחֲבֵרָא וְסַלֶּקָן לְאַלְפָא וְהַפְכוּ הִנּוּן לְבֵיתְהוֹן׃
7 וְחֶנַן דִּין [x] רְדִין מִן צוֹר [y] וְאַתִּין לְעַכּוֹ מְדִינְתָא וְיָהֲבִין
8 וְלְיוֹמָא אָחֳרָנָא נְפַקְנָן וְאַתִּין לְקֵסַרְיָא [b] וְעָלִין שְׁרִין בְּבֵיתֵהּ
9 דְּאִיתְ [c] הֲוֵי לֵהּ [f] בְּנָתָא בְּתוּלָתָא אַרְבְּעָא [g] דְּמָתְנַבְּיָן הֲווֹ׃
10 וְכַד [k] אִיתִין יַתְהֶן יוֹמָתָא סַגִּיאָא נְחֵת הֲוָא מִן יְהוּד נְבִיָא חַד דְּשְׁמֵהּ הֲוָא אַגַבּוֹס׃
11 וְעָל לְוָתָן וְשָׁקַל עֳרָקְתָא דְּפָלוֹם וְאַסַר רַגְלָא דְּנַפְשֵׁהּ [k] וְאִידוֹהִי וְאָמַר רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּגַבְרָא
דָּא דַּעֲתִיד [l] עֳרָקְתָא הָדָא הֲכַנָּא [m] יֵאסְרוּנֵהּ יְהוּדָיֵא בִּאוּרְשְׁלֵם [n] וְנַשְׁלְמוּנֵהּ [o] בִּאידֵי עַמְמַיָא׃
12 וְכַד הָלֵין [p] מְלֵא שְׁמַעַן [q] בְּעַיִן מָנֵהּ חָנַן וּבְנֵי אַתְרָא דְּלָא [r] נֵאזַל לְאוּרְשְׁלֵם׃

[u] חד לחד [x] רְדָא [y] אָתָא
[z] יהב נתן [a] שְׁרָא [b] עָיְלִין
[c] סַבָּר בשר [d] אִיתֹ ש
[e] הֲוָא בבוה בהוות
[f] נְבָא [g] אִיתֹ ש [i] עָיְלִין
[k] וידי [l] חגר הזהא [m] אֵסְרֹ
[n] שְׁלֵם [o] בידי עממים
[q] מְלֵל [r] בְּעָא [s] אֵיזֵל

Dominica 1111. poſt Pentecoſten.

15 *Tunc reſpondit & ait Paulus, Quid agitis qui fletis, & contunditis cor meum? Ego enim non vinciri tantùm paratus ſum, ſed etiam mori in Ouriſchlem pro nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho.*

14 *Quum itaque aſſenſum non præbuiſſet nobis, deſtitimus, diximúsque, Voluntas Domini noſtri fiat.*

15 *Proinde poſt dies iſtos præparauimus nos, & conſcendimus ad Ouriſchlem.*

16 *Et venerunt nobiſcum quidam diſcipuli è Cæſarea, adducentes ſecum fratrem quendam ex primis diſcipulis, cui nomẽ erat Mnaſoun, (erat autem ex Cypro) vt exciperet nos domi ſuæ.*

17 *Quum igitur veniſſemus ad Ouriſchlem, fratres exceperunt nos hilariter.*

18 *Sequenti autem die introiuimus cum Paulo ad Jaakoub, cùm apud eum eſſent omnes Presbyteri.*

19 *Et ſalutauimus eos, ac renuntiauit eis ſigillatim Paulus, quicquid egiſſet Deus inter gentes miniſterio ſuo.*

20 *Quod quum audiſſent, gloriam tribuerunt Deo, dixerúntque ei, Vides frater noſter quot ſint millia in Jhoudæa eorum qui crediderunt, & iſti omnes zelatores ſunt Legis.*

21 *De te autem dictum eſt eis, te docere vt deficiant à Mouſche cuncti Jhoudæi qui ſunt inter Gentes, quum dicas vt non circuncidant filios ſuos, neque ſecundùm ritus Legis ambulent.*

22 *Quamobrem quia auditione acceperunt nos huc veniſſe,*

23 *Fac quod dicimus tibi: Sunt nobis viri quatuor voto obnoxij vt mundentur.*

24 *Aſſume eos, & proficiſcere, mundator cum eis, & expende pro eis expenſas, vt radant capita ſua, & innoteſcat omnibus quod dictum eſt de te falſum eſſe, teque Legem adimplere & conſeruare.*

25 *De ijs porrò qui crediderunt ex Gentibus nos ſcripſimus, vt cuſtodiant ſeſe ab immolato, & à ſcortatione, & ſuffocato, & ſanguine.*

13 ‡ Tunc respondit Paulus, & dixit, Quid facitis flentes & affligentes cor meum? Ego †enim nō solùm alligari, sed & mori in Ierusalem paratus sum propter nomen Domini Iesu.

autem

13 ‡ ἀπεκρίθη τε ὁ παῦλος, τί ποιεῖτε κλαίοντες καὶ συνθρύπτοντές μου τὴν καρδίαν; ἐγὼ γὰρ οὐ μόνον δεθῆναι, ἀλλὰ καὶ ἀποθανεῖν ἑτοίμως ἔχω εἰς ἱερουσαλὴμ ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

14 ‡ Et cùm ei suadere non possemus, quieuimus, dicentes, Domini voluntas fiat.

14 ‡ μὴ πειθομένου δὲ αὐτοῦ, ἡσυχάσαμεν, εἰπόντες, τὸ θέλημα τοῦ κυρίου γινέσθω.

15 ‡ Post dies autē istos præparati, ascendebamus in Ierusalem.

15 ‡ μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας ταύτας ἐπισκευασάμενοι ἀνεβαίνομεν εἰς ἱερουσαλήμ.

16 ‡ Venerunt autem † & ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum, apud quē hospitaremur, † Iasonē quendam Cyprium, antiquum discipulum.

quidā ex

Mnasonem

16 ‡ συνῆλθον δὲ καὶ τῶν μαθητῶν ἀπὸ καισαρείας σὺν ἡμῖν, ἄγοντες παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, μνάσωνί τινι κυπρίῳ, ἀρχαίῳ μαθητῇ.

17 ‡ Et cùm venissemus Ierosolymam, libenter exceperunt nos fratres.

17 ‡ γενομένων δὲ ἡμῶν εἰς ἱεροσόλυμα, ἀσμένως ἐδέξαντο ἡμᾶς οἱ ἀδελφοί.

18 ‡ Sequenti autem die introibat Paulus nobiscum ad Iacobum, omnésque collecti sunt seniores.

18 ‡ τῇ δὲ ἐπιούσῃ εἰσήει ὁ παῦλος σὺν ἡμῖν πρὸς ἰάκωβον, πάντες τε παρεγένοντο οἱ πρεσβύτεροι.

19 ‡ Quos cùm salutasset, narrabat per singula quæ Deus fecisset in Gentibus D per ministerium illius.

19 ‡ καὶ ἀσπασάμενος αὐτούς, ἐξηγεῖτο καθ' ἓν ἕκαστον ὧν ἐποίησεν ὁ θεὸς ἐν τοῖς ἔθνεσι διὰ τῆς διακονίας αὐτοῦ.

20 ‡ At illi cùm audissent, magnificabant Deum, dixerúntque ei: Vides frater quot millia sunt in Iudæis qui crediderunt: & omnes æmulatores sunt legis.

20 ‡ οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐδόξαζον τὸν θεόν. εἶπόν τε αὐτῷ; θεωρεῖς ἀδελφὲ, πόσαι μυριάδες εἰσὶν ἰουδαίων τῶν πεπιστευκότων; καὶ πάντες ζηλωταὶ τοῦ νόμου ὑπάρχουσι.

21 ‡ Audierunt autem de te, quia discessionem doceas à Moyse eorum, qui per Gentes sunt, Iudæorum: dicens non debere eos circuncidere filios suos, neque secundùm consuetudinem ingredi.

21 ‡ κατηχήθησαν δὲ περὶ σοῦ, ὅτι ἀποστασίαν διδάσκεις ἀπὸ μωσέως τοὺς κατὰ τὰ ἔθνη πάντας ἰουδαίους, λέγων μὴ ὀφείλειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, μηδὲ τοῖς ἔθεσι περιπατεῖν.

22 ‡ Quid ergo est? vtique oportet conuenire multitudinem: audient enim te superuenisse.

22 ‡ τί οὖν ἐστι, πάντως δεῖ πλῆθος συνελθεῖν· ἀκούσονται γὰρ ὅτι ἐλήλυθας.

23 ‡ Hoc ergo fac quod tibi dicimus: Sunt nobis viri quatuor, votum habentes super se.

23 ‡ τοῦτο οὖν ποίησον ὃ σοι λέγομεν· εἰσὶν ἡμῖν ἄνδρες τέσσαρες εὐχὴν ἔχοντες ἐφ' ἑαυτῶν.

24 ‡ His assumptis, sanctifica te cum illis & impende in illis, vt radāt capita: & scient omnes quia quæ de te audierunt, falsa sunt, sed ambulas & ipse custodiens legem.

Num. 6. c. 18. Sup. 18. c. 3.

24 ‡ τούτους παραλαβὼν ἁγνίσθητι σὺν αὐτοῖς, καὶ δαπάνησον ἐπ' αὐτοῖς, ἵνα ξυρήσωνται τὴν κεφαλήν, καὶ γνῶσι πάντες ὅτι ὧν κατήχηνται περὶ σοῦ οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ στοιχεῖς καὶ αὐτὸς τὸν νόμον φυλάσσων.

25 ‡ De his autem qui crediderūt ex Gentibus nos scripsimus, iudicantes vt abstineant se ab idólis, immolato, & sanguine, & suffocato, & fornicatione.

Sup. 15. d. 20. c. 29.

25 ‡ περὶ δὲ τῶν πεπιστευκότων ἐθνῶν ἡμεῖς ἐπεστείλαμεν, κρίναντες μηδὲν τοιοῦτον τηρεῖν αὐτούς, εἰ μὴ φυλάσσεσθαι αὐτοὺς τό, τε εἰδωλόθυτον καὶ τὸ αἷμα καὶ πνικτὸν καὶ πορνείαν.

---

20 וְכַד שְׁמַעוּ שַׁבָּחוּ לַאלָהָא וְאָמַרוּ לֵהּ חֲזָא אַנְתְּ אָחוֹן כַּמָּא רִבְוָן אִית בִּיהוּד
אִילֵין דְּהַימְנוּ וְכֻלְּהוֹן הַלֵּין טַנָּנֵא אִנּוּן דְּנָמוֹסָא ׃ 21 אָתְאֲמַר לְהוֹן דִּין עֲלָיךְ דְּמַלֵּף אַנְתְּ דְּנָפְרְקוּן מִן מוֹשֶׁא
כְּלְהוֹן יְהוּדָיֵא דְּבְעַמְמָא כַּד אָמַר אַנְתְּ דְּלָא נָהֲווּן גָּזְרִין בְּנֵיהוֹן וְלָא בְּעָדָא דְּנָמוֹסָא נָהֲווּן מְהַלְכִין ׃
22 מֶטֶל הָכֵיל דְּמֶשְׁתַּמְעָא חָי לְהוֹן דְּאָתֵית לָכָא ׃ 23 עֲבֵד מְדֵם דְּאָמְרִינַן לָךְ אִיתַ לַן גַּבְרָא אַרְבְּעָא דַּנְדִּיר
לְהוֹן דְּנָהֲדִכִין ׃ 24 דְּבַר אִנּוּן וְזֵל אֶתְדַּכָּא עִמְּהוֹן וַאפֵק עֲלֵיהוֹן נָפְקָתָא אַיךְ דְּנָגְרְעוּן רֵישֵׁיהוֹן וּמֶתְיְדְּעָא
לְכֻלְּנָשׁ דְּמֶדֵם דְּאִתְאֲמַר עֲלֵיךְ דַּגָּל הוּ וַאנְתְּ לְנָמוֹסָא שָׁלֵם אַנְתְּ וְנָטַר ׃ 25 עַל אִילֵין דְּהַימְנוּ מִן עַמְמָא חָנַן כְּתַבְנָן
דְּנֵהֲווּן נָטְרִין נַפְשָׁהוֹן מִן דַּרְבִיתָא וּמִן זָנְיוּתָא וּמִן חֲנִיקָא וּמִן דְּמָא ׃

שמש כמו ריכות
חימן טבן קנא אמר
אלף פרק סור או מרד
עד או ועד שמע
אתא כא פא אמר
נדר דכא זכה אזל
נפק גרע גז ירע
כוכ חימן רבח זבח

26 * Tunc Paulus assumpsit viros illos sequenti die, & purificatus est cum eis; & introiens profectus est in templum patefaciens eis expletionem dierum purificationis, vsquedum oblata fuit oblatio vniuscuiusque ex eis.

27 * Quúmque aduenisset dies septimus, Ihoudæi ex Asia vt conspicati sunt eum in templo, concitarunt aduersus eum totam plebem, & iniecerunt in eum manus:

28 * Clamantes & dicentes, Viri filij Israel ferte opem: hic est homo ille qui aduersus gentem nostram docet vbique, & aduersus Legem, atque aduersus hunc locum: quinetiam Aramæos [gentes] introduxit in templum, & profanauit hunc locum sacrosanctum.

29 * Viderant enim iam ante cum eo Trophimum Ephesium in ciuitate, & putabant eum cum Paulo ingressum fuisse in templum.

30 * Proinde commota est tota ciuitas, & coactus est vniuersus populus Ihoudæorum, & prehenderunt Paulum, traxerúntq; eum extra templum, & eo momento clausæ sunt valuæ.

31 * Quúmque studeret turba interficere eum, auditione accepit Tribunus cohortis totam ciuitatem conturbatam esse.

32 * Proinde eo momento assumpsit centurionem & milites quamplurimos, & excurrerunt in eos: Quum autem illi vidissent Tribunum & milites, cessarunt ij qui percutiebant Paulum.

33 * Et accedens ad eum Tribunus, prehendit eum, iussitque eum vinciri duabus catenis, & scisciatus est super eo quisnam esset & quid fecisset.

34 * Clamabant autem in eum quidam ex turba, alij aliud, ita vt præ vociferatione eorum non potuerit cognoscere quæ esset veritas: proinde iussit eum duci in castra.

35 * Quumq; peruenisset Paulus ad gradus, portauerunt eum milites propter violentiam
36 plebis. * Veniebat enim post eum populus multus, & vociferabantur ac dicebant, Tolle
37 eum. * Et quum iam introducendus esset in castra, ipse Paulus dixit Tribuno, Si permiseris mihi, loquar tecum. Ille verò dixit ei, Græcè nosti?

---

26 הֵידִין פּוֹלוֹס דְּבַר אֵנוּן לְגַבְרָא הָלֵין לְיוֹמָא אַחֲרָנָא ׳ וְאִתְדַּכִּי עִמְּהוֹן ׳ וְעַל אֵזוֹל לְהֵיכְלָא כַּד ״ מוֹדַע לְהוֹן ״ מוֹלָיָא
27 דְיוֹסָתָא ״ דְהַדְכִיתָא עַדְמָא ״ דְאִתְקְרִב קוּרְבָנָא דְאִנָשׁ אֶנָשׁ מָנְהוֹן : וְכַד מַשִׁי יוֹמָא דְשַׁבְעָא יְהוּדָיֵא דְמִן
28 אַסְיָא חֲזָאוּהִי בְּהֵיכְלָא ׳ וְגַרְיוּ עֲלוֹהִי עַמָּא כְּלֵּהּ ׳ וְאַרְמִיו עֲלוֹהִי אִידָיָא : כַּד ׳ מְבַגְּנִין וְאָמְרִין גַּבְרֵא בְּנֵי יִסְרָיֵל
עָדְרוּ הָנָא הוּ גַּבְרָא דְלוּקְבַל עַמָּא דִילַן מַלֵּף כָּל דּוּכָא וְלוּקְבַל נָמוּסָא וְלוּקְבַל אַתְרָא הָנָא וְאַף ׳ לַארְמָיֵא ׳ אֶעֵל לְהֵיכְלָא
׳ וְסַיְּבֵהּ לַאתְרָא הָנָא קַדִּישָׁא : 29 קַדְמוּ הֲווֹ גֵּיר ׳ חֲזוֹ עַמֵּהּ לַטְרוֹפִימוֹס אֶפֶסָיָא בַּמְרִינְתָּא ׳ וְסָבְרִין הֲווֹ
דְעַם פּוֹלוֹס ׳ עַל לְהֵיכְלָא : 30 ׳ וְאִשְׁתַּגְּשַׁת כֻּלֵּהּ מְרִינְתָּא וְאִתְכַּנְשׁוּ כֻּלֵּהּ עַמָּא ׳ וַאחַדוּהִי לְפוֹלוֹס ״ וְגַרוּהִי לְבַר
מִן הֵיכְלָא וּבַר שָׁעָתֵהּ ״ אִתְתְּחִרוּ תַּרְעָא :

׳ דְּכָא זכה ׳ עֲלַל ׳ יִרַע
׳ מְלָא ׳ דְּכָא ׳ קְרֵב
׳ גְּרָא הריב ׳ רָמָא השליך
׳ בַּגֵּן זעק ׳ אח הגוים
e עול הביא
f סַיֵּב שמא ׳ חֲזָא ׳ חושבים
׳ עֲלַל ׳ שְׁגַּשׁ עכר
׳ אֲחַר אחז ״ גָּרִי משך
״ אֲתַר נסגרו

26 * Tunc Paulus aſſumptis viris, poſtera die purificatus, cum illis intrauit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro vnoquoque eorum oblatio.

Inf. 24. c. 18.

26 * τότε ὁ παῦλος παραλαβὼν τοὺς ἀνδρας, τῇ ἐχομένῃ ἡμέρᾳ σὺν αὐτοῖς ἁγνισθεὶς εἰσῄει εἰς τὸ ἱερὸν, διαγγέλλων τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἡμερῶν τοῦ ἁγνισμοῦ, ἕως οὗ προσηνέχθη ὑπὲρ ἑνὸς ἑκάστου αὐτῶν ἡ προσφορά.

27 * Dum autem ſeptem dies conſummarentur, hi qui de Aſia erant Iudæi, cùm vidiſſent eum in templo; concitauerunt omnem populum, & iniecerunt ei manus:

27 * ὡς δὲ ἔμελλον αἱ ἑπτὰ ἡμέραι συντελεῖσθαι, οἱ ἀπὸ τῆς ἀσίας ἰουδαῖοι θεασάμενοι αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, συνέχεον πάντα τὸν ὄχλον, καὶ ἐπέβαλον τὰς χεῖρας ἐπ' αὐτόν·

28 * Clamantes, Viri Iſraëlitæ, adiuuate: hic eſt homo qui aduerſus populum & Legem, & locum hunc, omnes vbique docens, inſuper & gentiles induxit in templum, & violauit ſanctum locum F iſtum.

28 * κράζοντες, ἄνδρες ἰσραηλῖται, βοηθεῖτε· οὗτός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος ὁ κατὰ τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ τόπου τούτου πάντας πανταχοῦ διδάσκων· ἔτι τε καὶ ἕλληνας εἰσήγαγεν εἰς τὸ ἱερὸν, καὶ κεκοίνωκε τὸν ἅγιον τόπον τοῦτον.

29 * (Viderant enim Trophimum Epheſium in ciuitate cum ipſo, quē æſtimauerunt, quoniam in templum introduxiſſet Paulus.)

29 * ἦσαν γὰρ ἑωρακότες τρόφιμον τὸν ἐφέσιον ἐν τῇ πόλει σὺν αὐτῷ; ὃν ἐνόμιζον ὅτι εἰς τὸ ἱερὸν εἰσήγαγεν ὁ παῦλος.

30 * Commotáque eſt ciuitas tota: & facta eſt concurſio populi. Et apprehendentes Paulū, trahebant eum extra templum: & ſtatim clauſæ ſunt ianuæ.

30 * ἐκινήθη τε ἡ πόλις ὅλη, καὶ ἐγένετο συνδρομὴ τοῦ λαοῦ. καὶ ἐπιλαβόμενοι τοῦ παύλου, εἵλκον αὐτὸν ἔξω τοῦ ἱεροῦ, καὶ εὐθέως ἐκλείσθησαν αἱ θύραι.

31 * Quærentibus autem eum occidere, nuntiatum eſt tribuno cohortis, Quia tota confunditur Ieruſalem.

31 * ζητούντων τε αὐτὸν ἀποκτεῖναι, φάσις τῷ χιλιάρχῳ τῆς σπείρης, ὅτι ὅλη συγκέχυται Ἰερουσαλήμ.

32 * Qui ſtatim aſſumptis militibus & centurionibus, decurrit ad illos. Qui cùm vidiſſent tribunum & milites, ceſſauerunt percutere Paulum.

Inf. 26. c. 21.

32 * ὃς παραυτῆς παραλαβὼν στρατιώτας τε καὶ ἑκατοντάρχας, κατέδραμε ἐπ' αὐτούς. οἱ δὲ ἰδόντες τὸν χιλίαρχον καὶ τοὺς στρατιώτας, ἐπαύσαντο τύπτοντες τὸν παῦλον.

33 * Tunc accedens tribunus apprehendit eum, & iuſſit alligari catenis duabus: & interrogabat quis eſſet, & quid feciſſet.

33 * ἐγγίσας δὲ ὁ χιλίαρχος ἐπελάβετο αὐτοῦ, καὶ ἐκέλευσε δεθῆναι ἁλύσεσι δυσί· καὶ ἐπυνθάνετο τίς ἂν εἴη καὶ τί ἐστι πεποιηκώς.

34 * Alij autem aliud clamabant in turba. Et cùm non poſſet certum cognoſcere præ tumultu, iuſſit duci eum in caſtra. G

34 * ἄλλοι δὲ ἄλλο τι ἐβόων ἐν τῷ ὄχλῳ. μὴ δυναμένου δὲ γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς διὰ τὸν θόρυβον, ἐκέλευσεν ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς τὴν παρεμβολήν.

35 * Et cùm veniſſet ad gradus, contigit vt portaretur à militibus propter vim populi.

35 * ὅτε δὲ ἐγένετο ἐπὶ τοῖς ἀναβαθμοῖς, συνέβη βαστάζεσθαι αὐτὸν ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν διὰ τὴν βίαν τοῦ ὄχλου.

36 * Sequebatur enim multitudo populi, clamans, Tolle eum.

36 * ἠκολούθει γὰρ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ κράζον, αἶρε αὐτόν.

37 * Et cùm cœpiſſet induci in caſtra Paulus, dicit tribuno, Si licet mihi loqui aliquid ad te? Qui dixit, †Græcè noſti?

37 * μέλλων τε εἰσάγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν ὁ παῦλος, λέγει τῷ χιλιάρχῳ, εἰ ἔξεστί μοι εἰπεῖν πρός σε; ὁ δὲ ἔφη, ἑλληνιστὶ γινώσκεις;

---

31 וְכַד בָּעֲא הֲוָא כְּנִשָׁא לְמֶקְטְלֵהּ אֶשְׁתְּמַעַת ס לְחִילַרְכָא ר דְּאִסְפִּיר דְּכֹלָּהּ מְרִינְתָּא אֶתְחַזְיָאת לַהּ׃ 32 וּבַר שָׁעָתָה
דְּבַר לְקַנְטְרוֹנָא וְלְאִסְטְרַטְיוֹטֵא סַגִיאֵא וְרָהֲטוּ עֲלַיְהוֹן וְכַד חֲזוֹ לְכִילַרְכָא וְלְאִסְטְרַטְיוֹטֵא בְּהֲלוּ מִן דְּמָחִין הֲווֹ לְפוֹלוֹם׃
33 בְּכֵן קְרֵב לְוָתֵהּ כִּילַרְכָא וְאַחֲדֵהּ וְפַקֵּד דְּנַאסְרוּנֵהּ בְּתַרְתֵּין שְׁשְׁלָן וְמִשְׁאַל הֲוָא עֲלָוהִי דְּמַנּוּ וּמָנָא עֲבַד׃
34 וְקָעַיִן הֲווֹ עֲלָוהִי אֲנָשָׁא מִן אֲכְלוֹם מְרֵם וּמֶטֶל קָעֲיָהוּן לָא מְשַׁכַּח הֲוָא לְמֵרַע אַיְדָא הֵי שַׁרִירְתָּא וְפַקֵּד
דְּנַוכְלוּנֵהּ לְמַשְׁרִיתָא׃ 35 וְכַד מַטִי פּוֹלוֹם לְדַרְגָּא עֲנוּהִי אֶסְטְרַטְיוֹטֵא מֶטֶל קְטִירָא דְּעַמָּא׃
36 אֲתָא הֲוָא גִיר בָּתְרֵהּ עַמָּא סַגִיאָא וְקָעַיִן הֲווֹ וְאָמְרִין שְׁקוֹלָיהִי׃ 37 וְכַד מַטִי לְמֵעַל לְמַשְׁרִיתָא הוּ פּוֹלוֹם אֲמַר
לְכִילַרְכָּא אִן מַמֵּס אַנְתְּ לִי אֲמַלֵּל עַמָּךְ הוּ דֵּין אֲמַר לֵהּ יְוָנָאִית יָדַע אַנְתְּ׃

o מן לשון יון p גם מן לשון יון p שר מאה אנשי מלחמה q מן לשון יון שר אלף אנשי מלחמה r מן לשון יון s כחיל חזק t כמו שלשתן u ההמון מן לשון יון v קעא זעק ואבוה מן שרר w יבל הוליך x טען נשל y אנשי מלחמה z אפס מחנה

38 ‡ *Nónne tu es Ægyptius ille, qui ante hos dies concitasti, & in desertum abduxisti quatuor millia hominum sceleratorum?*

39 ‡ *Dixit ei Paulus, Ego sum vir Jihoudæus ex Tarso Ciliciæ vrbe celeberrima, in qua natus sum: rogo te, permitte mihi vt alloquar populum.*

40 ‡ *Quum itaque permisisset ei, surrexit Paulus super gradus, & silentium eis indixit manu: & quum sedati essent, allocutus est eos Hebraicè, dixítque eis.*

CAP. XXII.

1 FRatres & patres audite prolationem ſpiritus [defensionem,] *quam apud vos habeo.*

2 ‡ *Quúmque audissent eum Hebraicè ipsos alloqui, magis cessarunt: itaque dixit eis.*

3 ‡ *Ego sum vir Jihoudæus natúsque Tarsi Ciliciæ, educatus verò in hac ipsa ciuitate ad pedes Gamalielis, & eruditus perfectè in Lege patrum nostrorum, fuíque zelator Dei, prout & vos omnes estis.*

4 ‡ *Et hanc viam* [doctrinam] *persecutus sum ad mortem vsque, dum vincirem, & traderem in carceres, tum viros, tum mulieres.*

5 ‡ *Quemadmodum mihi testis est summus Sacerdos, & omnes Seniores, à quibus accepi epistolas, vt proficiscerer ad fratres qui erant in Darmasouk, adducturus etiã eos qui illic essent ad Ourischlem vinctos, vt mulctam capiti impositam subirent.*

6 ‡ *Quúmque iter facerem, & inciperem appropinquare Darmasouk circiter meridiem, derepente è cælo circumfulsit me lux plurima.*

7 ‡ *Cecidíque humi, & audiui vocem dicentem mihi, Schouol, Schouol, quid me persequeris?*

8 ‡ *Ego verò respondi, & dixi, Quis es Domine mi? At ille dixit mihi, Ego sum Jeschua ille Nazarenus, quem tu persequeris.*

9 ‡ *Porrò quidam qui mecum erant, viderunt quidem lucem, vocem autem non audiuerunt eius qui loquebatur mecum.*

---

38 לָא הַוִית אַנְתְּ הַו מָצְרָיָא דִּקְדָם יוֹמָתָא הָלֵין אֲזִיעַתְּ וְאַפֵּקְתְּ לְמַדְבְּרָא אַרְבְּעָא אַלְפִין גַּבְרִין עָבְרֵי בִּישָׁתָא׃

39 אֲמַר לֵהּ פּוֹלוֹס אֲנָא גַבְרָא אֲנָא יְהוּדָיָא מִן טַרְסוֹס דְּקִילִיקְיָא מְדִינְתָא יְדִיעָתָא דְּבָה יְלִיד אֲנָא בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ אֲמַר לִי לְמִמַלָּלוּ לְעַמָּא׃

40 וְכַד אֲפֵּם לֵהּ קָם פּוֹלוֹס עַל דַּרְגָּא וְאַזִיעַ הֲנָא לְהוֹן אִידֵּהּ וְכַד בְּהַלוּ מַלֵּל עַמְּהוֹן עִבְרָאִית וְאֲמַר לְהוֹן׃

קפלאון כב

1 אֲחָא וַאֲבָהָתָא שְׁמַעוּ מַפַּק בְּרוּחַ דִּלְוָתְכוֹן׃ 2 וְכַד שְׁמַעוּ דְּעָבְרָאִית מְמַלֵּל הֲוָא עַמְּהוֹן יַתִּירָאִית בְּהַלוּ וְאֲמַר לְהוֹן׃ 3 אֲנָא גַבְרָא אֲנָא יְהוּדָיָא וְיִלִיד אֲנָא בְּטַרְסוֹס דְּקִילִיקְיָא אָתְרַבִּית גֵּיר בְּהָדֵּא מְדִינְתָא עַל גַּנְבַּ רַגְלוֹהִי

---

a יוֹם b זוּעַ c נְפַק
x בִּישׁ y יְדַע z הִקְדִּים רִאשׁוֹן
a הִסְעִיר b זוּעַ c בְּהַל חוֹדֶשׁ
d אֲבָא
b נְפַק פּוֹעֵל וּמִדְבָּר
c יתר d בְּהַל טוּר
e יַלַּד f רַבָּא

38 * Nónne tu es Ægyptius qui ante hos dies tumultum concitasti, & eduxisti in desertum quatuor millia virorum sicariorum?

38 * οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ αἰγύπτιος ὁ πρὸ τούτων τῶν ἡμερῶν ἀναστατώσας καὶ ἐξαγαγὼν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς τετρακισχιλίους ἄνδρας τῶν σικαρίων;

39 * Et dixit ad eum Paulus, Ego homo sum quidem Iudæus à Tharso, Ciliciæ non ignotæ ciuitatis municeps. Rogo autem te, permitte mihi loqui ad populum.

Inf. 22. 2.3.

39 * εἶπε δὲ ὁ παῦλος, ἐγὼ ἄνθρωπος μέν εἰμι ἰουδαῖος ταρσεὺς κιλικίας οὐκ ἀσήμου πόλεως πολίτης· δέομαι δέ σου, ἐπίτρεψόν μοι λαλῆσαι πρὸς τὸν λαόν.

40 * Et cùm ille permisisset, Paulus, stans in gradibus, annuit manu ad plebem, & magno silentio facto, allocutus est lingua Hebræa, dicens:

40 * ἐπιτρέψαντος δὲ αὐτοῦ, ὁ παῦλος ἑστὼς ἐπὶ τῶν ἀναβαθμῶν κατέσεισε τῇ χειρὶ τῷ λαῷ. πολλῆς δὲ σιγῆς γενομένης, προσεφώνησε τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ, λέγων;

CAP. XXII.

κβ.

1 VIri fratres & patres, audite quam ad vos nunc reddo rationem. A

1 * Ἄνδρες ἀδελφοὶ καὶ πατέρες, ἀκούσατέ μου τῆς πρὸς ὑμᾶς νυνὶ ἀπολογίας.

2 * Cùm audissent autem quia Hebræa lingua loqueretur ad illos, magis præstiterunt silentium. Et dicit:

2 * ἀκούσαντες δὲ ὅτι τῇ ἑβραΐδι διαλέκτῳ προσεφώνει αὐτοῖς, μᾶλλον παρέσχον ἡσυχίαν. καί φησιν·

3 * Ego sum vir Iudæus, natus Tharso Ciliciæ, nutritus autem in ista ciuitate, secus pedes Gamalielis, eruditus iuxta veritatem paternæ legis, æmulator legis sicut & vos omnes estis hodie:

Sup. 21. 8.39.

3 * ἐγὼ μέν εἰμι ἀνὴρ ἰουδαῖος, γεγεννημένος ἐν ταρσῷ τῆς κιλικίας, ἀνατεθραμμένος δὲ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παρὰ τοὺς πόδας γαμαλιὴλ, πεπαιδευμένος κατ' ἀκρίβειαν τοῦ πατρῴου νόμου, ζηλωτὴς ὑπάρχων τοῦ θεοῦ, καθὼς πάντες ὑμεῖς ἐστε σήμερον.

4 * Qui hanc viam persecutus sum vsq; ad mortem, alligans & tradens in custodias viros ac mulieres,

Supr. 8. a. 3.

4 * ὃς ταύτην τὴν ὁδὸν ἐδίωξα ἄχρι θανάτου, δεσμεύων καὶ παραδιδοὺς εἰς φυλακὰς ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας·

5 * Sicut princeps Sacerdotum mihi testimonium reddit, & omnes maiores natu. à quibus & epistolas accipiens ad fratres, Damascum pergebam, vt adducerem inde vinctos in Ierusalem, vt punirentur.

Supr. 9. a. 2.

5 * ὡς ὁ ἀρχιερεύς μοι μαρτυρεῖ, καὶ πᾶν τὸ πρεσβυτέριον, παρ' ὧν καὶ ἐπιστολὰς δεξάμενος πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς, εἰς δαμασκὸν ἐπορευόμην, ἄξων καὶ τοὺς ἐκεῖσε ὄντας, δεδεμένους εἰς ἱερουσαλὴμ, ἵνα τιμωρηθῶσιν.

6 * Factum est autem eunte me, & appropinquante Damasco media die, subitò de cælo circunfulsit me lux copiosa.

Supr. 9. a. 3.

6 * ἐγένετο δέ μοι πορευομένῳ καὶ ἐγγίζοντι τῇ δαμασκῷ περὶ μεσημβρίαν, ἐξαίφνης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ περιαστράψαι φῶς ἱκανὸν περὶ ἐμέ,

7 * Et decidens in terram, audiui vocem dicentem mihi, Saule, Saule, quid me persequeris?

7 * ἔπεσόν τε εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ ἤκουσα φωνῆς λεγούσης μοι, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις;

8 * Ego autem respondi, Quis es Domine? Dixítque ad me, Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.

8 * ἐγὼ δὲ ἀπεκρίθην, τίς εἶ κύριε; εἶπέ τε πρός με, ἐγώ εἰμι ἰησοῦς ὁ ναζωραῖος ὃν σὺ διώκεις.

9 * Et qui mecum erant, lumen quidem viderunt, vocem autem non audierunt eius qui loquebatur mecum.

9 * οἱ δὲ σὺν ἐμοὶ ὄντες τὸ μὲν φῶς ἐθεάσαντο, καὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, τὴν φωνὴν δὲ οὐκ ἤκουσαν τοῦ λαλοῦντός μοι.

וְגַמְלִיאֵל [g] וְאָהֳרִית [h] גְּמִירָאִית בְּנָמוֹסָא [i] דַּאֲבָהָתַן [k] דְּאִיתֵי הֲוִית טַנָּנָא דְּאַלָּהָא אַיךְ מָא דְּאַף אַנְחוּן כְּלְכוֹן אִיהֵיכוֹן׃
4 וְלָהֳדָא אוּרְחָא רָדֵפְת עַדְמָא [l] לְמוֹתָא כַּד אָסַר הֲוִית וּמַשְׁלֵם הֲוִית לְבֵית אֲסִירָא גַּבְרָא וְנִשָּׁא׃ 5 אַכְמָא דְּסָהֲד
עֲלַי רַב כָּהֲנָא וְכָלְהוֹן קַשִּׁישֵׁא דְּמָנְהוֹן קַבֶּלֶת אֲגַרְתָא [m] דְּאַזַל לְוָת אֲחֵא דְּבְדַרְמַסוּק דַּאף לְהָנוֹן דְּאִירַ הֲוִו חַפֵּן [n] אַיְתֵא
אֲנוֹן לְאוּרְשְׁלֵם כַּד אֲסִירִין וַנְקַבְּלוֹן [o] מְסָם בְּרִישָׁא׃ 6 וְכַד אָזֵל הֲוִית [p] וְשַׁרִית [q] מְמַטֵּא אֲנָא לְדַרְמַסוּק בְּפָלְגָה
דְּיוֹמָא מִן תְּחֵית [r] שְׁלָיָא מִן שְׁמַיָּא [s] אַזְלֵג עֲלַי נוּהֲרָא סַגִּיאָא׃ 7 וְנָפְלֶת עַל אַרְעָא וְשָׁמְעֶת קָלָא דַּאֲמַר הֲוָא לִי שָׁאוּל
שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי׃ 8 אֲנָא דֵּין [t] עָנִית וַאֲמֶרֶת מַן אַנְתְּ מָרִי וְהוּ אֲמַר לִי אֲנָא הוּ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא דַּאַנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ׃
9 וַאֲנָשֵׁא דְּאִית הֲוִו עִמִּי [u] חֲזוֹ נוּהֲרָא קָלָא דֵּין לָא שְׁמַעוּ דְּהוּ דְּמַמֵּל הֲוָא עִמִּי׃

[g] רבא למד [h] גְּמַר [i] אֲבָא [k] אִית יש [l] מוֹת [m] אַזַל [n] אָתָא הבא [o] סוּם העונש [p] שָׁרֵי והתחיל [q] מְטָא השיג [r] פתאם [s] חזיר [t] עָנָא [u] חֲזָא

10 *Tum dixi, Quid faciam Domine mi? Dominus autem noſter dixit mihi, Surge, proficiſcere ad Darmaſouk: & illic dicetur tibi quicquid præcipietur tibi vt facias.*

11 *Quum verò nihil appareret mihi præ gloria lucis illius, apprehenderunt me manibus meis ij qui mecum erant, & aſcendi ad Darmaſouk.*

12 *Quidam autem vir Chanania iuſtus in Lege, prout dant ei teſtimonium omnes Iſhoudæi, qui illic ſunt;*

13 *Venit ad me, & dixit mihi, Schoual frater mi, aperi oculos tuos. Et eo momento aperti fuerunt oculi mei, & eum intuitus ſum.*

14 *At dixit mihi, Deus patrum noſtrorum conſtituit te vt cognoſceres voluntatem eius, & conſpiceres iuſtum illum, atque audires vocem ex ore ipſius.*

15 *Proinde eris ei teſtis apud omnes homines ſuper ijs omnibus quæ vidiſti & audiſti.*

16 *Nunc ergo quid cunctaris? ſurge, baptizare, & purgare à peccatis tuis inuocans nomen eius.*

17 *Reuertens autem huc veni, nempe, ad Ouriſchlem & præcatus ſum in templo.*

18 *Vidíque viſione quum diceret mihi: Feſtina, & egredere ex Ouriſchlem, quandoquidem non accipient teſtimoniũ tuum de me.*

19 *Ego verò dixi, Domine mi & ipſi norunt me tradidiſſe in carcerem & verberaſſe per omnes ſynagogas eos qui credebant in te.*

20 *Et quum funderetur ſanguis Stephani Teſtis tui, ego quoque cum eis adſtabam, & adimplebam voluntatem eorum qui ipſum trucidabant, atque cuſtodiebam pallia eorum, qui lapidabant illum.*

21 *At dixit mihi, Proficiſcere, quoniam ego te miſſurus ſum procul vt prædices Gentibus.*

22 *Quúmque audiſſent Paulum ad hunc vſque ſermonem, ſuſtulerunt vocem ſuam & clamauerunt, Tollatur è terra qui eſt eiuſmodi, nec enim oportet eum viuere.*

23 *Quum autem clamarent & proijcerent pallia ſua, & facerent aſcendere puluerem in*

24 *cælum: Juſſit tribunus eum introduci in caſtra, præcepítque vt verberibus inquireretur, vt reſciret quam ob cauſam vociferarentur aduerſus eum.*

---

10 וְאָמַרְתְּ מָנָא אֶעְבֵּד מָרִי וּמָרָן אֱמַר לִי קוּם [x] זֵל לְדַרְמַסוּק וְתֶתַּמַּלֵּל עִמָּךְ עַל כָּל מְדֵם [y] דְּמְתְפְּקֵד לָךְ דְּתֶעְבֵּד :
11 וְכַד לָא מֶהֲחֵוָא הֲוָא לִי מָטַל [z] חֶשְׁבּוּחֵהּ [a] דְּנוּהֲרָא הַו אַחְרוּנִי בְּאִידֵי הֲנִין דְּעִמִּי הֲוַו [b] וְעֻלֵּת לְדַרְמַסוּק :
12 וְגַבְרָא חַד חַנַנְיָא [c] כְּאֶנָא בְּנָמוּסָא אִיךְ דְּסָהֲדִין עֲלֵוהִי כָּל יְהוּדָיֵא דְּתַמָּן : 13 אֲתָא לְוָתִי וְאֱמַר לִי שָׁאוּל
אָחִי פְּתַח עֵינָיִךְ וּבָהּ בְּשָׁעְתָּא [d] אֶתְפַּתַּחִי עֵינַי [e] וְחָזֵית בֵּהּ : 14 וְאֱמַר לִי אֱלָהָא [f] דַּאֲבָהָתַן [g] אֲקִימָךְ [h] לְמִדַּע [i] צְבְיָנֵהּ
וְתֶחְזֵא לְזַדִּיקָא וְתִשְׁמַע קָלָא מִן פּוּמֵהּ : 15 וְתֶהֱוֵא לֵהּ סָהֲדָא לְוָת כָּל בְּנִינָשָׁא עַל כָּל מָא [k] דַּחֲזֵיתְ וְשָׁמַעְתְּ :
16 וְהָשָׁא מָנָא [l] מִשְׁתַּוְחַר אַנְתְּ קוּם [m] עֲמַד [n] וְאִתְבַּדָּא מִן חֲטָהֵיךְ כַּד קָרֵא אַנְתְּ שְׁמֵהּ : 17 וְהֲפָכֵת [o] אֵתֵית לְכָא
לְאוּרְשְׁלֵם [p] וְצַלִּית בְּהֵיכְלָא וַחֲזִיתֵהּ [q] בְּחָזוָא : 18 כַּד אֱמַר לִי [r] אֲסְתַּרְהַב [s] וּפוֹק לָךְ מִן אוּרְשְׁלֵם מָטַל

[x] אזל [y] פקד צוה [z] שבח
[a] זוהר [b] עלל [c] כוזן ישר
[d] פתח [e] חור הבש [f] אבא
[g] קום [h] ידע [i] צבא
[k] חזא [l] אחר מהמהמח
[m] פכל [n] דכא זכה [o] חפך
[q] אתא [q] צלא פלל בתחזית
[r] טהר [s] נפק יצא

10 ‡ Et dixi, Quid faciam Domine? Dominus autem dixit ad me, Surgens vade Damascum: & ibi tibi dicetur de omnibus quæ te oporteat facere.

10 ‡ εἶπον ὅ, Τί ποιήσω κύριε; ὁ δὲ κύριος εἶπε πρὸς με, ἀναστὰς πορεύου εἰς δαμασκὸν, κἀκεῖ σοι λαληθήσεται περὶ πάντων ὧν τέτακταί σοι ποιῆσαι.

11 ‡ Et cùm non viderem præ claritate luminis illius, ad manum deductus à comitibus, veni Damascum.

11 ‡ ὡς δὲ οὐκ ἐνέβλεπον ἀπὸ τῆς δόξης τοῦ φωτὸς ἐκείνου, χειραγωγούμενος ὑπὸ τῶν συόντων μοι, ἦλθον εἰς δαμασκόν.

12 ‡ Ananias autē quidam, vir timoratus secundùm legem testimonium habens ab omnibus habitantibus in Damasco Iudæis;

12 ‡ ἀνανίας δέτις ἀνὴρ εὐλαβὴς κατὰ τὸν νόμον, μαρτυρούμενος ὑπὸ πάντων τῶν κατοικούντων ἐν δαμασκῷ ἰουδαίων,

13 ‡ Veniens ad me, & adstans dixit mihi, Saule frater, respice. Et ego eadem hora respexi in eum.

13 ‡ ἐλθὼν πρός με καὶ ἐπιστὰς εἶπέ μοι, Σαοὺλ ἀδελφὲ, ἀνάβλεψον· κἀγὼ αὐτῇ τῇ ὥρᾳ ἀνέβλεψα εἰς αὐτόν.

14 ‡ At ille dixit, Deus patrū nostrorum præordinauit te, vt cognosceres voluntatem eius, & videres iustum, & audires vocem ex ore eius:

14 ‡ ὁ δὲ εἶπεν, ὁ θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν προεχειρίσατό σε γνῶναι τὸ θέλημα αὐτοῦ, καὶ ἰδεῖν τὸν δίκαιον, καὶ ἀκοῦσαι φωνὴν ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ,

15 ‡ Quia eris testis illius ad omnes homines, eorum quæ vidisti & audisti.

15 ‡ ὅτι ἔσῃ μάρτυς αὐτῷ πρὸς πάντας ἀνθρώπους, ὧν ἑώρακας καὶ ἤκουσας.

16 ‡ Et nunc quid moraris? Exurge, & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine ipsius.

16 ‡ καὶ νῦν τί μέλλεις; ἀναστὰς βάπτισαι, καὶ ἀπόλουσαι τὰς ἁμαρτίας σου, ἐπικαλεσάμενος τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου.

17 ‡ Factum est autem reuertenti mihi in Ierusalem, & oranti in templo, fieri me in stupore mentis:

17 ‡ ἐγένετο δέ μοι ὑποστρέψαντι εἰς ἰερουσαλὴμ, καὶ προσευχομένου μου ἐν τῷ ἱερῷ, γενέσθαι με ἐν ἐκστάσει,

18 ‡ Et videre illum dicentem mihi, Festina, & exi velociter ex Ierusalem: quoniam non recipient testimonium tuum de me.

18 ‡ καὶ ἰδεῖν αὐτὸν λέγοντά μοι, σπεῦδον καὶ ἔξελθε ἐν τάχει ἐξ ἰερουσαλὴμ, διότι οὐ παραδέξονταί σου τὴν μαρτυρίαν περὶ ἐμοῦ.

19 ‡ Et ego dixi, Domine, ipsi sciunt quia ego eram concludens in carcerem & cædens per synagogas eos qui credebant in te.

Sup. 8. a. 3.

19 ‡ κἀγὼ εἶπον, κύριε, αὐτοὶ ἐπίστανται ὅτι ἐγὼ ἤμην φυλακίζων καὶ δαίρων κατὰ τὰς συναγωγὰς τοὺς πιστεύοντας ἐπί σε.

20 ‡ Et cùm funderetur sanguis Stephani testis tui, ego astabam & consentiebam, & custodiebam vestimenta interficientium illum.

Sup. 7. §. 58.

20 ‡ καὶ ὅτε ἐξεχεῖτο τὸ αἷμα στεφάνου τοῦ πρωτομάρτυρός σου, καὶ αὐτὸς ἤμην ἐφεστὼς καὶ συνευδοκῶν τῇ ἀναιρέσει αὐτοῦ, καὶ φυλάσσων τὰ ἱμάτια τῶν ἀναιρούντων αὐτόν.

21 ‡ Et dixit ad me, Vade, quoniam ego in nationes longè mittam te.

21 ‡ καὶ εἶπε πρός με, πορεύου, ὅτι ἐγὼ εἰς ἔθνη μακρὰν ἐξαποστελῶ σε.

22 ‡ Audiebant autem eum vsque ad hoc verbum, & leuauerunt vocem suam dicentes, Tolle de terra huiuscemodi: non enim fas est eum viuere.

22 ‡ ἤκουον δὲ αὐτοῦ ἄχρι τούτου τοῦ λόγου, καὶ ἐπῆραν τὴν φωνὴν αὐτῶν, λέγοντες, αἶρε ἀπὸ τῆς γῆς τὸν τοιοῦτον· οὐ γὰρ καθῆκεν αὐτὸν ζῆν.

23 ‡ Vociferantibus autem eis, & proijcientibus vestimenta sua, & puluerem iactantibus in aërem,

23 ‡ κραζόντων δὲ αὐτῶν καὶ ῥιπτούντων τὰ ἱμάτια, καὶ κονιορτὸν βαλλόντων εἰς τὸν ἀέρα,

24 ‡ Iussit tribunus induci eum in castra, & flagellis cædi, & torqueri eum: vt sciret propter quam causam sic acclamarent ei.

24 ‡ ἐκέλευσεν αὐτὸν ὁ χιλίαρχος ἄγεσθαι εἰς τὴν παρεμβολὴν, εἰπὼν μάστιξιν ἀνετάζεσθαι αὐτὸν, ἵνα ἐπιγνῷ δι' ἣν αἰτίαν οὕτως ἐπεφώνουν αὐτῷ.

ᵛ סְחַד ˣ שְׁלֵם ʸ הֵימִן
ᶻ אֲשַׁר שִׁפֵּר ᵃ קוֹם
ᵇ ומסכים ᶜ צְבָא ᵈ קְטוֹלָא
ᵉ רוצח ᶠ לבושים ᵍ אֲזַל ᵍ כְּרִז
ʰ מַלָּל ⁱ רוּם ᵏ קָצָא
ˡ שְׁקַל ᵐ ראוי ⁿ חַיָּא
ᵒ בַּגַּן זעק ᵖ שְׁרָא השליך
ᵍ נְסַק ומעלים ʳ עוֹל

19 דְּלָא מְקַבְּלִין ⁿ סָהֲדוּתָךְ דְּעָלַי׃ 19 וַאֲנָא אֲמֶרֶת מָרִי אָף הִנּוּן יְדָעִין דַּאֲנָא ˣ מַשְׁלֵם הֲוֵית לְבֵית אֲסִירָא וּמְחָא הֲוֵית
בְּכָל כְּנוּשְׁתָּן לַאוּלִין ʸ דַּמְהַימְנִין הֲוֵו בָךְ׃ 20 וְכַד ᶻ מְתְאַשֵּׁד הֲוָא דְּמֵהּ דְּאִסְטְפָנוֹס סָהֲדָךְ וְאַף אֲנָא עַמְּהוֹן ᵃ קָאֵם
הֲוֵית ᵇ וְשָׁלֵם הֲוֵית ᶜ לְצָבְיַנְהוֹן ᵈ דְּקָטוֹלְוהִי וְנָטַר הֲוֵית ᶜ מָאנֵא דַּאוּלִין דְּרָגְמִין הֲוֵו לֵהּ׃
21 וְאָמַר לִי ᶠ זֵל דַּאֲנָא מְשַׁדַּר אֲנָא לָךְ לְרוּחָקָא ᵍ לְמַכְרָזוּ לְעַמְמֵא׃ 22 וְכַד ᵍ שְׁמַעוּהִי לְפוּלוּם עַדְמָא לְהָדָא
ʰ מִלְּתָא ⁱ אֲרִימוּ קָלְהוֹן ᵏ וַקָּעוּ ˡ נְשְׁתְּקַל מִן אַרְעָא אֲנָא דְּהַכַּנָא הוּא לָא גִיר ᵐ וְלָא לֵהּ ⁿ לְמֶחֱא׃
23 וְכַד ᵒ מְבַגְּנִין הֲוֵו ᵖ וּמְשַׁדְּרִין הֲוֵו מָאנַיהוֹן ᵍ וּמִסְקִין הֲוֵו חֻלָּא לִשְׁמַיָּא׃ 24 פְּקַד כִּילִרְכָּא ʳ דְּנֵעֱלוּנֵהּ לְמַשְׁרְיָתָא
וְפָקַד דַּבְּנִגְדֵּא נָשְׁחָאֵל אַיְךְ דְּנֵדַע דְּמָטַל אַיְדָא עִלְּתָא קָעֵין הֲוֵו עֲלוֹהִי׃

25 * Et quum extendissent eum loris, dixit ipse Paulus Centurioni qui insurrexerat in eum: Vobisne licet virum Romanum indemnatum flagellare?

26 * Quod quum audisset Centurio, adijt tribunum, & dixit ei, Quid agis? homo enim iste Romanus est.

27 * Proinde accessit ad eum tribunus, & dixit ei, Cedò mihi, num tu Romanus es? Dixit ei, Etiam.

28 * Respondit autem tribunus, & dixit ei, Ego multa pecunia acquisiui ius municipij Romani. Dixit ei Paulus, Ego verò etiam cum eo natus sum.

29 * Statim igitur discesserunt ab eo ij qui fuerant in eum flagellatione inquisituri, timuítque tribunus quum didicisset eum Romanum esse quoniam eum vinxerat.

Matutinis feriæ VI. Crucifixionis.

30 * Sequenti autem die voluit certissimè scire quænam esset illa accusatio quam afferebant aduersus eum Iihoudæi & soluit eum, iussitque venire principes sacerdotum, totúmque primorum cœtum, ac deduxit Paulum, demitténsque statuit ipsum inter eos.

CAP. XXIII.

1 QVum autem intuerctur in consessum eorum Paulus, dixit: Viri fratres mei, ego omni conscientia bona versatus sum coram Deo vsque ad hunc diem.

2 * Chananio autem Sacerdos præcepit ijs qui ipsi adstabant, vt cæderent Paulum in os

3 ipsius. * At Paulus dixit ei, Futurum est vt te Deus percutiat paries dealbate: & tu sedes iudicans me secundum Legem, quum Legem transgrediaris, & iubeas me cædi?

4 * Illi verò qui illic adstabant, dicunt ei, Sacerdotem Dei conuicio afficis?

5 * Dixit eis Paulus, Nesciebam fratres mei, eum esse Sacerdotem. Scriptum est enim, Principi populi tui non maledices.

6 * Quum verò nosset Paulus partem populi esse Zadoukæorum, partem verò Perischæorum, clamabat in consessu: Viri fratres mei, ego sum Perischæus filius Perischæi, déque spe resurrectionis mortuorũ in iudiciũ vocor.

---

25 וְכַד מַתְחִוִיהִי בְעַרְקָא אֲמַר הוּ פּוֹלוֹס לְקָנְטַרוֹנָא [a] דְקָאֵם חֲוָא עֲלַוֹהִי [b] מַפֶּס לְכוֹן לְגַבְרָא רְהוֹמָיָא דְלָא [c] מְחַיַּב
דַּחְנַגָּרוֹן׃ 26 וְכַד שְׁמַע קָנְטַרוֹנָא קְרֵב לְוָת [d] כִּילִירְכָּא וַאֲמַר לֵהּ מָנָא עָבֵד אַנְתְּ הָנָא גֵּיר גַּבְרָא רְהוֹמָיָא הוּ׃
27 וְקְרֵב לְוָתֵהּ כִּילִירְכָּא וַאֲמַר לֵהּ אֲמַר לִי אַנְתְּ רְהוֹמָיָא אָנְתְּ אֲמַר לֵהּ אִין׃
28 וַעֲנָא כִּילִירְכָּא וַאֲמַר לֵהּ אֲנָא בְּכֶסְפָּא סַגִּיאָא [e] קְנִיתָהּ [f] לִרְהוֹמָיוּתָא אֲמַר לֵהּ פּוֹלוֹס אֲנָא דֵּין אַף בָּהּ [g] אֶתְיַלֵּדֵת׃
29 וּמֶחָרָא [h] פְּרִקוּ לְהוֹן מֶנֵּהּ הָנוֹן [i] דְּבָעַיִן הֲוֹו [k] לְמִנְגְּרוּתֵהּ וְדָחֵל כִּילִירְכָּא כַּד [l] יְלִיף דִּרְהוֹמָיָא הוּ עַל [m] דְּפַכְרֵהּ הֲוָא׃
צַפְרָא דְּעָרוּבְתָא [a] דְּזַקִּיפִיתָא ס 30 וְלִוְיָא אַחֲרָנָא אֲבָא הֲוָא [b] לְמֵדַע [c] שְׁרִירָאִית דְּמָנָא הִי
[d] קְטַגְּרוּתָא [c] דְּמַיְתִין הֲוֹו עֲלַוֹהִי יְהוּדָיֵא [f] וַשְׁרֵיתִי וְפַקֵּד דְּנֵאתוּן רַבֵּי כָּהֲנֵא וְכֻלֵּהּ כְּנִשְׁתָּא [g] דְּרִישַׁיהוֹן

[a] קוּם [b] הרשות לכם
[c] רוּב [d] מן לשון יין
[e] קְנָא [f] הרשות של בני העיר רוקמא
[g] יְלִיד [h] פְּרַק סור [i] בְּעָא
[k] נְגַר [l] למד [m] פְּכַר אסר
[a] זַקַף [b] יַרַע [c] באמת מן שרר
[d] המלשינות [e] אֶתְתָּא [f] טָרֵיא
[g] של ראשונים

25 ‡ Et cùm astrinxissent eum loris, dicit astanti sibi Centurioni Paulus: Si hominem Romanum & indemnatum licet vobis flagellare?

25 ‡ ὡς δὲ προέτειναν αὐτὸν τοῖς ἱμᾶσιν, εἶπε πρὸς τὸν ἑστῶτα ἑκατόνταρχον ὁ παῦλος, εἰ ἄνθρωπον ῥωμαῖον καὶ ἀκατάκριτον ἔξεστιν ὑμῖν μαστίζειν;

26 ‡ Quo audito, Centurio accessit ad tribunum, & nuntiauit†, dicens, Quid acturus es? hic enim homo ciuis Romanus est.

ci

26 ‡ ἀκούσας δὲ ὁ ἑκατόνταρχος, προσελθὼν ἀπήγγειλε τῷ χιλιάρχῳ, λέγων, ὅρα τί μέλλεις ποιεῖν· ὁ γὰρ ἄνθρωπος τοῦτο ῥωμαῖός ἐστι.

27 ‡ Accedens autem tribunus, dixit illi, Dic mihi, si tu Romanus es? At ille dixit, Etiam.

27 ‡ προσελθὼν δὲ ὁ χιλίαρχος εἶπεν αὐτῷ, λέγε μοι, σὺ ῥωμαῖος εἶ; ὁ δὲ ἔφη, ναί.

28 ‡ Et respondit tribunus, Ego multa summa† ciuilitatē hanc cōsecutus sum. Et Paulus ait, Ego autem & natus sum.

ciuitatem

28 ‡ ἀπεκρίθη τε ὁ χιλίαρχος, ἐγὼ πολλοῦ κεφαλαίου τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. ὁ δὲ παῦλος ἔφη, ἐγὼ δὲ καὶ γεγέννημαι.

29 ‡ Protinus ergo discesserūt ab illo qui eum torturi erant. Tribunus quoque timuit postquam resciuit, quia ciuis Romanus esset, & quia alligasset eum.

29 ‡ εὐθέως οὖν ἀπέστησαν ἀπ' αὐτοῦ οἱ μέλλοντες αὐτὸν ἀνετάζειν· καὶ ὁ χιλίαρχος δὲ ἐφοβήθη, ἐπιγνοὺς ὅτι ῥωμαῖός ἐστι, καὶ ὅτι ἦν αὐτὸν δεδεκώς.

30 ‡ Postera autem die volens scire diligentiùs qua ex causa accusaretur à Iudæis, soluit eum, & iussit sacerdotes conuenire & omne concilium: & producens Paulum, statuit inter illos.

30 ‡ Τῇ δὲ ἐπαύριον βουλόμενος γνῶναι τὸ ἀσφαλὲς, τὸ τί κατηγορεῖται παρὰ τῶν ἰουδαίων, ἔλυσεν αὐτὸν ἀπὸ τῶν δεσμῶν, καὶ ἐκέλευσεν ἐλθεῖν τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ ὅλον τὸ συνέδριον αὐτῶν· καὶ καταγαγὼν τὸν παῦλον, ἔστησεν εἰς αὐτούς.

CAP. XXIII.

κγ.

1 INtendens autem in cōcilium Paulus, ait, Viri fratres, ego omni conscientia A bona conuersatus sum ante Deum, vsq; in hodiernum diem.

1 ‡ Ατενίσας δὲ παῦλος τῷ συνεδρίῳ εἶπεν, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ πάσῃ συνειδήσει ἀγαθῇ πεπολίτευμαι τῷ θεῷ, ἄχρι ταύτης τῆς ἡμέρας.

2 ‡ Princeps autem Sacerdotum Ananias præcepit astantibus sibi percutere os eius.

2 ‡ ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ἀνανίας ἐπέταξε τοῖς παρεστῶσιν αὐτῷ, τύπτειν αὐτοῦ τὸ στόμα.

3 ‡ Tunc Paulus dixit ad eum, Percutiet te Deus, paries dealbate. Et tu† sedes iudicans me secūdùm legem, & contra legem iubes me percuti?

sedens iudicas

3 ‡ τότε ὁ παῦλος πρὸς αὐτὸν εἶπε, τύπτειν σε μέλλει ὁ θεὸς, τοῖχε κεκονιαμένε. καὶ σὺ κάθῃ κρίνων με κατὰ τὸν νόμον, καὶ παρανομῶν κελεύεις με τύπτεσθαι;

4 ‡ Qui autem astabant dixerunt, Summum Sacerdotem Dei maledicis?

4 ‡ οἱ δὲ παρεστῶτες εἶπον, τὸν ἀρχιερέα τοῦ θεοῦ λοιδορεῖς;

5 Dixit autem Paulus, Nesciebam fratres, quia princeps est sacerdotum. Scriptum est enim: Principem populi tui non maledices.

Exo. 22. d. 28.

5 ‡ ἔφη τε ὁ παῦλος, οὐκ ᾔδειν ἀδελφοὶ, ὅτι ἐστὶν ἀρχιερεύς· γέγραπται γάρ, ἄρχοντα τοῦ λαοῦ σου οὐκ ἐρεῖς κακῶς.

6 ‡ Sciens autem Paulus quia vna pars esset Sadducæorum, & altera Pharisæorum, exclamauit in concilio, Viri fratres, ego Pharisæus sum filius †Pharisæi: B de spe & resurrectione mortuorum ego iudicor.

Phili. 3. b. 5.

Pharisæorū

6 ‡ γνοὺς δὲ ὁ παῦλος ὅτι τὸ ἓν μέρος ἐστὶ σαδδουκαίων, τὸ δὲ ἕτερον φαρισαίων, ἔκραζεν ἐν τῷ συνεδρίῳ, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ φαρισαῖός εἰμι, υἱὸς φαρισαίου· περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι.

וְדִבֶּר לְפוֹלוֹס וְאָחֵת אֲקִימָה בֵּינָתְהוֹן׃ קפלאון כג

1 וְכַד חַר פּוֹלוֹס בְּכֶנְשְׁהוֹן אֲמַר גַּבְרָא אֲחַי אֲנָא בְּכָל תְּאִרְתָא טָבְתָא אֶתְדַּבְּרֵת קֻדָּם אֱלָהָא עַדְמָא לְיוֹמָנָא׃

2 וְחַנַנְיָא כָּהֲנָא פְּקַד לְהַנּוֹן דְּקָיְמִין חֲוֵי עַל גַּבֵּהּ דְּנֶמְחוּנֵהּ לְפוֹלוֹס עַל פּוּמֵהּ׃ 3 וּפוֹלוֹס אֲמַר לֵהּ רַעֲתִיד הוּ אֱלָהָא

דְּנֶמְחֵיךְ אֶסְתָּא מְחֵירְתָא וְאַנְתְּ יָתֵב אַנְתְּ דַּאֲנָא עַל נָמוּסָא כַּד עָבַר אַנְתְּ דְּנֶמְחוּנָנִי׃

4 וְאִלֵּין דְּקָיְמִין חֲווֹ חַמָּן אָמְרִין לֵהּ לְכָהֲנָא דַּאלָהָא מְצַחֵא אַנְתְּ׃ 5 אֲמַר לְהוֹן פּוֹלוֹס לָא יְדַע הֲוִיתּ אֲחַי דְּכָהֲנָא

הוּ כְּתִיב הוּ גֵּיר דֶּלְרִישָׁא דְעַמָּךְ לָא תְּלוּט׃ 6 וְכַד יְדַע פּוֹלוֹס דְּמִנֵּהּ דְעַמָּא פְּרִישָׁא אִיתַוהִי דְזַדּוֹקְיָא וּמִנֵּהּ דַּפְּרִישָׁא קָעָא

הֲוָא בְּכֶנְשָׁא גַּבְרָא אֲחַי אֲנָא פְּרִישָׁא אֲנָא בַּר פְּרִישָׁא וְעַל סַבְרָא דְקִיְמְתָא דְמִיתֵא מָהְחְדִין אֲנָא׃

a חבית b נוח חכשמה
c רבר הלך d קום e מחא
f מחא g הקיר h חויר לכן
i יתב k דין l מחא נכה
m קום n צחא קלל
o לוט ארר p איית יש
q וחלקו r כמו שבר
s קום הקומה
t מות u דין

7 ✱ Quúmque hoc dixisset, alij in alios irruerunt Perischæi & Zadoukæi, & ortum est populi dissidium.

8 ✱ Zadoukæi siquidem dicunt non esse resurrectionem, neque angelos, neque spiritum: Perischæi verò hæc omnia confitentur.

9 ✱ Extitit ergo vox magna: proinde surrexerunt quidam Scribæ ex delectis Perischæorum, & altercabantur cum eis dicentes, Nihil comperimus mali in hoc viro: quòd si spiritus, aut Angelus locutus est cum eo, quid in hoc rei est?

10 ✱ Quum autem ortus esset tumultus magnus inter eos, timebat Tribunus ne discerperent Paulum; itaque misit Romanos qui venientes raperent eum è medio illorum, & subducerent in castra.

11 ✱ Quúmq; facta esset nox visus est Dominus noster Paulo, & dixit ei, Obfirma te: nam quemadmodum testatus es de me in Ourischlem, ita futurum est vt & Romæ testificeris.

Hora III. feriæ VI. Crucifixionis.

12 ✱ Facto autem diluculo conuenerunt quidam ex Jhoudæis, seséque anathemate deuouerunt, neque esuros se, neque bibituros, vsquedum interfecissent Paulum.

13 ✱ Erant autem ij qui pepigerant iureiurando hoc pactum plures quàm quadraginta viri. 14 ✱ Et accesserunt ad Sacerdotes & seniores, dicebántque: Deuotione deuouimus nos nihil gustaturos quousque interfecerimus 15 Paulũ. ✱ Nunc itaq, petite vos & primores synagogæ à Tribuno, vt adducat eum ad vos, tanquam studentes verius comprobare facinus eius, nos verò parati sumus eum trucidare, antequam perueniat ad vos.

16 ✱ Audierat autem filius sororis Pauli has insidias, proinde introijt in castra, & renuntiauit Paulo.

17 ✱ Misit itaque Paulus vocatum quendam ex cẽturionibus cui dixit, Abducito hunc adolescentem ad tribunum, habet enim quod ei 18 dicat. ✱ Assumpsit igitur centurio adolescentem, & introduxit eum ad tribunum, et ait: Paulus vinctus aduocauit me, petijtque à me, vt adducerem hunc adolescentem ad te, quippe qui habeat quod dicat tibi.

---

7 וְכַד הָדָא אֲמַר נְפַל כַּד בְּחַד פְּרִישָׁא וְזַדוּקָיֵא ˣ וְאִתְפְּלֵג עַמָּא׃ 8 זַדוּקָיֵא גֵיר אָמְרִין דְּלֵית קִימְתָא וְלָא מַלְאכָא
וְלָא רוּחָא פְּרִישָׁא דֵּין ʸ מוֹדִין בְּכֻלְּהֵין׃ 9 וַהֲוָא קָלָא רַבָּא ᶻ וְקָמוּ אֲנָשָׁא סָפְרֵא מִן ᵃ גַּבָּא דַּפְּרִישָׁא ᵇ וְנַצִּין הֲווּ עַמְּהוֹן
וְאָמְרִין לָא ᶜ מַשְׁכְּחִינַן מִדֵּם דְּבִישׁ בְּהָנָא גַּבְרָא ᵈ אִנֵּדִין רוּחָא או מַלְאכָא מַלֵּל עַמֵּה מָנָא אִית בָּדֵּה בְּהָדָא׃
10 וְכַד הֲוָא ᶜ שְׁגוּשְׁיָא רַבָּא בֵּינָתְהוֹן דְּחֵל הֲוָא כִּילְיַרְכָא דִּלְמָא ᶠ נְפַשְׁחוּנֵה לְפוּלוֹס וְשָׁלַח לַרְהוֹטָיֵא ᵍ וְדִנְאחוּן ʰ נָחְטְפוּנֵה
מִן מְצַעְתְהוֹן ⁱ וְנַעֲלוּנֵה ᵏ לְמַשְׁרִיתָא׃ 11 וְכַד הֲוָא לֵלְיָא ˡ אֶתְחֲזִי לֵה מָרַן לְפוּלוֹס וַאמַר לֵה ᵐ אֶתְחֵיל מָטֵל דַּאיךְ
ᵃ דַּאסְהֲדְתְּ עֲלַי בְּאוּרְשְׁלֵם הָכַנָּא עֲתִיד אַנְתְּ דַּאף בְּרוּמִי תְּסַהֵד׃ דַּתְּלֵת שָׁעִין ᵈ דְּעָרוּבְתָא ᵇ דִּזְקִיפוּתָא סא
12 וְכַד הֲוָא צַפְרָא אֶתְכַּנְּשׁוּ הֲווּ אֲנָשִׁין מִן יְהוּדָיֵא ᶜ וַאתְּחֲרְמוּ עֲלֵיהוֹן דְּלָא ᵈ נֵאכְלוּן וְלָא ᵉ נְשְׁתּוּן עַד מָא ᶠ דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי

ˣ פְּלֵג ʸ יְדָא יה ᶻ קוּם ᵃ בחורים ᵇ נְצָא הריב ᶜ שְׁכַח מצא ᵈ ואם ᵉ שְׁנַשׁ ᶠ פַּשַׁח רצץ ᵍ אֲתָא ʰ חַטַף ⁱ עול ᵏ למחנה ˡ חֲזָא ᵐ חַיִל אחגבר ⁿ סְהַד העיד ᵒ עֲרַב ᵖ זְקַף ᵠ חֲרַם ʳ אֲכַל ˢ שְׁתָא ᵗ קְטַל

Inf. 24. f. 22.

7 ‡ Et cùm hæc dixisset, facta est dissensio inter Pharisæos & Sadducæos; & soluta est multitudo.

autem Mat. 22. c. 23. mortuorũ

8 ‡ Sadducæi † enim dicunt non esse resurrectionem†, neque angelum, neque Spiritum: Pharisæi autem vtraque confitentur.

9 ‡ Factus est autem clamor magnus. Et exurgentes quidam Pharisæorũ, pugnabant, dicentes, Nihil mali inuenimus in homine isto. quid si Spiritus locutus est ei, aut angelus?

10 ‡ Et cùm magna dissensio facta esset, timens tribunus ne discerperetur Paulus ab ipsis, iussit milites descendere, & rapere eum de medio eorum, ac deducere eum in castra.

11 ‡ Sequenti autem nocte assistens ei Dominus, ait, Constans esto: sicut enim testificatus es de me in Ierusalem; sic te oportet & Romæ testificari. C

12 ‡ Facta autem die collegerunt se quidam ex Iudæis, & deuouerunt se, dicentes, neque manducaturos, neque bibituros donec occiderent Paulum.

13 ‡ Erant autem plus quàm quadraginta viri, qui hanc coniurationem fecerant.

14 ‡ Qui accesserunt ad principes Sacerdotum & Seniores, & dixerunt, Deuotione deuouimus nos nihil gustaturos, donec occidamus Paulum.

15 ‡ Nunc ergo vos notum facite tribuno cum concilio, vt producat illum ad vos, tanquã aliquid certius cognituri de eo. Nos verò, priusquàm appropiet, parati sumus interficere illum.

16 ‡ Quod cùm audisset filius sororis Pauli insidias, venit & intrauit in castra, nuntiauitque Paulo.

17 ‡ Vocans autem Paulus ad se vnum ex Centurionibus, ait, Adolescentem hunc adduc ad tribunum, habet enim aliquid D indicare illi.

18 ‡ Et ille quidem assumens eum duxit ad tribunũ, & ait, Vinctus Paulus vocãs rogauit me hunc adolescentem perducere ad te, habentem aliquid loqui tibi.

7 ‡ Τοῦτο δὲ αὐτοῦ λαλήσαντος, ἐγένετο στάσις τῶν φαρισαίων καὶ τῶν Σαδδουκαίων, καὶ ἐσχίσθη τὸ πλῆθος.

8 ‡ Σαδδουκαῖοι μὲν γὰρ λέγουσι μὴ εἶναι ἀνάστασιν, μηδὲ ἄγγελον, μήτε πνεῦμα· φαρισαῖοι δὲ ὁμολογοῦσι τὰ ἀμφότερα.

9 ‡ ἐγένετο δὲ κραυγὴ μεγάλη. καὶ ἀναστάντες οἱ γραμματεῖς τοῦ μέρους τῶν φαρισαίων διεμάχοντο, λέγοντες, οὐδὲν κακὸν εὑρίσκομεν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ τούτῳ· εἰ δὲ πνεῦμα ἐλάλησεν αὐτῷ ἢ ἄγγελος, μὴ θεομαχῶμεν.

10 ‡ πολλῆς δὲ γενομένης στάσεως, εὐλαβηθεὶς ὁ χιλίαρχος μὴ διασπασθῇ ὁ παῦλος ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσε τὸ στράτευμα καταβῆναι ἁρπάσαι αὐτὸν ἐκ μέσου αὐτῶν, ἄγειν τε εἰς τὴν παρεμβολήν.

11 ‡ τῇ δὲ ἐπιούσῃ νυκτὶ ἐπιστὰς αὐτῷ ὁ κύριος εἶπε, θάρσει παῦλε· ὡς γὰρ διεμαρτύρω τὰ περὶ ἐμοῦ εἰς ἰερουσαλὴμ, οὕτω δεῖ σε καὶ εἰς ῥώμην μαρτυρῆσαι.

12 ‡ Γενομένης δὲ ἡμέρας, ποιήσαντές τινες τῶν ἰουδαίων συστροφὴν, ἀνεθεμάτισαν ἑαυτούς, λέγοντες μήτε φαγεῖν μήτε πεῖν ἕως οὗ ἀποκτείνωσι τὸν παῦλον.

13 ‡ ἦσαν δὲ πλείους τεσσαράκοντα οἱ ταύτην τὴν συνωμοσίαν πεποιηκότες·

14 ‡ οἵτινες προσελθόντες τοῖς ἀρχιερεῦσι καὶ πρεσβυτέροις εἶπον, ἀναθέματι ἀνεθεματίσαμεν ἑαυτοὺς μηδενὸς γεύσασθαι ἕως οὗ ἀποκτείνωμεν τὸν παῦλον.

15 ‡ νῦν οὖν ὑμεῖς ἐμφανίσατε τῷ χιλιάρχῳ σὺν τῷ συνεδρίῳ, ὅπως αὔριον καταγάγῃ αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς, ὡς μέλλοντας διαγινώσκειν ἀκριβέστερον τὰ περὶ αὐτοῦ· ἡμεῖς δὲ, πρὸ τοῦ ἐγγίσαι αὐτὸν, ἕτοιμοί ἐσμεν τοῦ ἀνελεῖν αὐτόν.

16 ‡ ἀκούσας δὲ ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς παύλου τὸ ἔνεδρον, παραγενόμενος καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν παρεμβολὴν, ἀπήγγειλε τῷ παύλῳ.

17 ‡ προσκαλεσάμενος δὲ ὁ παῦλος ἕνα τῶν ἑκατοντάρχων, ἔφη, τὸν νεανίσκον τοῦτον ἀπάγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον· ἔχει γάρ τι ἀπαγγεῖλαι αὐτῷ.

18 ‡ ὁ μὲν οὖν παραλαβὼν αὐτὸν ἤγαγε πρὸς τὸν χιλίαρχον, καί φησιν, ὁ δέσμιος παῦλος προσκαλεσάμενός με ἠρώτησε, τοῦτον τὸν νεανίαν ἀγαγεῖν πρός σε, ἔχοντά τι λαλῆσαί σοι.

---

15 לְפוּלוֹם׃ 15 הֲוֵין הֲווֹ דִּין הַנּוּן [h] דַּאקִיסוּ [i] בְּמוֹמְתָא הָנָא [k] קְיָמָא יַתִּיר מִן אַרְבְּעִין גַּבְרִין׃
14 וְאִתְקָרְבוּ לְוָת כָּהֲנֵא וְלְוָת קַשִּׁישֵׁא וְאָמְרִין הֲוֹ דְּחִרְמָא [l] אַחֲרִמַן עֲלַיִן דְּמֵרֵם לָא נְטַעֲם עַדְמָא דְּנֶקְטוֹל לְפוּלוֹם׃
15 וְהָשָׁא [m] בְּעוּ אַנְתּוּן וְרִישָׁא דְּכְנוּשְׁתָא מִן [n] כִּילִיַרְכָּא [o] דְּנַיְתְיוּתֵי לְוָתְכוֹן אַיְךְ בָּעֵין אַנַחְנָא [p] דְּנֶחְצְבוֹן [q] שְׁרִירָאִית
[r] סוּעָרְנֵה וְחָנֵן [s] מְטַיְבִינַן דְּנֶקְטְלִיוּהִי עַדְלָא [t] נְטַטָא לְוָתְכוֹן׃ 16 וְשָׁמַע הָנָא בַּר חָתֵהּ דְּפוּלוֹם [u] אֲפַרְסָנָא הָנָא [x] וְעַל
[y] לְמַשְׁרִיתָא [z] וּבְרִיק לְפוּלוֹם׃ 17 וְשַׁדַּר פּוּלוֹם קְרָא לְחַד מִן קַנְטְרוּנֵא וְאָמַר לֵהּ [a] אֲזוֹל לְעַלֵימָא הָנָא לְוָת כִּילִיַרְכָּא
אִית לֵהּ גֵּיר מֵרֵם [b] דְּנֵאמַר לֵהּ׃ 18 וְדַבְּרֵהּ קַנְטְרוּנָא לַעֲלַימָא וַאֲעֲלֵהּ לְוָת כִּילִיַרְכָּא וַאֲמַר פּוּלוֹם אֲסִירָא
קְרַנִי וּבָעָא מָנִי דַּאיתֵהּ הָנָא עֲלַימָא לְוָתָךְ דְּאִית לֵהּ מֵרֵם דְּנֵאמַר לָךְ׃

[g] חֲנָא [k] קוֹם [i] מָא השביע [k] בריה מן קוֹם [l] חֲרַם [m] בְּעָא [n] מן לשון יון [o] אַתָא
[p] צְבָא [q] נאפת מן שְׁרַר [r] מעשהו מן סָעַר [s] טַיָב [t] מְטָא השיג [u] מארב
[x] עֲלַל [y] מחנה מן שְׁרָא [z] הגיד [a] זִבַל [b] אֲמַר

19 ‡ Prehendit itaque tribunus manũ adolescentis, & traxit eũ ad vnum latus [seorsum], & sciscitatus est ab eo, Ecquid habes mihi dicendum?

20 ‡ At dixit ei adolescens, Jihoudæi machinati sunt petere à te vt demittas Paulum cras in consessum eorum, quasi velint aliquid accuratiùs discere ab eo.

21 ‡ Tu ergo aßensum eis ne præbueris, ecce enim plures quàm quadraginta viri ex eis, obseruant eum in insidijs, & sese anathemate deuouerunt neque esuros, neque bibituros, vsquequo interfecerint eum: & ecce parati sunt, & expectant promissum tuum.

22 ‡ Et dimisit tribunus adolescentem quum præcepisset ei: nemini patefacias te ista mihi indicasse.

23 ‡ Cæterùm aduocauit duos centuriones, et dixit eis, Jte, apparate Romanos ducentos qui proficiscantur Cæsaream, & equites septuaginta, spiculatorésque à dextera ducentos, qui exeant à tertia hora noctis.

24 ‡ Parate autem & iumentum, vt imponatis ei Paulum, & ereptum eum perducatis ad Felicem præsidem.

Deest 25. versus.

26 ‡ Scripsit autem epistolam, dedítque eis, quæ erat huiusmodi: Claudius Lysias Felici præsidi victorioso pacem [salutem].

27 ‡ Virum hunc prehenderant Jihoudæi vt trucidarent eum; sed obstiti ego cum Romanis, cúmque liberaui quum didicissem eum Romanum esse.

28 ‡ Ac dum studerem scire causam ob quam reum postularent eum, demisi eum in consessum illorum.

29 ‡ Et comperi quòd de quæstionibus Legis suæ reum postularent eum, sed nullam in eo esse caussam dignam vinculis aut morte.

30 ‡ Quum porrò indicatum esset mihi dolum insidijs nectere in eum Jihoudæos, confestim misi eum ad te: & præcepi delatoribus eius, vt veniant agántque cum eo coram te. Vale.

31 ‡ Tunc Romani sicut iniunctum eis fuerat, acceperunt Paulum noctu, & adduxerũt eum in Antipatrida vrbem.

---

19 וְאָחֲזָה בְּאִידֵהּ כִּילִיַרְכָּא לַעֲלֵימָא וְנַגְדֵהּ לְחַד גַּבָּא וְמִשְׁאֵל הֲוָא לֵהּ דְּמָנָא אִית לָךְ דְּתֵאמַר לִי׃

20 וֶאֱמַר לֵהּ עֲלֵימָא יְהוּדֵיֵא אֶתְחַשָּׁבוּ [m]דְּנֶבְעִין מָנָךְ [n]דְּתַאחֵת לְ[o]וֹלוֹם מְחָר לְכֶנְשְׁהוֹן אַיִךְ [o]צָבִין מֵדֵם יַתִּיר [p]וְּנֶאלְפוּן

21 מָנֵּהּ׃ אֲנָתְ הָכִיל לָא [q]תֶּתְפֵּיס לְהוֹן הָא גֵּיר יַתִּיר מִן אַרְבְּעִין גַּבְרִין מֶנְהוֹן נָטְרִין לֵהּ [r]בַּכְמָאנָא [s]וַאֲחַרְמוּ עַל נַפְשְׁהוֹן

22 דְּלָא [t]נֵאכְלִין וְלָא [v]נֶשְׁתּוֹן עַדְמָא [x]דְּנֶקְטְלוּנֵיהִי וְהָא [y]מְטַיְבִין [z]וּמְקַוְּין [a]לְשׁוּעָדָךְ׃ [b]וְשָׁרֵיהִי כִּילִיַרְכָּא לַעֲלֵימָא

23 כַּד פַּקֵּדֵהּ דְּאנָשׁ לָא [c]נִדַּע דְּהָלֵין [d]בַּדָּקְתְּ לִי׃ וְקָרָא לַתְּרֵין קֶנְטְרוּנִין וַאֲמַר לְהוֹן [c]זִלוּ עַהֲדוּ רְהוֹמָיֵא [f]מַאתַיִן

דְּנֵאזְלוּן לְקֵסַרְיָא [h]וּפָרְשֵׁא שַׁבְעִין וְשָׁדֵי בֵּימִינָא מַאתַיִן דְּנָפְקוּן מִן תְּלַת שָׁעִין בְּלֵלְיָא׃

24 טַיְבוּ דֵּין אָף בְּעִירָא אַיִךְ דְּנֵרְכְּבוּנֵהּ לְפַוְלוֹס׃

---

m בְּעָא n נְחֵת תורגם
o צְבָא p אֶלֵף q פִּיס
r מארג מן כְּמַז s חֶרֶם
t אֲכַל v שְׁתָא x קְטַל
y טַיֵּב z קַוָּא a שׁוּעְדָּנָא
b שׁרָא מן יְרָא אשתדא
c יְדַע d בְּרַק תגיד
e אֶזַל f מאתים g אֶזַל h ופרשים

19 ‡ Apprehendens autem tribunus manum illius, seceſſit cum eo seorsum, & interrogauit illum, Quid est quod habes indicare mihi?

20 ‡ Ille autem dixit, Iudæis conuenit rogare te, vt crastina die produeas Paulũ in concilium, quasi aliquid certius inquisituri sint de illo.

21 ‡ Tu verò ne credideris illis, insidiantur enim ei ex eis viri amplius quàm quadraginta, qui se deuouerũt non manducare neque bibere, donec interficiant eum: & nunc parati sunt, expectantes E promiſſum tuum.

22 ‡ Tribunus igitur dimiſit adoleſcentem, præcipiens ei ne cui loqueretur, quoniam hæc nota ſibi feciſſet.

23 ‡ Et vocatis duobus centurionibus, dixit illis, Parate milites ducentos, vt eant vſque Cæsaream, & equites ſeptuaginta, & lancearios ducentos, à tertia hora noctis:

24 ‡ Et iumenta præparate, vt imponentes Paulum, ſaluum perducerent ad Felicem præſidem.

25 ‡ (Timuit enim ne fortè raperent eum Iudæi, & occiderent, & ipſe poſtea calumniam ſuſtineret, tanquam accepturus pecuniam.)

26 ‡ Scribens epiſtolã continentem hæc: d CLAVDIVS Lyſias optimo præſidi Felici F ſalutem.

27 ‡ Virum hunc comprehenſum à Iudæis, & incipientem interfici ab eis, ſuperueniens cum exercitu, eripui, cognito, quia Romanus eſt:

28 ‡ Volénsque ſcire cauſam quam obijciebant illi, deduxi eum in concilium eorum.

29 ‡ Quem inueni accuſari de quęſtionibus Legis ipſorum: nihil verò dignum morte aut vinculis habentem crimen.

30 ‡ Et cùm mihi perlatum eſſet de inſidijs quas parauerant illi, miſi eum ad te, denuntians & accuſatoribus, vt dicant apud te: Vale.

31 ‡ Milites verò, ſecundùm præceptum ſibi, aſſumentes Paulum, duxerunt per noctem in Antipatridem.

19 ‡ Ἐπιλαβόμενος δὲ τῆς χειρὸς αὐτοῦ ὁ χιλίαρχος, καὶ ἀναχωρήσας κατ' ἰδίαν, ἐπυνθάνετο, τί ἐστιν ὃ ἔχεις ἀπαγγεῖλαί μοι;

20 ‡ εἶπε δέ, ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι συνέθεντο ἐρωτῆσαί σε ὅπως αὔριον εἰς τὸ συνέδριον καταγάγῃς τὸν Παῦλον, ὡς μέλλοντές τι ἀκριβέστερον πυνθάνεσθαι περὶ αὐτοῦ.

21 ‡ σὺ οὖν μὴ πεισθῇς αὐτοῖς· ἐνεδρεύουσιν γὰρ αὐτὸν ἐξ αὐτῶν ἄνδρες πλείους τεσσαράκοντα, οἵτινες ἀνεθεμάτισαν ἑαυτοὺς μήτε φαγεῖν μήτε πεῖν ἕως οὗ ἀνέλωσιν αὐτόν· καὶ νῦν ἕτοιμοί εἰσι, προσδεχόμενοι τὴν ἀπὸ σοῦ ἐπαγγελίαν.

22 ‡ ὁ μὲν οὖν χιλίαρχος ἐπέλυσε τὸν νεανίαν, παραγγείλας μηδενὶ ἐκλαλῆσαι, ὅτι ταῦτα ἐνεφάνισας πρός με.

23 ‡ καὶ προσκαλεσάμενος δύο τινὰς τῶν ἑκατοντάρχων, εἶπεν, ἑτοιμάσατε στρατιώτας διακοσίους, ὅπως πορευθῶσιν ἕως Καισαρείας, καὶ ἱππεῖς ἑβδομήκοντα, καὶ δεξιολάβους διακοσίους ἀπὸ τρίτης ὥρας τῆς νυκτός.

24 ‡ κτήνη τε παρασῆσαι, ἵνα ἐπιβιβάσαντες τὸν Παῦλον διασώσωσι πρὸς Φήλικα τὸν ἡγεμόνα;

26 ‡ γράψας ἐπιστολὴν περιέχουσαν τὸν τύπον τοῦτον· Κλαύδιος Λυσίας τῷ κρατίστῳ ἡγεμόνι Φήλικι χαίρειν.

27 ‡ τὸν ἄνδρα τοῦτον συλληφθέντα ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, καὶ μέλλοντα ἀναιρεῖσθαι ὑπ' αὐτῶν, ἐπιστὰς σὺν τῷ στρατεύματι ἐξειλόμην αὐτόν, μαθὼν ὅτι Ῥωμαῖός ἐστι.

28 ‡ βουλόμενος δὲ γνῶναι τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἐνεκάλουν αὐτῷ, κατήγαγον αὐτὸν εἰς τὸ συνέδριον αὐτῶν.

29 ‡ ὃν εὗρον ἐγκαλούμενον περὶ ζητημάτων τοῦ νόμου αὐτῶν, μηδὲν δὲ ἄξιον θανάτου ἢ δεσμοῦ ἔγκλημα ἔχοντα.

30 ‡ μηνυθείσης δέ μοι ἐπιβουλῆς εἰς τὸν ἄνδρα μέλλειν ἔσεσθαι ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων, ἐξαυτῆς ἔπεμψα πρός σε, παραγγείλας καὶ τοῖς κατηγόροις λέγειν τὰ πρὸς αὐτὸν ἐπὶ σοῦ. ἔρρωσο.

31 ‡ Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται κατὰ τὸ διατεταγμένον αὐτοῖς, ἀναλαβόντες τὸν Παῦλον, ἤγαγον διὰ τῆς νυκτὸς εἰς τὴν Ἀντιπατρίδα.

---

[n] וַנִּפָּלְטוּנִיהִי לְוָת פְּלִגְכֶם [o] הַגְּמוּנָא׃
[p] הַגְּמוּנָא [p] נַצִּיחָא שְׁלֵם׃
[q] בַּר [u] יְלִפַת דְּרָהוֹמָיָא הוּ׃
[b] וְאִשְׁכַּחַת דְּעַל [c] זְאִשְׁמֵא דְּנָמוֹסְהוֹן רֵשִׁין הַוֹו לֵהּ וְעָלְתָא [d] וְשָׁוְיָא לַאסוּרָא אוֹ [c] לְמוֹתָא לַיִת הַוָא לְוָתֵהּ׃
וְכַד [f] אֶתְבְּדֵק לִי [f] נָכְלָא [g] בְּכְמָאנָא דַּעֲבַדוּ עֲלוֹהִי יְהוּדָיֵא [h] מְחָדָא שַׁדַּרְתֵּהּ לְוָתָךְ וּפַקֶּדֶת לְקַטֲגָרַנָּוהִי דְּנֶאחוֹן וְאָמְרִין קֳדָמַיִךְ הַוֵי הַלִּים׃
לַאנְטִיפַטְרוֹס מְדִינְתָּא׃

[26] וְכַתַב [p] אֶגַּרְתָּא וְיַהֵב לְהוֹן דְּאִית בָּהּ הָכַנָּא קְלוֹדְיוֹס לוּסְיָוס לְפִילִכְס
[27] לְגַבְרָא הָנָא אֲחִידוּ יְהוּדָיֵא אַיִךְ [r] דְּנָקְטָלוּנֵיהִי [s] וְקָמֵת אֲנָא עִם רְהוּמָיֵא [t] וּפְרַקְתֵּהּ
[28] וְכַד בָּעֵא הֲוֵית [x] לְמֵרַע [y] עִלְּתָא דְּסָטְלָתֵהּ [z] רֵשִׁין הַוֹו לֵהּ [a] אַחְחֵתֵהּ לְכֶנְשְׁהוֹן׃
[29] וְאִשְׁכַּחַת דְּעַל [c] זְאִשְׁמֵא דְּנָמוֹסְהוֹן רֵשִׁין הַוֹו לֵהּ וְעָלְתָא [d] וְשָׁוְיָא לַאסוּרָא אוֹ [c] לְמוֹתָא לַיִת הַוָא לְוָתֵהּ׃
[30] וְכַד אֶתְבְּדֵק לִי [f] נָכְלָא [g] בְּכְמָאנָא דַּעֲבַדוּ עֲלוֹהִי יְהוּדָיֵא [h] מְחָדָא שַׁדַּרְתֵּהּ לְוָתָךְ וּפַקֶּדֶת לְקַטֲגָרַנָּוהִי דְּנֶאחוֹן
[31] הֵידֵין רְהוּמָיֵא אַיִךְ דְּאִתְפַּקְּדוּ דִּבְרוּתֵהּ לְפוּלוּס בְּלֵילְיָא וַאֲיתִיתוּהִי

[n] פ׳ טל׳ [o] מן לשון יון
[p] אגרת [p] נְצַח [r] קְטַל
[s] קום [t] פְּרַק פדה
[u] יֵלֵף כמו אלף [x] יְדַע
[y] עלילה [z] רְשָׁא הרשיע
[a] נָחֵת [b] שְׁכַח מצא
[c] מן לשון יון ריכוך
[d] שְׁוָא [e] מות [f] נְכַל
[g] כְּמַן ארב [h] פתאם

32 * Postridie verò equites dimiserunt peditesſocios ſuos vt reuerterentur in caſtra.

33 * Et adduxerunt eum Cæſaream, reddiderúntque epiſtolam præſidi, ac ſtiterunt coram eo Paulum.

34 * Quúmque legiſſet epiſtolam, interrogauit eum ex quanã prouincia eſſet: et quum didiciſſet ex Cilicia, dixit ei:

35 * Auditurus ſum te quum venerint accuſatores tui. & iuſſit eum cuſtodiri in prætorio Heroudis.

Medio die Pareſceues Crucifixionis.

CAP. XXIIII.

1 QVinque autem pòſt diebus deſcẽdit Chananio ſummus Sacerdos cum ſenioribus; & cum Tertullo Rhetore, atque oſtendit ſe præſidi [comparuit coram præſide] aduerſus Paulum.

2 * Quúmque conuocatus eſſet, exorſus eſt Tertullus, accuſans eum, & ait,

3 * In multa quidem tranquillitate degimus propter te, multæque directiones fiunt huic genti pondere rationis tuæ, nósque omnes vbique gratiam tuam victorioſe Felix.

4 * Ne verò pluribus te fatigem, peto à te, vt audias noſtram humilitatem præciſa oratione.

5 * Comperimus enim hunc virum eſſe pernicioſum, & concitantem ſeditionem omnibus Iſhoudæis per vniuerſam terram. Eſt enim princeps doctrinæ Nazarenorum.

6 * Ac templum noſtrum volait polluere: quum autem prehendiſſemus eum, voluimus eum iudicare ſecundùm Legem noſtram.

7 * Venit autem Lyſias tribunus, ac multa vi è manibus noſtris abduxit eum.

8 * Et ad te miſit eum, iuſſitque accuſatores eius venire ad te: proinde poteris quũ eum interrogaueris, diſcere ab eo ea omnia de quibus

9 accuſamus eum. * Litem porrò intenderunt ei etiam illi Iſhoudæi, dicentes, hæc ita ſe habere.

10 * Innuit autem præſes Paulo vt loqueretur: Reſpondit itaque Paulus & ait, A multis annis ſcio te eſſe iudicem huius gentis, & ideò maiori cum gaudio depromam Spiritum [redditurus ſum rationem] pro me ipſo.

---

32 וְלַיּוֹמָא אַחֲרָנָא שְׁרוֹ פָּרְשָׁא לְרַגְלָא חַבְרַיְהוֹן דְּנָהֲפְכוּן לְמַשְׁרְיָתָא׃ 33 וַאִיתְיְהִי לְקֵסַרְיָא וְיָהֲבוּ אֶגַרְתָּא
34 לְהֶגְמוֹנָא וַאקְיְמוּהִי קֳדָמוֹהִי לְפוּלוֹס׃ וְכַד קְרָא אֶגַרְתָּא מִשַּׁאֵל הֲוָא לֵהּ דְּמִן אֵידָא הוּ פָּרְכָיָא אִיהַוּהִי וְכַד
35 יְלַף דְּמִן קִילִיקְיָא אֲמַר לֵהּ׃ שָׁמַע אֶנָא לָךְ מָא דְּאִתּוֹ קַטְרַגָנַיִךְ וַפָּקַד דְּנָטְרוּנֵהּ בַּפְּרֶטֵרִין דְּהֵרוֹדֵס׃
פֶּלְנָהּ דְּעָרוּבְתָּא דְּזַקִיפוּתָא סב קפלאון כד

1 וּמִן בָּתַר יוֹמָתָא חַמְשָׁא נְחֵת חַנַנְיָא רַב כָּהֲנֵא עִם קַשִׁישֵׁא וְעִם טַרְטֻלוֹס רְהֶטְרָא וְאוֹדַע לְהֶגְמוֹנָא עַל פּוּלוֹס׃
2 וְכַד אִתְקְרִי אֶקֵּף הֲוָא טַרְטֻלוֹס מְקַטֵּרֵג לֵהּ וְאָמַר׃ בְּסוּגָּא דַּשְׁנַיָּא עָבְרִינַן מָטָלָךְ
וְתַקָּנָתָא סַגִּיאָתָא הֲוַי לַעֲמָא הָנָא בַּשְׁקַל טַעֲנָךְ וְכוּלָּן בְּכָל דּוּכְתָּא מְקַבְּלִינַן טִיבוּתָךְ נַצִּיחָא פִּילִכְס׃

---

a מן לשון יון בבית דין
b מן לשון יון יון
c ירע d לשב קרא
e עמר שכן תקן סנא
f הה חיל שנאן או שנא
g חמש
h עמרינן
i אתא מן לשון יון יון
k קום אגרת
l מדינה מן לשון יון
m למד כמו אלף
n אתא מלשינך נטר

* Et postera die dimissis equitibus vt cum eo irent, reuersi sunt ad castra. 32
* Qui cùm venissent Cæsaream, & tradidissent epistolam præsidi, statuerunt ante illum & Paulum. 33
* Cùm legisset autem, & interrogasset de qua prouincia esset; & cognoscens quia de Cilicia; 34
* Audiam te, inquit, cùm accusatores tui venerint: iussitque in prætorio Herodis custodiri eum. 35

32 * τῇ ὴ ἐπαύριον ἐάσαντες τοὺς ἱππεῖς πορεύεσθαι σὺν αὐτῷ, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν παρεμβολήν.

33 * οἵτινες εἰσελθόντες εἰς τὴν καισάρειαν, καὶ διδόντες τὴν ἐπιστολὴν τῷ ἡγεμόνι, παρέστησαν καὶ τὸν παῦλον αὐτῷ.

34 * ἀναγνοὺς ὴ ὁ ἡγεμὼν καὶ ἐπερωτήσας ἐκ ποίας ἐπαρχίας ἐστὶ, καὶ πυθόμενος ὅτι ἀπὸ κιλικίας,

35 * διακούσομαί σου, ἔφη, ὅταν καὶ οἱ κατήγοροί σου παραγένωνται. ἐκέλευσέ τε αὐτὸν ἐν τῷ πραιτωρίῳ ἡρώδου φυλάσσεσθαι.

CAP. XXIIII.

κδ'.

POst quinque autem dies descendit princeps Sacerdotum Ananias, cum A senioribus quibusdam & Tertullo quodam oratore, qui adierunt præsidem aduersus Paulum. 1

* Et citato Paulo, cœpit accusare Tertullus, dicens: 2
* Cùm in multa pace agamus per te, & multa corrigãtur per tuam prouidentiam, semper & vbique suscipimus optime Felix, cum omni gratiarum actione. 3
* Ne diutius autem te protraham, oro breuiter audias nos pro tua clemen- 4 B
tia.
* Inuenimus hunc hominem pestiferum, & cõcitantem † seditionem omnibus Iudæis in vniuerso orbe, & auctorem seditionis sectæ Nazarenorum. 5 seditiones
* Qui etiam templum violare conatus est: quem & apprehensum voluimus secundùm legem nostram iudicare. 6
* Superueniens autem tribunus Lysias, cum vi magna eripuit eum de manibus nostris: 7
* Iubens accusatores eius ad te venire, à quo poteris ipse iudicans, de omnibus istis cognoscere, de quibus nos accusamus eum. 8
* Adiecerunt autem & Iudæi, dicentes hæc ita se habere. 9 C
* Respondit autem Paulus, (annuente sibi præside dicere). Ex multis annis te esse iudicem genti huic sciens, bono animo pro me satisfaciam. 10

1 * Μετὰ ὴ πέντε ἡμέρας κατέβη ὁ ἀρχιερεὺς ἀνανίας μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ῥήτορος τερτύλλου τινός, οἵτινες ἐνεφάνισαν τῷ ἡγεμόνι κατὰ τοῦ παύλου.

2 * κληθέντος δὲ αὐτοῦ, ἤρξατο κατηγορεῖν ὁ τέρτυλλος, λέγων,

3 * πολλῆς εἰρήνης τυγχάνοντες διὰ σοῦ, καὶ κατορθωμάτων γινομένων τῷ ἔθνει τούτῳ διὰ τῆς σῆς προνοίας, πάντῃ τε καὶ πανταχοῦ ἀποδεχόμεθα, κράτιστε φῆλιξ, μετὰ πάσης εὐχαριστίας.

4 * ἵνα ὴ μὴ ἐπὶ πλεῖόν σε ἐγκόπτω, παρακαλῶ ἀκοῦσαί σε ἡμῶν σὺν τόμῳ τῇ σῇ ἐπιεικείᾳ.

5 * εὑρόντες γὰρ τὸν ἄνδρα τοῦτον λοιμόν, καὶ κινοῦντα στάσιν πᾶσι τοῖς ἰουδαίοις τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην, πρωτοστάτην τε τῆς τῶν ναζωραίων αἱρέσεως,

6 * ὃς καὶ τὸ ἱερὸν ἐπείρασε βεβηλῶσαι, ὃν καὶ ἐκρατήσαμεν, καὶ κατὰ τὸν ἡμέτερον νόμον ἠθελήσαμεν κρίνειν.

7 * παρελθὼν δὲ λυσίας ὁ χιλίαρχος βίᾳ πολλῇ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν ἀφείλετο, καὶ πρὸς σε ἀπέστειλε,

8 * κελεύσας καὶ τοὺς κατηγόρους αὐτοῦ ἔρχεσθαι· παρ' οὗ δυνήσῃ αὐτὸς ἀνακρίνας περὶ πάντων τούτων ἐπιγνῶναι, ὧν ἡμεῖς κατηγοροῦμεν αὐτοῦ.

9 * συνεπέθεντο δὲ καὶ οἱ ἰουδαῖοι, φάσκοντες ταῦτα οὕτως ἔχειν.

10 * ἀπεκρίθη ὴ ὁ παῦλος, νεύσαντος αὐτῷ τοῦ ἡγεμόνος λέγειν, Ἐκ πολλῶν ἐτῶν ὄντα σε κριτὴν τῷ ἔθνει τούτῳ ἐπιστάμενος, εὐθυμότερον τὰ περὶ ἐμαυτοῦ ἀπολογοῦμαι,

---

4 וְלָא דַּיִן נְלָאיִךְ בְּסַגִּיאָתָא בָּעֵא אֲנָא מָנָךְ דְּתֶשְׁמַע לְמַבִּיכוּתַן בְּפִסְקָתָא׃ 5 אֶשְׁכַּחַן גֶּבְרָא הָנָא דְּאִיתַּוְהִי
מְשַׁחֲטָנָא וְמָעִיר שְׁגוּשְׁיָא לְכָל־יְהוּדָיֵא דַּבְּכֹלָּה אַרְעָא רֵישָׁא הוּ גִּיר דְּיוּלְפָנָא דְּנָצָרָיֵא׃ 6 וְלַהֵיכְלָן צְבָא
לְמִסַּיְבוּ וְכַד אֲחַדְנָיהִי בְּעַיִן דַּנְדּוּנְיוּהִי אַיְךְ דַּבְנָמוּסַן׃ 7 אֶתָא דַּיִן לוּסְיָס כִּילְיַרְכָּא וּבְקִטְיָרָא סַגִּיאָא מִן
אִידַיִן אֲעַרְיֵהּ׃ 8 וְלָךְ שַׁדְּרֵהּ וּפְקַר לְקִטְרְגָנָוהִי דְּנֵאתוּן לְוָתָךְ וּמְשָׁכַח אַנְתְּ כַּד מְשָׁאֵל אַנְתְּ לֵהּ דְּתֵאלַף מָנֵּהּ
עַל כָּלְּהֵין הָלֵין דְּמִקַּטְרְגִינַן לֵהּ׃ 9 וְאַרִיבוּ דַּיִן עֲלַוְהִי אַף הֵנּוּן יְהוּדָיֵא כַּד אֲמָרִין דְּהָלֵין הָכַנָא אִנִּין׃
10 וַרְמַז הַגְמוֹנָא לְפַוְלוֹס דְּנִמְלֵל וַעֲנָא פַּוְלוֹס וְאָמַר מִן שְׁנִיָא סַגִּיאָתָא יָדַע אֲנָא דְּאִיתַּיְדַּיְנָא דְּעַמָּא הָנָא וּמָטֵל הָנָא
חֶדְוָאִית נָפֵק אֲנָא רוּחָא עַל אַפֵּי נַפְשִׁי׃

---

[a] לָא לאה [b] מִכָּךְ פסק ברח או קצר [c] שְׁחַט עור [d] וְלָף [e] חַיכַל [f] סַיִּיב סמא [g] אֲחַד [h] בְּעָא [i] קִטְיָרָא עזה [j] עֲרָא העביר אותו [k] קְטֵרֵג רכל [l] אִתָּא [m] אֶלֶף רמז אוריב

11 * Quum tu possis nosse non plures mihi præterijsse dies quàm duodecim, ex quo ascendi ad Ourischlem adorandi gratia:

12 * Neque inuenerunt me loquentem cum aliquo in templo, nec etiam turbam congregantem siue in synagogis eorum, siue in vrbe.

13 * Neque in eorum potestate situm est vt demonstrent coram te, quicquam eorum de quibus nunc me accusant.

14 * Enimuerò hoc cõfiteor me hac eadem doctrina, quam dicunt, colere Deum patrum meorum, vt qui credam omnibus quæ scripta sunt in Lege & in prophetis.

15 * Et qui spem habeam in Deum de ea, quam & ij ipsi exspectant futuram resurrectionem à mortuis, iustorum & iniustorum.

16 * Propterea etiam laboro vt conscientiam puram habeam coram Deo, & coram hominibus perseueranter.

17 * Annis porrò multis veni ad filios meæ gentis largiturus eleemosynam, oblaturúsque oblationem.

18 * Et me isti inuenerunt in templo quum expurgatus essem, non cum turba, neque cum tumultu.

19 * Nisi quòd tumultuati sunt Iihoudæi illi qui venerant ex Asia. quos oportuit sistere mecum coram te, vt accusarent si quid haberent.

20 * Aut hi ipsi dicant quid inuenerint in me flagitij quum starem ante consessum eorum.

21 * Nisi vnicum hoc verbum quòd clamaui stans inter eos: de resurrectione mortuorum in iudicium vocor hodie coram vobis.

22 * Felix autem, quia hanc viam cognoscebat planè distulit eos. Quum, inquit, venerit tribunus, auditurus sum inter vos [vestrum negotium.]

23 * Et imperauit Centurioni vt custodiretur Paulus in requie, vtque nemo ex familiaribus ipsius prohiberetur ei ministrare.

24 * Cæterùm paucis pòst diebus misit Felix & Drusilla vxor eius quæ erat Iihoudæa, qui aduocarent Paulum: & audierunt ab eo quæ ad fidem in Meschicho pertinent.

---

11 בַּד מֶשְׁכַּח אַנְתְּ [p]לְמִדַּע דְּלֵית לִי יַתִּיר מִן תְּרֵעסַר יוֹמִין דְּסְלֵקֶת לְאוּרְשְׁלֵם [q]לְמִסְגַּד ׃

12 וְלָא [r]אֶשְׁכַּחוּנִי דְּמְמַלֵּל אֲנָא עִם [s]אֵנָשׁ בְּהֵיכְלָא וְאַף לָא כֶּנְשָׁא דְּכֶנֶשׁ אֲנָא לָא בַּכְנוּשְׁתְּהוֹן וְלָא [t]בְּמְדִינְתָּא ׃

13 וְלָא [u]דְּנַחֲווּן [v]מָטְיָא בְּאִידֵיהוֹן קֳדָמָיךְ עַל [w]מְרֵם דְּהָשָׁא [x]מְקַטְרְגִין לִי ׃ 14 [y]בְּרֵם דֵּין הָדָא [z]מְוֹדֵא אֲנָא דְּבֵדְ

הָכָנָא [z]וּלְפָנָא דְּאָמְרִין בֵּהּ פָּלַח אֲנָא לַאלָהָא דַּאבָהַי כַּד [a]מְהֵימֵן אֲנָא לְכֹלְהֵין [b]דַּכְתִּיבָן בְּנָמוּסָא וּבִנְבִיֵא ׃

15 וְכַד אִית לִי [c]סַבְרָא עַל אֱלָהָא אֲינָא דְּאַף הִנּוּן הָלֵין מְסַבְּרִין דַּעֲתִידָא דְּתֶהֱוֵא [d]קְיָמְתָא דְּמִן בֵּית [c]מְיְתָא [f]דְּכֹאנֵא

[g]וְדַעֲוֹלָא ׃ 16 מֶטֵל הָנָא אַף עָמֵל אֲנָא [h]דְּאִתְרְתָא [i]דְּכִיתָא תֶּהֱוֵא לִי קֳדָם אֱלָהָא וְקֳדָם בְּנֵי אֱנָשָׁא [k]אֱמִינָאִית ׃

17 לַשְׁנִין דֵּין [l]סַגִיאָן [m]אֵתִית לְוָת בְּנֵי עַמָא דִּילִי [n]וְאִתֵל [o]זְדָקָתָא וְאֵקְרֵב קוּרְבָנָא ׃

---

[p] יְדַע [q] סְגֵד [r] שכח מצא
[s] דוֹן [t] חַוָא הגיד [u] מְטָאיכל
[x] מלשינים [y] וְדָא [z] וְלֵף
[a] חַיְמָן [b] כְּתַב [c] הקוה
[d] הקומה מן קום [e] מוּת
[f] כון ישרים [g] עַוָל
[h] נוח של נשמה
[i] דְּכָא זכה [k] חמיד [l] סְגָא
[m] אֲתָא [n] נִתַל נתן

11 * Potes enim cognoscere quia non plus sunt mihi dies quàm duodecim, ex quo ascendi adorare in Ierusalem.

12 * Et neque in templo inuenerunt me cum aliquo disputantem, aut concursum facientem turbæ, neque in synagogis, neque in ciuitate:

13 * Neque probare possunt tibi de quibus nunc me accusant.

14 * Confiteor autem hoc tibi, quòd secundum sectam, quam dicunt hæresim, sic deseruio † patri Deo meo, credens omnibus quæ in Lege & Prophetis scripta sunt: † patrio

15 * Spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum & iniquorum.

16 * In hoc & ipse studeo sine offendiculo conscientiam habere ad Deum, & ad homines semper.

17 * Post annos autem plures, eleemosynas facturus in gentem meam, veni, & oblationes, & vota. E

18 * In quibus inuenerunt me purificatum in templo; non cum turba, neque cum tumultu. Sup. 21. c. 26.

- Et apprehenderunt me clamantes
- & dicentes, Tolle inimicum nostrum.

19 * Quidam autem ex Asia Iudæi, quos oportebat apud te præsto esse & accusare, siquid haberent aduersum me:

20 * Aut hi ipsi dicant, siquid inuenerunt in me iniquitatis, cùm stem in concilio,

21 * Nisi de vna hac solummodo voce, qua clamaui inter eos stans, Quoniam de resurrectione mortuorum ego iudicor F hodie à vobis. Sup. 23. b. 6.

22 * Distulit autem illos Felix, certissimè sciens de via hac, dicens, Cùm Tribunus Lysias descenderit, audiam vos.

23 * Iussitque Centurioni custodire eum & habere requiem, nec quenquam de suis prohibere ministrare ei.

24 * Post aliquot autem dies veniens Felix cum Drusilla vxore sua, quæ erat Iudæa, vocauit Paulum, & audiuit ab eo G fidem quæ est in Christum Iesum.

11 * δυναμένου σου γνῶναι ὅτι οὐ πλείους εἰσί μοι ἡμέραι δεκαδύο, ἀφ' ἧς ἀνέβην προσκυνήσων εἰς ἱερουσαλήμ·

12 * καὶ οὔτε ἐν τῷ ἱερῷ εὗρόν με πρός τινα διαλεγόμενον, ἢ ἐπισύστασιν ποιοῦντα ὄχλου, οὔτε ἐν ταῖς συναγωγαῖς, οὔτε κατὰ τὴν πόλιν,

13 * οὔτε παραστῆσαί δύνανταί περὶ ὧν νῦν κατηγοροῦσί μου.

14 * ὁμολογῶ δὲ τοῦτό σοι, ὅτι κατὰ τὴν ὁδὸν ἣν λέγουσιν αἵρεσιν, οὕτω λατρεύω τῷ πατρῴῳ θεῷ, πιστεύων πᾶσι τοῖς κατὰ τὸν νόμον καὶ τοῖς προφήταις γεγραμμένοις,

15 * ἐλπίδα ἔχων εἰς τὸν θεόν, ἣν καὶ αὐτοὶ οὗτοι προσδέχονται, ἀνάστασιν μέλλειν ἔσεσθαι νεκρῶν, δικαίων τε καὶ ἀδίκων.

16 * ἐν τούτῳ δὲ αὐτὸς ἀσκῶ, ἀπρόσκοπον συνείδησιν ἔχειν πρὸς τὸν θεὸν καὶ τοὺς ἀνθρώπους.

17 * δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων παρεγενόμην ἐλεημοσύνας ποιήσων εἰς τὸ ἔθνος μου καὶ προσφοράς.

18 * ἐν οἷς εὗρόν με ἡγνισμένον ἐν τῷ ἱερῷ οὐ μετ' ὄχλου οὐδὲ μετὰ θορύβου.

19 * τινὲς δὲ ἀπὸ τῆς ἀσίας Ἰουδαῖοι, οὓς δεῖ ἐπὶ σοῦ παρεῖναι καὶ κατηγορεῖν, εἴ τι ἔχοιεν πρός με·

20 * ἢ αὐτοὶ οὗτοι εἰπάτωσαν εἴ τι εὗρον ἐν ἐμοὶ ἀδίκημα, στάντος μου ἐπὶ τοῦ συνεδρίου.

21 * ἢ περὶ μιᾶς ταύτης φωνῆς, ἧς ἐκέκραξα ἑστὼς ἐν αὐτοῖς, ὅτι περὶ ἀναστάσεως νεκρῶν ἐγὼ κρίνομαι σήμερον ὑφ' ὑμῶν.

22 * ἀνέβαλετο δὲ αὐτοὺς ὁ Φῆλιξ ἀκριβέστερον εἰδὼς τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, εἰπών, ὅταν Λυσίας ὁ χιλίαρχος καταβῇ, διαγνώσομαι τὰ καθ' ὑμᾶς.

23 * διαταξάμενός τε τῷ ἑκατοντάρχῃ τηρεῖσθαι τὸν Παῦλον, ἔχειν τε ἄνεσιν, καὶ μηδένα κωλύειν τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὑπηρετεῖν ἢ προσέρχεσθαι αὐτῷ.

24 * μετὰ δὲ ἡμέρας τινὰς παραγενόμενος ὁ Φῆλιξ σὺν Δρουσίλλῃ τῇ ἰδίᾳ γυναικὶ οὔσῃ Ἰουδαίᾳ, μετεπέμψατο τὸν Παῦλον, καὶ ἤκουσεν αὐτοῦ περὶ τῆς εἰς Χριστὸν Ἰησοῦ πίστεως.

---

p 21 וְאִשְׁתְּכַחוּנִי הֵלֵין בְּהֵיכְלָא כַּד מְרַכִּי אֲנָא לָא עִם כְּנִשָׁא וְאַף לָא בְּשִׁגּוּשְׁיָא: 19 אֶלָּא אִן דְּשִׁגַּשׁוּ אֲנָשִׁין יְהוּדָיֵא

q שְׁגַשׁ הפא

r דְּאִתַּוֹ מִן אַסְיָא אִילֵין דְּוֶלָא הֲוָא דְנִקוּמוּן עִמִּי קֳדָמָיךְ וְנִקַטְרְגוּן מִדֵּם דְּאִית לְהוֹן: 20 אוֹ חִנּוּן הֵלֵין נְאִמְרוּן

s קום

t אתא ולא צריך

u קטרג חלשין אֶמַר

מָנָא אֶשְׁכַּחוּ בִּי סַכְלוּתָא כַּד קָמֵת קֳדָם כְּנִשְׁהוֹן: 21 אֶלָּא אִן הָדָא חָדָא מִלְּתָא דְקָעֵית כַּד קָאֵם אֲנָא בֵּינָתְהוֹן

v רע

w קום

x מלל

y קעא

דְּעַל קְיֵמְתָא דְמִיתֵא מִתְדְּדִין אֲנָא יוֹמָנָא קֳדָמֵיכוֹן: 22 פְּלִכְם דִּין מָטֶל דְּיַדַּע הֲוָא לֵהּ לְאוּרְחָא הָדָא מְלַיְאִית

z קום

a מות

b רון

c מלא

תַּהִי הוחיר

שר אלף אנשי מלחמה

נְטַר נוּחַ כְּלָא

וּמֵן בַּהַר קַלִיל יוֹמָתָא שַׁדַּר פִּילְכְם וְדַרוּסִלָא אַנְתְּתֵהּ

m

25 * Quúmque verba faceret ad eos de iustitia, & sanctimonia, & de iudicio futuro, repletus est timore Felix, dixítque, Nunc quidem abi: quando verò erit mihi locus, mittam ad te.

26 * Sperabat enim munus sibi datum iri à Paulo, propterea frequentiùs mittebat accersitum eum, & colloquebatur cum eo.

27 * Biennio autem expleto alius præses venerat in locum ipsius, qui vocabatur Porcius Festus: Felix autem vt iniret gratiam à Ihoudæis, reliquit Paulum vinctum.

CAP. XXV.

1 POrrò quum venisset Festus Cæsaream, triduo pòst ascendit ad Ourischlem.

2 * Et indicarunt ei principes Sacerdotum ac primores Ihoudæorum de Paulo.

3 * Petebántque ab eo rogantes eum hanc gratiam, vt mitteret qui adduceret eum ad Ourischlem, dum struerent ei insidias in via vt ipsum interimerent.

4 * Festus verò responsum dedit asseruari Paulum Cæsareæ, Ego verò, inquit, festinans illuc peregrè proficiscar.

5 * Qui ergo inter vos per se possunt, descendant nobiscum, & de quocunq; delicto quod sit in hoc homine, accusent.

6 * Quúmque illic egisset dies octo aut decem, descendit Cæsaream, & postridie sedit pro tribunali, iussitque accersiri Paulum.

7 * Quum autem venisset, circundederunt eum Ihoudæi, qui descenderant ab Ourischlem, criminationésque multas & graues adducebant in eum, quas non poterant demonstrare.

8 * Et quum Paulus depromeret spiritum [defensione vteretur], se nihil deliquisse, nec in Legem Ihoudæorum, nec in templum, nec in Cæsarem.

9 * Festus vtpote volens fœnerari gratiam Ihoudæis, dixit Paulo, Vis ad Ourischlem ascendere, & illic de his iudicium subire coram me?

---

25 וְכַד מְמַלֵּל הֲוָא עַמְהוֹן עַל זְדִיקוּתָא וְעַל [r] קְדִישׁוּתָא וְעַל [s] דִינָא דַּעֲתִיד [t] אֶתְמְלִי דְחַלְתָּא פִּילִכְס וְאֲמַר דְּהָשָׁא [u] זֵל
וַאֲמַתַי דְּנָהֲוֵא לִי אַתְרָא אֶשַׁדַּר בָּתָרָךְ׃ 26 סָבַר הֲוָא גֵּיר [x] דְּשׁוּחָדָא [k] מֶתְיְהֵב הֲוָא לַהּ מִן פִּילוֹס מֶטַל הָדָא [z] אֲמִינָאוּת
מְשַׁדַּר הֲוָא [a] מַיְתֵא לַהּ וּמְמַלֵּל הֲוָא עַמַּהּ׃ 27 וְכַד [b] מְלֵי לַהּ תְּרֵתִין שְׁנִין אַחֲרָנָא [c] הִנְמוּנָא אֲתָא הֲוָא [d] לְרוּכְתַהּ
[e] דְּמֶתְקְרֵא הֲוָא פַּרְקְיוֹס פֶּהְסְטוֹס פִּילִכְס דַּיִן אַיְךְ דְּנָעֲבֵד טַיבוּתָא בִּיהוּדָיֵא שַׁבְקֵהּ לְפִילוֹס כַּד אֲסִיר׃

קפלאון כה

1 וְכַד אֲתָא פֶּהְסְטוֹס לְקֶסַרְיָא בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין סְלֵק לְאוּרְשְׁלֵם׃ 2 [a] וְאוֹדְעוּתֵי רַבֵּי כַּהֲנָא [b] וְרִישֵׁא דִיהוּדָיֵא עַל
פִּילוֹס׃ 3 [c] וּבָעִין הֲווֹ מִנֵּהּ כַּד שָׁאֲלִין לַהּ הָדָא טַיבוּתָא [d] נֵיתְיוּתֵי לְאוּרְשְׁלֵם כַּד עָבְדִין הֲווֹ [c] כְּמַאנָא בְּאוּרְחָא

[r] קְרֵשׁ [s] רוּן [t] מְלֵי
[u] אֵזַל [x] שְׁחַד [y] וְיָהֵב
[z] פְּעָמִים רַבּוֹת [a] אֵיתֵי
[b] מְלֵי [c] בִּנְצִב [d] בְּמִקוֹמוֹ
[e] קְרָא

[a] וְיַדַּע [b] רֵישׁ [c] בְּעָא
[d] אֵתָא [e] מֵאֵרֵב

* Disputante autem illo de iustitia & 25
castitate, & de iudicio futuro, tremefactus Felix respondit: Quod nunc attinet, vade: tempore autem opportuno accersam te:

* Simul & sperans, quòd pecunia ei 26
daretur à Paulo. Propter quod & frequenter accersens eum, loquebatur cum eo.

* Biennio autem expleto, accepit 27
successorem Felix Portium Festum. Volens autem gratiam præstare Iudæis Felix, reliquit Paulum vinctum.

25 * διαλεγομένου δὲ αὐτοῦ περὶ δικαιοσύνης καὶ ἐγκρατείας καὶ τοῦ μέλλοντος ἔσεσθαι, ἔμφοβος γενόμενος ὁ φῆλιξ ἀπεκρίθη, τὸ νῦν ἔχον πορεύου, καιρὸν δὲ λαβὼν μεταπέμψομαί σε.

26 * ἅμα καὶ ἐλπίζων ὅτι χρήματα δοθήσεται αὐτῷ ὑπὸ τοῦ παύλου, ὅπως λύσῃ αὐτόν. διὸ καὶ πυκνότερον αὐτὸν μεταπεμπόμενος ὡμίλει αὐτῷ.

27 * διετίας δὲ πληρωθείσης ἔλαβε διάδοχον ὁ φῆλιξ πόρκιον φῆστον. θέλων τε χάριτας καταθέσθαι τοῖς ἰουδαίοις ὁ φῆλιξ, κατέλιπε τὸν παῦλον δεδεμένον.

CAP. XXV.

κέ.

FEstus ergo cùm venisset in prouinciá, 1
post triduum ascendit Ierosolymam à A Cæsarea.

* Adierúntque eum principes Sacer- 2
dotum, & primi Iudæorum aduersus Paulum: & rogabant eum;

* Postulantes gratiam aduersus eum, 3
vt iuberet perduci eum in Ierusalem, insidias tendentes vt interficerent eum in via.

* Festus autem respõdit, seruari †Pau- 4
quidē lum in Cæsarea: se autem maturiùs profecturum.

* Qui ergo in vobis, ait, potentes sunt, 5
descendentes simul, si quod est in viro crimen, accusent eum.

* Demoratus autem inter eos dies nõ 6
amplius quàm octo aut decem, descendit Cæsaream, & altera die sedit pro tri- B bunali, & iussit Paulum adduci:

* Qui cùm perductus esset, circunste- 7
terunt eum qui ab Ierosolyma descenderant Iudæi, multas & graues causas obijcientes, quas non poterant probare;

* Paulo rationem reddente, Quoniam 8
neque in legem Iudæorum, neque in templum, neque in Cæsarem quicquam peccaui.

* Festus autem volens gratiam præ- 9
stare Iudæis, respondens Paulo, dixit: Vis Ierosolymam ascendere, & ibi de his iu- C dicari apud me?

1 * Φῆστος οὖν ἐπιβὰς τῇ ἐπαρχίᾳ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβη εἰς ἰερουσόλυμα ἀπὸ καισαρείας.

2 * ἐνεφάνισαν δὲ αὐτῷ ὅ τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ πρῶτοι τῶν ἰουδαίων κατὰ τοῦ παύλου, καὶ παρεκάλουν αὐτὸν,

3 * αἰτούμενοι χάριν κατ' αὐτοῦ, ὅπως μεταπέμψηται αὐτὸν εἰς ἰερουσαλήμ, ἐνέδραν ποιοῦντες ἀνελεῖν αὐτὸν κατὰ τὴν ὁδόν.

4 * ὁ μὲν οὖν φῆστος ἀπεκρίθη τηρεῖσθαι τὸν παῦλον ἐν καισαρείᾳ, ἑαυτὸν δὲ μέλλειν ἐν τάχει ἐκπορεύεσθαι.

5 * οἱ οὖν δυνατοὶ ἐν ὑμῖν, φησὶ, συγκαταβάντες, εἴ τι ἐστιν ἐν τῷ ἀνδρὶ τούτῳ ἄτοπον, κατηγορείτωσαν αὐτοῦ.

6 * διατρίψας δὲ ἐν αὐτοῖς ἡμέρας πλείους ἢ ὀκτὼ, καταβὰς εἰς καισάρειαν, τῇ ἐπαύριον καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσε τὸν παῦλον ἀχθῆναι.

7 * ἀφιγμένου δὲ αὐτοῦ, περιέστησαν οἱ ἀπὸ ἰερουσολύμων καταβεβηκότες ἰουδαῖοι, πολλὰ καὶ βαρέα αἰτιώματα φέροντες κατὰ τοῦ παύλου, ἃ οὐκ ἴσχυον ἀποδεῖξαι·

8 * ἀπολογουμένου αὐτοῦ, ὅτι οὔτε εἰς τὸν νόμον τῶν ἰουδαίων, οὔτε εἰς τὸ ἱερὸν, οὔτε εἰς καίσαρά τι ἥμαρτον.

9 * ὁ φῆστος δὲ τοῖς ἰουδαίοις θέλων χάριν καταθέσθαι, ἀποκριθεὶς τῷ παύλῳ εἶπε, θέλεις εἰς ἰερουσόλυμα ἀναβὰς, ἐκεῖ περὶ τούτων κρίνεσθαι ἐπ' ἐμοῦ;

וְנָקְטְלוּנְיָהִי׃ 4 וּפֶסְטוֹס [g]פָּנִי פְּחַגְמָא דְּפָלוֹס [h]סָתְנְטַר בְּקֵסָרְיָא וְאִנָּא [i]מְסַרְהַב אֲנָא [k]דְּאֶחְזוֹק׃
5 אִילֵּין דְּכָיִל דְּאִית בְּכוֹן [l]דְּמָטְיָא בְּאִידֵיכוֹן [m]נֶחְתוּן עִמַּי וְעַל כָּל סַכְלוּתָא אִית בֵּהּ בְּגַבְרָא [n]נְקַטְרְגוּן׃
6 וְכַד הֲוָא חַמְשָׁ [o]יוֹמָתָא תְּמָנְיָא אוֹ עֲסַרְ נְחֵת לְקֵסָרְיָא וְלַיּוֹמָא אֲחָרְנָא יְתֵב עַל [q]בִּימָא וְפַקֵּד [r]דְּנַיְתוּן לְפָלוֹס׃
7 וְכַד אֲתָא [s]חַדְרוּתֵי יְהוּדָיֵא [t]דַּנְחֲתוּמִן אוּרְשְׁלֵם [v]וְרִשְׁנָיֵא [x]סַגִּיאֵא [y]מַיְתִין הֲווֹ בָּהְרֵה אִילֵּין דְּלָא מָשְׁכְּחִין
8 הֲווֹ [z]דְּנַחֲווּן׃ וְכַד פָּלוֹס נָפֵק הֲוָא רְוִיחָא דְּלָא אַסְכֵּל מִדֵּם לָא בְּנָמוֹסָא דִּיהוּדָיֵא וְלָא בְּהֵיכְלָא וְלָא בְּקֵסַר׃
9 פֶּסְטוֹס דִּין מָטֵל דְּצַבֵּא הֲוָא [a]דְּנַרְשָׁא טִיבוּתָא בִּיהוּדָיֵא אֲמַר לַהּ לְפָלוֹס צַבֵּא אֲנָתְ דְּתֵסַק לְאוּרְשְׁלֵם
וְתַמָּן עַל הָלֵּין תֶּחְדִּין קְדָמַי׃

[g] חשיב [h] נטר נצר
[i] סרחב מהר [k] חזק נסע
[l] מטא יכל [m] נחת
[n] קטרג הלשין [o] יום
[q] בים כסא מן לשון ין
[r] אתא [s] חדר סנב נחת
[v] רשא הרשיע [x] קשא
[y] אתא [z] תוא [a] ארשא

10 * Respondit Paulus, & ait, Ad tribunal Cæsaris sto, hîc æquum est me iudicium subire: nihil peccaui in Iihoudæos, sicut & tu nosti.

11 * Quòd si aliquod flagitiũ admisi, aut aliquid dignum morte, mortem non deprecor. sin verò nihil est in me eorum de quibus me accusant, nemo me daturus est illis dono: Cæsaris prouocationes appello.

12 * Tunc Festus collocutus est cum consiliariis suis, & ait, Cæsaris prouocationem appellasti? ad Cæsarem proficiscêris.

Hora IX. feriæ VI. Crucifixionis.

13 * Exactis autem diebus aliquot, descendit Agrippa rex, & Berenice Cæsaream, vt postularent pacem Festi, [vt salutarent Festum].

14 * Quúmque egissent apud eum dies aliquot, renunciauit Festus regi iudicium Pauli, dicens, Vir quidam vinctus relictus est per manus Felicis.

15 * Et quum essem in Ouriſchlem indicarunt mihi de eo principes Sacerdotum, & Seniores Iihoudæorum, efflagitarúntque vt sibi de eo iudicium exequerer.

16 * Illis verò dixi, morem non esse Romanis, dono tradere quempiam interficiendum, donec venerit aduersarius eius, & arguat eum in faciem, detúrque ei locus depromendi Spiritum [rationis reddendæ] contra id de quo reus postulatur.

17 * Quum itaque huc veniſſem absque dilatione, die sequenti sedi pro tribunali, iussíq; ad me adduci hominem.

18 * Adstiterunt autem cum eo delatores eius, nec potuerunt vllam culpam flagitiosam demonstrare aduersus eum, prout arbitratus fueram.

19 * Sed quæstiones quasdam de superstitione ipsorum, habebant aduersus eum, & de quodam Ieschua, qui mortuus est, quem Paulus dicebat viuere.

20 * Et quia non mihi constabat de eiusmodi quæstione, dixeram Paulo, Num vis proficisci ad Ouriſchlem, illícque iudicium subire super istis? 21 * Ipse verò petijt vt seruaretur iudicio Cæsaris: proinde iussi eum seruari quousque mitterem eum ad Cæsarem.

---

10 עָנָא פּוֹלוֹס וְאַמַר עַל בִּימ קָסַר [d] קָאֵם אֲנָא הָרְכָא הוּזְדִק לִי [c] לְמֶתְדָּנוּ לָא מֵדֵם [f] חֲטִית לִיהוּדָיֵא אַיִךְ דָּאף אַנְתְּ
יָדַע אַנְתְּ׃ 11 וְאִן סַכְלוּתָא עֲבִידָא לִי וּמִדֵם [g] דְשַׁוָא [h] לְמוֹתָא [i] מְשְׁתֵאל אֲנָא מֵן מַוּתָא אִן דִּין לַית צַאוּדַי מֵדֵם
מָן הֲלֵין דְּמְקַטְרְגִין לִי לָא אֵנָשׁ יְהֵב לִי לְהוּן [k] מַוהֲבַת [l] בְּגַנְוּתִי דְקָסַר קָרֵא אֲנָא׃
12 הֵידֵין פֶּהְסְטוֹם מֶלֵל עִם בְּנֵי [m] מָלְכֵה וְאַמַר בְּגַן קָסַר [n] קָרֵיתְ לָוֹת קָסַר אָזַל אַנְתְּ׃
דְחֶשַׁע שָׁעִין [o] דְעַרוּבְתָא [p] דַזְקִיפוּתָא סג
13 וְכַד הֲווֹ [c] יוֹמָתָא נְחֵת אַגְרִפּוֹס מַלְכָּא וּבַרְנִיקָא לְקֵסַרְיָא [d] דְנֶשְׁאֵלוּן שְׁלָמֵה דְפֶּהְסְטוֹם׃
14 וְכַד הֲווֹ לָוֹהִי יוֹמָתָא [e] אֶשְׁתַעִי פֶּהְסְטוֹם לְמַלְכָּא [f] דִינֵה דְפוֹלוֹס כַּד אַמַר גַּבְרָא חַד אֶסִירָא [g] אֶשְׁחְבֵק מֶן [h] אִידֵי פִּלְכֵס׃

[a] עֲרַב [b] זְקַף [c] יום
[d] שְׁאַל [e] שַׁעִי סִיפַר
[f] רוּן [g] שְׁבֵק [h] יַד

[a] קוּם [b] רוּן [c] חֲטָאָה
[d] ראוי [e] מוּת [f] שְׁאַל
[g] יַחֵב [h] בְּגַן זְעַק
[i] מֶלְכָּא עִצָּה [k] קְרָא

10 * Dixit autem Paulus, Ad tribunal Cę-
ibi saris sto, †vbi me oportet iudicari: Iudęis
non nocui, sicut tu melius nosti.
11 * Si enim nocui, aut dignum morte
aliquid feci, non recuso mori. si verò ni-
hil est eorum quæ hi accusant mę, nemo
potest me illis donare. Cæsarem ap-
pello.
12 * Tunc Festus cum concilio locutus,
respondit, Cæsarem appellasti? ad Cæ-
sarem ibis.

13 * Et cùm dies aliquot trãsacti essent,
Agrippa rex & Bernice descendẽrũt D
Cæsaream ad salutandum Festum.

14 * Et cùm dies plures ibi demorarentur, Festus regi indicauit de Paulo, dicens, Vir quidam est derelictus à Felice vinctus;
15 * De quo, cùm essem Ierosolymis, adierunt me principes Sacerdotum & Seniores Iudæorum, postulantes aduersus illum damnationem.
16 * Ad quos respondi, Quia non est Romanis consuetudo donare aliquem hominem, prius quàm is qui accusatur præsentes habeat accusatores, locúmque defendendi accipiat ad abluẽda crimina †.
quæ ei obijciũtur.
17 * Cùm ergo huc conuenissent, sine vlla dilatione † sequenti die sedens pro
in tribunali, iussi adduci virum.
18 * De quo cùm stetissent accusatores,
nullam causam deferebant, de quibus
ego suspicabar malum.
19 * Quæstiones verò quasdam de sua superstitione habebant aduersus eum, & de quodam Iesu defuncto quem affirmabat Paulus viuere.
20 * Hæsitans autem ego de huiusmodi quæstione, dicebam si vellet ire Ierosolymam, & ibi iudicari de istis.
21 * Paulo autem appellante vt seruaretur † ad Augusti cognitionem iussi ser-
Augusti cognitioni uari eum, donec mittam eum ad Cæsarem.

10 * εἶπε δὲ ὁ παῦλος, Ἐπὶ τοῦ βήματος καίσαρος ἑστώς εἰμι, οὗ με δεῖ κρίνεσθαι. ἰουδαίοις οὐδὲν ἠδίκησα, ὡς καὶ σὺ κάλλιον ἐπιγινώσκεις.

11 * εἰ μὲν γὰρ ἀδικῶ, καὶ ἄξιον θανάτου πέπραχά τι, οὐ παραιτοῦμαι τὸ ἀποθανεῖν. εἰ δὲ οὐδέν ἐστιν ὧν οὗτοι κατηγοροῦσί μου, οὐδείς με δύναται αὐτοῖς χαρίσασθαι· καίσαρα ἐπικαλοῦμαι.

12 * τότε ὁ φῆστος συλλαλήσας μετὰ τοῦ συμβουλίου, ἀπεκρίθη, καίσαρα ἐπικέκλησαι; ἐπὶ καίσαρα πορεύσῃ.

13 * Ἡμερῶν δὲ διαγενομένων πλειόνων, ἀγρίππας ὁ βασιλεὺς καὶ βερνίκη κατέντησαν εἰς καισάρειαν, ἀσπασόμενοι τὸν φῆστον.

14 * ὡς δὲ πλείους ἡμέρας διέτριβον ἐκεῖ, ὁ φῆστος τῷ βασιλεῖ ἀνέθετο τὰ κατὰ τὸν παῦλον, λέγων, ἀνήρ τις ἐστὶ καταλελειμμένος ὑπὸ φήλικος δέσμιος·

15 * περὶ οὗ, γενομένου μου εἰς ἱεροσόλυμα, ἐνεφάνισάν μοι οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τῶν ἰουδαίων, αἰτούμενοι κατ' αὐτοῦ δίκην.

16 * πρὸς οὓς ἀπεκρίθην, ὅτι οὐκ ἔστιν ἔθος ῥωμαίοις χαρίζεσθαί τινα ἄνθρωπον εἰς ἀπώλειαν, πρὶν ἢ ὁ κατηγορούμενος κατὰ πρόσωπον ἔχοι τοὺς κατηγόρους, τόπον τε ἀπολογίας λάβοι περὶ τοῦ ἐγκλήματος.

17 * συνελθόντων οὖν αὐτῶν ἐνθάδε, ἀναβολὴν μηδεμίαν ποιησάμενος, τῇ ἑξῆς καθίσας ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐκέλευσα ἀχθῆναι τὸν ἄνδρα.

18 * περὶ οὗ σταθέντες οἱ κατήγοροι, οὐδεμίαν αἰτίαν ἐπέφερον ὧν ὑπενόουν ἐγώ·

19 * ζητήματα δέ τινα περὶ τῆς ἰδίας δεισιδαιμονίας εἶχον πρὸς αὐτόν, καὶ περί τινος ἐνετεθνηκότος, ὃν ἔφασκεν ὁ παῦλος ζῆν.

20 * ἀπορούμενος δὲ ἐγὼ εἰς τὴν περὶ τούτου ζήτησιν, ἔλεγον εἰ βούλοιτο πορεύεσθαι εἰς ἱερουσαλὴμ, κἀκεῖ κρίνεσθαι περὶ τούτων.

21 * τοῦ δὲ παύλου ἐπικαλεσαμένου τηρηθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν τοῦ σεβαστοῦ διάγνωσιν, ἐκέλευσα τηρεῖσθαι αὐτόν, ἕως οὗ πέμψω αὐτὸν πρὸς καίσαρα.

---

15 וְכַד הֲוִית בְּאוּרְשְׁלֵם אוֹדְעוּ לִי עֲלוֹהִי רַבֵּי כָּהֲנָא וְקַשִּׁישֵׁא דִיהוּדָיֵא וּבָעוֹ דְּאֶעְבֵּד לְהוֹן דִּינָא מֶנֵּהּ׃
16 וַאֲמַרֵת לְהוֹן דְּלֵית עֲיְדָא לַרְהוּמָיֵא דְּנָהְלִין בְּרַנָּשָׁא מַדְהֲבַת לְקֳטָלָא עַדְמָא דִּנְאַתָּא בְּעַל דִּינֵהּ וְנִכְסִיוּהִי בַּאפּוֹהִי וְנֶהְוֵה לֵהּ אַתְרָא לְמַפַּק בְּרוּחָא עַל מָא דְּמֶהְרְשָׁא׃ 17 וְכַד אֵתִית לְכָא דְּלָא הוֹהֲוָא לְיוֹמָא אַחֲרָנָא יְהֲבֵת עַל בִּים וּפְקֵדֵת דְּנַיְחוּנְוהִי לִי לְגַבְרָא׃ 18 וְקָמוּ עֲמֵהּ קַטְרְגָנוּהִי וְלָא אַשְׁפַּחוּ מִדֵּם כְּרִשְׁיָנָא בִּישָׁא דַּנְחַוִּין עֲלוֹהִי אַיְךְ מָא דְּסַבַּר הֲוִית׃ 19 וְאִטְּמֵא דִּין מִדֵּם מִדֵּם עַל דְּחַלַהְהוֹן אִית הֲוָא לְהוֹן לְוֶהֵוֵה וְעַל יֵשׁוּעַ אֱנָשׁ דְּמִית הוּרָאמַר הֲוָא פּוֹלוֹס דְּחַי הוּ׃ 20 וּמִטֶּל דְּלָא קְאֵם הֲוִית אֲנָא עַל בְּעָתָא דְּהָלֵין אֶמְרֵת הֲוִית לְפוֹלוֹס דֵּאן בָּעָא אִנְתְּ דְּתֵאזַל לְאוּר שְׁלֵם וְתֵמַן תֶּהְדִּין עַל הָלֵין׃ 21 הוּ דִּין בְּעָא דְּנָתְנַטַּר לְדִינֵהּ דְּקֵסַר וּפְקֵדֵת דְּנַהְנְטַר עַדְמָא דֶּאשַׁדְּרִיוּהִי לְוָת קֵסַר׃

---

[1] יַדַּע [2] בְּעָא [3] עָבַד
[4] עיד אוועד [5] נְתַר [6] יַחֵב
[7] אַתָּא [8] כְּסַס הוכיח [9] יְהַב
[10] נְפַק [11] רְשָׁא הרשיע
[12] אֶתֵּי [13] תְּהֵי הוחיר [14] יְתֵב
[15] אֲתָא [16] קוּם [17] מלשינו
[18] רְשָׁעָא הרשיע
[19] ריבות מן לשון ין
[20] מִית [21] קוּם [22] בְּעָא

22 *Dixit autem Agrippa, Velim audire hunc virum. Proinde Festus ait, Cras eum audies.*

23 *Postero itaque die venit Agrippa & Berenice cum multo apparatu, & ingressus est in auditorium cum tribunis & primoribus ciuitatis, & iubente Festo venit Paulus.*

24 *Tum Festus, Agrippa rex, inquit, & omnes viri qui adestis nobiscum, aduersus hunc virum quem videtis, tota gens Iihoudæorum compellauit me in Ourischlem, & hîc, vociferantes non amplius oportere eum viuere.*

25 *Ego verò nihil deprehendi dignum morte eum admisisse: sed quia ipse postulauit seruari iudicio Cæsaris, decreui eum missum iri.*

26 *Cæterùm nescio quid de eo scribam Cæsari: idcirco volui eum sistere coram vobis, & maximè coram te, rex Agrippa, vt inquisitione habita de ipso inueniam quod scribam.*

27 *Non enim oportet nos mittere virum vinctum, cuius non scribamus delictum.*

CAP. XXVI.

1 *POrrò dixit Agrippa Paulo, Permittitur tibi pro teipso verba facere. Tunc Paulus extendit manum suam & deprompsit spiritum, [& reddidit rationem] atque:*

2 *Super omnibus de quibus reus postulor à Iihoudæis, rex Agrippa, de meipso hoc existimo, me beatum esse quòd coram te hodie sim rationem redditurus:*

3 *Maximè quòd te sciam assensum præbere omnibus quæstionibus & Legibus Iihoudæorum: quapropter peto à te vt attento animo me audias.*

4 *Norunt enim & ipsi Iihoudæi, si velint testari, conuersationes meas à pueritia mea, quæ exstiterunt mihi à principio tum in gente mea, tum in Ourischlem.*

5 *Quoniam à longo tempore persuasi sunt de me, sciúntque in illa præcipua disciplina Perischæorum me vixisse.*

6 *Nunc autem ob spem promissionis quæ facta est patribus nostris à Deo sto, & in iudicium vocor.*

---

22 אֲמַר אַגְרִפָּוס צְבָא הֲוִית דֶּאשְׁמְעִיוּהִי לְגַבְרָא הָנָא וּפְתְחִסְטָוס אֲמַר דְּלַמְחָר שָׁמַע אַנְתְּ לֵהּ׃ 23 וַלְיוֹמָא אַחֲרָנָא
אָתָא אַגְרִפָּוס וּבַרְנִיקָא [a]בְּזוּחָא סַגִּיאָא וְעַל לְבֵית [o]דִּינָא עִם [p]כִּילִיַרְכֵּא וְרִישֵׁי דַּמְדִינְתָּא וְפִקַּד פְּחִסְטָוס וְאִתָּא פַּוּלוֹס׃
24 וַאֲמַר פְּחִסְטָוס אַגְרִפָּוס מַלְכָּא וְכֹלְהוֹן גַּבְרָא [r]דְּאִיתַיכוֹן עִמַּן עַל הָנָא גַּבְרָא [s]דְּחָזִין אַנְתּוּן כְּלֵה עַמָּא דִּיהוּדָיֵא
קָבְלַנִי בְּאוּרְשְׁלֵם וְהָרָא כַּד [t]קָעִין וְלָא [u]תוּב [v]וְלָא לְהָנָא [x]דְּנִחָא׃ 25 אֲנָא דִּין [y]אַדְרֶכֶת דְּמֵדֵם [z]וְשָׁוִא [a]לְמַוְתָא
לָא [b]סְעִיר לֵהּ וּכְטֵל דְּהוּ בְּעָא דְּנָתְנָטַר לְדִינֵהּ דְּקֵסַר פָּקֵדֶת [c]דְּנֶשְׁתַּדַּר׃ 26 וְלָא יַדַּע אֲנָא מָנָא [d]אֶכְתּוּב עָלוֹהִי
לָקֵסַר מָטֵל הָנָא [e]צְבִית [f]לְמֵיתֵיהֵהּ קֳדָמֵיכוֹן וְיַתִּירָאִית קֳדָמַיִךְ מַלְכָּא אַגְרִפָּא דְּמָא [g]דַּאשְׁתַּאל דִּינֵהּ אֶשְׁבַּח מָנָא אֶכְתּוּב׃
27 לָא גַיר וָלָא דְּכַד מְשַׁדְּרִינַן גַּבְרָא אֲסִירָא דְּלָא נָכְתּוּב סַכְלוּתֵהּ׃

---

[a] בזוחא גאון [o] רון מן לשון יון
[p] אית יש [q] חָזָא קְעָא
[r] שוב או עוד [s] צריך
[t] חָזָא [u] דרך מצאתי
[v] שָׁוָא ראוי [x] מות
[y] סְעַר עשה [z] שַׁדַּר
[a] כְּתַב [b] אֶבָא
[c] אֵתָא [d] שְׁאַל

22 ‡ Agrippa autem dixit ad Festum, Volebam & ipse hominem audire. Cras, inquit, audies eum.

22 ‡ ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν φῆστον ἔφη, ἐβουλόμην καὶ αὐτὸς τοῦ ἀνθρώπου ἀκοῦσαι. ὁ δὲ, αὔριον, φησίν, ἀκούσῃ αὐτοῦ.

23 ‡ Altera autē die cùm venissent Agrippa & Bernice cum multa ambitione, & introissent in auditorium cum tribunis & viris principalibus ciuitatis, iubente Festo adductus est Paulus.

23 ‡ τῇ οὖν ἐπαύριον ἐλθόντος τοῦ ἀγρίππα καὶ τῆς βερνίκης μετὰ πολλῆς φαντασίας, καὶ εἰσελθόντων εἰς τὸ ἀκροατήριον σύν τε τοῖς χιλιάρχοις, καὶ ἀνδράσι τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, καὶ κελεύσαντος τοῦ φήστου, ἤχθη ὁ παῦλος.

24 ‡ Et dicit Festus, Agrippa rex, & omnes qui simul adestis nobiscum viri, videtis hunc, de quo omnis multitudo Iudæorum interpellauit me Ierosolymis, & hic †petentes & acclamantes non oportere eum viuere amplius.

hominem G

24 ‡ καὶ φησιν ὁ φῆστος, ἀγρίππα βασιλεῦ, καὶ πάντες οἱ συμπαρόντες ἡμῖν ἄνδρες, θεωρεῖτε τοῦτον, περὶ οὗ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν ἰουδαίων ἐνέτυχόν μοι ἔν τε ἱεροσολύμοις καὶ ἐνθάδε, βοῶντες μὴ δεῖν ζῆν αὐτὸν μηκέτι.

25 ‡ Ego verò cōperi nihil dignum morte eum admisisse. Ipso autem hoc appellante ad Augustum, iudicaui mittere.

25 ‡ ἐγὼ δὲ καταλαβόμενος μηδὲν ἄξιον θανάτου αὐτὸν πεπραχέναι· καὶ αὐτοῦ δὲ τούτου ἐπικαλεσαμένου τὸν σεβαστόν, ἔκρινα πέμπειν αὐτόν.

26 ‡ De quo quid certum scribam domino, non habeo. Propter quod produxi eum ad vos, & maximè ad te, rex Agrippa, vt interrogatione facta habeam quid scribam.

26 ‡ περὶ οὗ ἀσφαλές τι γράψαι τῷ κυρίῳ οὐκ ἔχω. διὸ προήγαγον αὐτὸν ἐφ' ὑμᾶς, καὶ μάλιστα ἐπὶ σοῦ, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὅπως τῆς ἀνακρίσεως γενομένης, σχῶ τί γράψαι.

27 ‡ Sine ratione enim mihi videtur, mittere vinctum, & causas eius non significare.

27 ‡ ἄλογον γάρ μοι δοκεῖ, πέμποντα δέσμιον, μὴ καὶ τὰς κατ' αὐτοῦ αἰτίας σημῆναι.

CAP. XXVI.

κϛ'.

1 AGrippa verò ad Paulum ait, Permittitur tibi loqui pro temetipso. Tunc Paulus extenta manu cœpit rationem reddere.

1 ‡ Ἀγρίππας δὲ πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐπιτέπεταί σοι ὑπὲρ σεαυτοῦ λέγειν. τότε ὁ παῦλος ἀπελογεῖτο, ἐκτείνας τὴν χεῖρα·

2 ‡ De omnibus quibus accusor à Iudæis, rex Agrippa, æstimo me beatum, apud te cùm sim defensurus me hodie,

2 ‡ περὶ πάντων ὧν ἐγκαλοῦμαι ὑπὸ ἰουδαίων, βασιλεῦ ἀγρίππα, ἡγημαι ἐμαυτὸν μακάριον, ἐπὶ σοῦ μέλλων ἀπολογεῖσθαι σήμερον,

3 ‡ Maximè te sciente omnes quæ apud Iudæos sunt consuetudines & quæstiones: propter quod obsecro, patienter me audias.

3 ‡ μάλιστα γνώστην ὄντα σε πάντων τῶν κατὰ ἰουδαίους ἐθῶν τε καὶ ζητημάτων. διὸ δέομαί σου, μακροθύμως ἀκοῦσαί μου.

4 ‡ Et quidem vitam meam à iuuentute, quæ ab initio fuit in gente mea in Ierosolymis, nouerunt omnes Iudæi:

4 ‡ τὴν μὲν οὖν βίωσίν μου τὴν ἐκ νεότητος, τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην ἐν τῷ ἔθνει μου ἐν ἱεροσολύμοις, ἴσασι πάντες οἱ ἰουδαῖοι·

5 ‡ Præscientes me ab initio (si velint testimoniū perhibere) quoniam secundum certissimam sectam nostræ religionis vixi Pharisæus.

5 ‡ προγινώσκοντές με ἄνωθεν, ἐὰν θέλωσι μαρτυρεῖν, ὅτι κατὰ τὴν ἀκριβεστάτην αἵρεσιν τῆς ἡμετέρας θρησκείας ἔζησα φαρισαῖος.

6 ‡ Et nunc in spe quæ ad patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus.

6 ‡ καὶ νῦν ἐπ' ἐλπίδι τῆς πρὸς τοὺς πατέρας ἐπαγγελίας γενομένης ὑπὸ τοῦ θεοῦ, ἕστηκα κρινόμενος·

קפלאון כו

27 וְאָמַר אַגְרִפּוֹם לְפוֹלוֹס מַפְסִ לָךְ לְמֵמַלּוֹ עַל אַפַּי נַפְשָׁךְ הֵידִין פּוֹלוֹם פְּשַׁשׁ אִידֵה וְנָפֵק חֲוָא רוּחָא וְאָמַר׃

28 עַל כָּל מָא דְמָתְרֵשָׁא אֲנָא מִן יְהוּדָיֵא מַלְכָא אַגְרִפָּא סָבַר אֲנָא עַל נַפְשִׁי דְטוּבָנָא אֲנָא דְקָדָמַיִךְ יוֹמָנָא נָפֵק אֲנָא רוּחָא׃ 29 יַתִּירָאִית דְיָדַע אֲנָא דַמָּפְס אַנְחְ בְּכֶלְהוֹן וְאִטְמֵא וְנָסוּסָא דִיהוּדָיֵא מֶטֶל הָנָא בָּעֵא אֲנָא מֶנָךְ דַּבְמַגְרַת רוּחָא חָשְׁמַעֲנִי׃ 30 יְדָעִין אֲנוּן גִּיר אַף הֵנוּן יְהוּדָיֵא אִן צְבִין דְנָסְהֲדִין דּוּבְרִי דְמִן טְלִיוּתִי דַהֲוָו לִי מִן שׁוּרְיָא בְּעַמִי וַבְאוּרְשְׁלֵם׃ 31 מֶטֶל דְמִן נוּגְרָא מְפַסְּקִין בִּי וְיָדְעִין דַּבְיוּלְפָנָא רִישָׁיָא דַּפְּרִישֵׁא חַיִּית׃

32 וְהָשָׁא עַל סַבְרָא דְשׁוּרְיָא דַהֲוָא הָוָא לַאֲבָהָתַן מִן אֱלָהָא קָאֵם אֲנָא וּמְתְהְדִין אֲנָא׃

a אֲפַס b רְשָׁא חרשע
c חוס ב d אשרי מן טוב
e יְתַר׳ פּוּס
f ריבוי מן לשון יון
g נְגַר אוך או משך h צְבָא
i סְחִי j וחליבות מן דְבַר
k בעי רוחי בראשית מן שרי
l אוך מן נְגַר m פּוּס או פּיס פתח
n גְלַף o ראשון p חַיָּא

7 * Ad quam ſpem duodecim tribus noſtræ ſperant ſe peruenturas precibus aſſiduis interdiu noctuque: & de hac quidem ſpe reus poſtulor per manus Fihoudæorum rex Agrippa.

8 * Quid? iudicatis non oportere nos credere Deum excitaturum mortuos?

9 * Ego quidem à principio in animum induxeram, contraria multa patrare aduerſus nomen Feſchua Nazareni.

10 * Quod ego etiam egi in Ouriſalem, & Sanctos quamplurimos conieci in carcerem poteſtate quam acceperam à principibus Sacerdotum: quúmque interficerentur nonnulli ex eis, ſuffragabar ijs qui damnabant eos.

11 * Et per omnes ſynagogas ſæuiebam in eos, dum vi eos adigerem ad blaſphemandum nomen Feſchua, & cum furore multo quo replebar aduerſus eos etiam in ciuitates exteras ingrediebar ad perſequendum eos.

12 * Quúmque profectus fuiſſem hac de re ad Darmaſouk cum poteſtate & procuratione principum Sacerdotum:

13 * Media die in via vidi è cælo, ô rex, me circumfulſiſſe, cunctósque qui mecum erant lucem Solis [luce] præſtantioren.

14 * Et omnes cecidimus in terram, atque audiui vocem dicentem mihi Hebraicè, Schouol, Schouol quid me perſequeris? durum eſt tibi calcitrare ad ſtimulos.

15 * Ego verò dixi, Quis es Domine mi? Et Dominus noſter dixit mihi, Ego ſum Feſchua ille Nazarenus quem tu perſequeris.

16 * Subdítque mihi, Sta in pedes tuos, propterea enim apparui tibi vt conſtituam te miniſtrum & teſtem eius rei, nempe quòd me conſpexeris, atque conſpecturus es.

17 * Proinde eripiam te ex populo Fihoudæorum, & ex alijs Gentibus ad quas te ſum miſſurus.

18 * Vt aperias oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & à poteſtate Satanæ ad Deum, vtque recipiant remiſſionem peccatorum & ſortem cum ſanctis per fidem quæ eſt in me.

19 * Idcircò, rex Agrippa, per contumaciam non obſtiti viſioni cæleſti.

---

7 וְעַל חָנָא סַבְרָא תַּרְתַּעְסְרָא שִׁרְבְּטִן מְסַבְּרִן ז דְּנַמְנַע֙ן בְּצָלוֹחָא ב חֲפִיטַתְא דְּאִימָמָא וְדִלֵּלְיָא וַעֲלוֹהִי עַל חָנָא סַבְרָא
8 מָחֲרֵשָׁא אָנָא מִן אִירֵי יְהוּדָיֵא מַלְכָּא אַגְרִפָּא ׃ ד מָנָא ד דִּינִין אַנְחִנָן לָא ג וְלֵא ו דַּנְחַיְמִן ז דַּנְקִים אֱלָהָא ח מִיתֵא ׃
9 אֲנָא גְיוֹר מִן קְדִים ט סָמֵת י כְּרֵעְנִי דְּסַקוּבְלֵא סַגִיאֵא ל אֶסְעִיר לוּקְבֵל שְׁמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ נָצְרָיָא ׃ י הָדָא דְּעָבְדִת
אַף בְּאוּרְשְׁלֵם וְקַדִּישֵׁא סַגִיאֵא מ אַרְמִית בֵּית אֲסִירֵא נ בְּשׁוּלְטָנָא דְּקַבְּלִת מִן רַבִּי כָּהֲנֵא וְכַד מֶתְקַטְּלִין הֲוֹו מָנְהוּן
אֲשְׁתַּוּתְפִת לַאילִין פ דְּחַיְבוּ אִנּוּן ׃ יא וּבְכָל כְּנוּשְׁיָא ס מֶשְׁתַּנַד הֲוִית בְּהוּן כַּד אֲלֵץ הֲוִית דְּנֶהֱוֹון מְגַדְּפִין בְּשְׁמֵהּ
דְּיֵשׁוּעַ ר וַבְּרוֹגְזָא סַגִיאָא דַּמֵּל הֲוִית עֲלֵיהוּן אַף לְמִדְנַיָתָא אַחֲרְנַיָתָא נָפֵק הֲוִית לְמֶרְדַּף אִנּוּן ׃
12 וְכַד אָזֵל הֲוִית מָטֵל הָדָא לְדַרְמַסוּק בְּשׁוּלְטָנָא וּבְמָפְסָנוּתָא דְּרַבֵּי כָּהֲנֵא ׃

a מַנַע חגיע a צָלַח
b חֲפַט שהיו תמיד
c רְשָׁא הרשיע d רוץ
e ראוי f חַיְמַן g קוּם
h מות i סום k רָעָא
l סְעַר עשה m דְּמָא השליך
n שָׁלַט o שְׁתַף חסכים
p חוב q שְׁבַר הגיד r רְגַז

In quã

*†In qua duodecim tribus noſtræ nocte & die deſeruientes, ſperant deuenire. De qua ſpe accuſor à Iudæis, rex.

*Quid incredibile iudicatur apud vos, ſi Deus mortuos ſuſcitat?

æſtimaueram

*Et ego quidem †exiſtimaueram, me aduerſus nomen Ieſu Nazareni debere multa contraria agere.

Supr. 8. 2. 3. 9. 2. 22. 2. 4

*Quod & feci Ieroſolymis, & multos ſanctorum ego in carceribus incluſi, à principibus Sacerdotum poteſtate acceptа: & cùm occiderentur, detuli ſententiam.

*Et per omnes ſynagogas frequenter puniens eos, compellebam blaſphemare: & amplius inſaniens in eos, perſequebar vſque in exteras ciuitates.

Supr. 9. a. 3.

*In quibus dum irem Damaſcum cum poteſtate & permiſſu principum Sacerdotum:

Supr. 9. a. 3. 12. b. 9.

*Die media, in via vidi, rex, de cælo ſupra ſplendorem Solis circumfulſiſſe me lumen, & eos qui mecum ſimul erant.

*Omnésque nos cùm decidiſſemus in terram, audiui vocem lóquẽtem mihi Hebraica lingua: Saule, Saule, quid me perſequeris? durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.

Nazarenus

*Ego autem dixi, Quis es Domine? Dominus autem dixit, Ego ſum Ieſus†, quem tu perſequeris.

*Sed exurge & ſta ſupra pedes tuos: ad hoc enim apparui tibi, vt conſtituam te miniſtrum & teſtem eorum quæ vidiſti, & eorum quibus apparebo tibi,

populo

*Eripiens te de †populis & gentibus in quas nunc ego mitto te,

*Aperire oculos eorum, vt conuertantur à tenebris ad lucem, & de poteſtate Satanæ ad Deum, vt accipiant remiſſionem peccatorum, & ſortem inter ſanctos per fidem quæ eſt in me.

*Vnde rex Agrippa, non fui incredulus cæleſti viſioni:

7 *εἰς ὃ τὸ δωδεκάφυλον ἡμῶν ἐν ἐκτενείᾳ νύκτα καὶ ἡμέραν λατρεῦον ἐλπίζει καταντῆσαι. περὶ ἧς ἐλπίδος ἐγκαλοῦμαι, βασιλεῦ ἀγρίππα, ὑπὸ Ἰουδαίων.

8 *τί ἄπιστον κρίνεται παρ' ὑμῖν, εἰ ὁ θεὸς νεκροὺς ἐγείρει;

9 *ἐγὼ μὲν οὖν ἔδοξα ἐμαυτῷ πρὸς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου δεῖν πολλὰ ἐναντία πρᾶξαι.

10 *ὃ καὶ ἐποίησα ἐν Ἰερουσαλήμ, καὶ πολλοὺς τῶν ἁγίων ἐγὼ ἐν φυλακαῖς κατέκλεισα, τὴν παρὰ τῶν ἀρχιερέων ἐξουσίαν λαβών· ἀναιρουμένων τε αὐτῶν, κατήνεγκα ψῆφον.

11 *καὶ κατὰ πάσας τὰς συναγωγὰς πολλάκις τιμωρῶν αὐτοὺς, ἠνάγκαζον βλασφημεῖν. περισσῶς τε ἐμμαινόμενος αὐτοῖς, ἐδίωκον ἕως καὶ εἰς τὰς ἔξω πόλεις.

12 *ἐν οἷς καὶ πορευόμενος εἰς τὴν Δαμασκὸν μετ' ἐξουσίας καὶ ἐπιτροπῆς τῆς παρὰ τῶν ἀρχιερέων,

13 *ἡμέρας μέσης, κύριε, τὴν ὁδὸν εἶδον, βασιλεῦ, οὐρανόθεν ὑπὲρ τὴν λαμπρότητα τοῦ ἡλίου, περιλάμψαν με φῶς καὶ τοὺς σὺν ἐμοὶ πορευομένους.

14 *πάντων δὲ καταπεσόντων ἡμῶν εἰς τὴν γῆν, ἤκουσα φωνὴν λαλοῦσαν πρός με, καὶ λέγουσαν τῇ Ἑβραΐδι διαλέκτῳ, Σαοὺλ Σαοὺλ, τί με διώκεις; σκληρόν σοι πρὸς κέντρα λακτίζειν.

15 *ἐγὼ δὲ εἶπον, τίς εἶ κύριε; ὁ δὲ εἶπεν, ἐγώ εἰμι Ἰησοῦς ὃν σὺ διώκεις.

16 *ἀλλὰ ἀνάστηθι, καὶ στῆθι ἐπὶ τοὺς πόδας σου· εἰς τοῦτο γὰρ ὤφθην σοι προχειρίσασθαί σε ὑπηρέτην καὶ μάρτυρα ὧν τε εἶδες, ὧν τε ὀφθήσομαί σοι·

17 *ἐξαιρούμενός σε ἐκ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐθνῶν, εἰς οὓς ἐγώ σε ἀποστέλλω,

18 *ἀνοῖξαι ὀφθαλμοὺς αὐτῶν, τοῦ ἐπιστρέψαι ἀπὸ σκότους εἰς φῶς, καὶ τῆς ἐξουσίας τοῦ Σατανᾶ ἐπὶ τὸν θεὸν, τοῦ λαβεῖν αὐτοὺς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ κλῆρον ἐν τοῖς ἡγιασμένοις, πίστει τῇ εἰς ἐμέ.

19 *ὅθεν, βασιλεῦ ἀγρίππα, οὐκ ἐγενόμην ἀπειθὴς τῇ οὐρανίῳ ὀπτασίᾳ·

---

13 בְּפֶלְגֵה דְיוֹמָא בְּאוֹרְחָא חֲזִית מִן שְׁמַיָּא אוֹ מַלְכָּא דַּאזֵלֶג עֲלַי וְעַל כָּל דְּעַמִּי הֲוֵו נוּהֲרָא דְמְיַתַּר מִן שִׁמְשָׁא׃
14 וְנְפַלַן כֻּלַּן עַל אַרְעָא וְשָׁמְעֵת קָלָא כַּד אָמַר לִי עֶבְרָעִית שָׁאוּל שָׁאוּל מָנָא רָדֵף אַנְתְּ לִי קְשֵׁא הוּ לָךְ לְמִבְעָט
15 לְעוּקְמָא׃ וַאֲנָא אֶמְרֵת מַן אָנְתְּ מָרִי וּמָרֵן אֱמַר לִי אֲנָא הוּ יֵשׁוּעַ נָצְרָיָא דַאנְתְּ רָדֵף אַנְתְּ׃ 16 וְאֲמַר לִי קוּם עַל
רַגְלַיִךְ מְטוֹל הָדָא הוּ גְיר אֶתְחֲזִית לָךְ דַּאקִימָךְ מְשַׁמְּשָׁנָא וְסָהֲדָא דְמִלְּהֵם דַּחֲזַיְתָנִי וְדַעֲתִיד אַנְתְּ דְּאֶתְחֲזִינִי׃
17 וְאַפְצָיךְ מִן עַמָּא דִיהוּדָיֵא וּמִן עַמְמֵא דַּלְוָהֵין מְשַׁדַּר אֲנָא לָךְ׃ 18 דְּתִפְתַּח עֵינֵיהוֹן צַיִךְ דְּנֶהְפְּכוּן
מִן חֶשׁוּכָא לְנַהִירָא וּמִן שׁוּלְטָנֵהּ דְּסָטָנָא לְוָת אֱלָהָא וְנִקְבְּלוּן שׁוּבְקָן חַטָהֵא וּפָסָא עִם קַדִּישֵׁא בְּהַימָנוּתָא דְבִי׃
19 מְטוֹל הָנָא מַלְכָּא אַגְרִפָּא לָא קְמֵת בְּחֶרְיָנָא לְוִקְבַל חֶזְוָא שְׁמַיָּנָא׃

---

a יתר בְּעֵט
b עוקמא עקימות אֲמַר
c חזא קום שְׁמֵשׁ
d חזא כְּצָא פרח
e פתח חפך לוזר
f פסא גזל חיזן
g קום חרא מחלוקת

20 ✻ Sed prædicaui primùm ijs qui erant in Darmasouk, & ijs qui in Ourischlem, ac per omnes pagos Jihoudææ, atque adeò Gentibus prædicaui, vt pœnitentiam agerent & conuerterentur ad Deum, facerémtque opera digna pœnitentiâ.

21 ✻ Horum autem causa prehenderunt me Jihoudæi in templo, & studebant me interimere.

22 ✻ Sed opem tulit mihi Deus ad hunc vsq; diem: & ecce sto, testimoniúmque perhibeo tum paruis tum magnis, quum nihil præter Mousche & Prophetas dicam, sed ea quæ ipsi prædixerunt ventura:

23 ✻ Nempe passurum Meschicho, futurúmq; primitias resurrectionis à mortuis, & prædicaturum lucem huic populo & Gentibus.

Dominica v. post Pentecosten.

24 ✻ Quúmque ita rationem redderet Paulus, exclamauit Festus alta voce, Insanis Paule, multæ literæ efficiunt vt insanias.

25 ✻ Dixit ei Paulus, Non insanio victorioſe Feste, sed verba veritatis & rectitudinis eloquor.

26 ✻ Quinetiam rex Agrippa horum est maximè gnarus, quòd sint huiusmodi; & ideò apertè coram eo loquor, quippe qui putem ne vnam quidem harum rerum latére ipsum, quum in abdito actæ non sint.

27 ✻ Credis, Rex Agrippa, prophetis? scio te credere.

28 ✻ Dixit ei rex Agrippa, Minimo negotio persuaderes mihi vt fierem Christianus.

29 ✻ Tum Paulus dixit, Optarim à Deo vt minimo maximóque negotio non tu solùm, sed etiam omnes qui audiunt me hodie, euasissent mei similes præter hæc vincula.

30 ✻ Surrexit autem rex, ac præses, & Berenice, ijque qui sederant cum eis.

31 ✻ Quúmque illinc discessissent, colloquebantur alij ad alios ac dicebant, Nihil dignum morte aut vinculis egit vir iste.

32 ✻ Dixit autem Agrippa Festo, Poterat vir iste dimitti nisi prouocationem Cæsaris appellasset.

---

20 אֶלָּא [i] אַכְרִיז מִן לְקוּדְמִין לְהָנוּן דַּבְּדַרְמַסוּק וְלָהָנוּן דַּבְּאוּרְשְׁלֵם וְדִבְכָלְהֵין קוּרְיָא דִיהוּד וְאַף לְעַמְמֵא אַכְרִיז [k]
דְנֵיחוּבִין [l] וְנֶהְפְּנוּן לְוָת אֱלָהָא וְנֶעְבְּדִין עֲבַדָא [m] דְשָׁוִין לַחֲיוּתָא ׃
21 וְעַל אַפֵּי הָלֵין [n] אֶחַדוּנִי יְהוּדָיֵא בְּהַיְכְלָא [o] וְצַבִּין
הָווּ [p] לְמֶקְטָלַנִי׃ 22 עַדְרַנִי דֵין [q] אֱלָהָא עַדְמָא לְיוֹמָא הָנָא וְהָא [r] קָאֵם אֲנָא [s] וְסַסָּהֵד אֲנָא [t] לְזְעוּרָא וְלָרַבָּא כַּד מְדֻם
לְבַר מִן מוֹשֶׁא וְנְבִיֵא לָא אָמַר אֲנָא אֶלָּא אִילֵין דְהֵנוּן אֲמַרוּ דַּעֲתִידִין [u] דְנֶהְוִין ׃
23 דְנֶחַשׁ מְשִׁיחָא וְדִנֶהֱוֵא [v] רֵישָׁיתָא [w] דְקָיְמָתָא דְמִן בֵּית [x] מֵיתֵא וְדַעֲתִיד [y] דְנַכְרֵז נוּהָרָא לְעַמָא וְלַעַמְמֵא ׃
24 וְכַד הָכְנָא נָפֵק הָוָא פּוֹלוֹס רוּחָא קָעָא פָּהְסְטוֹס
25 אֲמַר לֵה פּוֹלוֹס לָא שְׁנִית נַצִיחָא פָּהְסְטוֹס

[i] כְּרֵז [x] תּוּב שׁוּב
[y] שׁרָאוּם לְתְשׁוּבָה
[z] עַל אַפֵּי בְּעִבּוּר [a] אֲחַךְ
[b] וְצִבִּין [c] קְטַל הרג
[d] עֲדַר עזר [e] קוּם
[f] סְהַד עֵד [g] לְקַטַנִים
[h] חֲזָא [i] חֲשַׁשׁ [k] רִישׁ
[l] קוּם [m] מוֹת [n] כְּרֵז
[o] חג השבועות מן לשון יון

Supr. 9. d. 20. c. 28.13.c. 14.14.21

20 * Sed his qui sunt Damasci primùm, & Ierosolymis, & in omnem regionem Iudææ,& Gentibus annuntiabam vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, digna pœnitentiæ opera facientes.

20 * ἀλλὰ τοῖς ἐν Δαμασκῷ πρῶτον καὶ Ἱεροσολύμοις, εἰς πᾶσάν τε τὴν χώραν τῆς Ἰουδαίας, καὶ τοῖς ἔθνεσιν ἀπήγγελλον μετανοεῖν, καὶ ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν θεὸν, ἄξια τῆς μετανοίας ἔργα πράσσοντας.

Sup. 21. f. 32.

21 * Hac ex causa me Iudei,cùm essem in templo, comprehensum tentabant, volentes me interficere.

21 * ἕνεκα τούτων με οἱ Ἰουδαῖοι συλλαβόμενοι ἐν τῷ ἱερῷ, ἐπειρῶντο διαχειρίσασθαι.

22 * Auxilio autem adiutus Dei, vsque in hodiernum diem sto, testificans minori atque maiori, nihil extra dicens quàm ea quæ Prophetæ locuti sunt futura esse, & Moyses:

22 * ἐπικουρίας οὖν τυχὼν τῆς ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἕστηκα, μαρτυρόμενος μικρῷ τε καὶ μεγάλῳ, οὐδὲν ἐκτὸς λέγων ὧν τε οἱ προφῆται ἐλάλησαν μελλόντων γίνεσθαι, καὶ Μωσῆς,

23 * Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum, lumen annuntiaturus est populo & Gentibus.

23 * εἰ παθητὸς ὁ χριστὸς, εἰ πρῶτος ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν φῶς μέλλει καταγγέλλειν τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἔθνεσι.

24 * Haec loquente eo, & rationem reddente, Festus magna voce dixit, Insanis Paule: multæ te literæ ad insaniam conuertunt.

24 * Ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἀπολογουμένου, ὁ Φῆστος μεγάλῃ τῇ φωνῇ ἔφη, μαίνῃ Παῦλε, τὰ πολλά σε γράμματα εἰς μανίαν περιτρέπει.

25 * Et Paulus: Non insanio,inquit,optime Feste: sed veritatis & sobrietatis verba eloquor.

25 * Οὐ μαίνομαι, φησὶ, κράτιστε Φῆστε, ἀλλ' ἀληθείας καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθέγγομαι.

26 * Scit enim de his rex ad quem & constanter eloquor. latère enim eum nihil horum arbitror. Neque enim in angulo quicquam horum gestum est.

26 * Ἐπίσταται γὰρ περὶ τούτων ὁ βασιλεὺς, πρὸς ὃν καὶ παρρησιαζόμενος λαλῶ· λανθάνειν γὰρ αὐτόν τι τούτων οὐ πείθομαι. οὐδὲ γὰρ ἐν γωνίᾳ πεπραγμένον τοῦτο ἐστί.

27 * Credis rex Agrippa prophetis? Scio quia credis.

27 * πιστεύεις βασιλεῦ ἀγρίππα τοῖς προφήταις; οἶδα ὅτι πιστεύεις.

28 * Agrippa autem ad Paulum: In modico suades me Christianum fieri. G

28 * ὁ δὲ ἀγρίππας πρὸς τὸν παῦλον ἔφη, ἐν ὀλίγῳ με πείθεις χριστιανὸν ποιεῖν.

29 * Et Paulus: Opto apud Deum, & in modico, & in magno; non tantùm te, sed etiam omnes qui audiunt me hodie, fieri tales, qualis & ego sum,exceptis vinculis his.

29 * ὁ δὲ παῦλος εἶπεν, εὐξαίμην ἂν τῷ θεῷ, καὶ ἐν ὀλίγῳ καὶ ἐν πολλῷ οὐ μόνον σὲ, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς ἀκούοντάς μου σήμερον, γενέσθαι τοιούτους οἵοιος κἀγώ εἰμι, παρεκτὸς τῶν δεσμῶν τούτων.

30 * Et exurrexit rex, & præses, & Bernice, & qui assidebant eis.

30 * καὶ ταῦτα εἰπόντος αὐτοῦ, ἀνέστη ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ ἡγεμὼν, τή τε Βερνίκη, καὶ οἱ συγκαθήμενοι αὐτοῖς.

31 * Et cùm secessissent,loquebantur ad inuicem, dicentes,Quia nihil morte aut vinculis dignum quid † fecit homo iste.

facit

31 * καὶ ἀναχωρήσαντες ἐλάλουν πρὸς ἀλλήλους, λέγοντες, ὅτι οὐδὲν θανάτου ἄξιον ἢ δεσμῶν πράσσει ὁ ἄνθρωπος οὗτος.

32 * Agrippa autem Festo dixit, Dimitti poterat homo hic, si non appellasset Cæsarem.

32 * ἀγρίππας δὲ τῷ φήστῳ ἔφη, ἀπολελύσθαι ἠδύνατο ὁ ἄνθρωπος οὗτος, εἰ μὴ ἐπεκέκλητο καίσαρα.

---

* דברי אמת ᵍ תְּקַן ʰ יַתֵּר
ⁱ מַלֵּל ʲ טָעָא לָא הזכיר
ᵏ טְשָׁא סהר ˡ סָעַר עשה
ᵐ חֵימִין ⁿ כָּס פחז
ᵒ משיחיי כן לשון יון
ᵖ יוֹם ᵠ כמו אני
ʳ נצב מן לשון יון
ˢ יָתֵב ישב ᵗ פְּרַק סור
ᵘ מְרֵם מדעם ᵛ שָׁוֵא ראוי

אֶלָּא ᶠ מָרַי שְׁרָרָא ᵍ וְתַקְנוּתָא מְמַלֵּל אֲנָא׃ ²⁶ וְאַף מַלְכָּא אַגְרִיפּוֹס ʰ יַתִּירָאִית יְדַע עֲלַיהוֹן דְּהָלֵין וּמֶטַל הָנָא עִין בְּגֵלָא
מְמַלֵּל אֲנָא קְדָמוֹהִי מֶטַל דַּחֲדָא מִן הָלֵין ⁱ מָלֵא לָא סָבַר אֲנָא ᵏ דְּטַעֲיָן לֵהּ דְּלָא הָוָא ˡ בְּטוּשְׁיָא ᵐ סְעִירָן׃
²⁷ מְהַימֵן אַנְתְּ מַלְכָּא אַגְרִפָּא לַנְבִיָא יָדַע אֲנָא ᵐ דַּמְהֵימֵן אַנְתְּ׃ ²⁸ אֲמַר לֵהּ מַלְכָּא אַגְרִפָּס בְּקָלִיל מֵרֵם ᵒ מְפִים
אַנְתְּ לִי דְּאַהְוֵא ᵖ כְּרִסְטְיָנָא׃ ²⁹ וּפוֹלוֹס אֲמַר בָּעֵא הֲוִית מִן אֱלָהָא בְּקָלִיל וּבְסַגִי לָא הָוָא לָךְ בְּלְחוֹד אֶלָּא אַף לְכֹלְהוֹן
דְּשָׁמְעִין לִי ᵠ יוֹמָנָא ʳ דְּנֵהֲווֹן ˢ אַכְוָתִי לְבַר מִן אֲסוּרָא הָלֵין׃ ³⁰ וְקָם לֵהּ מַלְכָּא ˢ וְהִגְמוֹנָא וּבְרְנִיקָא וְאִילֵין ˢ דְּיָתְבִין הָווּ
עֲמְהוֹן׃ ³¹ וְכַד ᵗ פְּרָקוּ מִן תַּפְנָן מְמַלְלִין הָווּ חַד עִם חַד וְאָמְרִין ᵘ דְּמֵרֵם ᵛ דְּשָׁוֵא לְמוֹתָא וְלַאסוּרָא לָא עָבַד גַּבְרָא הָנָא׃
³² וַאֲמַר אַגְרִפָּס לְפֶסְטוֹס מָשְׁכַּח הָוָא גַּבְרָא הָנָא דְּנָשְׁתְּרָא אִלּוּ בְּגֵן קֵסַר לָא קְרָא׃

CAP. XXVII.

1 *DEcreuit itaque de eo Festus ipsum mis-
sum iri ad Cæsarem in Italiam, proinde
tradidit Paulum, & alios vinctos cum eo,
viro cuidam Centurioni ex cohorte Augusta,
cui nomen erat Julius.*

2 ** Quúmque nauigandum esset, venimus
in nauigium quod erat ex Adramanto ciui-
tate, & profecturum erat ad regionem Asiæ:
ingressus autem fuerat nauigium nobiscum
Aristarchus Macedo ex Thessalonica vrbe.*

3 ** Postero autem die peruenimus Tzaidon:
& visus est Centurio misericordia erga Pau-
lum, eique permisit vt proficisceretur ad ami-
cos suos, atque respiraret.*

4 ** Illinc porrò abnauigauimus, & quoniam
venti erant contrarij, sublegimus Cyprum.*

5 ** Et traiecimus mare Ciliciæ, & Pam-
phyliæ, ac deuenimus Myram vrbem Lyciæ.*

6 ** Nactúsque illic Centurio nauem ex Ale-
xandria proficiscentem in Italiam, imposuit
nos in eam.*

7 ** Et quia grauiter nauigatum fuerat plu-
rimis diebus, vt vix peruenissemus secun-
dum Kaindum insulam, quoniámque non per-
mittebat ventus vt rectà proficisceremur,
sublegimus Cretam eregione Salamoune vr-
bis.*

8 ** Quúmque vix præternauigaremus, per-
uenimus ad locum qui vocatur Portus pul-
chri.*

Dominica VI. post Pentecosten.

9 ** Erat autem ei propinqua ciuitas nomine
Lasia, vbi egimus multum temporis ad hunc
vsque diem, quo iam præterierat dies ieiunij
Jihoudæorũ, ita vt periculosum esset aliquem
sulcare mare: proinde consilium eis dabat
Paulus.*

10 ** Et dicebat, Viri, video cum oppressione et
inopia multa futuram nauigationem nostram,
non solùm oneris nauis nostræ, sed etiam ani-
marum [vitarum] nostrarum.*

11 ** Centurio autem gubernatorem & domi-
num nauis [nauclerum] potius audiebat, quàm
sermones Pauli.*

קפלאון כז

1 וּפְקַד עֲלַוהִי פֶּהְסְטוֹס דְּנֶשְׁתַּדַּר לְוָת קֶסַר לְאִיטַלְיָא וְאַשְׁלְמֵהּ לְפַוְלוֹס וְלַאסִירֵא אַחֲרֵנָא עַמֵּהּ לְגַבְרָא חַד קֶנְטְרוֹנָא
מִן אָסְפִּיר דְּבַסְטָא רַשְׁמֵהּ הֲוָא יוּלְיוֹס: 2 וְכַד חָוֵת דְּנֶרְדָא נְחֵתַן לְאַלְפָא דְאִיתָיהּ מֵן אַדְרַמַנְטוֹם מְרִינְתָא וְאָזְלָא
חָוֵת לְאַתְרָא דְּאַסְיָא וְעַל הֲוָא עַמַּן לְאַלְפָא אַרִסְטַרְכוֹס מַקְדוֹנָיָא דְּמִן תְּסַלוֹנִיקָא מְדִינְתָא: 3 וַלְיוֹמָא אֲחֶרְנָא
לְמַטִין לְצַיְדִן וְאִתְחַשַּׁח קֶנְטְרוֹנָא בְּמַרְחֲמָנוּתָא לְוָת פּוּלוֹס וְאַפֶּם לֵהּ דְּנַאזַל לְוָת רַחֲמוּהִי וְנֶתְחְנִיחַ:
4 וּמִן תַּמָּן רְדִין וּמְטַל דְּרוּחָא סַקוּבְלָן הֲוִי אֶתְכְּרִכִן עַל קוּפְרוֹס: 5 וַעֲבַרִן יַמָּא דְקִילִיקְיָא וְדַפַּמְפוּלְיָא וּמַטִין
לְמוּרָא מְדִינְתָא דְלוּקְיָא: 6 וְאַשְׁכַּח תַּמָּן קֶנְטְרוֹנָא אֶלְפָא מִן אַלֶכְסַנְדְּרִיָא דְּאָזְלָא הָוֵת לְאִיטַלְיָא וְאוֹתֲבָן בָּהּ:

שר מאה גדוד מן לשון יון
רָבָא נָחֵת לספינה
נָטָא הגיע חָשַׁח
רְחֵם נחן רשות אֲזַל
נוחא רְדָא
חָוָא כְּרֵךְ
ומשא ספינה יְתֵב

CAP. XXVII.

VT autem iudicatum est nauigare eum in Italiam,& tradi Paulum cum reliquis custodijs Centurioni nomine Iulio cohortis Augustæ:

1. Cor. 11.f. 25. incipiente †incipiētes

Ascendentes nauem Adramytenam nauigare circa Asiæ loca, sustulimus, perseuerante nobiscum Aristarcho Macedone Thessalonicensi.

Sequente autem die deuenimus Sidonem. Humanè autem tractans Iulius Paulum, permisit ad amicos ire, & curam sui agere.

Et inde cùm sustulissemus, subnauigauimus Cyprum: propterea quòd essent venti contrarij.

Et pelagus Ciliciæ & Pamphyliæ nauigantes, venimus Lystram, quæ est Lyciæ.

Et ibi inueniens Centurio nauem Alexandrinam nauigantem in Italiam; transposuit nos in eam:

Et cùm multis diebus tardè nauigaremus, & vix deuenissemus contra Gnidum prohibente nos vento, adnauigauimus Cretæ iuxta Salmonem:

Et vix iuxtà nauigantes, venimus in locum quendam qui vocatur Boni-portus, cui iuxtà erat ciuitas Thalassa.

MVLTO autem tempore peracto, & cùm iam non esset tuta nauigatio, eò quòd ieiunium iam præterijsset, consolabatur †Paulus,

act. Dicens eis, Viri, video quoniam cum iniuria & multo damno non solùm oneris & nauis, sed etiam animarum nostrarum incipit esse nauigatio:

Centurio autem gubernatori & nauclero magis credebat, quàm his quæ à Paulo dicebantur.

κζ.

1 Ὡς δὲ ἐκρίθη τοῦ ἀποπλεῖν ἡμᾶς εἰς τὴν Ἰταλίαν, παρεδίδουν τόν τε παῦλον καί τινας ἑτέρους δεσμώτας ἑκατοντάρχῃ, ὀνόματι ἰουλίῳ, σπείρης σεβαστῆς.

2 ἐπιβάντες δὲ πλοίῳ ἀδραμυττηνῷ, μέλλοντες πλεῖν τοὺς κατὰ τὴν ἀσίαν τόπους, ἀνήχθημεν, ὄντος σὺν ἡμῖν ἀριστάρχου μακεδόνος θεσσαλονικέως.

3 τῇ ἑτέρᾳ κατήχθημεν εἰς σιδῶνα. φιλανθρώπως τε ὁ ἰούλιος τῷ παύλῳ χρησάμενος ἐπέτρεψε πρὸς τοὺς φίλους πορευθέντα, ἐπιμελείας τυχεῖν.

4 κἀκεῖθεν ἀναχθέντες ὑπεπλεύσαμεν τὴν κύπρον, διὰ τὸ τοὺς ἀνέμους εἶναι ἐναντίους.

5 τό, τε πέλαγος τὸ κατὰ τὴν κιλικίαν καὶ παμφυλίαν διαπλεύσαντες, κατήχθημεν εἰς μύρα τῆς λυκίας.

6 κἀκεῖ εὑρὼν ὁ ἑκατόνταρχος πλοῖον ἀλεξανδρῖνον πλέον εἰς τὴν ἰταλίαν, ἐνεβίβασεν ἡμᾶς εἰς αὐτό.

7 ἐν ἱκαναῖς δὲ ἡμέραις βραδυπλοοῦντες, καὶ μόλις γενόμενοι κατὰ τὴν κνίδον, μὴ προσεῶντος ἡμᾶς τοῦ ἀνέμου, ὑπεπλεύσαμεν τὴν κρήτην κατὰ σαλμώνην.

8 μόλις τε παραλεγόμενοι αὐτὴν, ἤλθομεν εἰς τόπον τινὰ καλούμενον καλοὺς λιμένας, ᾧ ἐγγὺς ἦν πόλις λασαία.

9 Ἱκανοῦ δὲ χρόνου διαγενομένου, καὶ ὄντος ἤδη ἐπισφαλοῦς τοῦ πλοὸς, διὰ τὸ καὶ τὴν νηστείαν ἤδη παρεληλυθέναι, παρῄνει ὁ παῦλος.

10 λέγων αὐτοῖς, ἄνδρες, θεωρῶ ὅτι μετὰ ὕβρεως καὶ πολλῆς ζημίας οὐ μόνον τοῦ φορτίου καὶ τοῦ πλοίου, ἀλλὰ καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν μέλλειν ἔσεσθαι τὸν πλοῦν.

11 ὁ δὲ ἑκατόνταρχος τῷ κυβερνήτῃ καὶ τῷ ναυκλήρῳ ἐπείθετο μᾶλλον, ἢ τοῖς ὑπὸ τοῦ παύλου λεγομένοις.

---

7 וּמֶטֶל דְּיוּקִירָאִית רָדְיָא הָוֹת לְיוֹמָתָא סַגִּיאָא לְמִחְסַן מַטִּין לְוִקְבַל קַיְנְדוֹם גָּזְרְתָא וּמֶטֶל דְּלָא שָׁבְקָא הָוֹת רוּחָא דְּנָאזַל תְּרֵיצָאִית אֶתְכְּרֵכָן עַל קְרֵטָא לְוִקְבַל סַלְמוֹנָא מְרִינְתָא׃ 8 וְלַמַחְסַן כַּד רַדִינַן חָדְרִיהּ מַטִּין לְרוּכְתָא וּמִתְקְרְיָא לְמֵאנָא שַׁפִּירָא׃ דְּתַר בְּשַׁנָּא רו וְכָתַר פָּנְטִיקוֹסְטִי סח

9 וְקְרִיבָא הָוֹת לָהּ מְרִינְתָא רַשְׁמָה לַאסְיָא וְהָוִין חַמָּן זַבְנָא סַגִּיאָא עַדְמָא לְיוֹמָא דְּעָבַר אַף יוֹמָא דְּצוֹמָא דִּיהוּדָיֵא וְהָוָא לֵהּ קְנְטָא וְנָדֵא אֱנָשׁ בִּיסָא וּמַלֵּךְ הָוָא לְהוֹן פּוּלוֹם׃ 10 וְאָמַר גַּבְרָא חֲזֵא אֲנָא דִּבְאוּלָצָנָא וְבְחוּמְרָנָא סַגִּיאָא הָוְיָא מַרְדִּיתַן לַן בְּלְחוֹד דְּמָוּבְלָהּ דְּאַלְפַּן אֶלָּא אַף דְּנַפְשָׁתַן דִּילַן׃ 11 קְנְטוּרוֹנָא דַּיִן לְקוּבֶרְנִטָא וְלָמָרָה דְּאַלְפָא שָׁמַע הָוָא יַתִּיר מִן מַלּוֹהִי דְּפוּלוֹם׃

---

a יקר b רדא c מגיעים d לנגד e אל f אזל g תרץ h כרך i כמעט שלא k רדא l סביבות ה׳ למקום m קרא n למאנא חוף ס׳ לשון יון p הוא q זמן r יום s צום t קנט סור וקנטא סבבה u רדא v ויעץ w אלץ

12 * Et quia commodus non erat portus ad hybernandum in eo hyeme, plurimi nostrorum volebant illinc vela facere, vt si quo modo possent, hybernarent in portu quodam qui erat Cretæ, vocabatúrque Phonix, & spectabat Austrum versus.

13 * Quum autem perflaret ventus Australis, putarénque se quasi voluntatem suam consecutos, nauigabamus circa Cretam.

14 * Sed non multo post impegit in nos flatus turbinis qui vocatur Touphaunicous Euraclidon [Turbulentus Euro Aquilo].

15 * Proinde abrepta est nauis, nec potuit obsistere vento, itaque eius manui [potestati] dati sumus.

16 * Et quum præterissemus insulam quandam quæ vocatur Kouro, vix potuimus prehendere scapham.

17 * Ea verò sublata, cingebamus & dirigebamus nauim: & quia timebamus ne fortè incideret in Syrtim maris, submisimus antennam, & ita perreximus.

18 * Quum autem in nos insurrexisset grauis tempestas, sequenti die supellectilia nostra in mare proiecimus.

19 * Die verò tertia armamenta nauis manibus nostris abiecimus.

20 * Quúmque tempestas corripuisset eam per dies complures, nec Sol appareret, neq; Luna, neque sydera, omnis spes vitæ nostræ præcisa erat.

21 * Quúmque nemo quicquam cibi cepisset, tunc stans Paulus inter eos, ait: Si assensum mihi præbuissetis, viri, non soluissemus à Creta, & caruissemus hac penuria, & hac oppressione.

22 * Nunc autem consilium do vobis ne anxij fueritis, nemo enim vestrum peribit, sed tantùm nauis.

23 * Visus est enim mihi hac nocte Angelus Dei illius cuius sum, & cui seruio.

24 * Dixítque mihi, Ne timeas Paule, oportet enim te sisti coram Cæsare: & ecce dono tibi dedit Deus omnes qui nauigant tecum.

25 * Quamobrem bono animo estote viri: credo enim in Deum, ita fore quemadmodum locutus est mecum. 26 * Verùm in insulam quandam eijciendi sumus.

---

12 וּמִטֶּל דְּלָא עָהֵן הַוָא הַו [1] לְמִאנָא [2] לְמַסְתָיו בֵּהּ [3] סְתָוָא סַגִיאָא מָנַן [4] צְבִין הַוו [5] וְנֶרְדָא מִן חַמַן וַאנְהוּ דְמָשְׁכְחִין
13 [6] וְנַמְנְעוּן [7] וְנַסְחוּן [8] בַּלְמִאנָא חַד דְאִיתְוהִי הַוָא בַקְרִטָא [9] וּמְתְקְרֵא הַוָא פְנִיכס [10] וְחַאר הַוָא [11] לְתֵימְנָא :
14 וְכַד [12] נָשְׁבַת רוּחָא דְתֵימְנָא [13] וְסַבְרוּ [14] דְמְמַטִין אִיךְ [15] צְבְיָנֵהוּן דְרֵין הַוִין [16] חֲדַרִי קְרְטָא :
15 וּמִן בָתַר קַלִיל נְפַק עֲלַין [17] מַשְׁבָא דְעַלְעֲלָא דְמָתְקְרֵא [18] טוּפוּנִיקוס אוּרַקְלִידִין :
16 וְאִתְחַטְפַת [19] אֶלְפָא וְלָא [20] אֶשְׁכְחַת דְתְקוּמִי לוּקְבַל רוּחָא וְיַהֲבַן לְאִידָא דְהַי :
17 וְכַד עֲבַרַן [21] גָזְרְתָא חָדָא דְמָתְקְרְיָא קוּרָא לְמַחְסַן אֶשְׁכַחַן אֶחַדַן לְקַרְקוּרָא :
וְכַד שְׁקַלְנָה מְחַיְצִין הַוִין וּמַתְקְנִין לָהּ לְאִלְפָא וּמְטַל דְדַחֲלִין הַוִין דְדִלְמָא נָפֵל בְמַחְתְהּ דְיַמָא אֲחַתְנִיהִי
לַאְרְמֵנוּן וְהָכְנָה רְדִין הַוִין : 18 וְכַד קְלֵה עֲלַין כִימוּנָא קַשְׁיָא לְיוֹמָא אַחֲרָנָא שְׁדִין מָאנִין בְיַמָא :

[1] החוף [2] סְתָא [3] חתורף
[4] צְבָא [5] רַבָא [6] מַנַע
[7] סְתָא [8] בחוף [9] קְרָא
[10] חוֹר הכיס [11] ימין
[12] נְשַׁב [13] סבר חשב [14] מְטָא
[15] צְבָא [16] סביבות [17] נְשַׁב
[18] מן לשון יון
[19] חַטַף אתגזל [20] ספינה
[21] שְׁכַח יכל [22] אי [23] קְרֵא

12 *Et cùm aptus portus nõ esset ad hyemandum, plurimi statuerunt consilium nauigare inde, si quomodo possent deuenientes Phœnicem, hyemare, portum Cretæ respicientem ad Africum & C ad Chorum.

13 *Aspirante autem Austro, æstimantes propositum se tenere, cùm sustulissent de Asson, legebant Cretam.

14 *Non post multum autem misit se contra ipsam ventus Typhonicus qui vocatur Euroaquilo.

15 *Cúmque arrepta esset nauis, & non posset conari in ventum, data naue flatibus, ferebamur.

16 *In insulam autem quandam decurrentes, quæ vocatur Clauda, potuimus vix obtinere scapham.

17 *Qua sublata, adiutorijs vtebantur, accingentes nauem, timentesque ne in Syrtim inciderent, summisso vase sic ferebantur.

18 *Validè autem nobis tempestate iactatis, sequenti die iactum fecerunt.

19 *Et tertia die suis manibus armamenta nauis proiecerunt.

20 *Neque autem Sole, neque syderibus apparentibus per plures dies, & tempestate non exigua imminente, iam ablata D erat spes omnis salutis nostræ.

21 *Et cùm multa ieiunatio fuisset, tunc stans Paulus in medio eorũ, dixit, Oportebat quidem ô viri, audito me, non tollere à Creta, lucriúe facere iniuriam hanc & iacturam.

22 *Et nunc suadeo vobis bono animo esse, amissio enim nullius animæ erit ex vobis, præterquàm nauis.

23 *Astitit enim mihi hac nocte angelus Dei cuius sum ego, & cui deseruio:

24 *Dicens, Ne timeas Paule, Cæsari te oportet assistere: & ecce donauit tibi Deus omnes qui nauigant tecum.

25 *Propter quod bono animo estote viri: credo enim Deo, quia sic erit, quemadmodum dictum est mihi.

26 *In insulam autem quandam oportet nos deuenire.

12 * ἀνεύθετου ὑ τοῦ λιμένος ὑπαρχοντος πρὸς παραχειμασίαν, ὁ πλείους ἔθεντο βουλὴν, ἀναχθῆναι κἀκεῖθεν, εἴπως δύναιντο καταντήσαντες εἰς Φοίνικα παραχειμάσαι, λιμένα τῆς κρήτης βλέποντα κὴ λίβα καὶ κατὰ χῶρον.

13 *ὑποπνεύσαντος δὲ νότου, δόξαντες τῆς προθέσεως κεκρατηκέναι, ἄραντες ἄσσον, παρελέγοντο τὴν κρήτην.

14 *μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔβαλε κατ' αὐτῆς ἄνεμος τυφωνικὸς, ὁ καλούμενος εὐρακύλων.

15 *συναρπασθέντος δὲ τοῦ πλοίου, καὶ μὴ δυναμένου ἀντοφθαλμεῖν τῷ ἀνέμῳ, ἐπιδόντες ἐφερόμεθα.

16 *νησίον δέ τι ὑποδραμόντες, καλούμενον κλαῦδην, μόλις ἰσχύσαμεν περικρατεῖς γενέσθαι τῆς σκάφης.

17 *ἣν αἴροντες, βοηθείαις ἐχρῶντο, ὑποζωννύντες τὸ πλοῖον· φοβούμενοί τε μὴ εἰς τὴν Σύρτιν ἐκπέσωσι, χαλάσαντες τὸ σκεῦος, οὕτως ἐφέροντο.

18 *σφοδρῶς δὲ χειμαζομένων ἡμῶν, τῇ ἑξῆς ἐκβολὴν ἐποιοῦντο.

19 *καὶ τῇ τρίτῃ αὐτόχειρες τὴν σκευὴν τοῦ πλοίου ἐρρίψαμεν.

20 *μήτε ὄντων ἡλίου, μήτε ἄστρων ἐπιφαινόντων ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, χειμῶνός τε οὐκ ὀλίγου ἐπικειμένου, λοιπὸν περιῃρεῖτο πᾶσα ἐλπὶς τοῦ σώζεσθαι ἡμᾶς.

21 *πολλῆς δὲ ἀσιτίας ὑπαρχούσης, τότε σταθεὶς ὁ παῦλος ἐν μέσῳ αὐτῶν, εἶπεν, ἔδει μέν, ὦ ἄνδρες, πειθαρχήσαντάς μοι, μὴ ἀνάγεσθαι ἀπὸ τῆς κρήτης, κερδῆσαί τε τὴν ὕβριν ταύτην καὶ τὴν ζημίαν.

22 *καὶ τανῦν παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν· ἀποβολὴ γὰρ ψυχῆς οὐδεμία ἔσται ἐξ ὑμῶν, πλὴν τοῦ πλοίου.

23 *παρέστη γάρ μοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἄγγελος τοῦ θεοῦ οὗ εἰμι, ᾧ καὶ λατρεύω,

24 *λέγων, μὴ φοβοῦ παῦλε, καίσαρί σε δεῖ παραστῆναι· καὶ ἰδοὺ κεχάρισταί σοι ὁ θεὸς πάντας τοὺς πλέοντας μετὰ σοῦ.

25 *διὸ εὐθυμεῖτε ἄνδρες· πιστεύω γὰρ τῷ θεῷ, ὅτι οὕτως ἔσται κατ' ὃν τρόπον λελάληταί μοι·

26 *εἰς νῆσόν δέ τινα δεῖ ἡμᾶς ἐκπεσεῖν.

---

21 וְלִיוֹמָא דַּתְלָתָא ׳ מָאנָא דִילָהּ דְּאַלְפָא בְּאִידַיִן שַׁדְיִין׃ 20 וְכַד אִתַּר לָהּ ׳ סַתְוָא יוֹמָתָא יַתִּירָא וְלָא שְׁמְשָׁא מְתְחֲזָא
וְנָא וְלָא ׳ סַהֲרָא וְלָא כּוֹכְבֵא סַגְּרָא ׳ וְרוּחַיִן כְּלֵהּ ׳ אִתְפְּסָק הֲוָא לֵהּ׃ 21 וְכַד אֱנָשׁ מְדֻם לָא ׳ מְסְתַּיְבִר הֲוָא הֵידַיִן
קָם פַּוְלוֹס בֵּינָתְהוֹן וַאֲמַר אֱלוּ ׳ אֶתְתְּפֵיסְתוּן לִי גַּבְרָא לָא ׳ רְדִין הֲוַיִן מִן קְרֵטֵא ׳ וּסְתְחַסְכִין הֲוַיִן מִן ׳ חוּסְרָנָא הָדֵין
׳ אוּלָצָנָא הָנָא׃ 22 וְהָשָׁא ׳ מַלֵּךְ אֲנָא לְכוֹן דְּתֶהֱווֹן דְּלָא ׳ עָקָא נַפְשָׁא גֵּיר חֲדָא מִנְּכוֹן לָא אֲבְדָא אֶלָּא אֵן אֶלְפָא
׳ אִתְחֲזִי גֵּיר בְּלֵלְיָא הָנָא מַלְאֲכָהּ דַּאלָהָא חַו דְּדִילֵהּ אֲנָא וְלֵהּ פָּלַח אֲנָא׃ 24 וַאֲמַר לִי לָא ׳ תְּדַחַל פּוֹלֶא עָתִיד הוּ
לָךְ ׳ לְמִקָם קֵסַר וְהָא יְהַב לָךְ אֱלָהָא ׳ סְוּחַבְתָּא לְכָל ׳ דְּרְדִין עִמָּךְ׃ 25 מָטוּל הָנָא ׳ אִתְלַבְּבוּ גַּבְרֵא ׳ מְהֵימִן
אֲנָא גֵּיר בַּאלָהָא דְּהַכְנָא הֲוֵא ׳ אַכְמָא דְּאִתְמַלֵּל עִמִּי׃ 26 בְּרֵם ׳ לְגַזְרְתָא חֲדָא אִיתַלַן ׳ דְּנָשְׁתְּרֵא׃

ס כלים f זמן שלחורף
g לבנה h חֲנָא i פָּסַק
k סַיְבַר l פּוּם או פּיס
m רְדָא n חֲסַר o חֲסַר
p אִלָּץ q מעק אני r עוק
s חֲנָא t דְּחַל ירא v קוּם
x נַחֵב המחנה y רְדָא
z רַכַּב a הֵימֵן b כמו
c לשני d שְׁרָא השלך

Dominica VII. poſt Pentecoſten.

27 * *Poſt diem autem decimũ quartum quum erraremus & ferremur in Adriaticum mare, media nocte putarunt nautæ ad terram ſe accedere.*

28 * *Proinde iecerunt bolidem, & inuenerunt paſſus viginti: rurſúsque paulum prouecti inuenerunt paſſus quindecim.*

29 * *Quúmque timeremus ne fortè nos ipſos nanciſceremur* [incideremus] *in loca ſcopuloſa, iecerunt è puppi nauis ancoras quatuor, & precabantur diem oriri.*

30 * *Nautæ verò ſtudebant fugere è naui: proinde dimiſerunt ex ea ſcapham in mare, occaſione abcundi in ea, nauíſque ad terram alligandæ.*

31 * *Quod quum vidiſſet Paulus, dixit Centurioni, & militibus, Niſi iſti in naui permanſerint, vos non poteſtis ſeruari.*

32 * *Tunc præciderunt milites funes ſcaphæ à naui, & ſiuerunt eam aberrantem.*

33 * *Ipſe verò Paulus vſquedum fieret diluculum, hortabatur omnes vt caperent cibum, dicens eis, Ecce hodie decimusquartus agitur dies, ex quo præ periculo nihil guſtauiſtis.*

34 * *Idcircò peto à vobis vt cibum capiatis ad confirmationem vitæ veſtræ. Capillus enim ex capite ne vnus quidem à vobis peribit.*

35 * *Et quum hæc dixiſſet, accepit panem & glorificauit Deum coram omnibus, fregítque, & cœpit comedere.*

36 * *Conſolationem itaque acceperunt omnes, ſumpſerúntque cibum.*

37 * *Eramus autem in naui ducentæ & ſeptuaginta ſex animæ.*

38 * *Quúmque expleti eſſent cibo, alleuabant nauim, & tollebant triticum, proïciebántque in mare.*

39 * *Orto autem die nautæ quænam illa eſſet terra, non agnoſcebant: ſed conſpicati ſunt ſecus aridam littus quoddam maris, quò meditabantur, ſi fieri poſſet, impellere nauim.*

40 * *Et abſciderunt ancoras à naui, & laxarunt eas in mare, & ſoluerunt vincula gubernaculorum, ſuſpenderúntque paruum velum* [artemonem] *ad ventum flantem, itaque abnauigabamus ad ſuperficiem aridæ.*

---

27 וּמִן בָּתַר אַרְבַּסְרֵא יוֹמִין דְּטַעְיִן [b] וְאִתְטְרַפַן בְּהָדְרְיוֹם יַמָּא בְּפֶלְגֵה דְּלֵלְיָא סְבְרוּ מַלְּחֵא דְּלַאַרְעָא מְתְקָרְבִין הָווּ ׃
28 [c] וְאַרְמִיוּ [d] אוֹקִינוֹם וְאִשְׁכַּחוּ קוֹמִין עֶסְרִין וְתוּב קְלִיל רְדוּ וְאִשְׁכַּחוּ [c] קוֹמִין חַמְשַׂסְרֵא ׃
29 וְכַד דַּחִילִין הֲווִין דִּרְלְמָא נֶשְׁתְּכַח לַן [f] בְּרוּכְיָתָא דְּאִית בְּהֵין שׁוּעָא [g] אַרְמִיוּ מִן מַרְתָּה דְּאִלְפָּא אוֹקִינוֹם אַרְבַּע [g] וּמְצַלִּין
הֲווּ דְּנֶהֱוֵא יוֹמָא ׃ 30 כְּלְחָא דֵין [i] בְּעוֹ [k] לְמֶעְרַק מֶנַּהּ מִן אִלְפָּא [l] וְאַחֲתוּ מָנָה [m] לְקַרְקוּרָא לְיַמָּא [n] בְּעִלְּתָא [o] דְּנָאזוֹלוֹן
בָּה [p] וְנֶאסְרוּנָה לֶאלְפָּא בַּאַרְעָא ׃ 31 וְכַד חֲזָא פּוֹלוֹס אֶמַר לְקֶנְטַרְיוֹנָא [q] וְלֶאסְטַרְטְיוֹטֵא דֵּאן הַלֵּין בֶּאלְפָּא לָא
[r] מְכַתְּרִין אַנְתּוּן לָא מָשְׁכְּחִין [s] דִּיחִין ׃ 32 הֵידֵין פְּסַקוּ אֶסְטַרְטְיוֹטֵא לְחַבְלֵיהּ דְּקַרְקוּרָא מִן אָלְפָּא וְשַׁבְקוּהָ טָעְיָא ׃

[a] טְעָא [b] מְרַף [c] רְמָא
[d] הוא קושתליה בו עיפרת לחקור המצולות ים
[e] פסיעות [f] בקומות
[g] רְמָא [h] אַרְעָא בְּעָא
[i] עַרַק [l] והורידו מן נֶחֶת
[m] דוגית [n] בעלילה
[o] אֲזַל [p] אַסַר
[q] מן לשון יון אנשי מלחמת
[r] כַּתַּר עמד [s] חַמָּא

27 Sed posteaquàm quartadecima nox superuenit, nauigantibus nobis in Adria circa mediam noctem, suspicabantur nautæ apparere sibi aliquam regionem.

28 Qui & summittentes bolidem, inuenerunt passus viginti: & pusillum inde separati, inuenerunt passus quindecim.

29 Timentes autem ne in aspera loca incideremus, de puppi mittentes ancoras quatuor, optabant diem fieri.

30 Nautis verò quærentibus fugere de naui, cùm misissent scapham in mare, sub obtentu quasi inciperēt à prora ancoras extendere,

31 Dixit Paulus Centurioni & militibus, Nisi hi in naui manserint, vos salui fieri non potestis.

32 Tunc absciderunt milites funes scaphæ: & passi sunt eam excidere.

33 Et cùm lux inciperet fieri, rogabat Paulus omnes sumere cibum, dicens, Quartadecima die hodie expectantes ieiuni permanetis, nihil accipientes.

34 Propter quod rogo vos accipere cibum pro salute vestra: quia nullius vestrum capillus de capite peribit.

Mat. 10. 6.30. Luc. 12. b.7.

35 Et cùm hæc dixisset, sumens panem, gratias egit Deo in conspectu omnium: & cùm fregisset, cœpit manducare.

36 Animæquiores autem facti omnes, & ipsi sumpserunt cibum.

37 Eramus verò vniuersæ animæ in naui ducentæ septuaginta sex.

38 Et satiati cibo alleuiabant nauem, iactantes triticum in mare.

39 Cùm autem dies factus esset, terram non agnoscebant: sinum verò quendam conspyderabant habentem litus, in quem G cogitabant, si possent, eijcere nauem.

40 Et cùm ancoras sustulissent, committebant se mari, simul laxantes iuncturas gubernaculorum: & leuato artemone secundùm auræ flatum, tendebant ad litus.

27 ὡς δὲ τεσσαρεσκαιδεκάτη νὺξ ἐγένετο, διαφερομένων ἡμῶν ἐν τῷ Ἀδρίᾳ κατὰ μέσον τῆς νυκτὸς, ὑπενόουν οἱ ναῦται προσάγειν τινὰ αὐτοῖς χώραν.

28 καὶ βολίσαντες ὄργυιας εἴκοσι, βραχὺ δὲ διαστήσαντες, καὶ πάλιν βολίσαντες, ὄργυιας δεκαπέντε.

29 φοβούμενοί τε μήπως εἰς τραχεῖς τόπους ἐκπέσωμεν, ἐκ πρύμνης ῥίψαντες ἀγκύρας τέσσαρας, ηὔχοντο ἡμέραν γενέσθαι.

30 τῶν δὲ ναυτῶν ζητούντων φυγεῖν ἐκ τοῦ πλοίου, καὶ χαλασάντων τὸν σκάφην εἰς τὴν θάλασσαν, προφάσει ὡς ἐκ πρώρας μελλόντων ἀγκύρας ἐκτείνειν,

31 εἶπεν ὁ Παῦλος τῷ ἑκατοντάρχῃ καὶ τοῖς στρατιώταις, ἐὰν μὴ οὗτοι μείνωσιν ἐν τῷ πλοίῳ, ὑμεῖς σωθῆναι οὐ δύνασθε.

32 τότε οἱ στρατιῶται ἀπέκοψαν τὰ σχοινία τῆς σκάφης, καὶ εἴασαν αὐτὴν ἐκπεσεῖν.

33 Ἄχρι δὲ οὗ ἔμελλεν ἡμέρα γίνεσθαι, παρεκάλει ὁ Παῦλος ἅπαντας μεταλαβεῖν τροφῆς, λέγων, τεσσαρεσκαιδεκάτην σήμερον ἡμέραν προσδοκῶντες, ἄσιτοι διατελεῖτε, μηδὲν προσλαβόμενοι.

34 διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς προσλαβεῖν τροφῆς· τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει· οὐδενὸς γὰρ ὑμῶν θρὶξ ἐκ τῆς κεφαλῆς πεσεῖται.

35 εἰπὼν δὲ ταῦτα, καὶ λαβὼν ἄρτον, ηὐχαρίστησε τῷ θεῷ ἐνώπιον πάντων, καὶ κλάσας ἤρξατο ἐσθίειν.

36 εὔθυμοι δὲ γενόμενοι πάντες, καὶ αὐτοὶ προσελάβοντο τροφῆς.

37 ἦμεν δὲ ἐν τῷ πλοίῳ αἱ πᾶσαι ψυχαὶ διακόσιαι ἑβδομήκοντα ἕξ.

38 κορεσθέντες δὲ τροφῆς, ἐκούφιζον τὸ πλοῖον, ἐκβαλλόμενοι τὸν σῖτον εἰς τὴν θάλασσαν.

39 ὅτε δὲ ἡμέρα ἐγένετο, τὴν γῆν οὐκ ἐπεγίνωσκον· κόλπον δέ τινα κατενόουν ἔχοντα αἰγιαλὸν, εἰς ὃν ἐβουλεύσαντο, εἰ δυνατὸν, ἐξῶσαι τὸ πλοῖον.

40 καὶ τὰς ἀγκύρας περιελόντες εἴων εἰς τὴν θάλασσαν, ἅμα λύοντες τὰς ζευκτηρίας τῶν πηδαλίων· καὶ ἐπάραντες τὸν ἀρτέμονα τῇ πνεούσῃ, κατεῖχον εἰς τὸν αἰγιαλόν.

---

33 הוּא דִין פּוּלוֹם עַדְמָא דַּהֲוָא צַפְרָא מְפַיֵּס הֲוָא לְכֻלְּהוֹן דִּנְקַבְּלוּן סַיְבְרְהָא כַּד אֲמַר לְהוֹן יוֹמָנָא הָא אַרְבַּתְעֲסַר יוֹמִין מִן קָנְטָא מְרַם לָא טְעִים לְכוֹן׃ 34 מֶטֶל הָדָא כְּעָא אֲנָא מְנָכוֹן דַּתְקַבְּלוּן מֵאכוּלְתָא לְקוּיְמָא דְּחַייכוֹן מְנָתָא גֵּיר מִן רֵישָׁא דְּחַד מְנָכוֹן לָא אָבְדָא׃ 35 וְכַד הָלֵין אֲמַר נְסַב לַחְמָא וְשַׁבַּח לַאלָהָא קֻדָּם כְּלְהוֹן וְקָצָא וְאָקֵף לְמֵאכַל׃ 36 וְאִתְבַּייאוּ כְּלְהוֹן וְקַבְּלוּ תּוּרְסָיָא׃ 37 אִיתַיִן הֲוַין דִּין בְּאלְפָא מַאתֵין וְשִׁבְעִין וְשֵׁת נַפְשָׁן׃ 38 וְכַד סְבַעוּ מֵאכוּלְתָא אַקְלוּ מִן אֶלְפָא וְשַׁקְלוּ חִטֵּא וַשְׁדוּ בְּיַמָּא׃ 39 וְכַד הֲוָא יוֹמָא סַפְּנָא אַיְנָא הִי אַרְעָא לָא אֶשְׁתַּוַרְעוּ אֶלּוּ חָרוּ עַל גֻּנְבָּ יַבְשָׁא בְּנָפָא חֲדָא דְּיַמָּא אַיְכָא דְּרְנִין הֲווּ וְאַן מֶשְׁכְּחָא נָדְחוּנָה לֵאלְפָא׃ 40 וּפְסַקוּ אוֹקִינוֹס מִן אֶלְפָא וַאַרְפִיו אֵנִין בְּיַמָּא וְשַׁרוּ רְכָבֵא דְּסַוכְנֵא וַחֲלוּ אַרְמֵנוֹן זְעוֹרָא לְרוּחָא דְּנָשְׁבָא וְדְרִין הֲוִין לַאפֵּי יַבְשָׁא׃

ז אֲפֵס פתח ז מאכל
ח קְנַט בור ט אֲכַל כ קום
ל חַדָּא מ שערה נ אֲקַף
ס אֲכַל ע בַּיָּא נחת פ תַּרְסִי
צ אִית יש ק מאתים
ר קְלַל ש חספינה ת חשים
ת שְׁרָא ו מלחים ר יַדַּע
ש חור הנים ר רְנָא חגת

41 * Impegit autem nauis in locum quendam iacentem inter duas profunditates maris, eóq; illisa est: illic aũt stabat latus anterius [prora] neque mouebatur; latus alterum [puppis] verò soluebatur præ violentia fluctuum.

42 * Volebant autem milites interficere vinctos, ne natatui se committerent & fugerent ab ipsis.

43 * Sed Centurio prohibuit eos ab hoc, quippe qui vellet seruare Paulum: illic porrò qui poterant natatui se committere, præcepit vt inter primos enatarẽt, & in terrã euaderent.

44 * Cæteros verò super tabulas, ac super alia ligna nauis traiecit; & sic omnes salui euaserunt in terram.

Dominica VIII. post Pentecosten.

CAP. XXVIII.

1 POsteà verò didicimus Melitam vocari illam insulam. Porrò Barbari qui habitabant in ea, multam charitatem in nos ostendebant.

2 * Accenderunt enim ignem, nósque omnes conuocauerunt vt calefieremus propter imbrem plurimum, existénsque frigus.

3 * Tulit autem Paulus multa sarmenta, inque pyram imposuit, prodijt autem ex eis vipera præ calore ignis, ac momordit manum

4 eius. * Quam quũ vidissent Barbari pendentem ex ipsius manu, dicebant, Forsitan homo iste homicida est; quem quum saluus euaserit è mari, iustitia non sinit viuere.

5 * Ipse verò Paulus sublata manu sua viperam, deiecit in ignem, nihilque aduersi ei

6 contigit. * Putabant autem Barbari eo momento eum intumescere debere, mortuúmque in terram casurum: sed quum multum tẽporis expectassent, viderẽntque eum nihil aduersi pati, mutarunt sermones suos, & dicebant eum

7 Deum esse. * Erant autem prædia eo ipso loco viro cuidam nominẽ Publio, qui erat insulæ princeps: isque excepit nos domi suæ per triduum hilariter.

8 * Cæterùm ipsius Publij pater febre, ac dolore viscerũ [dysenteria] laborabat: proinde introijt ad eum Paulus, precésq; fudit & imposuit ei manũ suam, eúmq; sanitati restituit.

41 * Et cùm incidiſſemus in locum dithalaſſum, impegerunt nauem: & prora quidem fixa manebat immobilis: puppis verò ſoluebatur à vi maris.

42 * Militum autem conſilium fuit vt cuſtodias occiderent: nequis cùm enataſſet effugeret.

43 * Centurio autem volens ſeruare Paulum, prohibuit fieri: iuſſitque eos qui poſſent natare, emittere ſe primos, & euadere, & ad terram exire:

44 * Et cæteros alios in tabulis ferebant: quoſdam ſuper ea quæ de naui erant. Et ſic factum eſt, vt omnes animæ euaderent ad terram.

41 * περιπεσόντες δὲ εἰς τόπον διθάλασσον, ἐπώκειλαν τὴν ναῦν· καὶ ἡ μὲν πρῶρα ἐρείσασα ἔμεινεν ἀσάλευτος, ἡ δὲ πρύμνα ἐλύετο ὑπὸ τῆς βίας τῶν κυμάτων.

42 * τῶν δὲ στρατιωτῶν βουλὴ ἐγένετο ἵνα τοὺς δεσμώτας ἀποκτείνωσι, μή τις ἐκκολυμβήσας διαφύγοι.

43 * ὁ δὲ ἑκατόνταρχος βουλόμενος διασῶσαι τὸν Παῦλον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς τοῦ βουλήματος, ἐκέλευσέ τε τοὺς δυναμένους κολυμβᾶν, ἀπορίψαντας πρώτους ἐπὶ τὴν γῆν ἐξιέναι·

44 * καὶ τοὺς λοιποὺς, οὓς μὲν ἐπὶ σανίσιν, οὓς δὲ ἐπί τινων τῶν ἀπὸ τοῦ πλοίου. καὶ οὕτως ἐγένετο πάντας διασωθῆναι ἐπὶ τὴν γῆν.

CAP. XXVIII.

κθ'.

1 ET cùm euaſiſſemus, tunc cognouimus quia † Melita, inſula vocabatur. Barbari verò præſtabant non modicam humanitatem nobis.

Mytilenae

1 * Καὶ διασωθέντες, τότε ἐπέγνωσαν ὅτι Μελίτη ἡ νῆσος καλεῖται. οἱ δὲ βάρβαροι παρεῖχον οὐ τὴν τυχοῦσαν φιλανθρωπίαν ἡμῖν.

2 * Accenſa enim pyra reficiebant nos omnes, propter imbrem qui imminebat & frigus.

2 * ἁψάντες γὰρ πυρὰν, προσελάβοντο πάντας ἡμᾶς, διὰ τὸν ὑετὸν τὸν ἐφεστῶτα καὶ διὰ τὸ ψῦχος.

3 *Cùm congregaſſet autem Paulus ſarmentorum aliquantam multitudinem, & impoſuiſſet ſuper ignem, vipera à calore cùm proceſſiſſet, inuaſit manum eius.

3 * συστρέψαντος δὲ τοῦ Παύλου φρυγάνων πλῆθος, καὶ ἐπιθέντος ἐπὶ τὸ πυρὰ, ἔχιδνα ἐκ τῆς θέρμης ἐξελθοῦσα κατῆψε τῆς χειρὸς αὐτοῦ.

4 * Vt verò viderunt Barbari pendentem beſtiam de manu eius, adinuicem dicebant, Vtique homicida eſt homo hic; qui cùm euaſit de mari, vltio non ſinit eum viuere.

4 * ὡς δὲ εἶδον οἱ βάρβαροι κρεμάμενον τὸ θηρίον ἐκ τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, πάντως φονεύς ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ὃν διασωθέντα ἐκ τῆς θαλάσσης ἡ δίκη ζῆν οὐκ εἴασεν.

5 * Et ille quidem excutiens beſtiam in ignem, nihil mali paſſus eſt.

5 * ὁ μὲν οὖν ἀποτινάξας τὸ θηρίον εἰς τὸ πῦρ, ἔπαθεν οὐδὲν κακόν.

6 * At illi exiſtimabant eum in tumorem conuertendum, aut ſubitò caſurum & mori. Diu autem illis †expectantibus & videntibus nihil mali in eo fieri, conuertentes ſe, dicebant eum eſſe Deum.

sperantibus

6 * οἱ δὲ προσεδόκων αὐτὸν μέλλειν πίμπρασθαι, ἢ καταπίπτειν ἄφνω νεκρόν. ἐπὶ πολὺ δὲ αὐτῶν προσδοκώντων, καὶ θεωρούντων μηδὲν ἄτοπον εἰς αὐτὸν γινόμενον, μεταβαλλόμενοι ἔλεγον θεὸν αὐτὸν εἶναι.

7 * In locis autem illis erant prædia principis inſulæ, nomine Publij, qui nos ſuſcipiens, triduo benignè exhibuit.

7 * ἐν οἷς περὶ τὸν τόπον ἐκεῖνον ὑπῆρχε χωρία τῷ πρώτῳ τῆς νήσου, ὀνόματι ποπλίῳ, ὃς ἀναδεξάμενος ἡμᾶς τρεῖς ἡμέρας φιλοφρόνως ἐξένισεν.

8 * Contigit autem patrem Publij febribus & dyſenteria vexatum iacere. Ad quem Paulus intrauit: & cùm oraſſet, & impoſuiſſet ei manus, ſaluauit eum.

8 * ἐγένετο δὲ τὸν πατέρα τοῦ ποπλίου πυρετοῖς καὶ δυσεντερίᾳ συνεχόμενον, κατακεῖσθαι· πρὸς ὃν ὁ παῦλος εἰσελθὼν καὶ προσευξάμενος, ἐπιθεὶς τὰς χεῖρας αὐτῷ, ἰάσατο αὐτόν.

---

g a וַאוֹחַדוּ נוּרָא וַקְרָאוּן לְכֹלָּן וְקַבִּלְנָא סַגְיָא וְקוֹרְשָׁא דְאִית הָוָא: 3 ופוּלוֹס שְׁקַל סוּגָּא דְחַבוּבָא
וְסָם עַל נוּרָא וְנָפְקַת מְנַהוֹן אֶכְרָא וְרָתְחָא דְנוּרָא וְנָכְתַּהּ בְּאִידֵהּ: 4 וְכַד חֲזַאוּהָ בַּרְבָּרֶיָא דְּתַלְיָא בְּאִידֵהּ אָמְרִין
הָווֹ כְּבַר הָנָא גַּבְרָא קְטוֹלָא הוּ וְדָבַר אֶשְׁתַּזַב מִן יַמָּא כְּאנוֹתָא לָא שְׁבַקְתֵּהּ דִּינְחָא: 5 הוּא דִּין פּוּלוֹס אַנִּיף אִידֵהּ
וְשָׁדָהּ לַאכְּרָנָא בְּנוּרָא וּמְדֵם דַּסְנָא לָא הֲוָיְהִי: 6 סָבְרִין הֲווֹ דִּין כַּדְּבָרֶיָא דְבַר שָׁעֲתָא מֶתְמְסָא וְנָפֵל כַּד מִית עַל אַרְעָא
וְכַד עָדְנָא סַגְיָא כְּיוֹ וְחָזוּ דְּמֵדֵם דַּסְנָא לָא הֲוָיְהִי שַׁחֲלִפוּ מַרְיְהוֹן וְאַמְרוּ דְאִלָהָא הוּא: 7 אִית הֲוָא דִּין קִירְיָא
בֵּהּ בָּהוּ אַתְרָא לְגַבְרָא חַד דִּשְׁמֵהּ הֲוָא רִישָׁהּ דְּגוֹזְרְתָא וְקַבְּלַן בְּבַיְתֵהּ תְּלָתָא יוֹמִין חָדְיָאִית:
8 אֲבוּהִי דִּין דְּפוּפְלְיוֹס בְּאִשְׁתָּא וּבְכָאב מְעָיָא כְּרִיהּ הֲוָא וְעַל לְוָתֵהּ פּוּלוֹס וְצַלִּי וְסָם עֲלוֹהִי אִידֵהּ וְאַחְלְמֵהּ:

a יחד יקד h אש i קְרָא
k שְׁחַן j קורא m מן לשון
ין הוא כחש שאבל מעי אמו
a רְתַח המם o נְכַת נשך
p יר q חֲזָא r תְּלָא אחז
s שְׁיזָב מלט u הפרק מן כון
x חַיָּא y נוף רום z שְׁרָא
a סְגָא רע b מֶסָא c מות
d זמן e סְגָא צפה f חֲזָא

9 * Hoc itaque peracto, cæteri quoque qui in ea insula ægrotabant, accedebant ad eum, & sanabantur.

10 * Proinde maximis honoribus nos honorarunt: quúmque illinc progrederemur, viaticum nobis suppeditarunt.

Dominica IX. post Pentecosten.

11 * Exiuimus autem tribus pòst mensibus, & nauigauimus naui Alexandrina, quæ hyemauerat in insula, erátque ei insigne Geminorum.

12 * Porrò venimus Syracusas vrbem, illícque mansimus triduum.

13 * Illinc autem circumlegimus, & peruenimus Rhegium vrbem: & altero pòst die afflauit nos ventus Australis, secundóque die venimus Puteolos ciuitatem Italiæ.

14 * Et inuenimus illic fratres, & efflagitarũt à nobis vt apud se maneremus dies septem. tum demum profecti sumus Romam.

15 * Quod quum auditione accepissent fratres qui illic erant, exierunt nobis obuiam vsque ad plateam quæ vocatur Appij forum, & vsque ad tres tabernas: quúmque vidisset eos Paulus, gratias egit Deo, & confirmatus est.

16 * Et ingressi sumus Romam, permisitque Centurio Paulo vt habitaret quocunque vellet cum milite ipsum custodiente.

17 * Triduo autem pòst misit Paulus conuocatum primores Iihoudæorum, ipsisque congregatis dixit, Viri fratres mei, ego quamuis nullo modo insurrexerim aduersus populum, aut Legem patrum meorum, in vinculis traditus sum ex Ourischlem in manus Romanorum.

18 * Et ipsi quum me interrogassent, volebant me dimittere, quippe qui in me culpam nullam dignam morte inuenissent.

19 * Sed quum insurgerent aduersum me Iihoudæi, coactus sum clamare Cæsaris appellationem, non quasi habeam de quo accusem filios gentis meæ.

20 * Propterea petij à vobis vt veniretis, vt vos viderẽ, vobísq; hæc renuntiarem: quandoquidem propter spem Israelis vinctus sum hac catena.

---

9 וְכַד חָלַת הָרָא וְאַף שַׁרְכָא אִילֵין דְּאִית לְהוֹן בָּה בְּגַוַּרְתָּא בְּרֵיהֵא קָרְבִין הֲוֹו לְוָתֵהּ וּמִתַּאסִין הֲוֹו׃

10 וְאִיקָרָא רַוְרְבָא יַקְרִין וְכַד נָפְקִין הֲוֵין מִן תַּמָּן זָוְדִין׃

חַר בְּשִׁבָּא דט בָּתַר פֶּנְטֵקוֹסְתִי סח

12 נְפַקְנָן דֵּין בָּתַר יַרְחָא תְּלָתָא וְרַיְרִין בְּאַלְפָּא אַלֶכְסַנְדְרָיְתָא דְּאַסְתִּית בָּה בְּגַוַּרְתָּא וְאִית הֲוָת עֲלֵיהּ אָתָא וְזִתַּאסִּא׃

13 וְאִתַּין לְסַרַקוּסָא מְדִינְתָא וְקָיְין תַּמָּן יוֹמָתָא תְּלָתָא׃ 13 וּמִן תַּמָּן אֶתְכְּרֵכְן וּמַנַּעַן לְרִגְיָן מְדִינְתָא וּבָתַר

14 יוֹמָא חַד נָשְׁבַת לַן רוּחָא דְּתֵימְנָא וְלַחֲרִין יוֹמִין אֲתַין לְפוּטִיאָלוֹס מְדִינְתָא דְאִיטַלְיָא׃ 14 וְאִשְׁכַּחַן תַּמָּן אֲחֵא

15 וְכַד שְׁמַעוּ אֲחֵא דְתַמָּן נָפְקוּ לְאוּרַעַן עַדְמָא

---

9 בְּרֵה מרע a אִתָּא

10 יַקַּר כגד b רַבְרְבִין

זָוַד גתן מזוק׳מן לשון יזן c

11 רְרָא בספיכה d סְתָא

e בְּצִיר f אות g האמים

12 אִתָּא i סַרָא k יום

13 כְּרֵךְ תור m מְנַע הגיע

14 נָשַׁב נשף n יַמִּין o אֲתָא

15 שכח מצא p בָּעָא

9 * Quo facto, & omnes qui in insula habebant infirmitates, accedebant, & curabantur:

9 * τούτου οὖν γενομένου, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἔχοντες ἀσθενείας ἐν τῇ νήσῳ, προσήρχοντο, καὶ ἐθεραπεύοντο.

10 * Qui etiam multis honoribus nos honorauerunt, & nauigantibus imposuerunt quæ necessaria erant.

10 * οἳ καὶ πολλαῖς τιμαῖς ἐτίμησαν ἡμᾶς, καὶ ἀναγομένοις ἐπέθεντο τὰ πρὸς τὴν χρείαν.

11 * Post menses autem tres, nauigauimus in naui Alexandrina, quæ in insula hyemauerat, cui erat insigne Castorum.

11 * Μετὰ δὲ τρεῖς μῆνας ἀνήχθημεν ἐν πλοίῳ παρακεχειμακότι ἐν τῇ νήσῳ, ἀλεξανδρίνῳ, παρασήμῳ διοσκούροις.

12 * Et cùm venissemus Syracusam, mansimus ibi triduo.

12 * καὶ καταχθέντες εἰς συρακούσας, ἐπεμείναμεν ἡμέρας τρεῖς.

13 * Inde circunlegentes deuenimus Rhegium: & post vnum diem flante Austro, secunda die venimus Puteolos:

13 * ὅθεν περιελθόντες κατηντήσαμεν εἰς ῥήγιον· καὶ μετὰ μίαν ἡμέραν ἐπιγενομένου νότου δευτεραῖοι ἤλθομεν εἰς ποτιόλους·

14 * Vbi inuentis fratribus rogati sumus manere apud eos dies septem: & sic venimus Romam.

14 * οὗ εὑρόντες ἀδελφοὺς, παρεκλήθημεν ἐπ' αὐτοῖς ἐπιμεῖναι ἡμέρας ἑπτά· καὶ οὕτως εἰς τὴν ῥώμην ἤλθομεν.

15 * Et inde cùm audissent fratres, occurrerũt nobis vsque ad Apij forum, ac† tres Tabernas. Quos cùm vidisset Paulus, gratias agens Deo, accepit fiduciam.

tribus Tabernis.

15 * κἀκεῖθεν οἱ ἀδελφοὶ ἀκούσαντες τὰ περὶ ἡμῶν ἐξῆλθον εἰς ἀπάντησιν ἡμῖν ἄχρις ἀπίου φόρου καὶ τριῶν ταβερνῶν· οὓς ἰδὼν ὁ παῦλος, εὐχαριστήσας τῷ θεῷ, ἔλαβε θάρσος.

16 * Cùm autem venissemus Romam, permissum est Paulo† manere sibimet cum custodiente se milite.

permanere

16 * ὅτε δὲ ἤλθομεν εἰς ῥώμην, ὁ ἑκατόνταρχος παρέδωκε τοὺς δεσμίους τῷ στρατοπεδάρχῃ· τῷ δὲ παύλῳ ἐπετράπη μένειν καθ' ἑαυτὸν, σὺν τῷ φυλάσσοντι αὐτὸν στρατιώτῃ.

17 * Post tertium autem diem conuocauit primos Iudæorum. Cúmq; † conuenissent, dicebat eis, Ego, viri fratres, nihil aduersus plebem faciens, aut morem paternum, vinctus ab Ierosolymis traditus sum in manus Romanorum.

venissent

17 * ἐγένετο δὲ μετὰ ἡμέρας τρεῖς συγκαλέσασθαι τοὺς παύλον τοὺς ὄντας τῶν ἰουδαίων πρώτους· συνελθόντων δὲ αὐτῶν, ἔλεγε πρὸς αὐτούς, ἄνδρες ἀδελφοὶ, ἐγὼ οὐδὲν ἐναντίον ποιήσας τῷ λαῷ ἢ τοῖς ἔθεσι τοῖς πατρῴοις, δέσμιος ἐξ ἱεροσολύμων παρεδόθην εἰς τὰς χεῖρας τῶν ῥωμαίων.

18 * Qui cùm interrogationem de me habuissent, voluerunt me dimittere, eò quòd nulla esset causa mortis in me.

18 * οἵτινες ἀνακρίναντές με ἐβούλοντο ἀπολῦσαι, διὰ τὸ μηδεμίαν αἰτίαν θανάτου ὑπάρχειν ἐν ἐμοί.

19 * Contradicentibus autem Iudæis, coactus sum appellare Cæsarem, non quasi Gentem meam habens aliquid accusare.

19 * ἀντιλεγόντων δὲ τῶν ἰουδαίων, ἠναγκάσθην ἐπικαλέσασθαι καίσαρα, οὐχ ὡς τοῦ ἔθνους μου ἔχων τι κατηγορῆσαι.

20 * Propter hanc igitur causam rogaui vos videre & alloqui. Propter spem enim Israel, catena hac circundatus sum.

20 * διὰ ταύτην οὖν τὴν αἰτίαν, παρεκάλεσα ὑμᾶς ἰδεῖν καὶ προσλαλῆσαι· ἕνεκεν γὰρ τῆς ἐλπίδος τοῦ ἰσραὴλ τὴν ἅλυσιν ταύτην περίκειμαι.

לְשׁוּקָא [c] דְּמָתְקְרָא אַפְיוּם פּוֹרוּם וְעַדְמָא לַהְלָת [n] חָנְנָן וְכַד חֲזָא אִנּוּן פַּוּלוֹס [z] אָזִיל לַאלָתָא [y] וְאִתְחַיַל ׃
16 וְעַבַּן לַרְחוּמָא [a] וַאפֵּם קָנְטְרוּנָא לְפַוּלוֹס [b] דְּנְשָׁרָא אַיכָא דְצָבָא עַם [c] אֶסְטַרְטִיוטָא הוּ דְנָטַר הֲוָא לֵהּ ׃
17 וּמִן בָּתַר תְּלָתָא יוֹמִין שַׁדַּר פַּוּלוֹס קָרָא לְרִישֵׁיהוֹן דִּיהוּדָיֵא וְכַד אֶתְכַּנַּשׁוּ אֲמַר לְהוֹן גַּבְרָא אָחַי אֲנָא כַּד בְּמֵדֶם לָא
[d] קָמֵת לוּקְבַל עַמָּא וְנָמוּסָא דַּאבָהַי בַּאסוּרָא [e] אֶשְׁתַּלְמֵת מֵן אוּרְשְׁלֵם בְּאִידָא דַּרְחוּמָיֵא ׃
18 וְהֵנוּן כַּד [f] שַׁאלוּנִי [g] צְבוֹ [h] דְּנְשָׁרוּנָנִי מָשָׁל דְּלָא אֶשְׁכַּחוּ בָּהַדִי [i] רְשָׁיְנָא מֵדֶם [k] דְּשָׁוֵא [l] לְמוֹתָא ׃
19 וְכַד [m] קָיְמִין הֲוֹו [n] לוּקְבְלִי יְהוּדָיֵא [o] אֶתַּאלְצֵת [p] דַּאקְעָא [q] בְּגַו קֵסַר לָא אַיךְ אִית לִי [r] דְּאֶקַטְרֵג בְּמֵדֶם לַבְנֵי עַמִּי ׃
20 מָטַל הָנָא בְּעִית מָנְכִין דְּתְאחֲזָן וְאִתְחֲזָעָא לְכוֹן חֲלִין מָטַל גֵּיר סַבְרָא דְיִסְרָיֵל אֲסִיר אֲנָא בְּשִׁשַׁלְתָּא הָדָא ׃

[a] מְרָא [b] מלונת [c] יְרֵא
[d] חַיִל [e] עֲלַל [f] נתן רשות
[g] שְׁרָא לוֹן [h] מן לשון יין
[i] קוּם [k] שְׁלַם [l] שְׁאַל
[m] צְבָא [n] שְׁרָא [o] רְשָׁא
[p] ראוי [q] מוּת [r] קוּם
[s] לגדי [t] אֵלֵץ [u] קְעָא
[v] שועה [x] קַטְרֵג הלשין

21 * At illi dixerunt ei, Nos neque epistolam de te accepimus à Jihoudæa, neque quisquam ex fratribus qui venerunt ab Ourischlem dixerunt nobis quicquam mali de te.

22 * Velimus autem ex te audire quod sentias, quoniam hanc doctrinam scimus à nemine recipi.

Dominica x. post Pentecosten.

23 * Proinde constituerunt ei diem, & congregati sunt, conueneruntque ad eum plurimi quò loci diuersabatur, & reuelauit eis regnũ Dei, testificans & persuadẽs eis super Jeschua ex lege Mousche, & ex Prophetis, à mane advsque vesperam.

24 * Quidam autem ex eis assentiebantur sermonibus ipsius, alij verò non assentiebantur.

25 * Cæterùm discesserunt ab eo quum discordes essent inter se, & dixisset eis ipsemet Paulus hoc verbum: Perbellè locutus est Spiritus sanctitatis per os Eschaio prophetæ aduersus patres vestros.

26 * Dum dixit, Vade ad populum istum, & dic eis, Auditu audietis, & non intelligetis, videbitisque & non animaduertetis.

27 * Tenebris enim offusum est cor populi istius, & auribus suis grauiter audierunt, & oculis suis conniuerunt, ne videant oculis suis, & audiant auribus suis, & intelligant corde suo, & conuertantur ad me, & remittam eis culpam.

28 * Notum ergo sit vobis hoc, gentibus missam esse hanc redemptionem Dei, & illos quidem hanc audituros.

Deest versus 29.

30 * Conduxit autem sibi Paulus proprias ædes, in eisque egit biennium, & illic excipiebat eos omnes qui ad ipsum veniebant.

31 * Prædicabatque de regno Dei, & docebat palàm de Domino nostro Jeschua Meschicho absque prohibitione.

---

21 אָמְרִין לֵהּ חֵנוּן חָנַן אֲגַרְתָּא עֲלַיִךְ לָא קַבְּלַן מִן יְהוּד וְלָא אֲנָשׁ מִן אֲחֵא [z] דְּאַתּוֹ מִן אוּרְשְׁלֵם אֲמַרוּ לַן מְרֵם דְּבִישׁ
[b] דְּעָא רצה [c] יְלַף [d] יְרַע עֲלַיִךְ׃ 22 [a] צְבֵינַן דִּין דְּנִשְׁמַע מָנָךְ מְרֵם [b] דְּמִתְרַעֵא אֲנַחְ מָטַל [c] דְּיוּלְפָנָא חָנָא [d] יָדְעִינַן דְּעַל אֱנָשׁ לָא מְקַבַּל׃

חר בְּשַׁבָּא די דְּבָתַר פִּנְטִקוֹסְטֵי סט

23 [a] וַאקִימוּ לֵהּ יוֹמָא וְכַנְּשׁוּ וְאַתּוֹ לְוָתֵהּ סַגִּיאֵא בַּר דַּשְׁרֵא הֲוָא וְגָלֵא לְהוֹן עַל מַלְכוּתָא דַּאלָהָא כַּר [b] מְסַהֵד
[a] קום [b] מעיד c ומפתח
[d] טָפֵס [e] מַלֵּל [f] שָׁרֵא
[g] שלם הסכים [h] מַלֵּל
[z] אגרת [a] אִתָּא [b] עֲבָא
[b] רָעָא רצה [c] יֶלֶף [d] יֵרַע

צלת פרכסם הצטרש לפכרם . סום הס ומצכרמסם ✣

Actorum Apostolorum Beatorum Finis, hoc est, Historia eorum.

21 * At illi dixerunt ad eum, Nos neque literas accepimus de te à Iudæa, neque adueniens aliquis fratrum nuntiauit, aut locutus est quid de te malum.

21 * Rogamus autem à te audire quæ sentis: nam de secta hac notum est nobis quia vbique ei contradicitur.

21 * Ὁ δὲ πρὸς αὐτὸν εἶπον, ἡμεῖς οὔτε γράμματα περὶ σοῦ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὔτε παραγενόμενός τις τῶν ἀδελφῶν ἀπήγγειλεν ἢ ἐλάλησέ τι περὶ σοῦ πονηρόν.

22 * ἀξιοῦμεν δὲ παρὰ σοῦ ἀκοῦσαι ἃ φρονεῖς· περὶ μὲν γὰρ τῆς αἱρέσεως ταύτης γνωστόν ἐστιν ἡμῖν ὅτι πανταχοῦ ἀντιλέγεται.

23 * Cùm constituissent autem illi diem, venerunt ad eum in hospitium plures: quibus exponebat, testificans regnum Dei, suadénsque eis de Iesu ex lege Moysi & Prophetis, à mane vsque ad vespe- F ram.

23 * Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν, ἦκον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, πείθων τε αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ, ἀπό τε τοῦ νόμου Μωσέως καὶ τῶν προφητῶν, ἀπὸ πρωῒ ἕως ἑσπέρας.

24 * Et quidam credebant his quæ dicebantur, quidam verò non credebant.

24 * καὶ οἱ μὲν ἐπείθοντο τοῖς λεγομένοις, οἱ δὲ ἠπίστουν.

25 * Cúmque inuicem non essent consentientes, discedebant, dicente Paulo vnum verbum: Quia bene Spiritus sanctus locutus est per Isaiam Prophetam ad patres †nostros,

25 * ἀσύμφωνοι δὲ ὄντες πρὸς ἀλλήλους, ἀπελύοντο, εἰπόντος τοῦ Παύλου ῥῆμα ἕν, ὅτι καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησε διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ἡμῶν,

†vestros. Isa.6.c.9 Mat.13. c.14. Marc.4. b.12. Luc.8. b.10. Ioh.12. f.40. Rom.11 b.8. ad eos

26 * Dicens, Vade ad populum istum, & dic†, Aure audietis, & non intelligetis: & videntes videbitis, & non perspicietis.

26 * λέγον, πορεύθητι πρὸς τὸν λαὸν τοῦτον, καὶ εἰπόν, ἀκοῇ ἀκούσετε, καὶ οὐ μὴ συνῆτε· καὶ βλέποντες βλέψετε, καὶ οὐ μὴ ἴδητε.

27 * Incrassatum est enim cor populi huius, & auribus grauiter audierunt, & oculos suos compresserunt: ne fortè videant G oculis, & auribus audiant, & corde intelligant, & conuertantur, & sanem eos.

27 * ἐπαχύνθη γὰρ ἡ καρδία τοῦ λαοῦ τούτου, καὶ τοῖς ὠσὶ βαρέως ἤκουσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ἐκάμμυσαν· μήποτε ἴδωσι τοῖς ὀφθαλμοῖς, καὶ τοῖς ὠσὶν ἀκούσωσι, καὶ τῇ καρδίᾳ συνῶσι, καὶ ἐπιστρέψωσι, καὶ ἰάσωμαι αὐτούς.

28 * Notum ergo sit vobis, quoniã Gentibus missum est† salutare Dei, & ipsi hoc audient.

28 * γνωστὸν οὖν ἔστω ὑμῖν ὅτι τοῖς ἔθνεσιν ἀπεστάλη τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ, αὐτοὶ καὶ ἀκούσονται.

29 * Et cùm hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multam habentes inter se quæstionem.

29 * καὶ ταῦτα αὐτοῦ εἰπόντος ἀπῆλθον οἱ Ἰουδαῖοι, πολλὴν ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ζήτησιν.

30 * Mansit autem biennio toto in suo conducto: & suscipiebat omnes qui ingrediebantur ad eum:

30 * ἔμεινε δὲ ὁ Παῦλος διετίαν ὅλην ἐν ἰδίῳ μισθώματι· καὶ ἀπεδέχετο πάντας τοὺς εἰσπορευομένους πρὸς αὐτόν,

31 * Prædicans regnum Dei, & docens quæ sunt de Domino Iesu Christo cum omni fiducia, sine prohibitione.

31 * κηρύσσων τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, καὶ διδάσκων τὰ περὶ τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάσης παῤῥησίας ἀκωλύτως.

---

[i] אֲנָא [k] אֱזַל [l] סְכַל
[m] חֲזָא [n] בְּחַר הכ״ש
[o] עֲבָא אתח״ך [p] שְׁמַע
[q] וְקַר [r] באזניהש
[s] סְכַל [t] תוב שוב
[u] יְדַע [x] פדין
[y] אִתָּא [z] כְּרִז

16 כַּד אֲמַר [k] זֵל לְוָת עַמָּא הָנָא וְאֵמַר
[m] חָזָא [n] בְּחַר הכ״ש
[o] 27 אִתְעַבִּי לֵהּ גִּיר לִבֵּהּ דְּעַמָּא הָנָא [p] וּמִשְׁמַעָתְהוֹן
[q] עֲבָא אתח״ך [r] שְׁמַע
[s] וְקַר [t] באזניהש
[u] 28 תְּהֵידַע לְכוֹן הֲכֵיל הָרָא דְּלְעַמְמָא אֶשְׁתַּדַּר הָנָא [x] פּוּרְקָנָא דֵּאלָהָא הֵנוֹן גִּיר וְאַף שָׁמְעִין לֵהּ׃
30 וַאֲגַר לֵהּ פּוֹלוֹס מֵן דִּילֵהּ בַּיְתָא וַהֲוָא בֵּהּ תַּרְתֵּין שְׁנִין וַמְקַבֵּל הֲוָא תַּמָּן לְכָלְהוֹן אִילֵּין [y] דְּאִתַּיִן הֲוָו לְוָתֵהּ׃
31 [z] וּמַכְרֵז הֲוָא עַל מַלְכוּתֵהּ דֵּאלָהָא וּמַלֵּף הֲוָא עַיִן בְּגַלָּא עַל מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלָא כָּלַיִן׃

שְׁלַם פְּרַכְסִיס דְּשְׁלִיחֵי טוּבְיָא הָנָו דֵּין תְּשַׁעְיְתְהוֹן

Τέλος τῶν πράξεων τῶν ἁγίων Ἀποστόλων.

EX REGIS CATHOLICI MANDATO
Benedictus Arias Montanus D. Th. recensuit & probauit.

PRÆFATIO SANCTI HIERONYMI

PRESBYTERI IN OMNES EPISTOLAS BEATI PAVLI APOSTOLI.

PRIMVM quæritur, Quare poſt euangelia quæ ſupplementum Legis ſunt,& in quibus nobis exempla & prȩcepta viuendi pleniſſimè digeſta ſunt; voluerit Apoſtolus has epiſtolas ad ſingulas Eccleſias deſtinare. Hac aũt cauſa factum videtur,vt ſcilicet initia naſcentis Eccleſiæ nouis cauſis exiſtentibus præueniret,& vt præſentia atque oriẽtia reſecaret vitia; & poſt futuras excluderet quæſtiones: exemplo prophetarũ qui poſt editã legem Moyſi,in qua omnia Dei mandata legebantur, nihilominus tamen doctrina ſua rediuiua ſemper populi compreſſere peccata; & propter exemplum viuendi libros ad noſtram etiam memoriam tranſmiſerunt. Deinde quæritur, Cur non amplius quàm decem epiſtolas ad Eccleſias ſcripſerit. Decem ſunt enim cum ea quæ dicitur ad Hebrȩos. Nam reliquæ quatuor ad diſcipulos ſpecialiter ſunt porrectæ. Vt oſtenderet nouum non diſcrepare à veteri teſtamento, & ſe contra legem non facere Moyſi,ad numerũ primorum decalogi mandatorũ ſuas epiſtolas deſtinauit: & quot ille præceptis à Pharaone inſtituit liberatos; totidem hic epiſtolis à diaboli & idolatriæ ſeruitute edocet acquiſitos. Nam & duas tabulas lapideas duorum teſtamentorum figuram habuiſſe; viri eruditiſſimi tradiderunt. Epiſtolam ſanè quæ ad Hebrȩos ſcribitur, quidam Pauli non eſſe contendunt, eò quòd non ſit eius nomine titulata, & propter ſermonis ſtiliſque diſtantiam: ſed aut Barnabę iuxta Tertullianum,aut Lucæ iuxta quoſdam,vel certè Clementis diſcipuli Apoſtolorum & Epiſcopi Romanæ Eccleſiæ poſt Apoſtolos ordinati. Quibus reſpondendum eſt: Si propterea Pauli non erit, quia eius non habet nomen: ergo nec alicuius erit, quia nullius nomine intitulatur. Quod ſi inconueniens abſurdúmque eſt,ipſius magis eſſe credenda eſt, quæ tanto doctrinæ ſuæ fulget eloquio. Sed quoniam apud Hebræorum Eccleſias quaſi deſtructor Legis falſa ſuſpicione habebatur,voluit tacito nomine de figuris Legis & veritate Chriſti reddere rationem, ne odium nominis in fronte prætitulati vtilitatem excluderet lectionis. Non eſt ſanè mirum ſi eloquentior videatur in proprio, id eſt, in Hebræo,quàm in peregrino,id eſt, in Greco quo cæteræ epiſtolæ ſunt ſcriptę ſermone. Mouet etiam quoſdam quare Romanorum epiſtola in primo ſit poſita, cùm eam non primò ſcriptam ratio manifeſtet. Nam hanc ſe proficiſcentem Hieroſolymam ſcripſiſſe teſtatur,cùm Corinthios & alios iam antè vt miniſterium quod ſecum portaturus erat, colligerent; litteris adhortatus ſit. Vnde & intelligi quidam volunt,ita omnes epiſtolas ordinatas, vt prima poneretur, quamuis poſterior fuerit deſtinata, vt per ſingulas epiſtolas gradibus ad perfectiora veniretur. Romanorum namque plerique tam rudes erant,vt non intelligerent Dei ſe gratia & non ſuis meritis eſſe ſaluatos, & ob hoc duo inter ſe populi conflictarent. Idcirco illos indigere aſſerit corrigi, vitia gentilitatis priora commemorans: Corinthijs aũt iam dicit ſcientiæ gratiam eſſe conceſſam,& non tam omnes increpat, quàm,cur peccantes non increpauerunt,reprehendit, ſicut ait. Auditur inter vos fornicatio. Et iterum: Congregatis vobis cũ meo ſpiritu,tradere huiuſmodi Satanæ. In ſecunda verò laudantur,& vt magis ac magis proficiant commonentur. Galatę verò iam nullius criminis arguuntur, niſi hoc tantùm,quòd callidiſſimis Pſeudoapoſtolis crediderunt. Epheſij ſanè nullâ reprehenſione,ſed multa laude,ſunt digni, quia fidem Apoſtolicam ſeruauerunt. Philippenſes etiam multò magis collaudantur, qui nec audire quidem falſos Apoſtolos voluerunt. Theſſalonicenſes nihilominus in duabus epiſtolis omni laude proſequitur,eò quòd non ſolùm fidem inconcuſſam ſeruauerint veritatis, ſed etiam in perſecutione ciuium fuerint conſtantes inuenti. Coloſſenſes autem tales erant,vt cùm ab Apoſtolo viſi corporaliter

non fuiſſent,hac laude digni haberentur.Et ſi corpore,inquit,abſens ſum,ſed ſpiritu vobiſcum ſum gaudens & videns ordinem veſtrum.De Hebræis verò quid dicendum ; eſt quorum Theſſalonicenſes qui plurimum laudati ſunt,imitatores facti eſſe dicuntur?Sicut ipſe ait : Et vos fratres imitatores facti eſtis Eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudæa. Eadem enim paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris,quæ & illi à Iudæis. Apud ipſos quoque Hebræos eadem commemorat,dicens: Nam & vinctis compaſſi eſtis, & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere meliorem, & manentem ſubſtantiam.

PROLOGVS SPECIALIS IN EPISTOLAM AD ROMANOS.

ROmani ſunt qui ex Iudæis & Gentibus crediderunt. Hi ſuperba cõtentione volebant ſe alterutrum ſuperponere.Nam Iudæi dicebant: Nos ſumus populus Dei, quos ab initio dilexit & fouit;nos circunciſi ex genere Abraham,ſancta deſcendimus ex ſtirpe. Et notus retro apud Iudæam tantùm Deus. Nos de Ægypto ſignis Dei & virtutibus liberati,mare ſicco pertranſiuimus pede,cum inimicos noſtros grauiſſimi fluctus inuoluerent: Nobis pluit manna Dominus in deſerto, & quaſi filiis ſuis cæleſte pabulum miniſtrauit. Nos die noctúque in columna nubis,igniſq; præceſſit,vt nobis in inuio iter oſtenderet. Atque vt cætera eius circa nos immenſa beneficia taceamus,nos ſoli digni ſuimus Dei legem accipere, & vocem Dei loquentis audire, eiusq; cognoſcere voluntatem. In qua lege nobis promiſſus eſt Chriſtus, ad quos etiam ipſe ſe veniſſe teſtatus eſt,dicens: Non veni niſi ad oues quæ perierant domus Iſrael,cùm vos canes potius quàm homines appellauerit. Æquum ne ergo eſt vt idola hodie deferentes, quibus ab initio deſeruiſtis,nobis comparemini, & non potius in proſelytorum locum ex legis auctoritate & conſuetudine deputemini? Et hoc ipſum non merebamini,niſi quia larga ſemper Dei clementia voluit vos ad noſtram imitationem admittere. Gentes etiam econtrario reſpondebant. Quanto enim maiora erga vos Dei beneficia narraueritis,tãto maioris vos criminis reos eſſe monſtrabitis. Sẽper enim his omnibus extitiſtis ingrati : nam ipſis pedibus quibus aridum mare tranſiſtis, ludebatis ante idola quæ feciſtis;& ipſo ore quo paulo antè ob necem aduerſariorum Domino cantaueratis,ſimulachra vobis fieri popoſciſtis;illis oculis quibus venerãdo Deum in nube vel igni conſpicere ſolebatis,ſimulachra intuebamini. Manna quoque vobis faſtidio fuit, & ſemper in deſerto contra Dominum murmuraſtis, ad Ægyptum vnde vos manu valida eiecerat,redire cupientes. Quid plura? Ità patres veſtri crebra prouocatione Dominum irritauerunt, vt omnes in eremo morerentur, nec plus ex ſenioribus eorum quàm duo homines terram repromiſſionis intrarent. Sed quid antiqua replicamus cùm etiam ſi illa minimè feciſſetis, de hoc ſolo nemo vos dignos venia iudicaret, quòd Dominum Chriſtum,prophetarum ſemper vobis vocibus repromiſſum, non ſolùm ſuſcipere noluiſtis,ſed etiam morte peſſima peremiſtis? Quem vt nos cognouimus, ſtatim credidimus,cùm nobis de eo antea non fuerit prædicatum. Vnde probatur quòd idolis ſeruiuimus,non obſtinationi mentis,ſed ignorantiæ deputandum. Qui enim cognitum illico ſequimur: olim vtique ſequeremur,ſi antea cognouiſſemus.Sic autem vos de generis nobilitate iactatis,quaſi non morum imitatio magis quàm carnalis natiuitas filios vos faciat eſſe ſanctorum. Denique Eſau & Iſmael, cùm de ſtirpe ſint Abrahæ, minimè tamen in filijs reputantur. His taliter altercantibus, Apoſtolus ſe medium interponens, ità partium dirimit quæſtiones, vt neutrum eorum ſua iuſtitia ſalutem meruiſſe confirmet; ambos verò populos & ſcienter & grauiter deliquiſſe. Iudæos quidem,quòd

per

per prævaricationem Legis Deum inhonorauerint; Gentes verò, quòd cùm cognitum de creatura creatorem vt Deum debuerint venerari, gloriam eius in manufacta mutauerint ſimulacra. Vtroſque etiam ſimiliter veniam conſecutos, æquales eſſe veriſsima ratione demonſtrat. Præſertim cùm in eadem Lege prædictum ſit, & Iudæos & Gentes ad Chriſti fidem vocandos eſſe oſtendat. Quamobrem viciſsim eos humilians ad pacem & concordiam cohortatur.

ARGVMENTVM.

ROMANI ſunt partis Italiæ. Hi præuenti ſunt à falſis Apoſtolis, & ſub nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, in Legem & Prophetas erant inducti. Hos reuocat Apoſtolus adveram & euangelicam fidem, ſcribens eis à Corintho.

IN NOMINE DOMINI DEIQVE NOSTRI IESCHVA MESCHICHO SCRIBIMVS QVATVORDECIM EPISTOLAS PAVLI Apoſtoli, eiuſdem Domini noſtri Ieſchua Meſchicho.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

EPISTOLA PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

Lectio quotidiana.

CAP. I.

1 PAVLVS *ſeruus Ieſchua Meſchicho vocatus, & Apoſtolus, ſeparatus ad Euangelium Dei,*

2 * *Quod antè promiſerat per Prophetas ſuos in*
3 *Scripturis ſanctis* * *De filio illo ſuo (qui natus eſt ſecundùm carnem ex ſemine domus*
4 *Dauid;* * *Et agnitus filius Dei in virtute & Spiritu ſancto, qui reſurrexit à mortuis,) nempe Ieſchua Meſchicho Domino noſtro.*
5 * *Per quem accepimus gratiam & Apoſtolatum inter omnes gentes vt obediant fidei nominis ipſius;*
6 * *Ex quibus & vos vocati eſtis per Ie-*
7 *ſchua Meſchicho;* * *Omnibus qui Romæ eſtis, dilectis Dei, vocatis, & ſanctis, Pax & gratia vobiſcum ſit à Deo Patre noſtro & à Domino noſtro Ieſchua Meſchicho.*
8 * *In primis gratias ago Deo meo per Ieſchua Meſchicho veſtrùm omniũ cauſa, quòd fides veſtra audiatur in vniuerſo mundo.*
9 * *Teſtis eſt enim mihi Deus, cui ſeruio ſpiritu in Euangelio filij ipſius, quòd abſque ceſſatione ſemper meminerim veſtri in precibus*
10 *meis.* *Rogóque vt ſi tandem aperiatur mihi*
11 *via voluntate Dei, veniam ad vos.* * *Quandoquidẽ vehemẽter opto videre vos vt largiar*
12 *vobis donũ ſpiritus quo ſtabiliamini.* * *Simúlque conſolationẽ capiamus fide veſtra meáq;.*

Feria ſexta ſecundæ Ieiunij.

13 * *Velim autem ſciatis, fratres mei, me multoties deſiderasſe venire ad vos, ſed prohibitum fuiſſe etiamnum, vt etiã inter vos fructum haberem, ſicut & inter cæteras Gentes.*

בְּשֵׁם מָרָן וַאלָהָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּתִבִינַן אַרְבַּתְעַסַר אָגְרָתָא דְּפוֹלָס שְׁלִיחָא דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא

פּוֹלָס עַבְדָּא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [c] קָרְיָא [d] וְשְׁלִיחָא [e] דְּאִתְפְּרַשׁ [f] לְאַוֹנְגֶלְיוֹן דַּאלָהָא: [2] דְּמִן קֳדָם [g] מַלְּךְ בְּיַד נְבִיוֹהִי
בַּכְתָבָא קַדִּישָׁא: [3] עַל בְּרֵהּ הַוֹ [h] דְּאִתְיְלֵד בִּבְסַר מִן זַרְעָא דְּבֵית דָּוִיד: [4] וְאִתְיְדַע בְּרָא דַּאלָהָא בְּחַיִל
וַרוּחַ קֻדְשׁ דְּקָם מִן בֵּית [k] מֵיתֵא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרָן: [5] דְּבֵהּ נְסַבְנָן [l] טִיבוּתָא [m] וְשְׁלִיחוּתָא בְּכָל הוֹן עַמְמָא אֵיךְ דְּנִשְׁתַּמְעוּן

[c] אגרת [d] קְרָא [e] קְרָא [f] שְׁלַח [g] פְּרַשׁ [h] יֶלֶד [i] יֵרַע [k] מוּת [l] טוֹב או טֵיב [m] שְׁלַח

[a] אֶגַרְתָּא דְּפוֹלוֹס שְׁלִיחָא דַּלָּוֹת רְהוֹמָיֵא: [b] קְרַנָא דְּכָלְיוֹם א קפלאון א

EPISTOLA BEATI PAVLI APOSTOLI AD ROMANOS.

CAP. I.

Act. 13. a. 2.

PAVLVS seruus Iesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Euangelium Dei,

* Quod antè promiserat per prophetas suos in scripturis sanctis,

* De filio suo, qui factus est ei ex semine Dauid secundùm carnem,

* Qui prædestinatus est filius Dei in virtute, secundum spiritum sanctificationis, ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri,

* Per quem accepimus gratiã & Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus Gentibus pro nomine eius.

* In quibus estis & vos vocati Iesu Christi,

* Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei, vocatis sanctis; Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

* Primùm quidem gratias ago Deo meo per Iesum Christum pro omnibus vobis, quia fides vestra annuntiatur in vniuerso mundo.

* Testis enim mihi est Deus, cui seruio in spiritu meo in Euãgelio filij eius, quòd sine intermissione memoriam vestri facio

* Semper in orationibus meis: obsecrans si quomodo tandem aliquando prosperũ iter habeam in voluntate Dei, veniendi ad vos.

* Desydero enim videre vos, vt aliquid impertiar vobis gratiæ spiritalis, ad confirmandos vos: * Id est, simul consolari in vobis per eam quæ inuicem est fidem vestram atque meam.

* NOLO autem vos ignorare fratres quia sæpè proposui venire ad vos, & prohibitus sum vsque adhuc, vt aliquem fructum habeam in vobis, sicut & in cæteris Gentibus.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΤΟΥ ἀποστόλου πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολή.

κεφ. α.

1 ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος ἰησοῦ χριστοῦ, κλητὸς ἀπόστολος, ἀφωρισμένος εἰς εὐαγγέλιον θεοῦ,

2 * ὃ προεπηγείλατο διὰ τῶν προφητῶν αὐτοῦ ἐν γραφαῖς ἁγίαις,

3 * περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος δαυὶδ κατὰ σάρκα,

4 * τοῦ ὁρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει, κατὰ πνεῦμα ἁγιωσύνης, ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν·

5 * δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς ἔθνεσιν, ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ·

6 * ἐν οἷς ἐστε καὶ ὑμεῖς, κλητοὶ ἰησοῦ χριστοῦ·

7 * πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ῥώμῃ, ἀγαπητοῖς θεοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

8 * πρῶτον μὲν εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, ὅτι ἡ πίστις ὑμῶν καταγγέλλεται ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ.

9 * μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ᾧ λατρεύω ἐν τῷ πνεύματί μου, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὡς ἀδιαλείπτως μνείαν ὑμῶν ποιοῦμαι

10 * πάντοτε ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου, δεόμενος, εἴπως ἤδη ποτὲ εὐοδωθήσομαι ἐν τῷ θελήματι τοῦ θεοῦ, ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς.

11 * ἐπιποθῶ γὰρ ἰδεῖν ὑμᾶς, ἵνα τι μεταδῶ χάρισμα ὑμῖν πνευματικὸν εἰς τὸ στηριχθῆναι ὑμᾶς·

12 * τοῦτο δέ ἐστι, συμπαρακληθῆναι ἐν ὑμῖν διὰ τὴν ἐν ἀλλήλοις πίστεως ὑμῶν τε καὶ ἐμοῦ.

13 * Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινα καρπὸν σχῶ ἐν ὑμῖν, καθὼς καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.

---

* לְהֵימָנוּתָא דִּשְׁמֵהּ׃ 6 דְּאַף אַנְתּוּן מְקַנְחוּן אַנְתּוּן קְרִיָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 7 לְכָל־הוֹן דְּבְרוֹמִי חֲבִיבַוְתִי דְּאֱלָהָא קְרַיָא׃
ז על אפי בעבור ד חֵימִן
וְקַדִּישֵׁא שְׁלָמָא וְטִיבוּתָא מִן־קֳדָם אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 8 לוקדם ק סָדוּרָא אֲנָא לֵאלָהִי בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
ג שְׁמַע ה מעיד ו בשורה
עַל אַפֵּי כָּלְּהוֹן דְּהֵימְנוּתְכוֹן אֶשְׁתְּמַעַת בְּכָלְּהָ עָלְמָא׃ 9 סָהֵד הוּ לִי גִּיר אֱלָהָא דְּלֵהּ מְשַׁמֵּשׁ אֲנָא בְּרוּחִי בְּאוֹנְגֶלְיוֹן
ז שְׁלָא תפיד ח דְּכַר זכר
דִּבְרֵהּ דִּלָּא שְׁלָוְא בְּכָל זְבַן מֶחְדְּכַר אֲנָא לְכוֹן בַּצְלָוָתִי׃ 10 וּמִתְחַנַן אֲנָא דְּאַן מִן כַּדוּ חֲתְפַּתַח לִי אוּרְחָא בְּצֶבְיָנֵת
ט צְלָא תפלותי י פְּתַח
דַּאלָהָא דְּאֵתָא לְוָתְכוֹן׃ 11 מֶטֵל דְּטָב סָוֵא אֲנָא דְּאֶחֱזֵיכוֹן וְאֶתֵּל לְכוֹן מַוהַבְתָּא דְּרוּחַ קֻבָּה תֶּשְׁתַּרְרוֹן׃
כ עְבָא ל אֵתָא מ סְוָא אוה
נ חֲזָא ס נְתַל ע יַהֵב
12 וְאִכְחָדָא בְּתַבַיְנָא בְּהֵימְנוּתָא דִּילְכוֹן וְדִילִי׃ 13 דְּעָרוּבְתָא דַּתְּרִין דְּצוּמָא ב צ שַׁרַר חזק ק ויחד ר בַּיָא
סַגִּיאָן צְבִית דְּאֵתָא לְוָתְכוֹן וְאִתְכְּלִית עַרְמָא לְהַשָּׁא דָּאף בְּכוֹן נְהֲוָא לִי אַדְּשָׁא אַיךְ דַּבְּשַׁרְכָא דְּעַמְמֵא׃

14 ‡ Græcis & Barbaris, ſapientibus & ſtultis; quoniam omni homini debitor ſum ad
15 prædicandum. ‡ Itaque diligenter ſatago, vt vobis quoque qui Romæ eſtis, euangelizem.
16 ‡ Non enim pudet me Euangelij, quoniam virtus Dei eſt ad ſalutem omnibus in ipſum credentibus, ſiue ex Iſhoudæis primùm, ſiue
17 etiam ex Aramæis [Gentilibus.] ‡ Iuſtitia enim Dei per illud reuelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt, Iuſtus ex fide viuet.
18 ‡ Siquidem reuelata eſt ira Dei è cælo aduerſus omnem iniquitatem & impietatem hominum illorum, qui veritatem iniquitate de-
19 tinent. ‡ Quia cognitio Dei patefacta eſt in ipſis; Deus enim patefecit in eis.
20 ‡ Recondita enim Dei à iactis mundi fundamentis ex ipſius creatione intellectu conſpiciuntur cùm eius poteſtas, tum eius diuinitas æterna, ita vt ſint abſque prolatione Spiritus [excuſatione.]
21 ‡ Quippe qui Deum cognouerint, non autem vt Deum glorificauerunt eum, nec ei gratias egerunt: ſed inanes facti ſunt in cogitationibus ſuis, ac tenebris obductum eſt cor eorum deſipiens.
22 ‡ Quúmque animo ſuo reputarent ſe eſſe
23 ſapientes, ipſi inſanierunt. ‡ Et mutarũt gloriam Dei corruptionis expertis, in ſimilitudinem imaginis hominis corruptioni obnoxij, et in ſimilitudinem volucrium, & quadrupedum, ac reptilium terræ.
24 ‡ Propterea tradidit eos Deus cupiditatibus impuris cordium ipſorum, vt ignominia
25 afficerent corpus ſuum inter ſe. ‡ Porrò commutarunt veritatem Dei in mendacium, & reueriti ſunt, & ſeruierunt creaturis potius quàm creatori earum, cui ſint laudes & benedictiones in ſæculum ſæculorum. Amin.

Quotidie.

26 ‡ Propterea tradidit eos Deus perturbationibus ignominioſis, quandoquidem fœminæ eorum mutarunt vſum ſuum rectum, &
27 quod rectum non eſt vſurparunt. ‡ Et rurſus maſculi quoque eorum ſimiliter reliquerunt rectum vſum fœminarum, libidinéq; prurierunt alius in aliũ, & maſculi in maſculos pudenda perpetrarunt; proinde retributionẽ errori ſuo iuſtè debitã in ſemetipſos receperunt.

---

14 יונָיֵא וּבַרְבָרָיֵא חַכִּימֵא וְסַכְלָא דִּלְכְרֹנַשׁ חַיָּב אֲנָא דְּאכְרֵז׃ 15 וְהָכֵנָא [k] מָתְחַפֵּט אֲנָא דְּאף לְכוֹן דִּבְרוֹמִי
[l] אָסְבַר׃ 16 לָא גַיר [m] בָּהֵה אֲנָא בֵּה [n] בְּאוֹנְגֶלְיוֹן מֶטֹל דְּחַיֵּי הוּ דַּאלָהָא לְחַיֵּא דְּכֹל [o] דַּמְהַימְנִין בֵּה אֵן מֵן יְהוּדָיֵא
לוּקְדָם וְאֵן מֵן [p] אַרְמָיֵא׃ 17 [q] כְּאנוּהִי גֵּיר דַּאלָהָא בֵּה [r] סְתְגַּלְיָא מֵן [s] הַיְמָנוּתָא לְהַיְמָנוּתָא אַיְךְ דַּכְתִּיב [t] דְּכַאנָא מֵן
חַיְמָנוּתָא [u] נְחֵא׃ 18 [x] סְתְגַּלְיָא הוּ גֵּיר רוּגְזֵה דַּאלָהָא מֵן שְׁמַיָּא עַל כָּל [y] עַוְלָהוֹן [z] וּרְשַׁעֲהוֹן דַּבְּנַיְנָשָׁא חָנוֹן [a] דְּקוּשְׁטָא
בְּעוְלָא [b] אָחִידִין׃ 19 מֶטֹל [c] דִּידְעוּהִי דַּאלָהָא גַּלְיָא הִי בְּהוֹן אֱלָהָא גֵּיר גְּלֵהּ בְּהוֹן׃ 20 [d] בַּסְיָהֵה גֵּיר דַּאלָהָא מֵן
[a] תַּרְסִיהֵה דְּעָלְמָא [f] לְבֵרְיָהֵה [g] בְּסוֹכְלָא מְתְחֲזִין וְחַיְלֵהּ וַאלָהוּתֵהּ דַּלְעֵלַם וְנָהֲווֹן דְּלָא מַפַּק בְּרוּחַ׃
21 מֶטֹל דִּידְעוּ לַאלָהָא וְלָא אַיְךְ דַּאלָהָא שַׁבְּחוּהִי וְאוֹדִיו לֵהּ אֶלָּא אֶסְתַּרְקוּ בְּמַחְשָׁבָתְהוֹן וְאִתְחַשַּׁךְ לֵבְהוֹן

[k] חַפַּט השתדל [l] סַבַּר
[m] בְּהַת בוש [n] בְּאוֹנְגֶלְיוֹן בשורה ען
[o] דַּמְהַימְנִין מאמין [p] אַרְמָיֵא גוים [q] כְּאנוּהִי אדקה מן
[r] סְתְגַּלְיָא כון [s] הַיְמָנוּתָא גְּלֵא [t] דְּכַאנָא חַיְמָן
[u] נְחֵא שאדיק [x] סְתְגַּלְיָא חַיָּא [y] עַוְלָהוֹן עַיֵּל [z] וּרְשַׁעֲהוֹן רַשָּׁע [a] דַּבְּנַיְנָשָׁא אשר אמן
[b] אָחִידִין אֵחַר [c] דִּידְעוּהִי יִדַּע [d] בַּסְיָהֵה כָּסָא מקן
[e] תַּרְסִיהֵה רְמָא [f] לְבֵרְיָהֵה בְּרָא [g] בְּסוֹכְלָא בשכל

14 ‡ Græcis ac Barbaris, ſapientibus, & inſipientibus debitor ſum.

15 ‡ †Ita quod in me promptum eſt, & vobis qui Romæ eſtis, euangelizare. Itaque

16 ‡ Non enim erubeſco Euangelium. Virtus enim Dei eſt, in ſalutem omni credenti, Iudæo primùm & Græco.

17 ‡ Iuſtitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem: ſicut ſcriptum eſt: Iuſtus autem ex fide viuet. Abac. 2. a. d. Heb. 10. f. 38. Gal. 3. b. 11.

18 ‡ Reuelatur enim ira Dei de cælo, ſuper omnem impietatem & iniuſtitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniuſtitia detinent.

19 ‡ Quia quod notum eſt Dei, manifeſtum eſt in illis. Deus enim illis manifeſtauit.

20 ‡ Inuiſibilia enim ipſius, à creatura mundi per ea quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur: ſempiterna quoque eius virtus & diuinitas: ita vt ſint inexcuſabiles.

21 ‡ Quia cùm cognouiſſent Deũ: non ſicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt: ſed euanuerunt in cogitationibus ſuis, & obſcuratum eſt inſipiens cor eorum. Eph. 4. d. 17. d. 18.

22 ‡ Dicentes enim ſe eſſe ſapientes, ſtulti facti ſunt.

23 ‡ Et mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum & quadrupedum, & ſerpentum.

24 ‡ Propter quod tradidit illos Deus in deſyderia cordis eorum, in immunditiam: vt contumelijs afficiant corpora ſua in ſemetipſis.

25 ‡ Qui commutauerũt veritatem Dei in †mendacium: & coluerunt, & ſeruierunt creaturæ potius quàm creatori, qui eſt benedictus in ſæcula. Amen. mendacio

26 ‡ PROPTEREA tradidit illos Deus in paſſiones ignominiæ. Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam.

27 ‡ Similiter autem & maſculi, relicto naturali vſu fœminæ, exarſerunt in deſyderijs ſuis in inuicẽ, maſculi in maſculos turpitudinem operantes, & mercedem quam oportuit, erroris ſui in ſemetipſis recipientes.

14 ‡ ἕλλησί τε καὶ βαρβάροις, σοφοῖς τε καὶ ἀνοήτοις ὀφειλέτης εἰμί.

15 ‡ οὕτως τὸ κατ' ἐμὲ πρόθυμον καὶ ὑμῖν τοῖς ἐν ῥώμῃ εὐαγγελίσασθαι.

16 ‡ οὐ γὰρ ἐπαισχύνομαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ· δύναμις γὰρ θεοῦ ἐστιν εἰς σωτηρίαν παντὶ τῷ πιστεύοντι, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι.

17 ‡ δικαιοσύνη γὰρ θεοῦ ἐν αὐτῷ ἀποκαλύπτεται ἐκ πίστεως εἰς πίστιν, καθὼς γέγραπται, ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

18 ‡ ἀποκαλύπτεται γὰρ ὀργὴ θεοῦ ἀπ' οὐρανοῦ, ἐπὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καὶ ἀδικίαν ἀνθρώπων τῶν τὴν ἀλήθειαν ἐν ἀδικίᾳ κατεχόντων.

19 ‡ διότι τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ φανερόν ἐστιν ἐν αὐτοῖς· ὁ γὰρ θεὸς αὐτοῖς ἐφανέρωσε.

20 ‡ τὰ γὰρ ἀόρατα αὐτοῦ ἀπὸ κτίσεως κόσμου τοῖς ποιήμασι νοούμενα καθορᾶται, ἥ τε ἀίδιος αὐτοῦ δύναμις καὶ θειότης, εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους·

21 ‡ διότι γνόντες τὸν θεὸν, οὐχ ὡς θεὸν ἐδόξασαν ἢ ἠυχαρίστησαν, ἀλλ' ἐματαιώθησαν ἐν τοῖς διαλογισμοῖς αὐτῶν, καὶ ἐσκοτίσθη ἡ ἀσύνετος αὐτῶν καρδία.

22 ‡ φάσκοντες εἶναι σοφοὶ, ἐμωράνθησαν·

23 ‡ καὶ ἤλλαξαν τὴν δόξαν τοῦ ἀφθάρτου θεοῦ ἐν ὁμοιώματι εἰκόνος φθαρτοῦ ἀνθρώπου, καὶ πετεινῶν καὶ τετραπόδων καὶ ἑρπετῶν.

24 ‡ διὸ καὶ παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν καρδιῶν αὐτῶν εἰς ἀκαθαρσίαν, τοῦ ἀτιμάζεσθαι τὰ σώματα αὐτῶν ἐν ἑαυτοῖς·

25 ‡ οἵτινες μετήλλαξαν τὴν ἀλήθειαν τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ψεύδει, καὶ ἐσεβάσθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῇ κτίσει παρὰ τὸν κτίσαντα, ὅς ἐστιν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

26 ‡ Διὰ τοῦτο παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς πάθη ἀτιμίας· αἵτε γὰρ θήλειαι αὐτῶν μετήλλαξαν τὴν φυσικὴν χρῆσιν εἰς τὴν παρὰ φύσιν.

27 ‡ ὁμοίως καὶ οἱ ἄρρενες ἀφέντες τὴν φυσικὴν χρῆσιν τῆς θηλείας, ἐξεκαύθησαν ἐν τῇ ὀρέξει αὐτῶν εἰς ἀλλήλους, ἄρσενες ἐν ἄρσεσι τὴν ἀσχημοσύνην κατεργαζόμενοι, καὶ τὴν ἀντιμισθίαν, ἣν ἔδει, τῆς πλάνης αὐτῶν, ἐν ἑαυτοῖς ἀπολαμβάνοντες.

דְּלָא [p] מְסָחַכַּל׃ 22 וְכַד סָבְרִין בְּנַפְשְׁהוֹן דְּחַכִּימִין אִנּוּן [q] שְׁטַוּ לְהוֹן׃ 23 וְחַלַּפוּ [r] חֶשְׁבּוּחֵהּ דְּאֱלָהָא דְּלָא מְתְחַבַּל
[s] בִּדְמוּתָא דְּצַלְמָא דְּבַר נָשָׁא דְּמִתְחַבַּל וּבְדִמוּתָא [t] דְּפַרְוָזָא וְדְּאַרְבְּעַת רַגְלַיָּא וְדְּרַחֲשָׁא דְּאַרְעָא׃ 24 מָטֶל הָנָא [u] אַשְׁלֵם
אִנּוּן אֱלָהָא [v] לְרִגְּיוֹתָא טָמְאָתָא דְּלִבְהוֹן [w] דְּנַצְעָרוּן [x] פְּגְרֵיהוֹן בְּהוֹן׃ 25 וְחַלַּפוּ [y] שְׁרָרַת דְּאֱלָהָא [z] בְּכָדְבוּתָא וְדְחֵלוּ
וְשַׁמְּשׁוּ [a] לְבָרְיְתָא [b] טָב מִן [c] דְּלִבְרִיָּהֵיהּ דְּהָא חְשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם עִלְּסִין אֲמִין׃ דְּכֵלְיוֹם ג
26 מָטֶל הָנָא אַשְׁלֵם אִנּוּן אֱלָהָא לְכָאבָא דְּצַעֲרָא נָקְבָתְהוֹן גִּיר חֲלָפֵי חֲשַׁחְתָּא [d] דְּכֵינְהוֹן וְכֻמְרֵיהוֹן דְּלָא מְכָן
אִתְחַשְּׁחִי׃ 27 וְהוּב אַף דְּכְרֵיהוֹן הָכְנָא שְׁבָקוּ חֲשַׁחְתָּא דְּכֵינָא דְּנָקְבָתָא וְאִשְׁתַּרְחוּ בְּרָגְתָּא חַד עַל חַד וְדְכְרָא
עַל דְּכְרָא בְּהָתָא עֲבַדוּ וּפוּרְעָנָא דְּחֶזֶק הֲוָא לְטָעְיוּתְהוֹן [e] בַּקְנוּמְהוֹן קַבְּלוּהִי׃

[p] סְכַל [q] שְׁטָא השתגע
[r] חֲלַף המיר [s] שַׁבַּח
[t] דְּמָא [u] פְּרַח עוף
[v] שַׁלַּם [w] רְגַג חמד
[x] צְעַר [y] חְעִיב [a] גופותיהם
[b] אמת [c] כְּרַב כוב [d] בְּרָא
[e] יוחר [f] בְּרוּיָא בורא
[g] השבעים נון [h] בעצמיהם

28 * Et quemadmodum non iudicarunt apud se, vt cognoscerent Deum, ita tradidit eos Deus in notitiam vanam, vt agerent quæ non oportebat.

29 * Repleti omni iniquitate, & scortationibus, & amarulētia, & malitia, & cōtumelia, & liuore, & cæde, & furore, & fraude, & pessimis cogitationibus;

30 * Et murmuratione, & obtrectatione: & Dei osores, contumelioſi, tumidi, superbi, inuentores malorum, rationis expertes, qui parentibus suis immorigeri sunt.

31 * Item cum quibus nullum est certum fœdus, nulla charitas, nulla pax, nulla denique misericordia in eis.

32 * Qui quum norint iudicium Dei, quod eos qui talia perpetrant ad mortem damnat, non solùm ea peragunt, sed etiam associantur ijs qui ea faciunt.

CAP. II.

1 QVamobrem omni excusatione cares ô homo qui condemnas proximum: etenim hoc ipsum quod condemnas proximum tuum, teipsum peragis reum: quandoquidem in ea etiam quæ damnas tu ipse reuolueris.

Feria sexta tertiæ Ieiunij.

2 * Porrò scimus iudicium Dei esse cum veritate aduersus eos qui in his versantur.

3 * Quid autem cogitas o homo iudicans eos qui in his versantur, quum tu quoque in ijsdem verseris? te effugere iudicium Dei?

4 * An contra diuitias dulcedinis eius, & contra longanimitatem eius, atque contra locum quem dedit tibi [tolerantiam] audes? & ignoras te Dei clementia ad pœnitentiam deduci?

5 * Sed propter duritiam cordis tui quod non resipiscit, reponis tibi thesaurum iræ in diem indignationis, & reuelationis iusti iudicij Dei.

6 * Qui quidem rependit vnicuique secundùm opera ipsius?

7 * Iis quidem qui in perseuerantia boni operis gloriam & honorem, & incorruptionem expetunt, his inquam dabit vitam aternam: 8 * Iis verò qui calumniatores sunt, nec acquiescunt veritati, sed iniquitati obtemperant, rependet iram & furorem.

---

22 וְאֵיךְ וְלָא [a] דָּנוּ בְּנַפְשְׁהוֹן [b] דְּנֵדְעִין לַאלָהָא אַשְׁלֵם אֲנוּן אֱלָהָא [c] לְמַרְעָא דַּסְרִיקוּתָא דְּנָהֲווּן עָבְדִין מֶדֶם וְלָא [d] וָלֵא׃
23 בַּד [e] מָלֵיז כָּל [f] עַוְלוּתָא [g] וְזַנְיוּתָא וּמַרִירוּתָא וּבִישׁוּתָא [h] וְעָלוּבוּתָא [i] וַחְסָמָא וְקִטְלָא [j] וְחֵרְנָא [k] וְנָכְלָא [l] וּמַחְשְׁבָתָא בִּישָׁתָא׃
24 וְרָטְנָא [m] וּמְאכַלְקְרָצָא וְסַנְיאִין לַאלָהָא [n] מְצַעֲרָנָא [o] שַׁבְּהַרְנָא [p] מֶשְׁכְּחֵי בִּישָׁתָא חַסִירֵי [q] רָעְיָנָא וְלַאבָהַיהוֹן
25 לָא [r] מָתְפִּיסִין׃ [s] וְדַקְיָמָא לַית לְהוֹן וְלָא [t] חוּבָא וְלָא שַׁיְנָא וְלָא רַחֲמָא אִית בְּהוֹן׃ [u] אִילֵין דְּכַד יְדָעִין דִּינָה
26 דַּאלָהָא דְּלַאילֵין דַּאיךְ הֲלֵין סָעֲרִין לְמַוְתָא מְחַיְּבִין לָא הֲוָא בַּלְחוֹד עָבְדִין לְהֵין אֶלָּא אַף מֶשְׁתַּוְתְּפִין לַאילֵין דְּהַלֵּין עָבְדִין׃

קפלאון ב

1 מָטוּל הָנָא לַית לָךְ סַפָּק בְּרוּחָא אָו בְּרֵנָשָׁא
דְּדָאֵן חַבְרֵהּ בְּהַוו גִּיר דְּדָאֵן אַנְתְּ חַבְרָךְ נַפְשָׁךְ הוּ מְחַיֵּב אַנְתְּ וְאַף אַנְתְּ גִּיר דְּדָאֵן אַנְתְּ בְּהֵין הוּ מָתְחַפַּךְ אַנְתְּ׃

---

[a] רוּן [b] וְרַע [c] לידיעת
[d] ראוי [e] מְלָא [f] עַוָל
[g] זְנָא [h] עושק [i] קנאה רעה
[j] מחלוקת [k] חֲרָא [l] גבל
[m] חֲשַׁב [n] מלשיבותא
[o] צַעַר מקללים [p] גאים
[q] מחהללים [r] מוצאי רע
[s] רָצָא רצה [t] טָפֵס הקשיב
[u] קוּם [v] אהבה מן חֲבָא

28 ‡ Et ſicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum ſenſum: vt faciant ea quæ non conueniunt:

28 ‡ καὶ καθὼς οὐκ ἐδοκίμασαν τὸν θεὸν ἔχειν ἐν ἐπιγνώσει, παρέδωκεν αὐτοὺς ὁ θεὸς εἰς ἀδόκιμον νοῦν, ποιεῖν τὰ μὴ καθήκοντα·

29 ‡ Repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, auaritia, nequitia, plenos inuidia, † homicidio, contentione, dolo, malignitate, ſuſurrones,

homicidijs

29 ‡ πεπληρωμένους πάσῃ ἀδικίᾳ, πορνείᾳ, πονηρίᾳ, πλεονεξίᾳ, κακίᾳ· μεστοὺς φθόνου, φόνου, ἔριδος, δόλου, κακοηθείας· ψιθυριστάς·

30 ‡ Detractores, Deo odibiles, contumelioſos, ſuperbos, elatos, inuentores malorum, parentibus non obedientes;

30 ‡ καταλάλους, θεοστυγεῖς, ὑβριστάς, ὑπερηφάνους, ἀλαζόνας, ἐφευρετὰς κακῶν, γονεῦσιν ἀπειθεῖς,

31 ‡ Inſipientes, incompoſitos, ſine affectione, abſque fœdere, ſine miſericordia.

31 ‡ ἀσυνέτους, ἀσυνθέτους, ἀστόργους, ἀσπόνδους, ἀνελεήμονας·

32 ‡ Qui cùm iuſtitiam Dei cognouiſſent, non intellexerunt; quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte: non ſolùm qui ea faciunt, ſed etiam qui cõſentiunt facientibus.

32 ‡ οἵτινες τὸ δικαίωμα τοῦ θεοῦ ἐπιγνόντες, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες ἄξιοι θανάτου εἰσίν· οὐ μόνον αὐτὰ ποιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ συνευδοκοῦσι τοῖς πράσσουσι.

CAP. II.

β'.

Mat. 7. a. 2. 1 ‡ PRopter quod inexcuſabilis es ô homo omnis qui iudicas. In quo enim iudicas alterum, teipſum condemnas. eadem enim agis † quæ iudicas.

qui

1 ‡ Διὸ ἀναπολόγητος εἶ, ὦ ἄνθρωπε πᾶς ὁ κρίνων· ἐν ᾧ γὰρ κρίνεις τὸν ἕτερον, σεαυτὸν κατακρίνεις· τὰ γὰρ αὐτὰ πράσσεις ὁ κρίνων.

2 ‡ Scimus enim quoniam iudicium Dei eſt ſecundùm veritatem in eos qui talia agunt.

2 ‡ οἴδαμεν γὰρ ὅτι τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ ἐστι κατὰ ἀλήθειαν ἐπὶ τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας.

3 ‡ Exiſtimas autem hoc ô homo qui iudicas eos qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei?

3 ‡ λογίζῃ δὲ τοῦτο, ὦ ἄνθρωπε ὁ κρίνων τοὺς τὰ τοιαῦτα πράσσοντας, καὶ ποιῶν αὐτά, ὅτι σὺ ἐκφεύξῃ τὸ κρῖμα τοῦ θεοῦ;

4 ‡ An diuitias bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis † contemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?

contemnis? ignoras

4 ‡ ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς, ἀγνοῶν ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει;

5 ‡ Secundùm autem duritiam tuam, & impœnitens cor, theſaurizas tibi iram, in die iræ & reuelationis iuſti iudicij Dei.

5 ‡ κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου καὶ ἀμετανόητον καρδίαν, θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς, καὶ ἀποκαλύψεως καὶ δικαιοκρισίας τοῦ θεοῦ·

Mat. 16. d. 6 ‡ Qui reddet vnicuique ſecundùm opera eius:

6 ‡ ὃς ἀποδώσει ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ·

7 ‡ Iis quidem qui ſecundùm patientiam boni operis, gloriam & honorem & incorruptionem † quęrũt: vitam æternam.

quærentibus:

7 ‡ τοῖς μὲν καθ' ὑπομονὴν ἔργου ἀγαθοῦ, δόξαν καὶ τιμὴν καὶ ἀφθαρσίαν ζητοῦσι, ζωὴν αἰώνιον.

8 ‡ Iis autem qui ſunt ex contentione, & qui non acquieſcunt veritati, credunt autem iniquitati: ira & indignatio.

8 ‡ τοῖς δὲ ἐξ ἐριθείας, καὶ ἀπειθοῦσι μὲν τῇ ἀληθείᾳ, πειθομένοις δὲ τῇ ἀδικίᾳ, θυμὸς καὶ ὀργή.

---

1 עָרֹב 2 צוֹם 3 יֵרַע 4 דְּעָרוּבְתָא דַּחְלָתָא 5 דְּצוֹמָא 6 וְיִרְעִינַן 7 רְאִיתוּהִי דִּינֵהּ דַּאלָהָא 8 בְּקוּשְׁטָא עַל אִילֵּין דְּבְהָלִין 9 מְהַדְּפְכִין
1 הֶעָרוֹק מִן 2 דִּינֵהּ דַּאלָהָא 3 מָנָא דִּין מָתְחַשַּׁב אַנְתְּ אָוּבְרְנָשָׁא 4 אוּ עַל 5 עוֹתְרָא 6 דְּבַסֵּימוּתֵהּ וְעַל 7 מַנְּרַת רוּחֵהּ וְעַל אַתְּרָא דְּיַהֵב לָךְ 8 מְמָרַת
1 בָּסַס 2 ארך אפים מן נָגַר 3 אַמְרַת 4 תשובה מן תּוּב 5 אַתָּא 6 קַשָּׁא 7 תוב 8 סוּם 9 אתר 10 רְנַז 11 גָּלָא 12 שׁר 13 פְּרַע גמל

9 * ܘܥܠ ܟܠ ܢܦܫܐ ܕܥܒܕ ܒܝܫܬܐ ܬܪܥܬܐ ܘܥܩܬܐ ܠܝܗܘܕܝܐ ܩܕܡ ܘܐܦ ܠܝܘܢܝܐ
ܐ ܠܟܠ ܢܦܫܐ ܕܥܒܕ ܫܦܝܪܘܬܐ ܘܫܠܡܐ ܠܝܗܘܕܝܐ ܩܕܡ ܘܐܦ ܠܝܘܢܝܐ
11 * ܐ ܠܝܬ ܗܘ ܕܡܣܒ ܦܪܨܘܦܐ ܩܕܡ ܐܠܗܐ ܀
12 * ܐ ܕܟܠ ܕܒܠܚܘܕ ܐܠܗܐ ܚܛܝܢ ܘܒܠܚܘܕ ܢܐܒܕܘܢ ܐ ܕܒܢܘܫ ܐ ܕܒܐܘܪܝܬܐ
ܚܛܝܢ ܒܐܘܪܝܬܐ ܢܬܕܝܢ ܀ 13 * ܐ ܠܐ ܕܫܡܥܝ ܐܢܘܢ ܕܢܡܘܣܐ ܙܕܝܩܝܢ ܩܕܡ ܐܠܗܐ
ܐ ܐܠܐ ܕܥܒܕܝ ܢܡܘܣܐ ܢܬܙܕܩܘܢ ܀
ܪ ܗ ܪ ܫܒܬܐ
14 * ܐ ܟܕ ܐܡܡܝܢ ܕܠܝܬ ܠܗܘܢ ܢܡܘܣܐ ܥܒܕܝܢ ܒܛܒܝܥܬܗܘܢ ܢܡܘܣܐ
ܐ ܠܝܬ ܠܗܘܢ ܗܢܘܢ ܠܢܦܫܗܘܢ ܗܢܘ ܢܡܘܣܐ ܀ 15 * ܐ ܗܢܘܢ ܚܘܝܢ ܥܒܕ ܢܡܘܣܐ
ܐ ܟܬܝܒ ܒܠܒܒܗܘܢ ܘܣܗܕܘܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ܩܐܡ ܥܠ ܗܢܘܢ ܘܚܫܒܢܝܗܘܢ
ܐ ܡܬܬܟܣܝܢ ܐ ܡܬܬܪܨܝܢ ܀ 16 * ܒܝܘܡܐ ܕܝܕܝܢ ܐܠܗܐ ܟܣܝܬܐ ܕܒܢܝ ܐܢܫܐ
ܐ ܠܦܘܩܕܢܝ ܒܐܘܢܓܠܝܘܢ ܕܝ ܐܢܐ ܥܒܕ ܒܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܀
17 * ܐ ܐܢܬ ܗܐ ܕܐܡܪ ܐܢܬ ܕܝܗܘܕܝ ܐ ܐܬ ܥܠ ܢܡܘܣܐ ܘܡܫܬܒܚ ܐ ܐܬ
ܐ ܒܐܠܗܐ ܀ 18 ܘܝܕܥ ܐ ܨܒܝܢ ܐ ܡܦܠܓ ܐ ܡܬܠܡܕ ܡܢ ܢܡܘܣܐ ܀
19 * ܐ ܐ ܕܐ ܐ ܠܢܦܫܟ ܕܡܕܪܟ ܠܥܘܝܪܝܢ ܢܘܗܪܐ ܠܕܒܪܝ ܚܫܘܟܐ ܀
20 * ܐ ܡܠܦܢܐ ܠܛܦܝܠܐ ܡܪܒܝܢ ܐ ܐ ܠܬ ܡܠܦܢܐ ܕܝܠܕܐ ܕܝ ܐ ܐ ܠܬ
ܐ ܡܠܦ ܠܗܘ ܡܠܦܢܐ ܕܝ ܐ ܐ ܠܬ ܡܠܦ ܠܗܘ ܡܠܦܢܐ ܕܝ ܐ ܐ ܠܬ ܡܠܦ ܠܗܘ
ܡܠܦܢܐ ܕܝ ܐ ܐ ܠܬ ܡܠܦ ܠܗܘ ܡܠܦܢܐ ܕܝ ܐ ܐ ܠܬ ܡܠܦ ܠܗܘ ܡܠܦܢܐ ܕܝ ܐ ܐ ܠܬ

9 * Tribulatio & anguſtia in omnem animam hominis operantis malum, Iudæi primùm & Græci:

9 * θλίψις καὶ στενοχωρία ἐπὶ πᾶσαν ψυχὴν ἀνθρώπου τοῦ κατεργαζομένου τὸ κακὸν, ἰουδαίου τε πρῶτον καὶ ἕλληνος.

10 * Gloria autem & honor & pax omni operanti bonum, Iudæo primùm & Græco.

10 * δόξα δὲ καὶ τιμὴ καὶ εἰρήνη παντὶ τῷ ἐργαζομένῳ τὸ ἀγαθὸν, ἰουδαίῳ τε πρῶτον καὶ ἕλληνι·

Deu. 10. d. 17. 2. Par. 19 c. 7. Iob. 34. b. 19. Act. 10. e. 34.

11 * Non enim eſt acceptio perſonarum apud Deum.

11 * οὐ γάρ ἐστι προσωπολημψία παρὰ τῷ θεῷ.

12 * Quicunq; enim ſine Lege peccauerunt, ſine Lege † peribunt: & quicunque in Lege peccauerunt, per Legem iudicabuntur.

12 * ὅσοι γὰρ ἀνόμως ἥμαρτον, ἀνόμως καὶ ἀπολοῦνται· καὶ ὅσοι ἐν νόμῳ ἥμαρτον, διὰ νόμου κριθήσονται.

Matt. 7. d. 21. Luc. 1. d. 22.

13 * Non enim auditores Legis iuſti ſunt apud Deum: ſed factores Legis iuſtificabuntur.

13 * οὐ γὰρ οἱ ἀκροαταὶ τοῦ νόμου δίκαιοι παρὰ τῷ θεῷ, ἀλλ' οἱ ποιηταὶ τοῦ νόμου δικαιωθήσονται.

14 * Cùm enim Gentes quæ Legem non habent, naturaliter ea quæ Legis ſunt faciunt: eiuſmodi Legem non habentes, ipſi ſibi ſunt Lex:

14 * ὅταν γὰρ ἔθνη τὰ μὴ νόμον ἔχοντα, φύσει τὰ τοῦ νόμου ποιῇ, οὗτοι νόμον μὴ ἔχοντες, ἑαυτοῖς εἰσι νόμος.

15 * Qui oſtendunt opus Legis ſcriptum in cordibus ſuis, teſtimonium reddente illis conſcientia ipſorum, & inter ſe inuicem cogitationum accuſantium, aut etiam defendentium.

15 * οἵτινες ἐνδείκνυνται τὸ ἔργον τοῦ νόμου γραπτὸν ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, συμμαρτυρούσης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, καὶ μεταξὺ ἀλλήλων τῶν λογισμῶν κατηγορούντων ἢ καὶ ἀπολογουμένων·

cogitationibus accuſantibus, aut etiam defendentibus.

16 * In die cùm iudicabit Deus occulta hominum, ſecundùm Euangelium meũ, per Ieſum Chriſtum.

16 * ἐν ἡμέρᾳ ὅτε κρινεῖ ὁ θεὸς τὰ κρυπτὰ τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

17 * Si autem tu Iudæus cognominaris, & requieſcis in Lege, & gloriaris in Deo:

17 * Ἴδε σὺ ἰουδαῖος ἐπονομάζῃ, καὶ ἐπαναπαύῃ τῷ νόμῳ, καὶ καυχᾶσαι ἐν θεῷ,

18 * Et noſti voluntatem eius, & probas vtiliora, inſtructus per Legem,

18 * καὶ γινώσκεις τὸ θέλημα, καὶ δοκιμάζεις τὰ διαφέροντα, κατηχούμενος ἐκ τοῦ νόμου·

19 * Confidis teipſum eſſe ducem cæcorum, lumen eorum qui in tenebris ſunt:

19 * πέποιθάς τε σεαυτὸν ὁδηγὸν εἶναι τυφλῶν, φῶς τῶν ἐν σκότει,

20 * Eruditorem inſipientium, magiſtrum infantium, habentem formam ſcientiæ & veritatis in Lege.

20 * παιδευτὴν ἀφρόνων, διδάσκαλον νηπίων, ἔχοντα τὴν μόρφωσιν τῆς γνώσεως καὶ τῆς ἀληθείας ἐν τῷ νόμῳ.

21 * Qui ergo alium doces, teipſum non doces: qui prædicas non furandum, furaris:

21 * ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις· ὁ κηρύσσων μὴ κλέπτειν, κλέπτεις.

22 * Qui dicis non mœchandum, mœcharis: qui abominaris idola, ſacrilegium facis.

22 * ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις· ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς;

23 * Qui in Lege gloriaris, per præuaricationem Legis Deum inhonoras.

23 * ὃς ἐν νόμῳ καυχᾶσαι, διὰ τῆς παραβάσεως τοῦ νόμου τὸν θεὸν ἀτιμάζεις;

Iſai. 52. b. 5. Ezec. 36. d. 20.

24 * Nomen enim Dei per vos blaſphematur inter Gentes, ſicut ſcriptum eſt:

24 * τὸ γὰρ ὄνομα τοῦ θεοῦ δι' ὑμᾶς βλασφημεῖται ἐν τοῖς ἔθνεσι, καθὼς γέγραπται.

דְּכַנְיָנָא אַיךְ אוֹנְגֶלְיוֹן דִּילִי בְּיֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 17 אִן אַנְתְּ דִּין דִּיהוּדָיָא מֶתְקְרָא אַנְתְּ וּמֶתְחַנְיַח אַנְתְּ עַל נָמוֹסָא
וּמִשְׁתַּבַּח אַנְתְּ בַּאלָהָא דְּיָדַע אַנְתְּ צְבְיָנֵהּ׃ 18 וּפָרֵשׁ אַנְתְּ וַלְיָא דִּילִיף אַנְתְּ מִן נָמוֹסָא׃
וְאִתְּכְלָת עַל נַפְשָׁךְ דְּמַדְבְּרָנָא אַנְתְּ דַּעֲוִירֵי וְנוּהָרָא דְּאִילֵּין דְּאִיתַיְהוֹן בְּחֶשׁוֹכָא׃ 19 וְרַדוּיָא דְּחַסִּירֵי רַעְיָנָא
וּמַלְפָּנָא דְּטַלְיֵא וְאִית לָךְ דּוּמְיָא דְּיַדַּעְתָּא וְדִשְׁרָרָא בְּנָמוֹסָא׃ 20 אַנְתְּ הָכִיל דְּמַלֵּף אַנְתְּ לְאָחֳרָנָא לְנַפְשָׁךְ לָא מַלֵּף
אַנְתְּ וְדְמַכְרִזְאַנְתְּ דְּלָא נְגְנְבִין אַנְתְּ גָּנֵב אַנְתְּ׃ 21 וְדַאמַר אַנְתְּ דְּלָא נְגוֹרִין אַנְתְּ וְאַנְתְּ דְּשָׁאט אַנְתְּ
פְּתַכְּרֵא מְחַרֵּץ אַנְתְּ בֵּית מַקְדְּשָׁא׃ 22 וְאַנְתְּ דְּמְשַׁחֲפֵי אַנְתְּ בְּנָמוֹסָא בְּחוֹר דְּעָבַר אַנְתְּ עַל נָמוֹסָא לַאלָהָא חֵ
מְצַעַר אַנְתְּ׃ 23 שְׁמַה גֵּיר דַּאלָהָא מָשְׁלָתְכוֹן הוּ מִתְגַּדַּף בֵּית עַמְמֵא אַיךְ דִּכְתִיב׃

נ נוּחַ ס שַׁבְּחַר ההחלפ
ע עֲבָא ל חסכמה מ יֶלֶף
ה תְּכַל פ מנהיג צ רָעָא
ר רְעָת ראה ש אַלֶף ת דְּמָא
ט יְדַע כ כְּרֵז ג גְּנַב
ד גּוּר נאף ז שׁוּט בזה
א אוּלַיִם ב חַלָּץ בז
ג שְׁבָחַר ההחלפ

25 * Nam circuncisio prodest si legem adimpleueris : sin autem transgrediaris Legem circuncisio tua facta est præputium.

26 * Quòd si præputium seruauerit præcepta Legis, nonne præputium reputabitur ei pro circuncisione.

27 * Itaque præputium quod ex natura sua præstat Legem condemnabit te, qui per scriptură et circuncisionem transgressor es Legis.

Lectio quotidiana.

28 * Non enim qui palam est, Iihoudæus est, nec etiam ea, quæ conspicitur in carne, circuncisio.

29 * Sed is demum Iihoudæus est qui est in abdito, & ea circuncisio, quæ cordis est, spiritu non autem scriptura, cuius gloria non est ex hominibus, sed ex Deo.

CAP. III.

1 QVæ est igitur excellentia Iihoudæi, aut quæ est vtilitas circuncisionis?

2 * Multa per omnem modum : In primis quòd concrediti sint eis sermones Dei.

3 * Si enim ex eis nonnulli increduli fuerũt nunquid incredulitate fidem Dei ociosam reddiderunt?

4 * Absit: siquidem Deus verax est, omnis autem homo mẽdax: sicut scriptum est, Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm tu iudicaberis.

5 * Sed si iniquitas nostra iustitiam Dei confirmat, quid dicemus? num iniquus Deus qui inferat iram suam? (tanquam homo loquor.)

6 * Absit: alioquin quomodo iudicabit Deus

7 mundum? * Si enim veritas Dei abundat per mendacium meum ad laudem ipsius, cur igitur ego quasi peccator condemnabor?

8 * Aut nunquid vt quidam obtrectant nobis, aiuntq; nos dicere, faciemus mala, vt veniant bona? quorum damnatio seruatur adiu-

9 stitiam. * Quid igitur præstantiæ obtinebimus, qui iã antè determinauimus de Iihoudæis & Gentilibus, nempe omnes esse sub peccato?

10 * Prout scriptũ est, Non est iustus, ne vnus

11 quidem. * Nec est qui intelligat, neque qui quærat Deum.

12 * Omnes declinarunt simul, & improbati sunt, nec est qui faciat bonum, ne vnus quidem.

---

25 וּ גְזוּרְתָא גַיר [f] מַהֲנְיָא אִן נָמוּסָא תָּגְמוֹר אִן תֶּעֱבַר לָךְ דֵּין מִן נָמוּסָא גְּזוּרְתָךְ הֲוָת לָהּ [g] עוֹרְלוּתָא ׃

26 אִן הוּ דֵּין דְעוֹרְלוּתָא [h] תֶּשַׁר [i] פּוּקְדָנֵהּ דְנָמוּסָא לָא הָא עוֹרְלוּתָא [k] מָתְחַשְׁבָא לָהּ גְּזוּרְתָא ׃ 27 וַהֲדוֹן עוֹרְלוּתָא

דְמִן [m] כֵּינָהּ גָּמְרָא נָמוּסָא לָךְ דַּבְכְּתָבָא וּבְגְזוּרְתָא עָבַר אַנְתְּ עַל נָמוּסָא ׃ [j] מֶרְעָנָא וְכַלְיוֹם ׃

28 לָא הֲוָא גַיר מִן [b] דַּבְגָלְיָא הוּ הוּ יְהוּדָיָא אֶף לָא [c] אִידָא [d] דְמֶתְחַוְיָא בְּבֶסְרָא [c] גְּזוּרְתָא ׃ 29 אֶלָּא הוּ הוּ יְחוּדָיָא

אַיְנָא דַּבְכֶסְיָא הוּ וַגְזוּרְתָא אִידָא דְּדִלְבָּא הִי בְּרוּחַ וְלָא בַּכְתָבָא אִידָא [f] דְּתֶשְׁבוּחְתֵהּ לָא הֲוָת מִן בְּנֵי אֲנָשָׁא אֶלָּא מִן אֱלָהָא ׃

קפלאון ג [i] מָנָא הִי הֲכִיל יַתִּירוּתֵהּ דִּיהוּדָיָא אוֹ מָנָא [g] יוּתְרָנֵהּ דַּגְזוּרְתָא ׃ 2 סַגִּי בְּכֹל

מֵרֵם לוּקְדֵם [h] דְּאִתְהֵימְנוּ [i] מַלּוּתֵי דַּאלָהָא ׃ 3 אִן מָנְחוֹן גַיר לָא הֵימִנוּ דַּלְמָא בְּדִלָּא הֵימְנוּתְהוֹן הֵימָנוּתָא דַּאלָהָא בַּטְלָה ׃

[f] סוּעִילָה מִן הִנְתַּשׁ עֲרֵלָה
[g] נְטַר [h] פָּקַד אוֹה
[i] חֶשְׁבּ [j] רוֹן
[k] כּוֹן
[a] קְרָא [b] גְּלָא [c] חֲזָאת
[d] חֲנָא [e] מְחָה [f] שְׁבַח
[g] יִתֵּר [h] חֵימֵי [i] מִלֵּל

* Circuncisio quidem prodest, si Legem obserues: si autē præuaricator Legis sis, circuncisio tua præputium facta est. * Si igitur præputium iustitias Legis custodiat, nonne præputium illius in circuncisionem reputabitur?

* Et iudicabit id quod ex natura est prępputium, Legem consummans, te, qui per literam & circuncisionem præuaricator Legis es?

*Non enim qui in manifesto, Iudęus est: neque quę in manifesto, in carne, est circuncisio: * Sed qui in abscondito, Iudæus est: & circuncisio cordis, in spiritu, non litera: cuius laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

CAP. III.

QVid ergo amplius Iudęo est? aut quę vtilitas circuncisionis?

* Multum per omnem modum. Primùm quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei.

* Quid enim si quidam illorum non crediderunt? Nūquid incredulitas illorum fidem Dei euacuabit?

* Absit. Est autem Deus verax: omnis autem homo mendax, sicut scriptum est: Vt iustificeris in sermonibus tuis, & vincas cùm iudicaris.

* Si autem iniquitas nostra iustitiam Dei commendat, quid dicemus? Nunquid iniquus est Deus qui infert iram? (secundum hominem dico.)

* Absit. alioquin quomodo iudicabit Deus hunc mundum?

* Si enim veritas Dei in meo mendacio abundauit, in gloriam ipsius: quid adhuc & ego tanquam peccator iudicor;

* Et non (sicut blasphemamur, & sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus B mala, vt veniant bona? quorū damnatio iusta est. * Quid ergo? præcellimus eos? nequaquā. Præcausati enim sum[9] Iudęos & Græcos, omnes sub peccato esse: * Sicut scriptū est: Quia non est iustus quisquā: * Non est intelligens, non est requirens Deum. * Omnes declinauerunt, simul inutiles facti sunt: non est qui faciat bonum, non est vsque ad vnum.

25 * περιτομὴ μὲν γὰρ ὠφελεῖ, ἐὰν νόμον πράσσῃς· ἐὰν δὲ παραβάτης νόμου ᾖς, ἡ περιτομή σου ἀκροβυστία γέγονεν.

26 * ἐὰν οὖν ἡ ἀκροβυστία τὰ δικαιώματα τοῦ νόμου φυλάσσῃ, οὐχὶ ἡ ἀκροβυστία αὐτοῦ εἰς περιτομὴν λογισθήσεται;

27 * καὶ κρινεῖ ἡ ἐκ φύσεως ἀκροβυστία τὸν νόμον τελοῦσα, σὲ τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς παραβάτην νόμου;

28 * Οὐ γὰρ ὁ ἐν τῷ φανερῷ, Ἰουδαῖός ἐστιν, οὐδὲ ἡ ἐν τῷ φανερῷ, ἐν σαρκὶ, περιτομή·

29 * ἀλλ' ὁ ἐν τῷ κρυπτῷ, Ἰουδαῖος, καὶ περιτομὴ καρδίας, ἐν πνεύματι, οὐ γράμματι. οὗ ὁ ἔπαινος οὐκ ἐξ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐκ τοῦ θεοῦ.

γ'.

1 * Τί οὖν τὸ περισσὸν τοῦ Ἰουδαίου; ἢ τίς ἡ ὠφέλεια τῆς περιτομῆς;

2 * πολὺ κατὰ πάντα τρόπον. πρῶτον μὲν γὰρ ὅτι ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ θεοῦ.

3 * τί γάρ, εἰ ἠπίστησάν τινες; μὴ ἡ ἀπιστία αὐτῶν τὴν πίστιν τοῦ θεοῦ καταργήσει;

4 * μὴ γένοιτο· γινέσθω δὲ ὁ θεὸς ἀληθὴς, πᾶς δὲ ἄνθρωπος ψεύστης, καθὼς γέγραπται, ὅπως ἂν δικαιωθῇς ἐν τοῖς λόγοις σου, καὶ νικήσῃς ἐν τῷ κρίνεσθαί σε.

5 * εἰ δὲ ἡ ἀδικία ἡμῶν, θεοῦ δικαιοσύνην συνίστησι, τί ἐροῦμεν; μὴ ἄδικος ὁ θεὸς ὁ ἐπιφέρων τὴν ὀργήν; κατὰ ἄνθρωπον λέγω.

6 * μὴ γένοιτο. ἐπεὶ πῶς κρινεῖ ὁ θεὸς τὸν κόσμον;

7 * εἰ γὰρ ἡ ἀλήθεια τοῦ θεοῦ ἐν τῷ ἐμῷ ψεύσματι ἐπερίσσευσεν εἰς τὴν δόξαν αὐτοῦ, τί ἔτι κἀγὼ ὡς ἁμαρτωλὸς κρίνομαι;

8 * καὶ μὴ (καθὼς βλασφημούμεθα, καὶ καθώς φασί τινες ἡμᾶς λέγειν) ὅτι ποιήσωμεν τὰ κακὰ, ἵνα ἔλθῃ τὰ ἀγαθά; ὧν τὸ κρῖμα ἔνδικόν ἐστι.

9 * τί οὖν; προεχόμεθα; οὐ πάντως· προῃτιασάμεθα γὰρ Ἰουδαίους τε καὶ Ἕλληνας πάντας ὑφ' ἁμαρτίαν εἶναι·

10 * καθὼς γέγραπται, ὅτι οὐκ ἔστι δίκαιος οὐδὲ εἷς·

11 * οὐκ ἔστιν ὁ συνιῶν, οὐκ ἔστιν ὁ ἐκζητῶν τὸν θεόν·

12 * πάντες ἐξέκλιναν, ἅμα ἠχρειώθησαν, οὐκ ἔστι ποιῶν χρηστότητα, οὐκ ἔστιν ἕως ἑνός.

---

4 [k] חָס [l] אִיתוֹהִי גֵיר אֱלָהָא [m] שַׁרִירָא וְכֹל בַּרְנָשָׁא [n] דַּגָל אַיךְ דִּכְתִיב דְּתֶחֱזֵא [o] כְּאִין [p] בְּמֵלַיךְ [q] וְתֶזְכֵא כַּד [r] דַיְנִין לָךְ:

5 אִן דַּיִן [s] עַוְלָן [t] כְּאנוֹתֵהּ דַאלָהָא [u] פְּקִים מָנָא [x] נאמַר לְמָא עָוֵל הוּ אֱלָהָא [y] דְמַיתָא [z] רוּגְזֵהּ אַיךְ בַּרְנָשָׁא הוּ סְמַלֵל אֲנָא:

6 חָס וְאִן לָא אַיכָנָא [a] נְדוּן אֱלָהָא לְעָלְמָא: 7 אִן גֵיר [b] שְׁרִירָה דַאלָהָא [c] אֶתְיַתַר [d] בְּרַגְלוּתִי [e] לְתֶשְׁבּוּחְתֵהּ דִילֵהּ

לְמָנָא הָכִיל אֲנָא אַיךְ [f] חַטָיָא [g] מֶתְדָן אֲנָא: 8 אוּ דְלָמָא אַיךְ דַמְגַדְפִין עָלַין אֲנָשָׁא וַאמְרִין דְאֲמְרִינָן דְנַעְבֵד

[h] בִישָׁתָא [i] דְנֵאתִין [k] טָבָתָא הָנוּן [l] דְדִינְהוּן נְטִיר הוּ [m] לְכֹאנוֹתָא: 9 מָנָא הָכִיל [n] אֲחִידִינַן יְהִירָא דְקַדְמִין פְּסַקְנָן עַל

יְהוּדָיֵא וְעַל [p] אַרְמָיֵא דַתְחִית [p] חֲטִיתָא אֱנוּן כֻּלְהוּן: 10 אַיךְ דַכְתִיב דְלֵית [q] כְּאנָא אַף לָא חַד:

11 וְלָא דְמֶסְתַכַל וְלָא דְבָעֵא לַאלָהָא: 12 כֻּלְהוּן סְטוּ אַכְחָרָא וְאִסְתַחְלִיוּ וְלֵית דְעָבֵד טָבְתָא אַף לָא חַד:

P

[k] חוס [l] אות יש [m] נאמן [n] כתב [o] צדיק מן כן [p] מלל [q] זכא נצח [r] דון [s] עול [t] צדקהו [v] קום [x] אמר [y] אתא [z] רגז [a] דון [b] שררא אמת [c] יתר [d] בכזבי [e] שבח [f] חטא [g] דון [h] ביש [i] אתא [k] טוב [l] דון [m] לצדקה מן כן [n] אחד גוים [p] חשא [q] צדיק

13 * Sepulchra patentia guttura eorum, & linguæ eorũ fraudulentæ, & venenum aſpidis ſub labiis eorum.
14 * Os eorum plenum eſt imprecatione &
15 felle. * Et pedes eorum veloces ad effundendum ſanguinem.
16 * Contritio & miſeria in viis eorum.
17 * Et viam pacis non cognouerunt.
18 * Nec timor Dei eſt coram oculis eorum.

Lectio Martyrum.

19 * Scimus autem quæcunque dicit Lex, iis qui ſunt in Lege dicere: vt omne os obturetur, & vniuerſus mundus obnoxius fiat condemnationi Dei.
20 * Quandoquidem ex operibus Legis non iuſtificabitur omnis [vlla] caro coram eo. per Legem enim innotuit peccatum.
21 * Nunc autem ſine Lege iuſtitia Dei re-
22 uelata eſt, cui ſuffragatur ipſa Lex & Prophetæ. * Juſtitia verò Dei per fidem illam Jeſchua Meſchicho in omnes, atque ſuper omnes qui credunt in eum; non eſt enim dif-
23 ferentia. * Quoniam omnes peccauerunt, ac deſtituuntur gloria Dei.
24 * Juſtificantur autem per gratiam gratis, & per redemptionem quæ facta eſt per Ieſchua Meſchicho.
25 * Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem ſanguinis ipſius, propter peccata noſtra quæ anteà patrauimus.
26 * Per locum quem dedit nobis Deus, longanimitate ſua ad demonſtrationem iuſtitiæ ſuæ hoc tempore: vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificet iuſtitia eum, qui eſt ex fide Domini noſtri Jeſchua Meſchicho.
27 * Ubi ergo gloriatio? ocioſa eſt. Per quam Legem? operum? nequaquam: ſed per Legem fidei.
28 * Ratiocinamur ergo fide iuſtificari hominem, non autem operibus Legis.
29 * Num enim Deus Jhoudæorum eſt tantùm, Gentiũ verò minimè? ſanè et Gentium,
30 * Quia vnus eſt Deus, qui iuſtificat circunciſionem fide, atque præputium per ipſam fidem.
31 * Nunquid igitur Legem ipſam abrogamus per fidem? Abſit. quinimò Legem ipſam ſtabilimus.

---

13 קְבְרָא פְּתִיחָא [y]גַּרְגְּרְתְּהוֹן וְלִשְׁנַיְהוֹן [z]נַכּוֹלְתָנִין [a]וְחֵמְתָא [b]דְּאַסְפִּיס תְּחִית סְפְוָתְהוֹן׃
14 פּוּמְהוֹן מְלֵא [c]לוּטְתָא
15 וְרַגְלַיְהוֹן קַלִּילָן [d]לְמֶאשַׁד דְּמָא׃
16 שְׁחָקָא [e]וְדַלָּוָנָא בְּאוֹרְחָתְהוֹן׃
17 וְאוֹרְחָא דַּשְׁלָמָא לָא יְדָעוּ׃
18 וְדַחְלְתֵהּ דַּאלָהָא לַית קֳדָם עֵינַיְהוֹן׃
19 יְדָעִינַן דֵּין דְּמַדֵּם דַּאמַר נָמוֹסָא לַאילֵין דִּבְנָמוֹסָא אֲנוּן אֲמַר דְּכָל פּוּם [c]בָּסְתְכַּר וְעָלְמָא כְּלֵהּ נָתְחַשַּׁב לַאלָהָא׃
20 מֶטֻל דְּמִן עֲבָדַוהִי דְּנָמוֹסָא [d]לָא מֶזְדַּדַּק כָּל בְּסַר קֳדָמוֹהִי מִן נָמוֹסָא גְּיִר [e]אֶתְיַדַּעַת [f]חֲטִיתָא׃
21 הָשָׁא דֵּין דְּלָא נָמוֹסָא [g]כְּאנוּהִי דַּאלָהָא [h]אֶתְגְּלְיַת וּמַסְהֲדִד עֲלֵיהּ הוּ נָמוֹסָא וְנְבִיֵּא׃
22 [k]בְּאנוּהִי דֵּין דַּאלָהָא
בְּיַד [l]הַיְמָנוּתָא הַי דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְכָלָּנָשׁ אַף עַל כָּלָּנָשׁ דַּמְהַיְמְנִן בֵּהּ לֵית גְּיִר [m]פּוּרְשָׁנָא׃

[z] גרונותם
[a] חמם או ומא
[b] מן לשון יין צפעוני
[c] לוט ארר
[d] מהר
[e] אשד
[f] רגא
[g] דחל
[h] קרא
[i] ידע
[k] סכר אטם
[l] זדק צדק
[m] גלא
[n] חטא
[o] כון
[p] סחר אדקו
[q] חימן
[r] פרש

Psal.5.c.11. * Sepulchrum patens est guttur eorum, linguis suis dolosè agebant. Venenum aspidum sub labiis eorum.

Psal.139 a.4

Psal.9. b.7 * Quorum os maledictione & amaritudine plenum est:

Isai.59. b.7 Prou.1. b.16 * Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

* Contritio & infelicitas in viis eorum:

* Et viam pacis non cognouerunt.

Psal.35. a.2 * Non est timor Dei ante oculos eorum.

Gala.2. d.16 * Scimus autem, quoniam quæcunque Lex loquitur, iis qui in Lege sunt loquitur: vt omne os obstruatur, & subditus fiat omnis mundus Deo:

Gala.2. d.16 * Quia ex operibus Legis non iustificabitur omnis caro coram illo. Per Legem enim cognitio peccati.

* Nunc autem sine Lege iustitia Dei manifestata est; testificata à Lege & Prophetis.

* Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi, in omnes & super omnes qui credũt in eum. non enim est distinctio.

* Omnes enim peccauerunt: & egent gloria Dei.

* Iustificati gratis per gratiam ipsius, per redẽptionem quę est in Christo Iesu:

propiciatorẽ * Quẽ proposuit Deus †propitiationem, per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum,

* In sustentatione Dei, ad ostẽsionem iustitiæ eius in hoc tempore: vt sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi.

* Vbi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam Legem? factorum? Non, sed per Legem fidei.

* Arbitramur enim iustificari hominem per fidem sine operibus Legis.

* An Iudæorum Deus tantùm? nonne & Gentium? Imò & Gentium.

* Quoniam quidem vnus est Deus, qui †iustificat circuncisionem ex fide, & præputium per fidem.

iustificabit * Legem ergo destruimus per fidem? Absit. sed Legem statuimus.

13 * τάφος ἀνεῳγμένος ὁ λάρυγξ αὐτῶν· ταῖς γλώσσαις αὐτῶν ἐδολιοῦσαν· ἰὸς ἀσπίδων ὑπὸ τὰ χείλη αὐτῶν·

14 * ὧν τὸ στόμα ἀρᾶς καὶ πικρίας γέμει·

15 * ὀξεῖς οἱ πόδες αὐτῶν ἐκχέαι αἷμα·

16 * συντριμμα καὶ ταλαιπωρία ἐν ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν·

17 * καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ ἔγνωσαν·

18 * οὐκ ἔστι φόβος θεοῦ ἀπέναντι τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

19 * Οἴδαμεν δὲ ὅτι ὅσα ὁ νόμος λέγει, τοῖς ἐν τῷ νόμῳ λαλεῖ· ἵνα πᾶν στόμα φραγῇ, καὶ ὑπόδικος γένηται πᾶς ὁ κόσμος τῷ θεῷ·

20 * διότι ἐξ ἔργων νόμου οὐ δικαιωθήσεται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον αὐτοῦ· διὰ γὰρ νόμου ἐπίγνωσις ἁμαρτίας.

21 * νυνὶ δὲ χωρὶς νόμου δικαιοσύνη θεοῦ πεφανέρωται, μαρτυρουμένη ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ τῶν προφητῶν·

22 * δικαιοσύνη δὲ θεοῦ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς πάντας καὶ ἐπὶ πάντας τοὺς πιστεύοντας· οὐ γάρ ἐστι διαστολή·

23 * πάντες γὰρ ἥμαρτον, καὶ ὑστεροῦνται τῆς δόξης τοῦ θεοῦ,

24 * δικαιούμενοι δωρεὰν τῇ αὐτοῦ χάριτι, διὰ τῆς ἀπολυτρώσεως τῆς ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

25 * ὃν προέθετο ὁ θεὸς ἱλαστήριον διὰ τῆς πίστεως ἐν τῷ αὐτοῦ αἵματι, εἰς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ, διὰ τὴν πάρεσιν τῶν προγεγονότων ἁμαρτημάτων,

26 * ἐν τῇ ἀνοχῇ τοῦ θεοῦ, πρὸς ἔνδειξιν τῆς δικαιοσύνης αὐτοῦ ἐν τῷ νῦν καιρῷ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν δίκαιον, καὶ δικαιοῦντα τὸν ἐκ πίστεως ἰησοῦ.

27 * ποῦ οὖν ἡ καύχησις; ἐξεκλείσθη. διὰ ποίου νόμου; τῶν ἔργων; οὐχί, ἀλλὰ διὰ νόμου πίστεως·

28 * λογιζόμεθα οὖν πίστει δικαιοῦσθαι ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου.

29 * ἢ ἰουδαίων ὁ θεὸς μόνον; οὐχὶ δὲ καὶ ἐθνῶν; ναὶ καὶ ἐθνῶν·

30 * ἐπείπερ εἷς ὁ θεὸς, ὃς δικαιώσει περιτομὴν ἐκ πίστεως, καὶ ἀκροβυστίαν διὰ τῆς πίστεως.

31 * νόμον οὖν καταργοῦμεν διὰ τῆς πίστεως; μὴ γένοιτο· ἀλλὰ νόμον ἱστῶμεν.

---

[a] חֵטָא [o] שַׁבַּח [p] זַרְק [q] חנם [r] כַּרְכ [s] אֵית [t] סוּם [u] חֲסָא אחד [x] חֵימִן [y] חֲטָא [z] נְגַר [a] חַוָא יחיד [b] כּוֹן [c] איה [d] גאון [e] רְעָא [f] חֵימִן [g] מוֹה [h] ערה [i] בְּטֵל [k] קוּם

23 מָטֵל דְּכֻלְּהוֹן [n] חָטוֹ וְחַסִירִין מִן [o] תֶּשְׁבוּחְתֵּהּ דְּאֱלָהָא : 24 [p] וּמְזַדְּקִין בְּטִיבוּתָא [q] מַגָּן [r] וּבְפוּרְקָנָא [s] דְּאִתְהַוִי

בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא : 25 הָנָא דְּקַדֶּם [t] סָמֵהּ אֱלָהָא [u] חוּסָיָא [x] בְּהֵימָנוּתָא דִּדְמֵהּ מָטֵל [y] חֲטָהַיִן דְּמִן קֳדָם חֵטִין :

26 בְּאַחֲרָא דְּיִהֵב לַן אֱלָהָא [z] בְּמַגְרַת רוּחֵהּ [a] לְחַחְוְיוּתָא [b] דְּכְאנוּתֵהּ דַּבְזַבְנָא הָנָא דְּהוּ נְהֵוִא [b] כְּאנָא וְנָזֵדִק בְּכְאנוּתָא

לְמַן דַּבְהֵימָנוּתָא הוּדְמַרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 27 [c] אַיכּוֹ הָכִיל [d] שׁוּבְחָא אִתְבַּטַל לֵהּ בַּאינָא נָמוֹסָא דַּעֲבָדָא לָא אֱלָא

בְּנָמוֹסָא דְּהֵימָנוּתָא : 28 [e] מֶתְרַעֵינַן הָכִיל [f] דַּבְהֵימָנוּתָא הוּ מְזַדַּק בַּרְנָשָׁא וְלָא בַּעֲבָדָא דְּנָמוֹסָא :

29 לְמָא גִּיר אֱלָהָא דִּיהוּדָיֵא הוּ בִלְחוֹד וְדַעַמְמֵא לָא אִין אַף דַּעַמְמֵא : 30 מָטֵל דְּחַד הוּ אֱלָהָא דְּמְזַדַּק [g] גְּזוּרְתָא

בְּהֵימָנוּתָא אַף [h] עוּרְלוּתָא בָּהּ בְּהֵימָנוּתָא : 31 לְמָא הָכִיל נָמוֹסָא הוּ מְבַטְּלִינַן בְּהֵימָנוּתָא חַס אֱלָא נָמוֹסָא הוּ [k] מְקַיְמִינַן :

CAP. IIII.

1 QVid ergo dicemus de Abrohom principe Patrum [Patriarcha], eum adeptum esse
2 carne? * Si enim Abrohom ex operibus iustificatus fuit, gloriationem habet, sed non apud Deum.
3 * Quid enim ait Scriptura? Credidit Abrohom Deo, & imputatũ est ei adiustitiam.
4 * Operanti autem non imputatur merces sua quasi per gratiam, sed perinde ac si ei debeatur.
5 * Ei verò qui non operatur, sed credit modò in eum qui iustificat peccatores, imputatur fides ad iustitiam.
6 * Quemadmodum Dauid quoque dixit de beatitudine illius hominis, cui Deus imputat iustitiam absque operibus, dum ait:
7 * Beati illi, quibus remittitur iniquitas ipsorum, & quorum tecta sunt peccata.
8 * Et beatus vir ille, cui non imputarit Deus peccatum ipsius.
9 * Ista igitur beatitudo super circũcisionem ipsam, an super præputium fit? Dicimus enim imputatam fuisse Abrohom fidem suam ad iustitiam.
10 * Quomodo ergo imputata est ei? in circunci sione, an in præputio? non in circuncisione, sed in præputio.
11 * Signum enim accepit sibi circunciſionẽ, & sigillum iustitiæ fidei suæ quæ fuerat in præputio, vt esset pater eorum omnium qui crediturí essent ex præputio, vt imputetur etiam ipsis ad iustitiam.
12 * Pater autem ad circuncisionem, non iis tantùm qui ex circuncisione sunt, sed etiam qui perfectè insistunt vestigiis fidei patris nostri Abrohom, quæ fuit in præputio.

Quotidie.

13 * Non enim per Legem extitit promissum ipsi Abrohom & semini eius, vt hæres esset mundi, sed per iustitiam fidei.
14 * Si enim ij qui ex Lege sunt, hæredes sunt; vana fuit fides, & abrogata est promissio.
15 * Siquidem Lex effectrix est iræ: quum enim Lex non est, nec etiã transgressio Legis.

קפלאון 1 מָנָא הָכִיל [1]אֶמְרִינַן עַל אַבְרָהָם רִישָׁא [m]דְּאַבָהָא [n]דְּאִשְׁכַּח בַּבְּסַר׃ 2 אֱלוּ גֵיר אַבְרָהָם מִן
עֲבֵדֵא [o]אֶזְדַּדַק הֲוָא אִית הָוָא לֵהּ [p]שׁוּבְחָרָא אֶלָּא לָא לָוַת אֱלָהָא׃ 3 מָנָא גֵיר אֱמַר כְּתָבָא דְּהֵימֵן אַבְרָהָם לַאלָהָא
[q]וְאִתְחֲשְׁבַת לֵהּ לְזַדִיקוּ׃ 4 לְמַן דְּפָלַח דִין לָא מִתְחֲשֵׁב לֵהּ אַגְרֵהּ אַיךְ דְּמִתְחִיב לֵהּ׃
5 לְהוּ דִין דְּלָא פָּלַח אֶלָּא הַיְמֵן בְּלֵחוֹד בְּמַן דְּמַזְדַק [s]לְחַטְיֵא מִתְחֲשְׁבָא לֵהּ [t]הֵימָנוּתֵהּ לְכָאנוּ׃ 6 אַיכַנָא דְּאַף
דָּוִיד אֱמַר עַל טוּבֵהּ דְּגַבְרָא אַינָא דַאלָהָא חֲשֵׁב לֵהּ זְדִיקוּתָא דְּלָא עֲבָדָא כַּד אֱמַר׃ 7 [u]וְדטוֹבִיהוּן לַאילִין [x]דְּאִשְׁהְבַק
לָהוּן עַוְלֵהוּן [y]וְאִתְכַּסְיוּ [z]חֲטָהֵיהוּן׃ 8 וְטוּבוּהִי לְגַבְרָא דְּלָא נֶחְשׁוּב לֵהּ אֱלָהָא חֲטְיֵהּ׃
9 הָנָא הָכִיל טוּבָא עַל גְּזוּרְתָא הוּ אוּ עַל עוּרְלוּתָא אָמְרִינַן גֵיר [a]דְּאִתְחֲשְׁבַת לְאַבְרָהָם הֵימָנוּתֵהּ לְכָאנוּ׃

[1] אֱמַר [m] אֲבָא [n] שְׁכַח
[o] זַרִיק [p] שַׁבְחַר [q] חֶשַׁב
[s] חוּב [t] חֲטָא [u] הֵימֵן
[x] שְׁבַק [y] כְּסָא [z] חֲטָאָה
[u] אשרי
[a] חֶשֵׁב

CAP. IIII.

QVid ergo dicemus inueniſſe Abraham patrem noſtrum ſecundùm A carnem?

* Si enim Abraham ex operibus iuſtificatus eſt, habet gloriam, ſed non apud Deum.

* Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam.

Gen.15. b.6 Gala.3. a.6 Iac. 2.d. 23

* Ei autem qui operatur, merces non imputatur ſecundùm gratiam, ſed ſecundùm debitum.

* Ei verò qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam ſecundùm propoſitum gratiæ Dei.

* Sicut & Dauid dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert iuſtitiã, ſine operibus:

Pſal. 31. a.1

* Beati, quorum remiſſæ ſunt iniquitates, & quorum tecta ſunt peccata. B

* Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatum.

* Beatitudo ergo hæc in circunciſione tantum manet, an etiam in præputio? Dicimus enim quia reputata eſt Abrahæ fides ad iuſtitiam.

* Quomodo ergo reputata eſt? in circunciſione, an in præputio? Non in circunciſione, ſed in præputio.

Gen. 17. b.10. b.11

* Et ſignum accepit circunciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei quæ eſt in præputio: vt ſit pater omnium credentium per præputium, vt reputetur & illis ad iuſtitiam:

* Et ſit pater circunciſionis, non iis tantùm qui ſunt ex circunciſione, ſed & iis qui ſectantur veſtigia fidei quæ eſt in præputio patris noſtri Abrahæ.

*Non enim per Legem promiſſio Abrahæ, aut ſemini eius, vt hæres eſſet C mundi: ſed per iuſtitiam fidei.

*Si enim qui ex Lege, hęredes ſunt; exinanita eſt fides, abolita eſt promiſſio.

* Lex enim iram operatur. Vbi enim non eſt Lex, nec præuaricatio.

δ'.

1 * Τί οὖν ἐροῦμεν εὑρηκέναι Ἀβραὰμ τὸν πατέρα ἡμῶν κατὰ σάρκα;

2 * εἰ γὰρ Ἀβραὰμ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἔχει καύχημα, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν θεόν.

3 * τί γὰρ ἡ γραφὴ λέγει; Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

4 * τῷ δὲ ἐργαζομένῳ ὁ μισθὸς οὐ λογίζεται κατὰ χάριν, ἀλλὰ κατὰ ὀφείλημα·

5 * τῷ δὲ μὴ ἐργαζομένῳ, πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἀσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην·

6 * καθάπερ καὶ Δαβὶδ λέγει τὸν μακαρισμὸν τοῦ ἀνθρώπου, ᾧ ὁ θεὸς λογίζεται δικαιοσύνην χωρὶς ἔργων·

7 * μακάριοι ὧν ἀφέθησαν αἱ ἀνομίαι, καὶ ὧν ἐπεκαλύφθησαν αἱ ἁμαρτίαι.

8 * μακάριος ἀνὴρ ᾧ οὐ μὴ λογίσηται κύριος ἁμαρτίαν.

9 * ὁ μακαρισμὸς οὖν οὗτος ἐπὶ τὴν περιτομὴν, ἢ καὶ ἐπὶ τὴν ἀκροβυστίαν; λέγομεν γὰρ ὅτι ἐλογίσθη τῷ Ἀβραὰμ ἡ πίστις εἰς δικαιοσύνην.

10 * πῶς οὖν ἐλογίσθη; ἐν περιτομῇ ὄντι, ἢ ἐν ἀκροβυστίᾳ; οὐκ ἐν περιτομῇ, ἀλλ' ἐν ἀκροβυστίᾳ.

11 * καὶ σημεῖον ἔλαβε περιτομῆς, σφραγῖδα τῆς δικαιοσύνης τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πατέρα πάντων τῶν πιστευόντων δι' ἀκροβυστίας, εἰς τὸ λογισθῆναι καὶ αὐτοῖς τὴν δικαιοσύνην·

12 * καὶ πατέρα περιτομῆς, τοῖς οὐκ ἐκ περιτομῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς στοιχοῦσι τοῖς ἴχνεσι τῆς πίστεως τῆς ἐν τῇ ἀκροβυστίᾳ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβραάμ.

13 * οὐ γὰρ διὰ νόμου ἡ ἐπαγγελία τῷ Ἀβραὰμ, ἢ τῷ σπέρματι αὐτοῦ, τὸ κληρονόμον αὐτὸν εἶναι τοῦ κόσμου, ἀλλὰ διὰ δικαιοσύνης πίστεως·

14 * εἰ γὰρ οἱ ἐκ νόμου, κληρονόμοι, κεκένωται ἡ πίστις, κατήργηται ἡ ἐπαγγελία·

15 * ὁ γὰρ νόμος ὀργὴν κατεργάζεται· οὗ γὰρ οὐκ ἔστι νόμος, οὐδὲ παράβασις·

---

10 כאשר אותו

11 וְאָתָה הוּגַיר אַיכָנָא הָכִיל אִתְחַשְׁבַת לֵהּ בְּגִזּוּרְתָא אוֹ בְּעוּרְלוּתָא לָא בְּגִזּוּרְתָא אֶלָּא בְּעוּרְלוּתָא׃

c עֲקַב d חֵימִין e עֲרַל

12 שָׁקְלָה לַגִּזּוּרְתָא וְחָתְמָא דְּכַאנוֹתָא דַּהֲיָמָנוּתָא דְּבְעוּרְלוּתָא דְּנָהֲוָא אֲבָא לְכָלְהוֹן אִילֵין דְּמְהֵימְנִין מִן עוּרְלוּתָא דְּיִתְחַשַּׁב אַף לְהוֹן לְכַאנוּ׃ וַאֲבָא לְגִזּוּרְתָא לָא הָוָא לַאִילֵין דְּמִן גִּזּוּרְתָא אֶלָּא אַף לַאִילֵין דְּשָׁלְמִין לְעֻקְבָתָא

d דְּהַיְמָנוּתָא c דְּעוּרְלוּתָא דַאבוּן אַבְרָהָם׃

f מִלַּךְ הבשית g יִרַת ירש h בצדקת אמונתו ירשים

13 לָא הָוָא גֵיר בְּנָמוֹסָא הָוָא f מוּלְכָנָא לְאַבְרָהָם וְלִזַרְעֵהּ דְּנֵהֲוֵא g יְרָתָא לְעָלְמָא אֶלָּא h בְּכַאנוּתָא דְּהַיְמָנוּתֵהּ׃

i חַיִּמֵן

14 אֱלוּ גֵיר הָלֵין דְּמִן נָמוֹסָא הָווֹ i יְרְתֵי סְרִיקָא הֲוָת k הַיְמָנוּתָא וּמְבַטַּל הָוָא l מוּלְכָנָא׃

l מְלַךְ הבשית m עָבַד n של קנף

15 נָמוֹסָא גֵיר m מַעְבְּדָנָא הוּ n דְּרוּגְזָא כַּד דְּלֵית גֵיר נָמוֹסָא אַף לָא עָבַר נָמוֹסָא׃

16 * Propterea ex fide quæ per gratiam est, iustificabitur, vt vera sit promissio toti eius semini: non solùm ei quod est ex Legè, sed etiam ei quod est ex fide ipsius Abrohom, qui est pater omnium nostrum.

17 *Sicut scriptum est, Posui te patrem multitudini gentium coram Deo cui credidisti, qui viuificat mortuos, & vocat ea quæ non sunt, perinde ac si essent.

18 Ac sine ſpe in ſpem credidit, vt fieret pater multitudinis Gentium, prout scriptum est, Ita erit semen tuum.

19 Nec infirmus fuit in fide sua, considerãs corpus suum emortuum, cùm esset centum annos natus, & emortuam vuluam Saro.

20 Nec de promissione Dei dubitauit tanquã expers fidei, sed roboratus est fide, deditque gloriam Deo.

21 * Et confirmatus fuit Deum posse perficere quod ei pollicitus fuerat.

22 * Idcirco imputatum est ei ad iustitiam.

23 * Non autem propter eum solum hoc scriptum est, nempe imputatam fuisse fidem eius
24 ad iustitiam: * Sed etiam propter nos, quippe nobis quoque futurum est vt imputetur, iis qui credunt in eum qui excitauit Dominũ nostrum Ieschua Meschicho à mortuis.

25 * Qui quidem traditus fuit propter peccata nostra, & resurrexit vt iustificet nos.

Lectio secundæ Feriæ Candidatorum.

CAP. V.

1 QVoniam igitur iustificati sumus per fidem, habemus pacem apud Deum per Dominum nostrum Ieschua Meschicho.

2 * Per quem accessimus fide ad hanc gratiam qua stamus: & gloriamur in ſpe gloriæ Dei.

3 * Nec ita tantùm, sed etiam in oppressionibus gloriamur, vt qui cognoscamus quòd oppressio patientiam in nobis perficiat.

4 * Patientia verò experientiam, experientia verò ſpem.

5 * Spes autem pudore non afficit, quoniam amor Dei diffusus est in cordibus nostris per Spiritum Sanctitatis qui datus est
6 nobis. * Porrò si Meschicho propter infirmitates nostras hoc tempore pro impiis mortuus est:

* Ideo ex fide: vt ſecundum gratiam firma ſit promiſſio omni ſemini, non ei qui ex lege eſt ſolùm, ſed & ei qui ex fide eſt Abrahæ, qui pater eſt omnium
Gen. 17. a. 4 noſtrum, (Sicut ſcriptum eſt: Quia patrem multarum gentium poſui te) credidit ante Deum, cui † credidiſti, qui viuificat mortuos: & vocat ea quæ non ſunt, tanquam ea quæ ſunt. * Qui contra ſpem in ſpem credidit: vt fieret pater multarum gẽtium, ſecundùm quod dictum eſt ei:
Gen. 15. a. 5 Sic erit ſemen tuum ſicut ſtellæ cæli, & arena maris.

in * Et non infirmatus eſt † fide: nec conſiderauit corpus ſuum † e. mortuum, cùm
iam † ferè centum eſſet annorum, & emortuam vuluam Saræ.
iam * In repromiſſione etiam Dei non hęſitauit diffidentia: ſed confortatus eſt fide, dans gloriam Deo: * Pleniſſimè
Deus, ſciens, quia quęcunque promiſit †, potẽs eſt & facere. * Ideo & reputatum eſt illi ad iuſtitiam. * Non eſt autem ſcriptum tantùm propter ipſum, quia reputatum eſt illi ad iuſtitiam: * Sed & propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum à mortuis:
* Qui traditus eſt propter delicta noſtra, & reſurrexit propter iuſtificationem noſtram.

CAP. V.

Eph. 2. d. 18 IVſtificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominũ noſtrum A Ieſum Chriſtum:
* Per quem & habemus acceſſum per fidem in gratiam iſtam in qua ſtamus, & gloriamur, in ſpe glorię filiorum Dei.
* Non ſolùm autem, ſed & gloriamur
Iaco. 1. a. 3 in tribulationibus, ſcientes quòd tribulatio patientiam operatur:
* Patientia autem probationem, probatio verò ſpem.
* Spes autem non confundit: quia
Rom. 9. d. 14 charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum qui datus eſt nobis.
Rom. 9. d. 15. g. 18 1. Pet. 3. d. 18 * Vt quid enim Chriſtus, cùm adhuc infirmi eſſemus, ſecundùm tempus pro impiis mortuus eſt?

16 * διὰ τοῦτο ἐκ πίστεως, ἵνα κατὰ χάριν, εἰς τὸ εἶναι βεβαίαν τὴν ἐπαγγελίαν παντὶ τῷ σπέρματι, οὐ τῷ ἐκ τοῦ νόμου μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἐκ πίστεως Ἀβραάμ, ὅς ἐστι πατὴρ πάντων ἡμῶν·

17 * καθὼς γέγραπται, ὅτι πατέρα πολλῶν ἐθνῶν τέθεικά σε· κατέναντι οὗ ἐπίστευσε θεοῦ, τοῦ ζωοποιοῦντος τοὺς νεκροὺς, καὶ καλοῦντος τὰ μὴ ὄντα ὡς ὄντα·

18 * ὃς παρ' ἐλπίδα ἐπ' ἐλπίδι ἐπίστευσεν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸν πατέρα πολλῶν ἐθνῶν, κατὰ τὸ εἰρημένον, οὕτως ἔσται τὸ σπέρμα σου.

19 * καὶ μὴ ἀσθενήσας τῇ πίστει, οὐ κατενόησε τὸ ἑαυτοῦ σῶμα ἤδη νενεκρωμένον, ἑκατονταέτης που ὑπάρχων, καὶ τὴν νέκρωσιν τῆς μήτρας Σάρρας·

20 * εἰς δὲ τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ θεοῦ οὐ διεκρίθη τῇ ἀπιστίᾳ, ἀλλ' ἐνεδυναμώθη τῇ πίστει, δοὺς δόξαν τῷ θεῷ.

21 * καὶ πληροφορηθεὶς ὅτι ὃ ἐπήγγελται, δυνατός ἐστι καὶ ποιῆσαι.

22 * διὸ καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

23 * οὐκ ἐγράφη δὲ δι' αὐτὸν μόνον ὅτι ἐλογίσθη αὐτῷ·

24 * ἀλλὰ καὶ δι' ἡμᾶς, οἷς μέλλει λογίζεσθαι, τοῖς πιστεύουσιν ἐπὶ τὸν ἐγείραντα Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἐκ νεκρῶν·

25 * ὃς παρεδόθη διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν, καὶ ἠγέρθη διὰ τὴν δικαίωσιν ἡμῶν.

ε.

1 * Δικαιωθέντες οὖν ἐκ πίστεως, εἰρήνην ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ·

2 * δι' οὗ καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν ταύτην ἐν ᾗ ἑστήκαμεν, καὶ καυχώμεθα ἐπ' ἐλπίδι τῆς δόξης τοῦ θεοῦ.

3 * οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ καυχώμεθα ἐν ταῖς θλίψεσιν, εἰδότες ὅτι ἡ θλῖψις ὑπομονὴν κατεργάζεται·

4 * ἡ δὲ ὑπομονὴ δοκιμήν, ἡ δὲ δοκιμὴ ἐλπίδα·

5 * ἡ δὲ ἐλπὶς οὐ καταισχύνει· ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν.

6 * ἔτι γὰρ Χριστὸς, ὄντων ἡμῶν ἀσθενῶν, κατὰ καιρὸν ὑπὲρ ἀσεβῶν ἀπέθανε.

---

24 אֶלָּא אַף מָטַלְתַּן דַּאף לַן עֲתִיד הוּ דְנֶחְשׁוֹב אִילֵין דְּהַימְנַן בְּמַן ᵛ דַּאקִים לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מִן בֵּית ᵡ מֵיתָא׃

25 דְּהוּ ʸ אֲשְׁתְּלֶם מָטוּל ᶻ חֲטָהַין וְקֻם מָטוּל רַנְזְדַּקְנָן׃ ᵃ קְרִינָא דַּתְרִין ᵇ דְּחִיוָּא ס קפלאון ה

1 מָטוּל דָּאזְדַּקְנָן הָכִיל בְּהַימָנוּתָא נֶהֱוֵא לַן שְׁלָמָא לְוָת אֱלָהָא בְּמַרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 2 וְבֵיהּ אֶתְקְרַבְנָן

ᵃ בְּהֵימָנוּתָא ᵇ לְטַיבוּתָא הָדָא דְּבָהּ ᶜ קָיְמִינַן ᵈ וּמִשְׁתַּבְּחִינַן ᵉ בְּסַבְרָא ᶠ דְּתֶשְׁבוּחְתֵּהּ דַּאלָהָא׃ 3 וְלָא הָכַנָּא בִּלְחוֹד

אֶלָּא אַף ᵍ בְּאוּלְצָנִין ʰ מֶשְׁתַּבְּחִינַן ⁱ דְּיָדְעִינַן דְּאוּלְצָנָא ᵏ מְסַיְּבְרִנוּתָא גָּמַר בַּן׃ 4 וּמְסַיְּבְרִנוּתָא ˡ בּוּקְיָא וּבוּקְיָא

סַבְרָא׃ 5 סַבְרָא דֵּין לָא ᵐ מַבְהֵת מָטוּל ⁿ דְּחוּבֵהּ דַּאלָהָא מְשַׁפַּע עַל ᵒ לֵבָוֹהִין בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא דְּאִתְיְהַבַת לַן׃

6 אִין דֵּין מְשִׁיחָא מָטוּל דְּרִיחוּתַן בְּזִבְנָא הָנָא חֶלֶף רְשִׁיעֵא מִית׃

ᵛ קום ᵡ מוֹת ᵞ שְׁלֵם
ᶻ חֲטָא ᵃ קְרָא ᵇ חַיֵּי לגן
ᵃ הֵימֵן ᵇ לְחַן מן טוֹב
ᶜ קום ᵈ שְׁבְחֵר ᵉ בהקוה
ᵉ שַׁבַּח ᵍ אַלֵּץ
ʰ מה חֲלִישִׁים אבחנו
ⁱ יָדַע ᵏ סַיבַר ˡ בְּקָא ב תן
ᵐ מבים מן בְּחַת
ⁿ אהבת אלהים

7 (* Enimuerò vix quisquã pro impiis moritur: nam pro bonis forsitan audebit aliquis
8 mori.) * Hìc ostendit Deus dilectionem suam erga nos, quòd quum essemus peccatores, Meschicho pro nobis mortuus sit.
9 * Quãto magis igitur iustificabimur nunc sanguine ipsius, & per eum liberabimur ab
10 ira? * Si enim quum essemus inimici, reconciliatus est nobiscum Deus per mortem Filij sui, quanto magis ergo eius reconciliatione seruabimur per vitam ipsius?
11 * Nec ita tantùm, sed etiam gloriabimur in Deo per Dominum nostrum Ieschua Meschicho, per quem nunc accepimus reconciliationem.

Feria prima præcedente Ieiunium.

12 * Quemadmodum per vnum hominem introit peccatum in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes filios hominum transiit mors, in ipso quòd omnes peccarunt.
13 * Nam quum vsque ad Legem peccatum fuerit in mundo, tamen non imputabatur peccatum, quia non erat Lex.
14 * Sed regnauit mors ab Odom vsque ad Mousche, in eos quoque qui non peccauerant in similitudine transgressoris Legis Odom ipsius, qui est typus illius qui erat futurus.
15 * At non vt erratum, ita & donum eius: si enim propter erratum vnius, multi mortui sunt; quanto igitur magis gratia Dei & donum eius propter vnum hominem Ieschua Meschicho in multos redundabit?
16 * Neque vt delictum vnius, ita & donum. extitit enim iudicium ab vno ad condemnationem, extitit autem donum ex peccatis multis ad iustificationem.
17 * Nam si propter delictum vnius regnauit mors, multo magis ij qui accipiunt multitudinem illam gratiæ, & doni, & iustitiæ, in vita regnabunt per vnum Ieschua
18 Meschicho. * Sicut ergo propter delictum vnius, extitit condemnatio in omnes homines, ita propter iustitiam vnius futurum est meritum ad vitam in omnes homines.
19 * Quemadmodum enim per inobedientiam vnius hominis, peccatores multi extiterunt; ita etiam per obedientiam vnius, multi iustificati sunt.

---

7 לְמַחְסַן גֵּיר אֱנָשׁ חֲלָף רַשִׁיעָא מָאת חֲלָף טָבָא גֵּיר טָךְ מְמָרַח אֱנָשׁ לְמֵמַת׃ 8 הָרָכָא מְחַוֵּא אֱלָהָא חוּבֵהּ
דִּלְוָתַן דְּאֵן כַּד חַטָיָא אִיתַיִן חֲוִין מְשִׁיחָא חֲלָפַיִן מִיתּ׃ 9 כְּמָא הָכִיל יַתִּירָאִית נְזַדַּק הָשָׁא בִּדְמֵהּ וּבֵהּ נֶתְפַּצָא מִן רוּגְזָא׃
10 אֵן גֵּיר כַּד אִיתַיִן בְּעַלְדָּבָבָא אֶתְרַעִי עַמֵּן אֱלָהָא בְּמוֹתָא דַּבְּרֵהּ כְּמָא הָכִיל בְּחַרְעוּתֵהּ נְחֵא בְּחַיָּוהִי׃
11 וְלָא הָכַנָא בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף נֶשְׁתַּבְּחַר בַּאלָהָא בְּיַד מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דִּבֵהּ הוּ הָשָׁא קַבְּלַן חַרְעוּתָא׃
דְּיוֹם שַׁבְּתָא דְּשַׁבְּתָא קַדְמִיתָא דְּצוֹמָא ו
12 אֵיכַנָא דַּבְּיַד חַד בַּרְנָשָׁא עָלַת חֲטִיתָא לְעָלְמָא וּבְיַד חֲטִיתָא מָוֹתָא וְהָכַנָא בְּכָלְהוֹן בְּנֵי אֱנָשָׁא עֲבַר מוֹתָא בְּהֵי דְּכָלְהוֹן חָטוּ׃
13 עַדְמָא גֵּיר לָנָמוֹסָא חֲטִיתָא כַּד אִיתֵיהּ הֲוָת בְּעָלְמָא לָא חֲשִׁיבָא הֲוָה חֲטִיתָא מֶטֶל דְּלֵית הַוָא נָמוֹסָא׃
14 אֶלָּא אַמְלֵךְ מָוֹתָא מִן אָדָם

s כמעט שלא t טיבים u צולי
x אַמְרַח y מות z פא
a חוּבֵהּ b חֲטָא c אִית
d חֲוָא e יְתַר f זְדַק
g פשא פדה
h אִית i התרצה מן רְעָא
k מוֹת l רְעָא רצה m חַיָּא
n שַׁבַּתָא התחיל o עלל
p חֲטָא q מית r חַטָּאָה
s אִית t מְלַךְ שלט u מות

* Vix enim pro iusto quis moritur: nã pro bono forsitan quis audeat mori.

* Commendat autem charitatẽ suam Deus in nobis: quoniã † cùm adhuc peccatores essem † , Christus pro nobis mortuus est. * Multò igitur magis nunc iustificati in sanguine ipsius, salui erimus ab ira per ipsum.

* Si enim cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem Filij eius, multò magis reconciliati, salui erimus in vita ipsius. * Non solùm autem, sed & gloriamur in Deo per Dominum nostrum Iesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

* Propterea sicut per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors: & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.

* Vsque ad Legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur cùm Lex non esset.

* Sed regnauit mors ab Adam vsque ad Moysen, etiam in eos qui non peccauerunt in similitudinem præuaricationis Adæ, qui est forma futuri.

* Sed non sicut delictum, ita & donum. si enim vnius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donum, in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit.

* Et nõ sicut per vnum peccatum, ita & donum. nam iudicium quidẽ ex vno, in condemnationem: gratia autem ex multis delictis, in iustificationem.

* Si enim vnius delicto mors regnauit per vnum: multò magis abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum.

* Igitur sicut per vnius delictũ in omnes homines in condemnationem: sic & per vnius iustitiam, in omnes homines in iustificationem vitæ.

* Sicut enim per inobediẽtiam vnius hominis, peccatores cõstituti sunt multi: ita & per vnius obeditionem, iusti constituentur multi.

secundũ tempus,

7 * μόλις γὰρ ὑπὲρ δικαίου τις ἀποθανεῖται· ὑπὲρ γὰρ τοῦ ἀγαθοῦ τάχα τις καὶ τολμᾷ ἀποθανεῖν.

8 * συνίστησι δὲ τὴν ἑαυτοῦ ἀγάπην εἰς ἡμᾶς ὁ θεός, ὅτι ἔτι ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν, χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανε.

9 * πολλῷ οὖν μᾶλλον δικαιωθέντες νῦν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ, σωθησόμεθα δι' αὐτοῦ ἀπὸ τῆς ὀργῆς.

10 * εἰ γὰρ ἐχθροὶ ὄντες κατηλλάγημεν τῷ θεῷ διὰ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, πολλῷ μᾶλλον καταλλαγέντες σωθησόμεθα ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ.

11 * οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ καυχώμενοι ἐν τῷ θεῷ διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ νῦν τὴν καταλλαγὴν ἐλάβομεν.

12 * Διὰ τοῦτο ὥσπερ δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον εἰσῆλθε, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος, καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους ὁ θάνατος διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον.

13 * ἄχρι γὰρ νόμου ἁμαρτία ἦν ἐν τῷ κόσμῳ· ἁμαρτία δὲ οὐκ ἐλλογεῖται, μὴ ὄντος νόμου.

14 * ἀλλ' ἐβασίλευσεν ὁ θάνατος ἀπὸ ἀδὰμ μέχρι μωσέως, καὶ ἐπὶ τοὺς μὴ ἁμαρτήσαντας ἐπὶ τῷ ὁμοιώματι τῆς παραβάσεως ἀδάμ, ὅς ἐστι τύπος τοῦ μέλλοντος.

15 * ἀλλ' οὐχ ὡς τὸ παράπτωμα, οὕτω καὶ τὸ χάρισμα. εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι οἱ πολλοὶ ἀπέθανον, πολλῷ μᾶλλον ἡ χάρις τοῦ θεοῦ καὶ ἡ δωρεὰ ἐν χάριτι τῇ τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τοὺς πολλοὺς ἐπερίσσευσε.

16 * καὶ οὐχ ὡς δι' ἑνὸς ἁμαρτήσαντος, τὸ δώρημα· τὸ μὲν γὰρ κρῖμα ἐξ ἑνὸς εἰς κατάκριμα, τὸ δὲ χάρισμα ἐκ πολλῶν παραπτωμάτων, εἰς δικαίωμα.

17 * εἰ γὰρ τῷ τοῦ ἑνὸς παραπτώματι ὁ θάνατος ἐβασίλευσε διὰ τοῦ ἑνός, πολλῷ μᾶλλον οἱ τὴν περισσείαν τῆς χάριτος καὶ τῆς δωρεᾶς τῆς δικαιοσύνης λαμβάνοντες, ἐν ζωῇ βασιλεύσουσι διὰ τοῦ ἑνὸς ἰησοῦ χριστοῦ.

18 * ἄρα οὖν ὡς δι' ἑνὸς παραπτώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς κατάκριμα· οὕτω καὶ δι' ἑνὸς δικαιώματος, εἰς πάντας ἀνθρώπους εἰς δικαίωσιν ζωῆς.

19 * ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτω καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί.

כִּי אִם לְמוֹתָא אָף עַל אִילֵּין דְּלָא חָטוֹ בִּדְמוּתָא דַּעֲבַר עָמוּסֶה דְּאָדָם הוּא דְּאִיתַּהֲוִי דְּמוּתָא דְּהוּא דַּעֲתִיד׃ 15 אֲבָל לָא הָכְנָא חִנָּא

אֵיךְ שׁוּרְיָתָא הָכְנָא מוּחְבְּתָא אִנְּגִיר מָטַל שׁוּרְיָתֶהּ דְּחַד סַגִּיאָא מִיתוּכְמָא הָכִיל יַתְרָאִית טִיבוּתֶהּ דַּאֲלָהָא וּמוּהְבְּתֶהּ מָטַל חַד בַּרְנָשָׁא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּסַגִּיאָא אֶתְיְהַר׃ 16 וְלָא אֵיךְ סַכְלוּתָא דְּחַד הָכְנָא מוּהְבְּתָא דִּינָא גִּיר דַּהֲוָא מִן חַד לְחוֹבָא הֲוָא מוּהְבְּתָא דִּין מִן חֲטָהֲא סַגִּיאָא הֲוָה לְכְאנוּ׃ 17 אֵן גִּיר מָטַל סַכְלוּתָא דְּחַד אַמְלֶךְ מוֹתָא יְהֵירָאִית אִילֵּין דַּנְסַבוּ סוּגָּאָא דְּטִיבוּתָא וְדְּמוּהְבְּתָא וְדִכְאנוּתָא בְּחַיֵּא נְמְלְכִין בְּיַד חַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 18 אַכְזְנָא הָכִיל דְּמָטַל סַכְלוּתָא דְּחַד הֲוָא חוֹבָא לְכָלְהוֹן בְּנֵינָשָׁא הָכְנָא מָטַל כְּאנוּתָא דְּחַד הֲוֵא לְחַיֵּא לְכָלְהוֹן בְּנֵינָשָׁא׃ 19 אַיכְנָא גִּיר כְּיַד לָא מְשׁוּתַּמְעָנוּתֶהּ דְּחַד בַּרְנָשָׁא חֲטָיֵא סַגִּיאֵא הֲווֹ הָכְנָא אַף מָטַל מְשׁוּתַּמְעָנוּתֶהּ דְּחַד סַגִּיאֵא כְּאנֵא הֲווֹן׃

h חֲטָא שׁרשׁ רשע k יַהֲב
i מוּת m יוחר n טוב o יַהֲב
p יְתַר q מהן r רוּן s חוֹב
t יַהֲב בהן u חֲטָא v לצדק
x מוּת y יְתַר
z המון של הון
a יַהֲב b כִּין c מְלַךְ d חוֹב
צדקה
e זְכָא זכה g שְׁמַע h חֲטָא
i צדיקים

20 *Introitus porrò patuit Legi vt multiplicaretur peccatum: vbi autem multiplicatum fuerat peccatum, ibi superabundauit gratia.

21 *Vt quemadmodum regnauit peccatum in mortem, ita regnet gratia per iustitiam ad vitam æternam, per Dominum nostrum Feschua Meschicho.

Feria secunda VI. Ieiunij & Baptismatis.

CAP. VI.

1 QVid igitur dicemus? permanebimus in ipso peccato, vt gratia abundet?

2 *Absit. qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in eo?

3 *An nescitis qui baptizati sumus in Ieschua Meschicho, in mortem ipsius esse bapti-
4 zatos? *Sepulti enim sumus cum eo per baptisma ad mortem: vt quemadmodum excitatus est Jeschua Meschicho à mortuis in gloriam sui Patris, ita & nos vita noua ambulemus.

5 *Si enim vnà cum eo plantati sumus per similitudinem mortis eius, ita quoque in resurrectione eius erimus.

6 *Nouimus enim veterem illum nostrũ hominem crucifixum esse cum eo, vt aboleatur corpus peccati, ne amplius seruiamus peccato.

7 *Is namque qui mortuus est, liberatus est à peccato.

8 *Si igitur mortui sumus cum Meschicho, credimus fore vt cũ ipso Meschicho viuamus.

9 *Scimus enim Meschicho excitatum ex mortuis, nec amplius moriturum, nec mortem ei amplius dominaturam.

10 *Qui enim mortuus est, peccato mortuus est semel; qui autem viuit, viuit Deo.

11 *Ita etiam vos existimate vos ipsos, nempe mortuos esse peccato, viuere autem Deo per Dominum nostrum Ieschua Meschicho.

12 *Ne regnet igitur peccatum in corpore vestro mortali, vt obediatis cupiditatibus eius.

13 *Nec etiam paraueritis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed parate vos Deo, tanquam homines qui ex mortuis vixeritis, & membra vestra arma sint iustitiæ Dei.

14 *Et peccatum non dominabitur vobis. non enim estis sub Lege, sed sub gratia.

15 *Quid ergo? peccabimus quòd non simus sub Lege, sed sub gratia? Absit.

* Lex autem subintrauit, vt abunda-
ret delictum. Vbi autem abundauit de-
& lictum, superabundauit † gratia.
* Vt sicut regnauit peccatū in †mor-
morte tem, ita & gratia regnet per iustitiam in
vitam æternam, per Iesum Christum
Dominum nostrum.

CAP. VI.

Manebimus QVid ergo dicemus? †Permanebimus in peccato, vt gratia abundet? A
* Absit. Qui enim mortui sumus pec-
cato, quomodo adhuc viuemus in illo?
fratres, Gal. 3.d 27 * An ignoratis † quia quicūque bapti-
zati sumus in Christo Iesu, in morte ip-
sius baptizati sumus?
Colo.2. b.12 * Consepulti enim sumus cum illo
per baptismum in mortem: vt quomo-
do Christus surrexit à mortuis per glo-
Eph.4. f. 23 riam Patris, ita & nos in nouitate vitæ
Colos.3. b.10 Heb.9.d. 14.12. a.2 1.Pet.2. a.1 ambulemus. * Si enim complantati
facti sumus similitudini mortis eius, si-
mul & resurrectionis erimus.
* Hoc scientes, quia vetus homo no-
ster simul crucifixus est, vt destruatur
corpus peccati, vt vltrà non seruiamus
peccato. * Qui enim mortuus est,
iustificatus est à peccato.
* Si autem mortui sumus cum Chri-
sto, credimus quia simul etiam viuemus B
cum illo: * Scientes quòd Christus
resurgens ex mortuis iam non moritur,
mors illi vltrà non dominabitur.
* Quod enim mortuus est, peccato
mortuus est semel: quod autem viuit,
viuit Deo.
* Ita & vos existimate, vos mortuos
quidem esse peccato: viuentes autem
Deo in Christo Iesu Domino nostro.
* Nō ergo regnet peccatum in vestro
mortali corpore, vt obediatis concu-
piscentiis eius.
* Sed neque exhibeatis membra ve-
stra arma iniquitatis peccato: sed exhi-
bete vos Deo, tanquam ex mortuis vi-
uentes: & membra vestra arma iustitiæ
Deo. * Peccatum enim vobis non do-
minabitur. non enim sub Lege estis, sed
sub gratia.
* Quid ergo? peccabimus, quoniā non
sumus sub Lege, sed sub gratia? Absit.

20 * νόμος δὲ παρεισῆλθεν, ἵνα πλεονάσῃ τὸ παράπτωμα· οὗ δὲ ἐπλεόνασεν ἡ ἁμαρτία, ὑπερεπερίσσευσεν ἡ χάρις·
21 * ἵνα ὥσπερ ἐβασίλευσεν ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θανάτῳ, οὕτω καὶ ἡ χάρις βασιλεύσῃ διὰ δικαιοσύνης εἰς ζωὴν αἰώνιον, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

ϛ'.

1 * Τί οὖν ἐροῦμεν; Ἐπιμενοῦμεν τῇ ἁμαρτίᾳ, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσῃ;
2 * μὴ γένοιτο. οἵτινες ἀπεθάνομεν τῇ ἁμαρτίᾳ, πῶς ἔτι ζήσομεν ἐν αὐτῇ;
3 * ἢ ἀγνοεῖτε ὅτι ὅσοι ἐβαπτίσθημεν εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν, εἰς τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐβαπτίσθημεν;
4 * συνετάφημεν οὖν αὐτῷ διὰ τοῦ βαπτίσματος εἰς τὸν θάνατον, ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρός, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν.
5 * εἰ γὰρ σύμφυτοι γεγόναμεν τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς ἀναστάσεως ἐσόμεθα·
6 * τοῦτο γινώσκοντες, ὅτι ὁ παλαιὸς ἡμῶν ἄνθρωπος συνεσταυρώθη, ἵνα καταργηθῇ τὸ σῶμα τῆς ἁμαρτίας, τοῦ μηκέτι δουλεύειν ἡμᾶς τῇ ἁμαρτίᾳ·
7 * ὁ γὰρ ἀποθανὼν δεδικαίωται ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας.
8 * εἰ δὲ ἀπεθάνομεν σὺν Χριστῷ, πιστεύομεν ὅτι καὶ συζήσομεν αὐτῷ·
9 * εἰδότες ὅτι Χριστὸς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν, οὐκέτι ἀποθνήσκει, θάνατος αὐτοῦ οὐκέτι κυριεύει·
10 * ὃ γὰρ ἀπέθανε, τῇ ἁμαρτίᾳ ἀπέθανεν ἐφάπαξ· ὃ δὲ ζῇ, ζῇ τῷ θεῷ·
11 * οὕτω καὶ ὑμεῖς λογίζεσθε ἑαυτοὺς νεκροὺς μὲν εἶναι τῇ ἁμαρτίᾳ, ζῶντας δὲ τῷ θεῷ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.
12 * μὴ οὖν βασιλευέτω ἡ ἁμαρτία ἐν τῷ θνητῷ ὑμῶν σώματι, εἰς τὸ ὑπακούειν αὐτῇ ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ·
13 * μηδὲ παριστάνετε τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα ἀδικίας τῇ ἁμαρτίᾳ, ἀλλὰ παραστήσατε ἑαυτοὺς τῷ θεῷ ὡς ἐκ νεκρῶν ζῶντας, καὶ τὰ μέλη ὑμῶν ὅπλα δικαιοσύνης τῷ θεῷ·
14 * ἁμαρτία γὰρ ὑμῶν οὐ κυριεύσει· οὐ γάρ ἐστε ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν.
15 * τί οὖν; ἁμαρτήσομεν ὅτι οὐκ ἐσμὲν ὑπὸ νόμον, ἀλλ' ὑπὸ χάριν; μὴ γένοιτο.

---

7 אֲנָא דְּמִית גִּיר אִתְחַרַר לַהּ מִן חֲטִיתָא׃ 8 אִן הָכִיל מִיהַן עִם מְשִׁיחָא נְהֵימִן דְּעַמֵּה עִם מְשִׁיחָא נְחָא׃
9 יַדְּעִינַן גִּיר דְּמָשִׁיחָא קָם מִן בֵּית מִיתָא וְחוּב לָא מָאֵת וְמוֹתָא לָא מְשְׁתַּלַט בֵּהּ׃ 10 דְּמִית גִּיר לַחֲטִיתָא הוּמִית
חָדָא זִבַן דַּחֲיִי חַיִי הוּ לֵאלָהָא׃ 11 הָכְנָא אַף אַנְתוּן חֲשׁוּבוּ נַפְשְׁכוֹן דְּמִיתֵא אַנְתוּן לַחֲטִיתָא וְחַיֵּא אַנְתוּן לֵאלָהָא
בְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 12 לָא הָכִיל חַטְלֵךְ חֲטִיתָא בְּפַגְרְכוֹן מִיתָא אַיִךְ דְּהֶשְׁתַּמְּעוּן לְרָגְיָתֵהּ׃
13 וְאַף לָא חְטוּבוּן הַרְמַיכוֹן זִינָא דְּעַוְלָא לַחֲטִיתָא אֶלָּא הַוּוּ נַפְשְׁכוֹן לֵאלָהָא אַיִךְ אַנְשָׁא דְּמִן מִיתָא חַיֵּיהוֹן
וְחַרְמַיכוֹן זִינָא נְהֵוֹן לְכֵאנוּתֵהּ דַּאלָהָא׃ 14 וַחֲטִיתָא לָא מְשְׁתַּלְטָא עֲלֵיכוֹן לָא גִיר אִיהֵיכוֹן תְּחֵירִת נָמוֹסָא
אֶלָּא תְּחֵירִת טַיבוּתָא׃ 15 מָנָא הָכִיל נֵחְטֵא דְּלָא הֲוֵין תְּחֵירִת נָמוֹסָא אֶלָּא תְּחֵירִת טַיבוּתָא חָס׃

---

c מוֹת u חַרַר x חַיִּמִן
y וְחַיָּא z יַרַע a מוֹרַת
b שְׁלַט c חַיָּא d מוֹת
e חַטָּא f מַלַּךְ g שְׁמַע
h רָגַז i טַוֵּב k חַרַם l זַיִן
m מוֹת n חַיָּא
o לִצְדָקָתוֹ
p שְׁרַט q אִית r טוֹב s זַן
t חַטָּא

16 * Nescitis quòd cui paratis vos ipsos vt obediatis ei ad seruitutem, eius serui estis, vt obediatis ei siue ad peccatum, siue auditui aurium ad iustitiam?

17 * Gratia autem sit Deo, quòd fueritis serui peccati; obediatis autem ex corde ei formæ doctrinæ cui traditi estis.

18 * Quumque liberati sitis à peccato, subiecti estis iustitiæ.

19 * Sicut inter homines loquor propter infirmitatem carnis vestræ: vt quemadmodum parastis membra vestra ad seruitutem immunditiæ & iniquitatis, ita etiam nunc apparetis membra vestra ad seruitutem iustitiæ & sanctimoniæ.

20 * Quum enim serui essetis peccati, liberi eratis iustitiæ.

21 * Ecquem fructum habebatis tunc ex eo cuius vos hodie pudet? nouissimum enim eius mors est.

22 * Nunc autem qui liberati estis à peccato, & facti estis serui Deo, habetis fructus sanctos, quorum finis est vita æterna.

23 * Merces autem peccati mors est, & donum Dei vita æterna per Dominum nostrum Ieschua Meschicho.

Feria tertia Passionis.

CAP. VII.

1 AN nescitis, fratres, (gnaros enim Legis alloquor) Legem dominari viro quandiu vixerit?

2 * Vt mulier quæ deuincta est marito suo per Legem quandiu viuit: sed si mortuus fuerit maritus eius, liberata est à lege mariti sui.

3 * Quòd si viuente marito suo coniuncta fuerit cum altero viro, euadet mœcha: sin autem obierit maritus eius, liberata est à lege illa: nec erit mœcha, si fiat viri alterius.

4 * Nunc igitur, fratres, mortificati estis Legi in corpore Meschicho, vt sitis alterius, illius nempe qui excitatus est à mortuis, vt edatis fructus Deo.

5 * Quum enim essemus in carne, perturbationes peccatorum, quæ per Legem concitabantur in membris nostris, vt fructus ferremus morti.

Ioh.8.d.34 2.Pet.1.d.19

* An nescitis quoniam cui exhibetis vos seruos ad obediendum, serui estis eius cui †obeditis, siue peccati ad mortẽ, siue obeditionis ad iustitiam?

obedistis

* Gratias autem Deo, quòd fuistis serui peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinæ in qua traditi estis.

* Liberati autem à peccato, serui facti estis iustitiæ.

* Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestræ. sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ & iniquitati, ad iniquitatem: ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitię, in sanctificationem.

* Cùm enim serui essetis peccati, liberi fuistis iustitiæ.

* Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? nam finis illorum mors est.

* Nunc verò liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem verò vitam æternam.

* Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita æterna in Christo Iesu Domino nostro.

CAP. VII.

AN ignoratis fratres (scientibus enim Legem loquor) quia Lex in homine dominatur quanto tempore viuit?

1.Cor.7.g.39

* Nam quæ sub viro est mulier, viuente viro alligata est Legi. si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri.

* Igitur viuente viro, vocabitur adultera, si fuerit cũ alio viro: si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri: vt non sit adultera, si fuerit cum alio viro.

* Itaque, fratres mei, & vos mortificati estis Legi per corpus Christi, vt sitis alterius qui ex mortuis resurrexit, vt

fructificetis

†fructificemus Deo.

* Cùm enim essemus in carne, passiones peccatorum, quæ per Legem erant, operabantur in membris nostris, vt fructificarent morti.

16 * οὐκ οἴδατε ὅτι ᾧ παρίστανετε ἑαυτοὺς δούλους εἰς ὑπακοὴν, δοῦλοί ἐστε ᾧ ὑπακούετε, ἤτοι ἁμαρτίας εἰς θάνατον, ἢ ὑπακοῆς εἰς δικαιοσύνην;

17 * χάρις δὲ τῷ θεῷ, ὅτι ἦτε δοῦλοι τῆς ἁμαρτίας, ὑπηκούσατε δὲ ἐκ καρδίας εἰς ὃν παρεδόθητε τύπον διδαχῆς.

18 * ἐλευθερωθέντες δὲ ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, ἐδουλώθητε τῇ δικαιοσύνῃ.

19 * ἀνθρώπινον λέγω, διὰ τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς ὑμῶν. ὥσπερ γὰρ παρεστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ ἀκαθαρσίᾳ καὶ τῇ ἀνομίᾳ εἰς τὴν ἀνομίαν, οὕτω νῦν παραστήσατε τὰ μέλη ὑμῶν δοῦλα τῇ δικαιοσύνῃ εἰς ἁγιασμόν.

20 * ὅτε γὰρ δοῦλοι ἦτε τῆς ἁμαρτίας, ἐλεύθεροι ἦτε τῇ δικαιοσύνῃ.

21 * τίνα οὖν καρπὸν εἴχετε τότε ἐφ' οἷς νῦν ἐπαισχύνεσθε; τὸ γὰρ τέλος ἐκείνων, θάνατος.

22 * νυνὶ δὲ ἐλευθερωθέντες ἀπὸ τῆς ἁμαρτίας, δουλωθέντες δὲ τῷ θεῷ, ἔχετε τὸν καρπὸν ὑμῶν εἰς ἁγιασμόν, τὸ δὲ τέλος, ζωὴν αἰώνιον.

23 * τὰ γὰρ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας, θάνατος· τὸ δὲ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ζωὴ αἰώνιος ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

ζ'.

1 * Ἢ ἀγνοεῖτε ἀδελφοί· γινώσκουσι γὰρ νόμον λαλῶ· ὅτι ὁ νόμος κυριεύει τοῦ ἀνθρώπου ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ;

2 * ἡ γὰρ ὑπανδρος γυνὴ τῷ ζῶντι ἀνδρὶ δέδεται νόμῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, κατήργηται ἀπὸ τοῦ νόμου τοῦ ἀνδρός.

3 * ἄρα οὖν ζῶντος τοῦ ἀνδρὸς μοιχαλὶς χρηματίσει, ἐὰν γένηται ἀνδρὶ ἑτέρῳ· ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ ὁ ἀνὴρ, ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου, τοῦ μὴ εἶναι αὐτὴν μοιχαλίδα, γενομένην ἀνδρὶ ἑτέρῳ.

4 * ὥστε, ἀδελφοί μου, καὶ ὑμεῖς ἐθανατώθητε τῷ νόμῳ διὰ τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ γένεσθαι ὑμᾶς ἀνδρὶ ἑτέρῳ τῷ ἐκ νεκρῶν ἐγερθέντι, ἵνα καρποφορήσωμεν τῷ θεῷ.

5 * ὅτε γὰρ ἦμεν ἐν τῇ σαρκὶ, τὰ παθήματα τῶν ἁμαρτιῶν, τὰ διὰ τοῦ νόμου, ἐνηργεῖτο ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, εἰς τὸ καρποφορῆσαι τῷ θανάτῳ.

עַבְדָא לְאִלָּהָא אִית לְכוֹן פִּאדָא קְרִישָׁא [k] דְּחָרְחְהוֹן חַיָּא דְּלְעָלַם׃ [1;2] חֵאגוּרְתָא דִּין דְּחָטִיהָא [m] מְוֹתָא הוּ [b] וּמְוַהֲבְתֵהּ דְּאִלָּהָא חַיֵּא דְּלְעָלַם בְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ דְּיוֹם תְּלָתָא [a] דְּחַשָּׁא יב קפלאין ז [1] אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן אֲחַי [b] לְיָדְעֵי נָמוֹסָא גֵּיר מְמַלֵּל אֲנָא דְּנָמוֹסָא שַׁלִּיט הֲוָא עַל גַּבְרָא כְּמָא [c] דְּחַי׃ [2] אֵיכְ אִנְתְּתָא [d] דְּאִסְתְּרָא הִי בְּבַעֲלָהּ כְּמָא דְּחַי נָמוֹסָא אִן דִּין [c] מִית בַּעֲלָהּ [f] אִתְּחַרְרַת מִן נָמוֹסָא דְּבַעֲלָהּ׃ [3] אִן דִּין כַּד חַי בַּעֲלָהּ [g] חֲקַפִּי לְגַבְרָא אָחֳרִין הֲוָת לָהּ [h] גַּיְרְתָא אִן דִּין [i] נְמוּת בַּעֲלָהּ [k] אִתְּחַרְרַת מִן נָמוֹסָא וְלָא [l] אִיתֵיהּ גַּיְרְתָא אִן חֲוֵי לְגַבְרָא אָחֳרָנָא׃ [4] וְהָשָׁא אֲחַי אַף אַנְתּוּן [m] מִיתְּתוּן לְנָמוֹסָא בְּפִגְרֵהּ דְּמְשִׁיחָא [n] דְּחֲוֵי לְאָחֳרִין אֲנָא דְּקָם מִן בֵּית מְיָתֵא [o] דְּהָתְלוּן פִּאדָא לְאִלָּהָא׃ [5] כַּד בְּבִסְרָא [p] הֲוֵין גֵּיר [q] כְּאבָא דְּהַטָּהֵא דְּבְנָמוֹסָא מְתְחַפְּשִׁין הֲוֹו בְּהַרְמִין דְּפִאדָא נָחֵל לְמָוְתָא׃

q

k שסופיהם
l אֵגֶר m מוּת n יָחֵב
a חֲשַׁשׁ b יֶרַע c חַיָּא
d אֲסַר e מוּת
f מחכשלת מן
חֲרַר g נָקַף דנק h גּוּר
נאף
i מוּת k חֲרַד l אִית שי
m מוּת n חֲוָא o נְתַל
p חֲוָא q עכירותו חֲטָא

6 ‡ Nunc autem teſſamus à Lege, & mortui ſumus ei qui nos detinebat, vt ſeruiamus deinceps in nouitate ſpiritus, non autem in
7 vetuſtate ſcripturarum. ‡ Quid ergo dicemus? Legem peccatum eſſe? Abſit. Sed peccatum non didiciſſem, niſi per Legem. Non enim concupiſcentiam nouiſſem, niſi Lex dixiſſet, Non concupiſces.
8 ‡ Proinde hoc præcepto inuenit ſibi occaſionem peccatum, & conſummauit in me omnem concupiſcentiam. ſiquidem abſque Lege
9 peccatum mortuum erat. ‡ Ego verò viuus eram ſine Lege quondam: quum autem aduenit præceptum, peccatum reuixit.
10 ‡ At ego mortuus ſum: & repertum eſt mihi præceptum illud vitæ ad mortem.
11 ‡ Peccatum enim occaſione illa quam nactum eſt ſibi per præceptum fecit me errare, & per illud necauit me.
12 ‡ Lex itaque ſancta eſt, & præceptum ſanctum, iuſtumque & bonum.
13 ‡ Bonum ergo mihi ad mortem factum eſt? abſit. imò peccatum, vt appareret peccatum eſſe, quod per bonum conſummauit in me mortem, vt magis pœnæ obnoxium eſſet peccatum per præceptum.
14 ‡ Scimus enim Legem ſpiritus eſſe; ego verò carnis ſum, & venditus peccato.
15 ‡ Quod enim perpetro non agnoſco: neque quod volo facio; ſed quod odi, illud ipſum ago.
16 ‡ Sed ſi quod nolo, ego facio, ſuffragium fero Legi eam bonam eſſe.
17 ‡ Nunc autem non ego quidem hoc perpetro, ſed peccatum quod habitat in me.
18 ‡ Noui enim non habitare in me, (hoc eſt autem in carne mea) bonum. nam vt velim bonum, facile quidem mihi eſt; at vt illud exequar, impotens ſum.
19 ‡ Non enim bonum quod volo facere, facio: ſed malum quod nolo exequi, idipſum
20 exequor. ‡ Quòd ſi illud quod nolo, facio, non ego quidem facio, ſed peccatum quod habitat in me.
21 ‡ Comperio ergo hanc legem conſentientem menti meæ volenti bene agere, quoniam malum propinquum eſt mihi.
22 ‡ Delector enim Lege Dei in homine interiore.

---

6 הָשָׁא דַיִן אִתְבַּטַּלְנָן מִן נָמוּסָא וּמִיתִן לְהֵוֵי דַאחִיד הֲוָא לַן דַּנְשַׁמֵּשׁ מֵכִיל בְּחַדְתוּתָא דְרוּחָא וְלָא בְּעַתִּיקוּת כְּתָבָא׃
7 מָנָא הֲכִיל אֶמְרִינָן נָמוּסָא חֲטִיתָא הוּ חָס אֶלָּא לַחֲטִיתָא לָא בְיַד נָמוּסָא לָא גִיר רָגְזָא יָדַע הֲוִית אֶלּוּ
לָא נָמוּסָא דַאמַר וְלָא תֵּרַג׃ 8 וּבְהָנָא פוּקְדָנָא אֶשְׁכְּחַת לַהּ חֲטִיתָא עֶלְתָא וְגַמְרַת בִּי כָּל רָגָא בֶּלְעֲדַ נָמוּסָא
גִיר חֲטִיתָא מִיתָא הֲוָת׃ 9 אֲנָא דִין חַי הֲוִית דְלָא נָמוּסָא מִן קָדִים כַּד אֵתָא דִין פוּקְדָנָא חֲטִיתָא חַיַּרַת׃
10 וַאנָא מִיתֵת וְאִשְׁתְּכַח לִי פוּקְדָנָא הַו דְרַחֵיא לְמוֹתָא׃ 11 חֲטִיתָא גִיר בְּעֶלְתָא דְאִשְׁכְּחַת לַהּ בְּיַד פוּקְדָנָא אַטְעַיַתְנִי
וּבַהּ קְטַלְתַנִי׃ 12 נָמוּסָא מָרֵין קַדִּישׁ הוּ וּפוּקְדָנָא קַדִּישׁ הוּ וְכֵאין וְטַב׃ 13 טָבְתָא הֲכִילִי לְמוֹתָא הוּ הֲוָת
חָס אֶלָּא חֲטִיתָא דְהֶתְחֲזָא דְחֲטִיתָא הֵי דַּבְטָבְתָא גַּמְרַת בִּי מוֹתָא דְיֵתִירָאִית הֲוָת חֲטִיתָא בְּפוּקְדָנָא׃

---

x בְּטַל y מוֹת z מעתה a חֲדַת חדש b עַתַּק c אֲמַר d חֲטָא e יַדַּע f רְגַז g חֲדָא h רַגַּז i פְּקַד
k שְׁכַח מצא l עלילה m רְגַז n מכלי o חֲטָא p מוֹת q חַיַּא r מוֹת s שְׁכַח מצא t עַלַל u פְּקַד אזה v טְעָא הטעה

‡ Nunc autem soluti sumus à Lege mortis, in qua detinebamur: ita vt seruiamus in nouitate Spiritus, & non in vetustate literæ.

‡ Quid ergo dicemus? Lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognoui, B nisi per Legem. nam concupiscentiam

Exo. 20. c.17 Deut. 5. 4.21 nesciebam, nisi Lex diceret, Non concupisces. ‡ Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine Lege enim peccatum mortuum erat.

‡ Ego autem viuebam sine Lege aliquando. Sed cùm venisset mandatum, peccatum reuixit.

‡ Ego autem mortuus sum: & inuentum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.

‡ Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, & per illud occîdit.

1.Tim. 1 b.8 ‡ Itaque Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum & bonum.

‡ Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. sed peccatum, vt appareat peccatum, per bonũ operatum est mihi mortẽ: vt fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

‡ Scimus enim quia Lex spiritalis est: ego autem carnalis sum, vænunda- C tus sub peccato.

‡ Quod enim operor non intelligo. bonum nõ enim quod volo †, hoc ago: sed quod odio † odi, illud facio. malum

‡ Si autem quod nolo, illud facio: cõsentio Legi, quoniam bona est.

‡ Nunc autem iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

‡ Scio enim quia non habitat in me, hoc est, in carne mea, bonum. Nam velle adiacet mihi, perficere autem bonũ non inuenio. ‡ Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malũ, hoc ago.

‡ Si autem quod nolo, illud facio: iam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum.

‡ Inuenio igitur Legem, volenti mihi facere bonũ, quoniam mihi malum adiacet. ‡ Condelector enim Legi Dei secundùm interiorem hominem:

6 ‡ νυνὶ δὲ κατηργήθημεν ἀπὸ τοῦ νόμου, ἀποθανόντες ἐν ᾧ κατειχόμεθα, ὥστε δουλεύειν ἡμᾶς ἐν καινότητι πνεύματος, καὶ οὐ παλαιότητι γράμματος.

7 ‡ τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ὁ νόμος ἁμαρτία; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἔγνων εἰ μὴ διὰ νόμου· τήν τε γὰρ ἐπιθυμίαν οὐκ ἤδειν, εἰ μὴ ὁ νόμος ἔλεγεν, οὐκ ἐπιθυμήσεις.

8 ‡ ἀφορμὴν δὲ λαβοῦσα ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς, κατειργάσατο ἐν ἐμοὶ πᾶσαν ἐπιθυμίαν· χωρὶς γὰρ νόμου ἁμαρτία νεκρά.

9 ‡ ἐγὼ δὲ ἔζων χωρὶς νόμου ποτέ· ἐλθούσης δὲ τῆς ἐντολῆς, ἡ ἁμαρτία ἀνέζησεν·

10 ‡ ἐγὼ δὲ ἀπέθανον· καὶ εὑρέθη μοι ἡ ἐντολὴ ἡ εἰς ζωήν, αὕτη εἰς θάνατον.

11 ‡ ἡ γὰρ ἁμαρτία ἀφορμὴν λαβοῦσα διὰ τῆς ἐντολῆς ἐξηπάτησέ με, καὶ δι' αὐτῆς ἀπέκτεινεν.

12 ‡ ὥστε ὁ μὲν νόμος ἅγιος, καὶ ἡ ἐντολὴ ἁγία καὶ δικαία καὶ ἀγαθή.

13 ‡ τὸ οὖν ἀγαθὸν ἐμοὶ γέγονε θάνατος; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ ἡ ἁμαρτία· ἵνα φανῇ ἁμαρτία διὰ τοῦ ἀγαθοῦ μοι κατεργαζομένη θάνατον, ἵνα γένηται καθ' ὑπερβολὴν ἁμαρτωλὸς ἡ ἁμαρτία διὰ τῆς ἐντολῆς.

14 ‡ οἴδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστιν· ἐγὼ δὲ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν.

15 ‡ ὃ γὰρ κατεργάζομαι, οὐ γινώσκω· οὐ γὰρ ὃ θέλω, τοῦτο πράσσω· ἀλλ' ὃ μισῶ, τοῦτο ποιῶ.

16 ‡ εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, τοῦτο ποιῶ, σύμφημι τῷ νόμῳ ὅτι καλός.

17 ‡ νυνὶ δὲ οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

18 ‡ οἶδα γὰρ ὅτι οὐκ οἰκεῖ ἐν ἐμοί, τουτέστιν ἐν τῇ σαρκί μου, ἀγαθόν· τὸ γὰρ θέλειν παράκειταί μοι· τὸ δὲ κατεργάζεσθαι τὸ καλόν, οὐχ εὑρίσκω.

19 ‡ οὐ γὰρ ὃ θέλω ποιῶ ἀγαθόν, ἀλλ' ὃ οὐ θέλω κακόν, τοῦτο πράσσω.

20 ‡ εἰ δὲ ὃ οὐ θέλω, ἐγὼ τοῦτο ποιῶ, οὐκέτι ἐγὼ κατεργάζομαι αὐτό, ἀλλὰ ἡ οἰκοῦσα ἐν ἐμοὶ ἁμαρτία.

21 ‡ εὑρίσκω ἄρα τὸν νόμον τῷ θέλοντι ἐμοὶ ποιεῖν τὸ καλόν, ὅτι ἐμοὶ τὸ κακὸν παράκειται.

22 ‡ συνήδομαι γὰρ τῷ νόμῳ τοῦ θεοῦ κατὰ τὸν ἔσω ἄνθρωπον·

---

14 יְדִעְנָן גֵּיר דְּנָמוּסָא דְּרוּחָנִי הוּ אֲנָא דֵּין דִּכְסַר אֲנָא וְמִזְבַּן אֲנָא לַחֲטִיתָא ׃ 15 מְרֵם דְּסַעַר אֲנָא גֵּיר לָא יְדַע אֲנָא
וְלָא חָוָא מְרֵם דְּצָבֵא אֲנָא עָבֵד אֲנָא אֶלָּא מְרֵם דְּסָנֵא אֲנָא הוּ הוּ עָבֵד אֲנָא ׃ 16 וְאִן מְרֵם דְּלָא צָבֵא אֲנָא עָבֵד אֲנָא
סָהֲדָ אֲנָא עַל נָמוּסָא דְּשַׁפִּיר הוּ ׃ 17 הָשָׁא דֵּין לָא חָוָא אֲנָא סָעַר אֲנָא הָדָא אֶלָּא חֲטִיתָא דְּעָמְרָא בִּי ׃ 18 יְדַע אֲנָא
הוּ גֵּיר דְּלָא עָמְרָא בִּי הָנוּ דִּין בְּבִסְרִי טָבְתָא דְּאִצְבָא גֵּיר בְּטָבְתָא פְּשִׁיק לִי דְּאִסְעֲרֵיהּ דִּין לָא מְשַׁכַּח אֲנָא ׃
19 לָא חָוָא גֵּיר לְטָבְתָא דְּצָבֵא אֲנָא דְּאֶעְבֵּד עָבֵד אֲנָא אֶלָּא בִּישְׁתָא דְּלָא צָבֵא אֲנָא ׃ 20 וְאִן מְרֵם דְּלָא צָבֵא אֲנָא עָבֵד אֲנָא לָא חָוָא אֲנָא עָבֵד אֲנָא אֶלָּא חֲטִיתָא דְּעָמְרָא בִּי ׃ 21 מְשַׁכַּח אֲנָא הָכִיל
לְנָמוּסָא דְּשַׁלֵּם דְּרָצֵא הוּ דְּנֶעְבֵּד טָבְתָא מֶטֶל דְּבִישְׁתָא קָרִיבָא הִי לִי ׃ 22 חָדֵא אֲנָא גֵּיר בְּנָמוּסֵהּ דַּאלָהָא
בְּבַרְנָשָׁא דִּלְגַו ׃

h יְדַע i סְעַר עשה
k צָבֵא l סָנֵא m חֲטָא
n עָמַר שכן o טוב p צָבֵא חפץ ף קרוב
q סָעַר עשה r טוב s בִּישׁ רע
t עָבַד u חֲטָא v עָמַר שכן
w שמטכים x רָעָא רצה
y טוב z בִּישׁ רע

23 * Sed video legem aliam in membris meis quæ pugnat aduersus legem mentis meæ, & captiuum me reddit legi peccati, quæ est in
24 membris meis. * Miser ego homo, quis me liberabit à corpore isto mortis?
25 * Gratias ago Deo, in manu Domini nostri Jeschua Meschicho.

Vigilia Dominicæ magnæ Resurrectionis.

26 Nunc igitur ego quidē mente mea seruus sum Legis Dei, carne verò mea sum seruus legis peccati.

CAP. VIII.

1 PRoinde nulla est condemnatio iis qui non ambulant secundùm carnem in Ieschua
2 Meschicho. * Lex enim Spiritus vitæ, qui est in Jeschua Meschicho, liberauit te à lege
3 peccati & mortis. * Nam quum impotens esset Lex propter infirmitatem carnis, misit Deus Filium suum in similitudine carnis peccati propter peccatum, vt reum perageret peccatum in carne ipsius.
4 * Vt iustitia Legis in nobis adimpleatur, qui non carne ambulamus, sed Spiritu.
5 * Jj enim qui secundùm carnem sunt, quę carnis sunt, eligunt; qui verò secundùm spiritum sunt, quæ sunt Spiritus eligunt.
6 * Nam electio carnis, mors est; electio verò Spiritus vita & pax.
7 * Propterea quòd electio carnis inimicitia est aduersus Deum. Legi enim Dei non sub-
8 iicitur, quippe quæ non possit. * Proinde ij qui in carne sunt, placere Deo non possunt.
9 * Vos autem non estis in carne, sed in spiritu, si verè Spiritus Dei habitat in vobis: sin autem est aliquis in quo non sit Spiritus Meschicho, is non est eius.
10 * Enimuerò si Meschicho in vobis est, corpus mortuum est propter peccatum; Spiritus autem vita est propter iustitiam.
11 * Quòd si Spiritus illius, qui excitauit Dominum nostrū Jeschua Meschicho à mortuis, habitat in vobis, is qui excitauit Dominum nostrum Jeschua Meschicho à mortuis, etiam corpora vestra mortua viuificabit per Spiritum eius habitantem in vobis.

* Video autem aliam legem in membris meis, repugnãtem legi mentis meę, & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis. 23

* (Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? 24

* Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.) Igitur ego ipse mente seruio legi Dei, carne autem legi peccati. 25

CAP. VIII.

NIhil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Iesu, qui non secundùm carnem ambulant: 1

* Lex enim spiritus vitæ in Christo Iesu, liberauit me à lege peccati & mortis. 2

* Nam quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnẽ, Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne, 3

* Vt iustificatio Legis impleretur in nobis, qui non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm Spiritum. 4

* Qui enim secundùm carnem sunt, quę carnis sunt, sapiunt. qui verò secundùm spiritum sunt; quæ sunt spiritus, sentiunt. 5

* Nam prudẽtia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita & pax. 6

inimicitia est in Deũ: subiicitur, * Quoniam sapiẽtia carnis, †inimica est Deo: Legi enim Dei nõ † est subiecta, nec enim potest. 7

* Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. 8

* Vos autem in carne non estis, sed in spiritu; si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Siquis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius. 9

* Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatũ; Spiritus verò † viuit propter † iustificationem. 10

vita iustitiã

* Quòd si Spiritus eius qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis, qui C suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum eius in vobis. 11

23 * Βλέπω δὲ ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μέλεσί μου ἀντιστρατευόμενον τῷ νόμῳ τοῦ νοός μου, καὶ αἰχμαλωτίζοντά με ἐν τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας τῷ ὄντι ἐν τοῖς μέλεσί μου.

24 * Ταλαίπωρος ἐγὼ ἄνθρωπος, τίς με ῥύσεται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανάτου τούτου;

25 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν. ἄρα οὖν αὐτὸς ἐγὼ τῷ μὲν νοῒ δουλεύω νόμῳ θεοῦ, τῇ δὲ σαρκὶ, νόμῳ ἁμαρτίας.

η.

1 * Οὐδὲν ἄρα νῦν κατάκριμα τοῖς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

2 * ὁ γὰρ νόμος τοῦ πνεύματος τῆς ζωῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ἠλευθέρωσέ με ἀπὸ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας καὶ τοῦ θανάτου.

3 * τὸ γὰρ ἀδυνάτον τοῦ νόμου ἐν ᾧ ἠσθένει διὰ τῆς σαρκὸς, ὁ θεὸς τὸν ἑαυτοῦ υἱὸν πέμψας ἐν ὁμοιώματι σαρκὸς ἁμαρτίας, καὶ περὶ ἁμαρτίας κατέκρινε τὴν ἁμαρτίαν ἐν τῇ σαρκὶ,

4 * ἵνα τὸ δικαίωμα τοῦ νόμου πληρωθῇ ἐν ἡμῖν τοῖς μὴ κατὰ σάρκα περιπατοῦσιν, ἀλλὰ κατὰ πνεῦμα.

5 * οἱ γὰρ κατὰ σάρκα ὄντες, τὰ τῆς σαρκὸς φρονοῦσιν· οἱ δὲ κατὰ πνεῦμα, τὰ τοῦ πνεύματος.

6 * τὸ γὰρ φρόνημα τῆς σαρκὸς, θάνατος· τὸ δὲ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ζωὴ καὶ εἰρήνη·

7 * διότι τὸ φρόνημα τῆς σαρκὸς, ἔχθρα εἰς θεόν· τῷ γὰρ νόμῳ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑποτάσσεται· οὐδὲ γὰρ δύναται.

8 * οἱ δὲ ἐν σαρκὶ ὄντες, θεῷ ἀρέσαι οὐ δύνανται.

9 * ὑμεῖς δὲ οὐκ ἐστὲ ἐν σαρκὶ, ἀλλ' ἐν πνεύματι, εἴπερ πνεῦμα θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν. εἰ δέ τις πνεῦμα χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ.

10 * εἰ δὲ χριστὸς ἐν ὑμῖν, τὸ μὲν σῶμα νεκρὸν διὰ ἁμαρτίαν, τὸ δὲ πνεῦμα ζωὴ διὰ δικαιοσύνην.

11 * εἰ δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἐγείραντος Ἰησοῦν ἐκ νεκρῶν, οἰκεῖ ἐν ὑμῖν, ὁ ἐγείρας τὸν χριστὸν ἐκ νεκρῶν, ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ὑμῶν, διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ὑμῖν.

---

m 4 דְּכַאנּוּתָא דְנָמוֹסָא בִּן תִּתְמַלֵּא דִּלָא הֲוָא בְּבִסְרָ מְהַלְּכִינַן אֶלָּא בְּרוּחַ׃ 5 אִילֵין גֵּיר דְּבְבִסְרָ אִנּוּן דְּבִסְרָא מְתַרְעִין וְאִילֵין דְּרוּחַ אִנּוּן דְּרוּחַ הוֹ מְתַרְעִין׃ 6 9 תַּרְעִיתָא גֵיר דְּבִסְרָא מוֹתָא הוֹ וְתַרְעִיתָא דְּרוּחַ חַיֵּא וְשַׁלְמָא׃ 7 מֶטֵל דְּתַרְעִיתָא דְּבִסְרָא בְּעֲלְדְּבוּתָא הִי לְוָת אֱלָהָא לְנָמוֹסָא גֵיר דַּאלָהָא לָא מֶשְׁתַּעְבְּדָא מֶטֵל דְּלָא מֶשְׁכְּחָא׃ 8 וְאִילֵין דְּבִבְסַר אִנּוּן לְמֶשְׁפַּר לַאלָהָא לָא מֶשְׁכְּחִין׃ 9 אַנְתּוּן דֵּין לָא הֲוֵיתוּן בִּבְסַר אֶלָּא בְּרוּחַ אִן שְׁרִירָאִית רוּחֵהּ דַּאלָהָא עָמְרָא בְּכוֹן אִן דֵּין אֱנָשׁ לַית בֵּרוּחֵהּ דַּמְשִׁיחָא הָנָא לָא הֲוָא דִּילֵהּ׃ 10 וְאִן דֵּין מְשִׁיחָא בְּכוֹן פְּגְרָא מִית הוּ מֶטֵל חֲטָיָתָא רוּחָא דֵּין חַיָּא הִי מֶטֵל כְּאנּוּתָא׃ 11 וְאִן רוּחֵהּ דְּהוּ מִן דַּאקִימֵהּ לְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא מִן בֵּית מָיְתָא אַף לְפַגְרֵיכוֹן מְיְתִין נַחֵא מֶטֵל רוּחֵהּ דְּעָמְרָא בְּכוֹן׃

m צדקה מן כון n מָלָא • חָלַד p רְעָא רצה q מכחר r מות s רְעָיָא t שנאה u שְׁעְבֵּר v שְׁפַּר w שְׁרַר x באמנו y עְמַר שכן z מות a חֲטָא b כון c קום d מות e חַיָּא f אשר שוכנה g

Feria tertia hebdomadis ſextæ Ieiunij.

12 * *Nũc fratres, debitores ſumus non carni, vt ſecundùm carnem ambulemus:*

13 * *Si enim in carne vixeritis, futurum eſt vt moriamini: ſed ſi ſpiritu conuerſationes corporis mortificetis, viuetis.*

14 * *Jj enim qui Spiritu Dei ducuntur, hi* inquam *ſunt filij Dei.*

15 * *Non enim accepiſtis ſpiritum ſeruitutis rurſus ad timorem, ſed recepiſtis ſpiritum* [adoptionis] *poſitionis filiorum, per quem clamamus, Abba, Pater noſter.*

16 * *Et ipſe Spiritus ſuffragatur ſpiritui noſtro, nos eſſe filios Dei.*

17 * *Quòd ſi filij, etiam hæredes: hæredes Dei, filij autem hæreditatis,* [cohæredes] *Jeſchua Meſchicho: quòd ſi patiamur cum eo, etiam cum eo glorificabimur.*

18 * *Siquidem exiſtimo nequaquam dignas eſſe perpeſſiones huius temporis gloria illa, quæ reuelanda eſt in nobis.*

19 * *Omnis enim creatura expectat & proſpicit in reuelationem filiorum Dei.*

20 * *Nam creatura ſubiecta eſt vanitati, non ſua ſponte, ſed propter eum qui ſubiecit eam:*

21 * *Sub ſpe quòd & ipſa creatura aſſeretur ex ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.*

22 * *Scimus enim omnes creaturas ſuſpirare, & parturire ad hunc vſque diem.*

23 * *Nec illæ tantummodo, ſed & nos, qui habemus primitias Spiritus, ſuſpiramus in nobis ipſis, & proſpicimus in adoptionem,* id eſt *redemptionem corporum noſtrorum.*

24 * *Quãdoquidem per ſpem illam viuimus,* [ſalui ſumus.] *Spes autem quę conſpicitur, non eſt ſpes. ſi enim illud aſpicimus, cur illud expectabimus?*

25 * *Sed ſi quod non cernitur ſperamus, per patientiam expectamus.*

26 * *Similiter etiam Spiritus ipſe opitulatur infirmitatibus noſtris. quid enim precemur vt oportet, non nouimus. at Spiritus ille deprecatur pro nobis gemitibus inenarrabilibus.*

27 * *Qui verò ſcrutatur corda, is nouit quæ ſit intentio Spiritus, qui iuxta placitum Dei deprecatur pro Sanctis.*

דיום ג דשבתא דו [a]דצומא יד

12 הָשָׁא אֲחֵי [b]חַיָבִינִין לַו לְבָסְרָא דְבִבְסַר נְהַוֶּךְ : 13 אִן גִּיר
בַּבְסַר [c]חָיֵין אַנְתוּן עֲתִידִין אַנְתוּן הוֹ [d]לְמָמֵת וְאִן בְּרוּחַ [f]הוּפְכֵי פַּגְרָא [g]מְמִיתִין אַנְתוּן [h]חַיֵין אַנְתוּן : 14 אִילֵין גִּיר
דְּבְרוּחָא דֵאלָהָא [i]מְתְדַבְּרִין הָלֵין בְּנֵיָא אִנּוּן דֵאלָהָא : 15 לָא גִיר [k]נְסַבְתּוּן רוּחָא
גְּנְסַבְתּוּן רוּחָא [o]דְסִימָה בְּנֵיָא דְבָה [p]קָרִינַן אַבָּא אֲבוּן : 16 וְהִי רוּחָא [q]מַסְהֲדָא לְרוּחַן דְאִיתַין בְּנֵיָא דֵאלָהָא :
17 וְאִן בְּנֵיָא אָף [s]יָרְתֵא יַרְתֵא דֵאלָהָא וּבְנֵי [t]יָרְתוּתָה דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְאִן [u]נַחַשׁ עַמֵּה אָף עַמֵּה [v]נְשְׁתַּבַּח : 18 [x]מְתְרַעָא
אֲנָא גִיר דְּלָא [y]שָׁוִין [z]חַשׁוּחִי דְזַבְנָא הָנָא [a]לְתֻשְׁבּוּחָתָא [b]דְהֲוָתְלָא בַּן : 19 כְּלָה גִיר [c]בְּרִיתָא [d]מְסַבְּרָא
וּמְסַכְיָא לְגַלְיָנָא דְבְנוּחִי דֵאלָהָא : 20 בְּרִיתָא גִיר אִשְׁתַּעְבְּדַת לַסְרִיקוּתָא לָא בְּצַבְיָנָה אֶלָּא מֶטֶל מָן דְשַׁעְבְּדָה :

[a] צום [b] חוב [c] חַיָא [d] מות
[e] חַפַּך [f] מות [g] חַיָא
[h] ורבר נחה [k] לקחתם
[i] עַבַר [m] עוד [n] דְחַל
[o] סום [p] קְרָא [q] סְהֵד
[r] אית יש [s] יַרַת ירש
[t] חַשַׁשׁ [u] שַׁבַח [x] רְעָא שער
[y] שְׁוָא [z] חַשַׁשׁ [a] שַׁבַח
[b] גְּלָא [c] בְּרָא [d] סַבַּר קוה

* Ergo, fratres, debitores sumus, non carni, vt secundùm carnem viuamus.
12 ἄρα οὖν, ἀδελφοὶ, ὀφειλέται ἐσμὲν οὐ τῇ σαρκὶ, τοῦ κατὰ σάρκα ζῆν·

* Si enim secundùm carnem vixeritis, moriemini: si autem Spiritu, facta carnis mortificaueritis, viuetis.
13 εἰ γὰρ κατὰ σάρκα ζῆτε, μέλλετε ἀποθνήσκειν· εἰ δὲ πνεύματι τὰς πράξεις τοῦ σώματος θανατοῦτε, ζήσεσθε.

* Quicunque enim Spiritu Dei aguntur, ij sunt filij Dei.
14 ὅσοι γὰρ πνεύματι θεοῦ ἄγονται, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ θεοῦ.

* Non enim accepistis spiritum seruitutis iterum in timore: sed accepistis
2. Tim. 1. b. 7
spiritum adoptionis filiorū†, in quo clamamus, Abba, (Pater.)
Dei, Gala. 4. a. 5
15 οὐ γὰρ ἐλάβετε πνεῦμα δουλείας πάλιν εἰς φόβον, ἀλλ' ἐλάβετε πνεῦμα υἱοθεσίας, ἐν ᾧ κράζομεν, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.

reddet
* Ipse enim Spiritus, testimoniū† reddit spiritui nostro quòd sumus filij Dei.
16 αὐτὸ τὸ πνεῦμα συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα θεοῦ.

* Si autem filij; & hæredes. hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi: si tamen compatimur, vt & conglorificemur.
17 εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι· κληρονόμοι μὲν θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ χριστοῦ· εἴπερ συμπάσχομεν, ἵνα καὶ συνδοξασθῶμεν.

* Existimo enim quòd non sunt condignæ passiones huius temporis, ad futurā gloriam quæ reuelabitur in nobis.
18 λογίζομαι γὰρ ὅτι οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς.

* Nam expectatio creaturæ, reuelationem filiorum Dei expectat.
19 ἡ γὰρ ἀποκαραδοκία τῆς κτίσεως τὴν ἀποκάλυψιν τῶν υἱῶν τοῦ θεοῦ ἀπεκδέχεται.

* Vanitati enim creatura subiecta est, non volens; sed propter eum qui subiecit eam in spe:
20 τῇ γὰρ ματαιότητι ἡ κτίσις ὑπετάγη, οὐχ ἑκοῦσα, ἀλλὰ διὰ τὸν ὑποτάξαντα ἐπ' ἐλπίδι.

* Quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.
21 ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ θεοῦ.

* Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit, & parturit vsque adhuc.
22 οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει, καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν·

* Non solùm autem illa, sed & nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionē corporis nostri.
23 οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ τὴν ἀπαρχὴν τοῦ πνεύματος ἔχοντες, καὶ ἡμεῖς αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς στενάζομεν, υἱοθεσίαν ἀπεκδεχόμενοι, τὴν ἀπολύτρωσιν τοῦ σώματος ἡμῶν·

* Spe enim salui facti sumus. Spes autem quæ videtur, nō est spes. nam quod E videt quis, quid sperat?
24 τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν. ἐλπὶς δὲ βλεπομένη, οὐκ ἔστιν ἐλπίς· ὃ γὰρ βλέπει τις, τί καὶ ἐλπίζει;

* Si autem quod non videmus, speramus; per patientiam expectamus.
25 εἰ δὲ ὃ οὐ βλέπομεν, ἐλπίζομεν, δι' ὑπομονῆς ἀπεκδεχόμεθα.

* Similiter autem & Spiritus adiuuat infirmitatem nostram. nam quid oremus sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
26 ὡσαύτως δὲ καὶ τὸ πνεῦμα συναντιλαμβάνεται ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν. τὸ γὰρ τί προσευξώμεθα καθὸ δεῖ, οὐκ οἴδαμεν· ἀλλὰ αὐτὸ τὸ πνεῦμα ὑπερεντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν στεναγμοῖς ἀλαλήτοις.

* Qui autē scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secūdùm Deum postulat pro sanctis.
27 ὁ δὲ ἐραυνῶν τὰς καρδίας, οἶδε τί τὸ φρόνημα τοῦ πνεύματος, ὅτι κατὰ θεὸν ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἁγίων.

---

21 עַל [k] סַבְרָא דְּאַף הִי [l] בְּרִיְתָא [m] תְּתְחַרְרִי מִן עֲבִדוּתָא [n] דַּחֲבָלָא [o] בְּחֵרוּרָא [p] דְּהַשְׁבוּחָא דִּבְנָיָא דֵּאֱלָהָא׃
22 [q] יְדִעִינַן גֵּיר דְּכָל־הֵין בְּרְיְתָא [r] מְתְחַנְחִנָן וּמְחַבְּלָן עַדְמָא [s] לְיוֹמָנָא׃ 23 וְלָא כְּלָחוּד הֵנִין אֶלָּא אַף חֲנַן דְּאִית
בַּן [t] רֵישִׁיתָא דְּרוּחָא [u] מְתְחַנְחִינַן בְּנַפְשָׁן [x] וְסַסְבִינַן [y] לְסִיסַת בְּנָיָא [z] לְפוּרְקָנָא דְּפַגְרִין׃ 24 מְטֻל [a] דְּבְסַבְרָא הִי
[b] חֵיִין סַבְרָא דִּין [c] דְּמֶתְחֲזֵאלָא הֲוָא סַבְרָא אֵן גֵּיר [c] חָזִינַן לֵהּ מָנָא [d] מְסַבִּינַן לֵהּ׃ 25 אִן־דִּין לְמַרְם דְּלָא מְתְחֲזֵא
מְסַבְּרִינַן [e] בְּמַסַּיְבְרָנוּתָא [f] מְקַוְּינַן׃ 26 הָכְנָא אַף הִי רוּחָא [g] מְעַוְּרָא [h] לַכְּרִיהוּתַן מָנָא גֵּיר נְצַלָּא אַיְךְ מָא דְּוֵלָא
לָא יְדְעִינַן אֶלָּא הִי רוּחָא מְצַלְיָא חֲלָפַיִן בְּחֶנְחָתָא דְּלָא מְתְמַלְלָן׃ 27 וְמָאֵשׁ דִּין לְבוּתָא הוּ יָדַע מָנָא הִי
תַּרְעִיתָא דְּרוּחָא דְּאִיךְ צְבְיָנֵהּ הוּ דְּאֱלָהָא מְצַלְיָא חֲלָף קַדִּישֵׁא׃

[k] הקוה [l] בְּרִיָא [m] חֵרַר [n] חֲבַל בדרור [o] [p] שַׁבַּח [q] יְדַע [r] אֲנַח [s] יוֹם ראשית [t] [u] אֲנַח [x] סְכָא צפה [y] סוּם [z] פְּרַק פדין [a] בחקוה [b] חַיָא [c] חֲזָא [d] סְכָא קוה [e] סַבַּר קוה [f] [g] עַוַּר [h] עִוַּר [i] כְּרֵה [j] גְּלָא ראוי

Lectio Martyrum.

28 * Scimus enim quòd iis qui diligunt Deũ, omni re id auxiliatur ad bonum, iis inquam quos præordinauit vt sint vocati.

29 * Et à principio cognouit eos, & ipsos obsignauit in similitudine imaginis Filij sui, vt is sit primogenitus fratrum multorum.

30 * Quos autem prius obsignauit [præordinauit,] eos vocauit: et quos vocauit, eos iustificauit: quos verò iustificauit, eosdem glorificauit. 31 * Quid igitur dicemus ad hæc? Si Deus pro nobis, quis contra nos?

32 * Quod si ne proprio quidem Filio pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo omnia cum eo non largietur nobis?

33 * Quis sese opponet electis Dei? Deus iustificat. 34 * Quis condemnabit? Meschicho mortuus est & excitatus, estque ad dexteram Dei, & postulat pro nobis.

35 * Quis me separabit à dilectione Meschicho? oppressio, aut angustia, aut persecutio, aut fames, aut nuditas, aut periculum, aut gladius? 36 * (Sicut scriptum est: Propter te quotidie morimur, & habiti sumus quasi oues ad mactationem.)

37 * Verùm in his omnibus victoria potimur per eum qui dilexit nos.

38 * Persuasum enim habeo, neque mortem, neque vitam, neque Angelos, neque principatus, neque potestates, neque instantia, neque futura, 39 * Neque altitudinem, neque profunditatem, nec denique vllam creaturam posse me seiungere à dilectione Dei, quæ est in Domino nostro Jeschua Meschicho.

CAP. IX.

1 Veritatem dico per Meschicho, neque mentior: sed suffragatur mihi cõscientia mea per Spiritum Sanctitatis,

2 * Magnam mihi esse ægritudinem, & dolorem cordi meo indesinentem.

3 * Optarim enim ego ipse anathema esse à Meschicho pro fratribus meis, & patruelibus meis secundùm carnem:

4 * Qui sunt filij Israel, quorũ est adoptio, & gloria, & pacta, & Lex, & ministerium, & promissiones, & Patres.

---

[a] קְרִינָא [b] דְּסָהֲדָא יה [c] 28 וְיָדְעִינַן גֵּיר דַּאִילֵין [d] דְּמַחֲבִין לַאלָהָא בְּכֹל מִדֵּם [e] מְעַדַּר
לְהוֹן [f] לְטָבְתָא לַאילֵין דְּקַדֵּם סָם דְּנָהֲווֹן [g] קְרֵיָא : 29 וּמִן לְוִקְדָם יְדַע אֵנוּן וְרַשַׁם אֵנוּן [h] בְּדְמוּתָא [i] דְּצוּרְתָא דַּבְּרֵה
דְּהוּ נֶהֱוֵא [k] בּוּכְרָא דַּאחָא סַגִּיאָא : 30 לַאילֵין דֵּין דְּקַדֵּם רְשַׁם לְהוֹן קְרָא וְלַאילֵין דְּקְרָא לְהוֹן [l] זַדֵּק וְלַאילֵין דְּזַדֵּק
לְהוֹן שַׁבַּח : 31 מָנָא הָכִיל [m] נֵאמַר עַל הָלֵין אִן אֱלָהָא חָלַפִין מַנוּ דְּלְקוּבְלַן : 32 וְאִן עַל בְּרֵה לָא חָס אֶלָּא חָלַף
כְּלָן [n] אַשְׁלְמֵה אַיכַנָא לָא כָּל מִדֵּם עַמֵּה [o] נֶהֵל לַן : 33 מַנוּ [p] נֶקבוּל עַל גְּבַיָא דַּאלָהָא אֱלָהָא מְזַדֵּק :
34 מַנוּ [q] מְחַיֵב סְשִׁיחָא [r] מִית וְקָם [s] וְאִיתַוהִי עַל יַמִינָא דַּאלָהָא וּבָעֵא חָלַפִין : 35 מַנוּ [t] נֶפְרַשַׁנִי מֵן [v] חוּבָה
דְּמְשִׁיחָא אוֹ [y] חַבוּשְׁיָא אוֹ רְדוּפְיָא אוֹ כַּפְנָא אוֹ עַרְטֵלְיוּתָא אוֹ קִינְדוּנָם אוֹ סַיְפָא :

[a] קְרִינָא [b] סְהֵד [c] יַדַּע [d] אֹהֵב אהב [e] עַדַּר עזר [f] טוֹב [g] קְרָא [h] דְּמָא
[i] צוּרְתָא אולם h בסוף [k] זַדֵּק צדק [l] אֲמַר שְׁלַם [m] כְּתַל נחזק נקום ונגד
בחורי אל [n] חוּב [o] מוֹת [p] אוֹת יש [q] פְּרַשׁ אוהבת המשיח

‡Scimus autem quoniam diligẽtibus Deũ, omnia cooperãtur in bonũ, iis qui ſecundùm propoſitũ vocati ſunt ſancti.

‡ Nam quos preſciuit, & prędeſtinauit conformes fieri imaginis Filij ſui, vt ſit ipſe primogenit⁹ in multis fratribus.

‡ Quos autem prædeſtinauit, hos & vocauit: & quos vocauit, hos & iuſtificauit: quos autem iuſtificauit, illos & magnificauit †glorificauit.

‡ Quid ergo dicemus ad hæc? ſi Deus pro nobis, quis contra nos?

suo ‡ Qui etiam proprio Filio †non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit?

‡ Quis accuſabit aduerſus electos Dei? Deus qui iuſtificat.

‡ Quis eſt qui condemnet? Chriſtus Ieſus qui mortuus eſt, imò qui & reſurrexit, qui † eſt ad dexteram Dei, qui etiam & interpellat pro nobis.

‡ Quis ergo nos ſeparabit à charitate Chriſti? tribulatio, an anguſtia, an fames, an nuditas, an periculum, an perſecutio, an gladius?

Pſal. 43. d. 23. ‡(Sicut ſcriptum eſt: Quia propter te mortificamur tota die: æſtimati ſumus G ſicut oues occiſionis.)

‡ Sed in his omnib⁹ ſuperamus propter eum qui dilexit nos.

‡ Certus ſum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque inſtantia, neque futura, neque fortitudo,

‡ Neq; altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos ſeparare à charitate Dei, quæ eſt in Chriſto Ieſu Domino noſtro.

CAP. IX.

VEritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente A conſcientia mea in Spiritu ſancto:

‡ Quoniam triſtitia mihi magna eſt, & continuus dolor cordi meo.

Acto. 9. a. 2 1. Cor. 15. b. 9 ‡ Optabam enim ego ipſe anathema eſſe à Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundùm carnem,

‡ Qui ſunt Iſraelitę, quorum adoptio eſt filiorum, & gloria, & † teſtamẽtum, & legiſlatio, & obſequium, & promiſſa: teſta-menta

28 ‡ Οἴδαμεν δὲ ὅτι τοῖς ἀγαπῶσι τὸν θεὸν πάντα συνεργεῖ εἰς τἀγαθόν, τοῖς κατὰ πρόθεσιν κλητοῖς οὖσιν.

29 ‡ ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισε συμμόρφους τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, εἰς τὸ εἶναι αὐτὸν πρωτότοκον ἐν πολλοῖς ἀδελφοῖς·

30 ‡ οὓς δὲ προώρισε, τούτους καὶ ἐκάλεσε· καὶ οὓς ἐκάλεσε, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν· οὓς δὲ ἐδικαίωσε, τούτους καὶ ἐδόξασε.

31 ‡ τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα; εἰ ὁ θεὸς ὑπὲρ ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;

32 ‡ ὅς γε τοῦ ἰδίου υἱοῦ οὐκ ἐφείσατο, ἀλλ' ὑπὲρ ἡμῶν πάντων παρέδωκεν αὐτόν, πῶς οὐχὶ καὶ σὺν αὐτῷ τὰ πάντα ἡμῖν χαρίσεται;

33 ‡ τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν θεοῦ; θεὸς ὁ δικαιῶν·

34 ‡ τίς ὁ κατακρινῶν; χριστὸς ὁ ἀποθανών, μᾶλλον δὲ καὶ ἐγερθείς, ὅς καί ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, ὅς καὶ ἐντυγχάνει ὑπὲρ ἡμῶν.

35 ‡ τίς ἡμᾶς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ χριστοῦ; θλῖψις, ἢ στενοχωρία, ἢ διωγμός, ἢ λιμός, ἢ γυμνότης, ἢ κίνδυνος, ἢ μάχαιρα;

36 ‡ καθὼς γέγραπται, ὅτι ἕνεκά σου θανατούμεθα ὅλην τὴν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς.

37 ‡ ἀλλ' ἐν τούτοις πᾶσιν ὑπερνικῶμεν διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος ἡμᾶς·

38 ‡ πέπεισμαι γὰρ ὅτι οὔτε θάνατος, οὔτε ζωή, οὔτε ἄγγελοι, οὔτε ἀρχαί, οὔτε δυνάμεις, οὔτε ἐνεστῶτα, οὔτε μέλλοντα,

39 ‡ οὔτε ὕψωμα, οὔτε βάθος, οὔτέ τις κτίσις ἑτέρα δυνήσεται ἡμᾶς χωρίσαι ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ θεοῦ, τῆς ἐν χριστῷ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

Θ'.

1 ‡ Ἀλήθειαν λέγω ἐν χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεώς μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ,

2 ‡ ὅτι λύπη μοί ἐστι μεγάλη, καὶ ἀδιάλειπτος ὀδύνη τῇ καρδίᾳ μου.

3 ‡ ηὐχόμην γὰρ αὐτὸς ἐγὼ ἀνάθεμα εἶναι ἀπὸ τοῦ χριστοῦ ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν μου τῶν συγγενῶν μου κατὰ σάρκα·

4 ‡ οἵτινές εἰσιν Ἰσραηλῖται, ὧν ἡ υἱοθεσία, καὶ ἡ δόξα, καὶ αἱ διαθῆκαι, καὶ ἡ νομοθεσία, καὶ ἡ λατρεία, καὶ αἱ ἐπαγγελίαι,

---

36 אַיכָּדְכְתִיב דְּמִטַּלְתָּךְ כָּל־יוֹם מְיִתִינַן וְאִתְחֲשָׁבַן אַיכְּאִמְּרָא לְנִכְסָתָא׃ 37 אֶלָּא בְּהָלֵין כֻּלְּהֵין זָכֵיינַן
38 בְּיַד מַן דַּאֲחַבַּן׃ מְפָם אֲנָא גִּיר דְּלָא מְוַתָּא וְלָא חַיֵּא וְלָא מַלְכָא וְלָא שׁוּלְטָנָא וְלָא וְלָא דְּקַיְמִין וְלָא
דַּעֲתִידִין׃ 39 וְלָא רוּמָא וְלָא עוּמְקָא וְאַף לָא בְּרִיתָא אָחֳרִתָּא תְּשַׁכַּחְי מִן חוּבְהּ דַּאֱלָהָא דְּבָמָרָן יְשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃ קפלאון ט 1 קוּשְׁטָא אֲמַר אֲנָא בַּמְשִׁיחָא וְלָא כְּדַגֵּל אֲנָא וְרָעְיָנִי מַסְהֲדִי עֲלַי בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא׃ 2 דְּכַרְיוּתָא הִי לִי רַבְּתָא וְכְאבָא דְּמִן לִבִּי לָא שָׁלֵיא׃ 3 מְצַלֵּא הֲוִית גִּיר דַּאֲנָא קְנוּמֵי
אָחֳרְמָא אֱהֵוֵא מִן מְשִׁיחָא חֲלָף אֲחַי וַאֲחָיַנִי דְּבִבְסַר׃ 4 דְּאִיתְיְהוֹן בְּנֵי אִסְרָאֵיל דִּדִילְהוֹן הֲוָת טִימַת בְּנָיָא
וְתֻשְׁבוּתָא וְקִימֵה וְנָמוּסָא וְתֻשְׁמָתָא וּמוּלָכָא וַאֲבָהָתָא׃

---

a מוֹת b חֲשַׁב c צאן d נְכַס
e זְכָא נצח f אֲחֵב אהב
g פוס h מוֹת i שְׁלַט
j קום k רום l בְּרָא
m שְׁכַח יכל n בְּרַשׁ o אַחַב או חבב a אמת b כחב
p רָעָא מעיד q כְּרַה
c ומכאוב f הדל
r צְלָא פלל s חֲוָא
i עצמי k שבתא
t אָח m אית שהם n סְוִם

5 * Et ex quibus apparuit Meſchicho in carne, qui eſt Deus ſupra omnes. Cui ſint laudes & benedictiones in ſeculũ ſeculorum, Amin.

Annuntiatione Zecario.

6 * Neque enim prorſus excidit ſermo Dei: ſiquidem non omnes qui ſunt ex Iſroiel, ſunt
7 Iſroiel. * Neque etiam quia ſunt ex ſemine Abrohom, ſunt omnes filij: quoniam dictum eſt, In Iſchok vocabitur tibi ſemen.

8 * Hoc eſt autem, non qui filij quantum ad carnem, ſunt filij Dei: ſed filij promiſſionis habentur pro ſemine.

9 * Promiſſionis enim ſermo hic eſt: Hoc ipſo tempore veniam, & erit ipſi Saro filius.

10 * Neque hic tantùm, ſed etiam Raphko, quum vnius patris noſtri Iſchok habuiſſet conſuetudinem;

11 * Priuſquàm geniti eſſent filij, necdum feciſſent bonum aut malum, præcognita eſt electio Dei, vt ipſa permaneret.

12 * Non per opera, ſed per eum qui vocauit. Dictum eſt enim: Senior erit ſeruus minori.

13 * Sicut ſcriptum eſt: Iaakoub dilexi, Eſau autem odio habui.

14 * Quid igitur dicemus? num iniquitas eſt apud Deum? Abſit.

15 * Ecce etiam ipſi Mouſche dixit: Miſerebor cuius miſerturus ſum, & gratioſum me exhibebo in eum, cui futurus ſum gratioſus.

16 * Non eſt ergo per eum qui velit, neque per eum qui currat, ſed per Deum miſerentem.

17 * Ait enim in Scriptura ipſi Perhoun: Ad hoc ipſum excitaui te, vt oſtendam in te potentiam meã, vtque prædicetur nomen meum in vniuerſa terra.

18 * Itaque cuius vult miſeretur, et quem vult indurat.

19 * Iam verò dices, Quamobrem arguit? Quis enim obſiſtat eius voluntati?

20 * Tuigitur quis es, ô homo, qui reſponſum Deo das? Num dicet figmentum ei qui ipſum effinxit, Cur me ita effinxiſti?

21 * An non habet poteſtatem figulus in lutum ſuum, vt ex eadem maſſa conficiat vaſa, vnum ad honorem, et alterum ad ignominiam?

---

5 וּמִנְהוֹן אֶתְחֲזִי מְשִׁיחָא בַּבְסַר דְּאִיתַּוהִי אֱלָהָא דְּעַל כָּל דְּלֵהּ תֻּשְׁבְּחָן וּבוּרְכָן לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין׃

6 לָא הֲוָא גִּיר מֶפֵּל נָפְלַה מְלֵּהּ דְּסוּבְרֵהּ דַּזְכְרֵיָא יי

דַּאלָהָא וְלָא הֲוָא גִּיר כְּלְהוֹן דְּמִן יִסְרָיֵל אִיתַיהוֹן יִסְרָיֵל׃ 7 וְאַף לָא מֶטֵל דְּמִן זַרְעָה אֲנוּן דַּאבְרָהָם כְּלְהוֹן

בְּנָיָא מֶטֵל דְּאִתְאֲמַר דְּבְאִיסְחָק יִתְקְרֵא לָךְ זַרְעָא׃ 8 הֲנוֹ דִּין לָא הֲוָא בְּנָיָא דְּבִסְרָא אִיתַיהוֹן בְּנָיָא דַּאלָהָא אֶלָּא

בְּנָיָא דְּמוּלְכָנָא מֶתְחַשְׁבִין לְזַרְעָא׃ 9 דְּמוּלְכָנָא גִּיר אִיתַיהּ מְלֵּהּ הָדָא דְּבְזִבְנָא הָנָא אֶתֵּא וְנֶהֱוֵא בְּרָא

לְסָרָא׃ 10 וְלֵו הָדָא בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף רַפְקָא כַּר עִם חַד אֲבוּן אִיסְחָק אִיתַהֲוָא לֵהּ שׁוּתְפוּתָא׃

11 עַלְּלָא נְתַיְלִדוּן בְּנֵיהּ וְלָא עֲבָדוּ טָבְתָא אוֹ בִּישְׁתָּא קַדְמַת אֶתְיַדְּעַת גַּבְּיוֹתֵהּ דַּאלָהָא דְּהִי תְּקוֹפָא׃

---

a של בשורת זכריה
b נְפַל מַלֵּל
c הסה ישראל בנים
d אֲמַר קְרָא מְלַל
e הנשיח
f חֲשַׁב אִית מַלֵּל
g בומן הזה
h אֶתָּא חלא ק רבקה
i שְׁתַף חבר יְלַד סָעַר
עשה טוב בִּישׁ יַרַע

* Quorum patres, & ex quibus est Christus secũdùm carnem, qui est super B omnia Deus benedictus in secula. Amẽ.

* Non autem quòd exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex †Israel, ij sunt Israelitæ:

circumcisione sunt Israel, qui

* Neque †quia semen sunt Abrahæ, omnes filij: sed in Isaac vocabitur tibi semen:

Gen. 21. b.12 Gala. 4. d.28

* Id est, nõ qui filij carnis, hi filij Dei: sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine.

* Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam, & erit C Saræ filius.

Gen. 18. b.10

* Non solùm autem illa, sed & Rebecca ex vno concubitu habens, Isaac † patris nostri.

Gen. 25. c.2 patre nostro.

* Cùm enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent aut mali (vt secundùm electionem propositum Dei maneret:)

* Non ex operibus, sed ex vocante dictũ est ei: Quia maior seruiet minori:

Gen. 25. c.23 Mal. 1.a. 2.a.3

* Sicut scriptum est: Iacob dilexi, Esau autem odio habui.

* Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? Absit.

* Moysi enim dicit: Miserebor †cuius misereor: & misericordiam pręstabo cui D miserebor.

Exod. 33 d.19 cui misertus sum:

* Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei.

* Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendam in te virtutem meam: & vt annuntietur nomen meum in vniuersa terra.

Exod. 9. c.16

* Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.

* Dices itaq; mihi: Quid adhuc quæritur? voluntati enim eius quis resistit?

* O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum ei qui E se finxit, Quid me fecisti sic?

Isai. 45. b.9. Iere. 18. a.6 Sap. 15. b.7.

* An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliam?

5 * ὧν ⓐ πατέρες, καὶ ἐξ ὧν ὁ χριστὸς, τὸ κατὰ σάρκα, ὁ ὢν ἐπὶ πάντων θεὸς εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

6 * οὐχοῖον δὲ ὅτι ἐκπέπτωκεν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ· οὐ γὰρ πάντες ⓐ ἐξ ἰσραὴλ, οὗτοι ἰσραήλ·

7 * οὐδ' ὅτι εἰσὶ σπέρμα ἀβραάμ, πάντες τέκνα· ἀλλ' ἐν ἰσαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα·

8 * τουτέστιν, οὐ τὰ τέκνα τῆς σαρκὸς, ταῦτα τέκνα τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐπαγγελίας λογίζεται εἰς σπέρμα.

9 * ἐπαγγελίας γὰρ ὁ λόγος οὗτος, κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐλεύσομαι, καὶ ἔσται τῇ σάρρᾳ υἱός·

10 * οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ῥεβέκκα ἐξ ἑνὸς κοίτην ἔχουσα ἰσαὰκ τοῦ πατρὸς ἡμῶν·

11 * μήπω γὰρ γεννηθέντων μηδὲ πραξάντων τι ἀγαθὸν ἢ κακὸν, ἵνα ἡ κατ' ἐκλογὴν πρόθεσις τοῦ θεοῦ μένῃ·

12 * οὐκ ἐξ ἔργων, ἀλλ' ἐκ τοῦ καλοῦντος, ἐρρέθη αὐτῇ, ὅτι ὁ μείζων δουλεύσει τῷ ἐλάσσονι·

13 * καθὼς γέγραπται, τὸν ἰακὼβ ἠγάπησα, τὸν δὲ ἠσαῦ ἐμίσησα.

14 * τί οὖν ἐροῦμεν; μὴ ἀδικία παρὰ τῷ θεῷ; μὴ γένοιτο.

15 * τῷ γὰρ μωυσῇ λέγει, ἐλεήσω ὃν ἂν ἐλεῶ, καὶ οἰκτειρήσω ὃν ἂν οἰκτείρω.

16 * ἄρα οὖν οὐ τοῦ θέλοντος οὐδὲ τοῦ τρέχοντος, ἀλλὰ τοῦ ἐλεοῦντος θεοῦ.

17 * λέγει γὰρ ἡ γραφὴ τῷ φαραὼ, ὅτι εἰς αὐτὸ τοῦτο ἐξήγειρά σε, ὅπως ἐνδείξωμαι ἐν σοὶ τὴν δύναμίν μου, καὶ ὅπως διαγγελῇ τὸ ὄνομά μου ἐν πάσῃ τῇ γῇ.

18 * ἄρα οὖν ὃν θέλει ἐλεεῖ, ὃν δὲ θέλει, σκληρύνει.

19 * ἐρεῖς οὖν μοι, τί ἔτι μέμφεται; τῷ γὰρ βουλήματι αὐτοῦ τίς ἀνθέστηκε;

20 * μενοῦνγε, ὦ ἄνθρωπε, σὺ τίς εἶ ὁ ἀνταποκρινόμενος τῷ θεῷ; μὴ ἐρεῖ τὸ πλάσμα τῷ πλάσαντι, τί με ἐποίησας οὕτως;

21 * ἢ οὐκ ἔχει ἐξουσίαν ὁ κεραμεὺς τοῦ πηλοῦ, ἐκ τοῦ αὐτοῦ φυράματος ποιῆσαι ὃ μὲν εἰς τιμὴν σκεῦος, ὃ δὲ εἰς ἀτιμίαν;

---

12 לָא בַּעֲבָרָא אֶלָּא בְּיַד מַן דִּקְרָא אֶתְאֲמַר גֵּיר דְּקַשְׁשָׁא נָהֲוָא עַבְדָא לְזָעִירָא׃ 13 אַיךְ דַּכְתִיב יָת יַעֲקוֹב רְחֵמֵת וְיָת עֵיסָו סָנֵית׃ 14 מָנָא הָכֵיל נֵאמַר לָוֹת אֱלָהָא חָס׃ לָא אַף לְמוֹשֵׁא אֱמַר אֶרְחֵם עַל אֲנָא דְּמְרַחֵם אֲנָא וְאוֹחֵן לַאינָא דְּחָאֵן אֲנָא׃ 16 לָא הָכִיל בְּאִידֵי מַן וְלָא בְּאִידֵי מַן דְּרָהֵט אֶלָּא בְּאִידֵי אֱלָהָא מְרַחֵם אֲנָא׃ 17 אֱמַר גֵּיר בְּכְתָבָא לְפַרְעוֹן דְּלַהּ לְהָדָא אֲקִימְתָךְ דְּאַחֲוִא בָךְ חֵילִי וְדֶיתְכְּרֵז שְׁמִי בְּאַרְעָא כֻלָּהּ׃ 18 מָדֵין עַל מַן דְּצָבֵא הוּ מְרַחֵם וְעַל מַן דְּצָבֵא מְקַשֵׁא׃ 19 וְתֵימַר לִי תְּאמַר דְּעַל מָנָא רָשָׁא מַנוּגֵיר רַנְקוּם לוּקְבַל צְבָנְוֹהִי׃ 20 אַנְתְּ הָכִיל מַן אַנְתְּ אָו בַּרְנָשָׁא דְּפָתְגָמָא לַאלָהָא יָהֵב אַנְוֹחַ דַּלְמָא אֲמָרָא גְּבִילְתָא לְמַן דְּגַבְלַהּ דַּלְמָנָא הָכֵנָא גְּבַלְתָנִי׃ 21 אוֹלָא שַׁלִיט פַּחָרָא עַל טִינַהּ דְּמָנַהּ מֵן גְּבִילְתָא עָבֵד מָאנָא חַד לְיַקָרָא וְחַד לְצַעֲרָא׃

---

a קְרָא b אֱמַר c זְקַן d לקמן e רְחֵם f סְנָא איכ g אֱמַר h עָוֵל i רְחֵם j חוץ כמו חנן יר k רְחֵם l דרץ m רְחֵם n קוֹם o חַנָּא p הגיל q כְּבֵד r קְשָׁא חק s אֱמַר t ברשיע u קוֹם v עָנָא

Lectio peregrinorum.

22 * *Sin volens Deus ostendere iram suam, & patefacere potentiam suam, intulit plurima longanimitate sua iram aduersus vasa*
23 *iræ consummata ad exitium:* * *Et effudit miserationes suas in vasa misericordiæ, quæ parata sunt Deo ad gloriam?*
24 * *Quippe nos sumus vocati non tantùm ex Jihoudæis, sed etiam ex Gentibus.*
25 * *Sicut & in Houschoo dixit: Vocabo eos qui non erat populus meus, Populum meum; & quæ misericordiam non erat consecuta, Misericordiam consecutam.*
26 * *Futurum est enim in loco vbi vocabantur, Non populus meus; illic vt vocentur, Filij Dei viuentis.*
27 * *Eschaio porrò prædicat de filiis Jsroiel: Si fuerit numerus filiorum Isroiel sicut arena maris, reliquiæ eorum seruabuntur.*
28 * *Sermonem ad consummationem contulit & præcidit, eumque præstabit Dominus super terram.*
29 * *Et quemadmodum prædixerat ipse Eschaio: Nisi Dominus exercituum reliquisset nobis superstitem* [semen], *vt Sedoum facti fuissemus, & Omouro fuissemus similes.*

De introitu Domini nostri in templum, & de Prophetis & Apostolis.

30 * *Quid igitur dicemus? Gentes quæ non currebant post iustitiam, assecutas fuisse iustitiam; iustitiam verò eam, quæ est ex fide.*
31 * *Jsroiel autem qui currebat post Legem iustitiæ, Legem iustitiæ non fuisse assecutum.*
32 * *Quamobrem? quia non ex fide, sed ex operibus Legis. Jmpegerunt enim ad lapidem offendiculi.*
33 * *Sicut scriptum est: Ecce pono in Tzehioun lapidem offendiculi, & petram offensionis; & qui credit in eum, pudore non suffundetur.*

CAP. X.

1 FRatres, *voluntas cordis mei, & deprecatio mea quæ fit ad Deum pro ipsis, est vt seruentur.*
2 * *Testor enim de eis, ipsos zelum Dei habere, sed non in scientia.*

* Quòd si Deus volens ostendere 22
iram, & notam facere potentiam suam,
sustinuit in multa patientia, vasa irę ap-
tata in interitum,

* Vt ostenderet diuitias glorię suæ in 23
vasa misericordiæ, quæ præparauit in
gloriam.

* Quos & vocauit nos, non solùm 24
ex Iudæis, sed etiam ex Gentibus:

Osee.2. d.23 1.Pet.2. b.10 * Sicut in Osee dicit: Vocabo non 25
plebem meam, Plebem meam: & non
dilectam, Dilectam: & non misericor-
diam consecutam, Misericordiam con-
secutam.

Osee 1. d.10 * Et erit, in loco vbi dictum est eis, 26
Non plebs mea vos: ibi vocabuntur Fi-
lij Dei viui.

Isa. 10. c.22 Osee 1. d.10 * Isaias autẽ clamat pro Israel: Si fue- 27
rit numerus filiorum Israel tanquam a-
rena maris, reliquiæ saluæ fient.

* Verbum enim consummans, & ab- 28
breuians in æquitate: quia verbum bre-
uiatum faciet Dominus super terram.

Isai.1. c.9 * Et sicut prędixit Isaias: Nisi Domi- 29
nus sabbaoth reliquisset nobis semen,
sicut Sodoma facti essemus, & sicut Go-
morrha similes fuissemus.

* Quid ergo dicemus? Quòd Gentes 30
quæ non sectabantur iustitiam, appre-
henderunt iustitiam, iustitiam autem
quæ ex fide est.

sectans *Israel verò †sectando Legem iustitię, 31
in Legem iustitiæ non peruenit.

* Quare? quia non ex fide, sed quasi 32
ex operibus. offenderunt enim in lapi-
dem offensionis,

Isai.8. c.14. 28. d.16 1.Pet.2. b.7 * Sicut scriptum est: Ecce pono in 33
Sion lapidem offensionis, & petrã scan-
dali: & omnis qui credit in eum, non
confundetur.

CAP. X.

FRatres, voluntas quidem cordis mei, 1
& obsecratio ad Deum, sit pro illis in A
salutem.

* Testimonium enim perhibeo illis 2
quòd æmulationem †Dei habẽt, sed non
secundùm scientiam. quidem

22 * εἰ δὲ θέλων ὁ θεὸς ἐνδείξασθαι τὴν ὀργὴν, καὶ γνω-
ρίσαι τὸ δυνατὸν αὐτοῦ, ἤνεγκεν ἐν πολλῇ μακροθυμίᾳ
σκεύη ὀργῆς κατηρτισμένα εἰς ἀπώλειαν,

23 * ἵνα γνωρίσῃ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ ἐπὶ σκεύη
ἐλέους ἃ προητοίμασεν εἰς δόξαν·

24 * οὓς καὶ ἐκάλεσεν ἡμᾶς, οὐ μόνον ἐξ ἰουδαίων, ἀλλὰ
καὶ ἐξ ἐθνῶν·

25 * ὡς καὶ ἐν τῷ ὡσηὲ λέγει, καλέσω τὸν οὐ λαόν μου, λαόν
μου· καὶ τὴν οὐκ ἠγαπημένην, ἠγαπημένην·

26 * καὶ ἔσται, ἐν τῷ τόπῳ οὗ ἐῤῥέθη αὐτοῖς, οὐ λαός μου ὑ-
μεῖς, ἐκεῖ κληθήσονται υἱοὶ θεοῦ ζῶντος.

27 * ἡσαΐας δὲ κράζει ὑπὲρ τοῦ ἰσραὴλ, ἐὰν ᾖ ὁ ἀριθμὸς
τῶν υἱῶν ἰσραὴλ ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης, τὸ κατάλειμ-
μα σωθήσεται·

28 * λόγον γὰρ συντελῶν καὶ συντέμνων ἐν δικαιοσύνῃ,
ὅτι λόγον συντετμημένον ποιήσει κύριος ἐπὶ τῆς γῆς·

29 * καθὼς προείρηκεν ἡσαΐας, εἰ μὴ κύριος σα-
βαὼθ ἐγκατέλιπεν ἡμῖν σπέρμα, ὡς σόδομα ἂν ἐγε-
νήθημεν, καὶ ὡς γόμορρα ἂν ὡμοιώθημεν.

30 * τί οὖν ἐροῦμεν; ὅτι ἔθνη τὰ μὴ διώκοντα δικαιοσύ-
νην, κατέλαβε δικαιοσύνη, δικαιοσύνην δὲ τὴν ἐκ πί-
στεως·

31 * ἰσραὴλ δὲ διώκων νόμον δικαιοσύνης, εἰς νόμον δικαιο-
σύνης οὐκ ἔφθασε.

32 * διατί; ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως, ἀλλ' ὡς ἐξ ἔργων νόμου.
προσέκοψαν γὰρ τῷ λίθῳ τοῦ προσκόμματος·

33 * καθὼς γέγραπται, ἰδοὺ τίθημι ἐν σιὼν λίθον προσ-
κόμματος, καὶ πέτραν σκανδάλου· καὶ πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ'
αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

ι.

1 * Ἀδελφοὶ, ἡ μὲν εὐδοκία τῆς ἐμῆς καρδίας, καὶ ἡ δέησις
ἡ πρὸς τὸν θεὸν, ὑπὲρ τοῦ ἰσραήλ ἐστιν εἰς σωτηρίαν.

2 * μαρτυρῶ γὰρ αὐτοῖς ὅτι ζῆλον θεοῦ ἔχουσιν, ἀλλ' οὐ
κατ' ἐπίγνωσιν.

---

[a] יתר שריד [k] חַיָּא
[j] דְּמָא [b] עוּל [b] אֲמַר [i] רְחַט
[z] זדקה מן כון [c] השבו מן
[y] דִּיךְ [g] הֵימִין [g] ושיב
[h] תְּקַל [h] סוּם [g] כְּשַׁל [l] בְּחַת
כוש
[e] עִבְיָא [b] בְּעָא [c] חַיָּא
[d] סְחַר [d] טְבַן קנא
[f] יְדַע

29 וְאִיךְ מַדְּם וְזַרְעָם אַמַּר הוּ אֶשְׁתְּיָא וְאִלּוֹלָא מָרְיָא צְבָאוֹת [h] אוֹתַר לַן [i] סְרִידָא אַיְךְ סְדוֹם [k] הֲוִין הֲוִין וַהֲוֹן עֲמוֹרָא
[l] מָתְדַּמִּין הֲוִין: 30 [a] רְמַעֲלַתְּה דְּמָרָן לְהֵיכְלָא וְרַנְבְּיָא וַעֲשָׁלִיחָא יח מָנָא הָכִיל [b] נְאמַר
וְעַמְמָא דְּלָא [c] רָהֲטִין הֲווּ בָּתַר [d] כְּאנוּתָא [d] אַדְרֵכוּ כְּאנוּתָא כְּאנוּתָא דִּין אַיְדָא דְּמִן [f] הַיְמָנוּתָא הֵוִי: 31 יִסְרָיֵל דִּין דְּרָהֲטִ הֲוָא
בָּתַר נְמוּסָא דְּכְאנוּתָא לְנָמוּסָא דְּכְאנוּתָא לָא [g] אַדְרֵךְ: 32 מָטַל מָנָא מֶטֶל דְּלָא הֲוָא כֵּן הַיְמָנוּתָא אֶלָּא מִן עֲבַדְוָתִי
וְנָמוּסָא [h] אִתְתְּקַלוּ גֵּיר בְּכְאפָא [h] דְּחוּקְלָתָא: 33 אַיְךְ דִּכְתִיב וְהָא [l] סָאִם אֲנָא בְּצִהְיוֹן כְּאפָא דְּחוּקְלָתָא וְכְאפָא
[k] דְּמַכְשׁוֹלָא וּמַן דְּבֵה נְהֵימִן לָא [l] נְבְהַרְ: קפלאין ו [l] אֲחֵי [a] צְבִינָא דְּלִבִּי [b] וּבָעוּתִי דַּלְוָת אֱלָהָא חֲלַפֵּיהוֹן
[c] וְנִחוֹן: 3 [z] מַסְהֵד אֲנָא גֵּיר עֲלֵיהוֹן [c] דַּטְנָנָא דַּאלָהָא אִירַ בְּהוֹן אֶלָּא לָא [f] בִּידַעְתָּא:

3 ✻ ܕܠܐ ܝܕܥܝܢ ܠܙܕܝܩܬܐ ܕܐܠܗܐ ✻ ܘܒܥܝܢ ܠܡܩܝܡ ܙܕܝܩܬܐ ܕܝܠܗܘܢ ✻ ܠܐ ܐܬܟܦܝܘ ✻ ܠܙܕܝܩܬܐ ܕܐܠܗܐ ✻

4 ✻ ܡܛܠ ܕܣܘܦܐ ܕܢܡܘܣܐ ܗܘ ✻ ܠܟܠ ܕܡܗܝܡܢ ✻ ✻ ✻

3 * Ignorantes enim iuſtitiam Dei, & ſuam quærentes ſtatuere, iuſtitiæ Dei non ſunt ſubiecti.

3 * ἀγνοοῦντες γὰρ τὴν τοῦ θεοῦ δικαιοσύνην, καὶ τὴν ἰδίαν δικαιοσύνην ζητοῦντες στῆσαι, τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ οὐχ ὑπετάγησαν.

4 *Finis enim Legis, Chriſtus †: ad iuſtitiam omni credenti.

est:

4 * τέλος γὰρ νόμου χριστὸς, εἰς δικαιοσύνην παντὶ τῷ πιστεύοντι.

Leu. 18. a.5 Eze. 20. b.11 Deut. 30 c.12

5 *Moyſes enim ſcripſit: Quoniam iuſtitiam quæ ex Lege eſt qui fecerit homo, viuet in ea.

5 * Μωυσῆς γὰρ γράφει τὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ τοῦ νόμου, ὅτι ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος, ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

6 * Quę autem ex fide eſt iuſtitia, ſic dicit: Ne dixeris in corde tuo, Quis aſcendet in cælum? id eſt, Chriſtum deducere. B

6 * ἡ δὲ ἐκ πίστεως δικαιοσύνη οὕτω λέγει, μὴ εἴπῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, τίς ἀναβήσεται εἰς τὸν οὐρανόν; τουτέστι χριστὸν καταγαγεῖν.

7 *Aut quis deſcendet in abyſſum? hoc eſt, Chriſtum à mortuis reuocare.

7 * ἢ, τίς καταβήσεται εἰς τὸν ἄβυσσον; τουτέστι χριστὸν ἐκ νεκρῶν ἀναγαγεῖν.

Deut. 30 c.14

8 * Sed quid dicit Scriptura? Propè eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo. hoc eſt verbum fidei quod prædicamus.

8 * ἀλλὰ τί λέγει; ἐγγύς σου τὸ ῥῆμά ἐστιν ἐν τῷ στόματί σου καὶ ἐν τῇ καρδίᾳ σου. τουτέστι τὸ ῥῆμα τῆς πίστεως ὃ κηρύσσομεν.

9 * Quia ſi confitearis in ore tuo Dominum Ieſum, & in corde tuo credideris, quòd Deus illum ſuſcitauit à mortuis, ſaluus eris.

9 * ὅτι ἐὰν ὁμολογήσῃς ἐν τῷ στόματί σου κύριον Ἰησοῦν, καὶ πιστεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ὁ θεὸς αὐτὸν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, σωθήσῃ.

10 * Corde enim creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem. C

10 * καρδίᾳ γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην· στόματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν.

Iſai. 28. d.16

11 * Dicit enim Scriptura: Omnis qui credit in illum, non confundetur.

11 * λέγει γὰρ ἡ γραφή, πᾶς ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ καταισχυνθήσεται.

12 * Non enim eſt diſtinctio Iudæi & Græci: nam idem Dominus omnium, diues in omnes qui inuocant illum.

12 * οὐ γάρ ἐστι διαστολὴ ἰουδαίου τε καὶ ἕλληνος· ὁ γὰρ αὐτὸς κύριος πάντων, πλουτῶν εἰς πάντας τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτόν.

Ioel. 2. g 32 Act. 2. c.21

13 * Omnis enim quicunque inuocauerit nomen Domini, ſaluus erit.

13 * πᾶς γὰρ ὃς ἂν ἐπικαλέσηται τὸ ὄνομα κυρίου, σωθήσεται.

14 * Quomodo ergo inuocabunt in quẽ non crediderunt? Aut quomodo credẽt ei quem non audierunt? Quomodo autem audient ſine prædicante?

14 * πῶς οὖν ἐπικαλέσωνται εἰς ὃν οὐκ ἐπίστευσαν; πῶς δὲ πιστεύσουσιν οὗ οὐκ ἤκουσαν; πῶς δὲ ἀκούσουσι χωρὶς κηρύσσοντος;

15 * Quomodo verò prædicabunt, niſi mittãtur? ſicut ſcriptum eſt: Quàm ſpecioſi pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona!

Iſai. 52. b.7 Nah. 1.d 15

15 * πῶς δὲ κηρύξουσιν, ἐὰν μὴ ἀποσταλῶσι; καθὼς γέγραπται, ὡς ὡραῖοι οἱ πόδες τῶν εὐαγγελιζομένων εἰρήνην, τῶν εὐαγγελιζομένων τὰ ἀγαθά.

16 *Sed non omnes †obediunt Euãgelio. Iſaias enim dicit, Domine, quis credidit auditui noſtro?

obedierunt

16 * ἀλλ' οὐ πάντες ὑπήκουσαν τῷ εὐαγγελίῳ. ἡσαΐας γὰρ λέγει, κύριε, τίς ἐπίστευσε τῇ ἀκοῇ ἡμῶν;

Iſai. 53. a.1 Ioh. 12. f.38

17 * Ergo fides ex auditu: auditus autem per verbum Chriſti.

17 * ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς· ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος θεοῦ.

Pſal. 18. a.5

18 * Sed dico: Nunquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum.

18 * ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἤκουσαν; μενοῦνγε εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.

Deut. 32 c.21

19 * Sed dico, Nunquid Iſrael non cognouit? Primus Moyſes dicit, Ego ad æmulationem vos adducam in non gentem: in gentem inſipientem, in iram vos mittam.

19 * ἀλλὰ λέγω, μὴ οὐκ ἔγνω Ἰσραήλ; πρῶτος μωυσῆς λέγει, ἐγὼ παραζηλώσω ὑμᾶς ἐπ' οὐκ ἔθνει· ἐπὶ ἔθνει ἀσυνέτῳ παροργιῶ ὑμᾶς.

---

12 וּבְהָדָא לָא פְרַשׁ ׀ לֵיהוָיָא וְלָא לַאֲרַמָיָא חַד הוּגֵיר מָרְיָא וְכָלְהוֹן דְעַתִיר בְּכָל דְקָרָא לֵהּ׃ 13 כְּל גֵיר
דְנָקְרָא שְׁמֵהּ דְמָרְיָא נְחָא׃ 14 אֵיכַנָא הָכִיל נְקְרוּן לַאינָא דְלָא הַימְנוּ בֵּהּ אוּ אֵיכַנָא נְהֵימְנוּן לְהוֹדְלָא שְׁמָעוּתִי
אוּ אֵיכַנָא נְשְׁמְעוּן דְלָא מַכְרְזָנָא׃ 15 אוּ אֵיכַנָא נְכְרְזוּן אִן לָא נְשְׁתַלְחוּן
אֵיךְ דִכְתִיב דְמָא יָאֵין רַגְלֵיהוֹן דְמְסַבְּרֵי שְׁלָמָא וְדְמְסַבְּרֵי טָבָתָא׃ 16 אֶלָּא לָא הַוָא כְּלְהוֹן אִשְׁתְמַעוּ לְסַבְּרְתָא
דְאוֹנְגֶלְיוֹן אֲשַׁעְיָא גֵיר אֲמַר מָרִי מַנוּ הֵימִן לְבַרְתְּ קָלָן׃ 17 מֵכֵיל הֵימָנוּתָא מִן מַשְׁמַע אַרְנָא הִי וּמַשְׁמַע אַרְנָא מִן
מְלְתָא דַאלָהָא׃ 18 אֶלָּא אָמַר אֲנָא דַלְמָא לָא שְׁמָעוּ וְהָא בְּכָלָה אַרְעָא נְפְקַת בְּרְתְּ קָלְהוֹן וּבְסוֹפֵי דְתֵבֵל מַלֵיהוֹן
19 אֶלָּא אָמַר אֲנָא דַלְמָא לָא יְדַע יִסְרָיֵל קַדְמָיָא מוֹשֵׁא הָכְנָא אֲמַר אֲטַנְכוֹן בְּעַם דְלָא עַם וּבְעַמָא דְלָא עָתְפִים
אַרְגָזְכוֹן׃

1 2

x גוים z שעשיר
a קרא b חנא c חימן
d ברז e שלח f יאת יפה
g סבר בשר h טוב i שמע
k מן לשון יון l לבת קולנו
m חימן n אזן o מלל
p בת קולם
q סוף r מלל s טנן קנא
t פוס הקשיב v רגז

20 * Eschaio autem ausus est dicere : Visus sum ab iis qui non quærebant me, & inuentus sum ab iis qui de me non interrogabant.

21 * Israeli verò dicit: Expăndi manus meas tota die ad populum ira percitum, et non acquiescentem.

Lectio tertia Feriæ Passionis.

CAP. XI.

1 SEd inquam ego, nunquid depulit Deus populum suum? Absit. Nam & ego sum ex Israel, ex semine Abrahom, ex prosapia
2 Beniomen. * Non depulit Deus populum suum, qui fuit ei præcognitus. An nescitis Scripturam de Elio quid dicat: quomodo inuocet Deum aduersus Israel? & ait:
3 * Domine mi, Prophetas tuos trucidarũt, & altaria tua euerterunt, ac ego ipse tantũ relictus sum, quæruntque animam meam.
4 * At dictum est ei per reuelationem: Ecce reseruaui mihi ipsi septem millia virorum, qui non flexerunt genua sua, nec adorauerunt Baalo.
5 * Ita & hoc tempore reliquiæ remanserunt per electionem gratiæ.
6 * Sed si per gratiam, non iam ex operibus, alioquin gratia nõ est gratia. Sin ex operibus, non est ex gratia; alioquin opus non est opus.
7 * Quid ergo? Quod requirebat Israel non inuenit; electio verò inuenit, cæteri autem corde suo obcæcati sunt;
8 * (Sicut scriptum est: Dedit eis Deus spiritum stupiditatis, vt oculis non videant, & auribus non audiant) vsque ad hodiernum diem.
9 * Et Dauid rursus ait: Fiat mensa eorum coram ipsis pro laqueo, & retributio eorum pro offendiculo.
10 * Caligine obducantur oculi eorum ne videant, & tergum eorum semper incuruetur.
11 * Ego verò dico, Nunquid impegerunt vt ruerent? Absit. sed per eorũ lapsum vita [salus] obuenit Gentibus, vt eos ad æmulationem prouocaret.
12 * Quòd si lapsus eorũ fuit opulentia mundo, & eorum condemnatio diuitiæ Gentibus, quanto magis eorum plenitudo?

Isai.65. a.1 ‡ Isaias autem audet,& dicit, Inuentus sum à non quærentibus me: palàm apparui iis, qui me non interrogabant. 20

Isai.65. a.2 ‡ Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem,† & contradicentem. 21

sed

CAP. XI.

DIco ergo: Nunquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam & ego A Israelita sum, ex semine Abraham, de tribu Beniamin. 1

‡ Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum aduersum Israel? 2

‡ Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam. 3

3. Reg. 19.b.10.

‡ Sed quid dicit illi diuinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua †Baal. 4

3. Reg. 19.d.19.

ante Dei ‡ Sic ergo & in hoc tempore, reliquię secundùm electionem gratiæ † saluæ factæ sunt. 5

‡ Si autem gratia, iam non ex operibus. alioquin gratia iam non est gratia. B 6

‡ Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: cæteri verò excæcati sunt. 7

‡ Sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos, vt non videant: & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem. 8

Isa.6.c.9 Mat.13. b.14 Ioh.12. f.40 Act.28. f.26

Psal.68. c.23 coram ipsis ‡ Et Dauid dicit: Fiat mensa eorum † in laqueũ & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis. 9

‡ Obscurentur oculi eorum, ne videant: & dorsum eorum semper incurua. 10

‡ Dico ergo: Nunquid sic offenderunt vt caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus, vt illos æmulentur. 11

‡ Quòd si delictum illorum diuitiæ sunt mundi, & diminutio eorum diuitiæ Gentium, quantò magis plenitudo eorum? 12

20 ‡ ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι.

21 ‡ πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

ια.

1 ‡ Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀβραὰμ, φυλῆς βενιαμίν·

2 ‡ οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, λέγων,

3 ‡ κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν· κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου.

4 ‡ ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ.

5 ‡ οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.

6 ‡ εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον.

7 ‡ τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν· ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν·

8 ‡ καθὼς γέγραπται, ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

9 ‡ καὶ δαβὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκώνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς·

10 ‡ σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

11 ‡ λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

12 ‡ εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν;

---

6 אִן דִּין בְּטַיבוּתָא לָא הֲוָא מִן עֲבָדָא וְאִן לָא טַיבוּתָא לָא [r] אִיתַיהּ [s] טַיבוּתָא אִן דִּין בַּעֲבֵדָא לָא הֲוָא מִן טַיבוּתָא
וְאִן לָא עֲבָדָא לָא אִיתַוהִי עֲבָדָא׃ 7 מָנָא הָכֵיל הֵי דְּבָעָא הַוָא יִסְרָיֵל לָא אֶשְׁכַּח [t] גְּבִיתָא דִּין [u] אֶשְׁכַּחַת [x] שַׁרְכְּהוּן
דִּין [y] אִתְעַוַרוּ בְּלֵבְהוּן׃ 8 אֵיכְנָא דִּכְתִיב דְּיַהֲב לְהוֹן אֱלָהָא רוּחָא [z] מְדַעֲרְנִיתָא וְעֵינָא דְּלָא [a] נֶחֱזוּן וְאוּדְנָא
דְּלָא נָשְׁמְעוּן עַדְּמָא לְיוֹמָא דֵּיוֹמָנָא׃ 9 וְדָוִיד חוּב אֲמַר נֶהֱוֵא [c] פָּתוֹרְהוּן קְרַמֵיהוּן לְפַחָא [d] וּפוּרְעָנְהוּן [e] לְחוּקְלָתָא׃
10 [f] נֶחְשְׁכַן עֵינֵיהוּן דְּלָא [g] נֶחְזוּן וְחַצְרָהוּן בְּכֻלְּזְבַן נֶהֱוֵא כְּפִיף׃ 11 אֲמַר אֲנָא דִּין דִּלְמָא אֶתְתְּקָלוּ [h] דְּנָפְלוּן
חַס אֶלָּא [i] בְּחוּקְלַתְהוּן דִּילְהוּן הֲוָו חַיֵּי לְעַמְמֵא [k] לְטַנָּנְהוּן׃ 12 וְאִן תּוּקְלַתְהוּן הֲוָת עוּתְרָא לְעָלְמָא [l] וְהַיָּבוּתְהוּן
עוּתְרָא לְעַמְמֵא כְּמָא הָכֵיל [m] שׁוּמְלְיהוּן׃

[r] בתן [s] אית שיתן [t] גְּבָא
[u] שְׁכַח מצאשארם [x] עֲוַר
[y] שמטן
[z] בְּחַר הביש [a] ואזנים
[b] שלחנם [c] וגמולם
[d] תֶּקֶל [e] חֲשַׁךְ [f] חֲזָא
[g] נִפַּל [h] תֶּקֶל כשל
[i] לקנאתם
[k] חוב [l] שַׁמְלָא מלא

20 * Eschaio autem ausus est dicere : Visus sum ab iis qui non quærebant me, & inuentus sum ab iis qui de me non interrogabant.

21 * Israeli verò dicit: Expăndi manus meas tota die ad populum ira percitum, et non acquiescentem.

Lectio tertia Feriæ Passionis.

CAP. XI.

1 SEd inquam ego, nunquid depulit Deus populum suum? Absit. Nam & ego sum ex Israel, ex semine Abrahom, ex prosapia
2 Beniomen. * Non depulit Deus populum suum, qui fuit ei præcognitus. An nescitis Scripturam de Elio quid dicat: quomodo inuocet Deum aduersus Israel? & ait:
3 * Domine mi, Prophetas tuos trucidarũt, & altaria tua euerterunt, ac ego ipse tantũ relictus sum, quæruntque animam meam.
4 * At dictum est ei per reuelationem: Ecce reseruaui mihi ipsi septem millia virorum, qui non flexerunt genua sua, nec adorauerunt Baalo.
5 * Ita & hoc tempore reliquiæ remanserunt per electionem gratiæ.
6 * Sed si per gratiam, non iam ex operibus, alioquin gratia nõ est gratia. Sin ex operibus, non est ex gratia; alioquin opus non est opus.
7 * Quid ergo? Quod requirebat Israel non inuenit; electio verò inuenit, cæteri autem corde suo obcæcati sunt;
8 * (Sicut scriptum est: Dedit eis Deus spiritum stupiditatis, vt oculis non videant, & auribus non audiant) vsque ad hodiernum diem.
9 * Et Dauid rursus ait: Fiat mensa eorum coram ipsis pro laqueo, & retributio eorum pro offendiculo.
10 * Caligine obducantur oculi eorum ne videant, & tergum eorum semper incuruetur.
11 * Ego verò dico, Nunquid impegerunt vt ruerent? Absit. sed per eorũ lapsum vita [salus] obuenit Gentibus, vt eos ad æmulationem prouocaret.
12 * Quòd si lapsus eorũ fuit opulentia mundo, & eorum condemnatio diuitiæ Gentibus, quanto magis eorum plenitudo?

Isai.65. a.1 ‡ Isaias autem audet,& dicit, Inuentus sum à non quærentibus me: palàm apparui iis, qui me non interrogabant. 20

Isai.65. a.2 ‡ Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem,† & contradicentem. 21

sed

CAP. XI.

DIco ergo: Nunquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam & ego A Israelita sum, ex semine Abraham, de tribu Beniamin. 1

‡ Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum aduersum Israel? 2

‡ Domine, Prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: & ego relictus sum solus, & quærunt animam meam. 3

3. Reg. 19.b.10.

‡ Sed quid dicit illi diuinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curuauerunt genua †Baal. 4

3. Reg. 19.d.19.

ante Dei ‡ Sic ergo & in hoc tempore, reliquię secundùm electionem gratiæ † saluæ factæ sunt. 5

‡ Si autem gratia, iam non ex operibus. alioquin gratia iam non est gratia. B 6

‡ Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: cæteri verò excæcati sunt. 7

‡ Sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos, vt non videant: & aures, vt non audiant vsque in hodiernum diem. 8

Isa.6.c.9 Mat.13. b.14 Ioh.12. f.40 Act.28. f.26

Psal.68. c.23 coram ipsis ‡ Et Dauid dicit: Fiat mensa eorum † in laqueũ & in captionem, & in scandalum, & in retributionem illis. 9

‡ Obscurentur oculi eorum, ne videant: & dorsum eorum semper incurua. 10

‡ Dico ergo: Nunquid sic offenderunt vt caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est Gentibus, vt illos æmulentur. 11

‡ Quòd si delictum illorum diuitiæ sunt mundi, & diminutio eorum diuitiæ Gentium, quantò magis plenitudo eorum? 12

20 ‡ ἡσαΐας δὲ ἀποτολμᾷ, καὶ λέγει, εὑρέθην τοῖς ἐμὲ μὴ ζητοῦσιν· ἐμφανὴς ἐγενόμην τοῖς ἐμὲ μὴ ἐπερωτῶσι.

21 ‡ πρὸς δὲ τὸν ἰσραὴλ λέγει, ὅλην τὴν ἡμέραν ἐξεπέτασα τὰς χεῖράς μου πρὸς λαὸν ἀπειθοῦντα καὶ ἀντιλέγοντα.

ια.

1 ‡ Λέγω οὖν, μὴ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ; μὴ γένοιτο. καὶ γὰρ ἐγὼ ἰσραηλίτης εἰμί, ἐκ σπέρματος ἀβραὰμ, φυλῆς βενιαμίν·

2 ‡ οὐκ ἀπώσατο ὁ θεὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ, ὃν προέγνω. ἢ οὐκ οἴδατε ἐν ἠλίᾳ τί λέγει ἡ γραφή; ὡς ἐντυγχάνει τῷ θεῷ κατὰ τοῦ ἰσραὴλ, λέγων,

3 ‡ κύριε, τοὺς προφήτας σου ἀπέκτειναν, καὶ τὰ θυσιαστήριά σου κατέσκαψαν· κἀγὼ ὑπελείφθην μόνος, καὶ ζητοῦσι τὴν ψυχήν μου.

4 ‡ ἀλλὰ τί λέγει αὐτῷ ὁ χρηματισμός; κατέλιπον ἐμαυτῷ ἑπτακισχιλίους ἄνδρας, οἵτινες οὐκ ἔκαμψαν γόνυ τῇ βάαλ.

5 ‡ οὕτως οὖν καὶ ἐν τῷ νῦν καιρῷ λεῖμμα κατ' ἐκλογὴν χάριτος γέγονεν.

6 ‡ εἰ δὲ χάριτι, οὐκ ἔτι ἐξ ἔργων· ἐπεὶ ἡ χάρις οὐκ ἔτι γίνεται χάρις. εἰ δὲ ἐξ ἔργων, οὐκ ἔτι ἐστὶ χάρις· ἐπεὶ τὸ ἔργον, οὐκ ἔτι ἐστὶν ἔργον.

7 ‡ τί οὖν; ὃ ἐπιζητεῖ ἰσραὴλ, τοῦτο οὐκ ἐπέτυχεν· ἡ δὲ ἐκλογὴ ἐπέτυχεν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπωρώθησαν·

8 ‡ καθὼς γέγραπται, ἔδωκεν αὐτοῖς ὁ θεὸς πνεῦμα κατανύξεως, ὀφθαλμοὺς τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ ὦτα τοῦ μὴ ἀκούειν, ἕως τῆς σήμερον ἡμέρας.

9 ‡ καὶ δαβὶδ λέγει, γενηθήτω ἡ τράπεζα αὐτῶν εἰς παγίδα, καὶ εἰς θήραν, καὶ εἰς σκώνδαλον, καὶ εἰς ἀνταπόδομα αὐτοῖς·

10 ‡ σκοτισθήτωσαν οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν τοῦ μὴ βλέπειν, καὶ τὸν νῶτον αὐτῶν διαπαντὸς σύγκαμψον.

11 ‡ λέγω οὖν, μὴ ἔπταισαν, ἵνα πέσωσι; μὴ γένοιτο. ἀλλὰ τῷ αὐτῶν παραπτώματι ἡ σωτηρία τοῖς ἔθνεσιν, εἰς τὸ παραζηλῶσαι αὐτούς.

12 ‡ εἰ δὲ τὸ παράπτωμα αὐτῶν πλοῦτος κόσμου, καὶ τὸ ἥττημα αὐτῶν πλοῦτος ἐθνῶν, πόσῳ μᾶλλον τὸ πλήρωμα αὐτῶν;

---

6 אִן דִּין בְּטַיבוּתָא לָא הֲוָא מִן עֲבָדָא וְאִן לָא טַיבוּתָא לָא [r] אִיתַיהּ [s] טַיבוּתָא אִן דִּין בַּעֲבֵדָא לָא הֲוָא מִן טַיבוּתָא
וְאִן לָא עֲבָדָא לָא אִיתַוהִי עֲבָדָא׃ 7 מָנָא הָכֵיל הֵי דְּבָעָא הַוָא יִסְרָיֵל לָא אֶשְׁכַּח [t] גְּבִיתָא דִּין [u] אֶשְׁכַּחַת [x] שַׁרְכְּהוּן
דִּין [y] אִתְעַוַרוּ בְּלֵבְהוּן׃ 8 אֵיכְנָא דִּכְתִיב דְּיַהֲב לְהוֹן אֱלָהָא רוּחָא [z] מְדַעֲרְנִיתָא וְעֵינָא דְּלָא [a] נֶחֱזוּן וְאוּדְנָא
דְּלָא נָשְׁמְעוּן עַדְּמָא לְיוֹמָא דֵּיוֹמָנָא׃ 9 וְדָוִיד חוּב אֲמַר נֶהֱוֵא [c] פָּתוֹרְהוּן קְרַמֵיהוּן לְפַחָא [d] וּפוּרְעָנְהוּן [e] לְחוּקְלָתָא׃
10 [f] נֶחְשְׁכַן עֵינֵיהוּן דְּלָא [g] נֶחְזוּן וְחַצְרָהוּן בְּכֻלְּזְבַן נֶהֱוֵא כְּפִיף׃ 11 אֲמַר אֲנָא דִּין דִּלְמָא אֶתְתְּקָלוּ [h] דְּנָפְלוּן
חַס אֶלָּא [i] בְּחוּקְלַתְהוּן דִּילְהוּן הֲוָו חַיֵּי לְעַמְמֵא [k] לְטַנָּנְהוּן׃ 12 וְאִן תּוּקְלַתְהוּן הֲוָת עוּתְרָא לְעָלְמָא [l] וְהַיָּבוּתְהוּן
עוּתְרָא לְעַמְמֵא כְּמָא הָכֵיל [m] שׁוּמְלְיהוּן׃

[r] בתן [s] אית שיתן [t] גְּבָא
[u] שְׁכַח מצאשארם [x] עֲוַר
[y] שמטן
[z] בְּחַר הביש [a] ואזנים
[b] שלחנם [c] וגמולם
[d] תֶּקֶל [e] חֲשַׁךְ [f] חֲזָא
[g] נִפַּל [h] תֶּקֶל כשל
[i] לקנאתם
[k] חוב [l] שַׁמְלָא מלא

Dominica Ouſchano.

13 ‡ *Vos autem alloquor Gentes, ego qui ſum Apoſtolus Gentium, miniſterium meum*
14 *cohoneſto:* ‡ *Si fortè ad æmulationem prouocem filios carnis meæ, [conſanguineos meos,] & ſeruem quoſdam ex ipſis.*
15 ‡ *Si enim eorum reprobatio in reconciliationem mundo ceſſit, quidnam ergo erit eorum reſtitutio, niſi vita ex mortuis?*
16 ‡ *Sed ſi primitiæ ſanctæ, & maſſa: &, ſi radix ſancta eſt, ſic etiam rami.*
17 ‡ *Quod ſi ex ramis nonnulli amputati ſunt, tuque quum eſſes olea ſylueſtris, inſitus es in locum ipſorum, & factus es particeps radicis ac pinguedinis ipſius oleæ:*
18 ‡ *Ne tete efferas aduerſus ramos: quòd ſi teipſum extuleris, non tu ſuſtines radicem, ſed ipſa radix ſuſtinet te.*
19 ‡ *Jam verò dices: Amputati ſunt rami, vt ego in locum ipſorum inſererer.*
20 ‡ *Pulchrè. illi quidem, quia non crediderunt, amputati ſunt; tu verò per fidem ſtetiſti: ne effertor mente tua, ſed time.*
21 ‡ *Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne tibi quidem fortè parcet.*
22 ‡ *Vide igitur benignitatem & ſeueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt ſeueritatem; in te verò benignitatem, ſi permanſeris in ipſa benignitate, alioquin tu quoque amputaberis.*
23 ‡ *Et illi niſi permanſerint in defectu fidei ſuæ, ipſi quoque inſerentur. ſiquidem poteſt Deus rurſum eos inſerere.*
24 ‡ *Nam ſi tu ex tua olea ſylueſtri naturali amputatus es, & præter naturam tuam inſitus es in oleam optimam, quanto magis ergo ij ſi inſerantur in oleam ſuam naturalem!*
25 ‡ *Velim autem vos ſcire, fratres mei, hoc arcanum, (vt ne ſitis ſapientes propria opinione) obcæcationem cordis ex modico loco [ex parte] accidiſſe Jſroieli, vſquedum introierit plenitudo Gentium.*
26 ‡ *Et tunc omnis Jſroiel ſeruabitur: ſicut ſcriptum eſt: Veniet ex Tzehioun Redẽptor ille, & auertet iniquitatem à Iaakoub.*
27 ‡ *Tuncque habebunt fœdus illud quod à me eſt, quum remiſerim ipſis peccata eorum.*

* Vobis enim dico Gentibus, quamdiu quidem ego sum Gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo,
* Si quo modo ad æmulandum prouocem carnem meam, & saluos faciam aliquos ex illis.
* Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quæ assumptio, nisi vita ex mortuis?
* Quòd si delibatio sancta est, & massa: & si radix sancta, & rami.
* Quòd si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cùm oleaster esses, insertus es in illis, & socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es.
* Noli gloriari aduersus ramos. Quod si gloriaris, non tu radicem portas, sed radix te.
* Dicis ergo: Fracti sunt rami, vt ego inserar.
* Bene: propter incredulitatem fracti sunt, tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.
* Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat.
* Vide ergo bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin & tu excidêris.
* Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur. potens est enim Deus iterum inserere illos.
* Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, & contra naturam insertus es in bonam oliuam; quanto magis ij qui secundùm naturam, inserentur suæ oliuę?
* Nolo enim vos ignorare, fratres, mysterium hoc, (vt non sitis vobisipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo Gentium intraret:
* Et sic omnis Israel saluus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, & auertat impietatem à Iacob.
* Et hoc illis à me testamentum: cùm abstulero peccata eorum.

Isai. 59. d 20

13 * Ὑμῖν γὰρ λέγω τοῖς ἔθνεσιν, ἐφ' ὅσον μέν εἰμι ἐγὼ ἐθνῶν ἀπόστολος, τὴν διακονίαν μου δοξάζω,

14 * εἴπως παραζηλώσω μου τὴν σάρκα, καὶ σώσω τινὰς ἐξ αὐτῶν.

15 * εἰ γὰρ ἡ ἀποβολὴ αὐτῶν, καταλλαγὴ κόσμου, τίς ἡ πρόσληψις, εἰ μὴ ζωὴ ἐκ νεκρῶν;

16 * εἰ δὲ ἡ ἀπαρχὴ ἁγία, καὶ τὸ φύραμα· καὶ εἰ ἡ ῥίζα ἁγία, καὶ οἱ κλάδοι.

17 * εἰ δέ τινες τῶν κλάδων ἐξεκλάσθησαν, σὺ δὲ ἀγριέλαιος ὢν ἐνεκεντρίσθης ἐν αὐτοῖς, καὶ συγκοινωνὸς τῆς ῥίζης καὶ τῆς πιότητος τῆς ἐλαίας ἐγένου,

18 * μὴ κατακαυχῶ τῶν κλάδων. εἰ δὲ κατακαυχᾶσαι, οὐ σὺ τὴν ῥίζαν βαστάζεις, ἀλλ' ἡ ῥίζα σέ.

19 * ἐρεῖς οὖν, ἐξεκλάσθησαν οἱ κλάδοι, ἵνα ἐγὼ ἐγκεντρισθῶ.

20 * καλῶς· τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν· σὺ δὲ τῇ πίστει ἕστηκας. μὴ ὑψηλοφρόνει, ἀλλὰ φοβοῦ·

21 * εἰ γὰρ ὁ θεὸς τῶν κατὰ φύσιν κλάδων οὐκ ἐφείσατο, μήπως οὐδὲ σοῦ φείσεται.

22 * ἴδε οὖν χρηστότητα καὶ ἀποτομίαν θεοῦ· ἐπὶ μὲν τοὺς πεσόντας, ἀποτομίαν· ἐπὶ δέ σε, χρηστότης, ἐὰν ἐπιμείνῃς τῇ χρηστότητι· ἐπεὶ καὶ σὺ ἐκκοπήσῃ.

23 * κἀκεῖνοι δέ, ἐὰν μὴ ἐπιμείνωσι τῇ ἀπιστίᾳ, ἐγκεντρισθήσονται· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς πάλιν ἐγκεντρίσαι αὐτούς.

24 * εἰ γὰρ σὺ ἐκ τῆς κατὰ φύσιν ἐξεκόπης ἀγριελαίου, καὶ παρὰ φύσιν ἐνεκεντρίσθης εἰς καλλιέλαιον, πόσῳ μᾶλλον οὗτοι οἱ κατὰ φύσιν, ἐγκεντρισθήσονται τῇ ἰδίᾳ ἐλαίᾳ;

25 * οὐ γὰρ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, τὸ μυστήριον τοῦτο, ἵνα μὴ ἦτε παρ' ἑαυτοῖς φρόνιμοι, ὅτι πώρωσις ἀπὸ μέρους τῷ Ἰσραὴλ γέγονεν, ἄχρις οὗ τὸ πλήρωμα τῶν ἐθνῶν εἰσέλθῃ·

26 * καὶ οὕτω πᾶς Ἰσραὴλ σωθήσεται, καθὼς γέγραπται, ἥξει ἐκ Σιὼν ὁ ῥυόμενος, καὶ ἀποστρέψει ἀσεβείας ἀπὸ Ἰακώβ·

27 * καὶ αὕτη αὐτοῖς ἡ παρ' ἐμοῦ διαθήκη, ὅταν ἀφέλωμαι τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν.

---

c חוס מלח d חָזָא קְשָׁא e קָנָא עמד f כְּשַׁר גזר g חֲקַוָא h קַוָא i חֲסַר k חֵימֵן l טְעַם m שְׁכַח יכל n כּוֹן o פְּשַׁח p טְעֵם q טוב r רָעָא רצה s עֵיר t עוֹל u מְלָא v חָוָא w אָתָא x פּוּרְקָא y ברית מן לשון יון

22 חֲזִי הָכִיל בַּסִּימוּתֵהּ c וְקַשְׁיוּתֵהּ דַּאלָהָא עַל אִילֵין דִּנְפַלוּ קַשְׁיוּתָא עֲלָיךְ d
דִּין בַּסִּימוּתָא אִן תְּקַוֵא בָּהּ בְּבַסִּימוּתָא וְאִן לָא אַף אַנְתְּ g תֶּחְתְּפְשַׁח : 23 וְהָנוּן אִן לָא h נְקַוּוּן i בְּחַסְרוּת k חַיְמָנוּתְהוֹן
אַף הָנוּן l נָטַעְמוּן m מְשְׁכַּח גֵּיר אֱלָהָא דְּהוּב נַטְעֵם אֲנוּן : 24 אִן גֵּיר אַנְתְּ דְּמִן זֵיתָא אַנְתְּ דְּבַרָא הַוּ n רַבְּכִינָךְ o אֶתְפְּשַׁחְתְּ
וְדִלְמָא בַּכִּינָךְ p אֶתְטְעֵמְתְּ בְּזֵיתָא q טָבָא כְּמָא הָכִיל הָנוּן אִן נֶהְטַעֲמוּן בְּזֵיתָא דַּכִּינְהוֹן :
25 צְבָא אֲנָא דִּין r דְּתֶחְדְּעוּן אֲחֵי s אֲרָזָא הָנָא דְּלָא תֶּהֱווּן חַכִּימִין בְּרֶעְיָנְכוֹן t דַּעֲוִירוּת לֶבָּא מִן אַתַר קַלִּיל הֲוַת
לְיִסְרָיֵל עַדְמָא u דִּנְעוֹל v מוּלָיָא דְּעַמְמֵא : 26 וְהֵידֵין כְּדֵה יִסְרָיֵל w נְחֵא אֵיכַנָּא דִּכְתִיב x דְּנֵאתֵא מִן צִהְיוֹן y פָּרוּקָא
וַנְהַפֵּךְ עַוְלָא מִן יַעֲקוֹב : 27 וְהֵידֵין תֶּהֱוֵא לֶהוֹן z רְיָתִיקָא מִנִּידְמִן לְוָתִי מָא דְּשָׁבְקֵת לְהוֹן חֲטָהֵיהוֹן :

28 * Cæterùm in Euangelio hoſtes ſunt propter vos, in electione autem dilecti propter Patres.

29 * Non enim mutauit Deus donum ſuum, vocationemque ſuam.

30 * Quemadmodum enim vos etiam quondam non acquieuiſtis Deo, nunc autem miſericordiam adepti eſtis propter eorum inobedientiam:

31 * Sic & illi non acquieuerunt nunc miſerationibus quæ in vos extiterunt, vt ipſis quoque miſerationes fiant.

32 * Cõcluſit enim Deus omnes in inobedientia, vt omnium miſereatur.

33 * O altitudo diuitiarum & ſapientiæ, & ſcientiæ Dei! nemo ſcrutatus eſt iudicia eius, & viæ eius ſunt imperueſtigabiles.

34 * Quis enim nouit mentem Domini, aut

35 quis fuit ei conſiliarius? * Aut quis prior dedit ei, vt ita recipiat ab eo?

36 * Quandoquidem omnia ex eo, & omnia in eo, & omnia per eum. Cui ſint laudes & benedictiones in ſecula ſeculorum, Amin.

Feria ſecunda hebdomadis præcedentis Ieiunium.

CAP. XII.

1 PEto igitur à vobis fratres mei, per miſerationes Dei, vt ſiſtatis corpora veſtra hoſtiam viuam & ſanctam, & acceptam Deo per miniſterium verbale [rationale].

2 * Et ne aſſimilemini huic ſeculo, ſed trãſformemini per renouationem mentis veſtræ; & diſtinguite quæ ſit voluntas Dei bona & accepta, ac perfecta.

3 * Dico autem vobis omnibus per gratiam quæ data eſt mihi, ne ſentiatis extra quàm oporteat vos ſentire: ſed ſentiatis cum modeſtia omnes, prout partitus eſt Deus vnicuique fidem in menſura.

4 * Quemadmodum enim in vno corpore membra multa habemus, omnia autem membra vnam non habent actionem:

5 * Ita & nos qui multi ſumus, vnum ſumus corpus in Meſchicho: ſinguli autem ex nobis alij aliorum ſumus membra.

6 * Sed habemus dona varia pro gratia quæ data eſt nobis: alius quidem prophetiam pro menſura fidei ſuæ:

* Secundùm Euangelium quidem, inimici propter vos: secundùm electionem autem, chariſſimi propter patres.
* Sine pœnitentia enim ſunt dona & vocatio Dei.
* Sicut enim aliquando & vos non credidiſtis Deo, nunc autem miſericordiam conſecuti eſtis propter incredulitatem illorum:
* Ita & iſti nunc non crediderunt in veſtram miſericordiam, vt & ipſi miſericordiam conſequantur.
* Concluſit enim Deus omnia in incredulitatem, vt omnium miſereatur.
* O altitudo diuitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei: quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia eius, & inueſtigabiles viæ eius!
Sap.9. c.13 Iſai.40 c.13 1.Cor.2. d.16 * Quis enim cognouit ſenſum Domini? aut quis conſiliarius eius fuit?
* Aut quis prior dedit illi, & retribuetur ei?
* Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi † gloria in ſecula†. Amen.
honor & ſeculorum.

28 * κῆ μὲν τὸ ἀὰγγέλιον, ἐχθροὶ δι' ὑμᾶς· κῆ ἢ τλὼ ἐκλογλὼ, ἀγαπηΘὶ διὰ ΘὺΣ πατέρας·
29 * ἀμεταμέλητα γὰρ τὰ χαείσματα καὶ ἡ κλῆσις ΤΟΥ ΘΕΟΥ.
30 * ὥσπερ γὰρ ποτὲ καὶ ὑμεῖς ἠπειθήσατε τῷ ΘΕΩ, νυῶ δὲ ἠλεήθητε τῇ ΤΟΥΤΩΝ ἀπειθείᾳ·
31 * οὕτω καὶ οὗΤΟΙ νυῶ ἠπείθησαν τῷ ὑμετέρῳ ἐλέει, ἵνα καὶ αὐΤΟὶ ἐλεηθῶσι·
32 * συνέκλεισε γὰρ ὁ ΘΕΟΣ ΤΟΥΣ πάΝΤΑΣ εἰς ἀπείθειαν, ἵνα ΤΟΥΣ πάντας ἐλεήσῃ.
33 * ὦ βάΘΟΣ πλούΤΟΥ καὶ ΣΟφίας καὶ γνώσεως ΘΕΟΥ· ὡς ἀνεξερεύνητα τὰ κρίματα αὐΤΟΥ, καὶ ἀνεξιχνίαστοι αἱ ὁδοὶ αὐΤΟΥ.
34 * τίς γὰρ ἔγνω νοῦν ΚΥΡΙΟΥ, ἢ τίς ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ αὐΤΟΥ ἐγένετο;
35 * ἢ τίς προέδωκεν αὐΤΩ, καὶ ἀνταποδοθήσεΤΑΙ αὐΤΩ;
36 * ὅτι ἐξ αὐΤΟΥ καὶ δι' αὐΤΟΥ, καὶ εἰς αὐΤΟΝ τὰ πάντα· αὐΤΩ ἡ δόξα εἰς ΤΟΥΣ αἰῶνας. ἀμήν.

CAP. XII. ιϛ.

OBſecro itaque vos fratres per miſericordiam Dei, vt exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem, ſanctam, Deo placentem, rationabile obſequium veſtrum.
Phil.4.d 18
* Et nolite conformari huic ſeculo: ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri, vt probetis quæ voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta.
Eph.5.d. 17 1.Thc.4. a.3
* Dico enim per gratiam quæ data eſt mihi, omnibus qui ſunt inter vos, Non plus ſapere quàm oportet ſapere: ſed ſapere ad ſobrietatem, † vnicuique ſicut Deus diuiſit menſuram fidei.
& 1.Cor. 12.b.11. Eph.4. b.7
* Sicut enim in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent;
* Ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra:
* Habentes autem donationes, ſecundùm gratiam quę data eſt nobis, differentes: ſiue prophetiam ſecundùm rationem fidei,

ιϛ.

1 * Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τῶν οἰκτιρμῶν ΤΟΥ ΘΕΟΥ, παραστῆσαι τὰ σώματα ὑμῶν θυσίαν ζῶσαν, ἁγίαν, εὐάρεστον τῷ ΘΕΩ, τλὼ λογικλὼ λατρείαν ὑμῶν·
2 * καὶ μὴ συσχηματίζεσθε τῷ αἰῶνι ΤΟΥΤΩ, ἀλλὰ μεταμορφοῦσθε τῇ ἀνακαινώσει ΤΟΥ ΝΟΟΣ ὑμῶν, εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τί τὸ ΘΕΛΗΜΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ τὸ ἀγαθὸν καὶ εὐάρεστον καὶ τέλειον.
3 * λέγω γὰρ διὰ τῆς χάριΤΟΣ τῆς δοθείσης μοι, παντὶ τῷ ὄντι ἐν ὑμῖν, μὴ ὑπερφρονεῖν παρ' ὃ δεῖ φρονεῖν, ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν, ἑκάστῳ ὡς ὁ ΘΕΟΣ ἐμέρισε μέτρον πίστεως.
4 * καθάπερ γὰρ ἐν ἑνὶ σώματι μέλη πολλὰ ἔχομεν, τὰ δὲ μέλη πάντα οὐ τλὼ αὐτλὼ ἔχει πρᾶξιν·
5 * οὕτως οἱ πολλοὶ ἓν σῶμά ἐσμεν ἐν ΧΡΙΣΤΩ, ὁ δὲ καθεῖς ἀλλήλων μέλη,
6 * ἔχοντες δὲ χαείσματα κῆ τλὼ χάριν τλὼ δοθεῖσαν ἡμῖν διάφορα, εἴτε προφητείαν κῆ τλὼ ἀναλογίαν τῆς πίστεως·

---

a בְּעָא b קוּם c דְּבַר זבח d חֲיָא e קַבֵּל f שֵׁמֶשׁ g דְּמָא h שַׁחֲלַף i חֲרַת חרש k רְעָא l חֲיָא m עִבְרָא n טוּב o יַחֵב נתן p רְעָא חשב פשראו׳ בשנים עות מן q כְּרַךְ r חֵימִן במדה s סְעַר עשה t יְחֵב u שַׁחֲלַף v חן

a 1 בָּעָנָא הָכִיל מָנְכוּן אֲחַי בְּרַחֲמוֹהִי דֵּאלָהָא b דְּתְקִימוּן פִּגְרֵיכוּן c דְּבְחָא d חַיְתָא וְקַדִּישְׁתָא e וּמְקַבְּלְתָא לֵאלָהָא f בְּתֶשְׁמֶשְׁתָא מְלֵילְתָא : 2 וְלָא g תֶּהְדַּמוּן לְעָלְמָא הָנָא אֶלָּא h אֶשְׁתַּחֲלְפוּ i בְּחוּדְתָא k דְּרֶעְיֵנֵיכוּן l וְהַוְיוּן פָּרְשִׁין אַיְנָא הוּ m צְבְיְנֵהּ דֵּאלָהָא טָבָא וּמְקַבְּלָא וְגֻמִירָא : 3 אֲמַר אֲנָא בֵּין a בְּטִיבוּתָא n דְּאִתְיְהֲבַת לִי לְכָל כּוּן דְּלָא תֶּהְוֻוּן o מְתְרַעְיִן לְבַר מִן מָא p דְּוַלָּא דְּתֶתְרַעְיוּן אֶלָּא תֶּהְוֻוּן מְהַרְעָיִן q בְּנַכְפּוּתָא כְּלָנָשׁ אַיְךְ דְּפָלֵג לֵהּ אֱלָהָא s הַיְמָנוּתָא t בְּמִשְׁוְחָתָא : 4 אֵיכְנָא גֵּירְ דְּבְחַד פִּגְרָא הַרְמָא סַגִּיאָא אִית לַן וְכָל הֵין הַרְמֵא לָא הָוֵא חַד u סוּעֲרָנָא אִית לָהוֹן : 5 הָכְנָא אַף חַנָּן דְּסַגִּיאָא חַנָּן חַד חַנָּן פִּגַר בַּמְשִׁיחָא חַד חַד מָנָּן דֵּין הַרְמֵא חָנָּן דְּחַדָּדָא : 6 אֶלָּא אִית לַן v מַוְהָבָתָא x מְשַׁחְלְפָתָא אַיְךְ y טַיבוּתָא דְּאִתְיְהֲבַת לַן אִית דְּנָבְיוּתָא אַיְךְ מְשִׁוְחָתָא דְּהַיְמָנוּתָה :

7 * Alius autem ministerium habet, in ministerio suo occupetur: et alius qui est doctor, in doctrina sua.

8 * Et alius qui consolator, in consolatione sua: & qui dat cum simplicitate, & qui stat in capite [præest] cum sedulitate: & qui miseretur cum hilaritate.

9 * Nec sit fraudulenta dilectio vestra: sed odio habete mala, & vos adiungite bono.

10 * Amate fratres vestros, & alij alios diligite, & honore præoccupate alij alios.

11 * Estote diligentes, & non pigri: estote feruentes spiritu: seruite Domino vestro.

12 * Gaudete spe vestra: sustinete oppressiones vestras, perseuerate in oratione.

13 * Participes estote indigentiæ Sanctorũ, diligite hospites.

14 * Beneprecamini persecutoribus vestris, beneprecamini, & ne imprecamini.

15 * Gaudete cum gaudentibus, & flete cum flentibus.

16 * Et quæ sentitis de vobisipsis, & de fratribus vestris sentite, nec sentiatis elata mẽte, sed adiungite vos iis qui submissi sunt. Nec estote sapientes propria opinione.

17 * Neminique rependatis malum pro malo, sed vobis curæ sit benefacere coram hominibus omnibus.

18 * Et, si fieri potest, quantum in vobis est, cum quolibet pacem componite.

19 * Nec vlciscamini vosmetipsos dilecti mei, sed date locum iræ. Scriptum est enim: Quòd si iudicium non executus fueris tibiipsi, ego iudicium tuũ exequar, inquit Deus.

20 * Quòd si esurierit inimicus tuus, ciba eum; & si sitiuerit, præbe ei potum. Quòd si hæc feceris ei, prunas ignis coaceruabis in caput eius.

21 * Ne vincat vos malum, sed vincite malum bonitate.

Quo tempore deligitur Ecclesia.

CAP. XIII.

1 OMnis anima potestatibus dignitate præditis subijciatur. Non enim est potestas, quæ non sit à Deo: & quæ sunt potestates, à Deo sunt ordinatæ.

---

7 וְאִיתַ֣ c דְּמְשַׁמְּשְׁתָּא אִיתַ֣ לַהּ בְּמֶשְׁמְשַׁהָּהּ וְאִיתַ֣ f דְּמַלְפָּנָא הוּ ׃ בְּיוּלְפָנֵהּ ׃ 8 וְאִיתַ֣ h דְּמְבַיְּאנָא הוּ h בְּבוּאֵהּ וְדַיָּהַב
i בְּפִשִׁיטוּתָא k וְדַקָּאֵם בְּרִישָׁא l בְּחֶפְיוּתָא וְדִמְרַחֵם m בְּפִצְיחוּתָא ׃ 9 וְלָא נֶהֱוֵא נְכִיל n חוּבְכוֹן אֶלָּא הֲוַיְיתוּן o סָנִין לְבִישְׁתָּא
q וּמְתַנְקְפִין לְטָבְתָּא ׃ 10 הֲוַיְיתוּן רַחֲמִין לַאֲחֵיכוֹן וּמַחְבִּין חַד לְחַד הֲוַיְיתוּן מְקַדְּמִין מִיקְרִין חַד לְחַד ׃ 11 הֲוַיְיתוּן
s חֶפְיטִין וְלָא s חֲבַנָּנִין הֲוַיְיתוּן t רַתְחִין בְּרוּחַ הֲוַיְיתוּן פָּלְחִין v לְמָרְכוֹן ׃ 12 הֲוַיְיתוּן x חֶדְּין בְּסַבְּרְכוֹן הֲוַיְיתוּן z מְסַיְּבְרִין
a אוּלָצַנֵיכוֹן הֲוַיְיתוּן אֲסִיְינִין b בַּצְלוֹתָא ׃ 13 הֲוַיְיתוּן c מְשַׁתּוּתְפִין d לַקְנִיקוּתָא דְּקַדִּישֵׁא הֲוַיְיתוּן רַחֲמִין e אַכְסַנָיָא ׃ 14 בָּרְכוּ
לְרָדּוּפֵיכוֹן בָּרְכוּ וְלָא תְּלוּטוּן ׃ 15 חֲדוּ עִם דְּחָדִין וּבְכוּ עִם דְּבָכִין ׃ 16 וּמִדֶּם דְּמִתְרַעִין אַנְתּוּן עַל נַפְשְׁכוֹן אָף עַל
אֲחֵיכוֹן וְלָא תֶּתְרַעִין רָעְיָא רָמָא אֶלָּא קַפּוּ לַאוּלִין דְּמַכִּיכִין וְלָא הֲוַיְיתוּן חַכִּימִין בְּרַעְיָנֵיכוֹן ׃

e שַׁמָּשׁ f אַלַּף g יְלַף
h בִּיא i פְּשַׁט k קוּם
l בהשתדלות m בשמחה מן פצח n אהבהכם
o סָנָא איב p בִּישׁ q נַקַּף
דקק r משתדלים s עצלים
t רְתַח v לאדוגבם x חֲרָא
y בתקוחכם
z סַיְבַר נשא a אֲלַץ
b בהפזרה
c שְׁתַף d סָנַק e גרים

* Siue miniſterium in miniſtrando, 7
ſiue qui docet in doctrina:

* Qui exhortatur in exhortando, qui 8
tribuit in ſimplicitate, qui præeſt in ſo-
licitudine, qui miſeretur in hilaritate.

Amos 5. d.15 Eph.4. a.3 1.Pet.2. d.22. 2.C.17 Heb. 13. a.1 1.Pet.5. b.5 Heb. 13. a.2 1.Pet.4. b.9 Mat. 5. g.44 1.Cor.3. c.13 Prou. 3. a.7 Iſai.5. c.21 Prou.20 d.22 1.Pet.3. b.9 2.Cor.8. d.22 Heb. 12. d.14

* Dilectio ſine ſimulatione. Odientes 9
malum, adhærentes bono.

* Charitatem fraternitatis inuicem 10
diligentes : honore inuicem præue-
nientes:

* Solicitudine non pigri: Spiritu fer- 11
uentes: Domino ſeruientes:

* Spe gaudentes: in tribulatione pa- 12
tientes: orationi inſtantes.

* Neceſſitatibus ſanctorum commu- 13
nicantes: hoſpitalitatem ſectantes.

* Benedicite perſequentibus vos: be- 14
nedicite, & nolite maledicere.

* Gaudere cum gaudentibus, flere 15
cum flentibus.

* Idipſum inuicem ſentientes: non 16
alta ſapientes, ſed humilibus conſen-
tientes. Nolite eſſe prudentes apud voſ-
metipſos.

* Nulli malum pro malo reddentes: 17
prouidentes bona non tantùm coram D
Deo, ſed etiam coram omnibus homi-
nibus.

* Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, 18
cum omnibus hominibus pacem ha-
bentes.

Eccl.38. a.1 Mat.5. f.39 Deu.32. e.35 & Heb. 10. f.30

* Non voſmetipſos defendentes cha- 19
riſſimi, ſed date locum iræ. Scriptum eſt
enim: Mihi vindicta: † ego retribuam,
dicit Dominus.

Pro.25. c.21

* Sed ſi eſurierit inimicus tuus, ciba 20
illum: ſi ſitit, potum da illi. hoc enim fa-
ciens, carbones ignis congeres ſuper ca-
put eius.

* Noli vinci à malo, ſed vince in bo- 21
no malum.

CAP. XIII.

Sap.6. a.4 Tit.3. a.1 1.Pet.2. c.13 ordina- ta

OMnis anima poteſtatibus ſublimio- 1
ribus ſubdita ſit. Non eſt enim po- A
teſtas niſi à Deo. quæ autem ſunt, à Deo
†ordinata ſunt.

7 * εἴτε διακονίαν, ἐν τῇ διακονίᾳ· εἴτε ὁ διδάσκων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ·

8 * εἴτε ὁ παρακαλῶν, ἐν τῇ παρακλήσει· ὁ μεταδιδοὺς, ἐν ἁπλότητι· ὁ προϊστάμενος, ἐν σπουδῇ· ὁ ἐλεῶν, ἐν ἱλαρότητι·

9 * ἡ ἀγάπη ἀνυπόκριτος. ἀποστυγοῦντες τὸ πονηρὸν, κολλώμενοι τῷ ἀγαθῷ·

10 * τῇ φιλαδελφίᾳ εἰς ἀλλήλους φιλόστοργοι· τῇ τιμῇ ἀλλήλους προηγούμενοι·

11 * τῇ σπουδῇ μὴ ὀκνηροί· τῷ πνεύματι ζέοντες· τῷ κυρίῳ δουλεύοντες·

12 * τῇ ἐλπίδι χαίροντες· τῇ θλίψει ὑπομένοντες· τῇ προσευχῇ προσκαρτεροῦντες·

13 * ταῖς χρείαις τῶν ἁγίων κοινωνοῦντες· τὴν φιλοξενίαν διώκοντες.

14 * εὐλογεῖτε τοὺς διώκοντας ὑμᾶς, εὐλογεῖτε καὶ μὴ καταρᾶσθε·

15 * χαίρειν μετὰ χαιρόντων, καὶ κλαίειν μετὰ κλαιόντων·

16 * τὸ αὐτὸ εἰς ἀλλήλους φρονοῦντες. μὴ τὰ ὑψηλὰ φρονοῦντες, ἀλλὰ τοῖς ταπεινοῖς συναπαγόμενοι. μὴ γίνεσθε φρόνιμοι παρ' ἑαυτοῖς·

17 * μηδενὶ κακὸν ἀντὶ κακοῦ ἀποδιδόντες· προνοούμενοι καλὰ ἐνώπιον πάντων ἀνθρώπων·

18 * εἰ δυνατὸν, τὸ ἐξ ὑμῶν, μετὰ πάντων ἀνθρώπων εἰρηνεύοντες·

19 * μὴ ἑαυτοὺς ἐκδικοῦντες, ἀγαπητοὶ, ἀλλὰ δότε τόπον τῇ ὀργῇ. γέγραπται γὰρ, ἐμοὶ ἐκδίκησις· ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος.

20 * ἐὰν οὖν πεινᾷ ὁ ἐχθρός σου, ψώμιζε αὐτόν· ἐὰν διψᾷ, πότιζε αὐτόν. τοῦτο γὰρ ποιῶν, ἄνθρακας πυρὸς σωρεύσεις ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ.

21 * μὴ νικῶ ὑπὸ τοῦ κακοῦ, ἀλλὰ νίκα ἐν τῷ ἀγαθῷ τὸ κακόν.

ιγ'.

1 * Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω· οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι ὑπὸ τοῦ θεοῦ τεταγμέναι εἰσίν.

---

17 וְלָא ׀ תֻּפְרָעוּן לַאֲנָשׁ בִּישְׁתָּא חֲלָף בִּישְׁתָּא אֶלָּא נְתְבְּטֵל לְכוֹן וְתֶעְבְּדוּן ׀ טָבְתָא קֳדָם כָּל בְּנֵינָשָׁא כְּרֹחוֹן׃

18 וְאִן ׀ מֶשְׁכְּחָא אִיךְ דְּמִן לְוָתְכוֹן עִם כָּל בַּרְנָשׁ שְׁלָמָא עֲבֵדוּ׃ 19 וְלָא חַיָּתִין ׀ חַבְרַיִן נַפְשְׁכוֹן חַבִּיבֵי אֶלָּא

חַבוּ אַתְרָא ׀ לְרוּגְזָא כְּתִיב הוּ גְּיר דֵּאן לָא תֶּעְבֵּד ׀ דִּינָא לְנַפְשָׁךְ אֲנָא אֶעְבֵּד דִּינָךְ אֲמַר אֱלָהָא׃

20 וְאִן כְּפֵן ׀ בְּעַלְרִבָּבָךְ ׀ אַוְכְּלֵיהִי וְאִן צָהֵא ׀ אַשְׁקֵיהִי וְאִן הָלֵין תֶּעְבֵּד לֵהּ ׀ גּוּמְרָא דְנוּרָא ׀ תְּקַנְבַּר עַל ׀ קַרְקַפְתֵּהּ׃

21 לָא ׀ תֶּזְכֵּיכוֹן בִּישְׁתָּא אֶלָּא ׀ וְזַאוּהָ לְבִישְׁתָּא בְּטָבְתָא׃

1 כָּל נַפְשׁ לְשׁוּלְטָנֵא דְרַבּוּתָא ׀ תֶּשְׁתַּעְבַּד לַיִת גְּיר ׀ שׁוּלְטָנָא דְלָא מִן אֱלָהָא הוּ וְאִילֵין שׁוּלְטָנַיָּא ׀ דְאִיתַיְהוֹן

ר בְּרַע גמל ט טוֹב ק שְׁבַח כל ש תְּבַע נקם ר יַחֵב ב רְגַז ז דוֹן ק אוּכָד ב אֲכַל c צוּמָא d שְׁקָא e גחלים f תִּבְנֵם g גַּחְתְּלְתּוֹ h זְכָא נצח ה גְּבָא בתר i בית הקהל j שַׁעְבַּד ד שְׁלַט ס אית

2 * Qui igitur resistit potestati, mandato Dei resistit: ij autem qui ipsis resistunt, condemnationem accipient.

3 * Judices enim non sunt terrori bonis operibus, sed malis. Vis igitur vt non reformides potestatem? quod bonum est age, & laus tibi futura est ab ea.

4 * Minister enim Dei est, sed tibi ad bonum. Quòd si quod malum est egeris, reformida: non enim frustrà accinctus est gladio, si quidem minister Dei est, vltor ira iis qui malè agunt.

5 * Quamobrem necesse est nobis vt subijciamur, non solùm propter iram, sed etiam propter conscientiam nostram.

6 * Propterea etiam pecuniam capitatim [tributum] datis: ministri enim Dei sunt super huiusmodi rebus constituti.

7 * Rependite igitur vnicuique prout ei debetur: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui denique honorem, honorem.

8 * Et nemini rei vllius debitores sitis, nisi vt alter alterum diligat. Nam qui diligit proximum suum, Legem adimpleuit.

9 * Etenim id quod dictum est, Non occides, neque mœchaberis, neque furaberis, neque concupisces, & si quod est aliud præceptum, in hoc sermone continetur, nempe, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

10 * Dilectio proximum suum malo non afficit: quandoquidem dilectio est adimpletio Legis.

Matutinis Dominicæ Introitus Ieiunij.

11 * Quinetiam hoc scitote, quòd tempus est, & iam hora expergiscendi à somno nostro. Nunc enim propius accessit vita [salus,] quàm quum credidimus.

12 * Iam nox præteriit, dies verò appropinquauit. Propellamus ergo à nobis opera tenebrarum, & induamur amictu lucis.

13 * Vt interdiu cum honestate ambulemus, non in cantu [comessatione], neque temulentia, neque in discubitu impuro, nec inuidia, & excandescentia.

2 * Itaque qui reſiſtit poteſtati,Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt.

3 *Nam principes non ſunt timori boni operis,ſed mali.Vis autem non timere poteſtatem? Bonum fac: & habebis laudem ex illa.

4 * Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autē malum feceris, time. non B enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt: vindex in iram ei qui malum agit.

Ideo neceſſitati 5 *†Ideoque neceſſitate ſubditi eſtote: non ſolùm propter iram,ſed etiam propter conſcientiam.

6 * Ideò enim & tributa præſtatis. miniſtri enim Dei ſunt in hoc ipſum ſeruientes.

Mat. 22. c.21 7 * Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal,vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

8 * Nemini quicquam debeatis: niſi, vt inuicem diligatis. qui enim diligit C proximum, Legem impleuit.

Exod.20 b.14 Deut. 5. b.18 Mat. 19. c.18 Leu. 19. d.18 Mat. 22. d.30 Mar. 12. c.31 Gal.5. c.14 Iac. 2. b.8 9 * Nam, Non adulterabis, Non occides,Non furaberis,non falſum teſtimonium dices,Non concupiſces,& ſi quod eſt aliud mandatum, in hoc verbo inſtauratur, Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

10 * Dilectio proximi, malum non operatur. Plenitudo ergo Legis eſt dilectio.

11 * Et hoc ſcientes tempus, quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Nunc enim propior eſt noſtra ſalus, quàm cùm credidimus.

12 * Nox præceſſit, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarum, & induamur arma lucis.

Luc. 21. f.14 Gala.5. c.16 1.Pet.2. c.11 13 * Sicut in die honeſtè ambulemus: non in comeſſationibus & ebrietatibus, non in cubilibus & impudicitiis, non in contentione & æmulatione:

2 * ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. οἱ δὲ ἀνθεστηκότες, ἑαυτοῖς κρῖμα λήψονται.

3 * οἱ γὰρ ἄρχοντες οὐκ εἰσὶ φόβος τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ἀλλὰ τῶν κακῶν. θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει, καὶ ἕξεις ἔπαινον ἐξ αὐτῆς·

4 * θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστί σοι εἰς τὸ ἀγαθόν. ἐὰν δὲ τὸ κακὸν ποιῇς, φοβοῦ· οὐ γὰρ εἰκῇ τὴν μάχαιραν φορεῖ· θεοῦ γὰρ διάκονός ἐστιν, ἔκδικος εἰς ὀργὴν τῷ τὸ κακὸν πράσσοντι.

5 * διὸ ἀνάγκη ὑποτάσσεσθαι, οὐ μόνον διὰ τὴν ὀργήν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνείδησιν.

6 * διὰ τοῦτο γὰρ καὶ φόρους τελεῖτε· λειτουργοὶ γὰρ θεοῦ εἰσιν εἰς αὐτὸ τοῦτο προσκαρτεροῦντες.

7 * ἀπόδοτε οὖν πᾶσι τὰς ὀφειλάς· τῷ τὸν φόρον, τὸν φόρον· τῷ τὸ τέλος, τὸ τέλος· τῷ τὸν φόβον, τὸν φόβον· τῷ τὴν τιμήν, τὴν τιμήν.

8 * μηδενὶ μηδὲν ὀφείλετε, εἰ μὴ τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους· ὁ γὰρ ἀγαπῶν τὸν ἕτερον, νόμον πεπλήρωκε.

9 * τὸ γάρ, οὐ μοιχεύσεις, οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐκ ἐπιθυμήσεις, καὶ εἴ τις ἑτέρα ἐντολή, ἐν τούτῳ τῷ λόγῳ ἀνακεφαλαιοῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν·

10 * ἡ ἀγάπη τῷ πλησίον κακὸν οὐκ ἐργάζεται. πλήρωμα οὖν νόμου ἡ ἀγάπη.

11 * Καὶ τοῦτο, εἰδότες τὸν καιρόν, ὅτι ὥρα ἡμᾶς ἤδη ἐξ ὕπνου ἐγερθῆναι. νῦν ἐγγύτερον ἡμῶν ἡ σωτηρία, ἢ ὅτε ἐπιστεύσαμεν.

12 * ἡ νὺξ προέκοψεν, ἡ δὲ ἡμέρα ἤγγικεν· ἀποθώμεθα οὖν τὰ ἔργα τοῦ σκότους, καὶ ἐνδυσώμεθα τὰ ὅπλα τοῦ φωτός.

13 * ὡς ἐν ἡμέρᾳ, εὐσχημόνως περιπατήσωμεν, μὴ κώμοις καὶ μέθαις, μὴ κοίταις καὶ ἀσελγείαις, μὴ ἔριδι καὶ ζήλῳ·

---

[a] חוב [b] אַחֵב [c] מְלָא
[d] גּוֹר [e] רַגֵּג שׁוּק [f] כַּלָּל
[g] שָׁלֵם [h] אהבה הרע ו עושה
[i] מְלָא [k] עוֹל [l] צוּם
[m] יִרַע [n] עוֹר [o] יְשַׁן חַיָּא
[p] ו וחם
[q] זרח דח i שׁל אור
[r] כחוגן
[s] רָוָא [t] דְּמַךְ שכב
[u] שבא [v] בקטאה רעה

8 וַלֵּאנָשׁ מְדֵם לָא [z] תְּחוּבוּן אֶלָּא חַד לְחַד לְמַאחְבוּ מַן [a] דְּמַחֵב גֵּיר לְחַבְרֵהּ נָמוֹסָא [b] מַלִּי׃
9 אָף הֵי גֵּיר דַּאמַר לָא תְּקְטוֹל וְלָא [c] תְּגוּר וְלָא [d] תֵּרֹג וְאַן אִית פּוּקְדָנָא אַחֲרָנָא בְּהָדָא [e] מְלָתָא [f] מְשְׁתַּלֵּם בְּדָהְרַחֵם לְקָרִיבָךְ אַיְךְ נַפְשָׁךְ׃
10 [g] חוּבָא לְקָרִיבֵהּ [b] בִּישְׁתָּא לָא [i] סָעַר מָטֵל דְּחוּבָא [k] מוֹלֵיהּ הוּ דְנָמוֹסָא׃
11 דְּצַפְרָא דְּחַר בְּשַׁבָּא [s] דְּמַעֲנִי [o] צוֹמָא כר הוּ וְשָׁעָתָא הִי מְכֵיל [d] דְּנָתְחְעִיר מִן [c] שְׁנָתָן הָשָׁא הוּ גֵּיר אְתְקָרְבוּלָן [f] חַיִּין יַחִיר מִן דְּכַד הַימִנִין׃
12 לֵלְיָא מֵכֵיל עֲבַר [g] וְאוֹמָמָא קְרֵב [h] נְזִיחַ תְּכִיל מָנָן עֲבַדָא דְחָשׁוּכָא וְנִלְבַּשׁ זַינֵהּ [i] דְנוּהָרָא׃
13 [k] בְּאִסְכִּימָא נְהַלֵּךְ לָא בְזָמְרָא וְלָא [l] בְּרַוְיוּתָא וְלָא [m] בְּמַדְמָכָא [n] טַנְפָּא וְלָא [o] בְּחֶסְמָא וְקִנְיָנָא׃

14 * Sed induite Dominum nostrum Jeschua Meschicho, nec solliciti sitis carnis vestræ ad concupiscentias.

CAP. XIIII.

1 EI verò qui est infirmus in fide, date manum; nec sitis dissidentes in cogitationibus vestris. 2 * Est qui credit re omni vescendum esse: qui verò infirmus est, olus comedit.

3 * Is autem qui comedit, non comedentem ne despiciat: & qui non comedit, comedentem ne condemnet. Deus enim eum assumpsit.

4 * Tu quis es, qui condemnas seruum non tuum? si stat, hero suo stat: &, si cadit, hero suo cadit. stando autem ipse stat: fieri enim potest per manus heri sui vt stabiliatur.

5 * Est qui æstimet diem præ die, est & qui omnes dies iudicet. Cæterùm vnusquisque in scientia animæ suæ confirmetur.

6 * Qui deligit diem Domino suo, deligit: & quicunque non deligit diem, Domino suo non deligit. Et qui comedit, Domino suo comedit, Deoque gratias agit. & qui non comedit, Domino suo non comedit, & gratias 7 agit Deo. * Nullus est enim ex nobis qui sibiipsi viuat, nullusque qui sibiipsi moriatur.

8 * Quoniam siue viuimus, Domino nostro viuimus: siue morimur, Domino nostro morimur. Siue igitur viuamus, siue moriamur, Domini nostri sumus.

9 * Propterea & Meschicho mortuus est, & reuixit, ac resurrexit, vt sit Dominus tum mortuis, tum viuentibus.

10 * Tu verò cur condemnas fratrem tuum? aut etiam cur tu despicis fratrem tuum? futurum est enim vt nos omnes sistamur ante tribunal ipsius Meschicho.

11 * Sicut scriptum est: Viuo ego, inquit Dominus: mihi sese incurvabit omne genu, mihique confitebitur omnis lingua.

12 * Nempe vnusquisque nostrum rationem pro seipso reddet Deo.

13 * Nequaquam igitur alius alium condemnet: sed hoc iudicate potius, vt ne offendiculum fratri tuo ponas.

14 * Noui siquidem & persuasum habeo per Dominum Ieschua, nihil esse prophanum ex seipso: sed ei qui meditatur aliquid impurum esse, id ei tantummodo esse impurum.

* Sed induimini Dominum Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis. 14

CAP. XIIII.

INfirmum autem in fide assumite: non in disceptationibus cogitationum. 1 A

*Alius enim credit se manducare õnia: 2
qui autem infirmus est, olus † mãducet. mandu cæ.

* Is qui manducat, non manducantem non spernat: & qui non manducat, manducantem non iudicet. Deus enim illum assumpsit. 3

* Tu quis es, qui iudicas alienum seruum? Domino suo stat aut cadit. stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. Iac. 4. c. 12 4

*Nam alius iudicat diem inter diem, alius autem iudicat omnem diem. vnusquisque in suo sensu abundet. 5

* Qui sapit diem, Domino sapit. & qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, & gratias agit Deo. 6 B

* Nemo enim nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur. 7

* Siue enim viuimus, Domino viuimus: siue morimur, Domino morimur. Siue ergo viuimus, siue morimur, Domini sumus. 8

* In hoc enim Christus mortuus est, & resurrexit, vt & mortuorum & viuorum dominetur. 9

* Tu autem quid iudicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrẽ tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. 10 2. Cor. 5. b. 10

* Scriptum est enim: Viuo ego, dicit Dominus, quoniã mihi flectetur omne genu: & omnis lingua confitebitur Deo. Isai. 45 d. 23 Phil. 2. b. 10 11

* Itaque vnusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. 12

* Non ergo amplius inuicem iudicemus. sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel scandalum. 13

* Scio & confido in Domino Iesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. 14

14 * ἀλλ' ἐνδύσασθε τὸν κύριον ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τῆς σαρκὸς πρόνοιαν μὴ ποιεῖσθε εἰς ἐπιθυμίας.

ιδ'.

1 * Τὸν δὲ ἀσθενοῦντα τῇ πίστει προσλαμβάνεσθε, μὴ εἰς διακρίσεις διαλογισμῶν.

2 * ὃς μὲν πιστεύει φαγεῖν πάντα, ὁ δὲ ἀσθενῶν λάχανα ἐσθίει.

3 * ὁ ἐσθίων, τὸν μὴ ἐσθίοντα μὴ ἐξουθενείτω· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω· ὁ θεὸς γὰρ αὐτὸν προσελάβετο.

4 * σὺ τίς εἶ, ὁ κρίνων ἀλλότριον οἰκέτην; τῷ ἰδίῳ κυρίῳ στήκει ἢ πίπτει. σταθήσεται δέ· δυνατὸς γάρ ἐστιν ὁ θεὸς στῆσαι αὐτόν.

5 * ὃς μὲν κρίνει ἡμέραν παρ' ἡμέραν, ὃς δὲ κρίνει πᾶσαν ἡμέραν. ἕκαστος ἐν τῷ ἰδίῳ νοὶ πληροφορείσθω.

6 * ὁ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ φρονεῖ· καὶ ὁ μὴ φρονῶν τὴν ἡμέραν, κυρίῳ οὐ φρονεῖ. καὶ ὁ ἐσθίων, κυρίῳ ἐσθίει· εὐχαριστεῖ γὰρ τῷ θεῷ· καὶ ὁ μὴ ἐσθίων, κυρίῳ οὐκ ἐσθίει, καὶ εὐχαριστεῖ τῷ θεῷ.

7 * οὐδεὶς γὰρ ἡμῶν ἑαυτῷ ζῇ, καὶ οὐδεὶς ἑαυτῷ ἀποθνήσκει·

8 * ἐάν τε γὰρ ζῶμεν, τῷ κυρίῳ ζῶμεν· ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τῷ κυρίῳ ἀποθνήσκομεν. ἐάν τε οὖν ζῶμεν, ἐάν τε ἀποθνήσκωμεν, τοῦ κυρίου ἐσμέν·

9 * εἰς τοῦτο γὰρ χριστὸς καὶ ἀπέθανε καὶ ἀνέστη καὶ ἔζησεν, ἵνα καὶ νεκρῶν καὶ ζώντων κυριεύσῃ.

10 * σὺ δὲ τί κρίνεις τὸν ἀδελφόν σου; ἢ καὶ σὺ τί ἐξουθενεῖς τὸν ἀδελφόν σου; πάντες γὰρ παραστησόμεθα τῷ βήματι τοῦ χριστοῦ·

11 * γέγραπται γάρ, ζῶ ἐγώ, λέγει κύριος, ὅτι ἐμοὶ κάμψει πᾶν γόνυ ἐπουρανίων, καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσεται τῷ θεῷ.

12 * ἄρα οὖν ἕκαστος ἡμῶν περὶ ἑαυτοῦ λόγον δώσει τῷ θεῷ.

13 * μηκέτι οὖν ἀλλήλους κρίνωμεν· ἀλλὰ τοῦτο κρίνατε μᾶλλον, τὸ, μὴ τιθέναι πρόσκομμα τῷ ἀδελφῷ ἢ σκάνδαλον.

14 * οἶδα καὶ πέπεισμαι ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, ὅτι οὐδὲν κοινὸν δι' αὐτοῦ, εἰ μὴ τῷ λογιζομένῳ τι κοινὸν εἶναι, ἐκείνῳ κοινόν·

---

7 לֵית גְּבַר אֱנָשׁ מִנָּן דִּלְנַפְשֵׁהּ [s] חַי וְלֵית אֱנָשׁ דִּלְנַפְשֵׁהּ [t] מָאֵת׃ 8 מֶטֹל דְּאַן [u] חַיִּינַן לְמָרָן הוּ חַיִּינַן וְאַן [x] מָיְתִינַן לְמָרָן הוּ מָיְתִינַן וְאַן חַיִּינַן הָכֵיל וְאַן מָיְתִינַן דְּמָרָן חָנַן׃ 9 מֶטֹל הָנָא אַף מְשִׁיחָא מִית וַחֲיָא וְקָם דְּהוּ נְהֵוֵא מָרְיָא לְמֵיתֵא וְלַחַיָּא׃ 10 אַנְתְּ דֵּין מָנָא [y] דְּאַן אַנְתְּ לַאחוּךְ אוֹ אַף אַנְתְּ לְמָנָא [z] שָׁאֵט אַנְתְּ לַאחוּךְ כֻּלָּן גְּיֵר עֲתִידִינַן [a] לְמִקָם קֻדָּם [c] בִּים דַּמְשִׁיחָא׃ 11 אֵיךְ דִּכְתִיב דְּחַי אֲנָא אֲמַר מָרְיָא דִּלִי [d] תֵּכוּף כֻּל בִּרוּךְ וְלִי [e] נַוְדֵּא כָּל לָשָׁן׃ 12 מָרֵין כָּל אֱנָשׁ מִנָּן פִּתְגָמָא חָלָף נַפְשֵׁהּ יְהֵב לַאלָהָא׃ 13 לָא נְכִיל [f] נְדוּן חַד לְחַד אֶלָּא הָדָא דוּנוּ [g] יַתִּירָאִית [h] דְּתוּקְלְתָא לַאחוּךְ לָא [i] תְּסִים׃ 14 יָדַע אֲנָא גְּיֵר [k] וּמְפָּם אֲנָא בְּמָרְיָא יֵשׁוּעַ דְּמֵדֵם [l] דַּמְסַיֵּב מִן לְוָתֵהּ לַית אֶלָּא לַאינָא [m] דְּרָגֵא עַל מְדֵם דַּטְמָא לְהוּ הוּ בְּלְחוֹד טְמָא׃

[s] חַיָּא [t] מוֹת [u] חַיָּא [x] מוֹת
[y] דִּין [z] שׁוֹט בּוֹה [a] קוֹם כּכּא
[c] כְּפָף [d] יְדָא [e] רוֹן
[f] יְתַר [g] חָכַל כּשׁל
[i] סוֹם [k] בּוֹס הקשׁיב
[l] סָיֵב פּמא
[m] רָגָא הגה

15 * Sed si propter cibum moleſtiam exhibes fratri tuo, non in dilectione ambulas. Ne perdas cibo tuo eum, propter quem mortuus eſt Meſchicho.

16 * Nec blaſphemetur bonum noſtrum.

17 * Namque regnum Dei non eſt cibus aut potus; ſed iuſtitia, & pax, & lætitia per Spiritum Sanctitatis.

18 * Qui enim per hæc miniſtrat Meſchicho, placet Deo, & coram hominibus probatur.

19 * Nunc poſt pacem curramus, & poſt ædificationem mutuam.

20 * Neque propter cibum deſtruamus opera Dei. Omnia ſiquidē munda ſunt: ſed mala ſunt homini, qui cum offendiculo comedit.

21 * Bonum eſt nos non edere carnem, nec bibere vinum, neque quicquam in quo offendatur frater noſter.

22 * Tu qui fidem habes, eam complectere coram Deo. Beatus eſt qui non iudicat ſeipſum, in eo quod diſcernit.

23 * Qui enim dubitat, & comedit, reus eſt ſibi, propterea quòd non in fide. Quicquid enim non eſt ex fide, peccatum eſt.

Feria tertia hebdomadis præcedentis Ieiunium. CAP. XV.

1 DEbemus ergo nos fortes infirmitates imbecillium ferre, neque nobiſmetipſis placere.

2 * Sed vnuſquiſque noſtrum proximo ſuo placeat in bonum, tanquam ad ædificationem.

3 * Quandoquidem ne Meſchicho quidem ſibiipſi placuit: ſed, ſicut ſcriptum eſt: Conuitium eorum qui conuitiantur tibi incidit in me.

4 * Quicquid enim quondam ſcriptum eſt, ad doctrinam noſtram ſcriptum eſt; vt per patientiam, & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.

5 * Deus autem patientiæ & conſolationis det vobis vt æqualitatem meditemini vnus erga alium in Feſchua Meſchicho.

6 * Vt vna mente, vnoq; ore glorificetis Deū patrem Domini noſtri Feſchua Meſchicho.

7 * Propterea aſſumite & portate alij alios, quemadmodum & Meſchicho aſſumpſit nos in gloriam Dei.

* Si enim propter cibum frater tuus contriſtatur, iam non ſecundùm charitatem ambulas. Noli cibo tuo illũ perdere, pro quo Chriſtus mortuus eſt. 1.Cor.2. b.12

* Non ergo blaſphemetur bonum veſtrum.

* Non eſt enim regnum Dei eſca & potus: ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto.

* Qui enim in hoc ſeruit Chriſto, placet Deo, & probatus eſt hominibus.

* Itaque quæ pacis ſunt, ſectemur: & quæ ædificationis ſunt, inuicem cuſtodiamus:

* Noli propter eſcam deſtruere opus Dei. Omnia quidem ſunt munda: ſed malum eſt homini, qui per offendiculum manducat. Tit.1.d.15

* Bonum eſt non manducare carnem & non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut ſcandalizatur, aut infirmatur. 2.Cor.8. d.13

* Tu fidem †habes? penes temetipſum habe coram Deo: Beatus qui non iudicat ſemetipſum in eo quod probat. †quam habes penes temetipſum,

* Qui autem diſcernit, ſi manducauerit, damnatus eſt: quia non ex fide. Omne autem quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

CAP. XV.

DEbemus autem nos firmiores, imbecillitates infirmorum ſuſtinere, & non nobis placere.

* Vnuſquiſque veſtrum proximo ſuo placeat in bonum, ad ædificationem.

* Etenim Chriſtus nõ ſibi placuit, ſed ſicut ſcriptum eſt, Improperia improperantium tibi, ceciderunt ſuper me. Pſal.68. b.10

* Quæcunque enim ſcripta ſunt, ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt: vt per patientiam & conſolationem Scripturarum, ſpem habeamus.

* Deus autem patientiæ & ſolatij det vobis idipſum ſapere in alterutrum ſecundùm Ieſum Chriſtum: 2.Cor.1. b.10

* Vt vnanimes, vno ore honorificetis Deum & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti.

* Propter quod ſuſcipite inuicem, ſicut & Chriſtus ſuſcepit vos in honorem Dei.

15 * εἰ γὰρ διὰ βρῶμα ὁ ἀδελφός σου λυπεῖται, οὐκέτι κατὰ ἀγάπην περιπατεῖς· μὴ τῷ βρώματί σου ἐκεῖνον ἀπόλλυε, ὑπὲρ οὗ Χριστὸς ἀπέθανε.

16 μὴ βλασφημείσθω οὖν ὑμῶν τὸ ἀγαθόν·

17 * οὐ γάρ ἐστιν ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη καὶ χαρὰ ἐν πνεύματι ἁγίῳ·

18 * ὁ γὰρ ἐν τούτοις δουλεύων τῷ Χριστῷ, εὐάρεστος τῷ θεῷ καὶ δόκιμος τοῖς ἀνθρώποις.

19 * ἄρα οὖν τὰ τῆς εἰρήνης διώκωμεν, καὶ τὰ τῆς οἰκοδομῆς τῆς εἰς ἀλλήλους.

20 * μὴ ἕνεκεν βρώματος κατάλυε τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ. πάντα μὲν καθαρά· ἀλλὰ κακὸν τῷ ἀνθρώπῳ τῷ διὰ προσκόμματος ἐσθίοντι·

21 * καλὸν τὸ μὴ φαγεῖν κρέα, μηδὲ πιεῖν οἶνον, μηδὲ ἐν ᾧ ὁ ἀδελφός σου προσκόπτει ἢ σκανδαλίζεται ἢ ἀσθενεῖ.

22 * σὺ πίστιν ἔχεις κατὰ σεαυτὸν, ἔχε ἐνώπιον τοῦ θεοῦ. μακάριος ὁ μὴ κρίνων ἑαυτὸν ἐν ᾧ δοκιμάζει·

23 * ὁ δὲ διακρινόμενος, ἐὰν φάγῃ, κατακέκριται· ὅτι οὐκ ἐκ πίστεως· πᾶν δὲ ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν.

ιέ.

1 * Ὀφείλομεν δὲ ἡμεῖς οἱ δυνατοὶ τὰ ἀσθενήματα τῶν ἀδυνάτων βαστάζειν, καὶ μὴ ἑαυτοῖς ἀρέσκειν·

2 * ἕκαστος ὑμῶν τῷ πλησίον ἀρεσκέτω εἰς τὸ ἀγαθὸν πρὸς οἰκοδομήν·

3 * καὶ γὰρ ὁ Χριστὸς οὐχ ἑαυτῷ ἤρεσεν· ἀλλά, καθὼς γέγραπται, Οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων σὲ, ἐπέπεσον ἐπ' ἐμέ.

4 * ὅσα γὰρ προεγράφη, εἰς τὴν ἡμετέραν διδασκαλίαν προεγράφη, ἵνα διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ διὰ τῆς παρακλήσεως τῶν γραφῶν, τὴν ἐλπίδα ἔχωμεν.

5 * ὁ δὲ θεὸς τῆς ὑπομονῆς καὶ τῆς παρακλήσεως, δῴη ὑμῖν τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν ἀλλήλοις, κατὰ Χριστὸν Ἰησοῦν·

6 * ἵνα ὁμοθυμαδὸν ἐν ἑνὶ στόματι δοξάζητε τὸν θεὸν καὶ πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

7 * διὸ προσλαμβάνεσθε ἀλλήλους, καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς προσελάβετο ὑμᾶς εἰς δόξαν θεοῦ.

---

a חוב b חַיִל c כְּרֵה
d חוּל e בְּנָא
f חרפת חורפיך
g כְּתֵב h יְלַף i סַיְבַר
k סְבַל
l בּוֹיָא נחסתא ותקוה
m נְתַל n שְׁוָא o חֲשַׁב
p רְעָא רצה q שְׁבַח
r טְעַן סגל s שַׁבַּח

דיום תלתא דשבתא קדמיתא דצומא כה קפלאון יה

1 a חַיָּבִינַן הָכִיל חֲנַן b חַיְלְהֵנֵהּ c דְּכוֹרְהָנָא d דְּמְחַיְלָא נָשְׁקוּל וְלָא לְנַפְשַׁן נָשְׁפַּר׃ 2 אֶלָּא אֱנָשׁ מָנַן לְקָרִיבֵהּ
נָשְׁפַּר בְּטָבָתָא אַיךְ e דַּלְבָּנְיָנָא׃ 3 מֶטֶל דַּאף מְשִׁיחָא לָא הֲוָא לְנַפְשֵׁהּ שְׁפַר אֶלָּא אַיךְ דַּכְתִיב f דְּחֶסְדָא דְמְחַסְדָנַיִךְ
נְפַל עֲלַי׃ 4 כָּל מְרֵם גֵּיר דְּמִן קֳדָם g אִתְכְּתֵב h לְיוּלְפָּנָא הוּ דִּילַן אֲתְכְּתֵב i דְּבִסְבִירְנוּתָא k וְבִבוֹיָא דִכְתָבָא
l סַבְרָא נְחֵיָא לַן׃ 5 אֱלָהָא דִּין דְּמְסַיְבְּרְנוּתָא וְדִבוֹיָא m נְחֵל לְכוֹן n דְּשַׁוִיוּתָא o הֶחְחַשְׁבוּן חַד עַל חַד בְּיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
6 דְּבְחַד q רְעָיִן וְבְחַד פּוּם r הֶשַׁבְחוּן לַאלָהָא אֲבוּהִי דְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
7 מֶטֶל הָדָא הֲוֵו מְקַרְבִין s וְטָעֲנִין לַחֲרָדָא אַיכְנָא דַּאף מְשִׁיחָא קַרֵבְכוֹן t לְתֻשְׁבוּחְתֵהּ דַּאלָהָא׃

8 ✱ Dico autem Jeschua Meschicho ministrasse circunciſioni pro veritate Dei, vt veras redderet promiſſiones Patrum.

9 ✱ Et vt Gentes laudibus celebrent Deum pro miſerationibus, quæ in ipſas extiterunt, ſicut ſcriptum eſt: Confitebor tibi inter Gentes, & nomini tuo pſallam.

10 ✱ Et rurſum ait: Lætamini Gentes cum populo eius.

11 ✱ Et rurſum ait: Laudate Dominum omnes Gentes, laudate eum omnes nationes.

12 ✱ Et rurſum Eſchaio dicit: Erit radix ipſi Iſchai, & qui exurget, erit princeps Gentibus; & in eo ſperabunt Gentes.

13 ✱ Cæterùm Deus ſpei impleat vos omni gaudio, & pace per fidem, vt abundetis ſpe ipſius in virtute Spiritus Sanctitatis.

Dominica ſecunda Ieiunij.

14 ✱ Porrò ego quoque perſuaſum habeo de vobis, fratres mei, vos etiam plenos eſſe bonitate, & cumulatos omni ſcientia, voſque adeò poſſe & alios monere.

15 ✱ Paululum verò audacius ſcripſi vobis, fratres mei, vt commonefacerem vos per gratiam quæ mihi data eſt à Deo.

16 ✱ Vt ſim miniſter Jeſchua Meſchicho inter Gentes, & inſeruiam Euangelio Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta, & ſanctificata per Spiritum Sanctitatis.

17 ✱ Eſt mihi igitur gloria in Jeſchua Meſchicho apud Deum.

18 ✱ Non enim auſim quicquam dicere, quod non effecerit per me Meſchicho ad obedientiam Gentium ſermone & operibus,

19 ✱ Virtute ſignorum ac miraculorum, & virtute Spiritus Dei: adeò vt ab Ouriſchlē peragrauerim aduſque Illyricum, & adimpleuerim Euangelium Meſchicho.

20 ✱ Dum diligentem operam nauo euangelizandi non vbi inuocatum eſt nomen Meſchicho, vt ne ædificarem ſuper fundamentum extraneum:

21 ✱ Sed ſicut ſcriptum eſt: Ij quibus non annuntiatum eſt de eo, ipſum videbunt: & ij qui non audierunt, acquieſcent.

22 ✱ Propterea impeditus ſum pluries, ne venirem ad vos.

---

8 אָמַר אֲנָא דֵין דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא שַׁמֵּשׁ גְּזִירְתָא חֲלָף שְׁרָרֵה דַאלָהָא אֵיכְנָא דְנַשַׂר מוּלְכָנָא דַאבָהָתָא ׃
9 וְעַמְמֵא נְשַׁבְּחוּן לַאלָהָא חֲלָף רַחֲמֵא דַהֲווּ עַלֵיהוּן אַיךְ דַכְתִיב דַאוּדֵא לָךְ בְּעַמְמֵא וְלַשְׁמָךְ אֵזַמַר ׃ 10 וְתוּב
אֲמַר אַחְבַּסְמוּ עַמְמֵא עִם עַמֵּה ׃ 11 וְתוּב אֲמַר שַׁבְּחוּ לְמָרְיָא כְּלְכוּן עַמְמֵא שַׁבְּחָיְהִי כְּלְהֵין אֻמְוָתָא ׃
12 וְתוּב אֵשַׁעְיָא אֲמַר דְנֶהֲוֵא עֵקַרָא לְאִישַׁי וּמַן דְנָקוּם נֶהֱוֵא רִישָׁא לְעַמְמֵא וַעֲלוֹהִי נְסַבְּרוּן עַמְמֵא ׃
13 אֶלָהָא דֵין דְסַבְּרָא נְמַלֵיכוּן כְּלָה הַדוּתָא וְשָׁלְמָא בְּהַיְמָנוּתָא דְתֵיתַרוּן בְּסַבְּרֵה בְּחַיְלָא דְרוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃
דְמַר בְּשִׁבָא דַתָרִין דְשַׁיְמָא כו 14 סָפֵס אֲנָא דֵין אַף אֲנָא עֲלַיכוּן אֲחַיַי אַף אֲנְתוּן מְלִין אַנְתוּן בְּטָבְתָא וּמְשַׁמְלֵיהוּן בְּכָלָה יַדְעָתָא וּמְשַׁכְּחִין אַנְתוּן אַף לַאֲחָרְנָא לְמַרְתָיו׃ 15 קַלִילַיִן מַרְחָאִית כְּתִבֵת

ב מילה × אמת אל
× שרר העמיד
ד מְלַךְ הפעיל x אֲבָא
y יֵרָא לְפָם c לאמיתו גוע
a קוּם תקוופחקות h מָלָא
i שמחה
k חַיִּים l יַתַר m צוּם
n בּוּם פחה c מְלָא d טוב
e שְׂמַלָא מלא
f שְׁכַח יכל g רְתָא

‡ Dico enim Christum Iesum minis- 8
trum fuisse circuncisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones Patrum.

‡ Gentes autem super misericordia 9
Psal. 17. d. 50. 2. Reg. 22. d. 50. honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in Gentibus Domine, & nomini tuo cantabo.

Psal. 1: 6 a. 1 ‡ Et iterùm dicit: Lætamini Gentes 10
cum plebe eius.

‡ Et iterùm: Laudate omnes gentes 11
Dominum, & magnificate eum omnes populi.

Isai. 11. c. 10 ‡ Et rursus Isaias ait: Erit radix Iesse: 12
& qui exurget regere Gentes, in eũ Gentes sperabunt.

‡ Deus autem spei repleat vos omni 13
gaudio & pace in credendo: vt abundetis in
in spe, † & virtute Spiritus sancti.

‡ Certus sum autem, fratres mei, & 14
ego ipse de vobis, quoniam & ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita vt possitis alterutrum monere.

‡ Audaciùs autem scripsi vobis, fra- 15
tres, ex parte, tanquam in memoriam D
vos reducens: propter gratiam quę data est mihi à Deo.

‡ Vt sim minister Christi Iesu in Gen- 16
tibus: sanctificans Euangelium Dei, vt fiat oblatio Gentium accepta, & sanctificata in Spiritu sancto.

‡ Habeo igitur gloriam in Christo 17
Iesu ad Deum:

‡ Non enim audeo aliquid loqui eo- 18
effecit in rum quæ per me non † efficit Christus in obedientiam Gentium, † verbo & factis;

‡ In virtute signorum & prodigiorum, 19
in virtute Spiritus sancti: ita vt ab Ierusalem per circuitum vsque ad Illyricum repleuerim Euangelium Christi. E

‡ Sic autem prædicaui Euangelium 20
hoc, non vbi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ędificarẽ:

Quoniam quibus Isai. 52. d. 15 de eo ‡ Sed sicut scriptũ est, † Quibus non 21
est annuntiatum de eo, videbunt; & qui non audierunt †, intelligent.

‡ Propter quod & impediebar pluri- 22
mum venire ad vos.

8 ‡ λέγω γὰρ χριστὸν ἰησοῦν διάκονον γεγενῆσθαι περιτομῆς ὑπὲρ ἀληθείας θεοῦ, εἰς τὸ βεβαιῶσαι τὰς ἐπαγγελίας τῶν πατέρων·

9 ‡ τὰ δὲ ἔθνη ὑπὲρ ἐλέους δοξάσαι τὸν θεόν, καθὼς γέγραπται, διὰ τοῦτο ἐξομολογήσομαί σοι ἐν ἔθνεσι, κύριε καὶ τῷ ὀνόματί σου ψαλῶ.

10 ‡ καὶ πάλιν λέγει, εὐφράνθητε ἔθνη μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ.

11 ‡ καὶ πάλιν, αἰνεῖτε τὸν κύριον πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐπαινέσατε αὐτὸν πάντες οἱ λαοί.

12 ‡ καὶ πάλιν ἡσαΐας λέγει, ἔσται ἡ ῥίζα τοῦ ἰεσσαὶ, καὶ ὁ ἀνιστάμενος ἄρχειν ἐθνῶν, ἐπ' αὐτῷ ἔθνη ἐλπιοῦσιν.

13 ‡ ὁ δὲ θεὸς τῆς ἐλπίδος πληρώσαι ὑμᾶς πάσης χαρᾶς καὶ εἰρήνης ἐν τῷ πιστεύειν, εἰς τὸ περισσεύειν ὑμᾶς ἐν τῇ ἐλπίδι, ἐν δυνάμει πνεύματος ἁγίου.

14 ‡ Πέπεισμαι δὲ, ἀδελφοί μου, καὶ αὐτὸς ἐγὼ περὶ ὑμῶν, ὅτι καὶ αὐτοὶ μεστοί ἐστε ἀγαθωσύνης, πεπληρωμένοι πάσης γνώσεως, δυνάμενοι καὶ ἀλλήλους νουθετεῖν·

15 ‡ τολμηρότερον δὲ ἔγραψα ὑμῖν, ἀδελφοί, ἀπὸ μέρους, ὡς ἐπαναμιμνήσκων ὑμᾶς, διὰ τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι ὑπὸ τοῦ θεοῦ,

16 ‡ εἰς τὸ εἶναί με λειτουργὸν ἰησοῦ χριστοῦ εἰς τὰ ἔθνη, ἱερουργοῦντα τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ· ἵνα γένηται ἡ προσφορὰ τῶν ἐθνῶν εὐπρόσδεκτος, ἡγιασμένη ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

17 ‡ ἔχω οὖν καύχησιν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τὰ πρὸς θεόν·

18 ‡ οὐ γὰρ τολμήσω λαλεῖν τι ὧν οὐ κατειργάσατο χριστὸς δι' ἐμοῦ, εἰς ὑπακοὴν ἐθνῶν, λόγῳ καὶ ἔργῳ,

19 ‡ ἐν δυνάμει σημείων καὶ τεράτων, ἐν δυνάμει πνεύματος θεοῦ· ὥστε με ἀπὸ ἱερουσαλὴμ καὶ κύκλῳ μέχρι τοῦ ἰλλυρικοῦ πεπληρωκέναι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

20 ‡ οὕτω δὲ φιλοτιμούμενον εὐαγγελίζεσθαι, οὐχ ὅπου ὠνομάσθη χριστὸς, ἵνα μὴ ἐπ' ἀλλότριον θεμέλιον οἰκοδομῶ·

21 ‡ ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, οἷς οὐκ ἀνηγγέλη περὶ αὐτοῦ, ὄψονται, καὶ οἱ οὐκ ἀκηκόασι, συνήσουσι.

22 ‡ διὸ καὶ ἐνεκοπτόμην τὰ πολλὰ τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς·

לכון אֲמַי אֲיכַנָא דַאעֲהַדכון בְּטַיבוּתָא דְאִתְיְהֲבַת לִי מִן אֱלָהָא׃ 16 דְּאֶהְוֵא מְשַׁמְּשָׁנָא לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בֶּעַמְמֵא
וְאַפְלוּחַ לֵאוַנְגֶּלְיוֹן דַּאלָהָא דְּנֶהֱוֵא קוּרְבָּנָא דְעַמְמֵא מְקַבַּל וַמְקַדַּשׁ בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא׃
17 אִיתִ לִי הָכִיל שׁוּבְחָנָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְוָת אֱלָהָא׃ 18 לָא גַיר מְמַרַח אֲנָא דְאֲמַר מִדֵּם דְּלָא סְעִיר בְּאִידַי
מְשִׁיחָא לְמַשְׁמְעָא דְעַמְמֵא בְּמִלְּתָא וּבַעֲבָדָא׃ 19 בְּחַיְלָא דַאתְוָתָא וְדְהָדְמָרְתָא וּבְחַיְלָא דְרוּחָה דַאלָהָא אֲיכַנָא
דְמִן אוּרְשְׁלֵם וְאַחְכֵּרְךְ עַדְמָא לְאִלּוּרִיקוֹן וְאַמְלֵא סְבַרְהָה דַמְשִׁיחָא׃ 20 כַּד מְתְחַפֵּט אֲנָא דְאֲסַבַּרְלָא כַּד דְאִתְקְרִי
שְׁמֵה דַמְשִׁיחָא דְלָא אֶבְנֵה עַל שְׁתָאסְתָא נוּכְרָיְתָא׃ 21 אֶלָּא אֲיכַנָא דַּכְתִיב דַאיְלִין דְּלָא אִתְאֲמַר לְהוֹן עַלְוָתִי
נְחָזוּנֵה וַאיְלִין דְּלָא שְׁמַעוּ נְתְבָּסִיסוּן׃ 22 מְטַל הָנָא אִתְחַכְּמֵת זַבְנִין סַגִּיאָן דְאִתֵא לְוָתְכוֹן׃

f 4

ז עֲהַד הזכיר יַתְּב חָוָא
ט בְּלַח לבשרוה אל
י שַׁבַּחַר ההחלי אֲמְרַח
כ סְעַר עשה מְלַל
ל אִתָא ונפלאות
מ כְּרַךְ הוד א בשורת
דמשיח נ משחד
ס קְרָא יסוד מן שְׁתַּס
ע גְּבַר אֲמַר חָוָא

23 * Nunc autem quia nullus mihi relictus est locus in his regionibus, desiderium verò habeam iam à multis annis veniendi ad vos:

24 * Quum proficiscar in Hispaniam, spero venire, vosque inuisere: & vos eritis mihi comites illuc, quum aliquantulum oblectatus fuero conspectu vestro.

25 * Nunc autem proficiscor ad Ourischlem Sanctis ministraturus.

26 * Voluerunt enim ij qui sunt in Macedonia, & in Acaia, communicationem habere cum pauperibus et sanctis qui sunt in Ou-

27 rischlem. * Voluerunt inquam vt qui sint eis debitores. Si enim Spiritu participes fuerunt cum eis Gentes, debent etiam ipsæ in iis quæ carnis sunt, illis ministrare.

28 * Hoc igitur vbi perfecero, & consignauero eis hunc fructum, transiturus sum per vos in Hispaniam.

29 * Scio enim quum veniã ad vos, me cum plenitudine benedictionis Euangelij Meschicho venturum.

30 * Peto autem à vobis, fratres mei, per Dominum nostrum Ieschua Meschicho, & per dilectionem Spiritus, vt mecum laboretis oratione, quæ pro me fiat ad Deum.

31 * Vt liberer ab iis qui sunt immorigeri in Iihoudæa: vtque ministerium quod perfero sanctis qui sunt in Ourischlẽ bene recipiatur.

32 * Vt veniam ad vos cum gaudio per voluntatem Dei, & vobiscum requiescam.

33 * Deus pacis sit cum vobis omnibus. Amin.

Mulierum sanctarum.

CAP. XVI.

1 COmmendo autem vobis Phœben sororem nostram, quæ est ministra Ecclesiæ Cenchreensis:

2 * Vt eam excipiatis in Domino nostro, prout æquum est Sanctis: & in omni voluntate quam ipsa postulet à vobis, adsitis ei, quandoquidem & ipsa adstitit cùm multis, tum etiam mihi.

3 * Postulate pacem [salutate] Priskellæ & Akaulas, adiutorum meorum in Ieschua Me-

4 schicho. * Qui quidem pro anima mea cerui-cem suã præbuerunt: quibus non ego tantùm gratias ago, sed etiã omnes Ecclesiæ Gentium.

---

23 הָשָׁא דִין מָטֵל דְּרוֹכָא לַית לִי בְּהָלֵין [h] אַתְרָוָתָא [i] וְסָוֵא חֲוִירַ מִן קֳדָם [k] שְׁנַיָא סַגִיאָתָא דְאִתָא לְוָתְכוֹן :

25 מָא דְאָזֵל אֶנָא [l] לְאִסְפַּנְיָא מְסַבַּר אֶנָא [m] דְאִתָא [n] וְאִתְחֲזִיכוֹן וַאנְחוֹן [o] תְּלַוְנָנִי לְתַמָן מָא דְקַלִיל מִן סַגִי [p] אֶתְבַּסְמֵת

[q] בַּחֲזָתְכוֹן : 25 הָשָׁא דִין אָזֵל אֶנָא לְאוּרְשְׁלֵם וְאַשַׁמֵש לְקַדִישֵׁא : 26 צְבוֹ וְגִיר הָלֵין דַּבְמַקְדוֹנְיָא וּבַאכַאיָא

[r] דְשַׁוּתָפוּתָא חֲוֵוא לְהוֹן עִם [s] מְסַכְּנֵא וְקַדִישֵׁא דְאִית בְּאוּרְשְׁלֵם : 27 צְבוֹ מָטֵל דָאף [v] חַיְבִין לְהוֹן אִן גִיר בְּרוּחַ

[x] אֶשְׁתַּוּתַפוּ עַמְמָא חַיְבִין אֵנוּן דָאף בְּדַבְסַר נְשַׁמְשִׁין אֵנוּן : 28 הָדָא הָכִיל מָא דְגַמְרֵת וְחַתִּמֵת לְהוֹן

[y] אַדְשָׁא הָנָא עָבַר אֶנָא עֲלֵיכוֹן [z] לַסְפַּנְיָא : 29 יַדַע אֶנָא גִיר דְאִמַתַי דְאִתָא אֶנָא לְוָתְכוֹן [a] בְּמוּלְיָא דְּוֹ [b] דְּבוּרְכְתָא

[c] דְאוּנְגְּלְיוֹן דְמְשִׁיחָא אִתָא אֶנָא :

h מקומות
i סְוָא אוה k שנים רבים
l לספרד
m אֵתָא n חֲזָא o לְוָתָא
p בְּסָם q חֲזָא r שְׁתֵף
s אביונים
v חוב x והחברו עפ"י
z לספרד
a מְלָא b בְּרִיךְ
c של בשורת הפשיטתא

* Nunc verò vlterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis:

* Cùm in Hiſpaniam proficiſci cœpero, ſpero quòd prę teriens videam vos, & à vobis deducar illuc, ſi vobis primum ex parte fruitus fuero.

* Nunc igitur proficiſcar in Ieruſalem miniſtrare ſanctis.

* Probauerunt enim Macedonia & Achaia collationem aliquam facere in F pauperes ſanctorum qui ſunt in Ieruſalem.

* Placuit enim eis: & debitores ſunt
1.Cor.9.b.16 eorum. Nam ſi ſpiritualium eorum participes facti ſunt Gentiles, debent & in carnalibus miniſtrare eis.

* Hoc igitur cùm conſummauero, & aſſignauero eis fructum hunc, per vos proficiſcar in Hiſpaniam.

* Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Chriſti veniam.

* Obſecro ergo vos, fratres, per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtũ, & per charitatem ſancti Spiritus, vt adiuuetis
veſtris me in orationibus † pro me ad Deum,

* Vt liberer ab infidelibus qui ſunt in Iudæa, & obſequij mei oblatio accepta fiat in Ieruſalem ſanctis.

* Vt veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, vt refrigerer vobiſcum.

* Deus autem pacis ſit cum omnibus vobis. Amen.

CAP. XVI.

COmmendo autem vobis Phœben ſororem noſtram, quæ eſt in miniſterio eccleſiæ quæ eſt in Cenchris:

* Vt eam ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis: & aſſiſtatis ei in quocunque negotio veſtri indiguerit. etenim ipſa quoque aſtitit multis, & mihi ipſi.

* Salutate Priſcam & Aquilam adiutores meos in Chriſto Ieſu:
Act.18.a 2.g.26. * (Qui pro anima mea ſuas ceruices
ſolùm ſuppoſuerunt: quibus non † ſolus ego gratias ago, ſed & cunctæ Eccleſię Gentium.)

23 * νυνὶ δὲ μηκέτι τόπον ἔχων ἐν τοῖς κλίμασι τούτοις, ἐπιποθείαν δὲ ἔχων τοῦ ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν,

24 * ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν ἱσπανίαν, ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐλπίζω γὰρ διαπορευόμενος θεάσασθαι ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι ἐκεῖ, ἐὰν ὑμῶν πρῶτον ἀπὸ μέρους ἐμπλησθῶ·

25 * νυνὶ δὲ πορεύομαι εἰς ἱερουσαλὴμ, διακονῶν τοῖς ἁγίοις·

26 * εὐδόκησαν γὰρ μακεδονία καὶ ἀχαΐα κοινωνίαν τινὰ ποιήσασθαι εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν ἁγίων τῶν ἐν ἱερουσαλήμ·

27 * εὐδόκησαν γὰρ, καὶ ὀφειλέται αὐτῶν εἰσιν· εἰ γὰρ τοῖς πνευματικοῖς αὐτῶν ἐκοινώνησαν τὰ ἔθνη, ὀφείλουσι καὶ ἐν τοῖς σαρκικοῖς λειτουργῆσαι αὐτοῖς.

28 * τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν ἱσπανίαν.

29 * οἶδα δὲ ὅτι ἐρχόμενος πρὸς ὑμᾶς, ἐν πληρώματι εὐλογίας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ ἐλεύσομαι.

30 * παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ διὰ τῆς ἀγάπης τοῦ πνεύματος, συναγωνίσασθαί μοι ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑπὲρ ἐμοῦ πρὸς τὸν θεόν·

31 * ἵνα ῥυσθῶ ἀπὸ τῶν ἀπειθούντων ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, καὶ ἵνα ἡ διακονία μου ἡ εἰς ἱερουσαλὴμ εὐπρόσδεκτος γένηται τοῖς ἁγίοις·

32 * ἵνα ἐν χαρᾷ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ συναναπαύσωμαι ὑμῖν.

33 * ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

ιε'.

1 * Συνίστημι δὲ ὑμῖν φοίβην τὴν ἀδελφὴν ἡμῶν, οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν κεγχρεαῖς,

2 * ἵνα αὐτὴν προσδέξησθε ἐν κυρίῳ ἀξίως τῶν ἁγίων, καὶ παραστῆτε αὐτῇ ἐν ᾧ ἂν ὑμῶν χρῄζῃ πράγματι· καὶ γὰρ αὐτὴ προστάτις πολλῶν ἐγενήθη, καὶ ἐμοῦ.

3 * ἀσπάσασθε πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν τοὺς συνεργούς μου ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

4 * οἵτινες ὑπὲρ τῆς ψυχῆς μου τὸν ἑαυτῶν τράχηλον ὑπέθηκαν, οἷς οὐκ ἐγὼ μόνος εὐχαριστῶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι τῶν ἐθνῶν·

---

30 בְּעָא אֲנָא דֵּין מָנְכוֹן אֲחַי בְּמֵימְרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [d] וּבְחוּבָא דְרוּחָא [e] דְּתֶעְמְלוּן עִמִּי [f] בְּצְלוֹתָא דַּחְלָפַי לְוָת אֱלָהָא ׃
31 דְּאִתְפְּצֵא מִן אִילֵּין דְּלָא [h] מְהֵימְנִין דִּבְיהוּד [i] וְתֶשְׁמְשְׁתָא [k] דְּמִיבֵל אֲנָא לְקֻדְשָׁא דִּבְאוּרְשְׁלֵם תֶּהֱוֵי לְרַעֲוָא ׃
32 וְאֵיתֵא לְוָתְכוֹן [m] בְּחֶדְוְתָא [n] בִּצְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא [o] וְאִתְחַנֵּיחַ עִמְּכוֹן ׃ 33 אֱלָהָא דְּשַׁלְמָא נֶהֱוֵא עִם כֻּלְּכוֹן אֲמֵין ׃

[a] דְּגֶשָׁא קַדִּישְׁתָּא כז קפלאון יו [b] מַגְּעַל אֲנָא לְכוֹן דֵּין לְפוּבָא חָתַן [c] דְּאִיתֵהּ מְשַׁמְּשְׁנִיתָא
[d] דְּעִדְתָּא דְּקַנְכְּרֵיאוֹם ׃ 2 [e] דְּתִתְקַבְּלוּנַהּ בְּמֵימְרָן אֵיךְ דְּזָדַק לְקַדִּישָׁא וְכֻלְּ [f] צְבוּ דְּבָעְיָא מִנְּכוֹן [h] תְּקוּמוּן לַהּ מִטְּל
דְּאַף הִי [h] קְיוּמְתָא הֲוַת לְסַגְיָא אַף לִי ׃ 3 שַׁאלוּ בְּשְׁלָמָא דְּפְרִיסְקִלָּא וְדַאקְוִלָס פָּלְחֵי דְּעִמִּי בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
4 דְּהִנּוּן הֲלִין חַלָּף נַפְשִׁי צַוְּרִיהוּן [i] יְהֵבוּ וְלָא הֲוָא אֲנָא בְּלִחוֹדַי [k] מוֹדֵא אֲנָא לְהוֹן אֶלָּא אַף כְּלֵהֵין [l] עִדְּתָא דְּעַמְמֵא ׃

[d] ובאוהבת רוח
[e] עֲמַל [f] בתפלה [g] פְּצָא
[h] טְבַס שלא מקשיבים
[i] שַׁמֵּשׁ [k] יְבֵל [l] אִתָּא
[m] בשמחה מן
[n] חֲדָא [o] עִבָּא [p] נוּחַ
[a] מפ' ד
[b] אִית [c] שַׁמֵּשׁ [d] קהל
[e] קַבֵּל [f] צְבָא [g] בְּעָא [h] קום
[i] חַב גוף [k] יְדָא [l] עדת

5 ‡ Et date pacẽ Eccleſiæ [Salutate quoque Eccleſiam], quæ eſt in domo ipſorum. Salutate Epænetum mihi chariſſimum, quæ ſunt primitiæ Achaiæ in Meſchicho.

6 ‡ Salutate Mariam, quæ plurimùm laborauit in vobis.

7 ‡ Salutate Andronicum & Iuniam cognatos meos, qui mecũ captiui fuerunt, ſuntque percelebres inter Apoſtolos, & in Meſchicho me præceſſerunt.

8 ‡ Salutate Ampliam mihi chariſſimum in Domino noſtro.

9 ‡ Salutate Urbanum adiutorem noſtrum in Meſchicho, & Stachyn mihi dilectum.

10 ‡ Salutate Apellen electum in Domino noſtro: ſalutate domeſticos Ariſtobuli.

11 ‡ Salutate Herodionem cognatum meum: ſalutate domeſticos Narciſſi, eos qui ſunt in Domino noſtro.

12 ‡ Salutate Tryphænam & Tryphoſam, quæ laborant in Domino noſtro. Salutate Perſidam mihi chariſſimam, quæ quidẽ plurimum laborauit in Domino noſtro.

13 ‡ Salutate Rufum electum in Domino noſtro, & matrem eius ac meam.

14 ‡ Salutate Aſyncritum, & Phlegontem, & Hermam, & Patrobam, & Hermetem, & fratres qui cum eis ſunt.

15 ‡ Salutate Philologum, & Juliam, & Nereum ac ſororem eius, & Olympam, omnes denique Sanctos qui cum eis ſunt.

16 ‡ Salutate alij alios oſculo ſancto. Salutant vos omnes Eccleſiæ Meſchicho.

17 ‡ Peto autem à vobis, fratres mei, vt caueatis ab iis, qui diſſidiorum & offendiculorum autores ſunt, præter diſciplinam quam vos didiciſtis, vt procul recedatis ab eis.

18 ‡ Ij enim qui eiuſmodi ſunt, non ſeruiunt Domino noſtro Ieſchua Meſchicho, ſed ventri ſuo: ac ſermonibus blandis, & benedictionibus ſeducunt corda ſimplicium.

19 ‡ Obedientia autem veſtra cuilibet homini eſt perquam notiſſima. Gaudeo igitur propter vos, voloque vt ſitis ſapientes in rebus bonis, innocentes verò in malis.

20 ‡ Cæterùm Deus pacis citò conterat Satanam ſubter pedes veſtros. Gratia Domini noſtri Ieſchua Meſchicho ſit vobiſcum.

---

5 m וְהַבוּ שְׁלָמָא לְעִדְתָא דְבֵיהוֹן שַׁאלוּ בְּשְׁלָמָא דַּאפֵּנֶטוֹס חַבִיבִי אִינָא n דְאִיתְהִי רִישִׁיתָא דַאכַּאיָא בַּמְשִׁיחָא ׃

6 שַׁאלוּ בַשְׁלָמָא דְמַרְיָא אַיְדָא דְסַגִי o לְאִית בְּכוֹן ׃ 7 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאנְדרוֹנִיקוֹס וְדָיוֹנִיא p אַחָיַי דַּהֲווּ q שְׁבָיָא

עִמִי r וִידִיעִין אֱנִין בַּשְׁלִיחֵא וּבַמְשִׁיחָא קַדְמַי הֲווּ ׃ 8 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאמְפְּלִאטוֹס חַבִיבִי בְּמָרָן ׃ 9 שַׁאלוּ

בַּשְׁלָמָא דְאוּרְבַּנוֹס פָּלְחָא דְעַמַן בַּמְשִׁיחָא וְדַאסְתַכִיס חַבִיבִי ׃ 10 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאפְּלִא s גַּבְיָא בְּמָרָן שַׁאלוּ

בַּשְׁלָמָא דַּבְנֵי בַיְתָהּ דַּארִסְטוֹבּוּלוֹס ׃ 11 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְהֵרוֹדִין אַחָיַי שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דַּבְנֵי בַיְתְהּ דְנַרְקִיסוֹס

אִילֵּין דְאִיתְהִין בְּמָרָן ׃ 12 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְטְרוּפֵּנָא וְטְרוּפֵסָא דְלָאיֵין בְּמָרָן שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְפַרְסִס חַבִיבְתִי

אַיְדָא דְסַגִי t לְאִית בְּמָרָן ׃ 13 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְרוּפוֹס גַּבְיָא בְּמָרָן וְדָאמֵּהּ דְיָלֵהּ וְדִילִי ׃

---

m יַהֵב אִית ש

n לְאָה עמ p אַח שְׁבָא

q יַדַע

t בחור מן גְּבָא

‡ Et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi: qui est primitiuus † Asiæ in Christo.

Ecclesię Asiæ

‡ Salutate Mariam, quæ multum laborauit in nobis.

‡ Salutate Andronicum & Iuniam cognatos & concaptiuos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui & ante me fuerunt in Christo†.

Iesu.

‡ Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino.

‡ Salutate Vrbanum adiutorem nostrum in Christo Iesu, & Stachyn dilectum meum.

‡ Salutate Apellen probum in Christo: salutate eos qui sunt ex Aristoboli†.

domo.

‡ Salutate Herodionem cognatum meum. Salutate eos qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino.

‡ Salutate Tryphænam & Tryphosam, quæ †laborat in Domino: salutate Persidem charissimam, quæ multùm laborauit in Domino.

labora. uit

‡ Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius & meam.

‡ Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen, & qui cum eis sunt fratres.

‡ Salutate Philologum & Iuliam, Nereum & sororem eius, & Olympiadem, & omnes qui cum eis sunt, sanctos.

‡ Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes Ecclesiæ Christi.

‡ Rogo autem vos, fratres, vt obseruetis eos qui dissensiones & offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, C faciunt; & declinate ab illis.

‡ Huiusce modi enim Christo Domino nostro non seruiunt, sed suo ventri: & per dulces sermones & benedictiones seducunt corda innocentium.

‡ Vestra enim obediẽtia in† omnem locum diuulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, & simplices in malo.

omni loco

‡ Deus autem pacis cõterat Satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

5 ‡ καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίαν. ἀσπάσασθε Ἐπαίνετον τὸν ἀγαπητόν μοι, ὅς ἐστιν ἀπαρχὴ τῆς Ἀχαΐας εἰς Χριστόν.

6 ‡ ἀσπάσασθε Μαριάμ, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν εἰς ἡμᾶς.

7 ‡ ἀσπάσασθε Ἀνδρόνικον καὶ Ἰουνίαν τοὺς συγγενεῖς μου καὶ συναιχμαλώτους μου, οἵτινές εἰσιν ἐπίσημοι ἐν τοῖς ἀποστόλοις, οἳ καὶ πρὸ ἐμοῦ γεγόνασιν ἐν Χριστῷ.

8 ‡ ἀσπάσασθε Ἀμπλίαν τὸν ἀγαπητόν μου ἐν κυρίῳ.

9 ‡ ἀσπάσασθε Οὐρβανὸν τὸν συνεργὸν ἡμῶν ἐν Χριστῷ, καὶ Στάχυν τὸν ἀγαπητόν μου.

10 ‡ ἀσπάσασθε Ἀπελλῆν τὸν δόκιμον ἐν Χριστῷ. ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου.

11 ‡ ἀσπάζεσθε Ἡρῳδίωνα τὸν συγγενῆ μου· ἀσπάσασθε τοὺς ἐκ τῶν Ναρκίσσου τοὺς ὄντας ἐν κυρίῳ.

12 ‡ ἀσπάσασθε Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν τὰς κοπιώσας ἐν κυρίῳ· ἀσπάσασθε Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν κυρίῳ.

13 ‡ ἀσπάσασθε Ῥοῦφον τὸν ἐκλεκτὸν ἐν κυρίῳ, καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἐμοῦ.

14 ‡ ἀσπάσασθε Ἀσύγκριτον, Φλέγοντα, Ἑρμῆν, Πατρόβαν, Ἑρμῆν, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς ἀδελφούς.

15 ‡ ἀσπάσασθε Φιλόλογον καὶ Ἰουλίαν, Νηρέα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ Ὀλυμπιάδα, καὶ τοὺς σὺν αὐτοῖς πάντας ἁγίους.

16 ‡ ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τοῦ Χριστοῦ.

17 ‡ Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, σκοπεῖν τοὺς διχοστασίας καὶ τὰ σκάνδαλα παρὰ τὴν διδαχὴν ἣν ὑμεῖς ἐμάθετε, ποιοῦντας, καὶ ἐκκλίνατε ἀπ' αὐτῶν·

18 ‡ οἱ γὰρ τοιοῦτοι τῷ κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστῷ οὐ δουλεύουσιν, ἀλλὰ τῇ ἑαυτῶν κοιλίᾳ· καὶ διὰ τῆς χρηστολογίας καὶ εὐλογίας ἐξαπατῶσι τὰς καρδίας τῶν ἀκάκων·

19 ‡ ἡ γὰρ ὑμῶν ὑπακοὴ εἰς πάντας ἀφίκετο. χαίρω οὖν τὸ ἐφ' ὑμῖν· θέλω δὲ ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, ἀκεραίους δὲ εἰς τὸ κακόν.

20 ‡ ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει. ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

---

14 שְׁאָלוּ בַּשְׁלָמָא דַּאסוּנְקְרִיטוֹס וְדַפְלִגוֹן וְדֶארְמָא וְדַפַּטְרָבָא וַדְהֶרְמָא וְדַאחֵא דְעַמְּהוֹן׃ 15 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא דְפִילוֹלָגוֹס וְדַיוּלְיָא וְדִנְארוֹס וְדָחֲתֵהּ וְדִלוּמְפָא וַדְכָלְהוֹן קַדִּישֵׁא דְעַמְּהוֹן׃ 16 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא חַד דְחַד בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָּא

17 שָׁאלֶן בַּשְׁלָמְכוֹן כְּלְהֵין עִדָּתָא דְמְשִׁיחָא׃ בָּעֶנָא דֵין מָנְכוֹן אַחֵי דְתֶזְדַּהֲרוּן מִן אִילֵין דְפַלְגָוְתָא וּמַכְשׁוֹלָא עָבְדִין לְבַר מִן יוּלְפָנָא דַאנְתוּן יְלִפְתּוּן דְתֶתְרַחֲקוּן לְכוֹן מִנְּהוֹן׃ 18 אִילֵין גֵּיר דְהָכְנָא אֱנוּן לָא מְשַׁמְּשִׁין לְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶלָּא לְכַרְסְהוֹן וּבְמֶלֵּא בִּסְיָמָתָא וּבְבוּרְכָתָא מַטְעַיִן לֵבָוָתָא דַּפְשִׁישֵׁא׃ 19 מְשַׁחְמְעָנוּתְכוֹן דֵין דְיִלְכוֹן לְכָל בַּרְנָשׁ אֶתְיְדַעַת חָדֵא אֲנָא הָכִיל בְּכוֹן וְצַבֵּא אֲנָא דֶתֶהֱווֹן חַכִּימִין לְטָבְתָא וְתַמִּימִין לְבִישְׁתָּא׃

20 אֱלָהָא דֵין דְשַׁלְמָא יְשַׁחֵק קְיוּהִי בַּעֲגַל לְסָטַנָא תְּחֵירִ רַגְלֵיכוֹן טִיבוּתֵהּ דְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּהֱוֵא עִמְּכוֹן׃

ז נְשָׁק עדות המשיח
ח בְּעָא ט זְהַר שמר י גְּלַג
כ כְּשַׁל ל יְלַף מ רְחַק
נ מַלֵּל ס בֶּרֶד ע טָעֵא
פ פתאים
צ שְׁמַע ק יְדַע
ר שומח אבי
ש טוב ת בִּישׁ רע
ת שְׁחַק שבר ק פתאם פוץ

21 * Salutant vos Timotheus coadiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

22 * Saluto vos ego Tertius, qui descripsi epistolam in Domino nostro.

23 * Salutat vos Gaius hospes meus, totiusque Ecclesiæ. Salutat vos Erastus œconomus vrbis, & Quartus frater.

Deest 24. versus hoc loco, sed in fine additur.

25 * Deo autem qui potest vos confirmare in Euangelio meo, quod prædicatum est de Jeschua Meschicho, per reuelationem arcani quod à temporibus æternis absconditum fuit:

26 * Reuelatum autem hoc tempore per Scripturas Prophetarum, & per mandatum Dei æterni patefactum omnibus Gentibus ad obedientiam fidei:

27 * Qui solus sapiens est, gloria per Ieschua Meschicho in secula seculorum. Amin. Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis. Amin.

Epistolæ ad Romanos, quæ scripta est Corintho, missa verò per Phœben ministram fidelem, FINIS.

---

21 שָׁאלִין בַּשְׁלָמכון טִימָתֵאוס פָּלְחָא דְעַמִי וּלוקְיוס וְאיסון וְסוסִיפַּטְרוס ׳אַחֵנַי׃ 22 שָׁאֵל אֲנָא בַּשְׁלָמכון
אֲנָא טַרְטְיוס דְּכָתֵבת ׳אֶגַּרתָא בְּמָרן׃ 23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמכון גַּאיוס ׳מְקַבְּלִני וְדַכְלָה "עִדְתָא שָׁאֵל בַּשְׁלָמכון אֵרַסְטוס
ˣרַבְּיתָא דַּמְרִינְתָא וְקָוארְטוס אֲחָא׃ 25 לַאלָהָא דֵּין הַוּ דְמָשְׁבַּח
דַּנְשַׁרְרכון ׳ בְּאונַגֶּליוּן דִּילִי הַו ᶻ דְּאִתְכְּרִז עַל יַשׁוּעַ מְשִׁיחָא ᵃ בְּגָלְוָנָא דְּאַרְזָא וְמִן זַבְנֵי עָלְמֵא ᵇ מְכַסֵּי הֲוָא׃

ᵃ אחת ׳ אגרת ׳ קבל
ᵇ קחל x שליח צבור
ᵧ בכשורתי
ᶻ קרז
ᵃ גלא ׳ כסא

PROLOGVS IN PRIMAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS.

EPISTOLA prima ad Corinthios multas causas diuersasque complectitur: quarum partem relatione fratrum cognouit Apostolus, partim ipsorum Corinthiorum sunt litteris indicatæ. Nonnullas verò pro officij sui cura aut ordinat aut emendat; & variis curationibus medetur diuersa infirmitate languentibus. Nam apud eos primùm curatur dissensionis vitium, quod multi pseudoapostolorum vnitatem intulerunt scindentes Ecclesiæ, vt proprij nominis facerent sectatores: quod his exprobrat verbis Apostolus. Hoc autem dico quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi. Et ob hoc quidem horum se dicit facere nominum mentionem, vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apostolorum nominibus; quod etiam si sub Pauli & Petri fieret nomine, displiceret. Secunda causa eius inducitur, qui paternæ oblitus reuerentiæ, vxorem sibi non erubuit facere de nouerca. Quod

Act.16. a.1 Phil.2. c.19

21 * Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

21 * ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰάσων, καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.

22 * Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

22 * ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ.

vniuer. sæ Ecclesiæ

23 * Salutat vos Caius hospes meus, &† vniuersa Ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus frater.

23 * ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός.

24 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, Amen.

24 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Eph.3. d.20

25 * Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta Euangelium meum & prædicationem Iesu Christi, secundùm reuelationem mysterij temporibus æternis taciti,

25 * τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου·

26 * Quod nũc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti:

26 * φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος·

27 * Soli sapienti Deo per Iesum Christum, honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

27 * μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

FINIS

Epistolæ ad Romanos, quæ scripta fuit ex Corintho per Phœben ministram Ecclesiæ quæ erat in Cenchris.

ΤΕΛΟΣ

Τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς, ἡ ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

---

[c] פְּקַד צוה [d] יַדַּע שְׁמַע
[e] חֵימֵן [g] כבוד מן שָׁבַח
[h] חן מן טוב

26 אֶתְגְּלִי דֵּין בִּזְבָנָא הָנָא בִּיד כְּתָבָא דִנְבִיָּא [c] וּבְפוּקְדָנָה דְאֱלָהָא דְעָלַם [d] אֶתְיְדַע לְכָל־הֵין עַמְמָא [e] לְמַשְׁמְעָא

[f] דְּהֵימָנוּתָא ׃ 27 [g] דְּהִוִיו חַכִּימָא בַּלְחוֹדוֹהִי [g] שׁוּבְחָא בִּיד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין [h] טַיבוּתֵהּ דְמָרַן

יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כָּל־כֵּין אָמֵין ׃

[i] אגרת [k] כְּתַב שַׁוִּיר שלח
[l] בידי [m] שַׁמֵּשׁ [n] חַיִּין

שְׁלֵמַת [i] אֶגַּרְתָּא דִּלְוָת רְחוּמָיָא [k] דְּאִתְכְּתִבַת מִן קוֹרִנְתּוֹס וְאִתְדְּרַת

[m] בְּאִידֵי פּוֹבָא [n] מְשַׁמְּשַׁנִיתָא [o] מְהֵימְנְתָא ׃

---

facinus licet fornicationem appellauerit Apostolus, tamen ita condemnauit, vt in vltionem facti auctorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum; imposita iudiciorum & litium tertia quæstione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virginitatis consilium velut è vicino coniungitur. Sexto loco de escarum licentia disputatur. Septimo atque octauo loco de attondendo viris, & mulieribus velando capite, ac Sacramentorum communione præcipitur. Nono loco æmulatio, quæ diuersitate donorum spiritualium nascebatur, sub exemplo membrorum & corporis castigatur. Decimo, resurrectionis spes multis & argumentis & rationibus approbatur. Vltimo, de colligendis ad necessitatem Sanctorum nomine charitatis cura vel ædificatio cultui imponitur. Interseruntur his pauca, quæ aut, vt quibusdam videtur, pendent ex superioribus; aut habent licet proprias, tamen paruulas, actiones.

ARGVMENTVM.

CORinthij sunt Achaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt verbum veritatis: & subuersi sunt multifariè à falsis Apostolis. Quidam à Philosophiæ verbosa eloquentia, alij secta legis Iudaicæ inducti sunt. Hos reuocat Apostolus ad veram fidem & Euangelicam sapientiam; scribens eis ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

21 * Salutant vos Timotheus coadiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

22 * Saluto vos ego Tertius, qui descripsi epistolam in Domino nostro.

23 * Salutat vos Gaius hospes meus, totiusque Ecclesiæ. Salutat vos Erastus œconomus vrbis, & Quartus frater.

Deest 24. versus hoc loco, sed in fine additur.

25 * Deo autem qui potest vos confirmare in Euangelio meo, quod prædicatum est de Jeschua Meschicho, per reuelationem arcani quod à temporibus æternis absconditum fuit:

26 * Reuelatum autem hoc tempore per Scripturas Prophetarum, & per mandatum Dei æterni patefactum omnibus Gentibus ad obedientiam fidei:

27 * Qui solus sapiens est, gloria per Ieschua Meschicho in secula seculorum. Amin. Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis. Amin.

Epistolæ ad Romanos, quæ scripta est Corintho, missa verò per Phœben ministram fidelem, FINIS.

---

21 שָׁאלִין בַּשְׁלָמכון טִימָתֵאוס פָּלְחָא דְעַמִי וּלוקְיוס וְאיסון וְסוסִיפַּטְרוס ׳אַחֵנַי׃ 22 שָׁאֵל אֲנָא בַּשְׁלָמכון
אֲנָא טַרְטְיוס דְּכָתֵבת ׳אֶגַּרתָא בְּמָרן׃ 23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמכון גַּאיוס ׳מְקַבְּלִני וְדַכְלָה "עִדְתָא שָׁאֵל בַּשְׁלָמכון אֵרַסְטוס
ˣרַבְּיתָא דַּמְרִינְתָא וְקָוארְטוס אֲחָא׃ 25 לַאלָהָא דֵּין הַוּ דְמָשְׁבַּח
דַּנְשַׁרְרכון ׳ בְּאונַגֶּליוּן דִּילִי הַו ᶻ דְּאִתְכְּרִז עַל יַשׁוּעַ מְשִׁיחָא ᵃ בְּגָלְוָנָא דְּאַרְזָא וְמִן זַבְנֵי עָלְמֵא ᵇ מְכַסֵּי הֲוָא׃

ᵃ אחת ׳ אגרת ׳ קבל
ᵇ קחל x שליח צבור
ᵧ בכשורתי
ᶻ קרז
ᵃ גלא ׳ כסא

PROLOGVS IN PRIMAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS.

EPISTOLA prima ad Corinthios multas causas diuersasque complectitur: quarum partem relatione fratrum cognouit Apostolus, partim ipsorum Corinthiorum sunt litteris indicatæ. Nonnullas verò pro officij sui cura aut ordinat aut emendat; & variis curationibus medetur diuersa infirmitate languentibus. Nam apud eos primùm curatur dissensionis vitium, quod multi pseudoapostolorum vnitatem intulerunt scindentes Ecclesiæ, vt proprij nominis facerent sectatores: quod his exprobrat verbis Apostolus. Hoc autem dico quod vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo, ego verò Cephæ, ego autem Christi. Et ob hoc quidem horum se dicit facere nominum mentionem, vt multo magis erubescant id se facere sub falsorum apostolorum nominibus; quod etiam si sub Pauli & Petri fieret nomine, displiceret. Secunda causa eius inducitur, qui paternæ oblitus reuerentiæ, vxorem sibi non erubuit facere de nouerca. Quod

Act.16. a.1 Phil.2. c.19

21 * Salutat vos Timotheus adiutor meus, & Lucius, & Iason, & Sosipater cognati mei.

21 * ἀσπάζονται ὑμᾶς Τιμόθεος ὁ συνεργός μου, καὶ Λούκιος, καὶ Ἰάσων, καὶ Σωσίπατρος οἱ συγγενεῖς μου.

22 * Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino.

22 * ἀσπάζομαι ὑμᾶς ἐγὼ Τέρτιος ὁ γράψας τὴν ἐπιστολὴν ἐν κυρίῳ.

vniuer. sæ Ecclesiæ

23 * Salutat vos Caius hospes meus, &† vniuersa Ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius ciuitatis, & Quartus frater.

23 * ἀσπάζεται ὑμᾶς Γάϊος ὁ ξένος μου, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὅλης. ἀσπάζεται ὑμᾶς Ἔραστος ὁ οἰκονόμος τῆς πόλεως, καὶ Κούαρτος ὁ ἀδελφός.

24 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis, Amen.

24 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Eph.3. d.20

25 * Ei autem qui potens est vos confirmare iuxta Euangelium meum & prædicationem Iesu Christi, secundùm reuelationem mysterij temporibus æternis taciti,

25 * τῷ δὲ δυναμένῳ ὑμᾶς στηρίξαι κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου, καὶ τὸ κήρυγμα Ἰησοῦ Χριστοῦ, κατὰ ἀποκάλυψιν μυστηρίου χρόνοις αἰωνίοις σεσιγημένου·

26 * Quod nũc patefactum est per Scripturas Prophetarum secundùm præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei, in cunctis Gentibus cogniti:

26 * φανερωθέντος δὲ νῦν διά τε γραφῶν προφητικῶν, κατ' ἐπιταγὴν τοῦ αἰωνίου θεοῦ, εἰς ὑπακοὴν πίστεως εἰς πάντα τὰ ἔθνη γνωρισθέντος·

27 * Soli sapienti Deo per Iesum Christum, honor, & gloria in secula seculorum. Amen.

27 * μόνῳ σοφῷ θεῷ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

FINIS

Epistolæ ad Romanos, quæ scripta fuit ex Corintho per Phœben ministram Ecclesiæ quæ erat in Cenchris.

ΤΕΛΟΣ

Τῆς πρὸς ῥωμαίους ἐπιστολῆς, ἡ ἐγράφη ἀπὸ κορίνθου διὰ φοίβης τῆς διακόνου τῆς ἐν κεγχρεαῖς ἐκκλησίας.

---

[c] פְּקַד צוה [d] יַדַּע שְׁמַע
[e] חֵימֵן [g] כבוד מן שָׁבַח
[h] חן מן טוב

26 אֶתְגְּלִי דֵּין בִּזְבָנָא הָנָא בִּיד כְּתָבָא דִנְבִיָּא [c] וּבְפוּקְדָנָה דְאֱלָהָא דְעָלַם [d] אֶתְיְדַע לְכָל־הֵין עַמְמָא [e] לְמַשְׁמְעָא

[f] דְּהֵימָנוּתָא ׃ 27 [g] דְּהִוִיו חַכִּימָא בַּלְחוֹדוֹהִי [g] שׁוּבְחָא בִּיד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין [h] טַיבוּתֵהּ דְמָרַן

יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כָּל־כֵּין אָמֵין ׃

[i] אגרת [k] כְּתַב שַׁוִּיר שלח
[l] בידי [m] שַׁמֵּשׁ [n] חַיִּין

שְׁלֵמַת [i] אֶגַּרְתָּא דִּלְוָת רְחוּמָיָא [k] דְּאִתְכְּתִבַת מִן קוֹרִנְתּוֹס וְאִתְדְּרַת

[m] בְּאִידֵי פּוֹבָא [n] מְשַׁמְּשַׁנִיתָא [o] מְהֵימְנְתָא ׃

---

facinus licet fornicationem appellauerit Apostolus, tamen ita condemnauit, vt in vltionem facti auctorem talis operis diabolo iudicauerit deputandum; imposita iudiciorum & litium tertia quæstione. Quarto loco matrimoniorum iura tractantur his. Quinto loco virginitatis consilium velut è vicino coniungitur. Sexto loco de escarum licentia disputatur. Septimo atque octauo loco de attondendo viris, & mulieribus velando capite, ac Sacramentorum communione præcipitur. Nono loco æmulatio, quæ diuersitate donorum spiritualium nascebatur, sub exemplo membrorum & corporis castigatur. Decimo, resurrectionis spes multis & argumentis & rationibus approbatur. Vltimo, de colligendis ad necessitatem Sanctorum nomine charitatis cura vel ædificatio cultui imponitur. Interseruntur his pauca, quæ aut, vt quibusdam videtur, pendent ex superioribus; aut habent licet proprias, tamen paruulas, actiones.

ARGVMENTVM.

CORinthij sunt Achaici, & hi similiter ab Apostolo audierunt verbum veritatis: & subuersi sunt multifariè à falsis Apostolis. Quidam à Philosophiæ verbosa eloquentia, alij secta legis Iudaicæ inducti sunt. Hos reuocat Apostolus ad veram fidem & Euangelicam sapientiam; scribens eis ab Epheso per Timotheum discipulum suum.

RVRSVS DEI AVXILIO SCRIBIMVS EPISTOLAM AD Corinthios primam . GVIDONE FABRICIO Boderiano exſcriptore & interprete.

Feria ſexta Crucifixionis.

CAPVT I.

1 *PAulus vocatus, & Apoſtolus Ieſchua Meſchicho, per*
2 *volũtatẽ Dei, et Soſthenes frater,* * *Eccleſiæ Dei, quæ eſt Corinthi, vocatis et ſanctis qui per Jeſchua Meſchicho ſanctificati ſunt, ijſque omnibus qui invocant nomen Domini noſtri Ieſchua Meſchicho*
3 *in omni loco ipſorũ & noſtro;* * *Gratia vobiſcum & pax à Deo patre noſtro, & à Domi-*
4 *no noſtro Jeſchua Meſchicho.* * *Gratias ago Deo meo in omni tempore pro vobis, ob gratiam Dei quæ data eſt vobis per Jeſchua Me-*
5 *ſchicho:* * *Quòd in omni re ditati eſtis per ipſum in omni ſermone, omniq́ue cognitione,*
6 * *(Prout teſtimonium Meſchicho confir-*
7 *matum eſt in vobis,)* * *Ita vt non deſtituamini vllo ex donis ipſius, ſed expectatis reuelationem Domini noſtri Ieſchua Meſchicho;*
8 * *Qui quidem confirmabit vos vſque ad finem, vt abſque crimine ſitis in die Domini*
9 *noſtri Ieſchua Meſchicho.* * *Fidelis eſt Deus, per quem vocati eſtis in conſortium filij ipſius Jeſchua Meſchicho Domini noſtri.*
10 * *Peto autem à vobis, fratres mei, per nomen Domini noſtri Ieſchua Meſchicho, vt ſit vnus ſermo vobis omnibus; nec ſint inter vos diſſidia, ſed vt ſitis perfecti vna mente vnaq́ue voluntate.*
11 * *Miſerũt enim ad me de vobis nuntium, fratres mei, ex domeſticis Chloæ, quòd con-*
12 *tentiones ſint inter vos.* * *Hoc autem dico, quia eſt ex vobis qui dicit: Ego ſum Pauli: eſt & qui dicit, Ego ſum Apollou: eſt & qui dicit, Ego ſum Kipho: eſt denique qui di-*
13 *cit, Ego ſum ipſius Meſchicho.* * *Nunquid diuiſus eſt Meſchicho? aut nunquid Paulus crucifixus eſt pro vobis, aut in nomine Pauli*
14 *baptizati fuiſtis?* * *Gratias ago Deo meo quòd neminem veſtrum baptizauerim, niſi Criſpum & Caium:*

תוב בִּיד אֱלָהָא ᶻ כְּתִבִינָן אֶגַרְתָּא דִלְוֹת קוּרִנְתָיֵא קַדְמָיתָא

ᵇ דְעָרוּכְתָא ᶜ דַזְקוּפִיתָא א קפלאון א ᵈ פּוֹלוֹם ᵉ קָרְיָא וְשְׁלִיחָא דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא ᵍ בְּצֶבְיָנֵה

דַאלָהָא וְסוֹסתְנִים אֲחָא׃ ² ᶠ לְעִדְתָא דַאלָהָא דַבְּקוּרִינְתָום קְרָיֵא וְקַדִישֵׁא דַבְּישׁוּעַ מְשִׁיחָא מְקַדְשִׁין וַלְכֻלְהוֹן אִילֵין

דְקָרִין שְׁמֵה דְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכָל אֲתַר דִילְהוֹן וְדִילַן׃ ³ ᵍ טַיבוּתָא עִמְכוֹן וְשַׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרַן יְשׁוּעַ

מְשִׁיחָא׃ ⁴ ʰ מוֹדֵא אֲנָא לַאלהִי בְּכָל זְבַן חֲלַפֵיכוֹן עַל טַיבוּתָא דַאלָהָא ⁱ דְאִתְיְהַבַת לְכוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

⁵ דַבְּכָל מִדֵם ᵏ עֲתְרֵיתוּן בֵּה בְּכָל מִלָא וַבְּכָל ˡ יְדִעְתָא׃ ⁶ אֵיךְ ᵐ סָהֲדוּתֵה דְמְשִׁיחָא ⁿ דְאִשְׁתַרַרַת בְּכוֹן׃

⁷ דְלָא ᵒ אִתְבַצַרְתוּן בְּחָדָא מִן ᵖ מוּהֲבָתֵה אֶלָא ᵒ מְסַבְּיִן אַנְתוּן לְגֶלְיָנֵה דְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ ⁸ דְהוּ נְשַׁרְרִכוֹן עַדְמָא

ᵃ כְּתִב ᵇ עֲרַב ᶜ זְקַף ᵈ קְרָא ᵉ אֶבָא ᶠ לקוח

ᵍ חן מן טוב ʰ יְדָא ⁱ נְתַב ᵏ עֲתַר ˡ יְדַע ᵐ סְהֵד ⁿ שְׁרַר ᵒ בְּצַר ᵖ מחבתו מן יְהַב ᵍ סְכָא יחל ʳ גְלָא

BEATI PAVLI AD CORINTHIOS PRIMA EPISTOLA.

CAPVT I.

PAvlvs vocatus Apostolus Iesu Christi, per voluntatem Dei,& Sosthenes frater, *Ecclesiæ Dei quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Iesu, vocatis sanctis, cum omnibus qui inuocant nomen Domini nostri Iesu Christi in omni loco ipsorum & nostro;

*Gratia vobis & pax à Deo patre nostro & Domino Iesu Christo.

*Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu, *Quia in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia:

*(Sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis.)

*Ita vt nihil vobis desit in vlla gratia, expectantibus reuelationẽ Domini nostri Iesu Christi, *Qui & confirmabit vos vsque in finem sine crimine, in die B aduentus Domini nostri Iesu Christi.

1.Thes.5 d.24 *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem filij eius Iesu Christi Domini nostri.

*Obsecro autem vos,fratres,per nomen Domini nostri Iesu Christi, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: sitis autẽ perfecti in † eodem sensu, & in eadem †sententia.

eadem mente, scientia

*Significatum est enim mihi de vobis, fratres mei, ab iis qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos.

*Hoc autem dico,quòd vnusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli, ego autem Apollo,ego verò Cephæ, ego autem Christi.

Act.18. f.24

*Diuisus est Christus? Nũquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis?

*Gratias ago Deo†, quòd neminem vestrum baptizaui, nisi Crispum & Gaium.

meo,

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ κλητὸς ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ Σωσθένης ὁ ἀδελφὸς,

2 *τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, ἡγιασμένοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ, κλητοῖς ἁγίοις, σὺν πᾶσι τοῖς ἐπικαλουμένοις τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἐν παντὶ τόπῳ αὐτῶν τε καὶ ἡμῶν·

3 *χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

4 *εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἐπὶ τῇ χάριτι τοῦ θεοῦ τῇ δοθείσῃ ὑμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

5 *ὅτι ἐν παντὶ ἐπλουτίσθητε ἐν αὐτῷ, ἐν παντὶ λόγῳ, καὶ πάσῃ γνώσει,

6 *καθὼς τὸ μαρτύριον τοῦ χριστοῦ ἐβεβαιώθη ἐν ὑμῖν,

7 *ὥστε ὑμᾶς μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι, ἀπεκδεχομένους τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·

8 *ὃς καὶ βεβαιώσει ὑμᾶς ἕως τέλους ἀνεγκλήτους, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

9 *πιστὸς ὁ θεὸς, δι' οὗ ἐκλήθητε εἰς κοινωνίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

10 *Παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα τὸ αὐτὸ λέγητε πάντες, καὶ μὴ ᾖ ἐν ὑμῖν σχίσματα· ἦτε δὲ κατηρτισμένοι ἐν τῷ αὐτῷ νοῒ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ γνώμῃ.

11 *ἐδηλώθη γάρ μοι περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί μου, ὑπὸ τῶν χλόης, ὅτι ἔριδες ἐν ὑμῖν εἰσι·

12 *λέγω δὲ τοῦτο, ὅτι ἕκαστος ὑμῶν λέγει, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου, ἐγὼ δὲ ἀπολλῶ, ἐγὼ δὲ κηφᾶ, ἐγὼ δὲ χριστοῦ.

13 *μεμέρισται ὁ χριστός; μὴ παῦλος ἐσταυρώθη ὑπὲρ ὑμῶν; ἢ εἰς τὸ ὄνομα παύλου ἐβαπτίσθητε;

14 *εὐχαριστῶ τῷ θεῷ, ὅτι οὐδένα ὑμῶν ἐβάπτισα, εἰ μὴ κρίσπον καὶ γάϊον.

---

[a] אשם מן [b] מלחמן [c] כְּלַג [d] רְעָא רצה:רצון [e] ריבות מן [f] [g] כַּלַג [h] זְקַף [i] נשבלחן [k] וְרָא עזה

[a] רָשָׁא [b] חַיִּמֵן [c] יִד [d] קְרָא [e] שְׁתַף [f] חָוָא

[1] לַאחֲרָיְתָא דְּרָלָא [c] רְשִׁין תְּהֵוִין בְּיוֹמָהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ [9] [y] מְהֵימַן הוּ אֱלָהָא [x] דְּבְאִידֵה [y] אִתְקְרִיתוּן [z] לְשׁוּתָפוּתָא
דַּבְרֵהּ יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרָן׃ [10] בָּעֵא אֲנָא דֵּין מָנְכוּן אָחַי בִּשְׁמֵהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּתְהֵוֵא חָדָא [a] מַלְלָא לְכֻלְכוּן וְלָא
[b] נְהֵוִין בְּכוּן [c] פְּלְגוָתָא אֶלָּא דְּתְהֵוִין גְּמִירִין בַּחֲדָא [d] תַּרְעִיתָא וַבְחַד [c] רָעְיָנָא׃ [11] שְׁלַחוּ לִי גִּיר עֲלַיכוּן אָחַי מִן בֵּית כְּלָאָא
[f] דְּחָרִינֶא אִית בֵּינָתְכוּן׃ [12] הָדָא דֵּין אֲמַר אֲנָא דְּאִית מָנְכוּן דַּאמַר אֲנָא דִּפּוֹלוֹס אֲנָא וְאִית דַּאמַר אֲנָא דְּאַפְלוֹ
אֲנָא וְאִית דַּאמַר אֲנָא דְּכֵאפָא אֲנָא וְאִית דַּאמַר אֲנָא דַּמְשִׁיחָא אֲנָא׃ [13] הַלְמָא [g] אֶתְפַּלַג לֵהּ מְשִׁיחָא
אוֹ לְמָא פּוֹלוֹס [h] אֶזְדְּקֵף עַל אַפֵּיכוּן אוֹ בִּשְׁמֵהּ דְּפּוֹלוֹס [i] עֶמְדְּתוּן׃
[14] [k] מְוַדָא אֲנָא לֵאלָהִי דְּלָאנָשׁ מָנְכוּן לָא אַעְמְדֵת אֶלָּא לְקְרִיסְפּוֹס וְלְגָאיוֹס׃

15 * Ne quis dicat, quòd in nomine meo ba-
16 ptizauerim. * Baptizaui porrò domum
Stephanæ: amplius autẽ haud ſcio num quem
17 alium baptizauerim. * Non enim miſit me
Meſchicho vt baptizarem, ſed vt euangeli-
zarem, non ſapientia ſermonum, ne inanis
reddatur crux Meſchicho.

Matutinis Feriæ ſextæ Crucifixionis.

18 * Sermo enim crucis pereuntibus ſtultitia
eſt: nobis verò, qui quidem ſalutem conſe-
19 quimur, virtus Dei eſt. * Siquidem ſcriptum
eſt: Perdam ſapientiam ſapientum, et aſper-
nabor intelligentiam intelligentium.
20 * Vbi eſt ſapiens, aut vbi eſt ſcriba, aut
vbi eſt diſputator ſeculi huius? Nonne ſtul-
tam reddidit Deus ſapientiam mundi huius?
21 * Nam propterea quòd in ſapientia Dei
non cognouit mundus per ſapientiam Deum,
voluit Deus per ſtultitiam prædicationis ſer-
22 uare eos qui credunt. * Quandoquidem Ii-
houdæi ſigna petunt, & Gentiles ſapientiam
23 quærunt. * Nos autem prædicamus Meſchi-
cho crucifixum, offendiculum Jihoudæis, Gen
24 tilibus verò ſtultitiam: * Illis autem qui vo-
cati ſunt Jihoudæis & Gentilibus Meſchi-
25 cho eſt virtus Dei, & ſapientia Dei. * Quo-
niam ſtultitia Dei ſapientior eſt hominibus,
& imbecillitas Dei potentior eſt filiis homi-
26 num. * Etenim videte vocationem veſtrã,
fratres mei, quòd non multos inter vos, ſa-
pientes ſecundùm carnem, nec multos inter
vos potentes, nec multos inter vos magno
27 ſtemmate natos: * Sed elegit Deus ſtultos
mundi, vt pudore afficiat ſapientes: & im-
becilles mundi elegit, vt pudore afficiat po-
28 tentes: * Et elegit eos qui erant infimo ge-
nere orti in mundo, & abiectos, eoſque qui
non ſunt, vt obliteret eos qui ſunt.
29 * Vt ne glorietur omnis [vlla] caro co-
ram ipſo.
30 * Quinetiam vos ex eo eſtis in Jeſchua
Meſchicho illo, qui factus eſt nobis ſapien-
tia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, &
redemptio:
31 * Vt, quemadmodum ſcriptum eſt: Quiſ-
quis gloriatur, in Domino glorietur.

---

15 וְלָא אֱנָשׁ נאמַר דְּבִשְׁמִי אַעְמַדֵת׃ 16 אַעְמַדֵת דֵּין לְבַיְתְהוֹן דְּאִסְטְפַנָא תּוּב דֵּין לָא יַדַע אֲנָא אִן לֶאנָשׁ אָחֳרִין
17 לָא גַיר שַׁדַרְנִי מְשִׁיחָא לְמַעְמָדוּ אֶלָּא לְמִסְבַּרוּ לָא בְחָכְמַת מִלָּא וְלָא נְסְתַּרַךְ זְקִיפֵּה דְמְשִׁיחָא׃
18 דְצַפְרָא דְעָרוּכְתָא דְזְקִיפוּתָא ב 21 מְהָתָא גַיר דְזְקִיפָא לַאבִידָא שְׁטִיוּתָא וְהִי לַן דֵּין
לַאיְלִין דְחַיְינַן חַיָלָא הִי דַאלָהָא׃ 19 כְּתִיב גַיר דַאוּבַד חָכְמְתָא דְחַכִּימֵא וְאִגְלוּז חַרְעִיתָא דְסַכוּלְתָנַא׃
20 אַיכָא הוּ חַכִּימָא אוֹ אַיכָא הוּ דָרוּשָׁא דְעָלְמָא הָנָא לָא הָא אַשְׁטִיוֵה אֱלָהָא חָכְמְתֵה דְעָלְמָא
הָנָא׃ 21 מְטַל גִיר דַבְחָכְמְתֵה דַאלָהָא לָא יְדַע עָלְמָא בְחָכְמְתָא לַאלָהָא צְבָא אֱלָהָא דַבְשָׁטִיוּתָא דְכַרוּזוּתָא נַחֵא
לַאיְלִין דְמַהֵימְנִין׃ 22 מְטַל דִיהוּדָיֵא שָׁאֲלִין וְאַרְמָיֵא חָכְמְתָא בָּעִין׃ 23 חֲנַן דֵּין מַכְרְזִינַן מְשִׁיחָא

1 אֲמַר m עָמַר סכל
n עוד
o סַבַּר f מַלַל q קָרַק
a מַלַל b זַקַף c אֲבַד
d שְׁטָא e חַיָא f אֲבַד
g גְלַז h רְעָא i סְכַל
k איפה בֵּן
l שְׁטָא m כְּרַז n חַיָא
o חַיְמֵן p אותה ו׳ וגרים

Act. 18. c.11

*Ne quis dicat, quòd in nomine meo baptizati estis.

15 *ἵνα μήπης εἴπῃ ὅτι εἰς τὸ ἐμὸν ὄνομα ἐβάπτισα.

*Baptizaui autem & Stephanæ domum. Cæterùm nescio si quem alium C vestrũ †baptizauerim.

16 *ἐβάπτισα δὲ καὶ τὸν στεφανᾶ οἶκον. λοιπὸν οὐκ οἶδα εἴ τινα ἄλλον ἐβάπτισα.

*Non enim misit me Christus baptizare, sed euangelizare: non in sapientia verbi, vt non euacuetur crux Christi.

17 *οὐ γὰρ ἀπέστειλέ με χριστὸς βαπτίζειν, ἀλλ' εὐαγγελίζεσθαι· οὐκ ἐν σοφίᾳ λόγου, ἵνα μὴ κενωθῇ ὁ σταυρὸς τοῦ χριστοῦ.

2.Pet.1. c.16

*Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: iis autem qui salui fiunt, id est nobis, Dei virtus est.

18 *Λόγος γὰρ ὁ τοῦ σταυροῦ τοῖς μὲν ἀπολλυμένοις μωρία ἐστί· τοῖς δὲ σωζομένοις, ἡμῖν, δυνάμις θεοῦ ἐστι.

Iudi. 2. 2.1.2.4 Rom.1. b.16 Isai.9. c.14

*Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobabo.

19 *γέγραπται γὰρ, Ἀπολῶ τὴν σοφίαν τῶν σοφῶν, καὶ τὴν συνεσιν τῶν συνετῶν ἀθετήσω.

Isai.33. c.18

*Vbi sapiens? vbi scriba? vbi inquisitor huius seculi? Nonne stultam fecit Deus sapientiam huius mundi?

20 *ποῦ σοφός; ποῦ γραμματεύς; ποῦ συζητητὴς τοῦ αἰῶνος τούτου; οὐχὶ ἐμώρανεν ὁ θεὸς τὴν σοφίαν τοῦ κόσμου τούτου;

*Nam quia in Dei sapientia non cognouit mundus per sapientiam Deum: D placuit Deo per stultitiam prædicationis saluos facere credentes.

21 *ἐπειδὴ γὰρ ἐν τῇ σοφίᾳ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἔγνω ὁ κόσμος διὰ τῆς σοφίας τὸν θεὸν, εὐδόκησεν ὁ θεὸς διὰ τῆς μωρίας τοῦ κηρύγματος σῶσαι τοὺς πιστεύοντας.

*Quoniam & Iudæi signa petunt, & Græci sapientiam quærunt:

22 *ἐπειδὴ καὶ ἰουδαῖοι σημεῖον αἰτοῦσι, καὶ ἕλληνες σοφίαν ζητοῦσιν·

*Nos autem prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam;

23 *ἡμεῖς δὲ κηρύσσομεν χριστὸν ἐσταυρωμένον, ἰουδαίοις μὲν σκάνδαλον, ἔθνεσιν δὲ μωρίαν·

*Ipsis autem vocatis Iudæis atque Græcis Christum Dei virtutem & Dei sapientiam.

24 *αὐτοῖς δὲ τοῖς κλητοῖς ἰουδαίοις τε καὶ ἕλλησι χριστὸν θεοῦ δύναμιν καὶ θεοῦ σοφίαν.

*Quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

25 *ὅτι τὸ μωρὸν τοῦ θεοῦ σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστὶ, καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστί.

*Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundùm carnem, non multi potentes, non multi nobiles:

26 *βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν, ἀδελφοὶ, ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, οὐ πολλοὶ δυνατοὶ, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς·

*Sed quæ stulta sunt mundi, elegit Deus, vt confundat sapientes: & infirma mundi elegit Deus, vt confundat fortia: *Et ignobilia mundi & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, vt ea quæ sunt destrueret:

27 *ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα τοὺς σοφοὺς καταισχύνῃ· καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά.

28 *καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ·

*Vt non glorietur omnis caro in conspectu eius. *Ex ipso autem vos estis in Christo Iesu, qui factus est nobis sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, & redemptio:

29 *ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

30 *ἐξ αὐτοῦ δὲ ὑμεῖς ἐστε ἐν χριστῷ Ἰησοῦ, ὃς ἐγενήθη ἡμῖν σοφία ἀπὸ θεοῦ, δικαιοσύνη τε καὶ ἁγιασμὸς καὶ ἀπολύτρωσις·

Iere. 23. a.5.a.6

Iere.9.f. 22.g.23. 2. Cor. 10.d.17.

*Vt quemadmodũ scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

31 *ἵνα, καθὼς γέγραπται, ὁ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

כַּד זְקִיף [t] תּוּקְלְתָא לִיהוּדָיֵא וְלַאֲרַמָיֵא [v] שַׁטְיוּתָא הִי׃ 24 לְהָנִין דִּין [x] דִּקְרִין יְהוּדָיֵא וַאֲרַמָיֵא מְשִׁיחָא חַיְלָא הִי
דַּאלָהָא וְחָכְמְתָא דַּאלָהָא הִיא׃ 25 מֶטֶל דִּשְׁטְיוּתֵהּ דַּאלָהָא חַכִּימָא הִי מִן בְּנֵינָשָׁא [y] וְכִרְיוּתֵהּ דַּאלָהָא [z] חַיְלְתָנָא הִי
מִן כְּנֵי אֲנָשָׁא׃ 26 [a] חֲזוֹ גֵיר אָף [b] קְרִיתְכוֹן אַחֵי דְּלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַכִּימֵי בְּבִסָר וְלָא סַגִּיאִין בְּכוֹן חַיְלְתָנֵי וְלָא
סַגִּיאִין בְּכוֹן בְּנֵי [c] טוּבָמָא רַבָּא׃ 27 אֶלָּא [d] גְּבָא אֱלָהָא לְסַכְלוּתֵי דְּעָלְמָא [e] דְּנַבְהֵת לְחַכִּימֵי וְגְבָא [f] כְּרִיהוּתֵי דְּעָלְמָא
דְּנַבְהֵת לְחַיְלְתָנֵא׃ 28 וְגְבָא לַאוּלִין דַּבְּצִיר [g] טוּהֲמְהוֹן בְּעָלְמָא [h] וְלִמְסָלְיָא וְלַאוּלִין דְּלֵית אֵנוֹן דַּנְבַשֵּׁל לַאוּלִין
דְּאִיהִיהוֹן׃ 29 דְּלָא [k] נְשְׁתַּבְּהַר כָּל בְּסַר קֳדָמוֹהִי׃ 30 אָף אַנְתוּן דֵּין מֶנֵּהּ אַנְחוּן בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא הַו דַּהֲוָא לַן
חָכְמְתָא מִן אֱלָהָא [l] וְזַדִּיקוּתָא וְקַדִּישׁוּתָא [m] וּפוּרְקָנָא׃ 31 אַיִךְ דִּכְתִיב דְּמָן [n] דְּמִשְׁתַּבְּהַר בְּמָרְיָא נְשְׁתַּבְּהַר׃

[t] תְּקַל כשל [u] נבו׳ת
[x] קְרִיָא
[y] כְּרֵה [z] חַיִל [a] חֲזָא [b] קְרָא
[c] משפחה [d] בְּחַר
[e] בְּחַת נוש [f] כְּרֵה
[g] משפחתם
[h] סְלָא [i] אִית [k] שְׁבַחַר
התהלל [l] הצדקה
[m] פְּרֵק פדה [n] שמתהלל

CAP. II.

1 ET ego, fratres mei, quum venirem ad vos, non sermone grandiloquo, neque sapientia annuntiabam vobis arcanum Dei.

2 *Neque iudicaui meipsum inter vos quasi qui scirem aliquid, nisi Jeschua Meschicho,

3 & ipsum crucifixum. *Et ego cum timore multo ac tremore egi apud vos.

4 *Et sermo meus, meaq; prædicatio non erat in persuasione verborum sapientiæ [eruditorũ] sed in demonstratione spiritus & virtutis.

5 *Vt ne sit fides vestra in sapientia humana, sed in virtute Dei. Sapientiam porrò loquimur inter perfectos.

6 *Sapientiam quidem non huius seculi, neque principum mundi huius qui desinent:

7 *Sed loquimur sapientiam Dei in arcano, quæ est abscondita, & quã præfinierat Deus ante secula ad gloriam nostram.

8 *Quam nullus ex principibus mundi huius cognouit. si enim cognouissent eam, nequaquam Dominum gloriæ crucifixissent.

9 *Sed, sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, & auris non audiuit, & in cor hominis non ascendit, quod præparauit Deus iis qui diligunt ipsum.

Dominica prima post Pentecosten.

10 *Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum suum. Spiritus enim omnia peruestigat, etiam profunditates Dei.

11 *Quis est enim homo qui nouerit quæ sunt in homine, nisi Spiritus Filij hominis qui est in ipso? Sic etiam quæ in Deo sunt, nemo nouit, nisi Spiritus Dei.

12 *Nos autem non Spiritum mundi accepimus, sed Spiritum qui ex Deo est, vt sciamus quæ dona à Deo donata sint nobis.

13 *Quæ & loquimur non doctrina sermonum sapientiæ humanæ, sed doctrina Spiritus; ac Spiritualibus Spiritualia comparamus.

14 *Siquidem homo animalis non recipit spiritualia: stultitia enim ei sunt; nec potest cognoscere quòd Spiritu diiudicatur.

15 *Spiritualis verò omnia diiudicat, & ipse à nemine diiudicatur.

קפאלין ב 1 וַאֲנָא אָחַי כַּד [a]אֲתֵית לְוָתְכוֹן לָא בְּמַמְלָא [b]רוּרְבָא אָף לָא בְּהָכְמְתָא [c]סַפַּרְתְּכוֹן [d]אֲרָזֵהּ דַּאלָהָא׃
2 וְלָא [e]דָּנֵת נַפְשִׁי בֵּינָתְכוֹן אֵיךְ דְּמֵדֵם יָדַע אֶנָא אֶלָּא אֵן לֵישׁוּעַ מְשִׁיחָא אָף לֵהּ כַּד [f]זְקִיף׃
3 וַאֲנָא [g]בְּדָחְלָתָא סַגִּיאָתָא [h]וּבְרִתְיָתָא הֲוִית לְוָתְכוֹן׃ 4 [i]וּמִלָּתִי [k]וְכָרוֹזוּתִי לָא הֲוָת [l]בְּמְפִיסָנוּתָא [m]דְּמִלֵּי דְּחָכְמְתָא אֶלָּא [n]בְּתַחְוִיתָא
דְּרוּחָא וְדְחַיָּלָא׃ 5 דְּלָא תֶּהֱוֵא [o]הֵימָנוּתְכוֹן בְּחָכְמְתָא דַּבְנֵינָשָׁא אֶלָּא בְּחַיָּלָא דַּאלָהָא חָכְמְתָא דֵּין מְמַלְלִינַן
בְּגֵמִירָא׃ 6 [p]חָכְמְתָא לָא דְּהָנָא עָלְמָא אָף לָא [q]דְּשַׁלִּיטַנְוהִי דְּעָלְמָא הָנָא [r]דְּמִתְבַּטְלִין׃ 7 אֶלָּא מְמַלְלִינַן
חָכְמְתָא דַּאלָהָא [s]בְּאַרְזָא דִּי [t]דְּמַכְסְיָא הֲוָת וְקַדֵּם הֲוָא פַּרְשָׁהּ אֱלָהָא מִן קֻדְמֵ עָלְמָא [u]לְשׁוּבְחָא דִּילַן׃
8 הֵי דְּחַד מִן [x]שַׁלִּיטַנֵי דְּעָלְמָא הָנָא לָא יְדַעָהּ אֱלוּגֵּיר יְדָעוּהָ לוֹ לְמָרֵהּ [y]דְּתַשְׁבּוּחְתָא זְקִפִין הֲווֹ׃

[a] אִתָא [b] רַבָּב
[c] בשרתי לכם [d] סתא אל
[e] רוּן [f] הלוי [g] בויראה רבה
[h] וְרַתַּת [i] מַלָּל [k] כְּרֵז
[l] פוס [m] מַלָּל [n] חַוָּא
[o] חַיְמָן [p] חכמה [q] שְׁלַט
[r] בְּטַל [s] בסודהוא [t] כְּסָא
[u] שְׁבַח כנד × נגידיפ
[x] שַׁבַּח

CAP. II.

Sup. I. c. 17

ET ego cùm veniſſem ad vos, fratres, veni nõ in ſublimitate ſermonis aut A ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti.

*Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum.

Act. 17. a. 1 Sup. I. c. 17

* Et ego in infirmitate, & timore & tremore multo fui apud vos:

* Et ſermo meus & prædicatio mea, non in perſuaſibilibus humanæ ſapiẽtię verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus & vir- B tutis: * Vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei. Sapientiam autem loquimur inter perfectos.

* Sapientiam verò non huius ſeculi, neque principum huius ſeculi, qui deſtruuntur: * Sed loquimur Dei ſapientiam in myſterio, quæ abſcondita eſt, quam prædeſtinauit Deus ante ſecula in gloriam noſtram,

* Quam nemo principum huius ſeculi cognouit: ſi enim cognouiſſent, nũquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.

Iſai. 64. a. 4

* Sed, ſicut ſcriptum eſt: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in C cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum.

* Nobis autem reuelauit Deus per Spiritum ſuum. Spiritus enim omnia ſcrutatur, etiam profunda Dei.

* Quis enim hominum ſcit quę ſunt hominis, niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt? ita & quę Dei ſunt, nemo cognouit, niſi Spiritus Dei. * Nos autem non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed Spiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis. * Quę & 2. Pet. 1. c. 16 loquimur non in doctis humanæ ſapiẽtiæ verbis, ſed in doctrina Spiritus, ſpi- D ritualibus ſpiritualia comparantes.

* Animalis autem homo non percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei. ſtultitia enim eſt illi, & nõ poteſt intelligere: quia ſpiritualiter examinantur.

* Spiritualis autem iudicat omnia: & ipſe à nemine iudicatur.

β'.

1 * Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου ἢ σοφίας, καταγγέλλων ὑμῖν τὸ μαρτύριον τοῦ θεοῦ·

2 * οὐ γὰρ ἔκρινά τι εἰδέναι ἐν ὑμῖν, εἰ μὴ Ἰησοῦν χριστὸν, καὶ τοῦτον ἐσταυρωμένον.

3 * καὶ ἐγὼ ἐν ἀσθενείᾳ καὶ ἐν φόβῳ καὶ ἐν τρόμῳ πολλῷ ἐγενόμην πρὸς ὑμᾶς·

4 * καὶ ὁ λόγος μου, καὶ τὸ κήρυγμά μου οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως,

5 * ἵνα ἡ πίστις ὑμῶν μὴ ᾖ ἐν σοφίᾳ ἀνθρώπων, ἀλλ' ἐν δυνάμει θεοῦ.

6 * σοφίαν δὲ λαλοῦμεν ἐν τοῖς τελείοις, σοφίαν δὲ οὐ τοῦ αἰῶνος τούτου, οὐδὲ τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου τῶν καταργουμένων·

7 * ἀλλὰ λαλοῦμεν σοφίαν θεοῦ ἐν μυστηρίῳ τὴν ἀποκεκρυμμένην, ἣν προώρισεν ὁ θεὸς πρὸ τῶν αἰώνων εἰς δόξαν ἡμῶν,

8 * ἣν οὐδεὶς τῶν ἀρχόντων τοῦ αἰῶνος τούτου ἔγνωκεν· εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν.

9 * ἀλλὰ, καθὼς γέγραπται, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

10 * Ἡμῖν γὰρ ὁ θεὸς ἀπεκάλυψε διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ· τὸ γὰρ πνεῦμα πάντα ἐρευνᾷ, καὶ τὰ βάθη τοῦ θεοῦ·

11 * τίς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων τὰ τοῦ ἀνθρώπου, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου τὸ ἐν αὐτῷ; οὕτω καὶ τὰ τοῦ θεοῦ οὐδεὶς οἶδεν, εἰ μὴ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ·

12 * ἡμεῖς δὲ οὐ τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου ἐλάβομεν, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τὸ ἐκ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῶμεν τὰ ὑπὸ τοῦ θεοῦ χαρισθέντα ἡμῖν·

13 * ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν διδακτοῖς πνεύματος ἁγίου, πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες.

14 * ψυχικὸς δὲ ἄνθρωπος οὐ δέχεται τὰ τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ· μωρία γὰρ αὐτῷ ἐστι· καὶ οὐ δύναται γνῶναι, ὅτι πνευματικῶς ἀνακρίνεται·

15 * ὁ δὲ πνευματικὸς ἀνακρίνει μὲν πάντα, αὐτὸς δὲ ὑπ' οὐδενὸς ἀνακρίνεται.

---

9 אֶלָּא אַיִךְ דַּכְתִיב דְּעַיְנָא לָא חָזָת[z] וְאוּדְנָא לָא שְׁמָעַת וְעַל לֵבָא דְּבַרְנָשָׁא לָא סְלֵק מַדֶּם דְּסַיֵּב אֱלָהָא לַאיליִן דְּרָחֲמִין
לֵהּ׃ דְּחַר בְּשַׁבָּא קַדְמָיָא דְּבָתַר [b]פֶּנְטִיקוֹסְטֵי ג

10 לַנְדִין גְּלָא אֱלָהָא בְּרוּחֵהּ רוּחָא גִּיר כְּל מַדֶּם [c]בָּעֵיָא אָף עוּמְקוֹהִי דֵּאלָהָא׃ 11 אֵינָא הוּ גִּיר בַּרְנָשָׁא דְּיָדַע
דְּבַרְנָשָׁא אֶלָּא אִן רוּחָא דְּבַר אֱנָשָׁא דִּבֵהּ הָכְנָא אָף דְּבֵאלָהָא אֱנָשׁ לָא יָדַע אֶלָּא אִן רוּחֵהּ דֵּאלָהָא׃ 12 חְנַן דִּין לָא הֲוֵינָא
רוּחָא דְּעָלְמָא נְסַבֵן אֶלָּא רוּחָא דְּמִן אֱלָהָא [d]דְּנֵדַע דְּמִוהַבְתָא מִן אֱלָהָא׃ 13 אִילִין דְּאַף [f]מְמַלְלִינַן לָא הֲוֵינָא
[g]בְּיוּלְפָנָא [h]דְּמֶלֵּא דְּחָכְמְתָא דַּבְנֵינְשָׁא אֶלָּא בְּיוּלְפָנָא דְּרוּחָא וַלְרוּחָנֵא [i]מְפַחְמִינַן׃ 14 בְּרַנְשָׁא גִּיר דְּבַנְפֶּשׁ הוּלָא
מְקַבֵּל רוּחָנְיָתָא שָׁטְיוּתָא אֵינִין גִּיר לֵהּ וְלָא מֶשְׁכַּח [m]דְּנֵדַע דְּבִרוּחַ [n]מֶתְחַדִּין׃ 15 רוּחָנָא דִּין כְּל מֶדֶם דָּאֵין וְהוּ מִן אֱנָשׁ לָא
מֶתְחַדִּין׃

[z] חֲזָא
[a] ואון [b] חג השבועות
[c] בְּעָא הקר
[d] יְדַע [e] יְהֵב [f] מְלַל
[g] וְלַף [h] מַלֵּל [i] רוּחַ
[k] ממשלים אנתנו בבלות
[m] יְדַע [n] רוּחַ

16 * Quis enim cognouit mentem Domini, vt doceat eum? Nos autem mentem Meschicho habemus.

Dominica secunda post Pentecosten.

CAP. III.

1 ET ego, fratres mei, non potui loqui vobiscum vt cum spiritualibus, sed veluti cum corporeis, & quasi infantibus in Me-
2 schicho. * Lacte potaui vos, nec dedi vobis cibum: nondum enim poteratis; sed nec-
3 dum potestis nunc: adhuc siquidem in carne estis. * Quum enim sit inter vos æmulatio, & contentio, & dissidia, nonne corporei estis, & in carne ambulatis?

4 * Nam quum vnusquisque vestrum dicat, Ego sum Pauli: alius autem dicat, Ego sum Apollou, nonne corporei estis?

5 * Quis enim est Paulus, aut quis est Apollou, nisi ministri per quos credidistis? et prout vnicuique dedit Dominus?

6 * Ego plantaui, & Apollou rigauit; sed
7 Deus dedit incrementum. * Non igitur is qui plantat est aliquid, nec is qui rigat; sed Deus qui dat incrementum.

8 * Qui autem plantat & qui rigat, vnum sunt. vnusquisque iuxta laborem suum mercedem accepturus est.

9 * Cum Deo enim operamur, & agricolatio Dei, & ædificatio Dei estis.

10 * Et secundùm gratiam Dei quæ data est mihi, posui fundamentum vt architectus sapiens; alius autem super illud ædificat. Porrò quisque videat quomodo super illud ædificat.

11 * Fundamentum enim aliud, præter hoc quod positum est, nemo potest ponere, quod est Jeschua Meschicho.

12 * Quòd si quis ædificat super hoc fundamentum aurum, vel argentum, vel lapides pretiosos, vel lignum, vel fœnum, vel stipu-
13 lam; * Cuiusque opus reuelabitur. Dies enim ille patefaciet illud, quippe quod in igne reuelatur; & cuiusque opus quale sit, ignis discernet.

14 * Cæterùm, is cuius permanebit opus quod ædificauit, mercedem suam accipiet.

15 * Is verò cuius opus exuretur, deficiet: ipse autem saluus fiet, sed ita quasi per ignem.

---

16 מַנוּ גֵּיר יְדַע רְעֵינְהִי דְמָרְיָא דְנַלְפִּיוּתֵי לֵן דֵּין רַעְיָנָא דַמְשִׁיחָא אִית לַן׃

קפלאון ג

1 וַאֲנָא אַחַי לָא אֶשְׁכְּחֵת דְאַמַלֵּל עִמְכוֹן אֵיךְ דְעִם רוּחָנֵא אֶלָּא אֵיךְ דְעִם פְּגְרָנֵא וְאֵיךְ
2 דְלֵילָוֵא בַּמְשִׁיחָא׃ חֶלְבָא אֶשְׁקִיתְכוֹן וְלָא יָהֲבֵת לְכוֹן מֵאכוּלָא לָא גֵּיר עַדְכִּיל מֶשְׁכְּחִין הַוְיתוּן אֶלָּא
3 אַף לָא הָשָׁא מְשְׁכְּחִין אַנְתוּן עַדְכֵּיל גֵּיר בַּבְסַר אַנְתוּן׃ אֵיכָא גֵּיר דְאִית בְּכוֹן חֶסְמָא וְחֶרְיָנָא וּפִלְגָוָתָא
4 לָא הָא פְּגְרָנָא אַנְתוּן וּבְכַסַר מְהַלְכִין אַנְתוּן׃ מָא דַאמַר גֵּיר אֱנָשׁ אֱנָשׁ מָנְכוֹן אֲנָא דְפַוְלוֹס אֲנָא וַאחֳרָנָא
5 אַמַר אֲנָא דַאפְלוֹ אֲנָא לָא הָא פְּגְרָנָא אַנְתוּן׃ מַנוּ גֵּיר פּוֹלוֹס אוּ מַנוּ אַפְלוֹ אֶלָּא מְשַׁמְשָׁנֵא דְבְאִידֵיהוֹן
6 דְמַנְחוּן וַאמָנָשׁ אֱנָשׁ אֵיךְ דְיַהֵב לֵהּ מָרְיָא׃ אֲנָא נָצַבְתְּ וַאפְלוֹ אַשְׁקִי אֶלָּא אֱלָהָא רַבִּי׃

a סן לשון יון b יכלתי
c פְּגַר d וְלֵד e שְׁקָא f יַחֵב g אֲכַל h עדאן
i הַוְיָא k קבאה רעה l ומחלוקה
m פְּלַג n פְּגַר o שַׁמֵּשׁ
p יַד q חַיְמֵן r נָצַב
s שְׁקָא הגרל

Isai.40. c.13 Sap.9. c.13 Rom.11. d.34 aut quis instruxit

16 * Quis enim cognouit sensum Domini †qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

16 * τίς γὰρ ἔγνω νοῦν κυρίου ὃς συμβιβάσει αὐτόν; ἡμεῖς δὲ νοῦν χριστοῦ ἔχομεν.

CAP. III.

γ'.

1 ET ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. tanquam paruulis in Christo,

1 * Καὶ ἐγώ, ἀδελφοί, οὐκ ἠδυνήθην ὑμῖν λαλῆσαι ὡς πνευματικοῖς, ἀλλ' ὡς σαρκικοῖς, ὡς νηπίοις ἐν χριστῷ·

2 * Lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis. sed nec nunc quidem potestis:

2 * γάλα ὑμᾶς ἐπότισα, οὐ βρῶμα· οὔπω γὰρ ἠδύνασθε· ἀλλ' οὐτε ἔτι νῦν δύνασθε·

3 * Adhuc enim carnales estis. Cùm enim sit inter vos zelus & cõtentio, nonne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis?

3 * ἔτι γὰρ σαρκικοί ἐστε· ὅπου γὰρ ἐν ὑμῖν ζῆλος καὶ ἔρις καὶ διχοστασίαι, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε, καὶ κατὰ ἄνθρωπον περιπατεῖτε;

4 * Cùm enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli: alius autẽ, Ego †Apollo: nõne †homines estis? * Quid igitur est Apollo? Quid verò Paulus? Ministri eius cui credidistis, & vnicuiq; sicut Dñs dedit.

4 * ὅταν γὰρ λέγῃ τις, ἐγὼ μέν εἰμι παύλου· ἕτερος δέ, ἐγὼ ἀπολλώ, οὐχὶ σαρκικοί ἐστε;

5 * τίς οὖν ἐστι παῦλος; τίς δὲ ἀπολλώς; ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἑκάστῳ ὡς ὁ κύριος ἔδωκεν.

sum carnales

6 * Ego plantaui, Apollo rigauit: sed Deus incrementum dedit.

6 * ἐγὼ ἐφύτευσα, ἀπολλὼς ἐπότισεν, ἀλλ' ὁ θεὸς ηὔξανεν.

7 * Itaque neque qui plãtat est aliquid, neque qui rigat; sed qui incrementum dat, Deus.

7 * ὥστε οὔτε ὁ φυτεύων ἐστί τι, οὔτε ὁ ποτίζων, ἀλλ' ὁ αὐξάνων θεός.

8 * Qui autem plantat & qui rigat, vnum sunt. Vnusquisque autẽ propriam mercedem accipiet secundùm suum laborem.

Psal. 61. b.13 Gala.6. b.5

8 * ὁ φυτεύων δὲ καὶ ὁ ποτίζων ἓν εἰσιν· ἕκαστος δὲ τὸν ἴδιον μισθὸν λήψεται κατὰ τὸν ἴδιον κόπον·

9 * Dei enim sumus adiutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.

9 * θεοῦ γάρ ἐσμεν συνεργοί· θεοῦ γεώργιον, θεοῦ οἰκοδομή ἐστε.

10 * Secundùm gratiam Dei quæ data est mihi, vt sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superædificat. Vnusquisque autem videat quomodo superædificet.

10 * κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι, ὡς σοφὸς ἀρχιτέκτων θεμέλιον τέθεικα, ἄλλος δὲ ἐποικοδομεῖ· ἕκαστος δὲ βλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ.

11 * Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Christus Iesus.

11 * θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν ἰησοῦς χριστός.

12 * Si quis autem superædificat super fundamentum hoc, aurũ, argentum, lapides pretiosos, ligna, fœnum, stipulam;

12 * εἰ δέ τις ἐποικοδομεῖ ἐπὶ τὸν θεμέλιον τοῦτον, χρυσόν, ἄργυρον, λίθους τιμίους, ξύλα, χόρτον, καλάμην.

13 * Vniuscuiusque opus manifestum erit. Dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur: & vniuscuiusque opus quale sit, ignis probabit.

13 * ἑκάστου τὸ ἔργον φανερὸν γενήσεται· ἡ γὰρ ἡμέρα δηλώσει, ὅτι ἐν πυρὶ ἀποκαλύπτεται· καὶ ἑκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει.

14 * Si cuius opus manserit quod superædificauit, mercedem accipiet.

14 * εἴτινος τὸ ἔργον μενεῖ ὃ ἐποικοδόμησε, μισθὸν λήψεται.

15 * Si cuius opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem saluus erit, sic tamen quasi per ignem.

15 * εἴτινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται· αὐτὸς δὲ σωθήσεται, οὕτω δὲ ὡς διὰ πυρός.

---

7 לָא הָכִיל הַו דְנָצֵב °אִיתַוהִי מְדֵם וְלָא הַו ׳דְמַשְׁקֵא אֶלָּא אֱלָהָא דְמַרְבֵּא׃ 8 מַן דְנָצֵב דֵּין וּמַן דְמַשְׁקֵא חַד אִנּוּן אֱנָשׁ
אַיִךְ עַמְלֵהּ אִגְּרֵהּ מְקַבֵּל׃ 9 עַם אֱלָהָא גִּיר ׳פְּלְחִינַן וּפוּלְחָנָא דְאֱלָהָא ׳וּבְנְיָנָא דַאלָהָא אַנְתּוּן אִנּוּן׃ 10 וְאַיִךְ °טַיבוּתָא
דְאֱלָהָא ׳דְאִתְיְהֲבַת לִי °סָמֵת °שֵׁתַאסְתָּא אַיִךְ °אַרְדִּכְלָא חַכִּימָא אַחֲרָנָא דֵּין עֲלֵיהּ בָּנֵא כְּלָנָשׁ דֵּין נְחֵזָא אַיכַּנָא בָּנֵא עֲלֵיהּ׃
11 שֵׁתַאסְתָּא גִּיר אַחֲרִיתָא °סְטַר מִן הָרָא דְסִימָא אֱנָשׁ לָא °מְשַׁכַּח °לְסָמֵם °דְאִיתֵיהּ יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 12 וְאִן אֱנָשׁ דֵּין
בָּנֵא עַל הָרָא °שֵׁתַאסְתָּא °דַּהֲבָא אוֹ °סָאמָא אוֹ °כַּאפָּא °יַקִירְתָא אוֹ °עֵמִירָא אוֹ °חַבְתָּא׃ 13 עַבְדָא דְכָלְנָשׁ
°מְחַוְּלֵא יוֹמָא גִּיר הַו גְּלֵא לַהּ °מְטֵל דְּבְנוּרָא °מְחַוְּלֵא וְעַבְדַהּ דְכָלְנָשׁ אַיכַּנָא °אִיתַוהִי נוּרָא °חָפְרִשִׁיוּהִי׃ 14 וְאִינָא דְנָקְוָא
עַבְדָּה °הַוְּבָנֵא °אִגְּרֵהּ נְקַבֵּל׃ 15 וְאִינָא °דְעָבְדַהּ °נֶאקַד °נְחֵסַר הוּ °דֵּין °נֶשְׁתַּוְזַב °הָכַנָּא דֵּין °אֵיךְ °דְּמֵן נוּרָא׃

---

a אִית b חַן c סוּם d יסוד e ראש הבונים f חֲזָא g יסוד מן שתס h לְבַר מִן הזה i סוּם k אִירַת l יסוד m זהב n כסף o פנינים p עצים q עשב r הסתן s אִית t שברו u יקד

Dominica tertia post Pentecosten.

16 * *Nescitis vos esse templum Dei, & Spiritum Dei habitare in vobis?*

17 * *Quisquis corrumpit templum Dei, perditurus est eum Deus. siquidē templum Dei sanctum est, quod estis vos.*

18 * *Nemo seducat seipsum: qui putat inter vos se sapientem esse, in hoc seculo, stultus euadat, vt fiat sapiens.*

19 * *Sapientia enim mundi huius, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim, Qui comprehendit sapientes in calliditate ipsorum.*

20 * *Et rursus: Dominus nouit cogitationes sapientum, nempe eas esse vanas.*

21 * *Quapropter nemo glorietur in hominibus: omnia enim vestra sunt.*

22 * *Siue Paulus, siue Apollou, siue Kipho, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia sunt vestra:*

23 * *Vos autem Meschicho, Meschicho verò Dei.*

CAP. IIII.

1 SIc *existimati simus à vobis vt ministri Meschicho, & dispensatores arcanorum Dei.*

2 * *Hîc iam requiritur in dispensatoribus, vt fidelis quispiam inueniatur.*

3 * *Mihi verò pro minimo est vt à vobis diiudicer, aut à quouis homine; sed ne meipsum quidem iudico.*

4 * *Nullius enim rei mihi ipsi conscius sum, sed non per hoc iustificatus sum; siquidem iudex meus Dominus est.*

5 * *Quamobrem ne ante tempus iudicaueritis, vsque dum venerit Dominus ille, qui illustraturus est recondita tenebrarum, & reuelabit cogitationes cordium: tunc laus erit vnicuique à Deo.*

Dominica quarta post Pentecosten.

6 * *Hæc autem, fratres mei, propter vos transtuli in faciem* [personam] *meam et Apollou, vt per nos discatis non amplius de vobis sentire quàm scriptum est; vt ne quis supra proximum efferatur propter aliquem.*

‡ Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis?

‡ Si quis autem templum Dei violauerit, disperdet illum Deus. templum Dei enim Dei sanctum est, quod estis vos.

Ref.6.d.19 2.Cor.6.d.16

‡ Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc seculo, stultus fiat vt sit sapiens.

‡ Sapientia enim huius mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim:

Iob.5.a.13 Psal.93.b.11 Comprehendam sapientes in astutia eorum. ‡ Et iterùm: Dominus nouit cogitationes sapientium, quoniam vanæ sunt.

‡ Nemo itaque glorietur in hominibus. Omnia enim vestra sunt:

‡ Siue Paulus, siue Apollo, siue Cephas, siue mundus, siue vita, siue mors, siue præsentia, siue futura, omnia enim vestra sunt:

‡ Vos autem Christi: Christus autem Dei.

CAP. IIII.

SIc nos existimet homo vt ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.

2.Cor.6.a.4

‡ Hic iam quæritur inter dispensatores, vt fidelis quis inueniatur.

‡ Mihi autem pro minimo est vt à vobis iudicer, aut ab humano die: sed neque meipsum iudico.

‡ Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum: qui autem iudicat me, Dominus est.

‡ Itaque nolite ante tempus iudicare: quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium: & tunc laus erit vnicuique à Deo.

‡ Hęc autem, fratres, transfiguraui in me & Apollo, propter vos: vt in nobis discatis, ne suprà quàm scriptũ est, vnus aduersus alterum infletur pro alio.

16 ‡ Οὐκ οἴδατε ὅτι ναὸς θεοῦ ἐστε, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ οἰκεῖ ἐν ὑμῖν;

17 ‡ εἴ τις τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ φθείρει, φθερεῖ τοῦτον ὁ θεός· ὁ γὰρ ναὸς τοῦ θεοῦ ἅγιός ἐστιν, οἵτινές ἐστε ὑμεῖς.

18 ‡ μηδεὶς ἑαυτὸν ἐξαπατάτω. εἴ τις δοκεῖ σοφὸς εἶναι ἐν ὑμῖν ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, μωρὸς γενέσθω, ἵνα γένηται σοφός·

19 ‡ ἡ γὰρ σοφία τοῦ κόσμου τούτου, μωρία παρὰ τῷ θεῷ ἐστι. γέγραπται γάρ, ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν.

20 ‡ καὶ πάλιν, κύριος γινώσκει τοὺς διαλογισμοὺς τῶν σοφῶν, ὅτι εἰσὶ μάταιοι.

21 ‡ ὥστε μηδεὶς καυχάσθω ἐν ἀνθρώποις· πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστιν,

22 ‡ εἴτε παῦλος, εἴτε ἀπολλώς, εἴτε κηφᾶς, εἴτε κόσμος, εἴτε ζωή, εἴτε θάνατος, εἴτε ἐνεστῶτα, εἴτε μέλλοντα· πάντα ὑμῶν ἐστιν·

23 ‡ ὑμεῖς δὲ χριστοῦ, χριστὸς δὲ θεοῦ.

δ'.

1 ‡ Οὕτως ἡμᾶς λογιζέσθω ἄνθρωπος, ὡς ὑπηρέτας χριστοῦ καὶ οἰκονόμους μυστηρίων θεοῦ.

2 ‡ ὧδε λοιπόν, ζητεῖται ἐν τοῖς οἰκονόμοις, ἵνα πιστός τις εὑρεθῇ.

3 ‡ ἐμοὶ δὲ εἰς ἐλάχιστόν ἐστιν ἵνα ὑφ' ὑμῶν ἀνακριθῶ, ἢ ὑπὸ ἀνθρωπίνης ἡμέρας· ἀλλ' οὐδὲ ἐμαυτὸν ἀνακρίνω·

4 ‡ οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα· ἀλλ' οὐκ ἐν τούτῳ δεδικαίωμαι· ὁ δὲ ἀνακρίνων με, κύριός ἐστιν.

5 ‡ ὥστε μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν· καὶ τότε ὁ ἔπαινος γενήσεται ἑκάστῳ ἀπὸ τοῦ θεοῦ.

6 ‡ Ταῦτα δέ, ἀδελφοί, μετεσχημάτισα εἰς ἐμαυτὸν καὶ ἀπολλὼ δι' ὑμᾶς· ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν· ἵνα μὴ εἷς ὑπὲρ τοῦ ἑνὸς φυσιοῦσθε κατὰ τοῦ ἑτέρου.

קפלאון ד 1 הַכְנָא חֲזִין חֲשִׁיבִין לְכוֹן אֵיךְ [a] מְשַׁמְּשָׁנָא דְּמְשִׁיחָא וְרַבֵּי בְּתָא [b] דְּאַרְזוּהִי דַּאלָהָא ׃
2 הֶרָכָא מְכֵיל [d] מֶחְבְּעָא בְּרְבֵי בָּתָא דְּאֵנָשׁ כַּד [c] מְהֵימֵן [f] נְשִׁתְכַח ׃ 3 לִי דִּין הָדָא [g] בְּצִירוּתָא הִי לִי דְּמֶנְכוֹן
[h] אֶתְחֲדִין אוֹ מִן כָּל בַּר אֱנָשׁ אֶלָּא אַף לָא אֲנָא נַפְשִׁי [h] דְּאֵן אֲנָא ׃ 4 לָא גֵּיר מְדֵם בְּנַפְשִׁי חַשִׁישׁ אֲנָא אֶלָּא [i] לַוּ
בְּהָדָא [k] אֶזְדְּקֵת דַּיְנִי גֵּיר מָרְיָא הוּ ׃ 5 מֶטֶל הָנָא לָא מִן קֳדָם זַבְנָא הֱווֹן דַּיְנִין עַדְמָא [m] דְּנֵאתֵא מָרְיָא דְּנַהֲר
[o] כַּסְיָתֵהּ דְּחֶשׁוֹכָא וְגָלֵא [p] מַחְבָתְהוֹן [q] וּלְבַוָּתָא הֵי דִּין נֶהֱוֵא שׁוּבְחָא לֵאנָשׁ מִן אֱלָהָא ׃
דְּחַד בְּשַׁבָּא דר דְּבָתַר [s] פְּנְטִיקוֹסְטֵי ו 6 הָלֵין דִּין אָחַי מְטָלְתְכוֹן [b] הוּ סְמֵהעַל [c] פַּרְצוּפָא דִּילִי וְדַאפֹּלוֹ
דְּבַן [d] תְּאַלְפוּן דְּלָא [e] תֶּהְרַעוּן יַתִּיר מִן מָא דַּכְתִּיב וְאֵנָשׁ עַל חַבְרֵהּ לָא [f] נֶהְתְּרִים מֶטֶל אֶנָשׁ ׃

[a] שַׁמֵּשׁ [b] שׁל סוריאלפא [c] בְּעָא [d] חַיְמֵן [e] ימצא מן שְׁבַח [f] מצער [g] רון [h] כמו לא [i] זְדַק [k] רוץ [l] אֲתָא [m] נְהַר [n] כְּסָא [o] חֲשַׁב [p] לֵב [q] מן לשון יין [r] סוֹם [s] פני [t] לְף או אלף [u] רְעָא [v] רוֹם

7 * Quis enim ſcrutatur te? aut quid habes quod non acceperis? Quòd ſi accepiſti, quid gloriaris, quaſi non acceperis?

8 * Iam verò ſaturati eſtis & ditati, & ſine nobis regnum adepti eſtis; vtinam autem regnum adepti ſitis, vt & nos regnemus vobiſcùm.

9 * Exiſtimo autem quòd Apoſtolos poſtremos nos conſtituerit Deus tanquam ad mortem, vt ſimus ſpectaculum mundo, Angelis, & hominibus;

10 * Nos ſtultos propter Meſchicho, vos autem ſapientes in Meſchicho: nos imbecilles, vos autem potentes: vos percelebres, nos autem infames.

11 * Ad hanc vſque horam eſurimus & ſitimus, & nudi ſumus, & colaphis cædimur, nec domum ſtabilem habemus:

12 * Et laboramus operãtes manibus noſtris: ignominia afficiunt nos, nos autem benepre-camur: inſectantur nos, & ſuſtinemus.

13 * Conuitiis proſcindunt nos, & obſecramus eos: tanquam ſtercus mũdi facti ſumus, & piaculum omnium nunc vſque.

14 * Non vt pudore vos ſuffundam hæc ſcribo, ſed vt filios chariſſimos admoneo.

15 * Nam ſi decem millia pædagogorum habeatis in Meſchicho, at non multos patres. ſiquidem in Ieſchua Meſchicho ego genui vos per Euangelium.

16 * Peto igitur à vobis, vt mei ſimiles ſitis.

Dominica quinta poſt Pentecoſten.

17 * Propterea miſi ad vos Timotheum, qui eſt filius meus dilectus, & fidelis in Domino; qui quidem vobis in memoriam reducet vias meas quæ ſunt in Meſchicho, iuxta id quod doceo in omnibus Eccleſiis.

18 * Quaſi verò ipſe venturus non ſim ad vos, ſuperbierunt quidam ex vobis.

19 * Sed ſi Dominus voluerit, citò veniam ad vos: & cognoſcam non ſermonem eorum qui ſeſe efferunt, ſed virtutem ipſorum.

20 * Quandoquidem regnum Dei non eſt in ſermone, ſed in virtute.

21 * Quomodo vultis? cum virga veniam ad vos, an cum dilectione & ſpiritu manſueto?

---

7 מַנוּ גֵיר בָּצָךְ אוּ מָנָא אִית לָךְ דְּלָא נְסַבְתְּ וְאִן נְסַבְתְּ לְמָנָא [h] מְשְׁתַּבְּחַר אַנְתְּ אַיךְ הַוּ דְּלָא נְסַבְתְּ ׃

8 מֶן כַּדוּ סְבְעִתּוּן לְכוּן וַעֲתַרְתּוּן [i] וּבְלְעָדַיִן [k] אַמְלַכְתּוּן [l] אֶשְׁתּוּף דַּיִן אַמְלְכְתּוּן דָּאף חֶנַן נַמְלֵךְ עַמְּכוּן ׃

9 [m] סָבַר אֲנָא דֵּיִן דְּלַן שְׁלִיחֵא אַחֲרֵיא הוּ [n] סָמַן אֱלָהָא אַיךְ [o] דַּלְמוֹתָא [p] דַּהֲוִין תְּאטְרוֹן [q] לְעָלְמָא לְמַלָּאכֵא וְלִבְנֵי שָׁנָא ׃

10 [r] חֶנַן שְׁטַיֵּא מֶטֶל מְשִׁיחָא אַנְתּוּן דִּין חַכִּימֵא בְּמְשִׁיחָא חֶנַן [s] כְּרִיהֵא וְאַנְתּוּן [t] חֵילְתָנֵא אַנְתּוּן [u] מְשְׁתַּבְּחִין וְחֶנַן

[x] סָטַטַּעֲרִין ׃ 11 עַדְמָא לְהָדָא שָׁעָתָא [y] כַּפְּנִינַן [z] וְצָהֵינַן [a] וְעָרְטָלַיְינַן [b] וּמְהַקַּפְחִינַן וּבֵית [c] קָיְמָא לַיִת לַן ׃ 12 וְלָאֵינַן כַּד

[d] פָּלְחִינַן בְּאִידִין מְצַעֲרִיתְלַן [e] וּמְבָרְכִינַן רָדְפִין לַן [f] וּמְסַבְּרִינַן ׃ 13 [g] מְצַחֵיתְלַן וּבְעֵינַן מָנְחוּן אַיךְ נְפָתָא דְּטָלְמָא

הָוִין וְכוּפָרָא דְּכֹלְנָשׁ עַדְמָא לְהָשָׁא ׃ 14 לָא הָוָא אַיךְ דַּאבְחֵתְכוּן כְּתֵב אֲנָא הָלֵין אֶלָּא אַיךְ דַּלְבְנַיָּא חַבִּיבָא

[h] מחהדי מן שַׁבַּהַר
[i] ומכלי עזרבו
[k] מְלַךְ לוא מן חושב
[l] סום [m] מות [p] חַוָּא
[q] מן לשון יין ז אוילים
[r] כְּרֵה [s] חַיִל [t] שַׁבַּח
[x] צַעַר [y] כְּפַּן [z] צְחָה
סמא a וערומים אנחנו
[b] קַפַּח [c] קוּם [d] פְּלַח
[e] בַּרַךְ [f] סַיְבַר [g] צְחָא

* Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis? 7 B

* Iam saturati estis, iam diuites facti estis: sine nobis regnatis: & vtinã regnetis, vt & nos vobiscum regnemus. 8

* Puto enim quòd Deus nos apostolos nouissimos ostendit, tanquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, & angelis & hominibus. 9

* Nos stulti propter Christũ, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. 10 C

* Vsque in hanc horam & esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus. 11

Act.20. E.24 1.Thes.2 b.9 2.Thes.3 b.8 * Et laboramus operantes manibus nostris. maledicimur, & benedicimus: persecutionem patimur, & sustinemus. 12

* Blasphemamur, & obsecramus. tanquam purgamẽta huius mundi facti sumus, omnium peripsema vsque adhuc. 13

* Non vt confundam vos, hæc scribo: sed vt filios meos charissimos moneo. 14

* Nam si decem millia pędagogorum habeatis in Christo, sed non multos patres. Nam in Christo Iesu, per Euangelium ego vos genui. 15

* Rogo ergo vos, imitatores mei estote†. 16

sicut & ego Christi

* Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus charissimus, & fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas quę sunt in Christo Iesu, sicut vbique in omni Ecclesia doceo. 17 D

* Tanquã non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. 18

* Veniam autem ad vos citò, si Dominus voluerit: & cognoscam non sermonem eorum qui inflati sunt, sed virtutem. 19

* Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. 20

* Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in charitate, & spiritu mansuetudinis? 21

7 * τίς γάρ σε διακρίνει; τί δὲ ἔχεις ὃ οὐκ ἔλαβες; εἰ δὲ καὶ ἔλαβες, τί καυχᾶσαι ὡς μὴ λαβών;

8 * ἤδη κεκορεσμένοι ἐστέ, ἤδη ἐπλουτήσατε, χωρὶς ἡμῶν ἐβασιλεύσατε· καὶ ὄφελόν γε ἐβασιλεύσατε, ἵνα καὶ ἡμεῖς ὑμῖν συμβασιλεύσωμεν.

9 * δοκῶ γάρ, ὅτι ὁ θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις.

10 * ἡμεῖς μωροὶ διὰ Χριστόν, ὑμεῖς δὲ φρόνιμοι ἐν Χριστῷ· ἡμεῖς ἀσθενεῖς, ὑμεῖς δὲ ἰσχυροί· ὑμεῖς ἔνδοξοι, ἡμεῖς δὲ ἄτιμοι.

11 * ἄχρι τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα, καὶ ἀστατοῦμεν,

12 * καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσί· λοιδορούμενοι, εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι, ἀνεχόμεθα·

13 * βλασφημούμενοι, παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι.

14 * οὐκ ἐντρέπων ὑμᾶς γράφω ταῦτα, ἀλλ' ὡς τέκνα μου ἀγαπητὰ νουθετῶ.

15 * ἐὰν γὰρ μυρίους παιδαγωγοὺς ἔχητε ἐν Χριστῷ, ἀλλ' οὐ πολλοὺς πατέρας· ἐν γὰρ Χριστῷ Ἰησοῦ διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἐγὼ ὑμᾶς ἐγέννησα.

16 * παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς, μιμηταί μου γίνεσθε.

17 * Διὰ τοῦτο ἔπεμψα ὑμῖν Τιμόθεον, ὅς ἐστι τέκνον μου ἀγαπητὸν καὶ πιστὸν ἐν κυρίῳ, ὃς ὑμᾶς ἀναμνήσει τὰς ὁδούς μου τὰς ἐν Χριστῷ, καθὼς πανταχοῦ ἐν πάσῃ ἐκκλησίᾳ διδάσκω.

18 * ὡς μὴ ἐρχομένου δέ μου πρὸς ὑμᾶς, ἐφυσιώθησάν τινες·

19 * ἐλεύσομαι δὲ ταχέως πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ γνώσομαι οὐ τὸν λόγον τῶν πεφυσιωμένων, ἀλλὰ τὴν δύναμιν·

20 * οὐ γὰρ ἐν λόγῳ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ἐν δυνάμει.

21 * τί θέλετε; ἐν ῥάβδῳ ἔλθω πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐν ἀγάπῃ, πνεύματί τε πραΰτητος;

---

15 מַרְתָּא אֲנָא׃ אֵן גֵּיר רְבוֹ תְּרֵא נְהֶוִין לְכוֹן בְּמְשִׁיחָא אֱלָא לָא סַגִּיאֵא אֲבָהָא בִּישׁוּעַ גֵּיר מְשִׁיחָא אֱנָא הוֹ
16 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל מָנְכוֹן דְּבִי׃ אוֹלָרְחְכוֹן בְּסַבְּרָתָא׃ תִּתְדַּמּוֹן׃
וְלַחַר בְּשַׁבָּא דח דְּבָתַר פָּנְטִיקוֹסְטִי ז
17 מָטוּל הָנָא שַׁדְּרֵת לְוָתְכוֹן לְטִימָתֵאוֹס דְּאִיתַוהִי בְּרִי חַבִיבָא וּמְהֵימְנָא בְּמַרְיָא דְהוֹ עֲבָהָדְכוֹן אוּרְחָתַי דְּבַמְשִׁיחָא
אַיךְ מְרַם דְּמַלֵּף אֲנָא בְּכְלְהֵין עִדְּתָא׃ 18 אַיךְ הַוּדִין דְּלָא אָתֵא אֲנָא לְוָתְכוֹן אִתְחַמְּרוּ אֱנָשָׁא מָנְכוֹן׃ 19 אֱלָא אִן
מָרְיָא צְבָא בְּעַגַּל אָתֵא אֲנָא לְוָתְכוֹן וְאִדַּע לָא מְלַּתְהוֹן דְּמַרִימִין נַפְשָׁהוֹן אֱלָא חַיְלְהוֹן׃ 20 מַלְכוּתְהּ גֵּיר דַּאלָהָא
לָא הָוָת בְּמִלְּתָא אֱלָא בְּחַיְלָא׃ 21 אֵיכַנָא צְבֵין אַנְתּוּן בְּחוּטְרָא אִתֵא לְוָתְכוֹן אוֹ בְּחוּבָּא וַבְּרוּחָא מַכִּיכְתָּא׃

u

CAP. V.

1 OMnino auditur inter vos ſcortatio, taliſqúe ſcortatio, qualis nec inter Ethnicos nominatur, ita vt accipiat filius vxorem
2 patris ſui. * Et vos ſuperbitis, ac non potius ſedetis in luctu, vt tollatur è medio veſtrum is qui hoc facinus admiſit.
3 * Ego quidem abſum à vobis corpore, vobis autē proximus ſum ſpiritu, iamque condemnaui vt proximus eum qui hoc perpetra-
4 uit: * Vt in nomine Domini noſtri Ieſchua Meſchicho vos omnes congregemini & ego vobiſcum ſpiritu, cum virtute Domini no-
5 ſtri Ieſchua Meſchicho, * Vt tradatis eũ Satanæ ad exitium corporis, vt ſpiritus ſeruetur in die Domini noſtri Ieſchua Meſchicho.

Dominica poſt reſurrectionem.

6 *Indecora eſt gloriatio veſtra, fratres mei. Neſcitis quòd paululum fermenti totam conſperſionem fermentat?
7 * Expurgate à vobis fermentum vetus, vt ſitis conſperſio noua, ſicut eſtis azymi. Pezcho enim noſtrum Meſchicho eſt, qui mactatus eſt pro nobis.
8 * Idcircò feſtum agamus, non in fermento veteri, nec in fermento malitiæ, & mœroris, [abſinthij] ſed in azymo ſynceritatis & ſanctimoniæ.
9 * Scripſi vobis per epiſtolam, Ne commiſceamini cum ſcortatoribus.
10 * Non autem dico cum ſcortatoribus qui ſunt in hoc mundo, aut de auaris, aut raptoribus, aut cultoribus idolorum: alioquin debueratis etiam ex hoc mundo exiſſe.
11 * Hoc autem ſcripſi vobis ne commiſceamini: quod ſi ſit qui vocetur frater, ſitque ſcortator, aut auarus, aut cultor idolorum, aut conuitiator, aut temulentus, aut raptor, cum eiuſmodi ne panis quidem comedendus eſt.
12 * Quid enim ad me attinet iudicare de his qui foris ſunt? vos autem eos qui intus ſunt iudicate.
13 * Cæterùm eos qui foris ſunt, Deus iudicat. tollite autem ſceleratum è medio veſtri.

קפלאון ה 1 [a]סָגָא [b]מֶשְׁתַּמְעָא בֵּינָתְכוֹן [c]זְנְיוּתָא וְדָאיךְ דְּלָא זַנְיוּתָא אַיְדָא דָּאף לָא בֵּית חַנָּפֵא [d]מְשְׁתַּמְהָא
עַדְמָא [c]דְּנָסַב בְּרָא אֲנְחַת אֲבוּהִי ׃ 2 וַאַנְתוּן חֲתִירִין אַנְחוּן וְלָא דַּין [f]יַתְּבְתוּן בֵּאבְלָא [b]דְּנֶשְׁתְּקַל מִן בֵּינָתְכוֹן הַו
מַן דְּהָנָא [i]סוּעֲרָנָא סְעַר ׃ 3 אֲנָא גִּיר כַּד רַחִיק אֲנָא מָנְכוֹן בַּפְּגַר וְקָרִיב אֲנָא לְכוֹן בְּרוּחַ מִן כַּדּוּ [k]דָּנַת אַיְךְ קָרִיבָא
לְהַו מַן דְּהָנָא [l]סָעַר ׃ 4 דְּבְשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא תֶּהְכַּנְשׁוּן כֻּלְכוֹן וַאֲנָא עַמְּכוֹן בְּרוּחַ עִם חַיְלֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא ׃ 5 [m]וְתַשְׁלְמוּנֵיהִי לְהָנָא לְסָטָנָא [n]לְאִבְדָנָא דְּפַגְרֵהּ דַּבְּרוּחַ נִחֵא בְּיוֹמָא דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

דְּחַר בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [a]קְוִמְתָּא ח

6 לָא שַׁפִּיר [b]שׁוּבְחַרְכוֹן אֲחַי לָא יָדְעִין אַנְתוּן [c]דְּחַמִּירָא קַלִּיל כֻּלָּהּ [d]גְּבִילְהָא [c]מַחֲמַע ׃ 7 דַּכּוּ מָנְכוֹן חֲמִירָא עַתִּיקָא

[a] כוּ [b] שְׁמַע [c] זְנָא
[d] שַׁמֵּי או שְׁמָא [c] נְסַב
[f] יְתַר [g] יְתֵב [h] שְׁקַל
[i] אשם
[k] רוּן
[l] עשה
[m] שְׁלֵם [n] אֲבַד
[d] קוּם [b] שַׁבְחַר

[a] חמן [b] הכשר [c] מחמץ

CAP. V.

ε΄.

1 OMnino auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter Gẽtes, ita vt vxorem patris† aliquis habeat.

Leui.18. b.8.20. b.11 sui

1 * Ολως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἥτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν.

2 * Et vos inflati estis: & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrum qui hoc opus feçit.

2 * καὶ ὑμεῖς πεφυσιωμένοι ἐστὲ, καὶ οὐχὶ μᾶλλον ἐπενθήσατε, ἵνα ἀρθῇ ἐκ μέσου ὑμῶν ὁ τὸ ἔργον τοῦτο ποιήσας.

3 * Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iam iudicaui vt præsens, eum qui sic† operatus est,

Col.2. a.5 hoc

3 * ἐγὼ μὲν γὰρ ὡς ἀπὼν τῷ σώματι, παρὼν δὲ τῷ πνεύματι, ἤδη κέκρικα, ὡς παρὼν, τὸν οὕτω τοῦτο κατεργασάμενον,

4 * In nomine Domini nostri Iesu Christi, congregatis vobis & meo spiritu, cum virtute Domini nostri Iesu†,

Christi

4 * ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, συναχθέντων ὑμῶν καὶ τοῦ ἐμοῦ πνεύματος, σὺν τῇ δυνάμει τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,

5 * Tradere huiusmodi† Satanę in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini nostri Iesu Christi.

Christi hominẽ

5 * παραδοῦναι τὸν τοιοῦτον τῷ σατανᾷ εἰς ὄλεθρον τῆς σαρκὸς, ἵνα τὸ πνεῦμα σωθῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

6 * Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit?

Gal.5. b.9

6 * Οὐ καλὸν τὸ καύχημα ὑμῶν. οὐκ οἴδατε ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ;

7 * Expurgate† vetus fermentum, vt sitis noua consperssio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus.

igitur

7 * ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθὼς ἐστε ἄζυμοι. καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ὑπὲρ ἡμῶν ἐτύθη, χριστός.

8 * Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ; sed in azymis synceritatis & veritatis.

8 * ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας καὶ πονηρίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας καὶ ἀληθείας.

9 * Scripsi vobis in epistola, Ne commisceamini fornicariis.

9 * ἔγραψα ὑμῖν ἐν τῇ ἐπιστολῇ, μὴ συναναμίγνυσθαι πόρνοις·

10 * Non vtique fornicariis huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut idolis seruientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exisse.

10 * καὶ οὐ πάντως τοῖς πόρνοις τοῦ κόσμου τούτου, ἢ τοῖς πλεονέκταις, ἢ ἅρπαξιν, ἢ εἰδωλολάτραις· ἐπεὶ ὀφείλετε ἄρα ἐκ τοῦ κόσμου ἐξελθεῖν·

11 * Nunc autem scripsi vobis non commisceri, si is qui frater nominatur† est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiẽs, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cum eiusmodi nec cibum sumere.

inter vos

11 * νυνὶ δὲ ἔγραψα ὑμῖν μὴ συναναμίγνυσθαι, ἐάν τις ἀδελφὸς ὀνομαζόμενος, ἢ πόρνος, ἢ λοίδορος, ἢ πλεονέκτης, ἢ εἰδωλολάτρης, ἢ μέθυσος, ἢ ἅρπαξ, τῷ τοιούτῳ μηδὲ συνεσθίειν.

12 * Quid enim mihi de iis qui foris sunt iudicare? Nonne de iis qui intus sunt vos iudicatis?

12 * τί γάρ μοι καὶ τοὺς ἔξω κρίνειν; οὐχὶ τοὺς ἔσω ὑμεῖς κρίνετε;

13 * Nam eos qui foris sunt, Deus iudicabit. Auferte malum ex vobisipsis.

13 * τοὺς δὲ ἔξω ὁ θεὸς κρίνει. καὶ ἐξαρεῖτε τὸν πονηρὸν ἐξ ὑμῶν αὐτῶν.

וְהֶחֱווֹן גְּבִילְתָא [f] חֲדַתָּא אֲיכָא [g] רְאִיתֵיכוֹן [h] פַּטִּירָא [i] פִּצְחָא גֵּיר דְּיַלַּן מְשִׁיחָא הוּ [k] דְּאִתְנְכַס חֲלָפַיִן : [8] מָטֵל הָנָא

נֶעְבַּד [l] עַדְעִדָּנָא לָא בְּחַמִּירָא עַתִּיקָא וְלָא בְּחַמִּירָא [m] דְּבִישׁוּתָא וְדַמְרִירוּתָא אֶלָּא בְּחִטִּירָא [n] דְּרַכְיוּתָא וְדִקְרִישׁוּתָא :

[9] כְּתִבֵת לְכוֹן בְּאִגַּרְתָּא דְּלָא תִּתְחַלְטוּן עִם [o] זַנְיָא : [10] לָא דִּין אֲמַר אֲנָא עִם זַנְיָא דְּבְעָלְמָא הָנָא אוֹ עַל

[p] עָלוּבֵא אוֹ עַל חַטּוֹפָא אוֹ עַל פְּלְחֵי [q] פְּתַכְרֵא וְאַן לָא [r] חַיָּבִין [s] הַוְיהוֹן אַף מִן עָלְמָא [t] לְמֶפַק : [11] הָדָא דִּין דְּכְתִבֵת

לְכוֹן דְּלָא תֶּתְחַלְטוּן וְאַן אִית [v] דְּמֶתְקְרֵא אָחָא וְאִיהַוהִי [x] זַנְיָא אוֹ [y] עָלוּבָא אוֹ פָּלַח פְּתַכְרֵא אוֹ [z] מְצַעֲרָן אוֹ [a] רַגְיָז אוֹ [b] חַטּוֹף

עִם אֵינָא דְּהָכַנָא הוּ אַף לָא לַחְמָא [c] לְמֵאכַל : [12] מָא לִי גֵּיר [d] לְמִדָּן לְבְרֵיָא אַנְתּוּן דִּין לְדַלְגוֹ דּוּכוֹ :

[13] לְבְרֵיָא דִּין אֱלָהָא [d] דָּאִין וְשׁוּקְלוּהִי לְבִישָׁא מִן בֵּינָתְכוֹן :

[f] חֲדַת [g] אִית [h] מצה
[i] כמו פסח
[k] נְכַס זבח [l] היום טוב
[m] בִּישׁ [n] רְכָא [o] זְנָא
[p] בוצעים [q] עבדה זרה
[r] חוב [s] חַיָּא [t] נְפַק
[v] קְרָא [x] זְנָא
[y] בוצע [z] מחרף
[a] רְגָא [b] גוזל [c] אֱכַל [d] דַּן

Dominica sexta post Pentecosten.

CAP. VI.

1 AVdet aliquis vestrum habens litem cum fratre suo experiri iudicio coram iniquis, non autem coram sanctis?

2 * An nescitis quòd sancti mundum iudicabunt? quod si per vos mundus iudicandus est, indigni estis dirimere minuta iudicia?

3 * Nescitis quòd Angelos iudicaturi sumus? quanto magis ea quæ sunt seculi huius.

4 * Sed si vobis iudicium competit de his quæ sunt mundi, eos qui contempti sunt in Ecclesia constituite vobis in iudicio.

5 * Ad erubescentiam autem dico vobis. Adeò non est inter vos sapiens ne vnus quidem, qui possit æquum ferre iudicium inter fratrem & fratrem ipsius?

6 * Imò frater cum fratre suo litigat, atque adeò coram infidelibus.

7 * Iam itaque vosmetipsi culpæ obnoxij estis, quòd lites habetis inter vos inuicem. Cur enim iniuriam non patimini? & cur damnum non sustinetis?

8 * Sed infertis iniuriam, damnóque afficitis vel fratres vestros.

9 * An nescitis quòd iniqui regnum Dei hæreditate possessuri non sunt? Ne erraueritis: neque scortatores, neque cultores idolorum, neque adulteri, neque corruptores, neque qui concumbunt cum masculis,

10 * Neque auari, neque fures, neque temulenti, neque maledici, neque raptores, hi regnum Dei hæreditate non possidebunt.

11 * Et hæc quidem fuerunt in aliquibus vestrũ: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis per nomen Domini nostri Ieschua Meschicho, et per Spiritum Dei nostri.

Feria quinta præcedente Ieiunium.

12 * Omnia mihi licent, at non omnia conducunt mihi. Omnia mihi possibilia sunt, sed in me nemo potestatem exercebit.

13 * Cibus ventris, & venter cibi, Deus autem vtrumque abolebit. Porrò corpus non scortationi, sed Domino nostro, & Dominus noster corpori.

14 * Deus autem & Dominum nostrum suscitauit, & nos suscitabit per virtutem suam.

דַּחַר בְּשַׁבָּא דוּ רָבָתַר פְּנְטִיקוֹסְטִי ט קפאלון ו 1 מַמְרַח אֱנָשׁ מָנְכוּן כַּד אִית לֵהּ [b] דִּינָא עִם אָחוּהִי [a] אַמְרַח [b] רון

[c] דִּנְדִין קְדָם עַוְלָא וְלָא קְדָם קַדִּישֵׁא ׃ 2 אוֹ לָא יְדָעִין אַנְתּוּן דְּקַדִּישֵׁא לְעָלְמָא נְדוּנוּן וְאִן עָלְמָא [c] לא ראוים אתם מן שָׁנָא

בְּכוּן מְתְדִּדִין לָא [c] שָׁנִין אַנְתּוּן לְמִדַּן דִּינֵא [d] דַּקִּדְקָא ׃ 3 לָא יְדָעִין אַנְתּוּן דְּלַמַלְאכָא [c] דַּיְנִינַן חַד כְּמָא אִילֵין דְּעָלְמָא [d] מעשים

אֵנִין הָנָא ׃ 4 אֶלָּא אִן אִית לְכוּן דִּינָא עַל דְּעָלְמָא לַאילֵין [f] דַּבְּסִין בְּעִדְתָא [g] אַוְתְּבוּ לְכוּן בְּדִינָא ׃ 5 [h] לְכוּוָארָא הוּדַיִן אֲמַר אֲנָא לְכוּן הָכַנָא לַית בְּכוּן אָף לָא חַד חַכִּימָא [i] דְּנָשְׁכַח [k] נָשִׁוא בֵּית אָחָא לַאחוּהִי ׃

6 אֶלָּא אָחָא עִם אֲחוּהִי [l] מְתְדִּדִין וְתוּב קְדָם אִילֵין דְּלָא [m] מְהֵימְנִין ׃ 7 מִן כַּדוּ הָכִיל [n] קְנוּמְכוּן [o] חֲבָתוּן לְכוּן

דִּדִינָא חַד עִם חַד אִית לְכוּן מָטֹל מָנָא גִּיר לָא [p] מְתְעַרְבִין אַנְתּוּן וּמָטֹל מָנָא לָא מְתְגַלְזִין אַנְתּוּן ׃

[a] אַמְרַח [b] רון

[c] לא ראוים אתם מן שָׁנָא מעשים

[d] רון [e] בְּסָא בזה [f] יְתֵב אולי לכוּאנָא

[g] רל׳ לתוכחה

[k] שְׁבַח יכול [l] שְׁוִיא

[m] רון [n] הֵימִן [o] עצמכם

[p] חוב [q] עֲלֵב חמס

CAP. VI.

ϛ'.

1 AVdet aliquis vestrum habens negotium aduersus alterum, iudicari apud A iniquos, & non apud sanctos?

2 boc ‡ An nescitis quoniã sancti de † mundo iudicabunt? Et si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis qui de minimis iudicetis?

3 ‡ Nescitis quoniam angelos iudicabimus? quantò magis secularia?

4 ‡ Secularia igitur iudicia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia, illos constituite ad iudicandum.

5 ‡ Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui B possit iudicare inter fratrem suum?

6 ‡ Sed frater cum fratre iudicio contendit: & hoc apud infideles.

7 Matt. 5. §. 39 Luc. 6. d. 29 Rom. 12 d. 19 1. Thes. 4 a. 6 ‡ Iam quidem omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?

8 ‡ Sed vos iniuriam facitis & fraudatis: & hoc fratribus.

9 ‡ An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores,

10 ‡ Neque fures, neque auari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, C regnum Dei possidebunt.

11 aliquando ‡ Et hæc † quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in Spiritu Dei nostri.

1 ‡ Τολμᾷ τις ὑμῶν πρᾶγμα ἔχων πρὸς τὸν ἕτερον, κρίνεσθαι ἐπὶ τῶν ἀδίκων, καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων;

2 ‡ οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἅγιοι τὸν κόσμον κρινοῦσι; καὶ εἰ ἐν ὑμῖν κρίνεται ὁ κόσμος, ἀνάξιοί ἐστε κριτηρίων ἐλαχίστων;

3 ‡ οὐκ οἴδατε ὅτι ἀγγέλους κρινοῦμεν; μήτι γε βιωτικά;

4 ‡ βιωτικὰ μὲν οὖν κριτήρια ἐὰν ἔχητε, τοὺς ἐξουθενημένους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τούτους καθίζετε.

5 ‡ πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω· οὕτως οὐκ ἔνι ἐν ὑμῖν σοφὸς οὐδὲ εἷς, ὃς δυνήσεται διακρῖναι ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ;

6 ‡ ἀλλὰ ἀδελφὸς μετὰ ἀδελφοῦ κρίνεται, καὶ τοῦτο ἐπὶ ἀπίστων.

7 ‡ ἤδη μὲν οὖν ὅλως ἥττημα ὑμῖν ἐστιν, ὅτι κρίματα ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν. διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀδικεῖσθε; διατί οὐχὶ μᾶλλον ἀποστερεῖσθε;

8 ‡ ἀλλὰ ὑμεῖς ἀδικεῖτε καὶ ἀποστερεῖτε, καὶ ταῦτα ἀδελφούς.

9 ‡ ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ἄδικοι θεοῦ βασιλείαν οὐ κληρονομήσουσι; μὴ πλανᾶσθε· οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι,

10 ‡ οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε πλεονέκται, οὔτε μέθυσοι, οὐ λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες, βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι.

11 ‡ καὶ ταῦτά τινες ἦτε· ἀλλὰ ἀπελούσασθε, ἀλλὰ ἡγιάσθητε, ἀλλ' ἐδικαιώθητε ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ κυρίου Ἰησοῦ, καὶ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ θεοῦ ἡμῶν.

12 Eccl. 37. d. 31 Ioh. 10. f. 21 ‡ Omnia mihi licent; sed non omnia expediunt. Omnia mihi licent: sed ego sub nullius redigar potestate.

13 ‡ Esca ventri, & venter escis, Deus autem & hunc & † has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: & Dominus corpori.

14 ‡ Deus verò & Dominum suscitauit: & nos suscitabit per virtutem suam.

12 ‡ Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπό τινος.

13 ‡ τὰ βρώματα τῇ κοιλίᾳ, καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῇ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ κυρίῳ, καὶ ὁ κύριος τῷ σώματι.

14 ‡ ὁ δὲ θεὸς καὶ τὸν κύριον ἤγειρε, καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεῖ διὰ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.

---

8 אֶלָּא אַנְתּוּן עָבְדִין אַנְתּוּן וְגָזְלִין אַנְתּוּן וְאַף לַאֲחַיכוֹן׃ 9 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּעַוְלָא מַלְכוּתָה דֵאלָהָא לָא
יְרִתִין לָא טָעֲיָן לָא זָנְיָא וְלָא פֻּלְחֵי פִּתְכָרֵא וְלָא גַּיְרָא וְלָא מְחַבְּלָא וְלָא שָׁכְבֵי עִם דְּכוּרָא׃ 10 וְלָא עַלּוּבָא
וְלָא גַנָּבָא וְלָא רְוָיָא וְלָא מְצַעֲרָנָא וְלָא חָטוּפָא חָלַיִן מַלְכוּתָה דֵאלָהָא לָא יְרִתִין׃ 11 וְהָלֵין אִית הֲוֵי בְּאֲנָשׁ
אֱנָשׁ מְנִכִין אֶלָּא סְחֵיתוּן וְאִתְקַדַּשְׁתּוּן וְאִזְדַּקְתוּן בְּשׁוּמַהּ דְּמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּבְרוּחַהּ דֵאלָהָן׃
דְּיוֹם חֲמִשָּׁא קַרְמָיָא דְּצוֹמָא ט
12 כֹּל שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא כֻּלְּ פָּקַח לִי מֵאכוֹלְתָא דְכַרְסָא וְכַרְסָא דְמֵאכוֹלְתָא אֱלָהָא דֵין לְהַרְתֵּיהֵין׃ 13
מְבַטֵּל פַּגְרָא דֵין לָא לְזָנְיוּתָא אֶלָּא לְמָרָן וּמָרָן לְפַגְרָא׃ 14 אֱלָהָא דֵין וְלָמָרָן אֲקִים וְלָן נְקִים בְּחֵילֵהּ׃

z כמו וגהלים בהפך אותיות
a עַוֶל יִרַת טָעָא זָנָא
b עבדי אלילים
c גזר נאף גזברים
d שכורים מן רָוָא
e מחרפים מן צַעַר יִרַת
f סְחָא קַדֵּשׁ זַדַּק
g עזם שְׁלַט אֲכַל
h וכסן זָנָא קום

15 * Nescitis corpora vestra membra esse Meschicho? tollentes mẽbra Meschicho, faciemus membra scorti? Absit.

16 * An nescitis eum qui se adiungit scorto, vnum fieri corpus? Siquidem dictum est: Erunt duo vnum corpus.

17 * Qui autem sese adiungit Domino nostro, fit cum eo vnus Spiritus.

18 * Fugite scortationem. Nam omne peccatum quod fecerit homo, extra corpus ipsius est: qui verò scortatur, in propriu⁊ corpus

19 peccat. * An nescitis corpus vestrum esse templum Spiritus Sanctitatis qui habitat in vobis, quem accepistis à Deo, & non estis vestri iuris?

20 * Empti enim estis pretio. Glorificate itaque Deum corpore vestro & Spiritu vestro, quæ quidem sunt Dei.

Feria quarta præcedente Ieiunium.

CAP. VII.

1 POrrò de quibus scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere.

2 * Veruntamen propter scortationem quisque vxori suæ adhæreat, & vnaquæque viro suo adhæreat.

3 * Et vir vxori suæ dilectionem debitam reddat: ita etiam ipsa vxor marito suo.

4 * Vxor ius non habet corporis sui, sed maritus eius: similiter et vir non habet ius proprij corporis, sed vxor ipsius.

5 * Ne itaque fraudetis vos inuicem, nisi quũ ambo consenseritis ad tẽpus, vt affligatis vos ad ieiunium & orationem: & rursum ad consensum reuertimini, ne tentet vos Satanas propter concupiscentiam corporis vestri.

6 * Hoc autem dico tanquam infirmis, non ex præcepto.

7 * Siquidem ego velim omnes homines esse sicuti sum puritate. Sed vnicuique donum datum est à Deo: est qui sic, & est qui sic.

8 * Dico autem iis qui non habent vxores, & viduis, satius esse vt permaneant sicuti sum.

9 * Quòd si se non continent, matrimonio iungantur. Longè enim satius est vxorem ducere, quàm vri cupiditate.

---

15 לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּפִגְרֵיכוֹן הַרְמֵא אֵנוּן דְּמְשִׁיחָא [g] נֶסַּב הַרְמָא דְּמְשִׁיחָא [h] נֶעְבְּדִיוּהִי הַרְמָא [i] דְּזָנְיְתָא חָס׃

16 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּמַן [k] דְּנָקִיף לְזָנְיְתָא חַד הוּ [l] פְּגַר אֶמְיר גֵּיר דְּתֶרֵיהוֹן תְּרֵיהוֹן חַד פְּגַר׃ 17 מִן [m] דְּנָקֵף דֵּין

לְמָרֵן הֲוָא עַמֵּהּ חַדָּא רוּחַ׃ 18 עֲרוֹקוּ מִן [n] זָנְיוּתָא גֵּיר דְּנָעְבַד בַּרְנָשָׁא לְבַר מִן פְּגַרֵהּ הִי מַן דְּמְזַנֵּא דֵּין

בְּפִגְרֵהּ הוּ חָטֵא׃ 19 אוֹ לָא יָדְעִין אַנְתּוּן דְּפִגְרְכוֹן הֵיכְלָא הוּ דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [p] דְּעַמְּרָא בְּכוֹן הַו דְּקַבֶּלְתּוּן מִן

אֱלָהָא וְלָא הֲוֵיתוּן דִּנְפְשְׁכוֹן׃ 20 [q] אֱזְדַּבַּנְתּוּן גֵּיר [r] בְּדְמָיָא [s] הֲוֵיתוּן חָכִיל מְשַׁבְּחִין לַאלָהָא בְּפִגְרְכוֹן וּבְרוּחֲכוֹן הֲנוֹן

[t] דְּאִיתֵיהוֹן דַּאלָהָא׃

ראַרְבָּעָא קַדְמָיָא דְּצוֹמָא יא קפלאון ז

1 וְעַל אִילֵּין דִּכְתַבְתּוּן לִי דֵּין שַׁפִּיר הוּ לִגְבַרָא דְּלָא נְתָקַרַב׃ 2 אֶלָּא מֶטַל [a] זָנְיוּתָא אֱנָשׁ אִנְתְּתֵהּ

[g] נְסַב [h] עֲבַד [i] זְנָא

[k] נָקַף דבק | גפרה

[l] שדובק לאדוכבו

[m] זְנָא [n] חֲטָא

[p] ששוכנת בכם

[q] זְבַן [r] בדמין

[s] חַיָּא [t] אית ש

[a] זְנָא

* Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo mē- D bra Christi, faciam membra meretricis? Absit.

* An nescitis, quoniam qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne vna.

* Qui autem adhæret Domino, vnus spiritus est.

* Fugite fornicationem. Omne †peccatum quodcunque fecerit homo, extra corpus est: qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.

* An nescitis, quoniam membra vestra templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis à Deo, & non estis vestri?

* Empti enim estis pretio magno. Glorificate & portate Deum in corpore vestro.

Gen. 2. d 24 Mat. 19. a. 5 Mar. 10. a. 8 Eph. 5. g. 31 Sup. 3. d 17 enim 2. Cor. 6. d. 17 Infr. 7. d. 23

1. Pet. 1. c. 18

CAP. VII.

DE quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tan- A gere.

* Propter fornicationē autem vnusquisque suam vxorem habeat, & vnaquæque suum virum habeat.

* Vxori vir debitum reddat, similiter autem & vxor viro.

1. Pet. 3. b. 7

* Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.

* Nolite fraudare inuicem, nisi fortè ex consensu ad tempus, vt vacetis ieiunio & orationi: & iterum reuertimini in idipsum, ne tentet vos Satanas propter incontinentiam vestram.

* Hoc autem dico secundùm indulgentiam, non secundùm imperium.

* Volo enim omnes homines esse sicut meipsum: sed vnusquisque propriū donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius verò sic.

* Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis si sic permanserint, sicut B & ego.

* Quòd si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quàm vri.

15 * οὐκ οἴδατε ὅτι τὰ σώματα ὑμῶν, μέλη χριστοῦ ἐστιν; ἄρας οὖν τὰ μέλη τοῦ χριστοῦ, ποιήσω πόρνης μέλη; μὴ γένοιτο.

16 * ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι ὁ κολλώμενος τῇ πόρνῃ, ἓν σῶμά ἐστιν; ἔσονται γάρ, φησίν, οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

17 * ὁ δὲ κολλώμενος τῷ κυρίῳ, ἓν πνεῦμά ἐστι.

18 * φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἁμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος, ἐκτὸς τοῦ σώματός ἐστιν· ὁ δὲ πορνεύων, εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἁμαρτάνει.

19 * ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν, ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου πνεύματός ἐστιν, οὗ ἔχετε ἀπὸ θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν;

20 * ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν, καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινά ἐστι τοῦ θεοῦ.

ζ.

1 * Περὶ δὲ ὧν ἐγράψατέ μοι, καλὸν ἀνθρώπῳ γυναικὸς μὴ ἅπτεσθαι·

2 * διὰ δὲ τὰς πορνείας ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα ἐχέτω, καὶ ἑκάστη τὸν ἴδιον ἄνδρα ἐχέτω.

3 τῇ γυναικὶ ὁ ἀνὴρ τὴν ὀφειλομένην εὔνοιαν ἀποδιδότω, ὁμοίως δὲ καὶ ἡ γυνὴ τῷ ἀνδρί.

4 * ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ὁ ἀνήρ· ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλ' ἡ γυνή.

5 * μὴ ἀποστερεῖτε ἀλλήλους, εἰ μήτι ἂν ἐκ συμφώνου πρὸς καιρόν, ἵνα σχολάσητε τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ· καὶ πάλιν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνέρχησθε, ἵνα μὴ πειράζῃ ὑμᾶς ὁ σατανᾶς διὰ τὴν ἀκρασίαν ὑμῶν.

6 * τοῦτο δὲ λέγω κατὰ συγγνώμην, οὐ κατ' ἐπιταγήν·

7 * θέλω γὰρ πάντας ἀνθρώπους εἶναι ὡς καὶ ἐμαυτόν· ἀλλ' ἕκαστος ἴδιον χάρισμα ἔχει ἐκ θεοῦ, ὃς μὲν οὕτως, ὃς δὲ οὕτως.

8 * λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστιν ἐὰν μείνωσιν ὡς κἀγώ·

9 * εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεύονται, γαμησάτωσαν· κρεῖσσον γάρ ἐστι γαμῆσαι ἢ πυροῦσθαι.

---

b אֲחַד חנק c חֲבַב d חוב e פָּרַע גמל f גַּלַּז g שְׁנָא והסכים h עָנָא i צוּם k ולחפלה l צְבָא m פְּנָא n נְסָא o השוקת גופיכם p חוּל q כמו לא r כמוני s דְּכָא זכה t יַחֵב u השלמנה

10 * Iis autem qui habent vxores, præcipio non ego, ſed Dominus meus, Vxor à marito ſuo non ſeparetur.

11 * Quòd ſi ſeparata fuerit, maneat ſine viro, aut cum marito ſuo in gratiam redeat: & vir vxorem ſuam ne dimittat.

12 * Cæteris autem dico ego, non Dominus meus, Si eſt frater qui habeat vxorem infidelem, & ipſa voluerit habitare cum eo, ne
13 dimittat eam. * Mulier verò quæ habeat maritum infidelem, & ipſe velit habitare cum ea, ne dimittat maritum ſuum.

14 * Sanctificatus eſt enim vir ille infidelis per vxorem fidelem: et ſanctificata eſt vxor illa infidelis per virum fidelem. Alioquin li-
beri eorum impuri ſunt, nunc autem mundi
15 ſunt. * Quòd ſi incredulus diſcedit, diſcedat. Non eſt ſeruituti mancipatus frater aut ſoror in huiuſmodi, ad pacem ipſe vocauit nos Deus.

16 * Quî enim ſcis mulier ſi maritum tuum es ſeruatura? aut tu vir noſti num vxorem tuam ſeruabis?

17 * Sed vnuſquiſque vt ipſi partitus eſt Dominus, & vnuſquiſque vt eũ vocauit Deus, ita ambulet, atque adeò omnibus Eccleſiis ſic præcipio.

18 * Sin quis circunciſus vocatus eſt, ne reuertatur ad præputium. Quòd ſi in præputio
19 vocatus eſt, ne circuncidatur. * Circunciſio enim nihil eſt, nec ẽtiam præputium; ſed obſeruationes mandatorum Dei.

20 * Vnuſquiſque in ea vocatione, in qua vocatus eſt, permaneat.

21 * Si ſeruus vocatus fueris, non ſit tibi curæ; quinetiam ſi potes in libertatem vindicari, eligè tibi vt vtaris.

22 * Is etenim qui ſeruus vocatus eſt in Domino noſtro, libertus eſt Dei: ſimiliter qui ingenuus vocatus eſt, ſeruus eſt Meſchicho.

23 * Pretio redempti eſtis, ne fueritis ſerui hominum.

24 * Vnuſquiſque in quo vocatus eſt, fratres mei, in hoc perduret apud Deum.

Martyrum Sanctarum.

25 * Porrò de virginitate præceptũ à Deo non accepi: ego verò conſilium do, tanquam vir qui gratiam adeptus ſum à Deo vt ſim fidelis.

---

10 לַאילֵין דַּין דְּאִית לְהוֹן נָשִׁין מְפַקֵּד אֲנָא לָא אֲנָא אֶלָּא מָרִי דְּאִנְתְּתָא לָא [f]חֶפְרוּשִׁי ׃ 11 וְאִן חֶפְרוּשִׁי
[f] פְּרִשׁ
[g] רֶעָא רצה
[h] לשארים
[i] חַיְמָן צְבָא עָמַר שכן
[m] שְׁבַק [n] חַיְמִן
[o] דְּכָא זכה [p] שַׁעְבַּד
[q] קְרָא חַיָּא

הֲקַוְא דְּלָא גַּבְרָא אוֹ לְבַעֲלָה [g]תֶּתְרַעָא וְגַבְרָא לָאִנְתְּתֵהּ לָאֶנְשְׁבוּק ׃ 12 [h]לְשַׁרְכָא דַּיִן אֲמַר אֲנָא לָא מָרִי אִן
אִית אֲחָא דְּאִית לֵהּ אִנְתְּתָא דְּלָא [i]מְהַיְמָנָא וְהִי [k]צְבְיָא [l]דְּתָעְמַרִי עִמֵּהּ לָא [m]נֶשְׁבְּקִיהּ ׃ 13 וְאִנְתְּתָא אִידָא דְּאִית לָהּ
בַּעֲלָא דְּלָא מְהַיְמִן וְהוּ צְבָא דְּנֶעְמַר עִמָּהּ לָא חֶשְׁבּוּקִי בַּעֲלָהּ ׃ 14 [n]מְקַדַּשׁ הוּ גֶּבְרָא אַיְנָא דְּלָא [o]מְהַיְמִן בְּאִנְתְּתָא
[m] דְּמְהַיְמָנָא וּמְקַדְּשָׁא הִי אִנְתְּתָא אִידָא דְּלָא מְהַיְמָנָא בְּגַבְרָא דְּמְהַיְמִן וְאִן לָא בְּנַיְהוֹן טַמְּאִין אֶנּוּן הָשָׁא דַּיִן [o]דְּכִין אִנּוּן ׃
15 אִן דַּיִן הוֹ דְּלָא מְהַיְמִן פְּרִשׁ נָפְרוֹשׁ [p]מְשַׁעְבַּד אֲחָא אוֹ חָתָא בְּהָלֵין לַשְׁלָמָא הוֹ [q]קְרָן אֱלָהָא ׃
16 מָנָא גֵּיר יְדָעָא אִנְתִּי אִנְתְּתָא אִן לְבַעֲלָכִי [r]תְּאַחֵינִי אוֹ אִנְתְּ גַּבְרָא יָדַע אִנְתְּ אִן לְאִנְתְּתָךְ [r]תְּאַחֵא ׃

10 * Iis autem qui matrimonio iuncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro non discedere:

11 * Quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo recõciliari. Et vir vxorem non dimittat.

12 * Nam cæteris ego dico, non Dominus: Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum illo: non dimittat illam.

13 * Et si qua mulier† habet virum infidelem, & hic consentit habitare cum illa: non dimittat virum.

14 * Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem: & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem. alioquin filij vestri immũdi essent: nunc autem sancti sunt.

15 * Quòd si infidelis discedit, discedat. non enim seruituti subiectus est frater vel soror in huiusmodi. in pace autem vocauit nos Deus.

16 * Vnde enim scis mulier, si virum saluum facies? aut vnde scis vir, si mulierem saluam facies?

17 * Nisi vnicuique sicut diuisit Dominus, vnumquenque sicut vocauit Deus, ita ambulet: & sic in omnibus ecclesiis doceo.

18 * Circũcisus aliquis vocatus est? non adducat præputium. In præputio aliquis vocatus est? non circuncidatur.

19 * Circuncisio nihil est, & præputium nihil est: sed obseruatio mandatorũ Dei.

20 * Vnusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat.

21 * Seruus vocatus es? non sit tibi curę. sed & si potes fieri liber, magis vtere.

22 * Qui enim in Domino vocatus est seruus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, seruus est Christi.

23 * Pretio empti estis, nolite fieri serui hominum.

24 * Vnusquisq; †in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

25 * De virginibus autem præceptum Domini non habeo: consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus à† Domino, vt sim fidelis.

10 * Τοῖς δὲ γεγαμηκόσι παραγγέλλω, οὐκ ἐγὼ, ἀλλ' ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι·

11 * ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω· καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι.

12 * Τοῖς δὲ λοιποῖς ἐγὼ λέγω, οὐχ ὁ κύριος, εἴ τις ἀδελφὸς γυναῖκα ἔχει ἄπιστον, καὶ αὕτη συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτοῦ, μὴ ἀφιέτω αὐτήν·

13 * καὶ γυνὴ ἥτις ἔχει ἄνδρα ἄπιστον, καὶ οὗτος συνευδοκεῖ οἰκεῖν μετ' αὐτῆς, μὴ ἀφιέτω ἄνδρα.

14 * ἡγίασται γὰρ ὁ ἀνὴρ ὁ ἄπιστος ἐν τῇ γυναικὶ, καὶ ἡγίασται ἡ γυνὴ ἡ ἄπιστος ἐν τῷ ἀνδρί. ἐπεὶ ἄρα τὰ τέκνα ὑμῶν ἀκάθαρτά ἐστι· νῦν δὲ ἅγιά ἐστιν.

15 * εἰ δὲ ὁ ἄπιστος χωρίζεται, χωριζέσθω. οὐ δεδούλωται ὁ ἀδελφὸς ἢ ἡ ἀδελφὴ ἐν τοῖς τοιούτοις· ἐν δὲ εἰρήνῃ κέκληκεν ἡμᾶς ὁ θεός.

16 * τί γὰρ οἶδας γύναι, εἰ τὸν ἄνδρα σώσεις; ἢ τί οἶδας ἄνερ, εἰ τὴν γυναῖκα σώσεις;

17 * εἰ μὴ ἑκάστῳ ὡς ἐμέρισεν ὁ θεὸς, ἕκαστον ὡς κέκληκεν ὁ κύριος, οὕτω περιπατείτω· καὶ οὕτως ἐν ταῖς ἐκκλησίαις πάσαις διατάσσομαι.

18 * περιτετμημένος τις ἐκλήθη; μὴ ἐπισπάσθω· ἐν ἀκροβυστίᾳ τις ἐκλήθη; μὴ περιτεμνέσθω.

19 * ἡ περιτομὴ οὐδέν ἐστι, καὶ ἡ ἀκροβυστία οὐδέν ἐστιν, ἀλλὰ τήρησις ἐντολῶν θεοῦ.

20 * ἕκαστος ἐν τῇ κλήσει, ᾗ ἐκλήθη, ἐν ταύτῃ μενέτω.

21 * δοῦλος ἐκλήθης; μή σοι μελέτω· ἀλλ' εἰ καὶ δύνασαι ἐλεύθερος γενέσθαι, μᾶλλον χρῆσαι.

22 * ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, ἀπελεύθερος κυρίου ἐστίν. ὁμοίως καὶ ὁ ἐλεύθερος κληθεὶς, δοῦλός ἐστι χριστοῦ.

23 * τιμῆς ἠγοράσθητε, μὴ γίνεσθε δοῦλοι ἀνθρώπων.

24 * ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη, ἀδελφοὶ, ἐν τούτῳ μενέτω παρὰ θεῷ.

25 * Περὶ δὲ τῶν παρθένων ἐπιταγὴν κυρίου οὐκ ἔχω, γνώμην δὲ δίδωμι ὡς ἠλεημένος ὑπὸ κυρίου πιστὸς εἶναι.

---

17 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ דַּפְלַג לֵהּ מָרְיָא וֶאֱנָשׁ אֱנָשׁ אַיְךְ [s]דְּקָרִיהִי אֱלָהָא הָכֶנָא נְהַלֵךְ וַאף לְכְלְהֵין עִדָתָא הָכֶנָא
מְפַקֵד אֲנָא׃ 18 אִן כַּר גְּזִיר אֱנָשׁ [u]אִתְקְרִי לָא [x]נֶהְפוּךְ לֵהּ [z]לְעוֹרְלוּתָא וְאִן בְּעוֹרְלוּתָא אִתְקְרִי לָא נֶגְזוֹר׃ 19 [2]גְּזוֹרְתָא
גֵיר לָא הָוֹת מִדֵם אַף לָא עוֹרְלוּתָא אֱלָא [b]נְטוֹרָתָא [c]דְּפוּקְדָנוּהִי דַּאלָהָא׃ 20 כְּלְנָשׁ [d]בְּקָרְיָנָא [e]דְּאִתְקְרִי בֵּהּ נְקַוֵא׃
21 אִן עַבְדָא אִתְקְרִיתְ לָא נֶהְבְּטֵל לָךְ אֱלָא אַפִּין מֶשְׁכַּח אַנְתְ לְמֶתְחַרְרוּ [f]גְּבִי לָךְ [h]דְּתֶפְלוּחוּ׃ 22 אֲיכְנָא גֵיר דְּעַבְדָא [i]אִתְקְרִי
בְּמָרָן מְחֵרְרָא הוּ דַּאלָהָא הָכְנָא אַינָא דְּבַר [b]תְּאֵרָא עָבְדָא הוּ דַּמְשִׁיחָא׃ 23 [l]בְּדְמַיָא [m]אֶזְדַּבְנְתוּן לָא [n]תֶהֲווּן
עַבְדֵא דַּבְנֵינָשָׁא׃ 24 כְּלְנָשׁ בְּמֶדֵם דְּאִתְקְרִי אֲחֵי בֵּהּ נְקַוֵא לְוָת אֱלָהָא׃ 25 [z]דְּסַחֲרְתָא קְרִישְׁתָא יב [2]עַל בְּתוּלוּתָא
דִּין [b]פּוּקְדָנָא מִן אֱלָהָא לָא אַחִיד אֱנָא [c]סְלְקָא דִּין וְהָב אֲנָא אַיְךְ גַּבְרָא [d]דְּאִתְחַנַּנְתְ מִן אֱלָהָא [e]דְּאֶהְוֵא [f]מְהֵימַן׃

[s] קְרָא [t] קהלים [u] קְרָא
[x] הֲפַךְ [z] לערלה [a] מילה
[b] נְטַר [c] פִּקֵד [d] קְרָא
[e] קַנָא עמר [f] לזה נצל מן
[h] חֲרַר [g] גְּבָא [h] פְּלַח שמש
[i] קְרָא [k] חֲרַר [l] במחיר
[m] זַבֵן [n] הֲוָא [z] סְחֵר
[b] מצוה [c] עצה
[d] חַנַן [e] הֲוָא [f] הֵימֵן

26 * Puto itaque bonum esse propter necessitatem temporis, vt satius sit homini sic esse.

27 * Vinctus es cũ vxore, ne quæras diuortium. solutus es ab vxore, ne quæras vxorẽ.

28 * Si autem ducas vxorem, non peccas. Et si virgo fuerit viri [nupserit], non peccat. Molestia enim illis est in corpore qui sunt huiusmodi. ego autem vobis parco.

29 * Cæterùm hoc dico, fratres mei, tempus omninò contractũ esse, vt ij qui habent vxores, sint tanquam non habentes.

30 * Et qui flent, tanquam non flentes: & qui lætantur, tanquam non lætantes: & qui emunt, tanquam non possidentes.

31 * Et qui vtuntur hoc mundo, præter æquum vsum non vtantur. Præterit enim species mundi huius.

32 * Propterea velim vos absque sollicitudine esse. Qui enim non habet vxorem, curat quæ sunt Domini sui, quomodo placeat Domino suo.

33 * Qui verò habet vxorem, sollicitus est de mundo, quomodo placeat vxori suæ.

34 * Porrò differentia est inter mulierem & virginem. Quæ non est viri [innupta] meditatur in Domino suo, vt sit sancta tum corpore, tum spiritu suo. Quæ autem habet maritum, cogitat de mundo, quomodo placeat marito suo.

35 * Hoc autem ad vtilitatem vestram dico, non vt strangulationem [laqueum] iniiciam vobis, sed vt perseueretis apud Dominum vestrum in habitu decoro, non curantes de mundo.

36 * Si quis autem putat se despicatui haberi ob virginem suam, quòd prætereat tempus eius, nec dederit eam viro, congruum est vt det eam: prout voluerit, agat; non peccat, nubat.

37 * Cæterùm is qui certissimè constituit in mente sua, neque coactum habet arbitrium, sed potestatem habet in propriam voluntatem, & ita decreuit in corde suo, vt seruet virginem suam, bene facit.

38 * Itaque & is qui dat virginem suam [nuptum], benefacit. at is qui non dat virginem suam, longè melius facit.

---

26 g וְסָבַר אֲנָא דְּהָדָא שַׁפִּירָא מִטַּל h אֲנַנְקָא דְּזִבְנָא i דְּפַקָּח לֵהּ לְבַרְנָשָׁא דְּהָכַנָּא נֵהֱוֵא׃ 27 אֲסִיר אַנְתְּ בְּאִנְתְּתָא
לָא k תֶּבְעֵא שְׁרָיָא אַנְתְּ מִן אִנְתְּתָא לָא תֶּבְעֵא אַנְתְּתָא׃ 28 וְאַן l תֶּסַב אַנְתְּתָא לָא חָטֵא אַנְתְּ וְאַן m בְּתוּלְתָא
חֲוֵיָא לְגַבְרָא לָא n חָטְיָא o אוּלְצָנָא p בַּפְּגַר חֲוָא לַאילֵין דְּהָכַנָּא אֲנָא דֵּין עֲלֵיכוֹן q חָאֵם אֲנָא׃
29 וְהָדָא אֲמַר אֲנָא אַחַי דְּזִבְנָא s מֵכִיל s אֶזְדַּלְהַז לֵהּ דַּאילֵין דְּאִית לְהוֹן נְשֵׁא נֵהֱוֹן אַיךְ דְּלֵירֵת לְהוֹן׃
30 וַאילֵין t דְּבְכִין אַיךְ לָא בָּכֵין וַאילֵין u דְּחָרִין אַיךְ לָא חָדִין וַיאלֵין דְּזָבְנִין אַיךְ לָא x מְקַנְּדִין׃ 31 וַאילֵין y דְּמִתְחַשְׁחִין
בְּעָלְמָא הָנָא לָא לְבַר מִן z זְרָקָא דְּחַשְׁחָא עָבַר לֵהּ גִּיר a אֶסְכִּימֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא׃ 32 מָטַל הָנָא צְבָא אֲנָא דְּלָא
b צְפָתָא חֲוֵיוֹן אֵינָא גִּיר דְּלֵירֵת לֵהּ אַנְתְּתָא c רָגֵיא בְּדִמְרֵהּ דַּאיכָנָא נָשְׁפַּר לְמָרֵהּ׃

g וסבר אנא דהדא שפירא מטל h אננקא דזבנא i דפקח לה לברנשא דהכנא נהוא׃ 27 אסיר אנת באנתתא
לא k תבעא שריא אנת מן אנתתא לא תבעא אנתתא׃ 28 ואן l תסב אנתתא לא חטא אנת ואן m בתולתא
חווא לגברא לא n חטיא o אולצנא p בפגר חוא לאילין דהכנא אנון אנא דין עליכון q חאם אנא׃
29 והדא אמר אנא אחי דזבנא s מכיל s אזדלהז לה דאילין דאית להון נשא נהוון איך דלירת להון׃
30 ואילין t דבכין איך לא בכין ואילין u דחרין איך לא חדין ויאלין דזבנין איך לא x מקנדין׃ 31 ואילין y דמתחשחין
בעלמא הנא לא לבר מן z זרקא דחשחא עבר לה גיר a אסכימה דעלמא הנא׃ 32 מטל הנא צבא אנא דלא
b צפתא חוין אינא גיר דלירת לה אנתתא c רגיא בדמרה דאיכנא נשפר למרה׃

g ופוהוסכ h צורכא מן לשון יון
פוב יותר i בעא k שרא
m נסב n בתולה o חטא
p אזלץ q בגוף r חוס
חורל s כלל
t זדלהזהקצר בכא x חרא
z קדי y חשח z צדקה
a מן לשון יון דמות
b יצף השהרל c רגא

* Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse.

* Alligatus es vxori? noli quærere solutionẽ. Solutus es ab vxore? noli quærere vxorem.

* Si autem acceperis vxorẽ, non peccasti. Et si nupserit virgo, non peccauit. tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi. Ego autem vobis parco.

* Hoc itaque dico, fratres, tẽpus breue est, reliquum est, vt & qui habẽt vxores, tanquam non habentes sint:

* Et qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes: & qui emunt, tanquam non possidentes:

* Et qui vtuntur hoc mundo, tanquã non vtantur. præterit enim figura huius mundi.

* Volo autem vos sine solicitudine esse. Qui sine vxore est, solicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo.

* Qui autem cum vxore est, solicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori: & diuisus est.

* Et mulier innupta & virgo, cogitat quæ Domini sunt: vt sit sancta & corpore & spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro.

* Porrò hoc ad vtilitatem vestram dico: non vt laqueum vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & quod facultatem præbeat sine impedimento Dominum obsecrandi.

* Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quòd sit superadulta, & ita oportet fieri: quod vult faciat, non peccat, si nubat.

* Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare virginem suam, bene facit.

* Igitur & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit: & qui non iungit, melius facit.

26 * νομίζω οὖν τοῦτο καλὸν ὑπάρχειν διὰ τὴν ἐνεστῶσαν ἀνάγκην, ὅτι καλὸν ἀνθρώπῳ τὸ οὕτως εἶναι.

27 * δέδεσαι γυναικί; μὴ ζήτει λύσιν· λέλυσαι ἀπὸ γυναικός; μὴ ζήτει γυναῖκα.

28 * ἐὰν δὲ καὶ γήμῃς, οὐχ ἥμαρτες· καὶ ἐὰν γήμῃ ἡ παρθένος, οὐχ ἥμαρτε· θλίψιν δὲ τῇ σαρκὶ ἕξουσιν οἱ τοιοῦτοι· ἐγὼ δὲ ὑμῶν φείδομαι.

29 * τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὁ καιρὸς συνεσταλμένός ἐστιν· τὸ λοιπόν ἐστιν, ἵνα καὶ οἱ ἔχοντες γυναῖκας, ὡς μὴ ἔχοντες ὦσι.

30 * καὶ οἱ κλαίοντες, ὡς μὴ κλαίοντες· καὶ οἱ χαίροντες, ὡς μὴ χαίροντες· καὶ οἱ ἀγοράζοντες, ὡς μὴ κατέχοντες·

31 * καὶ οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον τοῦτον, ὡς μὴ καταχρώμενοι. παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου.

32 * θέλω δὲ ὑμᾶς ἀμερίμνους εἶναι. ὁ ἄγαμος, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, πῶς ἀρέσει τῷ κυρίῳ·

33 * ὁ δὲ γαμήσας, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῇ γυναικὶ μεμέρισται·

34 * καὶ ἡ γυνὴ καὶ ἡ παρθένος· ἡ ἄγαμος μεριμνᾷ τὰ τοῦ κυρίου, ἵνα ᾖ ἁγία καὶ σώματι καὶ πνεύματι· ἡ δὲ γαμήσασα, μεριμνᾷ τὰ τοῦ κόσμου, πῶς ἀρέσει τῷ ἀνδρί.

35 * τοῦτο δὲ πρὸς τὸ ὑμῶν αὐτῶν συμφέρον λέγω, οὐχ ἵνα βρόχον ὑμῖν ἐπιβάλω, ἀλλὰ πρὸς τὸ εὔσχημον καὶ εὐπάρεδρον τῷ κυρίῳ ἀπερισπάστως.

36 * εἰ δέ τις ἀσχημονεῖν ἐπὶ τὴν παρθένον αὐτοῦ νομίζει, ἐὰν ᾖ ὑπέρακμος, καὶ οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι, ὃ θέλει ποιείτω· οὐχ ἁμαρτάνει· γαμείτωσαν.

37 * ὃς δὲ ἕστηκεν ἑδραῖος ἐν τῇ καρδίᾳ, μὴ ἔχων ἀνάγκην, ἐξουσίαν δὲ ἔχει περὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, καὶ τοῦτο κέκρικεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, τοῦ τηρεῖν τὴν ἑαυτοῦ παρθένον, καλῶς ποιεῖ.

38 * ὥστε καὶ ὁ ἐκγαμίζων, καλῶς ποιεῖ· ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων, κρεῖσσον ποιεῖ.

---

33 וְאִינָא דְאִית לֵהּ אַנְחְתָא יַצֵּף וְעָלְמָא דַאיכְנָא נְשַׁפַּר לַאנְחָתֵהּ׃ 34 פּוּרְשָׁנָא דֵין אִית בַּיְנָתַיְהוֹן אַנְחְתָא לְבְתוּלְתָא
אַיְדָא דְלָגַבְרָא לָא חֲוָת רְנְיָא בְּמָרָהּ דְחֲוֵא קַדִּישָׁא בְּפַגְרָהּ וּבְרוּחָהּ וְאִידָא דְאִיתַת לֵהּ בָּעֲלָא רְנְיָא בְּעָלְמָא דַאיכְנָא
חָשְׁפְרִי לְבַעֲלָהּ׃ 35 הָדָא דֵין לְעִידְרָנְכוֹן הוּ דְיָלְכוֹן אָמַר אֲנָא לָא הֲוָא מַחֲנוֹקִיתָא רָמָא אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא דְהֲווֹן
אֲמִינִן לְוָת סָרְכוֹן בְּאִסְכְּמָא שַׁפִּירָא כַּד לָא רְנִין אַנְחְתוֹן בְּעָלְמָא׃ 36 אִן אֱנָשׁ דֵין סָכַר דְמִתְבַּוַּח בִּבְתוּלְתֵהּ
דַעֲבַר זַבְנָהּ וְלָא יַהֲבָהּ לְגַבְרָא וַלְיָא הִי דְנָחֲלֵיהּ אַיךְ דְצָבָא נְעֲבֵד לָא חַטֵּא חֲזַרוּג׃ 37 אֵינָא דֵין דְשַׁרִירָאִית
קָפַק בְּרַעְיָנֵהּ וְלָא אַלָּצָא לֵהּ צְבוּתָא וְשַׁלִּיט עַל צְבְיָנֵהּ וְהַכְנָא דֵן בְּלִבֵּהּ דְנָטַר בְּתוּלְתֵהּ שַׁפִּיר עָבֵד׃
38 וְאִינָא הָכִיל דְיַהֵב בְּתוּלְתֵהּ שַׁפִּיר עָבֵד וְאִינָא דְלָא יַהֵב בְּתוּלְתֵהּ יַתִּירָאִית שַׁפִּיר עָבֵד׃

e חפרש
f רְנָא השחדל g עָדַר
h חַנַּק i רְמָא חשלך
k המידים l בדמות טובה
m משחדלים או הוגים
n בְּזַח o נַחֵב p ראוי הו
q כְּהַל r וְגַ s באמת
t חקק u רְעָא x החפץ
y צָבָא z נְטַר

39 * Mulier quandiu viuit marítus eius, alligata est per legem: sin obdormierit maritus eius, libera est, vt sit cuius voluerit: tantum in Domino nostro.

40 * Beata autem erit si ita permăserit, mea quidem sententia. Arbitror autem me quoque Spiritum Dei habere.

Quotidie.

CAP. VIII.

1 DE sacrificiis porrò idolorum, scimus nos omnes habere scientiam. Scientia verò inflat, sed dilectio ædificat.

2 *Si quis autem putat se scire aliquid, nihil
3 adhuc nouit prout oportet eum nosse. *Si quis autem diligit Deũ, hic sibi cognitus est ab eo.

4 * De cibo igitur sacrificiorum idolorum, scimus nihil esse idolum in mundo, nec esse Deum alium, præter vnum.

5 * Nam etsi sint qui vocentur Dij, aut in cælo, aut in terra, quemadmodum sunt dij multi, & domini multi:

6 * Nobis tamen noster vnus est Deus, Pater: à quo omnia, & nos in ipso: & vnus Dominus Ieschua Meschicho, per quem omnia, & nos per eum.

7 * Sed non omnibus ineſt scientia. Sunt enim nonnulli qui in sua conscientia ad hocvsque tempus tanquam idolis immolatum edũt; quumque infirma sit eorum conscientia, con-
8 taminatur. * Cibus autem non dat nobis aditum ad Deum: nec enim si comederimus, abundabimus: nec si non comedamus, quicquam nobis defuturum est.

9 * Videte autem ne facultas illa vestra sit
10 offendiculo infirmis. *Nam si quispiam viderit te, te inquam qui scientia præditus es, accumbentem inter idola, nonne conscientia illius quum sit infirma, confirmabitur vt co-
11 medat ea quæ sunt immolata? * Et peribit per scientiam tuam is qui infirmus est, propter quem mortuus est Meschicho.

12 * Quòd si ita offenderitis in fratres vestros, & vulneraueritis conscientiam infirmorum, in Meschicho ipsum peccatis.

13 * Quamobrem si cibus offendat fratrem meum, in æternum carnem non comedam, ne offendam fratrem meum.

---

39 אַנְתְּתָא כְּמָא דְּחַי בַּעֲלָהּ אֲסִירָא הִי בְּנָמוֹמָא אִן דִּין [a]נֶדְמַךְ בַּעֲלָהּ [b]מְחֲרָרָא הִי דִּתְהֲוֵא לְמַן [c]דְּצָבְיָא בַּלְחוֹד בְּמָרָן׃

40 טוּבְיָהּ דִּין אִן הָכְנָא תְּקַוְּא אַיְךְ [d]רָעְיָנִי דִּילִי [c]סָבַר אֲנָא דִּין אַף אֲנָא דְּרוּחָא דַאלָהָא אִית בִּי׃

דְּכָלְיוֹם יג קפלאון ח

1 עַל [a]דָּבְחָא דִּין [b]דְּפַתְכְּרָא [c]יָדְעִינַן דַּבְכְלָן אִית יְדִיעָתָא וִידִיעָתָא [d]מַחְתְּרָא [c]חוּבָא דִּין בָּנֵא׃ 2 אִן אֱנָשׁ דִּין סָבַר
דְּיָדַע מִדֵּם לָא [f]עַדְכִיל מִדֵּם יְדַע אַיְךְ מָא [g]דְּוֵלָא לֵהּ [h]לְמִדַע׃ 3 אִן אֱנָשׁ דִּין [i]מַחֵב לַאלָהָא הָנָא אִתִּידַע לֵהּ מִנֵּהּ׃

4 עַל [k]מֵאכוּלְתָא הָכִיל [l]דְּדָבְחָא דְּפַתְכְּרָא [m]יָדְעִינַן דְּלָא הֲוָא מְדֵם הוּ [n]פְּתַכְּרָא בְּעָלְמָא וְדַלִית אֱלָהָא אָחֳרִין אֱלָּא אִן
חַד׃ 5 [o]אַפֵּן גַּיר אִית [p]דְּמִתְקָרְיִן אֱלָהֵא אוֹ בִּשְׁמַיָּא אוֹ בְּאַרְעָא אַיְכְנָא דְּאִית אֱלָהֵא סַגִּיאֵא [p]וּמָרְוָתָא סַגִּיאֵא׃

[a] דְּמַךְ ישן [b] מתנצלה
[c] צְבָא [d] רָעָא [e] חושב
[a] דְּבַח זבח [b] אלילים
[c] יְדַע [d] חַתַּר התפיח
[e] אהבה [f] עזר
[g] נְלָא [h] יְרַע [i] אָחֵב [k] אֲכַל
[f] זבח אלילי
[m] יְדַע [n] גילה [o] אָף אִן
[p] קְרָא
[q] ואדונים

Rom. 7. a.2 * Mulier alligata est legi quanto tempore vir eius viuit. quòd si dormierit vir eius, liberata est†: cui vult nubat, tãtùm in Domino.

à Lege: cui autem

*Beatior autem erit, si sic permanserit secundùm meũ consilium. puto autem quòd & ego Spiritum Dei habeam.

CAP. VIII.

DE iis autem quę idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Sciẽtia inflat: charitas verò ędificat.

* Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognouit, quèmadmodum oporteat eum scire.

* Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo.

* De escis autẽ quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolũ in mundo; & quòd nullus est Deus, nisi vnus.

* Nã etsi sunt qui dicantur dij, siue in cælo, siue in terra, (siquidẽ sunt dij multi, & domini multi) * Nobis tamen vnus illo: Deus Pater, ex quo omnia, & nos in †illum: & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.

* Sed non in omnibus est scientia. cum Quidam autem †cõscientia vsque nunc idoli, quasi idolothytum manducant: & conscientia ipsorum cùm sit infirma, polluitur.

* Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducauerimus, abundabimus: neque si non manducauerimus, deficiemus.

* Videte autem ne fortè hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis.

* Si enim quis viderit eum qui habet scientiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia eius cùm sit infirma, ędificabitur ad manducandum idolothyta?

Rom. 14 c.15 * Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quẽ Christus mortuus est?

* Sic autem peccantes in fratres, & percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis.

Rom. 14. d.21 * Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

39 * γυνὴ δέδεται νόμῳ ἐφ' ὅσον χρόνον ζῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς· ἐὰν δὲ κοιμηθῇ ὁ ἀνὴρ, ἐλεύθερά ἐστιν ᾧ θέλει γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ.

40 * μακαριωτέρα δέ ἐστιν ἐὰν οὕτω μείνῃ, κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. δοκῶ δὲ κἀγὼ πνεῦμα θεοῦ ἔχειν.

η'.

1 * Περὶ δὲ τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι πάντες γνῶσιν ἔχομεν· ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδομεῖ.

2 * εἴ δέ τις δοκεῖ ἐπίστασθαί τι, οὔπω οὐδὲν ἔγνωκε καθὼς δεῖ γνῶναι.

3 * εἰ δέ τις ἀγαπᾷ τὸν θεόν, οὗτος ἔγνωσται ὑπ' αὐτοῦ.

4 * περὶ τῆς βρώσεως οὖν τῶν εἰδωλοθύτων, οἴδαμεν ὅτι οὐδὲν εἴδωλον ἐν κόσμῳ, καὶ ὅτι οὐδεὶς θεὸς ἕτερος εἰ μὴ εἷς.

5 * καὶ γὰρ εἴπερ εἰσὶ λεγόμενοι θεοὶ, εἴτε ἐν οὐρανῷ, εἴτε ἐπὶ γῆς, (ὥσπερ εἰσὶ θεοὶ πολλοὶ, καὶ κύριοι πολλοὶ,)

6 * ἀλλ' ἡμῖν εἷς θεὸς ὁ πατὴρ, ἐξ οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς εἰς αὐτόν· καὶ εἷς κύριος Ἰησοῦς χριστὸς, δι' οὗ τὰ πάντα, καὶ ἡμεῖς δι' αὐτοῦ.

7 * ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσιν ἡ γνῶσις. τινὲς δὲ τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν ἀσθενὴς οὖσα μολύνεται.

8 * βρῶμα δὲ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ θεῷ· οὔτε γὰρ ἐὰν φάγωμεν, περισσεύομεν· οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν, ὑστερούμεθα.

9 * βλέπετε δὲ μή πως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη προσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν.

10 * ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν, ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν;

11 * καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν χριστὸς ἀπέθανεν;

12 * οὕτω δὲ ἁμαρτάνοντες εἰς τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ τύπτοντες αὐτῶν τὴν συνείδησιν ἀσθενοῦσαν, εἰς χριστὸν ἁμαρτάνετε.

13 * διόπερ εἰ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα, ἵνα μὴ τὸν ἀδελφόν μου σκανδαλίσω.

---

[c] תַּאַר [s] דְּבַח זבח
[d] בְּרֹהּ [t] טוֹשׁ טמא
[e] אֵכַל [y] יִתֵּר [z] בְּצַר
[a] חֲזָא [b] שְׁלַט [c] תְּקַל
[d] חֲזָא בין אלילים
[f] נוח נשמתו
[g] שָׁרַר העמיד [h] אֵכַל
[i] מחה
[k] מות [l] מַפָּח [m] מְרַע

6 אֶלָּא לַן דִּילַן חַד הוּ אֱלָהָא אֲבָא דִּכֹל מִנַּהּ וַחֲנַן בֵּהּ וְחַד מָרְיָא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דִּכֹל בְּאִידֵהּ אַף חֲנַן בְּאִידֵהּ׃ 7 אֶלָּא
לָא הֲוָא בְּכֹלָּנָשׁ אִית יְדַעְתָּא אִית גֵּיר אֱנָשָׁא [f]דַּבְתְּאַרְחֵהוֹן עַדְמָא לְהָשָׁא דְּעַל פִּתַּכְרָא אַיִךְ [g]דְּדַבְיְחָא אָכְלִין וּמֶטֶל דַּכְרִיהָא
תְּאַרְחֵהוֹן [h]מְהַטְּשָׁא׃ 8 [x]מֵאכוּלְתָא דִּין לָא מְקָרְבָא לַן לַאלָהָא לָא גֵּיר אִן [x]אָכְלִינַן [y]מְהַיְחְרִינַן וְלָא לָא נֵאכוּל [z]מְהַבְצְרִינַן׃
9 [z]חֲזוּ דִּין דִּלְמָא [b]שׁוּלְטָנְכוֹן הָנָא נְהֵוֵא [c]הוּקְלָתָא לַכְרִיהָא׃ 10 אִן אֱנָשׁ גֵּיר [d]נְחֵזִיךְ לָךְ דְּאִית בְּךְ יְדַעְתָּא [d]וְסָמִיךְ אַנְתְּ
[c]בֵּית פִּתַּכְרָא לָא הָא [f]תְּאַרְחֵהּ מֶטֶל דַּכְרִיהּ הוּ [g]מְשְׁתַּרְרָא [h]לְמֵאכַל דַּדְבִיחָא׃ 11 וְאִבֵד לֵהּ בִּידַעְתָּא דִּילָךְ הוּ אַיְנָא [i]דְּמַרַע
דְּמֶטֶל [k]הָהּ מִיהּ מְשִׁיחָא׃ 12 וְאִן הָכַנָא מַסְכְּלִין אַנְתּוּן בַּאֲחֵיכוֹן [l]וּמַקְפְּחִין אַנְתּוּן תְּאַרְחֵהוֹן [m]מְרַעְתָּא בַּמְשִׁיחָא הוּ
מַסְכְּלִין אַנְתּוּן׃ 13 מֶטֶל הָנָא אִן מֵאכוּלְתָא מַכְשְׁלָא לַאחִי לְעָלַם בְּחָרָא לָא אֵכוֹל דְּלָא אַכְשֵׁל לַאחִי׃

CAP. IX.

1 AN non ſum liber? an non ſum Apoſtolus? annon Jeſchua Meſchicho Dominum noſtrum vidi? annon eſtis opus meum in Do-
2 mino meo? * Etſi aliis non ſim Apoſtolus, attamen vobis ſum. Proinde ſigillum Apo-
3 ſtolatus mei vos eſtis: * Et prolatio per ſpiritum [defenſio] apud eos qui me cõdemnant,
4 hæc eſt. * Nunquid poteſtatem habemus
5 edendi & bibendi? * Vel nunquid non habemus poteſtatem ſororem mulierem circumducendi nobiſcum, vt & cæteri Apoſtoli, & vt fratres Domini noſtri, & vt Kipho?
6 * Aut ego ſolus & Barnabba non habemus poteſtatem vt non operemur?
7 * Quis eſt qui militet militiam propriis ſumptibus? aut quis eſt qui plantet vineam, & de fructibus eius non edat? Aut quis eſt qui paſcat oues, & de lacte gregis non edat?
8 * Num ſecundùm hominem hæc dico? An
9 non & Lex eadem dicit? * Scriptum eſt enim in Lege Mouſche: Non obligabis os boui trituranti. Nunquid de boue cura eſt Deo?
10 * Imò notum eſt propter quem hoc dicit: Etenim propter nos ſcriptum eſt: quãdoquidem in ſpe oportet eum arare, qui arat; item qui triturat, ſub ſpe prouentus triturare.
11 * Si nos quæ ſunt ſpiritus, ſeuimus in vobis, magnum eſt ſi nos ex vobis quæ ſunt corporis, metamus?
12 * Quòd ſi alij habent poteſtatem in vos, nonne nos oportet magis habere? Sed non vſi ſumus hac poteſtate: imò omnia ſuſtinemus, ne vlla re impediamus Euangelium Meſchicho.

Commemoratione Antonij & ſociorum eius.

13 * Neſcitis quòd qui in æde ſancta cultũ exercent, ex æde ſancta cibum capiunt: &, qui altari ſeruiunt, cum altari participant?
14 * Ita & Dominus noſter præcepit, vt qui Euangelium ſuum prædicant, ex ipſius Euangelio viuant.
15 * Ego verò nullo horum vſus ſum: nec ideò hæc ſcripſi, vt ita fiat in me. Satius enim mihi fuerit vt moriendo moriar, quàm vt quis gloriationem meam inanem reddat.

קפאלון ט

1 לְמָא לָא חֲוִית בַּר ᵖחוּרָא אוּלָא ᵍחֲוִית שְׁלִיחָא אוּלִישׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן לָא ᵗחֲזִית אוּלָא
חֲוַיתוּן עֲבַדִי בְּמָרִי : 2 וְאַן לַאחֳרִנָא לָא חֲוִית שְׁלִיחָא אֶלָּא לְכוֹן ˢאִיתַי וְחָתְמָא דְשְׁלִיחוּתִי אַנְתּוּן אֱנוּן :
3 וּמַפַּק בְּרִיחַ לַאוּלִין ᵘדְּדָיְנִין לִי הָנוֹ : 4 לְמָא לָא שַׁלִּיט לַן ᵛלְמֵיכַל ᵛוְלִמְשְׁתָא : 5 אוּ לְמָא לָא שַׁלִּיטְלַן
ᵃחָתָא אַנְתָּא ᵇלְמַכְרְכוּעִמַּן אֵיךְ ᶜשְׁרָא דְשְׁלִיחָא וְאֵיךְ אַחֲוֹהִי דְמָרַן וְאֵיךְ כֵּאפָא : 6 אוּ אֱנָא בַּלְחוֹד וּבַרְנַבָּא לַיִת לַן
ᵈשׁוּלְטָנָא דְּלָא ᶜנָפְלוּחַ : 7 מַנוּ ᶠדְּמַפְלַח פָּלְחוֹתָא ᵍבְּנָפָקְתָא דְנַעֲבֵד כַּרְמָא וּמִן פֵּרוֹהִי לָא אָכֵל אוּ מַנוּ
ᵇדְּרָעֵא ʲעָנָא וּמִן חַלְבָא ᵏדְּמַרְעִיהּ לָא אָכֵל : 8 דְּלְמָא אֵיךְ בַּרְנָשָׁא הָלֵין אֲמַר אֱנָא הָא אַף נָמוּסָא הָלֵין אָמַר :
9 כְּתִיב גֵּיר בְּהּ בְּנָמוּסָא דְמוּשֵׁא דְּלָא ˡחָבְלוּם ᵐתּוֹרָא דְמַדְרֵךְ לְמָא עַל תּוֹרָא בָּטִיל לֵהּ אֱלָהָא :

ᵖחֲרַר ᵍחֲוָא ᵗחֲזָא
ˢאִית שׁ ᵗנְפַק ᵛדִּין
ˣאֲכַל ᵛשְׁתָא ᵃאחות
ᵇכְּרַךְ תור ᶜשאר ᵈשַׁלַּט
ᵉפָּלַח עשה פלחם מלחמת
ᶠנְפַק ʰרְעָא פרנס
ⁱצאן
ᵏרְעָא ˡבְּלַם
ᵐשור

CAP. IX.

NOn ſum Apoſtolus? Non ſum liber? 1
Nonne Chriſtum Ieſum Dominum A
noſtrum vidi? Nonne opus meum vos eſtis in Domino?

*Et ſi aliis non ſum Apoſtolus, ſed tamen vobis ſum. nam ſignaculum Apoſtolatus mei vos eſtis in Domino. 2

*Mea defenſio apud eos qui me interrogant, hæc eſt: *Nunquid non habemus poteſtatē manducandi & bibendi? 3 4

*Nūquid non habemus poteſtatem †ſororē mulierculā circūducēdi, ſicut & cęteri Apoſtoli & fratres Dñi, & Cephas? 5
mulierem ſororem

*Aut ſolus ego & Barnabas, non habemus poteſtatem hoc operandi? 6

*Quis militat ſuis ſtipendiis vnquā? 7
Quis plantat vineam, & de fructu eius non edit? Quis paſcit gregem, & de lacte gregis non manducat?

*Nunquid ſecundùm hominem hęc dico? An & Lex hæc non dicit? 8

*Scriptum eſt enim in Lege Moyſi: 9
Non alligabis os boui trituranti. Nun- B
Deu. 25. a. 4 1. Tim. 5 c. 18 quid de bobus cura eſt Deo?

*An propter nos vtique †dicit? Nam 10
hoc vtique propter nos †ſcripta ſunt. quoniam debet in ſpe qui arat, arare: & qui triturat, in ſpe fructus percipiendi. *Si nos vobis 11
Rom. 15 f. 27 ſpiritualia ſeminauimus, magnum eſt ſi nos carnalia veſtra metamus?

*Si alij poteſtatis veſtræ participes 12
ſunt, quare non potius nos? Sed non vſi ſumus hac poteſtate: ſed omnia ſuſtinemus, ne quod offendiculum demus Euangelio Chriſti.

*Neſcitis quoniam qui in ſacrario o- 13
Deut. 18 a. 1 perantur, quæ de ſacrario ſunt edunt: & qui altari deſeruiunt, cum altari participant? *Ita & Dominus ordinauit 14
iis qui Euangeliū annuntiant, de Euangelio viuere.

*Ego autem nullo horum vſus ſum. 15
Non autem ſcripſi hæc, vt ita fiāt in me: C
bonū eſt enim mihi magis mori, quàm vt gloriam meam quis euacuet.

θ΄.

1 * Οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος; οὐκ εἰμὶ ἐλεύθερος; οὐχὶ Ἰησοῦν τὸν κύριον ἡμῶν ἑώρακα; οὐ τὸ ἔργον μου ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ;

2 * εἰ ἄλλοις οὐκ εἰμὶ ἀπόστολος, ἀλλά γε ὑμῖν εἰμι· ἡ γὰρ σφραγὶς τῆς ἐμῆς ἀποστολῆς ὑμεῖς ἐστε ἐν κυρίῳ.

3 * ἡ ἐμὴ ἀπολογία τοῖς ἐμὲ ἀνακρίνουσιν, αὕτη ἐστί·

4 * μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν φαγεῖν καὶ πεῖν;

5 * μὴ οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν ἀδελφὴν γυναῖκα περιάγειν, ὡς καὶ οἱ λοιποὶ ἀπόστολοι, καὶ οἱ ἀδελφοὶ τοῦ κυρίου, καὶ Κηφᾶς;

6 * ἢ μόνος ἐγὼ καὶ Βαρνάβας οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι;

7 * τίς στρατεύεται ἰδίοις ὀψωνίοις ποτέ; τίς φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐκ ἐσθίει; ἢ τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει;

8 * μὴ κατὰ ἄνθρωπον ταῦτα λέγω; ἢ οὐχὶ καὶ ὁ νόμος ταῦτα λέγει;

9 * ἐν γὰρ τῷ νόμῳ Μωσέως γέγραπται, Οὐ φιμώσεις βοῦν ἀλοῶντα. μὴ τῶν βοῶν μέλει τῷ Θεῷ;

10 * ἢ δι' ἡμᾶς πάντως λέγει; δι' ἡμᾶς γὰρ ἐγράφη, ὅτι ἐπ' ἐλπίδι ὀφείλει ἀροτριῶν ἀροτριᾶν· καὶ ὁ ἀλοῶν τῆς ἐλπίδος αὐτοῦ μετέχειν, ἐπ' ἐλπίδι.

11 * εἰ ἡμεῖς ὑμῖν τὰ πνευματικὰ ἐσπείραμεν, μέγα εἰ ἡμεῖς ὑμῶν τὰ σαρκικὰ θερίσομεν;

12 * εἰ ἄλλοι τῆς ἐξουσίας ὑμῶν μετέχουσιν, οὐ μᾶλλον ἡμεῖς; ἀλλ' οὐκ ἐχρησάμεθα τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ, ἀλλὰ πάντα στέγομεν, ἵνα μή τινα ἐγκοπὴν δῶμεν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ.

13 * Οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι, ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσιν; οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ παρεδρεύοντες, τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται;

14 * οὕτω καὶ ὁ κύριος διέταξε τοῖς τὸ εὐαγγέλιον καταγγέλλουσιν, ἐκ τοῦ εὐαγγελίου ζῆν.

15 * ἐγὼ δὲ οὐδενὶ ἐχρησάμην τούτων. οὐκ ἔγραψα δὲ ταῦτα, ἵνα οὕτω γένηται ἐν ἐμοί· καλὸν γάρ μοι μᾶλλον ἀποθανεῖν, ἢ τὸ καύχημά μου ἵνα τις κενώσῃ.

---

10 אֶלָּא יְדִיעָא דְּמָטֵל הוּ אֲמַר וּמְטָלְתַן גִּיר [o]אִתְכְּתִבַת מְטַל דְּעַל [p]סַבְרָא [q]וְלָא לַהּ לְכָרוּבָא [r]דְּנָכְרוּב וַאֲנָא דְמַדְרֵךְ
עַל סַבְרָא [s]דַּעֲלַלְתָּא׃ 11 אִן חֲנַן דְּרוּחָא זְרַעְנָן בְּכוּן רַבָּא הִי אִן חֲנַן מְנָכוּן דְּפַגְרָא [t]נְחֲצוֹד׃ 12 וְאִן לַאחֳרָנָא
אִית לְהוֹן [y]שׁוּלְטָנָא עֲלֵיכוֹן לָא לַן [x]וְלָא [y]יַתֵּירָאִית אֶלָּא לָא [z]אִתְחַשְׁחַן בְּשׁוּלְטָנָא הָנָא אֶלָּא כְּל מִדֵּם [a]מְסַיְבְרִינַן דְּבֵית
לָא [b]נְחַכֵּם [c]סְבָרְחֵה דְמָשִׁיחָא׃ [d]בְּרוּכָנָא דְאַנְטָנְיוֹס וְחַבְרוֹהִי יד
13 לָא יְדָעִין אֲנָחְנָה דְאִילֵּין דְּבֵית קוּדְשָׁא פָּלְחִין מִן בֵּית קוּרְשָׁא [c]מְסַתַּיְבְרִין וְאִילֵּין [f]דְּלְמַדְבְּחָא פָּלְחִין עִם מַדְבְּחָא
פָּלְגִין׃ 14 הָכְנָא אַף מָרָן פָּקֵד דְּאִילֵּין דְּמְבַרְזְזִין מִן סְבָרְחֵה [g]מְכַרְזִין מִן [h]נְחוֹן׃ 15 אֲנָא דֵּין לָא [i]אִתְחַשְׁחַת בַּחֲדָא
מִן הָלֵּין [k]וְלָא מְטָל הָדֵא כְּתִבֵת דְּהָכְנָא נֶהֱוֵא לִי [l]פַּקַח לִי גִּיר דְּמִטְהּ וְלָא דְּאֶנָשׁ שׁוּבְחָרִי נְסַרֵק׃

[o] כְּתַב [p] הקוה [q] ראוי
[r] כְּרֵב חרש [s] תבואה
[t] חֲצַר [v] שְׁלֵט [x] צריך
[y] יְתַר [z] חַשַׁח [a] סַיְבַר
[b] תַּכֵּס עכב [c] בשורהו
[d] דְּכַר זכר [e] סַיְבַר זן
[f] דְּבַח [g] כְּרֵז [h] חַיָּא
[i] חַשַׁח [k] במו ולא ושוב יותר

16 * Et si enim euangelizem, nulla est mihi gloriatio, siquidem necessitas mihi incumbit. Væ autem mihi nisi euangelizem.

17 * Nam si voluntate mea hoc faciam, mercedem sum habiturus: sin autem non voluntate mea, præfectura domus [dispensatio] concredita est mihi.

18 * Quænam est igitur merces mea? vt quum euangelizem, sine sumptibus efficiam Euangelium Meschicho, ne abutar ea potestate quę data est mihi in Euangelio.

19 * Quum enim liber sim ab omnibus, omnium seruus effectus sum, vt multos lucri-
20 faciam. * Et factus sum cum Iihoudæis quasi Iihoudæus, vt Iihoudæos lucrifaciam.

21 * Et cum iis qui sunt sub Lege, factus sum quasi sim sub Lege, vt eos qui sunt sub Lege lucrifaciam: iis autem qui Legem non habĕt, factus sum quasi sine Lege (quamuis non sim Deo sine Lege, sed in Lege Meschicho) vt & eos qui sine Lege sunt, lucrifaciam.

22 * Factus sum cum infirmis quasi infirmus, vt infirmos lucrifaciam. Omnibus omnia factus sum, vt omnes seruem.

23 * Hoc autem ago, vt fiam particeps Euangelij.

24 * Nescitis quòd qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, at vnus accipit sibi victoriam? Sic currite vt assequamini.

25 * Quisquis enim certamen agit, ab omni re continet mentem suam: & illi quidem qui currunt vt accipiant coronam corruptibilem, nos autem incorruptibilem.

26 * Itaque ego sic curro, non tanquam ad rem incognitam: et sic decerto, non tanquam aerem feriens:

27 * Sed ipsum corpus meum subiicio, ac in seruitutem redigo, ne fortè quum aliis prædicauerim, ipse reprobus euadam.

Oblatio infra Epiphaniam.

CAP. X.

1 VElim autem vos scire, fratres mei, omnes Patres nostros sub nube fuisse, & omnes per mare transisse:

16 * Nam & si euangelizauero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: vę enim mihi est, si non euangelizauero.

16 * ἐὰν γὰρ εὐαγγελίζωμαι, οὐκ ἔστι μοι καύχημα· ἀνάγκη γάρ μοι ἐπίκειται· οὐαὶ δέ μοι ἐστὶν, ἐὰν μὴ εὐαγγελίζωμαι.

17 * Si enim volens hoc ago, mercedem habeo. si autē inuitus, dispensatio mihi credita est.

17 * εἰ γὰρ ἑκὼν τοῦτο πράσσω, μισθὸν ἔχω· εἰ δὲ ἄκων, οἰκονομίαν πεπίστευμαι.

18 *Quæ est ergo merces mea? Vt Euangelium prædicans, sine sumptu ponam Euangelium; vt non abutar potestate mea in Euangelio.

18 * τίς οὖν μού ἐστιν ὁ μισθός; ἵνα εὐαγγελιζόμενος ἀδάπανον θήσω τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ, εἰς τὸ μὴ καταχρήσασθαι τῇ ἐξουσίᾳ μου ἐν τῷ εὐαγγελίῳ.

19 * Nam cùm liber essem ex omnibus, omnium me seruum feci, vt plures lucrifacerem.

19 * ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων, πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω.

20 * Et factus sum Iudæis tanquam Iudæus, vt Iudæos lucrarer.

20 * καὶ ἐγενόμην τοῖς ἰουδαίοις ὡς ἰουδαῖος, ἵνα ἰουδαίους κερδήσω·

21 * Iis qui sub Lege sunt, quasi sub Lege essem (cùm ipse non essem sub Lege) vt eos qui sub Lege erant, lucrifacerem: iis qui sine Lege erant, tanquam sine Lege essem, (cùm sine Lege Dei non essem: D sed in lege essem Christi) vt lucrifacerem eos qui sine Lege erant.

21 * τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος (μὴ ὢν ἄνομος θεοῦ, ἀλλ' ἔννομος χριστοῦ) ἵνα κερδήσω ἀνόμους.

22 *Factus sum infirmis, infirmus; vt infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, vt omnes facerem saluos.

22 * ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τινὰς σώσω.

23 * Omnia autem facio propter Euangelium, vt particeps eius efficiar.

23 * τοῦτο δὲ ποιῶ διὰ τὸ εὐαγγέλιον, ἵνα συγκοινωνὸς αὐτοῦ γένωμαι.

24 * Nescitis quòd ij qui in stadio currunt, omnes quidem currunt: sed vnus accipit brauium? Sic currite vt comprehendatis.

24 * οὐκ οἴδατε ὅτι οἱ ἐν σταδίῳ τρέχοντες, πάντες μὲν τρέχουσιν, εἷς δὲ λαμβάνει τὸ βραβεῖον; οὕτω τρέχετε ἵνα καταλάβητε.

25 *Omnis †autem qui in agone cōtendit, ab omnibus se abstinet; & illi quidem vt corruptibilē coronam accipiant: nos autem incorruptam.

† enim

25 * πᾶς δὲ ὁ ἀγωνιζόμενος πάντα ἐγκρατεύεται· ἐκεῖνοι μὲν οὖν ἵνα φθαρτὸν στέφανον λάβωσιν, ἡμεῖς δὲ ἄφθαρτον.

26 *Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aërem verberans:

26 * ἐγὼ τοίνυν οὕτω τρέχω, ὡς οὐκ ἀδήλως· οὕτω πυκτεύω, ὡς οὐκ ἀέρα δέρων·

27 * Sed castigo corpus meum, & in seruitutem redigo, ne fortè cùm aliis prædicauerim, ipse reprobus efficiar.

27 * ἀλλ' ὑποπιάζω μου τὸ σῶμα καὶ δουλαγωγῶ, μήπως ἄλλοις κηρύξας, αὐτὸς ἀδόκιμος γένωμαι.

CAP. X.

ι.

1 NOlo enim vos ignorare, fratres, quoniam Patres nostri omnes sub nube A fuerunt, & omnes mare transierunt.

Exod. 13 d. 22

1 * Οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν πάντες ὑπὸ τὴν νεφέλην ἦσαν, καὶ πάντες διὰ τῆς θαλάσσης διῆλθον·

---

23 חָדָא דֵין עָבֵד אֲנָא מֶטֶל דְּאִתְוֵא שׁוּתָפָא לְסַבְרָתָא׃ 24 לָא יְדָעִין אִנּוּן דְּאִילֵּין רְהָטִין כֻּלְּהוֹן הוּ רָהֲטִין אֲבָל חַד הוּא נָסֵב לֵהּ זְכוּתָא הָכְנָא רְהוֹטוּ אַיְךְ דְּתַרְכוּן׃ 25 כָּל אֱנָשׁ גִּיר דְּאִגּוּנָא עָבֵד מִן כָּל מִדֻּם אִתְאֲסַר חָנַן דֵּין דְּלָא מִתְחַבַּל׃ 26 אֲנָא הָכֵיל הָכְנָא רָהֵט אֲנָא לָא הָוֵא אַיְךְ דְּעַל מִדֻּם וְהָכְנָא לָא הָוֵא אַיְךְ הוּ דְּלָא אֲוִיר כָּהֵשׁ׃ 27 אֶלָּא פַּגְרִי הוּ כָּבֵשׁ אֲנָא וּמְשַׁעְבֵּד אֲנָא דִּלְמָא אֱנָא לַאֲחָרָנָא אַכְרֵיז אֲנָא קְנוּמִי אֶסְתְּלָא לִי׃

דְּקוּרְבָא דְּבֵית רַבְּתָא יה קפלאון ׃

ι 1 צְבָא אֲנָא דֵין דְּחֵרְעִין אֲחַי דְּאַבְתַּיִן כֻּלְּהוֹן תְּחוֹת עֲנָנָא הֲווֹ וְכֻלְּהוֹן בְּיַמָּא עֲבַרוּ׃

---

a הוּא b שְׁתַף חבר
u לבשורה x בן לשון יון
y רָהֲט רגץ z זְכָא נצח
a אַרְרָךְ חשׁג b אגונא
c קרבה בן לשון יון
d רָעָא e רָהֲט נסב
f עשרת
g כַּהֲשׁ נלחם h אָאר
i רוח ומעביד
k בָּרַז l עצמי m סְלָא

2 * Et omnes per Mouſche baptizatos eſſe in nube & in mari:

3 * Et omnes eundem cibum ſpiritualem

4 comediſſe: * Et omnes eundem potum ſpiritualem bibiſſe. (bibebant enim de petra ſpirituali, quæ cum ipſis veniebat; Petra autem illa, erat ipſe Meſchicho.)

5 * Sed non multitudinem eorum gratâ habuit Deus. corruerunt enim in deſerto.

6 * Hæc autem figura nobis fuerunt, ne ſimus cupidi malorum, quemadmodum illi cupidi fuerunt.

7 * Nec etiam idololatræ ſimus, ſicut ex iis nonnulli fuerunt, quemadmodum ſcriptum eſt: Sedit populus vt ederet ac biberet, & ſurrexérunt vt nugarentur.

8 * Neque ſcortemur, ſicut ex iis nonnulli ſcortati ſunt, & ceciderunt vno die viginti & tria millia.

9 * Neque tentemus Meſchicho, ſicut & ex ipſis [nonnulli] tentarunt, quos enecarunt

10 ſerpentes. * Neque obmurmuretis, ſicut ex iis [nonnulli] obmurmurarunt, & perierunt per corruptorem.

11 * Hæc omnia quæ contingebant illis, in figuram noſtri fiebant, & ſcripta ſunt propter eruditionem noſtram, ad quos finis ſeculorum peruenit.

12 * Proinde qui putat ſtare, caueat ne cadat.

13 * Tentatio vos non inuadit, niſi humana: fidelis eſt autem Deus, qui non laxabit vos, vt tentemini ſupra id quod poteſtis. imò faciet cum tentatione veſtra prouentum, quò poſſitis perferre.

Matutinis Feriæ v. Secretorum.

14 * Propterea dilectiſſimi mei, fugite à cultu idolorum.

15 * Vt ſapientibus dico, vos iudicate quod

16 dico. * Calix ille laudis cui benedicimus, nonne communicatio eſt ſanguinis Meſchicho? & panis ille quem frangimus, nonne eſt communicatio corporis Meſchicho?

17 * Quemadmodum igitur vnus eſt panis ille, ita & nos omnes vnum ſumus corpus: ſiquidē nos omnes ex vno illo pane accipimus.

18 * Videte Iſroiel qui eſt ſecundùm carnem, nonne illi qui edunt victimas, ſunt participes altaris?

---

2 וְכֻלְּהוֹן בְּיַד מוֹשֶׁא [d]עַמְּדוּ בַּעֲנָנָא וּבְיַמָּא ׃ 3 וְכֻלְּהוֹן חַדָּא [e]מַאכוּלְתָּא דְּרוּחָא אֲכָלוּ ׃ 4 וְכֻלְּהוֹן חַד [f]מַשְׁחָיָא
דְּרוּחָא [g]אֶשְׁתִּיו שָׁתִין הֲווֹ גָּיר מִן כְּאפָא דְּרוּחָא [h]דַּאתְיָא חֲוֹת עַמְּהוֹן כְּאפָא דֵּין הֲוֵי הוּא מְשִׁיחָא ׃ 5 אֶלָּא לָא הֲוָא
[i]בְּסוּגָאהוֹן [k]אֶצְטְבִי אֱלָהָא נְפַלוּ גֵּיר בְּמַדְבְּרָא ׃ 6 הָלֵין דֵּין [l]טוּפְסָא לַן הֲוּ הֲוֵי דְּלָא [m]הֲוֵין [n]רָגְּנִין [o]בִּישָׁתָא אֲיכַנָא דְּהִנּוּן
רָגְּנוּ ׃ 7 וְאַף לָא נֶהֱוֵא [p]פָּלְחֵי פְּחַכְּרָא אֲיכַנָא דְּאַף מִנְּהוֹן פְּלַחוּ אֲיךְ דִּכְתִיב [q]רִיהֵב עַמָּא [r]לְמֵאכַל [s]וְלִמְשְׁתָא [t]וְקָמוּ [u]לְמִשְׁתְּעִיו ׃
8 אַף לָא [x]נְזֵנָא אֲיכַנָא דְּמִנְּהוֹן [x]זַנִיו וְנָפְלוּ בְּחַד יוֹמָא עֶסְרִין וְהַלְתָא אַלְפִין ׃ 9 וְלָא [y]נְנַסֵּא לְמִשְׁיחָא אֲיכַנָא
דְּאַף מִנְּהוֹן [y]נַסִּיו [z]וְאִבְּדוּ אֱנוּן [z]חִוְיָתָא ׃ 10 אַף לָא חֲרָטְנוּן אֲיכַנָא דְּמִנְּהוֹן רְטָנוּ וְאִבְּדוּ בְּאִירֵי מְחַבְּלָנָא ׃
11 הָלֵין כֻּלְּהֵין דַּגְּדָשִׁי לְהוֹן לְטוּפְסָן הֲווֹ וְאִתְכְּתִב מְטַל מַדְּרוּתָא דִּילָן דְּחַרְהוֹן וְעָלְמָא עֲלַיִן מָטֵית ׃

d נפכוּ
e אֶכֶל f שְׁתָא g אִתָּא
h אבן i בהמונם
k צְבָא רצה l רמות m חֲוָא
n רָגַן שוק o רעים
p עֹבְדֵי גִּלּוּלִים
q יְתֵב r אֶכֶל s שְׁתָא t
r קוּם u שְׂחָק x זָנָא
זנה y נְכָּא z אֲבַד
a נחשים

Num.9. c.18 Exo. 14. c.22 Exod.16 d.15. Exod.17 b.6 Num.20 b.10. b.11

‡ Et omnes in Moyſe baptizati ſunt in nube & in mari:

‡ Et omnes eandem eſcam ſpiritalem manducauerunt, ‡ Et omnes eundem potum ſpiritalem biberunt: (bibebant autem de ſpiritali, conſequente eos petra: petra autem erat Chriſtus.)

‡Sed non in pluribus eorũ beneplacitum eſt Deo: nã proſtrati ſunt in deſerto.

Nnm.26 g.65

‡ Hæc autem in figura facta ſunt noſtri, vt non ſimus concupiſcentes malorum, ſicut & illi concupierunt.

Num.11 a.4. b.5 Pſal.105 b.14 Exod.32 b.6 Num. 25 a.2

‡ Neque idololatræ efficiamini, ſicut quidam ex ipſis: quemadmodum ſcriptum eſt: Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere.

‡ Neque fornicemur, ſicut quidam ex ipſis fornicati ſunt. & ceciderunt vna die viginti tria millia.

‡ Neque tentemus Chriſtum, ſicut quidam eorum tentauerunt, & à ſerpentibus perierunt.

Num. 21 b.5.b.6 Num.11 g.32.14. 1.37

‡ Neque murmuraueritis, ſicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore.

‡ Hæc autem omnia in figura contingebant illis: ſcripta ſunt autẽ ad correptionem noſtram, in quos fines ſeculorum deuenerunt.

‡ Itaque qui ſe exiſtimat ſtare, videat ne cadat. ‡ Tentatio vos non †apprehendit, niſi humana. fidelis autẽ Deus eſt, qui non patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet etiã cum tentatione prouentum, vt poſſitis ſuſtinere.

apprehendat,

‡ Propter quod, chariſſimi mihi, fugite ab idolorum cultura.

‡ Vt prudentibus loquor. vos ipſi iudicate quod dico.

‡ Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio ſanguinis Chriſti eſt? & panis quem frangimus, nõne participatio corporis Domini eſt?

‡ Quoniam vnus panis, †vnum corpus multi ſumus: †omnes qui de vno pane †participamus.

& nam & de vno calice

‡ Videte Iſrael ſecundùm carnem: nonne qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris?

2 ‡ καὶ πάντες εἰς τὸν μωυσῆν ἐβαπτίσαντο ἐν τῇ νεφέλῃ, καὶ ἐν τῇ θαλάσσῃ·

3 ‡ καὶ πάντες τὸ αὐτὸ βρῶμα πνευματικὸν ἔφαγον·

4 ‡ καὶ πάντες τὸ αὐτὸ πόμα πνευματικὸν ἔπον· ἔπινον γὰρ ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας· ἡ δὲ πέτρα ἦν ὁ χριστός.

5 ‡ ἀλλ' οὐκ ἐν τοῖς πλείοσιν αὐτῶν εὐδόκησεν ὁ θεός· κατεστρώθησαν γὰρ ἐν τῇ ἐρήμῳ.

6 ‡ ταῦτα δὲ τύποι ἡμῶν ἐγενήθησαν, εἰς τὸ μὴ εἶναι ἡμᾶς ἐπιθυμητὰς κακῶν, καθὼς κἀκεῖνοι ἐπεθύμησαν.

7 ‡ μηδὲ εἰδωλολάτραι γίνεσθε, καθώς τινες αὐτῶν, ὡς πέγραπται, ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν.

8 ‡ μηδὲ πορνεύωμεν, καθώς τινες αὐτῶν ἐπόρνευσαν, καὶ ἔπεσον ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ εἰκοσιτρεῖς χιλιάδες.

9 ‡ μηδὲ ἐκπειράζωμεν τὸν χριστόν, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐπείρασαν, καὶ ὑπὸ τῶν ὄφεων ἀπώλοντο·

10 ‡ μηδὲ γογγύζετε, καθὼς καί τινες αὐτῶν ἐγόγγυσαν, καὶ ἀπώλοντο ὑπὸ τοῦ ὀλοθρευτοῦ.

11 ‡ ταῦτα δὲ πάντα τύποι συνέβαινον ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν.

12 ‡ ὥστε ὁ δοκῶν ἑστάναι, βλεπέτω μὴ πέσῃ.

13 ‡ πειρασμὸς ὑμᾶς οὐκ εἴληφεν εἰ μὴ ἀνθρώπινος· πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὃς οὐκ ἐάσει ὑμᾶς πειρασθῆναι ὑπὲρ ὃ δύασθε· ἀλλὰ ποιήσει σὺν τῷ πειρασμῷ καὶ τὴν ἔκβασιν, τοῦ δύνασθαι ὑμᾶς ὑπενεγκεῖν.

14 ‡ Διό, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, φεύγετε ἀπὸ τῆς εἰδωλολατρείας·

15 ‡ ὡς φρονίμοις λέγω· κρίνατε ὑμεῖς ὃ φημι.

16 ‡ τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ χριστοῦ ἐστι; τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ ἐστιν;

17 ‡ ὅτι εἷς ἄρτος, ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν. οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν.

18 ‡ βλέπετε τὸν ἰσραὴλ κατὰ σάρκα· οὐχὶ οἱ ἐσθίοντες τὰς θυσίας, κοινωνοὶ τοῦ θυσιαστηρίου εἰσί;

---

12 מִכֵּיל מַן דְּסָבַר דְּקָם[j] נִזְהַר דִּלָּא[k] נָפַל׃ 13 נְסִיוֹנָא לָא[m] מְטִיכוֹן אֶלָּא דַּבְנֵינָשָׁא[n] מְהֵימַן הוּא דְּיִן אֱלָהָא דְּלָא

[o] נַרְפֵּיכוֹן דְּתִתְנַסוֹן יַתִּיר מִן מַדְכֶם[p] דְּמְצַיַּן אַנְחוֹן אֶלָּא נָעְבֵד[q] לְנְסִיוֹנְכוֹן[r] מַפְקָנָא אַיְכָנָא[s] דְּתֶשְׁכְּחוֹן[t] לְמְסַיְּרוּ׃

דְּצַפְּרָא דְּחַמְשָׁא[z] דְּאַרְזָא[a] יוֹ

14 מֶטֶל הָנָא חַבִּיבַי עֲרוֹקוּ מִן[b] פּוּלְחָנָא דְּפָתַכְרָא׃ 15 אַיךְ דְּלְחַכִּימָא אֲמַר אֲנָא[c] דּוּנוּ אַנְחוֹן מַדֶּם דְּאֲמַר אֲנָא׃

16 כָּסָא הַוֹ[d] דְּהַוֹדְיָתָא[e] דְּמְבָרְכִינַן לָא הָוָא[f] שׁוּתָפוּתָא[g] דְּאִיתְוֹהִי דְּמְשִׁיחָא וְלַחְמָא דְּהוֹ פָּרְקִינַן[h] לָא הָוָא שׁוּתָפוּתָא

אִיתְוֹהִי דְּפִגְרֵהּ דְּמְשִׁיחָא׃ 17 אֵיכְנָא חֲכִיל דְּחַד הוֹ לַחְמָא הוֹ חֲכָנָא כְּרִין חַד חֲנַן[i] פְּגַר כְּלָן גֵּיר מִן הוֹ הוֹחַד לַחְמָא

נְסְבִינַן׃ 18 חֲזוֹ לְיִסְרָיֵל דְּבְבְסַר לָא הָוָא אִילֵּין דְּאכְלִין דְּבְחָא הָוִין שׁוּתָפֵא לְמַדְבְּחָא׃

[i] זְהַר [k] נְפַל [l] נְסָא
[m] מְטָא [n] חַיְמָן [o] רְפָא
[p] מְצָא יכל [q] נְסָא
[r] נִפֵּק [s] שְׁבַח יכל
[t] סַיְּבֵר סגל [z] רְזָא הסרות
[a] עבודה זרה
[b] דון [c] יְדָא [d] בְּרַךְ
[e] שְׁתַף [f] אִית יש [h] קְצָא
קצין ו גוף

19 * Quid ergo dico? idolum aliquid esse! aut immolatum idolo, esse aliquid? Minimé.

20 * Sed illud ipsum quod immolant prophani, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolim autem vos esse socios dæmoniorum.

21 * Non potestis bibere calicem Domini nostri, & calicem dæmoniorum: non potestis participes esse mensæ Domini nostri, et mensæ dæmoniorum.

22 * An prouocando prouocamus ad zelotypiam Dominum nostrum? num fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia conducunt.

23 * Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

24 * Nemo quod proprium est quærat, sed quisque etiam quod proximi sui est.

25 * Quicquid in macello venundatur, comedite absque disquisitione propter conscien-
26 tiam. * Domini enim est terra cum plenitudine eius.

27 * Quòd si quispiam ex Ethnicis inuitauerit vos, & volueritis ire, quicquid apponetur vobis, edite, absque disquisitione propter conscientiam.

28 * Si aliquis dixerit vobis, Hoc immolatum est; ne comedatis, tum propter eum qui dixerit vobis, tum propter conscientiam.

29 * Conscientiam autem dico non tuam, sed illius qui dixerit. Cur enim libertas mea iudicatur ab alia conscientia?

30 * Si ego per gratiam vtor, cur ego conuitiis proscindor, pro quo gratias ago?

31 * Siue igitur editis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

32 * Sine offendiculo estote Iihoudæis, & Aramæis [Gentilibus], & Ecclesiæ Dei.

33 * Prout & ego per omnia omnibus placeo: & non quæro quod mihi conducit, sed quod conducit multis, vt seruentur.

CAP. XI.

1 * Estote mihi similes, sicut & ego ipsi Meschicho.

2 * Laudo autem vos, fratres mei, quòd per omnia memores mei sitis: & sicut tradidi vobis, præcepta tenetis.

---

19 מָנָא הָכִיל אֲמַר אֲנָא דְּפְחַכְרָא מְדָם אִיתַוהִיאוּ דְּבְחָא דְּפְחַכְרָא מְדָם הוּלָא ׃ 20 אֶלָּא הַו מַדֶם דְּדָבְחִין
חַנְפָא לְשְׁאדָא הוּ דְּדָבְחִין וְלָא לַאלָהָא לָא דִּין צְבָא אֲנָא דְּתֶהֱווּן שׁוּתָפֵא לְשְׁאדָא ׃ 21 לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתוּן דְּתֶשְׁתִּין
כָּסָא דְּמָרַן וְכָסָא דְּשְׁאדָא וְלָא מָשְׁכְּחִין אַנְתוּן דְּתֶשְׁתַּוּתְפוּן בְּפָתוּרָא דְּמָרַן וְבְפָתוּרָא דְּשְׁאדָא ׃ 22 אוּדְלָמָא
מַסְטְנוּ מַטְנִינַן לְמָרַן דִּלְמָא חַסִינִינַן מָנֵה כָּל מֶדֶם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא כָּל מֶדֶם פָּקַח ׃ 23 כָּל מֶדֶם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא
לָא כָּל מֶדֶם מְבַנֵא ׃ 24 לָא אֲנָשׁ דְּנַפְשֵׁה נֶהֱוֵא בָּעֵא אֶלָּא כְּלְנָשׁ אַף דְּחַבְרֵה ׃ 25 כָּל מֶדֶם דְּמְזַדְבַּן בְּמַקְלִין
דַּוְיהוּן אָכְלִין דְּלָא עוֹקְבָא מָטָל תְּאַרְתָּא ׃ 26 דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בְּמַלְאוֹהִי ׃ 27 אִן אֱנָשׁ דִּין מִן חַנְפָא
קָרֵא לְכוּן וְצָבִין אַנְהוּן לְמֵאזַל כָּל מֶדֶם דְּמְתְחְסִים קְדָמֵיכוּן אָכוּלוּ דְּלָא עוֹקְבָא מָטָל תְּאַרְתָּא ׃

---

19 זבח זחבירים ס לשידים
ז שְׁכַח יכול ע שְׁתָא
ח שְׁתֵף ע בשותפין
ט טְבַן קנא ס חֲסִין עיי
ך בְּנָא ל זַבֵּן מ מַקְרוֹן
ביה השכחה מן לשון רומי
ם חקר ן גוזח הנשמה
ס מְלָא ע עְבָא פ אֵזַל
צ סוּם ק תַּאַר

* Quid ergo? dico quòd idolis immolatum, sit aliquid? aut quòd idolum sit aliquid? 19

* Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolãt, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. 20

* Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. 21

* An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. 22

Eccl. 37. d. 38. Sup. 6. c. 12

* Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. 23

* Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. 24

* Omne quod in macello venit, manducate: nihil interrogãtes propter conscientiam. 25

enim Psal. 23. a. 1 49. b. 12. ad cœnam,

* Domini †est terra, & plenitudo eius. 26

* Si quis vocat vos infideliũ †, & vultis ire: omne quod vobis apponitur mãducate, nihil interrogãtes propter conscientiam. 27

immolatitiũ

* Si quis autem dixerit, Hoc †immolatum est idolis: nolite manducare propter illum qui indicauit, & propter conscientiam: 28

alia

* Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab †aliena conscientia? 29

* Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? 30

Col. 3. c. 17. vel

* Siue ergo manducatis, siue bibitis, † siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. 31

* Sine offensione estote Iudęis & Gẽtibus, & Ecclesiæ Dei. 32

* Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile est, sed quòd multis, vt salui fiant. 33

CAP. XI.

IMitatores mei estote, sicut & ego Christi. 1

* Laudo autem vos, fratres, quòd per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. 2

19 * τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλον, τί ἐστιν, ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν, τί ἐστιν;

20 * ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.

21 * οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.

22 * ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;

23 * πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

24 * μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

25 * πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν·

26 * τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

27 * εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

28 * ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

29 * συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;

30 * εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

31 * εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.

32 * ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ·

33 * καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

ιά.

1 * Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.

2 * ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.

---

28 אִן אֱנָשׁ דֵּין נְאמַר לְכוֹן דְּהָנָא [m]דְּבִיתָא הוּ לָא [n]תְּאכְלוּן מֶטֶל הַוַּאמַר לְכוֹן וּמֶטֶל תְּאוּתָא: 29 תְּאוּתָא דֵּין אֲמַר אֱנָשׁ לָא הָנָא דִּילְכוֹן אֶלָּא דְּהוּ דַּאמַר לְמָנָא גִּיר [o]תְּאוּתִי [p]מֶתְחַדִּינָא מִן תְּאוּתָא דַּאחֳרָנָא: 30 אִן אֲנָא [q]בְּטַיבוּתָא [r]מֶתְחַשַּׁח אֲנָא מָנָא מֶתְגַּדַּף אֲנָא עַל מְרֵם דַּאנָא [s]מְוַדֵּא אֲנָא: 31 אִן אָכְלִין אַנְתּוּן הָכֵיל וַאִן [t]שָׁתִין אַנְתּוּן וְאִן מְרֵם עָבְדִין אַנְתּוּן כֹּל מְרֵם [u]לְתֻשְׁבּוּחְתָא דַּאלָהָא [x]הֲוֵיהוּן עָבְדִין: 32 דְּלָא [y]תּוּקְלָא הֲווּ לִיהוּדָיֵא [z]וַלְאַרְמָיֵא [a]וְלִעְדְּתֵהּ דַּאלָהָא: 33 אַיךְ דְּאַף אֲנָא בְּכֹל מְרֵם [b]לְכֻלְּנָשׁ [c]שָׂפֵר אֲנָא וְלָא בָּעֵא אֲנָא מְרֵם דִּילִי פַּקַח אֶלָּא מְרֵם דִּלְסַגִּיאָא פַּקַח [d]דְּנְחוּן: קפלאון יא [1] אִתְדַּמּוּ בִּי אַיכְנָא דַּאף אֲנָא בְּמְשִׁיחָא: 2 [2]מְשַׁבַּח אֲנָא לְכוֹן דֵּין אֲחַי דְּבְכֹל מְרֵם [e]עַהִידִין אַנְתּוּן לִי וְאוֹכְנָא [f]דַּאשְׁלֶמֶת לְכוֹן [g]פּוּקְדָנָא אֲחִידִין אַנְתּוּן:

---

m דְּבַח זבח n אֲכַל אכל o תּוֹפְשִׁי p רִין טוב q חַשַׁח r יְדָא s שְׁתָא t שְׁבַח u חֲוָא v מכשול w וּלְקֹהֶל אֵל b מהרצוי c חַנָּא d דְּמָא דמה e עָחֵר הפיר f שְׁלַם g פְּקַד אות

19 * Quid ergo dico? idolum aliquid esse! aut immolatum idolo, esse aliquid? Minimé.

20 * Sed illud ipsum quod immolant prophani, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolim autem vos esse socios dæmoniorum.

21 * Non potestis bibere calicem Domini nostri, & calicem dæmoniorum: non potestis participes esse mensæ Domini nostri, et mensæ dæmoniorum.

22 * An prouocando prouocamus ad zelotypiam Dominum nostrum? num fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia conducunt.

23 * Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.

24 * Nemo quod proprium est quærat, sed quisque etiam quod proximi sui est.

25 * Quicquid in macello venundatur, comedite absque disquisitione propter conscien-
26 tiam. * Domini enim est terra cum plenitudine eius.

27 * Quòd si quispiam ex Ethnicis inuitauerit vos, & volueritis ire, quicquid apponetur vobis, edite, absque disquisitione propter conscientiam.

28 * Si aliquis dixerit vobis, Hoc immolatum est; ne comedatis, tum propter eum qui dixerit vobis, tum propter conscientiam.

29 * Conscientiam autem dico non tuam, sed illius qui dixerit. Cur enim libertas mea iudicatur ab alia conscientia?

30 * Si ego per gratiam vtor, cur ego conuitiis proscindor, pro quo gratias ago?

31 * Siue igitur editis, siue bibitis, siue quid facitis, omnia in gloriam Dei facite.

32 * Sine offendiculo estote Iihoudæis, & Aramæis [Gentilibus], & Ecclesiæ Dei.

33 * Prout & ego per omnia omnibus placeo: & non quæro quod mihi conducit, sed quod conducit multis, vt seruentur.

CAP. XI.

1 * Estote mihi similes, sicut & ego ipsi Meschicho.

2 * Laudo autem vos, fratres mei, quòd per omnia memores mei sitis: & sicut tradidi vobis, præcepta tenetis.

---

19 מָנָא הָכִיל אֲמַר אֲנָא דְּפְחַכְרָא מְדָם אִיתַוהִיאוּ דְּבְחָא דְּפְחַכְרָא מְדָם הוּלָא ׃ 20 אֶלָּא הַו מַדֶם דְּדָבְחִין
חַנְפָא לְשְׁאדָא הוּ דְּדָבְחִין וְלָא לַאלָהָא לָא דִּין צְבָא אֲנָא דְּתֶהֱווּן שׁוּתָפֵא לְשְׁאדָא ׃ 21 לָא מָשְׁכְּחִין אַנְתוּן דְּתֶשְׁתִּין
כָּסָא דְּמָרַן וְכָסָא דְּשְׁאדָא וְלָא מָשְׁכְּחִין אַנְתוּן דְּתֶשְׁתַּוּתְפוּן בְּפָתוּרָא דְּמָרַן וְבְפָתוּרָא דְּשְׁאדָא ׃ 22 אוּדְלָמָא
מַסְטְנוּ מַטְנִינַן לְמָרַן דִּלְמָא חַסִינִינַן מָנֵה כָּל מֶדֶם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא לָא כָּל מֶדֶם פָּקַח ׃ 23 כָּל מֶדֶם שַׁלִּיט לִי אֶלָּא
לָא כָּל מֶדֶם מְבַנֵא ׃ 24 לָא אֲנָשׁ דְּנַפְשֵׁה נֶהֱוֵא בָּעֵא אֶלָּא כְּלְנָשׁ אַף דְּחַבְרֵה ׃ 25 כָּל מֶדֶם דְּמְזַדְבַּן בְּמַקְלִין
דַּוְיהוּן אָכְלִין דְּלָא עוֹקְבָא מָטָל תְּאַרְתָּא ׃ 26 דְּמָרְיָא הִי גֵּיר אַרְעָא בְּמַלְאוֹהִי ׃ 27 אִן אֱנָשׁ דִּין מִן חַנְפָא
קָרֵא לְכוּן וְצָבִין אַנְהוּן לְמֵאזַל כָּל מֶדֶם דְּמְתְחְסִים קְדָמֵיכוּן אָכוּלוּ דְּלָא עוֹקְבָא מָטָל תְּאַרְתָּא ׃

---

19 זבח זחבירים ס לשידים
ז שְׁכַח יכול ע שְׁתָא
ח שְׁתֵף ע בשותפין
ט טְבַן קנא ס חֲסִין עיי
ך בְּנָא ל זַבֵּן מ מַקְרוֹן
ביה השכחה מן לשון רומי
ם חקר ן גוזח הנשמה
ס מְלָא ע עְבָא פ אֵזַל
צ סוּם ק תַּאַר

* Quid ergo? dico quòd idolis immolatum, sit aliquid? aut quòd idolum sit aliquid? 19

* Sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolãt, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum. 20

* Non potestis calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. 21

* An æmulamur Dominum? Nunquid fortiores illo sumus? Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. 22

Eccl. 37. d. 38. Sup. 6. c. 12

* Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant. 23

* Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. 24

* Omne quod in macello venit, manducate: nihil interrogãtes propter conscientiam. 25

enim Psal. 23. a. 1 49. b. 12. ad cœnam,

* Domini †est terra, & plenitudo eius. 26

* Si quis vocat vos infideliũ †, & vultis ire: omne quod vobis apponitur mãducate, nihil interrogãtes propter conscientiam. 27

immolatitiũ

* Si quis autem dixerit, Hoc †immolatum est idolis: nolite manducare propter illum qui indicauit, & propter conscientiam: 28

alia

* Conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Vt quid enim libertas mea iudicatur ab †aliena conscientia? 29

* Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? 30

Col. 3. c. 17. vel

* Siue ergo manducatis, siue bibitis, † siue aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite. 31

* Sine offensione estote Iudęis & Gẽtibus, & Ecclesiæ Dei. 32

* Sicut & ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi vtile est, sed quòd multis, vt salui fiant. 33

CAP. XI.

IMitatores mei estote, sicut & ego Christi. 1

* Laudo autem vos, fratres, quòd per omnia mei memores estis: & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. 2

19 * τί οὖν φημι; ὅτι εἴδωλον, τί ἐστιν, ἢ ὅτι εἰδωλόθυτόν, τί ἐστιν;

20 * ἀλλ' ὅτι ἃ θύει τὰ ἔθνη, δαιμονίοις θύει, καὶ οὐ θεῷ. οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς κοινωνοὺς τῶν δαιμονίων γίνεσθαι.

21 * οὐ δύνασθε ποτήριον κυρίου πίνειν καὶ ποτήριον δαιμονίων· οὐ δύνασθε τραπέζης κυρίου μετέχειν καὶ τραπέζης δαιμονίων.

22 * ἢ παραζηλοῦμεν τὸν κύριον; μὴ ἰσχυρότεροι αὐτοῦ ἐσμεν;

23 * πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει· πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα οἰκοδομεῖ.

24 * μηδεὶς τὸ ἑαυτοῦ ζητείτω, ἀλλὰ τὸ τοῦ ἑτέρου ἕκαστος.

25 * πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν·

26 * τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

27 * εἰ δέ τις καλεῖ ὑμᾶς τῶν ἀπίστων, καὶ θέλετε πορεύεσθαι, πᾶν τὸ παρατιθέμενον ὑμῖν ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν.

28 * ἐὰν δέ τις ὑμῖν εἴπῃ, τοῦτο εἰδωλόθυτόν ἐστι, μὴ ἐσθίετε δι' ἐκεῖνον τὸν μηνύσαντα, καὶ τὴν συνείδησιν· τοῦ γὰρ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς.

29 * συνείδησιν δὲ λέγω οὐχὶ τὴν ἑαυτοῦ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἑτέρου. ἱνατί γὰρ ἡ ἐλευθερία μου κρίνεται ὑπὸ ἄλλης συνειδήσεως;

30 * εἰ ἐγὼ χάριτι μετέχω, τί βλασφημοῦμαι ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εὐχαριστῶ;

31 * εἴτε οὖν ἐσθίετε, εἴτε πίνετε, εἴτε τι ποιεῖτε, πάντα εἰς δόξαν θεοῦ ποιεῖτε.

32 * ἀπρόσκοποι γίνεσθε καὶ Ἰουδαίοις καὶ Ἕλλησι, καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ·

33 * καθὼς κἀγὼ πάντα πᾶσιν ἀρέσκω, μὴ ζητῶν τὸ ἐμαυτοῦ συμφέρον, ἀλλὰ τὸ τῶν πολλῶν, ἵνα σωθῶσι.

ιά.

1 * Μιμηταί μου γίνεσθε, καθὼς κἀγὼ Χριστοῦ.

2 * ἐπαινῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὅτι πάντα μου μέμνησθε, καὶ καθὼς παρέδωκα ὑμῖν, τὰς παραδόσεις κατέχετε.

---

28 אִן אֱנָשׁ דֵּין נְאמַר לְכוֹן דְּהָנָא [m]דְּבִיתָא הוּ לָא [n]תְּאכְלוּן מֶטֶל הַוַּאמַר לְכוֹן וּמֶטֶל תְּאוּתָא: 29 תְּאוּתָא דֵּין אֲמַר אֱנָשׁ לָא הָנָא דִּילְכוֹן אֶלָּא דְּהוּ דַּאמַר לְמָנָא גִּיר [o]תְּאוּתִי [p]מֶתְחַדִּינָא מִן תְּאוּתָא דַּאחֳרָנָא: 30 אִן אֲנָא [q]בְּטַיבוּתָא [r]מֶתְחַשַּׁח אֲנָא מָנָא מֶתְגַּדַּף אֲנָא עַל מְרֵם דַּאנָא [s]מְוַדֵּא אֲנָא: 31 אִן אָכְלִין אַנְתּוּן הָכֵיל וַאִן [t]שָׁתִין אַנְתּוּן וְאִן מְרֵם עָבְדִין אַנְתּוּן כֹּל מְרֵם [u]לְתֻשְׁבּוּחְתָא דַּאלָהָא [x]הֲוֵיהוּן עָבְדִין: 32 דְּלָא [y]תּוּקְלָא הֲווּ לִיהוּדָיֵא [z]וַלְאַרְמָיֵא [a]וְלִעְדְּתֵהּ דַּאלָהָא: 33 אַיךְ דְּאַף אֲנָא בְּכֹל מְרֵם [b]לְכֻלְּנָשׁ [c]שָׂפֵר אֲנָא וְלָא בָּעֵא אֲנָא מְרֵם דִּילִי פַּקַח אֶלָּא מְרֵם דִּלְסַגִּיאָא פַּקַח [d]דְּנְחוּן: קפלאון יא [1] אִתְדַּמּוּ בִּי אַיכְנָא דַּאף אֲנָא בְּמְשִׁיחָא: 2 [2]מְשַׁבַּח אֲנָא לְכוֹן דֵּין אֲחַי דְּבְכֹל מְרֵם [e]עַהִידִין אַנְתּוּן לִי וְאוֹכְנָא [f]דַּאשְׁלֶמֶת לְכוֹן [g]פּוּקְדָנָא אֲחִידִין אַנְתּוּן:

---

m דְּבַח זבח n אֲכַל אכל o תּוֹפְשִׁי p רִין טוב q חַשַׁח r יְדָא s שְׁתָא t שְׁבַח u חֲוָא v מכשול w וּלְקֹהֶל אֵל b מהרצוי c חַנָּא d דְּמָא דמה e עָחֵר הפיר f שְׁלַם g פְּקַד אות

3 ‡ Velim autem vos scire vniuscuiusque viri caput esse Meschicho: caput autem mulieris, virum: caput verò Meschicho, Deum.

4 ‡ Omnis vir orans aut vaticinans operto capite, probro afficit caput suum.

5 ‡ Omnis autem mulier quæ orat aut vaticinatur reuelato capite, probro afficit caput suum: similis est enim ei cuius rasum est caput.

6 ‡ Nam si non velatur mulier, etiam tondeatur. Quod si fœdum est mulieri tonderi aut radi, veletur.

7 ‡ Vir quidem non debet velare caput suũ, quippe qui sit imago & gloria Dei. Mulier verò est gloria viri.

8 ‡ Si quidem vir ex muliere non est, sed mulier ex viro.

9 ‡ Nec enim vir creatus est propter mulierem, sed mulier propter virum.

10 ‡ Propter hoc tenetur mulier vt potestas sit super caput ipsius, propter Angelos.

11 ‡ Veruntamen neque vir absque muliere, nec etiam mulier absque viro in Domino nostro.

12 ‡ Nam quemadmodum mulier ex viro, ita & vir per mulierem, omnia autem ex Deo.

13 ‡ Judicate inter vosipsos: Decorum est mulieri reuelato capite Deum orare?

14 ‡ Nonne & ipsa natura docet vos, quòd viro quidem, si exurgat capillus eius, probro sit?

15 ‡ At mulieri, si nutriat capillum suum, gloriæ est. quoniam coma pro velamine data est ei.

16 ‡ Cæterùm, si quis contentiosus est aduersus hæc, nos huiusmodi consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

17 ‡ Hoc autem præcipio, non tanquam vos laudans, quia non progredimini, sed in decrementum descenditis.

18 ‡ Primùm enim quum conuenitis in Ecclesia, audio dissidia esse inter vos, & aliqua ex parte credo.

19 ‡ Futurum est etiam vt contentiones sint inter vos: quò qui probati sunt inter vos, innotescant.

20 ‡ Quum igitur conuenitis, non fit sicut æquum est, vt in die Domini nostri edatis aut bibatis:

‡ Volo autem vos scire, quòd omnis viri caput, Christus est: caput autem mulieris, vir: caput verò Christi, Deus.
Eph.5.c.23

‡ Omnis vir orans aut prophetans velato capite, deturpat caput suum.

‡ Omnis autem mulier orans aut prophetans non velato capite, deturpat caput suum: vnum est enim ac si decaluetur.

& ‡ Nam si non velatur mulier, †tõdeatur. Si verò turpe est mulieri tonderi aut decaluari, velet caput suum.

‡ Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago & gloria Dei est, mulier autem gloria viri est.

Gen.2.d 21.d.22. ‡ Non enim vir ex muliere est, sed mulier ex viro.

‡ Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum.

velamẽ suum & ‡ (Ideò debet mulier† potestatem habere supra caput †propter angelos.)

‡ Veruntamen neque vir sine muliere, neque mulier sine viro, in Domino.

‡ Nam sicut mulier de viro, ita & vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

‡ Vosipsi iudicate: Decet mulierem non velatam orare Deum?

‡ Nec ipsa natura docet vos, quòd vir quidem si comam nutriat, ignominia illi est:

‡ Mulier verò si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt.

‡ Si quis autem videtur contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque †Ecclesia Dei.
Ecclesiæ

‡ Hoc autem præcipio, non laudans quòd non in melius, sed in deterius conuenitis.

‡ Primum quidem conuenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo.

‡ Nam oportet & hæreses esse, vt & qui probati sunt, manifesti fiãt in vobis.

‡ Conuenientibus ergo vobis in vnum', iam non est Dominicam cœnam manducare.

3 ‡ θέλω δὲ ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι παντὸς ἀνδρὸς ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός ἐστι· κεφαλὴ δὲ γυναικὸς, ὁ ἀνήρ· κεφαλὴ δὲ χριστοῦ, ὁ θεός.

4 ‡ πᾶς ἀνὴρ προσευχόμενος ἢ προφητεύων κατὰ κεφαλῆς ἔχων, καταισχύνει τὴν ἑαυτοῦ κεφαλήν·

5 ‡ πᾶσα δὲ γυνὴ προσευχομένη ἢ προφητεύουσα ἀκατακαλύπτῳ τῇ κεφαλῇ, καταισχύνει τὴν κεφαλὴν ἑαυτῆς· ἓν γάρ ἐστι καὶ τὸ αὐτὸ τῇ ἐξυρημένῃ·

6 ‡ εἰ γὰρ οὐ κατακαλύπτεται γυνὴ, καὶ κειράσθω. εἰ δὲ αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι, κατακαλυπτέσθω.

7 ‡ ἀνὴρ μὲν γὰρ οὐκ ὀφείλει κατακαλύπτεσθαι τὴν κεφαλὴν, εἰκὼν καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· γυνὴ δὲ δόξα ἀνδρός ἐστιν.

8 ‡ οὐ γάρ ἐστιν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς, ἀλλὰ γυνὴ ἐξ ἀνδρός·

9 ‡ καὶ γὰρ οὐκ ἐκτίσθη ἀνὴρ διὰ τὴν γυναῖκα, ἀλλὰ γυνὴ διὰ τὸν ἄνδρα.

10 ‡ διὰ τοῦτο ὀφείλει ἡ γυνὴ ἐξουσίαν ἔχειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, διὰ τοὺς ἀγγέλους.

11 ‡ πλὴν οὔτε ἀνὴρ χωρὶς γυναικὸς, οὔτε γυνὴ χωρὶς ἀνδρὸς ἐν κυρίῳ·

12 ‡ ὥσπερ γὰρ ἡ γυνὴ ἐκ τοῦ ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἀνὴρ διὰ τῆς γυναικὸς, τὰ δὲ πάντα ἐκ τοῦ θεοῦ.

13 ‡ ἐν ὑμῖν αὐτοῖς κρίνατε· πρέπον ἐστὶ γυναῖκα ἀκατακάλυπτον τῷ θεῷ προσεύχεσθαι;

14 ‡ ἢ οὐδὲ αὐτὴ ἡ φύσις διδάσκει ὑμᾶς ὅτι ἀνὴρ μὲν ἐὰν κομᾷ, ἀτιμία αὐτῷ ἐστι.

15 ‡ γυνὴ δὲ ἐὰν κομᾷ, δόξα αὐτῇ ἐστιν; ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ.

16 ‡ εἰ δέ τις δοκεῖ φιλόνεικος εἶναι, ἡμεῖς τοιαύτην συνήθειαν οὐκ ἔχομεν, οὐδὲ αἱ ἐκκλησίαι τοῦ θεοῦ.

17 ‡ τοῦτο δὲ παραγγέλλων οὐκ ἐπαινῶ, ὅτι οὐκ εἰς τὸ κρεῖττον, ἀλλ' εἰς τὸ ἧττον συνέρχεσθε.

18 ‡ πρῶτον μὲν γὰρ συνερχομένων ὑμῶν ἐν ἐκκλησίᾳ, ἀκούω σχίσματα ἐν ὑμῖν ὑπάρχειν, καὶ μέρος τι πιστεύω·

19 ‡ δεῖ γὰρ καὶ ἐν ὑμῖν αἱρέσεις εἶναι, ἵνα οἱ δόκιμοι φανεροὶ γένωνται ἐν ὑμῖν.

20 ‡ συνερχομένων οὖν ὑμῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ, οὐκ ἔστι κυριακὸν δεῖπνον φαγεῖν·

---

12 אֵיכְנָא גֵיר דַּאנְתָא מִן גַּבְרָא הָכְנָא גַּבְרָא בְּיַד אִנְתָּא כָּל מְדֵם דֵּין מִן אֱלָהָא הוּ׃ 13 דונו בֵּינֵיכוֹן לְנַפְשְׁכוֹן
יָאֵא לְאִנְתָּא דִכַּד גְּלָא רִישַׁהּ תְּצַלָּא לֵאלָהָא׃ 14 אַף לָא הוּ כְּיְנָא מַלֵּף לְכוֹן דְּגַבְרָא מָא דְקָאֵם סַעֲרָה מְצַעֲרָא הוּ לֵהּ׃
15 וְאִנְתָּא מָא דְסַעֲרָה חְשִׁבוּחָא הִי לָהּ מֶטֶל דְּסַעֲרָה חֲלָף תַּכְסִיתָא הוּ אִתְיְהֵב לָהּ׃ 16 אִן אֱנָשׁ
דֵּין מְחַחֲרָא עַל הָלֵין לַן לַית לַן עֲיְדָא דְאֵיךְ הָנָא וְלָא לְעִדְּתֵהּ דַּאלָהָא׃ 17 הָדָא דִּין דַּמְפַקֵּד אֱנָא לָא אֵיךְ מְשַׁבַּח
אֱנָא לְכוֹן מֶטֶל דְּלָא הֲוָא לַקְדְמֵיכוֹן אִתַּיתוֹן אֶלָּא לְבִצִּירוּתָא הוּ נַחְתוֹן׃ 18 לוּקְדָם גֵיר מָא דְמְחַכְּנְשִׁין אַנְתוּן
בְּעִדְּתָא פְּלְגוּתָא שָׁמַע אֱנָא דְאִית בֵּינֵיכוֹן וּמִדֵּם מְהֵימִן אֱנָא׃ 19 עֲתִידִין אִנּוּן אַף חֲרֵינֵא דְּנֵהֱוֹון בֵּינֵיכוֹן
דְּאִילֵּין דַּבְקִין כְּוֹן נְתִיזִעוֹן׃ 20 מָא הָכִיל דְּמְתַכְּנְשִׁין אַנְתוּן לָו אַיךְ דְּזֵרֵק לְיוֹמֵהּ דְּמָרֵן אָכְלִין אַנְתוּן וְשָׁתִין׃

---

h רוֹן i תפל k סבע מן
כֹּון l קוֹם m כלימה
n רְבָא גדל o הפארת
p כְּסָא מסוה q יְהֵב r חֲרָא
חריכ s מכתג t לקח ו
v אִתָּא x בְּצַר y נְחֵת
z בעדה
a פְּלַג b הֵימֵן c ריבים מן
d חָרָא e בְּקָא בתן f יְדַע

21 * Sed vnusquisque propriam cœnam ante comedit sibi. Et alius quidem esurit, alius
22 verò ebrius est. * Nunquid domos non habetis, vt edatis & bibatis? aut Ecclesiam Dei spernitis, & pudore suffunditis eos qui non habent? Quid dicam vobis? Laudabo vos? in hoc non laudo.

Oblatio Feria quinta Mysteriorum.

23 * Ego enim accepi à Domino nostro illud ipsum quod tradidi vobis, quòd Dominus noster Jeschua in ea nocte qua prodendus e-
24 rat, acceperit panem, * Et benedixerit, fregeritque, ac dixerit: Accipite, comedite; Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur; sic facite in mei commemorationem.
25 * Similiter postquàm cœnauissent, & calicem dedit, dixitque: Hic est calix testamẽti noui in sanguine meo: sic facite quotiescunque biberitis in mei commemorationem.
26 * Nam quotiescunque comederitis panem hunc, & biberitis hunc calicem, mortem illam Domini nostri in memoriam reuocatis vsque ad aduentum ipsius.
27 * Quisquis igitur comederit ex pane Domini, & biberit ex calice ipsius, idque indignè, sibi reus est sanguinis Domini & corporis eius.
28 * Propterea quisque seipsum probet, et tũc edat ex hoc pane, & bibat ex hoc calice.
29 * Qui enim comedit & bibit ex eo indignus existens, condemnationem sibiipsi comedit & bibit, quum non discernat corpus Domini.
30 * Propter hoc multi sunt inter vos infirmi & imbecilles, multique qui dormiunt.
31 * Etenim si nosmetipsos diiudicassemus, nequaquam iudicaremur.
32 * At quum iudicamur, à Domino nostro corripiendo corripimur, ne cum mundo condemnemur.
33 * Jdcircò, fratres mei, quum conuenitis ad comedendum, alius alium expectate.
34 * Cæterùm si quis esurit, domi suæ edat; ne ad condemnationem conueniatis. De cæteris autem, quum venero, præcipiam vobis.

---

21 אֲלָא אֱנָשׁ אֱנָשׁ [g]חֲשַׁמִּיתֵהּ קָדֵם אֲכַל לַהּ וְהָוֵא חַד כְּפֵן וְחַד [h]רְוֵא׃ 22 הַלְמָא [i]בָּתָא לַיִת לְכוֹן [k]דְּתֵאכְלוֹן וְתִשְׁתוֹן
אוֹ בְעִדְתֵהּ דַּאלָהָא [m]בָּסִין אַנְתוּן [n]וּמְבַהֲתִין אַנְתוּן לַאילֵין דְּלַיִת לְהוֹן מָנָא [o]אֲמַר לְכוֹן [p]אֲשַׁבַּחֲכוֹן בְּהָדֵא לָא מְשַׁבַּח אֲנָא׃
קִירְבָא דְּחַמְשָׁא [q]דַּאצַרְוָא יז

23 אֲנָא גֵּיר קַבֶּלֵת מִן מָרַן הַו מֵדֵם [b]דַּאשְׁלְמַת לְכוֹן דְּמָרַן יֵשׁוּעַ בְּהַו לֵלְיָא [b]דְּמִשְׁתְּלֵם הֲוָא נְסַב הֲוָא נְסַב הֲוָא
לַחְמָא׃ 24 וּבָרֵךְ [c]וְקָצָא וְאָמַר [d]סַבוּ [e]אֲכוּלוּ חָנוּ פַּגְרִי דְּעַל אַפַּיכוֹן מָתְקַצְיָא הָכְנָא הֲנִיתוּן עָבְדִין [f]לְדוּכְרָנִי׃
25 הָכְנָא מִן בָּתַר [g]דַּאחְשִׁמוּ אַף כָּסָא יַהֵב וְאָמַר הָנָא כָּסָא [h]אִיתַיְהִי [i]דְּתִיקָא חַדְתָּא בְּדָמִי הָכְנָא חֲנִיתוּן עָבְדִין
כָּל אִמַּתַי דְּשָׁתִין אַנְתוּן לְדוּכְרָנִי׃

g משמשתה של ערב
h רְוָא שכר i בתים k אֲכַל
l שְׁתָא m כְּסָא בזה
n בְּהַת o אֲמַר p שַׁבַּת
q רְוָא הסדרות a שְׁלֵם
b נִסַּב במו קצץ c קְצָא
d אֲכַל f לזכרוני e
g חֲשַׁם אכל לילה h אִית
i ברית מן לשון יין

* Vnusquisque enim suam cœnam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit, alius autem ebrius est.

21 * ἕκας γὰρ τὸ ἴδιον δεῖπνον προλαμβάνει ἐν τῷ φαγεῖν, καὶ ὃς μὲν πεινᾷ, ὃς δὲ μεθύει.

* Nunquid domos non habetis ad manducandum & bibendum? aut Ecclesiam Dei contemnitis, & confunditis eos qui non habét? Quid dicam vobis? Laudo vos in hoc? non laudo.

22 * μὴ γὰρ οἰκίας οὐκ ἔχετε εἰς τὸ ἐσθίειν καὶ πίνειν; ἢ τῆς ἐκκλησίας τοῦ θεοῦ καταφρονεῖτε, καὶ καταισχύνετε τοὺς μὴ ἔχοντας; τί ὑμῖν εἴπω; ἐπαινέσω ὑμᾶς ἐν τούτῳ; οὐκ ἐπαινῶ.

* Ego enim accepi à Domino quod & tradidi vobis: quoniam Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, accepit panem:

23 * Ἐγὼ γὰρ παρέλαβον ἀπὸ τοῦ κυρίου, ὃ καὶ παρέδωκα ὑμῖν, ὅτι ὁ κύριος Ἰησοῦς ἐν τῇ νυκτὶ ᾗ παρεδίδοτο, ἔλαβεν ἄρτον,

* Et gratias agens, fregit, & dixit: Accipite & manducate, Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem.

Mat. 26. c.26 Mar. 14. c.22 Luc. 22. b.19.

24 * καὶ εὐχαριστήσας ἔκλασε, καὶ εἶπε, λάβετε, φάγετε· τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

* Similiter & calicem, postquàm cœnauit, dicens: Hic calix, nouum testamentum est in meo sanguine. hoc facite, quotiescunque † bibetis, in meam commemorationem.

biberitis,

25 * ὡσαύτως καὶ τὸ ποτήριον μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λέγων, Τοῦτο τὸ ποτήριον ἡ καινὴ διαθήκη ἐστὶν ἐν τῷ ἐμῷ αἵματι. τοῦτο ποιεῖτε ὁσάκις ἂν πίνητε, εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

* Quotiescunque enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat.

26 * ὁσάκις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον, καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ κυρίου καταγγέλλετε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Ioh. 6.f. 59 &

* Itaque quicunque manducauerit panem hunc, † vel biberit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.

27 * ὥστε ὃς ἂν ἐσθίῃ τὸν ἄρτον τοῦτον, ἢ πίνῃ τὸ ποτήριον τοῦ κυρίου ἀναξίως, ἔνοχος ἔσται τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου.

* Probet autem † seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de calice bibat.

semetipsum 2. Cor. 13.b.5

28 * δοκιμαζέτω δὲ ἄνθρωπος ἑαυτὸν, καὶ οὕτως ἐκ τοῦ ἄρτου ἐσθιέτω, καὶ ἐκ τοῦ ποτηρίου πινέτω·

* Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, G non diiudicans corpus Domini.

29 * ὁ γὰρ ἐσθίων καὶ πίνων ἀναξίως, κρῖμα ἑαυτῷ ἐσθίει καὶ πίνει, μὴ διακρίνων τὸ σῶμα τοῦ κυρίου.

* Ideo inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi.

30 * διὰ τοῦτο ἐν ὑμῖν πολλοὶ ἀσθενεῖς καὶ ἄρρωστοι, καὶ κοιμῶνται ἱκανοί.

* Quod si nosmetipsos diiudicaremus, non vtique iudicaremur.

31 * εἰ γὰρ ἑαυτοὺς διεκρίνομεν, οὐκ ἂν ἐκρινόμεθα.

* Dum iudicamur autem, à Domino corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.

32 * κρινόμενοι δὲ, ὑπὸ τοῦ κυρίου παιδευόμεθα, ἵνα μὴ σὺν τῷ κόσμῳ κατακριθῶμεν.

* Itaque, fratres mei, cùm conuenitis ad manducandum, inuicem expectate.

33 * ὥστε, ἀδελφοί μου, συνερχόμενοι εἰς τὸ φαγεῖν, ἀλλήλοις ἐκδέχεσθε.

* Si quis esurit, domi manducet; vt non in iudicium conueniatis. Cætera autem, cùm venero, disponam.

34 * εἴ δέ τις πεινᾷ, ἐν οἴκῳ ἐσθιέτω, ἵνα μὴ εἰς κρῖμα συνέρχησθε. τὰ δὲ λοιπὰ ὡς ἂν ἔλθω, διατάξομαι.

---

26 כִּל אִמַּתַי גִּיר דָּאכְלִין אַנְחוּן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתִין אַנְחוּן כָּסָא הָנָא [n]מַוֹתֵהּ הוּ דְמָרָן [o]מַעְהָדִין אַנְחוּן עַדְמָא [p]לְמֵתְיֵהּ׃
27 אֲיָנָא הָכִיל דָּאכֵל מִן לַחְמֵהּ דְמָרְיָא וְשָׁתֵא מִן כָּסֵהּ וְלָא [q]שָׁוֵא לֵהּ [r]מְחַיֵּב הוּא לַדְמֵהּ דְמָרְיָא וְלַפֻּרְקָנֵהּ׃
28 מֶטֶל הָנָא נֶהֱוֵא אֱנָשׁ [s]בָּקָא נַפְשֵׁהּ וְהָדֵין אָכֵל מִן לַחְמָא הָנָא וְשָׁתֵא מִן כָּסָא הָנָא׃
29 מִן דְּאָכֵל גִּיר וְשָׁתֵא מְנַהּ בַּד לָא שָׁוֵא [t]חוֹיָבָא הוּא לְנַפְשֵׁהּ אָכֵל וְשָׁתֵא דְּלָא פְּרַשׁ פֻּרְשָׁנֵהּ דְּמָרְיָא׃
30 מֶטֶל הָנָא סַגִּיאִין [u]בְּכִין [v]מַרְעָא [x]וְכֵירֵהּ וְסַגִּיאָא [y]דְּמָכִין׃
31 אֶלּוּ גִּיר נַפְשִׁין [z]דָּיְנִין [a]הֲוִין לָא [b]מְתְחַדְּיְנִין הֲוִין׃
32 כַּד [b]מְתְחַדְּיְנִינַן דִּין מִן מָרָן [c]מְתְרְדְיִנַן דְּלָא עִם [d]עָלְמָא [e]נֶחְחַיִב׃
33 [c]מֶכִיל אֲחֵי אִמַּתַי דְּמִתְכַּנְּשִׁין אַנְחוּן [f]לְמֵאכַל הֲוֵיחוּן [g]מְקַוְּיִן חַד לְחַד׃
34 מַן דְּיִדְכַּפֵּן בְּבַיְתֵהּ [h]נֶלְעֵם דְּלָא [i]לְחַיָּבוּתָא תֶּהֱוֹן מִתְכַּנְּשִׁין עַל [k]שְׁרָכָא דִּין מָא [l]דְּאִתִּית [m]אֲפַקֵּדְכוֹן׃

n מות o מזבירים p אתא
q ראוי
r חוב s בוזן t חוב
u מרע חול x ברה y דמך
z דין a הוא b דין c דנא
d חוב e על-כן f אכל g קנא
h לעם אבל i חוב k שאר
l אתא m פקד אוה

Dominica Pentecostes.

CAP. XII.

1 DE spiritualibus porrò fratres mei, velim
2 vos scire: * Quòd prophani fueritis, & ad simulacra, eaque adeò quæ voce carẽt, absque discrimine ducebamini.
3 * Quamobrem notum facio vobis, neminem per Spiritum Dei loqui, qui dicat anathema esse Jeschua: quinetiam nemo potest dicere Dominum esse Jeschua, nisi per Spiritum Sanctitatis.
4 * Diuisiones autem donorum sunt, sed vnus est Spiritus.
5 * Et diuisiones ministeriorum sunt, sed vnus est Dominus.
6 * Sunt & diuisiones virtutum, sed vnus est Deus, qui agit omnia in omnibus.
7 * Vnicuique autem datur manifestatio Spiritus, sicut ei prodest.
8 * Alij quidem datur per Spiritum sermo sapientiæ, alij autem sermo scientiæ per eundem Spiritum.
9 * Alij fides per eundem Spiritum, alij dona sanationis per eundem Spiritum.
10 * Alij verò virtutes, alij autem vaticinium, alij autem discretio Spirituum, alij verò genera linguarum, alij verò interpretatio linguarum.
11 * Hæc autem omnia vnus ille Spiritus efficit, & diuidit vnicuique prout ipse vult.
12 * Quemadmodum enim vnum est corpus, & in eo sunt multa membra, omnia verò membra corporis quum multa sint, vnũ sunt corpus, ita & Meschicho.
13 * Etenim nos omnes per vnum Spiritum in vnum corpus baptizati sumus, siue Jhoudæi, siue Gentiles, siue serui, siue ingenui, & nos omnes vnum spiritum hausimus.
14 * Siquidem & corpus non est vnum membrum, sed multa.
15 * Si enim dicat pes, Quia non sum manus, non sum ex ipso corpore: num ideò non est ex ipso corpore?
16 * Quòd si dicat auris, Quoniam non sum oculus, non sum ex ipso corpore: num propter ea non est ex ipso corpore?

דְּמַר כְּשַׁבָּא [a] דְּפָנְטִיקוֹסְטִי יח קפלאון יב 1 עַל [b] רוּחָנְיָתָא דֵּין אַחַי צַבָּא אֲנָא [c] דְּתֵדְעוּן׃
2 דְּחַנְפֵּא הֲוִיתוּן [d] וְלַפְּתַכְרָא וְלַאיְלִין דְּלֵית לְהוֹן קָלָא דְּלָא [e] פּוּרְשָׁן [f] מֶהְדְּבְּרִין הֲוִיתוּן׃ 3 מֶטֶל הָנָא [g] מוֹדַע אֲנָא
לְכוֹן דְּלֵית אֱנָשׁ דַּבְּרוּחָא דַאלָהָא מְמַלֵּל וְאָמַר דַּחֲרֵם הוּ יֵשׁוּעַ וְאַף לָא אֱנָשׁ מֶשְׁכַּח [h] לְמֵאמַר דְּמָרְיָא הוּ יֵשׁוּעַ אֶלָּא אִן
בְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃ 4 פּוּלְגָא דֵּין דְּמַוְהֲבָתָא [k] אִיתַיהוֹן אֶלָּא חֲדָא הִי רוּחָא׃ 5 וּפוּלְגֵא [l] דְּחֶשְׁמְשָׁתָא אִיתַיהוֹן אֶלָּא
חַד הוּ מָרְיָא׃ 6 וּפוּלְגֵא [m] דְּחַיְלוֹתָא אִית אֶלָּא חַד הוּ אֱלָהָא [n] דְּמַעֲבֵד כֹּל בְּכֹלָּנָּשׁ׃ 7 לֵאנָשׁ אֱנָשׁ דֵּין [o] מְתְיְהֵב
לֵהּ [p] גְּלֵינָא דְּרוּחָא אֵיךְ [q] דְּעָרְדָא לֵהּ׃ 8 אִית [r] דְּיְהִיבָא לֵהּ בְּרוּחָא [s] מִלְּתָא דְּחָכְמְתָא לְאָחֳרָנָא דֵּין מִלְּתָא [t] דְּיַדְעְתָא
בָּהּ בְּרוּחָא׃ 9 לְאָחֳרָנָא [u] הֵימָנוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא לְאָחֳרָנָא [x] מַוְהֲבָתָא [y] דְּאַסְיוּתָא בָּהּ בְּרוּחָא׃

a חג השבועות
b רוח c יֵדַע
d וגלוחים e הפרש
f דְּבַר g יֵדַע h אֲמַר
i יַהֲב k אִיתִי ש l שַׁמֵּשׁ
m חֵיל n עֲבַד o יְהֵב
p גְּלָא q עֲדַר r יְהֵב
s מַלֵּל t יֵדַע v הֵימֵן
x מהבות y של רפאות מן
אסא

CAP. XII.

ιβ΄.

1 DE ſpiritualibus autẽ nolo vos ignorare, fratres. A

1 * Περὶ δὲ τῶν πνευματικῶν, ἀδελφοὶ, οὐ θέλω ὑμᾶς ἀγνοεῖν.

2 autem *Scitis †quoniam cùm gentes eſſetis, ad ſimulachra muta prout ducebamini euntes.

2 * οἴδατε ὅτι ὅτε ἔθνη ἦτε, πρὸς τὰ εἴδωλα τὰ ἄφωνα ὡς ἂν ἤγεσθε, ἀπαγόμενοι.

3 Mar.9.f.36 Ieſum. * Ideò notum vobis facio, quòd nemo in Spiritu Dei loquẽs, dicit anathema †Ieſu. Et nemo poteſt dicere, Dominus Ieſus, niſi in Spiritu ſancto.

3 * διὸ γνωρίζω ὑμῖν ὅτι οὐδεὶς ἐν πνεύματι θεοῦ λαλῶν, λέγει ἀνάθεμα Ἰησοῦ· καὶ οὐδεὶς δύναται εἰπεῖν, κύριον Ἰησοῦν, εἰ μὴ ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

4 Rom.12.b.6 1.Pet.4.c.10 * Diuiſiones verò gratiarũ ſunt, idem autem ſpiritus.

4 * διαιρέσεις δὲ χαρισμάτων εἰσὶ, τὸ δὲ αὐτὸ πνεῦμα·

5 * Et diuiſiones miniſtrationum ſunt, idem autem Dominus.

5 * καὶ διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς κύριος·

6 * Et diuiſiones operationum ſunt, idem verò Deus, qui operatur omnia in omnibus.

6 * καὶ διαιρέσεις ἐνεργημάτων εἰσὶν, ὁ δὲ αὐτός ἐστι θεὸς ὁ ἐνεργῶν τὰ πάντα ἐν πᾶσιν.

7 * Vnicuique autem datur manifeſtatio Spiritus ad vtilitatem. B

7 * ἑκάστῳ δὲ δίδοται ἡ φανέρωσις τοῦ πνεύματος πρὸς τὸ συμφέρον·

8 * Alij quidem per Spiritum datur ſermo ſapientiæ, alij autem ſermo ſcientiæ ſecundùm eundem Spiritum:

8 * ᾧ μὲν γὰρ διὰ τοῦ πνεύματος δίδοται λόγος σοφίας, ἄλλῳ δὲ λόγος γνώσεως, κατὰ τὸ αὐτὸ πνεῦμα·

9 * Alteri fides in eodem Spiritu: alij gratia ſanitatum, in vno Spiritu:

9 * ἑτέρῳ δὲ πίστις, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι· ἄλλῳ δὲ χαρίσματα ἰαμάτων, ἐν τῷ αὐτῷ πνεύματι·

10 * Alij operatio virtutum, alij prophetia, alij diſcretio ſpirituum, alij genera linguarũ, alij interpretatio ſermonum.

10 * ἄλλῳ δὲ ἐνεργήματα δυνάμεων, ἄλλῳ δὲ προφητεία, ἄλλῳ δὲ διακρίσεις πνευμάτων, ἑτέρῳ δὲ γένη γλωσσῶν· ἄλλῳ δὲ ἑρμηνεία γλωσσῶν·

11 Rom.12.a.3 Eph.4.b.7 * Hæc autem omnia operatur vnus atque idem Spiritus, diuidens ſingulis prout vult.

11 * πάντα δὲ ταῦτα ἐνεργεῖ τὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πνεῦμα, διαιροῦν ἰδίᾳ ἑκάστῳ, καθὼς βούλεται.

12 Rom.12.a.3 * Sicut enim corpus vnum eſt, & membra habet multa, omnia autem mẽbra corporis cùm ſint multa, vnum tamen corpus ſunt: ita & Chriſtus.

12 * καθάπερ γὰρ τὸ σῶμα ἓν ἐστι, καὶ μέλη ἔχει πολλὰ, πάντα δὲ τὰ μέλη τοῦ σώματος τοῦ ἑνὸς πολλὰ ὄντα, ἓν ἐστι σῶμα, οὕτω καὶ ὁ χριστός·

13 * Etenim in vno Spiritu omnes nos in vnũ corpus baptizati ſumus, ſiue Iudæi, ſiue Gentiles, ſiue ſerui, ſiue liberi: & omnes in vno Spiritu potati ſumus.

13 * καὶ γὰρ ἐν ἑνὶ πνεύματι ἡμεῖς πάντες εἰς ἓν σῶμα ἐβαπτίσθημεν, εἴτε Ἰουδαῖοι, εἴτε Ἕλληνες, εἴτε δοῦλοι, εἴτε ἐλεύθεροι· καὶ πάντες εἰς ἓν πνεῦμα ἐποτίσθημεν.

14 * Nam & corpus non eſt vnum membrum, ſed multa.

14 * καὶ γὰρ τὸ σῶμα οὐκ ἔστιν ἓν μέλος, ἀλλὰ πολλά.

15 * Si dixerit pes, Quoniam non ſum manus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

15 * ἐὰν εἴπῃ ὁ πούς, ὅτι οὐκ εἰμὶ χεὶρ, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

16 * Et ſi dixerit auris, Quoniã non ſum oculus, non ſum de corpore: num ideo non eſt de corpore?

16 * καὶ ἐὰν εἴπῃ τὸ οὖς, ὅτι οὐκ εἰμὶ ὀφθαλμὸς, οὐκ εἰμὶ ἐκ τοῦ σώματος· οὐ παρὰ τοῦτο οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ σώματος;

---

10 לְאָחֳרָנָא דַּיִן חַיִל לַאֲחֳרָנָא דַּיִן [z] נְבִיוּתָא לַאֲחָרָנָא דַּיִן פָּרוּשׁוּתָא דְּרוּחָא לַאֲחָרָנָא דַּיִן [z] זְנָיָא דְּלֶשָׁנָא לַאֲחָרָנָא
דַּיִן [b] פּוּשְׁקָא דְּלֶשָׁנָא׃ 11 כְּלְהֵין דֵּין הָלֵין חַדָּא הִי רוּחָא [c] סָעֲרָא [d] וּמַפַּלְגָא לְכָלְנָשׁ אַיךְ דְּהִי [c] צָבְיָא׃
12 אֲכָזְנָא גִּיר דְּפַגְרָא חַד הוּ וְאִיתׁ בֵּהּ הַרְמֵא סַגִּיאָא כְּהוֹן דֵּין הַרְמֵא דְּפַגְרָא כַּד סַגִּיאָא [f] אִיתַיהוֹן חַד אֻנּוֹן [g] פַּגְרָ
הָכְנָא אַף מְשִׁיחָא׃ 13 אֲף חֲנַן גִּיר כְּלָּן בְּחַדָּא רוּחָא לְחַד פְּגַר [h] עֲמַדָן אִן יְהוּדָיֵא וְאִן אַרְמָיֵא וְאִן עַבְדָא וְאִן [k] בְּנֵי
חֵאראָ וְכְלָּן חֲדָא רוּחָא [l] אֶשְׁתַיִן׃ 14 אַף פַּגְרָא גִּיר לָא חֲוָא חַד הַרְמָא אֶלָּא סַגִּיאָא׃ 15 אִן [m] תֵּאמַר גִּיר רַגְלָא
דְּמָטַל דְּלָא [n] הֲוִית אִידָא לָא הֲוִית מֶנַּהּ מִן פַּגְרָא [o] לוֹ מָטַל הָדָא [p] לַיתַיהּ מֶנַּהּ מִן פַּגְרָא׃ 16 וְאִן תֵּאמַר [q] אֻדְנָא עַל
דְּלָא הֲוִית עֵינָא לָא הֲוִית מֶנַּהּ מִן פַּגְרָא לוֹ מָטַל הָדָא לַיתַיהּ מֶנַּהּ מִן פַּגְרָא׃

[z] נְבָיָא
a בזיבים b הרגום c עושה
[d] פְּלָג חלק [e] עַבְדָא
f הם g גופה
[h] עַמַּד טבל i גויים
k חפשים
[l] שְׁתָּא [m] אֵמַר [n] הֲוָא
o לא p אין הוא
q אזן

17 * Si enim totum corpus esset oculus, vbi esset auditus? & si totum auditus esset, quomodo olfaceret?

18 * Nunc autem Deus posuit vnumquodque mẽbrorum in corpore, prout ipse voluit.

19 * Quòd si omnia vnum essent membrum, vbi esset corpus?

20 * Nunc autem membra quidem multa sunt, at vnum corpus est.

21 * Non potest oculus dicere manui, Non requireris mihi: nec etiam caput potest dicere pedibus, Vobis non indigeo.

22 * Imò multò magis quæ videntur membra imbecilliora esse, necessaria sunt.

23 * Et quæ minus honesta arbitramur in corpore esse, is honorem vberiorem multiplicamus: & iis quæ indecora sunt, maiorem elegantiam exhibemus.

24 * Cæterùm ea membra quæ honesta habemus, non indigent honore: Deus enim temperauit corpus, & tribuit copiosiorem honorem membro illi quod est minimum.

25 * Ne sit dissidium in corpore, sed omnia membra æquè vnum pro alio sollicita sint.

26 * Quod si aliquando membrum vnum dolore afficiatur, omnia compatientur: siue exultet vnum membrum, omnia membra exultabunt.

27 * Vos autem corpus Meschicho estis, & membra, in loco vestro.

Apostolorum.

28 * Posuit enim Deus in Ecclesia sua primùm Apostolos, deinde Prophetas, deinde doctores, deinde operatores virtutum, deinde dona sanationis, & adiutores, & gubernatores, & genera linguarum.

29 * Num omnes Apostoli? num omnes Prophetæ? num omnes Doctores?

30 * Num omnes edunt virtutes? num omnes habent dona sanationis? num omnes linguis loquuntur? aut num omnes interpretantur?

31 * Quòd si studio teneamini donorum ampliorum; ego adhuc ostendam vobis viam præstantiorem.

---

17 אֵלוּ גֵיר כֻּלֵּה פַּגְרָא עֵינָא הֲוָא אֵיכָא הֲוָת מַשְׁמַעְתָּא וְאִלּוּ כֻּלֵּה מַשְׁמַעְתָּא הֲוָא אֵיכַנָא מְרִיחַ הֲוָא ׃

18 הָשָׁא דֵין אֱלָהָא שָׂם כָּל חַד חַד מִן הַדְּמָא בְּפַגְרָא אֵיכַנָא דְּהוּ צְבָא ׃

19 אֵלוּ דֵין כֻּלְּהוּן חַד הַוּוּ הֲדָמָא אֵיכָא פַגְרָא ׃

20 הָשָׁא דֵין הַדְּמָא אִיתַיְהוּן סַגִּיאָא חַד הוּדֵין פַּגְרָא ׃

21 לָא מְשִׁכְחָא עֵינָא דְּתֵאמַר לְאִידָא דְּלָא אִיתַי לִי אַף לָא רֵישָׁא מָשַׁכַּח לְמֵאמַר לְרַגְלֵא דְּלָא מְהַבַּעְיָא אֲנָחִין לִי ׃

22 אֶלָּא יַתִּירָאִית אִילֵּין דַּהֲדָמָא דְּמֶסְתַּבְּרִין דַּמְחִילִין עֲלַיְהוּן הוּ סוּנְקָנָא ׃

23 וְאִילֵּין דְּסָבְרִינַן דַּמְצַעֲרִין אֲנוּן בְּפַגְרָא לְהָלֵּין אִיקָרָא יַתִּירָא מַסְגִּינַן וְאִילֵּין דְּרַנוּכָפָא אֲנוּן אֶסְכְּמָא יַתִּירָא עָבְדִינַן לְהוּן ׃

24 אִילֵּין דֵּין הַדְּמָא דְּאִית בֵּן דַּמְיַקְּרִין לָא כְּהָבְעָא לְהוּן אִיקָרָא אֱלָהָא גֵּיר מְזַגֵּה לְפַגְרָא וְיַהֵב אִיקָרָא יַתִּירָא לְהַדְּמָא אֵינָא דַּזְעוּר ׃

---

17 a שְׁמַע b רֵיחַ c אֵית

18 d שְׁכַח e כְּעָא f אֲמַר

19 g לְהֵגְלַיִם

20 h בְּעָא i תַּר k סַגֵּי l חוּל

21 m צוּרְךָ n חוֹשְׁבִים אֲנִי כְּנִי

22 o צָעַר p כְּלִם q כְּבוֹד מִן

23 r יְקַר s סְגָא t אוֹתִיּוֹת דַּדְלָא נוֹפְלִים לְשׁוֹן יְוָן

17 ‡ Si totum corpus oculus, vbi audi-
autem tus? ſi totum auditus, vbi odoratus?
18 ‡ Nunc autem poſuit Deus mem-
bra, vnumquodque eorum in corpore
ſicut voluit.
19 ‡ Quòd ſi eſſent omnia vnum mem-
brum, vbi corpus?
20 ‡ Nunc autem multa quidem mem-
bra, vnum autem corpus.
21 ‡ Non poteſt autem oculus dicere
manui: Opera tua non indigeo. aut ite-
rum caput pedibus, Non eſtis mihi ne-
ceſſarij.
22 ‡ Sed multò magis quæ videntur mẽ-
bra corporis infirmiora eſſe, neceſſariora
ſunt:
23 ‡ Et quæ putamus ignobiliora mem-
bra eſſe corporis, his honorem abundan
tiorem circundamus: & quæ inhoneſta
ſunt noſtra, abundantiorem honeſta-
tem habent.
24 ‡ Honeſta autem noſtra, nullius egẽt:
ſed Deus temperauit corpus, ei cui dee-
rat abundãtiorem tribuendo honorem,
25 ‡ Vt non ſit ſchiſma in corpore: ſed
in †idipſum pro inuicem ſolicita ſint mem
26 bra. ‡ Et ſi quid patitur vnum mem-
brum, compatiuntur omnia membra. D
ſiue gloriatur vnum membrum, cõgau-
dent omnia membra.
Rom.12.b.5 Eph.4.b 11. 27 ‡ Vos autem eſtis corpus Chriſti, &
membra de membro.

28 ‡ Et quoſdam quidem poſuit Deus in
Eccleſia primùm Apoſtolos, ſecundò
Prophetas, tertiò doctores, deinde vir-
tutes, exinde gratias curationum, opi-
tulationes, gubernationes, genera lin-
interpretationes ſermonum. guarum†.
29 ‡ Nunquid omnes Apoſtoli? nunquid
omnes Prophetæ? nunquid omnes Do-
ctores? 30 ‡ Nunquid omnes virtutes?
nunquid omnes gratiam habent cura-
tionũ? nunquid omnes linguis loquun-
tur? nunquid omnes interpretantur?
31 ‡ Æmulamini autem chariſmata me-
liora. Et adhuc excellentiorem viam vo-
bis demonſtro.

17 ‡ εἰ ὅλον τὸ σῶμα ὀφθαλμὸς, ποῦ ἡ ἀκοή; εἰ ὅλον ἀ-
κοὴ, ποῦ ἡ ὄσφρησις;
18 ‡ νυνὶ δὲ ὁ θεὸς ἔθετο τὰ μέλη, ἓν ἕκαστον αὐτῶν ἐν τῷ
σώματι, καθὼς ἠθέλησεν.
19 ‡ εἰ δὲ ἦν τὰ πάντα ἓν μέλος, ποῦ τὸ σῶμα;
20 ‡ νυνὶ δὲ πολλὰ μὲν μέλη, ἓν δὲ σῶμα.
21 ‡ οὐ δύναται δὲ ὁ ὀφθαλμὸς εἰπεῖν τῇ χειρὶ, χρείαν
σου οὐκ ἔχω· ἢ πάλιν ἡ κεφαλὴ τοῖς ποσὶ, χρείαν ὑμῶν
οὐκ ἔχω.
22 ‡ ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον τὰ δοκοῦντα μέλη τοῦ σώμα-
τος ἀσθενέστερα ὑπάρχειν, ἀναγκαῖά ἐστι·
23 ‡ καὶ ἃ δοκοῦμεν ἀτιμοτέρα εἶναι τοῦ σώματος, τού-
τοις τιμὴν περισσοτέραν περιτίθεμεν· καὶ τὰ ἀσχήμονα ἡμῶν
εὐσχημοσύνην περισσοτέραν ἔχει·
24 ‡ τὰ δὲ εὐσχήμονα ἡμῶν οὐ χρείαν ἔχει· ἀλλ' ὁ θεὸς
συνεκέρασε τὸ σῶμα, τῷ ὑστερουμένῳ περισσοτέραν δοὺς
τιμὴν,
25 ‡ ἵνα μὴ ᾖ σχίσμα ἐν τῷ σώματι, ἀλλὰ τὸ αὐτὸ ὑπὲρ
ἀλλήλων μεριμνῶσι τὰ μέλη·
26 ‡ καὶ εἴτε πάσχει ἓν μέλος, συμπάσχει πάντα τὰ μέλη·
εἴτε δοξάζεται ἓν μέλος, συγχαίρει πάντα τὰ μέλη.
27 ‡ ὑμεῖς δέ ἐστε σῶμα χριστοῦ, καὶ μέλη ἐκ μέρους.

28 ‡ Καὶ οὓς μὲν ἔθετο ὁ θεὸς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πρῶτον ἀπο-
στόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους, ἔπειτα
δυνάμεις, εἶτα χαρίσματα ἰαμάτων, ἀντιλήψεις, κυ-
βερνήσεις, γένη γλωσσῶν·
29 ‡ μὴ πάντες ἀπόστολοι; μὴ πάντες προφῆται; μὴ
πάντες διδάσκαλοι; μὴ πάντες δυνάμεις;
30 ‡ μὴ πάντες χαρίσματα ἔχουσιν ἰαμάτων; μὴ πάν-
τες γλώσσαις λαλοῦσι; μὴ πάντες διερμηνεύουσι;
31 ‡ ζηλοῦτε δὲ τὰ χαρίσματα τὰ κρείττονα· καὶ ἔτι καθ'
ὑπερβολὴν ὁδὸν ὑμῖν δείκνυμι.

---

25 דְּלָא תֶהֱוֵא פֻּלְגוּתָא בְּפַגְרָא אֶלָּא כְּלֶהֵין הַדָּמָא שַׁוְיָאִית חַד עַל חַד נְהֶוִין יְצַפִּין׃ 26 וְאִסְתַּיְ דְּחַד הָדֵם
נָהֲוָא כְּאֵב כְּלֶהֵין נְהֶוִין חָשִׁין וְאִן מָשְׁתַּבַּח חַד הָדֵם כְּלֶהֵין הַדָּמָא נָהֲוִין מְשְׁתַּבְּחִין׃ 27 אַנְתּוּן דֵּין פִּגְרֵהּ אַנְתּוּן
דַּמְשִׁיחָא וְהַדָּמָא בְּרוּכְתְכוֹן׃ רַשְׁלִיחֵא יט
28 וְשֵׂם גֵּיר אֱלָהָא בְּעִדְתֵּהּ לוּקְדֶם שְׁלִיחֵא בָּתַרְהוֹן נְבִיֵּא בָּתַרְהוֹן מַלְפָּנָא בָּתְרֵהוֹן סוּהֲבָתָא
וְאִסְוִיתָא וְסַעְדְרָנָא וּמְדַבְּרָנָא וְזַנְיָא דְּלִשָׁנָא׃ 29 הַלְמָא כְּלֶהֵין שְׁלִיחֵא הַלְמָא כְּלֶהֵין נְבִיֵּא לְמָא כְּלֶהֵין מַלְפָּנָא׃
30 לְמָא כְּלֶהֵין סָעֲרֵי חַיְלָא לְמָא לְכְלֶהֵין אִית לְהוֹן מוֹהֲבָתָא וְאִסְוִיתָא לְמָא כְּלֶהֵין בְּלִשָׁנָא מְפָרְקִין אוֹ לְמָא
כְּלֶהֵין מְפַשְׁקִין׃ 31 אֵן דֵּין טָנִין אַנְתּוּן בְּמוֹהֲבָתָא רַוְרְבָתָא אֲנָא תּוֹב אֲחַוֵּכוֹן אוֹרְחָא הַמַיְתָרָא׃

y 3

ש שְׁנָא ° יצף יְחַשֵּׁשׁ
פ שַׁבַּח במקומכם
ר נקהלו
צ אַתַּלַּף ׳ יְהֵב ׳ אֵיכָא
ק עֲרַר עזר ר דְּבַר הנחש
ש עושי
ת יְהֵב רפאות ך פַּשֵּׁק
הרגם ל תוספתא מ במחנות
גרלת
ת יְחַנָּא הגיד ° יְתַר

CAP. XIII.

1 Si qualibet hominum lingua loquar, & ea quæ est Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum vt æs resonans, aut cymbalum edens sonum.

2 * Quòd si in me fuerit prophetia, & nouerim arcana omnia, omnemque scientiam, & fuerit in me omnis fides, ita vt montes loco dimoueam, charitatem autem non habeam; nihil sum.

3 *Et, si quæcunque habeo, in suma in alendos pauperes, & si tradam corpus meum vt comburatur, charitatem autem non habeam, nihil vtilitatis percipio.

Lotionis.

4 * Charitas longanimis est & benigna; charitas non inuidet; charitas non est tumultuosa, neque superbit;

5 * Nec patrat quod pudendũ est; nec quærit quæ sua sunt; non irritatur, neque cogitat malum.

6 * Non gaudet de iniquitate, sed gaudet de veritate.

7 * Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia denique sustinet.

8 * Charitas nunquam excidit. Prophetiæ enim cessabunt, & linguæ silebunt, et scientia obliterabitur.

9 * Modicum enim ex multo cognoscimus, & modicum ex multo prophetamus.

10 * Quum autem venerit perfectio, tunc abolebitur id quod modicum est.

11 * Quum essem puer, vt puer loquebar, & vt puer sentiebam, & vt puer cogitabã: quum autem factus sum vir, aboleui ea quæ pueritiæ erant.

12 * Cæterùm nunc quasi per speculum cernimus in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc de multo exiguum cognosco, tunc autem cognoscam sicut & cognitus sum.

13 * Tria enim sunt quæ permanent, fides, & spes, & charitas: sed maxima harum est charitas.

CAP. XIIII.

1 CVrrite post charitatẽ, & æmulamini dona spiritus, magis autẽ vt vaticinemini.

2 * Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: siquidem nemo audit, quod loquitur, sed Spiritu mysteria loquitur.

קפאלון יג

1 אִן בְּכָל לֶשָׁן דַּבְּנִישָׁא אֶמַּל וּבְרוּמַלָאכֵא [a]וְחוּבָא לָא נֶהֵוא בִּי [b]הֲוִיתְלִי אַיךְ נְחָשָׁא [c]דְזָאם אוֹ [d]צְצָלָא דְיָהֵב קָלָא ׃

2 וְאִן תֶּהֵוא בִּי [c]נְבִיוּתָא [f]וְאַדַע [g]אֶרְזָא כְּלְהוֹן וְכְלֵה יְדַעְתָא וְאִן תֶּהֵוא בִּי כְּלָה [h]הֵימְנוּתָא אַיכַנָא [i]דְטוּרָא אֶשַׁנֵא [k]וְחוּבָא לַיִת בִּי לָא חֲוִית מֵדֵם ׃

3 וְאִן [l]אַוכֵל כְּל דְאִית לִי [m]לְמִסְכְּנֵא וְאִן אַשְׁלֵם פְּגְרִי [n]דְנֵאקַד וְחוּבָא לָא נֶהֵוא בִּי מֵדֵם לָא יָתַר אֲנָא ׃

4 [o]דְשִׁיגְתָא כ חוּבָא [p]נַגִירָא הִי רוּחֵה וּבַסִים חוּבָא לָא [c]חָסֵם חוּבָא לָא [d]מְשְׁחְגֵשׁ וְלָא [c]מְתְחַדַר ׃

5 וְלָא [f]מְעַר דְבְהְתָא וְלָא בָּעֵא דִילֵה לָא מְתְחְפִיר וְלָא מְהַרְעָא דְבִישׁ ׃

6 לָא חָדֵא בְעַוְלָא אֶלָא [k]חָדֵא בְקוּשְׁטָא ׃

7 כְּל מֵדֵם מְסַיבַר כְּל מֵדֵם מְהֵימֵן כְּל מְסַבַר וְכְל סָבֵל ׃

8 חוּבָא מֵן מְהוּם לָא נָפֵל נְבִיוָתָא גִיר נֶתְבַטְלַן וְלִשְׁנָא נֶשְׁהַתְקוּן וְיִדְעָתָא תֶּתְבַטְלִי ׃

---

a ואחבה
b חֲוִיא c זום קשקש
d צְצָל
e נְבָא f יְדַע g הסתרות
h הֵימֵן i הרים k ואחבה
l אֲכַל m לאביונים חיקד שרף
n שַׁוִּיג רחץ b ארך אפים
c מקנאלרע
d שְׁנַשׁ c חֲתַר נאה
f עושה שבושת מן בְּחַת

CAP. XIII.

SI linguis hominum loquar & Angelorum, charitatem autem non habeã, A factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens.

* Et si habuero prophetiam, & nouerim mysteria omnia, & omnem scientiam, & si habuero omnem fidem, ita vt montes transferam, charitatem autem non habuero, nihil sum.

* Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero B corpus meum ita vt ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

αλλ. καυχήσωμαι, i. glorier: vt ait Hieron. super epistol. ad Galat. cap. 5.

* Charitas patiens est, benigna est: charitas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur;

* Non est ambitiosa, non quærit quę sua sunt, non irritatur, non cogitat malũ:

* Non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati:

* Omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

* Charitas nunquam excidit: siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ C cessabunt, siue scientia destruetur.

* Ex parte enim cognoscimus, & ex parte prophetamus.

* Cùm autẽ venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.

* Cùm essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabam vt paruulus. quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erant paruuli.

* Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. D Nunc cognosco ex parte, tunc autẽ cognoscam sicut & cognitus sum.

* Nunc autem manent, fides, spes, charitas, tria hæc. maior autem horum est charitas.

CAP. XIIII.

SEctamini charitatem, ęmulamini spiritalia: magis autem vt prophetetis. A

* Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit; spiritu autem loquitur mysteria.

ιγ'.

1 * Ἐὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ καὶ τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν, ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

2 * καὶ ἐὰν ἔχω προφητείαν, καὶ εἰδῶ τὰ μυστήρια πάντα καὶ πᾶσαν τὴν γνῶσιν, καὶ ἐὰν ἔχω πᾶσαν τὴν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐθέν εἰμι.

3 * καὶ ἐὰν ψωμίσω πάντα τὰ ὑπάρχοντά μου, καὶ ἐὰν παραδῶ τὸ σῶμά μου ἵνα † καυθήσωμαι, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, οὐδὲν ὠφελοῦμαι.

4 * ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται· ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται,

5 * οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν,

6 * οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ·

7 * πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει.

8 * ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει. εἴτε δὲ προφητεῖαι καταργηθήσονται, εἴτε γλῶσσαι παύσονται, εἴτε γνῶσις καταργηθήσεται.

9 * ἐκ μέρους γὰρ γινώσκομεν, καὶ ἐκ μέρους προφητεύομεν·

10 * ὅταν δὲ ἔλθῃ τὸ τέλειον, τότε τὸ ἐκ μέρους καταργηθήσεται.

11 * ὅτε ἤμην νήπιος, ὡς νήπιος ἐλάλουν, ὡς νήπιος ἐφρόνουν, ὡς νήπιος ἐλογιζόμην· ὅτε δὲ γέγονα ἀνήρ, κατήργηκα τὰ τοῦ νηπίου.

12 * βλέπομεν γὰρ ἄρτι δι' ἐσόπτρου ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον· ἄρτι γινώσκω ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσομαι καθὼς καὶ ἐπεγνώσθην.

13 * νυνὶ δὲ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τὰ τρία ταῦτα· μείζων δὲ τούτων ἡ ἀγάπη.

ιδ'.

1 * Διώκετε τὴν ἀγάπην, ζηλοῦτε δὲ τὰ πνευματικά, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε.

2 * ὁ γὰρ λαλῶν γλώσσῃ, οὐκ ἀνθρώποις λαλεῖ, ἀλλὰ τῷ θεῷ· οὐδεὶς γὰρ ἀκούει, πνεύματι δὲ λαλεῖ μυστήρια·

---

9 קְלִיל הוּ גִּיר מִן סַגִּי וְרָעְיִנָן וְקְלִיל מִן סַגִּי מְתַנְבְּיָנָן׃ 10 אֲמַתַי דִּין דְּתֵיתָא גְּמִירוֹתָא חָיְרִין נֶהְבַּטַל הוּ מִדֶּם
דְּקְלִיל הָוָא׃ 11 כַּד יַלּוּדָא הֲוֵית אֵיךְ יַלּוּדָא מְמַלֵּל הֲוֵית וַאֵיךְ יַלּוּדָא מְתְרַעֵא הֲוֵית וַאֵיךְ יַלּוּדָא מְתְחַשֵּׁב הֲוֵית
כַּד הֲוֵית דֵּין גַּבְרָא בַּטְלֵת הַלֵּין וְטַלִּיוּתָא׃ 12 הָשָׁא דֵּין אֵיךְ דְּבְמַחְזִיתָא חְזִינָן בְּפֵלָאתָא הָיְרִין דֵּין אַפִּין
לוּקְבַל אֶפִּין הָשָׁא יְדַע אֲנָא קְלִיל מִן סַגִּי הָיְרִין דֵּין אֲדַע מָא דְאִתְיְדַעְנָא׃ 13 הָלֵּין אֵנִין גִּיר תְּלָת דְּמְכַתְּרָן
הֵימָנוּתָא וְסַבְרָא וְחוּבָא וְרַב דֵּין מִנְּהֵין חוּבָא׃ קפלאון יד

רַהֲטוּ בָּתַר חוּבָא וְטַנּוּ בְּמִזְהֲבָתָא דְּרוֹמָא יַתִּירָאוּת דֵּין דְּתִתְנַבְּין׃ 2 מִן דְּמְמַלֵּל גִּיר בְּלִשָׁנָא לָא הֲוָא
לַבְּנֵינָשָׁא מְמַלֵּל אֶלָּא לַאלָהָא לָא גִיר אֱנָשׁ שָׁמַע מְדַּמְמַלֵּל אֶלָּא בְּרוּחַ אֲרַזָא מְמַלֵּל׃

---

9 ירע נבא אתא
גמר חסם זבער חנא
רעא חשב תנא
שלי בעזרים ושבאם בקלרא
חזא פלאתא חידה
d ולגבל
ידע כתר חימין
h ותקוה i ואהבה
a רוצו b וקנאו
c וחב יתר נבא

3 ‡ Is autem qui vaticinatur hominibus, loquitur ædificationem, & exhortationem,
4 & consolationem. ‡ Qui loquitur lingua, seipsum ædificat: at qui prophetat, Ecclesiam
5 ædificat. ‡ Velim autem vos omnes loqui linguis, magis autem prophetare. maior enim est qui prophetat, quàm qui loquitur linguis, nisi interpretetur: quòd si interpretatur, Ecclesiam ædificat.
6 ‡ Nunc autem, fratres mei, si veniam ad vos, & vobiscum loquar linguis, quid vobis prodero? nisi loquar vobiscum aut per reuelationem, aut per scientiam, aut per prophetiam, aut per doctrinam?
7 ‡ Et enim instrumenta illa quæ sunt inanima, quæque sonum edunt, siue tibia, siue cithara, nisi distinctionem fecerint inter fistulam & sociam eius, quomodo cognoscetur quid psallitur, aut quid fidibus canitur?
8 ‡ Quòd si cornu emiserit vocem indistinctam, quis apparabitur ad prælium?
9 ‡ Ita & vos si sermonem lingua dixeritis, non sit autem explicatus, quomodo cognoscetur quod dicitis? eritis vobis quasi cum
10 ipso aere loquentes. ‡ Ecce enim sunt multa genera linguarum in mundo, & nullum eorum absque voce.
11 ‡ Quod si nesciero vim vocis, ego ero barbarus ei qui loquitur; ac etiam ille qui loquitur erit mihi barbarus.
12 ‡ Sic & vos, quandoquidem zelatores estis donorum Spiritus, ad ædificationem Ecclesiæ studete vt abundetis.
13 ‡ Et qui loquitur lingua, oret vt interpretetur.
14 ‡ Nam si orem lingua, ipse spiritus meus orat, at mens mea est absque fructibus.
15 ‡ Quid ergo faciam? Orabo spiritu meo, orabo & mente mea: & psallã spiritu meo, psallam & mente mea.
16 ‡ Alioqui si benedixeris spiritu, is qui implet locum imperiti, quomodo dicet Amin ad tuam gratiarum actionem? quandoquidem quid dicas nescit.
17 ‡ Tu enim benè quidem precaris, sed socius tuus non ædificatur.
18 ‡ Gratias ago Deo, quòd magis quàm vos omnes linguis loquor.

---

3 אַיְנָא דִּין ᵍ דְּמִתְנַבֵּא לִבְנֵינָשָׁא מְמַלֵּל ʰ בְּנְיָנָא ⁱ וּלְוִבְבָא ᵏ וּבְוִיָּא ׃ 4 דְּמְמַלֵּל בְּלִשָׁנָא נַפְשֵׁהּ הוּ בָּנֵא וְדְמִתְנַבֵּא
ˡ עִדְתָּא בָּנֵא ׃ 5 צָבֵא אֲנָא דִּין דְּכֻלְכוֹן תְּמַלְּלִין בְּלִשָׁנֵא יַתִּירָאִית דִּין דְּתִתְנַבְּאוּן רַב הוּ גֵּיר אֵינָא דְּמִתְנַבֵּא מִן הַו דְּמְמַלֵּל
בְּלִשָׁנָא אִן לָא ᵐ מְפַשֵּׁק אִן דִּין מְפַשֵּׁק עִדְתָּא בָּנֵא ׃ 6 וְהָשָׁא אֲתַי אִן ⁿ אִתָּא לְוָתְכוֹן וְאִמַּלֵּל עַמְּכוֹן בְּלִשָׁנָא מָנָא ᵒ מְוַתַּר
אֶנָא לְכוֹן אֶלָּא אִן אֶמַּלֵּל עַמְּכוֹן אוֹ ᵖ בְּגַלְיָנָא אוֹ ᵠ בִּירַעְתָּא אוֹ ʳ בִּנְבִיוּתָא אוֹ ˢ בְּיוּלְפָנָא ׃ 7 אַף ᵗ צְבַוָתָא גֵּיר אִילֵין
דְּלַית בְּהֵין נַפְשָׁא ᵘ וְיָהֲבָן קָלָא אִן ˣ אֲבוּבָא וְאִן ʸ קִיתָרָא וְאִן ᶻ פּוּרְשָׁנָא לָא עָבְרָן בַּיִת ᵃ קֵינְתָא לַחֲבַרְתָּהּ אַיכְנָא ᵇ מְהֵידַע
מַה ᶜ דְּמְזַמַּר אוֹ מַה ᶜ דְּמְתְנַקֵּשׁ ׃ 8 וְאִן קַרְנָא תְּקֵרָא קָלָא דְּלָא פְּרִישׁ מַנּוּ ᶜ נֶחְטַיַּב ᶠ לְקְרָבָא ׃ 9 הָכַנָא אַף
אַנְתּוּן אִן ᵍ תְּאמְרוּן ʰ מִלְּתָא בְּלִשָׁנָא וְלָא תֶּהֱוֵא ⁱ מְפַשְׁקָא אַיכַנָא מָתְיַדַּע מַה דַּאמְרִין אֲנְתּוּן הֲוַיְתוּן לְכוֹן אֵיךְ הַו דַּעַם

3 ᵍ נִבְּיָא ʰ בְּנָא ⁱ לַבֵּב ᵏ בְּיָא
l קחל m מהרגם
4 ⁿ אֶתְיָא ᵒ יִתַּר ᵖ גְּלָא
5 ᵠ יַדַּע ʳ נַבְיָא ˢ יְלַף
6 ᵗ כְּלוּם ᵘ יַהֵב ˣ חֻלּוֹל
ʸ כמר מן לשון יון
7 ᶻ פְּרַשׁ ᵃ בֵּין חֻלּוֹל ᵇ יִדַּע
ᶜ זְמַר ᶜ טַיֵּב כֵּן
ᶠ למלחמה
8 ᵍ אֲמַר ʰ מַלֵּל מתורגם

* Nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, & exhortationem, & consolationem.
* Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, Ecclesiam† ædificat.
* Volo autē omnes vos loqui linguis, magis autem prophetare. Nam maior est qui prophetat, quàm qui loquitur linguis; nisi fortè interpretetur, vt Ecclesia ædificationem accipiat.
* Nunc autē fratres, si venero ad vos linguis loquēs, quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in reuelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?
* Tamen quę sine anima sunt vocem dantia, siue tibia, siue cithara: nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id quod canitur, aut quod citharizatur?
* Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum?
* Ita & vos per linguam, nisi manifestum sermonem dederitis, quomodo scietur id quod dicitur? eritis enim in aëra loquentes.
* Tam multa, vt puta genera linguarum sunt in hoc mundo, & nihil sine voce est. * Si ergo nescio virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur, mihi barbarus.
* Sic & vos, quoniā æmulatores estis spirituum, ad ædificationem Ecclesiæ quærite vt abundetis.
* Et ideo qui loquitur lingua, oret vt interpretetur.
* Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.
* Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallā & mēte.
* Cęterùm si benedixeris spiritu,† qui supplet locum idiotæ, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionē? quoniam quid dicas, nescit.
* Nam tu quidem bene gratias agis, sed alter non ædificatur.
* Gratias ago Deo meo, quòd omnium vestrum lingua loquor.

3 * ὁ δὲ προφητεύων, ἀνθρώποις λαλεῖ οἰκοδομὴν καὶ παράκλησιν καὶ παραμυθίαν.

4 * ὁ λαλῶν γλώσσῃ, ἑαυτὸν οἰκοδομεῖ· ὁ δὲ προφητεύων, ἐκκλησίαν οἰκοδομεῖ.

5 * θέλω δὲ πάντας ὑμᾶς λαλεῖν γλώσσαις, μᾶλλον δὲ ἵνα προφητεύητε. μείζων γὰρ ὁ προφητεύων, ἢ ὁ λαλῶν γλώσσαις, ἐκτὸς εἰ μὴ διερμηνεύῃ, ἵνα ἡ ἐκκλησία οἰκοδομὴν λάβῃ.

6 * νυνὶ δέ, ἀδελφοί, ἐὰν ἔλθω πρὸς ὑμᾶς γλώσσαις λαλῶν, τί ὑμᾶς ὠφελήσω, ἐὰν μὴ ὑμῖν λαλήσω ἢ ἐν ἀποκαλύψει, ἢ ἐν γνώσει, ἢ ἐν προφητείᾳ, ἢ ἐν διδαχῇ;

7 * ὅμως τὰ ἄψυχα φωνὴν διδόντα, εἴτε αὐλὸς, εἴτε κιθάρα, ἐὰν διαστολὴν τοῖς φθόγγοις μὴ δῷ, πῶς γνωσθήσεται τὸ αὐλούμενον, ἢ τὸ κιθαριζόμενον;

8 * καὶ γὰρ ἐὰν ἄδηλον φωνὴν σάλπιγξ δῷ, τίς παρασκευάσεται εἰς πόλεμον;

9 * οὕτω καὶ ὑμεῖς διὰ τῆς γλώσσης ἐὰν μὴ εὔσημον λόγον δῶτε, πῶς γνωσθήσεται τὸ λαλούμενον; ἔσεσθε γὰρ εἰς ἀέρα λαλοῦντες.

10 * τοσαῦτα, εἰ τύχοι, γένη φωνῶν ἐστιν ἐν κόσμῳ, καὶ οὐδὲν αὐτῶν ἄφωνον.

11 * ἐὰν οὖν μὴ εἰδῶ τὴν δύναμιν τῆς φωνῆς, ἔσομαι τῷ λαλοῦντι βάρβαρος, καὶ ὁ λαλῶν, ἐν ἐμοὶ βάρβαρος.

12 * οὕτω καὶ ὑμεῖς, ἐπεὶ ζηλωταί ἐστε πνευμάτων, πρὸς τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας ζητεῖτε, ἵνα περισσεύητε.

13 * διόπερ ὁ λαλῶν γλώσσῃ, προσευχέσθω ἵνα διερμηνεύῃ.

14 * ἐὰν γὰρ προσεύχωμαι γλώσσῃ, τὸ πνεῦμά μου προσεύχεται· ὁ δὲ νοῦς μου ἄκαρπός ἐστι.

15 * τί οὖν ἐστι; προσεύξομαι τῷ πνεύματι, προσεύξομαι δὲ καὶ τῷ νοΐ· ψαλῶ τῷ πνεύματι, ψαλῶ δὲ καὶ τῷ νοΐ.

16 * ἐπεὶ ἐὰν εὐλογήσῃς τῷ πνεύματι, ὁ ἀναπληρῶν τὸν τόπον τοῦ ἰδιώτου, πῶς ἐρεῖ τὸ ἀμὴν, ἐπὶ τῇ σῇ εὐχαριστίᾳ; ἐπειδὴ τί λέγεις οὐκ οἶδε.

17 * σὺ μὲν γὰρ καλῶς εὐχαριστεῖς· ἀλλ' ὁ ἕτερος οὐκ οἰκοδομεῖται.

18 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντων ὑμῶν μᾶλλον γλώσσαις λαλῶν·

---

[1] רוח מן לשון יון
[m] מינים ב לועז

[n] יתכבנא בעא יתר
[o] מפרש

[p] נשמתי מן ידע

[q] מקומו של פתי

[r] אמר ידא ירה

[1] אָאַר מְמַלְלִין אַנְתּוּן׃ [10] הָא גִיר ᵐגְּנְסָא דְּלֶשָׁנָא סַגִּיאָא אִית בְּעָלְמָא וְלֵית חַד מִנְּהוֹן דְּלָא קָלָא׃
[11] וְאֶן לָא יָדַע אֲנָא חֵילֵהּ דְּקָלָא הָוֵא אֲנָא לִי ⁿבַּרְבָּרָיָא לְהַוּ דִּמְמַלֵּל וְאַף הַוּ דִּמְמַלֵּל הָוֵא לֵהּ לִי בַּרְבָּרְיָא׃
[12] הָכַנָּא אַף אַנְתּוּן מֶטֶל דְּטַנָּנָא אַנְתּוּן °דְּמוֹהֲבָתָא דְּרוּחָא ᵖלְבֶנְיָנָא דְּעִדְתָּא ᵍבְּעוֹ ʳדְּתֶתְיַהְרוּן׃
[13] וְהַוּ דִּמְמַלֵּל בְּלֶשָׁנָא נְצַלֵּא דְּנִפֵּשׁ׃ [14] אֶן הוּ גִיר רַהֲוִיתִי ˢמְצַלֵּא בְּלֶשָׁנָא רוּחִי הוּ מְצַלְיָא ᵗמַדְעִי דֵּין דְּלָא פְּאֵרִין הוּ׃ [15] מָנָא הָכִיל אָעְבֵד אֶצַלֵּא בְּרוּחִי וַאצַלֵּא בְּמַדְעִי וַאזַמַּר בְּרוּחִי וַאזַמַּר אַף בְּמַדְעִי׃ [16] וְאֶן לָא אֶן
מְבָרֵךְ אַנְתְּ בְּרוּחַ הוּ דִּמְמַלֵּא ᵘדּוּכְתֵהּ ˣדְּהַדְיוֹטָא אֵיכַנָא ʸנֵאמַר אָמִין עַל ᶻתּוֹדִיתָךְ דִּילָךְ מֶטֶל מָנָא אָמַר אַנְתְּ לָא יָדַע׃
[17] אַנְתְּ גִיר שַׁפִּיר מְבָרֵךְ אַנְתְּ אֶלָּא חַכְרָךְ לָא מִתְבַּנֵא׃ [18] מוֹדָא אֲנָא לֵאלָהָא דִּיתִיר מִן כְּלְכוֹן מְמַלֵּל אֲנָא בְּלֶשָׁנָא׃

19 * Sed in Ecclesia volo quinque verba mente mea loqui, vt & alios doceam, potius quàm decem millia verborum lingua.

Genuum positione.

20 * Fratres mei, ne sitis pueri mentibus vestris, sed malitia infantes sitis, mentibus autem vestris estote perfecti.

21 * In Lege scriptum est: Sermone extraneo, & linguis alienis alloquar hunc populum, & ne sic quidem audient me, inquit Dominus.

22 * Itaque linguæ pro signo positæ sunt non fidelibus, sed iis qui sunt increduli: prophetiæ autem non incredulis, sed fidelibus.

23 * Si ergo congregetur tota Ecclesia, & omnes linguis loquantur, ingrediantur autem imperiti, aut increduli, nonne dicent, Sanè isti insaniunt?

24 * Quòd si vos omnes prophetetis, & introeat ad vos imperitus aut incredulus, inuestigatur ab omnibus vobis, coarguitur à vobis omnibus.

25 * Proinde abscondita cordis eius manifesta fiunt, & tunc procidet in faciem suam, & adorabit Deum, dicetque, Verè Deum in vobis esse.

26 * Dico igitur, fratres mei, quoties conuenitis, quicunque ex vobis canticum habet, dicat: & qui habet doctrinam, & qui habet reuelationem, & qui habet linguam, & qui habet interpretationem: omnia ad ædificationem fiant.

27 * Siue lingua quis loquatur, duo loquantur, aut ad summũ tres, vicissimque loquantur, & vnus interpretetur.

28 * Quòd si non sit interpres, taceat in Ecclesia is qui loquitur lingua, sibique & Deo loquatur.

29 * Prophetæ autem duo aut tres loquantur, & cæteri diiudicent.

30 * Quòd si alij reuelatum fuerit assidenti, prior taceat.

31 * Siquidem vos omnes potestis singulatim prophetare, vt quisque discat, & quisque consolationem accipiat.

32 * Spiritus enim Prophetarum, Prophetis subiectus est.

---

19 אֶלָּא [b] בְּעִדְתָּא צַבֵּא אֲנָא דְּחַמֵּשׁ [c] מִלִּין [d] בְּמַדְעִי אֲמַלֵּל דָּאף לַאֲחֳרָנֵא אַלְפֵי יַתִּיר מִן [c] רִבּוּ [f] מִלִּין בִּלְשָׁנָא׃

[a] רְסִים בּוּרְכָּא כא

20 אֲחַיָּלָא [b] הֲוָיתוּן [c] טְלִין [d] בְּרָעְיָנֵיכוּן אֶלָּא [e] לְבִישְׁתָּא הֲוֹו [f] יַלּוּדָא וּבְרָעְיָנֵיכוּן הֲוֹו גְּמִירִין׃ 21 בְּנָמוֹסָא כְּתִיב דְּבְמַמְלָלָא [g] נוּכְרָיָא וּבְלִשָׁנָא אֲחָרָנָא אֲמַלֵּל עַמָּה הָנָא אַף לָא הָכָנָא [h] נְשְׁמְעוּנַנִי אֲמַר מָרְיָא׃ 22 [i] מָרִין לִשָׁנֵא [k] לָאתָא הוּ [l] סִימִין לָא [m] לְמְהֵימְנֵא אֶלָּא לַאוּלִין וְלָא מְהֵימְנִין אֶלָּא לַאוּלִין דְּמְהֵימְנִין׃ 23 אִנְהוּ הָכִיל תֶּתְכַּנְשִׁי כְּלָּה [o] עִדְתָּא וְכְלְהוּן בְּלִשָׁנָא נְמַלְּלוּן [p] וְנֶעֱלוּן [q] הֲדִיוֹטָא אוֹ אוּלִין וְלָא מְהֵימְנִין לָא אָמְרִין דְּהַלִּין [r] שְׁנוּ לְהוּן׃ 24 וְאִן כְּלְכוּן תְּהֲווּן מְתְנַבְּיִן וְנֵעוֹל לָוְתְכוּן הֲדִיוֹטָא אוֹ מַן דְּלָא מְהֵימַן

h נקהל c דברים
d בנשמתי c רבוא
[a] מַלֵּל [b] סוּם [b] חֲוָא
e נערים
d רְעָא [e] בִּישׁ רע f ילדים
g נָכַר [h] שְׁמַע
i על-כן k לאות
l סוּם [m] חַיְמֵן [n] נַבֵּא
o הערה
p עָלַל [q] פתאים [r] שְׁנָא

* Sed in Ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, vt & alios instruam, quàm decem millia verborũ in lingua.

19 * ἀλλ' ἐν ἐκκλησίᾳ θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι, ἵνα καὶ ἄλλους κατηχήσω, ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσσῃ.

* Fratres, nolite pueri effici sensibus, sed malitia paruuli estote: sensibus autem perfecti estote.

20 * Ἀδελφοί, μὴ παιδία γίνεσθε ταῖς φρεσὶν, ἀλλὰ τῇ κακίᾳ νηπιάζετε, ταῖς δὲ φρεσὶ τέλειοι γίνεσθε.

Isa. 28 c. 11 enim * In Lege †scriptum est: Quoniam in aliis linguis & in labiis aliis loquar populo huic: & nec sic exaudient me, dicit Dominus.

21 * ἐν τῷ νόμῳ γέγραπται, ὅτι ἐν ἑτερογλώσσοις καὶ ἐν χείλεσιν ἑτέροις λαλήσω τῷ λαῷ τούτῳ, καὶ οὐδ' οὕτως εἰσακούσονταί μου, λέγει κύριος.

* Itaque linguæ in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus. prophetia autem non infidelibus, sed fidelibus.

22 * ὥστε αἱ γλῶσσαι εἰς σημεῖόν εἰσιν, οὐ τοῖς πιστεύουσιν, ἀλλὰ τοῖς ἀπίστοις· ἡ δὲ προφητεία οὐ τοῖς ἀπίστοις, ἀλλὰ τοῖς πιστεύουσιν.

* Si ergo conueniat vniuersa Ecclesia in vnum, & omnes linguis loquantur, E intrent autem idiotæ aut infideles, nonne dicent quòd insanitis?

23 * ἐὰν οὖν συνέλθῃ ἡ ἐκκλησία ὅλη ἐπὶ τὸ αὐτὸ, καὶ πάντες γλώσσαις λαλῶσιν, εἰσέλθωσι δὲ ἰδιῶται ἢ ἄπιστοι, οὐκ ἐροῦσιν ὅτι μαίνεσθε;

* Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis vel idiota, conuincitur ab omnibus, diiudicatur ab omnibus:

24 * ἐὰν δὲ πάντες προφητεύωσιν, εἰσέλθῃ δέ τις ἄπιστος ἢ ἰδιώτης, ἐλέγχεται ὑπὸ πάντων, ἀνακρίνεται ὑπὸ πάντων,

enim * Occulta †cordis eius manifesta fiũt: & ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quòd verè Deus in vobis sit.

25 * καὶ οὕτω τὰ κρυπτὰ τῆς καρδίας αὐτοῦ φανερὰ γίνεται· καὶ οὕτω πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, προσκυνήσει τῷ θεῷ, ἀπαγγέλλων ὅτι ὁ θεὸς ὄντως ἐν ὑμῖν ἐστι.

* Quid ergo est, fratres? Cùm conuenitis, vnusquisque vestrum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad ædificationem fiant.

26 * τί οὖν ἐστιν, ἀδελφοί; ὅταν συνέρχησθε, ἕκαστος ὑμῶν ψαλμὸν ἔχει, διδαχὴν ἔχει, γλῶσσαν ἔχει, ἀποκάλυψιν ἔχει, ἑρμηνείαν ἔχει· πάντα πρὸς οἰκοδομὴν γενέσθω.

* Siue lingua quis loquitur, secundũ duos, aut vt multum tres, & per partes, & vnus interpretetur.

27 * εἴτε γλώσσῃ τις λαλεῖ, κατὰ δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς, καὶ ἀνὰ μέρος, καὶ εἷς διερμηνευέτω.

* Si autem non fuerit interpres, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur & Deo.

28 * ἐὰν δὲ μὴ ᾖ διερμηνευτὴς, σιγάτω ἐν ἐκκλησίᾳ· ἑαυτῷ δὲ λαλείτω καὶ τῷ θεῷ.

* Prophetæ autem duo aut tres dicãt, & cæteri diiudicent.

29 * προφῆται δύο ἢ τρεῖς λαλείτωσαν, καὶ οἱ ἄλλοι διακρινέτωσαν·

* Quòd si alij reuelatum fuerit sedenti, prior taceat.

30 * ἐὰν δὲ ἄλλῳ ἀποκαλυφθῇ καθημένῳ, ὁ πρῶτος σιγάτω·

* Potestis enim omnes per singulos prophetare: vt omnes discant, & omnes exhortentur.

31 * δύνασθε γὰρ καθ' ἕνα πάντες προφητεύειν, ἵνα πάντες μανθάνωσι, καὶ πάντες παρακαλῶνται·

* Et spiritus Prophetarum, Prophetis †subiecti sunt.

subiectus est 32 * καὶ πνεύματα προφητῶν προφήταις ὑποτάσσεται·

---

x מֵחֲבְצָא מִן כְּלְכוֹן y וּמֵתְכַּנִּין מִן כְּלְכוֹן ; z 25 וְכַסְיָתָא דְלִבֵּה a מֶתְגַּלְיָן וְהָכֵדִין b נָפֵל עַל אַפּוֹהִי c וְנֶסְגּוֹד לֵאלָהָא
d וְנָאמַר e שַׁרְיָרָאִית אֱלָהָא אִית בְּכוֹן ; 26 מָה f דְּמִתְכַּנְּשִׁין אֲנָחְנָא לְאִינָא מָנְכוֹן דְּאִית לֵהּ
g מַזְמוֹרָא נְאמַר וְאִינָא דְאִית לֵהּ h יוּלְפָנָא וְאִינָא דְאִית לֵהּ i גְּלְיָנָא וְאִינָא דְאִית לֵהּ לְשָׁנָא וְאִינָא דְאִית לֵהּ k פּוּשָׁקָא
כְּלְהֵין l לְבָנְיָנָא m נֶהֱוֵין ; 27 וְאִן בְּלְשָׁנָא אֱנָשׁ נְמַלֵּל תְּרֵין נְמַלְלוּן וְכַד סַגִּי תְּלָתָא וְחַד חַד נְמַלְלוּן וְחַד n נְפַשֵּׁק ;
28 וְאִן לֵית דְּמְפַשֵּׁק o נְשְׁתּוֹק לֵהּ p בְּעִדְתָּא הַהוּ דְּמִתְמַלֵּל בְּלְשָׁנָא וּבֵינוֹהִי לְנַפְשֵׁהּ וְלֵאלָהָא נְמַלֵּל ;
29 נְבִיֵּא דֵין תְּרֵין אוֹ תְלָתָא נְמַלְלוּן q וְשָׁרְיָא נְפַרְשׁוּן ; 30 וְאִן לְאָחֳרָנָא r נְתְגְּלֵי כַּד יָתֵב קַדְמָיָא נְשְׁתּוֹק לֵהּ ;
31 s מְשְׁבְּחִין אַנְתּוּן גַּיר כְּלְכוֹן דְּחַד חַד t חְתַנְבּוּן דְּכְלְנָשׁ נֵאלַף וְכְלְנָשׁ נְתְבַּיֵּא, 32 רוּחָא גַּיר דְּנְבִיֵּא לְנְבִיֵּא מְשְׁתַּעְבְּדָא ;

x בְּצָא חפש y כּוּן
z כְּסָא a גְּלָא b נְפַל
c ושתחוה d
e אֲמַר בצמח f כְּנַשׁ
g מזמור
h יְלַף i גְּלָא k הרגום
l בְּנָא m הֲוָא
n יחרגם
o שְׁתֵק p בקהל q ושאר
r גְּלָא s שְׁבַח t נַבָּא

33 * Quoniam non est Deus tumultus, sed pacis, vt in omnibus Ecclesiis Sanctorum.

Dominica septima Pentecostes.

34 * Mulieres vestræ in Ecclesia taceant: non enim licet illis loqui, sed subiici, sicut & Lex dicit.

35 * Quòd si quid velint discere, domi suæ interrogent maritos suos. Pudendum enim est vt mulieres in Ecclesia loquantur.

36 * Num forsan à vobis prodiit sermo Dei? num ad vos tantùm peruenit?

37 * Si quis autem ex vobis existimat se Prophetam esse aut Spiritualē, sciat hæc quæ scribo vobis, nempe præcepta esse Domini nostri.

38 * Cæterùm si quis ignorat, ignorabitur.

39 * Zelatores igitur estote prophetandi, fratres mei, & loqui linguis ne prohibeatis.

40 * Omnia verò cum decore & per ordinem fiant.

Matutinis Resurrectionis.

CAP. XV.

1 NOtum autem vobis facio, fratres mei, Euangelium quod annunciaui vobis, et quod accepistis, & in quo statis:

2 * Per quod & seruamini: qua ratione annunciauerim vobis tenetis, nisi in vanum credidistis.

3 * Tradidi enim vobis inprimis prout & accepi, nempe Meschicho mortuum esse pro peccatis nostris, sicut scriptum est.

4 * Et sepultum fuisse, & excitatum tertia die, sicut scriptum est.

5 * Et visum esse Kipho, & post eum duodecim.

6 * Ac posteà visum fuisse plusquam quingētis fratribus simul, quorum multi sunt adhuc superstites, & nonnulli obdormierunt.

7 * Deinde visum esse & Iaakoub, et post eum Apostolis omnibus.

8 * Ad extremum autem omnium tanquam abortiuo, mihi quoque apparuisse.

9 * Ego sum minimus Apostolorum: nec sum dignus qui vocer Apostolus, quippe qui persecutus sim Ecclesiam Dei.

10 * Sed gratia Dei sum id quod sum: & gratia eius in me non fuit inanis, sed plusquàm omnes laboraui; non ego, sed gratia illius qui mecum est.

---

33 מְטֻל דַאלָהָא לָא הַוָא דַשְׁגוּשְׁיָא אֶלָּא דַשְׁלָמָא אַיךְ דַבְּכֻלְּהֵין עִדָּתָא דְקַדִּישֵׁא׃

34 נְשֵׁיכוֹן בְּעִדְּתָא נֶהֱוֵין שַׁתִּיקָן לָא גֵיר מַפֵּס לְהֵין דְּנִמַלְלָן אֶלָּא דְנָשְׁתַּעְבְּדָן אַיכַּנָא דְאַף נָמוּסָא אָמַר׃

35 וְאִן מְדֵם צָבְיָן דְּנֶאלְפָן בְּבָתַיהֵין נְשַׁאלָן לְבַעֲלֵיהֵין בֶּהֱוֵתָא הִוא גֵיר דְּנַשָּׁא בְּעִדְּתָא נְמַלְלָן׃

36 אוֹ דַלְמָא מֶנְכוֹן הוּ נָפְקַת מֶלְּתֵה דַאלָהָא אוֹ לְוָתְכוֹן הוּ בַּלְחוֹד מְטַת׃

37 אִן אֱנָשׁ דֵין מֶנְכוֹן הוּ סָבַר דַּנְבִיָא הוּ אוֹ דַרוּחָא הוּ יְדַע מִלְּתָא דַאנָא כְתֵב לְכוֹן דְּפוּקְדָנָא אֱנוּן דְמָרַן׃

38 אִן אֱנָשׁ דֵין לָא יַדַע לָא נַדַע׃

39 טַנוּ הָכִיל אֲחַי לְמֶתְנַבְיָא וְלָמַמַלְלוּ בְּלֶשַׁנַא לָא חָכְלוֹן׃

40 כְּל מִדֵם דֵין כְּאסְכְמָא וְבִטְכְסָא נֶהֱוֵא׃

קפלאון יה

1 מוֹדַע אֲנָא לְכוֹן דֵין אֲחַי אֱונְגֶלְיוֹן דְּסַבַּרְתְּכוֹן וְקַבֶּלְתּוּנֵיהִי וְקָמְתוּן בֵּה׃

---

a חג השבועות b בקהל c הֲוָא מוחר e שְׁעָבֵד f צְבָא g אַלַף h שַׁאֵל i בושת מן בָּהַת k ישאת דבורת אל l מְטָא ושיג ושתוסב n יַדַע מצוות p טְבַן q נַבָּא r כְּלָא עשר s בניפי t יבסדר

* Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut & in omnibus ecclesijs sanctorum doceo.

33 * οὐ γάρ ἐστιν ἀκαταστασίας ὁ θεὸς, ἀλλ' εἰρήνης, ὡς ἐν πάσαις ταῖς ἐκκλησίαις τῶν ἁγίων.

1.Tim.2. d.11. Gen.3. c.16.

* Mvlieres in ecclesijs taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut & Lex dicit.

34 * Αἱ γυναῖκες ὑμῶν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις σιγάτωσαν· οὐ γὰρ ἐπιτέτραπται αὐταῖς λαλεῖν, ἀλλ' ὑποτάσσεσθαι, καθὼς καὶ ὁ νόμος λέγει.

* Siquid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.

35 * εἰ δέ τι μαθεῖν θέλουσιν, ἐν οἴκῳ τοὺς ἰδίους ἄνδρας ἐπερωτάτωσαν· αἰσχρὸν γάρ ἐστι γυναικὶ λαλεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ.

* An à vobis verbum Dei processit? aut in vos solos peruenit?

36 * ἢ ἀφ' ὑμῶν ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐξῆλθεν; ἢ εἰς ὑμᾶς μόνους κατήντησε;

* Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quæ scribo vobis, quia Domini sunt mandata.

37 * εἴ τις δοκεῖ προφήτης εἶναι ἢ πνευματικός, ἐπιγινωσκέτω ἃ γράφω ὑμῖν, ὅτι κυρίου εἰσὶν ἐντολαί.

* Si quis autem ignorat, ignorabitur.

38 * εἰ δέ τις ἀγνοεῖ, ἀγνοείτω.

* Itaque fratres æmulamini prophetare: & loqui linguis nolite prohibere.

39 * ὥστε, ἀδελφοί μου, ζηλοῦτε τὸ προφητεύειν, καὶ τὸ λαλεῖν γλώσσαις μὴ κωλύετε.

* Omnia autem honestè & secundùm ordinem fiant in vobis.

40 * πάντα εὐσχημόνως καὶ κατὰ τάξιν γινέσθω.

CAP. XV.

ιε.

Gal.1. b.11. 1.Pet.2. d.24. Isai.53.b 5.c.8.

NOtum autem vobis facio, fratres, Euangelium quod prædicaui vobis, A quod & accepistis, in quo & statis.

1 * Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον ὃ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, ὃ καὶ παρελάβετε, ἐν ᾧ καὶ ἑστήκατε·

* Per quod & saluamini, qua ratione prædicauerim vobis si tenetis, nisi frustrà credidistis.

2 * δι' οὗ καὶ σώζεσθε, τίνι λόγῳ εὐηγγελισάμην ὑμῖν, εἰ κατέχετε, ἐκτὸς εἰ μὴ εἰκῇ ἐπιστεύσατε.

Ioan.2. a.1. Mat.12. c.40. Mat.28. a.6. Marc.16. a.6. Luc.24.a 6.c.34. Ioh.20. c.19.

* Tradidi enim vobis in primis quod & accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm scripturas:

3 * παρέδωκα γὰρ ὑμῖν ἐν πρώτοις ὃ καὶ παρέλαβον, ὅτι Χριστὸς ἀπέθανεν ὑπὲρ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, κατὰ τὰς γραφάς.

* Et quia sepultus est, & quia resurrexit tertia die, secundùm scripturas.

4 * καὶ ὅτι ἐτάφη, καὶ ὅτι ἐγήγερται τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, κατὰ τὰς γραφάς.

* Et quia visus est Cephæ: & post hoc vndecim.

5 * καὶ ὅτι ὤφθη Κηφᾷ, εἶτα τοῖς δώδεκα.

* Deinde visus est plus quàm quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent vsque adhuc, quidam autè dormierunt.

6 * ἔπειτα ὤφθη ἐπάνω πεντακοσίοις ἀδελφοῖς ἐφάπαξ, ἐξ ὧν οἱ πλείους μένουσιν ἕως ἄρτι, τινὲς δὲ καὶ ἐκοιμήθησαν.

* Deinde visus est Iacobo, deinde Apostolis omnibus.

7 * ἔπειτα ὤφθη Ἰακώβῳ, ἔπειτα τοῖς ἀποστόλοις πᾶσιν.

Acto.9. a.3.

* Nouissimè autem omnium tanquam abortiuo, visus est & mihi.

8 * ἔσχατον δὲ πάντων, ὡσπερεὶ τῷ ἐκτρώματι, ὤφθη κἀμοί.

Eph.3. b.8.

* Ego enim sum minimus Apostolorum: qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum ecclesiam Dei.

9 * ἐγὼ γάρ εἰμι ὁ ἐλάχιστος τῶν ἀποστόλων, ὃς οὐκ εἰμὶ ἱκανὸς καλεῖσθαι ἀπόστολος, διότι ἐδίωξα τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ.

* Gratia autem Dei sum id quod sum: & gratia eius in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum.

10 * χάριτι δὲ θεοῦ εἰμι ὅ εἰμι, καὶ ἡ χάρις αὐτοῦ ἡ εἰς ἐμὲ οὐ κενὴ ἐγενήθη, ἀλλὰ περισσότερον αὐτῶν πάντων ἐκοπίασα· οὐκ ἐγὼ δὲ, ἀλλ' ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σὺν ἐμοί.

---

2 וּבָהּ [f] חָיִין אַנְתּוּן בַּאידָא [g] מְלָּתָא סַבַּרְתִּכוּן [h] עָהֲדִין אַנְתּוּן אֶן לָא הֲוָא [i] סְרִיקָאִית [k] הֵימָנְחוּן׃

3 אַשְׁלְמֵת לְכוֹן גֵּיר מִן לוּקְדָם דְּקַבֶּלֵת דַּמְשִׁיחָא [l] מִית עַל אַפַּי [m] חֲטָהַיִן אֵיכַּנָא דַּכְתִיב׃

4 [n] וְדִאתְקַבַּר וְקָם לַהְלָתָא יוֹמִין אֵיךְ דַּכְתִיב׃ 5 [o] וְאִתְחֲזִי לְכֵאפָא וּבָתְרֵה לַהְרֵעסַר׃ 6 וּבָתְרֵין אִתְחֲזִי לְיַתִיר

מִן חַמְשְׁמְאָא אֱחִין [p] אַכְחֲרָא דְּסַגִיאֵא מִנְּהוֹן [q] קַיְמִין אֱנוּן עַדְמָא לְהָשָׁא וּמְנְהוֹן [r] דְּמֵכוּ׃ 7 וּמִן בָּתַר הָלֵין [s] אִתְחֲזִי

לְיַעֲקוֹב וּבָתְרֵה לַשְׁלִיחֵא כְּלְהוֹן׃ 8 [t] לְחַרְתָּא דֵּין דְּכֻלְהוֹן אַיךְ [u] דַּלְיַחְטָא [x] אִתְחֲזִי אַף לְי׃ 9 אֲנָא אֲנָא זְעִירְהוֹן

דַּשְׁלִיחֵא וְלָא [y] שָׁוֵא אֲנָא [z] דַּאתְקְרֵא שְׁלִיחָא מָטֶל דְּרַדְפֵת [b] עִדְתֵּה דַּאלָהָא׃ 10 [b] בְּטַיבוּתֵה דֵּין דַּאלָהָא [c] אִיתַי מִדֶם

דְּאִיתַי וְטַיבוּתֵה דְּבִי לָא הֲוַת [d] סְרִיקָא אֶלָּא יַתִיר מִן כְּלְהוֹן [e] לֵאִית לָא אֲנָא אֶלָּא טַיבוּתֵה דֶעַמִי׃

[f] חַנָא [g] מְלֵל [h] מזכרים [i] שוא [k] חַיְמִין [l] מות [m] חַטָא [n] קְבַר [o] חֲזָא [p] יחד [q] קוֹם [r] דְּמֵךְ ישן [s] לאחריה [t] לנפל [u] חֲזָא [x] לאחרית [y] ראוי [z] קְרָא [b] קהל אל [c] טַיבוּתָא חן [d] אית [e] רק [f] לְאַח עמל

11 * Itaque siue ego, siue illi, sic prædicamus, & sic credidistis.

12 * Quòd si Meschicho prædicatur à mortuis resurrexisse, quomodo sunt inter vos quidam qui dicant non esse viuificationem [resurrectionem] mortuorum?

13 * Et si resurrectio mortuorum non est, ne Meschicho quidem resurrexit.

14 * Quòd si Meschicho non resurrexit, inanis est prædicatio nostra, inanis & fides vestra.

15 * Ac proinde cõperimur falsi testes Dei, vt qui testificemur de Deo quòd excitauerit Meschicho, quum non suscitauerit.

16 * Nam si mortui non resurgunt, ne Meschicho quidem resurrexit.

17 * Quòd si Meschicho non resurrexit, ociosa est fides vestra, & adhuc estis in peccatis

18 vestris. * Iam verò & qui obdormierunt in Meschicho, perierunt sibi.

19 * Quòd si in hac vita tantùm speramus in Meschicho, miserrimi omnium hominum sumus.

Ad Oblationem Resurrectionis.

20 * Nunc autẽ Meschicho resurrexit à mortuis, & fuit primitiæ dormientium.

21 * Et quemadmodum per hominem fuit mors, ita & per hominem existit viuificatio [resurrectio] mortuorum.

22 * Nam quemadmodũ in Odom omnes homines mortui sunt, ita & in Meschicho omnes

23 viuificantur. * Vnusquisque autem in suo ordine: primitiæ fuit Meschicho, deinde ij qui sunt Meschicho in aduentu ipsius.

24 * Et tunc erit finis quum tradiderit regnum Deo patri, quum aboleuerit omnem principatum, & omnem dominationem, omnes denique potestates.

25 * Futurum est enim vt regnum obtineat vsquedum posuerit omnes inimicos suos sub pedibus suis.

26 * Nouissima autem inimica abolebitur mors. Omnia enim subiecit sub pedibus eius.

27 * Quum autem dicat omnia illi esse subiecta, manifestum est, excipiendum eum qui subiecit illi omnia.

28 * Quum autem fuerint illi subiecta omnia, tũc ipsemet Filius subijcietur ei qui subiecit illi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.

---

11 אִן אֲנָא חָכִיל וְאַן חֵנִין הָכַנָא [f] סַכְרִזִינַן וְהָכַנָא [g] הַיְמָנְחוּן ׃ 12 אִן דִין מְשִׁיחָא מְתְכְרִז דְקָם מִן בֵּית [h] טִיתָא
אִיכַנָא אִית בְּכוּן אֲנָשָׁא דַּאמְרִין דְלֵית [i] חַיַּת מִיתָא ׃ 13 וְאִן חַיַּת מִיתָא לַית אַף לָא מְשִׁיחָא קָם ׃
14 וְאִן מְשִׁיחָא לָא קָם סְרִיקָא הִי [k] כְּרוּזָתַן סְרִיקָא וְאַף [l] הַיְמָנוּתְכוּן ׃ 15 [m] וּמְשְׁתַּכְחִין חֲנַן דִין אַף [n] סָהֲדֵא דְגֶלָא
דַּאלָהָא [o] דַּאסְהַדְנָן עַל אֱלָהָא [p] דַּאקִים לִמְשִׁיחָא כַּד לָא אֲקִים ׃ 16 אִן [q] מִיתָא גֵּיר לָא קָיְמִין אַף לָא מְשִׁיחָא קָם ׃
17 וְאִן מְשִׁיחָא לָא קָם [r] בַּטָלָא הִי [s] הַיְמָנוּתְכוּן [t] וְעַדְכִיל [u] בַּחֲטָהֵיכוּן ׃ 18 [x] וַכְבַר אַף אִילֵין [y] דְרַדְמֵכוּ בְּמְשִׁיחָא
אֲבַדוּ לְהוֹן ׃ 19 וְאִן בְּהָלֵין הוּ חַיָּא בַּלְחוֹד [z] מְסַכְּרִינַן בְּמְשִׁיחָא [a] דֲוִינַן הוּ מִן כְּלְהוֹן בְּנֵינָשָׁא ׃
דְקוֹרְבָא [b] דַּקְנָקְתָא כר 20 הָשָׁא דִין מְשִׁיחָא [b] קָם מִן בֵּית מִיתָא וַהֲוָא רֵישִׁיתָא דְדָמְכֵא ׃

[f] כְּרִיז [g] הַיְמָן [h] מוּת
[i] התחיית מתים [k] כְּרִיז
[l] הַיְמָן [m] שְׁכַח מצא
[n] עדי שקר [o] סְהֵד קוֹם
[p] מוּת [r] בְּטֵל [s] הַיְמָן
[t] ועוד [x] חֲטָא עתה
[y] רְדַמֵּךְ ישן [z] מקום אנחנו
[a] דְוִינָא דוה [b] קוּם

praedicamus

11 ‡ Siue enim ego, siue illi: sic †prædicamus, & sic credidistis.

12 ‡ Si autem Christus prædicatur quòd resurrexit à mortuis: quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est?

13 ‡ Si autem resurrectio mortuorũ non est: neque Christus resurrexit.

14 ‡ Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergò prædicatio nostra, inanis est & fides vestra.

15 ‡ Inuenimur autem & falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus aduersus Deum, quòd suscitauerit Christum, C quem non suscitauit, si mortui non resurgunt.

16 ‡ Nam si mortui non resurgunt, neq; Christus resurrexit.

17 ‡ Quod si Christus nõ resurrexit: vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris.

18 ‡ Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt.

19 ‡ Si in hac vita tantùm, in Christo sperantes sumus: miserabiliores sumus omnibus hominibus.

11 ‡ εἴτε οὖν ἐγὼ, εἴτε ἐκεῖνοι, οὕτω κηρύσσομεν, καὶ οὕτως ἐπιστεύσατε.

12 ‡ εἰ δὲ χριστὸς κηρύσσεται ὅτι ἐκ νεκρῶν ἐγήγερται, πῶς λέγουσί τινες ἐν ὑμῖν, ὅτι ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν;

13 ‡ εἰ δὲ ἀνάστασις νεκρῶν οὐκ ἔστιν, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

14 ‡ εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, κενὸν ἄρα τὸ κήρυγμα ἡμῶν, κενὴ δὲ καὶ ἡ πίστις ὑμῶν.

15 ‡ εὑρισκόμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς ψευδομάρτυρες τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ θεοῦ ὅτι ἤγειρε τὸν χριστόν· ὃν οὐκ ἤγειρεν, εἴπερ ἄρα νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται.

16 ‡ εἰ γὰρ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, οὐδὲ χριστὸς ἐγήγερται.

17 ‡ εἰ δὲ χριστὸς οὐκ ἐγήγερται, ματαία ἡ πίστις ὑμῶν, ἔτι ἐστὲ ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

18 ‡ ἄρα καὶ οἱ κοιμηθέντες ἐν χριστῷ, ἀπώλοντο.

19 ‡ εἰ ἐν τῇ ζωῇ ταύτῃ ἠλπικότες ἐσμὲν ἐν χριστῷ μόνον, ἐλεεινότεροι πάντων ἀνθρώπων ἐσμέν.

20 ‡ Nvnc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium.

Apoc. 1. b. 5. Col. 1. c. 18. enim Gen. 3. a. 6.

21 ‡ Quoniam † quidem per hominem mors: & per hominem resurrectio mortuorum.

22 ‡ Et sicut in Adam omnes moriuntur: ita & in Christo omnes viuificabuntur.

Rom. 5. a. 12. 6. d. 23. 1. Thess. 4. d. 13.

23 ‡ Vnusquisque autem in suo ordine, primitiæ Christus: deinde ij qui sunt Christi, qui in aduentũ eius crediderunt.

24 ‡ Deinde finis: cùm tradiderit regnum Deo & Patri, cùm euacuauerit omnem principatum & potestatem & virtutem.

Psal. 109 a. 1. Hebr. 1. d. 13. 10. c. 13.

25 ‡ Oportet autem illum regnare: donec ponat omnes inimicos sub pedibus eius.

Nouissimè Psal. 8. b. 8. Hebr. 2. b. 8.

26 ‡ †Nouissima autem inimica destruetur mors. 27 ‡ Omnia enim subiecit sub pedibus eius. Cùm autem dicat, Omnia subiecta sunt ei: sine dubio, præter eum qui subiecit ei omnia.

28 ‡ Cùm autem subiecta fuerint illi omnia: tunc & ipse Filius subiectus erit illi qui subiecit sibi omnia, vt sit Deus omnia in omnibus.

20 ‡ Νυνὶ δὲ χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν, ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο.

21 ‡ ἐπειδὴ γὰρ δι' ἀνθρώπου ὁ θάνατος, καὶ δι' ἀνθρώπου ἀνάστασις νεκρῶν.

22 ‡ ὥσπερ γὰρ ἐν τῷ ἀδὰμ πάντες ἀποθνήσκουσιν, οὕτω καὶ ἐν τῷ χριστῷ πάντες ζωοποιηθήσονται.

23 ‡ ἕκαστος δὲ ἐν τῷ ἰδίῳ τάγματι, ἀπαρχὴ χριστός, ἔπειτα οἱ τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

24 ‡ εἶτα τὸ τέλος, ὅταν παραδῷ τὴν βασιλείαν τῷ θεῷ καὶ πατρί· ὅταν καταργήσῃ πᾶσαν ἀρχὴν καὶ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ δύναμιν.

25 ‡ δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ.

26 ‡ ἔσχατος ἐχθρὸς καταργεῖται ὁ θάνατος.

27 ‡ πάντα γὰρ ὑπέταξεν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. ὅταν δὲ εἴπῃ ὅτι πάντα ὑποτέτακται, δῆλον ὅτι ἐκτὸς τοῦ ὑποτάξαντος αὐτῷ τὰ πάντα.

28 ‡ ὅταν δὲ ὑποταγῇ αὐτῷ τὰ πάντα, τότε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς ὑποταγήσεται τῷ ὑποτάξαντι αὐτῷ τὰ πάντα, ἵνα ᾖ ὁ θεὸς τὰ πάντα ἐν πᾶσι.

---

21 וַאֲיכַנָּא דְּבְיַד בַּרְנָשָׁא הָוָא [d] מוֹתָא הָכַנָּא אָף בְּיַד בַּרְנָשָׁא [e] הָוָאָ [f] חַיְית מֵיתָא׃
22 אֲיכַנָּא גֵּיר דְּבָאדָם כֻּלְּהוֹן בְּנֵינָשָׁא [g] מָיְתִין הָכַנָּא אָף בְּמְשִׁיחָא כֻּלְּהוֹן [h] חָאֵין׃
23 אֱנָשׁ אֱנָשׁ [i] בְּטָכְסֵהּ רֵישִׁיתָא הֲוָא מְשִׁיחָא בָּתְרֵיהּ אִילֵּין דְּרַמְשִׁיחָא אֲנוּן [k] בְּמֵיתְיֵהּ׃
24 וְהֵידֵין הֲוֵא [l] חַרְתָּא מָא דְּמַשְׁלֵם מַלְכוּתָא לַאלָהָא אֲבָא מָא דְּבָטֵל כָּל רֵישׁ וְכָל [m] שׁוּלְטָן וְכָל חַיְלִין׃
25 עֲדֵי הוּ גֵּיר [o] דְּנַמְלֵךְ עַדְמָא [p] דְּנְסִים בְּעֵלְדְּבָבוֹהִי כֻּלְּהוֹן חֲדֵית רְגַלוֹהִי׃ 26 וַאֲחָרָיָא בְּעֵלְדְּבָבָא מֶהְבַּטַּל [r] מוֹתָא
27 כָּל גֵּיר שַׁעֲבַד חְדֵית רְגַלוֹהִי מָא דְּאָמַר דֵּין דְּכֻלְּמֵהּ [s] מֶשְׁתַּעֲבַד לֵהּ יְדִיעָא הִי דְּסִטַּר מִן הַו דְּשַׁעֲבַד לֵהּ כָּל׃
28 וּמָא דַּאשְׁתַּעֲבַד לֵהּ כָּל הֵידֵין הוּ בְּרָא נָשְׁתַּעֲבַד לְהַו דְּשַׁעֲבַד לֵהּ כָּל דְּנָחֲוָא אֱלָהָא כָּל בְּכָל׃

[d] מות [e] חֲוָא
[f] והויה מחים
[g] מות [h] חַוָּא
[i] בטדרו [k] אֲתָא [l] חא
[m] אחרית [n] שָׁלַט
[o] מָלַךְ [p] פום [q] אויבו
[r] מוֹת [s] שַׁעֲבַד

29 * Alioquin quid facient ij qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? cur baptizantur pro mortuis?

30 * Cur & nos in periculo omni hora consistimus?

31 * Juro per gloriam vestram, fratres mei, quam habeo in Domino nostro Jeschua Meschicho, me quotidie mori.

32 * Si tanquam inter homines, obiectus sum feris bestiis Ephesi, quid prodest mihi, si mortui non resurgunt? Edamus & bibamus,

33 cras enim morimur. * Ne erraueritis. Namque corrumpunt mores benignos colloquia praua.

Defunctorum.

34 * Excitate corda vestra iustè, & ne peccetis: sunt enim quidam qui scientiam Dei non habent, ad verecundiã vestram hoc dico.

35 * Dicet aliquis vestrum, Quomodo resurgunt mortui, & quonam corpore venturi sunt?

36 * Stulte, semen quod seminas, nisi moriatur non reuiuiscit.

37 * Et quod seminas, non quidem corpus quod futurum est seminas, sed granum nudum, vt tritici, aut hordei, aut cæterorum seminum.

38 * Deus autem dat ei corpus prout vult, & vnicuique seminum proprium corpus na-

39 turale. * Siquidem omne corpus æquale non est: aliud est enim corpus hominis, & aliud iumenti, & aliud volucris, & aliud piscium.

40 * Sunt & corpora cælestia, & sunt corpora terrestria: sed alia est gloria cælestium, & alia terrestrium.

41 * Item alia est gloria Solis, & alia est gloria Lunæ, & alia gloria Stellarum. Stella porrò stellam gloria antecedit. * Sic & Viuificatio [resurrectio] mortuorum. Seminantur in

42 corruptione, resurgunt absque corruptione.

43 * Seminantur in ignominia, resurgunt in gloria. Seminantur in infirmitate, resurgunt

44 in virtute. * Seminatur corpus animale, resurgit corpus spirituale. Est enim corpus animæ, est & corpus spiritus.

45 * Sicut & scriptum est, Factus est Odom homo primus in animam viuentem, at postremus Odom in spiritum vitam largientem.

---

29 וְאִלּוּ מָנָא נֶעְבְּדוּן הִנּוּן דְּעָמְדִין חֶלֶף מִיתֵא לָא קָיְמִין מָנָא עָמְדִין חֶלֶף מִיתֵא׃ 30 וְלָמָנָא אַף
חָנַן בְּכָל שָׁעָא בְּקִינְדוּנוּם קָיְמִינַן׃ 31 יָמֵא אֲנָא בְּשׁוּבְחָרְכוּן אֲחַי דְּאִית לִי בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּכָלְיוֹם מָאֵת אֲנָא׃
32 אִן אֵיךְ דְּבֵית בְּנֵינָשָׁא אֶשְׁתְּדִית לְחַיְוָתָא בְּאֶפְסוֹס מָנָא אֶתְחֲנִית אִן מִיתֵא לָא קָיְמִין נֵאכוֹל וְנֶשְׁתֵּא מְחָר
גַּיר מָיְתִינַן׃ 33 לָא תֶּטְעוּן מְחַבְּלַן גִּיר רָעְיָנֵי בַּסְיֵמֵא שׁוּעֲיָתָא בִּישָׁתָא׃ דַּעֲנִירָא כה
34 אֶעִירוּ לֵבְכוּן זַדִּיקָאִית וְלָא חֶטְטוּן אִית גֵּיר אֲנָשָׁא דִּידְעָתָא דַּאלָהָא לַית בְּהוּן לְבֵהַתְכוּן הוּ אָמַר אֲנָא׃
35 נֵאמַר אֱנָשׁ מֶנְכוּן דַּאיכַנָא קָיְמִין מִיתֵא וּבַאינָא פַּגְרָא אָתִין׃ 36 סַכְלָא זַרְעָא דְּזָרַע אַנְתְּ אִן
לָא מָאֵת לָא חָיֵא׃ 37 וְהוּ מֶרֵם דְּזָרַע אַנְתְּ לָא גֻּפָּא הַוָּא דַּעֲתִיד לֶהֱוֵא זַרְעַ אַנְתְּ אֶלָּא פְּרִרְתָא

ᵃ עֲמַר שבל ᵛ מות ᵗ קום
ˣ יְמָא נשבעה בכבודכם מן ˣ
ᵇ שְׁבַחַר ᵇ מות ᵘ שְׁרָא
ᵈ וויות ᵉ חַנָא הועיל ᶠ מות
ᵍ קום ʰ אֲכַל ⁱ שְׁתָא
ᵏ טְעָא ˡ רְעָא רצה
ᵐ שְׁעָא סיפר ᵃ עור
ᵒ זַרק צדק ᵖ חַטָא ᵈ יְדַע

92 ‡ Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? vt quid & baptizantur pro illis?

29 ‡ ἐπεὶ τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν;

30 ‡ Vt quid & nos periclitamur omni hora?

30 ‡ τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πᾶσαν ὥραν;

31 ‡ Quotidie morior per vestram gloriam fratres, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.

31 ‡ καθ' ἡμέραν ἀποθνήσκω, νὴ τὴν ὑμετέραν καύχησιν, ἣν ἔχω ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν.

32 ‡ Si secundùm hominem ad bestias pugnaui Ephesi, quid mihi prodest si mortui non resurgunt? manducemus & bibamus, cras enim moriemur.

Isai. 22. d. 15. 56. d. 12.

Sap. 2. b. 6.

32 ‡ εἰ κατὰ ἄνθρωπον ἐθηριομάχησα ἐν ἐφέσῳ, τί μοι τὸ ὄφελος, εἰ νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; φάγωμεν καὶ πίωμεν· αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν.

33 ‡ Nolite seduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala.

33 ‡ μὴ πλανᾶσθε. φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί.

34 iustè ‡ EVIGILATE †iusti, & nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent. ad reuerentiam vobis loquor.

34 ‡ Ἐκνήψατε δικαίως, καὶ μὴ ἁμαρτάνετε· ἀγνωσίαν γὰρ θεοῦ τινες ἔχουσι· πρὸς ἐντροπὴν ὑμῖν λέγω.

35 dicet ‡ Sed †dicit aliquis, Quomodo resurgunt mortui? quali autem corpore † venient?

35 ‡ ἀλλ' ἐρεῖ τις, πῶς ἐγείρονται οἱ νεκροί, ποίῳ δὲ σώματι ἔρχονται;

36 ‡ Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur.

36 ‡ ἄφρον, σὺ ὃ σπείρεις, οὐ ζωοποιεῖται, ἐὰν μὴ ἀποθάνῃ.

37 ‡ Et quod seminas, non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum, vtputa tritici aut alicuius cæterorum.

37 ‡ καὶ ὃ σπείρεις, οὐ τὸ σῶμα τὸ γενησόμενον σπείρεις, ἀλλὰ γυμνὸν κόκκον, εἰ τύχοι, σίτου, ἤ τινος τῶν λοιπῶν.

38 ‡ Deus autem dat illi corpus sicut voluit †vult: & vnicuique seminum proprium corpus.

38 ‡ ὁ δὲ θεὸς αὐτῷ δίδωσι σῶμα, καθὼς ἠθέλησε, καὶ ἑκάστῳ τῶν σπερμάτων τὸ ἴδιον σῶμα.

39 ‡ Non omnis caro, eadem caro: sed alia hominum, alia pecorum, alia volucrum, alia autem piscium.

39 ‡ οὐ πᾶσα σὰρξ, ἡ αὐτὴ σάρξ, ἀλλὰ ἄλλη μὲν ἀνθρώπων, ἄλλη δὲ σὰρξ κτήνων, ἄλλη δὲ ἰχθύων, ἄλλη δὲ πτηνῶν.

40 ‡ Et corpora cælestia, & corpora terrestria: sed alia quidem cælestium gloria, alia autem terrestrium.

40 ‡ καὶ σώματα ἐπουράνια, καὶ σώματα ἐπίγεια· ἀλλ' ἑτέρα μὲν ἡ τῶν ἐπουρανίων δόξα, ἑτέρα δὲ ἡ τῶν ἐπιγείων.

41 ‡ Alia claritas Solis, alia claritas Lunę, & alia claritas stellarum. Stella enim à stella differt in claritate:

41 ‡ ἄλλη δόξα ἡλίου, καὶ ἄλλη δόξα σελήνης, καὶ ἄλλη δόξα ἀστέρων· ἀστὴρ γὰρ ἀστέρος διαφέρει ἐν δόξῃ·

42 ‡ Sic & resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione: surget in incorruptione. ‡ Seminatur in ignobilitate, surget in gloria. Seminatur in infirmitate: surget in virtute. ‡ Seminatur corpus animale: surget corpus spirituale. Si est corpus animale, est & spirituale.

42 ‡ οὕτω καὶ ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, σπείρεται ἐν φθορᾷ, ἐγείρεται ἐν ἀφθαρσίᾳ.

43 ‡ σπείρεται ἐν ἀτιμίᾳ, ἐγείρεται ἐν δόξῃ· σπείρεται ἐν ἀσθενείᾳ, ἐγείρεται ἐν δυνάμει.

44 ‡ σπείρεται σῶμα ψυχικόν, ἐγείρεται σῶμα πνευματικόν. ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἔστι σῶμα πνευματικόν.

45 ‡ Sicut scriptum est, Factus est primus homo Adam in animam viuentem: nouissimus Adam in spiritũ viuificantem.

Genes. 2. b. 7.

45 ‡ οὕτω καὶ γέγραπται, ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν· ὁ ἔσχατος ἀδὰμ, εἰς πνεῦμα ζωοποιοῦν.

עַרְטִלָּיוּתָא ᵍ רְחִשָּׁא אוֹ דַּסְעָרָא אוֹ שַׁרְכָא דִּזְרָעוּנָא׃ 38 אֱלָהָא דֵּין יְהַב לֵהּ פִּגְרָא אֲיכַנָּא דְּצָבֵא וְלִחַד חַד מִן זַרְעוּנָא

פִּגְרָא דִּבְנֵהּ׃ 39 לָא הֲוָא גֵּיר כָּל פִּגַר שְׁוֵא אֶחָרִין הוּ גֵּיר פַּגְרָא דִּבְר אֱנָשָׁא וְאִחֲרִין דִּבְעִירָא וְאִחֲרִין דְּפַרְחָתָא

וְאִחֲרִין דְּנוּנֵא׃ 40 וְאִית פִּגְרֵי שְׁמַיָּנָא וְאִית פִּגְרֵי אַרְעָנֵיָא אֶלָּא אֲחָרִין הוּ שׁוּבְחָא דְּשִׁמַיָּנָא וְאִחֲרִין דְּאַרְעָנֵיָא׃

41 וְאִחֲרִין הוּ שׁוּבְחָא דְּשִׁמְשָׁא וְאִחֲרִין הוּ שׁוּבְחָא דְּסַהֲרָא וְאִחֲרִין שׁוּבְחָא דְּכוֹכְבֵי וְכוֹכְבָא מְזַכּוּכְבָא מִיהַר הוּ

בְּשׁוּבְחָא׃ 42 הָכַנָּא אַף חַיִת מִיתֵי מְזַדְרְעִין בַּחֲבָלָא קָיְמִין וְלָא חָבְלָא׃ 43 מְזַדְרְעִין בְּצַעֲרָא קָיְמִין בְּשׁוּבְחָא

מְזַדְרְעִין בְּכֵרִיהוּתָא קָיְמִין בְּחַיְלָא׃ 44 מְזַדְרַע פִּגְרָא נַפְשָׁנְיָא קָאֵם פִּגְרָא רוּחָנְיָא אִית גֵּיר פִּגְרָא דַּנְפֵּשׁ וְאִית

פִּגְרָא דְּרוּחַ׃ 45 הָכַנָּא אַף כְּתִיב הֲוָא אָדָם בַּרְנָשָׁא קַדְמָיָא לְנַפֵּשׁ חַיָּא וְאָדָם אַחֲרָיָא לְרוּחָא מַחַיְנִיתָא׃

ᵍ דגן ף שאר ᶻ כרן ᵃ גוף ᵗ של בהמה ᵘ פֶּרַח עוף ᵛ שָׁמַיָּא ᵘ אַרְעָא ᵛ לבנה ᵃ יְתַר ᵇ חוֹתֶת מחים ᵃ זֶרַע ᵈ קוּם ᵉ בכליסה ᶠ כְּרֵה חזר ᵍ נֶפֶשׁ ʰ קוּם ᶦ רוּחַ ᵏ חַיָּא

46 ✻ Sed non fuit primùm ſpirituale, ſed animale, tum demùm ſpirituale.

47 ✻ Primus homo puluerulentus ex terra: homo ſecundus Dominus è cælo.

48 ✻ Quemadmodum eſt puluereſus ille, ſic & puluereſi: & quemadmodum eſt ille qui ex cælo eſt, ita & cæleſtes.

49 ✻ Et ſicut induimus imaginem illius qui ex puluere eſt, ſic induemus imaginem illius qui è cælo eſt.

50 ✻ Hoc autem dico fratres mei, quòd caro & ſanguis regnum cælorum hæreditate poſſidere non poſſunt: neque corruptio poſſidebit incorruptibilitatem.

51 ✻ Ecce dico vobis arcanum, Non omnes obdormiemus, omnes autem immutabimur.

52 ✻ Subitò quaſi ictu oculi per extremam tubam quum vocem emittet, & reſurgent mortui abſque corruptione, & nos immutabimur.

53 ✻ Futurum eſt enim vt hoc corruptibile induat incorruptibilitatem, atque adeò quod mortale eſt induat immortalitatem.

54 ✻ Quum autem hoc quod corruptibile eſt, induerit incorruptibilitatem, & hoc mortale, immortalitatem, tunc fiet ſermo ille qui ſcriptus eſt, Abſorpta eſt mors in victoria.

55 ✻ Vbi eſt aculeus tuus ô mors? & vbi eſt victoria tua inferne?

56 ✻ Aculeus autem mortis peccatum eſt, & vis peccati Lex eſt.

57 ✻ Sed Deo gratia qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Jeſchua Meſchicho.

58 ✻ Itaque fratres mei & chariſſimi mei, eſtote ſtabiles, neque ſitis mobiles, ſed eſtote ſemper abundantes in opere Domini, quum ſciatis laborem veſtrum non eſſe inanem in Domino.

Dominica v. poſt Epiphaniam.

CAP. XVI.

1 Cæterùm de eo quòd colligitur in ſanctos, quemadmodum præcepi Eccleſiis Galatarum, ita & vos facite.

2 ✻ Quolibet Sabbatho vnuſquiſque veſtrum domi ſuæ ſeponat, & conſeruet illud quod per manus ſuas obuenit, ne quum venero, tunc fiant collectæ.

---

46 אֶלָּא לָא חֲנָא לוקֳדָם רוּחָנְיָא אֶלָּא נַפְשָׁנְיָא וְהָדֵין רוּחָנְיָא׃ 47 בַּרְנָשָׁא קַדְמָיָא [l]עַפְרָנָא דְמִן אַרְעָא בַּרְנָשָׁא
דָּתֵנִין מָרְיָא מִן שְׁמַיָּא׃ 48 אֵיכַנָא [m]דְאִיתַּהוֹהִי הַו עַפְרָנָא הָכַנָא אַף עַפְרָנֵא וְאֵיכַנָא דְאִיתַּהוֹהִי הַו דְמִן שְׁמַיָּא הָכַנָא
אַף שְׁמַיְנֵא׃ 49 וְאֵיךְ דַּלְבֵּשְׁנָן [n]דְמוּתָא דְהַו דְמִן עַפְרָא הָכַנָא [o]נֶלְבֶּשׁ דְמוּתָא דְהַו דְמִן שְׁמַיָּא׃
50 הָדֵא דֵין אָמַר אֲנָא אָחַי דְּבִסְרָא וְדָמָא מַלְכוּתָא דְשְׁמַיָּא [p]לְמֵארַת לָא [q]מֶשְׁכְּחִין וְלָא חֲבָלָא [r]יֵרֵת לָא [s]מֶתְחַבְּלְנוּתָא׃
51 הָא אָמַר אֲנָא לְכוֹן [t]אֶרְזָא [u]לוֹ כְּלָן [x]נֶרְמַךְ כְּלָן דֵין נֶתְחַלַּף׃ 52 [y]חַרִיפָאִית אַיךְ [z]רְפַף עַיְנָא בְּקַרְנָא אַחֲרִיתָא
[a]כַּד [b]תֶּקְרֵא [b]וַנְקוּמִין [c]מִיתֵא דְלָא חֲבָלָא וַחֲנַן נֶתְחַלַּף׃ 53 עֲתִיד הוּ גֵּיר הָנָא דְמֶתְחַבַּל דְּנֶלְבֵּשׁ לָא [d]מֶתְחַבְּלְנוּתָא
וְהָכָנָא [e]דְמָאת דְנֶלְבֵּשׁ לָא [f]מָיוּתָא׃ 54 מָא דְלָבֵשׁ דֵין הָנָא דְמֶתְחַבַּל לָא מֶתְחַבְּלְנוּתָא וְהָנָא דְמָאת לָא

[l] עַפְרָא [m] אִית יש [n] דְמָא [o] לְבַשׁ [p] וְרֵת ירש [q] שְׁכַח יכל [r] יוּרש [s] חַבָּל [t] סוד ו לא [u] דְמֵךְ ישן
[x] פתאום [y] חריפא [z] תְּקַע [a] קְרָא נתקע [b] קום [c] מות [d] חַבָּל [e] מות [f] מוֹת

46 ‡ Sed non prius quod ſpirituale eſt, ſed quod animale: deinde quod ſpirituale.

46 ‡ ἀλλ' οὐ πρῶτον τὸ πνευματικὸν· ἀλλὰ τὸ ψυχικόν, ἔπειτα τὸ πνευματικόν.

47 ‡ Primus homo de terra, terrenus: ſecundus homo de cælo, cæleſtis.

47 ‡ ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἐκ γῆς, χοϊκός· ὁ δεύτερος ἄνθρωπος, ὁ κύριος ἐξ οὐρανοῦ.

48 ‡ Qualis terrenus: tales & terreni. & qualis cæleſtis: tales & cæleſtes.

48 ‡ οἷος ὁ χοϊκός, τοιοῦτοι καὶ οἱ χοϊκοί· καὶ οἷος ὁ ἐπουράνιος, τοιοῦτοι καὶ οἱ ἐπουράνιοι·

49 ‡ Igitur ſicut portauimus imaginem terreni: portemus & imaginem cæleſtis.

49 ‡ καὶ καθὼς ἐφορέσαμεν τὴν εἰκόνα τοῦ χοϊκοῦ, φορέσωμεν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἐπουρανίου.

50 ‡ Hoc autem dico fratres, quia caro & ſanguis regnum Dei poſſidere non poſſunt: neque corruptio, incorruptelam poſſidebit.

50 ‡ Τοῦτο δέ φημι, ἀδελφοί, ὅτι σὰρξ καὶ αἷμα βασιλείαν θεοῦ κληρονομῆσαι οὐ δύνανται, οὐδὲ ἡ φθορὰ τὴν ἀφθαρσίαν κληρονομεῖ.

51 ‡ Eccè myſterium vobis dico. † Omnes quidem reſurgemus: ſed non omnes immutabimur.

51 ‡ ἰδοὺ μυστήριον ὑμῖν λέγω· † πάντες μὲν οὐ κοιμηθησόμεθα, πάντες δὲ οὐ ἀλλαγησόμεθα,

52 ‡ In momento, in ictu oculi, in nouiſſima tuba, canet enim tuba, & mortui reſurgent incorrupti: & nos immutabimur.

52 ‡ ἐν ἀτόμῳ, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἐν τῇ ἐσχάτῃ σάλπιγγι· σαλπίσει γάρ, καὶ οἱ νεκροὶ ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι, καὶ ἡμεῖς ἀλλαγησόμεθα.

53 ‡ Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem.

53 ‡ δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν.

54 ‡ Cùm autem † mortale hoc induerit immortalitatem: tunc fiet ſermo qui ſcriptus eſt: Abſorpta eſt mors in victoria.

54 ‡ ὅταν δὲ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀφθαρσίαν, καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσηται ἀθανασίαν, τότε γενήσεται ὁ λόγος ὁ γεγραμμένος, κατεπόθη ὁ θάνατος εἰς νῖκος.

55 ‡ Vbi eſt mors victoria tua? vbi eſt mors ſtimulus tuus?

55 ‡ ποῦ σου θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη, τὸ νῖκος;

56 ‡ Stimulus autem mortis, peccatum eſt: virtus verò peccati, Lex.

56 ‡ τὸ δὲ κέντρον τοῦ θανάτου, ἡ ἁμαρτία· ἡ δὲ δύναμις τῆς ἁμαρτίας, ὁ νόμος.

57 ‡ Deo autem gratias qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum.

57 ‡ τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ διδόντι ἡμῖν τὸ νῖκος διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.

58 ‡ Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles: abūdātes in opere Domini ſemper, ſcientes quòd labor veſter non eſt inanis in Domino.

58 ‡ ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ἑδραῖοι γίνεσθε, ἀμετακίνητοι, περισσεύοντες ἐν τῷ ἔργῳ τοῦ κυρίου πάντοτε, εἰδότες ὅτι ὁ κόπος ὑμῶν οὐκ ἔστι κενὸς ἐν κυρίῳ.

i. οὕς quidem igitur dormiemus, ſed non omnes immutabimur.

CAP. XVI.

ιϛ'.

1 DE collectis autem quæ fiunt in ſanctos, ſicut ordinaui eccleſijs Galatię, ita & vos facite.

1 ‡ Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὥσπερ διέταξα ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας, οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε.

2 ‡ Per vnam ſabbathi vnuſquiſque veſtrum apud ſe reponat, recondens quod ei bene placuerit: vt non cùm venero, tunc collectæ fiant.

2 ‡ κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων, ὅ, τι ἐὰν εὐοδῶται· ἵνα μὴ ὅταν ἔλθω, τότε λογίαι γίνωνται.

מיות b בלע a מלל e
איכה k בנצח מן זכא j
חטאא n זכא נצח m עוקצך l
על-כן q נצח p זין o
זוע s שרר עמר r
עמל x בעל עת w יתר t
דנחא a רוח z ריק או שוא y
טוס c בשבת b לעדות d
אתא g יד f מטא e

55 k אַיכוֹ l עוּקְצָךְ מָוְתָא וַאֵיכָא הֵי m זָכוּתָכִי
56 o טַיבוּ דִּין לַאלָהָא דְיַהֵב לַן
57 p זָכוּתָא בְיַד מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :
58 q מֵכִיל אֲחַי וְחַבִיבֵי הֲווּ r מְשַׁרְרִין וְלָא חֲדֵוון s מְתְחַזְיעִין אֶלָּא הֲווּ t מָתַיְחֲרִין
u בְּכֻלְּוּבַן בַּעֲבָדָה דְמָרְיָא בַּד יְדָעִין אַנְחוּן x דְעַמְלְכוּן לָא הֲוָא y סְרִיק בְּמָרְיָא :
דְיַחַר בְּשַׁבָּא דְחַמְשָׁא דָּבְתַר a דַּנְחָא כו קפלאון יו
z עַל מָרֵם דִּין דְמָטְבַּנַּשׁ לְקַדִּישֵׁא אַיכָּנָא דְפַקְּדֵת b לְעִדָּתָא דְגַלָּטָיֵא הָכְנָא אַף אַנְחוּן עֲבִדוּ :
1 בְּכָל חַד c בְּשַׁבָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מָנְכוּן בְּבֵיתֵהּ e סָאם וְנָטַר הַו מֵדֵם f דְמָשֵׁא g בְּאִידָוהִי דְלָא מָא h דְאִתְיְהִיד נָהֲוִין גְּבָיָתָא :

3 * Quum autem aduenero quos elegeritis, mittam cum epistola vt perferant gratiam vestram ad Ourischlem.

4 * Quod si fuerit dignum opus vt & ego proficiscar, mecum etiam proficiscentur.

5 * Veniam autem ad vos quum transiero per Macedoniam, siquidem in Macedoniam transiturus sum.

6 * Quinetiam fortasse apud vos permanebo, aut hybernabo apud vos, vt vos adhæreatis mihi quocunque proficiscar.

7 * Nolo nunc quasi viam transiturus vos inuisere; spero enim me aliquantum tempus commoraturum apud vos, si Dominus meus permiserit mihi.

8 * Namque permansurus sum Ephesi vsq; ad Pentecosten.

9 * Siquidem ostium magnum patet mihi plenum operosis factis, & aduersarij multi.

10 * Quòd si venerit ad vos Timotheus, videte vt absq; metu sit apud vos: opus enim Domini operatur, vt & ego.

11 * Ne quis igitur eum despiciat, sed adhæreatis ei cum pace, vt veniat ad me. præstolor enim eum cum fratribus.

12 * De Apollou autẽ fratre meo, multum efflagitaui ab eo, vt veniret ad vos cum fratribus, & nunc non fuit voluntas eundi ad vos; sed quum erit ei locus, veniet ad vos.

Feria III. hebdomadis IIII.
Ieiunij.

13 * Expergiscimini, & state in fide; præbete vos viros, & fortes estote.

14 * Omniaque placita vestra cum charitate fiant.

15 * Vos autem rogo fratres mei, pro domo Stephanæ: quippe quam nostis esse primitias Acaiæ, seque exposuisse in ministerium sanctorum.

16 * Vt & vos dicto audientes sitis huiusmodi, & vnicuique laboranti cum eis, & adiuuanti.

17 * Gaudeo verò de aduentu Stephanæ, & Fortunati & Achaici, quoniam quod vobis deerat apud me, ipsi suppleuerunt.

18 * Siquidem refocillauerunt Spiritũ meum ac vestrũ. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

---

3 וּמָא דְּאִתֵית לְאִילֵּין דְּבָעֵין אַנְחוּן לְהוֹן אֲשַׁדַּר [l] בְּאִגַּרְתָּא [m] דְּנוֹבְלוּן [n] טִיבוּתְכוֹן לְאוּרִישְׁלֵם ׃

4 אִן דִּין [o] שַׁוִּא הוּ [p] סוּעֲרָנָא דְּאַף אֲנָא [q] אִזַל אַף עִמִּי נְאִזְלוּן׃ [5] אֲתֵא אֲנָא דֵּין לְוָתְכוֹן מָא [r] דְּעָבְרִת מִן מַקְרוּנִיָא

5 עָבַר אֲנָא לָהּ גֵּיר לְמַקְרוּנִיָא ׃ [6] וְכַבַּר אַף לְוָתְכוֹן אֶקְוֵא אוֹ [s] אַסְתֵּא לְוָתְכוֹן דַּאִנְחוּן [u] תְּלוּנַנִי לַאתַר דְּאִזַל אֲנָא ׃

7 לָא צַבֵּא אֲנָא דְּהָשָׁא אַיִךְ עָבַר אוּרְחָא [x] אֶחֱזֵיכוֹן מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר [y] דְּאוּחַר [z] זַבְנָא לְוָתְכוֹן אִן מָרִי [a] מַפֵּם לִי׃

8 מְקַוֵּא אֲנָא גֵּיר בְּאֶפְסוֹס עַדְמָא [b] לְפֶנְטִיקוֹסְטָא ׃ [9] חַרְעָא גֵּיר רַבָּא [d] אֶתְפְּתַח לִי [c] דַּמְלָא [f] סוּעֲרָנָא [g] וְסַקוּבְלָא

9 סַגִּיאִין׃ [10] אִן דִּין נְאתֵא צַאיְדִיכוֹן טִימָתְאוֹס חֲזוּ דְּדְלָא נֶהֱוֵא לְוָתְכוֹן עֲבַדָא גֵּיר דְּמָרְיָא פָּלַח אַכְוָתִי׃

10 [11] לְמָא חָכִיל אֱנָשׁ נְשׁוּטִיוּתִי אֶלָּא לְוַאוּהִי בְּשְׁלָמָא דְּנְאתֵא לְוָתִי מְקַוֵּא אֲנָא לֵהּ גֵּיר עִם אֲחָא ׃

---

[l] באגרת [m] יבל [n] תסדכם
[o] ראוי ק מעשת [p] אזל
[q] עבר [r] ואולי [s] סתא מן סתוא שהוא תורף
[x] לוא דבק [y] חזא
[z] אחד [a] זמן מוחיר
[b] חג השבועות מן לשון יין
[c] שער [d] פתח [f] מלא מעשים קשים
[g] ואויבים רבים

‡ Cùm autem præsens fuero : quos probaueritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Ierusalem.

‡ Quod si dignum fuerit vt & ego eam: mecum ibunt.

‡ Veniam autem ad vos, cùm Macedoniam pertransiero : nam Macedoniam pertransibo.

‡ Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hyemabo: vt vos me deducatis quocunque iero. B

‡ Nolo enim vos modò in transitu videre. spero enim me aliquantulum temporis manere apud vos, si Dominus permiserit.

‡ Permanebo autem Ephesi vsque ad Pentecosten.

‡ Ostium enim mihi apertum est magnum & euidens: & aduersarij multi.

‡ Si autem venerit Timotheus, videte vt sine timore sit apud vos. opus enim Domini operatur, sicut & ego.

‡ Nequis ergo illum spernat. deducite autem illum in pace: vt veniat ad me. expecto enim illum cum fratribus.

‡ De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogaui eũ, vt veniret ad vos cum fratribus: & vtique non fuit voluntas eius, vt nunc veniret; veniet autem cùm ei vacuum fuerit.

‡ VIGILATE, state in fide, viriliter agite, & confortamini.

‡ Omnia †vestra in charitate fiant. enim

‡ Obsecro autem vos fratres, nostis domum Stephanæ & Fortunati, †quoniã & Achaidi, sunt primitiæ Achaię, & in ministerium sanctorum ordinauerunt seipsos.

‡ Vt & vos subditi sitis eiusmodi, & omni cooperanti & laboranti.

‡ Gaudeo autem in pręsentia Stephanæ & Fortunati & Achaici, quoniam id quod vobis deerat, ipsi suppleuerunt. D

‡ Refecerunt enim & meum spiritum & vestrum. Cognoscite ergo qui huiusmodi sunt.

3 ‡ὅταν δὲ παραγένωμαι, οὓς ἐὰν δοκιμάσητε διὰ ἐπιστολῶν, τούτους πέμψω ἀπενεγκεῖν τὴν χάριν ὑμῶν εἰς ἰερουσαλήμ.

4 ‡ἐὰν δὲ ᾖ ἄξιον τοῦ κἀμὲ πορεύεσθαι, σὺν ἐμοὶ πορεύσονται.

5 ‡ἐλεύσομαι δὲ πρὸς ὑμᾶς, ὅταν μακεδονίαν διέλθω· μακεδονίαν γὰρ διέρχομαι.

6 ‡πρὸς ὑμᾶς δὲ τυχὸν παραμενῶ, ἢ καὶ παραχειμάσω, ἵνα ὑμεῖς με προπέμψητε οὗ ἐὰν πορεύωμαι.

7 ‡οὐ θέλω γὰρ ὑμᾶς ἄρτι ἐν παρόδῳ ἰδεῖν, ἐλπίζω γὰρ χρόνον τινὰ ἐπιμεῖναι πρὸς ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος ἐπιτρέπῃ.

8 ‡ἐπιμενῶ δὲ ἐν ἐφέσῳ ἕως τῆς πεντηκοστῆς.

9 ‡θύρα γάρ μοι ἀνέῳγε μεγάλη καὶ ἐνεργὴς, καὶ ἀντικείμενοι πολλοί.

10 ‡ἐὰν δὲ ἔλθῃ τιμόθεος, βλέπετε ἵνα ἀφόβως γένηται πρὸς ὑμᾶς· τὸ γὰρ ἔργον κυρίου ἐργάζεται ὡς καὶ ἐγώ.

11 ‡μή τις οὖν αὐτὸν ἐξουθενήσῃ. προπέμψατε δὲ αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ, ἵνα ἔλθῃ πρός με· ἐκδέχομαι γὰρ αὐτὸν μετὰ τῶν ἀδελφῶν.

12 ‡περὶ δὲ ἀπολλὼ τοῦ ἀδελφοῦ, πολλὰ παρεκάλεσα αὐτὸν ἵνα ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν· καὶ πάντως οὐκ ἦν θέλημα ἵνα νῦν ἔλθῃ· ἐλεύσεται δὲ ὅταν εὐκαιρήσῃ.

13 ‡Γρηγορεῖτε, στήκετε ἐν τῇ πίστει, ἀνδρίζεσθε, κραταιοῦσθε.

14 ‡πάντα ὑμῶν ἐν ἀγάπῃ γινέσθω.

15 ‡παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, οἴδατε τὴν οἰκίαν στεφανᾶ, ὅτι ἐστὶν ἀπαρχὴ τῆς ἀχαΐας, καὶ εἰς διακονίαν τοῖς ἁγίοις ἔταξαν ἑαυτούς·

16 ‡ἵνα καὶ ὑμεῖς ὑποτάσσησθε τοῖς τοιούτοις, καὶ παντὶ τῷ συνεργοῦντι καὶ κοπιῶντι.

17 ‡χαίρω δὲ ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ, ὅτι τὸ ὑμῶν ὑστέρημα οὗτοι ἀνεπλήρωσαν.

18 ‡ἀνέπαυσαν γὰρ τὸ ἐμὸν πνεῦμα καὶ τὸ ὑμῶν. ἐπιγινώσκετε οὖν τοὺς τοιούτους.

---

12 מִן אַפֶּלוּ דֵּין אֲחַי סַגִּי [p]בְּעִית מָנֵּהּ [q]דְּנֵאתֵא לְוָתְכוֹן עִם אֲחֵא [r]וְכִבַּר לָא הֲוָא [s]צְבְיָנָא דְּנֵאתֵא לְוָתְכוֹן אֱמַתַּי דֵּין דְּנֵהֲוֵא לֵהּ אַתְרָא אָתֵא לְוָתְכוֹן ׃ 13 [b]אֶתְתְּעִירוּ [c]וְקוֹמוּ [d]בְּהֵימָנוּתָא [e]אֶתְגַּבְּרוּ [f]וְאִתְחַסָּנוּ ׃ 14 [g]וְכֻלְּהֵין [h]בְּחוּבָּא [i]נֶהֱוֵין ׃ 15 בָּעֵא אֲנָא דֵּין מָנְכוֹן אֲחַי עַל בַּיְתָא דְּאִסְטֵפַנָא מֶטֶל דְּיָדְעִין אַנְהוֹן דְּהִנּוּן אִנּוּן [k]רֵישִׁיתָא דְּאַכָאיָא [l]וְסָמוּ נַפְשָׁתְהוֹן לְ[m]חֶשְׁמֶשְׁתָּא דְקַדִּישֵׁא ׃ 16 דְּאַף אַנְתּוּן חֶוְוֹן [n]מֶשְׁתַּמְּעִין לְאִילֵּין דְּהָכְנָא אִנּוּן וְלְכָלְנָשׁ [o]דְּלָאֲא עָמֵּן [p]וְמַעֲדַר ׃ 17 חֶדָא אֲנָא דֵּין [q]בְּמֵאתְיֵהּ דְּאִסְטֵפַנָא וְדְפַרְטוּנָטוֹם וְדַאכָאיִקוֹס דְּמָרִם [r]דְּבַצְרָתוּן לְוָתִי הִנּוּן [s]סַלִּיו ׃ 18 אֲנִיחוּ גִּיר רוּחִי דִּילִי וְדִילְכוֹן הֲוֵיחוּן הָכִיל מְשַׁתַּדְּעִין לְאִילֵּין דְּהָכְנָא אִנּוּן ׃

[p] בְּעָא ‖ אל [q] אֶתָא [r] ועתה
[s] צְבָא [a] צוס [b] עִיר
[c] קוּם [d] הֵימָן [e] גְּבַר
[f] חֲסֶן עז או חזק [g] צְבָא
[h] באהבה [i] חָוָא [k] ראשית
[l] סום [m] שַׁמֶּשׁ [n] שְׁמַע
[o] לְאָא כמו לאה [p] עֶרֶר עזר
[q] אָתָא [s] בְּצַר חסר [r] מָלָא

19 * Postulant pacem vestram, [salutant vos] ecclesiæ omnes quæ sunt in Asia. Salutant vos plurimum in Domino nostro Akaulas & Priskella cum ecclesia quæ est in ædibus ipsorum.

20 * Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem osculo sancto.

21 * Salutatio per scripturam manus meæ Pauli.

22 * Quisquis non amat Dominũ nostrum Jeschua Meschicho, anathema sit. Moran-Etho [Dominus noster venit.]

23 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit vobiscum.

24 * Et charitas mea cum vobis omnibus in Meschicho Jeschua. Amin.

Epistolæ ad Corinthios primæ quæ scripta est Philippis Macedonię, & missa est per manus Timothei, FINIS.

יט * שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן ᶻ עִדְתָּא כְּלְהֵין דִּבְאסִיָא שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן סַגִּי בְּמָרָן אַקוּלַס וּפְרִיסְקַלָא עִם ᵃ עִדְתָּא דִבְבֵיתְהוֹן׃

כ * שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן אָחִין כְּלְהוֹן שַׁאֲלוּ בְּשְׁלָמָא חַד דְּמַד ᵇ בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָּא׃

כא * שְׁלָמָא בְּכְתָבַת ᶜ אִידֵי דְּפוֹלוֹס׃

ᶻ האדות ᵃ קהל
ᵇ נשק
ᶜ ידי אדוהינן בוא

PROLOGVS IN SECVNDAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS.

IN secunda ad Corinthios epistola quasi in parte superiori post tribulationũ suarum relationes reddit causas, quare ad eos secundò nõ ierit; quoniam nõ leui mutatione cõsilij feciſſe se asserit: sed ne aduentu suo tristitiam incurreret, cùm in peccato permanere discipulos reperisset. Deinde post agnitos fructus pœnitentiæ, reconciliat eum ecclesiæ, quem in prima propter fornicationem à consortio sanctorum iusserat amoueri. Tertiò contra pseudoapostolos officij sui dignitatem tuetur, & noui testamenti ministros tantò anteire gratia ostendit, quantò Euangelium est Lege præstantius. Immoratur etiam in causa illa plurimùm quam breuiter in prima contigerat, vt prompto ac libenti animo necessaria præsen-

omnes

apud quos & hospitor.

19 * Salutant vos †ecclesiæ Asiæ: Salutant vos in Domino multum, Aquila & Priscilla cum domestica sua ecclesia †.

20 * Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem in osculo sancto.

21 * Salutatio mea manu Pauli.

22 * Siquis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema: Maranatha.

23 * Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

24 * Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

Ad Corinthios prior, missa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum, & Achaicum, & Timotheum.

19 * ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

20 * ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

21 * ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου.

22 * εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα. μαρὰν ἀθά.

23 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

24 * ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

---

22 מִן דְּלָא רָחֵם לְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נְהֵוֵא חֲרֵם [d] מָרָן אֲתָא׃

23 [c] טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִמְּכוֹן׃

24 [f] וְחוּבִּי עִם כֻּלְּכוֹן בַּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ אָמִין׃

[d] אדונינו בוא [c] טוב [f] ואהבתי

שְׁלָמַת [g] אֶגְרְתָא דִּלְוַת קוּרְנַתֵּיא קַדְמִיתָא [h] דְּאִתְכַּתְבַת בְּפִילִיפּוֹס דְּמַקְדוֹנִיא [i] וְאִשְׁתַּדְּרַת בְּאִידֵי [k] טִימָתְאוֹס

[g] אגרה [h] כתב [i] שדר שלח [k] בעזי

præsentis vitæ non habentibus largiantur, & vtilitate spiritualis commercij commutent præsentia cum futuris, atque abundantia sua sanctorum inopiam suppleant; vt vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit quòd superius contra Pseudoapostolos egerat; & iactationem eorum prædicationésque de se glorioſas, vel collata antiquitate generis, vel catalogo iniuriarum ac periculorum suorum euacuat. Dicítque eos operarios subdolos qui ad imitationem sathanæ transfigurentur in Apostolos Christi, sub prædicationis spe, lucra pecuniaria quæque sectantes.

ARGVMENTVM.

POST *actam à Corinthijs pœnitentiam, consolatoriam scribit eis epistolam Apostolus à Troade per Titum: & collaudans eos hortatur ad meliora, contristatos quidem eos, sed emendatos ostendens.*

19 * Postulant pacem vestram, [salutant vos] ecclesiæ omnes quæ sunt in Asia. Salutant vos plurimum in Domino nostro Akaulas & Priskella cum ecclesia quæ est in ædibus ipsorum.

20 * Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem osculo sancto.

21 * Salutatio per scripturam manus meæ Pauli.

22 * Quisquis non amat Dominũ nostrum Jeschua Meschicho, anathema sit. Moran-Etho [Dominus noster venit.]

23 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit vobiscum.

24 * Et charitas mea cum vobis omnibus in Meschicho Jeschua. Amin.

Epistolæ ad Corinthios primæ quæ scripta est Philippis Macedonię, & missa est per manus Timothei, FINIS.

PROLOGVS IN SECVNDAM EPISTOLAM AD CORINTHIOS.

IN secunda ad Corinthios epistola quasi in parte superiori post tribulationũ suarum relationes reddit causas, quare ad eos secundò nõ ierit; quoniam nõ leui mutatione cõsilij fecisse se asserit: sed ne aduentu suo tristitiam incurreret, cùm in peccato permanere discipulos reperisset. Deinde post agnitos fructus pœnitentiæ, reconciliat eum ecclesiæ, quem in prima propter fornicationem à consortio sanctorum iusserat amoueri. Tertiò contra pseudoapostolos officij sui dignitatem tuetur, & noui testamenti ministros tantò anteire gratia ostendit, quantò Euangelium est Lege præstantius. Immoratur etiam in causa illa plurimùm quam breuiter in prima contigerat, vt prompto ac libenti animo necessaria præsen-

omnes

apud quos & hospitor.

19 * Salutant vos †ecclesiæ Asiæ: Salutant vos in Domino multum, Aquila & Priscilla cum domestica sua ecclesia †.

20 * Salutant vos omnes fratres. Salutate inuicem in osculo sancto.

21 * Salutatio mea manu Pauli.

22 * Siquis non amat Dominum nostrum Iesum Christum, sit anathema: Maranatha.

23 * Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum.

24 * Charitas mea cum omnibus vobis in Christo Iesu. Amen.

Ad Corinthios prior, missa fuit è Philippis, per Stephanam & Fortunatum, & Achaicum, & Timotheum.

19 * ἀσπάζονται ὑμᾶς αἱ ἐκκλησίαι τῆς ἀσίας. ἀσπάζονται ὑμᾶς ἐν κυρίῳ πολλὰ ἀκύλας καὶ πρίσκιλλα, σὺν τῇ κατ' οἶκον αὐτῶν ἐκκλησίᾳ.

20 * ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀδελφοὶ πάντες. ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

21 * ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου.

22 * εἴ τις οὐ φιλεῖ τὸν κύριον ἰησοῦν χριστόν, ἤτω ἀνάθεμα. μαρὰν ἀθά.

23 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν.

24 * ἡ ἀγάπη μου μετὰ πάντων ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

πρὸς κορινθίους πρώτη ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων διὰ στεφανᾶ καὶ φουρτουνάτου καὶ ἀχαϊκοῦ καὶ τιμοθέου.

---

22 מִן דְּלָא רָחֵם לְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נְהֵוֵא חֲרֵם [d] מָרָן אֲתָא׃

23 [c] טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִמְּכוֹן׃

24 [f] וְחוּבִּי עִם כֻּלְּכוֹן בַּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ אָמִין׃

[d] אדונינו בוא [c] טוב [f] ואהבתי

שְׁלָמַת [g] אֶגְרְתָא דִּלְוַת קוּרְנַתֵּיא קַדְמִיתָא [h] דְּאִתְכַּתְבַת בְּפִילִיפּוֹס דְּמַקְדוֹנִיא [i] וְאִשְׁתַּדְּרַת בְּאִידֵי [k] טִימָתְאוֹס

[g] אגרה [h] כתב [i] שדר שלח [k] בעזי

præsentis vitæ non habentibus largiantur, & vtilitate spiritualis commercij commutent præsentia cum futuris, atque abundantia sua sanctorum inopiam suppleant; vt vicissim eorum inopia sanctorum abundantia suppleatur. In fine repetit quòd superius contra Pseudoapostolos egerat; & iactationem eorum prædicationésque de se glorioſas, vel collata antiquitate generis, vel catalogo iniuriarum ac periculorum suorum euacuat. Dicítque eos operarios subdolos qui ad imitationem sathanæ transfigurentur in Apostolos Christi, sub prædicationis spe, lucra pecuniaria quæque sectantes.

ARGVMENTVM.

POST *actam à Corinthijs pœnitentiam, consolatoriam scribit eis epistolam Apostolus à Troade per Titum: & collaudans eos hortatur ad meliora, contristatos quidem eos, sed emendatos ostendens.*

EPISTOLA AD CORINTHIOS SECVNDA:

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Matutinis Sabbathi Annuntiationis.

CAP. I.

1 PAVLVS *Apoſtolus Jeſchua Meſchicho per voluntatem Dei, & Timotheus frater, eccleſiæ Dei quæ eſt Corinthi, & omnibus ſanctis qui ſunt in*
2 *vniuerſa Achaia;* * *Gratia vobiſcum & pax à Deo patre noſtro, & à Domino noſtro*
3 *Jeſchua Meſchicho.* * *Benedictus Deus ipſe 'Pater Domini noſtri Jeſchua Meſchicho pater miſerationũ, & Deus omnis conſolationis:*
4 * *Qui conſolatur nos in omnibus afflictionibus noſtris, vt & nos poſſimus conſolari eos qui ſunt in omnibus afflictionibus per illam conſolationem qua nos conſolatur Deus.*
5 * *Nam quemadmodum abundant in nobis perpeſſiones Meſchicho, ſic & per Meſchicho abundat conſolatio noſtra.*
6 * *Siue autem affligimur pro veſtri conſolatione, ac pro veſtra ſalute affligimur: ſiue conſolationem accipimus, id fit, vt conſolationem accipiatis, & ſit in vobis perſeuerantia qua ſuſtineatis perpeſſiones illas, quas &*
7 *nos patimur.* * *Ac ſpes noſtra pro vobis firma eſt: ſcimus enim quòd ſi participes eſtis paſſionũ, participes quoq; eritis conſolationis.*

Dominica IIII. poſt Epiphaniam.

8 * *Volumus enim vos ſcire fratres mei, de oppreſſione quæ nobis accidit in Aſia, quoniã maiorem in modum oppreſſi fuimus ſupra vires noſtras, adeò vt vita noſtra propè abij-*
9 *cienda fuerit.* * *Et hac de cauſa ſententiam mortis ferebamus, ne eſſet nobis ſpes in nobiſmetipſis, ſed in Deo illo qui excitat mor-*
10 *tuos.* * *Qui à morte violenta nos liberauit, & adhuc ſperamus nos liberatum iri ab eo*
11 *cum auxilio deprecationis veſtræ pro nobis.* * *Vt ſit donum eius apud vos gratia quæ facta eſt pro multis, vt multi gratias ei agant pro nobis.*

פּוֹלוֹס שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [b] בְּצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא וְטִימָתְאוֹס אָחָא [c] לְעִדְתָא דַאלָהָא דְאִית בְּקוּרִנְתוֹס וְלְכָלְהוֹן קַדִישֵׁא דְאִית בַּאכַאיָא כְּלָהּ ׃ 2 [d] טַיבוּתָא עִמְכוֹן וְשַׁלְמָא מִן אֱלָהָא אָבוּן וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 3 [e] מְבָרַךְ הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֱבָא דְרַחֲמֵא וַאלָהָא דְכָל [f] בּוּיָא ׃ 4 הַו דַמְבַיָא לַן בְּכָלְהוֹן [g] אוּלְצָנִין דְאף חֲנַן [h] נֶשְׁכַּח נְבַיָא לַאילֵין דַבְּכָל אוּלְצָנִין אֱנוּן בְּהַו בּוּיָא דַחֲנַן [i] מָתְבַיאִינַן מִן אֱלָהָא ׃ 5 אֲיכַנָא גֵיר [k] דְמֶתְיַהֲרִין בַּן [l] חַשׁוּתִי דְמְשִׁיחָא הָכַנָא בִּיד מְשִׁיחָא מֶתְיַהַר אַף [m] בּוּיָנָן ׃

אֶגַרְתָא דַלְוַת קוֹרִנְתָיֵא דְתַרְתֵין

צַפְרָא דְשַׁבְּתָא [a] דַסְבַרְתָא א קפלאון א

[a] שלבשורה [b] אֲבָא [c] לקוד [d] חן [e] בָּרִיךְ [f] בַּיָא נחם [g] אַלֵץ [h] שְׁכַח יכול [i] בַּיָא [k] יִתַר [l] חֲשַׁשׁ [m] גחמהנו

EPISTOLA PAVLI AD CORINTHIOS SECVNDA.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatē Dei, & Timotheus frater: ecclesiæ Dei quę est Corinthi, cum omnibus sanctis qui sunt in vniuersa Achaia:

‡ Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo.

Eph. 1. a. 3. 1. Pet. 1. a. 3. ‡ Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, Pater misericordiarum, & Deus totius consolationis;

‡ Qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: vt possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur & ipsi à Deo. ‡ Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita & per Christum abundat consolatio nostra.

‡ Siue autē tribulamur, pro vestra exhortatione & salute*: siue exhortamur pro vestra exhortatione & salute, quæ operatur* tolerantiam earundem passionum quas & nos patimur:

siue cōsolamur pro vestra consolatione. in tol. Vt sit quoniā

‡ †Et spes nostra firma †est pro vobis: ‡ scientes † quòd sicut socij passionū estis, sic eritis & consolationis.

‡ Non enim volumus ignorare vos fratres, de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum grauati sumus supra virtutem, ita vt tæderet nos etiam viuere.

‡ Sed ipsi in nobisipsis responsum mortis habuimus, vt non simus fidentes in nobis, sed in Deo qui suscitat mortuos.

‡ Qui de tantis periculis nos eripuit & eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet,

‡ Adiuuantibus & vobis in oratione pro nobis: vt ex multarum personis facierum, eius quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ Ἐπιστολὴ δευτέρα.

κεφ. α΄.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς, τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ θεοῦ τῇ οὔσῃ ἐν κορίνθῳ, σὺν τοῖς ἁγίοις πᾶσι τοῖς οὖσιν ἐν ὅλῃ τῇ ἀχαΐᾳ·

2 ‡ χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

3 ‡ εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ θεὸς πάσης παρακλήσεως·

4 ‡ ὁ παρακαλῶν ἡμᾶς ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν, εἰς τὸ δύνασθαι ἡμᾶς παρακαλεῖν τοὺς ἐν πάσῃ θλίψει, διὰ τῆς παρακλήσεως ἧς παρακαλούμεθα αὐτοὶ ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

5 ‡ ὅτι καθὼς περισσεύει τὰ παθήματα τοῦ χριστοῦ εἰς ἡμᾶς, οὕτω διὰ χριστοῦ περισσεύει καὶ ἡ παράκλησις ἡμῶν.

6 ‡ εἴτε δὲ θλιβόμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως, καὶ σωτηρίας τῆς ἐνεργουμένης ἐν ὑπομονῇ τῶν αὐτῶν παθημάτων ὧν καὶ ἡμεῖς πάσχομεν·

7 ‡ καὶ ἡ ἐλπὶς ἡμῶν βεβαία ὑπὲρ ὑμῶν· εἴτε παρακαλούμεθα, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν παρακλήσεως καὶ σωτηρίας. εἰδότες ὅτι ὥσπερ κοινωνοί ἐστε τῶν παθημάτων, οὕτω καὶ τῆς παρακλήσεως.

8 ‡ Οὐ γὰρ θέλομεν ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, ὑπὲρ τῆς θλίψεως ἡμῶν τῆς γενομένης ἡμῖν ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐβαρήθημεν ὑπὲρ δύναμιν, ὥστε ἐξαπορηθῆναι ἡμᾶς καὶ τοῦ ζῆν.

9 ‡ ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς τὸ ἀπόκριμα τοῦ θανάτου ἐσχήκαμεν, ἵνα μὴ πεποιθότες ὦμεν ἐφ' ἑαυτοῖς, ἀλλ' ἐπὶ τῷ θεῷ τῷ ἐγείροντι τοὺς νεκρούς·

10 ‡ ὃς ἐκ τηλικούτου θανάτου ἐρρύσατο ἡμᾶς καὶ ῥύεται· εἰς ὃν ἠλπίκαμεν ὅτι καὶ ἔτι ῥύσεται,

11 ‡ συνυπουργούντων καὶ ὑμῶν ὑπὲρ ἡμῶν τῇ δεήσει, ἵνα ἐκ πολλῶν προσώπων τὸ εἰς ἡμᾶς χάρισμα διὰ πολλῶν εὐχαριστηθῇ ὑπὲρ ὑμῶν.

---

6 אִם־דִּין מְתַאלְצִינַן עַל אַפֵּי בוּיָאכוּן הוּא וְעַל אַפֵּי חַיֵּיכוּן מְתַאלְצִינַן וְאִן מָחְבַּיאִינַן תֶּחְבַּיאוּן וְחָיֵוּא בְּכוּן חֶפִּיטוּתָא דְתִסְבְּרוּן אֵנוּן לְחַשָּׁא הָנוּן דְּאַף חֲנַן חָשִׁינַן לְהוּן׃ 7 וְסַבְּרַן דְּעָלַיכוּן שַׁרִירָה וְיָדְעִינַן גֵּיר דְּאִן שׁוּתָפִין אַנְתוּן בְּחַשָּׁא שַׁוּתָפִין אַנְתוּן אַף בְּבוּיָאא׃

8 צְבִינַן דִּין דְּתֶהְוֹן אֲחֵי עַל אוּלְצָנָא דַּהֲוָא לַן בַּאסִיָא דְּרַוְרָבָאִית אֶתְאַלַּצְנָא יַתִּיר מֵן חַיְלַן עַדְמָא דְּקָרִיבִין הֲוֵי לְמֶהְטַלָּקוּ׃ 9 וְעַל הֲלֵין פְּסַקְנָן מַוְתָא דְּלָא נֶהֱוֵא לַן תּוּכְלָנָא עַל נַפְשָׁן אֶלָּא עַל אֱלָהָא הוּ דְּמְקִין מִיתַיָּא׃

10 הוּ דְּמִן מַוְתָא חַסִינָא פַּרְקַן וְתוּב מְסַבְּרִינַן דְּפַרְקַ לַן בַּמְעַדַּרְנוּתָא דְּבָעוּתְכוּן דְּעַל אַפַּיִן׃

11 דְּתֶהֱוֵא מְוַהְבְּתֵהּ דִּלְוָתַן שִׁיבוּתָא דַּעֲבִידָא בַּאפֵּי סַגִּיאֵא וְסַגִּיאֵא נוּדִין לֵהּ עַל אַפַּיִן׃

a a

* אִלֵּץ ᵖ חַיָּא ᵍ בַּיָּא נחם ʳ השתדלות תמידה ˢ סְבַר סנ׳ ᵗ חֲשַׁשׁ ᵘ יָדַע ˣ חברים מן שְׁתַף ʸ בנחמה ᶻ דְּנַח זרח ᵇ עָבָא ᶜ יָדַע ᵈ אִלֵּץ ᵉ מאוד ᶠ אֶלֵּץ ᵍ חַיָּא ʰ טְלַק שלך ⁱ פְּסַק חקק ᵏ מוֹת ˡ הקוה מן תְּכַל ᵐ יְהָא

12 * Nam gloriatio nostra hæc est testimonium conscientiæ nostræ, quòd cum simplicitate, & synceritate, & gratia Dei versati sumus in mundo, non autem cum sapientia corporis, atque uberius apud uosipsos.

13 * Non enim alia scribimus uobis, quàm quæ scitis & agnoscitis. Spero autem quòd ad finem usque uos agnoscetis.

14 * Sicut & agnouistis modicum ex multo [ex parte] nos esse gloriationem uestram, ut & uos nostram in die Domini nostri Jeschua Meschicho.

15 * Et hac fiducia volui prius venire ad vos, ut geminatè accipiatis gratiam:

16 * Et per uos transire in Macedoniam, & rursus ex Macedonia ad vos venire, & à uobis deduci in Jihoudæam.

17 * Hoc igitur quum cogitaui, num tanquàm temerarius cogitaui? aut num carnis sunt ea quæ cogito? siquidè oportet in his esse Etiam, Etiam, & Non Non.

18 * Fidelis est Deus quòd sermo noster erga vos non fuit Etiam, & Non.

19 * Nam Filius Dei Jeschua Meschicho, qui per nos uobis prædicatus est per me, & Syluanum', & Timotheum non fuit Etiam, & Non, sed Etiam fuit in eo.

20 * Omnes enim promissiones Dei per Meschicho sunt Etiam: ideò per ipsum damus Amin ad gloriam Dei.

21 * Deus autem confirmat nos uobiscum per Meschicho illum qui & ipse vnxit nos:

22 * Et obsignauit nos, dedítque arrabonem spiritus sui in cordibus nostris.

Feria v. hebdomadis 1111. Ieiunij.

23 * Ego verò testor Deum per animă meam, quòd parcens uobis non uenerim Corinthum.

24 * Non quòd simus domini fidei uestræ, sed adiutores sumus gaudij uestri. nam ipsa fide statis.

CAP. II.

1 HOc autem decreui apud me non iterum cum mœstitia venire ad vos.

---

12 שׁוּבְחָן גֵּיר חָנוֹ סָהֲדוּתָא דְּרַעְיָנָן דְּכַפְּשִׁיטוּתָא וְדִכְיוּתָא דַּאלָהָא אֶתְהַפְכָן בְּעָלְמָא וְלָא
בְּחָכְמְתָא דְּפַגְרָא וְיַתִּירָאִית לְוָתְכוֹן דַּיְלְכוֹן׃ 13 לָא הָוָא אַחֲרָנִן כְּתִבִינַן לְכוֹן אֶלָּא אִילֵין דְּיָדְעִין אַנְחוֹן אַף
מְשְׁתָּדְעִין אַנְחוֹן תְּכִיל אֲנָא דֵּין דְּעַדְמָא לַאתָרִיתָא תְּשְׁתָּדְעוּן׃ 14 אַיכַנָא דַּאף אֶשְׁתַּדְעְתּוּן קְלִיל מִן סַגִּי
כְּתַב אֶשְׁתַּדְעְתּוּן מִן יְדַע בושה הַהְלְחְכֶם מִן
שַׁבְחַר בשחון חַדָּא
אָתָא בכפל מִן עַף
מִן עֲבַר ועד אָתָא
רַעָא עדות זכה
בתמיהה דְּכָא
וכתן חֲפַךְ יִתַּר
כְּתַב אֶשְׁתַּדְעְתּוּן מִן יְדַע
בושה הַהְלְחְכֶם מִן
חַדָּא
אָתָא בכפל מִן עַף
מִן עֲבַר ועד אָתָא
רַעָא עדות זכה
בתמיהה דְּכָא
וכתן חֲפַךְ יִתַּר
כְּתַב אֶשְׁתַּדְעְתּוּן מִן יְדַע
בושה הַהְלְחְכֶם מִן
חַדָּא
אָתָא בכפל מִן עַף
מִן עֲבַר ועד אָתָא
רַעָא עדות זכה
בתמיהה דְּכָא
וכתן חֲפַךְ יִתַּר
כְּתַב אֶשְׁתַּדְעְתּוּן מִן יְדַע
בושה הַהְלְחְכֶם מִן
חַדָּא
אָתָא בכפל מִן עַף
מִן עֲבַר ועד אָתָא

12 * Nam gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ, quòd in ſimplicitate †& ſynceritate Dei, & nō in ſapientia carnali, ſed in gratia Dei conuerſati ſumus in hoc mundo: abundantiùs autem ad vos.

cordis

12 * ἡ γὰρ καύχησις ἡμῶν αὕτη ἐστίν, τὸ μαρτύριον τῆς συνειδήσεως ἡμῶν, ὅτι ἐν ἁπλότητι καὶ εἰλικρινείᾳ θεοῦ, οὐκ ἐν σοφίᾳ σαρκικῇ, ἀλλ' ἐν χάριτι θεοῦ ἀνεστράφημεν ἐν τῷ κόσμῳ· περισσοτέρως δὲ πρὸς ὑμᾶς.

13 * Non enim alia ſcribimus vobis, quàm quæ legiſtis &†cognoſcitis. Spero autem quòd vſque in finem cognoſcetis.

cognouiſtis

13 * οὐ γὰρ ἄλλα γράφομεν ὑμῖν, ἀλλ' ἢ ἃ ἀναγινώσκετε, ἢ καὶ ἐπιγινώσκετε· ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ ἕως τέλους ἐπιγνώσεσθε·

14 * Sicut & cognouiſtis nos ex parte, quia gloria veſtra ſumus, ſicut & vos noſtra in die Domini noſtri Ieſu Chriſti.

14 * καθὼς καὶ ἐπέγνωτε ἡμᾶς ἀπὸ μέρους, ὅτι καύχημα ὑμῶν ἐσμέν, καθάπερ καὶ ὑμεῖς ἡμῶν, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ.

15 * Et hac confidentia volui priùs venire ad vos, vt ſecundam gratiam haberetis:

15 * καὶ ταύτῃ τῇ πεποιθήσει ἐβουλόμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς τὸ πρότερον, ἵνα δευτέραν χάριν ἔχητε,

16 * Et per vos †trāſire in Macedoniam, & iterum à Macedonia † venire ad vos, & à vobis deduci in Iudæam.

transire venirem

16 * καὶ δι' ὑμῶν ἐλθεῖν εἰς μακεδονίαν, καὶ πάλιν ἀπὸ μακεδονίας ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ὑφ' ὑμῶν προπεμφθῆναι εἰς τὴν ἰουδαίαν.

17 * Cùm ergo hoc voluiſſem, nunquid leuitate vſus ſum? Aut quæ cogito, ſecundùm carnem cogito, vt ſit apud me EST EST, & NON NON? D

17 * τοῦτο οὖν βουλευόμενος, μή τι ἄρα τῇ ἐλαφρίᾳ ἐχρησάμην; ἢ ἃ βουλεύομαι, κατὰ σάρκα βουλεύομαι· ἵνα ᾖ παρ' ἐμοὶ τὸ ναὶ ναί, καὶ τὸ οὒ οὔ;

18 * Fidelis autem Deus, quia ſermo noſter qui fuit apud vos, nō eſt in illo EST, & NON†.

ſed eſt in illo EST.

18 * πιστὸς δὲ ὁ θεός, ὅτι ὁ λόγος ἡμῶν ὁ πρὸς ὑμᾶς οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ.

19 * Dei enim filius Ieſus Chriſtus, qui in vobis, per nos prædicatus eſt, per me & Syluanum & Timotheum, non fuit †EST, &NON; ſed EST in illo fuit.

in illo EST.

19 * ὁ γὰρ τοῦ θεοῦ υἱὸς ἰησοῦς ὁ ἐν ὑμῖν δι' ἡμῶν κηρυχθεὶς, δι' ἐμοῦ καὶ σιλουανοῦ καὶ τιμοθέου, οὐκ ἐγένετο ναὶ καὶ οὔ· ἀλλὰ ναὶ ἐν αὐτῷ γέγονεν.

20 * Quotquot enim promiſſiones Dei ſunt, in illo EST: ideò & per ipſum, Amē Deo, ad gloriam †noſtram.

veſtram

20 * ὅσαι γὰρ ἐπαγγελίαι θεοῦ, ἐν αὐτῷ τὸ ναί, καὶ ἐν αὐτῷ τὸ ἀμήν, τῷ θεῷ πρὸς δόξαν δι' ἡμῶν.

21 * Qui autem cōfirmat nos vobiſcum in Chriſto, & qui vnxit nos, Deus:

21 * ὁ δὲ βεβαιῶν ὑμᾶς σὺν ἡμῖν εἰς χριστὸν, καὶ χρίσας ἡμᾶς, θεός.

22 * †Qui & ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris.

Et qui ſign.

22 * ὁ καὶ σφραγισάμενος ἡμᾶς, καὶ δοὺς τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν.

23 * Ego autem teſtem Deum inuoco in animam meam, quòd parcens vobis non veni vltrà Corinthum.

23 * Ἐγὼ δὲ μάρτυρα τὸν θεὸν ἐπικαλοῦμαι ἐπὶ τὴν ἐμὴν ψυχήν, ὅτι φειδόμενος ὑμῶν οὐκέτι ἦλθον εἰς κόρινθον.

24 * Non quia dominamur fidei veſtræ: ſed adiutores ſumus gaudij veſtri. nam fide ſtatis.

24 * οὐχ ὅτι κυριεύομεν ὑμῶν τῆς πίστεως, ἀλλὰ συνεργοί ἐσμεν τῆς χαρᾶς ὑμῶν. τῇ γὰρ πίστει ἑστήκατε.

CAP. II.

β'.

1 STatui autem hoc ipſum apud me, ne iterum in triſtitia venirem ad vos. A

1 * Ἔκρινα δὲ ἐμαυτῷ τοῦτο, τὸ μὴ πάλιν ἐν λύπῃ πρὸς ὑμᾶς ἐλθεῖν.

---

18 מְהֵימַן הוּ אֱלָהָא דְּלָא הֲוָת [a] מִלְּתַן דַּלְוָתְכוֹן אִין וְלָא ׃
19 בְּרֵה גֵּיד דַּאלָהָא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ [b] דְּבְאִידַן [c] אִתְכְּרִז
לְכוֹן בִּי וַבְסִלְוָנוֹס וְבִטִימָתְאוֹס לָא הֲוָא אִין וְלָא אֱלָא אִין הֲוָא בֵּה ׃
20 כְּלְהוֹן גֵּיר [d] מוּלְכָנוּתְהִי דַּאלָהָא בֵּה הוּ
בַּמְשִׁיחָא אִין הֲוָו מְטָל הָנָא בְּאִידֵה [e] יְהַבִינַן אַמִין [f] לְתֻשְׁבּוּחְתֵה דַּאלָהָא ׃
21 אֱלָהָא הוּ דִּין [g] מְשַׁרַר לַן עַמְכוֹן בַּמְשִׁיחָא
הַו דְּחִי [h] מַשְׁחַן ׃ [i] 22 וְחַתְמַן וְיַהֵב [k] רַהֲבוּנָא דְּרוּחֵה [l] בְּלִבָוָתַן ׃
23 אֲנָא דִּין לְאלָהָא [b] מַסְהַר אֲנָא עַל נַפְשִׁי דְּמָטְל [c] דְּחָאֵם אֲנָא עֲלֵיכוֹן לָא [f] אֵתִית לְקוֹרִינְתָוס ׃
24 לָא הֲוָא מָטְל דְּמָרֵי [g] הֵימָנוּתְכוֹן חָנַן אֱלָא [h] מְעַדְּרָנָא חָנַן [i] דְּחַדְוָתְכוֹן [k] בְּהֵימָנוּתָא הוּ גֵּיר [l] קָימִין אַנְתוּן ׃

[a] מַלֵּל [b] נוּטִינוֹ [c] כְּרֵז
[d] מַלַךְ [e] יְהַב [f] שְׁבַח
[g] מִכֵּן [h] מְשַׁח [i] חֲתַם
[k] עֲרַבּוֹן [l] בְּלִבּוֹתֵינוּ
[a] צוּם הָעִנְיָה [b] מֵעִיד מִן
[c] סְחַר [f] חוּם [f] אֶתָא
[g] חַיְמֵן [h] עֲרַר עוֹר
[i] שְׁמִחְתְּכֶם מִן חֲדָא
[k] חַיְמֵן [l] קוֹם

קפלאון ב

2 * Nam si ego mœrore vos afficiam, ecquis exhilarabit me, nisi is quem mœrore affecero?

3 * Et hoc scripsi vobis, ne quum venerim mœrore me afficiant ea, ex quibus oporteret me gaudio demulceri: confido autem de vobis quòd gaudium meum omnium vestrum sit.

4 * Et ex multa oppressione & anxietate cordis hæc scripsi vobis cum lachrymis multis, non vt mœrore afficeremini, sed vt cognosceretis charitatẽ vehementem quam habeo erga vos.

5 * Quòd si quis tristitia affecit, non me tristitia affecit, sed propemodum vos omnes, ne grauiori sermone in vos vtar.

6 * Sufficit autem ei hæc obiurgatio, quæ facta est à pluribus.

7 * Proinde è diuerso oportet vt remittatis ei, eúmque consolemini, ne fortè vehementiori animi ægritudine absorbeatur qui est huiusmodi.

8 * Propterea rogo vos vt confirmetis in eum charitatem vestram.

9 * Idèo enim scripsi, vt & experimento cognoscam an in omnibus dicto audientes mihi sitis.

10 * Cui verò remittitis, & ego: Nam & ego quod remisi, propter vos remisi in persona
11 Meschicho. * Ne calumnia nos deferat Satanas. Nouimus enim cogitationes eius.

In consecratione Chrismatis.

12 * Porrò quũ venissem Troadem in Euangelium Meschicho, & apertũ esset mihi ostium per Dominum:

13 * Non habui requiem in spiritu meo, quòd non inuenerim Titum fratrem meum; sed dimisi eos, & abij in Macedoniam.

14 * Deo autem gratia qui semper specimen edit nobis per Meschicho, ac per nos patefacit odorem cognitionis suæ in omni loco.

15 * Suauis enim odor sumus Deo per Meschicho in his qui seruantur, & in his qui
16 pereunt. * His quidem odor mortis ad mortem, illis verò odor vitæ ad vitam. Et ad
17 hæc quis erit idoneus? * Non enim sumus vt cæteri, qui miscent, [cauponantur] sermonem Dei, sed velut ex synceritate, & tanquam ex Deo coram Deo per Meschicho loquimur.

2 Si enim ego contristo vos: & quis est qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me?

3 Et hoc ipsum scripsi vobis: vt non cùm venero, tristitiam super tristitiam. habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est.

4 Nam ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas; non vt contristemini: sed vt sciatis, quam charitatem habeam abundantiùs in vobis.

5 Si quis autem contristauit†, non me contristauit: sed ex parte, vt non onerem omnes vos.

6 Sufficit illi qui eiusmodi est, obiurgatio hæc quæ fit à pluribus.

7 Ita vt econtrariò magis donetis & consolemini, ne fortè abundantiori tristitia absorbeatur qui eiusmodi est.

8 Propter quod obsecro vos vt confirmetis in illum charitatem.

9 vobis Ideo enim & scripsi†, vt cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus

10 donatis obedientes sitis. Cui autem aliquid† donastis: & ego. Nam & ego quod donaui, siquid donaui, propter vos in persona Christi:

11 Vt non circumueniamur à satana. non enim ignoramus cogitationes eius.

12 Cvm venissem autẽ Troadem propter Euangelium Christi, & ostium mihi apertum esset in Domino:

13 Non habui requiem spiritui meo, eò quòd non inuenerim Titum fratrem meum; sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam.

14 Deo autẽ gratias, qui semper triumphat nos in Christo Iesu, & odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco.

15 Quia Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt.

16 Alijs quidem odor mortis in mortem: alijs autem odor vitę in vitam. Et ad hęc quis tam idoneus?

17 Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbũ Dei, sed ex synceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

2 εἰ γὰρ ἐγὼ λυπῶ ὑμᾶς, καὶ τίς ἐστιν ὁ εὐφραίνων με, εἰ μὴ ὁ λυπούμενος ἐξ ἐμοῦ;

3 καὶ ἔγραψα ὑμῖν τοῦτο αὐτό, ἵνα μὴ ἐλθὼν λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ ἀφ' ὧν ἔδει με χαίρειν, πεποιθὼς ἐπὶ πάντας ὑμᾶς ὅτι ἡ ἐμὴ χαρὰ πάντων ὑμῶν ἐστιν.

4 ἐκ γὰρ πολλῆς θλίψεως καὶ συνοχῆς καρδίας ἔγραψα ὑμῖν, διὰ πολλῶν δακρύων, οὐχ ἵνα λυπηθῆτε, ἀλλὰ τὴν ἀγάπην ἵνα γνῶτε ἣν ἔχω περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς.

5 εἰ δέ τις λελύπηκεν, οὐκ ἐμὲ λελύπηκεν, ἀλλ' ἀπὸ μέρους, ἵνα μὴ ἐπιβαρῶ πάντας ὑμᾶς.

6 ἱκανὸν τῷ τοιούτῳ ἡ ἐπιτιμία αὕτη ἡ ὑπὸ τῶν πλειόνων.

7 ὥστε τοὐναντίον μᾶλλον ὑμᾶς χαρίσασθαι καὶ παρακαλέσαι, μήπως τῇ περισσοτέρᾳ λύπῃ καταποθῇ ὁ τοιοῦτος.

8 διὸ παρακαλῶ ὑμᾶς κυρῶσαι εἰς αὐτὸν ἀγάπην.

9 εἰς τοῦτο γὰρ καὶ ἔγραψα, ἵνα γνῶ τὴν δοκιμὴν ὑμῶν, εἰ εἰς πάντα ὑπήκοοί ἐστε.

10 ᾧ δέ τι χαρίζεσθε, καὶ ἐγώ· καὶ γὰρ ἐγὼ εἴτι κεχάρισμαι, ᾧ κεχάρισμαι, δι' ὑμᾶς ἐν προσώπῳ Χριστοῦ·

11 ἵνα μὴ πλεονεκτηθῶμεν ὑπὸ τοῦ σατανᾶ· οὐ γὰρ αὐτοῦ τὰ νοήματα ἀγνοοῦμεν.

12 Ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Τρῳάδα εἰς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ, καὶ θύρας μοι ἀνεῳγμένης ἐν κυρίῳ·

13 οὐκ ἔσχηκα ἄνεσιν τῷ πνεύματί μου, τῷ μὴ εὑρεῖν με Τίτον τὸν ἀδελφόν μου· ἀλλὰ ἀποταξάμενος αὐτοῖς, ἐξῆλθον εἰς Μακεδονίαν.

14 τῷ δὲ θεῷ χάρις τῷ πάντοτε θριαμβεύοντι ἡμᾶς ἐν τῷ Χριστῷ, καὶ τὴν ὀσμὴν τῆς γνώσεως αὐτοῦ φανεροῦντι δι' ἡμῶν ἐν παντὶ τόπῳ·

15 ὅτι Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν τῷ θεῷ ἐν τοῖς σῳζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις.

16 οἷς μὲν ὀσμὴ θανάτου εἰς θάνατον, οἷς δὲ ὀσμὴ ζωῆς εἰς ζωήν. καὶ πρὸς ταῦτα τίς ἱκανός;

17 οὐ γάρ ἐσμεν, ὡς οἱ λοιποί, καπηλεύοντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλ' ὡς ἐξ εἰλικρινείας, ἀλλ' ὡς ἐκ θεοῦ, κατενώπιον τοῦ θεοῦ, ἐν Χριστῷ λαλοῦμεν.

---

10 לְמַן דַּאנְחִנָא דִּין שָׁבְקִין אַנְחְנָא אַף אֲנָא אַף אֲנָא גִּיר מֵרֵם וְשָׁבְקֵת מְשַׁלְּחָכוֹן הוּ שָׁבְקֵת בְּפַרְצוּפָה דְּמְשִׁיחָא׃

11 וְלָא נֶעְלְבַן סָטָנָא יְדָעִינַן גִּיר מַחְשָׁבָתֵהּ׃

12 כַּד אֵתִית דִּין לְטַרְוָאס בְּסַבְרָתֵהּ דְּמְשִׁיחָא וְאִתְפְּתַח לִי חַרְעָא בְּמֵרְיָא׃ 13 לָא הֲוָא לִי נַיְחָא בְּרוּחִי דְּלָא אֶשְׁבְּחֵת לְטִטוּם אָחִי אֶלָּא שְׁרִית אֲנוֹן וְנָפְקֵת לִי לְמַקְדוֹנְיָא׃ 14 טַיבוּ דִּין לֵאלָהָא דְּבָכֵל זְבַן חֲזָתָא עֲבַד לַן בְּמְשִׁיחָא וְגָלֵא בַּן רִיחָא דְּיַדְעָתֵהּ בְּכֹל אֲתַר׃ 15 דִּיחָא חַנַן גִּיר בַּסְיָמָא לֵאלָהָא בַּאיֻלִין דְּחָיַין וּבַאיֻלִין דְּאָבְדִין׃ 16 לַאיֻלִין דְּרִיחָא דְּמָוְתָא לְמָוְתָא וְלַאיֻלִין דְּרִיחָא דְּחַיֵּא לְחַיֵּא וְלָהֲלִין מַנוּ כְּשׁוּרָא׃

17 לָא הֲוִין גִּיר אֵיךְ שַׁרְכָא דְּמִסְגִּין מִלְּוֹהִי דֵּאלָהָא אֶלָּא אֵיךְ דְּבִשְׁרָא וֵאיךְ דְּמִן אֱלָהָא קֳדָם אֱלָהָא בְּמְשִׁיחָא מְמַלְלִינַן

a a 3

ם בשבילכם ס בפני המשיח
ע עלב ה הדשין ץ ירע ק חשב
ר שמן הקודש ש אתא
ת בנשורת המשיח פ פתח
צ שער ק נוח ר שכח מצא
ש שרא ת נפק יצא ך חן
ל זמן מ חזא נ ריח
ס ירע פ חיא ף אבד
מות יהיה ראוי מן שרא

CAP. III.

1 INcipimus etiamnum rursus ostendere vobis quid simus? aut num fortasse nos egemus vt cæteri epistolis commendatitijs quæ de nobis ad vos scribãtur, aut quas commendatitias de nobis scribatis?

2 *Epistola autem nostra vos estis, quæ scripta est in corde nostro, & scitur ac legitur ab vnoquoque.

3 *Nostis enim vos esse epistolam Meschicho, quæ subministrata est à nobis, scripta nõ atramento, sed Spiritu Dei viuentis, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carneis.

Basillij & sociorum eius.

4 *Fiduciam autem huiusmodi habeo per Meschicho erga Deum.

5 *Non quòd sufficientes simus cogitare quicquam tanquam ex nobisipsis, sed virtus nostra ex Deo est.

6 *Qui nos dignos effecit, vt simus ministri testamenti noui, non scriptura, sed Spiritu. Scriptura enim occidit, Spiritus autem viuificat.

7 *Quòd si administratio mortis in scriptura exarata est in lapidibus, fuitque in gloria, adeò vt non possent filij Israel intueri faciem Mousche propter gloriam vultus eius quæ abolita est.

8 *Quomodo igitur administratio Spiritus non erit potius in gloria?

9 *Nam si administrationi condemnationis fuit gloria, quantò magis gloria antecellet administratio iustitiæ?

10 *Quandoquidem ne glorificatum quidem fuit quod glorificatum est, in comparatione huius excellentis gloriæ.

11 *Si enim quod abolitum est, in gloria fuit; multò magis quod permanet, in gloria erit?

12 *Quum igitur talem habeamus spem, longè apertiùs loquimur.

13 *Et non sicut Mousche qui inijciebat velamen super faciem suam, ne inspicerent filij Israel in finem eius quod aboletur.

14 *Sed obcæcati sunt mente sua. siquidem vsque in hodiernum diem quum testamentum vetus legitur, illud velamen perstat super eos, nec reuelatur quod per Meschicho obliteratur.

קפלאון ג

1 [a]מְשַׁרְינַן לַן תוּב סַן [b]דְּרִישׁ [c]דַּנְחַוְיכוּן מָנָא חֲנַן אוֹ דַלְמָא [d]סְנִיקִינַן אַיךְ אַחֲרָנֵא דְּאִגְרָתָא דְפוּקָדָנֵא [e]נֶחְכַּחְכַן
לְכוּן עַלַיִן אוֹ דְּאִנְתוּן חֶכְחְבוּן חְפַקְדוּן עַלַיִן: 2 אֶגְרַתָן דִּין דִּילַן אַנְתוּן אֶגוּן דְּכְתִיבָא בְּלִבַן [f]וִידִישָׁא [g]וּמְתְקְרְיָא מִן
כֻּלְנָשׁ: 3 יְדָעִיתוּן גֵּיר דְּאִגְרָחָה אַנְחוּן דְּמְשִׁיחָא [h]דְּאִשְׁתַּמְשַׁת מָנַן דְּכְתִיבָא לָא [i]בְּדְיוּתָא אֶלָּא בְּרוּחָא דְּאֱלָהָא חַיָּא
[k]לָא בְּלוּחֵי דְּכְאפָא אֶלָּא בְּלוּחֵי דְּלִבָּא דְּבְסַרָא: [l]דְּבְסִילְלְיוּס [m]וְכַנְוָתֵהּ ת

4 [b]תּוּכְלָנָא דִּין הָכְנָא אִית לַן בְּמְשִׁיחָא לָוָת אֱלָהָא: 5 לַוְדַחֲנַן [c]סָפְקִינַן [d]דְּנָחְרַעָא מִדֵּם אֵיךְ דְּמִן נַפְשַׁן אֶלָּא חַיְלַן מִן
אֱלָהָא הוּא: 6 הוּ [e]דַּאשְׁוַיִן דְּנַהֲוֵא [f]מְשַׁמְשְׁנָא [g]דְּדַיְתִיקָא חָדַתָא לָא בְּפִתְכָא אֶלָּא בְּרוּחָא כְּתָבָא גֵּיר קְטֵל רוּחָא דִּין מַיְחָא:

[a] שָׁרֵי חזמל [b] עוד
[c] חָנָא הגיד [d] סְנַק צרך
[e] כְּתַב [f] יְדַע [g] קְרָא
[h] שְׁמֵשׁ [i] בדיו [k] בלוחי אבן
[l] וחברין [b] בשחין [c] סְפַק
[d] רְעָא חָשַׁב [e] שׁוּר
עשה ראוים אנחנו [f] שְׁמֵשׁ
[g] שׁל בריה חדשה [h] חַיָּא

CAP. III.

1 INcipimus iterum nosmetipsos commendare? aut nunquid egemus sicut A quidam, commendatitijs epistolis ad vos, aut ex vobis?

2 *Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur & legitur ab omnibus hominibus:

3 *Manifestati quoniã epistola estis Christi, ministrata à nobis, & scripta non atramento, sed Spiritu Dei viui: non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.

4 *FIDVCIAM autem talem habemus per Christum ad Deum:

5 *Non quòd sufficientes simus cogitare aliquid à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est.

6 *Qui & idoneos nos fecit ministros noui testamenti: non †litera, sed Spiritu. Litera enim occîdit: Spiritus autem viuificat. B

7 *Quòd si ministratio mortis, literis deformata in lapidibus, fuit in gloria; ita vt non possent intendere filij Israel in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius, quæ euacuatur:

8 *Quomodo non magis ministratio Spiritus erit in gloria?

9 *Nam si ministratio damnationis, in gloria est: multò magis abundat ministerium iustitiæ in gloria.

10 *Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam.

11 *Si enim quod euacuatur, per gloriam est: multò magis quod manet, in gloria C est.

12 *Habentes igitur talem spem, multa fiducia vtimur.

13 *Et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, vt non intenderent filij Israel in faciem eius quod euacuatur.

14 *Sed obtusi sunt sensus eorum. Vsq; in hodiernũ enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testimenti manet non reuelatũ (†quod in Christo euacuatur.)

litteræ sed Spiritus

quoniã

γ'.

1 *Ἀρχόμεθα πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνειν; εἰ μὴ χρήζομέν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν;

2 *ἡ ἐπιστολὴ ἡμῶν ὑμεῖς ἐστε, ἐγγεγραμμένη ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, γινωσκομένη καὶ ἀναγινωσκομένη ὑπὸ πάντων ἀνθρώπων·

3 *φανερούμενοι ὅτι ἐστὲ ἐπιστολὴ χριστοῦ διακονηθεῖσα ὑφ' ἡμῶν, ἐγγεγραμμένη οὐ μέλανι, ἀλλὰ πνεύματι θεοῦ ζῶντος, οὐκ ἐν πλαξὶ λιθίναις, ἀλλ' ἐν πλαξὶ καρδίας σαρκίναις.

4 *Πεποίθησιν δὲ τοιαύτην ἔχομεν διὰ τοῦ χριστοῦ πρὸς τὸν θεόν·

5 *οὐχ ὅτι ἱκανοί ἐσμεν ἀφ' ἑαυτῶν λογίσασθαί τι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ' ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ θεοῦ·

6 *ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος· τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.

7 *εἰ δὲ ἡ διακονία τοῦ θανάτου ἐν γράμμασιν, ἐντετυπωμένη ἐν λίθοις, ἐγενήθη ἐν δόξῃ, ὥστε μὴ δύασθαι ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ πρόσωπον μωυσέως, διὰ τὴν δόξαν τοῦ προσώπου αὐτοῦ τὴν καταργουμένην.

8 *πῶς οὐχὶ μᾶλλον ἡ διακονία τοῦ πνεύματος ἔσται ἐν δόξῃ;

9 *εἰ γὰρ ἡ διακονία τῆς κατακρίσεως, δόξα, πολλῷ μᾶλλον περισσεύει ἡ διακονία τῆς δικαιοσύνης ἐν δόξῃ.

10 *καὶ γὰρ οὐ δεδόξασται τὸ δεδοξασμένον ἐν τούτῳ τῷ μέρει, ἕνεκεν τῆς ὑπερβαλλούσης δόξης.

11 *εἰ γὰρ τὸ καταργούμενον, διὰ δόξης, πολλῷ μᾶλλον τὸ μένον, ἐν δόξῃ.

12 *ἔχοντες οὖν τοιαύτην ἐλπίδα, πολλῇ παῤῥησίᾳ χρώμεθα·

13 *καὶ οὐ καθάπερ μωυσῆς ἐτίθει κάλυμμα ἐπὶ τὸ πρόσωπον ἑαυτοῦ, πρὸς τὸ μὴ ἀτενίσαι τοὺς υἱοὺς ἰσραὴλ εἰς τὸ τέλος τοῦ καταργουμένου.

14 *ἀλλ' ἐπωρώθη τὰ νοήματα αὐτῶν· ἄχρι γὰρ τῆς σήμερον τὸ αὐτὸ κάλυμμα ἐπὶ τῇ ἀναγνώσει τῆς παλαιᾶς διαθήκης μένει μὴ ἀνακαλυπτόμενον, ὅ, τι ἐν χριστῷ καταργεῖται·

---

7 אִן דִּין תֻּשְׁמֻשְׁתָּא דְמוֹתָא בְּכִתָּבָא אִתְרַשְׁמַת בְּכֵאפָא וַהֲוָת בְּתֻשְׁבּוּחְתָּא אֲיכַנָּא דְלָא נֶשְׁכְּחוּן בְּנֵי יִסְרָיֵל לְמֶחֱזֵי בְּפַרְצוּפֵהּ דְמוּשֶׁא טָטֶל שׁוּבְחָא דְפַרְצוּפֵהּ הַו דְּאִתְבַּטַל ׃ 8 אֲיכַנָּא תָּכִיל תֻּשְׁמֻשְׁתָּא דְרוּחָא לָא יַתִּירָאִית חֶדְוָא בְּשׁוּבְחָא׃ 9 אִן גִּיר לְתֻשְׁמֻשְׁתָּא דְחוּיָבָא הֲוָא שׁוּבְחָא חַד כְּמָא תְּתַיְתַרִי תֻּשְׁמֻשְׁתָּא דְזַדִּיקוּתָא בְּשׁוּבְחָא׃ 10 אַיִךְ הַו גִּיר דְּאַף לָא מְשַׁבְּחָא הָי דְאִשְׁתַּבְּחַת בְּפוּחָמָא דְהָנָא שׁוּבְחָא מְיַתְּרָא׃ 11 אִן גִּיר מֵדֶם דְּאִתְבַּטַל בְּשׁוּבְחָא הָוָא יַתִּירָאִית אֲיכָּא דְמִקְוָא בְּשׁוּבְחָא נְחֵוָא׃ 12 מֶטֶל דְּאִית לַן תָּכִיל הָכָא סַבְרָא יַתִּירָאִית בַּגְלָא עֵין מִתְדַּבְּרִינַן׃ 13 וְלָא אַיִךְ מוֹשֶׁא דְּרָמֶא הָוָא תַּחְפִּיתָא עַל אַפּוֹהִי דְּלָא נְחוּרוּן בְּנֵי יִסְרָיֵל בַּשׁוּלְמֵהּ דְּתָהוּ דְּמִתְבַּטַל׃ 14 אֶלָּא אִתְעַוַּרוּ בְּמַדְעֲיהוֹן עַדְמָא גִּיר לְיוֹמָנָא אֲמַתַּי דְּרַיְתָקָא עַתִּיקָתָא מִתְקְרֵיָא הִי הָיא תַּחְפִּיתָא קָיְמָא עֲלֵיהוֹן וְלָא מִתְגַּלְיָא דְּבְמְשִׁיחָא הוּא מִתְבַּטְלָא׃

---

1 שֵׁמֶשׁ 2 רְשֵׁם 3 שַׁבָּח 4 שְׁכַח כו' חור הבש 5 יכול 6 שְׁבַח כפנים של בשה 7 שֵׁמֶשׁ 8 יַתַּר 9 חוּב 10 יתר 11 צוּרָה 12 שַׁבָּח 13 בערך 14 בְּטַל 15 לבשח 16 רַבֵּר 17 רְמָא 18 בסוה 19 יבישו 20 שׁוּלָמָא קץ 21 עִוֵּר 22 בנשמתם סון יָדַע

15 * Et ad hunc vsque diem quum legitur Mouſche, velamen cordibus eorum iniectum
16 est. * At quum aliquis ex eis conuertetur ad Dominum, tolletur ab eo velamen.
17 * Dominus autem ſpiritus eſt. Et vbi ſpiritus Domini, ibi eſt libertas.
18 * Nos autem omnes reuelata facie gloriam Domini quaſi per ſpeculum contemplamur, & ad eandem imaginem transformamur à gloria in gloriam, tanquam à Domini ſpiritu.

Dominica III. poſt Epiphaniam.

CAP. IIII.

1 PRopterea tædium non eſt nobis in hoc miniſterio quod amplectimur iuxta miſerationes quæ fuerunt ſuper nos.
2 * Sed execrati ſumus occultamẽta dedecoris, neque ambulamus cum aſtutia, neque doloſè tractamus ſermonem Dei, ſed reuelatione veritatis oſtendimus noſtipſos omnibus conſcientiis hominum coram Deo.
3 * Quòd ſi velatum eſt Euangelium noſtrum, ijs qui pereunt velatum eſt.
4 * Jis quorum Deus huius mundi obcæcauit mentes, vt non credant, ne oriatur illis lux Euangelij gloriæ Meſchicho, qui eſt imago Dei.
5 * Non enim noſmetipſos prædicamus, ſed Meſchicho Jeſchua Dominũ noſtrum: nos autem ſeruos veſtros propter Jeſchua.
6 * Quoniam Deus eſt qui dixit è tenebris lucem orituram, qui quidem oritur in cordibus noſtris, vt illuſtremur per cognitionem gloriæ Dei in perſona Jeſchua Meſchicho.

Martyrum.

7 * Habemus autem hunc theſaurum in vaſe teſtaceo, vt magnitudo virtutis ex Deo ſit, non autem ex nobis.
8 * Cæterùm per omnia premimur, at non ſuffocamur: corripimur, at non condemnamur.
9 * Perſecutionem patimur, at non deſerimur: deijcimur, at non perimus.
10 * Semper enim mortificationem Jeſchua in corporibus noſtris baiulamus, vt & vita Jeſchua in corporibus noſtris reueletur.

---

15 וְעַדְמָא לְיוֹמָנָא אֵמַתַי דְּמֶתְקְרָא מוֹשֶׁא תַּחְפִּיתָא עַל לֶבְהוֹן *דְּרַמְיָא׃ 16 וְאֵמַתַי דְּאִנָשׁ מָנְהוֹן °נֶהְפְּכָא לְוָת מָרְיָא
[a] רְמָא [o] פְּנָא [p] שְׁקַל
[n] מהסו [r] דרור [s] גְּלָא
[q] מֶשְׁתַּקְלָא מָנֶה תַּחְפִּיתָא ׃ 17 מָרְיָא דֵין הוּא רוּחָא וַאתַר דְּרוּחָה דְמָרְיָא [t] חֵארוּתָא הֵי׃
[t] שַׁבַח [u] באתפקולא
[x] חֲזָא [y] רְמָא [z] שַׁחֵלֵף
[w] זרח [b] מְאַן [c] שְׁמֵשׁ
18 חַנַן דֵין כְּלַן בַּאפֵּא [s] גְּלְיָתָא [t] מְשַׁבּוּחְתָּה דְמָרְיָא אַיךְ [u] לַרְמוּתָא [x] מְשְׁתַּחְלְפִינַן מִן שׁוּבְחָא
[d] אתר [e] סְלָא באם
לְשׁוּבְחָא אַיךְ דְּמִן מָרְיָא רוּחָא׃ חַר בְּשַׁבָּא דְּתַלְתָּא דְּכָתַר [a] רַבְּתָא ו קפלאון ד
1 מֶטֶל הָנָא לָא [b] מָאנָא לַן [c] בְּתֶשְׁמֶשְׁתָּא הָדָא [d] דְּאַחִידִינַן אַיךְ רַחֲמֵא דַהֲוו עֲלִין׃ [e] אֶלָּא [f] אַסְלִינַן [g] כַּסְיְהוּה
2 [g] דְּבֶהְתָּא וְלָא [h] מְהַלְכִינַן [i] בְּחַרְעוּתָא וְלָא [k] נָכְלִינַן מֶלֵּהּ דַּאלָהָא אֶלָּא בְּגַלְיוּתָא דְּשָׁרְרָא מְחַוֵּינַן נַפְשַׁן לְכֹלְהוֹן
[f] כְּסָא [g] בושת מן בְּהַת
[h] חַלַךְ [i] בערמה [k] נְכַל
רָעְיֵנֵי דְּבְנֵינָשָׁא קֳדָם אֱלָהָא׃ 3 וְאִן דֵּין מְכַסֵּי הוּ אֶוַנְגֶּלְיוֹן דִּילַן לְאִילֵּין דְּאִבְּדִין הוּ מְכַסֵּי׃

15 * Sed vsque in hodiernum diem, cùm legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum.

16 *Cùm autem conuersus fuerit ad Dominum: auferetur velamen.

17 * Dominus autem Spiritus est. Vbi autem Spiritus Domini: ibi libertas.

18 * Nos verò omnes, reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu.

15 * ἀλλ' ἕως σήμερον, ἡνίκα ἀναγινώσκε͂ται μωυσῆς, κάλυμμα ἐπὶ τὴν καρδίαν αὐτῶν κεῖται.

16 * ἡνίκα δ' ἂν ἐπιστρέψῃ πρὸς κύριον, περιαιρεῖται τὸ κάλυμμα.

17 * ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν· οὗ δὲ τὸ πνεῦμα κυρίου, ἐκεῖ ἐλευθερία.

18 * ἡμεῖς δὲ πάντες ἀνακεκαλυμμένῳ προσώπῳ τὴν δόξαν κυρίου κατοπτριζόμενοι, τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμεθα ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, καθάπερ ἀπὸ κυρίου πνεύματος.

CAP. IIII.

admini ſtratio-nem

1 IDeò habentes hanc ad ministrationẽ: iuxta quod misericordiam consecuti A sumus, non deficimus.

2 * Sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem conscientiam hominum coram Deo.

3 * Quòd si etiam opertum est Euangelium nostrum: in ijs qui pereunt est opertum.

4 * In quibus Deus huius sæculi excęcauit mentes infidelium, vt non fulgeat eis illuminatio Euangelij gloriæ Christi, qui est imago Dei.

5 * Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Iesum Christum Dominum D nostrum: nos autem seruos vestros per Iesum.

6 * Quoniam Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationẽ scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Iesu.

1 * Διὰ τοῦτο ἔχοντες τὴν διακονίαν ταύτην, καθὼς ἠλεήθημεν, οὐκ ἐγκακοῦμεν·

2 * ἀλλ' ἀπειπάμεθα τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, μὴ περιπατοῦντες ἐν πανουργίᾳ, μηδὲ δολοῦντες τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τῇ φανερώσει τῆς ἀληθείας συνιστῶντες ἑαυτοὺς πρὸς πᾶσαν συνείδησιν ἀνθρώπων, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

3 * εἰ δὲ καὶ ἔστι κεκαλυμμένον τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν· ἐν 4 τοῖς ἀπολλυμένοις ἐστὶ κεκαλυμμένον, * ἐν οἷς ὁ θεὸς τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τὰ νοήματα τῶν ἀπίστων, εἰς τὸ μὴ αὐγάσαι αὐτοῖς τὸν φωτισμὸν τοῦ εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ χριστοῦ, ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου.

5 * οὐ γὰρ ἑαυτοὺς κηρύσσομεν, ἀλλὰ χριστὸν ἰησοῦν κύριον, ἑαυτοὺς δὲ δούλους ὑμῶν διὰ ἰησοῦν.

6 * ὅτι ὁ θεὸς ὁ εἰπὼν ἐκ σκότους φῶς λάμψαι, ὃς ἔλαμψεν ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, πρὸς φωτισμὸν τῆς γνώσεως τῆς δόξης τοῦ θεοῦ ἐν προσώπῳ ἰησοῦ χριστοῦ.

7 HABEMVS autem thesaurũ istum in vasis fictilibus: vt sublimitas sit virtutis Dei, & non ex nobis. 8 * In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed nõ destituimur.

9 * Persecutionem patimur, sed non derelinquimur: * deijcimur, sed non perì- C mus:

10 * Semper mortificationẽ Iesu† in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.

humilia mur, sed non con fundi- mur. Christi

7 * Ἔχομεν δὲ τὸν θησαυρὸν τοῦτον ἐν ὀστρακίνοις σκεύεσιν, ἵνα ἡ ὑπερβολὴ τῆς δυνάμεως ᾖ τοῦ θεοῦ, καὶ μὴ ἐξ ἡμῶν.

8 * ἐν παντὶ θλιβόμενοι, ἀλλ' οὐ στενοχωρούμενοι· ἀπορούμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐξαπορούμενοι.

9 * διωκόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καταβαλλόμενοι, ἀλλ' οὐκ ἀπολλύμενοι·

10 * πάντοτε τὴν νέκρωσιν τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι περιφέροντες, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ ἰησοῦ ἐν τῷ σώματι ἡμῶν φανερωθῇ.

---

4 אִילֵין דַּאלָהֵה דְעָלְמָא הַנָא עַוַר [c] מַרעֵיהוֹן עַל דְלָא [b] מְהַימְנִין דְלָא [u] נְהַר לְהוֹן [x] נוּהֲרָה דַאוֹנְגֶלְיוֹן דְשׁוּבְחָה
דְמְשִׁיחָא דְהוּא [y] דְמוּתָה דַאלָהָא ׃ 5 לָא הָנָא גַיר נַפְשַׁן [z] מַכְרִזִינַן אֶלָּא לְמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרַן לְנַפְשַׁן
דִין דְעַבְדַיכוֹן חַנַן מֶטֶל יֵשׁוּעַ ׃ 6 מֶטֶל דַאלָהָא הוּ דַאמַר דְמֵן חֶשׁוְכָא נוּהֲרָא נְהַר הוּדְנָח בְלֵבָוָתַן [a] דְנְתְנַהַר
[g] בִידְעָתָא [c] דְשׁוּבְחָה דַאלָהָא בְפַרְצוּפָה דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ דְסַהֲדָא ז

7 אִית לַן דִין [d] סִימְתָא הָדָא [c] בְמָאנָא [f] דְחַצְפָא [g] דְרְבוּתָא דְחַיְלָא מִן אֱלָהָא הֲוֵה וְלָא מִנַן ׃ [8] בְכֹלְמְרֵם דִין
[h] מְתַאלְצִינַן אֱלָא לָא [i] מְהְחַנְקִינַן [k] מְתְסַרְפִינַן אֱלָא לָא [l] חַיְבִינַן ׃ [9] [m] מְתְרַדְפִינַן אֱלָא לָא [n] מְשְׁתַבְקִינַן [o] מְסְתַחְפִינַן
אֱלָא לָא [p] אָבְדִינַן ׃ [10] בְכָל זְבַן גַיר [q] מְיהוֹתֵה דְיֵשׁוּעַ בְפַגְרִין שְׁקִילִינַן דְאַף חַיוֹהִי דְיֵשׁוּעַ בְפַגְרִין נְתְגְלוֹן ׃

[a] נשמתם [b] חַיכֵּן
[c] דְנָח אור של בשורה
[d] רְמָא [e] כְּרֵז [f] נַהַר זוהר
[g] יַרֵע [h] שַׁבַּח פרום אוצר
[i] בכלים פחר [k] גחל
[k] אַרְעָא [l] חָנַח [m] טַרַף
[l] חוב [m] רְדַף [n] שְׁבַק
[o] סַחַף [p] אֲבַד [q] מוֹת

11 * Nam si nos viuimus, ad mortem tradimur propter Jeschua, sic & vita Jeschua reuelabitur in hoc corpore nostro mortali.

12 * Nunc mors in nobis agit, vita verò in vobis.

13 * Proinde & nos eundem spiritum fidei habemus prout scriptum est, Credidi, & propterea locutus sum: credimus, propterea & loquimur.

14 * Et scimus quòd qui excitauit Dominum nostrum Jeschua, nos quoque per Jeschua excitabit, & ad se nos sistet vobiscum.

15 * Omnia enim propter vos, vt quum abundet gratia per multos, multiplicetur gratiarum actio ad gloriam Dei.

16 * Propterea non est nobis tædium: quamuis enim externus homo noster corrumpatur, internus tamen renouatur in dies.

17 * Namque oppressio huius temporis quum admodum exigua, leuissimáque sit, gloriam infinitam in sæculum sæculorum parat nobis.

18 * Qui non spectamus ea quæ videntur, sed ea quæ non videntur. Quæ videntur autem temporaria sunt: at quæ non videntur; sunt æterna.

Defunctorum, siue Peregrinorum.

CAP. V.

1 SCimus enim quòd si domicilium nostrum terreni huius corporis dissolutum fuerit, tamen habemus ædificium ex Deo, domum non manufactam in cælis æternam.

2 * Etenim ad hoc gemimus & expetimus indui domo nostra quæ è cælis est.

3 * Nisi etiam postquam induti fuerimus, reperiamur nudi.

4 * Dum enim nunc sumus in hoc domicilio ingemimus ob eius onus, & nolumus illud exuere, sed superindui vt absorbeatur mortalitas per vitam. * Porrò qui parauit nos ad hoc ipsum, Deus est, qui dedit nobis arrabonem sui spiritus.

6 * Quoniam igitur scimus & persuasum habemus, quòd quandiu in corpore habitamus, peregrinamur à Domino nostro.

7 * Per fidem enim ambulamus, & non per

8 visum. * Propterea confidimus, & peroptamus peregrinari à corpore, & esse apud Dominum nostrum.

* Semper enim nos qui viuimus, in mortem tradimur propter Iesum: vt & vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali. 11

* Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis. 12

* Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, Propter quod locutus sum, & nos credimus propter quod & loquimur: 13
Psal.115. 2.10.

* Scientes quoniam qui suscitauit Iesum, & nos cum Iesu suscitabit & constituet vobiscum. 14

* Omnia enim propter vos: vt gratia abundãs per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. 15

* Propter quod non deficimus: sed licet is qui foris est noster homo, corrumpatur: tamen is qui intus est, renouatur de die in diem. 16

* Id enim quod in præsenti est momẽtaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis: 17

* Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur. Quæ enim videntur, temporalia sunt: quæ autem non videntur, æterna sunt. 18

CAP. V.

SCimus enim quoniã si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum nõ manufactam †æternam in cælis. * Nam & in hoc ingemiscimus, habitationem nostram quæ de cælo est, superindui cupientes: 1 2
sed

Apoc.16. c.13.

* Si tamẽ vestiti, nõ nudi inueniamur. 3

* Nam & qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus grauati: eò quòd nolumus expoliari, sed superuestiri, vt absorbeatur quod mortale est, à vita. * Qui autẽ efficit nos in hoc ipsum, Deus: qui dedit nobis pignus spiritus. * Audentes igitur semper, & scientes quoniam dum sumus in † corpore, peregrinamur à Domino. * Per fidem enim ambulamus, & non per speciem. 4 5 6 7
hoc

* Audemus autem, & bonam voluntatem habemus magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum. 8

11 * ἀεὶ γὰρ ἡμεῖς οἱ ζῶντες, εἰς θάνατον παραδιδόμεθα διὰ Ἰησοῦν, ἵνα καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ φανερωθῇ ἐν τῇ θνητῇ σαρκὶ ἡμῶν.

12 * ὥστε ὁ μὲν θάνατος ἐν ἡμῖν ἐνεργεῖται, ἡ δὲ ζωὴ ἐν ὑμῖν.

13 * ἔχοντες δὲ τὸ αὐτὸ πνεῦμα τῆς πίστεως, κατὰ τὸ γεγραμμένον, Ἐπίστευσα, διὸ ἐλάλησα· καὶ ἡμεῖς πιστεύομεν, διὸ καὶ λαλοῦμεν.

14 * εἰδότες ὅτι ὁ ἐγείρας τὸν κύριον Ἰησοῦν, καὶ ἡμᾶς διὰ Ἰησοῦ ἐξεγερεῖ, καὶ παραστήσει σὺν ὑμῖν.

15 * τὰ γὰρ πάντα δι' ὑμᾶς, ἵνα ἡ χάρις πλεονάσασα διὰ τῶν πλειόνων τὴν εὐχαριστίαν, περισσεύσῃ εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ.

16 * διὸ οὐκ ἐνκακοῦμεν· ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἔσω ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα.

17 * τὸ γὰρ παραυτίκα ἐλαφρὸν τῆς θλίψεως ἡμῶν, καθ' ὑπερβολὴν εἰς ὑπερβολὴν αἰώνιον βάρος δόξης κατεργάζεται ἡμῖν,

18 * μὴ σκοπούντων ἡμῶν τὰ βλεπόμενα, ἀλλὰ τὰ μὴ βλεπόμενα· τὰ γὰρ βλεπόμενα, πρόσκαιρα· τὰ δὲ μὴ βλεπόμενα, αἰώνια.

ε.

1 * Οἴδαμεν γὰρ ὅτι ἐὰν ἡ ἐπίγειος ἡμῶν οἰκία τοῦ σκήνους καταλυθῇ, οἰκοδομὴν ἐκ Θεοῦ ἔχομεν, οἰκίαν ἀχειροποίητον, αἰώνιον ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

2 * καὶ γὰρ ἐν τούτῳ στενάζομεν, τὸ οἰκητήριον ἡμῶν τὸ ἐξ οὐρανοῦ ἐπενδύσασθαι ἐπιποθοῦντες.

3 * εἴ γε καὶ ἐνδυσάμενοι, οὐ γυμνοὶ εὑρεθησόμεθα.

4 * καὶ γὰρ οἱ ὄντες ἐν τῷ σκήνει στενάζομεν βαρούμενοι, ἐφ' ᾧ οὐ θέλομεν ἐκδύσασθαι, ἀλλ' ἐπενδύσασθαι, ἵνα καταποθῇ τὸ θνητὸν ὑπὸ τῆς ζωῆς.

5 * ὁ δὲ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεός· ὁ δοὺς ἡμῖν τὸν ἀρραβῶνα τοῦ πνεύματος.

6 * θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι, ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου.

7 * διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους.

8 * θαρροῦμεν δέ, καὶ εὐδοκοῦμεν μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον.

רַעְנִירָא ח קפלאון ח

1 וְיָדְעִינַן גֵּיר דְּאִין בַּיתַן דְּבַארְעָא חָנָא דְּפַגְרָא [a] נֶשְׁתְּרֵא אֶלָּא אִית לַן [b] בְּנְיָנָא דְּמִן אֱלָהָא בַּיְתָא דְּלָא [c] אִידְיָא בַּעֲבַד [d] אִיתַּח בַּשְׁמַיָּא לְעָלַם׃ 2 אַף עַל חָנָא גֵּיר [e] מְתְחַנְחִינַן [f] וְסַוִּינַן דְּנֶלְבֵּשׁ בַּיתַן דְּמִן שְׁמַיָּא׃ 3 אֶלָּא אַף מָא [g] דְּלִבְשִׁין [h] נְשְׁתְּכַח לַן עֲרְטֵל׃ 4 כַּד [i] אִיתַּין גֵּיר הָשָׁא בְּחָנָא בַּיְתָא [j] מְתְחַנְחִינַן מִן [k] יוּקְרָה וְלָא [l] צָבִינַן לְמִשְׁלְחָה אֶלָּא דְּנֶלְבֵּשׁ לְעֵל מָנַּהּ [m] דְּתֶהְבְּלַע [n] מִיתוּתְהּ בְּחַיֵּא׃ 5 וְדַמְעַהֵד לַן לַהּ לְהָרָא אֱלָהָא הוּ דְיַהֵב לַן [p] רַהֲבוּנָא דְרוּחָהּ׃ 6 מֶטֶל [q] דְּיָדְעִינַן הָכִיל [r] וַמְפַסְחִינַן דְּכְמָא דְּבְפַגְרָא [s] שְׁרֵינַן [t] עַנִידִינַן מִן מָרַן׃ 7 [v] בְּהֵימָנוּתָא הוּ גֵּיר [x] מְהַלְכִינַן וְלָא [y] בְּחָזְיָא׃ 8 מֶטֶל הָנָא חְכִילִינַן וַמְסַוְחִינַן דְּנֶעְנַד מִן פַּגְרָא וְנֶהֱוֵא לְוָת מָרַן׃

[a] שְׁרָא [b] בְּנָא [c] דִּים [d] אֲנַח [e] סְנָא אוֹ לְבֵשׁ [f] יִמְצָא לְנוֹעֲדִים [g] אִית [h] אֲנַח [i] יְקַר כְּבוֹד [j] עְבָא [k] בְּלַע [l] מוֹת [m] עְתַר [n] עֲרְבוֹן [o] יַדַּע [p] פּוֹס [q] שְׁרָא שִׁכְנָה [r] עָנַד גּוֹר [s] חַיִּים [t] כַּלַּד [u] חָזָא

9 * Satagimus autem siue peregrini simus, siue incolæ, vt illi placeamus.

10 * Futurum est enim vt nos omnes sistàmur ante tribunal Meschicho, vt reportet vnusquisque in corpore suo id quod egit sibi, siue bonum, siue malum.

Dominica noua.

11 * Quum igitur sciamus terrorem illum Domini nostri, hominibus suademus, Deo verò manifesti sumus. Spero autem nos & conscientiis vestris manifestos esse.

12 * Non iterum nosipsos glorificamus vobis, sed occasionem damus vobis vt gloriemini de nobis apud illos, qui facie quidem gloriantur, non autem corde.

13 * Nam siue insanimus, Deo: siue rectè agimus, vobis.

14 * Siquidem charitas Meschicho constringit nos qui hoc meditamur, vnum pro omnibus mortuum esse: itaq; omnes mortui sunt.

15 * Et pro omnibus mortuus est, vt ij qui viuunt, non sibiipsis viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.

16 * Proinde nos neminem nouimus secundùm corpus. Et si nouimus Meschicho secundùm corpus, attamen ex hoc tempore non nouimus.

17 * Quisquis igitur in Meschicho est, factus est creatura noua. vetera præterierũt.

18 * Et facta sunt omnia noua à Deo ipso, qui reconciliauit nos sibi per Meschicho, & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19 * Quandoquidem Deus ipse in Meschicho erat reconcilians mundum cum maiestate sua, nec imputauit eis ipsorum peccata, & posuit in nobis sermonem reconciliationis.

Dominica Introitus Ieiunij, & precationum.

20 * Nos igitur legati sumus pro Meschicho, perinde ac si Deus hortaretur vos per nos. Pro Meschicho ergo obsecramus reconciliamini Deo.

21 * Qui enim non nouerat peccatum, propter nos peccatum se fecit, vt nos efficeremur per eum iustitia Dei.

CAP. VI.

1 POrrò tanquam adiuuantes, obsecramus vos, ne inanis fiat in vobis gratia Dei, quam recepistis.

9 ‡ Et ideò contendimus, siue absentes, siue præsentes placere illi.

10 ‡ Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum siue malum.

Ro. 14. v. 10.

11 ‡ SCIENTES ergo timorem Domini, hominibus suademus: Deo autem manifesti sumus. Spero autem & in conscientijs vestris manifestos nos esse.

12 ‡ Non iterum cõmendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis: vt habeatis ad eos qui in facie gloriantur, & non in corde.

13 ‡ Siue enim mente †excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis.

excedimus

14 ‡ Charitas enim Christi vrget nos: æstimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt.

15 ‡ Et pro omnibus mortuus est Christus: vt & qui viuunt, iam nõ sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.

16 ‡ Itaque nos, ex hoc neminem nouimus secundùm carnem. Et si cognouimus secundum carnem Christum: sed nunc iam non nouimus.

17 ‡ Si qua ergo in Christo noua creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.

Isa. 43. c. 19. Apo. 21. v. 5.

18 ‡ Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliauit sibi per Christum: & dedit nobis ministerium reconciliationis.

19 ‡ Quoniam quidē Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, & posuit in nobis verbum reconciliationis.

20 ‡ PRO Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo.

21 ‡ Eum qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit: vt nos efficeremur iustitia Dei in ipso.

CAP. VI.

1 A Diuuantes autē †exhortamur, ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

9 ‡ διὸ καὶ φιλοπμύμεθα, εἴτε ἐνδημοῦντες, εἴτε ἐκδημοῦντες, εὐάρεσοι αὐτῷ εἶναι.

10 ‡ τοῦ γὰ πάντας ἡμᾶς φανερωθῆναι δεῖ ἔμπροσθεν τ̃ βήματος τ̃ χριστ̃, ἵνα κομίσητ̃ ἕκαστος τὰ ἴδια τ̃ σώματος, πρὸς ἃ ἔπραξεν, εἴτε ἀγαθὸν, εἴτε κακόν.

11 ‡ Εἰδότες οὖν τὸν φόβον τ̃ κυρίου, ἀνθρώποις πείθομεν, θεῷ δὲ πεφανερώμεθα· ἐλπίζω δὲ καὶ ἐν ταῖς συνειδήσεσιν ὑμῶν πεφανερῶσθαι.

12 ‡ οὐ γὰ πάλιν ἑαυτοὺς συνιστάνομεν ὑμῖν, ἀλλὰ ἀφορμὴν διδόντες ὑμῖν καυχήσεως ὑπὲς ἡμῶν, ἵνα ἔχητε πρὸς τοὺς ἐν προσώπῳ καυχωμένους, καὶ οὐ καρδίᾳ.

13 ‡ εἴτε γὰ ἐξέστημεν, θεῷ· εἴτε σωφρονοῦμεν, ὑμῖν.

14 ‡ ἡ γὰρ ἀγάπη τ̃ χριστ̃ συνέχει ἡμᾶς, κρίναντας τοῦτο, ὅτι εἰ εἷς ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἄρα οἱ πάντες ἀπέθανον.

15 ‡ καὶ ὑπὲρ πάντων ἀπέθανεν, ἵνα οἱ ζῶντες μηκέτι ἑαυτοῖς ζῶσιν, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι.

16 ‡ ὥστε ἡμεῖς ἀπὸ τ̃ νῦν οὐδένα οἴδαμεν κατὰ σάρκα· εἰ δὲ καὶ ἐγνώκαμεν κατὰ σάρκα χριστὸν, ἀλλὰ νῦν οὐκ ἔτι γινώσκομεν.

17 ‡ ὥστε εἴτις ἐν χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε τὰ πάντα καινά.

18 ‡ τὰ δὲ πάντα ἐκ τ̃ θεοῦ τ̃ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τ̃ καταλλαγῆς.

19 ‡ ὡς ὅτι θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τ̃ καταλλαγῆς.

20 ‡ Ὑπὲρ χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τ̃ θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν· δεόμεθα ὑπὲρ χριστοῦ, καταλλάγητε τῷ θεῷ.

21 ‡ τὸν γὰρ μὴ γνόντα ἁμαρτίαν ὑπὲρ ἡμῶν ἁμαρτίαν ἐποίησεν, ἵνα ἡμεῖς γενώμεθα δικαιοσύνη θεοῦ ἐν αὐτῷ.

ς'.

1 ‡ Συνεργοῦντες δὲ καὶ παρακαλοῦμεν μὴ εἰς κενὸν τὴν χάριν τ̃ θεοῦ δέξασθαι ὑμᾶς.

---

16 וּמִכְּיל חָנָן לְאֶנָשׁ בַּפְגַר לָא יְדָעִינָן וְאִן יְדַעְנָן בַּפְגַר לְמְשִׁיחָא אֶלָּא מִן הָשָׁא לָא יְדָעִינָן׃ 17 כְּל מַן דְבְמְשִׁיחָא
הוּ הָכִיל בְּרִיְתָא הוּ חַדְתָא עֲבַרִי לְהֵין ׀ 18 וְכְלְמְרֵם הֲוָא חַדְתָא מִן אֱלָהָא הוּ דְרַעֲיָן לֵהּ בַּמְשִׁיחָא וְיָהַב
לַן חֶשְׁמֶשְׁתָא דְתַרְעוּתָא׃ 19 אֱלָהָא הוּ גֵיר בַּמְשִׁיחָא הַוּ דְרַעִי לְעָלְמָא עִם רַבִּיתֵהּ וְלָא חָשַׁב לְהוֹן חֶטָהַיהוֹן
וְשָׂם בַּן דְיָלַן מִלְתָא דְתַרְעוּתָא ׃ 20 אִיזְגַדָא חָנָן הָכִיל חָלַף מְשִׁיחָא הוּ וַאִיךְ דַאלָהָא בָּעֵא מְנָכִין בְּאִידַן חָלַף מְשִׁיחָא הָכִיל בָּעֵינָן אֶתְרַעוּ לַאלָהָא ׃
21 הוּ גֵיר דְלָא יָדַע חָוָא חֲטִיתָא מְטַלְתְכוֹן חֲטִיתָא עַבְדֵהּ דַחֲנָן נָהֲוָא בֵּהּ זַדִיקוּתָא דַאלָהָא ׃

קפלאון ו

1 וַאִיךְ מְעַדְרְנָא בָּעֵינָן מְנָכִין דְלָא תָּסְתַרְקִי בְּכוֹן מְטִיבוּתָא דַאלָהָא דְקַבְלְתוֹן ׃

c 16 ומכיל חנן לאנש בפגר לא ידעינן ואן ידענן בפגר למשיחא אלא מן השא לא ידעינן׃ 17 כל מן דבמשיחא
הו הכיל בריתא עבדי להין ׃ 18 וכלמרם הוא חדתא מן אלהא הו דרעין לה במשיחא ויהב
לן חשמשתא דתרעותא׃ 19 אלהא הו גיר במשיחא הו דרעי לעלמא עם רביתה ולא חשב להון חטהיהון
וסם בן דילן מלתא דתרעותא ׃ 20 איזגדא חנן הכיל חלף משיחא הו ואיך דאלהא בעא מנכין באידן חלף משיחא הכיל בעינן אתרעו לאלהא ׃
21 הו גיר דלא ידע חוא חטיתא מטלתכון חטיתא עבדה דחנן נהוא בה זדיקותא דאלהא ׃

קפלאון ו

1 ואיך מעדרנא בעינן מנכין דלא תסתרקי בכון מטיבותא דאלהא דקבלתון ׃

a ועל-כן b בגוף x ידע
y ברא z רעא ההרצה
a שמש b אחרצות c גודלו
d חטא c מלל e תענית
b בעא פלל c חשמנים או
מלטים d בידינו
e בעא f אחרצו g חטא
h צדקה i ערך עזר k בעא
l סרק ריק m חסד

2 ‡ Ait enim, In tempore accepto exaudiui
te, & in die salutis opem tibi tuli. Ecce nunc
tempus acceptum, & ecce nunc dies salutis.
3 ‡ Nemini dederitis occasionem offendicu-
li, ne sit næuus in ministerio nostro.
4 ‡ Sed in omni negotio præstemus nosipsos
ministros Dei, in tolerantia multa, in afflictio-
nibus, in necessitate, in angustiis;
5 ‡ In plagis, in vinculis, in seditionibus, in
laborre, in vigilia, in ieiunio;
6 ‡ In puritate, in scientia, in longanimitate,
in lenitate, in Spiritu Sanctitatis, in charita-
te non dolosa;
7 ‡ In sermone veritatis, in virtute Dei,
per arma iustititiæ tam in dextera, quàm in
sinistra.
8 ‡ Per gloriam, & opprobrium, per lau-
dem, & vituperium, tanquam impostores,
tamen veraces; tanquam ignoti, tamen noti
sumus.
9 ‡ Quasi mortui sumus, & ecce viuimus:
quasi correpti simus, & non mortui.
10 ‡ Quasi mœrore affecti simus, tamen in
omni tempore gaudemus, & tanquam egeni,
multos tamen ditantes; tanquam nihil ha-
bentes, omnia tamen possidentes.

Feria VI. præcedente Ieiunium.

11 ‡ Os nostrum apertum est ad vos, o Corin-
thij, & cor nostrum dilatatum est.
12 ‡ Angustia non premimini de nobis; sed an-
gustia premimini in visceribus vestris.
13 ‡ Cæterùm tanquam filiis dico, compensa-
te mihi vsuras meas, quæ sunt apud vos, &
dilatate charitatem vestram erga me.
14 ‡ Nec sitis filij iugi [societatem habeatis]
cum ijs qui sunt increduli. Quod enim con-
sortium est iustitiæ cum iniquitate? aut quæ
communio luci cum tenebris?
15 ‡ Aut quæ concordia Meschicho cum Sa-
tana? aut quæ pars fideli cum incredulo?
16 ‡ Aut quis consensus est templo Dei, cum
dæmoniorum templo? Vos enim estis templum
Dei viuentis, quemadmodum ait, Habitabo
in eis, & ambulabo in eis, & ero illorum
Deus, ipsíque erunt mihi populus.
17 ‡ Propterea exite è medio illorum, & se-
paremini ab illis, dicit Dominus; & impura
ne tetigeritis, & ego excipiam vos.

Isai.49. c.8.

2 *Ait enim, Tempore accepto exaudiui te: & in die salutis adiui te. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nũc dies salutis.

2 λέγει γὰρ, καιρῷ δεκτῷ ἐπήκουσά σου, καὶ ἐν ἡμέρᾳ σωτηρίας ἐβοήθησά σοι. ἰδοὺ νῦν καιρὸς εὐπρόσδεκτος, ἰδοὺ νῦν ἡμέρα σωτηρίας.

1.Co. 10 c.32.

3 *Nemini dantes vllam offensionem, vt non vituperetur ministerium nostrum.

3 μηδεμίαν ἐν μηδενὶ διδόντες προσκοπήν, ἵνα μὴ μωμηθῇ ἡ διακονία·

1.Cor.4. c.1.

4 *Sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis,

4 ἀλλ' ἐν παντὶ συνιστῶντες ἑαυτοὺς ὡς θεοῦ διάκονοι, ἐν ὑπομονῇ πολλῇ, ἐν θλίψεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν στενοχωρίαις·

5 *In plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in ieiuniis,

5 ἐν πληγαῖς, ἐν φυλακαῖς, ἐν ἀκαταστασίαις, ἐν κόποις, ἐν ἀγρυπνίαις, ἐν νηστείαις,

6 *In castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in B charitate non ficta;

6 ἐν ἁγνότητι, ἐν γνώσει, ἐν μακροθυμίᾳ, ἐν χρηστότητι, ἐν πνεύματι ἁγίῳ, ἐν ἀγάπῃ ἀνυποκρίτῳ.

7 *In verbo veritatis, in virtute Dei, per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris:

7 ἐν λόγῳ ἀληθείας, ἐν δυνάμει θεοῦ· διὰ τῶν ὅπλων τῆς δικαιοσύνης τῶν δεξιῶν καὶ ἀριστερῶν·

8 *Per gloriam & ignobilitatem, per infamiam & bonam famam: vt seductores & veraces: sicut qui ignoti & cogniti.

8 διὰ δόξης καὶ ἀτιμίας, διὰ δυσφημίας καὶ εὐφημίας· ὡς πλάνοι, καὶ ἀληθεῖς·

9 *Quasi morientes, & ecce viuimus: vt castigati, & non mortificati:

9 ὡς ἀγνοούμενοι, καὶ ἐπιγινωσκόμενοι· ὡς ἀποθνήσκοντες, καὶ ἰδοὺ ζῶμεν· ὡς παιδευόμενοι, καὶ μὴ θανατούμενοι·

10 *Quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tanquam nihil habentes, & omnia possidentes.

10 ὡς λυπούμενοι, ἀεὶ δὲ χαίροντες· ὡς πτωχοί, πολλοὺς δὲ πλουτίζοντες· ὡς μηδὲν ἔχοντες, καὶ πάντα κατέχοντες.

11 *Os nostrum patet ad vos ô Corinthij, cor nostrum dilatatum est.

11 Τὸ στόμα ἡμῶν ἀνέῳγε πρὸς ὑμᾶς, Κορίνθιοι· ἡ καρδία ἡμῶν πεπλάτυνται.

12 *Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris. C

12 οὐ στενοχωρεῖσθε ἐν ἡμῖν, στενοχωρεῖσθε δὲ ἐν τοῖς σπλάγχνοις ὑμῶν.

13 *Eandem autem habentes remunerationem (tanquam filiis dico) dilatamini & vos.

13 τὴν δὲ αὐτὴν ἀντιμισθίαν, ὡς τέκνοις λέγω· πλατύνθητε καὶ ὑμεῖς.

14 *Nolite iugum ducere cum infidelibus. Quę enim participatio iustitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras?

14 μὴ γίνεσθε ἑτεροζυγοῦντες ἀπίστοις· τίς γὰρ μετοχὴ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνομίᾳ; τίς δὲ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος;

15 *Quæ autem conuentio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli?

15 τίς δὲ συμφώνησις χριστοῦ πρὸς Βελίαλ; ἢ τίς μέρις πιστῷ μετὰ ἀπίστου;

16 *Qui autem consensus templo Dei cum idólis? Vos enim estis templum Dei viui: sicut dicit Deus. Quoniam inhabitabo in illis: & inambulabo†, & ero illorum Deus: & ipsi erunt mihi populus.

1.Cor.3. d.17.6. d.19. Leu.26. b.12. † inter eos

16 τίς δὲ συγκατάθεσις ναῷ θεοῦ μετὰ εἰδώλων; ὑμεῖς γὰρ ναὸς θεοῦ ἐστε ζῶντος, καθὼς εἶπεν ὁ θεὸς, ὅτι ἐνοικήσω ἐν αὐτοῖς, καὶ ἐμπεριπατήσω, καὶ ἔσομαι αὐτῶν θεὸς, καὶ αὐτοί ἔσονταί μοι λαός.

Isai.52. c.11.

17 *Propter quod exite de medio eorum, & separamini, dicit Dominus, & immũdum ne tetigeritis: & ego recipiam vos.

17 διὸ ἐξέλθετε ἐκ μέσου αὐτῶν, καὶ ἀφορίσθητε, λέγει κύριος· καὶ ἀκαθάρτου μὴ ἅπτεσθε, κἀγὼ εἰσδέξομαι ὑμᾶς.

---

11 פִּיפָן פְּתִיחַ הוּ לְוָתְכוֹן קָרִינְתָיֻא וְלִבָּן ᵍ רְוִיחַ ׃

12 לָא ᵇ אֲלִיצְיְתוּן בַּן אֲלִיצְיְתִין דִּין בְּרַחֲמֵיכוֹן ׃ 13 אַיךְ דִלְבָבָנְיָא דֵּין אֲמַר אֲנָא ᶜ פּוּרְעָנִי ᵈ חוּבְלִי דִלְוָתְכוֹן וְרַוָחוּ

ᶜ חוּבְכוֹן לְוָתִי ׃ 14 וְלָא תֶּהֱוֵון בְּנֵי ᶠ זוֹנָא לַאילֵין דְלָא ᵍ מְהֵימְנִין אַיךָא גֵּיר ʰ שַׁוְתָפוּתָא אִית לְזַדִיקוּתָא עִם עַוְלָא אוֹ

אֲנָא ⁱ חוּלְטָנָא אִית ᵏ לְנַהִירָא עִם חֶשׁוֹכָא ׃ 15 אוֹ אַיךָא ˡ שַׁלְמוּתָא אִית לְמֶשִׁיחָא עִם סָטָנָא אוֹ אַיךָא ᵐ מְנָתָא אִית

לְרַמְחַיֵּם עִם דְלָא מְהֵימֵז ׃ 16 אוֹ אַיךָא ⁿ אַוִיוּתָא אִית לְהֵיכְלָה דַאלָהָא עִם ᵒ דְשַׁאדֵא אֲנַחְנָן גֵּיר הֵיכְלֵה דַאלָהָא

חַיָא אֲיכַנָא דַאמִיר ᵖ דְאֶעְמַר בְּהוֹן וְאֶהֱוֵי אֱלָהֲהוֹן וְהִנוּן נֶהֱוֵון לִי עַמָא ׃ 17 מֶטֶל הָנָא ᵠ פּוּקוּ מֵן

בֵּינָתְהוֹן וְאִתְפְּרְשׁוּ מָנְהוֹן אֲמַר מָרְיָא ʳ וְלִטְמָאָא לָא ˢ תְּתְקָרְבוּן וַאנָא אֶקַבְּלְכוֹן ׃

ᵍ רְוִיחַ ʰ אֲלִיץ ⁱ כְּרַע גמל
ᵈ חרבוהי ᵉ חֲבַב ᶠ וְנֶג
ᵍ הַיְמֵן ʰ שֻׁתָּף ⁱ עירוב
ᵏ לוחר ˡ שלום ᵐ חלק
ⁿ רצון אָוֶא ᵒ שדים
ᵖ עֶמֶר שכן ᵠ נְפַק
ʳ טְמָא ˢ קְרַב

18 * Et ero vobis pro patre, & vos eritis mihi pro filiis, & filiabus, dicit Dominus, qui omnia complectitur [Omnipotens.]

CAP. VII.

1 QVum igitur habeamus has promissiones, dilectissimi, purgemus nosipsos ab omni immunditia carnis & spiritus, & operemur
2 sanctimoniã cum timore Dei. * Sustinete nos, fratres mei, in neminem iniquè egimus, neminem corrupimus, nemini iniuriam intulimus.
3 * Non ad vestri condemnationem dico, siquidem iam ante dixi. in corde nostro vos esse repositos ad moriendum simul & ad viuendum. Quotidie.
4 * Multa est mihi fiducia erga vos, multáque mihi est ex vobis gloriatio, & plenus sum consolatione, ac maiorem in modum abundat in me gaudiũ in omnibus afflictionibus meis.
5 * Etenim quum venissemus in Macedoniam, nullam omnino requiem habuit corpus nostrum, sed in omnibus afflicti sumus: foris, pugnæ, intus autem terrores.
6 * Sed Deus ille qui consolatur humiles, nos consolatus est per aduentum Titi.
7 * Nec solùm per aduentum eius, sed etiam tranquillitate illa qua potitus est ex vobis: Siquidem renuntiauit nobis de charitate vestra erga nos, déque luctu vestro, & zelo vestro pro nobis; quæ quum audirem, gaudij plu
8 rimum habui. * Nam etiam si mœrore vos affecerim per epistolam, nõ me pœnitet, etiamsi pœnituisset. Video enim quòd epistola illa quamuis ad horam mœrore vos affecerit,
9 * Me tamen gaudio affecit; non quòd contristauerim vos, sed quia tristitia vestra ad pœnitẽtiam ipsa vos adduxit. Hoc enim triste vobis fuit secundùm Deum, sic vt nihil de-
10 trimenti acceperitis à nobis. * Namque tristitia propter Deum pœnitentem animam efficit non auersam, sed conuersam ad salutem: tristitia verò mundi mortem efficit. * Ecce enim
11 istud ipsum quòd cõtristati sitis propter Deum quantam peperit in vobis sedulitatem, & prolationẽ in spiritu [satisfactionem,] & indignationem, & timorem, & dilectionem, & zelum, & vindictam? Proinde omnibus in rebus spectandos vos exhibetis, quòd puri sitis in negotio illo.

---

2 וְאַהְוֵא לְכוֹן לְאַבָּא וְאַנְתּוּן תֶּהְווֹן לִי לַבְּנַיָּא וְלַבְּנָתָא אֲמַר מָרְיָא דְּכֹל אֲחִיד׃ קפלאון ז
1 מְטוּל דְּאִית לַן הָכֵיל הָלֵין מוּלְכָנֵא חַכְיבֵי כַּד נְדַכֵּא נַפְשַׁן מִן כָּלְּהּ טָמָאוּתָא דְּבִסְרָא וְרוּחָא וְנֶפְלוּחַ קַדִּישׁוּתָא
בְּדָחְלְתָא דַּאלָהָא׃ 2 סַיְּבִרוּן אֲחֵי בְּאנָשׁ לָא חַבֵּלְן לְאנָשׁ לָא עָעַוְלְן לְאנָשׁ לָא עָלַבְן׃ 3 לָא הָוָא לְמָחֲיבוּתְכוֹן אֲמַר
דְּכַלּוֹם יב
אֲנָא קַדְמֵת גֵּיר אֲמַרֵת דְּבְלֵבָן סִימִין אַנְתּוּן לְמָמָת אַכְחֲדָא וּלְמֵחָא׃
4 פְּרְחְסִיא סַגִּיאָא אִית לִי לְוָתְכוֹן וְסַגִּי אִית לִי בְּכוֹן שׁוּבְחָרָא וּמְלָא אֲנָא בְּוּיָאָא וְסַתָּאָא מְתְיַחֲרָא בִּי חְדוּתָא
בְּכָלְּהוֹן אוּלָצָנִי׃ 5 אַף מִן דְּאתַיִן גֵּיר לְמַקְדוּנְיָא אַף לָא חַד נְיָח הָוָא לְפַגְרָן אֶלָּא בְּכָל מְדֵם אְתַאלָצָן מִן
לְבַר קְרָבָא וּמִן לְגוֹ דָּחְלְתָא׃ 6 אֶלָּא אֱלָהָא הוּ דְּמְבַיֵּא לְמַכְיְכֵא בַּיְאן בְּמֵאתְיְתֵהּ דְּטִטוֹם׃

---

18 * ואנה אהוה לכון לאבא ואנתון תהוון לי לבנייא ולבנתא אמר מריא דכל אחיד׃
1 * מטול דאית לן הכיל הלין מולכנא חכיבי כד נדכא נפשן מן כלה טמאותא דבסרא ורוחא ונפלוח קדישותא
בדחלתא דאלהא׃ 2 * סיברון אחי באנש לא חבלן לאנש לא עעולן לאנש לא עלבן׃ 3 * לא הוא למחיבותכון אמר
דכלום יב
אנא קדמת גיר אמרת דבלבן סימין אנתון לממת אכחדא ולמחא׃
4 * פרחסיא סגיאא אית לי לותכון וסגי אית לי בכון שובחרא ומלא אנא בויאא וסתאא מתיחרא בי חדותא
בכלהון אולצני׃ 5 * אף מן דאתין גיר למקדוניא אף לא חד נית הוא לפגרן אלא בכל מדם אתאלצן מן
לבר קרבא ומן לגו דחלתא׃ 6 * אלא אלהא הו דמבייא למכיכא בייאן במאתיתה דטטום׃

a מלך הכשיחא בזכח
b הללה בויא נחם
c פלח עול עלב עשק
d חוב סום מות
e יחד חויא
f מן לשון יין בשתון
g ששון צרות
h נוח אלץ בויא נחש
i אתא

Ier. 31. a. 1. b. 19.

‡ Et ero vobis in patrem : & vos eritis mihi in filios & filias , dicit Dominus omnipotens. 18

CAP. VII.

HAs ergo habẽtes promiſſiones chariſſimi , mundemus nos ab omni A inquinamento carnis & ſpiritus , perficientes ſanctificationem in timore Dei. 1

‡ Capite nos. Neminem læſimus, neminem corrupimus , neminem circunuenimus. 2

vestram prædiximus

‡ Non ad condemnationem † dico; 3 †prædixi enim quòd in cordibus noſtris eſtis ad commoriendum & ad conuiuendum.

‡ MVLTA mihi fiducia eſt apud vos, 4 multa mihi gloriatio pro vobis: repletus ſum conſolatione : ſuperabundo gaudio in omni tribulatione noſtra.

‡ Nam & cùm veniſſemus in Mace- 5 doniam,nullam requiem habuit caro noſtra, ſed omnem tribulationem paſſi ſu- B mus: foris,pugnæ: intus,timores.

‡ Sed qui conſolatur humiles, conſo- 6 latus eſt nos Deus , in aduentu Titi.

‡ Non ſolùm autem in aduentu eius, 7 ſed etiam in conſolatione, qua conſolatus eſt in vobis, referens nobis veſtrum deſyderium , veſtrum fletum , veſtram æmulationem pro me, ita magis vt gauderem.

‡ Quoniam & ſi contriſtaui vos in 8 epiſtola,non me pœnitet: etſi pœniteret, C videns quòd epiſtola illa (& ſi ad horam) vos contriſtauit. ‡ Nunc gaudeo : non 9 quia contriſtati eſtis, ſed quia contriſtati eſtis ad pœnitentiam. Contriſtati enim eſtis ſecundùm Deum, vt in nullo detri-

1. Pet. 2. d. 19.

mentum patiamini ex nobis. ‡ Quæ 10 enim ſecundùm Deum triſtitia eſt, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur: ſeculi autem triſtitia mortem operatur.

‡ Ecce enim hoc ipſum , ſecundùm 11 Deum contriſtari vos,quantam in vobis operatur ſolicitudinẽ : ſed defenſionem, ſed indignationem,ſed timorem,ſed deſyderium , ſed æmulationem , ſed vindictam: in omnibus exhibuiſtis vos,incontaminatos eſſe negotio.

18 ‡ καὶ ἔσομαι ὑμῖν εἰς πατέρα, καὶ ὑμεῖς ἔσεσθέ μοι εἰς υἱὸς καὶ θυγατέρας, λέγει κύριος παντοκράτωρ.

ζ.

1 ‡ Ταύτας οὖν ἔχοντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀγαπητοὶ, καθαρίσωμεν ἑαυτοὺς ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἐπιτελοῦντες ἁγιωσύνην ἐν φόβῳ θεοῦ.

2 ‡ χωρήσατε ἡμᾶς. οὐδένα ἠδικήσαμεν, οὐδένα ἐφθείραμεν, οὐδένα ἐπλεονεκτήσαμεν.

3 ‡ οὐ πρὸς κατάκρισιν λέγω· προείρηκα γὰρ ὅτι ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν ἐστὲ εἰς τὸ συναποθανεῖν καὶ συζῆν.

4 ‡ πολλή μοι παρρησία πρὸς ὑμᾶς, πολλή μοι καύχησις ὑπὲρ ὑμῶν. πεπλήρωμαι τῇ παρακλήσει, ὑπερπερισσεύομαι τῇ χαρᾷ ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει ἡμῶν.

5 ‡ καὶ γὰρ ἐλθόντων ἡμῶν εἰς μακεδονίαν, οὐδεμίαν ἔσχηκεν ἄνεσιν ἡ σὰρξ ἡμῶν, ἀλλ' ἐν παντὶ θλιβόμενοι· ἔξωθεν μάχαι, ἔσωθεν φόβοι.

6 ‡ ἀλλ' ὁ παρακαλῶν τοὺς ταπεινοὺς, παρεκάλεσεν ἡμᾶς, ὁ θεὸς ἐν τῇ παρουσίᾳ τίτου.

7 ‡ οὐ μόνον δὲ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ παρακλήσει ᾗ παρεκλήθη ἐφ' ὑμῖν, ἀναγγέλλων ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἐπιπόθησιν, τὸν ὑμῶν ὀδυρμὸν, τὸν ὑμῶν ζῆλον ὑπὲρ ἐμοῦ· ὥστε με μᾶλλον χαρῆναι.

8 ‡ ὅτι εἰ καὶ ἐλύπησα ὑμᾶς ἐν τῇ ἐπιστολῇ, οὐ μεταμέλομαι, εἰ καὶ μετεμελόμην· βλέπω γὰρ ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, εἰ καὶ πρὸς ὥραν, ἐλύπησεν ὑμᾶς.

9 ‡ νῦν χαίρω οὐχ ὅτι ἐλυπήθητε, ἀλλ' ὅτι ἐλυπήθητε εἰς μετάνοιαν. ἐλυπήθητε γὰρ κατὰ θεὸν, ἵνα ἐν μηδενὶ ζημιωθῆτε ἐξ ἡμῶν.

10 ‡ ἡ γὰρ κατὰ θεὸν λύπη μετάνοιαν εἰς σωτηρίαν ἀμεταμέλητον κατεργάζεται· ἡ δὲ τοῦ κόσμου λύπη θάνατον κατεργάζεται.

11 ‡ ἰδοὺ γὰρ αὐτὸ τοῦτο, τὸ κατὰ θεὸν λυπηθῆναι ὑμᾶς, πόσην κατειργάσατο ἐν ὑμῖν σπουδὴν, ἀλλὰ ἀπολογίαν, ἀλλὰ ἀγανάκτησιν, ἀλλὰ φόβον, ἀλλὰ ἐπιπόθησιν, ἀλλὰ ζῆλον, ἀλλ' ἐκδίκησιν· ἐν παντὶ συνεστήσατε ἑαυτοὺς ἁγνοὺς εἶναι ἐν τῷ πράγματι.

---

7 וְלָא בַלְחוֹד בְּמֵאתְיְהֵהּ אֶלָּא אַף [m] בִּנְיָחֵהּ הַוֹ [m] דְּאִתְנְיַח בְּכוֹן סַבְרַן גֵּיר עַל חוּבְכוֹן דַּלְוַתַן וְעַל [n] אֶבְלְכוֹן [o] וְטַנָּנְכוֹן דְּעַל אַפַּיִן וְכַד שָׁמְעַת [p] חֲדוּתָא סַגִּיאָתָא חָוַת לִי : 8 דַּאפֵּן [q] אַכְרִית לְכוֹן בְּאִגַּרְתָּא לָא [r] חָוֶא לִי נַפְשִׁי אַפֵּן חָוָא חָוַת חָזֵא אֲנָא גֵּיר דְּהִי [s] אֶגַּרְתָּא אַפֵּן דְּשַׁעֲתָא [t] אַכְרַיִת לְכוֹן : 9 אֶלָּא חֲדוּתָא עֲבַדַת לִי לָא עַל [t] דְּכַרְיַת לְכוֹן אֶלָּא מֵטֶל [u] דְּכַרְיוּתְכוֹן [v] לַתְיוּבוּתָא הוּ [x] אִיתַיְתְכוֹן כְּרַיִת לְכוֹן גֵּיר בַּאלָהָא אֵיכְנָא דְּבְמֵדֵם [y] לָא תֶּחְסְרוּן מָנֵן : 10 כַּרְיוּתָא גֵּיר דְּמֶטֶל אֱלָהָא [z] חָוַת נַפְשָׁא עֲבַדָא וְלָא חָפְנָא [a] וּמַפְנָיָא לְחַיָּא [b] כַּרְיוּתָא דֵּין דְּעָלְמָא [c] מַוְתָא הוּ עֲבַדָא : 11 הָא גֵּיר הִי חָדָא [d] דְּאִתְחַעֲיַקְתּוּן מֶטֶל אֱלָהָא כְּמָא אַעְבַּדְתּ בְּכוֹן [e] חֲפִישׁוּתָא [f] וּמַפַּק בְּרוּחָא [g] וּרוּגְזָא וְדַחְלָתָא [h] וְחוּבָא [i] וְטַנָּנָא [k] וְחַבַּעְתָּא וְכֹל מֵדֵם [l] חַוִּיתוּן נַפְשְׁכוֹן דְּדַכֵּין אַנְתּוּן בָּהּ בְּצִבּוּתָא :

[m] נוח [n] אֶבֶל [o] קונאתכם
[p] שמחה [q] כְּרָא [r] תְּוֵא
[s] אגרת [t] כְּרָא [u] לתשובה
[x] אִתָּא [y] חַסַר [z] תְּוֵא
[a] כְּנָא [b] חיה [c] מוֹת
[d] עיק [e] השת [f] נְפַק
[g] רוח [h] וחבה [i] וקנאה
[k] ובקמת [l] דַּאגָא

12 * Erit autem hoc quod scripsi vobis, non eius causa qui offendit, nec etiam eius causa qui offensus est ab eo, sed vt innotescat coram Deo diligentia vestra propter nos.

13 * Idcirco consolationem accepimus. Et cum consolatione abundantiùs lætati sumus ob lætitiam Titi, quòd refocillatus sit Spiritus eius cum vobis omnibus.

14 * Quòd si quid gloriatus sum apud eum de vobis, non erubesco: sed in omnibus veritatem locuti sumus vobiscum; ita & gloriatio nostra apud Titum in veritate reperta est.

15 * Quinetiam amores viscerales eius magis ac magis multiplicati sunt erga vos, dum in memoriam reuocat omnium vestrum obedientiam, qui cum timore ac tremore excepistis eum.

16 * Gaudeo quòd in omnibus confidam de vobis.

Quotidie.

CAP. VIII.

1 NOtam porrò vobis facimus, fratres mei, gratiam Dei, quæ data est in ecclesijs Macedoniorum.

2 * Quoniam per probationem multam afflictionum illorum vberius fuit ipsorum gaudiũ: & profunditas egestatis eorum exundauit in diuitias simplicitatis ipsorum.

3 * Testor enim quòd secundum virtutem ipsorum, ac supra vires suas propria ipsorum voluntate

4 * Efflagitarunt à nobis multa cum obsecratione: vt participes essemus gratiæ ministerij Sanctorum.

5 * Et non prout sperabamus, quinimò seipsos dediderunt primùm Domino nostro, tum etiam nobis per voluntatem Dei.

6 * Vt rogaremus Titum, vt quemadmodum incœpit, ita & perficiat in vos quoque hanc beneficentiam.

7 * Sed quemadmodum omnibus in rebus abundatis fide, & sermone, & cognitione, & omni diligentia, & ea quæ ex vobis est erga nos charitate, sic etiam hac gratia abundetis.

8 * Non præcipiendo præcipio vobis, sed per sedulitatem sociorum vestrorum constantiam charitatis vestræ experior.

---

12 תֶּהֱוֵא דֵין הָדָא דְכָתְבֵת לְכוֹן דְּלָא הֲוָא מָטַל [o] מַסְכְּלָנָא אָף לָא מָטַל הַו מַן דְּמַסְכֵּל בֵּהּ אֶלָּא מָטַל [p] דְּתִתְיְדַע קֻדָּם
13 אֱלָהָא [q] חַפִּיטוּתְכוֹן [r] דְּמָטַלְתַּן ׃ מָטַל הָנָא [s] מְתְבַיְּאִין וְעַם [s] בּוּיָאן [t] יַתִּירָאִית [u] חֶדְוִן [u] בְּחַדּוּתֵהּ דְּטִטָּוס [x] דְּאִתְתְּנִיחַת
14 רוּחֵהּ עִם כֻּלְּכוֹן׃ דְּבְמִדַּם [y] דְּאִשְׁתְּבְחֵרֵת לֵהּ עַל אַפַּיכוֹן לָא [z] כַּהֲתֵת אֶלָּא אַיְךְ דְּכֻלְּמִדַּם [a] קוּשְׁטָא מַלֶּלְן עַמְּכוֹן
הָכְנָא אָף שׁוּבְחָנָן דַּלּוּת טִטָּוס בְּקוּשְׁטָא [b] אֶשְׁתְּכַח ׃ 15 וְאַף רַחֲמוֹהִי [c] יַתִּירָאִית [d] סְגִיו עֲלַיכוֹן כַּד [c] מְהַדְּכַר
[f] מְשְׁתַּמְּעוּתָא דְכֻלְּכוֹן דַּבְּדָחְלָתָא [g] וּבְרְתִיתָא [h] קַבֶּלְתּוּנִיהִי׃ 16 חֶדָא אֲנָא דְּכֻלְּמִדַּם [k] תְּכִיל אֲנָא עֲלַיכוֹן׃

דְּכֻלְּהוֹם יג קפלאון ח

1 [a] מוֹדְעִינָן לְכוֹן דֵּין אֲחַי [b] טַיבוּתָהּ דַּאלָהָא [c] דְּאִתְיְהִבַת בְּעַדְתָא דְמַקְדוֹנָיֵא ׃ 2 דְּבְבוּקָיָא סַגִיאָא דְאוּלְצָנָהוֹן

[o] סַכַּל [p] יַדַּע [q] הִשְׁתַּדַּלְתֶּם כֶּם [r] בְּשִׂבְאלֵנוּ [s] בָּיָא [t] יוֹתֵר
[u] חֶדְוָה [x] נוֹחַ [y] שֶׁכְּהֵר [z] בְּהַת בוש a אמת b בטחוני
[c] יִתֵּר [d] סְגָא [e] הִכַּר זכר [f] שְׁמַע [g] רְתֵת [h] קַבֵּל
[i] שומת k בושת [k] יַדַּע [l] חסרו [m] יַחַב [n] בעדות

12 * Igitur etsi scripsi vobis, non propter eum qui fecit iniuriam, nec propter eum qui passus est: sed ad manifestandam so-
ad vos licitudinẽ nostram quam habemus †pro vobis coram Deo.

13 * Ideò consolati sumus. In consolatione autem nostra abundantiùs magis gauisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus eius ab omnibus vobis. D

14 * Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita & gloriatio nostra quæ fuit ad Titum, veritas facta est.

15 * Et viscera eius abundantiùs in vobis sunt, reminiscentis omnium vestrum obedientiam, quomodo cum timore & tremore excepistis illum.

16 * Gaudeo quòd in omnibus confido in vobis.

12 * ἄρα εἰ καὶ ἔγραψα ὑμῖν, οὐχ ἕνεκεν τοῦ ἀδικήσαντος, οὐδὲ ἕνεκεν τοῦ ἀδικηθέντος, ἀλλ' ἕνεκεν τοῦ φανερωθῆναι τὴν σπουδὴν ἡμῶν τὴν ὑπὲρ ὑμῶν πρὸς ὑμᾶς ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

13 * διὰ τοῦτο παρακεκλήμεθα ἐπὶ τῇ παρακλήσει ὑμῶν· περισσοτέρως δὲ μᾶλλον ἐχάρημεν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τίτου, ὅτι ἀναπέπαυται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἀπὸ πάντων ὑμῶν·

14 * ὅτι εἴ τι αὐτῷ ὑπὲρ ὑμῶν κεκαύχημαι, οὐ κατῃσχύνθην· ἀλλ' ὡς πάντα ἐν ἀληθείᾳ ἐλαλήσαμεν ὑμῖν, οὕτω καὶ ἡ καύχησις ἡμῶν ἡ ἐπὶ τίτου, ἀλήθεια ἐγενήθη.

15 * καὶ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ περισσοτέρως εἰς ὑμᾶς ἐστιν, ἀναμιμνησκομένου τὴν πάντων ὑμῶν ὑπακοήν, ὡς μετὰ φόβου καὶ τρόμου ἐδέξασθε αὐτόν.

16 * χαίρω ὅτι ἐν παντὶ θαρρῶ ἐν ὑμῖν.

CAP. VIII.

1 NOtam autem facimus vobis fratres gratiam Dei, quæ data est in ecclesijs A Macedoniæ.

2 * Quòd in multo experimẽto tribu- Et quod lationis abundantia gaudij ipsorum fuit, & altissima paupertas eorum abundauit in diuitias simplicitatis eorum.

3 * Quia secundùm virtutem testimonium illis reddo, & supra virtutem volũtarij fuerunt:

4 * Cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam & communicationem ministerij quod fit in Sanctos.

5 * Et non sicut sperauimus, sed semetipsos dederunt primùm Domino, deinde nobis per voluntatem Dei.

6 * Ita vt rogaremus Titum, vt quemadmodum cœpit, ita & perficiat in vobis B etiam gratiam istam.

7 * Sed sicut in omnibus abundatis fide & sermone, & scientia, & omni solicitudine, insuper & charitate vestra in nos, vt & in hac gratia abundetis.

8 * Non quasi imperans dico: sed per aliorum solicitudinem, etiam vestræ charitatis ingenium bonum comprobans.

ή.

1 * Γνωρίζομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν δεδομένην ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τῆς μακεδονίας·

2 * ὅτι ἐν πολλῇ δοκιμῇ θλίψεως ἡ περισσεία τῆς χαρᾶς αὐτῶν, καὶ ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν ἐπερίσσευσεν εἰς τὸ πλοῦτον τῆς ἁπλότητος αὐτῶν.

3 * ὅτι κατὰ δύναμιν, μαρτυρῶ, καὶ ὑπὲρ δύναμιν αὐθαίρετοι,

4 * μετὰ πολλῆς παρακλήσεως δεόμενοι ἡμῶν, τὴν χάριν καὶ τὴν κοινωνίαν τῆς διακονίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, δέξασθαι ἡμᾶς.

5 * καὶ οὐ καθὼς ἠλπίσαμεν, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἔδωκαν πρῶτον τῷ κυρίῳ, καὶ ἡμῖν, διὰ θελήματος θεοῦ·

6 * εἰς τὸ παρακαλέσαι ἡμᾶς τίτον, ἵνα καθὼς προενήρξατο, οὕτω καὶ ἐπιτελέσῃ εἰς ὑμᾶς καὶ τὴν χάριν ταύτην.

7 * ἀλλ' ὥσπερ ἐν παντὶ περισσεύετε πίστει, καὶ λόγῳ, καὶ γνώσει, καὶ πάσῃ σπουδῇ, καὶ τῇ ἐξ ὑμῶν ἐν ἡμῖν ἀγάπῃ, ἵνα καὶ ἐν ταύτῃ τῇ χάριτι περισσεύητε.

8 * οὐ κατ' ἐπιταγὴν λέγω, ἀλλὰ διὰ τῆς ἑτέρων σπουδῆς, καὶ τὸ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης γνήσιον δοκιμάζων.

---

1 יַחִירוּתָא דָּוַת c לְחַדְוַתְהוֹן וְעוּמְקָא f דְמַסְכְנוּתְהוֹן g אֶתְיַהַר h בְעוּתְרָא i דַפְשִׁיטוּתְהוֹן ;
3 סָהֲדָ אֲנָא גִיר דַאיךְ חַילְהוֹן וְיַתִר מִן חַילְהוֹן k בְצֶבְיָן נַפְשְׁהוֹן ; 4 l בְעוֹ מִנַן בְבָעוּתָא סַגִיאָתָא m דְנָשְׁתַוְתְפוּן
n בְטַיבוּתָא o דְתֶשְׁמְשְׁתָא דְקַדִישֵׁא ; 5 וְלָא אַיךְ מָא דְסַבְרִין הֲוִין אֶלָּא נַפְשְׁהוֹן p אַשְׁלְמוּ לוּקְדָם לְמָרַן וְאַף לַן
q בְצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא ; 6 דַחֲנַן r נְבָעֵא מִנָּךְ טְטוּם דַאיךְ s דְשַׁרִי הֲכַנָא נְשַׁלֶּם בְכוֹן אַף טַיבוּתָא הָדָא ;
7 אֶלָּא אַיכַנָא דְבְכָלְמֶדֶם t מְתִיתְרִין אַנְתוּן u בְהֵימָנוּתָא x וּבְמִלְּתָא y וּבִירַעְתָא וּבְכָל z חֲפִישׁוּ a וַבְחוּבַן דִלְוָתְכוֹן
b לָא הָוָא מְפַקֵד פָּקֵד אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא b בַחֲפִישׁוּתָא דְחַבְרֵיכוֹן
c שְׁרָרָא דְחוּבְכוֹן מְנַסֵא אֲנָא ;

y ירע z השה רלות a ובאהבתנו b בחשתדלות c אמונה
d שמחתכם e חסרונם f יתר

Dominica VI. post Epiphaniam.

9 * *Nostis enim gratiam Domini nostri Jeschua Meschicho, quippe qui propter vos pauper factus sit quum esset dives, vt vos eius egestate ditescatis.*

10 * *Consulĕdo autem hoc do vobis consilium, quod vobis profuturum est, vt qui ab anno superiore cœpistis non velle tantùm, sed etiam agere.*

11 * *Nunc autem facto perficite quod voluistis, vt quemadmodum incessit vobis cupido huius voluntatis, sic & facto exequamini ex eo quod habetis.*

12 * *Si enim adsit voluntas, iuxta id quod habet planè accepta est, non iuxta id quod non habet.*

13 * *Non enim vt alijs fiat respirandi potestas, vobis autem oppressio.*

14 * *Sed vt ex æquabilitate hoc tempore copia vestra adsit eorum inopiæ: vt & illorum abundantia vestræ adsit penuriæ, vt fiat æquabilitas.*

15 * *Sicut scriptum est, Qui multùm sustulit, nihil superfuit ei; & qui parum tulit, huic nihil defuit.*

16 * *Gratia autem Deo qui indidit hanc diligentiam in cor Titi pro vobis.*

17 * *Exhortationem enim nostram suscepit; et quia admodum illi curæ fuit, suapte sponte prodijt ad vos.*

18 * *Misimus autem vnà cum eo fratrem illum nostrum, cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias.*

19 * *Vsque adeò vt deligendo delectus sit ab ecclesijs, vt prodiret nobiscum cum hac gratia, quæ administratur à nobis ad gloriam Dei ipsius, & ad nostram adhortationem.*

20 * *Cæterùm hoc deuitamus, ne quis nobis imponat næuum in hac dignitate quæ administratur à nobis.*

21 * *Namque curam gerimus rerum bonarum, non coram Deo tantùm, sed etiam coram hominibus.*

22 * *Misimus porrò vnà cum eis & fratrem illum nostrum, qui probatus est nobis in multis semper diligens, nunc verò longè diligentior ob multam fiduciam erga vos.*

דְּחַד בְּשַׁבָּא דו דְּבָתַר [z] נַנְחָא יד

9 יָדְעִין אַנְחְנָן גֵּיר [b] טִיבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּמֶטְלָתְכוֹן [c] אֶתְמַסְכֵּן כַּד [d] אִיתַוֹהִי עַתִּירָא וַאֲנַחְנָן [c] בְּמִסְכְּנוּתֵהּ
10 [f] הָעְהְרוּן : [g] מְמַלַּךְ דֵּין מַלֵּךְ אֲנָא לְכוֹן הָדָא [h] דְּמַעְדְּרָא לְכוֹן מֶטֶל דְּמַן [i] אֶשְׁתְּקַדִּי [k] שַׁרְיתוּן [l] לָו [m] לְמֶעְבָּד בַּלְחוֹד
11 אֶלָּא אַף לְמֶעְבַד : [n] הָשָׁא דֵּין שַׁלְּמוּ בַּעֲבָדָא הַו מֵדֵם [m] דַּצְבֵיתוּן דַּאיכְנָא וְהָוָא לְכוֹן [n] סִיוּחָא לְמֶעְבָּד הַכְנָא
12 כְּדֵי [p] אִיתַוֹהִי חֶדְוָא לְמִרְעֵי : [q] אֲרֵי אִם אִיתַוֹהִי רְעוּתָא קֳדָם אֱלָהָא כְּמָא דְּאִית לֵהּ הָכוּת מִתְקַבֵּל לָא הָוָא אַיךְ מָא
13 דְּלֵית לֵהּ : [r] לָא הָוָא גֵּיר דְּלַאחֳרָנָא תֶּהֱוֵא [q] רְוָחְתָא וְלְכוֹן [r] אוּלְצָנָא : 14 [s] אֶלָּא בְּשִׁוְיוּתָא הָוֵי בְּזִבְנָא הָנָא
[t] דְּיַתִּירוּתְכוֹן דִּילְכוֹן תֶּהֱוֵא [u] לְחַסִּירוּתְהוֹן דְּהָנוּן דְּאַף יַתִּירוּתְהוֹן דִּילְכוֹן דְּתֶהֱוֵא לְחַסִּירוּתְכוֹן דִּילְכוֹן דְּתֶהֱוֵא שַׁוְיוּתָא :

[a] דנח [b] תכרו [c] מַסְכֵּן
[d] אִית יש [e] בחסרונו
[f] עֲתַר עשר [g] מְלַךְ יעץ
[h] עֲדַר עזר [i] שנה שעברה
[k] שרי התחיל ו לא
[l] צְבָא חפץ [m] טוּב חסד
[n] צְבָא רצה ק כן אוכל
[p] יְתַר [q] צרה [r] שָׁוְא
[s] יְתַר [t] חַסַר

9 * SCITIS enim gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cùm esset diues: vt illius inopia vos diuites essetis.

10 * Et consilium in hoc do: hoc enim vobis vtile est, qui non solùm facere, sed & velle cœpistis ab anno priore:

11 * Nunc verò & facto perficite: vt quēadmodum promptus est animus voluntatis; ita sit & perficiendi ex eò quod habetis.

12 * Si enim voluntas prompta est: secundùm id quod habet, accepta est, non secundùm id quod non habet.

13 * Non enim vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio: sed ex æqualitate C

14 * In præsenti tempore vestra abūdantia illorum inopiam suppleat: vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, vt fiat æqualitas;

15 * Sicut scriptum est: Qui multum, non abundauit: & qui modicum, non minorauit. Exod. 16 d. 18.

16 * Gratias autem †Deo, qui dedit eandem solicitudinem pro vobis in corde Titi. ago

17 * Quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cùm solicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos.

18 * Misimus etiam cum illo fratrem †, cuius laus est in Euangelio per omnes ecclesias: nostrū

19 * Non solùm autem, sed & ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ, in hanc gratiam quæ ministratur à D nobis ad Domini gloriam; & destinatam voluntatem nostram:

20 * Deuitantes hoc, nequis nos vituperet in hac plenitudine quæ ministratur à nobis†. in Domini gloriā.

21 * Prouidemus enim bona non solùm coram Deo, sed etiam coram hominibus. Rom. 12. d. 17.

22 * Misimus autem cum illis fratrem nostrum, quem probauimus in multis sæpe solicitum esse: nunc autem multo solicitiorem, confidentia multa in vos.

9 * Γινώσκετε γὰρ τὴν χάριν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι δι' ὑμᾶς ἐπτώχευσε πλούσιος ὤν, ἵνα ὑμεῖς τῇ ἐκείνου πτωχείᾳ πλουτήσητε.

10 * καὶ γνώμην ἐν τούτῳ δίδωμι· τοῦτο γὰρ ὑμῖν συμφέρει, οἵτινες οὐ μόνον τὸ ποιῆσαι, ἀλλὰ καὶ τὸ θέλειν προενήρξασθε ἀπὸ πέρυσι.

11 * νυνὶ δὲ καὶ τὸ ποιῆσαι ἐπιτελέσατε, ὅπως καθάπερ ἡ προθυμία τοῦ θέλειν, οὕτω καὶ τὸ ἐπιτελέσαι ἐκ τοῦ ἔχειν.

12 * εἰ γὰρ ἡ προθυμία πρόκειται, καθὸ ἐὰν ἔχῃ τις, εὐπροσδέκτως, οὐ καθὸ οὐκ ἔχει.

13 * οὐ γὰρ ἵνα ἄλλοις ἄνεσις, ὑμῖν δὲ θλῖψις· ἀλλ' ἐξ ἰσότητος

14 * ἐν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περίσσευμα εἰς τὸ ἐκείνων ὑστέρημα, ἵνα καὶ τὸ ἐκείνων περίσσευμα γένηται εἰς τὸ ὑμῶν ὑστέρημα· ὅπως γένηται ἰσότης·

15 * καθὼς γέγραπται, ὁ τὸ πολύ, οὐκ ἐπλεόνασε· καὶ ὁ τὸ ὀλίγον, οὐκ ἠλαττόνησε.

16 * χάρις δὲ τῷ θεῷ τῷ δόντι τὴν αὐτὴν σπουδὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἐν τῇ καρδίᾳ Τίτου·

17 * ὅτι τὴν μὲν παράκλησιν ἐδέξατο· σπουδαιότερος δὲ ὑπάρχων, αὐθαίρετος ἐξῆλθε πρὸς ὑμᾶς.

18 * συνεπέμψαμεν δὲ μετ' αὐτοῦ τὸν ἀδελφόν, οὗ ἔπαινος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ διὰ πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

19 * οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, συνέκδημος ἡμῶν σὺν τῇ χάριτι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν πρὸς τὴν αὐτοῦ τοῦ κυρίου δόξαν, καὶ προθυμίαν ὑμῶν·

20 * στελλόμενοι τοῦτο, μήπως ἡμᾶς μωμήσηται ἐν τῇ ἁδρότητι ταύτῃ τῇ διακονουμένῃ ὑφ' ἡμῶν·

21 * προνοούμενοι καλὰ οὐ μόνον ἐνώπιον κυρίου, ἀλλὰ καὶ ἐνώπιον ἀνθρώπων.

22 * συνεπέμψαμεν δὲ αὐτοῖς τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, ὃν ἐδοκιμάσαμεν ἐν πολλοῖς πολλάκις σπουδαῖον ὄντα, νυνὶ δὲ πολὺ σπουδαιότερον, πεποιθήσει πολλῇ τῇ εἰς ὑμᾶς·

---

15 אַיִךְ דַּכְתִיב דְּהוּ דְאַסְגִי שְׁקַל לָא אִתְיַתַר לֵהּ וְהוּ דְקַלִיל שְׁקַל לָא אָתְחַסַּר לֵהּ׃

16 טַיבוּ דֵּין לַאלָהָא דְיַהֲבָה חֶפִּישׁוּתָא הָדָא בְּלִבֵּהּ דְטִיטוֹס׃ 17 בְּעוּתַן גֵּיר קַבֵּל וּמְטַל דְּטַב בְּטִיל

18 לֵהּ מִן צְבְיָנֵהּ נְפַק צַאיְדִיכוֹן׃ שַׁדְרַן דֵּין עִמֵּהּ לַאחוֹן אַינָא דְתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ בְּאַוֹנְגֶלְיוֹן בְּכֹלְהֵין עִדְּתָא׃

19 הָכְנָא דְאַף מְגַבָּא גְּבָא מִן עִדְּתָא דְנָפוּק עִמֵּן בְּטִיבוּתָא הָדָא דְמִשְׁתַּמְּשָׁא מָנַן לְשׁוּבְחֵהּ דְיֵלֵהּ דַאלָהָא

20 וְלִוְבַן דִילַן׃ קָנִיטִינַן דֵּין בְּחָדָא דְלָא אֵנָשׁ נְסִיב בַּן סוּטָא בְּהָדָא רַבּוּתָא דְמִשְׁתַּמְּשָׁא מָנַן׃

21 יְצִפִּינַן גֵּיר דְשַׁפִּירָתָא לָא קֳדָם אֱלָהָא בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף קֳדָם בְּנֵינָשָׁא׃ 22 שַׁדְרַן דֵּין עִמְּהוֹן אַף לַאחוֹן אַינָא

דְלַן בְּקָא בְּכֹלְוַבַן בְּסַגִיאָתָא דְחֶפִּישׁ הוּ הָשָׁא דֵין יַתִּירָאִית חֶפִּיס בְּהוּכְלָנָא סַגִיאָא דַעֲלַיכוֹן׃

---

15 אֲסָנָא דְיָתַר בְּצַר
16 חֵן דְיָהַב הַשְׁתַּדְלוּת
17 בְּעָא צְבָא חִפָּץ
18 אַצְלָכִם שֻׁבַח בִּשׁוּרָה
19 עֵדוּת גְּבָא נִפְקַ
20 בּוּחְסָר שֻׁמָּשׁ לַגְבָּ
21 קְנַס נִשּׂוֹם רַבָּ
22 שֶׁמֶשׁ יְצַף בְּקָא בּוּחֵן

23 * Siue igitur Titus meus est socius & adiutor inter vos, siue sint alij fratres nostri Apostoli ecclesiarum gloriæ Meschicho.

24 * Omnino specimen charitatis vestræ, & nostræ de vobis gloriationis ostendite in conspectu omnium ecclesiarum.

Medio Ieiunio.

CAP. IX.

1 PORrò de subministratione sanctorum, superfluum ago si scribo vobis.

2 * Siquidem noui promptitudinem voluntatis vestræ, & ideò glorior de vobis apud Macedones. Quoniam Achaia parata est ab anno superiore, & æmulatio vestri plurimos excitauit.

3 * Misi autem fratres ne inanis reddatur gloriatio qua gloriamur de vobis in hoc negotio, vt, quemadmodum dixi, sitis parati.

4 * Ne fortè veniant mecum Macedones, & inueniant vos imparatos, & nos pudore suffundamur, ne dicamus vos pudore suffusum iri gloriatione illa qua gloriati sumus.

5 * Quapropter mihi curæ fuit hæc rogare fratres meos, vt, priusquam ego, veniant ad vos, & præparent benedictionem illam quam à principio audistis, vt parata sic sit tanquam benedictio, non tanquam auaritia.

6 * Hoc est autem, qui seminat cum parsimonia, etiam cum parsimonia metet: at qui seminat cum benedictione, etiam cum benedictione metet.

7 * Vnusquisque pro ea qua præditus est voluntate, non tanquam ex tristitia, vel tanquam per vim, Hilarem enim datorem dilige
8 git Dominus. * Fieri siquidem potest per Deum, vt omnis beneficentia exuberet in vos, vt in omnibus semper quod sufficit vobis habeatis, abundetísq; in omni opere bono.

9 * Sicut scriptum est, Dispersit deditque pauperibus, & iustitia eius stat in sæculum.

10 * Cæterùm qui largitur semen seminanti, is & panem in cibum largietur, & multiplicabit sementem vestram, & augebit prouentus iustitiæ vestræ.

11 * Vt in omnibus ditemini in omnem simplicitatem, quæ per nos perficit gratiarum actionem Deo.

23 * Siue pro Tito qui est socius meus & in †vos adiutor, siue fratres nostri Apostoli ecclesiarum † gloriæ Christi.
vobis gloria

24 * Ostensionem ergo quæ est charitatis vestræ & nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

CAP. IX.

1 NAm de ministerio quod fit in sanctos, ex abundanti est mihi scribere A vobis.

2 * Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam & Achaia parata est ab anno præterito, & vestra æmulatio prouocauit plurimos.

3 * † Misi autem fratres, vt ne quod gloriamur de vobis, euacuetur in hac parte, vt quemadmodum dixi parati sitis:
missimus

4 * Ne cùm venerint Macedones mecum, & inuenerint vos imparatos, erubescamus nos, vt non dicamus vos in B hac substantia.

5 * Necessarium ergo existimaui rogare fratres vt perueniant ad vos, & præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic, quasi benedictionem, non quasi auaritiam.

6 * Hoc autē dico, Qui parcè seminat, parcè & metet: & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.

7 * Vnusquisq; prout destinauit in corde suo: non ex tristitia aut ex necessitate. hilarem enim datorem diligit Deus. C
Eccl. 35. b. 11.

8 * Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: vt in omnibus semper omnem sufficientiam habētes, abundetis in omne opus bonum.

9 * Sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: iustitia eius manet in † æternum.
Psal. 111 b. 9. sæculū sæculi

10 * Qui autem administrat semen seminanti: & panem ad manducandum præstabit: & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ.

11 * Vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.

13 * εἴτε ὑπὲρ τίτου, κοινωνὸς ἐμὸς καὶ εἰς ὑμᾶς συνεργός· εἴτε ἀδελφοὶ ἡμῶν, ἀπόστολοι ἐκκλησιῶν, δόξα χριστοῦ.

24 * τὴν οὖν ἔνδειξιν τῆς ἀγάπης ὑμῶν, καὶ ἡμῶν καυχήσεως ὑπὲρ ὑμῶν, εἰς αὐτοὺς ἐνδείξασθε, εἰς πρόσωπον τῶν ἐκκλησιῶν.

Θ'.

1 * Περὶ μὲν γὰρ τὴν διακονίαν τὴν εἰς τοὺς ἁγίους, περισσόν μοί ἐστι τὸ γράφειν ὑμῖν.

2 * οἶδα γὰρ τὴν προθυμίαν ὑμῶν ἣν ὑπὲρ ὑμῶν καυχῶμαι μακεδόσιν, ὅτι ἀχαΐα παρεσκεύασται ἀπὸ πέρυσι· καὶ ὁ ἐξ ὑμῶν ζῆλος ἠρέθισε τοὺς πλείονας.

3 * ἔπεμψα δὲ τοὺς ἀδελφούς, ἵνα μὴ τὸ καύχημα ἡμῶν τὸ ὑπὲρ ὑμῶν, κενωθῇ ἐν τῷ μέρει τούτῳ, ἵνα, καθὼς ἔλεγον, παρεσκευασμένοι ἦτε.

4 * μήπως ἐὰν ἔλθωσι σὺν ἐμοὶ μακεδόνες, καὶ εὕρωσιν ὑμᾶς ἀπαρασκευάστους, καταισχυνθῶμεν ἡμεῖς, ἵνα μὴ λέγωμεν ὑμεῖς, ἐν τῇ ὑποστάσει ταύτῃ τῆς καυχήσεως.

5 * ἀναγκαῖον οὖν ἡγησάμην παρακαλέσαι τοὺς ἀδελφούς, ἵνα προέλθωσιν εἰς ὑμᾶς, καὶ προκαταρτίσωσι τὴν προκατηγγελμένην εὐλογίαν ὑμῶν, ταύτην ἑτοίμην εἶναι, οὕτως ὡς εὐλογίαν, καὶ μὴ ὡς πλεονεξίαν.

6 * τοῦτο δέ, ὁ σπείρων φειδομένως, φειδομένως καὶ θερίσει· καὶ ὁ σπείρων ἐπ' εὐλογίαις, ἐπ' εὐλογίαις καὶ θερίσει.

7 * ἕκαστος καθὼς προῄρηται τῇ καρδίᾳ, μὴ ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἀνάγκης· ἱλαρὸν γὰρ δότην ἀγαπᾷ ὁ θεός.

8 * δυνατὸς δὲ ὁ θεὸς πᾶσαν χάριν περισσεῦσαι εἰς ὑμᾶς, ἵνα ἐν παντὶ πάντοτε πᾶσαν αὐτάρκειαν ἔχοντες, περισσεύητε εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν·

9 * καθὼς γέγραπται, ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν· ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

10 * ὁ δὲ ἐπιχορηγῶν σπέρμα τῷ σπείροντι, καὶ ἄρτον εἰς βρῶσιν χορηγήσαι, καὶ πληθύναι τὸν σπόρον ὑμῶν, καὶ αὐξήσαι τὰ γενήματα τῆς δικαιοσύνης ὑμῶν.

11 * ἐν παντὶ πλουτιζόμενοι εἰς πᾶσαν ἁπλότητα, ἥτις κατεργάζεται δι' ἡμῶν εὐχαριστίαν τῷ θεῷ.

---

x בורכתא היא ורמן קדים y אשתמעתון דתתחזי מסיבא הכנא איך בורכתא לא חזא איך z יענותא ;
6 הדא דין מן דזרע a בחוסנא אף בחוסנא חצד ומן דזרע בברכתא אף בברכתא נחצוד ;
7 כל אנש איך דאית b ברעינה לא חזא איך ורמן c כריותא e לייהובא הו גיר חדיא רחים מריא ;
8 f מטיא הי גיר באידי אלהא כל g טיבו דנייחר בכון דבכלזבן בכלמדם הו מא דספק לכון נחזא לכן h ותתיתרון
בכל עבד טב ; 9 איך דכתיב i דבדר ויהב k למסכנא חדיקותה l קיומא לעלם ;
10 הו דיין דייהב זרעא לזרועא ולחמא m למאכולתא הו n נהל o ונסגא זרעכון ונרבא פארא דזדיקותכון ;
11 דבכלמדם p תעתרון בכלה q פשיטותא דהי גמרא r באידן תודיתא לאלהא ;

x ברכה y שמע z בצע
a בחסרון b רעא ראה
c חיא d עזה e יחובא נותן
f מטא בלשון יכל g חסד
h יתר i גזר k לאביונים
l קום m אבל n נתל
o סנא p עתר עשר
q תמשרת r בידינו s יד א

12 * *Quoniam functio ministerij huius non solùm defectum sanctorum supplet, sed etiam exuberat in multas gratiarum actiones Deo.*

13 * *Nam propter probationem ministerij huius Deum glorificamus, quòd subiecti sitis confessioni Euangelij Meschicho, & communicetis in simplicitate vestra cum eis, & cum omnibus.*

14 * *Preces autem offerunt pro vobis cum multa charitate propter multitudinem beneficentiæ Dei in vos.*

15 * *Gratia autem Deo super dono ipsius inenarrabili.*

Dominica VI. Ieiunij.

CAP. X.

1 *EGo verò Paulus peto à vobis per lenitatem & mansuetudinem Meschicho, qui de facie quidem humilis sum apud vos, absens tamen confido de vobis.*

2 * *Obsecro autem vos, ne quum venerim, vrgear illa fiducia quam habeo vt audeam, sicut existimor; in illos homines, qui putant nos secundùm carnem incedere.*

3 * *Quamuis enim in carne ambulemus: nō tamen secundùm carnem militamus.*

4 * *Arma enim militiæ nostræ non sunt secundùm carnem, sed virtus Dei, ac per eam subiugamus munitiones rebelles, & demolimur cogitationes;*

5 * *Omnémque elationem quæ sese effert aduersus cognitionem Dei. & captiuum ducimus omnem intellectum ad obedientiam Meschicho.*

6 * *Ac parati sumus ad faciendam vindictam de iis qui non obediunt, quum impleta fuerit obedientia vestra.*

7 * *Faciem intuemini? Si quis confidit de seipso quòd ipsius Meschicho sit, illud sciat ex seipso, quòd quemadmodum ipse Meschicho est, ita & nos.*

8 * *Nametsi aliquid amplius gloriatus fuero de potestate quam dedit mihi Dominus noster, non erubesco: quippe quam in vestri ædificationem dedit nobis, non autem in vestri deiectionem.*

9 * *Cæterùm non curo existimari tanquam is qui perterrefaciendo perterrefaciam vos per epistolas meas.*

---

12 מָטוּל דִּפּוּלְחָנָא דְּשֻׁמְשְׁתָּא וְהָוָא לָא חָוָא בַּלְחוֹד חַסִּירוּתָא דְקַדִּישֵׁא מְמַלָּא אֶלָּא אַף מִיתַר בְּתוּרְיָתָא סַגִּיאָתָא
13 לֵאלָהָא ׃ מָטוּל בּוּקְיָא גִּיר דְּשֻׁמְשְׁתָּא הָדָא לֵאלָהָא מְשַׁבְּחִינַן דְּאִשְׁתַּעְבַּדְתּוּן לְתוֹדִיתָא דְסַבְּרְתָּה דְמְשִׁיחָא
14 וְאִשְׁתַּוְּתָפְתּוּן בְּפִשִׁיטוּתְכוֹן עִמְּהוֹן וְעִם כְּלָנָשׁ ׃ וְצַלּוֹתָא מְקָרְבִין חֲלָפֵיכוֹן בְּחוּבָא סַגִּיאָא מָטוּל טוּבְיָא
15 דְּטִיבוּתֵה דֵאלָהָא עֲלֵיכוֹן ׃ טַיבוּ דֵין לֵאלָהָא עַל מְוֹהַבְתֵּה דְּלָא מְתְמַלָּא ׃

חַד בְּשַׁבָּא דוּ דְצוֹמָא יוּ קְפַלָאוֹן ׀

1 אֲנָא דֵין פּוֹלוֹס בָּעֵא אֲנָא מָנְכוֹן בְּנִיחוּתֵה דְמְשִׁיחָא וְבְמַכִּיכוּתֵה דְאַפֵּין בַּאפֵּין מֵכִּיךְ אֲנָא לְוָתְכוֹן אֶלָּא כַּד רָחִיק
2 אֲנָא ׃ תְּכִיל אֲנָא עֲלֵיכוֹן ׃ בָּעֵא אֲנָא דֵין מָנְכוֹן דְּלָא מָא דְּאִתִּית אֶתְּאַלֵּץ בְּתוּכְלָנָא דְּאִית לִי דְּאַשְׁיֵיחַ אַיְךְ

a פְּלַח b שַׁמֵּשׁ c וְרֵא
d בְּקָא נחן e שַׁבַּח
f עַבֵּד g לְתוּדָה בשורת
h שְׁתַּף i בהסיפוהבם
j והפלה k הרבה
l נִן m יַחַב n נוּחַ o מְכַךְ
p בושח q אַתָּא r אצור
s בבשחך t אַשְׁיֵיחַ u עשוח
v לבשוח

12 * Quoniam miniſterium huius officij non ſolùm ſupplet ea quæ deſunt ſanctis, ſed etiam abundat per inultas gratiarum actiones in Domino:

13 * Per probationem miniſterij huius, glorificantes Deum in obedientia confeſſionis veſtræ in † Euangelium Chriſti, & ſimplicitate communicationis † in illos, & in omnes,

14 * Et in ipſorum obſecratione pro vobis, deſyderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis.

15 * Gratias* Deo ſuper inenarrabili dono eius.

Euangelio veſtræ

ago

CAP. X.

1 IPſe autem ego Paulus obſecro vos per manſuetudinem & modeſtiam Chriſti, qui in facie quidem humilis ſum inter vos, abſens autem confido in vobis.

A

2 * Rogo autẽ,* ne præſens audeam per eam confidentiam qua exiſtimor audere in quoſdã: qui arbitrantur nos tanquam ſecundum carnem ambulemus.

vos

3 * In carne enim ambulantes, non ſecundum carnem militamus.

4 * Nam arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt: ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes:

5 * Et omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in B obſequium Chriſti;

6 * Et in promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam, cùm impleta fuerit veſtra obedientia.

7 * Quæ ſecundum faciem ſunt, videte. Si quis confidit ſibi, Chriſti ſe eſſe: hoc cogitet iterum apud ſe, quia ſicut * ipſe Chriſti eſt: ita & nos.

& 8 * Nam & ſi amplius aliquid gloriatus fuero de poteſtate noſtra, quam dedit nobis Dominus in ædificationem, & non in deſtructionem veſtram, non erubeſcam.

9 * Vt autem non exiſtimer tanquam terrere vos per epiſtolas,

12 * ὅτι ἡ διακονία τ λῄτουργίας ταύτης οὐ μόνον ἐστὶ προσαναπληροῦσα τὰ ὑστερήματα τῶν ἁγίων, ἀλλὰ καὶ περισσεύουσα διὰ πολλῶν εὐχαριστιῶν τῷ θεῷ·

13 * διὰ τ δοκιμῆς τ διακονίας ταύτης δοξάζοντες τὸν θεὸν ἐπὶ τῇ ὑποταγῇ τ ὁμολογίας ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον τ χριστοῦ, καὶ ἁπλότητι τ κοινωνίας εἰς αὐτοὺς καὶ εἰς πάντας,

14 * καὶ αὐτῶν δεήσει ὑπὲρ ὑμῶν ἐπιποθούντων ὑμᾶς, διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν χάριν τ θεοῦ ἐφ' ὑμῖν.

15 * χάρις τῷ θεῷ ἐπὶ τῇ ἀνεκδιηγήτῳ αὐτοῦ δωρεᾷ.

ι.

1 * Αὐτὸς δὲ ἐγὼ παῦλος παρακαλῶ ὑμᾶς διὰ τ πραότητος καὶ ἐπιεικείας τ χριστοῦ, ὃς κατὰ πρόσωπον μὲν ταπεινὸς ἐν ὑμῖν, ἀπὼν δὲ θαρρῶ εἰς ὑμᾶς.

2 * δέομαι δὲ τὸ μὴ παρὼν θαρρῆσαι τῇ πεποιθήσει, ᾗ λογίζομαι τολμῆσαι ἐπί τινας τοὺς λογιζομένους ἡμᾶς ὡς κατὰ σάρκα περιπατοῦντας.

3 * ἐν σαρκὶ γὰρ περιπατοῦντες, οὐ κατὰ σάρκα στρατευόμεθα.

4 * τὰ γὰρ ὅπλα τ στρατείας ἡμῶν οὐ σαρκικὰ, ἀλλὰ δυνατὰ τῷ θεῷ πρὸς καθαίρεσιν ὀχυρωμάτων, λογισμοὺς καθαιροῦντες

5 * καὶ πᾶν ὕψωμα ἐπαιρόμενον κατὰ τ γνώσεως τ θεοῦ, καὶ αἰχμαλωτίζοντες πᾶν νόημα εἰς τὴν ὑπακοὴν τοῦ χριστοῦ·

6 * καὶ ἐν ἑτοίμῳ ἔχοντες ἐκδικῆσαι πᾶσαν παρακοὴν, ὅταν πληρωθῇ ὑμῶν ἡ ὑπακοή.

7 * τὰ κατὰ πρόσωπον βλέπετε; εἴ τις πέποιθεν ἑαυτῷ χριστοῦ εἶναι, τοῦτο λογιζέσθω πάλιν ἀφ' ἑαυτοῦ, ὅτι καθὼς αὐτὸς χριστοῦ, οὕτω καὶ ἡμεῖς χριστοῦ.

8 * ἐάν τε γὰρ καὶ περισσότερόν τι καυχήσωμαι περὶ τ ἐξουσίας ἡμῶν, ἧς ἔδωκεν ὁ κύριος ἡμῖν εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν ὑμῶν, οὐκ αἰσχυνθήσομαι·

9 * ἵνα δὲ μὴ δόξω ὡς ἂν ἐκφοβεῖν ὑμᾶς διὰ τῶν ἐπιστολῶν·

---

h דְּמִתְרָעֵא אֲנָא עַל אֲנָשָׁא אִילֵין דְּחָשְׁבִין לַן דַּאיךְ דְּבִבְסַר מְהַלְכִינַן : 3 אֵפַּן בְּבִסַר גִּיר מְהַלְכִינַן אֳלָא לָא הָוָא
i דְּבָסְרָא פָּלְחִינַן : 4 זֵינָא גִּיר דְּפָלְחוּתַן לָא הֲוָא דְּבָסְרָא אֶלָּא דְּחַיְלָא דַּאלָהָא וּבֵהּ חָבְשִׁינַן k חֶסְנָא מְרִירָא l וְסָתְרִינַן
m מַחְשְׁבָתָא : 5 וְכָל רוֹמָא n דְּמִתְחָרִים o לְוקְבֵל יְדָעְתֵהּ דַּאלָהָא p וְשָׁבְיִינַן q כָּל r תַּרְעִין s לְמִשְׁמַעְתֵּהּ דַּמְשִׁיחָא :
6 t וּמְטַיְבִינַן לְמֶעְבַּד u חְבָעָתָא מִן אִילֵין דְּלָא מֶשְׁתַּמְעִין מָא v דְּאִתְמַלְיַת מֶשְׁתַּמְעָנוּתְכוֹן :
7 בְּפַרְצוּפָא x חָיְרִין אַנְתּוּן אִן אֱנָשׁ y הְכִיל עַל נַפְשֵׁהּ דְּמִשְׁיחָא הוּ הָנָא z נֶרַע מִן נַפְשֵׁהּ דַּאיךְ דְּהוּ דַּמְשִׁיחָא הוּ הָכַנָא
אַף חֲנַן : 8 אִן גִּיר אַף מְרֵם יַתִּיר a אֶשְׁתַּבְּחַר עַל b שׁוּלְטָנָא דְּיַהֵב לִי מָרַן לָא c בְּהֵת אֲנָא מֶטֵל d דְּלָבְנְיָנְכוֹן הוּ וְלָכוֹן
יַהֵב לַן וְלָא e לְסוּחְפְכוֹן : 9 f מְהֵמָא אֲנָא דַּיִן דְּלָא g אֶסְתְּבַר אַיךְ דַּו h דַּמְרַחֲלוּ מְרַחֵל אֲנָא לְכוֹן בְּאַגַּרְתַּי :

a רְעָא חשב i תַּלָּךְ
k מבצרים l סְתַר הרס
m חֶשֶׁב n רום o לנגד
p שְׁבָא שבה q שבל מן
r רָעָא s שְׁמַע t טוֹב
u נקמת v מְלָא x חור
y בושה z יָדַע a שַׁבְחַר
b שְׁלַט c נש d בְּנָא

10 * *Quia sunt quidam qui dicunt, Epistolæ quidem graues sunt & validæ, aduentus autem corporis infirmus, & sermo contemptus.*

11 * *Sed hoc cogitet qui sic dicit, quòd quales sumus in sermone epistolarũ nostrarum quum absumus, tales etiam sumus in opere præsentes.*

12 * *Non enim audemus æstimare aut conferre nosipsos cum iis qui seipsos gloria efferunt: sed quia isti semet sibi comparant non intelligunt.*

13 * *Nos non gloriamur supra modum, sed iuxta mensuram finium, quam distribuit nobis Deus, vt & pertingamus vsque ad vos.*

14 * *Non enim quasi non pertingamus ad vos, extendimus nosipsos. nam vsque ad vos peruenimus cum Euangelio Meschicho.*

15 * *Neque gloriamur præter mensuram nostram in labore alieno: sed est nobis spes crescente fide vestra nos in vobis magnificatum iri iuxta mensuram nostram.*

16 * *Quin & vltra vos exuberabimus euangelizando, non per mensuram alienam in his quæ parata sunt gloriemur.*

17 * *Qui autem gloriabitur, in Domino glorietur.*

18 * *Non enim qui seipsum laudibus effert, probatur, sed quem Dominus commẽdauerit.*

Feria 11. hebdomadis 1111.
Ieiunij.

CAP. XI.

1 *VTinam verò tolerassetis me paulisper vt loquerer insipienter: sed et suffertis me.*

2 * *Nam zelotypus sum erga vos zelo Dei. Despondi enim vos viro vnico virginem castam quam offeram Meschicho.*

3 * *Vereor autem ne prout seduxit serpens Chauo, fraude sua, ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate quæ est erga Meschicho.*

4 * *Nam si is qui venit ad vos, alium Jeschua prædicat vobis quem nos non prædicauimus, aut spiritum alium accepistis quem non acceperatis, aut aliud Euangelium quod non recepistis; pulchrè assensum præbetis.*

10 ‡ Quoniam quidem, inquiunt, epistolæ graues sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis.

11 ‡ Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes: tales & præsentes in facto.

12 ‡ Non enim audemus inserere aut cõparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.

13 ‡ Nos autem non in immensum gloriabimur: sed secundùm mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi vsque ad vos.

Ephe. 4. b. 7.

14 ‡ Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos. Vsque ad vos enim peruenimus in Euangelio Christi:

15 ‡ Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundùm regulã nostram in abundantiam,

16 ‡ Etiã in illa quæ vltra vos sunt, euangelizare, non in aliena regula, in ijs quæ præparata sunt gloriari.

17 ‡ Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

Ier. 9. g. 23. 1. Cor. 1. d. 31.

18 ‡ Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

CAP. XI.

1 VTinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed & supportate me. A

2 ‡ Æmulor enim vos Dei æmulatione: despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo.

Gen. 3. a. 4.

3 ‡ Timeo autem ne sicut serpens Heuam seduxit astutia sua: ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate quæ est in Christo.

4 ‡ Nam si is qui venit, alium Christum prædicat quem non prædicauimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis; aut aliud Euangelium quod non recepistis: rectè pateremini:

10 ‡ ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρρησία τοῦ σώματος ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.

11 ‡ τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

12 ‡ οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσιν.

13 ‡ ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

14 ‡ οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ,

15 ‡ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν·

16 ‡ εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.

17 ‡ ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

18 ‡ οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

ια'.

1 ‡ Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τῇ ἀφροσύνῃ· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

2 ‡ ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς ζήλῳ θεοῦ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ.

3 ‡ φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὕαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.

4 ‡ εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε.

לָא בַמְשׁוּחָתָא דְּאַחֲרְנֵא בַּאילֵן דְּמַתְקְנָן נְשָׁתַּבְּחַר׃ 17 הַוֹ דֵּין דְּנָשְׁתַּבְּחַר בְּמָרְיָא נְשַׁתַּבְּחַר׃ 18 לָא חֲוָא גִּיר

מַן דְּנַפְשֵׁהּ מְשַׁבַּח הַוֹ הוּ בְּקָא אֶלָּא מַן דְּמָרְיָא נְשַׁבְּחִיוּתִי׃ דְּיוֹם תְּרֵין דְּשַׁבְתָּא דר דְּצוֹמָא יז קפלצון יא

1 אֶשְׁתּוּף דֵּין מְסַיְּבְרִין הֲוַיְתוּן לִי קְלִיל דְּאַסְבֶּל פַּכְיָהָאִית אֶלָּא אַף מְסַיְּבְרִין אַנְתּוּן הוּלִי׃ 2 טָאן אֲנָא גִּיר בְּכוּן

בְּטִנְנָא דַּאלָהָא מְכַרְחָכוּן גִּיר לְגַבְרָא חַד בְּתוּלְתָא דַּכְיְתָא דְּאַקְרֵב לְמְשִׁיחָא׃ 3 דָּחֵל אֲנָא דֵּין דְּלְמָא אַיְךְ דַּאטְעֵי

חַוְיָא לְחַוָּא בְּנְכִילוּתֵהּ הָכְנָא נֶתְחַבְּלוּן רְעְיָנֵיכוּן מֵן פְּשִׁיטוּתָא דְּלוֹת מְשִׁיחָא׃

4 אֵן גִּיר הַוֹ דְּאתָא לְוָתְכוּן אַחֲרְנָא יְשׁוּעַ דְּלָא כַּרִזְנָן אוֹ רוּחָא אַחֲרְתָּא דְּלָא נְסַבְתּוּן אוֹ סְבַרְתָּא אַחֲרְתָּא אַיְךְ דְּלָא קַבֶּלְתּוּן שַׁפִּיר מְתְטַפְּסִין הֲוַיְתוּן׃

1 תְּקַן כתחלל n בחון
2 שַׁבַּח a לוא b טְבַן קכא
3 בקנאה d מְכַּר ארש
4 בתחלה f דְּכָא זכה
5 טְעָא g חכחש i נְכַל
6 רְעָא רצה l תמימות
7 אֶתָא m כְּרִי o בשורה
8 טַפֵּס הקשיב q הַוָא

10 * *Quia sunt quidam qui dicunt, Epistolæ quidem graues sunt & validæ, aduentus autem corporis infirmus, & sermo contemptus.*

11 * *Sed hoc cogitet qui sic dicit, quòd quales sumus in sermone epistolarũ nostrarum quum absumus, tales etiam sumus in opere præsentes.*

12 * *Non enim audemus æstimare aut conferre nosipsos cum iis qui seipsos gloria efferunt: sed quia isti semet sibi comparant non intelligunt.*

13 * *Nos non gloriamur supra modum, sed iuxta mensuram finium, quam distribuit nobis Deus, vt & pertingamus vsque ad vos.*

14 * *Non enim quasi non pertingamus ad vos, extendimus nosipsos. nam vsque ad vos peruenimus cum Euangelio Meschicho.*

15 * *Neque gloriamur præter mensuram nostram in labore alieno: sed est nobis spes crescente fide vestra nos in vobis magnificatum iri iuxta mensuram nostram.*

16 * *Quin & vltra vos exuberabimus euangelizando, non per mensuram alienam in his quæ parata sunt gloriemur.*

17 * *Qui autem gloriabitur, in Domino glorietur.*

18 * *Non enim qui seipsum laudibus effert, probatur, sed quem Dominus commẽdauerit.*

Feria 11. hebdomadis 1111.
Ieiunij.

CAP. XI.

1 *VTinam verò tolerassetis me paulisper vt loquerer insipienter: sed et suffertis me.*

2 * *Nam zelotypus sum erga vos zelo Dei. Despondi enim vos viro vnico virginem castam quam offeram Meschicho.*

3 * *Vereor autem ne prout seduxit serpens Chauo, fraude sua, ita corrumpantur sensus vestri à simplicitate quæ est erga Meschicho.*

4 * *Nam si is qui venit ad vos, alium Jeschua prædicat vobis quem nos non prædicauimus, aut spiritum alium accepistis quem non acceperatis, aut aliud Euangelium quod non recepistis; pulchrè assensum præbetis.*

10 ‡ Quoniam quidem, inquiunt, epistolæ graues sunt & fortes: præsentia autem corporis infirma, & sermo contemptibilis.

11 ‡ Hoc cogitet qui eiusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes: tales & præsentes in facto.

12 ‡ Non enim audemus inserere aut cõparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, & comparantes nosmetipsos nobis.

13 ‡ Nos autem non in immensum gloriabimur: sed secundùm mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi vsque ad vos.

Ephe. 4. b. 7.

14 ‡ Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos. Vsque ad vos enim peruenimus in Euangelio Christi:

15 ‡ Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestræ, in vobis magnificari secundùm regulã nostram in abundantiam,

16 ‡ Etiã in illa quæ vltra vos sunt, euangelizare, non in aliena regula, in ijs quæ præparata sunt gloriari.

17 ‡ Qui autem gloriatur: in Domino glorietur.

Ier. 9. g. 23. 1. Cor. 1. d. 31.

18 ‡ Non enim qui seipsum commendat, ille probatus est: sed quem Deus commendat.

CAP. XI.

1 VTinam sustineretis modicum quid insipientiæ meæ: sed & supportate me. A

2 ‡ Æmulor enim vos Dei æmulatione: despondi enim vos vni viro, virginem castam exhibere Christo.

Gen. 3. a. 4.

3 ‡ Timeo autem ne sicut serpens Heuam seduxit astutia sua: ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate quæ est in Christo.

4 ‡ Nam si is qui venit, alium Christum prædicat quem non prædicauimus, aut alium spiritum accipitis quem non accepistis; aut aliud Euangelium quod non recepistis: rectè pateremini:

10 ‡ ὅτι αἱ μὲν ἐπιστολαί, φησι, βαρεῖαι καὶ ἰσχυραί, ἡ δὲ παρρησία τοῦ σώματος ἀσθενὴς, καὶ ὁ λόγος ἐξουθενημένος.

11 ‡ τοῦτο λογιζέσθω ὁ τοιοῦτος, ὅτι οἷοί ἐσμεν τῷ λόγῳ δι' ἐπιστολῶν ἀπόντες, τοιοῦτοι καὶ παρόντες τῷ ἔργῳ.

12 ‡ οὐ γὰρ τολμῶμεν ἐγκρῖναι ἢ συγκρῖναι ἑαυτούς τισι τῶν ἑαυτοὺς συνιστανόντων· ἀλλὰ αὐτοὶ ἐν ἑαυτοῖς ἑαυτοὺς μετροῦντες, καὶ συγκρίνοντες ἑαυτοὺς ἑαυτοῖς οὐ συνιοῦσιν.

13 ‡ ἡμεῖς δὲ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχησόμεθα, ἀλλὰ κατὰ τὸ μέτρον τοῦ κανόνος οὗ ἐμέρισεν ἡμῖν ὁ θεὸς μέτρου ἐφικέσθαι ἄχρι καὶ ὑμῶν.

14 ‡ οὐ γὰρ ὡς μὴ ἐφικνούμενοι εἰς ὑμᾶς, ὑπερεκτείνομεν ἑαυτούς· ἄχρι γὰρ καὶ ὑμῶν ἐφθάσαμεν, ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ χριστοῦ,

15 ‡ οὐκ εἰς τὰ ἄμετρα καυχώμενοι ἐν ἀλλοτρίοις κόποις, ἐλπίδα δὲ ἔχοντες, αὐξανομένης τῆς πίστεως ὑμῶν, ἐν ὑμῖν μεγαλυνθῆναι κατὰ τὸν κανόνα ἡμῶν εἰς περισσείαν·

16 ‡ εἰς τὰ ὑπερέκεινα ὑμῶν εὐαγγελίσασθαι, οὐκ ἐν ἀλλοτρίῳ κανόνι εἰς τὰ ἕτοιμα καυχήσασθαι.

17 ‡ ὁ δὲ καυχώμενος, ἐν κυρίῳ καυχάσθω.

18 ‡ οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος, ἀλλ' ὃν ὁ κύριος συνίστησιν.

ια'.

1 ‡ Ὄφελον ἀνείχεσθέ μου μικρόν τῇ ἀφροσύνῃ· ἀλλὰ καὶ ἀνέχεσθέ μου.

2 ‡ ζηλῶ γὰρ ὑμᾶς ζήλῳ θεοῦ· ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν παραστῆσαι τῷ χριστῷ.

3 ‡ φοβοῦμαι δὲ μήπως ὡς ὁ ὄφις Εὕαν ἐξηπάτησεν ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτοῦ, οὕτω φθαρῇ τὰ νοήματα ὑμῶν, ἀπὸ τῆς ἁπλότητος τῆς εἰς τὸν χριστόν.

4 ‡ εἰ μὲν γὰρ ὁ ἐρχόμενος ἄλλον Ἰησοῦν κηρύσσει ὃν οὐκ ἐκηρύξαμεν, ἢ πνεῦμα ἕτερον λαμβάνετε ὃ οὐκ ἐλάβετε, ἢ εὐαγγέλιον ἕτερον ὃ οὐκ ἐδέξασθε, καλῶς ἀνείχεσθε.

לָא בַמְשׁוּחָתָא דְּאַחֲרְנֵא בַּאילֵן דְּמַתְקְנָן נְשָׁתַּבְּחַר׃ 17 הַוֹ דֵּין דְּנָשְׁתַּבְּחַר בְּמָרְיָא נְשַׁתַּבְּחַר׃ 18 לָא חֲוָא גִּיר

מַן דְּנַפְשֵׁהּ מְשַׁבַּח הַוֹ הוּ בְּקָא אֶלָּא מַן דְּמָרְיָא נְשַׁבְּחִיוּתִי׃ דְּיוֹם תְּרֵין דְּשַׁבְתָּא דר דְּצוֹמָא יז קפלצון יא

1 אֶשְׁתּוּף דֵּין מְסַיְּבְרִין הֲוַיְתוּן לִי קְלִיל דְּאַסְבֶּל פַּכְיָהָאִית אֶלָּא אַף מְסַיְּבְרִין אַנְתּוּן הוּלִי׃ 2 טָאן אֲנָא גִּיר בְּכוּן

בְּטִנְנָא דַּאלָהָא מְכַרְחָכוּן גִּיר לְגַבְרָא חַד בְּתוּלְתָא דַּכְיְתָא דְּאַקְרֵב לְמְשִׁיחָא׃ 3 דָּחֵל אֲנָא דֵּין דְּלְמָא אַיְךְ דַּאטְעֵי

חַוְיָא לְחַוָּא בְּנְכִילוּתֵהּ הָכְנָא נֶתְחַבְּלוּן רְעְיָנֵיכוּן מֵן פְּשִׁיטוּתָא דְּלוֹת מְשִׁיחָא׃

4 אֵן גִּיר הַוֹ דְּאתָא לְוָתְכוּן אַחֲרְנָא יְשׁוּעַ דְּלָא כַּרִזְנָן אוֹ רוּחָא אַחֲרְתָּא דְּלָא נְסַבְתּוּן אוֹ סְבַרְתָּא אַחֲרְתָּא אַיְךְ דְּלָא קַבֶּלְתּוּן שַׁפִּיר מְתְטַפְּסִין הֲוַיְתוּן׃

1 תְּקַן כתחלל n בחון
2 שַׁבַּח a לוא b טְבַן קכא
3 בקנאה d מְכַּר ארש
4 בתחלה f דְּכָא זכה
5 טְעָא g חכחש i נְכַל
6 רְעָא רצה l תמימות
7 אֶתָא m כְּרִי o בשורה
8 טַפֵּס הקשיב q הַוָא

5 * Arbitror enim me nihilo inferiorem esse Apostolis illis admodum præstantibus.

6 * Quamuis enim imperitus sim sermone meo, non tamen scientia mea; verùm in omnibus manifesti fuimus apud vos.

7 * An fortè errando erraui quòd meipsum deiecerim vt vos exaltaremini? gratuitóque prædicarim vobis Euangelium Dei?

8 * Porrò ecclesias alias exui, vt acciperem sumptus in vestri ministerium.

9 * Et quum venissem ad vos, neminem vestrum oneraui. indigentiam enim meam suppleuerunt fratres qui venerant à Macedonia, & in omnibus meipsum seruaui ac seruaturus sum, vt non sim vobis oneri.

10 * Est in me veritas Meschicho; quòd hæc gloriatio non abolebitur in me in regionibus Achaiæ.

11 * Quare? quia non diligo vos? Deus nouit.

12 * Sed quod facio idem & faciam, vt præcidam occasionem ijs qui quærunt occasionem, vt in eo de quo gloriantur, reperiantur sicut & nos.

13 * Sunt enim isti pseudoapostoli, & operarij dolosi, & transformant seipsos in Apostolos Meschicho.

14 * Et in hoc nihil mirandum est. Si enim ipse Satanas transformatur in Angelū lucis:

15 * Non est magnum negotium si & ministri eius transformantur in ministros iustitiæ, quorum finis erit iuxta opera ipsorum.

In commemorationem Pauli.

16 * Iterum autem dico, ne quis putet de me quasi stultus sim, alioquin etiam vt stultum accipite me, vt & ego paulisper glorier.

17 * Quod loquor non secundum Dominum nostrum loquor, sed quasi per insipientiam in hoc loco gloriationis.

18 * Quandoquidem multi gloriantur secundum carnem, sed & ego gloriabor.

19 * Pacifici enim estis ad obtemperandum rationis expertibus quum vos sitis sapientes.

20 * Et solliciti estis de eo qui vos in seruitutem adigit, & qui vos exedit, & qui accipit à vobis, & qui effert sese supra vos; & qui cædit vos in faciem vestram.

---

5 רַנָּא אֲנָא גֵּיר דְּמֵדֵם לָא בַּצְרַת מִן שְׁלִיחַיָא אִילֵין דְּטָב מֵיתְרִין׃ 6 אַפֵּן גֵּיר בּוּרָא אֲנָא בְּמִלָּתִי אֶלָּא לָא בִּידְעָתִי
אֶלָּא בְּכֻלְמֵדֵם אִתְגְּלֵין לְוָתְכוֹן׃ 7 אוֹ דִלְמָא מַסְכְּלוּ אַסְכְּלֵת דְּמַכְּכֵת נַפְשִׁי דְּאַנְתּוּן אִתְּרִימוּן וּמַגַּן אַכְרֵזֵת
לְכוֹן סְבַרְתֵּהּ דְּאַלָּהָא׃ 8 וְעָרַתָּא אַחֲרָנָתָא חַלֵּצַת וְנָסְבַת נַפְקָתָא לְתֶשְׁמִשְׁתָּא דִילְכוֹן׃ 9 וְכַד אִתִּית צַאיְדִיכוֹן
לָא יְקִרָה עַל אֲנָשׁ מָנְכוֹן סְנִיקוּתִי גֵּיר מִלְיוּ אֲחֵא דְּאַתּוּ מִן מַקְדוֹנְיָא וְבְכֹל מִדֵּם נָטֵרֵת נַפְשִׁי וְנָטַר אֲנָא דְּלָא אִקַּר
עֲלֵיכוֹן׃ 10 אִיתַּוּחִי בִּי שְׁרָרֵת דְּמְשִׁיחָא דְּחָנָא לָא נֶחְבַּטֵל בִּי בַּאתְרָוָתָא דְּאַכָּאיָא׃ 11 לְמָנָא מָטֵל דְּלָא
מַחַב אֲנָא לְכוֹן אֱלָהָא הוּ יַדַע׃ 12 אֶלָּא הָדָא דְּעָבַד אֲנָא אָף אֶעְבַּד דְּאִפְסוֹק הוּ עַלָּתְהוֹן דְּאִילֵין דְּבָעִין עִלָּתָא וְבִהוּ
מִדֵּם דְּמִשְׁתְּבְּחִין נָשְׁתַּכְּחוּן אַכְוָתָן׃ 13 אִיתַּיהוֹן גֵּיר הֲלֵין שְׁלִיחַיָא דַּגְּלָא וּפָעֲלָא נְכִילָא וְמְדַמְּיִן נַפְשְׁהוֹן לַשְׁלִיחַיָא דְּמְשִׁיחָא

c רַנָּא חסב ; פתי d מַלָּל e כְּרֵן בשורתו ; וחעלות f נַפְק g שַׁמֵּשׁ h אִתָּא i אצלכם k יְקַר l צורכי m מְלָא n אִתָּא o יְקַר p אִית ש פאסתו ; ותשלח q רְנָא r גְּלָא s סְכַל t מְכַךְ u רוּם v וחנם

5 ‡ Existimo enim nihil me minus fe-
cisse à magnis Apostolis.

6 ‡ Nam etsi imperitus sermone, sed non
manife- sciẽtia. in omnibus autem †manifestati
stus sum B sumus vobis.

7 ‡ Aut nunquid peccatũ feci, meipsum
humilians, vt vos exaltemini? quoniam
gratis Euangelium Dei euangelizaui vo-
bis?

8 ‡ Alias ecclesias expoliaui, accipiens
stipendium ad ministerium vestrum.

9 ‡ Et cũm essem apud vos, & egẽrem:
nulli onerosus fui: nam quod mihi dee-
rat, suppleuerunt fratres qui venerunt à
Macedonia: & in omnibus sine onere
me vobis seruaui, & seruabo.

10 ‡ Est veritas Christi in me, quoniam
hæc gloriatio non infringetur in me in C
regionibus Achaiæ.

11 ‡ Quare? quia non diligo vos? Deus
scit.

12 ‡ Quod autem facio: & faciam, vt am
putem occasionem eorum qui volunt
occasionem: vt in quo gloriantur, inue-
niantur sicut & nos.

13 ‡ Nam eiusmodi pseudoapostoli, sunt
operarij subdoli, transfigurantes se in
Apostolos Christi.

14 ‡ Et non mirum: ipse enim Satanas
transfigurat se in Angelum lucis.

15 ‡ Non est ergo magnum si ministri
eius transfigurentur velut ministri iusti-
tiæ: quorum finis erit secundùm opera
ipsorum.

16 ‡ ITERVM dico, ne quis me putet
insipientem esse, alioquin velut insipien-
tem accipite me, vt & ego modicũ quid
glorier.

17 ‡ Quod loquor, non loquor secũdùm
Domi- †Deum, sed quasi in insipientia; in hac
nium substantia gloriæ.

18 ‡ Quoniam multi gloriantur secun-
dùm carnem: & ego gloriabor.

19 ‡ Libenter enim suffertis insipientes:
cùm sitis ipsi sapientes. 20 ‡ Sustinetis enim
si quis vos in seruitutem redigit, si quis
deuorat, si quis accipit, si quis extollitur,
si quis in faciem vos cædit.

5 λογίζομαι γὰρ μηδὲν ὑστερηκέναι τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων.

6 εἰ δὲ καὶ ἰδιώτης τῷ λόγῳ, ἀλλ' οὐ τῇ γνώσει· ἀλλ' ἐν παντὶ φανερωθέντες ἐν πᾶσιν εἰς ὑμᾶς.

7 ἢ ἁμαρτίαν ἐποίησα, ἐμαυτὸν ταπεινῶν ἵνα ὑμεῖς ὑψωθῆτε; ὅτι δωρεὰν τὸ τοῦ θεοῦ εὐαγγέλιον εὐηγγελισάμην ὑμῖν;

8 ἄλλας ἐκκλησίας ἐσύλησα, λαβὼν ὀψώνιον, πρὸς τὴν ὑμῶν διακονίαν.

9 καὶ παρὼν πρὸς ὑμᾶς καὶ ὑστερηθείς, οὐ κατενάρκησα οὐδενός· τὸ γὰρ ὑστέρημά μου προσανεπλήρωσαν οἱ ἀδελφοὶ ἐλθόντες ἀπὸ μακεδονίας· καὶ ἐν παντὶ ἀβαρῆ ὑμῖν ἐμαυτὸν ἐτήρησα, καὶ τηρήσω.

10 ἔστιν ἀλήθεια χριστοῦ ἐν ἐμοί, ὅτι ἡ καύχησις αὕτη οὐ φραγίσεται εἰς ἐμὲ ἐν τοῖς κλίμασι τῆς ἀχαΐας.

11 διατί; ὅτι οὐκ ἀγαπῶ ὑμᾶς; ὁ θεὸς οἶδεν.

12 ὃ δὲ ποιῶ καὶ ποιήσω, ἵνα ἐκκόψω τὴν ἀφορμὴν τῶν θελόντων ἀφορμήν, ἵνα ἐν ᾧ καυχῶνται, εὑρεθῶσι καθὼς καὶ ἡμεῖς.

13 οἱ γὰρ τοιοῦτοι ψευδαπόστολοι, ἐργάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους χριστοῦ.

14 καὶ οὐ θαυμαστόν· αὐτὸς γὰρ ὁ σατανᾶς μετασχηματίζεται εἰς ἄγγελον φωτός.

15 οὐ μέγα οὖν εἰ καὶ οἱ διάκονοι αὐτοῦ μετασχηματίζονται ὡς διάκονοι δικαιοσύνης· ὧν τὸ τέλος ἔσται κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.

16 Πάλιν λέγω, μή τις με δόξῃ ἄφρονα εἶναι· εἰ δὲ μήγε, κἂν ὡς ἄφρονα δέξασθέ με, ἵνα κἀγὼ μικρόν τι καυχήσωμαι.

17 ὃ λαλῶ, οὐ λαλῶ κατὰ κύριον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀφροσύνῃ, ἐν ταύτῃ τῇ ὑποστάσει τῆς καυχήσεως.

18 ἐπεὶ πολλοὶ καυχῶνται κατὰ τὴν σάρκα, κἀγὼ καυχήσομαι.

19 ἡδέως γὰρ ἀνέχεσθε τῶν ἀφρόνων, φρόνιμοι ὄντες.

20 ἀνέχεσθε γὰρ εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει, εἴ τις ἐπαίρεται, εἴ τις ὑμᾶς εἰς πρόσωπον δαίρει.

---

14 וְלֵית לְמִתְדַּמְרוּ בְהֵדָא אִן הוּגֵיר סַטָנָא מִתְדַּמֵא בַּמְלַאכָא דְנוּהֲרָא ׃ 15 לָא הֲוָת רַבָּא צְבוּתָא אִן אַף
מְשַׁמְשָׁנָוהִי מִתְדַּמִין בְּמִשַׁמְשָׁנֵא דְזַדִּיקוּתָא הֲנוּן דְּחַרְתְּהוּן תְּהֵוא אַיְךְ עֲבָדֵיהוֹן ׃
16 תּוּב דֵּין אֲמַר אֲנָא לָמָא אֱנָשׁ נְסַבֵּר עֲלוֹ אַיְךְ דְּסַכְלָא אֲנָא
וְאִן לָא אַפִּין אַיְךְ דְּלִסְכְלָא קַבְּלוּנִי דְאַף אֲנָא קְלִיל אֶשְׁתַּבְּחַר ׃ 17 מְרֵם דְּמְמַלֵּל אֲנָא לָא הֲוָא בְּמָרָן מְמַלֵּל אֲנָא
אֶלָּא אַיְךְ דְּבְפַכִּיהוּתָא בְּהָדָא דּוּכְתָא דְשׁוּבְחָרָא ׃ 18 מְסַל דְּסַגִּיאֵי מִשְׁתַּבְּחֲרִין בְּבִסְרָא וַאף אֲנָא אֶשְׁתַּבְּחַר ׃
19 מְנַחְנִין אַנְתּוּן גִּיר לְמִשְׁתַּמְעוּ לְחַסִּירֵי רַעְיָנָא כַּד אַנְתּוּן חַכִּימָא אַנְתּוּן ׃ 20 וּמְתְדְּנִין אַנְתּוּן לְמַן דְּמִשַׁעְבֵּד
לָכוֹן וְלְמַן דְּאָכֵל לְכוֹן וְלְמַן דְּנָסֵב מָנְכוֹן וְלְמַן דְּמִתְרִים עֲלֵיכוֹן וְלְמַן דְּמְחֵא לְכוֹן עַל אַפֵּיכוֹן ׃

a דְּמַר פלא h ענין
i שַׁמְשׁ k דְּמָא l אחרים
a בזכרונו b עור c אול
d שַׁבְחַר e פְּכַּה f תסקום
g שַׁבְחַר h נוח i שְׁמַע
j רַעְיָא l דְּנָא m שַׁעְבֵּר
n רום o מְחָא נכה

21 * Secundum ignominiam dico, quasi nos infirmi simus. Hoc per amentiam dico, in quocunque audet aliquis, audeo & ego.

22 * Si Hebræi sunt, & ego quoque: siue sint Israelitæ, & ego: si sunt semen Abrohom, & ego.

23 * Si ministri sunt Meschicho (per amentiam dico) illis præstantior sum: in labore plusquam illi, in verberibus plusquam illi, in vinculis plusquam illi, in mortibus pluries.

24 * A Iudæis quinquies quadragenis plagis vapulaui vna minus.

25 * Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus, ter in naufragio die & nocte in mari sine nauigio fui.

26 * In itineribus plurimis, in periculo fluminum, in periculo sicariorum, in periculo ex cognatione mea, in periculo ex gentibus, in periculo fui in ciuitate, in periculo fui in solitudine, in periculo in mari, in periculo ex falsis fratribus:

27 * In labore & fatigatione, in vigilia multa, in fame & siti, in ieiunio multo, in frigore & nuditate.

28 * Præter cætera, & cœtum qui est contra me quotidie, ac sollicitudinem meam pro omnibus ecclesijs.

29 * Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis offenditur, & ego non vror?

30 * Si gloriandum est, oportet in infirmitatibus meis me gloriari.

31 * Nouit Deus pater Domini nostri Ieschua Meschicho, benedictus in seculum seculorum quòd non mentiar.

32 * In Darmasouk præfectus militiæ Aretæ regis custodiebat ciuitatem Darmaskenorum, vt me comprehenderet.

33 * Et per fenestram in sporta demiserunt me per murum, & ereptus fui à manibus eius.

CAP. XII.

1 GLoriari oportet, sed non expedit: venio enim ad visiones & reuelationes Domini nostri.

---

21 אַיךְ [p] וַבְצַעֲרָא אָמַר אֲנָא אַיךְ הַו דַחֲנַן [q] מְחִילִינַן הוּבְחַסִירוּת [r] רְעִינָא אָמַר אֲנָא דַבְּכְלֵמְדֵם [s] וּמַמְרַח אֱנָשׁ אָף
אֲנָא מָמְרַח אֲנָא ׃ 22 אִן עִבְרָיֵא אֱנוּן וַאף אֲנָא וַאן אִסְרַלָיֵא אֱנוּן אַף אֲנָא אִן זַרְעָה אֱנוּן דַאבְרָהָם אַף אֲנָא ׃
23 אִן [r] מְשַׁמְשַׁנֵא אֱנוּן דַמְשִׁיחָא בְחַסִירוּת [u] רְעִינָא אָמַר אֲנָא דְיַתִיר מָנְהוֹן אֲנָא [x] בְלֵאוּתָא יַתִיר מָנְהוֹן [y] בְמַחְוָתָא
יַתִיר מָנְהוֹן בַאסוּרָא יַתִיר מָנְהוֹן [z] בְמוֹתָא זַכְנִין סַגִיאָן ׃ 24 מִן יְהוּדָיֵא חַמֵשׁ זַכְנִין אַרְבְעִין חַסִיר חָדָא [a] בְלֵעַת׃
25 תְלַת זַכְנִין בְשַׁבְטָא [b] אֶתְנַגַּרַת חָדָא זַכְן [c] אֶתְרַגַּסַת תְלַת זַכְנִין חַוִית [d] בְנוּוָגָא [c] אִימָמָא וְלֵלְיָא דְלָא [f] סְפִינְתָא בְיַמָא
חַוִית ׃ 26 בְאוּרְחָתָא סַגִיאָתָא [g] בְקִינְדוּנָוס דְנַהֲרָוָתָא בְקִינְדוּנָוס דְגַיְסָא בְקִינְדוּנָוס דְמֵן [h] טוּחֲמִי בְקִינְדוּנָוס דְמֵן
עַמְמָא בְקִינְדוּנָוס חַוִית בְמְרִינָתָא בְקִינְדוּנָוס חַוִית בְחוּרְבָא בְקִינְדוּנָוס בְיַמָא בְקִינְדוּנָוס דְמֵן אֲחֵא [k] דַגְלָא ׃

[p] שבבלימה [q] חזל [r] הנשמה [s] אַמְרַח [y] שַׁמֵש [z] רְעָא [x] לְאוּח [y] מְחָא נכה [z] מות [a] נכזי [b] כַּנֵּד פצע [c] רְגֵם [d] נוֹגָא כְּכִבת הים מן לשון ין [e] יום [f] כפינה [g] בסכנה מן לשון ין [h] משפחתי

21 * Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo & ego.

22 * Hebræi sunt: & ego. Israëlitæ sunt: & ego. Semen Abrahæ sunt: & ego.

23 * Ministri Christi sunt: & ego, (vt minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantiùs, in plagis supra modum, in mortibus frequenter.

24 * A Iudæis quinquies quadragenas, vna minus, accepi.

Deut. 25 a. 3. Act. 16. c. 22. Act. 14. c. 18. Act. 26. a. 2. g. 41

25 * Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui.

26 * In itineribus sæpe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex Gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus.

27 * In labore, & ærumna, in vigilijs multis, in fame & siti, in ieiunijs multis, in frigore & nuditate,

28 * Præter illa quæ extrinsecus sunt: instantia mea quotidiana, solicitudo omnium ecclesiarum.

29 * Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego non G vror?

30 * Si gloriari oportet: quæ infirmitatis meæ sunt, gloriabor.

31 * Deus & pater Domini nostri Iesu Christi scit, qui est benedictus in secula, quòd non mentior.

32 * Damasci præpositus Gentis Aretæ regis, custodiebat ciuitatem Damascenorum, vt me comprehenderet.

Acto. 9. d. 24.

33 * Et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, & sic effugi manus eius.

CAP. XII.

1 SI gloriari oportet (non expedit quidem) veniam autem ad visiones & reuelationes Domini. A

21 * κατ' ἀτιμίαν λέγω, ὡς ὅτι ἡμεῖς ἠσθενήσαμεν· ἐν ᾧ δ' ἄν τις τολμᾷ, ἐν ἀφροσύνῃ λέγω, τολμῶ κἀγώ.

22 * ἑβραῖοί εἰσι, κἀγώ· ἰσραηλῖταί εἰσι, κἀγώ· σπέρμα ἀβραάμ εἰσι, κἀγώ·

23 * διάκονοι χριστοῦ εἰσι, παραφρονῶν λαλῶ, ὑπὲρ ἐγώ· ἐν κόποις περισσοτέρως, ἐν πληγαῖς ὑπερβαλλόντως, ἐν φυλακαῖς περισσοτέρως, ἐν θανάτοις πολλάκις.

24 * ὑπὸ ἰουδαίων πεντάκις τεσσεράκοντα παρὰ μίαν ἔλαβον.

25 * τρὶς ἐρραβδίσθην, ἅπαξ ἐλιθάσθην, τρὶς ἐναυάγησα, νυχθήμερον ἐν τῷ βυθῷ πεποίηκα·

26 * ὁδοιπορίαις πολλάκις· κινδύνοις ποταμῶν, κινδύνοις λῃστῶν, κινδύνοις ἐκ γένους, κινδύνοις ἐξ ἐθνῶν, κινδύνοις ἐν πόλει, κινδύνοις ἐν ἐρημίᾳ, κινδύνοις ἐν θαλάσσῃ, κινδύνοις ἐν ψευδαδέλφοις.

27 * ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις, ἐν λιμῷ καὶ δίψει, ἐν νηστείαις πολλάκις, ἐν ψύχει καὶ γυμνότητι.

28 * χωρὶς τῶν παρεκτὸς ἡ ἐπισύστασίς μου ἡ καθ' ἡμέραν, ἡ μέριμνα πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν.

29 * τίς ἀσθενεῖ, καὶ οὐκ ἀσθενῶ; τίς σκανδαλίζεται, καὶ οὐκ ἐγὼ πυροῦμαι;

30 * εἰ καυχᾶσθαι δεῖ, τὰ τῆς ἀσθενείας μου καυχήσομαι.

31 * ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ οἶδεν, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

32 * ἐν δαμασκῷ ὁ ἐθνάρχης ἀρέτα ἔβασιλέως ἐφρούρει τὴν δαμασκηνῶν πόλιν, πιάσαι με θέλων·

33 * καὶ διὰ θυρίδος ἐν σαργάνῃ ἐχαλάσθην διὰ τοῦ τείχους, καὶ ἐξέφυγον τὰς χεῖρας αὐτοῦ.

ιβ.

1 * Καυχᾶσθαι δὴ οὐ συμφέρει μοι· ἐλεύσομαι γὰρ εἰς ὀπτασίας καὶ ἀποκαλύψεις κυρίου.

---

27 בְּעָמָל וּבְלֵאוּתָא בְּשַׁהֲרָא סַגִּיאָא בְּכַפְנָא וּבְצַהֲיָא בְּצוֹמָא סַגִּיאָא בְּעָרְיָא וּבְעָרְטָלְיוּתָא׃
28 סְטַר מִן יְתִירָתָא דְּכָלְהוֹן וְצִפְתִּי דְעַל אַפַּי כְּלְהֵין עִדָּנָא׃ 29 מַנוּ חָלְשָׁה וְלָא אֲנָא חָלְשָׁה
אֲנָא מַנוּ מְתְכְּשֵׁל וְלָא אֲנָא יָקֵד אֲנָא׃ 30 אִן לְמִשְׁתַּבְּחָרוּ וְלָא בְּכוּרְתָנִי אֶשְׁתַּבְּחַר׃ 31 יָדַע הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי
דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מְבָרְכָא דְּלְעָלַם עָלְמִין דְּלָא מְכַדֵּב אֲנָא׃ 32 בְּדַרְמַסּוּק רַב חַיְלָא דַּארֶטוּס מַלְכָא נָטַר הֲוָא
מְדִינְתָא דְּדַרְמַסּוּקָיֵא לְמֵאחֲדַנִי׃ 33 וּמִן כּוּתָא אִשְׁתַּבּוּנִי מִן שׁוּרָא וְאִתְפַּלְטֵת מִן אִידָוהִי׃

קפלאון יב

1 לְמִשְׁתַּבְּחָרוּ וְלָא אֲלָא לָא פָּקַח אֲתָא אֲנָא לִי גֵּיר לְחָזוֹנָא וְלִגְלִינָוהִי דְּמָרָן׃

2 * Noui hominem in Meschicho ante annos quatuordecim, (an verò in corpore, vel extra corpus nescio, Deus nouit.) qui quidem raptus est vsque ad tertium cælorum.

3 * Et noui hunc hominem, verùm an in corpore, an extra corpus, nescio: Deus nouit.

4 * Et raptus est in Paradisum, & audiuit verba non dicenda, quæ non licet homini eloqui.

5 * Super huiusmodi gloriabor, de meipso verò non gloriabor, nisi in infirmitatibus.

6 * Si enim voluero gloriari, non ero insipiens, siquidem veritatem dico: sed parco, ne quis cogitet de me, supra id quod videt me esse, aut quod audit ex me.

7 * Et ne efferrer excellentia reuelationum, datus est mihi stimulus in carne mea nuncius Satanæ, vt colaphis cæderet me, ne efferrer.

8 * Super hoc ter obsecraui Dominum meum, vt discederet à me.

9 * Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea, siquidem virtus mea in infirmitate perficitur. Lubenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt obtegat me virtus Meschicho.

10 * Propterea complaceo mihi in infirmitatibus, in ignominia, in oppressione, in persecutionibus, in anxietatibus quæ fiunt pro Meschicho. Quum enim infirmor, tunc potens sum.

11 * Ecce factus sum rationis expers [demens] in gloriatione mea, quia vos me coëgistis. Debueratis enim testimonium ferre de me. quoniam nihilo sum inferior Apostolis illis, qui sunt admodum præstantes, etiamsi nihil sim.

12 * Signa Apostolorum edidi inter vos cum omni patientia, & potestatibus, & miraculis, & virtutibus.

13 * Nam quid est in quo fuistis inferiores cæteris ecclesijs, nisi in hoc quòd non fuerim vobis oneri? Remittite mihi hanc offensam.

14 * Ecce iam tertiò paratus sum vt veniam ad vos, & non ero vobis oneri: quippe qui non quæram quæ vestra sunt, sed vos. Non enim debent liberi reponere thesauros parentibus, sed parentes liberis suis.

---

2 יַדְעְנָא גַבְרָא בַמְשִׁיחָא מִן קֳדָם אַרְבַּעסְרֵא שְׁנִין אִן בְּפִגַר דִּין וְאִן דְּלָא פְּגַר לָא יַדָּע אֱלָהָא הוּ יַדָּע דְּאִתְחֲטַף
הוּ הָנָא עַדְמָא לְתוּלְתָא דְשַׁמַיָּא׃ 3 וְיַדָּע אֲנָא לֵה לְהָנָא בַּרְנָשָׁא אִן בְּפִגַר דִּין וְאִן דְּלָא פְּגַר לָא יַדָּע אֱלָהָא הַו יַדָּע׃
4 וְאִתְחֲטַף לְפַרְדֵיסָא וְשְׁמַע מִלֵּא דְּלָא שַׁלִּיט לְבַרְנָשָׁא לְמְמַלָּלוּ אֱנִין׃
5 עַל הָנָא אֶשְׁתַּבְּחַר עַל נַפְשִׁי דִּין לָא אֶשְׁתַּבְּחַר אֶלָּא אִן בְּכוּרְהָנָא׃ 6 אִן אֶצְבֵא גֵיר וַאֶשְׁתַּבְּחַר לָא הֲוֵא אֲנָא
שָׁטְיָא שְׁרָרָא הוּ גֵיר אָמַר אֲנָא נָחְאסְנָא דִּין דַּלְמָא אֱנָשׁ נָתְרַעֵא עֲלַי יַתִּיר מִן מָא דְחָזֵא לִי וְדְשָׁמַע מִנִּי׃
7 וְדְלָא אֶתְחֲרִים בְּיַתִּירוּתָא דְגַלְיָנֵא אֶשְׁתְּלֵם לִי שְׁפָיָא לְבָסְרִי מַלְאכֵה דְסָטָנָא דְנָהֵוָא מְקַפַּח לִידְלָא אֶתְחֲרִים׃
8 עַל הָנָא תְּלַת זַבְנִין בְּעִית מִן מָרִי דְנַפְרֵק מִנִּי׃ 9 וְאָמַר לִי סַפְקָא לָךְ טִיבוּתִי חַיְלִי גֵיר בַּכְרִיהוּתָא

ב בגופה ג לגן עדן ד חַטֵּף ה מַלֵּל ו שַׁבְחַרוּ ז כְּרוּז ח אָבָא ט אתהלל י שְׁטָא
כ אמת ל חודל אני מן חוס מ רָעָא נ חשב ס רוּם ע יְתַר פ גְּלָא צ שְׁלֵם ק עקץ
ר מכה על לחי ש רוּם ת בְּעָא
א פְּרַק סור ב חסדי

12.9.a. 9.11.d. 17.

12 Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, (siue in corpore, nescio: siue extra corpus, nescio: Deus scit;) raptum huiusmodi vsq; ad tertium cælum.

12 οἶδα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ πρὸ ἐτῶν δεκατεσσάρων, εἴτε ἐν σώματι, οὐκ οἶδα· εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν· ἁρπαγέντα τὸν τοιοῦτον ἕως τρίτου οὐρανοῦ.

12 Et scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, nescio: Deus scit.

12 καὶ οἶδα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον, εἴτε ἐν σώματι, εἴτε ἐκτὸς τοῦ σώματος, οὐκ οἶδα· ὁ θεὸς οἶδεν.

12 Quoniam raptus est in Paradisum: & audiuit arcana verba, quæ non licet homini loqui.

12 ὅτι ἡρπάγη εἰς τὸν παράδεισον, καὶ ἤκουσεν ἄῤῥητα ῥήματα, ἃ οὐκ ἐξὸν ἀνθρώπῳ λαλῆσαι.

12 Pro huiusmodi gloriabor, pro me autem nihil gloriabor, nisi in infirmitatibus meis.

12 ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι· ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, εἰ μὴ ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου.

12 Nam & si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam. parco autem; ne quis †me existimet supra id quod videt in me, aut audit aliquid ex me.

12 ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι, οὐκ ἔσομαι ἄφρων· ἀλήθειαν γὰρ ἐρῶ· φείδομαι δὲ μή τις εἰς ἐμὲ λογίσηται ὑπὲρ ὃ βλέπει με, ἢ ἀκούει τι ἐξ ἐμοῦ.

12 Et ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus Satanę, †vt me colaphizet.

12 καὶ τῇ ὑπερβολῇ τῶν ἀποκαλύψεων ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι, ἐδόθη μοι σκόλοψ τῇ σαρκὶ ἄγγελος σατᾶν, ἵνα με κολαφίζῃ, ἵνα μὴ ὑπεραίρωμαι.

qui 12 Propter quod ter Dominum rogaui, vt discederet à me.

12 ὑπὲρ τούτου τρὶς τὸν κύριον παρεκάλεσα, ἵνα ἀποστῇ ἀπ' ἐμοῦ.

12 Et dixit mihi, Sufficit tibi gratia mea; nam virtus in infirmitate perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi.

12 καὶ εἴρηκέ μοι, ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμις μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται· ἥδιστα οὖν μᾶλλον καυχήσομαι ἐν ταῖς ἀσθενείαις μου, ἵνα ἐπισκηνώσῃ ἐπ' ἐμὲ ἡ δύναμις τοῦ χριστοῦ.

meis 12 Propter quod placeo mihi in infirmitatibus†, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Cùm enim infirmor: tunc potens sum.

12 διὸ εὐδοκῶ ἐν ἀσθενείαις, ἐν ὕβρεσιν, ἐν ἀνάγκαις, ἐν διωγμοῖς, ἐν στενοχωρίαις, ὑπὲρ χριστοῦ· ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατός εἰμι.

fui 12 Factus sum insipiens: vos me coëgistis. Ego enim à vobis debui commendari: nihil enim minus †feci ab ijs qui sunt supra modũ Apostoli: tametsi nihil sum.

12 γέγονα ἄφρων καυχώμενος· ὑμεῖς με ἠναγκάσατε· ἐγὼ γὰρ ὤφειλον ὑφ' ὑμῶν συνίστασθαι· οὐδὲν γὰρ ὑστέρησα τῶν ὑπερλίαν ἀποστόλων, εἰ καὶ οὐδέν εἰμι.

Apostoli 12 Signa tamen †Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis & prodigijs & virtutibus.

12 τὰ μὲν σημεῖα τοῦ ἀποστόλου κατειργάσθη ἐν ὑμῖν ἐν πάσῃ ὑπομονῇ, ἐν σημείοις καὶ τέρασι καὶ δυνάμεσι.

12 Quid est enim quod minus habuistis præ cæteris ecclesiis: nisi quòd ego ipse non grauaui vos? Donate mihi hanc iniuriam.

12 τί γάρ ἐστιν ὃ ἡττήθητε ὑπὲρ τὰς λοιπὰς ἐκκλησίας, εἰ μὴ ὅτι αὐτὸς ἐγὼ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν; χαρίσασθέ μοι τὴν ἀδικίαν ταύτην.

12 Ecce, tertiò hoc paratus sum venire ad vos: & non ero grauis vobis. Non enim quęro quæ vestra sunt: sed vos. Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs.

12 ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἑτοίμως ἔχω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ οὐ κατενάρκησα ὑμῶν· οὐ γὰρ ζητῶ τὰ ὑμῶν, ἀλλὰ ὑμᾶς· οὐ γὰρ ὀφείλει τὰ τέκνα τοῖς γονεῦσι θησαυρίζειν, ἀλλ' οἱ γονεῖς τοῖς τέκνοις.

ג גמר ד שמחה מן חדא
ה אתחלל ו בחילות
ז נכלימה ח רדף ט חבש
י חיל כ רעא רצה ל אלץ
מ חוב נ סחר עיד ס באוד
ע יתר פ הוא צ אותות
ק סיבל ר וכמעשים
ש צוואים ת בצר עצר תעדות

יב כח וַהֲוָה מִתְגְּמַר חְדָיְאִית הֲכִיל אֶשְׁתַּבְּחַר בְּכוּרְסְיֵהּ דְּנַאגֵּן עֲלַי חֵילֵהּ וְמִשְׁיחָא׃ יב כט מִטֶּל הָנָא צְבָא אֲנָא בְּכוּרְסְיֵהּ
בְּצַעֲרָא בְּאוּלְצָנָא בְּרוּפְיָא בַּחֲבוּשֵׁיא דְּעַל אַפֵּי מְשִׁיחָא אֲמַתִּי דַּכְּרִיהּ אֲנָא גֵּיר חָיְדִין הוּ חֵילְתָּן אֲנָא׃ יב יא הָא הֲוִית
חַסִּיר רְעֵינָא בְּשׁוּבְחָרִי דַּאנְתּוּן אֶלֵצְתּוּנָנִי חַיְבִין הֲיוֹתוּן גֵּיר דַּאנְתּוּן תַּסְהֲרוּן עֲלַי מָטֶל דְּלָא בַּצְרַת מֵרֵם מִן שְׁלִיחָא
אִילִין דְּטָב מִיחְרִים אֶפֶּן לָא הֲוִית מֵרֵם׃ יב יג אִתְוָתָא דַּשְׁלִיחָא עֲבַדַת בֵּינָתְכוֹן בְּכֹל מְסַיְבְרָנוּ וּבְגִבְרוָתָא
וְבְחַדְמַרְחָא וּבְחַיְלֵא׃ יב יג בְּמָנָא גֵּיר אִתְבַּצַרְתּוּן מִן עַרְתָּא אַחֲרְנָיָתָא אֶלָּא אִן בְּהֵדָא דַּאנָא לָא יְקָרָה עֲלֵיכוֹן
שְׁבוּקוּ לִי הָדָא סַכְלוּתָא׃ יב יד הָא הָדָא דַּחְלַת הִי זַבְנִין דְּמַטַּיב אֲנָא דְּאִתָא לְוָתְכוֹן וְלָא אִקַּר עֲלֵיכוֹן מָטֶל דְּלָא
בָּעֵא אֲנָא דִּילְכוֹן אֶלָּא לְכוֹן לָא גֵּיר חַיְבִין בְּנַיָּא לְמִשַּׁם סִימָהָא לְאַבָּהָא אֶלָּא אֲבָהָא לְבְנַיְהוֹן׃

15 * Ego verò perlubenter & ſumptus impendam, atque adeò meipſum dabo pro animabus veſtris, licet ꝟberiùs vos diligens minus me diligatis.

16 * Et fortaſſe non fui ꝟobis oneri, ſed tanquam ꝟir aſtutus dolo vos ſuffuratus ſum.

17 * Num per aliquem alium quem miſerim ad ꝟos, extorſi à ꝟobis?

18 * Titum rogaui, & miſi cum eo fratrem. Num quid à ꝟobis extorſit Titus? nónne eodem ſpiritu ambulauimus, ijſdemq; veſtigiis?

Feria v i. medij Ieiunij.

19 * Num adhuc putatis quòd depromamus vobis ſpiritum? [nos vobis excuſemus?] coram Deo in Meſchicho loquimur: omnia verò dilectiſſimi mei, propter ædificationem veſtram.

20 * Vereor enim ne quum ꝟenero ad ꝟos, non inueniam vos, ſicuti vellem, & etiam inueniar à vobis, non qualem ꝟelletis. ne fortè ſit contentio, & liuor, & ira, & concertatio, & obtrectatio, & ſuſurri, & tumor, ac ſeditio.

21 * Ne forſan quum venero ad ꝟos, deprimat me Deus meus, & lugeam multos illos qui peccauerunt, & non reſipuerunt ab immunditia, & à ſcortatione, & ab impudicitia quam patrarunt.

CAP. XIII.

1 HÆc erit pro tertia vice [iam nunc tertiò] qua paratus ſum ꝟt ꝟeniam ad ꝟos, ꝟt in ore duorum triúmue teſtium ſtet omne ꝟerbum.

2 * Prædixi ꝟobis, & iterum ꝟobis prædico, ſicut & bis quum eſſem apud vos dixi ꝟobis, ita & nunc abſens ſcribo ijs qui peccauerunt, & cæteris aliis, ſi venero iterum me non parciturum.

3 * Quandoquidem experimentum quæritis Meſchicho loquentis in me, qui quidem non eſt infirmus in vobis, ſed potens eſt in vobis.

4 * Et ſi enim crucifixus ſit in infirmitate, tamè viuit in ꝟirtute Dei, Quin & nos infirmi ſumus cum eo, ſed viuimus cum eo per virtutem Dei quæ eſt in ꝟobis.

---

15 אֲנָא דִין חָדַיְאִית וְנַפְקָתָא אַף אֲנָא קְנוּמוֹ אֶחֵל עַל אַפַּי נַפְשָׁתְכוֹן אַפֵּק כַּד יַתִּירָאִית מַחֵב אֲנָא לְכוֹן אַנְתּוּן
16 בְּצִירָאִית מַחֲבִין אַנְתּוּן לִי וְכְבַר אֵנָא לָא יָקְרַת עֲלֵיכוֹן אֶלָּא אֵיךְ גַּבְרָא חָרָעָא בְּנָכְלָא גְּנַבְתְּכוֹן
17 לְמָא בְּיַד אֲנָשׁ אַחֲרִין דְּשַׁדַּרְת לְוָתְכוֹן אֶתְיַעֲנַת עֲלֵיכוֹן
18 בְּמֵימְרֵם אֶתְיַעַן עֲלֵיכוֹן טִטוֹס לָו בַּחֲדָא רוּחָא הַלֵּכֶן וּבְהֵין בְּעָקְבֶתָא
דְּעַרוּבְתָא מַצְעִיתָא דְּצוֹמָא יט
19 לְמָא חוּב סָבְרִין אַנְתּוּן דִּלְכוֹן נָפְקִינַן רוּחָא קֳדָם אֱלָהָא בְּמְשִׁיחָא מְמַלְלִינַן וְכֻלְּהֵין חֲבִיבַי מֶטֶל בְּנְיָנָא הָוֹו דִּילְכוֹן:
20 דְּחֵל אֲנָא גֵּיר דִּלְמָא אִתֵּא לְוָתְכוֹן וְלָא אֶשְׁכַּחְכוֹן אַיִךְ דְּצַבֵּא אֲנָא וְאִשְׁתְּכַח לְכוֹן אַף אֲנָא אַכְמָא דְּלָא צְבֵיתוּן

15 חֵדָא כשמחה נפק עצמי נְתַל יִתַּר אַחֵב אהב זמצער ואולי יַקַר כבד יַעַן בצע בְּעָא בצעי חלא עָקַב מְצַע חושבים בְּנָא אִתָּא שְׁכַח כמו צְבָא חפץ

15 Ego autem libentissimè impendam & superimpendar ego ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens minùs diligar.

16 Sed esto: ego vos non grauaui: sed cùm essem astutus, dolo vos cepi.

17 Nunquid per aliquem eorum quos misi ad vos, circumueni vos?

18 Rogaui Titum, & misi cum illo fratrem. Nunquid Titus vos circumuenit? nónne eodē spiritu ambulauimus? nónne ijsdem vestigijs? F

19 OLIM putatis quòd excusemus nos apud vos? Coram Deo, in Christo loquimur: omnia †autem charissimi propter ædificationem vestram. enim

20 Timeo enim ne fortè cùm venero, non quales volo, inueniam vos: & ego inueniar à vobis, qualem non vultis: ne fortè contētiones, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos. G

21 Ne iterum cùm venero, humiliet me Deus apud vos: & lugeam multos ex ijs qui antè peccauerunt, & non egerunt pœnitentiam super immunditia & fornicatione & impudicitia quam gesserūt.

15 ἐγὼ δὲ ἥδιστα δαπανήσω, καὶ ἐκδαπανηθήσομαι ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν· εἰ καὶ περισσοτέρως ὑμᾶς ἀγαπῶν, ἧττον ἀγαπῶμαι.

16 ἔστω δὲ, ἐγὼ οὐ κατεβάρησα ὑμᾶς, ἀλλ' ὑπάρχων πανοῦργος, δόλῳ ὑμᾶς ἔλαβον.

17 μή τινα ὧν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, δι' αὐτοῦ ἐπλεονέκτησα ὑμᾶς;

18 παρεκάλεσα τίτον, καὶ συναπέστειλα τὸν ἀδελφόν. μή τι ἐπλεονέκτησεν ὑμᾶς τίτος; οὐ τῷ αὐτῷ πνεύματι περιεπατήσαμεν; οὐ τοῖς αὐτοῖς ἴχνεσι;

19 Πάλιν δοκεῖτε ὅτι ὑμῖν ἀπολογούμεθα; κατενώπιον τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ λαλοῦμεν· τὰ δὲ πάντα, ἀγαπητοί, ὑπὲρ τῆς ὑμῶν οἰκοδομῆς.

20 φοβοῦμαι γὰρ μήπως ἐλθὼν οὐχ οἵους θέλω, εὕρω ὑμᾶς, κἀγὼ εὑρεθῶ ὑμῖν οἷον οὐ θέλετε· μήπως ἔρεις, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, καταλαλιαί, ψιθυρισμοί, φυσιώσεις, ἀκαταστασίαι·

21 μὴ πάλιν ἐλθόντα με ταπεινώσῃ ὁ θεός μου πρὸς ὑμᾶς, καὶ πενθήσω πολλοὺς τῶν προημαρτηκότων, καὶ μὴ μετανοησάντων ἐπὶ τῇ ἀκαθαρσίᾳ, καὶ πορνείᾳ, καὶ ἀσελγείᾳ ᾗ ἔπραξαν.

CAP. XIII.

1 ECce tertiò hoc venio ad vos: In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Deu. 19. b. 15. Mat. 18. b. 16. Ioha. 8. c. 17. Heb. 10. c. 28. A

2 Prædixi †& prædico vt præsens*, & nunc absens ijs qui antè peccauerunt; & cæteris omnibus; quoniam si venero iterum, non parcam. enim *vobis

3 An experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus? qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis?

4 Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed viuit ex virtute Dei. Nam & nos infirmi sumus in illo: sed viuemus †cum eo ex virtute Dei in vobis. in

κγ'.

1 Ἰδοὺ τρίτον τοῦτο ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς· ἐπὶ στόματος δύο μαρτύρων καὶ τριῶν σταθήσεται πᾶν ῥῆμα.

2 προείρηκα καὶ προλέγω, ὡς παρὼν τὸ δεύτερον, καὶ ἀπὼν νῦν γράφω τοῖς προημαρτηκόσι καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσιν, ὅτι ἐὰν ἔλθω εἰς τὸ πάλιν, οὐ φείσομαι·

3 ἐπεὶ δοκιμὴν ζητεῖτε τοῦ ἐν ἐμοὶ λαλοῦντος χριστοῦ, ὃς εἰς ὑμᾶς οὐκ ἀσθενεῖ, ἀλλὰ δυνατεῖ ἐν ὑμῖν.

4 καὶ γὰρ εἰ ἐσταυρώθη ἐξ ἀσθενείας, ἀλλὰ ζῇ ἐκ δυνάμεως θεοῦ· καὶ γὰρ ἡμεῖς ἀσθενοῦμεν ἐν αὐτῷ, ἀλλὰ ζησόμεθα σὺν αὐτῷ ἐκ δυνάμεως θεοῦ εἰς ὑμᾶς.

---

1 דְּלְמָא חָרְנָא וְחַסְמָא וְחִמְתָא וְעָצִינָא וּמֵאכְלְקְרָצָא וְרָטְנָא וְחַהִירוּתָא וְשִׁגּוּשְׁיָא ׃ 2 דִּלְמָא כַּד אֲתֵא לְוָתְכוֹן נְכַכְנִי אֱלָהִי וְאֶתְאֲבֵל עַל סַגְיֵא אִילֵין דְּחָטוֹ וְלָא תָבוּ מִן טָנְפוּתָא וּמִן זְנְיוּתָא וּמִן פְּחָזוּתָא דַּעֲבַדוּ ׃

קפלאון יג

1 הָדָא דְּחִלְתָּ הִי זַבְנִין דְּמַטַּיב אֲנָא דְּאִתֵּא לְוָתְכוֹן דְּעַל פּוּם תְּרִין וְתְלָתָא סְהֲדִין תְּקוּמִי כָּל מִלָּא׃ 2 מִן קְדִים אֲמְרֵת הֲוִית לְכוֹן וְתוּב מְקַדֵּם אֲנָא אֲמַר אֲנָא לְכוֹן אַיְךְ דְּאַף תַּרְתֵּין זַבְנִין דַּהֲוִית לְוָתְכוֹן אֲמֵרֵת לְכוֹן 3 אַף הָשָׁא בַּר רַחִיק אֲנָא כְּתִבְנָא לְהָלֵין דְּחָטוֹ וְלַשְׁרָא דְּאִתְרְנֵא דְּאַן אִתֵּא תּוּב לָא אֶחוּם ׃ 3 מְטַל דְּבוּקְיָא בָּעֵיתוּן דְּמִשְׁיְחָא דְּמְמַלֵּל בִּי הוּ דְּלָא הָוָא מְחִיל בְּכוֹן אֶלָּא חַיְלָתָן הוּ בְּכוֹן ׃ 4 אֲפִין אֲזַדְקַף גֵּיר בַּסְחִילוּתָא אֶלָּא חַי הוּ בְּחַיְלָא דַּאלָהָא אַף חֲנַן מְחִילִינַן עִמֵּהּ אֶלָּא חַאינַן עִמֵּהּ בְּחַיְלָא דַּאלָהָא דְּכוֹן ׃

[k] מחלוקת [i] וקנאת [k] חֲמָא
[h] עָצָא הריב [m] ומלשיבותא
[n] וגאון סואב הדור [p] אֲתָא
[q] מְכַךְ [r] אֲבַל [s] חֲטָא
[t] תָּב שוב [v] זְנָא משגלה
[x] טַיֵּב [y] אֲתָא [z] עדים
[a] קום [b] דבר [c] ועוד [d] חֲנָא
[e] כותנאני [f] חֲטָא [g] חוס

5 * Vos ipsos probate, num in fide stetis; vosipsos curate. An non agnoscitis Jeschua Meschicho in vobis esse? alioquin reprobi estis.

6 * Spero autem quòd cognoscetis nos non
7 esse reprobos. * Deum verò imploro ne quid insit vobis mali, vt probatio nostri appareat? imò vt vos bona faciatis, nos autem simus tanquam reprobi.

8 * Non enim possumus quicquam agere aduersus veritatẽ, sed pro veritate.

9 * Cæterùm gaudemus quum nos infirmi simus, vos autem fortes: Quin & hoc precamur vt vos perficiamini.

10 * Propterea absens hæc scribo, ne quum venerim grauiùs animaduertam iuxta potestatem quam dedit mihi Dominus meus in vestri ædificationem, non autẽ in vestri destructionẽ.

11 * Proinde fratres mei, gaudete & perfecti estote, & consolationem habete; concordiaque, & pax sit inter vos; & Deus charitatis & pacis erit vobiscum.

12 * Salutate vos mutuò osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.

13 * Pax Domini nostri Jeschua Meschicho, & charitas Dei, & communicatio Spiritus Sanctitatis sit cum vobis omnibus. Amin.

Epistolæ ad Corinthios secundæ quæ scripta est è Philippis Macedoniorum, & missa fuit per Titum,

FINIS.

נפשכון בקו אן בה בחסנותא קימין אנתון נפשכין אסו או לא משתודעיתון דישוע משיחא בכון הו ואן לא מסתליא אנתון: מסבר אנא דין דתרעין דחנן לא תנין מסלין: בעא אנא דין מן אלהא דלא נהוא בכון מדם דבוש איך דבוקין דילן נתחזי אלא דאנתון טעבין וחנן נהוא איך מסתליא: לא גיר משכחינן דנעבר מדם לוקבל קושטא אלא חלף קושטא: חדינן דין מא דחנן פריהין ואנתון חילתנין הדא דין ואף מצלינן דאנתון תתגמרון: מטל הנא בר רחיק אנא הלין בחב אנא דלא מא דאתית קשיאית אסעור איך שולטנא דיהב לי מרי לבנינכון ולא לסוחפכון: מכיל אתי חדו ואתגמרו ואתבניאו ואויותא ושינא נהוא בכון ואלהא דחובא ודשלומותא נהוא עמכון:

נפשכון] בקו אן בה] בחסנותא] קימין אנתון נפשכין] אסו או לא] משתודעיתון דישוע משיחא בכון הו ואן לא] מסתליא אנתון: מסבר] אנא דין] דתרעין דחנן לא] תנין מסלין: בעא] אנא דין מן אלהא דלא נהוא בכון מדם דבוש] איך דבוקין דילן] נתחזי אלא דאנתון טעבין וחנן נהוא איך] מסתליא: לא גיר] משכחינן דנעבר מדם לוקבל] קושטא אלא חלף קושטא: חדינן דין מא דחנן] פריהין ואנתון חילתנין הדא דין ואף] מצלינן דאנתון תתגמרון: מטל הנא בר רחיק אנא הלין בחב אנא דלא מא] דאתית קשיאית אסעור איך שולטנא דיהב לי מרי לבנינכון ולא לסוחפכון: מכיל אתי חדו ואתגמרו

בקא בתן] היכן] קום
אסא רפא] אשתדע
סלא מאס ל בושת] ירע
חנא] שבוחכנו] חזא
עושים] טוב] סלא
שכח יכול] אמת
משומחים אנחנו
כרה] חיל
צלא פלל] אתא] קשא

2.Co. 11 f. 28.

5 * Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Iesus in vobis est? nisi forte reprobi estis.

6 * Spero autem quòd †cognoscitis quia nos non sumus reprobi.

cognoscetis

7 * Oramus autem Deum, vt nihil mali faciatis, non vt nos probati appareamus, sed vt vos quod bonum est, faciatis; nos autem vt reprobi simus. C

8 * Non enim possumus aliquid aduersus veritatem: sed pro veritate.

9 * Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc & oramus, vestram consummationem.

10 * Ideo †hæc absens scribo: vt nō præsens durius agam secundum potestatem quam Dominus dedit mihi in ædificationem, & non in destructionem.

aim

11 * De cætero fratres, gaudete, perfecti estote: exhortamini. †idem sapite: pacem habete; & Deus pacis & dilectionis erit vobiscum.

dipsum

12 * Salutate inuicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti.

13 * Gratia Domini nostri Iesu Christi, & charitas Dei, & communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

Ad Corinthios secunda missa fuit à Philippis Macedoniæ per Titum & Lucam.

5 * ἑαυτοὺς πειράζετε εἰ ἐστὲ ἐν τῇ πίστει, ἑαυτοὺς δοκιμάζετε· ἢ οὐκ ἐπιγινώσκετε ἑαυτούς, ὅτι Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν ὑμῖν ἐστιν; εἰ μήτι ἀδόκιμοί ἐστε.

6 * ἐλπίζω δὲ ὅτι γνώσεσθε ὅτι ἡμεῖς οὐκ ἐσμὲν ἀδόκιμοι.

7 * εὐχόμεθα δὲ πρὸς τὸν θεὸν μὴ ποιῆσαι ὑμᾶς κακὸν μηδέν· οὐχ ἵνα ἡμεῖς δόκιμοι φανῶμεν, ἀλλ' ἵνα ὑμεῖς τὸ καλὸν ποιῆτε, ἡμεῖς δὲ ὡς ἀδόκιμοι ὦμεν.

8 * οὐ γὰρ δυνάμεθά τι κατὰ τῆς ἀληθείας, ἀλλ' ὑπὲρ τῆς ἀληθείας.

9 * χαίρομεν γὰρ ὅταν ἡμεῖς ἀσθενῶμεν, ὑμεῖς δὲ δυνατοὶ ἦτε. τοῦτο δὲ καὶ εὐχόμεθα, τὴν ὑμῶν κατάρτισιν.

10 * διὰ τοῦτο ταῦτα ἀπὼν γράφω, ἵνα παρὼν μὴ ἀποτόμως χρήσωμαι κατὰ τὴν ἐξουσίαν, ἣν ὁ κύριος ἔδωκέ μοι εἰς οἰκοδομὴν, καὶ οὐκ εἰς καθαίρεσιν.

11 * λοιπὸν, ἀδελφοὶ, χαίρετε, καταρτίζεσθε, παρακαλεῖσθε, τὸ αὐτὸ φρονεῖτε, εἰρηνεύετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

12 * ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἅγιοι πάντες.

13 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου πνεύματος μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς κορινθίους δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ φιλίππων τῆς μακεδονίας, διὰ τίτου καὶ λουκᾶ.

---

[g] גקש

12 שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא חַד וְחַד [f] בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָא שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן כְּלְהוֹן קַדִּישֵׁא׃

[g] שתף

13 שְׁלָמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְחוּבֵּהּ דַּאלָהָא [g] וְשׁוּתָפוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא עִם כְּלְכוֹן אֲמִין׃

[h] לְתַב

שְׁלַמְתּ אֶגַּרְתָּא דְּלָוֹת קוֹרִנְתָּיָא דְּתַרְתֵּין [h] דְּאִתְכַּתְּבַת מִן בְּפִילִיפּוֹס

[i] שְׁדִיר שלח k בשיי

דְּמַקְדוֹנְיָא [i] וְאִשְׁתַּדַּרַת בְּאִידֵי [k] טִטָּוס

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD GALATAS.

GALATÆ sunt Græci. Hi verbum veritatis primùm ab Apostolo acceperunt: sed post discessum eius tentati sunt à falsis Apostolis, vt in Legem & circuncisionem verterentur. Hos Apostolus reuocat ad fidem veritatis, scribens eis ab Epheso.

RVRSVS EPISTOLA AD GALATAS.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quotidie. CAP. I.

1 PAVLVS *Apoſtolus non ab hominibus neq; per hominẽ, ſed per Jeſchua Meſchicho, & Deum ipſum qui ſuſcitauit eum à mortuis:*

2 * *Omneſque fratres qui mecum ſunt, eccleſiis quæ ſunt Galatiæ.*

3 * *Gratia vobiſcum, & pax à Deo patre, & à Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.*

4 * *Qui dedit ſeipſum pro peccatis noſtris, vt eriperet nos ex hoc ſeculo malo iuxta voluntatem Dei patris noſtri.*

5 * *Cui gloria in ſeculum ſeculorum, Amin.*

6 * *Miror quomodo tam cito conuerſi fueritis à Meſchicho illo; qui vocauit vos per gratiam ſuam, ad euangelium aliud.*

7 * *Quod quidem non eſt, ſed prout ſunt aliqui, illud eſt; qui terrorem vobis incutiunt, & volunt inuertere Euangelium Meſchicho.*

8 * *Enimuero ſiue nos, ſiue Angelus è cælo annuntiauerit vobis, præter id quod vobis annuntiauimus, anathema ſit.*

9 * *Quemadmodum prædixi, & nunc iterum dico: Si quis annuntiauerit vobis præter id quod accepiſtis, anathema ſit.*

10 * *Nunc enim vtrum hominibus ſuadeo, an Deo? aut hominibus ſtudeo placere? Si enim hactenus hominibus placuiſſem, ſeruus Meſchicho non fuiſſem.*

De Stephano.

11 * *Notum autem vobis facio fratres mei, Euangelium quod annuntiatum eſt à me, non*
12 *eſſe ab homine.* * *Nec enim ego ab homine accepi illud, illudue didici, ſed per reuelatio-*
13 *nem Jeſchua Meſchicho.* * *Audiſtis enim conuerſationem meam quondam in Jihoudaiſmo, quòd vehementer perſecutus ſim Eccleſiam Dei, eamque vaſtauerim.*

14 * *Ac progreſſus fecerim in Jihoudaiſmo ſupra multos coætaneos meos qui erant in cognatione mea, & maiorem in modum zelauerim doctrinam patrum meorum.*

תוב אֶגַרְתָא דִלְוַת גַלָטָיֵא דְכְלֵיוֹם א קְפַלָאוֹן א

פּוֹלוֹס

שְׁלִיחָא לָא מִן בְּנֵינָשָׁא וְלָא בְּיַד בַּרְנָשָׁא אֶלָּא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְאַלָהָא אֲבוּהִי הַו [a] דְאַקִימֵה מִן בֵּית
[b] מִיתֵא׃ 2 וְכָל הוֹן אֲחֵא דְעַמִי [c] לְעַדָתָא דְאִית בְּגַלָטְיָא׃ 3 [d] טָבוּתָא עִמְכוֹן וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא
אָבָא וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 4 הַו דְיַהֵב נַפְשֵׁה חֻלָף [e] חֲטָהַיִן [f] דְנִפְצִין מִן עָלְמָא הָנָא בִישָׁא אַיְךְ [g] צְבְיָנֵה דְאַלָהָא
אָבוּן׃ 5 דְלֵה [h] שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין׃ 6 [i] מְתְדַמַר אֲנָא אֵיכְנָא [k] בַּעֲגַל [l] מְתְהַפְכִין אַנְתוּן מִן מְשִׁיחָא הַו
[m] דְקָרְכוֹן בְּטִיבוּתֵה [n] לְכְּבְרָתָא אַחֲרָתָא׃ 7 אַיְנָא דְלָא [o] אִיתֵיהּ אֶלָּא אַיְךְ אֱנָשָׁא הוּ אִית [p] דְדָלְחִין לְכוֹן [q] וְצָבְיִן
[r] דְנְשַׁחְלְפוּן סְבַרְתֵה דְמְשִׁיחָא׃ 8 אַף אִן חֲנָן זִין אוֹ מַלְאָכָא מִן שְׁמַיָא [s] נְסַבַּרְכוֹן לְבַר מִן

[a] קוּם [b] מוּת [c] לעדות
[d] תֵן [e] חַטָא [f] פְּצָא פרת
[g] צְבָא חפץ [h] כבוד
[i] דְמַר חמה [k] פתאם
[l] חֲפַךְ [m] קְרָא [n] לנשורת
[o] אית יש [p] דְלַח הפחיד
[q] צְבָא [r] שַׁחֵלֵף
[s] יבשר לכם

EPISTOLA B. PAVLI AD GALATAS.

CAP. I.

PAVLVS Apostolus nō ab hominibus, neque A per hominem, sed per Iesum Christū, & Deū Patrem qui suscitauit eum à mortuis; ‡Et qui mecum sunt omnes fratres: ecclesijs Galatiæ: ‡Gratia vobis & pax à Deo patre & Domino nostro Iesu Christo.

‡Qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, vt eriperet nos de præsenti seculo nequam, secundum voluntatem Dei & Patris nostri.

‡Cui est gloria in secula seculorum. Amen. ‡Miror, quòd sic tam citò transferimini ab eo qui vos vocauit in gra- B tiam Christi, in aliud Euangelium.

‡Quod non est aliud, nisi sunt aliqui qui vos conturbant, & volunt conuertere Euangelium Christi.

‡Sed licet nos, aut angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam quod euangelizauimus vobis, anathema sit.

‡Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis euangelizauerit præter id quod accepistis, anathema sit.

‡Modò enim hominibus suadeo, an Deo? An quæro hominibus placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem.

1.Cor. 15.a.1. ‡NOTVM enim vobis facio fratres Euangelium quod euangelizatum est à me, quia non est secundum hominem.

Eph.3. 4.3. ‡Neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici: sed per reuelationem Iesu Christi. C

‡Audistis enim conuersationem meā aliquando in Iudaismo, quoniam supra modum persequebar ecclesiam Dei, & expugnabam illam.

‡Et proficiebam in Iudaismo supra multos coætaneos meos in genere meo, abundātiùs æmulator existens paternarum mearum traditionum.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
πρὸς γαλάτας ἐπιστολὴ.

κεφ. α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος οὐκ ἀπ' ἀνθρώπων, οὐδὲ δι' ἀνθρώπου, ἀλλὰ διὰ ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ θεοῦ πατρὸς τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν·

2 ‡ καὶ οἱ σὺν ἐμοὶ πάντες ἀδελφοί, ταῖς ἐκκλησίαις τῆς γαλατίας.

3 ‡ χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ

4 ‡ τοῦ δόντος ἑαυτὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ὅπως ἐξέληται ἡμᾶς ἐκ τοῦ ἐνεστῶτος αἰῶνος πονηροῦ, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν·

5 ‡ ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

6 ‡ θαυμάζω ὅτι οὕτω ταχέως μετατίθεσθε ἀπὸ τοῦ καλέσαντος ὑμᾶς ἐν χάριτι χριστοῦ, εἰς ἕτερον εὐαγγέλιον.

7 ‡ ὃ οὐκ ἔστιν ἄλλο, εἰ μή τινές εἰσιν οἱ ταράσσοντες ὑμᾶς, καὶ θέλοντες μεταστρέψαι τὸ εὐαγγέλιον τοῦ χριστοῦ.

8 ‡ ἀλλὰ καὶ ἐὰν ἡμεῖς ἢ ἄγγελος ἐξ οὐρανοῦ εὐαγγελίζηται ὑμῖν παρ' ὃ εὐηγελισάμεθα ὑμῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

9 ‡ ὡς προειρήκαμεν, καὶ ἄρτι πάλιν λέγω, εἴ τις ὑμῖν εὐαγγελίζεται παρ' ὃ παρελάβετε, ἀνάθεμα ἔστω.

10 ‡ ἄρτι γὰρ ἀνθρώπους πείθω ἢ τὸν θεόν; ἢ ζητῶ ἀνθρώποις ἀρέσκειν; εἰ γὰρ ἔτι ἀνθρώποις ἤρεσκον, χριστοῦ δοῦλος οὐκ ἂν ἤμην.

11 ‡ Γνωρίζω δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, τὸ εὐαγγέλιον τὸ εὐαγγελισθὲν ὑπ' ἐμοῦ, ὅτι οὐκ ἔστι κατὰ ἄνθρωπον.

12 ‡ οὐδὲ γὰρ ἐγὼ παρὰ ἀνθρώπου παρέλαβον αὐτὸ οὔτε ἐδιδάχθην, ἀλλὰ δι' ἀποκαλύψεως ἰησοῦ χριστοῦ.

13 ‡ ἠκούσατε γὰρ τὴν ἐμὴν ἀναστροφήν ποτε ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ, ὅτι καθ' ὑπερβολὴν ἐδίωκον τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἐπόρθουν αὐτήν·

14 ‡ καὶ προέκοπτον ἐν τῷ ἰουδαϊσμῷ ὑπὲρ πολλοὺς συνηλικιώτας ἐν τῷ γένει μου, περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων.

מָא וְסַבְּרָנְכוֹן נָהֲוָא חֵרֵם ׃ ׀ אֵיכַנָא וְמָן לוּקָדֵם אֶמְרֵת וְהָשָׁא ׀ תּוּב אֶמַר אֲנָא וְאַן אֱנָשׁ מְסַבַּר לְכוֹן לְבַר מִן

מָא וְקַבֶּלְתּוּן נָהֲוָא חֵרֵם ׃ • הָשָׁא גֵּיר לַבְּנֵינָשָׁא הוּ ᵘ מְפִּיס אֲנָא אוֹ לַאלָהָא אוֹ לַבְּנֵינָשָׁא בָּעֵא אֲנָא ˣ וְאִשְׁתַּדַּר

אֱלוֹ גֵּיר עַדְמָא לְהָשָׁא לַבְּנֵינָשָׁא שָׁפַר הֲוֵית עַבְדָא לַמְשִׁיחָא לָא הֲוָא ʸ הֲוֵית ׃

וַאסְטַפַּאנוֹס ב

ᵃ¹¹ מְוֹדַע אֲנָא לְכוֹן אַחַי דֵּין דְּסַבְּרְתָּא ᵇ וְאִסְתַּבְּרַת מִנִּי

לָא הֲוָת מִן בַּרְנָשָׁא ׃ ¹² אַף לָא אֲנָא גֵּיר מִן בַּרְנָשָׁא קַבֶּלְתַּהּ ᵉ וְיוֹלְפְתַּהּ אֶלָּא ᵈ בְּגַלְיָנָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

שְׁמַעְתּוּן גֵּיר ᶜ הוּפְכִי דְּמִן קֳדִים ᶠ דְּבִיהוּדָיוּתָא ᵍ דְּיַתִּירְאִית רָדֵף הֲוֵית עִדְּתָהּ דֵּאלָהָא וְחָרֵב הֲוֵית לַהּ ׃

¹⁴ וּמְתַיַּתַר הֲוֵית בִּיהוּדָיוּתָא ʰ טָב מִן סַגִּיאֵא בְּנֵי שְׁנֵי דִּאִית תָּנוּ ⁱ בְּטוּהְמִי וְיַתִּירְאִית ᵏ טָאנֵן הֲוֵית ˡ בְּיוֹלְפָנָא ᵐ דַּאבָהַי ׃

ᵃ עוד ᵛ פוס ᵗ שָׁפַר התרצה
ᵇ הוא ᵃ ירע ᵇ סַבַּר נשר
ᶜ ילף ᵈ גְּלָא
ᵉ בהגותי מן חָפַךְ
ᶠ בתורת השופרים ᵉ יִתַּר
ᵍ יתר ᵢ בשפחתי
ʰ טָנַן ᶦ ילף ᵐ אב

15 * Quum autem voluit ille, qui segregauit me ab vtero matris meæ, & vocauit me per gratiam suam:

16 * Vt reuelaretur Filius eius in me, vt annuntiarem eum inter Gentes. Statim non patefeci carni & sanguini.

17 * Neque profectus sum in Ouriſchlem ad Apoſtolos qui me præceſſerunt: ſed profectus ſum in Arabiam, & iterum reuerſus ſum ad Darmaſouk.

18 * Deinde poſt tres annos profectus ſum ad Ouriſchlem vt inuiſerem Kipho; & manſi apud illum dies quindecim.

19 * Alium autem ex Apoſtolis non vidi, niſi Iaakoub fratrem Domini noſtri.

20 * Hæc autem quæ ſcribo vobis, ecce coram Deo ſunt, quia non mentior.

21 * Poſteà verò veni in regiones Syriæ &
22 Ciliciæ. * Nec de facie quidē cognoſcebant me eccleſiæ illæ, quæ in Iihoudæa ſunt in Meſchi-
23 cho. * Sed hoc tantùm auditione acceperant, Qui quondam perſequebatur nos, ecce nunc euangelizat fidem illam, quam ante aliquod tempus expugnabat.

24 * Et glorificabant in me Deum.

De Patribus.

CAP. II.

1 ITerùm autem à quatuordecim annis aſcendi ad Ouriſchlem cum Barnabba, & duxi mecum Titum.

2 * Aſcendi autem per reuelationem, & patefeci eis euangelium quod prædico inter Gentes, ac priuatim illis oſtendi qui exiſtimantur aliquid eſſe, ne in vanum cucurriſſem, aut
3 currerem. * Nec etiam Titus qui mecum erat, quū eſſet Aramæus [Gentilis,] vi adactus eſt vt circuncideretur.

4 * Sed propter falſos fratres qui ingreſſi ſunt ad nos, vt explorarent libertatem quam habemus in Jeſchua Meſchicho, vt in ſeruitu-
5 tem me redigerent. * Sed ne ad horæ quidem plenitudinem abiecimus nos ad ſubiectionem eorum, vt veritas euangelij permaneret apud
6 vos. * Illi autem qui videbantur eſſe aliquid, quales verò fuerint, non eſt mihi curæ: Deus enim facies hominū nō accipit, [delectum perſonarum non habet,] illi, inquam, ipſi nihil contulerunt in me.

---

15 כַּד צְבָא דֵּין הַוָּ מַן דְּפַרְשַׁנִי מִן [a] כְּרְסֵי אִמִּי [b] וְקָרְנִי בְּטֵיבוּתֵהּ ׃ 16 דְּנָגְלָא בְּרֵהּ בִּי [c] דְּאֶסַבְּרִיוּתִי בְעַמְמַיָּא
[a] בטן [b] חָרָא [c] גְּלָא

בַּר שָׁעָתָהּ לָא [d] גְּלִית לְבֶסְרָא וְלִדְמָא ׃ 17 וְלָא [e] אֶזְלֵת לְאוּרְשְׁלֵם לְוָת שְׁלִיחֵא דְּמִן קַדְמַי אֶלָּא אֶזְלֵת לַאַרְבִיָּא
[d] סַבַּר בשר [e] גְּלָא [f] אֵזַל

וְתוּב [g] הֶפְכֵת [h] לְדַרְמַסוּק ׃ 18 וּמִן בָּתַר תְּלַת שְׁנִין אֶזְלֵת לְאוּרְשְׁלֵם [i] דְּאֶחְזֵא לְכֵאפָא [j] וְקַוִּית לְוָתֵהּ [k] יוֹמָתָא
[g] תַּפַּךְ [h] לדמשק [i] חֲזָא [j] כַּיָּא [k] יוֹם

חַמְשְׁתַּעְסַר ׃ 19 לָאֲחֲרִינָא דֵּין מִן שְׁלִיחֵא לָא [l] חֲזִית אֶלָּא אֵן לְיַעֲקוֹב אָחוּהִי דְּמָרָן ׃ 20 הָלֵין דֵּין דְּכָתֵב אֲנָא לְכוֹן
[l] חָזָא

הָא קֳדָם אֱלָהָא דְּלָא [m] מְכַדֵּב אֲנָא ׃ 21 וּמִן בָּתַר הָלֵין [n] אֵתִית [o] לַאתְרָנָתָא דְּסוּרְיָא וְדִקִילִיקְיָא ׃ 22 וְלָא יְדָעָן חָיֵי
[m] כַּדֵּב מכזב [n] אֵתָא [o] למקומות

לִי בַּאפַּיִן עִדְתָא דִּבִיהוּד הָלֵין דְּבַמְשִׁיחָא ׃ 23 אֶלָּא הָדָא בִּלְחוֹד שְׁמַעִין הַוִו דְּהוֹ דְּמִן קֳדָם דְּרַף הֲוָא לַן הָשָׁא הָא
[p] חַיְמָן

מְסַבַּר [q] הַיְמָנוּתָא הֲוָי דְּמִן קֳדָם זַבְנָא [r] מְסַחֵף הֲוָא ׃ 24 וּמִשְׁבְּחִין הַוו בִּי לַאלָהָא ׃
[q] סַחֲפָה חדית [r] סַחֵף

15 * Cùm autem placuit ei qui me ſegregauit ex vtero matris meæ, & vocauit per gratiam ſuam:

16 * Vt reuelaret filium ſuum in me, vt euangelizarem illum in Gentibus, continuò non acquieui carni & ſanguini.

17 * Neque veni Ieroſolymam ad anteceſſores meos Apoſtolos: ſed abij in Arabiam, & iterum reuerſus ſum Damaſcum.

18 * Deinde poſt annos tres veni Ieroſolymam videre Petrum: & manſi apud D eum diebus quindecim.

19 * Alium autem Apoſtolorum vidi neminem: niſi Iacobum fratrem Domini.

20 * Quæ autem ſcribo vobis: ecce coram Deo, quia non mentior.

21 * Deinde veni in partes Syriæ & Ciliciæ.

22 * Eram autem ignotus facie eccleſijs Iudææ, quæ erant in Chriſto:

23 * Tantùm autem auditum habebant: quoniã qui perſequebatur nos aliquando, nunc euangelizat fidem, quam aliquando expugnabat.

24 * Et in me clarificabant Deum.

CAP. II.

1 DEinde poſt annos quatuordecim, iterum aſcendi Ieroſolymam cum Barnaba, aſſumpto & Tito. A

2 * Aſcendi autem ſecundum reuelationem: & contuli cum illis Euangelium quod prædico in Gentibus, ſeorſum autem ijs qui videbantur †aliquid eſſe: ne fortè in vacuum currerẽ aut cucurriſſem. maiores

3 * Sed neque Titus qui mecũ erat, cùm eſſet Gentilis, compulſus eſt circuncidi.

4 * Sed propter ſubintroductos falſos fratres qui ſubintroierũt explorare libertatem noſtram quam habemus in Chriſto Ieſu, vt nos in ſeruitutem redigerent:

5 * Quibus neque ad horam ceſſimus †ſubiectioni: vt veritas Euãgelij permaneat apud vos. ſubiectione

6 * Ab ijs autem qui videbantur eſſe aliquid, quales aliquãdo fuerint, nihil mea intereſt. Deus perſonam hominis non accipit; mihi enim qui videbantur eſſe B aliquid, nihil contulerunt. Deut. 10. d. 17. 2. Par. 9. c. 19. Iob. 34. h. 15. Supr. 6. h. 2.

15 * ὅτε δὲ εὐδόκησεν ὁ θεὸς ὁ ἀφορίσας με ἐκ κοιλίας μητρός μου, καὶ καλέσας διὰ τῆς χάριτος αὐτοῦ,

16 * ἀποκαλύψαι τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐν ἐμοί, ἵνα εὐαγγελίζωμαι αὐτὸν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, εὐθέως οὐ προσανεθέμην σαρκὶ καὶ αἵματι·

17 * οὐδὲ ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα πρὸς τοὺς πρὸ ἐμοῦ ἀποστόλους· ἀλλ' ἀπῆλθον εἰς ἀραβίαν, καὶ πάλιν ὑπέστρεψα εἰς δαμασκόν.

18 * ἔπειτα μετ' ἔτη τρία ἀνῆλθον εἰς ἱεροσόλυμα ἱστορῆσαι πέτρον, καὶ ἐπέμεινα πρὸς αὐτὸν ἡμέρας δεκαπέντε.

19 * ἕτερον δὲ τῶν ἀποστόλων οὐκ εἶδον, εἰ μὴ ἰάκωβον τὸν ἀδελφὸν τοῦ κυρίου.

20 * ἃ δὲ γράφω ὑμῖν, ἰδοὺ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, ὅτι οὐ ψεύδομαι.

21 * ἔπειτα ἦλθον εἰς τὰ κλίματα τῆς συρίας, καὶ τῆς κιλικίας.

22 * ἤμην δὲ ἀγνοούμενος τῷ προσώπῳ ταῖς ἐκκλησίαις τῆς ἰουδαίας ταῖς ἐν χριστῷ·

23 * μόνον δὲ ἀκούοντες ἦσαν, ὅτι ὁ διώκων ἡμᾶς ποτέ, νῦν εὐαγγελίζεται τὴν πίστιν ἣν ποτε ἐπόρθει.

24 * καὶ ἐδόξαζον ἐν ἐμοὶ τὸν θεόν.

β'.

1 * Ἔπειτα διὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν πάλιν ἀνέβην εἰς ἱεροσόλυμα μετὰ βαρνάβα, συμπαραλαβὼν καὶ τίτον.

2 * ἀνέβην δὲ κατὰ ἀποκάλυψιν, καὶ ἀνεθέμην αὐτοῖς τὸ εὐαγγέλιον ὃ κηρύσσω ἐν τοῖς ἔθνεσι, κατ' ἰδίαν δὲ τοῖς δοκοῦσι, μή πως εἰς κενὸν τρέχω, ἢ ἔδραμον.

3 * ἀλλ' οὐδὲ τίτος ὁ σὺν ἐμοί, ἕλλην ὤν, ἠναγκάσθη περιτμηθῆναι·

4 * διὰ δὲ τοὺς παρεισάκτους ψευδαδέλφους, οἵτινες παρεισῆλθον κατασκοπῆσαι τὴν ἐλευθερίαν ἡμῶν ἣν ἔχομεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα ἡμᾶς καταδουλώσωνται·

5 * οἷς οὐδὲ πρὸς ὥραν εἴξαμεν τῇ ὑποταγῇ, ἵνα ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου διαμείνῃ πρὸς ὑμᾶς.

6 * ἀπὸ δὲ τῶν δοκούντων εἶναί τι, ὁποῖοί ποτε ἦσαν οὐδέν μοι διαφέρει· πρόσωπον ὁ θεὸς ἀνθρώπου οὐ λαμβάνει. ἐμοὶ γὰρ οἱ δοκοῦντες, οὐδὲν προσανέθεντο.

וַאֲנִי פולאון ג קפלאון ב

1 a תּוּב דֵּין מִן קֻדָם אַרְבְּעֲסְרֵא שְׁנִין b סְלֵקֶת לַאוּרְשְׁלֵם עִם בַּרְנַבָּא c וְדִבֶּרֶת עַמֵּי לְטִיטוֹס׃ 2 סְלֵקֶת דֵּין
d בְּגְלַיְנָא d וְגִלִית לְהוֹן e סְבַרְתָּא f דִּמְכַרְיָן אֲנָא בְּעַמְמָא g וְחַיְיתָה לַאילֵין h דִּמְסְתַּבְּרִין הֲווֹ דְּמֵרֵם i אִיתַיְהוֹן בַּיְנַי וַלְהוֹן k דַּם
l סְרִיקָאִית m רְחֵטֶת אוֹרְחֵט אֲנָא׃ 3 אַף טִטוֹס דְּעַמִּי n דַּאִרְמָיָא הֲוָא לָא o אֶתְאֲנַס p דְּנֶגְזוֹר׃ 4 מֶטֶל דֵּין אֲחֵא
q דְּגָלָא r דְּעָרוּ עֲלַיִן s דְּנֶגְשׁוֹן t חַארוֹתָא דְּאִיתַלַן בְּיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֵיבָנָא דְּנִשְׁעְבְּדוּנָנִי׃ 5 אַף לָא u מְלֵא שָׁעָא x אֶתְרְמֵין
לְשׁוּעְבָּדוּתְהוֹן y דְּשְׁרָרָה דְּסַבְּרָתָא נְקוּבָא לְוָתְכוֹן׃ 6 הָנוֹן דֵּין דְּמְסְתַּבְּרִין דְּאִיתַיְהוֹן מֵרֵם מַן דֵּין אִיתַיְהוֹן לָא בְּטִיל
לִי אֱלָהָא גְּיר בַּאפֵּי בְּנֵי נָשָׁא לָא נָסֵב הָנוֹן דֵּין הֵלֵּין מֵרֵם לָא z אַוסִפוּ לִי׃

a עוד b עליהי c וְלִבַּר נחה
d גְּלָא e בשורה f כְּרֵז
g חַוָא h סַבַּר i אִית
k פן ולריק l רְחֵט ריץ
m כי גויי n אֲנַס o גְּזַר מול
p כוהנים q עָלַל r גְּשַׁשׁ
s זרוד t שַׁעְבֵּר u מְלָא
x רְמָא y של אמת של בשורה z

7 * Imò contrà: viderunt enim mihi concreditum esse Euangelium præputij, sicut concreditum est Kipho circuncisionis.

8 * Is enim qui efficax fuit in Kipho ad Apostolatum circuncisionis, efficax in me quoque fuit in Apostulatu gentium.

9 * Quúmq; cognouissent gratiam quæ mihi data est, Jaakoub, & Kipho, & Jouchanon, qui quidem habebantur vt qui essent columnæ, dextram societatis dederunt mihi & Barnabbæ, vt nos inter Gentes, ipsi verò in circuncisionem:

10 * Tantùm vt pauperum memores essemus. proinde mihi curæ fuit hoc ipsum agere.

Quotidie.

11 * Quum autem veniisset Kipho Antiochiam, in faciem ipsius illum coargui, quoniam offendebantur in eo.

12 * Vt qui antequam veniissent quidam à Jaakoub, cum Gentibus comederet: quum autem veniissent, subduceret sese ac separaret, quippe qui timeret ab eis, qui ex circuncisione erant.

13 * Et simulabant vnà cum eo ad hoc cæteri quoque Jihoudæi, ita vt & Barnabba abduceretur in acceptionem vultus eorum [illorum simulationem.]

14 * Quum viderem eos non rectà incedere in veritate Euangelij, dixi Kipho coram omnibus, Si tu Jihoudæus quum sis, Aramicè [Gentilitio more] viuis, & non Jihoudaicè, quomodo cogis Gentes Jihoudaico more viuere?

15 * Si enim nos qui propria natura Jihoudæi sumus, nec fuimus ex Gentibus peccatores.

16 * Quandoquidem scimus non iustificari hominem ex operibus Legis, sed per fidem Jeschua Meschicho, & nos in Jeschua Meschicho credimus, vt ex fide in Meschicho iustificemur, non autem ex operibus Legis, quoniam ex operibus Legis non iustificatur omnis [vlla] caro.

---

7 אֶלָּא [d] אַחֲרָנְיָאִית [e] חֲזוֹ גֵיר [f] דְּאִתְהַיְמְנַת [g] סְבָרְתָּא דְּעוֹרְלוּתָא אַיךְ דְּאִתְהַיְמַן כֵּאפָא [h] בְּגִזּוּרְתָא ׃

8 הַו גֵיר [i] דְּחַפֵּט לְכֵאפָא [k] בַּשְׁלִיחוּתָא דְּגִזּוּרְתָא חַפֵּט אַף לִי בַּשְׁלִיחוּתָא דְּעַמְמֵא ׃ [o] וְכַד יַדְעוּ [l] טַיבוּתָא

9 [m] וְאִתְיְהֵבַת לִי יַעֲקוֹב וְכֵאפָא וְיוֹחָנָן הָנוּן [n] דְּמֶסְתַּבְּרִין הָוֵו [o] רֵאשַׁיהוּן [p] עַמּוּדֵא יַמִּינָא [q] דְּשַׁוְּתָפוּתָא [r] יַהֲבוּ לִי וְלְבַרְנַבָּא

דְּנֶהֱוֵי בְּעַמְמֵא וְהֵנוּן [s] בְּגִזּוּרְתָא ׃ 10 בְּלַחוֹד דְּלִמְסְכְּנֵא [t] הָווֹן [u] עֲהֵדִין [x] וְאִתְבְּטֵל לִי דְּהִי הָדָא [y] אָעְבְּדִיהּ ׃

דְּכְלִיהוֹם ד

11 כַּד אֵתָא דֵין כֵּאפָא לַאנְטָיוֹכִי בַּאפּוֹהִי [a] אַכְסַדֵּה מְטָל [b] דְּמִתְתַּקְלִין הֲוָה בֵּהּ ׃

12 דְּעֲדָלָא [c] נְאתוּן אֲנָשָׁא מִן לְוָת יַעֲקוֹב עִם עַמְמֵא אָכֵל הֲוָא כַּד [c] אִתּוֹ דֵין [d] נָגֵד הֲוָא נַפְשֵׁהּ וּפְרַשׁ מְטָל דְּדָחֵל הֲוָא

[b] וחפר [c] חֲזָא [d] חֵימָן [g] בשורת עֵרלָה [h] במילה [i] אשר הצליח [k] שָׁלַח [l] חסר [m] יַחֵב [n] סַבַּר חשב [o] אית׳ ישׁ עמודים [p] שִׁתַּף [r] נתנו [s] במילה [t] חֶוְיָא [u] עֵהַר הזכיר [x] בְּטֵל [y] עֲבַד [z] כְּנֵסָה הוכיח [a] תְּקַל כשל [c] אֲתָא [d] מסיר

Eccl. 35. b. 16. Rom. 2. b. 11. Ephe. 6. b. 9. &

7 *Sed econtra, cùm vidissent quòd creditum est mihi Euangelium præputij, sicut † Petro circuncisionis.

7 * ἀλλὰ τἐναντίον, ἰδόντες ὅτι πεπίστευμαι τὸ ἐὐαγγέλιον τ ἀκροβυστίας, καθὼς πέτρος τ περιτομῆς.

8 *Qui enim operatus est Petro in Apostolatum circuncisionis: operatus est & mihi inter Gentes.

8 * ὁ γὰρ ἐνεργήσας πέτρῳ εἰς ἀποστολὴν τῆς περιτομῆς, ἐνήργησε κἀμοὶ εἰς τὰ ἔθνη.

9 *Et cùm cognouissent gratiam quæ data est mihi, Iacobus & Cephas & Iohannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi & Barnabę societatis: vt nos in Gentes, ipsi autem in circuncisionem:

Colos. 3. d. 25. Acto. 10. c. 34. 1. Pet. 1. c. 17.

9 * καὶ γνόντες τὴν χάριν τὴν δοθεῖσάν μοι, ἰάκωβος & κηφᾶς, καὶ ἰωάννης, ὁ δοκοῦντες στῦλοι εἶναι, δεξιὰς ἔδωκαν ἐμοὶ καὶ βαρνάβᾳ κοινωνίας· ἵνα ἡμεῖς εἰς τὰ ἔθνη, αὐτοὶ δὲ εἰς τὴν περιτομήν.

10 *Tantùm vt pauperũ memores essemus, quod etiam solicitus fui hoc ipsum facere.

10 * μόνον ἵνα τῶν πτωχῶν ἵνα μνημονεύωμεν· ὃ καὶ ἐσπούδασα αὐτὸ τοῦτο ποιῆσαι.

Cephas

11 * Cvm autem venisset † Petrus Antiochiam: in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat.

11 * Ὅτε δὲ ἦλθε πέτρος εἰς ἀντιόχειαν, κατὰ πρόσωπον αὐτῷ ἀντέστην· ὅτι κατεγνωσμένος ἦν.

12 * Prius enim quàm venirent quidam à Iacobo, cum Gentibus edebat: cùm autem venissent, subtrahebat & segregabat se, timens eos qui ex circuncisione erant:

12 * πρὸ τοῦ γὰρ ἐλθεῖν τινας ἀπὸ ἰακώβου, μετὰ τῶν ἐθνῶν συνήσθιεν· ὅτε δὲ ἦλθον, ὑπέστελλε καὶ ἀφώριζεν ἑαυτὸν, φοβούμενος τοὺς ἐκ περιτομῆς·

13 *Et simulationi eius consenserunt cæteri Iudæi, ita vt & Barnabas duceretur ab eis in illam simulationem.

13 * καὶ συνυπεκρίθησαν αὐτῷ καὶ οἱ λοιποὶ ἰουδαῖοι. ὥστε βαρνάβας συναπήχθη αὐτῶν τῇ ὑποκρίσει.

14 *Sed cùm vidissem quòd nõ rectè ambularent ad veritatem Euangelij, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu cùm Iudæus sis, gentiliter viuis, & non Iudaicè: quomodo Gentes cogis iudaizare?

14 * ἀλλ' ὅτε εἶδον ὅτι οὐκ ὀρθοποδοῦσι πρὸς τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐὐαγγελίου, εἶπον τῷ πέτρῳ ἔμπροσθεν πάντων, εἰ σὺ ἰουδαῖος ὑπάρχων, ἐθνικῶς ζῇς καὶ οὐ ἰουδαϊκῶς, τί τὰ ἔθνη ἀναγκάζεις ἰουδαΐζειν;

15 *Nos natura Iudæi, & non ex Gentibus peccatores.

15 * ἡμεῖς φύσει ἰουδαῖοι, καὶ οὐκ ἐξ ἐθνῶν ἁμαρτωλοί·

16 *Scientes autem quòd non iustificatur homo ex operibus Legis, nisi per fidẽ Iesu Christi: & nos in Christo Iesu † credimus, vt iustificemur ex fide Christi: & non ex operibus Legis: propter quod ex operibus Legis non iustificabitur omnis caro.

Rom. 3. c. 19. c. 20.

credidimus

Rom. 3. c. 20.

16 * εἰδότες ὅτι οὐ δικαιοῦται ἄνθρωπος ἐξ ἔργων νόμου, ἐὰν μὴ διὰ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμεῖς εἰς χριστὸν ἰησοῦν ἐπιστεύσαμεν, ἵνα δικαιωθῶμεν ἐκ πίστεως χριστοῦ, καὶ οὐκ ἐξ ἔργων νόμου· διότι ἐξ ἔργων νόμου πᾶσα σὰρξ.

---

c מלה f רמא g שאר
h ההלקח i נסב k חזא
l תרץ ישר m באמת
n בשורה o בסנהג הגוים
p בסנהג היהודים
q חיא s חטא t ידע
v זדק x חסן

מִן הָנוּן דְּסִן c גְּזוּרְתָא ׃
i לְמֶסַב בַּאפַיהוֹן ׃ 14 בַּד k חֲזִית דְּלָא אָזְלִין l תְּרִיצָאִית m בְּשָׁרְרֵה דְּאוּנְגְּלְיוֹן אֲמְרֵת לְכֵאפָא לְעֵין כְּלְהוֹן אִן אַנְתְּ הוּ
יְהוּדָיָא אַנְתְּ n אַרְמָאִית חָיֵא אַנְתְּ וְלָא o יְהוּדָאִית אֵיכַנָא אֱלֵץ אַנְתְּ לַעַמְמֵא דִּיהוּדָאִית p נְחוֹן ׃
15 אִן חָנַן גֵּיר דְּסִן q כְּיָנִן יְהוּדָיֵא חָנַן וְלָא r הֲוִין מִן עַמְמָא s חַטָּיֵא ׃
16 מֶטֻל דְּיֵדְעִינַן וְלָא t מְזַדְּרַק בַּרְנָשָׁא מִן עֲבַדָא דְּנָמוּסָא אֶלָּא x בְּהַימָנוּתָא דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף חָנַן בֵּה בְּיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא הֵימִנַן דְּסִן הַימָנוּתָה דְּמְשִׁיחָא נְזַדְּרַק וְלָא סִן עֲבַדָא דְּנָמוּסָא מֶטֻל דְּסִן עֲבַדָא דְּנָמוּסָא לָא מְזַדְּרַק כָּל בְּסַר ׃

Ad adorationem Crucis.

17 * *Quòd si dum ſtudemus iuſtificari per Meſchicho, reperimur & ipſi peccatores, ergo Jeſchua Meſchicho miniſter eſt peccati? Abſit.*

18 * *Si enim quæ demolitus ſum, ea rurſum ædifico, meipſum tranſgreſſorem mandati exhibeo.*

19 * *Siquidem ego per Legem Legi mortuus ſum, vt Deo viuam, & vnà cum Meſchicho crucifixus ſum.*

20 * *Proinde iam non ego viuo, ſed viuit in me Meſchicho; & hanc vitam quam nunc viuo in carne, per fidem filij Dei viuo, qui dilexit me, ac dedit ſemetipſum pro me.*

21 * *Non aſpernor gratiam Dei. Si enim per Legem eſt iuſtitia, Meſchicho fruſtrà mortuus eſt.*

CAP. III.

1 *O dementes Galatæ, quis vos faſcinat? nam ecce quaſi pingendo depictus fuerat coram oculis veſtris Jeſchua Meſchicho crucifixus.*

2 * *Hoc tantùm velim à vobis ſcire, Ex operibus Legis accepiſtis Spiritum, an ex auditu fidei?*

3 * *Itane ſtulti eſtis, vt quum Spiritu incœperitis, nunc carne abſoluatis?*

4 * *Et hæc omnia fruſtrà ſuſtinuiſtis? at vtinam & fruſtrà.*

5 * *Qui ergo indidit vobis ſpiritum, & edidit virtutes in vobis, ex operibus Legis, an ex auditu fidei id egit?*

6 * *Quemadmodum credidit Abrohom Deo, & imputatum eſt ei ad iuſtitiam.*

7 * *Scitote igitur eos qui ſunt ex fide, filios eſſe Abrohom.*

8 * *Quum enim præſciret Deus per fidem iuſtificatum iri Gentes, prænuntiauit Abrohom, prout ait ſcriptura ſancta, In te benedicentur omnes Gentes.*

9 * *Itaq; fideles benedicentur in Abrohom fideli.*

10 * *Quotquot enim ſunt ex operibus Legis, execrationi ſubijciuntur. Scriptum eſt enim, Execrabilis omnis qui non præſtiterit, quæcunque ſcripta ſunt in Lege.*

---

17 וְאִן דִּין כַּד בָּעֵינַן דְּנִזְדַּכַּק בְּמְשִׁיחָא אֶשְׁתְּכַחְנָן אַף חֲנַן
חַטָּיֵא מְדִּין יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דְּחֵטְיָתָא חָס׃
18 אִן גֵּיר לְאִילֵין דְּסָתְרֵת חוּב לְהֵין בְּנֵא אֲנָא חַיִּית
עַל נַפְשִׁי דְּעָבַר עַל פּוּקְדָנָא אֲנָא׃
19 אֲנָא גֵּיר בְּנָמוּסָא לְנָמוּסָא מִיתֵת דְּלָאלָהָא אִתָּא וְעִם מְשִׁיחָא זְקִיף אֲנָא׃
20 וּמֵכְיל לָא חָוֵא אֲנָא חַי אֶלָּא חַי בִּי מְשִׁיחָא וְהָנָא דְּחָשָׁא חַי אֲנָא בְּבִסָּר בְּחֵימָנוּתָא הוּ דְּבְרֵהּ דְּאָלָהָא דְּחַי אֲנָא
דְּרָחֲמַנִי וְיָהֵב נַפְשֵׁהּ חֲלָפַי׃
21 לָא טָלֵם אֲנָא טִיבוּתֵהּ דְּאָלָהָא אִן גֵּיר בְּיַד נָמוּסָא חַי זַדִּיקוּתָא מְשִׁיחָא מַגַּן מִיתּ׃

קפלאון ג

1 אָו חֲסִירֵי רָעְיָנָא גַּלָּטָיֵא מַנּוּ חֲסֵם בְּכוּן דְּהָא אַיְךְ הַו דְּמָצָר צִיר הָוָא קֳדָם עֵינֵיכוּן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא כַּד צְלִיב׃

---

a טְגַר השתחוה b בָּעֵא
c זְרַק שְׁכַח מצא d חֲטָא
e עַל כֵּן f שַׁמֵּשׁ g חוּס
h סְתַר חרב i עוד j חַיָּא
k בְּקַר l מוּת m חַיָּא
n ועל כן o חַיְמֵן p חַיָּא
q אַחֵב אהב ואוהב וחסרו
r צדקה s חנם t מוּת

17 * Quod si quærentes iustificari in Christo inuenti sumus & ipsi peccatores: nunquid Christus peccati minister est? Absit.

18 * Si enim quæ destruxi, iterum hæc reædifico: præuaricatorē me constituo.

19 * Ego enim per Legem, Legi mortuus sum, vt Deo viuam: Christo confixus sum cruci.

20 * Viuo autem iam non ego: viuit verò in me Christus. Quod autem nunc viuo in carne: in fide viuo filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.

21 * Non abijcio gratiam Dei. Si enim per Legem iustitia, ergo gratis Christus mortuus est.

CAP. III.

1 O Insensati Galatæ, quis vos fascinauit, non †obedire veritati, ante quorum oculos Iesus Christus proscriptus est, †in vobis crucifixus?

2 * Hoc solùm à vobis volo discere: Ex operibus Legis Spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

3 * Sic stulti estis vt cum Spiritu cœperitis, nunc carne †consummemini?

4 * Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa.

5 * Qui ergo tribuit vobis Spiritum, & operatur virtutes in vobis: ex operibus Legis, an ex auditu fidei?

6 * Sicut *, Abraham credidit Deo, & reputatum est illi ad iustitiam.

7 * †Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abrahæ.

8 * Prouidens autem scriptura quia ex fide iustificat Gentes Deus: prænuntiauit Abrahæ, Quia benedicentur in te omnes Gentes.

9 * Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.

10 * Quicunque enim ex operibus Legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro Legis, vt faciat ea.

17 * Εἰ δὲ ζητοῦντες δικαιωθῆναι ἐν χριστῷ, εὑρέθημεν καὶ αὐτοὶ ἁμαρτωλοί, ἆρα χριστὸς ἁμαρτίας διάκονος; μὴ γένοιτο.

18 * εἰ γὰρ ἃ κατέλυσα ταῦτα πάλιν οἰκοδομῶ, παραβάτην ἐμαυτὸν συνίστημι.

19 * ἐγὼ γὰρ διὰ νόμου νόμῳ ἀπέθανον, ἵνα θεῷ ζήσω, χριστῷ συνεσταύρωμαι.

20 * ζῶ δὲ, οὐκέτι ἐγώ, ζῇ δὲ ἐν ἐμοὶ χριστός· ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκὶ, ἐν πίστει ζῶ τῇ τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ἀγαπήσαντός με καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ.

21 * οὐκ ἀθετῶ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ· εἰ γὰρ διὰ νόμου δικαιοσύνη, ἄρα χριστὸς δωρεὰν ἀπέθανεν.

γ'.

1 * Ὦ ἀνόητοι γαλάται, τίς ὑμᾶς ἐβάσκανε ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι, οἷς κατ' ὀφθαλμοὺς ἰησοῦς προεγράφη, ἐν ὑμῖν ἐσταυρωμένος;

2 * τοῦτο μόνον θέλω μαθεῖν ἀφ' ὑμῶν, ἐξ ἔργων νόμου τὸ πνεῦμα ἐλάβετε, ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

3 * οὕτως ἀνόητοί ἐστε, ἐναρξάμενοι πνεύματι, νῦν σαρκὶ ἐπιτελεῖσθε;

4 * τοσαῦτα ἐπάθετε εἰκῇ; εἴγε καὶ εἰκῇ.

5 * ὁ οὖν ἐπιχορηγῶν ὑμῖν τὸ πνεῦμα, καὶ ἐνεργῶν δυνάμεις ἐν ὑμῖν, ἐξ ἔργων νόμου ἢ ἐξ ἀκοῆς πίστεως;

6 * καθὼς ἀβραὰμ ἐπίστευσε τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην.

7 * γινώσκετε ἄρα ὅτι οἱ ἐκ πίστεως, οὗτοί εἰσιν υἱοὶ ἀβραάμ.

8 * προϊδοῦσα δὲ ἡ γραφὴ ὅτι ἐκ πίστεως δικαιοῖ τὰ ἔθνη ὁ θεὸς, προευηγγελίσατο τῷ ἀβραὰμ, ὅτι ἐνευλογηθήσονται ἐν σοὶ πάντα τὰ ἔθνη.

9 * ὥστε οἱ ἐκ πίστεως εὐλογοῦνται σὺν τῷ πιστῷ ἀβραάμ.

10 * ὅσοι γὰρ ἐξ ἔργων νόμου εἰσὶν, ὑπὸ κατάραν εἰσί· γέγραπται γὰρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὃς οὐκ ἐμμένει ἐν πᾶσι τοῖς γεγραμμένοις ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ νόμου, τοῦ ποιῆσαι αὐτά.

---

2 הֲדָא בִלְחוֹד צְבֵא אֲנָא ᶜ דְאִדַּע מִנָּכוֹן מִן עֲבַדָא דְנָמוּסָא נְסַבְתּוּן רוּחָא אוֹ מִן שְׁמָעָא ᶠ דְהַיְמָנוּתָא׃

3 הָכַנָא ᵍ סַכְלִין אַנְתּוּן ʰ דְשָׁרֵיתוּן בְּרוּחָא וְהָשָׁא בִּבְסַר מְשַׁלְמִין אַנְתּוּן׃ 4 וְהַלִּין כְּרֵהֵין ⁱ אִיקָא הוּ ᵏ סַיְבַרְהוּן וְאִשְׁתּוּף דֵּין אִיקָא׃ 5 הַוֹ הָכִיל דְיָהֵב בְּכוֹן רוּחָא ˡ וְסָעַר בְּכוֹן חֵילֵא מִן עֲבַדָא דְנָמוּסָא אוֹ מִן שְׁמָעָא ᵐ דְהַיְמָנוּתָא׃

6 אַיְכַנָא דְהַיְמֵן אַבְרָהָם לַאלָהָא ⁿ וְאִתְחֲשְׁבַת לֵהּ ᵒ לְזַדִּיקוּ׃ 7 ᵖ דַּעוּ הָכִיל דְאִילֵין דְמִן ᵠ הַיְמָנוּתָא אִנּוּן הֵנִין אִנּוּן בְּנַיָא דְאַבְרָהָם׃ 8 ᵗ מְטוֹל גֵּיר דְּקַדֵּם יְדַע אֱלָהָא דַּהַיְמָנוּתָא הוּ ˢ מְזַדְּקִין עַמְמָא קַדֵּם ˢ סַפַּר לְאַבְרָהָם אֵיךְ דְּאָמַר בְּהָבָא קַדִּישָׁא דְּבָךְ ᵘ נְתְבָּרְכִין כָּל־הוֹן עַמְמָא׃ 9 ˣ מַדֵּין מְהַיְמְנָא הוּ מְתְבָּרְכִין בְּאַבְרָהָם מְהַיְמְנָא׃

10 אִילֵין גֵּיר דְּמִן עֲבַדָא אִנּוּן דְנָמוּסָא תְּחוֹת ʸ לוּטָתָא אִנּוּן כְּתִיב גֵּיר ʸ דְּלִיט הוּ כָּל־מַן דְּלָא נָעֵבֵד כֹּל דְּכְתִיב בְּנָמוּסָא׃

ᶜ נדע ᶠ חיימן ᵍ כסילים ʰ שריר ההתחיל ישוא או ריק מן לשון ין ⁱ אסלחם l ולוטתא m עשה ᵏ חיימן ᵒ חשב ᵖ לצדקה ᵠ יודע ᵗ חיימן ˢ זרק ˢ נשר ᵘ ברך ˣ עי׳ כן ʸ לוט

11 * Quòd autem nemo iuſtificetur in Lege apud Deum, illud eſt manifeſtum, quandoquidem ſcriptum eſt, Juſtus in fide viuet.

12 * Lex autem ex fide non eſt, ſed quiſquis præſtiterit ea quæ in illa ſcripta ſunt, viuet in eis.

13 * Porrò Meſchicho nos exemit ab execratione Legis, ipſéque factus eſt pro nobis execratio. Scriptum eſt enim, Execrabilis omnis qui ſuſpenditur in ligno.

14 * Vt inter gentes eſſet benedictio Abrohom per Jeſchua Meſchicho, vt nos accipiamus promiſſionem ſpiritus per fidem.

Annunciatio genetricis Dei.

15 * Fratres, tanquam inter homines loquor, teſtamentum hominis quod confirmatum eſt, nemo reprobat, aut inuertit in eo quicquam.

16 * Abrohom autem promiſſa eſt promiſſio, & ſemini eius. Nec dixit ei, ſeminibus tuis, quaſi plurimis, ſed ſemini tuo, tanquam vnico qui eſt Meſchicho.

17 * Hoc autem dico nempe teſtamẽtum quod antè confirmatum eſt à Deo in Meſchicho, Lex ipſa quæ facta eſt poſt quadringentos & triginta annos non poteſt improbare & obliterare illud promiſſum.

18 * Quod ſi ex Lege eſt hæreditas, iam non eſt ex promiſſione. Abrohom autem per promiſſionem dedit eam Deus.

19 * Quid ergo Lex? propter tranſgreſſionem addita eſt, vſque dum veniret ſemen illud cui facta fuerat promiſſio: & data eſt Lex per Angelos in manu Mediatoris.

20 * Mediator autem vnius non eſt, Deus verò vnus eſt.

21 * Lex ergo aduerſatur promiſſioni Dei? abſit. Si enim data eſſet Lex quæ poſſet viuificare, verè ex Lege eſſet iuſtitia.

22 * Sed concluſit ſcriptura omnia ſub peccato, vt promiſſio per fidem Jeſchua Meſchicho daretur ijs qui credunt.

---

11 הָנָא וְלָא דִּין מְזַדְּרָק אֱנָשׁ בְּנָמוֹסָא לְוָת אֱלָהָא חֲדָא ᶻ גְּלָיְהִי מֶטֶל דִּכְתִיב דְּזַדִּיקָא ᵃ בְּהַימָנוּתָא ᵇ נְחֵא ׃

12 נָמוֹסָא דִּין לָא הֲוָא מִן הַימָנוּתָא אֶלָּא מַן דְּנֶעְבֵּד אִילֵּין ᶜ דִּכְתִיבָן בֵּהּ נְחֵא בְּהוֹן ׃

13 לַזָּן דִּין מְשִׁיחָא זַבְנַן מִן ᵈ לוּטָתָא דְּנָמוֹסָא וְהוּ הֲוָא חֲלָפַיִן לַוּטָתָא כְּתִיב גֵּיר דְּלִיט הוּ כָּל מַן ᵉ דְּמִתְחֲלָא ᶠ בְּקִיסָא ׃

14 דְּבָעֲמֵא תֶּהֱוֵא ᵍ בּוּרְכְּתֵהּ דְּאַבְרָהָם בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּחֲנַן ʰ נֶסַב ⁱ שׁוּדְיָא דְּרוּחָא בְּהַימָנוּתָא ׃

ᵃ סוּגְיָרָה ᵇ דְּיֶלֶדֶת אֱלָהָא ה

15 אֲחַי אֵיךְ דְּבֵית כְּנִינָשָׁא אֲמַר אֲנָא ᶜ דְּדִיתִיקָא דְּבַרְנָשָׁא ᶜ דְּאִשְׁתַּחֲרַת אֱנָשׁ לָא ᵈ מַסְלֵא אוֹ ᶠ מְשַׁחֲלֵךְ בָּהּ מַדֵּם ׃

16 לְאַבְרָהָם דִּין אִתְמְלֶךְ ᵍ מוּלְכָנָא וְלָזַרְעֵהּ וְלָא אֲמַר לַהּ דְּלְזַרְעַיִךְ אֵיךְ דְּלְסַגִּיאֵי אֶלָּא לְזַרְעָךְ אַיךְ דַּלְחַד הוּ

ᶻ גְּלָא ᵃ חֵימִן ᵇ חֵוָא
ᶜ כְּתֵב ᵈ לוט ᵉ תְּלָא
ᶠ בעץ ᵍ בֶּרֶךְ ʰ נְסַב
ⁱ שוּדְיָא הבשחק בבשורתה
ᵇ יֶלֶד ᶜ בריה מן לשון ין
ᵈ שרר ᵉ סְלָא מאם
ᶠ שַׁחֲלַף חלף
ᵍ מָלַךְ הבשיח

Deut. 27 d. 25. Aba. 2. a. 4. Rom. 1. b. 17. viuit

11 * Quòniam autem in Lege nemo iustificatur apud Deum, manifestum est: quia iustus ex fide † viuet.

11 * ὅτι δὲ ἐν τῷ νόμῳ οὐδεὶς δικαιοῦται παρὰ τῷ θεῷ, δῆλον· ὅτι ὁ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται.

Leu. 18. b. 5.

12 * Lex autem non est ex fide: sed qui fecerit ea, viuet in illis.

12 * ὁ δὲ νόμος οὐκ ἔστιν ἐκ πίστεως· ἀλλ' ὁ ποιήσας αὐτὰ ἄνθρωπος ζήσεται ἐν αὐτοῖς.

13 * Christus nos redemit de maledicto Legis, factus pro nobis maledictum, quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno.

13 * χριστὸς ἡμᾶς ἐξηγόρασεν ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου, γενόμενος ὑπὲρ ἡμῶν κατάρα· γέγραπται γάρ, ἐπικατάρατος πᾶς ὁ κρεμάμενος ἐπὶ ξύλου.

Deu. 21. d. 23.

14 * Vt in Gentibus benedictio Abrahæ fieret in Christo Iesu: vt pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

14 * ἵνα εἰς τὰ ἔθνη ἡ εὐλογία τοῦ ἀβραὰμ γένηται ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἵνα τὴν ἐπαγγελίαν τοῦ πνεύματος λάβωμεν διὰ τῆς πίστεως.

15 * FRATRES, secundùm hominem dico, tamen hominis confirmatum testamentum nemo spernit, aut superordinat.

Heb. 9. c. 17.

15 * Κατὰ ἄνθρωπον λέγω, ὅμως ἀνθρώπου κεκυρωμένην διαθήκην οὐδεὶς ἀθετεῖ ἢ ἐπιδιατάσσεται.

16 * Abrahæ dictæ sunt promissiones: & semini eius. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in vno. Et semini tuo qui est Christus.

16 * τῷ δὲ ἀβραὰμ ἐρρέθησαν αἱ ἐπαγγελίαι, καὶ τῷ σπέρματι αὐτοῦ· οὐ λέγει, τοῖς σπέρμασιν, ὡς ἐπὶ πολλῶν, ἀλλ' ὡς ἐφ' ἑνός, καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι χριστός.

17 * Hoc autem dico, testamentum confirmatum † à Deo: quæ post quadringentos & triginta annos facta est Lex, non irritum facit ad euacuandam promissionem.

est

17 * τοῦτο δὲ λέγω, διαθήκην προκεκυρωμένην ὑπὸ τοῦ θεοῦ εἰς χριστόν, ὁ μετὰ ἔτη τετρακόσια καὶ τριάκοντα γέγονεν νόμος οὐκ ἀκυροῖ, εἰς τὸ καταργῆσαι τὴν ἐπαγγελίαν.

18 * Nam si ex Lege hæreditas, iam non ex promissione. Abrahæ autem per repromissionem donauit Deus.

18 * εἰ γὰρ ἐκ νόμου ἡ κληρονομία, οὐκέτι ἐξ ἐπαγγελίας· τῷ δὲ ἀβραὰμ δι' ἐπαγγελίας κεχάρισται ὁ θεός.

transgressionem

19 * Quid igitur Lex? Propter † transgressiones posita est, donec veniret semen cui promiserat: ordinata per angelos in manu Mediatoris.

19 * τί οὖν; ὁ νόμος τῶν παραβάσεων χάριν προσετέθη, ἄχρις οὗ ἔλθῃ τὸ σπέρμα ᾧ ἐπήγγελται, διαταγεὶς δι' ἀγγέλων ἐν χειρὶ μεσίτου.

20 * Mediator autem, vnius nō est. Deus autem vnus est.

20 * ὁ δὲ μεσίτης, ἑνὸς οὐκ ἔστιν· ὁ δὲ θεὸς, εἷς ἐστιν.

21 * Lex ergo aduersus promissa Dei? Absit. Si enim data esset Lex quæ posset viuificare: verè ex Lege esset iustitia. D

21 * ὁ οὖν νόμος κατὰ τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ θεοῦ; μὴ γένοιτο. εἰ γὰρ ἐδόθη νόμος ὁ δυνάμενος ζωοποιῆσαι, ὄντως ἐκ νόμου ἦν ἡ δικαιοσύνη.

Rom. 3. b. 9.

22 * Sed conclusit scriptura omnia sub peccatō: vt promissio ex fide Iesu Christi daretur credentibus.

22 * ἀλλὰ συνέκλεισεν ἡ γραφὴ πάντα ὑπὸ ἁμαρτίαν, ἵνα ἡ ἐπαγγελία ἐκ πίστεως ἰησοῦ χριστοῦ δοθῇ τοῖς πιστεύουσι.

---

17 הָאֵי דַּאֲמַרְנָא דִּיתְקַיַּם מִן אֱלָהָא בְּמְשִׁיחָא נְמוֹסָא הוּא דַּהֲוָא מִן בָּתַר אַרְבַּע מְאָה וְתְלָתִין שְׁנִין לָא מְשָׁכַח דְּנַסֵּלְיֵהּ וְנִבְטֵל מוּלְכָנָא׃ 18 אֵין דֵּין מִן נְמוֹסָא הֵי יְרוּתָא מִכֵּיל לָא הַוָּת מִן מוּלְכָנָא לְאַבְרָהָם דֵּין בְּמוּלְכָנָא הוּ יְהֵב לֵהּ אֱלָהָא׃ 19 מָנָא הָכֵיל נְמוֹסָא מְטַל מַסְטִינוּתָא אִתְתּוֹסַף עַדְמָא דְּנֵאתֵא זַרְעָא הוּ דְּלֵהּ הֲוָא שְׁוִיוָא וְאִתְיְהֵב הוּ נְמוֹסָא בְּיַד מַלְאֲכָא בְּאִידָא דְּמְצַעְיָא׃ 20 מְצַעְיָא דֵּין לָא הֲוָא דְּחַד אֱלָהָא דֵּין חַד הוּ׃ 21 נְמוֹסָא הָכֵיל סָקוּבְלָא הוּ דְּמוּלְכָנָא דַּאלָהָא חָס אֵלוּ גֵּיר אִתְיְהֵב הֲוָא נְמוֹסָא אֵינָא דְּמְשַׁכַּח הֲוָא לְמַחְיוֹ שְׁרִירְאִית מִן נְמוֹסָא הֲוָא הַוָּת זְדִיקוּתָא׃ 22 אֶלָּא חַבַּשׁ כְּתָבָא כְּלֶהֵם חֵיתָא דְּמוּלְכָנָא בְּהַיְמָנוּתָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא נְתִיהֵב לַאילֵין דְּמְהַיְמְנִין׃

h אִית i בריה k שַׁרַר נכון l סְלָא מאס m יְרַת ירש n עַל כן o בתן p פשע מן q מְטָא r יְסַף s יְהֵב t בֵּית אשעי u כנגד v הבשתת w יְהַב x חַיָּא y חבשת z השדקה a עצר b באמת c חֵיתָא d חֵימָן e יְחֵב

23 * Cæterùm antequam veniret fides, Lex custodiebat nos conclusos in eam fidem, quæ erat reuelanda.

24 * Lex igitur pædagogus fuit nobis ad Meschicho, vt ex fide iustificemur.

25 * At postquam venit fides, non sumus sub pædagogo.

26 * Etenim vos omnes estis filij Dei per fidem in Jeschua Meschicho.

27 * Quotquot enim in Meschicho baptizati estis, Meschicho induistis.

28 * Non est Jihoudæus, neque Aramæus [Gentilis] non est seruus, neq; ingenuus, non est masculus neque fœmina. siquidem vos omnes vnum estis in Jeschua Meschicho.

29 * Quòd si ipsius Meschicho estis, iam estis semen Abrohom: & hæredes per promissionem.

Ad oblationem Natiuitatis.

CAP. IIII.

1 DIco autem quamdiu hæres puer est, non differt à seruo, quum sit Dominus omnium.

2 * Sed sub tutoribus est & procuratoribus, vsque ad tempus quod præstituerit pater ipsius.

3 * Ita & nos quum essemus pueruli sub elementis mundi, eramus in seruitutẽ redacti.

4 * At postquam venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, & factus est ex muliere, & factus est sub Lege.

5 * Vt eos qui sub Lege erant redimeret, vt reciperemus positionem filiorum, [adoptionem]

6 * Quoniam autem estis filij, misit Deus Spiritum illum Filij sui in corda vestra clamantem Abba, Patrem nostrum.

7 * Itaque serui non estis, sed filij: quòd si filij, etiam hæredes Dei per Jeschua Meschicho.

8 * Tunc enim quum ignorabatis Deum, colebatis eos qui natura sua non sunt Dij.

9 * Nunc autem quum cognoueritis Deum, vel potius cogniti sitis à Deo, iterum conuertimini ad ea elementa infirma & egena, ac denuò vultis illis seruire.

10 * Dies & menses, & tempora, & annos obseruatis.

---

23 עַד לָא דַיִן [g] תְּאֵתָא הַימָנוּתָא נְמוּסָא נָטַר הֲוָא לַן כַּד [h] חֲבִישִׁינַן לְהַימָנוּתָא דְּאִתְיְדָעָא הֲוָת [i] לְמִתְנְלָיָא׃
24 נְמוּסָא הָכִיל [k] הֲרָא הֲוָא לַן לְוָת מְשִׁיחָא דְּמִן הַימָנוּתָא [l] נְזַדַּכְּיָן׃ 25 כַּד [m] אֲתַת דַּיִן [n] הַימָנוּתָא לָא [o] הֲוַין תְּחִית הֲרָא׃
26 כְּלְכֵן גַּיר בְּנַיָא אַנְתּוּן דַּאלָהָא בְּהַימָנוּתָא דְּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 27 אִילֵין גַּיר דְּבַמְשִׁיחָא [p] עַמַּדְתּוּן לַמְשִׁיחָא [q] לְבֵשְׁתּוּן׃
28 לֵית יְהוּדָיָא [r] וְלָא אַרְמָיָא לֵית עַבְדָא וְלָא [s] בַּר חוֹרָא לֵית [t] דְּכְרָא וְלָא [u] נֻקְבְתָא כְּלְכֵן גַּיר חַד אַנְתּוּן בְּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
29 וְאִן דְּדַמְשִׁיחָא אַנְתּוּן [x] מִכְיל זַרְעֵה אַנְתּוּן דַּאבְרָהָם [y] וְיָרְתֵא [z] בְּמוּלְכָנָא׃

קורְבָא דַיְלָא ו קפלאוּן ד

1 אֲמַר אֲנָא וְדִין דַּכְמָא [a] זַבְנָא [b] דְּיָרְתָא [c] טְלֵא לָא פְּרֵשׁ מִן עַבְדָא כַּד [d] מָרֵא הוּא דְּכֹלְהוֹן׃ 2 אֶלָּא תְּחוֹת [e] אֶפִיטְרוֹפֵא

a זמן b יַרְתַּ ירש c בער
d אדין הגוארים e מן לשון יון

f גְּלָא g חוּנך h זְרַק
i אֲתָא j חַיְמֵן k חַיָּא
l עַמַּר טבל m לְבֵשׁ n גוי
o חוּפְשִׁי p זכר q הנקבה
r על-כן עוירשים s בכפתה

* Prius autem quàm veniret fides, sub Lege custodiebamur conclusi, in eam fidem quæ reuelanda erat.
* Itaque Lex pædagogus noster fuit in Christo: vt ex fide iustificemur.
* At vbi venit fides, iam non sumus sub pædagogo.
* Omnes enim filij Dei estis per fidem † in Christo Iesu.
* Quicunque enim in Christo baptizati estis: Christum induistis.
* Non est Iudæus, neque Græcus, non est seruus, neque liber, non est masculus, neque fœmina. Omnes enim vos vnum estis in Christo Iesu.
* Si autem vos Christi; ergo semen Abrahæ estis, secundùm promissionem hæredes.

23 * πρὸ δὲ τοῦ ἐλθεῖν τὴν πίστιν, ὑπὸ νόμου ἐφρουρούμεθα, συγκεκλεισμένοι εἰς τὴν μέλλουσαν πίστιν ἀποκαλυφθῆναι.
24 * ὥστε ὁ νόμος παιδαγωγὸς ἡμῶν γέγονεν εἰς Χριστόν, ἵνα ἐκ πίστεως δικαιωθῶμεν·
25 * ἐλθούσης δὲ τῆς πίστεως, οὐκέτι ὑπὸ παιδαγωγόν ἐσμεν.
26 * πάντες γὰρ υἱοὶ θεοῦ ἐστε διὰ τῆς πίστεως ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
27 * ὅσοι γὰρ εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε, Χριστὸν ἐνεδύσασθε·
28 * οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην· οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἷς ἐστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.
29 * εἰ δὲ Χριστοῦ, ἄρα τοῦ Ἀβραὰμ σπέρμα ἐστέ, καὶ κατ' ἐπαγγελίαν κληρονόμοι.

CAP. IIII.

* Dico autem, quanto tempore hæres paruulus est, nihil differt à seruo, cùm A sit dominus omnium,
* Sed sub tutoribus & actoribus est vsque ad præfinitum tempus à patre:
* Ita & nos, cùm essemus paruuli, sub elementis mundi eramus seruientes.
* At vbi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub Lege:
* Vt eos qui sub Lege erat, redimeret, vt adoptionem filiorum reciperemus.
* Quoniam autē estis filij †: misit Deus Spiritum Filij sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater.
* Itaque iam non est seruus, sed filius. Quod si filius: & hæres per Deum.
* Sed tunc quidem ignorantes Deum, ijs qui natura non sunt dij, seruiebatis.
* Nunc aũt cùm cognoueritis Deum, imò cogniti sitis à Deo: quomodo conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuò seruire vultis?
* Dies obseruatis, & menses, & tempora, & annos.

δ'.

1 * Λέγω δέ, ἐφ' ὅσον χρόνον ὁ κληρονόμος νήπιός ἐστιν, οὐδὲν διαφέρει δούλου, κύριος πάντων ὤν,
2 * ἀλλὰ ὑπὸ ἐπιτρόπους ἐστὶ καὶ οἰκονόμους, ἄχρι τῆς προθεσμίας τοῦ πατρός.
3 * οὕτω καὶ ἡμεῖς ὅτε ἦμεν νήπιοι, ὑπὸ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου ἦμεν δεδουλωμένοι.
4 * ὅτε δὲ ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμου·
5 * ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον ἐξαγοράσῃ, ἵνα τὴν υἱοθεσίαν ἀπολάβωμεν.
6 * ὅτε δέ ἐστε υἱοί, ἐξαπέστειλεν ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ, ὁ πατήρ.
7 * ὥστε οὐκέτι εἶ δοῦλος, ἀλλ' υἱός· εἰ δὲ υἱός, καὶ κληρονόμος θεοῦ διὰ Χριστοῦ.
8 * ἀλλὰ τότε μὲν οὐκ εἰδότες θεόν, ἐδουλεύσατε τοῖς μὴ φύσει οὖσι θεοῖς.
9 * νῦν δὲ γνόντες θεόν, μᾶλλον δὲ γνωσθέντες ὑπὸ θεοῦ, πῶς ἐπιστρέφετε πάλιν ἐπὶ τὰ ἀσθενῆ καὶ πτωχὰ στοιχεῖα, οἷς πάλιν ἄνωθεν δουλεύειν θέλετε;
10 * ἡμέρας παρατηρεῖσθε, καὶ μῆνας, καὶ καιροὺς, καὶ ἐνιαυτούς.

---

[f] אית יש [g] לעה [h] סום
[i] בערים [k] חַוָּא [l] מן לשון עין יסודותיו של עולם
[m] שַׁעְבֵּר "הקץ [o] של זמן
[n] שלח [p] זְבַן פדה [r] סום
[s] אית יש שלח [v] לֵב
[x] קְרָא [y] על כן [z] חַוָּא
[a] יורשים [b] כְּיָנָא השבע
[c] יְדַע [d] יִתַּר [e] יְדַע

[2] אִיתַּוהִי וְרַבִּי בָּתֵּא עַדְמָא [g] לְזַבְנָא [h] דְּסֵם אֲבוּהִי׃ [3] הָכַנָּא אַף חָנַן כַּד [i] יָלוּדָא [k] הֲוֵין תְּחֵית [l] אֶסְטוֹכְסַוּהִי דְּעָלְמָא
[m] מְשַׁעְבְּדִין הֲוֵין׃ [4] כַּד מְטָא דִּין [n] זַבְנָא [p] שׁוּלְמֵהּ [o] רַזְבְנָא [p] שַׁדַּר אֱלָהָא לַבְּרֵהּ וַהֲוָא מֶן אִנְתְּתָא וַהֲוָא תְּחֵית נָמוֹסָא׃
[5] דְּלֵאוּלֵין דַּחֲחֵית נָמוֹסָא אֶנוּן [q] נְזִבֵן וְנִקַבֵּל [r] סִימַת בְּנָיָא׃ [6] וְדַאיתֵיכוֹן דִּין בְּנָיָא [t] שַׁדַּר אֱלָהָא רוּחָא דַּבְּרֵהּ
[u] לְלֵבָוַתְכוֹן הֵי [x] דְּקָרְיָא אַבָּא אֵבוּן׃ [7] [y] מְכֵיל לָא [z] הַוֵיתוּן עַבְדָא אֶלָּא בְּנָיָא וְאִן בְּנָיָא אַף [a] יָרְתָא דַּאלָהָא בְּיַד יְשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃ [8] הֵידֵין גֵּיר כַּד לָא יְדָעִין הֲוֵיתוּן לַאלָהָא פְּלַחְתּוּן לְהָנוּן דְּמֶן [b] כְּיָנֵיהוֹן לָא הֲוֹו אֱלָהִא׃ [9] הָשָׁא דִּין
[c] דְּיַדַּעְתּוּן לַאלָהָא [d] וְיַתִּירָאִית [e] דְּאִתְיַדַּעְתּוּן מֶן אֱלָהָא תּוּב הֲפַכְתּוּן לְכוֹן עַל הָנוּן אֶסְטוֹכְסָא מַרְעָא וּמְסַכְּנָא וּמֶן דְּרִישׁ
צְבִיתוּן לְמִשַׁעְבְּדוּ לְהוֹן׃ [10] יוֹמָא וְיַרְחָא וְזִבְנָא וְשַׁנָיָא נָטְרִיתוּן׃

11 * Timeo ne fortè in vanum laborauerim erga vos.

12 * Estote vt ego sum, quandoquidem & ego vt vos factus sum: Fratres mei, obsecro vos; nihil me offendistis.

13 * Nostis enim quòd per infirmitatem carnis meæ euangelizauerim vobis iampridem.

14 * Et tentationem quæ erat in carne mea, non spreuistis nec execrati estis, sed tanquam Angelum Dei excepistis me, & tanquam Feschua Meschicho.

15 * Vbi est ergo beatitas vestra? testimonium enim fero de vobis, quòd si fieri potuisset, oculos vestros eruissetis, ac dedissetis mihi.

16 * Num inimicus factus sum vobis, quòd prædicauerim vobis veritatem?

17 * Æmulantur vos non benè; sed excludere vos volunt, vt ipsos æmulemini.

18 * Bonum est autem vt æmulemini in re bona semper, nec tantum quum vobis adsum.

Natiuitas Iouchanon.

19 * Filioli mei quos denuò parturio, donec formetur in vobis Meschicho.

20 * Vellem siquidem adesse apud vos nunc, vt mutarem filiam vocis meæ [locutionem meam], quoniam stupefactus sum in vobis.

21 * Dicite mihi vos qui vultis esse sub Lege, Legem ipsam non auditis?

22 * Scriptum est enim, Abrohom duos exstitisse filios, vnum ex ancilla, & alterum ex libera.

23 * Sed qui ex ancilla, secundum carnem natus est; qui verò ex libera, per repromissionem extitit.

24 * Hæc autem sunt allegoriæ duorum testamentorum, vnum quidem à monte Sinai generans in seruitutem, quæ est Hogor.

25 * Nã Hogor mons est Sinai qui est in Arabia, confinis est autem ipsi Ourischlem, & seruit seruitutem ipsa & filij eius.

26 * Illa verò Ourischlem excelsa, libera est, quæ est mater nostra.

27 * Scriptum est enim, Lætare sterilis quæ non paris, & erumpe clamaque quæ non parturis, quoniam plures sunt filij desertæ; quàm eius quæ habet virum.

---

11 דָּחֵל אֲנָא דִלְמָא [p] סְרִיקָאִית [q] לְאִית בְּכוֹן ׃ 12 הֲווֹ [r] אַכְוָתִי כְּטָל דַאף אֲנָא [s] אַכְוָתְכוֹן [t] הֲווֹת אֲחַי בָּעֵא אֲנָא מִנְכוֹן
לָא מְדֵם [u] אַסְכָּלְתוּן בִּי ׃ 13 יְדָעִין אַנְתוּן גֵּיר [x] דִבְכִּרְיהוּת בְּסָרִי [y] סַבַּרְתְּכוֹן [z] הֲווֹת מִן קֳדָם: 14 [a] וְנִסְיוֹנָא דְבְסָרִי לָא
[b] שָׁטְתוּן וְלָא [c] נְדַתוּן אֶלָּא אַיְךְ דַלְסַלָאכָא דַאלָהָא [d] קַבֶּלְתוּנָנִי וְאוֹף דִלְישׁוּעַ מְשִׁיחָא: 15 [e] אֵיכוֹ הָכִיל טוּבְכוֹן [f] סָהֵד אֲנָא
גֵּיר עֲלֵיכוֹן דְאִלוּ [g] מְשְׁכְּחָא [h] הֲוֹת עֵינֵיכוֹן [i] הַצִּין [k] הֲווֹתוּן [l] וִיהַבְתּוּן לִי: 16 [m] דִלְמָא בְּעֵל דְבָבָא הֲוֹית לְכוֹן [n] דַאכְרִיז
לְכוֹן [o] שְׁרָרָא ׃ 17 חָסְמִין בְּכוֹן לָא הַנָא לְשַׁפִּירְתָא אֶלָּא לְמֶחְבַּשְׁכוֹן הוּ צָבְיִן דַאנְתוּן חָהֲווֹן חָסְמִין בְּהוֹן ׃
18 שַׁפִּיר הוּדִין דֶחְחַסְמוּן בְּשַׁפִּירְתָא בְּכָלְזְבַן וְלָא אֵמַתַי דַלְוָתְכוֹן אֲנָא בַּלְחוֹד ׃

מוֹדְעָה דְיוֹחָנָן ז 19 בְּנַי אִילֵין דְּמִן דְּרִישׁ מְחַבֵּל אֲנָא עַדְמָא דֶנֶתְחְצִיר בְּכוֹן מְשִׁיחָא:

[p] לריק [q] לְאָח [r] כמוני [s] כמוכם [t] חֲוָא [u] חרעהם [x] כְּרַה [y] סַבַּר כשר [z] חֲוָא
[a] נְסָא [b] שוט כזה [c] נְדַד תעב [d] קַבֵּל [e] איפה [f] מעיד [g] שְׁכַח [h] חֲוָא
[i] חֲשָׁא נקר [k] חֲוָא [l] יְחֵב [m] אוב [n] כְּרֵז [o] אמת

11 Timeo vos, ne fortè ſine cauſa labo rauerim in vobis.

12 Eſtote ſicut ego, quia & ego ſicut vos: fratres, obſecro vos: nihil me læſiſtis.

13 Sciris autem quia per infirmitatem carnis euangelizaui vobis iampridem:

14 Et tẽtationem †meam in carne mea, non ſpreuiſtis neque reſpuiſtis, ſed ſicut angelum Dei excepiſtis me, ſicut Chriſtum Ieſum.

15 Vbi eſt ergo beatitudo veſtra? Teſtimonium enim perhibeo vobis, quia ſi fieri poſſet, oculos veſtros eruiſſetis, & dediſſetis mihi.

16 Ergo inimicus vobis factus ſum verum dicens vobis?

17 Æmulantur vos non bene: ſed exclu dere vos volunt, vt illos æmulemini. C

18 Bonum autem æmulamini in bono ſemper: & non tãtùm cùm præſens ſum apud vos.

19 Filioli mei quos iterum partu rio, donec formetur Chriſtus in vobis.

20 Vellem autem eſſe apud vos modò, & mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

21 Dicite mihi qui ſub Lege vultis eſſe, Legem non legiſtis?

Gen. 16. d. 15. 22 Scriptum eſt enim, quoniam Abraham duos filios habuit: vnum de ancilla, & vnum de libera.

Gen. 21. d. 1. 23 Sed qui de ancilla, ſecundùm carnem natus eſt: qui autem de libera, per repromiſſionem.

24 Quæ ſunt per allegoriam dicta. Hæc enim ſunt duo teſtamenta. Vnum quidem† à monte Sina, in ſeruitutem gene- in rans: quæ eſt Agar.

25 Sina enim mons eſt in Arabia: qui cõiunctus eſt ei, quæ nunc eſt Ieruſalem; & ſeruit cum filijs ſuis.

26 Illa autem quæ ſurſum eſt Ieruſalem, libera eſt: quæ eſt mater noſtra.

Iſai. 54. d. 1. 27 Scriptum eſt enim: Lætare ſterilis, quæ non paris: erumpe & clama, quæ nõ parturis: quia multi filij deſertæ, magis quàm eius quæ habet virum.

11 φοβοῦμαι ὑμᾶς, μή πως εἰκῇ κεκοπίακα εἰς ὑμᾶς.

12 γίνεσθε ὡς ἐγώ, ὅτι κἀγὼ ὡς ὑμεῖς, ἀδελφοί, δέομαι ὑμῶν· οὐδέν με ἠδικήσατε·

13 οἴδατε δὲ ὅτι δι' ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς εὐηγγελισάμην ὑμῖν τὸ πρότερον·

14 καὶ τὸν πειρασμόν μου τὸν ἐν τῇ σαρκί μου οὐκ ἐξουθενήσατε οὐδὲ ἐξεπτύσατε· ἀλλ' ὡς ἄγγελον θεοῦ ἐδέξασθέ με, ὡς Χριστὸν Ἰησοῦν.

15 τίς οὖν ἦν ὁ μακαρισμὸς ὑμῶν; μαρτυρῶ γὰρ ὑμῖν, ὅτι, εἰ δυνατόν, τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν ἐξορύξαντες ἂν ἐδώκατέ μοι.

16 ὥστε ἐχθρὸς ὑμῶν γέγονα ἀληθεύων ὑμῖν;

17 ζηλοῦσιν ὑμᾶς οὐ καλῶς· ἀλλὰ ἐκκλεῖσαι ὑμᾶς θέλουσιν, ἵνα αὐτοὺς ζηλοῦτε.

18 καλὸν δὲ τὸ ζηλοῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε, καὶ μὴ μόνον ἐν τῷ παρεῖναί με πρὸς ὑμᾶς.

19 Τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν·

20 ἤθελον δὲ παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς ἄρτι, καὶ ἀλλάξαι τὴν φωνήν μου· ὅτι ἀποροῦμαι ἐν ὑμῖν.

21 λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θέλοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε;

22 γέγραπται γὰρ ὅτι Ἀβραὰμ δύο υἱοὺς ἔσχεν, ἕνα ἐκ τῆς παιδίσκης, καὶ ἕνα ἐκ τῆς ἐλευθέρας.

23 ἀλλ' ὁ μὲν ἐκ τῆς παιδίσκης, κατὰ σάρκα γεγέννηται· ὁ δὲ ἐκ τῆς ἐλευθέρας, διὰ τῆς ἐπαγγελίας·

24 ἅτινά ἐστιν ἀλληγορούμενα· αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, μία μὲν ἀπὸ ὄρους Σινᾶ, εἰς δουλείαν γεννῶσα, ἥτις ἐστὶν Ἄγαρ·

25 τὸ γὰρ Ἄγαρ Σινᾶ ὄρος ἐστὶν ἐν τῇ Ἀραβίᾳ, συνστοιχεῖ δὲ τῇ νῦν Ἰερουσαλήμ, δουλεύει γὰρ μετὰ τῶν τέκνων αὐτῆς·

26 ἡ δὲ ἄνω Ἰερουσαλὴμ, ἐλευθέρα ἐστίν, ἥτις ἐστὶ μήτηρ πάντων ἡμῶν·

27 γέγραπται γάρ, Εὐφράνθητι στεῖρα ἡ οὐ τίκτουσα, ῥῆξον καὶ βόησον ἡ οὐκ ὠδίνουσα· ὅτι πολλὰ τὰ τέκνα τῆς ἐρήμου μᾶλλον ἢ τῆς ἐχούσης τὸν ἄνδρα.

---

20 וְצֵבֵא d הֲוִית גִּיר דְּאֶהְוֵא לְוָתְכוֹן הַשְׁתָּא e וְאֶשַׁחֲלַף בְּרַתְ קָלִי מָטַל f דְּחַמִּיהּ אֲנָא בְּכוֹן׃ 21 אֱמַרוּ לִי אַנְתּוּן אִילֵין
22 רְצָבִין דְּנֶהֱווֹן תְּחוֹת נָמוֹסָא לֵהּ לְנָמוֹסָא לָא שְׁמָעִין אַנְהוֹן׃ 22 כְּתִיב גִּיר דַּלְאַבְרָהָם תְּרֵין בְּנִין הֲוִילֵהּ חַד מִן
g אַמְתָא וְחַר מִן i חַרְתָא׃ 23 אֶלָּא הַוּ דְּמִן אַמְתָא בִּבְסַר k אִתְיְלֵד הַוּ וְדֵין דְּמִן חַרְתָא l בְּמוֹלְכָנָא הֲוָא׃
24 הָלֵין דֵּין m דְּאִיתַיְהִין n פְּלָאתָא דְּתַרְתֵּין o דְּיַהֲקוּם חֲדָא דְּמִן p טוּר סִינַי יָלְדָא לְעַבְדוּתָא דְּאִיתַיְהָ הָגָר׃
25 הָגָר גִּיר טוּרָא הוּדְסִינַי דְּבַארַבְיָא וְשָׁלְמָא לְהָדָא אוּרְשְׁלֵם וּפָלְחָא עַבְדוּתָא הִי וּבְנַיְהָ׃ 26 הָדֵין אוּרְשְׁלֵם
q עֲלָיְתָא r חָאִרְתָא הִי s דְּאִיתַיְהָ אֵמַן׃ 27 כְּתִיב גִּיר t דְּאִתְבַּסְמִי u עֲקַרְתָא הַי דְּלָא יָלְדַת x וְאִתְפַּצְחִי y וְגָעֵי הַי דְּלָא
מְחַבְּלָא מָטַל z דְּסַגְיוּ בְּנַיְהָ a דְּצַדְיָתָא יַתִּיר מִן בְּנַיְהָ b דְּבְעִילְתָא׃

a חֲגָא c שַׁחֲלַף f תְּמַה
g צְבָא חפץ b שפחה
i חֲרַר k יְלַד l בכשפות
m אית ש n פַּלָּא
o מן לשון יון p הר
q עֲלָא r חפשית s אוּרְת
t בְּסַם u עקרה x פַּצַח
y גְּעָא הרע z סְגָא
a שְׂרָא b בְּעַל

Circunciſione Domini noſtri.

28 * *Nos autem fratres mei, ſecundũ Iſchok filij ſumus promiſſionis.*

29 * *At quemadmodum tunc is qui natus erat ſecundum carnem perſequebatur eum, qui ſecundum ſpiritum; ita & nunc.*

30 * *Sed quid ait Scriptura? Eijce ancillam & filium eius, quia hæreditatem non obtinebit filius ancillæ cum filio liberæ.*

31 * *Nos itaque fratres mei, non ſumus filij ancillæ, verùm filij liberæ.*

CAP. V.

1 *STate igitur in libertate illa qua Meſchicho nos donauit, & ne mancipemini iugo ſeruitutis.*

2 * *Ecce ego Paulus dico vobis, quòd ſi circuncidamini, Meſchicho nihil vobis prodeſt.*

3 * *Conteſtor autem iterum, omnem hominem qui circunciditur, debitorem eſſe totius Legis adimplendæ.*

4 * *Deſciuiſtis à Meſchicho quicunque per Legem iuſtificamini, & à gratia excidiſtis.*

5 * *Nos enim ſpiritu qui eſt ex fide, ſpẽm iuſtitiæ opperimur.*

6 * *Nam in Meſchicho Jeſchua nihil eſt circunciſio, neque præputium, ſed fides quæ perficitur charitate.*

7 * *Pulchrè currebatis; quis vos remoratus eſt ne veritati aſſenſum præberetis?*

8 * *Perſuaſio veſtra non profecta eſt ab eo qui vocauit vos.*

9 * *Paululum fermenti totam conſperſionem fermentat.*

10 * *Ego confido de vobis in Domino noſtro, vos nihil aliud ſentire. Cæterùm qui conturbat vos, iudicium ſuſtinebit, quiſquis ille ſit.*

11 * *Ego autem fratres mei ſi adhuc circunciſionem prædico, cur perſecutionem patior? num abolitum eſt offendiculum crucis?*

12 * *Utinam autem præſcindẽdo præſcindantur illi qui vos labefactant.*

Dominica III. Ieiunij.

13 * *Porrò vos in libertatem vocati fuiſtis fratres mei, tantùm ne ſit libertas veſtra in occaſionem carnis, ſed per charitatem ſubiecti eſtote alter alteri.*

28 * Nos autem fratres ſecundum Iſaac promiſſionis filij ſumus.

29 * Sed quomodo tunc is qui ſecundùm carnem natus fuerat, perſequebatur eum qui ſecundùm ſpiritum: ita & nunc.

30 * Sed quid dicit Scriptura? Eijce ancillam & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cum filio liberæ.

31 * Itaque fratres, non ſumus ancillæ filij, ſed liberæ: qua libertate Chriſtus nos liberauit.

CAP. V.

1 STate: & nolite iterum iugo ſeruitutis contineri.

2 * Ecce ego Paulus dico vobis, Quoniam ſi circuncidamini, Chriſtus vobis nihil proderit.

3 * Teſtificor autem rurſus omni homini circuncidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ Legis faciendæ.

4 * Euacuati eſtis à Chriſto, qui in Lege iuſtificamini: à gratia excidiſtis.

5 * Nos enim ſpiritu, ex fide, ſpem iuſtitiæ expectamus.

6 * Nam in Chriſto Ieſu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium: ſed fides quæ per charitatem operatur.

7 * Currebatis bene: quis vos impediuit veritati non obedire*?

8 * Perſuaſio †, non eſt ex eo qui vocat vos.

9 * Modicum fermẽtum totam maſſam corrumpit.

10 * Ego confido in vobis in Domino: quòd nihil aliud ſapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicunque eſt ille.

11 * Ego autem fratres, ſi circuncisionem adhuc prædico: quid adhuc perſecutionem patior? Ergo euacuatum eſt ſcandalum crucis.

12 * Vtinam & abſcindantur qui vos conturbant.

13 * Vos enim in libertatem vocati eſtis fratres: tantùm ne libertatem in occaſionem detis carnis, ſed per charitatem †ſeruite inuicem.

28 * ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, κ͞τ̃ ἰσαὰκ, ἐπαγγελίας τέκνα ἐσμέν.

29 * ἀλλ' ὥσπερ τότε ὁ κ͞τ̃ σαρκα γ̣ννηθεὶς, ἐδίωκε τὸν κ͞τ̃ πνεῦμα, ἔτω καὶ νῦ.

30 * ἀλλὰ τί λέγει ἡ γραφή; ἔκβαλε τὴν παιδίσκην καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς. ὐ γ̣ὰ μὴ κληρονομήσῃ ὁ υἱὸς τῆς παιδίσκης μ͞τ̃ ͞ υἱοῦ τ̃ ἐλευθέρας.

31 * ἄρα, ἀδελφοὶ, ὐκ ἐσμὲν παιδίσκης τέκνα, ἀλλὰ τῆς ἐλευθέρας. τῇ ἐλευθερίᾳ οὖ͞ ᾗ χ̣ιστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε.

ε'.

1 * Στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δ̣ουλείας ἐνέχεσθε.

2 * ἴδε ἐγὼ παῦλ͞ος λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐὰν περιτέμνησθε, χ̣ιστὸς ὑμᾶς ὐδὲν ὠφελήσει.

3 * μαρτύρομαι δὲ πάλιν παντὶ ἀνθρώπῳ περιτεμνομένῳ, ὅτι ὀφειλέτης ἐσὶν ὅλον τὸν νόμον ποιῆσαι.

4 * κατηργήθητε ἀπὸ ͞τ̃ χ̣ιστοῦ, οἵτινες ἐν νόμῳ δικαιοῦσθε· τ̃ χάριτ͞ος ἐξεπέσατε.

5 * ἡμεῖς γ̣ὰ πνεύματι ἐκ πίστεως ἐλπίδα δικαιοσύνης ἀπεκδεχόμεθα.

6 * ἐν γ̣ὰ χ̣ιστῷ ἰησοῦ ὔτε περιτομή τι ἰσχύει, ὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη.

7 * ἐτρέχετε καλῶς, τίς ὑμᾶς ἐνέκοψε τῇ ἀληθείᾳ μὴ πείθεσθαι;

8 * ἡ πεισμονὴ ὐκ ἐκ ͞τ̃ καλοῦντ͞ος ὑμᾶς.

9 * μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ.

10 * ἐγὼ πέποιθα εἰς ὑμᾶς ἐν κυρίῳ, ὅτι ὐδὲν ἄλλο φρονήσετε· ὁ δὲ ταράσσων ὑμᾶς βασάσει τὸ κρῖμα, ὅστις ἂν ᾖ.

11 * ἐγὼ δὲ, ἀδελφοὶ, εἰ περιτομὴν ἔτι κηρύσσω, τί ἔτι διώκομαι; ἄρα κατήργηται τὸ σκάνδαλον τ̃ σταυροῦ.

12 * ὄφελον καὶ ἀποκόψονται ὁ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς.

13 * Ὑμεῖς γ̣ὰ ἐπ' ἐλευθερίᾳ ἐκλήθητε, ἀδελφοί· μόνον μὴ τὴν ἐλευθερίαν εἰς ἀφορμὴν τῇ σαρκὶ, ἀλλὰ διὰ τ̃ ἀγάπης δουλεύετε ἀλλήλοις.

---

6 בְּמְשִׁיחָא גְיר יֵשׁוּעַ לָא גְזוּרְתָא מְדֵם ׀ אִיתֵיהּ וְלָא עוּרְלוּתָא אֶלָּא הֵימָנוּתָא ׀ דְּמִתְגַּבְּרָא ׀ בְּחוּבָא׃ 7 שַׁפִּיר ׀ רָהֲטִין
דַּוַיְיתוּן סַנּוּ ׀ דְּוַדְכוּן דְּלָשְׁרָרָא לָא ׀ תֶּחְפִּיסוּן׃ 8 פְּיְסְכוּן לָא הַוָא מִן הַוּ ׀ דְּקָרְכוּן׃ 9 חֲמִירָא קְלִיל כְּלָּהּ גְּבִילְתָא
מְחַמַּע׃ 10 אֲנָא ׀ תְּכִיל אֲנָא עֲלֵיכוּן בְּמָרָן וְמֵדֵם אַחֲרִינָא לָא ׀ מֶתְרַעְיְתוּן וְאִינָא ׀ דְּרַלַּח לְכוּן הוּ ׀ נְסַיְבְרִיוְתְהִי ׀ לְדִינָא
מַן ׀ דְּאִיתַוּהִי׃ 11 אֲנָא דֵין אֲחֵי אִלּוּ ׀ עַרְכִיל בַּגְזוּרְתָא ׀ מַכְרִז הֲוִית לְמָנָא ׀ מֶתְרְדָף הֲוִית דַּלְמָא אִתְבַּטַל לֵהּ בָּשְׁלָה
דַּזְקִיפָא׃ 12 אֶשְׁתּוּף דֵּין אַף ׀ מָפְסַק נָפְסְקִין הָנוּן ׀ דְּדַלְחִין לְכוּן׃
13 דְּחַד בְּשַׁבָּא אַתְּלַתָּא דְּצוֹמָא ט אֲנְתוּן דֵּין לְחֵרוּתָא הוּ ׀ אֶתְקְרִיתוּן אֲחֵי בְּלְחוֹד לָא תֶּהֱוֵא
מְאָרוּתְכוּן לְעֵלַת בְּסְרָא אֶלָּא בְּחוּבָא הֲוִיתוּן מְשַׁתַּעְבְּדִין חַד לְחַד׃

14 * Tota siquidem Lex hoc vno verbo impletur, Diliges proximum tuum sicut teipsum.

15 * Quòd si alius alium mordetis, & deuoratis, videte ne alius ab alio consumamini.

16 * Dico autem Spiritu ambulate, & concupiscentiam carnis nunquam exequimini.

17 * Caro siquidem concupiscit id quod lædit Spiritum, & Spiritus id quod lædit carnem, [aduersatur carni.] proinde hæc duo sunt sibi inuicem contraria, vt non, quod vultis, faciatis.

18 * Quod si Spiritu ducimini, non estis sub Lege.

19 * Nota sunt enim opera carnis, quæ sunt scortatio, immundities, proteruia;

20 * Cultus idolorum, veneficium, inimicitia, iurgium, æmulatio, ira, concertatio, dissidia, sectæ,

21 * Inuidia, homicidium, temulentia, lasciuacantio, [comessatio,] omniáque his similia: quæ qui faciunt, vt iam prædixi vobis, & nunc dico, regni Dei hæreditatem non sunt adepturi.

22 * Fructus autem Spiritus sunt charitas, gaudium, pax, longanimitas,

23 * Benignitas, gratia, fides, mansuetudo, patientia. Aduersus huiusmodi Lex posita non est.

24 * Qui verò sunt Meschicho, carnem suam crucifixerunt cum omnibus perpessionibus eius, eiúsque desiderijs.

25 * Viuamus ergo Spiritu, & Spiritum perficiamus.

26 * Nec efficiamur inanes gloria, alter alterum paruipendentes, & alter alteri inuidentes.

CAP. VI.

1 FRatres mei, si quis vestrum præoccupatus fuerit in delicto, vos qui Spirituales estis, erigite eum Spiritu mansueto, & cauete ne & vos tentemini.

2 * Et portate onus alter alterius, vt sic adimpleatis Legem Meschicho.

3 * Nam si quis arbitratur se aliquid esse, quum nihil sit, seipsum decipit.

---

14 כְּלִיא גַיר נַמוסָא בַחֲדָא ᵍ מְלָתָא ᶠ דְתֵחֵב לְקָרִיבָךְ אַיךְ נַפְשָׁךְ׃ 15 אִן דִין חַד לְחַד ⁱ מְנַכְּתִיהוּן ʰ וְאָכְלִיתוּן ʲ חֲזוּ דְלָמָא חַד מִן חַד ᵐ תְּסוּפוּן׃ 16 אָמַר אֲנָא דֵין דְבְרוּחָא ⁿ וְרִגְתָא דְבִסְרָא לָא ᵖ תְּמוּם 17 בְּסְרָא גַיר ᵠ רָאֵג מִדֵם דְנָכֵא לְרוּחָא וְרוּחָא ʳ רָגָא מִדֵם דְנָכֵא לְבִסְרָא וְתֵרֵיהוּן ˢ סַקוּבְלָא אֲנוּן חַד 18 אִן דֵין בְּרוּחָא ᵛ מְתְדַבְּרִין אַנְתוּן לָא תֵרֵיתוּן תְּחֵית נַמוסָא׃ 19 יְדִיעִין אֲנוּן גַיר עֲבַדוֹהִי דְבִסְרָא ˣ דְאִיתַיהוּן ʸ זְנוּתָא ᶻ טַנְפוּתָא ᵃ צַחֲנוּתָא׃ 20 ᵇ פּוּלְחָנָא דַפְתַכְרָא ᶜ חַרְשׁוּתָא בְּעָל דְבָבוּתָא ᵈ חֲרַיְנָא ᵉ טְנָנָא חֵמְתָא ᵍ עֲצִינָא ʰ פְּלְגוּתָא סְדָקָא׃ 21 חֲסָמָא קְטָלָא ⁱ רְוִיוּתָא זְמָרָא וְכֹל דְלָהֵלִין ᵏ דְמִין וְאִילִין דְהָלֵין סָעֲרִין אַיךְ דְמִן לוֹקַדֶם אָמְרֵת לְכוֹן אַף הָשָׁא אֲמַר אֲנָא דְמַלְכוּתָה דַאלָהָא לָא יְרְתִין׃

ᵃ משגלת ᵇ אַחֵב ᶜ שלשה ש ᵈ איבה ᵉ כשף ᶠ קנאות ᵍ ריב ʰ פְּלַג ⁱ חֲזָא ᵏ דְמָא ˡ מַלָּא ᵐ אֲכַל ⁿ נְבַת ᵒ חֲזָא ᵖ רְגַג ᵠ מן עולם ʳ חומד ˢ רְגַג ᵗ נגד ᵘ עֲבָד ᵛ דְבַר נחה ˣ אִית ש ʸ זְנָא ᶻ סמאה ᵃ משגלת ᵇ עבודה זרה ᶜ כשף ᵈ איבה ᵉ מחלוקת ᶠ קנאות ᵍ ריב ʰ פְּלַג ⁱ חֲזָא ᵏ דְמָא

14 * Omnis enim Lex in vno ſermone impletur: Diliges proximum tuum ſicut teipſum.

Leu. 19. d. 18. Mat. 22. d. 39. Mar. 12. d. 31. Rom. 13. c. 8. Iacob. 2. b. 8. Rom. 13 d. 14. 1. Pet. 2. c. 11. in Chriſto

15 * Quòd ſi inuicem mordetis & comeditis: videte ne ab inuicem conſumamini.

16 * Dico autem†: Spiritu ambulate, & deſyderia carnis non perficietis.

17 * Caro enim concupiſcit aduerſus ſpiritum: ſpiritus autem aduerſus carnem. hæc enim ſibi inuicem aduerſantur: vt non quæcunque vultis, illa faciatis.

18 * Quòd ſi ſpiritu ducimini: non eſtis ſub Lege.

19 * Manifeſta ſunt autem opera carnis, quæ ſunt, fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria,

20 * Idolorum ſeruitus, veneficia, inimicitiæ, contentiones, æmulationes, iræ, rixæ, diſſenſiones, ſectæ,

21 * Inuidiæ, homicidia, ebrietates, comeſſationes, & his ſimilia: quæ prædico vobis, ſicut prædixi; quoniam qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.

22 * Fructus autem Spiritus eſt: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas,

23 * Manſuetudo, fides, modeſtia, continentia, caſtitas. Aduerſus huiuſmodi nō eſt Lex.

24 * Qui autem ſunt Chriſti, carnem ſuam crucifixerunt cùm vitijs & concupiſcentijs.

25 * Si viuimus ſpiritu: ſpiritu & ambulemus.

26 * Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, inuicem prouocantes, inuicem inuidentes.

CAP. VI.

1 FRatres & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſyderans teipſum, ne & tu tenteris.

2 * Alter alterius onera portate: & ſic adimplebitis Legem Chriſti.

3 * Nam ſi quis exiſtimat ſe aliquid eſſe, cùm nihil ſit: ipſe ſe ſeducit.

14 * ὁ γὰρ πᾶς νόμος ἐν ἑνὶ λόγῳ πληροῦται, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς ἑαυτόν.

15 * εἰ δὲ ἀλλήλους δάκνετε καὶ κατεσθίετε, βλέπετε μὴ ὑπὸ ἀλλήλων ἀναλωθῆτε.

16 * λέγω δέ, πνεύματι περιπατεῖτε, καὶ ἐπιθυμίαν σαρκὸς οὐ μὴ τελέσητε.

17 * ἡ γὰρ σὰρξ ἐπιθυμεῖ κατὰ τοῦ πνεύματος, τὸ δὲ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός· ταῦτα δὲ ἀντίκειται ἀλλήλοις, ἵνα μὴ ἃ ἂν θέλητε, ταῦτα ποιῆτε.

18 * εἰ δὲ πνεύματι ἄγεσθε, οὐκ ἐστὲ ὑπὸ νόμον.

19 * φανερὰ δέ ἐστι τὰ ἔργα τῆς σαρκός, ἅτινά ἐστι, μοιχεία, πορνεία, ἀκαθαρσία, ἀσέλγεια·

20 * εἰδωλολατρεία, φαρμακεία, ἔχθραι, ἔριδες, ζῆλοι, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, αἱρέσεις·

21 * φθόνοι, φόνοι, μέθαι, κῶμοι, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις, ἃ προλέγω ὑμῖν, καθὼς καὶ προεῖπον, ὅτι οἱ τὰ τοιαῦτα πράσσοντες βασιλείαν θεοῦ οὐ κληρονομήσουσιν.

22 * ὁ δὲ καρπὸς τοῦ πνεύματός ἐστιν ἀγάπη, χαρά, εἰρήνη, μακροθυμία, χρηστότης, ἀγαθωσύνη, πίστις,

23 * πραότης, ἐγκράτεια· κατὰ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος.

24 * οἱ δὲ τοῦ χριστοῦ, τὴν σάρκα ἐσταύρωσαν σὺν τοῖς παθήμασι καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις.

25 * εἰ ζῶμεν πνεύματι, πνεύματι καὶ στοιχῶμεν.

26 * μὴ γινώμεθα κενόδοξοι, ἀλλήλους προσκαλούμενοι, ἀλλήλοις φθονοῦντες.

ϛ'.

1 * Ἀδελφοί, ἐὰν καὶ προληφθῇ ἄνθρωπος ἔν τινι παραπτώματι, ὑμεῖς οἱ πνευματικοὶ καταρτίζετε τὸν τοιοῦτον ἐν πνεύματι πραότητος, σκοπῶν σεαυτὸν μὴ καὶ σὺ πειρασθῇς.

2 * ἀλλήλων τὰ βάρη βαστάζετε, καὶ οὕτως ἀναπληρώσατε τὸν νόμον χριστοῦ.

3 * εἰ γὰρ δοκεῖ τις εἶναί τι, μηδὲν ὢν, ἑαυτὸν φρενατᾷ.

---

22 פְּאֵרָא דֵּין דְּרוּחָא * אִיתַיהוֹן ° חוּבָא פחַדּוּתָא שְׁלָמָא ק מַגְּרַת רוּחָא׃ 23 בַּסְימוּתָא ש טִיבוּתָא ת הֵימָנוּתָא ס מַכִּיכוּתָא
א הם ס אהבה ק שמחה ר ארך אפים ס חן ת חיסן ב מכך ט סיבר ך סום ע כאב ץ וחשוקותיו פ חנא
24 אִילֵּין דִּי דְמָשִׁיחָא אֵנוּן בְּסָרְהוֹן זְקַפוּ עִם כֵּלְהוֹן ע כְּאֵבוֹהִי ץ וְרַגְיָנָתֵהּ׃
25 נְחֵא ב הָכֵיל בְּרוּחָא וְלִרוּחָא נֶשְׁלַם׃ 26 וְלָא נֶהֵוֵא ס סְרִיקֵי שׁוּבְחָא ד דְּמַקְלִין חַד עַל חַד וְחָסְמִין חַד בְּחַד׃
קפלאון ו
1 אֲחַי אִן אֱנָשׁ מֶנְכוֹן נֶתְקַדַּם ס בְּסַכְלוּתָא אַנְתּוּן אִילֵּין דַּבְּרוּחַ אַנְתּוּן ף אַתְקְנוּהִי בְּרוּחָא מַכִּיכְתָּא ש וַחֲוַיהוֹן זְהוֹרִין
ל משא מן וקר מ מְלָא נ מתשב ס אית פ טָעֲוָא
2 דְּדַלְמָא אַף אַנְתּוּן ת תְּתְנַסּוֹן׃ 2 וְטַעֲנוּ ל יוּקְרָא דַּחֲדָדָא דְהָכְנָא מ טְמַלְיוּן נְמוֹסֵהּ דְּמְשִׁיחָא׃
3 אִן אֱנָשׁ גֵּיר ר סָבַר ° דְּאִיתַוהִי מֵדֵם כַּד לָא אִיתַוהִי נַפְשֵׁהּ פ מַטְעָא׃

4 * Sed quisque opus suum probet, & tunc intra seipsum erit gloriatio eius, & non in alio.

5 * Vnusquisque enim suam ipsius sarcinam baiulabit.

6 * Communicet autem is qui audit sermonem [initiatur sermone] ei qui voce ipsum instruit in omnibus bonis.

Matutinis feriæ IIII. Passionis.

7 * Ne erretis, Deus non deluditur.

8 * Quicquid enim seminat homo, idipsum demetit. Qui seminat per carnem, de carne metit corruptionem: qui per spiritum seminat, de spiritu vitam perennem metet.

9 * Quumque benefacimus, ne sit nobis tædio: erit enim tempus quo metemus, neq; nobis erit tædio.

10 * Nunc itaq; dum tempus habemus, operemur bona erga vnumquemque, sed maximè erga domesticos fidei.

11 * Videte quas scripturas scripsi vobis propriis manibus.

12 * Quotquot volunt gloriari in carne, hi cogunt vos circuncidi, tantum ne per crucem Meschicho persecutionem patiantur.

13 * Nam qui circunciduntur, ne ipsi quidem seruant Legem, sed volunt vos circuncidi, vt in vestra carne glorientur.

14 * Mihi verò absit gloriari nisi in cruce Domini nostri Jeschua Meschicho, per quem mundus crucifixus est mihi, & ego crucifixus
15 sum mundo. * Nihil enim est circunciso, neque præputium, sed creatura noua.

16 * Et ij qui hanc semitam perficiunt, pax sit super eos et misericordiæ, ac super Jsroiel Dei.

17 * Proinde nemo mihi laborem inijciat. ego enim stigmata Domini nostri in corpore meo
18 porto. * Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho cum spiritu vestro fratres mei. Amin.

Epistolæ ad Galatas quæ scripta est ab vrbe Roma, FINIS.

---

4 אֶלָּא אֱנָשׁ עֲבִדֵה נְהֶוָא בָּקָא וְהֵידִין בַּינוֹהִי לְנַפְשֵׁה נֶהֱוֵא שׁוּבְהָרֵה וְלָא בַּאֲחָרְנָא ׃ 5 כְּלָנָשׁ גִּיר מַוְבְלָא
דְּנַפְשֵׁה נְשָׁקוֹל ׃ 6 וְנֶשְׁתַּוְתַּף דִּין הַוֹ דְּשָׁמַע מְלְּתָא לְהַוֹ מַן דְּמַשְׁמַעְלֵה בְּכָלְהֵין טָבָתָא ׃
עַפְּרָא דַּאלְבָּא וְרַחֲשָׁא ׃ 7 לָא טָעִין אֱלָהָא לָא מְתְבַּזַח ׃ מֶדֵם דְּזָרַע גִּיר בַּר אֱנָשָׁא הַוֹ
הוּ חָצֵד מַן דְּבְבֵסַר זָרַע מֵן בְּסְרָא חָבָלָא הוּ חָצֵד מַן דְּבְרוּחָא זָרַע מֵן דְּרוּחָא חַיֵּא דַּלְעָלַם נְחָצוּד ׃ וְכַר עָבְדִינַן
דְּטָב לָא הָוֹת מָאנָא לַן נֶהֱוֵא גִּיר זַבְנָא דְּנֶחְצוּד וְלָא תְּאמַאן לַן ׃ 10 הָשָׁא הָכִיל עַד זַבְנָא אִית לַן נְפְלוּחַ
טָבָתָא לְוָת כְּלָנָשׁ וַיְחִירָאִית לְוָת בְּנֵי בַּיתָא דְּהַיסָנוּתָא ׃ 11 חָזוּ אִילֵין כְּתִיבָן כְּתֻבַת לְכוֹן בְּאִידַי ׃
אִילֵין דְּצֵבִין דְּגֶשְׁתַּבְּהַרוּן בְּבְסְרָא הַנוּן אֲלָצִין לְכוֹן דְּהֶתְגַּזְרוּן דְּבַלְחוֹד בְּזַקִיפָה דְּמְשִׁיחָא לָא נֶתְרַדְפוּן ׃

---

4 בוחן 3 ושד 5 כבודו
6 יבל 7 שתף 8 מלל
9 טוב 10 חשש 11 טעא
12 בזח 13 חצר 14 עבר
15 מאן 16 ומן 17 מאן
18 פלח 19 טוב 20 יתר
21 חימן 22 חזא 23 בידי
24 אבא 25 שבחר 26 [illegible]
27 [illegible] 28 רדף

4 *Opus autem suum probet vnusquisque, & sic in semetipso tantùm gloriam habebit, & non in altero.

5 *Vnusquisq; enim onus suum portabit. 6 *Communicet autē is qui catechizatur †verbo, ei qui se catechizat, in omnibus bonis.

7 *Nolite errare: Deus non irridetur. 8 *Quæ enim seminauerit homo: hęc & metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem. qui autem seminat in spiritu: de spiritu metet vitam æternam.

9 *Bonum autem facientes, nō deficiamus. tempore enim suo metemus non deficientes.

10 *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domesticos fidei. 11 *Videte qualibus literis scripsi vobis mea manu.

12 *Quicunq; † volunt placere in carne: hi cogunt vos circuncidi, tantùm vt crucis Christi persecutionem nō patiantur.

13 *Neque enim qui circunciduntur, Legem custodiunt. sed volunt vos circuncidi: vt in carne vestra glorientur.

14 *Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi: per quem mihi mūdus crucifixus est, & ego mūdo.

15 *In Christo enim Iesu neque circuncisio aliquid valet, neque præputium: sed noua creatura.

16 *Et quicunque hanc regulam secuti fuerint: pax super illos, & misericordia, & super Israel Dei.

17 *De cætero nemo mihi molestus sit. † ego enim stigmata Domini Iesu in corpore meo porto.

18 *Gratia Domini nostri Iesu Christi, cum spiritu vestro fratres. Amen.

Ad Galatas missa est è Roma.

4 *τὸ δὲ ἔργον ἑαυτοῦ δοκιμαζέτω ἕκας & · καὶ τότε εἰς ἑαυτὸν μόνον τὸ καύχημα ἕξει, καὶ οὐκ εἰς τὸν ἕτερον.

5 *ἕκας & γὰ τὸ ἴδιον φορτίον βασάσει.

6 *κοινωνείτω δὲ ὁ κατηχούμενος & τὸν λόγον, τῷ κατηχοῦντι, ἐν πᾶσιν ἀγαθοῖς.

7 *Μὴ πλανᾶσθε, θεὸς οὐ μυκτηρίζεται· ὃ γὰ ἐὰν σπείρῃ ἄνθρωπος, τοῦτο καὶ θερίσει.

8 *ὅτι ὁ σπείρων εἰς τὴν σάρκα ἑαυτοῦ, ἐκ τῆ σαρκὸς θερίσει φθορά· ὁ δὲ σπείρων εἰς τὸ πνεῦμα, ἐκ τοῦ πνεύματος θερίσει ζωὴν αἰώνιον.

9 *τὸ δὲ καλὸν ποιοῦντες μὴ ἐκκακῶμεν· καιρῷ γὰ ἰδίῳ θερίσομεν μὴ ἐκλυόμενοι.

10 *ἄρα οὖν ὡς καιρὸν ἔχομεν, ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας, μάλιστα δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους τῆ πίστεως.

11 *ἴδετε πηλίκοις ὑμῖν γράμμασιν ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί.

12 *ὅσοι θέλουσιν εὐπροσωπῆσαι ἐν σαρκὶ, οὗτοι ἀναγκάζουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, μόνον ἵνα μὴ τῷ σταυρῷ τοῦ χριστοῦ διώκωνται.

13 *οὐδὲ γὰ οἱ περιτετμημένοι αὐτοὶ νόμον φυλάσσουσιν· ἀλλὰ θέλουσιν ὑμᾶς περιτέμνεσθαι, ἵνα ἐν τῇ ὑμετέρᾳ σαρκὶ καυχήσωνται.

14 *ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο καυχᾶσθαι εἰ μὴ ἐν τῷ σταυρῷ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, δι' οὗ ἐμοὶ κόσμος ἐσταύρωται, κἀγὼ τῷ κόσμῳ.

15 *ἐν γὰ χριστῷ ἰησοῦ οὔτε περιτομή τι ἰσχύει, οὔτε ἀκροβυστία, ἀλλὰ καινὴ κτίσις.

16 *καὶ ὅσοι τῷ κανόνι τούτῳ στοιχήσουσιν, εἰρήνη ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἔλεος, καὶ ἐπὶ τὸν ἰσραὴλ τοῦ θεοῦ.

17 *τοῦ λοιποῦ, κόπους μοι μηδεὶς παρεχέτω· ἐγὼ γὰ τὰ στίγματα τοῦ κυρίου ἰησοῦ ἐν τῷ σώματί μου βασάζω.

18 *ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν, ἀδελφοί. ἀμήν.

Πρὸς γαλάτας ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης.

---

13 אַף לָא גַּיר הִנּוּן הַלֵּין דִּמְגַזְּרִין נַטְרִין נָמוֹסָא אֶלָּא ׳ צַבִּין "דְּתֶתְגַּזְרִין דִּבְבִסְרְכוֹן דִּילְכוֹן ˣ נֶשְׁתַּבְּחָרוּן ׃ 14 לִי דַּיִן
לָא נֶהֱוֵא לִי ʸ דַּאֶשְׁתַּבְּחַר אֶלָּא אִן בְּזִקִיפָה דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּבֵהּ עָלְמָא זְקִיף לִי וַאֲנָא זְקִיף אֲנָא לְעָלְמָא ׃
15 לָא גַּיר ׳ גְּזוּרְתָא ᵃ אִיתֵיהּ מְדַם וְלָא ᵇ עוּרְלוּתָא אֶלָּא ᶜ בְּרִיְתָא ᵈ חֲדַתָּא ׃ 16 וַאוּלֵין דְּלְהֲנָא שְׁבִילָא שְׁלָמָא
נְהֲוֵא עֲלֵיהוֹן וְרַחֲמָא וְעַל יִסְרָיֵל דְּאַלָהָא ׃ ᶜ 17 מִכְיל לִי אֱנָשׁ עַמְלָא לָא ᶠ נַרְמָא אֲנָא גַּיר ᵍ בְּוּתְמָהָה דְּמָרָן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי שְׁקִיל אֲנָא ׃ ᶻ 18 טִיבוּתָהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם רוּחֲכוֹן אֲחַי אָמִין ׃

ᵇ נְתַב שְׁלָמַת אֲנַרְתָא דְּלָוֹת גַּלָטָיֵא ʰ דְּאִתְכַּתְבַת מִן רְהוֹמָא

ᶻ צְבָא חִפֵּץ ʸ גְּזַר סְגֹל
ˣ יִתְהַלְלוּ ʷ שַׁבְחַר
ᵛ מִלָּה ᵘ אִית ᵗ עִרְלָה
ˢ בְּרָא ʳ חֲדַת חָדָשׁ
ᵠ עַל כֵּן
ᵖ רָמָא הַשְׁלֵךְ ᵒ רְשִׁמוּ

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD EPHESIOS.

EPHESII *sunt Asiani. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide: Hos collaudat Apostolus, scribens eis à Roma de carcere per Tychicum Diaconem.*

EPISTOLA AD EPHESIOS.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Baptiſmi. CAP. I.

1 PAVLVS *Apoſtolus Jeſchua Meſchicho per voluntatẽ Dei ijs qui agunt*
2 *Epheſi ſanctis & fidelibus in Jeſchua Meſchicho;* * *Pax vobiſcum &*
3 *gratia à Deo patre noſtro, & à Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.* * *Benedictus ille*
Deus pater Domini noſtri Jeſchua Meſchicho, qui benedixit nos omnibus benedictionibus ſpiritualibus in cælo per Meſchicho.

4 * *Quemadmodum præelegit nos in ipſo ante mundi conſtitutionem, vt eſſemus ſancti & abſque næuo in conſpectu ipſius, & per charitatem præſignauit nos ſibi.*

5 * *Et adoptauit nos in filios per Jeſchuã*
6 *Meſchicho, vti placuit voluntati ipſius.* * *Vt celebretur laus gratiæ eius, quã effudit ſuper*
7 *nos per dilectũ ſuum.* * *Per quem habemus redemptionem, & per ſanguinem ipſius remiſſionem peccatorum, ſecundùm diuitias gra*
8 *tiæ ſuæ.* * *Quæ abundauit in nobis in omni ſapientia, omníque intellectu ſpirituali.*

9 * *Vt patefaceret nobis arcanum voluntatis ſuæ quod propoſuerat exequi in ſeipſo,*
10 * *In diſpenſationẽ plenitudinis temporum, vt omnia denuò renouarentur in Meſchicho,*
11 *tum in cælo, tum in terra.* * *Et per eum electi ſumus, ſicut præſignauit nos & voluit ille qui omnia facit iuxta decretum voluntatis*
12 *ſuæ:* * *Vt ſimus nos, qui prius ſperauimus in Meſchicho, in decus gloriæ ipſius.*

13 * *In quo & vos audiſtis ſermonem veritatis, quod eſt Euangelium veſtræ ſalutis, & in quo credidiſtis. & obſignati eſtis Spiritu*
14 *Sãctitatis, qui promiſſus fuerat.* * *Qui quidẽ eſt arrabo hæreditatis noſtræ in redẽptionem eorũ qui ſeruantur, & in laudẽ gloriæ illius.*

Poſt Reſurrectionem.

15 * *Propterea & ego ecce poſtquam audiſſem fidem veſtram quæ eſt in Domino noſtro Jeſchua Meſchicho, & charitatem veſtram erga omnes ſanctos:*

אֶנְדַתָא דִלְוַת אֶפְסָיֵא דְמַעְמוּרִיתָא א קפלאון א

פּוֹלוֹס שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a]בְּצָבְיָנֵה דַאלָהָא לַאילֵין [b]דְאִיתַיהוּן בֶּאפֶסוֹס קַדִּישֵׁא [c]וּמְהַימְנָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
[d]שְׁלָמָא עִמְכוֹן וְטִיבוּתָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ [e]מְבָרֵךְ הוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי
דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דְבָרְכַן בְּכָל בּוּרְכָן דְרוּחַ בִּשְׁמַיָא בְּמְשִׁיחָא׃ [f]אֲיכְנָא דְקַדֶּם גְּבָן בֵּהּ מִן קֻדְמ[g]ְחִרְמִיתָהּ
דְעָלְמָא דְנֶהֱוֵא קַדִּישֵׁא וּדְלָא מוּם קֻדָמוֹהִי [h]וּבְחוּבָא קֻדָם רַשְׁמַן לֵהּ ׃ וְסַמַן לַבְּנָיָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֵיךְ [i]דְשַׁפַּר
[k]לְצָבְיָנֵה ׃ [l]דְנָשְׁחַפַּח שׁוּבְחָא דְטִיבוּתֵהּ הוּ [m]דְאִשְׁפַּע עֲלַין בְּיַד חַבִּיבֵהּ ׃ [7]דְבֵהּ אִיתְלַן [n]פּוּרְקָנָא וּבְדְמֵהּ
שׁוּבְקָנָא [o]דְחַטָּתָא אֵיךְ [p]עוּתְרָא דְטִיבוּתֵהּ׃ [8]הִי דְאִתַיְהַרַת בַּן בְּכָל חָכְמָא וּבְכָל [q]סוּבָל דְרוּחַ ׃

[a] צְבָא [b] אִית ש [c] מְהֵימָן
[d] וחסר [e] בָּרַךְ [f] גְּבָא
[g] רָמָא [h] ובאהבה [i] שְׁפַר
[k] לחפצו [l] שַׁבַּח [m] שְׁפַע
[n] פרין [o] חֲטָא [p] עשר
[q] וְתַר שכל

EPISTOLA B. PAVLI AD EPHESIOS.

CAP. I.

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei: omnibus sanctis qui sunt Ephesi: & fidelibus in Christo Iesu; 2 * Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo.

3 * Benedictus Deus & Pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali, in cælestibus, in Christo:

4 * Sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, vt essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.

5 * Qui prædestinauit nos in adoptionem filiorum, per Iesum Christum, in ipsum: secundùm propositum voluntatis suæ, 6 * In laudẽ gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificauit nos in dilecto filio suo:

7 * In quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum diuitias gratiæ eius,

8 * Quæ superabundauit in nobis in omni sapientia & prudentia,

9 * Vt notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundũ beneplacitum eius, quod proposuit in eo,

10 * †In dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quę in cælis & quæ in terra sunt, in ipso.

11 * In quo etiam nos sorte vocati sumus: prædestinati secundum propositum eius qui operatur omnia, secundum consilium voluntatis suæ:

12 * Vt simus in laudem gloriæ eius nos, qui antè sperauimus in Christo.

13 * In quo & vos, cùm audissetis verbũ veritatis, Euangelium salutis vestræ: in quo & credẽtes signati estis Spiritu promissionis sancto, 14 * Qui est pignus hæreditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

15 * Propterea & ego audiens fidem vestram quæ est in Domino Iesu, & dilectionem in omnes sanctos.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦ. Α'.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, τοῖς ἁγίοις τοῖς οὖσιν ἐν ἐφέσῳ, καὶ πιστοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

2 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

3 * εὐλογητὸς ὁ θεὸς καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ εὐλογήσας ἡμᾶς ἐν πάσῃ εὐλογίᾳ πνευματικῇ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ·

4 * καθὼς ἐξελέξατο ἡμᾶς ἐν αὐτῷ πρὸ καταβολῆς κόσμου, εἶναι ἡμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους κατενώπιον αὐτοῦ ἐν ἀγάπῃ·

5 * προορίσας ἡμᾶς εἰς υἱοθεσίαν διὰ ἰησοῦ χριστοῦ εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν εὐδοκίαν τοῦ θελήματος αὐτοῦ,

6 * εἰς ἔπαινον δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ, ἐν ᾗ ἐχαρίτωσεν ἡμᾶς ἐν τῷ ἠγαπημένῳ·

7 * ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν διὰ τοῦ αἵματος αὐτοῦ, τὴν ἄφεσιν τῶν παραπτωμάτων, κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ.

8 * ἧς ἐπερίσσευσεν εἰς ἡμᾶς ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ φρονήσει·

9 * γνωρίσας ἡμῖν τὸ μυστήριον τοῦ θελήματος αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐδοκίαν αὐτοῦ, ἣν προέθετο ἐν αὐτῷ

10 * εἰς οἰκονομίαν τοῦ πληρώματος τῶν καιρῶν, ἀνακεφαλαιώσασθαι τὰ πάντα ἐν τῷ χριστῷ· τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, ἐν αὐτῷ.

11 * ἐν ᾧ καὶ ἐκληρώθημεν, προορισθέντες κατὰ πρόθεσιν τοῦ τὰ πάντα ἐνεργοῦντος κατὰ τὴν βουλὴν τοῦ θελήματος αὐτοῦ·

12 * εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς εἰς ἔπαινον δόξης αὐτοῦ, τοὺς προηλπικότας ἐν τῷ χριστῷ·

13 * ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς ἀκούσαντες τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας ὑμῶν, ἐν ᾧ καὶ πιστεύσαντες ἐσφραγίσθητε τῷ πνεύματι τῆς ἐπαγγελίας τῷ ἁγίῳ·

14 * ὅς ἐστιν ἀρραβὼν τῆς κληρονομίας ἡμῶν, εἰς ἀπολύτρωσιν τῆς περιποιήσεως, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης αὐτοῦ.

15 * Διὰ τοῦτο κἀγὼ ἀκούσας τὴν καθ' ὑμᾶς πίστιν ἐν τῷ κυρίῳ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους·

---

[a] ירע [b] סהר [c] צבא חפץ
[d] סְעַר [e] דִּבֵּר [f] מִלָּה
[g] בשנית [h] חֲרָדַת חדש
[i] גִּבָּא [k] רָעָא [l] צְבָא
[m] שַׁבַּח [n] מַלַּל [o] אִית
[p] בשורה [q] חַיִּל [r] חִיזֵן
[s] חֲתַם [t] מְלַךְ הנשית
[u] אִית [v] עִרְבֵן [w] יְרֵח ירש

[s] וְאוֹדְעֵן [t] אַרְעָא [u] דְּצָבְיְנֵהּ הֵן דְּקָדְרַךְ חֲוָא סָם [x] דְּנֶסְעוֹר בֵּהּ: [y] לְמַדְבְּרָנוּתָא [z] דְּמוֹלָיהוֹן דְּזַבְנֵא דְּכָל לְמֵרֵם
[a] מִן־דְּרִישׁ [b] נָחְתַת בַּמְשִׁיחָא דְּבִשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא: [c] וּבֵהּ חֲנַן אָתְגְּבִין אַיִךְ דְּקָדֵם רַשְׁמַן וַצְבָא הֵן דְּכָל סָעַר
אַיִךְ [d] תַּרְעִיתָא [e] דְּצָבְיְנֵהּ: [f] דְּנָחֲוֵא חֲנַן אִילִין דְּקָדְמַן סַבְרַן בַּמְשִׁיחָא לְהַדְרָא [g] דְּחָשְׁבוּחֵהּ:
[h] דְּאַף אַנְחוֹן בֵּהּ שְׁמַעְתוֹן [i] מִלְּתָא דְּקוּשְׁטָא [k] דְּאִיתַיְהּ [l] סְבַרְתָּא דְּחַיֵּכוֹן וּבֵהּ [m] הֵימָנְחוֹן [n] וְאִתְחַתַּמְתּוּן בְּרוּחָא
דְּקוּדְשָׁא [o] דְּמַלְיוֹכָא הָוֹת: [p] הֵי [q] דְּאִיתַיְהּ [r] רַהֲבוּנָא [s] דִּירְתוּתַן לְפוּרְקָנָא דַּאִילִין דְּחָאֵין וְלִשׁוּבְחָא דְּאִיקָרֵהּ:
דְּבָתַר קְנִמְתָּא ב
[t] מִטַּל הָנָא אַף אֲנָא הָא מִן דְּשָׁמְעֵת הֵימָנוּתְכוֹן דְּבְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְחוּבְכוֹן דְּלְהוֹן קַדִּישָׁא:

16 * Non desino gratias agere pro vobis, & mentionẽ vestri facere in precationibus meis:

17 * Vt Deus Domini nostri Ieschua Meschicho Pater gloriæ, det vobis Spiritum sapientiæ & reuelationis per agnitionem sui:

18 * Vt illuminentur oculi cordium vestrorum, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius, & quæ opulentia gloriæ hæreditatis illius in Sanctis;

19 * Et quæ sit hæreditas virtutis illius in nos, qui credimus secundùm efficaciam roboris virtutis ipsius,

20 * Quam edidit in Meschicho, quum excitauit eum à mortuis, & sedere fecit à dextera sua in cælis

21 * Supra omnes Principatus, & Potestates, & Virtutes, & Dominationes, & supra omne nomen quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro.

22 * Ac subiecit omnia sub pedes eius, eúmq; qui est supra omnia, dedit caput Ecclesiæ;

23 * Quæ est corpus illius, & complementum eius qui omnia in omnibus adimplet.

CAP. II.

1 ET vos quum essetis mortui flagitijs ac delictis illis vestris,

2 * In quibus quondam ambulabatis, secundùm mundanam vanitatem mundi huius, & iuxta voluntatem principis potestatis aëris, qui est spiritus ille qui efficaciter agit in filios immorigeros.

3 * In quibus operibus nos quoque versati sumus antea per concupiscentias carnis nostræ, & exequebamur voluntatem carnis nostræ, nostrique sensus, & eramus planè filij iræ, vt cæteri.

Feria v. Incensi, vel quietis.

4 * Deus autem qui diues est in misericordijs suis propter multam charitatem suam qua dilexit nos;

5 * Quum essemus mortui per peccata viuificauit nos cum Meschicho, & gratia sua redemit nos: & excitauit nos vnà cum eo.

6 * Nosque sedere fecit cum eo in cælis in Ieschua Meschicho:

7 * Vt ostenderet in seculis venturis magnificentiã diuitiarum gratiæ suæ, & benignitatẽ quæ fuit super nos in Ieschua Meschicho.

---

16 לָא ᵈ מְשַׁתְּלָא אֲנָא ᶜ לְמַוְדִיו עַל אַפַּיכוֹן ᶠ וְלְמֶעְהַדְכוֹן ᵉ בְּצְלוֹתַי :

17 דְאֱלָהָה דְמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲבָא

18 דְּאִתְיְהַ גּוּשְׁמָה וְשׁוּמְלָיָא דְּהַו דְּכָל בְּכָל מְשַׁמְּלָא :

ᵈ שְׁלָא תְּדַל ᶜ וְדַח ᶠ עֲהַד
ᵉ בְּהַפּוֹתַי ᵇ שַׁבַּח ᵃ נְתַל
ᵏ שֶׁל תִּכְמָה ˡ גְּלָא ᵐ יְדַע
ᵃ כַּהַר זהר ᵒ לֵב ᵖ יְדַע
ᵍ הקוה ᶠ קְרָא ᵉ עשר
ᵉ יְדַת יְרֵש ᵈ חַיְמָן ᶜ עָבַר
ᵍ קוּם ᵇ מוּת ᵃ יְתֵב
ᵑ שְׁרִים מְן וְשׁוֹן יִן
ᶜ שְׁלַט ᵇ מְרָא ᵒ שְׁמָה

* Non ceſſo gratias agens pro vobis, memoriam veſtri faciens in orationibus meis.

Vt Deus, Domini noſtri Ieſu Chriſti pater, gloriæ, det vobis ſpiritum ſapientiæ & reuelationis, in agnitione eius,

* Illuminatos oculos cordis veſtri, vt ſciatis quæ ſit ſpes vocationis eius, & quę diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in ſanctis,

* Et quæ ſit ſupereminens magnitudo virtutis eius in nos, qui credimus, ſecundùm operationem potẽtiæ virtutis eius,

Infr. 3. b. 7.

* Quam operatus eſt in Chriſto, ſuſcitans illum à mortuis, & conſtituens ad dexteram ſuam in cæleſtibus, * Supra omnem principatum & poteſtatẽ & virtutem, & dominationem, & omne nomen quod nominatur non ſolùm in hoc ſeculo, ſed etiam in futuro.

Pſal. 8. b. 8. ſuper omnia ipſi eccleſiæ.

* Et omnia ſubiecit ſub pedibus eius: & ipſum dedit caput † ſupra omnem eccleſiam:

&

* Quæ eſt corpus ipſius, † plenitudo eius, qui omnia in omnibus adimpletur.

Cap. II.

Col. 2. c. 13. 3. a. 3 conuiuificauit

ET vos † cùm eſſetis mortui delictis, & peccatis veſtris: A

* In quibus aliquando ambulaſtis ſecundùm ſeculum mundi huius, ſecũdùm principem poteſtatis aëris huius, ſpiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiæ;

* In quibus & nos omnes aliquando conuerſati ſumus in deſyderiis carnis noſtræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum, & eramus natura filij iræ ſicut & cęteri:

* Deus autem (qui diues eſt in miſericordia) propter nimiam charitatẽ ſuam qua dilexit nos:

* Et cùm eſſemus mortui peccatis, cõ- in uiuificauit nos † Chriſto, (cuius gratia eſtis ſaluati.)

* Et conreſuſcitauit, & conſedere fecit in cęleſtibus in Chriſto Ieſu, * Vt oſten- B deret in ſeculis ſuperuenientibus abundantes diuitias gratiæ ſuæ, in bonitate ſuper nos in Chriſto Ieſu:

16 * οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου·

17 * ἵνα ὁ θεὸς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ πατὴρ τῆς δόξης, δῴη ὑμῖν πνεῦμα σοφίας καὶ ἀποκαλύψεως, ἐν ἐπιγνώσει αὐτοῦ·

18 * πεφωτισμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς καρδίας ὑμῶν, εἰς τὸ εἰδέναι ὑμᾶς τίς ἐστιν ἡ ἐλπὶς τῆς κλήσεως αὐτοῦ, καὶ τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τῆς κληρονομίας αὐτοῦ ἐν τοῖς ἁγίοις

19 * καὶ τί τὸ ὑπερβάλλον μέγεθος τῆς δυνάμεως αὐτοῦ εἰς ἡμᾶς τοὺς πιστεύοντας, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ κράτους τῆς ἰσχύος αὐτοῦ·

20 * ἣν ἐνήργησεν ἐν τῷ χριστῷ, ἐγείρας αὐτὸν ἐκ τῶν νεκρῶν· καὶ ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ αὐτοῦ ἐν τοῖς ἐπουρανίοις,

21 * ὑπεράνω πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας καὶ δυνάμεως, καὶ κυριότητος, καὶ παντὸς ὀνόματος ὀνομαζομένου οὐ μόνον ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

22 * καὶ πάντα ὑπέταξεν ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ· καὶ αὐτὸν ἔδωκε κεφαλὴν ὑπὲρ πάντα τῇ ἐκκλησίᾳ·

23 * ἥτις ἐστὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ, τὸ πλήρωμα τοῦ τὰ πάντα ἐν πᾶσι πληρουμένου.

β.

1 * Καὶ ὑμᾶς ὄντας νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι, καὶ ταῖς ἁμαρτίαις,

2 * ἐν αἷς ποτε περιεπατήσατε κατὰ τὸν αἰῶνα τοῦ κόσμου τούτου, κατὰ τὸν ἄρχοντα τῆς ἐξουσίας τοῦ ἀέρος, τοῦ πνεύματος τοῦ νῦν ἐνεργοῦντος ἐν τοῖς υἱοῖς τῆς ἀπειθείας,

3 * ἐν οἷς καὶ ἡμεῖς πάντες ἀνεστράφημέν ποτε, ἐν ταῖς ἐπιθυμίαις τῆς σαρκὸς ἡμῶν, ποιοῦντες τὰ θελήματα τῆς σαρκὸς, καὶ τῶν διανοιῶν, καὶ ἦμεν τέκνα φύσει ὀργῆς, ὡς καὶ οἱ λοιποί·

4 * ὁ δὲ θεὸς πλούσιος ὢν ἐν ἐλέει, διὰ τὴν πολλὴν ἀγάπην αὐτοῦ ἣν ἠγάπησεν ἡμᾶς,

5 * καὶ ὄντας ἡμᾶς νεκροὺς τοῖς παραπτώμασι συνεζωοποίησε τῷ χριστῷ. χάριτί ἐστε σεσωσμένοι.

6 * καὶ συνήγειρε, καὶ συνεκάθισεν ἐν τοῖς ἐπουρανίοις ἐν χριστῷ ἰησοῦ,

7 * ἵνα ἐνδείξηται ἐν τοῖς αἰῶσι τοῖς ἐπερχομένοις τὸν ὑπερβάλλοντα πλοῦτον τῆς χάριτος αὐτοῦ ἐν χρηστότητι ἐφ' ἡμᾶς, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

קפלאון ב

1 אַף לְכוֹן דְּמֵיתִין חַיַּיהוֹן בַּחֲטָהַיכוֹן וּבְסַכְלְוָתְכוֹן ;

2 הֲלֵין דְּמִן קְדֵם הַלָּכְתוֹן בְּהֵין אֵיךְ עָלְמָיוּתְהּ דְּעָלְמָא הָנָא וְאֵיךְ צְבִינְהּ דְּרִישׁ שׁוּלְטָנָא דַּאֲוִר דְּרוּחָא דְּהָדָא דְּמִתְחַפְּטָא בַּבְנֵי דְּלָא ; 3 בְּהֵנוֹן עֲבַדְנָא דַּאֲף חֲנַן אִתְחַפַּכְנָא בְּהוֹן מִן קְדֵם בִּרְגִיעָתָא דְּבִסְרָן וְעָבְדִין חֵוִין צְבִינָא דְּבִסְרָן וְדִתַרְעִיתַן וַבְנֵיא חֲוִין דְּרוּגְזָא מַלְיָאִית אֵיךְ שַׁרְכָא ;

יום חַמְשָׁא רַבְיָחְתָא ג

4 אֱלָהָא דִּין דְּעָתִיר בְּרַחֲמָוהִי מֶטֶל חוּבָה סַגִּיאָא דִּי רְחֵם יָתָנָא ; 5 כַּד מִיתִין חֵוִין בַּחֲטָהַיִן אַחַיִן עִם מְשִׁיחָא וְבַטִּיבוּתְהּ פְּרִקָן וְאַקִימָן עִמֵּהּ ; 6 וְאוֹתְבָן עִמֵּהּ בַּשְׁמַיָּא בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא ; 7 דְּנַחֲוֵא לְעָלְמָא דְּאָתֵי רַבּוּתָא דְּעוֹתְרָא דְּטִיבוּתְהּ וּבְסִימוּהִי דַּהֲוָת עָלַיִן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ;

ff

[a] מות [b] חַטָּא [c] חֵוָא
[d] חבל של עולם [e] רצונו
[f] אֲאַר בן לשון יון
[g] חַפַּט השתחל [h] טַפְּס
[i] חַפַּךְ [k] בחשוקות [l] חֵוָא
[m] חפצו [n] תַּרְעִיתָא חוש
[o] רְגַז קצף [p] מְלָא [q] שאר
[r] נוח או ריחניחות [s] חֲבַב
[t] מות [u] חַטָּא [v] חֵוָא

8 * Siquidem gratia illius redempti ſumus per fidem, idque non extitit ex vobis, ſed donum Dei eſt;

9 * Non ex operibus, ne quis glorietur.

10 * Nam ſumus creatura illius, qui creati ſumus in Jeſchua Meſchicho ad opera illa bona, quæ præparauit Deus, vt in eis ambulemus.

11 * Quamobrem eſtote memores vos gentes quondam in carne fuiſſe, vocatoſque fuiſſe præputium ab ea quæ vocatur circumciſio, eſtq; manufacta in carne.

12 * Et eratis in illo tempore abſque Meſchicho, & extranei eratis à gubernationibus Iſroiel, & hoſpites eratis teſtamentis promiſſionis, ac ſine ſpe eratis, et ſine Deo in mundo.

13 * Nunc autem per Jeſchua Meſchicho vos qui quondam longinqui eratis, facti eſtis propinqui in ſanguine Meſchicho.

14 * Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraque vnum, ac diruit maceriam quæ ſtabat in medio, & odium in carne ſua.

15 * Legemque præceptorum, præceptis ſuis abrogauit, vt duos conderet in ſemetipſo in vnum hominem nouum, & fecit pacem.

16 * Et conciliauit ambos in vno corpore cum Deo, crucéque ſua enecauit odium.

17 * Et veniens euangelizauit vobis pacem tam longinquis quàm propinquis.

18 * Quandoquidem per eum habemus aditum, vtrique in vno ſpiritu ad Patrem.

Feria v. poſt Reſurrectionem

19 * Proinde non eſtis hoſpites nec incolæ, ſed filij ciuitatis [conciues] Sanctorum, & filij domus [domeſtici.] Dei.

20 * Et ædificati eſtis ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, & ipſe fuit caput anguli ædificij Jeſchua Meſchicho.

21 * In eóque coagmentatur totum ædificium, & excreſcit in templum ſanctum in Domino.

22 * Quin & vos in eo ædificamini in habitaculum Dei Spiritu.

---

8 בְּטִיבוּתֵהּ הוּ גִיר אִתְפְּרְקְתּוּן בְּהֵימָנוּתָא וְהָדָא לָא הָוַת מִנְכוֹן אֶלָּא מַוְהַבְתָּא הִי דַּאלָהָא ׃
9 לָא מִן עוֹבָדָא דְּלָא אֵנָשׁ נְשׁתַּבְּחַר ׃ 10 בְּרְיָתָא חֶנֵן גִּיר דִּילֵהּ דְּאִתְבְּרִין בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא לַעֲבָדָא טָבָא הָנוּן דְּמִן
קֶדֶם טַיֵּב אֱלָהָא דַּבְּהוֹן נְהַלֵּךְ ׃ 11 מֶטֶל הָדָא הֲוֵיתוּן עָהֲדִין דְּאִנְתּוּן עַמְמָא מִן קְדֶם דַּכְּסַר הֲוֵיתוּן וּמִתְקְרִין
הֲוֵיתוּן עוּרְלוּתָא מִן הָי דְּמִתְקָרְיָא גְּזוּרְתָא וְאִיתֵיהּ עֲבַר אִידָיָא בְּבְסָרָא ׃ 12 וְאִיתֵיכוֹן הֲוֵיתוּן בְּהַו זַבְנָא דְּלָא
מְשִׁיחָא וְנוּכְרִיִּין הֲוֵיתוּן מִן רוּבְרֵא דְּיִסְרָאֵל וְאִכְסְנֵיָא הֲוֵיתוּן לְדַיְתְקָא דְּמוּלְכָנָא וְדִלָּא סְבַר הֲוֵיתוּן וְדִלָּא אֱלָהָא
בְּעָלְמָא ׃ 13 הָשָׁא דֵין בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא אַנְתּוּן דְּמִן קְדֶם רַחִיקִין הֲוֵיתוּן קְרִיבֵא הֲוֵיתוּן
בַּדְמֵהּ דַּמְשִׁיחָא ׃ 14 הוּא גִיר שַׁיְנָן הַו דַּעֲבַד תַּרְתֵּיהֵין חָדָא וְשָׁרָא סְיָגָא דְּקָאֵם הֲוָא בְּמֵצְעָתָא

[1] פְּרַק [2] חַיְמָן [3] יַחֵב
[4] שְׁבְחַר הִתְהַלֵּךְ [5] בָּרָא
[6] טוֹב [7] חֲוָא [8] מזכירים
[9] קְרָא [10] עִילָּה [11] קְרָבָא
[12] מִלָּה [13] אִית [14] מעשה ידים
[15] אִית יש [16] זמן [17] נְכַר
[18] נוהגות [19] גרים [20] דְּיַתְקָא
דְּרִית מן לשון יק [21] בשתין
[22] תְּקוֹה [23] שַׁיְנָא שלום

8 ‡ Gratia enim estis saluati per fidem (& hoc non ex vobis, Dei enim donum est.)

9 ‡ Non ex operibus, vt ne quis glorietur.

10 ‡ Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus.

11 ‡ Propter quod memores estote quòd aliquãdo vos * eratis Gentes in carne, qui dicebamini præputium ab ea quæ dicitur circũcisio in carne, manufacta.

12 ‡† Qui eratis illo in tempore sine Christo, alienati à conuersatione Israel, & hospites testamẽtorum, promissionis spem non habentes, & sine Deo in hoc mundo.

13 ‡ Nunc autem in Christo Iesu vos qui aliquando eratis longè, facti estis propè in sanguine Christi.

14 ‡ Ipse enim est pax nostra, qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ soluens, †inimicitias in carne sua;

15 ‡ Legem mandatorum decretis euacuans: vt duos condat in semetipso in †vnum nouum hominem, faciens pacem.

16 ‡ Et reconciliet ambos in vno corpore Deo per crucem, interficiens †inimicitias in semetipso.

17 ‡ Et veniens euangelizauit pacem vobis qui longè fuistis, & pacem iis qui propè.

18 ‡ Quoniam per ipsum habemus accessum ambo in vno Spiritu ad Patrem.

D

19 ‡ Ergo iam non estis hospites & aduenæ: sed estis ciues sanctorum & domestici Dei,

20 ‡ Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum ipso summo angulari lapide Iesu Christo.

21 ‡ In quo omnis ædificatio constructa, crescit in templum sanctum in Domino.

22 ‡ In quo & vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu sancto.

8 ‡ τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι διὰ τῆς πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν· θεοῦ τὸ δῶρον·

9 ‡ οὐκ ἐξ ἔργων· ἵνα μή τις καυχήσηται.

10 ‡ αὐτοῦ γάρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς, ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν.

11 ‡ διὸ μνημονεύετε ὅτι ὑμεῖς ποτὲ τὰ ἔθνη ἐν σαρκὶ, οἱ λεγόμενοι ἀκροβυστία ὑπὸ τῆς λεγομένης περιτομῆς ἐν σαρκὶ χειροποιήτου.

12 ‡ ὅτι ἦτε ἐν τῷ καιρῷ ἐκείνῳ χωρὶς χριστοῦ, ἀπηλλοτριωμένοι τῆς πολιτείας τοῦ ἰσραὴλ, καὶ ξένοι τῶν διαθηκῶν, τῆς ἐπαγγελίας ἐλπίδα μὴ ἔχοντες, καὶ ἄθεοι ἐν τῷ κόσμῳ.

13 ‡ νυνὶ δὲ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ὑμεῖς οἱ ποτὲ ὄντες μακρὰν, ἐγγὺς ἐγενήθητε ἐν τῷ αἵματι τοῦ χριστοῦ.

14 ‡ αὐτὸς γάρ ἐστιν ἡ εἰρήνη ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἀμφότερα ἕν, καὶ τὸ μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τὴν ἔχθραν ἐν τῇ σαρκὶ αὐτοῦ,

15 ‡ τὸν νόμον τῶν ἐντολῶν ἐν δόγμασι καταργήσας, ἵνα τοὺς δύο κτίσῃ ἐν ἑαυτῷ εἰς ἕνα καινὸν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην·

16 ‡ καὶ ἀποκαταλλάξῃ τοὺς ἀμφοτέρους ἐν ἑνὶ σώματι τῷ θεῷ διὰ τοῦ σταυροῦ, ἀποκτείνας τὴν ἔχθραν ἐν αὐτῷ·

17 ‡ καὶ ἐλθὼν εὐηγγελίσατο εἰρήνην ὑμῖν τοῖς μακρὰν, καὶ τοῖς ἐγγύς·

18 ‡ ὅτι δι' αὐτοῦ ἔχομεν τὴν προσαγωγὴν οἱ ἀμφότεροι ἐν ἑνὶ πνεύματι πρὸς τὸν πατέρα.

19 ‡ Ἄρα οὖν οὐκέτι ἐστὲ ξένοι καὶ πάροικοι, ἀλλὰ συμπολῖται τῶν ἁγίων, καὶ οἰκεῖοι τοῦ θεοῦ·

20 ‡ ἐποικοδομηθέντες ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῶν ἀποστόλων καὶ προφητῶν, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ ἰησοῦ χριστοῦ·

21 ‡ ἐν ᾧ πᾶσα ἡ οἰκοδομὴ συναρμολογουμένη αὔξει εἰς ναὸν ἅγιον ἐν κυρίῳ·

22 ‡ ἐν ᾧ καὶ ὑμεῖς συνοικοδομεῖσθε εἰς κατοικητήριον τοῦ θεοῦ ἐν πνεύματι.

---

15 וּבְעַל דְּבוּתָא בְּבֵסְרֵה ׃ וְנָמוּסָא דְּפוּקְדָנוֹהִי בְּטֵל דְּלַחֲרִיחוּן ׃ בְּרָא בַּקְנוּמֵהּ לְחַד בַּרְנָשָׁא חַדְתָּא וְעָבֵד שַׁיְנָא ׃ 16 וְרָעֵי לַחֲרִיחוּן בְּחַד פְּגַר עִם אֱלָהָא וּבְזִקְיפֵהּ קְטֹל בְּעַל דְּבוּתָא ׃ 17 וְאָתָא סַבַּר שְׁלָמָא לְכוֹן לְרַחִיקֵא וְלִקְרִיבֵא ׃ 18 מְטוֹל דְּבֵהּ הוּ הָוָא לַן קוּרְבָא לַחֲרִין בַּחֲדָא רוּחַ לְוָת אֲבָא ׃

יוֹם חַמְשָׁא בְּתַר קְנֵמְתָּא ר

19 מִכְּיל לָא חֲוִיתוּן אַכְסַנְיָא וְלָא תּוֹתָבָא אֶלָּא בְּנֵי מְרִינְתָּא וְקַדִּישֵׁא וּבְנֵי בַּיְתֵהּ דַּאלָהָא ׃ 20 וְאִתְבְּנִיתוּן עַל שְׁתָאסְתָּא דַּשְׁלִיחֵא וְנַבְיֵא וְהוּ הָוָא רֵישׁ קַרְנָא דְּבֶנְיָנָא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 21 וּבֵהּ מְתְרַכַּב כְּלֵהּ בֶּנְיָנָא וְרָבֵא לְהֵיכְלָא קַדִּישָׁא בְּמַרְיָא ׃ 22 כַּד אַף אַנְתּוּן בֵּהּ מָתְבְּנִין אֲנָחוּן לְמַעְמְרָא דַּאלָהָא בְּרוּחַ ׃

• ואיכה ᵖ בְּרָא ᵍ בעצמו ʳ חֲדַת חדש ˢ והתרצת ᵗ בשר ᵘ קוּם ʰ על כן ᶜ גרים ᵈ ותב ᵉ בְּנָא ᶠ וכל ᵍ ראש פנה ʰ בְּנָא ⁱ רכב ᵏ בנין ˡ עֲמַר שב

CAP. III.

1 PRoptereà ego Paulus vinctus ſum Ieſchua Meſchicho pro vobis gentibus.

2 * Si audiſtis diſpẽſationem gratiæ Dei quæ data eſt mihi in vos:

3 * Quòd per reuelationem innotuit mihi arcanum, quemadmodum paucis ſcripſi vobis.

4 * Prout poteſtis legentes intelligere cognitionem meam in arcano Meſchicho.

5 * Quod quidem in alijs ætatibus non innotuit filijs hominum, ſicut nunc reuelatum eſt Apoſtolis eius Sanctis, & Prophetis eius per Spiritum.

6 * Vt ſint Gẽtes filij hæreditatis [cohæredes] eius, & participes corporis ipſius, & promiſſionis, quæ data eſt in eo per Euangelium.

7 * Cuius factus ſum miniſter iuxta donum gratiæ Dei quod datum eſt mihi, ab efficacia virtutis eius:

8 * Mihi, qui minimus ſum omnium Sanctorum data eſt gratia hæc, vt euangelizem inter Gentes diuitias illas Meſchicho, quæ ſunt inperueſtigabiles:

9 * Et in lucem proferam omnibus quæ ſit diſpenſatio arcani illius quod abditum fuit à ſeculis in Deo, qui omnia condidit:

10 * Vt per eccleſiam innoteſcat ſapientia Dei differentijs plena, Principatibus, ac Poteſtatibus, qui ſunt in cælis.

11 * Quæ quidem futura erat à ſeculo, facta verò in Ieſchua Domino noſtro.

12 * Per quem habemus audaciam & aditum per fiduciam fidei illius.

Applauſus Crucis (Feſto.)

13 * Quapropter peto ne moleſtia exhibeatur mihi in oppreſſionibus meis, quæ ſunt pro vobis, quæ quidem eſt gloria veſtra.

14 * Et flecto genua mea ad Patrem Domini noſtri Ieſchua Meſchicho;

15 * Ex quo nominatur omnis paternitas quæ eſt in cælo & in terra:

16 * Vt det vobis ſecundùm diuitias gloriæ ſuæ, vt virtute confirmemini per Spiritum ſuum, vt in homine veſtro interno,

17 * Habitet Meſchicho per fidem, & in cordibus veſtris per charitatem. Quum fuerit confirmata radix veſtra, & fundamentum veſtrum.

קפלאון ג

א מָטֻל הָנָא אֲנָא פּוֹלוֹס אֲסִירָא אֲנָא דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא עַל אַפֵּיכוֹן עַמְמֵא :
ב אִן שְׁמַעְתּוֹן מְדַבְּרָנוּתָא דְטַיבוּתְהּ דַאלָהָא דְאִתְיַהֲבַת לִי בְּכוֹן :
ג דְכְּגַלְיָנָא אָתְיַדַע לִי אֲרָזָא אֵיכַנָא כְּדֶכְתִּבֵת לְכוֹן בְּזְעוּרְיָתָא :
ד אַיִךְ מָא דְמָשְׁכְּחִיתוֹן כַּד קָרִין אַנְתּוֹן לְמֶסְתַּכָּלוּ יַדְעָתִי דְבְאָרָא זְהּ דַמְשִׁיחָא :
ה דְלָא אִתְיַדַע לִבְנֵי נָשָׁא אַיִךְ דְהָשָׁא אָתְגְּלִי לְשְׁלִיחוֹהִי קַדִישֵׁא וְלִנְבְיוֹהִי בְּרוּחַ :
ו הוּ דִבְרֵא אַחֲרְנֵא לָא אִתְיַדַע לִבְנֵי נָשָׁא אַיִךְ דְהָשָׁא אֶתְגְּלִי לְשְׁלִיחוֹהִי קַדִישֵׁא וְלִנְבְיוֹהִי בְּרוּחַ :
ז דְנֶהֱווֹן עַמְמֵא בְנֵי יַרְתוּתְהּ וְשׁוּתָפֵא דְפַגְרְהּ וּבְמוּלְכָנָא דְאִתְיְהֵב בְּהּ בְּיֵד אֶוַנְגֶלְיוֹן :
ח הוּ דְאֶנָא הֲוִית מְשַׁמְשָׁנֵהּ אַיִךְ מְוֹהַבְתָּא דְטַיבוּתְהּ דַאלָהָא דְאִתְיַהֲבַת לִי מִן מַעְבָּדְנוּתָא דְחַיְלֵהּ :
ט לִי דְזְעוּרָא אֲנָא דְכֹלְהוֹן קַדִישֵׁא אָתְיַהֲבַת טַיבוּתָא הָדָא דְאֶסַבַּר בְּעַמְמֵא עוּתְרֵהּ דְמְשִׁיחָא הַוְרָלָא מְתְעַקַּב :

נהגה יַהֵב גְּלָא
ירע סוד כְּתָב
בצעידות שְׁכַח מצא
קְרָא סְכַל יְרַע
גְּלָא יְרַת ירש שְׁתַף
חְלַף הכשיר יַהֵב
נשורה שַׁמַּשׁ יַהֵב
עֲבַר חסד בַּבַּר בשר

CAP. III.

HVius rei gratia, ego Paulus vinctus [1] Christi Iesu, pro vobis Gentibus: A
[2] Si tamen audistis dispensationem [2] gratiæ Dei quæ data est mihi in vobis;
[3] Quoniam secundùm reuelationem [3] notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in breui:
[4] Prout potestis legentes intelligere [4] prudentiam meam in mysterio Christi,
[5] Quod alijs generationibus non est [5] agnitum filijs hominum, sicuti nunc reuelatum est sanctis Apostolis eius & Prophetis in Spiritu;
[6] Gentes esse cohæredes & concorpo- [6] rales, & comparticipes promissionis eius in Christo Iesu per Euangelium: B
[7] Cuius factus sum ego minister secū- [7] dùm donū gratiæ Dei, quæ data est mihi secundùm operationem virtutis eius.
iup. 1. d. 19. 1. Cor. 15. b. 9. enim
[8] Mihi † omnium sanctorū minimo, [8] data est gratia hæc, in Gentibus euangelizare inuestigabiles diuitias Christi;
[9] Et illuminare omnes quæ sit dispen- [9] satio sacramenti absconditi à seculis in Deo, qui omnia creauit;
[10] Vt innotescat nunc principatibus [10] & potestatibus, in cælestibus, per ecclesiam, multiformis sapientia Dei,
[11] Secundùm præfinitionem seculo- [11] rum, quam fecit in Christo Iesu Domino nostro:
[12] In quo habemus fiduciam & acces- [12] sum in confidentia, per fidem eius. C

[13] PROPTER quod peto ne deficiatis [13] in tribulationibus meis pro vobis, quæ est gloria vestra.
[14] Huius rei gratia flecto genua mea ad [14] Patrem Domini nostri Iesu Christi;
[15] Ex quo omnis paternitas in cęlis & in [15] terra nominatur.
[16] Vt det vobis secundùm diuitias glo- [16] riæ suæ, virtute corroborari per Spiritum eius in interiori homine,
[17] Christum habitare per fidem in cor- [17] dibus vestris, in charitate radicati & fundati:

γ.

1 [1] Τούτου χάριν ἐγὼ παῦλος ὁ δέσμιος τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ ὑπὲρ ὑμῶν·
2 [2] εἴγε ἠκούσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τῆς δοθείσης μοι εἰς ὑμᾶς·
3 [3] ὅτι κατὰ ἀποκάλυψιν ἐγνωρίσθη μοι τὸ μυστήριον, καθὼς προέγραψα ἐν ὀλίγῳ.
4 [4] πρὸς ὃ δυνάσθε ἀναγινώσκοντες νοῆσαι τὴν σύνεσίν μου ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ χριστοῦ·
5 [5] ὃ ἑτέραις γενεαῖς οὐκ ἐγνωρίσθη τοῖς υἱοῖς τῶν ἀνθρώπων, ὡς νῦν ἀπεκαλύφθη τοῖς ἁγίοις ἀποστόλοις αὐτοῦ καὶ προφήταις ἐν πνεύματι ἁγίῳ,
6 [6] εἶναι τὰ ἔθνη συγκληρονόμα καὶ σύσσωμα, καὶ συμμέτοχα τῆς ἐπαγγελίας αὐτοῦ ἐν τῷ χριστῷ, διὰ τοῦ εὐαγγελίου·
7 [7] οὗ ἐγενόμην διάκονος κατὰ τὴν δωρεὰν τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς δυνάμεως αὐτοῦ.
8 [8] ἐμοὶ τῷ ἐλαχιστοτέρῳ πάντων ἁγίων ἐδόθη ἡ χάρις αὕτη, ἐν τοῖς ἔθνεσιν εὐαγγελίσασθαι τὸν ἀνεξιχνίαστον πλοῦτον τοῦ χριστοῦ,
9 [9] καὶ φωτίσαι πάντας τίς ἡ οἰκονομία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἀποκεκρυμμένου ἀπὸ τῶν αἰώνων ἐν τῷ θεῷ, τῷ τὰ πάντα κτίσαντι διὰ ἰησοῦ χριστοῦ,
10 [10] ἵνα γνωρισθῇ νῦν ταῖς ἀρχαῖς καὶ ταῖς ἐξουσίαις ἐν τοῖς ἐπουρανίοις, διὰ τῆς ἐκκλησίας, ἡ πολυποίκιλος σοφία τοῦ θεοῦ,
11 [11] κατὰ πρόθεσιν τῶν αἰώνων, ἣν ἐποίησεν ἐν χριστῷ ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν,
12 [12] ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν παῤῥησίαν καὶ τὴν προσαγωγὴν ἐν πεποιθήσει, διὰ τῆς πίστεως αὐτοῦ.

13 [13] Διὸ αἰτοῦμαι μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσί μου ὑπὲρ ὑμῶν, ἥτις ἐστὶ δόξα ὑμῶν.
14 [14] τούτου χάριν κάμπτω τὰ γόνατά μου πρὸς τὸν πατέρα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ,
15 [15] ἐξ οὗ πᾶσα πατριὰ ἐν οὐρανοῖς καὶ ἐπὶ γῆς ὀνομάζεται·
16 [16] ἵνα δῴη ὑμῖν κατὰ τὸν πλοῦτον τῆς δόξης αὐτοῦ, δυνάμει κραταιωθῆναι διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ εἰς τὸν ἔσω ἄν-
17 θρωπον, [17] κατοικῆσαι τὸν χριστὸν διὰ τῆς πίστεως ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, ἐν ἀγάπῃ ἐῤῥιζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι·

---

[m] נַחַר הזהיר ח נהגת סוד
[n] כְּסָא [p] קהל [q] יָדַע
[r] מָלֵא [s] לשרים מן לשון יין
[t] שְׁלַט [v] מן לשון יין
[x] בנפתוק [y] חֵימֵן [z] זוח
[a] מְאֵן [c] בצרי [d] שַׁבַּח
[e] כְּפַף [f] שְׁמַה [g] אָב
[h] גִּתַּל נתן ועשר [k] שָׁרַר

[m] וְאַנְתַר לְכָרְעָא אַיְדָא הִי [n] מְרַבְּרְנוּתָא דְאַרְעָא הָו [o] דְּכָפֵא חֲזוֹא מִן עִלְּמָא בַּאלָהָא דְּכָל בְּרָא ׃
[p] דְּבִיד [q] עִדְּתָא [r] חֲתִידַע חֻכְמְתְהוֹן דְּאלָהָא [s] מַלֵּית פּוּרְשָׁנָא [t] לְאַרְכוֹס [v] וְלִשׁוּלְטָנֵא דְּבִשְׁמַיָּא ׃
[x] הֵי דְּעַתֵּר חֲוָא מִן עִלְּמָא וְעַבְדָה בְּיֵשׁוּעַ סָרָן ׃ [y] הָו דְּבֵה אִיתְלַן [z] פְּרְהְסִיָא וְקְרִיבוּתָא [a] בְּחוּכְלָנָא [b] וְהֵימְנוּתֵהּ ׃
[c] וְיֵחֵה דַּאוְלִיכָא ח
[d] אַפַּיכוֹן דְּהָדָא הִי [e] תְּשְׁבּוּחְתִכוֹן ׃ [f] וְכָאֵף אֲנָא כּוּרְכִי לָוֹת אֲבוּהִי דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ [g] הָו דְּמָנֵהּ [h] מְשְׁתַּמְהָא
[i] כָּל [k] אֲבָהוּתָא דִּבְשְׁמַיָּא וּבַאַרְעָא ׃ [l] דְּנָחֵל לְכוֹן אֵיךְ [m] עוּתְרָא דְּתֶשְׁבּוּחְתֵהּ דַּבְּחַיָּלָא [n] תֶּשְׁתַּרְרוּן בְּרוּחֵהּ דַּבְּבַרְנָשָׁכוֹן
[o] דַּלְגּוֹ ׃ [p] נְעַמַּר מְשִׁיחָא בְּהֵימְנוּתָא וְבְלֵבְוָתְכוֹן בְּחוּבָא כַּד נֶהֱוֵא שְׁרִיר עֲקִרְכוֹן וְשֵׁתִּאסְתְּכוֹן ׃

18 * Ut possitis comprehendere cum omnibus Sanctis quæ sit altitudo & profunditas, &
longitudo ac latitudo.
19 * Et agnoscatis excellentiam charitatis Mesichicho ut impleamini omni plenitudine
Dei.
20 * Ei autem qui potens est virtute supra omnia facere nobis, & supra ea quæ postula-
mus aut meditamur secundum virtutem quæ agit in nobis.
21 * Ipsi inquam gloria in Ecclesia ida per Je-
schua Mesichicho in omnes ætates sæculi sæcu-
lorum. Amin.

Ascensione Domini nostri.

CAP. IIII.

1 ITaque rogo vos ego vinctus in Domino
nostro, ut ambuletis prout decorum est vo-
cationi qua vocati estis,
2 * Cum omni humilitate mentis, & placa-
bilitate, & longanimitate; & tolerate alius
alium per charitatem.

18 ولعلكم تقدرون كلكم مع جميع القديسين
19 ان تدركوا ما هو العرض والطول والعمق
20 والعلو وتعرفوا محبة المسيح التي تفوق
21 المعرفة لكي تمتلئوا من كل ملء الله
فله المجد في الكنيسة وفي يسوع المسيح
الى جميع اجيال دهر الداهرين آمين

الاصحاح الرابع

1 فاطلب اليكم انا الاسير في الرب ان
2 تسلكوا كما يحق للدعوة التي دعيتم
3 اليها بكل تواضع ووداعة وبطول اناة
4 محتملين بعضكم بعضا في المحبة
5 مجتهدين ان تحفظوا وحدانية الروح
6 برباط السلام جسد واحد وروح واحد
7 كما دعيتم ايضا في رجاء دعوتكم
8 الواحد رب واحد ايمان واحد معمودية
9 واحدة اله واحد وابو الجميع الذي على
10 الجميع وبالجميع وفي الجميع
11 واعطى كل واحد منا النعمة على قدر
12 موهبة المسيح لذلك يقول صعد الى
13 العلاء وسبى سبيا واعطى الناس عطايا
14 واما قوله صعد فما هو الا انه نزل
15 قبلا الى اقاصي الارض الذي نزل هو
16 الذي صعد ايضا فوق جميع السموات
17 لكي يملأ الكل هو اعطى البعض ان
18 يكونوا رسلا والبعض انبياء والبعض
19 مبشرين والبعض رعاة ومعلمين
20 لاجل تكميل القديسين لعمل الخدمة
21 لبنيان جسد المسيح حتى ننتهي
22 جميعنا الى وحدانية الايمان ومعرفة
23 ابن الله الى انسان كامل الى قياس
24 قامة ملء المسيح لكي لا نكون فيما
25 بعد اطفالا مضطربين ومحمولين بكل
26 ريح تعليم بخبث الناس بمكر الى
27 مكيدة الضلال بل صادقين في المحبة
28 ننمو في كل شيء الى الذي هو الرأس
29 المسيح الذي منه كل الجسد مركبا
30 ومقترنا بمؤازرة كل مفصل بحسب
31 عمل كل عضو في قياسه ينمي الجسد
32 لبنيان ذاته في المحبة

18 * Vt possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum,

19 * Scire etiam supereminentem scientiæ charitatem Christi, vt impleamini in omnem plenitudinem Dei.

20 * Ei autem qui potens est omnia facere superabundanter quàm petimus aut intelligimus, secundùm virtutem quæ operatur in nobis:

21 * Ipsi gloria in ecclesia, & in Christo Iesu in omnes generationes seculi seculorum. Amen.

Rom. 16 d.25.

Rom. 16 d.27.

CAP. IIII.

1 OBsecro itaq; vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis,

Phil. 1. d.27. Colos. 1. b. 10. 1.The.2. c.12. 4. a.1.

2 * Cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, supportantes inuicem in charitate:

3 * Soliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.

Rom. 12 c.10. 1.Cor.7. b.10.

4 * Vnum corpus, & vnus spiritus: sicut †vocati estis in vna spe vocationis †nostræ. 5 * Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.

& vestræ

Mal.2. b.10. Deu.4. f.35. Rom.12. a.3. 1.Co. 12 b.11. 2.Co. 10 d.13.

6 * Vnus Deus & Pater omnium, qui est super omnes, & per omnia, & in omnibus nobis. 7 * Vnicuique autem nostrum data est gratia secundùm mensuram donationis Christi.

8 * Propter quod dicit, Ascendens in altum, captiuam duxit captiuitatem: dedit dona hominibus.

Pſal. 67. d.19.

9 * Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primùm in inferiores partes terræ?

10 * Qui descendit, ipse est & qui ascendit supra omnes cælos, vt adimpleret omnia. 11 * Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas; alios verò Euangelistas, alios autem pastores & doctores

1.Co. 12 d.28.

12 * Ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi:

13 * Donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi:

18 * ἵνα ἐξισχύσητε καταλαβέσθαι σὺν πᾶσι τοῖς ἁγίοις, τί τὸ πλάτος καὶ μῆκος καὶ βάθος καὶ ὕψος,

19 * γνῶναί τε τὴν ὑπερβάλλουσαν τῆς γνώσεως ἀγάπην τοῦ χριστοῦ· ἵνα πληρωθῆτε εἰς πᾶν τὸ πλήρωμα τοῦ θεοῦ.

20 * τῷ δὲ δυναμένῳ ὑπὲρ πάντα ποιῆσαι ὑπὲρ ἐκπερισσοῦ ὧν αἰτούμεθα ἢ νοοῦμεν, κατὰ τὴν δύναμιν τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἡμῖν,

21 * αὐτῷ ἡ δόξα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, εἰς πάσας τὰς γενεὰς τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. ἀμήν.

δ'.

1 * Παρακαλῶ οὖν ὑμᾶς ἐγὼ ὁ δέσμιος ἐν κυρίῳ, ἀξίως περιπατῆσαι τῆς κλήσεως ἧς ἐκλήθητε,

2 * μετὰ πάσης ταπεινοφροσύνης καὶ πραότητος, μετὰ μακροθυμίας, ἀνεχόμενοι ἀλλήλων ἐν ἀγάπῃ·

3 * σπουδάζοντες τηρεῖν τὴν ἑνότητα τοῦ πνεύματος ἐν τῷ συνδέσμῳ τῆς εἰρήνης.

4 * ἓν σῶμα καὶ ἓν πνεῦμα, καθὼς καὶ ἐκλήθητε ἐν μιᾷ ἐλπίδι τῆς κλήσεως ὑμῶν.

5 * εἷς κύριος, μία πίστις, ἓν βάπτισμα,

6 * εἷς θεὸς καὶ πατὴρ πάντων, ὁ ἐπὶ πάντων καὶ διὰ πάντων, καὶ ἐν πᾶσιν ὑμῖν.

7 * ἑνὶ δὲ ἑκάστῳ ἡμῶν ἐδόθη ἡ χάρις κατὰ τὸ μέτρον τῆς δωρεᾶς τοῦ χριστοῦ.

8 * διὸ λέγει, ἀναβὰς εἰς ὕψος, ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν, καὶ ἔδωκε δόματα τοῖς ἀνθρώποις.

9 * τὸ δέ, ἀνέβη, τί ἐστιν εἰ μὴ ὅτι καὶ κατέβη πρῶτον εἰς τὰ κατώτερα μέρη τῆς γῆς;

10 * ὁ καταβὰς, αὐτός ἐστι καὶ ὁ ἀναβὰς ὑπεράνω πάντων τῶν οὐρανῶν, ἵνα πληρώσῃ τὰ πάντα.

11 * καὶ αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν, ἀποστόλους· τοὺς δὲ, προφήτας· τοὺς δὲ, εὐαγγελιστάς· τοὺς δὲ, ποιμένας καὶ διδασκάλους,

12 * πρὸς τὸν καταρτισμὸν τῶν ἁγίων, εἰς ἔργον διακονίας, εἰς οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τοῦ χριστοῦ·

13 * μέχρι καταντήσωμεν οἱ πάντες εἰς τὴν ἑνότητα τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, εἰς ἄνδρα τέλειον, εἰς μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ χριστοῦ·

---

[s] חֵימָן [t] עַמֹּר [u] יַחַב [v] טוֹב [w] מדת מחנתו [x] רוֹם [y] שֹׁכִי [z] יַחַב [a] תַּחַת [b] נַחַת יד [c] עלה [d] סַבַּר [e] רוֹעִים [f] אַלַף [g] שַׁמַּשׁ [h] בְּנָא [i] חֵימָן [k] יְרַע [l] מְשָׁח [m] קוֹם [n] שְׁמַלָּא מלא [o]

[1] חַד הוּ גֵּיר מָרְיָא וַחֲדָא [2] הַיְמָנוּתָא וַחֲדָא [3] מַעֲמוֹרִיתָא ׃ [6] וְחַד אֱלָהָא אֲבָא דְּכֹל וְעַל כֹּל וּבְיַד כֹּל וּבְכֻלָּן ׃
[7] לְחַד חַד מִנָּן דֵּין [4] אִתְיְהִבַת [5] טִיבוּתָא [6] אַיְךְ מְשׁוּחֲתָא דְּמָשִׁיחָא ׃
[8] מֶטֵל הָנָא אֲמִיר דַּסְלֵק [7] לְמֵרוֹמָא וְשָׁבְיָא [8] שְׁבִיתָא וְיָהֵב [9] מַתְנָתָא לַבְנֵינָשָׁא ׃ [9] וְדַסְלֵק דֵּין מָנָא חֵי אֶלָּא אֵן
דְּאַף נְחֵת לְרִקְדָם [10] לְהַחְתְיָתָה דַּאַרְעָא ׃ [10] הוּ [11] דְּנְחֵת הוּיו הוּא דְּאַף [12] סְלֵק לְעֵל מִן כָּלְהוֹן שְׁמַיָּא דְּנָשְׁלֵם כָּל ׃
[11] וְהוּ יָהֵב אִית דְּשָׁלִיחָא וְאִית [13] דְּמְסַבְּרָנָא וְאִית [14] דְּרַעֲוָתָא וְאִית [15] דְּמַלְפָנָא ׃
[12] לְגַמָּרָא דְּקַדִּישָׁא לַעֲבָדָא [16] דְּשֻׁמְשְׁתָא [17] לִבְנְיָנָא דְּמָשִׁיחָא ׃ [13] עַדְמָא דְּנֶהֱוֵה כְּרַן חַד מְרֵם [18] בְּהַיְמָנוּתָא
[14] וּבִידְעָתָא דִּבְרַה דְּאֱלָהָא וְחַד גַּבְרָא גְּמִירָא [19] בְּמִשׁוּחֲתָא [20] דְּקוּמְתָא [21] דְּשׁוּמְלֵיהּ ׃

14 ✣ Vt non simus pueruli, qui agitemur, & mutemur quouis vento doctrinarum fraudulentarum hominum illorum qui calliditate sua imponunt vt inducant in errorem.

15 ✣ Sed simus veraces in charitate nostra, vt per omnia nos adolescamus in Meschicho, qui est caput.

16 ✣ Et ex quo totum corpus coagmentatur, & compingitur per omnes commissuras, iuxta donũ quod datum est in mensura cuiuslibet membri ad incrementum ipsius corporis, cuius ædificium charitate perficitur.

Dominica noua.

17 ✣ Hoc autem dico, & testor in Domino, vt posthac non ambuletis sicut cæteræ gentes, quæ ambulant in vanitate mentis suæ.

18 ✣ Quarúmque intellectus tenebris obducti sunt, & extranei sunt à vita Dei, tum quia nulla illis inest scientia, tum propter obcæcationem cordis ipsorum.

19 ✣ Qui exciderunt sua spe, seipsósque tradiderunt impudicitiæ, & in operationem omnis spurcitiæ cupiditate sua.

20 ✣ Vos autem non sic didicistis Meschicho.

21 ✣ Si verè illum audistis, & didicistis quanta sit veritas in Jeschua.

22 ✣ Sed vt deponatis à vobis conuersationes vestras priores hominem illum veterem qui corrumpitur concupiscentiis erroris.

23 ✣ Ac renouemini spiritu mentium vestrarum.

24 ✣ Et induatis hominem illum nouum, qui in Deo creatus est in iustitia & pietate veritatis.

Feria VI. Incensi pacifici, vel depositionis.

25 ✣ Quamobrem deponite à vobis mendacium, & loquimini veritatẽ quisq; cum proximo suo: sumus enim membra alter alterius.

26 ✣ Irascimini & non peccetis. & Sol super iracundiam vestram non occidat.

27 ✣ Nec dederitis locum criminatori.

28 ✣ Porrò qui furatus est, amplius non furetur, sed laboret manibus suis, & operetur bonum vt habeat vnde largiatur ei qui indiget.

---

14 וְלָא נֶהֲוֹא יַלּוּדָא דְּמִזְדַּעְזְעִין וּמָשְׁטְחִנִין לְכָל רוּחַ דְּיוּלְפָנָא נְכִילָא דְּבְנֵינָשָׁא הָנוּן דְּבְחָרְעוּתְהוֹן מָצְטַנְּעִין דְּנַטְעוּן׃
15 וְלָף אִלּוּף נְכַל חָרַע
16 צְנַע טָעָא רְבָא
רַכַּב קְטַר שְׁרָא
יַחַב נסדה אבר
17 הָדָא דֵין אֲמַר אֲנָא וּמְסַהֲד אֲנָא בְּמָרְיָא דְּמִן הָשָׁא לָא תֶּהֲווֹן מְהַלְכִין אַיך שַׁרְכָא דְּעַמְמֵא דְּמְהַלְכִין בְּסָרִיקוּת רְעָיְנְהוֹן׃ 18 וְחָשׁוּכִין בְּמַדְעֵיהוֹן וְנוּכְרִיין אֱנוּן מִן חַיּוּהִי דַּאלָהָא וּמֶטֶל דְּלֵית בְּהוֹן יְדִעְתָּא וּמֶטֶל עַוִּירוּת
לֵבְהוֹן׃ 19 הָנוּן דַּפְסַקוּ סַגְרִין וַאשְׁלְמוּ נַפְשְׁהוֹן לְפַחֲזוּתָא וְלִפּוּלְחָנָא דְּכָלָּה טִנּוּפוּתָא בְּיַעֲנוּתְהוֹן׃
בָּנָא חַדַּת חדש
וסעיד מן סָחַד שבר

14 ‡ Vt iam non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum, in aſtutia ad circumuentionem erroris:

15 ‡ Veritatem autem facientes in charitate, creſcamus in illo per omnia, qui eſt caput, Chriſtus:

16 ‡ Ex quo totum corpus compactum & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis, ſecundùm operationem in menſuram vniuſcuiuſque membri, augmentum corporis facit in ædificationem ſui in charitate.

17 ‡ Hoc igitur dico & teſtificor in Domino: vt iam non ambuletis ſicut & Gentes ambulant in vanitate ſenſus ſui;

18 ‡ Tenebris obſcuratum habentes intellectum, alienati à †vita Dei per ignorantiam quæ eſt in illis, propter cæcitatem cordis ipſorum.

19 ‡ Qui deſperantes, ſemetipſos tradiderunt impudicitiæ, in operationem immunditiæ omnis in auaritiam.

20 ‡ Vos autem non ita didiciſtis Chriſtum.

21 ‡ Si tamen illum audiſtis, & in ipſo edocti eſtis, (ſicut eſt veritas in Ieſu.)

22 ‡ † Deponere vos, ſecũdùm priſtinam conuerſationem veterem hominem, qui corrumpitur ſecundùm deſyderia erroris.

23 ‡ Renouamini autem Spiritu mentis veſtræ:

24 ‡ Et induite nouum hominem qui ſecundùm Deum creatus eſt in iuſtitia, & ſanctitate veritatis.

25 ‡ Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem vnuſquiſque cum proximo ſuo: quoniam ſumus inuicem membra.

26 ‡ Iraſcimini, & nolite peccare. Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram.

27 ‡ Nolite locum dare diabolo.

28 ‡ Qui furabatur, iam non furetur: magis autem laboret, operando manibus ſuis quod bonum eſt, vt habeat vnde tribuat neceſſitatem patienti.

14 ‡ ἵνα μηκέτι ὦμεν νήπιοι, κλυδωνιζόμενοι καὶ περιφερόμενοι παντὶ ἀνέμῳ τ διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τ πλάνης.

15 ‡ ἀληθεύοντες δὲ ἐν ἀγάπῃ, αὐξήσωμεν εἰς αὐτὸν τὰ πάντα, ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ, ὁ χριστός·

16 ‡ ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα συναρμολογούμενον καὶ συμβιβαζόμενον διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας, κατ' ἐνέργειαν ἐν μέτρῳ ἑνὸς ἑκάστου μέρους, τὴν αὔξησιν τ σώματος ποιεῖται, εἰς οἰκοδομὴν ἑαυτοῦ ἐν ἀγάπῃ.

17 ‡ Τοῦτο οὖν λέγω καὶ μαρτύρομαι ἐν κυρίῳ, μηκέτι ὑμᾶς περιπατεῖν, καθὼς καὶ τὰ λοιπὰ ἔθνη περιπατεῖ, ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν·

18 ‡ ἐσκοτισμένοι τῇ διανοίᾳ, ὄντες ἀπηλλοτριωμένοι τ ζωῆς τοῦ θεοῦ, διὰ τὴν ἄγνοιαν τὴν οὖσαν ἐν αὐτοῖς, διὰ τὴν πώρωσιν τῆς καρδίας αὐτῶν·

19 ‡ οἵτινες ἀπηλγηκότες, ἑαυτοὺς παρέδωκαν τῇ ἀσελγείᾳ, εἰς ἐργασίαν ἀκαθαρσίας πάσης ἐν πλεονεξίᾳ.

20 ‡ ὑμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐμάθετε τὸν χριστόν·

21 ‡ εἴγε αὐτὸν ἠκούσατε, καὶ ἐν αὐτῷ ἐδιδάχθητε, καθώς ἐστιν ἀλήθεια ἐν τῷ ἰησοῦ·

22 ‡ ἀποθέσθαι ὑμᾶς κ τὴν προτέραν ἀναστροφὴν τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον τὸν φθειρόμενον κ τὰς ἐπιθυμίας τῆς ἀπάτης·

23 ‡ ἀνανεοῦσθαι δὲ τῷ πνεύματι τ νοὸς ὑμῶν·

24 ‡ καὶ ἐνδύσασθαι τὸν καινὸν ἄνθρωπον, τὸν κτ θεὸν κτισθέντα ἐν δικαιοσύνῃ καὶ ὁσιότητι τῆς ἀληθείας.

25 ‡ Διὸ ἀποθέμενοι τὸ ψεῦδος, λαλεῖτε ἀλήθειαν, ἕκαστος μ τὸν πλησίον αὐτοῦ· ὅτι ἐσμὲν ἀλλήλων μέλη.

26 ‡ ὀργίζεσθε καὶ μὴ ἁμαρτάνετε. ὁ ἥλιος μὴ ἐπιδυέτω ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν·

27 ‡ μήτε δίδοτε τόπον τῷ διαβόλῳ.

28 ‡ ὁ κλέπτων μηκέτι κλεπτέτω· μᾶλλον δὲ κοπιάτω ἐργαζόμενος τὸ ἀγαθὸν ταῖς ἰδίαις χερσίν, ἵνα ἔχῃ μεταδιδόναι τῷ χρείαν ἔχοντι.

---

20 אַנְתּוּן דַּיִן לָא הֲוָא הֲכַנָּא ׳ יְלֶפְתּוּנֵיתְהִי לְמְשִׁיחָא ׃ 21 אִן ׳ שַׁרְיָרְאִית ׳ שְׁמַעְתּוּנֵיתְהִי וְיִלְפְתּוּן אַכְּמָא דְאִיתַיְהִי
22 קוּשְׁטָא בִּישׁוּעַ אֲלָא ׃ 23 ׳ דַּתְנַחוּן מָנְכוּן ׳ הוּפַכְיכוּן קַרְמָיֵא לְבַרְנָשָׁא הַו עַתִּיקָא דְּמֶהְחַבַּל ׳ בַּרְגִּיגָתָא ׳ דְּטוֹעָנָא ׃
24 וְתֶהְחַדְּתוּן בְּרוּחָא דְמַרְעַיכוּן ׃ 25 וְתֶלְבְּשׁוּן לְבַרְנָשָׁא חַדְתָּא הַו דְּבָאלָהָא אֶתְבְּרִי בְּזַדִּיקוּתָא ׳ וְנִחְסְיוֹתָא דְקוּשְׁטָא ׃
עֲרוּבְתָא ׳ דְּנֶיחְתָּא ח
26 מֶטֶל הָנָא ׳ אֲנִיחוּ מָנְכוּן ׳ כַּדְּבוּתָא וּמַלְּלוּ ׳ קוּשְׁטָא אֱנָשׁ עִם קְרִיבֵהּ דַּמָּא חָנָן גֵּיר חַד דְּחַד ׃
27 ׳ רְגַזוּ וְלָא ׳ תֶּחֱטוּן וְשִׁמְשָׁא עַל ׳ רוּגְזְכוּן לָא ׳ נֵעֲרַב ׃ 28 וְלָא ׳ תֶּהְלוּן אַתְרָא ׳ לְאַבְּלָ קַרְצָא ׃
29 וְאִינָא דְּגָנַב הֲוָא ׳ מִכְּיוֹל לָא גָּנוּב צְלָא ׳ נָלָאא ׳ בְּאִידְהִי וְנָפְלוּחַ ׳ טָבָתָא דְּנֶהֱוֵא לֵהּ לְמִתַּל לְמַן דְּמְנִיק ׃

ᵉ וְלָף ᵃ באמת ᶜ שְׁמַע
ᵍ אמת ˣ נוּחַ ᵛ חַפַּד
ᶻ בהשוקות ᵗ טָעֲה כמו שע"א
ᵇ חַסְיוֹתָא ᵃ של ריח ניחוח
ᵇ נוּחַ ᶜ כְּרֵב כזב ק אמת
ᵈ רְגַז ᵉ חַטָּא ᵍ זעמכם
ʰ עֲרַב ᶦ נָתַל נתן
ᵏ לְמִלְשׁק או לשד ! עוד
ˡ לָאא לאה ᵐ באידיו ᵒ טוב

29 * Omnis ſermo execrandus ex ore veſtro ne procedat, ſed qui decorus & accommodatus fuerit ædificationi, vt det gratiam illis qui audiunt.

30 *Et ne contriſtetis Spiritum ſanctum Dei per quem obſignati eſtis in diem liberationis.

31 * Omnis amaritudo, & excandeſcentia, & ira, & vociferatio, & blaſphemia tollantur à vobis cum omni malitia.

32 * Sitis autem alius in alium comes, & miſericordes; & remittite alter alteri quemadmodum Deus per Meſchicho remiſit vobis.

CAP. V.

1 EStote igitur conformes Deo, tanquam filij dilecti.

2 * Et ambulate in charitate prout & Meſchicho charitate nos complexus eſt, & tradidit ſemetipſum pro nobis oblationem ac victimam Deo in odorem ſuauem.

Dominica VII. poſt Epiphaniam.

3 * Scortatio autem & omnis ſpurcitia, & auaritia, ne nominando quidem nominetur inter vos, ſicut decet Sanctos.

4 * Nec obſcœnitates, nec ſermones ſtultitiæ, aut irriſionis, aut ſcurrilitatis, quibus non opus eſt, ſed pro iſtis gratiarum actio.

5 * Hoc autem ſcitis neminem, qui ſit ſcortator aut ſpurcus, aut auarus, aut cultor idolorum, habere hæreditatem in regno Meſchicho & Dei.

6 * Ne quis vos ſeducat ſermonibus vanis: propter hæc enim venit ira Dei ſuper filios inmorigeros.

7 * Ne ſitis igitur conſortes eorum.

8 * Eratis enim quondam tenebræ, nunc autem lux eſtis in Domino noſtro. Vt filij lucis igitur, ita ambulate.

9 * Fructus enim lucis ſunt in omni bonitate, & iuſtitia, & veritate.

10 * Et diiudicate quid placeat coram Domino noſtro.

11 * Et ne commercium habueritis cum operibus tenebrarum infrugiferis, ſed ea redarguite.

29 * Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed siquis bonus ad ædificationem † fidei, vt det gratiam audientibus.

opportunitatis

30 * Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in † die redemptionis.

G

diem

31 * Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia tollatur à vobis cum omni malitia.

32 * Estote autem inuicem benigni, misericordes, donantes inuicem sicut & Deus in Christo donauit † nobis.

Col. 3. b. 12.

vobis

CAP. V.

1 ESTOTE ergo imitatores Dei, sicut filij chariſſimi:

A

2 * Et ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos, & tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suauitatis.

Ioh. 13. d 34. & 15 b. 12. 1. Ioh. 4. c. 13.

Col. 3. a. 5.

3 * Fornicatio autem & omnis immũditia, aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos:

4 * Aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ ad rem non pertinẽt: sed magis gratiarum actio.

5 * Hoc enim scitote, intelligẽtes, quòd omnis fornicator, aut immundus, aut auarus († qui est idolorum † seruus) non habet hæreditatem in regno Christi & Dei.

quod

seruitus

B

6 * Nemo vos seducat inanibus verbis: propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ.

Mat. 24. a. 4. Mar. 13. a. 5. Luc. 21. b. 8. Col. 2. d. 18. 2. Thes. 2 a. 3.

7 * Nolite ergo effici participes eorum.

8 * Eratis enim aliquando tenebræ: nũc autem lux in Domino. Vt filij lucis ambulate:

9 * (Fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, & veritate)

10 * Probantes quid sit beneplacitum Deo.

11 * Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem & † redarguite.

29 * πᾶς λόγ⊙ σαπρὸς ἐκ τ῀ σόματ⊙ ὑμῶν μὴ ἐκπορευέσθω· ἀλλ' εἴ τις ἀγαθὸς πρὸς οἰκοδομὴν τ῀ χρείας, ἵνα δῷ χάριν τοῖς ἀκούσι.

30 * Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον τ῀ θεοῦ, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως.

31 * πᾶσα πικρία, καὶ θυμὸς, καὶ ὀργὴ, καὶ κραυγὴ, καὶ βλασφημία ἀρθήτω ἀφ' ὑμῶν, σὺν πάσῃ κακίᾳ.

32 * γίνεσθε δὲ εἰς ἀλλήλους χρηστοὶ, εὔσπλαγχνοι, χαριζόμενοι ἑαυτοῖς, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἐχαρίσατο ἡμῖν.

ε.

1 * Γίνεσθε οὖν μιμηταὶ τ῀ θεοῦ, ὡς τέκνα ἀγαπητά·

2 * καὶ περιπατεῖτε ἐν ἀγάπῃ, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ παρέδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν προσφορὰν καὶ θυσίαν τῷ θεῷ εἰς ὀσμὴν εὐωδίας.

3 * Πορνεία δὲ, καὶ πᾶσα ἀκαθαρσία, ἢ πλεονεξία μηδὲ ὀνομαζέσθω ἐν ὑμῖν, καθὼς πρέπει ἁγίοις·

4 * καὶ αἰσχρότης, καὶ μωρολογία, ἢ εὐτραπελία, τὰ οὐκ ἀνήκοντα· ἀλλὰ μᾶλλον εὐχαριστία.

5 * Τοῦτο γὰρ ἴστε γινώσκοντες, ὅτι πᾶς πόρν⊙, ἢ ἀκάθαρτ⊙, ἢ πλεονέκτης, ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, οὐκ ἔχει κληρονομίαν ἐν τῇ βασιλείᾳ τ῀ χριστοῦ καὶ θεοῦ.

6 * μηδεὶς ὑμᾶς ἀπατάτω κενοῖς λόγοις· διὰ ταῦτα γὰρ ἔρχετ⊙ ἡ ὀργὴ τ῀ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπειθείας·

7 * μὴ οὖν γίνεσθε συμμέτοχοι αὐτῶν.

8 * ἦτε γάρ ποτε σκότ⊙, νῦν δὲ φῶς ἐν κυρίῳ· ὡς τέκνα φωτὸς περιπατεῖτε.

9 * ὁ γὰρ καρπὸς τ῀ πνεύματ⊙ ἐν πάσῃ ἀγαθωσύνῃ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀληθείᾳ·

10 * δοκιμάζοντες τί ἐστιν εὐάρεστον τῷ κυρίῳ·

11 * καὶ μὴ συγκοινωνεῖτε τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάρποις τ῀ σκότους, μᾶλλον δὲ καὶ ἐλέγχετε.

---

4 וְלָא צוּחֲנָתָא וְלָא מְלָא דְשָׁטְיוּתָא אוֹ דְבָזוּתָא אוֹ דְשָׁעְיָא הֲלִיז דְלָא מְחַבְּעִין אֶלָּא חֶלָּף הַלִּין תּוֹדְיָתָא ׃

5 הָדָא דֵין הֲוָיתוּן יְעָרִין דְכֹלְכֶם דְאִיתוֹהִי זַנְיָא אוֹ טַנְפָּא אוֹ עַלּוּבָא אוֹ פַּלַח פְּתַכְרָא לַיִת לֵהּ יְרִתוּתָא בְּמַלְכוּתָא דְמְשִׁיחָא וְרַאלָהָא ׃ 6 דַלְמָא אֱנָשׁ נַטְעֵיכוֹן בְּמִלָּא סְרִיקָתָא מִטֶּל הָלֵין הוּ גַיר אִתָא רוּגְזֵהּ דְאֱלָהָא עַל בְּנֵי דְלָא מְחַפְּיִסָנוּתָא ׃ 7 לָא הֲכִיל הֲווֹן לְהוֹן שׁוּתָפָא ׃ 8 אִיתַיכוֹן הֲוֵיתוּן גַיר מִן לוּקְדָם חֶשׁוּכָא הָשָׁא דֵין נוּהֲרָא אַנְתוּן בְּמָרָן אֵיךְ בְּנֵי נוּהֲרָא הֲכִיל הֲכֵנָא הֲלִכוּ ׃ 9 פְּאַרוּהִי גֵיר דְנוּהֲרָא בְּכָלָּהּ אֵנוּן טָבוּתָא וְזַדִּיקוּתָא וְקוּשְׁטָא ׃ 10 וַהֲוֵיתוּן פָּרְשִׁין מָנָא שַׁפִּיר קֳדָם מָרָן ׃ 11 וְלָא הֲוֵיתוּן מְשְׁתַּוְתְּפִין לָוָת עֲבֵדָא דְחֶשׁוּכָא דְפְּאַרָא לַיִת בְּהוֹן אֶלָּא הֲוֵיתוּן מְכַוְּנִין לְהוֹן ׃

---

[a] אֲתָא [b] דברים [c] אוֹלֶת [d] בְּזַח שחק [e] שַׁעֲיָא [f] בְּעָא [g] זְנָא [h] אִית [i] זְנָא [j] עובד לעבודה זרה [k] זְרַת [l] טָעָא [m] מַלָּל [n] קצפר [o] מרדות [p] שְׁתָף [q] אִידַת [r] אור [s] טוב [t] וצדקה [u] ואמת [v] שֻׁתָּף [w] בַּיִת הוכח

12 * Quod enim in occulto perpetrant, vel execrandum eſt dictu.

13 * Omnia enim arguuntur à luce, & reuelantur, & quicquid reuelat, lumen eſt.

14 * Propterea dictum eſt, Expergiſcere qui dormis, & ſurge à mortuis, & illuceſcet tibi Meſchicho.

15 * Videte igitur quomodo ambuletis circunſpectè, non vt ſtulti.

16 * Sed vt ſapientes, qui redimunt occaſionem ſuam; quoniam dies mali ſunt.

17 * Propterea ne fueritis rationis expertes, ſed intelligite quæ ſit voluntas Dei.

18 * Et ne inebriamini vino, in quo eſt luxuria, ſed impleamini ſpiritu.

19 * Et loquimini cum vobiſmetipſis per pſalmos, & hymnos, & cantica ſpiritualia, canite in cordibus veſtris Domino.

20 * Et gratias agite in omni tempore pro omnibus in nomine Domini noſtri Jeſchua Meſchicho Deo Patri.

21 * Et ſubditi eſtote alius alij cum charitate Meſchicho.

Quotidie.

22 * Mulieres eſtote ſubditæ maritis veſtris, tanquam Domino noſtro.

23 * Quoniam vir caput eſt vxoris, quemadmodum & Meſchicho caput eſt Eccleſiæ, & ipſe eſt Seruator corporis.

24 * Sed quemadmodum Eccleſia ſubdita eſt Meſchicho; ſic etiam vxores maritis ſuis in omnibus.

25 * Viri diligite vxores veſtras ſicut & Meſchicho dilexit Eccleſiam ſuam, & ſeipſum tradidit pro ea.

26 * Vt illam ſanctificaret ac mundaret lauacro aquæ & verbo.

27 * Et ſtatueret [excitaret] ſibiipſi Eccleſiam glorioſam, & in qua non ſit macula, neque ruga, neque aliquid huiuſmodi, ſed vt ſit ſancta abſque næuo.

28 * Sic oportet viros diligere vxores ſuas veluti propria corpora. Qui enim vxorem ſuam diligit, ſeipſum diligit.

29 * Nemo enim vnquam odio habuit corpus ſuum, ſed nutrit illud, & ſollicitudinem illius gerit, ſicut & Meſchicho Eccleſiæ.

---

12 מְרֵם גֵּיר [f] דִּבְטוּשֵׁיי עֲבְדִין [m] נְדִיד הוּ אָף [n] לְמִמַּלּוּתְהוֹן׃ 13 כְּל מֵדֵם גֵּיר [o] מֶתְבַּיִן מִן נוּהֲרָא [p] וּמְתְגְּלָא וְכְל מֵדֵם
דְגְלָא נוּהֲרָא הוּ׃ 14 [q] מֶטֶל הָנָא אֲמִיר [q] דְּאִתְעִיר [r] דַּמְכָא וְקוּם מִן בֵּית [s] מִיתֵא [r] וְנַנְהַר לָךְ מְשִׁיחָא׃ 15 [n] חֲזוּ הָכִיל
אֵיכְנָא תְּהַלְכוּן [x] זַהֲיָאִיתְלָא אַיךְ [y] סַכְלֵא׃ 16 אֶלָּא אַיךְ חַכִּימֵא דְּזַבְנִין [z] קָאִרְסְהוּן מֶטֶל דְּיוֹמָתָא [a] בִּישָׁא אִנּוּן׃
17 מֶטֶל הָנָא לָא תֶּהֱווּן חַסְרֵי [b] רָעְיָנָא אֶלָּא [c] אֶסְתַּכְלוּ מָנוּ [d] צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא׃ 18 וְלָא הֲוַיתוּן [c] רָוִין בְּחַמְרָא דְּבֵהּ
אִית [f] אַסוּטוּתָא אֶלָּא [g] אֶתְמַלוּ בְּרוּחָא׃ 19 וּמַלּוּ עִם נַפְשְׁכוֹן בְּמַזְמוּרֵא [h] וּבְתֻשְׁבְּחָתָא וּבְזְמִירָתָא דְּרוּחָא הֲוַיתוּן
זָמְרִין בְּלֵבְוָתְכוֹן לְמָרְיָא׃ 20 וְהֲוַיתוּן מוֹדִין בְּכְל זְבַן עַל אַפֵּי כְּלָנָשׁ בַּשְׁמֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לַאלָהָא אֲבָא׃
21 וַהֲוַיתוּן מֶשְׁתַּעְבְּדִין חַד לְחַד בְּחוּבֵהּ דַּמְשִׁיחָא׃

[1] טְשָׁא סתר [m] נְדִיד הע׳ב [n] מַלֵּל [o] כַּוִּן [p] גְּלָא [q] עוּר [r] דְּמַךְ [s] מוּת [x] נַהַר [y] חֲזָא [z] זְהָא [a] כסיל׳ם קָאִרְסָא עליח [b] רְעִיסִים רְעָא רצה [c] סְכַל [d] צְבָא [e] רְוָא מלו׳שין יין [f] מְלָא שַׁבַּח מדה מגונה

12 * Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere.

12 * τὰ γὰρ κρυφῇ γινόμενα ὑπ' αὐτῶν, αἰσχρόν ἐστι καὶ λέγειν.

13 * Omnia autem quæ arguuntur, à lumine manifestantur: omne enim quod manifestatur, lumen est.

13 * τὰ δὲ πάντα ἐλεγχόμενα, ὑπὸ τοῦ φωτὸς φανεροῦται· πᾶν γὰρ τὸ φανερούμενον, φῶς ἐστι.

14 * Propter quod dicit: Surge qui dormis & exurge à mortuis: & illuminabit te Christus.

14 * διὸ λέγει, Ἔγειρε ὁ καθεύδων, καὶ ἀνάστα ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ἐπιφαύσει σοι ὁ χριστός.

15 * Videte itaque fratres quomodo cautè ambuletis: non quasi insipientes, sed D
Colos. 4. 5. vt sapientes:

15 * Βλέπετε οὖν πῶς ἀκριβῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί,

16 * Redimentes tempus, quoniam dies mali sunt.

16 * ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρόν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσι.

17 * Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quæ sit voluntas Dei.

17 * διὰ τοῦτο μὴ γίνεσθε ἄφρονες, ἀλλὰ συνιέντες τί τὸ θέλημα τοῦ κυρίου.

Rom. 12. 2. 1. Thes. 4. 3. 18 * Et nolite inebriari vino in quo est luxuria, sed implemini Spiritu sancto†;

18 * καὶ μὴ μεθύσκεσθε οἴνῳ, ἐν ᾧ ἐστιν ἀσωτία, ἀλλὰ πληροῦσθε ἐν πνεύματι,

19 * Loquentes vobismetipsis in psalmis & hymnis, & canticis spiritalibus, cantantes & psallentes in cordibus vestris Domino:

19 * λαλοῦντες ἑαυτοῖς ψαλμοῖς, καὶ ὕμνοις, καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς, ᾄδοντες καὶ ψάλλοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ·

20 * Gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Iesu Christi, Deo & Patri:

20 * εὐχαριστοῦντες πάντοτε ὑπὲρ πάντων ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, τῷ θεῷ καὶ πατρί,

E

21 * Subiecti inuicem, in timore Christi.

21 * ὑποτασσόμενοι ἀλλήλοις ἐν φόβῳ χριστοῦ.

22 * MVLIERES viris suis subditę sint, sicut Domino.

Gen. 3. c. 16. Colos. 3. d. 18. 1. Pet. 3. a. 1. 1. Cor. 11 a. 3.

22 * Αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ὑποτάσσεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ·

23 * Quoniã vir, caput est mulieris sicut Christus caput est Ecclesiæ: ipse, saluator corporis eius.

23 * ὅτι ὁ ἀνήρ ἐστι κεφαλὴ τῆς γυναικὸς, ὡς καὶ ὁ χριστὸς κεφαλὴ τῆς ἐκκλησίας, καὶ αὐτός ἐστι σωτὴρ τοῦ σώματος·

24 * Sed sicut Ecclesia subiecta est Christo, ita & mulieres viris suis in omnibus. F

24 * ἀλλ' ὥσπερ ἡ ἐκκλησία ὑποτάσσεται τῷ χριστῷ, οὕτω καὶ αἱ γυναῖκες τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν ἐν παντί.

Colos. 3. d. 19. 25 * Viri, diligite vxores vestras, sicut & Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea;

25 * Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας ἑαυτῶν, καθὼς καὶ ὁ χριστὸς ἠγάπησε τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἑαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς·

26 * Vt illam sanctificaret, mundãs eam lauacro aquæ in verbo† vitæ

26 * ἵνα αὐτὴν ἁγιάσῃ, καθαρίσας τῷ λουτρῷ τοῦ ὕδατος ἐν ῥήματι·

27 * Vt exhiberet ipsam sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed vt sit sancta & immaculata.

27 * ἵνα παραστήσῃ αὐτὴν ἑαυτῷ ἔνδοξον τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ἔχουσαν σπίλον, ἢ ῥυτίδα, ἤ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ᾖ ἁγία καὶ ἄμωμος.

28 * Ita & viri debent diligere vxores suas vt corpora sua. Qui suam vxorem diligit, seipsum diligit.

28 * οὕτως ὀφείλουσιν οἱ ἄνδρες ἀγαπᾶν τὰς ἑαυτῶν γυναῖκας, ὡς τὰ ἑαυτῶν σώματα. ὁ ἀγαπῶν τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα, ἑαυτὸν ἀγαπᾷ·

29 * Nemo enim vnquam carnem suam odio habuit: sed nutrit & fouet eam, sicut & Christus Ecclesiam.

29 * οὐδεὶς γάρ ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλπει αὐτὴν, καθὼς καὶ ὁ κύριος τὴν ἐκκλησίαν·

וְכָלִיוֹם ו

22 נָשִׁים הֲוֵיתוּן [a] מְשַׁתַּעְבְּדָן לְבַעֲלֵיכֵין אַיְךְ דְּלְמָרָן׃
23 מְטוֹל דְּגַבְרָא רֵישָׁה הוּא דְּאִנְתְּתָא אֵיכְנָא דְּאַף מְשִׁיחָא רֵישָׁא הוּא [b] דְּעִדְתָּא וְהוּיוּ [c] מַחֲיָנָא דְּפַגְרָא׃
24 אֶלָּא אֵיכְנָא דְּעִדְתָּא מְשַׁתַּעְבְּדָא לְמְשִׁיחָא הָכְנָא אַף נָשִׁים לְבַעֲלֵיהֵין בְּכָלְמִדַם׃ 25 גְּבְרִא [d] אֲחִבוּ נְשֵׁיכוֹן אַיְךְ
דְּאַף מְשִׁיחָא אֲחֵב לְעִדְתֵּהּ וְנַפְשֵׁהּ [e] אַשְׁלֵם עַל אַפְיֵהּ׃ 26 דְּנְקַדְּשִׁינֵהּ [f] וְנִדְכֵּיהּ [g] בְּסִחְיָא דְּמַיָּא [h] וּבְמֵלְתָּא׃
27 וְנִקְיְמִיהּ [k] עִדְתָּא לְנַפְשֵׁהּ כַּד מְשַׁבְּחָא וְלֵית בַּהּ [l] טוּלְשָׁא וְלָא קְמְטָא וְלָא מִדַם דִּלְהֵין דָּמֵא אֶלָּא תֶּהֱוֵא קַדִּישָׁא
וְלָא מוּם׃ 28 הָכְנָא [m] וְלֵא לְגַבְרָא [n] דְּנֶחֱבוּן נְשֵׁיהוֹן אַיְךְ דְּלְפַגְרֵיהוֹן מִן דְּאִנְתְּתֵהּ גִּיר מַחֵב נַפְשֵׁהּ הוּא מַחֵב׃
29 לָא גִּיר אֱנָשׁ [o] מְמוּם [p] סָנֵא בְּפַגְרֵהּ אֶלָּא [q] מְתַרְפֵּא לֵהּ [r] וְיָצֵף דְּיֵלֵהּ אֵיכְנָא דְּאַף מְשִׁיחָא דְּעִדְתָּא׃

[a] שַׁעְבַּד [b] של העדה [c] חַיָּא [d] חֲבַב [e] שְׁלֵם [f] דְּכָא [g] ברחץ מן סְחָא [h] מַלָּל [i] קום [k] קהל [l] מום או חברבורה [m] ראוי [n] אַחֵב [o] מן עולם קאויב [p] תַּרְסָא האכיל או פרנס [r] יְצַף השתדל

30 * *Quandoquidem membra ſumus corporis illius, & ex carne eius, & ex oſsibus eius.*

31 * *Quamobrem derelinquet vir patrem ſuum, & matrem ſuam, & adhærebit vxori ſuæ; & erunt ambo vna caro.*

32 * *Hoc arcanum magnum eſt, ego autem loquor de Meſchicho & de Eccleſia ipſius.*

33 * *Enimuerò vnuſquiſque veſtrum ita diligat vxorem ſuam ſicut ſeipſum: vxor autem reuereatur maritum ſuum.*

CAP. VI.

1 *LIberi, obedite parentibus veſtris in Domino noſtro, hoc enim iuſtum eſt. Et hoc eſt mandatum primum quo promittitur.*

2 * *Honora patrem tuum, & matrem tuam.*

3 * *Vt bene ſit tibi, & prorogetur vita tua ſuper terram.*

4 * *Parẽtes, ne prouocetis ad iracundiam liberos veſtros; ſed educate eos in correptione & diſciplina Domini noſtri.*

5 * *Serui, obedite heris veſtris qui ſunt ſecundùm carnem, cum timore, & tremore, & cum ſimplicitate cordis, tanquam Meſchicho.*

6 * *Non ad aſpectum oculi tanquam hominibus placentes, ſed vt ſerui Meſchicho, facientes voluntatem Dei.*

7 * *Et miniſtrate eis ex tota anima veſtra cum charitate tanquam Domino noſtro, non tanquam hominibus.*

8 * *Quum ſciatis vnumquemque quod fecerit boni reportaturum à Domino noſtro, ſiue ſit ſeruus, ſiue ingenuus.*

9 * *Vos quoque domini ſimiliter agite cum ſeruis veſtris; remittite eis offenſas, vt qui cognoſcatis veſtrum quoque Dominum eſſe in cælis, & acceptionem facierum* [delectum perſonarum] *non eſſe apud eum.*

Tonſione Monachorum.

10 * *Itaque fratres mei eſtote fortes per Dominũ noſtrum, & per potentiã virtutis eius.*

11 * *Et induite totam armaturam Dei, vt poſſitis obſiſtere inſidijs diaboli.*

12 * *Quandoquidem non eſt vobis colluctatio cum carne & ſanguine, ſed cum principatibus, & cum poteſtatibus, & cum poſſeſſoribus mundi huius tenebroſi, & cum ſpiritibus malis qui ſub cælo ſunt.*

---

30 מְטַל דְּהַדְמָא חַנַן דְּפַגְרֵהּ וּמִן בְּסָרֵהּ חַנַן וּמִן גַּרְמוֹהִי ׃ 31 מְטַל הָנָא נֶשְׁבוּק גַּבְרָא לַאבוּהִי וְלֶאמֵּהּ וְנֶקֵּף
לַאִנְתֵּהּ וְנֶהֲווֹן תְּרֵיהוֹן חַד בְּסַר ׃ 32 הָנָא רָזָא רַב הוּ אֲנָא דֵּין אָמַר אֲנָא עַל מְשִׁיחָא וְעַל עִדְתֵּהּ ׃
33 בְּרַם אָף אִנְתּוּן כָּל חַד חַד מָנְכוֹן הָכְנָא נֶרְחֵם אִנְתְּתֵּהּ אַיְךְ דְּלְנַפְשֵׁהּ אִנְתְּתָא דֵּין תֶּהֱוֵא דָּחֲלָא מִן בַּעְלָהּ ׃
קפלאון

1 בְּנַיָּא אֶשְׁתַּמְעוּ לְאַבָּהֵיכוֹן בְּמָרָן הֲדָא גִּיר כְּאנָא ׃ 2 וְהָנוֹ פּוּקְדָנָא קַדְמָיָא דְּמֵלִּיךְ יַקַּר לַאבוּךְ וְלֶאמָּךְ ׃
3 דְּנֶהֱוֵא לָךְ דְּשַׁפִּיר וְנֶאֳרְכִּין חַיֵּיךְ עַל אַרְעָא ׃ 4 אֲבָהָא לָא תַּרְגְּזוֹן בְּנֵיכוֹן אֶלָּא רַבּוּ אִנּוּן בְּמֵרוּתָא וְבִיוּלְפָנָא דְּמָרָן ׃
5 עַבְדָא אֶשְׁתַּמְעוּ לְמָרֵיכוֹן דְּבִבְסַר בְּדָחֲלָתָא וּבִרְחִיתָא בְּפִשִׁיטוּת לִבָּא אַיְךְ דְּלִמְשִׁיחָא ׃ 6 לָא בְּמַחֲזָא עֵינָא אַיְךְ דָּוֹ דְּלִבְנֵינָשָׁא שָׁפְרִין אִנְתּוּן
עצמיו נְקַף דבקשאר
טוד רְחֵם דַּחַל
שְׁמַע ישר מן כון
מצוה מְלַךְ הכשיח
כבד אַרֵךְ רְעֵז קדף
רְעָא יֵלֵף שְׁמַע
רְעֵת ובתמימות .
חֲזָא מתרצים

30 ‡ Quia membra sumus corporis eius, & †de carne eius & de ossibus eius.

31 ‡ Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam; & adhærebit vxori suę: & erunt duo in carne vna.

32 ‡ Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico in Christo & in Ecclesia.

33 ‡ Veruntamen & vos singuli, vnusquisque vxorem suam sicut seipsum diligat: vxor autem † timeat virum suum.

CAP. VI.

1 FIlij, obedite parentibus vestris in Domino. hoc enim iustum est.

2 ‡ Honora patrem tuum & matrem tuam: quod est mandatum primum in promissione;

3 ‡ Vt bene sit tibi, & sis longæuus super terram.

4 ‡ Et vos patres, nolite ad iracundiam prouocare filios vestros: sed educate illos in disciplina & correptione Domini.

5 ‡ Serui, obedite dominis carnalibus, cum timore & tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo:

6 ‡ Non ad oculum seruientes, quasi hominibus placentes, sed vt serui Christi, facientes voluntatem Dei ex animo:

7 ‡ Cum bona voluntate seruientes, sicut Domino & non hominibus.

8 ‡ Scientes quoniã vnusquisque quodcunque fecerit bonum, hoc recipiet à Domino, siue seruus, siue liber.

9 ‡ Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia & illorũ & vester Dominus, est in cælis: & personarum acceptio non est apud † eum.

10 ‡ De cætero fratres, confortamini in Domino, & in potentia virtutis eius.

11 ‡ Induite vos armaturam Dei: vt possitis stare aduersus insidias diaboli.

12 ‡ Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem: sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiæ, in cælestibus.

30 ‡ ὅτι μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ.

31 ‡ ἀντὶ τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα, καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν.

32 ‡ τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν· ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστὸν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

33 ‡ πλὴν καὶ ὑμεῖς οἱ καθ' ἕνα, ἕκαστος τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα οὕτως ἀγαπάτω ὡς ἑαυτόν· ἡ δὲ γυνὴ ἵνα φοβῆται τὸν ἄνδρα.

ς'.

1 ‡ Τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσιν ὑμῶν ἐν κυρίῳ· τοῦτο γάρ ἐστι δίκαιον.

2 ‡ τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα· ἥτις ἐστὶν πρώτη ἐντολὴ ἐν ἐπαγγελίᾳ·

3 ‡ ἵνα σοὶ γένηται, καὶ ἔσῃ μακροχρόνιος ἐπὶ τῆς γῆς.

4 ‡ καὶ οἱ πατέρες, μὴ παροργίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν· ἀλλ' ἐκτρέφετε αὐτὰ ἐν παιδείᾳ καὶ νουθεσίᾳ κυρίου.

5 ‡ οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε τοῖς κυρίοις κατὰ σάρκα, μετὰ φόβου καὶ τρόμου, ἐν ἁπλότητι καρδίας ὑμῶν, ὡς τῷ Χριστῷ,

6 ‡ μὴ κατ' ὀφθαλμοδουλείαν ὡς ἀνθρωπάρεσκοι· ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ, ποιοῦντες τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ἐκ ψυχῆς·

7 ‡ μετ' εὐνοίας δουλεύοντες ὡς τῷ κυρίῳ, καὶ οὐκ ἀνθρώποις·

8 ‡ εἰδότες ὅτι ὃ ἐάν τι ἕκαστος ποιήσῃ ἀγαθὸν, τοῦτο κομιεῖται παρὰ τοῦ κυρίου, εἴτε δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος.

9 ‡ καὶ οἱ κύριοι, τὰ αὐτὰ ποιεῖτε πρὸς αὐτοὺς, ἀνιέντες τὴν ἀπειλήν· εἰδότες ὅτι καὶ ὑμῶν καὶ αὐτῶν ὁ κύριός ἐστιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ προσωπολημψία οὐκ ἔστι παρ' αὐτῷ.

10 ‡ Τὸ λοιπὸν, ἀδελφοί μου, ἐνδυναμοῦσθε ἐν κυρίῳ, καὶ ἐν τῷ κράτει τοῦ ἰσχύος αὐτοῦ.

11 ‡ ἐνδύσασθε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, πρὸς τὸ δύνασθαι ὑμᾶς στῆναι πρὸς τὰς μεθοδείας τοῦ διαβόλου.

12 ‡ ὅτι οὐκ ἔστιν ἡμῖν ἡ πάλη πρὸς αἷμα καὶ σάρκα, ἀλλὰ πρὸς τὰς ἀρχὰς, πρὸς τὰς ἐξουσίας, πρὸς τοὺς κοσμοκράτορας τοῦ σκότους τοῦ αἰῶνος τούτου, πρὸς τὰ πνευματικὰ τῆς πονηρίας ἐν τοῖς ἐπουρανίοις.

אֶלָּא אַיִךְ עַבְרָא דְמְשִׁיחָא דְעָבְדִין צְבְיָנָא דְאֱלָהָא ׃ 7 וְשַׁמְשׁוּ אֱנוּן מִן כְּלָּה נַפְשְׁכוֹן כְּחוּבָא אַיִךְ דְּלָמָרָן וְלָא

אַיִךְ דְּלִבְנֵי נָשָׁא ׃ 8 כַּד יְדָעִיתוּן דְּהוּ מְדֵם דְּעָבַד אֱנָשׁ דְּשַׁפִּיר הוּא דְּהוּ מְחַפְּרַע מִן מָרָן אֵן עַבְדָא הוּ וְאֵן כַּר חְרָא ׃

9 אַף אַנְתּוּן מָרֵיא הָכַנָּא הֲוֵיתוּן עָבְדִין לְעַבְדֵיכוֹן הֲוֵיתוּן שָׁבְקִין לְהוֹן סַכְלוּתָא מֶטֹל דְּיָדְעִין אַנְתּוּן דְּאַף מָרְכוֹן דִּילְכוֹן אִיתַּוְהִי בַּשְׁמַיָּא וּמַסַּב בַּאפֵּא לַיִת לְוָתֵהּ ׃

10 סוֹפָרָא דְּרַיְרְיָא יא מֵכְיל אֲחַי אֶתְחַיְלוּ בְּמָרָן וּבְתוּקְפָא דְּחַיְלֵהּ ׃

11 וְלַבְּשׁוּ כְּלֵהּ זַיְנָא דַּאלָהָא אֵיכַנָא דְּתֶהֱשְׁכְּחוּן לְמֶקֱבַל צַנְעָתֵהּ דַּאכְלְקְרָצָא ׃ 12 מֶטֹל דְּתַכְחוּשְׁכוֹן לָא

הֲוָא עַם בְּסָרָא וְדָמָא אֶלָּא עַם אַרְכָּוס וְעַם שַׁלִּיטָנֵא וְעַם אַחִידֵי עָלְמָא הָנָא חְשׁוּכָא וְעִם רוּחָא בִּישָׁתָא דְּתְחֵית שְׁמַיָּא ׃

a עָבָא חפץ b באהבה
c פָּרַע גמל ; חפשים אוית
d נָסַב e סְפַר גזז
f רַיְרְיָא הכומרים על כן
g חֵיוֵל h תְּקֶף i שְׁבַח
מארבו של מלשין שד
k כַּתֵּשׁ כלחם l שרות
m אֲחַר את n בִּישׁ רע

13 * Idcircò induite totam armaturam Dei, vt possitis occurrere malo; quumque instructi fueritis in omnibus, stetis.

14 * State igitur, & accingite lumbos vestros veritate, ac induite loricam iustitiæ:

15 * Et calciate pedes vestros in apparatum Euangelij pacis.

16 * Et cum his assumite vobis spem [scutum] fidei, vt viribus valeatis extinguere omnia iacula accensa mali illius.

17 * Et imponite capiti galeam salutis, ac prehendite gladium spiritus, qui est verbũ Dei.

18 * Ac in omnibus precibus, omnibúsque deprecationibus orate semper in spiritu, & in ipso cum oratione vigilate in omni tempore orantes perseueranter: & auspicantes preces cùm pro omnibus Sanctis,

19 * Tum etiam pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei, vt palam & publicè prædicem arcanum Euangelij.

20 * Cuius legatione fungor in catenis, vt cum fiducia eloquar illud, prout oportet me, eloqui.

21 * Vt autem sciatis & vos quæ penes me sunt, & quid ago, ecce certiores vos redditurus est Tychicus frater charissimus, & minister fidelis in Domino nostro.

22 * Quem misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscatis quid apud me fiat, vtque consoletur corda vestra.

23 * Pax cum fratribus, & charitas cum fide à Deo Patre, & à Domino nostro Ieschua Meschicho.

24 * Gratia cum illis omnibus qui amant Dominum nostrum Ieschua Meschicho absq; corruptione. Amin.

Epistolæ ad Ephesios scriptæ è Rhoma, & missæ per Tychicum,
FINIS.

---

13 מֶטֶל הָנָא לְבַשׁוּ כְּלֵה [m] זַיְנָא דַאלָהָא [n] דְתֶשְׁכְּחוּן [o] תַּארְעוּן בִּישָׁא וְכַד [p] מְעַתְּרִין אַנְתוּן בְּכֹל מִדֵּם [q] תְּקוּמוּן׃

14 קוּמוּ [r] הָכִיל וַחֲזוֹקוּ חַצֵיכוֹן [s] בְּקוּשְׁטָא וַלְבַשׁוּ [t] שְׁרְיָנָא דְזַדִיקוּתָא׃ 15 [u] וַסְאֲנוּ בְּרַגְלַיכוֹן [x] טְוִיבֵה [y] דְאוֹנְגֶלְיוֹן

דְשְׁלָמָא׃ 16 [z] וְעִם הָלֵין [a] סַבוּ לְכוֹן [b] סַבְרָא [c] דְהַימָנוּתָא דְבָהּ [d] תֶּתְמְצוּן חַיְלָא לְמַרְעָכוּ כְּלֵהוֹן [e] גֵארוּהִי [f] יְקָרָא

דְשִׁבִישָׁא׃ 17 [g] וְסִימוּ [h] סַנְוָרְתָא דְפוּרְקָנָא וַאחוּדוּ [i] סַיְפָא דְרוּחָא [k] דְאִיתַוהִי [l] מֶלְתָא דַאלָהָא׃ 18 [m] וַבְּכֹל צְלָוָן וַבָּעוּ כֹּל

בָּעָוָן צַלוּ בְּכֹלְבַן בְּרוּחָ וּבָהּ בַּצְלוּתָא דַוִיהוֹן שָׁהֲרִין בְּכֹל עָדָן כַּד מְצַלְיוֹן אֲמִינָאִית וּמֶתְכַּשְׁפִין עַל אַפֵי כְּלֵהוֹן

קַדִישֵׁא׃ 19 אָף עֲלַי דְתֶתְיהֵב לִי מֵלְתָא בְּמַפְתַּח פּוּמִי דְעִין בַּגְלָא אַכְרַז אָרָזָא דַסְבָרְתָא׃ 20 הַוִדְאנָא אִיזְגֶּרֵה

בְּשְׁשְׁלָתָא דַבְּפֵרְהַסְיָא אֲמַלֵּיוּהִי אַיךְ דְוֹלָא לִי לְמַמְלוּתֵה׃ 21 דְתֶדְעוּן דֵין אַף אַנְתוּן מֵדֵם

---

[m] זין ו שכח יכל [o] אֲרַע
[p] עַתֵּד [q] קוּם [r] עֹל כן
[s] באמה זהשרין [y] סָאֲן
[x] טַוִיב [y] של בשורה [z] נְסַב
[a] צבה או תקוה [b] חַיְמָן
[c] מְצָא [d] דְעַד [e] חציו
[f] וְקַר [g] סוס [h] כובע וחרב
[k] אִית [l] מַלַל [m] אְלָא

13 ‡ Propterea accipite armaturam Dei: vt possitis resistere in die malo, & † in omnibus perfecti stare.

omnibus perfectis

14 ‡ State ergo succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ;

15 ‡ Et calceati pedes in † præparatione Euangelij pacis:

præparationem

16 ‡ In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.

17 ‡ Et galeam salutis assumite: & gladium spiritus, (quod est verbum Dei.)

Esa. 59. d. 17. 1. Thes. 5 b. d. Luc. 12. a. 1.

18 ‡ Per omnem orationem & obsecrationem orãtes omni tempore in spiritu; & in ipso vigilantes in omni instantia, & obsecratione pro omnibus sanctis:

Coloss. 4. a. 2.

19 ‡ Et pro me, vt detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Euangelij.

2. Thes. 3. d. 1.

20 ‡ Pro quo legatione fungor in catena†, ita vt in ipso audeam, prout oportet me, loqui.

ita

21 ‡ Vt autem & vos sciatis quæ circa me sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychicus, charissimus frater & fidelis minister in Domino:

22 ‡ Quem misi ad vos in hoc ipsum, vt cognoscatis quæ circa nos sunt, & consoletur corda vestra.

23 ‡ Pax fratribus & charitas cum fide à Deo Patre†, & Domino Iesu Christo.

nostro

24 ‡ Gratia cum omnibus qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione. Amen.

Missa fuit è Roma ad Ephesios per Tychicum.

13 ‡ διὰ τοῦτο ἀναλάβετε τὴν πανοπλίαν τοῦ θεοῦ, ἵνα δυνηθῆτε ἀντιστῆναι ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ πονηρᾷ, καὶ ἅπαντα κατεργασάμενοι στῆναι.

14 ‡ στῆτε οὖν περιζωσάμενοι τὴν ὀσφὺν ὑμῶν ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν θώρακα τῆς δικαιοσύνης·

15 ‡ καὶ ὑποδησάμενοι τοὺς πόδας ἐν ἑτοιμασίᾳ τοῦ εὐαγγελίου τῆς εἰρήνης· ‡ ἐπὶ πᾶσιν ἀναλαβόντες τὸν θυρεὸν τῆς πίστεως, ἐν ᾧ δυνήσεσθε πάντα τὰ βέλη τοῦ πονηροῦ τὰ πεπυρωμένα σβέσαι·

17 ‡ καὶ τὴν περικεφαλαίαν τοῦ σωτηρίου δέξασθε, καὶ τὴν μάχαιραν τοῦ πνεύματος, ὅ ἐστι ῥῆμα θεοῦ·

18 ‡ διὰ πάσης προσευχῆς καὶ δεήσεως προσευχόμενοι ἐν παντὶ καιρῷ, ἐν πνεύματι, καὶ εἰς αὐτὸ τοῦτο ἀγρυπνοῦντες ἐν πάσῃ προσκαρτερήσει καὶ δεήσει περὶ πάντων τῶν ἁγίων·

19 ‡ καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ, ἵνα μοι δοθῇ λόγος ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματός μου, ἐν παῤῥησίᾳ γνωρίσαι τὸ μυστήριον τοῦ εὐαγγελίου· ‡ ὑπὲρ οὗ πρεσβεύω ἐν ἁλύσει· ἵνα ἐν αὐτῷ παῤῥησιάσωμαι, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

21 ‡ ἵνα δὲ εἰδῆτε καὶ ὑμεῖς τὰ κατ' ἐμέ, τί πράσσω, πάντα ὑμῖν γνωρίσει Τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος ἐν κυρίῳ·

22 ‡ ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῶτε τὰ περὶ ἡμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν.

23 ‡ εἰρήνη τοῖς ἀδελφοῖς καὶ ἀγάπη μετὰ πίστεως, ἀπὸ θεοῦ πατρὸς καὶ κυρίου Ἰησοῦ χριστοῦ.

24 ‡ ἡ χάρις μετὰ πάντων τῶν ἀγαπώντων τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν χριστὸν ἐν ἀφθαρσίᾳ. ἀμήν.

Πρὸς ἐφεσίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ.

---

[a] סְעַר עשת [b] יֵרֵע שפש [c] שַׁפֵּשׁ [d] חַיְמֵן [e] שַׁדַּר שלח [f] יָרֵעַ [g] בֵּיָא נחס [h] לֵב [i] ואהבת [k] חַיְמֵן [l] חסד [m] אַחֵב [n] גְּתַב [o] שַׁדַּר שלח

דַּלְוָתִי וּמֵרֹם [f] דְּסָעַר אֲנָא הָא [a] סַוּרַע לְכוֹן טוּכִיקוֹס אֲחָא חַבִּיבָא [b] וְמַשַּׁמְשָׁנָא [c] סְהֵימְנָא בְּמָרָן׃ וְלֵה [k] שַׁדְּרַת׃
לְוָתְכוֹן עֲלֵיהּ עַל הָדָא [d] דְּחַיְרְעוֹן מָא דַּלְוָתִי [m] וְנַבְיָא [n] לֵבְוָתְכוֹן׃ שְׁלָמָא עַם אָחִין [o] וְחוּבָא עַם [g] חַיְמָנוּתָא מִן אֱלָהָא
אֲבָא וּמִן מָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ טַיבוּתָא עַם כָּל הוֹן אִלֵּין [l] דְּמַחֲבִּין לְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּלָא חָבָל אַסִּין׃

שְׁלָמַת אֲנָרְתָא דַּלְוָת אַפְּסִיָא [h] דְּאִתְכַּתְבַת מִן רְהוּמָא
וְאִשְׁתַּדְּרַת בְּיַד טוּכִיקוֹס

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD PHILIPPENSES.

PHILIPPENSES *sunt Macedones. Hi accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, nec receperunt falsos Apostolos. Hos collaudat Apostolus scribens eis à Roma de carcere per Epaphroditum.*

RVRSVS EPISTOLA
AD PHILIPPENSES.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quotidie. CAP. I.

1 PAulus & Timotheus ſerui Jeſchua Meſchicho omnibus Sanctis in Jeſchua Meſchicho, qui ſunt Philippis cũ Presbyteris & miniſtris;

2 ✻ Gratia vobiſcũ, & pax à Deo patre noſtro, & à Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.

3 ✻ Gratias ago Deo meo ob recordationem

4 veſtri aſſiduam; ✻ Quæ ſit in omnibus deprecationibus meis pro vobis, & ego lætus

5 auſpicor preces, ✻ Ob communionem veſtram quæ eſt in Euangelio à primo die & etiãnum:

6 ✻ Quippe qui confidam de hoc ipſo, quòd qui inchoauit in vobis opus bonum, ipſe perficiet vſque ad diem Domini noſtri Jeſchua

7 Meſchicho. ✻ Sic enim æquum eſt me ſentire de vobis omnibus, quoniam in corde meo poſiti eſtis, & in vinculis meis, & in productione ſpiritus [defenſione] quæ ſit pro confirmatione Euangelij, vt ſitis mecum parti-

8 cipes gratiæ. ✻ Teſtis eſt enim mihi Deus quomodo amore vos complectar in viſceribus

9 Jeſchua Meſchicho. ✻ Et hoc oro, vt adhuc multiplicetur & abundet charitas veſtra in cognitione, omníque intellectu ſpirituali.

10 ✻ Vt diiudicetis ea quæ ſunt commodiora, ſitísque puri abſque offendiculo in diem Me-

11 ſchicho. ✻ Ac repleti fructibus iuſtitiæ illius quæ ſit per Jeſchua Meſchicho ad laudem & honorem Dei.

Petrì & Pauli commemoratione.

12 ✻ Velim autem vos ſcire, fratres mei, opus meum maiores progreſſus feciſſe in Euangelio:

13 ✻ Adeò vt & vincula mea reuelata ſint in Meſchicho in toto prætorio, cæteríſq; omnibus.

14 ✻ Et multitudo fratrũ qui ſunt in Dño noſtro, confidentiores facti ſunt ob vincula mea, & procliuiores fuerũt abſque timore ad proloquendũ ſermonẽ Dei. ✻ Nonnulli quidem ex

15 inuidia & contentione; nõnulli verò bona voluntate & charitate Meſchicho prædicant.

תוב אגרתא דלות פילפיסאי דכליום א קפלאון א

פּוֹלוֹס וטימתאום עבדא דישוע משיחא לכלהון קדישי דבישוע משיחא דאית בפילפום עם[a] קשישא
[b]ומשמשנא׃ [c 2] טיבותא עמכון ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא׃ [d 3] מודא אנא
לאלהי על[e] עיהדנכון[f] אמינא׃ [4] דבכל[g] בעותי דעל אפיכון וכר[h] חדא אנא[i] מתכשף אנא׃ [5] על[k] שותפותכון
[k]שתף שבשורה ומשבושח [l]דעל התחיל[o] טוב[p] רעא בישרי[n] דתכיל אנא על הדא דהו מן[m] דשרי בכון עבדא[o] טבא הו׃
[q] סום אסר[s] נפק[r] ובאסורי בחסד[c] שמש[b] זקנים[a] נגיא[e] עהד[t] תמיד
[s] שרדא אמת של בשורת

ומן כד אתי לות כון אנה אמר׃ [6] ומרכין אנה בדא עם כולכון דהו אמר דמן דשרי בכון עבדא טבא
הו גמיר לה עד יומא דין דמרן ישוע משיחא׃ [7] כדי שפיר הוא לי למסבר דכן על כולכון עם
כדי דאנה שמתכון בלבבי ובכבלי ובמגנא ובקשוטא דאנגליון דשותפי אנתון בטיבותא׃
[8] סהדא הוא לי אלהא דכמה אנה מתנפש בכולכון בחנניא דמשיח ישוע׃ [9] ודא אנה בעי
דמתכשף אנה דעל אפיכון דעד כדו אף יתיר ויתיר בידיעתא וכל סכלתנותא׃ [10] דתבחנון
מה דמשתבח ודתהון כנין ולא מכשלין לכון עד יומא דמרן ישוע משיחא׃ [11] ומלין מן
פירי צדקתא דעל ידוהי דמשיח ישוע לשבחא ולתושבחתא דאלהא׃ [12] ברם צבי אנה
דתדעון אחי מה דאתי לי הדא לקדמות דאנגליון׃ [13] עד דאסורי דילי במשיח ישוע
אתגלון בכל פרטון ובכל שאר אתרין׃ [14] ואחי רבותא דבמרן ישוע משיחא בטחין
מן אסורי דילי ויתירין למללא פתגם אלהא בלא דחלא׃ [15] אמנם דמן קנאה ומן
מצה אף אנון מכרזין משיחא ואמנם דמן טבות רעותא אף אנון׃

EPISTOLA B. PAVLI AD PHILIPPENSES.

CAP. I.

PAvlvs & Timotheus serui Ieſu Chriſti, omnibus ſanctis in Chriſto Ieſu, qui ſunt Philippis cum Epiſcopis & diaconibus;

* Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro,& Domino Ieſu Chriſto. * Gratias ago Deo meo in omni memoria veſtri

*(Semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens,)

* Super communicatione veſtra in Euangelio Chriſti à prima die vſq; nunc:

* Confidens hoc ipſum,quia qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vſq; in diem Chriſti Ieſu.

* Sicut eſt mihi iuſtum hoc ſentire pro omnibus vobis, eò quòd habeam vos in corde,& in vinculis meis, & in defenſione & confirmatione Euangelij, ſocios gaudij mei omnes vos eſſe.

* Teſtis enim mihi eſt Deus, †quomodo cupiam omnes vos †in viſceribus Ieſu Chriſti.

* Et hoc oro, vt charitas veſtra magis ac magis abundet in †ſcientia & in omni ſenſu: * Vt probetis potiora, vt ſitis ſinceri & ſine offenſa in diem Chriſti;

* Repleti fructu iuſtitiæ per Ieſum Chriſtum,in gloriam & laudem Dei.

* SCIRE autē vos volo fratres, quia quæ circa me ſunt, magis ad profectum venerunt Euangelij:

* Ita vt vincula mea manifeſta fierent in Chriſto in omni prætorio, & in cæteris omnibus: * Vt plures è fratribus in Domino,confidētes in vinculis meis, abundantiùs auderent ſine timore verbum Dei loqui.

* Quidam quidē & propter inuidiam & cōtentionem: quidam autē & propter bonam volūtatem Chriſtum prædicant.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
προς φιλιππησίους επιστολή.

κεφ. α'.

1 Παυλος καὶ τιμόθεος δοῦλοι ιησοῦ χριστοῦ, πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἐν χριστῷ ιησοῦ τοῖς οὖσιν ἐν φιλίπποις, σὺν ἐπισκόποις καὶ διακόνοις,

2 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ιησοῦ χριστοῦ.

3 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου ἐπὶ πάσῃ τῇ μνείᾳ ὑμῶν,

4 * πάντοτε ἐν πάσῃ δεήσει μου ὑπὲρ πάντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς τὴν δέησιν ποιούμενος,

5 * ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ ὑμῶν εἰς τὸ εὐαγγέλιον, ἀπὸ πρώτης ἡμέρας ἄχρι τοῦ νῦν·

6 * πεποιθὼς αὐτὸ τοῦτο, ὅτι ὁ ἐναρξάμενος ἐν ὑμῖν ἔργον ἀγαθὸν, ἐπιτελέσει ἄχρις ἡμέρας χριστοῦ ιησοῦ·

7 * καθώς ἐστι δίκαιον ἐμοὶ τοῦτο φρονεῖν ὑπὲρ πάντων ὑμῶν, διὰ τὸ ἔχειν με ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμᾶς, ἔν τε τοῖς δεσμοῖς μου, καὶ ἐν τῇ ἀπολογίᾳ, καὶ βεβαιώσει τοῦ εὐαγγελίου, συγκοινωνούς μου τῆς χάριτος πάντας ὑμᾶς ὄντας.

8 * μάρτυς γάρ μου ἐστὶν ὁ θεὸς, ὡς ἐπιποθῶ πάντας ὑμᾶς ἐν σπλάγχνοις ιησοῦ χριστοῦ.

9 * καὶ τοῦτο προσεύχομαι, ἵνα ἡ ἀγάπη ὑμῶν ἔτι μᾶλλον καὶ μᾶλλον περισσεύῃ ἐν ἐπιγνώσει καὶ πάσῃ αἰσθήσει,

10 * εἰς τὸ δοκιμάζειν ὑμᾶς τὰ διαφέροντα, ἵνα ἦτε εἰλικρινεῖς καὶ ἀπρόσκοποι εἰς ἡμέραν χριστοῦ,

11 * πεπληρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ ιησοῦ χριστοῦ, εἰς δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ.

12 * Γινώσκειν δὲ ὑμᾶς βούλομαι, ἀδελφοὶ, ὅτι τὰ κατ' ἐμὲ μᾶλλον εἰς προκοπὴν τοῦ εὐαγγελίου ἐλήλυθεν·

13 * ὥστε τοὺς δεσμούς μου φανερούς ἐν χριστῷ γενέσθαι ἐν ὅλῳ τῷ πραιτωρίῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς πᾶσι·

14 * καὶ τοὺς πλείονας τῶν ἀδελφῶν ἐν κυρίῳ, πεποιθότας τοῖς δεσμοῖς μου, περισσοτέρως τολμᾶν ἀφόβως τὸν λόγον λαλεῖν.

15 * τινὲς μὲν καὶ διὰ φθόνον καὶ ἔριν, τινὲς δὲ καὶ δι' εὐδοκίαν τὸν χριστὸν κηρύσσουσιν.

---

u 8 סָהֵד הוּלִי גֵיר אֱלָהָא דַּאיכַנָּא x מַחֵב אֲנָא לְכוֹן בְּרַחֲמוֹהִי דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 9 וְהָדָא y מְצַלֵּא אֲנָא דְּחוּב z נְסַגֵּא
וְנֶתְיַתַּר a חוּבְכוֹן בְּיַדְעָתָא וַבְּכֹל b סוּכְל דְּרוּחַ : 10 דְּתְהֵוֹון בְּרִירִין אִילֵין c דְּעַהֲנַן וְחֵוֹון d דְּכִין דְּלָא c תּוּקָלָא בְּיוֹמֵהּ
דְּמְשִׁיחָא : 11 f וְמָלִין פְּאֵרָא דְּזַדִּיקוּתָא דַּבְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא g לְשׁוּבְחָא h וְלְאִיקָרָא דַּאלָהָא :

דְּפֶטְרוֹס וּפוֹלוֹס ב

12 צְבָא אֲנָא דֵּין a דְּתֵדְעוּן אֲחִי b דְּסוּעֲרָנִי דִּילִי c יַתִּירָאִית
אִתָּא לַקְדָמוּהִי d בְּאוּנְגְּלִיוֹן : 13 e הַכְנָא דְּאַף אֱסוּרֵי c אִתְגְּלִיו בְּמְשִׁיחָא f בְּפְרֻטוּרִין כְּלֵה g וְלִשְׁוָרָא דְּכְלְנָשׁ :
14 h וְסוֹתָאָא דַּאחֵא דְּבְמָרָן i אִתְחֲבְלוּ עַל אֱסוּרֵי k וְאִשְׁיחוּ יַתִּירָאִית דְּלָא l דְּחֲלָא לְמְמַלְלוּ m מִלְּהָא דַּאלָהָא :
15 וְאִנָּשׁ אִנָּשׁ מִן חֲסָמָא וְחָרָיָנָא אֲנָשׁ אֲנָשׁ דֵּין בְּצְבְיָנָא טָבָא וְבָחוּבָא לְמְשִׁיחָא מַכְרִזִין :

---

u מעיד x חבב y צלא z נסגא a אהבתכם b שכל c עתיד d דכא e מכשול f מלא g שבח h יקר a ירע b סער מעשי c יתר d בשורה e גלא f בניה חדין מן לשון יין g ולשאר h והזמון i תקל k אשיחו l דחלא m מללו

16 * Quippe qui sciant in defensionem Euangelij me constitutum esse.

17 * Illi autem qui per contentionem Meschicho prædicant, non syncerè agunt, sed arbitrantur se addere oppressionem vinculis meis.

18 * Quin hac in re gauisus sum, & gaudeo, vt quouis modo siue per occasionem, siue per veritatem Meschicho prædicetur.

19 * Scio enim hæc mihi ad salutem cessura per deprecationem vestram, & per donationem spiritus Jeschua Meschicho.

20 * Quemadmodum spero & expecto nulla in re me pudefactum iri. Sed aperto vultu sicut & semper, ita & nunc magnificabitur Meschicho in corpore meo, siue per vitam siue per mortem.

21 * Siquidem vita mea, mea inquam; Meschicho est: quòd si moriar, lucro mihi cedit.

22 * Sin autem, & in hac vita quæ est in carne, fructus mihi est in operibus meis: nescio quid eligam mihi.

23 * Nam me premunt hæc duo, vt liberari cupiam vt sim cum Meschicho, & hoc longè satius mihi fuerit.

24 * Sed & manere in corpore cogit me voluntas propter vos.

25 * Quin hoc certò scio me mansurum & permansurum ad gaudium vestrum, & ad incrementum fidei vestræ.

26 * Vt quùm iterum venerim ad vos, exuberet in me gloriatio vestra, quæ est in Jeschua Meschicho.

27 * Tantùm sicut decet Euangelium Meschicho conuersemini, vt siue venerim vos inuisam, siue absens audiam de vobis, quòd stetis in vno spiritu vnáque anima, & superiores simul euadatis in fide Euangelij.

28 * Nec vlla in re commoueamini ab his qui vobis obsistunt ad ostẽsionem perditionis ipsorum, & ad salutem vestram.

29 * Et hoc à Deo ipso datum est vobis, vt nõ solùm credendo credatis in Meschicho, sed etiam vt pro illo patiamini,

30 * Et sustineatis certamen quale vidistis in me, & nunc auditis de me.

---

16 מְטֻל דְּיַדְעִין לְמַפַּק בְּרוּחָא דְּאַוַנְגֶּלְיוֹן סְיִם אֲנָא ׃ 17 הָנוֹן דֵּין וּבְחָרְנָא לְמִשְׁיחָא מִכְּרִזִין לָא חַוָא
18 דְּכְיָאִית אֶלָּא דְּסָבְרִין דְּמוֹסְפִין אוּלָצָנָא לַאסוּרַי ׃ וּבְהָרָא חָדִית וְחָדָא אֲנָא דְּבָכָל פְּרוּס אִן בְּעָלְתָא וְאִן
בְּקוּשְׁתָא מְשִׁיחָא נְתְכְּרִז ׃ 19 יְדַע אֲנָא גֵּיר דְּהָלֵין לְחַיָּא הוּ מְשְׁתַּכְחִן לִי בְּצָעוּתְכוֹן וּבְמוֹהַבְתָא דְּרוּחָא דְּיֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא ׃ 20 אַיכַנָא דְּמְסַבַּר אֲנָא וּמְסַבֵּא אֲנָא דְּבְמִדַם לָא אֶתְבַּהַת אֶלָּא בְּגַלְיוּת אַפָּא אַיִךְ דְּבָכָל זְבַן אַף הָשָׁא
נְתְרוֹרַב מְשִׁיחָא בְּפַגְרִי אִן בְּחַיָּא וְאִן בְּמוֹתָא ׃ 21 חַיֵי גֵּיר דִּילִי מְשִׁיחָא הוּ וְאִן אֲמוּת יְהִרְנָא חָוָא לִי ׃
22 אִן דֵּין אַף בְּהָלֵין חַיָּא דְּבֶסְרָא פְּאֵרָא אִית לִי וְיַדַע אֲנָא מָנָא אֶגְבֵּא לִי ׃
23 אֶלְצָן לִי גֵּיר הַרְחֵיהֵין לְמֶפְסַר רְגִיג אֲנָא דְּעַם מְשִׁיחָא אֲחֵוָא וְהָדָא טַב פָּקְחָא חָוָה לִי ׃

---

16 נְפַק של בשורה סום
17 שבמחלוקת כְּרֵז דְּכָא
18 יְסַף חָדָא שמח דרך
בעלילה באמת כְּרֵז
שְׁכַח מצא בְּעָא יַהֵב
בְּחַת בוש גְּלָא זמן
רַוַרַב מות חַיָּא
יתר בנעשי גְּבָא

16 * Quidam ex charitate: scientes quoniam in defensionem Euangelij positus sum.

17 * Quidam autē ex contentione Christum annuntiant, nō syncerè existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. C

18 * Quid enim? Dum omni modo, siue per occasionem, siue per veritatem Christus annuntietur: & in hoc gaudeo, sed & gaudebo.

19 * Scio enim quia hoc mihi proueniet ad salutem, per vestram orationem & subministrationem Spiritus Iesu Christi;

20 * Secundùm expectationem & spem meam; quia in nullo confundar, sed in omni fiducia sicut semper, & nunc magnificabitur Christus in corpore meo, siue per vitam, siue per mortem.

21 * Mihi enim viuere, Christus est: & mori, lucrum.

22 * Quòd si viuere in carne, hoc mihi fructus operis est; & quid eligam, ignoro.

23 * Coarctor autem è duobus: desiderium habens dissolui & esse cum Christo, multò magis melius.

24 * Permanere autem in carne, †necessarium propter vos. (magis)

25 * Et hoc confidens, scio quia manebo & permanebo omnibus vobis, ad profectum vestrum & gaudium fidei:

26 * Vt gratulatio vestra abūdet in Christo Iesu in me, per meum aduentum iterum ad vos.

27 * Tantùm dignè Euangelio Christi conuersamini: vt siue cùm venero, & videro vos, siue absens, audiam de vobis quia statis in vno spiritu, vnanimes, collaborantes fidei Euangelij. (Eph. 4. a. 1. Col. 1. b. 10. 1. The. 2. c. 12.)

28 * Et in nullo terreamini ab aduersarijs, quæ† illis est causa perditionis: vobis autem salutis, & hoc à Deo: (est in illis)

29 * Quia vobis donatum est pro Christo, non solùm vt in eum credatis, sed vt etiam pro illo patiamini:

30 * Idem certamen habentes quale & vidistis in me, & nunc †audistis de me. (audistis)

16 * ὁ μὲν ἐξ ἐριθείας τὸν χριστὸν καταγγέλλουσιν οὐχ ἁγνῶς, οἰόμενοι θλῖψιν ἐπιφέρειν τοῖς δεσμοῖς μου·

17 * ὁ δὲ ἐξ ἀγάπης, εἰδότες ὅτι εἰς ἀπολογίαν τοῦ εὐαγγελίου κεῖμαι.

18 * τί γάρ; πλὴν παντὶ τρόπῳ, εἴτε προφάσει, εἴτε ἀληθείᾳ, χριστὸς καταγγέλλεται· καὶ ἐν τούτῳ χαίρω, ἀλλὰ καὶ χαρήσομαι·

19 * οἶδα γὰρ ὅτι τοῦτό μοι ἀποβήσεται εἰς σωτηρίαν διὰ τῆς ὑμῶν δεήσεως, καὶ ἐπιχορηγίας τοῦ πνεύματος ἰησοῦ χριστοῦ,

20 * κατὰ τὴν ἀποκαραδοκίαν καὶ ἐλπίδα μου, ὅτι ἐν οὐδενὶ αἰσχυνθήσομαι, ἀλλ' ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ, ὡς πάντοτε, καὶ νῦν μεγαλυνθήσεται χριστὸς ἐν τῷ σώματί μου, εἴτε διὰ ζωῆς, εἴτε διὰ θανάτου.

21 * ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν, χριστός· καὶ τὸ ἀποθανεῖν, κέρδος.

22 * εἰ δὲ τὸ ζῆν ἐν σαρκί, τοῦτό μοι καρπὸς ἔργου, καὶ τί αἱρήσομαι, οὐ γνωρίζω.

23 * συνέχομαι δὲ ἐκ τῶν δύο, τὴν ἐπιθυμίαν ἔχων εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν χριστῷ εἶναι· πολλῷ μᾶλλον κρεῖσσον.

24 * τὸ δὲ ἐπιμένειν ἐν τῇ σαρκί, ἀναγκαιότερον δι' ὑμᾶς.

25 * καὶ τοῦτο πεποιθὼς οἶδα ὅτι μενῶ καὶ συμπαραμενῶ πᾶσιν ὑμῖν εἰς τὴν ὑμῶν προκοπὴν καὶ χαρὰν τῆς πίστεως·

26 * ἵνα τὸ καύχημα ὑμῶν περισσεύῃ ἐν χριστῷ ἰησοῦ ἐν ἐμοὶ, διὰ τῆς ἐμῆς παρουσίας πάλιν πρὸς ὑμᾶς.

27 * μόνον ἀξίως τοῦ εὐαγγελίου τοῦ χριστοῦ πολιτεύεσθε, ἵνα εἴτε ἐλθὼν καὶ ἰδὼν ὑμᾶς, εἴτε ἀπὼν, ἀκούσω τὰ περὶ ὑμῶν, ὅτι στήκετε ἐν ἑνὶ πνεύματι, μιᾷ ψυχῇ, συναθλοῦντες τῇ πίστει τοῦ εὐαγγελίου·

28 * καὶ μὴ πτυρόμενοι ἐν μηδενὶ ὑπὸ τῶν ἀντικειμένων· ἥτις αὐτοῖς μέν ἐστιν ἔνδειξις ἀπωλείας, ὑμῖν δὲ σωτηρίας· καὶ τοῦτο ἀπὸ θεοῦ·

29 * ὅτι ὑμῖν ἐχαρίσθη τὸ ὑπὲρ χριστοῦ, οὐ μόνον τὸ εἰς αὐτὸν πιστεύειν, ἀλλὰ καὶ τὸ ὑπὲρ αὐτοῦ πάσχειν,

30 * τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ἔχοντες οἷον εἴδετε ἐν ἐμοὶ, καὶ νῦν ἀκούετε ἐν ἐμοί.

---

24 אֲלָא אַף דְּאִקָּוּא בְּפַגְרִי אֲלָצָא לִי [x] צְבוּתָא מֶטַלָּתְכוֹן׃ 25 וְדָתֵדָא [y] תְּכִילָאִית יָדַע אֲנָא [z] דְּפָאֵשׁ אֲנָא וְמַקָּוּא אֲנָא

[x] צְבָא חפץ y לבשח
[z] פוש עמד a לשמחה

2 לְחַדּוּתָא דִּילְכוֹן [b] וְלַתַּרְבִּיתָא [c] דְּהַימָנוּתְכוֹן׃ 26 דְּכַד [d] אֵתֵא [e] תּוּב לְוָתְכוֹן נָתִיתַר בִּי [f] שׁוּבְחָרְכוֹן דְּבִישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

[b] רְבָא [c] חֵימִן [d] אִתָּא
[e] עוד [f] שַׁבְחַר [g] וְאָא

27 בַּלְחוֹד אֵיכָנָא [g] דְּיָאֵא [g] לַסְבַרְתֵּה דְּמָשִׁיחָא הֲוֵיתוּן [i] מְתְרַבְרִין דְּאַן [k] אִתָא [l] אֶחֱזֵיכוֹן וְאַן [m] פְּרִיק אֲנָא אֶשְׁמַע עֲלֵיכוֹן

[h] לבשורתו [i] דְּבַר הנהיג
[k] אִתָא [l] חֲזָא [m] פְּרַק

[n] דְּקָיְמִין אַנְתּוּן בַּחֲדָא רוּחַ וּבַחֲדָא נַפְשׁ [o] וּמִתְנַצְחִיתוּן [p] אִכְחֲדָא [q] בְּהַימָנוּתָא דְּאוֹנְגֶּלְיוֹן׃

[n] קוּם [o] נָצַח [p] יחד
[q] באמונת בשורה

28 וּבְכֻלְּהוֹן לָא [r] מְתְחַזְעִין אַנְתּוּן מִן הָנוּן דְּקָיְמִין לְקוּפְלָן לְתַחְוִיתָא דַּאבְּרַנְהוֹן וְלַחַיֵּא דִּילְכוֹן׃

[r] זוע

29 וְהָדָא מִן אֱלָהָא הוּ אֶתְיְהֲבַת לְכוֹן דְּלָא בַּלְחוֹד מְהַימָנוּ תְּהַימָנוּן בֵּהּ בַּמְשִׁיחָא אֶלָּא אַף דְּעַל אַפּוּהִי תֶּחֱשׁוֹן׃

30 וַתְּסַיְבְּרוֹן אֲגוּנָא אַיִךְ הַו דַּחֲזַיתוּן בִּי וְהָשָׁא שְׁמְעִיתוּן עֲלַי׃

Crepuſculo feriæ 1111. Paſſionis.

CAP. II.

1 ITaque ſi habetis conſolationem in Meſchicho, ſiue lenimen cordis [ſolatium] cum charitate, ſiue communionem ſpiritus, ſiue affectus viſcerales, ſiue miſerationes:

2 *Implete gaudium meum vt ſit vobis vna voluntas, & vna charitas, & vna anima, vnáque ſententia.

3 *Et nihil per contentionem, aut per inanem gloriam faciatis, ſed cũ humilitate mentis quiſque proximum ſuum tanquam ſeipſo præſtantiorem exiſtimet.

4 *Nec de ſe quiſque ſit ſollicitus, ſed quiſque etiam de proximo ſuo.

5 *Illúdque ſentite in vobis ipſis quod & Jeſchua Meſchicho.

6 *Js qui cùm in imagine [forma] Dei eſſet, nõ hoc rapinam eſſe exiſtimauit, vt eſſet æqualis
7 Deo. *Sed ſeipſum exinaniuit, & ſimilitudinem ſerui accepit, & factus eſt in ſimilitudinem hominũ, & habitu repertus eſt vt homo.

8 *Et humiliauit ſeipſum, & factus eſt obediens vſque ad mortem, mortẽ autem crucis.

9 *Propterea etiam Deus multiplicauit ſublimitatẽ eius, & dedit illi nomen præſtantiùs omnibus nominibus.

10 *Vt in nomine IESCHVA flectat ſe omne genu, quod in cælo, & in terra, & ſubter terram eſt:

11 *Omniſq; lingua confiteatur Dominũ Jeſchua Meſchicho ad gloriam Dei patris ſui.

Quotidie.

12 *Proinde dilecti mei, quemadmodum ſemper dicto audientes fuiſtis non tantùm quum præſens adfui vobis, ſed & nunc quum abſens ſim à vobis, multò magis, cum timore, & tremore operemini opus ſalutis veſtræ.

13 *Deus enim ipſe agit in vobis, vt & velitis & perficiatis id quod vultis. *Omnia
14 autem facite ſine murmuratione ac diſſidio;

15 *Vt ſitis perfecti & abſque næuo, tanquam puri filij Dei, qui habitant in generatione praua & tortuoſa, vt ſpectemini inter
16 eos tanquam luminaria in mundo. *Vt ſitis eis loco ſalutis ad gloriationem meam, meam inquam, in diem Meſchicho quòd nõ inaniter cucurrerim, nec in vanum laborauerim.

נֶנֵּה רַארְבָּעָא ׳ רְחִשָׁא ג קפלאון ב
1 אִן אִית לְכוֹן הָכִיל ᵇ בּוּיָאָא בַּמְשִׁיחָא וְאִן ᶜ מַמְלָא בְּלֵבָא בְּחוּבָא
2 וְאִן ᵈ שׁוּתָפוּתָא דְּרוּחָא וְאִן ᶜ רוּחָפָא וְאִן רַחֲמֵי׃ ᶠ שַׁלְמוּ ᶠ חַדְוָתִי דְּחַד ᵍ רְעִינָא נֶהֱוֵא לְכוֹן וְחַד חוּבָא וַחֲדָא נַפְשָׁ
וַחֲדָא ʰ תַּרְעִיתָא׃ 3 וּמֵרֵם ᶦ בְּחֶרְיָנָא אוֹ בְּשׁוּבְחָא סְרִיקָא לָא תֶּעֱבְדוּן אֶלָּא בְּמַכֵּיכוּת רְעִינָא כְּלָנָשׁ לְחַבְרֵהּ אֵיכְדְּמִיחַר
מָנֵהּ נָחְשׁוּב׃ 4 וְלָא אֱנָשׁ דְּנַפְשֵׁהּ ᵏ נְאצַף אֶלָּא כְּלָנָשׁ אָף דְּחַבְרֵהּ׃ 5 וְהָדָא ˡ אִתְרְעוֹ בְּנַפְשְׁכוֹן הֵי דְּאַף יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃ 6 הַו דְּכַד ᵐ אִיתַוהִי ᵃ בְּדְמוּתָא דֵּאלָהָא לָא חֲוָא ᵒ חַטוּפְיָא חַשְׁבֵהּ לְהֲוָא דְּאִיתַוהִי ᵖ פֶּחֲמָא דֵּאלָהָא׃
7 אֶלָּא נַפְשֵׁהּ ᵖ סַרֵק ᵍ וְדְמוּתָא דְּעַבְדָא נְסַב וַהֲוָא בַּדְמוּתָא דַּבְּנֵינָשָׁא ˢ וּבְאִסְכֵּמָא ᵗ אֶשְׁתְּכַח אַיְךְ בַּרְנָשָׁא׃
8 וּמַכֵּךְ נַפְשֵׁהּ ᵘ וְאִשְׁתְּמַע עַדְמָא ˣ לְמוֹתָא מוֹתָא דִּין דְּזִקִיפָא׃ 9 מָטֵל הָנָא אַף אֱלָהָא ʸ אַסְגִּי ᶻ רְמִרְמֵהּ וְיַהֲב לֵהּ שְׁמָא

ᵃ חֲשַׁשׁ ᵇ בַּוָּא נחם
ᶜ תבחום מן מְלָא ᵈ שְׁתַף
ᵉ קרבים ᶠ שמחתי ᵍ רְעָא
ʰ מחשבה ⁱ ברית ᵏ יְצַף
ˡ רְעָא ᵐ אִיתַי ⁿ דְּמָא
ᵒ גזלה ᵖ משוה ᵠ רֵיק
ᵖ דְּמָא ˢ ובדמות ᵗ שְׁכַח
ᵘ שְׁמַע ˣ מות ʸ סְגָא
ᶻ רַמְרֵם

CAP. II.

SIqua ergo consolatio in Christo, si quod solatium charitatis, siqua societas spiritus, siqua viscera † miserationis: 1 A

ac miserationes

* Implete gaudium meum, vt idem sapiatis, eandem charitatem habẽtes, vnanimes idipsum sentientes: 2

* Nihil per contentionem, neque per inanem gloriam: sed in humilitate, superiores sibi inuicem arbitrantes; 3

* Non quæ sua sunt singuli considerantes, sed ea quæ aliorum. 4

1.Co.10 f.24.3. b.5.

* Hoc enim sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. 5

* Qui cùm in forma Dei esset, non rapinã arbitratus est esse se æqualem Deo. 6

* Sed semetipsum exinaniuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo. 7

* Humiliauit semetipsum, factus obediens vsque ad mortem: mortem autem crucis. 8

Hebr.2. b.9.

* Propter quod & Deus exaltauit illum; & donauit illi nomen quod est super omne nomen: 9 B

* Vt in nomine Iesu omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum. 10

Isai.45. d.23. Rom.14. b.11.

* Et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Iesus Christus in gloria est Dei Patris. 11

β'.

1 * Εἴ πις οὖν παράκλησις ἐν χριστῷ, εἴ τι παραμύθιον ἀγάπης, εἴ τις κοινωνία πνεύματος, εἴ τις σπλάγχνα καὶ οἰκτιρμοί,

2 * πληρώσατέ μου τὴν χαρὰν, ἵνα τὸ αὐτὸ φρονῆτε, τὴν αὐτὴν ἀγάπην ἔχοντες, σύμψυχοι, τὸ ἓν φρονοῦντες·

3 * μηδὲν κατ' ἐρίθειαν ἢ κενοδοξίαν, ἀλλὰ τῇ ταπεινοφροσύνῃ ἀλλήλους ἡγούμενοι ὑπερέχοντας ἑαυτῶν·

4 * μὴ τὰ ἑαυτῶν ἕκαστος σκοπεῖτε, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑτέρων ἕκαστος.

5 * Τοῦτο γὰρ φρονείσθω ἐν ὑμῖν ὃ καὶ ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

6 * ὃς ἐν μορφῇ θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἁρπαγμὸν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα θεῷ·

7 * ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος.

8 * ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ.

9 * διὸ καὶ ὁ θεὸς αὐτὸν ὑπερύψωσε, καὶ ἐχαρίσατο αὐτῷ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα·

10 * ἵνα ἐν τῷ ὀνόματι ἰησοῦ πᾶν γόνυ κάμψῃ ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων,

11 * καὶ πᾶσα γλῶσσα ἐξομολογήσηται, ὅτι κύριος ἰησοῦς χριστὸς, εἰς δόξαν θεοῦ πατρός.

12 * Ὥστε, ἀγαπητοί μου, καθὼς πάντοτε ὑπηκούσατέ μου, μὴ ἐν τῇ παρουσίᾳ μου μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν πολλῷ μᾶλλον ἐν τῇ ἀπουσίᾳ μου, μετὰ φόβου καὶ τρόμου τὴν ἑαυτῶν σωτηρίαν κατεργάζεσθε.

13 * ὁ θεὸς γάρ ἐστιν ὁ ἐνεργῶν ἐν ὑμῖν καὶ τὸ θέλειν καὶ τὸ ἐνεργεῖν, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας.

14 * πάντα ποιεῖτε χωρὶς γογγυσμῶν καὶ διαλογισμῶν·

15 * ἵνα γένησθε ἄμεμπτοι καὶ ἀκέραιοι, τέκνα θεοῦ ἀμώμητα ἐν μέσῳ γενεᾶς σκολιᾶς καὶ διεστραμμένης, ἐν οἷς φαίνεσθε ὡς φωστῆρες ἐν κόσμῳ,

16 * λόγον ζωῆς ἐπέχοντες, εἰς καύχημα ἐμοὶ εἰς ἡμέραν χριστοῦ, ὅτι οὐκ εἰς κενὸν ἔδραμον, οὐδὲ εἰς κενὸν ἐκοπίασα·

---

[a] שמות [b] כְּפַף [c] יְרֵא יהה [d] עוֹ כן [e] זמן [f] שְׁמַע [g] יִתְיַר [h] רְחַת [i] חֵיוָא [k] צְבָא [l] סְעַר [m] תלובה [n] רְכָא זכח [o] בדור [p] חֲזָא [q] מזהירים [r] אִית [s] במקום אחריך מן לשון ירן [t] רשתי [x] סָרַק

דְּמַיַּחַר מִן כָּל שְׁמָהִין: 10 וּבְשֻׁמֵּה דְּיֵשׁוּעַ כָּל בִּרְכָּךְ תֵּכוֹף וּבַשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא וְדִלְתַחַת מִן אַרְעָא: 11 וְכָל לֶשָׁן
דְּכֹלְיוֹם ד
נְוָדֵא דְּמָרְיָא הוּ יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְשׁוּבְחָא דַּאלָהָא אֲבוּהִי: 12 מֶכְיל חַבִיבַי אַיכְנָא דְּבָכְל זְבַן אְשְׁתְמַעְתּוּן לָא כַּד קָרִיב אֲנָא לְכוֹן בַּלְחוֹד אֶלָּא הָשָׁא וּדְרָחִיק אֲנָא מְנָכוֹן יַתְיְרָאִית
בְּרַחֲלָתָא וּבִרְתִיתָא פְּלוּחוּ פוּלְחָנָא דְּחַיֵּיכוֹן: 13 אֱלָהָא הוּ מְחַפֵּט בְּכוֹן אָף לְמֶעְבַּד אַף לְמֶסְעַר הוּ מֶדֵם דְּצַבִּין
אַנְתּוּן: 14 כְּלִמְדֵם הֲוִיתוּן עָבְדִין דְּלָא רְטָנָא וְדָלָא פוּלְגָ: 15 דְּתֶהֱווֹן תַּמִימֵא וַדְלָא מוּם אֵיךְ בְּנָיָא דַּכְיָא דַּאלָהָא
דְּעָמְרִין בְּרָרָא עַסְקָא וְמַעַקְמָא וְאִתְחֲזוּ בַּינַיְהוֹן אֵיךְ נַהִירָא בְּעָלְמָא: 16 דְּאִיתֵיכוֹן לְהוֹן בְּרוֹכַת חַיֵּא לְשׁוּבְחָרִי
דְּיוֹמֵהּ דַּמְשִׁיחָא דְּלָא חָנָא אִיקִי רָהֲטֵת וְלָא סְרִיקָאִית עֲמָלַת:

17 ✱ Quinetiam ſi immolor ſuper hoſtia & miniſterio fidei veſtræ, gaudeo & exulto cum omnibus vobis.

18 ✱ Sic & vos quoque gaudete & exultate mecum.

19 ✱ Cæterùm ſpero in Domino noſtro Jeſchua, me miſſurum ad vos Timotheum citò, vt & ego habeam requiem, quum didicero quod ad vos attinet.

20 ✱ Neminem enim alium hîc habeo, qui pari mecum animo præditus, diligentiorem veſtri curam gerat.

21 ✱ Siquidem omnes quæ ſua ſunt quærunt, non autem quæ Jeſchua Meſchicho.

22 ✱ Porrò experimentum huius noſtis, qui tanquam filius cum patre ſuo, ſic operatur mecum in Euangelio.

23 ✱ Hunc ſpero me miſſurum ad vos citò poſtquam videro quæ ad me pertinent.

24 ✱ Et confido in Domino meo, me quoque breui venturum ad vos.

25 ✱ Nunc autem coëgit me negotium aliquod mittere ad vos Epaphroditum fratrem, qui eſt adiutor & cooperator meus, veſter autem Apoſtolus, & miniſter neceſſitatis meæ.

26 ✱ Quandoquidem peroptabat vos omnes inuiſere, & anxius erat quòd reſciuiſſet vos auditione accepiſſe ipſum aduerſa valetudine

27 detineri. ✱ Equidē infirmus fuit vſq; ad mortem, ſed Deus miſertus eſt illius: non autem illius tantùm, ſed & mei, ne haberem anguſtiam ſuper anguſtiam.

28 ✱ Studioſius itaque miſi eum ad vos; vt quum videritis eum, gaudeatis iterum, mihiq; leuior ſit animi ægritudo.

29 ✱ Excipite igitur eum in Domino cum omni gaudio, & qui ſunt huiuſmodi eos cum honore complectimini.

30 ✱ Nam propter opus Meſchicho vſque ad mortem peruenit, & nihili fecit ſeipſum vt ſuppleret id quod defuerat vobis in veſtro erga me miniſterio.

Quotidie. CAP. III.

1 PRoinde fratres mei, gaudete in Domino noſtro: quin eadem vobis ſcribam non eſt mihi tædio, eò quòd vos cautiores efficiunt.

2 ✱ Cauete à canibus, cauete à malis operariis, cauete à conciſione carnis.

---

17 אֶלָּא אַף ᵞ מָתְנַסֵּךְ אֲנָא עַל ᶻ דְּבִחָתָא ᵃ וְתֶשְׁמְשְׁתָא ᵇ דְּהֵימְנוּתְכוֹן חָדֵא אֲנָא ᶜ וְרָוֵז אֲנָא עִם כֻּלְכוֹן 18 הָכְנָא וְאַף

אַנְתוּן ᵈ חֲדוּ וְרַוְזוּ עִמִּי׃ 19 מְסַבַּר אֲנָא דֵּין בְּמָרָן יֵשׁוּעַ ᶜ דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן לְטִימָתְאוֹס ᶠ בַּעֲגַל דַּאף לִי נֶיְהֵא ᵍ נְיָחָא

בַּר אִלֵּף מֶטַלְתְּכוֹן׃ 20 לַית לִי גֵּיר אַחֲרִין ʰ הָרָכָא דַּאיִךְ נַפְשִׁי הוּ ⁱ דַּאכְיָפָאִית יַצַּף דִּילְכוֹן׃

21 כֻּלְּהוֹן גֵּיר דְּנַפְשְׁהוֹן הוּ ᵏ בָּעֵין וְלָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 22 בּוּקְיֵהּ דֵּין דְּהָנָא יְדָעִיתוּן דַּאיִךְ כְּרָא עִם אֲבוּהִי הָכְנָא

פָּלַח עִמִּי ᵐ בַּסְבְּרְחָא׃ 23 לְהָנָא מְסַבַּר אֲנָא דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן ⁿ בַּעֲגַל מָא ᵒ דַּחֲזִית מָא דִּלְוָתִי׃ 24 ᵖ וְתִכִּיל אֲנָא עַל מָרִי דַּאף אֲנָא

בַּעֲגַל אַתֵּא אֲנָא לְוָתְכוֹן׃ 25 הָשָׁא דֵּין ᵠ אַלֵּיתַנִי ʳ צְבוּתָא דְּאֶשְׁדַּר לְוָתְכוֹן לְאַפְּרוֹדִיטוֹס אֲחָא דְּאִיהוּהִי ˢ מְעַדְּרָנָא וּפָלְחָא

דְּעִמִּי דִּילְכוֹן דֵּין שְׁלִיחָא ᵗ וּמְשַׁמְּשָׁנָא ᵘ דְּחַשַּׁחְתִּי׃ 26 ᵛ מְטַל דַּחֲזָא הֲוָא לְמֶחֱזָא לְכֻלְּכוֹן וּמְעָק הֲוָא דִּידַע דִּשְׁמַעְתּוּן דְּאִתְכְּרַהּ׃

ᵞ אף אוף ᶻ דבח ᵃ שמש ᵇ חימן ᶜ רוז הגיל ᵈ חדא ᵉ שדר ᶠ פתאם ᵍ נוח ʰ פא׳ בהשתחלות ⁱ בעא ᵏ בקא ˡ בבא ᵐ ורח׳ במהרה ⁿ חזא ᵒ ובושח ᵖ אתלץ ᵠ עניין ʳ עדר׳ שמש ˢ חשח׳ סגא אוח ᵗ מזבח ᵘ דבח ᵛ חשח׳ סגא אוח

17 * Sed & si immolor ſupra ſacrificium & obſequiū fidei veſtræ, gaudeo & congratulor omnibus vobis.

17 * ἀλλ' εἰ καὶ σπένδομαι ἐπὶ τῇ θυσίᾳ καὶ λειτουργίᾳ τῆς πίστεως ὑμῶν, χαίρω καὶ συγχαίρω πᾶσιν ὑμῖν·

18 * Idipſum autem & vos gaudete, & congratulamini mihi.

18 * τὸ δ' αὐτὸ καὶ ὑμεῖς χαίρετε καὶ συγχαίρετέ μοι.

19 * Spero autem in Domino Ieſu, Timotheum me citò mittere ad vos: vt & ego bono animo ſim, cognitis quæ circa vos ſunt.

Act.16. 1.1

19 * ἐλπίζω δὲ ἐν κυρίῳ ἰησοῦ τιμόθεον ταχέως πέμψαι ὑμῖν, ἵνα κἀγὼ εὐψυχῶ, γνοὺς τὰ περὶ ὑμῶν·

20 * Neminem enim habeo tam vnanimem, qui ſincera affectione pro vobis ſolicitus ſit.

20 * οὐδένα γὰρ ἔχω ἰσόψυχον, ὅστις γνησίως τὰ περὶ ὑμῶν μεριμνήσει·

21 * Omnes enim quę ſua ſunt quęrunt, non quæ Ieſu Chriſti.

1. Cor. 10. f.24. 13.b.5.

21 * οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, οὐ τὰ ἰησοῦ χριστοῦ.

22 * Experimentum autem eius cognoſcite, quoniam ſicut patri filius, mecum ſeruiuit in Euangelio.

22 * τὴν δὲ δοκιμὴν αὐτοῦ γινώσκετε, ὅτι ὡς πατρὶ τέκνον, σὺν ἐμοὶ ἐδούλευσεν εἰς τὸ εὐαγγέλιον.

23 * Hūc igitur ſpero me mittere ad vos, mox vt videro quæ circa me ſunt.

23 * τοῦτον μὲν οὖν ἐλπίζω πέμψαι, ὡς ἂν ἀπίδω τὰ περὶ ἐμέ, ἐξαυτῆς·

24 * Confido autem in Domino, quoniam & ipſe veniam ad vos citò.

24 * πέποιθα δὲ ἐν κυρίῳ, ὅτι καὶ αὐτὸς ταχέως ἐλεύσομαι·

25 * Neceſſarium autem exiſtimaui, Epaphroditum fratrem & cooperatorem & commilitonem meum, veſtrum autem Apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos.

25 * ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην ἐπαφρόδιτον τὸν ἀδελφὸν καὶ συνεργὸν καὶ συστρατιώτην μου, ὑμῶν δὲ ἀπόστολον, καὶ λειτουργὸν τῆς χρείας μου, πέμψαι πρὸς ὑμᾶς·

26 * Quoniam quidem omnes vos deſiderabat: & mœſtus erat, propterea quòd audieratis illum infirmatum.

26 * ἐπειδὴ ἐπιποθῶν ἦν πάντας ὑμᾶς, καὶ ἀδημονῶν, διότι ἠκούσατε ὅτι ἠσθένησε·

27 * Nā & infirmatus eſt vſque ad mortem: ſed Deus miſertus eſt eius; non ſolùm autem eius, verumetiam & mei, ne triſtitiam ſuper triſtitiam haberem.

27 * καὶ γὰρ ἠσθένησε παραπλήσιον θανάτῳ· ἀλλ' ὁ θεὸς αὐτὸν ἠλέησεν, οὐκ αὐτὸν δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐμέ, ἵνα μὴ λύπην ἐπὶ λύπῃ σχῶ.

28 * Feſtinantiùs ergo miſi illum, vt viſo illo, iterùm gaudeatis, & ego ſine triſtitia ſim.

28 * σπουδαιοτέρως οὖν ἔπεμψα αὐτόν, ἵνα ἰδόντες αὐτὸν, πάλιν χαρῆτε, κἀγὼ ἀλυπότερος ὦ·

29 * Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino: & eiuſmodi cum honore habetote.

29 * προσδέχεσθε οὖν αὐτὸν ἐν κυρίῳ μετὰ πάσης χαρᾶς· καὶ τοὺς τοιούτους ἐντίμους ἔχετε·

30 * Quoniam propter opus Chriſti, vſque ad mortem acceſſit: tradés animam ſuam, vt impleret id quod ex vobis deerat erga meum obſequium.

30 * ὅτι διὰ τὸ ἔργον τοῦ χριστοῦ μέχρι θανάτου ἤγγισε, παραβουλευσάμενος τῇ ψυχῇ, ἵνα ἀναπληρώσῃ τὸ ὑμῶν ὑστέρημα τῆς πρός με λειτουργίας.

CAP. III. γ'.

1 DE cętero, fratres mei, gaudete in Domino. Eadem vobis ſcribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium.

1 * Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί μου, χαίρετε ἐν κυρίῳ. τὰ αὐτὰ γράφειν ὑμῖν, ἐμοὶ μὲν οὐκ ὀκνηρόν, ὑμῖν δὲ ἀσφαλές.

2 Videte canes, videte malos operarios, videte concisionem.

2 * Βλέπετε τοὺς κύνας, βλέπετε τοὺς κακοὺς ἐργάτας, βλέπετε τὴν κατατομήν·

---

27 אַף אֶתְכְּרַהּ עַרְמָא [a] לְמַוְתָא אֶלָּא אֱלָהָא רַחֵם עֲלוֹהִי לָא הֲוָא דִּין עֲלוֹהִי בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף עֲלַי דְּלָא חֶחֱוֵא לִי
28 [b] עַקָא עַל עַקָא ׃ [c] חֲפִיטְאִית הָכֵיל שַׁדַּרְתֵּהּ לְוָתְכוֹן וְרַכַּד [d] תֶּחֱדוֹן וְלִי קַלִּיל נֶהֱוֵא [g] נַפְשָׁא ׃
29 קַבְּלוּהִי [h] הָכֵיל בְּמָרְיָא בְּכָל [i] חֲדָוָא וְלֵיאִלִּין דְּהָכַנָא אֵנוֹן [k] בְּאִיקָרָא [l] אֶחוֹדוּ אֵנוֹן ׃
30 דַּמְשִׁיחָא עַרְמָא [m] לְמַוְתָא מַטִּי וּבַסַּר עַל נַפְשֵׁהּ דַּנְמַלֵּא מַדְרֵם דְּבַצַּרְתוֹן הַוְיִתוּן [n] בְּתָשְׁמִשְׁתָּא דִּלְוָתִי ׃

[a] מוּת [b] עוֹן
[c] בחשתדלות
[d] חָזָא [e] עוֹד [f] חָדָא
[g] מכאוב של נפש [h] על-כן
[i] חָדָא [k] יְקָר [l] אֶחָד
[m] מוּת [n] שָׁמַשׁ

דְּכָלְיוֹם ח קפלאון ג

1 [a] מֵכִיל אַחַי [b] חֲדוּ בְּמָרָן הֵנֵין כַּד הֵנֵין [c] דְּאִכְתּוּב לְכוֹן לָא [d] מָאנָא לִימְטַל דִּלְכוֹן מְזַהֲרָן ׃
2 [e] אֱזְדַּהֲרוּ מִן כַּלְבָּא אֱזְדַּהֲרוּ מִן פָּעֲלָא בִּישָׁא אֱזְדַּהֲרוּ מִן פְּסָק בְּמָרָא ׃

[a] על-כן
[b] חָדָא [c] כְּתַב [d] מָאַן
[e] זְהַר שתר

3 * Nos enim ſumus circunciſio qui colimus Deum ſpiritu, & gloriamur in Ieſchua Meſchicho, & non collocamus fiduciam noſtram in carne.

4 * Quanquam ſit mihi fiducia etiam in carne. Si quis enim arbitratur fiduciam ſuam habere in carne, ego magis habeo:

5 * Circunciſus natus octo dies, ex cognatione Iſroiel, ex tribu Beniomen, Hebræus Hebræorum filius: ſecundùm Legem Periſcheus;

6 * Zelo perſecutor Eccleſiæ, & ſecundùm iuſtitiam Legis ſine crimine fui.

7 * Sed hæc, quæ fuerunt mihi copia, inopiam exiſtimaui propter Meſchicho.

8 * Enimuerò exiſtimo hæc omnia inopiam eſſe præ dignitate ſcientiæ Ieſchua Meſchicho Domini mei, propter quem omnia pro damno duxi, & pro ſtercore habui, vt Meſchicho lucrifaciam; * Vtque reperiar in eo, quum non ſit mihi propria iuſtitia illa quę eſt ex Lege, ſed ea quæ ex fide Meſchicho, quæ eſt iuſtitia quæ ex Deo eſt.

10 * Vt per eam cognoſcam Ieſchua, et virtutem reſurrectionis, ac particeps fiam paſſionum eius, & conformis fiam morti ipſius.

11 * Si fortè poſſim peruenire ad reſurrectionem illam, quæ eſt ex mortuis.

12 * Non quòd iam comprehenderim, aut iam perfectus ſim, ſed curro, vt fortaſſis aſſequar id propter quod me eſt aſſecutus Ieſchua Meſchicho.

Quotidie.

13 * Fratres mei, ego de meipſo non cogito me aſſecutum fuiſſe. Vnum autem ſcio, quòd quæ à tergo ſunt, dem obliuioni; ad ea verò quæ à fronte ſunt, enitar.

14 * Itaque decurro ad metam, vt accipiam victorioſum præmium ſupernæ vocationis Dei per Ieſchua Meſchicho.

15 * Quotquot igitur perfecti ſunt, hæc ſentiant; & ſi quid aliter ſentitis, & hoc Deus reuelabit vobis.

16 * Veruntamen ad id vt pertingamus, eandem perficiamus ſemitã, eademque concordia.

17 * Eſtote mihi conformes, fratres mei; & exquirite eos qui ſic incedunt iuxta ſimilitudinem quam in nobis videtis.

ה גְּזוּרָא גִּיר חֲנַן ז אִיתַיִן אִילֵין ח דְּפָלְחִינַן לַאלָהָא בְּרוּחָא י וּמְשְׁתַּבְּחִינַן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְלָא כ תְּכִילִינַן עַל בְּסְרָא׃
ד כַּד לִי אִיתַ הֲוָא לִי ל הֵוכְלָנָא אַף עַל בְּסְרָא אִן גִּיר אֱנָשׁ מ סָבַר דְּתוּכְלָנֵה בְּבְסְרָא הוּ יַתִּיר מָנֵה אֲנָא׃
ה נ גְּזִירָא בַּר תְּמָנְיָא יוֹמִין מִן ס טוּהֲמָא דְּיִסְרָיֵל מִן שַׁבְטָא דְּבִנְיָמִן עִבְרָיָא בַּר עִבְרָיֵא בְּנָמוּסָא פְּרִישָׁיָא׃
ו ע בַּטְנָנָא רְדוּפָא דְּעִדְתָא וְכִזּוּרִיקוּתָא דְּנָמוּסָא דְלָא פ רָשְׁיָן הֲוִית׃ ז אֶלָא הָלֵין ק דְּיוּתַרְנָא לִי ר חוּסְרָנָא
חֶשְׁבֵת אֲנִין מָטֶל מְשִׁיחָא׃ ח וְאַף חָשֵׁב אֲנָא לְהֵין כְּלְהֵין חוּסְרָנָא מָטֶל ש רְכוּתָא דְּיַדְעָתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרִי
הַוּדְמָטַלְתֵהּ כְּל מֶדֶם חֶסְרָתְוָאיךְ ת וְבְלָא חֶשְׁבֵת דְּלַמְשִׁיחָא ת אִתַר׃ ט וְאִשְׁתְּכַח בֵּהּ כַּד לַיִת א זַדִּיקוּתָא דְּנָפְשִׁי
הַיְדָמֵן נָמוּסָא אֶלָא הָי דְּמִן ב הַיְמָנוּתָא דְּמְשִׁיחָא ג דְּאִתַיְהָ זַדִּיקוּתָא דְּמִן אֱלָהָא׃

f מילה g אית h פלח i שבחה
k בושחיל אנחנו l ביתחן m חושב n מול
o משפחה p בקנאה q רשא אשם r יתרון
s חויא t חסר u גודל x זכל
y יתר z עכח a צדקת b חיימן c אית ש

3 ✱ Nos enim ſumus circunciſio, qui ſpiritu ſeruimus Deo: & gloriamur in Chriſto Ieſu, & non in carne fiduciam habentes,

3 ✱ ἡμεῖς γάρ ἐσμεν ἡ περιτομή, οἱ πνεύματι θεοῦ λατρεύοντες, καὶ καυχώμενοι ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ οὐκ ἐν σαρκὶ πεποιθότες·

4 ✱ Quanquam & ego habeam confidentiam in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis,

4 ✱ καίπερ ἐγὼ ἔχων πεποίθησιν καὶ ἐν σαρκί· εἴ τις δοκεῖ ἄλλος πεποιθέναι ἐν σαρκὶ, ἐγὼ μᾶλλον,

5 ✱ Circunciſus octaua die, ex genere Iſrael, de tribu Ben-iamin, Hebræus ex Hebræis, ſecundùm Legem Phariſæus,

1. Cor. 11. c. 22. Act. 23. v. 6

5 ✱ περιτομὴ ὀκταήμερος, ἐκ γένους ἰσραὴλ, φυλῆς βενιαμὶν, ἑβραῖος ἐξ ἑβραίων, κατὰ νόμον φαρισαῖος,

6 ✱ Secundùm æmulationẽ perſequens eccleſiam Dei; ſecundùm iuſtitiam quæ in Lege eſt, conuerſatus ſine querela.

6 ✱ κατὰ ζῆλος διώκων τὴν ἐκκλησίαν, κατὰ δικαιοσύνην τὴν ἐν νόμῳ γενόμενος ἄμεμπτος·

7 ✱ Sed quæ mihi fuerunt lucra, hęc arbitratus ſum propter Chriſtum detrimenta.

7 ✱ ἀλλ' ἅτινα μοι κέρδη, ταῦτα ἥγημαι διὰ τὸν χριστὸν ζημίαν·

8 ✱ Veruntamen exiſtimo omnia detrimentum eſſe propter eminentẽ ſcientiã Ieſu Chriſti Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci, & arbitror vt ſtercora, vt Chriſtum lucrifaciam:

8 ✱ ἀλλὰ μενοῦνγε καὶ ἡγοῦμαι πάντα ζημίαν εἶναι διὰ τὸ ὑπερέχον τῆς γνώσεως χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου μου· δι' ὃν τὰ πάντα ἐζημιώθην, καὶ ἡγοῦμαι σκύβαλα εἶναι, ἵνα χριστὸν κερδήσω·

9 ✱† Et inueniar in illo non habens meã iuſtitiam quæ ex Lege eſt, ſed illam quæ ex fide eſt Chriſti†, quæ ex Deo eſt iuſtitia in fide:

Vt & Ieſu,

9 ✱ καὶ εὑρεθῶ ἐν αὐτῷ μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου, ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει·

10 ✱ Ad cognoſcendũ illum, & virtutem reſurrectionis eius, & ſocietatem paſſionum illius; configuratus morti eius,

10 ✱ τοῦ γνῶναι αὐτὸν καὶ τὴν δύναμιν τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ, καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν παθημάτων αὐτοῦ, συμμορφούμενος τῷ θανάτῳ αὐτοῦ,

11 ✱ Si quo modo occurram ad reſurrectionem quæ eſt ex mortuis.

11 ✱ εἴπως καταντήσω εἰς τὴν ἐξανάστασιν τὴν νεκρῶν·

12 ✱ Non quòd iam acceperim, aut iam perfectus ſim: ſequor autem, ſi † cõprehendam in quo & comprehenſus ſum à Chriſto Ieſu.

quomodo

12 ✱ οὐχ ὅτι ἤδη ἔλαβον, ἢ ἤδη τετελείωμαι· διώκω δὲ εἰ καὶ καταλάβω, ἐφ' ᾧ καὶ κατελήφθην ὑπὸ τοῦ χριστοῦ ἰησοῦ.

13 ✱ Fratres, ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnum autem, quæ quidem retrò ſunt obliuiſcens, ad ea verò quæ ſunt priora extendens meipſum,

13 ✱ Ἀδελφοί, ἐγὼ ἐμαυτὸν οὐ λογίζομαι κατειληφέναι· ἓν δέ, τὰ μὲν ὀπίσω ἐπιλανθανόμενος, τοῖς δὲ ἔμπροσθεν ἐπεκτεινόμενος,

14 ✱ Ad deſtinatũ perſequor, ad brauium ſupernæ vocationis Dei in Chriſto Ieſu.

14 ✱ κατὰ σκοπὸν διώκω εἰς τὸ βραβεῖον τῆς ἄνω κλήσεως τοῦ θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

15 ✱ Quicunq; ergo perfecti ſumus, hoc ſentiamus: & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus reuelabit.

15 ✱ ὅσοι οὖν τέλειοι τοῦτο φρονῶμεν· καὶ εἴ τι ἑτέρως φρονεῖτε, καὶ τοῦτο ὁ θεὸς ὑμῖν ἀποκαλύψει.

16 ✱ Veruntamen ad quod peruenimus, & idẽ ſapiamus, † in eadem permaneamus regula.

16 ✱ πλὴν εἰς ὃ ἐφθάσαμεν, τῷ αὐτῷ στοιχεῖν κανόνι, τὸ αὐτὸ φρονεῖν.

17 ✱ Imitatores mei eſtote, fratres: & obſeruate eos qui ita ambulant, ſicut habetis formam † noſtram.

nos

17 ✱ συμμιμηταί μου γίνεσθε, ἀδελφοί, καὶ σκοπεῖτε τοὺς οὕτω περιπατοῦντας, καθὼς ἔχετε τύπον ἡμᾶς·

---

10 דְּבֵהּ [d] אֶשְׁתַּדַּע לְיֵשׁוּעַ וְלַחֲיָלָא [e] דְּקִיְמְתֵהּ [f] וְאִשְׁתַּוַּתַף בְּחַשּׁוֹהִי וְאִתְדַּמֵּא [g] בְּמַוְתֵהּ׃ 11 דִּלְמָא אֶשְׁכַּח [h] אֲמַטֵּא
לַקִּיְמְתָא דְּמִן בֵּית [k] מֵיתֵא׃ 12 לָא דַּוָא מִן כְּדוּ נֶסְבַת אוֹ מִן כְּדוּ [l] אֶתְגַּמַּרִת אֶלָּא רָהֵט אֲנָא דִּלְמָא [m] אַדְרֵךְ לְמֵדֵם
דְּמֶטְלְהֵהּ אַדְרְכַנִי יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ וְכוּלְיוֹם ו
13 אֲחַי אֲנָא עַל נַפְשִׁי לָא [a] רָגֵא אֲנָא [b] וְאַדְרֵכַת חָדָא דֵּין יָדַע אֲנָא [c] דְּבָתְרִי [d] טָעֵא אֲנָא וְלִקְדָמַי [e] מֶשְׁתַּוֵּשׁ אֲנָא׃
14 וְרָהֵט אֲנָא לוּקְבָל [f] נִישָׁא דְּאַסַּב [g] זָכוּתָא [h] דְּקָרֵינָא דִּלְעֵל דְּאַלָהָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 15 אִילֵין דַּגְמִירִין הָכִיל
הָלֵין [i] נְתְרַעוּן וְאִן מִדֵם אַחֲרְנָיְאִית [j] מְתְרַעִין אַנְחוּן אַף הָדָא אֱלָהָא נְגֵלֵא לְכוּן׃ 16 בְּרַם לְהָדָא דְּמַטִין בְּחַד שְׁבִילָא
נֶשְׁלֵם וּבְחָדָא אַוְיוֹתָא׃ 17 אִתְדַּמּוּ בִּי אֲחַי וְהַיְיתוּן מְהַבְּקִין בַּאילֵין דְּהָכַנָא מְהַלְכִין אַיְךְ דְּטוֹתָא דְּבַן חַזְיתוּן׃

[d] אֶשְׁתַּדַּע מן יָדַע
[e] קוֹם [f] שְׁתַּף [g] מוֹת
[h] אגיש i להקומה
[k] מוֹת [l] גְּמַר [m] אשיג
a הוגה
[b] דָּרַךְ [c] בָּקְתָרִי אחורי
[d] טָעָא [e] אֶשְׁתַּוַּשׁ מן
יָשַׁט [f] נס [g] זָכָא נצח
[h] קָרָא [i] רָעָא חשב

18 * *Sunt enim multi qui aliter incedunt, de quibus pluries locutus sum vobis, nunc autẽ flens dico, illi infensi sunt cruci Meschicho.*

19 * *Quorum finis perditio est, quorum deus venter eorum est: & gloria eorum dedecus ipsorum, quorum cogitatio in terra versatur.*

20 * *Noster autẽ cultus* [nostra verò conuersatio] *in cælis est, et indè expectamus nostrũ Seruatorẽ, Dominum nostrum Ieschua Meschicho:*

21 * *Qui quidem transfigurabit corpus humilitatis nostræ, vt fiat in similitudinem corporis gloriæ suæ pro maxima virtute sua, qua omnia subiecit sibi.*

CAP. IIII.

1 *PRoinde fratres mei dilecti & charissimi, gaudium meum, & corona mea, sic state in Domino nostro dilecti mei.*

2 * *Euodiam rogo, & Syntichen, vt vna sit eis voluntas in Domino nostro.*

3 * *Quinetiam te rogo mi compar vere, vt adiuues eas quæ laborauerunt mecum in Euangelio vnà cum Clemente, cæterisque adiutoribus meis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ.*

4 * *Gaudete in Domino nostro semper, & iterum dico, gaudete.*

5 * *Et mansuetudo vestra innotescat omnibus. Dominus noster propè est.*

6 * *De nulla re solliciti sitis, sed semper cum oratione & obsecratione petitiones vestræ innotescant coram Deo.*

7 * *Et pax Dei quæ maior est omni mente, custodiet corda vestra, & mentes vestras in Jeschua Meschicho.*

Quotidie.

8 * *Itaque fratres mei, quæcunque vera sunt, & quæcunque honesta, & quæcunque iusta, & quęcunque syncera, & quęcunque amabilia, & quęcunque laudabilia, denique quæcunque opera gloriosa & celebranda, hæc animo voluite.*

9 * *Quæ didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite, et Deus pacis erit vobiscum.*

---

18 אִיתְ גֵּיר סַגִּיאֵא [s]דְּאַזְלִין מְהַלְּכִין הָנוּן דְּזַבְנִין סַגִּיאָן אֲמָרֵה לְכוֹן עַלַיְהוֹן הָשָׁא דֵּין כַּד בָּכֵא אֲנָא אֲמַר אֲנָא
19 הָנוּן [z]דְּבְעֶלְדָּבָבָא אִנּוּן דְּזִקִיפֵה דַּמְשִׁיחָא : הָנוּן [v]דְּחַרְתְּהוֹן [x]אָבְדָנָא הִי הָנוּן דְּאַלָּהֵהוֹן [y]כַּרְסְהוֹן [z]וְהָשְׁבוּחְתְּהוֹן
20 [a]בְּהֲתַתְהוֹן הָנוּן [b]דְּחַרְעִיתְהוֹן בְּאַרְעָא הִי : דִּילַן דֵּין פּוּלְחָנַן בַּשְׁמַיָּא הוּ וּמִן תַּמָּן [c]מְסַבְּינַן [d]לְמַחֲוִינַן לְמָרַן
21 יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא : דְּהוּ נְחַלֵּף פַּגְרָא [e]דְּמוּתָא דְּפַגְרָא דְּשׁוּבְחָה אַיךְ חֵילֵהּ רַבָּא הַו דְּבֵהּ כָּל
[g]אֶשְׁתַּעְבַּד לֵהּ : קפלאון ד [f]מֵכִיל אֲחֵי חֲבִיבֵא וְרִחֵימָא [b]חַדְוָתִי [c]וְכְלִילִי הָכַנָא קוּמוּ בְּמָרַן חֲבִיבֵי׃
[g]מִן אוּחֲרָיָא בָּעָא אֲנָא וּמִן סוּנְטִיכָא [d]דְּחַד [e]רְעֵינָא נֶהֱוֵא לְהֵין בְּמָרַן :
[f]אַף מָנָךְ בָּעָא אֲנָא בַּר [c]זוּגִי שַׁרִירָא דְּהֱוֵא [f]מְעַדַּר לְהֵין דְּהֵנֵין לְאֵי עִמִּי [g]בְּאוּנְגֶּלְיוֹן עִם קְלִימִים וְעִם

s כנגד ז איבים
ושאחריהם * אבדין עבמנם
z שַׁבַּח [a]בְּהַת
b מחשבתם מן רָעָא
c סַגָּא [d]חֵוָא [e]מְכַּדַּ
e רְמָא [g]שַׁעְבַּד
f עַל־כֵּן
g חֲרָא שמח c ועשרתי
d רְעָא רצה [e]זְנֵז
f מעזר g בנשורה

18 * Multi enim ambulant, quos sæpè dicebam vobis (nunc autem & flens dico) inimicos crucis Christi:

Rom. 16. 18

19 * Quorum finis, interitus: quorum deus, venter est: & gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt.

20 * Nostra autem conuersatio in cælis est: vnde etiam Saluatorem expectamus, Dominum nostrum Iesum Christum;

21 * Qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ, secũdùm operationem† qua etiam possit subiicere sibi omnia.

virtutis suæ

CAP. IIII.

1 ITaque fratres mei charissimi & desideratissimi, gaudium meum & corona A mea: sic state in Domino, charissimi.

2 * Euodiam rogo & Synthycen deprecor idipsum sapere in Domino.

3 * Etiam rogo & te germane compar, adiuua illas quæ mecum laborauerunt in Euangelio cum Clemente, & cæteris adiutoribus meis, quorum nomina sunt in libro vitæ.

4 * Gaudete in Domino semper: iterum dico, gaudete.

5 * Modestia vestra nota sit omnibus hominibus. Dominus† propè est.

enim

6 * Nihil soliciti sitis: sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum a- B ctione petitiones vestræ innotescant apud Deum.

7 * Et pax Dei quæ exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra & intelligentias vestras in Christo Iesu.

8 * De cætero, fratres, quæcunque sunt vera, quęcunque pudica, quęcunque iusta, quæcunque sancta, quæcunq; amabilia, quęcunque bonæ famæ, siqua virtus, siqua laus disciplinæ, hæc cogitate.

9 * Quæ & didicistis, & accepistis, & audistis, & vidistis in me: hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum.

18 * πολλοὶ γὰρ περιπατοῦσιν, οὓς πολλάκις ἔλεγον ὑμῖν, νυνὶ δὲ καὶ κλαίων λέγω, τοὺς ἐχθροὺς τοῦ σταυροῦ τοῦ χριστοῦ·

19 * ὧν τὸ τέλος, ἀπώλεια, ὧν θεὸς ἡ κοιλία, καὶ ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν, οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες·

20 * ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, ἐξ οὗ καὶ σωτῆρα ἀπεκδεχόμεθα κύριον ἰησοῦν χριστόν·

21 * ὃς μετασχηματίσει τὸ σῶμα τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, εἰς τὸ γενέσθαι αὐτὸ σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ, κατὰ τὴν ἐνέργειαν τοῦ δύνασθαι αὐτὸν καὶ ὑποτάξαι ἑαυτῷ τὰ πάντα.

δ'.

1 * Ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ καὶ ἐπιπόθητοι, χαρὰ καὶ στέφανός μου, οὕτω στήκετε ἐν κυρίῳ, ἀγαπητοί.

2 * Εὐοδίαν παρακαλῶ καὶ συντύχην παρακαλῶ τὸ αὐτὸ φρονεῖν ἐν κυρίῳ.

3 * καὶ ἐρωτῶ καί σε, σύζυγε γνήσιε, συλλαμβάνου αὐταῖς, αἵτινες ἐν τῷ εὐαγγελίῳ συνήθλησάν μοι, μετὰ καὶ κλήμεντος, καὶ τῶν λοιπῶν συνεργῶν μου, ὧν τὰ ὀνόματα ἐν βίβλῳ ζωῆς.

4 * χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε· πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.

5 * τὸ ἐπιεικὲς ὑμῶν γνωσθήτω πᾶσιν ἀνθρώποις. ὁ κύριος ἐγγύς.

6 * μηδὲν μεριμνᾶτε· ἀλλ' ἐν παντὶ τῇ προσευχῇ καὶ τῇ δεήσει μετὰ εὐχαριστίας, τὰ αἰτήματα ὑμῶν γνωριζέσθω πρὸς τὸν θεόν·

7 * καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ ἡ ὑπερέχουσα πάντα νοῦν, φρουρήσει τὰς καρδίας ὑμῶν καὶ τὰ νοήματα ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

8 * Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἁγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὔφημα, εἴ τις ἀρετὴ, καὶ εἴ τις ἔπαινος, ταῦτα λογίζεσθε·

9 * ἃ καὶ ἐμάθετε, καὶ παρελάβετε, καὶ ἠκούσατε, καὶ εἴδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν.

---

h שאר
i עָרַר k ששמיהם לְחָרָא
m זמן n מַכַּך o יְדַע
p יִצַּף q בתפלה r בְּעָא
s יְדַע t ובשמושלבותכם
x ונשמחכם מן ידע
a על-כן
b נְכַף c כון ישר d דְּכָא
e ושל תפארת

h שֵׁרְכָא i דַּמְעִדְּרָנִי k חָנוּן דְּשָׁמַהַיהוּן כְּתִיבִין בַּכְּתָבָא דְּחַיֵּא׃ 4 l חֲדוֹ בְּמָרָן בְּכָל m זְבַן וְחוֹב אֲמַר אֲנָא חֲדוּ׃
5 n וּמַכִּיכוּתְכוֹן o תֵּתִידַע לְוַת כָּלְנָשׁ מָרָן קָרִיב הוּ׃ 6 וְמֶרַם לָא p תְּאַצְפוּן אֶלָּא בְּכָל זְבַן q בְּצְלוֹתָא r בָּעוּתָא
שְׁאַלְתְּכוֹן s נְתִידַעַן קֳדָם אֱלָהָא׃ 7 וְשְׁלֶמְתָּה דַּאלָהָא הוּ דְּרַב מִן כָּל t מַדַּע נְנַטַּר u לְלִבָּוָתְכוֹן x וּמִדְּעֵיכוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
דְּכָלְיוֹם ז
8 a מֵכִיל אֲחֵי אִילֵין דְּשַׁרִירָן וְאִילֵין b נְנַכְפָן וְאִילֵין c דְּכִאנָן וְאִילֵין d דְּרַכְיָן וְאִילֵי דַּרְחִימָן וְאִילֵין דְּשְׁבִיחָן וְאִילֵין
עֲבַדָא דְּשׁוּבְחָא e וְדִקוֹלָסָא הָלֵין אֶתְרַעוּ׃
9 הָלֵין דְּיִלְפְּתוּן וְקַבֶּלְתוּן וְשְׁמַעְתוּן וַחֲזֵיתוּן בִּי הָלֵין סְעוּרוּ וַאלָהָא דְּשְׁלָמָא נֶהֱוֵא עִמְּכוֹן׃

10 * Vehementer autem gauisus sum in Domino nostro, quòd vos denuo subierit sollicitudo de me, quemadmodum & solliciti fuistis, sed non fuistis compotes.

11 * Non quòd penuriam passus sim id dico, didici enim vt sufficiat mihi id quod habeo.

12 * Noui & humiliari, noui & abundare in omnibus, & per omnia institutus sum: & in satietate & inedia, in copia & inopia:

13 * Vt omnia viribus possim per Meschicho qui me corroborat.

14 * Veruntamen benè feciſtis qui communicastis oppressionibus meis.

15 * Scitis autem & vos Philippenses, quòd in principio Euangelij quum exiui à Macedonia, ne vna quidem ex Ecclesiis communicauit mihi in ratione accipiendi et dandi, nisi vos tantùm.

16 * Qui & Thessalonicam semel & iterum necessitatẽ meam [id quo indigebam] misistis.

17 * Non quòd munus requiram, sed requiro vt fructus multiplicentur vobis.

18 * Omnia recepi, & abundo ac expletus sum, & accepi quæcunque ad me misistis per Epaphroditum, odorem suauem, & hostiam acceptam gratamque Deo.

19 * Deus autem meus suppleat omnem indigentiam vestram secundùm opulentiam suam in gloria Jeschua Meschicho.

20 * Deo autem Patri nostro laus & honor in seculum seculorum Amin.

21 * Postulate pacem omnium Sanctorum in Jeschua Meschicho.

22 * Postulant pacẽ vestram fratres qui mecum sunt. Salutant vos omnes Sancti, potissimùm ij qui sunt è domo Cæsaris.

23 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis, Amin.

Epistolæ ad Philippenses è Roma
scriptę, missæ verò per
Epaphroditum,
FINIS.

---

10 רוּרְבָּאִית דִּין [l] חֲדִית בְּמָרָן [m] דַּאֲקָפְתּוּן [n] לְמִאצַף דְּילִי אַיכַנָא דַאף יַצְפִּין הֲוֵיתוּן אֶלָּא לָא סָפְקִין הֲוֵיתוּן ׃

11 לָא הָוָא דִּין מֶטֶל דַּחֲסַר לִי אֲמַר אֲנָא אֲנָא גִּיר [o] יְלֵפֵת דְּנָהֵוא סָפֵק לִי הַו מִדֵּם דְּאִית לִי ׃ 12 יַדַע אֲנָא

[p] דְּאִתְמַכַּךְ יַדַע אֲנָא וְאַף [q] דְּאִתְיַהַר בְּכָל וּבְכָל מִדֵּם סְדַרְשׁ אֲנָא אַף בְּסַבְעָא אַף בְּכַפְנָא [r] בְּמִשְׁרְהַחְוָתָא [s] וּבְחַסִּירוּתָא ׃

13 דְּכָל מִדֵּם [t] מְעָא אֲנָא חַיָּלָא בְּמִשִׁיחָא [u] דְּמְחַיֵּל לִי ׃ 14 בְּרַם שַׁפִּיר עֲבַדְתּוּן [x] דְּאִשְׁתּוּתַפְתּוּן [y] לְאוּלְצָנִי ׃

15 יָדְעִין אַנְתּוּן דִּין אַף אַנְתּוּן פִּילִיפְּסָיֵא [z] דְּבְשׁוּרְיָא דְּסַבְרְתָּא כַּד נָפְקֵת מֶן מַקְרוֹנְיָא אַף לָא חָדָא מַן [a] עִדְתָּא

[b] אֶשְׁתּוּתַפְנִי לִי [c] בְּחוּשְׁבָּן [d] מַסְבָּא [c] וּמַחְלָא אֶלָּא אַנְתּוּן בִּלְחוֹד ׃ 16 דְּאַף לְהַסַלוֹנִיקִי חָדָא [f] זְבַן זְתַרְתִּין [g] חֲשַׁחְתִּי

שַׁדַּרְתּוּן׃ 17 [h] לָו דְּמְבַעְנָא בָּעֵא אֲנָא אֶלָּא בָּעֵא אֲנָא דְּפֵארֵא [k] נָסְגוּן לְכוֹן ׃ 18 כָּל מִדֵּם קַבְּלֵת וְיַתִּיר לִי

[k] מאוד
[l] חָדָא [m] יַקַף [n] יַצַף יַלַף אלף פלהתעכות
[o] יְתַר [r] בעודף [s] ובחסרון
[t] יכול
[x] חַיִל [y] שְׁתַף [z] לצורכי שבתחלת בשורה גקהלות
[a] שְׁתַף [c] חֶשְׁבּוֹן [d] נְכָסִים
[e] נְתַל [f] זמן [g] צורכי [h] אלא
[i] יַהַב [k] סְגֵא

*Gauisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut & sentiebatis: occupati autem eratis. 10

* Non quasi propter penuriam dico. ego enim didici, in quibus sum, sufficiēs esse. * Scio & humiliari, scio & abundare: (vbique, & in omnibus institutus sum) & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. 11 12

* Omnia possū in eo qui me cōfortat. 13

* Veruntamen bene feciſtis, communicantes tribulationi meæ. 14

*Scitis autē & vos Philippenses, quòd in principio Euangelij, quādo profectus sum à Macedonia, nulla mihi Ecclesia cōmunicauit in ratione dati & accepti, nisi vos soli: 15

*Quia & Thessalonicam, semel & bis in vsum mihi misistis. 16 D

*Non quia quęro datum, sed requiro fructum abūdantem in †ratione vestra. 17

rationē vestram

* Habeo autem omnia, & abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quę misistis, †odorē suauitatis, hostiam acceptam, placentem Deo. 18

in

* Deus autē meus impleat omne desiderium vestrum secundùm diuitias suas in gloria, in Christo Iesu. 19

* Deo autem & Patri nostro gloria in secula seculorum. Amen. 20

* Salutate omnem sanctum in Christo Iesu. 21

* Salutant vos qui mecū sunt fratres. Salutant vos omnes sancti: maximè autem qui de Cæsaris domo sunt. 22

* Gratia Domini nostri Iesu Christi cum spiritu vestro. Amen. 23

Ad Philippenses scripta fuit è Roma per Epaphroditum.

10 * ἐχάρην δὲ ἐν κυρίῳ μεγάλως, ὅτι ἤδη ποτὲ ἀνεθάλετε τὸ ὑπὲρ ἐμοῦ φρονεῖν· ἐφ' ᾧ καὶ ἐφρονεῖτε, ἠκαιρεῖσθε δέ.

11 * οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω· ἐγὼ γὰρ ἔμαθον, ἐν οἷς εἰμι, αὐτάρκης εἶναι·

12 * οἶδα καὶ ταπεινοῦσθαι, οἶδα καὶ περισσεύειν· ἐν παντὶ καὶ ἐν πᾶσι μεμύημαι, καὶ χορτάζεσθαι καὶ πεινᾶν, καὶ περισσεύειν καὶ ὑστερεῖσθαι·

13 * πάντα ἰσχύω ἐν τῷ ἐνδυναμοῦντί με χριστῷ.

14 * πλὴν καλῶς ἐποιήσατε συγκοινωνήσαντές μου τῇ θλίψει.

15 * οἴδατε δὲ καὶ ὑμεῖς, φιλιππήσιοι, ὅτι ἐν ἀρχῇ τοῦ εὐαγγελίου, ὅτε ἐξῆλθον ἀπὸ μακεδονίας, οὐδεμία μοι ἐκκλησία ἐκοινώνησεν εἰς λόγον δόσεως καὶ λήψεως, εἰ μὴ ὑμεῖς μόνοι·

16 * ὅτι καὶ ἐν θεσσαλονίκῃ καὶ ἅπαξ καὶ δὶς εἰς τὴν χρείαν μοι ἐπέμψατε.

17 * οὐχ' ὅτι ἐπιζητῶ τὸ δόμα, ἀλλ' ἐπιζητῶ τὸν καρπὸν τὸν πλεονάζοντα εἰς λόγον ὑμῶν.

18 * ἀπέχω δὲ πάντα καὶ περισσεύω· πεπλήρωμαι δεξάμενος παρὰ ἐπαφροδίτου τὰ παρ' ὑμῶν, ὀσμὴν εὐωδίας, θυσίαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ θεῷ.

19 * ὁ δὲ θεός μου πληρώσει πᾶσαν χρείαν ὑμῶν κατὰ τὸ πλοῦτος αὐτοῦ, ἐν δόξῃ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ.

20 * τῷ δὲ θεῷ καὶ πατρὶ ἡμῶν ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

21 * ἀσπάσασθε πάντα ἅγιον ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ σὺν ἐμοὶ ἀδελφοί.

22 * ἀσπάζονται ὑμᾶς πάντες οἱ ἅγιοι, μάλιστα δὲ οἱ ἐκ τῆς καίσαρος οἰκίας.

23 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς φιλιππησίους ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης δι' ἐπαφροδίτου.

---

m מְלָא n והבת o קנק
ורך p עוזרו
q נקר r יתר
s חדסו

m וּמְלֵא אֲנָא וְנֶסְבַת כָּל דְּשַׁדַּרְתּוּן לִי בִּיד אֶפַּפְרָודִיטוֹס רֵיחָא בַּסְימָא n וְדִבְחָא מְקַבְּלָא דְּשַׁפַּר לֵאלָהָא׃
29 וֵאלָהִי נְמַלֵּא כָּלַּה o סְנִיקוּתְכוֹן אֵיךְ p עוּתְרָה בְּשׁוּבְחָא דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 20 לֵאלָהָא דֵּין אֲבוֹן שׁוּבְחָא q וְאִיקָרָא
לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין׃ 21 שַׁאלוּ בְּשַׁלָמָא דְּכָל־הוֹן קַדִּישֵׁא דִּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 22 שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן אַחֵא דְעַמִי
שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן כָּל־הוֹן קַדִּישֵׁא r יַתִירָאִית הָלֵין דְּמִן בֵּיתֵהּ דְּקֵסַר׃ 23 s טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כָּל־כוֹן אֲמִין׃

s כתב t שלר u גדי

t שְׁלַמַת אֲנַרְתָא דִּלְוָת פִּילִיפִּיסָיֵא s דְאִתְכַּתְבַת מִן רְחוֹמָא u וְאִשְׁתַדַּרַת t בְּאִידֵי אֲפַּאפְרָודִיטוֹס׃

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD COLOSSENSES.

COLOSSENSES *& hi, sicut Laodicenses, sunt Asiani: & ipsi præuenti erant à pseudoapostolis. Nec ad hos accessit ipse Apostolus, sed & hos per epistolam corrigit. Audierant enim verbum ab Archippo qui ministerium in eos accepit. Ergo Apostolus iam ligatus scribit eis ab Epheso per Tychicum diaconem & Onesimum acolythum.*

RVRSVM EPISTOLA AD COLOSSENSES: GVIDONE FABRICIO BODERIANO exſcriptore & interprete.

Quotidie. CAPVT I.

1 Paulus Apoſtolus Ieſchua Meſchicho per voluntatẽ
2 Dei, & Timotheus frater: * Iis qui ſunt Coloſſis fratribus ſanctis & fidelibus in Ieſchua Meſchicho;
3 * Pax vobiſcum & gratia à Deo Patre noſtro. Gratias agimus Deo patri Dei noſtri Ieſchua Meſchicho ſemper, & oramus pro
4 vobis. * Ecce poſtquàm audiuimus fidem veſtram quæ eſt in Ieſchua Meſchicho, et charitatem veſtram erga omnes Sanctos:
5 * Propter ſpemillam quæ aſſeruatur vobis in cælis, quam quondam audiſtis per ſer-
6 monem veritatis Euangelij, * Quod prædicatum eſt vobis, ſicut & vniuerſo mundo; creſcitque & edit fructus quemadmodnm & in vobis, ex eo die quo audiſtis & cognouiſtis gratiam Dei in veritate;
7 *Prout didiciſtis ex Epaphra conſeruo noſtro chariſſimo, qui quidem pro vobis eſt mi-
8 niſter fidelis Meſchicho: * Iſque notam fecit nobis charitatem veſtram in Spiritu.

Dominica quarta poſt Reſurrectionem.

9 * Propterea inquam & nos ex quo die audiuimus, non deſiuimus orare pro vobis, & poſcere vt impleamini cognitione voluntatis Dei in omni ſapientia, omnique intellectu ſpirituali.
10 * Vt incedatis prout æquum eſt, & placeatis Deo per omnia opera bona, & edatis fructus, & accreſcatis in cognitione Dei.
11 * Omnique virtute corroboremini, iuxta dignitatem gloriæ illius in omni tolerantia et
12 longanimitate: * Atque cum gaudio gratias agatis Deo Patri, qui dignos nos fecit ad participationem hæreditatis Sanctorum in lu-
13 mine. * Et exemit nos à poteſtate tenebrarum, & traduxit nos in regnum Filij ſui
14 dilecti; * Per quem habemus redemptionem & remiſſionem peccatorum.
15 * Qui quidem eſt imago Dei inuiſibilis, et primigenius omnium creaturarum.

פּוֹלוֹס תּוּב אִגַּרְתָּא דַּלְוָת קוֹלַסָּיָא דְּכוּלְיוּם א קפלאון א

1 שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a]בְּצֶבְיָנֵה דַּאלָהָא וְטִימָתֵאוֹס אֲחָא׃ 2 לַאוּלֵין דְּאִית בְּקוֹלַסוֹס אֲחָא קַדִּישָׁא
3 [b]וּמְהֵימְנָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ שְׁלָמָא עִמְכוֹן [c]וְטִיבוּתָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן [d]מוֹדִינַן לַאלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
בְּכָל [f]זְבַן [g]וּמְצַלֵּינַן עֲלֵיכוֹן׃ 4 חָא מִן דַּשְׁמַעַן [g]הֵימָנוּתְכוֹן דַּבְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [h]וְחוּבְכוֹן דַּלְוָת כְּלְהוֹן קַדִּישָׁא׃
5 [i]סָטֵל [i]סַבְרָא הוּ דַּנְטִיר לְכוֹן בִּשְׁמַיָּא הַו דְּמִן קֵדֶם שְׁמַעְתוּן [k]בְּמֶלְתָּא [l]דְּקוּשְׁטָא [m]דְּסַבַּרְתָּא׃ 6 הֵי [n]דְּאִתְכַּרְזַת
לְכוֹן אַיךְ דְּאַף לְכְלֶהּ עָלְמָא [o]וְרָבְיָא [p]וְיָהֲבָא פְּאֵרָא אֵיכְנָא דְּאַף בְּכוֹן מִן יוֹמָא דְּשְׁמַעְתוּן [q]וְאִשְׁתְּוַדַּעְתוּן [r]טִיבוּתֶהּ
דַּאלָהָא [s]בְּקוּשְׁטָא׃ 7 אַיךְ מָא דְּיִלְפְּתוּן מִן אֶפַּפְרָא כְּנָתָן חַבִּיבָא דְּהוּ אִיתַּהוֹי חֶלָפַיכוֹן מְשַׁמְּשָׁנָא מְהֵימְנָא

[a] צְבָא [b] חַיְּמָן וחסר [c] וְדָא יהה e זמן [f] עֲלָא [g] חַיְּמִן [h] ואהבתכם והקוה [i] מַלֵּל [l] של אמת [m] סְבַרְתָּא בשורה [n] כְּרֵז [o] רְבָא [q] ובוהן [s] אֱשְׁתַּוַדַּע [r] חסדו ו באמת מִן יַדַּע

EPISTOLA B. PAVLI AD COLOSSENSES.

CAPVT I.

PAvlvs Apostolus Iesu Christi per voluntatem Dei, & Timotheus frater; ‡ Iis qui sunt Colossis sanctis & fidelibus fratribus in Christo Iesu; ‡ Gratia vobis & pax à Deo Patre nostro, & Domino Iesu Christo. Gratias agimus Deo & Patri Domini nostri Iesu Christi, semper pro vobis orantes:

‡ Audientes fidem vestram in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in sanctos omnes, ‡ Propter spem quæ reposita est vobis in cęlis, quam audistis in verbo veritatis Euangelij,

‡ Quod peruenit ad vos, sicut & in vniuerso mundo est, & fructificat, & crescit sicut in vobis, ex ea die qua audistis, & cognouistis gratiam Dei in veritate,

‡ Sicut didicistis ab Epaphra charissimo conseruo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Iesu:

‡ Qui etiam manifestauit nobis dilectionem vestram in spiritu.

‡ Ideo & nos ex qua die audiuimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, vt impleamini †agnitione voluntatis eius, in omni sapientia & intellectu spiritali:

‡ Vt ambuletis dignè Deo, per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, & crescentes in scientia Dei:

‡ In omni virtute confortati secũdùm potentiã claritatis eius in omni patientia & longanimitate cum gaudio,

‡ Gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum, in lumine:

‡ Qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum Filij dilectionis suæ,

‡ In quo habemus redemptionem, & †remissionem peccatorum,

‡ Qui est imago Dei inuisibilis, primogenitus omnis creaturæ:

agnitione

& tremissionem

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ προς κολλασαεις επιστολη.

κεφαλ. α.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφὸς,

2 ‡ τοῖς ἐν κολοσσαῖς ἁγίοις καὶ πιστοῖς ἀ-

3 δελφοῖς ἐν χριστῷ· ‡ χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ. εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι,

4 ‡ ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τὴν εἰς πάντας τοὺς ἁγίους,

5 ‡ διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγ-

6 γελίου ‡ τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ, καὶ ἔστι καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ,

7 ‡ καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ ἐπαφρᾶ τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστι πιστὸς ὑπὲρ ὑμῶν διάκονος τοῦ χρι-

8 στοῦ, ‡ ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

9 ‡ Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσαμεν, οὐ παυόμεθα ὑπὲρ ὑμῶν προσευχόμενοι καὶ αἰτούμενοι ἵνα πληρωθῆτε τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θελήματος αὐτοῦ ἐν πάσῃ σοφίᾳ καὶ συνέσει πνευματικῇ·

10 ‡ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ κυρίου εἰς πᾶσαν ἀρέσκειαν, ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ καρποφοροῦντες, καὶ αὐξανόμενοι εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ θεοῦ,

11 ‡ ἐν πάσῃ δυνάμει δυναμούμενοι κατὰ τὸ κράτος τῆς δόξης αὐτοῦ, εἰς πᾶσαν ὑπομονὴν καὶ μακροθυμίαν μετὰ χαρᾶς·

12 ‡ εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ τῷ ἱκανώσαντι ἡμᾶς εἰς τὴν μερίδα τοῦ κλήρου τῶν ἁγίων ἐν τῷ φωτί·

13 ‡ ὃς ἐρρύσατο ἡμᾶς ἐκ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους, καὶ μετέστησεν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ υἱοῦ τῆς ἀγάπης αὐτοῦ,

14 ‡ ἐν ᾧ ἔχομεν τὴν ἀπολύτρωσιν, τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν,

15 ‡ ὅς ἐστιν εἰκὼν τοῦ θεοῦ τοῦ ἀοράτου, πρωτότοκος πάσης κτίσεως·

דְּמִשְׁיְחָא : 8 וְהוּ אַוְדְעַן חוּבְכוֹן דַּבְּרוּחָא :

דְּחַד בְּשַׁבָּא דר בְּתַר קַיָּמְתָּא ב

9 מְטוּל הָנָא אַף חַנַן מִן יוֹמָא דִּשְׁמַעְנָלָא שְׁלַיְנַן לְמִצְלֵי עֲלֵיכוֹן וְלְמִשְׁאל דְּתֶתְמְלוֹן יְדָעְתָא דְּצְבְיָנֵה דַּאלָהָא בְּכָל חָכְמָא וַבְּכָל סוּכָל דְּרוּחַ : 10 דֶּתְהַלְכוֹן אַיְדְּזַדַּק לַאלָהָא בְּכָלְהוֹן עֲבָדִין טָבִין וְתֶתְלוֹן פְּארָא וְתֶרְבוֹן בִּידְעָתָא דַּאלָהָא : 11 וּבְכָל חַיל תֶּתְחַיְלוֹן אַיְדְּ רַבוּתָא דְּשׁוּבְחֵה בְּכָל מְסַיְבְּרְנוּ וְבְמַגְרַת רוּחַ : 12 וּבְתַחְרוּתָא תּוֹדוֹן לַאלָהָא אֲבָא דַּאשְׁוִינָן לְמִנְתָא דְּיֵרְתוּתָא דְּקַדִּישֵׁא בְּנוּהָרָא : 13 וּפְרְקַן מִן שׁוּלְטָנֵה דְּחָשׁוּכָא וַאיְתִין לְמַלְכוּתָא דַּבְּרֵה חֲבִיבָא : 14 הַוּ דְּבֵה אִית לַן פּוּרְקָנָא וְשׁוּבְקָנָא דְּחֲטָהֵא : 15 הַוּ דְּהוּוּ דְּמוּתָא דַּאלָהָא דְּלָא מְתְחֲזֵא וּבוּכְרָא דְּכָלְהֵין בְּרִיְתָא :

---

a אחבתכם
b קום שלא חול
c עלא מלא עבא
d שכל
e שפר התרצה טוב
f נתל רבא חיל
g סיבר סכל ובארך אפים מן נגד
h חדא ירא שוא
i לחלק

16 * Et per quem creata ſunt omnia quæ in cælo & in terra, omnia viſibilia, omniáque inuiſibilia, ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates. Omnia per
17 ipſum & in ipſo condita ſunt: * Et ipſe eſt ante omnia, & per eum omnia conſiſtunt.
18 * Et ipſe eſt caput corporis Eccleſiæ, qui eſt principium & primogenitus ex mortuis, vt ſit in omnibus ipſe primas tenens.
19 * Quia in ipſo voluit ille [Pater] omnem
20 plenitudinem inhabitare: * Et per eum reconciliare ſibi omnia: & pacem compoſuit in ſanguine crucis illius per ipſum ſiue eorum quæ ſunt in terra, ſiue quæ in cælo.

Feria quinta poſt Reſurrectionem.

21 * Et vos qui quondam extranei eratis & inimici mentibus veſtris propter mala opera
22 veſtra. * Reduxit nunc in gratiam per corpus carnis ſuæ, & per mortem ſuam: vt ſiſtat vos coram ſe ſanctos abſque næuo, &
23 culpæ non obnoxios; * Si permanſeritis in fide veſtra confirmato fundamento veſtro, nec dimoueamini à ſpe Euangelij illius quod audiſtis, quod prædicatum eſt in vniuerſa creatura quæ ſub cælo eſt, cuius ego Paulus factus ſum miniſter.
24 * Et gaudeo in paſſionibus quæ fiunt pro vobis, & ſuppleo quod deerat afflictionibus Meſchicho in carne mea pro corpore ipſius, quod eſt Eccleſia:
25 * Cuius ego factus ſum miniſter, iuxta diſpenſationem Dei quæ data eſt mihi inter vos, vt adimpleam ſermonem Dei,
26 * Arcanum illud quod abditum fuerat à ſæculis, & à generationibus, nunc autem patefactum eſt Sanctis illius;
27 * Quibus voluit Deus notum facere quæ ſit opulentia gloriæ arcani huius inter Gentes, quod eſt ipſe Meſchicho, qui in vobis ſpes eſt gloriæ noſtræ.
28 * Quem nos prædicamus & docemus, et intelligendum præbemus cuilibet homini in omni ſapientia, vt ſiſtamus [exhibeamus] omnem hominẽ perfectum in Ieſchua Meſchicho.
29 * In hoc etenim laboro, & preces auſpicor cum auxilio virtutis quæ mihi data eſt.

---

16 וּבֵהּ אֶתְבְּרִי כָּל מְדֵם דְּבִשְׁמַיָּא וּבְאַרְעָא כְּל דְּמִתְחֲזֵא וְכָל דְּלָא מִתְחֲזֵא אִן מַוְתְבָא וְאִן מָרְוָתָא וְאִן אַרְכֹוֹם
17 וְאִן שׁוּלְטָנָא כָּל מְדֵם בְּאִידֵהּ וּבֵהּ אִתְבְּרִיו׃ וְהוּוּ דְמִן קֳדָם כָּל וְכָל מְדֵם בֵּהּ קָאֵם׃ 18 וְהוּוּ רִישָׁא
19 דְּפַגְרָא דְעִדְתָא דְאִיתַוהִי רִישָׁא וּבוּכְרָא דְמִן בֵּית מִיתֵא דְּנֵהֱוֵא קֳדָמַי בְּכָל׃ 19 דְּבֵהּ הוּ צְבָא כְּלֵהּ מוֹלֵי לְמֶעְמַר
20 וּבְאִידֵהּ לְמַרְעֵי לֵהּ כָּל מְדֵם וְשַׁיִן בְּדַמָא דְזִקְיֵפֵהּ בְּאִידוֹהִי אִן דְּבַאַרְעָא וְאִן דְּבִשְׁמַיָּא׃

דְיוֹם חַמְשָׁא דְרַתַר קְנֵמְתָא ג

21 אַף לְכוֹן דְמִן קֳדִים נוּכְרָיֵא הֲוַיתוּן וּבְעֶלְדַּבַּא בְּרַעְיֵנֵיכוֹן מֶטֶל עֲבַדֵיכוֹן בִּישֵׁא׃ 22 שֵׁזִיבְכוֹן הָשָׁא בְּפַגְרָא
דְבַסְרֵהּ וּבְמַוְתֵהּ דְּנַקִימְכוֹן קֳדָמוֹהִי קַדִישִׁין וְלָא מוּם וַדְלָא רְשִׁין׃ 23 אִן תְּקוֹמוּן בְּהַיְמָנוּתְכוֹן כַּד שַׁרִירָא

שרים מן לשון יון
a בַּרָא b קוּם c אִית
d מוֹת e מָלָא f עַמַר
שכן m לחתרצה n והשלים
o בידין a והקומה מן
b קוּם c נְכַר ואויבים
d רַעְיָא e השלים את כם
f מוֹת g קוּם h רְשָׁא

Iohan.1.2.4

* Quoniam in ipso condita sunt vniuersa in cælis,& in terra,visibilia & inuisibilia, siue throni, siue dominationes, siue principatus, siue potestates: omnia per ipsum, & in ipso creata sunt:

* Et ipse est ante omnes,& omnia in ipso constant.

1.Cor.15.c.31 Apoc.1.b.9. * Et ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, vt sit in omnibus ipse primatum tenens:

* Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem inhabitare:

* Et per eum reconciliare omnia in ipsum pacificans per sanguinem crucis eius, siue quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.

* Et vos cùm essetis aliquando alienati & inimici sensu, in operibus malis:

* Nunc autem reconciliauit in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso:

* Si tamen permanetis in fide fundati & stabiles, & immobiles à spe Euangelij quod audistis,quod prædicatum est in vniuersa creatura quę sub cælo est,cuius factus sum ego Paulus minister.

* Qui nũc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia:

* Cuius factus sum ego minister secundùm dispensationem Dei, quæ data est mihi in vobis, vt impleam verbum Dei, * Mysterium quod absconditum fuit à seculis & generationibus,nunc autem manifestatum est Sanctis eius,

* Quibus voluit Deus notas facere diuitias glorię Sacramẽti huius in Gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriæ; * Quem nos † annuntiamus, corripientes omnem hominem, & docẽtes †in omni sapientiavt exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Iesu.

annuntiauimus

omnẽ homi-nem

* In quo & laboro, certando secundum operationem eius quam operatur in me in virtute.

16 * ὅτι ἐν αὐτῷ ἐκτίσθη τὰ πάντα, τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, τὰ ὁρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, εἴτε θρόνοι, εἴτε κυριότητες, εἴτε ἀρχαὶ, εἴτε ἐξουσίαι· τὰ πάντα δι' αὐτοῦ καὶ εἰς αὐτὸν ἔκτισται,

17 * καὶ αὐτός ἐστι πρὸ πάντων, καὶ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ συνέστηκε·

18 * καὶ αὐτός ἐστι κεφαλὴ τοῦ σώματος τῆς ἐκκλησίας, ὅς ἐστιν ἀρχὴ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, ἵνα γένηται ἐν πᾶσιν αὐτὸς πρωτεύων·

19 * ὅτι ἐν αὐτῷ εὐδόκησε πᾶν τὸ πλήρωμα κατοικῆσαι,

20 * καὶ δι' αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι πάντα εἰς αὐτὸν, εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ, δι' αὐτοῦ, εἴτε τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, εἴτε τὰ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

21 * Καὶ ὑμᾶς ποτε ὄντας ἀπηλλοτριωμένους καὶ ἐχθροὺς τῇ διανοίᾳ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς πονηροῖς·

22 * νυνὶ δὲ ἀποκατήλλαξεν ἐν τῷ σώματι τῆς σαρκὸς αὐτοῦ διὰ τοῦ θανάτου, παραστῆσαι ὑμᾶς ἁγίους καὶ ἀμώμους καὶ ἀνεγκλήτους κατενώπιον αὐτοῦ·

23 * εἴγε ἐπιμένετε τῇ πίστει τεθεμελιωμένοι καὶ ἑδραῖοι, καὶ μὴ μετακινούμενοι ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὐαγγελίου οὗ ἠκούσατε, τοῦ κηρυχθέντος ἐν πάσῃ τῇ κτίσει τῇ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν, οὗ ἐγενόμην ἐγὼ Παῦλος διάκονος.

24 * νῦν χαίρω ἐν τοῖς παθήμασί μου ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ ἀντανα-πληρῶ τὰ ὑστερήματα τῶν θλίψεων τοῦ χριστοῦ ἐν τῇ σαρκί μου ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, ὅ ἐστιν ἡ ἐκκλησία·

25 * ἧς ἐγενόμην ἐγὼ διάκονος κατὰ τὴν οἰκονομίαν τοῦ θεοῦ τὴν δοθεῖσάν μοι εἰς ὑμᾶς, πληρῶσαι τὸν λόγον τοῦ θεοῦ,

26 * τὸ μυστήριον τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν, νυνὶ δὲ ἐφανερώθη τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ,

27 * οἷς ἠθέλησεν ὁ θεὸς γνωρίσαι τίς ὁ πλοῦτος τῆς δόξης τοῦ μυστηρίου τούτου ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ὅς ἐστι χριστὸς ἐν ὑμῖν, ἡ ἐλπὶς τῆς δόξης·

28 * ὃν ἡμεῖς καταγγέλλομεν, νουθετοῦντες πάντα ἄνθρωπον, καὶ διδάσκοντες ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἵνα παραστήσωμεν πάντα ἄνθρωπον ἐν χριστῷ Ἰησοῦ.

29 * εἰς ὃ καὶ κοπιῶ ἀγωνιζόμενος κατὰ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ τὴν ἐνεργουμένην ἐν ἐμοὶ ἐν δυνάμει.

---

m שֶׁתֵּאסְתְּכוּן וְלָא n מְתָתְזִיעִיתוּן מִן o סַבְדָא דְאוֹנְגֶּלְיוֹן הַוֹ דַּשְׁמַעְתוּן p דְּאִתְכְּרִז בְּכָלָּה q בְּרִיְתָא דַּתְחֵית שְׁמַיָּא הַוֵי דְּאָנָא

פָּוּלוֹס הֲוִית r מְשַׁשְׁמָנָה׃ 24 וְחָדָא אֲנָא s בְּחַשָּׁא דְּעַל אַפַּיכוּן t וַמְסַלֵּא אֲנָא חַסִּירוּתָא u דְּאוּלְצָנוּתִי דַּמְשִׁיחָא בְּבֶסְרִי

חֶלָּף פַּגְרֵהּ x דְּאִיהוֹתִי עִדְתָּא׃ 25 הֵי דְּאָנָא הֲוִית מְשַׁמְשָׁנֵהּ אַיְךְ y מְרַבְּרָנוּתָא דַּאלָהָא z דְּאִתְיְהֲבַת לִי בְּכוּן

a דְּאֶשַׁכְלָא b מֶלְּחֵהּ דְּאלָהָא׃ c26 אֲרָזָא הוֹ d דְּמִכַּסַּי הֲוָא מִן עָלְמָא וּמִן e דָּרָא הָשָׁא דֵּין f אֶתְגְּלִי לְקַדִּישׁוֹהִי׃

27 לַאילֵין דַּצְבָא אֱלָהָא g דְּנוֹדַע מָנוֹ h עוּתְרָא דְּשׁוּבְחֵהּ דַּארָזָא הָנָא בְּעַמְמֵא דְּהוּוִי מְשִׁיחָא דַּבְכוּן מַבְּרָא דְּשׁוּבְחָן׃

28 הוֹ דַּחֲנַן i מַכְרְזִינַן וּמַלְפִינַן לְכָל בַּרְנָשׁ בְּכָל חָכְמָא דַּנְקִים לְכָל בַּרְנָשׁ כַּד גְּמִיר בְּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

29 בְּהָדָא הוּ גִיר אַף עָמֵל אֲנָא וּמִתְכַּשַּׁף אֲנָא בְּמַעְדַּרְנוּתָא דְּחַיְלָא דְּמִתְיְהֵב לִי׃

m יסודכם n זרע o הקוה נשורה p כרז q בריא r שמש s חשש t מלא u אלץ v איתי w נחגה x יחב y שמלא z מלא a כסא b דורים c גלא d יגע e העשר f כרז

CAP. II.

1 VElim autem vos scire quanta sit mihi solicitudo pro vobis, & pro his qui sunt Laodiceæ, & pro cæteris illis qui faciē meam non viderunt in carne.

2 * Ut consolationem accipiant corda eorū, vt cum charitate accedāt ad omnem opulentiam persuasionis, & ad intelligentiam cognitionis arcani Dei Patris, & Meschicho.

3 * In quo abditi sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ.

4 * Hoc autem dico, vt nemo vos seducat persuasione sermonis.

5 * Et si enim carne absim à vobis, tamen spiritu vobiscum sum, & gaudeo quòd videam ordinem vestrum, & confirmationem fidei vestræ, quæ est in Meschicho.

Media die parasceues crucifixionis.

6 * Quemadmodum igitur accepistis Jeschua Meschicho Dominum nostrum, ita in eo ambulate.

7 * Radicibus vestris stabiliti, & ædificati in eo, & constantes in fide illa quam didicistis, vt in ea abundetis cum gratiarum actione.

8 * Cauete ne quis vos spoliet per philosophiam & deceptionem inanem iuxta doctrinam hominum, & iuxta rudimenta mundi, & non iuxta Meschicho.

9 * Quoniam in eo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter:

10 * Et in eo vos quoque completi estis, qui est caput omniū principatuum, et potestatum.

11 * Et in quo circūcisi estis circunciſione quę fit sine manibus, quum exuistis carnem peccatorum per circunciſionem Meschicho,

12 * Et sepulti estis cum eo per baptismum, in quo & vnà cum eo resurrexistis, qui credidistis in virtute Dei, qui excitauit eum à mortuis.

13 * Et vos, quum essetis mortui in peccatis vestris, & per præputium carnis vestræ vnà cum eo viuificauit, & remisit nobis omnia peccata nostra.

14 * Et deleuit in mandatis sibi chirographū obligationum nostrarum quod erat nobis contrarium, illudque sustulit è medio, ac ipsum affixit cruci suæ.

15 * Et dum exuit corpus suum, diffamauit principatus & potestates, & confudit eos palàm per seipsum.

קפלאון ב

1 צְבֵא אֲנָא דִין דְּחֵדְעוּן אַיְנָא אֲגוּנָא אִית לִי חֲלַפַיכוּן וַחֲלַף הָנוּן דִּבְלַאוֹדִיקֵיָא
וַחֲלַף שַׂרְכָא אִילֵין דְּפַרְצוּפִי לָא חֲזוֹ בִּבְסַר׃ 2 דְּנֶתְבַּיְאוּן לִבְוָהֲוֹן וְנֶתְקַרְבוּן בְּחוּבָא לְכֻלֵּהּ עוּתְרָא דְּפוּסָא
וְלִסוּכְלָא דִּידַעְתֵּהּ דַּאַרְזָא דַּאלָהָא אֲבָא וְדִמְשִׁיחָא׃ 3 הוֹ דְּבֵהּ גְּכְסִין כֻּלְּהֵין סִיסָתָא דְּחָכְמְתָא וְדִידַעְתָּא׃
4 הָדָא דִין אָמַר אֲנָא דְּלָא אֶנָשׁ נְחֵוֵא מַטְעֵא לְכוּן בְּפוּסָא וְמֶלָּא׃ 5 אַפֵּן גֵּיר בִּבְסַר פְּרִיק אֲנָא מָנְכוּן
אֶלָּא בְּרוּחַ עִמְכוּן אֲנָא וְחָדֵא אֲנָא דְּחָזֵא אֲנָא מְטַכְּסוּתְכוּן וְשַׁרִירוּתָא דְּהֵימָנוּתְכוּן דְּבִמְשִׁיחָא׃
פֻּלְגֵּהּ דְּיוֹמָא דְּעַרוּבְתָא דְּזִקִיפוּתָא ד

6 אֵיכַנָא הָכֵיל דְּקַבֶּלְתוּן לְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָרַן בֵּהּ הַלְּכוּ׃ 7 כַּד מְשָׁרְרִין עֲקָרֵיכוּן וּמִתְבְּנִין אַנְהוּן בֵּהּ וּמִתְקַיְמִין

---

a יַדַע
b קְרַב מִן לְשׁוֹן יִן
c חֲזָא בְּנָא גוּחַ
d קְרֵב f פּוּס g כְּסָא
h אוּצָרִים
i יַדַע k טְעָא l פּוּס
m מַלַּל n פְּרַק סוּר
o סִדְרֵכֶם
p חֵימֵן q עֲרַב r זְקַף
s שְׁרַר t בְּנָא u קוּם

CAP. II.

VOlo enim vos scire qualem solicitudinem habeam pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceę, & quicunque non viderunt faciem meam in carne:

‡ Vt consolentur corda ipsorum, instructi in charitate, & in omnes diuitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterij Dei & Patris & Christi Iesu,

‡ In quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi.

‡ Hoc autem dico, vt nemo vos decipiat in sublimitate sermonum.

1.Cor.5. 6.3 ‡ Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum: gaudens & vidēs ordinem vestrum, & firmamentum eius quæ in Christo est, fidei vestræ.

‡ Sicut ergo accepistis Iesum Christum Dominum† nostrū, in ipso ambulate;

‡ Radicati & superædificati in ipso, & cōfirmati in fide sicut & didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione.

‡ Videte ne quis vos decipiat per philosophiam, & inanem fallaciam: secundùm traditionem hominum, secundùm elementa mundi, & non secundùm Christum.

‡ Quia in ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter:

‡ Et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis:

‡ In quo & circuncisi estis circuncisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed †in circūcisione Christi,

‡ Consepulti ei in baptismo: in quo & resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitauit illum à mortuis.

Ephe. 2. 2.1 ‡ Et vos cùm mortui essetis in delictis & præputio carnis vestræ, conuiuificauit cum illo: donans vobis omnia delicta;

‡ Delens quod aduersus nos erat, chirographum† decreti, quod erat contrarium nobis. & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci:

decretis ‡ Et expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palàm, triumphans illos in seipso.

β'.

1 ‡ Θέλω γὰρ ὑμᾶς εἰδέναι ἡλίκον ἀγῶνα ἔχω περὶ ὑμῶν καὶ τῶν ἐν Λαοδικείᾳ, καὶ ὅσοι οὐχ ἑωράκασι τὸ πρόσωπόν μου ἐν σαρκί,

2 ‡ ἵνα παρακληθῶσιν αἱ καρδίαι αὐτῶν, συμβιβασθέντων ἐν ἀγάπῃ, καὶ εἰς πᾶντα πλοῦτον τῆς πληροφορίας τῆς συνέσεως, εἰς ἐπίγνωσιν τοῦ μυστηρίου τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς καὶ τοῦ χριστοῦ·

3 ‡ ἐν ᾧ εἰσι πάντες οἱ θησαυροὶ τῆς σοφίας καὶ τῆς γνώσεως ἀπόκρυφοι.

4 ‡ Τοῦτο δὲ λέγω ἵνα μήτις ὑμᾶς παραλογίζηται ἐν πειθανολογίᾳ·

5 ‡ εἰ γὰρ καὶ τῇ σαρκὶ ἄπειμι, ἀλλὰ τῷ πνεύματι σὺν ὑμῖν εἰμι, χαίρων καὶ βλέπων ὑμῶν τὴν τάξιν, καὶ τὸ στερέωμα τῆς εἰς χριστὸν πίστεως ὑμῶν.

6 ‡ Ὡς οὖν παρελάβετε τὸν χριστὸν Ἰησοῦν τὸν κύριον, ἐν αὐτῷ περιπατεῖτε,

7 ‡ ἐρριζωμένοι καὶ ἐποικοδομούμενοι ἐν αὐτῷ, καὶ βεβαιούμενοι ἐν τῇ πίστει, καθὼς ἐδιδάχθητε, περισσεύοντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ.

8 ‡ Βλέπετε μή τις ὑμᾶς ἔσται ὁ συλαγωγῶν διὰ τῆς φιλοσοφίας καὶ κενῆς ἀπάτης, κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ κόσμου, καὶ οὐ κατὰ χριστόν.

9 ‡ ὅτι ἐν αὐτῷ κατοικεῖ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος σωματικῶς,

10 ‡ καί ἐστε ἐν αὐτῷ πεπληρωμένοι· ὅς ἐστιν ἡ κεφαλὴ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας·

11 ‡ ἐν ᾧ καὶ περιετμήθητε περιτομῇ ἀχειροποιήτῳ, ἐν τῇ ἀπεκδύσει τοῦ σώματος τῶν ἁμαρτιῶν τῆς σαρκός, ἐν τῇ περιτομῇ τοῦ χριστοῦ·

12 ‡ συνταφέντες αὐτῷ ἐν τῷ βαπτίσματι, ἐν ᾧ καὶ συνηγέρθητε διὰ τῆς πίστεως τῆς ἐνεργείας τοῦ θεοῦ τοῦ ἐγείραντος αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.

13 ‡ καὶ ὑμᾶς νεκροὺς ὄντας ἐν τοῖς παραπτώμασι καὶ τῇ ἀκροβυστίᾳ τῆς σαρκὸς ὑμῶν, συνεζωποίησεν ὑμᾶς σὺν αὐτῷ, χαρισάμενος ἡμῖν πάντα τὰ παραπτώματα,

14 ‡ ἐξαλείψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τοῖς δόγμασιν, ὃ ἦν ὑπεναντίον ἡμῖν, καὶ αὐτὸ ἦρκεν ἐκ τοῦ μέσου, προσηλώσας αὐτὸ τῷ σταυρῷ,

15 ‡ ἀπεκδυσάμενος τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ἐξουσίας ἐδειγμάτισεν ἐν παρρησίᾳ, θριαμβεύσας αὐτοὺς ἐν αὐτῷ.

---

[f] חַיִּים [g] יָלַף [h] יִתַּר [i] יָרָא [k] זָהַר השפר [l] מן לשון יין יין [m] טָעָא [n] יָלַף [o] יְסוֹדוֹתֵיהֶן פ שוכן [p] מְלָא [q] גֵּשֶׁם [r] שַׁמְלָא [s] מן לשון יין [t] גְּזַר [u] קִבֵּר [v] עֲמַר [w] קוֹם [x] מוּת [y] חָטָא [z] חַיָּא [a] וּמחזה [b] במצוותיו

אַנְחוּן בְּהַיְמָנוּתָא הַיְ דִּילְפְּחוּן וְרָבָה חָתְיַהֲרוּן בְּתַוּדְיְתָא׃ 8 אֱזְדַּהֲרוּ דִּלְמָא אֱנָשׁ נְחַלְּצָכוּן בְּפִילָסוֹפוּתָא וּבָטָעְיוּתָא סָרִיקְתָא אַיךְ יוּלְפָנָא דַּבְנֵינָשָׁא וַאֵיךְ אֶסְטוּכְסוּהִי דְּעָלְמָא וְלָא אַיךְ מְשִׁיחָא׃ 9 וְדִבֵּה עָמַר כְּלֵהּ מוֹלָיָא דַּאֲלָהוּתָא גּוּשְׁמָנָאִית׃ 10 וּבֵהּ אַף אַנְחוּן מְשְׁתַּמְלִיהוּן וְדֵהוּ אִיתוֹהִי רֵישָׁא דְּכָלְהֵין אַרְכוּס וְשׁוּלְטָנָא׃ 11 וּבֵהּ אֶתְגְּזַרְתּוּן גְּזוּרְתָא דְּלָא בְּאִידִין כְּשְׁלָח בְּסַרָא דַּחֲטָהָא בַּגְזוּרְתֵּהּ דַּמְשִׁיחָא׃ 12 וְאִתְקַבְּרְתּוּן עִמֵּהּ בְּמַעֲמוּדִיתָא וּבֵהּ קָמְתּוּן עִמֵּהּ דְּהַיְמָנְתּוּן בְּחִילָא דַּאֲלָהָא דַּאקִימֵהּ מִן כְּית מֵיתֵא׃ 13 וְלְכוּן דְּמִיתִין הֲוִיתּוּן בְּחַיָּלָא דַּחֲטָהֵיכוּן וַעֲוּרְלַת בְּסַרְכוּן אַחְיְכוּן עִמֵּהּ וְשַׁבַק לַן כְּלְהוּן חֲטָהַיִן׃ 14 וַעֲטָא בְּפוּקְדָנְוֹהִי שְׁטַר חוֹבַיִן הוּ דְּאִיתוֹהִי חָוָא סַקוּבְלַן וְשַׁקְלֵהּ מִן מְצַעְתָּא וְקַבְּעֵהּ בְּזִקְיְפֵהּ׃ 15 וּבְשְׁלַח פַּגְּרֵהּ פַּרְסִי לְאַרְכוּס וְלַשְׁלִיטָנֵא וְאַבְהַת אֱנוּן גַּלְוְיֵאית בְּקָנוּמֵהּ׃

Quotidie.

16 * Nemo igitur vobis moleſtiam exhibeat in cibo & potu, aut in partitionibus dierum feſtorum, aut nouiluniorum, & Sabbathorũ:
17 * Quæ ſunt vmbræ futurorum, corpus autem Meſchicho eſt.
18 * Ne quis porrò velit cũ humilitate mentis vos reos efficere, vt fiatis ſerui cultus Angelorum, dum innititur iis quæ non vidit, & fruſtrà turgeſcit mente carnis ſuæ.
19 * Nec amplectitur caput ex quo totum corpus coagmentatur & ſtabilitur per commiſſuras & mẽbra, & excreſcit incremento
20 Dei. * Si enim mortui eſtis cum Meſchicho, ab elementis mundi, quid quaſi viuatis in
21 mundo iudicamini? * Ne quid tetigeris, neque guſtaueris, neque adhæſeris cuiquam
22 eorum * quæ vſu corrumpuntur, ſuntque præcepta & doctrinæ hominum.
23 * Et videntur habere rationem ſapientiæ in ſpecie humilitatis & timoris Dei; neque parcunt corpori non in eo quod honeſtum eſt, ſed in iis quæ vſui ſunt carni.

Feria quarta Requiei.

CAP III.

1 SI ergo reſurrexiſtis vnà cum Meſchicho, quæ ſunt ſupernè quærite, vbi Meſchicho ſedet ad dexteram Dei.
2 * Quæ ſuperna ſunt ſapite, & non quæ in terra.
3 * Mortui enim eſtis, & vita veſtra abſcondita eſt cum Meſchicho in Deo.
4 * Quum autem Meſchicho manifeſtatus fuerit, qui quidem eſt vita noſtra, tunc & vos manifeſtabimini cum eo in gloria.
5 * Mortificate igitur membra veſtra terreſtria, ſcortationem, immunditiam, & perturbationes, & concupiſcentiam malam, & auaritiam, quæ eſt reuerentia [cultus] idolorum.
6 * Propterea enim venit ira Dei in filios inobedientiæ.
7 * Inter quos & vos quondam ambulabatis, quum verſabamini cum eis.
8 * Nunc autem deponite à vobis hæc omnia, iram, excandeſcentiam, malitiam, blaſphemiam, ſermonem impurum.

---

16 לָא הַכִיל אֱנָשׁ [a] נְדַוֵּדכון [b] בְּמַאכְלָא [c] וּבְמַשְׁתְיָא או בְּפוּלָגֵא [d] דְּעַאדָא וַדְרִישֵׁי יַרְחָא [e] וְדַשַׁבְּאֵא: 17 הָלֵין [f] דְאִיתַיְהִין
81 וְלָמָא אֱנָשׁ [b] נָצְבֵא בְּמַכִּיכוּת [i] רְעִינָא [k] לְמִחַבְּוּתְכוּן [l] דְּהָשְׁתַּעְבְּדוּן
[g] טַלְנַיָּתָא דְאִילֵין דַּעֲתִידָן פַּגְרָא דִּין מְשִׁיחָא הוּ: 19 וְלָא אֲחִיד רֵישָׁא
לְפוּלְחָנָא דְמַלָּאכֵא [m] בְּדַסָּעָא עַל מֵדֵם וְלָא חָזָא [n] וְסַרִיקָאִית [o] מְתְחַבַּר בְּרָעְיָנָא דְבָסְרָה:
20 אִן גֵּיר [u] מִיתְתוּן עִם דְּמָנֵה כְּלַהּ פַּגְרָא [p] מְתְרַכַּב [q] וּמְתְקַיֵּם [r] בְּשָׁרְיָנֵא [s] וַבְּהַדְמֵא וְרָבֵא [t] הַרְבִּיתָא דְאַלָהָא:
סְשִׁיחָא מִן [x] אֶסְטוּכְסוּהִי דְעָלְמָא לְמָנָא אַיךְ הַו [y] דְחַאיִיתוּן בְּעָלְמָא מְתְחָרְנִין אַנְתוּן:
21 לָא לַם תָּקְרוּב וְלָא
חָטְעַם וְלָא תֶּקֵף: 22 דְאִיתַיְהִין הָלֵין חֲשַׁחְתָא דְמִתְחַבְּלָא וּפוּקְדָא אֱנִין וְיוּלְפָנָא דַּבְנִינָשָׁא:

[a] רַוֵּר וחאה [b] אֲכַל
[c] שְׁתָא [d] חגים [c] שבתות
[e] אִית [g] צלים [h] עֲבָרָא
[i] רָעָא רצה [k] חוב [l] שַׁעְבֵּד
[m] סְעָא ספר [n] חריק
[o] חַתַר [p] רְכַב [q] קום
[r] שְׁרָא [s] ובאברים [t] רַבָּא
[u] מות [x] יסודותיו [y] חַיָּא

* Nemo ergo vos iudicet in cibo aut 16
in potu, aut in parte diei festi, aut neo-
meniæ, aut Sabbathorum:

* Quæ sunt vmbra futurorum, cor- 17
pus autem Christi.

Mat. 24. 4.4 * Nemo vos seducat, volens in hu- 18
militate & religione angelorũ, quæ non
vidit ambulans, frustra inflatus sensu
carnis suæ,

* Et non tenens caput, ex quo totum 19
corpus per nexus & coniunctiones sub-
ministratum & constructum, crescit in
augmentum Dei.

*Si ergo mortui estis cum Christo, ab 20
elementis huius mundi: quid adhuc tan D
quam viuentes in mundo decernitis?

tetigeris, neque gustaueris neque contrectaueris: * Ne†tetigeritis, neque gustaueritis, 21
neque contrectaueritis:

* Quæ sunt omnia in interitum ipso 22
vsu, secundum præcepta & doctrinas
hominum.

* Quę sunt rationem quidem haben- 23
tia sapientiæ in superstitione & humili-
tate, & non ad parcendum corpori, non
in honore aliquo ad saturitatem carnis.

CAP. III.

IGitur si consurrexistis cum Christo, 1
quę sursum sunt, quęrite: vbi Christus A
est in dextera Dei sedens.

* Quæ sursum sunt, sapite: non quæ 2
super terram.

* Mortui enim estis: & vita vestra ab- 3
scondita est cum Christo in Deo.

autem *Cũ†Christus apparuerit, vita vestra: 4
tunc & vos apparebitis cũ ipso in gloria.

Eph. 5. a.3 * Mortificate ergo mẽbra vestra quæ 5
sunt super terram, fornicationem, im-
munditiam, libidinem, concupiscen-
tiam malam, & auaritiam, quæ est simu-
lachrorum seruitus.

* Propter quæ venit ira Dei super fi- 6
lios incredulitatis.

* In quibus & vos ambulastis aliquã- 7
do, cùm viueretis in illis.

* Nunc autẽ deponite & vos omnia: 8
Rom. 6. a.4. b.12 Eph. 4. f. 33 iram, indignationẽ, malitiam, blasphe-
miam, turpem sermonem de ore vestro.

16 * Μὴ οὖν τις ὑμᾶς κρινέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν
μέρει ἑορτῆς ἢ νουμηνίας ἢ σαββάτων·

17 * ἅ ἐστι σκιὰ τῶν μελλόντων, τὸ δὲ σῶμα χριστοῦ.

18 * μηδεὶς ὑμᾶς καταβραβευέτω θέλων ἐν ταπεινοφρο-
σύνῃ & θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων, ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων,
εἰκῇ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,

19 * καὶ οὐ κρατῶν τὴν κεφαλήν, ἐξ οὗ πᾶν τὸ σῶμα διὰ
τῶν ἁφῶν καὶ συνδέσμων ἐπιχορηγούμενον καὶ συμβι-
βαζόμενον, αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ θεοῦ.

20 * εἰ οὖν ἀπεθάνετε σὺν τῷ χριστῷ, ἀπὸ τῶν στοιχείων
τοῦ κόσμου, τί ὡς ζῶντες ἐν κόσμῳ δογματίζεσθε;

21 * μὴ ἅψῃ, μὴ γεύσῃ, μὴ θίγῃς·

22 * ἅ ἐστι πάντα εἰς φθορὰν τῇ ἀποχρήσει, κατὰ τὰ ἐντάλ-
ματα καὶ διδασκαλίας τῶν ἀνθρώπων·

23 * ἅτινά ἐστι λόγον μὲν ἔχοντα σοφίας ἐν ἐθελοθρησκείᾳ
καὶ ταπεινοφροσύνῃ & ἀφειδίᾳ σώματος, οὐκ ἐν τιμῇ τινι
πρὸς πλησμονὴν τῆς σαρκός.

γ'.

1 * Εἰ οὖν συνηγέρθητε τῷ χριστῷ, τὰ ἄνω ζητεῖτε, οὗ
ὁ χριστός ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ καθήμενος·

2 * τὰ ἄνω φρονεῖτε, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς.

3 * ἀπεθάνετε γάρ, καὶ ἡ ζωὴ ὑμῶν κέκρυπται σὺν τῷ χρι-
στῷ ἐν τῷ θεῷ·

4 * ὅταν ὁ χριστὸς φανερωθῇ, ἡ ζωὴ ὑμῶν, τότε καὶ ὑμεῖς
σὺν αὐτῷ φανερωθήσεσθε ἐν δόξῃ.

5 * νεκρώσατε οὖν τὰ μέλη ὑμῶν τὰ ἐπὶ τῆς γῆς, πορνείαν,
ἀκαθαρσίαν, πάθος, ἐπιθυμίαν κακήν, καὶ τὴν πλεο-
νεξίαν, ἥτις ἐστὶν εἰδωλολατρεία,

6 * δι' ἃ ἔρχεται ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ ἐπὶ τοὺς υἱοὺς τῆς ἀπει-
θείας·

7 * ἐν οἷς καὶ ὑμεῖς περιεπατήσατέ ποτε, ὅτε ἐζῆτε ἐν
αὐτοῖς.

8 * νυνὶ δὲ ἀπόθεσθε καὶ ὑμεῖς τὰ πάντα, ὀργήν, θυμόν, κα
κίαν, βλασφημίαν, αἰσχρολογίαν ἐκ τοῦ στόματος ὑμῶν·

[f 2 3] וּמִתְחַזְיָן דְּאִית בְּהֵין [g] מְלָּהָא דְּחָכְמְתָא בְּפַרְצוּף מַכִּיכוּתָא וְדַחֲלַת אֱלָהָא וְדָלָא [h] חָסִין עַל פַּגְרָא לָוֹ בְּמִדַּם [k] דְּמַיְקַר
אֶלָּא בְּאִילֵּין דְּתַשַּׁחְתָּא אֱנִין דְּבְסָרָא׃ דְּאַרְבְּעָא [i] דְּשַׁבְתָּא [l] דְּנִיחְתָּא ו קפלאון ג
1 אִן הָכִיל [b] קְמְחוֹן עִם מְשִׁיחָא דְּלָעֵי [c] אַתַּר דְּמְשִׁיחָא יְהֵב עַל יַמִּינָא דַּאלָהָא׃ 2 דְּלָעֵל [d] אִתְרַעוּ וְלָא דְּבְאַרְעָא׃
3 מִיתְחוֹן לְכוֹן גֵּיר [f] וְחַיֵּיכוֹן [g] כְּסִין עִם מְשִׁיחָא בַּאלָהָא׃ 4 וְאַמַּתַי דְּמְשִׁיחָא [h] מְתְגְּלֵא דְּהוּיוּ [i] חַיִּין הָיְדֵין אַף אַנְתוּן
[k] תְּתְגְּלוֹן עִמֵּה בְּשׁוּבְחָא׃ 5 [l] אֱמִיתוּ הָכִיל [m] חַדַּמֵיכוֹן דְּבְאַרְעָא [n] זָנְיוּתָא [o] סַנְפוּתָא [p] וְכְאבָא [q] וְרָגְתָא בִּישְׁתָא [r] וְעָלוּבוּתָא דְּהִי
הִי דְּחַלַּת [s] פְּחַכְרָא׃ 6 מֶטֶל הַלֵּיִן גֵּיד אִתָּא רוּגְזֵהּ דַּאלָהָא עַל בְּנָיָא דְּלָא מְתְטַפְּסְנוּתָא׃ 7 בְּהֲלֵין אַף אַנְתוּן הַלָּכְתוּן
מִן קֳדָם דְּמִתְהַפְּכִין הֲוִיתוּן בְּהֵין׃ 8 הָשָׁא דֵּין אֱנִיחוּ מְנִכוֹן כְּלְהֵין הָלֵין רוּגְזָא חֵמְתָא בִּישׁוּתָא גּוּדָפָא מְמַלְלָא טַנְפָא׃

[e] חֲנָא [f] מַלֵּל [h] חוס [i] לא [k] יקר [l] נוח [o] קום [p] בָּעָא [q] רְעָא רצה [r] מות [s] חֲיָא [t] כְּסָא [u] גְּלָא [v] חֲנָא [w] גְּלָא [x] מות [m] אבריכם [n] זְנָא [o] טִנַּף [p] ועכירותהון [q] רְגַז [r] ובצע; אלילים

9 ‡ Ne mentiamini alius in alium, sed exuite hominem veterem cum omnibus moribus eius:

10 ‡ Et induite nouum qui renouatur per cognitionem & similitudinem conditoris sui.

11 ‡ Vbi non est Jhoudæus & Gentilis, neque circuncisio & præputium, neque Græcus & Barbarus, neque seruus & ingenuus, sed omnia & in omnibus est Meschicho.

12 ‡ Jnduite igitur tanquam electi Dei, sancti & dilecti miserationes, & affectum interiorem, & lenitatem, & mansuetudinem animi, & modestiam, ac longanimitatem.

13 ‡ Et sufferte alius alium, & condonate vobis mutuò. quòd si quis habeat querelam aduersus proximum suum, quemadmodum Meschicho condonauit vobis, sic & vos con-
14 donate. ‡ Et cum his omnibus charitas,
15 quæ est vinculum perfectionis, ‡ Et pax Meschicho gubernet corda vestra, ad quam vocati estis in vno corpore, & gratias agite
16 Meschicho. ‡ Cuius sermo inhabitet in vobis opulenter cum omni sapientia; & docete ac erudite vosmetipsos psalmis, et hymnis, & canticis spiritualibus; & cum gratia psallite in cordibus vestris Deo.

17 ‡ Et quicquid agatis sermone & opere, in nomine Domini nostri Ieschua Meschicho agite, & gratiam habete per eum Deo Patri.

Quotidie.

18 ‡ Vxores subditæ estote maritis vestris, vt æquum est in Meschicho.

19 ‡ Viri diligite vxores vestras, & ne sitis amarulenti aduersus illas.

20 ‡ Filij, obedite parentibus vestris per omnia. sic enim placet coram Domino nostro.

21 ‡ Parentes, ne ad iracundiam prouocaueritis liberos vestros, ne angoribus conficiantur.

22 ‡ Serui obedite per omnia heris vestris corporeis, non in aspectu oculi, tanquam illi qui placent hominibus, sed in corde simplici, & in timore Domini.

23 ‡ Porrò quicquid faciatis, ex tota anima vestra facite tanquam Domino nostro, et non tanquam hominibus.

---

9 וְלָא תְהֵוון מְדַגְלִין חַד בְּחַד אֶלָּא שׁוּלְחוּהִי לְבַרְנָשָׁא עַתִּיקָא עִם כֻּלְּהוֹן הוּפָכְוהִי׃ 10 וַלְבַשׁוּ חַדְתָּא
11 דְּמִתְחַדַּת בִּידַעְתָּא בְּדַמּוּתָא דְּבָרְיֵהּ׃ כַּר דְּלֵית יְהוּדָיָא וְאַרְמָיָא וְלָא גְּזוּרְתָּא וְעוּרְלוּתָא וְלָא יוֹנָיָא
12 וּבַרְבָּרָיָא וְלָא עַבְדָּא וּבַר־חוֹרָא בְּל וַבְּכְלָנָשׁ מְשִׁיחָא הוּ׃ לְבַשׁוּ הָכִיל אַיְךְ גְּבָיָא דַּאלָהָא קַדִּישָׁא
וְחַבִּיבָא רַחֲמָא וְרוּחָפָא וּבְסִימוּתָא וּמַכִּיכוּת רָעְיָנָא וְנִיחוּתָא וְנִגִּירוּת רוּחָא׃ 13 וַהֲוַיְתוּן מְסַיְּבְרִין חַד לְחַד
וְשָׁבְקִין חַד לְחַד וְאִן אִית לֵאנָשׁ עַל חֲבְרֵהּ רוֹעֲמָא אַיכְנָא דְּמְשִׁיחָא שְׁבַק לְכוֹן הָכְנָא אַף אַנָּחוּן שְׁבוּקוּ׃
14 וְעִם הָלֵין כֻּלְּהֵין חוּבָא דְּהַוּוּ חֲזַקָא דְּגְמִירוּתָא׃ 15 וְשְׁלָמֵהּ דְּמְשִׁיחָא נְדַבַּר לֵבַוָתְכוֹן דְּלֵהּ אֶתְקְרִיתוּן
בְּחַד פְּגַר וַהֲוַיְתוּן מְוַדִּין לְמְשִׁיחָא׃ 16 דְּמִלֵּהּ תֵּעְמַרִי בְּכוֹן עַתִּירָאִיהּ בְּכָל חָכְמָא וַהֲוַיְתוּן מַלְפִין וּרְדִין

a כתבים
b שְׁלַח פשט c בהגוותיו
d חֲמָא e דְּמָא f בְּרָא
g וגויי h מילה i וערלה
k ולועז l חפשי
m גְּבָא n וקרבים o רְעָא
p כוּחַ q הארץ אפים r ריב
s אהבה t האסור
u יכהיג לבוהכם
x קְרָא y יְרָא z מַלֵּל

Heb. 12. a. 1. 1. Pet. 2. a. 1. 4. a. 2.

*Nolite mentiri inuicem: expoliantes vos veterem hominẽ cum actibus ſuis,

*Et induẽtes nouum eum qui renouatur in agnitionem† ſecundùm imaginem eius qui creauit eum.

Dei

*Vbi non eſt Gentilis & Iudæus, circunciſio & prępu tium, Barbarus & Scytha, ſeruus & liber: ſed omnia, & in omnibus Chriſtus.

*Induite vos ergo ſicut electi Dei, ſancti, & dilecti viſcera miſericordiæ, benignitatem, humilitatem, modeſtiã, patientiam;

Eph. 6. b. 11

*Supportantes inuicem; & donantes vobiſmetipſis ſi quis aduerſus aliquem habet querelam. ſicut & Dominus donauit vobis, ita & vos.

C

*Super omnia autem hęc, charitatem habete, quod eſt vinculum perfectionis:

*Et pax Chriſti exultet in cordibus veſtris, in qua & vocati eſtis in vno corpore: & grati eſtote.

*Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia: docentes & commonentes voſmetipſos, †pſalmis, & hymnis, & cãticis ſpiritualibus, in gratia cantãtes in cordibus veſtris Deo.

in

1. Cor. 10. g. 33.

*Omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini †Ieſu Chriſti, †gratias agẽtes Deo, & Patri per ipſum.

noſtri facite

Eph. 5. c. 22 1. Pet. 3. a. 1

*Mulieres ſubditæ eſtote viris, ſicut oportet, in Domino.

D

Eph. 5. f. 25

*Viri, diligite vxores†, & nolite amari eſſe ad illas.

veſtras,

*Filij, obedite parentibus per omnia. hoc enim placitum eſt in Domino.

Eph. 6. a. 5 Tit. 2. c. 9 2. Pet. 2. c. 18

*Patres, nolite ad indignationem prouocare filios veſtros, vt non puſillo animo fiant.

*Serui, obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum ſeruientes, quaſi hominibus placentes, ſed in ſimplicitate cordis, timentes Deum.

*Quodcunque facitis, ex animo operamini ſicut Domino, & non hominibus:

9 * μὴ ψεύδεσθε εἰς ἀλλήλους, ἀπεκδυσάμενοι τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον σὺν ταῖς πράξεσιν αὐτοῦ,

10 * καὶ ἐνδυσάμενοι τὸν νέον τὸν ἀνακαινούμενον εἰς ἐπίγνωσιν κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν·

11 * ὅπου οὐκ ἔνι Ἕλλην καὶ Ἰουδαῖος, περιτομὴ καὶ ἀκροβυσία· βάρβαρος, Σκύθης· δοῦλος, ἐλεύθερος· ἀλλὰ τὰ πάντα καὶ ἐν πᾶσι Χριστός.

12 * ἐνδύσασθε οὖν ὡς ἐκλεκτοὶ τοῦ θεοῦ ἅγιοι καὶ ἠγαπημένοι, σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ, χρηστότητα, ταπεινοφροσύνην, πραότητα, μακροθυμίαν,

13 * ἀνεχόμενοι ἀλλήλων, καὶ χαριζόμενοι ἑαυτοῖς ἐάν τις πρός τινα ἔχῃ μομφήν· καθὼς καὶ ὁ Χριστὸς ἐχαρίσατο ὑμῖν, οὕτω καὶ ὑμεῖς·

14 * ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις τὴν ἀγάπην, ἥτις ἐστὶ σύνδεσμος τῆς τελειότητος·

15 * καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν, εἰς ἣν καὶ ἐκλήθητε ἐν ἑνὶ σώματι· καὶ εὐχάριστοι γίνεσθε.

16 * ὁ λόγος τοῦ Χριστοῦ ἐνοικείτω ἐν ὑμῖν πλουσίως, ἐν πάσῃ σοφίᾳ, διδάσκοντες καὶ νουθετοῦντες ἑαυτούς, ψαλμοῖς καὶ ὕμνοις καὶ ᾠδαῖς πνευματικαῖς ἐν χάριτι ᾄδοντες ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν τῷ κυρίῳ,

17 * καὶ πᾶν ὅ, τι ἂν ποιῆτε ἐν λόγῳ ἢ ἐν ἔργῳ, πάντα ἐν ὀνόματι κυρίου Ἰησοῦ, εὐχαριστοῦντες τῷ θεῷ καὶ πατρὶ δι' αὐτοῦ.

18 * Αἱ γυναῖκες, ὑποτάσσεσθε τοῖς ἀνδράσιν, ὡς ἀνῆκεν ἐν κυρίῳ.

19 * Οἱ ἄνδρες, ἀγαπᾶτε τὰς γυναῖκας, καὶ μὴ πικραίνεσθε πρὸς αὐτάς.

20 τὰ τέκνα, ὑπακούετε τοῖς γονεῦσι κατὰ πάντα. τοῦτο γάρ ἐστιν εὐάρεστον ἐν κυρίῳ.

21 * Οἱ πατέρες, μὴ ἐρεθίζετε τὰ τέκνα ὑμῶν, ἵνα μὴ ἀθυμῶσιν.

22 * Οἱ δοῦλοι, ὑπακούετε κατὰ πάντα τοῖς κατὰ σάρκα κυρίοις, μὴ ἐν ὀφθαλμοδουλείαις ὡς ἀνθρωπάρεσκοι, ἀλλ' ἐν ἁπλότητι καρδίας, φοβούμενοι τὸν θεόν·

23 * καὶ πᾶν ὅ, τι ἐὰν ποιῆτε, ἐκ ψυχῆς ἐργάζεσθε, ὡς τῷ κυρίῳ καὶ οὐκ ἀνθρώποις·

נמחקו g שמחצים

g שַׁבַּח h ובחסד h סְעַר

i מַלַּל k יָרָא l כידו

a שַׁעֲבֵר b חֲבַב c שְׁמַע

d רְגַז e עוּק או עִיק

f חֲזָא

g שמחצים

נַפְשְׁכוֹן c בְּמִזְמוֹרֵא f וְבִתֻשְׁבְּחָתָא וּבְזַמִּירָתָא דְרוּחָא g וְבִטְיבוּתָא הֲוֵיתוּן זְמִירִין בְּלֵבַוְתְכוֹן לַאלָהָא׃

17 וְכֹל מִדֵם h דְסָעֲרִין אַנְתוּן i בְּמִלְּתָא וּבַעֲבָדָא בְּשׁוּמֵהּ דְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הֲוֵיתוּן עָבְדִין וְהַוְיתוּן k מְוַדִין l בְּאִידֵהּ לַאלָהָא אֲבָא׃

דְכְלְיוֹם ז

18 נְשֵׁא a אֶשְׁתַעְבְּדִין לְבַעֲלֵיכִין אֵיךְ דְזָרִיק בְּמִשְׁיחָא׃ 19 גְּבְרָא b אַחֵבוּ נְשֵׁיכוֹן וְלָא תֶהֱווֹן מְרִירִין עֲלֵיהֶין׃

20 בְּנָיָא c אֶשְׁתַמְּעוּ לְאבָהַיכוֹן בְּכֹל מִדֵם הָכְנָא גֵּיר שַׁפִּיר קֳדָם מָרָן׃ 21 אֲבָהֵא לָא d תַּרְגְּזוּן בְּנֵיכוֹן דְלָא e נְחֻתְעִיקוּן׃

22 עַבְדָא אֶשְׁתַמְּעוּ בְּכֹל מִדֵם לְמָרֵיכוֹן דְפַגְרָא לָא f בְּמֶחֱזָא עֵינָא אֵיךְ הָנוּן g דְשָׁפְרִין לַבְנֵינָשָׁא אֶלָּא בְּלֵבָא פְּשִׁיטָא וּבְדַחֲלֵהּ דְמָרָיָא׃ 23 וְכֹל דְעָבְדִין אַנְתוּן מִן כַּלָּה נַפְשְׁכוֹן עֲבִדוּ אֵיךְ דְלְמָרָן וְלָא אֵיךְ דְלַבְנֵינָשָׁא׃

24 * Et ſcitote vos à Domino noſtro acceptu-
ros retributionem in hæreditate. Domino
enim Meſchicho ſeruitis.

25 * Cæterùm qui peccauerit, luet pœnas
prout peccauerit, nec eſt acceptio facierum.
[delectus perſonarum.]

CAP. IIII.

1 O Heri, exhibete æquabilitatem & iuſti-
tiam ſeruis veſtris, & ſcitote vos quo-
que habere Dominum in cælis.

2 * In oratione perſeuerate, & vigilate in
3 ea: & gratias agentes, * Et orantes etiam
pro nobis, vt Deus aperiat nobis oſtium ſer-
monis, ad eloquendum arcanum Meſchicho,
propter quod vinctus ſum.

4 * Vt reuelem illud & eloquar, quemad-
modum neceſſe habeo.

5 * In ſapientia ambulate erga extraneos,
& redimite oportunitatem veſtram.

6 * Et ſermo veſter ſemper cum gratia tan-
quam ſale ſit conditus, vt ſciatis vnuſquiſ-
que quomodo vos oporteat reſponſum dare,
[rationem reddere.]

7 * Caterùm eorum quæ apud me ſunt, cer-
tiores vos reddet Tychicus frater dilectus,
& miniſter fidelis, & conſeruus noſter in
Domino:

8 * Quem miſi ad vos in hoc ipſum, vt co-
gnoſcat quid apud vos fiat; & conſoletur
corda veſtra;

9 * Cum Oneſimo fratre fideli & dilecto,
qui ex vobis eſt. Hi certiores vos reddent
eorum quæ apud nos ſunt.

10 * Porrò poſtulat pacem veſtram [ſalutat
vos] Ariſtarcus captiuus mecum, & Mar-
cus conſobrinus Barnabæ, de quo accepiſtis
mandata. Quòd ſi venerit ad vos, excipi-
te eum;

11 * Et Jeſchua qui vocatur Juſtus, qui qui-
dem ſunt ex circunciſione. Et hi ſoli opitulati
ſunt mihi in regno Dei, hiíque fuerunt mihi
ſolatio.

12 * Poſtulat pacem veſtram Epaphras, qui
ex vobis eſt ſeruus Meſchicho, ſemper la-
borans pro vobis in oratione, vt ſtetis perfe-
cti & completi in omni voluntate Dei.

---

24 וְדַעוּ דְּמָן מָרָן מְקַבְּלִיחוֹן פּוּרְעָנָא בְּיֵרְתּוּתָא לְמָרְיָא גֵּיר מְשַׁמְּשִׁיתָא פָּלְחִיתוֹן׃
25 מַסְכְּלָנָא דֵּין מֵחְפְּרַע אֵיךְ מַרְכָּא דְּאִסְכֵּל וְלֵית מַסַּב בַּאפָּא׃

קפלאון ד

1 מָרְיָא עֲבַדוּ שַׁוְיוּתָא וְכֵאנוּתָא לְעַבְדֵיכוֹן וְהַוְיתוֹן יָדְעִין דַּאף לְכוֹן אִית הוּ מָרָא בַּשְׁמַיָּא׃
2 בְּצָלוּתָא אֶתְאַמְּנוּ וְהַוְיתוֹן עִירִין אַנְתּוּן בָּהּ וּמוֹדִין׃ 3 וּמְצַלִּין אַף עֲלַיִן דַּאלָהָא נֶפְתַּח לַן תַּרְעָא דְּמִלְּתָא
לְמְמַלְלוּ רָזָא דְּמְשִׁיחָא דְּמָטְלָתָה אֲסִיר אֲנָא׃ 4 דַּאגְלְיוּהִי וְאִמְלְלְיוּהִי אֵיכְנָא דְּוָלָא לִי׃ 5 בְּחָכְמְתָא הַלְּכוּ
לְוָת בָּרְיָא וְזַבְּנוּ קֵארְסִכוֹן׃ 6 וּמַלֵּתְכוֹן בְּכָל זְבַן בְּטִיבוּתָא אֵיךְ דִּבְמִלְחָא הְוֵיָא מְמַדְּכָא וַהֲוַיתוֹן יָדְעִין לְאֵנָשׁ

h יַדַּע i כְּרַע גמל
k יֵרֵת ירש l פְּלַח
m חוטא
n כְּרַע גמל o נְסַב
p שְׁוָא q וצדקה
c בתפלה
r אֶמֵּן התמיך c עוֹזֵר
h שראוי ; עלילתכם
k מַלַּל l דְּכָא זכה

* Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis. Domino Christo seruite.

24 * εἰδότες ἀπὸ κυρίου ἀπολήψεσθε τὴν ἀνταπόδοσιν τῆς κληρονομίας. τῷ γὰρ κυρίῳ χριστῷ δουλεύετε.

* Qui enim iniuriam facit, recipiet id quod iniquè gessit: & non est personarum acceptio apud Deum.

Rom.2. b.6 Act.10. f.34

25 * ὁ δὲ ἀδικῶν, κομιεῖται ὃ ἠδίκησε· καὶ οὐκ ἔστι προσωπολημψία.

CAP. IIII.

δ'.

DOmini, quod iustum est & æquum, seruis præstate: scientes quoniam & A vos Dominum habetis in cælo.

1 * Οἱ κύριοι, τὸ δίκαιον καὶ τὴν ἰσότητα τοῖς δούλοις παρέχετε, εἰδότες ὅτι καὶ ὑμεῖς ἔχετε κύριον ἐν οὐρανοῖς.

* Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione:

Luc.18. a.1 1.Thes.5 a.17

2 * τῇ προσευχῇ προσκαρτερεῖτε, γρηγοροῦντες ἐν αὐτῇ ἐν εὐχαριστίᾳ,

* Orãtes simul & pro nobis, vt Deus aperiat nobis ostium sermonis, ad loquendum mysterium Christi, (propter quod etiam vinctus sum.)

Eph.6. c.18 2.Thes.3 a.1

3 * προσευχόμενοι ἅμα καὶ περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ θεὸς ἀνοίξῃ ἡμῖν θύραν τοῦ λόγου, λαλῆσαι τὸ μυστήριον τοῦ χριστοῦ, δι' ὃ καὶ δέδεμαι,

* Vt manifestem illud, ita vt oportet me loqui.

4 * ἵνα φανερώσω αὐτό, ὡς δεῖ με λαλῆσαι.

* In sapientia ambulate ad eos qui foris sunt: tempus redimentes.

Eph.5.d. 15

5 * ἐν σοφίᾳ περιπατεῖτε πρὸς τοὺς ἔξω, τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι.

* Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, vt sciatis quomodo oportet vos vnicuique respondere.

6 * ὁ λόγος ὑμῶν πάντοτε ἐν χάριτι, ἅλατι ἠρτυμένος, εἰδέναι πῶς δεῖ ὑμᾶς ἑνὶ ἑκάστῳ ἀποκρίνεσθαι.

* Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus charissimus frater, & fidelis minister, & conseruus in Domino:

7 * τὰ κατ' ἐμὲ πάντα γνωρίσει ὑμῖν τυχικὸς ὁ ἀγαπητὸς ἀδελφὸς καὶ πιστὸς διάκονος καὶ σύνδουλος ἐν κυρίῳ·

* Quem misi ad vos ad hoc ipsum, vt cognoscat quæ circa vos sunt, & consoletur corda vestra,

8 * ὃν ἔπεμψα πρὸς ὑμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, ἵνα γνῷ τὰ περὶ ὑμῶν, καὶ παρακαλέσῃ τὰς καρδίας ὑμῶν,

* Cum Onesimo charissimo & fideli fratre, qui ex vobis est. †Omnia quæ hîc aguntur, nota facient vobis.

qui omnia

9 * σὺν ὀνησίμῳ τῷ πιστῷ καὶ ἀγαπητῷ ἀδελφῷ, ὅς ἐστιν ἐξ ὑμῶν· πάντα ὑμῖν γνωριοῦσι τὰ ὧδε.

* Salutat vos Aristarchus concaptiuus meus, & Marcus consobrinus Barnabæ, (de quo accepistis mandata: Si venerit ad vos, † excipite illum,)

suscipite

10 * ἀσπάζεται ὑμᾶς ἀρίσταρχος ὁ συναιχμάλωτός μου, καὶ μάρκος ὁ ἀνεψιὸς βαρνάβα, περὶ οὗ ἐλάβετε ἐντολάς· ἐὰν ἔλθῃ πρὸς ὑμᾶς, δέξασθε αὐτόν·

* Et Iesus qui dicitur Iustus, qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt adiutores mei in regno Dei; qui mihi fuerunt solatio.

11 * καὶ ἰησοῦς ὁ λεγόμενος ἰοῦστος, οἱ ὄντες ἐκ περιτομῆς· οὗτοι μόνοι συνεργοὶ εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ, οἵτινες ἐγενήθησάν μοι παρηγορία.

* Salutat vos Epaphras qui ex vobis est, seruus Christi Iesu, semper solicitus pro vobis in orationibus, vt stetis perfecti & pleni in omni voluntate Dei.

12 * ἀσπάζεται ὑμᾶς ἐπαφρᾶς ὁ ἐξ ὑμῶν, δοῦλος χριστοῦ, πάντοτε ἀγωνιζόμενος ὑπὲρ ὑμῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς, ἵνα στῆτε τέλειοι καὶ πεπληρωμένοι ἐν παντὶ θελήματι τοῦ θεοῦ.

---

m ראוי
n תָּב שוב o יַרַע
p ועבר עמנו
q יַרַע r בַּוָא נחש
s הַיּמִן t אוֹת u שָׂבָא
x פִּקֵד y קַבֵּל z קְרָא
a מ לה
b עֲרַר c בַּוָא נחש
d אֶגְלָא e קוּם f שַׁמְלָא

אֱנָשׁ אַיכַּנָא m וְלָא לָכוֹן לְמֶהֱבוֹ פָּתְגָמָא ׃ 7 סְרֵם דְּלְוָתִי דִין n נוּרְעָנְכוֹן טוּבִיקוֹם אָחָא חַבִּיבָא וּמְשַׁמְּשָׁנָא מְהֵימְנָא
p וְכָנָתָן בְּמָרְיָא ׃ 8 דְּשַׁדְּרֵת לְוָתְכוֹן עֲלֵיהּ עַל הָדָא q וְנֶדַע מָא דַּלְוָתְכוֹן r וְנַבְיָא לֵבָוָתְכוֹן ׃
9 עִם אָנִיסִימוֹס אָחָא s מְהֵימְנָא וְחַבִּיבָא הוּ t דְּאִיתַּוהִי מֶנְכוֹן הֵנוּן נוּרְעוֹנָכוֹן סְרֵם דַּלְוָתַן ׃
10 וְשָׁאֵל בַּשַׁלָּמְכוֹן אַרְסְטַרְכוֹם u שַׁבְיָא דְּעִמִּי וּמַרְקוֹס בַּר דָּדֵהּ דְּבַרְנַבָּא הוּ x דְּאִתְפַּקַּדְתּוֹן עֲלַוֹהִי דְּאִן אֲתָא לְוָתְכוֹן
z תְּקַבְּלוּנֵיהּ ׃ 11 וְיֵשׁוּעַ הוּ a דְּמֶתְקְרָא יוּסְטוֹס הָלֵין דְּאִיתַּיהוֹן מִן b גְּזִירְתָּא וְהִנּוּן c בַּלְחוֹד עַוְרוּנִי בְּמַלְכוּתָהּ
דְּאלָהָא וְהִנּוּן הֲוֹולִי d בְּנָיָא ׃ 12 שָׁאֵל בַּשַׁלָּמְכוֹן אֶפַּפְרָא הוּ דְּמֶנְכוֹן עַבְרָא דְּמְשִׁיחָא הוּ e בְּכֹל זְבַן עָמֵל חֲלָפֵיכוֹן
f בַּצְלוֹתָא דַּחְקוֹמוֹן גְּמִירָא g וּמְשַׁמְּלָא בְּכֹלָּה צֶבְיָנֵהּ דַּאלָהָא ׃

13 *Testor enim de eo quòd zelum plurimum habeat pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceæ, & Hierapoli.

14 * Postulat pacem vestram Lucas medicus dilectus noster, & Demas.

15 * Salutate fratres qui sunt Laodiceæ, & Nympham, & ecclesiam quæ est in ædibus eius.

16 * Et quum lecta fuerit apud vos hæc epistola, efficite vt in ecclesia Laodicensium legatur, & eam quæ scripta est ex Laodicea vos legite.

17 * Et dicite Archippo: Attende ministerio illi quod accepisti in Domino nostro, vt illud adimpleas.

18 * Salutatio hæc mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amin.

Epistolæ ad Colossenses è Roma scriptę, & missæ per manus Tycici,
FINIS.

---

13 סָהֵד אֲנָא גֵּיר עֲלוֹהִי דְּטַנְנָא סַגִּיאָא אִית לַהּ חֲלַפֵּיכוֹן וַחֲלַף הָנוֹן דִּבְלַוְדִיקְיָא וְדִבאיְרָפּוֹלִים ׃

14 שָׁאֵל בַּשְׁלָמְכוֹן לוּקָא [k] אָסְיָא חַבִּיבַן וְדֵאמַא ׃ 15 שַׁאלוּ בַשְׁלָמָא דַּאחֵא דִּבלַוְדִיקְיָא וְדִנוּמְפָּא וְדַעְדְּתָא

דְּבֵיתֵהּ ׃ 16 וּמָא [l] דְּאִתְקְרֵית אֱגַרְתָּא הָדָא לְוָתְכוֹן עֲבֵדוּ דְּאַף בְּעִדְתָא דִּלַוְדִיקְיָא תִּתְקְרֵא וְהִי [m] דְּאַתְּכַתְּבַת

מִן לַוְדִיקְיָא [n] קְרָאוּהָ אַנְתוּן ׃

[i] שקנאה
[k] רופא מן אסיא
[l] קרא [m] כתב [n] קרא

*Testimoniũ enim illi perhibeo quòd habet multum laborẽ pro vobis, & pro iis qui sunt Laodiceę, & qui Hierapoli.

13 * μαρτυρῶ γὰρ αὐτῷ ὅτι ἔχει ζῆλον πολὺν ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τῶν ἐν λαοδικείᾳ, καὶ τῶν ἐν ἱεραπόλει.

1.Tim.4.b.11 *Salutat vos Lucas medicus charissimus, & Demas.

14 * ἀσπάζεται ὑμᾶς λουκᾶς ὁ ἰατρὸς ὁ ἀγαπητὸς, καὶ δημᾶς.

*Salutate fratres qui sunt Laodiceę, & Nympham, & quæ in domo eius est D Ecclesiam.

15 * ἀσπάσασθε τοὺς ἐν λαοδικείᾳ ἀδελφοὺς, καὶ νυμφᾶν, καὶ τὴν κατ' οἶκον αὐτοῦ ἐκκλησίαν.

*Et cùm lecta fuerit apud vos epistola †, facite vt & in Laodicẽsium ecclesia legatur: & †eam quæ Laodicensium est, †vos legatis.

16 * καὶ ὅταν ἀναγνωσθῇ παρ' ὑμῖν ἡ ἐπιστολὴ, ποιήσατε ἵνα καὶ ἐν τῇ λαοδικέων ἐκκλησίᾳ ἀναγνωσθῇ, καὶ τὴν ἐκ λαοδικείας ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀναγνῶτε.

hæc, ea vobis legatur.

*Et dicite Archippo, Vide ministerium quod accepisti in Domino, vt illud impleas.

17 * καὶ εἴπατε ἀρχίππῳ, βλέπε τὴν διακονίαν ἣν παρέλαβες ἐν κυρίῳ, ἵνα αὐτὴν πληροῖς.

*Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia† vobiscum. Amen.

18 * ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου. μνημονεύετέ μου τῶν δεσμῶν. ἡ χάρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Domini nostri Iesu Christi.

Ad Colossenses scripta fuit è Roma per Tychicum & Onesimum.

Πρὸς κολασσαεῖς ἐγράφη ἀπὸ ῥώμης διὰ τυχικοῦ καὶ ὀνησίμου.

---

17 וְאָמַרוּ לַאַרְכִּיפּוֹס ס רְאֵה דַּהַר פ בְּחֶשְׁמֶשְׁתָּא הֵי דְקַבֶּלְתְּ בְּמָרָן דְּתֶהֱוֵא פ מְשַׁמְלֵאלָהּ׃

18 שְׁלָמָא הָנָא בְּאִידָא דִילִי דְפוֹלוֹס חַוְיִתוּן ש עֲהֲדִין לַאסוּרַי ת טַיבוּתָא עִמְכוֹן אָמִין׃

ס זְהַר פ שְׁמֶשׁ שְׁמְלָא
מלא ו בית ר׳ מוכירים
ש אֶסַר ת חסר

א כְּתַב ב שַׁדַּר ג בידי

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD THESSALONICENSES PRIMAM.

THESSALONICENSES *sunt Macedones, qui accepto verbo veritatis perstiterunt in fide, etiam in persecutione ciuium suorum. Præterea nec receperunt falsos apostolos, nec ea quæ à falsis apostolis dicebantur. Hos collaudat Apostolus scribens eis ab Athenis per Tychicum diaconem & Onesimum acolythum.*

RVRSVM EPISTOLA AD THESSALONICENSES PRIMA: GVIDONE FABRICIO BODERIANO exſcriptore & interprete.

Quotidie. CAPVT I.

1 PAulus, & Siluanus, & Timotheus Eccleſiæ Theſſalonicenſium, quæ eſt in Deo Patre, & in Domino noſtro Jeſchua Meſchicho; Gratia vobiſcum &
2 pax. ‡ Gratias agimus Deo ſemper pro vobis omnibus, & mentionem veſtri facimus in
3 precibus noſtris iugiter; ‡ Ac memores ſumus coram Deo Patre operum fidei veſtræ, & laboris charitatis veſtræ, & tolerantiæ ſpei veſtræ, quæ eſt in Domino noſtro Jeſchua
4 Meſchicho. ‡ Siquidem nouimus electionem veſtram, fratres mei, dilecti Dei.
5 ‡ Quoniam Euangelium noſtrum non fuit in ſermonibus tantùm erga vos, ſed etiam in virtute & Spiritu Sanctitatis, & in perſuaſione vera, vt & vos ſcitis quales extiterimus inter vos veſtri cauſa.
6 ‡ Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini noſtri quum recepiſtis ſermonẽ cum afflictione multa, & cum gaudio Spiritus
7 Sanctitatis. ‡ Et fuiſtis exemplo omnibus credentibus qui ſunt in Macedonia, & in A-
8 chaia. ‡ A vobis enim manauit fama ſermonis Domini noſtri non ſolùm in Macedoniam & Achaiam, ſed & in omni loco fides veſtra quæ eſt in Deum, audita eſt, adeò vt non ſit nobis neceſſe de vobis quicquã dicere.
9 ‡ Quandoquidem ipſi referunt qualẽ introitum habuerimus apud vos, & quomodo conuerſi eſtis ad Deum à ſuperſtitione ſimulachrorum, vt coleretis Deum viuentẽ et ve-
10 racem. ‡ Dum expectatis Filiũ eius è cælis Ieſchua illũ quem excitauit à mortuis, qui quidem liberat nos ab ira ventura. CAP. II.
1 ET vos noſtis, fratres mei, introitum noſtrũ
2 ad vos in vanum non fuiſſe: ‡ Sed nos antè perpeſſos & contumeliis affectos fuiſſe, vt ſcitis, Philippis: & tunc in multo certamine nos locutos fuiſſe vobiſcum per fiduciam Dei
3 noſtri Euangelium Meſchicho. ‡ Nam exhortatio noſtra non fuit ex impoſtura, neque ex immunditia, neque cum fraude.

תּוּב אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת תֶּסַלוֹנִיקָיֵא קַדְמִיתָא ׃ דִּכְלִיוֹם א קְפַלְאוֹן א

פּוֹלוֹס וְסִילְוַאנוֹס וְטִימָתָאוֹס [a] לְעִדְתָּא דְּתֶסַלוֹנִיקָיֵא דְּבַאלָהָא אָבָא וּבְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [b] טִיבוּתָא עִמְּכוֹן
וְשְׁלָמָא ׃ [c 2] מוֹדִינַן לַאלָהָא בְּכֹל [d] זְבַן עַל כֻּלְּכוֹן ׃ [c 3] וּמְתַדְּכְרִינַן לֶכוֹן [f] בְּצְלוֹתָן [g] אֱמִינָאִית
[h] וְעָהֲדִינַן קֳדָם אֱלָהָא אֲבָא עֲבַדְא [i] דְּהֵימָנוּתְכוֹן וְעַמְלָא [k] דְּחוּבְכוֹן [l] וְסַבְּרְכוֹן דְּבְמָרָן [m] דְּסַבְּרְנוּתָא
[n] יְדִעִינַן גִּיר [o] בַּבְּיוּתְכוֹן אַחֵי חַבִּיבָוֹהִי דַּאלָהָא ׃ [p] מְטֵל [q] דְּמְסַבְּרְנוּתַן לָא הֲוָא [r] בְּמֶלָּא בִּלְחוֹד הָנֵת לְוָתְכוֹן אֶלָּא
אַף בְּחַיָּלָא וּבְרוּחָא דְּקוּדְשָׁא [s] וּבִפְיסָא שַׂרִירָא אַף אֲנְחוֹן יָדְעִין אֵנְכְנָא [t] הֲוִין בֵּינָתְכוֹן מָטֵלְתְּכוֹן ׃
[u] וְאַנְתוּן כֵּן אִתְדַּמִּיתוּן וּבְמָרָן דְּקַבֶּלְתּוּן מִלְּתָא בְּאוּלְצָנָא רַבָּא וּבְחַדּוּתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא ׃

a לקח b חסר
c יד d זמן e דכר
f צלא g תמד h עחד
i חיבב k חבב אהב
l סיבר m שהקחכם
n ידע o גנא p סבר
q מלל r פום s חוא

EPISTOLA B. PAVLI AD THESSALONICENSES PRIMA.

CAPVT I.

noſtro

PAvlvs, & Siluanus, & Timotheus eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo patre†, & Domino Ieſu Chriſto; Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

1 A

2 *Gratias agimus Deo ſemper pro omnibus vobis, memoriam veſtri facientes in orationibus noſtris ſine intermiſſione;

3 *Memores operis fidei veſtræ & laboris, & charitatis, & ſuſtinentiæ ſpei B Domini noſtri Ieſu Chriſti, ante Deum & Patrem noſtrum: 4 *Scientes fratres dilecti à Deo, electionem veſtram:

5 *Quia Euãgelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantũ, ſed & in virtute & in Spiritu ſancto, & in plenitudine multa, ſicut ſcitis quales fuerimus in vo C bis propter vos.

6 *Et vos imitatores noſtri facti eſtis, & Domini: excipientes verbũ in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus ſancti:

7 *Ita vt facti ſitis forma omnibus credentibus in Macedonia & in Achaia.

8 *A vobis enim diffamatus eſt ſermo Domini, non ſolùm in Macedonia & D & in Achaia, ſed† in omni loco, fides veſtra quę eſt ad Deum, profecta eſt, ita vt non ſit nobis neceſſe quicquam loqui.

9 *Ipſi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: & quomodo conuerſi eſtis ad Deum à ſimulachris, ſeruire Deo viuo & vero:

10 *Et expectare Filium eius de cælis, (quem ſuſcitauit ex mortuis) Ieſum, qui eripuit nos ab ira ventura.

CAP. II.

1 NAm† ipſi ſcitis fratres introitum noſtrum ad vos, quia non inanis fuit: A

2 *Sed antè paſſi† & contumeliis affecti (ſicut ſcitis) in Philippis, fiduciã habuimus in Deo noſtro, loqui ad vos Euangelium Dei in multa ſolicitudine. multa Act. 16. d. 17. c. 22

3 *Exhortatio enim noſtra non de errore, neque de immunditia, neq; in dolo:

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐπιστολή.

κεφαλ. ά.

1 Παῦλος καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, & κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

2 * εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ πάντων ὑμῶν, μνείαν ὑμῶν ποιούμενοι ἐπὶ τῶν προσευχῶν ἡμῶν, ἀδιαλείπτως

3 * μνημονεύοντες ὑμῶν τοῦ ἔργου τῆς πίστεως, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, καὶ τῆς ὑπομονῆς τῆς ἐλπίδος τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν·

4 * εἰδότες, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι, ὑπὸ θεοῦ τὴν ἐκλογὴν ὑμῶν·

5 * ὅτι τὸ εὐαγγέλιον ἡμῶν οὐκ ἐγενήθη εἰς ὑμᾶς ἐν λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν δυνάμει, καὶ πνεύματι ἁγίῳ, καὶ ἐν πληροφορίᾳ πολλῇ· καθὼς οἴδατε οἷοι ἐγενήθημεν ἐν ὑμῖν δι' ὑμᾶς·

6 * καὶ ὑμεῖς μιμηταὶ ἡμῶν ἐγενήθητε καὶ τοῦ κυρίου, δεξάμενοι τὸν λόγον ἐν θλίψει πολλῇ, μετὰ χαρᾶς πνεύματος ἁγίου·

7 * ὥστε γενέσθαι ὑμᾶς τύπους πᾶσι τοῖς πιστεύουσιν ἐν τῇ μακεδονίᾳ & τῇ ἀχαΐᾳ.

8 * ἀφ' ὑμῶν γὰρ ἐξήχηται ὁ λόγος τοῦ κυρίου, οὐ μόνον ἐν τῇ μακεδονίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀχαΐᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν παντὶ τόπῳ ἡ πίστις ὑμῶν ἡ πρὸς τὸν θεὸν ἐξελήλυθεν· ὥστε μὴ χρείαν ἔχειν ἡμᾶς λαλεῖν τι.

9 * αὐτοὶ γὰρ περὶ ἡμῶν ἀπαγγέλλουσιν ὁποίαν εἴσοδον ἔσχομεν πρὸς ὑμᾶς, καὶ πῶς ἐπεστρέψατε πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν εἰδώλων, δουλεύειν θεῷ ζῶντι καὶ ἀληθινῷ,

10 * καὶ ἀναμένειν τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν, ὃν ἤγειρεν ἐκ νεκρῶν, ἰησοῦν τὸν ῥυόμενον ἡμᾶς ἀπὸ τῆς ὀργῆς τῆς ἐρχομένης.

β'.

1 * Αὐτοὶ γὰρ οἴδατε, ἀδελφοὶ, τὴν εἴσοδον ἡμῶν τὴν πρὸς ὑμᾶς, ὅτι οὐ κενὴ γέγονεν·

2 * ἀλλὰ προπαθόντες καὶ ὑβρισθέντες, καθὼς οἴδατε, ἐν φιλίπποις, ἐπαρρησιασάμεθα ἐν τῷ θεῷ ἡμῶν, λαλῆσαι πρὸς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ ἐν πολλῷ ἀγῶνι.

3 * ἡ γὰρ παράκλησις ἡμῶν οὐκ ἐκ πλάνης, οὐδὲ ἐξ ἀκαθαρσίας, οὐδὲ ἐν δόλῳ·

---

7 וַהֲוִיתוּן דְּמוּתָא לְכָל הֵימְנִין בְּמַקְדוֹנְיָא וּבַאכָּאיָא׃ 8 מִנָּכוֹן גֵּיר אֶשְׁתַּמְעַת מֵלְּתֵהּ דְּמָרָן לָא בִלְחוֹד בְּמַקְדוֹנְיָא וּבַאכָּאיָא אֶלָּא בְּכָל אֲתַר הֵימְנוּתְכוֹן דְּבַאלָהָא אִשְׁתַּמְעַת אֲיכַּנָא דְלָא צְרִיכִין דְּנֵאמַר עֲלֵיכוֹן מִדֵּם׃ 9 הֵנוֹן גֵּיר מְשַׁתְּעִין אֲנָא לַן לְוָתְכוֹן וַאיכְנָא אִתְפְּנִיתוּן לְוָת אֱלָהָא מִן דְּחֵילַת פְּתַכְּרָא דְתָפְלְחוֹן לַאלָהָא חַיָּא וְשַׁרִירָא׃ 10 כַּד מְסַכְּיִתוֹן לַכְּרֵהּ מִן שְׁמַיָּא לְיֵשׁוּעַ הַו דַּאקִים מִן בֵּית מִיתֵהּ דְּמַפֵּצָא לַן מִן רוּגְזָא דַּאתָא׃

קפלאון ב

1 וַאנְתוּן יָדְעִין אַנְהוֹן אֲחַי דְּמַעֲלַנָן וְלוָתְכוֹן לָא הֲוָא סְרִיקָאִית הֲוָא׃ 2 אֶלָּא לוּקְדָם חַשְׁנַן וְאִצְטַעַרְנַן אַיִךְ דְּיֵדְעִיתוּן בְּפִילִיפּוּס וְהֵידֵין בַּאגוּנָא רַבָּא מַלַּלְנָן עַמְּכוֹן בְּפַרְהֶסְיָא דַּאלָהַן סְבַרְתֵּה דְּמַשִּׁיחָא׃ 3 בּוּאָאן גֵּיר לָא הֲוָא מִן טָעְיוּתָא אֶלָּא מִן טַנְפוּתָא אֶלָּא בְּנָכְלָא׃

---

z דְּמָא a חַיִמִן b שְׁמַע c כַּלָּל d חַיִמִן e סְנַק f אֲמַר g שַׁעָא סיפר h עֲלַל i פְּנָא k אלהים l פְּלַח m סְכָא צפה n קוּם o מוֹת p פְּצָא פדה q זעם r עֲלַל b לרק c חֲשַׁשׁ d צְעַר ס בקרב מן לשון יין

4 * Sed quẽadmodum probati fuimus Deo, vt concrederetur nobis Euangelium eius: ita loquimur, non vt hominibus placeamus, sed Deo ipsi qui probat corda nostra.

5 * Nec enim vnquam vsi sumus sermone adulationis, vt scitis, neque per occasionem auaritiæ, Deus testis est.

6 * Neque quærẽtes gloriam ex hominibus, nec à vobis, nec ab aliis.

7 * Quamuis potuerimus oneri [honorati] esse tanquam Apostoli Meschicho, sed fuimus mansueti inter vos, & instar nutricis
8 amore complectentis filios suos: * Sic & vos amore complectimur, desiderioque tenemur impartiendi vobis non tantùm Euangelium Dei, sed & animas nostras, quippe qui dile-
9 cti nostri sitis. * Etenim memores estis, fratres nostri, nos labores suscepisse & exantlasse opere manuum nostrarum noctu & interdiu, ne cui vestrum essemus oneri.

10 * Vos testes estis Deusque, quomodo prædicauimus vobis Euangelium Dei syncerè et iustè, & quòd inculpabiles fuerimus apud
11 omnes fideles * Quemadmodum scitis: vt ab vnoquoque vestrum tanquam pater à liberis suis efflagitauerimus, & consolati simus corda vestra:

12 * Vosque obtestati simus vt ambularetis, sicuti decet, erga Deum illum, qui vocauit vos ad regnum suum suamque gloriam.

Crepusculo Sabbathi Annuntiationis.

13 * Quapropter & nos perseueranter gratias agimus Deo, quòd quum sermonem Dei acceperitis à nobis, non tanquam sermonem hominum accepistis eum; sed, sicut verè est, sermonem Dei, ipseque opere perficitur in vobis, & in iis qui credunt.

14 * Vos autem, fratres mei, imitatores facti estis Ecclesiarum Dei, quæ sunt in Iihoudæa in Ieschua Meschicho: quòd eadem perpessi fueritis & vos à contribulibus vestris, sicut & illi ab ipsis Iihoudæis,

15 * Qui Dominum nostrum Ieschua Meschicho trucidarunt, & Prophetas qui ex ipsis erant, nosque insectati sunt, & Deo non placent, & fiunt aduersarij omnibus hominibus.

---

4 אֶלָּא אַיִךְ ᵐדַּבְקִינָן לַאלָהָא ᵒ דְּתֶהֱהֵימִן סְבַרְתֵּה הָכַנָא מְמַלְלִינָן לָא אַיִךְ דְּלַבְנֵי אֱנָשָׁא ᵖנָשְׁפַּר אֶלָּא לַאלָהָא הַו
דְּבָקָא לֵבָוָתַן ׃ 5 אֲפִלָּא גִּיר ᵠמָמְתוּם ʳאִתְחַשְׁחַן בְּמַמְלָלָא ˢשַׁדָּלָא אַיִךְ דְּיֵדְעִין אֲנָתוּן וְלָא ᵗבְּעֶלָּתָא דְּיַעֲנוּתָא אֱלָהָא
סָהֵד ׃ 6 וְלָא ˣבְּעַיִן שׁוּבְחָא מִן בְּנַיְנָשָׁא לָא מֶנְכוּן וְלָא מִן אַחֲרֶנָא ׃ 7 כַּד ʸמָשְׁכְּחִין הַוִין ᶻיַקִּירֵא לְמֶהֱוָא אַיִךְ
שְׁלִיחֵא דְּמְשִׁיחָא אֶלָּא ᵃהַוִין בֵּינָתְכוּן מַכִּיכֵא וְאַיִךְ ᵇמְרַבְּיְנִיתָא דְּמְחַבְּבָא בְּנֵיהָ ׃
8 ᶜלְמֶהַל לְכוּן לָא בַּלְחוֹד ᵈסְבַרְתֵּה דֵּאלָהָא אֶלָּא אַף נַפְשַׁן מֶטֶל דְּחַבִּיבִין אַנְתוּן ׃
9 הַוִין וְעָמְלִין בַּעֲבַד אִידִין בְּלֵילְיָא וּבְאִימָמָא דְּעַל חַד מֶנְכוּן לָא נְאקַר ׃
10 לְכוּן סַבְרֵתֵּה דֵּאלָהָא דַּכְיָאִית וְכְאנָאִית וְדַלָּא רָשְׁעִין הַוִין לְוָת הֵלֵּהוּן מְהֵימְנֵא ׃

ᵐ בְּקָא ᵒ חַיְמֵן ᵖ שְׁפַּר
התרצה ᵠ מן עולם
ʳ חֶשַּׁח ˢ חלקלקה
ᵗ בעלילה ᵘ בצע
ˣ בְּעָא ʸ שְׁכַח מצא
ᶻ יְקַר כבד ᵃ הֵיא
ᵇ האומנת מן רָבָא ᶜ חַבַּב
ᵈ סְיַח ᵉ נְתַל ᶠ בשורתנו
ᵍ עָחֵד הזכיר ʰ לְאָא

* Sed ſicut probati ſumus à Deo, vt crederetur nobis Euangelium, ita loquimur: non quaſi hominibus placentes, ſed Deo, qui probat corda noſtra. 4

4 * ἀλλὰ καθὼς δεδοκιμάσμεθα ὑπὸ τοῦ θεοῦ πιστευθῆναι τὸ εὐαγγέλιον, οὕτω λαλοῦμεν, οὐχ ὡς ἀνθρώποις ἀρέσκοντες, ἀλλὰ τῷ θεῷ τῷ δοκιμάζοντι τὰς καρδίας ἡμῶν.

* Neque enim aliquando fuimus in ſermone adulationis, ſicut ſcitis: neque in occaſione auaritiæ, Deus teſtis eſt: 5

5 * οὔτε γάρ ποτε ἐν λόγῳ κολακείας ἐγενήθημεν, καθὼς οἴδατε, οὔτε ἐν προφάσει πλεονεξίας· θεὸς μάρτυς·

* Nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab aliis; 6

6 * οὔτε ζητοῦντες ἐξ ἀνθρώπων δόξαν, οὔτε ἀφ' ὑμῶν οὔτε ἀπ' ἄλλων,

* Cùm poſſemus vobis oneri eſſe, vt Chriſti Apoſtoli: ſed facti ſumus † paruuli in medio veſtrum, tanquam ſi nutrix foueat filios ſuos: 7 lenes B

7 * δυνάμενοι ἐν βάρει εἶναι ὡς χριστοῦ ἀπόστολοι· ἀλλ' ἐγενήθημεν ἤπιοι ἐν μέσῳ ὑμῶν· ὡς ἐὰν τροφὸς θάλπῃ τὰ ἑαυτῆς τέκνα·

* Ita deſiderantes vos, cupidè volebamus tradere vobis non ſolùm Euangelium Dei, ſed etiam animas noſtras: quoniam chariſſimi nobis facti eſtis. 8

8 * οὕτως ἱμειρόμενοι ὑμῶν, εὐδοκοῦμεν μεταδοῦναι ὑμῖν οὐ μόνον τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ καὶ τὰς ἑαυτῶν ψυχάς, διότι ἀγαπητοὶ ἡμῶν γεγένησθε.

* Memores enim † eſtis fratres laboris noſtri & fatigationis, nocte & die operantes, ne quem veſtrum grauaremus, prædicauimus in vobis Euangelium Dei. 9 facti Act.20.g 34 1.Cor.4. c.12 2.Theſſ.3 b.9

9 * μνημονεύετε γάρ, ἀδελφοί, τὸν κόπον ἡμῶν καὶ τὸν μόχθον· νυκτὸς γὰρ καὶ ἡμέρας ἐργαζόμενοι πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν, ἐκηρύξαμεν εἰς ὑμᾶς τὸ εὐαγγέλιον τοῦ θεοῦ.

* Vos teſtes eſtis & Deus, quàm ſanctè, & iuſtè, & ſine querela, vobis, qui credidiſtis, adfuimus: 10

10 * ὑμεῖς μάρτυρες καὶ ὁ θεὸς, ὡς ὁσίως, καὶ δικαίως, καὶ ἀμέμπτως ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν ἐγενήθημεν·

* Sicut ſcitis qualiter vnumquemque veſtrum (ſicut pater filios ſuos) 11

11 * καθάπερ οἴδατε, ὡς ἕνα ἕκαστον ὑμῶν, ὡς πατὴρ τέκνα ἑαυτοῦ,

* Deprecantes vos & conſolantes, teſtificati ſumus vt ambularetis dignè Deo, qui vocauit vos in ſuum regnum & gloriam. 12

12 * παρακαλοῦντες ὑμᾶς καὶ παραμυθούμενοι καὶ μαρτυρόμενοι, εἰς τὸ περιπατῆσαι ὑμᾶς ἀξίως τοῦ θεοῦ τοῦ καλοῦντος ὑμᾶς εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν καὶ δόξαν.

* Ideo & nos gratias agimus Deo ſine intermiſſione: quoniam cùm acceperetis à nobis verbum auditus Dei, accepiſtis illud non vt verbum hominum, ſed (ſicut eſt verè) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidiſtis. 13 C

13 * Διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ ἀδιαλείπτως, ὅτι παραλαβόντες λόγον ἀκοῆς παρ' ἡμῶν, τοῦ θεοῦ, ἐδέξασθε οὐ λόγον ἀνθρώπων, ἀλλὰ, καθώς ἐστιν ἀληθῶς, λόγον θεοῦ· ὃς καὶ ἐνεργεῖται ἐν ὑμῖν τοῖς πιστεύουσιν·

* Vos enim imitatores facti eſtis fratres Eccleſiarum Dei quæ ſunt in Iudea, in Chriſto Ieſu: quia eadem paſſi eſtis & vos à contribulibus veſtris, ſicut & ipſi à Iudæis, 14

14 * ὑμεῖς γὰρ μιμηταὶ ἐγενήθητε, ἀδελφοί, τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν οὐσῶν ἐν τῇ ἰουδαίᾳ, ἐν χριστῷ ἰησοῦ· ὅτι τὰ αὐτὰ ἐπάθετε καὶ ὑμεῖς ὑπὸ τῶν ἰδίων συμφυλετῶν, καθὼς καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῶν ἰουδαίων,

* Qui & Dominum occiderunt Ieſum & Prophetas, & nos perſecuti ſunt, & Deo non placent, & omnibus hominibus aduerſantur; 15

15 * τῶν καὶ τὸν κύριον ἀποκτεινάντων ἰησοῦν καὶ τοὺς ἰδίους προφήτας, καὶ ἡμᾶς ἐκδιωξάντων, καὶ θεῷ μὴ ἀρεσκόντων, καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐναντίων,

---

11 אַיכְנָא דְיַדְעִין אַנְחְנָא מֶן חַד חַד מִנְּכוֹן אַיךְ אֲבָא מֶן בְּנוֹהִי בָּעֵין הַוִין וּמְלֵין הַוִין בְּלֵבְכוֹן׃ 12 וְמְסַהֲדִינַן
לְכוֹן דַּחֲהַלְכוֹן אַיךְ דְיָאֵי לַאלָהָא הַו דַּקְרָכוֹן לְמַלְכוּתֵהּ וְלִשׁוּבְחֵהּ׃

13 דְּנָנָה רְשִׁבְתָא דַּסְבַרְתָא ב מֶטֶל הָנָא אַף חֲנַן מְודִינַן אֲמִינָאִית לַאלָהָא
דְּמִלְּתָא דַאלָהָא דְקַבֶּלְתּוּן מֶנַּן לָא הָוָא אַיךְ מִלְּתָא דְבַנֵינָשָׁא קַבֶּלְתּוּנַהּ אֶלָּא אֵיכַנָא דְאִיתֵיהּ שְׁרִירָאִית מִלְּתָא דַאלָהָא
וְהִי בַּעֲבָדָא מְסַחֲעָרָא בְּכוֹן וּבְאִילֵין דְמְהַיְמְנִין׃ 14 אַנְחְנִין דִּין אֲחֵי אִתְדְמִיתוּן לְעִדְתָא דַאלָהָא דְבִיהוּד הִלֵּין
דְּבִישׁוּעַ מְשִׁיחָא דְהָכֵן סַיבַּרְתּוּן אַף אַנְחְנִין מֶן בְּנֵי שְׁרְבַתְכוֹן אֵיכַנָא דְאַף הָנוּן מֶן יְהוּדָיֵא׃ 15 הָנוּן דְּלְמָרָן יְשׁוּעַ
מְשִׁיחָא קְטָלוּ וְלִנְבִיֵא דְמָנְהוּן וְלָן רְדָפוּ וְלאלָהָא לָא שָׁפְרִין וְעָבִידִין סַקוּבֵלָא לְכָלְהוּן בְּנֵי אֱנָשָׁא׃

a יְדָא יהה b חסיד c מְלַל
d אִית e באמת f מַלָּל
g סְעַר h חֵימַן i דְּמָא דמה
k שבטכם
l אויבים

16 * Qui prohibent nos alloqui Gentes, vt seruentur, vt scelera sua semper peragant. Peruenit autem in eos ira ad finem vsque.

Quotidie.

17 * Nos porrò, fratres mei, vobis orbati fuimus ad tempus horæ, facie quidem nostra, & non nostro corde: quin potius sedulam nauauimus operam, vt faciem vestram conspiceremus cum charitate multa.

18 *Et voluimus venire ad vos ego Paulus semel & iterum; sed obstitit mihi Satanas.

19 * Quæ est enim spes nostra, & gaudium nostrum, & corona gloriationis nostræ, nisi vos coram Domino nostro Ieschua in aduen-
20 tu ipsius? * Vos enim estis gloria nostra & gaudium nostrum.

CAP. III.

1 ET quoniam non ferebamus, voluimus remanere Athenis soli.

2 * Cæterùm mittemus ad vos Timotheum fratrem nostrum ministrum Dei, & adiutorem nostrum in Euangelio Meschicho: vt con-
firmet vos, & petat à vobis super fide ve-
3 stra. * Ne quis vestrum succidatur in afflictionibus istis. Vos enim scitis ad hoc nos po-
4 sitos esse. *Et enim quum apud vos essemus, prædicebamus vobis nos afflictum iri, quem-
5 admodum nostis factum fuisse. * Quamobrem & ego non amplius sustinui, quin mitterem sciscitatum de fide vestra, ne fortè tentaret vos tẽtator ille, fieretque labor noster irritus.

6 * Nuper autem quum venisset ad nos Timotheus à vobis, & renuntiasset nobis de fide vestra, & de charitate vestra, & quòd habeatis memoriam nostri in omni tempore, ac desiderio teneamini videndi nos, quemadmodum nos quoque vos:

7 *Idcircò consolationem accepimus per vos fratres nostri, super omnibus angustiis & afflictionibus nostris ob fidem vestram.

8 * Nunc enim viuimus, si vos statis in Domino nostro.

9 * Quam enim gratiarum actionem possumus rependere pro vobis Deo super omni gau-
10 dio quo gaudemus vestri causa? * Sed coram Deo magis preces fundimus nostu & interdiu, vt conspiciamus faciem vestram, & perficiamus quod deest fidei vestræ.

---

16 דְּכָלַיִן לַן דְּנִמַּלֵּל עִם עַמְמַיָּא [n] דְּנֵאחוּן לַמְשַׁלְמוּ [o] חֲטָהֵיהוֹן בְּכָל זִבְנָן [p] מַטֵּי דֵּין עֲלֵיהוֹן [q] רוּגְזָא עַדְמָא [r] לְהַרְתָּא׃
דְּכָלְיוֹם ג
17 חֲנַן דֵּין אֲחֵי
2 הֲוֵין יַתְמֵא מָנְכוּן זַבְנָא דְשָׁעֲתָא בַּאפֵּין וְלָא בְלֵבָן [b] וְיַתִּירָאִית [c] אֶתְחַפַּצְנָן לְמֶחְזָא אַפֵּיכוֹן [d] בְּחוּבָא סַגִּיאָא׃ 18 וַצְבֵינָן
3 דְּנֵאתֵא לְוָתְכוּן אֲנָא פּוֹלוֹס חֲדָא זִבְנָן וְתַרְתֵּין [h] וְעַוְכַנִיסָטָנָא׃ 19 אֵינוֹ גֵּיר סַבְרָן וְחַדוּתַן וְכִלִילָא דְשׁוּבְחָן אֶלָּא
4 אַן אֲנָחְנָן קֳדָם מָרָן יֵשׁוּעַ [i] בְּמֵיתֵהּ׃ 20 אֲנְתוּן אֱנוּן גֵּיר [k] חֶשְׁבּוּחָתַן [l] וְחַדוּתַן׃ קפלאין ג 1 וּמֶטֶל דְּלָא [m] חַמְסַנָן
5 [n] צְבִין [o] לַמְפָּשׁ בַּאתֵינָאוּם בַּלְחוֹדִין׃ 2 וְנִשְׁדַּר לְוָתְכוּן לְטִימֹתֵאוּס אֲחוּן [p] מֶשְׁמַשָּׁנָא דַאלָהָא [q] וְמַעֲדַרְנָן בַּסָּבְרָתָהּ
דְּמֶשִׁיחָא דְּנִשַּׁרְרְכוּן וְנִבְעָא מָנְכוּן עַל הֵימָנוּתְכוּן׃ 3 דְּלָא אֱנָשׁ מָנְכוּן הֲהָקְטַעֲלֵהּ בְּאוּלָצָנָא הָלֵין אֲנְחוּן גֵּיר יָדְעִין

m 16 דְּכָלַיִן לַן דְּנִמַּלֵּל עִם עַמְמַיָּא n דְּנֵאחוּן לַמְשַׁלְמוּ o חֲטָהֵיהוֹן בְּכָל זִבְנָן p מַטֵּי דֵּין עֲלֵיהוֹן q רוּגְזָא עַדְמָא r לְהַרְתָּא׃
דְּכָלְיוֹם ג
17 חֲנַן דֵּין אֲחֵי
2 הֲוֵין יַתְמֵא מָנְכוּן זַבְנָא דְשָׁעֲתָא בַּאפֵּין וְלָא בְלֵבָן b וְיַתִּירָאִית c אֶתְחַפַּצְנָן לְמֶחְזָא אַפֵּיכוֹן d בְּחוּבָא סַגִּיאָא׃ 18 וַצְבֵינָן
3 דְּנֵאתֵא לְוָתְכוּן אֲנָא פּוֹלוֹס חֲדָא זִבְנָן וְתַרְתֵּין h וְעַוְכַנִיסָטָנָא׃ 19 אֵינוֹ גֵּיר סַבְרָן וְחַדוּתַן וְכִלִילָא דְשׁוּבְחָן אֶלָּא
4 אַן אֲנָחְנָן קֳדָם מָרָן יֵשׁוּעַ i בְּמֵיתֵהּ׃ 20 אֲנְתוּן אֱנוּן גֵּיר k חֶשְׁבּוּחָתַן l וְחַדוּתַן׃ קפלאין ג 1 וּמֶטֶל דְּלָא m חַמְסַנָן
5 n צְבִין o לַמְפָּשׁ בַּאתֵינָאוּם בַּלְחוֹדִין׃ 2 וְנִשְׁדַּר לְוָתְכוּן לְטִימֹתֵאוּס אֲחוּן p מֶשְׁמַשָּׁנָא דַאלָהָא q וְמַעֲדַרְנָן בַּסָּבְרָתָהּ
דְּמֶשִׁיחָא דְּנִשַּׁרְרְכוּן וְנִבְעָא מָנְכוּן עַל הֵימָנוּתְכוּן׃ 3 דְּלָא אֱנָשׁ מָנְכוּן הֲהָקְטַעֲלֵהּ בְּאוּלָצָנָא הָלֵין אֲנְחוּן גֵּיר יָדְעִין

m כְּלָא עצר n חַטָּא o חֲטָא
p השוה q זעם r לאחרית
a חֲוָא b יִתַּר c חֲפַט
השתדל באהבה
d צְבָא e אִתָּא f עַוָּד
קום לגבד
g אִתָּא h שַׁבַּח i חֲדָא
j חֶמְסָן k צְבָא l פוש
עמד
m שְׁמֵשׁ n עִדַּר עזר

* Prohibentes nos Gentibus loqui, vt saluę fiant: vt impleant peccata sua semper. †prævenit†enim ira Dei super illos vsque in finem.

perue-nit autem

* Nos autem fratres desolati à vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantiùs festinauimus faciem vestram videre cum multo desiderio:

* Quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus & semel & iterum; sed impediuit nos Satanas.

* Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nōne vos ante Dominum nostrum Iesum Christum

estis † in aduentu eius? * Vos enim estis gloria nostra & gaudium.

CAP. III.

PRopter quod non sustinētes amplius placuit nobis remanere Athenis solis. A

Act.16. a.1 * Et misimus Timotheum fratrem nostrum, & ministrum Dei in Euangelio Christi, ad confirmandos vos, & exhortandos pro fide vestra: * Vt nemo moueatur in tribulationibus istis. ipsi enim scitis, quòd in hoc positi sumus.

predi-cabamus * Nam & cùm apud vos essemus, †prędicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut & factum est, & scitis.

* Propterea & ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram; ne fortè tentauerit vos is qui tentat, & inanis fiat labor noster. B

* Nunc autem veniente Timotheo ad nos à vobis, & annuntiante nobis fidem & charitatem vestram, & quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderātes nos videre, sicut & nos quoque vos: * Ideò consolati sumus fratres, in vobis, in omni necessitate & tribulatione nostra per fidem vestram: C

* Quoniam nunc viuimus, si vos statis in Domino.

* Quam enim gratiarum actionem possumus Deo retribuere pro vobis, in omni gaudio quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum;

* Nocte ac die abundantiùs orantes vt videamus facié vestram, & compleamus ea quæ desunt fidei vestræ?

16 * κωλυόντων ἡμᾶς τοῖς ἔθνεσι λαλῆσαι ἵνα σωθῶσιν, εἰς τὸ ἀναπληρῶσαι αὐτῶν τὰς ἁμαρτίας πάντοτε. ἔφθασε δὲ ἐπ' αὐτοὺς ἡ ὀργὴ εἰς τέλος.

17 * Ἡμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, ἀπορφανισθέντες ἀφ' ὑμῶν πρὸς καιρὸν ὥρας, προσώπῳ, οὐ καρδίᾳ, περισσοτέρως ἐσπουδάσαμεν τὸ πρόσωπον ὑμῶν ἰδεῖν ἐν πολλῇ ἐπιθυμίᾳ.

18 * διὸ ἠθελήσαμεν ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, ἐγὼ μὲν Παῦλος, καὶ ἅπαξ καὶ δίς, καὶ ἐνέκοψεν ἡμᾶς ὁ σατανᾶς.

19 * τίς γὰρ ἡμῶν ἐλπὶς, ἢ χαρὰ, ἢ στέφανος καυχήσεως; ἢ οὐχὶ καὶ ὑμεῖς ἔμπροσθεν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ;

20 * ὑμεῖς γάρ ἐστε ἡ δόξα ἡμῶν καὶ χαρά.

γ.

1 * Διὸ μηκέτι στέγοντες εὐδοκήσαμεν καταλειφθῆναι ἐν Ἀθήναις μόνοι,

2 * καὶ ἐπέμψαμεν Τιμόθεον τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν, καὶ διάκονον τοῦ θεοῦ, καὶ συνεργὸν ἡμῶν ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ Χριστοῦ, εἰς τὸ στηρίξαι ὑμᾶς καὶ παρακαλέσαι ὑμᾶς περὶ τῆς πίστεως ὑμῶν,

3 * τὸ μηδένα σαίνεσθαι ἐν ταῖς θλίψεσι ταύταις, αὐτοὶ γὰρ οἴδατε ὅτι εἰς τοῦτο κείμεθα.

4 * καὶ γὰρ ὅτε πρὸς ὑμᾶς ἦμεν, προελέγομεν ὑμῖν ὅτι μέλλομεν θλίβεσθαι, καθὼς καὶ ἐγένετο, καὶ οἴδατε.

5 * διὰ τοῦτο κἀγὼ μηκέτι στέγων ἔπεμψα εἰς τὸ γνῶναι τὴν πίστιν ὑμῶν, μή πως ἐπείρασεν ὑμᾶς ὁ πειράζων, καὶ εἰς κενὸν γένηται ὁ κόπος ἡμῶν.

6 * ἄρτι δὲ ἐλθόντος Τιμοθέου πρὸς ἡμᾶς ἀφ' ὑμῶν, καὶ εὐαγγελισαμένου ἡμῖν τὴν πίστιν καὶ τὴν ἀγάπην ὑμῶν, καὶ ὅτι ἔχετε μνείαν ἡμῶν ἀγαθὴν πάντοτε, ἐπιποθοῦντες ἡμᾶς ἰδεῖν, καθάπερ καὶ ἡμεῖς ὑμᾶς,

7 * διὰ τοῦτο παρεκλήθημεν, ἀδελφοὶ, ἐφ' ὑμῖν, ἐπὶ πάσῃ τῇ θλίψει καὶ ἀνάγκῃ ἡμῶν διὰ τὴν ὑμῶν πίστεως.

8 * ὅτι νῦν ζῶμεν, ἐὰν ὑμεῖς στήκετε ἐν κυρίῳ.

9 * τίνα γὰρ εὐχαριστίαν δυνάμεθα τῷ θεῷ ἀνταποδοῦναι περὶ ὑμῶν, ἐπὶ πάσῃ τῇ χαρᾷ ᾗ χαίρομεν δι' ὑμᾶς ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ ἡμῶν,

10 * νυκτὸς καὶ ἡμέρας ὑπερεκπερισσοῦ δεόμενοι εἰς τὸ ἰδεῖν ὑμῶν τὸ πρόσωπον, καὶ καταρτίσαι τὰ ὑστερήματα τῆς πίστεως ὑμῶν;

אַנְתּוּן דִּלְהָדָא הוּ [p] סִימָנִין׃ 4 אַף כַּד לְוָתְכוּן [q] הֲוֵין גַּיר קָדְמַיִן אָמְרִין לְכוֹן [r] דַּעֲתִידִין [s] לְמִתְאַלָּצוּ אֵיכְנָא דְיָדְעִין
אַנְתּוּן דַּהֲוָא׃ 5 מִטַּל הָנָא אַף אֲנָא לָא [t] חַסְכֵת עַדְמָא דְשַׁדְּרֵת [u] דְּאִדַּע הֵימָנוּתְכוּן דִּדְלְמָא [x] נְנַסְּיכוּן [x] מְנַסְיָנָא
וְנֶהֱוֵא עָמְלַן [y] סְרִיקָא׃ 6 הָשְׁא דִּין מִן דְּאִתָּא לְוָתַן טִימוֹתְאוֹס מִן [z] צַיְדִיכוֹן [a] וְסַבְּרַן עַל הֵימָנוּתְכוּן וְעַל חוּבְכוּן
וְדְאִירִת לְוָתְכוּן [b] עוּהְדָנַן טָבָא בְּכָל [c] עִדָּן [d] וְסָוִין אַנְתּוּן [e] לְמֶחְזֵן אֵיכְנָא דְאַף חֶנַן לְכוֹן׃ 7 מִטַּל הָנָא [f] אֶתְבַּיְאַן
בְּכוֹן אֲחַיִן עַל כָּל הֵין [g] עֲקָתַן [h] וְאוּלָצָנַיִן מִטַּל [i] הֵימָנוּתְכוּן׃ 8 וְהָשְׁא הוּ [k] חַיְינִין אִן אַנְתּוּן [l] תְּתְקַיְמוּן בְּמָרַן׃
9 אֵידָא גַּיר [m] תּוֹדִיתָא מְשַׁכְחִינַן לְמִפְרַע חֲלָפֵיכוֹן לַאֲלָהָא עַל כָּל חַדּוּתָא דְחַדְּינַן מִטַּלְתְּכוֹן׃
10 אֶלָּא דְּקָדֻם [n] אֱלָהָא יַתִּירָאִית נְתְחַשַּׁף בְּלֵלְיָא וּבְאִיכְּמָא וְנֶגְמוֹר מָא דְחַסִּירָא הֵימָנוּתְכוֹן׃

[p] סוּם [q] חֲוָא [r] עֲתַר
[s] אֵלֵץ צוּר [t] חַמְסֵן נשא
[x] יְדַע [x] נְסָא
[y] מִבְּלִי פְּרִי [z] אֲצִלְכֶם
[a] סַבַּר בשר [b] זִכְרוֹנֵנוּ [c] זְמַן
[d] סְנָא אוֹת [e] חֲנָא [f] בָּנָא
[g] עוֹק [h] וּצְרִיכוּ [i] חֵימֵן
[k] חַיָּא [l] קוּם [m] יְרָא יִרְאָה

11 * Ipse autem Deus Pater noster, & Dominus noster Jeschua Meschicho dirigat viã
12 nostram ad vos. * Et multiplicet & abundare faciat charitatem vestram vnius erga alterum, & erga vnumquemque, sicut &
13 nos amore vos complectimur. * Et confirmet corda vestra inculpabilia in sanctimonia coram Deo Patre nostro in aduentu Domini nostri Jeschua Meschicho cum omnibus Sanctis eius.

Baptismi.

CAP. IIII.

1 PRoinde fratres mei, petimus à vobis, & obsecramus vos per Dominum nostrum Ieschua, vt quemadmodum accepistis à nobis quomodo oporteat vos ambulare & placere Deo, vt magis abundetis.

2 * Nostis enim quæ præcepta dederimus vobis per Dominũ nostrum Jeschua Meschicho.

3 * Hæc enim est voluntas Dei sanctificatio vestra, et vt abstineatis ab omni scortatione:

4 * Et sciat vnusquisque vestrum possidere
5 vas suum in sanctificatione & honore, * Non autem in passionibus concupiscentiæ, sicut cæteræ Gentes illæ, quæ non norunt Deum.

6 * Neque sitis audaces ad transgrediendũ, et ad circumueniendum quisque fratrẽ suum in aliquo negotio: quandoquidem Dominus noster vltor est de his omnibus, sicut et ante hoc tempus diximus vobis, ac testati sumus.

7 * Non enim vocauit nos Deus ad spurcitiam, sed ad sanctificationem.

8 * Itaque qui hæc aspernatur, non hominem aspernatur, sed Deum ipsum qui dedit in vos Spiritum suum sanctum.

9 * Porrò de charitate fraterna non necesse habetis vt scribam vobis. vos enim ipsi edocti estis à Deo, vt mutuo amore vos complectamini.

10 * Et sic facitis erga omnes fratres qui sunt in tota Macedonia. Cæterùm vos rogo, fratres mei, vt abundetis;

11 * Vtque sedulam nauetis operam, vt sitis quieti, & occupati in operibus vestris; & operemini propriis manibus, quemadmodum præcepimus vobis.

12 * Vt conuersemini comiter cum extraneis, nulliusque opera egeatis.

---

11 הוּ דֵין אֱלָהָא אֲבוּן וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [f] נֶתְרוּץ אוֹרְחַן לְוָתְכוֹן ׃ 12 וְנַסְגֵּא [g] וְנַיְתַר [u] חוּבְכוֹן דְּהַד לָוֹת חַד וְלָוֹת
כְּלָנָשׁ אַיכַנָא דַחֲנַן [x] מַחֲבִינַן לְכוֹן ׃ 13 [y] וְנִקִים לֵבוּתְכוֹן דְּלָא [z] רְשִׁין בְּקַדִּישׁוּתָא קֻדָּם אֱלָהָא אֲבוּן בְּמֵאתְיֵתֵה
וּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְעַם כָּלְהוֹן קַדִּישַׁוְהִי ׃ [a] וְמַעֲמוֹרִיתָא ד קפלאון ד

1 [b] מֵכִיל אֲחַי [c] בָּעֵינַן מָנְכוֹן [d] וּמְתַכַּשְׁפִינַן לְכוֹן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ דַאיךְ דְקַבֶּלְתוּן מִנַּן אַיכַנָא [e] וְלֵא לְכוֹן דְּהַלְכוֹן
[f] וְתִשְׁפְּרוּן לֵאלָהָא דְיַתְרָאִית [g] תּוֹסְפוּן ׃ 2 יָדְעִין אַנְתוּן גֵּיר אִילֵין פּוּקָדָנָא יַהֲבוֹ לְכוֹן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃
3 הָנוֹ גֵיר [h] צְבְיָנֵהּ דֵאלָהָא קַדִּישׁוּתְכוֹן וְדֶהֱוֵון [i] פְּרִיקִין מִן כָּל [k] זְנִיוּתָא ׃ 4 וְנֶהֱוֵא יָדַע אֱנָשׁ אֱנָשׁ מָנְכוֹן [l] לְמָקְנָא
מָאנֵהּ בְּקַדִּישׁוּתָא וּבְאִיקָרָא ׃ 5 וְלָא בְחֵשָׁא דְרֶגְתָא אַיךְ שַׂרְכָא דְעַמְמֵא הָנוּן דְּלָא יָדְעִין לֵאלָהָא ׃

[s] תֵּרֵץ תקן [t] יִתַּר אהבתכם [u] חֲבַב אהב [v] קוֹם [w] רָשָׁא אשם [x] עַמַּר טכל [y] עלכן [z] בְּעָא [a] כַּשֵׁף פללראוי [b] שְׁפַר הזהרשה [c] וְסַף [d] רצונו מן [e] צְבְיָא [f] פְּרַק סור [g] זְנָא [h] קְנָא

11 * Ipse autem Deus & Pater noster,& Dominus noster Iesus Christus, dirigat viam nostram ad vos.

12 * Vos autem Dominus multiplicet, & abundare faciat charitatem †in inuicem, & in omnes, quemadmodum & nos in vobis,

13 * Ad confirmanda corda vestra sine querela, in sanctitate, ante Deum & Patrem nostrum, in aduentu Domini nostri Iesu Christi cum omnibus sanctis eius. Amen.

vestram

CAP. IIII.

1 DE cætero ergo fratres, rogamus vos & obsecramus in Domino Iesu, vt quemadmodum accepistis à nobis quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo, sic & ambuletis, vt abundetis magis.

2 * Scitis enim quæ præcepta †dederimus vobis per Dominum Iesum.

3 * Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra, vt abstineatis vos à fornicatione;

4 * Vt sciat vnusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione & honore:

5 * Non in passione desiderij, sicut & Gentes quæ ignorant Deum:

6 * Et nequis supergrediatur,neque circumueniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prędiximus vobis,& testificati sumus.

7 * Non enim vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.

8 * Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit,sed Deum, qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

9 * De charitate autē fraternitatis, non necesse †habemus scribere vobis: ipsi enim vos à Deo didicistis, vt diligatis inuicem.

10 * Etenim illud facitis in omnes fratres in vniuersa Macedonia. Rogamus autem vos, fratres, vt abundetis magis:

11 * Et operam detis vt quieti sitis, & vt vestrum negotium agatis, & operemini manibus vestris,sicut prędicpim⁹ vobis:

12 * Et vt honestè ambuletis ad eos qui foris sunt: & nullius aliquid desideretis.

Rom.12. a.2 Eph.5.d. 17

Joh.13. d.34. 15.c.17. 1.Joh.2. b.10.4. c.13

dedi- rim

habui- mus

11 * αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν, καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς κατευθύναι τὴν ὁδὸν ἡμῶν πρὸς ὑμᾶς.

12 * ὑμᾶς δὲ ὁ κύριος πλεονάσαι καὶ περισσεύσαι τῇ ἀγάπῃ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας, καθάπερ καὶ ἡμεῖς εἰς ὑμᾶς·

13 * εἰς τὸ στηρίξαι ὑμῶν τὰς καρδίας ἀμέμπτους ἐν ἁγιωσύνῃ, ἔμπροσθεν τοῦ θεοῦ καὶ πατρὸς ἡμῶν, ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ μετὰ πάντων τῶν ἁγίων αὐτοῦ.

δ΄.

1 * Τὸ λοιπὸν οὖν, ἀδελφοί, ἐρωτῶμεν ὑμᾶς καὶ παρακαλοῦμεν ἐν κυρίῳ ἰησοῦ, καθὼς παρελάβετε παρ' ἡμῶν τὸ πῶς δεῖ ὑμᾶς περιπατεῖν καὶ ἀρέσκειν θεῷ, ἵνα περισσεύητε μᾶλλον·

2 * οἴδατε γὰρ τίνας παραγγελίας ἐδώκαμεν ὑμῖν διὰ τοῦ κυρίου ἰησοῦ.

3 * Τοῦτο γάρ ἐστι θέλημα τοῦ θεοῦ, ὁ ἁγιασμὸς ὑμῶν, ἀπέχεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ τῆς πορνείας,

4 * εἰδέναι ἕκαστον ὑμῶν τὸ ἑαυτοῦ σκεῦος κτᾶσθαι ἐν ἁγιασμῷ καὶ τιμῇ,

5 * μὴ ἐν πάθει ἐπιθυμίας, καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν θεόν·

6 * τὸ μὴ ὑπερβαίνειν καὶ πλεονεκτεῖν ἐν τῷ πράγματι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· διότι ἔκδικος ὁ κύριος περὶ πάντων τούτων, καθὼς καὶ προείπομεν ὑμῖν καὶ διεμαρτυράμεθα.

7 * οὐ γὰρ ἐκάλεσεν ἡμᾶς ὁ θεὸς ἐπὶ ἀκαθαρσίᾳ, ἀλλ' ἐν ἁγιασμῷ.

8 * τοιγαροῦν ὁ ἀθετῶν, οὐκ ἄνθρωπον ἀθετεῖ· ἀλλὰ τὸν θεὸν τὸν καὶ δόντα τὸ πνεῦμα αὐτοῦ τὸ ἅγιον εἰς ἡμᾶς.

9 * περὶ δὲ τῆς φιλαδελφίας οὐ χρείαν ἔχετε γράφειν ὑμῖν. αὐτοὶ γὰρ ὑμεῖς θεοδίδακτοί ἐστε εἰς τὸ ἀγαπᾶν ἀλλήλους·

10 * καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἐν ὅλῃ τῇ μακεδονίᾳ. παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον,

11 * καὶ φιλοτιμεῖσθαι ἡσυχάζειν καὶ πράσσειν τὰ ἴδια, καὶ ἐργάζεσθαι ταῖς ἰδίαις χερσὶν ὑμῶν, καθὼς ὑμῖν παρηγγείλαμεν·

12 * ἵνα περιπατῆτε εὐσχημόνως πρὸς τοὺς ἔξω, καὶ μηδενὸς χρείαν ἔχητε.

---

6 וְלָא חֲדָוון מְשִׁיחִין לְמֶעְבַר [f]וְלִמְעַלַב אֱנָשׁ לַאחוהִי בְּהַדָא [s]צְבוּתָא מְטַל דְּמָרַן הוּ [t]תָּבוּעָא עַל הַלֵּין כֻּלְּהֵין אֵיכַנָא
דְאַף מִן קֻדָם [u]זַבְנָא אֵמַרַן לְכוֹן [v]וְסַהֲדַן׃ 7 לָא גִיר [y]קְרִכוֹן אֱלָהָא [z]לְטַנְפוּתָא אֶלָּא לְקַדִּישׁוּתָא׃
8 [a]מֵכִיל מַן [b]דְּטָלֵם לָא הָוָא לְבַרְנָשָׁא טָלֵם אֶלָּא לַאלָהָא הַו דְיָהֵב בְּכוֹן רוּחֵה קַדִישְׁתָא׃ 9 עַל [c]חוּבָא דֵין
דְאַחֵא לָא [d]סְנִיקִיתוּן לְמֶכְתַב לְכוֹן אַנְחְנָא גִיר [c]קְנוּסְכִין [f]מַלְפָא אַנְחְנָא דְאַלָהָא [g]דְתַחֲבוֹן חַד לְחַד׃
10 אַף עֲבִדִין אַנְחְנָא הָכַנָא לְכֻלְּהוֹן אַחֵא דַּבְּכָלָה מַקְדוֹנְיָא בָּעָא אֲנָא דֵין מָנְכוֹן אֲחַי [h]דְּתְתְיַתְּרוּן׃
11 [i]וְתִתְחַפְּטוּן דְּתֶהֱווּן [k]שְׁלִין [l]וַעֲנִין [m]בְּסוּעֲרַנֵיכוּן וַהֲוִיתוּן פָּלְחִין בְּאִידֵיכוּן אַיכַנָא דְפַקֵּדְנָכוּן׃
12 דְתֶהֱווּן מְהַלְכִין בֶּאסְכְמָא לְוָת בַּרְיָא וְעַל אֱנָשׁ לָא תְּסַהֲנְקוּן׃

[s] עֲלֵב עשק [t] עניין
[u] נוקם [v] זמן
[x] סְחַר העיר [y] קְרָא
[z] טַנָף פמא [a] על־כן
[b] שמואס [c] אהבה
[d] סְנַק אזך [e] עצמכם
[f] אַלַף [g] חֲבַב אהב [h] יִתַר
[i] חַפֵּט השתדל [k] שְׁלָא
[l] עָנָא השתדל [m] סְעָר

Defunctorum.

13 * Velim autem vos scire, fratres mei, vt de iis qui obdormiunt non contristemini, sicut & cæteri homines, qui spem non habẽt.

14 * Si enim credimus Jeschua mortuum esse, & resurrexisse; ita & Deus eos qui obdormierunt per Jeschua, adducturus est cum illo.

15 * Hoc autem dicimus vobis in verbo Domini nostri, quòd nos qui reliqui erimus in aduentu Domini nostri, qui viuemus; nequaquam præueniemus eos qui obdormierunt.

16 * Quandoquidem ipse Dominus noster iussu & voce principis Angelorum, & tuba Dei descendet de cælo: & mortui qui sunt in Meschicho resurgent primùm.

17 * Et tunc nos qui reliqui erimus, qui viuemus, rapiemur vnà cum eis in nubibus in occursum Domini nostri in aera, & sic semper cum Domino nostro erimus.

18 * Itaque consolamini vos mutuò his sermonibus.

CAP. V.

1 CÆterùm de tẽporibus & momentis, fratres mei, non necesse habetis vt scribam vobis.

2 * Vos enim verè scitis diem Domini nostri vt fur in nocte, ita venturum.

3 * Quum dixerint, Pax & tranquillitas, tunc repentina insurget in eos perditio, sicuti dolor partus vterum gestanti, nec effugient.

4 * Vos autem fratres mei, non estis in tenebris, vt dies ille tanquam fur vos deprehendat. * Vos enim omnes estis filij lucis, & filij diei: nec estis filij noctis, neque filij tenebrarum.

6 * Ne dormiamus ergo sicut cæteri, sed vigilemus & sobrij simus.

7 * Illi enim qui dormiunt, nocte dormiunt; & qui sunt ebrij, nocte sunt ebrij.

8 * Nos autem qui filij diei sumus, vigilemus mente nostra, & induamus loricam fidei & charitatis, & imponamus capiti galeam spei salutis.

9 * Quoniam non posuit nos Deus ad iram, sed ad possessionem salutis per Dominum nostrum Jeschua Meschicho. 10 * Qui quidem mortuus est pro nobis, vt siue vigilemus siue dormiamus, simul cum eo viuamus.

---

13 צְבָא אֲנָא דֵין דְּתֶהֱדְעוּן אֲחַי דְעַל אִילֵין דְּדַמְכִין לָא תֶהְוֹא כְּרֵיָא לְכוֹן אַיךְ שַׁרְכָא דַאנָשָׁא דְּסַבְרָא לַית לְהוֹן׃
14 אֶן גֵּיר מְהֵימְנִינַן דְּיֵשׁוּעַ מִית וְקָם הָכַנָא אַף אֱלָהָא לְאִילֵין דְּדַמְכוּ בְּיֵשׁוּעַ מַיְתֵא עִמֵּה׃ 15 הָדָא דֵין אֲמְרִינַן
לְכוֹן בְּמֵלַּהּ דְּמָרָן דְּחַיְינַן לָא נִדְרַךְ לְאִילֵין דְּדַמְכוּ׃ 16 מֶטֵל דְּהוּ מָרָן
בְּפוּקְדָנָא וּבְקָלָא דְּרֵישׁ מַלְאֲכֵא וּבְקַרְנָא דַאלָהָא נָחֵת מִן שְׁמַיָּא וּמִיהֵּא דְּמֵשִׁיחָא נְקוּמוּן לוּקְדָם׃
17 וְהֵידֵין חֲנַן אִילֵין דְּמֶשְׁתַּאֲרִינַן דְּחַיְינַן נֶהֱחַטַּף עִמְהוֹן אַכְחָדָא בַּעֲנָנֵא לְאוּרְעֵהּ דְּמָרָן בַּאוִר וְהָכַנָא בְּכֹל
זְבַן עִם מָרָן נֶהֱוֵא׃ 18 חֲווֹ הָכֵיל מְבַיְאִין חַד לְחַד בְּמִלַּא הָלֵין׃ קפלאון ה 1 עַל זַבְנֵא דֵין וְעִדָּנָא

---

a יַדַּע b דְּמַהּ ישן
c כְּרֵיָא שאר ܫܬܩܝܗ
d חַיְמֵז e מוֹת f אִתָּא
g מַלַּל h אֶשְׁתַּתַּר מְזַאֲרַר
i אִתָּא j חָוָא k כשיב
l פְּקַר m מוֹת n קוּם
o וּמֵז p אֶשְׁתַּתַּר אַתַּר

13 *Nolumus autẽ vos ignorare, fratres, de dormientibus, vt non contriſtemini, ſicut & cæteri qui ſpem non habent.

14 *Si enim credimus quòd Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit; ita & Deus eos qui dormierunt per Ieſum, adducet cum eo.

15 *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini; quia nos qui viuimus, qui reſidui ſumus in †aduẽtu Domini, non prę-

1. Cor. 14. c. 23. g. 51 aduentum

ueniemus eos qui dormierunt.

16 *Quoniam ipſe Dominus in iuſſu & in voce archangeli, & in tuba Dei deſcendet de cælo: & mortui qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.

17 *Deinde nos qui viuimus, qui relinquimur, ſimul rapiemur cum illis in nubibus obuiã † Chriſto in aëra, & ſic ſemper cum Domino erimus.

Domino

18 *Itaque conſolamini inuicem in verbis iſtis.

CAP. V.

1 DE temporibus autem & momentis, fratres, non indigetis vt ſcribamus A vobis.

2 *Ipſi enim diligenter ſcitis, quia dies Domini, ſicut fur in nocte, ita veniet.

2. Pet. 3. c. 10. Apo. 13. a. 3. 16. a. 15

3 *Cùm enim dixerint, Pax & ſecuritas; tunc repentinus eis ſuperueniet interitus, ſicut dolor in vtero †habenti; & non effugient.

habenti,

4 *Vos autem, fratres, non eſtis in tenebris, vt vos dies illa tanquam fur comprehendat. 5 *Omnes enim vos filij lucis eſtis, & filij diei: non ſumus noctis neque tenebrarum.

6 *Igitur non dormiamus ſicut & cæteri: ſed vigilemus, & ſobrij ſimus.

7 *Qui enim dormiũt, nocte dormiunt: & qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt. B

8 *Nos autem qui diei ſumus, ſobrij ſimus, induti loricam fidei & charitatis, & galeam ſpem ſalutis.

Iſa. 59. c. 19. Eph. 6. c. 17

9 *Quoniam non poſuit nos Deus in iram, ſed in acquiſitionẽ ſalutis per Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum;

10 *Qui mortuus eſt pro nobis; vt ſiue vigilemus, ſiue dormiamus, ſimul cum illo viuamus.

13 * Οὐ θέλομεν δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοὶ, περὶ τῶν κεκοιμημένων, ἵνα μὴ λυπῆσθε, καθὼς καὶ ⓘ λοιποὶ ⓘ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα.

14 * εἰ γὰρ πιστεύομεν ὅτι Ἰησοῦς ἀπέθανε καὶ ἀνέστη, οὕτω καὶ ὁ θεὸς τοὺς κοιμηθέντας διὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄξει σὺν αὐτῷ.

15 * Τοῦτο γὰρ ὑμῖν λέγομεν ἐν λόγῳ κυρίου, ὅτι ἡμεῖς ⓘ ζῶντες, ⓘ περιλειπόμενοι εἰς τὴν παρουσίαν τοῦ κυρίου, οὐ μὴ φθάσωμεν τοὺς κοιμηθέντας.

16 * ὅτι αὐτὸς ὁ κύριος ἐν κελεύσματι, ἐν φωνῇ ἀρχαγγέλου, καὶ ἐν σάλπιγγι θεοῦ καταβήσεται ἀπ' οὐρανοῦ· καὶ ⓘ νεκροὶ ἐν Χριστῷ ἀναστήσονται πρῶτον·

17 * ἔπειτα ἡμεῖς, ⓘ ζῶντες ⓘ περιλειπόμενοι, ἅμα σὺν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ κυρίου εἰς ἀέρα· καὶ οὕτω πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα.

18 * ὥστε παρακαλεῖτε ἀλλήλους ἐν τοῖς λόγοις τούτοις.

ε΄.

1 * Περὶ δὲ τῶν χρόνων καὶ τῶν καιρῶν, ἀδελφοὶ, οὐ χρείαν ἔχετε ὑμῖν γράφεσθαι.

2 * αὐτοὶ γὰρ ἀκριβῶς οἴδατε ὅτι ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, οὕτως ἔρχεται.

3 * ὅταν γὰρ λέγωσιν, εἰρήνη καὶ ἀσφάλεια, τότε αἰφνίδιος αὐτοῖς ἐφίσταται ὄλεθρος, ὥσπερ ἡ ὠδὶν τῇ ἐν γαστρὶ ἐχούσῃ, καὶ οὐ μὴ ἐκφύγωσιν.

4 * ὑμεῖς δὲ, ἀδελφοὶ, οὐκ ἐστὲ ἐν σκότει, ἵνα ἡ ἡμέρα ὑμᾶς ὡς κλέπτης καταλάβῃ.

5 * πάντες ὑμεῖς υἱοὶ φωτός ἐστε καὶ υἱοὶ ἡμέρας· οὐκ ἐσμὲν νυκτὸς οὐδὲ σκότους.

6 * ἄρα οὖν μὴ καθεύδωμεν, ὡς καὶ ⓘ λοιποί· ἀλλὰ γρηγορῶμεν καὶ νήφωμεν.

7 * ⓘ γὰρ καθεύδοντες, νυκτὸς καθεύδουσι· καὶ ⓘ μεθυσκόμενοι, νυκτὸς μεθύουσιν·

8 * ἡμεῖς δὲ ἡμέρας ὄντες υἱοὶ νήφωμεν, ἐνδυσάμενοι θώρακα πίστεως καὶ ἀγάπης, καὶ περικεφαλαίαν, ἐλπίδα σωτηρίας·

9 * ὅτι οὐκ ἔθετο ἡμᾶς ὁ θεὸς εἰς ὀργὴν, ἀλλ' εἰς περιποίησιν σωτηρίας διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ,

10 * τοῦ ἀποθανόντος ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα εἴτε γρηγορῶμεν, εἴτε καθεύδωμεν, ἅμα σὺν αὐτῷ ζήσωμεν.

אָחַי לָא[d] סָנִיקִיתוּן לְמִכְתַּב לְכוֹן׃ 2 אֲנַתּוּן גֵּיר[c] שַׁרְיָאִית יָדְעִין אֲנַתּוּן דְּיוֹמָא דְּמָרַן אֵיךְ גַּנָּבָא בְּלֵלְיָא הָכְנָא אָתֵא׃
3 כַּד[f] נֵאמְרִין דַּשְׁלָמָא[g] וְשֵׁינָא וְהָוִדִין[h] מֶנְשֶׁלְיָא נְקוּם עֲלֵיהוֹן[i] אַבְרָנָא אֵיךְ חֶבְלָא עַל[k] בַּטְנְתָא וְלָא[l] נַמְרוֹן׃
4 אֲנַתּוּן דֵּין אֲחַי לָא הֲוֵיתוּן בְּחָשׁוּכָא דְּהַו יוֹמָא אֵיךְ גַּנָּבָא[m] נַדְרֵכְכוֹן׃ 5 כֻּלְכוֹן גֵּיר בְּנֵי[o] נוּהֲרָא אֲנַתּוּן וּבְנֵי
[p]אִימָמָא וְלָא הֲוֵיתוּן בְּנֵי לֵלְיָא וְלָא בְּנֵי חֶשׁוֹכָא׃ 6 לָא[q] נְרַמַּךְ הָכֵיל אֵיךְ[r] שַׁרְכָא אֶלָּא הֲוֵין[s] עִירִין[t] וְמַהֲוִנִין׃
7 אִילֵּין גֵּיר דְּדָמְכִין בְּלֵלְיָא הוּ דָּמְכִין וַאילֵּין[u] דְּרַוְיִין בְּלֵלְיָא הוּ רָוְיִין׃ 8 חֲנַן דֵּין דִּבְנֵי[x] אִימָמָא חָנַן[y] הֲוֵין[z] עִירִין
בְּרַעְיָנָן וַלְבִישִׁין שָׁרְיָנָא דְּהַימָנוּתָא וְחֻבָּא וְנַסִּים סַנְוָרְתָא דְּסַבָּרָא דְּחַיֵּא׃ 9 מֶטֵל דְּלָא סָמַן אֱלָהָא לְרוּגְזָא
אֶלָּא לְקָנְיָנָא דְּחַיֵּא בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 10 הוּ דְּמִית עַל אַפַּיְדֵין עִירִינָן וְאִן דְּמַכִינָן אַכְחֲדָא עֲמֵה נְחֵא׃

[d] סְנָךְ צרך [c] באמת
[f] אֱמַר [g] ושלמה [h] רגע
[i] אֲכַד [k] בְּטַן הורה
[l] מור או מָרָא פלש
[m] אַדְרֵךְ השב [o] אור
[p] יום [q] דְּמַךְ ישן [r] שאר
[s] עור [t] חַיִן הניח הנשמה
[u] רָנָא [x] יום [y] הֲנָא [z] עור

11 * Quamobrem vos mutuo consolamini & alter alterum ædificate, sicut & facitis.

Dominica quarta Ieiunij.

12 * Obsecramus autem vos, fratres mei, vt agnoscatis eos qui laborant inter vos, & qui constituti sunt pro vobis, quique vos docent:

13 * Vt habeantur vobis in charitate abundantiori, & propter eorum opera pacem habete cum eis.

14 * Obsecramus autem vos, fratres mei, erudite errantes, & consolamini pusillanimes, & excipite onus eorũ qui infirmi sunt, & longanimes estote erga vnumquemque.

15 * Et cauete ne quis vestrum malum pro malo rependat, sed semper sectamini bonum cum erga vos inuicem, tum erga vnumquemque.

16 * Et gaudete semper;

17 * Et orate sine intermissione;

18 * Et in omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei per Ieschua Meschicho in vobis.

19 * Spiritum ne extinguatis;

20 * Prophetiam ne aspernamini.

21 * Omnia probate, & quod bonum est tenete.

22 * Et ab omni voluntate mala fugite.

23 * Ipse autem Deus pacis vos omnes perfectè sanctificet, & totum spiritum vestrũ, & animam vestram, & corpus vestrum custodiat: vt culpa careatis in aduentu Domini nostri Ieschua Meschicho.

24 * Fidelis est ille qui vocauit vos, vt hoc faciat.

25 * Fratres mei, orate pro nobis.

26 * Salutate fratres omnes cũ osculo sancto.

27 * Adiuro vos per Dominum nostrum, vt legatur hæc Epistola omnibus fratribus sanctis.

28 * Gratia Domini nostri Ieschua Meschicho sit vobiscum. Amen.

Epistolæ ad Thessalonicenses primæ, quæ scripta fuit Athenis, missa autem per manus Timothei,

FINIS.

---

11 מְטַל הָנָא בַּיְאוּ חָד לְחַד וּבְנוּ חַד לְחַד אַיכְנָא דְאַף עָבְדִיתוּן׃
חַד בְּשַׁבָּא דד דְצוֹמָא ו

12 [a]בְּעֵינַן דִּין מָנְכוּן אָחַי [b]דַּהֲוִיתוּן יָדְעִין לְאִילֵּין [c]דְּלְאֵין בְּכוּן [d]וְקָיְמִין בְּאַפֵּיכוּן [e]וּמַלְפִין לְכוּן׃
13 דַּהֲווּ חֲשִׁיבִין לְכוּן בְּחוּבָא יַתִּירָא וּמִטַּל עֲבָדְהוֹן [f]אֶשְׁתַּדִּינוּ עִמְּהוּן׃ 14 [g]בָּעֵינַן דִּין מָנְכוּן אָחַי [h]דְּרְדוּ לְמַסְכְּלָנֵא
וְלַבְּבוּ לִזְעוּרֵי נַפְשָׁא [i]וְסַבּוּ [k]טַעֲנָא [l]דְּמְחִילָא [m]וְאַגַּר רוּחֲכוּן לְוָת כְּוֹלְנָשׁ׃
15 [n]וְאִזְדַּהַרוּ דִּלְמָא אֱנָשׁ מָנְכוּן [o]בִּישְׁתָּא [p]בִּישְׁתָּא נֶפְרַע אֶלָּא בְּכָל זְבַן [q]הַרְשׁוּ בָּתַר טָבְתָא לָוָת חָרָנָא וְלָוָת
כְּוֹלְנָשׁ׃ 16 וְהֲווּ חֲדִין בְּכָל זְבַן׃ 17 [r]וְמַצְלִין דְּלָא־שְׁלָנָא׃

[a] בְּעָא [b] חַזָא [c] לְאָת [d] קוּם [e] אִלַּף שַׁיְנָא [g] בְּעָא [h] רְדָא למד [i] נְסַב [k] משא [l] חול [m] נְגַר ארך [n] זְהַר שמר [o] בִּישׁ [p] פְּרַע [q] כמו רחשו

11 Propter quod cõsolamini inuicem, & ædificate alterutrum, sicut & facitis.

11 διὸ παρακαλεῖτε ἀλλήλους, καὶ οἰκοδομεῖτε εἷς τὸν ἕνα, καθὼς καὶ ποιεῖτε.

12 Rogamus autem vos, fratres, vt noueritis eos qui laborãt inter vos, & præ- C sunt vobis in Domino, & monent vos:

12 Ερωτῶμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, εἰδέναι τοὺς κοπιῶντας ἐν ὑμῖν, καὶ προϊσταμένους ὑμῶν ἐν κυρίῳ, καὶ νουθετοῦντας ὑμᾶς·

13 Vt habeatis illos abundantiùs in & charitate propter opus illorum. †pacem habete cum eis.

13 καὶ ἡγεῖσθαι αὐτοὺς ὑπερεκπερισσοῦ ἐν ἀγάπῃ διὰ τὸ ἔργον αὐτῶν. εἰρηνεύετε ἐν ἑαυτοῖς.

14 Rogamus autem vos, fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes.

14 παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, νουθετεῖτε τοὺς ἀτάκτους, παραμυθεῖσθε τοὺς ὀλιγοψύχους, ἀντέχεσθε τῶν ἀσθενῶν, μακροθυμεῖτε πρὸς πάντας.

15 Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini inuicem, & in omnes. D

15 ὁρᾶτε μή τις κακὸν ἀντὶ κακοῦ τινι ἀποδῷ, ἀλλὰ πάντοτε τὸ ἀγαθὸν διώκετε καὶ εἰς ἀλλήλους καὶ εἰς πάντας.

16 Semper gaudete.

16 πάντοτε χαίρετε·

17 Sine intermissione orate.

17 ἀδιαλείπτως προσεύχεσθε·

18 In omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.

18 ἐν παντὶ εὐχαριστεῖτε. τοῦτο γὰρ θέλημα θεοῦ ἐν χριστῷ ἰησοῦ εἰς ὑμᾶς.

19 Spiritum nolite extinguere.

19 τὸ πνεῦμα μὴ σβέννυτε.

20 Prophetias nolite spernere.

20 προφητείας μὴ ἐξουθενεῖτε.

21 Omnia autẽ probate, quod bonum est tenete.

21 πάντα δοκιμάζοντες, τὸ καλὸν κατέχετε·

22 Ab omni specie mala abstinete vos.

22 ἀπὸ παντὸς εἴδους πονηροῦ ἀπέχεσθε.

23 Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: vt integer spiritus vester & anima, & corpus sine querela, in aduentu Dñi nostri Iesu Christi seruetur.

23 αὐτὸς δὲ ὁ θεὸς τῆς εἰρήνης ἁγιάσαι ὑμᾶς ὁλοτελεῖς· καὶ ὁλόκληρον ὑμῶν τὸ πνεῦμα, καὶ ἡ ψυχὴ, καὶ τὸ σῶμα ἀμέμπτως ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ τηρηθείη.

1.Cor.1.b.9 24 Fidelis est qui vocauit vos, qui etiam faciet.

24 πιστὸς ὁ καλῶν ὑμᾶς, ὃς καὶ ποιήσει τὴν ἐλπίδα ὑμῶν βεβαίαν.

25 Fratres, orate pro nobis.

25 ἀδελφοί, προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν.

26 Salutate fratres omnes in osculo sancto.

26 ἀσπάσασθε τοὺς ἀδελφοὺς πάντας ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

27 Adiuro vos per Dominũ, vt legatur epistola hæc omnibus sanctis fratribus.

27 ὁρκίζω ὑμᾶς τὸν κύριον, ἀναγνωσθῆναι τὴν ἐπιστολὴν πᾶσι τοῖς ἁγίοις ἀδελφοῖς.

28 Gratia Domini nostri Iesu Christi vobiscum. Amen.

28 ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Ad Thessalonicenses prima scripta fuit Athenis.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς πρώτη ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

---

18 וּבְכָל מְדֹם הַוּוּ מְוַדִּין הָנוּ גֵיר צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּכוּן׃ 19 רוּחָא לָא תַּדְעָכוּן׃ 20 נְבִיוָתָא

21 לָא תְּסַלוּן׃ כֹּל מְדֹם בְּקוּ וְדַשַׁפִּיר אֲחוּדוּ׃ 22 וּמִן כֹּל צְבוּ בִישָׁא עָרוֹקוּ׃ 23 הוּ דֵין אֱלָהָא דְּשָׁלְמָא נְקַדְּשָׁכוּן

גְּמִירַ אִיתּ לְכֻלְכוּן וְכֻלָּהּ רוּחֲכוּן וְנַפְשָׁכוּן וּפַגְרְכוּן נְנַטַּר דְּלָא רְשִׁין לְמֵאתְיְהֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

24 מְהֵימַן הוּ מַן דְּקָרְכוּן דְּהוּ נָעְבַד׃ 25 אֲחַי צַלוּ עָלַיִן׃ 26 שַׁאלוּ בְּשָׁלְמָא דַּאחַיִן כֻּלְּהוֹן בְּנוּשְׁקְתָא קַדִּישְׁתָּא׃

27 מוּמֵא אֲנָא לְכוּן בְּמָרַן דְּתֶתְקְרֵא אֶגְרְתָא הָדָא לְכֻלְּהוֹן אֲחֵא קַדִּישֵׁא׃ 28 טַיבוּתֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִמְּכוּן אֲמֵין׃

שָׁלְמַת אֶגְרְתָא דְּלָוָת תֵּסַלוֹנִיקָיֵא קַדְמַיְתָא דְּאִתְכְּתְבַת מִן אַתִינַס וְאִשְׁתַּדְּרַת בְּאִידֵי טִימְתָאוֹס׃

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM SECVNDAM.

AD *Thessalonicenses secundam scribit epistolam Apostolus, & notum facit eis de temporibus nouissimis, & de aduersarij deiectione. Scribit hanc epistolam ab Athenis per Titum diaconem & Onesimum acolythum.*

RVRSVM EPISTOLA AD THESSALONICENSES II.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Crepusculo infra Epiphaniam.

CAPVT I.

1 PAulus & Siluanus, et Timotheus ecclesiæ Thessalonicensium, quæ est in Deo
2 Patre nostro, & Domino nostro Ieschua Meschicho: ‡Gratia vobiscum & pax
3 à Deo Patre nostro, & à Domino nostro Ieschua Meschicho. ‡Gratias agere debemus Deo semper de vobis, fratres mei, vt par est, quòd magis augescat fides vestra, ac multiplicetur charitas vestrûm omnium vniuscu-
4 iusque erga proximum suum. ‡ Vt & nos in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei ob fidē vestram, & tolerantiam vestram in omni persecutione vestra, & oppressionibus vestris
5 quas sustinetis, ‡ Ad demonstrationē iusti iudicij Dei, vt digni habeamini illo regno Dei
6 pro quo patimini. ‡ Siquidem iustum est coram Deo repēdere oppressionem oppressoribus ve-
7 stris: ‡ Vobis autem qui opprimimini requiem nobiscū in reuelatione Domini nostri Jeschua Meschicho de cælo cū virtute [exercitu] Ange-
8 lorum suorum. ‡ Quum facturus est vltionem igne depascente, de iis qui non nouerūt Deū, & de iis qui non agnouerunt Euangelium
9 Domini nostri Jeschua Meschicho. ‡ Qui quidem pœnas luent perditionis æternæ à facie Domini nostri, & à gloria virtutis eius.
10 ‡ Quum venerit vt glorificetur in Sanctis suis, & ostendat miracula sua in fidelibus suis, vt credatur testimoniū nostrum erga vos
11 in die illo. ‡ Propterea semper oramus pro vobis, vt dignos vos efficiat Deus vocatione vestra, & adimpleat vobis omnem volun-
12 tatem bonam & opus fidei in virtute: ‡ Vt laudibus exornetur in vobis nomen Domini nostri Jeschua Meschicho, & vos in illo secundùm gratiam Dei nostri, & Domini nostri Jeschua Meschicho.

CAP. II.

1 OBsecramus autē vos, fratres mei, ob aduentum Domini nostri Jeschua Meschicho, & nostri aggregationem ad eum,

---

תוב אגרתא דלות תסלוניקיא דתרתין׃

נגה דביתא א קפלאון א

פולס וסלונוס וטימתאום לעדתא דתסלוניקיא דבאלהא אבון ומרן ישוע משיחא׃ 2 טיבותא עמכון
ושלמא מן אלהא אבון ומן מרן ישוע משיחא׃ 3 למודין חיבינן לאלהא בכל זבן עליכון אחי איך מא
רוולא דיהירא׳ית רבא חמנותכון וסגא חובא דכלכון דכלנש לות חברה׃ 4 איך דאף חנן בכון נהוא משתבהרין
בעדתא דאלהא על הימנותכון ועל מסיברנותכון דבכלה רדיפותכון ואולצניכון דמסיבלין אנחון׃ 5 לתחויתא
דדינא כאנא דאלהא דחשוין למלכותה די דעל אפיה חשיהון׃ 6 ואן כאנא קרם אלהא דנפרוע אולצנא לאלוציכון׃

---

a דנח זרח ולקח ל c חסר
b ירא יהה d רוב e זמן
f נלא ראוי h יתר i רבא
k אמומחכם? אהבה
l שבהר m בעדת n חימן
o סיבר p רדף q אלץ צרר
r חוא והגיד s רון t שוא

EPISTOLA B. PAVLI AD THESSALONICENSES SECVNDA.

CAPVT I.

PAVLVS, & Siluanus, & Timotheus eccleſiæ Theſſalonicenſium in Deo patre noſtro, & Dño Ieſu Chriſto; Gratia vobis & pax à Deo Patre noſtro & Domino Ieſu Chriſto.

Gratias agere debemus ſemper Deo pro vobis, fratres, ita vt dignũ eſt, quoniã ſupercreſcit fides veſtra, & abundat charitas vniuſcuiuſq; omnium veſtrum in inuicẽ: Ita vt & noſipſi in vobis gloriemnr in eccleſiis Dei, pro patiẽtia veſtra, & fide in omnibus perſecutionibus veſtris & tribulationib' quas ſuſtinetis,

In exemplum iuſti iudicij Dei, vt digni habeamini regno Dei pro quo & patimini. Si tamen iuſtum eſt apud Deum retribuere † tribulationem, iis qui vos tribulant: Et vobis qui tribulamini, requiem nobiſcum, in reuelatione Domini Ieſu de cælo cum angelis virtutis eius, In flamma ignis dantis vindictam iis qui non nouerunt Deum, & qui non obediunt Euangelio Domini noſtri Ieſu Chriſti:

retributionem

Qui pœnas dabunt in interitu ętернas à facie Domini, & à gloria virtutis eius: Cùm venerit glorificari in ſanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt; quia creditum eſt teſtimonium noſtrum ſuper vos in die illo.

In quo etiam oramus ſemper pro vobis, vt dignetur vos vocatione ſua Deus noſter, & impleat omnem voluntatẽ bonitatis † & opus fidei in virtute,

ſuæ

Vt clarificetur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti in vobis, & vos in illo, ſecundùm gratiam Dei noſtri, & Domini Ieſu Chriſti.

CAP. II.

ROgamus autem vos, fratres, per aduentum Domini noſtri Ieſu Chriſti, & noſtræ congregationis in ipſum:

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ προς θεσσαλονικεις δευτερα επιστολη.

κεφαλ. ά.

1 ΠΑΥΛΟΣ καὶ σιλουανὸς καὶ τιμόθεος τῇ ἐκκλησίᾳ θεσσαλονικέων, ἐν θεῷ πατρὶ ἡμῶν, καὶ κυρίῳ ἰησοῦ χριστῷ·

2 χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

3 εὐχαριστεῖν ὀφείλομεν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοί, καθὼς ἄξιόν ἐστιν, ὅτι ὑπεραυξάνει ἡ πίστις ὑμῶν, καὶ πλεονάζει ἡ ἀγάπη ἑνὸς ἑκάστου πάντων ὑμῶν εἰς ἀλλήλους,

4 ὥστε ἡμᾶς αὐτοὺς ἐν ὑμῖν καυχᾶσθαι ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ τῆς ὑπομονῆς ὑμῶν, καὶ πίστεως ἐν πᾶσι τοῖς διωγμοῖς ὑμῶν καὶ ταῖς θλίψεσιν αἷς ἀνέχεσθε,

5 ἔνδειγμα τῆς δικαίας κρίσεως τοῦ θεοῦ, εἰς τὸ καταξιωθῆναι ὑμᾶς τῆς βασιλείας τοῦ θεοῦ, ὑπὲρ ἧς καὶ πάσχετε·

6 εἴπερ δίκαιον παρὰ θεῷ ἀνταποδοῦναι τοῖς θλίβουσιν ὑμᾶς θλῖψιν,

7 καὶ ὑμῖν τοῖς θλιβομένοις ἄνεσιν μεθ' ἡμῶν, ἐν τῇ ἀποκαλύψει τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ ἀπ' οὐρανοῦ μετ' ἀγγέλων δυνάμεως αὐτοῦ,

8 ἐν πυρὶ φλογὸς, διδόντος ἐκδίκησιν τοῖς μὴ εἰδόσι θεὸν, καὶ τοῖς μὴ ὑπακούουσι τῷ εὐαγγελίῳ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·

9 οἵτινες δίκην τίσουσιν, ὄλεθρον αἰώνιον, ἀπὸ προσώπου κυρίου, καὶ ἀπὸ τῆς δόξης τῆς ἰσχύος αὐτοῦ·

10 ὅταν ἔλθῃ ἐνδοξασθῆναι ἐν τοῖς ἁγίοις αὐτοῦ, καὶ θαυμασθῆναι ἐν πᾶσι τοῖς πιστεύσασιν, ὅτι ἐπιστεύθη τὸ μαρτύριον ἡμῶν ἐφ' ὑμᾶς, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ·

11 εἰς ὃ καὶ προσευχόμεθα πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἵνα ὑμᾶς ἀξιώσῃ τῆς κλήσεως ὁ θεὸς ἡμῶν, καὶ πληρώσῃ πᾶσαν εὐδοκίαν ἀγαθωσύνης, καὶ ἔργον πίστεως ἐν δυνάμει·

12 ὅπως ἐνδοξασθῇ τὸ ὄνομα τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐν ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἐν αὐτῷ, κατὰ τὴν χάριν τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

β.

1 ΕΡΩΤΩΜΕΝ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ ἡμῶν ἐπισυναγωγῆς ἐπ' αὐτὸν,

---

7 וְלָכוֹן דְּמָתְאַלְצִיתוֹן נַחָא עִמָּן בְּגְלֵינֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּמִן שְׁמַיָּא עִם חַיָלָא דְּמַלְאֲכוֹהִי׃ 8 מָא דְּעָבֵד
חְבָעְתָא בְּגוּזָלָא דְּנוּרָא מִן הָנוּן דְּלָא יְדָעוּ לַאלָהָא וּמִן הָנוּן דְּלָא אֶשְׁתַּמְּעוּ לְסַבְּרֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
9 דְּהִנוּן בְּרִינָא נְתְפְּרְעוּן אַבְּרָנָא דְּלָעְלַם מִן פַּרְצוּפֵהּ דְּמָרָן וּמִן שׁוּבְחָא דְּחַי לֵהּ׃ 10 מָא דְּאֶתָא דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּקַדִּישׁוֹהִי
וְנִתְחַוֵא בְּחֵרְמָרֵהּ בַּמְהֵימָנוֹהִי דְּהֵיתְהֵימַן סַהְדוּתַן דְּעָלַיכוֹן בְּהַהוּ יוֹמָא׃ 11 מֶטֶל הָנָא בְּכָל זְבַן מְצַלֵּינַן עֲלַיכוֹן דְּנֶשְׁוֵיכוֹן
אֱלָהָא לְקְרֵינְכוֹן וְנֶמְלֵיכוֹן כְּלֵהּ צְבְיָנָא דְּטָבָתָא וַעֲבֵדָא דְּהֵימָנוּתָא בְּחֵילָא׃
12 דְּנֶשְׁתַּבַּח בְּכוֹן שְׁמֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אַף אַנְתוּן בֵּהּ אַיְךְ טֵיבוּתֵהּ דַּאלָהַן וּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

קפלאון ב

a אַלָּץ צור b חַיָא c גְּלָא d נקמה e יְרַע מזה אֶשְׁתַּמַּע f לשורתו g דוּן h פְּרַע גמל i אַבַּר j שַׁבַּח נפלאותיו k חַיְמָן l זמן m עָלָא n שְׁוָא o קְרָא p מְלָא q צְבָא r שׁוּב s שַׁבַּח t בְּעָא

2 * Ne citò dimoueamini à mentibus ꝟeſtris, neque obſtupeſcatis neque à ſermone, neque à ſpiritu, neque ab epiſtola, acſi à nobis eſſet, quòd ecce forſitan inſtet dies Domini noſtri.

3 * Ne quis imponat vobis vllo modo: quoniam niſi venerit prius rebellio, & reuelatus fuerit homo ille peccati, filius perditionis,

4 * Qui aduerſarius eſt, & effertur ſupra omnem qui ꝟocatur Deus & religio, adeò ꝟt & in templo Dei tanquam Deus ſedeat, & oſtentet ſeipſum quaſi Deus ſit.

5 * Nonne in memoriam reuocatis, quòd quum apud vos eſſem, hæc dixerim ꝟobis?

6 * Et nunc ſcitis quid detineat, ꝟt reueletur ſuo tempore.

7 * Myſterium enim iniqui illius iam incœpit ſedulò agere, ſolùm ꝟt qui nunc detinet, tollatur è medio.

8 * Et tunc reuelabitur iniquus ille, quem Dominus noſter Jeſchua conficiet ſpiritu oris ſui, & abolebit eum reuelatione aduẽtus ſui.

9 * Aduentus enim illius eſt operatio Satanæ cum omni potentia & ſignis, falſiſque
10 miraculis: * Et cum omni ſeductione iniquitatis quæ fit in perditos, eò quòd non receperunt charitatem ꝟeritatis ꝟt per eam ſeruarentur.

11 * Idcircò immittet illis Deus efficaciam ſeductionis, ꝟt credant mendacio:

12 * Et condemnentur illi omnes qui non crediderunt ꝟeritati, ſed acquieuerunt iniquitati.

13 * Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis fratres, dilecti Domini noſtri, quòd elegerit vos Deus à principio in vitam [ſalutem] per ſanctificationem Spiritus, & fidem ꝟeritatis.

14 * Ad hæc enim ꝟocauit ꝟos Deus Euangelio noſtro, ꝟt decori ſitis Domino noſtro Jeſchua Meſchicho.

15 * Proinde fratres mei, ſtate, & conſtanter tenete præcepta quę didiciſtis ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram.

16 * Ipſe autem Dominus noſter Ieſchua Meſchicho & Deus Pater noſter, qui dilexit vos, & dedit vobis conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia ſua,

2 ✱ Vt non citò moueamini à veſtro ſenſu, neque terreamini, neque per ſpiritum, neque per ſermonem, neque per epiſtolam tãquam per nos miſſam, quaſi inſtet dies Domini.

3 ✱Ne quis vos ſeducat vllo modo, quoniam niſi venerit †diſceſſio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, Eph. 5. b. 6 diſſenſio

4 ✱ Qui aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur; ita vt in tẽplo Dei ſedeat, oſtendens ſe tanquam ſit Deus.

5 ✱ Num retinetis quòd cùm adhuc eſſem apud vos, hæc dicebam vobis?

6 ✱ Et nunc quid detineat ſcitis, vt reueletur in ſuo tempore:

7 ✱(Nam myſterium iam operatur iniquitatis: tantùm vt qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.)

8 ✱Et tunc reuelabitur ille iniquus: quẽ Dominus Ieſus interficiet ſpiritu oris ſui: & deſtruet illuſtratione aduentus ſui eum, Iſa. 11. 4

9 ✱ Cuius eſt aduentus ſecundùm operationem Satanæ, in omni virtute, & ſignis & prodigiis mendacibus:

10 ✱Et in omni ſeductione iniquitatis iis qui pereunt, eò quòd charitatem veritatis non receperunt, vt ſalui fierent.

11 ✱ Ideò mittet illis Deus operationem erroris, vt credant mendacio:

12 ✱ Vt iudicentur omnes qui non crediderunt veritati, ſed conſenſerunt iniquitati.

13 ✱ Nos autem debemus gratias agere Deo ſemper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quòd elegerit vos Deus primitias in ſalutem, in ſanctificatione ſpiritus, & †fide veritatis,

14 ✱†In†quam & vocauit vos per Euangelium noſtrum, in acquiſitionem gloriæ Domini noſtri Ieſu Chriſti. in Ad quod qua

15 ✱ Itaque fratres, ſtate: & tenete traditiones quas didiciſtis, ſiue per ſermonẽ, ſiue per epiſtolam noſtram.

16 ✱ Ipſe autem Dominus noſter Ieſus Chriſtus, & Deus & Pater noſter qui dilexit nos, & dedit conſolationem æternam, & ſpem bonam in gratia;

2 ✱ εἰς τὸ μὴ ταχέως σαλευθῆναι ὑμᾶς ἀπὸ τοῦ νοὸς, μήτε θροεῖσθαι, μήτε διὰ πνεύματος, μήτε διὰ λόγου, μήτε δι' ἐπιστολῆς ὡς δι' ἡμῶν, ὡς ὅτι ἐνέστηκεν ἡ ἡμέρα τοῦ κυρίου.

3 ✱ μή πως ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ κατὰ μηδένα τρόπον· ὅτι ἐὰν μὴ ἔλθῃ ἡ ἀποστασία πρῶτον, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας,

4 ✱ ὁ ἀντικείμενος καὶ ὑπεραιρόμενος ἐπὶ πάντα λεγόμενον θεὸν ἢ σέβασμα, ὥστε αὐτὸν εἰς τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ ὡς θεὸν καθίσαι, ἀποδεικνύντα ἑαυτὸν ὅτι ἐστὶ θεός.

5 ✱ οὐ μνημονεύετε ὅτι ἔτι ὢν πρὸς ὑμᾶς, ταῦτα ἔλεγον ὑμῖν;

6 ✱ Καὶ νῦν τὸ κατέχον οἴδατε, εἰς τὸ ἀποκαλυφθῆναι αὐτὸν ἐν τῷ ἑαυτοῦ καιρῷ.

7 ✱ τὸ γὰρ μυστήριον ἤδη ἐνεργεῖται τῆς ἀνομίας· μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται.

8 ✱ καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, ὃν ὁ κύριος ἀνελεῖ τῷ πνεύματι τοῦ στόματος αὐτοῦ, καὶ καταργήσει τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς παρουσίας αὐτοῦ·

9 ✱ οὗ ἐστὶν ἡ παρουσία κατ' ἐνέργειαν τοῦ Σατανᾶ ἐν πάσῃ δυνάμει καὶ σημείοις καὶ τέρασι ψεύδους·

10 ✱ καὶ ἐν πάσῃ ἀπάτῃ τῆς ἀδικίας ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις· ἀνθ' ὧν τὴν ἀγάπην τῆς ἀληθείας οὐκ ἐδέξαντο εἰς τὸ σωθῆναι αὐτούς.

11 ✱ καὶ διὰ τοῦτο πέμψει αὐτοῖς ὁ θεὸς ἐνέργειαν πλάνης, εἰς τὸ πιστεῦσαι αὐτοὺς τῷ ψεύδει·

12 ✱ ἵνα κριθῶσι πάντες οἱ μὴ πιστεύσαντες τῇ ἀληθείᾳ, ἀλλ' εὐδοκήσαντες ἐν τῇ ἀδικίᾳ.

13 ✱ ἡμεῖς δὲ ὀφείλομεν εὐχαριστεῖν τῷ θεῷ πάντοτε περὶ ὑμῶν, ἀδελφοὶ ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἵλετο ὑμᾶς ὁ θεὸς ἀπ' ἀρχῆς εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, καὶ πίστει ἀληθείας·

14 ✱ εἰς ὃ ἐκάλεσεν ὑμᾶς διὰ τοῦ εὐαγγελίου ἡμῶν, εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

15 ✱ ἄρα οὖν, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου, εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν.

16 ✱ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, καὶ ὁ θεὸς καὶ πατὴρ ἡμῶν ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς, καὶ δοὺς παράκλησιν αἰωνίαν, καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἐν χάριτι,

---

10 וּבְכֹלָּה k טוּעַת וְעַוְלָא דְּהָווָא בַּאֲבִידָא עַל דְּלָא קַבְּלוּ חוּבָא דְּקוּשְׁטָא דְּבֵהּ l נְחוֹן׃

11 מֶטֶל הָנָא נְשַׁדַּר לְהוֹן אֱלָהָא מַעֲבָדָנוּתָא דְּטוּעַת דַּנְהַיְמְנוּן m לְשׁוּקְרָא׃

12 וְנֶתְחְרִינוּן כֻּלְּהוֹן אִילֵּין דְּלָא הֵימְנוּ o בְּקוּשְׁטָא אֶלָּא p אֲצְטְבִיוּ בְּעַוְלָא׃ 13 חֲנַן דִּין q חַיָּבִינַן לְמֵרֵי לַאלָהָא בְּכֹל זְבַן עַל אַפַּיכוֹן אֲחִין חֲבִיבַוהִי דְּמָרַן s דְּגָבְכוֹן אֱלָהָא מִן רֵישִׁית לְחַיֵּא בְּקַדִּישׁוּתָא דְּרוּחָא t וּבְהֵימָנוּתָא u דִּשְׁרָרָא׃

14 לְהַלֵּין הוּגֵיר x קְרִכוֹן אֱלָהָא y בְּמִסְבְּרָנוּתָא דִּילַן דְּתֶהֱווֹן z חֶשְׁבוּחָא לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

15 a עַל־כֵּן b קוּם c חַמְסֶן שמר המיד d וְלַף e מַלֵּל f אַחֵב

16 הוּדִין מָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וַאלָהָא אֲבוּן הַוּ f דְּאַחֲבַן וְיַהֵב לַן בּוּיָאָא דְּלָעָלַם וְסַבְּרָא טָבָא בְּטֵיבוּתֵהּ׃

17 * Consoletur corda vestra, et stabiliat vos in omni sermone, & in omni opere bono.

CAP. III.

1 DEinceps, fratres, orate pro nobis, vt sermo Domini nostri currat & glorificetur vbique, sicut & apud vos.

2 * Vt liberemur ab hominibus malis & insolentibus. non enim omnium est fides.

3 * Fidelis autem est Dominus, qui custodiet vos & liberabit à malo.

4 * Porrò confidimus de vobis in Domino nostro, quòd quæ præcepimus vobis facitis, atque facturi estis.

5 * Dominus autem noster dirigat corda vestra in dilectionem Dei, & in expectationem Meschicho.

6 * Cæterùm præcepimus vobis, fratres mei, in nomine Domini nostri Jeschua Meschicho, vt recedatis ab omni fratre qui inderius ambulat, & non iuxta præcepta quæ accepit à nobis.

7 * Vos enim scitis quomodo oporteat imitari nos; quoniam non inderius ambulauimus inter vos.

8 * Neque panem gratis comedimus à quoquam vestrûm; sed cum labore & fatigatione noctu & interdiu operabamur, ne cui vestrum essemus oneri.

9 * Non quod non potuerimus, sed vt per nosipsos exhiberemus vobis exemplum, vt nos imitaremini.

10 * Etenim quum apud vos essemus, hoc præceperamus vobis, vt quisquis noluerit operari, is nec manducet.

11 * Siquidem audiuimus quosdam esse inter vos qui inderius ambulãt; & nihil agunt,

12 nisi res vanas. * Iis autem qui sunt istiusmodi, præcepimus, & rogamus eos per Dominum nostrum Ieschua Meschicho, vt cum quiete operentur, & comedant panem suum.

13 * Vos autem, fratres mei, non sit graue vobis agere quod bonum est.

14 * Quod si quis non obedit istis sermonibus qui epistola continentur, iste separetur à vobis, neque conuersamini cum eo, vt pudore suffundatur.

15 * Neque tanquã inimicum habeatis eum, sed admonete eum vti fratrem.

---

17 בְּנַיָּא לִבְוָתְכוֹן וְנָקִים בְּכָל מִלָּא וּבְכָל עֲבָדְטָב׃ קפלאון ג 1 מִן הָשָׁא אֲחִין צַלּוּ
עֲלַיִן דְּמִלְּתָה דְמָרָן חֱוֵא רָהֲטָא וּמְשַׁתַּבְּחָא בְּכָל דּוּכָא אַיךְ דַּלְוָתְכוֹן׃ 2 וְדָנָתְפַצָּא מִן בְּנַיְנָשָׁא בִּישֵׁא וְעָנְתָא לַלּוּ
גֵּיר דְּכָלְנָשׁ הֵי הֵימָנוּתָא׃ 3 סְהֵימַן הוּא מָרְיָא דְהוּ נְנַטַּרְכוֹן מִן בִּישָׁא׃ 4 תְּכִילִינַן דִּין עֲלֵיכוֹן בְּמָרָן דְּמֵדֵם
כְּדְמַפְקְדִינַן לְכוֹן עֲבַדְתוּן אַף עָבְדִיתוּן׃ 5 וּמָרָן נְחַרֵיז לֵבְוָתְכוֹן לְחוּבְּהָ דַּאלָהָא וְלִמְסַבְרְנוּתָהּ דְמְשִׁיחָא׃ 6 מְפַקְּדִינַן
לְכוֹן בְּשֵׁמֵהּ דְמָרָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא דַּהֲוֵיתוּן מִן כָּל אָחָא אֵינָא דְּבֵישׁ בִּישׁ מְהַלֵּךְ וְלָא אַיךְ פּוּקְדָנָא דְקַבֵּל
מָנָּן׃ 7 אַנְתוּן גֵּיר יְדָעִין אֲנָתוּן אַיכָּנָא וָלֵא לְמֶתְדַּמְיוּ בָּן דְּלָא הַלֵּכָן בִּישׁ בֵּינַתְכוֹן׃ 8 אַף לָא לַחְמָא דְמַגָּן
אֶכַלָן מִן אֱנָשׁ מְגִכוֹן אֶלָּא בְּעַמְלָא וּבְלָאוּתָא בְּלֵלְיָא וּבְיוֹמָא פָּלְחִין הַוִין דְּעַל אֱנָשׁ מְגִכוֹן לָא נְאַקַר׃

a בַּנַיָּא נחס b קוּם
c מַלֵּל c עָלָא פלל
d רְחֵט רמץ e שַׁבַּח
f מְקוֹם
g פְּצָא f תעקשים עלא
h שַׁוִּיב i תְּכַל נשח
k פְּקַד l תְּרַץ הקן
m סַבַּר קוה n פְּרַק פורר
o מצוות

* Exhortetur corda vestra, & confir- 17
met in omni opere & sermone bono.

17 * παρακαλέσαι ὑμῶν τὰς καρδίας, καὶ στηρίξαι ὑμᾶς ἐν παντὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ἀγαθῷ.

CAP. III.

γ΄.

Eph.6.d. 18 Coloss.4. 2.3
DE cætero, fratres, orate pro nobis, vt 1
sermo Dei currat & clarificetur, sicut A
& apud vos: * Et vt liberemur ab im- 2
portunis & malis hominibus. nō enim
omnium est fides.

1 * Τὸ λοιπόν, προσεύχεσθε, ἀδελφοί, περὶ ἡμῶν, ἵνα ὁ λόγος τοῦ κυρίου τρέχῃ, καὶ δοξάζηται καθὼς καὶ πρὸς ὑμᾶς,

2 * καὶ ἵνα ῥυσθῶμεν ἀπὸ τῶν ἀτόπων καὶ πονηρῶν ἀνθρώπων· οὐ γὰρ πάντων ἡ πίστις.

Deus
* Fidelis autem † Dominus est, qui cō- 3
firmabit vos & custodiet à malo.

3 * πιστὸς δέ ἐστιν ὁ κύριος ὃς στηρίξει ὑμᾶς, καὶ φυλάξει ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

fratres
* Cōfidimus autem de vobis † in Do- 4
quęcun que
mino, quoniam † quæ præcipimus, & fa-
citis, & facietis.

4 * πεποίθαμεν δὲ ἐν κυρίῳ ἐφ' ὑμᾶς, ὅτι ἃ παραγγέλλομεν ὑμῖν, καὶ ποιεῖτε καὶ ποιήσετε.

* Dominus autē dirigat corda vestra 5
in charitate Dei, & patientia Christi.

5 * ὁ δὲ κύριος κατευθύναι ὑμῶν τὰς καρδίας εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, καὶ εἰς τὴν ὑπομονὴν τοῦ χριστοῦ.

* Denuntiamus autem vobis, fratres, 6
in nomine Domini nostri Iesu Christi, B
vt subtrahatis vos ab omni fratre am-
bulante inordinatè, & non secundùm
traditionem quam acceperunt à nobis.

6 * Παραγγέλλομεν δὲ ὑμῖν, ἀδελφοί, ἐν ὀνόματι τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, στέλλεσθαι ὑμᾶς ἀπὸ παντὸς ἀδελφοῦ ἀτάκτως περιπατοῦντος, καὶ μὴ κατὰ τὴν παράδοσιν ἣν παρέλαβον παρ' ἡμῶν.

* Ipsi enim scitis quemadmodū oportet imitari nos: quoniam non inquieti 7
fuimus inter vos;

7 * αὐτοὶ γὰρ οἴδατε πῶς δεῖ μιμεῖσθαι ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἠτακτήσαμεν ἐν ὑμῖν,

Act.20. g.34 1.Cor.4. c.12 1.Thes.2 b.9
* Neque gratis panem manducaui- 8
mus ab aliquo, sed in labore & in fati-
gatione nocte & die operantes, ne quem
vestrum grauaremus.

8 * οὐδὲ δωρεὰν ἄρτον ἐφάγομεν παρά τινος, ἀλλ' ἐν κόπῳ καὶ μόχθῳ, νύκτα καὶ ἡμέραν ἐργαζόμενοι, πρὸς τὸ μὴ ἐπιβαρῆσαί τινα ὑμῶν·

* Non quasi non habuerimus pote- 9
statem, sed vt nosmetipsos formam da- C
remus vobis ad imitandum nos.

9 * οὐχ ὅτι οὐκ ἔχομεν ἐξουσίαν, ἀλλὰ ἵνα ἑαυτοὺς τύπον δῶμεν ὑμῖν εἰς τὸ μιμεῖσθαι ἡμᾶς·

* Nam & cùm essemus apud vos, hoc 10
denuntiabamus vobis: quoniam si quis
non vult operari, nec manducet.

10 * καὶ γὰρ ὅτε ἦμεν πρὸς ὑμᾶς, τοῦτο παρηγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι εἴ τις οὐ θέλει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω.

Audimus
*† Audiuimus enim inter vos quosdā 11
ambulātes inquietè, nihil operantes, sed
curiosè agentes.

11 * ἀκούομεν γάρ τινας περιπατοῦντας ἐν ὑμῖν ἀτάκτως, μηδὲν ἐργαζομένους, ἀλλὰ περιεργαζομένους.

* Iis autem qui eiusmodi sunt, denū- 12
tiamus, & obsecramus in Domino Iesu
Christo, vt cum silentio operātes, suum
panem manducent.

12 * τοῖς δὲ τοιούτοις παραγγέλλομεν καὶ παρακαλοῦμεν διὰ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, ἵνα μετὰ ἡσυχίας ἐργαζόμενοι τὸν ἑαυτῶν ἄρτον ἐσθίωσιν.

Gala.6. c.9
* Vos autem, fratres, nolite deficere 13
benefacientes.

13 * ὑμεῖς δέ, ἀδελφοί, μὴ ἐγκακήσητε καλοποιοῦντες.

obedierit
* Quòd si quis non † obedit verbo no- 14
stro, per epistolā hunc notate: & ne com D
miscamini cum illo, vt confundatur:

14 * εἰ δέ τις οὐχ ὑπακούει τῷ λόγῳ ἡμῶν, διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦτον σημειοῦσθε, καὶ μὴ συναναμίγνυσθε αὐτῷ, ἵνα ἐντραπῇ,

* Et nolite quasi inimicum existima- 15
re; sed corripite vt fratrem.

15 * καὶ μὴ ὡς ἐχθρὸν ἡγεῖσθε, ἀλλὰ νουθετεῖτε ὡς ἀδελφόν.

---

9 לָא הַוִא מָטֵל דִלָא שַׁלִיט לַן אֶלָּא דַּבְנַפְשַׁן [u] נֶהֱל לְכוֹן [x] טוּפְסָא דִּבְן [y] חֶחְדַּמוּן ׃
10 אַף כַּד לְוָתְכוֹן [z] הֲוֵינ גִּיר הָדָא מְפַקְּדִין הֲוֵינ לְכוֹן דְּכָל דְּלָא צָבֵא [a] דְּנָפְלוּחַ אַף לָא [b] נֶלַעֵס ׃
11 [c] שְׁמָעִינַן גֵּיר דְּאִית בְּכוֹן אֱנָשָׁא דְּבִישׁ בִּישׁ מְהַלְּכִין וּמְדַרְּשׁ לָא פַּלְחִין אֶלָּא אִן [d] סְרִיקָתָא ׃
12 לְהוֹן דֵּין לְהַלֵּיךְ [e] מְפַקְּדִינַן [f] וּבָעֵינַן מָנְהוֹן בְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [g] דַּבְשָׁלְיָא נֶהֱווֹן פָּלְחִין וְאָכְלִין לַחְמְהוֹן ׃
13 אַנְתוּן דֵּין אֲחֵי לָא [h] תְּאמַאן לְכוֹן לְמֶעְבַּד דְּשַׁפִּיר ׃
14 וְאִן אֱנָשׁ לָא [i] מְשְׁחְמַע [k] לְמֶלֵּיךְ דְּבֵאגַּרְתָּא נֶתְפְּרַשׁ לְכוֹן הַנָּא וְלָא הֲוַיְתוּן [l] מְתְחַלְטִין עִמֵּה [m] דְּנֶבְהַרְתּ ׃
15 וְלָא אַיְךְ [n] בְּעֵל דְּבָבָא תְּאחְדוּנֵה אֶלָּא הֲוַיְתוּן מַרְתִּין לֵה אַיְךְ דְּלַאחָא ׃

[v] נְתַל נתן ס דמין
[y] דְּמָא דמה [z] הֲוָא
[a] פְּלַח עשה [b] לְעַס אכל
[c] שְׁמַע [d] דברים רקים
[e] פְּקַד צוה [f] בְּעָא
[g] שְׁלָיָא נוח [h] מְאַן
[i] שְׁמַע [k] מֶלֶל [l] חַלַט
[m] בְּחַת בוש ס אוב

16 * *Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem semper in omnibus. Dominus noster sit cum omnibus vobis.*

17 * *Pax* [salutatio] *per scripturam propriæ manus, Ego Paulus scripsi. quod est signum in omnibus epistolis meis. Sic scribo.*

18 * *Gratia Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis, fratres mei. Amin.*

Epistolæ ad Thessalonicenses secundæ, quæ scripta est ex Laodicea Pisidiæ, missa verò per manus Tychici,
FINIS.

---

16 הוּא דִין מָרֵהּ דִּשְׁלָמָא [p] יְהַב לְכוֹן שְׁלָמָא בְּכָל זִבְנָא בְּכָל מְדֵם מָרָן עִם כּוּלְכוֹן׃

17 שְׁלָמָא בְּכְתָבַת [r] אִידַי אֲנָא פּוֹלוֹס כְּתָבַת [s] דְּאִיתָוהִי [t] אָתָא דְּבְכוּלְהֵין אֶגְרָתַי הָכְנָא כְּתֵב אֲנָא׃

[p] נְתַל בתן ז זמן: ידי
[r] אִית יש ו אות

RVRSVM EPISTOLA AD TIMOTHEVM I.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Parasceue Sabbathi v. Ieiunij.

CAPVT I.

1 PAulus Apostolus Jeschua Meschicho mandato Dei Seruatoris nostri, et Meschicho Jeschua spei nostræ;

2 * *Timotheo filio vero in fide, Gratia, & miserationes, & pax à Deo patre nostro, & Meschicho Jeschua Domino nostro.*

3 * *Efflagitaui à te quum proficiscerer in Macedoniam, vt remaneres Epheſi, & præciperes vnicuique ne docerent doctrinas diuersas;*

4 * *Nec attenderent fabulis & narrationibus generationum quibus non est finis, quæ contentiones efficiunt potius quàm ædificationem in fide Dei.*

5 * *Finis autem præcepti est charitas ex corde syncero, et conscientia bona, fideq; veraci.*

6 * *A quibus quòd aberrarint quidam, declinarunt ad sermones vanos,*

פּוֹלוֹס תּוּב אֶגְרְתָא דְּלוֹת טִימֳתֵאוֹס קַדְמִיתָא׃ עֲרוּבְתָא וְשַׁבְתָא דֶּה דְּצוֹמָא א קפלאון א

1 שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a] בְּפוּקְדָנָא דְּאֱלָהָא [b] מַחֲיָנָן וְדִמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ סַבְרָן׃ 2 לְטִימֳתֵאוֹס

2 בְּרָא [d] שַׁרִירָא [c] בְּהֵימָנוּתָא [f] טִיבוּתָא וְרַחֲמֵא וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרָן׃ 3 [g] בְּעִית

[a] במצוה [b] חַיֵּא
[c] הקוחנן [d] בנאמן
[e] הֵימִין [f] חסד [g] בְּעָא
[h] חַוִּא [i] אֱלַף [k] וֵלֵף
[l] שַׁחֲלֵף חלף

Deus

16 ‡ Ipse autem †Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.

17 ‡ Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola. ita scribo.

18 ‡ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Ad Thessalonicenses secunda scripta fuit Athenis.

16 ‡ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

17 ‡ ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου· ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω.

18 ‡ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

---

* חסרו

18 ˣ טִיבוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כֻּלְכוֹן אֲחֵי אֲמִין׃

ˣ כתב שרר שו״ת

ʸ וְאִתְכְּתִבַת מִן לַוְדִיקְיָא דְּתִתְרְתִין ᶻ וְאִשְׁתְּדְרַת בְּאִידֵי טוּכִיקוֹס׃

ʸ דאתכתבת מן לודיקיא ᶻ ואשתדרת

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TIMOTHEVM I.

TIMOTHEVM *instruit & docet de ordinatione Episcopatus & Diaconÿ, & omnis Ecclesiasticæ disciplinæ: scribens ei à Laodicia per Tychicum diaconem.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT I.

Act. 16. 1.3

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi secundū imperium Dei saluatoris nostri, & Christi Iesu spei nostræ:

2 & ‡ Timotheo dilecto filio in fide, Gratia, †misericordia, & pax à Deo patre, & Christo Iesu Dño nostro.

3 ‡ Sicut rogaui te vt remaneres Ephesi cùm irem in Macedoniam, vt denuntiares quibusdam ne aliter docerent;

4 ‡ Neque intenderēt fabulis & genealogiis interminatis, quę quęstiones prę-stant magis quàm ædificationem Dei, quæ est in fide.

5 ‡ Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & B fide non ficta.

6 ‡ A quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium;

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ᾽ ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν,

2 ‡ τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

3 ‡ καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν,

4 ‡ μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει.

5 ‡ τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου·

6 ‡ ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν·

ᵐ רַמָּא ⁿ שָׁעָא סיפר ᵒ שתחדות ᵖ סְכָא קק ᵍ חָרָא ריבות ʳ בְּנָא ˢ קצו ᵗ אירת

4 וְלָא ᵐ נֶחְרְמוּן ⁿ לְשׁוּעָיָתָא ⁿ וְלַהֲשָׁעְיָתָא ᵒ דְּשַׁרְבָתָא ᵖ דְּסָכָא לַיה לְהֵוֵן לְהַלִּין ᵍ דְּחָרְיָנֵא הוּ עָבְדִין יַהִירָאוּת וְלָא ʳ בְּנְיָנָא

5 בְּהֵימָנוּתָא דַּאלָהָא ׃ ˢ סָכֵה דֵּין דְּפוּקְדָנָא ᵗ אִיתַוהִי חוּבָא דְּמִן לֵבָא דַּכְיָא וּמִן תֵּארָא טָבְתָא וּמֵן הֵימָנוּתָא

6 שְׁרִירְתָא ׃ וּמִנְּהֵין מִן הַלִּין טְעוֹ אֱנָשָׁא וְסָטוֹ לְמֶלָּא חְרִיקְתָא ׃

16 * *Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem semper in omnibus. Dominus noster sit cum omnibus vobis.*

17 * *Pax* [salutatio] *per scripturam propriæ manus, Ego Paulus scripsi. quod est signum in omnibus epistolis meis. Sic scribo.*

18 * *Gratia Jeschua Meschicho sit cum omnibus vobis, fratres mei. Amin.*

Epistolæ ad Thessalonicenses secundæ, quæ scripta est ex Laodicea Pisidiæ, missa verò per manus Tychici,
FINIS.

---

16 הוּא דִין מָרֵהּ דִּשְׁלָמָא [p] יְהַב לְכוֹן שְׁלָמָא בְּכָל זִבְנָא בְּכָל מְדֵם מָרָן עִם כּוּלְכוֹן׃

17 שְׁלָמָא בְּכְתָבַת [r] אִידַי אֲנָא פּוֹלוֹס כְּתָבַת [s] דְּאִיתָוהִי [t] אָתָא דְּבְכוּלְהֵין אֶגְרָתַי הָכְנָא כְּתֵב אֲנָא׃

[p] נְתַל בתן ז זמן: ידי
[r] אִית יש ו אות

RVRSVM EPISTOLA AD TIMOTHEVM I.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Parasceue Sabbathi v. Ieiunij.

CAPVT I.

1 PAulus Apostolus Jeschua Meschicho mandato Dei Seruatoris nostri, et Meschicho Jeschua spei nostræ;

2 * *Timotheo filio vero in fide, Gratia, & miserationes, & pax à Deo patre nostro, & Meschicho Jeschua Domino nostro.*

3 * *Efflagitaui à te quum proficiscerer in Macedoniam, vt remaneres Epheſi, & præciperes vnicuique ne docerent doctrinas diuersas;*

4 * *Nec attenderent fabulis & narrationibus generationum quibus non est finis, quæ contentiones efficiunt potius quàm ædificationem in fide Dei.*

5 * *Finis autem præcepti est charitas ex corde syncero, et conscientia bona, fideq; veraci.*

6 * *A quibus quòd aberrarint quidam, declinarunt ad sermones vanos,*

פּוֹלוֹס תּוּב אֶגְרְתָא דְּלוֹת טִימֳתֵאוֹס קַדְמִיתָא׃ עֲרוּבְתָא וְשַׁבְתָא דֶּה דְּצוֹמָא א קפלאון א

1 שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a] בְּפוּקְדָנָא דְּאֱלָהָא [b] מַחֲיָנָן וְדִמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ סַבְרָן׃ 2 לְטִימֳתֵאוֹס

2 בְּרָא [d] שַׁרִירָא [c] בְּהֵימָנוּתָא [f] טִיבוּתָא וְרַחֲמֵא וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמְשִׁיחָא יֵשׁוּעַ מָרָן׃ 3 [g] בְּעִית

[a] במצוה [b] חַיֵּא
[c] הקוחנן [d] בנאמן
[e] הֵימִין [f] חסד [g] בְּעָא
[h] חַוִּא [i] אֱלַף [k] וֵלֵף
[l] שַׁחֲלֵף חלף

Deus

16 ‡ Ipse autem †Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis.

17 ‡ Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola. ita scribo.

18 ‡ Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

Ad Thessalonicenses secunda scripta fuit Athenis.

16 ‡ αὐτὸς δὲ ὁ κύριος τῆς εἰρήνης δῴη ὑμῖν τὴν εἰρήνην διὰ παντὸς ἐν παντὶ τρόπῳ. ὁ κύριος μετὰ πάντων ὑμῶν.

17 ‡ ὁ ἀσπασμὸς τῇ ἐμῇ χειρὶ παύλου· ὅ ἐστι σημεῖον ἐν πάσῃ ἐπιστολῇ· οὕτω γράφω.

18 ‡ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς θεσσαλονικεῖς δευτέρα ἐγράφη ἀπὸ ἀθηνῶν.

---

* חסרו

18 ˣ טִיבוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם כֻּלְכוֹן אֲחֵי אֲמִין׃

ˣ כתב שרר שו״ת

ʸ וְאִתְכְּתִבַת מִן לַוְדִיקְיָא דְּתִתְרְתִין ᶻ וְאִשְׁתְּדְרַת בְּאִידֵי טוּכִיקוֹס׃

ʸ דאתכתבת מן לודיקיא ᶻ ואשתדרת

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TIMOTHEVM I.

TIMOTHEVM *instruit & docet de ordinatione Episcopatus & Diaconÿ, & omnis Ecclesiasticæ disciplinæ: scribens ei à Laodicia per Tychicum diaconem.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TIMOTHEVM PRIMA.

CAPVT I.

Act. 16. 1.3

1 PAVLVS Apostolus Iesu Christi secundū imperium Dei saluatoris nostri, & Christi Iesu spei nostræ:

2 & ‡ Timotheo dilecto filio in fide, Gratia, †misericordia, & pax à Deo patre, & Christo Iesu Dño nostro.

3 ‡ Sicut rogaui te vt remaneres Ephesi cùm irem in Macedoniam, vt denuntiares quibusdam ne aliter docerent;

4 ‡ Neque intenderēt fabulis & genealogiis interminatis, quę quęstiones prę-stant magis quàm ædificationem Dei, quæ est in fide.

5 ‡ Finis autem præcepti est charitas de corde puro, & conscientia bona, & B fide non ficta.

6 ‡ A quibus quidam aberrantes, conuersi sunt in vaniloquium;

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΩΤΗ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ κατ᾽ ἐπιταγὴν θεοῦ πατρὸς καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τῆς ἐλπίδος ἡμῶν,

2 ‡ τιμοθέῳ γνησίῳ τέκνῳ ἐν πίστει, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.

3 ‡ καθὼς παρεκάλεσά σε προσμεῖναι ἐν ἐφέσῳ, πορευόμενος εἰς μακεδονίαν, ἵνα παραγείλῃς τισὶ μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν,

4 ‡ μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις, αἵτινες ζητήσεις παρέχουσι μᾶλλον ἢ οἰκονομίαν θεοῦ τὴν ἐν πίστει.

5 ‡ τὸ δὲ τέλος τῆς παραγγελίας ἐστὶν ἀγάπη ἐκ καθαρᾶς καρδίας, καὶ συνειδήσεως ἀγαθῆς, καὶ πίστεως ἀνυποκρίτου·

6 ‡ ὧν τινες ἀστοχήσαντες ἐξετράπησαν εἰς ματαιολογίαν·

ᵐ רַמָּא ⁿ שָׁעָא סיפר ᵒ שתחדות ᵖ סְכָא קק ᵍ חָרָא ריבות ʳ בְּנָא ˢ קצו ᵗ אירת

4 וְלָא ᵐ נֶחְרְמוּן ⁿ לְשׁוּעָיָתָא ⁿ וְלַהֲשָׁעְיָתָא ᵒ דְּשַׁרְבָתָא ᵖ דְּסָכָא לַיה לְהֵוֵן לְהַלִּין ᵍ דְּחָרְיָנֵא הוּ עָבְדִין יַהִירָאוּת וְלָא ʳ בְּנְיָנָא

5 בְּהֵימָנוּתָא דַּאלָהָא ׃ ˢ סָכֵה דֵּין דְּפוּקְדָנָא ᵗ אִיתַוהִי חוּבָא דְּמִן לֵבָא דַּכְיָא וּמִן תֵּארָא טָבְתָא וּמֵן הֵימָנוּתָא

6 שְׁרִירְתָא ׃ וּמִנְּהֵין מִן הַלִּין טְעוֹ אֱנָשָׁא וְסָטוֹ לְמֶלָּא חְרִיקְתָא ׃

7 * Dum volunt esse doctores Legis, quum non intelligant quod loquuntur, neque de quo dissertant.

8 * Scimus autem Legem esse bonam, si quis iuxta Legem conuersetur in ea:

9 * Sciens iusto Legem non esse positam, sed iniustis, & rebellibus, & impiis, & sceleratis, & insolentibus, & iis qui puri non sunt: & iis qui percutiunt patres suos, & iis qui percutiunt matres suas, et homicidis:

10 * Et scortatoribus, et cõcubitoribus masculorum, et furibus ingenuorũ [plagiariis], & mendacibus, & transgressoribus iurisiurandi, & cuilibet rei quæ aduersatur sanæ doctrinæ

11 * Euangelij gloriæ Dei benedicti quod mihi concreditum est.

12 * Et gratias ago ei qui me corroborat Domino nostro Jeschua Meschicho, qui me existimauit fidelem, méque constituit ad ministerium suum.

13 * Me inquam qui prius blasphemus fueram, & persecutor, & contumeliosus; sed misericordiam consecutus sum, quia ignorans feceram absque fide.

14 * At multiplicata est in me gratia Domini nostri, & fides & dilectio quæ est per Jeschua Meschicho.

15 * Fidelis ille sermo, & dignus quem recipiamus, nempe Jeschua Meschicho venisse in mundum, vt seruaret peccatores, quorum primus ego sum.

16 * Sed ideò mei misertus est, vt in me primò ostenderet Ieschua Meschicho longanimitatem suam, vt exemplo iis essem qui crediturus sunt in vitam æternam.

17 * Regi autem seculorum incorruptibili, & inuisibili, qui quidem est vnus Deus, honor & gloria in seculum seculorum, Amin.

18 * Hoc præceptum commendo tibi, fili mi Timothee, iuxta primas prophetias quæ extiterunt de te, vt milites in eis bonam istam militiam,

19 * Cum fide & conscientia bona. Illi enim qui hanc à se repulerunt, à fide euanuerunt:

20 * Sicut Hymenæus & Alexander, quos tradidi Satanæ, ne sint maledici.

---

7 d בְּרַבְעֵי לְמֶהֱוֵא c מַלְפָנֵא דְנָמוֹסָא כַּד לָא a מְסַתְכְּלִין מֵדֶם דַּמְמַלְלִין וְלָא g מֵדֶם דַּעֲלוֹהִי h מָתְחָרִין ׃

8 i יַדְעִינַן דִּין דְנָמוֹסָא שַׁפִּיר הוּ אֵן אֱנָשׁ k אֲכְוָתֵהּ דְנָמוֹסָא l נָתְדַּבַּר בֵּהּ ׃ 9 כַּד יָדַע m דְּלִכְאֵנָא נָמוֹסָא לָא o סִים

אֶלָּא לְעַוְלָא ° וַלְמָרוּדָא וַלְרַשִׁיעָא p וְלִחַטָּיָא ° וְלַעֲנָתָא וְלְאִילֵּין דְּלָא r דְּכִין וְלְאִילֵּין דְּמָחִין לַאֲבָהַיהוֹן וְלַאִילֵּין דְּמָחִין

לְאִמָּהָהוֹן וְלִקְטוֹלָא ׃ 10 t וְלִזָּנַיָא וְלִשָּׁכְבֵי עִם דְּכְרָא וְלִגַנְבֵי בְּנֵי v חוּרָא x וְלִדַגָּלָא וְלִעָבְרֵי עַל y מוֹמָתָא וְלִכָּלְמִדֵּם

דְּאִיתַּוְהִי סַקִּיבְלָא z דְּיוּלְפָנָא חֲלִימָא ׃ 11 דְּאוֹנְגְּלִיוֹן דְּחֶשְׁבּוּחֲתֵהּ דְּאֱלָהָא מְבָרְכָא הוּ דְּאָפֵּנָא אִתְהֵימְנֵת ׃

12 וּמָרֵא אֲנָא לַהּ דְּחַיְּלַנִי לְמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְּחֶשְׁבַנִי מְהֵימְנָא וְסָמַנִי לְחֶשְׁמֶשְׁתֵּהּ ׃ 13 לִידְמִן קֳדִים

מְגַדָּפָן הֲוִית וְרָדוּף וּמְצַעֲרָן אֶלָּא אִתְחַנַּנֵת מָטֶל דְּכַד לָא יָדַע חַוִית עֲבֵדֵת דְּלָא הֵימְנוּתָא ׃

---

b בְּעָא a אֲלַף e סְכַל
שכל g דבר
h חֲרָא הרס i יְדַע
k כמותהו
l דְּכַר הנהיג m שלישרים
כון o סוּם n מְרַר
p חַטָּא q ולעוקשים r דְּכָא
זכה s מָחָא נכה t זְנָא
u דרור x ולכתנים
y וְמָא השביע z וַלָּף

*Volentes esse Legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant.

*Scimus autem quia bona est Lex, si quis ea legitimè vtatur:

Rom. 7. b. 12 Scientes *† Sciens hoc, quia Lex iusto non est posita, sed iniustis, & non subditis, impiis & peccatoribus, sceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis,

*Fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, periuris, & si quid aliud sanæ doctrinæ aduersatur,

*Quę est secundùm Euangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi.

*Gratias ago ei qui me confortauit, in †Christo Iesu Domino nostro, quia fidelem me existimauit, ponens in ministerio:

*Qui prius blasphemus fui, & persecutor, & contumeliosus. sed misericordiam † consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. Dei

*Superabundauit autem gratia Domini nostri cum fide & dilectione, quæ est in Christo Iesu.

*Fidelis sermo, & omni acceptione dignus: quia Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere, quorum primus ego sum. Mat. 9. b. 11 Mar. 2. c. 17

*Sed ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primò ostenderet Christus Iesus omnem patientiam, ad informationem eorum qui credituri sunt illi in vitam æternam.

*Regi autem seculorum immortali, inuisibili, soli Deo honor & gloria in secula seculorum, Amen.

*Hoc præceptum commendo tibi, fili Timothee: secundùm præcedentes in te prophetias, vt milites in illis bonam militiam;

*Habens fidem & bonam conscientiam; quam quidam repellentes, circa fidem naufragauerunt:

*Exquibus est Hymenęus & Alexander: quos tradidi Satanę, vt discant non blasphemare.

7 * θέλοντες εἶναι νομοδιδάσκαλοι, μὴ νοοῦντες μήτε ἃ λέγουσι, μήτε περὶ τίνων διαβεβαιοῦνται.

8 * οἴδαμεν δὲ ὅτι καλὸς ὁ νόμος, ἐάν τις αὐτῷ νομίμως χρῆται·

9 * εἰδὼς τοῦτο, ὅτι δικαίῳ νόμος οὐ κεῖται, ἀνόμοις δὲ καὶ ἀνυποτάκτοις, ἀσεβέσι καὶ ἁμαρτωλοῖς, ἀνοσίοις καὶ βεβήλοις, πατρολῴαις καὶ μητρολῴαις, ἀνδροφόνοις,

10 * πόρνοις, ἀρσενοκοίταις, ἀνδραποδισταῖς, ψεύσταις, ἐπιόρκοις, καὶ εἴ τι ἕτερον τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ ἀντίκειται,

11 * κατὰ τὸ εὐαγγέλιον τῆς δόξης τοῦ μακαρίου θεοῦ, ὃ ἐπιστεύθην ἐγώ.

12 * καὶ χάριν ἔχω τῷ ἐνδυναμοῦντί με Χριστῷ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, ὅτι πιστόν με ἡγήσατο, θέμενος εἰς διακονίαν,

13 * τὸν πρότερον ὄντα βλάσφημον καὶ διώκτην καὶ ὑβριστήν· ἀλλ' ἠλεήθην, ὅτι ἀγνοῶν ἐποίησα ἐν ἀπιστίᾳ·

14 * ὑπερεπλεόνασε δὲ ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

15 * πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος, ὅτι Χριστὸς Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ·

16 * ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐλεήθην, ἵνα ἐν ἐμοὶ πρώτῳ ἐνδείξηται Ἰησοῦς Χριστὸς τὴν πᾶσαν μακροθυμίαν πρὸς ὑποτύπωσιν τῶν μελλόντων πιστεύειν ἐπ' αὐτῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

17 * τῷ δὲ βασιλεῖ τῶν αἰώνων ἀφθάρτῳ, ἀοράτῳ, μόνῳ σοφῷ θεῷ, τιμὴ, δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

18 * ταύτην τὴν παραγγελίαν παρατίθεμαί σοι, τέκνον Τιμόθεε, κατὰ τὰς προαγούσας ἐπί σε προφητείας, ἵνα στρατεύῃ ἐν αὐταῖς τὴν καλὴν στρατείαν,

19 * ἔχων πίστιν καὶ ἀγαθὴν συνείδησιν, ἣν τινες ἀπωσάμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἐναυάγησαν·

20 * ὧν ἐστιν ὑμέναιος καὶ Ἀλέξανδρος, οὓς παρέδωκα τῷ Σατανᾷ, ἵνα παιδευθῶσι μὴ βλασφημεῖν.

---

14 סְגִית בִּי דֵין טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן וְהַיְמָנוּתָא וְחוּבָא דַּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 15 מְהֵימְנָא הִי מִלְּתָא וְשָׁוְיָא הִי לְמִקְבְּלוּתֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲתָא לְעָלְמָא לְמִחֵי לְחַטָּיֵא דְּקַדָּמֵיהוֹן אֲנָא אֲנָא ׃ 16 אֶלָּא מֶטֶל הָנָא רַחֵם עֲלַי דְּבִי קַדְמָא נְהַוִּא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא כְּלָה מִגְרַת רוּחֵהּ לְהַחְוִיתָא דַּאיִלֵּין דַּעֲתִידִין דְּנַהֵימְנוּן בֵּהּ לְחַיֵּא דְּלָעָלַם ׃ 17 לְמַלְכָּא דִּין דְּעָלְמָא דְּלָא מֶהְחַבַּל וְלָא מֶתְחֲזֵא וְהוּיוּ חַד אֱלָהָא אִיקָרָא וְשֻׁבּוּחְתָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין ׃ 18 הָנָא פוּקְדָנָא מַגָּעַל אֲנָא לָךְ בְּרִי טִימָתָאוֹס אֵיךְ נְבִיוָתָא קַדְמָיְתָא דַּהֲוַי עָלַיִךְ דְּתֶהְפּוֹחַ בְּהֵין פָּלְחוּתָא הָדָא שַׁפִּירְתָּא ׃ 19 בְּהֵימְנוּתָא וּבְתִאַרְתָּא דְּטָבְתָא אִילֵּין גֵּיר דִּלְהָדָא דְּחַקּוּ מִנְּהוֹן מִן הֵימָנוּתָא אֶסְתַּרְקוּ ׃ 20 אֵיךְ הוּמֶנָאוֹס וַאלֶכְסַנְדְּרוֹס הִלֵּין דַּאשְׁלֶמֵת לְסָטָנָא דְּלָא נֶהֱוֹון מְגַדְּפִין ׃

[1] סְגִיא [m] חֵימֵן [n] ואחבה [o] כְּלַל [p] שְׁוָא [q] חַוָּא [r] ארך אפים מן נְגַר [s] חַוִּי [t] הגיד חֲזָא [u] יְקַר [x] שַׁבַּח [y] מצוה אפקיד [z] נְבָא [a] קְרִב [b] תְּאַר [c] טוב [d] סָרַק ריק

Deprecationum.

CAP. II.

1 OBsecro te igitur, vt ante omnia deprecationem offeras Deo, & orationem, & interpellationem, & gratiarum actionem pro omnibus hominibus:

2 * Pro regibus, & magnatibus, vt habitationem pacatam & quietam habitemus cum omni reuerentia Dei, & puritate.

3 * Hoc enim bonum est, & acceptum coram Deo Seruatore nostro.

4 * Qui quidem vult omnes homines seruari, & conuerti ad agnitionem veritatis.

5 * Vnus enim est Deus, et vnus est mediator Dei et hominũ, homo Ieschua Meschicho.

6 * Qui quidem dedit seipsum redemptionem pro omnibus, testimonium quod euenit tempore suo;

7 * Cuius positus sum præco & Apostolus. Veritatem dico, & non mentior; quia fui doctor Gentium in fide veritatis.

8 * Volo igitur vt orent viri in omni loco, purè sustollentes manus suas, sine ira, & sine disceptationibus.

9 * Similiter & mulieres in habitu casto vestimenti cum verecundia & pudicitia exornent seipsas, non in tortis crinibus & auro, aut margaritis, aut vestibus elegantibus.

10 * Sed in operibus bonis, sicuti decet mulieres, quæ profitentur timorem Dei.

11 * Mulier in silentio discat cum omni subiectione.

12 * Mulieri enim docere non permitto, neque authoritatem vsurpare in viros, sed esse in silentio.

13 * Odom enim primùm effictus fuit, & deinde Chauo.

14 * Et Odom non fuit deceptus, mulier autem fuit seducta, & transgressa est præceptũ.

15 * Seruabitur autem per natos suos si permanserint in fide, & charitate, & sanctificatione, & castitate.

Dominica secunda post Epiphaniam.

1 FIdelis ille sermo. Si quis desiderat Episcopatum, opus bonum desiderat.

---

[a] בְּעָא [b] דְּבָעוּתָא ב קפלאון ב

1 בָּעֵא אֲנָא הָכִיל מָנֵךְ דְּמֶן קֳדָם כָּל מֵדֵם[b] בָּעוּתָא[a] הֲוֵא מְקָרֵב לַאלָהָא וְצָלוּתָא[d] וְהַחְנָנָתָא[c] וְתַוּדְיָתָא חָלָף כָּלְהוֹן
בְּנֵינָשָׁא׃ 2 חָלָף מַלְכֵּא[f] וְרַוְרְבָנֵא[g] דְּעוּמְרָא[h] שַׁלְיָא וְנִיחָא נֶעֱמַר בְּכָלָּה דְּחָלַת אֱלָהָא[i] וְדַכְיוּתָא׃ 3 הָדָא גֵיר שַׁפִּירָא
וְמְקַבְּלָא קֳדָם אֱלָהָא[k] מַחַיְנָן׃ 4 הַו דְּצָבֵא דְּכָלְהוֹן בְּנֵינָשָׁא[l] נִיחוּן[m] וְנֶתְפְּנוּן לְיִדְעְתָא דַּשְׁרָרָא׃ 5 חַד הוּ גֵיר אֱלָהָא וְחַד
הוּ[n] מֶצְעָיָא דַּאלָהָא וּדְבְנֵינָשָׁא בַּרְנָשָׁא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 6 הַו דְּיָהֵב נַפְשֵׁהּ[o] פּוּרְקָנָא[p] חָלָף כָּל אֱנָשׁ סָהֲדוּתָא
[q] וְאִתָּת[r] בְּזַבְנָהּ׃ 7 הַי דַּאנָא[s] אִתְתְּסִימֵת כָּרוֹזָה וְשָׁלִיחָה[t] קוּשְׁטָא אֲמַר אֲנָא וְלָא[u] מְרַגֵּל אֱנָא[x] דַּהֲוִית מַלְפָּנָא
דְּעַמְמֵא בְּהַיְמָנוּתָא דַּשְׁרָרָא׃ 8 צָבֵא אֲנָא הָכִיל דַּהֲווֹ מְצַלִּין גַּבְרֵא בְּכָל דּוּכְא כַּד מְרִימִין אִידֵיהוֹן דַּכְיָאִית

[a] בְּעָא
[b] מקשה ותחנה
[c] והודה מן יְרֵא
[d] תפלה
[e] סום אמתיכוהב חַיָּא
[f] והגדולים
[g] עַמַּר שכן
[h] שולחשלום
[i] דְּכָא זכה
[k] חַיָּא
[l] חַיָּא
[m] פְּנָא
[n] אמצעי פדיון
[o] עדות
[p] אִתָּא
[q] בעתו
[r] סום
[s] אמתיכוהב חַיָּא

CAP. II.

OBsecro igitur primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: A

*Pro regibus & omnibus qui in sublimitate †sunt: vt quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. †constituti

* Hoc enim bonum est & acceptum coram Saluatore nostro Deo,

*Qui omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. B

* Vnus enim Deus, vnus & mediator Dei & hominum homo Christus Iesus:

* Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, cuius testimonium temporibus suis confirmatum est.

2.Tim. 1 c.11 * In quo positus sum ego prædicator & Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor Gentium in fide & veritate.

*Volo ergo viros orare in omni loco, leuantes puras manus, sine ira & discep- C tatione.

1.Pet.3. a.3 * Similiter & mulieres in habitu ornato: cum verecundia & sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa:

* Sed quod decet mulieres promittentes pietatem per opera bona.

* Mulier in silentio discat, cum omni subiectione.

1.Cor. 14.f.34. *Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum: sed esse in D silentio.

Gen. 1.d 27 * Adam enim primus formatus est: deinde Heua.

* Et Adam non est seductus: mulier autem seducta, in præuaricatione fuit. Gen. 3. b.6

* Saluabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide & dilectione, & sanctificatione, cum sobrietate.

CAP. III.

FIdelis sermo. Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. A

Β΄.

1 * Παρακαλῶ οὖν πρῶτον πάντων, ποιεῖσθαι δεήσεις, προσευχάς, ἐντεύξεις, εὐχαριστίας ὑπὲρ πάντων ἀνθρώπων,

2 * ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ ὄντων, ἵνα ἤρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι·

3 * τοῦτο γὰρ καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ·

4 * ὃς πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν.

5 * εἷς γὰρ θεός, εἷς καὶ μεσίτης θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἄνθρωπος Χριστὸς Ἰησοῦς·

6 * ὁ δοὺς ἑαυτὸν ἀντίλυτρον ὑπὲρ πάντων, τὸ μαρτύριον καιροῖς ἰδίοις·

7 * εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κῆρυξ καὶ ἀπόστολος· ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι· διδάσκαλος ἐθνῶν ἐν πίστει καὶ ἀληθείᾳ.

8 * Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τοὺς ἄνδρας ἐν παντὶ τόπῳ, ἐπαίροντας ὁσίους χεῖρας χωρὶς ὀργῆς καὶ διαλογισμοῦ.

9 * ὡσαύτως καὶ τὰς γυναῖκας ἐν καταστολῇ κοσμίῳ, μετὰ αἰδοῦς καὶ σωφροσύνης κοσμεῖν ἑαυτάς, μὴ ἐν πλέγμασιν, ἢ χρυσῷ, ἢ μαργαρίταις, ἢ ἱματισμῷ πολυτελεῖ·

10 * ἀλλ' ὃ πρέπει γυναιξὶν ἐπαγγελλομένας θεοσέβειαν δι' ἔργων ἀγαθῶν.

11 * γυνὴ ἐν ἡσυχίᾳ μανθανέτω ἐν πάσῃ ὑποταγῇ.

12 * γυναικὶ δὲ διδάσκειν οὐκ ἐπιτρέπω, οὐδὲ αὐθεντεῖν ἀνδρός, ἀλλ' εἶναι ἐν ἡσυχίᾳ.

13 * Ἀδὰμ γὰρ πρῶτος ἐπλάσθη, εἶτα Εὕα·

14 * καὶ Ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη, ἡ δὲ γυνὴ ἀπατηθεῖσα, ἐν παραβάσει γέγονε·

15 * σωθήσεται δὲ διὰ τῆς τεκνογονίας, ἐὰν μείνωσιν ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ καὶ ἁγιασμῷ μετὰ σωφροσύνης.

Γ΄.

1 * Πιστὸς ὁ λόγος, εἴ τις ἐπισκοπῆς ὀρέγεται, καλοῦ ἔργου ἐπιθυμεῖ·

---

g וְעִם h חֻשַׁב f נִרְמוֹת
i צְנוּעָה j בְּבֹשֶׁת טוֹבָה
l וּבִצְנִיעוּת
m עֲבֹת הקו n גְּדֵל שֵׂר
o וְכֶסֶף p וּבְפָנִינִים
q בִּלְבוּשִׁים יְפִים
r טוֹב s יְרֵא מזה
t אֲשֶׁתַּיְרָא u בשלים
v יְלֵף למד w שַׁעֲבֵד
x אֶלֶף y גוזן רשות

g ועם h חשב f נרמות
i צנועה j בבשת טובה
l ובצניעות
m עבת הקו n גדל שר
o וכסף p ובפנינים
q בלבושים יפים
r טוב s ירא מזה
t אשתיירא u בשלים
v ילף למד w שעבד
x אלף y גוזן רשות

דְּלָא g רוּגְזָא וְדָלָא h מַחְשָׁבָתָא : 8 הָכְנָא אַף נְשֵׁא i בְּאִתְכְּמָא k נַכְפָּא דְּלִבּוּשָׁא l בְּתַחְמֵצְתָּא m וּבְנַכְפוּתָא נָהֲוֵא
n חַצְבִיהֵין לָא g בְּגַדּוּלָא p וְבַדְהָבָא אוֹ q בְּמַרְגְּנִיתָא אוֹ r בְּנַחְתָּא שַׁפִּירָא : 10 אֶלָּא בַּעֲבָדָא s טָבָא אַיְכְנָא דְיָאֲא
לְנָשֵׁא t דְּמֶשְׁתַּוְדְּנִין דָּחֲלָה אֱלָהָא : 11 אִנְחְתָּא u בְּשֶׁלְיָא הֲוָת x וְלָפָא בְּכֹל w שׁוּעֲבָד : 12 לְאִנְחְתָּא גִּיר z לְמַלָּפוּ
לָא a מַפֵּם אֲנָא וְלָא לְמִטְרַחוּ עַל גַּבְרָא אֶלָּא חֶהֱוֵא בְּשֶׁלְיָא : 13 אָדָם גִּיר אִתְגְּבֶל לְוִקְדָם וְהֵידִין חַוָּא :
14 וְאָדָם לָא טְעָא אִנְחְתָּא דֵּין טְעָת וְעִבְרַת עַל פּוּקְדָנָא : 15 חַיָּא דֵּין בְּיַד יְלָדֵיהּ אִן נְקוֹן בְּהֵימָנוּתָא
וְבְחוּבָא וְכַקְדִּישׁוּתָא וְבִנְכְפוּתָא : חַר בְּשַׁבָּא רב בְּתַר נַפְחָא ג קפלאון ג
i מְהֵימְנָא הִי מִלְּתָא דְּאִן אֱנָשׁ רָאֵג קַשִּׁישׁוּתָא עֲבָדָא שַׁפִּירָא רָאֵג :

2 * Oportet autem presbyterum talem esse, vt næuus in eo non reperiatur: & fuisse maritum vnius vxoris, qui mente sua vigilet, & castum, & moderatum, & diligentem aduenas, & doctorem:

3 * Non autem qui modum transeat in vino, neque cuius manus currat ad percutiendum: sed sit mansuetus, & non litigiosus, neque amator argenti.

4 * Sed probè gubernans domum suam, & habens liberos suos in subiectione cum omni
5 puritate. * Si quis enim domum propriam nescit bene moderari, quomodo poterit Ecclesiam Dei gubernare?

6 * Nec sit puer disciplinæ suæ [nouitius] ne efferatur, & incidat in iudicium Satanæ.

7 * Oportet autem illum bonum habere testimonium ab extraneis, ne incidat in opprobrium, & in laqueum Satanæ.

8 * Quinetiam Diaconi sint puri, neque loquantur duplicia, neque sint ad multum vinum procliues, neque diligant lucra sordida:

9 * Sed amplectantur arcanum fidei cum sincera conscientia.

10 * Atque hi ipsi probentur primùm, & deinde ministrent quum culpa caruerint.

11 * Sic etiam mulieres sint castæ sintque vigili mente, & fideles per omnia; neque sint calumniatrices.

12 * Diaconi tales sint. is qui vnicam vxorem habuerit, beneque præsit liberis suis & domui suæ.

13 * Siquidem illi qui probè ministrauerint, optimum gradum comparant sibiipsis, & multò apertam faciem [fiduciam multam] in fide quæ est in Jeschua Meschicho.

14 * Hæc tibi scribo, sperans me breui venturum ad te.

15 * Sin autem tardauero, vt scias quomodo oporteat versari in domo Dei, quæ est Ecclesia Dei viuentis, columna & fundamentum veritatis.

16 * Et certè magnum est hoc arcanum iustitiæ, quod Deus manifestatus sit in carne, & iustificatus in Spiritu, visuque Angelis, & prædicatus inter Gentes, & creditus in mundo, denique assumptus in gloria.

enim Tit. 1. b.7 * Oportet †ergo episcopũ irreprehensibilem esse, vnius vxoris virum, sobriũ, prudentem, ornatum, pudicum, hospitalem, doctorem, 2

Tit. 1. b.6 * Non vinolentum, non percussorem: sed modestum, non litigiosum, non cupidum; 3

Sed * †Suæ domui bene præpositum, filios habẽtem subditos cum omni castitate. 4

* Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo ecclesiæ Dei diligentiam habebit? 5

* Non neophytum: ne in superbiam elatus, in iudicium incidat diaboli. 6

* Oportet autem illum, & testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt; vt non in opprobrium incidat & in †laqueum diaboli. 7

* Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes: 8

* Habentes mysterium fidei in conscientia pura. 9

* Et hi autem probentur primùm: & sic ministrent, nullum crimen habentes. 10

* Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus. 11

* Diaconi sint vnius vxoris viri: qui filiis suis bene præsint, & suis domibus. 12

* Qui enim bene ministrauerint, gradum bonum sibi acquirent, & multam fiduciam in fide quæ est in Christo Iesu. 13

filii Timothee * Hæc tibi scribo †, sperans me venire ad te citò. 14

* Si autem tardauero, vt scias quomodo oporteat te in domo Dei conuersari, quæ est Ecclesia Dei viui, columna & firmamentum veritatis. 15

manifestum * Et manifestè magnum est pietatis sacramentum, quod †manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est Gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria. 16

2 * δεῖ οὖν τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἀνδρα, νηφάλεον, σώφρονα, κόσμιον, φιλόξενον, διδακτικὸν,

3 * μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ, ἀλλ' ἐπιεικῆ, ἄμαχον, ἀφιλάργυρον,

4 * τοῦ ἰδίου οἴκου καλῶς προϊστάμενον, τέκνα ἔχοντα ἐν ὑποταγῇ μετὰ πάσης σεμνότητος.

5 * εἰ δέ τις τοῦ ἰδίου οἴκου προστῆναι οὐκ οἶδε, πῶς ἐκκλησίας θεοῦ ἐπιμελήσεται;

6 * μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου.

7 * δεῖ δὲ καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου.

8 * διακόνους ὡσαύτως σεμνούς, μὴ διλόγους, μὴ οἴνῳ πολλῷ προσέχοντας, μὴ αἰσχροκερδεῖς,

9 * ἔχοντας τὸ μυστήριον τῆς πίστεως ἐν καθαρᾷ συνειδήσει.

10 * καὶ οὗτοι δὲ δοκιμαζέσθωσαν πρῶτον, εἶτα διακονείτωσαν ἀνέγκλητοι ὄντες.

11 * γυναῖκας ὡσαύτως σεμνὰς, μὴ διαβόλους, νηφαλέους, πιστὰς ἐν πᾶσι.

12 * διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες, τέκνων καλῶς προϊστάμενοι, καὶ τῶν ἰδίων οἴκων.

13 * οἱ γὰρ καλῶς διακονήσαντες, βαθμὸν ἑαυτοῖς καλὸν περιποιοῦνται, καὶ πολλὴν παῤῥησίαν ἐν πίστει τῇ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

14 * ταῦτά σοι γράφω, ἐλπίζων ἐλθεῖν πρός σε τάχιον·

15 * ἐὰν δὲ βραδύνω, ἵνα εἰδῇς πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν ἐκκλησία θεοῦ ζῶντος, στῦλος καὶ ἑδραίωμα τῆς ἀληθείας.

16 * καὶ ὁμολογουμένως μέγα ἐστὶ τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον. θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκὶ, ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις, ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ.

---

9 אֶלָּא [m]נֶאֱחֲדוּן [n]אַרְזָא דְהַימָנוּתָא [o]בְּתַארְתָּא [p]דְכִיתָא׃ 10 וְהִנּוּן הֵלֵּין [q]נְתְבְּקוּן לוּקְדָם וְהַיְדִין נְשַׁמְּשׁוּן כַּד [r]אִיתַיהוּן
דְלָא [s]רְשִׁין׃ 11 הָכַנָּא אָף נַשֵּׁא [t]נֶהֱוֵין [u]נַכְפָּן וְנֶהֱוֵא [x]עִיר [y]רָעְיִנְהֵין וְנֶהֱוֵין [z]מְהֵימְנִן בְּכֹל מְדֵם וְלָא נֶהֱוֵין [a]אַכְלָן־קַרְצָא׃
12 מְשַׁמְּשָׁנָא נֶהֱוֵין אֵינָא דַחֲדָא אַנְחָתָא הָוַת־לֵהּ [b]וְדַבַּר בְּנָוהִי וּבֵיתֵהּ שַׁפִּיר׃ 13 אִילֵּין גֵּיר דְשַׁמְּשׁוּ שַׁפִּיר [c]דַּרְגָּא
[d]טָבָא [e]קָנִין לְנַפְשְׁהוֹן [f]וּסַגְלָא אַפָּא סַגִּיאָא [g]בְּהֵימָנוּתָא דִישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 14 הֵלֵּין כָּתֵב אֶנָא לָךְ כַּד מְסַבַּר אֲנָא
[h]דְבַעֲגַל אֲתָא אֶנָא לְוָתָךְ׃ 15 וְאִן הוּדַיִן [i]דְמַוחַר אֶנָא דְתֶדַע אֵיכַנָא וְלֵא לְמֶתְהַפְּכוּ בְּבֵיתֵהּ דְאֱלָהָא דְאִיתֵיהּ עִדְתָא
דֶאלָהָא חַיָּא עַמּוּדָא וְשֵׁתֵאסְתָא דַשְׁרָרָא׃ 16 וְשַׁרִירָאִית רַב הוּ אֲרָזָא הָנָא דְכֵאנוּתָא דֶאתְגְּלִי בַּבְּסַר וְאִזְדַּדַק
בְּרוּחַ וְאִתְחֲזִי לְמַלְאֲכֵא וְאִתְכְּרוֹ בֵּית עַמְמֵא וְאִתְהֵימַן בְּעָלְמָא וְאִסְתְּלַק בְּשׁוּבְחָא׃

[m] אֶחָד אוז [n] הסוד
[o] בניה הנשמה
[p] דכא זכה [q] בְּקָא בחן
[r] אִית יש [s] רָשָׁא אשם
[t] הֲוָא צבועות [u] עור
[x] נשמתן [y] חֵימֵן מלשינן
[z] ומכניס [a] המעלה
[b] טוב [c] קְנָא גְּלָא
[d] חֵימֵן [e] בהאם [f] אֶחָד
החמתמה

CAP. IIII.

1 SPiritus autem perſpicuè dicit, in nouiſſimis temporibus diſceſſuros quoſdam à fide, & ſecuturos ſpiritus impoſtores, & doctrinam dæmoniorum.

2 * Qui habitu mentito imponent, & loquentur mendacium; & erunt cauterio notati in ſua conſcientia: 3 * Ac prohibentes nubere: & abſtinentes à cibis, quos Deus creauit vt iis vtantur, & gratias agant qui ſunt fideles, & cognoſcunt veritatem.

4 * Quoniam quicquid creatum eſt à Deo, bonum eſt; & nihil reijciendum, ſi cum gratiarum actione ſumatur.

5 * Sanctificatur enim per ſermonem Dei, & orationem.

6 * Hæc ſi doceas fratres tuos, bonus eris miniſter Jeſchua Meſchicho, quum enutritus ſis in ſermonibus fidei, & in doctrina bona quam didiciſti.

7 * Cæterùm à fatuis anicularum fabulis aſſenſum cohibeto, & exerce teipſum in rectitudine.

8 * Nam exercitatio corporis ad exiguum tempus prodeſt; rectitudo verò in omnibus vtilis eſt, & habet promiſſionem vitæ tum huius temporis, tum futuri.

Feria quinta poſt Reſurrectionem.

9 * Fidelis ille ſermo, dignuſque qui recipiatur.

10 * Propter hoc enim laboramus, & probris afficimur, quòd ſperemus in Deo viuente, qui eſt Seruator omnium hominum, maximè fidelium.

11 * Hæc doce & præcipe.

12 * Et nemo ſpernat adoleſcentiam tuam: ſed forma eſto fidelibus in ſermone, & conuerſatione, & charitate, & fide, et puritate.

13 * Vſquedum venero, ſedulam naua operam in lectione, & precatione, & doctrina.

14 * Neque ſpreueris donum quod in te eſt, quod datum eſt tibi per prophetiam cum impoſitione manus dignitatis presbyterij.

15 * Hæc meditare, & in his eſto, vt innoteſcat omnibus te progreſſus feciſſe.

16 * Et attende tibiipſi & doctrinæ tuæ, & perdura in his. Nam quum hæc feceris, teipſum ſeruabis, & eos qui te audiunt.

קפלאון ד

1 רוּחָא דֵין [c] פְּשִׁיקְאִירִ אָמְרָא דְבַזְבְנָא אַחֲרָיָא [d] נְפְרְקוּן אֱנָשׁ מִן הֵימָנוּתָא [e] וְנֵאזְלִין בָּתַר רוּחֵי [f] טָעָיְתָא
וְתַעֲיָא [g] יוּלְפָנָא דְשֵׁאדֵי׃ 2 הָלֵין [h] דְּבְאסְכְמָא [i] דַּגְלָא [k] מַטְעִין וַמְמַלְלִין כִּדְבוּתָא [l] וְכְוִין [m] בְּחֵארְתְהוֹן׃ 3 [o] וְכְלִין [p] לְמֶזְדַּגּוּ
[q] וּמְפָרְקִין מִן [r] מֵאכְלָתָא אִילֵין דַּאלָהָא בְּרָא אֱנִין [s] לְחוּשְׁחָא [t] וַלְתוֹדִיתָא לַאילֵין דִּמְהֵימְנִין וְיַדְעִין [v] שְׁרָרָא׃
4 מָטֶל דְּכָל דַּבְּרָא לַאלָהָא שַׁפִּיר הוּ וְלֵית מְדַם [x] וְמִסְלִי אִן [y] בְּתוֹדִיתָא נֶתְנַסַּב׃ 5 מְקַדַּשׁ הוּ גִיר בְּמִלְתָא דַאלָהָא
[z] וּבְצְלוֹתָא׃ 6 הָלֵין אִן תֶּחֱוֵא מַלֵּף לַאחָיִךְ מְשַׁמְשָׁנָא טָבָא תֶּהֱוֵא דְיִשׁוּעַ מְשִׁיחָא כַּד מְתְרַבֵּא אַנְתְ בְּמִלְּא דְהֵימָנוּתָא
וַבְיוּלְפָנָא טָבָא דְיִלִיף אַנְתְ׃ 7 מִן שׁוּעְיָתָא דִין פַּכִּיהָתָא דְסָבָתָא אֶשְׁתַּאל וְדַרֵשׁ נַפְשָׁךְ בְּכְאנוּתָא׃ 8 דּוּרְשָׁא גִיר

c בתגדה d פְּרַק סור e אֲזַלְטָעָא f וְלֵף h שבדמות i דְּגַל k טָעָא l כוב m כְּוָא n בנשמתם o כְּלָא p זְוָג q פְּרַק סור r אֲכַל s חֲשַׁח t וְרָא v אמת x סְלָא ב אס y בחדוה z ובחפלה

CAP. IIII.

1. Tim. 3.a.1 2.Pet.3. a.1 Iud.v.d. 18.

SPiritus autem manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis dæmoniorum,

* In hypocrisi loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam,

* Prohibentium nubere, abstinere à cibis quos Deus creauit ad percipiendũ cum gratiarum actione fidelibus, & iis qui cognouerunt veritatem.

* Quia omnis creatura Dei bona est, & nihil reiiciendum quod cum gratiarum actione percipitur.

* Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

* Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Iesu, enutritus verbis fidei & bonæ doctrinæ quam assecutus es.

1. Tim. 4.a.13 Tit. 3. c.9

* Ineptas autem & aniles fabulas deuita: exerce autem teipsum ad pietatem.

* Nam corporalis exercitatio, ad modicum vtilis est: pietas autem ad omnia vtilis est: promissionem habens vitæ quæ nunc est, & futuræ.

* Fidelis sermo, & omni acceptione dignus.

* In hoc enim laboramus & maledicimur, †quia sperамus in Deum viuum, qui est saluator omniũ hominum, maximè fidelium.

quod sperauimus

* Præcipe hæc & doce.

* Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione, in charitate, in fide, in castitate.

* Dum venio, attende lectioni, exhortationi, † doctrinæ.

&

* Noli negligere gratiam quæ in te est, quæ data est tibi per prophetiam, cũ impositione manuum presbyterij.

* Hæc meditare, in his esto: vt profectus tuus manifestus sit omnibus.

enim

* Attende †tibi & doctrinæ, insta in illis. Hoc enim faciens, & teipsum saluum facies, & eos qui te audiunt.

δ'.

1 * Τὸ δὲ πνεῦμα ῥητῶς λέγει ὅτι ἐν ὑστέροις καιροῖς ἀποστήσονταί τινες τῆς πίστεως, προσέχοντες πνεύμασι πλάνης καὶ διδασκαλίαις δαιμονίων,

2 * ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν,

3 * κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων ἃ ὁ θεὸς ἔκτισεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας τοῖς πιστοῖς καὶ ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν.

4 * ὅτι πᾶν κτίσμα θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον.

5 * ἁγιάζεται γὰρ διὰ λόγου θεοῦ καὶ ἐντεύξεως.

6 * Ταῦτα ὑποτιθέμενος τοῖς ἀδελφοῖς, καλὸς ἔσῃ διάκονος Χριστοῦ Ἰησοῦ, ἐντρεφόμενος τοῖς λόγοις τῆς πίστεως καὶ τῆς καλῆς διδασκαλίας ᾗ παρηκολούθηκας.

7 * τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ. γύμναζε δὲ σεαυτὸν πρὸς ε�σέβειαν.

8 * ἡ γὰρ σωματικὴ γυμνασία πρὸς ὀλίγον ἐστὶν ὠφέλιμος· ἡ δὲ εὐσέβεια πρὸς πάντα ὠφέλιμός ἐστιν, ἐπαγγελίαν ἔχουσα ζωῆς τῆς νῦν καὶ τῆς μελλούσης.

9 * πιστὸς ὁ λόγος καὶ πάσης ἀποδοχῆς ἄξιος.

10 * εἰς τοῦτο γὰρ καὶ κοπιῶμεν καὶ ὀνειδιζόμεθα, ὅτι ἠλπίκαμεν ἐπὶ θεῷ ζῶντι, ὅς ἐστι σωτὴρ πάντων ἀνθρώπων, μάλιστα πιστῶν.

11 * παράγγελλε ταῦτα καὶ δίδασκε.

12 * μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω· ἀλλὰ τύπος γίνου τῶν πιστῶν ἐν λόγῳ, ἐν ἀναστροφῇ, ἐν ἀγάπῃ, ἐν πνεύματι, ἐν πίστει, ἐν ἁγνείᾳ.

13 * ἕως ἔρχομαι πρόσεχε τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ.

14 * μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας, μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου.

15 * ταῦτα μελέτα, ἐν τούτοις ἴσθι, ἵνα σου ἡ προκοπὴ φανερὰ ᾖ ἐν πᾶσιν.

16 * ἔπεχε σεαυτῷ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ. ἐπίμενε αὐτοῖς. τοῦτο γὰρ ποιῶν, καὶ σεαυτὸν σώσεις καὶ τοὺς ἀκούοντάς σου.

דְּפַגְרָא זַבְנָא זְעוּרָא מוֹתַר כְּאנוּתָא דֵּין בְּכָל מְדִם מַוְתָרָא וְאִית לָהּ שׁוּבָחָא דְּחַיֵּא דְזַבְנָא הָנָא וְדַעֲתִיד ׃

יום חַמְשָׁא בְּתַר קֵימְתָא ד טְהֵימְנָא הִי מֶלְתָא וְשָׁוְיָא הִי לַמְקַבְּלוּתֵהּ ׃ 10 מְטֶל

הָדָא הוּ גִיר לָאֵינִין וּמְחַחְדִּינַן דְּמִסְבְּרִינַן בַּאלָהָא חַיָּא דְּאִיתָהוּי מַחֲיָנָא דְּבְנִינָשָׁא כְּלְהוֹן יַתִּירְאִיתּ דְּמְהֵימְנֵא ׃

11 הַלֵּין אַלֵּף וּפַקֵּד ׃ 12 וְלָא אֱנָשׁ נַבְּסָא עַל טְלִיוּתָךְ אֶלָּא הֲוֵי דְמוּתָא לְמְהֵימְנֵא בְּמֶלְתָא וּבְהוּפָכָא וּבְחוּבָא

וּבְהֵימָנוּתָא וּבְדָכְיוּתָא ׃ 13 עַד אֲתָא אֲנָא אֶתְחַפֵּט בְּקָרְיָנָא וּבְבָעוּתָא וּבְיוּלְפָנָא ׃ 14 וְלָא תַּבְטָא בְּמַוְהְבְתָא

דְּאִית בָּךְ הֵי דְאִתְיְהֲבַת לָךְ בִּנְבִיוּתָא וּבְסְמִיכַת יְדָקְשִׁישׁוּתָא ׃ 15 בְּהֵלֵּין אֶתְהַגָּא וּבְהֵין הֲוֵי דְּיִתְיְדַע לְכְלָשׁ דְּלִקְדָמַיִךְ

אַתְיָא אַנְתְּ ׃ 16 וְאִזְדַּהַר בְּנַפְשָׁךְ וּבְיוּלְפָנָךְ וְחַמְסֵן בְּהוֹן כַּד הַלֵּין גִּיר תָּעְבֵד נַפְשָׁךְ תְּחֵא וְלַאילֵין דְּשָׁמְעִין לָךְ ׃

CAP. V.

1 Seniorem ne obiurgaueris, ſed adhortare eum vt patrem; & eos qui ſunt adoleſcentes, vt fratres.

2 * Et maiores natu mulieres, vt matres; et adoleſcentulas, vt ſorores tuas, cum omni puritate.

3 * Viduas honora, eas quæ viduæ ſunt in veritate.

4 * Quòd ſi qua vidua habet filios aut nepotes, diſcant primùm filios ſuæ familiæ piè tractare, & vſuras rependere parentibus ſuis. Hoc enim acceptum eſt coram Deo.

5 * Ea porrò quæ verè eſt vidua, & deſolata, hoc ſperat de Deo ipſo, & perſeuerat in orationibus, & deprecationibus noctu & interdiu.

6 * Illa verò quæ verſatur in deliciis, mortua eſt viuens.

7 * Hęc præcipe illis, vt irreprehẽſibiles ſint.

8 * Si quis enim eorum qui ſui ſunt, & maximè eorum qui filij ſunt domus [domeſtici], fidei curam non habet, iſte abnegauit fidem, & deterior eſt illis qui non crediderunt.

9 * Elige igitur viduam illam quæ non ſit minor annis ſexaginta, quę fuerit vnius viri,

10 * Et quæ habeat teſtimonium bonorum operum: Si educauit filios, ſi excepit aduenas, ſi lauit pedes Sanctorum ſi refocillauit oppreſſos, ſi conuerſata eſt in omni opere bono.

11 * Cætérùm à viduis illis, quæ ſunt adoleſcentulæ, recede; laſciuiunt enim ſibi aduerſus Meſchicho, & ſtudent eſſe virorum, [nubere viris.]

12 * Condemnatio autem earum ſtatuta eſt, quippe quæ reiecerint ſuam primam fidem.

13 * Quinetiam diſcunt pigritiam, quum circumeant domos; nec ſolùm pigritiam, ſed & multiplicare ſermones, & agitare res vanas, & loqui quæ non oportet.

14 * Volo igitur eas quæ adoleſcentulæ ſunt, nubere, & gignere liberos, & gubernare ædes ſuas; nec aduerſario dare ne vnam quidem occaſionem maledicentiæ.

15 * Iam enim cœperunt nonnullæ deflectere poſt Satanam.

קפלאון ה

1 בְּקַשִּׁישָׁא לָא תֶּגְעוֹר אֶלָּא אַפְּיסָיהִי אַיך דַּלַאבָא וְלַאילֵין דַּטְלִין אַיך דַּלַאחַיך׃
2 וְלַקַשִּׁישָׁתָא אַיך אֵמַהָתָא וְלַאילֵין דַּטְלִין אַיך דַּלַאחָתָך בְּכָלָּה דַּכְיוּתָא׃ 3 לַארְמַלָתָא יַקַר לַאילֵין דַּארְמַלָתָא
אֱנוּן בַּשְׁרָא׃ 4 וְאִן אַרְמַלְתָא דְּאִיתָלַה בְּנָיָא אוֹ בְּנֵי בְּנָיָא נְאִלְפוּן לְקָדֳם דְּבְבְנֵי בַּיְתְהוֹן נְוַדַּקוּן וְנָפְרְעִין
חוּבָלָא לַאבָהַיהוֹן הָדָא גִּיר טַקַּבְלָא קֳדָם אֱלָהָא׃ 5 אַיְדָא דֵּין דְּשַׁרְיָא אַרְמַלְתָא הִי וְמִשְׁתָּחַרְתָא הָדָא סַבְּרָה
עַל אֱלָהָא הוּ יַאמִינָא בַּצְלוֹתָא וּבְבָעוּתָא בְּלֵלְיָא וּבְאִימָמָא׃ 6 אַיְדָא דֵּין דְּפָלְחָא אֶסְטְרַנְיָא מִיתָתָא הִי כַּד חַיָּא׃
7 הָלֵין חַוִּית מְפַקֵּד לְהֵין דַּדְלָא רְשִׁין נֶהֱוִין׃ 8 אִן אֱנָשׁ גִּיר לַאילֵין דְּדִילֵה אֱנוּן וְזַיְרַאית לַאילֵין דְּאִיתַיְהוּן
בְּנֵי בַּיְתָא דְּהַיְמָנוּתָא לָא יָצֵף הָנָא כְּפַר לֵה בְּהַיְמָנוּתָא וּבִישׁ הוּ מִן אִילֵין דְּלָא מְהַיְמְנִין׃

ב פוס h שנערים i וחקנות
ג אֵמָא l שנערות m דְּכָא
זכה n לאלמנות o באמת
ד יְלַף q זְדַק r פְּרַע
גמל s תרבית
ה אַבָּא t באמת u וחרבת
ע וחמידה x בחפלות
א בְּעָא b יוֹם c פיכוקא
מות d הָוָא e רְשָׁא
אשם

CAP. V.

ε'.

1 SEniorem ne increpaueris: ſed obſecra vt patrem: iuuenes, vt fratres: A

1 * Πρεσβυτέρῳ μὴ ἐπιπλήξῃς, ἀλλὰ παρακάλει ὡς πατέρα, νεωτέρους ὡς ἀδελφούς·

2 * Anus, vt matres: iuuenculas, vt ſorores in omni caſtitate.

2 * πρεσβυτέρας ὡς μητέρας, νεωτέρας ὡς ἀδελφὰς, ἐν πάσῃ ἁγνείᾳ.

3 * Viduas honora; quæ verè viduæ ſunt.

3 * χήρας τίμα τὰς ὄντως χήρας.

4 *Si qua autem vidua filios aut nepotes habet, †diſcat primùm domũ ſuam regere, & mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum eſt coram Deo.

diſcant

4 * εἰ δέ τις χήρα τέκνα ἢ ἔκγονα ἔχει, μανθανέτωσαν πρῶτον τὸν ἴδιον οἶκον εὐσεβεῖν, καὶ ἀμοιβὰς ἀποδιδόναι τοῖς προγόνοις· τοῦτο γάρ ἐστι καλὸν καὶ ἀπόδεκτον ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

5 * Quæ autem verè vidua eſt & deſolata, †ſperauit in Deum, & †inſtat obſecrationibus & orationibus nocte & die.

ſperet
inſtet

5 * ἡ δὲ ὄντως χήρα καὶ μεμονωμένη, ἤλπικεν ἐπὶ τὸν θεὸν, καὶ προσμένει ταῖς δεήσεσι καὶ ταῖς προσευχαῖς νυκτὸς καὶ ἡμέρας·

6 * Nam quæ in delitiis eſt, viuẽs mortua eſt.

6 * ἡ δὲ σπαταλῶσα, ζῶσα τέθνηκε.

7 * Et hoc præcipe vt irreprehenſibiles ſint.

7 * καὶ ταῦτα παράγγελλε, ἵνα ἀνεπίληπτοι ὦσιν.

8 * Si quis autem ſuorum, & maximè domeſticorum curam non habet, fidem negauit, & eſt infideli deterior.

8 * εἰ δέ τις τῶν ἰδίων, καὶ μάλιστα τῶν οἰκείων οὐ προνοεῖ, τὴν πίστιν ἤρνηται, καὶ ἔστιν ἀπίστου χείρων.

9 * Vidua eligatur non minus ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor, B

9 * χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνὴ,

10 * In operibus bonis teſtimonium habens, ſi filios educauit, ſi hoſpitio recepit, ſi ſanctorum pedes lauit, ſi tribulationem patientibus ſubminiſtrauit, ſi omne opus bonum ſubſecuta eſt.

10 * ἐν ἔργοις καλοῖς μαρτυρουμένη, εἰ ἐτεκνοτρόφησεν, εἰ ἐξενοδόχησεν, εἰ ἁγίων πόδας ἔνιψεν, εἰ θλιβομένοις ἐπήρκεσεν, εἰ παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ ἐπηκολούθησε·

11 * Adoleſcentiores autem viduas deuita. Cùm enim luxuriatæ fuerint in Chriſto, nubere volunt:

11 * νεωτέρας δὲ χήρας παραιτοῦ. ὅταν γὰρ καταστρηνιάσωσι τοῦ χριστοῦ, γαμεῖν θέλουσιν,

12 * Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

12 * ἔχουσαι κρῖμα, ὅτι τὴν πρώτην πίστιν ἠθέτησαν·

13 * Simul autem & otioſæ diſcunt circuire domos: non ſolùm otioſæ, ſed & verboſæ & curioſæ, loquentes quę non oportet.

13 * ἅμα δὲ καὶ ἀργαὶ μανθάνουσι περιερχόμεναι τὰς οἰκίας· οὐ μόνον δὲ ἀργαὶ, ἀλλὰ καὶ φλύαροι καὶ περίεργοι, λαλοῦσαι τὰ μὴ δέοντα.

14 * Volo †ergo iuniores nubere, filios procreare, matresfamilias eſſe: nullam occaſionem dare aduerſario maledicti gratia.

autem

14 * Βούλομαι οὖν νεωτέρας γαμεῖν, τεκνογονεῖν, οἰκοδεσποτεῖν, μηδεμίαν ἀφορμὴν διδόναι τῷ ἀντικειμένῳ λοιδορίας χάριν.

15 * Iam enim quædam conuerſæ ſunt retro † Satanam.

poſt

15 * ἤδη γάρ τινες ἐξετράπησαν ὀπίσω τοῦ Σατανᾶ.

---

9 דָּוִיתָ֫ הָכְיל גְּבָא אַרְמַלְתָּא אַיְדָא דְּלָא בְּצִירָא מִן שְׁתִּין שְׁנִין אַיְדָא דַּלְחַד הוּ גַּבְרָא הָוַת : 10 וְאִית לָהּ סָהֲדוּתָא
דַּעֲבָדָא שַׁפִּירָא אִן רַבִּיתִבְנָיָא אִן קַבְּלַת אַכְסָנָיָא אִן אֲשִׁיעַת רַגְלֵיהוֹן דְּקַדִּישֵׁא אִן אַרְוַחַת לְאֵלִיצָא אִן הַלֶּכֶת בְּכָל
עֲבַד טָב : 11 מִן אַרְמַלְתָּא דִּין אִילִין דְּטַלְיָן אֶשְׁתַּאל מְצַטְּרִין לְהֵין גִּיר עַל מְשִׁיחָא וּבְעַיָן לְמֶהֱוָא לִגַּבְרָא :
12 וְדִינְהֵין קַיָם הוּ דְּטַלְמִי הֵימָנוּתְהֵין קַדְמָיְתָא : 13 יַלְפָן דִּין אַף חֲבַנְנוּתָא כַּד מְתַכְּרְכָן בֵּית
בָּתֵא וְלָא בַּלְחוֹד חֲבַנְנוּתָא אֶלָּא אַף דְּנַסְגְּיָן מַמְלְלָא וַנְפַּרְקָן סְרִיקָתָא וַנְמַלְלָן מִדְּ דְּלָא וְלָא :
14 צָבֵא אֶנָא הָכִיל דַּאִילִין דְּטַלְיָן נְזַדְּגָן וְנֵלְדָן בְּנִיָא וַנְדַבְּרָן בַּתַּיהִין וְלָא נֶחְלַן לַבְּעֵלְדְּבָבָא אַף לָא חָדָא עִלְּתָא
דְּצוּחֵיתָא : 15 עַל דְּהָשָׁא גִּיר שַׁרְיוּ אֱנָשׁ לְמִסְתָּא בָּתַר סָטָנָא :

k אלמנה l קטנה m עדות
n רְכָא o גרים p שַׁיְיג
q רְוַח r אלמנות s שבעות
t שְׁאַל u צוחות x בְּעָא
y רוץ z קום a טָלַם מאס
b אמונתן c הראשונה
d יֶלֶף למד e עצלות
f כְּרַךְ הור g בתים h סְנָא
i הגן k על-כן l שבעות

16 ✻ Si quis fidelis, aut si qua fidelis habet viduas, alant eas, ne sint onori Ecclesiæ, vt iis quæ veræ viduæ sunt, necessaria submini-
17 stret. ✻ Qui bene præsunt presbyteri, honore duplici digni habeantur, illi potissimum qui laborant in sermone & doctrina.
18 ✻ Dicit enim Scriptura: Non obligabis os boui dum triturat. &, Dignus est operarius mercede sua.
19 ✻ Aduersus presbyterum accusationem ne recipias, nisi per os duorum aut triũ testium.
20 ✻ Eos qui peccant coram omnibus argue, vt & cæteri homines timeant.
21 ✻ Obtestor te coram Deo & Domino nostro Ieschua Meschicho, & Angelis eius electis, vt hæc serues, nullaque anticipatione præoccupetur mens tua, & nihil agas per acceptionem personarum.
22 ✻ Manus citò nemini imponas, neque communices peccatis alienis. Temetipsum serua in puritate.
23 ✻ Neque posthac aquam bibas, sed paululum vini bibito propter stomachum tuum, & crebras infirmitates tuas.

Dominica quinta Ieiunij.

24 ✻ Sunt homines quidam quorum scelera nota sunt, & præcedunt ad domum iudicij, & sunt quorum subsequuntur.
25 ✻ Ita quoque viri boni manifesti sunt; illi verò qui secus sunt, occultari non possunt.

CAP. VI.

1 QVicunque sunt sub iugo seruitutis, heros suos in omni honore habeant, ne nomen Dei & doctrina eius blasphemetur.
2 ✻ Qui verò habent heros fideles, ne despiciant quòd fratres sint; sed magis inseruiant eis, quia fideles sunt et dilecti illi, quorum in ministerio fruuntur requie. Hæc doce & exhortare eos.
3 ✻ Si quis autem aliam doctrinam docet, & non accedit sermonibus sanis Domini nostri Ieschua Meschicho, & doctrinæ reuerentiæ Dei;

---

16 אִן אֱנָשׁ[x] מְהֵימְנָא אוֹ מְהֵימְנְתָא אִית לְהוֹן[y] אַרְמְלָתָא[z] נְתַרְסוּן אֱנִין וְלָא[a] נִאקְרַן עַל[b] עִדְתָא דְּלַאילִין דַּאַרְמְלָתָא
אֱנִין דְּשַׁרְרָא תֶּסַפְּקִי׃ 17 קַשִׁישֵׁא אִילֵין דְּשַׁפִּיר[c] מֶתְדַּבְּרִין[d] לְאִיקָרָא[e] עִפְּיפָא[f] נֶשְׁוּוֹן יַתִּירְאִית לַאילֵין[g] דַּלְאִילִין[h] בְּמִלְּתָא
וְלִיוּלְפָנָא׃ 18 אֱמַר גִּיר כְּתָבָא דְּלָא תֶּחְבּוֹם[k] תּוֹרָא[l] בְּדָרְכְתָא[m] וְשָׁוֵא הוּ פֻּעֲלָא[n] אַגְרֵהּ׃ 19 עַל קַשִׁישָׁא[o] לְקַטֵּיגְרְנוּתָא
לָא תְּקַבֵּל אֶלָּא עַל פּוּם תְּרֵין וְתַלְתָא[p] סָהֲדִין׃ 20 לַאילֵין[q] רְחֵטִין קֳדֵם כֹּלְנָשׁ[r] כֵּדִין דַּאף[s] שַׁרְכָא דַּאנָשָׁא נָדְחָלִין׃
21 מְסַהֵד אֲנָא לָךְ קֳדֵם אֱלָהָא וּמָרַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא וּמַלָּאכְוֹהִי[t] גְּבִיֵּא דְּהָלֵין[u] תֶּטַר וְלָא נָתְקַדַּם רָעְיָנָךְ לְמֵרַם וְלָא
תֶּסְעוֹר מֵרַם בְּמַסַּב בַּאפָּא׃ 22 אִידָא בַּעֲגַל עַל אֱנָשׁ לָא תְּסִים וְלָא תְּשַׁתַּוּתַף בַּחַטָּהֵא נוּכְרָיֵא נַפְשָׁךְ טַר
בְּדַכְיוּתָא׃ 23 וּמֵכִיל מַיָּא לָא תֶּשְׁתֵּא אֶלָּא חַמְרָא קַלִיל חֲנִית שָׁתֵּא מֶטֶל אֶסְטוּמְכָךְ וּמֶטֶל כּוּרְהָנֵיךְ אֱמִינָא׃

x חיכין y אלמונה z תרכא האכיל
a יקר b קהל c מבהיגים
d יקר כבוד e נכפל
f שיא g לאא h כלל
i יגלף k שור l דרך
m וראוי n שכרו o מלשיונות
p עדים q חטא r חוכח
s שאר t גבא בתר v נטר

* Si quis fidelis habet viduas, ſubmi- 16
vt niſtret illis,† & non grauetur Eccleſia: vt
iis quæ verè viduæ ſunt, ſufficiat. C
* Qui bene præſunt presbyteri, du- 17
plici honore digni habeantur, maximè
qui laborant in verbo & doctrina.
alliga- * Dicit enim Scriptura: Nō† infrena- 18
bis Deu. 25. bis os boui trituranti. &, Dignus eſt o-
a. 4 1. Cor. 9. perarius mercede ſua.
a. 9 Mat. 10. * Aduerſus presbyterum accuſatio- 19
b. 10. Luc. 10. nem noli recipere, niſi ſub duobus aut
b. 7 tribus teſtibus.
* Peccantes coram omnibus argue, vt 20
& cæteri timorem habeant.
* Teſtor coram Deo & Chriſto Ieſu, 21
eius & electis angelis†, vt hæc cuſtodias ſine D
alterã præiudicio, nihil faciens in †aliam par-
tem declinando.
* Manus citò nemini impoſueris, ne- 22
que communicaueris peccatis alienis.
Teipſum caſtum cuſtodi.
* Noli adhuc aquam bibere: ſed mo- 23
dico vino vtere propter ſtomachum
tuum, & frequentes tuas infirmitates.

* Quorũdam hominum peccata ma- 24
nifeſta ſunt, præcedentia ad iudicium:
quoſ- †quoſdam autem & ſubſequuntur.
dam * Similiter & facta bona, manifeſta 25
ſunt: & quæ aliter ſe habent, abſcondi
non poſſunt.

CAP. VI.

QVicũque ſunt ſub iugo ſerui, domi- 1
nos ſuos omni honore dignos, arbi- A
trentur: ne nomen Domini & doctrina
blaſphemetur.
* Qui autem fideles habent dominos, 2
non contemnant, quia fratres ſunt; ſed
magis ſeruiant, quia fideles ſunt & di-
lecti, qui beneficij participes ſunt. Hæc
doce, & exhortare.
* Si quis aliter docet, & non acquie- 3
ſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri Ie-
ſu Chriſti, & ei quæ ſecũdùm pietatem
eſt, doctrinę:

16 * εἴ τις πιστὸς ἢ πιστὴ ἔχει χήρας, ἐπαρκείτω αὐταῖς· καὶ μὴ βαρείσθω ἡ ἐκκλησία, ἵνα ταῖς ὄντως χήραις ἐπαρκέσῃ.

17 * Ⓓ καλῶς προεστῶτες πρεσβύτεροι διπλῆς τιμῆς ἀξιούσθωσαν, μάλιστα Ⓓ κοπιῶντες ἐν λόγῳ καὶ διδασκαλίᾳ.

18 * λέγει γὰρ ἡ γραφή, Βοῦν ἀλοῶντα οὐ φιμώσεις. καὶ, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ.

19 * κ͞υ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.

20 * τοὺς ἁμαρτάνοντας ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ Ⓓ λοιποὶ φόβον ἔχωσι.

21 * διαμαρτύρομαι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν ἐκλεκτῶν ἀγγέλων, ἵνα ταῦτα φυλάξῃς χωρὶς προκρίματος, μηδὲν ποιῶν κ͞τ προσκλισιν.

22 * χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει, μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις. σεαυτὸν ἁγνὸν τήρει.

23 * μηκέτι ὑδροπότει· ἀλλ' οἴνῳ ὀλίγῳ χρῶ διὰ τὸν στόμαχόν σου καὶ τὰς πυκνάς σου ἀσθενείας.

24 * Τινῶν ἀνθρώπων αἱ ἁμαρτίαι προδηλοί εἰσι, προάγουσαι εἰς κρίσιν· τισὶ δὲ καὶ ἐπακολουθοῦσιν.

25 * ὡσαύτως καὶ τὰ καλὰ ἔργα προδηλά ἐστι, καὶ τὰ ἄλλως ἔχοντα κρυβῆναι οὐ δύναται.

ς΄.

1 * Ὅσοι εἰσὶν ὑπὸ ζυγὸν δοῦλοι, τοὺς ἰδίους δεσπότας πάσης τιμῆς ἀξίους ἡγείσθωσαν, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ καὶ ἡ διδασκαλία βλασφημῆται·

2 * Ⓓ οἱ πιστοὺς ἔχοντες δεσπότας, μὴ καταφρονείτωσαν, ὅτι ἀδελφοί εἰσιν· ἀλλὰ μᾶλλον δουλευέτωσαν, ὅτι πιστοί εἰσι καὶ ἀγαπητοὶ Ⓓ τῆς εὐεργεσίας ἀντιλαμβανόμενοι. ταῦτα δίδασκε καὶ παρακάλει.

3 * εἴ τις ἑτεροδιδασκαλεῖ, καὶ μὴ προσέρχεται ὑγιαίνουσι λόγοις τοῖς τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῇ κατ' εὐσέβειαν διδασκαλίᾳ,

---

וְדַבֵּר בְּשַׁבָּא רח וְצַיְמָא ה

24 אִית בְּנֵי נָשָׁא [a] דַּחֲטָיהוֹן יְדִיעִין אֱנוּן וְמַקְדְּמִין לְהוֹן לְבֵית [b] דִּינָא וְאִית דְּבַתְרָהוֹן אָזְלִין׃ 25 הָכַנָּא אַף גַּבְרָא
[c] טָבָא יְדִיעִין אֱנוּן וְאִילֵּין [d] דְּאִתְרַנְיָאִית אֱנוּן [e] לְמָטְשָׁא לָא מֶשְׁכְּחִין׃ קפלאון ו
[f] אִילֵּין [g] דְּאִיתַיְהוֹן תְּחִירָן [h] נִירָא דְּעַבְרוּתָא לְמָרֵיהוֹן כְּכָל [i] אִיקָר [j] נֶאֱחַדוּן דְּלָא נֶהֱוֵא שְׁמֵהּ דַּאלָהָא [k] וְיוּלְפָנֵהּ
מָתַגְרָף׃ 2 אִילֵּין דֵּין דְּאִית לְהוֹן מָרָיָא מְהֵימְנָא לָא [l] נֶכְסוּן בְּהוֹן עַל דַּאֲחָיהוֹן אֱנוּן אֶלָּא [m] יַתִּירָאִית נְשַׁמְּשׁוּן אֱנוּן
עַל דְּמְהֵימְנָא אֱנוּן וְחַבִּיבָא הָלֵין [n] דְּמָתְחַנְיחִין [o] בְּהֶשְׁמֶשְׁהוֹן הָלֵין אַלֵּף [p] וַבְּעִי מְנַהוֹן׃ 3 אִנְדֵּין אִית אֱנָשׁ דְּמַלֵּף
[q] יוּלְפָנָא אַחֲרָנָא וְלָא מֶתְקָרֵב [r] לְמִלָּא חֲלִימָתָא דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְלִיוּלְפָנָא דְּרֵחֲלַת אֱלָהָא׃

[a] חֲטָא [b] דון [c] טוב [d] כנגד [e] טָשָׁא [f] אִית ש g על [h] נקר כבוד [i] אַחַר אחז [k] וֵלֵף [l] בְּטָא בזה [m] יְתַר [n] נוח [o] שַׁמֵּשׁ [p] בְּעָא [q] וֵלֵף [r] מַלַּל

4 * Is effert ſeſe quum nihil ſciat, ſed languet in indagine & quæſtione verborum, ex quibus exiſtit inuidia, & contentio, & maledicentia, & mala ſuppoſitio in mente [ſuſpicio:]

5 * Et conflictatio hominum mente corruptorum, & à veritate reprobatorum, ac exiſtimantium quæſtum eſſe reuerentiam Dei.

6 * Tu verò procul diſcede ab iis. quæſtus enim noſter magnus eſt, qui eſt cultus Dei cum vſu ſufficientiæ noſtræ.

7 * Nihil enim intulimus in mundum, & notum eſt nec nos poſſe quicquam ab eo educere.

8 * Quapropter ſufficit nobis cibus & tegumentum.

9 * Illi autem qui volunt diteſcere, incidunt in tentationem & in laqueum, & in concupiſcentias multas, quæ ſtultæ ſunt & noxiæ, & quæ mergunt homines in exitium & perditionem.

10 * Radix enim omnium malorum eſt amor pecuniæ, quam quidam dum concupiuerunt, tunc à fide aberrarunt, & ſeipſos intulerũt in dolores quamplurimos.

11 * Tu autem, ô homo Dei, ab his fuge, & conſectare iuſtitiam, & æquitatem, et fidem, & charitatem, & patientiam, & humilitatem.

12 * Et certa bono certamine fidei, & aſſequere vitam æternam, ad quam vocatus es, & profeſſus profeſſionem bonam coram teſtibus plurimis.

Dominica quinta poſt reſurrectionem.

13 * Obteſtor te coram Deo ipſo qui viuificat omnia, & Jeſchua Meſchicho, qui coram PontioPilato perhibuit bonum teſtimonium;

14 * Ut ſerues præceptum abſq; macula & næuo, vſque ad manifeſtationem Domini noſtri Jeſchua Meſchicho:

15 * Quem ſuo tempore oſtenſurus eſt Deus ille benedictus, & ſolus potens, Rex regum, & Dominus dominantium.

16 * Qui quidẽ ſolus eſt corruptionis expers, et habitat in luce ad quã nemo poteſt accedere; & nemo ex hominibus vidit eum, nec videre valet: cui honor & imperium in ſeculum ſeculorum. Amin.

---

4 הָנָא דְּמָתְחָרִים כַּר מְדֵם לָא יָדַע אֶלָּא כְּרִיהּ בְּדַרְשָׁא דְּמִלָּא דְּמֶנְחוּן הַוֵא חֲסָמָא וְחָרְיָנָא וּגוּדָפָא וּמְסָם
5 בְּרְעֵינָא בִישָׁא׃ וְשָׁחָקָא דַּבְנֵינָשָׁא אִילֵין דַּמְחַבַּל רָעְיָנְהוּן וְגָלְיוּן מִן קוּשְׁטָא וְסָבְרִין דְּתֵאגוּרָא הִי רֵחֲלַת אֱלָהָא׃
6 אֲנָתְ דֵּין אֶתְרַחַק מִן הָלֵין תֵּאגוּרְתַן גֵּיר דִּילַן רַבָּא הִי דְּאִיתֵיהּ רֵחֲלַת אֱלָהָא בְּחֲשַׁחְתָּא וְדִמְסְתַן׃
7 מִדֵם גֵּיר לָא אֲעֵלַן לְעָלְמָא וִידִיעָא דָאף לָא דְּנֵפֵק מֶנֵהּ מְשָׁכְּחִינַן׃ 8 מְטֵל הָנָא סַפְקָא לַן מֵאכוּלְתָא וְתִכְסִיתָא׃
9 אִילֵין דֵּין דְּצָבִין לְמֵעֲהַר נָפְלִין בְּנֵסְיוֹנָא וְבְפַחָא וּבְרְגוּתָא סַגִיאָתָא דְּסָכְלָן וּמַסְגְּפָן וּמְטַבְּעָן לְבְנֵינָשָׁא
10 בְּחָבְלָא וּבַאבְדָנָא׃ עִקְרָא גֵּיר דְּכָלְהֵין בִּישָׁתָא אִיתֵיהּ רַחֲמַת כְּסְפָא וְאִית אֱנָשׁ דְּאִתְרַגְרַגוּ לֵהּ וּמִן הֵימָנוּתָא
טְעָו וְנַפְשְׁהוּן אֵעֲלוּ לְרוּגָא סַגִיאָא׃ 11 אֲנָתְ דֵּין אוּ בַּרְנָשָׁא דְּאלָהָא מִן הָלֵין עֲרוֹק וְהֲרֵט בָּתַר זְדִיקוּתָא וּבָתַר

[s] רוּם [t] חֲלוּי [x] בְּעָא
[x] מַלֵּל [y] קְטוּרָה רְעָה
[z] וְרִיב מִן חַרָא [a] סוּם
[b] רָעָא רְצָה [c] וּמַפְּסִים מִן
[d] גְּלַן [e] תְּגַר אוּ אֲגַר
[f] אִית יֵשׁ [g] חֲשַׁח
[h] עוֹל [i] כְּפַק [k] שְׁבַח
[l] אֲבַל [m] כְּסָא [n] צְבָא

* Superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones & pugnas verborum: ex quibus oriuntur inuidiæ, contentiones, blasphemiæ, suspiciones malæ;

* Conflictationes hominum mente corruptorũ, & qui veritate priuati sunt, B existimantium quæstum esse pietatem.

* Est autem quæstus magnus, pietas cum sufficientia.

Iob.1. d.21. Eccl.5. c.14 * Nihil enim intulimus in hunc mũdum: haud dubium, quia nec auferre quid possumus.

Pro.27. d.26 Matt.6. d.25. * Habentes autem alimenta, & quibus tegamur, his contenti simus.

* Nam qui volunt diuites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli, & desideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum & perditionem.

* Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erauerunt à fide, & inseruerunt se doloribus multis.

* Tu autem, ô homo Dei, hæc fuge: sectare verò iustitiam, pietatem, fidem, C charitatem, patientiam, mansuetudinem.

* Certa bonum certamen fidei: apprehende vitam æternam, in qua vocatus es, & cõfessus bonam confessionem coram multis testibus.

* Præcipio tibi coram Deo qui viuificat omnia, & Christo Iesu qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato bonam confessionem:

Mat.27 b.11 Ioh.18. d.37

* Vt serues mandatum sine macula, irreprehẽsibile vsque in aduentum Domini nostri Iesu Christi.

* Quem suis temporibus ostendet beatus & solus potens, Rex regum, & Dominus dominantium:

Apoc.17 d.14. & 19.c.16

* Qui solus habet immortalitatem, & lucem inhabitat inaccessibilẽ; quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor & imperium sempiternum. Amen.

Ioh.1.c. 18. 1.Ioh.4. c.12

4 * τετύφωται, μηδὲν ἐπιστάμενος, ἀλλὰ νοσῶν περὶ ζητήσεις καὶ λογομαχίας, ἐξ ὧν γίνεται φθόνος, ἔρις, βλασφημίαι, ὑπόνοιαι πονηραὶ,

5 * διαπαρατριβαὶ διεφθαρμένων ἀνθρώπων τὸν νοῦν, C ἀπεστερημένων τῆς ἀληθείας, νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν. ἀφίστασο ἀπὸ τῶν τοιούτων.

6 * ἔστι δὲ πορισμὸς μέγας ἡ εὐσέβεια μετ' αὐταρκείας·

7 * οὐδὲν γὰρ εἰσηνέγκαμεν εἰς τὸν κόσμον, δῆλον ὅτι οὐδὲ ἐξενεγκεῖν τι δυνάμεθα.

8 * ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα.

9 * Οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν, ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα, καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς· αἵτινες βυθίζουσι τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν.

10 * ῥίζα γὰρ πάντων τῶν κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία, ἧς τινες ὀρεγόμενοι ἀπεπλανήθησαν ἀπὸ τῆς πίστεως, καὶ ἑαυτοὺς περιέπειραν ὀδύναις πολλαῖς.

11 * σὺ δὲ, ὦ ἄνθρωπε τοῦ θεοῦ, ταῦτα φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, εὐσέβειαν, πίστιν, ἀγάπην, ὑπομονὴν, πραότητα.

12 * ἀγωνίζου τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς πίστεως, ἐπιλαβοῦ τῆς αἰωνίου ζωῆς, εἰς ἣν ἐκλήθης καὶ ὡμολόγησας τὴν καλὴν ὁμολογίαν ἐνώπιον πολλῶν μαρτύρων.

13 * Παραγγέλλω σοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ τοῦ ζωοποιοῦντος τὰ πάντα, καὶ χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ μαρτυρήσαντος ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου τὴν καλὴν ὁμολογίαν,

14 * τηρῆσαί σε τὴν ἐντολὴν ἄσπιλον, ἀνεπίληπτον, μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ·

15 * ἣν καιροῖς ἰδίοις δείξει ὁ μακάριος καὶ μόνος δυνάστης, ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων·

16 * ὁ μόνος ἔχων ἀθανασίαν, φῶς οἰκῶν ἀπρόσιτον, ὃν εἶδεν οὐδεὶς ἀνθρώπων, οὐδὲ ἰδεῖν δύναται· ᾧ τιμὴ, κράτος αἰώνιον. ἀμήν.

---

d כְּאִנּוּתָא וּבַתַּר הֵימָנוּתָא וּבַתַּר c חוּבָא וּבַתַּר מְסֵיבְרָנוּתָא וּבַתַּר מַכִּיכוּתָא : 12 וְאִתְכַּתַּשׁ f בַּאגוֹנָא g טָבָא דְּהֵימָנוּתָא
h וַאוֹרַךְ חַיֵּא דְּלְעָלַם דַּלְהוֹן i אֶתְקְרִית k וְאוֹדִית k תַּוּדְיָתָא טָבְתָא קֳדָם l סָהֲדָא סַגִּיאָא :
חַר בְּשַׁבָּא דְּחַמְשָׁא בָּתַר s קְיָמְתָא ו 13 מְסַהֵד אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא הַו דְּמַחֵא כָּל וְיָשׁוּעַ מְשִׁיחָא
הַו c דְּאסְהֵד קֳדָם פָּנְטִיוֹם פִּילַטוֹס d סָהֲדוּתָא שַׁפִּירְתָּא : 24 e דְּתִטְרִיוּהִי פּוּקְדָנָא דְּלָא טוּלְשָׁא וְדְּלָא מוּם עַדְמָא
f לְגֶלְיֵנֵהּ דְּמָרַן וְשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 15 הַו רַעֲתִיד בְּזַבְנֵהּ g נְחֲוִיוּהִי אֱלָהָא מְבָרְכָא h וְחַיְלְתָנָא בַּלְחוֹדוֹהִי מַלְכָא דְּמַלְכֵא
וּמָרָא דְּמָרְוָתָא : 16 הַו דְּהוּא בַּלְחוֹדוֹהִי לָא מָתְחַבֵּל i וְעָמַר k בְּנוּהֲרָא דְּאנָשׁ לָא l מְשְׁבַּח דְּנֵהְקְרַב לֵהּ וְאנָשׁ מִן
בְּנֵינָשָׁא לָא m חֲזָיְהִי אָף לָא m מָצֵא o לְמֶחְזֵהּ הַו וְדִלֵּהּ p אִיקָרָא וְשׁוּלְטָנָא לְעָלַם עָלְמִין אָמֵין :

d יושר e אהבה
f בקרב מן לשון ין
g טוב h והשג i קרא
k ורא ידה l ערים רבים
a קום b חיא
c שהעיד d עדות טובה
e נבד f גלא g חבא h חיל
i ושוכן k באור
l שכח יכל m חזא n יכול
o חזא p כבוד מן יקר

17 * Diuitibus huius seculi præcipe ne elato sint animo, neque confidant diuitiis in quibus nulla est fiducia; sed in Deo viuente, qui omnia nobis affatim suppeditat ad requiem nostram:

18 * Vt faciant bona opera, & diteſcant præclaris facinoribus, & sint faciles ad largiendum & ad communicandum.

19 * Vtque reponant sibiipsis fundamentum bonum in posterum, vt assequantur vitam veram.

20 * O Timothee, attende huicrei quæ apud te deposita est, & fuge à filiabus vocum inanium [à propositionibus vanis] & ab oppositionibus falsæ scientiæ:

21 * Illi enim qui profitentur eam, aberrarunt à fide. Gratia sit tecum. Amin.

Epistolæ ad Timotheum primæ,
quæ scripta est ex Laodicea,
FINIS.

17 לְעַתִּירֵא דְעָלְמָא הָנָא פַּקֵּד דְּלָא נֶתְתַּרִימוּן בְּרֵעְיָנִיהוֹן וְלָא נֶתְהַכְּלוּן עַל עוּתְרָא דְלֵית עֲלוֹהִי תּוּכְלָנָא אֶלָּא עַל אֱלָהָא חַיָּא הַוּ דְיַהֵב לַן כָּל עַתִּירָאִית לַנְיָחַן ׃ 18 וְנֶעְבְּדוּן עֲבַדָא טָבָא וְנֶעְתְּרוּן בְּסוּעֲרָנָא שַׁפִּירָא וְנֶהֱווֹן 19 וַנְסִימוּן לְנַפְשְׁהוֹן שֵׁתָאסְתָּא טָבְתָא לְמֶדֶם דַּעֲתִיד דְּנְדְרְכוּן חַיָּא שַׁרִירָא ׃

[1] דְּלִילִין לְמַהַל וְלְמֶשְׁתַּוּתָפוּ ׃

[a] רוּם [b] רְעָא רצה [c] תְּבַל בטח [u] עשר [x] בטחון
[y] נוּחַ [z] עָתַר עשר [a] סְעַר עשה [b] קלילין

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Commemoratione Ignatij, & sociorum eius.

CAPVT I.

1 PAulus Apostolus Jeschua Meschicho per voluntatem Dei, & per promissionem vitæ, quæ est in Jeschua Meschicho;

2 * Timotheo filio dilecto, Gratia, & miserationes, & pax à Deo patre, & à Domino nostro Jeschua Meschicho.

3 * Gratias ago Deo ipsi cui seruio à parentibus meis cum pura conscientia, quòd assiduè memor sim tui in precationibus meis tum noctu, tum interdiu.

4 * Et exopto videre te, ac memor sum lachrymarum tuarum, vt implear gaudio,

5 * Quum in memoriam reuocauero eam quam habes fidem certissimam, quæ habitauit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunica; persuasus sum autem quòd & in te.

פּוֹלוֹס

1 שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא וּבְמוֹלְכָנָא דְחַיֵּא דַבְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

2 לְטִימָתֵאוֹס בְּרָא חַבִּיבָא טַיבוּתָא וְרַחֲמָא וְשַׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבָא וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

אֶגַּרְתָּא דַלוֹת טִימָתֵאוֹס דְתַרְתֵּין ׃

[a] דוּכְרָנָא דְאִיגְנַאטִיוֹס וְחַבְרוֹהִי א קפלאון א

[a] זברון
[b] צְבָא
[c] ובטחה [d] חסד

17 * Diuitibus huius ſeculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto D
Luc. 12. b. 15. diuitiarum, ſed in Deo viuo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum).
18 * Bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,
19 * Theſaurizare ſibi fundamentũ bonum in futurum, vt apprehendant †bonam vitam.
veram
20 * O Timothee, depoſitũ cuſtodi: deuitans prophanas vocum nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,
21 * Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

17 * Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπό-
18 λαυσιν, * ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς,
19 * ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.
20 * Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως·
21 * ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

Ad Timotheum prima ſcripta fuit ex Laodicea, quæ eſt metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

Πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς πακαλιανῆς.

20 אָן טִימֹתֵא [i] אֶזְדַהַד בְּמֵדֶם [k] דְּאִתְגְּעַל לָךְ וַעֲרוּק מִן בְּנָת קָלֵא סְרִיקָתָאוּמִן הֲפָכָתָא דִידַעְתָא דַּגָּלָתָא ׃
21 אִילֵין גֵּיר [m] דְּמֶשְׁתַּוּדִין לֵהּ [n] טְעוּ לְהוֹן מִן הֵימָנוּתָא טַיבוּתָא עִמָּךְ אֲמִין ׃

[i] זְחַר שמר [k] שהפקד
[l] דְּנַל כוכ [m] יְדָא מוה
אֶשְׁתַּוְּדָא [n] טְעָא

שְׁלֵמַת אֶנְדְּתָא דְּלָוַת טִימֹתֵאוֹס קַדְמָיְתָא דְּאִתְכְּתֶבַת מִן לְוַדִיקְיָא ׃

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TIMOTHEVM II.

ITEM *Timotheo ſcribit de exhortatione martyrij, & omni regula veritatis: & quid futurum ſit temporibus nouiſſimis: & de ſua paſſione, ſcribens ei ab vrbe Roma.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT I.

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei ſecũdùm promiſſionem vitę quę eſt
2 in Chriſto Ieſu, * Timotheo chariſſimo filio, Gratia, †miſericordia, † pax à Deo patre†, & Chriſto Ieſu Domino noſtro.
& & noſtro
3 * Gratias ago Deo†, cui ſeruio à progenitoribus †in conſciẽtia pura, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die;
meis
4 * Deſiderãs te videre, memor lachrymarum tuarum, vt gaudio implear:
5 * Recordationem accipiens eius fidei quæ eſt in te non ficta; quæ & habitauit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 Παῦλος ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
2 * Τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
3 * Χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περί σου μνείαν ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας,
4 * ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ,
5 * ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως· ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνείκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

[c] מִדְּא אֲנָא לַאלָהָא הַדְּלֵה מְשַׁמֵּשׁ אֲנָא מִן [f] אֲבָהָתַי [g] בְּתְאֵרְתָא [h] דְּכִיתָא דַּאמִינָאִית מֶהְדַּכַּר אֲנָא לָךְ [i] בְּצְלָתַי
[k] דְּלֵלְיָא [k] וְדָאיְמָא ׃ [4] [l] וַחֲזָא אֲנָא [m] לְמֶחְזֵךְ וּמֶתְדַּכַּר אֲנָא דְּמַעָיִךְ דְּאִתְמְלֵא חַדוּתָא ׃ [5] בְּעוּהֲדָנָא דְּהֲוָא לָךְ

[f] יְדָא ידה [f] אֲבָא
- נכות הנשמה
[k] דְּכָא זכה [i] בחפלותי
[k] יוֹם [l] סְגָא אוה [m] חֲזָא

17 * Diuitibus huius seculi præcipe ne elato sint animo, neque confidant diuitiis in quibus nulla est fiducia; sed in Deo viuente, qui omnia nobis affatim suppeditat ad requiem nostram:

18 * Vt faciant bona opera, & diteſcant præclaris facinoribus, & sint faciles ad largiendum & ad communicandum.

19 * Vtque reponant sibiipsis fundamentum bonum in posterum, vt assequantur vitam veram.

20 * O Timothee, attende huicrei quæ apud te deposita est, & fuge à filiabus vocum inanium [à propositionibus vanis] & ab oppositionibus falsæ scientiæ:

21 * Illi enim qui profitentur eam, aberrarunt à fide. Gratia sit tecum. Amin.

Epistolæ ad Timotheum primæ,
quæ scripta est ex Laodicea,
FINIS.

17 לְעַתִּירֵא דְעָלְמָא הָנָא פַּקֵּד דְּלָא נֶתְתַּרִימוּן בְּרֵעְיָנִיהוֹן וְלָא נֶתְהַכְּלוּן עַל עוּתְרָא דְלֵית עֲלוֹהִי תּוּכְלָנָא אֶלָּא עַל אֱלָהָא חַיָּא הַוּ דְיַהֵב לַן כָּל עַתִּירָאִית לַנְיָחַן ׃ 18 וְנֶעְבְּדוּן עֲבַדָא טָבָא וְנֶעְתְּרוּן בְּסוּעֲרָנָא שַׁפִּירָא וְנֶהֱווֹן 19 וַנְסִימוּן לְנַפְשְׁהוֹן שֵׁתָאסְתָּא טָבְתָא לְמֶדֶם דַּעֲתִיד דְּנְדְרְכוּן חַיָּא שַׁרִירָא ׃

[1] דְּלִילִין לְמַהַל וְלְמֶשְׁתַּוּתָפוּ ׃

[a] רוּם [b] רְעָא רצה [c] תְּבַל בטח [u] עשר [x] בטחון
[y] נוּחַ [z] עָתַר עשר [a] סְעַר עשה [b] קלילין

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Commemoratione Ignatij, & sociorum eius.

CAPVT I.

1 PAulus Apostolus Jeschua Meschicho per voluntatem Dei, & per promissionem vitæ, quæ est in Jeschua Meschicho;

2 * Timotheo filio dilecto, Gratia, & miserationes, & pax à Deo patre, & à Domino nostro Jeschua Meschicho.

3 * Gratias ago Deo ipsi cui seruio à parentibus meis cum pura conscientia, quòd assiduè memor sim tui in precationibus meis tum noctu, tum interdiu.

4 * Et exopto videre te, ac memor sum lachrymarum tuarum, vt implear gaudio,

5 * Quum in memoriam reuocauero eam quam habes fidem certissimam, quæ habitauit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunica; persuasus sum autem quòd & in te.

פּוֹלוֹס

1 שְׁלִיחָא דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּצֶבְיָנֵהּ דַאלָהָא וּבְמוֹלְכָנָא דְחַיֵּא דַבְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

2 לְטִימָתֵאוֹס בְּרָא חַבִּיבָא טַיבוּתָא וְרַחֲמָא וְשַׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבָא וּמִן מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃

אֶגַּרְתָּא דַלוֹת טִימָתֵאוֹס דְתַרְתֵּין ׃

[a] דוּכְרָנָא דְאִיגְנַאטִיוֹס וְחַבְרוֹהִי א קפלאון א

[a] זברון
[b] צְבָא
[c] ובטחה [d] חסד

17 * Diuitibus huius ſeculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto D
Luc. 12. b. 15. diuitiarum, ſed in Deo viuo (qui præſtat nobis omnia abundè ad fruendum).
18 * Bene agere, diuites fieri in bonis operibus, facilè tribuere, communicare,
19 * Theſaurizare ſibi fundamentũ bonum in futurum, vt apprehendant †bonam vitam.
veram
20 * O Timothee, depoſitũ cuſtodi: deuitans prophanas vocum nouitates, & oppoſitiones falſi nominis ſcientiæ,
21 * Quam quidam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

17 * Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι, παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι, ἀλλ' ἐν τῷ θεῷ τῷ ζῶντι, τῷ παρέχοντι ἡμῖν πάντα πλουσίως εἰς ἀπό-
18 λαυσιν, * ἀγαθοεργεῖν, πλουτεῖν ἐν ἔργοις καλοῖς, εὐμεταδότους εἶναι, κοινωνικούς,
19 * ἀποθησαυρίζοντας ἑαυτοῖς θεμέλιον καλὸν εἰς τὸ μέλλον, ἵνα ἐπιλάβωνται τῆς αἰωνίου ζωῆς.
20 * Ὦ Τιμόθεε, τὴν παραθήκην φύλαξον, ἐκτρεπόμενος τὰς βεβήλους κενοφωνίας, καὶ ἀντιθέσεις τῆς ψευδωνύμου γνώσεως·
21 * ἣν τινες ἐπαγγελλόμενοι, περὶ τὴν πίστιν ἠστόχησαν. ἡ χάρις μετὰ σοῦ. ἀμήν.

Ad Timotheum prima ſcripta fuit ex Laodicea, quæ eſt metropolis Phrygiæ Pacatianæ.

Πρὸς Τιμόθεον πρώτη ἐγράφη ἀπὸ Λαοδικείας, ἥτις ἐστὶ μητρόπολις Φρυγίας τῆς πακαλιανῆς.

20 אָן טִימֹתֵא [i] אֶזְדַהַד בְּמֵדֶם [k] דְאִתְגְּעַל לָךְ וַעֲרוּק מִן בְּנָה קָלֵא סְרִיקָתָאוּמִן הֲפָכָתָא דִידַעְתָא דַּגָּלָתָא ׃
21 אִילֵין גֵּיר [m] דְּמְשְׁתַּוּדִין לֵהּ [n] טְעוּ לְהוֹן מִן הֵימָנוּתָא טַיבוּתָא עִמָּךְ אֲמִין ׃

[i] זְהַר שמר [k] שהפקד
[l] דְּנַל כוכ [m] יְדָא מוה
אֶשְׁתַּוְּדָא [n] טְעָא

שְׁלֵמַת אֶגַרְתָא דְּלָוַת טִימֹתֵאוֹס קַדְמָיְתָא דְּאִתְכְּתִבַת מִן לַוְדִיקְיָא ׃

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TIMOTHEVM II.

ITEM *Timotheo ſcribit de exhortatione martyrij, & omni regula veritatis: & quid futurum ſit temporibus nouiſſimis: & de ſua paſſione, ſcribens ei ab vrbe Roma.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TIMOTHEVM SECVNDA.

CAPVT I.

1 PAVLVS Apoſtolus Ieſu Chriſti per voluntatem Dei ſecũdùm promiſſionem vitę quę eſt
2 in Chriſto Ieſu, * Timotheo chariſſimo filio, Gratia, †miſericordia, † pax à Deo patre†, & Chriſto Ieſu Domino noſtro.
3 * Gratias ago Deo†, cui ſeruio à progenitoribus †in conſciẽtia pura, quòd ſine intermiſſione habeam tui memoriam in orationibus meis nocte ac die;
4 * Deſiderãs te videre, memor lachrymarum tuarum, vt gaudio implear:
5 * Recordationem accipiens eius fidei quæ eſt in te non ficta; quæ & habitauit primùm in auia tua Loide, & matre tua Eunice, certus ſum autem quòd & in te.

& & noſtro meo, meis

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ
πρὸς Τιμόθεον δευτέρα ἐπιστολή.

κεφαλ. α΄.

1 ΠΑΥΛΟΣ ἀπόστολος Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ θελήματος θεοῦ, κατ' ἐπαγγελίαν ζωῆς τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ,
2 * τιμοθέῳ ἀγαπητῷ τέκνῳ, χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν.
3 * χάριν ἔχω τῷ θεῷ, ᾧ λατρεύω ἀπὸ προγόνων ἐν καθαρᾷ συνειδήσει, ὡς ἀδιάλειπτον ἔχω τὴν περί σου μνείαν
ἐν ταῖς δεήσεσί μου νυκτὸς καὶ ἡμέρας,
4 * ἐπιποθῶν σε ἰδεῖν, μεμνημένος σου τῶν δακρύων, ἵνα χαρᾶς πληρωθῶ,
5 * ὑπόμνησιν λαμβάνων τῆς ἐν σοὶ ἀνυποκρίτου πίστεως· ἥτις ἐνῴκησε πρῶτον ἐν τῇ μάμμῃ σου Λωΐδι, καὶ τῇ μητρί σου Εὐνείκῃ, πέπεισμαι δὲ ὅτι καὶ ἐν σοί.

[c] מִדֵּי אֲנָא לַאלָהָא הַוְדֵּלֵה מְשַׁמֵּשׁ אֲנָא מִן [f] אֲבָהָתַי [g] בְּתֵארְתָא [h] דְּכִיתָא דַּאמְתָאִית סָהֲדָא דַּאמְתָאִית סָהֲדָא [i] בְּצְלוֹתַי
[l] וְסַגִּיא אֲנָא [m] לְמֶחְזֵךְ וּמְתְדַּכַּר אֲנָא דְּמַעָיִךְ דְּאִתְמְלֵא חַדוּתָא ׃ [5] בְּעוּהֲדָנָא דְּהֲוֵית לָךְ

[c] יְדָא ידה [f] אֲבָא
[g] נכוח הנשמה
[h] דְּכָא זכה [i] בחפלותי
[k] יוֹם [l] סַגִּי אוה [m] חֲזָא

6 * Quapropter commonefacio te, vt excites donum illud Dei, quod inte eſt per impoſitionem manuum mearum.

7 *Non enim dedit nobis Deus ſpiritum timiditatis, ſed potentiæ & dilectionis, et ad-
8 monitionis. *Ne igitur te pudeat teſtimonij Domini noſtri, nec etiã mei, qui ſum vinctus illius, ſed perfer mala cum Euangelio per
9 virtutem Dei: *Qui ſeruauit & vocauit nos vocatione ſancta, non ſecũdum opera noſtra, ſed iuxta voluntatem ſuam, illamque gratiam ſuam, quæ data eſt nobis in Jeſchua Meſchicho ante tempus ſeculorum.
10 *Nunc autem reuelata eſt per manifeſtationem Seruatoris noſtri Jeſchua Meſchicho, qui aboleuit mortem, & vitam patefecit ac
11 incorruptionem per Euangelium: *In quo poſitus ſum ego præco, & Apoſtolus, & do-
12 ctor Gentium. *Propterea hæc ego patior, nec me pudet. Scio cui crediderim, & perſuaſum habeo fore, vt per manus eius depoſitum meum cuſtodiatur mihi in diẽ illum.
13 *Forma tibi ſint ſani ſermones quos audiſti à me cum fide & dilectione erga Jeſchua Meſchicho.
14 *Depoſitum bonum conſerua per Spiritum illum Sanctitatis qui habitat in nobis.
15 *Noſti hoc, auerſos fuiſſe à me hos omnes qui ſunt in Aſia, ex quibus eſt Phygelus, &
16 Hermogenes. *Det Dominus noſter miſericordiam familiæ Oneſiphori, quia pluries me refocillauit: nec erubuit de catenis quibus vinctus ſum.
17 *Sed quum veniſſet Romam, cum diligentia quæſiuit me, & inuenit me.
18 *Det ei Dominus noſter vt inueniat miſerationes apud Dominum noſtrum in illo die. Cæterùm quanta mihi miniſtrauerit Epheſi, tu maximè noſti.

CAP. II.

1 TV igitur, fili mi, fortis eſto in gratia, quæ eſt per Jeſchua Meſchicho.
2 *Et ea quæ audiſti à me per multos teſtes commenda hominibus fidelibus idoneis per ſe alios quoque docere.
3 *Suſtine mala tanquam bonus miles Jeſchua Meſchicho.

---

6 מֶטֻל הָנָא ᵘמַעֲהֶר אֲנָא לָךְ ˣדְתַעְיר ʸמַוהַבְתָא דַאלָהָא הֵי דְאִית בָּךְ ᶻבַּסְמֵם אִידַי׃ 7 לָא גַיר יַהֵב לַן אֱלָהָא רוּחָא
דְדֵחְלְתָא אֶלָּא ᵃדְחַילָא ᵇוְדְחוּבָא ᶜוְדְמַרְתִינוּתָא׃ 8 לָא תְכִיל ᵈתֶּהֱוֵת ᵉבְּסַהֲדוּתֵהּ דְמָרַן אַף לָא בִּי בַּאסִירֵהּ אֶלָּא שְׁקוֹל
ᶜבְּישָׁתָא עִם ᶠאוּנְגֶּליוֹן בְּחַילָא דַאלָהָא׃ 9 הוּ ᶠדַאחְיֵן ʰוְקָרַן בְּקָרְיָנָא קַדִּישָׁא ⁱלָו אַיךְ עֲבָדַיִן אֶלָּא אַיךְ ᵏצְבְיָנֵהּ
וְטַיבוּתֵהּ הֲוָי ˡדַאתְיְהֲבַת לַן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מִן קֳדֶם ᵐזִבְנָא דְעָלְמָא׃ 10 ⁿוְאִתְגַּלְיַת הָשָׁא ᵒבְּגֶלְיָנֵהּ דְמַחְיָנָן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דְבַטֵּל ᵖלְמַוְתָא ᵍוְחַיֵּא חַיֵּא וְלָא ʳמֶתְחַבָּלְנוּתָא בְּאוּנְגֶּליוֹן׃ 11 הַו דַאתְתַּסִּימֵת בֵּהּ אֲנָא כָּרוֹזָא
וְשָׁלִיחָא וּמַלְפָנָא דְעַמְמֵא׃ 12 מֶטֻל הָנָא מְסַיֵּבר אֲנָא הֲלֵין וְלָא בָּהֵת אֲנָא יָדַע אֲנָא בְּמַן הֵימְנֵת וּמְפַס אֲנָא
דְמַטְיָא בְּאִידוֹהִי גוּעֲלָנִי לְמֶטַר לִי לְיוֹמָא הַו׃

ᵘ מזכיר ˣ עור ʸ יַהֵב ᶻ סוּם ᵃ חֲבַב אהב ᵇ רַחֲצָא הורת ᶜ בְּהֵת בוש ᵈ סְחֵר בעדותו ᵉ בִּישׁ בשורה ᶠ חַיָּא ᵍ קָרָא ʰ לְאָצָא ⁱ יַהֵב ᵏ זמן ˡ וְלָא ᵐ חַיָּא ⁿ מות ᵒ והגיד ᵖ חֲבַל ʳ

* Propter quam causam admoneo te, 6
vt resuscites gratiam Dei, quæ est in te, B
per impositionem manuum mearum.
Rom.8. c.15 * Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, 7
& sobrietatis.
* Noli itaq; erubescere testimonium 8
Domini nostri, neque me vinctum eius:
sed collabora Euangelio secundùm virtutem Dei, * Qui nos liberauit, & vo- 9
Tit.3. b.5 cauit vocatione sua sancta, non secundùm opera nostra, sed secũdùm propo-
situm suum & gratiam, quę data est no- C
Tit.1. a.3 bis in Christo Iesu ante tẽpora secularia.
* Manifestata est autem nunc per il- 10
Dñi luminationẽ saluatoris † nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminauit autẽ vitam & incorruptionem
per Euangelium:
* In quo positus sum ego prædicator, 11
1.Tim.2 b.7 & Apostolus, & magister Gentium.
* Ob quam causam etiam hęc patior: 12
sed non confundor. Scio enim cui credidi, & certus sum quia potens est depositum meum seruare in illum diem.
* Formam habe sanorum verborum, 13
quæ à me audisti in fide & dilectione in D
Christo Iesu.
* Bonum depositum custodi per Spi- 14
ritum sanctum, qui habitat in nobis.
enim * Scis † hoc, quòd auersi sunt à me om- 15
nes qui in Asia sunt: ex quibus est Phigellus & Hermogenes.
Inf.4. d. 19. * Det misericordiam Dominus One- 16
siphori domui: quia sæpè me refrigerauit, & catenam meam non erubuit.
* Sed cùm Romam venisset, solicitè 17
me quæsiuit, & inuenit.
* Det illi Dominus inuenire misericordiam à Domino in illa die. Et quanta 18
mihi, Ephesi ministrauit †, tu melius nosti.

CAP. II.

TV ergo, fili mi, confortare in gratiâ 1
quæ est in Christo Iesu: A
* Et quæ audisti à me per multos te- 2
stes, hæc commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.
* Labora sicut bonus miles Christi 3
Iesu.

6 * δι' ἣν αἰτίαν ἀναμιμνήσκω σε ἀναζωπυρεῖν τὸ χάρισμα τοῦ θεοῦ, ὅ ἐστιν ἐν σοὶ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν μου.

7 * οὐ γὰρ ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς πνεῦμα δειλίας, ἀλλὰ δυνάμεως καὶ ἀγάπης καὶ σωφρονισμοῦ.

8 * μὴ οὖν ἐπαισχυνθῇς τὸ μαρτύριον τοῦ κυρίου ἡμῶν, μηδὲ ἐμὲ τὸν δέσμιον αὐτοῦ, ἀλλὰ συγκακοπάθησον τῷ εὐαγγελίῳ κατὰ δύναμιν θεοῦ

9 * τοῦ σώσαντος ἡμᾶς, καὶ καλέσαντος κλήσει ἁγίᾳ, οὐ κατὰ τὰ ἔργα ἡμῶν, ἀλλὰ κατ' ἰδίαν πρόθεσιν καὶ χάριν τὴν δοθεῖσαν ἡμῖν ἐν χριστῷ ἰησοῦ πρὸ χρόνων αἰωνίων,

10 * φανερωθεῖσαν δὲ νῦν διὰ τῆς ἐπιφανείας τοῦ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, καταργήσαντος μὲν τὸν θάνατον, φωτίσαντος δὲ ζωὴν καὶ ἀφθαρσίαν διὰ τοῦ εὐαγγελίου·

11 * εἰς ὃ ἐτέθην ἐγὼ κήρυξ καὶ ἀπόστολος καὶ διδάσκαλος ἐθνῶν·

12 * δι' ἣν αἰτίαν καὶ ταῦτα πάσχω, ἀλλ' οὐκ ἐπαισχύνομαι. οἶδα γὰρ ᾧ πεπίστευκα, καὶ πέπεισμαι ὅτι δυνατός ἐστι τὴν παραθήκην μου φυλάξαι εἰς ἐκείνην τὴν ἡμέραν.

13 * ὑποτύπωσιν ἔχε ὑγιαινόντων λόγων ὧν παρ' ἐμοῦ ἤκουσας, ἐν πίστει καὶ ἀγάπῃ τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ·

14 * τὴν καλὴν παραθήκην φύλαξον διὰ πνεύματος ἁγίου τοῦ ἐνοικοῦντος ἐν ἡμῖν.

15 * οἶδας τοῦτο, ὅτι ἀπεστράφησάν με πάντες οἱ ἐν τῇ ἀσίᾳ, ὧν ἐστι φύγελλος καὶ ἑρμογένης.

16 * δῴη ἔλεος ὁ κύριος τῷ ὀνησιφόρου οἴκῳ, ὅτι πολλάκις με ἀνέψυξε, καὶ τὴν ἅλυσίν μου οὐκ ἐπαισχύνθη·

17 * ἀλλὰ γενόμενος ἐν ῥώμῃ, σπουδαιότερον ἐζήτησέ με, καὶ εὗρε·

18 * δῴη αὐτῷ ὁ κύριος εὑρεῖν ἔλεος παρὰ κυρίου ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ· καὶ ὅσα ἐν ἐφέσῳ διηκόνησε, βέλτιον σὺ γινώσκεις.

β'.

1 * Σὺ οὖν, τέκνον μου, ἐνδυναμοῦ ἐν τῇ χάριτι τῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ,

2 * καὶ ἃ ἤκουσας παρ' ἐμοῦ διὰ πολλῶν μαρτύρων, ταῦτα παράθου πιστοῖς ἀνθρώποις, οἵτινες ἱκανοὶ ἔσονται καὶ ἑτέρους διδάξαι.

3 * συγκακοπάθησον, ὡς καλὸς στρατιώτης ἰησοῦ χριστοῦ.

---

13 d נְהֹוֵן לָךְ c חַוָּא f מְלָא חֲלִימְתָא דְשִׁמְעַתְּ מִנִּי בְּהֵימָנוּתָא g וּבְחוּבָא דִּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 14 h גּוּעֲלָנָא טָבָא
15 i טַר בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא הֵי k דְּעִמְרַת בַּן : 15 יָדַע אַנְתְּ הָדָא דְהַפְכוּ מִנִּי כָּל־הוֹן דִּי בְאַסְיָא l דְּאִיתֵיהוֹן מִנְּהוֹן פּוּגֶלוֹס
וְהֶרְמָגְנִים : 16 m נְתֵל מָרָן רַחֲמָא לְבֵיתֵהּ דְּאוֹנְסִיפֹרוֹס דְּזַבְנִין סַגִּיאָן n אֲנֵיחַנִי o וּבְשִׁלְשְׁלָתָא דְּאַסוּרִי לָא p בְּחֵרֵת :
17 אֶלָּא אַף כַּד אֲתָא לְרוּמִי q בְּחָפִיטוּתָא r בְּעָנִי s וְאִשְׁכְּחַנִי : 18 t נְתֵל לֵהּ מָרָן דְּנֶשְׁכַּח רַחֲמָא לְוָת מָרָן בְּיוֹמָא
קפלאון ב
הַהוּ וְכַמָּא דְּשַׁמְּשַׁנִי בְּאֶפְסוֹס יַתִּירְאִית יַדָּע אַנְתְּ :
1 אַנְתְּ תָּכִיל בְּרִי a אִתְחַיִל b בְּטִיבוּתָא דְּבִישׁוּעַ מְשִׁיחָא : 2 וְאִילֵּין דְּשָׁמַעְתְּ מִנִּי בְּיַד c סָהֲדָא סַגִּיאָא הָנֵין d אַגְעַל
לַאֲנָשָׁא מְהֵימְנֵא אִילֵּין דְּמַטְיָא c בְּאִידֵיהוֹן אַף לַאֲחָרֵנָא לְמַלָּפוּ : 3 וְסַיְבַר בִּישְׁתָּא אַיְכְּפָלְחָא טָבָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא :

a חַוָּא c דמת f דברים
g וכאהבה h בקדין
i בְּטַר k עָמַר שכן
l אית יש m נְתַל בתן
n בוחַ o וכשלשלות
p בוש q בהשחדלות
r בְּעָא s שָׁכַח מצא
t נְתַל בתן a חַיִל
b בחסד c עדים d הפקיד
e בידהם

De Petro Alexandrino.

4 *Nemo militat, & implicat se negotiis seculi, vt placeat ei qui ipsum elegit.

5 *Quòd si quis certet, non coronatur nisi iuxta legem suam certauerit.

6 *Agricolam laborantem oportet prius de fructibus suis cibari.

7 *Intellige quæ dico. Dabit tibi Dominus noster sapientiam in omnibus.

8 *Memento Jeschua Meschicho resurrexisse à mortuis, qui quidem est ex semine David secundùm Euangelium meum,

9 *In quo mala perfero vsque ad vincula tanquam facinorosus. Sed sermo Dei vinctus non est.

10 *Propterea omnia sustineo propter electos, vt & ipsi inueniant vitam [salutem] in Jeschua Meschicho cum gloria æterna.

11 *Fidelis ille sermo. Nam si mortui sumus cum eo, cum eo & viuemus.

12 *Et, si pertulerimus, cum eo quoque regnabimus. Sin abnegauerimus eum, & ipse abnegabit nos.

13 *Quòd si non credamus ei, ille in fide permanet. Seipsum enim negare non potest.

14 *De his eos admone, & contestare coram Domino nostro, ne contendant verbis, quæ nihil prosunt, ad subuersionem eorum qui illa audiunt.

15 *Tibique curæ sit sistere teipsum integerrimè coram Deo operarium absque confusione, rectè prædicantem sermonem veritatis.

16 *A sermonibus vanis, qui nulli sunt vsui, recede: potius enim addent ad impietatem eorum qui talia respondent:

17 *Et sermo eorum instar cancri morbi depascentis apprehendet multos; vnus autem ex eis est Hymenæus, & alter Philetus.

18 *Qui quidem aberrarunt à veritate, dicentes resurrectionem mortuorũ factam fuisse, & fidem vniuscuiusque subuertentes.

19 *Firmum autem fundamentum Dei stat, & habet hoc signaculum: Nouit Dominus qui sui sint, &, Discedat ab iniquitate quisquis inuocat nomen Domini.

ܕܦܛܪܘܣ ܪܫܐ ܠܟܢܘܣܝܐ ܒ

4 ܠܐ ܐܢܫ ܦܠܚ [a] ܘܡܬܦܟܪ [b] ܒܨܒܘܬܐ ܕܥܠܡܐ ܕܢܫܦܪ ܠܗܘ ܡܢ [c] ܕܓܒܝܗܝ ׃ 5 ܘܐܢ ܡܬܬܚܫ ܐܢܫ ܠܐ ܡܬܟܠܠ ܐܢ
ܒܢܡܘܣܐ ܠܐ ܡܬܚܫ ׃ 6 [d] ܠܐܟܪܐ ܕܠܐ [e] ܕܩܕܡܐ ܡܢ ܦܐܪܘܗܝ [f] ܢܣܬܝܒܪ ׃ 7 [g] ܐܣܬܚܫ ܡܕܡ ܕܐܡܪ ܐܢܐ
[h] ܢܗܒ ܠܟ ܡܪܢ ܚܟܡܬܐ ܒܟܠ ܡܕܡ ׃ 8 [i] ܐܬܕܟܪ ܠܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܕܩܡ ܡܢ ܒܝܬ [k] ܡܝܬܐ ܗܘ ܕܐܝܬܘܗܝ ܡܢ ܙܪܥܐ ܕܕܘܝܕ ܐܝܟ
[l] ܐܘܢܓܠܝܘܢ ܕܝܠܝ ׃ 9 ܕܒܗ ܣܒܠ ܐܢܐ [m] ܒܝܫܬܐ ܥܕܡܐ ܠܐܣܘܪܐ ܐܝܟ ܥܒܕ ܒܝܫܬܐ ܐܠܐ [n] ܡܠܬܗ ܕܐܠܗܐ ܠܐ ܐܣܝܪ ׃
10 ܡܛܠ ܗܢܐ ܟܠ ܡܕܡ ܣܒܝܪ ܐܢܐ ܡܛܠ [o] ܓܒܝܐ ܕܐܦ ܗܢܘܢ ܒܫܟܚܘܢ ܚܝܐ ܒܝܫܘܥ ܡܫܝܚܐ ܥܡ ܫܘܒܚܐ ܕܠܥܠܡ ׃
11 [p] ܡܗܝܡܢܐ ܗܝ ܡܠܬܐ ܐܢ ܓܝܪ [q] ܡܝܬܢ ܥܡܗ ܐܦ ܥܡܗ ܢܚܐ׃ [r] ܘܐܢ ܢܣܒܪ ܐܦ ܢܡܠܟ ܥܡܗ ܐܦ ܗܘ ܢܟܦܘܪ ܒܢ׃
12 ܘܐܢ ܢܟܦܪ ܐܦ ܗܘ ܢܟܦܪ ܠܢ׃ 13 ܐܢ ܠܐ ܢܗܝܡܢ ܗܘ ܗܝ ܡܗܝܡܢ ׃ ܠܐ ܝܟܠ ܗܘ ܠܡܟܦܪ ܢܦܫܗ׃
14 ܠܗܠܝܢ ܗܘ ܡܕܟܪ ܩܕܡ ܡܪܢ ܕܠܐ ܢܬܟܘܢܢ ܒܡܠܐ ܕܠܐ ܡܫܟܚ ܠܐ ܠܗ ܐܠܐ ܠܫܘܚܪܗ ܕܫܡܥܝܢ׃
15 ܘܐܦ ܐܢܬ ܫܘܐ ܕܬܬܚܙܐ ܕܡܩܪܒ ܠܐܠܗܐ ܥܒܕ ܕܠܐ ܡܬܒܗܬ ܕܡܦܫ ܡܠܬܐ ܕܫܪܪܐ ׃
16 ܘܡܢ ܡܠܐ ܕܫܘܝ ܐܬܪܚܩ ܐܝܟ ܕܠܐ ܢܬܠܘܢ ܒܗ ܐܢܫ ׃ 17 ܘܡܠܬܗܘܢ ܐܝܟ ܓܪܓܪܬܐ ܢܐܟܠ ܒܣܪ ܐܢܫ ׃
ܕܡܢܗܘܢ ܗܘ ܗܡܢܝܘܣ ܘܦܝܠܛܘܣ׃ 18 ܕܥܠ ܐܠܝܢ ܫܠܝܚ ܡܢ ܫܪܪܐ ܕܐܡܪܝܢ ܕܩܝܡܬܐ ܕܡܝܬܐ ܗܝ ܕܟܒܪ ܐܬܬ ׃
ܘܡܦܣܝܢ ܗܝܡܢܘܬܐ ܕܟܠ ܚܕ ׃ 19 ܐܠܐ ܐܣܬܪܬܐ ܕܐܠܗܐ ܩܐܡ ܘܗܝ ܚܬܝܡ ܗܕܐ ܝܕܥ ܡܪܐ ܕܐܢܝܢ ܕܝܠܗ ׃
ܘܫܪܐ ܢܫܬܪܪ ܡܢ ܥܘܠܐ ܟܠ ܕܫܡܗ ܕܡܪܐ ׃

*Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat cui se probauit.

coronabitur, *Nã & qui certat in agone, non †coronatur, nisi legitimè certauerit.

*Laborantem agricolam oportet primùm de fructibus percipere.

* Intellige quæ dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

* Mèmor esto, Dominũ Iesum Christum resurrexisse à mortuis, ex semine Dauid, secundùm Euangelium meum,

* In quo laboro vsq; ad vincula, quasi malè operans: sed verbum Dei non est alligatum.

*Ideo omnia sustineo propter electos, vt & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu cum gloria cælesti.

* Fidelis sermo. Nam si commortui sumus, & conuiuemus.

* Si sustinebimus, & conregnabimus.

Matt. 10 d. 33 Mar. 8. d 38. Rom. 3. a. 3 si negauerimus, & ille negabit nos.

* Si non credimus, ille fidelis permanet; negare seipsum non potest.

* Hæc commone, testificans coram Deo †Domino. Noli cõtendere verbis (ad nihil enim vtile est) nisi ad subuersionem audientium.

autem * Solicitè † cura teipsum probabilem exhibere Deo, operariũ inconfusibilem, rectè tractantem verbum veritatis.

vaniloquia proficiunt * Prophana autẽ & †inaniloquia deuita. multum enim † proficient ad impietatem:

serpit: *Et sermo eorum vt cancer †serpet: ex quibus est Hymenęus & Philetus:

* Qui à veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse iam factam, & subuerterunt quorundam fidem.

* Sed firmum fundamẽtum Dei stat, habens signaculum hoc. Cognouit Dominus qui sunt eius: &, Discedat ab iniquitate omnis qui † nominat nomen Domini.

inuocat

4 * Οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις, ἵνα τῷ στρατολογήσαντι ἀρέσῃ.

5 * ἐὰν δὲ καὶ ἀθλῇ τις, οὐ στεφανοῦται ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ.

6 * τὸν κοπιῶντα γεωργὸν δεῖ πρῶτον τῶν καρπῶν μεταλαμβάνειν.

7 * νόει ἃ λέγω· δώσει γάρ σοι ὁ κύριος σύνεσιν ἐν πᾶσι.

8 * μνημόνευε Ἰησοῦν Χριστὸν ἐγηγερμένον ἐκ νεκρῶν, ἐκ σπέρματος Δαβὶδ, κατὰ τὸ εὐαγγέλιόν μου,

9 * ἐν ᾧ κακοπαθῶ μέχρι δεσμῶν, ὡς κακοῦργος· ἀλλ' ὁ λόγος τοῦ θεοῦ οὐ δέδεται.

10 * διὰ τοῦτο πάντα ὑπομένω διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, ἵνα καὶ αὐτοὶ σωτηρίας τύχωσι τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, μετὰ δόξης αἰωνίου.

11 * πιστὸς ὁ λόγος· εἰ γὰρ συναπεθάνομεν, καὶ συζήσομεν·

12 * εἰ ὑπομένομεν, καὶ συμβασιλεύσομεν· εἰ ἀρνούμεθα, κἀκεῖνος ἀρνήσεται ἡμᾶς·

13 * εἰ ἀπιστοῦμεν, ἐκεῖνος πιστὸς μένει· ἀρνήσασθαι ἑαυτὸν οὐ δύναται.

14 * ταῦτα ὑπομίμνησκε διαμαρτυρόμενος ἐνώπιον τοῦ κυρίου, μὴ λογομαχεῖν εἰς οὐδὲν χρήσιμον, ἐπὶ καταστροφῇ τῶν ἀκουόντων.

15 * σπούδασον σεαυτὸν δόκιμον παραστῆσαι τῷ θεῷ, ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον, ὀρθοτομοῦντα τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

16 * τὰς δὲ βεβήλους κενοφωνίας περιΐστασο. ἐπὶ πλεῖον γὰρ προκόψουσιν ἀσεβείας·

17 * καὶ ὁ λόγος αὐτῶν ὡς γάγγραινα νομὴν ἕξει· ὧν ἐστιν Ὑμέναιος καὶ Φιλητός·

18 * οἵτινες περὶ τὴν ἀλήθειαν ἠστόχησαν, λέγοντες τὴν ἀνάστασιν ἤδη γεγονέναι, καὶ ἀνατρέπουσι τινῶν πίστιν·

19 * ὁ μέντοι στερεὸς θεμέλιος τοῦ θεοῦ ἕστηκεν, ἔχων τὴν σφραγῖδα ταύτην, ἔγνω κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ· καὶ, ἀποστήτω ἀπὸ ἀδικίας πᾶς ὁ ὀνομάζων τὸ ὄνομα κυρίου.

---

13 וְאִן לָא נְהֵימֵן בֵּהּ הוּ [s]בְּהַימְנוּתֵהּ מְקַיֵּם דְּנָכְפוּר גֵּיר בְּנַפְשֵׁהּ לָא [t]מְשְׁתַּבַח׃

14 קְדֵם מָרַן דְּלָא נֶהֱוֵוין [u]מְהַרְרִין [v]בְּסֵלָּא דְּלָא [a]יוּתְרָן [b]לְסוּחָפָא דְאִילֵּין דְּשָׁמְעִין לְהֵין׃

15 [d]גְּמִירַאִית קְדֵם אֱלָהָא פְּלְחָא דְּלָא [c]בְּהָתָא [f]דְּמַכְרֵז [g]חְרִיצָאִית [h]מֶלְתָא דְּשָׁרָרָא׃

16 מִן [h]מֶלָּא [i]סְרִיקָתָא דְּלַית בְּהֵין חַשְׁחוּ [k]אֶשְׁתַּאל יַתִּירַאִית גֵּיר [l]נוֹסְפִין עַל [m]רוּשַׁעְהִין הִלֵּין דַּעֲנִין בְּהֵין׃

17 וּמַלָּתְהוֹן אֵיךְ חַלְדִיתָא נָאמָא תֵּאחוּדִי בְּסַגִּיאֵי אִיהוֹן דֵּין חַד מִנְּהוֹן הוּמֶנָאוֹס וַאחַרְנָא פִּילִיטוֹס׃

18 דְּמִיתָא הֲוָה לֵהּ וְהַימָנוּתָא דְּאִנָשׁ אֱנָשׁ מַהְפְּכִין׃

19 שְׁאָאסְתָא דֵּין שְׁרִירְתָא דַּאלָהָא קַיְמָא הֵי וְאִית לָהּ חָתְמָא הָנָא וְיָדַע מָרְיָא לַאילֵּין דְּדִילֵּהּ אִנוּן וְנָפְרוּק מֵן עַוְלָא כֹּל דְּקָרֵא לַשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא׃

[s] הֵימֵן [t] שָׁבַח יכול [u] הַנָּא מזכיר [v] חֲרָא מריכים [a] כַּלָּל [b] יְתַר [c] סַחֵף [d] קוּם [e] נָמַר בושת [f] כְּרֵז [g] חְרָץ בהכן [h] מַלָּל [i] בִּיפּוּרִי אסור מן [k] שְׁאַל [l] נַסַף [m] רָשַׁע

20 * Cæterùm in magna domo non tantùm
sunt vasa aurea aut argẽtea, sed etiam lignea,
atque testacea, quædam in honorem, & quæ-
21 dam in dedecus. * Si quis igitur expur-
gauerit seipsum ab his, erit vas purum in ho-
norem accommodatum ad vsum domini sui,
& paratum ad omne opus bonum.
22 * Ab omnibus concupiscentiis adolescen-
tiæ fuge, & curre post iustitiam, & fidem,
& charitatem, & pacem cum iis qui inuo-
cant Dominum nostrum ex puro corde.
23 * Stultas illas contentiones, quæ sunt abs-
que eruditione, respue: scis enim eas parere
digladiationes.
24 * Seruus autem Domini nostri non debet
digladiari, sed mansuetus esse erga vnum-
quemque, & doctor, & longanimis;
25 * Vt erudiat eos qui contendunt aduer-
sus ipsum, cum comitate: siquando det illis
Deus resipiscentiam, vt cognoscant verita-
26 tem: * Et suam ipsorum conditionem in
memoriam reuocent, ac discedant à laqueo
Satanæ, quo irretiti fuerunt ad voluntatem
ipsius.

CAP. III.

1 HOc autem scito, nempe in vltimis die-
bus ventura tempora durissima:
2 * Homines què futuros sui amantes, & a-
mantes pecuniæ, fastuosos, elatos, blasphe-
mos, hominibus [parentibus] suis immorige-
ros, negantes gratiam, impios,
3 * Calumniatores, concupiscentiæ subdi-
tos, bestiarum more efferatos, osores bonorũ,
4 * Proditores, præcipites, inflatos, concupis-
centiarum longè amantiores, quàm dilectio-
nis Dei:
5 * Habentes formam reuerentiæ Dei: sed
à virtute Dei procul distantes: qui sunt eius-
modi, eos repelle à te.
6 * Ex his enim sunt qui irrepũt in domos,
& captiuas abducunt mulieres oneratas pec
catis, quæ ducuntur variis concupiscentiis.
7 * Quæ semper discentes, nunquam ad co-
gnitionem veritatis peruenire possunt.
8 * Quemadmodum autem Ionis & Jam-
baris insurrexerunt aduersus Mousche; ita
& isti insurgunt in veritatem, homines cor-
ruptæ mentis, & reprobi à fide.

---

20 בְּבַיְתָה דִּין רַבָּא לָא חֲוָא מָאנֵא [d] דִּדַהֲבָא בַלְחוֹד אוּ [c] דְּסְאמָא אִית בֵּהּ אֶלָּא אַף [f] דְּקִיסָא אַף דְּפַחֲרָא מְנָהוֹן
g לְאִיקָרָא וּמְנָהוֹן [h] לְצַעֲרָא ׃ 21 אִן אֱנָשׁ [i] הָכִיל נְדַכֵּא נַפְשֵׁהּ מִן הָלֵין הֲוֵא [k] מָאנָא דַּכְיָא לְאִיקָרָא [m] דְּעָתֵהּ לְחוּשְׁחָא
דְּמָרֵהּ וַמְטַיַּב לְכָל עֲבַד טָב ׃ 22 מִן כְּלֵהֵין רְגִיגָתָא דְּטַלְיוּתָא עֲרוֹק [n] וְהַדַּר בָּהַר [o] כְּאנוּתָא [p] וְהֵימָנוּתָא [q] וְחוּבָא וַשְׁלָמָא
עִם אִילֵין [r] דְּקָרִין לְמָרָן בְּלֵבָא דַּכְיָא ׃ 23 חֶרְיָנֵא סַכְלָא אִילֵין דַּדְלָא [s] מַרְדוּאֵנוּן [t] אֶשְׁתַּאל מִנְהוֹן יַדַּע אֲנְתְּ גֵּיר
[x] דְּהַכְהוּשָׁא [y] מַוְלְדִין׃ 24 עַבְדָּה דִּין דְּמָרָן לָא [z] חַיָּב לְמֶהֱוֵי מְכַוֵּשׁ אֶלָּא דְּנָהֵוֵא מַכִּיךְ לְוָת כְּלְנָשׁ [a] וּמַלְפָן [b] וְנַגִּירָא רוּחֵהּ
25 דְּנָהֵוֵא [c] רָדֵא לַאילֵין [d] דְּמֶהֱחַרִין לְקוּבְלֵהּ בְּמַכִּיכוּתָא דַלְמָא נֶחֵל לְהוֹן אֱלָהָא [e] תְּיָבוּתָא וְנִדְעוּן שָׁרָרָא ׃
26 [i] וְנֶעֱהַדוּן נַפְשְׁהוֹן וְנֶפְרְקוּן מִן פַּחֲה דְסָטָנָא דְּבֵהּ אֲתְתְּצִידוּ לְצָבְיָנֵהּ ׃

a שלו ואתה b שלו כסף ושלו ערן
c ושל כסף ושל ערן d שמריגים e תשוטה
f יקר g לכלימה h עד-כן
i כלי k דכא l זכה m שחגון
n חברט רוץ o צדקה
p ואמונה q ואהבה
r קרא s ריבות t ורבא
u סור x מחלקת
y ילד z חוב a אלף
b ואדך אפים c מלמד

* In magna autem domo, non solùm sunt vasa aurea & argentea, sed & lignea & fictilia: & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam.

* Siquis ergo emundauerit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum & vtile Domino, ad omne opus bonum paratum. * Iuuenilia autem desideria fpem fuge: sectare verò iustitiam, fidem, †charitatem, & pacem cum iis qui inuocant Dominum de corde puro. * Stultas 1.Tim.1 b.7. Tit.3. 9 autem & sine disciplina quæstiones deuita, sciens quia generant lites.

* Seruum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, * Cum modestia corripientem eos qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem;

* Et resipiscãt à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur ad ipsius voluntatem.

20 * ἐν μεγάλῃ δὲ οἰκίᾳ οὐκ ἔστι μόνον σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, ἀλλὰ καὶ ξύλινα καὶ ὀστράκινα· καὶ ἃ μὲν εἰς τιμὴν, ἃ δὲ εἰς ἀτιμίαν.

21 * ἐὰν οὖν τις ἐκκαθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τούτων, ἔσται σκεῦος εἰς τιμὴν, ἡγιασμένον, καὶ εὔχρηστον τῷ δεσπότῃ, εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἡτοιμασμένον.

22 * τὰς δὲ νεωτερικὰς ἐπιθυμίας φεῦγε· δίωκε δὲ δικαιοσύνην, πίστιν, ἀγάπην, εἰρήνην μετὰ τῶν ἐπικαλουμένων τὸν κύριον ἐκ καθαρᾶς καρδίας.

23 * τὰς δὲ μωρὰς καὶ ἀπαιδεύτους ζητήσεις παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι γεννῶσι μάχας·

24 * δοῦλον δὲ κυρίου οὐ δεῖ μάχεσθαι, ἀλλ' ἤπιον εἶναι πρὸς πάντας, διδακτικὸν, ἀνεξίκακον,

25 * ἐν πραΰτητι παιδεύοντα τοὺς ἀντιδιατιθεμένους· μήποτε δῴη αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας,

26 * καὶ ἀνανήψωσιν ἐκ τῆς τοῦ διαβόλου παγίδος, ἐζωγρημένοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ ἐκείνου θέλημα.

CAP. III.

γ΄.

1 HOc autem scito, quòd in nouissimis diebus instabunt tempora periculosa: 1.Tim.4 a.1 A

2 * Et erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti; 2.Reg.3. a.5 Iud.d. 18

3 * Sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate;

4 * Proditores, proterui, tumidi, & voluptatum amatores magis quàm Dei;

5 * Habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem eius abnegantes. & hos deuita.

6 * Ex his enim sunt qui penetrant domos, & captiuas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quæ ducuntur variis B desideriis:

7 * Semper discentes, & nunquam ad scientiam veritatis peruenientes.

8 * Quemadmodum autem Iannes & Iambres restiterunt Moysi, ita & hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem. Exo.7.b. 11.c.22.

1 * Τοῦτο δὲ γίνωσκε, ὅτι ἐν ἐσχάταις ἡμέραις ἐνστήσονται καιροὶ χαλεποί·

2 * ἔσονται γὰρ οἱ ἄνθρωποι φίλαυτοι, φιλάργυροι, ἀλαζόνες, ὑπερήφανοι, βλάσφημοι, γονεῦσιν ἀπειθεῖς, ἀχάριστοι, ἀνόσιοι,

3 * ἄστοργοι, ἄσπονδοι, διάβολοι, ἀκρατεῖς, ἀνήμεροι, ἀφιλάγαθοι,

4 * προδόται, προπετεῖς, τετυφωμένοι, φιλήδονοι μᾶλλον ἢ φιλόθεοι,

5 * ἔχοντες μόρφωσιν εὐσεβείας, τὴν δὲ δύναμιν αὐτῆς ἠρνημένοι· καὶ τούτους ἀποτρέπου.

6 * ἐκ τούτων γάρ εἰσιν οἱ ἐνδυνόντες εἰς τὰς οἰκίας, καὶ αἰχμαλωτίζοντες γυναικάρια σεσωρευμένα ἁμαρτίαις, ἀγόμενα ἐπιθυμίαις ποικίλαις,

7 * πάντοτε μανθάνοντα, καὶ μηδέποτε εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν δυνάμενα.

8 * ὃν τρόπον δὲ Ἰάννης καὶ Ἰαμβρῆς ἀντέστησαν Μωυσεῖ, οὕτω καὶ οὗτοι ἀνθίστανται τῇ ἀληθείᾳ, ἄνθρωποι κατεφθαρμένοι τὸν νοῦν, ἀδόκιμοι περὶ τὴν πίστιν·

קפלאון ג

1 הָדָא דִּין חַוִּית יַדָּע דִּבְיוֹמָתָא אַחֲרָיֵתָא
a יום b אתא c קשא
d גאים
2 נְאוּתִין זַכְנָא קַשְׁיָא׃ וְנָהֲווּן בְּנֵינָשָׁא רָחֲמֵי נַפְשְׁהוֹן וְרָחֲמֵי כֶּסְפָּא שְׁבָהֲרָנָא רָמָא מְגַדְּפָנָא דְּלָאנַשֵׁיהוֹן לָא
e רום f גדף g פוס
h מלשינים
3 מְתְחַפְּיִסִין כַּפְרֵי בְּטַשִׁיבוּתָא רַשִׁיעָא׃ אָכְלִיקְרָצָא מָשַׁעְבְּדֵי לְרָגְזָא בַּעֲרִירָיָא סָנֵי טָבָתָא׃
i דקשיב k דומים לבהמות
l רגג
4 מַסְרְחָבָא חֲתִירָא רָחֲמֵי רְגִיגָתָא טָב מִן חוּבְהַדָּאלָהָא׃ 5 דְּאִית לְהוֹן אֶסְכִּמָא דְּרָחֲלָה אֱלָהָא וּמִן חַיְלֵהּ דָּאלָהָא
m טנא n טוב o מהירים
p גסים q יותר r דמות
s שבא t שמסובלות
u ומחלקות
רַחִיקִין דְּהָכָנָא אֵנוּן דְּחוֹק אֵנוּן מָנָךְ׃ 6 מֵנְהוֹן אֵנוּן גֵּיר הָנוּן דְּמַחַלְדִין בֵּית בְּתָא וְשָׁבְיִן נַשָׁא דְּסַמִּירִין בַּחֲטָהָא
v ויל w מן עולם x אתא
7 וּמְתְדַּבְּרָן לַרְגִיגָתָא מְשַׁחְלְפָתָא׃ דַּבְּכֹל זְבַן יְלָפָן מָמְחוּם לִידְעָתָא דְּשָׁרְרָא לְמֵאתָא לָא מָשְׁכְּחִין׃ 8 אֵיכָנָא דֵּין דְּיַנִּים
y למאתא
וְיַנְבְּרִס קָמוּ לְוֹקְבַל מוּשֵׁא הָכְנָא אַף הָנוּן קָיְמִין לְוֹקְבַל שְׁרָרָא אֱנָשָׁא דְּמְחַבַּל רָעְיָנְהוֹן וְסָלִין מִן הֵימָנוּתָא׃

9 ✻ Sed non progredientur. Eorum enim ſtultitia innoteſcit omnibus ſicut & illorum innotuit.

D. Seueri [feſto.]

10 ✻ Tu autem veniſti poſt doctrinam meam, & poſt inſtituta mea, & poſt placitum meũ, & poſt fidem meam, & poſt longanimitatem meam, & poſt charitatem meam, et poſt
11 patientiam meam; ✻ Et poſt perſecutiones meas, meas denique paſſiones. Cæterùm noſti quæ pertulerim Antiochiæ, & Iconij, & Lyſtris; qualem perſecutionẽ ſuſtinuerim. Et ex his omnibus eripuit me Dominus meus.

12 ✻ Enimuerò quicunque volunt cum timore Dei viuere in Jeſchua Meſchicho, perſecutionem paſſuri ſunt.

13 ✻ Homines autem flagitioſi & impoſtores addent ad malitiam ſuam errantes, inducenteſque in errorem.

14 ✻ Tu verò permane in iis quæ didiciſti, & in quibus confirmatus es. Scis enim à quo di-
15 diceris: ✻ Et quòd à pueritia tua literas ſanctas edoctus es, quæ te poſſunt ſapientem efficere ad ſalutem, per fidem quæ eſt in Jeſchua Meſchicho.

In obitu Epiſcoporum.

16 ✻ Siquidem omnis Scriptura quæ per Spiritum ſcripta [inſpirata] eſt, vtilis eſt ad doctrinam, & ad correctionem, et ad directionem, & eruditionem quæ eſt in iuſtitia;

17 ✻ Vt perfectus ſit homo Dei ad omne opus bonum, atque conſummatus.

CAP. IIII.

1 OBteſtor te coram Deo & Domino noſtro Jeſchua Meſchicho, qui iudicaturus eſt viuos & mortuos in reuelatione regni ſui.

2 ✻ Prædica ſermonem, & inſta cum ſedulitate oportunè & inoportunè, argue, & increpa cum omni longanimitate et doctrina.

3 ✻ Erit enim tempus quum doctrinæ ſanæ non obedient, ſed iuxta deſideria ſua multiplicabũt ſibi doctores in pruritu ſui auditus.

4 ✻ Et à veritate auertent aures ſuas, ad fabulas autem declinabunt.

5 ✻ Tu verò vigila in omnibus, & ſuſtine mala, & exequere opus Euangeliſtæ: tuũque miniſterium perfice.

---

9 אֶלָּא לָא [f] נאתין לַקְדָמַיהוֹן [g] שְׁטוּיוּתְהוֹן גְּיר [h] מְתְיַדְּעָא הְוִילְכְלְנָשׁ אַיכַנָא דְאַף דְּהָנוּן [h] אִתְיְדַעַת׃

דְּמָרִי סָאוֵירָא ג

10 אַנְתְּ דֵּין [a] אִתַּיתְ בָּתַר [b] יוּלְפָנִי וּבָתַר [c] דּוּבָרִי וּבָתַר [d] צֶבְיָנִי וּבָתַר נַגִּירוּתִי וְיוּחִי וּבָתַר חוּבִי וּבָתַר
[e] מְסִיבְּרָנוּתִי׃ 11 וּבָתַר רְדִיפוּתִי וּבָתַר חַשַׁיִן וְיַדַע אַנְתְּ אִילֵין סַיבְּרֵת בַּאנְטְיָכִיא וּבְאִיקְנוּן וַבְלוּסְטְרָא אַיךָ רְדִיפוּתָא
סַיבְּרֵת וּמִן כְּלְהֵין [f] פְּצָנִי מָרִי׃ 12 וְכְלְהוֹן דֵּין אִילֵין [g] רְצֵבִין בְּדְחֲלַת אֱלָהָא [h] דְּנחוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [i] מֶתְרַדְפִין׃ 13 בְּנֵינָשָׁא
דֵּין בִּישֵׁא [k] וּמַטְעֲיָנָא נוֹסְפִין עַל בִּישׁוּתְהוֹן כַּד [m] טָעִין וּמַטְעִין׃ 14 אַנְתְּ דֵּין קָנָא בְּאִילֵין [n] דִּילְפְתְּ [o] וְאִשְׁתַּרְרְתְּ יָדַע אַנְתְּ גִּיר
מַן מַנוּ יִלְפְתְּ׃ 15 וְדִמִּן טְלִיוּתָךְ סִפְרָא קַדִּישֵׁא יַלִּיף אַנְתְּ [p] דְּמֶשְׁכְּחִין [q] לַחַיָּא בְּהַימְנוּתָא דְּבְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

[a] אַתָּא [b] שָׁשִׁיוּתָא אולה
[c] נהגותי [d] חפצי
[e] סַיבְּרַ סגל [f] פְּצָא
פלס
[g] צְבָא [h] חַיָּא [i] רְדַף
[k] טָעָא [l] וְסַף [m] טְעָא
[n] יֶלֶף [o] שַׁרַר [p] שְׁכַח
[q] חֲכַם [r] הֵימִן

* Sed vltrà non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut & illorum fuit. 9

* Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, 10

* Persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconij, Lystris: quales persecutiones sustinui. & ex omnibus me eripuit Dominus. 11

* Et omnes qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur. 12

* Mali autem homines & seductores proficient in peius; errantes, & in errorem mittentes. 13

* Tu verò permane in iis quæ didicisti, & credita sunt tibi: sciens à quo didiceris. 14

*Et quia ab infantia sacras literas nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem quæ est in Christo Iesu. 15

2.Pet.2. d.20 enim *Omnis †scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendū, ad †corrigendum, ad erudiendum in iustitia: 16

corripiendum,

*Vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus. 17

CAP. IIII.

TEstificor coram Deo & Iesu Christo, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & per aduentum ipsius, & regnum eius: 1

* Prædica verbum: insta opportunè, importunè: argue, obsecra, increpa in omni patientia & doctrina. 2

* Erit enim tempus cùm sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coaceruabūt sibi magistros, prurientes auribus, 3

* Et à veritate quidem auditum auertent, ad fabulas autem cōuertentur. 4

* Tu verò vigila, in omnibus labora, opus facEuangelistę, ministerium tuum imple. Sobrius esto. 5

9 * ἀλλ' οὐ προκόψουσιν ἐπὶ πλεῖον. ἡ γὰρ ἄνοια αὐτῶν ἔκδηλος ἔσται πᾶσιν, ὡς καὶ ἡ ἐκείνων ἐγένετο.

10 * Σὺ δὲ παρηκολούθησάς μου τῇ διδασκαλίᾳ, τῇ ἀγωγῇ, τῇ προθέσει, τῇ πίστει, τῇ μακροθυμίᾳ, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ,

11 * τοῖς διωγμοῖς, τοῖς παθήμασιν· οἷά μοι ἐγένετο ἐν Ἀντιοχείᾳ, ἐν Ἰκονίῳ, ἐν Λύστροις· οἵους διωγμοὺς ὑπήνεγκα· καὶ ἐκ πάντων με ἐρρύσατο ὁ κύριος.

12 * καὶ πάντες δὲ οἱ θέλοντες εὐσεβῶς ζῆν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ, διωχθήσονται·

13 * πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι.

14 * σὺ δὲ μένε ἐν οἷς ἔμαθες καὶ ἐπιστώθης, εἰδὼς παρὰ τίνος ἔμαθες,

15 * καὶ ὅτι ἀπὸ βρέφους τὰ ἱερὰ γράμματα οἶδας, τὰ δυνάμενά σε σοφίσαι εἰς σωτηρίαν, διὰ πίστεως τῆς ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ.

16 * Πᾶσα γραφὴ θεόπνευστος, καὶ ὠφέλιμος πρὸς διδασκαλίαν, πρὸς ἔλεγχον, πρὸς ἐπανόρθωσιν, πρὸς παιδείαν τὴν ἐν δικαιοσύνῃ·

17 * ἵνα ἄρτιος ᾖ ὁ τοῦ θεοῦ ἄνθρωπος, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἐξηρτυμένος.

δ'.

1 * Διαμαρτύρομαι οὖν ἐγὼ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ μέλλοντος κρίνειν ζῶντας καὶ νεκροὺς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ, καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοῦ,

2 * κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ.

3 * ἔσται γὰρ καιρὸς ὅτε τῆς ὑγιαινούσης διδασκαλίας οὐκ ἀνέξονται· ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἑαυτοῖς ἐπισωρεύσουσι διδασκάλους κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν·

4 * καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέψουσιν, ἐπὶ δὲ τοὺς μύθους ἐκτραπήσονται.

5 * σὺ δὲ νῆφε ἐν πᾶσι, κακοπάθησον, ἔργον ποίησον εὐαγγελιστοῦ, τὴν διακονίαν σου πληροφόρησον.

---

a במות של צופים
b יתר c יֶלֶף
d והחוכחה
e רְדָא f שבצדק a מעיר
b מות c גְּלָא d מַלָּל
c בחשהדרות
f כְּסַס g ארך אפים מן נְגַר
h זמן i שְׁמַע k סְגָא
l אַלָּף m בחלקלקהאמת
o אונם

a בְּעוֹבָדָא דְאִפְּיסָקוּפָא ד

16 כָּל כְּתָב גִּיר דַּכְרוּחָא אִתְכְּתֵב [b]מִוְתָרָנָא הוּ [c]לְיוּלְפָּנָא [d] וְלִכְוָנָא וְלִתוּרָצָא [e]וְלִמַרְדוּתָא [f]דְּבְכָאנוּתָא׃ 17 דְּנֶהֱוֵא

גְּמִיר בַּרְנָשָׁא דַּאלָהָא לְכָל עֲבַד טָב וְמִשְׁלְמָן׃ קפלאון ד

1 [a]מְסַהֲד אֲנָא לָךְ קֳדָם אֱלָהָא וּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דַּעֲתִיד לְמִדָּן חַיֵּא [b]וּמִיתֵא [c]בְּגֶלְוָנָא דְמַלְכוּתֵהּ׃ 2 אַכְרֵז [d]מִלְּתָא

וְקוֹם [c]בַּחֲפִיטוּתָא בְּזִבְנָא וְדַלָּא זִבְנָא [f]אֶכֵּס וְכַיֵּן בְּכֻלֵּהּ [g] מַגַּרַת רוּחָא וְיוּלְפָּנָא׃ 3 נֶהֱוֵא גִּיר [h]זִבְנָא דְּלָא יוּלְפָּנָא חֲלִימָא

לָא [i]נְשַׁחֲמְעוּן אֶלָּא אַיְךְ דְּגִיגָתְהוֹן [k]נַסְגוּן לְנַפְשְׁהוֹן [l]מַלְפָּנִא [m]בְּחוּתְחָתָא דְּמִשְׁמַעְתְּהוֹן׃ 4 וּמִן [n]שְׁרָרָא נַהְפְּכוּן [p]אֲדָנְחוּן

לְשׁוּעָיָתָא דֵּין נְסָטוּן׃ 5 אַנְתְּ דֵּין חֲוִית עִיר בְּכֹל מֵדֶם וְסַיְבַר בִּישָׁתָא וַעֲבַד דְּמְסַבְּרָנָא וְתֶשְׁמֶשְׁתָּךְ שַׁלֵּם׃

6 * Ego verò immolor, & tempus quo dis-
7 soluar instat. * Bonum certamen certaui,
& cursum meum expleui, fidemque meam
8 seruaui. * In posterum autem asseruatur mihi
corona iustitiæ, quam rependet mihi Domi-
nus meus in die illo, qui quidem est iustus iu-
dex: non solùm autem mihi, sed etiam iis qui
dilexerint manifestationem eius.

De Gregorio.

9 * Sit tibi curæ vt venias ad me citò.
10 * Nam Demas me reliquit, & amore
complexus est hoc seculum, ac profectus est
Thessalonicam, Crispus in Galatiam, Titus
11 in Dalmatiam. * Lucas solus est mecum.
Marcum assume & adducito tecum: aptus
enim mihi est ad ministerium.
12 * Tychicum autem misi Ephesum.
13 * Thecam verò librorum quam reliqui
Troade apud Carpum, quum venies afferto
& libros, maximè autem inuolucrum volu-
14 minum. * Alexander faber ærarius
multa mala mihi exhibuit: repensurus est ei
Dominus noster secundùm opera ipsius.
15 * Sed & tu caue ab eo. vehementer enim
insurrexit contra sermones nostros.
16 * In prima prolatione spiritus [defensione]
nemo mihi adfuit, sed omnes deseruerunt. Ne
17 imputetur illis hoc. * Dominus autem meus
adstitit mihi, & roborauit me, vt per me
prædicatio expleretur, & audirent omnes
Gentes: & ereptus fui ex ore leonis.
18 * Et eripiet me Dominus meus ab omni
opere malo: & seruabit me in regnum suum
quod est in cælis. Cui sit gloria in seculũ secu-
lorum. Amin.
19 * Da pacem [saluta] Priskillæ & Akau-
las, & familiæ Onesiphori.
20 * Erastus mansit Corinthi. Trophimum au
tem reliqui infirmum in Mileto vrbe.
21 * Sit tibi curæ vt ante hiemẽ venias. Po-
stulat pacem tuam Eubulus, & Poudis, &
Linus, & Claudia, fratres denique omnes.
22 * Dominus noster Jeschua Meschicho sit
cum spiritu tuo. Gratia tecum. Amin.

Epistolæ ad Timotheum secundæ,
è Roma scriptæ,
FINIS.

‡ Ego enim iam delibor, & tempus 6
resolutionis meæ instat.

‡ Bonum certamen certaui, cursum 7
consummaui, fidem seruaui. B

‡ In reliquo, reposita est mihi corona 8
iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in
illa die, iustus iudex: non solùm autem
mihi, sed & iis qui diligunt aduentum
eius.

‡ Festina ad me venire citò. 9

‡ Demas enim me reliquit, diligẽs hoc 10
seculũ, & abiit Thessalonicam: Crescens
in Galatiam, Titus in Dalmatiam.

Colo.4. d.14 ‡ Lucas est mecum solus. Marcum as- 11
sume, & adduc tecum: est enim mihi v-
tilis in ministerium.

‡ Tychicum autem misi Ephesum. 12

‡ Penulam quam reliqui Troade apud 13
Carpum, veniens affer tecum, & libros,
maximè autem †membranas.

& addet ‡ Alexander ærarius multa mala mi- 14
hi ostẽdit. †reddat illi Dominus secun- C
dùm opera eius: ‡ Quem & tu de- 15
uita: valdè enim restitit verbis nostris.

‡ In prima mea defẽsione nemo mihi 16
affuit, sed omnes me dereliquerunt: non
illis imputetur.

‡ Dominus autem mihi astitit, & cõ- 17
fortauit me, vt per me prædicatio im-
pleatur, & audiant omnes Gentes: & li-
beratus sum de ore leonis.

‡ Liberauit me Dominus ab omni 18
opere malo: & saluum faciet in regnum
suum cæleste. cui gloria in secula secu- D
lorum. Amen.

Priscam Sup.r. 4.16 ‡ Saluta †Priscillã & Aquilam, & One- 19
siphori domum.

‡ Erastus remansit Corinthi, Trophi- 20
mum autem reliqui infirmum Mileti.

‡ Festina ante hyemem venire. Salu- 21
tant te Eubulus, & Pudens, & Linus, &
Claudia, & fratres omnes.

‡ Dominus Iesus Christus cum spiri- 22
tu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Secunda ad Timotheum, Ephesiorum Ecclesiæ primum Episcopum ordinatũ, scripta est è Roma, cùm iterum Paulus sisti-retur Cæsari Neroni.

6 ‡ ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἐμῆς ἀναλύ-
7 σεως ἐφέστηκε. ‡ τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγώνισμαι, τὸν δρόμον τετέλεκα, τὴν πίστιν τετήρηκα·
8 ‡ λοιπὸν, ἀπόκειταί μοι ὁ τῆς δικαιοσύνης στέφανος, ὃν ἀποδώσει μοι ὁ κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ δίκαιος κρι-
τὴς· οὐ μόνον δὲ ἐμοὶ, ἀλλὰ καὶ πᾶσι τοῖς ἠγαπηκόσι τὴν ἐ-
πιφάνειαν αὐτοῦ.

9 ‡ Σπούδασον ἐλθεῖν πρός με ταχέως.
10 ‡ δημᾶς γάρ με ἐγκατέλιπεν, ἀγαπήσας τὸν νῦν αἰ-
ῶνα, καὶ ἐπορεύθη εἰς θεσσαλονίκην· κρήσκης εἰς γαλα-
τίαν, τίτος εἰς δαλματίαν·
11 ‡ λουκᾶς ἐστι μόνος μετ' ἐμοῦ. μάρκον ἀναλαβὼν ἄ-
γαγε μετὰ σεαυτοῦ· ἔστι γάρ μοι δύχρηστος εἰς διακονίαν.
12 ‡ τυχικὸν δὲ ἀπέστειλα εἰς ἔφεσον.
13 ‡ τὸν φελόνιον ὃν ἀπέλιπον ἐν τρωάδι παρὰ κάρπῳ, ἐρ-
χόμενος φέρε, καὶ τὰ βιβλία, μάλιστα τὰς μεμβράνας.
14 ‡ ἀλέξανδρος ὁ χαλκεὺς πολλά μοι κακὰ ἐνεδείξατο· ἀποδῴη αὐτῷ ὁ κύριος κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ,
15 ‡ ὃν καὶ σὺ φυλάσσου. λίαν γὰρ ἀνθέστηκε τοῖς ἡμετέ-
ροις λόγοις·
16 ‡ ἐν τῇ πρώτῃ μου ἀπολογίᾳ οὐδείς μοι συμπαρεγένε-
το, ἀλλὰ πάντες με ἐγκατέλιπον· μὴ αὐτοῖς λογισθείη.
17 ‡ ὁ δὲ κύριός μοι παρέστη, καὶ ἐνεδυνάμωσέ με, ἵνα δι' ἐμοῦ τὸ κήρυγμα πληροφορηθῇ, καὶ ἀκούσῃ πάντα τὰ ἔ-
θνη· καὶ ἐρρύσθην ἐκ στόματος λέοντος,
18 ‡ καὶ ῥύσεταί με ὁ κύριος ἀπὸ παντὸς ἔργου πονηροῦ, καὶ σώσει εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ τὴν ἐπουράνιον· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.
19 ‡ ἄσπασαι πρίσκιλλαν καὶ ἀκύλαν, καὶ τὸν ὀνησιφόρου οἶ-
20 κον. ‡ ἔραστος ἔμεινεν ἐν κορίνθῳ· τρόφιμον δὲ ἀπέλιπον ἐν μιλήτῳ ἀσθενοῦντα.
21 ‡ σπούδασον πρὸ χειμῶνος ἐλθεῖν· ἀσπάζεταί σε εὔ-
βουλος, καὶ πούδης, καὶ λῖνος, καὶ κλαυδία, καὶ οἱ ἀ-
δελφοὶ πάντες.
22 ‡ ὁ κύριος ἰησοῦς χριστὸς μετὰ τοῦ πνεύματός σου. ἡ χά-
ρις μεθ' ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Τιμόθεον δευτέρα, τῆς ἐφεσίων ἐκκλησίας
πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθεῖσα, ἐγράφη
ἀπὸ ῥώμης, ὅτε ἐκ δευτέρου παρέστη
παῦλος τῷ καίσαρι νέρωνι.

מ מאד נ זָקַף רום
ס מַלֵּל ע נָפַק פ כְּרֵז
צ שְׁלֵם ק פַּעַם פלס
ר חַיָּא ש יָהֵב נתן
ת כְּרֵה חלה א החורף
א אִתָּא

16 מְנֵה מ טַב גִּיר נ זְקִיף לוקבל ס מֲלַיִן׃ 16 בְּמַפַּק בְּרוּחַ קֳדָמַיָא לָא אֱנָשׁ הֲוָא עִמִּי אֶלָּא כָּלְהוֹן שַׁבְקוּן לָא יֶתְחֲשֵׁב
17 לְהוֹן הָדָא׃ 17 מָרִי דֵּין קָם לִי וְחַיְלַנִי דְּבִי כָרוֹזוּתָא ע תֶּשְׁתַּלַם וְנֶשְׁמְעִין עַמְמֵא כֻּלְּהוֹן וְאִתְפְּצִית מִן פּוּמָא דַּאֲרְיָא׃
18 18 וְנַפְצַינִי מָרִי מִן כָּל עֲבַד בִּישׁ וְנַחֵינִי בְּמַלְכוּתֵהּ דְּלֶהֱוֵי שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃ 19 ר הַב שְׁלָמָא
לַפְּרִיסְקִלָּא וְלַאקוּלָאס וְלָבִיתָא דְּאָנְסִיפְרוֹס׃ 20 אַרַסְטוֹס פָּשׁ לֵהּ בְּקוֹרִנְתּוֹס טְרוֹפִימוֹס דֵּין שְׁבַקְתֵּהּ כַּד ת כְּרֵיהּ
בְּמִילִיטוֹס מְרִינְתָא׃ 21 נְתִבְטֵל לָךְ דַּקְדֵּם ר סַתְוָא ז תֵּאתֵי שָׁאֵל בַּשְׁלָמָךְ אַבּוּלוֹס וּפוּדֵס וְלִינוֹס וְקַלַדְיָא וְאַחָא
כָּלְהוֹן׃ 22 מָרֵן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא עִם רוּחָךְ טַיבוּתָא עִמָּךְ אָמִין׃
שְׁלַמַת אֶגַּרְתָּא דַּלְוָת טִימֳתָּאוֹס דְּתַרְתֵּין דְּאִתְכַּתְבַת מִן רוּמְא׃

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TITVM.

TITVM *commonefacit & instruit de constitutione presbyterij, & de spirituali conuersatione, & hæreticis vitandis, qui traditionibus Judaicis credunt: scribens ei à Nicopoli.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TITVM.

CAPVT I.

PAVLVS seruus Dei, 1
Apostolus autem Iesu A
Christi secundùm fidē
electorum Dei & agni-
tionem veritatis, quæ
secūdum pietatem est
*In spem vitæ æternæ, quam promi- 2
sit qui non mentitur, Deus, ante tempo-
ra secularia:
* Manifestauit autem temporibus 3
suis verbum suum in prædicatione, quę
credita est mihi secundùm præceptum
saluatoris nostri Dei:
* Tito dilecto filio secundùm com- 4
munem fidem, gratia & pax à Deo pa-
tre, & Christo Iesu saluatore nostro. B
* Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt 5
ea quæ desunt corrigas: & constituas
per ciuitates presbyteros, sicut & ego
disposui tibi;
* Si quis sine crimine est, vnius vxo- 6
ris vir, filios habens fideles, non in ac-
cusatione luxuriæ, aut non subditos.
* Oportet enim episcopum sine cri- 7
mine esse, sicut Dei dispensatorem: non
superbum, non iracundum, non vino-
lentum, non percussorem, non turpis C
lucri cupidum:
* Sed hospitalem, benignum, † so- 8
brium, iustum, sanctum, continentem:
* Amplectentem eum qui secundùm 9
doctrinam est, fidelem sermonem, vt
potēs sit † exhortari in doctrina sana, &
eos qui contradicunt, arguere.
* Sunt enim multi etiam inobedien- 10
tes, vaniloqui & seductores, maximè qui
de circuncisione sunt:
* Quos oportet redargui. qui vniuer- 11
sas domos subuertunt, docentes quæ
non oportet, turpis lucri gratia.

pruden tem

&

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν

2 * ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων,

3 * ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ·

4 * Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

5 * Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.

6 * εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

7 * δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ·

8 * ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ,

9 * ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

10 * εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς,

11 * οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

---

6 אִינָא דְּלָא ᵍ רְשִׁין הוּ וְהֵוָא בַּעֲלָא דַּחֲדָא אִנְהְתָא וְאִית לֵהּ בְּנַיָא מְהֵימְנַיָא דְּלָא ʳ מְצַחֲין וְלָא ˢ אִיתֵיהוֹן דְּלָא שׁוֹעֲבַד 7 ᵗ בָּאסוּטוּתָא׃ ᵘ חַיָב הוּ גְיר קַשִׁישָׁא דְּנֶהֱוֵא דְּלָא ˣ רְשִׁין אַיךְ רַבְּיָתָא דַּאלָהָא וְלָא נָהֱוֵא ʸ מְתְדַבַּר ᶻ בְּרְעֵין נַפְשֵׁהּ וְלָא נָהֱוֵא ᵃ חֲמְתָן וְלָא נָהֱוֵא עָבַר עַל חַמְרָא וְלָא חֲוֵא רַהֲטָא לְמֶחְמָא וְלָא נָהֱוֵא רָחֵם ᶜ יוּתַרְנֵא ᵈ טַנְפָא׃ 8 אֶלָּא נָהֱוֵא רָחֵם ᶜ אַכְסְנָיֵא וְנָהֱוֵא רָחֵם ᶠ טָבָתָא וְנָהֱוֵא ᵍ נְכֵף וְנָהֱוֵא ʰ כְּאִין וְנָהֱוֵא ⁱ חַסְיָא וּלְבֵיךְ נַפְשֵׁהּ מִן רְגִיגָתָא׃ 9 וַכְטִיל לֵהּ עַל ʲ יוּלְפָנָא דְּמֵהֵימְנוּתָא דְּיַמְנוּתָא ᵐ דְּנֶשְׁבַּח אַף לַמְבָיְאוּ בְּיוּלְפָנָה חֲלִימָא וְלַמְכְסוּ לַאילִין דְּמֶחְחֲרִין׃ 10 אִית גִיר סַגִיאֵא דְּלָא מְשִׁתַעְבְּדִין וַסְרִיקָן מֶלֵּיהוֹן וּמַטְעִין רֵעְנָא דַּבְּנֵי נָשָׁא יַתִירָאִית אִילֵּין דְּמִן גְּזוּרְתָא אֵנוּן׃ 11 הָנוֹן דְּוַלֵּא הֲוָא לְמְסַכָּרוּ פּוּמְהוֹן בְּתֵּא סַגִיאֵא מְחַבְּלִין וּמַלְפִין מֵרֵם דְּלָא וְלֵא מָטַל יוּהֲרָנֵא טַנְפָא׃

ᵍ רְשָׁא אשם ʳ צְחָא ˢ אִיתַי ᵗ אָסוּטוּתָא ה״א מנחגת חזולל והשכור ᵘ חוּב ˣ אשם רַבַּר ʸ רְעָא רצה ᶻ חֲמָא ᵃ מְחָא נכה ᵇ יִתַּר ᶜ טָעַף טמא ᵈ טוּב ᵉ גרים ᶠ צְנוּעַ ᵍ יָשׁר ʰ חסיד ⁱ יְלַף ʲ מַלֵּל ᵐ שְׁבַח

EPISTOLA AD TITVM.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quum quis sit Presbyter.

CAPVT I.

1 PAVLVS *seruus Dei, & Apostolus Jeschua Meschicho per fidem electorũ Dei,*
2 *quæ est cognitio veritatis, quæ fit per timorem Dei,* * *In spem vitæ æternæ,*
quam pollicitus est Deus verax ante tempora
3 *seculi:* * *Patefecit autem sermonem suum*
tempore suo per nostram illam prædicationẽ,
quæ concredita est mihi mandato Dei Seruatoris nostri:
4 * *Tito vero filio iuxta communem fidem,*
Gratia, & pax à Deo patre, & à Domino
nostro Jeschua Meschicho Seruatore nostro.
5 * *Obid reliqui te in Creta, vt ea quæ desunt dirigas, & constituas Presbyteros per*
singulas vrbes, sicut præcepi tibi.
6 * *Eum qui inculpatus est, & maritus vnius vxoris, & habens liberos fideles non*
lasciuiẽtes, quique non sint intractabiles per
7 *ingluuiem.* * *Debet enim Presbyter inculpatus esse tãquam administrator domus Dei,*
nec duci propria voluntate, nec iracundus
esse, nec modum præterire in vino, neque
manu promptus ad percutiendum, nec diligere lucra sordida.
8 * *Sed amare hospites, & amare bonas*
res, ac esse castus, & iustus, & pius, & qui
contineat se à concupiscentiis:
9 * *Et qui curam habeat de doctrina sermonis fidei, vt possit etiam exhortari per*
suam doctrinam sanam, eosque redarguere
qui contendunt.
10 * *Sunt enim quamplurimi intractabiles,*
& vaniloqui, & seducentes hominum mentes, maximè ij qui sunt ex circunciſione:
11 * *Quibus oportet obturare os. Domos*
multas corrũpunt, & docent quæ non oportet propter lucra sordida.

אֶגַּרְתָּא דְּלְוָת טִטָוס׃

מָאמַרְתָּא קַשִּׁישָׁא א קפלאון א

פּוֹלָס

עַבְדֵהּ דַּאלָהָא וְשָׁלִיחֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [a]בְּהֵימָנוּתָא [b]דְּגְבִיָא דַּאלָהָא וְיָדְעָתָא דְּשָׁרָרָא דִּבְרֵחֲלַת אֱלָהָא׃ 1
[c]עַל סַבְרָא דְּחַיֵּא דְלָעְלַם [d]דְּמַלֵּךְ אֱלָהָא שַׁרִירָא קְדֵם זַבְנָהִי דְּעָלְמָא׃ 2
וְגַלָּא [f]מִלְּהֵה [g]בְּזַמְנֵהּ [h]בְּכַרְזָתָא דִּי מְהֵימְנֵת אֲנָא בְּפוּקְדָנָא דַּאלָהָא [i]מַחַיְנָן׃ 3
לְטִטָוס בְּרָא שַׁרִירָא בְּהֵימָנוּתָא [k]דְּגַוָּא [l]חֵיָא [m]חֲדָא מִן תַּרְוַיְהוֹן חֵיָא׃ 4
מָטֵל הָנָא הוּ שְׁבַקְתָּךְ [n]הָוִית בַּקְרִטָא וְאוֹלֵין [o]תַּקֵּן דְּחַסִּירִין [p]תְּתַקֵּן וְתָקִים קַשִּׁישֵׁא בְּמָדִינָא מְדִינָא אֵיכְנָא דְּפַקֶּדְתָּךְ׃ 5

[a] חֵימֵן [b] גְּבָא [c] הָקוֹה [d] שְׁחִבְטִית c באמן
[e] מַלֵּל [f] חֵימֵן [g] חַיָּא [h] חַיָּא
[i] באמן [k] של צבור [l] חסר
[m] חֵיָא [n] חֲוָא [o] תְּקַן
[p] קוֹם

ARGVMENTVM IN EPIST. AD TITVM.

TITVM *commonefacit & instruit de constitutione presbyterij, & de spirituali conuersatione, & hæreticis vitandis, qui traditionibus Judaicis credunt: scribens ei à Nicopoli.*

EPISTOLA B. PAVLI AD TITVM.

CAPVT I.

PAVLVS seruus Dei, 1
Apostolus autem Iesu A
Christi secundùm fidē
electorum Dei & agni-
tionem veritatis, quæ
secūdum pietatem est
*In spem vitæ æternæ, quam promi- 2
sit qui non mentitur, Deus, ante tempo-
ra secularia:
* Manifestauit autem temporibus 3
suis verbum suum in prædicatione, quę
credita est mihi secundùm præceptum
saluatoris nostri Dei:
* Tito dilecto filio secundùm com- 4
munem fidem, gratia & pax à Deo pa-
tre, & Christo Iesu saluatore nostro. B
* Huius rei gratia reliqui te Cretæ, vt 5
ea quæ desunt corrigas: & constituas
per ciuitates presbyteros, sicut & ego
disposui tibi;
* Si quis sine crimine est, vnius vxo- 6
ris vir, filios habens fideles, non in ac-
cusatione luxuriæ, aut non subditos.
* Oportet enim episcopum sine cri- 7
mine esse, sicut Dei dispensatorem: non
superbum, non iracundum, non vino-
lentum, non percussorem, non turpis C
lucri cupidum:
* Sed hospitalem, benignum, † so- 8
brium, iustum, sanctum, continentem:
* Amplectentem eum qui secundùm 9
doctrinam est, fidelem sermonem, vt
potēs sit † exhortari in doctrina sana, &
eos qui contradicunt, arguere.
* Sunt enim multi etiam inobedien- 10
tes, vaniloqui & seductores, maximè qui
de circuncisione sunt:
* Quos oportet redargui. qui vniuer- 11
sas domos subuertunt, docentes quæ
non oportet, turpis lucri gratia.

pruden tem

&

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΤΙΤΟΝ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ δοῦλος θεοῦ, ἀπόστολος δὲ ἰησοῦ χριστοῦ, κατὰ πίστιν ἐκλεκτῶν θεοῦ, καὶ ἐπίγνωσιν ἀληθείας τῆς κατ' εὐσέβειαν

2 * ἐπ' ἐλπίδι ζωῆς αἰωνίου, ἣν ἐπηγγείλατο ὁ ἀψευδὴς θεὸς πρὸ χρόνων αἰωνίων,

3 * ἐφανέρωσε δὲ καιροῖς ἰδίοις τὸν λόγον αὐτοῦ, ἐν κηρύγματι ὃ ἐπιστεύθην ἐγὼ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ·

4 * Τίτῳ γνησίῳ τέκνῳ κατὰ κοινὴν πίστιν· χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν.

5 * Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην.

6 * εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνὴρ, τέκνα ἔχων πιστά, μὴ ἐν κατηγορίᾳ ἀσωτίας, ἢ ἀνυπότακτα.

7 * δεῖ γὰρ τὸν ἐπίσκοπον ἀνέγκλητον εἶναι, ὡς θεοῦ οἰκονόμον, μὴ αὐθάδη, μὴ ὀργίλον, μὴ πάροινον, μὴ πλήκτην, μὴ αἰσχροκερδῆ·

8 * ἀλλὰ φιλόξενον, φιλάγαθον, σώφρονα, δίκαιον, ὅσιον, ἐγκρατῆ,

9 * ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν.

10 * εἰσὶ γὰρ πολλοὶ καὶ ἀνυπότακτοι, ματαιολόγοι καὶ φρεναπάται, μάλιστα οἱ ἐκ περιτομῆς,

11 * οὓς δεῖ ἐπιστομίζειν· οἵτινες ὅλους οἴκους ἀνατρέπουσι, διδάσκοντες ἃ μὴ δεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν.

---

6 אִינָא דְּלָא ᵍ רְשִׁין הוּ וְהֵוָא בַּעֲלָא דַּחֲדָא אִנְהְתָא וְאִית לֵהּ בְּנַיָא מְהֵימְנַיָא דְּלָא ʳ מְצַחֲין וְלָא ˢ אִיתֵיהוֹן דְּלָא שׁוֹעֲבַד 7 ᵗ בָּאסוּטוּתָא׃ ᵘ חַיָב הוּ גְיר קַשִׁישָׁא דְּנֶהֱוֵא דְּלָא ˣ רְשִׁין אַיךְ רַבְּיָתָא דַּאלָהָא וְלָא נָהֱוֵא ʸ מְתְדַבַּר ᶻ בְּרְעֵין נַפְשֵׁהּ וְלָא נָהֱוֵא ᵃ חֲמְתָן וְלָא נָהֱוֵא עָבַר עַל חַמְרָא וְלָא חֲוֵא רַהֲטָא לְמֶחְמָא וְלָא נָהֱוֵא רָחֵם ᶜ יוּתַרְנֵא ᵈ טַנְפָא׃ 8 אֶלָּא נָהֱוֵא רָחֵם ᶜ אַכְסְנָיֵא וְנָהֱוֵא רָחֵם ᶠ טָבָתָא וְנָהֱוֵא ᵍ נְכֵף וְנָהֱוֵא ʰ כְּאִין וְנָהֱוֵא ⁱ חַסְיָא וּלְבֵיךְ נַפְשֵׁהּ מִן רְגִיגָתָא׃ 9 וַכְטִיל לֵהּ עַל ʲ יוּלְפָנָא דְּמֵהֵימְנוּתָא דְּיַמְנוּתָא ᵐ דְּנֶשְׁבַּח אַף לַמְבָיְאוּ בְּיוּלְפָנָה חֲלִימָא וְלַמְכְסוּ לַאילִין דְּמֶחְחֲרִין׃ 10 אִית גִיר סַגִיאֵא דְּלָא מְשִׁתַעְבְּדִין וַסְרִיקָן מֶלֵּיהוֹן וּמַטְעִין רֵעְנָא דַּבְּנֵי נָשָׁא יַתִירָאִית אִילֵּין דְּמִן גְּזוּרְתָא אֵנוּן׃ 11 הָנוֹן דְּוַלֵּא הֲוָא לְמְסַכָּרוּ פּוּמְהוֹן בְּתֵּא סַגִיאֵא מְחַבְּלִין וּמַלְפִין מֵרֵם דְּלָא וְלֵא מָטַל יוּהֲרָנֵא טַנְפָא׃

ᵍ רְשָׁא אשם ʳ צְחָא ˢ אִיתַי ᵗ אָסוּטוּתָא ה״א מנחגת חזולל והשכור ᵘ חוּב ˣ אשם רַבַּר ʸ רְעָא רצה ᶻ חֲמָא ᵃ מְחָא נכה ᵇ יִתַּר ᶜ טָעַף טמא ᵈ טוּב ᵉ גרים ᶠ צְנוּעַ ᵍ יָשׁר ʰ חסיד ⁱ יְלַף ʲ מַלֵּל ᵐ שְׁבָח

12 * Dixit quidam ex illis vates ipsorum, Filij Cretæ [Cretenses] semper sunt mendaces, malæ bestiæ, & ventres ociosi.

13 * Et verum est hoc testimonium. Quamobrem seuerè argue illos, vt sani sint in fide:

14 * Nec sese adijciant fabulis Jihoudaicis, & præceptis hominum qui oderunt veritatem.

15 * Omnia enim munda mundis: Jis autem qui polluti sunt & infideles, nihil est mundum, sed polluta est eorum mens & conscientia.

16 * Et profitentur se cognoscere Deum, suis verò operibus eum negant, quum sint execrandi, & dicto non audientes, sed reprobi ad omne opus bonum.

CAP. II.

1 TV verò loquere quæ decent sanam doctrinam:

2 * Et doce vt senes sint vigilanti mente præditi, sintque casti, & puri, & sani in fide, & in charitate, & patientia.

3 * Ac etiam anus similiter, vt sint in habitu qui deceat reuerentiam Dei, nec sint calumniatrices, nec inseruientes multo vino, vt doceant bona;

4 * Et pudicas eas faciant quæ sunt adolescentulæ: vt diligant maritos suos, & liberos suos;

5 * Vt castæ sint & sanctæ, vt bene curēt domos suas, & subditæ sint maritis suis, ne quis blasphemet sermonem Dei.

6 * Adolescentes consimiliter adhortare, vt casti sint.

7 * In omnibus autem temetipsum præbeto exemplum in omni opere bono, & in doctrina tua habeas sermonem sanum, castum, & incorruptibilem, quem nemo contemnat.

8 * Vt qui insurrexerit in nos, pudefiat, quum non poterit dicere contra nos quicquam mali.

9 * Serui heris suis subditi sint in omnibus, & placeant eis, nec sint responsatores, neque fures:

---

12 אֲמַר אֱנָשׁ מִנְּהוֹן נְבִיא דִילְהוֹן דַּבְּנֵי קְרֵטָא בְּכָל זְבַן [a] דַּגָלִין אִנּוּן [b] חַיָּוָתָא בִּישָׁתָא [c] וְכַרְסָתָא בְּטֵילָתָא ׃

13 [d] וְשַׁרִירָאִית [e] אִיתֵיהּ [f] סָהֲדוּתָא הָדָא סָטֶל הָנָא [g] קַשְׁיָאִית חֲוִית [h] מַכֶּס לְהוֹן דְּנֶהֱווֹן חֲלִימִין בְּהֵימָנוּתָא ׃

14 וְלָא נֶתְרְמוּן [i] לְשׁוּעֲיָתָא דִיהוּדָיֵא וְלִפוּקְדָא דַּבְּנֵינָשָׁא [k] דְּסָנְיִן שְׁרָרָא ׃ 15 כָּל [l] מִדֵּם גִּיר דְּכֵא הוּ לַדְּכַיֵא לַאוּלַיִן

דִּין [m] דַּמְסָיְבִין וְלָא מְהֵימְנִין מִדֵּם דַּדְכָא לַיִת לְהוֹן אֶלָּא מְסָיַב הוּ [n] רָעְיָנְהוֹן [o] וְתֵאַרְתְּהוֹן ׃ [p] 16 וּמוֹדִין דְּיִדְּעִין לַאלָהָא

בַּעֲבָדַיְהוֹן דַּיִן כַּפְּרִין בֵּהּ [q] וְאִיתַיְהוֹן [r] סְנִיאֵי וְדִלָּא [s] פִּים וּמִסְלָיָא לְכָל עֲבַד טָב ׃

קפלאון ב

1 אַנְתְּ דִּין מַלֵּל מֵדֵם דְּיָאֵי לְיוּלְפָנָא חֲלִימָא ׃ 2 וְאִלֵּף דְּנֶהֱווֹן

קַשִּׁישֵׁא עִירִין בְּרֵעְיָנַיְהוֹן וְנֶהֱווֹן נַכְפִּין וְנֶהֱווֹן דְּכִין וְנֶהֱווֹן חֲלִימִין בְּהֵימָנוּתָא וַבְחוּבָא וּבְטַסְיְבָרְנוּתָא ׃

a כתבים b חיות דעוה c כרס בטן d ובאמת e אות f עדות g קשא h כתם i שעא סיפר k סנא l אמת m סיב סבא n בשמתם o תארתא נוח הנפש p ערא ידה q אות יש r שנוים s פום הקשיב

*Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiæ, ventres pigri. 12

*Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos durè, vt sani sint in fide: 13 D

*Non intendentes Iudaicis fabulis, & mandatis hominum auersantium se à veritate. 14

Rom.14. d.20 *Omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mũdum, sed inquinatæ sunt eorum & mens & conscientia. 15

*Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cùm sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi. 16

12 * εἶπέ τις ἐξ αὐτῶν ἴδιος αὐτῶν προφήτης,
κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

13 * ἡ μαρτυρία αὕτη ἐστὶν ἀληθής. δι' ἣν αἰτίαν ἔλεγχε αὐτοὺς ἀποτόμως, ἵνα ὑγιαίνωσιν ἐν τῇ πίστει·

14 * μὴ προσέχοντες ἰουδαϊκοῖς μύθοις, καὶ ἐντολαῖς ἀνθρώπων ἀποστρεφομένων τὴν ἀλήθειαν.

15 * πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς· τοῖς δὲ μεμιαμμένοις, καὶ ἀπίστοις οὐδὲν καθαρόν, ἀλλὰ μεμίανται αὐτῶν καὶ ὁ νοῦς καὶ ἡ συνείδησις.

16 * θεὸν ὁμολογοῦσιν εἰδέναι, τοῖς δὲ ἔργοις ἀρνοῦνται, βδελυκτοὶ ὄντες καὶ ἀπειθεῖς, καὶ πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἀδόκιμοι.

CAP. II.

Β'.

TV autem loquere quæ decent sanam doctrinam. 1 A

*Senes, vt sobrij sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia. 2

*Anus similiter, in habitu sancto non criminatrices, non multo vino seruientes, bene docentes: 3

*Vt prudentiam doceant adolescentulas, vt viros suos ament, filios suos diligant; 4

*Prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas B viris suis, vt non blasphemetur verbum Dei. 5

*Iuuenes similiter hortare vt sobrij sint. 6

integritatem, grauitatem, *In omnibus teipsum præbe exemplum bonorum operũ, in doctrina, †in integritate, in grauitate, 7

*Verbum sanum, itreprehensibile: vt is qui ex aduerso est, vereatur, nihil ha- C bens malum dicere de nobis. 8

Eph. 6. 2.5 Colo.3. d.22 1.Pet.2. c.18 *Seruos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicẽtes, non fraudantes: 9

1 * Σὺ δὲ λάλει ἃ πρέπει τῇ ὑγιαινούσῃ διδασκαλίᾳ·

2 * πρεσβύτας νηφαλίους εἶναι, σεμνούς, σώφρονας, ὑγιαίνοντας τῇ πίστει, τῇ ἀγάπῃ, τῇ ὑπομονῇ.

3 * πρεσβύτιδας ὡσαύτως ἐν καταστήματι ἱεροπρεπεῖς, μὴ διαβόλους, μὴ οἴνῳ πολλῷ δεδουλωμένας, καλοδιδασκάλους,

4 * ἵνα σωφρονίζωσι τὰς νέας, φιλάνδρους εἶναι, φιλοτέκνους,

5 * σώφρονας, ἁγνάς, οἰκουρούς, ἀγαθάς, ὑποτασσομένας τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα μὴ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ βλασφημῆται.

6 * τοὺς νεωτέρους ὡσαύτως παρακάλει σωφρονεῖν,

7 * περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων, ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, ἀφθαρσίαν,

8 * λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον.

9 * δούλους ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, ἐν πᾶσιν εὐαρέστους εἶναι, μὴ ἀντιλέγοντας. μὴ νοσφιζομένους·

---

3 וְאַף קַשִּׁישָׁתָא הֲכַנָא דְּנָהֲווֹן בְּאִסְכִּמָא דְּיָאֲאָה לְרַחֲלַת אֱלָהָא וְלָא נָהֲווֹן מְשַׁעְבְּדָן לְחַמְרָא סַגִּיאָא וְנָהֲווֹן מַלְפָּן שַׁפִּירָתָא ׃ 4 וּמְנַכְּפָן לַאיליִן דְּטַלְיָנְזְדַּרְחַמָן בַּעֲלֵיהֵין וּבְנַיהֵין ׃
5 וְנָהֲווֹן נַכְפָן וְקַדִּישָׁן וְנָהֲווֹן יָצְפָן שַׁפִּיר דְּבַתֵּיהֵין דְּלָא אֱנָשׁ מְגַדַּף עַל מֶלְחֵהּ דַּאלָהָא ׃
6 וּכֵן אִילֵין דְּטַלְיָנְ הֲכַנָא בְּעִי דְּנָהֲווֹן נַכְפִין ׃ 7 בְּכֹל מַדְם דֵּין דְּמוּתָא בְּנַפְשָׁךְ חַוֵא בְּכֹל עֲבַדָא טָבָא
וּבְמַלְפָנוּתָךְ מֶהֱוֵא לָךְ מֶלְתָא חֲלִימְתָא דְּנַכְפָא וְלָא מְחַבְּלָא וְלָא אֱנָשׁ בָּסַר לָהּ ׃
8 דַּאינָא דְּקָאֵם לְקוּבְלָן נְבְהַח כַּד לָא נָשְׁכַּח דְּנֵאמַר עֲלַיִן מַדְם דַּסְנָא ׃
9 עַבְדָא לְמָרֵיהוֹן נְשַׁתַּעְבְּדוּן בְּכֹל מַדְם וְנֶשְׁחַפְּרוּן וְלָא הֲווֹ מְעַצְּיִן וְלָא הֲווֹ גְּנְבִין ׃

h זקנות
i חֲנָא k בדמות l שנאה
m מלשינות
n חֲנָא o אַלְף p נִכְף
q ענע r שבועות s צבועות
t יְצַף השחד u שַׁעְבַּד
v מַלַל
x שבעורים או בחורים
y בְּעָא
z אַלַף a מַלַל b בוזה
c קום d בְּהַת בוש

10 * Sed ostendant constantiam suam bonam in omnibus, vt exornent in omnibus doctrinam Dei Seruatoris nostri.

De Baptismo, & Dominica post Epiphaniam.

11 * Patefacta est enim gratia Dei tota salutifera omnibus hominibus:

12 * Et erudit nos vt abnegemus impietatem & concupiscentias mundi, & viuamus in hoc seculo cum castitate, & iustitia, & reuerentia Dei;

13 * Expectantes spem benedictam & manifestationem gloriæ Dei magni, & Seruatoris nostri Ieschua Meschicho.

14 * Qui seipsum dedit pro nobis, vt redimeret nos ab omni iniquitate, & repurgaret sibiipsi populum nouum, qui studiosus esset bonorum operum.

15 * Hæc loquere & adhortare, & argue cum omni mandato: & nemo te despiciat.

CAP. III.

1 POrrò admone eos, vt principibus ac potestatibus dicto audientes sint, subditique; ac parati sint ad omne opus bonum.

2 * Et neminem maledictis insectentur, nec sint pugnaces, sed sint mansueti: & in omnibus ostendant comitatem suam erga omnes homines.

3 * Nos etenim quondam eramus rationis expertes, refractarij, & errantes, obnoxiique variis desideriis, & in malitia & inuidia versabamur, & exosi eramus, atque alius alium odio prosequebamur.

4 * Quum autem patefacta est benignitas & misericordia Dei Seruatoris nostri:

5 * Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus, sed commiseratione sua seruauit nos per lauacrum generationis quę facta est denuo cum renouatione Spiritus Sanctitatis;

6 * Quem effudit in nos abundè per Ieschua Meschicho Seruatorem nostrum:

7 * Vt per gratiam eius iustificemur, & simus hæredes iuxta spem vitæ æternæ.

---

10 אֶלָּא [k] נְחַוּוּן [l] שְׁרָרָהוּן [m] טָבָא בְּכֹל מֶדֶם [n] דְּנִצְבְּחוּן בְּכָל מְדֵם [o] וּלְפָנֵיהּ דַּאלָהָא [p] מְחַיְּנִין :
[a] דְּמַעְמִידִיתָא וְחַד בְּשַׁבָּא דְּבָתַר [b] רַנְחָא ב

11 12 [c] אִתְגַּלִּיַת גִּיר טִיבוּתֵהּ דַּאלָהָא [d] מַחַיַת כָּל לַבְּנֵינָשָׁא כְּלְהוּן : [c] 12 וְרַדְיָא לַן דְּנִכְפּוּר בְּרוּשְׁעָא וּבְרַגִּיגָתָא דְעָלְמָא
[e] וְנֶחֱא בְּעָלְמָא הָנָא [g] בְּנִכְפּוּתָא [h] וּבְכֹאנוּתָא וּבְדֶחֱלַת אֱלָהָא : 13 כַּד [i] מְסַבְּרִינַן [k] לְסַבְרָא בְּרִיכָא [l] וְלִגְלֵינָא [m] דְּתֶשְׁבּוּחְתֵּהּ דַּאלָהָא
רַבָּא [n] וּמַחַיְּנַן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא : 14 וְיהוּ יְהֵב נַפְשֵׁהּ חֻלַּפִין דְּנִפְרְקִנָן מִן כָּל עַוְלָא [o] וְנַדְכִּין לְנַפְשֵׁהּ עַמָּא חַדְתָּא דְּחָסֶם
בַּעֲבְדָא טָבָא : 15 הַלֵּין מַלֵּל וּבְעִי וְכַוֵּן בְּכָל פּוּקְדָן וְלָא אֱנָשׁ נִבְסֵא בָּךְ : קפלאון ג
1 וְהֵוִית מַעֲהֵד לְהוֹן דְּלִרְשׁוּתָא וְלִשְׁלִיטָנֵי מְשְׁתַּמְּעִין וְעָנְשְׁתַּעְבְּרִין וְנֶהֱוֹון עֲתִידִין לְכָל עֲבַד טָב :

[k] חַנָּא הגיד l אמונתם
[m] טוב [n] צְבַת תקן
[o] וּלְף [p] חַיָּא [a] עַמַּר טכל
[b] דְּכַח זרח [c] גְּלָא חַיָּא
[d] רְכָא למד [e] חַיָּא
[g] באביעות h ובאזיקה
[i] סְכָא [k] התקוה [l] גְּלָא
[m] שְׁבַח [n] חַיָּא [o] רְכָא

* Sed in omnibus fidem bonã oſtendentes: vt doctrinam Saluatoris noſtri Dei ornent in omnibus. 10

10 * ἀλλὰ πίσιν πᾶσαν ἐνδεικνυμένους ἀγαθήν· ἵνα τὴν διδασκαλίαν τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ κοσμῶσιν ἐν πᾶσιν.

* Apparuit enim gratia Dei † saluatoris noſtri omnibus hominibus: 11

& saluatoris

11 * Ἐπεφάνη γὰρ ἡ χάρις τοῦ θεοῦ ἡ σωτήριος πᾶσιν ἀνθρώποις,

* Erudiens nos, vt abnegantes impietatem & ſecularia deſideria, ſobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo, 12

12 * παιδεύουσα ἡμᾶς, ἵνα ἀρνησάμενοι τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς κοσμικὰς ἐπιθυμίας, σωφρόνως καὶ δικαίως καὶ εὐσεβῶς ζήσωμεν ἐν τῷ νῦν αἰῶνι,

* Expectãtes beatam ſpem & aduentum glorię magni Dei, & Saluatoris noſtri Ieſu Chriſti; 13

13 * προσδεχόμενοι τὴν μακαρίαν ἐλπίδα, καὶ ἐπιφάνειαν τῆς δόξης τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ·

* Qui dedit ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate; & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. 14

14 * ὃς ἔδωκεν ἑαυτὸν ὑπὲρ ἡμῶν, ἵνα λυτρώσηται ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀνομίας, καὶ καθαρίσῃ ἑαυτῷ λαὸν περιούσιον, ζηλωτὴν καλῶν ἔργων.

* Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. 15

15 * Ταῦτα λάλει, καὶ παρακάλει, καὶ ἔλεγχε μετὰ πάσης ἐπιταγῆς· μηδείς σου περιφρονείτω.

CAP. III.

γ'

A Dmone illos principibus & poteſtatibus ſubditos eſſe, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos eſſe; 1

1 * Ὑπομίμνησκε αὐτοὺς ἀρχαῖς καὶ ἐξουσίαις ὑποτάσσεσθαι, πειθαρχεῖν, πρὸς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν ἑτοίμους εἶναι,

* Neminem blaſphemare, non litigioſos eſſe, ſed modeſtos: omnem oſtendentes manſuetudinem ad omnes homines. 2

2 * μηδένα βλασφημεῖν, ἀμάχους εἶναι, ἐπιεικεῖς, πᾶσαν ἐνδεικνυμένους πραότητα πρὸς πάντας ἀνθρώπους.

* Eramus enim aliquando & nos inſipiẽtes, † increduli, errantes, ſeruientes deſideriis & voluptatibus variis, in malitia & inuidia agentes, odibiles, odientes inuicem. 3

& 3 * ἦμεν γάρ ποτε καὶ ἡμεῖς ἀνόητοι, ἀπειθεῖς, πλανώμενοι, δουλεύοντες ἐπιθυμίαις καὶ ἡδοναῖς ποικίλαις, ἐν κακίᾳ καὶ φθόνῳ διάγοντες, στυγητοί, μισοῦντες ἀλλήλους·

* Cùm autem benignitas & humanitas apparuit Saluatoris noſtri Dei: 4

4 * ὅτε δὲ ἡ χρηστότης καὶ ἡ φιλανθρωπία ἐπεφάνη τοῦ σωτῆρος ἡμῶν θεοῦ,

* Non ex operibus iuſtitiæ quæ fecimus nos, ſed ſecundùm ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit, per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, 5

2.Tim. 1 b.9

5 * οὐκ ἐξ ἔργων τῶν ἐν δικαιοσύνῃ, ὧν ἐποιήσαμεν ἡμεῖς, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτοῦ ἔλεον ἔσωσεν ἡμᾶς, διὰ λουτροῦ παλιγγενεσίας, καὶ ἀνακαινώσεως πνεύματος ἁγίου,

* Quem effudit in nos abundè per Ieſum Chriſtum ſaluatorem noſtrum: 6

6 * οὗ ἐξέχεεν ἐφ' ἡμᾶς πλουσίως, διὰ ἰησοῦ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν·

* Vt iuſtificati gratia ipſius, hæredes ſimus ſecundùm ſpem vitæ æternæ. 7

7 * ἵνα δικαιωθέντες τῇ ἐκείνου χάριτι, κληρονόμοι γενώμεθα κατ' ἐλπίδα ζωῆς αἰωνίου.

---

2 וְעַל אֱנָשׁ לָא נִגַּדְפוּן וְלָא נֶהֱווֹן [d]מְתַּבְּשְׁשִׁין אֶלָּא נָהֲווֹן [c]מַכִּיכִין וּבְכָלְמֵדֵם [f]נְחָווֹן בְּסִימוּתְהוֹן לְוָת כָּל־הוֹן בְּנֵינָשָׁא׃

3 אַף חֲנַן גִּיר מִן קַדְמִין [h]הֲוֵין וְדַלָּא [i]פִּיסָא [k]וְטָעַין הֲוֵין [l]וּמְשַׁעְבְּדִין הֲוֵין [m]לַרְגִינָתָא מְשַׁחְלָפְתָּא [n]וּבִבִישׁוּתָא [o]וּבַחֲסָמָא [p]מְתַּהֲפְכִין הֲוֵין [q]וְסָנִיאִין הֲוֵין אַף חַד לְחַד סָנִין הֲוֵין׃

4 כַּד דֵּין [r]אִתְגְּלִיַת בְּסִימוּתֵהּ [s]וְמַרְחֲמָנוּתֵהּ דַּאֱלָהָא [t]מְחַיָּנַן׃

5 לָא בַּעֲבָדָא [u]דְזַדִּיקוּתָא דַּעֲבַדְנָן אֶלָּא בְּרַחֲמָוֹהִי דִּילֵהּ [z]אַחְיָן [y]בְּסָחֲתָא דְמַוְלָדָא דְּמָן־דְּרִישׁ[x]בְּחוּדְתָא דְּרוּחָא דְּקוּדְשָׁא׃

6 דִּי דְאַשַׁד עֲלַיָּן עִתִּירָאִית בִּיד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא מָחְיָנַן׃

7 דְּבְטִיבוּתֵהּ נָזְדַּק וְנֶהֱוֵא יָרְתָא בְּסַבְרָא דְּחַיֵּא דְּלְעָלַם׃

---

f כלחמים c עכוים
g חנא הגיד e רעא רצה
h חנא i פוס הקשיב
k טעא l שעכד m להשוקות
n ביש o ובקנאה רעה
p חפך q סנא שנא
r גלא s רחם t חיא
u של צדקה
x חיא y סחא רחץ

8 * Fidelis ille ſermo. De his itaque volim vt confirmes eos, vt illis curæ ſit bona opera exequi qui crediderunt in Deum. Hæc ſunt bona & vtilia hominibus.

9 * Cæterùm à ſtultis quæſtionibus, & fabulis genealogiarum, & à contentionibus et digladiationibus Scribarum recede: nulla ſiquidem ineſt in eis vtilitas; ſed vanæ ſunt.

10 * Ab homine hæretico poſtquàm ſemel & iterum eum admonueris, recede:

11 * Sciaſque eiuſmodi hominem peruerſum eſſe, & ſceleratum, quique reum peragit ſeipſum.

12 * Quum miſero ad te Arteman aut Tychicum, ſit tibi curæ ad me venire Nicopolim. ſtatui enim in mente mea illic hybernare.

13 * De Zina autem legiſperito & Apollou da operam eos probè deducere, ne quid illis deſit.

14 * Diſcantque & illi qui noſtri ſunt, operari bona opera in negotiis neceſſariis, vt non ſint infrugiferi:

15 * Poſtulant pacem tuam illi omnes qui mecum ſunt.

16 * Poſtula pacem eorum omnium qui nos diligunt in fide. Gratia cum omnibus vobis. Amin.

Epiſtolæ ad Titum ex Nicopoli ſcriptæ,
miſſæ verò per manus Zinæ
& Apollou,
FINIS.

8 מְהֵימְנָא הִי k מִלְּתָא וּבְהָלֵין צָבֵא אֲנָא דְּאַף אִנּוּן l הֲווֹיִת m מְשַׁדַּר לְהוֹן n וְנֵיתְבְּטֵל לְהוֹן לְמִפְלַח עֲבִידָא טָבָא אִילֵין
דְּהַימְנוּ בַּאלָהָא הָלֵין אִנּוּן דְּטָבָן o וּמוּתְרָן לִבְנֵינָשָׁא ׃ 9 מִן p בְּעָתָא דֵּין סַכְלָתָא וּמִן q תַּשְׁעָיָתָא דִּשְׁרִבָּתָא וּמִן r חֶרְיָנָא
וּמִן s חַכִּימוּ בַּאלָהָא x אֶשְׁתַּאל y יוּתְרָן גֵּיר לֵית בְּהֵין וְסָרִיקָן אִנּוּן ׃ 10 מִן גַּבְרָא z הֵרְסְיוּטָא מִן בָּתַר חַדָא זְבַן
וּמִן t חַכִּימוּ בַּאלָהָא דְּסַפְּרָא x אֶשְׁתַּאל y יוּתְרָן גֵּיר לֵית בְּהֵין וְסָרִיקָן אִנּוּן ׃ 10 מִן גַּבְרָא z הֵרְסְיוּטָא מִן בָּתַר חַדָא זְבַן
וְהַרְתֵּין a דְּמַרְתָא אַנְתְּ לַהּ אֶשְׁתַּאל ׃ 11 וַהֲוִיתִי יַדַע דְּמַן דְּהָכְנָא הוּ מְעַקֵּם הוּ וְחָטֵא וְהוּ חַיֵּב נַפְשֵׁה ׃ 12 מָא b דְּשַׁדְּרֵת
לְוָתָךְ לַארְטֵמָא אוֹ לְטוּכִיקוֹס c נֵיתְבְּטֵל לָךְ דְּתֵיתֵי לְנִיקוֹפּוֹלִים תַּמָּן גֵּיר סְמֵית בְּרָעֲנִי דַּאסְתָּא ׃

k מַלַּל l חֲנָא m מכן
n בְּטֵל עסק o טוב p יִתַּל
q בְּעָא r שְׁעָא סיפר
s רִיבוּת
t מחלוקת x סורמן
a שְׁאַל y יִתַּר z מן a שמורת
b שַׁדַּר שלח c בְּטֵל

8 * Fidelis sermo est; & de his volo te confirmare: vt curent bonis operibus præesse qui credunt Deo. Hæc sunt bona & vtilia hominibus.

9 * Stultas autem quæstiones, & genealogias, & contentiones, & pugnas Legis deuita. sunt enim inutiles & vanæ.

1.Tim.4 b.7 2.Tim.2 d.23

10 * Hæreticum hominem post vnam & secundam correptionem deuita:

11 * Sciens quia subuersus est qui eiusmodi est, & delinquit, cùm sit proprio iudicio condemnatus.

12 * Cùm misero ad te Artemam aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim. ibi enim statui hyemare.

13 * Zenam legisperitum & Apollo solicitè præmitte, vt nihil illis desit.

14 * Discant autem & nostri bonis operibus præesse ad vsus necessarios, vt non sint infructuosi.

15 * Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

Ad Titum, Cretensium Ecclesiæ primum Episcopum ordinatum, scripta est ex Nicopoli Macedoniæ.

8 * πιστὸς ὁ λόγος, καὶ περὶ τούτων βούλομαί σε διαβεβαιοῦσθαι, ἵνα φροντίζωσι καλῶν ἔργων προΐστασθαι οἱ πεπιστευκότες θεῷ. ταῦτά ἐστι τὰ καλὰ καὶ ὠφέλιμα τοῖς ἀνθρώποις.

9 * μωρὰς δὲ ζητήσεις καὶ γενεαλογίας καὶ ἔριδας καὶ μάχας νομικὰς παραιτοῦ· εἰσὶ γὰρ ἀνωφελεῖς καὶ μάταιοι.

10 * αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ,

11 * εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος, καὶ ἁμαρτάνει ὢν αὐτοκατάκριτος.

12 * ὅταν πέμψω Ἀρτεμᾶν πρός σε ἢ Τυχικόν, σπούδασον ἐλθεῖν πρός με εἰς Νικόπολιν· ἐκεῖ γὰρ κέκρικα παραχειμάσαι.

13 * Ζηνᾶν τὸν νομικὸν καὶ Ἀπολλὼ σπουδαίως πρόπεμψον, ἵνα μηδὲν αὐτοῖς λείπῃ.

14 * μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ ἡμέτεροι καλῶν ἔργων προΐστασθαι εἰς τὰς ἀναγκαίας χρείας, ἵνα μὴ ὦσιν ἄκαρποι.

15 * ἀσπάζονταί σε οἱ μετ' ἐμοῦ πάντες. ἄσπασαι τοὺς φιλοῦντας ἡμᾶς ἐν πίστει. ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Τίτον τῆς κρητῶν ἐκκλησίας πρῶτον ἐπίσκοπον χειροτονηθέντα, ἐγράφη ἀπὸ νικοπόλεως τῆς μακεδονίας.

---

13 עַל זֹנָא דִּין סַפְרָא וְעַל אַפְלוֹ נְתְבְּטֵל לָךְ [h]דְּתִלַּוֵא אֱנוֹן שַׁפִּיר דְּמֵזֶם לָא נֶחְסַר לְהוֹן׃

14 [i]וְנֵאלְפוּן אַף אִילֵין דִּדִילַן אֱנוֹן דְּנֶהֱווֹן פַּלְחִין עֲבֵדָא [k]שָׁבָא [l]בַּצְבָיָתָא [m]דְּאִלְצָן דְּלָא נֶהֱווֹן דְּלָא פְּאֵרָא׃ 15 [n]שַׁאֲלִין בְּשְׁלָמָךְ כָּל[o]הוֹן אִילֵין דְּעִמִּי אֱנוֹן שָׁאֵל בַּשְׁלָמָא דְּכָל[p]הוֹן אִילֵין דְּרַחֲמִין לַן [q]בְּהַימָנוּתָא [r]טַיבוּתָא עִם כָּל[s]כוֹן אֲמִין׃

[h] לְוָא דנק [i] וְלֵף [k] טוב [l] צְבָא חפץ [m] אַלְצָץ צרך [n] חַיְמִין [o] חסר

[p] נְתַבְּ[q]שַׁדַּר שלח [r] בחי

שְׁלַמַת אֲגַרְתָא דִלְוָת טִטוֹס [s] דְּאִתְכַּתְּבַת מִן נִיקוֹפּוֹלִיס [t] וְאִשְׁתַּדְּרַת [u] בְּאִידֵי זֵנָא וַאפְלוֹ׃

ARGVMENTVM IN EPIST. AD PHILEMONEM.

PHILEMONI *familiares literas facit pro Onesimo seruo eius: scribens ei ab vrbe Roma de carcere per suprascriptum Onesimum.*

EPISTOLA AD PHILEMONEM.

EODEM G. FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Quotidie.

CAPVT I.

1 PAVLVS *vinctus Ieschua Meschicho, & Timotheus frater, Philemoni dilecto*
2 *cooperatori nostro:* *Et *Appiæ dilectæ nostræ, & Archippo commilitoni nostro, & ecclesiæ quæ in domo tua est;*
3 *Gratia vobiscum, & pax à Deo patre nostro, et à Domino nostro Ieschua Meschicho.*
4 *Gratias ago Deo meo semper, & memor sum tui in precationibus meis:*
5 *Jam ex quo audiui fidem tuam, & dilectionem quam habes erga Dominum nostrum Ieschua, omnesque Sanctos:*
6 *Vt fiat communicatio fidei tuæ frugifera operibus & agnitione omnium bonorum quæ habetis in Ieschua Meschicho.*
7 *Gaudium sanè magnum habuimus & consolationem, quòd per charitatem tuam refocillata sint viscera Sanctorum.*
8 *Quapropter fiduciam multam habeo in Meschicho, iniungendi tibi ea quæ iusta*
9 *sunt.* *Sed propter charitatem efflagitando efflagito à te ego Paulus qui sum senex, vt scis; nunc autem & vinctus Ieschua Me-*
10 *schicho:* *Rogo te* inquam *pro illo filio meo, quem genui in vinculis meis, Onesimo;*
11 *Qui aliquando nulli tibi fuit vsui, nunc autem & tibi & mihi valde vtilis;*
12 *Et quem remisi ad te. Tu autem sicut natum meum, ita eum excipe.*
13 *Volebam enim eum apud me retinere, vt ministraret mihi pro te in meis Euangelij vinculis.*
14 *Sed præter consilium tuum nihil volui facere, ne velut ex necessitate beneficium tuum esset, sed ex voluntate tua.*
15 *Jam verò propterea etiam secessit ad horam, vt perpetuò eum retineas.*
16 *Non amplius vt seruum, sed potius ex seruo fratrem dilectum meum vnicum, quanto magis & tuum quum in carne, tum in Domino nostro?*

אֶגַּרְתָּא דְּלְוָת פִּילִימוֹן׃

דְּכָלְיוּם א קפלאון א

פּוֹלוֹס אֲסִירָה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְטִימָתֵּאוֹס אֲחָא לְפִילִימוֹן חַבִּיבָא פָּלְחָא דְּעַמַּן׃ ²וְלַאפִּיָא חַבִּיבְתַּן וְלַארְכִּיפּוֹס
פָּלְחָא דְּעַמַּן [a]וַלְעִדְתָּא דְּבֵיתָךְ׃ ³[b]טִיבוּתָא עִמְכוֹן וְשְׁלָמָא מִן אֱלָהָא אֲבוּן וּמִן מָרַן יֵשׁוּעַ
מְשִׁיחָא׃ ⁴[c]מוֹדֵא אֲנָא לַאלָהִי בְּכֹל [d]זְבַן [e]וּמְתְדַּכַּר אֲנָא לָךְ [f]בְּצְלָוָתַי׃ ⁵הָא מִן דְּשָׁמְעֵת [g]חַיְמָנוּתָךְ [h]וְחוּבָא דְּאִית
לָךְ לְוָת מָרַן יֵשׁוּעַ וְלְוָת כָּל [i]קַדִּישֵׁא׃ ⁶דְּחֶזְוָא [j]שַׁוּתְפוּתָא דְּחַיְמָנוּתָךְ יַהֲבָא פְּאֵרָא בַּעֲבֵדָא וּבִידְעָתָא דְּכָל [k]טָבָן
דְּאִית לְכוֹן בְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ ⁷[l]חַדוּתָא גְּיר סַגִּיאָתָא אִית לַן [m]וּבוּיָא דַּבְּיד חוּבָךְ [n]אֶתְחַנִּיחוּ רַחֲמֵא דְּקַדִּישֵׁא׃

a ולעדה b חסר
c ידא ידה d זמן e ודכר
f כר בתפלותי מן צלא
g חימן h ואהבה i שתף
k טוב l שמחה מן חדא
m בויא נחם n נוחן

EPISTOLA B. PAVLI AD PHILEMONEM.

CAPVT I.

PAvlvs vinctus Christi Iesu, & Timotheus frater, Philemoni dilecto & adiutori nostro, 1 A

*Et Appiæ sorori charissimæ, & Archippo commilitoni nostro, & ecclesiæ quæ in domo tua est; 2

*Gratia vobis & pax à Deo patre nostro, & Domino Iesu Christo. 3

*Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciẽs in orationibus meis, 4

*Audiens charitatem tuam & fidem quam habes in Domino Iesu, & in omnes sanctos: 5

*Vt communicatio fidei tuę euidens fiat in agnitione omnis operis boni † B 6
quod est in vobis

in Christo Iesu.

*Gaudium enim magnum habui & consolationem in charitate tua, quia viscera sanctorum requieuerunt per te, frater. 7

*Propter quod multam fiduciam habens in Christo Iesu imperãdi tibi quod ad rem pertinet: 8

*Propter charitatem magis obsecro, cùm sis talis vt Paulus senex, nunc autem & vinctus Iesu Christi: 9

*Obsecro te pro meo filio quem genui in vinculis, Onesimo; 10

*Qui tibi aliquãdo inutilis fuit, nunc autem & mihi & tibi vtilis: 11

*Quem remisi tibi. Tu autem illum, 12
id est, † vt mea viscera, suscipe. C

*Quem ego volueram mecum detinere, vt pro te mihi ministraret in vinculis Euangelij: 13

*Sine consilio autem tuo nihil volui facere, vti ne velut ex necessitate bonũ tuum esset, sed voluntarium. 14

*Forsitan enim ideo discessit ad horam à te, vt † æternum illum reciperes, 15
in

*Iam non vt seruum, sed pro seruo, charissimum fratrem, maximè mihi; quantò autem magis tibi, & in carne, & in Domino? 15

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙΛΗΜΟΝΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΚΕΦΑΛ. Α.

1 ΠΑΥΛΟΣ δέσμιος χριστοῦ ἰησοῦ, καὶ τιμόθεος ὁ ἀδελφός, φιλήμονι τῷ ἀγαπητῷ, καὶ συνεργῷ ἡμῶν,

2 * καὶ ἀπφίᾳ τῇ ἀγαπητῇ, καὶ ἀρχίππῳ τῷ συστρατιώτῃ ἡμῶν, καὶ τῇ κατ' οἶκόν σου ἐκκλησίᾳ·

3 * χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς ἡμῶν, καὶ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ.

4 * εὐχαριστῶ τῷ θεῷ μου, πάντοτε μνείαν σου ποιούμενος ἐπὶ τῶν προσευχῶν μου,

5 * ἀκούων σου τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν, ἣν ἔχεις πρὸς τὸν κύριον ἰησοῦν, καὶ εἰς πάντας τοὺς ἁγίους·

6 * ὅπως ἡ κοινωνία τῆς πίστεώς σου ἐνεργὴς γένηται ἐν ἐπιγνώσει παντὸς ἀγαθοῦ τοῦ ἐν ἡμῖν εἰς χριστὸν ἰησοῦν.

7 * χάραν γὰρ ἔσχομεν πολλὴν καὶ παράκλησιν ἐπὶ τῇ ἀγάπῃ σου, ὅτι τὰ σπλάγχνα τῶν ἁγίων ἀναπέπαυται διά σου, ἀδελφέ.

8 * διὸ πολλὴν ἐν χριστῷ παρρησίαν ἔχων ἐπιτάσσειν σοι τὸ ἀνῆκον,

9 * διὰ τὴν ἀγάπην μᾶλλον παρακαλῶ, τοιοῦτος ὢν ὡς παῦλος πρεσβύτης, νυνὶ δὲ καὶ δέσμιος ἰησοῦ χριστοῦ.

10 * παρακαλῶ σε περὶ τοῦ ἐμοῦ τέκνου, ὃν ἐγέννησα ἐν τοῖς δεσμοῖς μου, ὀνήσιμον·

11 * τὸν ποτέ σοι ἄχρηστον, νυνὶ δὲ σοι καὶ ἐμοὶ εὔχρηστον,

12 * ὃν ἀνέπεμψα. σὺ δὲ αὐτόν, τοῦτ' ἔστι τὰ ἐμὰ σπλάγχνα, προσλαβοῦ·

13 * ὃν ἐγὼ ἐβουλόμην πρὸς ἐμαυτὸν κατέχειν, ἵνα ὑπὲρ σοῦ διακονῇ μοι ἐν τοῖς δεσμοῖς τοῦ εὐαγγελίου·

14 * χωρὶς δὲ τῆς σῆς γνώμης οὐδὲν ἠθέλησα ποιῆσαι· ἵνα μὴ ὡς κατὰ ἀνάγκην τὸ ἀγαθόν σου ᾖ, ἀλλὰ κατὰ ἑκούσιον.

15 * τάχα γὰρ διὰ τοῦτο ἐχωρίσθη πρὸς ὥραν, ἵνα αἰώνιον αὐτὸν ἀπέχῃς,

16 * οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον, ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί, πόσῳ δὲ μᾶλλόν σοι, καὶ ἐν σαρκὶ καὶ ἐν κυρίῳ;

---

8 מָטֻל הָנָא ° פַּרְהְסִיָא סַגִיאָתָא אִית לִי בְּמְשִׁיחָא דְאֶפְקוֹד לָךְ אִילֵין דְּזָדָקָן ׃ 9 מָטֻל ᵖחוּבָא דֵּין ᵍמֶבְעָא הוּבְעָא
אֲנָא מָנָךְ אֲנָא פּוֹלוֹס ᵉרְאִיתִי ˢסָבָא אַיךְ דְּיָדַע אַנְתְּ הָשָׁא דֵּין אָף אֲסִירָא דִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 10 וּבְעָא אֲנָא מָנָךְ עַל
בְּרִי אֲנָא ᵗדְּיָלֵדְתְּ בַּאסוּרֵי אֲנִיסִימוֹס ׃ 11 הַוּדְבְּזִבַן לִית הַוָא לָךְ בְּהּ ᵘחַשְׁחוּ הָשָׁא דֵּין אָף לָךְ אָף לִי ˣטָב ʸחָשַׁח ׃
12 וְשַׁדַּרְתֵּהּ לָךְ אַנְתְּ דֵּין אַיךְ דַּלַיְלָא דִּילִי הָכְנָא קְבֵלֵיהִי ׃ 13 צְבֵא הֲוִית גֵּיר דַּלְוָתִי ᶻאֶחֲרִיוּתִי דְּנָהֲוִא מְשַׁמֵּשׁ
לִי חֲלָפַיִךְ בַּאסוּרֵי ᵃדְּאוֹנְגֶּלְיוֹן ׃ 14 ᵇבְּלָעֲ ᶜמָלְכָךְ דֵּין לָא ᵈצְבִית מְדֵם לְמֶעְבַּד דָּלָא אַיךְ ᶜדְּבְקִטְרָא הֲוָא
ᶠטָבְתָךְ אֶלָּא ᵍבְּצֶבְיָנָךְ ׃ 15 ʰכְּבַר דֵּין אָף מְטֻל הָנָא ⁱשַׁנִּי דְשָׁעָתָא דַּלְעָלַם ᵏתֶּאחְרִיוּהִי ׃
16 לָא ⁱמֶכִּיל אַיךְ עַבְדָא אֶלָּא יַתִּיר מִן עַבְדָא אַחָא חַבִיבָא דִּילִי חַד כְּמָא דִּילָךְ וּבַבְּסַר וַבְּמָרַן ׃

o מכשחה מן לשון יקאחבה
p בְּעָא ᵠ אִית יש ʳ זקן
s יֶלֶד
u תרעלת x מאד y מועיל
z אֶחָד אחז a של בשורה
b מכלי c עצתך
d צְבָא ᵉ קְטִירָא צורך
או עזה ᶠ טוב ᵍ ברצונך
h ועתה i סור
k אַחַר ˡ עור

17 * Si ergo habes me consortem, eum susci-
18 pe perinde ac me. * Quòd si aliquo damno te
affecit, aut quid debet, hoc mihi imputa.
19 * Ego Paulus scripsi mea manu, ego re-
pensurus sum, vt ne dicam tibi, quòd etiam
20 teipsum mihi debeas. * Etiam frater mi.
ego refocillabor per te in Domino nostro: re-
focilla viscera mea in Meschicho.
21 * Quoniam confido te mihi dicto audien-
tem fore, scripsi tibi, & scio vltra quàm di-
22 co, te facturum. * Simul autem & præ-
para mihi hospitium. Spero enim precatioui-
bus vestris me donatum iri vobis.
23 * Postulat pacem tuam Epaphras, qui me-
cum captiuus est in Jeschua Meschicho:
24 * Et Marcus, & Aristarchus, & De-
mas, & Lucas adiutores mei.
25 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschi-
cho sit cum spiritu vestro, fratres mei. Amin.

Epistolæ ad Philemonẽ è Roma scriptę,
missę autem permanus Onesimi,

FINIS.

17 אִן תָּכִיל[m] אִיתַיךְ לִי[n] שַׁוּתְפָּא קַבֶּלֵיהִי אַיךְ דִּלִי ׃ 18 וְאִן מְדֵם חַסְרָךְ אוֹ[o] חַיָּב הֲדָא עֲלַי חֲשׁוּב ׃ 19 אֲנָא פּוֹלוֹס
בְּתָבֵת[p] בְּאִידַי אֲנָא[q] פָּרַע אֲנָא[r] דְּלָא[s] אֵמַר לָךְ דְּאַף נַפְשָׁךְ[s] חַיָּב אַנְתְּ לִי ׃ 20 אִין אָחִי אֲנָא[t] אֶתְהֲנֵיחַ בָּךְ בְּמָרָן[u] אֲנִיחַ[u] רַחֲמַי
בַּמְשִׁיחָא ׃ 21 מָטֶל דַּהֲכִיל אֲנָא דְּשָׁמַע אַנְתְּ לִי כְּתָבֵת לָךְ וְיָדַע אֲנָא דְּיַתִּיר מִן מָא דְּאֵמַר אֲנָא עָבֵד אַנְתְּ ׃

[m] אית ש [n] שתף חבר [o] חוב [p] בידי ף גומל [q] אמר [r] חוב [s] נוח [t] אוהבי

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

IN primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum, vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hæc causa est, quòd ad eos scribens, qui ex circuncisione crediderant, quasi Gentium apostolus & non Hebræorum: sciens

EPISTOLA AD HEBRÆOS,
GVIDONE FABRICIO INTERPRETE.

Vespere & matutinis Natalis Dñi nostri.

CAPVT I.

1 *MVltifariam, omnibusque modis locutus est Deus cũ Patribus nostris per Pro-*
2 *phetas quondam: * His autem vltimis diebus locutus est nobiscum per Filium suum, quem constituit hæredem omniũ, et per*
3 *quem condidit secula. * Qui quum sit germen [splendor] gloriæ, & imago substantięeius, cõplectaturq; omnia virtute Verbi sui: ille tamen per semetipsum fecit purgationẽ peccatorũ, sedetque in dextera maiestatis in excelsis.*
4 * *Et ipse tãto prestãtior fuit Angelis, quãto excellẽtius nomẽ prę illis hęreditate sortitus est.*

אֶגַּרְתָּא דְּלוֹת עִבְרָיֵא ׃

דְּרַמְשָׁא וְצַפְרָא דְּיַלְדַּת דְּמָרָן א קפלאון א

בְּכֹל [a] מְנַן וּבְכֹל [b] דַּמְנִן מַלֵּל אֱלָהָא עִם אֲבָהַיִן בְּנְבִיֵא מִן קַדְמִין ׃ 2 וּבְהַלֵּין יוֹמָתָא אַחֲרָיֵא מַלֵּל עִמַּן בִּבְרֵה [c] אפנים מן מָנָא דְּמָא

* Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. * Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa.
* Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam vt non dicam tibi, quòd & teipsum mihi debes.
* Ita frater. Ego te fruar in Domino. refice viscera mea in† Domino.
* Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciés quoniam & super id quod dico, facies. * Simul autem & para mihi hospitium. nam spero per orationes vestras donari me vobis.
* Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu: *Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei.
* Gratia Domini nostri Iesu Christi cum Spiritu vestro. Amen.

Christo

Ad Philemonem scripta est è Roma per Onesimum seruum.

17 * εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ.
18 * εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει.
19 * ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.
20 * ναὶ, ἀδελφέ· ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.
21 * πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις.
22 * ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.
23 * ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν
24 Χριστῷ, * Μᾶρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.
25 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ὀνησίμου οἰκέτου.

---

17 בַּחֲדָא דַּיִן אִף טָיֵב לִי בֵּית מַשְׁרְיָא מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר וְבַצְלָתְכוֹן מֶהֱוֵהב אֲנָא לְכוֹן׃ 23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמֵךְ אֶפַּפְרָא
22 שַׁבְיָא דְעַמִּי בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 24 וּמַרְקוֹס וַאֲרִסְטַרְכּוֹס וְדֵאמָא וְלוּקָא מְעַדְּרָנַי׃ 25 טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
עִם רוּחֲכוֹן אֱמֵין׃

a כְּתַב שַׁדַּר שׁלח ו בידי b בוטח c יחקן מלוקמן שְׁרָא d עֲלָא פה e יַהֵב f טוב g עֲרַר

quoque eorum superbiam suamq; humilitatem ipse demonstrans, meritum officij sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam Iohannes Apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non prætulit. Hanc ergo epistolam fertur Apostolus ad Hebræos conscriptam Hebraica lingua misisse; cuius sensum & ordinem retinens Lucas Euangelista post excessum apostoli Pauli Græco sermone composuit.

EPISTOLA B. PAVLI AD HEBRAEOS.

CAPVT I.

1 MVLTIFARIAM multisq; modis olim Deus loquēs Patribus in Prophetis: 2 *Nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula.
3 * Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: 4 * Tantò melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.

Sap.7.d. 26

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

πρὸς ἑβραίους ἐπιστολή.

κεφαλ. ά.

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις,
2 * ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν·
3 * ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς·
4 * τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

דְּלֵה סַם d יַרְתָא וְכָל מֵרַם וּבֵהּ עֲבַד לְעָלְמָא׃ 5 דְּהַוִּיו c צָמְחָא דְּשׁוּבְחֵהּ וְצַלְמָא f דְּאִיתוֹהִי וְאַחִיד כָּל בְּהַיְלָא
g דְּמָלְלֵהּ וְהוּ h בְּקִנּוּמֵהּ עֲבַד i דּוּכְיָא k רַחֲטָא וְיָתֵב עַל יַמִּינָא דְּרַבּוּתָא בְּמָרוֹמָא׃
4 וְהָנָא כְּלֵהּ יְרֵב מִן מַלְאֲכָא אַיכְּמָא דְּמַיְּתַר שְׁמָא דְּיַרְתַּ מִנְּהוֹן׃

c יְרֵת ירש d צמח e מַלַּל f אִית ישותו g בעצמו h דְּגָא זבה k חָטָא

17 * Si ergo habes me consortem, eum susci-
18 pe perinde ac me. * Quòd si aliquo damno te
affecit, aut quid debet, hoc mihi imputa.
19 * Ego Paulus scripsi mea manu, ego re-
pensurus sum, vt ne dicam tibi, quòd etiam
20 teipsum mihi debeas. * Etiam frater mi.
ego refocillabor per te in Domino nostro: re-
focilla viscera mea in Meschicho.
21 * Quoniam confido te mihi dicto audien-
tem fore, scripsi tibi, & scio vltra quàm di-
22 co, te facturum. * Simul autem & præ-
para mihi hospitium. Spero enim precatioui-
bus vestris me donatum iri vobis.
23 * Postulat pacem tuam Epaphras, qui me-
cum captiuus est in Jeschua Meschicho:
24 * Et Marcus, & Aristarchus, & De-
mas, & Lucas adiutores mei.
25 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschi-
cho sit cum spiritu vestro, fratres mei. Amin.

Epistolæ ad Philemonẽ è Roma scriptę,
missę autem permanus Onesimi,

FINIS.

17 אִן תָּכִיל[m] אִיתַיךְ לִי[n] שַׁוּתְפָּא קַבֶּלֵיהִי אַיךְ דִּלִי ׃ 18 וְאִן מְדֵם חַסְרָךְ אוֹ[o] חַיָּב הֲדָא עֲלַי חֲשׁוּב ׃ 19 אֲנָא פּוֹלוֹס
בְּתָבֵת[p] בְּאִידַי אֲנָא[q] פָּרַע אֲנָא[r] דְּלָא[s] אֵמַר לָךְ דְּאַף נַפְשָׁךְ[s] חַיָּב אַנְתְּ לִי ׃ 20 אִין אָחִי אֲנָא[t] אֶתְהֲנֵיחַ בָּךְ בְּמָרָן[u] אֲנִיחַ[u] רֻחְמַי
בַּמְשִׁיחָא ׃ 21 מָטֶל דַּהֲכִיל אֲנָא דְּשָׁמַע אַנְתְּ לִי כְּתָבֵת לָךְ וְיָדַע אֲנָא דְּיַתִּיר מִן מָא דְּאֵמַר אֲנָא עָבֵד אַנְתְּ ׃

[m] אית ש [n] שתף חבר [o] חוב [p] בידי ף גומל [q] אמר [r] חוב [s] נוח [t] אוהבי

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

IN primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum, vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hæc causa est, quòd ad eos scribens, qui ex circuncisione crediderant, quasi Gentium apostolus & non Hebræorum: sciens

EPISTOLA AD HEBRÆOS,
GVIDONE FABRICIO INTERPRETE.

Vespere & matutinis Natalis Dñi nostri.

CAPVT I.

1 *MVltifariam, omnibusque modis locutus est Deus cũ Patribus nostris per Pro-*
2 *phetas quondam: * His autem vltimis diebus locutus est nobiscum per Filium suum, quem constituit hæredem omniũ, et per*
3 *quem condidit secula. * Qui quum sit germen [splendor] gloriæ, & imago substantięeius, cõplectaturq; omnia virtute Verbi sui: ille tamen per semetipsum fecit purgationẽ peccatorũ, sedetque in dextera maiestatis in excelsis.*
4 * *Et ipse tãto prestãtior fuit Angelis, quãto excellẽtius nomẽ prę illis hęreditate sortitus est.*

אֶגַּרְתָּא דְּלוֹת עִבְרָיֵא ׃

דְּרַמְשָׁא וְצַפְרָא דְּיַלְדַּת דְּמַרְיָן א קפלאון א

בְּכָל [a] מְנַן וּבְכָל [b] דַּמִּין מַלֵּל אֱלָהָא עִם אֲבָהַיִן בְּנְבִיָא מִן קַדְמִין ׃ 2 וּבְהָלֵין יוֹמָתָא אַחֲרָיָא מַלֵּל עִמַּן בִּבְרֵה [c] אפנים מן מָנָא דְּמָא

* Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. * Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa.
* Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam vt non dicam tibi, quòd & teipsum mihi debes.
* Ita frater. Ego te fruar in Domino. refice viscera mea in† Domino.
* Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciés quoniam & super id quod dico, facies. * Simul autem & para mihi hospitium. nam spero per orationes vestras donari me vobis.
* Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu: *Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei.
* Gratia Domini nostri Iesu Christi cum Spiritu vestro. Amen.

Christo

Ad Philemonem scripta est è Roma per Onesimum seruum.

17 * εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ.
18 * εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει.
19 * ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.
20 * ναὶ, ἀδελφέ· ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.
21 * πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις.
22 * ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.
23 * ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν
24 Χριστῷ, * Μᾶρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.
25 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ὀνησίμου οἰκέτου.

---

17 בַּחֲדָא דַּיִן אִף טָיֵב לִי בֵּית מַשְׁרְיָא מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר וְבַצְלָתְכוֹן מֶהֱוֵהב אֲנָא לְכוֹן׃ 23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמֵךְ אֶפַּפְרָא
22 שַׁבְיָא דְעַמִּי בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 24 וּמַרְקוֹס וַאֲרִסְטַרְכּוֹס וְדֵאמָא וְלוּקָא מְעַדְּרָנַי׃ 25 טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
עִם רוּחֲכוֹן אֱמֵין׃

a כְּתַב שַׁדַּר שׁלח ו בידי b בוטח c יחקן מלוקמן שְׁרָא d עֲלָא פה e יַהֵב f טוב g עֲרַר

quoque eorum superbiam suamq; humilitatem ipse demonstrans, meritum officij sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam Iohannes Apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non prætulit. Hanc ergo epistolam fertur Apostolus ad Hebræos conscriptam Hebraica lingua misisse; cuius sensum & ordinem retinens Lucas Euangelista post excessum apostoli Pauli Græco sermone composuit.

EPISTOLA B. PAVLI AD HEBRAEOS.

CAPVT I.

1 MVLTIFARIAM multisq; modis olim Deus loquēs Patribus in Prophetis: 2 *Nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula.
3 * Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: 4 * Tantò melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.

Sap.7.d. 26

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

πρὸς ἑβραίους ἐπιστολή.

κεφαλ. ά.

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις,
2 * ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν·
3 * ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς·
4 * τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

דְּלֵה סַם d יַרְתָא וְכָל מֵרַם וּבֵהּ עֲבַד לְעָלְמָא׃ 5 דְּהַוִּיו c צָמְחָא דְּשׁוּבְחֵהּ וְצַלְמָא f דְּאִיתוֹהִי וְאַחִיד כָּל בְּהַיְלָא
g דְּמָלְלֵהּ וְהוּ h בְּקִנּוּמֵהּ עֲבַד i דּוּכְיָא k רַחֲטָא וְיָתֵב עַל יַמִּינָא דְּרַבּוּתָא בְּמָרוֹמָא׃
4 וְהָנָא כְּלֵהּ יְרֵב מִן מַלְאֲכָא אַיכְּמָא דְּמַיְּתַר שְׁמָא דְּיַרְתַּ מִנְּהוֹן׃

c יְרֵת ירש d צמח e מַלַּל f אִית ישותו g בעצמו h דְּגָא זבה k חָטָא

17 * Si ergo habes me consortem, eum susci-
18 pe perinde ac me. * Quòd si aliquo damno te
affecit, aut quid debet, hoc mihi imputa.
19 * Ego Paulus scripsi mea manu, ego re-
pensurus sum, vt ne dicam tibi, quòd etiam
20 teipsum mihi debeas. * Etiam frater mi.
ego refocillabor per te in Domino nostro: re-
focilla viscera mea in Meschicho.
21 * Quoniam confido te mihi dicto audien-
tem fore, scripsi tibi, & scio vltra quàm di-
22 co, te facturum. * Simul autem & præ-
para mihi hospitium. Spero enim precatioui-
bus vestris me donatum iri vobis.
23 * Postulat pacem tuam Epaphras, qui me-
cum captiuus est in Jeschua Meschicho:
24 * Et Marcus, & Aristarchus, & De-
mas, & Lucas adiutores mei.
25 * Gratia Domini nostri Jeschua Meschi-
cho sit cum spiritu vestro, fratres mei. Amin.

Epistolæ ad Philemonẽ è Roma scriptę,
missę autem permanus Onesimi,

FINIS.

17 אִן תָּכִיל[m] אִיתַיךְ לִי[n] שַׁוּתְפָּא קַבֶּלֵיהִי אַיךְ דִּלִי ׃ 18 וְאִן מְדֵם חַסְרָךְ אוֹ[o] חַיָּב הֲדָא עֲלַי חֲשׁוּב ׃ 19 אֲנָא פּוֹלוֹס
בְּתָבֵת[p] בְּאִידַי אֲנָא[q] פָּרַע אֲנָא[r] דְּלָא[s] אֵמַר לָךְ דְּאַף נַפְשָׁךְ[s] חַיָּב אַנְתְּ לִי ׃ 20 אִין אָחִי אֲנָא[t] אֶתְהֲנֵיחַ בָּךְ בְּמָרָן[u] אֲנִיחַ[u] רַחֲמַי
בַּמְשִׁיחָא ׃ 21 מָטֶל דַּהֲכִיל אֲנָא דְּשָׁמַע אַנְתְּ לִי כְּתָבֵת לָךְ וְיָדַע אֲנָא דְּיַתִּיר מִן מָא דְּאֵמַר אֲנָא עָבֵד אַנְתְּ ׃

[m] אית ש [n] שתף חבר [o] חוב [p] בידי ף גומל [q] אמר [r] חוב [s] נוח [t] אוהבי

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM AD HEBRÆOS.

IN primis dicendum est cur apostolus Paulus in hac epistola scribenda non seruauerit morem suum, vt vel vocabulum nominis sui vel ordinis describeret dignitatem. Hæc causa est, quòd ad eos scribens, qui ex circuncisione crediderant, quasi Gentium apostolus & non Hebræorum: sciens

EPISTOLA AD HEBRÆOS,
GVIDONE FABRICIO INTERPRETE.

Vespere & matutinis Natalis Dñi nostri.

CAPVT I.

1 *MVltifariam, omnibusque modis locutus est Deus cũ Patribus nostris per Pro-*
2 *phetas quondam: * His autem vltimis diebus locutus est nobiscum per Filium suum, quem constituit hæredem omniũ, et per*
3 *quem condidit secula. * Qui quum sit germen [splendor] gloriæ, & imago substantięeius, cõplectaturq; omnia virtute Verbi sui: ille tamen per semetipsum fecit purgationẽ peccatorũ, sedetque in dextera maiestatis in excelsis.*
4 * *Et ipse tãto prestãtior fuit Angelis, quãto excellẽtius nomẽ prę illis hęreditate sortitus est.*

אֶגַּרְתָּא דְּלוֹת עִבְרָיֵא ׃

דְּרַמְשָׁא וְצַפְרָא דְּיַלְדַּת דְּמָרָן א קפלאון א

בְּכֹל [a] מְנַן וּבְכֹל [b] דַּמְנִן מַלֵּל אֱלָהָא עִם אֲבָהַיִן בְּנְבִיֵא מִן קַדְמִין ׃ 2 וּבְהַלֵּין יוֹמָתָא אַחֲרָיֵא מַלֵּל עִמַּן בִּבְרֵה [c] אפנים מן מָנָא דְּמָא

* Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me. * Si autem aliquid nocuit tibi aut debet, hoc mihi imputa.
* Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam vt non dicam tibi, quòd & teipsum mihi debes.
* Ita frater. Ego te fruar in Domino. refice viscera mea in† Domino.
* Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciés quoniam & super id quod dico, facies. * Simul autem & para mihi hospitium. nam spero per orationes vestras donari me vobis.
* Salutat te Epaphras concaptiuus meus in Christo Iesu: *Marcus, Aristarchus, Demas, & Lucas adiutores mei.
* Gratia Domini nostri Iesu Christi cum Spiritu vestro. Amen.

Christo

Ad Philemonem scripta est è Roma per Onesimum seruum.

17 * εἰ οὖν ἐμὲ ἔχεις κοινωνόν, προσλαβοῦ αὐτὸν ὡς ἐμέ.
18 * εἰ δέ τι ἠδίκησέ σε, ἢ ὀφείλει, τοῦτο ἐμοὶ ἐλλόγει.
19 * ἐγὼ Παῦλος ἔγραψα τῇ ἐμῇ χειρί· ἐγὼ ἀποτίσω· ἵνα μὴ λέγω σοι ὅτι καὶ σεαυτόν μοι προσοφείλεις.
20 * ναὶ, ἀδελφέ· ἐγώ σου ὀναίμην ἐν κυρίῳ· ἀνάπαυσόν μου τὰ σπλάγχνα ἐν κυρίῳ.
21 * πεποιθὼς τῇ ὑπακοῇ σου ἔγραψά σοι, εἰδὼς ὅτι καὶ ὑπὲρ ὃ λέγω, ποιήσεις.
22 * ἅμα δὲ καὶ ἑτοίμαζέ μοι ξενίαν· ἐλπίζω γὰρ ὅτι διὰ τῶν προσευχῶν ὑμῶν χαρισθήσομαι ὑμῖν.
23 * ἀσπάζονταί σε Ἐπαφρᾶς ὁ συναιχμάλωτός μου ἐν
24 Χριστῷ, * Μᾶρκος, Ἀρίσταρχος, Δημᾶς, Λουκᾶς, οἱ συνεργοί μου.
25 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μετὰ τοῦ πνεύματος ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Φιλήμονα ἐγράφη ἀπὸ Ῥώμης διὰ Ὀνησίμου οἰκέτου.

---

17 בַּחֲדָא דַּיִן אִף טָיֵב לִי בֵּית מַשְׁרְיָא מְסַבַּר אֲנָא גֵּיר וְבַצְלָתְכוֹן מֶהֱוֵהב אֲנָא לְכוֹן׃ 23 שָׁאֵל בַּשְׁלָמֵךְ אֶפַּפְרָא
22 שַׁבְיָא דְעַמִּי בִּישׁוּעַ מְשִׁיחָא׃ 24 וּמַרְקוֹס וַאֲרִסְטַרְכּוֹס וְדֵאמָא וְלוּקָא מְעַדְּרָנַי׃ 25 טִיבוּתֵהּ דְּמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
עִם רוּחֲכוֹן אֱמֵין׃

a כְּתַב שַׁדַּר שׁלח ו בידי b בוטח c יחקן מלוקמן שְׁרָא d עֲלָא פה e יַהֵב f טוב g עֲרַר

quoque eorum superbiam suamq; humilitatem ipse demonstrans, meritum officij sui noluit anteferre. Nam simili modo etiam Iohannes Apostolus propter humilitatem in epistola sua nomen suum eadem ratione non prætulit. Hanc ergo epistolam fertur Apostolus ad Hebræos conscriptam Hebraica lingua misisse; cuius sensum & ordinem retinens Lucas Euangelista post excessum apostoli Pauli Græco sermone composuit.

EPISTOLA B. PAVLI AD HEBRAEOS.

CAPVT I.

1 MVLTIFARIAM multisq; modis olim Deus loquēs Patribus in Prophetis: 2 *Nouissimè diebus istis locutus est nobis in Filio, quem constituit hæredem vniuersorum, per quem fecit & secula.
3 * Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis: 4 * Tantò melior angelis effectus, quanto differentius præ illis nomen hæreditauit.

Sap.7.d. 26

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΑΥΛΟΥ

πρὸς ἑβραίους ἐπιστολή.

κεφαλ. ά.

1 Πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως πάλαι ὁ θεὸς λαλήσας τοῖς πατράσιν ἐν τοῖς προφήταις,
2 * ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν τούτων ἐλάλησεν ἡμῖν ἐν υἱῷ, ὃν ἔθηκε κληρονόμον πάντων, δι' οὗ καὶ τοὺς αἰῶνας ἐποίησεν·
3 * ὃς ὢν ἀπαύγασμα τῆς δόξης, καὶ χαρακτὴρ τῆς ὑποστάσεως αὐτοῦ, φέρων τε τὰ πάντα τῷ ῥήματι τῆς δυνάμεως αὐτοῦ, δι' ἑαυτοῦ καθαρισμὸν ποιησάμενος τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν, ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν ὑψηλοῖς·
4 * τοσούτῳ κρείττων γενόμενος τῶν ἀγγέλων, ὅσῳ διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα.

דְּלֵה סַם d יַרְתָא וְכָל מֵרַם וּבֵהּ עֲבַד לְעָלְמָא׃ 5 דְּהַוִּיו c צָמְחָא דְּשׁוּבְחֵהּ וְצַלְמָא f דְּאִיתוֹהִי וְאַחִיד כָּל בְּהַיְלָא
g דְּמָלְלֵהּ וְהוּ h בְּקִנּוּמֵהּ עֲבַד i דּוּכְיָא k רַחֲטָא וְיָתֵב עַל יַמִּינָא דְּרַבּוּתָא בְּמָרוֹמָא׃
4 וְהָנָא כְּלֵהּ יְרֵב מִן מַלְאֲכָא אַיכְּמָא דְּמַיְּתַר שְׁמָא דְּיַרְתַּ מִנְּהוֹן׃

c יְרֵת ירש d צמח e מַלַּל f אִית ישותו g בעצמו h דְּגָא זבה k חָטָא

٥ انا ايمك ملائكتك ملكوت الهك كتوا
ويحيا الله وحيوا الله خلاصنا ٦ ملكوت الهك
وسلطان مسيحه ظهر كتوا ٧ ملائكة الله
ويسجدوا له كل الملائكة ٨ سمع وفرحت
واورشليم وبنات يهوذا من اجل احكامك
يا رب ٩ لانك انت الرب العلي على كل
الارض جدا ارتفعت على كل الآلهة ١٠ محبو
الرب ابغضوا الشر حافظ نفوس قديسيه
من يد الخطاة ينجيهم ١١ نور قد اشرق
للصديق وللمستقيمي القلب فرح ١٢ افرحوا
ايها الصديقون بالرب واحمدوا ذكر قدسه

مزمور ٢٠ ٢ ٢٠

١ غنوا للرب ترنيمة جديدة لانه صنع
عجائب خلصته يمينه وذراع قدسه ٢ اظهر
الرب خلاصه قدام الامم كشف عدله ٣ ذكر
رحمته وحقه لبيت اسرائيل ابصرت كل
اقاصي الارض خلاص الهنا ٤ اهتفوا للرب
يا كل الارض رنموا وغنوا وسبحوا ٥ رنموا
للرب بالعود بالعود وصوت تسبيح ٦ بالبوق
وصوت الكرنا اهتفوا قدام الملك الرب ٧ ليعج
البحر وملؤه المسكونة والساكنون فيها ٨ الانهار
تصفق بالايدي الجبال تسر معا ٩ قدام الرب
لانه قد اتى ليدين الارض يدين المسكونة
بالعدل والشعوب بالاستقامة

٥ ٢ ٥

١ ٢ ٣ ٤ ٥ ٦ ٧ ٨ ٩ ١٠ ١١ ١٢ ١٣ ١٤ ١٥ ١٦ ١٧ ١٨ ١٩ ٢٠ ٢١ ٢٢ ٢٣ ٢٤ ٢٥ ٢٦ ٢٧ ٢٨ ٢٩ ٣٠ ٣١ ٣٢ ٣٣ ٣٤ ٣٥ ٣٦ ٣٧ ٣٨ ٣٩ ٤٠ ٤١ ٤٢ ٤٣ ٤٤ ٤٥ ٤٦ ٤٧ ٤٨ ٤٩ ٥٠ ٥١ ٥٢ ٥٣ ٥٤ ٥٥ ٥٦ ٥٧ ٥٨ ٥٩ ٦٠ ٦١ ٦٢ ٦٣ ٦٤ ٦٥ ٦٦ ٦٧ ٦٨ ٦٩ ٧٠ ٧١ ٧٢ ٧٣ ٧٤ ٧٥ ٧٦ ٧٧ ٧٨ ٧٩ ٨٠ ٨١ ٨٢ ٨٣ ٨٤ ٨٥ ٨٦ ٨٧ ٨٨ ٨٩ ٩٠ ٩١ ٩٢ ٩٣ ٩٤ ٩٥ ٩٦ ٩٧ ٩٨ ٩٩ ١٠٠ ١٠١ ١٠٢ ١٠٣ ١٠٤ ١٠٥ ١٠٦ ١٠٧ ١٠٨ ١٠٩ ١١٠ ١١١ ١١٢ ١١٣ ١١٤ ١١٥ ١١٦ ١١٧ ١١٨ ١١٩ ١٢٠ ١٢١ ١٢٢ ١٢٣ ١٢٤ ١٢٥ ١٢٦ ١٢٧ ١٢٨ ١٢٩ ١٣٠ ١٣١ ١٣٢ ١٣٣ ١٣٤ ١٣٥ ١٣٦ ١٣٧ ١٣٨ ١٣٩ ١٤٠ ١٤١ ١٤٢ ١٤٣ ١٤٤ ١٤٥ ١٤٦ ١٤٧ ١٤٨ ١٤٩ ١٥٠ ١٥١ ١٥٢ ١٥٣ ١٥٤ ١٥٥ ١٥٦ ١٥٧ ١٥٨ ١٥٩ ١٦٠ ١٦١ ١٦٢ ١٦٣ ١٦٤ ١٦٥ ١٦٦ ١٦٧ ١٦٨ ١٦٩ ١٧٠ ١٧١ ١٧٢ ١٧٣ ١٧٤ ١٧٥ ١٧٦ ١٧٧ ١٧٨ ١٧٩ ١٨٠ ١٨١ ١٨٢ ١٨٣ ١٨٤ ١٨٥ ١٨٦ ١٨٧ ١٨٨ ١٨٩ ١٩٠ ١٩١ ١٩٢ ١٩٣ ١٩٤ ١٩٥ ١٩٦ ١٩٧ ١٩٨ ١٩٩ ٢٠٠ ٢٠١ ٢٠٢ ٢٠٣ ٢٠٤ ٢٠٥ ٢٠٦ ٢٠٧ ٢٠٨ ٢٠٩ ٢١٠ ٢١١ ٢١٢ ٢١٣ ٢١٤ ٢١٥ ٢١٦ ٢١٧ ٢١٨ ٢١٩ ٢٢٠ ٢٢١ ٢٢٢ ٢٢٣ ٢٢٤ ٢٢٥ ٢٢٦ ٢٢٧ ٢٢٨ ٢٢٩ ٢٣٠ ٢٣١ ٢٣٢ ٢٣٣ ٢٣٤ ٢٣٥ ٢٣٦ ٢٣٧ ٢٣٨ ٢٣٩ ٢٤٠ ٢٤١ ٢٤٢ ٢٤٣ ٢٤٤ ٢٤٥ ٢٤٦ ٢٤٧ ٢٤٨ ٢٤٩ ٢٥٠ ٢٥١ ٢٥٢ ٢٥٣ ٢٥٤ ٢٥٥ ٢٥٦ ٢٥٧ ٢٥٨ ٢٥٩ ٢٦٠ ٢٦١ ٢٦٢ ٢٦٣ ٢٦٤ ٢٦٥ ٢٦٦ ٢٦٧ ٢٦٨ ٢٦٩ ٢٧٠ ٢٧١ ٢٧٢ ٢٧٣ ٢٧٤ ٢٧٥ ٢٧٦ ٢٧٧ ٢٧٨ ٢٧٩ ٢٨٠ ٢٨١ ٢٨٢ ٢٨٣ ٢٨٤ ٢٨٥ ٢٨٦ ٢٨٧ ٢٨٨ ٢٨٩ ٢٩٠ ٢٩١ ٢٩٢ ٢٩٣ ٢٩٤ ٢٩٥ ٢٩٦ ٢٩٧ ٢٩٨ ٢٩٩ ٣٠٠ ٣٠١ ٣٠٢ ٣٠٣ ٣٠٤ ٣٠٥ ٣٠٦ ٣٠٧ ٣٠٨ ٣٠٩ ٣١٠ ٣١١ ٣١٢ ٣١٣ ٣١٤ ٣١٥ ٣١٦ ٣١٧ ٣١٨ ٣١٩ ٣٢٠ ٣٢١ ٣٢٢ ٣٢٣ ٣٢٤ ٣٢٥ ٣٢٦ ٣٢٧ ٣٢٨ ٣٢٩ ٣٣٠ ٣٣١ ٣٣٢ ٣٣٣ ٣٣٤ ٣٣٥ ٣٣٦ ٣٣٧ ٣٣٨ ٣٣٩ ٣٤٠ ٣٤١ ٣٤٢ ٣٤٣ ٣٤٤ ٣٤٥ ٣٤٦ ٣٤٧ ٣٤٨ ٣٤٩ ٣٥٠ ٣٥١ ٣٥٢ ٣٥٣ ٣٥٤ ٣٥٥ ٣٥٦ ٣٥٧ ٣٥٨ ٣٥٩ ٣٦٠ ٣٦١ ٣٦٢ ٣٦٣ ٣٦٤ ٣٦٥ ٣٦٦ ٣٦٧ ٣٦٨ ٣٦٩ ٣٧٠ ٣٧١ ٣٧٢ ٣٧٣ ٣٧٤ ٣٧٥ ٣٧٦ ٣٧٧ ٣٧٨ ٣٧٩ ٣٨٠ ٣٨١ ٣٨٢ ٣٨٣ ٣٨٤ ٣٨٥ ٣٨٦ ٣٨٧ ٣٨٨ ٣٨٩ ٣٩٠ ٣٩١ ٣٩٢ ٣٩٣ ٣٩٤ ٣٩٥ ٣٩٦ ٣٩٧ ٣٩٨ ٣٩٩ ٤٠٠ ٤٠١ ٤٠٢ ٤٠٣ ٤٠٤ ٤٠٥ ٤٠٦ ٤٠٧ ٤٠٨ ٤٠٩ ٤١٠ ٤١١ ٤١٢ ٤١٣ ٤١٤ ٤١٥ ٤١٦ ٤١٧ ٤١٨ ٤١٩ ٤٢٠ ٤٢١ ٤٢٢ ٤٢٣ ٤٢٤ ٤٢٥ ٤٢٦ ٤٢٧ ٤٢٨ ٤٢٩ ٤٣٠ ٤٣١ ٤٣٢ ٤٣٣ ٤٣٤ ٤٣٥ ٤٣٦ ٤٣٧ ٤٣٨ ٤٣٩ ٤٤٠ ٤٤١ ٤٤٢ ٤٤٣ ٤٤٤ ٤٤٥ ٤٤٦ ٤٤٧ ٤٤٨ ٤٤٩ ٤٥٠ ٤٥١ ٤٥٢ ٤٥٣ ٤٥٤ ٤٥٥ ٤٥٦ ٤٥٧ ٤٥٨ ٤٥٩ ٤٦٠ ٤٦١ ٤٦٢ ٤٦٣ ٤٦٤ ٤٦٥ ٤٦٦ ٤٦٧ ٤٦٨ ٤٦٩ ٤٧٠ ٤٧١ ٤٧٢ ٤٧٣ ٤٧٤ ٤٧٥ ٤٧٦ ٤٧٧ ٤٧٨ ٤٧٩ ٤٨٠ ٤٨١ ٤٨٢ ٤٨٣ ٤٨٤ ٤٨٥ ٤٨٦ ٤٨٧ ٤٨٨ ٤٨٩ ٤٩٠ ٤٩١ ٤٩٢ ٤٩٣ ٤٩٤ ٤٩٥ ٤٩٦ ٤٩٧ ٤٩٨ ٤٩٩ ٥٠٠ ٥٠١ ٥٠٢ ٥٠٣ ٥٠٤ ٥٠٥ ٥٠٦ ٥٠٧ ٥٠٨ ٥٠٩ ٥١٠ ٥١١ ٥١٢ ٥١٣ ٥١٤ ٥١٥ ٥١٦ ٥١٧ ٥١٨ ٥١٩ ٥٢٠ ٥٢١ ٥٢٢ ٥٢٣ ٥٢٤ ٥٢٥ ٥٢٦ ٥٢٧ ٥٢٨ ٥٢٩ ٥٣٠ ٥٣١ ٥٣٢ ٥٣٣ ٥٣٤ ٥٣٥ ٥٣٦ ٥٣٧ ٥٣٨ ٥٣٩ ٥٤٠ ٥٤١ ٥٤٢ ٥٤٣ ٥٤٤ ٥٤٥ ٥٤٦ ٥٤٧ ٥٤٨ ٥٤٩ ٥٥٠ ٥٥١ ٥٥٢ ٥٥٣ ٥٥٤ ٥٥٥ ٥٥٦ ٥٥٧ ٥٥٨ ٥٥٩ ٥٦٠ ٥٦١ ٥٦٢ ٥٦٣ ٥٦٤ ٥٦٥ ٥٦٦ ٥٦٧ ٥٦٨ ٥٦٩ ٥٧٠ ٥٧١ ٥٧٢ ٥٧٣ ٥٧٤ ٥٧٥ ٥٧٦ ٥٧٧ ٥٧٨ ٥٧٩ ٥٨٠ ٥٨١ ٥٨٢ ٥٨٣ ٥٨٤ ٥٨٥ ٥٨٦ ٥٨٧ ٥٨٨ ٥٨٩ ٥٩٠ ٥٩١ ٥٩٢ ٥٩٣ ٥٩٤ ٥٩٥ ٥٩٦ ٥٩٧ ٥٩٨ ٥٩٩ ٦٠٠ ٦٠١ ٦٠٢ ٦٠٣ ٦٠٤ ٦٠٥ ٦٠٦ ٦٠٧ ٦٠٨ ٦٠٩ ٦١٠ ٦١١ ٦١٢ ٦١٣ ٦١٤ ٦١٥ ٦١٦ ٦١٧ ٦١٨ ٦١٩ ٦٢٠ ٦٢١ ٦٢٢ ٦٢٣ ٦٢٤ ٦٢٥ ٦٢٦ ٦٢٧ ٦٢٨ ٦٢٩ ٦٣٠ ٦٣١ ٦٣٢ ٦٣٣ ٦٣٤ ٦٣٥ ٦٣٦ ٦٣٧ ٦٣٨ ٦٣٩ ٦٤٠ ٦٤١ ٦٤٢ ٦٤٣ ٦٤٤ ٦٤٥ ٦٤٦ ٦٤٧ ٦٤٨ ٦٤٩ ٦٥٠ ٦٥١ ٦٥٢ ٦٥٣ ٦٥٤ ٦٥٥ ٦٥٦ ٦٥٧ ٦٥٨ ٦٥٩ ٦٦٠ ٦٦١ ٦٦٢ ٦٦٣ ٦٦٤ ٦٦٥ ٦٦٦ ٦٦٧ ٦٦٨ ٦٦٩ ٦٧٠ ٦٧١ ٦٧٢ ٦٧٣ ٦٧٤ ٦٧٥ ٦٧٦ ٦٧٧ ٦٧٨ ٦٧٩ ٦٨٠ ٦٨١ ٦٨٢ ٦٨٣ ٦٨٤ ٦٨٥ ٦٨٦ ٦٨٧ ٦٨٨ ٦٨٩ ٦٩٠ ٦٩١ ٦٩٢ ٦٩٣ ٦٩٤ ٦٩٥ ٦٩٦ ٦٩٧ ٦٩٨ ٦٩٩ ٧٠٠ ٧٠١ ٧٠٢ ٧٠٣ ٧٠٤ ٧٠٥ ٧٠٦ ٧٠٧ ٧٠٨ ٧٠٩ ٧١٠ ٧١١ ٧١٢ ٧١٣ ٧١٤ ٧١٥ ٧١٦ ٧١٧ ٧١٨ ٧١٩ ٧٢٠ ٧٢١ ٧٢٢ ٧٢٣ ٧٢٤ ٧٢٥ ٧٢٦ ٧٢٧ ٧٢٨ ٧٢٩ ٧٣٠ ٧٣١ ٧٣٢ ٧٣٣ ٧٣٤ ٧٣٥ ٧٣٦ ٧٣٧ ٧٣٨ ٧٣٩ ٧٤٠ ٧٤١ ٧٤٢ ٧٤٣ ٧٤٤ ٧٤٥ ٧٤٦ ٧٤٧ ٧٤٨ ٧٤٩ ٧٥٠ ٧٥١ ٧٥٢ ٧٥٣ ٧٥٤ ٧٥٥ ٧٥٦ ٧٥٧ ٧٥٨ ٧٥٩ ٧٦٠ ٧٦١ ٧٦٢ ٧٦٣ ٧٦٤ ٧٦٥ ٧٦٦ ٧٦٧ ٧٦٨ ٧٦٩ ٧٧٠ ٧٧١ ٧٧٢ ٧٧٣ ٧٧٤ ٧٧٥ ٧٧٦ ٧٧٧ ٧٧٨ ٧٧٩ ٧٨٠ ٧٨١ ٧٨٢ ٧٨٣ ٧٨٤ ٧٨٥ ٧٨٦ ٧٨٧ ٧٨٨ ٧٨٩ ٧٩٠ ٧٩١ ٧٩٢ ٧٩٣ ٧٩٤ ٧٩٥ ٧٩٦ ٧٩٧ ٧٩٨ ٧٩٩ ٨٠٠ ٨٠١ ٨٠٢ ٨٠٣ ٨٠٤ ٨٠٥ ٨٠٦ ٨٠٧ ٨٠٨ ٨٠٩ ٨١٠ ٨١١ ٨١٢ ٨١٣ ٨١٤ ٨١٥ ٨١٦ ٨١٧ ٨١٨ ٨١٩ ٨٢٠ ٨٢١ ٨٢٢ ٨٢٣ ٨٢٤ ٨٢٥ ٨٢٦ ٨٢٧ ٨٢٨ ٨٢٩ ٨٣٠ ٨٣١ ٨٣٢ ٨٣٣ ٨٣٤ ٨٣٥ ٨٣٦ ٨٣٧ ٨٣٨ ٨٣٩ ٨٤٠ ٨٤١ ٨٤٢ ٨٤٣ ٨٤٤ ٨٤٥ ٨٤٦ ٨٤٧ ٨٤٨ ٨٤٩ ٨٥٠ ٨٥١ ٨٥٢ ٨٥٣ ٨٥٤ ٨٥٥ ٨٥٦ ٨٥٧ ٨٥٨ ٨٥٩ ٨٦٠ ٨٦١ ٨٦٢ ٨٦٣ ٨٦٤ ٨٦٥ ٨٦٦ ٨٦٧ ٨٦٨ ٨٦٩ ٨٧٠ ٨٧١ ٨٧٢ ٨٧٣ ٨٧٤ ٨٧٥ ٨٧٦ ٨٧٧ ٨٧٨ ٨٧٩ ٨٨٠ ٨٨١ ٨٨٢ ٨٨٣ ٨٨٤ ٨٨٥ ٨٨٦ ٨٨٧ ٨٨٨ ٨٨٩ ٨٩٠ ٨٩١ ٨٩٢ ٨٩٣ ٨٩٤ ٨٩٥ ٨٩٦ ٨٩٧ ٨٩٨ ٨٩٩ ٩٠٠ ٩٠١ ٩٠٢ ٩٠٣ ٩٠٤ ٩٠٥ ٩٠٦ ٩٠٧ ٩٠٨ ٩٠٩ ٩١٠ ٩١١ ٩١٢ ٩١٣ ٩١٤ ٩١٥ ٩١٦ ٩١٧ ٩١٨ ٩١٩ ٩٢٠ ٩٢١ ٩٢٢ ٩٢٣ ٩٢٤ ٩٢٥ ٩٢٦ ٩٢٧ ٩٢٨ ٩٢٩ ٩٣٠ ٩٣١ ٩٣٢ ٩٣٣ ٩٣٤ ٩٣٥ ٩٣٦ ٩٣٧ ٩٣٨ ٩٣٩ ٩٤٠ ٩٤١ ٩٤٢ ٩٤٣ ٩٤٤ ٩٤٥ ٩٤٦ ٩٤٧ ٩٤٨ ٩٤٩ ٩٥٠ ٩٥١ ٩٥٢ ٩٥٣ ٩٥٤ ٩٥٥ ٩٥٦ ٩٥٧ ٩٥٨ ٩٥٩ ٩٦٠ ٩٦١ ٩٦٢ ٩٦٣ ٩٦٤ ٩٦٥ ٩٦٦ ٩٦٧ ٩٦٨ ٩٦٩ ٩٧٠ ٩٧١ ٩٧٢ ٩٧٣ ٩٧٤ ٩٧٥ ٩٧٦ ٩٧٧ ٩٧٨ ٩٧٩ ٩٨٠ ٩٨١ ٩٨٢ ٩٨٣ ٩٨٤ ٩٨٥ ٩٨٦ ٩٨٧ ٩٨٨ ٩٨٩ ٩٩٠ ٩٩١ ٩٩٢ ٩٩٣ ٩٩٤ ٩٩٥ ٩٩٦ ٩٩٧ ٩٩٨ ٩٩٩ ١٠٠٠

٥ * انا ايمك ملائكتك ملكوت الهك كتوا
ويحيا الله وحيوا الله خلاصنا ٦ ملكوت الهك
وسلطان مسيحه ظهر كتوا ٧ ملائكة الله
ويسجدوا له كل الملائكة ٨ سمع وفرحت
واورشليم وبنات يهوذا من اجل احكامك
يا رب ٩ لانك انت الرب العلي على كل
الارض جدا ارتفعت على كل الآلهة ١٠ محبو
الرب ابغضوا الشر حافظ نفوس قديسيه
من يد الخطاة ينجيهم ١١ نور قد اشرق
للصديق وللمستقيمي القلب فرح ١٢ افرحوا
ايها الصديقون بالرب واحمدوا ذكر قدسه

مزمور ٢٠ ٢ ٢٠

١ غنوا للرب ترنيمة جديدة لانه صنع
عجائب خلصته يمينه وذراع قدسه ٢ اظهر
الرب خلاصه قدام الامم كشف عدله ٣ ذكر
رحمته وحقه لبيت اسرائيل ابصرت كل
اقاصي الارض خلاص الهنا ٤ اهتفوا للرب
يا كل الارض رنموا وغنوا وسبحوا ٥ رنموا
للرب بالعود بالعود وصوت تسبيح ٦ بالبوق
وصوت الكرنا اهتفوا قدام الملك الرب ٧ ليعج
البحر وملؤه المسكونة والساكنون فيها ٨ الانهار
تصفق بالايدي الجبال تسر معا ٩ قدام الرب
لانه قد اتى ليدين الارض يدين المسكونة
بالعدل والشعوب بالاستقامة

٥ ٢ ٥

* Cui enim ex angelis dixit vnquã Deus,
Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum, Ego ero ei pro patre, & ille erit mihi pro filio.

* Rursum autem quum inducit primogenitum in mundum, ait, Et̃m adorent omnes angeli Dei. * Porrò de angelis ait: Qui facit angelos suos spiritus, & ministros suos ignem vrentem.

* De filio autem ait: Thronus tuus, ô Deus, in seculum seculorum: sceptrum erectionis, sceptrum regni tui.

* Dilexisti iustitiam, & odio habuisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo letitie pre consortibus tuis.

* Et iterum: Tu à principio posuisti fundamenta terre, & cæli sunt opus manuum tuarum. * Ipsi præteribunt, tu autem stas, & omnes tanquam vestimenta veterascent;

* Et tanquam amictum inuoles eos, & mutabuntur. Tu autem idem es, & anni tui non deficient.

* Cui autem ex angelis dixit vnquã; Sede à dextera mea, vsquedum ponam inimicos tuos scabellum sub pedibus tuis?

* Nonne omnes sunt spiritus administratorij, qui mittuntur in ministerium propter eos qui futuri sunt hæredes salutis?

CAP. II.

Q Vamobrem debemus magis attendere iis que audiuimus, ne cadamus.

* Si enim sermo qui pronuntiatus est per angelos fuit firmus, & quisquis audit & transgressus est eum, accepit compensationem

* quomodo nos effugiemus, si contemnamus que tales sunt [tantam salutem], que quum cæpisset enarrari à Domino nostro, & ab iis qui ex eo audierant, in nos confirmata fuit?

* Quum de iis attesteretur Deus signis, & miraculis, & variis virtutibus, ac distributionibus Spiritus Sanctitatis, que data sunt iuxta ipsius voluntatem.

* Et tanquam amictum involues eos, ipsi mutabuntur. Tu autem idem es, & anni tui

*Cui enim dixit aliquando angelorũ; Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, & ipse erit mihi in filium?

*Et cùm iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit; Et adorent eum omnes angeli Dei.

*Et ad angelos quidem dicit: Qui facit angelos suos, spiritus; & ministros suos, flammam ignis.

*Ad filium autem: Thronus tuus Deus in seculum seculi: virga æquitatis, virga regni tui.

*Dilexisti iustitiam, & odisti iniquitatem: propterea vnxit te Deus, Deus tuus oleo exultationis præ participibus tuis.

*Et, Tu in principio, Domine, terram fundasti: & opera manuum tuarum sunt cæli. *Ipsi peribunt, tu autem permanebis; & omnes vt vestimentum veterascent. *Et velut amictum †mutabis eos, & mutabuntur: tu autẽ idem ipse es, & anni tui non deficient.

*Ad quem autem angelorum dixit aliquando; Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum?

*Nonne omnes sunt administratorij spiritus, in ministeriũ missi propter eos qui hæreditatem †capiunt salutis?

CAP. II.

PRopterea abundantiùs oportet obseruare nos ea quæ audiuimus, ne fortè pereffluamus.

*Si enim qui per angelos dictus est sermo, factus est firmus, & †omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem:

*Quomodo nos effugiemus si tantã neglexerimus salutem? quę cùm initium accepisset †enarrari per Dominũ, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est,

*Contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundùm suam voluntatem.

*Non enim angelis subiecit Deus orbem terrę futurum, de quo loquimur.

5 * τίνι γὰρ εἶπέ ποτε τῶν ἀγγέλων, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε; καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι αὐτῷ εἰς πατέρα, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι εἰς υἱόν;

6 * ὅταν δὲ πάλιν εἰσαγάγῃ τὸν πρωτότοκον εἰς τὴν οἰκουμένην, λέγει, καὶ προσκυνησάτωσαν αὐτῷ πάντες ἄγγελοι θεοῦ.

7 * καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, ὁ ποιῶν τοὺς ἀγγέλους αὐτοῦ πνεύματα, καὶ τοὺς λειτουργοὺς αὐτοῦ πυρὸς φλόγα.

8 * πρὸς δὲ τὸν υἱόν, ὁ θρόνος σου, ὁ θεὸς, εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος· ῥάβδος εὐθύτητος ἡ ῥάβδος τῆς βασιλείας σου.

9 * ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν· διὰ τοῦτο ἔχρισέ σε ὁ θεὸς ὁ θεός σου ἔλαιον ἀγαλλιάσεως παρὰ τοὺς μετόχους σου.

10 * καὶ, σὺ κατ' ἀρχὰς, κύριε, τὴν γῆν ἐθεμελίωσας, καὶ ἔργα τῶν χειρῶν σού εἰσιν ὁ οὐρανοί.

11 * αὐτοὶ ἀπολοῦνται, σὺ δὲ διαμένεις· καὶ πάντες ὡς ἱμάτιον παλαιωθήσονται·

12 * καὶ ὡσεὶ περιβόλαιον ἑλίξεις αὐτοὺς, καὶ ἀλλαγήσονται· σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, καὶ τὰ ἔτη σου οὐκ ἐκλείψουσι.

13 * πρὸς τίνα δὲ τῶν ἀγγέλων εἴρηκέ ποτε, κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου;

14 * οὐχὶ πάντες εἰσὶ λειτουργικὰ πνεύματα, εἰς διακονίαν ἀποστελλόμενα διὰ τοὺς μέλλοντας κληρονομεῖν σωτηρίαν;

β'.

1 * Διὰ τοῦτο δεῖ περισσοτέρως ἡμᾶς προσέχειν τοῖς ἀκουσθεῖσι, μήποτε παραῤῥυῶμεν.

2 * εἰ γὰρ ὁ δι' ἀγγέλων λαληθεὶς λόγος ἐγένετο βέβαιος, καὶ πᾶσα παράβασις καὶ παρακοὴ ἔλαβεν ἔνδικον μισθαποδοσίαν,

3 * πῶς ἡμεῖς ἐκφευξόμεθα τηλικαύτης ἀμελήσαντες σωτηρίας; ἥτις ἀρχὴν λαβοῦσα λαλεῖσθαι διὰ τοῦ κυρίου, ὑπὸ τῶν ἀκουσάντων εἰς ἡμᾶς ἐβεβαιώθη,

4 * συνεπιμαρτυροῦντος τοῦ θεοῦ σημείοις τε καὶ τέρασι, καὶ ποικίλαις δυνάμεσι, καὶ πνεύματος ἁγίου μερισμοῖς, κατὰ τὸ αὐτοῦ θέλημα.

5 * Οὐ γὰρ ἀγγέλοις ὑπέταξε τὴν οἰκουμένην τὴν μέλλουσαν, περὶ ἧς λαλοῦμεν.

---

13 לְמַן דִּין מַלְאֲכָא [y] מָבְּתוּם אֲמַר [z] וְתֵב מִן יַמִּינִי עַדְמָא [a] דְּאסִים [b] בְּעֵל וְבָבַיִךְ [c] כּוּבְשָׁא תְּחִית רַגְלַיִךְ: 14 לָא הָא כְּלְהוֹן [d] אִיתַיהוֹן רוּחֵא [e] דְּמְשַׁמְּשָׁתָא [f] דְּמְשְׁתַּדְּרִין בְּחָשְׁמָשְׁתָא מֶטֶל אִילֵין דַּעֲתִידִין [g] לְמֵארַת חַיָּא: קפלאין ב

1 מָטֶל הָנָא [a] חַיָּבִינַן [b] דְּיִתִּירָאִית נָהֵוָא [c] זְהִירִין בְּמִדְּם דַּשְׁמַעְנָן דִּלָא [d] נָפֵל: 2 אִן גִּיר [c] מִלְּתָא דְּאִתְמְלַלַת בִּיד מַלְאֲכָא

[f] אֶשְׁתַּדְּרַת וְכָל דְּשַׁמְעָה וַעֲבַר עֲלֵיהּ קַבֵּל [g] פּוּרְעָנָא [h] בְּכֵאנוֹתָא: 3 אֵיכַנָא חֲנַן נֶעֱרוֹק אִן נַבְּשָׁא עַל אִילֵין דְּהֵנוּן אֲנוּן

[k] חַיִּין הָנוּן דְּשַׁרְיוּ מִן מָרַן לְמִתְמַלְלוּ וּמִן אִילֵין דְּמָנּוּ שְׁמַעוּ בֵּן [m] אֶשְׁתַּדְּרוּ: 4 כַּד סָהֲדִין עֲלֵיהוֹן אֱלָהָא בְּאָתְוָתָא וַבְּחֵדְמָתָא

וַבְּחַיְלֵא מְשַׁחְלְפָא וּבְפוּלְגֵא דְרוּחָא דְקוּדְשָׁא דְּאִתְיְהִבוּ אַיְךְ צְבְיָנֵהּ: [z] קוּמָא קַדְמָאֵי דְּעָרוּבְתָא דְּקִיפוּתָא ב

5 לָא הֲוָא גִּיר לְמַלְאֲכָא שַׁעְבַּד עָלְמָא דַּעֲתִיד דַּעֲלוֹהִי מְמַלְלִינַן:

[y] מן עולם [z] יתב [a] סום [b] אויבך [c] הדום [d] אית [c] שמש [f] שדר שלח [g] ירת ירש [a] חוב [b] יחר [c] שומרים [d] נפל [e] מלל [f] שרר [g] בכונה גמול [h] בצוקה [i] בסא בזה [k] חיא [l] שרי והתחיל [m] נכונו

6 * Sed ſicut teſtatur ſcriptura, et ait: Quid eſt homo quòd memor es eius, & filius hominis quòd inuiſeris eum?

7 * Summiſiſti eum pauliſper præ Angelis: gloriam & honorem impoſuiſti capiti ipſius, & authoritatem ei dediſti in opera manuum tuarum.

8 * Omniáque ſubieciſti ſub pedibus eius. In hoc autem quod omnia ei ſubiecit, nihil obmiſit quod ſubiectum non ſit. Nunc autem necdum videmus omnia ei ſubiecta.

9 * Eum autem qui pauliſper ſuæmiſſus fuit præ Angelis, videmus, nempe ipſum Feſchua propter paſſionẽ mortis ſuæ, gloriamque & honorem ipſius capiti impoſitũ: nam Deus ipſe per gratiam ſuam pro omnibus guſtauit mortem.

10 * Decebat enim eum per quem omnia, & propter quem omnia, qui filios multos introduxerat in gloriam ſuam, ipſum principem ſalutis eorũ per paſſiones perfectum reddere.

11 * Qui enim ſanctificat & qui ſanctificantur, ab vno ſunt omnes. Propterea non erubeſcit eos vocare fratres ſuos;

12 * Dum ait: Annuntiabo nomen tuum fratribus meis, & in medio eccleſiæ laudabo te.

13 * Et rurſum, Ego ero fidens in eo. Et iterum, Ecce ego & filij quos dediſti mihi Deus.

De genetrice Dei.

14 * Quoniam enim filij participes fuerunt carnis & ſanguinis, ipſe quoque in ſimilitudine particeps factus eſt eorundem, vt per mortem ſuam aboleret eum qui habebat mortis imperium, hoc eſt Satanam:

15 * Et ſolueret eos qui timore mortis in tota vita ſua mancipabantur ſeruituti.

16 * Non enim ex Angelis aſſumpſit, ſed aſſumpſit ex ſemine Abrohom.

17 * Propterea iuſtum erat vt per omnia ſimilis fieret fratribus ſuis, vt miſericors fieret, & ſummus Sacerdos fidelis in Deo, vt expiaret peccata populi.

18 * Ex hoc enim quòd ipſe perpeſſus eſt, & tentatus, poteſt & iis opem ferre qui tentantur.

---

6 אֶלָּא אַיךְ דְּמַסְהֵד כְּתָבָא וְאָמַר מָנוֹ גְבַרָא דְּעְהַדְרְתָיהִי וּבְרֵהּ דֶּאנָשָׁא [c] דַּסְעַרְתָיהִי ׃ 7 [f] אֲמָכְתָיהִי קְלִיל
מִן מַלְאֲכֵא [g] חֲשְׁבּוּחָתָא [h] וְאִיקָרָא [i] סָמְתְּ בְּרִישֵׁהּ [k] וְאִשְׁלְטָתָיהִי בַּעֲבָדָא [l] דְּאִידָיךְ ׃ 8 וְכֹל מִדֶּם שַׁעֲבַדְתְּ תְּחֵית רַגְלוֹהִי
בְּהַי דִּין דְּכֹל מִדֶּם שַׁעֲבַד לֵהּ לָא שְׁבַק מִדֶּם דְּלָא מְשַׁעְבַּד הָשָׁא דִּין לָא [m] עַדְכִיל [n] חָזִינַן דְּכֹל מִדֶּם מְשַׁעְבַּד לֵהּ ׃
9 וְהוּ דַּיִן דְּמַךְ קְלִיל מִן מַלְאֲכֵא [n] חָזִינַן דְּהוּוִי יְשׁוּעַ מָטֵל [o] חַשָׁא [p] דְּמוֹתֵהּ [q] וְחָשְׁבּוּחָתָא [r] וְאִיקָרָא [s] סִים בְּרִישֵׁהּ דְּ
גִּיר אֱלָהָא [t] בְּטִיבוּתֵהּ חַלַף כְּלָנָשׁ טְעֵם [u] מוֹתָא ׃ 10 [x] יָאֵא הֲוָא גִּיר לְהוֹ דְּכֹל [y] בְּאִידֵהּ וְכֹל מָטָלְתֵהּ וַבְנָיָא סַגִּיאֵא
[z] אֲעַל לְחָשְׁבּוּחֵהּ דְּרִישָׁא [a] דְּחַיֵּיהוֹן [b] בְּחַשָׁא [c] נָגְמְרִיוּהִי ׃
11 הוּ גִּיר דְּקַדֵּשׁ וְהָנוּן [d] דְּאִתְקַדַּשׁוּ מִן חַד אִנּוּן כְּלְהוֹן מָטֵל הָנָאלָא בְּהֵדֵת דְּנָקְרָא אִנּוּן אַחוֹהִי ׃

[c] סְעַר פקד [f] מַכְּךְ
[g] שַׁבַּח [h] יְקַר [i] טוּם
[k] שְׁלַטְ'יַר [l] עדכאן
[m] חֲזָא [n] חַשַׁשׁ [o] מוּת
[p] שַׁבַּח [q] וכבוד [r] סוּם
[s] בחסדו [t] מוּת [x] כהוגן
[y] בידו [z] עֲלַל הביא [a] חַיָּא
[b] חָשַׁשׁ [c] גְּמַר [d] קַדֵּשׁ

* Testatus est autem in quodam loco quis, dicés: Quid est homo quòd memores eius: aut filius hominis quoniam visitas eum? * Minuisti eum paulominus ab angelis: gloria & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum.

* Omnia subiecisti sub pedibus eius: In eo enim quòd omnia ei subiecit, nihil dimisit non subiectum ei. Nunc autem necdum videmus omnia subiecta ei.

* Eum autem qui modico quàm angeli, minoratus est, videmus Iesum propter passionem mortis, gloria & honore coronatum: vt gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem.

* Decebat enim eum propter quem omnia, & per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, authorem salutis eorum, per †passionem consummare.

passiones

* Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Propter quã causam non cõfunditur fratres eos vocare:

* Dicens: Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te.

* Et iterum: Ego erò fidens in eum. Et iterum: Ecce ego & pueri mei, quos dedit mihi Deus.

* Quia ergo pueri communicauerũt carni & sanguini: & ipse similiter participauit eisdem: vt per mortem destrueret eum qui habebat mortis imperium, id est, diabolum;

* Et liberaret eos qui timore mortis per totam vitam obnoxij erant seruituti.

* Nusquam enim angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit;

* Vnde debuit per omnia fratribus similari: vt misericors fieret & fidelis pontifex ad Deum, vt repropitiaret delicta populi.

* In eo enim in quo passus est ipse & tentatus, potens est & eis qui tentantur auxiliari.

Psal. 8 a. 5 Mat. 28. d. 18 1. Cor. 15. d. 26 Eph. 1. d. 22 Phil. 2. b. 8 Psal. 21. c. 23 Psal. 17. a. 3 Isai. 8. d. 18 Osee. 13. d. 14 1. Cor. 15. g. 54

6 * διεμαρτύραϛο δέ που τις, λέγων, τί ἐστιν ἄνθρωπος ὅτι μιμνήσκῃ αὐτοῦ, ἢ υἱὸς ἀνθρώπου, ὅτι ἐπισκέπτῃ αὐτόν;

7 * ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους· δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτόν, καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν σου·

8 * πάντα ὑπέταξας ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐτοῦ· ἐν γὰρ τῷ ὑποτάξαι αὐτῷ τὰ πάντα, οὐδὲν ἀφῆκεν αὐτῷ ἀνυπότακτον. νῦν δὲ οὔπω ὁρῶμεν αὐτῷ τὰ πάντα ὑποτεταγμένα·

9 * τὸν δὲ βραχύ τι παρ' ἀγγέλους ἠλαττωμένον βλέπομεν Ἰησοῦν, διὰ τὸ πάθημα τοῦ θανάτου, δόξῃ καὶ τιμῇ ἐστεφανωμένον· ὅπως χάριτι θεοῦ ὑπὲρ παντὸς γεύσηται θανάτου.

10 * ἔπρεπε γὰρ αὐτῷ, δι' ὃν τὰ πάντα καὶ δι' οὗ τὰ πάντα, πολλοὺς υἱοὺς εἰς δόξαν ἀγαγόντα, τὸν ἀρχηγὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν διὰ παθημάτων τελειῶσαι.

11 * ὅ, τε γὰρ ἁγιάζων καὶ οἱ ἁγιαζόμενοι, ἐξ ἑνὸς πάντες· δι' ἣν αἰτίαν οὐκ ἐπαισχύνεται ἀδελφοὺς αὐτοὺς καλεῖν,

12 * λέγων, ἀπαγγελῶ τὸ ὄνομά σου τοῖς ἀδελφοῖς μου, ἐν μέσῳ ἐκκλησίας ὑμνήσω σε.

13 * καὶ πάλιν, ἐγὼ ἔσομαι πεποιθὼς ἐπ' αὐτῷ. καὶ πάλιν, ἰδοὺ ἐγὼ καὶ τὰ παιδία ἃ μοι ἔδωκεν ὁ θεός.

14 * Ἐπεὶ οὖν τὰ παιδία κεκοινώνηκε σαρκὸς καὶ αἵματος, καὶ αὐτὸς ὡσαύτως μετέσχε τῶν αὐτῶν, ἵνα διὰ τοῦ θανάτου καταργήσῃ τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι τὸν διάβολον·

15 * καὶ ἀπαλλάξῃ τούτους ὅσοι φόβῳ θανάτου διὰ παντὸς τοῦ ζῆν ἔνοχοι ἦσαν δουλείας.

16 * οὐ γὰρ δήπου ἀγγέλων ἐπιλαμβάνεται, ἀλλὰ σπέρματος Ἀβραὰμ ἐπιλαμβάνεται),

17 * ὅθεν ὤφειλε κατὰ πάντα τοῖς ἀδελφοῖς ὁμοιωθῆναι, ἵνα ἐλεήμων γένηται, καὶ πιστὸς ἀρχιερεὺς τὰ πρὸς τὸν θεὸν, εἰς τὸ ἱλάσκεσθαι τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ·

18 * ἐν ᾧ γὰρ πέπονθεν αὐτὸς πειρασθείς, δύναται τοῖς πειραζομένοις βοηθῆσαι.

---

12 כִּי אָמַר אֶסַּפֵּר שִׁמְךָ לַאֲחָי [h] בְּגַוָּה דְעִדְתָּא אֲשַׁבְּחָךְ׃ 15 וְתוּב דְּאִנָּא אֱהֵוֵא [k] תְּכִיל עֲלוֹהִי וְתוּב הָא אֲנָא
[i] וְיַלְדַת אֱלָהָא ג
13 וַבְנָיָא [l] דְיַהֲבְתְּ לִי אֱלָהָא׃ 14 מֶטֹל גֵּיר דַּבְנָיָא [b] אֶשְׁתַּתְּפוּ בִּבְסָרָא וַדְמָא אַף הוּ בָּה [c] בִּדְמוּתָא אֶשְׁתַּתַּף בְּהֵין בְּהֵלֵּין [d] דַּבְמוֹתֵהּ נְבַטֵּל לְמַן
דְאִחֵיד שׁוּלְטָנָא [d] דְמַוְתָא [f] דְאִיתַוְהִי סָטָנָא׃ 15 [f] וְנֶשְׁרֵא לְהָנוּן אִילֵּין דַּבְדָחֲלָתָא [g] דְמַוְתָא בְּכָלְהוֹן [h] חַיֵּיהוֹן מְשַׁעְבְּדִין
חָוִו לְעַבְדוּתָא׃ 16 לָא חָוָא גֵּיר מִן מַלְאכָא נְסַב אֶלָּא מִן זַרְעָה דְאַבְרָהָם נְסַב׃
17 מֶטֹל הָנָא זָדִיק חָוָא דְּבְכֹל מִדְּם נֶהְדְּמֵא לַאֲחוֹהִי דְנֶהֱוֵא [k] מְרַחֲמָנָא [l] וְרַב־כּוּמְרָא מְהֵימְנָא בְּדַאלָהָא וְנֶהֱוֵא
[m] מְחַסֵּא עַל [n] חֲטָהוֹהִי דְעַמָּא׃ 18 בְּהֵי גֵּיר דְהוּ [o] חַשׁ [p] וְאִתְנַסִּי [q] מְשַׁכַּח [r] לְמַנְעַדַר לַאילֵּין [s] דְמִתְנַסִּין׃

h ובתוך העדה i עוד k בנושא
f יַחֵב נתן a וְיַלֵּד b שְׁרַף
c דָּמָא דמה d מות
e אִית f שָׁרָא g מות
h חַיָּא i שַׁעְבֵּר
k רַחֵם l וכוחן גדול
m סלח
n חַטָּא o חֲשַׁשׁ p נָסָא
q יכל r עָזַר עזר s נָסָא

CAP. III.

1 PRoinde, fratres mei ſancti, qui vocati eſtis vocatione cæleſti, contemplamini hunc Apoſtolum & ſummum Sacerdotem confeſſionis noſtræ Ieſchua Meſchicho: 2 * Quòd fidelis ſit ei qui fecit ipſum, ſicut Mouſche in tota 3 domo illius. * Longè enim amplior eſt huius gloria quàm Mouſche, vt & longè amplior eſt honos eius qui ædificauit domũ, quàm 4 ipſius ædificij. * Omnis enim domus ab aliquo ædificatur; qui verò omnia ædificat, 5 Deus eſt. * Et Mouſche quidem tanquam ſeruus fidelis fuit in tota domo eius in teſtimonium eorum quæ dicenda erant per illum.
6 * Meſchicho verò tanquam filius eſt ſuper domum ſuam, nos autem ſumus eius domus, ſi vſque ad finem habuerimus apertam faciem [fiduciam], & gloriationem ſpei illius.
7 * Quamobrem ait Spiritus ſanctus: Hodie 8 ſi vocem eius audieritis, * Ne obduretis corda veſtra, vt ad iram eum prouocetis tanquam exacerbatores, aut ſicut in die tentationis quæ extitit in deſerto, 9 * Quum tentauerunt me patres veſtri, & probauerunt videruntque opera mea per quadraginta annos.
10 * Quapropter tædium mihi fuit in generatione illa, dixique; Populus iſte errat corde ſuo, & ipſi non cognouerunt vias meas.
11 * Ita vt iurauerim in ira mea illos non ingreſſuros in requiem meam.
12 * Cauete igitur, fratres mei, ne ſit in aliquo veſtrum cor malum quod incredulum ſit, néue diſcedatis à Deo viuente.
13 * Sed adhortamini vos ipſos omnibus diebus, vſque ad diem illum qui vocatur Hodie: & ne quis veſtrum obduretur ſeductione peccati.

Sabbatho Candidatorum.

14 * Nam commixti ſumus cum Meſchicho, ſi à principio & vſque ad finem in hac ipſa vera ſubſtantia perſeuerauerimus.
15 * Sicut dictum eſt: Hodie ſi filiam vocis eius audieritis, ne obduretis corda veſtra vt ad iram prouocetis eum.
16 * Qui ſunt enim illi qui audierunt & exacerbauerunt eum? non illi omnes quiexierant ex Egypto per manum Mouſche.

קפלאון ג

1 מִכֵּיל אַחַי קַדִּישֵׁא דְּאִתְקְרִיחוּן בְּקָרְיָנָא דְּמָן שְׁמַיָּא
חֲזָאוּהִי לְהָנָא שְׁלִיחָא וְרַב־כּוּמָרָא דְּהַוְדְיְתָן יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
2 דְּמְהֵימַן לְמָן דַּעֲבְדֵהּ אַיִךְ מוֹשֶׁא בְּכֻלֵּהּ בַּיְתֵהּ׃
3 סַגִּיאָא הִי גֵּיר תֻּשְׁבוּחְתֵּהּ דְּהָנָא טַב מִן דְּמוֹשֶׁא אֲיכַנָּא דְּסַגִּי אִיקָרָא דְּבַנְיֵהּ דְּבַיְתָא טַב מִן בְּנְיֵהּ׃ 4 כָּל
בַּיְתָא גֵּיר מִן אֱנָשָׁא הוּ מְתְבְּנֵא הַו דֵּין דְּבָנֵא כָּל אֱלָהָא הוּ׃ 5 ומוֹשֶׁא אַיִךְ עַבְדָא אִתְהֵימִן בְּבַיְתֵהּ כְּלֵּהּ לְסָהֲדוּתָא
דְּאִילֵּין דַּעֲתִידִין הֲוִין לְמִתְמַלְלוּ בְּאִידֵּהּ׃ 6 מְשִׁיחָא דֵּין אַיִךְ בְּרָא עַל בַּיְתֵהּ וְאִיתַּוְהִי בַּיְתֵהּ חֶנַן אִן עַדְמָא לְחַדְתָא נְאחוד
גַּלְיוּת אַפָּא וְשׁוּבְחָרָא דְּסַבְרֵהּ׃ 7 מָטֶל דַּאמְרַת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּיוֹמָנָא אִן בְּקָלֵּהּ תְּשְׁמְעוּן׃ 8 לָא תְקַשְׁוּן לֵבָוְהְכוּן
לְמַרְגּוּזוּתֵהּ אַיִךְ מְמַרְמְרָנֵא וַאיִךְ יוֹמָא דְּנְסְיוּנָא דַּבְמַדְבְּרָא׃ 9 דְּנַסְיוּנִי אֲבָהַיכוּן וּבְקוּ חֲזוּ עֲבָדַי אַרְבְּעִין שְׁנִין׃

a עלכן
b קְרָא c חֲזָנֵא
d וכתן הגדול
e וְרָא יהּ f חֵימִן שַׁבַּת
h יתהר i וכבוד מן
k יְקַר j בְּנָא l חֵימִן
m לעדות
n חֵנָא o בידו
p לאחרית q אֲחַר אחז
r גְּלָא s והחולת הקמת

CAP. III.

VNde,fratres ſancti,vocationis cęleſtis participes,conſiderate Apoſtolum & Christū pontificem confeſſionis noſtræ Ieſum†:

Num. 12 b.7. * Qui fidelis eſt ei qui fecit illum, ſicut & Moyſes in omni domo eius.

* Amplioris enim glorię iſte prę Moyſe dignus eſt habitus, quàtò ampliorem honorem habet domus, qui fabricauit illam.

* Omnis namque domus fabricatur ab aliquo. qui autem omnia creauit, Deus eſt.

* Et Moyſes quidem fidelis erat in tota domo eius tāquam famulus, in teſtimonium eorum quæ dicenda erant:

* Chriſtus verò tanquam filius in domo ſua: quæ domus ſumus nos, ſi fiduciam & gloriam ſpei vſq; ad finem, firmam retineamus.

Pſal. 94. b.8 * Quapropter, ſicut dicit Spiritus ſanctus; Hodie ſi vocem eius audieritis,

* Nolite obdurare corda veſtra ſicut in exacerbatione ſecundùm diem tentationis in deſerto;

* Vbi tentauerunt me patres veſtri: probauerunt & viderunt opera mea

* Quadraginta annis. Propter quod infenſus fui generationi huic: & dixi, Semper errant corde. Ipſi autem non cognouerunt vias meas.

* Quibus iuraui in ira mea, Si introibunt in requiem meam.

* Videte, fratres, ne fortè ſit in aliquo veſtrum cor malum incredulitatis, diſcedendi à Deo viuo:

* Sed adhortamini voſmetipſos per ſingulos dies, donec Hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.

* Participes enim Chriſti effecti ſumus: ſi tamen initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmum retineamus.

* Dum dicitur; Hodie ſi vocē eius audieritis, nolite obdurare corda veſtra quemadmodum in illa exacerbatione.

* Quidam enim audientes exacerbauerunt: ſed non vniuerſi qui profecti ſunt ex Ægypto per Moyſen.

γ'.

1 * Ὅθεν, ἀδελφοὶ ἅγιοι, κλήσεως ἐπουρανίου μέτοχοι, καταν οήσατε τὸν ἀπόστολον καὶ ἀρχιερέα τῆς ὁμολογίας ἡμῶν Ἰησοῦν χριστόν,

2 * πιστὸν ὄντα τῷ ποιήσαντι αὐτὸν, ὡς καὶ μωυσῆς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ.

3 * πλείονος γὰρ δόξης οὗτος παρὰ μωυσῆν ἠξίωται, καθ' ὅσον πλείονα τιμὴν ἔχει τοῦ οἴκου ὁ κατασκευάσας αὐτόν.

4 * πᾶς γὰρ οἶκος κατασκευάζεται ὑπό τινος. ὁ δὲ τὰ πάντα κατασκευάσας, θεός.

5 * καὶ μωυσῆς μὲν πιστὸς ἐν ὅλῳ τῷ οἴκῳ αὐτοῦ, ὡς θεράπων, εἰς μαρτύριον τῶν λαληθησομένων·

6 * χριστὸς δὲ, ὡς υἱὸς, ἐπὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ, οὗ οἶκός ἐσμεν ἡμεῖς, ἐάν περ τὴν παῤῥησίαν καὶ τὸ καύχημα τῆς ἐλπίδος, μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν.

7 * διὸ καθὼς λέγει τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε·

8 * μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ, κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ πειρασμοῦ ἐν τῇ ἐρήμῳ,

9 * οὗ ἐπείρασάν με οἱ πατέρες ὑμῶν, ἐδοκίμασάν με, καὶ εἶδον τὰ ἔργα μου

10 * τεσσαράκοντα ἔτη. διὸ προσώχθισα τῇ γενεᾷ ἐκείνῃ, καὶ εἶπα, ἀεὶ πλανῶνται τῇ καρδίᾳ· αὐτοὶ δὲ οὐκ ἔγνωσαν τὰς ὁδούς μου·

11 * ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

12 * βλέπετε, ἀδελφοὶ, μήποτε ἔσται τινὶ ὑμῶν καρδία πονηρὰ ἀπιστίας, ἐν τῷ ἀποστῆναι ἀπὸ θεοῦ ζῶντος,

13 * ἀλλὰ παρακαλεῖτε ἑαυτοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν, ἄχρις οὗ τὸ σήμερον καλεῖται, ἵνα μὴ σκληρυνθῇ τις ὑμῶν ἀπάτῃ τῆς ἁμαρτίας.

14 * μέτοχοι γὰρ γεγόναμεν τοῦ χριστοῦ, ἐάν περ τὴν ἀρχὴν τῆς ὑποστάσεως μέχρι τέλους βεβαίαν κατάσχωμεν,

15 * ἐν τῷ λέγεσθαι, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν, ὡς ἐν τῷ παραπικρασμῷ.

16 * τινὲς γὰρ ἀκούσαντες παρεπίκραναν, ἀλλ' οὐ πάντες οἱ ἐξελθόντες ἐξ αἰγύπτου διὰ μωυσέως.

---

10 מָטֶל הָנָא מַאנַת לִי בְּדָרָא הַו וַאמְרַת דְּעַמָא הוּדְטָעָא לֵבְהוּן וְהִנוּן לָא יַדְעוּ אוּרְחָתַי׃ 11 אַיךְ דְּיסִית בְּרוּגְזִי
דְּלָא עָלוּן לְנְיָחְתִי׃ 12 אֲזְדַהְרוּ הָכִיל אַחֵי דְּלְמָא נֶהֱוֵא בְּאנָשׁ מָנְכוּן לֵבָא בִישָׁא דְּלָא מְהֵימִין וְתֶפְרְקוּן מִן אֱלָהָא
חַיָא׃ 13 אֶלָּא בְּעוּ מִן נַפְשְׁכוּן כְּלֶהוּן יוֹמָתָא עַדָמָא דְּמִתְקְרֵא יוֹמָנָא וְלָא נְתְקַשֵׁי אֱנָשׁ מָנְכוּן בְּטָעְיוּתָא
דַחֲטִיתָא׃ 14 אֶתְחַלַטַן גֵיר עַם מְשִׁיחָא אִן מִן רִישִׁיתָא וְעַדְמָא לַאחַרִיתָא בֵּה בַקְיָמָא הָנָא שַׁרִירָא נְחַמְסַן׃
15 אַיכַנָא דַאמִיר דְיוֹמָנָא אִן בַּרְתְ קָלֵה תְשְׁמְעוּן לָא תְקַשׁוּן לַבַוְתְכוּן לְמַרְגְוּתֵה׃
16 מַן אֱנוּן גֵיר הָנוּן דַשְׁמַעוּ וַארְגְוּהִי לָא כְּלֶהוּן הָנוּן דַנְפַקוּ מִן מָצְרִין בְּיַד מוֹשֶׁא׃

a מִצְרַיִן c יַמָא נשבע f כּוּעַסְתִּי g עָלַל h נוּחַ i זָחַר k תסורו l בְּעָא m יוֹם n מְרִיבָה o טָעָא p חַטָּאָה
a שלבנים b חָלַט ערב c קוֹם d נחמן c חַמְסַן עמר

17 * Quos autem pertæsus est quadraginta annis, nisi eos qui peccauerant, quorum ossa conciderunt in deserto?

18 * Quibus autem iurauit eos non ingressuros in requiem suam, nisi iis qui assensum non præbuerunt?

19 * Proinde videmus eos non potuisse introire, eò quòd increduli fuerint.

CAP. IIII.

1 TImeamus igitur, ne fortè stante promissione ingrediendi in requiem eius, inueniatur aliquis inter vos qui ingressu frustratus
2 remaneat. * Etenim nobis quoque nuntiatum est, prout & illis. sed non profuit illis sermo quem audierunt, propterea quòd non fuit cum fide temperatus [coniunctus] iis qui ipsum audierant.

3 * At introimus in requiem nos qui credidimus. quemadmodum dixit, Ita vt iurauerim in ira mea illos non ingressuros in requiē meam, licet opera Dei à principio mundi facta sint.

4 * Prout dixit de Sabbatho, requieuisse Deū in die septimo ab omnibus operibus suis.

5 * Et illic rursum ait, Non introibunt in requiem meam.

6 * Quoniam igitur erat locus in quem vnusquisque introiret, & ij quibus primùm annuntiatum fuerat, non introierūt, eò quòd
7 assensum non præbuerunt. * Rursum diem alium præfinit post multum temporis, sicut suprà scriptum est dixisse Dauid; Hodie si vocem eius audieritis, ne obduretis corda ve-
8 stra. * Si enim Ieschua filius Noun requiem eis præstitisset, haud locutus fuisset postea de alio die.

9 * Itaque restat sabbathizare populo Dei.

10 * Qui enim ingressus est in requiem eius, & ipse requieuit ab operibus suis, sicut à
11 suis Deus. * Demus igitur operam introeundi in requiem illam, ne quis eodem concidat exemplo quo ij qui non crediderunt.

12 * Viuus est enim sermo Dei, & omnino efficax, longéque penetrantior gladio ancipiti: & ingreditur vsque ad diuisionem animæ & spiritus, necnon compagum & medullæ ossiumque; ac diiudicat cogitationes & voluntatem cordis.

*Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis qui peccauerũt; quorum cadauera prostrata sunt in deserto? *Quibus autem iurauit non introire in requiem ipsius, nisi illis qui incredduli fuerunt?

Num. 14 f. 57 Num. 14 d. 21. d. 24

17 *τίσι δὲ ᾠργίσθη τεσσαράκοντα ἔτη; οὐχὶ τοῖς ἁμαρτήσασιν, ὧν τὰ κῶλα ἔπεσον ἐν τῇ ἐρήμῳ;

17 18 *τίσι δὲ ὤμοσε μὴ εἰσελεύσεσθαι εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, εἰ μὴ τοῖς ἀπειθήσασι;

18

*Et videmus quia non potuerũt introire† propter incredulitatem.

in requiem ipsius

19 *καὶ βλέπομεν ὅτι οὐκ ἠδυνήθησαν εἰσελθεῖν δι' ἀπιστίαν.

19

CAP. IIII.

δ'.

TImeamus ergo ne fortè relicta pollicitatione introeũdi in requiem eius, A existimetur aliquis ex †vobis deesse.

nobis

1 *Φοβηθῶμεν οὖν μήποτε καταλειπομένης ἐπαγγελίας εἰσελθεῖν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, δοκῇ τις ἐξ ὑμῶν ὑστερηκέναι.

1

*Etenim & nobis nuntiatũ est, quemadmodum & illis. sed non profuit illis sermo auditus, non†admistis fidei ex iis quæ audierunt.

admistus

2 *καὶ γάρ ἐσμεν εὐηγγελισμένοι, καθάπερ κἀκεῖνοι· ἀλλ' οὐκ ὠφέλησεν ὁ λόγος τῆς ἀκοῆς ἐκείνους, μὴ συγκεκερασμένους τῇ πίστει τοῖς ἀκούσασιν.

2

*Ingrediemur enim in requiem qui †credidimus: quẽadmodum dixit; Sicut iuraui in ira mea, si introibunt in requiẽ meam: & quidem operibus ab institutione mundi perfectis.

Psal. 94. b. 11 credimus

3 *εἰσερχόμεθα γὰρ εἰς τὴν κατάπαυσιν οἱ πιστεύσαντες, καθὼς εἴρηκεν, ὡς ὤμοσα ἐν τῇ ὀργῇ μου, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου· καίτοι τῶν ἔργων ἀπὸ καταβολῆς κόσμου γενηθέντων.

3

*Dixit enim in quodã loco de die septima sic: Et requieuit Deus die septima ab omnibus operibus suis. *Et in isto rursum, Si introibũt in requiem meam.

Gen. 2. a. 2

4 *εἴρηκε γάρ που περὶ τῆς ἑβδόμης οὕτως, καὶ κατέπαυσεν ὁ θεὸς ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ ἀπὸ πάντων τῶν ἔργων αὐτοῦ·

4

5 *καὶ ἐν τούτῳ πάλιν, εἰ εἰσελεύσονται εἰς τὴν κατάπαυσίν μου.

5

*Quoniã ergo superest introire quosdam in illam, & ij, quibus prioribus annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem:

6 *ἐπεὶ οὖν ἀπολείπεταί τινας εἰσελθεῖν εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ πρότερον εὐαγγελισθέντες οὐκ εἰσῆλθον δι' ἀπείθειαν,

6

*Iterum terminat diem quendam, Hodie, in Dauid dicendo, post tantum temporis, sicut supra dictum est, Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.

Sup. 3. b. 7

7 *πάλιν τινὰ ὁρίζει ἡμέραν, σήμερον, ἐν Δαυὶδ λέγων, μετὰ τοσοῦτον χρόνον· καθὼς εἴρηται, σήμερον ἐὰν τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούσητε, μὴ σκληρύνητε τὰς καρδίας ὑμῶν.

7

*Nam si eis Iesus requiem præstitisset, nunquam de alia loqueretur post hac die. *Itaque relinquitur sabbathismus populo Dei.

8 *εἰ γὰρ αὐτοῖς Ἰησοῦς κατέπαυσεν, οὐκ ἂν περὶ ἄλλης ἐλάλει μετὰ ταῦτα ἡμέρας.

8

9 *ἄρα ἀπολείπεται σαββατισμὸς τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ.

9

C

*Qui enim ingressus est in requiem eius: etiam ipse requieuit ab operibus suis, sicut †à suis Deus.

&

10 *ὁ γὰρ εἰσελθὼν εἰς τὴν κατάπαυσιν αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς κατέπαυσεν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, ὥσπερ ἀπὸ τῶν ἰδίων ὁ θεός.

10

*Festinemus ergo ingredi in illam requiem: vt ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum.

11 *σπουδάσωμεν οὖν εἰσελθεῖν εἰς ἐκείνην τὴν κατάπαυσιν, ἵνα μὴ ἐν τῷ αὐτῷ τις ὑποδείγματι πέσῃ τῆς ἀπειθείας.

11

*Viuus est enim sermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti: & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis.

12 *ζῶν γὰρ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ, καὶ ἐνεργὴς, καὶ τομώτερος ὑπὲρ πᾶσαν μάχαιραν δίστομον, καὶ διϊκνούμενος ἄχρι μερισμοῦ ψυχῆς τε καὶ πνεύματος, ἁρμῶν τε καὶ μυελῶν, καὶ κριτικὸς ἐνθυμήσεων καὶ ἐννοιῶν καρδίας·

12

---

6 מְטֻל הָכִיל דְּאִית חָוָא אַחְרָא דַּאנָשׁ אֱנָשׁ נֵעוֹל לֵהּ וְהָנוּן [s] דְּאִסְתַּבְּרוּ קַדְמָיֵאלָא עַלּוּ בְּדִלָּא [t] אֶתְטְפִיסוּ׃
7 [v] תּוּב יוֹמָא אָחֳרָנָא [x] סְאֵם מִן בָּתַר [y] זַבְנָא סַגִּיאָא אֲמַר בְּתִיב דְּאָמַר דָּוִיד [z] דְּיוֹמָנָא אִן בְּקָלֵהּ תְּשְׁמְעוּן
לָא [a] תְּקַשְּׁיוּן [b] לֵבְוָתְכוּן׃ [8] אִלּוּ גְיר יְשׁוּעַ בַּר נוּן [c] אֲנִיחַ הֲוָא אֲנוּן לָא אֲמַר הֲוָא מִן בָּתַרכֵּין עַל יוֹמָא אָחֳרִינָא׃ [d9] מֶדֵּין [d] קָיֵם
הוּ [f] לְמַשְׁבְּתוּ לְעַמָּה דַאלָהָא׃ [10] אֲיְנָא גְיר [g] דְּעַל [h] לְנִיחֵהּ [b] אֶתְחְנִיחַ אַף הוּא מִן עֲבָדּוֹהִי אֵיךְ דַּאלָהָא מִן דִּילֵהּ׃ [11] נֶחְחַפֵּשׁ
הָכִיל דְּנֵעוֹל לְהֵי נִיחָא דְּלָא [k] נֶפֵּל [l] בְּדִמּוּתָא דְּהָנוּן דְּלָא [m] אֶתְטְפִיסוּ׃ [12] חַיָּא הִי גֶּיר [n] מֶלֵּהּ דַּאלָהָא וְכֹל סָעָרָא
וְחַרִיפָא טַב מִן סַפְסָרָא דַּתְּרֵין פּוּמֵיהּ וְעָאלָא עַדְמָא לְפוּרְשָׁנָא דְּנַפְשָׁא וְדִרוּחָא וְדִמּוּחָא וְגִרְמֵא
וְדָיְנָא מַחְשָׁבָתָא וְחַרְעִיתָא דְּלֵבָּא׃

[s] סַבַּר בשר [t] טְבַּס תקשיב [u] עוד [x] סום [y] זמן [z] יום [a] קְשָׁא [b] לֵב [c] נוּחַ [d] עִלְּכֵן [e] קוּם שַׁבַּת [f] עֲלַל [g] נשתדל [h] נוּחַ [k] נְפַל [l] דְּמָא דמה [m] טְבַּס תקשיב [n] מַלֵּל

13 * Neceſt vlla creatura abſcondita à conſpectu illius. Sed omnia nuda & manifeſta ſunt coram oculis eius cuireddunt rationem.

Secunda ſtatione noctis Paraſceues Crucifixionis.

14 * Quum habeamus igitur ſummum pontificem Jeſchua Meſchicho filium Dei, qui aſcendit in cælos, perſiſtamus in profeſſione
15 eius. * Non enim habemus pontificem qui non poſſit compati infirmitati noſtræ, ſed qui tentatus eſt per omnia ſicut & nos, excepto
16 peccato. * Accedamus igitur reuelato oculo [confidenter] ad thronum gratiæ ipſius, vt obtineamus miſericordiam, et inueniamus gratiam ad auxilium in tempore afflictionis.

CAP. V.

1 OMnis enim pontifex qui eſt ex hominibus, pro hominibus ſtat ſuper iis quę Dei ſunt, vt offerat oblationem & ſacrificia pro peccatis.

2 *Jſque poteſt ſeipſum demittere, & compati ignorantibus, errantibuſque, quandoquidem & ipſe infirmitate indutus eſt.

3 * Et propterea debet qui eſt eiuſmodi cùm pro populo, tum pro ſeipſo offerre pro peccatis ſuis.

4 * Porrò nemo ſibiipſi ſumit honorem, ſed qui vocatur à Deo quēadmodum Aharoun.

5 * Sic & Meſchicho nōn ſeipſum glorificauit, vt pontifex fieret, ſed is qui dixerat illi; Filius meus tu es, ego hodie genui te.

6 * Sicut & alio loco dicit; Tu es Sacerdos in æternum ſecundùm ſimilitudinē Malkizedek.

7 * Qui etiam quum carne indutus eſſet, orationem & preces cum vociferatione vehementi, & cum lachrymis offerebat ei, qui ipſum poterat à morte viuificare; & exauditus eſt.

8 * Et quamuis eſſet Filius, ex timore & paſſionibus quas ſuſtinuit, didicit obedientiam.

9 * Et ſic perfectus redditus eſt, illiſque omnibus qui ipſi obediuerunt, fuit cauſa ſalutis æternæ.

10 * Ac nominatus eſt à Deo, Summus Sacerdos ſecundum ſimilitudinem Malkizedek.

---

13 וְלֵית [b] בְּרִיְתָא [c] דְטַשְׁיָא מִן קֳדָמֵיהּ אֶלָּא כֹּל מְדֻם [d] עֲרֵטֵל וְגָלֵא קֳדָם עֵינוֹהִי דְלֵהּ יְהָבִין פִּתְגָמָא ׃
[a] קוּמָא דַתְרִין דְּלָלְיָא דְעָרוּבְתָא דְרַזְקוּפִיתָא ה
14 מֶטֶל דְּאִית לַן רַב כּוּמְרָא [b] רַב־כּוּמְרָא רַבָּא יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא בְּרֵהּ דְאֱלָהָא דְסָלֵק לִשְׁמַיָּא [c] נִחְמְסֵן [d] בְּתוּדְיָתֵהּ ׃ 15 לָא גְיר
אִיתַלַן רַב כּוּמְרָא דְלָא [c] מָצֵא [f] דְנִחַשׁ עַם [g] כְּרִיהוּתַן אֶלָּא [h] דְמִתְנַסֵּי בְּכֹל מְדֻם [i] אַכְוָתַן [k] סְטַר מִן חֲטִיתָא ׃ 16 נֶתְקָרַב [l] הָכִיל
בְּגֵלָּא עִין [m] לְכוּרְסְיָא דְטִיבוּתֵהּ [n] דְנֶסַב רַחֲמֵא וְנִשְׁכַּח [o] טִיבוּתָא [p] לְעוּדְרָנָא [q] בְּזִבְנָא דְאוּלָצָנָא ׃ קפלאון ה
1 כָּל רַב כּוּמְרָא גַיר דְּמִן בְּנֵינָשָׁא הֲוֵא חָלַף בְּנֵינָשָׁא קָאֵם עַל אִילֵין דְּאֱלָהָא אֲגֵין דְּנִקְרֵב קוּרְבָּנָא וּדְבְחָא חָלַף
חֲטָהָא ׃ 2 וַאֲנָא מְשַׁכַּח דְּנֵמֵךְ נַפְשֵׁהּ וְנַחַשׁ עַם אִילֵין דְּלָא יָדְעִין וְטָעַיִן מֶטֶל דַּאף הוּ כְּרִיהוּתָא לְבִישׁ ׃

[b] בְּרָא [c] טָשָׁא [d] עירום
[a] קום [b] כהן הגדול
[c] חַמְכֵּן עמד [d] וְרָא ידה
[e] יכל [f] חַשַׁשׁ [g] כְּרֵהּ
[h] נָסָא [i] כמונו [k] אלכר מן חשאה [l] עלכן שלכסא חסדו
[m] נְסַב [n] חן [p] עֲדַר עמי בעת צרה

Psal.33. c.16 Eccl.13. d.20 * Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius, ad quem nobis sermo.

13 * καὶ οὐκ ἔστι κτίσις ἀφανὴς ἐνώπιον αὐτοῦ· πάντα δὲ γυμνὰ καὶ τετραχηλισμένα τοῖς ὀφθαλμοῖς αὐτοῦ, πρὸς ὃν ἡμῖν ὁ λόγος.

* Habētes ergo pontificem magnum qui penetrauit cælos Iesum filium Dei, spei no strae teneamus † confessionem.

14 * Ἔχοντες οὖν ἀρχιερέα μέγαν διεληλυθότα τοὺς οὐρανούς, Ἰησοῦν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, κρατῶμεν τῆς ὁμολογίας.

* Non enim habemus pōtificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris; tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato.

15 * οὐ γὰρ ἔχομεν ἀρχιερέα μὴ δυνάμενον συμπαθῆσαι ταῖς ἀσθενείαις ἡμῶν, πεπειρασμένον δὲ κατὰ πάντα καθ' ὁμοιότητα χωρὶς ἁμαρτίας.

* Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ †: vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in auxilio oportuno. eius:

16 * προσερχώμεθα οὖν μετὰ παῤῥησίας τῷ θρόνῳ τῆς χάριτος, ἵνα λάβωμεν ἔλεον, καὶ χάριν εὕρωμεν εἰς εὔκαιρον βοήθειαν.

CAP. V.

ε'.

OMnis nanq; pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus cōstituitur in iis quæ sunt ad Deum; vt offerat dona & sacrificia pro peccatis; A

1 * Πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς ἐξ ἀνθρώπων λαμβανόμενος, ὑπὲρ ἀνθρώπων καθίσταται τὰ πρὸς τὸν θεὸν, ἵνα προσφέρῃ δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ ἁμαρτιῶν,

* Qui condolere possit iis qui ignorāt & errant: quoniam & ipse circundatus est infirmitate. 2

2 * μετριοπαθεῖν δυνάμενος τοῖς ἀγνοοῦσι καὶ πλανωμένοις, ἐπεὶ καὶ αὐτὸς περίκειται ἀσθένειαν.

* Et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiā † pro semetipso offerre pro peccatis. 3 &

3 * καὶ διὰ ταύτην ὀφείλει καθὼς περὶ τοῦ λαοῦ, οὕτω καὶ περὶ ἑαυτοῦ προσφέρειν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν.

* Nec quisquam sumit sibi honorem; sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron. 4 B

4 * καὶ οὐχ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμὴν, ἀλλὰ καλούμενος ὑπὸ τοῦ θεοῦ, καθάπερ καὶ Ἀαρών. 2.Par. 26.c.18

* Sic & Christus non semetipsum clarificauit vt pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum, Filius meus es tu, ego hodie genui te. 5 Psal. 2. b.7

5 * οὕτω καὶ ὁ χριστὸς οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασε γενηθῆναι ἀρχιερέα, ἀλλ' ὁ λαλήσας πρὸς αὐτὸν, υἱός μου εἶ σὺ, ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε·

* Quemadmodum & in alio loco dicit, Tu es Sacerdos in æternum, secundùm ordinem Melchisedec. 6 Psal.109 a.4

6 * καθὼς καὶ ἐν ἑτέρῳ λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

* Qui in diebus carnis suæ, preces supplicationesque ad eum qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore valido & lachrymis offerens, † exauditus est pro sua reuerentia. 7 &

7 * ὃς ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, δεήσεις τε καὶ ἱκετηρίας πρὸς τὸν δυνάμενον σῴζειν αὐτὸν ἐκ θανάτου, μετὰ κραυγῆς ἰσχυρᾶς καὶ δακρύων προσενέγκας, καὶ εἰσακουσθεὶς ἀπὸ τῆς εὐλαβείας,

* Et quidem cùm esset filius †, didicit ex iis quæ passus est, obedientiam: 8 Dei

8 * καίπερ ὢν υἱός, ἔμαθεν ἀφ' ὧν ἔπαθε τὴν ὑπακοήν·

* Et cōsummatus, factus est omnibus obtemperātibus sibi, causa salutis æternæ, 9

9 * καὶ τελειωθεὶς ἐγένετο τοῖς ὑπακούουσιν αὐτῷ πᾶσιν αἴτιος σωτηρίας αἰωνίου,

* Appellatus à Deo, Pontifex iuxta ordinem Melchisedec. 10

10 * προσαγορευθεὶς ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἀρχιερεὺς κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

---

5 וּמִטַּלְתָּה חַיָּב הוּא לְהַקְרִיב עַל חַטָּאתוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא מַקְרִיב עַל הָעָם׃ 4 וְלֹא יִקַּח אָדָם כָּבוֹד לְעַצְמוֹ אֶלָּא כְּשֶׁנִּקְרָא עַל יְדֵי אֱלֹהִים כְּמוֹ אַהֲרֹן׃ 5 כֵּן גַּם הַמָּשִׁיחַ לֹא הִגְדִּיל לַעֲשׂוֹת אֶת עַצְמוֹ כֹּהֵן גָּדוֹל אֶלָּא הַמְדַבֵּר אֵלָיו אָמַר בְּנִי אַתָּה אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ׃ 6 כְּמוֹ שֶׁאָמַר בְּמָקוֹם אַחֵר אַתָּה כֹּהֵן לְעוֹלָם עַל דִּבְרַת מַלְכִּי־צֶדֶק׃ 7 אֲשֶׁר בִּימֵי בְשָׂרוֹ בְּתַחֲנוּנִים וּבְתַחֲנוּנִים הִקְרִיב תְּפִלּוֹת וּבַכְיָה חָזָק אֶל הַמּוֹשִׁיעוֹ מִמָּוֶת וְנַעֲנָה מִיִּרְאָתוֹ׃ 8 אַף כִּי בֵּן הָיָה לָמַד מִן אֲשֶׁר סָבַל אֶת הַיִּסּוּרִים׃ 9 וְהָיָה לְמוֹשִׁיעַ עוֹלָם לְכָל הַשּׁוֹמְעִים לוֹ׃ 10 וְנִשְׁתַּמֶּה מִן אֱלֹהִים רַב־כֹּהֵן בְּדִבְרַת מַלְכִּי־צֶדֶק׃

11 ✱ *De eo autem ipso Malkizedek multa sunt nobis verba facienda, quæque difficiles explicatus habeant, quoniam infirmi estis auditu vestro.*

Nocte secunda Passionis.

12 ✱ *Deberetis enim doctores esse propter tempus* quod impendistis *doctrinæ: nunc autem rursum opus habetis vt discatis quæ sint Scripturæ primæ exordij sermonum Dei, & facti estis indigentes lacte, & non cibo solido.*

13 ✱ *Quisquis autem est, cuius cibus sit lac, non persuadetur sermone iustitiæ, quoniam rudis est.*

14 ✱ *Perfectorum autem cibus est solidus, qui quòd indagine vtantur, depromuntur sensus eorum ad discretionem boni & mali.*

CAP. VI.

1 QVapropter omittamus initium sermonis *Meschicho, & veniamus ad perfectionem. sed cur iterum fundamentum aliud iacitis ad pœnitentiam ex operibus mortuis, et ad fidem quæ in Deum est;*

2 ✱ *Et ad doctrinam Baptismi, & impositionis manus, & ad resurrectionem quæ fit ex domo mortuorum, & ad iudicium æternum?*

3 ✱ *Si Dominus permiserit, faciemus hoc.*

4 ✱ *Sed non possunt ij qui semel ad baptismum descenderunt, & gustarunt donum illud quod è cælis est, & acceperunt Spiritum Sanctitatis:*

5 ✱ *Gustaruntque verbum bonum Dei, & virtutem seculi futuri, quum iterum peccauerint,*

6 ✱ *Denuo renouari ad pœnitentiam: aut denuo crucifigent Filium Dei, & ignominia afficient.*

7 ✱ *Terra enim quæ imbiberit imbrem venientem in se multis vicibus, & produxerit herbam quæ sit vsui iis propter quos colitur, accipit benedictionem à Deo.*

8 ✱ *Sin producat carduos, & spinas, ipsa reprobatur, nec procul est ab execratione, sed finis eius est combustio.*

9 ✱ *Cæterùm persuasa habemus de vobis, fratres mei, quæ bona sunt, & saluti propinqua, quamuis ita loquamur.*

---

11 עֲלַוהִי דִין עַל הָנָא מַלְכִּיזֶדֶק [k] סַגִּיאָא הִי לַן [l] מֶלְתָא [m] לְמֵאמְרָה וְעַסְקָא [n] לַמְפַשְׁקוּתָה מֶטֶל דַּהֲוִיתוּן לְכוּן כְּרִיהָא
בְּמַשְׁמַעְתְּכוּן ׃ [l] לְלַיָא [r] דַתָּרִין [s] דְחַשָּׁא [t]

12 [b] חַיְבִין הֲוִיתוּן גִּיר [c] מַלְפָנֵא לְמֶהֱוֵא מֶטֶל דְּזַבְנָא לְכוּן [d] בְּיוּלְפָנָא הָשָׁא דִין חוּב [e] סָנִיקִין אַנְתּוּן דְּתֶאלְפוּן אִילֵין
אֱנִין כְּתִיבָתָא [i] קַדְמָיְתָא דְרִישׁ [g] מֶלְוהִי דַאלָהָא [h] וַהֲוִיתוּן לְכוּן סְנִיקָא עַל חַלְבָא וְלָא עַל [i] מֵאכוּלְתָא שַׁרִירְתָא ׃

13 כְּלָנָשׁ דִין דְּמֵאכוּלְתָה חַלְבָא הוּ לָא [k] מַפֵּס [l] בְּמֶלְתָא [m] דִכְאנוּתָא מֶטֶל [n] דְשַׁבְרָא הוּא ׃ 14 דַּגְמִירָא הִי דִּין [o] מֵאכוּלְתָא
קפלאון ו
שַׁרִירְתָא אִילֵין דְּמֶטֶל נַמְרַשִׁין [p] רַגְשַׁיהוּן לְמֶפְרַשׁ [q] טָבְתָא וּבִישְׁתָא ׃

1 [g] מֶטֶל הָנָא נָשְׁבוּק שׁוּרָיָא דְּמֶלְתָה דַמְשִׁיחָא וְנֵאתֵא לַגְמִירוּתָא אוּ לְמָא הוּב שְׁתֵאסְתָא אַחֲרִיתָא מַרְמִיהוּן

[k] סַגִּיאָא [l] מַלֵּל [m] אֲמַר [n] בְּשַׁק [r] דרש [s] חֲשַׁשׁ [b] חוב [c] אַלַף [d] יֶלֶף [o] סְנִיק צרך [g] הראשונות [i] דברי א [h] חַיָּא [i] אֵכַל [k] מקש יב [l] מַלֵּל = סל צדקה [n] פתי [o] אֵכַל [p] תושיהם [q] טוב

* De quo nobis grãdis sermo & ininterpretabilis ad dicẽdum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. 11 A

* Etenim cùm deberetis magistri esse propter tempus, rursum indigetis vt vos doceamini, quæ sint elementa exordij sermonum Dei: & facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. 12

* Omnis enim qui lactis est particeps, expers est sermonis iustitiæ, paruulus enim est. 13

* Perfectorum autem est solidus cibus; eorum qui pro†consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali. 14 ipsa

CAP. VI.

QVapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectionem feramur, non rursum iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, 1 A

* Baptismatũ doctrinæ, impositionis quoq; manuum, ac resurrectionis mortuorum, & iudicij æterni. 2

* Et hoc faciemus, si quidem permiserit Deus. 3

Mat. 12. d. 45. Inf. 10. c. 26 2. Pet. 2. d. 20

* Impossibile enim est eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, 4

* Gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque seculi venturi, 5

* Et prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis filium Dei, & ostentui habẽtes. B 6

* Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, & †generans herbam oportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo. 7

germinans

* Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledicto proxima; cuius consummatio in combustionem. 8

* Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora & viciniora saluti: tametsi ita loquimur. 9

11 * περὶ οὗ πολὺς ἡμῖν ὁ λόγος καὶ δυσερμήνευτος λέγειν, ἐπεὶ νωθροὶ γεγόνατε ταῖς ἀκοαῖς.

12 * Καὶ γὰρ ὀφείλοντες εἶναι διδάσκαλοι, διὰ τὸν χρόνον, πάλιν χρείαν ἔχετε τοῦ διδάσκειν ὑμᾶς τίνα τὰ στοιχεῖα τῆς ἀρχῆς τῶν λογίων τοῦ θεοῦ, καὶ γεγόνατε χρείαν ἔχοντες γάλακτος, καὶ οὐ στερεᾶς τροφῆς.

13 * πᾶς γὰρ ὁ μετέχων γάλακτος, ἄπειρος λόγου δικαιοσύνης· νήπιος γάρ ἐστι·

14 * τελείων δέ ἐστιν ἡ στερεὰ τροφή, τῶν διὰ τὴν ἕξιν τὰ αἰσθητήρια γεγυμνασμένα ἐχόντων πρὸς διάκρισιν καλοῦ τε καὶ κακοῦ.

5'.

1 * Διὸ ἀφέντες τὸν τῆς ἀρχῆς τοῦ χριστοῦ λόγον, ἐπὶ τὴν τελειότητα φερώμεθα, μὴ πάλιν θεμέλιον καταβαλλόμενοι μετανοίας ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, καὶ πίστεως ἐπὶ θεόν,

2 * βαπτισμῶν διδαχῆς, ἐπιθέσεώς τε χειρῶν, ἀναστάσεώς τε νεκρῶν, καὶ κρίματος αἰωνίου.

3 * καὶ τοῦτο ποιήσομεν, ἐάν περ ἐπιτρέπῃ ὁ θεός.

4 * ἀδύνατον γὰρ τοὺς ἅπαξ φωτισθέντας, γευσαμένους τε τῆς δωρεᾶς τῆς ἐπουρανίου, καὶ μετόχους γενηθέντας πνεύματος ἁγίου,

5 * καλόν γευσαμένους θεοῦ ῥῆμα, δυνάμεις τε μέλλοντος αἰῶνος,

6 * καὶ παραπεσόντας, πάλιν ἀνακαινίζειν εἰς μετάνοιαν, ἀνασταυροῦντας ἑαυτοῖς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καὶ παραδειγματίζοντας.

7 * γῆ γὰρ ἡ πιοῦσα τὸν ἐπ' αὐτῆς πολλάκις ἐρχόμενον ὑετὸν, καὶ τίκτουσα βοτάνην εὐθετον ἐκείνοις δι' οὓς καὶ γεωργεῖται, μεταλαμβάνει εὐλογίας ἀπὸ τοῦ θεοῦ·

8 * ἐκφέρουσα δὲ ἀκάνθας καὶ τριβόλους, ἀδόκιμος, καὶ κατάρας ἐγγύς, ἧς τὸ τέλος εἰς καῦσιν.

9 * πεπείσμεθα δὲ περὶ ὑμῶν, ἀγαπητοί, τὰ κρείσσονα, καὶ ἐχόμενα σωτηρίας, εἰ καὶ οὕτω λαλοῦμεν.

---

11 לַחֲבוּתָא מִן עַבְדָא מֵיתֵא וְלַהֵימְנוּתָא דְבַאלָהָא ׃ 12 וַלְיוּלְפָנָא דְמַעְמוּדִיתָא וְדִסְיָם אִידָא וְלַקְיֵמְתָא דְמֵן בֵּירַת מֵיתָא וְלַיְמָנָא דְבַאלָהָא ׃ 3 אֵן מָרְיָא מַפֵּס נֶעְבֵּד הָדָא ׃ 4 אֶלָּא לָא מֶשְׁכְּחִין הָנוּן דַחֲדָא זִבְן לְמַעְמוּדִיתָא נְחַתוּ וְטַעֲמוּ מַוהַבְתָא דְמִן שְׁמַיָא וְנָסַבוּ רוּחָא דְקוּדְשָׁא ׃ 5 וְטַעֲמוּ מִלְתָא טָבְתָא דַאלָהָא וְחַיְלָא דְעָלְמָא דַעֲתִיד דְהוּב ׃ 6 נֶחְטוּן ׃ דְמֵן דְרִישׁ נֶחַדְתוּן לַתְיוּבוּתָא וּמֵן דְרִישׁ נֶזְקְפוּן לַבְרֵה דַאלָהָא וַנְצַעֲרוּן ׃ 7 אַרְעָא גִיר דְאִשְׁתַיִת מָטְרָא דְאָתָא לָהּ זִבְנִין סַגִיאִין וְאִיעֲיַת עִסְבָא דְחָשְׁחָ לְהָנוּן דְמִשְׁתַלְהוּן מֶהְפְלְחָא מְקַבְלָא בּוּרְכְתָא מִן אֱלָהָא ׃ 8 אִנְהוּ דִין דְתַפְקִי קוּרְטָבָא וְדַרְדְרָא הָוְיָא לָהּ מְסָלְיְתָא וְלָא רַחִיקָא מִן לוּטָתָא אֶלָּא חַרְתָהּ יְקַדְנָא הוּ ׃ 9 מְפִיסִינַן דִין עֲלֵיכוּן אֲחַי אִילִין דְשַׁפִּירִין וְקָרִיבִין לְחַיֵּא אֲפִין הָכַנָא מְמַלְלִינַן ׃

---

g חשובה מן תוב h מות i חַיְמִן k יֵלֵף l עַמַר m סום n קוס o מות p דון q מוחיר r יַחֵב s מַלַל t טוב u חַטָא x חַרַת חדש y תַב שוב z ובשניות a שָׂתָא b וְעָא אשת

10 * Non enim iniquus est Deus, vt obliuioni det opera vestra, & vestrum illam charitatem quam exhibuistis eius nomine, quippe qui ministraueritis sanctis, ministretisque.

11 * Cupimus autem vt vnusquisque vestrum hanc ipsam sedulitatem ostendat ad complementum spei vestræ vsque in finem:

12 * Neque præcidatur vobis, sed sitis imitatores eorum, qui fide & longanimitate fuerunt hæredes promissionis.

13 * Abrohom nanque quum polliceretur Deus, quoniam nihil erat seipso maius vt per illud iuraret, iurauit per semetipsum:

14 * Et ait; Benedicendo benedicam tibi, & multiplicando multiplicabo te.

15 * Et sic longanimis fuit, accepitque pro-
16 missum. * Siquidem homines per maiorem seipsis iurant: ac de omni contentione quę accidit inter eos, vera solutio fit per iusiurandū.

17 * Quapropter maximè voluit Deus ostendere hæredibus promissionis pollicitationem suam immutabilem, eamque obstrinxit iure-
18 iurando. * Vt per duas res mutationis expertes, in quibus non potuit Deus mentiri, consolationem magnā haberemus, qui confugimus ad eum, vt prehendamus spem illam
19 quæ promissa est nobis: * Quæ quidem est nobis velut ancora, quæ retinet animam nostram ne commoueatur, & ingreditur intra superficies portæ [velum].

20 * Vbi præcedens ingressus est pro nobis Jeschua, & factus est pontifex in æternum in similitudinem Malkizedek.

De Genitrice Dei.

CAP. VII.

1 POrrò hic Malkizedek fuit rex Scholim, pontifex Dei excelsi, & ipse factus est obuiam Abrohom, dum rediret à cæde regum: & benedixit ei:

2 * Et ei impartitus est Abrohom decimas ex omnibus quæ erant secum. Exponitur autem nomen illius, Rex iustitiæ: & rursum, Rex Scholim, quod est, Rex pacis.

3 * Cuius neque pater neque mater scribuntur in generationibus, nec initium dierum eius, neque finis vitæ ipsius; sed in similitudinem Filij Dei permanet pontificatus eius in æternum.

---

10 לָא הֲוָא גַיר עַוָל אֱלָהָא דְנָטְעֵא [l] עֲבָדֵיכוֹן וְחוּבְכוֹן הַוֹ [m] דְחַיִיתוּן בְּשַׁמָּה דְשַׁמְּשְׁתּוּן לְקַדִּישֵׁא וְמְשַׁמְּשִׁיתוּן׃

11 [n] צְבֵינַן דֵין דְאִנָשׁ מִנְּכוֹן הִי הָדָא [o] חֲפִיטוּתָא נְחוּא [p] לְשׁוּמְלָיָא דְסַבְּרְכוֹן עַדְמָא [q] לְהַרְהָא׃

12 וְלָא תְּתְקַטַּע לְכוֹן אֶלָּא דְתֶהֱווֹן [r] מְחַרְיָנֵא לְהָנוֹן [s] דְבְהֵימְנוּתָא [t] וּבְנַגִּירוּת רוּחָא הֲווֹ [u] יְרְתֵא [x] דְמוּלְכָנָא׃

13 לְאַבְרָהָם גַיר כַּד מְלַךְ לֵהּ אֱלָהָא מְטֵל דְלֵית הָוֵא לֵהּ דְרַב מָנֵהּ [y] וְנַאמֵא בֵּהּ וְמָא בְנַפְשֵׁהּ׃ 14 וְאָמַר דְמְבָרְכוֹ

אֲבָרְכָךְ [z] וּמַסְגָיוּ אַסְגֵיךְ׃ 15 וְהָכְנָא [a] אַגַר רוּחֵהּ וְקַבֵּל [b] סוּלְכָנָא׃ 16 בְּנֵינָשָׁא גֵיר בַּדְרַב מָנְהוֹן [c] יְמִין וְעַל כֻּל חֵרְיָנָא דְהָוֵא

בֵּינָתְהוֹן שׁוּלְמָא שַׁרִירָא בְּמוֹמָתָא הָוֵא לֵהּ׃ 17 [d] מֶטֵל הָנָא יַתִּירָאִית צְבָא אֱלָהָא וְנָחוּא לְיֵרְתָא דְמוּלְכָנָא דְשׁוּדְיֵהּ

לָא מְשְׁתְחָלַף וְחַבְשֵׁהּ בְּמוֹמָתָא׃ 18 דְבְתַרְתֵין צְבָנִין דְלָא מְשְׁתַחְלְפָן דְלָא מְשְׁכַח אֱלָהָא דְנִדְגַּל בְּהֵין בּוּיָאָא רַבָּא

l מעשיכם
m חַוָא הגיד n צְבָא
o השתדלות
p שַׁמְלַיָא מלא פלאחרית
q מדמים
r מְחַיְמִין s נְגַר ישרים
t מְלַךְ הבטית u יְמִא נשבע
x סְנָא y נְגַר ארך
z הבטחה a נשבעים

* Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis quã ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis.
10 * οὐ γὰρ ἄδικος ὁ θεὸς ἐπιλαθέσθαι τοῦ ἔργου ὑμῶν, καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, ἧς ἐνεδείξασθε εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, διακονήσαντες τοῖς ἁγίοις καὶ διακονοῦντες.

* Cupimus autem vnumquemque vestrum eandem ostentare solicitudinem ad expletionem spei vsque in finem:
11 * ἐπιθυμοῦμεν δὲ ἕκαστον ὑμῶν τὴν αὐτὴν ἐνδείκνυσθαι σπουδὴν πρὸς τὴν πληροφορίαν τῆς ἐλπίδος ἄχρι τέλους·

* Vt non segnes efficiamini, verùm imitatores eorum qui fide & patientia hæreditabunt promissiones.
12 * ἵνα μὴ νωθροὶ γένησθε, μιμηταὶ δὲ τῶν διὰ πίστεως καὶ μακροθυμίας κληρονομούντων τὰς ἐπαγγελίας.

* Abrahæ namque promittens Deus,
13 * τῷ γὰρ Ἀβραὰμ ἐπαγγειλάμενος ὁ θεὸς, ἐπεὶ κατ' οὐδενὸς εἶχε μείζονος ὀμόσαι, ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ,

quoniam neminem habuit per quem iuraret maiorem, iurauit per semetipsum,
14 * λέγων, εἰ μὴν εὐλογῶν εὐλογήσω σε, καὶ πληθύνων πληθυνῶ σε.

Gen. 22. c.16 Gen. 12. 2.3.18. c.18.22. d.17.
* Dicens, Nisi benedicẽs benedicam te, & multiplicans multiplicabo te.
15 * καὶ οὕτω μακροθυμήσας ἐπέτυχε τῆς ἐπαγγελίας.

* Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem.
16 * ἄνθρωποι μὲν γὰρ κατὰ τοῦ μείζονος ὀμνύουσι· καὶ πάσης αὐτοῖς ἀντιλογίας πέρας εἰς βεβαίωσιν ὁ ὅρκος.

* Homines enim per maiorem sui iurant: & omnis cõtrouersiæ eorum finis, ad confirmationem, est iuramentum.
17 * ἐν ᾧ περισσότερον βουλόμενος ὁ θεὸς ἐπιδεῖξαι τοῖς κληρονόμοις τῆς ἐπαγγελίας τὸ ἀμετάθετον τῆς βουλῆς αὐτοῦ, ἐμεσίτευσεν ὅρκῳ·

* In quo abundantiùs volens Deus ostendere pollicitationis hæredibus immobilitatem cõsilij sui, interposuit iusiurandum:
18 * ἵνα διὰ δύο πραγμάτων ἀμεταθέτων, ἐν οἷς ἀδύνατον ψεύσασθαι θεόν, ἰσχυρὰν παράκλησιν ἔχωμεν οἱ καταφυγόντες κρατῆσαι τῆς προκειμένης ἐλπίδος·

* Vt per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatium habeamus. qui confugimus ad tenendam propositam spem,
19 * ἣν ὡς ἄγκυραν ἔχομεν τῆς ψυχῆς ἀσφαλῆ τε καὶ βεβαίαν, καὶ εἰσερχομένην εἰς τὸ ἐσώτερον τοῦ καταπετάσματος,

* Quam sicut ancoram habemus animæ tutam ac firmam, ac incedẽtem vsque ad interiora velaminis,
20 * ὅπου πρόδρομος ὑπὲρ ἡμῶν εἰσῆλθεν Ἰησοῦς, κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδὲκ ἀρχιερεὺς γενόμενος εἰς τὸν αἰῶνα.

* Vbi præcursor pro nobis introiuit Iesus, secundùm ordinem Melchisedec pontifex factus in æternum.

CAP. VII.

ζ.

Gen. 14. d.18
1 * Hic enim Melchisedec, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obuiauit Abrahæ regresso à cæde regum, & benedixit ei:
1 * Οὗτος γὰρ ὁ Μελχισεδὲκ, βασιλεὺς Σαλὴμ, ἱερεὺς τοῦ θεοῦ τοῦ ὑψίστου, ὁ συναντήσας Ἀβραὰμ ὑποστρέφοντι ἀπὸ τῆς κοπῆς τῶν βασιλέων, καὶ εὐλογήσας αὐτὸν,

2 * Cui & decimas omnium diuisit Abraham. primùm quidem qui interpretatur rex iustitiæ: deinde autem & rex Salem, quod est, rex pacis:
2 * ᾧ καὶ δεκάτην ἀπὸ πάντων ἐμέρισεν Ἀβραάμ. πρῶτον μὲν ἑρμηνευόμενον βασιλεὺς δικαιοσύνης, ἔπειτα δὲ καὶ βασιλεὺς Σαλήμ, ὅ ἐστι, βασιλεὺς εἰρήνης·

3 * Sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitę habens; assimilatus autem filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.
3 * ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητος· μήτε ἀρχὴν ἡμερῶν μήτε ζωῆς τέλος ἔχων, ἀφωμοιωμένος δὲ τῷ υἱῷ τοῦ θεοῦ, μένει ἱερεὺς εἰς τὸ διηνεκές.

---

k גֵּיס שגב ו הוא כלי מלחים שמשליכים לתכין הספינה
m לְבַךְ המך n זעץ
o עוֹל p במקום שבו פכתן
a כהן b רום c מעשר
d מחרגם e של צדקה מן כון f אֵית יש g כְּתֵב
h בתולדות i קץ
k חַיָּא l דְּמָא דמה

k וְנָחֲוֵא לַךְ l דְּאִתְגַּזַּרְתָּן בֵּהּ וְנֵאחוֹד סַבְרָא דְּמֵלִּיךְ לַךְ : 19 הַן דְּאִיתַּוְהִי לַךְ אַיִךְ m אוּקִינָא רַלְבִּיךְ בְּנַפְשָׁתָן n דְּלָא תֶּהֱזִיעִי
o וְעָאֵל לְגוֹ מִן אַפֵּי חַרְעָא : 20 p כַּר דְּקַדֵּם עַל חֲלָפַיִן יְשׁוּעַ וַהֲוָא q כּוּמְרָא לְעָלַם בְּדִמּוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק :
דְּיִלְדַת אֱלָהָא ז קפלאון ז

1 הָנָא דֵּין מַלְכִּיזֶדֶק אִיתַּוְהִי מֶלֶךְ שָׁלִים a כּוּמְרָא דַּאלָהָא b מְרִימָא וְהוּ אֲרָעֵהּ לַאבְרָהָם כַּד הֲפַךְ מִן חַרְבָא דְּמַלְכֵּא
וּבָרֵכֵהּ : 2 וְלֵהּ פְּרַשׁ אַבְרָהָם c מַעֲסָרָא מִן כָּל מִדֵּם דְּאִית הָוָא עַמֵּהּ d מֶהְפַּשַׁר דֵּין שְׁמֵהּ מַלְכָּא e דְּכְאנוֹתָא וְתוּב
מַלֶךְ שָׁלִים f דְּאִיתַּוְהִי מַלְכָא דְּשָׁלְמָא : 3 דְּלָא אֲבוּהִי וְלָא אִמֵּהּ g אֶתְכְּתֵבוּ h בְּשַׁרְתָּא וְלָא רֵישִׁיהָא דְּיוֹמוֹהִי וְלָא
i שׁוּלְמָא k דְּחַיְוֵהִי אֶלָּא l בְּדִמּוּתָא דְּבְרֵהּ דַּאלָהָא מְקַוְיָא כּוּמְרוּתֵהּ לְעָלַם :

4 * Considerate verò quàm magnus hic fuerit, cui Abrohom patriarcha dedit decimas, & primitias.

5 * Illi enim qui ex filiis Leui suscipiunt pontificatum, præceptum habent Legis, vt accipiant decimas à populo; hoc est, à fratribus suis, quamuis & ipsi ex lumbis Abrohom prodierint.

6 * Is autem qui scriptus non est in genealogiis eorum, decimas tulit ab Abrohom, et benedixit ei qui acceperat promissionem.

7 * Porrò absque controuersia, qui minor est benedicitur ab eo qui præstantior est ipso.

8 * Atque hîc quidem homines qui moriuntur accipiunt decimas, illic autem is de quo testata est Scriptura ipsum viuere:

9 * Ac (vt quispiam dixerit) per Abrohom & Leui ipse qui decimas acceperat, ipse quoque decimatus est.

10 * Adhuc enim erat in lumbis patris sui quum occurreret ipsi Malkizedek.

11 * Si ergo consummatio per pontificatum ipsius Leui erat, vti per quẽ imposita est Lex populo, quid opus erat pontificem alium surgere in similitudinẽ Malkizedek? Sed dixit, In similitudinem Aharoun erit:

12 * Imò quemadmodum facta est mutatio in pontificatu, sic fuit mutatio & in Lege:

13 * Is enim de quo hæc dicuntur, de alia tribu natus est, de qua nemo vnquam ministrauit altari.

14 * Palam enim est à Iihoudo ortum esse Dominum nostrum, ex tribu de qua nihil loquutus est Mouschе de pontificatu.

15 * Eoque magis adhuc notum est quòd dicat, In similitudinem Malkizedek surgit pon
16 tifex alius, * Qui non factus sit iuxta Legem mandatorum corporeorum, sed iuxta potentiam vitæ indissolubilis.

17 * Attestatur enim de eo, Tu es Sacerdos in æternum in similitudinem ipsius Malkizedek.

Feria tertia Candidatorum.

18 * Mutatio autem quæ facta est priori mandato propter imbecillitatem, & quòd nullam in se vtilitatem haberet, extitit.

---

4 חֲזוֹ דֵין כְּמָא רַב הָנָא דַאבְרָהָם רֵישׁ אֲבָהָתָא לֵהּ יְהַב מַעֲסַרָא וּרְישָׁיָתָא׃ 5 אִילֵּין גֵּיר מִן בְּנַיְלֵוִי דַמְקַבְּלִין
הָוֹו כּוּמְרוּתָא פּוּקְדָנָא אִיתַ הָוֹא לְהוֹן דְנִסְבוּן מַעֲסַרָא מִן עַמָּא הֵנּוּן מִן אֲחַיְהוּן כַּד אַף הִנּוּן מִן חַצֵּה
דַאבְרָהָם נְפַקוּ׃ 6 הָנָא דֵין דְלָא כְּתִיב בְּשַׁרְבְּתְהוֹן מַעֲסַרָא שְׁקַל מִן אַבְרָהָם וּבָרְכֵהּ לְהָוֹ דְקַבֵּל מוֹלְכָנָא׃
7 דְלָא חֲרִינָא דֵין הָוֹ דַבָּצִיר מֶתְבָּרַךְ מִן הָוֹ דַמַיְתַר מָנֵהּ׃ 8 וְהָרָכָא בְּנַיְנָשָׁא דְמַיְתַין נָסְבִין מַעֲסַרָא
לְהָל דֵין הָוֹ דַאסְהֵד עֲלַוְהִי כְּתָבָא דְחַי הוּ׃ 9 וַאיךְ אֱנָשׁ נאמַר בְּיַד אַבְרָהָם אַף לֵוִי הָוֹ דְמַעֲסַרָא נָסֵב הָוָא אַף
הוּ אֶתְעַסַּר׃ 10 עַדְכִּיל גֵּיר בְּחַצֵּהּ הָוָא דַאבוּהִי כַּד אַרְעֵהּ לְמַלְכִּיזֶדֶק׃ 11 אִלּוּ הָכִיל גְּמִירוּתָא בְּיַד
כּוּמְרוּתָא דְלֵוִי אִיתַיְהָ הָוֹת דְבָהּ סִים נָמוּסָא לְעַמָּא מָתְבְּעָא הָוָא כּוּמְרָא אַחֲרָנָא דַנְקוּם בַּדְמוּתֵהּ דְמַלְכִּיזֶדֶק

---

4 [o] חֲזוֹ דֵין כְּמָא רַב הָנָא דַאבְרָהָם רֵישׁ [p] אֲבָהָתָא לֵהּ יְהַב מַעֲסַרָא וּרְישָׁיָתָא׃ 5 אִילֵּין גֵּיר מִן בְּנַיְלֵוִי דַמְקַבְּלִין
הָוֹו כּוּמְרוּתָא [q] פּוּקְדָנָא אִיתַ הָוֹא לְהוֹן דְנִסְבוּן [r] מַעֲסַרָא מִן עַמָּא הֵנּוּן מִן אֲחַיְהוּן כַּד אַף הִנּוּן מִן חַצֵּה
דַאבְרָהָם נְפַקוּ׃ 6 הָנָא דֵין דְלָא כְּתִיב בְּשַׁרְבְּתְהוֹן מַעֲסַרָא שְׁקַל מִן אַבְרָהָם וּבָרְכֵהּ לְהָוֹ דְקַבֵּל [s] מוֹלְכָנָא׃
7 דְלָא [t] חֲרִינָא דֵין הָוֹ [u] דַבָּצִיר [x] מֶתְבָּרַךְ מִן הָוֹ [y] דַמַיְתַר מָנֵהּ׃ 8 וְהָרָכָא בְּנַיְנָשָׁא [z] דְמַיְתַין נָסְבִין מַעֲסַרָא
לְהָל דֵין הָוֹ [b] דַאסְהֵד עֲלַוְהִי [c] כְּתָבָא [d] דְחַי הוּ׃ 9 וַאיךְ אֱנָשׁ [d] נאמַר בְּיַד אַבְרָהָם אַף לֵוִי הָוֹ [e] דְמַעֲסַרָא נָסֵב הָוָא אַף
הוּ [c] אֶתְעַסַּר׃ 10 [f] עַדְכִּיל גֵּיר בְּחַצֵּהּ הָוָא דַאבוּהִי כַּד [g] אַרְעֵהּ לְמַלְכִּיזֶדֶק׃ 11 אִלּוּ הָכִיל גְּמִירוּתָא בְּיַד
[h] כּוּמְרוּתָא דְלֵוִי [i] אִיתַיְהָ הָוֹת דְבָהּ סִים נָמוּסָא לְעַמָּא מָתְבְּעָא הָוָא כּוּמְרָא אַחֲרָנָא דַנְקוּם בַּדְמוּתֵהּ דְמַלְכִּיזֶדֶק

[a] שמה [b] שהעיד [c] חַיָּא [d] אֲמַר [e] עָסַר [f] עוד [g] אֶרַע פגש [h] כהונה [i] אית [j] הכשחה [k] ריב [l] שצעיר [x] בַּרְךְ [x] יְתַר [z] מות [m] נָסַב

* Intuemini autem quantus sit hic, cui & decimas dedit de prȩcipuis Abraham patriarcha.

Num.18 c.21 Deut.18. a.1.2.3 Ios.14. a.4 *Et quidem de filiis Leui sacerdotium accipientes, mãdatum habent decimas sumere à populo secundùm Legem, id est, à fratribus suis: quanquam & ipsi exierint de lumbis Abrahæ.

* Cuius autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, & hunc qui habebat repromissiones, benedixit.

* Sine vlla autẽ contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur.

* Et hîc quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia viuit.

* Et (vt ita dictum sit) per Abraham & Leui, qui decimas accepit †, decimatus est.

* Adhuc enim in lumbis patris erat, quando obuiauit ei Melchisedec.

* Si ergo consummatio per sacerdotium Leuiticum erat (populus enim sub ipso Legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundùm ordinem Melchisedec, alium surgere sacerdotem, & non secundùm ordinem Aaron dici?

* Translato enim sacerdotio, necesse est vt & Legis translatio fiat.

* In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altario præsto fuit.

* Manifestum est enim quòd ex Iuda ortus sit Dominus noster; in qua tribu nihil de †sacerdotio Moyses locutus est.

Sacerdotibus

* Et amplius adhuc manifestum est, si secũdùm similitudinem Melchisedec exurgat alius sacerdos,

* Qui non secundùm Legem mandati carnalis factus est, sed secundùm virtutem vitæ insolubilis.

* Contestatur enim; Quoniam tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedec.

Psal.109 a.4

* Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem.

4 * θεωρεῖτε δὲ πηλίκος οὗτος, ᾧ καὶ δεκάτην ἀβραὰμ ἔδωκεν ἐκ τῶν ἀκροθινίων ὁ πατριάρχης.

5 * καὶ οἱ μὲν ἐκ τῶν υἱῶν λευὶ τὴν ἱερατείαν λαμβάνοντες, ἐντολὴν ἔχουσιν ἀποδεκατοῦν τὸν λαὸν κατὰ τὸν νόμον, τουτέστι, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν, καίπερ ἐξεληλυθότας ἐκ τῆς ὀσφύος ἀβραάμ·

6 * ὁ δὲ μὴ γενεαλογούμενος ἐξ αὐτῶν, δεδεκάτωκε τὸν ἀβραάμ, καὶ τὸν ἔχοντα τὰς ἐπαγγελίας εὐλόγηκε.

7 * χωρὶς δὲ πάσης ἀντιλογίας, τὸ ἔλαττον ὑπὸ τοῦ κρείττονος εὐλογεῖται.

8 * καὶ ὧδε μὲν δεκάτας ἀποθνήσκοντες ἄνθρωποι λαμβάνουσιν· ἐκεῖ δέ, μαρτυρούμενος ὅτι ζῇ.

9 * καί, ὡς ἔπος εἰπεῖν, διὰ ἀβραὰμ καὶ λευὶ, ὁ δεκάτας λαμβάνων, δεδεκάτωται.

10 * ἔτι γὰρ ἐν τῇ ὀσφύϊ τοῦ πατρὸς ἦν, ὅτε συνήντησεν αὐτῷ ὁ μελχισεδέκ.

11 * εἰ μὲν οὖν τελείωσις διὰ τῆς λευιτικῆς ἱερωσύνης ἦν· ὁ λαὸς γὰρ ἐπ' αὐτῇ νενομοθέτηται· τίς ἔτι χρεία, κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδὲκ ἕτερον ἀνίστασθαι ἱερέα, καὶ οὐ κατὰ τὴν τάξιν ἀαρὼν λέγεσθαι;

12 * μετατιθεμένης γὰρ τῆς ἱερωσύνης, ἐξ ἀνάγκης καὶ νόμου μετάθεσις γίνεται.

13 * ἐφ' ὃν γὰρ λέγεται ταῦτα, φυλῆς ἑτέρας μετέσχηκεν, ἀφ' ἧς οὐδεὶς προσέσχηκε τῷ θυσιαστηρίῳ.

14 * πρόδηλον γὰρ ὅτι ἐξ ἰούδα ἀνατέταλκεν ὁ κύριος ἡμῶν, εἰς ἣν φυλὴν οὐδὲν περὶ ἱερωσύνης μωυσῆς ἐλάλησε.

15 * καὶ περισσότερον ἔτι κατάδηλόν ἐστιν, εἰ κατὰ τὴν ὁμοιότητα μελχισεδὲκ ἀνίσταται ἱερεὺς ἕτερος,

16 * ὃς οὐ κατὰ νόμον ἐντολῆς σαρκικῆς γέγονεν, ἀλλὰ κατὰ δύναμιν ζωῆς ἀκαταλύτου.

17 * μαρτυρεῖται γάρ, ὅτι σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν μελχισεδέκ.

18 * ἀθέτησις μὲν γὰρ γίνεται προαγούσης ἐντολῆς διὰ τὸ αὐτῆς ἀσθενὲς καὶ ἀνωφελές.

---

12 אֶלָּא אַיכְנָא דַּהֲוָא ס שׁוּחְלָפָא פְּכוּמְרוּתָא הָכְנָא הֲוָא ק שׁוּחְלָפָא אַף
בְּנָמוֹסָא׃ 13 הַוגִּיר דְּאִתְאֲמַר עֲלוֹהִי הַלֵּין מִן שִׁרְבְּתָא הוּ אַחֲרָתָא אֶתְיְלַד דְּאִנָּשׁ מִמְּחוּם מָנָה לָא שַׁמֵּשׁ בְּמַרְבְּתָא
14 גַּלְיָא הִי גִּיר דְּמִן יְהוּדָא ר דְּנַח מָרָן מִן שִׁרְבְּתָא דְּלָא אֲמַר עֲלַיהּ מוֹשֶׁא מִדֶּם עַל ש כּוּמְרוּתָא׃
15 וְיַתִּירָאִית חוּב יְדִיעָא בְּהָי דְּאֲמַר דְּבִדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק ת קָאֵם כּוּמְרָא אָחֳרָנָא׃ 16 הַו דְּלָא הֲוָא בְּנָמוֹסָא
דְּפוּקָדָנָא ב פַּגְרָנֵיָא הֲוָא אֶלָּא בְּחַיֵּי דְּלָא ג מְשְׁחֵרִין׃ 17 ד מַסְהֲדִ גִּיר עֲלוֹהִי דְּאָנַתְ הוּ כּוּמְרָא לְעָלַם בְּדִמוּתֵהּ
דְּמַלְכִּיזֶדֶק׃ יוֹם תְּלָתָא וְיַתִּירָא ח
18 ה שׁוּחְלָפָא דֵּין דַּהֲוָא לְפוּקָדָנָא קַדְמָיָא מָטוּל ו מְחַלּוּתֵהּ וְיוּתְרָן לַיִת הֲוָא בֵּהּ׃

o תמורה פ בכהונה
q שַׁחֲלַף חלף r אֲמַר
s וְלַד t מִן עַמִּים
u זרע
x כהונה
y קום z פְּגַר
a שְׁרָא b מעיל
c שַׁחֲלַף חלף d חוּל

19 * Nihil enim perfecit Lex, introiit autem loco ipsius spes præstantior ipsa, per quam accedimus ad Deum, & eam confirmauit nobis iureiurando.

20 * Illi enim absque iureiurando facti sunt pontifices, hic verò cum iureiurando.

21 * Quemadmodum dixit ei per Dauid: Iurauit Dominus, neque mentietur, Tu es Sacerdos in æternum in similitudinem Malki-
22 zedek. * Hic totius excellentioris istius testamenti factus est sponsor Ieschua.

23 * At illi quidem multi fuerunt pontifices, propterea quòd mortui sunt, nec relicti fuerunt vt permanerent.

24 * Hic verò propterea quòd in æternum stat, non præterit pontificatus eius:

25 * Et potest in æternum seruare eos quibus per eum patet aditus ad Deum: viuit enim ipse semper, & facit ascendere [offert] oratio-
26 nes pro illis. * Talis enim etiam æquum erat vt nobis pontifex esset purus, & absque malitia, & macula, segregatus à peccatoribus, & sublimior cælis.

27 * Nec ei est necesse quotidie vti summo Sacerdoti, vt prius pro peccatis suis offerat victimas, tum demum pro populo. hoc enim fecit semel per semetipsum quem obtulit.

28 * Siquidem Lex homines infirmos constituit pontifices: sermo autem iurisiurandi, qui factus est post Legem, Filium perfectum in æternum [constituit.]

Natali *Christi*, & dedicatione Ecclesiæ & Altaris. CAP. VIII.

1 CAput autem omnium. Habemus summum illum Pontificem qui sedet à dextera throni maiestatis in cælis.

2 * Estque minister domus Sanctitatis, & Tabernaculi illius veri, quod fixit Deus, & non homo.

3 * Omnis enim summus Pontifex constituitur, vt offerat oblationes & sacrificia: quapropter æquum est vt hic quoque habeat aliquid quod offerat.

4 * Quòd si esset in terra, ne sacerdos quidem esset; quoniam essent sacerdotes qui offerrent oblationes prout est in Lege.

---

19 מֵדֶם גֵּיר לָא גְּמַר נָמוֹסָא עַל דֵּין חַלָּפוּתִי [f] סַבְרָא דְּמֵיתַר מָנֵהּ דְּבֵהּ מְתְקָרְבִינַן לַאלָהָא וְשַׁרְרֵהּ לַן [g] בְּמוֹמָתָא ׃

20 הָנוּן גֵּיר דְּלָא [g] מוֹמָתָא הֲווֹ כּוֹמְרֵא הָנָא דֵּין [g] בְּמַוֹמָתָא ׃ 21 אֵיךְ דְּאֲמַר לֵהּ בְּיַד דָּוִיד [h] דְּיוֹמָא מָרְיָא וְלָא

i נְרַגֵּל דַּאנְתְּ הוּ כּוֹמְרָא לְעָלַם [k] בְּדְמוּתֵהּ דְּמַלְכִּיזֶדֶק ׃ 22 הָנָא כְּדֵהּ [l] מִיתְרָא [m] דְּיַתִּיקָא הָדָא דַּהֲוָא בָּהּ עַרְבָא

יֵשׁוּעַ ׃ 23 וְהָנוּן הֲווֹ כּוֹמְרֵא סַגִּיאֵא מָטֵל [n] דְּמָיְתִין הֲווֹ וְלָא [o] מָשְׁתַּבְקִין הֲווֹ דַּנְקוּן ׃

24 הָנָא דֵּין מָטֵל דְּלְעָלַם [p] קַיִם לָא עָבְרָא [q] כּוֹמְרוּתֵהּ ׃ 25 וּמָשְׁכַּח [r] לְמַאחֵיוּ לְעָלַם לְאִילֵּין דְּמִתְקָרְבִין בְּאִידֵהּ

לַאלָהָא חַי הוּ גֵּיר כְּכֹל [s] זְבַן וּמַסֵּק [t] צְלוֹתָא חַלָּפֵיהוֹן ׃ 26 דְּאִיךְ הָנָא גֵּיר כּוֹמְרָא אָף זַדָּק הֲוָא לַן [x] דְּכְיָא דְּלָא בִּישׁוּ וְדְלָא

[y] טוּלְשָׁא [z] דְּפְרִיק מִן חַטָּהֵא [a] וּמְרִים לְעֵל מִן שְׁמַיָּא ׃ 27 וְלַית לֵהּ [b] אוּלְצָנָא כְּיוֹם אִיךְ רַב־כּוֹמְרֵא דְּלוֹקְדֵם חֲלַף

f חקוות g בשבועה מן
h ומא ימא בשבע
i יכזכא על הגרהי
l יתר m בריח n מות
o שבק p קום q כחטוה
r חויא s זמן t נסק
u הפלוחה
x דכא זכה y מום z פרק
a רום b צרה

* Nihil enim ad perfectum adduxit Lex: introductio verò melioris ſpei, per quam proximamus ad Deum.

* Et quantum eſt non ſine iure iurando (alij quidem, ſine iureiurando ſacerdotes facti ſunt.

* Hic autem cum iureiurãdo per eum qui dixit ad illum: Iurauit Dominus, & non pœnitebit eum: tu es ſacerdos in æternum.)

* In tantum melioris teſtamenti ſponſor factus eſt Ieſus.

* Et alij quidem plures facti ſunt Sacerdotes, idcircò quòd morte prohiberentur permanere:

* Hic autem eò quòd maneat in æternum, ſempiternum habet Sacerdotium.

* Vnde & ſaluare in perpetuum poteſt accedẽtes per ſemetipſum ad Deum: ſemper viuens ad interpellandum pro †nobis.

* Talis enim decebat vt nobis eſſet Pontifex, ſanctus, innocens, impollutus, ſegregatus à peccatoribus, & excelſior cælis factus.

* Qui non habet neceſſitatem quotidie (quemadmodum Sacerdotes) prius pro ſuis delictis hoſtias offerre, deinde pro populi. hoc enim fecit ſemel, ſe offerendo.

* Lex enim homines conſtituit Sacerdotes infirmitatem habentes: ſermo autem iuriſiurandi qui poſt Legem eſt, Filium in æternum perfectum.

CAP. VIII.

CApitulum autem ſuper ea quę dicuntur: Talem habemus Pontificem, qui conſedit in dextera ſedis magnitudinis in cælis,

* Sanctorum miniſter, & tabernaculi veri, quod fixit † Dominus & non homo.

* Omnis enim Pontifex, ad offerendum munera & hoſtias conſtituitur. vnde neceſſe eſt & hũc habere aliquid quod offerat.

* Si ergo eſſet ſuper terram, nec eſſet Sacerdos; cùm eſſent qui offerrent ſecundùm Legem munera.

19 * οὐδὲν γὰρ ἐτελείωσεν ὁ νόμος, ἐπεισαγωγὴ δὲ κρείττονος ἐλπίδος, δι' ἧς ἐγγίζομεν τῷ θεῷ.

20 * καὶ καθ' ὅσον οὐ χωρὶς ὁρκωμοσίας· οἱ μὲν γὰρ χωρὶς ὁρκωμοσίας εἰσὶν ἱερεῖς γεγονότες·

21 * ὁ δὲ μετ' ὁρκωμοσίας, διὰ τοῦ λέγοντος πρὸς αὐτόν, ὤμοσε κύριος, καὶ οὐ μεταμεληθήσεται, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ·

22 * κατὰ τοσοῦτον κρείττονος διαθήκης γέγονεν ἔγγυος Ἰησοῦς.

23 * καὶ οἱ μέν, πλείονές εἰσι γεγονότες ἱερεῖς, διὰ τὸ θανάτῳ κωλύεσθαι παραμένειν·

24 * ὁ δέ, διὰ τὸ μένειν αὐτὸν εἰς τὸν αἰῶνα, ἀπαράβατον ἔχει τὴν ἱερωσύνην·

25 * ὅθεν καὶ σώζειν εἰς τὸ παντελὲς δύναται τοὺς προσερχομένους δι' αὐτοῦ τῷ θεῷ, πάντοτε ζῶν εἰς τὸ ὑπερεντυγχάνειν αὐτούς.

26 * τοιοῦτος γὰρ ἡμῖν ἔπρεπεν ἀρχιερεύς, ὅσιος, ἄκακος, ἀμίαντος, κεχωρισμένος ἀπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν, καὶ ὑψηλότερος τῶν οὐρανῶν γενόμενος·

27 * ὃς οὐκ ἔχει καθ' ἡμέραν ἀνάγκην, ὥσπερ οἱ ἀρχιερεῖς, πρότερον ὑπὲρ τῶν ἰδίων ἁμαρτιῶν θυσίας ἀναφέρειν, ἔπειτα τῶν τοῦ λαοῦ· τοῦτο γὰρ ἐποίησεν ἐφάπαξ, ἑαυτὸν ἀνενέγκας.

28 * ὁ νόμος γὰρ ἀνθρώπους καθίστησιν ἀρχιερεῖς, ἔχοντας ἀσθένειαν· ὁ λόγος δὲ τῆς ὁρκωμοσίας τῆς μετὰ τὸν νόμον, υἱὸν εἰς τὸν αἰῶνα τετελειωμένον.

η'.

1 * Κεφάλαιον δὲ ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, τοιοῦτον ἔχομεν ἀρχιερέα, ὃς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θρόνου τῆς μεγαλωσύνης ἐν τοῖς οὐρανοῖς,

2 * τῶν ἁγίων λειτουργός, καὶ τῆς σκηνῆς τῆς ἀληθινῆς, ἣν ἔπηξεν ὁ κύριος, καὶ οὐκ ἄνθρωπος.

3 * πᾶς γὰρ ἀρχιερεὺς εἰς τὸ προσφέρειν δῶρά τε καὶ θυσίας καθίσταται· ὅθεν ἀναγκαῖον ἔχειν τι καὶ τοῦτον ὃ προσενέγκῃ.

4 * εἰ μὲν γὰρ ἦν ἐπὶ γῆς, οὐδ' ἂν ἦν ἱερεύς, ὄντων τῶν ἱερέων τῶν προσφερόντων κατὰ τὸν νόμον τὰ δῶρα.

---

[a] זמן [b] כְּרַהּ חזה [c] קום
[d] מַלֵּל [e] יְמָא נשבע
[f] עדה
[g] יִתֵּב [h] של כסא הפארת
[i] שַׁמֵּשׁ [j] שַׁכֵּן
[k] של אמה [l] קום
[m] אית ש

חֲטָהַוּהִי נְקַרֵב דִּבְחָא וְהָדֵין חֵלְף עַמָּא הֲרָא גֵּיר עֲבָדָה חָדָא [d] זְבַן כְּנַפְשֵׁהּ דְּקָרֵב ׃
[c] כְּרִיהָא [f] מְקִים כּוּמָרָא [g] מֶלְּלָא דֵּין [h] דְּמוֹמָתָא דַּהֲוָת כַּתַּר נָמוּסָא בְּרָא גְּמִירָא לְעָלַם ׃
דְּיַלְדָא וְקוּדָשׁ [k] עִדְתָא וּמַדְבְּחָא ט קפלאון ח
[i] רֵישָׁא דֵּין דְּכֻלְּהֵין אִית לַן דְּרַב כּוּמָרָא אַיְנָא [b] דְּיֵתֵב מִן יַמִּינָא [c] דְּכוּרְסְיָא דְּרַבוּתָא בַּשְׁמַיָּא ׃ [2] וְהָוָא [d] מְשַׁמְּשָׁנָא
דְּבֵית קוּדְשָׁא [e] וְדַמַּשְׁכְּנָא [f] דְּשָׁרְרָא הַוַּדְקְבַע אֱלָהָא וְלָא בַּרְנָשָׁא ׃ [3] כָּל רַב כּוּמָרָא גֵּיר [g] דְּקָאֵם דְּנָקְרֵב קוּרְבָּנִין
וְדָבְחֵי מָטַל הָנָא זָדְקָא דָּוָת אָף לְהָנָא דְּהָווּ לֵהּ מֶדֵּם דְּנָקְרֵב ׃ [4] וְאִלּוּ בְאַרְעָא הֲוָא אָפְלָא כּוּמָרָא
הָווּ הֲוָא מָטַל [h] דְּאִיתַיְהוֹן הָווּ כּוּמָרָא דְּמָקְרְבִין הָווּ קוּרְבָּנִין אֵינִין דְּנָמוּסָא ׃ [28] נָמוּסָא גֵּיר בְּנֵינָשָׁא חו

5 * Qui quidem deseruiunt exemplari & vmbræ eorum quæ sunt in cælis: sicuti dictum est Mousche, dum cõderet tabernaculum, Vide, inquit, & fac omnia secundum exemplar quod tibi ostensum est in monte.

6 * Nunc verò tantò præstantius eo accepit ministerium Jeschua Meschicho, quantò præstantior est, ac præstantius est etiam testamentum illud cuius factus est Mediator, & cum promissionibus excellentioribus datum est.

7 * Nam si illud prius culpæ non fuisset obnoxium, nullus relictus fuisset huic secundo
8 locus. * Culpat enim eos, & ait, Ecce dies veniunt, inquit Dominus, & consummabo super familiam domus Jsroiel, & super familiam domus Jhoudo testamentum nouum;

9 * Non secundùm testamentum illud quod dedi patribus eorum, quo die apprehendi manum eorum, & eduxi eos de terra Ægypti: quoniam illi non permanserunt in testamento meo, & ego despectui eos habui, dicit Dominus.

10 * Hoc autem est testamentum quod dabo familiæ domus Jsroiel post dies illos, dicit Dominus: Jndam Legem meam mentibus illorum, & in cordibus illorum inscribam eam: & ero illis ego Deus, ipsíque erunt mihi populus.

11 * Nec docebit homo conciuem suum, neq; fratrem suum, dicétue, Cognosce Dominum, quandoquidem omnes cognoscẽt me ab eorum minimo vsque ad maximum natu ipsorum.

12 * Et veniam eis tribuam iniquitatum illorum, ac peccatorum ipsorum amplius non recordabor.

13 * Jn hoc autem quod dicit nouum, prius antiquauit. Quod autem antiquatur ac senescit, prope est vt corrumpatur.

CAP. IX.

1 IN primo autem erant præcepta ministerij, & ædes sancta mundana.

2 * Jn tabernaculo enim primo quod factum fuerat, erat candelabrum, & mensa, & panis facierum, & vocabatur ædes sancta.

3 * Tabernaculum verò interius quod erat intra superficiem portæ secundæ [velum secundum], vocabatur Sanctum Sanctorum.

---

5 חנין דמשמשין [i] לדמותא [k] ולטללניתא דהלין דבשמיא איך [l] דאתאמרת למושא כד עבד הוא משכנא [m] דחזי ועבד
כלמרם בדמותא דחי [m] דאתחזית לך בטורא׃ 6 השא דין [o] השמשתא [p] דמיתרא מן קבל ישוע משיחא [q] אכטא
דמיתרא ואף [r] דתקא חי דעביד בה [s] מצעיא [t] ובשוודיא דמיתרין מן דחי [v] אתיהבת׃ 7 אלוגיר [x] איתיה הות
קדמיתא דלא [y] רשין לית הוא אתרא לתרא דתרחין׃ 8 רשא להון גיר ואמר דהא [z] יומתא [a] אתין אמר מריא
ואגמור על ביתא דבית יסריל ועל ביתא דבית יהודא [b] דתיתיקא [c] חדתא׃ 9 לא איך הי דיקיתא [d] דיהבת לאבהיהון
ביומא דאחדת באידהון [e] ואפקת אנון מן ארעא דמצרין מטל דהנין לא [f] קויו [g] בדיתיקא דילי אף אנא בסית
בהון אמר מריא׃ 10 הדא דין דתיתיקא דאתל לביתא דבית יסריל בתר יומתא

i דמא k וחצ l אמר
m חזא n כהר o שמש
p יתר q בסו ז בריח מן לשון יון: אסצעי
t ורא v יתב x איית ש
y רשין z יום a אתא
b בריח c חדת d יתב
e נפק f קנא
g כבריח מן לשון יון

5 * Qui exemplari & vmbræ deseruiunt cælestium: sicut responsum est Moysi, cùm consummaret tabernaculum, Vide (inquit) omnia facito secundùm exemplar quod tibi ostensum est in monte.

Exo.25.a 9.d.40. Act.7. f.44.

6 * Nunc autem melius sortitus est ministerium quantò & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.

7 * Nam si illud prius culpa vacasset: nō vtique secundi locus inquireretur.

8 * Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus; & consummabo super domum Israel, & super domum Iuda testamentum nouum:

Iere.31. f.32.

9 * Non secundùm testamentum quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum vt educerem illos de terra Ægypti; quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: & ego neglexi eos, dicit Dominus.

10 * Quia hoc est testamētum quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando Leges meas in mentem eorum, & in corda eorum superscribam eas: & ero eis in Deum, & ipsi erunt mihi in populum.

11 * Et non docebit vnusquisque proximū suum, & vnusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me à minore vsque ad maiorem eorum.

12 * Quia propitius ero iniquitatibus eorum: & peccatorum eorum iam nō memorabor.

13 - Dicendo autem nouum: veterauit prius. Quod autē † antiquatum & senescit: prope interitum est.

antiquatur

5 * οἵτινες ὑποδείγματι καὶ σκιᾷ λατρεύουσι τῶν ἐπουρανίων, καθὼς κεχρημάτισται Μωυσῆς μέλλων ἐπιτελεῖν τὴν σκηνήν, ὅρα γάρ, φησι, ποιήσεις πάντα κατὰ τὸν τύπον τὸν δειχθέντα σοι ἐν τῷ ὄρει.

6 * νυνὶ δὲ διαφορωτέρας τετύχηκε λειτουργίας, ὅσῳ κρείττονός ἐστι διαθήκης μεσίτης, ἥτις ἐπὶ κρείττοσιν ἐπαγγελίαις νενομοθέτηται.

7 * εἰ γὰρ ἡ πρώτη ἐκείνη ἦν ἄμεμπτος, οὐκ ἂν δευτέρας ἐζητεῖτο τόπος.

8 * μεμφόμενος γὰρ αὐτοῖς λέγει, ἰδοὺ ἡμέραι ἔρχονται, λέγει κύριος, καὶ συντελέσω ἐπὶ τὸν οἶκον Ισραὴλ καὶ ἐπὶ τὸν οἶκον Ιούδα διαθήκην καινήν,

9 * οὐ κατὰ τὴν διαθήκην ἣν ἐποίησα τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἐν ἡμέρᾳ ἐπιλαβομένου μου τῆς χειρὸς αὐτῶν, ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ὅτι αὐτοὶ οὐκ ἐνέμειναν ἐν τῇ διαθήκῃ μου, κἀγὼ ἠμέλησα αὐτῶν, λέγει κύριος.

10 * ὅτι αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι τῷ οἴκῳ Ισραὴλ μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καὶ ἐπὶ καρδίας αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς· καὶ ἔσομαι αὐτοῖς εἰς θεόν, καὶ αὐτοὶ ἔσονταί μοι εἰς λαόν.

11 * καὶ οὐ μὴ διδάξωσιν ἕκαστος τὸν πολίτην αὐτοῦ, καὶ ἕκαστος τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, λέγων, γνῶθι τὸν κύριον· ὅτι πάντες εἰδήσουσί με, ἀπὸ μικροῦ αὐτῶν ἕως μεγάλου αὐτῶν·

12 * ὅτι ἵλεως ἔσομαι ταῖς ἀδικίαις αὐτῶν, καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

13 * ἐν τῷ λέγειν καινήν, πεπαλαίωκε τὴν πρώτην. τὸ δὲ παλαιούμενον καὶ γηράσκον, ἐγγὺς ἀφανισμοῦ.

CAP. IX.

1 HAbuit quidem & prius, iustificationes culturæ, & sanctum seculare.

Exo.25.a 36.a.8.

2 * Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant, candelabra, & mensa, & propositio panum, quæ dicitur Sancta.

3 * Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum:

Θ'.

1 * Εἶχε μὲν οὖν καὶ ἡ πρώτη σκηνὴ δικαιώματα λατρείας, τό, τε ἅγιον κοσμικόν.

2 * σκηνὴ γὰρ κατεσκευάσθη ἡ πρώτη, ἐν ᾗ ἥ τε λυχνία, καὶ ἡ τράπεζα, καὶ ἡ πρόθεσις τῶν ἄρτων, ἥτις λέγεται ἅγια.

3 * μετὰ δὲ τὸ δεύτερον καταπέτασμα σκηνὴ ἡ λεγομένη ἅγια ἁγίων·

---

f נְתַל m יְרֵע n כְּתַב
o אֶלֶף p דוֹן q אֲמַר
r יְרֵע s חָסָא כמו חוס
t חַטָּא v דְּבַר x חֶרֶת
y עָתַק z ב זקו a שָׁמַשׁ
b עֶבֶר c האנורה d ושלחן
e לחם הפנים f קְרִיא
g פנמי h קדש הקדשים

חָנוֹן אֲמַר מָרְיָא i אֶתְלִיהִי לְנָמוֹסִי m בְּמַרְעִיהוֹן וְעַל לֵבְוָתְהוֹן n אֶכְתְּבִיהִי וְאֶהְוֵא לְהוֹן אֱנָא אֱלָהָא וְהֵנוֹן נֶהֱוֵון לִי עַמָּא ׃
11 וְלָא o נַאלֵף אֱנָשׁ לְבַר p מְרִינְתֵּהּ אָף לָא לַאחוֹהִי q וְנֵאמַר r דְּעַ לְמָרְיָא מֵטֻל דְּכֻלְּהוֹן s נְדְעוּנָנִי מִן זְעִירְהוֹן וְעַדְמָא
לַקַשִׁישְׁהוֹן ׃ 12 וֵאחֲסֵא אֱנוֹן מִן עַוְלֵהוֹן t וַחֲטָהֵיהוֹן חוּב לָא u אֶתְדְּכַר לְהוֹן ׃
13 בְּהִי דֵּאמַר x חַדְתָּא לְקַדְמָיְתָא y אַעְתְּקַהּ וְאִינָא y דַּאעְתֵּק z וַאסֵאב קָרִיב הוֹלַחֲבָלָא ׃

קפלאון ט

1 z בְּקַדְמָיְתָא דֵּין אִית חֻוָּא בָּהּ פּוּלְחָנָא a וּדְשֻׁמְשָׁתָא וּבֵית קוּדְשָׁא עָלְמָיְנָא ׃
2 בְּמַשְׁכְּנָא גֵּיר קַדְמָיָא b דְּאִתְעֲבֵד אִית חֻוָּא בֵּהּ c מְנָרְתָא d וּפְתוּרָא c וַלְחֵם אַפָּא f וּמִתְקְרָא חֻוָּא בֵּית קוּדְשָׁא ׃
3 מַשְׁכְּנָא דֵּין g גְּוָיָא דַּלְגוֹ מִן אַפֵּי תַּרְעָא דַּתְרִין מִתְקְרָא חֻוָּא h קַדּוֹשׁ קוּדְשִׁא ׃

4 ‡ *Et erat in eo domus aromatum aurea* [thuribulum aureum], *& arca teſtamenti tota circumtecta auro, erátque in ea vrna aurea in qua erat Maneno, & virga illa Aharoun quæ germinauerat, & tabulæ teſtamenti.*

5 ‡ *Supra hanc autem erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium. Non eſt autem tempus de his dicendi ſigillatim.*

6 ‡ *Quæ quidem ita ordinata erant, vt in tabernaculum exterius ſemper introirent Sacerdotes, ac peragerent miniſterium ſuum.*

7 ‡ *In tabernaculum verò interius ſemel in anno tantùm introibat ſummus Pontifex, cum ſanguine illo quem offerebat pro ſeipſo, & pro erratis populi.*

8 ‡ *Per hoc autem patefaciebat Spiritus Sanctitatis nondum reuelatam eſſe viam Sanctorum; quamdiu ſtabat prius tabernaculum.*

9 ‡ *Erat autem hoc exemplar pro tempore illo, in quo oblationes & victimæ offerebantur; quæ non poterant perficere conſcientiam illius qui offerebat eas.*

10 ‡ *Sed in cibo & potu tantùm, & variis lotionibus quæ erant præcepta carnis impoſitæ vſque ad tempus correctionis.*

Statione tertia noctis Paraſceues Crucifixionis.

11 ‡ *Meſchicho autem qui venerat, extitit ſummus Pontifex bonorum quæ fecit, & ingreſſus eſt in magnum illud & perfectum tabernaculum quod non fuit manufactum nec ex hiſce creaturis.*

12 ‡ *Neque ingreſſus eſt per ſanguinem hircorum & vitulorum, ſed per ſanguinem ſuiipſius introiuit ſemel in domum Sanctuarij, & inuenit redemptionem æternam.*

13 ‡ *Si enim ſanguis hircorum & vitulorum, & cinis iuuencæ ſparſus fuit ſuper eos qui impuri erant, & ſanctificauit eos ad purificationem carnis ipſorum:*

---

4 וְאִית לַהּ בֵּיהּ בֵּית בֻּסְמֵא וְדַהֲבָא [k]וְקִבּוּתָא [l]דִּדַהֲבָא [m]דְּקָרִיטָא כֻּלָּהּ בְּדַהֲבָא וְאִית בָּהּ [n]קֻסְטָא דְּדַהֲבָא חֲי
דְאִית בַּהּ [o]מַנָּא וְשַׁבְטָא דַּאֲהָרוֹן הַהוּ [p]דַּאֲפְרַע [q]וְלוּחֵי דְּדַיְתִיקָא ׃

5 וְלֵעֵל מִנַּהּ כְּרוּבֵי דְּשׁוּבְחָא דְּמַטְלְלִין עַל [r]חוּסָיָא לָא הֲוָא דִּין [s]זַבְנָא הוּ דְּנֵאמַר עַל חָדָא חָדָא מִן הָלֵין ׃

6 וְלָעֵל מָנָּה כְּרוּבֵי דְּשׁוּבְחָא דְּמַטְלְלִין עַל [r]חוּסָיָא לָא הֲוָא דִּין [s]זַבְנָא הוּ דְּנֵאמַר עַל חָדָא חָדָא מִן הָלֵין ׃

7 לְמַשְׁכְּנָא דִּין דַּלְגוֹ מָנֵּהּ חָדָא הוּ [a]בְּשַׁנְתָּא בַּלְחוֹדוֹהִי [b]עָאֵל הֲוָא [c]רַב כּוּמְרָא בַּדְמָא הַהוּ דְּמַקְרֵב הֲוָא חֲלָף נַפְשֵׁהּ
וַחֲלָף סַכְלוּתֵהּ דְּעַמָּא ׃ 8 בְּהָדָא דִּין [d]מַוְדָּעָא הֲוָת רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּלָא [e]אִתְגַּלְיַת [f]עַרְכִּיל אוֹרְחָא דְּקַדִּישֵׁא כְּמָא
זַבְנָא [g]דְּאִית הֲוָא [h]קַיְמָא לְמַשְׁכְּנָא קַדְמָיָא ׃

[k] וארין ! של בריה [m] קְרֵם
[n] צבצנה [o] המן [p] ולוחות הברית זכפורת מן
[q] חֲסָא [r] זמן [s] תַּקֵּן [t] החיצון
[x] עוֹל [y] כהנים [z] שַׁמַּשׁ
[a] בשנה [b] עוֹל [c] כהן גדול
[d] יִרֵע [e] גָּלֵא [f] עוד
[g] אִוּת שׁ [h] קוּם

* Aureum habens thuribulum, & arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua vrna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronduerat, & tabulæ testamenti,

* ἔχουσα θυμιατήριον, καὶ τὴν κιβωτὸν τ διαθήκης περικεκαλυμμένην πάντοθεν χρυσίῳ, ἐν ᾗ στάμνος χρυσῆ ἔχουσα τὸ μάννα, καὶ ἡ ῥάβδος Ⓣ ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, καὶ αἱ πλάκες τ διαθήκης·

* Supérque eam erant Cherubim gloriæ obumbrátia propitiatorium. de quibus non est modò dicendum per singula.

3.Reg.8. 2.9. 2.Par.5. c.10. Exod.25 c.22.

* ὑπεράνω δ αὐτῆς χερουβὶμ δόξης, κατασκιάζοντα τ ἱλαστήριον· περὶ ὧν οὐκ ἔστι νῦν λέγειν κτ' μέρος.

* His verò ita compositis, in priori quidem tabernaculo semper introibant Sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes.

* τούτων δὲ οὕτω κατεσκευασμένων, εἰς μὲν τὴν πρώτην σκηνὴν διαπαντὸς εἰσίασιν Ⓒ ἱερεῖς τὰς λατρείας ἐπιτελοῦντες·

* In secundo autem, semel in anno solus Pontifex, non sine sanguine quem offert pro sua & populi ignorantia:

Exo.30. b.10. Leu.16.a 2.f.30.

* εἰς δὲ τὴν δευτέραν ἅπαξ τ' ἐνιαυτοῦ μόνος ὁ ἀρχιερεύς, οὐ χωρὶς αἵματος, ὃ προσφέρει ὑπὲρ ἑαυτοῦ, καὶ τῶν τ λαοῦ ἀγνοημάτων·

* Hoc significante Spiritu sancto, nõdum propalatam esse sanctorũ viam, adhuc priore tabernaculo habente statum.

* τοῦτο δηλοῦντος τ πνεύματος τ ἁγίου, μήπω πεφανερῶσθαι τὴν τῶν ἁγίων ὁδὸν, ἔτι τ πρώτης σκηνῆς ἐχούσης στάσιν·

* Quæ parabola est temporis instantis: iuxta quam munera & hostiæ offeruntur, quæ non possunt iuxta conscientiam perfectum facere seruientem,

* ἥτις παραβολὴ εἰς τὸν καιρὸν τὸν ἐνεστηκότα, καθ' ὃν δῶρά τε καὶ θυσίαι προσφέρονται μὴ δυνάμεναι κατὰ συνείδησιν τελειῶσαι τὸν λατρεύοντα,

* Solummodo in cibis & in potibus, & variis baptismatibus, & iustitiis carnis vsque ad tempus correctionis impositis.

* μόνον ἐπὶ βρώμασι καὶ πόμασι, καὶ διαφόροις βαπτισμοῖς, καὶ δικαιώμασι σαρκὸς, μέχρι καιροῦ διορθώσεως ἐπικείμενα.

* Christvs autem assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non huius creationis:

* Χριστὸς δὲ παραγενόμενος ἀρχιερεὺς τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, διὰ τῆς μείζονος καὶ τελειοτέρας σκηνῆς, οὐ χειροποιήτου, τουτέστιν, οὐ ταύτης τ κτίσεως·

* Neq; per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introiuit semel in Sancta, æterna redemptione inuenta.

& Act.20. f.28. 1.Pet.1. c.19. 1.Ioh.1. c.7. Apoc.1. b.5. Leu.9.b. 8.16.b. 6.c.14. Num.19 a.4.

* οὐδὲ δι' αἵματος τράγων καὶ μόσχων, διὰ δὲ τοῦ ἰδίου αἵματος, εἰσῆλθεν ἐφάπαξ εἰς τὰ ἅγια, αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος.

* Si enim sanguis hircorum & taurorum & cinis vitulæ aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis:

* εἰ γὰρ τὸ αἷμα ταύρων καὶ τράγων, καὶ σποδὸς δαμάλεως ῥαντίζουσα τοὺς κεκοινωμένους, ἁγιάζει πρὸς τὴν τ σαρκὸς καθαρότητα·

---

[h] ואיתוהי הוא [i] סתלא חנא לזבנא חו דבה [k] קורבנא ודבחא מתקרבין הוו אילין ולא [m] משכחין הוו למגמר
[n] תארתה דסן דמקרב להון: [10] אלא [o] במאכלא [p] ובמשתיא ובמעמודיתא [q] ובזנין זנין דאיתיהון פוקדא
דבסרא [r] דסימין עדמא [s] לזבנא [t] דהורצא: [u] קומא דתלתא דלילא [v] רעריבתא [w] רזקיפותא ו
[11] משיחא דין דאתא הוא רב כומרא [x] דטבתא [y] דסער ועל למשכנא רבא [z] ומשלמנא דלא עביד [a] באידא ולא הוא
מן הלין [b] ברייתא: [12] ולא על בדמא דצפריא ודעגלא אלא בדמא דנפשה על חדא זבן לבית מקדשא ואשכח
פורקנא דלעלם: [13] אן גיר דמא דשפריא ודעגלא וקשמא דעגלתא מתרסס הוא על אילין דמטמאין
הוו ומקדש להון לדוכיא דבסרחון:

[k] אית יש [l] משל [k] קרב
[l] חבתים [o] שכח יכול
[n] נוח הנשמה [o] יאכל
[p] שתיא [q] ובמרחץ [r] של רבים מינים
[s] אית יש [t] טוס [v] לחמן
[x] ארץ הקן [y] קום [b] ערב
[c] זקף [d] טוב [e] שעשה
[f] שלם [g] גדים [h] ברא

14 * Quantò magis igitur ſanguis ipſius Meſchicho, qui per Spiritum æternũ ſemetipſum obtulit immaculatum Deo, purgabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis vt ſeruiamus Deo viuenti?

15 * Propterea ipſe fuit Mediator teſtamenti noui, vt per mortem ſuam fieret redemptio, ijs qui tranſgreſſi fuerant teſtamentum primum, vt illi promiſſionem conſequantur, qui vocati ſunt ad hæreditatem æternam.

Crepuſculo feriæ v. Secretorum.

16 * Vbi enim eſt teſtamentum, mors oſtenditur eius qui condidit illud.

17 * In mortuo enim tantùm confirmatur, quia quamdiu viuit is qui condidit illud, nullius eſt vſus.

18 * Quapropter nec primum quidem abſq; ſanguine confirmatum fuit.

19 * Quum enim iniunctum fuiſſet quodlibet mandatum à Mouſche vniuerſo populo, iuxta Legem accipiebat ſanguinem iuuencæ, & aquam cum lana coccinea, & hyſſopo, & aſpergebat librum, & populum vniuerſum.

20 * Ac dicebat illis, Hic eſt ſanguis teſtamenti illius quod iniunctum eſt à Deo.

21 * Quinetiam tabernaculum & omnia vaſa miniſterij ex eo ſanguine aſpergebat:

22 * Quandoquidem omnia per ſanguinem purgantur in Lege, & ſine effuſione ſanguinis non fit remiſſio.

23 * Neceſſe eſt enim vt exemplaria illa quæ ſunt cæleſtium hiſce rebus purificentur: ipſa verò cæleſtia ſacrificiis quæ iſtis ſint præſtantiora.

24 * Non enim in ædem Sanctuarij manufactam ingreſſus eſt Meſchicho; quæ fuit ſimilitudo veræ illius, ſed in ipſum cælum introiuit vt appareat ante faciem Dei pro nobis.

25 * Non quidem vt offerat ſemetipſum pluries, vt faciebat ſummus Sacerdos qui introibat quolibet anno in ædem Sanctuarij non per ſanguinem ſuum.

26 * Alioquin debebat ſæpius pati ab initio mundi: nunc autem in fine mundi ſemel obtulit ſeipſum per immolationem ſuiipſius vt aboleret peccatum.

---

14 כְּמָא הֲכֵיל יַתִּירָאִית דְּמֵי דְּמְשִׁיחָא דְּבְרוּחָא דְּלְעָלַם נַפְשֵׁהּ קְרֵב דְּלָא מוּמָא לֵאלָהָא נְדַכֵּא תְּאַרְתַּן מִן עֲבָדֵא מְיָתָא
דְּנְשַׁמֵּשׁ לֵאלָהָא חַיָּא׃ 15 מֶטֶל הָנָא הוּ הֲוָא מֶצְעָיָא דִּדְיַתְקָא חֲדַתָּא דְּבְמוֹתֵהּ הוּ הֲוָא פּוּרְקָנָא לְאִילֵּין דְּעֲבְרוּ
עַל דִּיַתְקָא קַדְמָיְתָא דְּנְסְבוּן מוּלְכָנָא אִילֵּין דְּאִתְקְרִיו לְיַרְתוּתָא דְּלְעָלַם׃ דְּנָנָה חַמְשָׁא רְאַרְזָא יא
16 אֵיכָא גֵּיר דְּאִית דִּיַתְקָא מַוּתָא הוּ מְחַוְיָא דְּהוּ דְעַבְדָה׃ 17 עַל מִיתָא הוּדֵין בַּלְחוֹד מָשְׁתְּרָא מָטֶל דְּכְמָא
חַי הָוֹ דְעַבְדָה לַית בָּהּ חַשְׁחוּ׃ 18 מֶטֶל הָנָא אָף לָא קַדְמָיְתָא דְּלָא דְּמָא אֶשְׁתְּרַת׃ 19 כַּד אִתְפְּקַד גֵּיר כָּלָּה
פּוּקְדָנָא מִן מוֹשֶׁא לְעַמָּא כֻּלָּה בְּנָמוֹסָא נְסַב הֲוָא מוֹשֶׁא דְּמָא דְעֶגְלָתָא וּמַיָּא בְעַמְרָא דְזוּפָא וּזוּפָא וְרַס עַל סֶפְרָא
וְעַל עַמָּא כֻּלָּה׃ 20 וְאָמַר לְהוֹן דְּהָנָא הוּ דְּמָא דְדַיַתְקָא הָי דְאִתְפְּקֵדַת מִן אֱלָהָא׃

ג יתר ד תְּאַר ה מות
ו אמצעי׳ שלׁ בריח ז מות
ח מן לשון יין ט נְסָב הנשתה
י קְרָא כ יְרֵת ל סודים
מ בריח נ מות ס חַזָּא
ע מות פ שָׁרַר צ פְּקַד
ק בצפר השני ר ואזוב
ש רַסָּם ת מגלה

Luc.1. g.77. Rom.5. a.5.a.6. emundauit vestram

14 ‡ Quantò magis sanguis Christi qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, † emundabit cõscientiam †nostram ab operibus mortuis, ad seruiendum Deo viuenti?

15 ‡ Et ideo noui testamenti Mediator est: vt morte intercedẽte, in redemptionem earum præuaricationum quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt, æternæ hæreditatis.

Gal.3. b.15.

16 ‡ VBI enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris.

17 ‡ Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum viuit qui testatus est.

18 ‡ Vnde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est.

19 ‡ Lecto enim omni mandato Legis à Moyse vniuerso populo, accipiens sanguinem vitulorum & hircorum cũ aqua & lana coccinea, & hyssopo, ipsum quoque librum & omnẽ populum aspersit,

Exod. 24 b. 8. Mat. 26. c. 28.

20 ‡ Dicens, Hic sanguis testamẽti, quod mandauit ad vos Deus.

21 ‡ Etiam tabernaculum & omnia vasa ministerij sanguine similiter aspersit.

22 ‡ Et omnia penè in sanguine secundùm Legem mundantur: & sine sanguinis effusione non fit remissio.

23 ‡ Necesse est ergo exemplaria quidem cælestium, his mundari: ipsa autem cælestia, melioribus hostijs quàm istis.

24 ‡ Non enim in manufacta sancta Iesus introijt exemplaria verorum: sed in ipsum cælum, vt appareat nunc vultui Dei pro nobis.

25 ‡ Neque vt sæpè offerat semetipsum, quemadmodum Pontifex intrat in Sancta, per singulos annos in sanguine alieno.

26 ‡ Alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione seculorum, ad destitutionẽ peccati, per hostiam suam apparuit.

14 ‡ πόσῳ μᾶλλον τὸ αἷμα τοῦ χριστοῦ, ὃς διὰ πνεύματος αἰωνίου ἑαυτὸν προσήνεγκεν ἄμωμον τῷ θεῷ, καθαριεῖ τὴν συνείδησιν ἡμῶν ἀπὸ νεκρῶν ἔργων, εἰς τὸ λατρεύειν θεῷ ζῶντι;

15 ‡ καὶ διὰ τοῦτο διαθήκης καινῆς μεσίτης ἐστὶν, ὅπως θανάτου γενομένου, εἰς ἀπολύτρωσιν τῶν ἐπὶ τῇ πρώτῃ διαθήκῃ παραβάσεων, τὴν ἐπαγγελίαν λάβωσιν οἱ κεκλημένοι, τῆς αἰωνίου κληρονομίας.

16 ‡ Ὅπου γὰρ διαθήκη, θάνατον ἀνάγκη φέρεσθαι τοῦ διατιθεμένου.

17 ‡ διαθήκη γὰρ ἐπὶ νεκροῖς βεβαία· ἐπεὶ μήποτε ἰσχύει ὅτε ζῇ ὁ διαθέμενος.

18 ‡ ὅθεν οὐδὲ ἡ πρώτη χωρὶς αἵματος ἐγκεκαίνισται.

19 ‡ λαληθείσης γὰρ πάσης ἐντολῆς κατὰ νόμον ὑπὸ Μωϋσέως παντὶ λαῷ, λαβὼν τὸ αἷμα τῶν μόσχων καὶ τράγων μετὰ ὕδατος καὶ ἐρίου κοκκίνου καὶ ὑσσώπου, αὐτό τε τὸ βιβλίον καὶ πάντα τὸν λαὸν ἐράντισε,

20 ‡ λέγων, Τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεός.

21 ‡ καὶ τὴν σκηνὴν δὲ καὶ πάντα τὰ σκεύη τῆς λειτουργίας, τῷ αἵματι ὁμοίως ἐράντισε.

22 ‡ καὶ σχεδὸν ἐν αἵματι πάντα καθαρίζεται κατὰ τὸν νόμον, καὶ χωρὶς αἱματεκχυσίας οὐ γίνεται ἄφεσις.

23 ‡ ἀνάγκη οὖν τὰ μὲν ὑποδείγματα τῶν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, τούτοις καθαρίζεσθαι· αὐτὰ δὲ τὰ ἐπουράνια κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας.

24 ‡ οὐ γὰρ εἰς χειροποίητα ἅγια εἰσῆλθεν ὁ χριστὸς, ἀντίτυπα τῶν ἀληθινῶν· ἀλλ' εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν, νῦν ἐμφανισθῆναι τῷ προσώπῳ τοῦ θεοῦ ὑπὲρ ἡμῶν.

25 ‡ οὐδ' ἵνα πολλάκις προσφέρῃ ἑαυτὸν, ὥσπερ ὁ ἀρχιερεὺς εἰσέρχεται εἰς τὰ ἅγια κατ' ἐνιαυτὸν ἐν αἵματι ἀλλοτρίῳ.

26 ‡ ἐπεὶ ἔδει αὐτὸν πολλάκις παθεῖν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου· νυνὶ δὲ ἅπαξ ἐπὶ συντελείᾳ τῶν αἰώνων, εἰς ἀθέτησιν ἁμαρτίας, διὰ τῆς θυσίας αὐτοῦ πεφανέρωται.

---

22 אַף עַל פִּי כֵן כְּמַעֲבַד כָּל מִלָּא בְּאוֹרַיְתָא מִן קֳדָם מֹשֶׁה אֲמַר לְכֹל עַמָּא וְלָקַח דַּם עֵגְלַיָּא וְדַם צְפִירַיָּא עִם מַיָּא וְצֶמֶר סָמִיק וְאֵזוֹבָא וְיַת סִפְרָא גַּם יַת כָּל עַמָּא אַדִּי עֲלֵיהוֹן׃ 20 וַאֲמַר דָּא אָתַר דְּמָא דִּקְיָמָא דִּי פַקֵּד עִמְּכוֹן יְיָ׃ 21 וְיַת מַשְׁכְּנָא וְיַת כָּל מָנֵי פֻלְחָנָא אַדִּי בְּדָמָא כֵּן׃ 22 וְכֹל כְּמֵעַט בְּדָמָא מִתְדַּכֵּא כְּאוֹרָיְתָא וְלָא אִתְרְעֵי דְּמָא אֶלָּא בְּמוֹתָא דְּחַיָּבָא וְשָׁפִיךְ דְּמָא לֵית שׁוּבְקָנָא׃ 23 אֲנַנְקָא הֵי גִּיר דְּחַיָּין וְדִמּוּתָא אִנִּין מִתְדַּכְּיָן דְּשַׁמַּיָּא בְּהָלֵּין מִתְדַּכְּיָן חַיָּין דִּין שְׁמַיָּנָיָתָא בְּדַבְחִין דְּמִיתְרִין מִן חַיָּין׃ 24 לָא הֲוָא גִּיר לְבֵית מַקְדְּשָׁא דַּעֲבִיד בְּאִידָיָא עַל מְשִׁיחָא דְּאִיתַּוְתִי דְּמוּתָא דְּהוּ שַׁרִירָא אֶלָּא לַהּ לַשְׁמַיָּא עַל דְּנֶחֱזֵא קֳדָם פָּרְצוּפָהּ דְּאֱלָהָא חַלָּפִין׃ 25 אַף לָא דְּנֶקְרֵב נַפְשֵׁהּ זַבְנָתָא סַגִּיאָתָא אֵיךְ דְּעָבֵד הֲוָא רַב כּוֹמְרָא וְעָאֵל בְּכָל שְׁנָא לְבֵית מַקְדְּשָׁא בְּדָמָא דְּלָא דִּילֵהּ׃ 26 וְאִן לָא חַיָּב הֲוָא דְּזַבְנָתָא סַגִּיאָתָא נְחַשׁ מִן שׁוּרְיָה דְּעָלְמָא הָשָׁא דֵּין בְּמַחְרֵיתָה דְּעָלְמָא חֲדָא הוּ זְבַן קְרֵב נַפְשֵׁהּ בְּדַבְחִיּוּתֵהּ דְּנִבְטְלִיהּ לַחֲטוֹיָתָא׃

פקד כלים שמש
שפך צורך בן לשון יון
דמא דכה שמיא
דכא זכה ע בזרים
איה חזא עול
חוב חשש
ראשית עולם
באחרית רבה זבח
חטא

27 * Et quemadmodum ſtatutum eſt hominibus vt ſemel moriantur, poſt verò mortem ipſorum, iudicium.

28 * Sic & Meſchicho ſemel oblatus eſt, & in ſeipſo immolauit peccata multorum: ſecundò autem ſine peccatis apparebit ad ſalutem eorum qui ipſum præſtolantur.

Dominica III. poſt Reſurrectionem.

CAP. X.

1 SIquidem in Lege erat vmbra bonorum futurorum, non ipſamet ſubſtantia earum rerum: idcircò etſi quolibet anno illa ipſa ſacrificia offerrentur, nunquam potuerunt perficere eos qui ipſa offerunt.

2 * Si enim perfecti eſſent, iam diu requieuiſſent ab oblationibus ſuis, quoniam non amplius agitaſſet eos conſcientia ipſorum propter peccata, illorum, inquam, qui ſemel ſibi purificati eſſent.

3 * Sed in ipſis ſacrificiis commemorantur peccata illorum quolibet anno.

4 * Nam impoſſibile eſt ſanguinem taurorum & hircorum purgare peccata.

5 * Quapropter quum introijt in mundum, dixit; Victimas & oblationes noluiſti, corpore autem induiſti me.

6 * Et holocautomata quæ fiunt pro peccatis, non poſtulaſti.

7 * Tunc dixi, Ecce ego venio: in capite libri ſcriptum eſt de me, Vt faciam voluntatem tuam ô Deus.

8 * Superius, dicens, Sacrificia & oblationes, & combuſta integra [holocautomata] quæ fiunt pro peccatis, noluiſti, illa nempe quæ offerebantur in Lege.

9 * Et poſtea dixit, Ecce venio, vt faciam voluntatem tuam Deus. In hoc obliterat primum, vt ſtatuat ſecundum.

10 * Siquidem in hac voluntate ſanctificati ſumus per oblationem corporis Jeſchua Meſchicho ſemel.

11 * Omnis enim ſummus Sacerdos quum aſſiſteret & miniſtraret quotidie, eadem ſacrificia offerebat quæ nunquam poterant purgare peccata.

12 * Hic verò vnam victimam obtulit pro peccatis, conſeditque ad dexteram Dei in æternum.

27 * Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem iudicium:

28 * Sic & Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata. secundo sine peccato apparebit † expectantibus se, in salutem.

Rom. 5. a 6. b. 8. 1. Pet. 3. c. 18.

omnibus

27 * καὶ καθ' ὅσον ἀπόκειται τοῖς ἀνθρώποις ἅπαξ ἀποθανεῖν, μετὰ δὲ τοῦτο κρίσις·

28 * οὕτω καὶ ὁ χριστὸς ἅπαξ προσενεχθεὶς εἰς τὸ πολλῶν ἀνενεγκεῖν ἁμαρτίας, ἐκ δευτέρου χωρὶς ἁμαρτίας ὀφθήσεται τοῖς αὐτὸν ἀπεκδεχομένοις εἰς σωτηρίαν.

CAP. X.

ι'.

1 VMbram enim habens Lex futurorum bonorum, nō ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostijs quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedētes perfectos facere:

Gen. 16. c. 14.

1 * Σκιὰν γὰρ ἔχων ὁ νόμος τῶν μελλόντων ἀγαθῶν, οὐκ αὐτὴν τὴν εἰκόνα τῶν πραγμάτων, κατ' ἐνιαυτὸν ταῖς αὐταῖς θυσίαις ἃς προσφέρουσιν εἰς τὸ διηνεκὲς, οὐδέποτε δύναται τοὺς προσερχομένους τελειῶσαι.

2 * Alioquin cessassent offerri, ideò quòd nullam haberent vltrà conscientiam peccati, cultores semel mundati.

2 * ἐπεὶ οὐκ ἐπαύσαντο προσφερόμεναι, διὰ τὸ μηδεμίαν ἔχειν ἔτι συνείδησιν ἁμαρτιῶν τοὺς λατρεύοντας, ἅπαξ κεκαθαρμένους·

3 * In ipsis commemoratio peccatorum per singulos annos fit.

3 * ἀλλ' ἐν αὐταῖς ἀνάμνησις ἁμαρτιῶν κατ' ἐνιαυτόν.

4 * Impossibile enim est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata.

4 * ἀδύνατον γὰρ αἷμα ταύρων καὶ τράγων ἀφαιρεῖν ἁμαρτίας.

5 * Ideò ingrediens mundum dicit: Hostiam & oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi.

Psal. 39. b. 7.

5 * διὸ εἰσερχόμενος εἰς τὸν κόσμον λέγει, θυσίαν καὶ προσφορὰν οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δὲ κατηρτίσω μοι.

6 * Holocautomata, & pro peccato, nō tibi placuerunt.

6 * ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ εὐδόκησας.

7 * Tunc dixi, Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Vt faciam Deus voluntatem tuam.

7 * τότε εἶπον, ἰδοὺ ἥκω, ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπταί περὶ ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι, ὁ θεός, τὸ θέλημά σου.

8 * Superius dicens, Quia hostias & oblationes, & holocautomata, & pro peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundùm Legem offeruntur.

8 * ἀνώτερον λέγων, ὅτι θυσίαν, καὶ προσφορὰν, καὶ ὁλοκαυτώματα, καὶ περὶ ἁμαρτίας οὐκ ἠθέλησας οὐδὲ εὐδόκησας· αἵτινες κατὰ νόμον προσφέρονται·

9 * Tunc dixi, Ecce venio vt faciã Deus voluntatem tuam: aufert primùm, vt sequens statuat.

9 * τότε εἴρηκεν, ἰδοὺ ἥκω τοῦ ποιῆσαι, τὸ θέλημά σου, ὁ θεός μου· ἀναιρεῖ τὸ πρῶτον, ἵνα τὸ δεύτερον στήσῃ·

10 * In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel.

10 * ἐν ᾧ θελήματι ἡγιασμένοι ἐσμὲν, διὰ τῆς προσφορᾶς τοῦ σώματος Ἰησοῦ χριστοῦ ἐφάπαξ.

11 * Et omnis quidem Sacerdos præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpè offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata.

11 * καὶ πᾶς μὲν ἱερεὺς ἕστηκε καθ' ἡμέραν λειτουργῶν, καὶ τὰς αὐτὰς πολλάκις προσφέρων θυσίας, αἵτινες οὐδέποτε δύανται περιελεῖν ἁμαρτίας.

12 * Hic autem vnam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei;

12 * αὐτὸς δὲ μίαν ὑπὲρ ἁμαρτιῶν προσενέγκας θυσίαν, εἰς τὸ διηνεκὲς ἐκάθισεν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ·

---

4 לָא גַיר מָשְׁכַח דְּמָא ᵃ דְּתוֹרָא וְדִצְפִּרָיָא לְמַדְכֵיו חֲטָהָא׃ 5 מִטֶּל הָנָא כַד ᵒ עָאֵל לְעָלְמָא אֲמַר בַּדָּבְחָא וְבִקוּרְבָּנָא

ᵃ שׁל שורים ᵒ עול ᵛ עָבָא

6 לָא ᵖ צְבִית פַּגְרָא דִין ᵍ אֱלָבְשְׁתָּנִי׃ 7 וְיִקְרָא שַׁלְמָא רַחֲלָף חֲטָהָא לָא ˢ שְׁאלַתְּ׃ 7 הָיְדִין אֲמַרִת דְּהָא אֲנָא אָתָא

ᵍ לְבֵשׁ ᵗ וכלים ᵘ שְׁאל

8 אֲנָא דַּבְרִישׁ כְּתָבָא כְּתִיב עֲלַי ᵗ לְאֶעְבֵד ᵘ צְבְיָנָךְ אֱלָהָא׃ 8 מִן לְעֵל אֲמַר דְּדִבְחָא וְקוּרְבָּנָא וְיִקְרָא שַׁלְמָא רַחֲלָף חֲטָהָא

ᵛ עָבָא ˣ קָרֵב

9 לָא ᵛ צְבִית הָנוֹן ˣ דְּמִתְקָרְבִין הַוֹו בְּנָמוֹסָא׃ 9 וּבָתְרָה אֲמַר דְּהָא אֲתָא לְאֶעְבֵד ʸ צְבְיָנָךְ אֱלָהָא בְּהָרָא בַּטֵּל

ʸ רְצוֹנְךָ ᶻ קוֹם

10 לְקַדָּמֵיתָא ʸ דְּנָקִים לָדְתְרֵין׃ 10 בְּהָנָא גַיר עֲבִינָה אִתְקַדְּשָׁן בְּקוּרְבָּנָא דְּפַגְרָה דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא דַּחֲדָא זִבְן׃

ᶻ קוּם ᵃ מִן עוֹלָם

11 כָּל רַב כּוֹמָרָא גַיר ᶻ דְּקָאֵם הָוָא וּמְשַׁמֵּשׁ כָּלְיוֹם הָנוֹן דְּבִחָא מְקָרֵב הָוָא אִילֵין ᵇ דְּמִן מְהוּם לָא ᶜ מְשָׁכְּחִין

ᵇ שְׁכַח יכל

12 הָנָא דֵין חַד דְּבָחָא קָרֵב חֲלָף חֲטָהָא ᶜ וְיָתֵב עַל יַמִּינָא דֵאלָהָא לְעָלַם׃

ᶜ וְכָא זכה ᵈ יִתֵּב

13 * Et expectat adhuc vsquedum positi fuerint inimici eius scabellum sub pedibus suis.

14 * Vna enim oblatione perfecit eos qui sanctificantur in ipso in æternum.

Nocte benedictionis Aquarum.

15 * Cæterùm testis est nobis Spiritus Sanctitatis quum dicit,

16 * Hoc est testamentum quod illis daturus sum post dies illos, ait Dominus: Dabo Legem meam in mentibus eorum, & in cordibus ipsorum inscribam eam.

17 * Et iniquitatum ac peccatorum eorum
18 non recordabor in ipsos. * Vbi autem est remissio peccatorum, non opus est oblatione quæ
19 fiat pro peccatis. * Habemus igitur fratres mei, fiduciam in introitu ædis sanctæ per sanguinem Jeschua, & viam vitæ.

20 * Quam dedicauit nobis nunc per velamen, id est, per carnem ipsius. * Et habemus
21 summum Pontificem super domum Dei.

22 * Accedamus ergo cum vero corde, & cum fiducia fidei, aspersi cordibus nostris, & repurgati à conscientia mala, & abluto cor-
23 pore nostro aquis mundis. * Et perseueremus in confessione spei nostræ, neque vacillemus (fidelis enim est qui promisit nobis.)

24 * Et prospiciamus inuicem in prouocatio-
25 nem charitatis, & operum bonorum. * Nec deseramus congregationem nostram, sicuti mos est nonnullis; sed adhortamini alter alterum tanto magis, quanto videritis appropinquantem diem illum.

De Baptismo.

26 * Si enim propria voluntate quis peccauerit, postquam acceperit notitiam veritatis, non est amplius hostia quæ offeratur pro peccatis.

27 * Sed futurum est iudicium formidabile, & æmulatio ignis, qui deuoraturus est inimi-
28 cos. * Si enim qui transgressus est Legem Mouschе, iuxta os [testimonium] duorũ triumue testium absq; commiseratione moritur.

29 * Quanto magis putatis supplicium capitalius recipiet qui conculcauerit Filium Dei, & reputauerit sanguinem testamenti ipsius tanquam cuiuslibet hominis, perquem sanctificatus est, & contumelia affecerit Spiritum gratiæ.

---

13 וְמַקַּוְיָא [f] מֶכְיל עַדְמָא [g] דְּנָחְתְּסִימוּן [h] בְּעֵל דְּבָבוֹהִי [i] כּוּבְשָׁא תְּחֵית רַגְלוֹהִי ׃ 14 בְּחַד גֵּיר קוּרְבָּנָא גְּמַר לַאוּלֵין
דְּמִתְקַדְּשִׁין בֵּהּ לְעָלַם ׃ רַלָּיָא [k] דְּבוּרְךָ מַיָּא יג 15 סָהֲדָא לַן דֵּין רוּחָא דְּקוּדְשָׁא דְּאָמַרַת ׃
16 הָדָא הִי דְּיַתְקָא [b] דְּאֶתֵּל לְהוּן מִן בָּתַר [d] יוֹמָתָא הָנוּן אֲמַר מָרְיָא [c] אֶתֵּלִיוּתִי [f] לְנָמוּסִי [g] בְּמַדְעֵיהוּן וְעַל לֵבָוָהוּן אֶכְתְּבִיוּתִי׃
17 וְעַוְלָתְהוֹן [h] וַחֲטָהֵיהוּן לָא [i] אֶתְדְּכַר לְהוּן׃ 18 אֵיכָא דֵּין דְּאִית שׁוּבְקָנָא דַּחֲטָהֵא לָא [k] מֶתְבְּעָא קוּרְבָּנָא דַּחֲלָף חֲטָהֵא
19 אִית לַן [l] הָכִיל אֲחַי [m] גַּלְיוּת אַפָּא [n] בְּמַעֲלָנָא דְּבֵית קוּדְשָׁא בַּדְמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ וְאוֹרְחָא דְּחַיָּא ׃ 20 דְּחַדַּת לַן הַשָּׁא בַּאפֵּי
חֲרָעָא [p] דְּאִיתְהוֹהִי בְּסָרֵהּ ׃ 21 וְאִית לַן [q] כּוֹמָרָא רַבָּא עַל בַּיְתֵהּ דַּאלָהָא ׃ 22 נְקָרוֹב הָכִיל בְּלֵבָא שַׁרִירָא [r] וַבְּתוּכְלָנָא
[s] דְּהַיְמָנוּתָא כַּד רְסִיסִין [t] לֵבָוָתַן וְדֵכִין מִן תְּאַרְתָּא בִּישְׁתָּא [v] וּמַסְחֵי פַּגְרַן בְּמַיָּא דְּכְיָא ׃

[f] עוד [g] סום [h] אויבוהי הדום
a של ברכה b ברית
מן לשון יין
c נְתַל [d] יום [e] נְתַל
f הורתי g בנשמתם h חַטָּא
i דְּכַר [k] בְּעָא [l] עלכן
m גְּלָא [n] עֲלַל [o] שחוש
[p] אִית [q] כהן הגדול [r] בנשמתן
[s] חַיְמָן [t] לבותהו [v] סְחָא

Pſal. 109 a. 1. 1.Cor.15 d.25.

13 De cætero expectans, donec ponantur inimici eius ſcabellum pedum eius.

14 Vna enim oblatione, conſummauit in ſempiternum ſanctificatos.

15 Conteſtatur autem nos & Spiritus ſanctus. Poſtquam enim dixit:

Ierem. 21. 31.f.33. Sup.8. b.8.

16 Hoc autem teſtamentum quod teſtabor ad illos poſt dies illos, dicit Dominus, †Dando Leges meas in cordibus eorum, & in mentibus eorum ſuperſcribam eas.

Dabo

17 Et peccatorum & iniquitatum eorum iam non recordabor amplius.

18 Vbi autem horum remiſſio: iam nõ eſt oblatio prõ peccato. D

19 Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti:

20 Quam initiauit nobis viam nouam & viuentem per velamen, id eſt, carnem ſuam:

21 Et Sacerdotem magnum ſuper domum Dei,

22 Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda,

23 Teneamus ſpei noſtræ cõfeſſionem indeclinabilem (fidelis enim eſt qui repromiſit:) 24 Et conſideremus inuicem in prouocationem charitatis & bonorum operum:

25 Non deſerentes collectionẽ noſtram, ſicut conſuetudinis eſt quibuſdam, ſed conſolantes, & tantò magis quantò videritis appropinquantem diem. E

Sup.6. c.4.

26 Volvntarie enim peccantibus nobis poſt acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hoſtia.

27 Terribilis autem quædam expectatio iudicij & ignis æmulatio, quæ conſumptura eſt aduerſarios.

28 Irritam quis faciens Legem Moyſi, ſine vlla miſeratione, duobus vel tribus teſtibus moritur:

Deu. 17. b.6. 19. d.15. Mat.18. b.16. Ioh.8. c.17. 2.Co.13 a.1.

29 Quantò magis putatis, deteriora mereri ſupplicia qui Filium Dei conculcauerit, & ſanguinem teſtamẽti pollutum duxerit, in quo ſanctificatus eſt, & ſpiritui gratiæ contumeliam fecerit?

13 τὸ λοιπὸν ἐκδεχόμενος ἕως τεθῶσιν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ ὑποπόδιον τῶν ποδῶν αὐτοῦ.

14 μιᾷ γὰρ προσφορᾷ τετελείωκεν εἰς τὸ διηνεκὲς τοὺς ἁγιαζομένους.

15 μαρτυρεῖ δὲ ἡμῖν καὶ τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. μετὰ γὰρ τὸ προειρηκέναι,

16 αὕτη ἡ διαθήκη ἣν διαθήσομαι πρὸς αὐτοὺς μετὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας, λέγει κύριος, διδοὺς νόμους μου ἐπὶ καρδίας αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τῶν διανοιῶν αὐτῶν ἐπιγράψω αὐτούς,

17 καὶ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἀνομιῶν αὐτῶν οὐ μὴ μνησθῶ ἔτι.

18 ὅπου δὲ ἄφεσις αὐτῶν, οὐκ ἔτι προσφορὰ περὶ ἁμαρτίας.

19 ἔχοντες οὖν, ἀδελφοί, παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι ἰησοῦ.

20 ἣν ἐνεκαίνισεν ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος, τοῦτέστι, τῆς σαρκὸς αὐτοῦ,

21 καὶ ἱερέα μέγαν ἐπὶ τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ,

22 προσερχώμεθα μετὰ ἀληθινῆς καρδίας ἐν πληροφορίᾳ πίστεως, ἐῤῥαντισμένοι τὰς καρδίας ἀπὸ συνειδήσεως πονηρᾶς, καὶ λελουμένοι τὸ σῶμα ὕδατι καθαρῷ

23 κατέχωμεν τὴν ὁμολογίαν τῆς ἐλπίδος ἀκλινῆ· πιστὸς γὰρ ὁ ἐπαγγειλάμενος·

24 καὶ κατανοῶμεν ἀλλήλους εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης, καὶ καλῶν ἔργων·

25 μὴ ἐγκαταλείποντες τὴν ἐπισυναγωγὴν ἑαυτῶν, καθὼς ἔθος τισὶν, ἀλλὰ παρακαλοῦντες· καὶ τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ βλέπετε ἐγγίζουσαν τὴν ἡμέραν.

26 ἑκουσίως γὰρ ἁμαρτανόντων ἡμῶν μετὰ τὸ λαβεῖν τὴν ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, οὐκέτι περὶ ἁμαρτιῶν ἀπολείπεται θυσία·

27 φοβερὰ δέ τις ἐκδοχὴ κρίσεως, καὶ πυρὸς ζῆλος, ἐσθίειν μέλλοντος τοὺς ὑπεναντίους.

28 ἀθετήσας τις νόμον μωυσέως, χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει·

29 πόσῳ δοκεῖτε χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας;

---

23 וְנַחֲמֶתֶן בְּתַוְדִיתָא דְסַבְרַן וְלָא נְצַטְלָא מְהֵימַן הוּא דְמַלֵּל לַן׃ 24 וְנִחוּר חַד בְּחַד בְּגוּרְנָא דְחוּבָא וְדַעֲבָדָא טָבָא
25 וְלָא נְהֵוֵא שָׁבְקִין כְּנוּשְׁיָן אַיְךְ דְאִית עָיְדָא לְאֵנָשׁ אֶלָּא בְּעוּ חַד מִן חַד יַתְיָרָאִית כְּמָא דְחֵזֵיתוּן דְקָרֵב יוֹמָא הָדֵין׃

דְמַעֲמוֹרִיתָא יד

26 אֲרֵי גְיר בְּצָבְיָנֵהּ נָחְטָא אֱנָשׁ מִן בָּתַר דְקַבֵּל יְדָעְתָא דְשָׁרְרָא לַיִת מְכִיל דְבְחָתָא דְחָתְקָרֵב חֲלַף חַטָּאָה׃
27 אֶלָּא עָתִיד הוּ דִינָא דְחִילָא וְטָנָנָא דְנוּרָא דְאָכֵל לַבְעַל דְבָבָא׃ 28 אֲרֵי גְיר אֵינָא דְעָבַר עַל נָמוֹסָא דְמוֹשָׁא
עַל פּוּם תְּרִין וְתְלָתָא מְחַדְּרִין דְלָא רַחֲמִין מָאת׃ 29 כְּמָא סַגְּרִין אַנְחְנִין יַתְיָרָאִית מְסָם בְּרִישָׁא נְקַבֵּל אֵינָא
דְעָשָׂה לַבְּרֵהּ דַאלָהָא וְחָשַׁב דְמָא דִדְיַתְקָא דִילֵהּ אַיְךְ דְכִלְנָשׁ וְרָגַז עַל רוּחָא דְטִיבוּתָא׃

a יְרָא יִדֵּה b עָלְאָה נַפְשֵׁה c שְׁהִבְשִׁית d חוּר הִכִּישׁ e גְּרַג f טוֹב g נְהִגָּה
h בָּעָא i חֲזָא j עָמַד מִבֵּל k צְבָא רְצָה l יְרֵעָה אֱמֶת m עוֹד n רְגַן o וְקִנְאָה
p עִירִים q מוּת r חוּשְׁכָם s סוּם t רוּשׁ u וּם בְּרִיתוֹ

30 * Nouimus eum qui dixit, Mea est vltio, & ego rependam. Et iterum, Iudicabit Dominus populum suum.

31 * Magna est formido incidere in manus Dei viuentis.

32 * In memoriam itaque reuocate primos illos dies, in quibus recepistis baptismum, & magnum certamen sustinuistis passionum cum opprobrio & oppressione.

33 * Et hinc illinc facti estis spectacula, & consortes fuistis hominum qui talia pertulerunt.

34 * Et dolorem passi estis propter eos qui erant vincti: & direptionem facultatum vestrarum cum gaudio sustinuistis, quippe qui cognoscatis vos habere substantiam in cælis præstantiorem, ac non prætereuntem.

35 * Ne perdideritis igitur fiduciam quam habetis, cui futura est multa merces.

36 * Nam patientia requiritur vobis vt exequamini voluntatem Dei, & accipiatis promissum.

37 * Quoniam perpusillum est temporis, & modicum valdè quo veniet ille qui venturus est, neque tardabit.

38 * Cæterùm iustus ex fide meiipsius viuet: quòd si præcidatur ei, non sibi complacebit in eo anima mea.

Matutinis feriæ II. Passionis, & de Patribus.

39 * Nos autem non sumus excisionis quæ ducit ad perditionem, sed fidei quæ nos inducit in possessionem animarum nostrarum.

CAP. XI.

1 EST autem fides certitudo de ijs rebus quæ sunt in spe acsi iam existerent actu, & reuelatio earum quæ non videntur.

2 * Et in hac extat testimonium de senioribus.

3 * Per fidem enim intelligimus ordinata fuisse secula verbo Dei, & quæ videntur extitisse ex ijs quæ non videntur.

4 * Per fidem obtulit Hobel hostiam longe præstantiorem quàm Koin, Deo: & propterea extat de illo testimonium quòd iustus fuerit, atque testimonium perhibuit de eius oblatione Deus, & ideò etiam mortuus loquitur.

vindicta Deu. 32. c. 35. & Rom. 12. d. 18.

30 * Scimus enim qui dixit, Mihi vindictam, †ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum ſuum.

31 * Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. F

32 * Rememoramini autem priſtinos dies: in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.

33 * Et in altero quidem opprobrijs & tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autem ſocij taliter conuerſantium effecti.

34 * Nam & vinctis compaſſi eſtis: & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere G meliorem & manentem ſubſtantiam.

35 * Nolite itaque amittere confidentiam veſtrã, quæ magnam habet remunerationem.

36 * Patientia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.

37 * Adhuc enim modicum aliquantulúmque, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.

Abac. 2. c. 5. 1. Pet. 1. a. 6. Rom. 1. c. 17. viuit Gal. 3. b. 12.

38 * Iuſtus autem meus ex fide †viuet. quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ.

39 * Nos autem non ſumus ſubtractionis filij in perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ.

CAP. XI.

1 Est autem fides, ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apA parentium.

2 * In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

Gen. 1. a. 1. a. 3.

3 * Fide, intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent.

Gen. 4. a. 4. Mat. 14. b. 34.

4 * Fide, plurimam hoſtiam Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

30 * οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος· καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

31 * φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

32 * ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων·

33 * τοῦτο μέν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.

34 * καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν.

35 * μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην.

36 * ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.

37 * ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ.

38 * ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.

39 * ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν.

ια.

1 * Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑποστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

2 * ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

3 * πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι.

4 * πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ καϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται.

---

38 כְּאִנָּא דֵּין מִן הֵימָנוּתָא דִּילִי נְחֵא וְאִן מְתְקַטְעָא לֵהּ לָא צָבְיָא בֵּהּ נַפְשִׁי׃

39 וְצַפְרָא רב דְּרַחֲשָׁא וְדְאִבְּחָתָא יח חָנַן דֵּין לָא הֲוִין דְּקוּטָעָא וְדַמּוּבְלָא קפלאון יא

א חַשַׁשׁ ב אֲבָא קטב ג יְבֵל ד אֲבַד ה קְנָא ו אִית ז הֵימִן ח פּוּס ט בתקוה י תְּוָא יא במעשה יב גְּלָא יג חֶזָא יד עדות טו כְּכַל טז תַּקֵּן יז מַלַּל יח חֲזָא יט זבח כ יְתַר כא מאד כב שגדיק

30 * Nouimus eum qui dixit, Mea est vltio, & ego rependam. Et iterum, Iudicabit Dominus populum suum.

31 * Magna est formido incidere in manus Dei viuentis.

32 * In memoriam itaque reuocate primos illos dies, in quibus recepistis baptismum, & magnum certamen sustinuistis passionum cum opprobrio & oppressione.

33 * Et hinc illuc facti estis spectacula, & consortes fuistis hominum qui talia pertulerunt.

34 * Et dolorem passi estis propter eos qui erant vincti: & direptionem facultatum vestrarum cum gaudio sustinuistis, quippe qui cognoscatis vos habere substantiam in cælis præstantiorem, ac non prætereuntem.

35 * Ne perdideritis igitur fiduciam quam habetis, cui futura est multa merces.

36 * Nam patientia requiritur vobis vt exequamini voluntatem Dei, & accipiatis promissum.

37 * Quoniam perpusillum est temporis, & modicum valdè quo veniet ille qui venturus est, neque tardabit.

38 * Cæterùm iustus ex fide meiipsius viuet: quòd si præcidatur ei, non sibi complacebit in eo anima mea.

Matutinis feriæ II. Passionis, & de Patribus.

39 * Nos autem non sumus excisionis quæ ducit ad perditionem, sed fidei quæ nos inducit in possessionem animarum nostrarum.

CAP. XI.

1 EST autem fides certitudo de ijs rebus quæ sunt in spe acsi iam existerent actu, & reuelatio earum quæ non videntur.

2 * Et in hac extat testimonium de senioribus.

3 * Per fidem enim intelligimus ordinata fuisse secula verbo Dei, & quæ videntur extitisse ex ijs quæ non videntur.

4 * Per fidem obtulit Hobel hostiam longe præstantiorem quàm Koin, Deo: & propterea extat de illo testimonium quòd iustus fuerit, atque testimonium perhibuit de eius oblatione Deus, & ideò etiam mortuus loquitur.

vindicta Deu. 32. c. 35. & Rom. 12. d. 18.

30 * Scimus enim qui dixit, Mihi vindictam, †ego retribuam. Et iterum: Quia iudicabit Dominus populum ſuum.

31 * Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis. F

32 * Rememoramini autem priſtinos dies: in quibus illuminati, magnum certamen ſuſtinuiſtis paſſionum.

33 * Et in altero quidem opprobrijs & tribulationibus ſpectaculum facti: in altero autem ſocij taliter conuerſantium effecti.

34 * Nam & vinctis compaſſi eſtis: & rapinam bonorum veſtrorum cum gaudio ſuſcepiſtis, cognoſcentes vos habere G meliorem & manentem ſubſtantiam.

35 * Nolite itaque amittere confidentiam veſtrã, quæ magnam habet remunerationem.

36 * Patientia enim vobis neceſſaria eſt: vt voluntatem Dei facientes, reportetis promiſſionem.

37 * Adhuc enim modicum aliquantulúmque, qui venturus eſt, veniet, & non tardabit.

Abac. 2. c. 5. 1. Pet. 1. a. 6. Rom. 1. c. 17. viuit Gal. 3. b. 12.

38 * Iuſtus autem meus ex fide †viuet. quòd ſi ſubtraxerit ſe: non placebit animæ meæ.

39 * Nos autem non ſumus ſubtractionis filij in perditionem, ſed fidei in acquiſitionem animæ.

CAP. XI.

1 Est autem fides, ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apA parentium.

2 * In hac enim teſtimonium conſecuti ſunt ſenes.

Gen. 1. a. 1. a. 3.

3 * Fide, intelligimus aptata eſſe ſecula verbo Dei: vt ex inuiſibilibus viſibilia fierent.

Gen. 4. a. 4. Mat. 14. b. 34.

4 * Fide, plurimam hoſtiam Abel quàm Cain, obtulit Deo: per quam teſtimonium conſecutus eſt eſſe iuſtus, teſtimonium perhibente muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur.

30 * οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα, ἐμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω, λέγει κύριος· καὶ πάλιν, κύριος κρινεῖ τὸν λαὸν αὐτοῦ.

31 * φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας θεοῦ ζῶντος.

32 * ἀναμιμνήσκεσθε δὲ τὰς πρότερον ἡμέρας, ἐν αἷς φωτισθέντες πολλὴν ἄθλησιν ὑπεμείνατε παθημάτων·

33 * τοῦτο μέν, ὀνειδισμοῖς τε καὶ θλίψεσι θεατριζόμενοι· τοῦτο δὲ, κοινωνοὶ τῶν οὕτως ἀναστρεφομένων γενηθέντες.

34 * καὶ γὰρ τοῖς δεσμοῖς μου συνεπαθήσατε, καὶ τὴν ἁρπαγὴν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῶν μετὰ χαρᾶς προσεδέξασθε, γινώσκοντες ἔχειν ἑαυτοῖς κρείττονα ὕπαρξιν ἐν οὐρανοῖς, καὶ μένουσαν.

35 * μὴ ἀποβάλητε οὖν τὴν παῤῥησίαν ὑμῶν, ἥτις ἔχει μισθαποδοσίαν μεγάλην.

36 * ὑπομονῆς γὰρ ἔχετε χρείαν, ἵνα τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ ποιήσαντες, κομίσησθε τὴν ἐπαγγελίαν.

37 * ἔτι γὰρ μικρὸν ὅσον ὅσον, ὁ ἐρχόμενος ἥξει, καὶ οὐ χρονιεῖ.

38 * ὁ δὲ δίκαιος ἐκ πίστεως ζήσεται· καὶ ἐὰν ὑποστείληται, οὐκ εὐδοκεῖ ἡ ψυχή μου ἐν αὐτῷ.

39 * ἡμεῖς δὲ οὐκ ἐσμὲν ὑποστολῆς εἰς ἀπώλειαν, ἀλλὰ πίστεως εἰς περιποίησιν.

ια.

1 * Ἔστι δὲ πίστις, ἐλπιζομένων ὑποστασις, πραγμάτων ἔλεγχος οὐ βλεπομένων.

2 * ἐν ταύτῃ γὰρ ἐμαρτυρήθησαν οἱ πρεσβύτεροι.

3 * πίστει νοοῦμεν κατηρτίσθαι τοὺς αἰῶνας ῥήματι θεοῦ, εἰς τὸ μὴ ἐκ φαινομένων τὰ βλεπόμενα γεγονέναι.

4 * πίστει πλείονα θυσίαν ἄβελ παρὰ καϊν προσήνεγκε τῷ θεῷ, δι' ἧς ἐμαρτυρήθη εἶναι δίκαιος, μαρτυροῦντος ἐπὶ τοῖς δώροις αὐτοῦ τοῦ θεοῦ· καὶ δι' αὐτῆς ἀποθανὼν ἔτι λαλεῖται.

---

38 כְּאִנָּא דֵּין מִן הֵימָנוּתָא דִּילִי נְחֵא וְאִן מְתְקַטְעָא לֵהּ לָא צָבְיָא בֵּהּ נַפְשִׁי׃

39 וְצַפְרָא רב דְּרַחֲשָׁא וְדְאִבְּחָתָא יח חָנַן דֵּין לָא הֲוִין דְּקוּטָעָא וְדַמּוּבְלָא קפלאון יא

א חַשַׁשׁ ב אֲבָא קטב ג יְבֵל ד אֲבַד ה קְנָא ו אִית ז הֵימִן ח פּוּס ט בתקוה י תְּוָא יא במעשה יב גְּלָא יג חֶזָא יד עדות טו כְּכַל טז תַּקֵּן יז מַלַּל יח חֲזָא יט זבח כ יְתַר כא מאד כב שגדיק

5 * Per fidē translatus est Chanouck & mortem non gustauit, neque inuentus est, quoniam transtulit eum Deus etenim antequā translatus fuisset, extitit de ipso testimonium quòd placuerit Deo.

6 * Atqui sine fide nemo potest placere Deo. Debet enim is qui accedit ad Deum, credere illū esse, & quærentibus se esse remuneratorē.

7 * Per fidem Nouach quum sermo habitus esset cum ipso de ijs quæ non videbantur, timuit, & condidit sibi arcā ad salutē filiorum suæ familiæ per quam reum peregit mundum, & factus est hæres iustitiæ quæ est per fidem.

Crepusculo Feriæ III. Passionis, ac de Patribus.

8 * Per fidem Abrohom quum vocatus est, dicto audiens fuit, vt exiret in locum illum quem accepturus erat in hæreditatem: & exijt nesciens quò esset profecturus.

9 * Per fidem fuit inquilinus in terra illa, quæ fuerat ei promissa, tanquam in extranea, & in tentorijs habitauit cum Ischok & Jacoub cohæredibus eiusdem promissionis.

10 * Expectabat enim ciuitatem fundamenta habentē cuius est opifex & conditor Deus.

11 * Per fidem Saro, quæsterilis erat, accepit virtutem suscipiendi seminis: quumque non esset in tempore annorum suorum [& præter ætatis rationem] peperit, quòd constanter sibi persuaderet fidelem eum esse qui sibi promiserat.

12 * Quapropter ab vno qui per senectutem defecerat, geniti sunt permulti instar stellarū quæ sunt in cælo, & instar arenæ quæ est in litore maris, cuius non est numerus.

13 * In fide mortui sunt hi omnes, nec acceperunt sibi promissum, sed procul viderunt illud; eoque gauisi sunt, & confessi sunt se esse peregrinos & aduenas in terra.

14 * Qui autem hæc dicunt, ostendunt se propriam ciuitatem inquirere.

15 * Quòd si ciuitatem illam ex qua prodierunt quæsiuissent, habebāt tempus vt iterum reuertentes eam adirent.

16 * Nunc autem certum est eos ista meliorē desiderasse, eā scilicet quæ est in cælis: propterea non erubescit Deus vocari Deus illorum: parauit enim illis ciuitatem.

---

5 בְּהֵימָנוּתָא אֶשְׁתַּבִי חֲנוּךְ וּמָוֻתָא לָא טְעֵם וְלָא אִשְׁתְּכַח מָטֵל דְּשַׁבְיֵהּ אֱלָהָא וּמִן קֳדָם דַּשְׁבְיוּתֵהּ גֵּיר הֲוָת עֲלוֹהִי סָהֲדוּתָא דְּשַׁפַּר לַאלָהָא׃ 6 וְלָא הֵימָנוּתָא דֵּין לָא מְשַׁכַּח אֱנָשׁ דְּנָשְׁפַּר לַאלָהָא חַיָּב הוּ גֵּיר מַן דְּמִתְקָרֵב לְוָת אֱלָהָא דַּהֲוָה לֵהּ קְבוּתָא לְחַיָּא דַּבְנֵי בַּיְתֵהּ דְּבָה חַיֵּבֵהּ לְעַלְמָא וַהֲוָא יָרְתָא דְּכָאנוּתָא דַּבְהֵימָנוּתָא׃ 8 בְּהֵימָנוּתָא אַבְרָהָם כַּד אֶתְקְרִי אֶשְׁתְּמַע דְּנָפוּק לַאתְרָא הוּ דַּעֲתִיד הֲוָא דְּנָפַב לְיֵרְתוּתָא וְנָפַק כַּד לָא יָדַע הֲוָא לַאיכָא אָזֵל׃ 9 בְּהֵימָנוּתָא הֲוָא תַּוְתָבָא בַּאַרְעָא הָי דְּאִתְמַלְכַת לֵהּ אַיךְ דַּבְנוּכְרָיְתָא וּבְמַשְׁכְּנָא׃

a בְּהֵימָנוּתָא אַבְרָהָם כַּד b אֶתְקְרִי c אֶשְׁתְּמַע d דְּנָפוּק לַאתְרָא הוּ דַּעֲתִיד הֲוָא e דְּנָפַב f לְיֵרְתוּתָא וְנָפַק כַּד לָא יָדַע הֲוָא לַאיכָא אָזֵל׃ g בְּהֵימָנוּתָא הֲוָא תַּוְתָבָא בַּאַרְעָא הָי h דְּאִתְמַלְכַת לֵהּ אַיךְ דַּבְנוּכְרָיְתָא וּבְמַשְׁכְּנָא׃

a הֵימִין b קְרָא c שְׁמַע d נְפַק e נְסַב f יְרֻת g יִתַּב h מָלַךְ הנפיז

b שַׁבְּא עתק c מות d נמצא כי העתיק אתו e שַׁבָּא שהתרצה f חֵימֵן g חוּב h אוֹת יש i בְּעָא k חוּב l גומל m חָנָא n תיבה o חוּב p וֵרֵת של צדקה

Gen. 5. c.24. Eccl. 44. c.16.49. a.16.

‡ Fide, Henoch translatus est, ne videret mortem, & non inueniebatur: quia translulit illum Deus. ante translationem enim, testimonium habuit placuisse Deo.

‡ Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus B se remunerator sit.

Gen.6.c. 13.c.18. Eccl.44. c.17.

‡ Fide, Noë responso accepto de ijs quæ adhuc non videbantur, metuens, aptauit arcam in salutem domus suę, per quam damnauit mundum: & iustitiæ quæ per fidem est, hæres est institutus.

Gen. 12. a.13.a.1

‡ FIDE, qui vocatur Abraham obediuit in locum exire quem accepturus erat in hæreditatem: & exijt, nescieus quò iret.

‡ Fide demoratus est in terra repromissionis, tanquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac & Iacob cohæredibus repromissionis eiusdem.

‡ Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem: cuius artifex & con- C ditor Deus.

Gen. 17. c.19.18. b.10.21. a.2.

‡ Fide, & ipsa Sara sterilis virtutem in conceptione seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelē credidit esse eum qui repromiserat.

‡ Propter quod & ab vno orti sunt (& hoc emortuo) tanquam sydera cæli in Eccle.44. d.22. d. 23. multitudine, & sicut arena quæ est ad oram maris, innumerabilis.

‡ Iuxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed à longè eas aspicientes, & salutantes, & confitentes quia peregrini & hospites sunt super terram.

hoc ‡ Qui enim †hæc dicunt; significant se patriam inquirere.

‡ Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt: habebant vtique tempus reuertendi.

‡ Nunc autem meliorem appetunt, id est, cælestem. Ideò nō confunditur Deus D vocari Deus eorum, parauit enim illis ciuitatem.

5 ‡ πίσει ἐνὼχ μετετέθη τ̃ μὴ ἰδεῖν θάνατον· καὶ οὐχ ηὑρίσκετο, διότι μετατέθηκεν αὐτὸν ὁ θεός. πρὸ γὰρ τ̃ μεταθέσεως αὐτ̃ μεμαρτύρηται εὐηρεστηκέναι τῷ θεῷ.

6 ‡ χωρὶς δὲ πίστεως ἀδυνάτον εὐαρεστῆσαι· πιστεῦσαι γὰρ δεῖ τὸν προσερχόμενον τῷ θεῷ, ὅτι ἐστὶ, καὶ τοῖς ἐκζητοῦσιν αὐτὸν μισθαποδότης γίνεται.

7 ‡ πίσει χρηματισθεὶς νῶε περὶ τῶν μηδέπω βλεπομένων, εὐλαβηθεὶς κατεσκεύασε κιβωτὸν εἰς σωτηρίαν τ̃ οἴκου αὐτοῦ, δι' ἧς κατέκρινε τὸν κόσμον, καὶ τ̃ κατὰ πίστιν δικαιοσύνης ἐγένετο κληρονόμος.

8 ‡ Πίσει, καλούμενος ἀβραὰμ ὑπήκουσεν ἐξελθεῖν εἰς τὸν τόπον ὃν ἤμελλε λαμβάνειν εἰς κληρονομίαν, καὶ ἐξῆλθε, μὴ ἐπιστάμενος ποῦ ἔρχεται.

9 ‡ πίσει, παρῴκησεν ἀβραὰμ εἰς τὴν γῆν τ̃ ἐπαγγελίας, ὡς ἀλλοτρίαν, ἐν σκηναῖς κατοικήσας μετ' ἰσαὰκ καὶ ἰακὼβ τῶν συγκληρονόμων τ̃ ἐπαγγελίας τ̃ αὐτ̃.

10 ‡ ἐξεδέχετο γὰρ τὸν τοῦ θεμελίους ἔχουσαν πόλιν, ἧς τεχνίτης καὶ δημιουργὸς ὁ θεός.

11 ‡ πίσει καὶ αὐτὴ σάρρα στεῖρα δύναμιν εἰς καταβολὴν σπέρματος ἔλαβε, καὶ παρὰ καιρὸν ἡλικίας ἔτεκεν, ἐπεὶ πιστὸν ἡγήσατο τὸν ἐπαγγειλάμενον.

12 ‡ διὸ καὶ ἀφ' ἑνὸς ἐγεννήθησαν, καὶ ταῦτα νενεκρωμένου, καθὼς τὰ ἄστρα τ̃ οὐρανοῦ τῷ πλήθει, καὶ ὡσεὶ ἄμμος ἡ παρὰ τὸ χεῖλος τ̃ θαλάσσης ἡ ἀναρίθμητος.

13 ‡ κατὰ πίστιν ἀπέθανον οὗτοι πάντες, μὴ λαβόντες τὰς ἐπαγγελίας, ἀλλὰ πόρρωθεν αὐτὰς ἰδόντες, καὶ ἀσπασάμενοι, καὶ ὁμολογήσαντες ὅτι ξένοι καὶ παρεπίδημοί εἰσιν ἐπὶ τ̃ γ̃ς.

14 ‡ οἱ γὰρ τοιαῦτα λέγοντες, ἐμφανίζουσιν ὅτι πατρίδα ἐπιζητοῦσι.

15 ‡ καὶ εἰ μὲν ἐκείνης ἐμνημόνευον ἀφ' ἧς ἐξῆλθον, εἶχον ἂν καιρὸν ἀνακάμψαι·

16 ‡ νυνὶ δὲ κρείττονος ὀρέγονται, τουτέστιν ἐπουρανίου· διὸ οὐκ ἐπαισχύνεται αὐτοὺς ὁ θεὸς, θεὸς ἐπικαλεῖσθαι αὐτῶν· ἡτοίμασε γὰρ αὐτοῖς πόλιν.

---

k שכן l הבטחה מן מלך m סגא צפה יסוד n חרש o שעקרתה בעת p ילד r שרר q שהבטיח s בוקעה t ילד u חול x שפחו y מות z מנא a הבטחתם b חזא c ירא d גרים e יתב f חוא g בעא h זמן

k עמר עם איסחק ויעקוב בני ירתותא דילה l דמולכנא : m מסכא הוא גיר למדינתא n דשתאסתא איתלה o דאומנה
וענורה אלהא הוי : 11 בהימנותא סרא p דעקרתא הות נסבת חילא דתקבלי זרעא ודלא בזבנא דשניה q ילדת על דאשרת
דמחימן הוי הו r דמלך לה : 12 מטל הנא מן חד דבטל s בסיבותא t אתילדו סגיאא איך כוכבא דשמיא ואיך u חלא
דעל v סחפתה דימא w דמנין לית לה : 13 בהימנותא x מיתו הלין כלהון ולא נסבו y מולכנהון אלא מן רוחקא z חזאוהי
ושפחו a ואודיו ברה b ואסכנוא אנון c והותבא בארעא : 14 אילין דין דחלין אמרין d מחוין דלמדינתהון e בעין :
15 ואלו למדינתא הי דנפקו תנה בעין הוו אית הוא להון f זבנא דתוב נהפכין נאולין לה : 16 השא דין ידיעא
דלדטבא מנה ראגין הוו להוי דאיתיה בשמיא מטל הנא לא נכף אלהא דאלההון נתקרא טיב להון גיר מדינתא :

17 ✣ Per fidem obtulit Abrohom Iſchok dum tentaretur, & ſuum illum vnigenitum ad altare eleuauit, quem ſuſceperat ex promiſſione. 18 ✣ Siquidem dictũ illi fuerat: In Iſchok vocabitur tibi ſemen. 19 ✣ Et cogitabat apud ſe, illum poſſe per manus Dei vel à mortuis excitari: & ideò in ſimilitudine datus eſt ei. 20 ✣ Per fidem de ijs quæ erant futura benedixit Iſchock ipſi Iaacoub & Iſou. 21 ✣ Per fidem quum moreretur Iaakoub, beneprecatus eſt cuilibet ex filijs Iauſeph, & adorauit ſuper faſtigium virgæ ſuæ. 22 ✣ Per fidem Iauſeph moriens meminit exitus filiorum Iſroiel, & mandauit de oſſibus ſuis.

Occiſionis puerulorum.

23 ✣ Per fidem parentes Mouſche, poſtquam natus eſt, eum occultarunt menſes tres, quòd viderent pulchrum eſſe puerulum, neque timuerunt ob edictum regis. 24 ✣ Per fidem Mouſche quum in virum euaſiſſet, negauit ſe vocari filium filiæ Perhoun. 25 ✣ Et elegit ſibi in afflictione cum populo Dei eſſe, non autem ad modicum tempus iucunditate frui in peccato. 26 ✣ Et exiſtimauit longè potiores diuitias opprobrij Meſchicho, quàm theſaurum Ægyptiorũ: intuebatur enim retributionem mercedis. 27 ✣ Per fidem reliquit Ægyptum neque reformidauit regis furorem, ſed ſpem habuit perinde ac ſi vidiſſet Deum inuiſibilem. 28 ✣ Per fidem fecerunt Pezcho & aſperſionem ſanguinis, ne tangeret eos ille qui deſtruebat primogenita. 29 ✣ Per fidem tranſierunt mare Souph, [carectoſum] tanquam per aridam terram, & in eo abſorpti ſunt Aegyptij quum auſi eſſent illud ingredi. 30 ✣ Per fidem mœnia Hiricou corruerunt, vbiperluſtrata [obſeſſa] fuiſſent ſeptem diebus. 31 ✣ Per fidem Rochob meretrix [caupona] non perijt cum iis qui non obediuerunt, quòd excepiſſet exploratores in pace.

---

17 בְּהֵימָנוּתָא קָרֵב אַבְרָהָם לְאִיסְחָק בְּנָסְיוּנֵהּ וְיָחִידֵהּ אַפֵּק לְמַרְבְּחָא הַו דְקַבֵּל הֲוָא בְּמוּלְכָנָא ׃
18 אֶתֵאמַר הֲוָא לֵהּ גֵּיר דְבְאִיסְחָק נָתְקְרָא לָךְ זַרְעָא ׃ 19 וְאִתְרְעִי הֲוָא בְנַפְשֵׁהּ דְמָטְיָא בְאִידּוֹהִי דַאלָהָא
אָף מֵן טִיחָא לְמָקְמוּ וּמְטַל הָנָא בְמַתְלָא אֶתְיְהִיב לֵהּ ׃ 20 בְּהֵימָנוּתָא דְמֵרֵם דַעֲתִיד הֲוָא בְרִיךְ אִיסְחָק לְיַעֲקוֹב
וְלָעֵסוּ ׃ 21 בְּהֵימָנוּתָא כַּד מָאֵת יַעֲקוֹב כַּד לְכָל חַד מֵן בְּנוֹהִי דְיוֹסֵף וְסָגֵד עַל רֵישׁ חוּטְרֵהּ ׃
22 בְּהֵימָנוּתָא יוֹסֵף כַּד מָאֵת עֵהַד לְמַפְקְתָא דְבְנֵי יִסְרָיֵל וּפַקֵד עַל גַּרְמוֹהִי ׃
קְטָלָא דְיַלּוּדֵא ו
23 בְּהֵימָנוּתָא אַבָּהוֹהִי דְמוֹשֶׁא טַשְׁיוּהִי כַּד אָתְיֵלֵד יַרְחָא הָלָא דַחֲזוּ דְשַׁפִּיר הֲוָא וְלָא דְחֵלוּ מֵן פּוּקְדָנָא דְמַלְכָּא ׃

z נסק y למזבח z בבשחה a אמר b וחשב c מטא כ כול d בידו e מות f קום g בבשל h יהב i חמין j ושהחוהו k מות l שבטו m חוטרה n מות o והביר p נפק q עצמיו r ילד s טשא כתר t ילד u חזא v נער

Gen. 22. a.b. 9. Sicl. 44. d.par. in quo

17 * Fide obtulit Abraham Isaac, cùm tentaretur: & vnigenitum offerebat †qui susceperat repromissiones.

17 * πίσει προσενήνοχεν Αβραὰμ τὸν Ισαὰκ, πειραζόμενος· καὶ τὸν μονογενῆ προσέφερεν ὁ τὰς ἐπαγγελίας ἀναδεξάμενος·

Gen. 21. b. 12. Rom. 9. b. 7.

18 * Ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen;

18 * πρὸς ὃν ἐλαλήθη, ὅτι ἐν Ισαὰκ κληθήσεταί σοι σπέρμα·

19 * Arbitrans quia & à mortuis suscitare potens est Deus. vnde eum & in parabolam accepit.

19 * λογισάμενος ὅτι καὶ ἐκ νεκρῶν ἐγεῖραι δυνατὸς ὁ θεός, ὅθεν αὐτὸν καὶ ἐν παραβολῇ ἐκομίσατο.

Gen. 27. d.27.f. 36.

20 * Fide, & de futuris, benedixit Isaac, Iacob & Esau.

20 * πίσει περὶ μελλόντων εὐλόγησεν Ισαὰκ τὸν Ιακὼβ καὶ τὸν Ησαῦ.

Gen. 48. c. 15. Gen. 47. f. 31.

21 * Fide, Iacob moriens, singulos filiorum Ioseph benedixit: & adorauit fastigium virgæ eius.

21 * πίσει Ιακὼβ ἀποθνήσκων ἕκαστον τῶν υἱῶν Ιωσὴφ εὐλόγησε, καὶ προσεκύνησεν ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ.

Gen. 50. d.23. 25.

22 * Fide, Ioseph moriens, de profectione filiorum Israel memoratus est: & de ossibus suis mandauit.

22 * πίσει Ιωσὴφ τελευτῶν περὶ τῆς ἐξόδου τῶν υἱῶν Ισραὴλ ἐμνημόνευσε, καὶ περὶ τῶν ὀστέων αὐτοῦ ἐνετείλατο.

Exod. 2. b. 2. Actor. 7. c. 20.

23 * FIDE, Moyses natus, occultatus est mensibus tribus à parentibus suis: eò quòd vidissent elegantem infantem, & non timuerunt regis edictum.

23 * Πίσει μωυσῆς γεννηθεὶς ἐκρύβη τρίμηνον ὑπὸ τῶν πατέρων αὐτοῦ, διότι εἶδον ἀστεῖον τὸ παιδίον· καὶ οὐκ ἐφοβήθησαν τὸ διάταγμα τοῦ βασιλέως.

Exod. 1. c. 16.

Exod. 2. b. 11.

24 * Fide, Moyses grandis factus negauit se esse filium filiæ Pharaonis:

24 * πίσει μωϋσῆς μέγας γενόμενος, ἠρνήσατο λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς φαραώ,

25 * Magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem;

25 * μᾶλλον ἑλόμενος συγκακουχεῖσθαι τῷ λαῷ τοῦ θεοῦ, ἢ πρόσκαιρον ἔχειν ἁμαρτίας ἀπόλαυσιν;

26 * Maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: aspiciebat enim in remunerationem.

26 * μείζονα πλοῦτον ἡγησάμενος τῶν αἰγύπτου θησαυρῶν τὸν ὀνειδισμὸν τοῦ χριστοῦ. ἀπέβλεπε γὰρ εἰς τὴν μισθαποδοσίαν.

27 * Fide, reliquit Ægyptum: non veritus animositatẽ regis. inuisibilem enim F tanquam videns sustinuit.

27 * πίσει κατέλιπεν αἴγυπτον, μὴ φοβηθεὶς τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως· τὸν γὰρ ἀόρατον ὡς ὁρῶν, ἐκαρτέρησε.

Exod. 12 b. 11. d. 31.

28 * Fide, celebrauit Pascha, & sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiua, tangeret eos.

28 * πίσει πεποίηκε τὸ πάσχα καὶ τὴν πρόχυσιν τοῦ αἵματος, ἵνα μὴ ὁ ὀλοθρεύων τὰ πρωτότοκα, θίγῃ αὐτῶν.

Exod. 14. c. 22.

29 * Fide, transierunt mare rubrum tanquam per aridam terram: quod experti Ægyptij, deuorati sunt.

29 * πίσει διέβησαν τὴν ἐρυθρὰν θάλασσαν ὡς διὰ ξηρᾶς· ἧς πεῖραν λαβόντες οἱ αἰγύπτιοι, κατεπόθησαν.

Iosue. 6. c. 20.

30 * Fide, muri Iericho corruerunt, circuitu dierum septem.

30 * πίσει τὰ τείχη Ιερειχὼ ἔπεσε, κυκλωθέντα ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας.

Iosu. 6. d. 23. d. 25.

31 * Fide, Rahab meretrix non perijt cũ incredulis: excipiens exploratores cum pace.

31 * πίσει ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐ συναπώλετο τοῖς ἀπειθήσασι, δεξαμένη τοὺς κατασκόπους μετ' εἰρήνης.

---

24 בְּהֵימָנוּתָא מוּשֶׁא כַּד רַבָּא גַּבְרָא כְּפַר וְלָא נָחְקְרָא בְּרָא לְבַרְתֵּהּ דְּפַרְעֹה׃ 25 וְגָבָא לֵהּ בְּאוּלָצָנָא עִם עַמֵּהּ דֵּאלָהָא נָחֲוָא וְלָא דְּזַבֶּן זְעוֹר נָחְבַּסַם בַּחֲטִיתָא׃ 26 וְאִתְרְעִי דְּמַיְתַר חוּ עוּתְרָא דְּחָסְרָה דְּמְשִׁיחָא טַב מֵן סִימָתָהּ דְּמִצְרַיִן חָאֵר הֲוָא גֵּיר בְּפוּרְעָן אִגְרָא׃ 27 בְּהֵימָנוּתָא שַׁבְקָהּ לְמִצְרַיִן וְלָא דְחֵל מֵן חֵמְתֵּהּ דְּמַלְכָּא וְסַבַּר אֵיךְ דְּהוּ דְּחָזֵא הֲוָא לַאלָהָא דְּלָא מִתְחָזֵא׃ 28 בְּהֵימָנוּתָא עֲבַדוּ פָּצְחָא וּרְסַס דְּמָא דְּלָא נָחְקְרַב לְחוֹן הוּ דְּמְחַבֵּל בְּכוּרֵא׃ 29 בְּהֵימָנוּתָא עֲבַרוּ יַמָּא דְסוּף אֵיךְ דְּעַל אַרְעָא יַבִּישְׁתָא וּבְהוּ אִתְבְּלַעוּ מִצְרָיֵא כַּד אַסְרְחוּ עֲלוֹהִי׃ 30 בְּהֵימָנוּתָא שׁוּרַיָּה דְּאִירִיחוֹ נְפַלוּ מֵן דְּאִתְכַּרְכוּ שַׁבְעָא יוֹמִין׃ 31 בְּהֵימָנוּתָא רָחַב זָנְיְתָא לָא אֲבְדַת עִם הָנוּן דְּלָא אֶשְׁתַּמְעוּ דְּקַבֶּלֶת לְגַשׁוּשֵׁי בְּשְׁלָמָא׃

Prophetarum, & Apoſtolorum & Patrum.

32 * Quid amplius dicam? modicum enim tempus habeo vt recitem de Gedeoun, & de Borok, deque Schemchoun, & de Jeptach, nec non Dauid, & Schemouel, de cæteris denique Prophetis.

33 * Qui quidem per fidem deuicerunt regna, & operati ſunt iuſtitiam, & receperunt promiſſiones, & obturauerunt os leonum:

34 * Et extinxerunt vim ignis, & euaſerunt ab acie gladij, & validi facti ſunt ex infirmitatibus, & fuerunt ſtrenui in bello, & euerterunt caſtra hoſtium.

35 * Et reddiderunt mulieribus filios ipſarum ex reſurrectione mortuorum. Alij autem in cruciatibus mortui ſunt, neque ſperauerunt ſe liberatum iri, vt reſurrectionem præſtantiorem haberent.

36 * Alij verò ludibriis & verberibus ſe expoſuerunt: alij in vincula & carceres traditi ſunt.

37 * Alij lapidibus obruti, alij diſſecti, alij acie gladij mortui ſunt, alij oberrarunt induti pellibus ouilis & caprinis, cùm egeni, tum oppreſſi & conquaſſati.

38 * Viri quibus indignus erat mundus: & fuerunt veluti errantes in deſerto & montibus, & in ſpelancis, & cauernis terræ.

39 * Atque hi omnes, quum de ipſis extaret teſtimonium in fide eorum, non ſunt adepti promiſſionem.

40 * Quoniã Deus proſpexit in auxilium noſtrum, ne ſine nobis conſummarentur.

CAP. XII.

1 QVamobrem quum & nobis illi omnes ſint teſtes, qui nubium in morem vndique ſepiunt nos, abijciamus à nobis onera, & peccatum quod ſemper nobis impendet, et per patientiam curramus ad certamen illud quod propoſitum eſt nobis.

2 * Et reſpiciamus in Jeſchua qui fuit principium & perfector fidei noſtræ, qui pro gaudio quod habebat, ſuſtinuit crucem, & ignominiam contempſit, ad dexteram autem throni Dei conſedit.

דַּנְבִיָּא וְשְׁלִיחֵא [i]וַאֲבָהָתָא יח

32 מָנָא [b] תּוּב [c] אֵמַר זְעוּר הוּ לִי גֵּיר זַבְנָא [d] דֶּאִשְׁתַּעֵא עַל גִּדְעוֹן וְעַל בָּרָק וְעַל שֶׁמְשׁוֹן וְעַל יַפְתָּח וְעַל דָּוִיד וְעַל שְׁמוּאֵיל
33 וְעַל [e] שַׂרְכָא דַּנְבִיָּא ׃ אִילֵּין דִּבְהֵימָנוּתָא [f] זְכוֹ [g] לְמַלְכְוָתָא וַפְלַחוּ [h] כְּאנוּתָא וְקַבְּלוּ [i] מוּלְבָּנֵא וְסַכְּרוּ פּוּמֵא דַּאַרְיָוָתָא ׃
34 וְדַעֲכוּ חַיְלֵא דְנוּרָא [k] וְאִתְפְּצִיוּ מִן פּוּמָא דְסַיְפָא [l] וְאִתְחַיְלוּ מִן [m] כּוּרְחָנֵא וַהֲווֹ [n] חֵילְתָנֵא בְּקְרָבָא וְסַחֲפוּ [o] מַשְׁרְיָתָא
דְּבָעַל דְּבָבָא ׃ 35 וְיַהֲבוּ לְנַשָּׁא בְּנֵיהִין מִן [p] קְיָמְתָא [q] דְּמִיתָא וְאָחֳרְנֵא [r] בְּשֶׁנְדֵא מִיתוּ וְלָא [s] סַבְיוּ [t] לְמֶתְפְּצָיו [u] דַּקְיָמְתָא
[x] מְיַהֲרָת א הֲוָוא לְהוֹן ׃ 36 אָחֳרְנֵא דִּין לְבָזְחָא וְלַנְגְּרָא [y] עַל׳ אַחֳרְנֵא לַאסוּרָא וְלַחֲבוּשָׁיָא אֶשְׁתְּלִמוּ ׃
37 אָחֳרְנָא אָתְרְגְמוּ אַחֳרְנָא אֶתְנַסַּרוּ אַחֳרְנָא בְּפוּמָא דְסַיְפָא מִיתוּ אַחֳרְנָא אֶתְכְּרְכוּ כַּד לְבִישִׁין מָשְׁבָא דְּאִמְרָא

[a] אֲבָא [b] עוד [c] אֵמַר
[d] שַׁעֵא סיפר [e] שאר
[f] זְכָא נצח [g] ממלכות
[h] צדקה וחכמות [i] והחכמות
[k] חַיִל [l] כְּרַה [m] חַיִל
[n] מחנים מן שְׂרָא [o] קום
[p] מות [q] במאבים קשים
[r] סְכָא פְּעָא מלא
[s] קום [x] יתר [y] נצח

* Et quid adhuc dicam? Deficiet enim 32
me tempus enarrantem de Gedeon, Ba- G
rac, Sampſon, Iephte, Dauid, Samuel, &
Prophetis:

* Qui per fidem deuicerunt regna, 33
operati ſunt iuſtitiam, adepti ſunt re-
promiſſiones, obturauerunt ora leo-
num:

* Extinxerũt impetum ignis, †effuga- 34
effugerunt uerunt aciem gladij, conualuerunt de
infirmitate, fortes facti ſunt in bello, ca-
ſtra verterunt exterorum:

* Acceperunt mulieres de reſurrectio- 35
ne mortuos ſuos. alij autem diſtẽti ſunt,
non ſuſcipientes redemptionem, vt me-
liorem inuenirent reſurrectionem.

* Alij verò ludibria & verba exper- 36
ti, inſuper & vincula & carceres:

* Lapidati ſunt, ſecti ſunt, tẽtati ſunt, 37
in occiſione gladij mortui ſunt, circuie-
runt in melotis, in pellibus caprinis,
egentes, anguſtiati, afflicti:

* Quibus dignus non erat mundus, in 38
ſolitudinibus errantes, in montibus &
ſpeluncis, & in cauernis terræ.

* Et hi omnes teſtimonio fidei proba- 39
ti, non acceperunt repromiſſionem;

* Deo pro nobis melius aliquid pro- 40
uidente, vt non ſine nobis conſumma-
rentur.

CAP. XII.

IDeoque & nos tantam habentes im- 1 A
poſitam nubem teſtium: deponentes
Rom.6. 2.4. Coloſ.3. b.8. Eph.4. c.23. 1.Pet.2. a.1.4.a.1 omne pondus & circumſtans nos pec-
catum, per patientiam curramus ad
propoſitum nobis certamen,

* Aſpicientes in auctorem fidei, & 2
conſummatorem Ieſum, qui pro poſito
ſibi gaudio, ſuſtinuit crucem, confuſio-
ne contempta, atque in dextera ſedis
Dei ſedet.

32 * Καὶ τί ἔτι λέγω; ἐπιλείψει γάρ με διηγούμενον ὁ
χρόνος, περὶ Γεδεών, Βαράκ τε καὶ Σαμψών, καὶ Ἰεφθάε,
Δαβίδ τε καὶ Σαμουὴλ, καὶ τῶν προφητῶν·

33 * οἳ διὰ πίστεως κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο
δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἔφραξαν στόματα
λεόντων,

34 * ἔσβεσαν δύναμιν πυρός, ἔφυγον στόματα μαχαίρας,
ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγενήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πο-
λέμῳ, παρεμβολὰς ἔκλιναν ἀλλοτρίων.

35 * ἔλαβον γυναῖκες ἐξ ἀναστάσεως τοὺς νεκροὺς αὐτῶν·
ἄλλοι δὲ ἐτυμπανίσθησαν, οὐ προσδεξάμενοι τὴν ἀπολύ-
τρωσιν, ἵνα κρείττονος ἀναστάσεως τύχωσιν.

36 * ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον,
ἔτι δὲ δεσμῶν καὶ φυλακῆς.

37 * ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μα-
χαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρ-
μασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι,

38 * ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος, ἐν ἐρημίαις πλανώμενοι
καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς.

39 * καὶ οὗτοι πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως, οὐκ
ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν,

40 * τοῦ θεοῦ περί ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα
μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσι.

ιβ΄.

1 * Τοιγαροῦν καὶ ἡμεῖς τοσοῦτον ἔχοντες περικείμενον
ἡμῖν νέφος μαρτύρων, ὄγκον ἀποθέμενοι πάντα, καὶ τὴν
εὐπερίστατον ἁμαρτίαν, δι' ὑπομονῆς τρέχωμεν τὸν προ-
κείμενον ἡμῖν ἀγῶνα,

2 * ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν
Ἰησοῦν, ὃς ἀντὶ τῆς προκειμένης αὐτῷ χαρᾶς, ὑπέμεινε
σταυρόν, αἰσχύνης καταφρονήσας· ἐν δεξιᾷ τε τοῦ θρόνου
τοῦ θεοῦ κεκάθικεν.

---

h אַלְיָץ צור וראות k טָעָא
l ובמערות m ובמעונות
n עדות o חַיְמִין p הבפחה
q בעזרנו r מבליאנחנו
a עזים b חֲדַר חזר
c שְׂרָא d יִקַּר e חַטָּאָא
f טַיִב g סַיְבַר סבל
h רַחֲטִין i מן לשון ין

ד וְדַעֲזָא וַסְנִיקִין h וַאלִיצִין וַמְטַרְפִין ׃ ז אֲנַשָׁא וְלָא i שָׁוֵא הֲוָא לְהוֹן עָלְמָא וַהֲווֹ אַיִךְ k טְעָיָא בְּחוּרְבָא וַבְטוּרָא
ו וּבְמַעֲרָא l וּבְפֶעֳרֵי דַאֲרְעָא ׃ ח וְהָלֵין כֻּלְהוֹן דַּהֲוָת עֲלֵיהוֹן m סָהֲדוּתָא o בְּהֵימָנוּתְהוֹן לָא קַבְּלוּ p מִוְלָכְנָא ׃
מ מֶטֹל דַּאלָהָא קַדֶּם חַר q בְּעִידְרָנָן דִּילַן וְלָא r בְּלָעֲדִין נָתְגַּמְרוּן ׃

קפלאון יב

א מֶטֹל הָנָא אַף חֲנַן אִית לַן הָלֵין כֻּלְהוֹן s סָהֲדֵי דַּאיךְ עֲנָנָא t חֲדִירִין לַן u נְשָׁרָא מָנַן כָּל v יוּקְרִין אַף w חַטִיתָא
דַּבְּכֻלְזָבַן x מְטַיְבָא הֵי לַן y וּבְמַסֵּיבְרָנוּתָא z וּרְהַטִיוּתִי i לַאגוּנָא הָנָא דְּסִים לַן ׃ ב וְנִחוּר בְּיֵשׁוּעַ דְּהוּ הֲוָא רֵישָׁא
וְגַמּוֹרָא לְהֵימָנוּתַן דְּחָלַף חֲדוּתָא דְּאִית הֲוָא לֵהּ סַיְבַר צְלִיבָא וְעַל בֻּהְתָּא אַמְסַר וְעַל יְמִינָא דְּכוּרְסְיֵהּ דַּאלָהָא יְהֵב ׃

Quum fit indignatio, ac de Iioub iusto.

3 * *Videte ergo quanta sustinuerit à sceleratis illis qui animæ suæ* [sibiipsis] *cõtradicebant, ne tædeat vos néue remittatur vester animus.*

4 * *Nondum peruenistis vsque ad sanguinem in certamine quod fit aduersus peccatum.*

5 * *Et obliti estis doctrinæ illius, quam veluti filijs diximus vobis, Fili mi ne negligas correptionem Domini, neue consterneris animo, quum ab eo argueris.*

6 * *Quem enim diligit Dominus, castigat, & flagellat filios illos quibus bene vult.*

7 * *Sustinete igitur correptionem, quandoquidem tanquam apud filios agit apud vos Deus. Quis enim est filius quem non castigat pater ipsius?*

8 * *Quòd si absque illa castigatione estis qua quilibet castigatur, estis extranei, non autem filij.*

9 * *Quòd si patres nostri qui erant secundùm carnem, castigauerunt nos, eosque sumus reueriti; quanto magis ergo debemus subijci patri ipsorum Spirituum vt viuamus?*

10 * *Illi enim ad modicum tempus prout volebant; erudiebant nos; Deus autem est nobis auxilio vt participes efficiamur Sanctitatis ipsius.*

11 * *Omnis porrò castigatio ad quoddam tempus non existimatur esse gaudij, sed ægritudinis: ad extremum verò fructus pacis & iustitiæ datura est illis qui per ipsam exercitati fuerint.*

Oblatio Quadragesimalis.

12 * *Quapropter manus vestras remissas & genua vestra nutantia confirmate.*

13 * *Et semitas rectas facite pedibus vestris, ne membrum claudum aberret, sed sanitati*

14 *restituatur.* * *Cursu ad pacem properate cum omnibus, & ad sanctimoniam sine qua nemo videt Dominum nostrum.*

15 * *Et cauete ne quis reperiatur inter vos expers gratiæ Dei: vel ne qua radix amaritudinum producat folium & perturbet vos, eoque multi contaminentur.*

16 * *Aut ne quis inueniatur inter vos scortator & remissus sicut Esou qui vnico edulio vendidit suum ius primogeniti.*

מָא רַחֲמָא ᵃ רוּגְזָא וְרֵיבוּ זַדִּיקָא יט

5 ᵇ חֲזוֹ הָכִיל כְּמָא סַיבַר מִן חַטָּיָא הָנוּן דְּהֵנוּן דְּוֹוּ סַקוּבְלָא לְנַפְשְׁהוֹן וְלָא ᶜ תְּאמַן לְכוֹן וְלָא ᵈ תֶּתְרַפֵּא נַפְשְׁכוֹן׃
4 ᵉ לָא ᶜ עַדְכִיל ᶠ מַטְיחוֹן עַדְמָא לְדָמָא ᵍ בַּאגוֹנָא דְלוּקְבָל חָטִיתָא׃ 5 ʰ וְטַעֲיתוּנְיהִי ⁱ לְיוּלְפָנָא אֵינָא דַאיךְ דְלַבְּנֵיָא
אֲמַרַן לְכוֹן בְּרִילָא ᵏ תַּהֲמָא מִן ˡ מַרְדוּתֵה דְמָרְיָא וְלָא תֶּתְרַפֵּא נַפְשָׁךְ אֲמַתַי דְמָנֵה ᵐ מָתְכַּוֹן אַנְתְּ׃ 6 לְמַן דְּרָחֵם לֵה גִּיר
מָרְיָא רָדֵא לֵה וּמְנַגֵּד לַבְּנֵיָא אִילֵין דְּהוּ צָבֵא בְּהוֹן׃ 7 סַיבְרוּ הָכִיל מַרְדוּתָא מָטֵל דַּאיךְ דְּלָוֹח בְּנָיָא ⁿ סָעַר ᵒ צַאיְדִיכוֹן
אֱלָהָא אַינוּן גִּיר בְּרָא וְלָא רָדָא לֵה אֲבוּהִי׃ 8 ᵖ וְאִן וְלָא ᵖ מַרְדוּתָא אַנְחוּן הֵי דְבָה ᵠ מְתְרְדָא כְּלֶנֶשׁ ˢ הֲוֵיתוּן לְכוֹן
נוּכְרָיָא וְלָא בְּנָיָא׃ 9 וְאִן אֲבָהַיִן דְּבִסְרָא ˢ רְדִין הֲוֵו לַן ᵛ וּבָהֵיתִין הֲוִין טָנְחוּן כְּמָא הָכִיל ˣ חַיְבִינַן ʸ דְנִשְׁתַּעְבַּד

ᵃ זעם ᵇ חֲזָא ᶜ תקשט
ᵈ רְפָא ᵉ עוד ᶠ מְטָא השיב
ᵍ בקרבה ʰ טְעָא שכח ⁱ לֵילַף
ʲ חבוה ˡ תוכחתו מן רָדָא
ᵐ כַּוֵּן יכח ⁿ עושה מאצלכם
ᵒ תוכחה ᵖ וְרָדָא ᵠ חֲוָא
ˢ נְכַר ʳ רָדָא ᵛ בְּחֵת נוש
ˣ חוב ʸ שַׁעְבֵּר העבד

3 Recogitate enim eum qui talem ſuſtinuit à peccatoribus aduerſum ſemetipſum contradictionem: vt ne fatigemini, animis veſtris deficientes.

4 Nondum enim vſque ad ſanguinem reſtitiſtis, aduerſus peccatum repugnantes.

5 Et obliti eſtis conſolationis, quæ vobis, tanquam filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere diſciplinam Domini: neque fatigêris dum ab eo argueris.

Pro.3. b.11. Iob.5.c. 17. Apoc.3. c.19.

6 Quem enim diligit Dominus, caſtigat: flagellat autē omnem filium quem recipit.

7 In diſciplina perſeuerate. Tanquam filiis vobis offert ſe Deus: quis enim filius, quem non corripit pater?

8 Quòd ſi extra diſciplinam eſtis, cuius participes facti ſunt omnes: ergo adulteri, & non filij eſtis.

9 Deinde patres quidem carnis noſtræ, eruditores habuimus, & reuerebamur eos: num multò magis obtemperabimus Patri ſpirituum, & viuemus?

10 Et illi quidem in tempore paucorum dierum, ſecundùm voluntatem ſuā erudiebant nos: hic autem ad id quod vtile eſt, in recipiendo ſanctificationem eius.

11 OMNIS autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij, ſed mœroris: poſtea autem fructum pacatiſſimū exercitatis per eam, †reddet iuſtitiæ.

reddit

12 Propter quod remiſſas manus & ſoluta genua erigite:

13 Et greſſus rectos facite pedibus veſtris: vt non claudicans quis erret, magis autem ſanetur.

14 Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam: ſine qua nemo videbit Deum:

Rom.12. d.17.

15 Contemplantes nequis deſit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis ſurſum germinans impediat, & per illam inquinentur multi.

16 Nequis fornicator aut profanus vt Eſau: qui propter vnam eſcam vendidit E primitiua ſua.

Gen.25. d.38.

3 ἀναλογίσασθε γὰρ τὸν τοιαύτην ὑπομεμενηκότα ὑπὸ τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς αὐτὸν ἀντιλογίαν, ἵνα μὴ κάμητε, ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν ἐκλυόμενοι.

4 οὔπω μέχρις αἵματος ἀντικατέστητε πρὸς τὴν ἁμαρτίαν ἀνταγωνιζόμενοι,

5 καὶ ἐκλέλησθε τῆς παρακλήσεως, ἥτις ὑμῖν ὡς υἱοῖς διαλέγεται, υἱέ μου, μὴ ὀλιγώρει παιδείας κυρίου, μηδὲ ἐκλύου, ὑπ' αὐτοῦ ἐλεγχόμενος.

6 ὃν γὰρ ἀγαπᾷ κύριος, παιδεύει· μαστιγοῖ δὲ πάντα υἱὸν ὃν παραδέχεται.

7 εἰ παιδείαν ὑπομένετε, ὡς υἱοῖς ὑμῖν προσφέρεται ὁ θεός. τίς γάρ ἐστιν υἱὸς ὃν οὐ παιδεύει πατήρ;

8 εἰ δὲ χωρίς ἐστε παιδείας, ἧς μέτοχοι γεγόνασι πάντες, ἄρα νόθοι ἐστὲ καὶ οὐχ υἱοί.

9 εἶτα τοὺς μὲν τῆς σαρκὸς ἡμῶν πατέρας εἴχομεν παιδευτάς, καὶ ἐνετρεπόμεθα· οὐ πολλῷ μᾶλλον ὑποταγησόμεθα τῷ πατρὶ τῶν πνευμάτων, καὶ ζήσομεν;

10 οἱ μὲν γὰρ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, ἐπαίδευον· ὁ δὲ, ἐπὶ τὸ συμφέρον, εἰς τὸ μεταλαβεῖν τῆς ἁγιότητος αὐτοῦ.

11 Πᾶσα δὲ παιδεία πρὸς μὲν τὸ παρὸν οὐ δοκεῖ χαρᾶς εἶναι, ἀλλὰ λύπης· ὕστερον δὲ καρπὸν εἰρηνικὸν τοῖς δι' αὐτῆς γεγυμνασμένοις ἀποδίδωσι δικαιοσύνης.

12 διὸ τὰς παρειμένας χεῖρας καὶ τὰ παραλελυμένα γόνατα ἀνορθώσατε,

13 καὶ τροχιὰς ὀρθὰς ποιήσατε τοῖς ποσὶν ὑμῶν, ἵνα μὴ τὸ χωλὸν ἐκτραπῇ, ἰαθῇ δὲ μᾶλλον.

14 εἰρήνην διώκετε μετὰ πάντων, καὶ τὸν ἁγιασμόν, οὗ χωρὶς οὐδεὶς ὄψεται τὸν κύριον,

15 ἐπισκοποῦντες μήπως ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος τοῦ θεοῦ, μήτις ῥίζα πικρίας ἄνω φύουσα ἐνοχλῇ, καὶ διὰ ταύτης μιανθῶσι πολλοί.

16 μή τις πόρνος ἢ βέβηλος ὡς Ἠσαῦ, ὃς ἀντὶ βρώσεως μιᾶς ἀπέδοτο τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ.

---

10 הַנּוֹן גִּיר לַזְּבַן הוּ זְעוּר אַיךְ רְצֵבִין הֲוֵו לַן אֱלָהָא דִּין לְעִדְרָנַן דְּנֶשְׁתַּוְתַּף
11 לְקַדִּישׁוּתֵהּ׃ כָּל מַרְדּוּתָא דִּין בְּזַבְנָא לָא מְסַהֲבְרָא וְדַחֲדוּתָא הִי אֲלָא דְכַרְיוּתָא לְחָרְתָא דִּין פְּאֵרָא דַּשְׁלָמָא
12 וְזִדּוּקוּתָא יְהָבָא לְאִילֵּין דְּבָהּ אִתְרַשׁוּ׃ דְּקוֹרְבָא דְאַרְבְּעִין כ
13 מְטַל הָנָא אִידֵיכוֹן מְשָׁרְיָתָא וּבוּרְכֵיכוֹן רַעֲלָתָא שַׁרְרוּ׃ וְשַׁבִּילָא תְּרִיצָא עֲבֵדוּ לְרַגְלֵיכוֹן דְּהַרְמָא דַּחֲגִיר
14 לָא נֶטְעַשׁ אֶלָּא נֶתְאַסְיָא׃ הַרְטוּ בְּהַר שְׁלָמָא עִם כָּל אֱנָשׁ וּבָהַר קַדִּישׁוּתָא דְּבֶלְעֲדֵיהּ אֱנָשׁ לְמֶחֱזֵא לָא חָזֵא׃
15 וְחַוְיְתוּן זְהִירִין דְּלְמָא אֱנָשׁ נָשְׁתְּכַח בְּכוֹן דְּחַסִּיר מִן טַיבוּתָא דַּאלָהָא אוֹ דְּלְמָא עֲקָרָא דְמָרָרָא נַפֵּק עוּפְיָא
16 וְתַהַרְכוֹן וּבֵהּ סַגִּיאָא נְסָתַיבוּן׃ אוֹ לְמָא אֱנָשׁ מְשְׁתְּכַח בְּכוֹן דְּזָנֵי וְרָפָא אַיךְ עֵסוּ דְּכַחֲדָא מֵאכוֹלְתָא זַבֵּן בּוּכְרוּתֵהּ׃

ᵃ חַוָּא ᵇ עְבָא ᶜ רְדָא
ᵈ לעזרנו ᵉ שְׁתַף ᶠ רְדָא
ᵍ סַכַּר חשב ʰ חֲדָא שמח
ⁱ כְּרָא ᵏ לאחרית ˡ זְדַק
ᵐ בוחנה ⁿ דְּרַשׁ ᵒ ירוכם
ᵖ שְׁרָא ᑫ רְעָל נשל
ʳ שאבר ˢ טְעַשׁ כמו סעא
ᵗ אֶסָּא רפא ᵘ חַרַשׁ חרץ

17 * Scitis enim eum quoque poſtea voluiſſe hæreditate benedictionem adipiſci, & rereprobatum fuiſſe: locum enim pœnitentiæ non inuenit, quamuis cum lachrymis eam quæſiuiſſet.

18 * Non enim acceſſiſtis ad ignem ardentem, & commotum, neque ad tenebras, & caliginem, & procellam.

19 * Neque ad ſonum cornu & vocem verborum; quam qui audierunt, obſecrarunt ne adderet ipſos alloqui.

20 * Non enim poterant ſuſtinere quod iniunctum fuerat, Quòd ſi vel beſtia tetigerit montem, lapidibus obruatur.

21 * Et vſque adeò terribilis erat viſio, vt Mouſche dixerit, Perterritus ſum ac tremebundus.

22 * Vos verò acceſſiſtis ad montẽ Tzehioun, & ad ciuitatem Dei viuẽtis Ouriſchlem quæ eſt in cælis, & ad cœtus myriadum Angelorũ:

23 * Et ad eccleſiam primogenitorum, qui inſcripti ſunt in cælis, & ad Deum iudicem omnium, ſpiritúſque iuſtorum qui perfecti fuerunt.

24 * Ad Jeſchua denique Mediatorem teſtamenti noui, & ad ſanguinis eius aſperſionem melius loquentem quàm Hobil.

25 * Cauete ergo ne aſpernemini eum qui loquitur vobiſcum. Si enim illi non effugerunt qui aſpernati fuerant eum qui ipſos alloquebatur in terra, quanto magis nos ſi auerſemur eum qui nos alloquitur de cælis?

26 * Cuius vox terram commouit, nunc autem pollicetur, & ait, Adhuc ſemel, ego commouebo non ſolùm terram, ſed & cælos.

27 * Per hoc autem quod dicit ſemel, oſtendit immutationem eorum quæ mouentur, quippe quæ facta ſint, vt permaneant ea quæ ſunt motus expertia.

CCC, & XVIII. Patrum, Regúmq; fidelium Commemoratione.

28 * Proinde ergo quum accipiamus regnum immobile, amplectamur gratiam per quam ſeruiamus ac placeamus Deo cum reuerentia & timore.

29 * Deus enim noſter ignis eſt deuorans.

---

17 וְיָדַעְתֶּן אַנְהוּן גַּיר דְּאַף מִן כַּהֲדֵכֵן צְבָא הֲוָא דְּנָאֲרַת [f] בּוּרְכָתָא [u] וְאִסְתְּלִי אַתְרָא גַּיר [z] לַחְיָבוּתָא לָא אֶשְׁכַּח כַּד בְּדַמְעָא
בְּעָה׃ 18 לָא גַּיר [y] אֶתְקָרַבְתּוּן [z] לְנוּרָא [a] דְּיָקְדָא וּמִתְגַּשְׁשָׁא אַף לָא לְחֶשׁוֹכָא וְלְעַרְפֶּלָא [b] וַלְעֲרָעוּרָא׃
19 וְלָא לְקָלָא [c] דְּקַרְנָא וְלְקָלָא [d] דְּמִלָּא הַו דְּהָנוּן דְּשַׁמְעוּהִי [c] אֶשְׁתְּאלוּ דְּלָא [f] נֶתְתּוֹסַף נֶתְמַלֵּל עֲמְהוֹן׃
20 לָא גַּיר [g] מֶשְׁכְּחִין הֲוּו לְמִסַּיְבְרוּ מִדַּם דְּאִתְפַּקַּד דַּאֲפִּין [h] חַיוֹתָא תֶּתְקָרְבִי לְוֹת טוּרָא תֶּתְרְגֵמִי׃
21 וְהָכַנָּא דְּחִיל הֲוָא [i] חֲזָוָא דְּמוּשֶׁא אֲמַר דְּדָחִיל אֲנָא וְרָתִית אֲנָא׃ 22 אֲנְהוּן דֵּין אֶתְקָרַבְתּוּן לְטוּרָא דְּצִיּוֹן
[k] וְלַמְרִינְתָא דַּאלָהָא חַיָּא לְאוּרְשְׁלֵם דְּבַשְׁמַיָּא וְלְכֻנְשָׁא [l] דְּרַבְוָתָא דְּמַלְאכֵא׃
23 [m] וְלְעִדְתָא דְּבוּכְרֵא [n] דְּמִתְכַּתְּבִין בַּשְׁמַיָּא וְלֵאלָהָא [o] דַּיָּנָא דְּכֹל וְלְרוּחָתָא [p] דְּכֵאנֵא דְּאִתְגְּמְרוּ׃

[f] ברכה [v] סָלָא [x] לתשובה מן תֵּב [y] קְרֵב [z] לאש [a] יקד
[b] ולסערה של שופר [c] מַלֵּל [d] שְׁאל [e] שְׁכַח [g] חיה [h] חֲזָא [k] רון
[l] רַבָּתָא רבאות [m] ולעדה [n] כְּתַב [o] רון [p] של צדיקים

Gen. 27. f. 38.

17 * Scitote enim quoniam & postea cupiens hæreditare benedictionem, reprobatus est: non enim inuenit pœnitentiæ locum, quanquam cum lachrymis inquisisset eam.

17 * ἴστε γὰρ ὅτι καὶ μετέπειτα θέλων κληρονομῆσαι τὴν εὐλογίαν, ἀπεδοκιμάσθη· μετανοίας γὰρ τόπον οὐχ εὗρε, καίπερ μετὰ δακρύων ἐκζητήσας αὐτήν.

Exod. 19. c. 12. 20. d. 21. accessibilem

18 * Non enim accessistis ad tractabilem mõtem, & †accensibilem ignem, & turbinem & caliginem, & procellam,

18 * οὐ γὰρ προσεληλύθατε ψηλαφωμένῳ ὄρει, καὶ κεκαυμένῳ πυρὶ, καὶ γνόφῳ, καὶ σκότῳ, καὶ θυέλλῃ,

19 * Et tubæ sonum, & vocem verborum: quam qui audierunt, excusauerunt se, ne eis fieret verbum.

19 * καὶ σάλπιγγος ἤχῳ, καὶ φωνῇ ῥημάτων, ἧς οἱ ἀκούσαντες παρητήσαντο μὴ προστεθῆναι αὐτοῖς λόγον.

Exod. 19 c. 13.

20 * (Non enim portabant quod dicebatur, Et si bestia tetigerit montem, lapidabitur.

20 * οὐκ ἔφερον γὰρ τὸ διαστελλόμενον, κἂν θηρίον θίγῃ τοῦ ὄρους, λιθοβοληθήσεται,

21 * Et ita terribile erat quod videbatur, Moyses dixit: Exterritus sum & tremebundus.)

21 * καὶ, οὕτω φοβερὸν ἦν τὸ φανταζόμενον, Μωυσῆς εἶπεν, ἔκφοβός εἰμι καὶ ἔντρομος.

22 * Sed accessistis ad Sion montem, & ciuitatem Dei viuentis, Ierusalem cælestem, & multorum millium angelorum frequentiam.

22 * ἀλλὰ προσεληλύθατε Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει,

23 * Et ecclesiam primitiuorum, qui conscripti sunt in cælis, & iudicem omnium Deum; & † Spiritus iustorum perfectorum:

23 * καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων, καὶ κριτῇ θεῷ πάντων, καὶ πνεύμασι δικαίων τετελειωμένων,

Spiritum

24 * Et testamenti noui Mediatorem Iesum, & sanguinis aspersionem melius loquentem quàm Abel.

24 * καὶ διαθήκης νέας μεσίτῃ Ἰησοῦ, καὶ αἵματι ῥαντισμοῦ κρεῖττον λαλοῦντι παρὰ τὸν Ἄβελ.

25 * Videte, ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum qui super terram loquebatur: multò magis nos, qui de cælis loquentem nobis, auertimus.

25 * βλέπετε μὴ παραιτήσησθε τὸν λαλοῦντα. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι οὐκ ἔφυγον, τὸν ἐπὶ γῆς χρηματίζοντα· πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς οἱ τὸν ἀπ' οὐρανοῦ ἀποστρεφόμενοι·

Aggæ. 2. b. 7.

26 * Cuius vox mouit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens, Adhuc semel; & ego mouebo non solùm terram, sed & cælum.

26 * οὗ ἡ φωνὴ τὴν γῆν ἐσάλευσε τότε, νῦν δὲ ἐπήγγελται, λέγων, ἔτι ἅπαξ ἐγὼ σείω οὐ μόνον τὴν γῆν, ἀλλὰ καὶ τὸν οὐρανόν.

27 * Quod autem Adhuc semel dicit: declarat mobilium trãslationem tanquam factorum, vt maneant ea quæ sunt immobilia.

27 * τὸ δέ, ἔτι ἅπαξ, δηλοῖ τῶν σαλευομένων τὴν μετάθεσιν, ὡς πεποιημένων, ἵνα μείνῃ τὰ μὴ σαλευόμενα.

28 * Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam seruiamus placentes Deo, cum metu & reuerentia:

28 * Διὸ βασιλείαν ἀσάλευτον παραλαμβάνοντες, ἔχωμεν χάριν, δι' ἧς λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ θεῷ μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας.

Deut. 4. d. 24

29 * Etenim Deus noster ignis consumens est.

29 * καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον.

---

24 וְלִישׁוּעַ [q] מְצִעָיָא [r] דִּדַיְתִקָא חַדְתָא וּלְרַסַם דְּמַהּ דַּמְמַלֵּל [s] טַב מִן הַוֹ דְהָבִיל׃ 25 [t] אֱזְדַהֲרוּ הֲכִיל דַּלְמָא [u] תֶּשְׁתְּאֲלוּן מִן מַן דְּמַלֵּל עִמְּכוֹן אִן גִּיר הִנּוּן לָהּ אֶתְפַּצִיוּ דְּאִשְׁתְּאֲלוּ מִן מַן דְּמַלֵּל עִמְּהוֹן בַּאַרְעָא חַד בְּמָא חֲנַן אִן נֶשְׁתְּאֲל מִן מַן דְּמַלֵּל עַמִּן מִן שְׁמַיָא׃ 26 אֲיְנָא דְקָלֵהּ אַרְעָא [x] אֱזִיעַ הָשָׁא דֵּין [y] מְלֵךְ וְאָמַר דְּחוֹב חַדָא זְבַן אֲנָא אַזִיעַ לָא בַּלְחוֹד אַרְעָא אֶלָּא אַף שְׁמַיָא׃ 27 הָדָא דֵּין דַּאמַר חַדָא זְבַן [z] מְחַוְיָא [a] שׁוּחְלָפָא דְהָנּוּן [b] דְּמִתְחַזְיעִין מָטַל דַּעֲבִידָא אֵנוּן [c] דַּנְקוּיִן הָנּוּן דְּלָא מִתְחַזְיעִין׃

רשׁ״ח [d] אֲבָהָתָא ומַלְבָּא מְחַיְמְנָא כא

28 וּמָטַל הָכִיל דְּקַבְּלִין מַלְכוּתָא לָא [e] מִתְחַזְיעָא [f] גְּאחוד [g] טַיבוּתָא דְּבָהּ נִשְׁמֵשׁ וְנִשְׁפַּר לַאלָהָא [h] בְּתַחְמָצָתָא וַבְדָחְלָתָא׃ 29 אֱלָהַן גִּיר [i] נוּרָא הוּ [k] אָכְלְתָא׃

[q] אמצעי זבריח מן לשון יותר [r] זָהַר שמר [s] תמאסו [t] זוּעַ [u] הבשו [x] חוֹיָא הגיד [z] שַׁחְלֵף חלף [b] זוּעַ [c] קַיָּא עמד [d] אָבָא [e] זוּעַ [f] אַחַר אוח [g] חן [h] בכושת טובה [i] אוכלת

CAP. XIII.

1 CHaritas fraterna permaneat in vobis.
2 *Et dilectionis peregrinoru[m hospitalitatis] ne sitis immemores. Per hanc enim digni fuerunt quidam, quamuis non sentientes, qui exciperent Angelos.
3 *Memores estote eorum qui vincti sunt perinde ac si cum eis vincti essetis: mementote eorum qui afflicti sunt, tanquam homines qui carne induti estis.
4 *Honorabile est coniugium in omnibus, & thorus eorum purus est. Scortatores autem & mœchos iudicaturus est Deus.
5 *Ne diligat pecuniam mens vestra, sed sufficiat vobis id quod habetis. Siquidem ipse Dominus dixit, Non te deseram neque remittam erga te manus.
6 *Proinde dicendum est nobis confidenter, Dominus meus adiutor meus est, non timebo quid faciat mihi homo.
7 *Estote memores ductorum vestrorum, qui locuti sunt vobiscum sermonem Dei: exquirite exitum conuersationum ipsorum, & imitemimi fidem illorum.
8 *Jeschua Meschicho heri, & hodie, etiam idem est & in æternum.

Hora nona Parasceues Crucifixionis, & de Sacerdotibus.

9 *Doctrinis peregrinis & variis ne circunferamini. Bonum est per gratiam confirmari corda nostra, & non per cibos, quoniam non sunt adiuti ij qui versati sunt in illis.
10 *Habemus autem altare ex quo non licet edere ijs qui in tabernaculo ministrant.
11 *Siquidem animalium illorum, quorum inferebat sanguinem summus Pontifex in ædem Sanctuarij pro peccatis, caro concremabatur extra castra.
12 *Propter hoc Jeschua vt sanctificaret populum suum sanguine proprio extra ciuitatem passus est.
13 *Enimuerò nos quoque exeamus ad eum extra castra induti opprobrio ipsius.
14 *Non enim habemus ciuitatem hic permanentem, sed in futuram illam prospicimus.
15 *Per ipsum itaque faciamus ascendere [offeramus] hostias laudis semper Deo, hoc est fructus labiorum confitentium nomini eius.

קפלאון יג

א חוּבָּא דַּאחָא ב נְכַתַּר בְּכוֹן׃ ב וְרֻחְמְתָא ג דַּאכְסְנָיָא
ד לָא חֲטוֹן בְּהָדָא גֵּיר ג שְׁוִו אֲנָשָׁא דְּכַר לָא רְגִישִׁין נְקַבְלִין מַלְאכֵא׃ ג עֲהַדוּ לַאילֵּין דַּאסִירִין אַיךְ הַו דְּעַמְּהוֹן
ה אֲסִירִין אַנְתּוּן ו אֶתְדַּכְּרוּ לַאילֵּין ח דַּאלִיצִין אַיךְ אֲנָשָׁא דְּבִסְרָא לְבִישִׁין אַנְתּוּן׃ ד מְיַקְּרוּ ט זוּגָא בְּכֹל וְעַרְסְהוֹן
ז דַּכְיָא הִי יא לְזַנְיָא דַּיִן יב וְלַגַּיְרָא דַּאן אֱלָהָא׃ ה לָא הֲוָא רָחֵם כֶּסְפָּא כ רָעְיָנְכוֹן אֶלָּא נֶסְפַּק לְכוֹן מֵדֵם דְּאִית לְכוֹן
ט הוּ גֵּיר מָרְיָא אֲמַר דְּלָא אֶשְׁבְּקֶךְ וְלָא אֶרְפֵּא בָּךְ ק אִידְנָיָא׃ ו אִית לַן ר דְּנֵאמַר שׁ תְּכִילְאִית מָרִי ת מְעַזְּרְנִי לָא אֶדְחַל
מָנָא עָבֵד לִי בַּרְנָשָׁא׃ ז הֲוֵיתוּן ע עָהֲדִין ס לְמַרְבְּרַנְיכוֹן אִילֵּין דְּמַלְּלוּ עִמְּכוֹן ף מָלְתָא דַּאלָהָא אִתְבַּקּוּ בְּשׁוּלְמָא
דְּוִבְרֵיהוֹן וּמַרוּ בְּהַיְמָנוּתְהוֹן׃ ח יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֶתְמָל וְיוֹמָנָא וְהוּיוּ וְלָעָלַם׃

א אהבה ב כַּהֲר ג שלגרים ד טָעָא ראוים הוו מן שָׁוָא ה דְּכַר שמועקים ו הכירו ז דְּכַר ח זָנֵג ט רְכַשׁ י יַקַר כנד יא זָנֵא גור נאף יב רַעָא יג רְפָא רפה יד ידים טו אֲמַר לבשר מן תְּכֵל יז עֲדַר יח לאנשיכם יט מַלַּל

CAP. XIII.

ιγ.

CHaritas fraternitatis maneat in vobis. [1] *Et hospitalitatem nolite obliuiſci, per hanc enim †placuerunt quidam angelis hospitio receptis. [2]

Rom. 12. c. 16. c. 13 latuerunt 1. Pet. 4. c. 9. Gen. 18. 3. 19. 4. 2.

*Mementote vinctorum, tanquam simul vincti: & laborantium, tanquam & ipsi in corpore morantes. [3]

*Honorabile connubium in omnibus, & thorus immaculatus. Fornicatores enim & adulteros iudicabit Deus. [4]

*Sint mores sine auaritia; contenti præsentibus. ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. [5]

Deut. 31 v. 8. Iosue. 1. v. 5.

*Ita vt confidenter dicamus: Dominus mihi adiutor: & nō timebo quid faciat mihi homo. [6]

Psal. 55. v. 12. 117 v. 6.

*Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt verbum Dei: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini fidem. [7]

*Iesus Christus heri & hodie: ipse & in secula. [8]

*Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabiliri cor, non escis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis. [9]

*Habemus altare: de quo edere non habent potestatem qui tabernaculo deseruiunt. [10]

*Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per Pontificem, horum corpora cremantur extra castra. [11]

Leu. 4. c. 11. 6. d. 10. 16. l. 27.

*Propter quod & Iesus, vt sanctificaret per suum sanguinem populum, extra portam passus est. [12]

*Exeamus igitur ad eum extra castra: improperium eius portantes. [13]

*Non enim habemus hîc manentem ciuitatem: sed futuram inquirimus. [14]

Mich. 2. c. 10.

*Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini eius. [15]

1 *Η φιλαδελφία μενέτω.

2 *τῆς φιλοξενίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους.

3 *μιμνήσκεσθε τῶν δεσμίων, ὡς συνδεδεμένοι· τῶν κακουχουμένων, ὡς καὶ αὐτοὶ ὄντες ἐν σώματι.

4 *τίμιος ὁ γάμος ἐν πᾶσι, καὶ ἡ κοίτη ἀμίαντος· πόρνους γὰρ καὶ μοιχοὺς κρινεῖ ὁ θεός.

5 *ἀφιλάργυρος ὁ τρόπος· ἀρκούμενοι τοῖς παροῦσιν· αὐτὸς γὰρ εἴρηκεν, οὐ μή σε ἀνῶ, οὐδ' οὐ μή σε ἐγκαταλίπω.

6 *ὥστε θαρροῦντας ἡμᾶς λέγειν, κύριος ἐμοὶ βοηθός, καὶ οὐ φοβηθήσομαι τί ποιήσει μοι ἄνθρωπος.

7 *μνημονεύετε τῶν ἡγουμένων ὑμῶν, οἵτινες ἐλάλησαν ὑμῖν τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς, μιμεῖσθε τὴν πίστιν.

8 *Ἰησοῦς χθὲς καὶ σήμερον ὁ αὐτὸς, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας.

9 *Διδαχαῖς ποικίλαις καὶ ξέναις μὴ περιφέρεσθε. καλὸν γὰρ χάριτι βεβαιοῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαντες.

10 *ἔχομεν θυσιαστήριον, ἐξ οὗ φαγεῖν οὐκ ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ τῇ σκηνῇ λατρεύοντες.

11 *ὧν γὰρ εἰσφέρεται ζώων τὸ αἷμα περὶ ἁμαρτίας εἰς τὰ ἅγια διὰ τοῦ ἀρχιερέως, τούτων τὰ σώματα κατακαίεται ἔξω τῆς παρεμβολῆς.

12 *διὸ καὶ Ἰησοῦς, ἵνα ἁγιάσῃ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸν λαὸν, ἔξω τῆς πύλης ἔπαθε.

13 *τοίνυν ἐξερχώμεθα πρὸς αὐτὸν ἔξω τῆς παρεμβολῆς, τὸν ὀνειδισμὸν αὐτοῦ φέροντες.

14 *οὐ γὰρ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητοῦμεν.

15 *δι' αὐτοῦ οὖν ἀναφέρωμεν θυσίαν αἰνέσεως διαπαντὸς τῷ θεῷ, τουτέστι, καρπὸν χειλέων ὁμολογούντων τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

---

[a] יֵלֵךְ אֵלֵף [b] נָכַר
[c] תַּחְבּוּלוֹת [d] לְבוּחֲנוֹ [e] אָכַל
[f] עֵדֶר עִזִּים [g] מִזְבֵּחַ [h] חַיּוֹת
[i] שִׁמְבִּיא מִן עָלָל [k] כֹּהֵן גָּדוֹל
[l] מִחְיָה מִן שְׂרָף [m] חֲשָׁשׁ
[n] עַל כֵּן [o] נָפַק [p] לְבַשׁ
[q] חַרְפְּתוֹ [r] קָנָא [s] פֹּא
[t] סָכָא אַפֵּה [v] נָסַק

דְּתֵשַׁע שְׁעִין דְּעָרְיוּבְתָּא דְּקִיפּוּתָא דְּנָחֲנָא כב

[16] לִיוּלְפָּנָא [b] נוּכְרָיֵא מְשַׁחְלְפָא לָא [c] תְּתְדַּבְּרוּן שַׁפִּיר הוּ גֵּיר דְּבְטִיבוּתָא נְשַׁרַר [d] לְבַוְּתָן וְלָא [e] בְּמֵאכְלָתָא מְסַל וְלָא
[f] אֶתְעֲדַרוּ אִילֵּין דְּהַלְכוּ בְּהֵין׃ [10] אִית לַן דִּיז [g] מַדְבְּחָא דְּלָא שְׁלִיט לְמֵאכַל מָנֵּהּ לְהָנוּן דְּמְשַׁכְּנָא מְשַׁמְּשִׁין׃
[11] חֵיוָתָא גֵּיר הֲלֵין דְּמַעַל הַוָא דְּמֵהֵין [k] רַב כּוֹמְרָא לְבֵית מַקְדְּשָׁא חָלַף חַטָּתָא בְּסַרְהֵין יְקֵד הַוָא מִן [l] מַשְׁרְיָתָא׃
[12] מָטֶל הָנָא יֵשׁוּעַ דְּנְקַדֵּשׁ לְעַמֵּהּ בְּדַמֵּהּ לְבַר מִן מְדִינְתָא [m] חַשׁ׃ [13] וְאַף חֲנַן [n] הָכֵיל [o] נְפוּק לְוָתֵהּ לְבַר מִן מַשְׁרְיָתָא
[p] כַּד [p] לְבִישִׁינַן [q] חֶסְרַהּ׃ [14] לֵית לַן גֵּיר מְדִינְתָא [r] דְּמְקַנְיָא [s] הָרָכָא אֶלָּא לַאידָא דַּעֲתִידָא [t] מְסַכְּיִנַן׃ [15] וּבְאִידֵהּ [v] נַסֵּק
[r] סָכָא אַפֵּהּ [v] נָסַק דָּבְחָא דְּחֶשְׁבּוּחָתָא בְּכֻלְּהוֹן לַאלָהָא דְּאִתְיְהִיבַת פֵּארָא דְּסִפְוָתָא דְּמִוָּדְיִן לַשְׁמֵהּ׃

16 * Nec obliuiſcamini commiſerationis & communicationis in pauperes: per has hoſtias homo gratus eſt Deo.

17 * Parete gubernatoribus veſtris, & eſtote dicto illis audientes. ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, quippe qui veſtri rationem reddituri ſint, vt cum gaudio hoc faciant, & non cum gemitibus, quoniam non expedit vobis.

18 * Orate pro nobis. Confidimus enim nos habere bonam conſcientiam quia in omnibus volumus bene conuerſari.

19 * Vehementer efflagito à vobis vt hoc faciatis, quò citiùs reſtituar vobis.

20 * Ille autẽ Deus pacis qui eduxit ex mortuis magnum illum paſtorem gregis per ſanguinem teſtamenti æterni, hoc eſt Jeſchua Meſchicho, ipſe perfectos vos reddat in omni opere bono, vt exequamini voluntatem ipſius.

21 * Et ipſe agat in vobis quod bonum eſt coram ipſo per Jeſchua Meſchicho, cui ſit laus in ſeculum ſeculorum. Amin.

22 * Peto autem à vobis fratres mei vt longanimes ſitis in ſermone conſolationis, quoniam paucis ſcripſi vobis.

23 * Cæterùm cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum qui ſolutus eſt; &, ſi citò venerit, cum eo vos inuiſam.

24 * Poſtulate pacem eorũ omnium qui præſunt vobis, omniúmque Sanctorum. Poſtulant pacem veſtram quotquot ſunt ex Italia.

25 * Gratia cum omnibus vobis. Amin.

---

16 וְלָא [a]תֶּטְעוּן [b]מְרַחֲמָנוּתָא [c]וְשׁוּתָפוּתָא דְּמִסְכְּנֵא בְּהָלֵין דָּבְחָא שָׁפַר אֱנָשׁ לַאלָהָא׃ 17 [d]אֶתְשַׁפִּיסוּ [e]לְמַדַּבָּרָנַיכוֹן
[a] טְעָא [b] רְחֵם [c] שְׁתַף
[d] ה שיבום [e] לאבנהגיכם

וְאִשְׁתַּמְּעוּ לְהוֹן הֵנִין גַּיר [g]שָׁהֲרִין חֲלָף נַפְשָׁתְכוֹן אַיךְ אֲנָשֵׁא דְיָהֲבִין [h]חוּשְׁבָנְכוֹן [i]דַּבְחַדוּתָא נֶהֱווֹן עָבְדִין הָדָא וְלָא
[f] שְׁמַע [g] שוקדים [h] חֶשְׁבּוֹן
[f] בשמחה

[k]בְּחֶנְחָא סָטֵל דְּלָא׃ 18 [m]צַלּוֹ עֲלַיִן [n]תְּכִילִינַן גַּיר [o]דְּתֵאַרְתָּא [p]טָבְתָּא אִית לַן דְּבְכֹלְמַדֵּם [q]צָבְינַן דְּשַׁפִּיר
[k] בְּאֶנְחָה [l] שוב יתר
[m] צַלָּא פלל הבושׁים

[r]נֶתְדַּבַּר׃ 19 יַתִּירְאִית בָּעָא אֲנָא מֶנְכוֹן דְּתֶעְבְּדוּן הָדָא [s]דִּבְעָגַל [t]אֶתְפַּנְיָא לְכוֹן׃
[r] אנחנו [s] תַּאַר [t] טוב

20 אֱלָהָא דִּין דְּשַׁלְמָא הוּ דְּאַסֵּק מִן בֵּית מִיתָא לְרָעְיָא רַבָּא דְּסַרְעִיתָא בִּדְמָא דִּרְיַתְקָא דְּלָעָלַם דְּאִיתָהִי יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
[u] צְבָא [v] רַבַּר נחל

21 מָרָן הוּ נֶגְמוֹרְכוֹן בְּכֹל עֲבַד טַב דְּתֶעְבְּדוּן צְבוֹנֵהּ׃ וְהוּ נֶסְעוֹר בַּן מֵדֶם דְּשַׁפִּיר קֳדָמוֹהִי בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
[w] פתאם [x] פְּנָא

דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃ 22 בָּעָא אֲנָא דִּין מָנְכוֹן אֲחֵי דְּתַגְּרוּן רוּחֲכוֹן בְּמִלְּתָא דְּבוּיָא מָטֵל דְּבַזְעוֹרְיָתָא׃

PROLOGVS IN SEPTEM EPISTOLAS CANONICAS.

NON ita eſt ordo apud Græcos qui integrè ſapiunt, fidemque rectam ſectantur, Epiſtolarum ſeptem, quæ Canonicæ nuncupantur, ſicut in Latinis codicibus inuenitur: vt quia Petrus eſt primus in ordine Apoſtolorũ, primæ ſint etiam eius epiſtolæ in ordine cæterarum. Sed ſicut Euangeliſtas dudum ad veritatis lineam correximus: ita has proprio ordini Deo iuuante reddidimus. Eſt enim prima earum vna Iacobi, duæ Petri, tres Iohannis, & Iudæ vna. Quæ ſi ſicut ab eis digeſtæ ſunt, ita quoque ab interpretibus fideliter in Latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec ſermonum ſeſe varietas impugnaret, illo præcipuè loco vbi de vnitate Trinitatis in prima Iohannis epiſtola poſitum legimus, in qua etiam ab infidelibus tranſlatoribus multum erratum eſſe à fidei veritate comperimus: trium tantummodo vocabula, hoc eſt aquæ, ſanguinis, & ſpiritus in ipſa ſua editione ponentibus, & Patris, Verbíque ac Spiritus teſtimonium omittentibus; in quo maximè & fides Catholica roboratur; & Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vna diuinitatis ſubſtantia comprobatur. In cæteris verò Epiſtolis quantum à noſtra aliorum diſtet editio, Lectoris prudentiæ derelinquo.

* Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus.

* Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant & nō gementes, hoc enim non expedit vobis.

* Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus, in omnibus bene volentes conuerſari. D

* Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celerius reſtituar vobis.

* Deus autē pacis qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ouium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,

* Aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorū. Amen.

* Rogo autem vos fratres, vt ſufferatis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

* Cognoſcite fratrē † veſtrum Timotheum dimiſſum, cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.

noſtrū

* Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

* Gratia cum omnibus vobis. Amen.

16 * τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

17 * πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

18 * προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.

19 * περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

20 * ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν,

21 * καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

22 * παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.

23 * γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον· μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς.

24 * ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.

25 * ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

הוֹ כָּתְבַת לְכוֹן ׃ [23] וְעוֹד זִין לַאחוֹן טִימַתְאוֹס דְּאִשְׁתְּרִי וְאִן בַּעֲגַל נְאֵתָא עַמֵּה אֲחֶזִיכוֹן ׃ [24] שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא
וְכָל־חוֹן מְרַבְּרָנֵיכוֹן וְדִכְלְהוֹן קְרִישֵׁא שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן כְּלְהוֹן דְּמִן אִיטַלְיָא ׃ [25] מֵיבוּתָא עִם כְּלְכוֹן אֲמִין ׃

שְׁלַמָּה אָגַרְתָּא דְּלוֹת עִבְרָיֵא דְּאִתְכַּתְּבַת מִן אִטַלְיָא דְּרָהוּמִי וְאִשְׁתְּדַרַת בְּאִידֵי טִימַתְאוֹס ׃

שְׁלַם לְמָכְתַּב בְּעִדְרָן כְּרַן כְּתָבָא דְּפוֹלוֹס אַרְבַּת עָסַר אֶנָּרָן דִּילֵהּ ׃

Sed tu virgo Chriſti Euſtochium, dum à me impenſiùs Scripturæ veritatem inquiris, meam quodammodo ſenectutem inuidorum dentibus corrodendam exponis, qui me falſarium corruptoremque ſanctarum pronunciant Scripturarum. Sed ego in tali opere nec æmulorum meorum inuidentiam pertimeſco, nec ſanctæ Scripturæ veritatem poſcentibus denegabo.

ARGVMENTVM IN EASDEM.

IACOBVS, Petrus, Iohannes & Iudas ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas & breues pariter ac longas; breues in verbis, longas in ſententiis, vt rarus ſit qui non in earum cæcutiat lectione.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM CANONICAM BEATI IACOBI APOSTOLI.

IACOBVS *Apoſtolus ſanctum inſtruit clerum de cultura cæleſtium præceptorum, & regula catholicæ obſeruantiæ, & de inuictæ patientiæ maieſtate, & de reuelatione plurimorum, & de mendacio magiſtrorum.*

16 * Nec obliuiſcamini commiſerationis & communicationis in pauperes: per has hoſtias homo gratus eſt Deo.

17 * Parete gubernatoribus veſtris, & eſtote dicto illis audientes. ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, quippe qui veſtri rationem reddituri ſint, vt cum gaudio hoc faciant, & non cum gemitibus, quoniam non expedit vobis.

18 * Orate pro nobis. Confidimus enim nos habere bonam conſcientiam quia in omnibus volumus bene conuerſari.

19 * Vehementer efflagito à vobis vt hoc faciatis, quò citiùs reſtituar vobis.

20 * Ille autẽ Deus pacis qui eduxit ex mortuis magnum illum paſtorem gregis per ſanguinem teſtamenti æterni, hoc eſt Jeſchua Meſchicho, ipſe perfectos vos reddat in omni opere bono, vt exequamini voluntatem ipſius.

21 * Et ipſe agat in vobis quod bonum eſt coram ipſo per Jeſchua Meſchicho, cui ſit laus in ſeculum ſeculorum. Amin.

22 * Peto autem à vobis fratres mei vt longanimes ſitis in ſermone conſolationis, quoniam paucis ſcripſi vobis.

23 * Cæterùm cognoſcite fratrem noſtrum Timotheum qui ſolutus eſt; &, ſi citò venerit, cum eo vos inuiſam.

24 * Poſtulate pacem eorũ omnium qui præſunt vobis, omniúmque Sanctorum. Poſtulant pacem veſtram quotquot ſunt ex Italia.

25 * Gratia cum omnibus vobis. Amin.

---

16 וְלָא [a]תֶּטְעוּן [b]מְרַחֲמָנוּתָא [c]וְשׁוּתָפוּתָא דְּמִסְכְּנֵא בְּהָלֵין דָּבְחָא שָׁפַר אֱנָשׁ לַאלָהָא׃ 17 [d]אֶתְשַׁפִּיסוּ [e]לְמַדַּבָּרָנַיכוֹן
[a] טְעָא [b] רְחֵם [c] שְׁתַף
[d] ה שיבום [e] לאבנהגיכם

וְאִשְׁתַּמְּעוּ לְהוֹן הֵנִין גַּיר [g]שָׁהֲרִין חֲלָף נַפְשָׁתְכוֹן אַיךְ אֲנָשֵׁא דְיָהֲבִין [h]חוּשְׁבָנְכוֹן [i]דַּבְחַדוּתָא נֶהֱווֹן עָבְדִין הָדָא וְלָא
[f] שְׁמַע [g] שוקדים [h] חֶשְׁבּוֹן
[f] בשמחה

[k]בְּחֶנְחָא סָטֵל דְּלָא׃ 18 [m]צַלּוֹ עֲלַיִן [n]תְּכִילִינַן גַּיר [o]דְּתֵאַרְתָּא [p]טָבְתָּא אִית לַן דְּבְכֹלְמַדֵּם [q]צָבְינַן דְּשַׁפִּיר
[k] בְּאֶנְחָה [l] שוב יתר
[m] צַלָּא פלל הבושׁים

[r]נֶתְדַּבַּר׃ 19 יַתִּירְאִית בָּעָא אֲנָא מֶנְכוֹן דְּתֶעְבְּדוּן הָדָא [s]דִּבְעָגַל [t]אֶתְפַּנְיָא לְכוֹן׃
[r] אנחנו [s] תַּאַר [t] טוב

20 אֱלָהָא דִּין דְּשַׁלְמָא הוּ דְּאַסֵּק מִן בֵּית מִיתָא לְרָעְיָא רַבָּא דְּסַרְעִיתָא בִּדְמָא דִּרְיַתְקָא דְּלָעָלַם דְּאִיתָהִי יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
[u] צְבָא [v] רַבַּר נחל

21 מָרָן הוּ נֶגְמוֹרְכוֹן בְּכֹל עֲבַד טַב דְּתֶעְבְּדוּן צְבוֹנֵהּ׃ וְהוּ נֶסְעוֹר בַּן מֵדֶם דְּשַׁפִּיר קֳדָמוֹהִי בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא
[w] פתאם [x] פְּנָא

דְּלֵהּ שׁוּבְחָא לְעָלַם עָלְמִין אַמִּין׃ 22 בָּעָא אֲנָא דִּין מָנְכוֹן אֲחֵי דְּתַגְּרוּן רוּחֲכוֹן בְּמִלְּתָא דְּבוּיָא מָטֵל דְּבַזְעוֹרְיָתָא׃

PROLOGVS IN SEPTEM EPISTOLAS CANONICAS.

NON ita eſt ordo apud Græcos qui integrè ſapiunt, fidemque rectam ſectantur, Epiſtolarum ſeptem, quæ Canonicæ nuncupantur, ſicut in Latinis codicibus inuenitur: vt quia Petrus eſt primus in ordine Apoſtolorũ, primæ ſint etiam eius epiſtolæ in ordine cæterarum. Sed ſicut Euangeliſtas dudum ad veritatis lineam correximus: ita has proprio ordini Deo iuuante reddidimus. Eſt enim prima earum vna Iacobi, duæ Petri, tres Iohannis, & Iudæ vna. Quæ ſi ſicut ab eis digeſtæ ſunt, ita quoque ab interpretibus fideliter in Latinum verterentur eloquium, nec ambiguitatem legentibus facerent, nec ſermonum ſeſe varietas impugnaret, illo præcipuè loco vbi de vnitate Trinitatis in prima Iohannis epiſtola poſitum legimus, in qua etiam ab infidelibus tranſlatoribus multum erratum eſſe à fidei veritate comperimus: trium tantummodo vocabula, hoc eſt aquæ, ſanguinis, & ſpiritus in ipſa ſua editione ponentibus, & Patris, Verbíque ac Spiritus teſtimonium omittentibus; in quo maximè & fides Catholica roboratur; & Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, vna diuinitatis ſubſtantia comprobatur. In cæteris verò Epiſtolis quantum à noſtra aliorum diſtet editio, Lectoris prudentiæ derelinquo.

* Beneficentiæ autem & communionis nolite obliuiſci, talibus enim hoſtijs promeretur Deus.

* Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri: vt cum gaudio hoc faciant & nō gementes, hoc enim non expedit vobis.

* Orate pro nobis, confidimus enim quia bonam conſcientiam habemus, in omnibus bene volentes conuerſari. D

* Amplius autem deprecor vos hoc facere, quò celerius reſtituar vobis.

* Deus autē pacis qui eduxit de mortuis paſtorem magnum ouium, in ſanguine teſtamenti æterni, Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum,

* Aptet vos in omni bono, vt faciatis eius voluntatem, faciens in vobis quod placeat coram ſe per Ieſum Chriſtum: cui eſt gloria in ſecula ſeculorū. Amen.

* Rogo autem vos fratres, vt ſufferatis verbum ſolatij. Etenim perpaucis ſcripſi vobis.

* Cognoſcite fratrē † veſtrum Timotheum dimiſſum, cum quo (ſi celerius venerit) videbo vos.

noſtrū

* Salutate omnes præpoſitos veſtros, & omnes ſanctos. Salutant vos de Italia fratres.

* Gratia cum omnibus vobis. Amen.

16 * τῆς δὲ εὐποιΐας καὶ κοινωνίας μὴ ἐπιλανθάνεσθε· τοιαύταις γὰρ θυσίαις εὐαρεστεῖται ὁ θεός.

17 * πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν καὶ ὑπείκετε. αὐτοὶ γὰρ ἀγρυπνοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν, ὡς λόγον ἀποδώσοντες· ἵνα μετὰ χαρᾶς τοῦτο ποιῶσι, καὶ μὴ στενάζοντες· ἀλυσιτελὲς γὰρ ὑμῖν τοῦτο.

18 * προσεύχεσθε περὶ ἡμῶν. πεποίθαμεν γὰρ ὅτι καλὴν συνείδησιν ἔχομεν, ἐν πᾶσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι.

19 * περισσοτέρως δὲ παρακαλῶ τοῦτο ποιῆσαι, ἵνα τάχιον ἀποκατασταθῶ ὑμῖν.

20 * ὁ δὲ θεὸς τῆς εἰρήνης ὁ ἀναγαγὼν ἐκ νεκρῶν τὸν ποιμένα τῶν προβάτων τὸν μέγαν ἐν αἵματι διαθήκης αἰωνίου, τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν,

21 * καταρτίσαι ὑμᾶς ἐν παντὶ ἔργῳ ἀγαθῷ, εἰς τὸ ποιῆσαι τὸ θέλημα αὐτοῦ· ποιῶν ἐν ὑμῖν τὸ εὐάρεστον ἐνώπιον αὐτοῦ, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

22 * παρακαλῶ δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, ἀνέχεσθε τοῦ λόγου τῆς παρακλήσεως· καὶ γὰρ διὰ βραχέων ἐπέστειλα ὑμῖν.

23 * γινώσκετε τὸν ἀδελφὸν Τιμόθεον ἀπολελυμένον· μεθ' οὗ, ἐὰν τάχιον ἔρχηται, ὄψομαι ὑμᾶς.

24 * ἀσπάσασθε πάντας τοὺς ἡγουμένους ὑμῶν, καὶ πάντας τοὺς ἁγίους. ἀσπάζονται ὑμᾶς οἱ ἀπὸ τῆς Ἰταλίας.

25 * ἡ χάρις μετὰ πάντων ὑμῶν. ἀμήν.

Πρὸς Ἑβραίους ἐγράφη ἀπὸ τῆς Ἰταλίας διὰ Τιμοθέου.

הוֹ כָּתְבַת לְכוֹן ׃ [23] וְעוֹד זִין לַאחוֹן טִימַתְאוֹס דְּאִשְׁתְּרִי וְאִן בַּעֲגַל נְאֵתָא עַמֵּה אֲחֶזִיכוֹן ׃ [24] שַׁאלוּ בַּשְׁלָמָא
וְכָל־חוֹן מְרַבְּרָנֵיכוֹן וְדִכְלְהוֹן קְרִישֵׁא שָׁאֲלִין בַּשְׁלָמְכוֹן כְּלְהוֹן דְּמִן אִיטַלְיָא ׃ [25] מֵיבוּתָא עִם כְּלְכוֹן אֲמִין ׃

שְׁלַמָּה אָגַרְתָּא דְּלוֹת עִבְרָיֵא דְּאִתְכַּתְּבַת מִן אִטַלְיָא דְּרָהוּמִי וְאִשְׁתְּדַרַת בְּאִידֵי טִימַתְאוֹס ׃

שְׁלַם לְמָכְתַּב בְּעִדְרָן כְּרַן כְּתָבָא דְּפוֹלוֹס אַרְבַּת עָסַר אֶנָּרָן דִּילֵהּ ׃

Sed tu virgo Chriſti Euſtochium, dum à me impenſiùs Scripturæ veritatem inquiris, meam quodammodo ſenectutem inuidorum dentibus corrodendam exponis, qui me falſarium corruptoremque ſanctarum pronunciant Scripturarum. Sed ego in tali opere nec æmulorum meorum inuidentiam pertimeſco, nec ſanctæ Scripturæ veritatem poſcentibus denegabo.

ARGVMENTVM IN EASDEM.

IACOBVS, Petrus, Iohannes & Iudas ſeptem Epiſtolas ediderunt, tam myſticas, quàm ſuccinctas & breues pariter ac longas; breues in verbis, longas in ſententiis, vt rarus ſit qui non in earum cæcutiat lectione.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM CANONICAM BEATI IACOBI APOSTOLI.

IACOBVS *Apoſtolus ſanctum inſtruit clerum de cultura cæleſtium præceptorum, & regula catholicæ obſeruantiæ, & de inuictæ patientiæ maieſtate, & de reuelatione plurimorum, & de mendacio magiſtrorum.*

IN NOMINE DOMINI
NOSTRI IESCHVA MESCHICHO
ſigillamus tres Epiſtolas Iaakoub, &
Petri, & Iouchanon.

EPISTOLA IACOBI
APOSTOLI.

GVIDONE FABRICIO BODERIANO
EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Commemoratione Martyrum.

CAP. I.

1 IAAKOVB *ſeruus Dei & Domini noſtri Jeſchua Meſchicho, duodecim tribubus quæ diſperſæ ſunt inter gẽtes, Pacẽ* [Salutem.]
2 * *Omne gaudium habeatis, frũtres mei, quum ingrediemini in tentationes multas & varias:*
3 * *Scientes probationem illam fidei comparare vobis patientiam.*
4 * *Patientia autem habebit opus conſummatum, vt ſitis perfecti & conſummati, & ne quid deſit vobis.*
5 * *Si quis autem ex vobis indiget ſapientia, poſtulet à Deo ipſo qui dat omibus ſimpliciter, nec exprobrat; & dabitur ei.*
6 * *Poſtulet autẽ cum fide non hæſitans: qui hæſitat, ſimilis eſt fluctibus maris quos commouet ventus.*
7 * *Neque exiſtimet homo ille ſe aliquid ac-*
8 *cepturum à Domino:* * *Quum ſit dubius mente ſua, & cõmotus in omnibus vijs ſuis.*
9 * *Glorietur autem frater humilis in ſub-*
10 *limitate ſua.* * *Diues autem in humiliatione ſui, quia ſicut flos herbæ, ita præteribit.*
11 * *Exoritur enim Sol cum calore ſuo, & arefacit herbam & flos cadit, & decor aſpectus illius perit: ſic & diues arefit in conuer-*
12 *ſationibus ſuis.* * *Beatus vir ille qui ſuſtinet tentationes, quoniam quum probatus fuerit, accipiet coronã vitæ quam promiſit Deus*
13 *ijs qui ipſum diligunt.* * *Ne quis dicat quum tentatur, A Deo tentor. Deus enim non tentatur malis, & ipſe neminem tentat.*
14 * *Sed vnuſquiſque à concupiſcentia ſua tentatur, & allicitur, abſtrahiturque.*
15 * *Porrò hæc concupiſcentia concipit & parit peccatum: peccatum autem quum conſummatum eſt, generat mortem.*
16 * *Ne erraueritis fratres mei dilecti.*

בְּשֵׁם מָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא חָתְמִינַן תְּלַת אָגַּרָן דְּיַעֲקוֹב וּפְטְרוֹס וְיוּחָנָן׃

אָגַּרְתָּא דְיַעֲקוֹב שְׁלִיחָא — רוּכְרָנָא דְּסַהֲדָא א קְפַלָּאוֹן א

יעקוב עַבְדֵהּ דַּאלָהָא וְדְמָרָן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא לְתַרְעֲסְרָא שַׁרְבָן דְּזָרְעָן בְּעַמְמָא שְׁלָם׃ [b] כֹּל [b] חַדְוָא חֲשִׁבוּ [a] זכרין ותעדים [b] חֲדוֹא

לְכוֹן [c] אֲחַי כַּד [d] תֶּעְלוֹן [d] לְנִסְיוֹנֵא סַגִּיאֵא וּמְשַׁחְלְפָא׃ [e] יְדָעִין אַנְתּוּן גֵּיר [c] דְּבוּקְיָא דְּהַיְמָנוּתָא מַקְנָא [c] עַלַל [c] נסא

לְכוֹן [f] מְסַיְּבְרָנוּתָא׃ [g] לַהּ דֵּין לְמִסַּיְּבְרָנוּתָא נָהֲוָא לַהּ עֲבָדָא [g] מְשַׁמְּלָיָא דְּתֶהֱווֹן גְּמִירִין [h] וּמְשַׁלְּמָנִין וּבְכֻלְּהוֹן לָא הֲוַיְתוּן [f] בְּקָא בחן [f] סַיְּבַר סבל

חַסִּירִין׃ [i] אִן אֱנָשׁ דַּיִן מֵנְכוֹן חַסִּיר מֵן חָכְמְתָא נֶשְׁאַל מֵן אֱלָהָא הַו דְּיָהֵב לְכֹל [j] פְּשִׁיטָאִית וְלָא [k] מְחַסֵּר [l] וּמְתִיהֲבָא לַהּ׃ [g] שַׁמְּלָא מלא [h] שְׁלַם

[k] נחמה [l] מחרף [i] יְהֵב

Canonica

EPISTOLA †CATHOLICA B. IACOBI APOSTOLI.

CAP. I.

IACOBVS Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti A
ſeruus, duodecim tribubus quæ ſunt in diſperſione, ſalutem.

2 ‡ Omne gaudiũ exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis:

3 Rom. 5. Heb. 3. ‡ Scientes quòd probatio fidei veſtræ patientiam operatur. 4 ‡ Patientia autem opus perfectum habeat: vt ſitis perfecti & integri, in nullo deficientes.

5 ‡ Si quis autem veſtrum indiget ſapientia, poſtulet à Deo qui dat omnibus affluenter, & non improperat: & dabi- 6
Matth. 7. a. 7. 21. b. 22. Mar. 11. c. 24. Luc. 11. b. 9. Ioh. 14. b 15. 16. c. 23. 24. tur ei. ‡ Poſtulet autẽ in fide nihil hæſitans. qui enim hæſitat, ſimilis eſt fluctui maris, qui à vento mouetur & circunfertur. B

7 ‡ Non ergo æſtimet homo ille quòd accipiat aliquid à Domino.

8 ‡ Vir duplex animo inconſtans eſt in omnibus vijs ſuis.

9 ‡ Glorietur autem frater humilis, in exaltatione ſua.

10 ‡ Diues autem, in humilitate ſua; quoniam ſicut flos fœni tranſibit.

11 ‡ Exortus eſt enim Sol cum ardore, & arefecit fœnum, & flos eius decidit, & decor vultus eius deperijt: ita & diues in itineribus ſuis marceſcet.

12 Pſal. 102 c. 15. Eccl. 14. c. 18. Iſai. 40. b. 6. 1. Pet. 1. d. 24. Iob. 5. c. 17. ‡ Beatus vir qui ſuffert tentationem: quoniam cùm probatus fuerit, accipiet coronam vitæ: quam repromiſit †Dominus diligentibus ſe.

13 Deus ‡ Nemo cùm tentatur, dicat quoniam à Deo tentatur. Deus enim intentator malorum eſt: ipſe autem neminẽ tentat.

14 ‡ Vnuſquiſque verò tentatur à concupiſcentia ſua abſtractus & illectus.

15 ‡ Deinde concupiſcentia cùm conceperit, parit peccatũ. peccatum verò cùm C conſummatum fuerit, generat mortem.

16 ‡ Nolite itaque errare fratres mei dilectiſſimi.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ.

κεφ. α.

1 ΙΑΚΩΒΟΣ θεοῦ ☩ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ, χαίρειν.

2 ‡ πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις·

3 ‡ γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν.

4 ‡ ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ἦτε τέλειοι καὶ ὁλόκληροι, ἐν μηδενὶ λειπόμενοι.

5 ‡ εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος θεοῦ πᾶσιν ἁπλῶς, καὶ μὴ ὀνειδίζοντος· καὶ δοθήσεται αὐτῷ.

6 ‡ αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος. ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ.

7 ‡ μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεταί τι παρὰ τοῦ κυρίου.

8 ‡ ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ.

9 ‡ καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφὸς ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ.

10 ‡ ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ· ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται.

11 ‡ ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι, καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον, καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε, καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται.

12 ‡ μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν· ὅτι δόκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

13 ‡ μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ θεοῦ πειράζομαι. ὁ γὰρ θεὸς ἀπείραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα.

14 ‡ ἕκαστος δὲ πειράζεται, ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπιθυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος.

15 ‡ εἶτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον.

16 ‡ μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί.

---

7 וְלָא נַסָּבַר הַו בַּרְנָשָׁא דְנַסֵּב מִדָּם מִן מָרֵיהּ׃ 8 אֵינָשׁ דַּפְלִיג בְּרַעְיָנֵהּ וַשְׁגִּישׁ בְּכָל־הֵין אוֹרְחָתֵהּ׃
9 נְשַׁחְבְּהַר דֵּין אָחָא מַכִּיכָא בְּרוּמְרָמֵהּ׃ 10 וְעַחִירָא בְּמוּכְכֵהּ מָטַל דְּאִיךְ הַבְּבָא דְעָסְבָא הָכְנָא עָבַר׃
11 דְּנַח גֵּיר שְׁמְשָׁא בְּחוּמֵהּ וּמוּבֵשׁ לַהּ לְעָסְבָא וְהַבְּבַהּ נָפַל וְשׁוּפְרָא דְחָזְוָא אֲבַד הָכְנָא אַף עַחִירָא חָמֵא בְּהוּפָכוֹהִי׃
12 טוּבוֹהִי לְגַבְרָא דְמִסְתַּבַּר נְסִיוְנָא דְמָא דְאִתְבְּחַר נָסֵב כְּלִילָא דְחַיֵּא הַו דְמָלַךְ אֱלָהָא לְאִילֵּין דְרָחֲמִין לַהּ׃
13 לָא נֵאמַר אֱנָשׁ כַּד מְתְנַסֵּא דְמִן אֱלָהָא מְתְנַסֵּא אֲנָא אֱלָהָא גֵּירָא סְנָסֵי בְּבִישָׁתָא וְהוּ לֵאנָשׁ לָא מְנַסֵּא׃
14 אֶלָּא אֱנָשׁ אֱנָשׁ מִן רָגְוֵתֵהּ הוּ מְתְנַסֵּא וּמִתְרַגַּשׁ וּמִתְנַגַּר׃
15 וְהָדֵן רָגְתָא בְּטַנָא וְיָלְדָא חֲטִיתָא חֲטִיתָא דֵין מָא דְאִתְגַּמַּרַת יָלְדָא מוֹתָא׃ 16 לָא תְּטָעוּן אֲחַי חֲבִיבָא׃

ל׳ רָעָא ל׳ שַׁכְחַר הַתְהַלֵּל׃
מ׳ רוּם פ׳ צִיץ וְזוּרֵת צ׳ חַמָּא׃
ק׳ יַבֵּשׁ ר׳ וְיִפֵּי ש׳ חָזָא׃
א בְּהִתְגּוֹתֵיו ע אֲשֶׁרֵי הָאִישׁ׃
ב׳ נָסָא ג׳ בְּחַר ד׳ עֲשָׂרָה׃
ה׳ שׁוּחְבְּטִית ו׳ אֲמַר ז׳ נָסָא׃
ח׳ רְגַז ט׳ נָגַר מִשֶּׁךְ י׳ הוֹרֵת׃
כ׳ חַטָּא ל׳ גְּמַר מ׳ מוֹת׃
נ׳ טָעָה

17 * Omne donum bonum & perfectum è ſupernis eſt, deſcendens à Patre luminum, apud quem nulla eſt tranſmutatio, ne obumbratio quidem viciſſitudinis.

18 * Is voluit, & genuit nos ſermone veritatis, vt ſimus primitiæ rerum ab eo conditarum.

19 * Itaque ô vos fratres mei dilecti, vnuſquiſque veſtrum ſit velox ad audiendum, & tardus ad loquendum, tardúſque ad iraſcendum.

20 * Ira enim viri iuſtitiam Dei non præſtat.

21 * Quapropter procul expellatis à vobis omnem immunditiem, & multitudinem malitiæ, & cum manſuetudine excipite Verbum illud naturæ noſtræ inſitum, quod quidem poteſt ſeruare ipſas animas veſtras.

Dominica 11. poſt Epiphaniam.

22 * Cæterùm eſtote effectores ſermonis, & non auditores tantùm, neque decipiatis vosmetipſos.

23 * Si quis enim fuerit auditor ſermonis & non effector; hic ſimilis eſt illi qui aſpicit vultum ſuum in ſpeculo.

24 * Aſpexit enim ſeipſum & præterijt, ac
25 oblitus eſt qualis eſſet. * Quiſquis autem reſpicit in Legem perfectam, quæ eſt libertatis, & permanet in ea, nec eſt auditor qui audiat vt obliuiſcatur, ſed effector operis, hic ſanè beatus erit in opere ſuo.

26 * Quòd ſi quis exiſtimet ſe ſeruire Deo, & non contineat linguam ſuam, ſed inducat in errorem cor ſuum, iſtius vanum eſt obſequium.

27 * Miniſterium enim purum & ſanctum coram Deo patre illud eſt, Inuiſere orphanos & viduas in afflictionibus ipſorum, & ſeruare ſeipſum à mundo immaculatum.

CAP. II.

1 FRatres mei ne cum acceptione [delectu] perſonarum teneatis fidem gloriæ Domini noſtri Jeſchua Meſchicho.

2 * Nam ſi quis introierit in congregationem veſtiam qui annulos aureos habeat, aut perpulchra veſtimenta, introierit verò pauper cum veſtimentis ſordidis:

---

17 כָּל מַוהַבְתָּא ᵒ טָבְתָא ᵖ וּמַשְׁלְמָנְיָתָא מִן לְעֵל ᵍ נָחְתָא מִן אֲבָא ʳ דְּנַהֲיֵרֵא דְּוַרְלִית לְוָתֵהּ שׁוּחְלָפָא מֵדֶם אָף לָא ˢ טַלְנִיתָא
18 דְּשׁוּגְנָנְיָא ᵗ הַוִי צְבָא וְיָלַדְנָן ᵘ בְּמִלְתָא ᵛ דְּקוּשְׁטָא דְּנֶהֱוֶא רִישִׁיתָא ʷ דְּבְרָיָתֵהּ ׃ 19 וְאִנְתּוּן אֲחַי חֲבִיבֵא בְּלֶנֶשׁ מְנִכּוּן
דְּרוּגְזָא ׃ 20 רוּגְזֵהּ גֵּיר דְּגַבְרָא ˣ זַדִּיקוּתָא דַּאלָהָא לָא עָבֵד ׃
נָהֲוֶא ᶻ מְסַרְהַב לְמִשְׁמַע ᵃ וּמְוַחַר לְמַמְלְלוּ וּמְוַחַר ᵇ לְמָרְגָז ׃ 21 מֶטֶל הָנָא אַרְחִקוּ מְנִכּוּן כָּלָּה טִנְפוּתָא ᵈ וְסוּנָאָא ᵉ דְּבִישׁוּתָא וַבְמַכִּיכוּתָא קַבְּלוּ ᶠ מִלְּתָא דִּנְצִיבָא ᵍ בַּבְיָנָן דְּהִי
מְשֵׁכְחָא ʰ דְּתַיְּבָא אֵנִין לְנַפְשָׁתְכוּן ׃ חַד בְּשַׁבָּא דַּהֲרִין דִּבְתַר דַּנְחָא ב
22 הֲווֹ דֵּין עַבְדֵי ᵇ דְּמִלְתָא וְלָא שָׁמְעֵי בְּלְחוֹד וְלָא ᶜ תַּטְעוּן נַפְשָׁתְכוּן ׃ 23 אֵן אֱנָשׁ גֵּיר נֶהֱוֵא שָׁמוּעָא דְּמִלְתָא
וְלָא עָבְדָהּ הָנָא דָּמֵא לְהַוֵי דַּחֲזָא אַפּוֹהִי ᵈ בְּמַחְזִיתָא ׃ 24 חֲזָא גֵּיר נַפְשֵׁהּ וַעֲבַר ᵉ וְטַעֲוָא דַּאיכַנָּא הֲוָא ׃

ᵒ טוֹב ᵖ שְׁמָלָא מלא
ᵍ יורדת ʳ של אורים ˢ צל
ᵗ שׁוּגְנָנְיָא תלוף ᵘ מַלֵּל
ˣ של אמת ʸ בְּרָא ᶻ מהיר
ᵃ אֶחַר ᵇ רְגַז ᶜ צדקה
ᵈ סְנָא ᵉ בִּישׁ ᶠ מִלֵּל
ᵍ כּוּן ʰ חֲנָא ᵇ מַלֵּל
ᶜ טְעָא ᵈ בספקלרא מן
חֲזָא ᵉ ושכח

17 * Omne datum optimum, & omne donum perfectum, desursum est, descendens à Patre luminum, apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.

enim 18 * Volũtariè† genuit nos verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius.

Pro. 17. d. 27. 19 * Scitis fratres mei dilectissimi, Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, & tardus ad iram.

20 * Ira enim viri, iustitiam Dei non operatur.

21 * Propter quod abijcientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest saluare animas vestras.

Mat. 7. b. 12. c. 21. Rom. 2. b. 13. 22 * Estote autem factores verbi, & non auditores tantùm: fallentes vosmetipsos. D

23 * Quia si quis auditor est verbi, & nõ factor: hic comparabitur viro consideranti vultum natiuitatis suæ in speculo.

24 * Considerauit enim se, & abijt, & statim oblitus est qualis fuerit.

25 * Qui autem perspexerit in Legẽ perfectæ libertatis, & permanserit in ea, non auditor obliuiosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit.

26 * Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum: huius vana est religio.

27 * Religio munda & immaculata apud Deum & Patrem, hæc est, Visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum: & immaculatum se custodire ab hoc seculo.

CAP. II.

Leu. 19. c. 15. Deut. 1. 16. c. 17. 16. d. 19. Prou. 24. c. 23. Eccle. 42. 8. 1. 1 FRatres mei, nolite in personarũ acceptione habere fidem Domini nostri A Iesu Christi gloriæ.

2 * Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu:

17 * πᾶσα δόσις ἀγαθὴ, καὶ πᾶν δώρημα τέλειον ἄνωθέν ἐστι, καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῶν φώτων, παρ᾽ ᾧ οὐκ ἔνι παραλλαγὴ, ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα.

18 * βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας, εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχήν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

19 * ὥστε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοὶ, ἔστω πᾶς ἄνθρωπος ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι, βραδὺς εἰς ὀργήν.

20 * ὀργὴ γὰρ ἀνδρὸς, δικαιοσύνην θεοῦ οὐκ ἐργάζεται.

21 * διὸ ἀποθέμενοι πᾶσαν ῥυπαρίαν καὶ περισσείαν κακίας, ἐν πραΰτητι δέξασθε τὸν ἔμφυτον λόγον τὸν δυνάμενον σῶσαι τὰς ψυχὰς ὑμῶν.

22 * Γίνεσθε δὲ ποιηταὶ λόγου, καὶ μὴ μόνον ἀκροαταὶ, παραλογιζόμενοι ἑαυτούς.

23 * ὅτι εἴ τις ἀκροατὴς λόγου ἐστὶ, καὶ οὐ ποιητὴς, οὗτος ἔοικεν ἀνδρὶ κατανοοῦντι τὸ πρόσωπον τῆς γενέσεως αὐτοῦ ἐν ἐσόπτρῳ.

24 * κατενόησε γὰρ ἑαυτὸν, καὶ ἀπελήλυθε, καὶ εὐθέως ἐπελάθετο ὁποῖος ἦν.

25 * ὁ δὲ παρακύψας εἰς νόμον τέλειον τὸν τῆς ἐλευθερίας, καὶ παραμείνας, οὗτος οὐκ ἀκροατὴς ἐπιλησμονῆς γενόμενος, ἀλλὰ ποιητὴς ἔργου, οὗτος μακάριος ἐν τῇ ποιήσει αὐτοῦ ἔσται.

26 * εἴ τις δοκεῖ θρησκὸς ἐν ὑμῖν εἶναι, μὴ χαλιναγωγῶν γλῶσσαν αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἀπατῶν καρδίαν αὐτοῦ, τούτου μάταιος ἡ θρησκεία.

27 * θρησκεία καθαρὰ καὶ ἀμίαντος παρὰ θεῷ καὶ πατρὶ αὕτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὀρφανοὺς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἄσπιλον ἑαυτὸν τηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου.

β.

1 * Ἀδελφοί μου, μὴ ἐν προσωπολημψίαις ἔχετε τὴν πίστιν τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τῆς δόξης.

2 * ἐὰν γὰρ εἰσέλθῃ εἰς τὴν συναγωγὴν ὑμῶν ἀνὴρ χρυσοδακτύλιος ἐν ἐσθῆτι λαμπρᾷ, εἰσέλθῃ δὲ καὶ πτωχὸς ἐν ῥυπαρᾷ ἐσθῆτι,

---

25 כִּי דִּין דְּחַר בְּנָמוּסָא מְשַׁלְמָנָא דְּחָאר֯וּתָא וְקָזֵי בֵּהּ לָא הָוֵא שָׁמוּעָא דְּשָׁמְעָא וְדִמְתְטַעָא אֶלָּא עָבוֹדָא דַּעֲבַדָא וְהָנָא

26 טוּבָנָא נָהֲוָא בַּעֲבָדֵהּ׃ וְאִן אֱנָשׁ סָבַר דְּמִשְׁמֵשׁ לַאלָהָא וְלָא אָחֵד לְשָׁנֵהּ אֶלָּא מַטְעֵא לֵהּ לִבֵּהּ דְּהָנָא סְרִיקָא

27 דְּיִ תְּשְׁמְשְׁתֵּהּ׃ חֶשְׁמְהְתָא גְּיר דְּכְיָתָא וְקַדִּישְׁתָא קֳדָם אֱלָהָא אֲבָא הָדָא הִי לְמִסְעַר יְתָמָא וְאַרְמַלְתָא בְּאוּלְצָנֵיהוֹן

וְלְמֶטַר אֱנָשׁ נַפְשֵׁהּ מִן עָלְמָא וְלָא טוּלְשָׁא׃

קפלאון ב

1 אָחַי לָא בְּמַסַּב בַּאפֵּא חֶהֱוֹון אֲחִידִין לְהַימָנוּתָא דְּחַשְׁבוּחֵהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

2 אֶן גְּיר נֶעוּל לַכְנוּשְׁתְּכוֹן אֱנָשׁ דְּעִזְקָתֵהּ דְּדַהֲבָא אוֹ דְּמַאנְוֹהִי שַׁפִּירָא וְנֶעוּל מְסָכְנָא בְּמַאנֵי צָאֵא׃

a חור והביש g שדרור h טעא
i אפרי מן טוב k חושב
l טָעָא תעה m שַׁמֵּשׁ
n רְכָא זכה o סְעַר פקל
p ואלמנות q בצרותם r נְטַר
s מום a נְסַב b חֵימֵן
c שַׁבַּח d עֲלַל e שבעוה זהב
f אשר לבושו g עניבא

3 * Et reſpexeritis in illum qui indutus eſt perpulchris veſtimentis, ac dixeritis ei, Tu ſede hîc bene: pauperi verò dicatis, Tu ſta illic, aut ſede hîc ante ſcabellum pedum noſtrorum.

4 * Nónne diuiſi eſtis vobis in animabus veſtris, & facti eſtis interpretes malarum cogitationum?

5 * Audite fratres mei dilecti, nónne pauperes mundi huius, diuites autem in fide elegit Deus, vt ſint hæredes in regno illo quod promiſit Deus ijs qui ipſum diligunt?

6 * Vos autem contemptui habuiſtis pauperem. Nónne diuites efferunt ſeſe ſuper vos, ipſíque trahunt vos ad domum iudicij [forum]

7 * Nónne ipſi obloquuntur de bono nomine quod inuocatum eſt ſuper vos?

8 * Sed ſi Legem Dei in hoc adimpletis quod ſcriptum eſt, Diliges proximum tuum ſicut teipſum, bene facitis.

9 * At ſi facies aſſumitis [delectum perſonarum habetis] peccatum committitis, & redarguimini à Lege tanquam tranſgreſſores Legis.

10 * Is enim qui totam Legem ſeruat, & in vno offendit, totius Legis factus eſt reus.

11 * Qui enim dixit, Non mœchaberis, ipſe dixit, Non occides. Quòd ſi non mœchus es, ſed homicida, factus es tranſgreſſor Legis.

12 * Sic loquamini, & ſic faciatis, vt qui per Legem libertatis iudicandi eſtis.

13 * Judicium enim abſque miſericordia fiet in eum, qui non præſtiterit miſericordiam. Exaltati eſtis per miſericordias ſuper iudiciũ.

Dominica x i. poſt Pentecoſten.

14 * Quæ vtilitas fratres mei, ſi quis dixerit, Habeo fidem, opera verò non habeat? Nunquid poterit eius fides ipſum ſeruare?

15 * Quòd ſi frater aut ſoror nudi fuerint, & indigeant victu quotidiano:

16 * Et dicat illis aliquis ex vobis, Abite cum pace; caleſcite, & ſaturamini: nec dederitis illis quæ ſunt neceſſaria corpori, quæ erit vtilitas?

---

5 i וַהְחוּרִין בְּהָו דַּלְבִישׁ מָאנֵא שַׁפִּירָא k וְתֵאמְרִין לֵהּ אַנְתְּ הָרָכָא m חֵב שַׁפִּיר n וְלַמִּסְכֵּנָא תֵּאמְרִין לֵהּ אַנְתְּ קוּם o לְהַל
אוֹ p חֵב לָךְ הָרָכָא קָרֵם q כּוּבְשָׁא דְּרַגְלַיִן׃ 4 r לָא הָא s אֶתְפַּלְגְתּוּן לְכוֹן בְּנַפְשָׁכוֹן t וַהֲוֵיתוּן u מְפָרְשָׁנֵא v דְּמַחְשָׁבָתָא
x בִּישָׁתָא׃ 5 שְׁמַעוּ אֲחַי חֲבִיבֵא לָא הָוָא לְמִסְכֵּנָא דְּעָלְמָא y עַתִּירָא דִּין בְּהֵימָנוּתָא z גְּבָא אֱלָהָא דִּנְהָווֹן a יְרְתָא
בְּמַלְכוּתָא הִי b דְּמַלֵּךְ אֱלָהָא לַאִילִין דְּרָחֲמִין לֵהּ׃ 6 אַנְתּוּן דִּין c שַׁטְחוּנֵיהִי לְמִסְכֵּנָא לָא הָא עַתִּירָא d מָשְׁתַּעֲלִין
עֲלֵיכוֹן וְהִנּוּן e נָגְרִין לְכוֹן לְבֵית f דִּינָא׃ 7 לָא הָא הִנּוּן מְגַדְּפִין עַל שְׁמָא g טָבָא h דְּאִתְקְרִי עֲלֵיכוֹן׃
8 וְאֵן נָמוּסָא דַּאלָהָא בְּהָרָא i סְשַׁמְלִין אַנְתּוּן אֵיךְ דִּכְתִיב דְּתֶרְחֵם לַקְרִיבְךְ אֵיךְ נַפְשָׁךְ שַׁפִּיר עָבְדִין אַנְתּוּן׃
9 אֵן דִּין בַּאפָּא נָסְבִין אַנְתּוּן חֲטִיתָא עָבְדִין אַנְתּוּן וּמֶתְכַּוְנִין אַנְתּוּן מִן נָמוּסָא אֵיךְ עָבְרֵי עַל נָמוּסָא׃

i חדר הכיש k אמר l מא
m יתב חולאביקן סאבה׳
n יתב ישב p קדום q כּלַנ
r הַוָא מחורגמנין s חֲשַׁב
t כּיש u עשרים z בתר
a יורשים b שחבשיז
c שוט בזה d אֶשְׁתַּעֲלָא
מן עֲלָא e משכים f דין
g טוב h קְרָא i שַׁמְלָא

3 *Et intendatis in eum qui indutus est veste præclara,& dixeritis ei, Tu sede hîc bene: pauperi autem dicatis, Tu sta illic, aut sede sub scabello pedum meorum.

3 * καὶ ἐπιβλέψητε ἐπὶ τὸν φοροῦντα τὴν ἐσθῆτα τὴν λαμπρὰν, καὶ εἴπητε αὐτῷ, σὺ κάθου ὧδε καλῶς· καὶ τῷ πτωχῷ εἴπητε, σὺ στῆθι ἐκεῖ, ἢ κάθου ὧδε ὑπὸ τὸ ὑποπόδιόν μου.

4 *Nónne iudicatis apud vósmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum?

4 * καὶ οὐ διεκρίθητε ἐν ἑαυτοῖς, καὶ ἐγένεσθε κριταὶ διαλογισμῶν πονηρῶν;

5 *Audite fratres mei dilectissimi: nónne Deus elegit pauperes in hoc mundo, diuites in fide,& hæredes regni quod repromisit Deus diligentibus se?

5 * ἀκούσατε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, οὐχ ὁ θεὸς ἐξελέξατο τοὺς πτωχοὺς τοῦ κόσμου πλουσίους ἐν πίστει, καὶ κληρονόμους τῆς βασιλείας, ἧς ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν;

6 *Vos autem exhonorastis pauperem. Nónne diuites per potentiam opprimunt vos: & ipsi trahunt vos ad iudicia? B

6 * ὑμεῖς δὲ ἠτιμάσατε τὸν πτωχόν. οὐχ οἱ πλούσιοι καταδυναστεύουσιν ὑμῶν, καὶ αὐτοὶ ἕλκουσιν ὑμᾶς εἰς κριτήρια;

7 *Nónne ipsi blasphemãt bonum nómen quod inuocatum est super vos?

7 * οὐκ αὐτοὶ βλασφημοῦσι τὸ καλὸν ὄνομα τὸ ἐπικληθὲν ἐφ' ὑμᾶς;

8 *Si tamen Legem perficitis regalem secũdùm † Scripturam, Diliges proximũ tuum sicut teipsum: bene facitis.

† Scripturas

8 * εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν, κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν, καλῶς ποιεῖτε.

9 *Si autem personam accipitis, peccatum operamini, redarguti à Lege quasi transgressores.

9 * εἰ δὲ προσωπολημπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε, ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου, ὡς παραβάται.

Leu.19. d.18. Matt.22. d.39. Mar. 12. c.31. Rom.13. c.9. Gal.5. b.13.

10 *Quicunque autem totam Legem seruauerit, offendat autem in vno: factus est omnium reus.

10 * ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος.

Leu.19.c 15.g.37. Deut. 1. d.18.

11 *Qui enim dixit, Non mœchaberis, dixit &, Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem: factus es transgressor Legis.

11 * ὁ γὰρ εἰπὼν, μὴ μοιχεύσῃς, εἶπε καὶ, μὴ φονεύσῃς· εἰ δὲ οὐ μοιχεύσεις, φονεύσεις δὲ, γέγονας παραβάτης νόμου.

Mat. 5. c. 19.

12 *Sic loquimini, & sic facite sicut per Legem libertatis incipientes iudicari.

12 * οὕτω λαλεῖτε καὶ οὕτω ποιεῖτε, ὡς διὰ νόμου ἐλευθερίας μέλλοντες κρίνεσθαι.

13 *Iudicium enim sine misericordia illi qui nõ† fecit misericordiam. Superexaltat autem misericordia iudicium. C

facit

13 * ἡ γὰρ κρίσις ἀνίλεως τῷ μὴ ποιήσαντι ἔλεος· κατακαυχᾶται ἔλεος κρίσεως.

14 *Quid proderit fratres mei, si fidem quis dicat se habere: opera autem non habeat? Nunquid poterit fides saluare eum?

14 * Τί τὸ ὄφελος, ἀδελφοί μου, ἐὰν πίστιν λέγῃ τις ἔχειν, ἔργα δὲ μὴ ἔχῃ; μὴ δύναται ἡ πίστις σῶσαι αὐτόν;

1.Ioh.3. c.17.

15 *Si autem frater aut soror nudi sint, & indigeant victu quotidiano:

15 * ἐὰν δὲ ἀδελφὸς ἢ ἀδελφὴ γυμνοὶ ὑπάρχωσι, καὶ λειπόμενοι ὦσι τῆς ἐφημέρου τροφῆς,

16 *Dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini & saturamini: non dederitis autem eis quæ necessaria sunt corpori: quid proderit?

16 * εἴπῃ δέ τις αὐτοῖς ἐξ ὑμῶν, ὑπάγετε ἐν εἰρήνῃ, θερμαίνεσθε καὶ χορτάζεσθε· μὴ δῶτε δὲ αὐτοῖς τὰ ἐπιτήδεια τοῦ σώματος, τί τὸ ὄφελος;

---

17 הֲוֹ גַיר דְּאַמַר דְּלָא ° תְּגוּר הוּ אֲמַר

18 וְהָכַנָא הֲוַיתוּן מְמַלְלִין וְהָכַנָא

19 דְּיֵנָא גַיר הָוָא דְּלָא רַחֲמָא

---

17 אַיכָא גֵּיר דִּכְלָהּ נַמוּסָא נַטַר וּבַחֲדָא ᵐ שָׁרַע לְכֻלָּהּ נַמוּסָא ᵃ אֶתְחַיַּב ׃

18 דְּלָא תֶּקְטוֹל אֵין דַּיִן לָא ° גְּאַר אַנְתְּ אֶלָּא קָטֵל אַנְתְּ הֲוִית לָךְ עֲבַר עַל נָמוּסָא ׃

19 הֲוַיהוֹן ᵖ סָעֲרִין אַיךְ אֲנָשָׁא דִּבְנַמוּסָא ᵍ דְּחַארוּתָא עֲתִידִין אַנְחוּן ʳ לְמֶתְחְדָנוּ ׃

עַל הַו דְּלָא עָבֵד רַחֲמָא ˢ מְשְׁתַּעֲלִין אַנְחוּן בְּרַחֲמָא עַל דִּינָא ׃

דְּחַד בְּשַׁבָּא דִּיאָ בָּתַר בְּנִטְוָקוֹסְטִי ג

20 מָנָא ᵃ הֶנְיָנָא אֲחֵי אִן אֱנָשׁ אֲמַר דְּאִית לִי

21 דַּיְמָנוּתָא וַעֲבָדָא לַיִת לֵהּ דַּלְמָא ᵇ מְשְׁכְּחָא הַיְמָנוּתֵהּ ᶜ דְּתֶחֱוִיוְהִי ׃

22 וְאִן אֲחָא אוֹ ᵈ חָתָא נָהֲוִין ᵉ עֲרְטֵלַיִן וְחַסִּירִין ᶠ סַיְבְרְתָא

23 דְּיוֹמָא ׃ וְנֵאמַר לְהוֹן אֱנָשׁ מִנְּכוֹן ʰ זְלוּ בְּשְׁלָמָא ⁱ שְׁחָנוּ וְסַבְּעוּ וְלָא ᵏ תְּתְּלוֹן לְהוֹן סְנִיקוּתֵהּ דְּפַגְרָא מָנָא ᵐ הֶנְיָנָא ׃

ᵐ אושם ⁿ חוב ° גזר נאף

ᵖ עושים ᵠ שׁל דרור ʳ דין

ˢ שְׁעָלָא ᵗ התעלה מן חנא

ᵘ שְׁכַח יכל

ᵃ חַיָּא ᵇ אחות ᶜ עֲרוֹמִים

ᵈ באכל ᵉ אֲמַר ᶠ אֲזַל

הסר ᵏ נְתַל

ᵍ אֲרִבּוּ ᵐ תועלת

17 * Ita & fides absque operibus mortua est, sola.

18 * Sed dicet aliquis, Tu fidem habes, & ego habeo opera: ostende mihi fidem tuam absque operibus, & ego ostendam tibi fidem meam ex operibus meis.

19 * Credis unum esse Deum, bene facis. & dæmonia credunt & contremiscunt.

20 * Vis autem scire o homo debilis, quòd fides absque operibus mortua est.

21 * Pater noster Abrohom nónne ex operibus iustificatus est, quum obtulit Isschok filium suum super altare?

22 * Vides fidem illius adiumento fuisse ipsius operibus, atque ex operibus fidem eius perfectam fuisse.

23 * Et impleta est scriptura quæ dicit, Credidit Abrohom Deo, & imputatum est illi ad iustitiam, & amicus Dei vocatus est.

24 * Vides quòd ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantùm.

25 * Sic etiam Rochob meretrix [caupona] nónne ex operibus iustificata est, quum excepit exploratores, & per viam aliam emisit eos?

26 * Quemadmodum corpus absque spiritu mortuum est, ita & fides absque operibus est mortua.

Dominica III. post Epiphaniam.

CAP. III.

1 NE multi doctores sint inter vos, fratres mei, sed scitote nos maiori iudicio esse obnoxios.

2 * In multis enim labimur omnes. Quisquis in sermone non labitur, hic est vir perfectus, qui potest subijcere & totum corpus suum.

3 * Ecce enim fræna in os equorum velocium injicimus, ut subijciantur nobis, & totum corpus eorum circumagimus.

4 * Quin & naues validæ quum aguntur ventis vehementioribus, à minimo ligno circumaguntur, quocunque tendat voluntas gubernatoris.

5 * Ita & lingua membrum est pusillum, sed extollit se. Ignis quoque minimus ramos multos incendit.

---

17 חָכְנָא אַף [n]הֵימְנוּתָא דְּלָא עֲבָדָא [o]מֵיתָא הִי בַּלְחוֹדַיָּהּ ׃ 18 אֲמַר גְּבַר אֱנָשׁ לָךְ אִית לָךְ הֵימְנוּתָא וְלִי אִית לִי עֲבָדָא
[p]חַוֵּנִי הֵימְנוּתָךְ דְּלָא עֲבָדָא וַאֲנָא מְחַוֵּא אֲנָא לָךְ הֵימְנוּתִי מִן [q]עֲבָדַי ׃ 19 מְהֵימֵן אַנְתְּ דְּחַד הוּא אֱלָהָא שַׁפִּיר עָבֵד
אַנְתְּ אַף [r]שְׁאֵדָא מְהֵימְנִין [s]וְרָעֲלִין ׃ 20 [t]צְבָא אַנְתְּ [u]דְּתֵרַע אוֹ בְרֵנָשָׁא [u]חַלָשָׁא דְּהֵימְנוּתָא דְּלָא עֲבָדָא [x]מֵיתָא הִי ׃
21 אֲבוּן אַבְרָהָם לָא חַוָּא מִן עֲבָדָא [y]אֱזַדַּק [z]דְּאַסֵק לְאִיסְחָק בְּרֵה עַל [a]מַדְבְּחָא ׃
22 חֲזֵא אַנְתְּ דְּהֵימְנוּתֵהּ [b]סַיְעַת לַעֲבָדוֹהִי וּמִן עֲבָדָא הֵימְנוּתֵהּ [c]אִתְגַּמְרַת ׃ 23 וְשֵׁלֵם כְּתָבָא דְּאָמַר דְּהֵימֵן אַבְרָהָם
בֵּאלָהָא [d]וְאִתְחֲשְׁבַת לֵהּ [e]לְזַדִּיקוּ וְרַחְמָא דַּאלָהָא [f]אִתְקְרִי ׃ 24 חֲזֵא אַנְתְּ דְּמִן עֲבָדָא [g]מְזַדַּק בַּרְנָשָׁא וְלָא הֵוָא
מִן הֵימְנוּתָא בַּלְחוֹד ׃ 25 חָכְנָא אַף רָחָב [h]זְנִיתָא לָא הֲוָא מִן עֲבָדָא אֱזַדַּקַת דְּקַבֶּלַת [i]לְגַשׁוּשֵׁא וַאֲוֹרָחָא

[n] חיימן [o] מות [p] חַוָּא חנא
[q] מעשי׳ [r] שידים [s] וסוטרים
[t] ורע [u] חלכא [x] מות
[y] זַדַּק אדק [z] נְסַק
[a] מזבח [b] כַּוַּנַת עזר
[c] גְּמַר [d] חֲשַׁב [e] לצדקה
[f] קְרָא [g] זַדַּק אדק
[h] זונה
[i] את מרגלים

17 * Sic & fides, ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa.

18 * Sed †dicet quis, Tu fidem habes, & ego opera habeo: oſtende mihi fidem tuam ſine operibus; & ego oſtendam tibi ex operibus fidem meam.

19 * Tu credis quoniam vnus eſt Deus. bene facis: & dæmones credunt, & contremiſcunt.

20 * Vis autem ſcire ô homo inanis, quoniam fides ſine operibus †mortua eſt?

21 * Abraham pater noſter nónne ex operibus iuſtificatus eſt, offerens Iſaac filium ſuum ſuper altare?

22 * Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: & ex operibus fides conſummata eſt?

23 * Et ſuppleta eſt ſcriptura, dicens, Credidit Abraham Deo, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, & amicus Dei appellatus eſt.

24 * Videtis quoniam ex operibus iuſtificatur homo: & non ex fide tantùm?

25 * Similiter autem & Rahab meretrix, nónne ex operibus iuſtificata eſt, ſuſcipiens nuntios, & alia via eijciens?

26 * Sicut enim corpus ſine ſpiritu mortuum eſt: ita & fides ſine operibus mortua eſt.

17 * οὕτω καὶ ἡ πίστις, ἐὰν μὴ ἔργα ἔχῃ, νεκρά ἐστι καθ' ἑαυτήν.

18 * ἀλλ' ἐρεῖ τις, σὺ πίστιν ἔχεις, κἀγὼ ἔργα ἔχω· δεῖξόν μοι τὴν πίστιν σου ἐκ τῶν ἔργων σου, κἀγώ σοι δείξω ἐκ τῶν ἔργων μου τὴν πίστιν μου.

19 * σὺ πιστεύεις ὅτι ὁ θεὸς εἷς ἐστι; καλῶς ποιεῖς· καὶ τὰ δαιμόνια πιστεύουσι, καὶ φρίσσουσι.

20 * θέλεις δὲ γνῶναι, ὦ ἄνθρωπε κενέ, ὅτι ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστιν;

21 * Ἀβραὰμ ὁ πατὴρ ἡμῶν οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ἀνενέγκας Ἰσαὰκ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον;

22 * βλέπεις ὅτι ἡ πίστις συνήργει τοῖς ἔργοις αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἡ πίστις ἐτελειώθη;

23 * καὶ ἐπληρώθη ἡ γραφὴ ἡ λέγουσα, Ἐπίστευσε δὲ Ἀβραὰμ τῷ θεῷ, καὶ ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην, καὶ φίλος θεοῦ ἐκλήθη.

24 * ὁρᾶτε τοίνυν ὅτι ἐξ ἔργων δικαιοῦται ἄνθρωπος, καὶ οὐκ ἐκ πίστεως μόνον;

25 * ὁμοίως δὲ καὶ Ῥαὰβ ἡ πόρνη οὐκ ἐξ ἔργων ἐδικαιώθη, ὑποδεξαμένη τοὺς ἀγγέλους, καὶ ἑτέρᾳ ὁδῷ ἐκβαλοῦσα;

26 * ὥσπερ γὰρ τὸ σῶμα χωρὶς πνεύματος νεκρόν ἐστιν, οὕτω καὶ ἡ πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστι.

CAP. III.

1 NOlite plures magiſtri fieri, fratres mei; ſcientes quoniam maius iudicium ſumitis.

2 * In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit; hic perfectus eſt vir: †poteſt etiam fræno circunducere totum corpus.

3 * Si autem equis fræna in ora mittimus ad conſentiendum nobis, etiam omne corpus illorum circunferimus.

4 * Et ecce, naues, cùm magnæ ſint, & à ventis validis minentur: circumferuntur †autẽ à modico gubernaculo vbi impetus dirigentis voluerit.

5 * Ita & lingua modicum quidem membrum eſt, & magna exaltat. Ecce quantus ignis quàm magnam ſyluam incendit!

γ'.

1 * Μὴ πολλοὶ διδάσκαλοι γίνεσθε, ἀδελφοί μου, εἰδότες ὅτι μεῖζον κρῖμα ληψόμεθα.

2 * πολλὰ γὰρ πταίομεν ἅπαντες. εἴ τις ἐν λόγῳ οὐ πταίει, οὗτος τέλειος ἀνήρ, δυνατὸς χαλιναγωγῆσαι καὶ ὅλον τὸ σῶμα.

3 * ἴδε τῶν ἵππων τοὺς χαλινοὺς εἰς τὰ στόματα βάλλομεν πρὸς τὸ πείθεσθαι αὐτοὺς ἡμῖν, καὶ ὅλον τὸ σῶμα αὐτῶν μετάγομεν.

4 * ἰδοὺ καὶ τὰ πλοῖα τηλικαῦτα ὄντα, καὶ ὑπὸ σκληρῶν ἀνέμων ἐλαυνόμενα, μετάγεται ὑπὸ ἐλαχίστου πηδαλίου ὅπου ἂν ἡ ὁρμὴ τοῦ εὐθύνοντος βούληται.

5 * οὕτω καὶ ἡ γλῶσσα μικρὸν μέλος ἐστί, καὶ μεγαλαυχεῖ. ἰδοὺ ὀλίγον πῦρ ἡλίκην ὕλην ἀνάπτει.

---

a כְּפַקְחוּתְיֵאת b מוֹת
c אַלַף d רוּן e חוּב
f שֶׁרֶץ g מַלַל h רִסֵן
i בְּנֵי חַרְכֹּשִׁים j רְמָא
k שֶׁעְבַּר וְעָנִיד l חַפַּד
m הַסְפִּינוֹת n עִוְּתוּ תְּמוּנוֹתָם
o קְשָׁא p עֵץ q מְבוּדְחוֹת בֵּן
r נָתַף s חוּר t צְבָא
u שֶׁעֲלָא עִלַּוֵי עִנְפִּים

אַחֲרִיתָא k אַפְקַת אֱנוֹן׃ 26 אַיכַּנָא דְּפִגְרָא דְּלָא רוּחָא מִית הוּא הָכַנָא אַף הֵימָנוּתָא דְּלָא עֲבִדָא l מִיתָא הִיא׃

חַד בְּשִׁבְעָא רַתְלַת דְּבָתַר רַבְּחָא ד קְפַלְאוֹן נ

1 לָא סַגִּיאֵא a מַלְפָנֵא נֶהֱוֹון בְּכוֹן אָחֵי אֶלָּא הֲוֵיתוּן יָדְעִין b דִּדִינָא יְתִירָא c חֲסָבִינַן׃ 2 סַגִּיאָתָא גֵּיר d מֶשְׁתַּרְעִינַן כֻּלָּן כְּחַ e וּבְמִלְּתָא לָא שָׁרְעָ הָנָא אִיהוֹהִי גַּבְרָא דְּמֶשְׁכַּח מְשַׁעֲבֵד אַף לְכֻלֵּהּ פִּגְרֵהּ׃ 3 הָא גֵּיר f פָּגוּדָא בְּפוּמָא
g דְּרַכְשָׁא h רַסִּינַן אַיךְ i וְנַשְׁתַּעְבְּרִינַן לַן וְכֻלֵּהּ גּוּשְׁמְהוֹן k מַהְפְּכִינַן׃ 4 אַף l אֶלְפָא m עַשְׁיְנָתָא כַּד n וְרִבִּירִן לְהֵין
רוּחֵי o קַשְׁיְתָא מֶן p קַיְסָא זְעִירָא p מָתְנַחְפָּן לַאתַר q דְּחָאֵר r צְבְיָנֵהּ דְּהוֹ רַמְרַבָּר׃ 5 הָכַנָא אַף לְשָׁנָא הַדְמָא הִי
זְעִירָא s וּמִשְׁתַּעֲלָא אַף נוּרָא זְעִירְתָא t עֲבָא סַגִּיאָא מַקְּדָא׃

6 * Et lingua ignis est, & mundus peccati est instar rami. Et hæc quidem lingua quum sit inter membra nostra; commaculat totum corpus nostrum, & incendit series geneologiarum nostrarum quæ currunt in modum rotarum, & ipsa quoq; accenditur igne.

7 * Omnes enim naturæ ferarum, & volucrum, & serpentium tum maris, tum aridæ, subijciuntur naturæ humanæ.

8 * Linguam autem nemo potest subiugare, malum hoc incoercibile est, plenum veneno lethifero.

9 * Per ipsam benedicimus Deo & Patri, ac per eam maledicimus hominibus qui ad similitudinem Dei facti sunt.

10 * Atque ex ipso ore exeunt maledictiones & benedictiones. Non oportet fratres mei hæc ita fieri.

11 * Nunquid possibile est vt ex eadem scaturigine exeant aquæ dulces & amaræ?

12 * Aut nunquid potest ficus, fratres mei, oliuas edere, aut vitis ficus? Sic nec aquæ salsæ possunt effici dulces.

13 * Quis est ex vobis qui sapiens & eruditus sit? ostendat opera sua ex bonis conuersationibus per sapientiam mansuetam.

14 * Quòd si liuor amarulentus sit inter vos, aut contentio in cordibus vestris, ne intumescatis aduersus veritatem, nec mentiamini.

15 * Quandoquidem hæc sapientia è supernis non descendit, sed est terrena, à cogitationibus animæ, & à damoniis.

16 * Vbi enim est inuidia & contentio, ibi etiam inconstantia [pauor] & omne malum.

17 * Sapientia verò quæ è supernis est, pura est, & plena pace, & mansueta, & obediens, plenáque miserationibus & fructibus bonis, & absque diiudicatione ac facies [personas] non accipit.

18 * Fructus autem iustitiæ in tranquillitate, seminantur ijs qui sunt pacifici.

CAP IIII.

1 VNde existunt inter vos bella & lites? nónne ex concupiscentiis quæ militant in membris vestris?

---

6 וְלָשׁוֹן נוּרָא הִיא וְעָלְמָא דַּחֲטִיטָא אַיךְ עֲבַא הִיא וְהִיא לָשׁוֹן כַּד אִיתַהּ בְּהַדְמִין מְכַתֵּם לֵהּ לְכֻלֵּהּ פִּגְרָן וּמַוְקֵד וּבְלָא
דְשַׁרְבְּתָן דְרַהֲטִין אַיךְ גִּיגְלֵא וְיָקֵד אָף הִיא בְּנוֹרָא׃ 7 כְּלְהוֹן גֵּיר כֵּינֵא דְחַיָתָא וְדְפָרְחָתָא וְרַחֲשָׁא דְיַמָּא
וְדְיַבְשָׁא מָשְׁתַּעְבְּדִין לַכֵּינָא דַאנָשׁוּתָא׃ 8 לְשׁוֹנָא דֵין אֱנָשׁ לָא אֶשְׁכַּח דְּנֶכְבְּשִׁיהּ בִּישְׁתָא הִי הָדָא דְלָא
מָתְחַכְמָא מְלֵא הִי דַמָּא דְמָוְתָא׃ 9 בֵּהּ גֵּיר מְבָרְכִינַן לְמָרְיָא וַאבָא וּבֵהּ לְיִשְׁינַן לַבְנֵי נָשָׁא דְדַבְּמוּתָא דַאלָהָא
עֲבִידִין׃ 10 וּמִנֵּהּ מִן פּוּמָא נָפְקִין לְוִטָתָא וּבוּרְכָתָא לָא וְלָא אֲחַי דְהָלֵין הָכְנָא נֶסְתַּעֲרָן׃
11 הַלְמָא מְשְׁכְּחָא מִן חַד מַבּוּעָא נָפְקִין מַיָא חֲלָיָא וּמְרִירָא׃
12 אוּ הַלְמָא מְשְׁכְּחָא תְּתָא אֲחַי דְזַיְתֵא תֶּעְבֵּדִי אוּ גֻּפְּתָא תְּאנֵא הָכְנָא אָף לָא מַיָא מְלִיחָא מְשְׁכְּחִין דְנֶתַעְבְּדוּן חֲלָיָא׃

6 [a] מסמא [b] יקר [c] יבל
7 [a] גלגלים [b] כון [c] חיות
[d] ועופים [e] שׁעבר העביד
8 [a] לטבע [b] כבש [c] בּיש
[d] תכס יכת [e] הוך [f] מות
9 [a] ברך [b] לוט [c] דמא
10 [a] לוט [b] וברכות [c] ראו
11 [a] סער עשה [b] נבע [c] נפק

6 *Et lingua, ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, & inflammat rotam natiuitatis nostræ B inflammata à gehenna.

7 *Omnis enim natura bestiarum & volucrum, & serpentium, & cæterorum domantur, & domita sunt à natura humana.

8 *Linguam autem nullus hominum domare potest, inquietũ malum; †plena venenõ mortifero.

9 *In ipsa benedicimus Deum & Patrem, & in ipsa maledicimus homines qui †ad similitudinem Dei facti sunt.

10 *Ex ipso ore procedit benedictio & maledictio. Non oportet fratres mei C hæc ita fieri.

11 *Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem, & amaram aquam?

12 *Nunquid potest fratres mei, ficus vuas facere; aut vitis ficus? Sic neque †salsa, dulcem potest facere aquam.

13 *Quis sapiens & disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conuersatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ.

14 *Quòd si zelum amarum habetis, & cõtentiones sunt in cordibus vestris: nolite gloriari & mendaces esse aduersus ve D ritatem.

15 *Non est enim ista sapientia desursum descendens†: sed terrena, animalis, diabolica.

16 *Vbi enim zelus & contentio: ibi inconstantia, & omne opus prauum.

17 *Quæ autem desursum est sapientia, primùm quidem pudica est: deinde pacifica, modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia & fructibus bonis, non iudicans, sine simulatione.

18 *Fructus autem iustitiæ, in pace seminatur facientibus pacem.

CAP. IIII.

1 VNde bella & lites in vobis? Nónne hinc, ex concupiscentijs vestris quæ A militant in membris vestris?

6 *καὶ ἡ γλῶσσα πῦρ, ὁ κόσμος τῆς ἀδικίας· οὕτως ἡ γλῶσσα καθίσταται ἐν τοῖς μέλεσιν ἡμῶν, ἡ σπιλοῦσα ὅλον τὸ σῶμα, καὶ φλογίζουσα τὸν τροχὸν τῆς γενέσεως, καὶ φλογιζομένη ὑπὸ τῆς γεέννης.

7 *πᾶσα γὰρ φύσις θηρίων τε καὶ πετεινῶν, ἑρπετῶν τε καὶ ἐναλίων δαμάζεται καὶ δεδάμασται τῇ φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ.

8 *τὴν δὲ γλῶσσαν οὐδεὶς δύναται ἀνθρώπων δαμάσαι, ἀκατάσχετον κακόν· μεστὴ ἰοῦ θανατηφόρου.

9 *ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν θεὸν καὶ πατέρα, καὶ ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τοὺς ἀνθρώπους τοὺς καθ' ὁμοίωσιν θεοῦ γεγονότας.

10 *ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος ἐξέρχεται εὐλογία καὶ κατάρα. οὐ χρή, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί, ταῦτα οὕτω γίνεσθαι.

11 *μήτι ἡ πηγὴ ἐκ τῆς αὐτῆς ὀπῆς βρύει τὸ γλυκὺ καὶ τὸ πικρόν;

12 *μὴ δύναται, ἀδελφοί μου, συκῆ ἐλαίας ποιῆσαι, ἢ ἄμπελος σῦκα; οὕτως οὐδεμία πηγὴ ἁλυκὸν καὶ γλυκὺ ποιῆσαι ὕδωρ.

13 *εἴτις σοφὸς καὶ ἐπιστήμων ἐν ὑμῖν, δειξάτω ἐκ τῆς καλῆς ἀναστροφῆς τὰ ἔργα αὐτοῦ ἐν πραΰτητι σοφίας.

14 *εἰ δὲ ζῆλον πικρὸν ἔχετε καὶ ἐριθείαν ἐν τῇ καρδίᾳ ὑμῶν, μὴ κατακαυχᾶσθε καὶ ψεύδεσθε κατὰ τῆς ἀληθείας.

15 *οὐκ ἔστιν αὕτη ἡ σοφία ἄνωθεν καταρχομένη, ἀλλ' ἐπίγειος, ψυχική, δαιμονιώδης·

16 *ὅπου γὰρ ζῆλος καὶ ἐριθεία, ἐκεῖ ἀκαταστασία καὶ πᾶν φαῦλον πρᾶγμα.

17 *ἡ δὲ ἄνωθεν σοφία πρῶτον μὲν ἁγνή ἐστιν, ἔπειτα εἰρηνική, ἐπιεικὴς, εὐπειθὴς, μεστὴ ἐλέους, καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος.

18 *καρπὸς δὲ τῆς δικαιοσύνης, ἐν εἰρήνῃ σπείρεται τοῖς ποιοῦσιν εἰρήνην.

δ'.

1 *Πόθεν πόλεμοι καὶ μάχαι ἐν ὑμῖν; οὐκ ἐντεῦθεν, ἐκ τῶν ἡδονῶν ὑμῶν τῶν στρατευομένων ἐν τοῖς μέλεσιν ὑμῶν;

---

61 חָכְנָא אַף לָא מַיָּא מַלְיְחָא מָשְׁכְּחִין דְּנָחְתִּין חֲלָיָא ׃ 13 מַנוּ מָגְכִין דְּחַכִּים וְיָדַע נְחַוֵּא עֲבָדוֹהִי בְּהוּפָכָא
שַׁפִּירָא בְּחָכְמְתָא סַכִּיכְתָא ׃ 14 אִן זְדִין חֶסְמָא מַרִירָא אִית בְּכוּן אוֹ חֵרְיָנָא בְּלֵבַיכוּן לָא תֶּחְחַדְּרוּן עַל קוּשְׁטָא
וְתִגְלוֹן ׃ 15 מָטֶל דְּהָדָא חָכְמְתָא מִן לְעֵל לָא נָחְתַת אֶלָּא אִיהִיהָ אַרְעָנְיְתָא מִן חוּשְׁבָא דְנַפְשָׁא וּמִן שְׁאֵרָא ׃
16 אֵיכָא גֵּיר דְּאִית חֶמְסָא וְחֵרְיָנָא חַמָּן אַף דְּלוּחֲיָא וְכָל מִדֵּם רְבִישׁ ׃ 17 חָכְמְתָא דֵּין דְּמִן לְעֵל דַּכְיָא הִי וּמַלְיָא
שְׁלָמָא וּמַכִּיכָא וּמְשַׁחְמְעָנְיָא וּמַלְיָא רַחֲמֵא וּפְאֵרָא טָבָא וְדָלָא פְּלִגְוּתָא הִי וּבָאפָּא לָא נָסְבָא ׃
18 פְּאֵרָא דֵּין דְּזָרִיקוּתָא בְּשַׁיְנָא מְזַדְּרְעִין לְאִילֵּין דְּעָבְדִין שְׁלָמָא ׃ קפלאון ד
מִן אֵיכָא דְּאִית בְּכוּן קְרָבָא וּמַצְוְחָנָא לָא הָוָא מִן רְגִינָתָא דְּמִקְרְבָן בְּהַדָּמַיכוּן ׃

tt

a בטהגות שוכנת d קצאהרעה
b מחלוקה מן חֲרָא חֲתַר
c אמת h וחבוו i נְחֵת
k אית l אַרְעָא m שידים
n וריב o חֲלָח p זכא
q מְלָא שְׁמַע t טוב
r פְּלַג
s בשלום x זרע
u ורוכים מן נָעָא

2 * Concupiſcitis & non habetis, & occiditis, ac æmulamini, nec deuenit in manus veſtras. Et litigatis ac bella geritis, & non habetis, quoniam non poſtulatis.

3 * Petitis & non accipitis, quippe qui malè petatis, vt alatis concupiſcentias veſtras.

4 * Adulteri, neſcitis amicitiam huius mundi inimicitiam eſſe apud Deum? Quicunque ergo voluerit amicus eſſe mundi huius, inimicus eſt Deo.

5 * Vel nunquid putatis quòd fruſtrà ſcriptura dicat: In inuidia concupiſcit Spiritus qui habitat in nobis?

6 * Gratiam verò præſtantiorem dedit nobis Dominus noſter. Quapropter dicit, Deus deprimit elatos, humilibus autem dat gratiam.

Dominica XII. poſt Pentecoſten.

7 * Subditi ergo eſtote Deo, & inſurgite aduerſus Satanam, & fugiet à vobis.

8 * Et appropinquate Deo, & appropinquabit vobis. Purgate manus veſtras ô peccatores, ſanctificate corda veſtra, duplices animo.

9 * Humiles efficiamini, & lugete: riſúſque veſter in luctum vertatur, & gaudium veſtrum in anguſtiam.

10 * Humiles vos reddite coram Domino, & exaltabit vos.

11 * Ne obloquamini vnus de alio fratres mei. Is enim qui obloquitur de fratre ſuo, aut iudicat fratrem ſuum, obloquitur de Lege & iudicat Legem. Quòd ſi Legem iudicas, non es effector Legis, ſed iudex illius.

12 * Vnus eſt enim poſitor Legis [Legiſlator] & iudex, qui quidem poteſt ſeruare & perdere.

13 * Tu autem quis es qui iudicas proximum tuum? Quid porrò dicemus de ijs qui dicunt, Hodie aut cras profecturi ſumus in vrbem illam, quæcunque ſit & agemus illic hunc annum, & mercabimur, & quæſtum faciemus?

14 * Neque norunt quid cras fiet. Quæ eſt enim vita noſtra, niſi vapor, qui ad modicum tempus apparet, & deijcitur ac euaneſcit?

15 * Pro eo quòd dicere debueritis, Si Dominus voluerit, & vixerimus, facturi ſumus hoc aut illud.

---

2 מְחַרְגְּרִגִין אַנְתּוּן וְלַית לְכוֹן וְקָטְלִין אַנְתּוּן וְטָנִין אַנְתּוּן וְלָא אֲחָיָא בְּאִידֵיכוֹן וְנָצִין אַנְתּוּן וְקְרָבָא עָבְדִין אַנְתּוּן
וְלַית לְכוֹן מָטַל דְּלָא שְׁאֲלִין אַנְתּוּן: 3 שָׁאֲלִין אַנְתּוּן וְלָא נָסְבִין אַנְתּוּן מָטַל דְּבִישָׁאִית שָׁאֲלִין אַנְתּוּן אַיךְ
דְּחַתְרְסִין רְגִיגָתְכוֹן: 4 גַּיֵּרָא לָא יְדָעִין אַנְתּוּן דְּרֵחֲמֵהּ דְּעָלְמָא הָנָא בְּעֵל דְּבָבוּתָא הִי לְוָת אֱלָהָא אֵינָא הָכֵיל
דְּצָבֵא דְּנָהֵוֵא רַחֲמָא דְּעָלְמָא הָנָא בְּעֵל דְּבָבָא הָוֵא לֵאלָהָא: 5 אוֹ דַּלְמָא סְרִיקָאִית סָבְרִין אַנְתּוּן דְּאֲמַר
בְּחָבָא דְּבַטְנָא רָנָא רוּחָא דְּעַמְרָא בֵּן: 6 טַיבוּתָא דֵּין יַהִירְתָא יְהֵב לַן מָרַן מָטַל הָדָא אֲמַר דַּאלָהָא מְמַכֵּךְ
לְרָמָא וְלַמְכִיכָא יְהֵב טַיבוּתָא: 7 אֶשְׁתַּעְבְּדוּ הָכֵיל לֵאלָהָא וְקוּמוּ לְוֶקְבָּל סָטָנָא וְעָרֵק מָנֵכוֹן: 8 וְקְרוּבוּ לְוָת אֱלָהָא וְנֶתְקְרֵב לְכוֹן דַּכּוּ

b רַגְרַג שוק c מק נוס d אֲחָיָא e בידיכם f נָצָא g בִּישׁ h תַּרְסָא האכיל i גור נאף k שנאת l עלם m אוב חלריק o חושבים p טַנָּא קנאה q רַגַּג r ששוכנת s חן מְכָךְ a בשבת b חג השבועות c שַׁעֲבֵד העביד

2 * Concupiſcitis: & non habetis . occiditis & zelatis:& non poteſtis adipiſci.litigatis & belligeratis: & nō habetis, propter quod non poſtulatis.

3 * Petitis,& nō accipitis; eo quòd malè petatis : vt in concupiſcentiis veſtris inſumatis.

4 * Adulteri & adulteræ, neſcitis quia amicitia huius mundi, inimica eſt Dei? Quicunque ergo voluerit amicus eſſe B ſeculi huius: inimicus Dei conſtituitur.

5 * An putatis quia inaniter ſcriptura dicat: Ad inuidiam concupiſcit ſpiritus qui habitat in † vobis?

6 * Maiorem autem dat gratiam . Propter quod dicit, Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam.

7 * Subditi ergo eſtote Deo,reſiſtite autem diabolo, & fugiet à vobis .

8 * † Appropiate Deo : & appropinquabit vobis.Emundate manus, peccatores : & purificate corda , duplices animo. C

9 * Miſeri eſtote , & lugete, & plorate: riſus veſter in luctum conuertatur, & gaudium in mœrorem.

10 * Humiliamini in conſpectu Domini: & exaltabit vos.

11 * Nolite detrahere alterutrum fratres mei.Qui detrahit fratri , aut qui iudicat fratrem ſuū : detrahitlegi , & iudicat legem.Si autem iudicas legem: non es factor legis,ſed iudex.

12 * Vnus eſt enim legiſlator , & iudex qui poteſt perdere & liberare. Tu autem quis es qui iudicas proximum †?

13 * Ecce nunc qui dicitis , Hodie aut craſtino ibimus in illam ciuitatem,& faciemus ibi quidem annum, & mercabi- D mur,& lucrum faciemus;

14 * Qui ignoratis quid erit in craſtino. Quæ eſt enim vita veſtra? Vapor † enim erit ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.

15 * Pro eo vt dicatis , Si Dominus voluerit; & , Si vixerimus , faciemus hoc aut illud.

2 * Ἐπιθυμεῖτε, καὶ οὐκ ἔχετε· φονεύετε, καὶ ζηλοῦτε, καὶ οὐ δύνασθε ἐπυχεῖν· μάχεσθε & πολεμεῖτε· & οὐκ ἔχετε, διὰ τὸ μὴ αἰτεῖσθαι ὑμᾶς.

3 * αἰτεῖτε, καὶ οὐ λαμβάνετε, διότι κακῶς αἰτεῖσθε, ἵνα ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὑμῶν δαπανήσητε.

4 * μοιχοὶ καὶ μοιχαλίδες, οὐκ οἴδατε ὅτι ἡ φιλία τοῦ κόσμου ἔχθρα τοῦ θεοῦ ἐστιν; ὃς ἂν οὖν βουληθῇ φίλος εἶναι τοῦ κόσμου, ἐχθρὸς τοῦ θεοῦ καθίσταται.

5 * ἢ δοκεῖτε ὅτι κενῶς ἡ γραφὴ λέγει, πρὸς φθόνον ἐπιποθεῖ τὸ πνεῦμα ὃ κατῴκησεν ἐν ἡμῖν;

6 * μείζονα δὲ δίδωσι χάριν· διὸ λέγει, ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

7 * Ὑποτάγητε οὖν τῷ θεῷ· ἀντίστητε τῷ διαβόλῳ, καὶ φεύξεται ἀφ' ὑμῶν.

8 * ἐγγίσατε τῷ θεῷ, καὶ ἐγγιεῖ ὑμῖν. καθαρίσατε χεῖρας, ἁμαρτωλοί, καὶ ἁγνίσατε καρδίας, δίψυχοι.

9 * ταλαιπωρήσατε & πενθήσατε & κλαύσατε· ὁ γέλως ὑμῶν εἰς πένθος μετασταφήτω, καὶ ἡ χαρὰ εἰς κατήφειαν.

10 * ταπεινώθητε ἐνώπιον τοῦ κυρίου, καὶ ὑψώσει ὑμᾶς.

11 * μὴ καταλαλεῖτε ἀλλήλων, ἀδελφοί· ὁ καταλαλῶν ἀδελφοῦ, καὶ κρίνων τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καταλαλεῖ νόμου, καὶ κρίνει νόμον. εἰ δὲ νόμον κρίνεις, οὐκ εἶ ποιητὴς νόμου, ἀλλὰ κριτής.

12 * εἷς ἐστιν ὁ νομοθέτης ὁ δυνάμενος σῶσαι καὶ ἀπολέσαι· σὺ δὲ τίς εἶ ὃς κρίνεις τὸν ἕτερον;

13 * ἄγε νῦν οἱ λέγοντες, σήμερον καὶ αὔριον πορευσώμεθα εἰς τήνδε τὴν πόλιν, καὶ ποιήσωμεν ἐκεῖ ἐνιαυτὸν ἕνα, καὶ ἐμπορευσώμεθα, καὶ κερδήσωμεν·

14 * οἵτινες οὐκ ἐπίστασθε τὸ τῆς αὔριον· ποία γὰρ ἡ ζωὴ ὑμῶν; ἀτμὶς γάρ ἐστε ἡ πρὸς ὀλίγον φαινομένη, ἔπειτα δὲ καὶ ἀφανιζομένη.

15 * ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, ἐὰν ὁ κύριος θελήσῃ, καὶ ζήσωμεν, καὶ ποιήσωμεν τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.

---

g אִיתַיכוּן חַטָּיָא קַדְּשׁוּ h לֵבָוַתְכוֹן פְּלִיגֵי נַפְשָׁא ; i אָתְמַכְּכוּ k וְאִתְאַבְּלוּ l וּגְוִחֲכוֹן לֵאבֶלָא m נֶהְהֲפֵךְ n וְחַדְוָתְכוֹן
o לְעָקְתָא ; p אָתְמַכְּכוּ קֳדָם מָרְיָא q וְנִרְמְכוֹן : r לָא תְהֵוֵון מְסַלְּלִין עַל s חֲדָדָא אֲחֵי הַוּגִיר דְּמְסַלֵּל עַל
אֲחוֹהִי אוֹ t דָּאֵין לַאחוֹהִי מְסַלֵּל עַל נָמוֹסָא וְדָאֵין לְנָמוֹסָא וְאִן לְנָמוֹסָא דָּאֵין אַנְתְּ לָא u חֲוִית v עָבוֹדָא דְּנָמוֹסָא אֶלָּא w דַּיָּנֵהּ :
12 חַד הוּגִיר x סָאֵם נָמוֹסָא y וְדִינָא דְּהוּ מֶשְׁכַּח z בְּנַחֵא a וְנוֹבֵר אַנְתְּ דֵּין מַן אַנְתְּ דְּרָאֵן אַנְתְּ לֵהּ לְקָרִיבָךְ ; 13 מָנָא
דֵּין b נֵאמַר עַל אִילֵּין דַּאֲמְרִין c דְּיוֹמָנָא אוֹ מְחָר d אָזְלִינַן לְמָדִינְתָּא אַיְדָא דְּהִי וְעָבְדִינַן חַמֵּן שַׁנְתָא חָדָא וּמְתְחַגְּרִינַן
וְיָתְרִינַן ; 14 וְלָא יְדָעִין מָנָא הֲוֵא מְחָר מָנָא אֵנוּן גֵּיר חַיִּין אַן לַהֲגָא דְּקַלִּיל מְתְחֲזֵא וְשָׁלֵק e וּמוּפָא ;
15 חֲלָף דְּנֵאמְרוּן דְּאִן מָרְיָא נֶצְבָא וְנִחֵא עָבְדִינַן הָדָא אוֹ הָךְ ;

---

g יריכם h לֵב i מְכַךְ
k אֵבֵל l ושחוקכם m תֶּהְפַּךְ
n ושמחתכם סלצרה מן עוק
o רוּם p איש על רעהו
q רוץ r חֲנָא s עושה הורה
t רוץ u סום v רוץ
w חַיָּא x אִבַּר y אֵמַר
z חֲנָא a אֵבַר b אֵמַר
c רוּם d אֵזַל e וּפָא

16 * Sese efferunt in superbia sua. Omnis gloriatio talis à malo est.

17 * Et quisquis nouit bonum, & non exequitur illud, peccatum habet.

CAP. V.

1 O Diuites vlulate, & plorate ob dolores qui obuenturi sunt vobis.

2 * Opulentia enim vestra corrupta est, & fœtet: & vestimenta vestra consumpta sunt
3 à tinea. * Item aurũ & argentũ vestrũ corruptũ est, & corruptio eorum erit testimonio contra vos, & ipsa erodet carnem vestram. Ignem coacerũauistis vobis in dies extremos.

4 * Ecce merces operariorum qui messuerunt terras vestras quam peruersè denegauistis, clamat: & clamor messorum in aures Domini Tzeuaqvth [exercituum] introiuit.

5 * In delicijs enim vixistis super terram, & sannas egistis, ac enutriuistis corpora vestra tanquam ad diem mactationis.

6 * Condemnastis & interemistis iustum, neque restitit vobis.

Dominica IIII. post Epiphaniam, & de Patribus.

7 * Vos autem, fratres mei, longanimes estote vsque ad aduentum Domini, sicut agricola, qui expectat fructus pretiosos fundi sui, & longanimis est super eis donec accipiat pluuiam tempestiuam & serotinam.

8 * Ita & vos longanimes estote, & corda vestra confirmate; appropinquat enim aduentus Domini nostri.

9 * Ne ingemiscatis vnus aduersus alium, fratres mei, vt non iudicemini: ecce iudex pro foribus stat.

10 * Exemplum accipite vobis prophetas, fratres mei, ad longanimitatem in afflictionibus vestris, qui quidem locuti sunt in nomine Do-
11 mini. * Ecce enim beatitatem tribuimus ijs qui sustinuerunt. Audistis tolerantiam Ioub, & finem, quẽ præstitit ei Dominus, vidistis, quoniam misericors est Dominus & commi-
12 serans. * Cæterùm ante omnia fratres mei, ne iurgueritis per cælum neque per terram, neq; per aliud iusiurandum. Sed sermo vester sit Est, Est, & Non, Non: ne sitis obnoxij iu-
13 dicio. * Quòd si quis ex vobis fuerit in oppressione, oret. quòd si lætetur, psallat.

---

16 [q]מְשַׁבְּחִין [r]בַּחֲתִירוּתְהוֹן כָּל שׁוּבְחָנָא דְּאִיךְ הָנָא מִן בִּישָׁא הוּא׃ 17 וְאִינָשׁ דְּיָדַע [s]טָבְתָא וְלָא עָבֵד לֵהּ חֲטָהָא הָוָא לֵהּ׃

[q] קפלאון ח [r] טוב יולל בכא [s] באובים מן דָּנָא אֵתָא עשרכם וסרח ולבושיכם אכל עש ההבכם וכספכם שחת חנא לעדות יום שכר משעשקתם חזועם ועקה לאזניו עלל

---

16 * Sese efferunt in superbia sua. Omnis gloriatio talis à malo est.

17 * Et quisquis nouit bonum, & non exequitur illud, peccatum habet.

CAP. V.

1 O Diuites vlulate, & plorate ob dolores qui obuenturi sunt vobis.

2 * Opulentia enim vestra corrupta est, & fœtet: & vestimenta vestra consumpta sunt
3 à tinea. * Item aurũ & argentũ vestrũ corruptũ est, & corruptio eorum erit testimonio contra vos, & ipsa erodet carnem vestram. Ignem coacerũauistis vobis in dies extremos.

4 * Ecce merces operariorum qui messuerunt terras vestras quam peruersè denegauistis, clamat: & clamor messorum in aures Domini Tzeuaqvth [exercituum] introiuit.

5 * In delicijs enim vixistis super terram, & sannas egistis, ac enutriuistis corpora vestra tanquam ad diem mactationis.

6 * Condemnastis & interemistis iustum, neque restitit vobis.

Dominica IIII. post Epiphaniam, & de Patribus.

7 * Vos autem, fratres mei, longanimes estote vsque ad aduentum Domini, sicut agricola, qui expectat fructus pretiosos fundi sui, & longanimis est super eis donec accipiat pluuiam tempestiuam & serotinam.

8 * Ita & vos longanimes estote, & corda vestra confirmate; appropinquat enim aduentus Domini nostri.

9 * Ne ingemiscatis vnus aduersus alium, fratres mei, vt non iudicemini: ecce iudex pro foribus stat.

10 * Exemplum accipite vobis prophetas, fratres mei, ad longanimitatem in afflictionibus vestris, qui quidem locuti sunt in nomine Do-
11 mini. * Ecce enim beatitatem tribuimus ijs qui sustinuerunt. Audistis tolerantiam Ioub, & finem, quẽ præstitit ei Dominus, vidistis, quoniam misericors est Dominus & commi-
12 serans. * Cæterùm ante omnia fratres mei, ne iurgueritis per cælum neque per terram, neq; per aliud iusiurandum. Sed sermo vester sit Est, Est, & Non, Non: ne sitis obnoxij iu-
13 dicio. * Quòd si quis ex vobis fuerit in oppressione, oret. quòd si lætetur, psallat.

Nunc autem exultatis in superbijs 16
vestris. Omnis exultatio talis, maligna
est. Scienti igitur bonũ facere, & non 17
facienti: peccatum est illi.

CAP. V.

AGite nunc diuites, plorate, vlulantes 1
in miserijs vestris quæ aduenient A
vobis.

Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt: & 2
vestimenta vestra à tineis comesta sunt.

Aurum & argentum vestrum æruginauit: & ærugo eorum in testimonium 3
vobis erit, & manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in nouissimis diebus.

Ecce merces operariorum qui mes- 4
suerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat: & clamor eorum in aures Domini sabbaoth introiuit.

Epulati estis super terram: & in lu- 5
xurijs enutristis corda vestra in die occisionis. B

addixistis resistit

†Adduxistis & occidistis iustum: & 6
non † restitit vobis.

PATIENTES igitur estote fratres, 7
vsque ad aduentum Domini. Ecce, agricola expectat pretiosum fructum terræ; patienter ferens donec accipiat temporaneum & serotinum.

igitur

Patientes† estote & vos, & cõfirmate corda vestra: quoniam aduentus Do- 8
mini † appropinquauit.

appropinquabit

Nolite ingemiscere fratres in alterutrum: vt non iudicemini. Ecce, iudex ante ianuam assistit. 9

exitus mali & longanimitatis, &

Exemplum accipite fratres †laboris 10
& patientiæ, Prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini.

Ecce beatificamus eos qui sustinue- 11
runt. Sufferentiam Iob audistis, & finem Domini vidistis, quoniam misericors est Dominus & miserator.

Ante omnia autem fratres mei, no- 12
lite iurare, neque per cælum, neq; per terram, neque aliud quodcunque iuramentum. Sit autem sermo vester, est, est, non, non: vt non sub iudicio decidatis:

Mat. 5. f. 34

autem animo? &

Tristatur† aliquis vestrũ? oret. Æquo 13
animo † est? psallat.

16 νῦν ὁ καυχᾶσθε ἐν ταῖς ἀλαζονείαις ὑμῶν· πᾶσα καύχησις τοιαύτη πονηρά ἐστιν.

17 εἰδότι οὖν καλὸν ποιεῖν, καὶ μὴ ποιοῦντι, ἁμαρτία αὐτῷ ἐστιν.

ε'.

1 Αγε νῦν οἱ πλούσιοι, κλαύσατε ὀλολύζοντες ἐπὶ ταῖς ταλαιπωρίαις ὑμῶν ταῖς ἐπερχομέναις.

2 ὁ πλοῦτος ὑμῶν σέσηπε, καὶ τὰ ἱμάτια ὑμῶν σητόβρωτα γέγονεν.

3 ὁ χρυσὸς ὑμῶν καὶ ὁ ἄργυρος κατίωται, καὶ ὁ ἰὸς αὐτῶν εἰς μαρτύριον ὑμῖν ἔσται, καὶ φάγεται τὰς σάρκας ὑμῶν ὡς πῦρ. ἐθησαυρίσατε ἐν ἐσχάταις ἡμέραις·

4 ἰδοὺ ὁ μισθὸς τῶν ἐργατῶν τῶν ἀμησάντων τὰς χώρας ὑμῶν, ὁ ἀπεστερημένος ὑφ' ὑμῶν, κράζει· καὶ αἱ βοαὶ τῶν θερισάντων εἰς τὰ ὦτα κυρίου Σαβαὼθ εἰσεληλύθασιν.

5 ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς καρδίας ὑμῶν ὡς ἐν ἡμέρᾳ σφαγῆς·

6 κατεδικάσατε, ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· οὐκ ἀντιτάσσεται ὑμῖν.

7 Μακροθυμήσατε οὖν, ἀδελφοί, ἕως τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου. ἰδοὺ ὁ γεωργὸς ἐκδέχεται τὸν τίμιον καρπὸν τῆς γῆς, μακροθυμῶν ἐπ' αὐτῷ, ἕως ἂν λάβῃ ὑετὸν πρώϊμον καὶ ὄψιμον.

8 μακροθυμήσατε καὶ ὑμεῖς, στηρίξατε τὰς καρδίας ὑμῶν· ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κυρίου ἤγγικε.

9 μὴ στενάζετε κατ' ἀλλήλων, ἀδελφοί, ἵνα μὴ κριθῆτε. ἰδοὺ ὁ κριτὴς πρὸ τῶν θυρῶν ἕστηκεν.

10 ὑπόδειγμα λάβετε ἀδελφοί μου, τῆς κακοπαθείας, καὶ τῆς μακροθυμίας, τοὺς προφήτας, οἳ ἐλάλησαν τῷ ὀνόματι κυρίου.

11 ἰδοὺ μακαρίζομεν τοὺς ὑπομείναντας· τὴν ὑπομονὴν Ἰὼβ ἠκούσατε, καὶ τὸ τέλος κυρίου εἴδετε, ὅτι πολύσπλαγχνός ἐστι καὶ οἰκτίρμων.

12 πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανὸν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον. ἤτω δὲ ὑμῶν τὸ ναὶ, ναὶ, καὶ τὸ οὒ, οὔ· ἵνα μὴ εἰς ὑπόκρισιν πέσητε.

13 κακοπαθεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσευχέσθω. εὐθυμεῖ τις; ψαλλέτω.

ד דְּמָרְיָא אַיך c אַכָּרָא דְּמְסַכֵּא לְפַארֵי יַקִּירֵי דְּעָרְעָה f וְסַגַּר רוּחֵהּ עֲלַיְהוֹן עַדְמָא דְּנָסֵב מָטְרָא g בְּכִירְיָא וְלִקּוּשְׁיָא ׃
ה הָכָנָא אַף אַנְתּוּן h אֲגַרוּ רוּחֲכוֹן וְלִבְוָתְכוֹן שַׁרְרוּ קֻרְבַת לָהּ גֵּיר i מְאַתְיְהָהּ דְּמָרָן ׃
ו לָא k תְּהַנְחוֹן חַד עַל חַד אֲחֵי דְּלָא l תֶּתְרִינוּן הָא גֵּיר l דַּיְנָא קְדָם תַּרְעָא m קָאֵם ׃
ז n דְּמוּתָא לַנְבִיָּא o סַבּוּלְכוֹן אֲחֵי p לְמַגְרַת רוּחָא
ח q דְּאוּלָצְנִיכוֹן הָנוּן דְּמַלְלוּ בִּשְׁמֵהּ דְּמָרְיָא ׃ ט הָא גֵּיר r יְהָבִינַן טוּבָא לַאילֵין s דְּסַיְבְרוּ שְׁבַעְתּוּן t מְסַיְבְרָנוּתְהוֹן
י דְּאִיוֹב u וְחַרְתָּא דְּעַבְדָּלְהּ סָרְיָא v חֲזַיְתּוּן מָטֶל x דְּמָרְחֵם הוּ מָרְיָא y וְמָרְחָמָן ׃ יא קְדָם כָּל מָארֵי דֵּין אֲחֵי לָא הֲוַיְתּוּן
z יָמִין בַּשְׁמַיָּא וְלָא בַּאַרְעָא אַף לָא z בְּמוֹמָתָא אַחֲרִיתָא אֶלָּא חֶחֱוֹא מָלָּהְכוֹן אִין אִין וְלָא לָא דְּלָא תֶּתְחַיְבוּן הְחֵית דִּינָא ׃
יג וְאִן אֱנָשׁ מְנְכוֹן נָהֲוָא בְּאוּלָצָנָא נָהֲוָא מְצַלֵּא וְאִן חָדָא נָהֲוָא מְזַמַּר ׃

c עובד האדמה f ומארך אפיו
g בכר h נגר i אתא
k אנח l דון m קום
n דמא דמה o נסב
p לארך אפים q אלץ שור
r נוחבים אנחנו s סיבר
t ואחריתו u חזא x רחם
y רחף z ומא נשבע

14 ‡ Quòd si ægrotet, vocet Presbyteros ecclesiæ vt orent pro ipso, & vngant eum oleo in nomine Domini nostri.

15 ‡ Et oratio fidei sanitati restituet ipsum ægrotum, & eriget eum Dominus noster. quòd si peccata sint ab eo commissa, remittentur ei. ‡ Porrò cõfitemini alius alij delicta vestra, & orate alius pro alio vt sani efficiamini. Magna siquidem est virtus orationis illius quam iustus orat.

17 ‡ Et Elijo homo fuit passionibus obnoxius sicut & nos, & orauit ne descenderet pluuia super terram, neque descendit per tres annos & sex menses.

18 ‡ Et rursum preces fudit, & cæli dederunt pluuiam, terraque edidit fructus suos.

19 ‡ Fratres mei, si quis ex vobis errauerit à via veritatis, & conuerterit eum aliquis ab errore ipsius:

20 ‡ Sciat quòd qui reduxit peccatorem ab errore viæ suæ, seruaturus sit animam eius à morte, operiétque multitudinem peccatorum suorum.

Epistolæ Iaakoub Apostoli
FINIS.

---

14 וְאִן [g] כְּרִיהּ [h] נְקָרֵא [i] לְקַשִּׁישֵׁא [k] דְּעִדְתָּא וְנֶצְלוּן עֲלוֹהִי [l] וְנֶמְשְׁחוּנֵהּ [m] מְשְׁחָא בְּשְׁמָהּ דְּמָרָן׃ 15 [n] וְצְלוֹתָא דְהַימְנוּתָא
15 מַחְלָמָא לַהּ לְהַו דְּכְרִיהּ [p] וְמֵקִים לֵהּ מָרָן וְאִן חֲטֵהּ עֲבִידִין לֵהּ [q] מְשְׁתְּבְקִין לֵהּ׃ 16 [r] הַוְיהוּן דֵּין [s] מְוַדְּיִן [t] סַכְלְוָתְכוּן
חַד לְחַר וְהַוְיהוּן מְצַלִּין חַד עַל חַר [t] דְּתֶתַאסִין רַב הוּגֵיר חֵילֵהּ רְצְלוֹתָא אֵידָא דְזַדִּיקָא מְצַלָּא לַהּ׃
17 אֶף אֵלִיָא בַּרְנָשָׁא הֲוָא חֲשׁוּשָׁא אַכָּוָתַן וְצַלִּי דְּלָא נֵחוּת מָטְרָא עַל אַרְעָא וְלָא נְחַת תְּלַת שְׁנִין וְשִׁתָּא יַרְחִין׃

[g] חסר [h] קְרָא [i] הכהנים
[k] של עדה [l] מְשַׁח [m] שמן
[n] ותפלה [o] מרפאה [p] קוּם
[q] שְׁבַק [r] יְרָא ידה
[s] סְכַל אשם [t] אֶסְיָא רפא

‡ Infirmatur quis in vobis? inducat 14
presbyteros ecclesiæ, & orent super eum,
vngentes eum oleo in nomine Domini.
Mat. 6. b. 11
‡ Et oratio fidei saluabit infirmum, & 15
alleuiabit †alleuabit eum Dominus: & si in peccatis sit, remittentur ei.
‡ Confitemini ergo alterutrum pecca- 16
ta vestra: & orate pro inuicem vt saluemini. multum enim valet deprecatio iusti assidua. D
‡ Elias, homo erat similis nobis passi- 17
3. Reg. 17 a. 1.
bilis, & oratione orauit vt non plueret
Luc. 4. d. 25.
super terram, & non pluit annos tres & menses sex.
‡ Et rursum orauit: & cælum dedit 18
pluuiam, & terra dedit fructum suum.
3. Reg. 18 5. 41. g 45
‡ Fratres mei, si quis ex vobis errauerit 19
à veritate, & conuerterit quis eum:
‡ Scire debet quoniam qui conuerti 20
fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit animã eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum.

Epistolæ B. Jacobi FINIS.

14 ‡ ἀσθενεῖ τις ἐν ὑμῖν; προσκαλεσάτω τοὺς πρεσβυτέρους τ̃ ἐκκλησίας, καὶ προσευξάσθωσαν ἐπ' αὐτὸν, ἀλείψαντες αὐτὸν ἐλαίῳ ἐν τῷ ὀνόματι τ̃ κυρίου.

15 ‡ καὶ ἡ εὐχὴ τ̃ πίστεως σώσει τὸν κάμνοντα, καὶ ἐγερεῖ αὐτὸν ὁ κύριος· κἂν ἁμαρτίας ᾖ πεποιηκὼς, ἀφεθήσεται αὐτῷ.

16 ‡ Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τὰ παραπτώματα, καὶ εὔχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως ἰαθῆτε· πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη.

17 ‡ ἠλίας ἄνθρωπος ἦν ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, καὶ προσευχῇ προσηύξατο τοῦ μὴ βρέξαι, καὶ οὐκ ἔβρεξεν ἐπὶ τ̃ γ̃ς ἐνιαυτοὺς τρεῖς καὶ μῆνας ἕξ.

18 ‡ καὶ πάλιν προσηύξατο, καὶ ὁ οὐρανὸς ὑετὸν ἔδωκε, καὶ ἡ γῆ ἐβλάστησε τὸν καρπὸν αὐτ̃ς.

19 ‡ ἀδελφοὶ, ἐάν τις ἐν ὑμῖν πλανηθῇ ἀπὸ τ̃ ἀληθείας, καὶ ἐπιστρέψῃ τις αὐτὸν,

20 ‡ γινωσκέτω ὅτι ὁ ἐπιστρέψας ἁμαρτωλὸν ἐκ πλάνης ὁδοῦ αὐτ̃, σώσει ψυχὴν ἐκ θανάτου, καὶ καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν.

Τέλος τ̃ ἁγίου ἰακώβου καθολικ̃ς ἐπιστολ̃ς.

---

[a] ועוד פ נחנו [c] טְעָא
[g] אורח אמת [e] פָּכָא חשיב
[f] טְעָא [h] יְדַע [k] חַפַּךְ

[a] 18 וְחוּב עַלִּי וְשָׁמַיָּא [b] יְהֵבוּ מְטָרָא וְאַרְעָא יְהַבַת פֵּאֵרֵיהּ׃ [d] 19 אֲחַי אִן אֱנָשׁ מָנְכוֹן [c] נְטָעָא מִן אוֹרְחָא [d] וְקוּשְׁטָא
[g] 20 נְדַע דְּהוֹ [h] דְּמַהְפֵּךְ לַחֲטָיָא מִן טָעְיוּתָא דְּאוֹרְחֵהּ מָחֵא נַפְשֵׁהּ מִן מָוְתָא
[e] וְנַפְנְיוּהִי אֱנָשׁ מִן [f] טָעְיוּתֵהּ׃
וְעָטָא סוּגָּאָא דַּחֲטָהָתִי׃

שְׁלֵמַת אֶגַּרְתָּא דְּיַעֲקוֹב שְׁלִיחָא׃

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI PETRI PRIMAM.

DISCIPVLOS *Saluatoris inuicti toto orbe diffusos & peregrinos in hoc seculo monstrat, & præteritæ vitæ pœnitere suadet, & in nouam vitam proficere tota cum sollicitudine exhortatur Simon Petrus filius Iohannis, prouinciæ Galilææ, vico Bethsaidæ, frater Andreæ Apostoli.*

RVRSVM EPISTOLA PETRI SCHEMEOVN KIPHO APOSTOLI:

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Dominica noua.

CAP. I.

1 PETRVS *Apostolus Jeschua Meschicho electis & aduenis qui sparsi sunt in Ponto, & in Galatia, & Cappadocia, & Asia, & Bithynia;*

2 *Jis qui electi sunt per præscientiam Dei patris, per sanctificationem Spiritus, vt sint in obedientiam, & aspersionem sanguinis Jeschua Meschicho, Gratia & pax multiplicetur apud vos.*

3 *Benedictus Deus pater Domini nostri Jeschua Meschicho qui multa misericordia sua genuit nos denuò per resurrectionem Domini nostri Jeschua Meschicho in spem vitæ.*

4 *Et in hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, ac immarcessibilem, quæ parata est vobis in cælis.*

5 *Qui custodimini virtute Dei & fide in salutem quæ parata est vt reueletur in temporibus nouissimis.*

6 *In quibus lætabimini in æternum, etsi hoc tempore paululum in angustiam redacti fitis per varias tentationes quæ transeunt super vos.*

7 *Vt probatio fidei vestræ appareat excellētior auro purgato, quod probatū est per ignē in laudem & honorem, & gloriam; in reuelatione Jeschua Meschicho.*

8 *Quem quum non videritis, diligitis, ac per fidem in eum exultatis cum gaudio glorificato ineffabili:*

9 *Vt recipiatis retributionem fidei vestræ*

10 *salutem animarum vestrarum.* *De qua salute exquisierant prophetæ quum vaticinati sunt de gratia quæ futura est vt detur vobis.*

11 *Et scrutati sunt quo tempore demonstraturus esset ac testimoniū redditurus Spiritus ille Meschicho, qui habitabat in ipsis, de futuris passionibus Meschicho, & gloria eius postea.*

תוב אָנַרְתָּא דְּפֶטְרוֹס שְׁלִיחָא שִׁמְעוֹן כֵּיפָא

חַד בְּשַׁבָּא [b] חֲרַתָּא א קפלאון א

פֶּטְרוֹס שְׁלִיחָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [c] לַגְּבֵיֵא [d] וְתוֹתְבֵא [e] דְּזָרְיעִין בְּפָנְטוֹס וַגְּלַטְיָא וַבְּקַפְּדוֹקְיָא וַבַּאסְיָא וּבְבִיתוּנְיָא:
[2] אִילֵין [f] דְּאִתְגְּבִיו [g] בְּמִקְדְּמוּת יְדָעְתֵּהּ דַּאלָהָא אַבָּא בְּקְדִישׁוּתָא דְּרוּחָא דְּנָהֲווּן [h] לְמִשְׁמַעְתָּא וְלִרְסָס
דְּמֵהּ דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [i] טֵיבוּתָא וְשַׁלְמָא [k] נֶסְגֵּא לְוָתְכוֹן: [3] [l] מְבָרְכוּ אֱלָהָא אֲבוּהִי דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הַוּ [m] דְּבַחֲנָנֵהּ
סַגִּיאָא [o] אַוּלְדַנ מִן דְּרִישׁ [p] בְּקְיָמְתֵּהּ דְּמָרַן יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא [q] לְמַבְּרָא דְּחַיֵּא: [4] [r] וְלִירְתוּתָא דְּלָא [s] מֶתְחַבְּלָא וְלָא
מְתְטַנְּפָא וְלָא [u] חָסְיָא הִי [x] דְּמְטַיְּבָא לְכוֹן בַּשְׁמַיָּא: [5] כַּד נְטִירִין אַנְחוֹן בְּחַיְלָא דַּאלָהָא [y] וַבְּהֵימָנוּתָא

[a] בשבת [b] חֲרַת חדש
[c] גְּבָא לבחורים [d] יתֵב
[e] זְרַע [f] גְּבָא [g] מַדֵּם
[h] שְׁמַע [i] חסד [k] סְגִי
[l] בָּרִיךְ [m] שבחסדו הי רבת
[o] יְלֵד [p] קום [q] לחקות
[r] יְרַת [s] חַבֵּל [t] טָנַף
[x] חַמָּא [y] טַב [z] חַיְמָן

EPISTOLA CATHOLICA B. PETRI APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

PETRVS Apostolus Iesu Christi, electis aduenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, & Bithyniæ,

*Secũdum præscientiam Dei patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam & aspersionem sanguinis Iesu Christi: Gratia vobis & pax multiplicetur.

*Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnã regenerauit nos in spem viuam, per resurrectionem Iesu Christi ex mortuis;

*In hæreditatem incorruptibilem, & incontaminatam, & immarcescibilem, conseruatam in cælis in vobis;

*Qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam reuelari in tempore nouissimo:

*In quo †exultabitis modicum nunc si oportet contristari in varijs tentationibus:

*Vt probatio vestræ fidei multo pretiosior† auro (quod per ignem probatur) inueniatur in laudem & gloriam & honorem in †reuelatione Iesu Christi:

*Quem cùm non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem † exultatis lætitia inenarrabili & glorificata;

*Reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum†.

*De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetauerunt:

*Scrutantes in quod vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: prænuntians eas quæ in Christo sunt passiones & posteriores glorias.

exultatis

sit

reuelationem

exultabitis

vestrarum

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ καθολικὴ πρώτη Ἐπιστολή.

κεφ. α.

1 Πέτρος ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, ἐκλεκτοῖς παρεπιδήμοις διασπορᾶς πόντου, γαλατίας, καππαδοκίας, ἀσίας, καὶ βιθυνίας,

2 *κατὰ πρόγνωσιν θεοῦ πατρὸς ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος, εἰς ὑπακοὴν καὶ ῥαντισμὸν αἵματος ἰησοῦ χριστοῦ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη.

3 *εὐλογητὸς ὁ θεὸς, καὶ πατὴρ τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτοῦ ἔλεος ἀναγεννήσας ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζῶσαν διὰ ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ ἐκ νεκρῶν,

4 *εἰς κληρονομίαν ἄφθαρτον καὶ ἀμίαντον καὶ ἀμάραντον, τετηρημένην ἐν οὐρανοῖς εἰς ὑμᾶς,

5 *τοὺς ἐν δυνάμει θεοῦ φρουρουμένους διὰ πίστεως, εἰς σωτηρίαν ἑτοίμην ἀποκαλυφθῆναι ἐν καιρῷ ἐσχάτῳ,

6 *ἐν ᾧ ἀγαλλιᾶσθε ὀλίγον ἄρτι, εἰ δέον ἐστὶ, λυπηθέντες ἐν ποικίλοις πειρασμοῖς·

7 *ἵνα τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως πολὺ πρειότερον χρυσίου τοῦ ἀπολλυμένου, διὰ πυρὸς δὲ δοκιμαζομένου, εὑρεθῇ εἰς ἔπαινον καὶ τιμὴν καὶ δόξαν, ἐν ἀποκαλύψει ἰησοῦ χριστοῦ·

8 *ὃν οὐκ εἰδότες ἀγαπᾶτε, εἰς ὃν ἄρτι μὴ ὁρῶντες, πιστεύοντες δὲ, ἀγαλλιᾶσθε χαρᾷ ἀνεκλαλήτῳ καὶ δεδοξασμένῃ,

9 *κομιζόμενοι τὸ τέλος τῆς πίστεως ὑμῶν, σωτηρίαν ψυχῶν.

10 *περὶ ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν καὶ ἐξηρεύνησαν προφῆται οἱ περὶ τοῦ εἰς ὑμᾶς χάριτος προφητεύσαντες·

11 *ἐρευνῶντες εἰς τίνα ἢ ποῖον καιρὸν ἐδήλου τὸ ἐν αὐτοῖς πνεῦμα χριστοῦ, προμαρτυρόμενον τὰ εἰς χριστὸν παθήματα, καὶ τὰς μετὰ ταῦτα δόξας·

---

a לעתוה b חדא שמח c עיק צור d בנסא e עדא f אזכנא g והימנותכון h מתחזא i מן k צרוף l בקא בחן m שבח n יקר כבד o והתהלה p גלא q חזא r אחב אהב s רגז הגיל t בשתון שתגמל x עקב

לחיא דמטיבין דנתגלון לזבנא אחרנא : ו דבהון חדרון לעלם אפין בהנא זבנא קליל מתהעיקין אנחון
בנסיתא משחלפא דעדין עליכון : ז אזכנא דבוחרנא והימנותכון נתחזא דמיתר מן דהבא סנינא
דאתבקי בנורא לתשבוחתא ולאיקרא ולקולסא בגלינה דישוע משיחא : ח הו דלא חזיתונניהי ומחבין אנחון לה ובהימנותה רווין אנחון בחדותא משבחתא דלא מתמללא :
ט דתקבלון פורעניא והימנותכון חיא דנפשתכון : י הנון חיא דעקבו הוו עליהון נביא כד אתנביו על
טיבותא דעתידא חות דתתיהבי לכון : יא ובצו דבאינא זבנא מחוא ומסהדא רוחה דמשיחא דעמרא בהון
דעתידין חשוהי דמשיחא ותשבוחתה דמן בתרכן :

12 * Et reuelata fuerunt illis quæcunque ſcrutabantur, quia non ſibimetipſis perquirebant, ſed noſtra nobis ꝛaticinabantur, ea nempe, quæ nunc reuelata ſunt ꝛobis per eos qui euangelizauerunt ꝛobis Spiritu Sanctitatis, qui miſſus eſt è cælis, in quæ deſiderant etiam Angeli proſpicere.

13 * Quapropter accingite lumbos mentium ꝛeſtrarum, & excitamini perfectè, & ſperate in gaudium illud, quod obuenturum eſt ꝛobis in reuelatione Domini noſtri Jeſchua Meſchicho;

14 * Tanquam filij obedientes. Neque communicaueritis amplius primis illis concupiſcentijs quibus concupiſcebatis abſque ſcientia.

15 * Sed eſtote ſancti in omnibus conuerſationibus ꝛeſtris, quemadmodum Sanctus eſt ille qui ꝛocauit vos.

16 * Quandoquidem ſcriptum eſt, Eſtote ſancti, ſicut & ego ſanctus ſum.

17 * Quòd ſi patrem vocatis eum in cuius conſpectu non eſt acceptio facierum [perſonarum] & qui iudicat ꝛunumquemque ſecundùm opera eius: timore ducimini hoc tempore incolatus ꝛeſtri.

18 * Quum ſciatis nec argento quod corrumpitur, nec auro vos redemptos fuiſſe ab illis ꝛanis operibus ꝛeſtris quæ accepiſtis à patribus ꝛeſtris.

19 * Sed pretioſo ſanguine agni illius, qui nec næuum nec maculam habet, hoc eſt Meſchicho.

20 * Qui præordinatus fuerat ad hoc ante iacta mundi fundamenta, reuelatus eſt autem in fine temporum propter vos.

21 * Qui quidem per ipſum credidiſtis in Deum qui excitauit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, ꝛt fides ſpesque ꝛeſtra ſit in Deo:

22 * Quum ſanctificaueritis animas ꝛeſtras per obedientiã ꝛeritatis, & fueritis pleni charitate abſque acceptione facierum [ſimulatione] ꝛt ex puro & integro corde ꝛos inuicem diligatis.

23 * Ut qui denuò geniti eſtis non ex ſemine corruptibili, ſed ex illo incorruptibili, per ꝛiuum ſermonem Dei, qui ſtat in æternum.

---

12 h וַאִתְגְּלִי לְהוֹן כָּל דְּבָצִין הָווֹ מָטַל דְּלָו לְנַפְשְׁהוֹן k בַּעִין הָווֹ אֲלָא לַן דִּילַן l מְתְנַבִּין הָווֹ אִילֵין דְּהָשָׁא אִתְגְּלִי לְכוֹן
בְּיַד אִילֵין m דְּסַבַּרְנָכוֹן בְּרוּחָא דְקוּדְשָׁא n דְּאִשְׁתַּדַּר מִן שְׁמַיָּא דְּבֵהֵין בְּהָלִין o מְתְרַגְּזִין אַף מַלְאכָא p דְּנָדִיקִין ׃

13 q מָטַל הָנָא q חֲזוּקוּ חָזֵא r דְּהַרְעָיְתְכוֹן s וְאִתְחַעִירוּ t גְּמִירָאִית u וְסַבְּרוּ עַל x חַדוּתָא y דְּאִתְחָיָא לְכוֹן z בְּגְלְיָנֵהּ דְּמָרָן
יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 14 a אַיִך בְּנָיָא a מְשְׁתַּמְעָנָא וְלָא b תֶּשְׁתַּוְהִפוּן c חוּב לָוֵ עִיגָתָא קַדְמָיְתָא אִילֵין d דְּרָגִין הָווֹיתוּן דְּלָא e בִּידַעְתָּא ׃

15 אֲלָא הָווֹ קַדִּישִׁין בְּכָלְהוֹן f הוּפָכֵיכוֹן אַיִך דְּקַדִּישׁ הוּא מִן דְּקָרְכוֹן ׃

16 מָטַל דְּכְתִיב דְּהָווֹיתוּן קַדִּישִׁין אֵיכַנָא דְּאַף אֲנָא קַדִּישׁ אֲנָא ׃ 17 וְאִנְהוּ דְּאַבָא קָרִין אֲנָתוּן הָו דְּלֵית קְדָמוֹהִי
מַסַב בַּאפָּא וְדִאֵין לְכָלְנָשׁ אַיִך עֲבָדוּהִי בְּדָחְלְתָא אֲתְדַּבְּרוּ בְּזְבְנָא דְּנָא דְּהָווֹבוּתְכוֹן ׃

---

g גְּלָא h כְּנָא חד i כְּנָא
j נַכְּיָא k סַכַּר נשר
l שַׁדַּר m רְגַּג n דְּכָךְ הכיש
o אזרו p רְעָא רצה
q עור שקד בתמים טובשתו
r שמחה s אִתָּא t גְּרָא
u שְׁמַע v שְׁתַף w עוד
x רְגַּג y יְרַע z נאוה כלם

12 *Quibus reuelatum est quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos qui euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto misso de cælo in † quem desiderãt angeli prospicere.

quæ

13 * Propter quod succincti lumbos mẽtis vestræ, sobrij, perfectè sperate in eam quæ offertur vobis gratiã, in † reuelatione Iesu Christi.

reuelationem

14 *Quasi filij obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desiderijs:

15 * Sed secundùm eum qui vocauit vos, Sanctum, & ipsi in omni conuersatione sancti sitis.

Leu.11. g.24.19. a.2.20. b.7.

16 * Quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ego sanctus sum.

Deut.10 d.17. Rom.2. b.11. Gal.2. b.6.

17 * Et si Patrem inuocatis eum qui sine acceptione personarum iudicat secundum vniuscuiusque opus: in timore, incolatus vestri tempore conuersamini:

1.Co.6.d 20.7.d. 23.

18 * Scientes quòd non corruptibilibus auro vel argento redempti estis de vana

Acto.20. f.28.

vestra conuersatione paternæ traditionis;

19 * Sed pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati;

Heb.9.c. 12.d.14.

20 * Præcogniti quidem ante mundi constitutionẽ, manifestati autem nouissimis temporibus propter vos;

1.Ioh.1. c.7.

21 * Qui per ipsum fideles estis in Deo qui suscitauit eum à mortuis, & dedit ei gloriam, vt fides vestra & spes esset in Deo.

Apoc.1. b.5.

22 * Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore simplici ex corde inuicem diligite attentiùs:

23 * Renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei viui & permanentis in æternum.

12 * οἷς ἀπεκαλύφθη ὅτι οὐχ ἑαυτοῖς, ὑμῖν δὲ διηκόνουν αὐτὰ, ἃ νῦν ἀνηγγέλη ὑμῖν διὰ τῶν εὐαγγελισαμένων ὑμᾶς ἐν πνεύματι ἁγίῳ ἀποσταλέντι ἀπ' οὐρανοῦ, εἰς ἃ ἐπιθυμοῦσιν ἄγγελοι παρακύψαι.

13 * διὸ ἀναζωσάμενοι τὰς ὀσφύας τῆς διανοίας ὑμῶν, νήφοντες, τελείως ἐλπίσατε ἐπὶ τὴν φερομένην ὑμῖν χάριν ἐν ἀποκαλύψει Ἰησοῦ χριστοῦ,

14 * ὡς τέκνα ὑπακοῆς, μὴ συσχηματιζόμενοι ταῖς πρότερον ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ὑμῶν ἐπιθυμίαις·

15 * ἀλλὰ κατὰ τὸν καλέσαντα ὑμᾶς ἅγιον, καὶ αὐτοὶ ἅγιοι ἐν πάσῃ ἀναστροφῇ γενήθητε·

16 * διότι γέγραπται, ἅγιοι γένεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι.

17 * καὶ εἰ πατέρα ἐπικαλεῖσθε τὸν ἀπροσωπολήπτως κρίνοντα κατὰ τὸ ἑκάστου ἔργον, ἐν φόβῳ τὸν τῆς παροικίας ὑμῶν χρόνον ἀναστράφητε·

18 * εἰδότες ὅτι οὐ φθαρτοῖς ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ ἐλυτρώθητε ἐκ τῆς ματαίας ὑμῶν ἀναστροφῆς πατροπαραδότου,

19 * ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσπίλου, χριστοῦ,

20 * προεγνωσμένου μὲν πρὸ καταβολῆς κόσμου, φανερωθέντος δὲ ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων δι' ὑμᾶς

21 * τοὺ δι' αὐτοῦ πιστοὺς εἰς θεὸν τὸν ἐγείραντα αὐτὸν ἐκ νεκρῶν, καὶ δόξαν αὐτῷ δόντα, ὥστε τὴν πίστιν ὑμῶν καὶ ἐλπίδα εἶναι εἰς θεόν.

22 * τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἡγνικότες ἐν τῇ ὑπακοῇ τῆς ἀληθείας διὰ πνεύματος εἰς φιλαδελφίαν ἀνυπόκριτον, ἐκ καθαρᾶς καρδίας ἀλλήλους ἀγαπήσατε ἐκτενῶς,

23 * ἀναγεγεννημένοι οὐκ ἐκ σπορᾶς φθαρτῆς, ἀλλὰ ἀφθάρτου, διὰ λόγου θεοῦ ζῶντος καὶ μένοντος εἰς τὸν αἰῶνα.

---

18 כִּי יְדָעִין אַנְתּוּן דְּלָא בְכֶסְפָּא וּדְהָבָא ׀ אִתְפְּרַקְתּוּן מִן עַבְדֵיכוֹן סְרִיקָא הָנוּן דְּקִבֶּלְתּוּן מִן אֲבָהַיכוֹן ׃
19 אֶלָּא בִּדְמָא ׀ יַקִירָא ׀ דְּאִטְרָא ׀ דְּמוּמָא וְטוּלְשָׁא לַיִת בֵּהּ ׀ דְּאִתַּוְהִי מְשִׁיחָא ׃ 20 הוּ דְּמִקַּדְמִין הֲוָא פְּרִישׁ לָהּ
לְהָדָא מִן קֳדָם ׀ תַּרְמִיתְהּ דְּעָלְמָא ׀ וְאִתְגְּלִי ׀ בְּחַרְהֲהוֹן דְּזַבְנָא מְטָלְתְּכוֹן ׃ 21 אִילֵּין ׀ דְּבְאִידֵּהּ הַיְמָנְתּוּן בַּאלָהָא הַוּ
דְּאַקִימֵהּ מִן בֵּית ׀ מֵיתָא וְיָהֵב לֵהּ שׁוּבְחָא דְּהַיְמָנוּתְכוֹן ׀ וְסַבְּרִכוֹן נָהֲוָא עַל אֱלָהָא ׃
22 כַּד ׀ נְהֲווֹן קַדִּישִׁן נַפְשָׁתְכוֹן ׀ בְּמֶשְׁתַּמְּעוּתֵהּ ׀ דִּשְׁרָרָא וְנָהֲווֹן ׀ סַלִּין חוּבָא וְלָא מַסַּב בַּאפָּא וְמִן לֵבָא ׀ וְרַכְיָא
וְגִמִירָא הֲווֹן ׀ מַחְבִּין חַד לְחַד ׃ 23 אֵיךְ אֲנָשָׁא דְּמִן דְּרִישׁ ׀ אִתִּילַדְתּוּן לָא מִן זַרְעָא דְּבָלֵא אֶלָּא מִן אַינָא וְלָא בָּלֵא
בְּמֵילְתָא ׀ חַיְתָא דַאלָהָא ׀ וְקַיְמָא לְעָלַם ׃

ᵖ פְּרַק ᵍ נכבד ʳ כבש
ˢ אִית ᵗ דְּמָא ᵘ גְּלָא
ˣ באחריתם ʸ יַר ᶻ קום
ᵃ מות ᵇ וחקותכם ᶜ הוא
ᵈ שְׁמַע ᵉ של אמת ᶠ מְלָא
ᵍ אוהבת ʰ דְּכָא ⁱ חֲבַב
ʲ יְלַד ᵏ מַלֵּל ˡ חַיְא
ᵐ קום

24 * *Quoniam omnis caro herba, & omnis decor eius tanquam folium agri: exaruit herba & marcescit folium.*

25 * *At verbum Dei nostri stat in secula, & hoc est verbum quod euãgelizatum est vobis.*

Dominica v. post Epiphaniam.

CAP. II.

1 *DEponite ergo à vobis omnem malitiam, omnemque fraudem, & simulationem, & inuidiam, & obtrectationem:*

2 * *Et estote sicut infantes simplices, & appetite verbum illud tanquam lac purum & spiritale, vt per illud adolescatis ad salutem.*

3 * *Si gustaueritis & videritis quàm bonus sit Dominus.*

4 * *Ad quem accedentis. qui est lapis ille viuus quem reprobauerunt filij hominum, sed electus & precios̃us est apud Deum.*

5 * *Quin & vos tanquam lapides viui ædificemini, ac estote templa spiritalia, & Sacerdotes sancti ad offerendas hostias quæ acceptabiles sint coram Deo per Jeschua Meschicho.*

6 * *Dictum est enim in Scriptura, Ecce pono in Tzebioun lapidem electum & precios̃um in caput anguli; in quem qui crediderit, non pudefiet.*

7 * *Vobis igitur datus est hic honor, ijs nimirum qui credunt: illis verò qui sunt increduli,*

8 * *Lapis est offendiculi, aut petra in quam impingitur, & offendunt ad eam quòd nõ acquiescant sermoni in quem positi sunt.*

9 * *Vos autem genus electum estis quod fungatur Sacerdotio ad regnum, gens sancta, cœtus redemptus, vt euangelizetis laudes eius qui vocauit vos à tenebris in præstantissimam lucem suam.*

10 * *Qui quondam non habiti estis populus, nunc autem populus Dei: nec super vos erant misericordiæ, nunc autem effusæ sunt super vos miserationes.*

• De Iouchanon baptista.

11 * *Dilecti mei, obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, seiungite vos ab omnibus illis concupiscentiis corporis quæ bellum gerunt aduersus animam.*

---

24 כָּל־בָּשָׂר כַּחֲצִיר וְכָל־כְּבוֹדוֹ כְּצִיץ־חָצִיר יָבֵשׁ חָצִיר וְצִיצֹה נָבֵל׃

25 וּדְבַר יְהוָה אֱלֹהֵינוּ קָיָם לְעֹלָמִין וְהָדָא הִי מִלְּתָא הָי דְּאִסְתַּבַּרְתּוּן׃

I חַר בְּשַׁבָּא רְחַמְשָׁא דְּבַתַּר רַבְּתָא ב קְפַלְאוּן ב אֲנִיחוּ הָכִיל מָנְכוּן כֻּלָּה בִּישׁוּתָא וְכֻלָּה נָכְלָא וּמַסַּב

בַּאפָּא וַחֲסָמָא וּמֵאכַלְקָרְצָא׃ 2 וַהֲווּ אַיְךְ יַלּוּדָא שַׁבְּרָא וְאִתְרַגְרַגוּ לָהּ לְמִלְּתָא אַיְךְ דַּלְחַלְבָא נַקְרָא וְרוּחָנָא

דָּבָה תְּתַרְבוּן לְחַיָּא׃ 3 אִן טְעֲמְחוּן וְחַזֵיתוּן דְּטָב הוּ מָרְיָא הַו דְּלֵהּ מְתְקָרְבִין אַנְתוּן׃ 4 דְּאִיתַּוהִי כְּאפָּא חַיָּא

דְּאִסְלִיוּהִי בְּנֵי אֲנָשָׁא וְגַבָּא וַמִיקָר לְוָת אֱלָהָא׃ 5 וְאַף אַנְתוּן אַיְךְ כְּאפָּא חַיָּתָא אָתְבַּנוּ וַהֲווּ הַיכְלָא רוּחָנָא וְכָהֲנָא

קַדִּישָׁא לְמְסָקוּ דָּבְחָא דְּמְקַבְּלִין קֳדָם אֱלָהָא בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃

ם עשב o יופי קעלה p קום q הדבר r סַבַּר בשר s נוח t בּוּשׁ u כְּכַל v נָסַב w וקנאה x ומלשינות y נערים z פחאים a רְגַּג b מַלָּל c נבר d רַבָּא e חֲזָא f קְרֵב g סְרָא מאס h יקר i חַיָּא j בְּנָא

Esa.40. b.6 Eccl.14. c.18 Iaco.1.b 10

*Quia omnis caro vt fœnum,& omnis gloria eius tanquam flos fœni. exaruit fœnum,& flos eius decidit.

24 *διότι πᾶσα σὰρξ ὡς χόρτος, καὶ πᾶσα δόξα ἀνθρώπου ὡς ἄνθος χόρτου. ἐξηράνθη ὁ χόρτος, καὶ τὸ ἄνθος ἐξέπεσε·

*Verbum autem Domini manet in æternum. hoc est autem verbum quod euangelizatum est in†vos.

25 *τὸ δὲ ῥῆμα κυρίου μένει εἰς τὸν αἰῶνα. τοῦτο δέ ἐστι τὸ ῥῆμα τὸ εὐαγγελισθὲν εἰς ὑμᾶς.

vobis.

CAP. II.

β'.

Rom.6. a.4 Eph.4. c.22 Col.3. b.8. Heb.12 a.3

DEponentes igitur omnem malitiam & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones,

1 *Ἀποθέμενοι οὖν πᾶσαν κακίαν, καὶ πάντα δόλον, καὶ ὑποκρίσεις, καὶ φθόνους, καὶ πάσας καταλαλιάς,

*Sicut modò geniti infantes,†rationabile,†sine dolo lac concupiscite; vt in eo crescatis in salutem.

2 *ὡς ἀρτιγέννητα βρέφη, τὸ λογικὸν, ἄδολον γάλα ἐπιποθήσατε, ἵνα ἐν αὐτῷ αὐξηθῆτε·

rationabiles, & quod

*Si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus.

3 *εἴπερ ἐγεύσασθε ὅτι χρηστὸς ὁ κύριος·

Isa.28 d.16 Rom.9.e 33.

*Ad quē accedentes,lapidem viuum, ab hominibus quidem reprobatum, à Deo autem electum & honorificatum:

4 *πρὸς ὃν προσερχόμενοι, λίθον ζῶντα, ὑπὸ μὲν ἀνθρώπων μὲν ἀποδεδοκιμασμένον, παρὰ δὲ θεῷ ἐκλεκτὸν, ἔντιμον,

*Et ipsi tanquam lapides viui superędificamini,domus spiritualis,†sacerdotium sanctū, †offerre spiritales hostias, acceptabiles Deo per Iesum Christum.

in offerentes

5 *καὶ αὐτοὶ ὡς λίθοι ζῶντες οἰκοδομεῖσθε, οἶκος πνευματικὸς, ἱεράτευμα ἅγιον, ἀνενέγκαι θυσίας πνευματικὰς, εὐπροσδέκτους τῷ θεῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Psal.117 c.22

*Propter quod continet Scriptura; Ecce pono in Sion lapidem summū angularem†electum,pretiosum:& qui crediderit in eum, non confundetur.

6 *διότι περιέχει ἐν τῇ γραφῇ, ἰδοὺ τίθημι ἐν Σιὼν λίθον ἀκρογωνιαῖον, ἐκλεκτὸν, ἔντιμον· καὶ ὁ πιστεύων ἐπ' αὐτῷ, οὐ μὴ καταισχυνθῇ.

probatū

Mat.21. d.42

*Vobis igitur honor, credētibus.non credētibus autem, lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli:

7 *ὑμῖν οὖν ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν· ἀπειθοῦσι δὲ, λίθον ὃν ἀπεδοκίμασαν οἱ οἰκοδομοῦντες, οὗτος ἐγενήθη εἰς κεφαλὴν γωνίας,

B

*Et lapis offensionis, & petra scandali, his qui offendunt verbo, nec credunt in†quo & positi sunt.

8 *καὶ λίθος προσκόμματος, καὶ πέτρα σκανδάλου· οἳ προσκόπτουσι τῷ λόγῳ, ἀπειθοῦντες, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν·

quod

*Vos autem genus electum,regale sacerdotium,gens sancta, populus acquisitionis: vt virtutes annuntietis eius qui de tenebris vos vocauit in admirabile lumen suum.

9 *ὑμεῖς δὲ γένος ἐκλεκτὸν, βασίλειον ἱεράτευμα, ἔθνος ἅγιον, λαὸς εἰς περιποίησιν, ὅπως τὰς ἀρετὰς ἐξαγγείλητε τοῦ ἐκ σκότους ὑμᾶς καλέσαντος εἰς τὸ θαυμαστὸν αὐτοῦ φῶς·

Act.4. b.11 Isa.8. c.14 Exo.19. a.6.

*Qui aliquando non populus†, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

Dei

10 *οἵ ποτὲ οὐ λαὸς, νῦν δὲ λαὸς θεοῦ· οἱ οὐκ ἠλεημένοι, νῦν δὲ ἐλεηθέντες.

Osee.2.d 23 Rom.9. f.25

*Charissimi, obsecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abstinere vos à carnalibus desideriis quæ militant aduersus animam:

11 *Ἀγαπητοὶ, παρακαλῶ ὡς παροίκους καὶ παρεπιδήμους, ἀπέχεσθαι τῶν σαρκικῶν ἐπιθυμιῶν, αἵτινες στρατεύονται κατὰ τῆς ψυχῆς·

Rom.13. d.14 Gal.5.c. 16.d.19. Inf.3. c.16

---

x בְּחַר y ובכנדה z פנה
a בְּהֵת b יַהֵב c כבוד
d הַמְהַמְנִין e טַפֵּס הקשיב
f תְּקַל כשל g אבן
h מקשיבים i מַלַּל k סום
l גְּבָא m כְּתַן n פדוי
o סַבַּר בער p קְרָא
q יְתַר r שָׁפַע שפך

7 לְכוֹן הָכִיל b אִתְיְהֵב הָנָא c אִיקְרָא לַאילִין d דְּמְהַמְנִין
לְהָנוּן דִּין דְּלָא e סָחְטְפִיסִין: 8 כְּאפָא הוּ f דְּתוּקְלְתָא אוֹ g אַבְנָא דְּכָשְׁלָא וּמְהַתְקְלִין בָּהּ בְּדִלָּא h מְהַטְפִיסִין לְמִלְּתָא
דְּלְהָנָא k סִימִין: 9 אַנְתּוּן דִּין שַׁרְבְּתָא אַנָתוּן l גְּבִיתָא m דְּמְכַהֲנָא לְמַלְכוּתָא עַמָּא קַדִּישָׁא כְּנִשָׁא n פְּרִיקָא o דְּתְסַבְּרוּן
תֻּשְׁבְּחָתֵהּ דְּהוּ q דְּקְרָכוּן מִן חֶשׁוּכָא לְנְהוֹרֵהּ p מְיְהָרָא: 10 אִילֵין דְּמִן קְדִים לָא חֲשִׁיבִין הֲוִיתוּן עַמָּא הָשָׁא דִּין
עַמָּא דַאלָהָא אַף לָא רַחֲמָא הֲוִי עֲלֵיכוֹן הָשָׁא דִּין r אֶשְׁתַּפַּעוּ עֲלֵיכוֹן רַחֲמָא:
דְיוֹחָנָן מַעֲמְרָקָא ג 11 חַבִּיבַי בְּעָא אֲנָא מְנָכוֹן אַיְךְ עָרְצָא וְאִיךְ תּוֹתְבָא
אֶתְפְּרְקוּ מִן כְּלְהֵין רְגִיגָתָא דְּפָגְרָא הָלִין דְּעָבְדָן קְרָבָא לְוִקְבַל נַפְשָׁא:

12 ‡ Sintque bonæ conuersationes vestræ coram omnibus filiis hominum: vt ij qui obloquuntur de vobis malos sermones, conspiciãt bona opera vestra, & glorificent Deum in die examinis.

13 ‡ Proinde estote subditi omnibus filiis hominum propter Deum: regibus propter imperium ipsorum: 14 ‡ Judicibus autem, vt qui ab eo missi sunt ad vindictam nocentium, laudem verò bene agentium.

15 ‡ Quia sic est voluntas Dei vt per bona opera vestra obturetis os stultorum illorum qui non norunt Deum:

16 ‡ Tanquam filij liberi, & non tanquam homines quibus facta sit sua libertas velamẽ malitiæ ipsorum, sed tanquam serui Dei.

17 ‡ Omnes honorate: fratres vestros diligite: ac Deum reueremini: & regibus honorem exhibete.

18 ‡ Illis autem seruis qui sunt inter vos, [dico] subditi estote heris vestris cum timore, non tantùm bonis & mansuetis, sed etiam duris & asperis.

19 ‡ Illi enim gratiam habent coram Deo, qui propter bonam conscientiam sufferunt molestias quæ sibi obueniunt ab iniquis.

20 ‡ Qui verò propter delicta sua sustinent afflictiones, quamnam habent gloriam? Sed quum bene feceritis, oppressíque fueritis, ac sustinueritis, tunc crescet gloria vestra apud Deum.

21 ‡ Ad hoc enim vocati estis, quoniam & Meschicho mortuus est pro nobis, & reliquit nobis hoc exemplum, vt & vos per vestigia eius incedatis.

22 ‡ Qui quidem non fecit peccatum, neque dolus inuentus est in ore ipsius.

23 ‡ Qui maledicentiam pertulit, neque maledixit: & passus est, neque comminatus est; sed tradebat iudicium suum iudici iustitiæ.

24 ‡ Et baiulauit omnia peccata nostra, eáque sustulit in corpore suo ad crucem; vt quum mortui fuerimus peccato, per iustitiam illius viuamus. nam eius liuore sanati estis:

25 ‡ Qui errabatis tanquam oues, nunc autem conuersi estis ad pastorem & curatorem animarum vestrarum.

---

12 וְנֶהֱווֹן שַׁפִּירִין [g] הוּפָכֵיכוֹן קֳדָם כָּלְהוֹן בְּנֵי אֱנָשָׁא וַאֲילֵין דְּמִטַּלְלִין עֲלֵיכוֹן [h] מֶלֵּא בִּישָׁתָא [i] נֶחְזוֹן עֲבָדֵיכוֹן שַׁפִּירָא
וְנֶשְׁבְּחוֹן לֵאלָהָא בְּיוֹמָא [k] דְּבוּחְרָנָא ׃ 13 [l] וַהֲווֹהוֹן [m] מְשְׁתַּעְבְּדִין לְכָלְהוֹן בְּנֵי אֱנָשָׁא מִטֹּל אֱלָהָא לְמַלְכָּא מִטֹּל
שׁוּלְטָנֵהוֹן׃ 14 וְלַדַּיָּנֵא מִטֹּל דְּמָנֵה [o] מְשְׁתַּדְּרִין [p] לְתִבְעָתָא [q] דְּמִסְכְּלָנָא [r] וְלִתְשְׁבוּחְתָא דְּעָבְדֵי [s] טָבָתָא ׃ 15 דְּהָכַנָא הִוְ
צְבְיָנָא דֵּאלָהָא דְּבַעֲבַדֵיכוֹן שַׁפִּירָא [u] תְּסְכְּרוּן פּוּמָא דְּסַכְלָא הָנוּן דְּלָא יְדְעִין לֵאלָהָא ׃ 16 אַיִךְ בְּנֵי [x] חֵאלֵא וְלָא
אַיִךְ אֱנָשָׁא דַּעֲבִידָא לְחוּן [y] חֵארִיתְהוֹן [z] חַפְיְתָא [a] לְבִישׁוּתְהוֹן אֶלָּא אַיִךְ עַבְדַוהִי דֵּאלָהָא ׃ 17 לְכָלְנָשׁ יַקְרוּ
לַאחַיכוֹן אַחֵבוּ וּמִן אֱלָהָא דְּחַלוּ וְלַמַּלְכָּא יַקְרוּ ׃ 18 וַאֲילֵין עַבְדֵא דְּאִית בְּכוֹן אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְמָרֵיכוֹן בְּרָחֲלְתָא לָא
בַּלְחוֹד לְטָבֵא וְלַמַּכִּיכֵא אֶלָּא אַף לַקַּשְׁיָא וְלַעַקְּא ׃

[g] נהגוחכם מן חַפַּך
[h] דברים רעים
[i] חֲזָא [k] בְּחַר [l] הֲוָה
[m] שַׁעְבֵּד [n] דון [o] שַׁדַּר
[p] לנקמה [q] של מרעים
[r] שַׁבַח [s] טוּב [t] צְבָא
[x] סְכַר אשם [x] חַרַר
[y] דרורם [z] מסוה מן חָפָא [a] בִּישׁ רע

* Conuersationem vestrã inter Gentes habentes bonam: vt in eo quod detrectant de vobis tanquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.

Rom.13. a.1 * Subiecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: siue regi, quasi præcellenti:

* Siue ducibus, tanquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem verò bonorum:

* Quia sic est voluntas Dei, vt bene facientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam:

* Quasi liberi, & non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut serui Dei.

Rom. 12 c.20 Eph. 6. a.5 Col.3.d. 22 Tit.2. c.9 2.Cor.7. c.12 * Omnes honorate. Fraternitatem diligite. Deum timete. Regem honorificate.

* Serui, subditi estote in omni timore dominis; non tantùm bonis & modestis, sed etiam dyscolis.

* Hæc est enim gratia, si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens iniustè.

gratia, * Quæ enim est†gloria, si peccantes & colaphizati suffertis? Sed si benefacientes†patienter sustinetis, hæc est gratia apud Deum.

patientes * In hoc enim vocati estis: quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum vt sequamini vestigia eius.

Isai.53. c.9 2.Ioh.3. a.5 * Qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius.

* Qui cùm malediceretur, non maledicebat: cùm pateretur, non comminabatur: tradebat autẽ iudicanti se iniustè.

Isa.53.a. 4.b.5 * Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum; vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus. cuius liuore sanati estis.

* Eratis enim sicut oues errantes: sed conuersi estis nunc ad pastorem & episcopum animarum†nostrarum.

vestrarũ

12 * τὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν ἔχοντες καλὴν ἐν τοῖς ἔθνεσιν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλοῦσιν ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, ἐκ τῶν καλῶν ἔργων ἐποπτεύσαντες δοξάσωσι τὸν θεὸν ἐν ἡμέρᾳ ἐπισκοπῆς.

13 * ὑποτάγητε οὖν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κτίσει, διὰ τὸν κύριον· εἴτε βασιλεῖ, ὡς ὑπερέχοντι.

14 * εἴτε ἡγεμόσιν, ὡς δι' αὐτοῦ πεμπομένοις, εἰς ἐκδίκησιν μὲν κακοποιῶν, ἔπαινον δὲ ἀγαθοποιῶν.

15 * ὅτι οὕτως ἐστὶ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ἀγαθοποιοῦντας φιμοῦν τὴν τῶν ἀφρόνων ἀνθρώπων ἀγνωσίαν.

16 * ὡς ἐλεύθεροι, καὶ μὴ ὡς ἐπικάλυμμα ἔχοντες τῆς κακίας τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' ὡς δοῦλοι τοῦ θεοῦ.

17 * πάντας τιμήσατε. τὴν ἀδελφότητα ἀγαπᾶτε. τὸν θεὸν φοβεῖσθε· τὸν βασιλέα τιμᾶτε.

18 * Οἱ οἰκέται, ὑποτασσόμενοι ἐν παντὶ φόβῳ τοῖς δεσπόταις, οὐ μόνον τοῖς ἀγαθοῖς καὶ ἐπιεικέσιν, ἀλλὰ καὶ τοῖς σκολιοῖς.

19 * τοῦτο γὰρ χάρις, εἰ διὰ συνείδησιν θεοῦ ὑποφέρῃ τις λύπας, πάσχων ἀδίκως.

20 * ποῖον γὰρ κλέος, εἰ ἁμαρτάνοντες καὶ κολαφιζόμενοι ὑπομενεῖτε; ἀλλ' εἰ ἀγαθοποιοῦντες, καὶ πάσχοντες ὑπομενεῖτε, τοῦτο χάρις παρὰ θεῷ.

21 * εἰς τοῦτο γὰρ ἐκλήθητε, ὅτι καὶ χριστὸς ἔπαθεν ὑπὲρ ἡμῶν, ὑμῖν ὑπολιμπάνων ὑπογραμμόν, ἵνα ἐπακολουθήσητε τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ·

22 * ὃς ἁμαρτίαν οὐκ ἐποίησεν, οὐδ' εὑρέθη δόλος ἐν τῷ στόματι αὐτοῦ·

23 * ὃς λοιδορούμενος οὐκ ἀντελοιδόρει, πάσχων οὐκ ἠπείλει, παρεδίδου δὲ τῷ κρίνοντι δικαίως.

24 * ὃς τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν αὐτὸς ἀνήνεγκεν ἐν τῷ σώματι αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ξύλον· ἵνα ταῖς ἁμαρτίαις ἀπογενόμενοι, τῇ δικαιοσύνῃ ζήσωμεν· οὗ τῷ μώλωπι ἰάθητε·

25 * ἦτε γὰρ ὡς πρόβατα πλανώμενα· ἀλλ' ἐπεστράφητε νῦν ἐπὶ τὸν ποιμένα καὶ ἐπίσκοπον τῶν ψυχῶν ὑμῶν.

---

19 לְהַלִּין גֵּיר אִית לְהוֹן [g] טַיבוּתָא קֳדָם אֱלָהָא לְאִילֵין דְּמָטֵל [h] תְּאֹרְתָא שַׁפִּירְתָא [i] מְסַיְּבְרִין [k] עֲקָתָא [l] דַּאתְיִן עֲלֵיהוֹן
20 [m] בְּעַוְלָא׃ אִילֵין דֵּין דְּמָטֵל [n] סַכְלְוָתְהוֹן מְסַיְּבְרִין [o] אוּלְצָנָא אֲיָרָא חֶשְׁבוּחְתָא [p] הָוְיָא לְהוֹן אֶלָּא מָא דְּעָבְדִין אַנְתּוּן
דְּשַׁפִּיר וָאלְצִין לְכוֹן וְמַסַּיְּבְרִין אַנְחוֹן הֵידִין [q] יַרְבָּא [r] חֶשְׁבוּחְתְּכוֹן לְוָת אֱלָהָא׃ 21 לְהָדָא גֵּיר [s] אִתְקְרִיתוּן דַּאף
מְשִׁיחָא [t] מִית חֲלָפַיִן וַשְׁבַק לַן הָנָא [u] טוּפְסָא דַּאנְחוֹן בְּעָקְבָתֵהּ תְּהַלְּכִין׃ 22 הוּ דְּלָא עֲבַד [x] חֲטִיתָא אַף לָא [y] נְכְלָא
[z] אֶשְׁתְּכַח בְּפוּמֵהּ׃ 23 הוּ [z] דְּמִצְטַחֵא הָוָא וְלָא מְצַחֵא [b] וְחָאשׁ הָוָא וְלָא מֶתְלַחַם אֶלָּא מַשְׁלֵם [c] דִּינֵהּ לְדַיָּנָא
[d] דְּכְאנוֹתָא׃ 24 וַשְׁבַק חֲטָהַיִן כְּלְהוֹן וְאַסֵּק אֲנוּן בְּפַגְרֵהּ לַצְלִיבָא דְּכַד מִיתִין לַחֲטִיתָא בְּזַרִיקְוָתָא דְּיֵלֵהּ נְחָא
בְּשׁוּפְתֵהּ גֵּיר אִתַּסְיְתוּן׃ 25 דְּשָׁעְיָא הֲוִיתוּן אַיְךְ עָרְבָא וְאִתְפְּנִיתוּן הָשָׂא לְוָת רָעְיָא וְסָעְרָא דְּנַפְשָׁתְכוֹן׃

[g] חסד [h] נוח הנשמה [i] מסבלים [k] צרות [l] פשעם [m] אֵתָא [n] עָוֹל [o] אֲלֵץ צור [p] חֲוָיָא [q] וְרֵב גדל [r] שַׁבַּח [s] קָרָא [t] מוּת [x] דמות [z] חַטָּא [z] נָכַל [a] נמצא [b] צָחָא [c] חָשַׁשׁ [d] רוּן [e] כְּאנוּתָא [f] אדקה מן כון [g] חָטָא

CAP. III.

1 Similiter et vos, mulieres, subditæ estote maritis vestris, vt eos qui non acquiescunt sermoni, bonis moribus vestris acquiratis absque labore:

2 * Quum viderint in timore & castitate vos conuersari.

3 * Neque ornemini ornatu externo, vt cincinnis capillorum vestrorum, aut additamentis auri, aut excellentibus vestimentis:

4 * Sed ornemini in homine abscondito cordis, in spiritu mansueto incorruptibili ornatu excellentiori coram Deo.

5 * Sic enim & quondam mulieres illæ sanctæ, quæ sperabant in Deo, exornabant sese; & erant subditæ maritis suis.

6 * Quemadmodum Saro subdita erat ipsi Abrohom; & vocabat eum, Domine mi: cuius vos estis filiæ in bonis operibus, non conturbatæ vllo timore.

Dominica sexta post Epiphaniam.

7 * Vos autem, viri, habitate cum mulieribus vestris secundùm scientiam, & tanquam vasa infirmiora in honore eas habetote; quoniam & ipsæ sunt vobiscum hæredes doni vitæ in æternum: neque suspensi sitis in orationibus vestris.

8 * Finis porrò hic est; vt sitis omnes vnanimes. estote itaque compatientes iis qui patiuntur, & vos inuicem diligite, & estote misericordes & mansueti.

9 * Et nemini malum pro malo rependatis, nec etiam maledicentiam pro maledicentia: sed econuerso illis beneprecemini. Ad hoc enim vocati estis, vt benedictionem hæreditate possideatis.

10 * Qui ergo desiderat vitam, & amat videre dies bonos, custodiat linguam suam à malo, & labia sua ne loquantur fraudem.

11 * Transeat [recedat] à malo, & faciat bonum; & quærat pacem, cursúque ad eam contendat.

12 * Quoniam oculi Domini sunt super iustos, & aures eius ad audiendum eos; vultus [ira] autem Domini est super improbos.

קפלאון ג

1 הַכַנָא אַף אַנתון נְשָׁא ᵃ אֶשְׁתַעְבְּדִין לְבַעֲלֵיכֵין דְאִילֵין דְלָא ᵇ מְהֵימְנִין ᶜ לְמִלְתָא ᵈ בְּדוּבְרֵיכֵין שַׁפִּירָא וְלָא עַמְלָא
2 ᵉ תֶּקְנִין אֵנִין ׃ ᶠ כַּד ᵍ חָזַין דַּבְּדַחְלָתָא ᵍ וְבַנְכְפוּתָא ʰ מְתְדַּבְּרָן אַנְתֵּין ׃ 3 וְלָא ⁱ תְּצַטַּבְּתֵין בְּצַבְּתָא בַּרְיָא ᵏ דְגְדוּלָא
דְסַעֲרֵיכֵין אוֹ ˡ דְחָשְׁלָתָא דַּדַהֲבָא אוֹ דַלְבוּשָׁא ᵐ מִיחַר׳א ׃ 4 ᵒ אֶלָא אֶצַטַּבְּתֵין בִּבְרַנְשָׁא ⁿ כַּסְיָא וְלֵבָא בְּרוּחָא מַכִּיכְתָא וְלָא
מְתְחַכְּלָא ᵒ צַבְּתָא דְמֵיחַר קֳדָם אֱלָהָא ׃ 5 הַכַנָא גֵיר אַף מִן קַדִּים נְשֵׁא קַדִּישָׁתָא אִילֵין ᵖ דְמִסַּבְּרָן הֲוֵי בַּאלָהָא מְצַבְּתָן
ᵠ הֲוֵי נַפְשָׁהֵהֵין ˡ וּמִשְׁתַעְבְּדָן הֲוֵי לְבַעֲלֵיהֵין ׃ 6 אַיכַנָא דְסָרָא מְשְׁתַעְבְּדָא הֲוָת לְאַבְרָהָם ˢ וְקָרְיָא הֲוָת לֵהּ מָרִי הַיִן
ᵗ דְהֲוִין אַנְתֵּין לָהּ ᵘ בְּנָתָא בַּעֲבַדָא ˣ טָבָא כַּד לָא ᵐ מְתְחַזְיָן אַנְתֵּין מִזְכָל דְחָלָא ׃

ᵃ שַׁעְבֵּר ᵇ טְפֵּס הקשיב ᶜ מַלֵּל ᵈ בנהגוהכם ᵉ קִנְיָא ᶠ חֲזָא ᵍ ובצניעות ʰ רַבַּר ⁱ צַבַּת הקן ᵏ גַּדַל פזר ˡ חֲשַׁל ᵐ יַתַּר ᵒ כְּסָא ᵖ הקון ᵠ שבוטחות ˢ חֲזָא ᵗ שַׁעְבֵּר ᵘ קְרָא ˣ חֲזָא ʸ בנות ᶻ טוב

CAP. III.

Eph.5.c.25 Col.3.d.18

SImiliter & mulieres ſubditæ ſint viris ſuis : vt & ſiqui non credunt verbo, per mulierum conuerſationem ſine verbo lucrifiant;

ſanctã

* Conſiderantes in timore † caſtam conuerſationem veſtram:

1.Tim.2.c.19

* Quarum non ſit extrinſecus capillatura, aut circundatio auri, aut indumenti veſtimentorum cultus:

* Sed qui abſconditus eſt cordis homo, in incorruptibilitate quieti & modeſti ſpiritus, †qui eſt in conſpectu Dei locuples.

quod

* Sic enim aliquando & ſanctæ mulieres ſperãtes in Deo, ornabant ſe; ſubiectæ propriis viris:

Gen.18.b.12.

* Sicut Sara obediebat Abrahæ, Dominum eum vocans: cuius eſtis filię, benefacientes, & non pertimentes vllam perturbationem.

1.Cor.7.a.3

* Viri ſimiliter, cohabitantes ſecundùm ſcientiam, quaſi infirmiori vaſculo muliebri impartientes honorem, tanquam & coheredibus gratię vitæ; vt non impediantur orationes veſtræ.

fine

* In † fide autem, omnes vnanimes, compatientes, fraternitatis amatores, miſericordes, modeſti, humiles;

Pro.17.c.13.20.d.22. Mat.5.f.39 Rom.12.d.17. 1.Theſ.5 c.15

* Non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto: ſed econtrario benedicentes: quia in hoc vocati eſtis, vt benedictionem hæreditate poſſideatis.

Pſal.33.b.13

* Qui enim vult vitã diligere, & dies videre bonos, Coërceat linguam ſuam à malo, & labia eius ne loquantur dolum.

autem Pſal.33.c.15.36.a.8 Iſa.1.d.16.

* Declinet †à malo, & faciat bonum: inquirat pacem, & ſequatur eam.

* Quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum: vultus autem Domini ſuper facientes mala.

γ΄.

1 * Ομοίως αἱ γυναῖκες, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν, ἵνα καὶ εἴ τινες ἀπειθοῦσι τῷ λόγῳ, διὰ τῆς τῶν γυναικῶν ἀναστροφῆς ἄνευ λόγου κερδηθήσονται,

2 * ἐποπτεύσαντες τὴν ἐν φόβῳ ἁγνὴν ἀναστροφὴν ὑμῶν.

3 * ὧν ἔστω οὐχ ὁ ἔξωθεν ἐμπλοκῆς τριχῶν, καὶ περιθέσεως χρυσίων, ἢ ἐνδύσεως ἱματίων κόσμος·

4 * ἀλλ' ὁ κρυπτὸς τῆς καρδίας ἄνθρωπος, ἐν τῷ ἀφθάρτῳ τοῦ πραέος καὶ ἡσυχίου πνεύματος, ὅ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ πολυτελές.

5 * οὕτω γάρ ποτε καὶ αἱ ἅγιαι γυναῖκες αἱ ἐλπίζουσαι ἐπὶ τὸν θεὸν, ἐκόσμουν ἑαυτὰς, ὑποτασσόμεναι τοῖς ἰδίοις ἀνδράσιν·

6 * ὡς Σάρρα ὑπήκουσε τῷ Ἀβραάμ, κύριον αὐτὸν καλοῦσα· ἧς ἐγενήθητε τέκνα, ἀγαθοποιοῦσαι καὶ μὴ φοβούμεναι μηδεμίαν πτόησιν.

7 * Οἱ ἄνδρες ὁμοίως, συνοικοῦντες κατὰ γνῶσιν, ὡς ἀσθενεστέρῳ σκεύει τῷ γυναικείῳ ἀπονέμοντες τιμὴν, ὡς καὶ συγκληρονόμοι χάριτος ζωῆς, εἰς τὸ μὴ ἐγκόπτεσθαι τὰς προσευχὰς ὑμῶν.

8 * τὸ δὲ τέλος, πάντες ὁμόφρονες, συμπαθεῖς, φιλάδελφοι, εὔσπλαγχνοι, φιλόφρονες,

9 * μὴ ἀποδιδόντες κακὸν ἀντὶ κακοῦ, ἢ λοιδορίαν ἀντὶ λοιδορίας· τοὐναντίον δὲ, εὐλογοῦντες· εἰδότες ὅτι εἰς τοῦτο ἐκλήθητε, ἵνα εὐλογίαν κληρονομήσητε.

10 * ὁ γὰρ θέλων ζωὴν ἀγαπᾶν, καὶ ἰδεῖν ἡμέρας ἀγαθὰς, παυσάτω τὴν γλῶσσαν αὐτοῦ ἀπὸ κακοῦ, καὶ χείλη αὐτοῦ, τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

11 * ἐκκλινάτω ἀπὸ κακοῦ, καὶ ποιησάτω ἀγαθόν· ζητησάτω εἰρήνην, καὶ διωξάτω αὐτήν.

12 * ὅτι ὀφθαλμοὶ κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν· πρόσωπον δὲ κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά.

חַר בְּשַׂבָּא דִי דְבָתַר דַּנְחָא ד 7 וְאִנְתּוּן גַּבְרָא הָכַנָּא [a]עַמְרוּ עִם נְשֵׁיכוּן [b]בִּידַעְתָּא וְאִיךְ [c]דְּלָמָאנָא מְחַיְּלָא
[d]בְּאִיקָרָא [e]אֲחוּדוּ אֲנִין מָטֵל דְּאַף חֵנִין עִמְכוּן [f]יְרְתָן [g]סוּהֲבְתָא דְחַיֵּא דְּלָעְלַם וְלָא חֲהֵוּוּן [h]מְתְחַקְלִין [i]בְּצְלָוָתְכוּן׃
8 שׁוּלְמָא דֵּין דְּחֲהֵוּוּן כֻּלְכוּן [k]בַּאוּיוּתָא וַהֲוִיתוּן [l]חָשִׁין עִם אִילֵּין דְּחָשִׁין וְרַחֲמִין חַד לְחַד וַהֲוִיתוּן [m]רְחֲמָתְנִין וּמַכְּיכִין׃
9 וְלֶאנָשׁ [n]בִּישְׁתָא חֲלָף בִּישְׁתָא לָא [o]הָפְרָעוּן וְאַף לָא [p]צוּחְיָתָא חֲלָף צוּחְיָתָא אֶלָּא דְּלָקוּבְלָא דְּהָלֵין הַוִיתוּן מְבָרְכִין
לְהָדָא גֵּיר [q]אֶתְקְרִיתוּן דְּבוּרְכָתָא [r]תֵּארְתוּן׃ 10 מִן דְּצָבֵא הָכִיל חַיֵּא וְרַחֵם יוֹמָתָא טָבָא לְמֶחְזָא נֶטַר לְשָׁנֵהּ מִן
בִּישְׁתָא וְסִפְוָתֵהּ דְּלָא נְמַלְלָן נָכְלָא׃ 11 נֶעְבַּר מִן בִּישְׁתָא וְנֶעְבֵּד טָבְתָא וְנֶבְעֵא שְׁלָמָא וְנֶרְהַט בָּתְרֵהּ׃
12 מְטֵל דְּעֵינוֹהִי דְּמָרְיָא עַל זַדִּיקֵא וַאֲדְנוֹהִי לְמֶשְׁמַע אֱנוּן וַאפּוֹהִי דְּמָרְיָא עַל בִּישֵׁא׃

a שכנו
b יַדַע c מָאנָא כלים
d יְקַר e אַחַד אחז
f יְרֵת ירש g יַחַב h תְּקַל
i בתפלתכם k בשלום מן
l אַנָא m חַשַּׁשׁ n רְחֵם
o בִּישׁ רע p פְּרַע גמל
q קְרָא r ברכה s יֵרֵת ירש

13 * Ecquis vobis malefaciet, si fueritis zelatores bonitatis?

14 * Quòd si patiamini propter iustitiã, beati estis: neque reformidabitis eos qui terrorẽ vobis incutiunt, neque conturbabimini:

15 * Sed sanctificate in cordibus vestris Dominum Meschicho.

Dominica tertia post Pentecosten.

Et estote parati ad depromendum Spiritum [ad satisfaciendum] omni poscenti vos ra-
16 tionem de Spe fidei, * Cum humilitate & timore, habentes bonam conscientiam: adeò vt ij qui obloquuntur de vobis tanquam de hominibus sceleratis, confundantur, vt qui calumnientur bonos in Meschicho mores ve-
17 stros. * Præstat enim vobis quum feceritis bona opera, vt mala reportetis (siquidem talis fuerit voluntas Dei) quàm quum malefeceritis.

18 * Quoniam & Meschicho semel mortuus est pro peccatis nostris, iustus pro sceleratis, vt nos offerret Deo, & mortuus est corpore, & vixit Spiritu.

19 * Et prædicauit animabus illis quæ detinebantur in sepulchro:

20 * Quæ quondam inobedientes fuerant in diebus Nouach, quũ longanimitas Dei præcepit vt fieret arca, ob Spem pœnitentiæ eorum: & octo tantùm animæ introierunt in eam, & seruatæ sunt per aquas.

21 * Quo quidem exemplo & vos seruamini per baptismum, non abluentes corpus à sordibus, sed gratias agentes Deo cum pura conscientia, & per resurrectionem Jeschua Meschicho.

22 * Qui euectus est in cælum, & est ad dexteram Dei, eique subiecti sunt Angeli, & potestates, ac virtutes.

CAP. IIII.

1 * Cum ergo Meschicho passus est pro nobis in carne, vos quoque eadem mente armemini. quisquis enim mortuus est in corpore suo, destitit ab omnibus peccatis.

---

13 וּמַנוּ דְּנֶעְבֵּד לְכוֹן בִּישְׁתָּא אִן חֲוֵיוֹן [d]טַנָּנָא [c]דְּטָבְתָא׃ 14 וְאַן הוּ דְּתֶחְשׁוֹן עַל אֲפֵי [f]כְּאנוּתָא [g]טוּבֵיכוֹן וְלָא
חֵרְחֲלִין מֶן אִילֵין [h]דְּמַדְחֲלִין לְכוֹן וְלָא [i]תֶּשְׁתַּגְשׁוֹן׃ 15 אֶלָּא קַדְּשׁוּ [k]בְּלֵבָוַתְכוֹן לְמָרְיָא מְשִׁיחָא
חַר [a]בְּשַׁבָּא דְּג דְּבְתַר [b]פְּנְטִיקוֹסְטִי ה
וַהֲוַיתוּן [c]מְטַיְבִין [d]לְמַפַּק בְּרוּחָא לְכָל [e]דְּתָבַע לְכוֹן [f]מִלְּתָא עַל [g]סַבְרָא דְּהַיְמָנוּתָא׃ 16 בְּמַכֵּיכוּתָא וּבִדְחָלְתָא כַּד
אִיתְ לְכוֹן [h]תְּאַרְתָא טָבְתָא אֲיכַנָא דְּהַנּוּן דְּמְמַלְלִין עֲלֵיכוֹן אַיְךְ דְּעַל אֱנָשָׁא בִּישָׁא [i]נְבְחָתוּן אַיְךְ אֲנָשָׁא [k]דְּטָלְמִין לְדוּבְרֵיכוֹן
שַׁפִּירָא דְּבְמְשִׁיחָא׃ 17 [m]עֲדִיף הִי לְכוֹן גֵּיר כַּד עָבְדִין אַנְתּוּן עֲבַדָא טָבָא מִסְבְּלִין בִּישְׁתָּא אִן הָכִיל הָכְנָא הוּ
צְבְיָנָא דַּאלָהָא וְלָא כַּד עָבְדִין אַנְתּוּן בִּישָׁתָא׃ 18 מְטַל דְּאַף מְשִׁיחָא חֲדָא זְבַן מִית חֲלַף חֲטָהַיִן זַדִּיקָא חֲלַף

d מקנאים
c טוב צדקה
g אשרי אתם h שמפחידים
i שנש לב
a בשבת b חג חשבועות
e טיב d נפק e תבע
f דבר g הקוה
h נוח הנשמה
k טלם
i בחת בוש
l הנהגותכם m טוב הוא יותר

Matt.5.a.10

* Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis?

13 * καὶ τίς ὁ κακώσων ὑμᾶς, ἐὰν τοῦ ἀγαθοῦ μιμηταὶ γένησθε;

* Sed & si quid patimini propter iustitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, neque conturbemini.

14 * ἀλλ' εἰ καὶ πάσχετε διὰ δικαιοσύνην, μακάριοι. τὸν δὲ φόβον αὐτῶν μὴ φοβηθῆτε, μηδὲ ταραχθῆτε·

* Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris,

15 * κύριον δὲ τὸν θεὸν ἁγιάσατε ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν.

Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe:

Ἕτοιμοι δὲ ἀεὶ πρὸς ἀπολογίαν παντὶ τῷ αἰτοῦντι ὑμᾶς λόγον περὶ τῆς ἐν ὑμῖν ἐλπίδος,

Sup.2.c.12

* Sed cum modestia & timore, conscientiam habentes bonã: vt in eo quod detrahunt vobis, confundantur qui calumniantur vestram bonam in Christo conuersationem.

16 * μετὰ πραΰτητος καὶ φόβου, συνείδησιν ἔχοντες ἀγαθήν, ἵνα ἐν ᾧ καταλαλεῖσθε ὑμῶν ὡς κακοποιῶν, καταισχυνθῶσιν οἱ ἐπηρεάζοντες ὑμῶν τὴν ἀγαθὴν ἐν χριστῷ ἀναστροφήν.

* Melius est enim vt benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quàm malefacientes. D

17 * κρεῖττον γὰρ ἀγαθοποιοῦντας, εἰ θέλοι τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, πάσχειν, ἢ κακοποιοῦντας.

Rom.5.a.6 Heb.9.d.14.g.28

* Quia & Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, iustus pro iniustis: vt nos offerret Deo, †mortificatos quidẽ carne, †viuificatos autem spiritu.

18 * ὅτι καὶ χριστὸς ἅπαξ περὶ ἁμαρτιῶν ἔπαθε, δίκαιος ὑπὲρ ἀδίκων· ἵνα ἡμᾶς προσαγάγῃ τῷ θεῷ, θανατωθεὶς μὲν σαρκὶ, ζωοποιηθεὶς δὲ πνεύματι·

mortificatus viuificatus

* In quo & his qui in carcere erant spiritu veniens prædicauit:

19 * ἐν ᾧ καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθεὶς ἐκήρυξεν,

spiritibus

* Qui increduli fuerant aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus Noë, cùm fabricaretur arca: in qua paucę, id est octo animæ saluæ factę sunt per aquam.

20 * ἀπειθήσασί ποτε, ὅτε ἀπεξεδέχετο ἡ τοῦ θεοῦ μακροθυμία, ἐν ἡμέραις νῶε κατασκευαζομένης κιβωτοῦ· εἰς ἣν ὀλίγαι, τουτέστιν ὀκτὼ ψυχαὶ διεσώθησαν δι' ὕδατος·

Gen.6.c.14 Matt.24.d.37 Luc.17.f.26

vos

*Quod & †nos nũc similis formæ saluos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Iesu Christi†,

21 * ὃ καὶ ὑμᾶς ἀντίτυπον νῦν σώζει βάπτισμα, οὐ σαρκὸς ἀπόθεσις ῥύπου, ἀλλὰ συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς θεὸν, δι' ἀναστάσεως ἰησοῦ χριστοῦ,

à mortuis

* Qui est in dextera Dei, deglutiens mortem, vt vitæ æternæ hæredes efficeremur: profectus in cælum, subiectis sibi angelis & potestatibus & virtutibus.

22 * ὃς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ θεοῦ, πορευθεὶς εἰς οὐρανὸν, ὑποταγέντων αὐτῷ ἀγγέλων καὶ ἐξουσιῶν καὶ δυνάμεων.

CAP. IIII.

δ΄.

CHristo igitur passo in carne, & vos eadem cogitatione armamini. quia A qui passus est in carne, desiit à peccatis:

1 * Χριστοῦ οὖν παθόντος ὑπὲρ ἡμῶν σαρκὶ, καὶ ὑμεῖς τὴν αὐτὴν ἔννοιαν ὁπλίσασθε, ὅτι ὁ παθὼν ἐν σαρκὶ, πέπαυται ἁμαρτίας·

---

x בגוף
y בָּרַז z אֲחַר אחז
a בשאול
a טְפַס הקשיב c יום
b נְגַר ארך c תיכה
c הקוה e תָּב שוב
h עָלַל בוא i חַיָּא
k דמות l חַיָּא m עַמַר
n לָא o שָׁגַג רחץ

חֲטָיָא וְנִקְרְבִכּין לַאלָהָא וּמִית x בְּפִגַר וְחַיָא בְרוּחַ׃ 19 y וַאכְרֵז לְנַפְשָׁתָא אִילֵין זַאחִידָן הֲוֵי a בְשִׁיוֹל׃ 20 הַלֵין
דְּמֵן קְרִים לָא b אֶתְטְפִיסִי הֲוֵי c בְיוֹמָתֵהּ דְנוּחַ כַּד d מַגְּרַת רוּחֵהּ דַאלָהָא פֶּקְדַת דְּחֶוְיָא e קִיבוּתָא עַל f סַבְרָא g דַּתְיַבוּתְהוֹן
וְחַמְנָא נַפְשָׁן בַּלְחוּד h עֲלִין לָהּ i וְחַיֵי בְמַיָא׃ 21 דְאַף אַנְהוֹן בֵּהּ בְּהָוֵי k טוּפְסָא l חָאֵין אַנְתוּן m בְּמַעֲמוּדִיתָא n לוֹ כַּד פְּגַרָא
o מְשֵׁיזִין אַנְתוּן מֵן צָאתָא אֶלָא כַּד סַוְדִין אַנְתוּן בַּאלָהָא בְּתוּאֲרָא דְכִיתָא וּבְקֵימֵהּ דְיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא׃
22 הַוּ דְאִתְעֲלִי לַשְׁמַיָא וְאִיתַוהִי עַל יַמִינָא דַאלָהָא וְאִשְׁתַעְבַּדוּ לֵהּ מַלְכֵי וְשַׁלִיטָנֵי וְחֵילָוָתָא׃

קפלאון ד

בְּבָסַר וְאַף אַנְהוֹן בְּהּ בְּהָנָא רָעְיָנָא אֲזַדִינוּ כְּלְמַן דְּמָאֵת גֵּיר בְּפִגְרֵהּ שְׁלִי לֵהּ מֵן כְּלְהוֹן חֲטָהָא׃ 1 אַן מְשִׁיחָא הָכִיל חַשׁ חֲלַפֵיכוֹן

2 * *Vt non amplius desideriis hominum viuat quanto tempore erit in corpore, sed voluntati Dei.*

3 * *Sufficit enim quòd transacto tempore operati simus voluntatem Ethnicorũ in crapula, & ebrietate, & proteruia, & cantu,* [comessatione] *cultu denique dæmoniorum.*

4 * *Et ecce nunc admirantur, vosque maledictis proscindũt, eo quòd libidine non pruritis cum eis in illa priore ingluuie.*

5 * *Qui quidem reddituri sunt rationem Deo ipsi, qui paratus est ad iudicandum viuos & mortuos.*

6 * *Nam propterea euangelizatum est & mortuis, vt iudicentur secundùm homines carne, viuãt autem secundùm Deum spiritu.*

Dominica septima post Epiphaniam.

7 * *Instat autem finis omnium. Quamobrem estote casti, & inuigilate orationi.*

8 * *Et ante omnia charitas vehemens mutua sit inter vos. Charitas enim operit multitudinem peccatorum.*

9 * *Et estote amatores peregrinorum absque murmuratione.*

10 * *Porrò vnusquisque vestrum quod accepit donum à Deo, ministret socius suis tanquam boni dispẽsatores distinctæ gratiæ Dei.*

11 * *Quisquis loquitur, vt eloquium Dei loquatur: & quisquis ministrat, vt ex virtute quam dat ei Deus: vt in omnibus quæ agitis, glorificetur Deus per Ieschua Meschicho: cui est gloria & honor in seculum seculorum: Amin.*

12 * *Dilecti mei, ne miremini in tentationibus quas habetis, quasi quid alienum vobis acciderit; quandoquidem ad vestri probationem fiunt.*

13 * *Sed gaudete vos participes esse passionum Meschicho, vt sic et in reuelatione gloriæ eius gaudeatis & exultetis.*

14 * *Quod si probrum patimini pro nomine Meschicho, beati estis; quoniam Spiritus Dei gloriosus requiescit super vos.*

15 * *Tantum ne quis vestrum tanquam homicida, aut fur, aut facinorosus patiatur.*

---

2 וְלָא ᶜ מִכְיל לַרְגִיגָתָא דַבְנֵי נָשָׁא ᶠ נְחֵא כְמָא זַבְנָא ᵍ דְאִיתַוהִי בְפַגְרָא אֶלָּא ʰ לְצֶבְיָנָא דַאלָהָא ׃ ⁵ סַפֵּק גֵּיר

זַבְנָא הַו דַעֲבַר דְפַלְחִין בַּה צֶבְיָנָא דְחַנְפָא ʲ בָאסוּטוּתָא ᵏ וּבְרַוְיוּתָא ˡ וּבְצַחֲנוּתָא וּבְזַמְרָא ᵐ וּבְפוּלְחָנָא דְשֵׁאדֵא ׃

4 וְהָא הָשָׁא ⁿ מִתְדַמְרִין וּמְגַדְפִין עֲלַיכוֹן בְּדִלָא ᵒ מֶשְׁתַרְחִיתוּן עִמְהוֹן בְהֵי ᵖ אָסוּטוּתָא ᵠ קְרֵמְיתָא ׃ ⁵ הָנוּן דְיָהֲבִין

פֻּתְגָמָא לַאלָהָא הַו דַעֲתִיד ʳ לְמִדַן ˢ מִיתֵא וְחַיֵּא ׃ ⁶ מִטַל הָנָא גִיר ˢ אֶסְתַבַר אַף ᵘ לְמִיתֵא ˣ דֶנְתְדִינוּן אַיךְ בְנֵינָשָׁא בְבְסַר

ᵛ וְנִחִין בְאלָהָא בְרוּחַ ׃ חַר בְשַׁבָּא דז בָתַר ᶻ רַנְחָא ו

7 ᵇ מְטַיַרְ לָה דִין ᶜ חַרְתָא דְכֹל מָטַל הָנָא ᵃᵃ אֶתְנַכְפוּ וְאִתְחְעִירוּ לְצְלוֹתָא ׃ ⁸ וְקֶדָם כֹּל מֵדֶם חוּבָא חַרִיפָא

לָוֹת חָדְרָא נָהֲוָא לְכוֹן חוּבָא גֵיר מְחַפֵּא סוּגָאָא דַחֲטָהֵא ׃ ⁹ וַהֲוֵיתוּן רָחִמִין אַכְסָנֵיא דְלָא רָטְנָא ׃ ¹⁰ וְכָלְנָשׁ

---

c על-כן
f חַיָּא g אִית h צְבָא
i בהגה'ה הזולל
k רַוָא l ובמשחה m פְּלַח
n רַמַר o שֶׁרֶשׁ שגל
p בהגה הזולל והרשונה
r רון s מות t סַכַּר בשר
v מות x רון y חַיָּא
z זרח a מְטָא b אחרית

2 ✱ Vt iam non desideriis hominum, sed †volũtate Dei quod reliquum est in carne viuat temporis.

voluntati,

3 ✱ Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem Gentium consummandam, his qui ambulauerunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus†, & illicitis idolorum cultibus.

Eph. 4. c.25

ebrietatibus,

4 ✱†In quo†admirantur, non cõcurrentibus vobis in eandem luxuriæ confusionem, blasphemantes.

in quibus nũc obstupescunt peregrinantur,

5 ✱ Qui reddent rationem ei qui paratus est iudicare viuos & mortuos.

6 ✱ Propter hoc enim & mortuis euangelizatum est: vt iudicentur quidem secundùm homines in carne, viuant autem secundùm Deum in spiritu.

7 ✱ Omnium autem finis †appropinquabit. Estote itaque prudentes, & vigilate in orationibus.

appropinquauit.

8 ✱ Ante omnia autem, mutuam in †vobismetipsis charitatem continuã habentes: quia charitas operit multitudinem peccatorum:

vosmetipsos Pro.10. b.12, Rom.12. c.13 Heb. 13. a.2 Phil. 2 d.14. Rom.12. b.6 1.Cor.4. a.2

9 ✱ Hospitales inuicem sine murmuratione:

10 ✱ Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes: sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei.

11 ✱ Si quis loquitur, quasi sermones Dei. si quis ministrat, tanquam ex virtute, quam administrat Deus. vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum: cui est gloria & imperium in secula seculorum. Amen.

12 ✱ Charissimi, nolite peregrinari in feruore qui ad tentationẽ vobis fit, quasi noui aliquid vobis contingat:

13 ✱ Sed communicantes Christi passionibus, gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultantes.

14 ✱ Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam†quod est honoris, gloriæ, & virtutis Dei, & qui est eius Spiritus, super vos requiescet.

gloriæ & Dei spiritus, in vobis requiescit.

15 ✱ Nemo autem vestrũ patiatur quasi homicida, aut fur, aut maleficus, aut alienorum appetitor.

2 ✱ εἰς τὸ μηκέτι ἀνθρώπων ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ θελήματι θεοῦ τὸν ἐπίλοιπον ἐν σαρκὶ βιῶσαι χρόνον.

3 ✱ ἀρκετὸς γὰρ ὑμῖν ὁ παρεληλυθὼς χρόνος τοῦ βίου τὸ θέλημα τῶν ἐθνῶν κατεργάσασθαι, πεπορευμένους ἐν ἀσελγείαις, ἐπιθυμίαις, οἰνοφλυγίαις, κώμοις, πότοις, καὶ ἀθεμίτοις εἰδωλολατρείαις·

4 ✱ ἐν ᾧ ξενίζονται, μὴ συντρεχόντων ὑμῶν εἰς τὴν αὐτὴν τῆς ἀσωτίας ἀνάχυσιν, βλασφημοῦντες.

5 ✱ οἱ ἀποδώσουσι λόγον τῷ ἑτοίμως ἔχοντι κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς.

6 ✱ εἰς τοῦτο γὰρ καὶ νεκροῖς εὐηγγελίσθη, ἵνα κριθῶσι μὲν κατὰ ἀνθρώπους σαρκὶ, ζῶσι δὲ κατὰ θεὸν πνεύματι.

7 ✱ Πάντων δὲ τὸ τέλος ἤγγικε. σωφρονήσατε οὖν, καὶ νήψατε εἰς τὰς προσευχάς·

8 ✱ πρὸ πάντων τὴν εἰς ἑαυτοὺς ἀγάπην ἐκτενῆ ἔχοντες, ὅτι ἡ ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν·

9 ✱ φιλόξενοι εἰς ἀλλήλους ἄνευ γογγυσμοῦ.

10 ✱ ἕκαστος καθὼς ἔλαβε χάρισμα, εἰς ἑαυτοὺς αὐτὸ διακονοῦντες, ὡς καλοὶ οἰκονόμοι ποικίλης χάριτος θεοῦ.

11 ✱ εἴτις λαλεῖ, ὡς λόγια θεοῦ· εἴτις διακονεῖ, ὡς ἐξ ἰσχύος ἧς χορηγεῖ ὁ θεὸς, ἵνα ἐν πᾶσι δοξάζηται ὁ θεὸς διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ· ᾧ ἐστιν ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

12 ✱ ἀγαπητοὶ, μὴ ξενίζεσθε τῇ ἐν ὑμῖν πυρώσει πρὸς πειρασμὸν ὑμῖν γινομένῃ, ὡς ξένου ὑμῖν συμβαίνοντος·

13 ✱ ἀλλὰ καθὸ κοινωνεῖτε τοῖς τοῦ Χριστοῦ παθήμασι, χαίρετε· ἵνα καὶ ἐν τῇ ἀποκαλύψει τῆς δόξης αὐτοῦ χαρῆτε ἀγαλλιώμενοι.

14 ✱ εἰ ὀνειδίζεσθε ἐν ὀνόματι Χριστοῦ, μακάριοι· ὅτι τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ θεοῦ πνεῦμα, ἐφ' ὑμᾶς ἀναπέπαυται. κατὰ μὲν αὐτοὺς βλασφημεῖται, κατὰ δὲ ὑμᾶς δοξάζεται.

15 ✱ μὴ γάρ τις ὑμῶν πασχέτω ὡς φονεὺς, ἢ κλέπτης, ἢ κακοποιὸς, ἢ ὡς ἀλλοτριοεπίσκοπος.

---

9 מַלֵּל נוחן שַׁבַּח
10 וכביד מן יַקַר רְמַר
11 נְכָא נְכַר קורח
12 בְּחַר חֲוָא חֲרָר
13 שְׁתַף חַשַׁשׁ גְּלָא
14 רַוַח גוֹל חֲסַר חרף
15 נוֹחַ רוצח
16 בִּישׁ רַע חֲשַׁשׁ

מְנִבוּן מְוַהְבְתָא דְקַבֵּל מִן אֱלָהָא נְשַׁמֵּשׁ בֵּהּ לְחַבְרוּתִי אַיִךְ רְבִיבָתָא טָבָא דְטַיבוּתָא סְפַרְשָׁתָא דֵאלָהָא׃
11 כְּל מַן דְנְסַלֵּל אַיִךְ מְלָתָא דֵאלָהָא נְסַלֵּל וְכְלְמַן דְמְשַׁמֵּשׁ אַיִךְ דְמִן חַיְלָא הוּ דֵאלָהָא יְהֵב לֵהּ דְבְכָל דְעָבְדִין אֲנָחְנִין נְשְׁתַבַּח אֱלָהָא בְּיֵד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דִדִילֵהּ הִי תֻּשְׁבּוּחְתָא וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אָמִין׃
12 חַבִיבַיָּא חְהַדְמְרוּן בְּנְסְיוּנָא דְהַוִין לְכוֹן אַיִךְ דְמֵדְם נוּכְרִי גְרַשׁ לְכוֹן מְטַל דְלְבוּחְרְנְכוֹן הוּ הַוִין׃
13 אֶלָּא חְדוּ דְמְשְׁתַּוּתְפִין אֲנָחְנִין לְחַשְׁוּתִי דְמְשִׁיחָא דְהְכְנָא אַף בְּגְלְוְיָנָא דְחְשְׁבּוּחְתֵהּ הֵחְדוּן וְתֵרְוְזוּן׃
14 וְאִן מְתְחַסְדִין אֲנָחְנִין עַל אֲפֵי שְׁמֵהּ דְמְשִׁיחָא טוּבַיכוֹן דְרוּחָא דֵאלָהָא מְתְחְנִיחָא עֲלֵיכוֹן׃
15 בְּלְחוֹד לָא אֲנָשׁ מְנִבוֹן אַיִךְ קְטוֹלָא אוֹ אַיִךְ גַנָבָא אוֹ אַיִךְ עָבֵד בִּישְׁתָא נָהֵוָא חָאֵשׁ׃

16 * *Sin patitur vt Christianus, non erubescat; sed glorificet Deum hoc nomine.*

17 * *Quoniam tempus est vt incipiat iudiciũ à domo Dei. Quòd si à nobis incipit, quis erit finis eorũ qui non acquiescunt euangelio Dei?*

18 * *Et, si iustus vix seruatur, impius et peccator vbi inueniendus est?*

19 * *Quapropter ij qui patiuntur iuxta voluntatem Dei, commendant ei animas suas bonis operibus tanquam conditori fideli.*

Dominica decimaquarta post Pentecosten, & in electione aut ordinatione Episcoporum.

CAP. V.

1 OBsecro autem presbyteros qui sunt inter vos, ego presbyter socius vester ac testis passionum Meschicho, & particeps gloriæ ipsius quæ reuelanda est:

2 * *Pascite gregem Dei, qui traditus est vobis, & curam eius agite spiritualiter, non vi, sed sponte; non in sordido lucro, sed ex toto corde vestro:*

3 * *Non tanquam domini gregis, sed vt sitis illis bonum exemplar.*

4 * *Vt quum reuelatus fuerit ille pastorum magister, recipiatis ab eo coronam gloriæ immarcescibilis.*

5 * *Vos autem adolescentes, subditi estote senioribus vestris: & circum amicti estote mansuetudine animi vnus erga alium, quia Deus illis aduersatur qui efferunt sese, humilibus autem dat gratiam.*

6 * *Humiliemini igitur sub potenti illa Dei manu; vt ipsa vos euehat tempore congruo.*

7 * *Et omnem sollicitudinem vestram conijcite in Deum, quippe cui curæ estis.*

8 * *Vigilate & memores estote, quoniam aduersarius vester Satanas tanquam leo rugit & obambulat, quæritque quem absorbeat.*

9 * *Insurgite ergo in eum obfirmati in fide, & scitote quòd & fratribus vestris, qui in mundo sunt, hæ passiones obueniunt.*

---

16 אן דין חאש איך כריסטינא לא נבהת אלא נשבח לאלהא בה בהנא שמא׃ 17 מטל דזבנא הו דנשרא
דינא מן כיתה דאלהא אן דין מנן משרא אינא הי חרתא דאילין ולא מחתפיסין לטברתה דאלהא׃
18 ואן זדיקא למחסן חיא רשיעא וחטיא איכא משתכח׃ 19 מטל הנא אילין דחשין איך צבינה
ואלהא נגעלין לה נפשתהון בעבדא שפירא איך דלברויא מהימנא׃
חר בשבא ריד בתר פנטיקוסטי וכירוטוניא ראפיסקופא ז קפלאין ה
2 בעא אנא דין מן קשישא דאית בכון אנא קשישא חברכון וסהדא דחשוהי דמשיחא ושותפא דשובחה הו
דעתיד דנתגלא׃ 2 רעו מרעיתא דאלהא דמשלמא לכון וסעורו רוחנאיתא בקטירא אלא בצבינא לא ביותרנא

a חג השבועות b ומבחר מן לשון יון שלו ג פום מן לשון יון c משיחו מן לשון יון d בהת בוש e שרא f רון g אחרית h פוס i כמו טפס j לבשורתו k כמעט שלא l חטא m שכח n עבא o בפקידו p ברא q חיתן

* Si autem vt Christianus, non erubescat, glorificet autem Deum in isto nomine. 16

* Quoniam tempus est vt incipiat iudicium à domo Dei. Si autem primùm à nobis, quis finis eorũ qui non credunt Dei Euangelio? 17

quidem Pro.11.d.31. saluatur * Et si iustus †vix †saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? 18

* Itaque & hi qui patiũtur secundùm voluntatem Dei: fideli creatori cõmendent animas suas in benefactis. 19

CAP. V.

SEniores ergo qui in vobis sunt obsecro, consenior & testis Christi passionum, qui & eius quæ in futuro reuelanda est, gloriæ communicator: 1 A

* Pascite qui in vobis est gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè secundùm Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: 2

* Neque vt dominantes in cleris, sed forma gregi †formę facti † gregis ex animo. 3

* Et cùm apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem glorię B coronam. 4

* Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Omnes † autem inuicem humilitatem insinuate. quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. 5

enim Rom.12.c.10 Iac.4.b.6

Iac. 4. c.10 Psal. 54. d.23 * Humiliamini igitur sub potẽti manu Dei, vt vos exaltet in tempore visitationis: 6 C

Mat.6.c.25.d.28. Luc. 12. c.22 * Omnem solicitudinem vestrã proiicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. 7

* Sobrij estote & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. 8

* Cui resistite fortes in fide: scientes eandem passionem ei quę in mundo est, vestræ fraternitati fieri. 9

16 * εἰ δὲ ὡς χριστιανός, μὴ αἰσχυνέσθω· δοξαζέτω δὲ τὸν θεὸν ἐν τῷ μέρει τούτῳ·

17 * ὅτι ὁ καιρὸς τοῦ ἄρξασθαι τὸ κρῖμα ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ θεοῦ. εἰ δὲ πρῶτον ἀφ' ἡμῶν, τί τὸ τέλος τῶν ἀπειθούντων τῷ τοῦ θεοῦ εὐαγγελίῳ;

18 * καὶ εἰ ὁ δίκαιος μόλις σῴζεται, ὁ ἀσεβὴς καὶ ἁμαρτωλὸς ποῦ φανεῖται;

19 * ὥστε καὶ οἱ πάσχοντες κατὰ τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ, ὡς πιστῷ κτίστῃ παρατιθέσθωσαν τὰς ψυχὰς ἑαυτῶν ἐν ἀγαθοποιΐᾳ.

ε'.

1 * Πρεσβυτέρους οὖν ἐν ὑμῖν παρακαλῶ ὁ συμπρεσβύτερος, καὶ μάρτυς τῶν τοῦ χριστοῦ παθημάτων, ὁ καὶ τῆς μελλούσης ἀποκαλύπτεσθαι δόξης κοινωνός,

2 * ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ θεοῦ, ἐπισκοποῦντες μὴ ἀναγκαστῶς· ἀλλ' ἑκουσίως· μηδὲ αἰσχροκερδῶς, ἀλλὰ προθύμως·

3 * μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων· ἀλλὰ τύποι γινόμενοι τοῦ ποιμνίου·

4 * καὶ φανερωθέντος τοῦ ἀρχιποίμενος, κομιεῖσθε τὸν ἀμαράντινον τῆς δόξης στέφανον.

5 * ὁμοίως νεώτεροι, ὑποτάγητε πρεσβυτέροις. πάντες δὲ ἀλλήλοις ὑποτασσόμενοι, τὴν ταπεινοφροσύνην ἐγκομπώσασθε, ὅτι ὁ θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν.

6 * ταπεινώθητε οὖν ὑπὸ τὴν κραταιὰν χεῖρα τοῦ θεοῦ, ἵνα ὑμᾶς ὑψώσῃ ἐν καιρῷ,

7 * πᾶσαν τὴν μέριμναν ὑμῶν ἐπιρίψαντες ἐπ' αὐτόν· ὅτι αὐτῷ μέλει περὶ ὑμῶν.

8 * νήψατε, γρηγορήσατε· ὁ ἀντίδικος ὑμῶν διάβολος, ὡς λέων ὠρυόμενος, περιπατεῖ ζητῶν τινα καταπίῃ.

9 * ᾧ ἀντίστητε στερεοὶ τῇ πίστει, εἰδότες τὰ αὐτὰ τῶν παθημάτων τῇ ἐν κόσμῳ ὑμῶν ἀδελφότητι ἐπιτελεῖσθαι.

טַנַּפָּא אֶלָּא מִן כְּלֵה לִבְכוֹן׃ 5 לָא אַיְךְ מָרָיָא ס דְּמַרְעִיתָא אֶלָּא אַיְךְ דְּחֶוְיִין לְהוֹן פ דְּמוּתָא שַׁפִּירְתָּא׃
4 וְכַד נְטָגְלָא רַב ק רְעוָתָא וְתִקַּבְלוּן מֶגֵּה ר כְּלִילָא דְּשׁוּבְחָא דְּלָא חָמֵא׃
5 וְאַנְתּוּן ש עֲלֵימֵא א אֶשְׁתַּעְבְּדוּ לְקַשִּׁישִׁיכוּן ת וְאִתְעַטְּפוּ ח חִיצָאִית מַכִּיכוּת י רָעְיָנָא לְוָת חֲדָדֵא מֶטֶל דַּאלָהָא סָקוּבְלָא
זוּדַאיְלִין ל דְּמִתְחָרִימִין וְלַמַּכִּיכֵא יָהֵב ב טַיבוּתָא׃ 6 אֶתְמַכְּכוּ תְּחוֹת ב אִידֵהּ תַּקִּיפְתָּא דַּאלָהָא דְּהִי תְּרִימְכוּן
בְּזַבְנָא וְזַדָּק׃ 7 ד וְצַפְּתְכוּן כֻּלָּהּ ה שְׁדוּ עַל אֱלָהָא דְּלֵהּ בְּטִיל לֵהּ עֲלֵיכוּן׃ ז אֶהְתְּעִירוּ ו וְעַהֲדוּ מֶטֶל דַּבָּעֵל
דְּבָבְכוּן סָטָנָא אַיְךְ אַרְיָא נָהֵם וּמְהַדֵּךְ וּבָעֵא דְּלָמַנּוּ נֶבְלַע׃
9 קוּמוּ תָּכִיל ח לְקוּבְלֵהּ כַּד מְשַׁרְרִין אַנְתּוּן בְּהַיְמָנוּתָא ט וְדַעוּ דְּאַף עַל אֲחֵיכוּן דַּבְּעָלְמָא הֵנּוּן הַלִּין חֵשָׁא עָרְצִין׃

o רָעָא רעה p דְּמָא q רוּעִים r עִשְׁרֵת s בְּחוֹרִים t שַׁעְבֵּר u עִטָּף v סְבִיב w רָעָא רצה x רוּם y חסר b ידו z יִצֵּף a שְׁרָא c רוּם d יִצֵּף e שְׁרָא f עור g והזכירו h בנגדו i יָרַע

10 * Deus autem gratiæ eſt, qui vocauit nos ad gloriam ſuam in æternum per Jeſchua Meſchicho quem dedit nobis, vt quum ſuſtinuerimus has oppreßiones exiguas, roboremur, & confirmemur, atque perſtemus in eo in
11 æternum. * Cui ſit gloria, & potentia, & honor in ſeculum ſeculorum, Amin.

12 * Pauca hæc, vt arbitror, ſcripſi vobis per Syluanum fratrem fidelem: & perſuaſum habeo ac teſtificor hanc eſſe veram gratiam Dei in qua ſtatis.

13 * Poſtulat pacem veſtram Eccleſia illa electa, quæ eſt in Bobil, & Marcus filius meus.

14 * Poſtulate pacem mutuam cum oſculo ſancto. Pax cum omnibus vobis qui in Meſchicho eſtis, Amin.

Epiſtolæ Petri Apoſtoli,
FINIS.

10 אֱלָהָא דִּין דְּטִיבוּתָא הוּ ᵗ דַּקְרָן לְשׁוּבְחֵהּ דַּלְעָלַם בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דְיַהֲב לַן כַּד ᵐ נְסַיְבַר הַלֵּין ᵃ אוּלְצָנָא ᵗ קְרָא ᵐ נכבל ᵃ אֲלַץ
זְעוּרָא ᵒ דְּנָתְחַיִל ᵖ וְנֶשְׁתַּרַר ᵠ וְנֶתְקַיֵּם בֵּהּ לְעָלַם ׃ 11 דִּלֵהּ שׁוּבְחָא ᵗ וְאוּחְדָנָא ˢ וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין ׃ ᵒ חַיַּל ᵖ שַׁרַר ᵠ קום
ר ויכולה s וכבוד
12 הַלֵּין ᵗ זְעוּרְיָתָא אַיִךְ ᵘ דְּסַבַר אֲנָא כְּתֶבֶת לְכוֹן בְּיַד סִילְוָנוֹס אֲחָא ˣ מְהֵימְנָא וַמְפִּיס אֲנָא וְסָהֲד אֲנָא דְּהָדָא ᵗ זְעֵר ᵘ שחושב ˣ חַיְמִן

ARGVMENTVM IN EPIST. II.

SIMON *Petrus per fidem huic mundo ſapientes, mortuos eſſe declarat: eiſdemq́ pietatis quanta ſit magnitudo, luce ipſa clarius manifeſtat.*

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ
καθολικὴ δευτέρα ἐπιστολή.
κεφαλ. ά.

Σιμων Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι 1
πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ·

* χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν 2
ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,

* ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς 3
ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς·

* δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς.

* καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν,

EPISTOLA B. PETRI
APOSTOLI II.
CAPVT I.

1 †SIMON Petrus, ſeruus Symeō
A &Apoſtolus Ieſu Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri & Saluatoris Ieſu
2 Chriſti; *Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei & Chriſti Ieſu Do
3 mini noſtri: *Quomodo omnia nobis diuinę virtutis ſuę quæ ad vitam & pietatem, donata †ſunt per cognitionē eius est
qui vocauit nos propria gloria & virtu-
4 te, *Per † quē maxima & pretioſa nobis quæ quam
promiſſa donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ, fugientes eius
5 quę in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem. *Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam,

10 *Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriã in Christo Iesu, modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitq;. 11 *Ipsi gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

12 *Per Syluanum fidelem fratrem vobis, vt arbitror, breuiter scripsi: obsecrãs & contestans hanc esse veram gratiam 31 Dei, in qua statis. *Salutat vos ecclesia, collecta que est in Babylone, †coëlecta: & Marcus 14 filius meus. *Salutate inuicem in osculo sancto: Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Iesu. Amen.

Epistolæ B. Petri I. FINIS.

10 *ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὸν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς
11 καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. *αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
12 *διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν ἑστήκατε.
13 *ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. *ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι
14 ἀγάπης· εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Τέλος τῆς ἁγίας πέτρου πρώτης ἐπιστολῆς.

---

b נאמנה c קום d קהל e גְּבָא בחר f נְקַשׁ

b שְׁרִירְתָא דַאלָהָא הָדָא c דְקַיְמִין אַנְחוּן בַּהּ : 13 שַׁאלָא שְׁלֵמכון d עִדְתָא e גְּבִיתָא דַבְּבָבִיל ומַרְקוס בְּרִי :
14 שְׁאלוּ שְׁלָמָא חַר דְחַד f בְּנוּשְׁקְתָא קַדִישְׁתָא שְׁלָמָא עַם כְּלכון אִילֵין דְּבִמְשִׁיחָא אֲנון אַמִין :
שְׁלַמַת אֲנַרְתָא דְפֶטְרוס שְׁלִיחָא :

---

*In scientia autem abstinentiam, in abstinẽtia autem patientiam, in patientia autem pietatem, 7 *In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autẽ fraternitatis charitatem. 8 *Hæc enim si †vobiscum assint, & superent: non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione.

vobis cùm adsint

9 *Cui enim non præsto sunt hæc: cæcus est, & manu tentans, obliuionẽ accipiens purgationis veterum suorum delictorum. 10 *Quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestrã vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquãdo.

11 *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in ęternũ regnum Domini & saluatoris nostri Iesu Christi. 12 *Propter quod incipiam vos semper cõmonere de his: & quidem scientes & confirmatos vos in præsenti veritate. 13 *Iustum aũt arbitror quandiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione: 14 *Certus quòd velox est depositio tabernaculi mei secundũ quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi. 15 *Dabo aũt operam & frequẽter habere vos post obitũ meũ, vt horũ † memoriam faciatis. 16 *Nõ enim † indoctas fabulas secuti, notã fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutẽ & † prę-sentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. 17 *Accipiens enim à Deo patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eũ huiuscemodi à magnifica gloria, Hic est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, ipsum audite. 18 *Et hanc vocẽ nos audiuimus de cęlo allatam, cùm essemus cum ipso in mõte sancto. 19 *Et habemus firmiorem propheticum sermonem. cui bene facitis attendentes quasi lucernæ lucẽti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris.

Iob. 22. d. 29.

omniũ doctas 1. Co. 1. c. 17. 2. a. 2. a. 4. c. 33. 4. d. 40.

præsciẽtiam

Mat. 17. a. 5.

6 *ἐν ᾧ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν ᾧ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν·
7 *ἐν ᾧ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν ᾧ τῇ φιλα-
8 δελφίᾳ τὴν ἀγάπην· *ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπαρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν.
9 *ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λή-
10 θην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. *διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε.
11 *οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
12 *διὸ οὐκ ἀμελήσω ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.
13 *δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώ-
μασι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει,
14 *εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι.
15 *σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον, τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι·
16 *οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.
17 *λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα.
18 *καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ.
19 *καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν·

10 * Deus autem gratiæ eſt, qui vocauit nos ad gloriam ſuam in æternum per Jeſchua Meſchicho quem dedit nobis, vt quum ſuſtinuerimus has oppreßiones exiguas, roboremur, & confirmemur, atque perſtemus in eo in
11 æternum. * Cui ſit gloria, & potentia, & honor in ſeculum ſeculorum, Amin.

12 * Pauca hæc, vt arbitror, ſcripſi vobis per Syluanum fratrem fidelem: & perſuaſum habeo ac teſtificor hanc eſſe veram gratiam Dei in qua ſtatis.

13 * Poſtulat pacem veſtram Eccleſia illa electa, quæ eſt in Bobil, & Marcus filius meus.

14 * Poſtulate pacem mutuam cum oſculo ſancto. Pax cum omnibus vobis qui in Meſchicho eſtis, Amin.

Epiſtolæ Petri Apoſtoli,
FINIS.

10 אֱלָהָא דִּין דְּטִיבוּתָא הוּ ᵗ דַּקְרָן לְשׁוּבְחֵהּ דַּלְעָלַם בְּיַד יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא הוּ דְיַהֲב לַן כַּד ᵐ נְסַיְבַר הַלֵּין ᵃ אוּלְצָנָא ᵗ קְרָא ᵐ נכבל ᵃ אֲלַץ
זְעוּרָא ᵒ דְּנָתְחַיִל ᵖ וְנֶשְׁתַּרַר ᵠ וְנֶתְקַיֵּם בֵּהּ לְעָלַם ׃ 11 דִּלֵהּ שׁוּבְחָא ᵗ וְאוּחְדָנָא ˢ וְאִיקָרָא לְעָלַם עָלְמִין אֲמִין ׃ ᵒ חַיַּל ᵖ שַׁרַר ᵠ קום
ר ויכולה s וכבוד
12 הַלֵּין ᵗ זְעוּרְיָתָא אַיִךְ ᵘ דְּסַבַר אֲנָא כְּתֶבֶת לְכוֹן בְּיַד סִילְוָנוֹס אֲחָא ˣ מְהֵימְנָא וַמְפִּיס אֲנָא וְסָהֲד אֲנָא דְּהָדָא ᵗ זְעֵר ᵘ שחושב ˣ חַיִּמִן

ARGVMENTVM IN EPIST. II.

SIMON *Petrus per fidem huic mundo ſapientes, mortuos eſſe declarat: eiſdemq́ pietatis quanta ſit magnitudo, luce ipſa clarius manifeſtat.*

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΠΕΤΡΟΥ
καθολικὴ δευτέρα ἐπιστολή.
κεφαλ. ά.

Σιμων Πέτρος δοῦλος καὶ ἀπόστολος ἰησοῦ χριστοῦ, τοῖς ἰσότιμον ἡμῖν λαχοῦσι 1
πίστιν ἐν δικαιοσύνῃ τοῦ θεοῦ ἡμῶν καὶ σωτῆρος ἰησοῦ χριστοῦ·

* χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη πληθυνθείη ἐν 2
ἐπιγνώσει τοῦ θεοῦ, καὶ χριστοῦ ἰησοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν,

* ὡς πάντα ἡμῖν τῆς θείας δυνάμεως αὐτοῦ τὰ πρὸς 3
ζωὴν καὶ εὐσέβειαν δεδωρημένης, διὰ τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ καλέσαντος ἡμᾶς διὰ δόξης καὶ ἀρετῆς·

* δι' ὧν τὰ τίμια ἡμῖν καὶ μέγιστα ἐπαγγέλματα δεδώρηται, ἵνα διὰ τούτων γένησθε θείας κοινωνοὶ φύσεως, ἀποφυγόντες τῆς ἐν κόσμῳ ἐν ἐπιθυμίᾳ φθορᾶς. 4

* καὶ αὐτὸ τοῦτο δὲ σπουδὴν πᾶσαν παρεισενέγκαντες 5
ἐπιχορηγήσατε ἐν τῇ πίστει ὑμῶν τὴν ἀρετήν, ἐν δὲ τῇ ἀρετῇ τὴν γνῶσιν,

EPISTOLA B. PETRI
APOSTOLI II.
CAPVT I.

SIMON Petrus, ſeruus Symeō
1 A &Apoſtolus Ieſu Chriſti, iis qui coæqualem nobiſcum ſortiti ſunt fidem in iuſtitia Dei noſtri & Saluatoris Ieſu
2 Chriſti; *Gratia vobis & pax adimpleatur in cognitione Dei & Chriſti Ieſu Do
3 mini noſtri: *Quomodo omnia nobis diuinę virtutis ſuę quæ ad vitam & pietatem, donata †ſunt per cognitionē eius est
qui vocauit nos propria gloria & virtu-
4 te, *Per † quē maxima & pretioſa nobis quæ quam
promiſſa donauit: vt per hæc efficiamini diuinæ conſortes naturæ, fugientes eius
5 quę in mundo eſt, concupiſcentiæ corruptionem. *Vos autem curam omnem ſubinferentes, miniſtrate in fide veſtra virtutem, in virtute autem ſcientiam,

10 *Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam suam gloriã in Christo Iesu, modicum passos, ipse perficiet, confirmabit, solidabitq;. 11 *Ipsi gloria, & imperium in secula seculorum. Amen.

12 *Per Syluanum fidelem fratrem vobis, vt arbitror, breuiter scripsi: obsecrãs & contestans hanc esse veram gratiam 31 Dei, in qua statis. *Salutat vos ecclesia, collecta que est in Babylone, †coëlecta: & Marcus 14 filius meus. *Salutate inuicem in osculo sancto: Gratia vobis omnibus qui estis in Christo Iesu. Amen.

Epistolæ B. Petri I. FINIS.

10 *ὁ δὲ θεὸς πάσης χάριτος ὁ καλέσας ὑμᾶς εἰς τὸν αἰώνιον αὐτοῦ δόξαν ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ὀλίγον παθόντας, αὐτὸς
11 καταρτίσαι ὑμᾶς, στηρίξαι, σθενώσαι, θεμελιώσαι. *αὐτῷ ἡ δόξα, καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ἀμήν.
12 *διὰ σιλουανοῦ ὑμῖν τοῦ πιστοῦ ἀδελφοῦ, ὡς λογίζομαι, δι' ὀλίγων ἔγραψα, παρακαλῶν καὶ ἐπιμαρτυρῶν ταύτην εἶναι ἀληθῆ χάριν τοῦ θεοῦ εἰς ἣν ἑστήκατε.
13 *ἀσπάζεται ὑμᾶς ἡ ἐν βαβυλῶνι συνεκλεκτὴ, καὶ μάρκος ὁ υἱός μου. *ἀσπάσασθε ἀλλήλους ἐν φιλήματι
14 ἀγάπης· εἰρήνη ὑμῖν πᾶσι τοῖς ἐν χριστῷ ἰησοῦ. ἀμήν.

Τέλος τῆς ἁγίας πέτρου πρώτης ἐπιστολῆς.

---

b נאמנה c קום d קהל e גְּבָא בחר f נְקַשׁ

b שְׁרִירְתָא דַאלָהָא הָדָא c דְקַיְמִין אַנְחוּן בַּהּ : 13 שַׁאלָא שְׁלֵמכון d עִדְתָא e גְּבִיתָא דַבְּבָבִיל ומַרְקוס בְּרִי :
14 שְׁאלוּ שְׁלָמָא חַר דְחַד f בְּנוּשְׁקְתָא קַדִישְׁתָא שְׁלָמָא עַם כְּלכון אִילֵין דְּבִמְשִׁיחָא אֲנון אַמִין :
שְׁלַמַת אֲנַרְתָא דְפֶטְרוס שְׁלִיחָא :

---

*In scientia autem abstinentiam, in abstinẽtia autem patientiam, in patientia autem pietatem, 7 *In pietate autem amorem fraternitatis, in amore autẽ fraternitatis charitatem. 8 *Hæc enim si †vobiscum assint, & superent: non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Iesu Christi cognitione.

vobis cùm adsint

9 *Cui enim non præsto sunt hæc: cæcus est, & manu tentans, obliuionẽ accipiens purgationis veterum suorum delictorum. 10 *Quapropter fratres magis satagite, vt per bona opera certam vestrã vocationem & electionem faciatis: hæc enim facientes, non peccabitis aliquãdo.

11 *Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in ęternũ regnum Domini & saluatoris nostri Iesu Christi. 12 *Propter quod incipiam vos semper cõmonere de his: & quidem scientes & confirmatos vos in præsenti veritate. 13 *Iustum aũt arbitror quandiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione: 14 *Certus quòd velox est depositio tabernaculi mei secundũ quod & Dominus noster Iesus Christus significauit mihi. 15 *Dabo aũt operam & frequẽter habere vos post obitũ meũ, vt horũ † memoriam faciatis. 16 *Nõ enim † indoctas fabulas secuti, notã fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutẽ & † prę-sentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. 17 *Accipiens enim à Deo patre honorem & gloriam, voce delapsa ad eũ huiuscemodi à magnifica gloria, Hic est filius meus dilectus in quo mihi cõplacui, ipsum audite. 18 *Et hanc vocẽ nos audiuimus de cęlo allatam, cùm essemus cum ipso in mõte sancto. 19 *Et habemus firmiorem propheticum sermonem. cui bene facitis attendentes quasi lucernæ lucẽti in caliginoso loco, donec dies elucescat, & Lucifer oriatur in cordibus vestris.

Iob. 22. d. 29.

omniũ doctas 1. Co. 1. c. 17. 2. a. 2. a. 4. c. 33. 4. d. 40.

præsciẽtiam

Mat. 17. a. 5.

6 *ἐν ᾧ τῇ γνώσει τὴν ἐγκράτειαν, ἐν δὲ τῇ ἐγκρατείᾳ τὴν ὑπομονήν, ἐν ᾧ τῇ ὑπομονῇ τὴν εὐσέβειαν·
7 *ἐν ᾧ τῇ εὐσεβείᾳ τὴν φιλαδελφίαν, ἐν ᾧ τῇ φιλα-
8 δελφίᾳ τὴν ἀγάπην· *ταῦτα γὰρ ὑμῖν ὑπαρχοντα καὶ πλεονάζοντα οὐκ ἀργοὺς οὐδὲ ἀκάρπους καθίστησιν εἰς τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ ἐπίγνωσιν.
9 *ᾧ γὰρ μὴ πάρεστι ταῦτα, τυφλός ἐστι, μυωπάζων, λή-
10 θην λαβὼν τοῦ καθαρισμοῦ τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν. *διὸ μᾶλλον, ἀδελφοί, σπουδάσατε βεβαίαν ὑμῶν τὴν κλῆσιν καὶ ἐκλογὴν ποιεῖσθαι· ταῦτα γὰρ ποιοῦντες οὐ μὴ πταίσητέ ποτε.
11 *οὕτω γὰρ πλουσίως ἐπιχορηγηθήσεται ὑμῖν ἡ εἴσοδος εἰς τὴν αἰώνιον βασιλείαν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ.
12 *διὸ οὐκ ἀμελήσω ἀεὶ ὑμᾶς ὑπομιμνήσκειν περὶ τούτων, καίπερ εἰδότας, καὶ ἐστηριγμένους ἐν τῇ παρούσῃ ἀληθείᾳ.
13 *δίκαιον δὲ ἡγοῦμαι, ἐφ' ὅσον εἰμὶ ἐν τούτῳ τῷ σκηνώ-
μασι, διεγείρειν ὑμᾶς ἐν ὑπομνήσει,
14 *εἰδὼς ὅτι ταχινή ἐστιν ἡ ἀπόθεσις τοῦ σκηνώματός μου, καθὼς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν ἰησοῦς χριστὸς ἐδήλωσέ μοι.
15 *σπουδάσω δὲ καὶ ἑκάστοτε ἔχειν ὑμᾶς μετὰ τὴν ἐμὴν ἔξοδον, τὴν τούτων μνήμην ποιεῖσθαι·
16 *οὐ γὰρ σεσοφισμένοις μύθοις ἐξακολουθήσαντες ἐγνωρίσαμεν ὑμῖν τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν ἰησοῦ χριστοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ἀλλ' ἐπόπται γενηθέντες τῆς ἐκείνου μεγαλειότητος.
17 *λαβὼν γὰρ παρὰ θεοῦ πατρὸς τιμὴν καὶ δόξαν, φωνῆς ἐνεχθείσης αὐτῷ τοιᾶσδε ὑπὸ τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, εἰς ὃν ἐγὼ εὐδόκησα.
18 *καὶ ταύτην τὴν φωνὴν ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐξ οὐρανοῦ ἐνεχθεῖσαν, σὺν αὐτῷ ὄντες ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ.
19 *καὶ ἔχομεν βεβαιότερον τὸν προφητικὸν λόγον· ᾧ καλῶς ποιεῖτε προσέχοντες, ὡς λύχνῳ φαίνοντι ἐν αὐχμηρῷ τόπῳ, ἕως οὗ ἡμέρα διαυγάσῃ, καὶ φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ὑμῶν·

τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι πᾶσα προφητεία γρα- 20
φῆς, ἰδίας ἐπιλύσεως οὐ γίνε-
ται. οὐ γὰρ θελήματι ἀνθρώ- 21
που ἠνέχθη ποτὲ προφητεία, ἀλλ' ὑπὸ πνεύματος ἁγίου
φερόμενοι ἐλάλησαν ἅγιοι θεοῦ ἄνθρωποι. Β'.

Ἐγένοντο δὲ καὶ ψευδοπροφῆται ἐν τῷ λαῷ, ὡς καὶ ἐν 1
ὑμῖν ἔσονται ψευδοδιδάσκαλοι· οἵτινες παρεισάξουσιν αἱρέσεις
ἀπωλείας, καὶ τὸν ἀγοράσαντα αὐτοὺς δεσπότην ἀρνούμενοι,
ἐπάγοντες ἑαυτοῖς ταχινὴν ἀπώλειαν· καὶ πολλοὶ ἐξα- 2
κολουθήσουσιν αὐτῶν ταῖς ἀσελγείαις, δι' οὓς ἡ ὁδὸς τῆς ἀλη-
θείας βλασφημηθήσεται, καὶ ἐν πλεονεξίᾳ πλαστοῖς λό- 3
γοις ὑμᾶς ἐμπορεύσονται· οἷς τὸ κρῖμα ἔκπαλαι οὐκ ἀργεῖ,
καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει. εἰ γὰρ ὁ θεὸς ἀγγέλων ἁμαρ- 4
τησάντων οὐκ ἐφείσατο, ἀλλὰ σειραῖς ζόφου ταρταρώσας
παρέδωκεν εἰς κρίσιν τηρουμένους· καὶ ἀρχαίου κόσμου οὐκ 5
ἐφείσατο, ἀλλ' ὄγδοον Νωε, δικαιοσύνης κήρυκα, ἐφύλαξε,
κατακλυσμὸν κόσμῳ ἀσεβῶν ἐπάξας· καὶ πόλεις Σοδό- 6
μων καὶ Γομόρρας τεφρώσας κατέκρινεν, ὑπόδειγμα μελλόντων
ἀσεβεῖν τεθεικώς· καὶ δίκαιον Λὼτ κα- 7
ταπονούμενον ὑπὸ τῆς τῶν ἀθέσμων ἐν ἀσελγείᾳ ἀναστρο-
φῆς, ἐρρύσατο· βλέμματι γὰρ καὶ ἀκοῇ ὁ δίκαιος ἐγκατοι- 8
κῶν ἐν αὐτοῖς, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας ψυχὴν δικαίαν ἀνόμοις
ἔργοις ἐβασάνιζεν. οἶδε κύριος εὐσεβεῖς ἐκ πειρασμοῦ 9
ῥύεσθαι, ἀδίκους δὲ εἰς ἡμέραν κρίσεως κολαζομένους τηρεῖν·
μάλιστα δὲ τοὺς ὀπίσω σαρκὸς ἐν ἐπιθυμίᾳ μιασμοῦ 10
πορευομένους, καὶ κυριότητας καταφρονοῦντας· τολμηταί,
αὐθάδεις, δόξας οὐ τρέμουσι, βλασφημοῦντες. ὅπου 11
ἄγγελοι ἰσχύϊ καὶ δυνάμει μείζονες ὄντες, οὐ φέρουσι κατ' αὐ-
τῶν παρὰ κυρίῳ βλάσφημον κρίσιν. οὗτοι δέ, ὡς ἄλογα 12
ζῶα φυσικὰ γεγεννημένα εἰς ἅλωσιν καὶ φθοράν, ἐν οἷς
ἀγνοοῦσι, βλασφημοῦντες, ἐν τῇ φθορᾷ αὐτῶν καὶ καταφθα-
ρήσονται, κομιούμενοι μισθὸν ἀδικίας, ἡδονὴν ἡγούμενοι 13
τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφήν, σπίλοι καὶ μῶμοι, ἐντρυφῶντες ἐν
ταῖς ἀπάταις αὐτῶν, συνευωχούμενοι ὑμῖν· ὀφθαλμοὺς 14
ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, καὶ ἀκατάπαυστους ἁμαρτίας,
δελεάζοντες ψυχὰς ἀστηρίκτους, καρδίαν γεγυμνασμένην
πλεονεξίας ἔχοντες, κατάραας τέκνα· καταλιπόντες 15
εὐθεῖαν ὁδὸν, ἐπλανήθησαν, ἐξακολουθήσαντες τῇ ὁδῷ τοῦ
Βαλαὰμ τοῦ Βοσόρ, ὃς μισθὸν ἀδικίας ἠγάπησεν· ἔλεγξιν 16
δὲ ἔσχεν ἰδίας παρανομίας· ὑποζύγιον ἄφωνον, ἐν ἀνθρώ-
που φωνῇ φθεγξάμενον, ἐκώλυσε τὴν τοῦ προφήτου πα
ραφρονίαν. οὗτοί εἰσι πηγαὶ ἄνυδροι, νεφέλαι ὑπὸ λαί- 17
λαπος ἐλαυνόμεναι· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τε-
τήρηται. ὑπέρογκα γὰρ ματαιότητος φθεγγόμενοι, 18
δελεάζουσιν ἐν ἐπιθυμίαις σαρκὸς, ἀσελγείαις, τοὺς ὀλίγον
ἀποφυγόντας, τοὺς ἐν πλάνῃ ἀναστρεφομένους· ἐλευθε- 19
ρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενοι, αὐτοὶ δοῦλοι ὑπάρχοντες τῆς
φθορᾶς· ᾧ γάρ τις ἥττηται, τούτῳ καὶ δεδούλωται.

20 Hoc primùm intelligentes, quòd om- 1.Tim.5 d.16.
nis prophetia scripturæ propria interpre-
21 tatione non fit. Non enim voluntate hu-
mana allata est aliquando prophetia: sed
Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti
Dei homines. CAP. II.

1 FVerunt verò & pseudoprophetæ in po-
pulo, sicut & in vobis erunt magistri
mendaces qui introducẽt sectas perditio-
nis, & eum qui emit eos, Dominũ negant:
superducentes sibi celerem perditionem.
2 Et multi sequentur eorũ luxurias, per
3 quos via veritatis blasphemabitur. Et in
auaritia fictis verbis de vobis negotiabun-
tur, quibus iudicium iam olim non cessat;
4 & perditio eorum nõ dormitat. Si enim Ioh.4. d.18. Iudæa.6
Deus angelis peccãtibus non pepercit: sed
rudentibus inferni detractos in tartarum
tradidit cruciandos, in iudicium reseruari:
5 Et originali mundo non pepercit, sed Gen.7. a.1.
octauum Noë iustitiæ præconem custodi-
uit, diluuium mundo impiorum inducẽs.
6 Et ciuitates Sodomorum & Gomor- Gen.19. c.24.
rhæorum in cinerem redigens, euersione
damnauit, exemplum eorum qui impiè
7 acturi sunt ponens: Et iustum Lot op-
B pressum à nefandorum †luxuriosa conuer- iniuria
8 satione eripuit. Aspectu enim & auditu ac
iustus erat: habitans apud eos qui de die
in diem animam iustam iniquis operibus
9 cruciabant. Nouit †Dominus pios de Deus
tentatione eripere, iniquos verò in diem
10 iudicij reseruare cruciãdos. Magis autem
eos qui post carnem in concupiscentia im
munditiæ ambulant, †dominationesque domi-
contemnunt; audaces, sibi placẽtes: sectas natio-
nõ metuunt introducere, blasphemantes. nemq;
11 Vbi angeli, fortitudine & virtute cùm
sint maiores, non portant aduersum se à
12 Dño execrabile iudicium. Hi verò velut
irrationabilia pecora, naturaliter in cap-
tionẽ & in pernicie, in his quæ ignorant
blasphemãtes, in corruptione sua peribũt:
13 Percipientes mercedẽ iniustitiæ, volu- coinquí
ptatem existimantes diei delicias coinqui- natio-
nationis & maculæ: delicijs affluentes in nes
14 conuiuijs suis luxuriantes vobiscũ; Ocu-
los habentes plenos adulterij & incessabi-
lis delicti; Pellicientes animas instabi-
les, cor exercitatum in auaritia habentes,
15 maledictionis filij: Derelinquentes rectã
viam errauerunt, secuti viam Balaã ex Bo- Num.22
16 sor, qui mercedẽ iniquitatis amauit. Cor- d.23. Iud.c.11
reptionem verò habuit suæ vesaniæ. subiugale mutũ animal, in hominis voce lo-
quens, prohibuit Prophetæ insipientiam.
17 Hi sunt fontes sine aqua, & nebulæ turbinibus exagitatę, quibus caligo tenebrarũ reseruatur. 18 Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desiderijs carnis luxuriæ, eos qui paululum effugiunt, qui in errore conuersati, 19 Libertatem illis promittentes, cùm ipsi serui sint corruptionis. à quo enim quis superatus est: huius & seruus est. Iud.c.11 conuersantur Ioh.8. d.24.

Rom.6. d.20. Heb.6.a. 4.10.7. 26. Mat.12. d.45.

20 ‡ Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. 21 ‡ Melius enim erat illis nō cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem, retrorsum cōuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato. 22 ‡ Contigit enim eis illud veri prouerbij: Canis reuersus ad suum vomitum: &, Sus lota in volutabro luti.

Pro.26. b.11.

CAP. III.

1 HAnc ecce vobis charissimi secundam scribo epistolam, in quibus vestrā excito in commonitione, synceram mētem: A

2 ‡ Vt memores sitis eorum quæ prædixi verborum à sanctis Prophetis, & Apostolorum vestrorum, præceptorū Domini & Saluatoris: 3 ‡ Hoc primùm scientes, quòd venient in nouissimis diebus in deceptione illusores, iuxta proprias cōcupiscentias ambulantes; 4 ‡ Dicētes, Vbi est promissio aut aduētus eius? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creaturæ. 5 ‡ Latet enim eos hoc, volētes ꝙ cæli erant prius, & terra de aqua, & per B aquam cōsistens Dei verbo: 6 ‡ Per quæ, ille tunc mūdus aqua inundatus perijt. 7 ‡ Cęli autem qui nunc sunt, & terra eodem verbo repositi sunt, igni reseruati in diem iudicij & perditionis impiorum hominum.

1.Tim.4. 8.1. 2.Tim.3. 2.1. Iudæ d. 18. Ezec.12. 5.27.

8 ‡ Vnum verò hoc non lateat vos charissimi, quia vnus dies apud Dominum sicut mille anni, & mille anni sicut dies vnus.

9 ‡ Non tardat Dominus †promissionem suam, sicut quidā existimant: sed patien- C ter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reuerti. 10 ‡ Adueniet autem dies Domini vt fur: in quo cæli magno impetu transient, elemēta verò calore soluētur, terra aūt & quæ in ipsa sunt opera, exurentur. 11 ‡ Cùm igitur hæc omnia dissoluenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conuersationibus & pietatibus, 12 ‡ Expectantes & properantes in aduētum diei †Domini, per quem cæli ardētes soluentur, & elementa ignis ardore tabescent? 13 ‡ Nouos verò cælos & nouam terram secūdum promissa ipsius expectamus, in quibus iustitia habitat. 14 ‡ Propter quod charissimi hæc expectantes, satagite immaculati & inuiolati ei inueniri in pace: 15 ‡ Et Domini nostri† longanimitatem, salutem arbitremini, sicut & charissimus frater noster Paulus secundū datam sibi sapientiam scripsit vobis. 16 ‡ Sicut & in omnibus epistolis, loquēs in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauāt, sicut & cæteras scripturas, ad suā ipsorū perditionē. 17 ‡ Vos igitur fratres, præscientes, custodite, ne insipientiū errore traducti excidatis à propria firmitate. 18 ‡ Crescite verò in gratia & in cognitione Domini nostri & saluatoris Iesu Christi. Ipsi gloria & nunc †in diem æternitatis. Amen.

promissi † promissis

Dei

Apoc.21 a.1. Isai.65.c 17.66. g.22. Rom.2. 6.4.

Iesu Christi

&

FINIS.

20 ‡ Ἐι γὰρ ἀποφυγόντες τὰ μιάσματα τοῦ κόσμου ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυρίου καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ, τούτοις δὲ πάλιν ἐμπλακέντες ἡττῶνται, γέγονεν αὐτοῖς τὰ ἔσχατα χείρονα τῶν 21 πρώτων. ‡ κρεῖττον γὰρ ἦν αὐτοῖς μὴ ἐπεγνωκέναι τὴν ὁδὸν τῆς δικαιοσύνης, ἢ ἐπιγνοῦσιν ἐπιστρέψαι ἐκ τῆς παραδοθείσης 22 αὐτοῖς ἁγίας ἐντολῆς. ‡ συμβέβηκε δὲ αὐτοῖς τὸ τῆς ἀληθοῦς παροιμίας, κύων ἐπιστρέψας ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐξέραμα· καί, ὗς λουσαμένη, εἰς κύλισμα βορβόρου.

γ

1 ‡ Ταύτην ἤδη, ἀγαπητοί, δευτέραν ὑμῖν γράφω ἐπιστολήν, ἐν αἷς διεγείρω ὑμῶν ἐν ὑπομνήσει τὴν εἰλικρινῆ 2 διάνοιαν, ‡ μνησθῆναι τῶν προειρημένων ῥημάτων ὑπὸ τῶν ἁγίων προφητῶν, καὶ τῆς τῶν ἀποστόλων ὑμῶν ἐντολῆς, τοῦ 3 κυρίου καὶ σωτῆρος· ‡ τοῦτο πρῶτον γινώσκοντες, ὅτι ἐλεύσονται ἐπ' ἐσχάτου τῶν ἡμερῶν ἐμπαῖκται ἐν ἐμπαιγμονῇ κατὰ τὰς ἰδίας ἐπιθυ- 4 μίας αὐτῶν πορευόμενοι· ‡ καὶ λέγοντες, ποῦ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία τῆς παρουσίας αὐτοῦ; ἀφ' ἧς γὰρ οἱ πατέρες ἐκοιμήθησαν, πάντα οὕτω διαμένει ἀπ' ἀρχῆς κτίσεως. 5 ‡ λανθάνει γὰρ αὐτοὺς τοῦτο θέλοντας, ὅτι οὐρανοὶ ἦσαν ἔκπαλαι, καὶ γῆ ἐξ ὕδατος καὶ δι' ὕδατος συνεστῶσα, τῷ τοῦ θεοῦ λόγῳ· 6 ‡ δι' 7 ὧν ὁ τότε κόσμος ὑδατι κατακλυσθεὶς ἀπώλετο. ‡ οἱ δὲ νῦν οὐρανοὶ καὶ ἡ γῆ, τῷ αὐτοῦ λόγῳ τεθησαυρισμένοι εἰσὶ, πυρὶ τηρούμενοι εἰς ἡμέραν κρίσεως καὶ ἀπωλείας τῶν ἀσεβῶν ἀν- 8 θρώπων. ‡ ἓν δὲ τοῦτο μὴ λανθανέτω ὑμᾶς, ἀγαπητοί, ὅτι μία ἡμέρα παρὰ κυρίῳ ὡς χίλια ἔτη, καὶ χίλια ἔτη, ὡς 9 μία ἡμέρα. ‡ οὐ βραδύνει ὁ κύριος τῆς ἐπαγγελίας, ὥς τινες βραδυτῆτα ἡγοῦνται· ἀλλὰ μακροθυμεῖ εἰς ἡμᾶς, μὴ βουλόμενός τινας ἀπολέσθαι, ἀλλὰ πάντας εἰς μετάνοιαν χω- 10 ρῆσαι. ‡ ἥξει δὲ ἡ ἡμέρα κυρίου ὡς κλέπτης ἐν νυκτὶ, ἐν ᾗ οἱ οὐρανοὶ ῥοιζηδὸν παρελεύσονται, στοιχεῖα δὲ καυσούμενα λυθήσονται, καὶ γῆ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἔργα κατακαήσεται. 11 ‡ τούτων οὖν πάντων λυομένων, ποταπὰς δεῖ ὑπάρχειν ὑμᾶς ἐν ἁγίαις 12 ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, ‡ προσδοκῶντας καὶ σπεύδοντας τὴν παρουσίαν τῆς τοῦ θεοῦ ἡμέρας, δι' ἣν οὐρανοὶ πυρούμενοι λυθήσονται, καὶ στοιχεῖα καυσούμενα τακήσεται; 13 καινοὺς δὲ οὐρανοὺς καὶ γῆν καινὴν κατὰ τὸ αὐτοῦ ἐπάγγελμα προσδο- 14 κῶμεν, ἐν οἷς δικαιοσύνη κατοικεῖ. ‡ διὸ, ἀγαπητοί, ταῦτα προσδοκῶντες, σπουδάσατε ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι αὐτῷ εὑ- 15 ρεθῆναι ἐν εἰρήνῃ, ‡ καὶ τὴν τοῦ κυρίου ἡμῶν μακροθυμίαν, σωτηρίαν ἡγεῖσθε· καθὼς καὶ ὁ ἀγαπητὸς ἡμῶν ἀδελφὸς Παῦ- 16 λος κατὰ τὴν αὐτῷ δοθεῖσαν σοφίαν ἔγραψεν ὑμῖν, ‡ ὡς καὶ ἐν πάσαις ταῖς ἐπιστολαῖς, λαλῶν ἐν αὐταῖς περὶ τούτων, ἐν οἷς ἐστι δυσνόητά τινα, ἃ οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀστήρικτοι στρεβλοῦσιν, ὡς καὶ τὰς λοιπὰς γραφὰς, πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτῶν ἀπώ- 17 λειαν. ‡ ὑμεῖς οὖν, ἀγαπητοί, προγινώσκοντες φυλάσσεσθε, ἵνα μὴ τῇ τῶν ἀθέσμων πλάνῃ συναπαχθέντες ἐκ- 18 πέσητε τοῦ ἰδίου στηριγμοῦ· ‡ αὐξάνετε δὲ ἐν χάριτι καὶ γνώσει τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. αὐτῷ ἡ δόξα καὶ νῦν εἰς ἡμέραν αἰῶνος. ἀμήν. Τέλος.

XX 2

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI IOHANNIS APOSTOLI PRIMAM.

RATIONEM verbi, & quòd Deus ipse sit charitas, manifestat; & susurrones fratrum nec Deum scire, nec pios fieri posse, eousque differtat, vt esse comprobet homicidas, eo quòd odium sit interfectionis occasio.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

QVOD fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerũt de verbo vitæ; (Et vita manifestata est: & vidimus, & testamur, & annũtiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis:) Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cũ Patre & cum Filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus vobis, vt gaudeatis, & gaudium vestrũ sit plenum.

Et hæc est annuntiatio quam audiuimus ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux est: & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur, & veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus sicut & ipse est in luce: societatem habemus adinuicem, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

Si confiteamur peccata nostra: fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus: mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis.

Iob. 8. b. 12.

1. Pet. 1. d. 19. Apoc. 1. a. 5. 3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. f. 36. Pro. 20. b. 9. Ecc. 7. c. 21.

CAP. II.

FIlioli mei, hęc scribo vobis, vt nõ peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrẽ, Iesum Christum iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ καθολικὴ πρώτη Ἐπιστολή.

κεφ. α.

Ἣν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη· καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὸν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν· ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία.

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν.

ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων· καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν·

ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

β'.

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον.

καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

וְאִם אָמְרִינַן דְּשׁוּתָפוּתָא אִיתַ לַן עִמֵּהּ וְטַהֲלִכִינַן בְּחֶשׁוּכָא דַּגְלָא חָנַן וְלָו בְּשָׁרָא רְדִינַן׃ אֶן דִּין בְּנוּהָרָא מְהַלְכִינַן אַיִךְ דְּהוּ אִיהִוֵי בְּנוּהָרָא אִיתַ לַן שׁוּתָפוּתָא עִם חֶבְרָא וְדָמָא דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ מְדַכֵּא לַן מִן כָּל חוֹן חָטָהִין׃ וְאִם נֵאמַר דְּלַיִת לַן חָטְיָא נַפְשָׁן מַטְעֵינַן וְשָׁרָא לַיִת בַּן׃ אֶן דִּין מַוְדִינַן בְּחָטָהִין הִוִי וְזָדִיק דְּנָשְׁבוּק לַן חָטָהִין וְנַדְכֵּין מִן כָּל הֵ עַוְלָן׃ וְאִם אָמְרִינַן דְּלָא חָטַין עָבְדִינַן לֵהּ בַּדָּגְלָא וּמְהֵתֵהּ לַיִת לָוָתַן׃

קפלאון ב

בְּנַי הַלַּיִן כְּתֵב אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תֶּחֱטוֹן וְאִן אֱנָשׁ נֶחֱטֵא אִית לַן פַּרְקְלִיטָא לְוָת אַבָּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא זַדִּיקָא׃ הוּא גִּיר חוּסָיָא דְּעַל אַפֵּי חָטָהִין וְלוֹ חֲלָפִין דִּילַן בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף חֲלַף כָּל עָלְמָא׃

a שְׁתַף b חַלֵּד c כתבים d באסתיזה אל זה e רְכָא f חֶטָא g טָעָא תעה h חֶטָא i ואסת יְדָא ידה ! הצדיק k רְכָא זכה l עָוֶל m חֶטָא n כהב o מַלֵּל p חֶטָא q מ׳׳חם מן לשון יין r הצדיק s בפרת מן הַפָּא

RVRSVM EPISTOLA IOVCHANON APOSTOLI,

GVIDONE FABRICIO BODERIANO EXSCRIPTORE ET INTERPRETE.

Dominica post Natiuitatem.

CAP. I.

1 EVangelizamus vobis illud quod erat à principio, quod audiuimus & vidimus oculis nostris, vidimus, & cõtrectauimus manibus nostris, hoc est, Verbum vitæ.

2 * Et vita reuelata est, & vidimus: & testamur ac prædicamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & manifestata est nobis.

3 * Et quod vidimus & audiuimus, vobis quoque patefacimus, vt habeatis societatem nobiscum: est autem societas nostra cum Patre & Filio eius Ieschua Meschicho.

4 * Et hæc scribimus vobis, vt gaudium nostrum, quod est in vobis, sit plenum.

5 * Et hoc est euangelium quod audiuimus ab eo, & annunciamus vobis, nempe Deum lucẽ esse, & nullas omnino tenebras esse in eo.

6 * Quòd si dixerimus nos societatem habere cũ eo, & ambulauerimus in tenebris, mendaces sumus, & nõ in veritate progredimur.

7 * Sin autem in luce ambulauerimus, prout & ipse est in luce, societatem habemus inter nos mutuam, & sanguis Ieschua Filij eius repurgat nos ab omnibus peccatis nostris.

8 * Quòd si dixerimus nos peccatum nõ habere, nos ipsos seducimus, & veritas non est
9 in nobis. * Sin confiteamur peccata nostra, fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & repurget nos ab omni nostra ini-
10 quitate. * Quòd si dixerimus nos non peccare, mendacem eum efficimus, & Verbum ipsius penes nos non est.

CAP. II.

1 FIlioli mei, hæc scribo vobis ne peccetis. * Quòd si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrem, Ieschua Meschicho iustum.

2 * Ipse enim est propitiatio pro peccatis nostris, nec pro nostris tantùm, sed etiam pro totius mundi.

תוב אֶגַרְתָּא דְיוֹחָנָן שְׁלִיחָא ׃

חַד בְּשַׁבָּא דְּבַתַר יַלְדָּא א קפלאון א

מְסַבְּרִינַן לְכוֹן לְהַוֹ [b] דְּאִיתַּוְהִי הֲוָא מִן [c] בְּרִישִׁית הַוּ דַּשְׁמַעַן [d] וְחַזַנְיָהִי בְּעֵינַיִן חֲזַין [c] וְגַשַּׁשׁ [f] בְּאִידַיִן הַוּ דְּאִיתַּוְהִי
חַיַּיָא דְּמַלְּלָא [g] וְחַיֵּא [h] אֶתְגְּלִיו וְחַזִין [i] וְסַהֲדִינַן [k] וּמַכְרְזִינַן לְכוֹן חַיֵּא דַּלְעָלַם הָנוֹן דְּאִיתַּיהוֹן
הַוּוֹ לְוָת אֲבָא [m] וְאִתְגְּלִיו לַן ׃ 3 וּמְדֵם [n] דַּחֲזַין וְשַׁמְעַן [o] מַוּדְעִינַן אַף לְכוֹן דְּתֶהֱוֵא לְכוֹן [p] שׁוּתָפוּתָא עִמַּן וְשׁוּתָפוּתַן
דִּין דִּילַן [q] אִיתַּיהּ עִם אֲבָא וְעִם בְּרֵה יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא ׃ 4 וְהָלֵין [r] כְּתִבִינַן לְכוֹן [s] דְּחַדְוּתַן דַּכְּוֹן תֶּהֱוֵא [t] מְשַׁמְּלָיָא ׃
5 וְהָדָא הִי [v] מְבַרְתָּא דַּשְׁמַעַן מִנֵּהּ וַמְסַבְּרִינַן לְכוֹן דַּאלָהָא נוּהֲרָא הוּ וְחֶשׁוּכָא כָּל כְּלֵהּ לַית בֵּהּ ׃

[a] מבשרים אנחנו [b] אוית [c] בראשית [d] חָזָא [e] גִּשֵּׁשׁ [f] בידינו [g] מַלֵּל [h] גְּלָא [i] סָהַד העיד [k] כְּרֵז [l] אוית [m] גְּלָא [n] חָזָא [o] וַדַּע [p] שְׁתַף [q] אוית [r] כְּתַב [s] חֶדָא שמח [t] שַׁמְּלָא מלא [v] קשורה

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI IOHANNIS APOSTOLI PRIMAM.

RATIONEM verbi, & quòd Deus ipse sit charitas, manifestat; & susurrones fratrum nec Deum scire, nec pios fieri posse, eousque differtat, vt esse comprobet homicidas, eo quòd odium sit interfectionis occasio.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI PRIMA.

CAP. I.

QVOD fuit ab initio, quod audiuimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerũt de verbo vitæ; (Et vita manifestata est: & vidimus, & testamur, & annũtiamus vobis vitam æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis:) Quod vidimus & audiuimus, annuntiamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cũ Patre & cum Filio eius Iesu Christo. Et hæc scribimus vobis, vt gaudeatis, & gaudium vestrũ sit plenum.

Et hæc est annuntiatio quam audiuimus ab eo, & annuntiamus vobis, Quoniam Deus lux est: & tenebræ in eo non sunt vllæ. Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus: mentimur, & veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus sicut & ipse est in luce: societatem habemus adinuicem, & sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato. Si dixerimus quoniam peccatum non habemus: ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.

Si confiteamur peccata nostra: fidelis est & iustus, vt remittat nobis peccata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. Si dixerimus quoniam non peccauimus: mendacem facimus eum, & verbum eius non est in nobis.

Iob. 8. b. 12.

1. Pet. 1. d. 19. Apoc. 1. a. 5. 3. Reg. 8. c. 46. 2. Par. 6. f. 36. Pro. 20. b. 9. Ecc. 7. c. 21.

CAP. II.

FIlioli mei, hęc scribo vobis, vt nõ peccetis. Sed & si quis peccauerit, aduocatum habemus apud Patrẽ, Iesum Christum iustum. Et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm, sed etiam pro totius mundi.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ καθολικὴ πρώτη Ἐπιστολή.

κεφ. α.

Ἣν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη· καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὸν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· ὃ ἑωράκαμεν καὶ ἀκηκόαμεν, ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν· ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν, καὶ ἡ κοινωνία δὲ ἡ ἡμετέρα μετὰ τοῦ πατρὸς καὶ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

καὶ ταῦτα γράφομεν ὑμῖν, ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

Καὶ ἔστιν αὕτη ἡ ἀπαγγελία ἣν ἀκηκόαμεν ἀπ' αὐτοῦ, καὶ ἀναγγέλλομεν ὑμῖν, ὅτι ὁ θεὸς φῶς ἐστι, καὶ σκοτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν οὐδεμία.

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι κοινωνίαν ἔχομεν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐν τῷ σκότει περιπατῶμεν, ψευδόμεθα, καὶ οὐ ποιοῦμεν τὴν ἀλήθειαν.

ἐὰν δὲ ἐν τῷ φωτὶ περιπατῶμεν, ὡς αὐτός ἐστιν ἐν τῷ φωτί, κοινωνίαν ἔχομεν μετ' ἀλλήλων· καὶ τὸ αἷμα Ἰησοῦ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καθαρίζει ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας.

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν·

ἐὰν ὁμολογῶμεν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος ἵνα ἀφῇ ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἀδικίας.

ἐὰν εἴπωμεν ὅτι οὐχ ἡμαρτήκαμεν, ψεύστην ποιοῦμεν αὐτόν, καὶ ὁ λόγος αὐτοῦ οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν.

β'.

Τεκνία μου, ταῦτα γράφω ὑμῖν, ἵνα μὴ ἁμάρτητε. καὶ ἐάν τις ἁμάρτῃ, παράκλητον ἔχομεν πρὸς τὸν πατέρα, Ἰησοῦν Χριστὸν δίκαιον.

καὶ αὐτὸς ἱλασμός ἐστι περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν· οὐ περὶ τῶν ἡμετέρων δὲ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ ὅλου τοῦ κόσμου.

וְאִם אָמְרִינַן דְּשׁוּתָפוּתָא אִיתַ לַן עִמֵּהּ וְטַהֲלִכִינַן בְּחֶשׁוּכָא דַּגְלָא חָנַן וְלָו בְּשָׁרָא רְדִינַן׃ אֶן דִּין בְּנוּהָרָא מְהַלְכִינַן אַיִךְ דְּהוּ אִיהִוֵי בְּנוּהָרָא אִיתַ לַן שׁוּתָפוּתָא עִם חֶבְרָא וְדָמָא דְּיֵשׁוּעַ בְּרֵהּ מְדַכֵּא לַן מִן כָּל חוֹן חָטָהִין׃ וְאִם נֵאמַר דְּלַיִת לַן חָטְיָא נַפְשָׁן מַטְעֵינַן וְשָׁרָא לַיִת בַּן׃ אֶן דִּין מַוְדִינַן בְּחָטָהִין הִוִי וְזָדִיק דְּנָשְׁבוּק לַן חָטָהִין וְנַדְכֵּין מִן כָּל הֵ עַוְלָן׃ וְאִם אָמְרִינַן דְּלָא חָטַין עָבְדִינַן לֵהּ בַּדָּגְלָא וּמְהֵתֵהּ לַיִת לָוָתַן׃

קפלאון ב

בְּנַי הַלַּיִן כְּתֵב אֲנָא לְכוֹן דְּלָא תֶּחֱטוֹן וְאִן אֱנָשׁ נֶחֱטֵא אִית לַן פַּרְקְלִיטָא לְוָת אַבָּא יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא זַדִּיקָא׃ הוּא גִּיר חוּסָיָא דְּעַל אַפֵּי חָטָהִין וְלוֹ חֲלָפִין דִּילַן בִּלְחוֹד אֶלָּא אַף חֲלַף כָּל עָלְמָא׃

a שְׁתַף b חַלֵּד c כתבים d באסתיזה אל זה e רְכָא f חֶטָא g טָעָא תעה h חֶטָא i ואסת יְדָא ידה ! הצדיק k רְכָא זכה l עָוֶל m חֶטָא n כהב o מַלֵּל p חֶטָא q מ׳׳חם מן לשון יין r הצדיק s בפרת מן הַפָּא

3 * *Et in hoc ſentimus quòd cognouerimus eum, ſi ſeruamus mandata eius.*

4 * *Qui enim dixerit ſe noſſe eum, & mandata eius non ſeruauerit, mendax eſt, & veritas non eſt in eo.*

5 * *Qui autem cuſtodit ſermonem eius, verè in hoc perfecta eſt charitas Dei: per hoc enim ſcimus nos in eo eſſe.*

6 * *Qui dicit, In ipſo ſum, oportet vt ille iuxta itinera ipſius ambulet.*

Oblatione Dominicæ Palmarum.

7 * *Dilecti mei, præceptum nouum non ſcribo vobis, ſed præceptum vetus, quod habuiſtis ab initio. Præceptum autem vetus eſt ſermo ille quem audiſtis.*

8 * *Rurſus præceptum nouum ſcribo vobis, quod verum eſt in ipſo, & in vobis. quia tenebræ tranſierunt, & verum lumen incipit apparêre.*

9 * *Quiſquis igitur dicit ſe in luce eſſe, & odio habet fratrẽ ſuum, in tenebris eſt etiamnum.*

10 * *Qui diligit fratrem ſuum, in lumine permanet, & offendiculum in eo non eſt.*

11 * *Qui verò odio habet fratrem ſuum, in tenebris eſt, & in tenebris ambulat, & neſcit quò eat, quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius.*

12 * *Scribo vobis filioli, quoniam remiſſa ſunt vobis peccata veſtra propter nomen eius.*

13 * *Scribo vobis patres, quoniam nouiſtis eum qui erat ab initio. Scribo vobis adoleſcentes, quoniam viciſtis malum illum.*

14 * *Scripſi vobis pueri, quoniam cognouiſtis Patrem. Scripſi vobis patres, quoniam cognouiſtis eum qui eſt à principio. Scripſi vobis adoleſcẽtes, quoniam fortes eſtis, & verbum Dei habitat in vobis, & viciſtis malum illum.*

15 * *Ne diligatis mundum, neque ea quæ in mundo ſunt. Qui enim diligit mundum, charitas Patris in eo non eſt.*

16 * *Quicquid enim in ipſo mundo eſt, concupiſcentia eſt corporis, & concupiſcentia oculorum, & faſtus mundi, quæ quidem non ſunt ex Patre, ſed ex ipſo ſunt mundo.*

---

5 וּבְהָדָא [c]מַרְגִּשִׁינַן [f]דִּידַעְנָוהִי אִן נְטַרִינַן [g]פּוּקְדָנָוהִי : 4 הַוּ גַיר דַּאמַר דִּידַעְתֵּהּ וּפוּקְדָנָוהִי לָא נָטַר [h]דַּגְלָא הוּ
[i]וַשְׁרָרָא לַיְת בֵּהּ : 5 הַוּ דִּין דְּנָטַר [k]מֶלְּתֵהּ כְּהָדָא מְשַׁלַּם [l]שַׁרִירָאִית חוּבֵּהּ דַּאלָהָא בְּהָדָא גֵּיר [m]יְדִעִינַן דְּבֵהּ חָנַן :
6 הַוּ דַּאמַר דְּבֵהּ [n]אִיתַי [o]וָלֵא לֵהּ דַּאיךְ הַלְכָתֵהּ דִּילֵהּ נְהַלֵּךְ :

קוּרְבָא דְּיַהַד בְּשַׁבָּא דְּאוּשַׁעֲנָא ב

7 חַבִּיבַי [a]לָו [b]פוּקְדָנָא [c]חַדְתָּא כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן אֶלָּא פוּקְדָנָא עַתִּיקָא הַוּ דְּאִית הֲוָא לְכוֹן מִן [d]בְּרִישִׁית פוּקְדָנָא דֵּין עַתִּיקָא
[e]אִיתַוהִי [f]מֶלְּתָא הַי דִּשְׁמַעְתּוּן : 8 תּוּב פוּקְדָנָא חַדְתָּא כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן הַוּ דְּאִיתַוהִי [g]שַׁרִירָא בֵּהּ וַבְכוֹן דְּחֶשׁוֹכָא עֲבַר
לֵהּ [h]וְנוּהֲרָא שַׁרִירָא [i]שָׂרֵי [k]מָתְחֲזֵא : 9 מַן דַּאמַר [l]הָכֵיל דְּאַחוּתֵהּ בְּנוּהֲרָא [m]וְסָנֵא לַאחוּתֵהּ בְּחֶשׁוֹכָא אִיתַוהִי עַדְמָא לְהָשָׁא :

[a] רְנַשׁ [b] יְדַע [c] מצוחיא
[d] כתב [e] ואמת [f] מַלָּל
[g] באמת [h] יְדַע [i] אִית יש
[k] צריך [a] לא [b] מצוה [c] חֲדַת
[d] בראשית [e] אִית [f] מַלָּל
[g] באמן [h] ואור
[i] התחיל [k] חֲזָא
[l] על כן [m] ושונא

* Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruemus. 3

* Qui dicit se nosse eum, & mandata eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est. 4

* Qui autem seruat verbum eius; verè in hoc charitas Dei perfecta est: in hoc scimus quoniam in ipso sumus. 5

* Qui dicit se in ipso manere: debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare. 6

3 * καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐγνώκαμεν αὐτὸν, ἐὰν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

4 * ὁ λέγων, ἔγνωκα αὐτὸν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ τηρῶν, ψεύστης ἐστὶ, καὶ ἐν τούτῳ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν.

5 * ὃς δ' ἂν τηρῇ αὐτοῦ τὸν λόγον, ἀληθῶς ἐν τούτῳ ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ τετελείωται· ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ ἐσμεν.

6 * ὁ λέγων ἐν αὐτῷ μένειν, ὀφείλει, καθὼς ἐκεῖνος περιεπάτησε, καὶ αὐτὸς οὕτως περιπατεῖν.

* Charissimi, non mandatum nouum scribo vobis, sed mandatum vetus quod habuistis ab initio. Mandatum vetus est verbum quod audistis. 7

Ioh. 13. d 34. 15. b. 12.

* Iterum mandatum nouum scribo vobis, quod verum est, in ipso, & in vobis: quia tenebræ transierunt, & verum lumen iam lucet. 8

* Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit: in tenebris est vsque adhuc. 9

* Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, & scandalum in eo non est. 10

Infr. 3. 14.

* Qui autem odit fratrem suum: in tenebris est, & in tenebris ambulat, & nescit quò eat: quia tenebræ obcæcauerunt oculos eius. 11

* Scribo vobis filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius. 12

* Scribo vobis patres, quoniam cognouistis eum qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum. 13

* †Scribo vobis infantes, quoniam cognouistis Patrem. † Scribo vobis iuuenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei manet in vobis & vicistis malignum. 14

Scripsi

Scripsi vobis adolescentes

* Nolite diligere mundum, neque ea quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est charitas Patris in eo. 15

* Quoniam omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vitæ, quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. 16

7 * Ἀδελφοί, οὐκ ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ἀλλ' ἐντολὴν παλαιὰν, ἣν εἴχετε ἀπ' ἀρχῆς· ἡ ἐντολὴ ἡ παλαιά ἐστιν ὁ λόγος ὃν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς.

8 * πάλιν ἐντολὴν καινὴν γράφω ὑμῖν, ὅ ἐστιν ἀληθὲς ἐν αὐτῷ, καὶ ἐν ὑμῖν· ὅτι ἡ σκοτία παράγεται, καὶ τὸ φῶς τὸ ἀληθινὸν ἤδη φαίνει.

9 * ὁ λέγων ἐν τῷ φωτὶ εἶναι, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶν, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι.

10 * ὁ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῷ φωτὶ μένει, καὶ σκάνδαλον ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

11 * ὁ δὲ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἐν τῇ σκοτίᾳ ἐστὶ, καὶ ἐν τῇ σκοτίᾳ περιπατεῖ, καὶ οὐκ οἶδε ποῦ ὑπάγει· ὅτι ἡ σκοτία ἐτύφλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς.

12 * γράφω ὑμῖν, τεκνία· ὅτι ἀφέωνται ὑμῖν αἱ ἁμαρτίαι διὰ τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

13 * γράφω ὑμῖν, πατέρες· ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς. γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι νενικήκατε τὸν πονηρόν.

14 * γράφω ὑμῖν, παιδία· ὅτι ἐγνώκατε τὸν πατέρα. ἔγραψα ὑμῖν, νεανίσκοι· ὅτι ἰσχυροί ἐστε, καὶ ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐν ὑμῖν μένει, καὶ νενικήκατε τὸν πονηρόν.

15 * μὴ ἀγαπᾶτε τὸν κόσμον, μηδὲ τὰ ἐν τῷ κόσμῳ· ἐάν τις ἀγαπᾷ τὸν κόσμον, οὐκ ἔστιν ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς ἐν αὐτῷ·

16 * ὅτι πᾶν τὸ ἐν τῷ κόσμῳ, ἡ ἐπιθυμία τῆς σαρκὸς, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ἡ ἀλαζονεία τοῦ βίου, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ πατρὸς, ἀλλ' ἐκ τοῦ κόσμου ἐστί.

---

10 חַו [n] דְּמַחֵב לַאחוֹהִי בְּנוּהְרָא [o] מְכַהַר [p] וְכָשְׁלָא לַית בֵּהּ׃ 11 הַו דֵּין דְּסָנֵא לַאחוֹהִי בְּחֶשׁוּכָא אִיתוֹהִי וּבְחֶשׁוּכָא מְהַלֵּךְ וְלָא יָדַע לַאוּכָא אֲזַל מֶטֶל דְּחֶשׁוּכָא [q] סַמִּי אֱנִין [r] עֵינוֹהִי׃ 12 כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן בְּנָיָא [s] דְּאִשְׁתְּבֵקוּ לְכוֹן [t] חֲטָהַיכוֹן מֶטֶל שְׁמֵהּ׃ 13 כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן אֲבָהֵא [v] דְּיַדַּעְתּוּנָיְהִי לְהַו דְּאִיתוֹהִי הָוָא מִן בְּרִישִׁית כָּתֵב אֲנָא לְכוֹן [x] עֻלַּימֵא [y] דְּזַכֵיתוּנָיְהִי לְבִישָׁא׃ 14 כְּתִבֵת לְכוֹן [z] טְלָיֵא דְּיַדַּעְתּוּן לַאבָא כְּתִבֵת לְכוֹן אֲבָהֵא דְּיַדַּעְתּוּן לְהַו דְּמִן בְּרִישִׁית כְּתִבֵת לְכוֹן עֻלַּימֵא דְּחַיִלְתָּנִין אַנְתּוּן [b] וּמֵלְתֵּהּ דַּאלָהָא [c] שַׁרְיָא בְּכוֹן [d] וַזְכַיתוּנָיְהִי לְבִישָׁא׃ 15 לָא תֶּרְחֲמוּן עָלְמָא וְלָא מִדֵם דְּאִית בֵּהּ מִן גֵּיר דְּרָחֵם לְעָלְמָא [e] חוּבֵהּ דַּאבָא לַית לֵהּ׃ 16 כְּלִמְדֵם גֵּיר דְּאִית בְּדֵהּ בְּעָלְמָא [f] רָגְתָא הוּ דְּפַגְרָא וְרָגְתָא הוּ דְּעֵינָא הוּ דְּשׁוּבְחָרָא דְּעָלְמָא הָלִין דְּלָא [h] הֲוֵי מִן אֲבָא אֶלָּא מָגֵהּ אִנִין מִן עָלְמָא׃

[n] חַבַּב ° עומד p ומכשול
[q] עור r עַיִן s שְׁבַק
[t] חֲטָא u יְרַע x בהורים
[y] זְכָא נצח z בערים
[a] חַיִל b מַלֵּל
[c] שוכנת d זְכָא נצח
[e] אוהבת אב f רַגַּל
[g] ונאוה h חֲוָא

17 * Et mundus præterit, & concupiscentia eius. Qui autem exequitur voluntatem Dei, manet in æternum.

18 * Filioli, vltimum est tempus, & sicut audistis venturũ Pseudochristum, etiam nunc multi sunt Pseudochristi, & ex hoc nouimus, quòd vltimum tempus est.

19 * E nobis egressi sunt, sed ex nobis nõ erãt: si enim ex nobis fuissent, apud nos permansissent: at egressi sunt è nobis, vt innotescat eos ex nobis non fuisse.

20 * Vos autem vnctionem habetis à Sancto illo, & discernitis vnumquemque hominem.

21 * Non scripsi vobis vt ignorantibus veritatem, sed vt scientibus eam: quodque omne mendacium non est ab ipsa veritate.

22 * Quis est mendax, nisi ille qui negat Jeschua fuisse Meschicho? Et hic est Pseudochristus: Qui negat Patrem, negat & Filium;

23 * Et qui negat Filium, is ne Patrem quidem credit. Qui confitetur Filium, et Patrem quoque confitetur.

24 * Vos itaque quod audistis ab initio, permaneat apud vos. Si enim permanserit apud vos quod audistis ab initio, & vos in Patre & Filio manebitis.

25 * Et hoc est promissum quod pollicitus est vobis, vitam æternam.

26 * Hæc autem scripsi vobis propter eos qui seducunt vos.

27 * Sed & vos, si permanserit vobiscum vnctio illa, quam accepistis ab eo, necesse non habebitis vt quis doceat vos, sed sicut illa vnctio à Deo est, ipsa docebit vos de omnibus, & verax est, nec est in ea mendaciũ. Et sicut docuit vos, manete in eo.

28 * Et nunc filioli manete in eo, vt quum reuelatus fuerit, non erubescamus ab eo, sed habeamus fiduciam in aduentu ipsius.

29 * Si scitis quòd iustus est, scitote quòd omnis qui facit iustitiam, ex eo est.

CAP. III.

1 POrro videte quanta sit charitas Patris erga nos, qui filios vocauit nos, effecitque. Propterea mundus non nouit nos, quoniam nec illum nouit.

---

17 וְעָבַר עָלְמָא הוּ וְרָגְתֵהּ הַו דֵּין דְּעָבֵד צְבְיָנֵהּ דַּאלָהָא מְקַוֵּא לְעָלַם׃ 18 בְּנִי זַבְנָא הוּ אַחֲרְיָא וְאִיךְ מֵדֵם דַּשְׁמַעְתּוּן
דְּאתֵא מְשִׁיחָא מ דַּגָּלָא וְהָשָׁא הָוּו סַגִּיאֵא מְשִׁיחֵא וּמִן הָרָא נ יְדָעִינַן דְּזַבְנָא הוּ אַחֲרְיָא׃ 19 מִנָּן נְפַקוּ אֶלָּא
לָו מִנָּן הָוּו אִלוּ גַיר מִנָּן הָוּו לְוָתַן ס מְכַתְּרִין הָוּו אֶלָּא נְפַקוּ מִנָּן ף דְּתֶתְיְדַע ק דְּלָו מִנָּן הָוּו׃ 20 וְאַנְתּוּן ר מְשִׁיחוּתָא אִית
לְכוֹן מִן קַדִּישָׁא וּפַרְשִׁין אַנְתּוּן הוּ לְכֹל אֱנָשׁ׃ 21 לָא כְתֵבֵת לְכוֹן דְּלָא יְדָעִין אַנְתּוּן לֵהּ ש לְשַׁרָרָא אֶלָּא דְּיָדְעִין אַנְתּוּן
לֵהּ וְדִכְלָהּ ת דַּגָּלוּתָא לָא הָוַת מִנֵּהּ מִן ת שְׁרָרָא׃ 22 מַנוּ א דַּגָּלָא אֶלָּא אֵן אֵינָא דְּכָפַר דְּיֵשׁוּעַ לָא הָוָא מְשִׁיחָא
וְהָנָא הוּ מְשִׁיחָא דַּגָּלָא הַו דְּכָפַר בַּאבָא כָּפַר אַף בַּבְרָא׃ 23 וְהוּ דְּכָפַר בַּבְרָא אַף לָא בַאבָא
ע מְהֵימַן מִן ז דְּמוֹדֵא בַּבְרָא וְאַף בַּאבָא ז סָמִיךְ׃ 24 וְאַנְתּוּן מִדֵּם דַּשְׁמַעְתּוּן מִן קְדִים

ז תש וקתו ח צְבָא חפץ
ז זמן יח כתב
ח ירעים אבחנו
ס כְּתַר עמד פ יְדַע
ף שלא ק מְשַׁרְשִׁין שמן
ר האמת ש דְּגַל כתב
ת אמת א כותב
ע מֵימִן
ז יְרֵא יתד

17 * Et mundus transit, & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.

18 * Filioli, nouissima hora est: & sicut audistis, quia Antichristus venit: nunc Antichristi multi facti sunt. vnde scimus, quia nouissima hora est.

19 * Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis; nam si fuissent ex nobis, permansissent vtique nobiscum: sed vt manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis.

20 * Sed vos vnctionem habetis à Sancto, & nostis omnia.

21 * Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam, & quoniam omne mendacium ex veritate non est.

22 * Quis est mendax, nisi is qui negat quoniam Iesus non est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem & Filiũ.

23 * Omnis qui negat Filium, nec Patrem habet. qui confitetur Filium, & Patrem habet.

24 * Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: † Si in vobis permanserit quod audistis ab initio, & vos in Filio & Patre manebitis.

quia si

25 * Et hæc est repromissio quã ipse pollicitus est nobis, vitam æternam.

26 * Hæc scripsi vobis de his qui seducũt vos.

27 * Et vos vnctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis vt aliquis doceat vos: sed sicut vnctio eius docet vos de omnibus, & verum est, & non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo.

28 * Et nunc filioli manete in eo: vt cùm apparuerit, habeamus fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius.

29 * Si scitis quoniam iustus est: scitote quoniam & omnis qui facit iustitiam, ex ipso natus est.

CAP. III.

1 VIdete qualem charitatem dedit nobis Pater, vt filij Dei nominemur & simus. Propter hoc mundus non nouit nos: quia non nouit eum.

17 * καὶ ὁ κόσμος παράγεται, καὶ ἡ ἐπιθυμία αὐτοῦ· ὁ δὲ ποιῶν τὸ θέλημα τοῦ θεοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα.

18 * παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν· καὶ καθὼς ἠκούσατε ὅτι ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται, καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν· ὅθεν γινώσκομεν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν.

19 * ἐξ ἡμῶν ἐξῆλθον, ἀλλ' οὐκ ἦσαν ἐξ ἡμῶν. εἰ γὰρ ἦσαν ἐξ ἡμῶν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν. ἀλλ' ἵνα φανερωθῶσιν ὅτι οὐκ εἰσὶ πάντες ἐξ ἡμῶν.

20 * καὶ ὑμεῖς χρίσμα ἔχετε ἀπὸ τοῦ ἁγίου, καὶ οἴδατε πάντα.

21 * οὐκ ἔγραψα ὑμῖν, ὅτι οὐκ οἴδατε τὴν ἀλήθειαν, ἀλλ' ὅτι οἴδατε αὐτήν, καὶ ὅτι πᾶν ψεῦδος ἐκ τῆς ἀληθείας οὐκ ἔστιν.

22 * τίς ἐστιν ὁ ψεύστης, εἰ μὴ ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ χριστός; οὗτός ἐστιν ὁ ἀντίχριστος, ὁ ἀρνούμενος τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱόν.

23 * πᾶς ὁ ἀρνούμενος τὸν υἱόν, οὐδὲ τὸν πατέρα ἔχει.

24 * ὑμεῖς οὖν ὃ ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἐν ὑμῖν μενέτω. ἐὰν ἐν ὑμῖν μείνῃ ὃ ἀπ' ἀρχῆς ἠκούσατε, καὶ ὑμεῖς ἐν τῷ υἱῷ καὶ ἐν τῷ πατρὶ μενεῖτε.

25 * καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο ἡμῖν, τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον.

26 * Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν περὶ τῶν πλανώντων ὑμᾶς.

27 * καὶ ὑμεῖς τὸ χρίσμα ὃ ἐλάβετε ἀπ' αὐτοῦ, ἐν ὑμῖν μένει, καὶ οὐ χρείαν ἔχετε ἵνα τις διδάσκῃ ὑμᾶς· ἀλλ' ὡς τὸ αὐτοῦ χρίσμα διδάσκει ὑμᾶς περὶ πάντων, καὶ ἀληθές ἐστι, καὶ οὐκ ἔστι ψεῦδος· καὶ καθὼς ἐδίδαξεν ὑμᾶς, μένετε ἐν αὐτῷ.

28 * καὶ νῦν, τεκνία, μένετε ἐν αὐτῷ· ἵνα ὅταν φανερωθῇ, ἔχωμεν παῤῥησίαν, καὶ μὴ αἰσχυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ.

29 * ἐὰν εἰδῆτε ὅτι δίκαιός ἐστι, γινώσκετε ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, ἐξ αὐτοῦ γεγέννηται.

γ'.

1 * Ἴδετε ποταπὴν ἀγάπην δέδωκεν ἡμῖν ὁ πατήρ, ἵνα τέκνα θεοῦ κληθῶμεν· διὰ τοῦτο ὁ κόσμος οὐ γινώσκει ἡμᾶς, ὅτι οὐκ ἔγνω αὐτόν.

---

[a] נָקוֹא [b] הכטחה מן וְרָא [c] טָעָא תעה [d] מְשַׁח שמן [e] סְנַךְ צרך [f] אֲלַף ובאמן [g] כזב [h] אֲלַף כָּנָא עמד [i] גְּלָא בְּחַת בוש [k] גְּלָא [l] אֲתָא יָדַע [m] שעושה [n] הצדקה [o] אִוֹת [p] אהבתו [q] קְרָא [r] חָזָא

1 [a] וַחֲזוֹ דַּכְמָא סַגִּי [b] חוּבְהּ דַּאבָא לְוַתְהַן דַּבְנָיָא [c] קְרַן אַף עַבְרַן מֶטֶל הָנָא עָלְמָא לְאֵיָדְעַלַן מֶטֶל דְּאַף לָא לֵהּ יְדַע:

קפלאון ג

De Genitrice Dei.

2 * Dilecti mei, nunc filij Dei ſumus, nec vſque adhuc reuelatum eſt quid futuri ſimus. Scimus autem quum ipſe reuelatus fuerit, nos in ſimilitudinem ipſius fore, eumque viſuros prout ipſe eſt.

3 * Et quiſquis habet in eo hanc ſpem, purificat ſeipſum ſicut & ille purus eſt.

4 * Qui autem peccatum committit, iniquitatem facit: peccatũ enim omne iniquitas eſt.

5 * Et ſcitis illum manifeſtatum eſſe vt tolleret peccata noſtra, et peccatum in eo non eſt.

6 * Porrò quiſquis in eo manet, non peccat: & quicunque peccat, non vidit eum, nec eum nouit.

7 * Filioli mei, nemo ſeducat vos. Qui facit iuſtitiam iuſtus eſt, ſicut & ipſe Meſchicho iuſtus eſt.

8 * Qui verò cõmittit peccatum, ex Satana eſt, quoniam à principio ipſe Satanas peccator eſt. Et propter hoc apparuit filius Dei, vt diſſolueret opera Satanæ.

9 * Quiſquis natus eſt ex Deo, peccatum non cõmittit, quoniam ſemen ipſius in illo eſt, & non poteſt peccare quia ex Deo natus eſt.

10 * In hoc diſtinguuntur filij Dei à filiis Satanæ. Quiſquis non facit iuſtitiam, neque diligit fratrem ſuum, non eſt ex Deo.

11 * Quoniam hoc eſt præceptum quod audiſtis ab initio, vt diligatis vos inuicem.

12 * Non ſicut Koin ille qui erat ex malo, & trucidauit fratrem ſuum. Et quare trucidauit eum, niſi quia mala erant opera ſua, fratris verò ſui iuſta?

13 * Nec miremini fratres mei, ſi odit vos mundus.

14 * Nos ſcimus quòd tranſlati ſumus à morte ad vitam, eò quòd diligimus fratres noſtros. Qui non amat fratrem ſuum, in morte manet.

15 * Quiſquis enim odit fratrem ſuum, homicida eſt. Et ſcitis quòd omnis homicida non poteſt habere permanentem in ſe vitam æternam.

16 * In hoc cognoſcimus charitatem eius erga nos, quòd is dederit animam ſuam pronobis: & æquum eſt nos quoque profratribus noſtris dare animas noſtras.

‡ Charissimi, nunc filij Dei sumus: & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cùm apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eũ sicuti est.

‡ Et omnis qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut & ille sanctus est.

‡ Omnis qui facit peccatum, & iniquitatem facit: & peccatum est iniquitas.

Esa. 33. a. 4. 1. Pet. 2. d. 22. Isa. 53. c. 9.

‡ Et scitis quia ille apparuit vt peccata nostra tolleret: & peccatum in eo non est.

‡ Omnis qui in eo manet, non peccat: & omnis qui peccat, non vidit eum, nec cognouit eum.

‡ Filioli, nemo vos seducat. Qui facit iustitiam, iustus est: sicut & ille iustus est.

Ioh. 8. f. 44.

‡ Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, vt dissoluat opera diaboli.

‡ Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.

‡ In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli. Omnis qui nõ† facit iustitiam, non est ex Deo: & qui non diligit fratrem suum.

est iustus

‡ Quoniam hæc est annuntiatio, quã audistis ab initio: Vt †diligamus alterutrum.

diligatis

Non sicut Cain qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam opera eius maligna erant, ftatris autem eius, iusta.

Ioh. 13. d. 34. 15. b. 12. Gen. 4. b. 8.

‡ Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. ‡Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit: manet in morte.

Ioh. 5. d. 24. Sup. 2. b. 10. Leu. 19. d. 17. Mat. 5. d. 22.

‡ Omnis qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem.

‡ In hoc cognouimus charitatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: & nos debemus pro fratribus animas ponere.

Ioh. 15. b. 13.

2 ‡ Ἀγαπητοί, νῦν τέκνα θεοῦ ἐσμεν, καὶ οὔπω ἐφανερώθη τί ἐσόμεθα. οἴδαμεν ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα· ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν καθώς ἐστι.

3 ‡ καὶ πᾶς ὁ ἔχων τὴν ἐλπίδα ταύτην ἐπ' αὐτῷ, ἁγνίζει ἑαυτὸν, καθὼς ἐκεῖνος ἁγνός ἐστι.

4 ‡ πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, καὶ τὴν ἀνομίαν ποιεῖ. καὶ ἡ ἁμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία.

5 ‡ καὶ οἴδατε ὅτι ἐκεῖνος ἐφανερώθη, ἵνα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν ἄρῃ, καὶ ἁμαρτία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστι.

6 ‡ πᾶς ὁ ἐν αὐτῷ μένων, οὐχ ἁμαρτάνει· πᾶς ὁ ἁμαρτάνων οὐχ ἑώρακεν αὐτὸν, οὐδὲ ἔγνωκεν αὐτόν.

7 ‡ τεκνία, μηδεὶς πλανάτω ὑμᾶς. ὁ ποιῶν τὴν δικαιοσύνην, δίκαιός ἐστι, καθὼς ἐκεῖνος δίκαιός ἐστιν.

8 ‡ ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν, ἐκ τοῦ διαβόλου ἐστίν· ὅτι ἀπ' ἀρχῆς ὁ διάβολος ἁμαρτάνει. εἰς τοῦτο ἐφανερώθη ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ἵνα λύσῃ τὰ ἔργα τοῦ διαβόλου.

9 ‡ πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, ἁμαρτίαν οὐ ποιεῖ· ὅτι σπέρμα αὐτοῦ ἐν αὐτῷ μένει. καὶ οὐ δύναται ἁμαρτάνειν, ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται.

10 ‡ ἐν τούτῳ φανερά ἐστι τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ καὶ τὰ τέκνα τοῦ διαβόλου. πᾶς ὁ μὴ ποιῶν δικαιοσύνην, οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, καὶ ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

11 ‡ ὅτι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγγελία ἣν ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους·

12 ‡ οὐ καθὼς Κάϊν ἐκ τοῦ πονηροῦ ἦν, καὶ ἔσφαξε τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ. καὶ χάριν τίνος ἔσφαξεν αὐτόν; ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρὰ ἦν, τὰ δὲ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ δίκαια.

13 ‡ μὴ θαυμάζετε, ἀδελφοί μου, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

14 ‡ ἡμεῖς οἴδαμεν ὅτι μεταβεβήκαμεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τὴν ζωὴν, ὅτι ἀγαπῶμεν τοὺς ἀδελφούς· ὁ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν, μένει ἐν τῷ θανάτῳ.

15 ‡ πᾶς ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, ἀνθρωποκτόνος ἐστί· καὶ οἴδατε ὅτι πᾶς ἀνθρωποκτόνος οὐκ ἔχει ζωὴν αἰώνιον ἐν αὐτῷ μένουσαν.

16 † ἐν τούτῳ ἐγνώκαμεν τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ, ὅτι ἐκεῖνος ὑπὲρ ἡμῶν τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔθηκε· καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ὑπὲρ τῶν ἀδελφῶν τὰς ψυχὰς τιθέναι.

ג אות יט h שכח יכל
i ילד k פרש k צדקה
l אחב אהב m משמח
n אות o מעשיו p דמר חמה
q שונא r ידע s שנא עתק
t מות u חבב x רוצח
y שכח יכל z קנא
a אהבתו b נתל נתן

10 בְּזֹאת k מְתְפָּרְשִׁין בְּנֵוהִי דַּאלָהָא
וְכָל דְּלָא עָבֵד מְטַל דְּזַרְעֵהּ בֵּהּ g אִיהֲוִי וְלָא h מְשְׁכַּח לְמֶחְטָא דְּמִן אֱלָהָא i אִתְיְלֵד׃
11 מִן בְּרֵאשִׁית דְּסָטְנָא כְּל דְּלָא עָבֵד k זְדִיקוּתָא וְלָא l מַחֵב לַאחוּהִי לַיְהֲוִי מִן אֱלָהָא׃
12 מִן קְדִים דְּהַחֲבִין חַד לְחַד׃ לְמָאנוֹ קָאִין הַוָא n דְּאִיהֲוִי הַוָא מִן בִּישָׁא וְקָטַל לַאחוּהִי וּמְטַל מָנָא קְטַלְתּ אֲלָא
מְטַל דְּבִישִׁין הֲווֹ o עֲבַדוּהִי וְדַאחוּהִי זַדִּיקִין׃
13 וְלָא p תְּתַדְּהַרִין אֲחֵי אֵין q סָנְאִי לְכוֹן עָלְמָא׃
14 חְנַן r יְדָעִינַן s דְּשַׁנִינַן מִן t מוֹתָא לְחַיֵּא בְּהָנָא u דְּמַחֲבִינַן לַאחַיִן הַוּ דְּלָא מַחֵב לַאחוּהִי בְּמוֹתָא מְקַוֵּא׃
15 כְּל גֵּיר דְּסָנֵא לַאחוּהִי x קָטֵל אֱנָשָׁא הוּ וְיָדְעִין אַנְתּוּן דְּכְל דְּקָטֵל אֱנָשָׁא לָא y מְשְׁכַּחִין z מְקַוְּין בֵּהּ חַיֵּא וּלְעָלַם׃
16 בְּהָנָא יָדְעִינַן a חוּבְּהּ דְּלָנָתַן דְּחוּיֵהּ נַפְשֵׁהּ חָלַפִין וְאַף חְנַן זְדִיק לַן דְּיָהַב אַפִּי אֲחַיִן b נְהֵל נַפְשָׁתַן׃

17 * Porrò qui habuerit possessionem mundi, & viderit fratrem suum egentem, & clauserit viscera sua ab eo, quî potest esse charitas Dei in illo?

18 *Filioli mei ne diligamus nos inuicem verbis & lingua, sed operibus & veritate.

19 * Et in hoc cognoscimus quòd ex veritate sumus, & antequàm veniat ipse persuasum reddituri sumus cor nostrum.

20 * Quod si cor nostrum reprehendat nos, quãto maior est Deus corde nostro? nouit enim omnia.

21 * Dilecti mei, si cor nostrum non arguit nos, fiduciam habemus coram Deo.

22 * Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quoniam seruamus mandata eius, & quæ grata sunt coram ipso peragimus.

23 *Et hoc est præceptum eius, Vt credamus in nomine filij ipsius Jeschua Meschicho, & diligamus nos inuicem sicut præcepit nobis.

24 * Cæterùm qui seruat præcepta eius, per ipsum seruatur, & ille habitat in ipso: ac per hoc intelligimus quòd habitet in nobis, è Spiritu suo quem dedit nobis.

Natiuitate Domini nostri.

CAP. IIII.

1 Dilecti mei, non omnibus spiritibus credatis, sed dijudicate spiritus num ex Deo sint, quia multi pseudoprophetæ exierunt in mundum.

2 * Per hoc cognoscitur spiritus Dei. omnis spiritus qui confitetur Jeschua Meschicho venisse in carne, ex Deo est.

3 * Omnis autem spiritus qui non confitetur Jeschua venisse in carne, non est ex Deo: sed hic est ab ipso pseudochristo, quem audistis venturum, & nunc iam in mundo est.

4 * Vos autem ex Deo estis filij, & vicistis eos, quoniam maior est ille qui in vobis est, quàm qui in mundo.

5 * Et illi ex mundo sunt propterea à de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

6 * Nos autem ex Deo sumus, & qui nouit Deum audit nos, & qui non est ex Deo non audit nos: per hoc ipsum intelligimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.

---

17 וְאִינָא דְאִית לֵהּ [c] קְנְיָנָא דְעָלְמָא [d] וְנָחֵזֵא לַאֲחוּהִי [e] דְּסָנִיק [f] וְנָאחוּד רַחֲמוֹהִי מִנֵּהּ אֵיכַנָא אִית בֵּהּ חוּבֵהּ דַּאלָהָא ׃

18 בְּנַי לָא [g] נַחֵב חַד לְחַד [h] בְּמֵלָּא וּבְלָשָׁנָא אֶלָּא בַּעֲבֵדָא [i] וּבִשְׁרָרָא ׃ 19 וּבְהָנָא [k] מְשְׁתַּדְּעִינַן דְּמִן שְׁרָרָא אִיתַיִן וְקָדֵם [l] דְּנֵאתֵא הוּ [m] מְפִיסִינַן לֵבָן ׃ 20 וְאִנְהוּ דְּלֵבָן בָּסַר לַן בְּמָא אֱלָהָא דְּרַב מִן לֵבָן וְיָדַע כֹּלְּהֵם ׃

21 חַבִיבַי אִן לֵבָן לָא בָּסַר לַן [n] גַּלְיָן אֵנִין אַפַּיִן קֳדָם אֱלָהָא ׃ 22 וְכֹלְּהֵם [o] דְּשָׁאלִינַן [p] נָסְבִינַן מִנֵּהּ מָטוּל דְּנָטְרִינַן [q] פּוּקְדָנוֹהִי וְשַׁפִּירָתָא [r] סָעֲרִינַן קֳדָמוֹהִי ׃

23 וְהָנָא הוּ פּוּקְדָנֵהּ דְּנְהֵימֵן בְּשְׁמָא דַּבְּרֵהּ יֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא וְנַחֵב חַד לְחַד אַיְךְ דְּפַקְּדָן ׃

24 וְאִינָא דְּנָטַר פּוּקְדָנוֹהִי בֵּהּ [s] מָתְנָטַר וְהוּ שָׁרֵא בֵּהּ וּבְהָנָא [t] מְסְתַּכְּלִינַן [u] דְּשָׁרָא בַּן מִן רוּחֵהּ דַּיְהַב לַן ׃

[c] קְנָא [d] חֵזָא [e] שִׁעוּך
[f] אַחַד אחז [g] יַחֲבַב אחב
[h] מַלָּל ובאמת
[i] יְדַע מזה אשתודע [k] אֲהָנָא
[l] פּוּם [m] גְּלָא [n] שְׁאַל
[o] נושאים אנחנו [p] מצווהע
[q] עושים אנחנו [r] נָטַר בּאר
[s] סְבַל שכל [t] ששוכן

huius Iac. 2. c. 15. c. 16.

17 *Qui habuerit substãtiam †mundi,& viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo: quomodo charitas Dei manet in eo?

18 *Filioli mei, nõ diligamus verbo,neque lingua,sed opere & veritate.

19 *In hoc cognoscimus quoniam ex veritate sumus: & in conspectu eius suadebimus corda nostra. D

20 *Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: maior est Deus corde nostro, & nouit omnia.

21 *Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos: fiduciam habemus ad Deum.

22 *Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus,& ea quæ sunt placita coram eo, facimus.

Mat. 7. a. 7. 21. b. 22. Ioh. 14. b. 13. 13. a. 7. 16. c 24. Infr. 5. c. 14. Ioh. 6. d. 29. 17. a. 3. Ioh. 13. d 34. 15. b. 12. Ioh. 14. c 23. 15. b. 10.

23 *Et hoc est mandatum eius, Vt credamus in nomine Filij eius Iesu Christi: & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.

24 *Et qui seruat mandata eius, in illo manet, & ipse in eo, & in hoc scimus quoniã manet in nobis de Spiritu quem dedit nobis.

CAP. IIII.

1 CHarissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo A sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum.

2 *In hoc cognoscitur spiritus Dei. omnis spiritus qui confitetur Iesum Christum in carne venisse, ex Deo est:

3 *Et omnis spiritus qui soluit Iesum, ex Deo non est,& hic est Antichristus,de quo audistis quoniã venit, & nunc iam in mundo est.

4 *Vos ex Deo estis filioli,& vicistis †eũ; quoniam maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo.

5 *Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit.

Ioh. 8. f. 47. 10. c. 27.

6 *Nos ex Deo sumus. Qui nouit Deũ, audit nos. qui non est ex Deo, non audit nos; in hoc cognoscimus spiritum veritatis,& spiritum erroris.

17 *ὃς δ' ἂν ἔχῃ τὸν βίον τοῦ κόσμου, καὶ θεωρῇ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ χρείαν ἔχοντα, καὶ κλείσῃ τὰ σπλάγχνα αὐτοῦ, πῶς ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ μένει ἐν αὐτῷ;

18 *τεκνία μου, μὴ ἀγαπῶμεν λόγῳ, μηδὲ τῇ γλώσσῃ· ἀλλ' ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ.

19 *καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐκ τῆς ἀληθείας ἐσμὲν, καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ πείσομεν τὰς καρδίας ἡμῶν.

20 *ὅτι ἐὰν καταγινώσκῃ ἡμῶν ἡ καρδία, ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ θεὸς τῆς καρδίας ἡμῶν, καὶ γινώσκει πάντα.

21 *ἀγαπητοί, ἐὰν ἡ καρδία ἡμῶν μὴ καταγινώσκῃ ἡμῶν, παῤῥησίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεόν.

22 *καὶ ὃ ἐὰν αἰτῶμεν, λαμβάνομεν παρ' αὐτοῦ, ὅτι τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηροῦμεν, καὶ τὰ ἀρεστὰ ἐνώπιον αὐτοῦ ποιοῦμεν.

23 *καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ, ἵνα πιστεύσωμεν τῷ ὀνόματι τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, καθὼς ἔδωκεν ἐντολήν.

24 *καὶ ὁ τηρῶν τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν αὐτῷ μένει. καὶ ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι μένει ἐν ἡμῖν, ἐκ τοῦ πνεύματος οὗ ἔδωκεν ἡμῖν.

δ'.

1 *Ἀγαπητοί, μὴ παντὶ πνεύματι πιστεύετε· ἀλλὰ δοκιμάζετε τὰ πνεύματα, εἰ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὅτι πολλοὶ ψευδοπροφῆται ἐξεληλύθασιν εἰς τὸν κόσμον.

2 *ἐν τούτῳ γινώσκετε τὸ πνεῦμα τοῦ θεοῦ· πᾶν πνεῦμα ὃ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι.

3 *καὶ πᾶν πνεῦμα ὃ μὴ ὁμολογεῖ Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν σαρκὶ ἐληλυθότα, ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτό ἐστι τοῦ ἀντιχρίστου· ὃ ἀκηκόατε, ὅτι ἔρχεται· καὶ νῦν ἐν τῷ κόσμῳ ἐστὶν ἤδη.

4 *ὑμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστε, τεκνία, καὶ νενικήκατε αὐτούς· ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ ἐν ὑμῖν, ἢ ὁ ἐν τῷ κόσμῳ.

5 *αὐτοὶ ἐκ τοῦ κόσμου εἰσί· διὰ τοῦτο ἐκ τοῦ κόσμου λαλοῦσι, καὶ ὁ κόσμος αὐτῶν ἀκούει.

6 *ἡμεῖς ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμέν· ὁ γινώσκων τὸν θεὸν, ἀκούει ἡμῶν· ὃς οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐκ ἀκούει ἡμῶν. ἐκ τούτου γινώσκομεν τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς πλάνης.

וַיַּלְרֵהּ דְּמָרַן ר קפלאון ד

1 חֲבִיבַי לָא לְכֹל רוּחִין 2 תְּהֵימְנוּן אֶלָּא b חַוְיוּתוּן פָּרְשִׁין רוּחָא:
אִן מִן אֱלָהָא אִיתַיְהוּן מְטַל דְּסַגִּיאָא נְבִיָא c דַּגְלָא נְפַקוּ בְהּ בְּעָלְמָא ׃ 2 בְּהָדָא d מֶהֵידְעָא רוּחֵהּ דְּאֱלָהָא כָּל רוּחָא
e דְּמוֹדֵיָא דְּיֵשׁוּעַ מְשִׁיחָא אֲתָא בְּבִסַר מִן אֱלָהָא הִי ׃ 3 וְכָל רוּחָא דְּלָא מְוַדְיָא דְּיֵשׁוּעַ אִתָּא בְּבִסַר f לֵיתֵיהּ מִן אֱלָהָא
g אֶלָּא הָדָא מִן מְשִׁיחָא הִי דַּגְלָא הוּ דִּשְׁמַעְתּוּן h דְּאִתָּא וְהָשָׁא בְּעָלְמָא i אִיתַוֹהִי מִן כְּדוּ׃ 4 אַנְתּוּן דִּין מִן אֱלָהָא i אִיתַיכוּן
בְּנַיָא k וְזַכְיתוּן אִנּוּן מִטָּל דְּרַב הוּ הוּ דְּרַבְכוּן מִן הוּ דְּבְעָלְמָא ׃ 5 וְהִלֵּין מִן עָלְמָא אִנּוּן מִטָּל הָנָא מִן עָלְמָא l מְמַלְלִין
וְעָלְמָא לְהוֹן שָׁמַע ׃ 6 חְנַן דִּין מִן אֱלָהָא חָנֵן וְהוּ דְּיָדַע לַאלָהָא שָׁמַע לַן וְהוּ דְּלָא m אִיתַוֹהִי מִן אֱלָהָא לָא שָׁמַע לַן
בָּהּ בְּהָדָא n מֶסְתַּכְלִינַן לְרוּחָא o דַּשְׁרָרָא וְלִרוּחָא p דְּמַטְעֲיָנוּתָא ׃

a חַיְמֵן b חֲוָא c כתבים
d יְדַע e יְדָא יוד
f אין היא g כתב
h שבא i אִיתַי יש
k זְכָא נצח l מַלֵּל
m אִיתַי n מְכַל שכל
o של אמת
p טְעָא תעה

7 * Dilecti mei, diligamus nos inuicem, quoniam charitas ex Deo est. Et quisquis diligit, ex Deo natus est, & cognoscit Deum.
8 * Quoniam Deus charitas est, & quisquis non diligit, non cognoscit Deum.
9 * Per hoc innotuit charitas Dei erga nos, quòd filium suum vnicum miserit Deus in mundum, vt viuamus per eum.
10 * In hoc est charitas, non quòd nos dilexerimus Deum, sed quòd ipse Deus dilexit nos, & miserit filium suum propitiationem pro peccatis nostris.

Lotione secreta, & Dominica post Epiphaniam.

11 * Charissimi mei, si sic dilexit nos Deus, & nos quoque debemus nos mutuò diligere.
12 * Deum nemo vidit vnquam. Sed si dilexerimus nos mutuò, Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta est.
13 * Et per hoc scimus nos in eo manere, & ipsum manere in nobis, quia de Spiritu suo largitus est nobis.
14 * Et nos vidimus ac testificamur quòd Pater miserit filium suum Redemptorem in mundum.
15 * Quisquis confitetur Jeschua quòd ipse sit filius Dei, Deus in eo manet, & ipse manet in Deo.
16 * Et nos credidimus & scimus quam charitatem habeat Deus erga nos. Deus enim charitas est, & quisquis manet in charitate, in Deo manet.
17 * Et in hoc completa est charitas eius nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia sicut ipse fuit, ita & nos sumus in hoc mundo.
18 * Timor in charitate non est, sed charitas perfecta foras eijcit ipsum timorem, quoniam timor in perturbatione est. Qui autẽ timet, non est perfectus in charitate.
19 * Nos igitur diligamus Deum, quoniam ipse primùm dilexit nos.
20 * Sed si quis dicat, Diligo Deum, & fratrem suum odit, mendax est. Qui enim fratrem suum qui videtur, non diligit, Deum ipsum qui non videtur, quomodo potest diligere?
21 * Et hoc præceptum accepimus ab eo, vt omnis qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

---

7 חַבִיבַי [q] נַחֵב חַד לְחַד מֶטֵל דְּחוּבָא מִן אֱלָהָא הוּ וְכָל מַן דְּמַחֵב מִן אֱלָהָא [r] יְלִיד וְיָדַע לַאלָהָא ׃ 8 מֶטֵל דְּאלָהָא
[s] יָדַע [t] יְחַר [u] חַיָא [v] בִּידוּ
[a] אוהבנו [b] אוהב אוחבו
[c] ושלח [d] כפר מן חַסָּיָא
[e] חַטָא [f] של רחמה מן שַוִּיג
[q] רְחָא סוד [r] נשבח
[d] דְּנַח זרח [e] חוב
[f] חַבַב אהב [g] מן עולם
[h] חַזָא [i] חַבַב [k] שַׁמְלָא

7 חַבִיבַי [q] נַחֵב חַד לְחַד מֶטֵל דְּחוּבָא מִן אֱלָהָא הוּ וְכָל מַן דְּמַחֵב מִן אֱלָהָא [r] יְלִיד וְיָדַע לַאלָהָא ׃ 8 מֶטֵל דְּאלָהָא
[s] יָדַע [t] יְחַר [u] חַיָא [v] בִּידוּ
[a] אוהבנו [b] אוהב אוחבו
[c] ושלח [d] כפר מן חַסָּיָא
[e] חַטָא [f] של רחמה מן שַוִּיג
[q] רְחָא סוד [r] נשבח
[d] דְּנַח זרח [e] חוב
[f] חַבַב אהב [g] מן עולם
[h] חַזָא [i] חַבַב [k] שַׁמְלָא

חוּבָא הוּ וְכָל דְּלָא מַחֵב לָא יָדַע לַאלָהָא׃ 9 בְּהָדָא [x] אֶתְיְדַע חוּבְהּ דַּאלָהָא דַּלְוָתַן דְּלַבְּרֵהּ [y] יְחִידָיָא שַׁדַּר אֱלָהָא לְעָלְמָא
[x] רְנַחָא [z] בְּאִידֵהּ ׃ 10 בְּהָנָא אִיתַוהִי חוּבָא לָא הָוָא דַחְנַן לַאלָהָא אֶלָּא דְּהוּ אֱלָהָא [b] אַחֲבַן [c] וְשַׁדַּר לַכְּרֵהּ
[d] חוּסָיָא עַל אַפֵּי [e] חֲטָהַיִן ׃ [a] דְּשִׁינָתָא [b] אֶרְזָנִיתָא וְחַר [c] בְּשִׁבָּא דְּכָתַר [d] רַבְּחָא ח 11 חַבִיבַי אִן הָכַן אַחֲבַן אֱלָהָא
וַאף חָנַן [c] חַיָבִינַן חַד לְחַד [f] לְמַחֲבוּ ׃ 12 לַאלָהָא [g] מֶחוּם אֱנָשׁ לָא [h] חֲזָיְהִי אִזְדִין [i] נַחֵב חַד לְחַד אֱלָהָא בַּן מְקַנְיָא
וְחוּבְהּ [k] מֶשְׁתַּמְלָא בַּן ׃ 13 וּבְהָדָא יְדָעִינַן דְּבֵהּ מְקַוִּינַן וְהוּ מְקַוְיָא בַּן דְּמֵן רוּחֵהּ יְהַב לַן ׃
14 וַחְנַן חָזִין [l] וּמְסַהֲדִינַן דַּאבָא שַׁדַּר לַבְּרֵהּ פָּרוּקָא לְעָלְמָא ׃ 15 כָּל דְּמוֹדֵא בְּיֵשׁוּעַ דְּהוּיוּ בְּרֵהּ דַּאלָהָא

* Chariſſimi, diligamus nos inuicem: quia charitas ex Deo eſt. Et omnis qui diligit, ex Deo natus eſt, & cognoſcit Deū. 7

* Qui non diligit, non nouit Deum: qnoniam Deus charitas eſt. 8

Ioh. 3. b. 16. * In hoc apparuit charitas Dei in nobis, quoniam filium ſuum vnigenitum miſit Deus in mundum, vt viuamus per eum. 9

* In hoc eſt charitas: non quaſi nos dilexerimus Deū, ſed quoniã ipſe † dilexit nos, & miſit filium ſuum propitiationem pro peccatis noſtris. 10

prior

* Chariſſimi, ſi ſic Deus dilexit nos: & nos debemus alterutrum diligere. 11 C

Ioh. 1. c. 18. 1. Tim. 6. c. 16. * Deum nemo vidit vnquam. Si diligamus inuicem: Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta eſt. 12

* In hoc cognoſcimus quoniam in eo manemus, & ipſe in nobis: quoniam de Spiritu ſuo dedit nobis. 13

* Et nos vidimus, & teſtificamur, quoniam Pater miſit Filium ſuum ſaluatorem mundi. 14

* Quiſquis confeſſus fuerit quoniam Ieſus eſt filius Dei: Deus in eo manet, & ipſe in Deo. 15

* Et nos cognouimus & credidimus charitati, quam habet Deus in nobis. Deus charitas eſt: & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. 16

Dei * In hoc perfecta eſt charitas † nobiſcum, vt fiduciam habeamus in die iudicij: quia ſicut ille eſt, & nos ſumus in hoc mundo. 17

* Timor non eſt in charitate: ſed perfecta charitas foras mittit timorē, quoniam timor pœnam habet. qui autem timet: non eſt perfectus in charitate. 18 D

* Nos ergo diligamus Deum, quoniã Deus prior dilexit nos. 19

* Si quis dixerit, quoniam diligo Deū: & fratrem ſuum oderit, mendax eſt. Qui enim nō diligit fratrem ſuum quem † videt: Deum quem non † vidit, quomodo poteſt diligere? 20

videt videt

* Et hoc mandatum habemus à Deo: vt qui diligit Deum, diligat & fratrem ſuum. 21

Ioh. 13. d 34. 15. b. 12. Ephe. 5. a. 2.

7 * ἀγαπητοί, ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὅτι ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστι, καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται, καὶ γινώσκει τὸν θεόν.

8 * ὁ μὴ ἀγαπῶν, οὐκ ἔγνω τὸν θεόν· ὅτι ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστίν.

9 * ἐν τούτῳ ἐφανερώθη ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ ἐν ἡμῖν, ὅτι τὸν υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς εἰς τὸν κόσμον, ἵνα ζήσωμεν δι' αὐτοῦ.

10 * ἐν τούτῳ ἐστὶν ἡ ἀγάπη, οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἠγαπήκαμεν τὸν θεόν, ἀλλ' ὅτι αὐτὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἀπέστειλε τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἱλασμὸν περὶ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν.

11 * Ἀγαπητοί, εἰ οὕτως ὁ θεὸς ἠγάπησεν ἡμᾶς, καὶ ἡμεῖς ὀφείλομεν ἀλλήλους ἀγαπᾶν.

12 * θεὸν οὐδεὶς πώποτε τεθέαται· ἐὰν ἀγαπῶμεν ἀλλήλους, ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν μένει, καὶ ἡ ἀγάπη αὐτοῦ τετελειωμένη ἐστὶν ἐν ἡμῖν.

13 * ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἐν αὐτῷ μένομεν, καὶ αὐτὸς ἐν ἡμῖν, ὅτι ἐκ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ δέδωκεν ἡμῖν.

14 * καὶ ἡμεῖς τεθεάμεθα, καὶ μαρτυροῦμεν ὅτι ὁ πατὴρ ἀπέσταλκε τὸν υἱὸν σωτῆρα τοῦ κόσμου.

15 * ὃς ἂν ὁμολογήσῃ ὅτι Ἰησοῦς ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει, καὶ αὐτὸς ἐν τῷ θεῷ.

16 * καὶ ἡμεῖς ἐγνώκαμεν καὶ πεπιστεύκαμεν τὴν ἀγάπην ἣν ἔχει ὁ θεὸς ἐν ἡμῖν. ὁ θεὸς ἀγάπη ἐστί· καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἐν τῷ θεῷ μένει, καὶ ὁ θεὸς ἐν αὐτῷ μένει.

17 * ἐν τούτῳ τετελείωται ἡ ἀγάπη μεθ' ἡμῶν, ἵνα παῤῥησίαν ἔχωμεν ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς κρίσεως, ὅτι καθὼς ἐκεῖνός ἐστι, καὶ ἡμεῖς ἐσμεν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ.

18 * φόβος οὐκ ἔστιν ἐν τῇ ἀγάπῃ, ἀλλ' ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τὸν φόβον· ὅτι ὁ φόβος κόλασιν ἔχει. ὁ δὲ φοβούμενος οὐ τετελείωται ἐν τῇ ἀγάπῃ.

19 * ἡμεῖς ἀγαπῶμεν αὐτόν, ὅτι αὐτὸς πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς.

20 * ἐάν τις εἴπῃ, ὅτι ἀγαπῶ τὸν θεόν, καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. ὁ γὰρ μὴ ἀγαπῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ὃν ἑώρακε, τὸν θεὸν ὃν οὐχ ἑώρακε, πῶς δύναται ἀγαπᾶν;

21 * καὶ ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τὸν θεόν, ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ.

---

16 אֱלָהָא בֵּהּ מְקַוֵּא וְהוּ מְקַוֵּא בַּאלָהָא ׃ 16 וַחְנַן הַיְמְנַן וְיַדְעִין[t] חוּבָא דְאִית לֵהּ לַאלָהָא[x] צַאיְדִין אֱלָהָא גְּנַר חוּבָא
17 הוּ וְכָל דְּמְקַוֵּא בְּחוּבָא בַּאלָהָא מְקַוֵּא ׃ 17 וּבְהָדָא[y] מְשְׁתַּלֵם חוּבָה עִמַּן[z] דְּגַלְיוּת אַפֵּא חֶוְוָא לַן בְּיוֹמָא[a] דְּדִינָא מֶטֶל
דְּאֵיךְ דְּהֶוָא הוּ הָכְנָא אַף חְנַן[b] אִיתַיִן בְּהָנָא עָלְמָא ׃ 18 דְּחַלְתָּא[c] דְּחוּבָא[d] אַלָּא חוּבָא[c] מְשַׁמְלָיָא לְבַר[f] שָׁרָא
לֵהּ לְדְחַלְתָּא מֶטֶל דְּדְחַלְתָּא[g] בְּקִנְטָא אִיתֵיהּ הַוּ דִּין דְּלָא[h] מְשַׁמְלֵי בְּחוּבָא ׃
19 חְנַן[i] הָכִיל נְחֵב לַאלָהָא מֶטֶל דְּהוּ[k] קַדְמָאִית אַחֲבַן ׃ 20 אִן דַּיִן אֱנָשׁ[l] נְאמַר[m] דְּמְחֵב אֱנָא לַאלָהָא וְלַאחוֹהִי
סָנֵא[n] וְרָגָלָא הוּ הַוּ גִיר דְּלַאחוֹהִי[p] דְּמִתְחֲזֵא לָא מַחֵב לַאלָהָא הַוּ דְּלָא מִתְחֲזֵא אֵיכָנָא מְשְׁכַּח דְּנַחֵב ׃
21 וְהָנָא[q] פּוּקְדָנָא קַבֵּל מִנֵּהּ דְּכָל דְּמַחֵב לַאלָהָא נַחֵב אַף לַאחוֹהִי ׃

[t] חַיְמַן [x] אהבה אצלנו
[y] שְׁלֵם [z] גְּלָא [a] רוּן
[b] אִית [c] יראה [f] באהבה
[d] שַׁמְלָא מוֹא [f] משליך
[g] בעכירות [h] וגמור מן מְלָא
[i] על כן [k] מקדם [l] אֱמַר
[m] חֲבַב אהב [n] שונא
[p] בוחב [q] חֲזָא מאוה

Festo Luminum, hoc est, Epiphaniæ.

CAP. V.

1 QVisquis credit Jeschua esse Meschicho, ex Deo natus est. Et quisquis diligit genitorem, diligit & eum qui natus est ex eo.

2 * Et in hoc cognoscimus quòd diligimus filios Dei, quum Deum diligimus, & exequimur præcepta eius.

3 * Hæc est enim charitas Dei, vt seruemus præcepta eius; & præcepta eius grauia non sunt.

4 * Quoniam quicquid natum est ex Deo, vincit ipsum mundum, & hæc est victoria quæ vicit mundum ipsum, fides nostra.

5 * Quis est enim qui vincit ipsum mundum, nisi is qui credit Jeschua esse filiũ Dei?

6 * Hic est qui venit per aquam & sanguinem Jeschua Meschicho, non per aquam solùm sed per aquam & sanguinem. Et Spiritus est, qui testificatur, quoniam ipse Spiritus est veritas.

Deest 7. versus.

8 * Et tres sunt testes, Spiritus, & aqua, & sanguis, & hi tres in vno sunt.

9 * Si testimonium hominũ accipimus, quantò maius est testimonium Dei? & hoc est testimonium Dei, quo testificatus est de Filio suo.

10 * Quisquis credit in filium Dei, habet hoc testimonium in seipso. Omnis qui non credit Deo, mendacem efficit eum: eò quòd non credat in testimonium quo testificatus est Deus de Filio suo.

12 * Et hoc est testimonium, quòd vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in filio eius est.

12 * Quisquis habet filium, habet & vitam: & quisquis non habet filium Dei, non est ei vita.

13 * Hæc scripsi vobis, vt sciatis vos habere vitam æternam, qui credidistis nomini filij
14 Dei. * Et hæc est fiducia quam habemus apud eum, quòd quicquid petierimus secundùm voluntatem eius, audit nos.

15 * Quod si persuasum habemus quòd audit nos, quicquid petierimus ab eo: confidimus nos iam recepisse petitiones nostras quas postulauimus ab eo.

CAP. V.

OMnis qui credit quoniam Ieſus eſt Chriſtus, ex Deo natus eſt. Et omnis qui diligit eum qui genuit: diligit & eum A qui natus eſt ex eo.

* In hoc cognoſcimus quoniam diligimus natos Dei; cùm Deum diligamus, & mandata eius faciamus.

* Hæc eſt enim charitas Dei, vt mandata eius cuſtodiamus: & mandata eius grauia non ſunt.

Mat. 11. d. 30.

* Quoniam omne quod natum eſt ex Deo: vincit mundum. & hæc eſt victoria quæ vincit mundum, fides noſtra.

* Quis eſt †qui vincit mundum, niſi qui credit quoniam Ieſus eſt filius Dei?

autem 1. Co. 15 g. 57.

* Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus: non in aqua ſolùm: ſed in aqua & ſanguine. Et ſpiritus B eſt qui teſtificatur, quoniam Chriſtus eſt veritas.

* Quoniam tres ſunt qui teſtimoniũ dant in cælo, Pater, Verbum, & Spiritus ſanctus. & hi tres vnum ſunt.

* Et tres ſunt qui teſtimonium dant in terra: Spiritus, aqua, & ſanguis.†

& hi tres vnum ſunt

* Si teſtimonium hominum accipimus: teſtimonium Dei maius eſt. quoniã hoc eſt teſtimoniũ Dei quod maius eſt, quoniam teſtificatus eſt de filio ſuo.

* Qui credit in filium Dei: habet teſtimonium Dei in ſe. Qui non credit filio, mendacem facit eum: quia non credit in teſtimonium quod teſtificatus eſt Deus C de filio ſuo.

Ioh. 3. d. 36.

* Et hoc eſt teſtimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in filio eius eſt.

* Qui habet filium†: habet vitam. qui non habet filium Dei, vitam non habet.

Dei

* Hæc †ſcribo vobis: vt ſciatis quoniã vitam habetis æternam qui creditis in nomine filij Dei.

ſcripſi

* Et hæc eſt fiducia quam habemus ad eum: Quia quodcunque petierimus ſecundum voluntatem eius, audit nos.

* Et ſcimus quia audit nos quicquid petierimus: ſcimus quoniam habemus D petitiones quas †poſtulamus ab eo.

Sup. 3. d. 22.

poſtulamus

ε.

1 * Πᾶς ὁ πιςεύων ὅτι ἰησοῦς ἐςιν ὁ χριςὸς, ἐκ τοῦ θεοῦ γεγέννηται· καὶ πᾶς ὁ ἀγαπῶν τὸν γεννήσαντα, ἀγαπᾷ καὶ τὸν γεγεννημένον ἐξ αὐτοῦ.

2 * ἐν τούτῳ γινώσκομεν ὅτι ἀγαπῶμεν τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ, ὅταν τὸν θεὸν ἀγαπῶμεν, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν.

3 * αὕτη γάρ ἐςιν ἡ ἀγάπη τοῦ θεοῦ, ἵνα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τηρῶμεν· καὶ αἱ ἐντολαὶ αὐτοῦ βαρεῖαι οὐκ εἰσίν·

4 * ὅτι πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ θεοῦ, νικᾷ τὸν κόσμον. Καὶ αὕτη ἐςὶν ἡ νίκη ἡ νικήσασα τὸν κόσμον, ἡ πίςις ἡμῶν.

5 * τίς ἐςιν ὁ νικῶν τὸν κόσμον, εἰ μὴ ὁ πιςεύων ὅτι ἰησοῦς ἐςιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ;

6 * Οὗτός ἐςιν ὁ ἐλθὼν δι' ὕδατος καὶ αἵματος, ἰησοῦς ὁ χριςός· οὐκ ἐν τῷ ὕδατι μόνον, ἀλλ' ἐν τῷ ὕδατι καὶ αἵματι· καὶ τὸ πνεῦμά ἐςι τὸ μαρτυροῦν, ὅτι τὸ πνεῦμά ἐςὶν ἡ ἀλήθεια.

7 * ὅτι τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐν τῷ οὐρανῷ, ὁ πατὴρ, καὶ ὁ λόγος, καὶ τὸ ἅγιον πνεῦμα· καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσι.

8 * καὶ τρεῖς εἰσιν οἱ μαρτυροῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ πνεῦμα, καὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ αἷμα·

9 * εἰ τὴν μαρτυρίαν τῶν ἀνθρώπων λαμβάνομεν, ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ μείζων ἐςίν· ὅτι αὕτη ἐςὶν ἡ μαρτυρία τοῦ θεοῦ, ἣν μεμαρτύρηκε περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

10 * ὁ πιςεύων εἰς τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, ἔχει τὴν μαρτυρίαν ἐν αὐτῷ· ὁ μὴ πιςεύων τῷ θεῷ, ψεύςην πεποίηκεν αὐτόν· ὅτι οὐ πεπίςευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ θεὸς περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

11 * καὶ αὕτη ἐςὶν ἡ μαρτυρία, ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔδωκεν ἡμῖν ὁ θεὸς, καὶ αὕτη ἡ ζωὴ ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ ἐςιν.

12 * ὁ ἔχων τὸν υἱὸν, ἔχει τὴν ζωήν· ὁ μὴ ἔχων τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὴν ζωὴν οὐκ ἔχει.

13 * Ταῦτα ἔγραψα ὑμῖν τοῖς πιςεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἵνα εἰδῆτε ὅτι ζωὴν αἰώνιον ἔχετε, καὶ ἵνα πιςεύητε εἰς τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ.

14 * καὶ αὕτη ἐςὶν ἡ παῤῥησία ἣν ἔχομεν πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ, ἀκούει ἡμῶν.

15 * καὶ ἐὰν οἴδαμεν ὅτι ἀκούει ἡμῶν, ὃ ἂν αἰτώμεθα, οἴδαμεν ὅτι ἔχομεν τὰ αἰτήματα ἃ ἠτήκαμεν ἀπ' αὐτοῦ.

---

15 העדות ט סהד העיד
14 כתב ע בתן ז אית יש
13 אחר אות ה ורע ו חיים
12 הבשתון מן לשון יון
11 שאל f צבא g פוס
באמת מלמדים אנחנו
10 h כל דבר ר שאל
9 כושתים אנחנו מן תכל
8 באמן

16 * Si quis viderit fratrem suum peccantem, peccatum quod non condemnat ad mortem, postulet, & dabitur ei vita, illis, nimirum, qui non tãquam ad mortẽ peccant. Est enim peccatum mortis: pro quo non dico vt
17 quis roget. *Omnis enim iniquitas peccatum est, & est peccatum quod non est mortis.
18 *Porrò scimus quòd omnis qui natus est ex Deo, non peccat: is enim qui natus est ex Deo, custodit seipsum, & malus ille non
19 tangit eum. *Scimus quòd ex Deo sumus, & mundus totus in malo positus est.
20 *Et scimus filium Dei venisse, & dedisse nobis mentem vt cognoscamus verum illum, & simus in ipso vero, in filio eius Jeschua Meschicho. Hic est Deus verus, & vi-
21 ta æterna. *Filioli mei custodite vosmetipsos à cultu idolorum. Amin.

Epistolæ Iouchanon Apostoli
FINIS.

16 אִן אֱנָשׁ נָחֵזָא לַאחוּהִי דְּחָטָא חַטָּאָה דְּלָא ‡מְחַיַּב לְמָוֹתָא נֶשְׁאַל ‡וְמֶתְיְהַבְ֒ין לֵהּ חַיָּא לַאילֵין דְּלָא חָוָא אַיךְ דַּלְמָוֹתָא
17 חַטַּין אִית גֵּיר חָטָאָה דְּמָוֹתָא לָא חָוָא עַל הָנָא אֲמַר אֱנָא ; 17 כָּל עַוְלָא גֵּיר חֲטִיתָא הוּ וְאִית חָטָאָה
18 דְּלָא הָוָא דְּמָוֹתָא הוּ ; 18 וְיָדְעִינַן דְּכָל דְּיִלִיד מִן אֱלָהָא לָא חָטֵא הַוָּא גֵּיר דְּיִלִיד מִן אֱלָהָא נָטַר נַפְשֵׁהּ וּבִישָׁא לָא

‡ חוב " וַהֲב נתן
* מות ᵖ חָטָא ᵍ בְּעָא
ʳ עַוֶל ˢ חָטָא ᵗ מות
ᵘ יְלַד ˣ יְלִיד

16 * Qui scit fratrem suum peccare : peccatum nō ad mortem, † petat & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem : non pro illo dico vt roget quis. 17 * Omnis iniquitas, peccatum est : & est peccatum ad mortem.

18 * Scimus quia omnis qui natus est ex Deo, non peccat : sed generatio Dei conseruat eum, & malignus nō † tangit eum.

19 * Scimus quoniam ex Deo sumus : & mundus totus in maligno positus est.

20 * Et scimus quoniam filius Dei venit : & dedit nobis sensum vt cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius. Hic est verus Deus, & vita æterna.

21 * Filioli, custodite vos à simulachris. Amen.

petet & dabit ei vitam peccantibus.

tanget

Luc. 24. ℣. 45.

FINIS.

16 * ἐὰν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον. ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον, οὐ περὶ ἐκείνης λέγω ἵνα ἐρωτήσῃ.

17 * πᾶσα ἀδικία ἁμαρτία ἐστί· καὶ ἔστιν ἁμαρτία οὐ πρὸς θάνατον.

18 * οἴδαμεν ὅτι πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ θεοῦ, οὐχ ἁμαρτάνει· ἀλλ' ὁ γενηθεὶς ἐκ τοῦ θεοῦ τηρεῖ ἑαυτὸν, καὶ ὁ πονηρὸς οὐχ ἅπτεται αὐτοῦ.

19 * οἴδαμεν ὅτι ἐκ τοῦ θεοῦ ἐσμεν, καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται.

20 * οἴδαμεν δὲ ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ἥκει, καὶ δέδωκεν ἡμῖν διάνοιαν, ἵνα γινώσκωμεν τὸν ἀληθινὸν θεόν. καί ἐσμεν ἐν τῷ ἀληθινῷ, ἐν τῷ υἱῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ χριστῷ. οὗτός ἐστιν ὁ ἀληθινὸς θεὸς, καὶ ζωὴ αἰώνιος.

21 * τεκνία, φυλάξατε ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν εἰδώλων. ἀμήν.

Τέλος.

---

[16] ׳מֶתְקְרֵב לֵהּ׃ [19] ׳יְדַעִינַן דְּמִן אֱלָהָא חָנַן וְעָלְמָא כֻּלֵּהּ בְּבִישָׁא הוּ׳ סִים׃ [20] וְיָדְעִינַן דְּבְרָה דְּאֱלָהָא ᵇאֲתָא
׳ קְרֵב ᶻ יְדַע ᵃ סִים
ᵇ בוא ᶜ יְדַע שכל
ᵈ את נאמן ᵉ נָטַר גאר
ᶠ עבודה זרה
וְיָהֵב לַן ᶜמַדְעָא ᵈ דְנַדַע ᵉלְשַׁרִירָא וְנֶהֱוֵא בְּהּ בְּשַׁרִירָא בַּבְרֵהּ יְשׁוּעַ מְשִׁיחָא הָנָא הוּ אֱלָהָא שַׁרִירָא וְחַיֵּא דְּלְעָלַם׃
[21] ᶠבְּנֵי ᶜטַרוּ נַפְשְׁכוֹן מִן ᶠדְּחָלַת פְּטַכְרָא׃
שְׁלֵמַת אֶנְרָתָא דְיוֹחָנָן שְׁלִיחָא׃

Hunc noui testamenti textum Syriacum, ac eiusdem characteribus Hebraïs descripti Latinam ab eruditissimo viro Guidone Fabricio Boderiano *factam versionem, nos infrà scripti Theologi (quibus* PHILIPPI *Catholici Regis mandato à Louanienſi Academia & facultate Theologica id munus commissum fuerat) accurata disquisitione examinauimus, examinatúmque comprobauimus, & tam ad ipsum textum Latinum vulgatæ versionis, quàm ad exemplar Græcum plurimis locis illustrandum, vtilem iudicauimus. Calend. Junijs, Anno Christi* cIↃ. IↃ. LXX. Augustinus Hunnæus *sacræ Theologiæ Ordinarius & Regius Professor*, Cornelius Reineri Goudanus *sacræ Theologiæ Professor ordinarius.*

Subscriptum
Johannes Harlemensis censuræ Secretarius & testis.

Ego BENEDICTVS ARIAS MONTANVS Hispalensis, Doctor Theologus, & PHILIPPI Catholici Regis Legatus, hunc noui Testamenti librum lingua & characteribus Syris excusum, eiusdémque literis Hebraicis exscriptionem per *Guidonem Fabricium Boderianum* natione Gallum Latinam factam diligenter recensui & approbaui. Anno Christi cIↃ. IↃ. LXX.

Cæteræ Canonicæ & Apocalypsis, etsi extent apud Syros, tamen & in exemplaribus, quæ secutus est VVidmanstadius, & in antiquissimo codice manuscripto, quo vsi sumus, defuerunt.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM EIVSDEM SECVNDAM.

VSQVE adeò ad ſanctam fœminam ſcribit, vt eandem dominam non dubitet literis appellare, eiuſdémque filiis teſtimonium, quòd ambulent in veritate, perhibet.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ καθολικὴ δευτέρα Ἐπιστολή. κεφ. α΄.

1 Ὁ πρεσβύτερος Ἐκλεκτῇ κυρίᾳ, καὶ τοῖς τέκνοις αὐτῆς, οὓς ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ, καὶ οὐκ ἐγὼ μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐγνωκότες τὴν ἀλήθειαν,

2 διὰ τὴν ἀλήθειαν τὴν μένουσαν ἐν ἡμῖν, καὶ μεθ' ἡμῶν ἔσται εἰς τὸν αἰῶνα.

3 ἔσται μεθ' ὑμῶν χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ θεοῦ πατρὸς, καὶ παρὰ κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ πατρὸς, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ.

4 ἐχάρην λίαν ὅτι εὕρηκα ἐκ τῶν τέκνων σου περιπατοῦντας ἐν ἀληθείᾳ, καθὼς ἐντολὴν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ πατρός.

5 καὶ νῦν ἐρωτῶ σε κυρία, οὐχ ὡς ἐντολὴν γράφων σοι καινὴν, ἀλλὰ ἣν εἴχομεν ἀπ' ἀρχῆς· ἵνα ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

6 καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἀγάπη, ἵνα περιπατῶμεν κατὰ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ. αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ, καθὼς ἠκούσατε ἀπ' ἀρχῆς, ἵνα ἐν αὐτῇ περιπατῆτε.

7 ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες Ἰησοῦν Χριστὸν ἐρχόμενον ἐν σαρκί· οὗτός ἐστιν ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος.

8 βλέπετε ἑαυτούς, ἵνα μὴ ἀπολέσωμεν ἃ εἰργασάμεθα καλὰ, ἀλλὰ μισθὸν πλήρη ἀπολάβωμεν.

9 πᾶς ὁ παραβαίνων καὶ μὴ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, θεὸν οὐκ ἔχει. ὁ μένων ἐν τῇ διδαχῇ τοῦ Χριστοῦ, οὗτος καὶ τὸν πατέρα καὶ τὸν υἱὸν ἔχει.

10 εἴ τις ἔρχεται πρὸς ὑμᾶς, καὶ ταύτην τὴν διδαχὴν οὐ φέρει, μὴ λαμβάνετε αὐτὸν εἰς οἰκίαν, καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε.

11 ὁ γὰρ λέγων αὐτῷ χαίρειν, κοινωνεῖ τοῖς ἔργοις αὐτοῦ τοῖς πονηροῖς.

12 πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν, οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος· ἀλλὰ ἐλπίζω ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλῆσαι· ἵνα ἡ χαρὰ ἡμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

13 ἀσπάζεταί σε τὰ τέκνα τῆς ἀδελφῆς σου τῆς Ἐκλεκτῆς. ἀμήν.

Τέλος.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI SECVNDA.

CAP. I.

1 SENIOR, Electæ dominæ & natis eius, quos ego diligo in veritate, & non ego ſolus, ſed & omnes qui cognouerũt veritatem,

2 *Propter veritatem quæ permanet in nobis, & †nobiſcum erit in æternum.

3 *Sit vobiſcum gratia, miſericordia, pax à Deo Patre, & à Chriſto Ieſu filio Patris in veritate, & charitate.

4 *Gauiſus ſum valde, quoniam inueni de filijs tuis ambulantes in veritate, ſicut mandatum accepimus à Patre.

5 *Et nunc rogo te domina, non tanquam mandatum nouum ſcribens tibi, ſed quod habuimus ab initio, vt diligamus alterutrum.

6 *Et hæc eſt charitas, vt ambulemus ſecundùm mandata eius. Hoc eſt enim mãdatum, vt quemadmodum audiſtis ab initio, in eo ambuletis:

7 *Quoniam multi ſeductores exierunt in mundum, qui non confitentur Ieſum Chriſtum veniſſe in carnem: hic eſt ſeductor & Antichriſtus.

8 *Videte voſmetipſos, ne perdatis quæ operati eſtis: ſed vt mercedem plenam accipiatis.

9 *Omnis qui recedit, & non permanet in doctrina Chriſti: Deum non habet. Qui permanet in doctrina: hic & Patrem, & Filium habet.

10 *Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non affert: nolite recipere eum in domum, nec AVE ei dixeritis.

11 *Qui enim dicit illi AVE: communicat operibus eius malignis.

D * Ecce prædixi vobis, vt in die Domini non confundamini.

12 **Plura habens vobis ſcribere, nolui per chartam & atramentum: ſpero enim me futurum apud vos, & os ad os loqui: vt gaudium veſtrum plenum ſit.

13 *Salutant te filij ſororis tuæ Electæ.

FINIS.

vobiſcum
Ioh. 10. d. 34. 15. b. 12. 1. Ioh. 3. b. 11.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM EIVSDEM TERTIAM.

CAIVM pietatis causa extollit, atque, vt in ipsa pietate maneat, exhortatur. Diotrepen impietatis & superbiæ causa obiurgat. Demetrio autem bonum testimonium perhibet cum fratribus vniuersis.

EPISTOLA B. IOHANNIS APOSTOLI TERTIA.

CAP. I.

1 SENIOR Gaio charissimo, quem ego diligo in A veritate.

2 * Charissime de omnibus orationem facio prosperè te ingredi & valere, sicut prosperè agit anima tua.

3 * Gauisus sum valde venientibus fratribus, & testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas.

4 maioré gratiam *†Maius horum nō habeo †gaudium quàm vt audiam filios meos in veritate ambulare.

5 * Charissime, fideliter facis quicquid operaris in fratres, & hoc in peregrinos.

6 * Qui testimoniū reddiderūt charitati tuæ in conspectu ecclesiæ: quos, benè B facies, deducens dignè Deo.

7 * Pro nomine enim eius profecti sunt, nihil accipientes à Gentilibus.

8 * Nos ergo debemus suscipere huiusmodi: vt cooperatores simus veritatis.

9 * Scripsissem forsitan ecclesiæ: sed is qui amat primatum gerere in eis, Diotrepes, non recipit nos.

10 * Propter hoc si venero, commoneam eius opera quæ facit: verbis malignis garriens in nos, & quasi non ei ista sufficiant: neque ipse susC cipit fratres, & eos qui suscipiunt, prohibet, & de ecclesia eijcit.

11 * Charissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui bene facit, ex Deo

videt est: qui malè facit, non † vidit Deum.

12 * Demetrio testimonium redditur ab omnibus, & ab ipsa veritate, sed & nos testimoniū perhibemus: & nostis quo- D niam testimonium nostrum verum est.

13 * Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum & calamum scribere tibi.

14 * Spero autem protinus te videre, & os ad os loquemur.

15 * Pax tibi. Salutant te amici. Saluta tu amicos nominatim.

FINIS.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ καθολικὴ τρίτη ἐπιστολή.

κεφ. α'.

1 ΠΡΕΣΒΥΤΕΡΟΣ Γαΐῳ τῷ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ.

2 * ἀγαπητὲ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή.

3 * ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων ἀδελφῶν καὶ μαρτυρούντων σου τῇ ἀληθείᾳ, καθὼς σὺ ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς.

4 * μειζοτέραν τούτων οὐκ ἔχω χαράν, ἵνα ἀκούω τὰ ἐμὰ τέκνα ἐν ἀληθείᾳ περιπατοῦντα.

5 * ἀγαπητὲ, πιστὸν ποιεῖς ὃ ἐὰν ἐργάσῃ εἰς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ εἰς τοὺς ξένους,

6 * οἳ ἐμαρτύρησάν σου τῇ ἀγάπῃ ἐνώπιον ἐκκλησίας· οὓς καλῶς ποιήσεις προπέμψας ἀξίως τοῦ θεοῦ.

7 * ὑπὲρ γὰρ τοῦ ὀνόματος ἐξῆλθον, μηδὲν λαμβάνοντες ἀπὸ τῶν ἐθνῶν.

8 * ἡμεῖς οὖν ὀφείλομεν ἀπολαμβάνειν τοὺς τοιούτους, ἵνα συνεργοὶ γινώμεθα τῇ ἀληθείᾳ.

9 * ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς.

10 * διὰ τοῦτο ἐὰν ἔλθω, ὑπομνήσω αὐτοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖ, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν ἡμᾶς· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις, οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει.

11 * ἀγαπητὲ, μὴ μιμοῦ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. ὁ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑώρακε τὸν θεόν.

12 * δημητρίῳ μεμαρτύρηται ὑπὸ πάντων, καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας· καὶ ἡμεῖς δὲ μαρτυροῦμεν, καὶ οἴδατε ὅτι ἡ μαρτυρία ἡμῶν ἀληθής ἐστι.

13 * πολλὰ εἶχον γράφειν, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράψαι·

14 * ἐλπίζω δὲ εὐθέως ἰδεῖν σε, καὶ στόμα πρὸς στόμα λαλήσομεν.

15 * εἰρήνη σοι. ἀσπάζονταί σε οἱ φίλοι. ἀσπάζου τοὺς φίλους κατ' ὄνομα.

Τέλος.

ARGVMENTVM IN EPISTOLAM BEATI IVDAE APOSTOLI.

IVDAS Apostolas fratres de corruptoribus viæ veritatis ita informat, vt illicitum esse dissertet, de sub iugo semel erutos seruitutis, denuo operam suam officiis nouare seruilibus.

Η ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΔΑ καθολικὴ Ἐπιστολή.

κεφ. α.

1 Ουδας χριστοῦ Ιησοῦ δοῦλος, ἀδελφὸς δὲ ἰακώβου, τοῖς ἐν θεῷ πατρὶ ἡγιασμένοις, καὶ Ιησοῦ χριστῷ τετηρημένοις, κλητοῖς·

2 ἔλεος ὑμῖν καὶ εἰρήνη καὶ ἀγάπη πληθυνθείη.

3 ἀγαπητοί, πᾶσαν σπουδὴν ποιούμενος γράφειν ὑμῖν περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας, ἀνάγκην ἔσχον γράψαι ὑμῖν, παρακαλῶν ἐπαγωνίζεσθαι ἅπαξ παραδοθείσῃ τοῖς ἁγίοις πίστει.

4 παρεισέδυσαν γάρ τινες ἄνθρωποι οἱ πάλαι προγεγραμμένοι εἰς τοῦτο τὸ κρῖμα, ἀσεβεῖς, τὴν τοῦ θεοῦ ἡμῶν χάριν μετατιθέντες εἰς ἀσέλγειαν, καὶ τὸν μόνον θεὸν καὶ δεσπότην τὸν κύριον ἡμῶν Ιησοῦν χριστὸν ἀρνούμενοι.

5 ὑπομνῆσαι δὲ ὑμᾶς βούλομαι, εἰδότας ὑμᾶς ἅπαξ τοῦτο, ὅτι ὁ κύριος λαὸν ἐκ γῆς αἰγύπτου σώσας, τὸ δεύτερον τοὺς μὴ πιστεύσαντας ἀπώλεσεν.

6 ἀγγέλους τε τοὺς μὴ τηρήσαντας τὴν ἑαυτῶν ἀρχήν, ἀλλὰ ἀπολιπόντας τὸ ἴδιον οἰκητήριον, εἰς κρίσιν μεγάλης ἡμέρας, δεσμοῖς ἀϊδίοις ὑπὸ ζόφον τετήρηκεν.

7 ὡς σόδομα, καὶ γόμορρα, καὶ αἱ περὶ αὐτὰς πόλεις, τὸν ὅμοιον τούτοις τρόπον ἐκπορνεύσασαι, καὶ ἀπελθοῦσαι ὀπίσω σαρκὸς ἑτέρας, πρόκεινται δεῖγμα, πυρὸς αἰωνίου δίκην ὑπέχουσαι.

8 ὁμοίως μέντοι καὶ οὗτοι ἐνυπνιαζόμενοι, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότητα δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσιν.

9 ὁ δὲ μιχαὴλ ὁ ἀρχάγγελος, ὅτε τῷ διαβόλῳ διακρινόμενος διελέγετο περὶ τοῦ μωυσέως σώματος, οὐκ ἐτόλμησε κρίσιν ἐπενεγκεῖν βλασφημίας· ἀλλ' εἶπεν, ἐπιτιμήσαι σοι κύριος.

10 οὗτοι δὲ ὅσα μὲν οὐκ οἴδασι, βλασφημοῦσιν· ὅσα δὲ φυσικῶς ὡς τὰ ἄλογα ζῶα ἐπίστανται, ἐν τούτοις φθείρονται.

11 οὐαὶ αὐτοῖς, ὅτι τῇ ὁδῷ τοῦ κάϊν ἐπορεύθησαν, καὶ τῇ πλάνῃ τοῦ βαλαὰμ μισθοῦ ἐξεχύθησαν, καὶ τῇ ἀντιλογίᾳ τοῦ κορὲ ἀπώλοντο.

EPISTOLA B. IVDAE APOSTOLI CATHOLICA.

CAP. I.

1 IVDAS Iesu Christi seruus, frater autẽ Iacobi: his qui sunt in Deo Patre dilectis, & Christo Iesu conseruatis, & vocatis;

2 * Misericordia vobis & pax & charitas adimpleatur.

3 * Charissimi, omnem solicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecãs †supercertari semel traditæ sanctis fidei. †supercertare

4 * Subintroierunt enim quidam homines (qui olim præscripti sunt in hoc iudiciũ) impij, †Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, & solum Dominatorem & Dominum nostrũ Iesum Christum negantes. †Domini.

5 * Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Iesus, populum de terra Aegypti saluans, secundò eos qui non crediderunt perdidit: Num. 14. f. 37.

6 * Angelos verò qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suũ domicilium, in iudiciũ magni diei, vinculis æternis sub caligine reseruauit.

7 * Sicut Sodoma & Gomorrha, & finitimæ ciuitates simili modo exfornicatæ, & abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. Gen. 19. c. 24.

8 * Similiter & hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernũt, maiestatẽ autem blasphemant.

9 * Cùm Michael archangelus, cum diabolo disputãs, altercaretur de Moysi corpore: non est ausus iudicium inferre blasphemiæ, sed dixit, Imperet tibi †Dñs. Zach. 3. a. 2. †Deus

10 * Hi autem quæcunque quidem ignorant, blasphemant: quæcunque autem naturaliter, tanquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur.

11 * Væ illis †quia in via Cain abierũt: & errore Balaam, mercede effusi sunt, & in contradictione Core perierunt. †qui Gen. 4. b. 8. Nu. 22. 23. 24. Nu. 16. g a. 1. c. 32. 27. a. 3.

12 ‡ Hi sunt in epulis suis, maculæ, conuiuantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua quæ à ventis †conferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ:

13 ‡ Fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sydera errantia: quibus procella tenebrarum seruata est in æternum.

14 ‡ Prophetauit autē & de his septimus ab Adam, Enoch, dicens, Ecce venit Dominus in sanctis millibus suis,

15 ‡ Facere iudicium cōtra omnes, & arguere omnes impios, de omnibus operibus impietatis eorum quibus impiè egerunt, & de omnibus duris quæ locuti sunt contra †eum peccatores impij:

16 ‡ Hi sunt murmuratores querulosi, secundùm desideria sua ambulantes, & os eorum loquitur † superba, mirantes personas quæstus causa.

17 ‡ Vos autē charissimi, memores estote verborum quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Iesu Christi,

18 ‡ Qui dicebāt vobis, quoniam †in nouissimo tempore venient illusores, secundùm desideria sua ambulātes † in impietatibus.

19 ‡ Hi sunt qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

20 ‡ Vos autem charissimi, superædificantes vosmetipsos sanctissimæ †nostræ fidei, in Spiritu sancto orantes;

21 ‡ Vosmetipsos in dilectione Dei seruate, expectantes misericordiam Domini nostri Iesu Christi in vitam æternam.

22 ‡ Et hos quidem arguite iudicatos.

23 ‡ Illos verò saluate, de igne rapientes. Alijs autem miseremini in timore: odiētes & eam quæ carnalis est, maculatam tunicam.

24 ‡ Ei autem qui potens est vos conseruare sine peccato, & constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exultatione, in aduentu Domini nostri Iesu Christi;

25 ‡ Soli Deo saluatori nostro per Iesum Christum Dominum nostrum gloria & magnificentia, imperium & potestas ante † omnia secula, & nunc & in omnia secula seculorum. Amen.

FINIS.

12 ‡ ὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων παραφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινά, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα·

13 ‡ κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται· οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται.

14 ‡ προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος ἀπὸ Ἀδὰμ Ἐνὼχ, λέγων, ἰδοὺ ἦλθε κύριος ἐν ἁγίαις μυριάσιν αὐτοῦ,

15 ‡ ποιῆσαι κρίσιν κατὰ πάντων, καὶ ἐλέγξαι πάντας τοὺς ἀσεβεῖς αὐτῶν περὶ πάντων τῶν ἔργων ἀσεβείας αὐτῶν ὧν ἠσέβησαν, καὶ περὶ πάντων τῶν σκληρῶν ὧν ἐλάλησαν κατ' αὐτοῦ, ἁμαρτωλοὶ ἀσεβεῖς.

16 ‡ οὗτοί εἰσι γογγυσταί, μεμψίμοιροι, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας αὐτῶν πορευόμενοι, καὶ τὸ στόμα αὐτῶν λαλεῖ ὑπέρογκα, θαυμάζοντες πρόσωπα ὠφελείας χάριν.

17 ‡ ὑμεῖς δέ, ἀγαπητοί, μνήσθητε τῶν ῥημάτων τῶν προειρημένων ὑπὸ τῶν ἀποστόλων τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ,

18 ‡ ὅτι ἔλεγον ὑμῖν, ὅτι ἐν ἐσχάτῳ χρόνῳ ἔσονται ἐμπαῖκται, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας ἑαυτῶν πορευόμενοι τῶν ἀσεβειῶν.

19 ‡ οὗτοί εἰσιν οἱ ἀποδιορίζοντες, ψυχικοί, πνεῦμα μὴ ἔχοντες.

20 ‡ ὑμεῖς δὲ, ἀγαπητοί, τῇ ἁγιωτάτῃ ὑμῶν πίστει ἐποικοδομοῦντες ἑαυτούς, ἐν πνεύματι ἁγίῳ προσευχόμενοι,

21 ‡ ἑαυτοὺς ἐν ἀγάπῃ θεοῦ τηρήσατε, προσδεχόμενοι τὸ ἔλεος τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, εἰς ζωὴν αἰώνιον.

22 ‡ καὶ οὓς μὲν ἐλεεῖτε διακρινόμενοι·

23 ‡ οὓς δὲ ἐν φόβῳ σώζετε, ἐκ τοῦ πυρὸς ἁρπάζοντες, μισοῦντες καὶ τὸν ἀπὸ τῆς σαρκὸς ἐσπιλωμένον χιτῶνα.

24 ‡ τῷ δὲ δυναμένῳ φυλάξαι αὐτοὺς ἀπταίστους, καὶ στῆσαι κατενώπιον τῆς δόξης αὐτοῦ ἀμώμους ἐν ἀγαλλιάσει,

25 ‡ μόνῳ σοφῷ θεῷ σωτῆρι ἡμῶν δόξα καὶ μεγαλωσύνη, κράτος καὶ ἐξουσία, καὶ νῦν καὶ εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας. ἀμήν.

ΤΕΛΟΣ.

PROLOGVS IN APOCALYPSIN BEATI IOHANNIS APOSTOLI.

OMNES qui piè volunt viuere in Chriſto, ſicut ait Apoſtolus, perſecutionem patientur, iuxta illud: Fili, accedens ad ſeruitutem Dei, ſta in timore, & præpara animam tuam ad tentationem. tentatio namque eſt vita hominis ſuper terram. Ne autem fideles deficiant in his, conſolatur eos Dominus atque confirmat, dicens: Vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi, & nolite timere puſillus grex. Propterea videns Deus Pater tribulationes quas paſſura erat eccleſia ab Apoſtolis fundata ſupra petram Chriſtum, vt minus timeatur, diſpoſuit vnà cum Filio & Spiritu ſancto eas reuelare. Reuelauit autem tota Trinitas Chriſto ſecundum humanitatem: Chriſtus verò Ioanni per angelum: Ioannes eccleſiæ; de qua reuelatione hunc librum compoſuit. Vnde & liber iſte Apocalypſis dicitur, id eſt, reuelatio, quia hîc cõtinẽtur quæ Deus reuelauit Iohanni; & Iohannes eccleſiæ, quãta ſcilicet eccleſia paſſa ſit in tempore primitiuo, & nũc patiatur, & nouiſſimè temporibus Antichriſti paſſura ſit, quando tanta erit tribulatio, vt ſi fieri poſſet, etiam moueantur electi. et quæ pro his & nũc & in futuro præmia ſit ſuſceptura, vt quos denunciata ſupplicia terrent, promiſſa præmia lętificent. Ideo iſte liber inter reliquas ſcripturas Noui Teſtamenti prophetiæ nomine cenſetur, quæ aliis eſt excellentior prophetiis. Sicut enim nouum Teſtamentum præſtat veteri, Euangelium Legi; ita hæc prophetia prophetiis veteris Teſtamenti, quia de Chriſto & Eccleſia, magna ex parte iam adimpleta ſacramenta denunciat. Vel etiam ideo, quia cùm aliis vnifaria, iſti trifaria data eſt prophetia ſimul, ſcilicet præterito, et præſenti & futuro. Ad cuius confirmandã auctoritatem, occurrit iam auctoritas mittentis, deferentis & accipientis. mittentis, ſcilicet Trinitatis; & deferentis, ſcilicet Angeli; & accipientis, ſcilicet Iohãnis. Cùm autem Iohanni hæc in viſione fuerint reuelata, & ſint tria genera viſionum, ſub quo genere contineantur, videndum eſt. Viſio enim alia corporalis, quando videlicet corporalibus oculis aliquid videmus. Alia ſpiritualis ſeu imaginaria, cùm videlicet dormientes vel vigilantes imagines rerũ cernimus, quibus aliquid ſignificatur; ſicut vidit Pharao ſpicas, & Moyſes rubum ardere; ille dormiens, iſte vigilans. Alia intellectualis, quando videlicet Spiritu ſancto reuelante intellectui mentis veritatem myſteriorũ, ſicut eſt, capimus; quomodo vidit Iohannes quæ in hoc libro referuntur. Non enim figuras tantùm Spiritu vidit, ſed & earum ſignificata mente intellexit. Vidit autem Iohannes & ſcripſit in Pathmos inſula, relegatus à Domitiano in exilio, principe impiiſſimo, hac eum ad ſcribendum compellente cauſa, quia dum exul teneretur à Domitiano in Pathmos inſula, in eccleſiis, quibus præerat, multa pullularunt atque inoleuerunt vitia atque diuerſæ hæreſes. Erant enim quidam hæretici ibi dicentes, Chriſtum non fuiſſe ante Mariam, quia temporaliter de ea natus erat; quos Iohannes in principio Euangelij ſui redarguit, dicens: In principio erat verbum. Et in hoc libro cùm dicit, Alpha & Ω, id eſt, principium & finis. Dicebãt etiam quidam, Eccleſiam pondere tribulationum ante finem ſeculi deſituram, & pro labore non præmium æternum ſuſcepturam. Horum ergo errores volens deſtruere Iohannes, oſtendit Chriſtum principium eſſe & finem. Vnde Eſaias: Ante me non eſt formatus Deus, & poſt me non erit, & Eccleſiam per exercitium tribulationum non deſinere, ſed proficere, & pro his brauium æternum recipere. Scribit autem Iohannes ſeptem eccleſiis Aſiæ, & earum ſeptem Epiſcopis, de prædictis inſtruens, & in eis per eam totam generalem eccleſiam docens. Eſt itaque materia Iohannis in hoc opere, ſtatus ſpiritualiter Aſianæ eccleſiæ, necnon & totius videlicet, quæ in præſenti patiatur, & in futuro receptura ſit. Intentio verò eius eſt, monere ad patientiam, quæ ſeruanda eſt. tum, quia breuis labor; tum, quia præmium magnum. Modus tractandi talis: Primò præmittit prologum & ſalutationem; vbi reddit audito-

auditores benignos & attentos; quo præmisso, accedit ad narrationem. Ante narrationem verò ostendit Christum esse ab æterno sine principio & fine: inducens ipsum loquentem, Ego sum Alpha & Ω; id est, principium & finis. Postea accedens ad narrationem distinguit septem visiones, quibus terminatis iste liber consummatur. Præmittit autem prologum dicens: APOCALYPSIS Iesu Christi, subaudis hic est, sicut in aliis: Visio Esaiæ, hæc est. & Parabolæ Salomonis, sunt hæ.

ALIVS PROLOGVS IN APOCALYPSIM.

IOHANNES Apostolus & Euangelista, à Christo electus atque dilectus, in tãto amore dilectionis vberior habitus est, vt in cœna supra pectus eius recumberet; & ad crucem astanti soli matrem propriam commendasset: vt quem nubere volentem ad amplexum virginitatis asciuerat, ipsi etiam custodiendam virginem tradidisset. Hic itaque cùm propter verbum Dei & testimonium Iesu Christi in Pathmos insulam sortiretur exilium, illic ab eodem Apocalypsis præostensa describitur. Vt sicut in principio canonis, id est, libri Geneseos incorruptibile principium prænotatur; ita etiam incorruptibilis finis per virginem in Apocalypsi redderetur, dicentis, Ego sum Alpha & Ω, initium & finis. Hic est Iohannes, qui sciens superuenisse sibi diem egressionis de corpore, conuocatis in Epheso discipulis, descendit in defossum sepulturæ suæ locum; orationéq; completa, reddidit spiritum, tam à dolore mortis factus extraneus, quàm à corruptione carnis noscitur alienus. Cuius tamen scripturæ dispositio vel libri ordinatio ideò à nobis per singula non exponitur; vt nescientibus inquirendi desiderium collocetur; & quærentibus laboris fructus & Deo magisterij doctrina seruetur.

ARGVMENTVM.

APOCALYPSIS *Iohannis tot habet Sacramenta quot verba. Parum dixi, & pro merito voluminis laus omnis inferior est. In verbis singulis multiplices latent intelligentiæ.*

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ἀποστόλου καὶ εὐαγγελίστου ἰωάννου τοῦ θεολόγου.

κεφ. α.

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ἰησοῦ χριστοῦ, ἣν ἔδωκεν αὐτῷ ὁ θεὸς, δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν τάχει· καὶ ἐσήμανεν ἀποστείλας διὰ τοῦ ἀγγέλου αὐτοῦ τῷ δούλῳ αὐτοῦ ἰωάννῃ· 1

ὃς ἐμαρτύρησε τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ, ὅσα εἶδε, καὶ ἅπινά εἰσι, καὶ ἃ χρὴ γενέσθαι μετὰ ταῦτα. μακάριος ὁ ἀναγινώσκων, καὶ οἱ ἀκούοντες τοὺς λόγους τῆς προφητείας, καὶ τηροῦντες τὰ ἐν αὐτῇ γεγραμμένα. ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς. 2 3

ἰωάννης ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις ταῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ· χάρις ὑμῖν καὶ εἰρήνη ἀπὸ ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, καὶ ἀπὸ τῶν ἑπτὰ πνευμάτων, ἃ ἐστιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου αὐτοῦ, 4

καὶ ἀπὸ ἰησοῦ χριστοῦ, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς, ὁ πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ ὁ ἄρχων τῶν βασιλέων τῆς γῆς· τῷ ἀγαπήσαντι ἡμᾶς, καὶ λύσαντι ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ· καὶ ἐποίησεν ἡμᾶς βασιλείαν ἱερεῖς τῷ θεῷ καὶ πατρὶ αὐτοῦ· αὐτῷ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν. 5 6

ἰδοὺ ἔρχεται μετὰ τῶν νεφελῶν, καὶ ὄψεται αὐτὸν πᾶς ὀφθαλμὸς, καὶ οἵτινες αὐτὸν ἐξεκέντησαν· καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὸν πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς· ναὶ, ἀμήν. 7

ἐγώ εἰμι τὸ Α καὶ τὸ Ω, λέγει ὁ κύριος ὁ θεὸς, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὁ παντοκράτωρ. ἐγὼ ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς ὑμῶν καὶ κοινωνὸς ἐν τῇ θλίψει καὶ βασιλείᾳ καὶ ὑπομονῇ ἐν χριστῷ ἰησοῦ, ἐγενόμην ἐν τῇ νήσῳ τῇ καλουμένῃ πάτμῳ, διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἰησοῦ χριστοῦ. ἐγενόμην ἐν πνεύματι ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ, καὶ ἤκουσα φωνὴν ὀπίσω μου μεγάλην ὡς σάλπιγγος, λεγούσης, ὃ βλέπεις γράψον εἰς βιβλίον, καὶ πέμψον ταῖς ἑπτὰ ἐκκλησίαις, εἰς ἔφεσον, καὶ εἰς σμύρναν, καὶ εἰς πέργαμον, καὶ εἰς θυάτειρα, καὶ εἰς σάρδεις, καὶ εἰς φιλαδέλφειαν, καὶ εἰς λαοδίκειαν. 8 9 10 11

καὶ ἐπέστρεψα βλέπειν τὴν φωνὴν ἥτις ἐλάλει μετ' ἐμοῦ. καὶ ἐπιστρέψας εἶδον ἑπτὰ λυχνίας χρυσᾶς, 12

καὶ ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν ὅμοιον υἱὸν ἀνθρώπου, ἐνδεδυμένον ποδήρη, καὶ περιεζωσμένον πρὸς τοῖς μαστοῖς ζώνην χρυσῆν· ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαὶ ὡσεὶ ἔριον λευκὸν, ὡς χιών· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ ὡς φλὸξ πυρός· καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ, ὡς ἐν καμίνῳ πεπυρωμένοι· καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν. καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ χειρὶ ἀστέρας ἑπτά· καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ῥομφαία δίστομος ὀξεῖα ἐκπορευομένη· καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος φαίνει ἐν τῇ δυνάμει αὐτοῦ. 13 14 15 16

APOCALYPSIS BEATI IOHANNIS APOSTOLI.

CAP. I.

1 APOCALYPSIS Iesu Christi quã dedit illi Deus, palàm facere seruis suis quæ oportet fieri citò: & significauit, mittens per angelũ suũ seruo suo
2 Iohanni. ‡ Qui testimonium perhibuit verbo Dei, & testimonium Iesu Christi,
3 quæcunque vidit. ‡ Beatus qui legit & audit verba prophetiæ huius: & seruat ea quæ in ea scripta sunt. tempus enim propè est. ‡ Iohannes
4 septem ecclesiis quæ sunt in Asia· Gratia vobis & pax ab eo qui est, & qui erat, & qui venturus est, & Exo. 3. d. 14.
à septem spiritibus qui in conspectu throni eius sunt,
5 ‡ Et à Iesu Christo qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, & princeps re- 1. Co. 15. c. 20. Coloss. 1. c. 18.
B gum terræ, qui dilexit nos, & lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo: Hebr. 9. & 12. d. 14. 1. Pet. 1. d. 19. 1. Ioh. 1. c. 17. Isai. 3. c. 13. Matt. 24. c. 30. Iudę c. 14 Isai. 44. a. 6. Inf. 21. b 6. 22. c. 13.
6 ‡ Et fecit nos regnum & sacerdotes Deo & patri suo, ipsi gloria & imperium in se-
7 cula seculorum. Amen. ‡ Ecce venit cum nubibus & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ. etiam, Amen.
8 ‡ Ego sum A & Ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui erat, & qui venturus est omnipotens.
9 ‡ Ego Iohannes frater vester & particeps in tribulatione, & regno, & patiẽtia in Christo Iesu, fui in insula, quę appellatur Patmos, propter verbum Dei & testimonium Iesu Christi.
10 ‡ Fui in spiritu in dominica die, & audiui post me vocem magnam tanquam tubæ,
11 ‡ Dicentis, Quod vides, scribe in libro, C & mitte septem ecclesiis quæ sunt in Asia, Epheso, & Smyrnæ, & Pergamo, & Thyatirę, & Sardis, & Philadelphię, & Laodicię.
12 ‡ Et conuersus sum, vt viderem vocem quæ loquebatur mecum. Et conuersus vi-
13 di septem candelabra aurea; ‡ Et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, &
14 præcinctũ ad mamillas zona aurea. ‡ Caput autẽ eius & capilli erant candidi, tanquam lana alba, & tanquam nix, & oculi
15 eius velut flamma ignis: ‡ Et pedes eius similes aurichalco, sicut in camino ardenti: & vox illius tanquam vox aqua-
16 rum multarum. ‡ Et habebat in dextera sua stellas septem. & de ore eius gladius vtraque parte acutus exibat: & facies eius, sicut Sol lucet in virtute sua.

17 ‡ καὶ ὅτε εἶδον αὐτὸν, ἔπεσα πρὸς τοὺς πόδας αὐτοῦ ὡς
νεκρός· καὶ ἐπέθηκε τὴν δεξιὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐπ' ἐμὲ, λέ-
γων, μὴ φοβοῦ, ἐγώ εἰμι ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος,
18 ‡ καὶ ὁ ζῶν· καὶ ἐγενόμην νεκρὸς, καὶ ἰδοὺ ζῶν εἰμι εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν· καὶ ἔχω τὰς κλεῖς τοῦ θα-
19 νάτου καὶ τοῦ ᾅδου. ‡ γράψον οὖν ἃ εἶδες, καὶ ἃ εἰσὶ, καὶ ἃ μέλ-
10 λει γενέσθαι μετὰ ταῦτα. ‡ τὸ μυστήριον τῶν ἑπτὰ ἀστέρων
ὧν εἶδες ἐπὶ τῆς δεξιᾶς μου, καὶ τὰς ἑπτὰ λυχνίας τὰς
χρυσᾶς· ⓘ ἑπτὰ ἀστέρες, ἄγγελοι τῶν ἑπτὰ ἐκκλησιῶν
εἰσὶ· καὶ αἱ ἑπτὰ λυχνίαι ἃς εἶδες, ἑπτὰ ἐκκλησίαι εἰσί.

β.

1 ‡ Τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας ἐφέσῳ γράψον· τάδε
λέγει ὁ κρατῶν τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ, ὁ
περιπατῶν ἐν μέσῳ τῶν ἑπτὰ λυχνιῶν τῶν χρυσῶν.
2 ‡ οἶδα τὰ ἔργα σου καὶ τὸν κόπον καὶ τὴν ὑπομο-
νήν σου, καὶ ὅτι οὐ δύνῃ βαστάσαι κακούς, καὶ ἐπείρασας
τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς ἀποστόλους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσί·
καὶ εὗρες αὐτοὺς ψευδεῖς,
3 ‡ καὶ ὑπομονὴν ἔχεις διὰ τὸ ὄνομά μου,
4 καὶ οὐκ ἐκοπίασας. ‡ ἀλλὰ ἔχω κατὰ σοῦ, ὅτι τὴν ἀγάπην σου
5 τὴν πρώτην ἀφῆκας. ‡ μνημόνευε οὖν πόθεν ἐκπέ-
πτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ
μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ
τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς.
6 ‡ ἀλλὰ τοῦτο ἔχεις, ὅτι μισεῖς τὰ ἔργα τῶν νικολαϊ-
7 τῶν, ἃ κἀγὼ μισῶ. ‡ ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦ-
μα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω φα-
γεῖν ἐκ τοῦ ξύλου τῆς ζωῆς, ὅ ἐστιν ἐν μέσῳ τοῦ παραδείσου τοῦ
8 θεοῦ μου. ‡ καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σμύρνῃ ἐκκλησίας
γράψον· τάδε λέγει ὁ πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος, ὃς ἐγένετο
9 νεκρὸς, καὶ ἔζησεν. ‡ οἶδά σου τὰ ἔργα καὶ τὴν θλῖψιν καὶ
τὴν πτωχείαν, ἀλλὰ πλούσιος εἶ· καὶ τὴν βλασφημίαν
τῶν λεγόντων ἰουδαίους εἶναι ἑαυτοὺς, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ
10 συναγωγὴ τοῦ σατανᾶ. ‡ μηδὲν φοβοῦ ἃ μέλλεις
πάσχειν· ἰδοὺ μέλλει βαλεῖν ὁ διάβολος ἐξ ὑμῶν εἰς φυ-
λακὴν, ἵνα πειρασθῆτε. καὶ ἕξετε θλῖψιν ἡμερῶν δέκα·
γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς
11 ζωῆς. ‡ ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς
ἐκκλησίαις· ὁ νικῶν, οὐ μὴ ἀδικηθῇ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ δευ-
12 τέρου. ‡ καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν περγάμῳ ἐκκλησίας
γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὴν ῥομφαίαν τὴν δίστομον
13 τὴν ὀξεῖαν. ‡ οἶδα τὰ ἔργα σου, καὶ ποῦ κατοικεῖς, ὅπου
ὁ θρόνος τοῦ σατανᾶ, καὶ κρατεῖς τὸ ὄνομά μου, καὶ οὐκ
ἠρνήσω τὴν πίστιν μου, ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν αἷς ἀντίπας
ὁ μάρτυς μου ὁ πιστός, ὃς ἀπεκτάνθη παρ' ὑμῖν, ὅπου
14 ὁ σατανᾶς κατοικεῖ· ‡ ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα, ὅτι ἔχεις
ἐκεῖ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν Βαλαὰμ, ὃς ἐδίδασκε
τὸν Βαλὰκ βαλεῖν σκάνδαλον ἐνώπιον τῶν υἱῶν Ισραὴλ,
15 φαγεῖν εἰδωλόθυτα καὶ πορνεῦσαι. ‡ οὕτως ἔχεις
καὶ σὺ κρατοῦντας τὴν διδαχὴν τῶν νικολαϊτῶν.

17 ‡ Et cùm vidissem eum, cecidi ad pedes
eius tanquam mortuus. Et posuit dexte-
ram suam super me, dicens, Noli timere:
Isai. 41.b 4. & 44. 2. 6. ego sum primus & nouissimus: 18 ‡ Et viuus,
& fui mortuus, & ecce sum viuens in se-
cula seculorum, & habeo claues mortis &
inferni. 19 ‡ Scribe ergo quæ vidisti, & quæ
sunt, & quæ oportet fieri post hæc.
20 ‡ Sacramentum septem stellarum, quas
vidisti in dextera mea, & septem candela-
bra aurea. septem stellæ: angeli sunt se-
ptem ecclesiarum. & candelabra septem:
septem ecclesiæ sunt.

CAP. II.

1 ET angelo Ephesi ecclesiæ scribe, Hæc
dicit qui tenet septem stellas in dextera A
sua, qui ambulat in medio septem cande-
labrorum aureorum:
2 ‡ Scio opera tua, & laborem, & patien-
tiam tuam: & quia non potes sustinere
malos, & tentasti eos qui se dicunt Apo-
stolos esse, & nō sunt, & inuenisti eos men-
daces: 3 ‡ Et patientiam habes, & sustinui-
sti propter nomen meum, & non defecisti.
4 ‡ Sed habeo aduersum te pauca, quòd
charitatem tuam primam reliquisti:
5 ‡ Memor esto itaque vnde excideris: &
age pœnitentiam, & prima opera fac. sin B
autem: venio tibi, & mouebo candelabrū
tuum de loco suo, nisi pœnitētiam egeris.
6 ‡ Sed hoc habes, quia odisti facta Ni-
colaitarum, quæ & ego odi.
7 ‡ Qui habet aurem, audiat quid Spiri-
tus dicat ecclesiis: Vincenti dabo edere de
ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.
8 ‡ Et angelo Smyrnæ ecclesię scribe, Hęc
dicit primus & nouissimus, qui fuit mor-
9 tuus, & †vixit. ‡ Scio tribulationē tuam vixit
& paupertatem tuam, sed diues es: & bla- C
sphemaris ab his qui se dicunt Iudæos esse
& non sunt, sed sunt synagoga satanæ.
10 ‡ Nihil horum timeas quæ passurus es.
Ecce missurus est diabolus aliquos ex vo-
bis in carcerem vt tētemini: & habebitis
tribulationem diebus decem. Esto fidelis
vsque ad mortem: & dabo tibi coronam
11 vitæ. ‡ Qui habet aurem, audiat quid Spi-
ritus dicat ecclesijs: Qui vicerit, non læde-
tur à morte secunda. 12 ‡ Et angelo Pergami
ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet rom-
phæam ex vtraq; parte acutam: 13 ‡ Scio vbi
habitas, vbi sedes est satanæ: & tenes no-
men meum, & non negasti fidem meā. Et D
in diebus illis Antipas testis meus fidelis,
qui occisus est apud vos, vbi satanas habi-
tat. 14 ‡ Sed habeo aduersus te pauca: quia ha-
Num. 24 c. 14. 25. 2. 2. 32. c. 16. bes illic tenentes doctrinam Balaam, qui
docebat Balac mittere scandalum coram
filijs Israel, edere & fornicari: 15 ‡ Ita habes
& tu tenentes doctrinam Nicolaitarum.

ὁμοίως μετανόησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου. 16

ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις· τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ φαγεῖν ἀπὸ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς ἔγνω εἰ μὴ ὁ λαμβάνων. καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός· καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ. οἶδά σου τὰ ἔργα, καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πίστιν καὶ τὴν διακονίαν, καὶ τὴν ὑπομονήν σου, καὶ τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων. 17 18 19

ἀλλ' ἔχω κατά σου, ὅτι ἀφεῖς τὴν γυναῖκά σου τὴν ἰεζάβελ ἡ λέγει ἑαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾶ τοὺς ἐμοὺς δούλους, πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα. καὶ ἔδωκα αὐτῇ χρόνον ἵνα μετανοήσῃ, καὶ οὐ θέλει μετανοῆσαι ἐκ τῆς πορνείας αὐτῆς. 20 21

ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην, καὶ τοὺς μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς, εἰς θλῖψιν μεγάλην, ἐὰν μὴ μετανοήσωσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς. καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἀποκτενῶ ἐν θανάτῳ· καὶ γνώσονται πᾶσαι αἱ ἐκκλησίαι ὅτι ἐγώ εἰμι ὁ ἐραυνῶν νεφροὺς καὶ καρδίας· καὶ δώσω ὑμῖν ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα ὑμῶν. ὑμῖν δὲ λέγω, τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν Θυατείροις ὅσοι οὐκ ἔχουσι τὴν διδαχὴν ταύτην, οἵτινες οὐκ ἔγνωσαν τὰ βαθέα τοῦ Σατανᾶ, ὡς λέγουσιν· οὐ βαλῶ ἐφ' ὑμᾶς ἄλλο βάρος. πλὴν ὃ ἔχετε, κρατήσατε ἄχρις οὗ ἂν ἥξω. 22 23 24 25

καὶ ὁ νικῶν καὶ ὁ τηρῶν ἄχρι τέλους τὰ ἔργα μου, δώσω αὐτῷ ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ἐθνῶν, καὶ ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ, ὡς τὰ σκεύη τὰ κεραμικὰ συντριβήσεται· ὡς κἀγὼ εἴληφα παρὰ τοῦ πατρός μου· καὶ δώσω αὐτῷ τὸν ἀστέρα τὸν πρωϊνόν. ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. 26 27 28 29

γ'.

Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν σάρδεσιν ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἔχων τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, καὶ τοὺς ἑπτὰ ἀστέρας· οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι ὄνομα ἔχεις ὅτι ζῇς, καὶ νεκρὸς εἶ. γίνου γρηγορῶν, καὶ στήριξον τὰ λοιπὰ ἃ ἔμελλες ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ πεπλήρωκά σου τὰ ἔργα πεπληρωμένα ἐνώπιον τοῦ θεοῦ μου. μνημόνευε οὖν πῶς εἴληφας καὶ ἤκουσας, καὶ τήρει, καὶ μετανόησον· ἐὰν οὖν μὴ γρηγορήσῃς, ἥξω ὡς κλέπτης, καὶ οὐ μὴ γνῷς ποίαν ὥραν ἥξω ἐπί σε. ἀλλ' ὀλίγα ἔχεις ὀνόματα ἐν Σάρδεσιν, ἃ οὐκ ἐμόλυναν τὰ ἱμάτια αὐτῶν, καὶ περιπατήσουσι μετ' ἐμοῦ ἐν λευκοῖς, ὅτι ἄξιοί εἰσιν. ὁ νικῶν, οὗτος περιβαλεῖται ἐν ἱματίοις λευκοῖς, καὶ οὐ μὴ ἐξαλείψω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐκ τῆς βίβλου τῆς ζωῆς, καὶ ὁμολογήσω τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐνώπιον τοῦ πατρός μου, καὶ ἐνώπιον τῶν ἀγγέλων αὐτοῦ. 1 2 3 4 5

16 Similiter pœnitentiam age. si quo minus: veniam tibi citò, & pugnabo cum illis in gladio oris mei. 17 Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, & dabo illi calculum candidum: & in calculo, nomen nouum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit. 18 Et angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe. Hæc dicit filius Dei, qui habet oculos tanquam flammã ignis, 19 & pedes eius similes aurichalco. Noui opera tua, & fidem, & charitatem tuam, & ministerium, & patientiam tuam, & opera tua nouissima plura prioribus.

20 Sed habeo aduersus te pauca: quia permittis mulierem Iezabel, quæ se dicit pro- F pheten, docere, & seducere seruos meos; 1.Re.16. b.7. fornicari, & manducare de idolothytis. Iob.24. d.25.

21 Et dedi illi tempus vt pœnitentiã ageret: & non vult pœnitere à fornicatione 22 sua. Ecce ego †mitto eam in lectũ: & qui mittam mœchantur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operi- 23 bus suis egerint. Et filios eius interficiam in †morte, & scient omnes ecclesiæ morte quia ego sum scrutans renes & corda: & Psal.7. b.10. dabo vnicuique vestrum secundùm opera Iere.11. d.20.17. 24 sua. Vobis autem dico †cæteris qui b.10.20. c.12. Thyatiræ estis, Quicunque non habent & G doctrinã hanc, & qui non cognouerũt †al altitudinos titudinem satanæ, quemadmodum dicũt: non mittam super vos aliud pondus.

25 Tamen id quod habetis, tenete donec 26 veniam. Et qui vicerit & custodierit vsque in finem opera mea: dabo illi potestatem super Gentes.

27 Et reget eas in virga ferrea, & tanquam Psal.2. 28 vas figuli confringentur. Sicut & ego c.8. accepi à patre meo: & dabo illi stellam 29 matutinam. Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

CAP. III.

1 ET angelo ecclesiæ Sardis, scribe; Hæc A° dicit qui habet septem Spiritus Dei, & septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes quòd viuas, & mortuus es.

2 Esto vigilans & confirma cætera quæ moritura erant. Non enim †inuenio inueni 3 opera tua plena coram Deo meo. In mente ergo habe qualiter acceperis & audieris: & serua, & pœnitentiam age. Si ergo non vigilaueris, veniam ad te tanquam Infr.16. c.15. 1.The.5. a.2. fur, & nescies qua hora veniam ad te. 2.Pet.3. c.10.

4 Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinauerunt vestimenta sua: & ambulabũt mecũ in albis, quia digni sunt.

5 Qui vicerit, sic vestietur vestimentis albis, & non delebo nomen eius de libro vitæ. & confitebor nomen eius coram Patre meo, & coram angelis eius.

6 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesijs.

7 * Et angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus & Verus, qui habet clauem Dauid: qui aperit, & nemo claudit: claudit, & nemo aperit;

Isai. 22. f. 22. Iob. 12. b. 14.

8 * Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, & seruasti verbum meum, & non negasti nomen meum.

9 * Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Iudæos esse, & non sunt, sed mentiuntur. Ecce faciam illos vt veniant, & adorent ante pedes tuos: & scient quia ego dilexi te.

10 * Quoniam seruasti verbum patientiæ meæ, & ego seruabo te ab hora tentationis quæ ventura est in orbem vniuersum tentare habitantes in terra. C

11 * Ecce venio citò: tene quod habes, vt nemo accipiat coronam tuam.

12 * Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei: & foras non egredietur amplius: & scribam super eum nomen Dei mei, & nomen ciuitatis Dei mei nouæ Ierusalem, quæ descendit de cælo à Deo meo, & nomen meum nouum.

13 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

14 * Et angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit, Amen, testis fidelis & verus, qui est principium creaturæ Dei.

15 * Scio opera tua, quia neque frigidus es, neque calidus. vtinam frigidus esses, aut D calidus.

Eccle. 24 a.9. b.14 Col.1. 6.15.

16 * Sed quia tepidus es, & nec frigidus nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo.

17 * Quia dicis, Quòd diues sum, & locupletatus, & nullius egeo: & nescis quia tu es miser, & miserabilis, & pauper, & cæcus, & nudus.

18 * Suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, vt locuples fias: & vestimentis albis induaris, vt non appareat confusio nuditatis tuæ: & collyrio inunge oculos tuos vt videas.

19 * Ego quos amo, arguo & castigo.

Pro. 3. b. 11. Hcb. 12. b. 6.

Æmulare ergo, & pœnitentiam age.

20 * Ecce sto ad ostium & pulso. siquis audierit vocem meã, & aperuerit † ianuam, intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.

† mihi

21 * Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno eius.

22 * Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

6 * ὁ ἔχων ὦς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

7 * καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν φιλαδελφείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἅγιος, ὁ ἀληθινός, ὁ ἔχων τὴν κλεῖν τοῦ δαβὶδ, ὁ ἀνοίγων καὶ οὐδεὶς κλείσει αὐτὴν ὁ μὴ ὁ ἀνοίγων, καὶ οὐδεὶς ἀνοίξει·

8 * οἶδά σου τὰ ἔργα. ἰδοὺ δέδωκα ἐνώπιόν σου θύραν ἠνεῳγμένην, ἣν οὐδεὶς δύναται κλεῖσαι αὐτήν· ὅτι μικρὰν ἔχεις δύναμιν, καὶ ἐτήρησάς μου τὸν λόγον, καὶ οὐκ ἠρνήσω τὸ ὄνομά μου.

9 * ἰδοὺ δίδωμι ἐκ τῆς συναγωγῆς τοῦ σατανᾶ τῶν λεγόντων ἑαυτοὺς ἰουδαίους εἶναι, καὶ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ψεύδονται· ἰδοὺ ποιήσω αὐτοὺς ἵνα ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιον τῶν ποδῶν σου, καὶ γνῶσιν ὅτι ἐγὼ ἠγάπησά σε·

10 * ὅτι ἐτήρησας τὸν λόγον τῆς ὑπομονῆς μου, κἀγώ σε τηρήσω ἐκ τῆς ὥρας τοῦ πειρασμοῦ τῆς μελλούσης ἔρχεσθαι ἐπὶ τῆς οἰκουμένης ὅλης, πειράσαι τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς.

11 * ἔρχομαι ταχύ· κράτει ὃ ἔχεις, ἵνα μηδεὶς λάβῃ τὸν στέφανόν σου.

12 * ὁ νικῶν ποιήσω αὐτὸν στῦλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ γράψω ἐπ' αὐτὸν τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ θεοῦ μου τῆς καινῆς ἱερουσαλὴμ, ἡ καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ καινόν.

13 * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

14 * Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν λαοδικείᾳ ἐκκλησίας γράψον· τάδε λέγει ὁ ἀμήν, ὁ μάρτυς ὁ πιστὸς καὶ ἀληθινός, ἡ ἀρχὴ τῆς κτίσεως τοῦ θεοῦ.

15 * οἶδά σου τὰ ἔργα, ὅτι οὔτε ψυχρὸς εἶ οὔτε ζεστός· ὄφελον ψυχρὸς εἴης ἢ ζεστός.

16 * οὕτως ὅτι χλιαρὸς εἶ, καὶ οὐ ζεστὸς, οὔτε ψυχρὸς, μέλλω σε ἐμέσαι ἐκ τοῦ στόματός μου·

17 * ὅτι λέγεις, πλούσιός εἰμι καὶ πεπλούτηκα καὶ οὐδενὸς χρείαν ἔχω. καὶ οὐκ οἶδας ὅτι σὺ εἶ ὁ ταλαίπωρος καὶ ὁ ἐλεεινὸς καὶ πτωχὸς καὶ τυφλὸς καὶ γυμνός.

18 * συμβουλεύω σοι ἀγοράσαι παρ' ἐμοῦ χρυσίον πεπυρωμένον ἐκ πυρὸς, ἵνα πλουτήσῃς· καὶ ἱμάτια λευκὰ, ἵνα περιβάλῃ, καὶ μὴ φανερωθῇ ἡ αἰσχύνη τῆς γυμνότητός σου· καὶ κολλούριον ἔγχρισον τοῖς ὀφθαλμοῖς σου, ἵνα βλέπῃς.

19 * ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ, ἐλέγχω καὶ παιδεύω. ζήλωσον οὖν καὶ μετανόησον.

20 * ἰδοὺ ἕστηκα ἐπὶ τὴν θύραν καὶ κρούω· ἐάν τις ἀκούσῃ τῆς φωνῆς μου, καὶ ἀνοίξῃ τὴν θύραν, καὶ εἰσελεύσομαι πρὸς αὐτὸν, καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ, καὶ αὐτὸς μετ' ἐμοῦ.

21 * ὁ νικῶν δώσω αὐτῷ καθίσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ θρόνῳ μου, ὡς κἀγὼ ἐνίκησα, καὶ ἐκάθισα μετὰ τοῦ πατρός μου ἐν τῷ θρόνῳ αὐτοῦ.

22 * ὁ ἔχων οὖς, ἀκουσάτω τί τὸ πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις.

δ΄.

* Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα ἠνεῳγμένη ἐν τῷ 1
οὐρανῷ· καὶ ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἣν ἤκουσα ὡς σάλπιγ-
γος λαλούσης μετ' ἐμοῦ, λέγουσα, ἀνάβα ὧδε, καὶ δείξω σοι
ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα.

* καὶ εὐθέως ἐγενόμην ἐν πνεύματι· καὶ ἰδοὺ θρόνος 2
ἔκειτο ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τὸν θρόνον καθήμενος,

* ὅμοιος ὁράσει λίθῳ ἰάσπιδι, καὶ σαρδίῳ· καὶ ἶρις 3
κυκλόθεν τοῦ θρόνου ὁμοία ὁράσει σμαραγδίνῳ.

* καὶ κυκλόθεν τοῦ θρόνου θρόνοι εἰκοσιτέσσαρες· καὶ ἐπὶ 4
τοὺς θρόνους εἶδον τοὺς εἰκοσιτέσσαρας πρεσβυτέρους κα-
θημένους, περιβεβλημένους ἐν ἱματίοις λευκοῖς· καὶ ἐπὶ
τὰς κεφαλὰς αὐτῶν στεφάνους χρυσοῦς.

* καὶ ἐκ τοῦ θρόνου ἐκπορεύονται ἀστραπαὶ καὶ φωναὶ 5
καὶ βρονταί· καὶ ἑπτὰ λαμπάδες πυρὸς καιόμεναι ἐνώ-
πιον τοῦ θρόνου αἵτινές, εἰσὶν ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ.

* καὶ ἐνώπιον τοῦ θρόνου ὡς θάλασσα ὑαλίνη, ὁμοία 6
κρυστάλλῳ· καὶ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ κύκλῳ τοῦ θρόνου
τέσσαρα ζῶα γέμοντα ὀφθαλμοῦ ἔμπροσθεν καὶ ὄπισθεν.

* καὶ τὸ ζῶον τὸ πρῶτον ὅμοιον λέοντι, καὶ τὸ δεύτερον 7
ζῶον ὅμοιον μόσχῳ, καὶ τὸ τρίτον ζῶον ἔχον τὸ πρόσω-
πον ὡς ἀνθρώπου, καὶ τὸ τέταρτον ζῶον ὅμοιον ἀετῷ πε-
τωμένῳ.

* καὶ τέσσαρα ζῶα, ἓν καθὲν αὐτῶν ἔχον ἀνὰ πτέ- 8
ρυγας ἓξ κυκλόθεν, καὶ ἔσωθεν γέμουσιν ὀφθαλμοῦ· καὶ
ἀνάπαυσιν οὐκ ἔχουσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς, λέγοντα, ἅγιος,
ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος,
ἅγιος κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ ἦν καὶ ὁ ὢν καὶ
ὁ ἐρχόμενος.

* καὶ ὅταν δώσει τὰ ζῶα δόξαν καὶ τιμὴν καὶ εὐχα- 9
ριστίαν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων,

* πεσοῦνται οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἐνώπιον 10
τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ προσκυνήσουσι τῷ ζῶντι εἰς
τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· καὶ βαλοῦσι τοὺς στεφάνους αὐ-
τῶν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, λέγοντες,

* ἄξιος εἶ ὁ κύριος καὶ ὁ θεὸς ἡμῶν, ὁ ἅγιος λαβεῖν 11
τὴν δόξαν καὶ τὴν τιμὴν καὶ τὴν δύναμιν· ὅτι σὺ ἔκ-
τισας τὰ πάντα, καὶ διὰ τὸ θέλημά σου εἰσὶ, καὶ ἐκτί-
σθησαν.

ε΄.

* Καὶ εἶδον ἐπὶ τὴν δεξιὰν τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ 1
θρόνου βιβλίον γεγραμμένον ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν, κατε-
σφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά. * καὶ εἶδον ἄγγε- 2
λον ἰσχυρὸν κηρύσσοντα φωνῇ μεγάλῃ, τίς ἄξιος ἀνοῖξαι
τὸ βιβλίον, καὶ λύσαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ; * καὶ οὐδεὶς 3
ἐδυνάτο ἐν τῷ οὐρανῷ, οὐδὲ ἐπὶ τῆς γῆς, οὐδὲ ὑποκάτω τῆς
γῆς, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, οὐδὲ βλέπειν αὐτό.

* καὶ ἐγὼ ἔκλαιον πολὺ, ὅτι οὐδεὶς ἄξιος εὑρέθη 4
ἀνοῖξαι καὶ ἀναγνῶναι τὸ βιβλίον, οὔτε βλέπειν αὐτό.

CAP. IIII.

1 POst hæc vidi: & ecce ostium apertum
A in cælo, & vox prima quam audiui tanquam tubæ loquentis mecum, dicens, Ascende huc, & ostendam tibi quæ oportet fieri † post hæc. circà

2 * Et statim fui in spiritu: & ecce sedes posita erat in cælo, & supra sedem sedens.

3 * Et qui sedebat, similis erat aspectu lapidis iaspidis, & sardii: & iris erat in circuitu sedis, similis visioni smaragdinæ.

4 * Et in circuitu sedis sedilia vigintiquatuor: & super thronos, vigintiquatuor se-
B niores sedentes, circumamicti vestimentis albis, & in capitibus eorum coronæ aureæ.

5 * Et de throno procedebant fulgura, & voces, & tonitrua: & septem lampades ardentes ante thronum, quæ sunt septem Spiritus Dei.

6 * Et in conspectu sedis tanquam mare vitreum simile crystallo: & in medio sedis & in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis antè & retrò.

7 * Et animal primum, simile leoni; & secundum animal, simile vitulo: & tertium
C animal, habens faciem quasi hominis: & quartum animal, simile aquilæ volanti.

8 * Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas † in circuitu: & intus & plena sunt oculis. & requiem non habebant die ac nocte, dicentia, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus omnipotés, qui erat, & qui est, & qui venturus est. Isa.6.a.3

9 * Et cùm darent illa animalia gloriam & honorem, & benedictionem sedenti super thronum, viuenti in secula seculorum:

10 * Procidebant vigintiquatuor seniores ante sedentem in throno, & adorabant
D viuentem in secula seculorum, & mittebant coronas suas ante thronum, dicétes,

11 * Dignus es Domine Deus noster accipere gloriam & honorē & virtutem: quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant & creata sunt.

CAP. V.

1 ET vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus & foris,
A signatum sigillis septem.

2 * Et vidi angelum fortem, prędicantem voce magna, Quis est dignus aperire librum, & soluere signacula eius?

3 * Et nemo poterat neque in cælo neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum.

4 * Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inuentus est aperire librum, nec videre eum.

5 ‡ Et vnus de senioribus dixit mihi, Ne fleueris: ecce vicit leo de tribu Iuda, radix Dauid, aperire librum, & soluere septem signacula eius. 6 ‡ Et vidi, & ecce in medio throni & quatuor animalium, & in medio seniorum, agnum stantem tanquã occisum, habentem cornua septem & oculos septem: qui sunt septem Spiritus Dei, missi in omnem terram.

7 ‡ Et venit, & accepit de dextera sedétis in throno librum.

8 ‡ Et cùm aperuisset librũ, quatuor animalia & viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno, habentes singuli citharas, & phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum.

9 ‡ Et cantabant canticum nouum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius: quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu & lingua & populo, & natione:

10 ‡ Et fecisti nos Deo nostro regnum & sacerdotes, & † regnabimus super terram.

regnabunt

11 ‡ Et vidi, & audiui vocem angelorum multorum in circuitu throni, & animalium & seniorum: & erat numerus corũ

Dan. 3. c. 10.

12 millia millium. ‡ Dicentium voce magna: Dignus est Agnus qui occisus est, accipere virtutem, & diuinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, & honorem, & gloriam, & benedictionem.

13 ‡ Et omnem creaturam quæ in cælo est, & super terram, & sub terra, & quæ sunt in mari, & quę in eo: omnes audiui dicentes, Sedenti in throno, & Agno, benedictio & honor, & gloria, & potestas in secula seculorum. 14 ‡ Et quatuor animalia dicebãt, Amen. Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas: & adorauerunt viuentem in secula seculorum.

CAP. VI.

1 ET vidi quòd aperuisset Agnus vnum de septem sigillis, & audiui vnum de quatuor animalibus, dicens, tanquam vocem tonitrui; Veni, & vide. 2 ‡ Et vidi, & ecce equus albus, & qui sedebat super illum habebat arcum; & data est ei corona, & exiuit vincens vt vinceret.

3 ‡ Et cùm aperuisset sigillum secundum, audiui secundum animal, dicens, Veni & vide.

4 ‡ Et exiuit alius equus rufus: & qui sedebat super illum, datum est ei vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.

5 ‡ Et cùm aperuisset sigillum tertiũ, audiui tertium animal, dicens, Veni & vide. Et ecce equus niger: & qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua.

5 ‡ καὶ εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων λέγει μοι, μὴ κλαῖε ἰδὲ ἐνίκησεν ὁ λέων, ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Ἰούδα, ἡ ῥίζα Δαβίδ, ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον, καὶ τὰς ἑπτὰ σφραγῖδας αὐτοῦ.

6 ‡ καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἐν μέσῳ τοῦ θρόνου καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων, ἀρνίον ἑστηκὸς ὡς ἐσφαγιασμένον, ἔχον κέρατα ἑπτὰ καὶ ὀφθαλμοὺς ἑπτά, ἅ εἰσι τὰ ἑπτὰ πνεύματα τοῦ θεοῦ, ἀπεσταλμένα εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

7 ‡ καὶ ἦλθε καὶ εἴληφε ἐκ τῆς δεξιᾶς τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ θρόνου βιβλίον.

8 ‡ καὶ ὅτε ἔλαβε τὸ βιβλίον, τὰ τέσσαρα ζῶα καὶ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, ἔχοντες ἕκαστος κιθάρας, καὶ φιάλας χρυσᾶς γεμούσας θυμιαμάτων, αἵ εἰσιν αἱ προσευχαὶ τῶν ἁγίων.

9 ‡ καὶ ᾄδουσιν ᾠδὴν καινήν, λέγοντες, ἄξιος εἶ λαβεῖν τὸ βιβλίον, καὶ ἀνοῖξαι τὰς σφραγῖδας αὐτοῦ· ὅτι ἐσφάγης, καὶ ἠγόρασας τῷ θεῷ ἡμᾶς ἐν τῷ αἵματί σου, ἐκ πάσης φυλῆς καὶ γλώσσης καὶ λαοῦ καὶ ἔθνους.

10 ‡ καὶ ἐποίησας αὐτοὺς τῷ θεῷ ἡμῶν βασιλεῖς καὶ ἱερεῖς, καὶ βασιλεύουσιν ἐπὶ τῆς γῆς.

11 ‡ καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ἀγγέλων πολλῶν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν ζώων, καὶ τῶν πρεσβυτέρων· καὶ ἦν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, μυριάδες μυριάδων, καὶ χιλιάδες χιλιάδων,

12 ‡ λέγοντες φωνῇ μεγάλῃ, ἄξιόν ἐστι τὸ ἀρνίον τὸ ἐσφαγισμένον, λαβεῖν τὴν δύναμιν καὶ πλοῦτον καὶ σοφίαν καὶ ἰσχὺν, καὶ τιμὴν, καὶ δόξαν, καὶ εὐλογίαν.

13 ‡ καὶ πᾶν κτίσμα, ὃ ἐστιν ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ὑποκάτω τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ τῆς θαλάσσης ἐστὶ, καὶ τὰ ἐν αὐτοῖς, πάντας ἤκουσα λέγοντας, τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, καὶ τῷ ἀρνίῳ ἡ εὐλογία καὶ ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

14 ‡ καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα λέγοντα τὸ ἀμήν. καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἔπεσον, καὶ προσεκύνησαν.

ϛ'.

1 ‡ Καὶ εἶδον ὅτι ἤνοιξε τὸ ἀρνίον μίαν ἐκ τῶν ἑπτὰ σφραγίδων, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων λέγοντος, ὡς φωνὴ βροντῆς, ἔρχου.

2 ‡ καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων τόξον, καὶ ἐδόθη αὐτῷ στέφανος, καὶ ἐξῆλθε νικῶν, καὶ ἵνα νικήσῃ. 3 ‡ καὶ ὅτι ἤνοιξε τὴν δευτέραν σφραγῖδα, ἤκουσα τοῦ δευτέρου ζώου λέγοντος, ἔρχου.

4 ‡ καὶ ἐξῆλθεν ἄλλος ἵππος πυρρὸς, καὶ τῷ καθημένῳ ἐπ' αὐτὸν ἐδόθη αὐτῷ λαβεῖν τὴν εἰρήνην ἐκ τῆς γῆς, ἵνα ἀλλήλους σφάξωσι, καὶ ἐδόθη αὐτῷ μάχαιρα μεγάλη.

5 ‡ καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν τρίτην, ἤκουσα τοῦ τρίτου ζώου λέγοντος, ἔρχου. καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος μέλας, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν ἔχων ζυγὸν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ.

ϛ καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων λέγουσαν, χοῖνιξ σίτου δηναρίου, καὶ τρεῖς χοίνικες κριθῆς δηναρίου· καὶ τὸ ἔλαιον καὶ τὸν οἶνον μὴ ἀδικήσῃς.

ζ καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν τεταρτην σφραγῖδα, ἤκουσα φωνὴν τοῦ τετάρτου ζώου λέγοντος, ἔρχου.

η καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἵππος χλωρὸς, καὶ ὁ καθήμενος ἐπάνω αὐτοῦ ὄνομα αὐτῷ, θάνατος· καὶ ὁ ᾅδης ἀκολουθεῖ μετ' αὐτοῦ· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ τὸ τέταρτον τῆς γῆς, ἀποκτεῖναι ἐν ῥομφαίᾳ καὶ ἐν λιμῷ καὶ ἐν θανάτῳ, καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς.

θ καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν πέμπτην σφραγῖδα, εἶδον ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἣν εἶχον.

ι καὶ ἔκραξαν φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, ἕως πότε ὁ δεσπότης ὁ ἅγιος καὶ ἀληθινὸς, οὐ κρίνεις καὶ ἐκδικεῖς τὸ αἷμα ἡμῶν, ἐκ τῶν κατοικούντων ἐπὶ τῆς γῆς;

ια καὶ ἐδόθη αὐτοῖς ἵνα ἀναπαύσωνται ἔτι χρόνον, ἕως οὗ πληρωθῶσι καὶ οἱ σύνδουλοι αὐτῶν καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτῶν, οἱ μέλλοντες ἀποκτείνεσθαι ὡς καὶ αὐτοί.

ιβ καὶ εἶδον καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἕκτην, καὶ σεισμὸς μέγας ἐγένετο, καὶ ὁ ἥλιος μέλας ἐγένετο ὡς σάκκος τρίχινος, καὶ ἡ σελήνη ἐγένετο ὡς αἷμα·

ιγ καὶ οἱ ἀστέρες τοῦ οὐρανοῦ ἔπεσον εἰς τὴν γῆν, ὡς συκῆ βάλλει τοὺς ὀλύνθους αὐτῆς, ὑπὸ μεγάλου ἀνέμου σειομένη.

ιδ καὶ ὁ οὐρανὸς ἀπεχωρίσθη ὡς βιβλίον ἑλισσόμενον, καὶ πᾶν ὄρος καὶ νῆσος ἐκ τῶν τόπων αὐτῶν ἐκινήθησαν.

ιε καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς καὶ οἱ μεγιστᾶνες καὶ οἱ χιλίαρχοι, καὶ οἱ πλούσιοι, καὶ οἱ ἰσχυροὶ, καὶ πᾶς δοῦλος καὶ πᾶς ἐλεύθερος ἔκρυψαν ἑαυτοὺς εἰς τὰ σπήλαια καὶ εἰς τὰς πέτρας τῶν ὀρέων·

ιϛ καὶ λέγουσι τοῖς ὄρεσι καὶ ταῖς πέτραις, πέσετε ἐφ' ἡμᾶς, καὶ κρύψατε ἡμᾶς ἀπὸ προσώπου τοῦ καθημένου ἐπὶ τῷ θρόνῳ, καὶ ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ ἀρνίου·

ιζ ὅτι ἦλθεν ἡ ἡμέρα ἡ μεγάλη τῆς ὀργῆς αὐτοῦ· καὶ τίς δύναται σταθῆναι;

ζ.

α Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον τέσσαρας ἀγγέλους ἑστῶτας ἐπὶ τὰς τέσσαρας γωνίας τῆς γῆς, κρατοῦντας τοὺς τέσσαρας ἀνέμους τῆς γῆς, ἵνα μὴ πνέῃ ἄνεμος ἐπὶ τῆς γῆς, μήτε ἐπὶ τῆς θαλάσσης, μήτε ἐπὶ πᾶν δένδρον.

β καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον ἀναβαίνοντα ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου, ἔχοντα σφραγῖδα θεοῦ ζῶντος· καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ τοῖς τέσσαρσιν ἀγγέλοις, οἷς ἐδόθη αὐτοῖς ἀδικῆσαι τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν,

γ λέγων, μὴ ἀδικήσατε τὴν γῆν, μήτε τὴν θάλασσαν, μήτε τὰ δένδρα, ἄχρις οὗ σφραγίσωμεν τοὺς δούλους τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

6 ‡Et audiui tanquam vocem in medio quatuor animalium †dicentem: Bilibris tritici †denario, & tres bilibres hordei denario †, & vinum & oleum ne læſeris. dicentium vno vno

7 ‡Et cùm aperuiſſet ſigillum quartum, audiui vocem quarti animalis dicentis, Veni, & vide.

8 ‡Et ecce equus pallidus: & qui ſedebat ſuper eum, nomen illi Mors: & infernus ſequebatur eum. & data eſt illi poteſtas ſuper quatuor partes terræ, †interficere gladio, fame, & morte, & beſtiis terræ. &

9 ‡Et cùm aperuiſſet ſigillum quintum: vidi ſubtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium quod habebant.

10 ‡Et clamabant voce magna, dicentes, Vſquequo Domine, (ſanctus & verus,) non iudicas & non vindicas ſanguinem noſtrum de ijs qui habitant in terra?

11 ‡Et datæ ſunt illis ſingulæ ſtolæ albæ: & dictum eſt illis vt requieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſerui eorum, & fratres eorum qui interficiendi ſunt ſicut & illi.

12 ‡Et vidi cùm aperuiſſet ſigillum ſextũ: & ecce terræmotus magnus factus eſt, & D Sol factus eſt niger tanquam ſaccus cilicinus: & Luna tota facta eſt ſicut ſanguis.

13 ‡Et ſtellæ de cælo ceciderunt ſuper terram, ſicut ficus emittit groſſos ſuos cùm à vento magno mouetur.

14 ‡Et cælum receſſit ſicut liber inuolutus: & omnis mons, & †inſula de locis ſuis motæ ſunt. inſulæ

15 ‡Et reges terræ, & principes, & tribuni; & diuites, & fortes, & omnis ſeruus, & liber abſconderunt ſe in ſpeluncis & in petris montium.

16 ‡Et dicunt montibus & petris: Cadite ſuper nos, & abſcondite nos à facie ſedentis ſuper thronum, & ab ira Agni. Iſai. 2. d. 19. Oſee. 10. b. 8. Luc. 23. d. 30. Infr. 9. b. 6.

17 ‡Quoniam venit dies magnus iræ ipſorum. & quis poterit ſtare?

CAP. VII.

1 POſt hæc vidi quatuor angelos ſtantes ſuper quatuor angulos terræ, tenentes A quatuor vẽtos terræ, ne †flarent ſuper terram, neque ſuper mare, neque in vllam arborem. flarent ventus

2 ‡Et vidi alterum angelum aſcendẽtem ab ortu Solis, habentem ſignum Dei viui: & clamauit voce magna quatuor angelis quibus datum eſt nocere terræ & mari:

3 ‡Dicens, Nolite nocere terræ †& mari, neque arboribus, quoaduſque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. neque

* Et audiui numerum signatorum centum quadragintaquatuor millia signati ex omni tribu filiorum Israel. 4

* Ex tribu Iuda duodecim millia signati. Ex tribu Rubē, duodecim millia signati. Ex tribu Gad, duodecim millia signati. 5 B

* Ex tribu Aser, duodecim millia signati. Ex tribu Nephthali, duodecim millia signati. Ex tribu Manasse, duodecim millia signati. 6

* Ex tribu Simeon, duodecim millia signati. Ex tribu Leui, duodecim millia signati. Ex tribu Issachar, duodecim millia signati. 7

* Ex tribu Zabulon, duodecim millia signati. Ex tribu Ioseph, duodecim millia signati. Ex tribu Ben-iamin, duodecim millia signati. 8

* Post hæc vidi turbam magnam quam 9
dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, & tribubus, & populis, & linguis: stantes ante thronum, & in conspectu Agni, amicti stolis albis, & palmæ in manibus eorum. C

* Et clamabant voce magna, dicentes, 10
Salus Deo nostro qui sedet super thronū & Agno.

* Et omnes angeli stabant in circuitu 11
throni & seniorum & quatuor animaliū: & ceciderunt in cōspectu throni in facies suas, & adorauerunt Deum;

* Dicentes, Amen. Benedictio, & claritas, & sapientia, & gratiarum actio, honor & virtus, & fortitudo Deo nostro in secula seculorū. Amen. 12

* Et respondit vnus de senioribus, & dixit mihi, Hi qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & vnde venerunt? 13

* Et dixi illi, Domine mi, tu scis. Et 14
dixit mihi, Hi sunt qui venerunt de tribulatione magna, & lauerunt stolas suas, & D
dealbauerunt eas in sanguine agni.

* Ideo sunt ante thronum Dei, & ser- 15
uiunt ei die ac nocte in templo eius: & qui sedet in throno, habitabit super illos.

Isai. 49. c. 10. * Nō esurient neq; sitient amplius, neque cadet super illos Sol, neq; vllus æstus. 16

* Quoniam Agnus qui in medio throni 17
Isai. 25. c. 8. Inf. 21. b. 4. est, reget illos, & deducet eos ad vitæ fontes aquarum, & absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum.

CAP. VIII.

ET cùm aperuisset sigillum septimum, 1
factum est silentium in cęlo, quasi media hora.

* Et vidi septem angelos stantes in con- 2
spectu Dei: & datæ sunt illis septem tubę.

4 * Ἐ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων, ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ πάσης φυλῆς υἱῶν Ἰσραήλ.

5 * ἐκ φυλῆς Ἰούδα, δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι, ἐκ φυλῆς Ῥουβὴν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Γὰδ δώδεκα χιλιάδες·

6 * ἐκ φυλῆς Ἀσὴρ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Νεφθαλεὶμ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Μανασσῆ δώδεκα χιλιάδες·

7 * ἐκ φυλῆς Συμεὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Λευὶ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰσαχὰρ δώδεκα χιλιάδες·

8 * ἐκ φυλῆς Ζαβουλὼν δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Ἰωσὴφ δώδεκα χιλιάδες, ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένοι.

9 * Μετὰ ταῦτα εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὄχλος πολύς, ὃν ἀριθμῆσαι οὐδεὶς ἐδύνατο, ἐκ παντὸς ἔθνους καὶ φυλῶν καὶ λαῶν καὶ γλωσσῶν, ἑστῶτες ἐνώπιον τοῦ θρόνου καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου, περιβεβλημένοι στολὰς λευκὰς, καὶ φοίνικες ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν,

10 * καὶ κράζουσι φωνῇ μεγάλῃ, λέγοντες, Ἡ σωτηρία τῷ θεῷ ἡμῶν τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ τῷ ἀρνίῳ.

11 * καὶ πάντες οἱ ἄγγελοι εἱστήκεσαν κύκλῳ τοῦ θρόνου, καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν τεσσάρων ζώων, καὶ ἔπεσον ἐνώπιον τοῦ θρόνου ἐπὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ,

12 * λέγοντες, ἀμήν. Ἡ εὐλογία καὶ ἡ δόξα, καὶ ἡ σοφία, καὶ ἡ εὐχαριστία, καὶ ἡ τιμὴ, καὶ ἡ δύναμις, καὶ ἡ ἰσχὺς τῷ θεῷ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

13 * καὶ ἀπεκρίθη εἷς ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, λέγων μοι, Οὗτοι οἱ περιβεβλημένοι τὰς στολὰς τὰς λευκὰς, τίνες εἰσὶ, καὶ πόθεν ἦλθον;

14 * καὶ εἶπον αὐτῷ, Κύριέ μου, σὺ οἶδας· καὶ εἶπέ μοι, Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐρχόμενοι ἐκ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης, καὶ ἔπλυναν τὰς στολὰς αὐτῶν, καὶ ἐλεύκαναν αὐτὰς ἐν τῷ αἵματι τοῦ ἀρνίου.

15 * διὰ τοῦτό εἰσιν ἐνώπιον τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ λατρεύουσιν αὐτῷ ἡμέρας καὶ νυκτὸς ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ. καὶ ὁ καθήμενος ἐπὶ τῷ θρόνῳ σκηνώσει ἐπ' αὐτούς.

16 * οὐ πεινάσουσιν ἔτι, οὐδὲ διψήσουσιν ἔτι, οὐδ' οὐ μὴ πέσῃ ἐπ' αὐτοὺς ὁ ἥλιος, οὐδὲ πᾶν καῦμα·

17 * ὅτι τὸ ἀρνίον τὸ ἀνὰ μέσον τοῦ θρόνου ποιμανεῖ αὐτοὺς, καὶ ὁδηγήσει αὐτοὺς ἐπὶ ζωῆς πηγὰς ὑδάτων· καὶ ἐξαλείψει ὁ θεὸς πᾶν δάκρυον ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν.

η'.

1 * Καὶ ὅτε ἤνοιξε τὴν σφραγῖδα τὴν ἑβδόμην, ἐγένετο σιγὴ ἐν τῷ οὐρανῷ ὡς ἡμιώριον.

2 * καὶ εἶδον τοὺς ἑπτὰ ἀγγέλους, οἳ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἑστήκασι· καὶ ἐδόθησαν αὐτοῖς ἑπτὰ σάλπιγγες.

3 ‡ καὶ ἄλλος ἄγγελος ἦλθε, καὶ ἐστάθη ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων λιβανωτὸν χρυσοῦν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ θυμιάματα πολλά, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων πάντων ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον τὸ χρυσοῦν τὸ ἐνώπιον τοῦ θρόνου.

4 ‡ καὶ ἀνέβη ὁ καπνὸς τῶν θυμιαμάτων ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, ἐκ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, ἐνώπιον τοῦ θεοῦ.

5 ‡ καὶ εἴληφεν ὁ ἄγγελος τὸν λιβανωτὸν, καὶ ἐγέμισεν αὐτὸν ἐκ τοῦ πυρὸς τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν γῆν· καὶ ἐγένοντο φωναὶ, καὶ βρονταὶ, καὶ ἀστραπαὶ, καὶ σεισμός.

6 ‡ καὶ οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς ἑπτὰ σάλπιγγας, ἡτοίμασαν ἑαυτοὺς ἵνα σαλπίσωσι.

7 ‡ καὶ ὁ πρῶτος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένετο χάλαζα καὶ πῦρ μεμιγμένα ἐν αἵματι, καὶ ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν. καὶ τὸ τρίτον τῆς γῆς κατεκάη, καὶ πᾶς χόρτος χλωρὸς κατεκάη.

8 ‡ καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ὡς ὄρος μέγα καιόμενον ἐβλήθη εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῆς θαλάσσης αἷμα·

9 ‡ καὶ ἀπέθανε τὸ τρίτον τῶν κτισμάτων ἐν τῇ θαλάσσῃ, τὰ ἔχοντα ψυχὰς, καὶ τὸ τρίτον τῶν πλοίων διεφθάρησαν.

10 ‡ καὶ ὁ τρίτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἔπεσεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀστὴρ μέγας καιόμενος ὡς λαμπὰς, καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τὸ τρίτον τῶν ποταμῶν, καὶ ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων.

11 ‡ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀστέρος λέγεται ὁ ἄψινθος. καὶ ἐγένετο τὸ τρίτον τῶν ὑδάτων εἰς ἄψινθον, καὶ πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων ἀπέθανον ἐκ τῶν ὑδάτων, ὅτι ἐπικράνθησαν.

12 ‡ καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐπλήγη τὸ τρίτον τοῦ ἡλίου καὶ τὸ τρίτον τῆς σελήνης καὶ τὸ τρίτον τῶν ἀστέρων, ἵνα σκοτισθῇ τὸ τρίτον αὐτῶν, καὶ ἡ ἡμέρα μὴ φαίνῃ τὸ τρίτον αὐτῆς, καὶ ἡ νὺξ ὁμοίως.

13 ‡ καὶ εἶδον, καὶ ἤκουσα ἑνὸς ἀετοῦ πετωμένου ἐν μεσουρανήματι, λέγοντος φωνῇ μεγάλῃ τρισὶ, οὐαὶ, οὐαὶ, οὐαὶ τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ἐκ τῶν λοιπῶν φωνῶν τῆς σάλπιγγος τῶν τριῶν ἀγγέλων τῶν μελλόντων σαλπίζειν.

θ'.

1 ‡ Καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ εἶδον ἀστέρα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ πεπτωκότα εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἡ κλεὶς τοῦ φρέατος τῆς ἀβύσσου.

2 ‡ καὶ ἤνοιξε τὸ φρέαρ τῆς ἀβύσσου, καὶ ἀνέβη καπνὸς ἐκ τοῦ φρέατος ὡς καπνὸς καμίνου καιομένης, καὶ ἐσκοτίσθη ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀὴρ ἐκ τοῦ καπνοῦ τοῦ φρέατος.

3 ‡ καὶ ἐκ τοῦ καπνοῦ ἐξῆλθον ἀκρίδες εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἐξουσία, ὡς ἔχουσιν ἐξουσίαν οἱ σκορπίοι τῆς γῆς.

4 ‡ καὶ ἐρρέθη αὐτοῖς ἵνα μὴ ἀδικήσωσι τὸν χόρτον τῆς γῆς, οὐδὲ πᾶν χλωρὸν, οὐδὲ πᾶν δένδρον, εἰ μὴ τοὺς ἀνθρώπους μόνους οἵτινες οὐκ ἔχουσι τὸ σφραγῖδα τοῦ θεοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

5 ‡ καὶ ἐδόθη αὐταῖς ἵνα μὴ ἀποκτείνωσιν αὐτοὺς, ἀλλ' ἵνα βασανισθῶσι μῆνας πέντε· καὶ ὁ βασανισμὸς αὐτῶν ὡς βασανισμὸς σκορπίου, ὅταν πλήξῃ ἄνθρωπον.

3 ‡ Et alius angelus venit, & ſtetit ante altare, habens thuribulum aureum: & data ſunt illi incenſa multa, vt daret de orationibus ſanctorum omnium ſuper altare aureum: quod eſt ante thronum Dei.

4 ‡ Et aſcēdit fumus incenſorum de orationibus ſanctorum de manu angeli coram Deo.

5 ‡ Et accepit angelus thuribulum†, & impleuit illud de igne altaris, & misit in terram, & facta ſunt tonitrua & voces, & fulgura, & terræmotus magnus. † aureum

6 ‡ Et ſeptem angeli qui habebāt ſeptem tubas, præparauerunt ſe vt tuba canerent.

7 ‡ Et primus angelus tuba cecinit, & facta eſt grando & ignis, miſta in ſanguine; & miſſum eſt in terram, & tertia pars terræ combuſta eſt, & tertia pars arborum concremata eſt, & omne fœnum viride combuſtum eſt.

8 ‡ Et ſecundus angelus tuba cecinit: & tanquam mons magnus igne ardens, miſſus eſt in mare, & facta eſt tertia pars maris, ſanguis.

9 ‡ Et mortua eſt tertia pars creaturæ eorum quæ habebant animas in mari, & tertia pars nauium interijt.

10 ‡ Et tertius angelus tuba cecinit, & cécidit de cælo ſtella magna, ardens tanquā facula, & cécidit in tertiam partem fluminum, & in fontes aquarum.

11 ‡ Et nomen ſtellæ, dicitur Abſinthium. & facta eſt tertia pars aquarum in Abſinthium: & multi hominum mortui ſunt de aquis, quia amaræ factæ ſunt.

12 ‡ Et quartus angelus tuba cecinit: & percuſſa eſt tertia pars Solis, & tertia pars Lunæ, & tertia pars ſtellarum, ita vt obſcuraretur tertia pars eorum, & diei non luceret pars tertia, & noctis ſimiliter.

13 ‡ Et vidi, & audiui vocem vnius aquilæ volantis per mediū cæli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra: de cęteris vocibus† tubæ trium angelorum qui erant tuba canituri.

CAP. IX.

1 ET quintus angelus tuba cecinit: & vidi ſtellam de cælo cecidiſſe in terram, & data eſt ei clauis putei abyſſi.

2 ‡ Et aperuit puteum abyſſi: & aſcendit fumus putei, ſicut fumus fornacis magnę: & obſcuratus eſt Sol & aër de fumo putei.

3 ‡ Et de fumo putei exierunt locuſtæ in terram. & data eſt illis poteſtas, ſicut habent poteſtatem ſcorpiones terræ:

4 ‡ Et præceptum eſt illis ne læderent fœnum terræ neq; omne viride, neque omnē arborem: niſi tantùm homines qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis.

5 ‡ Et †datum eſt illis ne occiderēt eos: ſed vt †cruciarent menſibus quinque: & cruciatus eorum, vt cruciatus ſcorpij cùm percutit hominem. † dictum cruciacentur

Isai. 2. d. 19. Oseæ 10. b. 2. Luc. 23. d. 30. Sup. 6. d. 16. Sap. 16. b. 9.

6 ‡ Et in diebus illis quærent homines mortem, & non inuenient eam: & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.

7 ‡ Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prælium: & super capita earum tanquam coronæ, similes auro: & facies earum velut facies hominum.

8 ‡ Et habebant capillos sicut capillos mulierum: & dentes earum, sicut †leonum erant.

dentes

9 ‡ Et habebant loricas sicut loricas ferreas, & vox alarum earũ sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum.

10 ‡ Et habebant caudas similes scorpionum; & aculei erant in caudis earum: & potestas earum nocere hominibus mensibus quinque.

11 ‡ Et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem Apollyon: * & Latinè habés nomen Exterminans.

12 ‡ Væ vnum abijt, & ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

13 ‡ Et sextus angelus tuba cecinit: & audiui vocem vnam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei,

14 ‡ Dicentem sexto angelo qui habebat tubam, Solue quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate.

15 ‡ Et soluti sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, & diem & mensem & annum: vt occiderent tertiam partem hominum.

16 ‡ Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audiui numerum eorum.

17 ‡ Et ita vidi equos in visione: & qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, & hyacinthinas & sulphureas; & capita equorum erant tanquam capita leonum: & de ore eorum procedit ignis, & fumus, & sulphur.

18 ‡ Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum, de igne & de fumo & sulphure, quæ procedebant ex ore ipsorum.

19 ‡ Potestas enim equorum in ore eorum est, & in caudis eorum. nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita: & in his nocent.

20 ‡ Et cæteri homines qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuũ suarum, vt non adorent dæmonia & simulachra aurea & argętea, & ærea, & lapidea & lignea, quę neque videre possunt, neque audire, neque ambulare.

21 ‡ Et non egerunt pœnitentiam ab homicidijs suis, neque à veneficijs suis, neque à fornicatione sua, neque à furtis suis.

6 ‡ καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ζητήσουσιν οἱ ἄνθρωποι τὸν θάνατον, καὶ οὐ μὴ εὑρήσουσιν αὐτόν· καὶ ἐπιθυμήσουσιν ἀποθανεῖν, καὶ φεύξεται ἀπ' αὐτῶν ὁ θάνατος.

7 ‡ καὶ τὰ ὁμοιώματα τῶν ἀκρίδων ὅμοια ἵπποις ἡτοιμασμένα εἰς πόλεμον· καὶ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν ὡς στέφανοι χρυσοῖ, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὡς πρόσωπα ἀνθρώπων·

8 ‡ καὶ εἶχον τρίχας ὡς τρίχας γυναικῶν, καὶ οἱ ὀδόντες αὐτῶν ὡς λεόντων ἦσαν,

9 ‡ καὶ εἶχον θώρακας ὡς θώρακας σιδηροῦς· καὶ ἡ φωνὴ τῶν πτερύγων αὐτῶν ὡς φωνὴ ἁρμάτων ἵππων πολλῶν τρεχόντων εἰς πόλεμον·

10 ‡ καὶ ἔχουσιν οὐρὰς ὁμοίας σκορπίοις, καὶ κέντρα. καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχουσι τοῦ ἀδικῆσαι τοὺς ἀνθρώπους μῆνας πέντε·

11 ‡ ἔχουσιν βασιλέα ἐφ' αὐτῶν τὸν ἄγγελον τῆς ἀβύσσου, ὄνομα αὐτῷ ἑβραϊστὶ, Ἀβαδδών, ἐν δὲ τῇ ἑλληνικῇ ὄνομα ἔχει, Ἀπολλύων.

12 ‡ Ἡ οὐαὶ ἡ μία ἀπῆλθεν, ἰδοὺ ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ μετὰ ταῦτα.

13 ‡ καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἤκουσα φωνὴν μίαν ἐκ τῶν τεσσάρων κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χρυσοῦ τοῦ ἐνώπιον τοῦ θεοῦ,

14 ‡ λέγουσαν τῷ ἕκτῳ ἀγγέλῳ, ὁ ἔχων τὴν σάλπιγγα, λῦσον τοὺς τέσσαρας ἀγγέλους τοὺς δεδεμένους ἐπὶ τῷ ποταμῷ τῷ μεγάλῳ Εὐφράτῃ.

15 ‡ καὶ ἐλύθησαν οἱ τέσσαρες ἄγγελοι οἱ ἡτοιμασμένοι εἰς τὴν ὥραν, καὶ μῆνα, καὶ ἐνιαυτὸν, ἵνα ἀποκτείνωσι τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων.

16 ‡ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν στρατευμάτων τοῦ ἵππου, μυριάδες μυριάδων. ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν.

17 ‡ καὶ οὕτως εἶδον τοὺς ἵππους ἐν τῇ ὁράσει, καὶ τοὺς καθημένους ἐπ' αὐτῶν ἔχοντας θώρακας πυρίνους καὶ ὑακινθίνους καὶ θειώδεις· καὶ αἱ κεφαλαὶ τῶν ἵππων ὡς κεφαλαὶ λεόντων, καὶ ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν ἐκπορεύεται πῦρ καὶ καπνὸς καὶ θεῖον. ‡ ἀπὸ τῶν τριῶν

18 πληγῶν τούτων ἀπεκτάνθησαν τὸ τρίτον τῶν ἀνθρώπων, ἐκ τοῦ πυρὸς καὶ τοῦ καπνοῦ, καὶ τοῦ θείου τοῦ ἐκπορευομένου ἐκ τῶν στομάτων αὐτῶν. ‡ ἡ γὰρ ἐξουσία

19 τῶν ἵππων ἐν τῷ στόματι αὐτῶν ἐστι, καὶ ἐν ταῖς οὐραῖς αὐτῶν. αἱ γὰρ οὐραὶ αὐτῶν ὅμοιαι ὄφεσιν, ἔχουσαι κεφαλὰς, καὶ ἐν

20 αὐταῖς ἀδικοῦσι. ‡ καὶ οἱ λοιποὶ τῶν ἀνθρώπων οἱ οὐκ ἀπεκτάνθησαν ἐν ταῖς πληγαῖς ταύταις, οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων τῶν χειρῶν αὐτῶν, ἵνα μὴ προσκυνήσωσι τὰ δαιμόνια, καὶ τὰ εἴδωλα τὰ χρυσᾶ καὶ τὰ ἀργυρᾶ, καὶ τὰ χαλκᾶ, καὶ τὰ λίθινα, καὶ τὰ ξύλινα, ἃ οὔτε βλέπειν δύναται, οὔτε ἀκούειν οὔτε περιπατεῖν·

21 ‡ καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν φόνων αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν φαρμακειῶν αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῆς πορνείας αὐτῶν, οὔτε ἐκ τῶν κλεμμάτων αὐτῶν.

ι'.

* Καὶ εἶδον ἄγγελον ἰσχυρὸν καταβαίνοντα ἐκ τ οὐρα- 1
νοῦ, περιβεβλημένον νεφέλην· καὶ ἶρις ἐπὶ τ κεφαλῆς
αὐτοῦ, καὶ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, καὶ οἱ πόδες
αὐτοῦ ὡς στῦλοι πυρός·

* καὶ εἶχεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ βιβλιδάριον ἀνεῳγμέ- 2
νον, καὶ ἔθηκε τὸν πόδα αὐτοῦ τὸν δεξιὸν ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης, τὸν δὲ εὐώνυμον ἐπὶ τῆς γῆς· * καὶ ἔκραξε 3
φωνῇ μεγάλῃ ὥσπερ λέων μυκᾶται· καὶ ὅτε ἔκραξεν,
ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταὶ τὰς ἑαυτῶν φωνάς.

* καὶ ὅτε ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, ἔμελλον 4
γράφειν· καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λέγουσαν,
Σφράγισον ἃ ἐλάλησαν αἱ ἑπτὰ βρονταί, καὶ μὴ ταῦτα
γράψεις.

* καὶ ὁ ἄγγελος, ὃν εἶδον ἑστῶτα ἐπὶ τ θαλάσσης καὶ 5
ἐπὶ τ γῆς, ἦρε τὴν χεῖρα αὐτοῦ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν οὐρα-
νόν, * καὶ ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, 6
ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανὸν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν καὶ τὰ
ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος
οὐκ ἔτι ἔσται·

* ἀλλὰ ἐν ταῖς ἡμέραις τ φωνῆς τοῦ ἑβδόμου ἀγγέλου, 7
ὅταν μέλλῃ σαλπίζειν, τελεσθῇ τὸ μυστήριον τοῦ θεοῦ,
ὡς εὐηγγέλισατο τοὺς ἑαυτοῦ δούλους τοὺς προφήτας.

* καὶ ἡ φωνὴ ἣν ἤκουσα ἐκ τ οὐρανοῦ, πάλιν λαλοῦ- 8
σα μετ' ἐμοῦ καὶ λέγουσα, ὕπαγε, λάβε τὸ βιβλιδάριον
τὸ ἀνεῳγμένον ἐν τῇ χειρὶ τοῦ ἀγγέλου τοῦ ἑστῶτος ἐπὶ τ
θαλάσσης καὶ ἐπὶ τ γῆς.

* καὶ ἀπῆλθον πρὸς τὸν ἄγγελον, λέγων αὐτῷ, δός 9
μοι τὸ βιβλιδάριον. καὶ λέγει μοι, λάβε καὶ κατάφα-
γε αὐτό· καὶ πικρανεῖ σου τὴν κοιλίαν, ἀλλ' ἐν τῷ στόματί
σου ἔσται γλυκὺ ὡς μέλι.

* καὶ ἔλαβον τὸ βιβλιδάριον ἐκ τ χειρὸς τοῦ ἀγγέλου, 10
καὶ κατέφαγον αὐτό· καὶ ἦν ἐν τῷ στόματί μου ὡς μέλι
γλυκύ· καὶ ὅτε ἔφαγον αὐτό, ἐπικράνθη ἡ κοιλία μου.

* καὶ λέγει μοι, δεῖ σε πάλιν προφητεῦσαι ἐπὶ λαοῖς 11
καὶ ἐπὶ ἔθνεσι καὶ γλώσσαις καὶ βασιλεῦσι πολλοῖς.

ια'.

* Καὶ ἐδόθη μοι κάλαμος ὅμοιος ῥάβδῳ, καὶ εἰστήκει 1
ὁ ἄγγελος, λέγων, ἔγειραι, καὶ μέτρησον τὸν ναὸν τοῦ θεοῦ καὶ
τὸ θυσιαστήριον, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας ἐν αὐτῷ.

* καὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ ἔκβαλε ἔξωθεν, καὶ 2
μὴ αὐτὴν μετρήσεις, ὅτι ἐδόθη τοῖς ἔθνεσι· καὶ τὴν πόλιν
τὴν ἁγίαν πατήσουσι μῆνας τεσσαράκοντα δύο.

* καὶ δώσω τοῖς δυσὶ μάρτυσί μου, καὶ προφητεύσου- 3
σιν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξήκοντα, περιβεβλημένοι
σάκκους. * οὗτοί εἰσιν αἱ δύο ἐλαῖαι, καὶ αἱ δύο λυχνίαι αἱ 4
ἐνώπιον τοῦ κυρίου τ γῆς ἑστῶσαι. * καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ 5
ἀδικῆσαι, πῦρ ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ κα-
τεσθίει τοὺς ἐχθροὺς αὐτῶν· καὶ εἴ τις αὐτοὺς θέλῃ ἀδικῆ-
σαι, οὕτω δεῖ αὐτὸν ἀποκτανθῆναι.

CAP. X.

1 ET vidi alium angelum fortem descen-
A dentem de cælo, amictum nube, & iris in capite eius, & facies eius erat vt Sol, & pedes eius tanquam columnę ignis.

2 * Et habebat in manu sua libellū apertum: & posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram.

3 * Et clamauit voce magna, quemadmodum cùm leo rugit. Et cùm clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas.

4 * Et cùm locuta fuissent septem tonitrua voces suas, † ego scripturus eram: & *
audiui vocem de cælo dicentem mihi: Si-
B gna quæ locuta sunt septem tonitrua: & noli ea scribere.

5 * Et angelus quem vidi stantem super Dan. 12 c. 7.
mare & super terram, leuauit manū suam ad cælum.

6 * Et iurauit per viuentem in secula seculorum, qui creauit cælum & ea quæ in
C eo sunt: & terram, & ea quæ in ea sunt: & mare, & ea quæ in eo sunt: Quia tempus non erit amplius.

7 * Sed in diebus vocis septimi angeli, cùm cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut euangelizauit per seruos suos Prophetas.

8 * Et audiui vocem de cælo iterum loquentem mecum, & dicentem: Vade, & accipe librum apertum de manu angeli stantis super mare & super terram.

9 * Et abij ad angelum, dicens ei vt daret Exech. 3. a. 1.
D mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librū, & deuora illum: & faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tanquam mel. * Et accepi librum de manu
10 angeli, & deuoraui illū: & erat in ore meo tanquam mel, dulce. & cùm deuorassem eum, amaricatus est venter meus.

11 * Et dixit mihi, Oportet te iterum prophetizare Gentibus, & populis, & linguis, & regibus multis.

CAP. XI.

1 ET datus est mihi calamus similis virA gæ: & dictum est mihi, Surge, & metire templum Dei, & altare, & adorantes in
2 eo. * Atrium autem quod est foris templum, eijce foras, & ne metiaris illud: quoniam datum est Gentibus, & ciuitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus. * Et dabo duobus testibus
3 meis, & prophetabunt diebus mille ducētis sexaginta, amicti saccis. * Hi sunt duę
4 oliuæ & duo candelabra in cōspectu Domini terræ stantes. * Et siquis voluerit eos
5 nocere: ignis exiet de ore eorum, & deuorabit inimicos eorum: & siquis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi.

6 ‡ Hi habent potestatem claudendi cælum, ne pluat diebus prophetiæ illorum: B & potestatem habent super aquas cõuertendi eas in sanguinem, & percutere terram omni plaga quotiescũque voluerint.

7 ‡ Et cùm finierint testimonium suum: bestia quę ascendit de abysso, faciet aduersus eos bellum, & vincet illos, & occidet eos. 8 ‡ Et corpora eorũ iacebunt in plateis ciuitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Ægyptus, vbi & Dominus eorũ crucifixus est. 9 ‡ Et videbunt de tribubus, & populis, & linguis, & Gentibus corpora eorũ, per tres dies & dimidium: & corpora eorum non sinent poni in monumentis. 10 ‡ Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, & iocundabuntur: & munera mittent inuicem, quoniam hi duo prophetæ cruciauerunt eos qui habitabant super terram. 11 ‡ Et post dies tres & dimidium, spiritus vitæ à Deo intrauit in eos. Et steterunt super pedes C suos, & timor magnus cécidit super eos qui viderunt eos. 12 ‡ Et audierunt vocem magnam de cælo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cælum in nube: & viderunt illos inimici eorum. 13 ‡ Et in illa hora factus est terræmotus magnus: & decima pars ciuitatis cécidit: & occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia: & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriã Deo cæli. 14 ‡ Væ secundum abijt: & ecce væ tertium veniet citò.

15 ‡ Et septimus angelus tuba cecinit: & factæ sunt voces magnæ in cælo dicentes, Factum est regnum huius mundi Domini D nostri & Christi eius, & †regnabit in secula seculorum. Amen. 16 ‡ Et viginti quatuor seniores qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum,

17 ‡ Dicentes: Gratias agimus tibi Domine Deus† omnipotes, qui es, & qui eras, & qui venturus es: quia accepisti virtutem* tuam magnã, & regnasti.

18 ‡ Et iratæ sunt Gentes, & aduénit ira tua, & tempus mortuorum, iudicari & reddere mercedem seruis tuis Prophetis & sanctis, & timentibus nomen tuum, pusillis & magnis, & exterminandi eos qui corruperunt terram.

19 ‡ Et apertum est templum Dei in cælo, & visa est arca testamẽti * in templo eius, & facta sunt fulgura, & voces, & terræmotus, & grando magna.

regnabunt

noster

eius

CAP. XII.

1 ET signum magnum apparuit in cælo: Mulier amicta Sole, & Luna sub pedi- A bus eius, & in capite eius corona stellarum duodecim:

6 ‡ ἵτοι ἔχουσιν ἐξουσίαν κλεῖσαι τὸν οὐρανόν, ἵνα μὴ
ὑετὸς βρέχῃ τὰς ἡμέρας τ προφητείας αὐτῶν, καὶ
ἐξουσίαν ἔχουσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων στρέφειν αὐτὰ εἰς αἷ-
μα, καὶ παταξαι τὴν γῆν ἐν πάσῃ πληγῇ, ὁσάκις
7 ἐὰν θελήσωσι. ‡ καὶ ὅταν τελέσωσι τὴν μαρτυρίαν
αὐτῶν, τὸ θηρίον τὸ ἀναβαῖνον ἐκ τ ἀβύσσου ποιήσει μετ'
αὐτῶν πόλεμον, καὶ νικήσει αὐτοὺς, καὶ ἀποκτενεῖ αὐτούς,
8 ‡ καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν ἐπὶ τῆς πλατείας τ πόλεως
τ μεγάλης, ἥτις καλεῖται πνευματικῶς σώδομα καὶ
αἴγυπτος, ὅπου καὶ ὁ κύριος αὐτῶν ἐσταυρώθη.
9 ‡ καὶ βλέπουσιν ἐκ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν καὶ γλωσ-
σῶν καὶ ἐθνῶν τὰ πτώματα αὐτῶν ἡμέρας τρεῖς ἥμισυ,
καὶ τὰ πτώματα αὐτῶν οὐκ ἀφήσουσι τεθῆναι εἰς μνῆ-
10 μα. ‡ καὶ οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τ γῆς χαίρουσιν
ἐπ' αὐτοῖς, καὶ εὐφραίνονται, καὶ δῶρα πέμψουσιν ἀλ-
λήλοις, ὅτι οὗτοι οἱ δύο προφῆται ἐβασάνισαν τοὺς
11 κατοικοῦντας ἐπὶ τ γῆς. ‡ καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ
ἥμισυ πνεῦμα ζωῆς ἐκ τ θεοῦ εἰσῆλθεν ἐπ' αὐτούς, καὶ
ἔστησαν ἐπὶ τοὺς πόδας αὐτῶν, καὶ φόβος μέγας ἐπέπε-
12 σεν ἐπὶ τοὺς θεωροῦντας αὐτούς. ‡ καὶ ἤκουσα φωνῆς
μεγάλης ἐκ τ οὐρανοῦ, λεγούσης αὐτοῖς, ἀνάβητε ὧδε.
καὶ ἀνέβησαν εἰς τὸν οὐρανὸν ἐν τῇ νεφέλῃ· καὶ ἐθεώρησαν
13 αὐτοὺς οἱ ἐχθροὶ αὐτῶν. ‡ Ϛ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐγέ-
νετο σεισμὸς μέγας, καὶ τὸ δέκατον τῆς πόλεως ἔπεσε, καὶ
ἀπεκτάνθησαν ἐν τῷ σεισμῷ ὀνόματα ἀνθρώπων χιλιά-
δες ἑπτὰ, καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο, καὶ ἔδωκαν
14 δόξαν τῷ θεῷ τ οὐρανοῦ. ‡ ἡ οὐαὶ ἡ δευτέρα ἀπῆλ-
θεν, ἰδοὺ οὐαὶ ἡ τρίτη ἔρχεται ταχύ.
15 ‡ καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐσάλπισε, καὶ ἐγένοντο
φωναὶ μεγάλαι ἐν τῷ οὐρανῷ, λέγουσαι, ἐγένετο ἡ βα-
σιλεία τ κόσμου, τ κυρίου ἡμῶν, καὶ τ χριστοῦ αὐτοῦ,
καὶ βασιλεύσει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
16 ‡ καὶ οἱ εἰκοσιτέσσαρες πρεσβύτεροι οἱ ἐνώπιον τ
θεοῦ καθήμενοι ἐπὶ τοὺς θρόνους αὐτῶν, ἔπεσον ἐπὶ τὰ
πρόσωπα αὐτῶν, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ·
17 ‡ λέγοντες, εὐχαριστοῦμέν σοι, κύριε ὁ θεὸς ὁ παντο-
κράτωρ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν καὶ ὁ ἐρχόμενος, ὅτι εἴληφας τὴν
δύναμίν σου τὴν μεγάλην, καὶ ἐβασίλευσας.
18 ‡ καὶ τὰ ἔθνη ὠργίσθησαν, καὶ ἦλθεν ἡ ὀργή σου, καὶ ὁ
καιρὸς τῶν νεκρῶν κριθῆναι, καὶ δοῦναι τὸν μισθὸν τοῖς
δούλοις σου τοῖς προφήταις καὶ τοῖς ἁγίοις καὶ τοῖς φοβου-
μένοις τὸ ὄνομά σου, τοῖς μικροῖς καὶ τοῖς μεγάλοις, καὶ
19 διαφθεῖραι τοὺς διαφθείροντας τὴν γῆν. ‡ καὶ ἠνοίγη ὁ
ναὸς τ θεοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ, Ϛ ὤφθη ἡ κιβωτὸς τ διαθήκης
αὐτοῦ ἐν τῷ ναῷ αὐτοῦ, καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ καὶ φω-
ναὶ καὶ βρονταὶ, καὶ χάλαζα μεγάλη.

ιβ'.

1 ‡ Καὶ σημεῖον μέγα ὤφθη ἐν τῷ οὐρανῷ· γυνὴ περιβε-
βλημένη τὸν ἥλιον, Ϛ ἡ σελήνη ὑποκάτω τῶν ποδῶν αὐ-
τῆς, Ϛ ἐπὶ τ κεφαλῆς αὐτῆς στέφανος ἀστέρων δώδεκα·

* καὶ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἔκραζεν ὠδίνουσα καὶ βασα- 2
νιζομένη τεκεῖν. * καὶ ὤφθη ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐ- 3
ρανῷ, καὶ ἰδοὺ δράκων μέγας πυρρὸς, ἔχων κεφαλὰς
ἑπτὰ καὶ κέρατα δέκα· ☩ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ἑπτὰ
διαδήματα. * καὶ ἡ οὐρὰ αὐτοῦ σύρει τὸ τρίτον τῶν ἀστέ- 4
ρων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἔβαλεν αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν· καὶ ὁ δρά-
κων ἕστηκεν ἐνώπιον τῆς γυναικὸς τῆς μελλούσης τίκτειν, ἵνα
ὅταν τέκῃ τὸ τέκνον αὐτῆς, καταφάγῃ. * καὶ ἔτεκεν 5
υἱὸν ἄρρενα, ὃς μέλλει ποιμαίνειν πάντα τὰ ἔθνη ἐν ῥάβ-
δῳ σιδηρᾷ· καὶ ἡρπάγη τὸ τέκνον αὐτῆς πρὸς τὸν θεὸν ☩
πρὸς τὸν θρόνον αὐτοῦ. * καὶ ἡ γυνὴ ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρη- 6
μον, ὅπου ἔχει ἐκεῖ τόπον ἡτοιμασμένον ἀπὸ τοῦ θεοῦ, ἵνα
ἐκεῖ ἐκτρέφωσιν αὐτὴν ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἑξή-
κοντα. * καὶ ἐγένετο πόλεμος ἐν τῷ οὐρανῷ· ὁ μιχαὴλ 7
καὶ ☩ ἄγγελοι αὐτοῦ τοῦ πολεμῆσαι μετὰ τοῦ δράκοντος,
καὶ ὁ δράκων ἐπολέμησε καὶ ☩ ἄγγελοι αὐτοῦ. * καὶ 8
οὐκ ἴσχυσεν, οὐδὲ τόπος εὑρέθη αὐτῶν ἔτι ἐν τῷ οὐρανῷ.

* καὶ ἐβλήθη ὁ δράκων ὁ μέγας, ὁ ὄφις ὁ ἀρχαῖος, 9
ὁ καλούμενος διάβολος ☩ Σατανᾶς, ὁ πλανῶν τὴν οἰκου-
μένην ὅλην, ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ☩ οἱ ἄγγελοι αὐτοῦ μετ'
αὐτοῦ ἐβλήθησαν. * ☩ ἤκουσα φωνὴν μεγάλην ἐν τῷ οὐ- 10
ρανῷ λέγουσαν, ἄρτι ἐγένετο ἡ σωτηρία καὶ ἡ δυνάμις
καὶ ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ ἡμῶν, καὶ ἡ ἐξουσία τοῦ χριστοῦ
αὐτοῦ· ὅτι κατεβλήθη ὁ κατήγορος τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν,
ὁ κατηγορῶν αὐτῶν ἐνώπιον τοῦ θεοῦ ἡμῶν ἡμέρας ☩ νυκτός.
* καὶ αὐτοὶ ἐνίκησαν αὐτὸν διὰ τὸ αἷμα τοῦ ἀρνίου, καὶ 11
διὰ τὸν λόγον τῆς μαρτυρίας αὐτῶν· καὶ οὐκ ἠγάπησαν
τὴν ψυχὴν αὐτῶν ἄχρι θανάτου. * διὰ τοῦτο εὐφραί- 12
νεσθε ☩ οὐρανοὶ καὶ ☩ ἐν αὐτοῖς σκηνοῦντες. οὐαὶ τὴν γῆν
καὶ τὴν θάλασσαν· ὅτι κατέβη ὁ διάβολος πρὸς ὑμᾶς,
ἔχων θυμὸν μέγαν, εἰδὼς ὅτι ὀλίγον καιρὸν ἔχει.
* καὶ ὅτε εἶδεν ὁ δράκων ὅτι ἐβλήθη εἰς τὴν γῆν, ἐδίωξε 13
τὴν γυναῖκα, ἥτις ἔτεκε τὸν ἄρρενα· * καὶ ἐδόθησαν τῇ 14
γυναικὶ δύο πτέρυγες τοῦ ἀετοῦ τοῦ μεγάλου, ἵνα πέτη-
ται εἰς τὴν ἔρημον εἰς τὸν τόπον αὐτῆς, ὅπως τρέφη-
ται ἐκεῖ καιρὸν ☩ καιροὺς ☩ ἥμισυ καιροῦ, ἀπὸ προσώπου τοῦ ὄφεως.
* καὶ ἔβαλεν ὁ ὄφις ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ὀπίσω τῆς 15
γυναικὸς, ὕδωρ ὡς ποταμὸν, ἵνα αὐτὴν ποταμοφορητὸν
ποιήσῃ. * καὶ ἐβοήθησεν ἡ γῆ τῇ γυναικὶ, καὶ ἤνοιξεν 16
ἡ γῆ τὸ στόμα αὐτῆς, καὶ κατέπιε τὸν ποταμὸν ὃν ἔβαλεν
ὁ δράκων ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ. * καὶ ὠργίσθη ὁ 17
δράκων ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ ἀπῆλθε ποιῆσαι πόλεμον
μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ σπέρματος αὐτῆς, τῶν τηρούντων τὰς
ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, καὶ ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἰησοῦ.
* καὶ ἐστάθην ἐπὶ τὴν ἄμμον τῆς θαλάσσης. 18

ιγ'.

* Καὶ εἶδον ἐκ τῆς θαλάσσης θηρίον ἀναβαῖνον, ἔχον
κέρατα δέκα, καὶ κεφαλὰς ἑπτὰ, καὶ ἐπὶ τῶν κεράτων
αὐτοῦ δέκα διαδήματα, ☩ ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτοῦ ὀνό-
ματα βλασφημίας·

2 * Et in vtero habens †clamabat partu- clamat
3 riens, & cruciatur vt pariat. * Et viſum
eſt aliud ſignum in cælo, & ecce draco ma
gnus rufus, habens capita ſeptem, & cor-
nua decē: & in capitibus †ſuis diademata eius
4 ſeptem. * Et cauda eius trahebat tertiam
partem ſtellarum cæli, & miſit eas in ter-
ram, & draco ſtetit ante mulierē quæ erat
paritura: vt cùm peperiſſet, filium eius de-
5 uoraret. * Et peperit filium maſculum,
B qui recturus erat omnes Gentes in virga
ferrea: & raptus eſt filius eius ad Deum &
6 ad thronum eius. * Et mulier fugit in
ſolitudinem vbi habebat locum paratum
à Deo, vt ibi †paſcant eam diebus mille paſcat.
7 ducentis ſexaginta. * Et factum eſt præ-
lium magnum in cælo: Michael & angeli
eius præliabantur cum dracone, & draco
8 pugnabat & angeli eius. * Et non va-
luerunt, neque locus inuentus eſt eorum
9 amplius in cælo. * Et proiectus eſt dra-
co ille magnus, ſerpens antiquus qui vo-
catur diabolus & ſatanas, qui ſeducit vni-
C uerſum orbem: †proiectus eſt in terram, &
& angeli eius cum illo miſſi ſunt.
10 * Et audiui vocem magnam in cælo di-
centem: Nunc facta eſt ſalus & virtus, &
regnū Dei noſtri, & poteſtas Chriſti eius:
quia proiectus eſt accuſator fratrum no-
ſtrorum, qui accuſabat illos ante conſpe-
11 ctum Dei noſtri die ac nocte. * Et ipſi
vicerunt eum propter ſanguinem Agni, &
propter verbum teſtimonij ſui, & non di-
lexerunt animas ſuas vſque ad mortem.
12 * Propterea lætamini cæli, & qui habi-
tatis in eis. Væ terræ & mari: quia deſcen-
dit diabolus ad vos habens iram magnam,
ſciens quòd modicum tempus habet.
13 * Et poſtquam vidit draco quòd proie-
D ctus eſſet in terram, perſecutus eſt mulie-
14 rem quæ peperit maſculum: * Et datæ
ſunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ, vt
volaret in deſertum in locum ſuum, vbi
alitur per tempus & tempora, & dimidiū
15 temporis à facie ſerpentis. * Et miſit ſer-
pēs ex ore ſuo poſt mulierem, aquam tan-
quam flumen: vt eam faceret trahi à flu-
16 mine. * Et adiuuit terra mulierem, &
aperuit terra os ſuum, & abſorbuit flumen
17 quod miſit draco de ore ſuo. * Et iratus eſt
draco in mulierē: & abijt facere prœlium
cum reliquis de ſemine eius, qui cuſtodiūt
mandata Dei, & habent teſtimonium Ie-
18 ſu Chriſti. * Et ſtetit ſupra arenam maris.

CAP. XIII.

1 ET vidi de mari beſtiam aſcendentem,
A habentem capita ſeptem, & cornua
decem; & ſuper cornua eius decem dia-
demata, & ſuper capita eius nomina bla-
ſphemiæ.

pedes

‡ Et bestia quam vidi, similis erat pardo, & pedes eius sicut †vrsi, & os eius sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam & potestatem magnam. ‡ Et vidi vnum de capitibus suis quasi occisum in mortem: & plaga mortis eius curata est. Et admirata est vniuersa terra post bestiam.

‡ Et adorauerunt draconem qui dedit potestatem bestiæ: & adorauerunt bestiã, dicentes, Quis similis bestię? & quis poterit pugnare cum ea? ‡ Et datũ est ei os loquẽs magna & blasphemias: & data est ei potestas facere bellum mẽses quadraginta duos. ‡ Et aperuit os suũ in blasphemias ad Deum, blasphemare nomẽ eius, & tabernaculũ eius, & eos qui in cælo habitant.

‡ Et datum est illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos. Et data est illi potestas in omnem tribum & populum, & linguam, & gentem. ‡ Et adorauerunt eam omnes qui inhabitabant terrã, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi.

Gen. 9. a. 6. Mat. 26. c. 52.

‡ Si quis habet aurem, audiat. ‡ Qui in captiuitatem duxerit, in captiuitatem vadit: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hîc est patientia & fides sanctorum. ‡ Et vidi aliã bestiam ascendentem de terra: & habebat cornua duo, similia Agni, & loquebatur sicut draco.

‡ Et potestatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu eius. & fecit terram & habitantes in ea, adorare bestiam primam, cuius curata est plaga mortis. ‡ Et fecit signa magna, vt etiam ignem faceret de cęlo descendere in terram in conspectu hominum. ‡ Et †seducit habitantes in terra propter signa quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra vt faciant imaginem bestiæ quæ habet plagam gladij, & vixit. ‡ Et datum est illi vt daret spiritũ imagini bestiæ, & vt loquatur imago bestiæ: & †faciat vt quicũque non †adorauerint imaginem bestiæ, †occidantur. ‡ Et faciet omnes pusillos, & magnos, & diuites, & pauperes, & liberos, & seruos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis.

seduxit

faciet adorauerit occidatur

‡ Et nequis possit emere aut vẽdere, nisi qui habeat characterem, aut nomẽ bestiæ, aut numerũ nominis eius. ‡ Hic sapientia est. Qui habet intellectum, cõputet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est: & numerus eius sexcenti sexaginta sex.

CAP. XIIII.

ET vidi, & ecce Agnus stabat supra montem Sion, & cum eo cẽtum quadraginta quatuor millia habentes nomen eius, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis.

2 ‡ καὶ τὸ θηρίον ὃ εἶδον, ἦν ὅμοιον παρδάλει, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὡς ἄρκου, καὶ τὸ στόμα αὐτοῦ ὡς στόμα λέοντος· καὶ ἔδωκεν αὐτῷ ὁ δράκων τὴν δύναμιν αὐτοῦ, καὶ τὸν θρόνον αὐτοῦ, καὶ ἐξουσίαν μεγάλην. 3 ‡ καὶ μίαν ἐκ τῶν κεφαλῶν αὐτοῦ ὡσεὶ ἐσφαγμένην εἰς θάνατον· καὶ ἡ πληγὴ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ἐθεραπεύθη, καὶ ἐθαύμασεν ὅλη ἡ γῆ ὀπίσω τοῦ θηρίου, καὶ προσεκύνησαν τῷ δράκοντι τῷ 4 δεδωκότι τὴν ἐξουσίαν τῷ θηρίῳ. ‡ καὶ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, λέγοντες, τίς ὅμοιος τῷ θηρίῳ; καὶ τίς δυνατὸς πολεμῆσαι μετ' αὐτοῦ; 5 καὶ ἐδόθη αὐτῷ στόμα λαλοῦν μεγάλα καὶ βλασφημίαν. ‡ καὶ ἐδόθη αὐτῷ 6 ἐξουσία ποιῆσαι μῆνας τεσσαράκοντα δύο. ‡ καὶ ἤνοιξε τὸ στόμα αὐτοῦ εἰς βλασφημίαν πρὸς τὸν θεόν, βλασφημῆσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὴν σκηνὴν αὐτοῦ, καὶ 7 τοὺς ἐν τῷ οὐρανῷ σκηνοῦντας. ‡ καὶ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τῶν ἁγίων, καὶ νικῆσαι αὐτούς· καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία ἐπὶ πᾶσαν φυλὴν καὶ γλῶσσαν καὶ ἔθνος. 8 ‡ καὶ προσκυνήσουσιν αὐτῷ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τῆς γῆς, οὗ οὐ γέγραπται τὸ ὄνομα ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς 9 τοῦ ἀρνίου τοῦ ἐσφαγμένου, ἀπὸ καταβολῆς κόσμου. ‡ εἴ τις 10 ἔχει οὖς, ἀκουσάτω. ‡ εἴ τις ἔχει αἰχμαλωσίαν ὑπάγει· εἴ τις ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτενεῖ, δεῖ αὐτὸν ἐν μαχαίρᾳ ἀποκτανθῆναι. ὧδέ ἐστιν ἡ ὑπομονὴ, καὶ ἡ πίστις τῶν ἁγίων.

11 ‡ καὶ εἶδον ἄλλο θηρίον ἀναβαῖνον ἐκ τῆς γῆς, καὶ εἶχε 12 κέρατα δύο ὅμοια ἀρνίῳ, καὶ ἐλάλει ὡς δράκων. ‡ καὶ τὴν ἐξουσίαν τοῦ πρώτου θηρίου πᾶσαν ποιεῖ ἐνώπιον αὐτοῦ, καὶ ἐποίει τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας ἵνα προσκυνήσωσι τὸ θηρίον τὸ πρῶτον, οὗ ἐθεραπεύθη ἡ πληγὴ τοῦ 13 θανάτου αὐτοῦ. ‡ καὶ ποιεῖ σημεῖα μεγάλα, καὶ πῦρ, ἵνα καὶ ποιῇ καταβαίνειν ἐπὶ τὴν γῆν, ἐνώπιον τῶν ἀνθρώ- 14 πων. ‡ καὶ πλανᾷ τοὺς κατοικοῦντας ἐπὶ τῆς γῆς, διὰ τὰ σημεῖα, ἃ ἐδόθη αὐτῷ ποιῆσαι ἐνώπιον τοῦ θηρίου, λέγων τοῖς κατοικοῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, ποιῆσαι εἰκόνα τῷ θη- 15 ρίῳ, ὃ εἶχε τὴν πληγὴν τῆς μαχαίρας, καὶ ἔζησε. ‡ καὶ ἐδόθη αὐτῷ πνεῦμα δοῦναι τῇ εἰκόνι τοῦ θηρίου, καὶ ἵνα λαλήσῃ ἡ εἰκὼν τοῦ θηρίου, καὶ ποιεῖ ὅσοι μὴ προσκυνήσωσι τῇ εἰκόνι 16 τοῦ θηρίου, ἵνα ἀποκτανθῶσι. ‡ καὶ ποιεῖ πάντας, τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους, καὶ τοὺς πλουσίους, καὶ τοὺς πτωχούς, καὶ τοὺς ἐλευθέρους, καὶ τοὺς δούλους, ἵνα δῶσιν αὐτοῖς χάραγμα ἐπὶ τῆς χειρὸς αὐτῶν τῆς δεξιᾶς, ἢ ἐπὶ τῶν μετώπων 17 αὐτῶν· ‡ καὶ ἵνα μή τις δύνηται ἀγοράσαι ἢ πωλῆσαι, εἰ μὴ ὁ ἔχων τὸ χάραγμα, ἢ τὸ ὄνομα τοῦ θηρίου, ἢ τὸν ἀριθμὸν 18 τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. ‡ ὧδε ἡ σοφία ἐστίν. ὁ ἔχων νοῦν, ψηφισάτω τὸν ἀριθμὸν τοῦ θηρίου· ἀριθμὸς γὰρ ἀνθρώπου ἐστὶ, καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτοῦ ἐστὶν ἑξακόσιοι ἑξήκοντα ἕξ.

ιδ'.

1 ‡ Καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ἀρνίον ἑστηκὸς ἐπὶ τὸ ὄρος σιών, καὶ μετ' αὐτοῦ ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες, ἔχουσαι τὸ ὄνομα αὐτοῦ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγραμμένον ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

2 * καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης· καὶ ἡ φωνὴν ἣν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν· 3 * καὶ ᾄδουσιν ὡδὴν καινὴν ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ ἐνώπιον τῶν τεσσάρων ζώων καὶ τῶν πρεσβυτέρων. καὶ οὐδεὶς ἐδύνατο μαθεῖν τὴν ὠδὴν, εἰ μὴ αἱ ἑκατὸν τεσσαρακονταὶ τέσσαρες χιλιάδες, αἱ ἠγορασμένοι ἀπὸ τῆς γῆς. 4 * οὗτοί εἰσιν οἱ μετὰ γυναικῶν οὐκ ἐμολύνθησαν· παρθένοι γάρ εἰσιν· οὗτοί εἰσιν οἱ ἀκολουθοῦντες τῷ ἀρνίῳ. ὅπου ἂν ὑπάγῃ. οὗτοι ἠγοράσθησαν ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων ἀπαρχὴ τῷ θεῷ καὶ τῷ ἀρνίῳ. 5 * καὶ ἐν τῷ στόματι αὐτῶν οὐχ εὑρέθη ψεῦδος· ἄμωμοί εἰσι.

6 * καὶ εἶδον ἄλλον ἄγγελον πετόμενον ἐν μεσουρανήματι, ἔχοντα εὐαγγέλιον αἰώνιον, εὐαγγελίσασθαι ἐπὶ τοὺς καθημένους ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἐπὶ πᾶν ἔθνος καὶ φυλὴν καὶ γλῶσσαν, καὶ λαόν, 7 * λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, φοβήθητε τὸν θεὸν, καὶ δότε αὐτῷ δόξαν, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τῆς κρίσεως αὐτοῦ· καὶ προσκυνήσατε τῷ ποιήσαντι τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν καὶ τὴν θάλασσαν καὶ πηγὰς ὑδάτων. 8 * καὶ ἄλλος ἄγγελος δεύτερος ἠκολούθησε, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε Βαβυλὼν ἡ μεγάλη· ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη. 9 * καὶ ἄλλος ἄγγελος τρίτος ἠκολούθησεν αὐτοῖς, λέγων ἐν φωνῇ μεγάλῃ, εἴ τις προσκυνεῖ τὸ θηρίον, καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ λαμβάνει χάραγμα ἐπὶ τοῦ μετώπου αὐτοῦ ἢ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. 10 * καὶ αὐτὸς πίεται ἐκ τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ, τοῦ κεκερασμένου ἀκράτου ἐν τῷ ποτηρίῳ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ, καὶ βασανισθήσεται ἐν πυρὶ καὶ θείῳ ἐνώπιον τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρνίου. 11 * καὶ ὁ καπνὸς τοῦ βασανισμοῦ αὐτῶν εἰς αἰῶνας αἰώνων ἀναβαίνει, καὶ οὐκ ἔχουσιν ἀνάπαυσιν ἡμέρας καὶ νυκτὸς οἱ προσκυνοῦντες τὸ θηρίον καὶ τὴν εἰκόνα αὐτοῦ, καὶ εἴ τις λαμβάνει τὸ χάραγμα τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ.

12 * ὧδε ὑπομονὴ τῶν ἁγίων ἐστίν· ὧδε οἱ τηροῦντες τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ καὶ τὴν πίστιν τοῦ Ἰησοῦ. 13 * καὶ ἤκουσα φωνῆς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης μοι, γράψον, μακάριοι οἱ νεκροὶ, οἱ ἐν κυρίῳ ἀποθνήσκοντες. ἀπάρτι λέγει ναὶ τὸ πνεῦμα, ἵνα ἀναπαύσωνται ἐκ τῶν κόπων αὐτῶν· τὰ γὰρ ἔργα αὐτῶν ἀκολουθεῖ μετ' αὐτῶν. 14 * καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ νεφέλη λευκὴ, καὶ ἐπὶ τὴν νεφέλην καθήμενος ὅμοιος υἱὸν ἀνθρώπου, ἔχων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον χρυσοῦν, καὶ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ δρέπανον ὀξύ.

15 * καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ κράζων ἐν φωνῇ μεγάλῃ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τῆς νεφέλης· πέμψον τὸ δρέπανόν σου, καὶ θέρισον, ὅτι ἦλθεν ἡ ὥρα τοῦ θερίσαι· ὅτι ἐξηράνθη ὁ θερισμὸς τῆς γῆς.

16 * καὶ ἔβαλεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τὴν νεφέλην, τὸ δρέπανον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐθερίσθη ἡ γῆ.

2 * Et audiui vocem de cælo, tanquam vocem aquarum multarum, & tanquam vocem tonitrui magni: & vocem quã audiui, sicut citharœdorum citharizantium 3 in citharis suis. * Et cantabant quasi canticum nouum ante sedem, & ante quatuor animalia, & seniores; & nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt 4 de terra. * Hi sunt qui cum mulieribus nõ sunt coinquinati. virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocunque ierit. Hi empti sunt ex †hominibus primitiæ omnibus 5 Deo & Agno. * Et in ore eorum non est inuentum mendacium. sine macula enim 6 sunt ante thronum Dei. * Et vidi alterum angelum volãtem per medium †cęlũ cæli B habentem Euangelium ęternum, vt euangelizaret sedentibus super terram, & super omnem gentem, & tribum, & linguã, 7 & populum: * Dicens magna voce, Timete Dominum, & date illi honorem, quia venit hora iudicij eius: & adorate eũ qui fecit cęlum & terram, & mare, †& fontes aquarum.

4. Esd. 16 d. 68. Eccl. 12. d. 13. Psal. 145 a. 6. Act. 14. c. 15. Isai. 21. c. 9. Iere. 51. a. 8. Infr. 18. a. 1. & omnia quæ in eis sunt

8 * Et alius angelus secutus est dicens, Cécidit cécidit Babylon illa magna: quæ à vino iræ fornicationis suæ potauit omnes 9 gentes. * Et tertius angelus secutus est illos, dicens voce magna, Siquis adorauerit bestiam & imaginem eius, & acceperit characterem in fronte sua, aut in manu 10 sua: * Et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, & cruciabitur igne & sulphure in conspectu angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni.

11 * Et fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum: nec habent re- C quiem die ac nocte, qui adorauerunt bestiam & imaginem eius, & siquis acceperit characterem nominis eius.

12 * Hic patientia sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei & fidem Iesu.

13 * Et audiui vocem de cælo, dicentem mihi, Scribe, Beati mortui qui in Domino moriuntur. Amodò iam dicit Spiritus, vt requiescãt à laboribus suis; opera enim illorum sequuntur illos.

14 * Et vidi, & ecce nubem candidam: & super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream, & in manu sua falcem acutam.

15 * Et alius angelus exiuit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nubem: Mitte falcem tuam & mete, quia venit hora vt metatur, quoniam aruit messis terræ.

Ioel. 3. c. 23. Mat. 13. c. 39.

16 * Et misit qui sedebat super nubem, falcem suã in terram: &† demessa est terra.

messuit cam

17 ‡ καὶ ἄλλος ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἐν τῷ
18 οὐρανῷ, ἔχων καὶ αὐτὸς δρέπανον ὀξύ. ‡ καὶ ἄλλος
ἄγγελος ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου ἔχων ἐξουσίαν
ἐπὶ τοῦ πυρός, καὶ ἐφώνησε κραυγῇ μεγάλῃ τῷ ἔχοντι
τὸ δρέπανον τὸ ὀξύ, λέγων, πέμψον σου τὸ δρέπανον τὸ
ὀξὺ, καὶ τρύγησον τοὺς βότρυας τῆς ἀμπέλου τῆς γῆς·
ὅτι ἤκμασαν αἱ σταφυλαὶ αὐτῆς.
19 ‡ καὶ ἔβαλεν ὁ ἄγγελος τὸ δρέπανον αὐτοῦ εἰς τὴν
γῆν, καὶ ἐτρύγησε τὴν ἄμπελον τῆς γῆς, καὶ ἔβαλεν εἰς
20 τὴν ληνὸν τοῦ θυμοῦ τοῦ θεοῦ τὴν μέγαν. ‡ καὶ ἐπα-
τήθη ἡ ληνὸς ἔξωθεν τῆς πόλεως, καὶ ἐξῆλθεν αἷμα
ἐκ τῆς ληνοῦ ἄχρι τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων ἀπὸ σταδίων
χιλίων ἑξακοσίων.

ιέ.

1 ‡ Καὶ εἶδον ἄλλο σημεῖον ἐν τῷ οὐρανῷ μέγα καὶ
θαυμαστὸν, ἀγγέλους ἑπτὰ ἔχοντας πληγὰς ἑπτὰ τὰς
2 ἐσχάτας· ὅτι ἐν αὐταῖς ἐτελέσθη ὁ θυμὸς τοῦ θεοῦ. ‡ καὶ
εἶδον ὡς θάλασσαν ὑελίνην πυρὶ μεμιγμένην, καὶ τοὺς
νικῶντας ἐκ τοῦ θηρίου, καὶ ἐκ τῆς εἰκόνος αὐτοῦ καὶ ἐκ τοῦ
ἀριθμοῦ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἑστῶτας ἐπὶ τὴν θάλασ-
3 σαν τὴν ὑελίνην, ἔχοντας κιθάρας τοῦ θεοῦ· ‡ καὶ ᾄδουσι
τὴν ᾠδὴν Μωυσέως τοῦ δούλου τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ᾠδὴν τοῦ
ἀρνίου, λέγοντες, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα σου,
κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ· δίκαιαι καὶ ἀληθιναὶ αἱ ὁδοί
4 σου, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐθνῶν. ‡ τίς οὐ μὴ φοβηθῇ σε, κύ-
ριε, καὶ δοξάσῃ τὸ ὄνομά σου; ὅτι μόνος ἅγιος εἶ· ὅτι
πάντα τὰ ἔθνη ἥξουσι καὶ προσκυνήσουσιν ἐνώπιόν σου,
5 ὅτι τὰ δικαιώματά σου ἐφανερώθησαν. ‡ καὶ μετὰ ταῦτα
εἶδον, καὶ ἠνοίγη ὁ ναὸς τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου ἐν τῷ
6 οὐρανῷ· ‡ καὶ ἐξῆλθον οἱ ἑπτὰ ἄγγελοι οἱ ἔχοντες τὰς
ἑπτὰ πληγὰς, ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, οἱ ἦσαν ἐνδεδυμένοι λίνον καὶ
καθαρὸν καὶ λαμπρὸν, καὶ περιεζωσμένοι περὶ τὰ στήθη
7 ζώνας χρυσᾶς· ‡ καὶ εἷν ἐκ τῶν τεσσάρων ζώων ἔδωκε
τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις ἑπτὰ φιάλας χρυσᾶς, γεμούσας τοῦ
θυμοῦ τοῦ θεοῦ τοῦ ζῶντος εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.
8 ‡ καὶ ἐγεμίσθη ὁ ναὸς καπνοῦ ἐκ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, καὶ
ἐκ τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· καὶ οὐδεὶς ἠδυνάτο εἰσελθεῖν εἰς τὸν
ναὸν, ἄχρι τελεσθῶσιν αἱ ἑπτὰ πληγαὶ τῶν ἀγγέλων.

ιϛ.

1 ‡ Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ ναοῦ, λεγούσης
τοῖς ἑπτὰ ἀγγέλοις, ὑπάγετε, ἐκχέατε τὰς φιάλας τοῦ
2 θυμοῦ τοῦ θεοῦ εἰς τὴν γῆν. ‡ καὶ ἀπῆλθεν ὁ πρῶτος,
καὶ ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὴν γῆν· καὶ ἐγένε-
το ἕλκος κακὸν καὶ πονηρὸν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἔχον-
τας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ
3 εἰκόνι αὐτοῦ. ‡ καὶ ὁ δεύτερος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιά-
λην αὐτοῦ εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ἐγένετο αἷμα ὡς νεκροῦ,
4 καὶ πᾶσα ψυχὴ ζωσα ἀπέθανεν ἐν τῇ θαλάσσῃ. ‡ καὶ ὁ
τρίτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τοὺς πο-
ταμοὺς καὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων· καὶ ἐγένετο αἷμα.

‡ Et alius angelus exiuit de templo quod 17
est in cælo, habens & ipse falcem acutam.
‡ Et alius angelus exiuit de altari qui ha 18
bebat potestatem supra ignem: & clama-
uit voce magna ad eum qui habebat fal-
cem acutam, dicens, Mitte falcem tuam
acutam, & vindemia botros vineæ terræ:
quoniam maturæ sunt vuæ eius. ‡ Et mi- 19
sit angelus falcem suam acutā in terram,
& vindemiauit vineam terræ, & misit in
lacum iræ Dei magnum: ‡ Et calcatus 20
est lacus extra ciuitatem, & exiuit sanguis
de lacu vsque ad frænos equorum per sta-
dia mille sexcenta.

CAP. XV.

ET vidi aliud signum in cælo magnum 1
& mirabile: angelos septem, habentes A
plagas septem nouissimas. Quoniam in il-
lis consummata est ira Dei. ‡ Et vidi tan- 2
quam mare vitreum mistum igne, & eos
qui vicerunt bestiam & imaginem eius, &
numerum nominis eius stantes super ma-
re vitreum, habentes citharas Dei: ‡ Et 3
cantantes canticum Moysi serui Dei, &
canticum Agni, dicentes, Magna & mira-
bilia sunt opera tua Domine Deus omni-
potens: iustæ & veræ sunt viæ tuæ †rex se- 4
culorum. ‡ Quis non timebit te Domine, Domi-
& magnificabit nomen tuum? quia solus ne
pius es, quoniam omnes gentes venient, Ier. 10.
& adorabunt in conspectu tuo, quoniam a. 7.
iudicia tua manifesta sunt. ‡ Et post hæc 5
vidi, & ecce apertum est templum taber-
naculi testimonij in cælo. ‡ Et exierunt C 6
septem angeli, habentes septem plagas de
templo: vestiti †lino mundo & candido, lapide
& præcincti circa pectora zonis aureis.
‡ Et vnum de quatuor animalibus, de- 7
dit septem angelis septem phialas aureas,
plenas iracundiæ Dei viuētis in secula se-
culorum. ‡ Et impletum est templum† 8 Dei
fumo à maiestate Dei, & de virtute eius: D
& nemo poterat introire in templum, do-
nec consummarentur septem plagæ septē
angelorum.

CAP. XVI.

ET audiui vocem magnam de templo, 1
dicentem septem angelis: Ite, & effun- A
dite septem phialas iræ Dei in terram. ‡ Et 2
abijt primus†, & effudit phialam suam in angelus
terram, & factū est vulnus sæuum & pes-
simum in homines qui habebāt characte-
rem bestiæ: & in eos qui adorauerūt †ima- bestiam
ginem eius. ‡ Et secundus angelus effudit & 3
phialam suā in mare, & factus est sanguis
tanquam mortui: & omnis anima viuens,
mortua est in mari.
‡ Et tertius effudit phialam suam super 4
flumina & super fontes aquarum: & fa-
ctus est sanguis.

5 * καὶ ἤκουσα τοῦ ἀγγέλου τῶν ὑδάτων λέγοντος, δίκαιος εἶ, ὁ ὢν καὶ ὁ ἦν, ὁ ὅσιος, ὅτι ταῦτα ἔκρινας.

6 * ὅτι αἷμα ἁγίων καὶ προφητῶν ἐξέχεαν, καὶ αἷμα αὐτοῖς ἔδωκας πιεῖν· ἄξιοί εἰσί. 7 * καὶ ἤκουσα ἐκ τοῦ θυσιαστηρίου, λέγοντος, ναὶ κύριε ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ἀληθιναὶ καὶ δίκαιαι αἱ κρίσεις σου. 8 * καὶ ὁ τέταρτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἥλιον· καὶ ἐδόθη αὐτῷ καυματίσαι τοὺς ἀνθρώπους ἐν πυρί.

9 * καὶ ἐκαυματίσθησαν οἱ ἄνθρωποι καῦμα μέγα, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τοῦ ἔχοντος τὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰς πληγὰς ταύτας, καὶ οὐ μετενόησαν δοῦναι αὐτῷ δόξαν. 10 * καὶ ὁ πέμπτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν θρόνον τοῦ θηρίου· καὶ ἐγένετο ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἐσκοτωμένη, καὶ ἐμασῶντο τὰς γλώσσας αὐτῶν ἐκ τοῦ πόνου· 11 * καὶ ἐβλασφήμησαν τὸν θεὸν τοῦ οὐρανοῦ ἐκ τῶν πόνων αὐτῶν καὶ ἐκ τῶν ἑλκῶν αὐτῶν, καὶ οὐ μετενόησαν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῶν.

12 * καὶ ὁ ἕκτος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ποταμὸν τὸν μέγαν Εὐφράτην· καὶ ἐξηράνθη τὸ ὕδωρ αὐτοῦ, ἵνα ἑτοιμασθῇ ἡ ὁδὸς τῶν βασιλέων τῶν ἀπὸ ἀνατολῶν ἡλίου. 13 * καὶ εἶδον ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δράκοντος καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ θηρίου καὶ ἐκ τοῦ στόματος τοῦ ψευδοπροφήτου πνεύματα τρία ἀκάθαρτα ὡς βάτραχοι. 14 * εἰσὶ γὰρ πνεύματα δαιμόνων ποιοῦντα σημεῖα, ἃ ἐκπορεύεται ἐπὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς οἰκουμένης ὅλης, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον τῆς ἡμέρας ἐκείνης τῆς μεγάλης τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. 15 * ἰδοὺ ἔρχομαι ὡς κλέπτης. μακάριος ὁ γρηγορῶν καὶ τηρῶν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ, ἵνα μὴ γυμνὸς περιπατῇ, καὶ βλέπωσι τὴν ἀσχημοσύνην αὐτοῦ. 16 * καὶ συνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τόπον τὸν καλούμενον ἑβραϊστὶ ἁρμαγεδών. 17 * καὶ ὁ ἕβδομος ἄγγελος ἐξέχεε τὴν φιάλην αὐτοῦ εἰς τὸν ἀέρα· καὶ ἐξῆλθε φωνὴ μεγάλη ἀπὸ τοῦ ναοῦ τοῦ οὐρανοῦ, ἀπὸ τοῦ θρόνου, λέγουσα, γέγονε. 18 * καὶ ἐγένοντο ἀστραπαὶ, καὶ βρονταὶ καὶ φωναὶ, καὶ σεισμὸς ἐγένετο μέγας, οἷος οὐκ ἐγένετο ἀφ' οὗ οἱ ἄνθρωποι ἐγένοντο ἐπὶ τῆς γῆς, τηλικοῦτος σεισμὸς οὕτω μέγας. 19 * καὶ ἐγένετο ἡ πόλις ἡ μεγάλη εἰς τρία μέρη, καὶ αἱ πόλεις τῶν ἐθνῶν ἔπεσον· καὶ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἐμνήσθη ἐνώπιον τοῦ θεοῦ, δοῦναι αὐτῇ τὸ ποτήριον τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς αὐτοῦ.

20 * καὶ πᾶσα νῆσος ἔφυγε, καὶ ὄρη οὐχ εὑρέθησαν. 21 * καὶ χάλαζα μεγάλη ὡς ταλαντιαία καταβαίνει ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐπὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ἐβλασφήμησαν οἱ ἄνθρωποι τὸν θεὸν ἐκ τῆς πληγῆς τῆς χαλάζης· ὅτι μεγάλη ἐστὶν ἡ πληγὴ αὐτῆς σφόδρα.

ιζ.

1 * Καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πόρνης τῆς μεγάλης, τῆς καθημένης ἐπὶ τῶν ὑδάτων τῶν πολλῶν·

5 * Et audiui angelum † aquarũ dicẽtem: quartũ
Iustus es Domine, qui es, & qui eras, sanctus, † quia hæc iudicasti. qui hoc
6 * Quia sanguinem sanctorum & Prophetarum effuderũt, & sanguinem eis dedisti bibere, digni
7 enim sunt. * Et audiui de altari dicentẽ: Etiam Domine Deus omnipotens, vera &
8 iusta iudicia tua. * Et quartus angelus effudit phialam suam in Solem, & datum
B est illi æstu affligere homines & igni.
9 * Et æstuauerunt homines æstu magno, & blasphemauerunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam vt darent illi gloriam.
10 * Et quintus angelus effudit phialam suam super sedem bestiæ: & factum est regnum eius tenebrosum, & commanducaue-
11 runt linguas suas præ dolore. * Et blasphemauerunt Deum cæli præ doloribus & vulneribus suis, & non egerunt pœni-
12 tentiam ex operibus suis. * Et sextus an-
C gelus effudit phialam suam in flumẽ illud magnum Euphraten: & siccauit aquã eius, vt præpararetur via regibus ab ortu Solis.
13 * Et vidi de ore draconis, & de ore bestiæ, & de ore pseudoprophetę † spiritus exire
14 tres immũdos in modũ ranarum. * Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, & procedũt ad reges totius terræ congregare illos in prælium ad diem magnum
15 omnipotentis Dei. * Ecce venio sicut Sup. 3. a. 3. Matt. 24. d. 42. d. 44. Luc. 12. c. 39. 40. 2. Cor. 5. a. 3.
fur: Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, & videant
16 turpitudinem eius. * Et congregauit illos in locum qui vocatur Hebraicè Armage-
17 don. * Et septimus angelus effudit phialam suam in aërem: & exiuit vox magna de templo à throno, dicens, Factum
18 est. * Et facta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terræ motus factus est ma-
D gnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terrã, talis terræmotus,
19 sic magnus. * Et facta est ciuitas magna, in tres partes: & ciuitates Gentiũ ceciderunt. Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ eius.
20 * Et omnis insula fugit, & montes non sunt inuenti.
21 * Et grando magna sicut talentum descendit de cælo in homines: & blasphemauerunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

CAP. XVII.

1 A ET venit vnus de septem angelis qui habebant septem phialas, & locutus est mecum, dicens, Veni, † ostẽdam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet & super aquas multas.

* Cum qua fornicati sunt reges terræ,& inebriati sunt qui inhabitãt terram de vino prostitutionis eius. * Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedẽtem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habẽtem capita septem,& cornua decem. * Et mulier erat circundata purpura & coccino,& inaurata auro, & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureũ in manu sua, plenum †abominatione & immũditia fornicationis eius. * Et in fronte eius nomen scriptũ,Mysterium: Babylon magna, mater fornicationũ & abominationũ terræ.

abominationũ

* Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum,& de sanguine martyrum Iesu. Et miratus sum cùm viderem illam admiratione magna. * Et dixit mihi angelus. Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, & bestiæ quæ portat eam, quæ habet capita septem & cornua decẽ.

* Bestia quam vidisti fuit, & non est, & ascensura est de abysso, & in interitũ ibit: & mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ à constitutione mundi) videntes bestiã quæ erat,& non est. * Et hic est sensus, qui habet sapientiam. Septem capita: septẽ montes sunt,super quos mulier sedet, & reges septem sunt. * Quinque ceciderunt; vnus est, & alius nondum venit: & cùm venerit, oportet illum breue tempus manere. * Et bestia quæ erat & non est: & ipsa octaua est,& de septem est,& in interitum vadit. * Et decem cornua quæ vidisti: decem reges sunt, qui regnum nondum acceperunt,sed potestatem tanquam reges vna hora †accipient post bestiam.

accipiũt

* Hi vnum cõsilium habent & virtutem: & potestatem suã bestiæ tradent. * Hi cum Agno pugnabunt, & Agnus vincet illos, quoniam Dominus dominorũ est, & rex regum,& qui cum illo sunt,vocati,& electi,& fideles. * Et dixit mihi: Aquæ quas vidisti vbi meretrix sedet: populi sunt, & Gentes,& linguæ. * Et decẽ cornua quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, & desolatam facient illam & nudam, & carnes eius manducabunt,& ipsam igni concremabunt.

2.Tim.6. c.15. Inf.19. c.16.

* Deus enim dedit in corda eorum, vt faciant quod placitum est illi: vt dent regnum suum bestiæ, donec cõsummentur verba Dei.

* Et mulier quam vidisti: est ciuitas magna,quæ habet regnum super reges terræ.

CAP. XVIII.

ET post hæc vidi alium angelum descendentem de cælo,habentem potestatem magnã: & terra illuminata est à gloria eius.

2 * μεθ' ἧς ἐπόρνευσαν οἱ βασιλεῖς τ γῆς, καὶ ἐμεθύσθησαν οἱ κατοικοῦντες τὴν γῆν ἐκ τ οἴνου τ πορνείας
3 αὐτῆς. * καὶ ἀπήνεγκέ με εἰς ἔρημον ἐν πνεύματι· καὶ εἶδον γυναῖκα καθημένην ἐπὶ θηρίον κόκκινον, γέμον ὀνομάτων βλασφημίας, ἔχον κεφαλὰς ἑπτὰ καὶ κέρατα
4 δέκα. * καὶ ἡ γυνὴ ἡ περιβεβλημένη πορφύραν καὶ κόκκινον, κεχρυσωμένη χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις, ἔχουσα ποτήριον ἐν τῇ χειρὶ αὐτῆς, γέμον βδελυγμάτων καὶ τὰ ἀκάθαρτα τ πορνείας αὐτῆς·
5 * καὶ ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῆς ὄνομα γεγραμμένον, μυστήριον, Βαβυλὼν ἡ μεγάλη ἡ μήτηρ τῶν πόρνων καὶ τῶν βδελυγμάτων τ γῆς.
6 * καὶ εἶδον τὴν γυναῖκα μεθύουσαν ἐκ τ αἵματος τῶν ἁγίων, καὶ ἐκ τ αἵματος τῶν μαρτύρων Ἰησ· καὶ ἐθαύ-
7 μασα ἰδὼν αὐτὴν θαῦμα μέγα. * καὶ εἶπέ μοι ὁ ἄγγελος, διατί ἐθαύμασας; ἐγώ σοι ἐρῶ τὸ μυστήριον τ γυναικὸς, καὶ τ θηρίου τ βαστάζοντος αὐτὴν, τ ἔχοντος τὰς
8 ἑπτὰ κεφαλὰς καὶ τὰ δέκα κέρατα. * τὸ θηρίον ὃ εἶδες, ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ μέλλει ἀναβαίνειν ἐκ τ ἀβύσσου, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγειν· καὶ θαυμάσονται οἱ κατοικοῦντες ἐπὶ τ γῆς, ὧν οὐ γέγραπται τὰ ὀνόματα ἐπὶ τὸ βιβλίον τ ζωῆς ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, βλέποντες τὸ θηρίον, ὅτι ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ παρέσται.
9 * ὧδε ὁ νοῦς ὁ ἔχων σοφίαν· αἱ ἑπτὰ κεφαλαί, ἑπτὰ ὄρη εἰσὶν, ὅπου ἡ γυνὴ κάθηται ἐπ' αὐτῶν, καὶ βασιλεῖς
10 ἑπτά εἰσιν. * οἱ πέντε ἔπεσον, ὁ εἷς ἐστιν, ὁ ἄλλος οὔπω
11 ἦλθε· καὶ ὅταν ἔλθῃ, ὀλίγον αὐτὸν δεῖ μεῖναι. * καὶ τὸ θηρίον ὃ ἦν, καὶ οὐκ ἔστι, καὶ αὐτὸς ὄγδοός ἐστι, καὶ ἐκ τῶν
12 ἑπτά ἐστι, καὶ εἰς ἀπώλειαν ὑπάγει. * καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες, δέκα βασιλεῖς εἰσιν, οἵτινες βασιλείαν οὔπω ἔλαβον, ἀλλ' ἐξουσίαν ὡς βασιλεῖς μίαν ὥραν λαμβά-
13 νουσι μετὰ τ θηρίου. * οὗτοι μίαν γνώμην ἔχουσι, καὶ τὴν
14 δύναμιν καὶ τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ διδόασιν. * οὗτοι μετὰ τ ἀρνίου πολεμήσουσι, καὶ τὸ ἀρνίον νικήσει αὐτούς· ὅτι κύριος κυρίων ἐστὶ, καὶ βασιλεὺς βασιλέων· καὶ οἱ μετ'
15 αὐτοῦ, κλητοὶ καὶ ἐκλεκτοὶ καὶ πιστοί. * καὶ λέγει μοι, τὰ ὕδατα ἃ εἶδες, οὗ ἡ πόρνη κάθηται, λαοὶ καὶ ὄχλοι εἰσὶ, καὶ
16 ἔθνη καὶ γλῶσσαι. * καὶ τὰ δέκα κέρατα ἃ εἶδες καὶ τὸ θηρίον, οὗτοι μισήσουσι τὴν πόρνην, καὶ ἠρημωμένην ποιήσουσιν αὐτὴν καὶ γυμνὴν ποιήσουσιν αὐτὴν, καὶ τὰς σάρκας
17 αὐτῆς φάγονται, καὶ αὐτὴν κατακαύσουσιν ἐν πυρί. * ὁ γὰρ θεὸς ἔδωκεν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν ποιῆσαι τὴν γνώμην αὐτοῦ, καὶ ποιῆσαι γνώμην μίαν, καὶ δοῦναι τὴν βασιλείαν αὐτῶν τῷ θηρίῳ, ἄχρι τελεσθήσονται οἱ λόγοι τ
18 θεοῦ. * καὶ ἡ γυνὴ ἣν εἶδες, ἔστιν ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ ἔχουσα βασιλείαν ἐπὶ τῶν βασιλέων τ γῆς.

ιη'.

1 * Καὶ μετὰ ταῦτα εἶδον ἄλλον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τ οὐρανοῦ, ἔχοντα ἐξουσίαν μεγάλην· καὶ ἡ γῆ ἐφωτίσθη ἐκ τ δόξης αὐτοῦ·

‡ καὶ ἔκραξεν ἐν ἰσχυρᾷ φωνῇ, λέγων, ἔπεσεν ἔπεσε 2
Βαβυλὼν ἡ μεγάλη, καὶ ἐγένετο κατοικητήριον δαιμόνων, καὶ φυλακὴ παντὸς πνεύματος ἀκαθάρτου, καὶ φυλακὴ παντὸς ὀρνέου ἀκαθάρτου, καὶ μεμισημένου· ‡ ὅτι ἐκ 3
τοῦ θυμοῦ τοῦ οἴνου τῆς πορνείας αὐτῆς πεπότικε πάντα τὰ ἔθνη, καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς μετ' αὐτῆς ἐπόρνευσαν, καὶ
Ⓓ ἔμποροι τῆς γῆς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ στρήνους αὐτῆς ἐπλούτησαν. ‡ καὶ ἤκουσα ἄλλην φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ 4
λέγουσαν, Ἐξέλθετε ἐξ αὐτῆς ὁ λαός μου, ἵνα μὴ συγκοινωνήσητε ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῆς, καὶ ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, ἵνα μὴ λάβητε. ‡ ὅτι ἐκολλήθησαν αὐτῆς αἱ ἁ- 5
μαρτίαι ἄχρι τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἐμνημόνευσεν αὐτῆς ὁ θεὸς τὰ ἀδικήματα αὐτῆς. ‡ ἀπόδοτε αὐτῇ ὡς καὶ αὐτὴ ἀπέ- 6
δωκεν ὑμῖν, καὶ διπλώσατε αὐτῇ διπλᾶ κατὰ τὰ ἔργα αὐτῆς· ἐν τῷ ποτηρίῳ ᾧ ἐκέρασε, κεράσατε αὐτῇ διπλᾶ.
‡ ὅσα ἐδόξασεν ἑαυτὴν καὶ ἐστρηνίασε, τοσοῦτον δότε 7
αὐτῇ βασανισμὸν καὶ πένθος· ὅτι ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς λέγει, ὅτι κάθημαι βασίλισσα, καὶ χήρα οὐκ εἰμί, καὶ πένθος οὐ μὴ ἴδω· ‡ διὰ τοῦτο ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἥξουσιν αἱ πληγαὶ αὐ- 8
τῆς, θάνατος καὶ πένθος καὶ λιμός, καὶ ἐν πυρὶ κατακαυθήσεται· ὅτι ἰσχυρὸς κύριος ὁ θεὸς ὁ κρίνας αὐτήν. ‡ καὶ 9
κλαύσουσι, καὶ κόψονται ἐπ' αὐτὴν Ⓓ βασιλεῖς τῆς γῆς, Ⓓ μετ' αὐτῆς πορνεύσαντες καὶ στρηνιάσαντες, ὅταν βλέπωσι τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐτῆς, ‡ ἀπὸ μακρόθεν 10
ἑστηκότες διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη Βαβυλών, ἡ πόλις ἡ ἰσχυρά· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἦλθεν ἡ κρίσις σου. ‡ καὶ Ⓓ ἔμποροι τῆς γῆς 11
κλαίουσι καὶ πενθοῦσιν ἐπ' αὐτῇ, ὅτι τὸν γόμον αὐτῶν οὐδεὶς ἀγοράζει οὐκέτι· ‡ γόμον χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ 12
λίθου τιμίου καὶ μαργαρίτου καὶ βύσσου καὶ πορφύρου καὶ σηρικοῦ καὶ κοκκίνου· καὶ πᾶν ξύλον θύϊνον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐλεφάντινον, καὶ πᾶν σκεῦος ἐκ ξύλου τιμιωτάτου, καὶ χαλκοῦ καὶ σιδήρου, καὶ μαρμάρου, ‡ καὶ κινάμωμον καὶ θυμιά- 13
ματα καὶ μύρον, καὶ λίβανον, καὶ οἶνον, καὶ ἔλαιον, καὶ σεμίδαλιν, καὶ σῖτον, καὶ κτήνη, καὶ πρόβατα· καὶ ἵππων, καὶ ῥαίδων, καὶ σωμάτων, καὶ ψυχὰς ἀνθρώπων. ‡ καὶ ἡ ὀπώρα τῆς 14
ἐπιθυμίας τῆς ψυχῆς σου ἀπῆλθεν ἀπὸ σου, καὶ πάντα τὰ λιπαρὰ καὶ τὰ λαμπρὰ ἀπώλοντο ἀπὸ σου, καὶ οὐκέτι οὐ μὴ εὑρήσεις αὐτά. ‡ Ⓓ ἔμποροι τούτων Ⓓ πλουτή- 15
σαντες ἀπ' αὐτῆς ἀπὸ μακρόθεν στήσονται διὰ τὸν φόβον τοῦ βασανισμοῦ αὐτῆς, κλαίοντες καὶ πενθοῦντες·
‡ καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη ἡ περιβε- 16
βλημένη βύσσινον καὶ πορφυροῦν καὶ κόκκινον, καὶ κεχρυσωμένη ἐν χρυσῷ καὶ λίθῳ τιμίῳ καὶ μαργαρίταις·
‡ ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη ὁ τοσοῦτος πλοῦτος· καὶ πᾶς 17
κυβερνήτης, καὶ πᾶς ὁ ἐπὶ τῶν πλοίων πλέων, καὶ ναῦται, καὶ ὅσοι τὴν θάλασσαν ἐργάζονται, ἀπὸ μακρόθεν ἔστησαν,
‡ καὶ ἔκραζον βλέποντες τὸν καπνὸν τῆς πυρώσεως αὐ- 18
τῆς, λέγοντες, τίς ὁμοία τῇ πόλει τῇ μεγάλῃ;

‡ Et exclamauit in †fortitudine, dicens, 2 forti voce
Cécidit cécidit Babylon magna: & facta est habitatio dæmoniorum, & custodia omnis spiritus immundi, & custodia omnis 3 Isa. 21. c. 9 Ier. 51. a. 8. Sup. 14. b. 8.
volucris immundæ & odibilis. ‡ Quia de vino iræ fornicationis eius biberunt omnes gẽtes: & reges terræ cum illa fornicati sunt: & mercatores terræ de virtute deli- 4
ciarum eius diuites facti sunt. ‡ Et audiui aliam vocem de cælo, dicentem: Exite de
B illa populus meus: † vt ne participes sitis & 5
delictorum eius, & de plagis eius nõ accipiatis. ‡ Quoniam peruenerunt peccata eius vsq; ad cælũ, & recordatus est †Deus Dominus, 6
iniquitatum eius. ‡ Reddite illi sicut & ipsa reddidit vobis: & duplicate duplicia secundum opera eius: in poculo quo mi- 7
scuit †: miscete illi duplum. ‡ Quantum vobis
glorificauit se, & in delicijs fuit: tantum date illi tormentũ & luctum: quia in corde suo dicit, Sedeo regina, & vidua non 8 Isai. 47. b. 8.
sum, & luctum non videbo. ‡ Ideo in vna die venient plagæ eius; mors, & luctus, &
C fames, & igne comburetur: quia fortis est 9
Dñs Deus qui †iudicauit illã. ‡ Et flebũt, iudicabit
& plãgent se super illam reges terræ, qui cũ illa fornicati sunt, & in deliciis vixerunt, 10
cùm viderint fumum incendij eius; ‡ Longè stantes propter timorem tormentorum
D eius, dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna Babylon, ciuitas illa fortis: quoniam vna 11
hora venit iudicium tuum. ‡ Et negotiatores terræ flebunt, & lugebunt super illã: quoniam merces eorum nemo emet am- 12
plius. ‡ Merces auri & argenti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & †coccini, & omne lignũ thyinũ, cocci
& omnia vasa eboris, & omnia vasa de lapide pretioso, & æramento, & ferro, & 13
marmore. ‡ Et cynamômũ, & † odora- amomũ &
E mentorum, & vnguenti, & thuris, & vini, & olei, & similæ, & tritici, & iumẽtorum, & ouium, & equorum, & rhedarum, & 14
mancipiorum, & animarũ hominum. ‡ Et poma desiderij animæ tuæ discesserunt à te, & omnia pinguia & præclara perierunt à te, & amplius illa iam non inuenient.
‡ Mercatores †horũ qui diuites facti sunt, 15 hominũ
ab ea longè stabunt propter timorem tor- 16
mentorũ eius, flentes ac lugẽtes; ‡ Et dicẽtes: Væ, væ, ciuitas illa magna, quæ amicta erat byssо, & purpura, & cocco, & deaurata †erat auro, & lapide pretioso, & mar- est
17
garitis. ‡ Quoniã vna hora destitutæ sunt tantæ diuitiæ: & omnis gubernator, & †o- omnes
mnis qui in lacum †nauigat, & nautæ, & nauigãt
qui in mari operantur, longè steterunt.
‡ Et clamauerunt videntes locum in- 18
F cendij eius, dicentes, Quæ similis ciuitati huic magnæ?

* Et miserunt puluerem super capita 19
sua: & clamauerunt flentes & lugentes, dicentes: Væ, væ, ciuitas illa magna, in qua diuites facti sunt omnes qui habebant naues in mari de pretiis eius: quoniam vna hora desolata est. * Exulta super eam 20
cælum, & sancti Apostoli & Prophetæ: quoniam iudicauit Deus iudicium vestrũ de illa. * Et sustulit vnus Angelus fortis 21
lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur G
Babylon ciuitas illa magna: & vltrà iam non inuenietur. * Et vox citharœdo- 22
rum, & musicorum & tibia canentium & tuba, non audietur in te amplius: & omnis artifex omnis artis non inuenietur in te amplius, & vox molæ non audietur in te amplius. * Et lux lucernæ non lucebit 23
in te amplius, & vox sponsi & sponsæ non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erãt principes terræ, quia in veneficijs tuis errauerunt omnes gentes. * Et in ea san- 24
guis prophetarũ & sanctorũ inuentus est, & omniũ qui interfecti sunt in terra.

sunt

CAP. XIX.

magnã tubarũ

POst hęc audiui quasi vocem † turbarũ 1
multarum in cælo, dicẽtium: Allelu-Ia. A
Laus, & gloria, & virtus Deo nostro est
Salus, & virtus & gloria Dei nostri: * Quia vera, & iusta iudicia sunt eius, 2
qui iudicauit de meretrice magna, quæ corrupit terrã in prostitutione sua, & vindicauit sanguinem seruorũ suorũ de manibus eius. * Et iterum † dixit: Allelu-Ia. 3
dixerũt
Et fumus eius ascẽdit in secula seculorum. * Et ceciderũt seniores viginti quatuor, 4
& quatuor animalia, & adorauerunt Deũ sedentem super thronum, dicẽtes: Amen, Allelu-Ia. * Et vox de throno exiuit, di- 5
cens: Laudem dicite Deo nostro omnes
sancti †serui eius: & qui timetis eum pusilli & magni. * Et audiui quasi vocem †turbæ 6
tubæ
magnæ, & sicut vocem aquarum multarum, & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Allelu-Ia: quoniam regnauit Dominus Deus noster omnipotẽs. * Gaudeamus & exultemus, & demus 7
gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, & vxor eius præparauit se. * Et datum est illi 8
vt cooperiat se byssino splendenti & candido. Byssinum enim: iustificationes sunt sanctorum.

Matt. 22. a. 2. Luc. 14. d. Inf. 21. b. 9.

* Et dixit mihi: Scribe, Beati qui ad cæ- 9
nam nuptiarum agni vocati sunt. Et dixit mihi: Hæc verba Dei, vera sunt.

ad dixit

* Et cecidi † ante pedes eius, vt adorarẽ 10
eum. Et †dicit mihi, Vide ne feceris, conseruus tuus sum, & fratrum tuorum habentium testimonium Iesu. Deum adora. Testimonium enim Iesu, est spiritus prophetiæ.

19 * καὶ ἔβαλον χοῦν ἐπὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, καὶ ἔκραζον κλαίοντες καὶ πενθοῦντες, καὶ λέγοντες, οὐαὶ οὐαὶ ἡ πόλις ἡ μεγάλη, ἐν ᾗ ἐπλούτησαν πάντες οἱ ἔχοντες τὰ πλοῖα ἐν τῇ θαλάσσῃ ἐκ τῆς τιμιότητος αὐτῆς· ὅτι μιᾷ ὥρᾳ ἠρημώθη. 20 * εὐφραίνου ἐπ' αὐτῇ οὐρανὲ, καὶ οἱ ἅγιοι καὶ οἱ ἀπόστολοι καὶ οἱ προφῆται· ὅτι ἔκρινεν ὁ θεὸς τὸ κρῖμα ὑμῶν ἐξ αὐτῆς.

21 * καὶ ἦρεν εἷς ἄγγελος ἰσχυρὸς λίθον ὡς μύλον μέγαν, καὶ ἔβαλεν εἰς τὴν θάλασσαν, λέγων, οὕτως ὁρμήματι βληθήσεται Βαβυλὼν ἡ μεγάλη πόλις, καὶ οὐ μὴ 22 εὑρεθῇ ἔτι. * καὶ φωνὴ κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ αὐλητῶν, καὶ σαλπιστῶν οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ πᾶς τεχνίτης πάσης τέχνης οὐ μὴ εὑρεθῇ ἐν σοὶ ἔτι· καὶ φωνὴ μύλου οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι.

23 * καὶ φῶς λύχνου οὐ μὴ φανῇ ἐν σοὶ ἔτι, καὶ φωνὴ νυμφίου καὶ νύμφης οὐ μὴ ἀκουσθῇ ἐν σοὶ ἔτι· ὅτι οἱ ἔμποροί σου ἦσαν οἱ μεγιστᾶνες τῆς γῆς, ὅτι ἐν τῇ φαρμακείᾳ σου ἐπλανήθησαν πάντα τὰ ἔθνη·

24 * καὶ ἐν αὐτῇ αἷμα προφητῶν καὶ ἁγίων εὑρέθη, καὶ πάντων τῶν ἐσφαγμένων ἐπὶ τῆς γῆς.

ιθ'.

1 * Καὶ μετὰ ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ μεγάλην ἐν τῷ οὐρανῷ, λεγόντων, ἀλληλουϊα. ἡ σωτηρία καὶ ἡ δυναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ θεοῦ ἡμῶν. 2 * ὅτι ἀληθιναὶ καὶ δικαιαι αἱ κρίσεις αὐτοῦ, ὅτι ἔκρινε τὴν πόρνην τὴν μεγάλην, ἥτις διέφθειρε τὴν γῆν ἐν τῇ πορνείᾳ αὐτῆς, καὶ ἐξεδίκησε τὸ αἷμα τῶν δούλων αὐτοῦ ἐκ χειρὸς αὐτῆς.

3 * καὶ δεύτερον εἰρηκαν, ἀλληλουϊα. καὶ ὁ καπνὸς αὐτῆς 4 ἀναβαίνει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. * καὶ ἔπεσον οἱ πρεσβύτεροι οἱ εἰκοσιτέσσαρες, καὶ τὰ τέσσαρα ζῶα, καὶ προσεκύνησαν τῷ θεῷ τῷ καθημένῳ ἐπὶ τοῦ θρόνου, λέ- 5 γοντες, ἀμὴν· ἀλληλουϊα. * καὶ φωνὴ ἐκ τοῦ θρόνου ἐξῆλθε, λέγουσα, αἰνεῖτε τὸν θεὸν ἡμῶν πάντες οἱ δοῦλοι αὐτοῦ, καὶ οἱ φοβούμενοι αὐτὸν, οἱ μικροὶ καὶ οἱ μεγάλοι.

6 * καὶ ἤκουσα ὡς φωνὴν ὄχλου πολλοῦ, καὶ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν, καὶ ὡς φωνὴν βροντῶν ἰσχυρῶν, λεγόντων, ἀλληλουϊα· ὅτι ἐβασίλευσε κύριος ὁ θεὸς ἡμῶν ὁ παν- 7 τοκράτωρ. * χαίρωμεν καὶ ἀγαλλιῶμεθα, καὶ δῶμεν τὴν δόξαν αὐτῷ, ὅτι ἦλθεν ὁ γάμος τοῦ ἀρνίου, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ 8 ἡτοίμασεν ἑαυτήν. * καὶ ἐδόθη αὐτῇ ἵνα περιβάληται βύσσινον λαμπρὸν καὶ καθαρόν. τὸ γὰρ βύσσινον, τὰ δικαιώματα τῶν ἁγίων ἐστί.

9 * καὶ λέγει μοι, γράψον, μακάριοι οἱ εἰς τὸ δεῖπνον τοῦ γάμου τοῦ ἀρνίου κεκλημένοι. καὶ λέγει μοι, οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοί εἰσι τοῦ θεοῦ.

10 * καὶ ἔπεσον ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν αὐτοῦ προσκυνῆσαι αὐτῷ· καὶ λέγει μοι, ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν ἐχόντων τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ· τῷ θεῷ προσκύνησον· ἡ γὰρ μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ ἐστι τὸ πνεῦμα τῆς προφητείας.

11 * καὶ εἶδον τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον, καὶ ἰδοὺ ἵππος λευκός, καὶ ὁ καθήμενος ἐπ' αὐτὸν καλούμενος πιστὸς καὶ ἀληθινός, καὶ ἐν δικαιοσύνῃ κρίνει καὶ πολεμεῖ. 12 * Οἱ δὲ ὀφθαλμοὶ αὐτοῦ φλὸξ πυρός, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ διαδήματα πολλά· ἔχων ὄνομα γεγραμμένον, καὶ ὄνομα γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ αὐτός. 13 * καὶ περιβεβλημένος ἱμάτιον βεβαμμένον αἵματι· καὶ κέκληται τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ λόγος τοῦ θεοῦ. 14 * καὶ τὰ στρατεύματα τὰ ἐν τῷ οὐρανῷ ἠκολούθει αὐτῷ ἐπὶ ἵπποις λευκοῖς, ἐνδεδυμένοι βύσσινον λευκὸν καθαρόν. 15 * καὶ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ ἐκπορεύεται ῥομφαία δίστομος, ὀξεῖα, ἵνα ἐν αὐτῇ πατάξῃ τὰ ἔθνη· καὶ αὐτὸς ποιμανεῖ αὐτοὺς ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ· καὶ αὐτὸς πατεῖ τὴν ληνὸν τοῦ οἴνου τοῦ θυμοῦ τῆς ὀργῆς τοῦ θεοῦ τοῦ παντοκράτορος. 16 * καὶ ἔχει ἐπὶ τὸ ἱμάτιον καὶ ἐπὶ τὸν μηρὸν αὐτοῦ ὄνομα γεγραμμένον, Βασιλεὺς βασιλέων καὶ κύριος κυρίων. 17 * καὶ εἶδον ἕνα ἄγγελον ἑστῶτα ἐν τῷ ἡλίῳ, καὶ ἔκραξε φωνῇ μεγάλῃ, λέγων πᾶσι τοῖς ὀρνέοις τοῖς πετωμένοις ἐν μεσουρανήματι, δεῦτε συνάχθητε εἰς τὸ δεῖπνον τὸ μέγα τοῦ θεοῦ· 18 * ἵνα φάγητε σάρκας βασιλέων, καὶ σάρκας χιλιάρχων, καὶ σάρκας ἰσχυρῶν, καὶ σάρκας ἵππων καὶ τῶν καθημένων ἐπ' αὐτῶν, καὶ σάρκας πάντων, ἐλευθέρων τε καὶ δούλων, μικρῶν τε καὶ μεγάλων. 19 * καὶ εἶδον τὸ θηρίον, καὶ τοὺς βασιλεῖς τῆς γῆς, καὶ τὰ στρατεύματα αὐτῶν συνηγμένα ποιῆσαι πόλεμον μετὰ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ μετὰ τοῦ στρατεύματος αὐτοῦ. 20 * καὶ ἐπιάσθη τὸ θηρίον, καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ψευδοπροφήτης ὁ ποιήσας τὰ σημεῖα ἐνώπιον αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐπλάνησε τοὺς λαβόντας τὸ χάραγμα τοῦ θηρίου, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας τῇ εἰκόνι αὐτοῦ· ζῶντες ἐβλήθησαν οἱ δύο εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς τὴν καιομένην ἐν θείῳ. 21 * καὶ οἱ λοιποὶ ἀπεκτάνθησαν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ καθημένου ἐπὶ τοῦ ἵππου, τῇ ἐξελθούσῃ ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ· καὶ πάντα τὰ ὄρνεα ἐχορτάσθησαν ἐκ τῶν σαρκῶν αὐτῶν.

κ'.

1 * Καὶ εἶδον ἄγγελον καταβαίνοντα ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἔχοντα τὴν κλεῖν τῆς ἀβύσσου, καὶ ἅλυσιν μεγάλην ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτοῦ. 2 * καὶ ἐκράτησε τὸν δράκοντα, τὸν ὄφιν τὸν ἀρχαῖον, ὅς ἐστι διάβολος καὶ ὁ Σατανᾶς ὁ πλανῶν τὴν οἰκουμένην ὅλην, καὶ ἔδησεν αὐτὸν χίλια ἔτη· 3 καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ ἔκλεισε καὶ ἐσφράγισεν ἐπάνω αὐτοῦ, ἵνα μὴ πλανᾷ ἔτι τὰ ἔθνη, ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· καὶ μετὰ ταῦτα δεῖ αὐτὸν λυθῆναι μικρὸν χρόνον. 4 * καὶ εἶδον θρόνους, καὶ ἐκάθισαν ἐπ' αὐτούς, καὶ κρῖμα ἐδόθη αὐτοῖς· καὶ τὰς ψυχὰς τῶν πεπελεκισμένων διὰ τὴν μαρτυρίαν Ἰησοῦ καὶ διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, καὶ οἵτινες οὐ προσεκύνησαν τῷ θηρίῳ, οὔτε τῇ εἰκόνι αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἔλαβον τὸ χάραγμα ἐπὶ τὸ μέτωπον αὐτῶν, καὶ ἐπὶ τὴν χεῖρα αὐτῶν· καὶ ἔζησαν, καὶ ἐβασίλευσαν μετὰ τοῦ Χριστοῦ χίλια ἔτη.

11 * Et vidi cælum apertum, & ecce equus albus: & qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis & Verax, & cum iustitia iudicat 12 & pugnat. * Oculi autem eius sicut flamma ignis, & in capite eius diademata multa; habens nomen scriptum, quod nemo 13 nouit nisi ipse. * Et vestitus erat veste Isai. 63. a. 1. aspersa sanguine: & † vocatur nomẽ eius, vocabatur Verbum Dei.

14 * Et exercitus qui sunt in cælo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino C albo & mundo. * Et de ore eius 15 procedit gladius ex vtraque parte acutus: Psal. 2. c. 9. vt in ipso percutiat Gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea: & ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis.

16 * Et habet in vestimento & in femore Ps. 2. c. 9. Sup. 17. d. 14. 2. Tim. 6. c. 15. suo scriptũ: Rex regum, & Dominus do- 17 minantium. * Et vidi vnum angelum stantem in Sole, & clamauit voce magna dicens omnibus auibus quæ volabant per medium cæli: Venite & congregamini ad cœnam magnam Dei:

18 * Vt manducetis carnes regum, & carnes tribunorum, & carnes fortium, & carnes equorum & sedentium in ipsis, & carD nes omnium liberorum & seruorum, & pusillorum & magnorum.

19 * Et vidi bestiam & reges terræ, & exercitus eorum congregatos ad faciendum prœlium cum illo qui sedebat in equo & 20 cum exercitu eius. * Et apprehensa est bestia & cum ea Pseudopropheta: qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos qui acceperunt characterem bestiæ, & qui adorauerunt imaginem eius. Viui missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis & 21 sulphuris. * Et cæteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius: & omnes aues saturatæ sunt carnibus eorum.

CAP. XX.

1 ET vidi angelum descendentem de cæA lo, habentem clauem abyssi, & catenã magnam in manu sua.

2 * Et apprehendit draconem serpentem antiquum qui est diabolus & satanas, & 3 ligauit eum per annos mille. * Et misit eum in abyssum, & clausit, & signauit super illum, vt non seducat amplius gentes donec consummentur mille anni: & post †hæc oportet illũ solui modico tempore. hoc

4 * Et vidi sedes: & sederunt super eas, & iudicium datum est illis, & animas decolB latorum propter testimoniũ Iesu, & propter verbum Dei. & qui non adorauerũt bestiam, neque imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus, aut in manibus suis, & vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis.

*Cæteri mortuorum non vixerunt, donec cõſummentur mille anni. Hæc eſt reſurrectio prima. *Beatus & ſanctus qui habet partem in reſurrectione prima. in his ſecunda mors non habet poteſtatem: ſed erunt ſacerdotes Dei & Chriſti: & regnabunt cum illo mille annis.

Ezec. 39. a. 2. *Et cùm conſummati fuerint mille anni, ſoluetur Satanas de carcere ſuo, & exibit, & ſeducet Gẽtes quæ ſunt ſuper quatuor angulos terræ, Gog, & Magog, & congregabit eos in prœlium, quorum numerus eſt ſicut arena maris. *Et aſcenderũt ſuper latitudinem terræ, & circuierunt caſtra Sanctorum, & ciuitatem dilectam.

*Et deſcendit ignis à Deo de cælo, & deuorauit eos. *Et diabolus qui ſeducebat eos, miſſus eſt in ſtagnum ignis & ſulphuris, vbi & beſtia & pſeudoprophetæ cruciabuntur die ac nocte in ſecula ſeculorum. *Et vidi thronum magnum candidum, & ſedentem ſuper eum, à cuius conſpectu fugit terra & cælum, & locus non eſt inuentus eis.

*Et vidi mortuos magnos, & puſillos ſtantes in conſpectu throni, & libri aperti ſunt: & alius liber apertus eſt, qui eſt vitę: & iudicati ſunt mortui ex his quę ſcripta erant in libris ſecundùm opera ipſorũ.

*Et dedit mare mortuos qui in eo erãt; & mors, & infernus dederunt mortuos ſuos qui in ipſis erant, & iudicatum eſt de ſingulis ſecundùm opera ipſorum.

*Et infernus & mors miſſi ſunt in ſtagnum ignis. Hæc eſt mors ſecunda.

*Et qui non inuentus eſt in libro vitæ ſcriptus, miſſus eſt in ſtagnum ignis.

CAP. XXI.

Iſa. 65. c. 17. & 66. g. 22. 2. Pet. 3. c. 13. ET vidi cælum nouum, & terram nouam. Primum enim cælum, & prima terra abijt, & mare iam non eſt.

*Et ego Iohannes vidi ſanctam ciuitatem Ieruſalem nouam deſcendentem de cælo, à Deo paratam, ſicut ſponſam ornatam viro ſuo.

*Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus; & habitabit cum eis. Et ipſi populus eius erunt: & ipſe Deus cum eis erit eorum Deus.

Iſai. 25. c. 8. Sup. 7. d. 17. *Et abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum: & mors vltrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit vltrà, quia prima abierunt.

Iſa. 43. c. 19. 2. Cor. 5. d. 17. Sup. 1. b. 8. Inf. 22. c. 13. ſum *Et dixit qui ſedebat in throno, Ecce noua facio omnia. Et dixit mihi, Scribe, quia hæc verba fideliſſima ſunt & vera.

*Et dixit mihi: Factum eſt, ego †α & ω, initium & finis. Ego ſitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis.

5 * καὶ οἱ λοιποὶ τῶν νεκρῶν οὐκ ἔζησαν ἄχρι τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη· αὕτη ἡ ἀνάστασις ἡ πρώτη.

6 * μακάριος καὶ ἅγιος ὁ ἔχων μέρος ἐν τῇ ἀναστάσει τῇ πρώτῃ· ἐπὶ τούτων ὁ δεύτερος θάνατος οὐκ ἔχει ἐξουσίαν· ἀλλ' ἔσονται ἱερεῖς τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ χριστοῦ, καὶ βασιλεύσουσι μετ' αὐτοῦ χίλια ἔτη.

7 * καὶ ὅταν τελεσθῇ τὰ χίλια ἔτη, λυθήσεται ὁ Σατανᾶς ἐκ τῆς φυλακῆς αὐτοῦ· καὶ ἐξελεύσεται πλανῆσαι τὰ ἔθνη τὰ ἐν ταῖς τέσσαρσι γωνίαις τῆς γῆς, τὸν γὼγ καὶ τὸν μαγώγ, συναγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὸν πόλεμον· ὧν ὁ
8 ἀριθμὸς ὡς ἡ ἄμμος τῆς θαλάσσης. * καὶ ἀνέβησαν ἐπὶ τὸ πλάτος τῆς γῆς, καὶ ἐκύκλευσαν τὴν παρεμ-
9 βολὴν τῶν ἁγίων, καὶ τὴν πόλιν τὴν ἠγαπημένην· * καὶ κατέβη πῦρ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ, καὶ κατέφαγεν
10 αὐτούς. * καὶ ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς καὶ θείου, ὅπου καὶ τὸ θηρίον καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας καὶ νυκτὸς εἰς
11 τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. * καὶ εἶδον θρόνον μέγαν λευκὸν, καὶ τὸν καθήμενον ἐπ' αὐτόν, οὗ ἀπὸ προσώπου ἔφυγεν ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ γῆ, καὶ τόπος οὐχ εὑρέθη αὐτοῖς.
12 * καὶ εἶδον τοὺς νεκροὺς τοὺς μεγάλους καὶ τοὺς μικροὺς ἑστῶτας ἐνώπιον τοῦ θρόνου, καὶ βιβλία ἠνεῴχθησαν· καὶ ἄλλο βιβλίον ἠνεῴχθη, ὅ ἐστι τῆς ζωῆς· καὶ ἐκρίθησαν οἱ
13 νεκροὶ ἐκ τῶν γεγραμμένων ἐν τοῖς βιβλίοις, κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν· * καὶ ἔδωκεν ἡ θάλασσα τοὺς ἐν αὐτῇ νεκροὺς, καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἔδωκαν τοὺς ἑαυτῶν νεκρούς· καὶ ἐκρίθησαν ἕκαστος κατὰ τὰ ἔργα αὐτῶν.
14 * καὶ ὁ θάνατος καὶ ὁ ᾅδης ἐβλήθησαν εἰς τὴν λίμνην
15 τοῦ πυρός· οὗτός ἐστιν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος ἡ λίμνη τοῦ πυρός. * καὶ εἴτις οὐχ εὑρέθη ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ζωῆς γεγραμμένος, ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρός.

κά.

1 * Καὶ εἶδον οὐρανὸν καινὸν καὶ γῆν καινήν· ὁ γὰρ πρῶτος οὐρανὸς καὶ ἡ πρώτη γῆ ἀπῆλθε, καὶ ἡ θάλασσα οὐκ
2 ἔστιν ἔτι. * καὶ τὴν πόλιν τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καινὴν εἶδον καταβαίνουσαν ἀπὸ τοῦ θεοῦ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἡτοιμασμένην, ὡς νύμφην κεκοσμημένην τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς.
3 * Καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, λεγούσης, ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν· καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς ἔσται
4 μετ' αὐτῶν. * καὶ ἐξαλείψει πᾶν δάκρυον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ ὁ θάνατος οὐκ ἔσται ἔτι, οὔτε πένθος, οὔτε κραυγὴ, οὔτε πόνος οὐκ ἔσται ἔτι, ὅτι τὰ πρῶτα ἀπῆλθον.
5 * καὶ εἶπεν ὁ καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἰδοὺ καινὰ ποιῶ πάντα. καὶ λέγει μοι, γράψον· ὅτι οὗτοι οἱ λόγοι ἀληθινοὶ καὶ πιστοί εἰσι.
6 * καὶ εἶπέ μοι, γέγονα τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος· ἐγὼ τῷ διψῶντι δώσω ἐκ τῆς πηγῆς τοῦ ὕδατος τῆς ζωῆς δωρεάν.

* ὁ νικῶν κληρονομήσει ταῦτα, καὶ ἔσομαι αὐτῷ θεὸς, καὶ αὐτὸς ἔσται μοι υἱός. 7

* τοῖς δὲ δειλοῖς καὶ ἀπίστοις, καὶ ἀμαρτωλοῖς καὶ ἐβδελυγμένοις, καὶ φονεῦσι, καὶ πόρνοις, καὶ φαρμακοῖς, καὶ εἰδωλολάτραις, καὶ πᾶσι τοῖς ψευδέσι, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ πυρὶ καὶ θείῳ, ὅ ἐστι ὁ θάνατος ὁ δεύτερος. 8

* καὶ ἦλθεν εἷς ἐκ τῶν ἑπτὰ ἀγγέλων τῶν ἐχόντων τὰς ἑπτὰ φιάλας γεμούσας τῶν ἑπτὰ πληγῶν τῶν ἐσχάτων, καὶ ἐλάλησε μετ' ἐμοῦ, λέγων, δεῦρο, δείξω σοι τὴν γυναῖκα, τὴν νύμφην τοῦ ἀρνίου. 9

* καὶ ἀπήνεγκέ με ἐν πνεύματι ἐπ' ὄρος μέγα καὶ ὑψηλόν, καὶ ἔδειξέ μοι τὴν πόλιν τὴν μεγάλην ἁγίαν Ἱερουσαλὴμ καταβαίνουσαν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ θεοῦ· 10

* ἔχουσαν τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ· ὁ φωστὴρ αὐτῆς ὅμοιῳ λίθῳ τιμιωτάτῳ, ὡς λίθῳ ἰάσπιδι κρυσταλλίζοντι· ἔχουσαν τεῖχος μέγα καὶ ὑψηλόν· 11

* ἔχουσαν πυλῶνας δώδεκα, καὶ ἐπὶ τοῖς πυλῶσιν ἀγγέλους δώδεκα, καὶ ὀνόματα ἐπιγεγραμμένα, ἃ ἐστι τῶν δώδεκα φυλῶν τῶν υἱῶν Ἰσραήλ. 12

* ἀπὸ ἀνατολῶν πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ βορρᾶ πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ νότου πυλῶνες τρεῖς, καὶ ἀπὸ δυσμῶν πυλῶνες τρεῖς. 13

* καὶ τὸ τεῖχος τῆς πόλεως ἔχον θεμελίους δώδεκα, καὶ ἐπ' αὐτῶν δώδεκα ὀνόματα τῶν δώδεκα ἀποστόλων τοῦ ἀρνίου. 14

* καὶ ὁ λαλῶν μετ' ἐμοῦ εἶχε μέτρον κάλαμον χρυσοῦν, ἵνα μετρήσῃ τὴν πόλιν καὶ τοὺς πυλῶνας αὐτῆς. 15

* καὶ ἡ πόλις τετράγωνος κεῖται, καὶ τὸ μῆκος αὐτῆς ὅσον τὸ πλάτος· καὶ ἐμέτρησε τὴν πόλιν τῷ καλάμῳ ἐπὶ σταδίους δώδεκα χιλιάδων δώδεκα. τὸ μῆκος καὶ τὸ πλάτος καὶ τὸ ὕψος αὐτῆς ἴσα ἐστί. 16

* καὶ ἐμέτρησε τὸ τεῖχος αὐτῆς ἑκατὸν τεσσαράκοντα τεσσάρων πηχῶν, μέτρον ἀνθρώπου, ὅ ἐστιν ἀγγέλου. 17

* καὶ ἦν ἡ ἐνδόμησις τοῦ τείχους αὐτῆς ἴασπις· καὶ ἡ πόλις χρυσίον καθαρὸν, ὅμοιον ὑέλῳ καθαρῷ. 18

* καὶ οἱ θεμέλιοι τοῦ τείχους τῆς πόλεως παντὶ λίθῳ τιμίῳ κεκοσμημένοι· ὁ θεμέλιος ὁ πρῶτος, ἴασπις· ὁ δεύτερος, σάπφειρος· ὁ τρίτος, χαλκηδών· ὁ τέταρτος, σμάραγδος. 19

* ὁ πέμπτος, σαρδόνυξ· ὁ ἕκτος, σάρδιος· ὁ ἕβδομος, χρυσόλιθος· ὁ ὄγδοος, βήρυλλος· ὁ ἔνατος, τοπάζιον· ὁ δέκατος, χρυσόπρασος· ὁ ἑνδέκατος, ὑακίνθινος· ὁ δωδέκατος, ἀμέθυστος. 20

* καὶ οἱ δώδεκα πυλῶνες, δώδεκα μαργαρῖται, ἀνὰ εἷς ἕκαστος τῶν πυλώνων ἦν ἐξ ἑνὸς μαργαρίτου· καὶ ἡ πλατεῖα τῆς πόλεως χρυσίον καθαρὸν, ὡς ὕαλος διαυγής. 21

* καὶ ναὸν οὐκ εἶδον ἐν αὐτῇ· ὁ γὰρ κύριος ὁ θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ναὸς αὐτῆς ἐστι, καὶ τὸ ἀρνίον. 22

* καὶ ἡ πόλις οὐ χρείαν ἔχει τοῦ ἡλίου, οὐδὲ τῆς σελήνης, ἵνα φαίνωσιν ἐν αὐτῇ· ἡ γὰρ δόξα τοῦ θεοῦ ἐφώτισεν αὐτὴν, καὶ ὁ λύχνος αὐτῆς τὸ ἀρνίον. 23

7 * Qui vicerit, possidebit hæc, & ero illi Deus: & ille erit mihi filius.

8 * Timidis autem & incredulis, & execratis, & homicidis, & fornicatoribus, & veneficis, & C idololatris, & omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne & sulphure, quod est mors secunda.

9 * Et venit vnus de septem angelis habentibus phialas plenas septem plagis nouissimis, & locutus est mecum, dicēs: Veni & ostendam tibi sponsam, vxorē Agni.

10 * Et sustulit me in spiritu in montem magnum & altum: & ostendit mihi ciui- D tatem sanctam Ierusalem descendentem

11 de cælo à Deo; * Habentem claritatem Dei: & lumen eius simile lapidi pretioso tanquam lapidi iaspidis, sicut crystallum.

12 * Et habebat murum magnū & altum, habentem portas duodecim: & in portis angelos duodecim, & nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel.

13 * Ab Oriente, portæ tres: & ab Aquilone, portæ tres: & ab Austro, portæ tres: & ab Occasu, portæ tres.

14 * Et murus ciuitatis habens fundamenta duodecim: & in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni.

15 * Et qui loquebatur mecum, habebat mēsuram † arundineam auream, vt metiretur ciuitatem & portas eius, & murum. arundinem

16 * Et ciuitas in quadro posita est, & E longitudo eius tanta est, quanta & latitudo: & mensus est ciuitatem de arundine † per aurea stadia duodecim millia: & lōgitudo & altitudo & latitudo eius æqualia sunt.

17 * Et mensus est † murum eius centum muros quadraginta quatuor cubitorum, mensura hominis quæ est angeli.

18 * Et erat structura muri eius ex lapide Iaspide: ipsa verò ciuitas aurum mūdum, simile vitro mundo.

19 * Et fundamēta muri ciuitatis, omni la- F pide pretioso ornata. † Fundamētum pri- Et mum, iaspis: secundum, sapphirus: tertiū,

20 chalcedonius: quartū, smaragdus. * Quintum, sardonyx: sextū, sardius: septimum, chrysolithus: octauū, beryllus: nonum, topazius: decimū, chrysoprasus: vndecimū, hyacinthus: duodecimum amethystus.

21 * Et duodecim portæ: duodecim margaritæ sunt, per singulas: & singulæ portę, erant ex singulis margaritis: & platea ciuitatis aurum mundum, tanquam vitrum

22 perlucidum. * Et templum non vidi in G ea. Dominus enim Deus omnipotēs templum illius est & Agnus.

23 * Et ciuitas non eget Sole neque Luna, vt luceant in ea. nam claritas Dei illuminauit eam, & lucerna eius est Agnus. Isai. 60. d. 19.

* Et ambulabunt Gētes in lumine eius: & reges terræ afferent gloriam suam & honorem in illam. * Et portæ eius nō claudentur per diem. nox enim non erit illic.

Isai. 60. c. 12.

* Et afferent gloriam & honorem gentium in illam. * Non intrabit in eam aliquid coinquinatū, aut abominationem faciens & mēdacium: nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

CAP. XXII.

vitæ

ET ostendit mihi fluuium aquæ † vitæ, splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei & Agni.

A

* In medio plateæ eius, & ex vtraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum. & folia ligni ad sanitatem Gentium.

* Et omne maledictum non erit amplius: † & sedes Dei & Agni in illa erūt, & serui eius seruient illi. * Et videbunt faciem eius: & nomē eius in frontibus eorū.

fed

Isai. 60. 4, 20.

* Et nox vltra non erit: & non egebunt lumine lucernæ, neque lumine Solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, & regnabunt in secula seculorum.

* Et dixit mihi, Hæc verba fidelissima sunt & vera. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit Angelum suum ostendere seruis suis quæ oportet fieri citò.

B

* Et ecce venio velociter. Beatus qui custodit verba prophetiæ libri huius.

Sup. 10. b. 10.

* Et ego Iohannes qui audiui, & vidi hæc. Et postquam audissem & vidissem, cecidi vt adorarem ante pedes angeli, qui mihi hæc ostendebat:

* Et dixit mihi, Vide ne feceris: conseruus enim tuus sum, & fratrum tuorum prophetarum, & eorum qui seruant verba prophetiæ libri huius. Deum adora.

C

* Et dicit mihi, Ne signaueris verba prophetiæ libri huius. tempus enim prope est. * Qui nocet, noceat adhuc: & qui in sordibus est, sordescat adhuc: & qui iustus †, iustificetur adhuc: & sanctus sanctificetur adhuc.

est, iustitiam faciat

* Ecce venio citò, & merces mea mecum est, reddere vnicuique secūdum opera sua.

Isai. 41. b. 4. 44. a. 6. Sup. 1. b. 8. 21. b. 6

* Ego sum α & ω, primus & nouissimus, principium & finis.

* Beati qui lauant stolas suas †: vt sit potestas eorum in ligno vitæ, & per portas intrent in ciuitatem. * Foris canes & venefici, & impudici, & homicidæ, & idólis seruientes, & omnis qui amat & facit mendacium. * Ego Iesus misi angelū meum, testificari vobis hæc in Ecclesiis. Ego sum radix & genus Dauid, stella splendida & matutina.

in sanguine agni

14 * καὶ περιπατήσουσι τὰ ἔθνη διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς· καὶ οἱ βασιλεῖς τῆς γῆς φέρουσι τιμὴν δόξαν καὶ τιμὴν αὐτῶν εἰς αὐτήν,

25 * καὶ αἱ πυλῶνες αὐτῆς οὐ μὴ κλεισθῶσιν ἡμέρας. 26 νὺξ γὰρ οὐκ ἔσται ἐκεῖ. * καὶ οἴσουσι τιμὴν δόξαν καὶ τιμὴν τῶν ἐθνῶν εἰς αὐτήν.

27 * καὶ οὐ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν, καὶ ποιοῦν βδέλυγμα καὶ ψεῦδος, εἰ μὴ οἱ γεγραμμένοι ἐν τῷ βιβλίῳ τῆς ζωῆς τοῦ ἀρνίου.

κβ΄.

1 * Καὶ ἔδειξέ μοι ποταμὸν καθαρὸν ὕδατος ζωῆς, λαμπρὸν ὡς κρύσταλλον, ἐκπορευόμενον ἐκ τοῦ θρόνου τοῦ θεοῦ, καὶ τοῦ ἀρνίου.

2 * ἐν μέσῳ τῆς πλατείας αὐτῆς καὶ τοῦ ποταμοῦ ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν ξύλον ζωῆς, ποιοῦν καρποὺς δώδεκα, κατὰ μῆνα ἕκαστον ἀποδιδοὺς τὸν καρπὸν αὐτοῦ· καὶ τὰ φύλλα τοῦ ξύλου εἰς θεραπείαν τῶν ἐθνῶν.

3 * καὶ πᾶν κατάθεμα οὐκ ἔσται ἐκεῖ· καὶ ὁ θρόνος τοῦ θεοῦ καὶ τοῦ ἀρνίου ἐν αὐτῇ ἔσται· καὶ οἱ δοῦλοι αὐτοῦ λα-
4 τρεύσουσιν αὐτῷ. * καὶ ὄψονται τὸ πρόσωπον αὐτοῦ· καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν μετώπων αὐτῶν.

5 * καὶ νὺξ οὐκ ἔσται ἐκεῖ, καὶ χρείαν οὐκ ἔχουσι λύχνου καὶ φωτὸς ἡλίου· ὅτι κύριος ὁ θεὸς φωτίει αὐτούς· καὶ
6 βασιλεύσουσιν εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. * καὶ λέγει μοι, Οὗτοι οἱ λόγοι πιστοὶ καὶ ἀληθινοί· καὶ κύριος ὁ θεὸς τῶν πνευμάτων τῶν προφητῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον αὐτοῦ δεῖξαι τοῖς δούλοις αὐτοῦ ἃ δεῖ γενέσθαι ἐν
7 τάχει. * ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ. μακάριος ὁ τηρῶν τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου.

8 * κἀγὼ Ἰωάννης ὁ ἀκούων καὶ βλέπων ταῦτα, καὶ ὅτε ἤκουσα καὶ ἔβλεψα, ἔπεσον προσκυνῆσαι ἔμπροσθεν τῶν ποδῶν τοῦ ἀγγέλου τοῦ δεικνύοντός μοι ταῦτα.

9 * καὶ λέγει μοι, Ὅρα μή· σύνδουλός σου εἰμὶ καὶ τῶν ἀδελφῶν σου τῶν προφητῶν, καὶ τηρούντων τοὺς λόγους τοῦ βιβλίου τούτου. τῷ θεῷ προσκύνησον.

10 * καὶ λέγει μοι, Μὴ σφραγίσῃς τοὺς λόγους τῆς προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου· ὁ γὰρ καιρὸς ἐγγύς ἐστιν.

11 * ὁ ἀδικῶν ἀδικησάτω ἔτι, καὶ ὁ ῥυπαρὸς ῥυπαρευθήτω ἔτι· καὶ ὁ δίκαιος δικαιοσύνην ποιησάτω ἔτι, καὶ
12 ὁ ἅγιος ἁγιασθήτω ἔτι. * ἰδοὺ ἔρχομαι ταχύ, καὶ ὁ μισθός μου μετ' ἐμοῦ, ἀποδοῦναι ἑκάστῳ ὡς τὸ ἔργον ἔσται
13 αὐτοῦ. * ἐγὼ τὸ α καὶ τὸ ω, ἀρχὴ καὶ τέλος, ὁ
14 πρῶτος καὶ ὁ ἔσχατος. * μακάριοι οἱ ποιοῦντες τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, ἵνα ἔσται ἡ ἐξουσία αὐτῶν ἐπὶ τὸ ξύλον τῆς
15 ζωῆς, καὶ τοῖς πυλῶσιν εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν. * ἔξω οἱ κύνες, καὶ οἱ φαρμακοὶ, καὶ οἱ πόρνοι, καὶ οἱ φονεῖς, καὶ οἱ εἰδωλολάτραι, καὶ πᾶς φιλῶν καὶ ποιῶν ψεῦδος.

16 * ἐγὼ Ἰησοῦς ἔπεμψα τὸν ἄγγελόν μου μαρτυρῆσαι ὑμῖν ταῦτα ἐπὶ ταῖς ἐκκλησίαις. ἐγώ εἰμι ἡ ῥίζα καὶ τὸ γένος Δαβίδ, ὁ ἀστὴρ ὁ λαμπρὸς ὁ πρωϊνός.

17 * καὶ τὸ πνεῦμα καὶ ἡ νύμφη λέγουσιν, ἔρχου. καὶ ὁ
ἀκούων εἰπάτω, ἔρχου. καὶ ὁ διψῶν ἐρχέσθω, ὁ θέλων
λαβέτω ὕδωρ ζωῆς δωρεάν.

18 * μαρτυρῶ ἐγὼ παντὶ ἀκούοντι τοὺς λόγους τῆς
προφητείας τοῦ βιβλίου τούτου, ἐάν τις ἐπιθῇ ἐπ' αὐ-
τά, ἐπιθήσαι ἐπ' αὐτὸν ὁ θεὸς τὰς ἐπὰ πληγὰς τὰς γε-
γραμμένας ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

19 * καὶ ἐάν τις ἀφέλῃ ἀπὸ τῶν λόγων τοῦ βιβλίου τῆς προ-
φητείας ταύτης, ἀφέλοι ὁ θεὸς τὸ μέρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ξύ-
λου τῆς ζωῆς, καὶ ἐκ τῆς πόλεως τῆς ἁγίας, τῶν γε-
γραμμένων ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ.

20 * λέγει ὁ μαρτυρῶν ταῦτα· ναὶ ἔρχομαι ταχύ· ἀμήν.
ναὶ, ἔρχου κύριε ἰησοῦ. 21 * ἡ χάρις τοῦ κυρίου ἰησοῦ χριστοῦ
μετὰ πάντων τῶν ἁγίων. ἀμήν.

Τέλος τῆς ἀποκαλύψεως.

17 * Et Spiritus & sponsa dicunt, Veni. Et qui audit, dicat, Veni. Et qui sitit, veniat: & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis. Isai. 55. a. 2.

18 * Contestor enim omni audienti verba prophetiæ libri huius, Siquis apposuerit ad hæc: apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto.

19 * Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiæ huius: auferet Deus partem eius de libro vitæ, & de ciuitate sancta, & de his quæ scripta sunt in libro isto.

20 * Dicit qui testimonium perhibet istorum. Etiam venio citò: Amen. Veni Domine Iesu.

21 * Gratia Domini nostri Iesu Christi cum omnibus vobis. AMEN.

FINIS LIBRI APOCALYPSIS.

Nouum testamentum Græcè, Syriacè, & Latinè summa diligentia à Plantino excusum, Benedictus Arias Montanus, ex Philippi Catholici regis mandato Legatus, à se cum Complutensi & correctissimis alijs exemplaribus collatum, recensuit & probauit. Antuerpiæ Calend. Februariis, CIↃ. IↃ. LXXI.

B. Arias Montanus

ANTVERPIÆ EXCVDEBAT CHRISTOPHORVS
PLANTINVS REGIVS PROTOTYPOGRAPHVS,

ANNO CIↃ. IↃ. LXXI. KAL. FEBRVARII.